קבלה · זהר · זהר מתורגם

הזהר המתורגם - ויקרא

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הזהר המתורגם - ויקרא

מקור הטקסט: אורייתא

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הזהר-המתורגם-ויקרא/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרשת ויקרא 7
דף ב. 7
דף ב: 8
דף ג. 10
דף ד. 15
דף ד: 18
דף ה. 24
דף ה: 27
דף ו. 29
דף ו: 32
דף ז. 35
דף ז: 37
דף ח. 40
דף ח: 43
דף ט. 45
דף ט: 48
דף י. 50
דף י: 53
דף יא. 56
דף יא: 58
דף יב. 61
דף יב: 64
דף יג. 66
דף יג: 69
דף יד. 71
דף יד: 74
דף טו. 77
דף טו: 80
דף טז. 83
דף טז: 86
דף יז: 91
דף יח. 94
דף יח: 97
דף יט. 99
דף יט: 102
דף כ. 105
דף כ: 107
דף כא. 110
דף כא: 113
דף כב. 115
דף כג. 120
דף כג: 123
דף כד. 126
דף כד: 129
דף כה. 131
דף כה: 134
דף כו. 137
פרשת צו 138
דף כו: 139
דף כז. 142
דף כז: 144
דף כט. 152
דף כט: 155
דף ל. 157
דף ל: 161
דף לא. 163
דף לא: 166
דף לב. 169
דף לב: 171
דף לג. 174
דף לג: 176
דף לד. 179

דף לד: 182
דף לה. 184
דף לה: 187
פרשת שמיני 188
דף לו. 189
דף לו: 192
דף לז. 195
דף לז: 197
דף לח. 200
דף לח: 202
דף לט. 205
דף לט: 208
דף מ. 211
דף מ: 213
דף מא. 216
דף מא: 218
דף מב. 221
פרשת תזריע 223
דף מב: 223
דף מג. 226
דף מג: 228
דף מד. 231
דף מד: 234
דף מה. 236
דף מה: 239
דף מו. 242
דף מו: 244
דף מז. 249
דף מז: 251
דף מח. 254
דף מח: 257
דף מט: 262
דף נ. 265
דף נ: 267
דף נא. 270
דף נא: 272
דף נב. 275
פרשת מצורע 277
דף נב: 277
דף נג. 279
דף נג: 282
דף נד. 284
דף נד: 287
דף נה. 290
דף נה: 292
דף נו. 295
פרשת אחרי מות 296
דף נו: 297
דף נז. 299
דף נז: 302
דף נח. 304
דף נח: 307
דף נט: 312
דף ס. 315
דף ס: 318
דף סא. 320
דף סא: 323
דף סב. 326
דף סב: 329
דף סג. 331
דף סג: 333
דף סד. 335
דף סד. 337
דף סד: 339

דף סה. 341
דף סה: 344
דף סו. 347
דף סו: 349
דף סז: 355
דף סח. 356
דף סח: 360
דף סט. 363
דף סט: 365
דף ע. 368
דף ע: 370
דף עא. 373
דף עא: 375
דף עב. 378
דף עב: 380
דף עג. 383
דף עג: 386
דף עד. 388
דף עד: 391
דף עה. 393
דף עה: 396
דף עו. 398
דף עו: 400
דף עז. 403
דף עז: 405
דף עח. 408
דף עט. 413
דף עט: 416
דף פ. 419
פרשת קדושים 419
דף פ: 421
דף פא. 423
דף פא: 426
דף פב. 428
דף פד. 440
דף פד: 442
דף פה. 445
דף פה: 447
דף פו. 450
דף פו: 452
דף פז. 455
דף פז: 457
דף פח. 459
פרשת אמור 460
דף פח: 462
דף פט. 464
דף פט: 467
דף צ. 469
דף צ: 472
דף צא. 474
דף צא: 477
דף צב. 480
דף צב: 482
דף צג. 485
דף צג: 488
דף צד: 493
דף צה. 496
דף צה: 498
דף צו. 501
דף צו: 503
דף צז. 506
דף צז: 508
דף צח. 510
דף צח: 511

דף צט: 517
דף ק. 518
דף ק: 519
דף קא. 521
דף קא: 524
דף קב. 527
דף קב: 529
דף קג. 532
דף קג: 534
דף קד. 537
דף קד: 540
דף קה. 541
דף קה: 544
דף קו. 547
דף קו: 549
דף קז. 552
דף קז: 554
פרשת בהר 556
דף קח: 559
דף קט. 562
דף קט: 564
דף קי. 567
דף קי: 570
דף קיא. 573
דף קיא: 577
דף קיב. 580
פרשת בחקותי 582
דף קיב: 583
דף קיג. 585
דף קיג: 588
דף קיד. 590
דף קיד: 593
דף קטו. 595
דף קטו: 598

פרשת ויקרא

דף ב.

(דף ב' ע"א) רִבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (ישעיה ז) שְׁאַל לְךָ אוֹת מֵעִם יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַעֲמֵק שְׁאָלָה אוֹ הַגְבֵּהַּ לְמָעְלָה. אִסְתַּכַּלְנָא בְּדָרִין קַדְמָאִין וְדָרִין בַּתְרָאִין, מַה בֵּין דָּרִין קַדְמָאִין לְדָרִין בַּתְרָאִין. דָּרִין קַדְמָאִין הֲווֹ יַדְעִין וּמִסְתַּכְּלִין בְּחָכְמְתָא עִלָּאָה, וְיַדְעִין לְצָרְפָא אַתְוָון דְּאִתְיְהִיבוּ לֵיהּ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי, וְאַפִּילּוּ חַיָּיבִין דִּבְהוֹן בְּיִשְׂרָאֵל, הֲווֹ יַדְעִין גּוֹ אַתְוָון חָכְמְתָא עִלָּאָה. וְיַדְעִין גּוֹ אַתְוָון עִלָּאִין, וְגוֹ אַתְוָון תַּתָּאִין, חָכְמְתָא לְאַנָהָגָא עוֹבָדִין בְּהַאי עָלְמָא.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (ישעיה ז) שְׁאַל לְךָ אוֹת מֵעִם ה' אֱלֹהֶיךָ הַעֲמֵק שְׁאָלָה אוֹ הַגְבֵּהַּ לְמָעְלָה. הִסְתַּכַּלְתִּי בְּדוֹרוֹת רִאשׁוֹנִים וְדוֹרוֹת אַחֲרוֹנִים, מַה בֵּין דּוֹרוֹת רִאשׁוֹנִים לְדוֹרוֹת אַחֲרוֹנִים? הַדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ יוֹדְעִים וּמִתְבּוֹנְנִים בַּחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה וְיוֹדְעִים לְצָרֵף הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּתְּנוּ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי, וַאֲפִלּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל הָיוּ יוֹדְעִים בְּתוֹךְ הָאוֹתִיּוֹת אֶת הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְיוֹדְעִים בְּתוֹךְ הָאוֹתִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְתוֹךְ הָאוֹתִיּוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת חָכְמָה לְהַנְהִיג אֶת הַמַּעֲשִׂים בָּעוֹלָם הַזֶּה.

בְּגִין דְּכָל אִת וְאִת דְּאִתְמְסַר לֵיהּ לְמֹשֶׁה, הֲווֹ מִתְעַטְּרִין וְסַלְקִין עַל רֵישַׁיְיהוּ דְּחֵיוָון עִלָּאִין קַדִּישִׁין. וְכֻלְּהוּ חֵיוָון הֲווֹ מִתְעַטְּרֵי בְּהוּ, וּפָרְחִין גּוֹ אֲוִירָא, דְּנָחְתָּא מִגּוֹ אֲוִירָא עִלָּאָה, דָּקִיק דְּלָא יְדִיעַ.

מִשּׁוּם שֶׁכָּל אוֹת וְאוֹת שֶׁנִּמְסְרָה לְמֹשֶׁה, הָיוּ מִתְעַטְּרוֹת וְעוֹלוֹת עַל רָאשֵׁי הַחַיּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וְכָל הַחַיּוֹת הָיוּ מִתְעַטְּרוֹת בָּהֶן, וּפוֹרְחוֹת לְתוֹךְ הָאֲוִיר שֶׁיּוֹרֵד מִתּוֹךְ הָאֲוִיר הָעֶלְיוֹן, דַּקִּיק וְלֹא יָדוּעַ.

וְסַלְקִין וְנַחְתִּין אַתְוָון רַבְרְבִין וְאַתְוָון דְּקִיקִין. אַתְוָון רַבְרְבִין נַחְתִּין מִגּוֹ הֵיכָלָא עִלָּאָה טְמִירָא דְּכוֹלָּא, וְאַתְוָון דְּקִיקִין הֲווֹ נַחְתִּין מִגּוֹ הֵיכָלָא אָחֳרָא תַּתָּאָה, וְאִלֵּין וְאִלֵּין אִתְמְסָרוּ לֵיהּ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי.

וְעוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת אוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת וְאוֹתִיּוֹת דַּקּוֹת. הָאוֹתִיּוֹת הַגְּדוֹלוֹת יוֹרְדוֹת מִתּוֹךְ הַהֵיכָל הָעֶלְיוֹן הַטָּמִיר שֶׁל הַכֹּל, וְהָאוֹתִיּוֹת הַדַּקּוֹת הָיוּ יוֹרְדוֹת מִתּוֹךְ הֵיכָל אַחֵר תַּחְתּוֹן, וְאֵלֶּה וְאֵלֶּה נִמְסְרוּ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי.

וְחִבּוּרָא דְּאַתְוָון דְּאִינּוּן מִתְחַבְּרָאן בְּטָמִירוּ בְּכָל אָת וְאָת, כְּגוֹן א, אָת יְחִידָא, מִתְחַבְּרָאן עִמֵּהּ בְּטָמִירוּ תְּרֵין אָחֳרָנִין לְף. וְכֵן כֻּלְּהוּ אִתְמְסָרוּ לֵיהּ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי, וְכֻלְּהוּ טְמִירִין גּוֹ חַבְרַיָּיא, זַכָּאִין אִינּוּן.

וְחִבּוּר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁמִּתְחַבְּרוֹת בַּסֵּתֶר בְּכָל אוֹת וְאוֹת, כְּמוֹ א', אוֹת יְחִידָה, מִתְחַבְּרוֹת עִמָּהּ בַּסֵּתֶר שְׁתֵּי אָחֵרוֹת לְף. וְכֵן כֻּלָּן נִמְסְרוּ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי, וְכֻלָּן נִסְתָּרוֹת בְּתוֹךְ הַחֲבֵרִים. אַשְׁרֵיהֶם.

שְׁאַל לְךָ אוֹת, אוֹת מַמָּשׁ. דְּכֻלְּהוּ הֲווֹ נַטְלִין בְּרָזָא דְּאַתְוָון. וְכֵן בָּרָחָב מַה כָּתִיב, (יהושע ב) וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֱמֶת, דָּא אֶת ו', דְּדָא אִקְרֵי אוֹת אֱמֶת. וְאִי תֵּימָא שְׁאַר אַתְוָון לָאו אִינּוּן אֱמֶת. אִין, אֶלָּא אוֹת דָּא אוֹת אֱמֶת אִקְרֵי.

שְׁאַל לְךָ אוֹת - אוֹת מַמָּשׁ. שֶׁכֻּלָּם הָיוּ נוֹסְעִים בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת. וְכֵן בְּרַחַב מַה כָּתוּב, (יהושע ב) וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֱמֶת, זוֹ אוֹת ו', שֶׁזּוֹ נִקְרֵאת אוֹת אֱמֶת. וְאִם תֹּאמַר שֶׁשְּׁאָר הָאוֹתִיּוֹת אֵינָן אֱמֶת - כֵּן, אֶלָּא הָאוֹת הַזּוֹ נִקְרֵאת אוֹת אֱמֶת.

הַעֲמֵק שְׁאָלָה, דָּא אוֹת ה' בַּתְרָאָה דִּבְשְׁמָא קַדִּישָׁא. אוֹ הַגְבֵּהַּ לְמַעְלָה, דָּא אָת יו"ד רֵישָׁא דִּבְשְׁמָא קַדִּישָׁא. וְדָא אִיהוּ רָזָא דִּכְתִיב, שְׁאַל לְךָ אוֹת מֵעִם יְיָ' אֱלֹהֶיךָ, אוֹת מִשְׁמָא קַדִּישָׁא, מַשְׁמַע דִּכְתִיב מֵעִם יְיָ', דְּדָא אִיהוּ שְׁמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אָת חַד דְּבֵיהּ, וּמַשְׁכְּנָא קָאִים עַל דָּא.

הַעֲמֵק שְׁאָלָה - זוֹ אוֹת ה' אַחֲרוֹנָה שֶׁבַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. אוֹ הַגְבֵּהַּ לְמַעְלָה - זוֹ אוֹת יו"ד הָרֹאשׁ שֶׁבַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב, שְׁאַל נָא אוֹת מֵעִם ה' אֱלֹהֶיךָ, אוֹת מִן הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, מַשְׁמַע שֶׁכָּתוּב מֵעִם ה', שֶׁזֶּהוּ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ- בָּרוּךְ-הוּא, אוֹת אַחַת שֶׁבּוֹ, וְהַמִּשְׁכָּן עוֹמֵד עַל זֶה.

דף ב:

תָּא חֲזֵי, כַּד סָלִיק עֲנָנָא עַל מַשְׁכְּנָא וְשָׁרָא עֲלוֹי, כָּל אִינּוּן רְתִיכִין, וְכָל (דף ב' ע"ב) אִינּוּן מָאנֵי מַשְׁכְּנָא דִּלְעֵיל, כֻּלְּהוּ הֲווֹ גּוֹ עֲנָנָא. מַה כְּתִיב, (שמות מ) וְלֹא יָכוֹל מֹשֶׁה לָבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הֶעָנָן. וּכְתִיב, וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן, (שמות כד) וַיְהִי מֹשֶׁה בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה אִי מֹשֶׁה לָא הֲוָה יָכִיל לְאַעָלָא לְמַשְׁכְּנָא, אֲמַאי הֲוָה יָתִיב בְּטוּרָא כָּל אִינּוּן אַרְבְּעִין יוֹמִין.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁעָלָה הֶעָנָן עַל הַמִּשְׁכָּן וְשָׁרָה עָלָיו, כָּל אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת וְכָל אוֹתָם כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן שֶׁלְּמַעְלָה, כֻּלָּם הָיוּ בְּתוֹךְ הֶעָנָן. מַה כָּתוּב? (שמות מ) וְלֹא יָכוֹל מֹשֶׁה לָבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הֶעָנָן. וְכָתוּב, וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן, (שם כד) וַיְהִי מֹשֶׁה בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה. אִם מֹשֶׁה לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִכָּנֵס לַמִּשְׁכָּן, לָמָּה הָיָה יוֹשֵׁב בָּהָר כָּל אוֹתָם אַרְבָּעִים הַיָּמִים?

אֶלָּא (ס"א אינו וכו' בגין לקבלא אורייתא זמנא אחרא דהא תרין לוחין אתברו בקדמיתא והשתא הוה בטורא כמלקדמין. אמר רבי יוסי אי הכי והא כתיב (שמות לט) ויקם משה את המשכן וכו'. וכתיב ולא יכול משה לבא אל אהל מועד. וכתיב ויהי משה בהר ארבעים יום וגו'. וכתיב ויקרא אל משה וגו'. משמע דמשה בטורא הוה בההוא זמנא דקרא ליה. וכתיב מאהל מועד. ואהל מועד לא הוה בטורא דסיני דהא בינייהו דישראל הוה. אמר ליה בההוא זמנא אשתלימו ארבעין יומין. ומ' יומין הוה משה בטורא. ועננא אחרא עלאה הוה מתקן משכנא ותקין פתורי מכל אינון רוחין קדישין לאתתקנא אתר דהא) תְּרֵי עֲנָנֵי הֲווֹ, (ס"א ענן דנהיר וענן דחשיך) חַד דְּעָאל בֵּיהּ מֹשֶׁה. וְחַד דְּשָׁאַרִי עַל מַשְׁכְּנָא. תָּא חֲזֵי, מַה כְּתִיב (שמות מ) וּכְבוֹד יְיָ' מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן, מִלָּא לָא כְּתִיב, אֶלָּא מָלֵא, דְּהַהוּא שְׁלִים לְעֵילָּא וְתַתָּא, עִם מַשְׁכְּנָא דִּלְתַתָּא. תִּקּוּנָא טְמִירָא דְּנָחַת לְתַתָּא וְאִתְתַּקַּנַת שְׁכִינְתָּא. אֶלָּא (כדי לקבל התורה בפעם אחרת, שהרי שני לוחות נשברו בראשונה, ועתה היה בהר כבראשונה. אמר רבי יוסי, אם כן, והרי כתוב (שמות מ) ויקם משה את המשכן וכו', וכתוב ולא יכל משה לבא

אל אהל מועד, וכתוב ויהי משה בהר ארבעים יום וגו'. וכתוב ויקרא אל משה וגו'. משמע שמשה היה בהר באותו זמן שקרא לו, וכתוב מאהל מועד, ואהל מועד לא היה בהר סיני, שהרי ביניהם של ישראל היה, ' אמר לו, באותו זמן נשלמו ארבעים ימים, וארבעים ימים היה משה בהר, וענן אחר עליון היה מתקן המשכן ומתקן השלחנות מכל אותן רוחות קדושות להתקין מקום, שהרי) שְׁנֵי עֲנָנִים הָיוּ (ס"א ענן המאיר וענן המחשיך), אֶחָד שֶׁנִּכְנַס בּוֹ מֹשֶׁה, וְאֶחָד שֶׁשָּׁרוּי הָיָה עַל הַמִּשְׁכָּן. בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, (שמות מ) וּכְבוֹד ה' מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן. מִלֵּא לֹא כָתוּב, אֶלָּא מָלֵא, שֶׁהָיָה שָׁלֵם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, עִם הַמִּשְׁכָּן שֶׁלְּמַטָּה. תִּקּוּן טָמִיר שֶׁיֵּרֵד לְמַטָּה וְנִתְקָנָה הַשְּׁכִינָה.

אַרְבַּע סִטְרִין דְּמַשְׁרְיָין אִתְגְּנִיזוּ. תִּקּוּנָא קַדְמָאָה דְּחַד מִשְׁמָרָה, מֵאִינּוּן ד' מַשְׁרְיָין, כֹּלָּא עַד דְּאִתְתַּקָּנוּ. רֵישָׁא לִסְטַר יְמִינָא צַדְקִיֵּא"ל, רַב מְמָנָא, רַב מַשְׁרְיָין, דְּאִיהוּ תְּחוֹת שׁוּלְטָנָא דְּמִיכָאֵ"ל, וְעִמֵּיהּ הֲווֹ מִתְתַּקְּנָן כָּל אִינּוּן מַשְׁרְיָין תְּחוֹת יָדֵיהּ.

אַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁל מַחֲנוֹת נִגְנְזוּ. תִּקּוּן רִאשׁוֹן שֶׁל מִשְׁמָרָה אַחַת מֵאוֹתָן אַרְבַּע מַחֲנוֹת, הַכֹּל עַד שֶׁהִתְתַּקְּנוּ. הָרִאשׁוֹן לְצַד יָמִין צַדְקִיֵּא"ל, הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל, גְּדוֹל הַמַּחֲנוֹת, שֶׁהוּא תַּחַת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל מִיכָאֵ"ל, וְעִמּוֹ הָיוּ מִתְתַּקְּנִים כָּל אוֹתָם הַמַּחֲנוֹת תַּחַת יָדוֹ.

וְחַד מְמָנָא אִתְקַם עַל אַרְבַּע תְּלַת, אַרְבַּע לְתַתָּא, בְּגִין דְּכָל אִינּוּן מַשְׁרְיָין עִלָּאִין, כַּד נַחְתִּין לְתַתָּא, מְשַׁנְיָין שְׁמָא דִּלְהוֹן, בִּשְׁמָהָן אָחֳרָנִין, כַּד אִינּוּן עִלָּאִין לָא מִשְׁתַּנְיָין לְעָלְמִין. וְהַאי מְמָנָא עִלָּאָה צַדְקִיֵּא"ל קָאִים עֲלַיְיהוּ לְגוֹ. אֶת חַד נָצִיץ עַל רֵישַׁיְיהוּ, וְאִיהִי א' זְעֵירָא, כַּד הַאי אֶת נָצִיץ, כֻּלְּהוּ נַטְלִין לְהַהוּא אֲתַר דְּנָצִיץ הַאי נְצִיצוּ.

וּמְמֻנֶּה אֶחָד הוּקַם עַל אַרְבַּע שֵׁשׁ, אַרְבַּע לְמַטָּה, לְפִי שֶׁכָּל אוֹתָם הַמַּחֲנוֹת הָעֶלְיוֹנִים, כְּשֶׁיּוֹרְדִים לְמַטָּה, מְשַׁנִּים אֶת הַשֵּׁם שֶׁלָּהֶם בְּשֵׁמוֹת אֲחֵרִים. כְּשֶׁהֵם עֶלְיוֹנִים, לֹא מִשְׁתַּנִּים לְעוֹלָמִים. וְהַמְמֻנֶּה הָעֶלְיוֹן הַזֶּה צַדְקִיֵּא"ל עוֹמֵד עֲלֵיהֶם לְפָנִים. אוֹת אַחַת נוֹצֶצֶת עַל רָאשֵׁיהֶם, וְהִיא א קְטַנָּה. כְּשֶׁהָאוֹת הַזּוֹ נוֹצֶצֶת, כֻּלָּם נוֹסְעִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנּוֹצֶצֶת הַהִתְנוֹצְצוּת הַזּוֹ.

לְגוֹ מִנַּיְיהוּ, רְזִיאֵ"ל רַב מְמָנָא, רַב מַשְׁרְיָין, דְּקַיְימָא לְגוֹ תְּחוֹת שׁוּלְטָנוּתָא דְּמִיכָאֵ"ל. וְעִמֵּיהּ כָּל אִינּוּן מַשְׁרְיָין דִּתְחוֹת יְדֵיהּ. וְחַד מְמָנָא קָאִים עֲלַיְיהוּ בְּתַרְעָא, דְּאִתְקְרֵי רוּמִיאֵ"ל. וְסַחֲרִין לֵיהּ י"ב מְמָנָן, תְּלַת תְּלַת ד' זִמְנִין. וְרְזִיאֵ"ל רַב מְמָנָא קַיְימָא עַל כֻּלְּהוּ, דְּלָא אִשְׁתַּנֵּי שְׁמֵיהּ. אֶת חַד נָצִיץ עַל רֵישַׁיְיהוּ דְּכָל אִינּוּן מַשְׁרְיָין, וְאִיהִי אֶת ר'. כַּד הַאי נָצִיץ, נַטְלִין כֻּלְּהוּ לְהַהוּא סִטְרָא דְּהַהוּא נְצִיצוּ, הַאי אֶת קַיְימָא עַל עוֹנְשָׁא דְּמְגַלֶּה רָזִין וְסִתְמִין (משלי יג) רֵישׁ וְקָלוֹן.

לִפְנִים מֵהֶם - רְזִיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל, גְּדוֹל הַמַּחֲנוֹת, שֶׁעוֹמֵד לִפְנִים תַּחַת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל מִיכָאֵ"ל, וְעִמּוֹ כָּל אוֹתָם מַחֲנוֹת שֶׁתַּחַת יָדוֹ, וּמְמֻנֶּה אֶחָד עוֹמֵד עֲלֵיהֶם בַּשַּׁעַר, שְׁנִקְרָא רוּמִיאֵ"ל. וְסוֹבְבִים אוֹתוֹ י"ב מְמֻנִּים, שֶׁלֹּשׁ שֶׁלֹּשׁ אַרְבַּע פְּעָמִים. וְרְזִיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל עוֹמֵד עַל כֻּלָּם, שֶׁלֹּא הִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ. אוֹת אַחַת

נוֹצֶצֶת עַל רֹאשָׁם שֶׁל כָּל אוֹתָם הַמַּחֲנוֹת, וְהִיא אוֹת ר'. כְּשֶׁזּוֹ נוֹצֶצֶת, כֻּלָּם נוֹסְעִים לְאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל אוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת. הָאוֹת הַזּוֹ עוֹמֶדֶת עַל הָעֹנֶשׁ שֶׁל מְגִלַּת הַסּוֹדוֹת, וְסִימָנְךָ - רֵישׁ וְקָלוֹן.

לְגוֹ מְנַיְיהוּ, יוֹפִיאֵ"ל רַב מְמָנָא, רַב מַשְׁרְיָיאן, תְּחוֹת שׁוּלְטָנוּתָא דְּמִיכָאֵ"ל, וְעִמֵּיהּ הֲווֹ מִתְתַּקְנָן כָּל אִינּוּן מַשְׁרְיָין דִּתְחוֹת יְדֵיהּ. וְלָא אִתְגַּלְיָין הָכָא בְּחֶשְׁבָּנָא, בְּגִין דְּלָא אִשְׁתְּלִימוּ הָכָא עַד דְּאָתוּ לְבֵית עוֹלְמִים. דְּתַמָּן אִשְׁתְּלִימוּ כֻּלְּהוּ, (שמות מ"א ע"א) וְאַסְגוּ מַשְׁרְיָין בִּשְׁלִימוּ. וּמַה דְּאַמָּרָן הָכָא, כָּל אִינּוּן מַשְׁרְיָין דִּתְחוֹת יְדֵיהּ, דְּאִתְמְסָרוּ בְּהַהוּא שַׁעֲתָא לְאַעֲלָא עִמֵּיהּ וְחַד מְמָנָא קַיְימָא עֲלַיְיהוּ, וְחָכְמִיאֵ"ל שְׁמֵיהּ, וְי"ב מְמָנָן סָחֲרִין לֵיהּ לְכָל עִיבָר תְּלַת תְּלַת, כְּמָה דְּאַמָּרָן. וְיוֹפִיאֵ"ל רַב מְמָנָא קַיְימָא עַל כֻּלְּהוּ, דְּלָא אִשְׁתַּנֵּי שְׁמֵיהּ.

לִפְנִים מֵהֶם יוֹפִיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל, גָּדוֹל הַמַּחֲנוֹת, תַּחַת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל מִיכָאֵ"ל וְעִמּוֹ הָיוּ מִתְקַנִּים כָּל אוֹתָם הַמַּחֲנוֹת שֶׁתַּחַת יָדוֹ, וְלֹא הִתְגַּלּוּ כָּאן בַּחֶשְׁבּוֹן, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִשְׁלְמוּ כָּאן עַד שֶׁבָּאוּ לְבֵית עוֹלָמִים, שֶׁשָּׁם כֻּלָּם נִשְׁלְמוּ, וְהִתְרַבּוּ הַמַּחֲנוֹת בִּשְׁלֵמוּת. וּמַה שֶּׁאָמַרְנוּ כָּאן, כָּל אוֹתָם הַמַּחֲנוֹת שֶׁתַּחַת יָדוֹ, שֶׁנִּמְסְרוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לְהִכָּנֵס עִמּוֹ וּמְמֻנֶּה אֶחָד עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, וּשְׁמוֹ חָכְמִיאֵ"ל, וְי"ב מְמֻנִּים סוֹבְבִים אוֹתוֹ לְכָל עֵבֶר שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְיוֹפִיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל עוֹמֵד עַל כֻּלָּם, שֶׁלֹּא מִשְׁתַּנֶּה שְׁמוֹ.

אֶת חַד נָצִיץ עַל רֵישַׁיְיהוּ דְּכָל אִלֵּין מַשְׁרְיָין, וְאִיהִי אֶת ק'. כַּד נָצִיץ דָּא, נַטְלִין כֻּלְּהוּ לְהַהוּא סְטָרָא דְּהַהוּא נְצִיצוּ. הַאי אֶת ק' תַּלְיָיא בַּאֲוִירָא, וְאַכְפְּיָא תְּלַת זִמְנִין בְּיוֹמָא. וְסַלְקָא וְנַחְתָּא, תְּרֵין אַתְוָון אִלֵּין קר, אִינּוּן אַתְוָון דְּקַיְימִין בְּאֶמְצָעִיתָא, חַד דְּחָפֵי לְאֶת א', וְחַד דְּחַפְיָא עַל י', דְּאִיהִי לְבָתַר.

אוֹת אַחַת נוֹצֶצֶת עַל רָאשֵׁיהֶם שֶׁל כָּל הַמַּחֲנוֹת הַלָּלוּ, וְהִיא הָאוֹת ק'. כְּשֶׁזּוֹ נוֹצֶצֶת, כֻּלָּם נוֹסְעִים לְאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל אוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת. הָאוֹת הַזּוֹ ק' תְּלוּיָה בָּאֲוִיר, נִכְנַעַת שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם, וְעוֹלָה וְיוֹרֶדֶת. שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ קר, הֵן אוֹתִיּוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת בָּאֶמְצַע. אַחַת הַמְכַסָּה עַל אוֹת א', וְאַחַת שֶׁמְּכַסָּה עַל אוֹת י', שֶׁהִיא אַחַר כָּךְ.

דף ג.

לְגוֹ מְנַיְיהוּ, קְדוּמִיאֵ"ל רַב מְמָנָא, רַב מַשְׁרְיָין, תְּחוֹת שׁוּלְטָנוּתָא דְּמִיכָאֵ"ל, עִמֵּיהּ הֲווֹ מִתְתַּקְנָן כָּל אִינּוּן מַשְׁרְיָין דִּתְחוֹת יְדֵיהּ. וְחַד מְמָנָא קַיְימָא עֲלַיְיהוּ בְּתַרְעָא, דְּאִתְקְרֵי אֲרִיאֵ"ל. וי"ב מְמָנָן סָחֲרִין לֵיהּ, תְּלַת תְּלַת לְכָל סְטָר. וְהַאי מְמָנָא קְדוּמִיאֵ"ל קַיְימָא עֲלַיְיהוּ, דְּלָא אִשְׁתַּנֵּי שְׁמֵיהּ לְעָלְמִין. חַד אֶת קַיְימָא נָצִיץ עַל רֵישַׁיְיהוּ, וְהוּא אֶת י', (דף ג' ע"א) כַּד הַאי נָצִיץ, נַטְלִין כֻּלְּהוּ לְהַהוּא נְצִיצוּ דְּנָצִיץ. אוֹת ק' דְּקַאמְרָן חַפְיָא עַל הַאי אֶת י', ר' חַפְיָא עַל א'.

לִפְנִים מֵהֶם קְדוּמִיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל, גְּדוֹל הַמַּחֲנוֹת, תַּחַת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל מִיכָאֵ"ל, עִמּוֹ הָיוּ מִתְתַּקְנִים כָּל אוֹתָם הַמַּחֲנוֹת שֶׁתַּחַת יָדוֹ. וּמְמֻנֶּה אֶחָד עוֹמֵד עֲלֵיהֶם בַּשַּׁעַר, שֶׁנִּקְרָא אֲרִיאֵ"ל. וי"ב מְמֻנִּים סוֹבְבִים אוֹתוֹ שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ לְכָל צַד, וְהַמְמֻנֶּה הַזֶּה קְדוּמִיאֵ"ל עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, שֶׁלֹּא מִשְׁתַּנֶּה שְׁמוֹ לְעוֹלָמִים. אוֹת

אַחַת עוֹמֶדֶת וְנוֹצֶצֶת עַל רֹאשֵׁיהֶם, וְהִיא הָאוֹת י'. כְּשֶׁזּוֹ נוֹצֶצֶת, כֻּלָּם נוֹסְעִים לְאוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת שֶׁנּוֹצֶצֶת. הָאוֹת ק' כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, מְכַסֶּה עַל הָאוֹת הַזּוֹ י', ר' מְכַסֶּה עַל א'.

לְגוֹ לְגוֹ, בַּאֲתַר דְּאִקְרֵי קֹדֶשׁ, נָצִיץ חַד אֶת בְּטָמִירוּ וּבְגַנִיזוּ, וְאִיהִי אֶת ו'. וְהַאי אֶת ו' נָצִיץ בְּנִצִיצוּ עַל כֻּלְּהוּ אַתְוָון. וְקַלָּא נָפִיק מִבֵּינַיְיהוּ דְּאִלֵּין אַתְוָון, כְּדֵין בָּטַשׁ נְצִיצוּ דְּאֶת ו', לְנִצִיצוּ דְּאֶת י', וְנָפַק הַהוּא נְצִיצוּ מְגוֹ אֲתַר (ס"א דאקרי קדש) דְּקֹדֶשׁ וּבָטַשׁ לְגוֹ נְצִיצוּ דְּאֶת י'.

לְפָנַי וְלִפְנִים, בַּמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ, נוֹצֶצֶת אוֹת אַחַת בַּסֵּתֶר וּבְגָנְזָה, וְהִיא הָאוֹת ו'. וְהָאוֹת ו' הַזּוֹ נוֹצֶצֶת בְּהִתְנוֹצְצוּת עַל כָּל הָאוֹתִיּוֹת, וְקוֹל יוֹצֵא מִבֵּינֵיהֶן שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ, וְאָז מַכָּה הַהִתְנוֹצְצוּת שֶׁל הָאוֹת ו' לַהִתְנוֹצְצוּת שֶׁל הָאוֹת י', וְיוֹצֵאת אוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת מִתּוֹךְ מָקוֹם (שנקרא קדש) הַקֹּדֶשׁ, וּמַכָּה לְתוֹךְ הַהִתְנוֹצְצוּת שֶׁל הָאוֹת י'.

וּכְדֵין נְצִיצוּ דְּאֶת י', בָּטַשׁ לְגוֹ נְצִיצוּ דְּאֶת ק' (וקלא הוא נפיק) וְנָפְקָא נְצִיצוּ דְּאֶת ק', וּבָטַשׁ לְגוֹ נְצִיצוּ דְּאֶת ר', וְנַפְקֵי נְצוֹצִין כֻּלְּהוּ, וּמִתְחַבְּרִין לְגוֹ נְצִיצוּ דְּאֶת א', דְּקַיְימָא. וְקַלָּא הֲוָא נָפִיק, וּבָטַשׁ בְּכָל אִינּוּן נְצִיצִין דְּאַתְוָון כַּחֲדָא, נְצִיצוּ דְּאֶת ו' בְּי', נְצִיצוּ דְּי' בְּק', נְצִיצוּ דְּק' בְּר', נְצִיצוּ דְּר' בְּא'. וּמִתְחַבְּרָן גְּלִיפִין דִּנְצִיצִין, וְנַפְקֵי לְבַתַּר. וּבַתַּר דְּמִתְחַבְּרִין בְּנִיצוֹצֵיהוֹן, נָפִיק קָלָא מִבֵּינֵיהוֹן, וּמִתְחַבְּרָן בְּרָזָא דָּא וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. וּמֹשֶׁה הֲוָה מִסְתַּכַּל כָּל אִינּוּן יוֹמִין דְּלָא עָאל.

וְאָז הִתְנוֹצְצוּת הָאוֹת י' מַכָּה לִפְנִים הִתְנוֹצְצוּת הָאוֹת ק', וְיוֹצֵאת הִתְנוֹצְצוּת הָאוֹת ק' וּמַכָּה לְתוֹךְ הִתְנוֹצְצוּת הָאוֹת ר', וְיוֹצְאִים כָּל הַנִּיצוֹצוֹת וּמִתְחַבְּרִים לְתוֹךְ הִתְנוֹצְצוּת הָאוֹת א' שֶׁעוֹמֶדֶת. וְהַקּוֹל הָיָה יוֹצֵא וּמַכָּה בְּכָל אוֹתָם הַנִּיצוֹצוֹת שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת כְּאֶחָד, הִתְנוֹצְצוּת הָאוֹת ו' בְּיו"ד, הִתְנוֹצְצוּת שֶׁל יו"ד בְּק', הִתְנוֹצְצוּת שֶׁל ק' בְּר', וְהַהִתְנוֹצְצוּת שֶׁל ר' בְּא'. וּמִתְחַבְּרִים חִקּוּקֵי הַנִּיצוֹצוֹת וְיוֹצְאִים אֶחָד כָּךְ. וְאַחַר שֶׁמִּתְחַבְּרִים בְּנִיצוֹצוֹתֵיהֶם, יוֹצֵא קוֹל מִבֵּינֵיהֶם, וּמִתְחַבְּרִים בְּסוֹד זֶה וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. וּמֹשֶׁה הָיָה מִסְתַּכֵּל כָּל אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁלֹּא נִכְנַס.

לְבַתַּר אִתְהַדְּרוּ אַתְוָון, וַהֲווּ מִתְגַּלְגְּלִין בְּקוּלְפּוֹי, בְּצֻרוּפִין דְּאַתְוָון דְּאִתְמְסָרוּ לְאָדָם בְּגִנְתָּא דְּעֵדֶן. אֶת א לְאַעֲלָא בְּגוֹ טָמִירָא, לַאֲתַר דְּאִקְרֵי קֹדֶשׁ, וְנָפַק ו', וְיָהִיב דּוּכְתָּא לְאֶת א', וְאִתְחַבָּר א' לְגוֹ ו', דְּבַתְרֵיהּ קר, וְי' עָאל בֵּין ק' וְר' וְאִשְׁתְּכַח קִיר. וְאִתְגְּלִיפוּ וְאִתְנְצִיצוּ כְּמִלְקַדְמִין, וְקַלָּא נָפַק מִבֵּינַיְיהוּ, וּמִתְחַבְּרָן נְצִיצִין דְּאַתְוָון, וְנָפִיק לְבַר וְאִתְגַּלְיָין לְגַבֵּי כָּל אִינּוּן מַשְׁרְיָין, דַּהֲווֹ נָטְלִין אִינּוּן אַתְוָון. וְכַד מִתְחַבְּרָן נְצִיצִין דְּאַתְוון, קָלָא בָּטַשׁ בֵּינַיְיהוּ, אִתְחָזוּן בְּגַלּוּפַיְיהוּ לְכָל אִינּוּן רְתִיכִין אוֹקִיר. וְקַלָּא אַהְדַּר מִבֵּינַיְיהוּ וְקָרֵי בֵּין אִינּוּן רְתִיכִין (ישעיה יג) אוֹקִיר אֱנוֹשׁ מִפָּז וְאָדָם מִכֶּתֶם אוֹפִיר.

אַחַר כָּךְ חָזְרוּ הָאוֹתִיּוֹת וְהָיוּ מִתְגַּלְגְּלוֹת בְּמַקָּלוֹ, בְּצֻרוּפֵי הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּמְסְרוּ לְאָדָם בְּגַן עֵדֶן. הָאוֹת א' לְהִכָּנֵס לְתוֹךְ הַסֵּתֶר, לַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ, וְיוֹצֵאת ו', וְנוֹתֶנֶת מָקוֹם לָאוֹת א', וּמִתְחַבֶּרֶת א' לְתוֹךְ ו'

שְׁאַחֲרֵיהּ קר, וְי' נִכְנָסָת בֵּין ק' וְר', וְנִמְצָא קִיר. וְנֶחְקְקוֹת וּמִתְנוֹצְצוֹת כְּמוֹ מִקֹּדֶם, וְקוֹל יוֹצֵא מִבֵּינֵיהֶן, וּמִתְחַבְּרִים הַנִּיצוֹצוֹת שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת, וְיוֹצְאוֹת הַחוּצָה וּמִתְגַּלּוֹת לְכָל אוֹתָם הַמַּחֲנוֹת, שֶׁהֵיוּ נוֹסְעִים עִם הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ. וּכְשֶׁמִּתְחַבְּרִים הַנִּיצוֹצוֹת שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת, מַכֶּה קוֹל בֵּינֵיהֶם, הֵם נִרְאִים בַּחֲקִיקוֹתֵיהֶם לְכָל אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת אוֹקִיר. וְקוֹל חוֹזֵר מִבֵּינֵיהֶם וְקוֹרֵא בֵּין אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת: (ישעיה יג) אוֹקִיר אֱנוֹשׁ מִפָּז וְאָדָם מִכֶּתֶם אוֹפִיר.

זכָאָה חוּלָקֵיהּ דְּמשֶׁה דְּחֶמֵי כָּל דָּא, אֲבָל צֵרוּפָא דָּא לָא אִתְחֲמֵי לְעֵינוֹי דְּמשֶׁה, אֶלָּא צֵרוּפָא קַדְמָאָה דְּאִיהוּ וַיִּקְרָא, דָּא הֲוָה חֶמֵי מֹשֶׁה, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. וְצֵרוּפָא דָּא אִתָּרָא לָא גְּלְיָין לֵיהּ. בְּגִין דְּשָׁבְחָא דְּבַר נָשׁ לָא מוֹדְעִין לְקַמֵּיהּ. וסִימָנִיךָ, (במדבר יב) צְאוּ שְׁלָשְׁתְּכֶם, וּכְתִיב וַיִּקְרָא אַהֲרֹן וּמִרְיָם, וּכְתִיב פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ, וּכְתִיב לֹא כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה, בְּגִין דְּלָא מוֹדְעִין שְׁבָחֵיהּ דְּבַר נָשׁ לְקַמֵּיהּ.

אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁרָאָה אֶת כָּל זֶה, אֲבָל הַצֵּרוּף הַזֶּה לֹא נִרְאָה לְעֵינֵי מֹשֶׁה, אֶלָּא הַצֵּרוּף הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא וַיִּקְרָא, אֶת זֶה הָיָה רוֹאֶה מֹשֶׁה. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. וְצֵרוּף זֶה אַחַר לֹא מְגֻלִּים לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁבְחוֹ שֶׁל אָדָם לֹא מוֹדִיעִים לְפָנָיו, וְסִימָנְךָ - (במדבר יב) צְאוּ שְׁלָשְׁתְּכֶם, וְכָתוּב וַיִּקְרָא אַהֲרֹן וּמִרְיָם, וְכָתוּב פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ, וְכָתוּב לֹא כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא מוֹדִיעִים שִׁבְחוֹ שֶׁל אָדָם לְפָנָיו.

סַלְקִין אַתְוָון, וְאִתְהַדְּרוּ בְּכָל אִינּוּן מַשְׁרְיָין כְּגַוְונָא דָּא, בְּצֵרוּפָא דָּא אוֹקִיר. וְקָלָא נָפַק וְאָכְרִיז וְאָמַר, אוֹקִיר אֱנוֹשׁ מִפָּז וְגוֹ'. לְבָתַר אִתְמְשָׁכוּ אַתְוָון, וַהֲווּ נְצִיצִין עַל רֵישַׁיְיהוּ דְּכָל אִינּוּן רְתִיכִין, וְאִשְׁתְּכָכוּ עַד דְּאִתְתְּקָנוּ לְדוּכְתַּיְיהוּ.

עָלוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְחָזְרוּ בְּכָל אוֹתָם הַמַּחֲנוֹת כְּמוֹ זֶה, בַּצֵּרוּף הַזֶּה: אוֹקִיר. וְקוֹל יָצָא וְהִכְרִיז וְאָמַר: אוֹקִיר אֱנוֹשׁ מִפָּז וְגוֹ'. אַחַר כָּךְ נִמְשְׁכוּ הָאוֹתִיּוֹת וְהָיוּ נוֹצְצוֹת עַל רָאשֵׁי כָּל אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת, וְשָׁכְכוּ עַד שֶׁהִתְתַּקְּנוּ לִמְקוֹמוֹתֵיהֶן.

רֵישָׁא לְסָטַר שְׂמָאלָא חִזְקִיאֵ"ל רַב מְמָנָא, רַב מַשְׁרְיָין לְכָל אִינּוּן דְּקַיְימֵי לְתַרְעָא דְּמַשְׁכְּנָא, תְּחוֹת שׁוּלְטָנוּתָא דְּגַבְרִיאֵ"ל. וְעִמֵּיהּ מִתְתַּקְּנָן בְּהַהוּא תַּרְעָא, כָּל אִינּוּן מַשְׁרְיָין דְּתְחוֹת יְדֵיהּ. וְחַד מְמָנָא אִתְקַם עַל תַּרְעָא לְבַר, וְגַזְרִיאֵ"ל שְׁמֵיהּ. וְעִמֵּיהּ י"ב מְמָנָן דְּסָחֲרִין לֵיהּ תְּלַת תְּלַת לְכָל סְטַר, לְד' סְטָרִין.

הָרֹאשׁ לְצַד שְׂמֹאל חִזְקִיאֵ"ל, הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל, גְּדוֹל הַמַּחֲנוֹת לְכָל אוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים לְשַׁעַר הַמִּשְׁכָּן, תַּחַת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל גַּבְרִיאֵ"ל. וְעִמּוֹ מִתְתַּקְּנִים בְּאוֹתוֹ הַשַּׁעַר כָּל אוֹתָם הַמַּחֲנוֹת שֶׁתַּחַת יָדוֹ, וּמְמֻנֶּה אֶחָד הָעֲמַד עַל הַשַּׁעַר בַּחוּץ, וּשְׁמוֹ גַּזְרִיאֵ"ל. וְעִמּוֹ י"ב מְמֻנִּים שֶׁסּוֹבְבִים אוֹתוֹ שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ לְכָל צַד לְאַרְבָּעָה צְדָדִים.

וְאִלֵּין שְׁנָנָא דְּלֶהֱטָא דְּמִתְרַבָּא דְּמִתְהַפְּכָא בִּידַיְיהוּ. וְהַאי מְמָנָא חִזְקִיאֵ"ל, קָאִים עֲלַיְיהוּ לְעֵילָּא לְעֵילָּא לְגוֹ. אָת חַד נָצִיץ עַל רֵישַׁיְיהוּ, וְאִיהִי אָת א'. דְּהָא לָא קַיְימֵי אִלֵּין, וְלָא שַׁיְילֵי (ס"א נטלי), אֶלָּא בְּרָזָא דָּא', דְּאִיהִי (שמות קנ"ט ע"א) יְמִינָא. בְּגִין דְּשָׁמְאלָא לָא נָטִיל אֶלָּא

בִּימִינָא. יְמִינָא נָטִיל תְּדִיר לִשְׂמָאלָא, דְּא' אֶת נָצִיץ וְנָפִיק מִן יְמִינָא. כְּדֵין נַטְלִין לְהַהוּא אֲתַר דְּנָצִיץ הַהוּא נְצִיצוּ.

וְאִלּוּ שְׁנִינוּת שֶׁל לַהַט הַמִּתְהַפֶּכֶת בִּידֵיהֶם. וְהַמְמֻנֶּה הַזֶּה חִזְקִיאֵ"ל עוֹמֵד עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה לְמַעְלָה בִּפְנִים. אוֹת אַחַת נוֹצֶצֶת עַל רֹאשָׁם, וְהִיא הָאוֹת א'. שֶׁהֲרֵי אֵלֶּה לֹא עוֹמְדִים וְלֹא שׁוֹאֲלִים (נוסעים) אֶלָּא בְּסוֹד שֶׁל א', שֶׁהִיא יָמִין, מִשּׁוּם שֶׁשְּׂמֹאל אֵין נוֹסְעַת אֶלָּא בְּיָמִין. הַיְמִין תָּמִיד נוֹסַעַת לִשְׂמֹאל, שֶׁא' אוֹת נוֹצֶצֶת וְיוֹצֵאת מִיָּמִין. וְאָז נוֹסְעִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנּוֹצֶצֶת אוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת.

לְגוֹ מְנִיהּ רַהֲטִיאֵ"ל רַב מַשְׁרְיָין, דְּקַיְימָא לְגוֹ תְּחוֹת שָׂלְטָנוּתָא דְּגַבְרִיאֵ"ל. וְעִמֵּיהּ כָּל אִינּוּן מַשְׁרְיָין תְּחוֹת יְדֵיהּ. וְחַד מְמָנָא קָאִים עֲלַיְיהוּ בְּתַרְעָא, דְּאִתְקְרֵי קַדְשִׁיאֵ"ל, וְסַחֲרִין לֵיהּ י"ב מְמָנָן, תְּלַת תְּלַת ד' זִמְנִין. וְהַהוּא מְמָנָא רַהֲטִיאֵ"ל קַיְימָא עַל כֻּלְּהוּ, דְּלָא אִשְׁתַּנֵּי שְׁמֵיהּ. אֶת חַד נָצִיץ עַל רֵישַׁיְיהוּ דְּכָל אִלֵּין מַשְׁרְיָין, וְאֶת דָּא אִיהוּ ז', וְאִיהוּ אִתְחַלָּף גּוֹ תִּקּוּנָא דְּמַשְׁכְּנָא בְּאֶת ל. הַאי אִתְחַלָּף בָּרָזָא (במדבר כד) דְּיִזַּל מַיִם מִדָּלָיו. וְאִתְחַלָּף (דף ג' ע"ב) בְּגִלּוּפֵי אַתְוָון, וְאִקְרֵי חִלּוּפָא ל'. כַּד הַאי נָצִיץ עַל רֵישַׁיְיהוּ דְּכָל אִלֵּין מַשְׁרְיָין, כְּדֵין כֻּלְּהוּ נַטְלִין לְהַהוּא סְטָרָא דְּהַהוּא נְצִיצוּ.

לִפְנִים מִמֶּנּוּ רַהֲטִיאֵ"ל, גְּדוֹל הַמַּחֲנוֹת, שֶׁעוֹמֵד בִּפְנִים תַּחַת שִׂלְטוֹנוֹ שֶׁל גַּבְרִיאֵ"ל, וְעִמּוֹ כָּל אוֹתָם מַחֲנוֹת תַּחַת יָדוֹ, וּמְמֻנֶּה אֶחָד עוֹמֵד עֲלֵיהֶם בַּשַּׁעַר, שֶׁנִּקְרָא קַדְשִׁיאֵ"ל, וְסוֹבְבִים אוֹתוֹ י"ב מְמֻנִּים שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ אַרְבַּע פְּעָמִים. וְאוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה רַהֲטִיאֵ"ל עוֹמֵד עַל כֻּלָּם, שֶׁלֹּא מִשְׁתַּנֶּה שְׁמוֹ. אוֹת אַחַת נוֹצֶצֶת עַל רֹאשֵׁיהֶם שֶׁל כָּל הַמַּחֲנוֹת הַלָּלוּ, וְהָאוֹת הַזּוֹ הִיא ז', וְהִיא מִתְחַלֶּפֶת בְּתוֹךְ תִּקּוּן הַמִּשְׁכָּן בָּאוֹת ל'. זוֹ מִתְחַלֶּפֶת בְּסוֹד שֶׁל (במדבר כד) יִזַּל מַיִם מִדָּלָיו. וּמִתְחַלֶּפֶת בַּחֲקִיקוֹת שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת, וְנִקְרָא חִלּוּף ל'. כְּשֶׁזּוֹ נוֹצֶצֶת עַל רֹאשָׁם שֶׁל כָּל הַמַּחֲנוֹת הַלָּלוּ, אָז כֻּלָּם נוֹסְעִים לְאוֹתוֹ צַד שֶׁל אוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת.

לְגוֹ מִן דָּא, קַפְצִיאֵ"ל רַב מְמָנָא, רַב מַשְׁרְיָין, תְּחוֹת שִׂלְטָנִיהּ דְּגַבְרִיאֵל, וְעִמֵּיהּ הֲווֹ מְתַתְּקְנָן כָּל אִינּוּן מַשְׁרְיָין דִּתְחוֹת יְדֵיהּ, אִינּוּן דְּאִתְמְסָרוּ לֵיהּ בְּהַהִיא שַׁעֲתָא, וְחַד מְמָנָא קָאִים עֲלַיְיהוּ עֲזָאֵ"ל שְׁמֵיהּ. וי"ב מְמָנָן סָחֲרִין לֵיהּ לְכָל עִיבָר, תְּלַת תְּלַת כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא, וְקַפְצִיאֵ"ל רַב מְמָנָא קַיְימָא עַל כֻּלְּהוּ. אֶת חַד נָצִיץ עַל רֵישַׁיְיהוּ דְּכָל אִלֵּין מַשְׁרְיָין, וְאִיהִי אֶת ד', וְכֻלְּהוּ נַטְלֵי לְהַהוּא נְצִיצוּ דְּהַהוּא אֶת. הַאי אָת תַּלְיָיא גּוֹ אֲוִירָא, עַל תְּרִין אַתְוָון אָחֳרָנִין.

לִפְנִים מִזֶּה קַפְצִיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל, גְּדוֹל הַמַּחֲנוֹת, תַּחַת שִׂלְטוֹנוֹ שֶׁל גַּבְרִיאֵ"ל, וְעִמּוֹ הָיוּ מְתֻקָּנִים כָּל אוֹתָם הַמַּחֲנוֹת שֶׁתַּחַת יָדוֹ, הֵם נִמְסְרוּ לוֹ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וּמְמֻנֶּה אֶחָד עוֹמֵד עֲלֵיהֶם שְׁמוֹ עֲזָאֵ"ל, וי"ב מְמֻנִּים סוֹבְבִים אוֹתוֹ בְּכָל עֵבֶר שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ כְּפִי שֶׁהִקַּמְנוּ, וְקַפְצִיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל עוֹמֵד עַל כֻּלָּם. אוֹת אַחַת נוֹצֶצֶת עַל רֹאשָׁם שֶׁל כָּל הַמַּחֲנוֹת הַלָּלוּ, וְהִיא הָאוֹת ד', וְכֻלָּם נוֹסְעִים לְאוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת שֶׁל אוֹתָהּ הָאוֹת. הָאוֹת הַזּוֹ תְּלוּיָה בְּתוֹךְ הָאֲוִיר, עַל שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֲחֵרוֹת.

לְגוֹ מִן דָּא שַׁמְעֵיאֵ"ל רַב מְמָנָא, הַאי אִתְחַלָּף לְד' שְׁמָהָן, בְּגִין דְּלָא קַיְימָא בְּגַלְפּוּי. זְמִנִין לִסְטַר יְמִינָא, וְזִמְנִין לִסְטַר שְׂמָאלָא, וְעִמֵּיהּ י"ב מְמָנָן דְּסָחֲרִין לֵיהּ לְכָל עִיבָר תְּלַת תְּלַת, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא, וְרַגְשִׁיאֵ"ל רַב מְמָנָא עַל אִלֵּין י"ב, תְּחוֹתֵיהּ דְּהַהוּא מְמָנָא אָחֳרָא. וְאָת חַד נָצִיץ עַל רֵישַׁיְיהוּ לְעֵילָּא, וְאָת דָּא אִיהִי אָת ה', וְדָא תַּלְיָא בַּאֲוִירָא עַל כָּל שְׁאָר אַתְוָון, בְּהַהוּא אָת ד' דְּקַאמְרָן. ד' אִלֵּין תְּרֵין סְלִיקוּ לְעֵיל עַל כָּל שְׁאָר אָחֳרָנִין, וְכֻלְּהוּ נַטְלִין לְהַהוּא נְצִיצוּ דְּתַלְיָא מֵהַהוּא אָת.

לִפְנִים מִזּוֹ שַׁמְעֵיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל, זֶה מִתְחַלֵּף לְאַרְבָּעָה שֵׁמוֹת, בְּגִלַּל שֶׁלֹּא עוֹמֵד בַּחֲקִיקוֹתָיו. לִפְעָמִים לְצַד יָמִין וְלִפְעָמִים לְצַד שְׂמֹאל, וְעִמּוֹ י"ב מְמֻנִּים שֶׁסּוֹבְבִים אוֹתוֹ לְכָל עֵבֶר שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁהֵבַאֲרנוּ, וְרַגְשִׁיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל עַל אֵלֶּה הֵי"ב, תַּחַת אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה הָאַחֵר. וְאוֹת אַחַת נוֹצֶצֶת עַל רָאשֵׁיהֶם לְמַעְלָה, וְהָאוֹת הַזּוֹ הִיא הָאוֹת ה', וְזוֹ תְּלוּיָה בָּאֲוִיר עַל כָּל שְׁאָר הָאוֹתִיּוֹת בְּאוֹתָהּ הָאוֹת ד' שֶׁאָמַרְנוּ. אַרְבַּע אֵלּוּ עוֹלוֹת מֵעַל כָּל שְׁאָר הָאֲחֵרוֹת, וְכֻלָּם נוֹסְעִים לְאוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת שֶׁתְּלוּיָה מֵאוֹתָהּ הָאוֹת.

לְגוֹ לְגוֹ, בַּאֲתַר דְּאִקְרֵי קֹדֶשׁ, נָצִיץ אָת חַד גּוֹ טְמִירוּ דְּקֹדֶשׁ, וְאִיהִי אָת ם סְתִימָא. הַאי נָצִיץ בִּנְצִיצוּ עַל כֻּלְּהוּ אַתְוָון, וְקָלָא הוּא נָפִיק מִבֵּינַיְיהוּ דְּאִלֵּין אַתְוָון. כְּדֵין בָּטַשׁ נְצִיצוּ דְּהַאי אָת, וְנָטִיל תְּרֵין אַתְוָון אָחֳרָנִין נְצִיצִין דְּתַלְיָין בַּאֲוִירָא, וְאִינּוּן ד' ה' וְאִשְׁתְּאַר אֵל, וְאִתְחַבְּרָן בְּאִלֵּין אָחֳרָנִין דְּסָטַר יְמִינָא, וּבָטְשׁוּ אִלֵּין בְּאִלֵּין, וְנַטְלֵי כֻּלְּהוּ, וְאִתְהַדְּרָן קַדְמָאֵי כְּמִלְקַדְמִין וְנַפְקֵי לְבַר, וּכְדֵין אִקְרוּן וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. (ויקרא א) וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְיָ' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. רִבִּי חִיָּיא פָּתַח וְאָמַר, (שיר השירים ה) בָּאתִי לְגַנִּי אֲחוֹתִי כַלָּה אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשְׂמִי אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דְּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי וְגוֹ', הַאי קְרָא לָאו רֵישֵׁיהּ סֵיפֵיהּ, וְלָאו סֵיפֵיהּ רֵישֵׁיהּ. כְּתִיב אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דְּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי, לְבָתַר אִכְלוּ רֵעִים. מַאן דְּמְזַמֵּן לְאָחֳרָא, כַּד מְזוֹנָא מִתְתַּקֵּן קָמֵיהּ. בָּתַר דְּאִיהוּ אָכַל, הֵיאַךְ יְזַמֵּין לְאָחֳרָא.

לִפְנֵי וְלִפְנִים, בַּמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ, נוֹצֶצֶת אוֹת אַחַת בְּתוֹךְ סְתָר הַקֹּדֶשׁ, וְהִיא הָאוֹת ם הַסְּתוּמָה. זוֹ נוֹצֶצֶת בְּהִתְנוֹצְצוּת עַל כָּל הָאוֹתִיּוֹת, וְיוֹצֵא קוֹל מִבֵּין הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ. אָז מַכָּה הִתְנוֹצְצוּת הָאוֹת הַזּוֹ, וְנוֹטֶלֶת שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֲחֵרוֹת נוֹצְצוֹת שֶׁתְּלוּיוֹת בָּאֲוִיר, וְהֵן ד' ה' וְנִשְׁאָר אֵל, וּמִתְחַבְּרוֹת בָּאֲחֵרוֹת הַלָּלוּ שֶׁל צַד יָמִין, וּמַכּוֹת אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, וְכֻלָּן נוֹסְעוֹת וְחוֹזְרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת כְּבָרִאשׁוֹנָה וְיוֹצְאוֹת הַחוּצָה, וְאָז נִקְרָאוֹת וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח וְאָמַר, (שיר ה) בָּאתִי לְגַנִּי אֲחוֹתִי כַלָּה אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשְׂמִי אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דְּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ. כָּתוּב אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דְּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי, אַחַר כָּךְ - אִכְלוּ רֵעִים. מִי שֶׁמְּזַמְּנִין אֶת הָאַחֵר, כְּשֶׁמְּזוֹן מְתֻקָּן לְפָנָיו. אַחַר שֶׁאָכַל, אֵיךְ יְזַמְּנִין אֶת הָאַחֵר?

אֶלָּא זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעָא לְדַכְּאָה לְהוֹן, וְאִתְרְעֵי בְּהוֹן מִכָּל שְׁאָר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וּמִדְּאִתְרְעֵי בְּהוֹן בָּעָא לְסַלְקָא לְהוֹן מִכָּל מַקְטְרְגֵי עָלְמָא. תָּא חֲזֵי, (ס"א בתר דאתעבד משכנא) בְּיוֹמָא דְּאִתְּקִם מַשְׁכְּנָא לְתַתָּא, בְּהַהוּא יוֹמָא אִתְתְּקִם מַשְׁכְּנָא

אָחֳרָא לְעֵילָּא עִמֵּיהּ, דִּכְתִיב, (שמות מ) הוּקַם הַמִּשְׁכָּן סְתָם, וְהַהוּא יוֹמָא חֲדָוָותָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הֲוָה.

אֶלָּא אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְטַהֵר אוֹתָם וְהִתְרַצָּה בָהֶם מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וּמִשֶּׁהִתְרַצָּה בָהֶם, רָצָה לְהַעֲלוֹתָם מִכָּל הַמְקַטְרְגִים שֶׁל הָעוֹלָם. בֹּא רְאֵה, (אחר שנעשה המשכן) בְּיוֹם שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן לְמַטָּה, בְּאוֹתוֹ יוֹם הוּקַם מִשְׁכָּן אַחֵר לְמַעְלָה עִמּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שמות מ) הוּקַם הַמִּשְׁכָּן, סְתָם. וְאוֹתוֹ יוֹם הָיְה שִׂמְחָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא.

כֵּיוָן דְּאִתְּקַם מַשְׁכְּנָא מַה כְּתִיב, (שמות מ) וְלֹא יָכוֹל מֹשֶׁה לָבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד. כַּד חָמָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כַּךְ אָמַר, וּמַה עַל יְדֵי דְּמֹשֶׁה אִתְּקַם, וְאִיהוּ לְבַר, מַיְּד וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. אָמַר לֵיהּ: מֹשֶׁה, חִנּוּכָא דְּבֵיתָא בְּמַאי הֲוָה, בְּסְעוּדְתָא, אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לְיְיָ'. הֲדָא הוּא דִכְתִיב בָּאתִי לְגַנִּי אֲחוֹתִי כַלָּה וְגוֹ'. (ס"א והא אוקמוה האי קרא, אבל באתי)

כֵּיוָן שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן, מַה כָּתוּב? (שם) וְלֹא יָכוֹל מֹשֶׁה לָבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד. כְּשֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ- בָּרוּךְ-הוּא כָּךְ, אָמַר, וּמָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה הוּקַם, וְהוּא בַּחוּץ?! מִיָּד - וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. אָמַר לוֹ, מֹשֶׁה, חֲנֻכַּת הַבַּיִת בְּמֶה הָיא? בִּסְעוּדָה, אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה'. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בָּאתִי לְגַנִּי אֲחוֹתִי כַלָּה וְגוֹ'. (והרי בארנו הפסוק הזה. אבל באתי)

דף ד.

דָּבָר אַחֵר בָּאתִי לְגַנִּי, דָּא גַּן עֵדֶן דִּלְעֵילָּא. אֲחוֹתִי כַלָּה, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דִּבְהַהוּא יוֹמָא אִזְדַּוְּוגוּ זִוּוּגִין בְּכֹלָּא, אִזְדַּוְּוגוּ זִוּוּגִין בְּהַהוּא גַּן עֵדֶן, בְּגִין דְּאִתְבָּרְכוּ כֻּלְּהוּ מִשֹּׁקְיוּ דְנַחֲלָא, וְאִתְקַשָּׁרוּ כָּל חַד בְּחַבְרֵיהּ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשְׂמִי אָכַלְתִּי יַעְרִי (שיר השירים ה) (דף ד' ע"א) עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי כֻּלְּהוֹן אִתְּשַׁקְיִין וְאִתְרַוּוּ מִמַּבּוּעָא דְנַחֲלָא.

דָּבָר אַחֵר בָּאתִי לְגַנִּי - זֶה גַּן עֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה. אֲחוֹתִי כַלָּה - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם הִזְדַּוְּגוּ זִוּוּגִים בַּכֹּל, הִזְדַּוְּגוּ זִוּוּגִים בְּאוֹתוֹ גַּן עֵדֶן, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם הִתְבָּרְכוּ מֵהַשְׁקָאַת הַנַּחַל וְנִקְשְׁרוּ כָּל אֶחָד בַּחֲבֵרוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשְׂמִי אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי. כֻּלָּם הֻשְׁקוּ וְהִתְרַווּ מִמַּעְיַן הַנַּחַל.

אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים, כָּל אִינּוּן דִּלְתַתָּא. וְכֻלְּהוּ עַנְפִּין (נ"א עלמין) כֻּלְּהוּ, אִתְבָּרְכוּ וְאִתְּזָנוּ, כַּד אִלֵּין אִתְבָּרְכוּ לְעֵילָּא. וּבְמָה מִתְבָּרְכָאן וּמִתְבַּסְּמָאן, כֻּלְּהוּ בְּרֵיחָא דְקָרְבְּנָא.

אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים, כָּל אוֹתָם שֶׁלְּמַטָּה, וְכֻלָּם עֲנָפִים, (עולמות) כֻּלָּם הִתְבָּרְכוּ וְנִזּוֹנוּ כְּשֶׁאֵלֶּה הִתְבָּרְכוּ לְמַעְלָה. וּבַמֶּה מִתְבָּרְכִים וּמִתְבַּשְּׂמִים? כֻּלָּם בְּרֵיחַ הַקָּרְבָּן.

רעיא מהימנא פְּתַח וְאָמַר בָּאתִי לְגַנִּי אֲחוֹתִי כַלָּה, אִיהִי מַלְכוּת, אֲדֹנָ"י. אָרִיתִי מוֹרִי, דָּא חֶסֶד, דַּרְגָּא דְּאַבְרָהָם, דְּאִתְמַר עָלֶיהּ אֱלֹהַּ לִי אֶל הַר הַמּוֹר. עִם בָּשְׂמִי, דָּא נֶצַח, דַּרְגָּא דְּאַהֲרֹן, דִּכְתִיב בֵּיהּ (שמות ל) וְאַתָּה קַח לְךָ בְּשָׂמִים רֹאשׁ. וְאִינּוּן דְּרוֹעָא יְמִינָא, בְּיַרְכָא יְמִינָא. וְרָזָא דְּמִלָּה, (תהלים טז) נְעִימוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח. וְאִינּוּן תְּרֵין בִּרְכָן לְקֻבְלֵיהּ, חַד מִגַּו אַבְרָהָם, וּתְנֵיְנָא עֲבוֹדָה, דְּהוּא רְצֵה.

פְּתַח וְאָמַר, בְּאתְּי לְגַנִּי אֲחוֹתִי כַלָּה - הִיא מַלְכוּת, אֲדנָ"י. אַרִיתִי מוֹרִי - זֶה חֶסֶד, הַדַּרְגָּה שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו אֵלֶּךָּ לִי אֶל הַר הַמּוֹר. עִם בָּשְׂמִי - זֶה נֵצַח, הַדַּרְגָּה שֶׁל אַהֲרֹן, שֶׁכְּתוּב בּוֹ וְאַתָּה קַח לְךָ בְּשָׂמִים רֹאשׁ. וְהֵם זְרוֹעַ יָמִין בְּיֶרֶךְ יָמִין, וְסוֹד הַדָּבָר - נְעָמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח. וְאוֹתָן שְׁתֵּי הַבְּרָכוֹת כְּנֶגְדּוֹ - אַחַת מִגֶּן אַבְרָהָם, וְהַשְּׁנִיָּה עֲבוֹדָה, שֶׁהִיא רְצֵה.

אָכַלְתִּי יַעְרִי, דָּא גְּבוּרָה פַּחַד יִצְחָק. עִם דְּבָשִׁי הוֹד, דַּרְגָּא דְּדָוִד, וְהֵיינוּ דְּרוֹעָא שְׂמָאלָא, עִם יַרְכָּא שְׂמָאלָא. שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי, גּוּף וּבְרִית, יַעֲקֹב עִם שְׁלֹמֹה. לְבָתַר אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וּשְׁכָרוּ דּוֹדִים, י"ב שְׁבָטִים, בי"ב בִּרְכָאן. תּוֹסֶפֶת בִּרְכַּת הַמִּינִין, מַאן אָכִיל לָהּ, הַהוּא דְּאִתְּמַר בֵּיהּ בָּאתִי לְגַנִּי אֲחוֹתִי כַלָּה. וְאִית דְּפָלִיג לוֹן בְּרָזָא אָחֳרָא, אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשְׂמִי, גּוּף וּבְרִית, יַעְרִי עִם דְּבָשִׁי, שׁוֹקָא יְמִינָא עִם שְׂמָאלָא. יֵינִי עִם חֲלָבִי, דְּרוֹעָא שְׂמָאלָא בִּימִינָא, דְּאִינּוּן יֵינִי גְּבוּרָה, חֲלָבִי חֶסֶד. (ע"כ רעיא מהימנא)

אָכַלְתִּי יַעְרִי - זוֹ גְּבוּרָה, פַּחַד יִצְחָק. עִם דְּבָשִׁי - הוֹד, הַדַּרְגָּה שֶׁל דָּוִד, וְהַיְנוּ זְרוֹעַ שְׂמֹאל עִם יֶרֶךְ שְׂמֹאל. שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי - גּוּף וּבְרִית, יַעֲקֹב עִם שְׁלֹמֹה. אַחַר כָּךְ, אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים - י"ב שְׁבָטִים בְּי"ב בְּרָכוֹת. תּוֹסֶפֶת בִּרְכַּת הַמִּינִים מִי אוֹכֵל אוֹתָהּ? אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ, בָּאתִי לְגַנִּי אֲחוֹתִי כַלָּה. וְיֵשׁ מִי שֶׁמְּחַלֵּק אוֹתָם בְּסוֹד אֶחָד. אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשְׂמִי - גּוּף וּבְרִית. יַעְרִי עִם דְּבָשִׁי - שׁוֹק יָמִין עִם שְׂמֹאל. יֵינִי עִם חֲלָבִי - זְרוֹעַ שְׂמֹאל עִם יָמִין, שֶׁהֵם - יֵינִי גְּבוּרָה, חֲלָבִי חֶסֶד. (ע"כ רעיא מהימנא)

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּנַחְתַּת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְאַשְׁרָהָא דִּיּוּרָהָא בְּאַרְעָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר לָהּ, לְהַאי קְרָא, בְּגִין דְּאִשְׁתְּכָחוּ בִּרְכָאן וְחֶדְוָה בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין, וְאִתְבַּסְּמַת הִיא, לְנָפְקָא מִנָּהּ בִּרְכָאן לְכֹלָּא. דְּכַד אִלֵּין שִׁית אִתְבָּרְכָאן, כְּדֵין כֻּלְּהוּ עָלְמִין אִתְבָּרְכָאן כַּחֲדָא לְתַתָּא, וּמִתְבָּרְכָאן לְעֵילָּא. (ס"א וכנסת ישראל וישראל) אִתְבָּרְכוּ מִכֻּלְּהוּ. דָּבָר אַחֵר בָּאתִי לְגַנִּי אֲחוֹתִי כַלָּה. רִבִּי יִצְחָק אָמַר, לָא אִזְדַּוּוָּג קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (ס"א ישראל) בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא בְּזִמְנָא דְּאִלֵּין שִׁית אַתְרָוָון, מְשַׁקְיוּ דְּנַחְלָא דִּלָּא פָּסַק.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיֵּרְדָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהֻשְׁרוֹת דִּיּוּרָהּ בָּאָרֶץ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לָהּ אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, מְשׁוּם שֶׁנִּמְצְאוּ בְּרָכוֹת וְשִׂמְחָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהִיא הִתְבַּשְּׂמָה, לְצֵאת מִמֶּנָּה בְּרָכוֹת לַכֹּל. כְּשֶׁאֵלּוּ הַשִּׁשָּׁה מִתְבָּרְכִים, אֲז כָּל הָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים כְּאֶחָד לְמַטָּה וּמִתְבָּרְכִים לְמַעְלָה. (וכנסת ישראל וישראל) וְיִשְׂרָאֵל מִתְבָּרְכִים מִכֻּלָּם. דָּבָר אַחֵר בָּאתִי לְגַנִּי אֲחוֹתִי כַלָּה - רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אֵין מְזַוְּגִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (ישראל) עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁאֵלּוּ הַשִּׁשָּׁה מִתְרַוִּים מֵהַשְׁקָאַת הַנַּחַל שֶׁלֹּא פוֹסֵק.

רִבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וּשְׁכָרוּ דּוֹדִים, אִלֵּין כָּל מָארֵי דִּיבָבָא וִילֵלָה, דְּאִתְבְּסָמוּ כֻּלְּהוּ וְאִתְבָּרְכוּ כַּחֲדָא. דְּהָא מִסְעוּדְתָּא דְּמַלְכָּא מִתְהַנְיִין כֹּלָּא. וְאֵימָתַי אִכְלֵי כֻּלְּהוּ. בְּשַׁעֲתָא דְּמַלְכָּא (ס"א אתאחדי) אָתֵי חַדֵּי. וְעַל דָּא מַלְכָּא אִתְחַדֵּי, וְחַדֵּי לְמַטְרוֹנִיתָא בְּקַדְמֵיתָא, לְבָתַר כֻּלְּהוּ אַכְלָן וְחַדָּאן.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וּשְׁכָרוּ דּוֹדִים. אִלּוּ כָּל בַּעֲלֵי הַיְבָבָה וְהַיְלָלָה, שֶׁכֻּלָּם הִתְבַּשְּׂמוּ וְהִתְבָּרְכוּ כְּאֶחָד, שֶׁהֲרֵי מִסְעוּדַת הַמֶּלֶךְ כֻּלָּם נֶהֱנִים. וּמָתַי כֻּלָּם אוֹכְלִים? בְּשָׁעָה שֶׁהַמֶּלֶךְ (השתמח) בָּא שָׂמֵחַ, וְלָכֵן הַמֶּלֶךְ הִשְׂתַּמַּח, וּמְשַׂמֵּחַ אֶת הַגְּבִירָה בָּרִאשׁוֹנָה, אַחַר כָּךְ כֻּלָּם אוֹכְלִים וּשְׂמֵחִים.

רִבִּי אַבָּא אָמַר, אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים, אִלֵּין אִינּוּן שִׁית דְּקַאמְרַן, וְאִלֵּין אִינּוּן דְּכְתִיב בֵּהּ, (שיר השירים א) הֲבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו וְגוֹ'. שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ, מֵהַהוּא יַיִן דְּרָזוֹי לְכֹלָּא.

רִבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּל אִינּוּן דִּלְתַתָּא, דְּכֵיוָן דְּאִינּוּן שִׁית אִתְבָּרְכָאן, כֻּלְּהוּ דִּלְתַתָּא מִתְבָּרְכָאן.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים, אֵלּוּ הֵם הַשִּׁשָּׁה שֶׁאָמַרְנוּ, וְאֵלּוּ הֵם שֶׁכָּתוּב בָּהֶם, (שיר א) הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו וְגוֹ'. שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ, מֵאוֹתוֹ הַיַּיִן הַמְּרֻוֶּה אֶת הַכֹּל. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּל אוֹתָם שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאוֹתָם הַשִּׁשָּׁה הִתְבָּרְכוּ, אָז כָּל אֵלּוּ שֶׁלְּמַטָּה מִתְבָּרְכִים.

רִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כֹּלָּא שַׁפִּיר, אֲבָל רָזָא דְּמִלָּה, אִכְלוּ רֵעִים לְעֵילָּא, שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים לְתַתָּא. אָמַר לֵיהּ רִבִּי אֶלְעָזָר, מַאן אִינּוּן לְעֵילָּא, וּמַאן אִינּוּן לְתַתָּא. אָמַר לֵיהּ יָאוּת שַׁאֵילְתָּא, דָּא אֲתַר עִלָּאָה דְּאִינּוּן בַּאֲחֵדוּתָא בְּחֶדְוָותָא דְּלָא מִתְפָּרְשָׁן לְעָלְמִין, אִלֵּין אִקָּרוּן רֵעִים. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן, וְעֵדֶן וְהַהוּא נָהָר לָא מִתְפָּרְשָׁן לְעָלְמִין, וְאִשְׁתְּכָחוּ לְעָלְמִין בִּרְעוּתָא בַּאֲחֵדוּתָא בְּחֶדְוָותָא. שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים, אִלֵּין אִינּוּן לְתַתָּא, דְּאִקָּרוּן דּוֹדִים, לְזַמְּנִין יְדִיעָן וְהָא אוֹקִימְנָא.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הַכֹּל יָפֶה, אֲבָל סוֹד הַדָּבָר - אִכְלוּ רֵעִים לְמַעְלָה, שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים לְמַטָּה. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, מִי הֵם לְמַעְלָה וּמִי הֵם לְמַטָּה? אָמַר לוֹ, יָפֶה שְׁאַלְתָּ, זֶה הַמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁהֵם בְּאַחְדוּת וּבְשִׂמְחָה שֶׁאֵין נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים, אֵלּוּ נִקְרָאִים רֵעִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן, וְעֵדֶן וְנָהָר אֵין נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים, וְנִמְצָאִים לְעוֹלָמִים בְּרָצוֹן וּבְאַחְדוּת וּבְשִׂמְחָה. שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים, אֵלֶּה הֵם לְמַטָּה שֶׁנִּקְרָאִים דּוֹדִים לִזְמַנִּים יְדוּעִים, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

תָּא חֲזֵי בְּאִינּוּן עִלָּאֵי כְּתִיב בְּהוּ אֲכִילָה בְּלָא שְׁתִיָּה. מַאי טַעְמָא. מַאן דְּאִית לֵיהּ גַּרְבֵי דְּחַמְרָא, אֲכִילָה בַּעְיָא. וּבְגִין דְּתַמָּן שַׁרְיָא חַמְרָא דְּמִנְטְרָא, כְּתִיב בְּהוּ אֲכִילָה. וּבְאִינּוּן תַּתָּאֵי דְּבַעְיָין שַׁקְיוּ, כְּתִיב בְּהוּ שְׁתִיָּה, דְּהָא כָּל נְטִיעָן שַׁקְיוּ בַּעְיָין מִנַּחֲלָא דְּעָמִיקָא. וְעַל דָּא, בְּאִלֵּין אֲכִילָה, וּבְאִלֵּין שְׁתִיָּה. אִלֵּין רֵעִים וְאִלֵּין דּוֹדִים.

בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתָם עֶלְיוֹנִים כָּתוּב בָּהֶם אֲכִילָה בְּלֹא שְׁתִיָּה. מָה הַטַּעַם? מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ נֹאדוֹת יַיִן, צָרִיךְ אֲכִילָה. וּמִשּׁוּם שָׁשָׁם שָׂרוּי הַיַּיִן הַמְשֻׁמָּר, כָּתוּב בָּהֶם אֲכִילָה. וּבְאוֹתָם הַתַּחְתּוֹנִים שֶׁצְּרִיכִים הַשְׁקָיָה, בָּהֶם כָּתוּב שְׁתִיָּה, שֶׁהֲרֵי כָּל הַנְּטִיעוֹת צְרִיכוֹת הַשְׁקָיָה מֵהַנַּחַל הֶעָמֹק. וְלָכֵן, בְּאֵלּוּ אֲכִילָה וּבְאֵלּוּ שְׁתִיָּה. אֵלּוּ רֵעִים וְאֵלּוּ דּוֹדִים.

אָמַר לֵיהּ רִבִּי אֶלְעָזָר, אִתְחֲזֵי דְּהָא דּוֹדִים חֲבִיבוּתָא אִינּוּן, אֲמַאי אִינּוּן תַּתָּאֵי. אָמַר לֵיהּ, אִינּוּן דְּתָאֲבִין דָּא לְדָא, וְלָא מִשְׁתַּכְּחִין תָּדִיר, אִקְרוּ דּוֹדִים. וְאִינּוּן דְּמִשְׁתַּכְּחֵי תָּדִיר, וְלָא מִתְכַּסְּיָין וְלָא מִתְפָּרְשָׁן דָּא מִן דָּא, אִקְרוּ רֵעִים. וְעַל דָּא, אִלֵּין דּוֹדִים, וְאִלֵּין רֵעִים, אִלֵּין בְּרֵעוּתָא בַּאֲחֵדוּתָא תָּדִיר, וְאִלֵּין בְּתִיאוּבְתָּא לְזַמְּנִין. וְדָא הוּא שְׁלֵימוּתָא דְּכֹלָּא, בְּגִין דְּתִתְבָּרְכָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּכְדֵין חֶדְוָותָא בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, נִרְאֶה שֶׁהַדּוֹדִים הֵם חֲבִיבוּת, לָמָּה הֵם תַּחְתּוֹנִים? אָמַר לוֹ, אֵלּוּ שֶׁמִּשְׁתּוֹקְקִים זֶה לְזֶה וְלֹא תָּמִיד נִמְצָאִים, נִקְרָאוּ דוֹדִים. וְאֵלּוּ שֶׁנִּמְצָאִים תָּמִיד וְלֹא מִתְכַּסִּים וְלֹא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה, נִקְרָאוּ רֵעִים. וְלָכֵן אֵלּוּ דוֹדִים וְאֵלּוּ רֵעִים, אֵלּוּ בְּרָצוֹן וּבְאַחְדוּת תָּמִיד וְאֵלֶּה בְּתַשְׁוּקָה לִפְעָמִים. וְזוֹהִי שְׁלֵמוּת הַכֹּל, כְּדֵי שֶׁתִּתְבָּרֵךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאָז שִׂמְחָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

רִבִּי חִזְקִיָּה אוֹקִים הַאי קְרָא בְּקַרְבָּנִין, בְּגִין דְּאִינּוּן סְעוּדְתָא דְּמַלְכָּא, לְקַרְבָּא קַמֵּיהּ, וּמְתַהֲנָיִין מִינֵּיהּ מָארֵיהוֹן דְּדִינִין, וּמִתְבַּסְּמָן כֻּלְּהוּ, וְאִשְׁתְּכַח חֶדְוָותָא בְּכֹלָּא.

רַבִּי חִזְקִיָּה בֵּאֵר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בַּקָּרְבָּנוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהֵם סְעוּדַת הַמֶּלֶךְ לְהַקְרִיב לְפָנָיו, וְנֶהֱנִים מִמֶּנָּה בַּעֲלֵי הַדִּינִים, וְכֻלָּם מִתְבַּשְּׂמִים, וְנִמְצֵאת שִׂמְחָה בַּכֹּל.

דף ד:

רִבִּי אֶחָא אוֹקִים הַאי קְרָא, בְּשַׁעֲתָא דְּעָאלַת שְׁכִינְתָּא לְמַשְׁכְּנָא, דְּאִשְׁתְּכַחוּ בְּרָכָאן וְחֶדְוָון בְּכֹלָּא, וְעָאלַת שְׁכִינְתָּא כְּכַלָּה לַחוּפָּה, וּכְדֵין אִשְׁתְּלִימוּ אִשְׁתְּכָחוּ יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא, וְאִתְאַחֲדוּ בֵּיהּ (דף ד' ע"ב) בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּאַרְעָא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (שמות כה) וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם, וּכְדֵין עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי אִתְבְּסָמוּ. (ויקרא א) וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (שיר השירים ב) הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. הַאי קְרָא אִית בֵּיהּ לְאִסְתַּכָּלָא, כֵּיוָן דִּכְתִיב נִרְאוּ בָאָרֶץ, מַהוּ דִּכְתִיב נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ, דְּהָא בְּחַד אָרֶץ סַגְיָא. אֶלָּא הַנִּצָּנִים, אִלֵּין אִינּוּן נְטִיעָן דְּעָקְרָן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשָׁתִיל לוֹן בְּאַתְרָא אָחֳרָא, וְאִתְרְבִיאוּ, כְּנְטִיעָתָא כַּד אַפִּיק פַּרְחִין.

רַבִּי אֶחָא בֵּאֵר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנְסָה שְׁכִינָה לַמִּשְׁכָּן, כְּשֶׁנִּמְצְאוּ בְּרָכוֹת וּשְׂמָחוֹת בַּכֹּל, וְנִכְנְסָה הַשְּׁכִינָה כְּמוֹ כַּלָּה לַחֻפָּה, וְאָז נִשְׁלְמוּ נִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה וְנֶאֱחָזוּ בַּקָּדוֹשׁ- בָּרוּךְ- הוּא בָּאָרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כה) וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם, וְאָז הִתְבַּשְּׂמוּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (שיר ב) הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב נִרְאוּ בָאָרֶץ, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ? שֶׁהֲרֵי בְּאֶרֶץ אַחַת מַסְפִּיק. אֶלָּא הַנִּצָּנִים - אֵלּוּ אוֹתָן הַנְּטִיעוֹת שֶׁעָקַר אוֹתָן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשָׁתַל אוֹתָן בְּמָקוֹם אַחֵר, וְגָדְלוּ כִּנְטִיעָה כְּשֶׁמּוֹצִיאָה פְּרָחִים.

נִרְאוּ בָאָרֶץ, דְּהַאי אֶרֶץ מִתְבָּרְכָא מִנַּיְיהוּ כַּדְקָא חָזֵי. וּמַאי אִיהִי. אֶרֶץ קַדִּישָׁא, אֶרֶץ עִלָּאָה, אֶרֶץ וַדַּאי. עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ, עִידָּן לְאַעְקְרָא שׁוּלְטָנוּתָא דְּרַבְרְבֵי עַמִּין דְּלָא יִשְׁלְטוּן בָּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל, בְּשַׁעֲתָא דְּאִתְקַם מַשְׁכְּנָא.

נִרְאוּ בָאָרֶץ, שֶׁהָאָרֶץ הַזּוֹ מִתְבָּרֶכֶת מֵהֶם כָּרָאוּי. וּמֵיהוּ? הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, הָאָרֶץ הָעֶלְיוֹנָה, אֶרֶץ וַדַּאי. עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ, הָעֵת לַעֲקֹר אֶת שִׁלְטוֹן גְּדוֹלֵי הָעַמִּים שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עַל יִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן.

וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ, דָּא אֶרֶץ דִּלְתַתָּא, דְּאַחֲסִנוּ יִשְׂרָאֵל עַל יָדָא דִּיהוֹשֻׁעַ. מַאן הוּא קוֹל הַתּוֹר. דָּא הוּא תַּיָּיר עִלָּאָה, דְּאִזְדַּוּוג עִמֵּהּ כַּד בָּנָה שְׁלֹמֹה בֵּי מַקְדְּשָׁא לְתַתָּא, וּכְדֵין

אִתְעָטַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעִטְרוֹי, כָּחָתָן בְּכַלָּה. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שיר השירים ג) צְאֶינָה וּרְאֶנָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וגו'.

וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ - זוֹ הָאָרֶץ שֶׁלְּמַטָּה שֶׁיִּרְשׁוּ יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי יְהוֹשֻׁעַ. מִי הוּא קוֹל הַתּוֹר? זֶהוּ הַתַּיָּר הָעֶלְיוֹן שֶׁהִזְדַּוֵּג עִמָּהּ כְּשֶׁבָּנָה שְׁלֹמֹה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה, וְאָז הִתְעַטֵּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַטְרוֹתָיו כְּמוֹ חָתָן עִם כַּלָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְגוֹ'.

בְּסִפְרָא דְאַגַּדְתָּא אָמַר, קוֹל הַתּוֹר, דָּא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, דְּתוֹרָה דִּבְכְתָב אִקְרֵי תּוֹרָה סְתָם, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה אִקְרֵי תּוֹר, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר וַיֶּקַר וַיִּקְרָא, דָּא שְׁלִימוּ, וְדָא לָאו הָכִי, וַאֲנָא אוֹקִימְנָא כְּמָה דְאִתְּמַר, וְהָכִי הוּא.

בְּסֵפֶר הָאַגָּדָה אָמַר, קוֹל הַתּוֹר - זוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב נִקְרֵאת סְתָם תּוֹרָה, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה נִקְרֵאת תּוֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֶּקַר, וַיִּקְרָא. זוֹ שְׁלֵמוּת. וְזוֹ לֹא כָּךְ, וַאֲנִי בֵּאַרְתִּי כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְכָךְ הָיָה.

תָּא חֲזֵי, כַּד נַחְתַּת שְׁכִינְתָּא לְמִשְׁכְּנָא, כְּתִיב כַּלֹּת מֹשֶׁה, חָסֵר ו', כַּלֹּת מֹשֶׁה וַדַּאי, וְאוּקְמוּהָ. אֲבָל רָזָא דְמִלָּה, כַּלֹּת מֹשֶׁה: דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְכֹלָּא חַד מִלָּה, וּלְמַלְכָּא עִלָּאָה אִתְּמַר. כֵּיוָן דְּאִתְתַּקַּם מַשְׁכְּנָא קָאִים מֹשֶׁה לְבַר, אָמַר לָא אִתְחֲזֵי לְמֵיעַל אֶלָּא בִּרְשׁוּתָא, מִיַּד וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. מַאן וַיִּקְרָא. דָּא הַהִיא דְּבֵיתָא דִּילָהּ הִיא, הַהִיא כַּלָּה דְּכָל בֵּיתָא בִּרְשׁוּתָא דִּילָהּ.

(ויקרא א) וַיְדַבֵּר יְיָ' אֵלָיו, הַהוּא דְּאִקְרֵי קוֹל, הַהוּא דְּאָחִיד בֵּיהּ מֹשֶׁה.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיָּרְדָה שְׁכִינָה לַמִּשְׁכָּן, כָּתוּב כַּלֹּת מֹשֶׁה, חָסֵר ו', כַּלֹּת מֹשֶׁה וַדַּאי, וּפֵרְשׁוּהָ. אֲבָל סוֹד הַדָּבָר - כַּלֹּת מֹשֶׁה זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד, וְלַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן זֶה נֶאֱמַר. כֵּיוָן שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן, עָמַד מֹשֶׁה בַּחוּץ וְאָמַר, לֹא רָאוּי לְהִכָּנֵס אֶלָּא בִּרְשׁוּת. מִיָּד - וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. מִי זֶה וַיִּקְרָא? זוֹ אוֹתָהּ שֶׁהַבַּיִת שֶׁלָּהּ הִיא, אוֹתָהּ כַּלָּה שֶׁכָּל הַבַּיִת בִּרְשׁוּתָהּ. וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו, אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא קוֹל, אוֹתוֹ שֶׁאָחוּז בּוֹ מֹשֶׁה.

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, רִבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (ישעיה נ) מַדּוּעַ בָּאתִי וְאֵין אִישׁ קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה הֲקָצוֹר קָצְרָה יָדִי מִפְּדוֹת. זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּבָכָל אֲתַר דְּאִשְׁתְּכָחוּ, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִשְׁתְּכַח עִמְּהוֹן, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִשְׁתְּכַח בֵּינֵיהוֹן, וּמִתְפָּאַר בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל, הֲדָא הוּא דִכְתִיב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (ישעיה נ) מַדּוּעַ בָּאתִי וְאֵין אִישׁ קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה הֲקָצוֹר קָצְרָה יָדִי מִפְּדוֹת. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּמְצְאוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא עִמָּהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בֵּינֵיהֶם וּמִתְפָּאֵר בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

וּלְא עוֹד, אֶלָּא דְּיִשְׂרָאֵל אִשְׁלִימוּ מְהֵימְנוּתָא בְּאַרְעָא. וְיִשְׂרָאֵל שְׁלִימוּ דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא אִינּוּן. וְכַד יִשְׂרָאֵל אִשְׁתְּלִימוּ בְּעוֹבָדַיְיהוּ, כְּבֵיכוֹל, שְׁמָא קַדִּישָׁא אִשְׁתְּלִים. וְכַד יִשְׂרָאֵל לָא אִשְׁתְּלִימוּ לְתַתָּא בְּעוֹבָדַיְיהוּ, וְאִתְחַיְּיבוּ גָּלוּתָא, כְּבֵיכוֹל שְׁמָא קַדִּישָׁא לָא שְׁלִים לְעֵילָּא. דִּתְנַן דָּא סָלִיק וְדָא נָחִית, יִשְׂרָאֵל דִּלְעֵילָּא סָלִיק לְעֵילָּא. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נְחִיתַת לְתַתָּא,

אִתְרַחָקוּ דָּא מִן דָּא, כְּבָיְכוֹל אִשְׁתְּאַר שְׁמָא קַדִּישָׁא בְּלָא שְׁלִימוּ. וְכֹלָּא בְּגִין דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָא.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁיִּשְׂרָאֵל מַשְׁלִימִים אֶת הָאֱמוּנָה בָּאָרֶץ, וְיִשְׂרָאֵל הֵם שְׁלֵמוּת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל נִשְׁלָמִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם, כְּבָיְכוֹל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִשְׁלָם. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא נִשְׁלָמִים לְמַטָּה בְּמַעֲשֵׂיהֶם וּמִתְחַיְּבִים גָּלוּת, כְּבָיְכוֹל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לֹא שָׁלֵם לְמַעְלָה. שֶׁשָּׁנִינוּ, זֶה עוֹלֶה וְזֶה יוֹרֵד. יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַעְלָה עוֹלֶה לְמַעְלָה - כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל יוֹרֶדֶת לְמַטָּה. הִתְרַחֲקוּ זֶה מִזֶּה, כְּבָיְכוֹל נִשְׁאַר הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּלִי שְׁלֵמוּת, וְהַכֹּל מְשׁוּם שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת.

וְאַף עַל גַּב דְּיִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִשְׁתְּכַח בֵּינַיְיהוּ, וְאִתֵּי וְאַקְדִּים לְבֵי כְּנִישְׁתָּא, וְקָרֵי וְאָמַר, (ירמיה ג) שׁוּבוּ בָּנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפֶּא מְשׁוּבוֹתֵיכֶם. וְלֵית מַאן דְּאִתְעַר רוּחֵיהּ, כְּדֵין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר, מַדּוּעַ בָּאתִי וְאֵין אִישׁ קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה. אַקְדִּמִית, וְאֵין אִישׁ, וְלֵית מַאן דְּיִתְעַר רוּחֵיהּ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בֵּינֵיהֶם, וּבָא וּמַקְדִּים לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְקוֹרֵא וְאוֹמֵר, (ירמיה ג) שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפֶּא מְשׁוּבוֹתֵיכֶם. וְאֵין מִי שֶׁיָּעִיר אֶת רוּחוֹ. וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר, מַדּוּעַ בָּאתִי וְאֵין אִישׁ קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה. הִקְדַּמְתִּי - וְאֵין אִישׁ, וְאֵין מִי שֶׁיָּעִיר אֶת רוּחוֹ.

תָּא חֲזִי, בְּהַהוּא יוֹמָא דְּאִשְׁתַּכְלַל בֵּי מַשְׁכְּנָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַקְדִּים וְשָׁארֵי בֵּיהּ. מֵיָּד, וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְיָ' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. וַיְדַבֵּר יְיָ' אֵלָיו, וְאוֹדַע לֵיהּ דִּזְמִינִין יִשְׂרָאֵל לְמֵיחַב קָמֵיהּ, וּלְאִתְמַשְׁכְּנָא הַאי אֹהֶל מוֹעֵד בְּחוֹבַיְיהוּ, וְלָא יִתְקָיְּים בֵּידַיְיהוּ (ס"א בהדייהו), הֲדָא הוּא דִּכְתִיב וַיְדַבֵּר יְיָ' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. מַאי אָמַר לֵיהּ. מֵאֹהֶל מוֹעֵד, מֵעִסְקֵי אֹהֶל מוֹעֵד, דִּזְמִין לְאִתְמַשְׁכְּנָא בְּחוֹבַיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל, וְלָא יִתְקָיְּים בְּקִיּוּמֵיהּ. אֲבָל אַסְוָותָא לְהַאי, אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיְיָ'. הֱוֵי לָךְ קָרְבְּנִין דְּאָגִין עַל כֹּלָּא.

בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהִשְׁתַּכְלֵל בֵּית הַמִּשְׁכָּן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִקְדִּים וְשָׁרָה בּוֹ. מִיָּד - וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו, וְהוֹדִיעַ לוֹ שֶׁעֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לַחֲטֹא לְפָנָיו וְשֶׁיִּתְמַשְׁכֵּן אֹהֶל מוֹעֵד הַזֶּה בַּחֲטָאֵיהֶם וְלֹא יִתְקַיֵּם בִּידֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. מָה אָמַר לוֹ? מֵאֹהֶל מוֹעֵד, מֵעִסְקֵי אֹהֶל מוֹעֵד שֶׁעֲתִיד לְהִתְמַשְׁכֵּן בַּחֲטָאֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יַעֲמֹד בְּקִיּוּמוֹ. אֲבָל הָרְפוּאָה לָזֶה - אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה'. הֱוֵי לְךָ הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁמְּגִנִּים עַל הַכֹּל.

השלמה מההשמטות (סימן א)

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק הֲווּ אַזְלֵי בְּאָרְחָא, עַד דַּהֲווּ אַזְלֵי פָּגְעוּ בְּהַהוּא יְנוֹקָא דְּהָוָה אָזִיל וְהָוָה לֵאֵי. אָמַר לוֹן, לֵאֵינָא דִּלְא אֲכִילְנָא יוֹמָא דֵּין. אֲפִיקוּ נַהֲמָא וְיָהֲבוּ לֵיהּ, אִתְרְחִישׁ לוֹן נִיסָּא וְאַשְׁכָּחוּ חַד נְבִיעוּ דְּקִיק דְּמַיָּא (ס"א תחות אילנא) תְּחוֹתְהוֹן וְשָׁתוּ מִנֵּיהּ וְיַתְבוּ.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק הֲיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. בְּעוֹד שֶׁהֲיוּ הוֹלְכִים, פָּגְשׁוּ בְּאוֹתוֹ תִינוֹק שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ וְהָיָה עָיֵף. אָמַר לוֹ, אֲנִי עָיֵף שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי הַיּוֹם הַזֶּה. הוֹצִיאוּ לֶחֶם וְנָתְנוּ לוֹ. הִתְרַחֵשׁ לָהֶם נֵס, וּמָצְאוּ מַעְיָן דַּק שֶׁל מַיִם (תחת האילן) תַּחְתֵּיהֶם, וְשָׁתוּ מִמֶּנּוּ וְיָשְׁבוּ.

פְּתַח הַהוּא יְנוֹקָא וְאָמַר, (ויקרא א) וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, הָכָא אַלֶּף זְעִירָא, אָמַאי. בְּגִין דְּהַאי קְרִיאָה לָא הֲוָה בְּשְׁלִימוּ, מַאי טַעְמָא דְּלָא הֲוָה אֶלָּא בְּמַשְׁכְּנָא וּבְאַרְעָא אַחֲרָא. בְּגִין דְּשְׁלִימוּ לָא אִשְׁתְּכַח אֶלָּא בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא. תּוּ, הָכָא שְׁכִינְתָּא, הֲתָם שְׁלִימוּ דְּדָכָר ונוּקְבָא (דברי הימים א א) אָדָם שֵׁת אֱנוֹשׁ, אָדָם שְׁלִימוּ דְּדָכָר וְנוּקְבָא, הָכָא נוּקְבָא. תּוּ סֵיפָא דִּקְרָא וַיְדַבֵּר יְיָ אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר, בְּגִין כָּךְ א' זְעִירָא. וְתוּ א' זְעִירָא מְתַל לְמַלְכָּא דְּהָוָה יָתִיב בְּכוּרְסַיָּיא וְכַתְרָא דְּמָלְכוּתָא עֲלֵיהּ וְאִיקָרֵי מֶלֶךְ עֵילָאָה, כַּד נָחִית וְאָזִיל לְבֵי עַבְדֵּיהּ, מֶלֶךְ זוּטָא אִקְרֵי. כָּךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כָּל זִמְנָא דְּאִיהוּ לְעֵילָּא עַל כֹּלָּא, מֶלֶךְ עֵילָאָה אִיקְרֵי. כֵּיוָן דְּנָחִית מְדוֹרֵיהּ לְתַתָּא, מֶלֶךְ אִיהוּ, אֲבָל לָאו עֵילָאָה כְּדְקַדְמִיתָא. בְּגִין כָּךְ אַלֶּף זְעִירָא.

פְּתַח אוֹתוֹ תִינוֹק וְאָמַר, וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, לָמָּה כָּאן א' זְעִירָה? מִשּׁוּם שֶׁהַקְּרִיאָה הַזּוֹ לֹא הָיְתָה בִּשְׁלֵמוּת. מָה הַטַּעַם? שֶׁלֹּא הָיָה אֶלָּא בַּמִּשְׁכָּן וּבְאֶרֶץ אַחֶרֶת, מִשּׁוּם שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת נִמְצֵאת אֶלָּא בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. עוֹד כָּאן שְׁכִינָה, שָׁם שְׁלֵמוּת שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, (דברי הימים א א) אָדָם, שֵׁת, אֱנוֹשׁ. אָדָם שְׁלֵמוּת שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה. כָּאן נְקֵבָה. עוֹד, סוֹף הַכָּתוּב, וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר, מִשּׁוּם כָּךְ א' זְעִירָה, וְעוֹד א' זְעִירָה. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּכִסֵּא, וְכָתֵר מַלְכוּת עָלָיו, וְנִקְרָא מֶלֶךְ עֶלְיוֹן. כְּשֶׁיוֹרֵד וְהוֹלֵךְ לְבֵית עַבְדּוֹ, נִקְרָא מֶלֶךְ קָטָן. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל זְמַן שֶׁהוּא לְמַעְלָה עַל הַכֹּל, נִקְרָא מֶלֶךְ עֶלְיוֹן. כֵּיוָן שֶׁהוֹרִיד אֶת מְדוֹרוֹ לְמַטָּה, הוּא מֶלֶךְ, אֲבָל לֹא עֶלְיוֹן כְּמוֹ בַּתְּחִלָּה, מִשּׁוּם כָּךְ א' זְעִירָה.

וַיִּקְרָא, הָכִי תָּנֵינָן, זְמִין לֵיהּ לְהֵיכָלֵיהּ מָאֹהֶל מוֹעֵד. מַאן הוּא אֹהֶל מוֹעֵד, אֹהֶל דְּבֵיהּ תָּלֵינָן מוֹעֲדָא וְחָגָא וְשַׁבְּתָא לְמִמְנֵי. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (בראשית א') וְהָיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וּבְיהּ שַׁרְיָיא חוּשְׁבָּנָא לְמִמְנֵי, וּמַאן אִיהוּ סִיהֲרָא. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ישעיה ל"ג) אֹהֶל בַּל יִצָּעֵן בַּל יִסַּע יְתָדוֹתָיו לָנֶצַח.

וַיִּקְרָא, כָּךְ שָׁנִינוּ, הִזְמִין אוֹתוֹ לְהֵיכָלוֹ. מֵאֹהֶל מוֹעֵד, מֵיהוּ אֹהֶל מוֹעֵד? אֹהֶל שֶׁבּוֹ תְּלוּיִים מוֹעֵד וְחַג וְשַׁבָּת לְמִנּוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) וְהָיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים, וּבוֹ מִתְחִילִים לִמְנוֹת אֶת הַחֶשְׁבּוֹן, וּמֵיהוּ? הַלְּבָנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לג) אֹהֶל בַּל יִצָּעֵן בַּל יִסַּע יְתֵדֹתָיו לָנֶצַח.

לֵאמֹר, מַאי לֵאמֹר, בְּגִין לְגַלָּאָה. אֲבָל כֹּלָּא חַד וְשַׁפִּיר הוּא, בְּגִין דְּשְׁלִימוּ הוּא אֲתָר לְגַלָּאָה מָה דְּהָוָה סָתִים לְגוֹ. וּבְכָל אֲתָר, לֵאמֹר, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, וִידַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, וַיְדַבֵּר יְיָ אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. דְּאִתְיְהִיב רֵשׁוּ לְגַלָּאָה, דְּהָא אִתְמְנֵי לְסִיהֲרָא הַהוּא מִלָּה מֵאֲתָר דְּמֹשֶׁה קַיְימָא. וִידַבֵּר יְיָ לְעֵילָּא. אֶל מֹשֶׁה בְּאֶמְצָעִיתָא. לֵאמֹר בָּבְרַייְתָא (ס"א בבתרייא) אֲתָר דְּאִית רֵשׁוּ לְגַלָּאָה.

לֵאמֹר, מַה זֶּה לֵאמֹר? כְּדֵי לְגַלּוֹת, אֲבָל הַכֹּל אֶחָד וְיָפֶה הוּא, מְשׁוּם שֶׁשְּׁלֵמוּת הוּא מָקוֹם לְגַלּוֹת מַה שֶּׁהָיָה נִסְתָּר בִּפְנִים, וּבְכָל מָקוֹם לֵאמֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְגַלּוֹת, שֶׁהֲרֵי הָיָה צָווּי לַלְּבָנָה אוֹתוֹ הַדָּבָר מֵהַמָּקוֹם שֶׁעָמַד מֹשֶׁה. וַיְדַבֵּר ה' - לְמַעְלָה, אֶל מֹשֶׁה - בָּאֶמְצַע, לֵאמֹר - בַּחוּץ (בסוף), הַמָּקוֹם שֶׁיֵּשׁ רְשׁוּת לְגַלּוֹת.

תּוּ וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, מָה כְּתִיב לְעֵילָּא (שמות ט"ל) וַיַּבִּיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה וְגוֹ'. אַמַּאי אֶל מֹשֶׁה, הָכִי אָמְרוּ, בְּגִין דְּמֹשֶׁה חָמָא לֵיהּ בְּטוּרָא וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָחְמֵי לֵיהּ בְּחֵיזוּ דְּעֵינָא כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (שמות כ"ז) כַּאֲשֶׁר הֶרְאָה אוֹתְךָ בָּהָר. (במדבר ח) כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר הֶרְאָה יְיָ אֶת מֹשֶׁה וגו'. וּכְתִיב (שמות כ"ה) וּרְאֵה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אַתָּה מֹרֶאֶה בָּהָר. הַשְׁתָּא דְּאִתְיְאוּ לֵיהּ, בְּגִין דְּיִחֲמֵי אִי אִיהוּ כְּהַהוּא מַשְׁכְּנָא דְּחָמָא (ס"א בגין דיחמי איהו ההוא משכנא דחמא).

עוֹד וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? (שמות לט) וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה וְגוֹ'. לָמָּה אֶל מֹשֶׁה? כְּךָ אָמְרוּ, מְשׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה רָאָה אוֹתוֹ בָּהָר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לוֹ בְּמַרְאֵה הָעַיִן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם כז) כַּאֲשֶׁר הֶרְאָה אֹתְךָ בָּהָר. כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר הֶרְאָה ה' אֶת מֹשֶׁה וגו'. וְכָתוּב וּרְאֵה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אַתָּה מָרְאֶה בָּהָר. עַכְשָׁו שֶׁהֵבִיאוּ לוֹ כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה אִם הוּא כְּמוֹ אוֹתוֹ הַמִּשְׁכָּן שֶׁרָאָה (כדי שיראה הוא אותו משכן שראה).

אֲבָל אֲמַאי וַיַּבִּיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה. אֶלָּא לְמַלְכָּא דְּבָעָא לְמִבְנֵי פַּלְטְרִין לְמַטְרוֹנִיתָא, פַּקִּיד לְאוּמָנִין, הֵיכְלָא דָּא, בְּדוּךְ פְּלַן. וְהֵיכְלָא דָּא בְּדוּךְ פְּלַן. הָכָא אָתָר לְעַרְסֵיהּ. הָכָא אָתָר לְנַיְיחָא. כֵּיוָן דְּעַבִידוּ לוֹן אוּמָנִין אַחֲמִיוּ לְמַלְכָּא. כָּךְ, וַיַּבִּיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה מָאִרְיהּ דְּבֵיתָא, אִישׁ הָאֱלֹהִים. כֵּיוָן דְּאִשְׁתַּכְלַל הֵיכְלָא לְמַטְרוֹנִיתָא, זְמִינַת לְמַלְכָּא לְמֵיכְלָא. זְמִינַת לְבַעְלָה עִמָּהּ, בְּגִין כָּךְ וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. וּבְגִין דְּמֹשֶׁה מָארֵי דְּבֵיתָא אִיהוּ, מָה כְּתִיב (שמות ל"ג) וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה. מֹשֶׁה דְּאִיהוּ מָארֵיהּ דְּבֵיתָא עֲבַד הָכִי (מה) דְּלֵית רְשׁוּ לְבַר נָשׁ אַחֲרָא לְמֶעְבַּד הָכִי.

אֲבָל לָמָּה וַיַּבִּיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה? אֶלָּא, לְמֶלֶךְ שֶׁרָצָה לִבְנוֹת פַּלְטֵרִין לְגֶבִירָה, צִוָּה לָאֻמָּנִים: הֵהֵיכָל הַזֶּה בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְהֵהֵיכָל הַזֶּה בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, כָּאן הַמָּקוֹם לְמִטָּתוֹ, וְכָאן הַמָּקוֹם לִמְנוּחָה. כֵּיוָן שֶׁעָשׂוּ אוֹתָם הָאֻמָּנִים, הֶרְאוּ לַמֶּלֶךְ. כָּךְ וַיַּבִּיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה, בַּעַל הַבַּיִת אִישׁ הָאֱלֹהִים. כֵּיוָן שֶׁנִּתְקַן הַהֵיכָל לִגְבִירָה, הִזְמִינָה אֶת הַמֶּלֶךְ לֶאֱכֹל, הִזְמִינָה אֶת בַּעְלָהּ עִמָּהּ. מְשׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, וּמְשׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה הוּא בַּעַל הַבַּיִת, מַה כְּתִיב? (שם לג) וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה. מֹשֶׁה שֶׁהוּא בַּעַל הַבַּיִת עָשָׂה כָּךְ, (מה) שֶׁאֵין רְשׁוּת לְאָדָם אַחֵר לַעֲשׂוֹת כָּךְ.

וְיִדַּבֵּר יְיָ אֵלָיו דַּרְגָּא אַחֲרָא עִילָּאָה, וּכְדֵין בְּשַׁעֲתָא דְּאִזְדַּמַּן מֹשֶׁה לְמֵיעָאל כְּדֵין פְּתַח וְאָמַר אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם. מַאי אָדָם הָכָא, אֶלָּא כַּד אִתְחַבְּרָן שְׁמָשָׁא וְסִיהֲרָא כַּחֲדָא. פְּתַח וְאָמַר אָדָם, כְּדְכְתִיב (חבקוק ג) שֶׁמֶשׁ יָרֵחַ עָמַד זְבוּלָה. עָמַד וְלֹא עָמְדוּ.

וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו, דַּרְגָּה אַחֲרָת עֶלְיוֹנָה. וְאָז, בְּשָׁעָה שֶׁהִזְדַּמֵּן מֹשֶׁה לְהִכָּנֵס, אָז פָּתַח וְאָמַר, אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם. מָה אָדָם כְּאָן? אֶלָּא כְּשֶׁמִּתְחַבְּרִים הַשֵּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה כְּאֶחָד, פָּתַח וְאָמַר אָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שֵׁמֶשׁ יָרֵחַ עָמַד זְבֻלָה. עָמַד וְלֹא עָמְדוּ.

כִּי יַקְרִיב מִכֶּם, הָכָא אִתְרְמִיז מַאן דְּיַעֲבִיד פּוּלְחָנָא דְּקָרְבָּנָא שְׁלִים דְּיִשְׁתְּכַח דְּכַר ונוּקְבָא, מַשְׁמַע מִכֶּם דְּיִשְׁתְּכַח כְּחִיזוּ דִּילְכוֹן. קָרְבָּן לַיְיָ, דְּיַקְרִיב כֹּלָּא לְאִתְאַחֲדָא כַּחֲדָא עֵילָא ותַתָּא. מִן הַבְּהֵמָה, לְאַחֲזָאָה אָדָם וּבְהֵמָה וְכֹלָּא כַּחֲדָא. מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן, אִלֵּין רְתִיכִין דְּאִינּוּן דַּכְיָין. כְּיָוֹן דְּאָמַר מִן הַבְּהֵמָה, יָכוֹל מִכֹּלָּא בֵּין דַּכְיָין בֵּין מְסָאֲבָן, הֲדַר וְאָמַר מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן וְגוֹ'.

כִּי יַקְרִיב מִכֶּם, כָּאן נִרְמָז, מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת הַקָּרְבָּן שָׁלֵם, שֶׁיִּמָּצְאוּ זָכָר וּנְקֵבָה, מַשְׁמַע מִכֶּם, שֶׁנִּמְצָא כְּמוֹ הַמַּרְאֶה שֶׁלָּכֶם. קָרְבָּן לַה', שֶׁיַּקְרִיב הַכֹּל לְהִתְאַחֵד כְּאֶחָד מַעְלָה וּמַטָּה. מִן הַבְּהֵמָה, לְהַרְאוֹת אָדָם וּבְהֵמָה, וְהַכֹּל כְּאֶחָד. מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן, אֵלּוּ הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁהֵן טְהוֹרוֹת. כֵּיוָן שֶׁאָמַר מִן הַבְּהֵמָה, יָכוֹל מֵהַכֹּל, בֵּין טְהוֹרִים בֵּין טְמֵאִים? חָזַר וְאָמַר, מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן וְגוֹ'.

קָרְבָּנְכֶם, קָרְבָּנֵי מִבְּעֵי לֵיהּ. מַאי קָרְבָּנְכֶם אֶלָּא בְּקַדְמִיתָא קָרְבָּן לַיְיָ, הַשְׁתָּא קָרְבָּנְכֶם קָרְבָּן לַיְיָ אָדָם קָרְבָּנְכֶם מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן לְאַחֲזָאָה יְחוּדָא מֵעֵילָא לְתַתָּא. וּמִתַּתָּא לְעֵילָא הַיְינוּ קָרְבָּן לַיְיָ, מֵעֵילָא לְתַתָּא הַיְינוּ קָרְבָּנְכֶם. מְתַל לְמַלְכָּא דְּאִיהוּ יָתִיב בְּטוּרְסָקָא עִילָאָה לְעֵילָא וְכָרְסַיָּיא דִּילֵיהּ אִתְתַּקַּן עַל הַהוּא טוּרְסָקָא וּמַלְכָּא עִילָאָה עַל כֹּלָּא. בַּר נָשׁ דְּקָרִיב קָרְבָּנָא (ס"א דורונא) לְמַלְכָּא, בָּעָא לְסַלָּקָא מִדַּרְגָּא לְדָרְגָּא עַד דְּסָלִיק מִתַּתָּא לְעֵילָא לְאָתָר דְּמַלְכָּא יָתִיב, עִילָאָה עַל כָּל כֹּלָּא. וּכְדֵין יָדְעִין דְּהָא סָלְקִין דּוֹרוֹנָא לְמַלְכָּא וְהַהוּא דּוֹרוֹנָא (ס"א דמלכא) מִן מַלְכָּא אִיהוּ. נָחִית דּוֹרוֹנָא מֵעֵילָא לְתַתָּא, הַא יְדִיעָן דְּהַהוּא דּוֹרוֹנָא (ס"א דמלכא) נָחִית מֵעֵילָא לְרָחִימָא דְּמַלְכָּא דְּאִיהוּ לְתַתָּא. כָּךְ בְּקַדְמִיתָא אָדָם סָלִיק בְּדַרְגּוֹי מִתַּתָּא לְעֵילָא, וּכְדֵין קָרְבָּן לַיְיָ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר, נָחִית בְּדַרְגּוֹי מֵעֵילָא לְתַתָּא וּכְדֵין קָרְבָּנְכֶם. קָרְבָּנְכֶם?! קָרְבָּנֵי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה קָרְבָּנְכֶם? אֶלָּא בְּרֹאשׁוֹנָה קָרְבָּן לַה', וְעַכְשָׁו קָרְבָּנְכֶם, קָרְבָּן לַה' אָדָם, קָרְבָּנְכֶם מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן, לְהַרְאוֹת יְחוּד מִמַּעְלָה לְמַטָּה. מִמַּטָּה לְמַעְלָה הַיְנוּ קָרְבָּן לַה'. מִמַּעְלָה לְמַטָּה הַיְנוּ קָרְבַּנְכֶם. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהוּא יוֹשֵׁב בְּגַג עֶלְיוֹן לְמַעְלָה, וְכִסְאוֹ מְתֻקָּן עַל אוֹתוֹ הַגַּג, וְהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן עַל הַכֹּל. אָדָם שֶׁמַּקְרִיב קָרְבָּן (דורון) לַמֶּלֶךְ, צָרִיךְ לַעֲלוֹת מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה, עַד שֶׁעוֹלֶה מִמַּטָּה לְמַעְלָה, לְמָקוֹם שֶׁהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, וְאָז יוֹדְעִים שֶׁהֲרֵי מַעֲלִים דּוֹרוֹן לַמֶּלֶךְ, וְאוֹתוֹ דּוֹרוֹן (של המלך) מִן הַמֶּלֶךְ הוּא. יוֹרֵד דּוֹרוֹן מִמַּעְלָה לְמַטָּה, הֲרֵי יוֹדְעִים שֶׁאוֹתוֹ דּוֹרוֹן יוֹרֵד מִלְּמַעְלָה לַאֲהוּב הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא לְמַטָּה. כָּךְ בַּתְּחִלָּה אָדָם, עוֹלֶה בְּדַרְגּוֹתָיו מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וְזֶה קָרְבָּן לַה' מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר. יוֹרֵד בְּדַרְגּוֹתָיו מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְאָז קָרְבַּנְכֶם.

בְּגִין כָּךְ (שיר השירים ה') אֲכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי וגו' הַיְינוּ אָדָם קָרְבָּן לַיְיָ. אִכְלוּ רֵעִים הַיְינוּ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן. וּכְדֵין תַּקְרִיבוּ אֵת קָרְבָּנְכֶם. אָתוּ רִבִּי יְהוּדָה וְר' יִצְחָק וּנְשָׁקוּהוּ. אָמְרוּ בְּרִיךְ רַחֲמָנָא, דְּזָכֵינָא לְמִשְׁמָע דָּא.

מְשׁוּם כָּךְ, (שיר השירים ה) אֲכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי וְגוֹ'. הַיְינוּ אָדָם קָרְבָּן לַה', אִכְלוּ רֵעִים, הַיְינוּ מִן הַבְּהֵמָה וּמִן הַצֹּאן, וְאָז תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם. בָּאוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק וּנְשָׁקוּהוּ. אָמְרוּ, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁזִּכִּינוּ לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה יֵאוֹת הֲוָה לְהַהוּא יְנוֹקָא דְּלָא יְנָדַע כּוּלֵי הַאי, וְאָנָא מִסְתַּפֵּינָא עֲלֵיהּ אִי יִתְקַיֵּים בְּעָלְמָא בְּגִינֵי הַאי, אָמַר רַבִּי יִצְחָק וְלָמָּה. אָמַר לֵיהּ, דְּהָא יָכִיל לְאִסְתַּכְלָא בְּאָתָר דְּלֵית רַשּׁוּ לְבַר נָשׁ לְאִסְתַּכְלָא בֵּיהּ וּמִסְתַּפֵּינָא עֲלוֹי דְּעַד לָא יִמְטֵי לְפַרְקוֹי יִסְתַּכַּל וְיִשְׁגַּח וְיֵעָנְשׁוּן לֵיהּ, שְׁמַע הַהוּא יְנוֹקָא. אָמַר, לָא מִסְתַּפֵּינָא מֵעוֹנָשָׁא לְעָלְמִין דְּהָא בְּשַׁעֲתָא דְּאִסְתַּלַּק אַבָּא מֵעָלְמָא, בָּרִיךְ לִי וְצַלִּי עָלַי וְיַדְּעָנָא דִּזְכוּתָא דְּאַבָּא יָגֵן עָלַי. אָמַר לֵיהּ מַאן הוּא אֲבוּךְ. אָמַר בְּרֵיהּ דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא. נָטְלוּ לֵיהּ וְאַרְכְּבוּ לֵיהּ עַל כְּתְפַיְיהוּ תְּלַת מִילִין. אַזְלוּ וסָדְרוּ מִילִין קַמֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹן, וַדַּאי יְרוּתָא אוֹרַיְיתָא אַחְסִין, וְאִלְמָלֵא זְכוּתָא דְּאָבוֹי אִתְעָנַשׁ מִלְּעֵילָּא, אֲבָל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לְאִינּוּן דְּאָזִילוּ בַּתְרָא דְּאוֹרַיְיתָא אַחְסִינוּ לָהּ אִינּוּן וּבַנָיְיהוּ לְעָלְמִין. (עד כאן מההשמטות)

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נָאֶה הוּא לְאוֹתוֹ תִּינוֹק שֶׁלֹּא יֵדַע אֶת כָּל זֶה, וַאֲנִי פּוֹחֵד עָלָיו אִם יִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם בְּגִלַּל זֶה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְלָמָּה? אָמַר לוֹ, שֶׁהֲרֵי יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין רְשׁוּת לְאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, וַאֲנִי פּוֹחֵד עָלָיו, שֶׁמֶּרֶם יַגִּיעַ לְפִרְקוֹ יִתְבּוֹנֵן וְיִשְׁגִּיחַ וְיֵעָנֵישׁוּ אוֹתוֹ. שָׁמַע אוֹתוֹ הַתִּינוֹק, אָמַר, אֵינִי פּוֹחֵד מֵעוֹנֶשׁ לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁהִסְתַּלֵּק אָבִי מִן הָעוֹלָם, בֵּרַךְ אוֹתִי וְהִתְפַּלֵּל עָלַי, וְיוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁזְּכוּת אָבִי תָּגֵן עָלַי. אָמְרוּ לוֹ, מִי הוּא אָבִיךָ? אָמַר, בְּנוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא. לָקְחוּ אוֹתוֹ וְהִרְכִּיבוּ אוֹתוֹ עַל כְּתְפֵיהֶם שְׁלֹשָׁה מִילִין. הָלְכוּ וְסִדְּרוּ אֶת הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לָהֶם, וַדַּאי יְרֻשַּׁת הַתּוֹרָה הוּא יָרַשׁ, וְאִלְמָלֵא זְכוּת אָבִיו, הָיָה נֶעֱנָשׁ מִלְּמַעְלָה, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לְאוֹתָם שֶׁהוֹלְכִים אַחַר הַתּוֹרָה, מוֹרִישׁ אוֹתָהּ לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם לְעוֹלָמִים. (ע"כ מההשמטות).

דף ה.

רִבִּי חִזְקִיָּה, הֲוָה שְׁכִיחַ קַמֵּיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לֵיהּ, (דף ה' ע"א) הַאי דְּאִקְרֵי קָרְבָּן, קֵירוּב מִבָּעֵי לֵיהּ, אוֹ קָרִיבוּת, מַאי קָרְבָּן. אָמַר לֵיהּ הָא יְדִיעַ הוּא לְגַבֵּי חַבְרַיָּיא, קָרְבָּן מֵאִינּוּן כְּתָרִין קַדִּישִׁין, דְּמִתְקָרְבֵי כֻּלְּהוּ כַּחֲדָא, וּמִתְקַשְׁרָן דָּא בְּדָא, עַד דְּאִתְעֲבִידוּ כֻּלְּהוּ חַד, בְּיִחוּדָא שְׁלִים, לְאִתְקָנָא שְׁמָא קַדִּישָׁא כְּדָקָא חָזֵי, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב קָרְבָּן לַיְיָ'. קָרְבָּן דְּאִינּוּן כְּתָרִין קַדִּישִׁין לַיְיָ' הוּא, לְאִתְתַּקָּנָא שְׁמָא קַדִּישָׁא, וּלְיַחֲדָא לֵיהּ כְּדָקָא יָאוֹת, בְּגִין דְּיִשְׁתְּכָחוּ רַחֲמִין בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין. וּשְׁמָא קַדִּישָׁא דְּאִתְעַטָּר בְּעִטְרוֹי לְאִתְבַּסְּמָא כֻּלָּא.

רַבִּי חִזְקִיָּה הֲיָה מָצוּי לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, זֶה שֶׁנִּקְרָא קָרְבָּן, קָרוֹב הָיָה צָרִיךְ לְהִיוֹת, אוֹ קָרִיבוּת. מַה זֶּה קָרְבָּן? אָמַר לוֹ, הֲרֵי זֶה יָדוּעַ לַחֲבֵרִים, קָרְבָּן הוּא מֵאוֹתָם הַכְּתָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁנִּקְרָבִים כֻּלָּם כְּאֶחָד וְנִקְשָׁרִים זֶה עִם זֶה עַד שֶׁכֻּלָּם נַעֲשִׂים אֶחָד, בְּיִחוּד שָׁלֵם, לְתַקֵּן אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּרָאוּי. וְהוּא שֶׁכָּתוּב קָרְבָּן לַה'. קָרְבָּן שֶׁל אוֹתָם כְּתָרִים קְדוֹשִׁים לַה' הוּא, לְהִתְתַּקֵּן הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּלְיַחֲדוֹ כְּרָאוּי כְּדֵי שֶׁיִּמָּצְאוּ רַחֲמִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁהִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו לְבַשֵּׁם אֶת הַכֹּל.

וְכָל דָּא בְּגִין לְאַתְעָרָא רַחֲמֵי, וְלָא לְאִתְעָרָא דִּינָא. וּבְגִין כַּךְ לַיְיָ' הוּא, וְלָא לֵאלֹהִים. לַיְיָ': אֱנָן צְרִיכִים לְאִתְעָרָא רַחֲמֵי, וְלָא לֵאלֹהִים, רַחֲמֵי בָּעֵינָן וְלָא דִינָא. אָמַר, זַכְאָה חוּלְקִי דְּשָׁאִילְנָא וְרַוַוחְנָא מִלִּין אִלֵּין, וְדָא בְּרִירוּ דְּמִלָּה. אֲבָל הָא כְּתִיב (תהלים נא) זְבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה, לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה. זְבְחֵי אֱלֹהִים כְּתִיב, וְלֹא זִבְחֵי יְיָ'.

וְכָל זֶה כְּדֵי לְעוֹרֵר רַחֲמִים וְלֹא לְעוֹרֵר דִּין. וּמִשּׁוּם כָּךְ לַה' הוּא, וְלֹא לֵאלֹהִים. לַה' - אָנוּ צְרִיכִים לְעוֹרֵר רַחֲמִים, וְלֹא לֵאלֹהִים. אָנוּ רוֹצִים רַחֲמִים וְלֹא דִין. אָמַר, אַשְׁרֵי חֶלְקִי שֶׁשָּׁאַלְתִּי וְהִרְוַוחְתִּי אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, וְזֶהוּ בֵּרוּר הַדָּבָר. אֲבָל הֲרֵי כָּתוּב, (תהלים נא) זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה. זִבְחֵי אֱלֹהִים כְּתוּב, וְלֹא זִבְחֵי ה'.

אָמַר לֵיהּ, וַדַּאי הָכִי הוּא, קָרְבָּן אֱלֹהִים לָא כְּתִיב, אֶלָּא זִבְחֵי אֱלֹהִים. וְעַל דָּא שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן, דְּהָא זְבִיחָה הוּא בְּגִין אֱלֹהִים, הַהוּא סִטְרָ גְּבוּרָה, דְּיִתְבְּסַם וְיִתְבַּר רוּחָא דְּדִינָא, וְיִתְחַלַּשׁ דִּינָא, וְיִתְגַּבְּרוּן רַחֲמֵי עַל דִּינָא. וְעַל דָּא זִבְחֵי אֱלֹהִים, לְתַבְּרָא חֵילָא וְתוּקְפָּא דְּדִינָא קַשְׁיָא, דְּכְתִיב רוּחַ נִשְׁבָּרָה, לְמֶהֱוֵי הַהוּא רוּחָא תַּקִּיפָא נִשְׁבָּרָה, וְלָא יִתְגַּבַּר רוּחֵיהּ וְחֵילֵיהּ וְתוּקְפֵּיהּ. וּבַר נָשׁ בָּעֵי כְּדֵין, לְמֵיקַם עַל מַדְבְּחָא, בְּרוּחַ נִשְׁבָּרָה, וְיִכְסַף מֵעוֹבָדוֹי, בְּגִין דְּיֵהֵוֵי הַהוּא רוּחָא תַּקִּיפָא תְּבִירָא, וְכֻלָּא בְּגִין דְּדִינָא יִתְבְּסָם, וְיִתְגַּבְּרוּן רַחֲמֵי עַל דִּינָא.

(ויקרא א) אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיְיָ'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַאי קְרָא הָכִי הֲוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב, אָדָם כִּי יַקְרִיב קָרְבָּן לַיְיָ'. מַהוּ מִכֶּם. אֶלָּא לַאֲפוּקֵי אָדָם הָרִאשׁוֹן, דְּהוּא אַקְרִיב קָרְבָּנָא כַּד בָּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָלְמָא, וְהָא אוּקְמוּהָ, וְהָכָא מִכֶּם כְּתִיב, הַאי אָדָם, לַאֲפוּקֵי אָדָם אָחֳרָא, דְּלָא הֲוָה מִכֶּם. אָמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן, שַׁפִּיר קַאֲמַרְתְּ, וְהָכִי הוּא.

אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ זֶה, קָרְבַּן אֱלֹהִים לֹא כָתוּב, אֶלָּא זִבְחֵי אֱלֹהִים. וְלָכֵן שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן, שֶׁהֲרֵי זְבִיחָה הִיא בִּשְׁבִיל אֱלֹהִים, אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל הַגְּבוּרָה שֶׁיִּתְבַּשֵּׁם וְיִשְׁבֹּר אֶת רוּחַ הַדִּין, וְיֶחֱלַשׁ הַדִּין, וְיִתְגַּבְּרוּ רַחֲמִים עַל דִּין. וְעַל כֵּן זִבְחֵי אֱלֹהִים, לִשְׁבֹּר אֶת הַכֹּחַ וְהַתֹּקֶף שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה, שֶׁכָּתוּב רוּחַ נִשְׁבָּרָה, שֶׁתִּהְיֶה אוֹתָהּ רוּחַ הַתַּקִּיפָה נִשְׁבָּרָה, וְלֹא יִתְגַּבֵּר רוּחָהּ וְכֹחָהּ וְתֹקְפָּהּ. וְאָז אָדָם צָרִיךְ לַעֲמֹד עַל הַמִּזְבֵּחַ בְּרוּחַ נִשְׁבָּרָה, וְיִתְבַּיֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה אוֹתָהּ רוּחַ תַּקִּיפָה שְׁבוּרָה, וְהַכֹּל כְּדֵי שֶׁהַדִּין יִתְבַּשֵּׁם, וְיִתְגַּבְּרוּ הָרַחֲמִים עַל הַדִּין. אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּךְ הָיָה לוֹ לִכְתֹּב הַפָּסוּק הַזֶּה: אָדָם כִּי יַקְרִיב קָרְבָּן לַה'. מַה זֶּה מִכֶּם? לְהוֹצִיא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁהִקְרִיב קָרְבָּן כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם,

וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, וְכָאן כָּתוּב מִכֶּם, הָאָדָם הַזֶּה, לְהוֹצִיא אָדָם אַחֵר שֶׁלֹּא הָיָה מִכֶּם. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, יָפֶה אָמַרְתָּ, וְכָךְ זֶה.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (תהלים מח) שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי קֹרַח. הַאי שִׁיר תּוּשְׁבַּחְתָּא מְעַלְיָא הוּא, עַל כָּל שְׁאָר תּוּשְׁבָּחִין, דְּזָכוּ לְשַׁבְּחָא לֵיהּ בְּנֵי קֹרַח. שִׁיר מִזְמוֹר: תּוּשְׁבַּחְתָּא עַל תּוּשְׁבַּחְתָּא. תּוּשְׁבַּחְתָּא דְּאִתְפְּלַג לְתַרִּין תּוּשְׁבְּחָן.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (שם מח) שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי קֹרַח. הַשִּׁיר הַזֶּה הִיא תִּשְׁבַּחַת מְעֻלֶּה עַל כָּל שְׁאָר הַתִּשְׁבָּחוֹת שֶׁזָּכוּ לְשַׁבֵּחַ אוֹתוֹ בְּנֵי קֹרַח. שִׁיר מִזְמוֹר - תִּשְׁבַּחַת עַל תִּשְׁבַּחַת, תִּשְׁבַּחַת שֶׁמִּתְחַלֶּקֶת לִשְׁתֵּי תִשְׁבָּחוֹת.

וְזָכוּ בְּנֵי קֹרַח לְשַׁבְּחָא לֵהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּשְׁבָחָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל קָא אָמְרֵי. וּמַאי הוּא. דִּכְתִיב, (תהלים מח) גָּדוֹל יְיָ' וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ. אֵימָתַי אִקְרֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא גָּדוֹל, בְּזִמְנָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִשְׁתְּכַחַת עִמֵּיהּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (שמות רל"א) בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ, הוּא גָּדוֹל בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ, עִם עִיר אֱלֹהֵינוּ.

וְזָכוּ בְּנֵי קֹרַח לְשַׁבֵּחַ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְהַשֶּׁבַח שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הֵם אוֹמְרִים. וּמַה הוּא? שֶׁכָּתוּב (שם) גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ. מָתַי נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּדוֹל? בִּזְמַן שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִמְצֵאת עִמּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ, הוּא גָּדוֹל בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ, עִם עִיר אֱ לֹהֵינוּ.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה, אֱלֹהֵינוּ מַאי בָּעֵי הָכָא. אָמַר לֵיהּ הָכִי הוּא וּדַאי, הַאי עִיר דְּחָלָא אֱלֹהֵינוּ, (ס"א חילא) וְתוּשְׁבַּחְתָּא דְּיִשְׂרָאֵל הוּא. מַאי מַשְׁמַע. אִשְׁתְּמַע, דְּמַלְכָּא בְּלָא מַטְרוֹנִיתָא, לָאו הוּא מַלְכָּא, וְלָאו הוּא גָּדוֹל, וְלָא מְהוּלָּל. וּבְגִין כַּךְ, כָּל מַאן דְּלָא אִשְׁתְּכַח דְּכַר וְנוּקְבָא, כָּל שְׁבָחָא אַעְדּוֹי מִנַּיהּ, וְלָאו הוּא בְּכְלָלָא דְּאָדָם. וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְּלָאו אִיהוּ כְּדַאי לְאִתְבָּרָכָא.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, מָה עוֹשֶׂה כָּאן אֱלֹהֵינוּ? אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה וַדַּאי, הָעִיר הַזּוֹ הִיא יִרְאַת אֱלֹהֵינוּ, (כחה) וְתִשְׁבָּחָתָהּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִיא. מַה מַּשְׁמַע? נִשְׁמַע שֶׁמֶּלֶךְ בְּלִי גְּבִירָה אֵינוֹ מֶלֶךְ, וְאֵינוֹ גָּדוֹל וְאֵינוֹ מְהֻלָּל. וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁלֹּא נִמְצָא זָכָר וּנְקֵבָה, אֶת כָּל הַשֶּׁבַח מִסִּירִים מִמֶּנּוּ וְאֵינוֹ בִּכְלָל שֶׁל אָדָם. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאֵינוֹ כְּדַאי לְהִתְבָּרֵךְ.

כְּתִיב (איוב א) וַיְהִי הָאִישׁ הַהוּא גָּדוֹל מִכֹּל בְּנֵי קֶדֶם, תָּנֵינָן בְּסִפְרָא דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא, דְּבַת זוּגוֹ בְּדָחִילוּ דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הֲוַת כְּווֹתֵיהּ, וּמִסְטָרָא דְּאִתְתֵּיהּ אִקְרֵי גָּדוֹל. אוּף הָכָא, גָּדוֹל יְיָ' וּמְהֻלָּל מְאֹד, וּבְמַה הוּא גָּדוֹל. הָדָר וְאָמַר, בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ.

כְּתוּב (איוב א) וַיְהִי הָאִישׁ הַהוּא גָּדוֹל מִכֹּל בְּנֵי קֶדֶם. שָׁנִינוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, שֶׁבַּת זוּגוֹ הָיְתָה כְּמוֹהוּ בְּיִרְאַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמֵהַצַּד שֶׁל אִשְׁתּוֹ נִקְרָא גָּדוֹל. אַף כָּאן, גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד. וּבַמָּה הוּא גָּדוֹל? חָזַר וְאָמַר, בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ.

וּבְגִין כַּךְ, תּוּשְׁבַּחְתָּא דָּא בַּשֵּׁנִי. וְאִי תֵּימָא אֲמַאי לָא כְּתִיב כִּי טוֹב בַּשֵּׁנִי. בְּגִין דִּזְמִינִין לְאִתְפָּרְשָׁא. וְרָזָא דְּמִלָּה (בראשית ב) לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ, בְּזִמְנָא דְּאִיהוּ לְבַדּוֹ לֹא טוֹב כְּתִיב. וְעַל דָּא לָא כְּתִיב כִּי טוֹב בַּשֵּׁנִי.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַתִּשְׁבַּחַת הַזּוֹ בַּשֵּׁנִי. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא כָתוּב כִּי טוֹב בַּשֵּׁנִי? מִשּׁוּם שֶׁעֲתִידִים לְהִפָּרֵד, וְסוֹד הַדָּבָר - (בראשית ב) לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ. בִּזְמַן שֶׁהוּא לְבַדּוֹ, כָּתוּב לֹא טוֹב. וְלָכֵן לֹא כָתוּב כִּי טוֹב בַּשֵּׁנִי.

גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל כְּדְקַאמְרָן. יְפֵה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ, תּוּשְׁבַּחְתָּא דְּזִוּוּגָא דִּלְהוֹן. יְפֵה נוֹף, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְדָא צַדִּיק, מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ, כְּדֵין הוּא חֶדְוּותָא דִּכְלָּא, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרְכָא.

גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. יְפֵה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ, הַתִּשְׁבַּחַת שֶׁל הַזִּוּוּג שֶׁלָּהֶם. יְפֵה נוֹף - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזֶה צַדִּיק, מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ, אָז הִיא שִׂמְחַת הַכֹּל, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרֶכֶת.

דף ה:

אֱלֹהִים בְּאַרְמְנוֹתֶיהָ נוֹדַע לְמִשְׂגָּב וְגוֹ', אִלֵּין אִינּוּן נֶצַ"ח וְהוֹ"ד, (דף ה' ע"ב) דְּתַמָּן כְּנִישׁוּתָא דְּכָל בְּרָכָאן, כְּנִישׁוּתָא דְּחֶדְוּותָא. מִתַּמָּן נָפְקָא עַל יְדֵי דְּהַאי דַּרְגָּא דְּאִקְרֵי צַדִּיק, וְתַמָּן אִתְכְּנָשׁוּ בִּרְכָאן, לְבַסְמָא לְהַאי עִיר קַדִּישָׁא, וּלְאִתְבָּרְכָא מִתַּמָּן. כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ. אִלֵּין כָּל כִּתְרֵי מַלְכָּא בִּכְלָלָא חָדָא, וְלַאֲתַר אָחֳרָא מִלִּין אִלֵּין סַלְקִין.

אֱלֹהִים בְּאַרְמְנוֹתֶיהָ נוֹדַע לְמִשְׂגָּב וְגוֹ' - אֵלּוּ הֵם נֵצַ"ח וְהוֹ"ד, שֶׁשָּׁם הִתְכַּנְּסוּת שֶׁל כָּל הַבְּרָכוֹת, הִתְכַּנְּסוּת שֶׁל שִׂמְחָה. מִשָּׁם יוֹצֵאת עַל יְדֵי הַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁנִּקְרֵאת צַדִּיק, וְשָׁם הִתְכַּנְּסוּ הַבְּרָכוֹת לְבַשֵּׂם אֶת הָעִיר הַקְּדוֹשָׁה וּלְהִתְבָּרֵךְ מִשָּׁם. כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ - אֵלּוּ כָּל כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ בְּכֻלָּל אֶחָד, וּלְמָקוֹם אַחֵר הַדְּבָרִים הַלָּלוּ עוֹלִים.

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּבַר נָשׁ מְתַקֵּן עוֹבָדוֹי עַל יְדֵי דְּקָרְבְּנָא, כֻּלָּא אִתְבְּסָם וְאִתְקָרֵב, וְאִתְקְשָׁר דָּא בְּדָא, בְּיִחוּדָא שְׁלִים. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם. כִּי יַקְרִיב לְקַשְׁרָא מִלִּין כַּדְקָא חָזֵי.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מְתַקֵּן אֶת מַעֲשָׂיו עַל יְדֵי קָרְבָּן, הַכֹּל מִתְבַּשֵּׂם וְנִקְרָב וְנִקְשָׁר זֶה בָּזֶה בְּיִחוּד שָׁלֵם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם. כִּי יַקְרִיב לְקַשֵּׁר אֶת הַדְּבָרִים כָּרָאוּי.

תָּא חֲזֵי, אָדָם כִּי יַקְרִיב, לַאֲפוּקֵי מַאן דְּלָא אִתְנְסִיב, דְּהָא קָרְבָּנֵיהּ לָאו קָרְבָּן, וּבִרְכָּאן לָא מִשְׁתַּכְחָן לְגַבֵּיהּ, (ס"א על ידיה) לָא לְעֵילָּא, וְלָא לְתַתָּא. מִמַּשְׁמַע דִּכְתִיב אָדָם כִּי יַקְרִיב, שָׁאנֵי הָכָא, דְּלָאו אִיהוּ אָדָם, וְלָא בִּכְלָלָא דְּאָדָם הוּא, וּשְׁכִינְתָּא לָא שַׁרְיָא עָלּוֹהִי, בְּגִין דְּאִיהוּ פָּגִים, וְאִקְרֵי בַּעַל מוּם, וּמָארֵי דְּמוּמָא אִתְרַחֲקָא מִכֹּלָּא, כָּל שֶׁכֵּן לְמַדְבְּחָא לְקָרְבָּא קָרְבְּנָא.

בֹּא רְאֵה, אָדָם כִּי יַקְרִיב, לְהוֹצִיא אֶת מִי שֶׁלֹּא נִשָּׂא, שֶׁהֲרֵי קָרְבָּנוֹ אֵינוֹ קָרְבָּן, וּבְרָכוֹת לֹא נִמְצָאוֹת אֶצְלוֹ (על ידו), לֹא לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה. מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב אָדָם כִּי יַקְרִיב, שׁוֹנֶה כָּאן, שֶׁאֵינוֹ אָדָם, וְאֵינוֹ בְּכְלַל שֶׁל אָדָם, וּשְׁכִינָה אֵינָהּ שׁוֹרָה עָלָיו מִשּׁוּם שֶׁהוּא פָּגוּם, וְנִקְרָא בַּעַל מוּם, וּבַעַל מוּם מֻרְחָק מִן הַכֹּל, כָּל שֶׁכֵּן לְמִזְבֵּחַ לְהַקְרִיב קָרְבָּן.

ונָדָב וַאֲבִיהוּא אוֹכְחָן, דִּכְתִיב, (ויקרא ט) וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְיָ'. וּבְגִינֵי כַּךְ כְּתִיב, אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיְיָ', אָדָם דְּאִשְׁתְּכָחוּ דְּכַר וְנוּקְבָא, הַאי חֲזִי לְקָרְבָא קָרְבְּנָא דָּא, ולָא אָחֳרָא.

וְנָדָב וַאֲבִיהוּא מוֹכִיחִים, שֶׁכָּתוּב (ויקרא י) וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה'. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה'. אָדָם שֶׁנִּמְצְאוּ זָכָר וּנְקֵבָה, זֶה רָאוּי לְהַקְרִיב אֶת הַקָּרְבָּן הַזֶּה וְלֹא אַחֵר.

וְאָמַר רִבִּי אַבָּא, אַף עַל גַּב דְּאוּקְמוּהָ לְנָדָב וַאֲבִיהוּא בְּמִלָּה אָחֳרָא, הָכִי הוּא וּדַאי. אֲבָל קְטֹרֶת, עִלָּאָה הוּא מִכָּל קָרְבְּנִין דְּעִלְּמָא, דְּעָלַיְהּ אִתְבָּרְכָן עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי. וְקָרְבְּנָא דָּא דְּאִיהוּ לְעֵילָּא מִכָּל קָרְבְּנִין לָא אִתְחָזוּן אִינּוּן לְקָרְבָא, דְּהָא לָא אִתְנְסִיבוּ, לְקָרְבָּנָא לָא אִתְחָזוּן, כָּל שֶׁכֵּן לְמִלִּין עִלָּאִין, דְּיִתְבָּרְכוּן עַל יְדֵיְיהוּ.

וְאָמַר רִבִּי אַבָּא, אַף עַל גַּב שֶׁבָּאֲרוּהָ אֶת נָדָב וַאֲבִיהוּא בְּדָבָר אַחֵר, כָּךְ הוּא וַדַּאי. אֲבָל קְטֹרֶת הִיא עֶלְיוֹנָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁעָלֶיהָ מִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְהַקָּרְבָּן הַזֶּה שֶׁהוּא מַעַל לְכָל הַקָּרְבָּנוֹת לֹא רְאוּיִים הֵם לְקָרְבוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְּׂאוּ, לַקָּרְבָּן לֹא הָיוּ רְאוּיִים, כָּל שֶׁכֵּן לִדְבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁיִּתְבָּרְכוּ עַל יְדֵם.

וְאִי תֵּימָא וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְיָ' וַתֹּאכַל אוֹתָם, אֲמַאי. לְבַר נָשׁ דְּאָתָא קַמֵּי מַטְרוֹנִיתָא, לְבַשְּׁרָא לָהּ דְּהָא מַלְכָּא אָתֵי לְבֵיתָהּ, וְיִשְׁרֵי בָּהּ בְּמַטְרוֹנִיתָא, לְמֶחְדֵּי עִמָּהּ. אָתָא לְקַמֵּי מַלְכָּא, חָמָא מַלְכָּא הַהוּא בַּר נָשׁ דְּאִיהוּ מָארֵי דְּמוּמִין. אָמַר מַלְכָּא, לָאו הוּא יְקָרָא דִּילִי, דְּעַל יְדוֹי דְּהַאי פָּגִים, אִיעוּל לְמַטְרוֹנִיתָא. אַדְּהָכִי אַתְקִנַת מַטְרוֹנִיתָא בֵּיתָא לְמַלְכָּא, כֵּיוָן דְּחָמָאת דְּמַלְכָּא הֲוָה זַמִּין לְמֵיתֵי לְגַבָּהּ, וְהַהוּא בַּר נָשׁ גָּרִים לְאִסְתַּלְקָא מַלְכָּא מִינָּהּ, כְּדֵין פְּקִידַת מַטְרוֹנִיתָא לְקַטְלָא לְהַהוּא בַּר נָשׁ.

וְאִם תֹּאמַר, וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם, לָמָּה? לְאָדָם שֶׁבָּא לִפְנֵי הַגְּבִירָה לְבַשֵּׂר לָהּ שֶׁהֲרֵי הַמֶּלֶךְ בָּא לְבֵיתָהּ, וְיִשְׁרֶה עִם הַגְּבִירָה לְשַׂמֵּחַ עִמָּהּ. בָּא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, רָאָה הַמֶּלֶךְ שֶׁאוֹתוֹ אָדָם הוּא בַּעַל מוּמִים. אָמַר הַמֶּלֶךְ: אֵין זֶה כְּבוֹדִי שֶׁעַל יְדֵי הַפְּגוּם הַזֶּה אֶכָּנֵס אֶל הַגְּבִירָה. בֵּין כָּךְ הִתְקִינָה הַגְּבִירָה אֶת הַבַּיִת לַמֶּלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה שֶׁהַמֶּלֶךְ הָיָה מְזַמֵּן לָבֹא אֵלֶיהָ, וְאוֹתוֹ אָדָם גָּרַם שֶׁהַמֶּלֶךְ יִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה, אָז צִוְּתָה הַגְּבִירָה לַהֲרֹג אֶת אוֹתוֹ אָדָם.

כַּךְ בְּזִמְנָא דְּעָאלוּ נָדָב וַאֲבִיהוּא, וּקְטֹרֶת בִּידַיְיהוּ, חַדְּת מַטְרוֹנִיתָא, וְאִתְתַּקְנַת לְקַבְלָא לְמַלְכָּא. כֵּיוָן דְּחָמָא מַלְכָּא אִינּוּן גַּבְרִין פְּגִימִין, מָארֵי דְּמוּמִין, לָא בָּעָא מַלְכָּא דְּעַל יְדַיְיהוּ

יֵיתֵי לְמִשְׁרֵי עִמָּהּ, וְאִסְתְּלַק מַלְכָּא מִנָּהּ. כַּד חֲמַת מַטְרוֹנִיתָא דִּבְגִינֵיהוֹן אִסְתַּלַק מַלְכָּא מִנָּהּ, מִיַּד וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְיָ' וַתֹּאכַל אוֹתָם.

כָּךְ בִּזְמַן שֶׁנִּכְנְסוּ נָדָב וַאֲבִיהוּא וְקִטְרֶת בִּידֵיהֶם, שְׂמָחָה הַגְּבִירָה, וְהִתְתַּקְּנָה לְקַבֵּל אֶת הַמֶּלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַמֶּלֶךְ אוֹתָם אֲנָשִׁים פְּגוּמִים, בַּעֲלֵי מוּמִים, לֹא רָצָה הַמֶּלֶךְ שֶׁעַל יָדָם יָבֹא לִשְׁרוֹת עִמָּהּ, וְהִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה הַמֶּלֶךְ. כְּשֶׁרָאֲתָה הַגְּבִירָה שֶׁבִּגְלָלָם הִסְתַּלֵּק הַמֶּלֶךְ מִמֶּנָּה, מִיָּד - וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם.

וְכָל דָּא בְּגִין דְּמַאן דְּלָא אִתְנְסִיב הוּא פְּגִים. מָארֵיהּ דְּמוּמִין קָדָם מַלְכָּא, קְדוּשָׁה דְּמַלְכָּא אִסְתַּלָּק מִנֵּיהּ, וְלָא שַׁרְיָא בִּפְגִימוּ. וְעַל דָּא כְּתִיב אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן, מַאן דְּאִקְרֵי אָדָם יַקְרִיב, וּמַאן דְּלָא אִקְרֵי אָדָם לָא יַקְרִיב.

וְכָל זֶה מְשׁוּם שֶׁמִּי שֶׁלֹּא נִשֵּׂא הוּא פָּגוּם. בַּעֲלֵי מוּמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, קְדֻשַּׁת הַמֶּלֶךְ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ וְלֹא שׁוֹרָה בִּפְגָם. וְלָכֵן כָּתוּב אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן. מִי שֶׁנִּקְרָא אָדָם - יַקְרִיב. וּמִי שֶׁלֹּא נִקְרָא אָדָם - לֹא יַקְרִיב.

מִן הַבְּהֵמָה כְּלָל. מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן פְּרָט, לְבָתַר אִלֵּין דְּכַשְׁרִין לְמֵיכַל, וּדְלָא כַּשְׁרִין לְמֵיכַל אֲסִיר לְקָרְבָּא. וְלַאֲתַר אָחֳרָא אִסְתְּלִיקוּ אִינּוּן דְּכַשְׁרָן וְאִינּוּן דְּלָא כַּשְׁרָן. (ויקרא א) אִם עוֹלָה קָרְבָּנוֹ, רִבִּי חִיָּיא פָּתַח, (ישעיה נה) כִּי לֹא מַחְשְׁבֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דְּרָכָי. כִּי לֹא מַחְשְׁבֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם, מַחְשְׁבֹתַי כְּתִיב חָסֵר בְּלֹא ו', תָּא חֲזֵי, מַחֲשָׁבָה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הִיא עִלָּאָה וְרִישָׁא דְּכֹלָּא, וּמֵהַהִיא מַחֲשָׁבָה אִתְפְּשָׁטוּ אָרְחִין וּשְׁבִילִין, לְאִשְׁתַּכְּחָא שְׁמָא קַדִּישָׁא, וּלְאַתְקָנָא לֵיהּ בְּתִקּוּנוֹי כְּדְקָא יָאוֹת. וּמֵהַהִיא מַחֲשָׁבָה אִתְנְגִיד וְנָפִיק שַׁקְיוּ דְּגִנְתָּא דְּעֵדֶן, לְאַשְׁקָאָה כֹּלָּא. וּמֵהַהִיא מַחֲשָׁבָה, קַיְימִין עִלָּאִין וְתַתָּאִין. וּמֵהַהִיא מַחֲשָׁבָה, מִשְׁתְּכַח תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

מִן הַבְּהֵמָה - כְּלָל. מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן - פְּרָט. אַחַר כָּךְ אֵלּוּ שֶׁכְּשֵׁרִים לֶאֱכֹל, וְשֶׁלֹּא כְשֵׁרִים לֶאֱכֹל, וְשֶׁלֹּא כְשֵׁרִים לַאֲכִילָה אָסוּר לְהַקְרִיב. וּלְמָקוֹם אַחֵר הִסְתַּלְּקוּ אוֹתָם שֶׁכְּשֵׁרִים וְאוֹתָם שֶׁלֹּא כְשֵׁרִים. אִם עֹלָה קָרְבָּנוֹ. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח, (ישעיה נה) כִּי לֹא מַחְשְׁבֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דְּרָכָי. כִּי לֹא מַחְשְׁבֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם, מַחְשְׁבֹתַי כָּתוּב חָסֵר בְּלֹא ו'. בֹּא רְאֵה, מַחֲשֶׁבֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִיא עֶלְיוֹנָה וְרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל, וּמֵאוֹתָהּ מַחֲשָׁבָה הִתְפַּשְּׁטוּ דְּרָכִים וּשְׁבִילִים לְהַמְצֵא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּלְתַקְּנוֹ בְּתִקּוּנָיו כָּרָאוּי. וּמֵאוֹתָהּ מַחֲשָׁבָה נִשְׁפַּעַת וְיוֹצֵאת הַשְּׁקָאַת גַּן הָעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַכֹּל. וּמֵאוֹתָהּ מַחֲשָׁבָה קַיָּמִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. וּמֵאוֹתָהּ מַחֲשָׁבָה נִמְצֵאת תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

דף ו.

מַחֲשָׁבָה דְּבַר נָשׁ, הִיא רֵישָׁא דְּכֹלָּא, וּמֵהַהִיא מַחֲשָׁבָה, אִתְפְּשָׁטוּ אָרְחִין וּשְׁבִילִין, לְאַסְטָאָה אוֹרְחוֹי, בְּהַאי עָלְמָא, וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי. וּמֵהַהִיא מַחֲשָׁבָה, אִתְנְגִיד וְנָפִיק זוּהֲמָא דְּיֵצֶר הָרָע, לְאַבָּאשָׁא לֵיהּ וּלְכֹלָּא. וּמֵהַהִיא מַחֲשָׁבָה, אִשְׁתְּכַחוּ עֲבֵירוֹת חֲטָאוֹת וּזְדוֹנוֹת, עֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים. וְעַל דָּא, כִּי (דף ו' ע"א) לֹא מַחְשְׁבֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם.

מַחֲשָׁבַת הָאָדָם הִיא הָרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל, וּמֵאוֹתָהּ מַחֲשָׁבָה מִתְפַּשְׁטִים דְּרָכִים וּשְׁבִילִים לְהַסִּיט אֶת דְּרָכָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וּמֵאוֹתָהּ מַחֲשָׁבָה שׁוֹפַעַת וְיוֹצֵאת זֶהֱמַת הַיֵּצֶר הָרָע לְהָרַע לוֹ וְלַכֹּל. וּמֵאוֹתָהּ מַחֲשָׁבָה נִמְצָאוֹת עֲבֵרוֹת, חֲטָאוֹת וְזִדּוֹנוֹת, עֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים. וְעַל זֶה, כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם.

וּבְגִין כָּךְ, רֵישָׁא דְּכֹלָּא כְּתִיב, אִם עוֹלָה קָרְבָּנוֹ. מִן הַבָּקָר, וְלָא בָּקָר, וּמַאן אִיהוּ. פַּר בֶּן בָּקָר אִיהוּ, דְּאִיהוּ דְּכַר.

וּמְשׁוּם כָּךְ בְּרֹאשׁ הַכֹּל כָּתוּב, אִם עֹלָה קָרְבָּנוֹ. מִן הַבָּקָר, וְלֹא בָקָר, וּמִי הוּא? הוּא פַּר בֶּן בָּקָר, שֶׁהוּא זָכָר.

רִבִּי יִצְחָק אָמַר, מִן הַבָּקָר סְתָם, וְחָזַר וּפֵירֵשׁ זָכָר תְּמִים יַקְרִיבֶנּוּ, זָכָר וְלֹא נְקֵבָה, דְּהָא (ע"ט) דְּכַר אִשְׁתְּמוֹדַע לְעֵילָּא, וְנוּקְבָּא אִשְׁתְּמוֹדְעָא לְתַתָּא. וְכֵן מִן הַצֹּאן מִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, מִן הַבָּקָר סְתָם, וְחָזַר וּפֵרֵשׁ - זָכָר תְּמִים יַקְרִיבֶנּוּ, זָכָר וְלֹא נְקֵבָה, שֶׁהֲרֵי זָכָר נוֹדָע לְמַעְלָה וּנְקֵבָה נוֹדַעַת לְמַטָּה. וְכֵן מִן הַצֹּאן וּמִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים.

מַאן דְּאָתֵי לְעוֹלָה, כֻּלְּהוּ דְּכַר, וְלָא נוּקְבָא, בְּגִין דְּעוֹלָה עוֹלָה עַל הַלֵּב, עַל הַלֵּב וַדַּאי, וְאִשְׁתְּמוֹדַע מַאן דְּקָאִים עַל הַלֵּב. וּבְגִין כָּךְ סַלְקָא לְעֵילָּא, וְכֻלְּהוּ דְּכָרִין. וְעַל דָּא פָּתַח קְרָא בְּרֵישָׁא בָּעוֹלָה יַתִּיר מִכָּל שְׁאָר קָרְבָּנִין, דְּהָא מַחֲשָׁבָה רֵישָׁא דְּכֹלָּא.

מִי שֶׁבָּאִים לְעוֹלָה - כֻּלָּם זָכָר, וְלֹא נְקֵבָה, מִשּׁוּם שֶׁעוֹלָה עוֹלָה עַל הַלֵּב, עַל הַלֵּב וַדַּאי, וְנוֹדָע מִי שֶׁעוֹמֵד עַל הַלֵּב. וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹלָה לְמַעְלָה, וְכֻלָּם זְכָרִים. וְלָכֵן פָּתַח הַכָּתוּב בָּרֹאשׁ בָּעוֹלָה יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הַקָּרְבָּנוֹת, שֶׁהֲרֵי הַמַּחֲשָׁבָה הִיא הָרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל.

אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, אִי הָכִי בַּאֲתַר דְּמַחֲשָׁבָה דִּלְעֵילָּא בַּעְיָא לְקָרְבָא, אֲמַאי לְתַתָּא יַתִּיר. לָא הָווּ בִּידֵיהּ. אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לֵיהּ, רֵישָׁא דְּכֹלָּא מַחֲשָׁבָה הוּא, וְסִיּוּמָא דְּהַהִיא מַחֲשָׁבָה אֲתַר דְּאִקְרֵי בֹּקֶר, וּמַאי אִיהוּ. הַהוּא סִיּוּמָא דְּגוּפָא, דְּמִבַּסֵּם לְנוּקְבָא. כַּךְ מַחֲשָׁבָה דְּבַר נָשׁ, רֵישָׁא דְּכֹלָּא. סִיּוּמָא דְּהַהִיא מַחֲשָׁבָה, כַּד אִתְעֲבִיד עוֹבָדָא. אֵימָתַי. בַּבֹּקֶר. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (מיכה ב) הוֹי חוֹשְׁבֵי אָוֶן וּפוֹעֲלֵי רָע, אֵימָתַי, עַל מִשְׁכְּבוֹתָם בְּאוֹר הַבֹּקֶר יַעֲשׂוּהָ. וְעַל דָּא לְהַהוּא אֲתַר דְּמַחֲשָׁבָה, מַחֲשָׁבָה אִסְתְּלִיק. וְעוֹבָדָא מִתְקָרְבָא לְסִיּוּמָא דְּמַחֲשָׁבָה וַדַּאי.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, בְּמָקוֹם שֶׁל מַחֲשָׁבָה שֶׁל מַעְלָה צָרִיךְ לְהַקְרִיב. לְמָה לְמַטָּה יוֹתֵר? לֹא הָיָה בְּיָדוֹ. בָּא לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, הָרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל הוּא מַחֲשָׁבָה, וְסִיּוּם שֶׁל אוֹתָהּ מַחֲשָׁבָה מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא בֹּקֶר, וּמֵיהוּ? אוֹתוֹ סִיּוּם הַגּוּף שֶׁמְּבַשֵּׂם אֶת הַנְּקֵבָה. כָּךְ מַחֲשָׁבָה שֶׁל אָדָם רֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל. הַסִּיּוּם שֶׁל אוֹתָהּ מַחֲשָׁבָה, כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה, מָתַי? בַּבֹּקֶר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מיכה ב) הוֹי חֹשְׁבֵי אָוֶן וּפֹעֲלֵי רָע. אֵימָתַי? עַל מִשְׁכְּבוֹתָם בְּאוֹר הַבֹּקֶר יַעֲשׂוּהָ. וְעַל כֵּן לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל מַחֲשָׁבָה, הַמַּחֲשָׁבָה עוֹלָה, וְהַמַּעֲשֶׂה מִתְקָרֵב לְסִיּוּם הַמַּחֲשָׁבָה וַדַּאי.

רִבִּי אָחָא הֲוָה אָזִיל בְּאָרְחָא, וַהֲוָה עִמֵּיהּ רִבִּי יְהוּדָה, עַד דַּהֲווֹ אָזְלִי, אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, הָא דְּתָנֵינָן בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, בְּתוּלָה דְּאִתְבָּרְכָא מִן שָׁבַע (ס"א מישראל), דְּאִקְרֵי בַּת שֶׁבַע, וְאוּקְמוּהָ בְּכַמָּה אֲתַר. וּבְתוּלָה לְתַתָּא, יָרְתָא ז' בְּרָכוֹת בְּגִינָהּ. וְהָא כְּתִיב וְאַתָּה בֶּן אָדָם שָׂא קִינָה עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, וּדְאִי עָלָהּ אִתְמַר, עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְדָא קַשְׁיָא מִכֹּלָּא, דִּכְתִיב (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, וּדְאִי דְּקָא אַמְרֵי כֻּלְּהוּ חַבְרַיָּיא בְּמִלָּה דָּא שַׁפִּיר הוּא. אֲבָל אִי פַּרְשְׁתָּא אִתְמַר בְּאַרַח נְחָמָה הֲוִינָן אַמְרֵי הָכִי. אֲבָל בְּהַאי קִינָה אִתְמַר, וְהָא קְרָא אוֹכַח הָכִי.

רַבִּי אָחָא הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי יְהוּדָה. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, בְּתוּלָה שֶׁהִתְבָּרְכָה מִן שֶׁבַע (מישראל), שֶׁנִּקְרֵאת בַּת שֶׁבַע, וּפֵרְשׁוּהָ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. וּבְתוּלָה לְמַטָּה יָרְשָׁה שֶׁבַע בְּרָכוֹת בִּגְלָלָהּ. וְהֲרֵי כָּתוּב, וְאַתָּה בֶּן אָדָם שָׂא קִינָה עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, וְדַאי עָלֶיהָ נֶאֱמַר, עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְזֶה קָשֶׁה מֵהַכֹּל, שֶׁכָּתוּב (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ כָּל הַחֲבֵרִים בְּדָבָר זֶה הוּא יָפֶה. אֲבָל אִם הַפָּרָשָׁה נֶאֱמְרָה בְּדֶרֶךְ שֶׁל נֶחָמָה, הָיִינוּ אוֹמְרִים כָּךְ, אֲבָל בַּקִּינָה הַזּוֹ נֶאֱמַר, וַהֲרֵי הַכָּתוּב מוֹכִיחַ כָּךְ.

אָמַר לֵיהּ וּדַאי הָכִי הוּא, וְהָא הֲוָה קַשְׁיָא לִי הַהוּא מִלָּה יַתִּיר מִכֹּלָּא, וְאֲתֵינָן לְגַבֵּי דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן, בַּחֲשׁוֹכָן דְּאַנְפִּין. אָמַר לִי, מֵחֵיזוּ דְּאַנְפָּךְ, אִשְׁתְּמוֹדַע מַה דִּבְלִבָּךְ. אֲמֵינָא לֵיהּ וּדַאי, דְּאַנְפִּי וְלִבִּי שָׁוִין. אָמַר לִי אֵימָא לִי מִלָּךְ. אֲמֵינָא לֵיהּ, כְּתִיב נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, מַאן דְּאִית לֵיהּ רוּגְזָא בְּדִבְיתְהוּ, וְנָפְקָא מִנֵּיהּ, לָא תֵּהֲדַר לְעָלְמִין, אִי הָכִי וַוי לִבְנִין דְּאִתְתָּרְכוּ עִמֵּהּ. אָמַר לִי, וְלָא סַגֵּי לָךְ מַה דְּאָמְרוּ כֻּלְּהוּ חַבְרַיָּיא. אֲמֵינָא, הָא שְׁמַעְנָא מִלַּיְיהוּ, דְּהַוָה מְרַחֲמֵי, וְלָא מִתְיַשְּׁבָן בְּלִבָּאי.

אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ זֶה, וַהֲרֵי הָיָה קָשֶׁה לִי אוֹתוֹ דָּבָר יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וּבָאנוּ אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּחַשְׁכוּת פָּנִים. אָמַר לִי, מִמַּרְאֵה פָּנֶיךָ נוֹדָע מַה שֶּׁבִּלְבָּךְ. אָמַרְתִּי לוֹ, וַדַּאי שְׁפָנַי וְלִבִּי שָׁוִים. אָמַר לִי, אֱמוֹר לִי דְּבָרֶךָ. אָמַרְתִּי לוֹ, כָּתוּב נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ רֹגֶז בְּאִשְׁתּוֹ וְיִצְאֶה מִמֶּנּוּ, לֹא תַחֲזֹר לְעוֹלָמִים. אִם כָּךְ, אוֹי לַבָּנִים שֶׁגֹּרְשׁוּ עִמָּהּ. אָמַר לִי, וְלֹא מַסְפִּיק לָךְ מַה שֶּׁאָמְרוּ כָּל הַחֲבֵרִים? אָמַרְתִּי, הֲרֵי שָׁמַעְתִּי דְּבָרֵיהֶם, שֶׁהָיוּ מְאַהֲבָה, וְלֹא מִתְיַשְּׁבִים בְּלִבִּי.

אָמַר, כָּל מַה דְּאָמְרוּ חַבְרַיָּיא כֹּלָּא שַׁפִּיר וְיָאוּת, אֲבָל ווי לְדָרָא כַּד רַעְיָין לָא מִשְׁתַּכְּחִין, וְעָנָא סָאטָן וְאַזְלִין, וְלָא יַדְעִין לְאָן אֲתַר אַזְלִי, לָא לִימִינָא וְלָא לִשְׂמָאלָא. וַדַּאי הַאי קְרָא בַּעְיָא לְמִנְדַּע, וְכֻלְּהוּ גַּלְיָין לְאִינּוּן דְּחָכְמָאן בְּאָרְחָא דְּאוֹרַיְיתָא בְּאַרַח קְשׁוֹט.

אָמַר, כָּל מַה שֶּׁאָמְרוּ הַחֲבֵרִים יָפֶה וְנָאֶה, אֲבָל אוֹי לְדוֹר כְּשֶׁהָרוֹעִים אֵין נִמְצָאִים, וְהַצֹּאן סוֹטִים וְהוֹלְכִים, וְלֹא יוֹדְעִים לְאֵיזֶה מָקוֹם הוֹלְכִים, לֹא יָמִינָה וְלֹא שְׂמֹאלָה. וַדַּאי שֶׁפָּסוּק זֶה צָרִיךְ לְהַכִּיר, וְכֻלָּם גְּלוּיִים לְאוֹתָם שֶׁרוֹאִים בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה בְּדֶרֶךְ אֱמֶת.

תָּא חֲזֵי, בְּכֻלְּהוּ גַּלְוָותָא דְּגָלוּ יִשְׂרָאֵל, לְכֻלְּהוּ שַׁוִּי זִמְנָא וְקָצָא, וּבְכֻלְּהוּ הֲווֹ יִשְׂרָאֵל תַּייְבִין לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּבְתוּלַת יִשְׂרָאֵל הֲוָה תָּבַת לְאַתְרָהָא, בְּהַהוּא זִמְנָא דְּגָזַר עָלָהּ. וְהַשְׁתָּא בְּגָלוּתָא דָּא בַּתְרָאָה לָאו הָכִי, דְּהָא הִיא לָא תִּיתוּב הָכִי כְּזִמְנִין אָחֳרָנִין, וְהַאי קְרָא אוֹכַח, דְּכְתִיב נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, נָפְלָה וְלֹא אוֹסִיף לַהֲקִימָהּ לָא כְּתִיב.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל הַגָּלֻיּוֹת שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל, לְכֻלָּן שָׂם זְמַן וְקֵץ, וּבְכֻלָּן הָיוּ יִשְׂרָאֵל שָׁבִים לְקָדוֹשׁ-בָּרוּךְ- הוּא, וּבְתוּלַת יִשְׂרָאֵל הָיְתָה שָׁבָה לִמְקוֹמָהּ, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁגָּזַר עָלֶיהָ. וְעַכְשָׁו בַּגָּלוּת הָאַחֲרוֹנָה הַזּוֹ אֵינוֹ כָּךְ, שֶׁהֲרֵי לֹא לֹא תָּשׁוּב כָּךְ כְּמוֹ בַּפְּעָמִים הָאֲחֵרוֹת. וְהַפָּסוּק הַזֶּה מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. נָפְלָה וְלֹא אוֹסִיף לַהֲקִימָהּ לֹא כָּתוּב.

מְתַל לְמַלְכָּא דְּרָגֵז עַל מַטְרוֹנִיתָא, וְאַשְׁדֵּי לָהּ מֵהֵיכָלֵיהּ, לְזִמְנָא יְדִיעָא. כַּד הֲוָה מָטֵי הַהוּא זִמְנָא, מִיַּד מַטְרוֹנִיתָא הֲוָת עָאלַת וְתָבַת קָמֵי מַלְכָּא. וְכֵן זִמְנָא חַד, וּתְרֵין, וּתְלַת זִמְנִין. לְזִמְנָא בַּתְרַייְתָא, אִתְרַחֲקַת מֵהֵיכָלָא דְּמַלְכָּא, וְאַשְׁדֵּי לָהּ מַלְכָּא מֵהֵיכָלֵיהּ לְזִמְנָא רְחִיקָא. אָמַר מַלְכָּא, הַאי זִמְנָא לָאו הוּא כְּשְׁאָר זִמְנִין דְּהִיא תַּיְתֵי קָמַאי הָכִי, אֶלָּא אֲנָא אֵיזִיל עִם כָּל בְּנֵי הֵיכָלִי וְאֶתְבַּע עָלָהּ.

מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁרָגַז עַל הַגְּבִירָה וְזָרַק אוֹתָהּ מֵהֵיכָלוֹ לִזְמַן יָדוּעַ. כְּשֶׁהָיָה מַגִּיעַ אוֹתוֹ זְמַן, מִיָּד הַגְּבִירָה הָיְתָה נִכְנֶסֶת וְשָׁבָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְכֵן פַּעַם אַחַת וּשְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים. לַפַּעַם הָאַחֲרוֹנָה הִתְרַחֲקָה מֵהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, וְהִשְׁלִיךְ אוֹתָהּ הַמֶּלֶךְ מֵהֵיכָלוֹ לִזְמַן רָחוֹק. אָמַר הַמֶּלֶךְ, הַפַּעַם הַזּוֹ אֵינָהּ כִּשְׁאָר הַפְּעָמִים שֶׁהִיא תַּחֲזוֹר לְפָנַי כָּךְ, אֶלָּא אֲנִי אֵלֵךְ עִם כָּל בְּנֵי הֵיכָלִי וַאֲבַקֵּשׁ אוֹתָהּ.

דף ו:

כַּד מָטָא לְגַבָּהּ, חָמָא לָהּ דְּהַוָה שְׁכִיבַת לְעַפְרָא. מַאן חָמָא יְקָרָא דְּמַטְרוֹנִיתָא בְּהַהִיא (דף ו' ע"ב) זִמְנָא, וּבָעוּתִין דְּמַלְכָּא לְקֶבְלָהּ עַד דְּאָחִיד לָהּ מַלְכָּא בִּידּוֹי, וְאוֹקִים לָהּ, וְאַיְתֵי לָהּ לְהֵיכָלֵיהּ, וְאוֹמֵי לָהּ דְּלָא יִתְפָּרֵשׁ מִינָּהּ לְעָלְמִין, וְלָא יִתְרְחִיק מִינָּהּ.

כְּשֶׁהִגִּיעַ אֵלֶיהָ, רָאָה אוֹתָהּ שֶׁהָיְתָה שׁוֹכֶבֶת בֶּעָפָר. מִי רָאָה אֶת כְּבוֹד הַגְּבִירָה בְּאוֹתוֹ זְמַן וְאֶת בַּקָּשׁוֹת הַמֶּלֶךְ כְּנֶגְדָּהּ, עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ אוֹחֵז אוֹתָהּ בְּיָדוֹ וּמֵקִים אוֹתָהּ, וּמֵבִיא אוֹתָהּ לְהֵיכָלוֹ, וְנִשְׁבַּע לָהּ שֶׁלֹּא יִפָּרֵד מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים וְלֹא יִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ.

כַּךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כָּל זִמְנִין דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָא, כַּד הֲוָה מָטֵי זִמְנָא, הִיא אֶתְיְאַת וְהַדְרַת קָמֵי מַלְכָּא. וְהַשְׁתָּא בְּגָלוּתָא דָּא לָאו הָכִי, אֶלָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יוֹחִיד בִּידָהָא, וְיוֹקִים לָהּ, וְיִתְפַּייֵס בַּהֲדָהּ וְיָתִיב לָהּ לְהֵיכָלֵיהּ. וְתָא חֲזֵי דְּהָכִי הוּא, דְּהָא כְּתִיב נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם, וְעַל דָּא כְּתִיב, (עמוס ט) בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת, הִיא לֹא תוֹסִיף קוּם כְּזִמְנִין אָחֳרָנִין, אֲבָל אֲנָא אוֹקִים לָהּ. וְעַל דָּא כְּתִיב בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִד הַנֹּפֶלֶת, אֲנִי אָקִים אֶת סוּכַּת דָּוִד. מַאן סֻכַּת דָּוִד. דָּא בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. הַנּוֹפֶלֶת: כְּמָה

דְּכְתִיב נָפְלָה. וְדָא הִיא יְקָרָא דְּבְתוּלַת יִשְׂרָאֵל, וְתוּשְׁבַּחְתָּא דִּילָהּ. וְדָא אוֹלִיפְנָא בְּהַהִיא שַׁעֲתָא.

כְּךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא - כָּל זְמַן שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, כְּשֶׁהַיָּה מַגִּיעַ הַזְּמַן, הִיא בָּאָה וְחוֹזֶרֶת לִכְּנֵי הַמֶּלֶךְ. וְעַכְשָׁו בַּגָּלוּת הַזּוֹ לֹא כָּךְ, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֶאֱחֹז בְּיָדֶיהָ וְיָקִים אוֹתָהּ וְיִתְפַּיֵּס עִמָּהּ וְיָשִׁיב אוֹתָהּ לְהֵיכָלוֹ. וּבֹא תִרְאֶה שֶׁכָּךְ זֶה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם, וְעַל זֶה כָּתוּב, (עמוס ט) בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת. הִיא לֹא תוֹסִיף קוּם כְּמוֹ בַּפְּעָמִים הָאֲחֵרוֹת, אֲבָל אֲנִי אָקִים אוֹתָהּ. וְעַל זֶה כָּתוּב, בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת, אֲנִי אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִד. מִי זוֹ סֻכַּת דָּוִד? זוֹ בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. הַנֹּפֶלֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב נָפְלָה. וְזֶהוּ כְּבוֹדָהּ שֶׁל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְתִשְׁבַּחְתָּהּ, וְזֶה לְמַדְנוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַדַּאי מָלִילְתָּא עַל לְבָּאי, וְאִתְיְשְׁבָא, וְדָא בְּרִירוּ דְּמִלָּה. וְאַזְלָא הַאי, כְּמִלָּה חֲדָא דְּשַׁמַּעְנָא וְשָׂכַחְנָא, וְהַשְׁתָּא רָווּחְנָא לָהּ, דְּתָנֵינָן, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַכְרָזָא עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְיֵימָא, (ישעיה נב) הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַיִם, כְּמַאן דְּאָחִיד בִּידָא דְּחַבְרִיהּ וְיֵימָא הִתְנַעֲרִי, קוּם, כַּךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יוֹחִיד בָּהּ וְיֵימָא הִתְנַעֲרִי, קוּמִי.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַדַּאי דִּבַּרְתָּ עַל לִבִּי וְהִתְיַשֵּׁב, וְזֶהוּ בְּרוּר הַדָּבָר. וְזֶה הוֹלֵךְ כְּמוֹ דָּבָר אֶחָד שֶׁשָּׁמַעְתִּי וְשָׂכַחְתִּי, וְעַכְשָׁו הִרְוַחְתִּי אוֹתוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, עִתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַכְרִיז עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְיֹאמַר, (ישעיה נב) הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלִם. כְּמִי שֶׁאוֹחֵז בִּידֵי חֲבֵרוֹ וְיֹאמַר: הִתְנַעֲר, קוּם! כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יאחַז בָּהּ וְיֹאמַר: הִתְנַעֲרִי, קוּמִי!

אָמַר לֵיהּ רַבִּי אָחָא, וְכֵן כָּל אִינּוּן בְּנֵי הֵיכָלָא דְּמַלְכָּא בְּלִישָׁנָא דָּא פַּתְחִין, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (ישעיה ס) קוּמִי אוֹרִי כִּי בָא אוֹרֵךְ, הָא מַלְכָּא הָכָא, וַדַּאי כְּדֵין הוּא יִקָּרֵא דִּילָהּ, וְחֶדְוָותָא דְּכֹלָּא, כַּד מַלְכָּא אִתְפַּיֵּס בַּהֲדָהּ. (כתיב (מלכים א א) ותבא בת שבע אל המלך החדרה כגוונא דא) בְּכָל אִינּוּן זִמְנִין אִיהִי אָתַת לְגַבֵּי דְּמַלְכָּא, וְקָמַת קָמֵיהּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (מלכים א א) וַתָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וַתַּעֲמוֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. אֲבָל בְּזִמְנָא דָּא לָאו הָכִי, אֶלָּא מַלְכָּא יֵיתֵי לְגַבָּהּ, וְיִתְפַּיֵּס בַּהֲדָהּ, וְיֵתִיב לָהּ לְהֵיכָלֵיהּ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (זכריה ט) הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבֹא לָךְ וַדַּאי, וְלָא אַנְתְּ לְגַבֵּיהּ, יָבֹא לָךְ, לְפַיְּסָא לָךְ. יָבֹא לָךְ, לְאַקְמָא לָךְ. יָבֹא לָךְ, לְאַשְׁלְמָא לָךְ בְּכֹלָּא. יָבֹא לָךְ, לְאַעְלָאָה לָךְ לְהֵיכָלֵיהּ, וּלְאַזְדַּוְּגָא עִמָּךְ זִוּוּגָא דְּעָלְמִין, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (הושע ב) וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בֶּאֱמוּנָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי אָחָא, וְכָךְ כָּל אוֹתָם בְּנֵי הֵיכַל הַמֶּלֶךְ פּוֹתְחִים בְּלָשׁוֹן זֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ט) קוּמִי אוֹרִי כִּי בָא אוֹרֵךְ, הֲרֵי הַמֶּלֶךְ כָּאן, וַדַּאי שֶׁאָז הוּא הַכָּבוֹד שֶׁלָּהּ, וְשִׂמְחַת הַכֹּל כְּשֶׁהַמֶּלֶךְ מִתְפַּיֵּס עִמָּהּ. (כתוב (מלכים א א) ותבא בת שבע אל המלך החדרה, כמו זה) בְּכָל אוֹתָן הַפְּעָמִים הִיא בָּאָה אֶל הַמֶּלֶךְ וְעוֹמֶדֶת לְפָנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים א א) וַתָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. אֲבָל בַּפַּעַם הַזּוֹ לֹא כָּךְ, אֶלָּא הַמֶּלֶךְ יֵלֵךְ אֵלֶיהָ וְיִתְפַּיֵּס עִמָּהּ וְיָשִׁיב אוֹתָהּ לְהֵיכָלוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבֹא לָךְ, וַדַּאי, וְלֹא אַתְּ

אֲלֵיו. יְבֹא לְךָ, לְפַיֵּס אוֹתָךְ. יְבֹא לָךְ, לְהָקִים אוֹתָךְ. יְבֹא לְךָ, לְהַשְׁלִים אוֹתָךְ בַּכֹּל. יְבֹא לָךְ, לְהַכְנִיס אוֹתָךְ לְהֵיכָלוֹ וּלְהִזְדַּוֵּג עִמָּךְ זִוּוּג עוֹלָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בֶּאֱמוּנָה.

עַד דַּהֲווֹ אָזְלֵי פָּגַע בְּהוּ רַבִּי אַבָּא. אָמְרוּ, הָא מָארֵיהּ דְּחָכְמְתָא אָתֵי, נְקַבֵּל אַנְפֵּי שְׁכִינְתָא. כַּד קְרִיבוּ בַּהֲדֵיהּ, אִשְׁתְּמִיט מִקַּסְטוֹרָא דְּקוּפְטְרָא, וְנָחַת גַּבּוֹן.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגַשׁ בָּהֶם רַבִּי אַבָּא. אָמְרוּ, הֲרֵי בַּעַל הַחָכְמָה בָּא, נְקַבֵּל פְּנֵי הַשְּׁכִינָה. כְּשֶׁקָּרְבוּ אֵלָיו, הִשְׁתַּמֵּט מֵהָאֲכְפָּ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עָלָיו, וְיָרַד אֲלֵיהֶם.

פָּתַח וְאָמַר, (שמות יט) וַיְהִי קוֹל הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ וְחָזֵק מְאֹד וְגוֹ'. וַיְהִי קוֹל הַשּׁוֹפָר, הָכָא אַפְלִיגוּ סִפְרֵי קַדְמָאֵי, וְכֻלְּהוּ בְּחַד מִלָּה אִתְּתָקְעוּ. אִית מַאן דְּאָמַר, קוֹל הַשּׁוֹפָר תְּרֵי, קוֹל חַד, הַשּׁוֹפָר תְּרֵי. וְדַיְיק לָהּ, מִדְּלָא כְּתִיב וַיְהִי הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ וְחָזֵק, אֶלָּא קוֹל הַשּׁוֹפָר, קוֹל דְּנָפִיק מִשּׁוֹפָר, דְּוַדַּאי שׁוֹפָר אִקָּרֵי, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ישעיה כז) יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל, וְהַאי אִיהוּ שׁוֹפָר גָּדוֹל, דְּבֵיהּ נָפְקִין עֲבָדִין לְחֵירוּת עָלְמִין. וְהָא אוּקְמוּהָ.

פָּתַח וְאָמַר, (שמות יט) וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחָזֵק מְאֹד וְגוֹ'. וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר, כָּאן נֶחְלְקוּ סִפְרֵי הָרִאשׁוֹנִים, וְכֻלָּם בְּדָבָר אֶחָד נִתְקָעוּ. יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, קוֹל הַשֹּׁפָר - שְׁנַיִם. קוֹל - אֶחָד. הַשֹּׁפָר - שְׁנַיִם. וְדַיֵּק זֶה מִשֶּׁלֹּא כָתוּב וַיְהִי הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ וְחָזֵק, אֶלָּא קוֹל הַשֹּׁפָר, קוֹל שֶׁיּוֹצֵא מֵהַשּׁוֹפָר, שֶׁוַּדַּאי נִקְרָא שׁוֹפָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כז) יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל, וְזֶהוּ שׁוֹפָר גָּדוֹל שֶׁבּוֹ יוֹצְאִים הָעֲבָדִים לְחֵרוּת עוֹלָמִים, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

וְאִית מַאן דְּתָנֵי וְדַיְיק דְּכֹלָּא חַד, בְּגִין דִּכְתִיב קוֹל הַשּׁוֹפָר, קוֹל דְּאִקָּרֵי שׁוֹפָר. וּמְנָא לָן דְּאִקָּרֵי קוֹל. מִמַּה דִּכְתִיב, (דברים ה) קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יָסָף, וְהַאי קוֹל גָּדוֹל אִקָּרֵי שׁוֹפָר. וְעַל דָּא קוֹל הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ כְּתִיב. לְאָן הוֹלֵךְ. אִי תֵּימָא לְהַר סִינַי, אוֹ לְיִשְׂרָאֵל. יוֹרֵד מִבָּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא אוֹרַיְיתָא מֵהָכָא נָפְקָא. וּמֵאָתָר דָּא, דְּאִיהוּ כְּלָלָא דְּכָל שְׁאָר קַלִּין אִתְיְיהִיבַת, וְכַד יִסְתַּכְּלוּן מִלֵּי כֹּלָּא חַד.

וְיֵשׁ מִי שֶׁשּׁוֹנֶה וּמְדַיֵּק שֶׁהַכֹּל אֶחָד, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב קוֹל הַשֹּׁפָר, הַקּוֹל שֶׁנִּקְרָא שׁוֹפָר. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁנִּקְרָא קוֹל? מִמַּה שֶׁכָּתוּב (דברים ה) קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יָסָף, וְהַקּוֹל הַגָּדוֹל הַזֶּה נִקְרָא שׁוֹפָר. וְעַל כֵּן, קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ כָּתוּב. לְאָן הוֹלֵךְ? אִם תֹּאמַר לְהַר סִינַי אוֹ לְיִשְׂרָאֵל, אֲז יוֹרֵד הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא הַתּוֹרָה יָצְאָה מִכָּאן. וּמֵהַמָּקוֹם הַזֶּה, שֶׁהוּא הַכְּלָל שֶׁל כָּל שְׁאָר הַקּוֹלוֹת, נִתְּנָה, וּכְשֶׁיִּסְתַּכְּלוּ בַּדְּבָרִים, הַכֹּל אֶחָד.

וְעַל דָּא, לוּחֵי קַדְמָאֵי רְשִׁימִין מֵהַאי אָתָר הֲווֹ, וְדָא הוּא רָזָא דְּמִלָּה דִּכְתִיב, (שמות לב) חָרוּת עַל הַלֻּחוֹת, אַל תִּקְרֵי חָרוּת, אֶלָּא חֵירוּת, חֵירוּת מִמָּשׁ, אֲתָר דְּכָל חֵירוּ בֵּיהּ תַּלְיָא. וְתָא חֲזִי, לֵית לָךְ מִלָּה בְּאוֹרַיְיתָא, דְּאַמְרִין כֻּלְּהוּ חַבְרַיָּיא דָּא הָכִי וְדָא הָכִי, דְּלָא אָזִיל כֹּלָּא לַאֲתָר חַד, וּלְמַבּוּעָא חַד אִתְּכַנַּשׁ.

וְלָכֵן הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ רְשׁוּמִים מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה, וְזֶהוּ סוֹד הַדָּבָר, שֶׁכָּתוּב (שמות לב) חָרוּת עַל הַלֻּחֹת. אַל תִּקְרֵי חָרוּת אֶלָּא חֵרוּת, חֵרוּת מֵמָּשׁ, מָקוֹם שֶׁכָּל הַחֵרוּת תְּלוּיָה בּוֹ. וּבֹא רְאֵה, אֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה שֶׁאוֹמְרִים כָּל הַחֲבֵרִים זֶה כָּךְ וְזֶה כָּךְ, שֶׁלֹּא הוֹלֵךְ הַכֹּל לְמָקוֹם אֶחָד וּמִתְכַּנֵּס לְמַעְיָן אֶחָד.

דף ז.

הוֹלֵךְ: כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם. וּכְתִיב (קהלת א) הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶל מָקוֹם אֶחָד. וְחָזֵק מְאֹד, כַּמָּה דְּתָנֵינָן כְּלִי מַחֲזִיק אַרְבָּעִים סְאָה. וְחָזֵק מְאֹד, דְּלֵית לָךְ מִלָּה בְּאוֹרַיְיתָא חַלָּשָׁא אוֹ תְּבִירָא, דְּכַד תִּסְתְּכַל וְתִנְדַּע בָּהּ, דְּלָא תִּשְׁכַּח לָהּ תַּקִּיפָא כְּפַטִּישָׁא דְּמַתְבֵּר טִינָרִין. וְאִי אִיהִי חַלָּשָׁא, מִינָךְ הוּא. כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ, דִּכְתִיב, (דברים לכ) כִּי לֹא דָבָר רֵק הוּא, וְאִם רֵק הוּא, מִכֶּם אִיהוּ. וְעַל דָּא וְחָזֵק מְאֹד. (דף ז' ע"א)

הוֹלֵךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם, וְכָתוּב הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶל מָקוֹם אֶחָד. וְחָזֵק מְאֹד - כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, כְּלִי מַחֲזִיק אַרְבָּעִים סְאָה. וְחָזֵק מְאֹד - שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה חַלָּשׁ אוֹ שָׁבוּר, שֶׁכְּשֶׁתִּסְתַּכֵּל וְתַכִּיר אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא תִּמְצָא אוֹתוֹ חָזָק כְּפַטִּישׁ שֶׁשּׁוֹבֵר סְלָעִים. וְאִם זֶה חַלָּשׁ - זֶה מִמְּךָ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי לֹא דָבָר רֵק הוּא, וְאִם רֵק הוּא - מִכֶּם הוּא. וְעַל זֶה וְחָזֵק מְאֹד.

כְּתִיב (שמות יט) מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל, בַּאֲתַר דָּא אִתְכְּלִלוּ מִלִּין עִלָּאִין, הָא אוּקְמוּהָ וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל, בְּקוֹלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, בְּהַהוּא קוֹל דְּאָחִיד בֵּיהּ מֹשֶׁה. הָכָא אִית לְאִסְתַּכְּלָא דְּהָא אִפְּכָא הֲוָה, דִּכְתִיב (שמות כ) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים, וְהָכָא כְּתִיב מֹשֶׁה יְדַבֵּר.

כָּתוּב, (שמות יט) מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל. בַּמָּקוֹם הַזֶּה נִכְלְלוּ דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל, בְּקוֹלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, בְּאוֹתוֹ קוֹל שֶׁאוֹחֵז בּוֹ מֹשֶׁה. כָּאן יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, שֶׁהֲרֵי הַפּוּךְ הָיָה, שֶׁכָּתוּב (שם כ) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים, וְכָאן כָּתוּב מֹשֶׁה יְדַבֵּר.

אֶלָּא אִית דְּאָמְרֵי, בְּגִין דִּכְתִיב, (שמות כ) וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אַתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאַל יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים. וְעַל דָּא מֹשֶׁה יְדַבֵּר, וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ. בְּגִין דְּלָא אִשְׁתְּכַח מִלָּה בְּאוֹרַיְיתָא מְפוּמָא דְּמֹשֶׁה (רס"ו) בִּלְחוֹדוֹי, וְדָא הוּא דְּאוּקְמוּהָ, קְלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֶה תּוֹרָה מֹשֶׁה מִפִּי עַצְמוֹ אֲמָרָן. מֵעַצְמוֹ לָא תְּנֵינָן, אֶלָּא מִפִּי עַצְמוֹ, הַלָּלוּ מִפִּי הַגְּבוּרָה. וְהַלָּלוּ מִפִּי עַצְמוֹ, מִפִּי הַהוּא קוֹל דְּאָחִיד בֵּיהּ, דְּאִקְרֵי הָכִי. וְשַׁפִּיר מִלָּה.

אֶלָּא יֵשׁ אוֹמְרִים, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אַתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאַל יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים. וְעַל זֶה מֹשֶׁה יְדַבֵּר, וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְצָא דָּבָר בַּתּוֹרָה מִפִּי מֹשֶׁה לְבַדּוֹ, וְזֶהוּ שֶׁבֵּאֲרוּהָ - קְלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֶה תּוֹרָה, מֹשֶׁה מִפִּי עַצְמוֹ אָמַר אוֹתָן. מֵעַצְמוֹ לֹא שָׁנִינוּ, אֶלָּא מִפִּי עַצְמוֹ. הַלָּלוּ מִפִּי הַגְּבוּרָה, וְהַלָּלוּ מִפִּי עַצְמוֹ, מִפִּי אוֹתוֹ קוֹל שֶׁאָחַז בּוֹ שֶׁנִּקְרָא כָּךְ. וְהַדָּבָר יָפֶה.

וּבְסִפְרָא דְּאַגַּדְתָּא דְּבֵי רַב אַמְרֵי, אַף עַל גַּב דְּאוֹרַיְיתָא מִפִּי הַגְּבוּרָה אִתְמַר כּוּלָּהּ, מִפִּי עַצְמוֹ שֶׁל מֹשֶׁה כְּמוֹ כֵּן אִתְמַר. וּמַאי אִיהוּ. כְּגוֹן קְלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֶה תּוֹרָה. וּלְבָתַר אִתְכְּלִילָן בִּגְבוּרָה, הָדָא הוּא דִּכְתִיב מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל. מֹשֶׁה יְדַבֵּר, דָּא קוֹלוֹ שֶׁל

מֹשֶׁה. וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל, דָּא גְּבוּרָה, דְּאוֹדֵי לֵיהּ לְהַהוּא קָלָא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל בְּהַהוּא קוֹל דְּמֹשֶׁה. וְהַשְׁתָּא מַאן דְּפָתַח בְּמִלֵּי דְּאוֹרַיְיתָא, (אנן אחדי נודן ליה, אמהו נסיב ומאן דפתח) לְיִפְתַּח וייֵמָא, יָתְבוּ.

וּבְסֵפֶר הָאַגָּדָה שֶׁל בֵּית רַב אוֹמְרִים, אַף עַל גַּב שֶׁתּוֹרָה נֶאֱמְרָה כֻּלָּהּ מִפִּי הַגְּבוּרָה - מִפִּי עַצְמוֹ שֶׁל מֹשֶׁה כְּמוֹ כֵן נֶאֱמְרָה. וּמִי הוּא? כְּמוֹ קְלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה. וְאַחַר כָּךְ נִכְלְלוּ בַּגְּבוּרָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל. מֹשֶׁה יְדַבֵּר - זֶה קוֹלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל - זוֹ גְּבוּרָה שֶׁמּוֹדָה לְאוֹתוֹ הַקּוֹל. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל, בְּאוֹתוֹ קוֹל שֶׁל מֹשֶׁה. וְעַכְשָׁו מִי שֶׁפָּתַח בְּדִבְרֵי תוֹרָה, (אנחנו נחזיק תודות לו. אמרו נשב, ומי שפתח) יִפְתַּח וְיֹאמַר. יֵשְׁבוּ.

פָּתַח רִבִּי אַבָּא וְאָמַר, כְּתִיב (ויקרא כב) וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזָרַע אֵין לָהּ וְגוֹ', זַכָּאָה חוּלְקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל מִכָּל עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, דְּהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כַּד בָּרָא עָלְמָא, לָא בָּרָא לֵיהּ אֶלָּא בְּגִינֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, בְּגִין דְּיִקְבְּלוּן אוֹרַיְיתָא בְּטוּרָא דְּסִינַי, וְיִתְדָּכוּן בְּכֻלָּא, וּשְׁתַּכְחוּן זַכָּאִין קָמֵיהּ.

פָּתַח רִבִּי אַבָּא וְאָמַר, כָּתוּב (ויקרא כב) וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזָרַע אֵין לָהּ וְגוֹ'. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִכָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, לֹא בָרָא אוֹתוֹ אֶלָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁיְּקַבְּלוּ תוֹרָה בְּהַר סִינַי וְיִטַּהֲרוּ בַכֹּל, וְיִמָּצְאוּ צַדִּיקִים לְפָנָיו.

תָּא חֲזִי, כַּד אִשְׁתְּלִים הַאי עָלְמָא בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל, כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, וְהַהוּא אָדָם אִתְנְעִיץ בְּאַרְעָא, וְרוּמֵיהּ מָטֵי עַד צֵית שְׁמַיָּא, בָּעָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַשְׁלְמָא (ס"א לאשלפא) נִשְׁמְתָא קַדִּישָׁא מֵעֵילָּא לְתַתָּא, בְּגִין דְּיִתְאַחִיד וְיִתְקְשַׁר דָּא בְּדָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (בראשית ב) וַיִּיצֶר יְיָ' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה וְגוֹ'. לְמֶהֱוֵי קָשִׁיר דָּא בְּדָא, וְיִשְׁתְּכַח שְׁלִים כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, וְיִשְׁלִים וְיִתְקַן גַּרְמֵיהּ הָכֵי.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהֻשְׁלַם הָעוֹלָם הַזֶּה בְּיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְאוֹתוֹ אָדָם נִטְעַץ בָּאָרֶץ, וְרוֹמוֹ מַגִּיעַ עַד קְצֵה הַשָּׁמַיִם, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁלִים (להוציא) אֶת הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה מִמַּעְלָה לְמַטָּה, כְּדֵי שֶׁיִּתְאַחֵז וְיִתְקַשֵּׁר זֶה בָּזֶה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה וְגוֹ', לִהְיוֹת קָשׁוּר זֶה בָּזֶה, וְיִמָּצֵא שָׁלֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְיַשְׁלִים וְיִתַּקֵּן עַצְמוֹ כְּדָךְ.

וּבְגִין כָּךְ בָּרָא לֵיהּ דְּכַר וְנוּקְבָא, לְמֶהֱוֵי שְׁלִים. וְאֵימָתַי אִקְרֵי בַּר נָשׁ שְׁלִים כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא בְּשַׁעֲתָא דְּאִזְדַּוְוגָ בְּבַת זוּגֵיהּ בְּאַחֲדוּתָא בְּחֶדְוָותָא בְּרַעוּתָא, וְיַפִּיק מִנֵּיהּ וּמִנּוּקְבֵיהּ בֵּן (ר"ס) וּבַת. וּכְדֵין הוּא בַּר נָשׁ שְׁלִים כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, וְאַשְׁלִים הוּא לְתַתָּא, כְּגַוְונָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, וּכְדֵין אִתְקְרֵי (ס"א אתקיים) שְׁמָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה עָלֵיהּ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ בָּרָא אוֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה, לִהְיוֹת שָׁלֵם. וּמָתַי נִקְרָא אָדָם שָׁלֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה? בְּשָׁעָה שֶׁמִּזְדַּוֵּג עִם בַּת זוּגוֹ בְּאַחְדוּת וּבְשִׂמְחָה וּבְרָצוֹן, וְיוֹצִיא מִמֶּנּוּ וּמִנְּקֵבָתוֹ בֵּן וּבַת. וְאָז הוּא אָדָם שָׁלֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וּמַשְׁלִים הוּא לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, וְאָז נִקְרָא (יתקים) הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן עָלָיו.

וּבַר נָשׁ דְּלָא בָּעֵי לְאַשְׁלְמָא שְׁמָא קַדִּישָׁא לְתַתָּא, טַב לֵיהּ דְּלָא אִתְבְּרֵי, דְּהָא לֵית לֵיהּ חוּלָקָא כְּלַל בִּשְׁמָא קַדִּישָׁא. וְכַד נָפִיק נִשְׁמָתֵיהּ מִנֵּיהּ, לָא אִתְאַחֲדָא בֵּיהּ כְּלַל, דְּהָא אִזְעָרָא דִּיוּקְנָא דְּמָארֵיהּ עַד דְּאִתְקַשָּׁרָא (ס"א דאתהדרא) וְאִתְתַּקְנַת בְּכֹלָּא.

וְאָדָם שֶׁלֹּא רוֹצֶה לְהַשְׁלִים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לְמַטָּה, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא, שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ חֵלֶק בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וּכְשֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ, לֹא נֶאֱחֶזֶת בּוֹ כְּלָל, שֶׁהֲרֵי הִקְטִין אֶת דְּיוֹקָן רִבּוֹנוֹ עַד שֶׁיִּתְקַשֵּׁר (שיחזר) וְיִתְתַּקֵּן בַּכֹּל.

הָדָא הוּא דִכְתִיב, (ויקרא כב) וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְגוֹ'. וּבַת כֹּהֵן, דָּא נִשְׁמָתָא קַדִּישָׁא, דְּאִתְקְרֵי בְּרַתָּא דְּמַלְכָּא, דְּהָא אוּקְמוּהָ דְּנִשְׁמְתָא קַדִּישָׁא מִזִּוּוּגָא דְּמַלְכָּא וּמַטְרוֹנִיתָא נַפְקַת. וּבְגִינֵי כַּךְ הֵיךְ גּוּפָא דִּלְתַתָּא מִדְּכָר וְנוּקְבָא, אוּף הָכִי נִשְׁמָתָא לְעֵילָּא. כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה מֵהַהוּא גּוּפָא דְּאִזְדַּוְּוּגַת בֵּיהּ, וּמִית. וּגְרוּשָׁה, דְּאִתְתַּרְכַת מֵהַהוּא חוּלָקָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא. וְכָל כַּךְ לָמָּה, בְּגִין דְּזַרְע אֵין לָהּ לְאִשְׁתַּכְּחָא כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, וּלְאִתְקַשָּׁרָא בִּשְׁמָא קַדִּישָׁא. וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ, מַאן וְשָׁבָה. וְשָׁבָה סְתָם, לְאִתְתַּקָּנָא כְּמִלְקַדְמִין. וּכְדֵין וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. כִּנְעוּרֶיהָ: כְּקַדְמֵיתָא. מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכַל, לְאִתְעַנָּגָא בְּעִנּוּגָא דְּמַלְכָּא.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (ויקרא כב) וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְגוֹ'. וּבַת כֹּהֵן - זוֹ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּקְרֵאת בַּת הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא מִזִּוּוּג שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה יוֹצֵאת. וּמִשּׁוּם כָּךְ, אֵיךְ שֶׁהַגּוּף שֶׁלְּמַטָּה הוּא מִזָּכָר וּנְקֵבָה, אַף כָּךְ הַנְּשָׁמָה לְמַעְלָה. כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה, מֵאוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁהִזְדַּוְּגָה בּוֹ, וּמֵת. וּגְרוּשָׁה, שֶׁגֹּרְשָׁה מֵאוֹתוֹ הַחֵלֶק שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְכָל כָּךְ לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁזֶּרַע אֵין לָהּ לְהִמָּצֵא כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה וּלְהִתְקַשֵּׁר בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ, מִי וְשָׁבָה? וְשָׁבָה סְתָם, לְהִתְתַּקֵּן כְּמוֹ מִקֶּדֶם. וְאָז וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כִּנְעוּרֶיהָ - כְּבָרִאשׁוֹנָה. מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכַל - לְהִתְעַנֵּג בְּעֹנֶג שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

דף ז:

מִכָּאן וּלְהָלְאָה, (ויקרא כב) וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ. מַאן הוּא זָר. הַהוּא דְּלָא (ס"א אוקים) שְׁמָא קַדִּישָׁא דְּתַתָּא, וְלֵית לֵיהּ בֵּיהּ חוּלָקָא. לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ, לֵית בֵּיהּ חוּלָקָא מֵעִנּוּגָא דִּלְעֵילָּא דְּאִית בֵּיהּ אָכִילָה, דִּכְתִיב, (שיר השירים ה) אִכְלוּ רֵעִים, אָכִילָה דִּלְעֵילָּא, עִנּוּגָא (דף ז' ע"ב) דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָוֵי, וְהַאי עִנּוּגָא שַׁרְיָא, בַּאֲתַר דְּשַׁרְיָא כַּד רֵיחָא דְּקָרְבְּנָא הָוֵה סָלִיק.

מִכָּאן וְהָלְאָה - (שם) וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ. מִי הוּא הַזָּר? אוֹתוֹ שֶׁלֹּא (כבד) הֵקִים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לְמַטָּה וְאֵין לוֹ בּוֹ חֵלֶק. לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ, אֵין בּוֹ חֵלֶק מֵהָעֹנֶג שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אֲכִילָה, שֶׁכָּתוּב (שיר ה) אִכְלוּ רֵעִים, אֲכִילָה שֶׁלְּמַעְלָה הִיא הָעֹנֶג שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהָעֹנֶג הַזֶּה שָׁרוּי בַּמָּקוֹם שֶׁשָּׁרוּי כַּאֲשֶׁר רֵיחַ הַקָּרְבָּן הָיָה עוֹלֶה.

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּאִשְׁתְּכַח מְזוֹנָא לְתַתָּא, אִשְׁתְּכַח מְזוֹנָא לְעֵילָּא. לְמַלְכָּא דְּאַתְקַן סְעוּדָתָא דִּילֵיהּ, וְלָא אַתְקַן לְעַבְדּוֹהִי. כַּד אַתְקַן לְעַבְדּוֹהִי, אָכִיל הוּא סְעוּדָתָא דִּילֵיהּ, וְאִינּוּן אַכְלֵי סְעוּדָתַיְיהוּ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (שיר השירים ה) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דְּבָשִׁי, דָּא סְעוּדָתָא דְּמַלְכָּא. אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים, דָּא סְעוּדָתָא דִּידְהוּ מֵרֵיחָא דְּקָרְבָּנָא, כַּד רֵיחָא דְּקָרְבָּנָא הֲוָה סָלִיק. וּבְגִינֵי כַּךְ אִקָּרֵי רֵיחַ נִיחוֹחַ לַיְיָ'. רֵיחַ לְעַבְדּוֹהִי. נִיחוֹחַ לַיְיָ'. (מאתר דענוגא דעתיקא אשתכח) וְעַל דָּא סְעוּדָתָא דְּמַלְכָּא אִתְעַכָּב, בְּגִין סְעוּדָתָא דְּעַבְדּוֹהִי. וּבְגִין כַּךְ, יִשְׂרָאֵל מְפַרְנְסֵי לַאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם תְּנִינָן. וּמִסְעוּדָתָא דְּמַלְכָּא מַאן אָכִיל. אֶלָּא אִינּוּן נִשְׁמָתִין דְּצַדִּיקַיָּיא.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצָא מָזוֹן לְמַטָּה, נִמְצָא מָזוֹן לְמַעְלָה. לְמֶלֶךְ שֶׁתִּקֵּן אֶת סְעוּדָתוֹ וְלֹא תִקֵּן לַעֲבָדָיו. כְּשֶׁתִּקֵּן לַעֲבָדָיו, הוּא אָכַל אֶת סְעוּדָתוֹ, וְהֵם אָכְלוּ אֶת סְעוּדָתָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דְּבָשִׁי - זוֹ סְעוּדַת הַמֶּלֶךְ. אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים - זוֹ סְעוּדָתָם מֵרֵיחַ הַקָּרְבָּן, כְּשֶׁעָרֵיחַ הַקָּרְבָּן הָיָה עוֹלֶה, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא רֵיחַ נִיחוֹחַ לַה'. רֵיחַ לַעֲבָדָיו, נִיחוֹחַ לַה'. (ממקום הענג של העתיק נמצא) וְלָכֵן סְעוּדַת הַמֶּלֶךְ מִתְעַכֶּבֶת, בִּגְלַל סְעוּדָתָם שֶׁל עֲבָדָיו. וּמִשּׁוּם כָּךְ יִשְׂרָאֵל מְפַרְנְסִים אֶת אֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם שָׁנִינוּ. וּמִסְּעוּדַת הַמֶּלֶךְ מִי אוֹכֵל? אֶלָּא אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים.

תּוּ פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קלג) הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד, זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּלָא יָהַב לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְרַבְרְבָא, אוֹ לִשְׁלִיחָא, אֶלָּא יִשְׂרָאֵל אֲחִידָן בֵּיהּ, וְהוּא אָחִיד בָּהוּ, וּמַחֲבִיבוּתָא דִּלְהוֹן קָרָא לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַבְדִין. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ויקרא כה) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדַי הֵם. לְבָתַר קָרָא לוֹן בָּנִים, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַיְיָ' אֱלֹהֵיכֶם. לְבָתַר קָרָא לוֹן אַחִים, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים קכב) לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי וְגוֹ'. וּבְגִין דְּקָרָא לוֹן אַחִים, בָּעָא לְשַׁוָּואָה מָדוֹרֵיהּ בְּהוּ, וְלָא יַעְדֵּי מִנַּיְיהוּ. כְּדֵין כְּתִיב הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קלג) הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא נָתַן אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַדּוֹל אוֹ לְשָׁלִיחַ, אֶלָּא יִשְׂרָאֵל אֲחוּזִים בּוֹ, וְהוּא אָחוּז בָּהֶם, וּמַחֲבִיבוּתָם קָרָא לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲבָדִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כה) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדַי הֵם. אַחַר כָּךְ קָרָא לָהֶם בָּנִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. אַחַר כָּךְ קָרָא לָהֶם אַחִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי וְגוֹ'. וּמִשּׁוּם שֶׁקָּרָא לָהֶם אַחִים, רָצָה לְשִׂים אֶת מְדוֹרוֹ בָּהֶם וְלֹא יָסוּר מֵהֶם, וְאָז כָּתוּב הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד.

וּבוּצִינָא קַדִּישָׁא הָכִי אָמַר, הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים וְגוֹ', כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ויקרא כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחוֹתוֹ. וּבְסִפְרָא דְּרַב יֵיבָא סָבָא, וְאִישׁ: דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחוֹתוֹ: דָּא כְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְכָל כַּךְ לָמָּה. חֶסֶד הוּא, חֶסֶד הוּא וַדַּאי, וְהָא אוּקְמוּהָ. וְעַל דָּא הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. גַּם,

לְרַבּוֹת יִשְׂרָאֵל דִּלְתַתָּא. כְּדָאְמְרִינָן, דְּהָא בְּשַׁעֲתָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל (ס"א באחוותא באחדותא) בְּאַחֲדוּתָא בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, יִשְׂרָאֵל דִּלְתַתָּא שַׁרְיָין בְּחֶדְוָותָא גַּם אינוּן בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּבְגִין כָּךְ גַּם יָחַד כְּתִיב. וּבְסִפְרָא דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא, (ע"ז) גַּם יָחַד, לְרַבּוֹת צַדִּיק. בָּהּ, בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּאִינּוּן זִוּוּגָא חַד, וְכֹלָּא מִלָּה חַד.

וְהַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כָּךְ אָמַר, הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יַקַּח אֶת אֲחֹתוֹ. וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב יֵיבָא סָבָא, וְאִישׁ - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחֹתוֹ - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְכָל כָּךְ לָמָּה? חֶסֶד הוּא, חֶסֶד הוּא וַדַּאי, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ. וְלָכֵן, הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. גַּם - לְרַבּוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל (באחוה באחדות) בְּאַחְדוּת עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַטָּה שְׂרוּיִם בְּשִׂמְחָה גַּם הֵם עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְשׂוּם כָּךְ כָּתוּב גַּם יָחַד. וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, גַּם יָחַד - לְרַבּוֹת צַדִּיק. בָּהּ, בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם זִוּוּג אֶחָד, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד.

וְתָנִינָן בְּפַרְשָׁתָא דִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ' אֱלֹהֵינוּ יְיָ' אֶחָד, מַהוּ אֶחָד. דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דְּאִתְיַחֲדָא בְּיֵיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דְּאָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, זִוּוּגָא דְּדַכַר וְנוּקְבָא אִקְרֵי אֶחָד. בַּאֲתַר דְּנוּקְבָא שַׁרְיָא, אֶחָד אִקְרֵי. מַאי טַעֲמָא. בְּגִין דְּדַכַר בְּלָא נוּקְבָא פְּלַג גּוּפָא אִקְרֵי, וּפְלַג לָאו הוּא חַד. וְכַד מִתְחַבְּרָן כַּחֲדָא תְּרֵי פַּלְגֵי גּוּפָא, אִתְעֲבִידוּ חַד גּוּפָא, וּכְדֵין אִקְרֵי אֶחָד.

וְשָׁנִינוּ בְּפָרָשַׁת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד, מַהוּ אֶחָד? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁאֶחוּזָה בַּקָּדוֹשׁ- בָּרוּךְ-הוּא. שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זִוּוּג שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה נִקְרָא אֶחָד. בְּמָקוֹם שֶׁהַנְּקֵבָה שׁוֹרָה, אֶחָד נִקְרָא. מָה הַטַּעַם? בְּגַלַּל שֶׁזָּכָר בְּלִי נְקֵבָה נִקְרָא חֲצִי גּוּף, וַחֲצִי אֵינוֹ אֶחָד. וּכְשֶׁמִּתְחַבְּרִים כְּאֶחָד שְׁנֵי חֲצָאֵי גּוּף, נַעֲשִׂים גּוּף אֶחָד, וְאָז נִקְרָא אֶחָד.

וְהַשְׁתָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא אִקְרֵי אֶחָד. וְרָזָא דְּמִלָּה, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא סָלִיק לְעֵילָּא לְעֵילָּא, וְזִוּוּגָא אִתְפְּרַשׁ, וּשְׁמָא קַדִּישָׁא לָא אִשְׁתְּכַח שְׁלִים, וְאֶחָד לָא אִקְרֵי. וְאֵימָתַי יִתְקְרֵי אֶחָד, בְּשַׁעֲתָא דְּמַטְרוֹנִיתָא תִּשְׁתְּכַח בֵּיהּ בְּמַלְכָּא, וְיִזְדַּוְּוגוּן כַּחֲדָא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (עובדיה א) וְהָיְתָה לַיְיָ' הַמְּלוּכָה. מַאן מְלוּכָה. דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּמַלְכוּ בָּהּ אִתְקְשַׁר, כְּדֵין (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. וְעַל דָּא, הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד. (תהלים קלג) כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ. מַאן שֶׁמֶן הַטּוֹב. דָּא מְשַׁח רְבוּת קוּדְשָׁא, דְּנָגִיד וְנָפִיק מֵעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, דְּאִשְׁתְּכַח בְּהַהוּא נָהָר עִלָּאָה, דְּיָנְקָא לְבָנִין, לְאַדְלָקָא בּוּצִינִין, וְהַהוּא מְשַׁח נָגִיד בְּרֵישָׁא דְּמַלְכָּא, וּמַרֵישֵׁיהּ לִיקִירוּ דְּדִיקְנָא קַדִּישָׁא, וּמִתַּמָּן נָגִיד לְכָל אינוּן לְבוּשֵׁי יְקָר דְּמַלְכָּא אִתְלַבַּשׁ בְּהוּ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב שְׁיוֹרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו. עַל פִּי מִדּוֹתָיו מַמָּשׁ, וְאִלֵּין אינוּן כִּתְרֵי מַלְכָּא דְּשַׁמַּיהּ קַדִּישָׁא אִשְׁתְּכַח בְּהוּ.

וְעַכְשָׁו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא נִקְרָא אֶחָד. וְסוֹד הַדָּבָר - כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לֹא נִמְצָא שָׁלֵם וְלֹא נִקְרָא אֶחָד. וּמָתַי יִקָּרֵא אֶחָד? בְּשָׁעָה שֶׁהַגְּבִירָה תִּמָּצֵא עִם הַמֶּלֶךְ וְיִזְדַּוְּגוּ כְּאֶחָד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (עובדיה א) וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה. מִי הַמְּלוּכָה? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהַמַּלְכוּת קְשׁוּרָה בָּהּ, אָז (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. וְעַל זֶה, הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד. כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ. מִי שֶׁמֶן הַטּוֹב? זֶה שֶׁמֶן מִשְׁחַת קָדֶשׁ שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵהַעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּמְצָא בְּאוֹתוֹ נָהָר עֶלְיוֹן, שֶׁמֵּינִיק אֶת הַבָּנִים לְהַדְלִיק מְנוֹרוֹת, וְאוֹתוֹ שֶׁמֶן שׁוֹפֵעַ עַל רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, וּמֵרֹאשׁוֹ לַכָּבוֹד שֶׁל הַזָּקֵן הַקָּדוֹשׁ, וּמִשָּׁם שׁוֹפֵעַ לְכָל אוֹתָם לְבוּשֵׁי כָּבוֹד שֶׁהַמֶּלֶךְ מִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שֶׁיּוֹרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו. עַל פִּי מִדּוֹתָיו מַמָּשׁ, וְאֵלּוּ הֵם כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִמְצָא בָהֶם.

דף ח.

תָּא חֲזֵי, כָּל נְגִידוּ, וְכָל חֵידוּ דְּעָלְמִין, לָא נָחִית לְבָרְכָא, אֶלָּא עַל יְדָא דְּאַלֵּין כִּתְרִין קַדִּישִׁין, דְּאִינּוּן שְׁמָא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, וּבְגִין כָּךְ שֶׁיּוֹרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו. עַל פִּי מִדּוֹתָיו וּדְאִי כְּמָה דְּאָתְּ אָמַר (במדבר ד) עַל פִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה. כַּךְ עַל פִּי מִדּוֹתָיו, נָחִית וְנָגִיד לְכֻלְּהוּ עָלְמִין, לְאִשְׁתַּכְּחָא בִּרְכָאן לְכֹלָּא. וְתָא חֲזֵי, הַאי שֶׁמֶן (דף ח' ע"א) טוֹב לָא זַמִּין, עַד הַהוּא זִמְנָא דְּפוּלְחָנָא דִּלְתַתָּא הֲוָה סָלִיק, וְאִתְעַרְעָן דָּא בְּדָא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב. שֶׁמֶן לְעֵילָּא, וּקְטֹרֶת לְתַתָּא, כְּדֵין הוּא חֶדְוָותָא דִּכֹלָּא. רִבִּי אֶחָא וְרִבִּי יְהוּדָה זָקִיפוּ יְדִין, וְאוֹדוּ לְרִבִּי אַבָּא.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַשֶּׁפַע וְכָל שִׂמְחַת הָעוֹלָמוֹת לֹא יוֹרְדִים לְבָרֵךְ אֶלָּא עַל יְדֵי הַכִּתְרִים הַקְּדוֹשִׁים הַלָּלוּ, שֶׁהֵם שְׁמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וּמִשּׁוּם כָּךְ שֶׁיּוֹרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו. עַל פִּי מִדּוֹתָיו וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ד) עַל פִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה. כָּךְ עַל פִּי מִדּוֹתָיו יוֹרֵד וּמַשְׁפִּיעַ לְכָל הָעוֹלָמוֹת, לְהַמְצִיא בְּרָכוֹת לְכֻלָּם. וּבֹא רְאֵה, הַשֶּׁמֶן הַטּוֹב הַזֶּה אֵינוֹ זָמִין, עַד אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהָעֲבוֹדָה שֶׁלְּמַטָּה הָיְתָה עוֹלָה וְנִפְגָּשִׁים זֶה בָּזֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב. שֶׁמֶן לְמַעְלָה וּקְטֹרֶת לְמַטָּה, אָז זוֹ שִׂמְחַת הַכֹּל. רַבִּי אַחָא וְרַבִּי יְהוּדָה זָקְפוּ יָדִים, וְהוֹדוּ לְרַבִּי אַבָּא.

רִבִּי אֶחָא פָּתַח, (בראשית כ) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ בַּחֲלוֹם הַלָּיְלָה, וּכְתִיב וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאֱלֹהִים בַּחֲלוֹם גַּם אָנֹכִי יָדַעְתִּי כִּי בְתָם לְבָבְךָ עָשִׂיתָ זֹאת. הַאי וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ, מַאי שְׁנָא בְּאוּמּוֹת הָעוֹלָם, וַיָּבֹא אֱלֹהִים, וְלִיְשְׂרָאֵל לָא. (אלא דא הוא רזא דאלהים אחרים ואית לך למנדע דשמא דקודשא בריך הוא (ישעיה נ"ז) רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו והוא בלחודוי מלכא על כל מה דאשתכח בין לעילא בין לתתא והיכלא קדישא דיליה באמצעיתא אתתקן וסחרניה אית שבעין כתרין ומנהון אתמשכו ע' רברבין ואתמנו על ע' עמין דעלמא למהוי כל חד וחד שליט על עמיה ועל ארעיה. וקודשא בריך הוא יהב לישראל רזא דשמיה בלחודיהון והוא שליט על ישראל וירושלים הדא הוא דכתיב (דניאל ט') כי שמך נקרא על עירך ועל עמך. ולית לעמא אחרא חולקא ביה בקודשא

בריך הוא דכתיב (דברים כ"ד) וראו כל עמי הארץ כי שם יי' נקרא עליך. וכתיב (מיכה ד') כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו וגו'. וכתיב (דברים ל"ב) כי חלק יי' עמו וגו') אֶלָּא הָכִי תָּנֵינָן, כָּל אֱלֹהִים דְּהָכָא, הַהוּא חֵילָא רַבְרְבָא דְּמָמָנָא עַלַּייהוּ הֲוָה, כְּגַוְונָא דָּא וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם לַיְלָה, הַהוּא חֵילָא דְּאִתְפְּקַד עָלֵיהּ.

רַבִּי אְחָא פָּתַח, (בראשית כ) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ בַּחֲלוֹם הַלָּיְלָה, וְכָתוּב וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאֱלֹהִים בַּחֲלֹם גַּם אָנֹכִי יָדַעְתִּי כִּי בְתֹם לְבָבְךָ עָשִׂיתָ זֹאת. וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ הַזֶּה, מַה שׁוֹנֶה בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם וַיָּבֹא אֱלֹהִים, וּלְיִשְׂרָאֵל לֹא? (אלא זהו סוד של אלהים אחרים. ויש לך לדעת שהשם של הקדוש ברוך הוא (ישעיה נז) רם ונשא שכן עד וקדוש שמו, והוא לבדו מלך על כל מה שנמצא, בין למעלה בין למטה, וההיכל הקדוש שלו באמצע נתקן, וסביבו יש שבעים כתרים, ומהם נמשכו שבעים גדולים, והפקדו על שבעים עמי העולם להיות כל אחד ואחד שולט על עמו ועל ארצו. והקדוש ברוך הוא נתן לישראל סוד של שמו להם בלבד והוא שולט על ישראל וירושלים זהו שכתוב (דניאל ט') כי שמך נקרא על עירך ועל עמך. ואין לעם אחר חלק בו בקדוש'ברוך' הוא שכתוב (דברים כ"ד) וראו כל עמי הארץ כי שם יי' נקרא עליך. וכתוב (מיכה ד') כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו וגו'. וכתוב (דברים ל"ב) כי חלק יי' עמו וגו') אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, כָּל אֱלֹהִים שֶׁל כָּאן, אוֹתוֹ כֹּחַ גָּדוֹל שֶׁמְּמֻנֶּה עֲלֵיהֶם הָיָה, כְּמוֹ כֵן - וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם לַיְלָה, אוֹתוֹ כֹּחַ שֶׁמֻּפְקָד עָלָיו.

וְאִי תֵּימָא וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאֱלֹהִים בַּחֲלוֹם. הָכִי הוּא וַדַּאי, גַּם אָנֹכִי יָדַעְתִּי, גַּם אֲמַאי הָכָא. אֶלָּא לְרַבּוֹת קָא אָתָא, דְּאַף עַל גַּב דִּלְעֵילָּא מִנַּאי יְדִיעַ, גַּם אָנֹכִי יָדַעְתִּי. וְאֶחְשׂוֹךְ גַּם אָנֹכִי, גַּם לְרַבּוֹת, אוֹתְךָ מֵחֲטוֹ לִי, מֵחֲטוֹ חָסֵר אֶלֶף כְּתִיב, מַאי קָאָמַר בְּגִין דְּחַטָּאָה לָאו בְּחֵילָא קַיְימָא.

וְאִם תֹּאמַר, וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאֱלֹהִים בַּחֲלֹם - כָּךְ זֶה וַדַּאי. גַּם אָנֹכִי יָדַעְתִּי, לְמָה כָּאן גַּם? אֶלָּא שֶׁבָּא לְרַבּוֹת, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנִּי יָדוּעַ, גַּם אָנֹכִי יָדַעְתִּי. וָאֶחְשׂךְ גַּם אָנֹכִי - גַּם לְרַבּוֹת - אוֹתְךָ מֵחֲטוֹ לִי. מֵחֲטוֹ חָסֵר אָלֶ"ף כָּתוּב. מָה אֲמַר? מִשּׁוּם שֶׁחֵטְא אֵינוֹ עוֹמֵד בְּכֹחַ.

אֶלָּא הָכִי אוֹלִיפְנָא, בְּחוֹבֵיהוֹן דְּעַמָּא דִּלְתַתָּא, אִתְפְּגִים לְעֵילָּא. בְּחוֹבֵי עַמָּא דִּלְתַתָּא, אִתְעַבַּר רַבְרְבָא דִּלְהוֹן דִּלְעֵילָּא מִשּׁוּלְטָנֵיהּ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב וָאֶחְשׂוֹךְ גַּם אָנֹכִי אוֹתְךָ, דְּאַף עַל גַּב דִּלְעֵילָּא מִנַּאי תַּלְיָא מִלְּתָא, גַּם אָנֹכִי לְרַבּוֹת לְגַרְמֵיהּ, מֵחֲטוֹ לִי, בְּגִין דְּלָא יִשְׁתְּכְחוּ גַּבָּאי, כְּהַאי מַחַט דְּנָעִיץ בְּבִשְׂרָא, דְּלָא תִּגְרוֹם לִי אַתְּ בְּחוֹבָךְ לְאַעְבְּרָא לִי מִשּׁוּלְטָנִי, וְיִקּוּצוּן בִּי, דְּלָא תְּקוֹץ לִי בְּמַחֲטָךְ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ויקרא כ) וְאָקֵץ בָּם, כְּהָנֵי קוֹצִין דִּנְעִיצִין בְּבִשְׂרָא. מַאי מַשְׁמַע. מַשְׁמַע דִּבְחוֹבֵי בְּנֵי אֱנָשָׁא, עַבְדִּין פְּגִימוּ לְעֵילָּא, מַאי אִיהוּ. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם.

אֶלָּא כָּךְ לְמַדְנוּ, בַּחֲטָאֵי הָעָם שֶׁלְּמַטָּה נִפְגָּם לְמַעְלָה. בַּחֲטָאֵי הָעָם שֶׁלְּמַטָּה מַעֲבָר הַגָּדוֹל שֶׁלָּהֶם שֶׁלְּמַעְלָה מִשֶּׁלְּטוֹנוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֶחְשׂךְ גַּם אָנֹכִי אוֹתְךָ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנִּי תָּלוּי הַדָּבָר - גַּם אָנֹכִי, לְרַבּוֹת

לְעָצְמוֹ, מֵחֲטוֹ לִי, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצְאוּ אֲצִלִי, כְּמוֹ הַמַּחַט הַזּוֹ הַנֶּעוּצָה בַּבָּשָׂר, שֶׁלֹּא תִּגָּרֵם לִי אַתָּה בְּחָטְאֲךָ לְהַעֲבִיר אוֹתִי מִשֶּׁלְטוֹנִי וְיִקּוּצוּ בִי, שֶׁלֹּא תָּקֹץ אוֹתִי בְּמַחֲטָךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כ) וְאָקֹץ בָּם, כְּמוֹ הַקּוֹצִים הַלָּלוּ שֶׁנְּעוּצִים בַּבָּשָׂר. מַה מַּשְׁמִיעַ? מַשְׁמִיעַ שֶׁמַּבְחָטְאֵי בְּנֵי אָדָם נַעֲשִׂים פְּגָמִים לְמַעְלָה. מַה הוּא? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם.

וְעַל דָּא קָרְבָּן אִתְקְרִיב, מַאי קָרְבָּן. הַאי דְּקַאמְרָן דְּכְתִיב, וּבְפִשְׁעֵכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. דְּהָא חֵטְא גָּרִים פְּרוּדָא בְּחוֹבֵיהּ. קָרְבָּן קָרִיב עָלְמָא עִלָּאָה בְּעָלְמָא תַּתָּאָה וְאִתְעֲבִיד כּוֹלָּא חַד. אָתוּ רִבִּי אַבָּא וְרִבִּי יְהוּדָה, וְאוֹדוּ לֵיהּ לְרִבִּי אֶחָא.

וְעַל כֵּן נִקְרַב קָרְבָּן, אֵיזֶה קָרְבָּן? זֶה שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁכָּתוּב, וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. שֶׁהֲרֵי הַחֵטְא גּוֹרֵם פֵּרוּד בְּחֶטְאוֹ. הַקָּרְבָּן מְקָרֵב אֶת הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה אֶחָד. בָּאוּ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יְהוּדָה וְהוֹדוּ לוֹ לְרַבִּי אֶחָא.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה (כ"ו) וְאָמַר, (תהלים ק) עִבְדוּ אֶת יְיָ' בְּשִׂמְחָה וְגוֹ'. עִבְדוּ אֶת יְיָ' בְּשִׂמְחָה, הָכִי אוֹלִיפְנָא, דְּכָל פּוּלְחָנָא דְּבַעְיָ בַּר נָשׁ לְמִפְלַח לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בָּעֵי בְּחֶדְוָותָא, בְּרַעוּתָא דְּלִבָּא, בְּגִין דְּיִשְׁתְּכַח פּוּלְחָנֵיהּ בְּשִׁלְימוּ. וְאִי תֵּימָא פּוּלְחָנָא דְּקָרְבְּנָא הָכִי הוּא. לָא אֶפְשָׁר, דְּהָא הַהוּא בַּר נָשׁ דְּעָבַר עַל פִּקּוּדָא דְּמָארֵיהּ, עַל פִּקּוּדָא דְּאוֹרַיְיתָא, וְתָב לְקַמֵּי דְּמָארֵיהּ, בְּמַאן אַנְפִּין יְקוּם קַמֵּיהּ, הָא וַדַּאי בְּרוּחַ תְּבִירָא, בְּרוּחַ עָצִיב, אֶן הוּא שִׂמְחָה, אֶן הוּא רְנָנָה.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (תהלים ק) עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה וְגוֹ'. עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה, כָּךְ לָמַדְנוּ, שֶׁכָּל עֲבוֹדָה שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, צָרִיךְ בְּשִׂמְחָה וּבְרָצוֹן הַלֵּב, כְּדֵי שֶׁתִּמָּצֵא עֲבוֹדָתוֹ בִּשְׁלֵמוּת. וְאִם תֹּאמַר שֶׁעֲבוֹדַת הַקָּרְבָּן כָּךְ הִיא - אִי אֶפְשָׁר! שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ אָדָם שֶׁעָבַר עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ וְעַל מִצְוַת הַתּוֹרָה וְשָׁב לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, בְּאֵיזֶה פָּנִים יַעֲמֹד לְפָנָיו? הֲרֵי וַדַּאי בְּרוּחַ שִׁבּוּרָה, בְּרוּחַ עָצוּבָה, אֵיפֹה הַשִּׂמְחָה? אֵיפֹה הָרְנָנָה?

אֶלָּא תַּמָּן תָּנֵינָן, הַהוּא בַּר נָשׁ דְּחָטֵי קַמֵּי מָארֵיהּ, וְעָבַר עַל פִּקּוּדוֹי, וְאָתֵי לְקָרְבָא קָרְבְּנָא, וּלְתַקָּנָא גַּרְמֵיהּ, בְּרוּחַ תְּבִירָא, בְּרוּחַ עָצִיבָא בָּעֵי לְאִשְׁתַּכְחָא, וְאִי בָּכֵי שַׁפִּיר מִכֹּלָּא. הָא שִׂמְחָה הָא רְנָנָה לָא אִשְׁתְּכַח. אֶלָּא בְּמַאי אִתְתְּקַן. בְּהַנָּהוּ כַּהֲנֵי וְלֵיוָאֵי, דְּהָא אִינּוּן אַשְׁלִימוּ שִׂמְחָה וּרְנָנָה בְּגִינֵיהּ. שִׂמְחָה בְּכַהֲנָא אִתְקַיָּים, בְּגִין דְּהוּא רְחִיקָא מִן דִּינָא תְּדִיר, וְכַהֲנָא בָּעֵי לְאִשְׁתַּכְחָא תְּדִיר בְּאַנְפִּין נְהִירִין, חַדָּאן יַתִּיר מִכָּל עַמָּא. דְּהָא כְּתִיב דִּילֵיהּ גָּרִים. רְנָנָה בְּלֵיוָאֵי, וְהָכִי הוּא, דְּהָא לֵיוָאֵי מְשַׁתְּכְחֵי עַל שִׁיר לְעֵלְמִין, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ.

אֶלָּא שָׁם שָׁנִינוּ, אוֹתוֹ אָדָם שֶׁחוֹטֵא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ וְעָבַר עַל מִצְוֹותָיו, וּבָא לְהַקְרִיב קָרְבָּן וּלְתַקֵּן אֶת עַצְמוֹ בְּרוּחַ שְׁבוּרָה, צָרִיךְ לְהִמָּצֵא בְּרוּחַ עֲצוּבָה. וְאִם הוּא בּוֹכֶה, זֶה יָפֶה מֵהַכֹּל. הֲרֵי שִׂמְחָה וַהֲרֵי רְנָנָה אֵין נִמְצָאִים. אֶלָּא בַּמֶּה מִתְתַּקֵּן? בְּאוֹתָם כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם, שֶׁהֲרֵי הֵם מַשְׁלִימִים שִׂמְחָה וּרְנָנָה בִּשְׁבִילוֹ. הַשִּׂמְחָה מִתְקַיֶּמֶת בְּכֹהֵן, מִשּׁוּם שֶׁהוּא תָּמִיד רָחוֹק מִן הַדִּין, וְהַכֹּהֲנִים צְרִיכִים תָּמִיד לְהִמָּצֵא בְּפָנִים מְאִירוֹת,

שְׂמֵחִים יוֹתֵר מִכָּל הָעָם, שֶׁהֲרֵי הַכָּתֻר שֶׁלּוֹ גּוֹרֵם הָרִנָּנָה בַּלְּוִיִּם, וְכָךְ זֶה, שֶׁהֲרֵי הַלְּוִיִּם נִמְצָאִים תָּמִיד עַל הַשִּׁיר, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ.

דף ח:

וְאִלֵּין קַיְימִין (דף ח' ע"ב) עֲלֵיהּ, וּבֵיהּ אִשְׁתְּלִים פּוּלְחָנָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. כַּהֲנָא קָאִים עֲלֵיהּ וְכַוִּון מִילִּין, בְּחֶדְוָותָא בִּרְעוּתָא, לְיַחֲדָא שְׁמָא קַדִּישָׁא כְּדְקָא יָאוּת. וְלֵיוָאֵי בְּשִׁיר. כְּדֵין כְּתִיב דְּעוּ כִּי יְיָ' הוּא אֱלֹהִים. דָּא הוּא קָרְבָּן לְקָרְבָא רַחֲמֵי בְּדִינָא, וּמִתְבַּסֵּם כֻּלָּא.

וְאֵלּוּ עוֹמְדִים עָלָיו, וּבָהֶם נִשְׁלֶמֶת הָעֲבוֹדָה לַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא. הַכֹּהֵן עוֹמֵד עָלָיו וּמְכַוֵּן דְּבָרִים בְּשִׂמְחָה וּבְרָצוֹן, לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, וְהַלְוִיִּם בְּשִׁיר. אָז כָּתוּב, דְּעוּ כִּי ה' הוּא אֱלֹהִים. זֶהוּ קָרְבָּן לְקָרֵב רַחֲמִים לְדִין, וְהַכֹּל מִתְבַּשֵּׂם.

הַשְׁתָּא דְּלָא אִשְׁתְּכַח קָרְבְּנָא, מַאן דְּחָטֵי קָמֵי מָארֵיהּ וְתָב לְגַבֵּיהּ, וַדַּאי בְּמָרִירוּ דְּנַפְשָׁא, בַּעֲצִיבוּ, בְּבְכְיָה, בְּרוּחַ תְּבִירָא, הֵיאַךְ אוֹקִים שִׂמְחָה וּרְנָנָה, הָא לָא אִשְׁתְּכָחוּ גַּבֵּיהּ. אֶלָּא הָכִי אוֹקְמוּהָ, דְּתוּשְׁבְּחָן דְּמָארֵיהּ, וְחֶדְוָותָא דְּאוֹרַיְיתָא, וּרְנָנָה דְּאוֹרַיְיתָא, דָּא הוּא שִׂמְחָה וּרְנָנָה. וְהָא תְּנִינָן וְלָא מִתּוֹךְ עַצְבוּת וְכוּ', דְּלָא יְקוּם בַּר נָשׁ קֳמֵיהּ מָארֵיהּ בַּעֲצִיבוּ וְהָא לָא יָכִיל וּמַאי תְּקַנְתֵּיהּ.

עַכְשָׁו שֶׁלֹּא נִמְצָא קָרְבָּן, מִי שֶׁחוֹטֵא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ וְשָׁב אֵלָיו, וַדַּאי בִּמְרִירוּת הַנֶּפֶשׁ, בְּעֶצֶב, בִּבְכִיָּה, בְּרוּחַ שְׁבוּרָה, אֵיךְ מֵקִים שִׂמְחָה וּרְנָנָה? הֲרֵי אֵין הֵם נִמְצָאִים אֶצְלוֹ? אֶלָּא כָּךְ פֵּרְשׁוּהָ, שֶׁתִּשְׁבְּחוֹת רִבּוֹנוֹ וְשִׂמְחַת הַתּוֹרָה וְרִנָּנוֹת הַתּוֹרָה, זוֹהִי שִׂמְחָה וּרְנָנָה. וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, וְלֹא מִתּוֹךְ עַצְבוּת וְכוּ', שֶׁלֹּא יַעֲמֹד אָדָם לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ בְּעַצְבוּת, וַהֲרֵי לֹא יָכוֹל, אֲז מַה תַּקָּנָתוֹ?

אֶלָּא רָזָא דְּמִלָּה, הָא תָּנִינָן לְעוֹלָם יִכְנַס אָדָם שִׁעוּר שְׁנֵי פְּתָחִים וְכוּ', וְיֹצְאֵי צְלוֹתֵיהּ הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (משלי ח) לִשְׁמוֹר מְזוּזוֹת פִּתָחַי, שְׁנֵי פְּתָחִים סַלְקָא דַּעְתָּךְ, אֶלָּא אֵימָא שִׁיעוּר שְׁנֵי פְּתָחִים. כָּאן רָמֶז לְמָה שֶׁאָמַר דָּוִד, (תהלים כד) שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם, אִינּוּן מָעוֹן וּמָכוֹן, דְּאִינּוּן גּוֹ לְגוֹ, שֵׁירוּתָא דְּדַרְגִּין: חֶסֶד, וּפַחַד. וְאִינּוּן פִּתְחִין דְּעָלְמָא. עַל דָּא אִצְטְרִיךְ בַּר נָשׁ דְּיִתְכַּוֵּון בִּצְלוֹתֵיהּ לְקֶבֶל קֹדֶשׁ קוּדְשִׁין, דְּאִינּוּן שְׁמָא קַדִּישָׁא, וְיֹצְאֵי צְלוֹתֵיהּ. וְהַנְהוּ אִלֵּין שִׁיעוּר ב' פִּתְחִין, ב' כִּתְרִין.

אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר, הֲרֵי שָׁנִינוּ, לְעוֹלָם יִכְנַס אָדָם שִׁעוּר שְׁנֵי פְּתָחִים וְכוּ', וְיִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ח) לִשְׁמֹר מְזוּזוֹת פִּתָחַי. הֶחְשַׁבְתָּ שְׁנֵי פְּתָחִים? אֶלָּא אֱמֹר, שִׁעוּר שְׁנֵי פְּתָחִים. כָּאן רָמֶז לְמַה שֶׁאָמַר דָּוִד (תהלים כד), שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם. הֵם מָעוֹן וּמָכוֹן, שֶׁהֵם לִפְנֵי וְלִפְנִים. רֵאשִׁית הַדְּרָגוֹת - חֶסֶד וּפַחַד, וְהֵם הַפְּתָחִים שֶׁל הָעוֹלָם. עַל כֵּן צָרִיךְ אָדָם לְהִתְכַּוֵּן בִּתְפִלָּתוֹ כְּנֶגֶד קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, שֶׁהֵם הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְיִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, וְאֵלֶּה הֵם שִׁעוּר שְׁנֵי פְּתָחִים, שְׁנֵי כְּתָרִים.

וְאִית דְּמַתְנֵי הָכֵי, שִׂמְחָה, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְשִׂמְחָה הָא אוּקְמוּהָ, כְּדְכְתִיב, (ישעיה נה) כִּי בְשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ וגו'. וּזְמִינִין יִשְׂרָאֵל לְנָפְקָא מִן גָּלוּתָא, בְּהַאי שִׂמְחָה. וּמַאן אִיהִי כְּנֶסֶת

יִשְׂרָאֵל. וְעַל דָּא עִבְדוּ אֶת יְיָ בְּשִׂמְחָה, כְּמָה דִּכְתִיב, (ויקרא טז) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ, וְכֹלָּא חַד.

וְיֵשׁ שֶׁשּׁוֹנֶה כָּךְ: שִׂמְחָה זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְשִׂמְחָה הֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ, כַּכָּתוּב (ישעיה נה) כִּי בְשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ וגו'. וְעֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לָצֵאת מֵהַגָּלוּת בְּשִׂמְחָה הַזּוֹ, וּמִי זוֹ? כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) בזאת יבא אהרן אל הקדש, והכל אחד.

בְּאוּ לְפָנָיו בְּרִנָּנָה, דָּא שְׁלִימוּ דִּילֵהּ. דְּשִׂמְחָה בַּלֵּב, וּרְנָנָה בַּפֶּה. וְדָא הוּא שְׁלִימוּ יַתִּיר. וּשְׁלִימוּ דְּהַאי שִׂמְחָה הָא אִשְׁתְּמוֹדָעָא, וְהָא יְדִיעָא. וְדָא הוּא תִּקּוּנָא דְּבַר נָשׁ לְקַמֵּיהּ מָארֵיהּ. כְּדֵין דְּעוּ כִּי יְיָ' הוּא הָאֱלֹהִים. וְכֹלָּא בְּחַד מִלָּה אַתְיָא, דְּבָעֵי לְבָתַר לְיַחֲדָא שְׁמָא קַדִּישָׁא כְּדְקָא יָאוֹת, וּלְקַשְׁרָא דָּא בְּדָא לְמֶהֱוֵי כֹּלָּא חַד, וְדָא הוּא פּוּלְחָנָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אָמְרוּ לֵיהּ רִבִּי אֶחָא וְרִבִּי אַבָּא, וְדַאי הָכִי הוּא. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא, וְיַדְּעֵי אָרְחוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, קָמוּ וְאַזְלוּ אֲבַתְרֵיהּ דְּרִבִּי אַבָּא, ג' מִילִּין.

בְּאוּ לְפָנָיו בְּרִנָּנָה - זוֹ הַשְׁלֵמוּת שֶׁלָּהּ. שֶׁל שִׂמְחָה בַּלֵּב, וּרְנָנָה בַּפֶּה. וְזוֹהִי שְׁלֵמוּת יְתֵרָה. וְהַשְׁלֵמוּת שֶׁל הַשִּׂמְחָה הַזּוֹ הֲרֵי יְדוּעָה וְנוֹדַעַת, וְזֶהוּ הַתִּקּוּן שֶׁל הָאָדָם לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, וְאָז - דְּעוּ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים. וְהַכֹּל בָּא בְּדָבָר אֶחָד, שֶׁצָּרִיךְ אַחַר כָּךְ לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי וְלִקְשֹׁר זֶה בָּזֶה לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד, וְזוֹהִי עֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמְרוּ לוֹ רַבִּי אֶחָא וְרַבִּי אַבָּא, וַדַּאי כָּךְ הוּא. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. קָמוּ וְהָלְכוּ אַחֲרֵי רַבִּי אַבָּא שְׁלֹשָׁה מִילִּין.

פְּתַח רַבִּי אַבָּא (הקדמה י"א) וְאָמַר, (תהלים ה) וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ, הָכִי אוּקְמוּהָ, דְּלָא לִבְעֵי לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְמֵיעַל לְבֵי כְּנִישְׁתָּא, אֶלָּא אִי אִימְלָךְ בְּקַדְמֵיתָא, בְּאַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב. בְּגִין דְּאִינּוּן תַּקִּינוּ צְלוֹתָא לְקַמֵּי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבֹא בֵיתֶךָ. אָבֹא בֵיתֶךָ: דָּא אַבְרָהָם. אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשְׁךָ: דָּא יִצְחָק. בְּיִרְאָתֶךָ: דָּא יַעֲקֹב, (ס"א ואני ברוב חסדך דא אברהם. אבא ביתך דא יעקב, אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך, דא יצחק.) וּבָעָא לְאַכְלְלָא לוֹן בְּרֵישָׁא, וְיֵעוּל לְבֵי כְּנִישְׁתָּא, וְיִצְלֵי צְלוֹתֵיהּ. כְּדֵין כְּתִיב, (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אַתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. (ויקרא א) אִם עוֹלָה קָרְבָּנוֹ מִן הַבָּקָר. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, מַאי שְׁנָא מִן הַבָּקָר לְעוֹלָה, וּמִן הַצֹּאן לְעוֹלָה, וּמִן הָעוֹף לְעוֹלָה. אִי כֹּלָּא חַד, בְּגִין מַה שַׁנְיָא דָּא מִן דָּא, דְּהָא מִן כֹּלָּא אִתְעֲבִיד חַד מִלָּה. אֶלָּא, מַאן דְּאַדְבַּק יְדֵיהּ לְדָא, מַקְרִיב מִן הַבָּקָר. וְאִי לָא יָכִיל, מִן הַצֹּאן. וְאִי לָא יָכִיל מִן הָעוֹף. דְּהָא כְּתִיב, (ויקרא יד) וְאִם דַּל הוּא וְאֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת, דְּהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא אַטְרַח עָלֵיהּ דְּבַר נָשׁ יַתִּיר, בְּמִלָּה דְּלָא יָכִיל.

פְּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, (תהלים ה) וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ. כְּךָ פֵּרוּשׁוֹ, שֶׁלֹּא צָרִיךְ אָדָם לְהַכְנֵס לְבֵית הַכְּנֶסֶת אֶלָּא אִם נִמְלַךְ בָּרִאשׁוֹנָה בְּאַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהֵם תִּקְנוּ אֶת הַתְּפִלָּה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ. אָבוֹא בֵיתֶךָ - זֶה אַבְרָהָם. אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשֶׁךָ

- זֶה יִצְחָק. בְּיִרְאָתֶךָ - זֶה יַעֲקֹב. (ואני ברב חסדך זה יעקב. אשתחוה אל היכל קדשך זהיצחק) וְצָרִיךְ לְהַכְלִילִם בַּתְּחִלָּה, וְיִכָּנֵס לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְיִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. אָז כָּתוּב, (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. אִם עֹלָה קָרְבָּנוֹ מִן הַבָּקָר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה שׁוֹנֶה מִן הַבָּקָר לְעוֹלָה וּמִן הַצאן לְעוֹלָה וּמִן הָעוֹף לְעוֹלָה? אִם הַכֹּל אֶחָד, מִפְּנֵי מָה שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה, שֶׁהֲרֵי מַהַכֹּל נַעֲשֶׂה דָּבָר אֶחָד? אֶלָּא מִי שֶׁהִשִּׂיגָה יָדוֹ אֶת זֶה - מַקְרִיב מִן הַבָּקָר, וְאִם לֹא יָכוֹל - אָז מִן הַצאן, וְאִם לֹא יָכוֹל - אָז מִן הָעוֹף, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (ויקרא יד) וְאִם דַּל הוּא וְאֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין מַטְרִיחַ עַל הָאָדָם יוֹתֵר בְּדָבָר שֶׁלֹּא יָכוֹל.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּמָה דְּהֲוָה חַטָּאָה הָכִי הֲוָה מַקְרִיב. עָתִירָא, דְּזִמְנִין דְּלֵבֵיהּ גַּס בֵּיהּ, הֲוָה מַקְרִיב תּוֹרָא. בְּגִין דְּלִבֵּיהּ חָשִׁיב יַתִּיר לְמֶחֱטֵי קָמֵיהּ מָאתַיְהּ. בֵּינוֹנִי, מַקְרִיב מִן הַצֹּאן, בְּגִין דְּרִעוּתֵיהּ לָאו גַּס בֵּיהּ כָּל כַּךְ לְמֶחֱטֵי. מִסְכְּנָא דְּלִבֵּיהּ לָא גַּס בֵּיהּ, רְעוּתֵיהּ נְמוֹךְ מִכֹּלָּא, מַקְרִיב מֵהַהוּא קָלִיל מִכֹּלָּא. וְאִשְׁתְּמוֹדְעָן קָרְבָּנַיְהוֹן לְכֻלְּהוּ, כָּל חַד וְחַד בִּלְחוֹדַיְיהוּ, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּאִין דִּינָא כָּל חַד וְחַד בְּמַתְקְלָא יְשָׁרָה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּמוֹ שֶׁהָיָה הַחַטָּא - כָּךְ הָיָה מַקְרִיב. עָשִׁיר, שֶׁלִּבּוֹ גַּס בּוֹ לִפְעָמִים, הָיָה מַקְרִיב שׁוֹר, מִשּׁוּם שֶׁלִּבּוֹ חוֹשֵׁב יוֹתֵר לַחֲטֹא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ. הַבֵּינוֹנִי מַקְרִיב מִן הַצֹּאן, מִשּׁוּם שֶׁרְצוֹנוֹ אֵינוֹ גַּס בּוֹ כָּל כָּךְ לַחֲטֹא. הֶעָנִי שֶׁלִּבּוֹ לֹא גַּס בּוֹ, רְצוֹנוֹ נָמוּךְ מֵהַכֹּל, מַקְרִיב מֵאוֹתוֹ הַקַּל מֵהַכֹּל. וְנוֹדָעוּ הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁלָּהֶם לְכֻלָּם, כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְבַדָּם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן דִּינוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּמִשְׁקָל יָשָׁר.

דף ט.

רִבִּי אֶלְעָזָר שָׁאִיל לְרִבִּי שִׁמְעוֹן אֲבוּהִי, אָמַר לֵיהּ, הָא תְּנֵינָן דְּעַל תְּלַת חוֹבֵי עָלְמָא רָעֵב בָּא לְעוֹלָם, וְכֻלְּהוּ חוֹבֵי לָא מִשְׁתַּכְּחֵי אֶלָּא בְּעַתִּירֵי, בְּגִין דְּלִבַּיְיהוּ גַּס בָּהוּ, וְלָא מִשְׁתַּכְּחֵי בְּמִסְכְּנֵי, מַה דִּינָא (דף ט' ע"א) הוּא, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָטִיל לְמִסְכְּנֵי, וְקָאִים לַעֲתִירֵי, דְּהָא מֵהַשְׁתָּא יוֹסְפוּן לְמֶחֱטֵי קָמֵיהּ. אָמַר לֵיהּ יֵאוֹת שָׁאַלְתָּ וְהָא אוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא וְאָמְרוּ, כַּד בָּעָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאִתְפָּרְעָא מִן רַשִׁיעַיָּא וּלְאוֹבָדָא לְהוּ מִן עָלְמָא, כְּדֵין יָהִיב לְהוּ שָׁלוֹם, וְאַשְׁלִים לְהוּ בְּכֹלָּא.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, אָמַר לוֹ, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁעַל שִׁלְשָׁה חֲטָאֵי הָעוֹלָם הָרָעָב בָּא לָעוֹלָם, וְכָל הַחֲטָאִים אֵינָם נִמְצָאִים אֶלָּא רַק בָּעֲשִׁירִים, מִשּׁוּם שֶׁלִּבָּם גַּס בָּהֶם, וְלֹא נִמְצָאִים בָּעֲנִיִּים. מָה הַדִּין? שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַהֲרֹג אֶת הָעֲנִיִּים וְיַעֲמִיד אֶת הָעֲשִׁירִים?! שֶׁהֲרֵי מֵעַכְשָׁו יוֹסִיפוּ לְחַטֹּא לְפָנָיו! אָמַר לוֹ, יָפָה שָׁאַלְתָּ, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ הַחֲבֵרִים וְאָמְרוּ, כְּשֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַפְרַע מֵהָרְשָׁעִים וּלְאַבְּדָם מִן הָעוֹלָם, אָז נוֹתֵן לָהֶם שָׁלוֹם וּמַשְׁלִים לָהֶם בַּכֹּל.

אֲבָל תָּא חֲזִי, דְּכָל בְּנֵי עָלְמָא לָא מִשְׁתַּכְּחִין קָרִיבִין לְמַלְכָּא עִלָּאָה, כְּאִלֵּין מָאנִין דְּאִיהוּ אִשְׁתְּמַשׁ בְּהוּ. וּמַאן אִינּוּן. (תהלים נא) לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה. (ישעיה נז) וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ. אִלֵּין אִינּוּן מָאנֵי דְּמַלְכָּא. וְכַד אִשְׁתְּכַח בַּצּוֹרֶת בְּעָלְמָא, וְכַפְנָא וְדִינָא אִתְתַּקַּף עַל מִסְכְּנֵי,

כְּדֵין בָּכָאן וְגַעְאָן קָמֵי מַלְכָּא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרִיב לוֹן יַתִּיר מִכֹּלָּא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים כב) כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֱנוּת עָנִי. וּכְדֵין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא פָּקִיד עַל מַה אַתְיָא כַּפְנָא לְעָלְמָא. וַוי לְאִינּוּן חַיָּיבַיָּא דְּגַרְמֵי הַאי.

אֲבָל בֹּא וּרְאֵה שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא נִמְצָאִים קְרוֹבִים לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, כַּכֵּלִים הַלָּלוּ שֶׁהוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, וּמִי הֵם? (תהלים נה) לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה. (ישעיה נז) וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ. אֵלּוּ הֵם כְּלֵי הַמֶּלֶךְ. וּכְשֶׁנִּמְצֵאת בַּצָּרַת בָּעוֹלָם וְהָרָעָב וְהַדִּין מִתְחַזְּקִים עַל הָעֲנִיִּים, אֲזַי בּוֹכִים וְגוֹעִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקָרֵב אוֹתָם יוֹתֵר מֵהַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים כב) כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֱנוּת עָנִי. וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹקֵד עַל מַה בָּא הָרָעָב לְעוֹלָם. אוֹי לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁגָּרְמוּ לָזֶה.

כַּד אִתְעַר מַלְכָּא לְאַשְׁגְּחָא בְּעָלְמָא עַל קַלָּא דְּמִסְכְּנֵי, רַחֲמָנָא לִישַׁזְבָן מִנַּיְיהוּ, וּמַעוּלְבָנַיְיהוּ, כְּדֵין כְּתִיב, (שמות כב) שָׁמוֹעַ אֶשְׁמַע צַעֲקָתוֹ. שָׁמוֹעַ אֶשְׁמַע תְּרֵי זִמְנֵי: חַד לְאַשְׁגְּחָא בְּקַלֵּיהוֹן. וְחַד לְאִתְפָּרְעָא מִן אִינּוּן דְּגַרְמִין לוֹן הַאי. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, וְשָׁמַעְתִּי כִּי חַנּוּן אָנִי וְחָרָה אַפִּי וְגוֹ'. וְעַל דָּא בְּשַׁעֲתָא דְּכַפְנָא אִשְׁתְּכַח בָּעָלְמָא, וַוי לְאִינּוּן עֲתִירֵי חַיָּיבַיָּא, בְּקַלֵּיהוֹן דְּמִסְכְּנֵי לְקֳמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם עַל קוֹלוֹת הָעֲנִיִּים, הָרַחֲמָן יַצִּילֵנוּ מֵהֶם וּמֵעֶלְבּוֹנָם, אָז כָּתוּב (שמות כב) שָׁמוֹעַ אֶשְׁמַע צַעֲקָתוֹ. שָׁמוֹעַ אֶשְׁמַע - שְׁתֵּי פְּעָמִים, אַחַת לְהַשְׁגִּיחַ עַל קוֹלָם, וְאַחַת לְהִפָּרַע מֵאוֹתָם שֶׁגּוֹרְמִים לָהֶם אֶת זֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְשָׁמַעְתִּי כִּי חַנּוּן אָנִי וְחָרָה אַפִּי וְגוֹ'. וְלָכֵן בְּשָׁעָה שֶׁרָעָב נִמְצָא בָּעוֹלָם, אוֹי לְאוֹתָם הָעֲשִׁירִים הָרְשָׁעִים, מִשּׁוּם קוֹלָם שֶׁל הָעֲנִיִּים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

תָּא חֲזֵי דְּהַהוּא קָרְבְּנָא דְּמִסְכְּנָא, קָלִיל (נ"א קהב) מִכֹּלָּא, בְּגִין דְּלִבֵּיהּ תָּבִיר, וְאַף עַל גַּב דְּחִשִּׁיב לְמֶחֱטֵי, אִתְעֲבַר מִנֵּיהּ. דְּהָא דַּי לֵיהּ בְּצַעֲרֵיהּ, וּדְאִינְשֵׁי בֵּיתֵיהּ. וְעַל דָּא כָּל קָרְבְּנָא וְקָרְבְּנָא, כָּל חַד וְחַד בִּלְחוֹדוֹי, אִשְׁתְּמוֹדְעָן כֻּלְּהוּ לְגַבֵּי כַּהֲנָא.

בֹּא וּרְאֵה שֶׁאוֹתוֹ קָרְבָּן שֶׁל הֶעָנִי קַל מֵהַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁלִּבּוֹ שָׁבוּר, וְאַף עַל גַּב שֶׁחוֹשֵׁב לַחֲטֹא, זֶה עוֹבֵר מִמֶּנּוּ, שֶׁהֲרֵי דַּי לוֹ בְּצַעֲרוֹ וְשֶׁל אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ. וְלָכֵן כָּל קָרְבָּן וְקָרְבָּן, כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְבַדּוֹ, כֻּלָּם יְדוּעִים אֵצֶל הַכֹּהֵן.

עוֹבָדָא בְּהַהוּא עֲתִירָא, דְּקָרִיב קָמֵי כַּהֲנָא תְּרִין יוֹנִין, כַּד חָמָא לֵיהּ כַּהֲנָא, אָמַר לֵיהּ, לָאו דִּידָךְ הוּא הַאי קָרְבְּנָא. אָתָא לְבֵיתֵיהּ וַהֲוָה עָצִיב. אָמְרוּ לֵיהּ אָחוּי אֲמַאי אַתְּ עָצִיב. אָמַר לְהוּ, דְּלָא קָרִיב לִי כַּהֲנָא קָרְבְּנָא דִּילִי. אָמְרוּ לֵיהּ וּמַאי אִיהוּ. אָמַר לְהוּ תְּרִין יוֹנִין. אָמְרוּ לֵיהּ, וְהָא מִן מִסְכְּנָא אִיהוּ, וְלָאו דִּידָךְ. דְּהָא כְּתִיב, וְאִם דַּל הוּא וְאֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת וְגוֹ'. אֶלָּא קָרִיב קָרְבָּנָךְ. אָמַר לְהוּ מַאי אִיהוּ. אָמְרוּ לֵיהּ חַד תּוֹרָא.

מַעֲשֶׂה בְּאוֹתוֹ עָשִׁיר שֶׁהִקְרִיב לִפְנֵי הַכֹּהֵן שְׁנֵי יוֹנִים. כְּשֶׁרָאָה אוֹתוֹ הַכֹּהֵן, אָמַר לוֹ, הַקָּרְבָּן הַזֶּה אֵינוֹ שֶׁלְּךָ. הָלַךְ לְבֵיתוֹ וְהָיָה עָצוּב. אָמְרוּ לוֹ אֶחָיו, לָמָּה אַתָּה עָצוּב? אָמַר לָהֶם, שֶׁהַכֹּהֵן לֹא הִקְרִיב אֶת קָרְבָּנִי.

אָמְרוּ לוֹ, וּמַה הוּא? אָמַר לָהֶם, שְׁנֵי יוֹנִים. אָמְרוּ לוֹ, וַהֲרֵי זֶה שֶׁל עָנִי, וְלֹא שֶׁלְּךָ! שֶׁהֲרֵי כָּתוּב, וְאִם דַּל הוּא וְאֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת וְגוֹ', אֶלָּא הַקָּרֵב קָרְבָּנְךָ. אָמַר לָהֶם, וּמַה הוּא? אָמְרוּ לוֹ, שׁוֹר אֶחָד.

אָמַר לְהוּ, וּמַה כָּל כַּךְ חֲמִירָא מַחֲשָׁבָה דְּחַטָּאָה. נַדְרָנָא, דְּלָא אַסְלֵק עַל לִבָּאי מַחֲשָׁבָה דְּחַטָּאָה. מִתַּמָּן וּלְהַלְאָה מָה עֲבַד. כָּל יוֹמָא אִשְׁתַּדַּל בִּסְחוֹרְתָא, וּבְלֵילְיָא הֲוָה נָאִים, כַּד אִתְעָר, הֲוָה קָרֵי לַאֲחוֹי, וְאוֹלִיפוּ לֵיהּ מִילֵי דְּאוֹרַיְיתָא, וַהֲוָה לָעֵי עַד דְּסָלִיק יְמָמָא. וְאִשְׁתְּכַח דְּאוֹלִיף אוֹרַיְיתָא, וַהֲוָה קָאֵרֵי לֵיהּ יְהוּדָה אָחֶרָא. יוֹמָא חַד אִיעְרַע בֵּיהּ רִבִּי יֵיסָא סָבָא, וַהֲוָה פָּרִישׁ נִכְסוֹי, פַּלְגוּ לְמִסְכְּנֵי וּפַלְגוּ לִסְחוֹרְתָא עַל יַמָּא, בְּאִינּוּן גַּבְרִין פְּרִישֵׁי יַמִּין. וַהֲוָה יָתִיב וְלָעֵי בְּאוֹרַיְיתָא.

אָמַר לָהֶם, וּמַה כָּל כַּךְ חֲמוּרָה מַחֲשָׁבָת הַחֵטְא? נַדְרְתִּי שֶׁלֹּא אַעֲלֶה עַל לִבִּי מַחֲשָׁבָת חֵטְא. מִשָּׁם וְהָלְאָה מָה עָשָׂה? כָּל יוֹם הִתְעַסֵּק בִּסְחוֹרָה, וּבַלַּיְלָה הָיָה יָשֵׁן. כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר, הָיָה קוֹרֵא לְאֶחָיו, וְלִמְּדוּ אוֹתוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה, וְהָיָה לוֹמֵד עַד שֶׁיַּעֲלֶה הַיּוֹם, וְנִמְצָא שָׁלְמַד תּוֹרָה, וְהָיוּ קוֹרְאִים לוֹ יְהוּדָה הָאַחֵר. יוֹם אֶחָד פָּגַשׁ בּוֹ רַבִּי יֵיסָא סָבָא, וְהָיָה מַפְרִישׁ נְכָסָיו, חֲצִי לָעֲנִיִּים וַחֲצִי לִסְחוֹרָה עַל הַיָּם עִם אוֹתָם אֲנָשִׁים שֶׁפּוֹרְשִׁים לַיַּמִּים, וְהָיָה יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד תּוֹרָה.

פָּתַח וְאָמַר, (שמואל א טו) וַיֹּאמֶר שְׁאוּל אֶל הַקֵּנִי. מַאן הוּא קֵנִי. אִלֵּין בְּנֵי יִתְרוֹ חֲמוּי דְּמֹשֶׁה, דְּעָבְדוּ קִנָּא בְּמַדְבְּרָא, כְּהַאי דְּרוֹר, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (תהלים פד) וּדְרוֹר קֵן לָהּ. בְּגִין לְמִלְעֵי בְּאוֹרַיְיתָא. דְּאוֹרַיְיתָא לָא בַּעְיָא תַּפְנוּקִין, וְלָא סְחוֹרְתָא, אֶלָּא לְאַעֲמָלָא בָּהּ יְמָמָא וְלֵילְיָא. בְּגִין כָּךְ נַטְלוּ לְמַדְבְּרָא, מֵעִנּוּגָא דִּירִיחוֹ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (שופטים א) וּבְנֵי קֵנִי חוֹתֵן מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים וגו'.

פָּתַח וְאָמַר, (שמואל א טו) וַיֹּאמֶר שְׁאוּל אֶל הַקֵּנִי. מִי הוּא הַקֵּינִי? אֵלּוּ בְּנֵי יִתְרוֹ, חֲמִיו שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁעָשׂוּ קֵן בַּמִּדְבָּר כְּמוֹ הַדְּרוֹר הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פב) וּדְרוֹר קֵן לָהּ, כְּדֵי לִלְמֹד תּוֹרָה. שֶׁתּוֹרָה לֹא צְרִיכָה תַּפְנוּקִים וְלֹא סְחוֹרָה, אֶלָּא לַעֲמֹל בָּהּ יוֹמָם וְלַיְלָה. מִשּׁוּם כָּךְ נָסְעוּ לַמִּדְבָּר מֵהַעֹנֶג שֶׁל יְרִיחוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שופטים א) וּבְנֵי קֵינִי חוֹתֵן מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים וְגוֹ'.

וְאַתְּ עָשִׂיתְ חֶסֶד עִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. בְּגִין דְּאַהֲנֵי לְמֹשֶׁה בְּבֵיתֵיהּ. וּמֹשֶׁה כְּלָלָא דְּכָל יִשְׂרָאֵל הֲוָה. וְתוּ, בְּגִין דְּאוֹלִיף פַּרְשָׁתָא חֲדָא יַתִּיר בְּאוֹרַיְיתָא, וּבְדָא עָבִיד חֶסֶד עִם יִשְׂרָאֵל.

וְאַתְּ עָשִׂיתְ חֶסֶד עִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מִשּׁוּם שֶׁנָּתַן לְמֹשֶׁה לֶהֱנוֹת בְּבֵיתוֹ, וּמֹשֶׁה הָיָה כְּלָל שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְעוֹד, מִשּׁוּם שֶׁלִּמֵּד פָּרָשָׁה אַחַת יוֹתֵר בַּתּוֹרָה, וּבָזֶה עָשָׂה חֶסֶד עִם יִשְׂרָאֵל.

אֲמַאי קָא אָתָא הָכָא מִלָּה דָּא בְּמִלְחֲמְתָא דַּעֲמָלֵק. אֶלָּא אָמַר שָׁאוּל, כַּד נַפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, מִכָּל שְׁאָר אוּמִין דְּעָלְמָא לָא הֲוָה מַאן דְּאִזְדַּוּוג לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל לְקָטְרָגָא לְהוּ, אֶלָּא עֲמָלֵק, וְהוּא עֲבַד בִּישׁ לְיִשְׂרָאֵל וְאַגַּח קְרָבָא בְּהוּ, וַאֲנָתְ אַקְדָּמַת לְהוּ שְׁלָם, וְעַבְדַת חֶסֶד עִם כֻּלְּהוּ, וּבְגִינֵי כַּךְ לֵית אַנְתְּ כְּדַאי לְאִתְחַבְּרָא בְּהוּ.

לְמָה בָּא הַדָּבָר הַזֶּה כָּאן בְּמִלְחֶמֶת עֲמָלֵק? אֶלָּא אָמַר שָׁאוּל, כְּשֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, מִכָּל שְׁאָר אֻמּוֹת הָעוֹלָם לֹא הָיָה מִי שֶׁיִּזְדַּוֵּג עִם יִשְׂרָאֵל לְקַטְרֵג לָהֶם, אֶלָּא רַק עֲמָלֵק, וְהוּא עָשָׂה רַע לְיִשְׂרָאֵל וְעָרַךְ בָּהֶם קְרָב, וְאַתָּה הִקְדַּמְתָּ לָהֶם שָׁלוֹם וְעָשִׂיתָ חֶסֶד עִם כֻּלָּם, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֵין אַתָּה כְּדַאי לְהִתְחַבֵּר עִמָּהֶם.

דף ט:

ולא עוֹד, אֶלָּא מַה כְּתִיב בֵּיהּ בְּיִתְרוֹ, (שמות יח) וַיִּקַּח יִתְרוֹ חוֹתֵן מֹשֶׁה עוֹלָה וּזְבָחִים לֵאלֹהִים, דְּהוּא אַקְרִיב קָרְבָּנָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאָתָא לְאִתְגַּיָּרָא. מַאי קָא מַיְירֵי. דְּקָרְבָּנֵיהּ (דף ט' ע"ב) חָשִׁיב קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּבְגִין דְּאִיהוּ אַקְרִיב קָרְבָּנָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּתִיב, (שמות יב) וַיָּבֹא אַהֲרֹן וְכֹל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לֶאֱכֹל לֶחֶם עִם חוֹתֵן מֹשֶׁה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים. לִפְנֵי הָאֱלֹהִים דַּיְיקָא. מִכָּאן אוֹלִיפְנָא דְּכָל מַאן דְּאַקְרִיב קָרְבָּנָא בִּרְעוּתָא דִּלְבָּא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִזְדַּמַּן לְקָבְלֵיהּ.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מַה כָּתוּב בְּיִתְרוֹ? (שמות יח) וַיִּקַּח יִתְרוֹ חוֹתֵן מֹשֶׁה עֹלָה וּזְבָחִים לֵאלֹהִים, שֶׁהוּא הִקְרִיב קָרְבָּן לַקָּדוֹשׁ- בָּרוּךְ-הוּא וּבָא לְהִתְגַּיֵּר. מַה זֶּה אוֹמֵר? שֶׁקָּרְבָּנוֹ חָשׁוּב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא הִקְרִיב קָרְבָּן לַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, כָּתוּב וַיָּבֹא אַהֲרֹן וְכֹל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לֶאֱכָל לֶחֶם עִם חוֹתֵן מֹשֶׁה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים. לִפְנֵי הָאֱלֹהִים דַּוְקָא. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁכָּל מִי שֶׁמַּקְרִיב קָרְבָּן בִּרְצוֹן הַלֵּב, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַדַּמֵּן לְעֻמָּתוֹ.

תָּא חֲזֵי, קָרְבָּנָא דְּמִסְכְּנָא חָשִׁיב קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּהָא הוּא קָרִיב תְּרֵי קָרְבָּנִין לְקָמֵיהּ. חַד חֻלְבֵּיהּ וְדָמֵיהּ. וְחַד הַהוּא דְּקָרִיב. דְּהָא לֵית לֵיהּ לְמֵיכַל, וְהוּא אַיְיתֵי קָרְבָּנָא. קָרְבָּנָא דְּעָנִי קָלִיל מִכֹּלָּא תְּרֵין תּוֹרִין, אוֹ תְּרֵין בְּנֵי יוֹנָה, וְאִי לָאו, זְעֵיר קֻמְחָא, וּמִתְכַּפֵּר בֵּיהּ וְהַהוּא שַׁעֲתָא מַכְרִיזִין וְאָמְרֵי, כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֲנוּת עָנִי. כָּל כַּךְ לְמָה. בְּגִין דְּקָרְבָּנָא דְּעָנִי עָדִיף מִכֹּלָּא. דְּהָא הוּא גָּרִים לִי לְמֶהֱוֵי בְּעַדְבֵיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הוּא גָּרִים לִי לְמֶהֱוֵי בְּחוּלְקָא דְּאוֹרַיְיתָא. בְּגִין כָּךְ פְּלִיגְנָא כָּל נְכָסַי (ס"א פליגנא נכסי, פלגא) לְמִסְכְּנֵי, דְּהָא אִינּוּן גָּרְמוּ לִי כּוּלֵי הַאי.

בֹּא רְאֵה, קָרְבַּן הֶעָנִי חָשׁוּב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי הוּא הִקְרִיב שְׁנֵי קָרְבָּנוֹת לְפָנָיו, אֶחָד חֶלְבּוֹ וְדָמוֹ, וְאֶחָד אוֹתוֹ שֶׁהִקְרִיב. שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ לֶאֱכֹל, וְהוּא הֵבִיא קָרְבָּן. קָרְבַּן הֶעָנִי קַל מֵהַכֹּל - שְׁנֵי תּוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה, וְאִם לֹא - מְעַט קֶמַח, וּמִתְכַּפֵּר בּוֹ, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה מַכְרִיזִים וְאוֹמְרִים: כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֲנוּת עָנִי. כָּל כָּךְ לָמָּה? כִּי קָרְבַּן הֶעָנִי עָדִיף מֵהַכֹּל, שֶׁהֲרֵי הוּא גָּרַם לִי לִהְיוֹת בְּגוֹרָלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא גּוֹרֵם לִי לִהְיוֹת בַּחֵלֶק שֶׁל הַתּוֹרָה. מִשּׁוּם כָּךְ חִלַּקְתִּי כָּל נְכָסַי (חלקתי נכסי, חצי) לָעֲנִיִּים, שֶׁהֲרֵי הֵם גָּרְמוּ לִי כָּל זֶה.

כְּמָה דְּמִסְכְּנָא אַרְתַּח חֻלְבֵּיהּ וְדָמֵיהּ, כַּךְ הַהוּא קֻמְחָא מְרַתְּחִין לֵיהּ בְּמִשְׁחָא רְבוּת. וְהָכִי אוֹלִיפְנָא, דְּאֲפִילּוּ כָּל בַּר נָשׁ מְקָרֵב הַאי מִנְחָה עַל הַמַּחֲבַת וּמִנְחַת מַרְחֶשֶׁת. בְּגִין, דִּכְמָה דְּחַטָּאָה אַרְתַּח חֻלְבֵּיהּ וְדָמֵיהּ בְּאֶשָּׁא דְּיֵצֶר הָרָע, וְכָל שַׁיְיפּוּי רַתְחֵי בְּאֶשָּׁא, כַּךְ קָרְבָּנָא

דָּא, כְּהַאי גַּוְונָא מַמָּשׁ. וְעִקָּרָא דְּקָרְבְּנָא כְּגַוונָא דְּחַטָּאָה, וּלְקָרְבָא קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, רְעוּתָא דְּלִבֵּיהּ, וְרוּחֵיהּ וְנַפְשֵׁיהּ, דְּהַאי חָבִיבָא מִן כֹּלָּא קָמֵיהּ.

כְּמוֹ שֶׁהֶעֱנִי הִרְתִּיחַ חֶלְבּוֹ וְדָמוֹ, כָּךְ אוֹתוֹ הַקֶּמַח מֵרִתִּיחִים בְּשֶׁמֶן מִשְׁחָה. וְכָךְ לְמַדְנוּ, שֶׁאֲפִלּוּ כָּל אָדָם מַקְרִיב אֶת הַמִּנְחָה הַזּוֹ עַל הַמַּחֲבַת וּמִנְחַת מַרְחֶשֶׁת, מִשּׁוּם שֶׁכְּמוֹ שֶׁהַחַטָּא הִרְתִּיחַ אֶת חֶלְבּוֹ וְדָמוֹ בְּאֵשׁ הַיֵּצֶר הָרַע וְכָל אֵיבָרָיו רָתְחוּ בָאֵשׁ - כָּךְ הַקָּרְבָּן הַזֶּה כְּמוֹ כֵן מַמָּשׁ, וְעִקַּר הַקָּרְבָּן כְּמוֹ הַחַטָּא, וּלְהַקְרִיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רְצוֹן לִבּוֹ וְרוּחוֹ וְנַפְשׁוֹ, שֶׁזֶּה חָבִיב מֵהַכֹּל לְפָנָיו.

זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא, דְּאִינּוּן מְקָרְבִין בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא הַאי קָרְבְּנָא לְקָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּמַאי אִיהוּ, גַּרְמַיְיהוּ וְנַפְשָׁתַיְיהוּ דְּמְקָרְבִין קָמֵיהּ. וַאֲנָא בָּעֵינָא לְקָרָבָא הַאי קָרְבְּנָא (ממש), וְדָא בָּעֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִבַּר נָשׁ בְּהַאי עָלְמָא. וּעִם כָּל דָּא קָרְבְּנָא דְּכֹלָּא (ס"א ממש) עָדִיף, בְּגִין דְּיִתְבָּרְכוּן עָלְמִין כֻּלְּהוּ.

אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁמַּקְרִיבִים בְּכָל יוֹם וְיוֹם אֶת הַקָּרְבָּן הַזֶּה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמַה הוּא? עַצְמָם וְנַפְשָׁם שֶׁמַּקְרִיבִים לְפָנָיו. וַאֲנִי רוֹצֶה לְהַקְרִיב אֶת הַקָּרְבָּן הַזֶּה (ממש), וְזֶה רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְעִם כָּל זֶה, קָרְבָּן שֶׁל הַכֹּל (ממש) עָדִיף, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת.

תּוּ פְּתַח וְאָמַר, (תהלים קלה) בָּרוּךְ יְיָ' מִצִּיּוֹן שׁוֹכֵן יְרוּשָׁלַם הַלְלוּיָהּ. וְכִי מִצִּיּוֹן הוּא בָּרוּךְ, וְהָא מִנָּהָרָא עֲמִיקָא עִלָּאָה אִיהוּ בָּרוּךְ. אֶלָּא בָּרוּךְ יְיָ', כַּד נָהִיר סִיהֲרָא מִנָּהִירוּ דְּשִׁמְשָׁא, וּמִתְקָרְבֵי דָּא בְּדָא, וְלָא אַעְדִּיאוּ נְהוֹרָא דָּא מִן דָּא. וּלְזִמְנִין דְּסִיהֲרָא אִתְקְרֵי בְּשִׁמְא דְּמַלְכָּא, כְּמָה דְּאִיהוּ אִקְרֵי יְהוֹ"ה, כַּךְ הִיא נִקְרֵאת יְהוֹ"ה. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (בראשית יט) וַיְיָ' הִמְטִיר עַל סְדוֹם וְעַל עֲמֹרָה גָּפְרִית וָאֵשׁ מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמָיִם. וְלָא דָּא בִּלְחוֹדוֹהִי, אֶלָּא אֲפִילּוּ חַד שְׁלִיחָא, לְזִמְנִין (ממש) אִתְקְרֵי בִּשְׁמָא דְּמַלְכָּא.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קלה) בָּרוּךְ ה' מִצִּיּוֹן שׁוֹכֵן יְרוּשָׁלַם הַלְלוּיָהּ. וְכִי מִצִּיּוֹן הוּא בָּרוּךְ? וַהֲרֵי מֵהַנָּהָר הֶעָמֹק הָעֶלְיוֹן הוּא בָּרוּךְ! אֶלָּא בָּרוּךְ ה', כְּשֶׁמְּאִירָה הַלְּבָנָה מֵאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ וּמִתְקָרְבִים זֶה לָזוֹ, וְלֹא מוּסָר הָאוֹר הַזֶּה מִזֶּה. וְלִפְעָמִים שֶׁהַלְּבָנָה נִקְרֵאת בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁהוּא נִקְרָא יְהוֹ"ה, כָּךְ הִיא נִקְרֵאת יְהוֹ"ה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יט) וַה' הִמְטִיר עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה גָּפְרִית וָאֵשׁ מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמָיִם. וְלֹא זֶה לְבַדּוֹ, אֶלָּא אֲפִלּוּ שְׁלִיחַ אֶחָד לִפְעָמִים (ממש) נִקְרָא בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ.

דָּבָר אַחֵר בָּרוּךְ יְיָ' מִצִּיּוֹן. מֵאָן אֲתַר אִשְׁתְּמוֹדַע דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הוּא בָּרוּךְ. הָדָר וְאָמַר מִצִּיּוֹן, מֵאֲתַר דְּצִיּוֹן אִשְׁתְּמוֹדַע דְּהוּא בָּרוּךְ. מַאי טַעֲמָא. בְּגִין דִּכְתִיב, (תהלים קלג) כִּי שָׁם צִוָּה יְיָ' אֶת הַבְּרָכָה וְגוֹ'. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יִיסָא זַכָּאָה חוּלָקֵךְ דְּזָכִית לְכוּלֵי הַאי. זַכָּאִין אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלִין בְּאוֹרַיְיתָא, דְּכָל מַאן דְּאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא, כְּאִלּוּ אָחִיד בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיְיָ' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

דָּבָר אַחֵר בָּרוּךְ ה' מִצִּיּוֹן - מֵאֵיזֶה מָקוֹם נוֹדָע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא בָּרוּךְ? חֲזֹר וְאֱמֹר מִצִּיּוֹן, מִמָּקוֹם שֶׁל צִיּוֹן נוֹדָע שֶׁהוּא בָּרוּךְ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (תהלים קלד) כִּי שָׁם צִוָּה ה' אֶת הַבְּרָכָה וְגוֹ'.

אָמַר לוֹ רַבִּי יֵיסָא, אַשְׁרֵי חֶלְקְךָ שֶׁזָּכִיתָ לְכָל זֶה. אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה כְּאִלּוּ אוֹחֵז בַּקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

אִם זֶבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ. רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וְגוֹ'. תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּבָרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָלְמָא, בָּרָא ז' רְקִיעִים לְעֵילָּא, בָּרָא ז' אַרְצוֹת לְתַתָּא, ז' יַמִּים, ז' נְהָרוֹת, ז' יוֹמִין, ז' שָׁבוּעוֹת, ז' שָׁנִים. ז' פְּעָמִים. ז' אַלְפֵי שְׁנִין דַּהֲווֹי עָלְמָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּשָׁבִיעָאָה דְּכֹלָּא.

אִם זֶבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם - בָּרָא שִׁבְעָה רְקִיעִים לְמַעְלָה, בָּרָא שֶׁבַע אָרְצוֹת לְמַטָּה, שִׁבְעָה יַמִּים, שִׁבְעָה נְהָרוֹת, שִׁבְעָה יָמִים, שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת, שֶׁבַע שָׁנִים, שֶׁבַע פְּעָמִים. שִׁבְעָה אַלְפֵי שָׁנִים יִהְיֶה הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּשְּׁבִיעִי שֶׁל הַכֹּל.

ז' שְׁחָקִים (ס"א רקיעין) לְעֵילָּא, וּבְכָל חַד וְחַד כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְשַׁמָּשִׁין דְּמְשַׁמְּשִׁין בְּכָל רְקִיעָא וּרְקִיעָא. וּבְכֻלְּהוּ מֵאִלֵּין, רְתִיכִין אִלֵּין עַל אִלֵּין, לְקַבְּלָא עֲלַיְיהוּ עוֹל מַלְכוּתָא דְּמָארֵיהוֹן. וּבְכֻלְּהוּ רְקִיעִין אִית רְתִיכִין וְשַׁמָּשִׁין, מְשַׁנְיָין דָּא מִן דָּא, אִלֵּין עַל אִלֵּין, מִנְּהוֹן בְּוֹ' גַּדְפִּין, וּמִנְּהוֹן בְּד' גַּדְפִּין. מִנְּהוֹן בְּד' פָּנִים. וּמִנְּהוֹן בִּתְרֵין פָּנִים, וּמִנְּהוֹן בְּחַד. מִנְּהוֹן אֶשָּׁא דְּלָהִיט. מִנְּהוֹן מַיָּא. מִנְּהוֹן רוּחָא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים קד) עוֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לוֹהֵט.

שִׁבְעָה שְׁחָקִים (רקיעים) לְמַעְלָה, וּבְכָל אֶחָד וְאֶחָד כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְשַׁמָּשִׁים שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים בְּכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ. וּבְכֻלָּם מֵאֵלּוּ, מֶרְכָּבוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם עֹל מַלְכוּת רִבּוֹנָם, וּבְכָל הָרְקִיעִים יֵשׁ מֶרְכָּבוֹת וְשַׁמָּשִׁים מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, מֵהֶם בְּשֵׁשׁ כְּנָפַיִם, וּמֵהֶם בְּאַרְבַּע כְּנָפַיִם. מֵהֶם בְּאַרְבַּע פָּנִים, וּמֵהֶם בִּשְׁתֵּי פָּנִים, וּמֵהֶם בְּאַחַת. מֵהֶם אֵשׁ לוֹהֵט, וּמֵהֶם מַיִם. מֵהֶם רוּחַ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) עוֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לוֹהֵט.

דף י.

וְכֻלְּהוּ רְקִיעִין, אִלֵּין עַל אִלֵּין כְּגַלְגַּלֵּי בְצָלִים, אִלֵּין לְתַתָּא, וְאִלֵּין לְעֵילָּא. וְכָל רְקִיעָא וּרְקִיעָא, אַוִּלָא וְרַעֲשָׁא מֵאֵימָתָא דְּמָארֵיהוֹן. עַל פּוּמֵיהּ נַטְלִין, וְעַל פּוּמֵיהּ קַיְימִין. וְעֵילָּא מְכַלְּהוּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּנָטִיל כֹּלָּא בְּחֵילֵיהּ וְתוּקְפֵּיהּ. כְּגַוְונָא דָּא שִׁבְעָה אָרְצוֹת לְתַתָּא, וְכֻלְּהוּ בְּיִשּׁוּבָא בַּר (דף י ע"א) דְּאִלֵּין עִלָּאִין וְאִלֵּין תַּתָּאִין. וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִלָּאָה מִכֹּלָּא, וְיִרוּשָׁלַיִם עִלָּאָה מִכָּל יִשּׁוּבָא.

וְכָל הָרְקִיעִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ כְּגַלְגַּלֵּי בְצָלִים, אֵלּוּ לְמַטָּה וְאֵלּוּ לְמַעְלָה. וְכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ הוֹלֵךְ וְרוֹעֵשׁ מֵאֵימַת רִבּוֹנָם. עַל פִּיו נוֹסְעִים, וְעַל פִּיו עוֹמְדִים. וּמֵעַל לְכֻלָּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנּוֹשֵׂא הַכֹּל בְּחֵילוֹ וְתַקְפּוֹ. כְּמוֹ כֵן שֶׁבַע אָרְצוֹת לְמַטָּה, וְכֻלָּם בְּיִשּׁוּב, פְּרָט שֶׁאֵלֶּה עֶלְיוֹנִים וְאֵלֶּה תַּחְתּוֹנִים. וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, וִירוּשָׁלַיִם עֶלְיוֹנָה מִכָּל יִשּׁוּב.

וחַבְרָנָא יַתְבֵי דָרוֹמָא, חָמוּ בְּסִפְרֵי קַדְמָאֵי, וּבְסִפְרָא דְּאָדָם, דְּהָכִי מְחַלֵּק כָּל אִינּוּן אֲרָצוֹת, דְּכֻלְּהוּ מִשְׁתַּכְחֵי לְתַתָּא, כְּגַוְונָא דְּאִינּוּן רְקִיעִין דִּלְעֵילָּא. אִלֵּין עַל אִלֵּין, וְאִלֵּין עַל אִלֵּין וּבֵין כָּל אַרְעָא וְאַרְעָא, רְקִיעַ דְּמַפְרֵשׁ בֵּין דָּא לְדָא. וְעַל דָּא כֻּלְּהוּ אֲרָצוֹת פְּרִישָׁן בִּשְׁמָהָן. וּבֵינַיְיהוּ גַּן עֵדֶן וְגֵיהִנָּם. וְאִית בֵּינַיְיהוּ בְּרַיְין מְשַׁנְיָין, אִלֵּין מִן אִלֵּין, כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא. מִנְּהוֹן בְּתָרֵין אַנְפִּין, וּמִנְּהוֹן בְּד', וּמִנְּהוֹן בְּא'. וְחֵיזוּ דְּאִלֵּין לָאו כְּאִלֵּין.

וַחֲבֵרֵינוּ יוֹשְׁבֵי הַדָּרוֹם רָאוּ בְּסִפְרֵי הַקַּדְמוֹנִים וּבְסִפְרוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁכָּךְ מְחֻלָּקִים כָּל הָאֲרָצוֹת הַלָּלוּ, שֶׁכֻּלָּם נִמְצָאִים לְמַטָּה כְּמוֹ אוֹתָם הָרְקִיעִים שֶׁלְּמַעְלָה, אֵלּוּ עַל אֵלּוּ וְאֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וּבֵין כָּל אֶרֶץ וְאֶרֶץ רָקִיעַ מַפְרִיד בֵּין זֶה לָזֶה, וְלָכֵן כָּל הָאֲרָצוֹת מְפֹרָשׁוֹת בְּשֵׁמוֹת, וּבֵינֵיהֶן גַּן עֵדֶן וְגֵיהִנֹּם, וְיֵשׁ בֵּינֵיהֶן בְּרִיּוֹת מְשֻׁנּוֹת אֵלּוּ מֵאֵלּוּ, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, מֵהֶן בִּשְׁתֵּי פָּנִים וּמֵהֶן בְּאַרְבַּע וּמֵהֶן בְּאַחַת, וּמַרְאֶה שֶׁל אֵלֶּה אֵינוֹ כְּאֵלֶּה.

וְאִי תֵּימָא, הָא כָּל בְּנֵי עָלְמָא מֵאָדָם נַפְקוּ, (לאו הכי דלא) וְכִי נָחִית אָדָם הָרִאשׁוֹן לְכֻלְּהוּ אֲרָצוֹת, וְאוֹלִיד בְּנִין, וְכַמָּה נָשִׁין הֲווֹ לֵיהּ. אֶלָּא, אָדָם לָא אִשְׁתְּכַח אֶלָּא בְּהַאי עָלְמָא עִלָּאָה מְכֻלְּהוּ, דְּאִקְרֵי תֵּבֵל, כִּדְאַמְרִינָן דִּכְתִיב (משלי ח) (ס"א משחקת בתבל בארצו) וַיְצַו לְתֵבֵל אַרְצוֹ. וְהַאי תֵּבֵל אֲחִידָא בְּרָקִיעַ דִּלְעֵילָּא, וְאִתְאֲחִידָא בִּשְׁמָא עִלָּאָה. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים ט) וְהוּא יִשְׁפּוֹט תֵּבֵל בְּצֶדֶק. בְּצֶדֶק וַדַּאי. בְּגִין כְּדֵּ בְּנוֹי דְּאָדָם, אִשְׁתְּכָחוּ בְּהַאי אַרְעָא עִלָּאָה דְּאִקְרֵי תֵּבֵל. וְאִינּוּן עִלָּאִין עַל כֹּלָּא, כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם יָצְאוּ מֵאָדָם, (אינו כך, שלא) וְכִי יָרַד אָדָם הָרִאשׁוֹן לְכָל הָאֲרָצוֹת וְהוֹלִיד בָּנִים? וְכַמָּה נָשִׁים הָיוּ לוֹ? אֶלָּא אָדָם לֹא נִמְצָא אֶלָּא בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַזֶּה מִכֻּלָּם, שֶׁנִּקְרָא תֵּבֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (משלי ח) (משחקת בתבל בארצו) וַיְצַו לְתֵבֵל אַרְצוֹ. וְהַתֵּבֵל הַזֹּ אֲחוּזָה בָּרָקִיעַ שֶׁלְּמַעְלָה וְנֶאֱחֶזֶת בַּשֵּׁם הָעֶלְיוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים ט) וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק. בְּצֶדֶק וַדַּאי. מִשּׁוּם כָּךְ בָּנָיו שֶׁל אָדָם נִמְצָאִים בָּאָרֶץ הָעֶלְיוֹנָה הַזֹּ שֶׁנִּקְרֵאת תֵּבֵל. וְהֵם עֶלְיוֹנִים עַל הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

מַאי טַעְמָא. כְּמָה דִּלְעֵילָּא לְכֻלְּהוּ רְקִיעִים, אִית רְקִיעַ עִלָּאָה, מְכֻלְּהוּ, וּלְעֵילָּא אִשְׁתְּכַח כִּסֵּא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (יחזקאל א) כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. אוּף הָכָא בְּהַאי תֵּבֵל, אִשְׁתְּכַח מַלְכָּא דְּכֹלָּא, וּמַאן אִיהוּ אָדָם. מַה דְּלָא אִשְׁתְּכַח בְּכֻלְּהוּ תַּתָּאִין.

מָה הַטַּעַם? כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה לְכָל הָרְקִיעִים יֵשׁ רָקִיעַ עֶלְיוֹן מִכֻּלָּם, וּלְמַעְלָה נִמְצָא כִּסְאוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. אַף כָּאן בַּתֵּבֵל הַזֹּ נִמְצָא הַמֶּלֶךְ שֶׁל הַכֹּל, וּמִיהוּ? אָדָם, מַה שֶּׁלֹּא נִמְצָא בְּכָל הַתַּחְתּוֹנִים.

וְאִינּוּן תַּתָּאִין מֵאָן אִתּוּ. אֶלָּא מִקִּסְטוֹרָא (נ"א מקטורא) דְּאַרְעָא, וְסִיּוּעָא דְּרָקִיעָא דִּלְעֵילָּא, נָפְקִין בְּרַיְין מְשַׁנְיָין אִלֵּין מִן אִלֵּין, מִנְּהוֹן בִּלְבוּשִׁין, מִנְּהוֹן בְּקַלִּיפִין, כְּאִלֵּין תּוֹלְעִין דְּמִשְׁתַּכְחֵי בְּאַרְעָא, מִנְּהוֹן בְּקַלִּיפִין סוּמָקִין, אוּכְמִין חִוָּורִין, וּמִנְּהוֹן מִכָּל גַּוְונִין. כַּדְּ כָּל בְּרַיְין כְּגַוְונָא דָּא. וְלָא אִשְׁתְּכָחוּ בְּקִיּוּמָא בַּר עֶשֶׂר שְׁנִין. (או יתיר ס"א מעט או פחות מעט)

וְאוֹתָם תַּחְתּוֹנִים מֵאֵיפֹה בָּאוּ? אֶלָּא מֵהָאֲדִים (מעשן) שֶׁל הָאָרֶץ וְהַסִּיּוּעַ שֶׁל הָרָקִיעַ שֶׁלְּמַעְלָה, יוֹצְאִים בְּרִיּוֹת מְשֻׁנּוֹת אֵלּוּ מֵאֵלּוּ, מֵהֶם בִּקְלִפּוֹת, מֵהֶם בִּקְלִפּוֹת, כַּתּוֹלָעִים הַלִּלּוּ שֶׁנִּמְצָאוֹת בָּאָרֶץ, מֵהֶן בִּקְלִפּוֹת אֲדֻמּוֹת, שְׁחוֹרוֹת וּלְבָנוֹת, וּמֵהֶן מִכָּל הַגְּוָנִים. כָּךְ כָּל הַבְּרִיּוֹת כְּמוֹ כֵן, וְלֹא נִמְצְאִים בְּקִיּוּם, רַק עֶשֶׂר שְׁנִים (או יותר. ס"א מעט או פחות מעט).

וּבְסִפְרָא דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא, פָּרִישׁ יַתִּיר, דְּהָא כָּל יִשּׁוּבָא מִתְגַּלְגְּלָא בְּעַגּוּלָא כַּכַּדּוּר, אִלֵּין לְתַתָּא, וְאִלֵּין לְעֵילָּא, וְכָל אִינּוּן בְּרִיָּין מְשַׁנְיָין בְּחֶזְוָויְהוּ מִשְׁנוּיָא דַּאֲוִירָא. כְּפוּם כָּל אֲתַר וַאֲתַר, וְקַיְימִין בְּקִיּוּמַיְיהוּ כִּשְׁאָר בְּנֵי נָשָׁא.

וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא פָּרַשׁ יוֹתֵר, שֶׁהֲרֵי כָּל הַיְשׁוּב מִתְגַּלְגֵּל בְּעִגּוּל כְּמוֹ כַּדּוּר, אֵלֶּה לְמַטָּה וְאֵלּוּ לְמַעְלָה, וְכָל אוֹתָן בְּרִיּוֹת מְשֻׁנּוֹת בְּמַרְאֵיהֶן מִשְּׁנוּי הָאֲוִיר כְּפִי כָּל מָקוֹם וּמָקוֹם, וְעוֹמְדוֹת בְּקִיּוּמָן כְּמוֹ שְׁאָר בְּנֵי אָדָם.

וְעַל דָּא אִית אֲתַר בְּיִשּׁוּבָא, כַּד נָהִיר לְאִלֵּין, חֲשִׁיךְ לְאִלֵּין, לְאִלֵּין יְמָמָא, וּלְאִלֵּין לֵילְיָא. וְאִית אֲתַר דְּכוּלֵּיהּ יְמָמָא, וְלָא אִשְׁתְּכַח בֵּיהּ לֵילְיָא, בַּר בְּשַׁעֲתָא חָדָא זְעֵירָא. וְהַאי דְּאָמַר בְּסִפְרֵי קַדְמָאֵי, וּבְסִפְרָא דְּאָדָם הָרִאשׁוֹן הָכִי הוּא. דְּהָכִי כְּתִיב, (תהלים קלט) אוֹדְךָ עַל כִּי נוֹרָאוֹת נִפְלֵיתִי נִפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ. וּכְתִיב, (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה'. וְעַל דָּא, כֹּלָּא שַׁפִּיר. וְרָזָא דָּא אִתְמְסַר לְמָארֵיהוֹן דְּחָכְמְתָא, וְלָא לְמָפָלֵגֵי תְּחוּמִין, בְּגִין דְּאִיהוּ רָזָא עֲמִיקָא דְּאוֹרַיְיתָא.

וְלָכֵן יֵשׁ מָקוֹם בַּיִּשּׁוּב, כְּשֶׁמַּאִיר לְאֵלֶּה חֲשׁוּךְ לְאֵלֶּה, לְאֵלֶּה יוֹם וּלְאֵלֶּה לַיְלָה. וְיֵשׁ מָקוֹם שֶׁכֻּלּוֹ יוֹם, וְלֹא נִמְצָא בּוֹ לַיְלָה פְּרָט לְשָׁעָה אַחַת קְטַנָּה. וְזֶה שֶׁאָמַר בְּסִפְרֵי הַקַּדְמוֹנִים, וּבְסִפְרוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן כְּךָ הוּא. שֶׁכָּךְ כָּתוּב, (תהלים קלט) אוֹדְךָ עַל כִּי נוֹרָאוֹת נִפְלֵיתִי נִפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ. וְכָתוּב (שם קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה'. וְלָכֵן הַכֹּל יָפֶה. וְסוֹד זֶה נִמְסַר לְבַעֲלֵי הַחָכְמָה, וְלֹא לְמְחַלְּקֵי תְּחוּמִים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא סוֹד עָמֹק שֶׁל הַתּוֹרָה.

כְּגַוונָא דָּא אִית בְּיַמָּא. דְּאִית בֵּיהּ כַּמָּה בְּרִיָּין מְשַׁנְיָין דָּא מִן דָּא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים קד) זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדָיִם שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת שָׁם אֳנִיּוֹת יִהַלֵּכוּן לִוְיָתָן וגו'. וְכֹלָּא תַּלְיָיא דָּא בְּדָא (ומתקשרא דא בדא), וְכֹלָּא כְּגַוונָא דִּלְעֵילָּא. וּבְכֻלְּהוּ עָלְמִין לָא שַׁלְטָא בְּכֹלָּא בַּר אָדָם, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלֵיהּ.

כְּמוֹ כֵן יֵשׁ בַּיָּם, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כַּמָּה בְּרִיּוֹת מְשֻׁנּוֹת זוֹ מִזּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדָיִם שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת שָׁם אֳנִיּוֹת יִהַלֵּכוּן לִוְיָתָן וגו'. וְהַכֹּל תָּלוּי זֶה בָּזֶה (ומתקשר זה בזה), וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וּבְכָל הָעוֹלָמוֹת אֵין שׁוֹלֵט בַּכֹּל, רַק אָדָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵעָלָיו.

רִבִּי נְהוֹרַאי סָבָא פָּרִישׁ לְיַמָּא רַבָּא, וְאִתְרְגִישׁ יַמָּא, וְאִתְאֲבִידוּ כָּל אִינּוּן דַּהֲווֹ בְּאַרְבָּא, וְאִתְרְחִישׁ לֵיהּ נִיסָא, וְנָחַת בִּשְׁבִילִין יְדִיעָן בְּלִבָּא דְּיַמָּא, וְנָפַק תְּחוֹת יַמָּא לְיִשּׁוּבָא חָדָא, וְחָמָא מֵאִינּוּן בְּרִיָּין, כֻּלְּהוּ זְעִירִין. וַהֲווּ מְצַלֵּי צְלוֹתָא, וְלָא יָדַע מַאי קָא אָמְרֵי. אִתְרְחִישׁ

לֵיהּ נִיסָא, וְסָלִיק. אָמַר, זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא, דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא, וְיַדְעִין סְתִימִין דְּרָזֵי עִלָּאֵי. וַוי לְאִינּוּן דְּאַפְלִיגוּ עַל מִלֵּיהוֹן וְלָא מְהֵימְנֵי.

רַבִּי נְהוֹרַאי סָבָא פָּרַשׂ לַיָּם הַגָּדוֹל, וְהִתְרַעֵשׁ הַיָּם, וְנֶאֱבְדוּ כָּל אוֹתָם שֶׁהָיוּ בַּסְּפִינָה, וְהִתְרַחֵשׁ לוֹ נֵס, וְיָרַד בִּשְׁבִילִים יְדוּעִים לְלֵב הַיָּם, וְיָצָא תַּחַת הַיָּם לְיִשּׁוּב אֶחָד, וְרָאָה מֵאוֹתָן הַבְּרִיּוֹת כֻּלָּן קְטַנּוֹת, וְהָיוּ מִתְפַּלְּלִים תְּפִלָּה, וְלֹא יָדַע מָה אוֹמְרִים. הִתְרַחֵשׁ לוֹ נֵס וְעָלָה. אָמַר, אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁמַּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים נִסְתָּרֵי הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים. אוֹי לְאוֹתָם שֶׁחוֹלְקִים עַל דִּבְרֵיהֶם וְלֹא מַאֲמִינִים.

דף י:

מֵהַהוּא יוֹמָא, כַּד הֲוָה אָתֵי לְבֵי רַב, וְאַמְרֵי מִלְּתָא דְּאוֹרַיְיתָא, הֲוָה בָּכֵי. אַמְרֵי לֵיהּ, אֲמַאי קָא בָכֵית. אָמַר לוֹן, בְּגִין דְּעָבְרָנָא עַל מְהֵימְנוּתָא דְּמַלֵּי דְּרַבָּנָן, וּמִסְתַּפֵּינָא מִדִּינָא דְּהַהוּא עָלְמָא. (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם. רִבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִלְמָלֵא הַהוּא רְקִיעָא דְּאַפְרִישׁ בֵּין מַיִין עִלָּאֵי לְתַתָּאֵי, הֲוָה פְּלִיגוּ בְּעָלְמָא מַנַּיְיהוּ. אֲבָל (דף י' ע"ב) הַאי רָקִיעַ, עָבִיד שְׁלָמָא בֵּינַיְיהוּ, וְעָלְמָא לָא מִתְקַיְּימָא אֶלָּא עַל שְׁלוֹם. תָּא חֲזֵי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִקְרֵי שָׁלוֹם, הוּא שָׁלוֹם. וּשְׁמֵיהּ שָׁלוֹם, וְאִתְקְשַׁר כֻּלָּא בְּשָׁלוֹם. רִבִּי אַבָּא אָמַר, חֲמֵינָא דְּהַאי שְׁמָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה כֻּלָּא הוּא שָׁלוֹם, וְכֻלָּא חַד. וְאָרְחָן מִתְפָּרְשָׁאן לְהַאי סִטְרָא, וּלְהַאי סִטְרָא. (ס"א כאן חסר התחלת המאמר)

מַאוֹתוֹ יוֹם, כְּשֶׁהָיָה בָּא לְבֵית רַב וְאוֹמְרִים דְּבַר תּוֹרָה, הָיָה בוֹכֶה. אָמְרוּ לוֹ, לָמָּה אַתָּה בוֹכֶה? אָמַר לָהֶם, מִשּׁוּם שֶׁעָבַרְתִּי עַל אֱמוּנַת דִּבְרֵי חֲכָמִים, וּפוֹחֵד מֵהַדִּין שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם (בראשית א). רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִלְמָלֵא אוֹתוֹ רָקִיעַ שֶׁמַּפְרִיד בֵּין מַיִם הָעֶלְיוֹנִים לַמַּיִם הַתַּחְתּוֹנִים, הָיְתָה מַחֲלֹקֶת בָּעוֹלָם מֵהֶם, אֲבָל הָרָקִיעַ הַזֶּה עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, וְהָעוֹלָם אֵינוֹ מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל שָׁלוֹם. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא שָׁלוֹם, הוּא שָׁלוֹם וּשְׁמוֹ שָׁלוֹם, וְהַכֹּל נִקְשָׁר בְּשָׁלוֹם. רַבִּי אַבָּא אָמַר, רָאִיתִי שֶׁהַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ הַכֹּל הוּא שָׁלוֹם, וְהַכֹּל אֶחָד, וְהַדְּרָכִים נִפְרָדוֹת לַצַּד הַזֶּה וְלַצַּד הַזֶּה.

יו"ד דְּשָׁמָא קַדִּישָׁא אִתְקְשַׁר בְּתַלַת קְשָׁרִין, בְּגִין דָּא, הַאי י', קוֹצָא חַד לְעֵילָּא, וְקוֹצָא חַד לְתַתָּא, וְחַד בְּאֶמְצָעִיתָא. בְּגִין דִּתְלַת קְשָׁרִין אִשְׁתְּלְשָׁלוּ (נ"א אתקשרו) בָּה חַד קוֹצָא לְעֵילָּא, כְּתָרָא עִלָּאָה, דְּהוּא עִלָּאָה מִכָּל עִלָּאִין, רֵישָׁא דְּכָל רֵישִׁין, וְהוּא קָאִים עַל כֻּלָּא.

יו"ד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ קְשׁוּרָה בִּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים, מִשּׁוּם זֶה הי' הַזּוֹ, קוֹץ אֶחָד לְמַעְלָה, וְקוֹץ אֶחָד לְמַטָּה, וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. מִשּׁוּם שֶׁשְּׁלֹשָׁה קְשָׁרִים הִשְׁתַּלְשְׁלוּ (התקשרו) בָּהּ, קוֹץ אֶחָד לְמַעְלָה, כֶּתֶר עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא עֶלְיוֹן מַעַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים, הָרֹאשׁ שֶׁל כָּל הָרָאשִׁים, וְהוּא עוֹמֵד עַל הַכֹּל.

חַד קוֹצָא בְּאֶמְצָעִיתָא, דְּהוּא רֵישָׁא אָחֳרָא. בְּגִין דִּתְלַת רֵישִׁין הֲווֹ, וְכָל חַד וְחַד רֵישָׁא בִּלְחוֹדוֹי. וְעַל דָּא קוֹצָא דְּאֶמְצָעִיתָא, דָּא הוּא רֵישָׁא אָחֳרָא, דָּנְפִיק מִקּוֹצָא דִּלְעֵילָּא, וְהוּא רֵישָׁא לְכָל שְׁאַר רֵישִׁין, לְאִתְבָּנָאָה שְׁמָא קַדִּישָׁא, וְהַאי רֵישָׁא סְתִימָא דְּכֹלָּא.

קוֹץ אֶחָד בָּאֶמְצַע, שֶׁהוּא רֹאשׁ אַחֵר. מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד רֹאשׁ לְבַדּוֹ. וְלָכֵן הַקּוֹץ שֶׁל הָאֶמְצַע זֶהוּ רֹאשׁ אַחֵר שֶׁיּוֹצֵא מֵהַקּוֹץ שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוּא רֹאשׁ שֶׁל כָּל שְׁאָר הָרָאשִׁים שֶׁיִּבָּנָה מִמֶּנּוּ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְהָרֹאשׁ הַזֶּה הוּא נִסְתָּר שֶׁל הַכֹּל.

רֵישָׁא אֲחֲרָא תַּתְאָה, הוּא רֵישָׁא לְאַשְׁקָאָה לְגִנְתָּא, וְהוּא מַבּוּעָ דְּמַיִין, דְּכָל נְטִיעָן אִשְׁתַּקְיָין מִנֵּיהּ. וְדָא הוּא י' בְּתִלַת קְשָׁרִין. וְעַל דָּא שַׁלְשֶׁלֶת אִקְרֵי. כְּהַאי שַׁלְשֶׁלֶת, דְּאִתְקְשָׁר דָּא בְּדָא, וְכוֹלָּא חַד.

רֹאשׁ אַחֵר תַּחְתּוֹן, הוּא רֹאשׁ לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, וְהוּא מַעְיָן הַמַּיִם שֶׁכָּל הַנְּטִיעוֹת מַשְׁקוֹת מִמֶּנּוּ. וְזֶהוּ י' בִּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים, וְלָכֵן נִקְרֵאת שַׁלְשֶׁלֶת, כְּמוֹ הַשַּׁלְשֶׁלֶת הַזּוֹ שֶׁנִּקְשָׁרָה זֶה בָּזֶה, וְהַכֹּל אֶחָד.

תָּאנָא בְּסִפְרָא דַּחֲנוֹךְ, בְּשַׁעֲתָא דְּאַחְזִיאוּ לֵיהּ חָכְמְתָא דְּרָזִין עִלָּאִין, וְחָמָא אִילָנָא דְּגִנְתָּא דְּעֵדֶן, אַחְזִיוּ לֵיהּ חָכְמְתָא, בְּרָזָא עִלָּאָה. וְחָמָא, דְּכֻלְּהוּ עָלְמִין הָווֹ מִתְקַשְּׁרָן דָּא בְּדָא, שְׁאֵיל לוֹן, עַל מָה קַיְימִין. אָמְרוּ לֵיהּ, עַל י' קַיְימֵי כֻּלְּהוּ. מִנֵּיהּ אִתְבְּנִיאוּ וְאִשְׁתְּלְשָׁלוּ (נ"א אתבריאו ואשתכללו). דִּכְתִיב, (תהלים קד) כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ. וְחָמָא, דְּכֻלְּהוּ מִזְּדַעְזְעוּ מִדְּחִילוּ דְּמָארֵיהוֹן, וְעַל שְׁמֵיהּ אִתְקְרוֹן כֻּלְּהוּ.

שְׁנֵינוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל חֲנוֹךְ, בְּשָׁעָה שֶׁהֶרְאוּ לוֹ חָכְמַת הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְרָאָה אֶת הָאִילָן שֶׁל גַּן עֵדֶן, הֶרְאוּ לוֹ חָכְמָה בְּסוֹד עֶלְיוֹן, וְרָאָה שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת הָיוּ נִקְשָׁרִים זֶה בָּזֶה, שָׁאַל אוֹתָם עַל מָה קַיְמִים? אָמְרוּ לוֹ, כֻּלָּם עוֹמְדִים עַל י', מִמֶּנָּה נִבְנוּ וְהִשְׁתַּלְשְׁלוּ (נבראו ונתקנו), שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ. וְרָאָה שֶׁכֻּלָּם מִזְּדַעְזְעִים מֵאֵימַת רִבּוֹנָם, וְעַל שְׁמוֹ כֻּלָּם נִקְרָאוּ.

וּבְסִפְרָא דִּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא אָמַר, מָטוּן דִּי בְקַטְפּוּרָא דְּתִלְתָּא, דְּכֻלִּילָן בְּקִיטְפָּא דְּגוּפֵיהּ. חַד דְּחִילוּ (ס"א שלימו) דְּכוֹלָּא. חַד סְתִים שְׁבִילִין. חַד נָהָר עָמִיקָא.

וּבְסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אָמַר, הַהַגָּעָה הִיא בִּשְׁלֹשֶׁלֶת שֶׁל שְׁלֹשָׁה שָׁכְלוּלִים בְּדֶבֶק וְקֶשֶׁר שֶׁל גּוּפוֹ. אֶחָד פַּחַד (שלמות) שֶׁל הַכֹּל, אֶחָד סוֹתֵם שְׁבִילִים, וְאֶחָד נָהָר עָמֹק.

לְבָתַר פָּרִיט בְּאַתְוָון, (דאלפא) בֵּיתָא בְּשַׁכְלוּלֵיהּ יו"ד ה"א. בְּנָיְינָא דְּכוֹלָּא. (חד סתים שבילין. וחד נהר עמיקא לכל) שְׁלִימוּ דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא י' רֵישָׁא דְּכוֹלָּא, אָב לְכוֹלָּא. ו' בֵּן דְּאוֹלִיד וְנָפִיק מִנֵּיהּ. וּמִנֵּיהּ אִשְׁתְּכַח ד', בַּת. מַטְרוֹנִיתָא דְּכָל דִּינִין (ס"א דיינין) בִּידָהָא אִשְׁתְּכָחוּ טְמִירָא בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין, (ס"א עלאין נפקין, ועלאין ותתאין) דְּעִלָּאִין נָפְקִין, וְעִלָּאִין וְתַתָּאִין מִנָּהּ אִתְּזָנוּ.

הָא יו"ד שְׁלִימוּ דְּכוֹלָּא, וּשְׁמָא קַדִּישָׁא אִשְׁתָּכְלַל בֵּיהּ, וְאִשְׁתְּכַח סְתִים בְּגַוֵּיהּ.

אַחַר כָּךְ פֵּרַט בָּאוֹתִיּוֹת, (של אלף) הַבַּיִת בְּשַׁכְלוּלוֹ יו"ד ה"א, הַבִּנְיָן שֶׁל הַכֹּל. (אחד סתום השבילים, ואחד נהר עמק לכל) שְׁלֵמוּת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ י' רֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל, אָב לַכֹּל. ו' הַבֵּן שֶׁהוֹלִיד וְיָצָא מִמֶּנּוּ, וּמֶמֶּנּוּ נִמְצָא ד', בַּת. הַגְּבִירָה שֶׁכָּל הַדִּינִים (הדינים) בְּיָדֶיהָ נִמְצָאִים, טְמִירָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, (עליונים יוצאים, ועליונים ותחתונים) שֶׁעֶלְיוֹנִים יוֹצְאִים, וְעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים נִזּוֹנִים מִמֶּנָּה. הֲרֵי יו"ד שְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִתְקַן בּוֹ, וְנִמְצָא נִסְתָּר בְּתוֹכוֹ.

לְבָתַר יו"ד אַפִּיק כ֫לָּא, וְשִׁלְשֶׁל כ֫לָּא בְּקִשׁוּרָא חָדָא, דְּא בְּדָא. וְהָא אוּקְמֵיהּ בּוּצִינָא קַדִּישָׁא, י' אַפִּיק הַהוּא נָהָר, דְּכְתִיב בֵּיהּ (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. (ד"א ל"ג כגוונא) דָּא ה', רָזָא דְּבִינָה, וְהִיא אִימָּא עִלָּאָה.

אַחַר כָּךְ יו"ד הוֹצִיאָה הַכֹּל, וְשִׁלְשְׁלָה הַכֹּל בְּקֶשֶׁר אֶחָד זֶה עִם זֶה. וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהּ הַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, י' הוֹצִיאָה אוֹתוֹ הַנָּהָר, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. (כמו) זוֹ ה', סוֹד הַבִּינָה, וְהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה.

וַהֲהוּא נָהָר, אַפִּיק תְּרֵין בְּנִין, כְּמָה דְּאִתְמַר. וּמִנָּהּ אִתְּזָנוּ. לְבָתַר נָפְקִין תְּרֵין בְּנִין, וּבְרַתָּא אִתְּזָנַת מִבֶּן, דָּא ו', הָא בֵּן הַאי מַלְכָּא דִּשְׁלָמָא כֹּלָּא דִּילֵיהּ, רָזָא דת"ת. וּלְבָתַר אִשְׁתְּכַח ה', דְּאִתְּזָנַת מִן ו'. וְהָא אוּקְמֵיהּ. (ס"א לבתר נפקין תרין ברא וברתא ו"ה האי ברא מלכא דשלמא כלא דיליה. והאי ה' ברתא אתזנת מן ו' והא אוקמוה) אִשְׁתְּכַח, דְּיִ' עִקָּרָא וְשָׁרְשָׁא וּשְׁלִימוּ דְּכֹלָּא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (משלי כד) בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת.

וְאוֹתוֹ נָהָר מוֹצִיא שְׁנֵי בָּנִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וּמִמֶּנּוּ נִזּוֹנִים. אַחַר כָּךְ יוֹצְאִים שְׁנֵי בָּנִים, וְהַבַּת נִזּוֹנִית מִבֵּן, זֶה ו', הֲרֵי בֶּן הַמֶּלֶךְ הַזֶּה שֶׁהַשָּׁלוֹם כֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ, סוֹד שֶׁל תִּפְאֶרֶת. וְאַחַר כָּךְ נִמְצֵאת ה' שֶׁנִּזּוֹנִית מִן ו', וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ. (אחר כך יוצאים שנים, בן ובת. ו"ה זה בן המלך ששלמות הכל שלו. וזו ה' הבת נזונה מן ו', והרי פרשוה) נִמְצָא שֶׁיִּ' עִקָּר וְשֹׁרֶשׁ וּשְׁלֵמוּת הַכֹּל. וְהוּא מַה שֶּׁכָּתוּב (משלי כב) בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת.

תָּנָן, י' שֵׁמוֹת אִשְׁתְּכְלָלוּ וְנַפְקוּ מֵהַאי יו"ד. י' דְּהִיא עֲשִׂירָאָה דְּאַתְוָון. וְכֻלְּהוּ אָעִיל לוֹן לְהַהוּא נָהָר קַדִּישָׁא, כַּד אִתְעַבְּרָא. וַעֲשָׂרָה שְׁמָהָן כֻּלְּהוּ סְתִימִין בְּחַד. וְכֻלְּהוּ סְתִימִין בְּיִ'. י' כָּלִיל לוֹן. י' אַפִּיק לוֹן. הוּא אָב לְכֹלָּא. אָב לַאֲבָהָן.

שְׁנֵינוּ, עֲשָׂרָה שֵׁמוֹת הִשְׁתַּכְלְלוּ וְיָצְאוּ מֵהַיּו"ד הַזֹּו. י' שֶׁהִיא הָעֲשִׂירִית שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת. וְאֶת כֻּלָּם הִכְנִיסָה לְאוֹתוֹ נָהָר קָדוֹשׁ כְּשֶׁהִתְעַבְּרָה. וַעֲשָׂרָה שֵׁמוֹת נִסְתָּרִים בְּאֶחָד. וְכֻלָּם נִסְתָּרִים בְּיִ'. י' כּוֹלֶלֶת אוֹתָם. י' מוֹצִיאָה אוֹתָם. הוּא אָב לַכֹּל. אָב לָאָבוֹת.

מַנַּיִּהּ (ס"א וביה יתבין) נַפְקוּ ו"ד. רָמָז לַעֲשָׂרָה בְּחֶשְׁבּוֹן. אַתְוָון יו"ד כָּלִיל לוֹן ו"ד, (ס"איו"ד) שְׁלִימוּ דְּכֹלָּא. ו"ד: דְּכַר וְנוּקְבָא. דּוּ קָרֵינָן לוֹן, תְּרֵין. וְעַל דָּא אָדָם דּוּ פַּרְצוּפִין אִתְבְּרִי, וְאִינּוּן פַּרְצוּפִין דְּכַר וְנוּקְבָא הֲווֹ, כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא. ו"ד מֵעֵילָּא לְתַתָּא. ד"ו מִתַּתָּא לְעֵילָּא. וְכֹלָּא חַד מִלָּה. י"ג מְכִילָן תַּלְיָין בֵּיהּ, וְעַל דָּא יו"ד כָּלִיל ו"ד כְּמָה דְּאִתְמַר, וְהָא אוּקְמוּהָ.

מִמֶּנּוּ יָצְאוּ (ובו יושבים) (בו עשר תבות) ו"ד. רָמָז לַעֲשָׂרָה בְּחֶשְׁבּוֹן. אוֹתִיּוֹת יו"ד כּוֹלְלוֹת לָהֶן ו"ד (יו"ד), שְׁלֵמוּת הַכֹּל. ו"ד - זָכָר וּנְקֵבָה. דּוּ קוֹרְאִים לָהֶם, שְׁנַיִם. וְלָכֵן אָדָם נִבְרָא דּוּ פַּרְצוּפִים, וְאוֹתָם פַּרְצוּפִים זָכָר וּנְקֵבָה הָיוּ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה לְמַטָּה. ד"ו מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד. י"ג מִדּוֹת הָרַחֲמִים תְּלוּיִים בּוֹ, וְעַל כֵּן יו"ד כּוֹלֵל ו"ד כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

וּתָא חֲזֵי, י' שְׁמָהָן אִינּוּן, לְקֶבֶל י' אַתְוָון. וּבְסִפְרָא דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא תְּמַנְיָא אִינּוּן, וּתְרֵין דַּרְגִּין, לְקֶבֶל תְּרֵין רְקִיעִין. וּמִשְׁתַּנְיָין שְׁמָהָן, עַשָּׂרָה, וְתִשְׁעָה, וּתְמַנְיָא, וּשְׁבִיעָאָה.

וּבָא וְרָאֵה, עֲשָׂרָה שֵׁמוֹת הֵם כְּנֶגֶד עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת. וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא הֵם שְׁמוֹנָה, וּשְׁתֵּי דְּרָגוֹת כְּנֶגֶד שְׁנֵי רְקִיעִים. וּמִשְׁתַּנִּים הַשֵּׁמוֹת, עֲשָׂרָה, וְתִשְׁעָה, וּשְׁמוֹנָה, וְשִׁבְעָה.

קַדְמָאָה י"ה, בְּגִין דְּיָ' כְּלִיל ה'. וְה' נַפְקָא מִן י'. בְּגִין כָּךְ חָכְמָה יְ"ה אִקְרֵי.

הָרִאשׁוֹן - י"ה, מְשׁוּם שֶׁיָּ' כּוֹלֶלֶת ה', וְה' יוֹצֵאת מִי'. לְכֵן חָכְמָה נִקְרָא י"ה.

דף יא.

תִּנְיָינָא יְהוֹה (נ"א יה"ו) דְּאִקְרֵי אֱלֹהִים. בְּגִין דְּהַהוּא נָהָר רַחֲמֵי, וּבְגִין דְּדִינִין מִתְעָרֵי מִנֵּיהּ, (ס"א ל"ג) (אלהים ונפקו) אַתְוָון דְּרַחֲמֵי כְּתִיב, וְנָקוּד אֱלֹהִים. וְלָא אֱלֹהִים דִּינָא. (דף י"א ע"א)

הַשֵּׁנִי - יְהוֹה (יה"ו) שֶׁנִּקְרָא אֱלֹהִים, מְשׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נָהָר רַחֲמִים, וּמְשׁוּם שֶׁדִּינִים מִתְעוֹרְרִים מִמֶּנּוּ, (אלהים ויצאו) כְּתוּבוֹת אוֹתִיּוֹת הָרַחֲמִים עִם נִקּוּד שֶׁל אֱלֹהִים, וְלֹא אֱלֹהִים דִּין.

תְּלִיתָאָה, אֵל. וְהוּא גְּדוֹלָה, וְהוּא אִקְרֵי הָאֵל הַגָּדוֹל.

הַשְּׁלִישִׁי - אֵל, וְהוּא גְּדֻלָּה, וְהוּא נִקְרָא הָאֵל הַגָּדוֹל.

רְבִיעָאָה, אֱלֹהִים. דְּדִינִין בֵּיהּ אִתְעָרָן, וְהוּא דִּינָא תַּקִּיפָא.

הָרְבִיעִי - אֱלֹהִים, שֶׁדִּינִים מִתְעוֹרְרִים בּוֹ, וְהוּא הַדִּין הַקָּשֶׁה.

חֲמִשָׁאָה, יְהוֹ"ה. כְּלָלָא דְּכָל שְׁלִימוּ דְּמֵהֵימְנוּתָא, וְדָא הוּא רַחֲמֵי בִּשְׁלִימוּ וְדָא הוּא תִּפְאֶרֶת. שְׁתִיתָאָה וּשְׁבִיעָאָה, צְבָאוֹת אִקְרוּן.

הַחֲמִישִׁי - יְהוֹ"ה, הַכְּלָל שֶׁל כָּל שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה, וְזֶהוּ רַחֲמִים בִּשְׁלֵמוּת וְזֶהוּ תִּפְאֶרֶת. שִׁשִּׁי וּשְׁבִיעִי - צְבָאוֹת נִקְרָאִים.

תְּמִינָאָה, אֱ"ל חָ'. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים קלג) כִּי שָׁם צִוָּה יְיָ' אֶת הַבְּרָכָה חַיִּים וְגוֹ'. וְדָא צַדִּיק, דְּכָל חַיִּים נָפְקִין מִתַּמָּן, וְאִקְרֵי יְהוֹ"ה. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים יא) יְיָ' צַדִּיק יִבְחָן. וְדָא הִיא ו' זְעֵירָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא. בְּגִין כָּךְ וָ"ו וְוִין תְּרֵין.

הַשְּׁמִינִי - אֱ"ל חַ"י, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קלו) כִּי שָׁם צִוָּה ה' אֶת הַבְּרָכָה חַיִּים וְגוֹ'. וְזֶה צַדִּיק, שֶׁכָּל הַחַיִּים יוֹצְאִים מִשָּׁם, וְנִקְרָא יְהוֹ"ה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כז) ה' צַדִּיק יִבְחָן. וְזוֹהִי ו' קְטַנָּה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. מִשּׁוּם כָּךְ וָ"ו שְׁנֵי וָוִים.

תְּשִׁיעָאָה, אֲדֹנָ"י. וְדָא מַלְכוּת קַדִּישָׁא, דְּדִינִין נַפְקִין מִתַּמָּן לְעָלְמָא. וְדָא הוּא כְּתָרָא בַּתְרָאָה, דְּכֻלְּהוּ שְׁמָהָן. וְשֵׁם אֶהְיֶ"ה, כְּלָלָא וּסְתִימָא דְּקַדְמֵיתָא. וְדָא הוּא כְּתָרָא עִלָּאָה, רֵישָׁא דְּכָל רֵישִׁין, שְׁמֵיהּ סָתִים וְלָא אִתְגַּלְיָיא, וְאִתְמַר. וּבְסִפְרָא דְּאַגַּדְתָּא, עֶשֶׂר שְׁמָהָן כְּתִיבָן בְּנִוּונָא אָחֳרָא וַאֲנָא לָא תְּנֵינָא הָכִי.

הַתְּשִׁיעִי - אֲדנָ"י, וְזוֹ מַלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה שֶׁדִּינִים יוֹצְאִים מִשָּׁם לָעוֹלָם, וְזֶהוּ הַכֶּתֶר הָאַחֲרוֹן שֶׁל כָּל הַשֵּׁמוֹת. וְשָׁם אֶהְיֶ"ה, הַכְּלָל וְהַנִּסְתָּר שֶׁבְּרֹאשׁוֹנָה. וְזֶהוּ כֶּתֶר עֶלְיוֹן, הָרֹאשׁ שֶׁל כָּל הָרָאשִׁים, שְׁמוֹ נִסְתָּר וְלֹא נִגְלָה, וְנִתְבָּאֵר. וּבְסֵפֶר הָאַגָּדָה, עֲשָׂרָה שֵׁמוֹת כְּתוּבִים בְּגֶנֶז אֶחָד, וְאָנוּ לֹא שָׁנִינוּ כָּךְ.

רִבִּי אַבָּא פָּתַח, (שיר השירים ד) עוּרִי צָפוֹן וּבוֹאִי תֵימָן הָפִיחִי גַּנִּי יִזְּלוּ בְשָׂמָיו יָבֹא דוֹדִי לְגַנּוֹ וְיֹאכַל פְּרִי מְגָדָיו. עוּרִי צָפוֹן, אִלֵּין עוֹלוֹת דְּנִשְׁחָטוֹת בַּצָּפוֹן, בְּגִין דְּאִינּוּן מַחֲשָׁבוֹת בִּצְפוּנֵי לִבָּא, וּבַאֲתַר דְּדִינָא. בְּגִין דְּמַחֲשָׁבָה אִשְׁתְּכַח בְּלֵילְיָא, בְּזִמְנָא דְּדִינָא אִשְׁתְּכַח. רוּחַ צָפוֹן מְנַשְּׁבָא בְּפַלּוּגְתָּא דְּלֵילְיָא, כַּד מִתְעָרֵי אַנְשֵׁי, וְכִנּוֹר דְּדָוִד מְנַגֵּן מֵאֲלָיו, וּמַחֲשַׁבְתָּן דִּבְנֵי נָשָׁא מִתְעָרֵי.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (שיר ד) עוּרִי צָפוֹן וּבוֹאִי תֵימָן הָפִיחִי גַּנִּי יִזְּלוּ בְשָׂמָיו יָבֹא דוֹדִי לְגַנּוֹ וְיֹאכַל פְּרִי מְגָדָיו. עוּרִי צָפוֹן, אֵלּוּ עוֹלוֹת שֶׁנִּשְׁחָטוֹת בַּצָּפוֹן, מִשּׁוּם שֶׁהֵן מַחֲשָׁבוֹת בִּצְפוּנוֹת הַלֵּב וּבִמְקוֹם הַדִּין. מִשּׁוּם שֶׁמַּחֲשָׁבָה נִמְצֵאת בַּלַּיְלָה, בִּזְמַן שֶׁהַדִּין נִמְצָא. רוּחַ צָפוֹן נוֹשֶׁבֶת בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה כְּשֶׁמִּתְעוֹרְרִים אֲנָשִׁים, וְכִנּוֹר דָּוִד מְנַגֵּן מֵאֲלָיו, וּמַחְשָׁבוֹת בְּנֵי אָדָם מִתְעוֹרְרוֹת.

וּבוֹאִי תֵימָן, אִלֵּין שְׁלָמִים דְּנִשְׁחָטִין בַּדָּרוֹם, בְּגִין דְּאִינּוּן שְׁלָמָא דְּכֹלָּא, שְׁלָמָא דְּעִלָּאֵי וּדְתַתָּאֵי. וְאִלֵּין שְׁלִימוּ (י"ז ע"א) דְּסִטְרֵי עָלְמָא. שְׁלִימוּ דְּכֹלָּא מִסִּטְרָא דְּמְהֵימְנוּתָא. וּשְׁלָמִים: בְּגִין דְּאִינּוּן שְׁלָמָא דְּכֹלָּא. בְּעָלִים אָכְלִין מִנַּיְיהוּ, וּמִתְהַנְיָין מִנַּיְיהוּ. דְּהָא שְׁלָמָא הוּא לֵיהּ, וּלְכָל עָלְמָא, בְּדַרְגָּא חָדָא. חֲטָאוֹת וַאֲשָׁמוֹת נֶאֱכָלִין לְכַהֲנֵי, בְּגִין דְּאִינּוּן זְמִינִין לְכַפָּרָא עָלַיְיהוּ, וּלְאַעְבָּרָא חוֹבַיְיהוּ. וּמִכָּל קָרְבָּנִי לָא חֲבִיבִין קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּמוֹ שְׁלָמִים, בְּגִין דְּאִשְׁתְּכַח שְׁלָמָא בְּעִלָּאֵי וְתַתָּאֵי.

וּבוֹאִי תֵימָן, אֵלּוּ שְׁלָמִים שֶׁנִּשְׁחָטִים בַּדָּרוֹם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם הַשָּׁלוֹם שֶׁל הַכֹּל, שְׁלוֹם הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. וְאֵלּוּ הֵם הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל צִדְדֵי הָעוֹלָם, הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל הַכֹּל מִצַּד הָאֱמוּנָה. וּשְׁלָמִים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם הַשָּׁלוֹם שֶׁל הַכֹּל, הַבְּעָלִים אוֹכְלִים מֵהֶם וְנֶהֱנִים מֵהֶם, שֶׁהֲרֵי שָׁלוֹם הוּא לוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם בְּדַרְגָּה אַחַת. חֲטָאוֹת וַאֲשָׁמוֹת נֶאֱכָלִים לַכֹּהֲנִים מִשּׁוּם שֶׁהֵם עֲתִידִים לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם וּלְהַעֲבִיר אֶת חֲטָאֵיהֶם. וּמִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת אֵין חֲבִיבִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ שְׁלָמִים, מִשּׁוּם שֶׁנִּמְצָא שָׁלוֹם בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים.

וְעֵילָּא מְכֻלְּהוּ קְטֹרֶת, דְּאִיהוּ שְׁלִים מִכֹּלָּא, וְלָא אַתְיָא לָא עַל חֵטְא, וְלָא עַל אָשָׁם, וְלָא עַל עָוֹן, אֶלָּא עַל שִׁמְחָה. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב, וְהָא אוּקְמוּהָ. וְעַל דָּא, קְטֹרֶת לָא מִתְקָרֵב אֶלָּא בְּזִמְנָא דְּשֶׁמֶן מִתְקָרֵב, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (שמות ל) וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרוֹת יַקְטִירֶנָּה. וּכְתִיב, (שמות ל) וּבְהַעֲלוֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרוֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה. בְּגִין דְּאִשְׁתְּכָחוּ שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת כַּחֲדָא. תָּא חֲזֵי, שְׁלָמִים בְּכֹלָּא הוּא שְׁלָמָא. וּקְטֹרֶת וְקִטְרוּגָא לָא אִתְעָר בָּעָלְמָא, אֲבָל קְטֹרֶת, קְשִׁיר קְשִׁירוּ דְּמְהֵימְנוּתָא.

וּמֵעַל כֻּלָּם קְטֹרֶת, שֶׁהִיא שְׁלֵמָה מֵהַכֹּל, וְלֹא בָּאָה עַל חַטָּא וְלֹא עַל אָשָׁם וְלֹא עַל עָוֹן, אֶלָּא עַל שִׂמְחָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ. וְלָכֵן קְטֹרֶת לֹא קְרֵבָה אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁשָּׁמָּן קָרֵב, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ל) וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרוֹת יַקְטִירֶנָּה. וְכָתוּב (שם) וּבְהַעֲלוֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרוֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה. מִשּׁוּם שֶׁנִּמְצָאִים שָׁמָּן וּקְטֹרֶת כְּאֶחָד. בֹּא רְאֵה, שְׁלֵמִים הוּא שָׁלוֹם בַּכֹּל, וּקְטֹרֶת וְקָטְרוּג לֹא מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם. אֲבָל קְטֹרֶת קוֹשֶׁרֶת אֶת קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה.

רִבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כֻּלְּהוּ עֶשְׂרָה שְׁמָהָן כְּתִיבִי, וַאֲנַן תְּנֵינָן. קַדְמָאָה, (ס"ה ע"א) אֶהְיֶה, דָּא סְתִימָא עִלָּאָה, כְּמַאן דְּאָמַר אָנָא מַאן דַּאֲנָא, וְלָא אִתְיְידַע מַאן הוּא. לְבָתַר אֲשֶׁר אֶהְיֶה, אָנָא דְּזַמִּין לְאִתְגַּלְיָא, בְּאִינּוּן כְּתָרִין (אחרנין), דְּהָא בְּקַדְמִיתָא סְתִים, וּלְבָתַר שָׁרֵי לְאִתְגַּלְיָא, עַד דְּמָטֵי לְגַלּוּיָא דְּשְׁמָא (ס"א דשלימו) קַדִּישָׁא.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּל עֶשְׂרֶת הַשֵּׁמוֹת כְּתוּבִים, וְאָנוּ שָׁנִינוּ, שֶׁהָרִאשׁוֹן אֶהְיֶה, זֶה הַנִּסְתָּר הָעֶלְיוֹן, כְּמִי שֶׁאוֹמֵר: אֲנִי מִי שֶׁאֲנִי! וְלֹא נוֹדָע מִי הוּא. אַחַר כָּךְ אֲשֶׁר אֶהְיֶה, אֲנִי שֶׁעָתִיד לְהִתְגַּלּוֹת בְּאוֹתָם הַכְּתָרִים (האחרים), שֶׁהָרִי בְּרִאשׁוֹנָה נִסְתָּר, וְאַחַר כָּךְ מַתְחִיל לְהִתְגַּלּוֹת, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַגִּלּוּי שֶׁל הַשֵּׁם (של שלמות) הַקָּדוֹשׁ.

וְכַךְ כְּתִיב בְּמֹשֶׁה, אֶהְיֶה בְּקַדְמִיתָא, סְתִימוּ דְּכֹלָּא, אָנָא הוּא מַאן דַּאֲנָא. לְבָתַר אֲשֶׁר אֶהְיֶה, אָנָא זַמִּין לְאִתְגַּלְיָא. לְבָתַר אֶהְיֶה בַּתְרָאָה, וְדָא כַּד אִימָּא מִתְעַבְּרָא, וַעֲדַיִין הוּא סָתִים. אֵימָתַי אִתְגַּלְיָא. בְּזִמְנָא דְּכְתִיב, (שמות ג) לֵךְ וְאֶסַפְתָּ אֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם יְיָ' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם וְגוֹ', דָּא שְׁלִימוּ דְּכֹלָּא, וְהָכָא הוּא גְּלוּיָא וְקִשּׁוּרָא דְּשְׁמָא קַדִּישָׁא.

וְכָךְ כָּתוּב בְּמֹשֶׁה, אֶהְיֶה בָּרִאשׁוֹנָה, הַנִּסְתָּר שֶׁל הַכֹּל, אֲנִי הוּא מִי שֶׁאֲנִי. אַחַר כָּךְ אֲשֶׁר אֶהְיֶה, אֲנִי עָתִיד לְהִתְגַּלּוֹת. אַחַר כָּךְ אֶהְיֶה אַחֲרוֹן, וְזֶה כְּשֶׁהָאֵם מִתְעַבֶּרֶת וַעֲדַיִן הוּא נִסְתָּר. מָתַי מִתְגַּלֶּה? בִּזְמַן שֶׁכָּתוּב (שמות ג) לֵךְ וְאֶסַפְתָּ אֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם וְגוֹ'. זוֹ שְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְכָאן הוּא הַגִּלּוּי וְהַקֶּשֶׁר שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

בְּגִין כָּךְ, קַדְמָאָה דְּכֹלָּא, אֶהְיֶה. תִּנְיָינָא, יְהֹ. בְּגִין דְּחָכְמָה אַפִּיק ה', וְסָתִים בֵּיהּ, וְלָא אִתְפָּרְשָׁא לְעָלְמִין מִנֵּיהּ. וְהָא אוּקְמוּהָ דְּכְתִיב, (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן כְּהַאי גַּוונָא. ה. מִשּׁוּם כָּךְ, הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַכֹּל - אֶהְיֶה. הַשֵּׁנִי - יְהֹ. מִשּׁוּם שֶׁחָכְמָה מוֹצִיאָה ה' וְנִסְתֶּרֶת בָּהּ, וְלֹא נִפְרֶדֶת מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁכָּתוּב, (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן, כְּמוֹ זֶה. ה.

דף יא:

וְהָכִי אוֹלִיפְנָא מֵאַבָּא, י' כְּמָה דְּאִתְמַר. לְבָתַר יְ"הֹ, דְּלָא מִתְפָּרְשָׁן לְעָלְמִין, י' אַפִּיק ה', כְּהַאי גַּוונָא ה הֲרֵי י'. וְהָהוּא נָהָר דְּנָפִיק מִנֵּיהּ. וְאִתְמְשַׁךְ מִנֵּיהּ וּלְתַתָּא, תְּרֵין בְּנִין דְּנָפְקִין מִנַּיְיהוּ. מִסְטָרָא דְּאַבָּא י', נָפִיק בֵּן, דְּהָא אֶחָיד בֵּיהּ בְּי', וְאֶחָיד בְּהַהוּא נָהָר. וּמִסְטָרָא דְּאִמָּא נַפְקַת בַּת, דְּאִיהוּ (שמות ר"י ע"א) נָהָר תַּתָּאָה, וְהַאי בֵּן אִתְמְשַׁךְ לְבָתַר וְנָפִיק מִנַּיְיהוּ,

(דף יא ע"ב) וְהוּא ו', וְדָא יְרִית לְאַבָּא וּלְאִימָּא, וְאִתְקְשַׁר בֵּיהּ מְהֵימְנוּתָא דְּכוֹלָּא. וּמְנַיְּהּ אִתְּזַנַת בְּרַתָּא, מַהַהוּא יְרוּתָא דְּאִיהוּ יָרִית.

וְכָךְ לְמַדְתִּי מֵאַבָּא, י' כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. אַחַר כָּךְ י"ה, שֶׁלֹּא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים, י' מוֹצִיאָה ה', כְּמוֹ זֶה ה' הֲרֵי י', וְאוֹתוֹ נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ. וְנִמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ וּלְמַטָּה, שְׁנֵי בָנִים שֶׁיּוֹצְאִים מֵהֶם. מִצַּד הָאָב י' יוֹצֵא בֵּן, שֶׁהֲרֵי אוֹחֵז בּוֹ בְּיָ', וְאוֹחֵז בְּאוֹתוֹ נָהָר. וּמִצַּד הָאֵם יוֹצֵאת בַּת, שֶׁהִיא הַנָּהָר הַתַּחְתּוֹן, וְהַבֵּן הַזֶּה נִמְשָׁךְ אַחַר כָּךְ וְיוֹצֵא מֵהֶם, וְהוּא ו', וְזֶה יוֹרֵשׁ אֶת הָאָב וְהָאֵם, וְנִקְשֶׁרֶת בּוֹ אֱמוּנַת הַכֹּל, וּמִמֶּנּוּ נִזּוֹנִית הַבַּת, מֵאוֹתָהּ יְרֻשָּׁה שֶׁהוּא יוֹרֵשׁ.

וּעַל דָּא בָּעֵי לְמִכְתַּב שְׁמָא קַדִּישָׁא, י' בְּקַדְמֵיתָא, קוֹצָא חַד לְעֵילָּא, וְקוֹצָא חַד בְּאֶמְצָעֵיתָא, וְקוֹצָא חַד לְתַתָּא, וְהָא אִתְּמַר. לְבָתַר יְהֹ, דִּלָּא מִתְפָּרְשָׁן דָּא מִן דָּא לְעָלְמִין, כְּגַוְונָא דָּא ה. בְּגִין דְּיִשְׁתְּכָחוּ תַּרְוַויְיהוּ בְּשְׁלִימוּ דְּכוֹלָּא, אָב וְאֵם בֵּן וּבַת. כְּגַוונָא דָּא י"ה (ס"א ו"ה). הֲרֵי לָךְ כָּל שְׁלִימוּ דִּמְהֵימְנוּתָא.

וְלָכֵן צָרִיךְ לִכְתֹּב אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ - י' בָּרִאשׁוֹנָה, קוֹץ אֶחָד לְמַעְלָה, וְקוֹץ אֶחָד בָּאֶמְצַע, וְקוֹץ אֶחָד לְמַטָּה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. אַחַר כָּךְ יְהֹ, שֶׁאֵין נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה לְעוֹלָמִים. כְּמוֹ כֵן ה, כְּדֵי שֶׁיִּמָּצְאוּ שְׁנֵיהֶם בִּשְׁלֵמוּת הַכֹּל, אָב וְאֵם בֵּן וּבַת. כְּמוֹ כֵן י"ה (ו"ה). הֲרֵי לְךָ כָּל שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה.

לְבָתַר אִתְפַּשַּׁט מְהֵימְנוּתָא, וְנָפְקִין תְּרִין בְּנִין מִכְּלָלָא חַד, בְּאָרְחַיְיהוּ. בֵּן נָפִיק מִתַּרְוַויְהוּ, וְהוּא ו' דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא. בַּת נָפְקַת מִסְּטָרָא דְּאִימָּא, וְהִיא ה' בַּתְרָאָה דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא. וְלָא אִשְׁתְּלִימַת אֶלָּא עִם ו', בְּגִין דְּמִנַּיְּהּ אִתְּזַנַת, וְעַל דָּא בָּעֵי לְמִכְתַּב ו', וּלְבָתַר ה', כְּגַוְונָא דָּא ה, הֲרֵי ו' וְהַהוּא אִתְפַּשְׁטוּתָא דְּנָפִיק מִנַּיְּהּ, כְּגַוְונָא דְּהַהוּא נָהָר דְּנָפִיק מִן י', בְּגִין דְּמִנַּיְּהּ אִתְּזַנַת. ו' הֲרֵי בֵּן דְּנָפִיק מִנַּיְּהּ לְתַתָּא.

אַחַר כָּךְ מִתְפַּשֶּׁטֶת הָאֱמוּנָה, וְיוֹצְאִים שְׁנֵי בָנִים מִכְּלָל אֶחָד בְּדַרְכֵיהֶם. הַבֵּן יוֹצֵא מִשְּׁנֵיהֶם, וְהוּא ו' שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. הַבַּת יוֹצֵאת מִצַּד הָאֵם, וְהִיא ה' אַחֲרוֹנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְאֵין נִשְׁלֶמֶת אֶלָּא עִם ו', מִשּׁוּם שֶׁמִּמֶּנּוּ הִיא נִזּוֹנִית, וְלָכֵן צָרִיךְ לִכְתֹּב ו' וְאַחַר כָּךְ ה', כְּמוֹ זֶה ה', הֲרֵי ו' וְאוֹתָהּ הַהִתְפַּשְּׁטוּת שֶׁיּוֹצֵאת מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ אוֹתוֹ נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מִי', מִשּׁוּם שֶׁמִּמֶּנּוּ נִזּוֹנִית. ו' הֲרֵי בֵּן שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ לְמַטָּה.

וְהָא מִלִּין אִלֵּין אוֹקִים לוֹן אַבָּא, וְהָא אִתְּמָרוּ. וַאֲנָא כַּד מָטֵינָא לְמִלִּין אִלֵּין, אֵימָא לוֹן, בְּגִין דְּפִקְדוֹנָא דְּאַבָּא הָכִי. וְהָכִי בָּעֵי בַּר נָשׁ לְאִזְדַּהֲרָא בִּשְׁמָא קַדִּישָׁא, דְּיִכְתּוֹב שְׁמָא קַדִּישָׁא כְּגַוונָא דָּא, וְדָא אִיהוּ כַּדְקָא חֲזַי. וְאִי לָאו, לָא אִקָּרֵי שְׁמָא קַדִּישָׁא וְאִקָּרֵי פָּגִים. וּמַאן דְּפָגִים שְׁמָא קַדִּישָׁא, טַב לֵיהּ דְּלָא אִתְבְּרֵי.

וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ בֵּאֵר אוֹתָם אָבִי, וַהֲרֵי נִתְבָּאֲרוּ. וַאֲנִי כְּשֶׁמַּגִּיעַ לַדְּבָרִים הַלָּלוּ, אוֹמֵר אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁצִּוָּאת אָבִי כָּךְ. וְכָךְ צָרִיךְ אָדָם לְהִזָּהֵר בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁיִּכְתֹּב אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּמוֹ זֶה, וְזֶהוּ כָּרָאוּי. וְאִם לֹא, אֵינוֹ נִקְרָא שֵׁם קָדוֹשׁ, וְנִקְרָא פָּגוּם. וּמִי שֶׁפּוֹגֵם אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא.

תְּלִיתָאָה, יְהוֹ"ה דְּאִקְרֵי אֱלֹהִים כְּמָה דְּאִתְמַר, רַחֲמֵי, וְנָפִיק מִנֵּיהּ דִּינָא. וְדָא הוּא הַהוּא נָהָר, דְּנָגִיד וְנָפִיק מֵעֵדֶן.

הַשְּׁלִישִׁי - יֱהוֹ"ה שֶׁנִּקְרָא אֱלֹהִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, רַחֲמִים, וְיוֹצֵא מִמֶּנּוּ דִּין, וְזֶהוּ אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן.

רְבִיעָאָה, אֵל גָּדוֹל. וְהָא אִתְמַר, וְדָא גְּדוֹלָה.

הָרְבִיעִי - אֵל גָּדוֹל. וְהָרִי נֶאֱמַר, וְזוֹ גְּדֻלָּה.

חֲמִשָּׁאָה, אֱלֹהִים. וּבְכָל אֲתַר הוּא גְּבוּרָה.

הַחֲמִישִׁי - אֱלֹהִים, וּבְכָל מָקוֹם הוּא גְּבוּרָה.

שְׁתִיתָאָה, יְהוֹ"ה, רַחֲמֵי, שְׁלִימוּ דְּכֹלָּא. עִקָּרָא דְּכֹלָּא. קִשְׁרָא דִּי מְהֵימְנוּתָא. אָחִיד לְכָל סִטְרִין. וְדָא תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל.

הַשִּׁשִּׁי - יְהוֹ"ה, רַחֲמִים, שְׁלֵמוּת הַכֹּל, הָעִקָּר שֶׁל הַכֹּל. קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה, אָחוּז לְכָל הַצְּדָדִים, וְזוֹ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל.

שְׁבִיעָאָה וּתְמִינָאָה צְבָאוֹת. וְעַל דָּא, יְהוֹ"ה קָרִיב בְּכֹלָּא. אָחִיד בְּכָל סִטְרִין, לְזַמְּנִין יְיָ' אֱלֹהִים, דְּהָא קְרִיבִין אִינּוּן תִּפְאֶרֶת לְגַבֵּי גְּבוּרָה. לְזַמְּנִין יְיָ' צְבָאוֹת, דְּהָא קְרִיבִין אִינּוּן תִּפְאֶרֶת לְגַבֵּי נֶצַח וְהוֹד, דְּאִקְרוּן צְבָאוֹת. וְהָא אִתְמַר דְּאִשְׁתְּמוֹדָעָן מִלֵּי נְבִיאֵי מְהֵימְנֵי מִפּוּמַיְיהוּ. כַּד אָמְרֵי, כֹּה אָמַר יְיָ' אֱלֹהִים. וְכַד אָמְרִי, כֹּה אָמַר יְיָ' צְבָאוֹת. וְהָווּ יַדְעִין מֵאָן אֲתַר אָתְיִין מִלִּין.

הַשְּׁבִיעִי וְהַשְּׁמִינִי - צְבָאוֹת. וְלָכֵן יְהוֹ"ה קָרוֹב בַּכֹּל. אָחוּז בְּכָל הַצְּדָדִים, לִפְעָמִים ה' אֱלֹהִים, שֶׁהֲרֵי הֵם קְרוֹבִים תִּפְאֶרֶת לִגְבוּרָה. לִפְעָמִים ה' צְבָאוֹת, שֶׁהֲרֵי הֵם קְרוֹבִים תִּפְאֶרֶת לְנֶצַח וְהוֹד, שֶׁנִּקְרָאִים צְבָאוֹת. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁנּוֹדָעִים דִּבְרֵי הַנְּבִיאִים הַנֶּאֱמָנִים מִפִּיהֶם, כְּשֶׁאוֹמְרִים כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים, וּכְשֶׁאוֹמְרִים כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, וְהָיוּ יוֹדְעִים מֵאֵיזֶה מָקוֹם בָּאִים הַדְּבָרִים.

תְּשִׁעָאָה (נ"א א"ל) שַׁדַּי. דְּאָמַר לְעָלְמָא דַּי, דְּהָא דַּי סִפּוּקָא הוּא. וְסִפּוּקָא לָא אִתֵּי לְעָלְמָא, אֶלָּא מִן צַדִּיק, דְּאִיהוּ יְסוֹד עוֹלָם, דְּאָמַר לָעוֹלָם דַּי.

הַתְּשִׁיעִי - (א"ל) שַׁדַּי. שֶׁאָמַר לָעוֹלָם דַּי, שֶׁהֲרֵי דֵּי סִפּוּק הוּא. וְהַסִּפּוּק לֹא בָא לָעוֹלָם אֶלָּא מִצַּדִּיק שֶׁהוּא יְסוֹד הָעוֹלָם, שֶׁאָמַר לָעוֹלָם דַּי.

עֲשִׂירָאָה, אֲדֹנָ"י. דְּהָא דִּינָא דְּמַלְכוּתָא דִּינָא וַדַּאי. וְהַאי לְאַגָּחָא קְרָבִין דְּמַלְכָּא בְּעָלְמָא. וְדָא גְּבוּרָה תַּתָּאָה, וְדָא אִיהוּ צֶדֶק.

הָעֲשִׂירִי - אֲדֹנָ"י, שֶׁהֲרֵי דִּין הַמַּלְכוּת דִּין וַדַּאי. וְזֶה לַעֲרֹךְ אֶת קְרָבוֹת הַמֶּלֶךְ בָּעוֹלָם, וְזוֹ גְּבוּרָה תַּחְתּוֹנָה, וְזֶהוּ צֶדֶק.

וְאִלֵּין אִינּוּן עֶשְׂרָה שְׁמָהָן דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִקְרֵי בְּהוּ, מִתְקַשְּׁרָן דָּא בְּדָא, בְּיִחוּדָא שְׁלִים. וְאִלֵּין אִינּוּן כְּתָרִין קַדִּישִׁין דְּמַלְכָּא, דְּהוּא אִשְׁתְּמוֹדַע בְּהוּ, וְאִינּוּן שְׁמֵיהּ, וְהוּא

אינון. וְכַד מִתְקַשְׁרָן כֻּלְּהוּ כַּחֲדָא, עַל רֵישָׁא דְּקִטֹרֶת, כְּדֵין אִקְרֵי קְטֹרֶת, קִשׁוּרָא דְּמִתְקַשְׁרִין כַּחֲדָא. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא, דְּיַדְעִין אוֹרְחִין דְּאוֹרַיְיתָא, וְיַדְעִין לְאִשְׁתְּמוֹדָעָא בִּיקָרָא דְּמָארֵיהוֹן, עֲלַיְיהוּ כְּתִיב (ישעיה סו) וּבָאוּ וְרָאוּ אֶת כְּבוֹדִי. (ויקרא ג) וְאִם זֶבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, כְּתִיב (במדבר ז) עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכַּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. עֲשָׂרָה לְמַאי קָא אַתְיָא. אֶלָּא, עֲשָׂרָה לְמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית. וַעֲשָׂרָה לְמַתַּן תּוֹרָה. עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת בְּמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, וַעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת בְּמַתַּן תּוֹרָה. בְּמַאי קָא מַיְירֵי. בְּגִין דְּעָלְמָא לָא אִתְבְּרֵי אֶלָּא בְּגִין אוֹרַיְיתָא, וְכָל זִמְנָא דְּיִשְׂרָאֵל מִתְעַסְקֵי בְּאוֹרַיְיתָא, עָלְמָא מִתְקַיְימָא. וְכָל זִמְנָא דְּיִשְׂרָאֵל מִתְבַּטְלֵי מֵאוֹרַיְיתָא, מַה כְּתִיב, (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי.

וְאֵלּוּ הֵם הָעֲשָׂרָה שֵׁמוֹת שֶׁבָּהֶם נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, קְשׁוּרִים זֶה בָּזֶה בְּיִחוּד שָׁלֵם, וְאֵלּוּ הֵם הַכְּתָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא נוֹדָע בָּהֶם, וְהֵם שְׁמוֹ, וְהוּא הֵם. וּכְשֶׁנִּקְשָׁרִים כֻּלָּם כְּאֶחָד עַל רֵישׁ הַקְּטֹרֶת, אָז נִקְרֵאת קְטֹרֶת, הַקֶּשֶׁר שֶׁנִּקְשָׁרִים כְּאֶחָד. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַתּוֹרָה וְיוֹדְעִים לְהַכִּיר בְּכְבוֹד רִבּוֹנָם, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה סו) וּבָאוּ וְרָאוּ אֶת כְּבוֹדִי. וְאִם זֶבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, כְּתוּב (במדבר ז) עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכַּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה, לְמָה זֶה בָּא? אֶלָּא עֲשָׂרָה לְמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, וַעֲשָׂרָה לְמַתַּן תּוֹרָה. עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת בְּמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, וַעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת בְּמַתַּן תּוֹרָה. בַּמֶּה זֶה מְדַבֵּר? מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה, וְכָל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם. וְכָל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְבַּטְּלִים מֵהַתּוֹרָה, מַה כָּתוּב? (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי.

דף יב.

תָּא חֲזֵי, עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת לְמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, כְּדִתְנַן בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת לְמַתַּן תּוֹרָה, אֲלוּ עֶשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת. כְּתִיב (שמות כ) אָנֹכִי יְיָ' אֱלֹהֶיךָ. וּכְתִיב בְּמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית (בראשית א) יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. דָּא מְהֵימְנוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (דף י"ב ע"א) אוֹר אִקְרֵי, דִּכְתִיב, (תהלים כז) יְיָ' אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת לְמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, כְּפִי שֶׁשָּׁנִינוּ בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת לְמַתַּן תּוֹרָה, אֲלוּ עֶשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת. כָּתוּב (שמות ב) אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ. וְכָתוּב בְּמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, (בראשית א) יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. אֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַזֹּאת נִקְרֵאת אוֹר, שֶׁכָּתוּב (תהלים כז) ה' אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא וְגוֹ'.

כְּתִיב (שמות כ) לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי. וּכְתִיב בְּמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, (בראשית א) יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וְגוֹ'. יְהִי רָקִיעַ, אֵלֵּין יִשְׂרָאֵל, דְּאִינּוּן חוּלְקָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּאַחְדִּין בְּהַהוּא אַתְרָא דְּאִקְרֵי שְׁמַיִם. וְהַיְינוּ רָזָא, דִּזְמָנָא חָדָא שְׁאַל רִבִּי יֵיסָא סָבָא לְרִבִּי

אֶלְעָאי, אָמַר, הָא שְׁאָר עַמִּין יָהַב לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְרַבְרְבִין מְמָנָן שַׁלִּיטִין, יִשְׂרָאֵל בְּאָן אֲתַר יָהַב לוֹן. שְׁלַח לֵיהּ, וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם, וְשַׁפִּיר שָׁלַח לֵיהּ.

כְּתוּב (שמות כ) לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי. וְכָתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, (בראשית א) יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וְגוֹ'. יְהִי רָקִיעַ - אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם חֶלְקוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאוֹחֲזִים בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם. וְהֵיכִנוּ הַסּוֹד, שֶׁפַּעַם אַחַת שְׁאַל רַבִּי יֵיסָא סָבָא לְרַבִּי אֶלְעָאי, אָמַר, הֲרֵי אֶת שְׁאָר הָעַמִּים נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִגְדוֹלִים מְמֻנִּים שַׁלִּיטִים, וְאֶת יִשְׂרָאֵל בְּאֵיזֶה מָקוֹם נָתַן אוֹתָם? שְׁלַח לוֹ, וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם. וְיָפֶה שָׁלַח לוֹ.

בְּתוֹךְ הַמָּיִם, בֵּין מַלּוּלֵי אוֹרַיְיתָא. וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין (שמות קצ"ט) מַיִם לָמָּיִם, בֵּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּאִקְרֵי בְּאֵר מַיִם חַיִּים. וּבֵין עֲבוֹדָה זָרָה, דְּאִקְרֵי (ירמיה ב) בּוֹרוֹת נִשְׁבָּרִים וְגוֹ' דְּאִינּוּן מַיִם הַמָּרִים, מַיִם עֲכוּרִין, מְכוּנָסִים, סְרוּחִים וּמְטוּנָפִים. וְעַל דָּא יִשְׂרָאֵל קַדִּישִׁין מַבְדִּילִין בֵּין מַיִם לָמָּיִם.

בְּתוֹךְ הַמָּיִם, בֵּין דִּבּוּרֵי הַתּוֹרָה. וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָּיִם - בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּקְרָא בְּאֵר מַיִם חַיִּים, וּבֵין עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁנִּקְרֵאת (ירמיה ב) בֹּאֹרֹת נִשְׁבָּרִים וְגוֹ', שֶׁהֵם מַיִם הַמָּרִים, מַיִם עֲכוּרִים, מְכֻנָּסִים, סְרוּחִים וּמְטֻנָּפִים, וְעַל כֵּן יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים מַבְדִּילִים בֵּין מַיִם לָמָּיִם.

כְּתִיב (שמות כ) לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יְיָ' אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא, וּכְתִיב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, (בראשית א) יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶחָד. תָּא חֲזֵי, כָּל מַאן דְּאוֹמֵי בִּשְׁמָא קַדִּישָׁא לְשַׁקְרָא, כְּאִילּוּ פָּרִישׁ אִימָא מֵאַתְרָה לְעֵילָּא. וְכִתְרִין קַדִּישִׁין לָא מִתְיַישְׁבֵי בְּדוּכְתַּיְיהוּ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (משלי טז) וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף. וְאֵין אַלּוּף אֶלָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּכְתִיב יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶחָד, לָא תְּשַׁוֵּי פְּרוּדָא, בְּגִין אוֹמָאָה דְּשִׁקְרָא. אֶל מָקוֹם אֶחָד, כַּדְקָא חֲזֵי בַּאֲתַר דְּקִשׁוֹט, וְלָא בַּאֲתַר אָחֳרָא לְשַׁקְרָא. וּמַאי שִׁקְרָא. הוּא דְּאָזְלִין מַיָּא לַאֲתַר אָחֳרָא, דְּלָאו אִיהוּ דִּילֵיהּ.

כְּתוּב (שמות כ) לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא, וְכָתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, (בראשית א) יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶחָד. בֹּא וּרְאֵה, כָּל מִי שֶׁנִּשְׁבַּע בְּשֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַשֶּׁקֶר, כְּאִלּוּ הִפְרִיד אֶת הָאֵם מִמְּקוֹמָהּ לְמַעְלָה, וְהַכְּתָרִים הַקְּדוֹשִׁים אֵינָם מִתְיַשְּׁבִים בִּמְקוֹמָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי טז) וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף. וְאֵין אַלּוּף אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכָתוּב יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶחָד, אַל תְּשִׂים פֶּרוּד בִּגְלַל שְׁבוּעַת שֶׁקֶר. אֶל מָקוֹם אֶחָד, כַּרְאוּי בִּמְקוֹם אֱמֶת, וְלֹא בְּמָקוֹם אַחֵר לַשֶּׁקֶר. וּמָה הַשֶּׁקֶר? הוּא שֶׁהוֹלְכִים הַמַּיִם לְמָקוֹם אַחֵר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלָּהֶם.

כְּתִיב (שמות כ) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, וּכְתִיב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב. אֵימָתַי אִתְרְבִיאַת אַרְעָא קַדִּישָׁא וְאִתְעַטְּרַת בְּעִטְרָהָא, הֲוֵי אוֹמֵר בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, דְּהָא כְּדֵין אִתְחַבְּרַת כַּלָּה (נ"א מטרוניתא) בְּמַלְכָּא, לְאַפָּקָא דְּשָׁאִין וּבִרְכָאן לְעָלְמָא.

כְּתוּב זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, וְכָתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב. מֵתֵי מִתְגַּדְּלַת הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וּמִתְעַטֶּרֶת בְּעַטְרוֹתֶיהָ? הֲוֵי אוֹמֵר, בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהֲרֵי אָז מִתְחַבֶּרֶת הַכַּלָּה (הגבירה) עִם הַמֶּלֶךְ לְהוֹצִיא דְשָׁאִים וּבְרָכוֹת לְעוֹלָם.

כְּתִיב כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ. וּכְתִיב בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. מַאי קָא מַיְירֵי. אֶלָּא אִלֵּין מְאוֹרוֹת, דָּא הוּא אָבִיךָ וְאִמֶּךָ. אָבִיךָ, דָּא שִׁמְשָׁא. אִמֶּךָ, דָּא סִיהֲרָא. וְאֵין שִׁמְשָׁא אֶלָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דִּכְתִיב, (תהלים פד) כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן יְיָ אֱלֹהִים. וְלֵית סִיהֲרָא אֶלָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב, (ישעיה ס) וְיֶרַח לֹא יַאסֵף, וְעַל דָּא כֹּלָּא חַד.

כָּתוּב כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ, וְכָתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא אֵלּוּ הַמְּאוֹרוֹת, זֶהוּ אָבִיךָ וְאִמֶּךָ. אָבִיךָ זֶה הַשֶּׁמֶשׁ. אִמֶּךָ זוֹ הַלְּבָנָה. וְאֵין שֶׁמֶשׁ אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (תהלים פד) כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן ה' אֱלֹהִים. וְאֵין לְבָנָה אֶלָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) וְיֶרַח לֹא יַאסֵף, וְעַל כֵּן הַכֹּל אֶחָד.

כְּתִיב לֹא תִרְצַח, וּכְתִיב בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה, וְאַנְתְּ לָא תִּקְטוֹל בַּר נָשׁ, דְּאִקָּרֵי הָכֵי, דִּכְתִיב וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה. וְלָא תֶּהווֹ כַּדָּגִים הַלָּלוּ, דְּרַבְרְבֵי בַּלְעֵי לְזוּטְרֵי.

כָּתוּב לֹא תִרְצַח, וְכָתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה, וְאַתָּה אַל תַּהֲרֹג אָדָם שֶׁנִּקְרָא כְּךָ, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה. וְאַל תִּהְיֶה כַּדָּגִים הַלָּלוּ, שֶׁגְּדוֹלִים בּוֹלְעִים אֶת הַקְּטַנִּים.

כְּתִיב לֹא תִּנְאָף, וּכְתִיב בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ. מִכָּאן אוֹלִיפְנָא, דְּלָא יְשַׁקֵּר בַּר נָשׁ בְּאָנְתּוּ אָחֳרָא דְּלָאו אִיהִי בַּת זוּגֵיהּ. וְעַל דָּא כְּתִיב, תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ, דְּלָא תּוֹלִיד אִתְּתָא אֶלָּא מִמִּינָהּ, וּמַאן אִיהוּ מִינָהּ, דָּא בֶּן זוּגָהּ.

כָּתוּב לֹא תִּנְאָף, וְכָתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ. מִכָּאן לְמַדְנוּ שֶׁלֹּא יְשַׁקֵּר אָדָם בְּאִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁאֵינָהּ בַּת זוּגוֹ, וְלָכֵן כָּתוּב תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ, שֶׁלֹּא תּוֹלִיד אִשָּׁה אֶלָּא מִמִּינָהּ, וּמִיהוּ מִינָהּ? זֶה בֶּן זוּגָהּ.

כְּתִיב לֹא תְגַנּוֹב, וּכְתִיב בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב זוֹרֵעַ זָרַע, מַאי דְּיָהֲבִית לְכוּ וְאַפְקִידְתְּ לְכוּ יְהֵא לְכוּ, וְלָא תְּגַנְּבוּ מַה דְּהוּא מֵאָחֳרָא.

כָּתוּב לֹא תְגַנֹּב, וְכָתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב זוֹרֵעַ זָרַע. מַה שֶּׁנָּתַתִּי לָכֶם וְצִוִּיתִי לָכֶם, יִהְיֶה לָכֶם, וְאַל תְּגַנְּבוּ מַה שֶּׁהוּא שֶׁל אַחֵר.

כְּתִיב לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר, וּכְתִיב בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ. מַאן דְּהוּא בְּדִיוּקְנָא דְּמַלְכָּא, לָא תַּסְהִיד בֵּיהּ שֶׁקֶר. וּמַאן דְּאַסְהִיד שֶׁקֶר בְּחַבְרֵיהּ, כְּאִילּוּ אַסְהִיד לְעֵילָּא.

כָּתוּב לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר, וְכָתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ. מִי שֶׁהוּא בְּדִיוּקַן הַמֶּלֶךְ, אַל תָּעִיד בּוֹ שֶׁקֶר. וּמִי שֶׁמֵּעִיד שֶׁקֶר בַּחֲבֵרוֹ, כְּאִלּוּ הֵעִיד לְמַעְלָה.

כְּתִיב לֹא תַחְמוֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ, וּכְתִיב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ וְגוֹ'. הָא בַּת זוּגָךְ לָקֳבָלָךְ, וְעַל דָּא לֹא תַחְמוֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ.

כְּתוּב לֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ, וְכָתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ וְגוֹ'. הֲרֵי בַּת זוּגְךָ כְּנֶגְדֶּךָ, וְלָכֵן לֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ.

וְהַיְינוּ עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וַעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת לְמַתַּן תּוֹרָה. וְהַיְינוּ דִּכְתִיב, (במדבר ז) עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכַּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. אִתְקָלוּ כַּחֲדָא בְּשִׁקּוּלָא חָדָא. וּבְגִין כַּךְ קָאִים עָלְמָא, וְאִשְׁתְּכַח בֵּיהּ שְׁלָמָא. וְעַל דָּא, וְאִם זֶבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ, לְקַיְימָא עָלְמָא בְּשְׁלָמָא. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא דְּמְכַפֵּר עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְעַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, בְּגִין לְאַטְלָא שָׁלוֹם עַל כֻּלָּא.

וְהַיְינוּ עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וַעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת לְמַתַּן תּוֹרָה. וְהַיְינוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר ז) עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכַּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. נִשְׁקְלוּ כְּאֶחָד בְּמִשְׁקָל אֶחָד, וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹמֵד הָעוֹלָם וְנִמְצָא בּוֹ שָׁלוֹם. וְעַל כֵּן, אִם זֶבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ, לְהַעֲמִיד הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמְּכַפֵּר עַל מִצְוֹות עֲשֵׂה וְעַל מִצְוֹות לֹא תַעֲשֶׂה, כְּדֵי לְהַטִּיל שָׁלוֹם עַל הַכֹּל.

דף יב:

כְּתִיב (איוב כה) הַמְשֵׁל וָפַחַד עִמּוֹ עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו, הַאי קְרָא אוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא. אֲבָל הַמְשֵׁל, דָּא (דף י"ב ע"ב) אַבְרָהָם, דִּכְתִיב בֵּיהּ (בראשית כג) נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכֵנוּ, וּכְתִיב (בראשית יב) וַאֲבָרֶכְךָ וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ. וָפַחַד, דָּא יִצְחָק. דִּכְתִיב, (בראשית לא) וּפַחַד יִצְחָק הָיָה לִי. (איוב כה) עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו, דָּא יַעֲקֹב. דִּכְתִיב, (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב, וּכְתִיב (זכריה ח) וְהָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם אֱהֵבוּ. דֶּאֱמֶת וְשָׁלוֹם קְשִׁיר דָּא בְּדָא. וְעַל דָּא הוּא שְׁלִימוּתָא דְּכֹלָּא.

כְּתוּב (איוב כה) הַמְשֵׁל וָפַחַד עִמּוֹ עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו. הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ הַחֲבֵרִים. אֲבָל הַמְשֵׁל - זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית כג) נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכֵנוּ, וְכָתוּב (שם יב) וַאֲבָרֶכְךָ וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ. וָפַחַד - זֶה יִצְחָק, שֶׁכָּתוּב (שם לא) וּפַחַד יִצְחָק הָיָה לִי. עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו - זֶה יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב, וְכָתוּב (זכריה ח) וְהָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם אֱהֵבוּ. שֶׁאֱמֶת וְשָׁלוֹם קְשׁוּרִים זֶה עִם זֶה, וְלָכֵן הוּא שְׁלֵמוּת הַכֹּל.

וּשְׁלָמִים שְׁלִימוּתָא הוּא, וּשְׁלָמָא דְּכֹלָּא. וּמַאן דְּאַקְרִיב שְׁלָמִים אַסְגֵּי שְׁלָמָא בְּעָלְמָא. יַעֲקֹב אִיהוּ עָבִיד שָׁלוֹם, כְּמָה דְּאָמְרָן. בְּגִין דְּאָחִיד לְהַאי וּלְהַאי. וּשְׁלָמִים אָחִידָן בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה, וּבְמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, בְּהַאי סִטְרָא, וּבְהַאי סִטְרָא. וְעַל דָּא אִקְרֵי שְׁלָמִים. וְרָזָא דְּמִלָּה, דִּכְתִיב, (בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם: גְּבַר שְׁלִים. שְׁלִים לְעֵילָּא, וּשְׁלִים לְתַתָּא. דָּבָר אַחֵר (איוב כה) הַמְשֵׁל דָּא מִיכָאֵל. וָפַחַד דָּא גַּבְרִיאֵל. דָּא יְסוֹדָא דִּילֵיהּ מִמַּיָּא וְדָא יְסוֹדָא דִּילֵיהּ מֵאֶשָּׁא וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבִיד שְׁלָמָא בֵּינַיְיהוּ דִּכְתִיב, (איוב כה) עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו.

וּשְׁלָמִים הוּא שְׁלֻמוּת, וְהַשָּׁלוֹם שֶׁל הַכֹּל. וּמִי שֶׁמַּקְרִיב שְׁלָמִים, מַרְבֶּה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. יַעֲקֹב עָשָׂה שָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, מְשׁוּם שֶׁאָחַז אֶת זֶה וְאֶת זֶה. וּשְׁלָמִים אֲחוּזִים בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה וּבְמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, בְּצַד הַזֶּה וּבְצַד הַזֶּה, וְעַל כֵּן נִקְרָא שְׁלָמִים. וְסוֹד הַדָּבָר - שֶׁכָּתוּב (בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם, אִישׁ שָׁלֵם, שָׁלֵם לְמַעְלָה וְשָׁלֵם לְמַטָּה. דָּבָר אַחֵר הַמָּשָׁל (איוב כה) - זֶה מִיכָאֵל. וַפַּחַד - זֶה גַּבְרִיאֵל. זֶה יְסוֹדוֹ מִמַּיִם, וְזֶה יְסוֹדוֹ מֵאֵשׁ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב (שם) עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו.

רִבִּי אָחָא אָמַר, כְּתִיב (ויקרא ז) אִם עַל תּוֹדָה יַקְרִיבֶנּוּ וְהִקְרִיב עַל זֶבַח הַתּוֹדָה וְגוֹ'. מַאי קָא מַיְירֵי. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (ויקרא ה) וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ, עָלֶיהָ דַּיְיקָא. וְעַל דָּא חַלּוֹת מַצּוֹת וְגוֹ'. וְחַלּוֹת מַצּוֹת, הָא אוּקְמוּהָ, וְעַל מָה אַתְיָא. מַצּוֹת וְחַלּוֹת כְּתִיב חָסֵר, בְּגִין דְּחָטָא עָלֶיהָ.

רַבִּי אָחָא אָמַר, כְּתוּב (ויקרא ז) אִם עַל תּוֹדָה יַקְרִיבֶנּוּ וְהִקְרִיב עַל זֶבַח הַתּוֹדָה וְגוֹ'. מַה זֶּה אוֹמֵר? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (שם ה) וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ. עָלֶיהָ דַּוְקָא. וְעַל זֶה חַלּוֹת מַצּוֹת וְגוֹ'. וְחַלּוֹת מַצּוֹת, הֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ, וְעַל מַה בָּאָה? מַצּוֹת וְחַלּוֹת כָּתוּב חָסֵר, מִשּׁוּם שֶׁחָטָא עָלֶיהָ.

תָּאנֵי רִבִּי חִיָּיא, כְּתִיב עַל זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמָיו, דָּא שְׁלִימוּ דְּכֹלָּא. שְׁלָמָיו: תְּרֵי. תּוֹדָה, אִתְיְידַע. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יְהוּדָה, תּוֹדָה יְדִיעַ, שְׁלָמָיו מַהוּ תְּרֵי. אָמַר לֵיהּ, תְּרֵין וָוִין, וָ"ו דְּהַיְינוּ שְׁלָמָיו, שְׁלָמָא דְּכֹלָּא.

שְׁנָה רַבִּי חִיָּיא, כָּתוּב עַל זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמָיו, זוֹ שְׁלֵמוּת הַכֹּל. שְׁלָמָיו - שְׁנַיִם. תּוֹדָה, נוֹדָע. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, תּוֹדָה יָדוּעַ. שְׁלָמָיו לָמָּה זֶה שְׁנַיִם? אָמַר לוֹ, שְׁנֵי וָוִי"ם, וָ"ו שֶׁהַיְנוּ שְׁלָמָיו, הַשָּׁלוֹם שֶׁל הַכֹּל.

אָמַר רִבִּי יִצְחָק, תּוֹדַת שְׁלָמָיו, דְּאָטִיל שְׁלָמָא בְּכֹלָּא, וְאִתְּעַר רַחֲמֵי בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין. תּוֹדַת שְׁלָמָיו, רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, הָא דְּאָמַר רִבִּי חִיָּיא שַׁפִּיר, דְּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִתְבָּרְכָא מֵאִינּוּן תְּרֵי, דְּאִינּוּן שְׁלָמָא דְּכֹלָּא. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, לֶחֶם חָמֵץ הָא יְדִיעַ, וְהָא אִתְּמַר כְּמָה דְּהָווּ חַטָּאָה, כַּד הָווּ מְקָרְבִין בְּהַהוּא גְּוָונָא מַמָּשׁ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, תּוֹדַת שְׁלָמָיו, שֶׁמַּטִּיל שָׁלוֹם בַּכֹּל, וּמִתְעוֹרְרִים רַחֲמִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. תּוֹדַת שְׁלָמָיו, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי חִיָּיא - יָפֶה, שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרֶכֶת מֵאוֹתָם שְׁנַיִם, שֶׁהֵם הַשָּׁלוֹם שֶׁל הַכֹּל. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, לֶחֶם חָמֵץ הֲרֵי יָדוּעַ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, כְּמוֹ שֶׁהָיָה חַטָּא, כַּד הָיָה מַקְרִיב בְּאוֹתוֹ גֶּוֶן מַמָּשׁ.

תָּא חֲזֵי, חֲלֹת מַצּוֹת חָסֵר, כְּמָה דְּאִתְּמַר בְּלוּלוֹת בַּשֶּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשׁוּחִים בַּשֶּׁמֶן. לְמַאי קָא רָמְיָא. (שמות רכ"ג ע"א) אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, הָנֵי אִינּוּן (בראשית ג) לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת וְגוֹ'. בְּגִין דְּכֻלְּהוּ אִתְמְנָן עַל אַרְחַיְיהוּ דִּבְנֵי נָשָׁא, עַל אִינּוּן דְּעַבְרִין עַל פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא, וְעַל דָּא כֹּלָּא סָלֶת בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן, לְאַמְשָׁכָא מְשַׁח רְבוּת מֵאָתַר עִלָּאָה לְתַתָּא, וְיִתְבָּרְכוּן כֻּלְּהוּ כַּחֲדָא, מֵהַהוּא מְשַׁח רְבוּת קוּדְשָׁא.

בֹּא רְאֵה, חֲלֹת מַצּוֹת חָסֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּלוּלוֹת בַּשֶּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשֶּׁמֶן. לָמָּה זֶה רוֹמֵז? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי הֵם (בראשית ג) לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת וְגוֹ'. מְשׁוּם שֶׁכֻּלָּם הִתְמַנּוּ עַל דַּרְכֵי בְּנֵי אָדָם,

עַל אוֹתָם שֶׁעוֹבְרִים עַל מִצְוֹות הַתּוֹרָה, וְעַל כֵּן הַכֹּל סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן, לְהַמְשִׁיךְ שֶׁמֶן מִשְׁחָה מֵהַמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן לְמַטָּה, וְיִתְבָּרְכוּ כֻּלָּם כְּאֶחָד מֵאוֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ.

וְדָא הוּא יַיִן לַנָּסֵךְ, וְהָא אוֹקִימְנָא רְבִיעִית הַהִין. וַאֲתַר חַד (ס"א תלי) מְלֵי יַיִן וְשֶׁמֶן וּמַיִם לְנִסּוּךְ, וְהָא אוֹקִימְנָא מִלֵּי, מַיִם לְאַשְׁקָאָה גִּנְתָא, וְכָל אִינּוּן נְטִיעָן. וְעַל דָּא, אִית מַיִם וְאִית מַיִם. יַיִן, אִית אֲתַר דְּאִיהוּ טוֹב, וְאִית אֲתַר דְּאִיהוּ לְאַעְנָשָׁא דְּאִיהוּ דִּינָא. עַל דָּא, מַאן דְּחָמֵי יַיִן בְּחֶלְמֵיהּ, אִית לְמַאן דְּאִיהוּ טַב, וְאִית לְמַאן דְּאִיהוּ דִּינָא. אִי תַּלְמִיד חָכָם הוּא, כְּתִיב (תהלים קד) וְיַיִן יְשַׂמַּח לֵבָב אֱנוֹשׁ. וּכְתִיב (שיר השירים א) כִּי טוֹבִים דּוֹדֶךָ מִיָּיִן, וְדָא הוּא יַיִן דְּמַנְטְרֵי, דְּחַדֵּי לְכֹלָּא. וְאִי לָא, (משלי לא) תְּנוּ שֵׁכָר לְאוֹבֵד וְיַיִן לְמָרֵי נָפֶשׁ. אִית יַיִן אָחֳרָא דְּאִיהוּ דִּינָא. וְעַל דָּא, יֵאוֹת לְקָרְבָּא אִלֵּין מִלִּין בְּקָרְבָּנֵיהּ, בְּגִין דְּיִתְעַבַּר דִּינָא, וְיִתְעַר רַחֲמֵי. אַעְבַּר יַיִן, וְאַיְתֵי יַיִן, וְכֵן בְּכֹלָּא.

וְזֶהוּ יַיִן לַנָּסֵךְ, וַהֲרֵי בְּאַרְבַּע רְבִיעִית הַהִין. וּמָקוֹם אֶחָד (תלוי) מָלֵא יַיִן וְשֶׁמֶן וּמַיִם לְנִסּוּךְ, וַהֲרֵי בְּאַרְבַּע אֶת הַדְּבָרִים, מַיִם לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וְאֶת כָּל אוֹתָן הַנְּטִיעוֹת. וְעַל כֵּן, יֵשׁ מַיִם וְיֵשׁ מַיִם. יַיִן, יֵשׁ מָקוֹם שֶׁהוּא טוֹב, וְיֵשׁ מָקוֹם שֶׁהוּא לְהַעֲנִישׁ, שֶׁהוּא דִּין. עַל כֵּן, מִי שֶׁרוֹאֶה יַיִן בַּחֲלוֹמוֹ - יֵשׁ לְמִי שֶׁהוּא טוֹב, וְיֵשׁ לְמִי שֶׁהוּא דִּין. אִם תַּלְמִיד חָכָם הוּא, כָּתוּב (תהלים קד) וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ. וְכָתוּב, (שיר א) טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן. זֶהוּ יַיִן הַמְשֻׁמָּר שֶׁמְּשַׂמֵּחַ אֶת הַכֹּל. וְאִם לֹא - (משלי לא) תְּנוּ שֵׁכָר לְאוֹבֵד וְיַיִן לְמָרֵי נָפֶשׁ. יֵשׁ יַיִן אַחֵר שֶׁהוּא דִּין, וְעַל כֵּן נָאֶה לְהַקְרִיב אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ בְּקָרְבָּנוֹ, כְּדֵי שֶׁיֵּעָבֵר הַדִּין וְיִתְעוֹרְרוּ רַחֲמִים. עוֹבֵר יַיִן וּבָא יַיִן, וְכֵן בַּכֹּל.

וְשֶׁמֶן לָא אַעְדֵּי מִקָּרְבָּנֵיהּ לְעָלְמִין, בַּר מִמְּנְחַת קְנָאוֹת דִּכְתִיב, (במדבר ה) לֹא יִצּוֹק עָלָיו שֶׁמֶן וְגוֹ'. דְּהָא הָכָא לָא בָּעָיָא רַחֲמֵי, דְּהָא כֹּלָּא דִּינָא, דִּכְתִיב, (במדבר ה) וְצָבְתָה בִּטְנָהּ וְנָפְלָה יְרֵכָהּ. וּכְתִיב (במדבר ה) יִתֵּן יְיָ' וְגוֹ', וְעַל דָּא וְזֹאת תּוֹרַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים אִם עַל תּוֹדָה יַקְרִיבֶנּוּ.

וְשֶׁמֶן אֵינוֹ סָר מִקָּרְבָּנוֹת לְעוֹלָמִים, פָּרָט לְמִנְחַת קְנָאוֹת, שֶׁכָּתוּב (במדבר ה) לֹא יִצֹק עָלָיו שֶׁמֶן וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי כָּאן לֹא צְרִיכִים רַחֲמִים, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל דִּין, שֶׁכָּתוּב וְצָבְתָה בִּטְנָהּ וְנָפְלָה יְרֵכָהּ. וְכָתוּב יִתֵּן ה' וְגוֹ'. וְעַל זֶה, וְזֹאת תּוֹרַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים אִם עַל תּוֹדָה יַקְרִיבֶנּוּ.

דף יג.

רִבִּי חִזְקִיָּה הֲוָה יָתִיב קָמֵיהּ דְּרִבִּי יִצְחָק, קָמוּ בְּפַלְגוּת לֵילְיָא לְמִלְעֵי בְּאוֹרַיְיתָא. פָּתַח רִבִּי יִצְחָק וְאָמַר, (תהלים קלד) הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת יְיָ' כָּל עַבְדֵי יְיָ' וְגוֹ', הַאי קְרָא הָא אוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא, וְהָא אִתְּמַר. אֲבָל הַאי שְׁבָחָא הוּא דְּכָל אִינּוּן בְּנֵי מְהֵימְנוּתָא. וּמַאן אִינּוּן בְּנֵי מְהֵימְנוּתָא. אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא, וְיַדְעִין לְיַחֲדָא שְׁמָא קַדִּישָׁא כְּדְקָא יָאוֹת. וּשְׁבָחָא דְּאִינּוּן בְּנֵי מְהֵימְנוּתָא, אִינּוּן דְּקַיְימִין בְּפַלְגוּ לֵילְיָא לְמִלְעֵי (דף י"ג ע"א) בְּאוֹרַיְיתָא וּמִתְדַּבְּקֵי בָּהּ בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, לְשַׁבְּחָא לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמִילֵי דְּאוֹרַיְיתָא.

רַבִּי חִזְקִיָּה הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי יִצְחָק. קָמוּ בַחֲצוֹת הַלַּיְלָה לִלְמֹד תּוֹרָה. פָּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, (תהלים קלד) הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת ה' כָּל עַבְדֵי ה' וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה הֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ הַחֲבֵרִים וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, אֲבָל הַשֶּׁבַח הַזֶּה הוּא שֶׁל כָּל בְּנֵי הָאֱמוּנָה, וּמִי הֵם בְּנֵי הָאֱמוּנָה? אוֹתָם שֶׁמַּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי. וְהַשֶּׁבַח שֶׁל אוֹתָם בְּנֵי הָאֱמוּנָה, אוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְנִדְבָּקִים בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדִבְרֵי תוֹרָה.

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּבַר נָשׁ קָם בְּפַלְגוּת לֵילְיָא לְמִלְעֵי בְּאוֹרַיְיתָא, וְרוּחַ צָפוֹן אִתְעַר בְּפַלְגוּת לֵילְיָא, הַהִיא אַיָּלְתָּא קַיְימָא וּמְשַׁבְּחָא לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּבְשַׁעֲתָא דְּהִיא קַיְימָא, כַּמָּה אֶלֶף, וְכַמָּה רִבְבָן, קַיְימִין עִמָּהּ בְּקִיּוּמַיְיהוּ, וְכֻלְּהוּ שָׁארָן לְשַׁבְּחָא לְמַלְכָּא קַדִּישָׁא.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם קָם בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְרוּחַ צָפוֹן מִתְעוֹרֶרֶת בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, אוֹתָהּ אַיֶּלֶת עוֹמֶדֶת וּמְשַׁבַּחַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּבְשָׁעָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת, כַּמָּה אֲלָפִים וְכַמָּה רְבָבוֹת עוֹמְדִים עִמָּהּ בְּמְקוֹמָם, וְכֻלָּם מַתְחִילִים לְשַׁבֵּחַ אֶת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

הַהוּא מַאן דְּזָכֵי וְקָם בְּפַלְגוּת לֵילְיָא לְמִלְעֵי בְּאוֹרַיְיתָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָצִית לֵיהּ, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ, דְּכְתִיב, (שיר השירים ח) הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי. וְכָל אִינּוּן אוֹכְלוֹסִין לְעֵילָּא, וְכָל בְּנֵי תּוּשְׁבַּחְתָּא דְּמִזְמָרִין לְמַארֵיהוֹן, כֻּלְּהוּ מִשְׁתַּכְּכֵי בְּגִין תּוּשְׁבַּחְתָּא דְּאִינּוּן דְּלָעוּ בְּאוֹרַיְיתָא, וּמַכְרְזִי וְאָמְרֵי, (תהלים קלד) הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת יְיָ' כָּל עַבְדֵי יְיָ'. אִתּוּן שַׁבְּחוּ לְמַלְכָּא קַדִּישָׁא אַתּוּן אַעֲטָרוּ לֵיהּ לְמַלְכָּא.

אוֹתוֹ מִי שָׁזָכָה וְקָם בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְשִׁיב לוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּאֲרוּהָ, שֶׁכָּתוּב (שירח) הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי. וְכָל אוֹתָם אוּכְלוּסִים שֶׁל מַעְלָה וְכָל בְּנֵי הַתִּשְׁבַּחַת שֶׁמְּזַמְּרִים לְרִבּוֹנָם, כֻּלָּם שׂוֹכְכִים בִּשְׁבִיל הַתִּשְׁבַּחַת שֶׁל אוֹתָם שֶׁעָסְקוּ בַּתּוֹרָה, וּמַכְרִיזִים וְאוֹמְרִים: (תהלים קלד) הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת ה' כָּל עַבְדֵי ה'. אַתֶּם בָּרְכוּ אֶת ה', אַתֶּם שַׁבְּחוּ אֶת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, אַתֶּם עַטְּרוּ אֶת הַמֶּלֶךְ.

וְהַהִיא אַיָּלְתָּא מִתְעַטְּרָא בֵּיהּ בְּהַהוּא בַּר נָשׁ, וְקָמַת קָמֵי מַלְכָּא, וְאָמְרַת חָמֵי בְּמַאי בָּרָא אֱלָהִינָא לְקַמְּךָ, בְּמַאי בָּרָא אִתְעָרְנָא לְגַבָּךְ, וּמַאן אִינּוּן דִּשְׁבָחָא כֹּלָּא דִּלְהוֹן קָמֵי מַלְכָּא. הָדָר וְאָמַר, הָעוֹמְדִים בְּבֵית יְיָ' בַּלֵּילוֹת. אִלֵּין אִקְרוֹן עַבְדֵי יְיָ', אִלֵּין אִתְחָזוֹן לְבָרְכָא לְמַלְכָּא. וּבְרִכְתָּא דִּלְהוֹן בְּרִכְתָּא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים קלד) שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת יְיָ' וְגוֹ'. אִתּוּן אִתְחָזוֹן דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא יְתִבְרַךְ עַל יְדֵיכוּ וּבְרִכְתָּא דִּעַל יְדֵיכוּ בְּרִכְתָּא הִיא.

וְאוֹתָהּ הָאַיֶּלֶת מִתְעַטֶּרֶת בְּאוֹתוֹ אָדָם, וְעוֹמֶדֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְאוֹמֶרֶת: רְאֵה בְּאֵיזֶה בֵּן בָּאתִי לְפָנֶיךָ, בְּאֵיזֶה בֵּן הִתְעוֹרַרְתִּי אֵלֶיךָ. וּמִי הֵם שֶׁהַשֶּׁבַח כֻּלּוֹ שֶׁלָּהֶם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ? וְחוֹזֵר וְאוֹמֵר, הָעוֹמְדִים בְּבֵית ה' בַּלֵּילוֹת, אֵלּוּ נִקְרָאִים עַבְדֵי ה', אֵלּוּ רְאוּיִים לְבָרֵךְ אֶת הַמֶּלֶךְ, וּבִרְכָתָם בְּרָכָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת ה' וְגוֹ'. אַתֶּם רְאוּיִים שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ יִתְבָּרֵךְ עַל יְדֵיכֶם, וְהַבְּרָכָה שֶׁעַל יְדֵיכֶם בְּרָכָה הִיא.

שְׁאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ. מַהוּ קֹדֶשׁ. אֲתַר עִלָּאָה, דְּמַבּוּעָא דְנַחֲלָא עָמִיקָא נָפִיק מִנֵּיהּ. דִּכְתִיב, וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת. וְעֵדֶן הוּא דְאִקְרֵי קֹדֶשׁ עִלָּאָה, בְּגִין כַּךְ שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ. וּבַר נָשׁ דְּעָבִיד כֵּן, וְזָכֵי לְהַאי, מַאי קָא מַכְרְזֵי עֲלֵיהּ. יְבָרֶכְךָ יְיָ' מִצִּיּוֹן, אַתְּ תְּבָרֵךְ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מֵאֲתַר דְּאִקְרֵי קֹדֶשׁ עִלָּאָה. וְהוּא יְבָרֵךְ לָךְ מֵאֲתַר דְּאִקְרֵי צִיּוֹן, דְּאַתְּ וּמַטְרוֹנִיתָא תִּתְבָּרְכוּן כַּחֲדָא.

שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ. מַהוּ קֹדֶשׁ? הַמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁמַּעְיַן הַנַּחַל הֶעָמֹק יוֹצֵא מִמֶּנּוּ, שֶׁכָּתוּב וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת. וְעֵדֶן הוּא שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ עֶלְיוֹן, מִשּׁוּם כָּךְ שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ. וְאָדָם שֶׁעוֹשֶׂה כֵּן וְזוֹכֶה לָזֶה, מַה מַּכְרִיזִים עָלָיו? יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן, אַתָּה תְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ עֶלְיוֹן, וְהוּא יְבָרֵךְ אוֹתְךָ מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא צִיּוֹן, שֶׁאַתָּה וְהַגְּבִירָה תִּתְבָּרְכוּ כְּאֶחָד.

כְּמָה דְּזִווּגָא דִּלְכוֹן הֲוָה כַּחֲדָא לְשַׁבְּחָא לְמַלְכָּא. כַּךְ מֵהַהוּא אֲתַר דְּמִתְבָּרְכָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מֵהַהוּא אֲתַר יַזְמִין לָךְ בִּרְכָאן, הֲדָא הוּא דִכְתִיב יְבָרֶכְךָ יְיָ' מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלַם. מַאן הוּא טוּב יְרוּשָׁלַיִם. אִינּוּן בִּרְכָאן דְּנָפְקָא לָהּ מִמַּלְכָּא, עַל יְדֵי דְּהַהוּא דַּרְגָּא קַדִּישָׁא דְּצַדִּיק. וְעַל דָּא, יְבָרֶכְךָ יְיָ' מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלַם, וְכֹלָּא חַד מִלָּה.

כְּמוֹ שֶׁהַזִּוּוּג שֶׁלָּכֶם הָיָה כְּאֶחָד לְשַׁבֵּחַ אֶת הַמֶּלֶךְ, כָּךְ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם יַזְמִין לְךָ בְּרָכוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלַם. מִי הוּא טוּב יְרוּשָׁלַיִם? אוֹתָן מָקוֹם יַזְמִין לְךָ בְּרָכוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלַם. מִי הוּא טוּב יְרוּשָׁלַיִם? אוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת לָהּ מֵהַמֶּלֶךְ עַל יְדֵי אוֹתָהּ דַּרְגַּת צַדִּיק הַקְּדוֹשָׁה. וְעַל כֵּן, יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלַם, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד.

וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ וְגוֹ', וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ שַׁפִּיר, מַהוּ שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל, מַאי קָא בָּעֵי הָכָא עַל יִשְׂרָאֵל. אֶלָּא, בְּגִין דְּאַסְגֵּי שְׁלָמָא לְעֵילָּא, דְּכַד הוּא זָכֵי לְכוּלֵי הַאי, אַסְגֵּי שְׁלָמָא לְעֵילָּא וְתַתָּא. שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל, סְתָם. וְשָׁלוֹם שְׁבָחָא הוּא דְּעִלָּאֵי וְתַתָּאֵי, שְׁבָחָא הוּא דְּכָל עָלְמִין. וּמִלֵּי דְּאוֹרַיְיתָא אַסְגִּיאוּ שְׁלָמָא בְּעָלְמָא, דִּכְתִיב, (תהלים כט) יְיָ' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ' יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם. (ויקרא ד) נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא. רִבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (שיר השירים ב) עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים וְגוֹ', כַּמָּה אִית לְהוּ לִבְנֵי נָשָׁא לְאִזְדַּהֲרָא מֵחוֹבֵיהוֹן, דְּלָא לְמֶחֱטֵי קָמֵי מָאֲרֵיהוֹן, דְּהָא בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא כָּרוֹזָא נָפִיק וְקָארֵי, אִתְעָרוּ בְּנֵי עָלְמָא לְבַיְיכוּ לְקָמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא. אִתְעָרוּ לְאִזְדַּהֲרָא מֵחוֹבַיְיכוּ. אִתְעָרוּ נִשְׁמָתָא קַדִּישָׁא דְּיִהַב בְּגַוַויְיכוּ מֵאֲתַר קַדִּישָׁא עִלָּאָה. וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ וְגוֹ'. וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ - יָפֶה, מַה זֶּה שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל? מַה צָּרִיךְ כָּאן עַל יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁמַּרְבֶּה שָׁלוֹם לְמַעְלָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר הוּא זוֹכֶה לְכָל זֶה, מַרְבֶּה שָׁלוֹם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל, סְתָם. וְהַשָּׁלוֹם הוּא שִׁבְחָם שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, שֶׁבַח הוּא שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְדִבְרֵי תוֹרָה מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (שם כט) ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן ה' יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם. נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (שיר ב) עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים וְגוֹ'. כַּמָּה יֵשׁ לָהֶם לִבְנֵי אָדָם לְהִזָּהֵר מֵחֲטָאֵיהֶם שֶׁלֹּא

לְחֵטְא לִבְנֵי רִבּוֹנָם, שֶׁהֲרֵי בְּכָל יוֹם וְיוֹם יוֹצֵא כְּרוֹז וְקוֹרֵא: הַעִירוּ בְּנֵי הָעוֹלָם אֶת לִבְּכֶם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ! הַעִירוּ לְהִזָּהֵר מֵחֲטָאֵיכֶם! הַעִירוּ אֶת הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּתַּן בְּתוֹכָכֶם מֵהַמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ.

דְּתָנֵינָן, בְּשַׁעֲתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַפִּיק נְשְׁמְתָא לְנַחְתָּא בִּבְנֵי נָשָׁא, אַסְהִיד בָּהּ בְּכַמָּה יְעוּדִין, בְּכַמָּה קַסְטוֹרִין, בְּגִין לְנַטְרָא פִּקּוּדוֹי. וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְּאַעְבָּר לָהּ בְּאֶלֶף וּתְמַנְיָא עָלְמִין לְאִשְׁתַּעְשְׁעָא, וּלְמֶחְמֵי בָּהּ יְקָרָא דְּאִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא. (נפקא) וְקַיְימָא קַמֵּי מַלְכָּא בִּלְבוּשׁ יְקָר, בְּדִיוּקְנָא דְּהַאי עָלְמָא, בִּלְבוּשׁ יְקָר עִלָּאָה אִסְתְּכָלַת בִּיקָרָא דְּמַלְכָּא כָּל יוֹמָא, וְאַעְטַר לָהּ בְּכַמָּה עִטְרִין.

שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁמּוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נְשָׁמָה לְהוֹרִידָהּ לִבְנֵי אָדָם, הוּא מֵעִיד בָּהּ בְּכַמָּה יְעוּדִים, בְּכַמָּה עֲנָשִׁים, כְּדֵי לִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹתָיו. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמַּעֲבִיר אוֹתָהּ בְּאֶלֶף וּשְׁמוֹנָה עוֹלָמוֹת לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ, וְלִרְאוֹת בָּהֶם אֶת כְּבוֹד אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה. (יוצאת) וְעוֹמֶדֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ נִכְבָּד, בִּדְמוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, בִּלְבוּשׁ נִכְבָּד עֶלְיוֹן מִסְתַּכֶּלֶת בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ בְּכָל יוֹם וּמְעַטֶּרֶת אוֹתָהּ בְּכַמָּה עֲטָרוֹת.

דף יג:

בְּשַׁעֲתָא דְּמָטֵי זִמְנָא לְנַחְתָּא לְעָלְמָא, עַבְדַת מָדוֹרָהָא בְּגִנְתָּא דְּעֵדֶן דְּאַרְעָא תְּלָתִין יוֹמִין, לְמֶחְמֵי יְקָרָא דְּמָארֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא, וְסַלְקָא לְאַתְרָהָא לְעֵילָּא, וּבָתַר דָּא נַחְתַּת לְעָלְמָא, (דף י"ג ע"ב) אַעְטָר לָהּ מַלְכָּא קַדִּישָׁא, בְּשִׁבְעָ עִטְרִין, עַד דְּאָתַת וְעָאלַת בְּגוֹ גּוּפָא דְּבַר נָשׁ. וְכַד אִיהִי בְּגוּפָא דְּבַר נָשׁ, וְחָבַת בְּהַאי עָלְמָא, וְאִשְׁתַּדְּלַת בַּחֲשׁוֹכָהָא. אוֹרַיְיתָא תַּוּוהָא עָלָהּ, וְאָמְרַת, וּמַה כָּל יְקָרָא דָּא, וְכָל אַשְׁלְמוּתָא אַשְׁלִים לְנַפְשָׁתָא מַלְכָּא עִלָּאָה, וְהִיא חָבָאת קַמֵּיהּ, נֶפֶשׁ כִּי תֶחְטָא, מַה דִּין הוּא דְּתֶחְטָא.

בְּשָׁעָה שֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ לֵרֵדֶת לָעוֹלָם, הוּא עוֹשֶׂה מְדוֹרָתוֹ בְּגַן עֵדֶן שֶׁל הָאָרֶץ שְׁלֹשִׁים יָמִים, לִרְאוֹת אֶת כְּבוֹד רִבּוֹנָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים, וְעוֹלֶה לִמְקוֹמוֹ לְמַעְלָה, וְאַחַר כָּךְ יוֹרֵדֶת לָעוֹלָם, וְהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ מְעַטֵּר אוֹתָהּ בְּשִׁבְעָ עֲטָרוֹת, עַד שֶׁבָּאָה וְנִכְנֶסֶת לְתוֹךְ גּוּף שֶׁל אָדָם. וּכְשֶׁהִיא בְּגוּף שֶׁל אָדָם וְחוֹטֵאת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּמִתְעַסֶּקֶת בַּחֹשֶׁךְ שֶׁלָּהּ, הַתּוֹרָה תְּמֵהָה עָלֶיהָ וְאוֹמֶרֶת: וּמַה כָּל הַכָּבוֹד הַזֶּה וְכָל הַשְׁלָמוּת שֶׁהִשְׁלִים לְנֶפֶשׁ הַזּוֹ הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וְהִיא חוֹטֵאת לְפָנָיו?! נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא, מַה הַדִּין הוּא שֶׁתֶּחֱטָא?

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, נֶפֶשׁ כִּי תֶחְטָא אַהֲדְרָנָא לִקְרָא עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם, עֵיטָא לְהַאי נֶפֶשׁ לְאִזְדַּהֲרָא מֵחוֹבָהָא, וְתִיתוּב לְאִתְדַּכְּאָה, עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם, עַד שֶׁלֹּא יָפוּחַ יוֹמָא דְּהַאי עָלְמָא, וְיֵיתֵי הַהוּא יוֹמָא תַּקִּיפָא, דְּיִתְבַּע לָהּ מַלְכָּא דִּינָא, לְנַפְקָא מֵהַאי עָלְמָא. וְנָסוּ הַצְּלָלִים, דָּא הוּא רָזָא בֵּין חַבְרַיָּיא דְּקָא אָמְרֵי, דִּבְשַׁעֲתָא דְּמָטֵי זִמְנָא דְּבַר נָשׁ לְנַפְקָא מִן עָלְמָא, צוּלְמָא דְּבַר נָשׁ אִתְעֲבַר מִנֵּיהּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם, עַד דְּלָא יִנְשׁוֹף יוֹמָא לְנַפְקָא מֵהַאי עָלְמָא. וְנָסוּ הַצְּלָלִים, דְּאִתְעֲבַר צוּלְמָא, יְתוּב קַמֵּי מָארֵיהּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא, חֲזַרְנוּ לַכָּתוּב עַד שֶׁיִּפּוּחַ הַיּוֹם. הָעֵצָה לַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ לְהִזָּהֵר מֵחֲטָאֶיהָ וְתָשׁוּב לְהִטָּהֵר - עַד שֶׁיִּפּוּחַ הַיּוֹם, עַד שֶׁלֹּא יִפּוּחַ הַיּוֹם שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְיָבֹא אוֹתוֹ הַיּוֹם הַקָּשֶׁה שֶׁיִּתְבָּעֲנָה הַמֶּלֶךְ דִּין לְצֵאת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. וְנָסוּ הַצְּלָלִים - זֶהוּ סוֹד שֶׁאוֹמְרִים בֵּין הַחֲבֵרִים, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל אָדָם לְצֵאת מִן הָעוֹלָם, צֶלֶם הָאָדָם מַעֲבָר מִמֶּנּוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עַד שֶׁיִּפּוּחַ הַיּוֹם, טֶרֶם שֶׁיִּנְשׁוֹף הַיּוֹם לְצֵאת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. וְנָסוּ הַצְּלָלִים, שֶׁיַּעֲבֹר הַצֶּלֶם, יָשׁוּב לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ.

רִבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, תְּרֵין צוּלְמִין אִית לֵיהּ לְבַר נָשׁ כַּד אִיהוּ בְּקִיּוּמֵיהּ, חַד רַבְרְבָא, וְחַד זְעֵירָא, דִּכְתִּיב הַצְּלָלִים, תְּרֵי. וְכַד מִשְׁתַּכְחֵי כַּחֲדָא, כְּדֵין הוּא בַּר נָשׁ בְּקִיּוּמֵיהּ. וְעַל דָּא, וְנָסוּ הַצְּלָלִים כְּתִיב. כְּדֵין בְּעֵי בַּר נָשׁ לְאִסְתַּכְּלָא בְּעוֹבָדוֹי, וּלְתַקָּנָא לוֹן קֳמֵי מָארֵיהּ, וְיוֹדֵי עֲלַיְיהוּ. בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִקְרֵי רַחוּם וְחַנּוּן, וּמְקַבֵּל לְאִינּוּן דְּתָבִין קֳמֵיהּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, שְׁנֵי צְלָמִים יֵשׁ לָאָדָם כְּשֶׁהוּא בְקִיּוּמוֹ, אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן, שֶׁכָּתוּב הַצְּלָלִים, שְׁנַיִם. וּכְשֶׁנִּמְצָאִים כְּאֶחָד, אָז הָאָדָם בְּקִיּוּמוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב וְנָסוּ הַצְּלָלִים. אָז צָרִיךְ אָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּמַעֲשָׂיו וּלְתַקְּנָם לִפְנֵי אֲדוֹנוֹ וְיוֹדֶה עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא רַחוּם וְחַנּוּן, וּמְקַבֵּל אֶת אוֹתָם שֶׁשָּׁבִים לְפָנָיו.

וְדָא הוּא עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים, דְּכֵיוָן דְּאִינּוּן צְלָלִים מִתְעַבְּרָן מִנַּיהּ, וְאִיהוּ תָּפִיס בְּקוֹלְרָא, תְּשׁוּבָה הִיא אֲבָל לָא מְעַלְיָא כָּל כַּךְ כְּזִמְנָא דְּקָאִים אִיהוּ בְּקִיּוּמֵיהּ. וּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא אַכְרִיז וְאָמַר, (קהלת יב) וּזְכוֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְּחוּרוֹתֶיךָ עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה וְגוֹ'.

וְזֶהוּ עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאוֹתָם צְלָלִים עֲבָרוּ מִמֶּנּוּ וְהוּא תָּפוּס בְּקוֹלְרָא, זוֹ תְּשׁוּבָה, אֲבָל לֹא כָּל כַּךְ מְעֻלֶּה כְּמוֹ בִּזְמַן שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ. וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ מַכְרִיז וְאוֹמֵר, (קהלת יב) וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְּחוּרוֹתֶיךָ עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה וְגוֹ'.

וְעַל דָּא עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם, דְּבָעֵי בַּר נָשׁ לְאַתְקָנָא עוֹבָדוֹי. דְּכַד מָטוּן יוֹמוֹי לְאִסְתַּלְקָא מִן עָלְמָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא תּוֹהֵא עָלֵיהּ, וְאוֹמֵר, וְנֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה, וְהָא אוֹמֵינָא לֵהּ בְּאוֹמָאָה דִּשְׁמִי דְּלָא לְשַׁקְּרָא בִּי, וְאַסְהֲדִית בָּהּ כַּד נַחְתַּת לְעָלְמָא, וְהוּא עַד וַדַּאי, מִכָּמָּה זְמָנִין דְּאַסְהֲדִית בָּהּ, לְנַטְרָא פִּקּוּדֵי. בְּגִין כַּךְ הוֹאִיל וּבַר נָשׁ הוּא עַד, בְּשַׁעֲתָא דְּיֵיתוּב קֳמֵי מַלְכָּא, אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע. אוֹ רָאָה, אִינּוּן חוֹבִין דְּעָבַד וְאִסְתְּכַל בָּהּ. אוֹ יָדָע בְּבֵירוּרָא דְּמִלָּה דְּעָבַר עַל פִּקּוּדָא דְּמָארֵיהּ, אִם לֹא רָאָה, אֵינּוּן חוֹבִין דְּעָבַד וְאִסְתְּכַל בָּהּ. אוֹ יָדַע בְּבֵירוּרָא דְּמִלָּה דְּעָבַר עַל פִּקּוּדָא דְּמָארֵיהּ, אִם לֹא יַגִּיד, אִם לֹא יוֹדֵי עֲלַיְיהוּ קֳמֵי מָארֵיהּ (מה כתיב) כַּד יִפּוֹק מֵהַאי עָלְמָא, וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ. וְכַד יִשָּׂא עֲוֹנוֹ, הֵיאַךְ פַּתְחִין לֵיהּ פִּתְחָא, וְהֵיאַךְ יְקוּם קֳמֵי מָארֵיהּ, וְעַל דָּא נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא כְּתִיב. (ויקרא ד) נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא. רִבִּי אַבָּא פָּתַח, (תהלים מד) כָּל זֹאת בָּאַתְנוּ וְלֹא שְׁכַחֲנוּךָ וְלֹא שִׁקַּרְנוּ בִּבְרִיתֶךָ. כָּל זֹאת בָּאַתְנוּ, כָּל אִלֵּין בָּאוּ עָלֵינוּ מִבָּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא כָּל דִּינִין דְּלֵעֵילָּא אָתוּ עָלָנָא. וְלֹא שְׁכַחֲנוּךָ, וְלָא אַנְשֵׁינָא מִילּוֹלֵי אוֹרָיְיתָךְ. מִכָּאן אוֹלִיפְנָא, כָּל מַאן דְּאַנְשֵׁי מִלּוֹלֵי אוֹרָיְיתָא, וְלָא בָּעֵי לְמִלְעֵי בָּהּ, כְּאִלּוּ אַנְשֵׁי לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּהָא אוֹרָיְיתָא כֻּלָּהּ שְׁמָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הֲוִי.

וְעַל זֶה עַד שֶׁיְּפוּחַ הַיּוֹם, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְתַקֵּן מַעֲשָׂיו. שֶׁכְּשֶׁמַּגִּיעִים יָמָיו לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹהֶה עָלָיו וְאוֹמֵר, וְנֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה, וַהֲרֵי הִשְׁבַּעְתִּי אוֹתָהּ בִּשְׁבוּעָה שֶׁל שְׁמִי שֶׁלֹּא לְשַׁקֵּר בִּי, וְהַעֲדָתִי בָהּ כְּשֶׁיָּרְדָה לָעוֹלָם, וְהוּא עֵד וַדַּאי, מִכְּמָה פְּעָמִים שֶׁהַעֲדָתִי בָהּ לִשְׁמֹר מִצְוֹתַי. לָכֵן, הוֹאִיל וְהָאָדָם הוּא עֵד, בְּשָׁעָה שֶׁיְּשׁוּב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ - אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע. אוֹ רָאָה אוֹתָם חֲטָאִים שֶׁעָשָׂה וְהִתְבּוֹנֵן בָּהֶם. אוֹ יָדָע בְּבֵרוּר הַדָּבָר שֶׁעָבַר עַל מִצְוֹת רִבּוֹנוֹ. אִם לוֹא יַגִּיד - אִם לֹא יוֹדֶה עֲלֵיהֶם לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ (מה כתוב) כְּשֶׁיֵּצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, וְנִשָּׂא עֲוֹנוֹ. וּכְשֶׁיִּשָּׂא עֲוֹנוֹ, אֵיךְ יִפְתְּחוּ לוֹ פֶּתַח וְאֵיךְ יַעֲמֹד לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, וְעַל זֶה נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא כָּתוּב. נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (תהלים מד) כָּל זֹאת בָּאַתְנוּ וְלֹא שְׁכַחֲנוּךָ וְלֹא שִׁקַּרְנוּ בִּבְרִיתֶךָ. כָּל זֹאת בָּאַתְנוּ, הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּל אֵלּוּ בָּאוּ עָלֵינוּ! אֶלָּא כָּל הַדִּינִים שֶׁלְּמַעְלָה בָּאוּ עָלֵינוּ. וְלֹא שְׁכַחֲנוּךָ, וְלֹא שָׁכַחְנוּ דִּבְרֵי תוֹרָתֶךָ. מִכָּאן לָמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁשּׁוֹנֶה דִּבְרֵי תוֹרָה וְלֹא רוֹצֶה לַעֲסֹק בָּהּ, כְּאִלּוּ שָׁכַח אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי כָּל הַתּוֹרָה הִיא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְלֹא שִׁקַּרְנוּ בִּבְרִיתֶךָ, דְּכָל מַאן דְּמְשַׁקֵּר בֵּיהּ בְּהַאי אָת קַיְימָא קַדִּישָׁא דְּרָשִׁים בֵּיהּ, כְּאִלּוּ מְשַׁקֵּר בִּשְׁמָא דְּמַלְכָּא, בְּגִין דִּשְׁמָא דְּמַלְכָּא אִתְרְשִׁים בֵּיהּ בְּבַר נָשׁ. וּקְרָא אָחֳרָא אוֹדֵי בֵּיהּ בְּהַאי קְרָא, דִּכְתִיב, (תהלים מד) אִם שָׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ וַנִּפְרוֹשׂ כַּפֵּינוּ לְאֵל זָר. אִם שָׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר ולא שָׁכַחְנוּךָ (ודא היא אורייתא דאיהו שם אלהינו). וַנִּפְרוֹשׂ כַּפֵּינוּ לְאֵל זָר, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, וְלֹא שִׁקַּרְנוּ בִּבְרִיתֶךָ. וְכוּלָּא חַד מִלָּה. מַאי שִׁקְרָא הָכָא. דְּפָרִישׂ כַּפָּיו לְרִשׁוּתָא אָחֳרָא, וּמְשַׁקֵּר בְּהַאי בְּרִית. וְעַל דָּא אוֹרַיְיתָא אֲחִידַת בְּהַאי, דְּכָל מַאן דְּנָטִיר הַאי בְּרִית, כְּאִלּוּ נָטִיר אוֹרַיְיתָא כֻּלָּהּ, וּמַאן דְּמְשַׁקֵּר בְּהַאי, כְּאִלּוּ מְשַׁקֵּר בְּאוֹרַיְיתָא כֻּלָּהּ.

וְלֹא שִׁקַּרְנוּ בִּבְרִיתֶךָ, שֶׁכָּל מִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בִּבְרִית הַקֹּדֶשׁ הַזּוֹ שֶׁרְשׁוּמָה בּוֹ, כְּאִלּוּ שֶׁמְּשַׁקֵּר בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, מֹשׁוּם שֶׁשְּׁמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ רָשׁוּם בְּאָדָם. וּמִקְרָא אַחֵר מוֹדֶה לַכָּתוּב הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (שם) אִם שָׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ וַנִּפְרֹשׂ כַּפֵּינוּ לְאֵל זָר. אִם שָׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא שָׁכַחְנוּךָ (וזוהי התורה שהיא שם אלהינו). וַנִּפְרֹשׂ כַּפֵּינוּ לְאֵל זָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא שִׁקַּרְנוּ בִּבְרִיתֶךָ. וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד. מָה הַשֶּׁקֶר כָּאן? שֶׁפָּרַשׂ כַּפָּיו לְרִשׁוּת אַחֶרֶת וּמְשַׁקֵּר בַּבְּרִית הַזּוֹ, וְלָכֵן הַתּוֹרָה אוֹחֶזֶת בָּזֶה. שֶׁכָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ כְּאִלּוּ שָׁמַר אֶת כָּל הַתּוֹרָה, וּמִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בָּזֶה כְּאִלּוּ מְשַׁקֵּר בְּכָל הַתּוֹרָה.

דף יד.

תָּא חֲזִי, אַבְרָהָם עַד לָא אִתְגְּזַר, הָא לָא אִתְמַר דְּאִיהוּ נָטִיר אוֹרַיְיתָא, כֵּיוָן דְּאִתְגְּזַר מַה כְּתִיב, (בראשית כו) עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקוֹלִי וַיִּשְׁמוֹר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתָי. וְכוּלָּא בְּגִין דְּאִתְגְּזַר, אִתְרְשִׁים בֵּיהּ רְשִׁימָא קַדִּישָׁא, וְנָטִיר לֵיהּ כְּדְקָא יָאוֹת, סָלִיק לֵיהּ כְּאִלּוּ נָטַר אוֹרַיְיתָא כֻּלָּהּ. יִצְחָק (דף י"ד ע"א) אוּף הָכִי כְּתִיב, (בראשית יז) וְאֶת בְּרִיתִי אָקִים אֶת יִצְחָק. וְעַל דָּא אוֹרַיְיתָא אִקְרֵי בְּרִית.

בֹּא רְאֵה, טֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם הֲרֵי לֹא נֶאֱמַר שֶׁהוּא שָׁמַר אֶת הַתּוֹרָה. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל מַה כָּתוּב? (בראשית כו) עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתָי. וְהֵכֹל מִשּׁוּם שֶׁנִּמּוֹל וְנִרְשַׁם בּוֹ הָרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ וְשָׁמַר אוֹתוֹ כָּרָאוּי, מַעֲלֶה עָלָיו כְּאִלּוּ שָׁמַר אֶת כָּל הַתּוֹרָה. אַף בִּיצְחָק כָּתוּב, (בראשית יז) וְאֶת בְּרִיתִי אָקִים אֶת יִצְחָק. וְעַל זֶה נִקְרֵאת הַתּוֹרָה בְּרִית.

תָּא חֲזֵי, יוֹסֵף בְּגִין דְּנָטַר לֵיהּ לְהַאי בְּרִית, וְלָא בָּעָא לְשַׁקְּרָא בֵּיהּ, זָכָה לִיקָרָא בְּהַאי עָלְמָא, וְלִיקָרָא לְעָלְמָא דְּאָתֵי. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַשְׁרֵי שְׁמֵיהּ בְּגַוֵיהּ, דִּכְתִיב, (תהלים פא) עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ. וְזָכָה לְבִרְכָתָא דְּהַאי עָלְמָא, וּלְבִרְכָתָא דְּעָלְמָא דְּאָתֵי.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף שָׁמַר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ וְלֹא רָצָה לְשַׁקֵּר בָּהּ, זָכָה לְכָבוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה וּלְכָבוֹד בָּעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִשְׁרָה אֶת שְׁמוֹ בְּתוֹכוֹ, שֶׁכָּתוּב (תהלים פא) עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ. וְזָכָה לִבְרַכַת הָעוֹלָם הַזֶּה וּלְבִרְכַת הָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רִבִּי יִצְחָק, כְּתִיב (דברים לג) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וְגוֹ'. יוֹסֵף בְּגִין דְּנָטַר לְהַאי בְּרִית, זָכָה בְּשׁוֹר, דְּאִיהוּ קַדְמָאָה לְקָרְבָּנָא. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יְהוּדָה, אִי הָכִי אֲמַאי אִתְבָּרַךְ בְּמִלָּה דְּאִיהִי שְׁמָאלָא, בִּימִינָא מִבָּעֵי לֵיהּ, דְּהָא כְּתִיב (יחזקאל א) וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאל. אָמַר לֵיהּ בְּגִין דְּיָגִין עַל חוֹבֵי דְּיַרְבְעָם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב (דברים לג) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וְגוֹ'. מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף שָׁמַר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, זָכָה בְּשׁוֹר, שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לְקָרְבָּן. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, לָמָּה הִתְבָּרַךְ בְּדָבָר שֶׁהוּא שְׂמֹאל? בְּיָמִין הָיָה צָרִיךְ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (יחזקאל א) וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאל. אָמַר לוֹ, כְּדֵי שֶׁיָּגֵן עַל חֲטָאֵי יָרָבְעָם.

אָמַר לֵיהּ, רָזָא אוֹלִיפְנָא בְּהַאי קְרָא, דְּכֵיוָן דְּיוֹסֵף נָטַר לֵיהּ לְהַאי בְּרִית, דְּהַאי בְּרִית אָחִיד בִּתְרֵין דַּרְגִּין, וְאִינּוּן תְּרֵין דַּרְגִּין לְעֵילָּא, בִּשְׂמָהָן אִתְקְרוּן. וְאוֹלִיפְנָא בְּפָרָשַׁת פָּרָה אֲדוּמָּה, דְּהַאי פָּרָה חַד דַּרְגָּא מֵאִינּוּן תְּרֵין דַּרְגִּין עִלָּאִין הֲוֵי, וְזוּוְגָא דְּפָרָה שׁוֹר אִקָּרֵי, וְדָא הוּא בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וְקַרְנֵי רְאֵם קַרְנָיו הָדָר לוֹ וּדַאי. וְלָאו הַאי כְּשׁוֹר דְּעָלְמָא, אֶלָּא וְקַרְנֵי רְאֵם קַרְנָיו. קַרְנָא עִלָּאָה הוּא עַל כָּל אֲחָרָנִין, וְעַל דָּא בָּהֶם עַמִּים יְנַגַּח יַחְדָּיו אַפְסֵי אָרֶץ.

אָמַר לוֹ, סוֹד לְמַדְנוּ בַּכָּתוּב הַזֶּה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁיּוֹסֵף שָׁמַר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, שֶׁהַבְּרִית הַזּוֹ אֲחוּזָה בִּשְׁתֵּי דְּרָגוֹת, וְאוֹתָן שְׁתֵּי דְּרָגוֹת לְמַעְלָה נִקְרְאוּ בְּשֵׁמוֹת. וְלִמַּדְנוּ בְּפָרָשַׁת פָּרָה אֲדֻמָּה, שֶׁהַפָּרָה הַזּוֹ הִיא דַּרְגָּא אַחַת מֵאוֹתָן שְׁתֵּי דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְהַזִּוּוּג שֶׁל פָּרָה נִקְרָא שׁוֹר, וְזֶהוּ בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וְקַרְנֵי רְאֵם קַרְנָיו. הָדָר לוֹ וַדַּאי. וְלֹא כְּמוֹ הַשּׁוֹר הַזֶּה שֶׁל הָעוֹלָם, אֶלָּא וְקַרְנֵי רְאֵם קַרְנָיו. קֶרֶן עֶלְיוֹנָה הִיא עַל כָּל הָאֲחֵרוֹת, וְעַל כֵּן - בָּהֶם עַמִּים יְנַגַּח יַחְדָּיו אַפְסֵי אָרֶץ.

אָמַר רִבִּי אַבָּא, מַשְׁמַע, דְּכָל מַאן דְּנָטַר לְהַאי אָת רְשִׁימָא קַדִּישָׁא, אִינּוּן תְּרֵין דַּרְגִּין עִלָּאִין אִתְקַשְּׁרָן בֵּיהּ. לְנַטָּרָא לֵיהּ בְּכֹלָּא, וּלְאַעְטָרָא לֵיהּ בִּיקָרָא עִלָּאָה. וְעַל דָּא זָכָה בִּתְרֵין (לך לך צ"ג) מַלְכוּ. חַד הוּא. וְחַד בְּנוֹ. דְּכֵיוָן דִּשְׁלִמֹה מַלְכָּא אִתְדַּבַּק בְּנָשִׁים נָכְרִיּוֹת, אִתְיְהִיב מַלְכוּתָא לְיָרָבְעָם, וְעַל דָּא בְּרִית חֲבִיב מִכֹּלָּא.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מַשְׁמַע שֶׁכָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת אוֹת הָרִשָּׁם הַקָּדוֹשׁ, אוֹתָן שְׁתֵּי דַּרְגּוֹת עֶלְיוֹנוֹת נִקְשָׁרוֹת בּוֹ, לְשָׁמְרוֹ אוֹתוֹ בְּכֹל וּלְעַטְרוֹ בְּכָבוֹד עֶלְיוֹן, וְלָכֵן זָכָה בִּשְׁתֵּי מַלְכֻיּוֹת - אַחַת הוּא, וְאַחַת בְּנוֹ. שֶׁבֵּיוָן שֶׁשָּׁלְמָה הַמֶּלֶךְ נִדְבַּק בְּנָשִׁים נָכְרִיּוֹת, נִתְּנָה הַמַּלְכוּת לְיָרְבָעָם, וְלָכֵן הַבְּרִית חֲבִיבָה מֵהַכֹּל.

בְּגִין כַּךְ אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, הַאי בַּר נָשׁ דְּאוֹלִיד בַּר, אִתְקְשַׁר בִּשְׁכִינְתָּא, דְּהִיא פִּתְחָא דְּכָל פִּתְחִין (ס"א והאי רביא דאתגזר אתקשר בשכינתא, דהיא פתחא דכל כתרין) עִלָּאִין, פִּתְחָא דְּאִתְקְשָׁר בִּשְׁמָא קַדִּישָׁא. (דאמר רבי שמעון) וְהַהוּא דְּמָא דְּנָפִיק מֵהַהוּא רַבְיָא, נָטִיר קְמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּבְשַׁעֲתָא דְּדִינִין מִתְעָרִין בְּעָלְמָא, אַשְׁגַּח קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּהַהוּא דָּמָא, וְשֵׁזִיב עָלְמָא. וּבְגִין כַּךְ כְּתִיב (בראשית יז) וּבֶן שְׁמֹנַת יָמִים יִמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר. וּכְתִיב (תהלים צ) וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמֹנִים שָׁנָה. וְכֹלָּא בְּחַד מַתְקְלָא סַלְקָא.

מְשׁוּם כָּךְ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָאָדָם הַזֶּה שֶׁמּוֹלִיד בֵּן, נִקְשָׁר לַשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא הַפֶּתַח שֶׁל כָּל הַפְּתָחִים (והתינוק הזה שנמול, נקשר בשכינה, שהיא פתח של כל הכתרים) הָעֶלְיוֹנִים, הַפֶּתַח שֶׁנִּקְשָׁר בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. (שאמר רבי שמעון) וְאוֹתוֹ דָּם שֶׁיּוֹצֵא מֵאוֹתוֹ תִּינוֹק שָׁמוּר לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבְשָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרְרִים דִּינִים בָּעוֹלָם, מַשְׁגִּיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ דָּם וּמַצִּיל אֶת הָעוֹלָם. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (בראשית יז) וּבֶן שְׁמֹנַת יָמִים יִמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר. וְכָתוּב (תהלים צ) וְאִם בִּגְבוּרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה. וְהַכֹּל עוֹלֶה בְּמִשְׁקָל אֶחָד.

תְּאַנָא בְּהַהוּא דְּמָא, זַכֵּי עָלְמָא לְאִתְבַּסְּמָא בְּחֶסֶד, וְקַיְימִין כֻּלְּהוּ עָלְמִין, דִּכְתִיב, (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְגוֹ'. אִם לֹא בְּרִיתִי תִּינַח. יוֹמָם וָלַיְלָה לָמָּה. שְׁנֵינוּ, בְּאוֹתוֹ הַדָּם זוֹכֶה הָעוֹלָם לְהִתְבַּשֵּׂם בְּחֶסֶד, וְכָל הָעוֹלָמוֹת עוֹמְדִים, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְגוֹ'. אִם לֹא בְּרִיתִי מֵילָא, אֶבָל לָמָּה יוֹמָם וָלָיְלָה?

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, תָּנֵינָן תְּרֵין כִּתְרִין אִתְאַחֲדָן כַּחֲדָא, וְאִינּוּן פִּתְחָא דְּכָל שְׁאָר כִּתְרִין, וְתָאנָא, חַד דִּינָא, וְחַד רַחֲמֵי, וּמִתְבַּסְּמָאן דָּא בְּדָא, דְּכַר וְנוּקְבָא. (ס"א ותאנא חד דכר וחד נוקבא, חד דינא, וחד רחמי) בְּסִטְרָא דְּדָכוּרָא שַׁרְיָא חֶסֶד. (לך לך צ"ד) בְּסִטְרָא דְּנוּקְבָא שַׁרְיָא דִּינָא. (ובגין כך) חַד חִוָּורָא וְחַד סוּמָקָא. וּבְגִין לְאִתְבַּסְּמָא דָּא בְּדָא, (בגין כך) מִתְקַשְּׁרָן דָּא בְּדָא. וְהַאי בְּרִית אָחִיד בְּהוּ בְּיוֹמָם וָלָיְלָה, בְּדִינָא וְחֶסֶד. בְּדִינָא בְּקַדְמִיתָא. וּלְבָתַר שַׁרְיָא בֵּיהּ בְּחֶסֶד, וְאִתְבְּסָם בְּכֹלָּא. וְדָא הוּא בְּרִית דְּאִקְרֵי יוֹמָם וָלָיְלָה, דְּאָחִיד בְּתַרְוַויְיהוּ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שְׁנֵי כְתָרִים מִתְאַחֲדִים כְּאֶחָד וְהֵם הַפֶּתַח שֶׁל כָּל הַכְּתָרִים, וְשָׁנִינוּ, אֶחָד דִּין וְאֶחָד רַחֲמִים, וּמִתְבַּשְּׂמִים זֶה עִם זֶה, זָכָר וּנְקֵבָה. (ושנינו, אחד זכר ואחד נקבה, אחד דין ואחד רחמים). בְּצַד הַזָּכָר שָׁרוּי חֶסֶד, וּבְצַד הַנְּקֵבָה שָׁרוּי דִּין. (ומשום כך) אֶחָד לְבָן וְאֶחָד אָדֹם. וּכְדֵי לְהִתְבַּשֵּׂם זֶה עִם זֶה, (משום כך) הֵם מִתְקַשְּׁרִים זֶה בָּזֶה. וְהַבְּרִית הַזּוֹ אוֹחֶזֶת בָּהֶם בְּיוֹמָם וְלַיְלָה, בְּדִין וְחֶסֶד. בְּדִין בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ שׁוֹרֶה בְּחֶסֶד, וּמִתְבַּשֵּׂם בַּכֹּל. וְזוֹהִי הַבְּרִית שֶׁנִּקְרֵאת יוֹמָם וְלַיְלָה, שֶׁאוֹחֶזֶת בִּשְׁנֵיהֶם.

וּמַאן דְּזָכֵי לְנַטְרָא לְהַאי בְּרִית כְּדְקָא יְאוֹת, וְלָא חָטֵי בֵּיהּ כָּל יוֹמוֹי, אִתְיְהִיד בְּהוּ בְּיוֹמָם וָלַיְלָה. וְזָכֵי לְתַרֵין עָלְמִין, עָלְמָא דָּא וְעָלְמָא דְּאָתֵי. וְעַל דָּא אִקְרֵי אַבְרָהָם שְׁלִים, דִּכְתִיב, (בראשית יז) הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וְהְיֵה תָּמִים, וְאֵימָתַי אִקְרֵי שְׁלִים. כַּד זָכָה בְּתַרְוַויְיהוּ, בְּיוֹמָם וָלַיְלָה. דִּכְתִיב, (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה יְיָ' חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי. וְתַרְוַויְיהוּ אַחֲסִין אַבְרָהָם. וְלָא אִתְקַיְימָא בֵּיהּ חֶסֶד בְּקִיּוּמָא שְׁלִים, עַד דְּאִתְגְּזַר. כֵּיוָן דְּאִתְגְּזַר, אִתְקַיְים בֵּיהּ, וְזָכָה לְתַרְוַויְיהוּ, וְאִקְרֵי שְׁלִים.

וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת אוֹת הַבְּרִית הַזּוֹ כָּרָאוּי וְלֹא חוֹטֵא בָּהּ כָּל יָמָיו, הוּא אוֹחֵז בְּיוֹמָם וְלַיְלָה, וְזוֹכֶה לִשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא. וְלָכֵן אַבְרָהָם נִקְרָא שָׁלֵם, שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָּמִים. וְאֵימָתַי נִקְרָא שָׁלֵם? כְּשֶׁזָּכָה בִּשְׁנֵיהֶם, בְּיוֹמָם וָלַיְלָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי. וּשְׁנֵיהֶם יָרַשׁ אַבְרָהָם, וְלֹא הִתְקַיֵּם בּוֹ הַחֶסֶד בְּקִיּוּם שָׁלֵם עַד שֶׁנִּמּוֹל. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, הִתְקַיֵּם בּוֹ וְזָכָה לִשְׁנֵיהֶם, וְנִקְרָא שָׁלֵם.

כְּמָה דְּתָנֵינָן דִּכְתִיב, (בראשית יח) וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם. פֶּתַח הָאֹהֶל, דָּא הוּא כְּתָרָא עֶשְׂרָאָה דְּמַלְכָּא, דְּאִיהוּ פִּתְחָא לְכָל מַשְׁכְּנָא קַדִּישָׁא דִּשְׁאָר כְּתָרִין, וּקְרָיִיהּ דָּוִד מַלְכָּא (להאי) פִּתְחָא (נ"א צדק), דִּכְתִיב, (תהלים קיח) פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק, וּכְתִיב זֶה הַשַּׁעַר לַיְיָ'. כְּחֹם הַיּוֹם. כַּד נָהֲרָא נְהִירוּ דְּחֶסֶד, חוּלַק עַדְבֵּיהּ, כְּמָה דְּיָתִיב בְּהַאי, יָתִיב בְּהַאי. אֵימָתַי אִתְקַיְימוּ בֵּיהּ, כַּד אִתְגְּזַר. וּבְגִין כַּךְ אִקְרֵי בְּרִית יוֹמָם וָלַיְלָה. תָּאנָא כְּתִיב, (שמות יב) וּפָסַח יְיָ' עַל הַפֶּתַח. מַאי וּפָסַח יְיָ' עַל הַפֶּתַח. דְּשַׁרְיָא עַל הַאי פִּתְחָא חֶסֶד, לְאִתְבַּסָּמָא. וּבְגִינֵי כַּךְ וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁחִית וְגוֹ'.

כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית יח) וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם. פֶּתַח הָאֹהֶל, זֶהוּ הַכֶּתֶר הָעֲשִׂירִי שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁהִיא פֶּתַח לְכָל הַמִּשְׁכָּן הַקָּדוֹשׁ שֶׁל שְׁאָר הַכִּתְרִים, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ קוֹרֵא (לזה) פֶּתַח (צדק), שֶׁכָּתוּב (תהלים קיח) פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק, וְכָתוּב זֶה הַשַּׁעַר לַה'. כְּחֹם הַיּוֹם, כְּשֶׁמֵּאִיר הָאוֹר שֶׁל הַחֶסֶד, חֵלֶק גּוֹרָלוֹ, כְּמוֹ שֶׁיָּשַׁב בָּזֶה - יָשַׁב בָּזֶה. מָתַי הִתְקַיְּמוּ בוֹ? כְּשֶׁנִּמּוֹל, וְלָכֵן נִקְרֵאת בְּרִית יוֹמָם וָלַיְלָה. שֶׁנִּינוּ, כָּתוּב (שמות יב) וּפָסַח ה' עַל הַפֶּתַח. מַה זֶּה וּפָסַח ה' עַל הַפֶּתַח? שֶׁשּׁוֹרֶה עַל הַפֶּתַח הַזֶּה חֶסֶד לְהִתְבַּשֵּׂם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁחִית וְגוֹ'.

דף יד:

אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, הָא תְּנֵינָן, גֵּיוֹרָא כַּד אִתְגְּזַר וְעָיֵיל תְּחוֹת גַּדְפֵּי דִּשְׁכִינְתָּא, אִקְרֵי גֵּר צֶדֶק וְלָא יַתִּיר, גֵּר צֶדֶק וַדַּאי, זָכֵי לְמֵיעַל בְּהַהוּא (דף י"ד ע"ב) כְּתָרָא דְּצֶדֶק וְאַת אֲמַרְתְּ יוֹמָם וָלַיְלָה דְּזָכוּ לְתַרְוַויְיהוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֲרֵי שָׁנִינוּ, כְּשֶׁהַגֵּר נִמּוֹל וְנִכְנַס תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, הוּא נִקְרָא גֵּר צֶדֶק וְלֹא יוֹתֵר, גֵּר צֶדֶק וַדַּאי, זוֹכֶה לְהִכָּנֵס לְאוֹתוֹ כֶּתֶר שֶׁל צֶדֶק, וְאַתָּה אוֹמֵר יוֹמָם וָלַיְלָה שֶׁזָּכוּ לִשְׁנֵיהֶם?

אָמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר בְּרִי, לָא דָּמֵי מַאן דְּאָתֵי מִשָּׁרְשָׁא קַדִּישָׁא, וּמִגַּוְוָעָא דְּקִשׁוֹט, לְמַאן דְּאָתֵי מִגַּוְוָעָא בִּישָׁא, וּמִשָּׁרְשָׁא דְּגַעֲלֵי בִּישִׁין תַּקִּיפִין. בְּיִשְׂרָאֵל כְּתִיב בְּהוּ, (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלֹּה זֶרַע אֱמֶת. בְּאוּמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה כְּתִיב (יחזקאל כג) אֲשֶׁר בְּשַׂר חֲמוֹרִים בְּשָׂרָם וְזִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר בְּנִי, אֵינוֹ דּוֹמֶה מִי שֶׁבָּא מִשֹּׁרֶשׁ קָדוֹשׁ וּמִגַּוְוָעָא אֱמֶת, לְמִי שֶׁבָּא מִגַּוְוָעָא רַע וּמִשֹּׁרֶשׁ שֶׁל גְּעֲלִים רָעִים קָשִׁים. בְּיִשְׂרָאֵל כָּתוּב בָּהֶם, (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלֹּה זֶרַע אֱמֶת. בְּאֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה כָּתוּב, (יחזקאל כג) אֲשֶׁר בְּשַׂר חֲמוֹרִים בְּשָׂרָם וְזִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם.

וּבְגִין כַּךְ, יִשְׂרָאֵל קַדִּישִׁין זַרְעָא דִּקְשׁוֹט, גִּזְעָא דְּאִתְבְּסָמוּ בְּטוּרָא דְּסִינַי, וְאִתְפְּסַק מִנַּיְיהוּ כָּל זוּהֲמָא, כֻּלְּהוּ מִתְבַּסְּמִין, וְכֻלְּהוּ עַיְילֵי בְּקַיְימָא קַדִּישָׁא דְּיוֹמָם וְלַיְלָה, לְמֶהֱוֵי שְׁלֵמִים בְּכֹלָּא. אֲבָל בְּאוּמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, קַשְׁיָא לְמֶעְבַּר מִנַּיְיהוּ זוּהֲמָא, וַאֲפִילּוּ עַד ג' דָּרִין. וּבְגִין כַּךְ גֵּר צֶדֶק. וְדַאי.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים זֶרַע שֶׁל אֱמֶת, גֶּזַע שֶׁהִתְבַּשְּׂמוּ בְּהַר סִינַי וּפָסְקָה מֵהֶם כָּל הַזֻּהֲמָה, כֻּלָּם מִתְבַּשְּׂמִים, וְכֻלָּם נִכְנָסִים בַּפְּרִית הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל יוֹמָם וְלַיְלָה לִהְיוֹת שְׁלֵמִים בַּכֹּל. אֲבָל בְּאֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה קָשֶׁה לְהַעֲבִיר מֵהֶם אֶת הַזֻּהֲמָה, וַאֲפִלּוּ עַד שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת. וּמִשּׁוּם כָּךְ שְׁנִינוּ, טוֹב שֶׁבְּעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְכוּ', וּמִשּׁוּם כָּךְ גֵּר צֶדֶק וַדַּאי.

דְּאָמַר רַב הַמְנוּנָא סָבָא, אוּמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, עַד לָא אִתְגְּזָרוּ שַׁרְיָין בְּכִתְרִין תַּתָּאִין דְּלָא קַדִּישִׁין, וְרוּחַ מְסָאֲבָא שַׁרְיָא עֲלַיְיהוּ. כֵּיוָן דְּאִתְגְּיָירוּ וְאִתְגְּזָרוּ, שַׁרְיָין בְּכִתְרָא קַדִּישָׁא (של שכינתא) דְּשַׁרְיָא עַל שְׁאָר כִּתְרִין תַּתָּאִין, וְרוּחָא קַדִּישָׁא שַׁרְיָא עֲלַיְיהוּ. אֲבָל יִשְׂרָאֵל, קַדִּישִׁין בְּנֵי קַדִּישִׁין, דְּגִזְעִין וְשָׁרְשִׁין, וְאִתְבַּסְּמוּ בְּטוּרָא דְּסִינַי, וְעָאלוּ בְּמְהֵימְנוּתָא שְׁלִימָתָא קַדִּישָׁא. בְּשַׁעֲתָא דְּאִתְגְּזַר שַׁרְיָא בְּכֹלָּא, דִּכְתִיב, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיְיָ' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם. (ויקרא ה) וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשַׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה וגו'. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, (ישעיה נד) כִּי מֵי נֹחַ זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֲבוֹר מֵי נֹחַ. הַאי קְרָא קַשְׁיָא, כְּתִיב (בראשית ז) וּמֵי הַמַּבּוּל הָיוּ עַל הָאָרֶץ. וּכְתִיב (בראשית ט) וְלֹא יִכָּרֵת כָּל בָּשָׂר עוֹד מִמֵּי הַמַּבּוּל. מֵי הַמַּבּוּל כְּתִיב, וְלָא מֵי נֹחַ, וְהָכָא כְּתִיב כִּי מֵי נֹחַ זֹאת לִי. זֹאת לִי, הֵם לִי מִבָּעֵי לֵיהּ.

שֶׁאָמַר רַב הַמְנוּנָא סָבָא, אֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, טֻמְאָם שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁהִתְגַּיְּרוּ וְנִמּוֹלוּ, הֵם שׁוֹרִים בַּכֶּתֶר הַקָּדוֹשׁ (של השכינה) שֶׁשּׁוֹרָה עַל שְׁאָר הַכִּתְרִים הַתַּחְתּוֹנִים, וְרוּחַ קְדוֹשָׁה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם. אֲבָל יִשְׂרָאֵל, קְדוֹשִׁים בְּנֵי קְדוֹשִׁים שֶׁל גְּזָעִים וְשָׁרָשִׁים, וְהִתְבַּשְּׂמוּ בְּהַר סִינַי, וְנִכְנְסוּ לֶאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה הַקְּדוֹשָׁה בְּשָׁעָה שֶׁנִּמּוֹלִים, הֵם שׁוֹרִים בַּכֹּל, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם. וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשַׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה וגו'. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, (ישעיה נד) כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי נח. הפסוק הזה

קשה, כתוב (בראשית ז) ומי המבול היו על הארץ, וכתוב (שם ט) ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול. כתוב מי המבול, ולא מי נח, וכאן כתוב כימי נֹחַ זֹאת לִי?! הֵם לִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת!

אֶלָּא הָכִי תָּאנָא, כַּד זַכָּאִין סְגִיאוּ בְּעָלְמָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חַדֵּי וּמִשְׁתְּבַּח בְּהוּ. דְּתָנֵינָן כַּד שָׁארֵי זַכָּאָה בְּעָלְמָא, וְאִשְׁתְּכַח בֵּיהּ, כִּבְיָכוֹל אַטִּיל שְׁלָמָא בְּעָלְמָא, וְכָל עָלְמָא מִתְבָּרְכָא בְּגִינֵיהּ, וְאַטִּיל שְׁלָמָא בְּפַמְלְיָא שֶׁל מַעְלָה. מְנָא לָן. דִּכְתִיב, (ישעיה כז) אוֹ יַחֲזֵק בְּמָעֻזִּי יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לִי שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי. תְּרֵין שְׁלָמִין אֲמַאי הָכָא. אֶלָּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לִי, דְּאַשְׁרֵי דְּכַר וְנוּקְבָא. שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי, דְּמִתְבָּרְכָאן אֲבָהָן.

אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, כְּשֶׁצַּדִּיקִים מִתְרַבִּים בָּעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂמֵחַ וּמִשְׁתַּבֵּחַ בָּהֶם. שָׁשָׁנִינוּ, כְּשֶׁשָּׁרוּי צַדִּיק בָּעוֹלָם וְנִמְצָא בּוֹ, כִּבְיָכוֹל הוּא מַטִּיל שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, וְכָל הָעוֹלָם מִתְבָּרֵךְ בִּגְלָלוֹ, וּמַטִּיל שָׁלוֹם בְּפַמְלִיָּא שֶׁל מַעְלָה. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (ישעיה כז) אוֹ יַחֲזֵק בְּמָעֻזִּי יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לִי שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי. שְׁנֵי שְׁלוֹמוֹת כָּאן לָמָּה? אֶלָּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לִי - שֶׁמַּשְׁרֶה זָכָר וּנְקֵבָה. שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי - שֶׁהָאָבוֹת מִתְבָּרְכִים.

מַאי אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ, אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, כַּד מִתְבָּרְכָאן אֲבָהָן, שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי, דְּאַקְדִּים שְׁלָמָא בְּכוּלָּא. וּבְגִין כָּךְ שָׁלוֹם קַדִּים. יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לִי, מַאי טַעֲמָא לְא אַקְדִּים שָׁלוֹם הָכָא. אֶלָּא בְּגִין דְּיִתְעַבֵּר חִוְיָא דְּשָׁרְיָא בְּנוּקְבָּא בְּקַדְמִיתָא, וְיֵיתֵי דְּכוּרָא לְמִשְׁרֵי בְּאַתְרֵיהּ, וּבְגִין כָּךְ יַעֲשֶׂה אַקְדִּים, וּלְבָתַר שָׁלוֹם. (ויקרא פ"א ע"ב ושם מתחיל זה המאמר)

מַה יֵּשׁ בֵּינֵיהֶם? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּשֶׁהָאָבוֹת מִתְבָּרְכִים, שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי, שֶׁמַּקְדִּים שָׁלוֹם בַּכֹּל. וּמִשּׁוּם כָּךְ שָׁלוֹם קוֹדֵם. יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לִי, מָה הַטַּעַם לֹא הִקְדִּים כָּאן שָׁלוֹם? אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּתְעַבֵּר הַנָּחָשׁ שֶׁשָּׁרוּי בַּנְּקֵבָה בָּרִאשׁוֹנָה, וְיָבֹא הַזָּכָר לִשְׁרוֹת בִּמְקוֹמוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִקְדִּים יַעֲשֶׂה, וְאַחַר כָּךְ שָׁלוֹם.

תָּאנָא בְּזִמְנָא דְּזַכָּאָה שָׁארֵי בְּעָלְמָא, דִּינִין לָא מִתְעָרִין, וְלָא שַׁלְטִין בְּעָלְמָא, מִשּׁוּם דְּהַהוּא בַּר נָשׁ זַכָּאָה הוּא אוֹת בְּעָלְמָא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי בִּיקָרֵיהּ, וְעָלְמָא מִתְקַיֵּים בְּגִינֵיהּ. שְׁנִינוּ, בִּזְמַן שֶׁצַּדִּיק שָׁרוּי בָּעוֹלָם, הַדִּינִים לֹא מִתְעוֹרְרִים וְלֹא שׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ אִישׁ צַדִּיק הוּא אוֹת בָּעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּכְבוֹדוֹ, וְהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם בִּשְׁבִילוֹ.

תַּנְיָא אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, בְּזִמְנָא דִּבְנֵי עָלְמָא אִשְׁתְּכָחוּ חַיָּיבִין קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הַהוּא זַכָּאָה דְּאִשְׁתְּכַח בְּעָלְמָא, (בעי) קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִשְׁתְּעֵי בַּהֲדֵיהּ, בְּגִין דְּיִבְעֵי רַחֲמִין עַל עָלְמָא, וְיִתְפַּיֵּיס בַּהֲדֵיהוּ. מָה עָבֵד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אִשְׁתְּעֵי בַּהֲדֵיהּ עַל אִינּוּן חַיָּיבֵי עָלְמָא. אָמַר לֵיהּ לְאוֹטָבָא לֵיהּ בְּלְחוֹדוֹי, וּלְשֵׁיצָאָה לְכֻלְּהוּ. מַה אָרְחֵיהּ דְּהַהוּא בַּר נָשׁ זַכָּאָה. שָׁבִיק דִּיהֵיהּ, וְנָסִיב לְדִכּוּלֵי עָלְמָא בְּדִיל דְּיִתְפָּיֵיס קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בַּהֲדַיְיהוּ.

שְׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בִּזְמַן שֶׁבְּנֵי הָעוֹלָם נִמְצְאִים רְשָׁעִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אוֹתוֹ הַצַּדִּיק שֶׁנִּמְצָא בָּעוֹלָם, (רוצה) הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַבֵּר עִמּוֹ, כְּדֵי שֶׁיְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם וְיִתְפַּיֵּס עִמָּם. מָה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? מְדַבֵּר עִמּוֹ עַל אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם. אוֹמֵר לוֹ לְהֵיטִיב עִמּוֹ לְבַדּוֹ וּלְהַשְׁמִיד

אֶת כֻּלָּם. מַהִי דִּרְכּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק? עוֹזֵב אֶת שֶׁלּוֹ וְלוֹקֵחַ אֶת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם כְּדֵי שֶׁיִּתְפַּיֵּס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמָּם.

מְנָא לָן. מִמֹּשֶׁה. דְּאָמַר לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, חָבוּ יִשְׂרָאֵל, (שמות לב) עָשׂוּ לָהֶם עֶגֶל מַסֵּכָה וְיִשְׁתַּחֲווּ לוֹ וְגוֹ' תּוּ אָמַר לֵיהּ, הֲרֵךְ מִמֶּנִּי וְאַשְׁמִידֵם וְגוֹ', בְּהַאי שַׁעֲתָא אָמַר מֹשֶׁה אִי בְּגִין יְקָרָא דִּידִי יִשְׂתַּצּוּן יִשְׂרָאֵל מֵעָלְמָא, טַב לִי מוֹתָא, וְלָא יֵימְרוּן דְּשָׁבִיקְנָא הַאי דְּכוּלֵי עָלְמָא, בְּגִין יְקָרָא דִּילִי. מִיָּד וַיְחַל מֹשֶׁה אֶת פְּנֵי יְיָ' אֱלֹהָיו. וְאוֹשִׁיט גַּרְמֵיהּ לַמִּיתָה בְּכַמָּה אַתְרֵי בְּגִינֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אַיִן מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ וְגוֹ'. וְתָאנָא, לָא זָז מֹשֶׁה מִתַּמָּן, עַד דְּמָחַל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב וינָּחֶם יְיָ' עַל הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ. וּכְתִיב (במדבר יד) וַיֹּאמֶר ה' סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ.

מִנַּיִן לָנוּ? מִמֹּשֶׁה, שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, חָטְאוּ יִשְׂרָאֵל, (שמות לב) עָשׂוּ לָהֶם עֶגֶל מַסֵּכָה וְיִשְׁתַּחֲווּ לוֹ וְגוֹ'. עוֹד אָמַר לוֹ, הֲרֵךְ מִמֶּנִּי וְאַשְׁמִידֵם וְגוֹ'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר מֹשֶׁה, אִם בִּשְׁבִיל כְּבוֹדִי יִשְׁמְדוּ יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם - טוֹב לִי מָוֶת, וְלֹא יֹאמְרוּ שֶׁעָזַבְתִּי אֶת זֶה שֶׁל כָּל הָעוֹלָם בִּשְׁבִיל כְּבוֹדִי. מִיָּד - וַיְחַל מֹשֶׁה אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהָיו. וְהוֹשִׁיט עַצְמוֹ לְמִיתָה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכְּתוּב וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אַיִן מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ וְגוֹ'. וְשָׁנִינוּ, לֹא זָז מֹשֶׁה מִשָּׁם עַד שֶׁמָּחַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, וַיִּנָּחֶם ה' עַל הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ. וְכָתוּב, (במדבר יד) וַיֹּאמֶר ה' סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ.

דף טו.

וְאִלּוּ בְּנֹחַ כְּתִיב, (בראשית ו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא (דף ט"ו ע"א) לְפָנַי וְגוֹ'. אָמַר לֵיהּ נֹחַ, וְלִי מַה אַתְּ עָבִיד. אָמַר לֵיהּ וַהֲקִימוֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּךְ וְגוֹ' עֲשֵׂה לְךָ תֵּיבַת עֲצֵי גֹפֶר. וְלָא בָּעָא רַחֲמֵי עַל עָלְמָא, וּנְחִיתוּ מַיָּא, וְאוֹבִידוּ בְּנֵי עָלְמָא, וּבְגִין כַּךְ מֵי נֹחַ כְּתִיב. מֵי נֹחַ וּדַאי, דְּבֵיהּ הֲווֹ תַּלְיָין, דְּלָא בָּעָא רַחֲמֵי עַל עָלְמָא.

וְאִלּוּ בְּנֹחַ כְּתוּב, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי וְגוֹ'. אָמַר לוֹ נֹחַ, וְלִי מָה אַתָּה עוֹשֶׂה? אָמַר לוֹ, וַהֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּךְ וְגוֹ' עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי גֹפֶר. וְלֹא בִּקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם, וְיָרְדוּ הַמַּיִם וְהֶאֱבִידוּ אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב מֵי נֹחַ. מֵי נֹחַ וַדַּאי, שֶׁבּוֹ הֵם הָיוּ תְּלוּיִים, שֶׁלֹּא בִּקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם.

מִכָּאן אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַאי דִּכְתִיב, (בראשיתט) וַיָּחֶל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה. וַיָּחֶל: כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (במדבר ל) לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ, דְּאִתְעֲבִיד חוֹל. אִישׁ הָאֲדָמָה, דִּבְגִינֵיהּ אִשְׁתְּצִיאוּ בְּנֵי עָלְמָא, דְּלָא בָּעָא רַחֲמֵי עֲלַיְיהוּ. דָּבָר אַחֵר אִישׁ (בראשית נ"ח ע"ב) הָאֲדָמָה, דִּבְגִינֵיהּ אִתְקְיַימַת לְבַתַּר דְּאִשְׁתְּצִיאוּ קַדְמָאֵי, דִּכְתִיב לֹא אוֹסִיף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם וְגוֹ'.

מִכָּאן אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה שָּׁכָתוּב (בראשית ט) וַיָּחֶל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה. וַיָּחֶל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ל) לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ, שֶׁנַּעֲשָׂה חֹל. אִישׁ הָאֲדָמָה, שֶׁבִּגְלָלוֹ הִשְׁמִדוּ בְּנֵי הָעוֹלָם, כִּי לֹא בִּקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים. דָּבָר אַחֵר אִישׁ הָאֲדָמָה - שֶׁבִּשְׁבִילוֹ הִתְקַיְּמָה לְאַחַר שֶׁהֻשְׁמְדוּ הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁכָּתוּב לֹא אֹסִף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם וְגוֹ'.

תָּאנָא מֵי נֹחַ אִקְרוּן, דְּהוּא גָּרִים דְּאִקְרוּן עַל שְׁמֵיהּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, זֹאת לִי מַאי קָא מַיְירֵי. אֶלָּא אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מֵי נֹחַ גָּרְמוּ לִי, דְּאַגְּלֵי זֹאת בְּעָלְמָא. דִּכְתִּיב וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם. זֹאת אוֹת הַבְּרִית וְגוֹ'. אֶת קַשְׁתִּי נָתַתִּי בֶּעָנָן. כְּלוֹמַר לֵית מַאן דְּאַשְׁגַּח אֶלָּא לִיקָרָא דִּשְׁמִי דְּרָמִיזָא בְּזֹאת. וּמַאן גָּרִים לֵיהּ, מֵי נֹחַ.

שְׁנִינוּ, הֵם נִקְרְאוּ מֵי נֹחַ, שֶׁהוּא גָּרַם שֶׁנִּקְרְאוּ עַל שְׁמוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֹאת לִי, מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מֵי נֹחַ גָּרְמוּ לִי שֶׁאֲגַלֶּה זֹאת בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב וַאֲנִי "זֹאת" בְּרִיתִי אוֹתָם. "זֹאת" אוֹת הַבְּרִית וְגוֹ'. אֶת קַשְׁתִּי נָתַתִּי בֶּעָנָן, כְּלוֹמַר אֵין מִי שֶׁמַּשְׁגִּיחַ אֶלָּא לִכְבוֹד שְׁמִי שֶׁרָמוּז בְּזֹאת. וּמִי גָּרַם לוֹ? מֵי נֹחַ.

מִכָּאן סִימָנָא לְחָסִידָא זַכָּאָה, דְּלָא אִתְגַּלְיִיא הַאי קֻשְׁטָא בְּיוֹמוֹי, וְלָא אִצְטָרִיךְ עָלְמָא בְּיוֹמוֹי לְהַאי (זאת) אוֹת. וּמַאן אִיהוּ. הַהוּא דְּבָעֵי רַחֲמֵי עַל עָלְמָא, וְאִתְחַזֵּי לְאַגָּנָא עֲלוֹי. כְּגוֹן רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי, דְּלָא אִצְטָרִיךְ עָלְמָא בְּיוֹמוֹי לְהַאי אוֹת, דְּהָא הוּא אוֹת סִימָנָא בְּעָלְמָא הָוָה.

מִכָּאן סִימָן לְחָסִיד צַדִּיק שֶׁלֹּא מִתְגַּלָּה הַקֻּשְׁטָ הַזּוֹ בְּיָמָיו, וְלֹא צָרִיךְ הָעוֹלָם בְּיָמָיו לָאוֹת הַזֹּאת. וּמִי הוּא? אוֹתוֹ שֶׁמְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם וְרָאוּי לְהֵגֵן עֲלֵיו, כְּמוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, שֶׁלֹּא צָרִיךְ הָעוֹלָם בְּיָמָיו אֶת הָאוֹת הַזֹּאת, שֶׁהֲרֵי הוּא הָיָה אוֹת סִימָן בָּעוֹלָם.

דְּלָא הָוָה גְּזֵרָה דְּאִתְגְּזַר עַל עָלְמָא לְעֵילָּא, דְּלָא מְבַטֵּל לָהּ. וְהַיְינוּ דִּכְתִּיב, (שמואל בכג) מוֹשֵׁל בָּאָדָם, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מוֹשֵׁל בָּאָדָם. וּמִי מוֹשֵׁל בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּבָיְכוֹל. צַדִּיק. דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא גָּזִיר, וְאִיהוּ מְבַטֵּל.

שֶׁלֹּא הָיְתָה גְּזֵרָה שֶׁנִּגְזְרָה עַל הָעוֹלָם לְמַעְלָה שֶׁלֹּא מְבַטֵּל אוֹתָהּ, וְהַיְינוּ מַה שֶׁכָּתוּב (שמואל ב כג) מוֹשֵׁל בָּאָדָם. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשֵׁל בָּאָדָם. וּמִי מוֹשֵׁל בַּקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא כְּבָיְכוֹל? צַדִּיק. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר, וְהוּא מְבַטֵּל.

כְּגוֹן רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי, דְּיוֹמָא חַד הֲוָה יָתִיב אַבָּבָא דְּתַרְעָא (נ"א דמערתא) דְּלוּד, זָקַף עֵינוֹי, חָזָא שִׁמְשָׁא דְּנָהִיר, וְאַסְתִּים נְהוֹרָא ג' זִמְנִין, אַדְּהָכִי אִתְחֲשָׁךְ נְהוֹרָא, וְאִתְחַזֵּי בֵּיהּ בְּשִׁמְשָׁא אוּכְמָא וּירוֹקָא. אָמַר לֵיהּ לְרִבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ, תָּא אֲבַתְרָאי בְּרִי, וְנֶחְמֵי דְּהָא וַדַּאי גְּזֵרָה אִתְגְּזַר לְעֵילָּא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי לְאוֹדָעָא לִי, דְּוַדַּאי תִּלְתִין יוֹמִין תַּלְיָא הַהוּא מִלְּתָא דְּאִתְגְּזַר לְעֵילָּא. וְלָא עָבִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, עַד דְּאוֹדְעֵיהּ לְצַדִּיקַיָּיא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (עמוס ג) כִּי לֹא יַעֲשֶׂה יְיָ' אֱלֹהִים דָּבָר כִּי אִם גָּלָה סוֹדוֹ אֶל עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים.

כְּמוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי שֶׁיּוֹם אֶחָד הָיָה יוֹשֵׁב עַל הַדֶּלֶת שֶׁל שַׁעַר (מערת) לוֹד, הֵרִים עֵינָיו וְרָאָה שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מְאִירָה, וְהִסְתִּירָה אוֹרָהּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. בֵּינְתַיִם נֶחְשַׁךְ הָאוֹר, וְנִרְאָה בַּשֶּׁמֶשׁ שְׁחֹר וְיָרֹק. אָמַר לוֹ לְרִבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, בֹּא אַחֲרַי בְּנִי, וְנִרְאֶה שֶׁהֲרֵי וַדַּאי נִגְזְרָה גְּזֵרָה לְמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהוֹדִיעַ

לִי, שֶׁוַּדַּאי שְׁלֹשִׁים יוֹם תְּלוּי אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁנִּגְזַר לְמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ עוֹשֶׂה עַד שֶׁמּוֹדִיעַ לַצַּדִּיקִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (עמוס ג) כִּי לֹא יַעֲשֶׂה ה' אֱלֹהִים דָּבָר כִּי אִם גָּלָה סוֹדוֹ אֶל עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים.

עַד דַּהֲווֹ אַזְלֵי עָאלוּ בְּהַהוּא בֵּרָם. חָמוּ חַד חִוְיָא דְּהֲוָה אָתֵי, וּפוּמֵיהּ פְּתִיחָא (נ"א והוה לחיש בלישניה), וּמְלַהֲטָא בְּאַרְעָא בְּעַפְרָא. אִשְׁתְּנִיק רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְקַטְפָּר יְדוֹי בְּרֵישֵׁיהּ דְּחִוְיָא, שָׁכִיךְ חִוְיָא, מָאִיךְ פּוּמֵיהּ. וְחָמָא לֵישָׁנֵיהּ מַרְחִישׁ. אָמַר לֵיהּ חִוְיָא חִוְיָא, זִיל וְאֵימָא לְהַהוּא חִוְיָא עִלָּאָה, דְּהָא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי בְּעָלְמָא שְׁכִיחַ. עַיְילֵיהּ לְרֵישֵׁיהּ לְחַד נוּקְבָא דְּעַפְרָא. אָמַר גּוֹזֵר אֲנָא, כְּשֵׁם דְּתַתָּאָה אִתְחֲזָר לְנוּקְבָא דְּעַפְרָא, כֵּן עִלָּאָה יִתְחַזֵּר לְנוּקְבָא דְּתִהוֹמָא רַבָּא.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, נִכְנְסוּ לְאוֹתוֹ כֶּרֶם. רָאוּ נָחָשׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא, וּפִיו פָּתוּחַ, (והיהלוחשבלשונו) וְלוֹהֵט בָּאָרֶץ בֶּעָפָר. נֵעֱר בְּנָדָיו רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהִכָּה יָדוֹ בְּרֹאשׁ הַנָּחָשׁ, שָׁכַךְ הַנָּחָשׁ, הִנְמִיךְ אֶת פִּיו וְרָאָה לְשׁוֹנוֹ רוֹחֶשֶׁת. אָמַר לוֹ: נָחָשׁ נָחָשׁ, לֵךְ וֶאֱמֹר לְאוֹתוֹ הַנָּחָשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁהֲרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי מְצוּי בָּעוֹלָם. הִכְנִיס אֶת רֹאשׁוֹ לְנֶקֶב שֶׁל עָפָר אֶחָד, וְאָמַר: גּוֹזֵר אֲנִי, כְּשֵׁם שֶׁהַתַּחְתּוֹן חָזַר לְנֶקֶב הֶעָפָר, כָּךְ הָעֶלְיוֹן יַחֲזֹר לְנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה.

רַחִישׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּצְלוֹתָא, עַד דַּהֲווֹ מְצַלֵּי שָׁמְעוּ חַד קָלָא, פּוּטְקְרָא דְּקִיטְפָּא עוּלוּ לְאַתְרַיְיכוּ, קַטְפִּירָא דְּבוּרְיֵינִי לָא שָׁרָאן בְּעָלְמָא, דְּהָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי בָּטִיל לוֹן. זַכָּאָה אַנְתְּ רַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּמָארָךְ בָּעֵי בִּיקָרָךְ עַל כָּל בְּנֵי עָלְמָא. בְּמֹשֶׁה כְּתִיב (שמות לכ) וַיְחַל מֹשֶׁה וגו', דְּמַשְׁמַע דְּאָחִיד לֵיהּ פַּרְגּוֹדָא, וְאַנְתְּ רַבִּי שִׁמְעוֹן גּוֹזֵר, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְקַיֵּים. הוּא גּוֹזֵר, וְאַנְתְּ מְבַטֵּל.

רַחֵשׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּתְפִלָּה. עַד שֶׁהָיוּ מִתְפַּלְּלִים, שָׁמְעוּ קוֹל אֶחָד: מְמֵנֵי הַמָּוֶת, הִכָּנְסוּ לִמְקוֹמְכֶם. הַמַּכּוֹת שֶׁל הַמַּשְׁחִיתִים לֹא שׁוֹרוֹת בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי בִּטֵּל אוֹתָן. אַשְׁרֶיךָ רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁרִבּוֹנְךָ רוֹצֶה בִּכְבוֹדְךָ עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. בְּמֹשֶׁה כָּתוּב (שמות לב) וַיְחַל מֹשֶׁה וגו', שֶׁמַּשְׁמַע שֶׁאָחַז אוֹתוֹ פַּרְגּוֹד, וְאַתָּה רַבִּי שִׁמְעוֹן גּוֹזֵר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַיֵּם. הוּא גּוֹזֵר, וְאַתָּה מְבַטֵּל.

אַדְהָכִי חָמָא דְּנָהִיר שִׁמְשָׁא, וְאִתְעֲבַר הַהוּא אוּכְמָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי הָא עָלְמָא אִתְבְּסָם, עָאל לְבֵיתֵיהּ וְדָרַשׁ, (תהלים יא) כִּי צַדִּיק יְיָ' צְדָקוֹת (בראשית כ"ג ע"א) אָהֵב יָשָׁר יֶחֱזוּ פָּנָימוֹ. מַאי טַעְמָא כִּי צַדִּיק יְיָ' צְדָקוֹת אָהֵב, מִשּׁוּם דְּיָשָׁר יֶחֱזוּ פָּנָימוֹ. מַאי פָּנִימוֹ. פָּנִים עִלָּאִין דִּבְנֵי עָלְמָא, בָּעוּן לְמִבְעֵי רַחֲמֵי מִנֵּיהּ, עַל כָּל מַה דְּאִצְטְרִיכָן.

בֵּין כָּךְ רָאָה שֶׁהֵאִיר הַשֶּׁמֶשׁ וְעָבַר אוֹתוֹ הַשְּׁחוֹר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי שֶׁהָעוֹלָם הִתְבַּשֵּׂם. נִכְנַס לְבֵיתוֹ וְדָרַשׁ, (תהלים יא) כִּי צַדִּיק ה' צְדָקוֹת אָהֵב יָשָׁר יֶחֱזוּ פָּנָימוֹ. מָה הַטַּעַם כִּי צַדִּיק ה' צְדָקוֹת אָהֵב? מִשּׁוּם שֶׁיָּשָׁר יֶחֱזוּ פָּנָימוֹ. מַה זֶּה פָּנָימוֹ? הַפָּנִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, שֶׁצְּרִיכִים לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מִמֶּנּוּ עַל כָּל מַה שֶּׁצְּרִיכִים.

אָמַר לֵיהּ רִבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ, אִי הָכִי יָשָׁר יֶחֱזֶה פָּנֵימוֹ מִבָּעֵי לֵיהּ, אוֹ יְשָׁרִים יֶחֱזוּ, מַאי יָשָׁר יֶחֱזוּ. אָמַר לֵיהּ רָזָא עִלָּאָה, דְּאִינּוּן (קל"ב) יְמֵי קֶדֶם דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין. וִימֵי עוֹלָם, דְּזְעֵיר אַנְפִּין, דְּאִינּוּן אִקָּרוּן פָּנִימוֹ, (דאינון) חָמָאן בְּאַרַח מֵישָׁר מַה דְּאִצְטְרִיךְ לְמֵחְמֵי.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, אִם כָּךְ, הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת יָשָׁר יֶחֱזֶה פָּנֵימוֹ, אוֹ יְשָׁרִים יֶחֱזוּ. מַה זֶּה יָשָׁר יֶחֱזוּ? אָמַר לוֹ, סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁאוֹתָם יְמֵי קֶדֶם שֶׁל הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים. וִימֵי עוֹלָם שֶׁל ז"א, שֶׁהֵם נִקְרָאִים פָּנֵימוֹ, (שהם) רוֹאִים בְּדֶרֶךְ יָשָׁר מַה שֶּׁצָּרִיךְ לִרְאוֹת.

דף טו:

דְּתָנֵא בְּשַׁעֲתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַשְׁגַּח בְּעָלְמָא, וְחָמָא דְּמִתְכַּשְׁרָן עוֹבָדֵיהוֹן דִּבְנֵי נָשָׁא לְתַתָּא, אִתְגַּלְיָיא עַתִּיקָא קַדִּישָׁא בִּזְעֵיר אַנְפִּין, וּמִסְתַּכְּלָן כָּל אִינּוּן אַנְפִּין בְּאַנְפִּין סְתִימִין, וּמִתְבָּרְכָן כֻּלְּהוּ. מַאי טַעְמָא מִתְבָּרְכָן. מִשּׁוּם דְּמִסְתַּכְּלִין אִלֵּין בְּאִלֵּין בְּאֹרַח מֵישָׁר, דְּלָא סָטוּ לִימִינָא וּלְשְׂמָאלָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב (דף ט"ו ע"ב) יָשָׁר יֶחֱזוּ פָּנֵימוֹ. וּמִתְבָּרְכָן כֻּלְּהוּ, וּמְשַׁקְיָין דָּא לְדָא, עַד דְּאִתְבָּרְכָן כֻּלְּהוּ עָלְמַיָּא. וּמִשְׁתַּכְחֵי כֻּלְּהוּ עָלְמִין כְּחַד, וּכְדֵין אִתְקְרֵי (זכריה יד) יְיָ' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.

שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם וְרוֹאֶה שֶׁכְּשֵׁרִים מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם לְמַטָּה, מִתְגַּלֶּה הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ בִּזְעֵיר אַנְפִּין, וּמִסְתַּכְּלִים כָּל אוֹתָם הַפָּנִים בְּפָנִים נִסְתָּרִים, וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים. מָה הַטַּעַם שֶׁמִּתְבָּרְכִים? מִשּׁוּם שֶׁמִּסְתַּכְּלִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, שֶׁלֹּא סוֹטִים יְמִינָה וּשְׂמֹאלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יָשָׁר יֶחֱזוּ פָּנֵימוֹ. וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים וּמַשְׁקִים זֶה אֶת זֶה, עַד שֶׁמִּתְבָּרְכִים כָּל הָעוֹלָמוֹת. וְכָל הָעוֹלָמוֹת נִמְצָאִים כְּאֶחָד, וְאָז נִקְרָא ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.

וְכַד חוֹבֵי עָלְמָא סְגִיאוּ, אַסְתִּים עַתִּיקָא קַדִּישָׁא, וְלָא מַשְׁגִּחִין אַנְפִּין בְּאַנְפִּין, וּכְדֵין דִּינִין מִתְעָרֵי בְּעָלְמָא, וְכוֹרְסָוון רְמִיוּ, וְעַתִּיק יוֹמִין אַסְתִּים, וְלָא אִתְגַּלְיָיא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (דניאל ז) חָזֵה הֲוֵית עַד דִּי כוֹרְסָוון רְמִיוּ וְעַתִּיק יוֹמִין יְתִיב. עַד דִּי כוֹרְסָוון רְמִיוּ, דְּאִינּוּן כְּתְרִין עִלָּאִין, דִּמְשַׁקְיָין לְכֻלְּהוּ אָחֳרָנִין, לְאוּקְמֵי בְּקִיּוּמַיְיהוּ. וּמַאן אִינּוּן. אֲבָהָן. וְעַתִּיק יוֹמִין יְתִיב, וְלָא אִתְגַּלְיָיא. וּכְדֵין מְהַפְּכִין חַיָּיבֵי עָלְמָא רַחֲמֵי לְדִינָא.

וּכְשֶׁחָטְאֵי הָעוֹלָם מִתְרַבִּים, נִסְתָּר הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, וְאֵין מַשְׁגִּיחִים פָּנִים בְּפָנִים, וְאָז מִתְעוֹרְרִים הַדִּינִים בָּעוֹלָם, וְהַכְּסָאוֹת עוֹלִים, וְעַתִּיק הַיָּמִים סָתוּם וְלֹא מִתְגַּלֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל ז) הֲיֵיתִי רוֹאֶה עַד שֶׁהַכְּסָאוֹת הוּרְמוּ וְעַתִּיק הַיָּמִים יוֹשֵׁב. עַד שֶׁהַכְּסָאוֹת הוּרְמוּ, שֶׁאוֹתָם הַכִּתְרִים הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁמַּשְׁקִים אֶת כָּל הָאֲחֵרִים לְהַעֲמִידָם בְּקִיּוּמָם. וּמִי הֵם? הָאָבוֹת. וְעַתִּיק הַיָּמִים יוֹשֵׁב וְלֹא מִתְגַּלֶּה. וְאָז מְהַפְּכִים הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם רַחֲמִים לְדִין.

תָּאנָא. מִסְטָרָא דְּאִימָּא, נָפְקִין גַּרְדִּינִין נִימוּסִין קְלִיפִּין, וְאַחֲדִין בְּקוּלְפּוֹי דִּגְבוּרָה, שַׁלְטִין עַל רַחֲמֵי, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (במדבר טז) הַנּוֹעָדִים עַל יְיָ', עַל יְיָ' מַמָּשׁ. וּכְדֵין אִשְׁתְּכָחוּ עָלְמִין חֲסִרִין, (ס"א קטירין) דְּלָא שְׁלֵמִין, וּקְטָטוּתָא אִתְעָר בְּכֻלְּהוּ.

שְׁנִינוּ, מִצַּד הָאֵם יוֹצְאִים שׁוֹמְרֵי הַחֻקִּים, הַקְּלִפּוֹת שֶׁלָּהֶם, ו וְאוֹחֲזִים בַּמַּקֵּל שֶׁל הַגְּבוּרָה, שׁוֹלְטִים עַל הָרַחֲמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר טו) הַנּוֹעָדִים עַל ה', עַל ה' מַמָּשׁ. וְאָז נִמְצָאִים הָעוֹלָמוֹת חֲסֵרִים, (קשורים) שֶׁאֵינָם שְׁלֵמִים, וּמִתְעוֹרֶרֶת בְּכֻלָּם קְטָטָה.

וְכַד בְּנֵי עָלְמָא מַכְשְׁרִין עוֹבָדֵיהוֹן לְתַתָּא, מִתְבַּסְּמָן דִּינִין, וּמִתְעַבְּרָן, וּמִתְעָרֵי רַחֲמֵי וְשַׁלְטָן עַל הַהוּא בִּישָׁא דְּאִתְעַר מִן דִּינָא קַשְׁיָא. וְכַד מִתְעָרָן רַחֲמֵי, חֶדְוָה וְנִיחוּמִין מִשְׁתַּכְּחִין, מִשּׁוּם דְּשָׁלְטִין עַל הַהוּא בִּישָׁא. הָדָא הוּא דִכְתִיב, (שמות לב) וּינָּחֶם יְיָ' עַל הָרָעָה. וַיִּנָּחֶם מִשּׁוּם (דשלטא על הרעה) דְּאִתְכַּפְיָא דִּינָא קַשְׁיָא, וְשַׁלְטִין רַחֲמֵי.

וּכְשֶׁבְּנֵי אָדָם מַכְשִׁירִים מַעֲשֵׂיהֶם לְמַטָּה, אֲזַי מִתְבַּשְּׂמִים הַדִּינִים וְעוֹבְרִים, וּמִתְעוֹרְרִים רַחֲמִים וְשׁוֹלְטִים עַל אוֹתוֹ הָרַע שֶׁמִּתְעוֹרֵר מִן הַדִּין הַקָּשֶׁה. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרְרִים רַחֲמִים, נִמְצָאִים שִׂמְחָה וְנֶחוּמִים, מִשּׁוּם שֶׁשּׁוֹלְטִים עַל אוֹתוֹ הָרַע. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּנָּחֶם ה' עַל הָרָעָה. וַיִּנָּחֶם, מִשּׁוּם (ששולט על הרעה) שֶׁנִּכְנָע הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְשׁוֹלְטִים הָרַחֲמִים.

תָּאנָא, בְּשַׁעֲתָא דְּמִתְבַּסְּמָן דִּינִין, וְשַׁלְטִין רַחֲמֵי, כָּל כִּתְרָא וְכִתְרָא תָּב בְּקִיּוּמֵיהּ, וּמִתְבָּרְכָאן כֻּלְּהוּ כַּחֲדָא. וְכַד תַּיְיבִין כָּל חַד וְחַד לְאַתְרֵיהּ, וּמִתְבָּרְכָאן כֻּלְּהוּ כַּחֲדָא, וּמִתְבַּסְּמָא אִימָּא בְּקַלְדִּיטֵי גְּלִיפִּין וְתַיְיבִין לְסִטְרָהָא, כְּדֵין אִקְרֵי תִּשּׁוּבָה שְׁלֵימָה, וְאִתְכַּפַּר עָלְמָא, דְּהָא אִימָּא בְּחֶדְוָותָא שְׁלֵימְתָא יָתְבָא, דִּכְתִיב, (תהלים קיג) אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה, וּכְדֵין אִתְקְרֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים, דִּכְתִיב בֵּיהּ (ויקרא טז) לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם. וּמִתְפַּתְּחִין נ' תַּרְעִין דְּסִטְרִין גְּלִיפִּין.

שְׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּינִים מִתְבַּשְּׂמִים וְשׁוֹלְטִים הָרַחֲמִים, כָּל כֶּתֶר וְכֶתֶר שָׁב לְקִיּוּמוֹ, וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים כְּאֶחָד. וּכְשֶׁשָּׁבִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד לִמְקוֹמוֹ וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים כְּאֶחָד, וְהָאֵם מִתְבַּשֶּׂמֶת בְּמַפְתְּחוֹת הַחֲקוּקִים וְשָׁבִים לְצִדָּהּ, אָז נִקְרֵאת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְהָעוֹלָם מִתְכַּפֵּר, שֶׁהֲרֵי הָאֵם יוֹשֶׁבֶת בְּשִׂמְחָה שְׁלֵמָה, שֶׁכָּתוּב אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה, וְאָז נִקְרָא יוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁכָּתוּב בּוֹ לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם. וְנִפְתָּחִים חֲמִשִּׁים שְׁעָרִים שֶׁל צְדָדִים חֲקוּקִים.

תָּאנָא, כְּתִיב וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשֵׁם, מַהוּ כִּי יֶחֱטָא, וּלְבַסּוֹף וְאָשֵׁם. אֶלָּא הָכִי תָּאנָא, כִּי יֶחֱטָא מֵאִינּוּן חוֹבִין דְּאִקְרוּן חֵטְא, דִּכְתִיב מִכָּל חֲטָאוֹת הָאָדָם. וְאָשֵׁם: כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (במדבר ה) הָאָשָׁם הַמּוּשָׁב לַיְיָ'. וְאָשֵׁם: וְיִתַּקֵּן, כְּלוֹמַר אִם יְתַקֵּן עוֹבָדוֹי, וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מִמַּשְׁמַע דִּכְתִיב וְהֵשִׁיב, וְיָשִׁיב לָא כְּתִיב אֶלָּא וְהֵשִׁיב, וְהֵשִׁיב דַּיְיקָא.

שְׁנֵינוּ, כָּתוּב וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשֵׁם, מַה זֶּה כִּי יֶחֱטָא, וּלְבַסּוֹף וְאָשֵׁם? אֶלָּא כָּךְ שְׁנֵינוּ, כִּי יֶחֱטָא מֵאוֹתָם חֲטָאִים שֶׁנִּקְרְאוּ חֵטְא, שֶׁכָּתוּב מִכֹּל חַטֹּאת הָאָדָם. וְאָשֵׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הָאָשֵׁם הַמּוּשָׁב לַה'. וְאָשֵׁם, וְיִתַּקֵּן. כְּלוֹמַר, אִם יְתַקֵּן אֶת מַעֲשָׂיו, וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב וְהֵשִׁיב, לֹא כָתוּב וְיָשִׁיב אֶלָּא וְהֵשִׁיב, וְהֵשִׁיב דַּוְקָא.

תַּנְיָא, בְּאַרְבַּע תְּקוּפִין דְּשַׁתָּא, קָלָא אִתְפְּסָק, וְדִינִין מִתְעָרִין, וּתְשׁוּבָה תַּלְיָא עַד דְּאִתְתַּקַּן. וְכַד דִּינִין מִתְעָרִין, קָלָא נָפִיק, וְד' זַוְיִין (ס"א זימנין) דְּעָלְמָא, סַלְקִין וְנַחְתִּין. כְּרוֹזָא קָרֵי, וְלֵית מַאן דְּיִשְׁגַּח וְיִתְעַר. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זַמִּין, אִם יְתוּבוּן יְתוּב, וְאִי לָאו, (כלא ס"א קלא) אִתְפְּסָק, וְדִינָיָא אִתְעָבִידוּ וּכְדֵין אִתְקְרֵי וַיִּתְעַצֵּב, וַיִּתְעַצֵּב בְּלִבָּתֵי בָּרְאִי.

שְׁנֵינוּ, בְּאַרְבַּע תְּקוּפוֹת הַשָּׁנָה הַקּוֹל נִפְסָק, וּמִתְעוֹרְרִים הַדִּינִים, וְהַתְּשׁוּבָה תְּלוּיָה עַד שֶׁמִּתְתַּקֵּן. וּכְשֶׁהַדִּינִים מִתְעוֹרְרִים, יוֹצֵא קוֹל, וְאַרְבַּע זְוִיּוֹת (פעמים) הָעוֹלָם עוֹלִים וְיוֹרְדִים. הַכָּרוֹז קוֹרֵא, וְאֵין מִי שֶׁיִּשְׁגִּיחַ וְיִתְעוֹרֵר. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזֻמָּן, אִם יָשׁוּבוּ - יָשׁוּב, וְאִם לֹא - (הכל ס"א הקול) נִפְסָק, וְהַדִּינִים נַעֲשִׂים, וְאָז נִקְרָא וַיִּתְעַצֵּב, וַיִּתְעַצֵּב בַּבָּתִּים הַחִיצוֹנִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תָּנֵינָן, מִן יוֹמָא דְּאִתְחָרֵב בֵּי מַקְדְּשָׁא, לֵית יוֹמָא דְּלָא אִשְׁתְּכַח בֵּיהּ רְתָחָא בִּישָׁא. מַאי טַעְמָא. מִשּׁוּם דְּתָנֵינָן, אָמַר רַבִּי יוּדָאי אָמַר רַבִּי יֵיסָא, נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה עַד שֶׁיִּכָּנְסוּ יִשְׂרָאֵל לִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה. וּבְגִין כַּךְ, רְתָחָא אִשְׁתְּכַח בְּעָלְמָא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שְׁנֵינוּ, מִיּוֹם שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ כַּעַס רַע, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁשְּׁנֵינוּ, אָמַר רַבִּי יוּדָאי אָמַר רַבִּי יֵיסָא, נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה עַד שֶׁיִּכָּנְסוּ יִשְׂרָאֵל לִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִמְצֵאת רְתָחָה בָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, (ויקרא יח) כְּתִיב עֶרְוַת אֲבִיךְ וְעֶרְוַת אִמְּךְ לֹא תְגַלֶּה. וּכְתִיב, אִמְּךְ הִיא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ. וְתָנֵינָן אִמְּךְ הִיא וַדַּאי. הָא אִם גָּלָה עֶרְיָתָהּ, לְמַאן בָּעֵי לְאָתְבָא לָהּ, וְדַאי לְתַקָּנָא. מַאי דְּגַלֵּי.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב עֶרְוַת אֲבִיךְ וְעֶרְוַת אִמְּךְ לֹא תְגַלֶּה. וְכָתוּב אִמְּךְ הִיא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ. וְשָׁנִינוּ, אִמְּךְ הִיא וַדַּאי. הֲרֵי אִם גִּלָּה עֶרְוָתָהּ, לְמָה צָרִיךְ לְהָשִׁיב אוֹתָהּ? וַדַּאי לְתַקֵּן אֶת מַה שֶּׁגִּלָּה.

דְּתַנְיָא כַּד סַגְיָא יִצְרָא בִּישָׁא בְּבַר נָשׁ, לָא סַגֵּי אֶלָּא בְּאִינּוּן עֶרְיָין, וְכֻלְּהוּ חוֹבֵי אֲחִידָן בַּהֲהוּא עֶרְיָא. וּכְתִיב לֹא תְגַלֶּה. כַּד אִתְתַּקַּן, אִתְתַּקַּן לְקַבֵּל הַהוּא דְּגַלֵּי, וְדָא אִקְרֵי תְּשׁוּבָה.

שֶׁשְּׁנֵינוּ, כְּשֶׁמִּתְגַּבֵּר יֵצֶר הָרַע בָּאָדָם, אֵינוֹ מִתְגַּבֵּר אֶלָּא בְּאוֹתָן עֲרָיוֹת, וְכָל הַחֲטָאִים אֲחוּזִים בְּאוֹתָהּ עֶרְוָה. וְכָתוּב לֹא תְגַלֶּה. כְּשֶׁמִּתְתַּקֵּן, מִתְקַן כְּנֶגֶד אוֹתוֹ שֶׁגִּלָּה, וְזוֹ נִקְרֵאת תְּשׁוּבָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּל חוֹבֵי עָלְמָא אֲחִידָן (ס"א דא) בָּדָא, עַד דְּאִימָּא אִתְגַּלְיָא בְּגִינֵיהוֹן. וְכַד אִיהִי אִתְגַּלְיָא, כָּל אִינּוּן בְּנִין אִתְגַּלְיָין (בגינה). וּכְתִיב (דברים כב) לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים. וְכַד אִתְתַּקַּן עָלְמָא לְתַתָּא, אִתְתַּקַּן כֹּלָּא, עַד דְּסַלְקָא תִּקּוּנָא לְאִימָּא קַדִּישָׁא, וּמִתְתַּקְּנָא,

וְאִתְכַּסְיָא מִמָּה דְּאִתְגַּלְיָא. וּבְגִין כַּךְ כְּתִיב, (תהלים לב) אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חַטָאָה, וּכְדֵין אִקָּרֵי תְּשׁוּבָה, תְּשׁוּבָה וַדַּאי. וּכְדֵין יוֹם הַכִּפּוּרִים אִתְקְרֵי, כְּמָה דִּכְתִיב, (ויקרא טז) מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ' תִּטְהָרוּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּל חֲטָאֵי הָעוֹלָם אֲחוּזִים (זה) בָּזֶה, עַד שֶׁהָאֵם מִתְגַּלָּה בְּגִלְגֻּלָּם. וּכְשֶׁהִיא מִתְגַּלָּה, כָּל אוֹתָם הַבָּנִים מִתְגַּלִּים (בשבילה). וְכָתוּב לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים. וּכְשֶׁמִּתְתַּקֶּן הָעוֹלָם לְמַטָּה, הַכֹּל מִתְתַּקֵּן, עַד שֶׁעוֹלֶה הַתִּקּוּן לָאֵם הַקְּדוֹשָׁה וּמִתְתַּקֶּנֶת, וּמִתְכַּסֵּית מִמַּה שֶׁהִתְגַּלְּתָה. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב, אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה, וְאָז נִקְרֵאת תְּשׁוּבָה, תְּשׁוּבָה וַדַּאי. וְאָז נִקְרָא יוֹם הַכִּפּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ.

דף טז.

אָמַר רַבִּי (דף ט"ז ע"א) יְהוּדָה אֵימָתַי אִתְקְרֵי תְּשׁוּבָה. כַּד אִימָא מִתְכַּסְיָא וְקַיְימָא בְּחֶדְוָה עַל בְּנִין, דִּכְתִיב, (תהלים קיג) אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה. וְתָבַאת בְּקִיּוּמָא וּמַאן דְּהֲוָה סָגִיר, תָּב לְאַתְרֵיהּ. וְכֻלְּהוּ תָּבִין חַד לְחַד, וּמִתְבָּרְכָאן כָּל חַד וְחַד, וּכְדֵין אִתְקְרֵי תְּשׁוּבָה (שלימתא), תְּשׁוּבָה סְתָם לְאַכְלְלָא כֹּלָּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָתַי נִקְרֵאת תְּשׁוּבָה? כְּשֶׁהָאֵם מִתְכַּסָּה וְעוֹמֶדֶת בְּשִׂמְחָה עַל הַבָּנִים, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיג) אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה. וְשָׁבָה לְקִיּוּם. וּמִי שֶׁהָיָה סָגוּר, שָׁב לִמְקוֹמוֹ. וְכֻלָּם שָׁבִים אֶחָד לְאֶחָד, וּמִתְבָּרְכִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְאָז נִקְרֵאת תְּשׁוּבָה (שלמה), תְּשׁוּבָה סְתָם, לְהַכְלִיל הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כַּד מִתְכַּשַׁר עָלְמָא, כּוּלֵּיהּ מִתְכַּשַׁר כַּחֲדָא. כְּתִיב (תהלים קח) כִּי גָדוֹל מֵעַל שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ. מֵעַל שָׁמַיִם, דְּסַלְקָא לְעֵילָּא מֵאֲתַר דְּאִקְרֵי שָׁמַיִם. וּמַאי אִיהוּ. דָּא אִיהִי אִימָא. וְהַיְינוּ דְּאִקְרֵי תְּשׁוּבָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּשֶׁמְּכְשָׁר הָעוֹלָם, כֻּלּוֹ מֻכְשָׁר כְּאֶחָד. כָּתוּב כִּי גָדוֹל מֵעַל שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ. מֵעַל שָׁמַיִם, שֶׁעוֹלֶה לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם. וּמִי הוּא. זוֹ הָאֵם. וְהַיְינוּ שֶׁנִּקְרֵאת תְּשׁוּבָה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, דַּיְיקָא דִּכְתִיב מֵעַל שָׁמַיִם. אִלְמָלֵא כְּתִיב עַל שָׁמַיִם, מַשְׁמַע הַהוּא אֲתַר דְּקַיְימָא עַל שָׁמַיִם, וְלָא יַתִּיר. כֵּיוָן דְּאָמַר מֵעַל שָׁמַיִם, מַשְׁמַע הַהוּא אֲתַר דְּקַיְימָא עַל הַשָּׁמַיִם לְעֵילָּא לְעֵילָּא. (ס"א ומאי איהי אימא, והיינו דאקרי תשובה.)

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מְדַיֵּק שֶׁכָּתוּב מֵעַל שָׁמַיִם. אִלְמָלֵא כָּתוּב עַל שָׁמַיִם, מַשְׁמַע אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁעוֹמֵד עַל שָׁמַיִם וְלֹא יוֹתֵר. כֵּיוָן שֶׁאָמַר מֵעַל שָׁמַיִם, מַשְׁמַע אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁעוֹמֵד עַל הַשָּׁמַיִם לְמַעְלָה לְמַעְלָה. (ומה היא, ' אמא, וזהו שנקרא תשובה).

דְּתָאנָא, בְּהַהוּא זִמְנָא דְּמִתְכַּשְׁרָן עוֹבָדִין לְתַתָּא, וְאִימָּא בְּחֶדְוָותָא, אִתְגַּלְיָא עַתִּיקָא קַדִּישָׁא, וְתָב נְהוֹרָא לְזְעֵיר אַנְפִּין, וּכְדֵין כֹּלָּא בְּחֶדְוָותָא, כֹּלָּא בִּשְׁלִימוּ, כֹּלָּא אִשְׁתְּכָחוּ בְּבִרְכָאן, וְרַחֲמִין זִמְנִין, וְעָלְמִין כֻּלְּהוּ בְּחֶדְוָותָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (מיכה ז) יָשׁוּב יְרַחֲמֵנוּ יִכְבּוֹשׁ

עָוֹנוֹתֵינוּ. מַאן יָשׁוּב. יָשׁוּב עַתִּיקָא קַדִּישָׁא לְאִתְגַּלְיָיא בִּזְעֵירָא, יָשׁוּב לְאִתְגַּלְיָיא דְּהָוָה סָתִים בְּקַדְמִיתָא, וְכֻלָּא אִתְקְרֵי תְּשׁוּבָה.

שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁמַּכְשְׁרִים הַמַּעֲשִׂים לְמַטָּה וְהָאֵם בְּשִׂמְחָה, מִתְגַּלֶּה הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, וְשָׁב הָאוֹר לְזֵעִיר אַנְפִּין, וְאָז הַכֹּל בְּשִׂמְחָה, הַכֹּל בִּשְׁלֵמוּת, הַכֹּל נִמְצָאִים בִּבְרָכוֹת, וְהָרַחֲמִים מְזַמָּנִים, וְכָל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׂמְחָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) יָשׁוּב יְרַחֲמֵנוּ יִכְבֹּשׁ עֲוֹנֹתֵינוּ. מִי יָשׁוּב? יָשׁוּב הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ לְהִתְגַּלּוֹת בִּזְעֵיר, יָשׁוּב לְהִתְגַּלּוֹת, שֶׁהָיָה נִסְתָּר בְּרֵאשׁוֹנָה, וְהַכֹּל נִקְרָא תְּשׁוּבָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֹּלָּא בְּכְלָל, כֹּלָּא סָתָם. וּכְתִיב (דברים יג) לְמַעַן יָשׁוּב יְיָ' מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כֹּלָּא הוּא וַדַּאי, וְהָא אוֹקִימְנָא מִלֵּי קַמַּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכֹּל בְּכְלָל, הַכֹּל סָתָם. וְכָתוּב (דברים יג) לְמַעַן יָשׁוּב ה' מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַכֹּל הוּא וַדַּאי, וַהֲרֵי בַּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן.

וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה, תַּמָּן שְׁאִילוּ חַבְרַיָּיא, מִפְּנֵי מָה בִּגְזֵלָה כְּתִיב, וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה וְלֹא יַתִּיר. אֶלָּא הָא אוֹקִימְנָא, דְּא שַׁוִּי דְּחִילוּ עִלָּאָה כְּתַתָּאָה. וְדָא דְּנָנִיב, שַׁוִּי דְּחִילוּ תַּתָּאָה לְקֻבְלֵיהּ, וְלָא דְּחִילוּ עִלָּאָה.

וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה. שָׁם שְׁאֲלוּ הַחֲבֵרִים, מִפְּנֵי מָה בִּגְזֵלָה כָּתוּב וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה, וְלֹא יוֹתֵר? אֶלָּא הֲרֵי בַּאַרְנוּ, שֶׁזֶּה שָׁם יִרְאָה הָעֶלְיוֹנָה כְּמוֹ הַתַּחְתּוֹנָה, וְזֶה שֶׁגּוֹנֵב שָׁם אֶת הַיִּרְאָה הַתַּחְתּוֹנָה כְּנֶגְדּוֹ, וְלֹא הַיִּרְאָה הָעֶלְיוֹנָה.

מַה כְּתִיב לְעֵילָּא, נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא. (י"ג ע"ב) כִּדְקַאֲמָרָן, דְּאוֹרַיְיתָא וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא תָּווּהִין עָלֵיהּ, וְאָמְרֵי נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְגוֹ'. וּכְתִיב נֶפֶשׁ כִּי תִמְעוֹל מַעַל וְגוֹ'. אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִּשָּׁבַע וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, נֶפֶשׁ כְּתִיב, וְלָא רוּחַ, וְלָא נְשָׁמָה. וְהָכָא גּוּפָא (ס"א רוחא) וְנֶפֶשׁ. דִּכְתִיב, וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשֵׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה. מַאן דְּבָעֵי לְתַקָּנָא עוֹבָדוֹי, כְּמָה דְּאָמְרָן וְהֵשִׁיב. מַאן וְהֵשִׁיב, אֶלָּא כְּמַאן דְּיִתַּקַּן עוֹבָדִין, בְּגִין דְּיָתִיב מַבּוּעֵי מַיָּא לְאַתְרַיְיהוּ, לְאַשְׁקָאָה נְטִיעָן, דְּהָא הוּא גָּרִים בְּחוֹבוֹי לְאִתְמַנָּעָא מִנַּיְיהוּ. וְעַל דָּא וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה וְגוֹ'. כְּמָה דְּאִתְמַר. (ע"כ)

מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא. כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהַתּוֹרָה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תְּמֵהִים עָלָיו וְאוֹמְרִים, נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְגוֹ'? וְכָתוּב נֶפֶשׁ כִּי תִמְעֹל מַעַל וְגוֹ', אוֹ - נֶפֶשׁ כִּי תִּשָּׁבַע וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב נֶפֶשׁ, וְלֹא רוּחַ, וְלֹא נְשָׁמָה, וְכָאן גּוּף (רוח) וְנֶפֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשֵׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה. מִי שֶׁרוֹצֶה לְתַקֵּן אֶת מַעֲשָׂיו, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ וְהֵשִׁיב. מִי זֶה וְהֵשִׁיב? אֶלָּא כְּמִי שֶׁיִּתְקַן מַעֲשִׂים, כְּדֵי שֶׁיְּשִׁיב מַעְיָנוֹת הַמַּיִם לְמְקוֹמָם לְהַשְׁקוֹת אֶת הַנְּטִיעוֹת, שֶׁהֲרֵי הוּא גָּרַם בַּחֲטָאָיו לִמְנֹעַ מֵהֶם. וְעַל זֶה - וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

רַבִּי אַבָּא הָוָה יָתִיב קֳמֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, עָאל רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּתִיב, (תהלים צב) צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח וְגוֹ'. צַדִּיק כַּתָּמָר, מַאי כַּתָּמָר. דְּהָא מִכָּל אִילָנֵי עָלְמָא לֵית

דְּמִתְעַכֵּב לְאַפְרָחָא, כְּמוֹ תָּמָר. דְּסָלִיק לְשִׁבְעִין שְׁנִין. מַאי טַעְמָא כַּתָּמָר. אֶלָּא אַף עַל גַּב דִּקְרָא אַסְהִיד, חַבְרַיָּיא כֻּלְּהוּ לָא בָּעוּ לְגַלָּאָה.

רַבִּי אַבָּא הֲיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. נְכְנַס רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב (תהלים צב) צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרַח וְגוֹ'. צַדִּיק כַּתָּמָר, מַה זֶּה כַּתָּמָר? שֶׁהֲרֵי מִכָּל הָאִילָנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, אֵין מִי שֶׁמִּתְעַכֵּב לִפְרֹחַ כְּמוֹ תָּמָר שֶׁעוֹלֶה לְשִׁבְעִים שָׁנִים. מָה הַטַּעַם כַּתָּמָר? אֶלָּא אַף עַל גַּב שֶׁהַכָּתוּב מֵעִיד, הַחֲבֵרִים כֻּלָּם אֵין רוֹצִים לְגַלּוֹת.

אֲבָל צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרַח, עַל גָּלוּתָא דְּבָבֶל אִתְּמַר, דְּהָא לָא תָּבַת שְׁכִינְתָּא לְאַתְרָהָא, אֶלָּא בְּסוֹף שִׁבְעִין שְׁנִין. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (ירמיה כט) כִּי לְפִי מְלֹאת לְבָבֶל שִׁבְעִים שָׁנָה אֶפְקוֹד אֶתְכֶם. וְדָא הוּא צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרַח, דְּסָלִיק דְּכַר וְנוּקְבָא לְשִׁבְעִין שְׁנִין. צַדִּיק: דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים יא) כִּי צַדִּיק יְיָ' צְדָקוֹת אָהֵב. וּכְתִיב, (שמות ט) יְיָ' הַצַּדִּיק. וּכְתִיב, (ישעיה ג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב.

אֲבָל צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרַח, זֶה נֶאֱמַר עַל גָּלוּת בָּבֶל, שֶׁהֲרֵי לֹא שָׁבָה שְׁכִינָה לִמְקוֹמָהּ אֶלָּא לְסוֹף שִׁבְעִים שָׁנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה כט) כִּי לְפִי מְלֹאת לְבָבֶל שִׁבְעִים שָׁנָה אֶפְקֹד אֶתְכֶם. וְזֶהוּ צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרַח, שֶׁעוֹלֶה זָכָר וּנְקֵבָה לְשִׁבְעִים שָׁנָה. צַדִּיק - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים יא) כִּי צַדִּיק ה' צְדָקוֹת אָהֵב. וְכָתוּב (שמות ה) ה' הַצַּדִּיק. וְכָתוּב (ישעיה ג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב.

כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּא, מַהוּ אֶרֶז. דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דִּכְתִיב, בָּחוּר כָּאֲרָזִים. (ס"א דיתיב על כורסיא דיעקב שלימא) בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּא, בַּלְּבָנוֹן וַדַּאי, וְדָא הוּא עֵדֶן דִּלְעֵילָּא, דְּעָלֵיהּ כְּתִיב (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ. וְהַאי אֶרֶז, בְּהַהוּא אֲתַר עִלָּאָה, יִשְׂגֶּא.

כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה. מַה זֶּה אֶרֶז? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב בָּחוּר כָּאֲרָזִים. (שיושב על כסא של יעקב השלם) בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה, בַּלְּבָנוֹן וַדַּאי, וְזֶהוּ הָעֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁעָלָיו כָּתוּב (שם סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ. וְהָאֶרֶז הַזֶּה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן יִשְׂגֶּה.

וְדָא בְּגָלוּתָא בַּתְרָאָה הוּא כְּהַאי אֶרֶז, דְּאִתְעַכְּב לְסַלָּקָאָה. וּמִשַּׁעְתָּא, דְּסָלִיק עַד דְּקָאֵים בְּקִיּוּמֵיהּ, הוּא יוֹמָא. וְשִׁירוּתָא דְּיוֹמָא אַחֲרִינָא, עַד דְּעָבִיד צֵל בִּנְהוֹרָא דִּימָמָא. וְאֶרֶז לָא סָלִיק, אֶלָּא בְּעִדּוּנָא דְּמַיָּא. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (במדבר כד) כָּאֲרָזִים עֲלֵי מָיִם. כַּךְ אֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּא. דְּמִתַּמָּן נָפִיק מַבּוּעָא וְנָהֲרָא דְּמַיָּא, לְאַשְׁקָאָה. וְאֶרֶז, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דִּכְתִיב, (שיר השירים ה) בָּחוּר כָּאֲרָזִים.

וְזֶהוּ בַּגָּלוּת הָאַחֲרוֹנָה הוּא כְּמוֹ הָאֶרֶז הַזֶּה שֶׁמִּתְעַכֵּב לָעֲלוֹת. וּמִשָּׁעָה שֶׁעוֹלֶה עַד שֶׁעוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ הוּא יוֹם, וּתְחִלַּת הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן עַד שֶׁעוֹשֶׂה צֵל בְּאוֹר הַיּוֹם. וְהָאֶרֶז לֹא עוֹלֶה אֶלָּא בְּעִדּוּן שֶׁל הַמַּיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כד) כָּאֲרָזִים עֲלֵי מָיִם. כַּךְ אֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה. שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵא הַמַּעְיָן וְהַנָּהָר שֶׁל הַמַּיִם לְהַשְׁקוֹת. וְאֶרֶז זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שיר ה) בָּחוּר כָּאֲרָזִים.

דף טז:

שְׁתוּלִים בְּבֵית יְיָ, לְזַמְּנָא דְּמַלְכָּא מְשִׁיחָא. בְּחַצְרוֹת אֱלָהֵינוּ יַפְרִיחוּ, בְּתְחִיַּית הַמֵּתִים. עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה, בְּהַהוּא יוֹמָא דְּיִשְׁתְּכַח עָלְמָא חָרוּב. דְּשַׁנִּים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ, לְבָתַר דְּכְתִיב, (ישעיה סו) הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה, וּכְדֵין (תהלים קד) יִשְׂמַח יְיָ בְּמַעֲשָׂיו כְּתִיב. וְכָל כַּךְ (דף ט"ז ע"ב) לָמָּה (תהלים צב) לְהַגִּיד כִּי יָשָׁר יְיָ צוּרִי וְלֹא עַוְלָתָה בּוֹ.

שְׁתוּלִים בְּבֵית ה' - לְזַמְּנוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. בְּחַצְרוֹת אֱלֹהֵינוּ יַפְרִיחוּ - בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים. עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה - בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהָעוֹלָם יִמְצָא חָרֵב. דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ - לְאַחַר שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה, וְאָז, (תהלים קד) יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו כְּתוּב. וְכָל כָּךְ לָמָּה? (תהלים צב) לְהַגִּיד כִּי יָשָׁר ה' צוּרִי וְלֹא עַוְלָתָה בּוֹ.

תּוּ פָּתַח וְאָמַר, (משלי טז) אִישׁ תַּהְפּוּכוֹת יְשַׁלַּח מָדוֹן וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף. אִישׁ תַּהְפּוּכוֹת יְשַׁלַּח מָדוֹן, כְּמָה דְּאָמְרָן, חַיָּיבַיָּא עַבְדֵי פִּגְימוּ לְעֵילָּא. וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף, מַפְרִיד אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְדָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (משלי טז) אִישׁ תַּהְפֻּכוֹת יְשַׁלַּח מָדוֹן וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף. אִישׁ תַּהְפֻּכוֹת יְשַׁלַּח מָדוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, הָרְשָׁעִים עוֹשִׂים פְּגָם לְמַעְלָה. וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף, מַפְרִיד אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְזֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

דָּבָר אַחֵר אִישׁ תַּהְפּוּכוֹת יְשַׁלַּח מָדוֹן. מַהוּ יְשַׁלַּח. יְשַׁלַּח לְאִינּוּן נְטִיעָן. מָדוֹן: דְּיַנְקָן מִסִּטְרָא דְּדִינָא. וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף, כְּמָה דְּאָמְרָן, חַיָּיבַיָּא עַבְדִּין פִּגִּימוּ לְעֵילָּא. מַפְרִיד: דְּיִחוּדָא לָא אִשְׁתְּכַח, מַפְרִיד, לְמַטְרוֹנִיתָא מִמַּלְכָּא. וּלְמַלְכָּא מִמַּטְרוֹנִיתָא. וּבְגִין כַּךְ לָא אִקְרֵי אֶחָד, דְּאֶחָד לָא אִקְרֵי, אֶלָּא כַּד אִינּוּן בְּזִוּוּגָא חָדָא. וַוי לְאִינּוּן חַיָּיבַיָּא דְּעַבְדִּין פְּרוּדָא לְעֵילָּא. זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא, דְּאִינּוּן מְקַיְּימָן קְיוּמָא דִּלְעֵילָּא, וְזַכָּאִין אִינּוּן מָארֵיהוֹן דְּתִשְׁוּבָה דְּתַיְּיבִין כֻּלָּא לְאַתְרַיְּיהוּ.

דָּבָר אַחֵר אִישׁ תַּהְפֻּכוֹת יְשַׁלַּח מָדוֹן - מַה זֶּה יְשַׁלַּח? יְשַׁלַּח אֶת אוֹתָן נְטִיעוֹת. מָדוֹן - שֶׁיּוֹנְקִים מִן הַצַּד שֶׁל הַדִּין. וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהָרְשָׁעִים עוֹשִׂים פְּגָם לְמַעְלָה. מַפְרִיד - שֶׁהַיִּחוּד לֹא נִמְצָא, מַפְרִיד אֶת הַגְּבִירָה מֵהַמֶּלֶךְ, וְאֶת הַמֶּלֶךְ מֵהַגְּבִירָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִקְרָא אֶחָד, שֶׁאֶחָד אֵינוֹ נִקְרָא אֶלָּא כְּשֶׁהֵם בְּזִוּוּג אֶחָד. אוֹי לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁעוֹשִׂים פֵּרוּד לְמַעְלָה. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁמַּעֲמִידִים אֶת הַקִּיּוּם שֶׁלְּמַעְלָה, וְאַשְׁרֵי בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה שֶׁמְּשִׁיבִים הַכֹּל לִמְקוֹמָם.

וְעַל דָּא תָּנֵינָן, אֲתַר דְּבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה יַתְבֵי, צַדִּיקִים גְּמוּרִים לָא יַתְבֵי בֵּיהּ. מַאי טַעְמָא. אֶלָּא אֵינוּן אִתְתַּקְנוּ בַּאֲתַר עִלָּאָה, בַּאֲתַר דְּשַׁקְיוּ דְּגִנְתָּא מִשְׁתְּכַח מִתַּמָּן. וְדָא הוּא תְּשׁוּבָה. וְעַל דָּא אִקְרוּן בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה. וְאִלֵּין אִתְתַּקְנוּ בַּאֲתַר אָחֳרָא, דְּאִקְרֵי צַדִּיק.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, הַמָּקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְשׁוּבָה יוֹשְׁבִים, צַדִּיקִים גְּמוּרִים לֹא יוֹשְׁבִים בּוֹ. מָה הַטַּעַם? אֶלָּא הָהֵם הִתְתַּקְּנוּ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן בְּמָקוֹם שֶׁהַשְׁקָאַת הַגַּן נִמְצֵאת מִשָּׁם. וְזוֹהִי תְשׁוּבָה, וְעַל זֶה נִקְרָאִים בַּעֲלֵי תְשׁוּבָה. וְאֵלּוּ מִתְתַּקְּנִים בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק.

וְעַל דָּא אִלֵּין יַתְבִין בַּאֲתַר עִלָּאָה, וְאִלֵּין יַתְבִין בַּאֲתַר זוּטְרָא. מַאי טַעְמָא. אִלֵּין תַּיְיבִין מַיָּא לְאַתְרַיְיהוּ, מֵאֲתַר עִלָּאָה דְּנַהֲרָא עָמִיקָא, עַד הַהוּא אֲתַר דְּאִקְרֵי צַדִּיק. וְצַדִּיקִים גְּמוּרִים, נַגְדִּין לוֹן מֵהַהוּא אֲתַר דְּאִינּוּן יַתְבֵי, לְהַאי עָלְמָא. וְעַל דָּא אִלֵּין עִלָּאִין וְאִלֵּין תַּתָּאִין. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּמָארֵי תְּשׁוּבָה. וְזַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא, דִּבְגִינֵיהוֹן עָלְמָא מִתְקַיְּימָא.

וְעַל זֶה אֵלֶּה יוֹשְׁבִים בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן, וְאֵלֶּה יוֹשְׁבִים בְּמָקוֹם קָטָן. מָה הַטַּעַם? אֵלּוּ מְשִׁיבִים מַיִם לִמְקוֹמָם מֵהַמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַנָּהָר הָעָמֹק, עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק. וְצַדִּיקִים גְּמוּרִים מַשְׁפִּיעִים מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהֵם יוֹשְׁבִים לְעוֹלָם הַזֶּה. וְעַל כֵּן אֵלּוּ עֶלְיוֹנִים וְאֵלּוּ תַּחְתּוֹנִים. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה, וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגָלָלָם הָעוֹמֵד עוֹמֵד.

הָדָא הוּא דִכְתִיב וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשֵׁם וְגוֹ'. מַה כְּתִיב לְעֵילָּא, אוֹ מָצָא אֲבֵדָה וְכִחֵשׁ בָּהּ וְגוֹ', דְּהָא בְּגִין דְּא אִסְתַּלָּק קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִכֻּלָּא. כְּבְיָכוֹל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא אִשְׁתְּכַח בְּקִיּוּמֵיהּ, דְּהָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִתְפָּרְשָׁא מֵאַתְרָהָא, הָדָא הוּא דִכְתִיב, (ירמיה ז) אֲבָדָה הָאֱמוּנָה. (ל"ה, קצ"א) מַאי אֱמוּנָה. דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (תהלים צב) וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת. אֲבָדָה הָאֱמוּנָה כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (ירמיה ט) עַל מַה אָבְדָה הָאָרֶץ, וְכֹלָּא חַד.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשֵׁם וְגוֹ'. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? אוֹ מָצָא אֲבֵדָה וְכִחֵשׁ בָּהּ וְגוֹ', שֶׁהֲרֵי בִּשְׁבִיל זֶה מִסְתַּלֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַכֹּל. כְּבְיָכוֹל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא נִמְצָא בִּמְקוֹמוֹ, שֶׁהֲרֵי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִפְרְדָה מִמְּקוֹמָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲבָדָה הָאֱמוּנָה. מַה זוֹ הָאֱמוּנָה? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת. אֲבָדָה הָאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַל מָה אָבְדָה הָאָרֶץ, וְהַכֹּל אֶחָד.

וְהָא אוֹקִימְנָא אֲבָדָה, וְלֹא נֶאֱבָדָת, וְלֹא אֲבוּדָה. כְּגַוְונָא דְּא, (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבַד, אָבוּד, אוֹ נֶאֱבַד, לָא כְּתִיב, אֶלָּא אָבַד. הָדָא הוּא דִכְתִיב אֲבָדָה הָאֱמוּנָה, בְּגִין כַּךְ וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אוֹ אֶת הָאֲבֵדָה וְגוֹ'.

וַהֲרֵי בַּאֲרְנוּ אֲבָדָה, וְלֹא נֶאֱבָדָת, וְלֹא אֲבוּדָה. כְּמוֹ כֵן הַצַּדִּיק אָבַד. אָבוּד אוֹ נֶאֱבַד לֹא כָּתוּב, אֶלָּא אָבַד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲבֵדָה הָאֱמוּנָה, בִּשְׁבִיל כָּךְ - וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אוֹ אֶת הָאֲבֵדָה וְגוֹ'.

רעיא מהימנא אָמַר רַעְיָא מְהֵימְנָא, דּוּכְתִין אִית בְּגֵיהִנֹּם, רְשִׁימִין לְמִחֲלֵי שַׁבָּתוֹת בְּפַרְהֶסְיָא, וְלָא חָזְרִין בְּתִיּוּבְתָּא מֵאוֹתוֹ חִלּוּל. וּמְמַנָּן עֲלַיְיהוּ. וְאוּף הָכִי דּוּכְתִין אִית בְּגֵיהִנֹּם, לְאִינּוּן דְּמַגְלֵי עֶרְיִין. וּלְאִינּוּן דְּמַגְלֵין פָּנִים בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כַּהֲלָכָה. וּלְאִינּוּן דְּשַׁפְכִין דָּם נָקִי. וּלְאִינּוּן דְּאוּמִין לְשַׁקְרָא. וּלְאִינּוּן דְּשָׁכְבִין עִם נִדָּה. אוֹ בַּת אֵל נֵכָר. אוֹ זוֹנָה. אוֹ שְׁפָחָה. וְאוּף הָכִי, לְעוֹבֵר עַל שס"ה לֹא תַּעֲשֶׂה. לְכָל חוֹבָא, אִית דּוּכְתָּא בְּגֵיהִנֹּם, וּמְמַנָּא עֲלַיְיהוּ.

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, מְקוֹמוֹת יֵשׁ בַּגֵּיהִנֹּם רְשׁוּמִים לְמְחַלְּלֵי שַׁבָּתוֹת בְּפַרְהֶסְיָא, וְלֹא חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה מֵאוֹתוֹ חִלּוּל, וּמְמַנִּים עֲלֵיהֶם. וְאַף כָּךְ יֵשׁ מְקוֹמוֹת בַּגֵּיהִנֹּם לְאוֹתָם שֶׁמְּגַלִּים עֲרָיוֹת, וּלְאוֹתָם שֶׁמְּגַלִּים פָּנִים בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כַּהֲלָכָה, וּלְאוֹתָם שֶׁשּׁוֹפְכִים דָּם נָקִי, וּלְאוֹתָם שֶׁנִּשְׁבָּעִים לַשֶּׁקֶר, וּלְאוֹתָם שֶׁשּׁוֹכְבִים עִם נִדָּה אוֹ בַּת אֵל נֵכָר אוֹ זוֹנָה אוֹ שִׁפְחָה. וְאַף כָּךְ לְמִי שֶׁעוֹבֵר עַל שס"ה לֹא תַעֲשֶׂה. לְכָל חֵטְא יֵשׁ מָקוֹם בַּגֵּיהִנֹּם, וּמְמַנֶּה עָלָיו.

וְשָׁטָן יֵצֵר הָרַע דִּילֵיהּ, מְמַנָּא עַל כֻּלְּהוּ חוֹבִין, וְדוּכְתִין וּמְמַנָּן דִּילֵיהּ. וְאִי הָדַר בְּתִיּוּבְתָּא, מַה כְּתִיב, (ישעיה מה) מָחִיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ, אִתְמָחוּ רְשִׁימִין דְּרַשִׁיעַיָּא דְּדוּכְתָּא דְּגֵיהִנֹּם מִכָּל חוֹבָה וְחוֹבָה.

וְשָׁטָן יֵצֶר הָרַע שְׁלֹּ מְמַנֶּה עַל כָּל הַחֲטָאִים וְהַמְּקוֹמוֹת וְהַמְמֻנִּים שֶׁלּוֹ. וְאִם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, מַה כָּתוּב? מָחִיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ, נִמְחוּ הָרְשׁוּמִים שֶׁל הָרְשָׁעִים שֶׁל הַמָּקוֹם שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם מִכָּל חֵטְא וְחֵטְא.

וְאִית חוֹבִין רְשִׁימִין לְעֵילָּא, וְלָא לְתַתָּא. וְאִית דְּרְשִׁימִין לְתַתָּא, וְלָא לְעֵילָּא. וְאִית דְּרְשִׁימִין לְתַתָּא וּלְעֵילָּא. אִתְמָחוּן לְתַתָּא אִתְמָחוּן לְעֵילָּא, בְּתַר דְּאֲהֲדַר בִּתְיוּבְתָּא. וְעוֹד אוּקְמוּהָ מָארֵי מַתְנִיתִין, רָשָׁע עֲוֹנוֹתָיו חֲקוּקִים לוֹ עַל עַצְמוֹתָיו. צַדִּיק, זְכִיוֹתָיו חֲקוּקִים לוֹ עַל עַצְמוֹתָיו. אֲמַאי. בְּגִין לְמֶהֱוֵי רְשִׁימִין בֵּין בַּעֲלֵי חוֹבֵיהוֹן, לְאִשְׁתְּמוֹדָעָא בְּהוּ, וְקָלָא נָפִיק עֲלֵיהּ, הַאי רָשָׁע אִיהוּ יִשְׁרְפוּ עַצְמוֹתָיו בְּגֵיהִנֹּם.

וְיֵשׁ חֲטָאִים רְשׁוּמִים לְמַעְלָה, וְלֹא לְמַטָּה. וְיֵשׁ שֶׁרְשׁוּמִים לְמַטָּה וְלֹא לְמַעְלָה, וְיֵשׁ שֶׁרְשׁוּמִים לְמַטָּה וּלְמַעְלָה. נִמְחוּ לְמַטָּה - נִמְחוּ לְמַעְלָה, אַחַר שֶׁחָזַר בִּתְשׁוּבָה. וְעוֹד בֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, רָשָׁע - עֲוֹנוֹתָיו חֲקוּקִים לוֹ עַל עַצְמוֹתָיו. צַדִּיק - זְכִיוֹתָיו חֲקוּקִים לוֹ עַל עַצְמוֹתָיו. לָמָּה? כְּדֵי לִהְיוֹת רְשׁוּמִים בֵּין בַּעֲלֵי הַחֲטָאִים שֶׁלָּהֶם לְהוֹדַע בָּהֶם, וְקוֹל יוֹצֵא עָלָיו: זֶהוּ רָשָׁע, יִשְׂרְפוּ עַצְמוֹתָיו בַּגֵּיהִנֹּם.

וְאוֹקִימְנָא, נִשְׁמוֹת שֶׁל רְשָׁעִים הֵן הֵן הַמַּזִּיקִים בָּעוֹלָם. וְדִינָא דִּלְהוֹן אוּקְמוּהָ עֲלַיְיהוּ מָארֵי דְּנִשְׁמָתְהוֹן מַתְנִיתִין, נִשְׁרֶפֶת וְנַעֲשֵׂית אֵפֶר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵי הַצַּדִּיקִים. וּבְמַאי אִתּוֹקְדוּן. בְּאֵשׁ דְּכוּרְסְיָא, דְּאִתְמַר בֵּיהּ, (דניאל ז) כּוּרְסְיֵהּ שְׁבִיבִין דִּי נוּר גַּלְגְּלוֹהִי נוּר דָּלִיק. (ונהר דינור נגיד ונפיק) מֵד' חֵיוָון דְּאֶשָּׁא, דְּסָחֲרִין לְכוּרְסְיָא דְּדִין, דְּאִיהוּ אֲדֹנָי, דִּינָא דְּמַלְכוּתָא דִּינָא.

וּבַאֲרְנוּ, נִשְׁמוֹת שֶׁל רְשָׁעִים הֵן הֵן הַמַּזִּיקִים בָּעוֹלָם. וְהַדִּין שֶׁלָּהֶם בֵּאֲרוּ עֲלֵיהֶם בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁנִּשְׁמָתָם נִשְׂרֶפֶת וְנַעֲשֵׂית אֵפֶר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵי הַצַּדִּיקִים. וּבְמֶה נִשְׂרָפִים? בְּאֵשׁ הַכִּסֵּא, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דניאל ז) כָּרְסְיֵהּ שְׁבִיבִין דִּי-נוּר גַּלְגְּלוֹהִי נוּר דָּלִק. (ונהר דינור שופע ויוצא) מֵאַרְבַּע חַיּוֹת שֶׁל אֵשׁ שֶׁסּוֹבְבִים אֶת כִּסֵּא הַדִּין, שֶׁהוּא אֲדנָ"י, דִּין שֶׁל הַמַּלְכוּת דִּין.

וּהַהוּא נָהָר, אִתְּמַר בֵּיהּ, (דניאל ז) נָהָר דִּי נוּר נָגִיד וְנָפַק מִן קֳדָמוֹהִי. נִשְׁמָתְהוֹן דְּצַדִּיקַיָּא, טַבְלִין וּמִתְדַּכְּכִין בֵּיהּ. וְנִשְׁמָתְהוֹן דִּרְשִׁיעֵי, נְדוֹנִין בֵּיהּ, וְאִתְבְּעִירוּ קַמֵּיהּ, כְּקַשׁ לְפָנֵי אֵשׁ, וְהַיְינוּ אֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ. יְהוָֹה אִיהִי חַמָּה. נָרָתִיקָהּ דִּילֵיהּ, אֲדנָי. לשמור (דף י"ז ע"א) והַיְינוּ רָזָא דְּאוּקְמוּהָ, לֶעָתִיד לָבֹא מוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חַמָּה מִנָּרְתִּיקָהּ צַדִּיקִים מִתְרַפְּאִין בָּהּ, וּרְשָׁעִים נְדוֹנִין בָּהּ.

וְאוֹתוֹ נָהָר נֶאֱמַר בּוֹ, (שם) נָהָר דִּינוּר שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מִלְּפָנָיו. נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים טוֹבְלוֹת וְנִטְהָרוֹת בּוֹ, וְנִשְׁמוֹת הָרְשָׁעִים נְדוֹנִים בּוֹ, וּבוֹעֲרִים לְפָנָיו כְּמוֹ קַשׁ לִפְנֵי אֵשׁ, וְהַיְינוּ אֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ. יְהוָֹ"ה הוּא חַמָּה.

וְנָרָתִיקוֹ - אֲדֹנָ"י וְהַיְנוּ הַסּוֹד שֶׁפֵּרְשׁוּהוּ, לֶעָתִיד לָבֹא מוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חַמָּה מְנֻרָתִיקָהּ; צַדִּיקִים מִתְרַפְּאִין בָּהּ, וּרְשָׁעִים נִדּוֹנִים בָּהּ.

וּמֵחִיוון דְּכוּרְסְיָא דְּדִינָא, הֲוָה נָחִית אַרְיֵה דְּאֶשָּׁא לְמֵיכַל קָרְבָּנִין, אִינּוּן דְּמָמָנָן, עַל כָּל אֵבֶר דְּחַב מְחַבֵּל קַטֵּיגּוֹר אֶחָד, כְּמָה דְּאוֹקְמוּהָ, עֲשָׂה עֲבֵירָה אַחַת, קָנָה לוֹ קַטֵּיגּוֹר א'. וּמִיַּד דְּנָחַת אֵשׁ שֶׁל גְּבוֹהַּ, וְאוֹקִיד לוֹן לְאִלֵּין אֵבָרִין וּפְדָרִין וְאֻמּוּרִין דְּפָרִים וּכְבָשִׂים וְעַתּוּדִים וּעִזִּים. יְהוָ"ה דְּנָחִית כְּאַרְיֵה דְּאֶשָּׁא לְאוֹקָדָא לוֹן, אִתּוֹקְדוּן אֵבָרִים דִּלְהוֹן, אִתּוֹקְדוּן מְחַבְּלִים דִּמְמָנָן עֲלַיְיהוּ, וּמִתְכַּפְּרִין חוֹבִין דְּיִשְׂרָאֵל, דְּאִינּוּן אֵבָרִים דִּשְׁכִינְתָּא.

וּמֵהַחִיוֹת שֶׁל כִּסֵּא הַדִּין הָיָה יוֹרֵד אַרְיֵה שֶׁל אֵשׁ לֶאֱכֹל אֶת הַקָּרְבָּנוֹת, אוֹתָם הַמְמֻנִּים עַל כָּל אֵיבָר שֶׁחָטָא מְחַבֵּל קַטֵּגוֹר אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרוּהָ, עָשָׂה עֲבֵרָה אַחַת - קָנָה לוֹ קַטֵּגוֹר אֶחָד. וּמִיָּד שֶׁיּוֹרֶדֶת אֵשׁ שֶׁל גְּבוֹהַּ וְשׂוֹרֶפֶת אֶת אוֹתָם אֵיבָרִים וּפְדָרִים וְאֵמוּרִים שֶׁל פָּרִים וּכְבָשִׂים וְעַתּוּדִים וְעִזִּים, יְהוָ"ה שֶׁיּוֹרֵד כְּאַרְיֵה שֶׁל אֵשׁ לִשְׂרֹף אוֹתָם, נִשְׂרָפִים הָאֵיבָרִים שֶׁלָּהֶם, נִשְׂרָפִים הַמַּשְׁחִיתִים שֶׁמְּמֻנִּים עֲלֵיהֶם, וּמִתְכַּפְּרִים חֲטָאֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם אֵיבְרֵי הַשְּׁכִינָה.

בְּהַהוּא זִמְנָא, חֵיוָון מִתְקָרְבִין דְּמָמָנָן עַל זַכָּוון, דְּאִינּוּן מְכוּרְסְיָיא דְּרַחֲמֵי, דְּאִיהִי תְּשׁוּבָה, אִימָא עִלָּאָה. וּבְמָה מִתְקָרְבִין. בְּשֵׁם יְדוֹנ"ד, דְּעָאל בְּהוֹן. וּבְגִין דָּא, קָרְבָּן לַיְדוֹנ"ד. דְּלֵית מַאן דְּיָכִיל לְק רב חֵיוָון וְיסוֹדִין, לְאִעְלָאָה שְׁלָם בֵּינַיְיהוּ, אֶלָּא שְׁמֵיהּ, דְּקָרִיב בְּשְׁמֵיהּ מַיִם לְאֵשׁ, וְלָא מְכַבֶּה דָּא לְדָא, וְקָרִיב רוּחָא לְעַפְרָא, וְלָא מַפְרִיד לֵיהּ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן מִתְקָרְבוֹת הַחַיּוֹת הַמְמֻנּוֹת עַל הַזְּכֻיּוֹת, שֶׁהֵם מִכִּסֵּא הָרַחֲמִים, שֶׁהִיא תְּשׁוּבָה, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. וּבַמָּה מִתְקָרְבִים? בְּשֵׁם יְהוָ"ה שֶׁנִּכְנָס בָּהֶם. וּמִשּׁוּם זֶה הַקָּרְבָּן לַיהוָ"ה. שֶׁאֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לְקָרֵב חַיּוֹת וְיסוֹדוֹת לְהַכְנִיס שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם אֶלָּא שְׁמוֹ, שֶׁמְּקָרֵב בִּשְׁמוֹ מַיִם לְאֵשׁ, וְלֹא מְכַבִּים זֶה אֶת זֶה, וּמְקָרֵב רוּחַ לֶעָפָר וְלֹא מַפְרִיד אוֹתוֹ.

בְּהַהוּא זִמְנָא, אִינּוּן שְׁלָמִים חֵיוָון וְיסוֹדִין, וְאִתְקְרִיאוּ קֳדָשִׁים, דְּלֵית טְמָאִים בֵּינַיְיהוּ. וְעוֹד, שְׁלָמִים דָּא ה' בַּתְרָאָה, דְּאִיהוּ שְׁלִימוּ דְּעַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא, בְּכָל הֲוָיוֹת דִּכְלִילָן בֵּיהּ, לְכָל שִׁית סְטָרִין דִּילֵיהּ, דְּאִינּוּן שִׁית סְפִירָאן.

בְּאוֹתוֹ זְמַן, אֵלּוּ הַשְּׁלָמִים, חַיּוֹת וְיסוֹדוֹת, וְנִקְרָאִים קֳדָשִׁים, שֶׁאֵין טְמֵאִים בֵּינֵיהֶם. וְעוֹד, שְׁלָמִים זוֹ ה' הָאַחֲרוֹנָה, שֶׁהִיא שְׁלֵמוּתוֹ שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי בְּכָל הַהֲוָיוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת בּוֹ, לְכָל שֵׁשֶׁת הַצְּדָדִים שֶׁלּוֹ, שֶׁהֵן שֵׁשׁ סְפִירוֹת.

וְרָזָא דְּמִלָּה, חָתַם רוּם וּפָנָה לְמַעְלָה, בְּיהּ"ו, לִימִינָא דְּחֶסֶד. בְּהוּ"י, לִשְׂמָאלָא דִּגְבוּרָה. וה"י, בְּעַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא. יוּ"ה בְּנֶצַח. בְּהוֹד הִי"ו. בִּיסוֹד וי"ה. אִילֵּנָא דְּאָחִיד לוֹן כֻּלְּהוּ, תִּפְאֶרֶת. עֵץ עוֹשֶׂה פְּרִי. וּבְגִין דָּא מְקוֹם שֶׁיִּפּוֹל הָעֵץ, שָׁם יה"ו. וְאוּף הָכִי בְּכָל הֲוָיָה, ה' בַּתְרָאָה שְׁלִימָה לְהּ. וּלְכָל הֲוָויָין, דַּאֲחִידָן בָּהּ. כְּגַוְונָא דָּא, יְהּ"וִ עִם ה', יְהוָ"ה. הוּ"י עִם ה', הֲוָיָה. וה"י עִם ה', וְהָיְ"ה וְאוּף הָכִי שְׁאַר הֲוָויָין.

וְסוֹד הַדָּבָר - חָתַם רוּם וּפָנָה לְמַעְלָה, בְּיהּ"ו, לִימִין שֶׁל חֶסֶד. בְּהוּ"י, לִשְׂמֹאל שֶׁל גְּבוּרָה. וה"י, בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. יוּ"ה בְּנֵצַח. בְּהוֹד הִי"ו. בַּיְסוֹד וי"ה. הָאִילָן שֶׁאוֹחֵז אֶת כֻּלָּם - תִּפְאֶרֶת. עֵץ עוֹשֶׂה פְּרִי. וּמִשּׁוּם

כְּדְּ הַמָּקוֹם שֶׁיִּפֹּל הָעֵץ, שָׁם יה"ו. וְאַף כָּדְּ בְּכָל הֲוָיָה, ה' אַחֲרוֹנָה שְׁלֵמִים לָהּ, וּלְכָל הַהֲוָיוֹת שֶׁאֲחוּזִים בָּהּ. כְּמוֹ זֶה, יה"ו עִם ה' - יְהוָ֔ה. הו"י עִם ה' - הֲוָיָה. וה"י עִם ה' - וְהָיָ"ה. וְאַף כָּדְּ שְׁאָר הַהֲוָיוֹת.

וְאִינּוּן ח"י אַתְוָון דְּשִׁית סִטְרִין, דְּכְלִילָן בְּצַדְּדִיק חַי עָלְמִין, וְעִם ה' אִתְעֲבִיד חָיָ"ה. וְרָזָא דְּמִלָּה אִיהִי ה', כְּגוֹן תֵּיבַת נֹחַ, דְּאִתְכְּנִישׁ בָּהּ מִכָּל מִין וּמִין, דְּאִינּוּן שְׁנַיִם שְׁנַיִם שִׁבְעָה שִׁבְעָה לְקָרְבָּנָא. שְׁנַיִם שְׁנַיִם אַרְבָּעָה. שִׁבְעָה שִׁבְעָה אַרְבָּעָה עֶשֶׂר. הָא י"ח. וּתֵיבָה ה', בָּהּ אִשְׁתְּזִיבוּ חַיָּה.

וְהֵם ח"י אוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁשֶׁת הַצַּדְּדִים שֶׁכְּלוּלִים בְּצַדִּיק חַי הָעוֹלָמִים, וְעִם ה' נַעֲשֶׂה חַיָ"ה. וְסוֹד הַדָּבָר הִיא ה', כְּמוֹ תֵּבַת נֹחַ שֶׁכְּנֵס בָּהּ בְּכָל מִין וּמִין, שֶׁהֵם שְׁנַיִם שְׁנַיִם שִׁבְעָה שִׁבְעָה לְקָרְבָּן. שְׁנַיִם שְׁנַיִם - אַרְבָּעָה. שִׁבְעָה שִׁבְעָה - אַרְבָּעָה עָשָׂר. הֲרֵי י"ח. וְתֵבָה ה', בָּהּ נִשְׁלֶמֶת חַיָּה.

(ס"א פתח ואמר באתי לגני וגו') וְצַדִּיק אִיהוּ כְּלִיל ו' דְּרָגִין. וּבְגִין דָּא תַּקִּינוּ לְמִפְתַּח בֵּיהּ חֶלְמָא בְּגִ' שְׁלוֹמוֹת, בְּגִ' פְּדְיוֹנוֹת, דְּאִיהוּ ו', בְּחוּשְׁבָּן ו'. וְאִיהוּ סֶלֶם דְּחֶלְמָא דְּיַעֲקֹב, כְּלִיל ו' סְפִירָאן. מוּצָּב אַרְצָה, שְׁכִינְתָּא תַּתָּאָה, וְדָא ה' תַּתָּאָה. וּרְאֹשׁוֹ, דָּא י', בֵּיהּ אִיהוּ צַדִּיק שְׁבִיעִי. מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה, דָּא אִימָּא עִלָּאָה, וְדָא ה' עִלָּאָה, דְּמִסְטָרָא דְּחֶלְמָא, ה' שַׁלְטָא עַל י', דְּאִיהוּ רֵישָׁא דְּסוּלְמָא, ה"י מִן אֱלֹקִים. וּבְגִין דָּא, (בראשית כח) וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עוֹלִים וגו', וְלֹא מַלְאֲכֵי יְהוָ"ה.

(פתח ואמר, באתי לגני וגו') וְהַצַּדִּיק כּוֹלֵל שֵׁשׁ דְּרָגוֹת, וּמִשּׁוּם כָּדְּ תִּקְנוּ לְפַתֵּר בּוֹ חֲלוֹם בְּשִׁלְשָׁה שְׁלוֹמוֹת, בְּשִׁלְשָׁה פְּדְיוֹנוֹת, שֶׁהוּא ו', בְּחֶשְׁבּוֹן ו'. וְהוּא הַסֶּלֶם שֶׁל חֲלוֹם יַעֲקֹב, כּוֹלֵל שֵׁשׁ סְפִירוֹת. מֻצָּב אַרְצָה - שְׁכִינָה תַּחְתּוֹנָה, וְזוֹ ה' הַתַּחְתּוֹנָה. וְרֹאשׁוֹ - זֶה י', בּוֹ הוּא צַדִּיק שְׁבִיעִי. מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה - זוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְזוֹ ה' הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁמִּצַּד הַחֲלוֹם ה' שׁוֹלֶטֶת עַל י', שֶׁהוּא רֹאשׁ הַסֶּלֶם, ה"י מִן אֱלֹהִים. וּמִשּׁוּם כָּדְּ, וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְגוֹ', וְלֹא מַלְאֲכֵי יְהוָ"ה.

אַתְוון כְּסִדְרָן, עוֹלִים בְּחֹלֶם, דְּאִיהוּ כֶּתֶר עַל ד' אַתְוון, דְּאִתְפְּשָׁטוּתָא דִּלְהוֹן, מֵחָכְמָה עַד מַלְכוּת קַדִּישָׁא. בְּגִין דְּחָכְמָה אִיהִי י', בִּינָה ה', שִׁית סְפִירָאן ו', מַלְכוּת ה' בַּתְרָאָה. חֹלֶם כֶּתֶר עַל כָּל אַתְוון. (ע"כ רעיא מהימנא) (כאן חסר ותמצאהו לקמן דף רמ"ו ע"ב ד"א ויחלום וכו')

הָאוֹתִיּוֹת כְּסִדְרָן עוֹלוֹת בְּחוֹלָם, שֶׁהוּא כֶּתֶר עַל אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, שֶׁהִתְפַּשְּׁטוּת שֶׁלָּהֶן מֵחָכְמָה עַד הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה. מִשּׁוּם שֶׁחָכְמָה הִיא י', בִּינָה ה', שֵׁשׁ סְפִירוֹת ו', מַלְכוּת ה' אַחֲרוֹנָה. חוֹלָם כֶּתֶר עַל כָּל הָאוֹתִיּוֹת. (ע"כ רעיא מהימנא).

(ויקרא ד) אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם. רִבִּי אַבָּא פָּתַח (שיר השירים א) הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי וְגוֹ', אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים צְאִי לָךְ וְגוֹ', הָנֵי קְרָאֵי אוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא בְּמִשָּׁה, בְּשַׁעֲתָא דְּהָוָה סָלִיק מֵעָלְמָא, דְּאָמַר (במדבר כז) יִפְקֹוד יְיָ' אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת לְכֹל בָּשָׂר וְגוֹ', אֲשֶׁר יֵצֵא לִפְנֵיהֶם וְגוֹ', וְתָנִינָן דְּעַל גָּלוּתָא אִתְמַר.

אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (שירא) הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי וְגוֹ', אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים צְאִי לָךְ וְגוֹ'. אֶת הַפְּסוּקִים הָלָלוּ בֵּאֲרוּ הַחֲבֵרִים בְּמֹשֶׁה שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהָיָה עוֹלֶה מִן הָעוֹלָם, שֶׁאָמַר (במדבר כז) יִפְקֹד ה' אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת לְכָל בָּשָׂר וְגוֹ', אֲשֶׁר יֵצֵא לִפְנֵיהֶם וְגוֹ'. וְשָׁנִינוּ שֶׁזֶּה נֶאֱמַר עַל הַגְּלוּת.

וּתָא חֲזִי, הָנֵי קְרָאֵי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֲמָרָן לְמַלְכָּא קַדִּישָׁא. הַגִּידָה לִּי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שיר השירים ג) אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי רְאִיתֶם. וּלְמַלְכָּא קַדִּישָׁא אִתְמַר, אַנְתְּ שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִּרְעֶה.

וּבֹא רְאֵה, הַפְּסוּקִים הַלָּלוּ אָמְרָה אוֹתָם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. הַגִּידָה לִּי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ג) אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי רְאִיתֶם. וְלַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ נֶאֱמַר, אַתָּה שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִּרְעֶה.

בְּסִפְרָא דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא אָמַר, כָּל זִמְנָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִשְׁתְּכַח בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּבֵיכוֹל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּשְׁלִימוּ, וְרֵעָי בְּרְעוּתָא לֵיהּ (ולאחרנין זן ליה) לְגַרְמֵיהּ, מֵהַהוּא יְנִיקוּ דַּחֲלָבָא (ס"א דמלכא) דְּאִימָא עִלָּאָה, וּמֵהַהוּא יְנִיקוּ דְּאִיהוּ יָנִיק, אַשְׁקֵי לְכָל שְׁאָר אֲחָרְנִין, וְיָנִיק לוֹן. וְאוֹלִיפְנָא דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל זִמְנָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִשְׁתְּכַחַת בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּשְׁלִימוּ, בְּחֶדְוָה, בְּרָכָאן בֵּיהּ שַׁרְיָין, וְנָפְקִין מִנֵּיהּ לְכָל שְׁאָר אֲחָרְנִין. וְכָל זִמְנָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לָא אִשְׁתְּכַחַת בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּבֵיכוֹל בְּרָכָאן אִתְמְנָעוּ מִנֵּיהּ וּמִכָּל שְׁאָר אֲחָרְנִין.

בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא אוֹמֵר, כָּל זְמַן שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִמְצֵאת עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּבֵיכוֹל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁלֵמוּת, וְרוֹעֶה בְרָצוֹן אוֹתוֹ (ואת האחרים הוא זן) אֶת עַצְמוֹ מֵאוֹתָהּ יְנִיקַת הֶחָלָב (של המלך) שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וּמֵאוֹתָהּ יְנִיקָה שֶׁהוּא יוֹנֵק, מַשְׁקֶה אֶת כָּל שְׁאָר הָאֲחֵרִים וּמֵינִיק אוֹתָם. וְלָמַדְנוּ שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל זְמַן שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִמְצֵאת עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁלֵמוּת, בְּשִׂמְחָה, שְׁרוּיוֹת בּוֹ בְּרָכוֹת וְיוֹצְאוֹת מִמֶּנּוּ לְכָל שְׁאָר הָאֲחֵרִים, וְכָל זְמַן שֶׁאֵין כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִמְצֵאת עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּבֵיכוֹל הַבְּרָכוֹת נִמְנָעוֹת מִמֶּנּוּ וּמִכָּל שְׁאָר הָאֲחֵרִים.

וְרָזָא דְּמִלְּתָא, בְּכָל אֲתַר דְּלָא אִשְׁתְּכַח דְּכַר וְנוּקְבָא, בִּרְכָאן לָא שָׁרָאן עֲלוֹי, וְעַל דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא גָּעֵי וּבָכֵי, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (ירמיה כ"ה) שְׁאֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ. וּמַאי אוֹמֵר, אוֹי שֶׁהֶחֱרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי וְשָׂרַפְתִּי אֶת הֵיכָלִי וְכוּ'.

וְסוֹד הַדָּבָר - בְּכָל מָקוֹם שֶׁאֵין נִמְצָאִים זָכָר וּנְקֵבָה, אֵין בְּרָכוֹת שׁוֹרוֹת עָלָיו, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹעֶה וּבוֹכֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה כח) שְׁאֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ. וּמַה הוּא אוֹמֵר? אוֹי שֶׁהֶחֱרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי וְשָׂרַפְתִּי אֶת הֵיכָלִי וְכוּ'.

דף יז:

וּבְשַׁעֲתָא (דף י"ז ע"ב) דְּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נָפְקַת בְּגָלוּתָא, אֲמַרַת קַמֵּיהּ, הַגִּידָה לִּי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי, אַנְתְּ רְחִימָא דְּנַפְשָׁאי, אַנְתְּ דְּכָל רְחִימוּ דְּנַפְשִׁי בָּךְ. אֵיכָה תִּרְעֶה, אֵיךְ תְּזוּן גַּרְמָךְ, מֵעֲמִיקָא דְּנַחֲלָא דְּלָא פְּסִיק. אֵיךְ תְּזוּן גַּרְמָךְ מִנְּהִירוּ דְּעֶדֶן עִלָּאָה. אֵיכָה תַּרְבִּיץ בַּצָּהֳרָיִם, אֵיךְ תְּזוּן לְכָל אִינּוּן אֲחָרְנִין דְּאִשְׁתַּקְיָין מִנָּךְ תְּדִירָא.

וּבְשָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל יְצָאָה לַגָּלוּת, אָמְרָה לְפָנָיו: הַגִּידָה לִי שֶׁאֲהֵבָה נַפְשִׁי. אַתָּה אֱהוּב נַפְשִׁי, אַתָּה שֶׁכָּל אַהֲבַת נַפְשִׁי בְּךָ, אֵיכָה תִּרְעֶה? אֵיךְ תְּזוֹן אֶת עַצְמְךָ מֵעִמָּק הַנַּחַל שֶׁלֹּא פוֹסֵק, אֵיךְ תְּזוֹן אֶת עַצְמְךָ מֵהָאוֹר שֶׁל הָעֵדֶן הָעֶלְיוֹן. אֵיכָה תַּרְבִּיץ בַּצָּהֳרַיִם, אֵיךְ תְּזוֹן אֶת כָּל אֵלּוּ הָאֲחֵרִים שֶׁנִּשְׁקִים מִמְּךָ תָּמִיד?

וַאֲנָא הֲוֵינָא אַתְוְנָא מִנָּךְ בְּכָל יוֹמָא, וּמִשְׁתַּקְיָא, וְאַשְׁקֵינָא לְכָל אִינּוּן תַּתָּאֵי, וְיִשְׂרָאֵל אִתְזָנוּ בִּי, וְהַשְׁתָּא שַׁלְמָה אֶהְיֶה כְּעוֹטְיָה, אֵיךְ אֶהֱוִי מִתְעַטְּפָא, בְּלָא בִּרְכָאן, כַּד יִתְּטָרְכוּן אִינּוּן בִּרְכָאן, וְלָא יִשְׁתַּכְּחוּן בִּידִי. עַל עֶדְרֵי חֲבֵרֶיךָ, הֱיאךְ אִיקוּם עֲלַיְיהוּ, וְלָא אֶהְיֶה רַעְיָא לְהוּ, וְזָנָא לְהוּ. עֶדְרֵי חֲבֵרֶיךָ, אִלֵּין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּאִינּוּן בְּנֵי אֲבָהָן, דְּאִינּוּן רְתִיכָא קַדִּישָׁא לְעֵילָּא.

וַאֲנִי הָיִיתִי נִזּוֹנֶת מִמְּךָ בְּכָל יוֹם, וְנִשְׁקֶת וּמַשְׁקָה אֶת כָּל אוֹתָם הַתַּחְתּוֹנִים, וְיִשְׂרָאֵל נִזּוֹנוּ בִּי, וְעַכְשָׁו שְׁלֵמָה אֶהְיֶה כְּעִטְיָה, אֵיךְ אֶהְיֶה מִתְעַטֶּפֶת בְּלִי בְּרָכוֹת, כְּשֶׁיִּצְטָרְכוּ אוֹתָן בְּרָכוֹת וְלֹא יִמָּצְאוּ בְיָדִי. עַל עֶדְרֵי חֲבֵרֶיךָ, אֵיךְ אֶעֱמֹד עֲלֵיהֶם וְלֹא אֶהְיֶה רוֹעָה לָהֶם וְזָנָה אוֹתָם. עֶדְרֵי חֲבֵרֶיךָ - אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם בְּנֵי הָאָבוֹת, שֶׁהֵם הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה לְמַעְלָה.

אָמַר לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, שְׁבוֹק אַנְתְּ דִּידִי, דְּהָא דִּידִי מְלָה טְמִירָא הוּא לְאִתְיַדָּע. אֲבָל אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ, לְנַרְמָךְ, הֲרֵי לָךְ עֵיטָא. הַיְפָה בַּנָּשִׁים, כְּמָה דְּאַתְּ אָמֵר הִנָּךְ יָפָה רַעְיָתִי. צְאִי לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן, אִלֵּין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא, דְּאִינּוּן נְדָשִׁין בֵּין עֲקֵבִין, וּבְגִינֵיהוֹן יְהֵיב לָךְ חַיְלָא לְקַיְּמָא. (ועם כל דא) וּרְעִי אֶת גְּדִיּוֹתַיִךְ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרוֹעִים, אִלֵּין אִינּוּן תִּנּוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן, דְּעָלְמָא מִתְקַיְּימָא בְּגִינֵיהוֹן, וְיַהֲבִין חַיְלָא לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בָּגָלוּתָא. מִשְׁכְּנוֹת הָרוֹעִים, אִלֵּין בָּתֵּי רַבָּן אֲתַר בֵּית מִדְרָשָׁא דְּאִשְׁתְּכַח אוֹרַיְיתָא בְּהוֹן תָּדִירָא.

אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: תַּעֲזְבִי אַתְּ אֶת שֶׁלִּי, שֶׁהֲרֵי שֶׁלִּי הוּא דָּבָר נִסְתָּר מִלְּהִוָּדַע. אֲבָל - אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ, לְעַצְמֵךְ, הֲרֵי לָךְ עֵצָה. הַיְפָה בַּנָּשִׁים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הִנָּךְ יָפָה רַעְיָתִי. צְאִי לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן - אֵלֶּה הֵם הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם נִדָּשִׁים בֵּין הָעֲקֵבִים, וּבִשְׁבִילָם נוֹתֵן לָךְ כֹּחַ לַעֲמֹד. (ועם כל זה) וּרְעִי אֶת גְּדִיּוֹתַיִךְ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרוֹעִים - אֵלּוּ הֵם תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן שֶׁהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם בִּשְׁבִילָם, וְנוֹתְנִים כֹּחַ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת. מִשְׁכְּנוֹת הָרוֹעִים - אֵלּוּ בָּתֵּי רַבָּן, מָקוֹם בֵּית הַמִּדְרָשׁ שֶׁתָּמִיד נִמְצֵאת בָּהֶם הַתּוֹרָה.

דָּבָר אַחֵר אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיְפָה בַּנָּשִׁים וְגוֹ'. תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּצַדִּיקַיָּיא אִשְׁתְּכְחוּ בְּעָלְמָא, וְאִינּוּן תִּנּוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן מִשְׁתַּכְּחֵי וְלָעְאן בְּאוֹרַיְיתָא, יַכְלָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְקַיְּמָא עִמְּהוֹן בָּגָלוּתָא. וְאִי לָאו, כִּבְיָכוֹל הִיא וְאִינּוּן לָא יַכְלֵי לְאִתְקַיְּימָא בְּעָלְמָא. וְאִי זַכְאִין אִשְׁתְּכָחוּ, אִינּוּן אִתְפְּקָן בְּקַדְמֵיתָא. וְאִי לָא, אִינּוּן גַּדָּיֵין דְּעָלְמָא מִתְקַיְּימָא בְּגִינֵיהוֹן, מִתְפְּסִין בְּקַדְמֵיתָא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא סָלִיק לוֹן מֵעָלְמָא, אַף עַל גַּב דְּלָא אִשְׁתְּכַח בְּהוּ חוֹבָה. וְלָא דָּא בִּלְחוֹדוֹי, אֶלָּא רָחִיק מִנֵּיהּ לְכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְאִתְגְּלָיָיא בָּגָלוּתָא.

דָּבָר אַחֵר אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיְפָה בַּנָּשִׁים וְגוֹ' - בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁצַּדִּיקִים נִמְצָאִים בָּעוֹלָם, וְאוֹתָם תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן נִמְצָאִים וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, יְכוֹלָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַעֲמֹד עִמָּם בַּגָּלוּת. וְאִם לֹא, כִּבְיָכוֹל הִיא וְהֵם אֵין יְכוֹלִים לְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם. וְאִם נִמְצָאִים צַדִּיקִים, הֵם נִתְפָּסִים בָּרִאשׁוֹנָה. וְאִם לֹא, אוֹתָם הַגְּדָיִים

שֶׁהָעוֹלָם מִתְקַיֵּים בִּשְׁבִילָם נִתְפַּסִים בָּרִאשׁוֹנָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסַלֵּק אוֹתָם מִן הָעוֹלָם, אַף עַל גַּב שֶׁאֵין נִמְצָא בָּהֶם חֵטְא. וְלֹא זֶה בִּלְבַד, אֶלָּא מַרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְגוֹלֶה לַגְּלוּת.

הֲדָא הוּא דִכְתִיב אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם. אֲמַאי יֶחֱטָא. לְאַשְׁמַת הָעָם, בְּגִין חוֹבֵי עָלְמָא דְגָרְמוּ הַאי, לְאַשְׁמַת הָעָם וּדַאי, וְלָא לְאַשְׁמָה דִילֵיהּ. יֶחֱטָא: יְגָרַע טוּבֵיהּ, וְדָאִין דִּינֵיהּ בְּכֹלָּא, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (מלכים א א) וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנִי שְׁלֹמֹה חַטָּאִים. דָּבָר אַחֵר אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כִּדְקָאֲמָרָן. יֶחֱטָא, יְגָרַע מִן כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּמֵעָלְמָא, דְּלָא יָהִיב לְהוֹן סִפּוּק בִּרְכָאן. אֲמַאי. אִיהוּ לְאַשְׁמַת הָעָם וּדַאי, בְּגִין חוֹבָה דְּעַמָּא הִיא. (ויקרא ד) אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא. רִבִּי יִצְחָק פָּתַח, (שמות לב) זְכוֹר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ, הַאי קְרָא קַשְׁיָא, הָכִי מִבָּעֵי לֵיהּ לְמִכְתַּב, זְכוֹר לְאַבְרָהָם וּלְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל, מַאי לְיִצְחָק. אֶלָּא הָכִי תָּנֵינָן, בְּכָל אֲתַר שְׁמָאלָא אִתְכְּלִיל בִּימִינָא, וּבְכָלָּא דִימִינָא הוּא. דְּהַאי יְמִינָא, אִתְתַּקְנַת לְעָלְמִין, לְאַכְלְלָא בֵּיהּ שְׁמָאלָא. וְעַל דָּא לָא פָּלִיג, בְּגִין לְאַכְלְלָא לֵיהּ בֵּיהּ בְּאַבְרָהָם. וּבְגִין כָּךְ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק (דייקא) כְּלָלָא חַד. (אבל) וּלְיִשְׂרָאֵל, דְּהָא בְּתַרְוַויְיהוּ אִחִיד לוֹן בְּגַדְפּוֹי (ס"א בכתפוי), וְהוּא שָׁלִים בְּכֹלָּא.

זְהוּ שֶׁכָּתוּב, אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם. לָמָּה יֶחֱטָא? לְאַשְׁמַת הָעָם. מִשּׁוּם חֲטָאֵי הָעוֹלָם שֶׁגָּרְמוּ אֶת זֶה, לְאַשְׁמַת הָעָם וַדַּאי, וְלֹא לְאַשְׁמָתוֹ. יֶחֱטָא - יִגָּרַע טוּבוֹ וְדַן דִּין בַּכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א א) וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנִי שְׁלֹמֹה חַטָּאִים. דָּבָר אַחֵר אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. יֶחֱטָא - יֶחְסַר מִכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּמֵהָעוֹלָם, שֶׁלֹּא נוֹתֵן לָהֶם סִפּוּק הַבְּרָכוֹת. לָמָּה? זֶהוּ לְאַשְׁמַת הָעָם וַדַּאי, זֶה בִּשְׁבִיל הַחֵטְא שֶׁל הָעָם. אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (שמות לב) זְכֹר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ, הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה. כָּךְ הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב: זְכֹר לְאַבְרָהָם וּלְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה לְיִצְחָק? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, בְּכָל מָקוֹם הַשְּׂמֹאל נִכְלָל בַּיָּמִין, וְהוּא בַּכֹּל שֶׁל הַיָּמִין. שֶׁהַיָּמִין הַזֶּה מְתֻקָּן לְעוֹלָמִים לְהַכְלִיל בּוֹ אֶת הַשְּׂמֹאל, וְעַל כֵּן לֹא חָלַק, כְּדֵי לְהַכְלִיל אוֹתוֹ בְּאַבְרָהָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק (דוקא) כְּלָל אֶחָד. (אבל) וּלְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי הוּא אוֹחֵז בִּכְנָפָיו (בכתפיו) אֶת שְׁנֵיהֶם, וְהוּא שָׁלֵם בַּכֹּל.

אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ. אוֹמְאָה אוֹמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לַאֲבָהָן, בַּאֲבָהָן דִּלְעֵילָּא הֲדָא הוּא דִכְתִיב אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ, בְּאִינּוּן דִּלְעֵילָּא בְּאִינּוּן דְּשָׁרָאן בָּךְ. וַתְּדַבֵּר אֲלֵיהֶם אַרְבֶּה אֶת זַרְעֲכֶם וְגוֹ'. אֲשֶׁר אָמַרְתִּי, אֲשֶׁר אָמַרְתָּ מִבָּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר כַּךְ לַאֲבָהָן, זִמְנָא וּתְרִין זִמְנִין. אֲשֶׁר אָמַרְתִּי: דְּצַבִּיתִי בְּרַעוּ נַפְשִׁי, דְּהָא אֲמִירָה רְעוּתָא הוּא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (מלכים א ח) אַדֹנָי אָמַר לִשְׁכּוֹן בָּעֲרָפֶל. וְעוֹד מַה תֹּאמַר נַפְשָׁךְ וְאֶעֱשֶׂה לָךְ.

אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ. שְׁבוּעָה נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאָבוֹת, בָּאבוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ, בְּאוֹתָם שֶׁלְּמַעְלָה בְּאוֹתָם שֶׁשּׁוֹרִים בָּךְ. וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבֶּה אֶת זַרְעֲכֶם וְגוֹ'. אֲשֶׁר אָמַרְתִּי, אֲשֶׁר אָמַרְתָּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר כָּךְ לָאָבוֹת פַּעַם וּפַעֲמַיִם. אֲשֶׁר אָמַרְתִּי

- שֶׁרָצִיתִי בִּרְצוֹן נַפְשִׁי, שֶׁהֲרֵי אֲמִירָה זֶהוּ רָצוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים א ח) אדני אמר לשכן בערפל. ועוד מה תאמר נפשך ואעשה לך.

וְנָחֲלוּ לְעוֹלָם, מַאי לְעוֹלָם. עוֹלָם דִּלְעֵילָּא, דַּאֲחִידָא בֵּיהּ הַהִיא אֶרֶץ, וְאִתְזַנַּת מֵהַהוּא עוֹלָם, וְאִי הַאי אֶרֶץ אִתְרַכַּת, בְּמַאי הוּא. לְאַשְׁמַת הָעָם הוּא דַּהֲוִי.

וְנָחֲלוּ לְעֹלָם, מַה זֶּה לְעֹלָם? הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁאֲחוּזָה בּוֹ אוֹתָהּ אֶרֶץ, וְנִזּוֹנֶית מֵאוֹתוֹ עוֹלָם. וְאִם הָאָרֶץ הַזּוֹ מִתְגָּרֶשֶׁת, מִמַּה זֶּה? לְאַשְׁמַת הָעָם הוּא נִהְיָה.

דף יח.

רִבִּי יִצְחָק אָמַר, אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא, דָּא כֹּהֵן דִּלְתַתָּא, דְּאִתְתְּקַן לַעֲבוֹדָה וְאִשְׁתְּכַח בֵּיהּ חַטָּאָה, לְאַשְׁמַת הָעָם הוּא דַּהֲוִי וַדַּאי. וַוי לְאִינּוּן דְּסַמְכִין עָלֵיהּ, (דף י"ח ע"א) כְּגַוְונָא דָּא, שְׁלִיחָא דְּצִבּוּרָא דְּאִשְׁתְּכַח בֵּיהּ חַטָּאָה, (בגין דעמא לא אשתכחו זכאין קמיה קודשא בריך הוא) וַוי לְאִינּוּן דְּסַמְכִין עָלֵיהּ. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, וְכָל שֶׁכֵּן כַּהֲנָא, דְּכָל יִשְׂרָאֵל, וְעַלָּאִין וְתַתָּאִין כֻּלְּהוּ אֲחִידָן (נ"א מחכאן) וּמְצַפָּאן לְאִתְבָּרְכָא עַל יְדוֹי.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא - זֶה הַכֹּהֵן שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁנִּתְתַּקֵּן לָעֲבוֹדָה וְנִמְצָא בּוֹ חֵטְא, זֶה וַדַּאי קוֹרֶה לְאַשְׁמַת הָעָם. אוֹי לְאוֹתָם שֶׁסּוֹמְכִים עָלָיו. כְּמוֹ כֵן שְׁלִיחַ צִבּוּר שֶׁנִּמְצָא בּוֹ חֵטְא, (משום שהעם לא נמצאו צדיקים לפני הקדוש ברוך הוא) אוֹי לְאוֹתָם שֶׁסּוֹמְכִים עָלָיו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְכָל שֶׁכֵּן הַכֹּהֵן, שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל, וְהָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, כֻּלָּם מְאֻחָדִים (מחכים) וּמְצַפִּים לְהִתְבָּרֵךְ עַל יָדוֹ.

דְּהָא תָּנֵינָן, בְּשַׁעָתָא דְּכַהֲנָא שָׁאֲרֵי לְכַוְונָא מִלִּין, וּלְקָרְבָא קָרְבְּנָא עִלָּאָה, כֹּלָּא אִשְׁתְּכָחוּ בְּבִרְכָתָא וּבָחֲדְוָותָא. יְמִינָא, שָׁאֲרֵי לְאִתְעָרָא. שְׂמָאלָא אִתְכְּלִיל בִּימִינָא, וְכֹלָּא אִתְאַחִיד וְאִתְקְשַׁר דָּא בְּדָא, וְאִתְבָּרְכוּן כֻּלְּהוּ כַּחֲדָא. אִשְׁתְּכַח, דְּעַל יְדָא דְּכַהֲנָא, מִתְבָּרְכָאן עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי, וְהָא אוֹקְמוּהָ. וּבְגִין כַּךְ בָּעֵי לְקָרְבָא קָרְבְּנָא עָלֵיהּ, בְּגִין דְּיִתְכַּפַּר חוֹבֵיהּ.

שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּהֵן מַתְחִיל לְכַוֵּן דְּבָרִים וּלְהַקְרִיב קָרְבָּן עֶלְיוֹן, הַכֹּל נִמְצָאִים בִּבְרָכָה וּבְשִׂמְחָה. הַיְמִין מַתְחִיל לְהִתְעוֹרֵר, הַשְּׂמֹאל נִכְלָל לְיָמִין, וְהַכֹּל נִקְשָׁר וְנֶאֱחָז זֶה עִם זֶה, וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים כְּאֶחָד. נִמְצָא שֶׁעַל יְדֵי הַכֹּהֵן מִתְבָּרְכִים הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וַהֲרֵי פֵּרַשְׁוּהָ. וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהַקְרִיב קָרְבָּן עָלָיו, כְּדֵי שֶׁיִּתְכַּפֵּר חֶטְאוֹ.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, הָא תָּנֵינָן, דְּעַל יְדָא דְּכַהֲנָא אִתְכַּפַּר חוֹבָא דְּבַר נָשׁ, כַּד קָרִיב קָרְבָּנָא. הַשְׁתָּא דְּאִיהוּ חָטֵי, מַאן מַקְרִיב עָלֵיהּ, וּמַאן יְכַפֵּר עָלֵיהּ. אִי תֵּימָא דְּאִיהוּ מַקְרִיב עַל נַפְשֵׁיהּ, הָא אִיהוּ אִתְקַלְקָל, וְלָאו אִיהוּ כְּדַאי דְּיִתְבָּרְכוּן עָלֵיהּ עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי. תַּתָּאֵי לָא יִתְבָּרְכוּן עַל יְדֵיהּ, כָּל שֶׁכֵּן עִלָּאֵי. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, וְלָא. וְהָא כְּתִיב (ויקרא טז) וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ, אָמַאי בַּעְיָא לְכַפָּרָא עָלֵיהּ, בְּגִין דְּאִיהוּ חָב יְכַפֵּר עַל גַּרְמֵיהּ, דִּכְתִיב וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁעַל יְדֵי הַכֹּהֵן מִתְכַּפֵּר חֶטְאוֹ שֶׁל אָדָם כְּשֶׁמַּקְרִיב קָרְבָּן. עַכְשָׁו כְּשֶׁהוּא חוֹטֵא, מִי מַקְרִיב עָלָיו וּמִי יְכַפֵּר עָלָיו? אִם תֹּאמַר שֶׁהוּא מַקְרִיב עַל נַפְשׁוֹ - הֲרֵי הוּא הִתְקַלְקֵל, וְאֵינוֹ כְּדַאי

שֶׁיִּתְבָּרְכוּ עֲלֵיהֶם עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. הַתַּחְתּוֹנִים לֹא יִתְבָּרְכוּ עַל יָדוֹ, כָּל שֶׁכֵּן הָעֶלְיוֹנִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְלֹא? וַהֲרֵי כְּתוּב (ויקרא טז) וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ. לָמָּה צָרִיךְ לְכַפֵּר עָלָיו? מִשּׁוּם שֶׁהוּא חָטָא, יְכַפֵּר עַל עַצְמוֹ, שֶׁכָּתוּב וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, הָא יְדִיעַ בְּאַן אֲתַר אִתְקְשַׁר כַּהֲנָא רַבָּא. וּבְאַן אֲתַר אִתְקְשַׁר כַּהֲנָא אָחֳרָא, וְהַהוּא דְּאִקְרֵי סָגָן יְדִיעָא. בְּגִין כַּךְ, כֹּהֵן אָחֳרָא קָא מַקְרִיב קָרְבָּנֵיהּ בְּקַדְמִיתָא, וְסָלִיק לֵיהּ עַד הַהוּא אֲתַר דְּאִתְקְשַׁר בֵּיהּ. בָּתַר דְּכַהֲנָא סָלִיק לְהַהוּא אֲתַר, לָא מְעַכְּבִין לֵיהּ לְסַלְּקָא לְאַתְרֵיהּ, וּלְאִתְכַּפָּרָא חוֹבֵיהּ. וְעַל דָּא, אָחֳרָא קָא מַקְרִיב עֲלֵיהּ קָרְבָּנֵיהּ. כֵּיוָן דְּאָחֳרָא הוּא מַקְרִיב, וְלָא מִסְתַּפְּקִין כָּל כַּךְ עַל יְדֵיהּ, לְבָתַר אִיהוּ מַקְרִיב, וְאִינּוּן עִלָּאִין, כֻּלְּהוּ מִתְחַבְּרָן לְכַפָּרָא חוֹבֵיהּ. וּמַלְכָּא קַדִּישָׁא אִסְתַּכַּם עַל יְדֵיהוּ. כְּגַוונָא דָּא, הַמִּתְפַּלֵּל וְטָעָה יַעֲמוֹד אַחֵר תַּחְתָּיו.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, הֲרֵי יָדוּעַ בְּאֵיזֶה מָקוֹם נִקְשַׁר הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וּבְאֵיזֶה מָקוֹם נִקְשַׁר כֹּהֵן אַחֵר. וְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא סָגָן יָדוּעַ. מִשּׁוּם כָּךְ כֹּהֵן מַקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, וּמַעֲלֶה אוֹתוֹ עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְשַׁר בּוֹ. וְאַחַר שֶׁהַכֹּהֵן עָלָה לְאוֹתוֹ מָקוֹם, לֹא מְעַכְּבִים אוֹתוֹ לַעֲלוֹת לְמָקוֹמוֹ וּלְכַפֵּר עַל חֶטְאוֹ. וְלָכֵן אַחֵר מַקְרִיב עָלָיו אֶת קָרְבָּנוֹ. כֵּיוָן שֶׁאַחֵר הוּא הַמַּקְרִיב, וְלֹא מִסְתַּפְּקִים כָּל כָּךְ עַל יָדוֹ, אַחַר כָּךְ הוּא מַקְרִיב, וְאוֹתָם הָעֶלְיוֹנִים, כֻּלָּם מִתְחַבְּרִים לְכַפֵּר אֶת חֶטְאוֹ, וְהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ מַסְכִּים עַל יָדָם. כְּמוֹ כֵן הַמִּתְפַּלֵּל וְטָעָה, יַעֲמֹד אַחֵר תַּחְתָּיו.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא הֲווֹ יַתְבֵי. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, חֲמֵינָא לְאַבָּא בְּיוֹמֵי דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים, דְּלָא בָּעֵי לְמִשְׁמַע צְלוֹתָא מִכָּל בַּר נָשׁ, אֶלָּא אִי קָאִים עֲלֵיהּ תְּלָתָא יוֹמִין קוֹדָם, לְדַכְאָה לֵיהּ. דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הֲוָה אָמַר הָכִי, בְּצְלוֹתָא דְּהַאי בַּר נָשׁ דַּאֲנָא מַדְכֵּינָא, אִתְכְּפָר עָלְמָא. וְכָל שֶׁכֵּן בִּתְקִיעָה דְּשׁוֹפָר, דְּלָא מְקַבֵּל תְּקִיעָתָא דְּבַר נָשׁ דְּלָאו אִיהוּ חַכִּים לְמִתְקַע בְּרָזָא דִּתְקִיעָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא הֲיוּ יוֹשְׁבִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, רָאִיתִי אֶת אַבָּא בְּיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ תְּפִלָּה מִכָּל אָדָם, אֶלָּא אִם עָמַד עָלָיו שְׁלֹשָׁה יָמִים קֹדֶם לְטַהֵר אוֹתוֹ. שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה אוֹמֵר כָּךְ: בִּתְפִלַּת הָאָדָם הַזֶּה שֶׁאֲנִי מְטַהֵר, מִתְכַּפֵּר הָעוֹלָם. וְכָל שֶׁכֵּן בִּתְקִיעַת הַשּׁוֹפָר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל תְּקִיעָה שֶׁל אָדָם שֶׁאֵינוֹ חָכָם לִתְקֹעַ בְּסוֹד הַתְּקִיעָה.

דְּתָנֵינָן, רַבִּי יֵיסָא סָבָא אָמַר, הֲנֵי תְּקִיעָתָא כְּסִדְרָן. קַדְמָאָה, כְּלִילָא מִכֹּלָּא. תִּנְיָינָא, חֲדָא כְּסִדְרָא וַחֲדָא כְּסִדְרָא, גְּבוּרָה גְּדוֹלָה בֵּינַיְיהוּ. תְּלִיתָאָה, חַד הָכָא וְחַד הָכָא גְּבוּרָה בֵּינַיְיהוּ. פּוּסְקָא סַלְּקָא, ל קוּמַטְרָא נַחְתָּא. חַד תַּקִיפָא וְחַד רַפְיָא. וְהָא אוּקְמוּהָ. וְאִינּוּן עֶשְׂרָה. וְאִינּוּן תֵּשַׁע. חַד כְּלָלָא דְּכֹלָּא.

שֶׁשָּׁנִינוּ, רַבִּי יֵיסָא סָבָא אוֹמֵר, הַתְּקִיעוֹת הַלָּלוּ כְּסִדְרָן. הָרִאשׁוֹנָה כְּלוּלָה מֵהַכֹּל. הַשְּׁנִיָּה - אַחַת כְּסֵדֶר וְאַחַת כְּסֵדֶר, גְּבוּרָה גְּדוֹלָה בֵּינֵיהֶם. שְׁלִישִׁית - אַחַת כָּאן וְאַחַת כָּאן, וּגְבוּרָה בֵּינֵיהֶם. הַשֶּׁבֶר עוֹלָה, וְהַתְּרוּעָה יוֹרֶדֶת. אַחַת קָשָׁה וְאַחַת רָפָה. וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ. וְהֵן עֶשֶׂר. וְהֵן תֵּשַׁע. כְּלַל אֶחָד שֶׁל הַכֹּל.

וּבְהַאי יוֹמָא מִתְעַטְּרָא יְצְחָק, וְהוּא רֵישָׁא לַאֲבָהָן. בְּהַאי יוֹמָא כְּתִיב, (ישעיה לג) פָּחֲדוּ בְצִיּוֹן חַטָּאִים. בְּהַאי יוֹמָא יְצְחָק אִתְעָקַד, וְעָקִיד כֻּלָּא, וְשָׂרָה מַלְיְלַת (ס"א מיללת) וְקוֹל שׁוֹפָרָא תַּקִּיף לַחֲדָא. זַכָּאָה חוּלָקֵיהּ, מַאן דְּעָבַר בֵּינַיְיהוּ, וְאִשְׁתְּזִיב מִנַּיְיהוּ. אָמַר רִבִּי אַבָּא, בְּגִין כָּךְ קָרֵינָן פָּרְשְׁתָּא דְּיִצְחָק בְּהַאי יוֹמָא, דִּבְהַאי יוֹמָא אִתְעָקַד יְצְחָק לְתַתָּא, וְאִתְקְשַׁר בְּהַהוּא דְּלְעֵילָּא. (נ"א באברהם) אֵימָתַי אִתְקְשַׁר. בְּשַׁעֲתָא דִּכְתִיב, (בראשית כב) וַיַּעֲקֹד אֶת יְצְחָק בְּנוֹ וְגוֹ'.

וּבַיּוֹם הַזֶּה מִתְעַטֵּר יְצְחָק, וְהוּא הָרֹאשׁ לָאָבוֹת. בַּיּוֹם הַזֶּה כָּתוּב, (ישעיה לג) פָּחֲדוּ בְצִיּוֹן חַטָּאִים. בַּיּוֹם הַזֶּה יְצְחָק נֶעֱקַד, וְעָקַד הַכֹּל, וְשָׂרָה מְדַבֶּרֶת (מיללת), וְקוֹל שׁוֹפָר חָזָק מְאֹד. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁעוֹבֵר בֵּינֵיהֶם וְנִצַּל מֵהֶם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִשּׁוּם כָּךְ קוֹרְאִים פָּרָשַׁת יְצְחָק בַּיּוֹם הַזֶּה, שֶׁבַּיּוֹם הַזֶּה נֶעֱקַד יְצְחָק לְמַטָּה וְנִקְשַׁר בְּאוֹתוֹ שֻׁלְמַעְלָה. (באברהם) מָתַי נִקְשַׁר? בְּשָׁעָה שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) וַיַּעֲקֹד אֶת יְצְחָק בְּנוֹ וְגוֹ'.

אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, בְּהַאי יוֹמָא אַעְטָר יְצְחָק לְאַבְרָהָם, דִּכְתִיב, (בראשית כב) וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. מַאי נִסָּה. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (ישעיה מט) וְאֶל עַמִּים אָרִים נִסִּי. (שמות יז) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יְיָ' נִסִּי. מַאי קָא מַשְׁמַע לָן. בְּגִין דְּאִשְׁתְּכְלִיל יְמִינָא וְאִשְׁתְּלִים. הֲדָא הוּא דִכְתִיב וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. וְהָאֱלֹהִים דַּיְיקָא, וְדָא הוּא (בראשית לא) וּפַחַד יְצְחָק.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בַּיּוֹם הַזֶּה מְעַטֵּר יְצְחָק אֶת אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. מַה זֶּה נִסָּה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מט) וְאֶל עַמִּים אָרִים נִסִּי. (שמות יז) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נִסִּי. מַה בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ? מִשּׁוּם שֶׁהַיְמִין נִתְקַן וְנִשְׁלַם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. וְהָאֱלֹהִים בְּדִיּוּק. וְזֶהוּ (בראשית לא) וּפַחַד יְצְחָק.

רִבִּי אַבָּא אָמַר, כְּתִיב (תהלים עה) כִּי אֱלֹהִים שׁוֹפֵט זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים. כִּי אֱלֹהִים שׁוֹפֵט, אִלְמָלֵא דְּאַעְבָּר דִּינָא דְּיִצְחָק, בַּאֲתַר דְּיַעֲקֹב שְׁאַרֵי, (ס"א ואתסי) וְאִתְחֲסֵי (ס"א ואתסחי) (ס"א ואתבסם) תַּמָּן, וַוי לְעָלְמָא דְּיֵיעֲרַע בְּגִינֵיהּ, וְרָזָא דְמִלָּה, (ישעיה סו) כִּי בָאֵשׁ יְיָ' נִשְׁפָּט. וְדָא הוּא אִתְבַּסְמוּתָא דְּעָלְמָא.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, כְּתוּב (תהלים עה) כִּי אֱלֹהִים שׁוֹפֵט זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים. כִּי אֱלֹהִים שׁוֹפֵט, אִלְמָלֵא שֶׁעָבַר הַדִּין שֶׁל יִצְחָק בַּמָּקוֹם שֶׁיַּעֲקֹב שׁוֹרֶה (ונרפא) וְהִתְכַּסָּה (ורוחץ) (והתבשם) שָׁם, אוֹי לָעוֹלָם שֶׁיִּפָּגֵשׁ בְּדִינוֹ. וְסוֹד הַדָּבָר - (ישעיה סו) כִּי בָאֵשׁ ה' נִשְׁפָּט. וְזוֹהִי הִתְבַּשְּׂמוּת שֶׁל הָעוֹלָם.

דף יח:

וְכֵיוָן דְּאָתְרָא דְּיַעֲקֹב, וְיַעֲקֹב אָחִיד (דף יח ע"ב) בֵּיהּ, כְּדֵין שָׁכִיךְ אֶשָּׁא, וְאִצְטְנָנוּ גּוּמְרֵיהּ. לְבַר נָשׁ, דְּהָווֹ רְגִיז, וְחָגַר וְזַיִן גַּרְמֵיהּ, וְנָפַק בְּרוּגְזֵיהּ לְקָטְלָא לִבְנֵי נָשָׁא. חַד חַכִּימָא קָם עַל פֻּתְחָא, וְאָחִיד בֵּיהּ, אָמַר אִלְמָלֵא לָא אָחִיד בִּי וְאִתְתְּקַף בִּי, הָא קָטוּלָא בִּבְנֵי נָשָׁא אִשְׁתְּכַח. בְּעוֹד דְּאִתְתָּקְפוּ דָּא בְּדָא, וְאָחִיד דָּא בְּדָא, אִצְטְנָן רוּגְזֵיהּ עַל דְּנָפַק לְקָטְלָא. נָפַק לְאוֹכְחָא, מַאן סָבִיל רוּגְזָא וְתוּקְפָּא דְּדִינָא דְּהַהוּא בַּר נָשׁ. הֲוֵי אֵימָא, דָּא דְּקָאִים אֶפְתְחָא.

וְכֵיוָן שֶׁנִּכְנָס לִמְקוֹמוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וְיַעֲקֹב אוֹחֵז בּוֹ, אֲזַי הָאֵשׁ שׁוֹכֶכֶת וְהַגְּחָלִים מִצְטַנְּנִים. לְאָדָם שֶׁהָיָה רוֹגֵז, וְחָגַר וְשָׂם עָלָיו כְּלֵי זַיִן, וְיָצָא מֵרֹגֶז לַהֲרֹג אֲנָשִׁים. חָכָם אֶחָד עָמַד עַל הַפֶּתַח וְאָחַז בּוֹ. אָמַר: אִלְמָלֵא לֹא הֶחֱזִיק בִּי וְתָפַס אוֹתִי, הֲרֵי הָיָה נִמְצָא הֶרֶג שֶׁל אֲנָשִׁים. בְּעוֹד שֶׁהֶחֱזִיקוּ זֶה בָּזֶה וְאָחֲזוּ זֶה בָּזֶה, הִצְטַנֵּן רֻגְזוֹ עַל שֶׁיָּצָא לַהֲרֹג. יָצָא לְהוֹכִיחַ - מִי סוֹבֵל אֶת הָרֹגֶז וְחֹזֶק הַדִּין שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם? הֱוֵי אוֹמֵר, זֶה שֶׁעָמַד עַל הַפֶּתַח.

כַּךְ אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, בָּנַי, לָא תִּדְחָלוּן, הָא אֲנָא קָאִים עַל פֻּתְחָא, אֶבָל אִזְדָּרְזוּ בְּהַאי יוֹמָא וְהָבוּ לִי חֵילָא. וּבְמָה. בְּשׁוֹפָר. דְּאִי אִשְׁתְּכַח קוֹל שׁוֹפָר כְּדְקָא יָאוֹת, וּמְכַוְּונֵי בֵּיהּ לְתַתָּא, הַהוּא קָלָא סָלִיק, וּבֵיהּ מִתְעַטְּרֵי אֲבָהָן, וְקַיְימֵי בְּמִשְׁכְּנֵיהּ דְּיַעֲקֹב. וְעַל דָּא בָּעֵי לְאִזְדָּהָרָא בְּשׁוֹפָרָא, וּלְמִנְדַּע בְּהַהוּא קָלָא וּלְכַוְּונָא (ביה).

כַּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: בָּנַי, אַל תִּפְחֲדוּ, הֲרֵי אֲנִי עוֹמֵד עַל הַפֶּתַח, אֲבָל הִזְדָּרְזוּ בַּיּוֹם הַזֶּה וּתְנוּ לִי כֹּחַ. בַּמֶּה? בְּשׁוֹפָר. שֶׁאִם נִמְצָא קוֹל הַשּׁוֹפָר כָּרָאוּי וּמְכַוְּנִים בּוֹ לְמַטָּה, אוֹתוֹ הַקּוֹל עוֹלֶה, וּבוֹ מִתְעַטְּרִים הָאָבוֹת, וְעוֹמְדִים בְּמִשְׁכָּנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. וְלָכֵן צָרִיךְ לְהִזָּהֵר בַּשּׁוֹפָר וְלָדַעַת אֶת אוֹתוֹ הַקּוֹל וּלְכַוֵּן בּוֹ.

וְלֵית לָךְ קָלָא בְּשׁוֹפָרָא, דְּלָא סָלִיק רְקִיעָא חַד. וְכָל אִינּוּן אוֹכְלוֹסִין דְּהַהוּא רְקִיעָא, יָהֲבִין אֲתַר לְהַהוּא קָלָא, וּמַאי קָא אָמְרִי. (יואל ב) וַיְיָ' נָתַן קוֹלוֹ לִפְנֵי חֵילוֹ וְגוֹ'. וְקָאִים הַהוּא קָלָא בְּהַהוּא רְקִיעַ, עַד דְּאָתֵי קָלָא אָחֳרָא, וְאִתְעַתְּדוּ (ס"א ואתערו) כַּחֲדָא, וְסַלְּקִין בְּזִוּוּגָא לְרְקִיעָא אָחֳרָא. וְעַל דָּא תָּנֵינָן, אִית קוֹל דְּסָלִיק קוֹל, וּמַאי אִיהוּ. הַהוּא קָלָא דְּתַקִּיעָתָא דְּיִשְׂרָאֵל דְּתַתָּא.

וְאֵין לְךָ קוֹל בַּשּׁוֹפָר שֶׁלֹּא עוֹלֶה רְקִיעַ אֶחָד, וְכָל אוֹתָם הָאוּכְלוּסִים שֶׁל אוֹתוֹ רָקִיעַ, נוֹתְנִים מָקוֹם לְאוֹתוֹ קוֹל. וּמָה אוֹמְרִים? (יואל ב) וַה' נָתַן קוֹלוֹ לִפְנֵי חֵילוֹ וְגוֹ'. וְעוֹמֵד אוֹתוֹ הַקּוֹל בְּאוֹתוֹ הָרָקִיעַ, עַד שֶׁבָּא קוֹל אַחֵר, וְנוֹעֲדוּ (והתעוררו) יַחְדָּו, וְעוֹלִים בְּזִוּוּג לְרָקִיעַ אַחֵר. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, יֵשׁ קוֹל שֶׁמַּעֲלֶה קוֹל, וּמַה הוּא? אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁל תְּקִיעָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַטָּה.

וְכֵיוָן דְּמִתְחַבְּרָן כָּל אִינּוּן קָלִין דִּלְתַתָּא, וְסַלְּקִין לְהַהוּא רְקִיעָא עִלָּאָה דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא שָׁאֲרֵי בֵּיהּ, מִתְעַטְּרָן (ס"א מתעתדן) כֻּלְּהוּ קָמֵי מַלְכָּא, וּכְדֵין כּוּרְסְוָון רְמִיוּ וְכוּרְסְיָיא אָחֳרָא

דְּיַעֲקֹב קָאִים וְאִתְתַּקַּן. עַל דָּא אַשְׁכַּחְנָא בְּסִפְרָא דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא, בְּאִינּוּן צְלוֹתֵי דְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, דְּהָוָה אָמַר, צְלוֹתָא וְקֹל שׁוֹפָרָא (דההוא קול) דְּאַפֵּיק הַהוּא זַכָּאָה, דְּאִשְׁתְּכַח מְרוּחֵיהּ וּמַנַּפְשֵׁיהּ בְּהַהוּא שׁוֹפָרָא, דְּהַהוּא קוֹל סָלִיק לְעֵילָּא. וּבְהַהוּא יוֹמָא קַיְימִין וּמִשְׁתַּכְחֵי מְקַטְרְגִין לְעֵילָּא. וְכַד סָלִיק הַהוּא קָלָא דְּשׁוֹפָרָא, כֻּלְּהוּ אִתְדַּחְיָין קָמֵיהּ, וְלָא יָכְלִין לְקַיְימָא. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא, דְּיַדְעִין לְכַוְונָא רְעוּתָא לְקָמֵי מָארֵיהוֹן, וְיַדְעִין לְתַקָּנָא עָלְמָא בְּהַאי יוֹמָא, בְּקָל שׁוֹפָרָא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (תהלים פט) אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה. יוֹדְעֵי, וְלָא תוֹקְעֵי.

וְכֵיוָן שֶׁמִּתְחַבְּרִים כָּל הַקּוֹלוֹת הַלָּלוּ שֶׁלְּמַטָּה וְעוֹלִים לְאוֹתוֹ רָקִיעַ עֶלְיוֹן שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ שׁוֹרֶה בּוֹ, מִתְעַטְּרִים (נועדים) כֻּלָּם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְאָז הַכִּסְאוֹת עוֹלִים, וְכִסֵּא אַחֵר שֶׁל יַעֲקֹב עוֹמֵד וּמִתְתַּקֵּן. וְעַל זֶה מָצָאנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא בְּאוֹתָן תְּפִלּוֹת שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁהָיָה אוֹמֵר, הַתְּפִלָּה וְקוֹל הַשּׁוֹפָר (שאותו קול) שֶׁמּוֹצִיא אוֹתוֹ הַצַּדִּיק, שֶׁנִּמְצָא מֵרוּחוֹ וְנַפְשׁוֹ בְּאוֹתוֹ הַשּׁוֹפָר שֶׁל אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁעוֹלֶה לְמַעְלָה. וּבְאוֹתוֹ יוֹם עוֹמְדִים וְנִמְצָאִים מְקַטְרְגִים לְמַעְלָה. וּכְשֶׁעוֹלֶה אוֹתוֹ קוֹל הַשּׁוֹפָר, כֻּלָּם נִדְחִים לְפָנָיו וְלֹא יְכוֹלִים לַעֲמֹד. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים לְכַוֵּן אֶת הָרָצוֹן לִפְנֵי רִבּוֹנָם וְיוֹדְעִים לְתַקֵּן עוֹלָם בַּיּוֹם הַזֶּה בְּקוֹל שׁוֹפָר. וְעַל זֶה כָּתוּב, (תהלים פט) אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה. יוֹדְעֵי, וְלֹא תוֹקְעֵי.

בְּהַאי יוֹמָא, בָּעֵי עַמָּא לְאִסְתַּכְּלָא בְּבַר נָשׁ שְׁלִים מִכֹּלָּא, דְּיָדַע אָרְחוֹי דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, דְּיָדַע בִּיקָרָא דְּמַלְכָּא, דְּיִבְעֵי עֲלַיְיהוּ בָּעוּתָא בְּהַאי יוֹמָא. וּלְזִמְנָא קַל שׁוֹפָרָא בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין, בְּכַוְונָה דְּלִבָּא, בְּחָכְמְתָא, בִּרְעוּתָא, בִּשְׁלִימוּ. בְּגִין דְּיִסְתָּלַק דִּינָא עַל יְדוֹי מִן עָלְמָא. וַוי לְאִינּוּן דְּשָׁלִיחָא דִּלְהוֹן לָא אִשְׁתְּכַח כְּדְקָא יָאוֹת, דְּהָא חוֹבֵי עָלְמָא (עמא) אַתְיָין לְאַדְכָּרָא בְּגִינַיְיהוּ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא, דְּהוּא שְׁלִיחָא דְּכָל יִשְׂרָאֵל, לְאַשְׁמַת הָעָם הוּא, בְּגִין דְּדִינָא שַׁרְיָא עֲלַיְיהוּ.

בַּיּוֹם הַזֶּה צָרִיךְ הָעָם לְהִסְתַּכֵּל בְּאָדָם שֶׁלֵּם מִכֹּל, שֶׁיּוֹדֵעַ אֶת דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁיּוֹדֵעַ בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ שֶׁיְּבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם בַּקָּשָׁה בַּיּוֹם הַזֶּה, וּלְזַמֵּן קוֹל שׁוֹפָר בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, בְּכַוָּנַת הַלֵּב, בְּחָכְמָה, בְּרָצוֹן וּבִשְׁלֵמוּת, כְּדֵי שֶׁיִּסְתַּלֵּק הַדִּין עַל יָדוֹ מִן הָעוֹלָם. אוֹי לְאוֹתָם שֶׁהַשְּׁלִיחַ שֶׁלָּהֶם לֹא נִמְצָא כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי חֲטָאֵי הָעוֹלָם (העם) בָּאִים לְהִזָּכֵר בְּגָלָלוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא - שֶׁהוּא שְׁלִיחָם שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל - לְאַשְׁמַת הָעָם הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה עֲלֵיהֶם.

וְכַד שְׁלִיחָא הוּא זַכָּאָה כְּדְקָא יָאוֹת, זַכָּאִין אִינּוּן עַמָּא, דְּכָל דִּינִין מִסְתַּלְּקִין מִנַּיְיהוּ עַל יְדֵיהּ, כָּל שֶׁכֵּן כַּהֲנָא, דְּעָלֵיהּ מִתְבָּרְכָאן עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי.

וּכְשֶׁהַשְּׁלִיחַ הוּא צַדִּיק כָּרָאוּי, אַשְׁרֵי הָעָם, שֶׁכָּל הַדִּינִים מִסְתַּלְּקִים מֵהֶם עַל יָדוֹ, כָּל שֶׁכֵּן הַכֹּהֵן שֶׁעָלָיו מִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, וְעַל דָּא, כֹּהֵן וְלֵוִי עַד לָא יִסְלַק לְפוּלְחָנָא, בַּדְקִין אֲבַתְרֵיהּ, וְיַדְעִין אָרְחוֹי וְעוֹבָדוֹי, וְאִי לָא, לָא סָלִיק לְפוּלְחָנָא, וְכֵן בְּסַנְהֶדְרִין לְמֵידָן דִּינָא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְעַל זֶה, כֹּהֵן וְלֵוִי טָרֵם שֶׁיַּעֲלֶה לַעֲבוֹדָה, בּוֹדְקִים אַחֲרָיו, וְיוֹדְעִים דְּרָכָיו וּמַעֲשָׂיו. וְאִם לֹא, אֵינוֹ עוֹלֶה לַעֲבוֹדָה, וְכֵן בַּסַּנְהֶדְרִין כְּדֵי לְדוֹן דִּין.

דף יט.

וְאִי אִשְׁתְּכַח כַּדְקָא יָאוֹת, יָהֲבִין עֲלֵיהּ חוּמְרָא דְּמַקְדְּשָׁא. וְאִי לָא, לָא סָלִיק לְפוּלְחָנָא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (דברים לג) וּלְלֵוִי אָמַר תֻּמֶּיךָ וְאוּרֶיךָ לְאִישׁ חֲסִידֶךָ. מִפְּנֵי מַה זָכָה (אהרן) לְאוּרִים וּלְתוּמִים, וּלְמִפְלַח פּוּלְחָנָא. הֲוֵי אוֹמֵר (דברים לג) אֲשֶׁר נִסִּיתוֹ וְגוֹ'. הָאוֹמֵר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא רְאִיתִיו וְגוֹ'. וְכֵיוָן דְּאִשְׁתְּכָחוּ בְּאִלֵּין דַּרְגִּין, כְּדֵין יוֹרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב וְגוֹ', יָשִׂימוּ קְטוֹרָה וְגוֹ'. לְשַׁכְּכָא רוּגְזָא, וּלְזַמְנָא שְׁלָמָא. וְכָלִיל עַל מִזְבְּחֶךָ, בְּגִין דְּיִתְבַּסְּמוּן כֹּלָּא, וְיִשְׁתַּכְּחוּן בִּרְכָאן בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין, כְּדֵין (דברים לג) בָּרֵךְ יְיָ' חֵילוֹ וגו'. (ויקרא ד) וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם וגו'. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (ישעיה לב) נְשִׁים שַׁאֲנַנוֹת קוֹמְנָה שְׁמַעְנָה קוֹלִי וגו'. כַּמָּה אִית לֵיהּ לְבַר נָשׁ, לְאִסְתַּכְּלָא בִּיקָרָא דְּמָארֵיהּ, בְּגִין דְּיִשְׁתְּכַח בְּרִיָה שְׁלִים קַמֵּיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּכַד בָּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְבַר נָשׁ (דף יט ע"א) בָּרָא לֵיהּ שְׁלִים, כְּמָה דְּאִתְּמַר, (קהלת ז) אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יָשָׁר וגו'. אֶת הָאָדָם דְּכַר וְנוּקְבָא. וְנוּקְבָא אִתְכְּלִילַת בִּדְכוּרָא, וּכְדֵין יָשָׁר כְּתִיב. לְבָתַר וְהֵמָּה בִּקְשׁוּ חְשָׁבוֹנוֹת רַבִּים.

וְאִם נִמְצָא כָּרְאוּי, נוֹתְנִים עָלָיו חֲמִרוֹת הַמִּקְדָּשׁ. וְאִם לֹא, אֵינוֹ עוֹלֶה לַעֲבוֹדָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (דברים לג) וּלְלֵוִי אָמַר תֻּמֶּיךָ וְאוּרֶיךָ לְאִישׁ חֲסִידֶךָ. מִפְּנֵי מָה זָכָה (אהרן) לְאוּרִים וּלְתֻמִּים וְלַעֲבֹד עֲבוֹדָה? הֲוֵי אוֹמֵר, אֲשֶׁר נִסִּיתוֹ וְגוֹ'. הָאוֹמֵר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא רְאִיתִיו וְגוֹ'. וְכֵיוָן שֶׁנִּמְצְאוּ בַּדְּרָגוֹת הַלָּלוּ, אָז - יוֹרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב וְגוֹ', יָשִׂימוּ קְטוֹרָה וְגוֹ'. לְשַׁכֵּךְ אֶת הָרוֹגֶז וּלְזַמֵּן שָׁלוֹם. וְכָלִיל עַל מִזְבְּחֶךָ, כְּדֵי שֶׁהַכֹּל יִתְבַּשְּׂמוּ וְיִמָּצְאוּ בְּרָכוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, אָז - בָּרֵךְ ה' חֵילוֹ וְגוֹ'. וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (ישעיה לב) נְשִׁים שַׁאֲנַנוֹת קִמְנָה שְׁמַעְנָה קוֹלִי וְגוֹ'. כַּמָּה יֵשׁ לוֹ לָאָדָם לְהִתְבּוֹנֵן בְּכִבּוּד רִבּוֹנוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּמְצָא בְּרִיָּה שְׁלֵמָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, הוּא בָּרָא אוֹתוֹ שָׁלֵם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ז) אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יָשָׁר וְגוֹ'. אֶת הָאָדָם - זָכָר וּנְקֵבָה. וּנְקֵבָה נִכְלֶלֶת בַּזָּכָר, וְאָז כָּתוּב יָשָׁר. אַחַר כָּךְ - וְהֵמָּה בִּקְשׁוּ חִשְׁבּוֹנוֹת רַבִּים.

תָּא חֲזֵי, מִנּוּקְבָא דְּתִתְהוֹמָא רַבָּא עִלָּאָה, אִשְׁתְּכַחַת חַד נוּקְבָא רוּחָתָא דְּכָל רוּחִין, וְהָא אוֹקִימְנָא לֵילִית שְׁמָהּ. וְהִיא אִשְׁתְּכַחַת בְּקַדְמִיתָא לְגַבֵּי אָדָם. וּבְשַׁעֲתָא דְּאִתְבְּרֵי אָדָם, וְאִשְׁתְּלִים גּוּפֵיהּ, אִזְדַּמְנוּ עַל הַהוּא גּוּפָא אֶלֶף רוּחִין מִסִּטְרָא דְּשִׂמְאלָא. דְּא בְּדָא לְאַעָלָא בֵּיהּ, וְדָא בָּעָא לְאַעָלָא בֵּיהּ, וְלָא הֲווֹ יַכְלֵי, עַד דְּגָעַר בְּהוּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאָדָם הָיָה שָׁכִיב גּוּפָא בְּלָא רוּחָא, וְחֵיזוּ דִּילֵיהּ יְרוֹקָא הֲוָה, וְכָל אִינּוּן רוּחִין סָחֲרָן עָלֵיהּ.

בֹּא רְאֵה, מִנְּקֵב תְּהוֹם רַבָּה נִמְצֵאת רוּחַ נְקֵבָה, רוּחַ שֶׁל כָּל הָרוּחוֹת, וּבֵאַרְנוּ שֶׁשְּׁמָהּ לִילִית, וְהִיא נִמְצֵאָה לְרִאשׁוֹנָה אֵצֶל אָדָם. וּבְשָׁעָה שֶׁנִּבְרָא אָדָם וְנִשְׁלַם גּוּפוֹ, הִזְדַּמְּנוּ עַל אוֹתוֹ הַגּוּף אֶלֶף רוּחוֹת מִצַּד הַשְּׂמֹאל.

זֶה רָצָה לְהִכָּנֵס בּוֹ, וְזֶה רָצָה לְהִכָּנֵס בּוֹ, וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים. עַד שֶׁגָּעַר בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָדָם הָיָה שׁוֹכֵב גּוּף בְּלִי רוּחַ, וּמַרְאֵהוּ הָיָה יָרֹק, וְכָל אוֹתָן רוּחוֹת סוֹבְבוֹת אוֹתוֹ.

בְּהַהִיא שַׁעֲתָא נָחִית עֲנָנָא חַד, וְדָחֲא (וזרק) לְכָל אִינּוּן רוּחִין. וּבְשַׁעֲתָא דָּא כְּתִיב, (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְהָא אוֹקִימְנָא, דְּנוּקְבָא אִתְעַבְּרַת מִן דְּכוּרָא מִן הַהוּא נֶפֶשׁ דְּאָדָם, וְהִיא אַפִּיקַת הַהוּא רוּחָא, לְנָשְׁבָא בֵּיהּ בָּאָדָם, כָּלִיל מִתְרִין סִטְרִין כַּדְקָא חָזֵי, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה. לְנֶפֶשׁ חַיָּה מַמָּשׁ. וּמַאן דְּאִסְתַּפַּק בְּהַאי, בְּגִין דְּלָא יָדַע, אִי חַיָּה זוֹ הִיא חַיָּה תַּתָּאָה, אוֹ חַיָּה דְּשָׁמָהּ יִשְׂרָאֵל, אוֹ מִדְּכוּרָא אוֹ מִנּוּקְבָא. אֲבָל לָא כְּתִיב לְנֶפֶשׁ הַחַיָּה, אֶלָּא לְנֶפֶשׁ חַיָּה סְתָם, דְּמַשְׁמַע כֹּלָּא.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָרַד עָנָן אֶחָד וְדָחָה (וזרק) אֶת כָּל אוֹתָן הָרוּחוֹת, וּבַשָּׁעָה הַזּוֹ כָּתוּב, (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁנִּוְקְבָה מִתְעַבֶּרֶת מִן הַזָּכָר מִן אוֹתָהּ נֶפֶשׁ שֶׁל אָדָם, וְהִיא מוֹצִיאָה אוֹתָהּ הָרוּחַ לְנַשֵּׁב אוֹתָהּ בָּאָדָם, כְּלוּלָה מִשְּׁנֵי צְדָדִים כָּרָאוּי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה. לְנֶפֶשׁ חַיָּה מַמָּשׁ. וּמִי שֶׁמִּסְתַּפֵּק בָּזֶה, כִּי אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם הַחַיָּה הַזּוֹ הִיא הַחַיָּה הַתַּחְתּוֹנָה, אוֹ הַחַיָּה שֶׁשְּׁמָהּ יִשְׂרָאֵל, אוֹ מֵהַזָּכָר אוֹ מֵהַנְּקֵבָה. אֲבָל לֹא כָתוּב לְנֶפֶשׁ הַחַיָּה, אֶלָּא לְנֶפֶשׁ חַיָּה סְתָם, שֶׁמַּשְׁמָע הַכֹּל.

וְכַד קָם אָדָם, הֲוָות נוּקְבָתֵיהּ תְּקוּעָה בְּסִטְרוֹי. וְהַהִיא נְשְׁמְתָא קַדִּישָׁא דְּבֵיהּ, הֲוָה אַסְגֵּי לְהַאי סִטְרָא, וּלְהַאי סִטְרָא, וְסַגֵּי לְהַאי וּלְהַאי, בְּגִין דְּהָכֵי אִתְכְּלִילַת. לְבָתַר נָסַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאָדָם, וְתָקִין לְנוּקְבֵיהּ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב (בראשית ב) וַיִּבֶן יְיָ אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע וְגוֹ'. אֶת הַצֵּלָע הָא אוֹקִימְנָא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (שמות כו) וּלְצֶלַע הַמִּשְׁכָּן. וַיְבִיאֶהָ אֶל הָאָדָם, בְּתִקוּנָהּ כְּכֻלָּה לַחוּפָּה.

וּכְשֶׁעָמַד אָדָם, הָיְתָה נְקֵבָתוֹ תְּקוּעָה בְּצִדּוֹ, וְאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁבּוֹ הָיְתָה מִתְפַּשֶּׁטֶת לַצַּד הַזֶּה וְלַצַּד הַזֶּה, וְהָיְתָה מַסְפֶּקֶת לָזֶה וְלָזֶה, מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ נִכְלְלָה. אַחַר כָּךְ נִסַּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, וְתִקֵּן אֶת נְקֵבָתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע וְגוֹ'. אֶת הַצֵּלָע, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא מד) וּלְצֶלַע הַמִּשְׁכָּן. וַיְבִיאֶהָ אֶל הָאָדָם, בְּתִקוּנֶיהָ כְּמוֹ כַּלָּה לַחֻפָּה.

כֵּיוָן דְּחָמַת לִילִית דָּא, עַרְקַת, וְהִיא בִּכְרֵכֵי יַמָּא, וְעַד כָּעַן הִיא זְמִינָא לְאַבְאָשָׁא בְּנֵי עָלְמָא. וְכַד זַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְחַרְבָּא רוֹמֵי רְשִׁיעָתָא, וּלְמֶהֱוֵי חוֹרְבָּן לְעָלְמִין, יְסַלֵּק לְהַאי לִילִית, וְיִשְׁרֵי לָהּ לְהַאי חוּרְבָּא, בְּגִין דְּהִיא חוֹרְבָּנָא דְּעָלְמָא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה לה) אַךְ שָׁם הִרְגִּיעָה לִילִית וּמָצְאָה לָהּ מָנוֹחַ.

כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה לִילִית כָּךְ, בָּרְחָה, וְהִיא בִּכְרֵכֵי הַיָּם, וְעַד עַכְשָׁו הִיא מְזֻמֶּנֶת לְהָרַע לִבְנֵי הָעוֹלָם. וּכְשֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲרִיב אֶת רוֹמֵי הָרְשָׁעָה וְשֶׁתֶּחֱרַב לְעוֹלָמִים, הוּא יַעֲלֶה אֶת לִילִית הַזּוֹ, וְיָשִׂים אוֹתָהּ

בְּחָרְבָּן הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא חָרְבָּנוֹ שֶׁל הָעוֹלָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה לד) אַךְ שָׁם הִרְגִּיעָה לִילִית וּמָצְאָה לָהּ מָנוֹחַ.

וּבְסִפְרֵי קַדְמָאֵי אֲמָרִי, דְּאִיהִי עַרְקַת מִן אָדָם מִקַּדְמַת דְּנָא, וַאֲנָן לָא תָּנֵינָן הָכֵי, בְּגִין דְּהָא נוּקְבָא דָּא אִשְׁתְּכַחַת עִמֵּיהּ, אֲבָל עַד לָא קָמַת הַאי נֶפֶשׁ (ס"א דהא נוקבא דא לא אשתכחת עמיה אבל עד לא אתתקנת נוקבא דא) עִמֵּיהּ דְּאָדָם כְּדְקָא יֵאוֹת, הֲוַת מְזַדַּוְוגָא עִמֵּיהּ וְכַד הַאי אִתְתַּקְּנַת עִמֵּיהּ כְּדְקָא יֵאוֹת, עַרְקַת הִיא לְיַמָּא, וּזְמִינָא לְאַבְאָשָׁא בְּנֵי עָלְמָא.

וּבְסִפְרֵי הְרָאשׁוֹנִים אָמְרוּ, שֶׁהִיא בָּרְחָה מִן הָאָדָם מִקֹּדֶם לָכֵן, אֲבָל אָנוּ לֹא שָׁנִינוּ כָּךְ, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי נְקֵבָה זוֹ נִמְצְאָה עִמּוֹ, אֲבָל טֶרֶם שֶׁקָּמָה הַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ (שהרי נקבה זו לא נמצאהעמו, אבל טרם שתקנה הנקבה הזו) עִם אָדָם כָּרָאוּי, הָיְתָה מִזְדַּוֶּגֶת עִמּוֹ, וּכְשֶׁזּוֹ תֻּקְּנָה עִמּוֹ כָּרָאוּי, הִיא בָּרְחָה לַיָּם, וּמְזֻמֶּנֶת לְהַזִּיק לִבְנֵי הָעוֹלָם.

אַסְוָותָא לְהַאי, בְּהַהִיא שַׁעֲתָא דְּאִזְדַּוּוג בַּר נָשׁ בְּאִתְּתֵיהּ, יְכַוּון לִבֵּיהּ בִּקְדוּשָׁה דְּמָארֵי, וְלֵימָא הָכֵי, עֲטִיפָא בְּקִטְפָא אִזְדַּמְּנַת, שְׁארֵי שְׁארֵי, לָא תְּעוֹל וְלָא תִּנְפּוֹק, לָא דִּידָךְ וְלָא בְּעַדָּבָךְ. תּוּב תּוּב, יַמָּא אִתְרְגִישָׁא, גַּלְגַּלּוֹי לִיךְ קָרָאן, בְּחוּלָקָא קַדִּישָׁא אֲחֵידְנָא, בִּקְדוּשָׁה דְּמַלְכָּא אִתְעַטַּפְנָא.

הֲרְפוּאָה לָזֶה - בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁאָדָם מִזְדַּוֵּג עִם אִשְׁתּוֹ, יְכַוֵּן לִבּוֹ בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנוֹ וְיֹאמַר כָּךְ: הֲעָטוּפָה בְּסָדִין הַזְּדַּמְּנָה, מֻתֶּרֶת מֻתֶּרֶת, אַל תֵּכָּנְסִי וְאַל תֵּצְאִי, לֹא שֶׁלְּךְ וְלֹא בְּחֶלְקֵךְ. שׁוּבִי שׁוּבִי, הַיָּם רוֹעֵשׁ, הַגַּלִּים שֶׁלּוֹ קוֹרְאִים לָךְ, בְּחֵלֶק קָדוֹשׁ אֲנִי אֲחוּז, וּבִקְדֻשַּׁת הַמֶּלֶךְ הִתְעַטַּפְתִּי.

וּלְחַפְיָא לֵיהּ לְרֵישֵׁיהּ וּלְאִתְתֵּיהּ עַד שַׁעֲתָא חָדָא, וְכֵן בְּכָל זִמְנָא, עַד ג' יוֹמִין לַקְּלִיטָה, דְּכָל הַרְכָּבָה דְּלָא קוֹלֶטֶת לְג' יוֹמִין, תּוּב לֵיתָא קוֹלֶטֶת. וּבְסִפְרָא דְּאַנַח אַשְׁמְדַאי לִשְׁלֹמֹה מַלְכָּא אָמַר, תְּלָתִין יוֹמִין. וְאָמַר דִּלְבָתַר דְּסִיֵּים עוֹבָדָא, לִישְׁדֵי מַיִן צְלִילָן סוֹחֲרָנֵיהּ לְעַרְסֵיהּ. וּנְטוּרָא דְּכוֹלָּא. (לבתר)

וּלְכַסּוֹת אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת אִשְׁתּוֹ עַד שָׁעָה אַחַת, וְכֵן בְּכָל פַּעַם, עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים לַקְּלִיטָה, שֶׁכָּל הַרְכָּבָה שֶׁאֵין קוֹלֶטֶת לִשְׁלֹשָׁה יָמִים, שׁוּב אֵין קוֹלֶטֶת. וּבַסֵּפֶר שֶׁהִנִּיחַ אַשְׁמְדַאי לִשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, אוֹמֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְאָמַר, שֶׁלְּאַחַר שְׁסֵיִּים אֶת הַמַּעֲשֶׂה, יִשְׁפּוֹךְ מַיִם צְלוּלִים סָבִיב מִטָּתוֹ, וְזוֹ שְׁמִירָה שֶׁל הַכֹּל. (אחר כך)

מַאן דְּיַנְקָא לְרַבְיָא, לָא תִּזְדַּוּוג לְבַר נָשׁ, אֶלָּא בְּשַׁעֲתָא דְּרַבְיָא נָאִים. וּלְבָתַר לָא תָּנִיק לֵיהּ, עַד שַׁעֲתָא חָדָא, כִּתְרֵין מִילִּין, אוֹ חַד מִיל, אִי לָא יָכְלָא בְּגִין צַעֲרָא דְּרַבְיָא, בְּזִמְנָא דְּאִיהוּ בָּכֵי. וּבְדָא לָא מִסְתַּפֵּי מִנָּהּ לְעָלְמִין.

מִי שֶׁמֵּינִיקָה תִּינוֹק, לֹא תִּזְדַּוֵּג עִם אָדָם אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהַתִּינוֹק יָשֵׁן. וְאַחַר כָּךְ אַל תֵּנִיק אוֹתוֹ עַד שָׁעָה אַחַת, כְּמוֹ שְׁנֵי מִילִין, אוֹ מִיל אֶחָד, אִם לֹא יְכוֹלָה בַּשְּׁבִיל צַעַר הַתִּינוֹק בִּזְמַן שֶׁהוּא בּוֹכֶה. וּבָזֶה לֹא יִפְחַד מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים.

זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אוֹלִיף לוֹן רָזִין עֲמִיקִין דְּלְעֵילָּא וְתַתָּא, וְכֻלָּא בְּגִין אוֹרַיְיתָא, דְּהָא אוֹרַיְיתָא, מַאן דְּיִשְׁתַּדַּל בָּהּ, מִתְעַטָּר בְּעִטְרִין דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא, דְּהָא אוֹרַיְיתָא שְׁמָא קַדִּישָׁא הוּא. וּמַאן דְּיִשְׁתַּדַּל בָּהּ, אִתְרְשִׁים וְאִתְעַטָּר בִּשְׁמָא קַדִּישָׁא, וּכְדֵין יָדַע אָרְחִין סְתִימִין, וְרָזִין עֲמִיקִין דְּלְעֵילָּא וְתַתָּא, וְלָא מִסְתַּפֵּי לְעָלְמִין.

אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְלַמֵּד אוֹתָם סוֹדוֹת עֲמֻקִּים שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, מִתְעַטֵּר בָּעֲטָרוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה הִיא שֵׁם קָדוֹשׁ, וּמִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בָּהּ נִרְשָׁם וּמִתְעַטֵּר בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְאָז יוֹדֵעַ דְּרָכִים נִסְתָּרוֹת וְסוֹדוֹת עֲמֻקִּים שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְלֹא פוֹחֵד לְעוֹלָמִים.

דף יט:

תָּא חֲזֵי, (דף י"ט ע"ב) בְּהַהוּא יוֹמָא אִתְפְּקָדוּ עַל אִילָנָא חַד, וְעָבְרוּ עַל פִּקּוּדָא דְּמָארֵיהוֹן, וּבְגִין דְּאִתְתָּא הִיא חֲבַת בְּקַדְמֵיתָא, וְאָתָא עָלָה הַהוּא נָחָשׁ, כְּתִיב, (בראשית ג) וְהוּא יִמְשׁוֹל בָּךְ. מִכָּאן וּלְהַלְאָה, בְּכָל זִמְנִין דְּגוּבְרִין אִשְׁתְּכָחוּ חַיָּיבִין קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הָא אוֹקִימְנָא דְּאִינּוּן נָשִׁים (דלעילא) מִסְטְרָא דְּדִינָא קַשְׁיָא, זְמִינִין לְשַׁלְטָאָה עֲלֵיהוֹן, מִסְטְרָא דְּדִינָא קַשְׁיָא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (ישעיה ג) עַמִּי נוֹגְשָׁיו מְעוֹלֵל וְנָשִׁים מָשְׁלוּ בוֹ, נָשִׁים מָשְׁלוּ בוֹ וַדַּאי.

בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתוֹ יוֹם נִצְטַוּוּ עַל עֵץ אֶחָד וְעָבְרוּ עַל מִצְוַת רִבּוֹנָם, וּבִגְלַל שֶׁהָאִשָּׁה חָטְאָה בָּרִאשׁוֹנָה וּבָא עָלֶיהָ אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ, כָּתוּב (בראשית ג) וְהוּא יִמְשֹׁל בָּךְ. מִכָּאן וְהָלְאָה, בְּכָל הַפְּעָמִים שֶׁאֲנָשִׁים נִמְצָאִים רְשָׁעִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁאוֹתָן נָשִׁים (שלמעלה) שֶׁמִּצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה מְזֻמָּנוֹת לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם, מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ג) עַמִּי נֹגְשָׁיו מְעוֹלֵל וְנָשִׁים מָשְׁלוּ בוֹ. נָשִׁים מָשְׁלוּ בוֹ וַדַּאי.

וְאִלֵּין אִקְרוֹן לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, לָאו דְּאִינּוּן חֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, אֶלָּא לַהַט מֵהַהוּא חֶרֶב, דְּאִקְרֵי (ויקרא כו) חֶרֶב נוֹקֶמֶת נְקָם בְּרִית, (ישעיה לה) חֶרֶב לַיְיָ' מָלְאָה דָם. וְהַהוּא לַהַט הַחֶרֶב מִתְהַפֶּכֶת, לְזִמְנִין גּוּבְרִין וּלְזִמְנִין נוּקְבִין, וְהָא אוֹקִימְנָא.

וְאֵלֶּה נִקְרָאוֹת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, לֹא שֶׁהֵם חֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, אֶלָּא לַהַט מֵאוֹתָהּ חֶרֶב, שֶׁנִּקְרָא (ויקרא כו) חֶרֶב נֹקֶמֶת נְקָם בְּרִית, (ישעיה לד) חֶרֶב לַה' מָלְאָה דָם. וְאוֹתוֹ לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, לִפְעָמִים גְּבָרִים וְלִפְעָמִים נְקֵבוֹת, וְהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

ווי לְעָלְמָא, כַּד אִינּוּן נָשִׁין שַׁלְטָן בְּעָלְמָא, כַּד חָמָא נְבִיאָה, דְּיִשְׂרָאֵל מֵעָקְמֵי אָרְחַיְיהוּ, וְאִינּוּן אִשְׁתְּכָחוּ בְּחוֹבִין קָמֵי מָארֵיהוֹן, כְּדֵין אָמַר, נָשִׁים שַׁאֲנַנּוֹת הֵיךְ אַתּוּן שְׁקִיטָאן, הֵיךְ אַתּוּן יָתְבָן דְּלָא לְאִתְעָרָא בְּעָלְמָא, קוֹמָנָה. וּבָאֲתַר אָחֳרָא (ק"ס) אוֹקִימְנָא לְהַאי קְרָא (כאן חסר ועיין לקמן קס"ז ע"ב). וְהָא אוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא.

אוֹי לְעוֹלָם כְּשֶׁאוֹתָן נָשִׁים שׁוֹלְטוֹת בָּעוֹלָם. כְּשֶׁרָאָה הַנָּבִיא שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְעַקְּמִים אֶת דְּרָכֵיהֶם וְהֵם נִמְצָאִים בַּחֲטָאִים לִפְנֵי רִבּוֹנָם, אָז אָמַר: נָשִׁים שַׁאֲנָנוֹת, אֵיךְ אַתֶּן שַׁאֲנָנוֹת? אֵיךְ אַתֶּן יוֹשְׁבוֹת שָׁלֵא לְהִתְעוֹרֵר בְּעוֹלָם?! קוּמְנָה. וּבְמָקוֹם אַחֵר בֵּאֲרְנוּ אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ הַחֲבֵרִים.

אֲבָל לָא אִתְּמַר, אֶלָּא כְּמָה דְּאַשְׁכְּחַן בִּדְבוֹרָה. דִּכְתִיב (שופטים ד) הִיא שׁוֹפְטָה אֶת יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא. וְעַל דָּא תְּנִינָן, וַוי לְבַר נָשׁ דְּאִתְּתָא קָא מְבָרְכָא לֵיהּ לְפָתּוֹרָא. כַּךְ דְּבוֹרָה, הִיא שׁוֹפְטָה אֶת יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא, וַוי לְדָרָא דְּלָא אִשְׁתְּכַח בֵּהוּ מַאן דְּדָאִין לְעַמָּא, אֶלָּא חַד נוּקְבָא.

אֲבָל לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בִּדְבוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (שופטים ה) הִיא שׁפְטָה אֶת יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא. וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ, אוֹי לְאָדָם שֶׁאִשָּׁה מְבָרֶכֶת לוֹ בְּשֶׁלְחָנוֹ. כָּךְ דְּבוֹרָה, הִיא שׁפְטָה אֶת יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא - אוֹי לְדוֹר שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּהֶם מִי שֶׁיְּדוּן אֶת הָעָם אֶלָּא רַק נְקֵבָה אַחַת.

תָּא חֲזֵי, תְּרֵין נָשִׁין אִינּוּן דְּאִשְׁתְּכָחוּ בְּעָלְמָא, וְאִמְרֵי תּוּשְׁבַּחְתָּא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּכָל גּוּבְרִין דְּעָלְמָא לָא יֵימְרוּן הָכֵי. וּמַאן אִינּוּן. דְּבוֹרָה. וְחַנָּה. חַנָּה אָמְרָה, (שמואל א ב) אֵין קָדוֹשׁ כַּיְיָ' כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ וְכָלְהוּ קָרֵאי. דְּהִיא פַּתְחַת פְּתָחָא דְּמְהֵימְנוּתָא לְעָלְמָא, כְּגוֹן (שמואל א ב) מֵקִים מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפּוֹת יָרִים אֶבְיוֹן, הָא פְּתָחָא דְּמְהֵימְנוּתָא. לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים, הָא מְהֵימְנוּתָא דִּלְעֵילָּא, בַּאֲתַר דַּאֲבָהָן שַׁרְיָין. מַאן נְדִיבִים. אִלֵּין אֲבָהָן, כְּדִכְתִיב (תהלים מז) נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ.

בֹּא רְאֵה, שְׁתֵּי נָשִׁים הֵן שֶׁנִּמְצְאוּ בָּעוֹלָם וְאוֹמְרוֹת תִּשְׁבָּחוֹתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל הַגִּבָּרִים שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יֹאמְרוּ כָּזוֹ. וּמִי הֵן? דְּבוֹרָה וְחַנָּה. חַנָּה אָמְרָה (שמואל א ב) אֵין קָדוֹשׁ כַּה' כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ, וְכָל שְׁאָר הַפְּסוּקִים. שֶׁהִיא פָּתְחָה אֶת פֶּתַח הָאֱמוּנָה לָעוֹלָם, כְּמוֹ: מֵקִים מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפּוֹת יָרִים אֶבְיוֹן, הֲרֵי הַפֶּתַח שֶׁל הָאֱמוּנָה. לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים, הֲרֵי הָאֱמוּנָה שֶׁלְּמַעְלָה, בַּמָּקוֹם שֶׁשְּׁרוּיִים הָאָבוֹת. מִי הַנְּדִיבִים? אֵלּוּ הָאָבוֹת, כַּכָּתוּב (תהלים מז) נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ.

דָּבָר אַחֵר לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים, נִבְּאָה עַל שְׁמוּאֵל, דְּאִיהוּ זַמִּין לְאִתְקַשָּׁא עִם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, דִּכְתִיב, (תהלים צט) מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו וּשְׁמוּאֵל בְּקוֹרְאֵי שְׁמוֹ. (שמואל א ב) וְכֹסֵא כָבוֹד יַנְחִילֵם. מַאן יַנְחִילֵם. דָּא שְׁמוּאֵל. דְּאַחֲסִין יְקָרָא דְּמַלְכוּתָא לְתַרִּין מַלְכִין. דָּבָר אַחֵר וְכִסֵּא כָבוֹד יַנְחִילֵם, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּהוּא אַחֲסִין כּוּרְסְיָיא דִּילֵיהּ לְעַבְדּוֹהִי, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב וְכִסֵּא כָבוֹד יַנְחִילֵם. (עוד) (שמואל א ב) יְיָ' יֵחַתּוּ מְרִיבָו, מְרִיבָו חָסֵר, מַאי קָא מַיְירֵי. אֶלָּא מְרִיבָו תְּנִינָן, מֵרִיב ו', וְדָא מַלְכָּא קַדִּישָׁא וְרָזָא דְּחָכְמְתָא אִתְּמַר הָכָא, בְּשַׁעֲתָא דְּדִינִין מִתְּעָרִין וְשַׁלִּיטִין שַׁלְטִין עַל רַחֲמֵי, וְרַחֲמֵי אִתְכַּפְיָין, וּבְשַׁעֲתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְבָּרַךְ מִמַּבּוּעָא דְּנַחֲלָא, כְּדֵין גַּבְרִין רַחֲמֵי וְאִתְכַּפְיָין דִּינֵי, הֲדָא הוּא דִכְתִיב יְיָ' יֵחַתּוּ מְרִיבָו מֵרִיב ו'.

דְּבָר אַחֵר לְהוֹשִׁיב עִם נְדִיבִים - נְבִאָה עַל שְׁמוּאֵל, שֶׁהוּא עָתִיד לִהְיוֹת שָׁקוּל עִם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, שֶׁכָּתוּב (שם צט) מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו וּשְׁמוּאֵל בְּקֹרְאֵי שְׁמוֹ. וְכַמָּה כְּבוֹד יִנְחֲלֵם, מִי יִנְחֲלֵם? זֶה שְׁמוּאֵל, שֶׁהוֹרִישׁ כְּבוֹד הַמַּלְכוּת לִשְׁנֵי מְלָכִים. דְּבָר אַחֵר וְכַמָּה כְּבוֹד יִנְחֲלֵם - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוֹרִישׁ אֶת כִּסְאוֹ לְעַבְדָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְכַמָּה כְּבוֹד יִנְחֲלֵם. ה' יַחַתּוּ מְרִיבָו, מְרִבָו חָסֵר, מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא מְרִיבָו שֶׁנִּינוּ, מֵרִיב ו', וְזֶה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְסוֹד הַחָכְמָה נֶאֱמַר כָּאן, בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּינִים מִתְעוֹרְרִים וְהַשְּׁלִיטִים שׁוֹלְטִים עַל הָרַחֲמִים, וְהָרַחֲמִים נִכְנָעִים, וּבְשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְבָּרֵךְ מִמַּעְיַן הַנַּחַל, אָז גּוֹבְרִים הָרַחֲמִים וְנִכְנָעִים הַדִּינִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, ה' יַחַתּוּ מְרִיבָו, מֵרִיב ו'.

עָלָיו בַּשָּׁמַיִם יֵרֵעֵם. עָלָיו. מַאי עָלָיו. בְּשַׁעֲתָא דְּטַלָּא דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא שַׁרְיָא עָלֵיהּ, וּמַלְיָא רֵישֵׁיהּ, בְּהַהוּא אֲתַר דְּאִקְרֵי שָׁמַיִם, כְּדֵין יַרְעֵם: יַתְבֵּר חֵילֵיהוֹן וְתוּקְפֵיהוֹן דְּדִינִין תַּקִּיפִין. וְיִתֵּן עֹז לְמַלְכּוֹ, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְיָרֵם קֶרֶן מְשִׁיחוֹ, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דְּאִקְרֵי קֶרֶן הַיּוֹבֵל (ס"א ל"ג היובל) כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא. מְשִׁיחוֹ כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (מלכים ב כג) מְשִׁיחַ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, בְּגִין כָּךְ קֶרֶן מְשִׁיחוֹ, וְהָא אִתְּמַר.

עָלָיו בַּשָּׁמַיִם יֵרֵעֵם. עָלָיו, מַה זֶּה עָלָיו? בְּשָׁעָה שֶׁהַטַּל שֶׁל הָעֲתִיק הַקָּדוֹשׁ שׁוֹרֶה עָלָיו, וּמְמַלֵּא אֶת רֹאשׁוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, אָז יַרְעֵם, יִשְׁבֹּר אֶת כֹּחַם וְתָקְפָּם שֶׁל הַדִּינִים הַקָּשִׁים. וְיִתֵּן עֹז לְמַלְכּוֹ - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְיָרֵם קֶרֶן מְשִׁיחוֹ - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרֵאת קֶרֶן הַיּוֹבֵל, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. מְשִׁיחוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מְשִׁיחַ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, מִשּׁוּם כָּךְ קֶרֶן מְשִׁיחוֹ, וְהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

דְּבוֹרָה דְּאָתַת לְשַׁבָּחָא שְׁבָחָא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, (שופטים ה) יְיָ' בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר בְּצַעְדְךָ מִשְּׂדֵה אֱדוֹם. מִלְּמַד, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַזְמִין לְכָל שְׁאָר עַמִּין לְקַבְּלָא לְאוֹרַיְיתָא, וְלָא בָּעוּ. וְכִי לָא הֲוָה גַּלֵּי קָמֵיהּ דְּלָא בָּעָאן, אֶלָּא דְּלָא יְהֵא לוֹן פִּתְחוֹן פֶּה, דְּאִלְמָלֵא יָהֵב לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אוֹרַיְיתָא הֲווֹ נַטְרֵי לָהּ. וְכָל אִינּוּן קְרָאֵי דְּאָמְרָה דְּבוֹרָה, כֻּלְּהוּ בְּרָזָא דְּחָכְמְתָא, עַד הַהִיא שַׁעֲתָא דְּשַׁבְּחַת גַּרְמָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר עַד שַׁקַּמְתִּי דְּבוֹרָה שַׁקַּמְתִּי אֵם בְּיִשְׂרָאֵל, דְּהָא אוּקְמוּהָ דְּאִסְתַּלָּק מִנָּהּ רוּחַ נְבוּאָה, וּבְגִין כָּךְ (שופטים ה) עוּרִי עוּרִי דְּבוֹרָה עוּרִי עוּרִי דַּבְּרִי שִׁיר.

דְּבוֹרָה שֶׁבָּאָה לְשַׁבֵּחַ אֶת שֵׁבֶט הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ: ה' בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר בְּצַעְדְךָ מִשְּׂדֵה אֱדוֹם. מִלְּמַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִזְמִין אֶת כָּל שְׁאָר הָעַמִּים לְקַבֵּל תּוֹרָה, וְלֹא רָצוּ. וְכִי לֹא הָיָה גָּלוּי לְפָנָיו שֶׁלֹּא רוֹצִים? אֶלָּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם פִּתְחוֹן פֶּה, שֶׁאִלְמָלֹא הָיָה נוֹתֵן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַתּוֹרָה, הָיוּ שׁוֹמְרִים אוֹתָהּ. וְכָל אוֹתָם פְּסוּקִים שֶׁאָמְרָה דְּבוֹרָה, הַכֹּל הֵם בְּסוֹד הַחָכְמָה, עַד אוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁשִּׁבְּחָה אֶת עַצְמָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר עַד שַׁקַּמְתִּי דְּבוֹרָה שַׁקַּמְתִּי אֵם בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי בֵּאֲרוּ שֶׁהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנָּה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, עוּרִי עוּרִי דְּבוֹרָה עוּרִי עוּרִי דַּבְּרִי שִׁיר.

דף כ.

וְכָל דָּא, כַּד אִשְׁתְּכָחוּ גּוּבְרִין בְּחַטָּאָה, וְלָאו אִינּוּן כְּדָאִין לְמִשְׁרֵי עֲלַיְיהוּ רוּחַ קוּדְשָׁא וּדְאי. (דף כ' ע"א) (ויקרא ד) וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְגוֹ', כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא בְּהוֹרָאָה דְּטָעוּ בָּהּ. אֲבָל וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ, וְאִם כָּל יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ מִבָּעֵי לֵיהּ, מַאי כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל. אֶלָּא אִינּוּן (כולהון) דְּאִשְׁתַּכְחָן בִּירוּשָׁלַיִם, דְּהָא מִתַּמָּן נָפְקָא אוֹרַיְיתָא לְכָל עַמָּא, וְאִי אִינּוּן דַּהֲווֹ תַּמָּן טָעָאן, כָּל יִשְׂרָאֵל טָעָאן, וְתָנֵינָן דְּכֵיוָן דְּתַמָּן טָעָאן, כָּל עַמָּא טָעָאן, בְּגִין דְּכֻלְּהוּ מַשְׁכֵּי אֲבַתְרַיְיהוּ. וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל, עֵינֵי הַקָּהָל אִלֵּין סַנְהֶדְרֵי, אִלֵּין אִינּוּן דְּמָמָנָן עַל יִשְׂרָאֵל.

וְכָל זֶה כְּשֶׁנִּמְצְאוּ הַגְּבָרִים בְּחֵטְא, וְאֵינָם כְּדָאִים לְהַשְׁרוֹת עֲלֵיהֶם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וַדַּאי. וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּהוֹרָאָה שֶׁטָּעוּ בָהּ. אֲבָל וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ, וְאִם כָּל יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא אוֹתָם (כולם) שֶׁנִּמְצָאִים בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצֵאת תּוֹרָה לְכָל הָעָם, וְאִם אוֹתָם שֶׁהָיוּ שָׁם טוֹעִים, אֲז כָּל יִשְׂרָאֵל טוֹעִים, וְשָׁנִינוּ, שֶׁכֵּיוָן שֶׁשָּׁם טוֹעִים, כָּל הָעָם טוֹעִים, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם נִמְשָׁכִים אַחֲרֵיהֶם. וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל - עֵינֵי הַקָּהָל אֵלּוּ הַסַּנְהֶדְרִין, אֵלּוּ הֵם שֶׁמְּמֻנִּים עַל יִשְׂרָאֵל.

רעיא מהימנא פְּקוּדָא דָּא לְהָבִיא קָרְבָּן עַל סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה שֶׁטָּעוּ, תָּנָאִין וְאָמוֹרָאִין ע' סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה הָיוּ, וּמֹשֶׁה עֲלַיְיהוּ. וְע' סַנְהֶדְרֵי קְטַנָּה הֲווֹ, וְאַהֲרֹן עֲלַיְיהוּ. וּבְגִין דָּא אָמְרוּ מָארֵי מַתְנִיתִין, מֹשֶׁה שׁוֹשְׁבִינָא דְּמַלְכָּא הֲוָה, וְדָא תִּפְאֶרֶת, מִתַּמָּן סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה. אַהֲרֹן שׁוֹשְׁבִינָא דְּמַטְרוֹנִיתָא, וְדָא מַלְכוּת, הֵ"א זְעֵירָא קָרְינַן לֵיהּ, כְּגוֹן (בראשית כט) אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בִּתְּךָ הַקְּטַנָּה. וְעַל שְׁמָהּ אִתְקְרֵי סַנְהֶדְרֵי קְטַנָּה. מִצְוָה זוֹ לְהָבִיא קָרְבָּן עַל סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה שֶׁטָּעוּ, תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים שִׁבְעִים סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה הָיוּ, וּמֹשֶׁה עֲלֵיהֶם. וְשִׁבְעִים סַנְהֶדְרִין קְטַנָּה הָיוּ, וְאַהֲרֹן עֲלֵיהֶם. וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁמֹּשֶׁה הָיָה שׁוֹשְׁבִין הַמֶּלֶךְ וְזוֹ תִּפְאֶרֶת, מִשָּׁם סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה. אַהֲרֹן שׁוֹשְׁבִין הַגְּבִירָה, וְזוֹ מַלְכוּת, הֵ"א קְטַנָּה קוֹרְאִים לָהּ, כְּמוֹ (בראשית כט) אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בִּתְּךָ הַקְּטַנָּה. וְעַל שְׁמָהּ נִקְרֵאת סַנְהֶדְרֵי קְטַנָּה.

וּמִתַּמָּן הֲווֹ יְדָעִין סַנְהֶדְרִין שִׁבְעִין לְשׁוֹן, דְּאִינּוּן שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה, דְּאִית שִׁבְעִים לְשׁוֹן מִסִּטְרָא דְּמַלְכוּת הָרִשְׁעָה וְכוּ', כֹּלָּא בְּפֵרוּדָא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (בראשית י') מֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ אִיֵּי הַגּוֹיִם בְּאַרְצוֹתָם לְלְשׁוֹנוֹתָם כֻּלְּהוּ שִׁבְעִין לְשׁוֹן בְּפֵרוּדָא דָּא מִן דָּא.

וּמִשָּׁם הָיוּ יוֹדְעִים סַנְהֶדְרִין שִׁבְעִים לְשׁוֹן, שֶׁהֵן שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה, שֵׁישׁ שִׁבְעִים לְשׁוֹן מִצַּד שֶׁל הַמַּלְכוּת הָרִשְׁעָה וְכוּ', הַכֹּל בְּפֵרוּד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ אִיֵּי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֹתָם לְלְשֹׁנֹתָם. כָּל שִׁבְעִים הַלְּשׁוֹן בְּפֵרוּד זֶה מִזֶּה.

אֲבָל בְּאוֹרַיְיתָא, ע' פָּנִים לַתּוֹרָה בְּלָשׁוֹן חַד. וְדָא יְסוֹד. ו' הֲלָכָה חֲדָא, חָכְמָה זְעֵירָא מַלְכוּת, דְּבָהּ שִׁבְעִין לְשׁוֹן, כְּחוּשְׁבָּן סוֹד, מִן יְסוֹד. וִיסוֹד אִיהוּ לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, סוֹד הַמֶּרְכָּבָה, בְּשִׁבְעִין קַתֶּדְרָאִין, עִלַּיְיהוּ אִתְמַר כָּל הָעוֹנָה אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ בְּכָל כֹּחוֹ, קוֹרְעִין לוֹ גְּזַר דִּינוֹ שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה. לְשׁוֹן חַד, אִיהוּ

שִׁבְעִים לְשׁוֹן, עַל מִדָּה זְעִירָא דְּחָכְמָה זְעִירָא, דְּאִיהִי י' עַל מִדָּה זְעִירָא. עַל חָכְמָה זְעִירָא דְּאִיהִי י', עַל מִדָּה זְעִירָא דְּחָכְמָה ב', תֵּרִין שִׁפְוון, דִּבְהוֹן דַּעַת וּתְבוּנָה, בְּהוֹן אִשְׁתְּלִימוּ שִׁבְעִין וּתְרֵין. (ע"כ רעיא מהימנא) אֲבָל בַּתּוֹרָה, שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה בְּלָשׁוֹן אַחַת. וְזֶה יְסוֹד. ו' הַלְכָה אַחַת, חָכְמָה קְטַנָּה - מַלְכוּת, שֶׁבָּהּ שִׁבְעִים לְשׁוֹן כְּחֶשְׁבּוֹן סוֹד, מִן יְסוֹד. וְיסוֹד הוּא לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, סוֹד הַמֶּרְכָּבָה, בְּשִׁבְעִים קָתֶדְרָאוֹת, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר, כָּל הָעוֹנֶה אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ בְּכָל כֹּחוֹ, קוֹרְעִים לוֹ גְּזַר דִּינוֹ שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה. לָשׁוֹן אֶחָד, הֵיא שִׁבְעִים לְשׁוֹן עַל מִדָּה קְטַנָּה שֶׁל חָכְמָה קְטַנָּה, שֶׁהִיא י' עַל מִדָּה קְטַנָּה. עַל חָכְמָה קְטַנָּה שֶׁהִיא י', עַל מִדָּה קְטַנָּה שֶׁל חָכְמָה ב', שְׁתֵּי שִׁפָּתַיִם שֶׁבָּהֶן דַּעַת וּתְבוּנָה, בָּהֶן נִשְׁלְמוּ שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם. (ע"כ רעיא מהימנא).

רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי הֲווֹ אָזְלֵי בְּאוֹרְחָא, עַד דַּהֲווֹ אָזְלֵי. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי חִיָּיא, נִשְׁתַּדֵּל בְּמִלֵּי דְּאוֹרַיְיתָא, בְּמִלֵּי דְּעַתִּיק יוֹמִין. פָּתַח רַבִּי חִיָּיא וְאָמַר, (תהלים לב) חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וגו', מְכָּאן אוֹלִיפָנָא, דְּכָל בַּר נָשׁ דְּמִכַּסֵּי חֶטְאוֹי וְלָא מְפָרֵשׁ לוֹן קָמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא, וְיִתְבַּע עֲלַיְיהוּ רַחֲמֵי, לָא יָהֲבִין לֵיהּ לְמִפְתַּח פִּתְחָא דִּתְשׁוּבָה, בְּגִין דְּאִיהוּ אִכְסִיף (נ"א מכסי) מִנַּיְיהוּ. וְאִי אִיהוּ פָּרִישׁ לוֹן קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָייֵס עֲלֵיהּ וְיִתְגַּבְּרוּן רַחֲמֵי עַל דִּינָא.

רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי הֲיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי חִיָּיא, נִשְׁתַּדֵּל בְּדִבְרֵי תוֹרָה, בְּדִבְרֵי עַתִּיק הַיָּמִים. פָּתַח רַבִּי חִיָּיא וְאָמַר, (תהלים לב) חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וְגוֹ', מִכָּאן לְמַדְנוּ, שֶׁכָּל אָדָם שֶׁמְּכַסֶּה אֶת חֶטְאָיו וְאֵינוֹ מְפָרֵשׁ אוֹתָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וִיבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, לֹא נוֹתְנִים לוֹ לִפְתֹּחַ פֶּתַח שֶׁל תְּשׁוּבָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מִתְבַּיֵּשׁ (מכסה) מִמֶּנּוּ. וְאִם הוּא מְפָרֵשׁ אוֹתָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָס עָלָיו, וְיִתְגַּבְּרוּ הָרַחֲמִים עַל הַדִּין.

וְכָל שֶׁכֵּן אִי אִיהוּ בָּכֵי, דְּהָא כָּל פְּתִחִין סְתִימִין אִיהוּ פָּתַח, וְאִתְקַבָּל צְלוֹתֵיהּ, וְעַל דָּא, פְּרִישׁוּ דְּחֶטְאוֹי, יְקָרָא הוּא דְּמַלְכָּא, לְאַגְבָּרָא רַחֲמֵי עַל דִּינָא. וְעַל דָּא כְּתִיב (תהלים נ) זֹבֵחַ תּוֹדָה יְכַבְּדָנְנִי. מַהוּ יְכַבְּדָנְנִי. תְּרֵין כְּבוּדִין אִינּוּן, חַד לְעֵילָּא, וְחַד לְתַתָּא, חַד בְּעָלְמָא דֵּין, וְחַד בְּעָלְמָא דְּאָתֵי.

וְכָל שֶׁכֵּן אִם הוּא בּוֹכֶה, שֶׁהֲרֵי כָּל הַפְּתָחִים הַסְּתוּמִים הוּא פּוֹתֵחַ, וּתְפִלָּתוֹ מִתְקַבֶּלֶת. וְעַל זֶה פְּרִישַׁת חֲטָאָיו, כָּבוֹד הוּא לַמֶּלֶךְ לְהַגְבִּיר רַחֲמִים עַל דִּין. וְעַל זֶה כָּתוּב, זֹבֵחַ תּוֹדָה יְכַבְּדָנְנִי. מַה זֶּה יְכַבְּדָנְנִי? שְׁנֵי כְבוּדִים הֵם, אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמַטָּה. אֶחָד בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאֶחָד בָּעוֹלָם הַבָּא.

הַאי קְרָא קַשְׁיָא בְּכֹלָּא, בִּסְגִיאוּת מִלִּין, דְּהָא בְּאוֹדֶה עֲלֵי פְּשָׁעַי סַגִּי. מַהוּ חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא כִסִּיתִי, וּלְבָתַר אוֹדֶה עֲלֵי פְּשָׁעַי לַיְיָ', וְעוֹד דְּהָא אוֹדֶה עֲלֵי פְּשָׁעַי לַיְיָ', לְךָ מִבָּעֵי לֵיהּ.

הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה בַּכֹּל, בְּרֹב דְּבָרִים, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹדֶה עֲלֵי פְּשָׁעַי מַסְפִּיק, מַה זֶּה חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא כִסִּיתִי, וְאַחַר כָּךְ אוֹדֶה עֲלֵי פְּשָׁעַי לַה'? וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי אוֹדֶה עֲלֵי פְּשָׁעַי לַה', לְךָ הָיָה צָרִיךְ לְהִיוֹת!

אֶלָּא דָּוִד, כָּל מִלּוֹי בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֲמָרָן, וּלְמַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא אָמַר, בְּגִין דְּאִיהִי שְׁלִיחָא מִתַּתָּאֵי לְעִילָּאֵי, וּמֵעִילָּאֵי לְתַתָּאֵי, וּמַאן דְּבָעֵי לְמַלְכָּא, לָהּ אוֹדַע בְּקַדְמִיתָא. וְעַל דָּא חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ, (ד"א למלכותא דשמיא קאמר) וַעֲוֹנִי לֹא כִסִּיתִי, מְצַדְּיקוֹ שֶׁל עוֹלָם. אָמַרְתִּי אוֹדֶה עָלַי פְּשָׁעַי לַיְיָ', דָּא מַלְכָּא קַדִּישָׁא, דְּשָׁלְמָא כֹּלָּא דִּילֵיהּ, וּשְׁלָמָא דְּבָעֵי בַּר נָשׁ לְאַעֲלָאָה קֻמֵּיהּ בְּהוֹדָאָה. דְּהָא שְׁלָמִים הָכִי מִתְקָרְבִין בְּהוֹדָאָה, דִּכְתִיב (ויקרא ז) עַל זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמָיו. (תהלים לב) וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה. דָּא לְעֵילָּא לְעֵילָּא, אֲתַר דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא שַׁרְיָא. בְּגִין כָּךְ, הַאי קָרָא אִחִיד בְּכֹלָּא.

אֶלָּא דָּוִד, אֶת כָּל דְּבָרָיו הוּא אָמַר בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְאָמַר אֶת זֶה לְמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שְׁלִיחַ מֵהַתַּחְתּוֹנִים אֶל הָעֶלְיוֹנִים, וּמֵעֶלְיוֹנִים אֶל הַתַּחְתּוֹנִים, וּמִי שֶׁרוֹצֶה אֶת הַמֶּלֶךְ, הוּא מוֹדִיעַ לָהּ בָּרִאשׁוֹנָה. וְעַל כֵּן חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ, (למלכות השמים אמר) וַעֲוֹנִי לֹא כִסִּיתִי, מְצַדִּיקוֹ שֶׁל עוֹלָם. אָמַרְתִּי אוֹדֶה עָלַי פְּשָׁעַי לַה' - זֶהוּ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ שֶׁכָּל הַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, וְהַשָּׁלוֹם שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהַכְנִיס לְפָנָיו - בְּהוֹדָאָה. שֶׁהֲרֵי כָּךְ נִקְרָבִים שְׁלָמִים בְּהוֹדָאָה, שֶׁכָּתוּב עַל זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמָיו. וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה. זֶה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, הַמָּקוֹם שֶׁהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ שְׁרוּי. מִשּׁוּם כָּךְ הַפָּסוּק הַזֶּה אוֹחֵז בַּכֹּל.

דף כ:

כְּגַוונָא דָּא, מַאן דְּיִתְבַּע בָּעוּתֵיהּ לְמַלְכָּא, בָּעֵי לְיַחֲדָא שְׁמָא קַדִּישָׁא בְּרָעוּתֵיהּ, מִתַּתָּא לְעִילָּא וּמֵעִילָּא לְתַתָּא, וּלְקַשְׁרָא כֹּלָּא בְּחַד קִשְׁרָא, וּבְהַהוּא קִשּׁוּרָא אִשְׁתְּכַח בָּעוּתֵיהּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, מַאן הוּא חַכִּימָא, לְמִתְבַּע בָּעוּתֵיהּ כְּדָוִד מַלְכָּא, דְּהוּא הֲוָה נָטִיר פִּתְחָא דְּמַלְכָּא. אָמַר לֵיהּ רִבִּי חִיָּיא וְדַאי הָכִי הוּא. וְעַל דָּא אוֹרַיְיתָא אוֹלִיף לָן, אָרְחֵי (דף כ' ע"ב) דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, בְּגִין דְּנִנְדַּע לְמֵיהַךְ אֲבַתְרֵיהּ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (דברים יג) אַחֲרֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם תֵּלֵכוּ וגו'.

כְּמוֹ זֶה מִי שֶׁמְּבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ לַמֶּלֶךְ, צָרִיךְ לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בִּרְצוֹנוֹ, מִמַּטָּה לְמַעְלָה וּמִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְלִקְשֹׁר הַכֹּל בְּקֶשֶׁר אֶחָד, וּבְאוֹתוֹ קֶשֶׁר נִמְצֵאת בַּקָּשָׁתוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִי הֶחָכָם לְבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ כְּמוֹ דָוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא הָיָה שׁוֹמֵר אֶת פֶּתַח הַמֶּלֶךְ? אָמַר לוֹ רַבִּי חִיָּיא, וַדַּאי כֵּךְ הוּא, וְעַל כֵּן הַתּוֹרָה לִמְּדָה אוֹתָנוּ אֶת דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ כְּדֵי שֶׁנֵּדַע לָלֶכֶת אַחֲרָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יג) אַחֲרֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם תֵּלֵכוּ וְגוֹ'.

רִבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (ירמיה לא) כֹּה אָמַר יְיָ' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי וְגוֹ'. כֹּה אָמַר יְיָ', הָא אוּקְמוּהָ, בְּכָל אֲתַר דִּנְבִיאָה שָׁרֵי לְמַלָּלָא, הֲווֹ מִלּוֹי אִשְׁתְּמוֹדְעָן, וְהָכָא הַאי כֹּה אָמַר יְיָ', קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּמַה אָמַר, קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (ירמיה לא) כֹּה אָמַר ה' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע נְהִי בְּכִי וְגוֹ'. כֹּה אָמַר ה', הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, בְּכָל מָקוֹם שֶׁנְּבִיא מַתְחִיל לְדַבֵּר, הָיוּ דְּבָרִים נוֹדָעִים, וְכָאן כֹּה אָמַר ה' הַזֶּה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמָה אָמַר? קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע.

הָכִי תָּנֵינָן, דִּבְהַהוּא יוֹמָא דְּאִתְחָרֵב בֵּי מַקְדְּשָׁא לְתַתָּא, וְיִשְׂרָאֵל אַזְלוּ בְּגָלוּתָא, רֵיחַיִין עַל צַוָּארֵיהוֹן, וִידֵיהוֹן מְהַדְּקָן לַאֲחוֹרָא. וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אִתְתָּרָכַת מִבֵּית מַלְכָּא לְמֵיהַךְ בַּתְרֵיהוֹן. בְּשַׁעֲתָא דְּנַחְתַּת, אָמְרַת אֵיהָךְ בְּקַדְמֵיתָא וְאֶבְכֶּה עַל מָדוֹרָאי, וְעַל בָּנַי, וְעַל בַּעֲלִי. כַּד נַחְתַּת, חָמַת אַתְרָהָא חָרִיב, וְכַמָּה דָּמָא דְּחָסִידֵי אִתּוֹשַׁד בְּגַוָּוה, וּהֵיכָלָא קַדִּישָׁא וּבֵיתָא אִתּוֹקַד בְּאֶשָׁא.

כָּךְ שָׁנִינוּ, שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה וְיִשְׂרָאֵל הָלְכוּ לַגָּלוּת, רֵחַיִם עַל צַוָּארֵיהֶם וִידֵיהֶם מְהֻדָּקוֹת לְאָחוֹר, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל גֹּרְשָׁה מִבֵּית הַמֶּלֶךְ לָלֶכֶת אַחֲרֵיהֶם, בְּשָׁעָה שֶׁיָּרְדָה אָמְרָה: אֵלֵךְ בָּרִאשׁוֹנָה וְאֶבְכֶּה עַל מְדוֹרִי, וְעַל בָּנַי, וְעַל בַּעְלִי. כְּשֶׁיָּרְדָה, רָאֲתָה אֶת מְקוֹמָהּ חָרֵב, וְכַמָּה דָם שֶׁל חֲסִידִים שָׁפוּךְ בְּתוֹכוֹ, וְהַהֵיכָל הַקָּדוֹשׁ וְהַבַּיִת נִשְׂרָף בָּאֵשׁ.

כְּדֵין אֲרִימַת קָלָא, וְאִתְרְגִישׁוּ עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי, וּמָטָא קָלָא לְעֵילָּא, עַד אֲתַר דְּמַלְכָּא שְׁרֵי בֵּיהּ. וּבָעָא מַלְכָּא לְאָהַדְּרָא עָלְמָא לְתֹהוּ וָבֹהוּ, עַד דְּנַחְתּוּ כַּמָּה אוֹכְלוֹסִין, וְכַמָּה מַשְׁרְיָין, לְקֶבְלֵהּ וְלָא קַבְּלָה תַּנְחוּמִין מִנַּיְיהוּ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל בָּנֶיהָ, דְּלָא קַבְּלָה מִנַּיְיהוּ תַּנְחוּמִים. כִּי אֵינֶנּוּ: בְּגִין דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא הֲוָה סָלִיק לְעֵילָּא לְעֵילָּא, וְלָא אִשְׁתְּכַח בְּגַוָּוהִי, הֲדָא הוּא דִכְתִיב כִּי אֵינֶנּוּ, וְלֹא כְתִיב כִּי אֵינָם.

אָז הֵרִימָה קוֹל, וְרָעֲשׁוּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְהַקּוֹל הִגִּיעַ לְמַעְלָה עַד לַמָּקוֹם שֶׁהַמֶּלֶךְ שָׁרוּי בּוֹ, וְרָצָה הַמֶּלֶךְ לְהַחֲזִיר אֶת הָעוֹלָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ, עַד שֶׁיָּרְדוּ כַּמָּה אוּכְלוֹסִים וְכַמָּה מַחֲנוֹת כְּנֶגְדּוֹ, וְלֹא קִבְּלָה תַּנְחוּמִים מֵהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל בָּנֶיהָ, שֶׁלֹּא קִבְּלָה מֵהֶם תַּנְחוּמִים. כִּי אֵינֶנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הָיָה עוֹלֶה לְמַעְלָה לְמַעְלָה וְלֹא נִמְצָא בְּתוֹכָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי אֵינֶנּוּ, וְלֹא כָתוּב כִּי אֵינָם.

אָמַר לֵיהּ רִבִּי חִיָּיא, מַאי רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ. אָמַר לֵיהּ אוֹלִיפְנָא, דְּהֵיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְדָא אִנְתּוּ דְּיַעֲקֹב וּדְאִי, דִּכְתִיב (בראשית כ"ט) וַיֶּאֱהַב יַעֲקֹב אֶת רָחֵל. וּכְתִיב, (בראשית כט) וְרָחֵל עֲקָרָה. וּכְתִיב, הָתָם (תהלים קיג) מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי חִיָּיא, מַה זֶּה רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ? אָמַר לוֹ, לָמַדְנוּ שֶׁהִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְזוֹ אִשְׁתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וַדַּאי, שֶׁכָּתוּב וַיֶּאֱהַב יַעֲקֹב אֶת רָחֵל. וְכָתוּב (בראשית כט) וְרָחֵל עֲקָרָה. וְכָתוּב שָׁם, (תהלים קיג) מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה.

דָּבָר אַחֵר כִּי אֵינֶנּוּ, כְּמָה דְּאִתְּמַר, (בראשית לט) אֵינֶנּוּ גָּדוֹל בַּבַּיִת וְגוֹ', אֵינֶנּוּ: דְּהָא אִסְתְּלִיק לְעֵילָּא וְאִתְרְחִיק מִכֹּלָּא. אֵינֶנּוּ: בְּזִוּוּגָא דָּה. אֵינֶנּוּ: לְאִשְׁתַּכְּחָא (שמות קס"ה) שְׁמֵיהּ רַבָּא.

דָּבָר אַחֵר כִּי אֵינֶנּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (בראשית לט) אֵינֶנּוּ גָדוֹל בַּבַּיִת וְגוֹ'. אֵינֶנּוּ - שֶׁהֲרֵי הִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה וְהִתְרַחֵק מֵהַכֹּל. אֵינֶנּוּ - בְּזִוּוּג עִמּוֹ. אֵינֶנּוּ - שֶׁיִּמָּצֵא שְׁמוֹ הַגָּדוֹל.

אָמַר רִבִּי חִיָּיא, מֵאָן אֲתַר שַׁרְיָא לְאִתְגַּלָּאָה. אָמַר לֵיהּ, מִבֵּי מַקְדְּשָׁא. דְּתַמָּן שַׁרְיָא וּלְבָתַר אַסְחָרַת כָּל אַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל. לְבָתַר כַּד נַפְקַת מִן אַרְעָא, קָמַת עַל מַדְבְּרָא וְיָתְיבַת תַּמָּן תְּלַת יוֹמִין. דַּבְּרַת אוּכְלֶסָהָא וּמַשְׁרְיֶיהָא (ס"א ומתיבתהא) וְיַתְבָהָא מִבֵּי מַלְכָּא, וְקָרָאתָ עָלָהּ (איכה א) אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד וגו'. בָּכוּ רִבִּי חִיָּיא וְרִבִּי יוֹסֵי.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, מֵאֵיזֶה מָקוֹם הִתְחִילָה לִגָּלוֹת? אָמַר לוֹ, מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁשָּׁם שָׂרְתָה, וְאַחַר כָּךְ סוֹבְבָה בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אַחַר כָּךְ כְּשֶׁיָּצְאָה מִן הָאָרֶץ, עָמְדָה עַל הַמִּדְבָּר וְיָשְׁבָה שָׁם שְׁלֹשָׁה יָמִים, הִנְהִיגָה אֶת אוּכְלוּסֶיהָ וּמַחֲנוֹתֶיהָ (וישיבותיה) וְתוֹשָׁבֶיהָ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, וְקָרְאָה עָלֶיהָ אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד וְגוֹ'. בָּכוּ רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, לָא גָּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא, וְלָא אִתְחָרַב בֵּי מַקְדְּשָׁא, עַד דְּיִשְׂרָאֵל כֻּלְּהוּ אִשְׁתְּכָחוּ בְּחִיּוּבָא קָמֵי מַלְכָּא, וְעַד דְּדַבְּרֵי עָלְמָא אִשְׁתְּכָחוּ בְּחִיּוּבָא בְּקַדְמֵיתָא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה ג) עַמִּי מְאַשְּׁרֶיךְ מַתְעִים וְדֶרֶךְ אוֹרְחוֹתֶיךָ בִּלָּעוּ. דְּכֵיוָן דְּרֵישֵׁי עַמָּא אִזְלִין בְּחִיּוּבָא, כָּל עַמָּא אִתְמְשָׁכוּ אֲבַתְרַיְיהוּ. רִבִּי חִיָּיא אָמַר מֵהָכָא, וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ, בְּמַאי הֲוִי, בְּגִין וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל. דְּעֵינַי עַמָּא אינוּן רֵישַׁיְיהוּ, דְּכָל עַמָּא אִתְמַשְׁכָן אֲבַתְרַיְיהוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לֹא גָלוּ יִשְׂרָאֵל מֵהָאָרֶץ וְלֹא נֶחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ עַד שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל נִמְצְאוּ חַיָּבִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְעַד שֶׁמַּנְהִיגֵי הָעוֹלָם נִמְצְאוּ חַיָּבִים בָּרִאשׁוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ג) עַמִּי מְאַשְּׁרֶיךָ מַתְעִים וְדֶרֶךְ אֹרְחוֹתֶיךָ בִּלָּעוּ. שֶׁכֵּיוָן שֶׁרָאשֵׁי הָעָם הוֹלְכִים בְּרֶשַׁע, כָּל הָעָם נִמְשָׁכִים אַחֲרֵיהֶם. רַבִּי חִיָּיא אָמַר מִכָּאן, וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ - בַּמֶּה זֶה הָיָה? מִשּׁוּם שֶׁנֶּעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל, שֶׁעֵינֵי הָעָם הֵם רָאשֵׁיהֶם, שֶׁכָּל הָעָם נִמְשָׁכִים אַחַר רֵיהֶם.

אַזְלוּ. עַד דַּהֲווֹ אָזְלֵי חָמוּ חַד אֲתַר מְדֻשָּׁנָא בַּעֲשָׂבִין, וּנְהַר מַיָּא דְּהַוָה נָגִיד בֵּיהּ. יָתְבוּ. עַד דַּהֲווֹ יַתְבֵי, פָּרַח חַד עוֹפָא וְרָחִישׁ קָמַיְיהוּ. אָמַר רִבִּי חִיָּיא, נִיקוּם מֵהָכָא, דְּוַדַּאי נַגְרֵי טוּרַיָּא הָכָא מִשְׁתַּכְחִין, קָמוּ וַאֲזְלוּ. עַד דְּאָהַדְרוּ רֵישַׁיְיהוּ, חָמוּ אִינּוּן לִסְטִין דְּרָהֲטִין אֲבַתְרַיְיהוּ, אִתְרְחִישׁ לוֹן נִיסָא, וְאִשְׁכָּחוּ קָמַיְיהוּ חַד טִינָרָא, וְחַד מְעָרְתָּא בֵּיהּ. עָאלוּ תַּמָּן יָתְבוּ כָּל הַהוּא יוֹמָא וְכָל לֵילְיָא.

הָלְכוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים רָאוּ מָקוֹם אֶחָד מְדֻשָּׁן בַּעֲשָׂבִים וּנְהַר מַיִם זוֹרֵם בּוֹ. יָשְׁבוּ. עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, פָּרַח עוֹף אֶחָד וְרָחַשׁ לִפְנֵיהֶם. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, נָקוּם מִכָּאן, שֶׁוַּדַּאי חוֹצְבֵי הָרִים (שודדים) נִמְצָאִים כָּאן. קָמוּ וְהָלְכוּ. עַד שֶׁהֶחֱזִירוּ רָאשֵׁיהֶם, רָאוּ אוֹתָם לִסְטִים שָׁרְצִים אַחֲרֵיהֶם. הִתְרַחֵשׁ לָהֶם נֵס וּמָצְאוּ לִפְנֵיהֶם סֶלַע אֶחָד וּבוֹ מְעָרָה אַחַת. נִכְנְסוּ לְשָׁם וְיָשְׁבוּ כָּל אוֹתוֹ יוֹם וְכָל הַלַּיְלָה.

פָּתַח רִבִּי חִיָּיא וְאָמַר, (ירמיה ל) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וגו', כִּי הִנְנִי מוֹשִׁיעֲךָ מֵרָחוֹק. מֵרָחוֹק, מִקָּרוֹב מִבָּעֵי לֵיהּ. וְהָא אוּקְמוּהָ הַאי קְרָא, מֵרָחוֹק, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ מֶרְחָק. אֲבָל מֵרָחוֹק, כְּהַהוּא דִּכְתִיב, (ירמיה לא) מֵרָחוֹק יְיָ' נִרְאָה לִי. וּכְתִיב (משלי לא)

מְמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ. וּמַאן הִיא. (בראשית רכ"א ע"א) עֲמִיקָא דְּנַחֲלָא, אֲתַר דְּהַהוּא נָהָר נָגִיד וְנָפִיק. וְשָׁב יַעֲקֹב, כֵּיוָן דִּכְתִיב אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב, מַהוּ וְשָׁב יַעֲקֹב. אֶלָּא כְּמָה דְּתָנֵינָן, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא סָלִיק לְעֵילָּא לְעֵילָּא, כְּמָה דִּכְתִיב, (תהלים י) לָמָּה יְיָ' תַּעֲמוֹד בְּרָחוֹק, וּמֵהַהוּא אֲתַר רָחוֹק הְנָנִי מוֹשִׁיעֶךָ.

פָּתַח רַבִּי חִיָּיא וְאָמַר, (ירמיה ל) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְגוֹ', כִּי הִנְנִי מוֹשִׁיעֲךָ מֵרָחוֹק. מֵרָחוֹק?! מִקָּרוֹב הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! וַהֲרֵי בֵּאֲרוּ אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, מֵרָחוֹק - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ מֶרְחָק. אֲבָל מֵרָחוֹק, כְּאוֹתוֹ שֶׁכָּתוּב (שם לא) מֵרָחוֹק ה', נִרְאָה לִי. וְכָתוּב (משלי לא) מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ. וּמִי הִיא? עִמָּק הַנַּחַל, הַמָּקוֹם שֶׁאוֹתוֹ נָהָר יוֹצֵא וְזוֹרֵם. וְשָׁב יַעֲקֹב, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב, מַהוּ וְשָׁב יַעֲקֹב? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים י) לָמָּה ה' תַּעֲמֹד בְּרָחוֹק, וּמֵאוֹתוֹ מָקוֹם רָחוֹק - הִנְנִי מוֹשִׁיעֶךָ.

דף כא.

וְשָׁב יַעֲקֹב, לְאַתְרֵיהּ (לכורסיא), לְאִזְדַּוְּוגָא בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְשָׁקַט: דָּא יְסוֹד. וְשַׁאֲנַן, לְמִשְׁרֵי דִּיוּרֵיהּ בָּהּ. וְאֵין מַחֲרִיד, מִיצְחָק. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (בראשית כז) וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדוֹלָה (דף כ"א ע"א) וְעַל דָּא (בראשית לא) וּפַחַד יִצְחָק כְּתִיב. וְהַהוּא פַּחַד כַּד אִתְּעַר, אִסְתַּלָּק יְסוֹד לַאֲתַר אָחֳרָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה לג) פָּחֲדוּ בְצִיּוֹן חַטָּאִים. בְּצִיּוֹן דַּיְיקָא, וְעַל דָּא וְאֵין מַחֲרִיד, וְהַשְׁתָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שַׁזִּיב לָן מֵרַחִיק, וְאַסְתִּיר לָן בְּהַאי אֲתַר, בְּהַשְׁקֵט וּבְשַׁלְוָה, וְאֵין מַחֲרִיד מִכֹּלָּא. דְּכַד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבִיד נִיסָא בְּכֹלָּא עָבִיד.

וְשָׁב יַעֲקֹב - לְמִקּוֹמוֹ (לכסאו), לְהִזְדַּוְּוג עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְשָׁקַט - זֶה יְסוֹד. וְשַׁאֲנַן - לְהַשְׁרוֹת דִּיּוּרוֹ בָּהּ. וְאֵין מַחֲרִיד - מִיִּצְחָק. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כז) וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדוֹלָה, וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית לא) וּפַחַד יִצְחָק. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר אוֹתוֹ הַפַּחַד, מִסְתַּלֵּק הַיְסוֹד לְמָקוֹם אַחֵר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) פָּחֲדוּ בְצִיּוֹן חַטָּאִים. בְּצִיּוֹן דַּוְקָא. וְעַל זֶה וְאֵין מַחֲרִיד. וְעַכְשָׁו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּיל אוֹתָנוּ מֵרַחוֹק וְהִסְתִּיר אוֹתָנוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה בְּהַשְׁקֵט וּבְשַׁלְוָה, וְאֵין מַחֲרִיד מֵהַכֹּל. שֶׁכְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה נֵס, בַּכֹּל הוּא עוֹשֶׂה.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (שופטים ד) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ בָּרָק אִם תֵּלְכִי עִמִּי וְהָלָכְתִּי וְגוֹ', מַאי קָא מַיְירֵי. אֶלָּא אָמַר בָּרָק הוֹאִיל וְרוּחַ קַדִּישָׁא שַׁרְיָא עָלָהּ, בִּזְכוּתָהּ אִשְׁתְּזִיב, וְלָא לִישְׁרֵי עָלַי נְזָקָא. וּמַה בָּרָק סָמִיךְ עַל אִתְּתָא לְאִשְׁתְּזָבָא בְּגִינָהּ. אֲנָן דְּאוֹרַיְיתָא עִמָּנָא דְּהִיא שְׁמַיהּ דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (שופטים ד) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ בָּרָק אִם תֵּלְכִי עִמִּי וְהָלָכְתִּי וְגוֹ', מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא אָמַר בָּרָק, הוֹאִיל וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה עָלֶיהָ, בִּזְכוּתָהּ אֶנָּצֵל וְלֹא יִשְׁרֶה עָלַי נֶזֶק. וּמַה בָּרָק סָמוּךְ עַל אִשָּׁה לְהִנָּצֵל בִּגְלָלָהּ - אָנוּ, שֶׁהַתּוֹרָה עִמָּנוּ, שֶׁהִיא שְׁמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

יָתְבוּ גּוֹ הַהוּא מְעַרְתָּא כָּל הַהוּא יוֹמָא, כַּד רָמַשׁ לֵילְיָא, אִתְנְהִיר סִיהֲרָא בִּמְעַרְתָּא. עָבְרוּ תְּרֵי טַיָּיעֵי, וַחֲמָרֵיהוֹן טָעִינִין מֵחַמְרָא וּמֵיכְלָא לְנַרְמַיְיהוּ שָׁאֲרֵי עַל מָטוּלָא. אָמְרֵי הַאי

לְהַאי, נָבִית הָכָא, נִיהַב מֵיכְלָא וּמִשְׁתְיָיא לְחַמָרֵי, וַאֲנָן נָעוּל לְמַעַרְתָּא דָּא. אָמַר לֵיהּ חַבְרֵיהּ עַד לָא נִיעוּל, תֵּימָא הַאי קְרָא דְּלָא מִתְיַיְשְׁבָא.

יְשְׁבוּ בְּתוֹךְ אוֹתָהּ הַמְּעָרָה כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, וּכְשֶׁיָּרַד הַלַּיְלָה, הֵאִירָה הַלְּבָנָה בַּמְּעָרָה. עָבְרוּ שְׁנֵי סוֹחֲרִים וַחֲמוֹרֵיהֶם טְעוּנִים מִיַּיִן וּמַמְאֲכָל לְעַצְמָם, נָחוּ עַל מִטָּעָנָם, וְאוֹמְרִים זֶה לָזֶה: נָלִין כָּאן, נֵתֵּן אֹכֶל וּמִשְׁתֶּה לַחֲמוֹרִים, וְאָנוּ נִכָּנֵס לַמְּעָרָה הַזּוֹ. אָמַר לוֹ חֲבֵרוֹ: טָרֵם שֶׁנִּכָּנֵס, תֹּאמַר לִי הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁאֵינוֹ מְיֻשָּׁב.

אָמַר לֵיהּ מַאי הוּא. אָמַר לֵיהּ מִלָּה חַד, דִּכְתִיב, (תהלים נב) אוֹדְךָ לְעוֹלָם כִּי עָשִׂיתָ וְגוֹ'. מַהוּ כִּי עָשִׂיתָ, וְלָא כְּתִיב מָה. וּכְתִיב כִּי טוֹב נֶגֶד חֲסִידֶיךָ. וְכִי לְגַבֵּי אֲחֶרָא לָאו אִיהוּ טוֹב, לָא הָווּ בִּידֵיהּ. אָמַר וַוי לְטִיוּעָנָא, דְּשַׁבַּקְנָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִינֵיהּ. רִבִּי חִיָּיא וְרִבִּי יוֹסֵי דַּהֲווֹ יָתְבֵי בְּמְעַרְתָּא חֲדוֹ, אָמַר רִבִּי חִיָּיא לְרִבִּי יוֹסֵי, וְלָא אֲמָרִית לָךְ דְּכַד עָבִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נִיסָא, בְּכֹלָּא עָבִיד. נַפְקוּ.

אָמַר לוֹ: מַה הוּא? אָמַר לוֹ: דָּבָר אֶחָד, שֶׁכָּתוּב (תהלים נב) אוֹדְךָ לְעוֹלָם כִּי עָשִׂיתָ וְגוֹ'. מַהוּ כִּי עָשִׂיתָ וְלֹא כָתוּב מָה? וְכָתוּב כִּי טוֹב נֶגֶד חֲסִידֶיךָ, וְכִי לְאֵחֵר אֵינוֹ טוֹב? לֹא הָיָה בְּיָדוֹ? אָמַר: אוֹי לְסוֹחֲרָתֵנוּ שֶׁעָזַבְנוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּגְלָלָהּ. רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים בַּמְּעָרָה שָׂמְחוּ. אָמַר רַבִּי חִיָּיא לְרַבִּי יוֹסֵי, וְלֹא אָמַרְתִּי לְךָ שֶׁכְּשֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נֵס, בַּכֹּל הוּא עוֹשֶׂה? יָצְאוּ.

כַּד נַפְקוּ אֲקְדִים רִבִּי חִיָּיא וּפָתַח, (ישעיה נז) שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק. תְּרֵי שְׁלָמָא הָכָא, חַד לָרָחוֹק, וְחַד לַקָּרוֹב, וְכֹלָּא חַד. לָרָחוֹק, דְּאִתְעֲבִיד קָרוֹב. (תו לרחוק) דָּא הוּא מָאנֵי דִּתְשׁוּבָה, קוֹדֶם הָוָה רָחוֹק, וְהַשְׁתָּא אִיהוּ קָרוֹב. תּוּ רָחוֹק, כַּד בַּר נָשׁ אִתְרְחִיק מֵאוֹרַיְיתָא. רָחִיק הוּא מִקּוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּמַאן דְּקָרִיב לְאוֹרַיְיתָא, קָרִיב לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בַּהֲדֵיהּ, וְהַשְׁתָּא אִתְחַבָּרוּ עִמָּנָא וְעוּלוּ לְמַעַרְתָּא אָתוּ אִינּוּן טַיָּיעִין וְאִשְׁתְּתָפוּ עִמְּהוֹן. אִשְׁתָּנְקָלוּ לַחֲמָרַיְיהוּ, וְאַתְקִנוּ לְמֵיכַל, נַפְקוּ כֻּלְּהוּ לְפוּם מְעַרְתָּא.

כְּשֶׁיָּצְאוּ, הִקְדִּים רַבִּי חִיָּיא וּפָתַח, (ישעיה נז) שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק. שְׁנֵי שְׁלוֹמוֹת כָּאן, אֶחָד לָרָחוֹק וְאֶחָד לַקָּרוֹב, וְהַכֹּל אֶחָד. לָרָחוֹק - שֶׁנַּעֲשָׂה קָרוֹב. (ועוד לרחוק) זֶהוּ בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה, שֶׁקֹּדֶם הָיָה רָחוֹק, וְעַכְשָׁו הוּא קָרוֹב. וְעוֹד רָחוֹק - כְּשֶׁאָדָם מִתְרַחֵק מֵהַתּוֹרָה, רָחוֹק הוּא מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמִי שֶׁקָּרוֹב לַתּוֹרָה, מְקֻרָב אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמּוֹ, וְעַכְשָׁו הִתְחַבְּרוּ עִמָּנוּ וְתִכָּנְסוּ לְמְעָרָה. בָּאוּ אוֹתָם סוֹחֲרִים וְהִשְׁתַּתְּפוּ עִמָּם. שִׁחְרְרוּ אֶת הַמַּשָּׂא מֵחֲמוֹרֵיהֶם וְתִקְּנוּ לָהֶם אֹכֶל, וְיָצְאוּ כֻּלָּם לִפְנֵי הַמְּעָרָה.

אָמַר חַד מִן טַיָּיעָן נֵימְרוּ לָן מָאנֵי דְּאוֹרַיְיתָא, הַאי קְרָא אוֹדְךָ לְעוֹלָם כִּי עָשִׂיתָ וַאֲקַוֶּה וְגוֹ'. כִּי עָשִׂיתָ, מַהוּ כִּי עָשִׂיתָ, וְלָא כְּתִיב מָה. וּכְתִיב כִּי טוֹב נֶגֶד חֲסִידֶיךָ, וְכִי לְגַבֵּי אֲחֶרָא לָאו הוּא טוֹב.

אָמַר אֶחָד מֵהַסּוֹחֲרִים: יֹאמְרוּ לָנוּ בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, אוֹדְךָ לְעוֹלָם כִּי עָשִׂיתָ וַאֲקַוֶּה וְגוֹ'. כִּי עָשִׂיתָ, מַה זֶּה כִּי עָשִׂיתָ, וְלֹא כָתוּב מָה? וְכָתוּב כִּי טוֹב נֶגֶד חֲסִידֶיךָ, וְכִי לְגַבֵּי אַחֵר אֵינוֹ כִּי טוֹב?

אָמַר רִבִּי חִיָּיא, כִּי עָשִׂיתָ וַדַּאי, וּמַה עָשִׂיתָ. לְעוֹלָם. דִּבְגִין הַאי עוֹלָם, דַּעֲבַד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאַתְקֵן לֵיהּ, אוֹדֵי בַּר נָשׁ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּכָל יוֹמָא. וַאֲקְוֶה שִׁמְךָ כִּי טוֹב נֶגֶד חֲסִידֶיךָ, הָכִי הוּא וַדַּאי, לְקַבֵּל אִינּוּן זַכָּאִין, שְׁמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא טוֹב. וְלָא לְקַבְּלֵי חַיָּיבַיָּא, דִּמְבַזִּין לֵיהּ בְּכָל יוֹמָא וְלָא מִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא. אָמַר לֵיהּ, יֵאוֹת הוּא. אֲבָל מִלָּה שְׁמַעְנָא מִבַּתַר כּוֹתָלָא, וּמִסְתַּפֵּינָא לְגַלָּאָה. אָמְרוּ לֵיהּ רִבִּי חִיָּיא וְרִבִּי יוֹסֵי, אֵימָא מִילָּךְ, דְּאוֹרַיְיתָא לָאו אִיהוּ יְרוּתָא לַאֲתַר חַד.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, כִּי עָשִׂיתָ וַדַּאי. וּמַה עָשִׂיתָ? לְעוֹלָם. שֶׁבִּגְלַל זֶה הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהִתְקִין אוֹתוֹ, מוֹדֶה אָדָם לַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּכָל יוֹם. וַאֲקַוֶּה שִׁמְךָ כִּי טוֹב נֶגֶד חֲסִידֶיךָ, כָּךְ זֶה וַדַּאי, כְּנֶגֶד אוֹתָם צַדִּיקִים, שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא טוֹב, וְלֹא כְּנֶגֶד הָרְשָׁעִים שֶׁמְּבַזִּים אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם וְאֵינָם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. אָמַר לוֹ, זֶה יָפֶה, אֲבָל שָׁמַעְתִּי דָּבָר מֵאֲחוֹרֵי הַכֹּתֶל, וַאֲנִי פּוֹחֵד לְגַלּוֹת. אָמְרוּ לוֹ רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי, אֱמֹר דְּבָרְךָ, שֶׁתּוֹרָה אֵינָהּ יְרֻשָּׁה לְמָקוֹם אֶחָד.

אָמַר לוֹן, יוֹמָא חַד הֲוִינָא אָזִיל לְלוּד, עָאלְנָא לְמָתָא, וְאִסְתַּכְּנָא גַּרְמָאי בָּתַר כּוֹתָלָא חַד, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי הֲוָה בְּהַהוּא בֵּיתָא, וְשָׁמַעְנָא מִפּוּמֵיהּ הַאי קְרָא, אוֹדֶךָּ לְעוֹלָם כִּי עָשִׂיתָ. אוֹדֶךָּ, דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (לקודשא בריך הוא) אָמְרוֹ, עַל הַהוּא עוֹלָם בַּתְרָאָה, דְּאִיהוּ עֲבַד דָּוִד מַלְכָּא אְחִיד בֵּיהּ בְּהַהוּא עוֹלָם, וּבֵיהּ יָרִית מַלְכוּתָא. וַאֲקַוֶּה שִׁמְךָ כִּי טוֹב, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּיִחוּדָא דְּהַאי עָלְמָא דְּאִקְרֵי טוֹב. אֵימָתַי אִקְרֵי טוֹב. נֶגֶד חֲסִידֶיךָ. מַאן אִינּוּן חֲסִידֶיךָ.

אָמַר לָהֶם, יוֹם אֶחָד הָיִיתִי הוֹלֵךְ לְלוֹד וְנִכְנַסְתִּי לְעִיר, וְסָמַכְתִּי אֶת עַצְמִי אַחַר כּוֹתֶל אֶחָד, וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי הָיָה בְּאוֹתוֹ הַבַּיִת, וְשָׁמַעְתִּי מִפִּיו אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, אוֹדְךָ לְעוֹלָם כִּי עָשִׂיתָ. אוֹדְךָ, דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (לקדוש ברוך הוא) אָמְרוֹ עַל אוֹתוֹ עוֹלָם אַחֲרוֹן, שֶׁהוּא עָשָׂה שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ אָחוּז בּוֹ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וּבוֹ יָרַשׁ אֶת הַמַּלְכוּת. וַאֲקַוֶּה שִׁמְךָ כִּי טוֹב - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּיִחוּד שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא טוֹב. מָתַי נִקְרָא טוֹב? נֶגֶד חֲסִידֶיךָ. מִי הֵם חֲסִידֶיךָ?

אֶלָּא אִית חֶסֶד וְאִית חֶסֶד, וְאִלֵּין אִקְרוּן חַסְדֵי דָוִד (ויחי רי"ט, תרומה קס"ט) הַנֶּאֱמָנִים. וְכַד אִלֵּין חַסְדֵי דָוִד אִתְמַלְיָין מֵהַהוּא טִיבוּ דְּנָגִידוּ דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, כְּדֵין אִקְרֵי יְסוֹד טוֹב. כְּדֵין אִשְׁתְּכַח טוֹב לְגַבַּיְיהוּ. דְּהָא (ס"א כד אשתכח כמה דאיהו ביה) כְּמָה דְּאִשְׁתְּכַח דְּאִיהוּ בֵּיהּ, הָכִי אִיהוּ מְבַשֵּׂם לְהַאי עָלְמָא בַּתְרָאָה. וְכֹלָּא אִשְׁתְּכַח בִּבְרָכָה, וְעַל דָּא דָּוִד הֲוָה מְחַכֶּה לְהַאי דַּרְגָּא, דְּנָהִיר לְהַאי עוֹלָם דְּאִיהוּ אְחִיד בֵּיהּ.

אֶלָּא יֵשׁ חֶסֶד וְיֵשׁ חֶסֶד, וְאֵלּוּ נִקְרָאוּ חַסְדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים. וּכְשֶׁחַסְדֵי דָוִד הַלָּלוּ מִתְמַלְּאִים מֵאוֹתוֹ טוֹב שֶׁשּׁוֹפֵעַ שֶׁל הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, אָז נִקְרָא הַיְסוֹד טוֹב, אָז נִמְצָא לָהֶם טוֹב. שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא שֶׁהוּא בּוֹ, כָּךְ הוּא מְבַשֵּׂם אֶת הָעוֹלָם הָאַחֲרוֹן הַזֶּה, וְהַכֹּל נִמְצָא בִּבְרָכָה, וְעַל כֵּן דָּוִד הָיָה מְחַכֶּה לַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁמְּאִירָה לָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא אָחוּז בָּהּ.

דף כא:

מִלִּין אִלֵּין הֲכִי שְׁמַעְנָא לוֹן, אֲבָל לָא יְדַעְנָא מַאי הוּא. אָתוּ רִבִּי חִיָּיא וְרִבִּי יוֹסֵי וְנַשְׁקוּ לֵיהּ בְּרֵישֵׁיהּ. אָמַר רִבִּי (דף כא ע"ב) חִיָּיא, מַאן חָפֵי עֵינָיךְ בְּעַפְרָא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, דְּאַנְתְּ בְּאַתְרָךְ וְאַנְתְּ מַרְעִישׁ טוּרַיָּא עִלָּאֵי, וַאֲפִילּוּ צִפּוֹרֵי שְׁמַיָּא וְכוּלָּא חַדָּאן בְּמִלּוֹלָךְ וַוי לְעָלְמָא בְּהַהִיא שַׁעֲתָא כַּד תִּסְתַּלַּק מִנַּיהּ.

הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, כְּךָ שָׁמַעְתִּי אוֹתָם, אֶלָּא שֶׁלֹּא יָדַעְתִּי מַה זֶּה. בָּאוּ רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי וְנָשְׁקוּ אוֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, מִי מְכַסֶּה עֵינֶיךָ בְּעָפָר, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, שֶׁאַתָּה בִּמְקוֹמְךָ וְאַתָּה מַרְעִישׁ הֶהָרִים הָעֶלְיוֹנִים, וַאֲפִלּוּ צִפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם וְכֻלָּם שְׂמֵחִים בְּדִבּוּרֶיךָ. אוֹי לָעוֹלָם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כְּשֶׁתִּסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ.

תּוּ פָּתַח וְאָמַר הַהוּא גַּבְרָא, הָא מִלָּה אָחֳרָא שְׁמַעְנָא מִנַּיהּ בְּהַהִיא שַׁעֲתָא, בַּקְּרָא דִּכְתִיב, (דניאל ט) וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ אֶל תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל תַּחֲנוּנָיו וְגוֹ' לְמַעַן אֲדֹנָי. וּמַאי הָכֵי, אִי שְׁמָא דָּא מְעַלְיָא (נ"א לעילא) מִכֹּלָּא, שַׁפִּיר הוּא, דְּהָכֵי אֲמָרִין עֲבִיד בְּדִיל מַלְכָּא. אֲבָל שְׁמָא דָּא, הָא יְדִיעַ דְּהוּא אֲתַר בֵּי דִּינָא, דְּמִנַּיהּ נָפִיק דִּינָא לְעָלְמָא. מַאן חָמָא דְּאַמְרִין לְמַלְכָּא, עֲבִיד בְּגִין עַבְדְּךָ, אוֹ בְּגִין מִלָּה זְעֵירָא מִנָּךְ.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ, הֲרֵי שֶׁדָּבָר אַחֵר שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בַּפָּסוּק שֶׁכָּתוּב (דניאל ט) וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ אֶל תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל תַּחֲנוּנָיו וְגוֹ' לְמַעַן אֲדֹנָי. וְאָמַר כֵּן, אִם הַשֵּׁם הַזֶּה מְעֻלֶּה (למעלה) מֵהַכֹּל - יָפֶה הוּא. שֶׁכֵּן אוֹמְרִים, עוֹשֶׂה לְמַעַן הַמֶּלֶךְ. אֲבָל הַשֵּׁם הַזֶּה הֲרֵי יָדוּעַ שֶׁהוּא מָקוֹם שֶׁל בֵּית דִּין, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצֵא דִּין לְעוֹלָם. מִי רָאָה שֶׁאוֹמְרִים לַמֶּלֶךְ עֲשֵׂה לְמַעַן עַבְדְּךָ, אוֹ בִּשְׁבִיל דָּבָר קָטָן מִמֶּךָּ?

אֶלָּא הָכִי אִצְטְרִיךְ, דִּשְׁמָא דָּא אַתְקִין בֵּיתָא לְמַלְכָּא, וּבֵי מַקְדְּשָׁא לְתַתָּא, וְדָא אַחִיד בְּדָא, בְּגִין דְּאִתְקְשָׁר דָּא בְּדָא. וְכַד מַקְדְּשָׁא לְתַתָּא קָאִים בְּקִיּוּמֵיהּ, הַאי שְׁמָא לְעֵילָּא קָאִים בְּקִיּוּמֵיהּ. וְדָא הוּא כְּמַאן דְּאָמַר לְמַלְכָּא בְּנֵי בֵיתָא דָּא, וְהֵיכָלָא דָּא, בְּגִין דְּלָא יִשְׁתְּכַחַת מַטְרוֹנִיתָא דְּיִתְבָּא לְבַר מֵהֵיכָלָהּ. אוּף הָכָא, (דניאל ט) וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמֵם לְמַעַן אֲדֹנָי. מַאי טַעְמָא לְמַעַן אֲדֹנָי. דְּלָא יִשְׁתְּכַח לְבַר מִן דִּיוּרֵיהּ.

אֶלָּא כְּךָ צָרִיךְ, שֶׁהַשֵּׁם הַזֶּה מְתֻקָּן אֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה, וְזֶה אָחוּז בָּזֶה, מִשּׁוּם שֶׁנִּקְשָׁר זֶה בָּזֶה. וּכְשֶׁהַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ, הַשֵּׁם הַזֶּה לְמַעְלָה עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ, וְזֶהוּ כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר לַמֶּלֶךְ: בְּנֵה אֶת הַבַּיִת הַזֶּה וְאֶת הֵהֵיכָל הַזֶּה כְּדֵי שֶׁהַגְּבִירָה לֹא תִמָּצֵא יוֹשֶׁבֶת מְחוּץ לְהֵיכָלָהּ. אַף כָּאן - וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמֵם לְמַעַן אֲדֹנָי. מָה הַטַּעַם לְמַעַן אֲדֹנָי? שֶׁלֹּא יִמָּצֵא מְחוּץ לְמְדוֹרוֹ.

תַּוּוהוּ רִבִּי חִיָּיא וְרִבִּי יוֹסֵי, וְחַדּוּ בְּהַהוּא לֵילְיָא. בָּתַר דְּאָכְלוּ, פָּתַח חַבְרֵיהּ טַיְיעָא וְאָמַר, אִימָא קַמַּיְיכוּ מִלָּה חַד, דְּאִשְׁתַּדַּלְנָא בֵּיהּ הַאי יוֹמָא, הַאי קְרָא דִּכְתִיב, (תהלים סג) מִזְמוֹר לְדָוִד בִּהְיוֹתוֹ בְּמִדְבַּר יְהוּדָה, דָּוִד אָמַר שִׁירָתָא, כַּד הֲוָה עָרִיק מֵחֲמוֹי, אֲמַאי אָמַר (תהלים סג) אֱלֹהִים אֵלִי אַתָּה אֲשַׁחֲרֶךָּ צָמְאָה לְךָ נַפְשִׁי וְגוֹ'. אֱלֹהִים אֵלִי אַתָּה, דְּהָא בִּגְבוּרָה אֲחִידָא

תְּדִירָא. אֲשַׁחֲרֶךָּ, וְכִי דָּוִד הֵיךְ יָכִיל לְשַׁחֲרָא לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּאַרְעָא רְחִיקָא, וְאִתְתָּרַךְ מֵאַרְעָא דִּשְׁכִינְתָּא שַׁרְיָא.

תָּמְהוּ רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי, וְשָׁמְחוּ בְאוֹתוֹ לַיְלָה. אַחַר שֶׁאָכְלוּ, פָּתַח חֲבֵרוֹ הַסּוֹחֵר וְאָמַר, אֹמֶר לִפְנֵיהֶם דָּבָר אֶחָד שֶׁהִתְעַסְּקָתִי בּוֹ הַיּוֹם הַזֶּה, הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב (תהלים סג) מִזְמוֹר לְדָוִד בִּהְיוֹתוֹ בְּמִדְבַּר יְהוּדָה. דָּוִד אָמַר שִׁירָה כְּשֶׁהָיָה בּוֹרֵחַ מֵחֲמִיו, לְמָה אָמַר אֱלֹהִים אֵלִי אַתָּה אֲשַׁחֲרֶךָּ צָמְאָה לְךָ נַפְשִׁי וְגוֹ'? אֱלֹהִים אֵלִי אַתָּה, שֶׁהָרֵי בִּגְבוּרָה אֲחוּזָה תָּמִיד. אֲשַׁחֲרֶךָּ, וְכִי אֵיךְ יָכֹל דָּוִד לְשַׁחֵר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאֶרֶץ רְחוֹקָה, וְגַרְשׁ מֵהָאָרֶץ שֶׁבָּהּ שְׁרוּיָה הַשְּׁכִינָה?

אֶלָּא, אַף עַל גַּב דְּאִתְתָּרַךְ מִתַּמָּן, לָא שָׁבִיק דִּידֵיהּ לְשַׁחֲרָא לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְאָנָא שְׁמַעְנָא, אֲשַׁחֲרֶךָּ: כְּמַאן דְּאָמַר, אִיזִיל לְאִתְחָזָאָה קַמָּךְ, בַּר דְּלָא יָכִילְנָא. כַּךְ אֲשַׁחֲרֶךָּ, בַּר דַּאֲנָא לְבַר מֵאֲתַר דִּשְׁכִינְתָּא שַׁרְיָא. צָמְאָה לְךָ נַפְשִׁי, דְּהָא נַפְשָׁאי וְגוּפָא דִּילִי תְּאִיבִין לְגַבָּךְ, לְאִתְחָזָאָה קַמָּךְ, וְלָא יָכִילְנָא, בְּגִין דַּאֲנָא בְּאֶרֶץ צִיָּה וְעִיף בְּלִי מָיִם, דְּהָא אֶרֶץ צִיָּה וְעֵיף אִקְרֵי לְבַר מֵאֲתַר דִּשְׁכִינְתָּא שַׁרְיָא. בְּגִין דְּמַיִם חַיִּים לָא שְׁכִיחַ הָכָא. וּמַאן אִינּוּן מַיִם חַיִּים. דָּא שְׁכִינְתָּא, דִּכְתִיב בָּהּ (בראשית כו) בְּאֵר מַיִם חַיִּים, וְעַל דָּא אֶרֶץ צִיָּה וְעֵיף בְּלִי מָיִם כְּתִיב.

אֶלָּא, אַף עַל גַּב שֶׁגֵּרַשׁ מִשָּׁם, לֹא עָזַב אֶת שֶׁלּוֹ לְשַׁחֵר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי, אֲשַׁחֲרֶךָּ - כְּמִי שֶׁאוֹמֵר, אֵלֵךְ לְהֵרָאוֹת לְפָנֶיךָ, רַק שֶׁלֹּא יָכֹלְתִּי. כָּךְ אֲשַׁחֲרֶךָּ, רַק שֶׁאֲנִי מִחוּץ לַמָּקוֹם שֶׁשָּׁם שׁוֹרָה שְׁכִינָה. צָמְאָה לְךָ נַפְשִׁי, שֶׁהֲרֵי נַפְשִׁי וְגוּפִי מִשְׁתּוֹקְקִים אֵלֶיךָ לְהֵרָאוֹת לְפָנֶיךָ, וְלֹא יָכֹלְתִּי, כִּי אֲנִי בְּאֶרֶץ צִיָּה וְעֵיף בְּלִי מָיִם, שֶׁהֲרֵי אֶרֶץ צִיָּה וְעֵיף נִקְרָא מִחוּץ לַמָּקוֹם שֶׁשּׁוֹרָה שְׁכִינָה, מִשּׁוּם שֶׁמַּיִם חַיִּים אֵין מְצוּיִים כָּאן. וּמִי הֵם הַמַּיִם הַחַיִּים? זוֹ שְׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (בראשית כז) בְּאֵר מַיִם חַיִּים, וְעַל זֶה אֶרֶץ צִיָּה וְעֵיף בְּלִי מַיִם כְּתוּב.

אָמְרוּ רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי אוֹרְחָא תַּקִּינָא קָמָן, עָאלוּ לְמֶעְרְתָּא וְדָמְכוּ. בְּפַלְגּוּ לֵילְיָא, שְׁמָעוּ קָל חֵיוָתָא בְּמַדְבְּרָא דְּנַהֲמֵי. אַתְעָרוּ. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, הָא עִידָּן הוּא לְסַיְּעָא לְכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּהִיא מְשָׁבַּחַת לְמַלְכָּא. אָמְרוּ, כָּל חַד וְחַד לֵימָא מִלָּה מִמַּה דְּשָׁמַע וְיִדַּע בְּאוֹרַיְיתָא, יָתְבוּ כֻּלְּהוּ.

אָמְרוּ רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי שֶׁהַדֶּרֶךְ תְּקִינָה לְפָנֵינוּ. נִכָּנְסוּ לַמְּעָרָה וְיָשְׁנוּ. בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה שָׁמְעוּ אֶת קוֹל חַיּוֹת הַמִּדְבָּר שֶׁנּוֹהֲמוֹת. הִתְעוֹרְרוּ. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, הֲרֵי עֵת הִיא לְסַיֵּעַ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּשַׁבַּחַת אֶת הַמֶּלֶךְ. אָמְרוּ, כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֹאמַר דָּבָר מִמַּה שֶׁשָּׁמַע וְיֵדַע בַּתּוֹרָה. יָשְׁבוּ כֻּלָּם.

פָּתַח רַבִּי חִיָּיא וְאָמַר, (תהלים כב) לַמְנַצֵּחַ עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר מִזְמוֹר לְדָוִד. מַאן אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר. דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. דְּאִקְרֵי (משלי ה) אַיֶּלֶת אֲהֲבִים וְיַעֲלַת חֵן. וְכִי אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר, וְלָא כָּל יוֹמָא. אֶלָּא, אַיֶּלֶת: מֵהַהוּא אֲתַר, דְּאִקְרֵי אַיֶּלֶת אֲהֲבִים וְיַעֲלַת חֵן. וְהִיא אַתְיָא מֵהַהוּא אֲתַר דְּאִקְרֵי שַׁחַר, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (הושע ו) כַּשַּׁחַר נָכוֹן מוֹצָאוֹ, וְדָוִד מַלְכָּא עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל

קָאֲמַר דָּא, דְּהָא לֹא אֲמָרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דָּא (ס"א דאקרי אילת אהבים ויעלת חן והיא אתייא מההוא אתר דאקרי שחר כמה דאת אמר כשחר נכון מוצאו ודוד מלכא על כנסת ישראל קאמר דא) מַשְׁמַע דִּכְתִיב עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר.

פְּתַח רַבִּי חִיָּיא וְאָמַר, (תהלים כב) לַמְנַצֵּחַ עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר מִזְמוֹר לְדָוִד. מִי זוֹ אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרֵאת (משלי ה) אַיֶּלֶת אֲהֲבִים וְיַעֲלַת חֵן. וְכִי אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר, וְלֹא בְּכָל הַיּוֹם? אֶלָּא אַיֶּלֶת, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שַׁחַר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ו) כְּשַׁחַר נָכוֹן מֹצָאוֹ. וְדָוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר אֶת זֶה עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי לֹא אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֶת זֶה (שנקרא אילת אהבים ויעלת חן, והיא באה מאותו מקום שנקרא שחר, כמו שנאמר (הושע ו) כשחר נכון מצאו, ודוד המלך אמר את זה על כנסת ישראל), מַשְׁמַע שֶׁכָּתוּב עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר.

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּרָמַשׁ לֵילְיָא, פְּתְחִין סִתְימִין דְּעִלָּאֵי וְתַתָּאֵי מִשְׁתַּכְּחֵי (ס"א משתככי). וְכָל אִינּוּן רְחִיקִין, מִתְעָרִין וְאָזְלִין וְשָׁטָאן כָּל עָלְמָא, וּמְהַדְּרִין עַל גּוּפֵי בְּנֵי נָשָׁא, וְסַחֲרֵי לְאַתְרַיְיהוּ וּלְעַרְסַיְיהוּ. וְחָמָאן דִּיוּקְנָא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, וּמִסְתַּפְּיָ. דְּהָא אִתְּקְפוּ בְּעַרְסַיְיהוּ בְּמִלֵּי דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא. וּבְנֵי נָשָׁא, נִשְׁמָתְהוֹן סַלְקִין כָּל חַד וְחַד כְּדְחֲזֵי לֵיהּ, וְהָא אוּקְמוּהָ. זַכָּאָה חוּלְקֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא, דְּנִשְׁמָתְהוֹן סַלְקִין לְעֵילָּא, וְלָא מִתְעַכְּבֵי בַּאֲתַר אָחֳרָא דְּלָא אִצְטְרִיךְ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹרֵד הַלַּיְלָה, פְּתָחִים הַסְּתוּמִים שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים נִמְצָאִים (שוככים), וְכָל אוֹתָם רְחוֹקִים מִתְעוֹרְרִים וְהוֹלְכִים וְשָׁטִים בְּכָל הָעוֹלָם, וּמְחַזְּרִים עַל גּוּפוֹת בְּנֵי אָדָם וְסוֹבְבִים לִמְקוֹמוֹתֵיהֶם וּלְמִטּוֹתֵיהֶם, וְרוֹאִים אֶת דְּיוּקַן הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וּפוֹחֲדִים, שֶׁהֲרֵי הִתְחַזְּקוּ בְּמִטּוֹתֵיהֶם בְּדִבְרֵי הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וּבְנֵי אָדָם, נִשְׁמוֹתֵיהֶם עוֹלוֹת כָּל אַחַת וְאַחַת כְּרָאוּי לָהּ, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּשְׁמוֹתֵיהֶם עוֹלוֹת לְמַעְלָה וְלֹא מִתְעַכְּבוֹת בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁלֹּא צָרִיךְ.

דף כב.

כַּד אִתְפְּלַג לֵילְיָא, כָּרוֹזָא קָאִים וְכָרִיז, וּפְתְחִין פְּתִיחוּ. כְּדֵין רוּחָא חַד דְּסָטָר צָפוֹן אִתְעַר, וְאָקִישׁ (דף כ"ב ע"א) בְּכִנּוֹר דְּדָוִד, וּמְנַגֵּן מֵאֲלָיו. וְשַׁבְּחַת לְמַלְכָּא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשַׁע בְּצַדִּיקַיָּיא בְּגִנְתָּא דְּעֵדֶן.

כְּשֶׁנֶּחֱלָק הַלַּיְלָה, הַכָּרוֹז עוֹמֵד וּמַכְרִיז, וְנִפְתָּחִים הַפְּתָחִים. אָז רוּחַ אַחַת שֶׁל צָפוֹן מִתְעוֹרֶרֶת וּמַקִּישָׁה בְּכִנּוֹר דָּוִד, וּמְנַגֶּן מֵאֵלָיו, וּמְשַׁבַּחַת אֶת הַמֶּלֶךְ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן.

זַכָּאָה חוּלְקֵיהּ מַאן דְּאִתְעַר בְּהַהוּא זִמְנָא וְאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא, וְכָל מַאן דְּקָאִים בְּהַהוּא זִמְנָא וְאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא, אִקְרֵי חַבְרֵיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא דְּאִלֵּין אִקְרוּן אַחִים וְרֵעִים לֵיהּ. דִּכְתִיב, (תהלים קכב) לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָא שָׁלוֹם בָּךְ. וְאִקְרוּן חֲבֵרִים בַּהֲדֵי מַלְאָכִין עִלָּאִין, וּמַשְׁרְיָין עִלָּאִין, דִּכְתִיב, (שיר השירים ח) חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ.

אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמִּתְעוֹרֵר בְּאוֹתוֹ זְמַן וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְכָל מִי שֶׁעוֹמֵד בְּאוֹתוֹ זְמַן וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, נִקְרָא חָבֵרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאֵלּוּ נִקְרָאִים אַחִים וְרֵעִים שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קפב) לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם בָּךְ. וְנִקְרָאִים חֲבֵרִים שֶׁל הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים וְהַמְּחֻנּוֹת הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁכָּתוּב (שיר ח) חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ.

כַּד אָתֵי יְמָמָא, כָּרוֹזָא קָאֵים וְכָרִיז, וּפַתְחִין דְּסָטָר דָּרוֹמָא אִתְפְּתָחוּ. וּמִתְעָרִין כּוֹכְבִים וּמַזָּלוֹת, וּפְתְחִין דְּרַחֲמִין אִתְפְּתָחוּ. וּמַלְכָּא יְתִיב וְקָבִיל תּוּשְׁבְּחָן. כְּדֵין כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נַטְלָא לְאִינּוּן מִלִּין וְסַלְקָא. וְכָל אִינּוּן חֲבֵרִים אֲחִידָן בְּגַוָּהָא, וּמְלַיְיהוּ אַתְיָין וְשָׁרְיָין בְּחֵיקָא דְּמַלְכָּא. כְּדֵין פָּקִיד מַלְכָּא, לְמִכְתַּב כָּל אִינּוּן מִלִּין.

כְּשֶׁבָּא הַיּוֹם, הַכָּרוֹז עוֹמֵד וּמַכְרִיז, וּפְתָחִים שֶׁל צַד דָּרוֹם נִפְתָּחִים, וּמִתְעוֹרְרִים כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וּפְתָחֵי הָרַחֲמִים נִפְתָּחִים, וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב וּמְקַבֵּל תִּשְׁבָּחוֹת. אָז כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נוֹטֶלֶת אֶת אוֹתָם דְּבָרִים וְעוֹלָה, וְכָל אוֹתָם חֲבֵרִים אֲחוּזִים בְּכְנָפֶיהָ, וְדִבְרֵיהֶם בָּאִים וְשׁוֹרִים בְּחֵיק הַמֶּלֶךְ. אָז מְצַוֶּה הַמֶּלֶךְ לִכְתֹּב אֶת כָּל אוֹתָם הַדְּבָרִים.

וּבְסִפְרָא כְּתִיבוּ כָּל אִינּוּן בְּנֵי הֵיכְלֵיהּ, וְחוּטָא דְּחֶסֶד אִתְמְשַׁךְ עֲלַיְיהוּ, דְּמֵהַהוּא חוּטָא אִתְעָטַר בַּר נָשׁ בְּעִטָרָא דְּמַלְכָּא, וּמִנַּיְהּ דַּחֲלִין עִלָּאִין וְתַתָּאִין, הוּא עָאל בְּכָל תְּרֵעֵי מַלְכָּא, וְלֵית מַאן דְּיִמְחֵי בִּידוֹי. וַאֲפִילּוּ בְּזִמְנָא דְּמָארֵיהוֹן דְּדִינָא קָיְימִין לְמֵידָן עָלְמָא, לָא דַיְינִין עֲלֵיהּ דִּינָא. בְּגִין דְּהָא אִתְרְשִׁים בְּרְשִׁימוּ דְּמַלְכָּא, דְּאִשְׁתְּמוֹדָּעָא דְּאִיהוּ מֵהֵיכְלָא דְּמַלְכָּא, וּבְגִין דְּא לָא דַיְינִין עֲלֵיהּ דִּינָא. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא, וְכָל שֶׁכֵּן בְּזִמְנָא דְּמַלְכָּא תָּאִיב עַל מִלֵּי דְּאוֹרַיְיתָא.

וּבַסֵּפֶר כְּתוּבִים כָּל אוֹתָם בְּנֵי הֵיכָלוֹ, וְחוּט שֶׁל חֶסֶד נִמְשָׁךְ עֲלֵיהֶם, שֶׁמֵּאוֹתוֹ חוּט מִתְעַטֵּר אָדָם בַּעֲטָרַת הַמֶּלֶךְ, וּמִמֶּנּוּ פּוֹחֲדִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. הוּא נִכְנָס לְכָל שַׁעֲרֵי הַמֶּלֶךְ, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדוֹ. וַאֲפִלּוּ בִּזְמַן שֶׁבַּעֲלֵי הַדִּין עוֹמְדִים לָדוּן אֶת הָעוֹלָם, אֵין דָּנִים עָלָיו דִּין, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי נִרְשָׁם בָּרְשָׁם שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁנּוֹדָע שֶׁהוּא מֵהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, וְלָכֵן לֹא דָנִים עָלָיו דִּין. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, וְכָל שֶׁכֵּן בִּזְמַן שֶׁהַמֶּלֶךְ תָּאֵב לְדִבְרֵי תוֹרָה.

תָּא חֲזֵי, רָזָא דְּמִלָּה, לָא קַיְימָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל קָמֵי מַלְכָּא אֶלָּא בְּאוֹרַיְיתָא. וְכָל זְמָנָא דְּיִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא אִשְׁתְּדָלוּ בְּאוֹרַיְיתָא. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שָׁרָאת עִמְּהוֹן. כַּד אִתְבְּטָלוּ מִמִּלֵּי אוֹרַיְיתָא, לָא יַכְלָא לְקַיְימָא עִמְּהוֹן שַׁעֲתָא חָדָא. בְּגִינֵי כַךְ, בְּשַׁעֲתָא דְּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אַתְעָרַת לְגַבֵּי מַלְכָּא בְּאוֹרַיְיתָא, אִתְתַּקִּיף חֵילָהָא, וּמַלְכָּא קַדִּישָׁא חַדֵּי לְקַבְּלָא לָהּ.

בֹּא וּרְאֵה סוֹד הַדָּבָר, אֵין עוֹמֶדֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אֶלָּא בַּתּוֹרָה, וְכָל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הִתְעַסְּקוּ בְּתוֹרָה, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הָיְתָה שְׁרוּיָה עִמָּהֶם. כְּשֶׁהִתְבַּטְּלוּ מִדִּבְרֵי תוֹרָה, לֹא יָכְלָה לַעֲמֹד עִמָּהֶם שָׁעָה אַחַת. מִשּׁוּם כָּךְ, בְּשָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְעוֹרֶרֶת לַמֶּלֶךְ בַּתּוֹרָה, מִתְחַזֵּק כֹּחָהּ, וְהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ שָׂמֵחַ לְקַבֵּל אוֹתָהּ.

וְכָל זְמָנָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אָתַת לְקָמֵי מַלְכָּא, וְאוֹרַיְיתָא לָא אִשְׁתְּכַחַת עִמָּהּ, כְּבֵיכוֹל תְּשַׁשׁ חֵילָהָא. וַוי לְאִינּוּן דְּמְחַלְּשִׁין חֵילָא דִּלְעֵילָּא, בְּגִינֵי כַּךְ, זַכָּאִין אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא, וְכָל שֶׁכֵּן בָּהֲהִיא שַׁעֲתָא דְּאִצְטְרִיךְ לְאִשְׁתַּתְּפָא בָּהּ בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. כְּדֵין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָאֲרִי עָלַיְיהוּ, (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

וְכָל זְמַן שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בָּאָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְאֵין הַתּוֹרָה נִמְצֵאת עִמָּהּ, כִּבְיָכוֹל תַּשַׁשׁ כֹּחָהּ. אוֹי לְאוֹתָם שֶׁמַּחֲלִישִׁים אֶת הַכֹּחַ שֶׁלְּמַעְלָה. מִשּׁוּם כָּךְ אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וְכָל שֶׁכֵּן בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁצָּרִיךְ לְהִשְׁתַּתֵּף עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא עָלָיו, (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אַתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה כא) מַשָּׂא דּוּמָה אֵלַי קוֹרֵא מִשֵּׂעִיר שׁוֹמֵר מַה מִּלַּיְלָה שׁוֹמֵר מַה מִּלַּיְל. הַאי קְרָא אוֹקְמוּהָ חַבְרַיָּיא, בְּכַמָּה אֲתַר. אֲבָל מַשָּׂא דּוּמָה, כָּל זְמַנִּין דְּיִשְׂרָאֵל אִשְׁתְּכָחוּ בְּגָלוּתָא, אִתְיְיַדַּע זִמְנָא וְקִצָּא דִּלְהוֹן, וְזִמְנָא וְקִצָּא דְּהַהוּא גָּלוּתָא. וְגָלוּתָא דֶּאֱדוֹם, הוּא מַשָּׂא דּוּמָה, דְּלָא אִתְגַּלְיָיא וְלָא אִתְיְיַדַּע כְּאִינּוּן אָחֳרָנִין.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (שם כא) מַשָּׂא דּוּמָה אֵלַי קֹרֵא מִשֵּׂעִיר שׁוֹמֵר מַה מִּלַּיְלָה שׁוֹמֵר מַה מִּלַּיְל. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּ הַחֲבֵרִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֲבָל מַשָּׂא דּוּמָה, כָּל הַפְּעָמִים שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִמְצְאוּ בַּגָּלוּת, נוֹדָע הַזְּמַן וְהַקֵּץ שֶׁלָּהֶם, וּזְמַן וְקֵץ שֶׁל אוֹתָהּ גָּלוּת. וְגָלוּת אֱדוֹם הוּא מַשָּׂא דּוּמָה, שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה וְלֹא נוֹדַע כְּאוֹתָן הָאֲחֵרוֹת.

קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר, אֲלַי קוֹרֵא מִשֵּׂעִיר, קָלָא שְׁמַעְנָא בְּגָלוּתָא דְּשָׂעִיר, אִינּוּן דְּדַחֲקֵי בֵּינַיְיהוּ, אִינּוּן דְּשַׁכְבֵי לְעַפְרָא. וּמַאי אֲמָרֵי. שׁוֹמֵר מַה מִּלַּיְלָה שׁוֹמֵר מַה מִּלַּיְל אִינּוּן תַּבְעָן לִי עַל מַטְרוֹנִיתָא, מַה עֲבָדִית מִן מַטְרוֹנִיתָא דִּילִי.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר, אֲלַי קֹרֵא מִשֵּׂעִיר. קוֹל שָׁמַעְתִּי בְּגָלוּת שֵׂעִיר, אוֹתָם שֶׁדְּחוּקִים בֵּינֵיהֶם, אוֹתָם שֶׁשּׁוֹכְבִים בֶּעָפָר. וּמַה הֵם אוֹמְרִים? שׁוֹמֵר מַה מִּלַּיְלָה שׁוֹמֵר מַה מִּלַּיְל. הֵם תּוֹבְעִים אוֹתִי עַל הַגְּבִירָה, מָה עָשִׂיתִי מֵהַגְּבִירָה שֶׁלִּי.

כְּדֵין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כָּנִישׁ לְפָמַלְיָא דִּילֵיהּ, וְאָמַר, חָמוּ בָּנַי רְחִימַי, דְּאִינּוּן דְּחִיקִין בְּגָלוּתָא, וְשַׁבְקִין צַעֲרָא דִּלְהוֹן, וְתַבְעִין לִי עַל מַטְרוֹנִיתָא. וְאֲמָרֵי, שׁוֹמֵר: אַנְתְּ דְּאִקְרֵי שׁוֹמֵר, אָן הוּא שְׁמִירָה דִּילָךְ אָן הוּא שְׁמִירָה דְּבֵיתָךְ. מַה מִּלַּיְלָה: מַה עַבְדַת מִלַּיְלָה, הָכִי נַטְרַת לָהּ. מַה מִּלַּיְל. דְּהָא לְזִמְנִין אִתְקְרֵי לֵילָה, וּלְזִמְנִין אִתְקְרֵי לֵיל, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (שמות יב) לֵיל שִׁמּוּרִים הוּא. וּכְתִיב הוּא הַלַּיְלָה הַזֶּה.

אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְנִיס אֶת הַפָּמַלְיָא שֶׁלּוֹ וְאוֹמֵר: רְאוּ בָּנַי אֲהוּבַי, שֶׁהֵם דְּחוּקִים בַּגָּלוּת וְעוֹזְבִים אֶת הַצַּעַר שֶׁלָּהֶם וּמְבַקְשִׁים מִמֶּנִּי עַל הַגְּבִירָה, וְאוֹמְרִים: שׁוֹמֵר - אַתָּה שֶׁנִּקְרָא שׁוֹמֵר, אֵיפֹה הַשְּׁמִירָה שֶׁלְּךָ? אֵיפֹה הַשְּׁמִירָה שֶׁל בֵּיתְךָ? מַה מִּלַּיְלָה - מָה עָשִׂיתָ מִלַּיְלָה, כָּךְ שָׁמַרְתָּ אוֹתָהּ?! מַה מִּלַּיְל? שֶׁהָרֵי לִפְעָמִים נִקְרֵאת לַיְלָה וְלִפְעָמִים נִקְרֵאת לֵיל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יב) לֵיל שִׁמֻּרִים הוּא, וְכָתוּב הוּא הַלַּיְלָה הַזֶּה.

כְּדֵין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָתִיב לוֹן, הָא שְׁמִירָה דִּידִי אִשְׁתְּכַח, דְּהָא אֲנָא זַמִּין לְקַבְּלָהּ, וּלְאִשְׁתַּכְּחָא בַּהֲדָהּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב אָמַר שׁוֹמֵר, הַהוּא דְּנָטִיר בֵּיתָא, אָתָא בקֳר וְגַם לָיְלָה. דְּהָא בְּקַדְמֵיתָא אִסְתַּלָּק לְעֵילָּא לְעֵילָּא, וְסָלִיק לְהַהוּא (ס"א אתר) בקֳר (ע"ד ע"ב) דְּאִזְדְּמַן בֵּיהּ תְּדִירָא. הַשְׁתָּא אָתָא בקֳר. הָא זַמִּין לְאִתְחַבְּרָא בַּלַּיְלָה. וְגַם לַיְלָה, הָא זְמִינָא הִיא. אֲבָל בְּגִינֵיכוֹן אִתְעַכְּבוּ.

אֲזַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵשִׁיב לָהֶם: הֲרֵי שְׁמִירָתִי נִמְצֵאת, שֶׁהֲרֵי אֲנִי עָתִיד לְקַבֵּל אוֹתָהּ וּלְהִמָּצֵא עִמָּהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָמַר שׁוֹמֵר, אוֹתוֹ שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הַבַּיִת, אַתָּא בקֳר וְגַם לָיְלָה, שֶׁהֲרֵי בַּהַתְחָלָה הִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְהֶעֱלָה אֶת אוֹתוֹ (מקום) בקֳר שֶׁמְּזֻמָּן אֶצְלוֹ תָּמִיד. עַכְשָׁו אַתָּא בקֳר, וַהֲרֵי הוּא מְזֻמָּן לְהִתְחַבֵּר עִם הַלַּיְלָה. וְגַם לָיְלָה, הֲרֵי הִיא זְמִינָה, אֲבָל בִּגְלָלְכֶם מִתְעַכְּבִים.

וְאִי אַתּוּן בָּעָאן דָּא, עַל מָה אַתּוּן מִתְעַכְּבֵי, שׁוּבוּ בְּתְשׁוּבָה. כְּדֵין אַתְיוּ, אָתוּ לְגַבָּאי, וְנָהֲווּ כֻּלָּא בְּמָדוֹרָא חָדָא, וְכֻלָּנָא נַתּוּב לְאַתָּרָנָא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (דברים ל) וְשָׁב יְיָ' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ, וְהֵשִׁיב לָא נָאֲמַר, (דף כ"ב ע"ב) אֶלָּא וְשָׁב. תְּרֵין וְשָׁב וְשָׁב כְּתִיב הָכָא. אֶלָּא, חַד לְכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְחַד לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב וְשָׁב יְיָ' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְשָׁב וְרִחֲמֶךָ.

וְאִם אַתֶּם רוֹצִים אֶת זֶה, עַל מָה אַתֶּם מִתְעַכְּבִים? שֻׁבוּ. שׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה. אָז אֵתָיו, בֹּאוּ אֵלַי, וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ בְּמָדוֹר אֶחָד, וְכֻלָּנוּ נָשׁוּב לִמְקוֹמֵנוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (דברים ל) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ, וְהֵשִׁיב לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא וְשָׁב. פַּעֲמַיִם וְשָׁב וְשָׁב כָּתוּב כָּאן. אֶלָּא אֶחָד לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאֶחָד לַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ, וְשָׁב וְרִחֲמֶךָ מִכָּל הָעַמִּים.

פְּתַח הַהוּא טַיָּיעָא וְאָמַר, (איוב לח) בְּרָן יְחַד כֹּכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. תָּא חֲזֵי, כַּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָתֵי לְאִשְׁתַּעְשָׁעָא עִם צַדִּיקַיָּיא בְּגִנְתָּא דְּעֵדֶן, כָּל מִלֵּי דְּעָלְמָא תַּתָּאָה (ס"א עלאה) וְכָל עִלָּאִין וְתַתָּאִין מִתְעָרִין לָקֳבְלֵיהּ. וְכָל אִילָנֵי דִּבְגִנְתָּא דְּעֵדֶן, פַּתְחֵי שְׁבָחָא לָקֳבְלֵיהּ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (דברי הימים א טז) אָז יְרַנְּנוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי יְיָ' כִּי בָא. וַאֲפִילּוּ עוֹפֵי דְּאַרְעָא, כֻּלְּהוּ מְרַחֲשֵׁי שְׁבָחָא קָמֵיהּ. כְּדֵין שַׁלְהוֹבָא נָפֵק, וּבָטֵשׁ בְּגַדְפּוֹי דְּתַרְנְגוֹלָא, וְקָרֵי וְשַׁבַּח לְמַלְכָּא קַדִּישָׁא. וְקָרֵי לִבְנֵי נָשָׁא דְּיִשְׁתַּדְּלוּן בְּאוֹרַיְיתָא, וּבִשְׁבָחָא דְּמָארֵיהוֹן, וּבְפוּלְחָנֵיהּ. זַכָּאָה חוּלְקֵיהוֹן דְּמַאן דְּקַיְימִין מַעֲרָסַיְיהוּ, לְאִשְׁתַּדְּלָא בְּאוֹרַיְיתָא.

פְּתַח אוֹתוֹ סוֹחֵר וְאָמַר, (איוב לח) בְּרָן יְחַד כֹּכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. בּא רְאֵה, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן, כָּל דִּבְרֵי הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן (העליון), וְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים מִתְעוֹרְרִים כְּנֶגְדּוֹ, וְכָל הָאִילָנוֹת שֶׁבְּגַן עֵדֶן פּוֹתְחִים בְּשֶׁבַח כְּנֶגְדּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברי הימים א טז) אָז יְרַנְּנוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי ה' כִּי בָא. וַאֲפִלּוּ עוֹפוֹת הָאָרֶץ, כֻּלָּם רוֹחֲשִׁים שֶׁבַח לְפָנָיו. אָז יוֹצֵאת שַׁלְהֶבֶת וּמַכָּה בְּכַנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל, וְהוּא קוֹרֵא וּמְשַׁבֵּחַ אֶת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְקוֹרֵא לִבְנֵי אָדָם שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה וּבְשִׁבְחוֹ שֶׁל אֲדוֹנָם וּבַעֲבוֹדָתוֹ. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל מִי שֶׁעוֹמְדִים מִמִּטּוֹתֵיהֶם לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה.

כַּד אָתֵי צַפְרָא, פַּתְחִין דִּדְרוֹמָא נְפַתְּחִין, וְתַרְעֵי דְּאַסְוָותָא נָפְקִין לְעָלְמָא, וְרוּחָא דְּמִזְרָח אִתְעַר, וְרַחֲמֵי אִשְׁתְּכָחוּ, וְכָל אינוּן כּוֹכְבַיָּא וּמַזָּלֵי דְּמָמָנָן תְּחוֹת שׁוּלְטָנֵיהּ דְּהַאי בֹּקֶר, כֻּלְּהוּ פַּתְחִין שָׁבְחָא וְזַמְרִין לְמַלְכָּא עִלָּאָה. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, בְּרָן יַחַד כֹּכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים, מַה בָּעָאן הָכָא בְּנֵי אֱלֹהִים, דְּאִינּוּן מְזַמְּנִין תְּרוּעָה בְּהַאי בֹּקֶר, וְהָא כָּל דִּינִין אִתְעֲבָרוּ בְּזִמְנָא דְּחֶסֶד אַתְעַר בְּעָלְמָא. אֶלָּא וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים, הָא אִתְּבַר תּוּקְפָּא דְּדִינִין קַשְׁיָין, אַתְּבַר חֵילָא דִּלְהוֹן, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ישעיה כד) רֹעָה הִתְרוֹעֲעָה אָרֶץ.

כְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, פִּתְחֵי הַדָּרוֹם נִפְתָּחִים, וְשַׁעֲרֵי רְפוּאָה יוֹצְאִים לָעוֹלָם, וְרוּחַ הַמִּזְרָח מִתְעוֹרֶרֶת, וְנִמְצְאִים רַחֲמִים, וְכָל אוֹתָם כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁמְּמֻנִּים תַּחַת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל הַבֹּקֶר הַזֶּה, כֻּלָּם פּוֹתְחִים בְּשֶׁבַח וּמְשַׁבְּחִים לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּרָן יַחַד כֹּכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. מָה עוֹשִׂים כָּאן בְּנֵי אֱלֹהִים, שֶׁהֵם מְזַמְּנִים תְּרוּעָה בַּבֹּקֶר הַזֶּה? וַהֲרֵי כָּל הַדִּינִים הָעֲבְרוּ בִּזְמַן שֶׁחֶסֶד מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם? אֶלָּא וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים, הֲרֵי נִשְׁבַּר תֹּקֶף הַדִּינִים הַקָּשִׁים, נִשְׁבַּר כֹּחָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כד) רֹעָה הִתְרוֹעֲעָה הָאָרֶץ.

וְכָל כַּךְ, בְּגִין דְּהַאי בֹּקֶר אִתְעַר בְּעָלְמָא, וְאַבְרָהָם אִתְעַר וְאָתֵי לְמִנְטַע אֶשֶׁל בִּבְאֵר שָׁבַע. מִלָּה דָּא הָכִי שְׁמַעְנָא לָהּ, בִּבְאֵר שָׁבַע וַדַּאי, וּכְתִיב (בראשית כא) וַיִּקְרָא שָׁם בְּשֵׁם יְיָ' אֵל עוֹלָם.

וְכָל כָּךְ, מִשּׁוּם שֶׁהַבֹּקֶר הַזֶּה הִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, וְאַבְרָהָם מִתְעוֹרֵר וּבָא לִנְטֹעַ אֶשֶׁל בִּבְאֵר שָׁבַע. אֶת הַדָּבָר הַזֶּה כָּךְ שָׁמַעְתִּי, בִּבְאֵר שָׁבַע וַדַּאי, וְכָתוּב וַיִּקְרָא שָׁם בְּשֵׁם ה' אֵל עוֹלָם.

פָּתַח חַבְרִיהּ טָיְיעָא וְאָמַר, (בראשית מה) הַבֹּקֶר אוֹר וְהָאֲנָשִׁים שֻׁלְּחוּ וְגוֹ', מַאי הַבֹּקֶר אוֹר. הָכִי אוֹלִיפְנָא, מַהוּ בֹּקֶר. אֶלָּא בְּזִמְנָא דְּאַתְּי צַפְרָא, וְדִינִין מִתְעַבְּרָן, וְחֶסֶד בָּעָא לְאִתְעָרָא, כָּל אינוּן דְּאַתְיָין מִסְטְרָא דָּא, מְבַקְּרֵי (ס"א מפקדי) לְאַתְרַיְיהוּ, לְזִמְנָא בִּרְכָאן לְעָלְמָא. וְדָא הוּא הַבֹּקֶר אוֹר, דְּהָא רַחֲמֵי מִתְיַשְּׁבֵי לְעָלְמָא, וְחֶסֶד קָאֵי בְּאַתְרֵיהּ, כְּדֵין הוּא בֹּקֶר אוֹר. וּכְתִיב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב.

פָּתַח חֶבְרוֹ הַסּוֹחֵר וְאָמַר, הַבֹּקֶר אוֹר וְהָאֲנָשִׁים שֻׁלְּחוּ וְגוֹ'. מַה זֶּה הַבֹּקֶר אוֹר? כָּךְ לִמַּדְנוּ, מַה זֶּה בֹּקֶר? אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁבָּא הַבֹּקֶר וְהַדִּינִים עוֹבְרִים וְחֶסֶד רוֹצֶה לְהִתְעוֹרֵר, כָּל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מֵהַצַּד הַזֶּה, מְבַקְּרִים (פוקדים) אֶת מְקוֹמוֹתֵיהֶם לִזְמַן בְּרָכוֹת לָעוֹלָם. וְזֶהוּ הַבֹּקֶר אוֹר, שֶׁהֲרֵי הָרַחֲמִים מִתְיַשְּׁבִים לָעוֹלָם, וְהַחֶסֶד בָּא אַחֲרָיו, אָזַי הוּא בֹּקֶר אוֹר. וְכָתוּב, וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב.

תָּא חֲזֵי, כֹּלָּא הוּא בְּדַרְגִּין יְדִיעָן. לֵילְיָא, הָא יְדִיעָא. בֹּקֶר אוֹר, הָא יְדִיעָא, וְהוּא דַּרְגָּא עִלָּאָה דְּאִשְׁתְּכַח בֵּיהּ תְּדִירָא. אֵימָתַי. כַּד נָהִיר שִׁמְשָׁא. שִׁמְשָׁא יְדִיעָא, וְהוּא דַּרְגָּא עִלָּאָה, דִּמְבַסָּם לְכֹלָּא, וְנָהִיר לְכֹלָּא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (תהלים פד) כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן יְיָ' אֱלֹהִים. וְהַאי בֹּקֶר אוֹר, נָהִיר מִשִּׁמְשָׁא, וְדָא נָהִיר לְלֵילְיָא. בְּגִין כַּךְ, כֹּלָּא תַּלְיָא דָּא בְּדָא. וְהַאי בֹּקֶר אוֹר

כַּד אִתְעַר, כָּל בְּנֵי עָלְמָא אִתְאַחָדָן בַּאֲחָדוּתָא בְּחֶדְוָתָא, וּמִשְׁתַּכְחֵי בְּעָלְמָא, וְהַשְׁתָּא הָא נָהִיר יְמָמָא, עִידָּן רְעוּתָא הוּא, לְמֵהַךְ בְּאוֹרְחָא.

בֹּא רְאֵה, הַכֹּל הוּא בְּדַרְגוֹת יְדוּעוֹת. הַלַּיְלָה - הֲרֵי יָדוּעַ. בֹּקֶר אוֹר - הֲרֵי יָדוּעַ, וְהוּא דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁנִּמְצֵאת בּוֹ תָּמִיד. מָתַי? כְּשֶׁמְּאִירָה הַשֶּׁמֶשׁ. הַשֶּׁמֶשׁ יָדוּעַ, וְהִיא דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁמְּבַשֶּׂמֶת אֶת הַכֹּל וּמְאִירָה לַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פד) כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן ה' אֱלֹהִים. וְהַבֹּקֶר אוֹר הַזֶּה מֵאִיר מֵהַשֶּׁמֶשׁ, וְזֶהוּ מֵאִיר לַלַּיְלָה, וְלָכֵן הַכֹּל תְּלוּי זֶה בָּזֶה. וְהַבֹּקֶר אוֹר הַזֶּה, כְּשֶׁהוּא מִתְעוֹרֵר, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם מִתְאַחֲדִים בְּאַחְדוּת וּבְשִׂמְחָה, וְהֵם נִמְצָאִים בְּעוֹלָם. וְכָעֵת הֲרֵי מֵאִיר הַיּוֹם, עֵת רָצוֹן הִיא לָלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ.

בְּרִיכוּ לוֹן רִבִּי חִיָּיא וְרִבִּי יוֹסֵי, וְנַשְׁקוּ לוֹן בְּרֵישַׁיְיהוּ, וְשַׁדְּרוּ לוֹן. אָמַר רִבִּי חִיָּיא לְרִבִּי יוֹסֵי, בְּרִיךְ רַחֲמָנָא, דְּתַקִּין אָרְחָנָא קַמָּן, וְדַאי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שָׁדַר לוֹן גַּבָּן. זַכָּאִין אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא, וְלָא אַרְפִּין מִינָּהּ שַׁעֲתָא חָדָא. נַפְקוּ רִבִּי חִיָּיא וְרִבִּי יוֹסֵי, וְאַזְלוּ לְאָרְחַיְיהוּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי רְחִימוּתָא דְּלִבָּאי קָשִׁיר בְּאִלֵּין טַיָּיעֵי. אָמַר רִבִּי חִיָּיא, לָא תַּוּוהְנָא עַל דָּא, דְּהָא בְּיוֹמוֹי דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן, אֲפִילּוּ צַפָּרֵי שְׁמַיָּא מָרְחָשָׁן חָכְמְתָא, דְּהָא מִלּוֹי אִשְׁתְּמוֹדָעָן לְעֵילָּא וְתַתָּא.

בֵּרְכוּ אוֹתָם רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי, וְנָשְׁקוּ לָהֶם בְּרֹאשֵׁיהֶם וְשָׁלְחוּ אוֹתָם. אָמַר רַבִּי חִיָּיא לְרַבִּי יוֹסֵי, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁתִּקֵּן דַּרְכֵּנוּ לְפָנֵינוּ, וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אוֹתָם אֵלֵינוּ. אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְלֹא מַרְפִּים מִמֶּנָּה שָׁעָה אַחַת. יָצְאוּ רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי וְהָלְכוּ לְדַרְכָּם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי אַהֲבַת לִבִּי קְשׁוּרָה בַּסּוֹחֲרִים הַלָּלוּ. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, לֹא תָּמַהְתִּי עַל זֶה, שֶׁהֲרֵי בִּימֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן אֲפִלּוּ צִפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם מְרַחֲשׁוֹת חָכְמָה, שֶׁהֲרֵי דְּבָרָיו נוֹדָעִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

פְּתַח רִבִּי חִיָּיא וְאָמַר, (דברים לא) וַיֹּאמֶר יְיָ' אֶל מֹשֶׁה הִנְּךָ שֹׁוֵכֵב עִם אֲבוֹתֶיךָ וְגוֹ'. תָּא חֲזִי, כָּל זִמְנָא דְּהַוָה מֹשֶׁה קַיָּים בְּעָלְמָא, הֲוָה מָמְחֵי בִּידַיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל, בְּגִין דְּלָא יִשְׁתַּכְּחוּן בְּחִיּוּבָא קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּבְגִין דְּמֹשֶׁה אִשְׁתְּכַח בֵּינַיְיהוּ לָא יְהֵא כְּהַהוּא דָּרָא עַד דָּרָא דְּיֵיתֵי מַלְכָּא מְשִׁיחָא דְּיֶחְמוּ יְקָרָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּוותַיְיהוּ דְּאִינּוּן אִתְדַּבְּקוּ מַה דְּלָא אִתְדַּבָּקוּ דָּרִין אָחֳרָנִין.

פְּתַח רִבִּי חִיָּיא וְאָמַר, (דברים לא) וַיֹּאמֶר יְיָ' אֶל מֹשֶׁה הִנְּךָ שֹׁכֵב עִם אֲבֹתֶיךָ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, כָּל זְמַן שֶׁמֹּשֶׁה הָיָה קַיָּם בָּעוֹלָם, הָיָה מוֹחֶה בִּידֵי יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמְצְאוּ בְּחֵטְא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמִשּׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה נִמְצָא בֵּינֵיהֶם, לֹא יִהְיֶה כְּמוֹ אוֹתוֹ הַדּוֹר עַד הַדּוֹר שֶׁיָּבֹא הַמָּלְךָ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁיִּרְאוּ אֶת כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹתָם, שֶׁהֵם נִדְבְּקוּ מַה שֶּׁלֹּא נִדְבְּקוּ דּוֹרוֹת אֲחֵרִים.

דף כג.

דְּתָנֵינָן, חָמָאת שִׁפְחָה חֲדָא עַל יַמָּא, מַה דְּלָא חָמָאת עֵינָא דְּיִחְזְקֵאל נְבִיאָה. אִי אִינּוּן אִתְדַּבָּקוּ כָּל כַּךְ, נְשֵׁיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל כָּל שֶׁכֵּן. בְּנַיְיהוּ כָּל שֶׁכֵּן. גּוּבְרִין כָּל שֶׁכֵּן. סַנְהֶדְרִין כָּל שֶׁכֵּן. נְשִׂיאִים כָּל שֶׁכֵּן, וְכָל שֶׁכֵּן נְבִיאָה עִלָּאָה מְהֵימָנָא מֹשֶׁה, דְּאִיהוּ עַל כֻּלָּא. וְהַשְׁתָּא

אִלֵּין טַיְיעֵי מַדְבָּרָא מְרַחֲשִׁין חָכְמְתָא כָּל כַּךְ, כָּל שֶׁכֵּן חַכִּימֵי דָרָא, כָּל שֶׁכֵּן אינוּן דְּקַיְימֵי קַמֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאוֹלְפֵי מִינֵּיהּ בְּכָל (דף כ"ג ע"א) יוֹמָא. כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן רַבִּי שִׁמְעוֹן דְּהוּא עִלָּאָה עַל כֹּלָּא.

שֶׁשָּׁנִינוּ, רָאֲתָה שִׁפְחָה עַל הַיָּם מַה שֶּׁלֹּא רָאֲתָה עֵינוֹ שֶׁל יְחֶזְקֵאל הַנָּבִיא. אִם הֵם כָּל כָּךְ נִדְבָּקוּ, נְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל כָּל שֶׁכֵּן, בְּנֵיהֶם כָּל שֶׁכֵּן, וְהַגְּבָרִים כָּל שֶׁכֵּן, הַסַּנְהֶדְרִין כָּל שֶׁכֵּן, הַנְּשִׂיאִים כָּל שֶׁכֵּן, וְכָל שֶׁכֵּן הַנָּבִיא הָעֶלְיוֹן הַנֶּאֱמָן מֹשֶׁה, שֶׁהוּא עַל הַכֹּל. וְעַתָּה אֵלּוּ סוֹחֲרֵי הַמִּדְבָּר רוֹחֲשִׁים כָּל כָּךְ הַרְבֵּה חָכְמָה, כָּל שֶׁכֵּן חַכְמֵי הַדּוֹר, כָּל שֶׁכֵּן אֵלּוּ שֶׁעוֹמְדִים לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְלוֹמְדִים מִמֶּנּוּ בְּכָל יוֹם. כָּל שֶׁכֵּן, וְכָל שֶׁכֵּן רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהוּא עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל.

בָּתַר דְּמִית מֹשֶׁה, מַה כְּתִיב, (דברים לא) וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה וְגוֹ'. כַּךְ, וַוי לְעָלְמָא כַּד יִסְתַּלַק מְנַיְיהוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּמַבּוּעֵי דְּחָכְמְתָא יִסְתְּתְמוּ מֵעָלְמָא, וְיִבְעֵי בַּר נָשׁ מִלָּה דְּחָכְמְתָא, וְלָא יִשְׁכַּח מַאן דְּיֵימָא, וְטָעָאן כָּל עָלְמָא בְּאוֹרַיְיתָא, בְּגִין דְּלָא יִשְׁתְּכַח בֵּינַיְיהוּ, מַאן דְּאִתְעָר בְּחָכְמְתָא. עַל הַהוּא זִמְנָא כְּתִיב, וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ. וְאִם יִשְׁגּוּ בְּאוֹרַיְיתָא, וְלָא יְנַדְּעוּן אוֹרְחָהָא, בְּמַאי הוּא, בְּגִין וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל, דְּלָא יִשְׁתְּכַח מַאן דְּיָדַע לְגַלָּאָה עָמִיקָתָא דְּאוֹרַיְיתָא וְאוֹרְחָהָא. ווי לְאִינּוּן דָּרִין דְּמִשְׁתַּכְּחֵי כְּדֵין בְּעָלְמָא.

אַחַר שֶׁמֵּת מֹשֶׁה, מַה כָּתוּב? וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה וְגוֹ'. כָּךְ, אוֹי לָעוֹלָם כְּשֶׁיִּסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁמַּעְיְנוֹת הַחָכְמָה יִסְתַּתְּמוּ מִן הָעוֹלָם, וְיִרְצֶה אָדָם דָּבָר חָכְמָה וְלֹא יִמְצָא מִי שֶׁיֹּאמַר, וְכָל הָעוֹלָם טוֹעִים בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יִמְצָא בֵּינֵיהֶם מִי שֶׁמִּתְעוֹרֵר בְּחָכְמָה. עַל אוֹתוֹ זְמַן כָּתוּב, וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ. וְאִם יִשְׁגּוּ בַּתּוֹרָה וְלֹא יֵדְעוּ אֶת דְּרָכֶיהָ, בַּמֶּה זֶה? מִשּׁוּם שֶׁנֶּעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל, שֶׁלֹּא יִמְצֵא מִן שֶׁיּוֹדֵעַ לְגַלּוֹת עֲמֻקוֹת הַתּוֹרָה וּדְרָכֶיהָ. אוֹי לְאוֹתָם הַדּוֹרוֹת שֶׁיִּמָּצְאוּ אָז בָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְגַלָּאָה רָזִין עֲמִיקִין דְּאוֹרַיְיתָא, בְּזִמְנָא דְּמַלְכָּא מְשִׁיחָא, בְּגִין (ישעיה יא) דְּמָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת יְיָ' כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים. וּכְתִיב, (ירמיה לא) וְלֹא יְלַמְּדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת אָחִיו לֵאמֹר דְּעוּ אֶת יְיָ' כִּי כוּלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם אָמַר כֵּן יְהִי רָצוֹן. (ויקרא ד) אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת וְגוֹ' בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם. תָּאנֵי רַבִּי יִצְחָק, מַאי שְׁנָא בְּכָל אֲתַר דִּכְתִיב בֵּהּ וְאִם, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא. וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ, וְהָכָא אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא, וְלָא כְּתִיב וְאִם נָשִׂיא יֶחֱטָא, מַאי קָא מַיְירֵי.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַלּוֹת רָזִים עֲמֻקִּים שֶׁל הַתּוֹרָה בִּזְמַן שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, מִשּׁוּם (ישעיה יא) שֶׁמָּלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה' כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים. וְכָתוּב (ירמיה לא) וְלֹא יְלַמְּדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת אָחִיו לֵאמֹר דְּעוּ אֶת ה' כִּי כוּלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת וְגוֹ' בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם. שְׁנָה רַבִּי יִצְחָק, מַה שׁוֹנָה שֶׁבְּכָל מָקוֹם כָּתוּב

בְּהֶם וְאִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא, וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ, וְכָאן אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא, וְלֹא כְתִיב וְאִם נָשִׂיא יֶחֱטָא? מַה זֶּה אוֹמֵר?

אֶלָּא, אִלֵּין כַּהֲנַיָּא לָא מִשְׁתַּכְּחֵי הָכִי בְּחַטָּאָה, דְּהָא כֹּהֵן נָטִיר גַּרְמֵיהּ תְּדִירָא, בְּגִין דְּמָטוּלָא דְּמָארֵיהּ עֲלֵיהּ בְּכָל יוֹמָא, וּמָטוּלָא דְּיִשְׂרָאֵל כֻּלְּהוּ, וּמָטוּלָא דְּכָל חַד וְחַד, וְעַל דָּא תַּוְוהָא אִיהוּ כַּד יֶחֱטָא, וּבְגִין כָּךְ וְאִם כְּתִיב. וְכֵן וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ, תַּוְוהָא הוּא דְּכֻלְּהוּ יִשְׁתַּכְּחוּ בְּחוֹבָה חַד, דְּאִי אִלֵּין יֶחֱטָאוּן, אִלֵּין לָא יֶחֱטָאוּן, וּבְגִינֵי כַּךְ וְאִם כְּתִיב. אֲבָל הָכָא אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא, וַדַּאי, בְּגִין דְּלִבֵּיהּ גַּס בֵּיהּ, וְעַמָּא אַזְלִין אֲבַתְרֵיהּ, וְאִתְמְנוּן תְּחוֹתוֹי. וְעַל דָּא אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא. כְּגוֹן דְּעָבַר עַל מִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה, וְהוּא עָבִיד חַד מִנַּיְיהוּ, וְעַל דָּא לָא כְתִיב בֵּיהּ וְאִם, דְּהָא מִלּוֹי לָא בְּסִפְקָא הֲווֹ.

אֶלָּא, שֶׁהַכֹּהֲנִים הַלָּלוּ אֵינָם נִמְצָאִים כָּךְ בְּחֵטְא, שֶׁהֲרֵי הַכֹּהֵן שׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד, מִשּׁוּם שֶׁמַּשְׁאוֹ שֶׁל אֲדוֹנוֹ עָלָיו בְּכָל יוֹם, וְהַמַּשָּׂא שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְהַמַּשָּׂא שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְלָכֵן הַתְּמִיהָה, הוּא כְּשֶׁיֶּחֱטָא?! וּמִשּׁוּם כָּךְ כְּתוּב וְאִם. וְכֵן וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ, תְּמִיהָה הִיא שֶׁכֻּלָּם יִמָּצְאוּ בְּחֵטְא אֶחָד, שֶׁאִם אֵלֶּה יֶחֱטְאוּ - אֵלּוּ לֹא יֶחֱטְאוּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְאִם. אֲבָל כָּאן אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא, וַדַּאי, מִשּׁוּם שֶׁלִּבּוֹ גַּס בּוֹ, וְהָעָם הוֹלְכִים אַחֲרָיו וְהִתְמַנּוּ תַּחְתָּיו. וְעַל כֵּן אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא. כְּגוֹן שֶׁהוּא עָבַר עַל מִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה, וְהוּא עָשָׂה אַחַת מֵהֶן, וְלָכֵן לֹא כְתוּב בּוֹ וְאִם, שֶׁהֲרֵי דְּבָרָיו אֵינָם בְּסָפֵק.

רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (שמות לה) וְהַנְּשִׂיאִים הֵבִיאוּ אֵת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֵת אַבְנֵי הַמִּלֻּאִים לָאֵפוֹד וְלַחֹשֶׁן. מַאי שְׁנָא דְּמִלִּין אִלֵּין אַקְרִיבוּ נְשִׂיאִים, וְלָא בַּר נָשׁ אָחֳרָא, וְהָא כְתִיב (שמות לה) כֹּל נְדִיב לִבּוֹ יְבִיאֻהָ אֵת תְּרוּמַת יְיָ', וּכְתִיב (שמות לה) וְאַבְנֵי שֹׁהַם וְאַבְנֵי מִלֻּאִים לָאֵפוֹד וְלַחֹשֶׁן.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, וְהַנְּשִׂאִם הֵבִיאוּ אֵת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֵת אַבְנֵי הַמִּלֻּאִים לָאֵפוֹד וְלַחֹשֶׁן. מַה שׁוֹנֶה שֶׁאֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ הִקְרִיבוּ הַנְּשִׂיאִים וְלֹא אָדָם אַחֵר? וַהֲרֵי כָּתוּב, (שמות לה) כֹּל נָדִיב לִבּוֹ יְבִיאֻהָ אֵת תְּרוּמַת ה', וְכָתוּב וְאַבְנֵי שֹׁהַם וְאַבְנֵי מִלֻּאִים לָאֵפוֹד וְלַחֹשֶׁן.

אֶלָּא, אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אַף עַל גַּב דְּבִכְלָּא תַּלְיָא הַאי נְדָבָה, סְלִיקוּ אִלֵּין אֲבָנִים לַנְּשִׂיאִים. מַאי טַעְמָא, בְּגִין דְּעַל לִבָּא דְּכָהֲנָא אִשְׁתְּכָחוּ. אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לֵיתוּ נְשִׂיאִים דְּלִבַּייְהוּ גַּס בְּהוּ, וְייֵתוּן אִלֵּין אֲבָנִים דְּאִינּוּן מִשְׁתַּכְּחֵי עַל לִבָּא דְּכָהֲנָא, וְיִתְכַּפֵּר עֲלַיְיהוּ מִגַּסּוּת לִבַּייְהוּ, וּכְתִיב (שמות כח) וְהָיוּ עַל לֵב אַהֲרֹן בְּבֹאוֹ לִפְנֵי יְיָ', וְעַל דָּא וְהַנְּשִׂיאִים הֵבִיאוּ אֵת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֵת אַבְנֵי הַמִּלֻּאִים לְכַפֵּרָא עֲלַיְיהוּ.

אֶלָּא, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַף עַל גַּב שֶׁבְּכֻלָּם תְּלוּיָה הַנְּדָבָה הַזּוֹ, הָאֲבָנִים הַלָּלוּ עוֹלוֹת לִנְשִׂיאִים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהֵן נִמְצָאוֹת עַל לֵב הַכֹּהֵן. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יָבוֹאוּ נְשִׂיאִים שֶׁלִּבָּם גַּס בָּהֶם, וְיָבִיא אֶת הָאֲבָנִים הַלָּלוּ שֶׁנִּמְצָאוֹת עַל לִבּוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן, וְיִתְכַּפֵּר עֲלֵיהֶם מִגַּסּוּת לִבָּם. וְכָתוּב וְהָיוּ עַל לֵב אַהֲרֹן בְּבֹאוֹ לִפְנֵי ה', וְעַל זֶה - וְהַנְּשִׂיאִים הֵבִיאוּ אֵת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֵת אַבְנֵי הַמִּלֻּאִים, לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם.

וּבְגִין כָּךְ אֲשֶׁר נַעֲשֹׂיא יְחֶטָא וַדַּאי. וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ' אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂנָּה, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ, דְּעָבַר עַל מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה. אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ. דִּבְגִין דְּלִבֵּיהּ גַּס בֵּיהּ, לָא אַשְׁגַּח בַּחֲטָאֵיהּ, וּלְבָתַר אִתְיְדַע לֵיהּ, וְעָבִיד מְנֵיהּ תְּשׁוּבָה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, אֲשֶׁר נַעֲשֹׂיא יֶחֱטָא, וַדַּאי. וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, שֶׁעָבַר עַל מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה. אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ. שֶׁמִּשּׁוּם שֶׁלִּבּוֹ גַּס בּוֹ, לֹא מַשְׁגִּיחַ בַּחֲטָאָיו, וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע לוֹ וְעָשָׂה מֵזֶּה תְּשׁוּבָה.

רִבִּי יְהוּדָה וְרִבִּי יוֹסֵי הֲווֹ יַתְבֵי חַד לֵילְיָא, וְלָעָאן בְּאוֹרַיְיתָא. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה לְרִבִּי יוֹסֵי, חֲמֵינָא דְּצָחוּתָא דְּאוֹרַיְיתָא בְּלֵילְיָא, הוּא יַתִּיר מִבִּימָמָא, אָמַאי. אָמַר לֵיהּ, בְּגִין דְּצָחוּתָא דְּתוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה הוּא. וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, בְּלֵילְיָא שַׁלְטָא וְאַתְעֲרַת יַתִּיר מִבִּימָמָא, וּבְזִמְנָא דְּאִיהִי שַׁלְטָא, כְּדֵין אִיהוּ צָחוּתָא דְּאוֹרַיְיתָא.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ יוֹשְׁבִים לַיְלָה אֶחָד וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסֵי, רָאִיתִי שֶׁצַּחוּת הַתּוֹרָה בַּלַּיְלָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בַּיּוֹם. לָמָּה זֶה? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהַצַּחוּת שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב הִיא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה שׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה, וּמִתְעוֹרֶרֶת יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בַּיּוֹם, וּבְזִמַּן שֶׁהִיא שׁוֹלֶטֶת, אָז קַיֶּמֶת הַצַּחוּת שֶׁל הַתּוֹרָה.

פְּתַח רִבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (איוב לה) וְלֹא אָמַר אַיֵּה אֱלוֹהַּ עוֹשַׂי נוֹתֵן זְמִירוֹת בַּלָּיְלָה. תָּא חֲזֵי, (שלח לך קע"א ע"ב) בְּשַׁעֲתָא דְּאִתְעַר רוּחַ צָפוֹן, וְאִתְפְּלַג לֵילְיָא, הָא אוּקְמוּהָ, דְּשַׁלְהוֹבָא חַד נָפִיק, וּבָטַשׁ תְּחוֹת גַּדְפּוֹי דְּתַרְנְגוֹלָא, וְאָקִישׁ גַּדְפּוֹי וְקָארֵי. וְהַהוּא שַׁלְהוֹבָא בְּזִמְנָא דְּמָטֵי גַּבֵּיהּ, וְאִתְעַר לָקֳבְלֵיהּ, אִסְתָּכֵי בֵּיהּ, וְאִזְדַּעְזָע וְקָארֵי, וְאִסְתְּכֵי וְאַשְׁגַּח בְּגִין יְקָרָא דְּמָארֵיהּ, לְמֶעְבַּד רְעוּתֵיהּ, וְקָאֲרֵי לוֹן לִבְנֵי נָשָׁא.

פְּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (איוב לה) וְלֹא אָמַר אַיֵּה אֱלוֹהַּ עֹשַׂי נֹתֵן זְמִרוֹת בַּלָּיְלָה. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּחַ צָפוֹן וְנֶחֱלָק הַלַּיְלָה, הֲרֵי בֵּארוּ שֶׁשַּׁלְהֶבֶת אַחַת יוֹצֵאת וּמַכָּה תַּחַת כַּנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל וּמַקִּישׁ אֶת כְּנָפָיו וְקוֹרֵא. וְאוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת, בְּזַמַּן שֶׁמַּגִּיעָה אֵלָיו וּמִתְעוֹרֶרֶת כְּנֶגְדּוֹ, הוּא מִסְתַּכֵּל בָּהּ וּמִזְדַּעֲזֵעַ וְקוֹרֵא, וּמִסְתַּכֵּל וּמַשְׁגִּיחַ בִּשְׁבִיל כְּבוֹד רִבּוֹנוֹ כְּדֵי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, וְקוֹרֵא לִבְנֵי הָאָדָם.

דף כג:

וְעַל דָּא אִקְרֵי שֻׁכְוִי, אַשְׁגָּחָא. וְאִקְרֵי גֶּבֶר, בְּגִין דְּאִתְעַר בְּשַׁלְהוֹבָא (דף כ"ג ע"ב) דִּגְבוּרָה, בְּסִטְרָא דִּגְבוּרָה קָא אַתְיָא לְאִתְעָרָא בְּעָלְמָא. כְּדֵין אִינּוּן בְּנֵי מְהֵימְנוּתָא קַיְימִין, וְיָהֲבִין גְּבוּרָה וְחֵילָא לְכֶנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּכְדֵין אִקְרֵי רְנָּה דְּאוֹרַיְיתָא. וְעַל דָּא, יְרִית דָּוִד מַלְכוּתָא הוּא וּבְנוֹי לְעָלְמִין וּלְדָרֵי דָּרִין.

וְלָכֵן נִקְרָא שֻׁכְוִי, הַשְׁגָּחָה. וְנִקְרָא גֶּבֶר, שֶׁמִּתְעוֹרֵר בְּשַׁלְהֶבֶת הַגְּבוּרָה, בַּצַּד שֶׁל הַגְּבוּרָה הוּא בָּא לְעוֹרֵר אֶת הָעוֹלָם, וְאָז אוֹתָם בְּנֵי הָאֱמוּנָה עוֹמְדִים וְנוֹתְנִים גְּבוּרָה וְכֹחַ לְכֶנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאָז נִקְרֵאת רִנַּת הַתּוֹרָה. וְלָכֵן דָּוִד יָרַשׁ אֶת הַמַּלְכוּת הוּא וּבָנָיו לְעוֹלָמִים וּלְדוֹרֵי דוֹרוֹת.

וכד תַּרְנְגוֹלָא קָארֵי, וּבְנֵי נָשָׁא נָיְמֵי בְּעַרְסַיְיהוּ, וְלָא מִתְעָרֵי. תַּרְנְגוֹלָא קָארֵי לְבָתַר, וְאָמַר מַה דְּאָמַר, (קע"א ע"ב) וְהָא אוּקְמוּהָ. לְבָתַר בָּטַשׁ בְּגַדְפּוֹי, וְאָמַר, וַוי לְפָלָנְיָא נָזִיף דְּמָארֵיהּ, שַׁבְקָא דְּמָארֵיהּ, דְּלָא אִתְעַר רוּחֵיהּ, וְלָא אַשְׁגַּח לְיקָרָא דְּמָארֵיהּ.

וּכְשֶׁהַתַּרְנְגוֹל קוֹרֵא וּבְנֵי אָדָם יְשֵׁנִים בְּמִטּוֹתֵיהֶם וְאֵינָם מִתְעוֹרְרִים, הַתַּרְנְגוֹל קוֹרֵא אַחַר כָּךְ, וְאוֹמֵר מַה שֶּׁאוֹמֵר, וַהֲרֵי פֵּרַשְׁוּהָ. אַחַר כָּךְ מַכֶּה בִכְנָפָיו וְאוֹמֵר: אוֹי לְפְלוֹנִי הַנִּזּוּף שֶׁל רִבּוֹנוֹ, שֶׁעָזַב אֶת רִבּוֹנוֹ, וְלֹא עוֹרֵר אֶת רוּחוֹ וְלֹא מַשְׁגִּיחַ עַל כְּבוֹד רִבּוֹנוֹ.

כַּד נָהִיר יְמָמָא, כָּרוֹזָא קָרֵי עֲלֵיהּ וְאָמַר, וְלֹא אָמַר אַיֵּה אֱלוֹהַּ עוֹשָׂי נוֹתֵן זְמִירוֹת בַּלָּיְלָה, לְסַיְיעָא לֵיהּ בְּאִינּוּן תּוּשְׁבְּחָן, וּלְמֶהֱוֵי כֹּלָּא בְּסִיוּעָא חָדָא. עוֹשָׂי, עוֹשָׂנִי מִבָּעֵי לֵיהּ, מַהוּ עוֹשָׂי. אֶלָּא, בְּשַׁעֲתָא דְּבַר נָשׁ קָם בְּפַלְגוּת לֵילְיָא, וְאִשְׁתְּדַל בְּרִנָּה דְּאוֹרַיְיתָא, דְּרִנָּה דְּאוֹרַיְיתָא לָא אִתְקְרֵי, אֶלָּא בְּלֵילְיָא. וְכַד אִיהוּ אִשְׁתְּכַח בְּאוֹרַיְיתָא, כַּד נָהִיר יְמָמָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְתַקְּנֵי לֵיהּ בְּחַד חוּטָא דְּחֶסֶד לְאִשְׁתְּזָבָא מִכֹּלָּא וּלְנַהֲרָא לֵיהּ בֵּין עִלָּאִין וְתַתָּאִין.

כְּשֶׁמֵּאִיר הַיּוֹם, הַכָּרוֹז קוֹרֵא עָלָיו וְאוֹמֵר: וְלֹא אָמַר אַיֵּה אֱלוֹהַּ עוֹשָׂי נֹתֵן זְמִרוֹת בַּלָּיְלָה. לְסַיֵּעַ לוֹ בְּאוֹתָן הַתּוּשְׁבָּחוֹת, וְשֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל בְּסִיּוּעַ אֶחָד. עוֹשָׂי?! עוֹשַׂנִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה עוֹשָׂי? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם קָם בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה וּמִשְׁתַּדֵּל בְּרִנַּת הַתּוֹרָה, שֶׁרִנַּת הַתּוֹרָה לֹא נִקְרֵאת אֶלָּא בַּלַּיְלָה, וּכְשֶׁהוּא נִמְצָא בַּתּוֹרָה כְּשֶׁמֵּאִיר הַיּוֹם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְתַקְּנִים לוֹ חוּט אֶחָד שֶׁל חֶסֶד לְהַנְצֵל מִן הַכֹּל, וּלְהָאִיר לוֹ בֵּין הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים.

רִבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֲנָא שְׁמַעְנָא דְּאָמַר רִבִּי אַבָּא הַאי קְרָא, אַיֵּה אֱלוֹהַּ עוֹשָׂי, עוֹשֶׂה לִי מִבָּעֵי לֵיהּ, מַהוּ עוֹשָׂי. אֶלָּא כְּמָה דְּאָמְרַת, בְּשַׁעֲתָא דְּאִיהוּ קָם בְּפַלְגוּת לֵילְיָא, וְאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא, כַּד נָהָר יְמָמָא, אִתְעַר אַבְרָהָם בְּהַהוּא חוּטָא דִּילֵיהּ, דִּכְתִיב בֵּיהּ (בראשית יד) אִם מִחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ נַעַל וְגוֹ'. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְתַקְּנֵי לֵיהּ, וְעַבְדֵי לֵיהּ בְּכָל יוֹמָא בְּרִיָּה חֲדָשָׁה, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב אֱלוֹהַּ עוֹשָׂי.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֲנִי שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר רַבִּי אַבָּא אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, אַיֵּה אֱלוֹהַּ עֹשָׂי, עוֹשֶׂה לִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַהוּ עֹשָׂי? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתָּ, בְּשָׁעָה שֶׁהוּא קָם בַּלַּיְלָה וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, כְּשֶׁמֵּאִיר הַיּוֹם מִתְעוֹרֵר אַבְרָהָם בְּאוֹתוֹ חוּט שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית יד) אִם מִחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ נַעַל וְגוֹ'. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְתַקְּנִים אוֹתוֹ, וְעוֹשִׂים אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם בְּרִיָּה חֲדָשָׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֱלוֹהַּ עֹשָׂי.

וְהָא (לך לך צ"ד ע"א) אוּקְמוּהָ, א"ל ו"ה. א"ל: דָּא אַבְרָהָם. דִּכְתִיב, בֵּיהּ, הָאֵל הַגָּדוֹל. ו' דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. ה' דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְדָא הוּא אֱלוֹהַּ. וְאִינּוּן עַבְדִּין לֵיהּ לְבַר נָשׁ, וּמְתַקְּנִין לֵיהּ בְּכָל יוֹמָא, וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב, עוֹשָׂי, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים קמט) יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, וְדַאי כַּךְ הוּא, וְכֹלָּא חַד מִלָּה.

וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ, א"ל ו"ה. א"ל - זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב בּוֹ, הָאֵל הַגָּדוֹל. ו' - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. ה' - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְזֶה הוּא אֱלוֹהַּ. וְהֵם עוֹשִׂים אֶת הָאָדָם וּמְתַקְּנִים אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב עֹשֵׂי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמט) יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְדַאי כָּךְ הוּא, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא. הוֹדַע אֵלָיו, מִסִּטְרָא דְּמַאן, אוֹ יָדַע (נ"א נודע) חַטָּאתוֹ מִבָּעֵי לֵיהּ, מַהוּ הוֹדַע אֵלָיו. אֶלָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא פָּקִיד לְכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, לְאוֹדָעָא לֵיהּ לְבַר נָשׁ, הַהוּא חוֹבָא דְּהוּא חָב, וּבַמָּה מוֹדַע לֵיהּ, בְּדִינָהָא. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (איוב כ) יְגַלּוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ. הוֹדַע אֵלָיו, כְּמַאן דְּפָקִיד לְאָחֳרָא.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא. הוֹדַע אֵלָיו, מִצַּד שֶׁל מִי? אוֹ יָדַע (נודע) חַטָּאתוֹ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה הוֹדַע אֵלָיו? אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצַוֶּה אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהוֹדִיעַ לְאָדָם אוֹתוֹ הַחֵטְא שֶׁהוּא חָטָא, וּבַמָּה מוֹדִיעָה לוֹ? בְּדִינֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כ) יְגַלּוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ. הוֹדַע אֵלָיו, כְּמִי שֶׁמְּצַוֶּה לְאַחֵר.

דְּתָנִינָן בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נָשׁ חָב קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְלָא אַשְׁגַּח בַּהֲטָאֵיהּ לְאָהַדְרָא בְּתִיּוּבְתָּא קָמֵי מָארֵיהּ, וְאַשְׁדֵּי לֵיהּ בְּתַר כְּתָפֵיהּ, נְשָׁמָתֵיהּ מַמָּשׁ סַלְקַת וְאַסְהִידַת קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. כְּדֵין, פָּקִיד מַלְכָּא לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא, אוֹשִׁיט דִּינָא עֲלֵיהּ, וְאוֹדַע לֵיהּ חוֹבֵיהּ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (יחזקאל טז) הוֹדַע אֶת יְרוּשָׁלַ͏ִם אֶת תּוֹעֲבוֹתֶיהָ.

שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם חוֹטֵא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא מַשְׁגִּיחַ עַל חֶטְאוֹ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, וְזוֹרֵק אוֹתוֹ אַחַר כְּתֵפוֹ, נִשְׁמָתוֹ מַמָּשׁ עוֹלָה וּמְעִידָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָז מְצַוֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְאוֹמַר: אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא, הוֹשִׁיטִי אֶת הַדִּין עָלָיו וְהוֹדִיעִי לוֹ אֶת חֶטְאוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל טז) הוֹדַע אֶת יְרוּשָׁלַ͏ִם אֶת תּוֹעֲבוֹתֶיהָ.

בְּתַר דְּמָטֵי עֲלֵיהּ דִּינָא, כְּדֵין אִתְעַר רוּחָא לְמֶהֱדַר בְּתִיּוּבְתָּא קָמֵי מָארֵיהּ, וְאִתְכַּנַּע לְמִקְרַב קָרְבָּנָא, דְּהָא מֵאן דְּלִבֵּיהּ גַּס בֵּיהּ, חָטֵי, וְאַנְשֵׁי חֶטְאֵיהּ, וְלָא אַשְׁגַּח עֲלֵיהּ, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זַמִּין לְקָבְלֵיהּ, וּפָקִיד לְאוֹדָעָא לֵיהּ לְהַהוּא חוֹבָא, בְּגִין דְּלָא יִתְנַשֵּׁי מִנֵּיהּ.

אַחַר שֶׁמַּגִּיעַ עָלָיו הַדִּין, אָז מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, וְנִכְנָע לְהַקְרִיב קָרְבָּן, שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁלִּבּוֹ גַּס בּוֹ, חוֹטֵא, וְשׁוֹכֵחַ חֶטְאוֹ וְלֹא מַשְׁגִּיחַ עָלָיו, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזֻמָּן כְּנֶגְדּוֹ, וּמְצַוֶּה לְהוֹדִיעַ לוֹ אֶת אוֹתוֹ הַחֵטְא, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכַּח מִמֶּנּוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הָכִי הוּא וְדַאי (ס"א מנלן דהכי) וְהָכִי אַשְׁכַּחְנָא בְּדָוִד, דְּכֵיוָן דְּעָבַד הַהוּא עוֹבָדָא דְּבַת שֶׁבַע, לָא אַשְׁגַּח בֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אַתְּ אַנְשֵׁית לֵיהּ, אֲנָא אַדְכַּרְנָא לָךְ. מֵיד מָה כְּתִיב, (שמואל ב י"ב) אַתָּה הָאִישׁ כֹּה אָמַר ה', אַתָּה הָאִישׁ דְּלָא דָּכַרְתְּ לֵיהּ, אַתָּה הָאִישׁ דְּאַנְשֵׁית לֵיהּ, וּבְמָה אוֹדַע לֵיהּ בְּדִינָא.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּךְ זֶה וַדַּאי (מנין שכך) וְכָךְ מְצָאנוּ בְּדָוִד, שֶׁכֵּיוָן שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁל בַּת שֶׁבַע, לֹא הִשְׁגִּיחַ בּוֹ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אַתָּה שָׂכַחְתָּ אוֹתוֹ?! אֲנִי אַזְכִּיר לְךָ. מִיָּד מָה כָּתוּב? (שמואל ב יב) אַתָּה הָאִישׁ כֹּה אָמַר ה'. אַתָּה הָאִישׁ שֶׁלֹּא זָכַרְתָּ אוֹתוֹ, אַתָּה הָאִישׁ שֶׁשְּׁכַחְתָּ אוֹתוֹ. וּבַמָּה הוֹדִיעַ לוֹ? בְּדִין.

אוּף הָכָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָאָמַר, הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְשַׁפִּיר מִלָּה, וְהָכִי הוּא, דְּלָא כְּתִיב אוֹ נוֹדַע אֵלָיו, כְּמָה דִּכְתִיב, (שמות כא) אוֹ נוֹדַע כִּי שׁוֹר נַגָּח הוּא, וּמַאן דְּקָאִים בְּלֵילְיָא לְמִלְעֵי בְּאוֹרַיְיתָא, אוֹרַיְיתָא קָא מוֹדְעָא לֵיהּ חוֹבֵיהּ, וְלָא בְּאוֹרַח דִּינָא אֶלָּא כְּאִימָּא דְּאוֹדְעָא לִבְרָהּ, בְּמִלָּה רָכִיךְ, וְהוּא לָא אַנְשֵׁי לֵיהּ, וְתָב בְּתִיּוּבְתָּא קָמֵי מָארֵיהּ.

אַף כָּאן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר, הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא, וְהַדָּבָר יָפֶה, וְכָךְ הוּא, שֶׁלֹּא כָתוּב אוֹ נוֹדַע אֵלָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות כא) אוֹ נוֹדַע כִּי שׁוֹר נַגָּח הוּא, וּמִי שֶׁעוֹמֵד בַּלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, הַתּוֹרָה מוֹדִיעָה לוֹ אֶת חֶטְאוֹ, וְלֹא בְּדֶרֶךְ שֶׁל דִּין, אֶלָּא כְּמוֹ אֵם שֶׁמּוֹדִיעָה לִבְנָהּ בְּדָבָר רַךְ, וְהוּא אֵינוֹ שׁוֹכֵחַ אוֹתוֹ, וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ.

דף כד.

וְאִי תֵּימָא דָּוִד, דְּהָווֹ קָם בְּפַלְגוּ לֵילְיָא, אֲמַאי אַתְעָרוּ עָלֵיהּ בְּדִינָא, אֶלָּא שַׁאנִי דָּוִד, דְּאִיהוּ עָבַר בְּמָה דְּאִתְקְשַׁר, וּבָעָא דִּינָא, וּבְמָה דְּעָבַר אִתְּדַן. הוּא חָטָא לָקֳבֵלֵיהּ דְּמַלְכוּתָא קַדִּישָׁא וּלְגַבֵּי יְרוּשְׁלַיִם קַדִּישָׁא, וּבְגִין דָּא אִתְתָּרַךְ מִירוּשָׁלַיִם, וּמַלְכוּתָא אַעְדִּיו מִנֵּיהּ, עַד (דף כ"ד ע"א) דְּאִתְתַּקַּן כְּדָקָא יָאוֹת. (ואתעניש)

וְאִם תֹּאמַר, דָּוִד, שֶׁהָיָה קָם בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, לָמָּה הִתְעוֹרְרוּ עָלָיו בְּדִין? אֶלָּא דָּוִד שׁוֹנֶה, שֶׁהוּא עָבַר בְּמָה שֶׁנִּקְשַׁר, וְצָרִיךְ דִּין, וּבְמָה שֶׁעָבַר הוּא נִדּוֹן. הוּא חָטָא כְּנֶגֶד הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה וְלִירוּשָׁלַיִם הַקְּדוֹשָׁה, וּמִשּׁוּם כָּךְ גֹּרַשׁ מִירוּשָׁלַיִם, וְהַמַּלְכוּת הוּסְרָה מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁהִתְתַּקֵּן כָּרָאוּי (ונענש).

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַהוּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַעְנִישׁ לֵיהּ לְדָוִד עַל יְדָא דִּבְרִיהּ, דִּכְתִיב, (שמואל ב יב) הִנְנִי מֵקִים עָלֶיךָ רָעָה מִבֵּיתֶךָ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הָא אוּקִימְנָא, בְּגִין דְּאִי יְקוּם עָלֵיהּ בַּר נָשׁ אָחֳרָא, לָא יְרַחֵם עָלֵיהּ. אָמַר לֵיהּ, וְהָא אַבְשָׁלוֹם בָּעָא לְקָטְלָא לְאָבוּי בְּכַמָּה עֵיטִין בִּישִׁין (דבר) עָלֵיהּ, יַתִּיר מִבַּר נָשׁ אָחֳרָא. אָמַר לֵיהּ לָא שְׁמַעְנָא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶעֱנִישׁ אֶת דָּוִד עַל יְדֵי בְנוֹ, שֶׁכָּתוּב (שמואל ביב) הִנְנִי מֵקִים עָלֶיךָ רָעָה מִבֵּיתֶךָ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי בַּאֲרִנוּ, מִשּׁוּם שֶׁאִם יַעֲמֹד עָלָיו אִישׁ אַחֵר, לֹא יְרַחֵם עָלָיו. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי אַבְשָׁלוֹם רָצָה לְהָרֹג אֶת אָבִיו בְּכַמָּה עֲצוֹת רָעוֹת (חבל תחבולות) עָלָיו יוֹתֵר מֵאָדָם אַחֵר? אָמַר לוֹ, לֹא שְׁמַעְתִּי.

אָמַר לֵיהּ, אֲנָא שְׁמַעְנָא, דָּוִד חָטָא בְּבַת שֶׁבַע סְתָם. אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לֵיתֵי בְּרָא דְּבַת אֵל נָכָר, וְיִנְקוֹם נוּקְמָתָא, וּמַאן אִיהוּ. דָּא אַבְשָׁלוֹם, דִּבְרֵהּ דְּיִפַּת תּוֹאַר הֲוָה, מִקְּרָבָא. מִכָּאן

אוֹלִיפְנָא, מַאן דְּנָטִיל אִתְתָּא דָּא בִּקְרָבָא, וְחָמִיד בָּהּ, לְסוֹף נָפִיק מִנָּהּ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה. מַאי טַעְמָא בְּגִין דְּעַד כְּעַן, לָא פָּסְקָא מִנָּהּ זוּהֲמָא, וְהָא אוּקְמוּהָ.

אָמַר לוֹ, אֲנִי שָׁמַעְתִּי, דָּוִד חָטָא בְּבַת שֶׁבַע סְתָם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יָבֹא בֵּן שֶׁל בַּת אֵל נֵכָר וְיִנָּקֵם נְקָמָה, וּמִיהוּ? זֶה אַבְשָׁלוֹם, שֶׁהָיָה בְּנָהּ שֶׁל יְפַת תֹּאַר, מֵהַקָּרֵב. מִכָּאן לַמְּדָנוּ, מִי שֶׁלּוֹקֵחַ הָאִשָּׁה הַזּוֹ בַּקָּרֵב וְחוֹמֵד אוֹתָהּ, לְסוֹף יוֹצֵא מִמֶּנָּה בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא פָּסְקָה מִמֶּנּוּ זֻהֲמָה, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

רִבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה סב) נִשְׁבַּע יְיָ' בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ, הַאי קְרָא אוּקְמוּהָ. אֲבָל תָּא חֲזֵי, כָּל זִמְנָא דְּבַר נָשׁ חָטֵי קַמֵּי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אִית דַּרְגָּא דְּאִשְׁתְּמוֹדְעָא לְעֵילָּא לְקֻבְלֵי הַאי חַטָּאָה, לְדֵיְינָא לֵיהּ לְבַר נָשׁ, וְאִסְתַּכַּל (ס"א ואסתכן) עֲלֵיהּ, אִי תָּב בְּתִיּוּבְתָּא שְׁלִימְתָא קַמֵּי מָארֵיהּ, אִתְעָבַר חוֹבֵיהּ, וְדִינָא לָא שַׁלְטָא עֲלוֹי, וְלָא מָאטֵי עֲלוֹי. אִי לָא תָּב, אִתְרְשִׁים הַהוּא חַטָּאָה לְגַבֵּי הַהוּא דַּרְגָּא. אוֹסִיף לְמֶחטֵי, הָא דַּרְגָּא אָחֳרָא אִזְדַּמַּן לְקֻבְלֵיהּ, וְאִסְתְּכַּם בְּדַרְגָּא קַדְמָאָה, כְּדֵין בַּעְיָא תְּשׁוּבָה יַתִּיר. (ואי לא תב) וְאִי אוֹסִיף לְמֶחֱטֵי, אוֹסִיף דַּרְגָּא עַל דַּרְגָּא, עַד דְּאַשְׁלִים לַחֲמִשָּׁה דַּרְגִּין.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, נִשְׁבַּע ה' בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ, הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חוֹטֵא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יֵשׁ דַּרְגָּה אַחַת נוֹדַעַת לְמַעְלָה כְּנֶגֶד הַחֵטְא הַזֶּה לָדוּן אֶת הָאָדָם, וּמִסְתַּכֶּלֶת (ומסכימה) עָלָיו. אִם שָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, מֻעָבָר חֶטְאוֹ וְאֵין הַדִּין שׁוֹלֵט עָלָיו וְלֹא מַגִּיעַ עָלָיו. וְאִם לֹא שָׁב, נִרְשָׁם אוֹתוֹ הַחֵטְא לְאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה. אִם הוֹסִיף לַחֲטֹא, הֲרֵי דַּרְגָּה אַחֶרֶת מִזְדַּמֶּנֶת כְּנֶגְדּוֹ וּמַסְכִּימָה עִם הַדַּרְגָּה הָרִאשׁוֹנָה, וְאָז צָרִיךְ תְּשׁוּבָה יְתֵרָה. (ואם לא שב) וְאִם מוֹסִיף לַחֲטֹא, מוֹסִיף דַּרְגָּה עַל דַּרְגָּה, עַד שֶׁמַּשְׁלִים לְחָמֵשׁ דַּרְגּוֹת.

כֵּיוָן דְּאִתְתַּקַּן יְמִינָא לְקֻבְלֵיהּ, וְאִסְתְּכַּם עֲלֵיהּ. הָא שְׂמָאלָא זְמִינָא, לְאַסְכָּמָא בִּימִינָא, וּלְאִתְכַּלְלָא בֵּיהּ. כֵּיוָן דִּשְׂמָאלָא אִסְתְּכַּם בִּימִינָא, כְּדֵין לָא תַּלְיָא בִּתְשׁוּבָה, וְהָא אוּקְמוּהָ, וּכְדֵין כֻּלָּא אִסְתָּכְמוּ עֲלֵיהּ בְּדִינָא, וּדְינָא שַׁרְיָא עָלֵיהּ.

כֵּיוָן שֶׁהַיְמִין הִתְתַּקֵּן כְּנֶגְדּוֹ וְהִסְכִּים עָלָיו, הֲרֵי הַשְּׂמֹאל מֻזְמָן לְהַסְכִּים עִם הַיָּמִין וּלְהִכָּלֵל בּוֹ. כֵּיוָן שֶׁהַשְּׂמֹאל מַסְכִּים עִם הַיָּמִין, אָז כְּבָר לֹא תָּלוּי בִּתְשׁוּבָה, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, וְאָז הַכֹּל מַסְכִּימִים עָלָיו בַּדִּין, וְהַדִּין שׁוֹרֶה עָלָיו.

וְכַד דִּינָא אִשְׁתְּלִים וְשַׁרְיָא עָלֵיהּ דְּבַר נָשׁ, כְּדֵין אִסְתְּיָים וְאִתְתְּקָנוּ אֲצְבְּעָן, חֲמַשׁ בְּגוֹ חֲמַשׁ, יְמִינָא בִּשְׂמָאלָא, לְאַחֲזָאָה דְּהָא כֻּלָּא אִסְתְּכָמוּ עֲלֵיהּ בְּהַהוּא דִּינָא, וְיָדוֹי מִתְיַשְּׁרָן, לְאַחֲזָאָה מִלָּה בְּלָא כַּוָּונָה דְּבַר נָשׁ, וְלָא יִתְכַּוּון בֵּיהּ. וְעַל דָּא כְּתִיב, (שמות טו) יְמִינְךָ יְיָ' נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ יְמִינְךָ יְיָ' תִּרְעַץ אוֹיֵב. לְאִתְכַּלְלָא שְׂמָאלָא בִּימִינָא, וְאַשְׁלִים דִּינָא, וּכְדֵין הוּא קַיְימָא דְּכֻלָּא. וְעַל דָּא, כַּד בָּעָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְקַיְימָא כֻּלָּא, כְּתִיב (ישעיה סב) נִשְׁבַּע יְיָ' בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ וגו'.

וּכְשֶׁהַדִּין נִשְׁלָם וְשׁוֹרֶה עַל הָאָדָם, אָז מִסְתַּיֵּם וּמִתְתַּקְּנוֹת הָאֶצְבָּעוֹת חָמֵשׁ בְּתוֹךְ חָמֵשׁ, יָמִין בִּשְׂמֹאל, לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי הַכֹּל הִסְכִּימוּ עָלָיו בְּאוֹתוֹ דִּין, וְיָדָיו מִתְיַשְּׁרוֹת לְהַרְאוֹת דָּבָר בְּלִי כַּוָּנַת הָאָדָם, וְלֹא הִתְכַּוֵּן בּוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב, (שמות טו) יְמִינְךָ ה' נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב, לְהַכְלֵל שְׂמֹאל בְּיָמִין, וְנִשְׁלָם הַדִּין, וְאָז זוֹהִי עֲמִידָה שֶׁל הַכֹּל. וְלָכֵן, כְּשֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקַיֵּם הַכֹּל, כָּתוּב (ישעיה סב) נִשְׁבַּע ה' בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ וְגוֹ'.

רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח, כְּתִיב (ויקראכג) פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים. פְּרִי עֵץ הָדָר, מַאן הוּא. דָּא אֶתְרוֹג. וְכִי אֶתְרוֹג מֵעֵץ הָדָר הוּא, וְהָא כַּמָּה קוֹצִין אִית סַחֲרָנֵיהּ, מִכָּאן וּמִכָּאן, וְאַת אֲמַרַת פְּרִי עֵץ הָדָר. אֶלָּא רָזָא דְּמִלָּה, דִּכְתִיב, (בראשית ב) וַיִּבֶן יְיָ' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיְבִיאֶהָ אֶל הָאָדָם. וּכְתִיב (בראשית ב) עֶצֶם מֵעֲצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי, וְדָא הוּא פְּרִי עֵץ הָדָר. מְנָלָן דְּאָדָם עֵץ אִקָּרֵי. דִּכְתִיב, (דברים כ) כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, כְּתוּב (ויקרא כג) פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים. פְּרִי עֵץ הָדָר מַה הוּא? זֶה אֶתְרוֹג. וְכִי אֶתְרוֹג מֵעֵץ הָדָר הוּא? וַהֲרֵי כַּמָּה קוֹצִים יֵשׁ סְבִיבוֹ, מִכָּאן וּמִכָּאן, וְאַתָּה אָמַרְתָּ פְּרִי עֵץ הָדָר? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר, שֶׁכָּתוּב וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיְבִאֶהָ אֶל הָאָדָם. וְכָתוּב עֶצֶם מֵעֲצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי, וְזֶהוּ פְּרִי עֵץ הָדָר. מִנַּיִן לָנוּ שֶׁאָדָם נִקְרָא עֵץ? שֶׁכָּתוּב כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה.

כַּפֹּת תְּמָרִים, דְּסָלִיק לְשִׁבְעִין שְׁנִין, וּבֵיהּ אִשְׁתְּכְלָלוּ שִׁבְעִין שְׁנִין עִלָּאִין. וְדָא אַכְפַּת וְאִתְקְשַׁר לְעֵילָּא וְתַתָּא. וְעַל דָּא אִקְרֵי כַּפּוֹת, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר כְּפִיתוֹ, דְּסָלִיק לְהָכָא וּלְהָכָא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ דַּיְיקָא.

כַּפֹּת תְּמָרִים, שֶׁעוֹלִים לְשִׁבְעִים שָׁנִים, וּבוֹ נִתְקָנוּ שִׁבְעִים שָׁנִים עֶלְיוֹנוֹת. וְזֶה כְּפוּת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְלָכֵן נִקְרָא כַּפֹּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כְּפִיתוֹ, שֶׁעוֹלֶה לְכָאן וּלְכָאן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, דַּוְקָא.

רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, פְּרִי עֵץ הָדָר דָּא מִזְבֵּחַ, דְּעָבִיד פֵּירִין, וְסָלִיק אֲבִין לְכָל סִטְרִין. מַאי טַעֲמָא. בְּגִין דְּכָל ע' שְׁנִין, יָהֲבִין לֵהּ חוּלְקָא, וְאִתְבָּרְכָא מִכֻּלְּהוּ. מַאי קָא מַיְירֵי. בְּגִין דְּמַאן דְּחָטֵי לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, בְּכֹלָּא חָטֵי, דְּהָא כָּפִית לָקֳבְלֵי הַהוּא דְּכָפִית לְעֵילָּא, וְעַל דָּא אִתְקְשַׁר דָּא בְּדָא, פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְלָא כְּתִיב וְכַפֹּת תְּמָרִים.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, פְּרִי עֵץ הָדָר - זֶה מִזְבֵּחַ, שֶׁעוֹשֶׂה פֵּרוֹת, וּמַעֲלֶה נְצָנִים לְכָל הַצְּדָדִים. מַה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל שִׁבְעִים הַשָּׁנִים נוֹתְנִים לוֹ חֵלֶק, וְהִיא מִתְבָּרֶכֶת מִכֻּלָּם. מַה זֶּה אוֹמֵר? מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁחוֹטֵא אֶל הַמִּזְבֵּחַ, הוּא חוֹטֵא בַּכֹּל, שֶׁהֲרֵי כְּפוּת כְּנֶגֶד אוֹתוֹ שֶׁכָּפוּת לְמַעְלָה, וְלָכֵן נִקְשְׁרוּ זֶה עִם זֶה, פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים, וְלֹא כָּתוּב וְכַפֹּת תְּמָרִים.

כְּתִיב (ויקרא ז) זֹאת מִשְׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו. מַאי קָא מַיְירֵי. אֶלָּא, זֹאת: דָּא מִזְבֵּחַ, דְּאִתְמְשַׁח עַל יְדָא דְּאַהֲרֹן, דִּכְתִיב, (שמותמ) וּמָשַׁחְתָּ אֶת מִזְבַּח הָעוֹלָה וְאֶת כָּל כֵּלָיו. וּמִשְׁחַת (ס"א זו משחת) בָּנָיו, דְּהָא מְכֻלְּהוּ אִתְמְשַׁח, וְאִתְבָּרֵי, וְאִתְבָּרְכָא, וְאִתְדַּכָּא.

כְּתוּב (ויקרא ז) זֹאת מִשְׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו. מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא זֹאת - זֶה מִזְבֵּחַ, שֶׁנִּמְשַׁח עַל יַד אַהֲרֹן, שֶׁכְּתוּב וּמָשַׁחְתָּ אֶת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל כֵּלָיו. וּמִשְׁחַת (זו משחת) בָּנָיו, שֶׁהֲרֵי נִמְשַׁח מִכֻּלָּם, וּמִתְגַּדֵּל וּמִתְבָּרֵךְ וּמִטַּהֵר.

דף כד:

תָּא חֲזֵי, בֶּחָג סוֹבְבִים אֶת הַמִּזְבֵּחַ זִמְנָא חָדָא בְּכָל יוֹמָא, וְשִׁבְעָה זִמְנִין לְבָתַר. מַאי קָא מַיְירֵי. אֶלָּא, לְמַלְכָּא דְּזַמִּין אוּשְׁפִּיזִין, וְאִתְעָסָק בְּהוּ, וַהֲוָה לֵיהּ לְמַלְכָּא בַּת יְחִידָאָה, אָמְרָה לֵיהּ, מָארִי מַלְכָּא, בְּגִין אוּשְׁפִּיזִין לָא אִשְׁתַּגַּחְתְּ עָלַי. אָמַר לֵיהּ, חַיָּיךְ בְּרַתִּי פַּרְקְטָא חָדָא אַסְלִיק לָךְ בְּכָל יוֹמָא, (דף כ"ד ע"ב) (דשוי ככלהו).

בֹּא רְאֵה, בֶּחָג סוֹבְבִים אֶת הַמִּזְבֵּחַ פַּעַם אַחַת בְּכָל יוֹם, וְאַחַר כָּךְ שֶׁבַע פְּעָמִים. מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא, לְמֶלֶךְ שֶׁהַזְמִין אוֹרְחִים וְהִתְעַסֵּק עִמָּהֶם, וְהָיְתָה לְמֶלֶךְ בַּת יְחִידָה. אָמְרָה לוֹ: אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם הָאוֹרְחִים לֹא שַׂמְתָּ לֵב אֲלַי? אָמַר לָהּ: חַיָּיךְ בִּתִּי, מָנָה אַעֲלֶה לָךְ בְּכָל יוֹם, (ששוה ככלם).

כַּךְ, בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא דְּחָג, מַקְרִיבִין יִשְׂרָאֵל לָקֳבֵל אוּמִּין דְּעָלְמָא. אָמַר מִזְבֵּחַ לְמַלְכָּא קַדִּישָׁא, לְכֻלְּהוּ מִשְׁתַּכְּחֵי מָאנִין וְחוּלְקִין, וְלִי מָה אַנְתְּ יָהִיב. אָמַר לָהּ, בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא יְסוֹבְבוּן לַיְךְ שִׁבְעָה יוֹמִין עִלָּאִין, לְבָרְכָא לָךְ, וְיָהֲבִין לָךְ שִׁבְעִין חוּלְקִין (בכל יומא), רִבִּי יוֹסֵי אָמַר שִׁבְעִין חוּלְקִין בְּכָל יוֹמָא לָקֳבֵל שִׁבְעִין פָּרִים דְּמִתְקָרְבִין בֶּחָג.

כָּךְ בְּכָל יוֹם וְיוֹם שֶׁל הֶחָג מַקְרִיבִים יִשְׂרָאֵל כְּנֶגֶד אֻמּוֹת הָעוֹלָם. אָמַר הַמִּזְבֵּחַ לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ: לְכֻלָּם נִמְצָאִים מָנוֹת וַחֲלָקִים, וְלִי מָה אַתָּה נוֹתֵן? אָמַר לָהּ: בְּכָל יוֹם וָיוֹם יְסוֹבְבוּ אוֹתְךְ שִׁבְעָה יָמִים עֶלְיוֹנִים לְבָרֵךְ אוֹתָךְ, וְנוֹתְנִים לְךְ שִׁבְעִים חֲלָקִים (בכל יום). רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, שִׁבְעִים חֲלָקִים בְּכָל יוֹם כְּנֶגֶד שִׁבְעִים פָּרִים שֶׁנִּקְרָבִים בֶּחָג.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שִׁבְעָה בְּכָל יוֹמָא, בְּגִין דְּהָא אִתְבָּרְכָא (מאתר) מִכֻּלְּהוּ, וּלְסוֹף, שִׁבְעָה יוֹמִין, מִתְבָּרְכָא מֵאֲתַר דְּמִשַּׁח רְבוּתָא אִשְׁתְּכַח. (ולבתר) שִׁבְעָה זִמְנִין, לָקֳבֵל כָּל אִינּוּן שִׁבְעָה יוֹמִין, בְּגִין לְקַיְּימָא לָהּ בִּרְכָאן מִן מַבּוּעָא דְּנָחֲלָא, דְּנָגִיד תָּדִיר וְלָא פָּסִיק, אִשְׁתְּכַח דְּאִתְבָּרְכָא (תדיר) בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא, עַד שִׁבְעָה יוֹמִין דְּאִתְבָּרְכָא מִמַּבּוּעָא דְּנַחֲלָא. וְכֵן זִמְנָא אָחֳרָא שִׁבְעָה זִמְנִין כַּחֲדָא וְאִתְקְיָימוּ בִּרְכָאן לְבָתַר מֵאֲתַר עִלָּאָה דְּמַבּוּעָא נָפִיק וְלָא פָּסַק, כִּדְקַאמְרָן.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שִׁבְעָה בְּכָל יוֹם, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מִתְבָּרֶכֶת (ממקום) מִכֻּלָּם, וּלְסוֹף שִׁבְעָה הַיָּמִים מִתְבָּרֶכֶת מִמָּקוֹם שֶׁשָּׁמֶן הַמִּשְׁחָה נִמְצָא. (ואחר כך) שֶׁבַע פְּעָמִים, כְּנֶגֶד כָּל אוֹתָם שִׁבְעָה יָמִים כְּדֵי לְהַעֲמִיד לָהּ בְּרָכוֹת מִמַּעְיַן הַנַּחַל שֶׁזּוֹרֵם תָּמִיד וְלֹא פוֹסֵק. נִמְצָא שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת (תמיד) בְּכָל יוֹם וָיוֹם, עַד שִׁבְעָה יָמִים שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת מִמַּעְיַן הַנַּחַל. וְכֵן פַּעַם אַחֶרֶת שֶׁבַע פְּעָמִים כְּאֶחָד, וּמִתְקַיְּמוֹת בָּהּ הַבְּרָכוֹת אַחַר כָּךְ מֵהַמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁהַמַּעְיָן יוֹצֵא וְלֹא פוֹסֵק, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

בְּכָל יוֹמָא, מַכְרִיזִין עָלָה וְאָמְרִין, (שמואל א ב) עַד עֲקָרָה יָלְדָה שִׁבְעָה וְרַבַּת בָּנִים אֻמְלָלָה. עַד עֲקָרָה יָלְדָה שִׁבְעָה: דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּאִתְבָּרְכָא מִשִּׁבְעָה בְּכָל יוֹמָא, וְסָלִיק לְחוּשְׁבָּן עִלָּאָה. וְרַבַּת בָּנִים אֻמְלָלָה, אִלֵּין אוּמִין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, דְּסַלְקִין בְּיוֹמָא קַדְמָאָה לְחוּשְׁבָּן רַב, וּלְבָתַר מִתְמַעֲטִין וְאָזְלִין בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא. וְעַל דָּא, מְזַבֵּחַ מְכַפֵּר עַל חוֹבֵי יְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל מִזְבֵּחַ מַדְכֵּי לְהוֹן, וְאָרִיךְ לְהוֹן בִּרְכָאן מֵעֵילָא לְתַתָּא.

בְּכָל יוֹם מַכְרִיזִים עָלֶיהָ וְאוֹמְרִים, (שמואל א ב) עַד עֲקָרָה יָלְדָה שִׁבְעָה וְרַבַּת בָּנִים אֻמְלָלָה. עַד עֲקָרָה יָלְדָה שִׁבְעָה - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת מִשִּׁבְעָה בְּכָל יוֹם, וְעוֹלָה לְחֶשְׁבּוֹן עֶלְיוֹן. וְרַבַּת בָּנִים אֻמְלָלָה - אֵלּוּ אֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁעוֹלִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לְחֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל, וְאַחַר כָּךְ מִתְמַעֲטִים וְהוֹלְכִים בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וְלָכֵן הַמִּזְבֵּחַ מְכַפֵּר עַל חֲטָאֵי יִשְׂרָאֵל, הַמִּזְבֵּחַ מְטַהֵר אוֹתָם וּמֵרִיק לָהֶם בְּרָכוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה.

וַעֲנַף עֵץ עָבוֹת: דָּא מַלְכָּא קַדִּישָׁא, דְּאָחִיד לְתֵרִין סִטְרִין. וּבְגִין כָּךְ הֲדַס תִּלַת עָנָף, דְּיִתְעַבֵּד עָנָף עֵץ עָבוֹת, דְּאָחִיד לְכָל סִטְרָא. וְעַרְבֵי נַחַל: אִלֵּין תְּרֵין קְיָימִין, דְּמַהֲכָא נָפִיק, לְכַפּוֹת תְּמָרִים. כַּפּוֹת תְּמָרִים, אָחִיד לְעֵילָּא וְאָחִיד לְתַתָּא, וְהָא אִתְמַר. אֶתְרוֹג נָפְקָא מִגּוֹ כּוּבִין דְּאִילָנָא וְהָכִי הוּא. כַּפּוֹת תְּמָרִים הָכִי נָמֵי אָחִיד בְּהוּ וַדַּאי, כָּל מַה דְּנָפִיק לְעָלְמָא מֵהָכָא נָפְקָא וּמֵהָכָא אַתְיָין. (ס"א אתזן)

וַעֲנַף עֵץ עָבֹת - זֶה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁאָחוּז לִשְׁנֵי צְדָדִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ הֲדַס שְׁלֹשָׁה עֲנָפִים, שֶׁיֵּעָשֶׂה עֲנַף עֵץ עָבֹת שֶׁאָחוּז לְכָל צַד. וַעַרְבֵי נָחַל - אֵלּוּ שְׁנֵי עַמּוּדִים, שֶׁמִּכָּאן יוֹצֵא לְכַפּוֹת תְּמָרִים. כַּפּוֹת תְּמָרִים, אָחוּז לְמַעְלָה וְאָחוּז לְמַטָּה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. אֶתְרוֹג יוֹצֵא מִתּוֹךְ הַקּוֹצִים שֶׁל הָאִילָן, וְכָךְ זֶה. גַּם כַּפּוֹת תְּמָרִים אוֹחֵז בָּהֶם וַדַּאי. כָּל מַה שֶּׁיּוֹצֵא לָעוֹלָם - מִכָּאן יוֹצֵא וּמִכָּאן בָּאִים (נזון).

רִבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים מג) וְאָבוֹאָה אֶל מִזְבַּח אֱלֹהִים. מַאן מִזְבַּח אֱלֹהִים. דָּא הוּא מִזְבֵּחַ דִּלְעֵילָּא, מִזְבַּח אֱלֹהִים וַדַּאי. וְהֵיכִינוּ בְּאֵר דְּיִצְחָק. וּלְזִמְנִין מִזְבַּח יְיָ', כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (מלכים א ח) קָם מִלִּפְנֵי מִזְבַּח יְיָ', וְעַל דָּא יָרְתִין עָלְמִין מֵהָכָא דִּינָא וְרַחֲמֵי, בְּגִין דְּהִיא יַנְקָא בְּהַאי סִטְרָא וּבְהַאי סִטְרָא, וְהָא אוּקְמוּהָ מִלָּה.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, וְאָבוֹאָה אֶל מִזְבַּח אֱלֹהִים. מִי זֶה מִזְבַּח אֱלֹהִים? זֶהוּ הַמִּזְבֵּחַ שֶׁלְּמַעְלָה, מִזְבַּח אֱלֹהִים וַדַּאי. וְהֵיכִינוּ בְּאֵר שֶׁל יִצְחָק, וְלִפְעָמִים מִזְבַּח ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר קָם מִלִּפְנֵי מִזְבַּח ה'. וְעַל זֶה יוֹרְשִׁים הָעוֹלָמוֹת מִכָּאן דִּין וְרַחֲמִים, מִשּׁוּם שֶׁהִיא יוֹנֶקֶת בַּצַּד הַזֶּה וּבַצַּד הַזֶּה, וְהֵרֵי בֵּאֲרוּ אֶת הַדָּבָר.

רעיא מהימנא פְּקוּדָא דָּא, הַמּוֹעֵל בְּהֶקְדֵּשׁ צָרִיךְ לְהָבִיא קָרֶן וְחוֹמֶשׁ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, וְאֶת חֲמִשִׁיתוֹ יוֹסֵף עָלָיו קָרֶן ו'. חוֹמֶשׁ דִּילֵיהּ ה'. וְדָא (יהושע ו) קָרֶן הַיּוֹבֵל. קָרֶן דְּהָוָה בְּמִצְחֵיהּ דְּהַהוּא פַּר דְּהִקְרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן. הַאי, אִיהוּ עִקָּרָא דְּכָל קָרְבָּנַיָּא. הַקָּרֶן קַיֶּימֶת לוֹ לְעוֹלָם הַבָּא, וּפֵירוֹת דִּילֵיהּ בְּעָלְמָא דֵּין וְדָא ה'. (ע"כ רע"מ)

רעיא מהימנא מִצְוָה זוֹ, הַמּוֹעֵל בְּהֶקְדֵּשׁ צָרִיךְ לְהָבִיא קֶרֶן וְחֹמֶשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֶת חֲמִישִׁתּוֹ יוֹסֵף עָלָיו, קֶרֶן ו'. הַחֹמֶשׁ שֶׁלּוֹ ה'. וְזוֹ קֶרֶן הַיּוֹבֵל. קֶרֶן שֶׁהַיְתָה בְּמִצְחוֹ שֶׁל אוֹתוֹ פַּר שֶׁהִקְרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן. וְזֶהוּ הָעִקָּר שֶׁל כָּל הַקְּרְבָּנוֹת. הַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לוֹ לְעוֹלָם הַבָּא, וְהַפְּרוֹת שֶׁלּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְזֶה ה' ה'. (ע"כ רעיא מהימנא).

(ויקרא ה) נֶפֶשׁ כִּי תְמָעוֹל מַעַל וגו', רִבִּי יִצְחָק אָמַר, הָא אוּקְמוּהָ נֶפֶשׁ וּדַאי. כְּתִיב (שמואל א כה) וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדוֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים אֵת יְיָ' אֱלֹהֶיךָ, וּכְתִיב וְאֵת נֶפֶשׁ אוֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקֶּלַע.

נֶפֶשׁ כִּי תְמָעֹל מַעַל וְגוֹ'. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ נֶפֶשׁ וַדַּאי. כְּתוּב וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ, וְכָתוּב וְאֵת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקֶּלַע.

זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא דְּאִית לוֹן חוּלָקָא עִלָּאָה בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּחוּלָקָא קַדִּישָׁא, בְּקִדּוּשֵׁי מַלְכָּא, בְּגִין דְּאִינּוּן מְקַדְּשֵׁי גַּרְמַיְיהוּ בְּקִדּוּשֵׁי דְּמָארֵיהוֹן. וְכָל מַאן דְּאִתְקַדַּשׁ, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְקַדֵּשׁ לֵיהּ, דִּכְתִיב (ויקרא כ) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים. בַּר נָשׁ מְקַדֵּשׁ גַּרְמֵיהּ מִלְּרַע, מְקַדְּשִׁין לֵיהּ מִלְּעֵילָּא, וְכַד אִתְקַדַּשׁ בַּר נָשׁ בְּקִדּוּשָׁה דְּמָארֵיהּ, מַלְּבִּישִׁין (נ"א ירתין) לֵיהּ נִשְׁמְתָא קַדִּישָׁא, אַחֲסָנָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּכְדֵין יָרִית כֹּלָּא. וְאִלֵּין דְּאִקְרוּן בְּנִין לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּמָה דִּכְתִיב, (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַיְיָ' אֱלֹהֵיכֶם, וְהָא אוּקְמוּהָ.

אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם חֵלֶק עֶלְיוֹן בַּקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, בַּחֵלֶק הַקָּדוֹשׁ, בְּקִדּוּשׁ הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מְקַדְּשִׁים אֶת עַצְמָם בְּקִדֻּשּׁוֹת רַבּוֹנָם. וְכָל מִי שֶׁמִּתְקַדֵּשׁ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כ) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים. אָדָם מְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ מִלְּמַטָּה - מְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה. וּכְשֶׁמִּתְקַדֵּשׁ אָדָם בְּקֻדֻּשַׁת רַבּוֹנוֹ, מַלְבִּישִׁים (מורישים) אוֹתוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, יֶרֶשֶׁת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאָז יוֹרֵשׁ אֶת הַכֹּל. וְאֵלּוּ הֵם שֶׁנִּקְרָאִים בָּנִים לַקָּדוֹשׁ- בָּרוּךְ-הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

דף כה.

תָּא חֲזֵי כְּתִיב (בראשית א) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה, וְאוֹקְמוּהָ (י"ט ע"א) נֶפֶשׁ חַיָּה סְתָם. וּמֵהַהוּא חוּלָקָא יָרִית דָּוִד מַלְכָּא, וְאִתְקְשַׁר בְּקִשּׁוּרָא עִלָּאָה, וְאַחֲסִין מַלְכוּתָא, כְּמָה דְּאִתְּמַר. וּבְגִין כַּךְ וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדוֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים. וְהָא אוּקְמוּהָ דְּנֶפֶשׁ אִתְקְשַׁר (דף כ"ה ע"א) בְּרוּחַ, וְרוּחַ בִּנְשָׁמָה, וּנְשָׁמָה בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. זַכָּאָה חוּלָקֵיהּ מַאן דְּיָרִית יְרוּתָא דָּא עִלָּאָה.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה, וּפֵרְשׁוּהָ נֶפֶשׁ חַיָּה סְתָם. וּמֵאוֹתוֹ חֵלֶק יָרַשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ וְנִקְשַׁר בְּקֶשֶׁר עֶלְיוֹן וְיָרַשׁ מַלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וּמִשּׁוּם כָּךְ וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים. וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ שֶׁנֶּפֶשׁ נִקְשֶׁרֶת בְּרוּחַ, וְרוּחַ עִם נְשָׁמָה, וּנְשָׁמָה עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁיּוֹרֵשׁ הַיְרֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ.

ווי לְאִינּוּן רַשִׁיעַיָּא דְּנַפְשָׁאן דִּלְהוֹן לָא זַכָּאן בְּעָלְמָא דֵּין, כָּל שֶׁכֵּן בְּעָלְמָא דְּאָתֵי. עֲלַיְיהוּ כְּתִיב (שמואל א כה) וְאֵת נֶפֶשׁ אוֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע. דְּאַזְלָן וְשָׁטָאן בְּעָלְמָא, וְלָא אַשְׁכְּחָן אֲתַר לְנַיְיחָא, לְאִתְקַשָּׁרָא בֵּיהּ, וְאִסְתַּאֲבָן (נ"א ואשתאבן) בְּגִנּוֹ סִטְרָא דְּמָסְאֲבוּתָא, וְכָרוֹזָא קָאֲרֵי וְאָמַר, נֶפֶשׁ כִּי תִמְעוֹל מַעַל בַּיְיָ' מִקְדַּשׁ יְיָ' טִמֵּא. דְּהָא בִּקְדוּשָׁה לָא עָיֵיל, וְלָא אִתְכְּלִיל. וְאִינּוּן מַזִּיקֵי עָלְמָא, בְּגִין דְּמִתְדַּבְּקָן בְּהוּ, וּמִסְתַּאֲבָן.

אוֹי לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁנַּפְשׁוֹתֵיהֶם אֵינָן זוֹכוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְכָל שֶׁכֵּן בָּעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב וְאֵת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע. שֶׁהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם וְלֹא מוֹצְאִים מָקוֹם לְמְנוּחָה לְהִתְקַשֵּׁר בּוֹ, וְנִטְמָאִים (ונשאבים) בְּתוֹךְ צַד הַטֻּמְאָה, וְהַכָּרוֹז קוֹרֵא וְאוֹמֵר: נֶפֶשׁ כִּי תִמְעֹל מַעַל בַּה'. מִקְדַּשׁ ה' טִמֵּא. שֶׁהֲרֵי לַקְּדֻשָּׁה לֹא נִכְנַס, וְלֹא נִכְלַל. וְהֵם מַזִּיקֵי הָעוֹלָם, מְשׁוּם שֶׁנִּדְבָּקִים בָּהֶם וְנִטְמָאִים.

רִבִּי יִצְחָק, אָמַר הָא אוּקְמוּהָ, נֶפֶשׁ, כַּד מִתְעַטְּרָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, אִתְעָטָר, וְאִקְרֵי צְרוֹרָא דְּחַיֵּי, בְּגִין דְּבָהּ אִתְקְשַׁר כֹּלָּא. רִבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, שְׁכִינְתָּא כַּד נַטְלָא, בַּאֲבָהָתָא נַטְלָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (שמות יד) וּיסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים הַהוֹלֵךְ וגו'.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ נֶפֶשׁ, כְּשֶׁמִּתְעַטֶּרֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ מִתְעַטֶּרֶת וְנִקְרֵאת צְרוֹר הַחַיִּים, מִשּׁוּם שֶׁבָּהּ הַכֹּל נִקְשָׁר. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כְּשֶׁשְּׁכִינָה נוֹסַעַת, הִיא נוֹסַעַת עִם הָאָבוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יד) וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים הַהֹלֵךְ וְגוֹ'.

רִבִּי אַבָּא אָמַר, כֹּלָּא אִתְעֲבִיד חַד עָטָרָא, בְּגִין דְּיִתְעָטַר כַּחֲדָא, וּשְׁמָא קַדִּישָׁא אִתְחֲזֵי בְּגַוְונֵיהוּ (ס"א בגוונין). בְּהַהִיא שַׁעֲתָא, אִקְרֵי (שיר השירים ב) כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר כֵּן דּוֹדִי בֵּין הַבָּנִים. וַהֲווּ חָמָאן יִשְׂרָאֵל זִיו יְקָרָא עִלָּאָה נָטִיל קָמַיְיהוּ, וְדָא הוּא דִּתְנֵינָן, (דברים ד) וַיּוֹצִיאֲךָ בְּפָנָיו בְּכֹחוֹ הַגָּדוֹל מִמִּצְרַיִם. אִלֵּין אֲבָהָתָא, וּבְגִין כָּךְ, הַאי שְׁמָא מַתְבַּר טוּרִין, וּמַתְבַּר טַנָּרִין, וְאִית בֵּיהּ לְטָב וּלְבִישׁ. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, הַכֹּל נַעֲשָׂה עֲטָרָה אַחַת, כְּדֵי שֶׁיִּתְעַטֵּר כְּאֶחָד, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִרְאֶה בְּתוֹכָם (בצורותיו). בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִקְרָא (שיר ב) כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר כֵּן דּוֹדִי בֵּין הַבָּנִים. וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל רוֹאִים אֶת זִיו הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן נוֹסֵעַ לִפְנֵיהֶם. וְזֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ, (דברים ד) וַיּוֹצִאֲךָ בְּפָנָיו בְּכֹחוֹ הַגָּדוֹל מִמִּצְרַיִם. אֵלּוּ הָאָבוֹת. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַשֵּׁם הַזֶּה מְשַׁבֵּר הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים, וְיֵשׁ בּוֹ לְטוֹב וּלְרַע. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

תָּא חֲזֵי, עֵז לְקָרְבָּנָא, אֲמַאי. וְהָא אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, עֵז שְׁמָא דִּילֵיהּ גָּרִים, לְאוֹלִיף מִן שְׁמֵיהּ, דְּהָא סִטְרָא בִּישָׁא זִינָא בִּישָׁא הוּא. אֶלָּא הָכִי אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, דָּא בָּעֵי לְקָרְבָא, דְּהָא אִי אַעְבָּר עָלֵיהּ רוּחָא דְּמַסְאֲבָא, אוֹ אִתְעֲסַק בֵּיהּ, הַאי עֵז קָרְבָּנֵיהּ, בְּהַהוּא גַּוְונָא דְּאִיהוּ חָטֵי בֵּיהּ.

בֹּא רְאֵה, עֵז לְקָרְבָּן לָמָּה? וַהֲרֵי אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עֵז - הַשֵּׁם שֶׁלּוֹ גּוֹרֵם, לִלְמֹד מִשְּׁמוֹ, שֶׁהֲרֵי צַד רַע, וּמִין רַע הוּא. אֶלָּא כָּךְ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶת זֶה צָרִיךְ לְהַקְרִיב, שֶׁהֲרֵי אִם עוֹבֶרֶת עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה אוֹ שֶׁהִתְעַסֵּק בּוֹ, הֲרֵי עֵז קָרְבָּנוֹ, בְּאוֹתוֹ גָּוֶן שֶׁהוּא חָטָא בּוֹ.

וְאָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, הָא תָּנֵינָן אִית מַאן (בראשית ס"ט ע"א, שמות כ"ד ע"ב ועיין צ"א) דְּזָכָה בִּנְשָׁמָה, וְאִית מַאן דְּזָכָה בְּאִתְעָרוּתָא דְּרוּחַ, וְאִית מַאן דְּלָא זָכֵי אֶלָּא בְּנֶפֶשׁ. הַאי מַאן דְּלָא זָכֵי אֶלָּא בְּנֶפֶשׁ, וְלָא סָלִיק יַתִּיר, הָא אִתְדַּבַּק בְּהַהוּא סִטְרָא מְסָאֲבָא, וְכַד אִיהוּ נָאִים, אִינּוּן סִטְרִין בִּישִׁין אַתְיָין וּמִתְדַּבְּקָן בֵּיהּ, וּמוֹדְעִין לֵיהּ בְּחֶלְמָא מִלִּין דְּעָלְמָא. מִנְּהוֹן כְּדִיבִין, וּמִנְּהוֹן קְשׁוֹט. וּלְזִמְנִין דְּחַיְיכָן בֵּיהּ, וְאַחְזְיאוּ לֵיהּ מִלֵּי שִׁקְרָ, וְצַעְרִין לֵיהּ בְּחֶלְמֵיהּ. וְעַל דָּא אוּמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, מִנְּהוֹן דְּחָמָאן בְּחֶלְמַיְיהוּ מִלֵּי קְשׁוֹט, בְּגִין הַהוּא סִטְרָא דְּמִתְדַּבְּקָן בֵּיהּ. וְכֻלְּהוּ מִלִּין לִזְמַן קָרִיב.

וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי שְׁנֵינוּ, יֵשׁ מִי שֶׁזּוֹכֶה בִּנְשָׁמָה, וְיֵשׁ מִי שֶׁזּוֹכֶה בְּהִתְעוֹרְרוּת הָרוּחַ, וְיֵשׁ מִי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה אֶלָּא רַק בְּנֶפֶשׁ. זֶה מִי שֶׁלֹּא זוֹכֶה אֶלָּא רַק בְּנֶפֶשׁ, וְלֹא עוֹלֶה יוֹתֵר, זֶה נִדְבָּק בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁל הַטֻּמְאָה, וּכְשֶׁהוּא יָשֵׁן, אוֹתָם צְדָדִים רָעִים בָּאִים וְנִדְבָּקִים בּוֹ וּמוֹדִיעִים לוֹ בַּחֲלוֹם דְּבָרִים שֶׁל הָעוֹלָם, מֵהֶם כּוֹזְבִים, וּמֵהֶם אֱמֶת. וְלִפְעָמִים שֶׁצּוֹחֲקִים עִמּוֹ וּמַרְאִים לוֹ דִּבְרֵי שֶׁקֶר, וּמְצַעֲרִים אוֹתוֹ בַּחֲלוֹמוֹ. וְעַל כָּךְ אֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, מֵהֶם שֶׁרוֹאִים בַּחֲלוֹמָם דִּבְרֵי אֱמֶת, מִשּׁוּם אוֹתוֹ צַד שֶׁנִּדְבָּקִים בּוֹ, וְכֻלָּם דְּבָרִים לִזְמַן קָרוֹב.

תָּא חֲזֵי, בְּאִלֵּין זִינִין בִּישִׁין, אִית תְּלַת דַּרְגִּין, אִלֵּין עַל אִלֵּין. דַּרְגָּא עִלָּאָה דִּלְהוֹן הַנָּהוּ דְּתַלְיָאן (ע"ו ע"ב שמות רס"ז ע"א, רס"א ע"א, צ"א ע"ב) בַּאֲוִירָא. דַּרְגָּא תַּתָּאָה דִּלְהוֹן אִינּוּן דְּחַיְיכָן בִּבְנֵי נָשָׁא, וְצַעֲרָן לְהוּ בְּחֶלְמַיְיהוּ, בְּגִין דְּכֻלְּהוּ חֲצִיפִין כְּכַלְבֵי. וְאִית דַּרְגָּא עִלָּאָה עֲלַיְיהוּ, דְּאִינּוּן מֵעִלָּאֵי, וְתַתָּאֵי, וְאִלֵּין מוֹדְעֵי לֵיהּ לְבַר נָשׁ מִלִּין, מִנְּהוֹן כְּדִיבִין, וּמִנְּהוֹן קְשׁוֹט. וְאִינּוּן מִלֵּי דְּקְשׁוֹט כֻּלְּהוּ לִזְמַן קָרִיב.

בֹּא רְאֵה, בַּמִּינִים הָרָעִים הַלָּלוּ יֵשׁ שֵׁשׁ דְּרָגוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ. הַדְּרָגָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלָּהֶם הֵם אוֹתָם שֶׁתְּלוּיִים בָּאֲוִיר. הַדְּרָגָה הַיּוֹתֵר תַּחְתּוֹנָה שֶׁלָּהֶם הֵם אוֹתָם שֶׁצּוֹחֲקִים עִם בְּנֵי אָדָם וּמְצַעֲרִים אוֹתָם בַּחֲלוֹמוֹתֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם חֲצוּפִים כְּמוֹ כְּלָבִים. וְיֵשׁ דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה עֲלֵיהֶם, שֶׁהֵם מֵעֶלְיוֹנִים וּמִתַּחְתּוֹנִים, וְאֵלּוּ מוֹדִיעִים לָאָדָם דְּבָרִים, מֵהֶם כּוֹזְבִים וּמֵהֶם אֲמִתִּיִּים, וְאֵלּוּ הַדְּבָרִים הָאֲמִתִּיִּים כֻּלָּם לַזְּמַן הַקָּרוֹב.

וְהַהוּא דַּרְגָּא מֵאִינּוּן דְּתַלְיָין בַּאֲוִירָא, דְּאִינּוּן עִלָּאִין יַתִּיר. הַהוּא דְּלָא זָכֵי יַתִּיר אֶלָּא בְּנֶפֶשׁ, וְהַהוּא נֶפֶשׁ בָּעֵי לְאִתְתַּקָּנָא לְקַבָּלָא רוּחָא, עַד לָא רָווּח לֵיהּ, נָפְקָא מַה דְּנָפְקָא מֵהַהוּא נֶפֶשׁ, וְאִתְפְּשַׁט בְּעָלְמָא, וּבָעָא לְסַלְקָא, וְלָא בָּעֵי, עַד דְּאַעְרַע בֵּהּ בְּאִינּוּן דַּאֲוִירָא, וְאִינּוּן מוֹדְעִין לֵיהּ מִלִּין, מִנְּהוֹן קְרִיבִין, וּמִנְּהוֹן רְחִיקִין יַתִּיר, וּבְהַהוּא דַּרְגָּא אָזִיל וְאִתְקְשַׁר בְּחֶלְמֵיהּ, עַד דְּקָנֵי רוּחַ.

וְאוֹתָהּ דַּרְגָּה מֵאוֹתָם הַתְּלוּיִים בָּאֲוִיר, שֶׁהֵם יוֹתֵר עֶלְיוֹנִים. אוֹתוֹ שֶׁלֹּא זוֹכֶה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בַּנֶּפֶשׁ, וְאוֹתָהּ נֶפֶשׁ רוֹצָה לְהִתְתַּקֵּן וּלְקַבֵּל רוּחַ, טֶרֶם שֶׁהִרְוִיחָה אוֹתָהּ. יוֹצֵא מַה שֶּׁיּוֹצֵא מֵאוֹתָהּ מֵאוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ, וּמִתְפַּשֶּׁטֶת בָּעוֹלָם, וְרוֹצָה לַעֲלוֹת וְלֹא רוֹצָה, עַד שֶׁפּוֹגֶשֶׁת בְּאוֹתָם שֶׁבָּאֲוִיר, וְהֵם מוֹדִיעִים לָהּ דְּבָרִים, מֵהֶם קְרוֹבִים וּמֵהֶם יוֹתֵר רְחוֹקִים, וּבְאוֹתָהּ דַּרְגָּה הוּא הוֹלֵךְ וְנִקְשָׁר בַּחֲלוֹמוֹ עַד שֶׁקּוֹנֶה רוּחַ.

כֵּיוָן דְּקָנָה רוּחָא, הַהוּא רוּחָא נָפִיק, מְתַבַּר טוּרִין וְטַנָּרִין, סָלִיק וְאִתְפָּשַׁט וְאַעִיל בֵּין מַלְאֲכֵי עִלָּאֵי קַדִּישֵׁי, וְתַמָּן יָדַע מַה דְּיָדַע, וְאוֹלִיף מִלִּין, וְאִתְהַדָּר לְאַתְרֵיהּ. כְּדֵין הוּא קַשׁוּרָא דְּבַר נָשׁ בְּקִדּוּשָׁה, עַד דְּזָכֵי בַּנְּשָׁמָה וְקָנֵי לָהּ.

כֵּיוָן שֶׁקּוֹנֶה רוּחַ, אוֹתָהּ רוּחַ יוֹצֵאת, מְשַׁבֵּר הָרִים וּסְלָעִים, עוֹלֶה וּמִתְפַּשֵּׁט וְנִכְנָס בֵּין מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, וְשָׁם יוֹדֵעַ מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ, וְלוֹמֵד דְּבָרִים, וְחוֹזֵר לִמְקוֹמוֹ. אָז הוּא קֶשֶׁר שֶׁל בֶּן אָדָם בְּקְדֻשָּׁה, עַד שֶׁזּוֹכֶה בִּנְשָׁמָה וְקוֹנֶה אוֹתָהּ.

כֵּיוָן דְּקָנָה נְשָׁמָה, הִיא סַלְקָא לְעֵילָּא לְעֵילָּא, וּנְטוּרֵי פִּתְחִין לָא מְעַכְּבֵי לָהּ, וְאָזְלָא וּמִתְפַּשְׁטָא וְעַיְּילָא בֵּין אִינּוּן צַדִּיקַיָּא דִּצְרִירָן בִּצְרוֹרָא דְּחַיֵּי, וְתַמָּן חָמֵי עִנּוּגָא דְּמַלְכָּא וּמִתְהַנְיָא מִן זִיוָא עִלָּאָה.

כֵּיוָן שֶׁקּוֹנֶה נְשָׁמָה, הִיא עוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְשׁוֹמְרֵי הַפְּתָחִים לֹא מְעַכְּבִים אוֹתָהּ, וְהוֹלֶכֶת וּמִתְפַּשֶּׁטֶת וְנִכְנֶסֶת בֵּין אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁצְּרוּרִים בִּצְרוֹר הַחַיִּים, וְשָׁם רוֹאֶה אֶת עֹנֶג הַמֶּלֶךְ וְנֶהֱנֵית מִן הַזִּיו הָעֶלְיוֹן.

דף כה:

וכַד אִתְעַר אַיְילְתָּא קַדִּישָׁא, בְּרוּחַ צָפוֹן, נַחְתָּא, וְקָם הַהוּא זַכָּאָה דְּקָנֵי לָהּ, וְאִתְגַּבָּר כְּאַרְיֵה תַּקִּיפָא בְּאוֹרַיְיתָא, עַד דְּאָתֵי צַפְרָא, וְאָזִיל בְּהַהִיא אַיְילְתָּא קַדִּישָׁא לְאִתְחָזָאָה קָמֵי מַלְכָּא, לְקַבְּלָא חַד חוּטָא דְּחֶסֶד, וּמַאי (דף כ"ה ע"ב) אִיהוּ דָּא חוּטָא דְּאַבְרָהָם, דְּהוּא קָנֵי לֵיהּ, דִּכְתִיב, (בראשית יד) אִם מֵחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ נַעַל, הוּא לָא אִתְהֲנֵי מֵאָחֳרָא כְּלוּם, וְאָמַר אִם מֵחוּט, זָכָה לְהַאי חוּטָא, וְדָא אִקְרֵי חוּטָא דְּאַבְרָהָם.

וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת הָאַיֶּלֶת הַקְּדוֹשָׁה בְּרוּחַ צָפוֹן, יוֹרֶדֶת, וְעוֹמֵד אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁקָּנָה אוֹתָהּ, וּמִתְגַּבֵּר כְּמוֹ אַרְיֵה חָזָק בַּתּוֹרָה, עַד שֶׁבָּא הַבֹּקֶר וְהוֹלֵךְ עִם אוֹתָהּ הָאַיֶּלֶת הַקְּדוֹשָׁה לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, לְקַבֵּל חוּט אֶחָד שֶׁל חֶסֶד. וּמֵיהוּ זֶה? חוּט שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁהוּא קָנָה אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב (בראשית יד) אִם מֵחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ נַעַל. הוּא לֹא נֶהֱנָה מֵאַחֵר כְּלוּם, וְאָמַר אִם מֵחוּט, זָכָה לַחוּט הַזֶּה, וְזֶה נִקְרָא הַחוּט שֶׁל אַבְרָהָם.

וְכַד אָתֵי הַהוּא זַכָּאָה בְּהַאי אַיְילְתָּא, כְּדֵין אִתְעָטָר עִמֵּהּ קָמֵי מַלְכָּא, וְדָוִד קָאָמַר, (תהלים כב) לַמְנַצֵּחַ עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר שִׁירָתָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּקָאֲמְרֵי בְּגָלוּתָא אֵלִי אֵלִי לָמָה עֲזַבְתָּנִי וגו'.

וּכְשֶׁבָּא אוֹתוֹ צַדִּיק עִם הָאַיָּלָה הַזּוֹ, אָז מִתְעַטֵּר עִמּוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְדָוִד אָמַר (תהלים כב) לַמְנַצֵּחַ עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר, זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר - הַשִּׁירָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁאוֹמְרִים בַּגָּלוּת אֵלִי אֵלִי לָמָה עֲזַבְתָּנִי וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זַכָּאִין אִינּוּן מָארֵי דְּנִשְׁמָתָא, מָארֵי דְּאוֹרַיְיתָא, בְּנֵי פּוּלְחָנָא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא. וַוי לְאִינּוּן חַיָּיבַיָּא, דְּלָא זַכָּאן לְאִתְדַּבְּקָא בְּמָארֵיהוֹן, וְלָא זַכָּאן בְּאוֹרַיְיתָא, דְּכָל מַאן דְּלָא זָכֵי בְּאוֹרַיְיתָא, לָא זָכֵי לָא בְּרוּחַ, וְלָא בִּנְשָׁמָה. וְאִתְדַּבְּקוּתָא דִּלְהוֹן, בְּהַהוּא סִטְרָא דְּזִינִין בִּישִׁין. וְהַאי לֵית לֵיהּ חוּלָקָא בְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, לֵית לֵיהּ חוּלָקָא דְּקוּדְשָׁה. וַוי לֵיהּ כַּד

יְפוּק מֵהַאי עָלְמָא, דְּהָא אִשְׁתְּמוֹדַע הוּא לְגַבֵּי אִינּוּן זִינִין בִּישִׁין, מָארֵי חֲצִיפוּתָא, תַּקִּיפֵי כְּכַלְבָּא, שְׁלוּחֵי דְּנוּרָא דְּגֵיהִנָּם, דְּלָא מְרַחֲמֵי עָלַיְיהוּ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אַשְׁרֵיהֶם בַּעֲלֵי הַנִּשְׁמָה, בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה, בְּנֵי עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. אוֹי לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁאֵין זוֹכִים לְהִדָּבֵק בְּרִבּוֹנָם וְלֹא זוֹכִים בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁלֹּא זוֹכֶה בַּתּוֹרָה, לֹא זוֹכֶה לֹא בְּרוּחַ וְלֹא בִּנְשָׁמָה, וְהַהִדָּבְקוּת שֶׁלָּהֶם בְּאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל הַמִּינִים הָרָעִים. וְלָזֶה אֵין חֵלֶק בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, אֵין לוֹ חֵלֶק שֶׁל קְדֻשָּׁה. אוֹי לוֹ כְּשֶׁיֵּצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהוּא הוּא מֻכָּר לְאוֹתָם הַמִּינִים הָרָעִים, בַּעֲלֵי הַחֲצָפָּה, עַזִּים כְּמוֹ כֶּלֶב, שְׁלוּחֵי אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם, שֶׁאֵין מְרַחֲמִים עֲלֵיהֶם.

תָּא חֲזֵי, מַה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה. יִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב דְּלָא זָכֵי בַּר נָשׁ יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא בְּנָפָשׁ, דַּרְגָּא עִלָּאָה קָאִים עֲלֵיהּ, וְאִי אִיהוּ בָּעֵי לְמִקְנֵי רוּחַ, וְאִי אִיהוּ בָּעֵי לְמִקְנֵי נְשָׁמָה, קָנֵי וְזָכֵי בֵּהּ. אֲבָל עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, לָא קָנְיָין לְעָלְמִין, בַּר אִי אִתְגְּזַר, דְּקָנֵי נָפָשׁ (תחת נפש) מֵאָתַר אָחֳרָא.

בֹּא וּרְאֵה מַה בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה. יִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא זוֹכֶה אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בְּנָפָשׁ, דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה עוֹמֶדֶת עָלָיו, וְאִם הוּא רוֹצֶה לִקְנוֹת רוּחַ וְאִם הוּא רוֹצֶה לִקְנוֹת נְשָׁמָה, הוּא קוֹנֶה וְזוֹכֶה בָּהּ. אֲבָל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה לֹא קוֹנִים לְעוֹלָמִים. פָּרַט לְאֵם נִמּוֹל, שֶׁאָז קוֹנֶה נָפָשׁ (תחת נפש) מִמָּקוֹם אַחֵר.

וְיִשְׂרָאֵל דְּקַיְימֵי בְּדַרְגָּא תַּתָּאָה בְּנָפָשׁ, אִי אִיהוּ לָא בָּעֵי לְמִזְכֵּי יַתִּיר, עוֹנְשֵׁיהּ סַגְיָא. וַוי לְהַהוּא חַיָּיבָא, דְּאַנְשֵׁי פִּקּוּדֵי דְּאוֹרַיְיתָא, וְלָא אִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא, אַנְשֵׁי לְמָארֵיהּ, עָלַיְיהּ כְּתִיב (תהלים קד) יִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ.

וְיִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹמְדִים בְּדַרְגָּה תַּחְתּוֹנָה בַּנְּפָשׁ, אִם אֵינוֹ רוֹצֶה לִזְכּוֹת יוֹתֵר, עָנְשׁוֹ רַב. אוֹי לְאוֹתוֹ רָשָׁע שֶׁשָּׁכַח אֶת מִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה וְלֹא הִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב אֶת אֲדוֹנוֹ, עָלָיו כָּתוּב יִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ.

וּתָא חֲזֵי אִית בְּנֵי נָשָׁא דְּאִתְדַּבְקָן בְּהַאי סִטְרָא, בְּגִין הַהוּא (נ"א בהאי) נָפָשׁ דְּלָא זָכָאן יַתִּיר, וְכַד אַעְבַּר עָלַיְיהוּ הַהוּא רוּחָא מְסָאֲבָא, אַשְׁרֵי עָלַיְיהוּ וְאִתְדַּבָּקוּ בֵּיהּ. כְּדֵין הַהוּא חַטָּאָה דְּחָטֵי בַּר נָשׁ, הוּא מִסְטְרָא דְּהַהוּא רוּחָא מְסָאֲבָא, וְקָרְבָּנֵיהּ אִיהוּ חַד עֵז, בְּגִין דְּאִיהוּ בְּעִירָא דְּאָתֵי מֵהַהוּא סִטְרָא, לְכַפָּרָא עַל חוֹבֵיהּ.

וּבֹא רְאֵה, יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁנִּדְבָּקִים בְּצַד הַזֶּה מִשּׁוּם אוֹתָהּ (בזו) נָפָשׁ ל שֶׁלֹּא זָכוּ יוֹתֵר, וּכְשֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיהֶם אוֹתָהּ רוּחַ טֻמְאָה, שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם וְנִדְבָּקִים בָּהּ. אָזַי אוֹתוֹ הַחַטָּא שֶׁחוֹטֵא הָאָדָם הוּא מִצַּד שֶׁל אוֹתָהּ רוּחַ טֻמְאָה, וְקָרְבָּנוֹ הוּא עֵז אַחַת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא בְּהֵמָה שֶׁבָּאָה מֵאוֹתוֹ צַד לְכַפֵּר עַל חֶטְאוֹ.

אָמַר לֵיהּ רִבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ, וְהָא כְּתִיב (דברים כא) לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ וְגוֹ', וְלֹא תְטַמֵּא אֶת אַדְמָתְךָ. בְּגִין דְּאַרְעָא הִיא קַדִּישָׁא, (ובאתרא דשארי) וְרוּחַ מְסָאֲבָא לָא יִשְׁתְּכַח אַתְרָא בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא לְמִשְׁרֵי עֲלוֹי, אִי הָכִי, כֵּיוָן דְּהַהוּא בְּעִירָא שְׁאַרֵי עַלַיְיהוּ רוּחַ מְסָאֲבָא וְאִתֵּי מִסְּטְרָהָא, אֲמַאי מַקְרִיבִין לֵיהּ לְסִטְרָא קוּדְשָׁא. אָמַר לֵיהּ יָאוּת שָׁאַלְתְּ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב (דברים כא) לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ וְגוֹ', וְלֹא תְטַמֵּא אֶת אַדְמָתְךָ. מִשּׁוּם שֶׁהָאָרֶץ הִיא קְדוֹשָׁה, (ובמקום ששורה) וְרוּחַ טֻמְאָה לֹא תִמְצָא מָקוֹם בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה לִשְׁרוֹת עָלֶיהָ. אִם כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁעַל אוֹתָהּ בְּהֵמָה שׁוֹרָה רוּחַ טֻמְאָה, וְהִיא בָּאָה מִצִּדֶּיהָ, לָמָּה מַקְרִיבִים אוֹתָהּ לְצַד הַקְּדֻשָּׁה? אָמַר לוֹ, יָפֶה שְׁאַלְתָּ.

אֲבָל תָּא חֲזֵי בְּרִי, כְּתִיב (דברים ד) כִּי יְיָ' אֱלָהֶיךָ אֵשׁ אוֹכְלָה הוּא, אִית אֶשָּׁא אָכִיל אֶשָּׁא. אֶשָּׁתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אָכִיל אֶשָּׁא אָחֳרָא. וְתָא חֲזֵי אִית מַלְאָכִין דְּאַמְרִין שִׁירְתָא קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאִינּוּן מִתְבַּטְלֵי כַּד מְסַיְּמֵי הַהִיא שִׁירְתָא, בְּנִיצוֹצָא דְּאֶשָּׁא אַכְלָא. לְתַתָּא זַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶשָּׁא דְּמַדְבְּחָא, וְהַאי אֶשָּׁא אַכְלָא וְשֵׁצֵי לְכָל הַהוּא סִטְרָא, וְאִתְבַּטָּל הַהוּא סִטְרָא, בְּהַהוּא שַׁלְהוֹבָא דְּאֶשָּׁא, וְלָא אַשְׁאַר מִנֵּיהּ בְּעָלְמָא. וְהַהוּא בַּר נָשׁ דְּמְקָרֵב קָרְבָּנֵיהּ, קָאִים עָלֵיהּ, וּבְהַהוּא רֵיחָא דְּקָרְבָּנָא דְּסָלִיק, אִתְעַבָּר מִנֵּיהּ סִטְרָא דְּרוּחַ מְסָאֲבָא דְּשַׁרְיָא עֲלוֹי, וְיִתְכַּפֵּר. בְּגִינֵי כַּךְ כֹּלָּא אִתְבְּטִיל וּשְׁתֵּצִי, וְלֵית מַאן דְּקָאִים לְגַבֵּי הַהוּא אֶשָּׁא.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, בְּנִי. כָּתוּב (שם ד) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא. יֵשׁ אֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ. הָאֵשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹכֶלֶת אֵשׁ אַחֶרֶת. וּבֹא רְאֵה, יֵשׁ מַלְאָכִים שֶׁאוֹמְרִים שִׁירָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִתְבַּטְּלִים כְּשֶׁהֵם מְסַיְּמִים אֶת אוֹתָהּ הַשִּׁירָה בְּנִיצוֹץ שֶׁל אֵשׁ אוֹכֶלֶת. לְמַטָּה מַזְמִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵשׁ שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ, וְהָאֵשׁ הַזּוֹ אוֹכֶלֶת וּמַשְׁמִידָה אֶת כָּל אוֹתוֹ הַצַּד, וְאוֹתוֹ הַצַּד מִתְבַּטֵּל בְּאוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת שֶׁל אֵשׁ וְלֹא מַשְׁאִירָה מִמֶּנּוּ בְּעוֹלָם. וְאוֹתוֹ אָדָם שֶׁמַּקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ עוֹמֵד עָלָיו, וּבְאוֹתוֹ הָרֵיחַ שֶׁל הַקָּרְבָּן שֶׁעוֹלֶה, עוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַצַּד שֶׁל רוּחַ הַטֻּמְאָה שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו וּמִתְכַּפֵּר. מִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל מִתְבַּטֵּל וּמֻשְׁמָד, וְאֵין מִי שֶׁעוֹמֵד בִּפְנֵי אוֹתָהּ אֵשׁ.

רִבִּי אֶחָא הֲוָה אָזִיל בְּאוֹרְחָא, וְרִבִּי חִיָּיא וְרִבִּי יוֹסֵי אַעְרְעוּ כַּחֲדָא. אָמַר רִבִּי אֶחָא, וְדַאי אֲנָן תְּלַת, זְמִינִין לְקַבְּלָא אַנְפֵּי שְׁכִינְתָּא, אִתְחַבָּרוּ כַּחֲדָא וְאָזְלוּ. אָמַר רִבִּי אֶחָא, כָּל חַד וְחַד לֵימָא מִלָּה דְּקוּטְרָא דְּאוֹרַיְיתָא וְנֵזִיל.

רַבִּי אֶחָא הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְרַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי נִפְגְּשׁוּ כְּאֶחָד. אָמַר רַבִּי אֶחָא, וַדַּאי אֲנוּ שְׁלֹשָׁה עֲתִידִים לְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה. הִתְחַבְּרוּ יַחַד וְהָלְכוּ. אָמַר רַבִּי אֶחָא, כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֹאמַר דָּבָר קָשׁוּר לַתּוֹרָה, וְנֵלֵךְ.

פָּתַח רִבִּי חִיָּיא וְאָמַר, (ישעיה מה) הַרְעִיפוּ שָׁמַיִם מִמַּעַל וְגוֹ', הַאי קְרָא רָזָא הוּא דְּחָכְמְתָא, דְּאוֹלִיפְנָא מִבּוּצִינָא קַדִּישָׁא. הַרְעִיפוּ שָׁמַיִם מִמַּעַל. מַאי הַרְעִיפוּ. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (דברים לב) יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי. וְעַל סִטְרָא דְּמָטְרָא דְּהוּא מְזוֹנָא דְּכֹלָּא קָאָמַר. וְעַל דָּא, כָּל עֵינִי עָלְמָא מְצַפָּן לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמְזוֹנֵי, בְּגִין דְּאִיהוּ יָהִיב מְזוֹנָא לְכֹלָּא, וְזַן כֹּל, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (תהלים קמה) עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וגו'.

פָּתַח רַבִּי חִיָּיא וְאָמַר, (ישעיה מה) הַרְעִיפוּ שָׁמַיִם מִמַּעַל וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד שֶׁל חָכְמָה שֶׁלָּמַדְנוּ מֵהַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. הַרְעִיפוּ שָׁמַיִם מִמַּעַל, מַה זֶּה הִרְעִיפוּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי.

וְעַל הַצַּד שֶׁל הַמָּטָר שֶׁהוּא הַמָּזוֹן שֶׁל הַכֹּל הוּא אָמַר. וְעַל כֵּן כָּל עֵינֵי הָעוֹלָם מְצַפִּים לַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לְמָזוֹנוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נוֹתֵן מָזוֹן לַכֹּל וְזָן אֶת הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְגוֹ'.

דף כו.

וְאִי תֵּימָא דְּבָאֲתַר דָּא דְּאִקְרֵי שְׁמַיִם תַּלְיָא מִלְּתָא. הָא תָּנִינָן, דְּלָאו בִּזְכוּתָא תַּלְיָא מִלְּתָא. וּזְכוּתָא, הָא אוּקְמוּהָ צְדָקָה. וְתַרְגּוּם צְדָקָה, זְכוּתָא. וּזְכוּתָא וְשָׁמַיִם חַד מִלָּה הוּא, וְהָכָא הַרְעִיפוּ שָׁמַיִם. (ואי תימא ביה תליא) כְּתִיב מִמַּעַל, מִמַּעַל וַדַּאי, מֵעַתִּיקָא קַדִּישָׁא קָא (דף כ"ו ע"א) אַתְיָא, וְלָא מֵהַהוּא אֲתַר דְּאִקְרֵי שָׁמַיִם, וְאִקְרֵי זְכוּתָא, אֶלָּא מִמַּעַל דַּייְקָא.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁבְּמָקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם הַדָּבָר תָּלוּי - הֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁלֹּא בִזְכוּת הַדָּבָר תָּלוּי, וּזְכוּת הֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ זוֹ צְדָקָה. וְתַרְגּוּם שֶׁל צְדָקָה - זְכוּת. וּזְכוּת וְשָׁמַיִם זֶה דָּבָר אֶחָד, וְכָאן הִרְעִיפוּ שָׁמַיִם. (ואם תאמר בו תלוי) כָּתוּב מִמַּעַל, מִמַּעַל וַדַּאי. מֵהַעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ זֶה בָּא, וְלֹא מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וְנִקְרָא זְכוּת, אֶלָּא מִמַּעַל דַּוְקָא

וּשְׁחָקִים יִזְלוּ צֶדֶק, דְּכַד שָׁמַיִם נָטִיל לֵיהּ מִמַּעַל, מֵהַהוּא אֲתַר עִלָּאָה דְּשָׁאַרִי עָלּוֹי, כְּדֵין שְׁחָקִים יִזְלוּ צֶדֶק. מַאן שְׁחָקִים. אֲתַר דְּטָחֲנִין מָנָא לְצַדִּיקַיָּיא. וּמַאי נִינְהוּ. נָצַח וְהוֹד, דְּאִינּוּן וַדַּאי טַחֲנִין מָנָא לְצַדִּיקַיָּיא. לְמַאן. לְהַהוּא אֲתַר דְּאִקְרֵי צַדִּיק דְּהָא אִינּוּן טַחֲנִין לֵיהּ לְהַהוּא מָנָא דְּאַתְיָא מִלְּעֵילָּא, וְכָל הַהוּא טִיבוּ מִתְכַּנֵּישׁ בְּגַווֹיְיהוּ, לְמֵיהַב לֵיהּ לְדָרְגָּא דְּצַדִּיק, בְּגִין דְּיִתְבָּרְכוּן צֶדֶק מֵהַהוּא נְזִילוּ דִּלְהוֹן, וְעַל דָּא טַחֲנִין מָנָא לְצַדִּיקַיָּיא. מַאן צַדִּיקַיָּיא דָּא צַדִּיק וְצֶדֶק, יוֹסֵף וְרָחֵל, דְּכַד מִזְדַּוְּוגָן כַּחֲדָא צַדִּיקִים אִקְרוּ.

וּשְׁחָקִים יִזְלוּ צֶדֶק. שֶׁכְּשֶׁשָּׁמַיִם נוֹטֵל אוֹתוֹ מִמַּעַל מֵאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹרֶה עָלָיו, אָז שְׁחָקִים יִזְלוּ צֶדֶק. מִי הַשְּׁחָקִים? זֶה הַמָּקוֹם שֶׁטּוֹחֲנִים מָן לַצַּדִּיקִים. וּמִי הֵם? נֵצַח וְהוֹד, שֶׁהֵם וַדַּאי טוֹחֲנִים מָן לַצַּדִּיקִים. לְמִי? לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, שֶׁהֲרֵי הֵם טוֹחֲנִים אֶת אוֹתוֹ הַמָּן שֶׁבָּא מִלְּמַעְלָה, וְכָל אוֹתוֹ טוּב מִתְכַּנֵּס בְּתוֹכָם לָתֵת אוֹתוֹ לְדַרְגָּה שֶׁל צַדִּיק, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ צֶדֶק מֵאוֹתָהּ נְזִילָה שֶׁלָּהֶם, וְעַל זֶה טוֹחֲנִים מָן לַצַּדִּיקִים. מִי הֵם הַצַּדִּיקִים? זֶה צַדִּיק וְצֶדֶק, יוֹסֵף וְרָחֵל, שֶׁכְּשֶׁמִּזְדַּוְּגִים כְּאֶחָד נִקְרָאוּ צַדִּיקִים.

וְאִלֵּין טַחֲנִין מָנָא לְצַדִּיקַיָּיא וַדַּאי, וְעַל דָּא וּשְׁחָקִים יִזְלוּ צֶדֶק. כְּדֵין תִּפְתַּח אֶרֶץ לְתַתָּא. וְיִפְרוּ יֶשַׁע, בְּנֵי עָלְמָא. וּצְדָקָה תַּצְמִיחַ יַחַד, כָּל רַחֲמֵי, וְכָל טִיבוּ דְּעָלְמָא סַגִּיאוּ, וּמְזוֹנַיְיהוּ דִּבְנֵי נָשָׁא מִשְׁתַּכְחֵי בְּעָלְמָא, כְּדֵין חֶדְוָה עַל חֶדְוָה אִתּוֹסַף, וְכָל עָלְמִין מִתְבָּרְכָאן. אָמַר רִבִּי אָחָא, אִלְמָלֵא לָא אָתֵינָא אֶלָּא לְמִשְׁמַע דָּא דַּיָּי.

וְאֵלּוּ טוֹחֲנִים מָן לַצַּדִּיקִים וַדַּאי, וְעַל כֵּן - וּשְׁחָקִים יִזְלוּ צֶדֶק. אָז תִּפְתַּח אֶרֶץ - לְמַטָּה. וְיִפְרוּ יֶשַׁע - בְּנֵי הָעוֹלָם. וּצְדָקָה תַּצְמִיחַ יַחַד - כָּל הָרַחֲמִים וְכָל הַטּוֹב שֶׁל הָעוֹלָם מִתְרַבִּים, וּמְזוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל בְּנֵי אָדָם מְצוּיִים בָּעוֹלָם, אָז נוֹסֶפֶת שִׂמְחָה עַל שִׂמְחָה, וְכָל הָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים. אָמַר רַבִּי אָחָא, אִלְמָלֵא לֹא בָאתִי אֶלָּא לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה - דַּי לִי.

פָּתַח רִבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (שופטים ה) לִבִּי לְחוֹקְקֵי יִשְׂרָאֵל הַמִּתְנַדְּבִים בָּעָם בָּרֲכוּ יְיָ'. תָּא חֲזֵי, כָּל רְעוּתָא, וְכָל לִבָּא, דְּבָעֵי בַּר נָשׁ לְאַרְקָא בִּרְכָאן מֵעֵילָּא לְתַתָּא, לְיַחֲדָא שְׁמָא קַדִּישָׁא. לִבְעֵי בְּצְלוֹתָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּרְעוּתָא וּבְכַוָּנָה דְּלִבָּא, לְנַגְדָּא מֵהַהוּא נַהֲלָא עֲמִיקָא, כְּמָה דִּכְתִיב, (תהלים קל) מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְיָ', דְּתַמָּן עוּמְקָא דְּכֹלָּא, בַּעֲמִיקֵי עִלָּאֵי, דְּאִינּוּן שֵׁירוּתָא עִלָּאָה, דְּאַבָּא וְאִימָא מִזְדַּוְּוגִין. אוֹף הָכָא לִבִּי לְחוֹקְקֵי יִשְׂרָאֵל, מַאן חוֹקְקֵי יִשְׂרָאֵל. לָא כְּתִיב חֲקוּקֵי יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא לְחוֹקְקֵי. אִלֵּין אַבָּא וְאִימָא, דְּאִינּוּן מְחוֹקְקֵי לְיִשְׂרָאֵל קַדִּישָׁא, דְּאִיהוּ נָגִיד מַבֵּינַיְיהוּ.

פְּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (שופטים ה) לִבִּי לְחוֹקְקֵי יִשְׂרָאֵל הַמִּתְנַדְּבִים בָּעָם בָּרֲכוּ ה'. בֹּא רְאֵה, כָּל הָרְצוֹן וְכָל הַלֵּב שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהָרִיק בְּרָכוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, לְבַקֵּשׁ בִּתְפִלָּה לִקַּדּוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּרָצוֹן וּבְכַוָּנַת הַלֵּב, לְהַשְׁפִּיעַ מֵאוֹתוֹ הַנַּחַל הָעֲמֹק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קל) מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'. שֶׁשָּׁם הָעֹמֶק שֶׁל הַכֹּל, בַּעֲמָקִים הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם הָרֵאשִׁית הָעֶלְיוֹנָה שֶׁאָב וְאֵם מִזְדַּוְּגִים. אַף כָּאן לִבִּי לְחוֹקְקֵי יִשְׂרָאֵל, מִי הֵם חוֹקְקֵי יִשְׂרָאֵל? לֹא כָתוּב חֲקוּקֵי יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא לְחוֹקְקֵי, אֵלּוּ אַבָּא וְאִמָּא שֶׁהֵם מְחוֹקְקִים לְיִשְׂרָאֵל הַקָּדוֹשׁ שֶׁהוּא שׁוֹפֵעַ מִבֵּינֵיהֶם.

הַמִּתְנַדְּבִים בָּעָם, אִלֵּין אִינּוּן אֲבָהָן, דְּאִקְרוּן נְדִיבִים, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים מז) נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ עַם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם. כְּדֵין בָּרְכוּ יְיָ', לְנַגְדָּא מִנַּיְהוּ בִּרְכָאן לְתַתָּא, וְיִשְׁתַּכְחוּן בִּרְכָאן בְּעָלְמָא כֻּלְּהוּ, דְּכַד הָכָא מִשְׁתַּכְחִין בִּרְכָאן מִלְּעֵילָּא כֹּלָּא הוּא בְּחֶדְוָותָא כֹּלָּא הוּא בְּשְׁלִימוּ. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מֵרִיק עֲלֵיהוֹן בִּרְכָאן, וְצַיִית צְלוֹתְהוֹן, וְעָלַיְיהוּ כְּתִיב, (תהלים קב) פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר וְלֹא בָזָה אֶת תְּפִלָּתָם וְגוֹ'.

הַמִּתְנַדְּבִים בָּעָם - אֵלּוּ הֵם הָאָבוֹת שֶׁנִּקְרָאִים נְדִיבִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ עַם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם. אָז בָּרְכוּ ה', לְהַשְׁפִּיעַ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת לְמַטָּה, וְיִמָּצְאוּ בְרָכוֹת בָּעוֹלָם כֻּלָּם, שֶׁכְּשֶׁכָּאן נִמְצָאוֹת בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה, אָז הַכֹּל בְּשִׂמְחָה וְהַכֹּל בִּשְׁלֵמוּת. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵרִיק עֲלֵיהֶם בְּרָכוֹת וּמַקְשִׁיב לִתְפִלָּתָם, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב, פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר וְלֹא בָזָה אֶת תְּפִלָּתָם וְגוֹ'.

פרשת צו

(ויקרא ו) זֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה וְגוֹ'. רִבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (תהלים לו) צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה וְגוֹ', (פקודי רל"ח ע"ב ושם מוגה) הַאי קְרָא אוֹקִימְנָא לֵיהּ וְאִתְּמַר, תָּא חֲזֵי, הַאי עוֹלָה, סְלִיקוּ וּקְשִׁירוּ דְּכֻנְסָת יִשְׂרָאֵל לְעֵילָּא, וְדִבּוּקָא דִּילָהּ בְּגוֹ עָלְמָא דְּאָתֵי, לְמֶהֱוֵי כֹּלָּא חַד, בְּקִשּׁוּרָא חֲדָא, בְּחִידוּ. וּבְגִין דְּסַלְקָא לְעֵילָּא לְעֵילָּא, כְּתִיב זֹאת תּוֹרַת, רָזָא דְּכַר וְנוּקְבָא כַּחֲדָא, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, לְסַלְקָא בַּחֲבִיבוּתָא.

זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרַשְׁנוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. בֹּא רְאֵה, הָעוֹלָה הַזּוֹ מַעֲלָה וְקוֹשֶׁרֶת אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה, וְהַדְּבֵקוּת שֶׁלָּהּ בְּתוֹךְ

הָעוֹלָם הַבָּא לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד בְּקֶשֶׁר אֶחָד, בְּשִׂמְחָה. וּמִשּׁוּם שֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, כָּתוּב זֹאת תּוֹרַת, סוֹד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה יַחַד, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה לַעֲלוֹת בַּחֲבִיבוּת.

כַּד אִתְעַר סִטְרָא דְּצָפוֹן, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא דִּכְתִיב, (שער השירים ב) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי, כְּדֵין אִיהִי סַלְקָא בַּחֲבִיבוּתָא, וְאִתְעַטְּרָא בִּימִינָא, וְאִתְחַבְּרָא בְּאֶמְצָעִיתָא, וְאִתְנְהִיר כֻּלָּא מֵרָזָא דְּקוּדְשָׁא דְּרָזָא דְּאָדָם, בְּרֵעוּ דְּכַהֲנָא, וּבְצִלּוֹתָא, וּבְשִׁירָתָא.

כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּחַ צָפוֹן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּהוּ שֶׁכָּתוּב שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי, אָז הִיא עוֹלָה בַּחֲבִיבוּת, וּמִתְעַטֶּרֶת בִּימִין, וּמִתְחַבֶּרֶת עִם הָאֶמְצָעִי, וְהַכֹּל מֵאִיר מִסּוֹד שֶׁל קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, וְזֶה מִתּוֹךְ סוֹד שֶׁל אָדָם, בְּרָצוֹן הַכֹּהֵן וּבִתְפִלָּה וּבְשִׁירָה.

וְהָא אוֹקִימְנָא דְּעוֹלָה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים, בְּרָזָא דְּרוּחַ עִלָּאָה, בְּגִין דְּתִתְלַת רוּחִין קַשִּׁירָן כַּחֲדָא, רוּחַ תַּתָּאָה דְּאִקְרֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. רוּחַ דִּלְגוֹ בְּאֶמְצָעִיתָא, דְּאִקְרֵי רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה. וְכֵן אִקְרֵי רוּחַ תַּתָּאָה. אֲבָל הַאי רוּחַ, דְּנָפִיק מִגּוֹ שׁוֹפָר, כְּלִילָן בְּאֶשָּׁא וּמַיָּא. רוּחַ עִלָּאָה דְּאִיהוּ סָתִים בַּחֲשָׁאי, דְּבֵיהּ קַיְימִין כָּל רוּחִין קַדִּישִׁין, וְכָל אַנְפִּין נְהִירִין. וּבְגִין כָּךְ אַהֲדְרַת עוֹלָה רוּחַ מַמָּשׁ.

וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁעוֹלָה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים בְּסוֹד הָרוּחַ הָעֶלְיוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁלֹשׁ רוּחוֹת קְשׁוּרוֹת כְּאַחַת: הָרוּחַ הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, הָרוּחַ שֶׁלְּפָנִים בָּאֶמְצַע, שֶׁנִּקְרֵאת רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה, וְכֵן הָרוּחַ הַתַּחְתּוֹנָה. אֲבָל הָרוּחַ הַזּוֹ שֶׁיּוֹצֵאת מִתּוֹךְ שׁוֹפָר, כְּלוּלִים בְּאֵשׁ וּמַיִם. הָרוּחַ הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא סְתוּמָה בַּחֲשַׁאי, שֶׁבָּהּ מִתְקַיְּמִים כָּל הָרוּחוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת וְכָל הַפָּנִים מְאִירוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ חוֹזֶרֶת הָעוֹלָה רוּחַ מַמָּשׁ.

דף כו:

וּלְבָתַר מֵרָזָא דִּבְהֵמָה, (דף כ"ו ע"ב) מִסְתַּפְקֵי וְאִתְזְנוּ, לְאִתְקַשְּׁרָא רוּחָא אָחֳרָא, דְּאִיהִי גּוֹ מְסָאֲבוּ, מֵאִינּוּן תַּרְבִּין וְשַׁמְנוּנִין, כְּמָה דְּאִתְמַר. וּבְגִין כַּךְ עוֹלָה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים, שְׁאָר קָרְבָּנִין לְמֶעְבַּד שְׁלָמָא בְּעָלְמָא כֻּלְּהוּ, מִכַּמָּה סִטְרִין וּמָארֵי דְּדִינִין. לְאִתְעַבְּרָא וּלְאִתְנַהֲרָא מִגּוֹ רְעוּתָא לְאִתְבַּסְּמָא, אִקְרוּן קָדָשִׁים קַלִּים, בְּגִין דְּלָא מִתְעַטְּרֵי לְעֵילָּא לְעֵילָּא בַּקֹּדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. וְעַל דָּא אִינּוּן קָדָשִׁים קַלִּים, וּנְכִיסוּ דִּלְהוֹן בְּכָל אֲתַר כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ, אֲבָל עוֹלָה דְּאִיהִי רָזָא דְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, לְאוּ אִיהִי כִּשְׁאָר קָרְבָּנִין, דְּכָל עוֹבָדָהא קֹדֶשׁ.

וְאַחַר כָּךְ מִסּוֹד שֶׁל הַבְּהֵמָה נֶהֱנִים וְנִזּוֹנִים לְהִתְקַשֵּׁר לְרוּחַ אַחֶרֶת, שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַטֻּמְאָה מֵאוֹתָם חֶלְבִים וְשֻׁמָּנִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹלָה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים, שְׁאָר הַקָּרְבָּנוֹת כֻּלָּם כְּדֵי לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם מִכַּמָּה צְדָדִים וּבַעֲלֵי דִינִים, לְהַעֲבִיר וּלְהִיוֹת נָאוֹר מִתּוֹךְ הָרָצוֹן לְהִתְבַּשֵּׂם, וְנִקְרָאִים קָדָשִׁים קַלִּים, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא מִתְעַטְּרִים לְמַעְלָה בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. וְעַל זֶה הֵם קָדָשִׁים קַלִּים וּשְׁחִיטָתָם בְּכָל מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. אֲבָל הָעוֹלָה, שֶׁהִיא סוֹד שֶׁל קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, אֵינָהּ כִּשְׁאָר קָרְבָּנוֹת, שֶׁכָּל מַעֲשֶׂיהָ קֹדֶשׁ.

תָּא חֲזֵי, מַה כְּתִיב וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד, אִלֵּין לְבוּשִׁין מְיַחֲדִין לְקֻדּוּשָׁה. בַּד יְחִידָאי, מְיַחֲדָא לְקֻדּוּשָׁה. וּכְתִיב בִּבְגְדֵי קֹדֶשׁ הֵם וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת בְּשָׂרוֹ וּלְבֵשָׁם. מַאי טַעְמָא דָּא קֹדֶשׁ.

אֶלָּא רָזָא דְּמִלָּה, כְּדְקָאֲמַר דְּאִיהִי קוּדְשִׁים קֳדָשִׁים, דְּסַלְקָא כֹּלָּא וְאִתְעַטָּרָא בְּקוּדְשִׁים הַקֳּדָשִׁים, בְּקִשׁוּרָא חָדָא. וּלְבָתַר מַפְנֵי וְאַעְבַּר רוּחַ מִסְאֲבָא, דְּמָסָאֵב כֹּלָּא, דְּלָא שַׁלְטָא, וְלָא יִתְקָרִיב גּוֹ מַקְדְּשָׁא, וְאִתְעֲבָּר מִכָּל סִטְרֵי דְּקוּדְשָׁא, וְאִשְׁתְּאַר כֹּלָּא קוּדֶשׁ בְּקוּדּוּשָׁה יְחִידָאי.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וְלַבֵּשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד, הַלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ מְיַחֲדִים לְקֻדָּשָׁה, בַּד יְחִידִי, מְיַחֵד לְקֻדָּשָׁה. וְכָתוּב בִּגְדֵי קֹדֶשׁ הֵם וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת בְּשָׂרוֹ וּלְבֵשָׁם. מָה הַטַּעַם זֶה קֹדֶשׁ? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר, כְּמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁהִיא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים, שֶׁהַכֹּל עוֹלֶה וּמִתְעַטֵּר בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים בְּקֶשֶׁר אֶחָד, וְאַחַר כָּךְ מְפֻנֶּה וּמַעֲבִיר רוּחַ טֻמְאָה, שֶׁמְּטַמֵּא הַכֹּל, שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט וְלֹא יִקָּרֵב לְתוֹךְ הַמִּקְדָּשׁ, וּמֵעֲבָר מִכָּל צִדְדֵי הַקְּדֻשָּׁה, וְהַכֹּל נִשְׁאָר קֹדֶשׁ בְּקְדֻשָּׁה יְחִידָה.

וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָא אִתְּמַר, (נח ס"ד) דִּכְתִיב, (תהלים לו) אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ יְיָ'. וְהָכִי סַלְקָא רָזָא דְּאָדָם, מִסִּטְרָא דְּאָדָם. בְּהֵמָה, מִסִּטְרָא דִּבְהֵמָה. וּבְגִין כַּךְ כְּתִיב אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם. אָדָם וּדַאי, דְּהָא קָרְבָּנֵיהּ לְעֵילָּא, לְקַשְׁרָא קִשְׁרָא. וּלְבָתַר מִן הַבְּהֵמָה. וְכֹלָּא אִיהוּ בַּקְרָא, אָדָם וּבְהֵמָה. וְדָא אִיהוּ רָזָא, דְּאִצְטְרִיךְ לְקָרְבָּנָא אָדָם וּבְהֵמָה, כִּדְקָאֲמַר. תָּא חֲזֵי, כַּד בָּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָלְמָא, הָכִי עָבֵד אָדָם וּבְהֵמָה.

וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי נִתְבָּאֵר, שֶׁכָּתוּב (תהלים לד) אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה'. וְכָךְ עוֹלֶה סוֹד שֶׁל אָדָם מִצַּד שֶׁל אָדָם. בְּהֵמָה - מִצַּד שֶׁל בְּהֵמָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם, אָדָם וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי קָרְבָּנוֹ לְמַעְלָה לְקֶשֶׁר קָשֶׁר, וְאַחַר מִן הַבְּהֵמָה. וְהַכֹּל הוּא בַּכָּתוּב - אָדָם וּבְהֵמָה. וְזֶהוּ סוֹד שֶׁצָּרִיךְ לְקָרְבָּן - אָדָם וּבְהֵמָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, כָּךְ עָשָׂה - אָדָם וּבְהֵמָה.

וְאִי תֵּימָא וְהָא כְּתִיב (בראשית א) וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ, דְּהָא מִנַּיְיהוּ מְקָרְבִין קָרְבָּנָא, וַאֲפִילּוּ עוֹלָה, כְּמָה דִּכְתִיב וְאִם מִן הָעוֹף עוֹלָה קָרְבָּנוֹ. תָּא חֲזֵי, מִכָּל אִינּוּן עוֹפִין לָא מְקָרְבִין אֶלָּא מִן הַתּוֹרִים אוֹ בְּנֵי יוֹנָה. אֶלָּא רָזָא דָּא, מַה דְּאִתְכְּשַׁר בְּדָא, פָּסִיל בְּדָא. דָּא יְמִינָא, וְדָא שְׂמָאלָא, וְכֹלָּא חַד.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב עוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי מֵהֶם מַקְרִיבִים קָרְבָּן, וַאֲפִלּוּ עוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְאִם מִן הָעוֹף עֹלָה קָרְבָּנוֹ - בֹּא רְאֵה, מִכָּל אוֹתָם עוֹפוֹת אֵין מַקְרִיבִים אֶלָּא מִן הַתּוֹרִים אוֹ בְּנֵי יוֹנָה, אֶלָּא סוֹד זֶה - מַה שֶּׁהַכְשֵׁר בָּזֶה, פָּסוּל בָּזֶה. זֶה יָמִין וְזֶה שְׂמֹאל, וְהַכֹּל אֶחָד.

עוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ, הָא אוֹקִימְנָא דְּאִינּוּן רָזָא דִּרְתֵּיכָא. וּבְהוּ תִּסְתַּלֵּק רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, לְסַלְקָא לְעֵילָּא. דְּאִינּוּן תְּרֵי, חַד לִימִינָא, וְחַד לִשְׂמָאלָא. עוֹף לִימִינָא, וְדָא מִיכָאֵל. יְעוֹפֵף לִשְׂמָאלָא, וְדָא גַּבְרִיאֵל. דָּא לִימִינָא, וְדָא לִשְׂמָאלָא.

עוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁהֵם סוֹד הַמֶּרְכָּבָה, וּבָהֶם תִּתְעַלֶּה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, שֶׁהֵם שְׁנַיִם, אֶחָד לְיָמִין וְאֶחָד לִשְׂמֹאל. הָעוֹף לְיָמִין, וְזֶה מִיכָאֵל. יְעוֹפֵף לִשְׂמֹאל, וְזֶה גַּבְרִיאֵל. זֶה לְיָמִין, וְזֶה לִשְׂמֹאל.

וּבְגִין כָּךְ מְקָרְבִין תְּרִין אִלֵּין, לְסַלְקָא רוּחַ קוּדְשָׁא, וּשְׁמָאלָא מְעַטֵּר וְזַיִּין לְתַתָּא, לְהַהוּא סְטָר שְׁמָאלָא. וִימִינָא לִימִינָא. וְאִתְקַשְּׁרַת אִתְּתָא בְּבַעְלָהּ, לְמֶהֱוֵי חַד. וְכֹלָּא מִסְתַּלַּק וּמִתְקַשַּׁר כַּחֲדָא, לְעֵילָּא וְתַתָּא וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִסְתַּלַּק בַּלְחוֹדוֹי וְאִתְתָּקַף.

וּמִשּׁוּם כָּךְ מַקְרִיבִים שְׁנֵי אֵלֶּה, כְּדֵי לְהַעֲלוֹת אֶת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְהַשְּׂמֹאל מְעַטֵּר וּמַזִּין לְמַטָּה, לְאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל הַשְּׂמֹאל, וְיָמִין וְיָמִין, וְאִשָּׁה נִקְשֶׁרֶת לְבַעְלָהּ לִהְיוֹת אֶחָד, וְהַכֹּל מִתְעַלֶּה וּמִתְקַשֵּׁר כְּאֶחָד, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַלֶּה לְבַדּוֹ וּמִתְחַזֵּק.

וּבְסִפְרֵי קַדְמָאֵי, מִסְכְּנָא לְא יָהִיב חוּלָקָא לְאִתְּוָנָא, אֶלָּא לְעֵילָּא לְאִתְקַשְּׁרָא, אֲבָל כֹּלָּא לְעֵילָּא וְתַתָּא כָּל חַד מִתְקַשָּׁר לְסִטְרֵיהּ כְּדְקָא יָאוֹת, וְהָא אוֹקִימְנָא. (שמות רל"ט ע"ב) רִבִּי אֶלְעָזָר שָׁאִיל לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אֲבוֹי וְאָמַר, הָא קְשׁוּרָא דְּכֹלָּא אִתְקַשַּׁר בַּקֹּדֶשׁ הַקָּדָשִׁים לְאִתְנַהֲרָא, אִתְדַּבְּקוּתָא דְּרַעֲוָא דְּכַהֲנֵי לֵיוָאֵי וְיִשְׂרָאֵל לְעֵילָּא, עַד הֵיכָן אִיהוּ סַלְקָא.

וּבַסְּפָרִים הַקְּדָמוֹנִים, הֶעָנִי לֹא נוֹתֵן חֵלֶק לְהַזִּין אֶלָּא לְהִתְקַשֵּׁר לְמַעְלָה, אֲבָל הַכֹּל - לְמַעְלָה וּלְמַטָּה - כָּל אֶחָד נִקְשָׁר לְצַדּוֹ כָּרָאוּי, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו וְאָמַר, הֲרֵי הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַכֹּל נִקְשָׁר בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים כְּדֵי לְהָאִיר, הִדְּבְקוּת שֶׁל הָרָצוֹן שֶׁל כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים לְמַעְלָה, עַד הֵיכָן הִיא עוֹלָה?

אָמַר לֵיהּ הָא אוֹקִימְנָא, עַד אֵין סוֹף, דְּכָל קִשּׁוּרָא וְיִחוּדָא וּשְׁלִימוּ, לְאַצְנָעָא בְּהַהוּא צְנִיעוּ, דְּלָא אִתְדַּבַּק, וְלָא אִתְיְידַע, דְּרַעֲוָא דְּכָל רַעֲוִין בֵּיהּ. אֵין סוֹף לָא קַיְימָא לְאוֹדָעָא, וְלָא לְמֶעְבַּד סוֹף, וְלָא לְמֶעְבַּד רֹאשׁ דְּאַיִן. (נ"א ראש כמה דאין) קַדְמָאָה, אַפִּיק רֹאשׁ וְסוֹף, מַאן רֹאשׁ. דָּא נְקוּדָה עִלָּאָה, דְּאִיהִי רֵישָׁא דְּכֹלָּא סְתִימָאָה, דְּקַיְימָא גּוֹ מַחֲשָׁבָה. וְעָבִיד סוֹף, דְּאִקְרֵי סוֹף דָּבָר, אֲבָל לְהָתָם אֵין סוֹף.

אָמַר לוֹ, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, עַד אֵין סוֹף. שֶׁכָּל קֶשֶׁר וְיִחוּד וּשְׁלֵמוּת, לְהַצְנִיעַ בְּאוֹתָהּ צְנִיעָה שֶׁאֵינָהּ מֻשָּׂגֶת וְלֹא נוֹדַעַת שֶׁבָּהּ רְצוֹן כָּל הָרְצוֹנוֹת. אֵין סוֹף אֵינוֹ עוֹמֵד לְהִוָּדַע, וְלֹא לַעֲשׂוֹת סוֹף, וְלֹא לַעֲשׂוֹת רֹאשׁ שֶׁל אַיִן (ראשכמו שאין). הֵרֹאשׁוֹן הוֹצִיא רֹאשׁ וְסוֹף, מִי הָרֹאשׁ? זוֹ הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא רֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל הַנִּסְתָּר שֶׁעוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ הַמַּחֲשָׁבָה. וְעוֹשֶׂה סוֹף, שֶׁנִּקְרָא סוֹף דָּבָר, אֲבָל לְשָׁם אֵין סוֹף.

לָאו רְעוּתִין, לָאו נְהוֹרִין, לָאו בּוּצִינִין בְּהַהוּא אֵין סוֹף, כָּל אִלֵּין נְהוֹרִין וּבוּצִינִין תַּלְיָין לְאִתְקַיְימָא בְּהוּ, וְלָא קַיְימֵי לְאִתְדַּבְּקָא, מַאן דְּיָדַע וְלָא יָדַע, לָאו אִיהוּ אֶלָּא רְעוּ עִלָּאָה סְתִימָאָה דְּכָל סְתִימִין, אַיִן.

אֵין רְצוֹנוֹת וְאֵין אוֹרוֹת וְאֵין נֵרוֹת בְּאוֹתוֹ אֵין סוֹף. כָּל הָאוֹרוֹת וְהַמְּאוֹרוֹת הַלָּלוּ תְּלוּיִים לְהִתְקַיֵּם בָּהֶם, וְלֹא עוֹמְדִים לְהַשְׂגָּה, מִי שֶׁיּוֹדֵעַ וְלֹא יוֹדֵעַ, אֵינוֹ אֶלָּא רָצוֹן עֶלְיוֹן נִסְתָּר שֶׁל כָּל הַנִּסְתָּרִים, אַיִן.

וְכַד נְקוּדָה עִלָּאָה, וְעָלְמָא דְּאָתֵי, אִסְתְּלָקוּ, לָא יַדְעִין בַּר רֵיחָא, כְּמַאן דְּאָרַח בְּרֵיחָא וְאִתְבְּסָם, וְלָאו דָּא נַיְיחָא (ס"א ניחח), דְּהָא כְּתִיב (ויקרא כו) וְלָא אָרִיחַ בְּרֵיחַ נִיחֹחֲכֶם, דְּהָא רֵיחַ נִיחוֹחַ רֵיחָא דִּרְעוּתָא, דְּכָל הָנֵי רְעוּתָא דִּצְלוֹתָא, וּרְעוּתָא דְּשִׁירָתָא, וּרְעוּתָא

דְּכַהֲנֵי, דְּכֻלְּהוּ רָזָא דְּאָדָם, כְּדֵין כֻּלְּהוּ אִתְעַבִּידוּ רְעוּתָא חָדָא, וְהַהוּא אִקְרֵי נִיחוֹחַ, רְעוּתָא: כְּתַרְגּוּמוֹ. כְּדֵין כֹּלָּא אִתְקְשַׁר וְאִתְנְהִיר כַּחֲדָא כְּדְקָא יֵאוֹת, כְּמָה דְּאִתְמַר.

וּכְשֶׁהַנְּקֵדָּה הָעֶלְיוֹנָה וְהַעוֹלָם הַבָּא הִתְעַלּוּ, אֵינָם יוֹדְעִים פֵּרֻט לְרֵיחַ, כְּמוֹ שֶׁהֵרִיחַ רֵיחַ וְהִתְבַּשֵּׂם, וְאֵין זֶה נַחַת (ניחוח), שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וְלֹא אָרִיחַ בְּרֵיחַ נִיחֹחֵכֶם, שֶׁהֲרֵי רֵיחַ נִיחוֹחַ הוּא רֵיחַ שֶׁל רָצוֹן, שֶׁכָּל הָרְצוֹנוֹת הַלָּלוּ שֶׁל תְּפִלָּה, וְרָצוֹן שֶׁל שִׁירָה, וּרְצוֹן הַכֹּהֲנִים, שֶׁכֻּלָּם סוֹד שֶׁל אָדָם, אֲזַי כֻּלָּם נַעֲשִׂים רָצוֹן אֶחָד. וְהַהוּא נִקְרָא נִיחוֹחַ, רָצוֹן כְּתַרְגּוּמוֹ. אָז הַכֹּל נִקְשָׁר וּמֵאִיר כְּאֶחָד כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

דף כז.

וְעַל דָּא אִתְיְהִיבַת הַאי סְטָרָא אֲחָרָא בִּידָא דְּכַהֲנָא, דִּכְתִּיב, (דף כ"ז ע"א) צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר. רָזָא הָכָא, דְּהָא אוֹקִימְנָא, לֵית צַו אֶלָּא עֲבוֹדָה זָרָה. וְהָכָא אִתְיְהִיבַת לֵיהּ לְאִתּוֹקָדָא הַהוּא מַחֲשָׁבָה רָעָה, וּלְאַעְבָּרָא לָהּ מִגּוֹ קוּדְשָׁא, בְּהַאי רְעוּתָא דְּסַלְקָא לְעֵילָּא, וּבְהַאי תְּנָנָא וְתַרְבִּין דְּאִתּוֹקָדָן, בְּגִין לְאִתְעַבְּרָא מִן קוּדְשָׁא, וְהַאי צַו בִּרְשׁוּתַיְיהוּ קַיְימָא, לְאַפְרָשָׁא לָהּ מִן קוּדְשָׁא מִגּוֹ הַאי קָרְבָּנָא וְאִי תֵּימָא צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הָכִי נָמֵי דְּהָא בִּרְשׁוּתַיְיהוּ קַיְימָא, (ס"א לאפרשא לה מן קודשא) כָּל זְמָנָא דְּעַבְדֵי רְעוּתָא דְּמָארֵיהוֹן, דְּלָא יַכְלָא לְשַׁלְטָאָה עֲלַיְיהוּ.

וְעַל כֵּן נִתַּן הַצַּד הָאַחֵר בְּיַד הַכֹּהֵן, שֶׁכָּתוּב צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר. סוֹד כָּאן, שֶׁהֲרֵי בְּאַרְנוּ, אֵין צַו אֶלָּא עֲבוֹדָה זָרָה. וְכָאן נִתַּן לוֹ לִשְׁרֹף אֶת אוֹתָהּ מַחֲשָׁבָה רָעָה וּלְהַעֲבִירָהּ מִתּוֹךְ הַקֹּדֶשׁ בָּרָצוֹן הַזֶּה שֶׁעוֹלֶה לְמַעְלָה, וּבֶעָשָׁן הַזֶּה וּבַחֲלָבִים שֶׁנִּשְׂרָפִים, כְּדֵי שֶׁיַּעַבְרוּ מִן הַקֹּדֶשׁ, וְהַצַּו הַזֶּה עוֹמֵד בִּרְשׁוּתָם לְהַפְרִידוֹ מִן הַקֹּדֶשׁ מִתּוֹךְ הַקָּרְבָּן הַזֶּה. וְאִם תֹּאמַר, צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - כָּךְ גַּם שֶׁהֲרֵי בִּרְשׁוּתָם עוֹמֵד (להפריש אותה מן הקדשה) כָּל זְמַן שֶׁעוֹשִׂים רְצוֹן רִבּוֹנָם, שֶׁלֹּא יוּכַל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם.

וְהַאי קְרָא כֹּלָּא אַתְיָא לְאַחֲזָאָה רָזָא דְּמִלָּה, לְאַעְטָרָא לְהַאי רוּחַ קוּדְשָׁא לְעֵילָּא לְעֵילָּא, וּלְאַפְרָשָׁא לָהּ לְדָא רוּחַ טוּמְאָה, לְנַחְתָּא לָהּ לְתַתָּא לְתַתָּא. דָּא בִּרְעוּתָא וּבִצְלוֹתָא כְּדְקָאמַרָן, וְדָא בְּעוֹבָדָא כֹּלָּא כְּדְקָחֲזֵי לֵיהּ.

וְהַפְּסוּק הַזֶּה הַכֹּל בָּא לְהַרְאוֹת סוֹד הַדָּבָר, לְעַטֵּר אֶת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וּלְהַפְרִיד אֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה וּלְהוֹרִידָהּ לְמַטָּה לְמַטָּה, וְזֶה בְּרָצוֹן וּבִתְפִלָּה כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, וְזֶה בְּמַעֲשֶׂה, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לוֹ.

וְהַאי קְרָא מוֹכָחָא עֲלַיְיהוּ, דִּכְתִּיב צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר. צַו: דָּא עֲבוֹדָה זָרָה, רוּחַ מְסָאֲבָא. (בראשית ל"ח, נ"ח, ס') לֵאמֹר: דָּא אִתְתָּא, דִּאִקְרֵי יִרְאַת יְיָ'. כְּתִיב הָכָא לֵאמֹר, וּכְתִיב הָתָם (ירמיה ג) לֵאמֹר הֵן יְשַׁלַּח אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ. וְהָא אוֹקְמוּהָ. בְּגִין כָּךְ כֹּלָּא אִתְמַר, וְכַהֲנָא קַיְימָא לְאִתְתַּקָּנָא כֹּלָּא בְּרָזָא דְּאָדָם וּבְהֵמָה.

וְהַכָּתוּב הַזֶּה מוֹכִיחַ עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר. צַו - זוֹ עֲבוֹדָה זָרָה, רוּחַ הַטֻּמְאָה. לֵאמֹר - זוֹ הָאִשָּׁה, שֶׁנִּקְרֵאת יִרְאַת ה'. כָּתוּב כָּאן לֵאמֹר, וְכָתוּב שָׁם (ירמיה ג) לֵאמֹר הֵן יְשַׁלַּח אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ. מִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל נֶאֱמַר, וְהַכֹּהֵן עוֹמֵד לְתַקֵּן אֶת הַכֹּל בְּסוֹד שֶׁל אָדָם וּבְהֵמָה.

זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי, דְּאִינּוּן יַדְעֵי אוֹרְחֵי דְּאוֹרַיְיתָא, וְאַזְלֵי בָּהּ בְּאַרַח קְשׁוֹט, עֲלַיְיהוּ כְּתִיב (ישעיה לח) יְיָ' עֲלֵיהֶם יִחְיוּ. מַאן עֲלֵיהֶם. אִלֵּין אָרְחֵי דְּאוֹרַיְיתָא. יִחְיוּ: יִתְקַיְּימוּן, בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי.

אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֵם יוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַתּוֹרָה וְהוֹלְכִים בָּהּ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה לא) ה' עֲלֵיהֶם יִחְיוּ. מִי עֲלֵיהֶם? אֵלּוּ דַּרְכֵי הַתּוֹרָה. יִחְיוּ - יִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

תָּא חֲזֵי, כְּתִיב זֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה, אָמַר רַבִּי חִיָּיא, הַאי קְרָא אוֹקִימְנָא לֵיהּ בְּהַאי גַּוְונָא, (זאת תורת, דא כנסת ישראל. העולה: דהיא סלקא, ומתעטרא לעילא לעילא, לאתקשרא כדקא יאות, עד אתר דאקרי קדש קדשים.) (דבר אחר) זֹאת תּוֹרַת, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. הָעוֹלָה: דָּא מַחֲשָׁבָה רָעָה, דְּאִיהִי סַלְקָא עַל רְעוּתָא דְּבַר נָשׁ לְאַסְטָאָה לֵיהּ מֵאַרַח קְשׁוֹט, הִיא הָעוֹלָה, הִיא דְּסַלְקָא וְאַסְטִיאַת לֵיהּ לְבַר נָשׁ, וּבָעֵי לְאוֹקָדָא לֵהּ בְּנוּרָא. בְּגִין דְּלָא יְתְיְיהִיב לֵהּ דּוּכְתָּא לְאַסְטָאָה.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאַרְנוּהוּ בַּצּוּרָה הַזּוֹ: (זאת תורת זו כנסת ישראל. העלה שהיא עולה ומתעטרת למעלה למעלה להתקשר כראוי, עד המקום שנקרא קדש קדשים). (דבר אחר) זֹאת תּוֹרַת - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. הָעֹלָה - זוֹ מַחֲשָׁבָה רָעָה שֶׁהִיא עוֹלָה עַל רְצוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם לְהַסִּיט אוֹתוֹ מִדֶּרֶךְ אֱמֶת. הִיא הָעֹלָה - הִיא שֶׁעוֹלָה וּמַשְׁטִינָה עַל הָאָדָם, וְצָרִיךְ לִשְׂרֹף אוֹתָהּ בָּאֵשׁ כְּדֵי לֹא לְתֵת לָהּ מָקוֹם לְהַשְׁטִין.

וּבְגִין כָּךְ, עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה. מַאן לַיְלָה. דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. דְּאִיהִי זֹאת, בְּגִין דְּאִתֵּי לְדַבְּקָאָה לְבַר נָשׁ מֵהַהוּא רְעוּתָא. עַל מוֹקְדָה, בְּגִין דְּנָהַר דִּינוּר אִיהוּ אֲתַר לְאוֹקְדָא לְכָל אִינּוּן דְּלָא קַיְימֵי בְּקִיּוּמַיְיהוּ, דְּהָא עָאלִין לוֹן בְּהַהוּא נוּרָא דְּדָלִיק, וּמְעַבְּרֵי שׁוּלְטָנֵיהוֹן מֵעָלְמָא, וּבְגִין דְּלָא יִשְׁלוֹט, אִצְטְרִיךְ עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה, וְאִתְכַּפְיָא וְלָא שַׁלְטָא.

וּמְשׁוּם כָּךְ, עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה. מִי הַלַּיְלָה? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא זֹאת, מְשׁוּם שֶׁבָּאָה לְטַהֵר אֶת הָאָדָם מֵאוֹתוֹ רָצוֹן. עַל מוֹקְדָה, מְשׁוּם שֶׁנָּהָר דִּינוּר הוּא מָקוֹם לִשְׂרֹף כָּל אֵלּוּ שֶׁלֹּא עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם, שֶׁהֲרֵי מַכְנִיסִים אוֹתָם בְּאוֹתָהּ אֵשׁ בּוֹעֶרֶת וּמַעֲבִירִים אֶת שִׁלְטוֹנָם מִן הָעוֹלָם, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט, צָרִיךְ עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה, וְנִכְנָע וְלֹא שׁוֹלֵט.

וְעַל דָּא, כַּד אִתְכַּפְיָא הַאי, סַלְקָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּאִיהִי רוּחַ קוּדְשָׁא, דְּסַלְקָא וְאִתְעַטְרָא לְעֵילָּא, דְּהָא סְלִיקוּ דִּילָהּ, כַּד אִתְכַּפְיָא הַאי חֵילָא אָחֳרָא, וְאִתְפְּרַשׁ מִנָּהּ. וּבְגִין כַּךְ בָּעֵינָן בָּרְזָא דְּקָרְבְּנָא, לְאַפְרָשָׁא לְהַאי סִטְרָא, מֵרוּחַ קוּדְשָׁא, וּלְמֵיהַב לָהּ חוּלָקָא, בְּגִין דְּרוּחַ קוּדְשָׁא תִּסְתַּלַּק לְעֵילָּא.

וְלָכֵן, כְּשֶׁזֶּה נִכְנָע, עוֹלָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעוֹלָה וּמִתְעַטֶּרֶת לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי עָלְיָתָהּ זֶה כְּשֶׁנִּכְנָע הַכֹּחַ הָאַחֵר הַזֶּה וְנִפְרָד מִמֶּנָּה, וְלָכֵן צְרִיכִים בְּסוֹד הַקָּרְבָּן, לְהַפְרִיד אֶת הַצַּד הַזֶּה מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְלָתֵת לוֹ חֵלֶק, כְּדֵי שֶׁרוּחַ הַקֹּדֶשׁ תִּתְעַלֶּה לְמַעְלָה.

רִבִּי אָחָא פָּתַח וְאָמַר, וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ וְגוֹ', וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ, אֲמַאי. וּבְעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר, אֲמַאי. וְכַהֲנָא אֲמַאי. וְהָא תְּנֵינָן אֵשָׁא בְּכָל אֲתַר דִּינָא הוּא, וְכַהֲנָא מִסְטָרָא דִּימִינָא קָא אָתֵי, וּרְחִיקָא הוּא מִן דִּינָא, דְּהָא כַּהֲנָא לָא אִזְדַּמַּן בְּדִינָא לְעָלְמִין, וְהָכָא הוּא בָּעֵי לְאוֹקְדָא דִּינָא בְּעָלְמָא, דִּכְתִיב וּבְעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן.

רַבִּי אָחָא פָּתַח וְאָמַר, וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ וְגוֹ'. וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ, לָמָּה? וּבְעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר, לָמָּה? וְכֹהֵן לָמָּה? וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁאֵשׁ בְּכָל מָקוֹם הִיא דִּין, וְהַכֹּהֵן בָּא מִצַּד הַיְמִין, וְרָחוֹק הוּא מִן הַדִּין, שֶׁהֲרֵי אֵין כֹּהֵן מִזְדַּמֵּן לְדִין לְעוֹלָמִים, וְכָאן הוּא צָרִיךְ לִשְׂרֹף דִּין בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב וּבְעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן?

דף כז:

אֶלָּא הָכִי אוֹלִיפְנָא, בַּר נָשׁ דְּאָתֵי לְמֶחֱטֵי קָמֵי מָארֵיהּ, הוּא אוֹקִיד גַּרְמֵיהּ בְּשַׁלְהוֹבִיתָא דְּיֵצֶר הָרָע. וְיֵצֶר הָרָע מִסְטָרָא דְּרוּחַ (דף כ"ז ע"ב) מְסָאֲבָא קָא אַתְיָא, וְהָא שַׁרְיָא בֵּיהּ רוּחַ מְסָאֲבָא. וּלְזִמְנִין אִשְׁתְּמוֹדָעָן קָרְבָּנֵי דְּאַתְיָין מֵהַאי סִטְרָא, וּבָעָא לְקָרְבָא עַל מַדְבְּחָא כְּדְמֵי לֵיהּ. וְלָא אִשְׁתְּצֵי, וְלָא אִתְבְּטַל הַהוּא רוּחַ מְסָאֲבָא, בֵּין מִבַּר נָשׁ, וּבֵין מֵהַהוּא סִטְרָא דְּאַתְיָא מִנֵּיהּ, אֶלָּא בְּאֶשָּׁא דְּמַדְבְּחָא, דְּהַהוּא אֶשָּׁא מְבַעֲרָא רוּחַ מְסָאֲבָא, וְזִינִין בִּישִׁין מֵעָלְמָא, וְכַהֲנָא בְּדָא אִתְכְּוִון, לְתַקָּנָא אֶשָּׁא דִּיבָעֵר זִינִין בִּישִׁין מֵעָלְמָא.

אֶלָּא כָּךְ לָמְדָנוּ, אָדָם שֶׁבָּא לְחַטֹּא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, הוּא שׂוֹרֵף אֶת עַצְמוֹ בְּשַׁלְהֶבֶת הַיֵּצֶר הָרָע, וְיֵצֶר הָרָע בָּא מִצַּד שֶׁל רוּחַ הַטֻּמְאָה, וַהֲרֵי שׁוֹרֶה בּוֹ רוּחַ טֻמְאָה. וְלִפְעָמִים נוֹדָעִים הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁבָּאִים מֵהַצַּד הַזֶּה, וְצָרִיךְ לְהַקְרִיב עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶת מַה שֶּׁדּוֹמֶה לוֹ, וְלֹא מִתְכַּלָּה וְלֹא מִתְבַּטֶּלֶת אוֹתָהּ רוּחַ הַטֻּמְאָה בֵּין מֵהָאָדָם וּבֵין מֵאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁבָּא מִמֶּנּוּ, אֶלָּא רַק בָּאֵשׁ שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁאוֹתָהּ הָאֵשׁ מַבְעֶרֶת אֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה וּמִינִים רָעִים מִן הָעוֹלָם. וְהַכֹּהֵן מִתְכַּוֵּן בָּזֶה לְתַקֵּן אֵשׁ שֶׁתְּבַעֵר מִינִים רָעִים מִן הָעוֹלָם.

וְעַל דָּא בָּעֵי, דְּלָא יִדְעַכְוּן לֵיהּ לְעָלְמִין, וְלָא יִתְחֲלַשׁ חֵילָא וְתוּקְפָּא דִּילֵיהּ, לְתַבְרָא חֵילָא דְּתוּקְפָּא אָחֳרָא בִּישָׁא מֵעָלְמָא, וְעַל דָּא לֹא תִכְבֶּה. וְכַהֲנָא יְסַדֵּר עָלֵיהָ אֶשָּׁא בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר, בְּזִמְנָא דְּשַׁלְטָא סִטְרָא דִּילֵיהּ וְאִתְעַר בְּעָלְמָא, בְּגִין לְבַסְּמָא עָלְמָא (ס"א ולבסמא דינא), וְאִתְכַּפְיָין דִּינִין, וְלָא מִתְעָרֵי בְּעָלְמָא, וְעַל דָּא תְּנֵינָן, אִית אֶשָּׁא אַכְלָא אֶשָּׁא. אֶשָּׁא דְּלְעֵילָּא אַכְלָא אֶשָּׁא אָחֳרָא, אֶשָּׁא דְּמַדְבְּחָא אַכְלָא אֶשָּׁא אָחֳרָא, וְעַל דָּא, אֶשָּׁא דָּא לָא תִכְבֶּה לְעָלְמִין, וְכַהֲנָא מְסַדֵּר לֵיהּ בְּכָל יוֹמָא.

וְלָכֵן צָרִיךְ שֶׁלֹּא תִכְבֶּה לְעוֹלָמִים וְלֹא יֶחֱלַשׁ הַכֹּחַ וְהַתֹּקֶף שֶׁלָּהּ, כְּדֵי לִשְׁבֹּר הַכֹּחַ הָרַע הָאַחֵר מִן הָעוֹלָם, וְלָכֵן לֹא תִכְבֶּה. וְהַכֹּהֵן יְסַדֵּר עָלֶיהָ אֵשׁ בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר, בִּזְמַן שֶׁשּׁוֹלֵט הַצַּד שֶׁלּוֹ וּמִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם כְּדֵי לְבַשֵּׁם

אֶת הָעוֹלָם (ולבסם הדין), וְהַדִּינִים נִכְנָעִים וְלֹא מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, יֵשׁ אֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ. אֵשׁ שֶׁלְּמַעְלָה אוֹכֶלֶת אֵשׁ אַחֶרֶת, אֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ אוֹכֶלֶת אֵשׁ אַחֶרֶת. וְעַל זֶה הָאֵשׁ הַזּוֹ לֹא תִכְבֶּה לְעוֹלָמִים, וְהַכֹּהֵן מְסַדֵּר אוֹתָהּ בְּכָל יוֹם.

רעיא מהימנא פִּקּוּדָא לַעֲשׂוֹת הָעוֹלָה כְּמִשְׁפָּטָהּ, וְעָלְהּ אִתְּמַר זֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה וְגוֹ'. חֲמֵשׁ אִשִּׁים הֲווֹ נַחְתִּין עַל קָרְבָּנָא. אֵשׁ אוֹכֵל וְאֵינוֹ שׁוֹתֶה. אֵשׁ שׁוֹתֶה וְאֵינוֹ אוֹכֵל. אֵשׁ אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה. אֵשׁ אוֹכֵל לַחִים ויבֵשִׁים. אֵשׁ שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל וְאֵינוֹ שׁוֹתֶה. לְקָבְלַיְיהוּ אִינּוּן, זֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה, חַד. הִיא הָעוֹלָה עַל מוֹקְדָה, ב'. עַל הַמִּזְבֵּחַ, ג'. כָּל הַלַּיְלָה, ד'. וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ ה'.

מִצְוָה לַעֲשׂוֹת הָעוֹלָה כְּמִשְׁפָּטָהּ, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה וְגוֹ'. חֲמִשָּׁה אִשִּׁים הָיוּ יוֹרְדִים עַל הַקָּרְבָּן: אֵשׁ אוֹכֵל וְאֵינוֹ שׁוֹתֶה. אֵשׁ שׁוֹתֶה וְאֵינוֹ אוֹכֵל. אֵשׁ אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה. אֵשׁ אוֹכֵל לַחִים וְיבֵשִׁים. אֵשׁ שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל וְאֵינוֹ שׁוֹתֶה. כְּנֶגְדָּם הֵם: זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה - אַחַת. הִיא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה - שְׁתַּיִם. עַל הַמִּזְבֵּחַ - שָׁלֹשׁ. כָּל הַלַּיְלָה - אַרְבַּע. וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ - חָמֵשׁ.

וְאוּקְמוּהָ מָארֵי מַתְנִיתִין, עוֹלָה כּוּלָּהּ סַלְקָא לַגָּבוֹהַּ. וְדָא בִּינָה, ה', ה' מַרְאוֹת דִּילָהּ. י', בַּת יְחִידָה, (שמות כד) וּמַרְאֵה כְּבוֹד ה' יְיָ' כְּאֵשׁ אוֹכֶלֶת. ו' אוֹר דְּבַת עֵינָא, וְהִיא אֵשׁ שׁוֹתָה כָּל מַיִן דְּאוֹרַיְיתָא, וְאוֹכֶלֶת כָּל קָרְבְּנִין דְּצָלוֹתָא. וְאוֹכֶלֶת לַחִין וְיבֵשִׁין, אִינּוּן פִּשְׁטֵי דְּאוֹרַיְיתָא דְּאִינּוּן כְּעֵצִים יְבֵשִׁים. וְרָזִי אוֹרַיְיתָא אִינּוּן כְּעֵצִים לַחִים. וְהַאי אִיהוּ אֵשׁ אוֹכֶלֶת לַחִין וְיבֵשִׁין.

וּפֵרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הָעוֹלָה כֻּלָּהּ עוֹלָה לְגָבוֹהַּ, וְזוֹ בִּינָה, ה', ה' מַרְאוֹת שָׁלְהּ. י' בַּת יְחִידָה, (שמות כג) וּמַרְאֵה כְּבוֹד ה' כְּאֵשׁ אֹכֶלֶת. ו' אוֹר שֶׁל בַּת עַיִן, וְהִיא אֵשׁ שׁוֹתָה כָּל הַמַּיִם שֶׁל הַתּוֹרָה, וְאוֹכֶלֶת אֶת כָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה. וְאוֹכְלִים לַחִים וְיבֵשִׁים, אוֹתָם פִּשְׁטֵי הַתּוֹרָה שֶׁהֵם כְּמוֹ עֵצִים יְבֵשִׁים, וְסוֹדוֹת הַתּוֹרָה הֵם כְּמוֹ עֵצִים לַחִים. וְזוֹהִי אֵשׁ הָאוֹכֶלֶת לַחִים וְיבֵשִׁים.

וְעוֹד אוֹכֶלֶת לַחִין, כָּל קָרְבְּנִין דַּהֲווֹ קָרְבִין בִּצְלוֹתָא, עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה. וְיבֵשִׁין, כָּל קָרְבְּנִין דַּהֲווֹ קָרְבִין בִּצְלוֹתָא, עַל מִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה. וְהַאי אִיהוּ, סְקִילָה שְׂרֵפָה הֶרֶג וְחֶנֶק, עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְעַל מִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה, עַל מִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה. וְהַאי אִיהוּ, סְקִילָה שְׂרֵפָה הֶרֶג וְחֶנֶק, עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְעַל מִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה, אִלֵּין אִינּוּן קָרְבָּנַיָּא דִּשְׁכִינְתָּא, צְלוֹתָא, דְּפִקּוּדִין דַּעֲשֵׂה וְלָא תַּעֲשֶׂה. וְלָקֳבֵל ה' מַרְאוֹת אִלֵּין, תַּקִּינוּ חֲמֵשׁ צְלוֹתֵי בְיוֹמָא דְּכִפּוּרֵי. וְלָקֳבֵל בַּת עֵינָא, אִינּוּן עֲשֶׂרֶת יְמֵי הַתְּשׁוּבָה ה' לְקָבֵל אוֹר דְּבַת עֵינָא. ה' עִנּוּיִין, לְקָבֵל ה' בַּתְרָאֵה.

וְעוֹד אוֹכֶלֶת לַחִים, כָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁהָיוּ קָרֵבִים בִּתְפִלָּה עַל מִצְווֹת עֲשֵׂה. וְיבֵשִׁים - כָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁהָיוּ קָרֵבִים בִּתְפִלָּה עַל מִצְווֹת לֹא תַּעֲשֶׂה. וְזֶהוּ סְקִילָה שְׂרֵפָה הֶרֶג וְחֶנֶק, עַל מִצְווֹת עֲשֵׂה, וְעַל מִצְווֹת לֹא תַּעֲשֶׂה. אֵלּוּ הֵם הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל הַשְׁכִינָה, תְּפִלָּה, שֶׁל מִצְווֹת עֲשֵׂה וְלֹא תַּעֲשֶׂה. וּכְנֶגֶד חֲמֵשׁ הַמְּרֹאוֹת הַלָּלוּ תִּקְנוּ חֲמֵשׁ תְּפִלּוֹת בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. וּכְנֶגֶד בַּת עַיִן אוֹתָם עֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה. חֲמִשָּׁה כְּנֶגֶד הָאוֹר שֶׁל בַּת עַיִן. חֲמִשָּׁה עִנּוּיִים כְּנֶגֶד ה' אַחֲרוֹנָה.

פִּקּוּדָא בְּתַר דָּא, לַעֲשׂוֹת הַחַטָּאת כְּמִשְׁפָּטָהּ. תַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים, אַתּוּן דְּמִסְטָרָא דִּמְדוֹת דִּקּוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַתְיתוּ, דְּטַרְחָתוּן סַגֵּי לְנַקָּאָה בְּרַתָּא דִּילִי דְּאִיהִי הֲלָכָה, מֵאִלֵּין קְלִיפִין, דְּעָרֵב רַב, קוּשְׁיִין בִּישִׁין, דְּלֵית לוֹן תִּירוּץ, וְלָא פְּרוֹקָא, דְּעָלְיְיהוּ אִתְּמַר, (קהלת א) מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לְתִקּוֹן, וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת,

אֶלָּא אִתְמַר תִּיקוּ בְּהוֹן. וְכָל תִּיקוּ דְּאִסְוְרָא לְחוּמְרָא, וְאִיהוּ תִּיקוּ חָסֵר ן' דְּלֵית לֵיהּ תִּקוּן. חָסֵר נוּן, דְּאִיהִי עָלְמָא דְּאַתְיָי, דְּתִיקוּ דְּעָלְמָא דְּאַתְיָי, שְׁתִיקָה. כְּגוֹן שְׁתוֹק כַּךְ עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה.

הַמְצָוֶה אַחַר זוֹ, לַעֲשׂוֹת אֶת הַחַטָּאת כְּמִשְׁפָּטָהּ. תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, אַתֶּם שָׁמְצַד מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאתֶם, שֶׁטָּרְחְתֶּם הָרְבֵּה לְנַקּוֹת אֶת הַבַּת שֶׁלִּי, שֶׁהִיא הֲלָכָה, מֵאוֹתָן הַקְּלִפּוֹת שֶׁל עֵרֶב רַב, שֶׁהֵן קַשְׁיוֹת רָעוֹת שֶׁאֵין לָהֶם תִּרוּץ וְלֹא פֵּרוּק, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (קהלת א) מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לִתְקֹן וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת, אֶלָּא נֶאֱמַר בָּהֶם תִּיקוּ. וְכָל תִּיקוּ שֶׁל אִסּוּר - לְחֻמְרָה. וְהוּא תִּיקוּ חָסֵר ן', שֶׁאֵין לוֹ תִּקּוּן. חָסֵר נוּן, שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁתִּיקוּ שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא שְׁתִיקָה, כְּמוֹ: שְׁתֹק, כָּךְ עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה.

וְאִית קוּשְׁיָין דְּאִינּוּן לְבוּשִׁין דְּהַלָּכָה, דְּאִתְמַר בְּהוֹן מִשְׁבְּצוֹת זָהָב. הָדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים מה) כָּל כְּבוּדָּה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ. וְאַתּוּן, פַּסְקִין לוֹן בְּכַמָּה פְּסָקוֹת, וּלְבָתַר מְתַקְּנִין וּמְפָרְקִין לוֹן בְּכַמָּה פְּרוּקִין.

וְיֵשׁ קַשְׁיוֹת שֶׁהֵן הַלְּבוּשִׁים שֶׁל הֲלָכָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם מִשְׁבְּצוֹת זָהָב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מה) כָּל כְּבוּדָּה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ. וְאַתֶּם פּוֹסְקִים אוֹתָם בְּכַמָּה פְּסָקִים, וְאַחַר כָּךְ מְתַקְּנִים וּמְיַשְּׁבִים אוֹתָם בְּכַמָּה פֵּרוּקִים.

וְאִי חָסֵר שׁוּם פְּסָק מִמַּתְנִיתִין, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ זֶה חָסֵר מִן הַמִּשְׁנָה, אַתּוּן מְתַקְּנִין לוֹן, וְהַאי הוּא חֶסְרוֹן שֶׁיּוּכַל לְהִמָּנוֹת. וְאִי יֵיתֵי טִפֵּשׁ וְיִפֵּיק שׁוּם בִּישׁ עַל הַהוּא אוּמָנָא דְּחָתִיךְ לְבוּשִׁין, וְיֵימָא וְכִי אוֹרַיְיתָא אִיהִי חָסֵר, וְהָא כְּתִיב (תהלים יט) תּוֹרַת יְיָ' תְּמִימָה, תְּמִימָה בְּכָל אֲבָרִין דְּגוּפָא, דְּאִינּוּן רמ"ח פִּקּוּדִין. הָדָא הוּא דִכְתִיב, (שיר השירים ד) כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ. תְּמִימָה בִּלְבוּשָׁהָא, וְאֵיךְ חָסֵר מִן הַמִּשְׁנָה.

וְאִם חָסֵר פְּסָק כְּלְשֶׁהוּ מִן הַמִּשְׁנָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ זֶה חָסֵר מִן הַמִּשְׁנָה, אַתֶּם מְתַקְּנִים אוֹתָם, וְזֶהוּ חֶסְרוֹן שֶׁיּוּכַל לְהִמָּנוֹת. וְאִם יָבֹא טִפֵּשׁ וְיוֹצִיא שֵׁם רַע עַל אוֹתוֹ אָמָן שֶׁחוֹתֵךְ לְבוּשִׁים, וְיֹאמַר: וְכִי הַתּוֹרָה הָיְיא חֲסֵרָה?! וַהֲרֵי כָּתוּב תּוֹרַת ה' תְּמִימָה, תְּמִימָה בְּכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף, שֶׁהֵם רמ"ח מִצְוֹוֹת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ד) כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ, תְּמִימָה בִּלְבוּשֶׁיהָ, וְאֵיךְ חָסֵר מִן הַמִּשְׁנָה?

אַתּוּן תֵּימְרוּן לֵיהּ, דּוֹק וְתִשְׁכַּח חֲתִיכָה, וְתִשְׁכַּח לָהּ מְעוּרֶבֶת בִּשְׂאָר פְּסָקוֹת וּמִשְׁנָיוֹת. דְּאוֹרַח אוּמָנָא לְמֶחְתַּךְ לְבוּשִׁין בְּכַמָּה חֲתִיכוֹת, וְתַלְמִיד דִּלְאו אִיהוּ בָּקִי לְמִקְשַׁר הַהֲלָכָה בְּאִלֵּין חֲתִיכוֹת, מִתְחַלְּפֵי לֵיהּ פְּסָקוֹת וְקוּשְׁיָין, וְלָא אַשְׁכַּח לוֹן פְּרוּקָא. עַד דְּייֵתֵי אוּמָנָא, וּפָרִיק לוֹן כָּל אִלֵּין סְפֵּקוֹת דִּלְהוֹן. בְּהַהוּא זִמְנָא, הֲלָכָה דְּאִיהִי בְּרָתָא, סְלִיקַת קֳדָם מַלְכָּא, שְׁלִימָא בְּכֹלָּא, בְּגוּפָא בִּלְבוּשָׁא וּבְתַכְשִׁיטָהָא, וְאִתְקְיָים בָּהּ (בראשית ט) וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם. וּלְזִמְנִין אִית לְאוּמָנָא תַּלְמִיד בָּקִי, דִּישַׁדַּר לֵיהּ לְתַקָּנָא לוֹן. אַתֶּם תֹּאמְרוּ לוֹ: דַּיֵּק וְתִמְצָא חֲתִיכָה, וְתִמְצָא אוֹתָהּ מְעֹרֶבֶת עִם שְׁאָר פְּסָקִים וּמִשְׁנָיוֹת. שֶׁדָּרְךְ הָאָמָן לַחְתֹּךְ לְבוּשִׁים לְכַמָּה חֲתִיכוֹת, וְהַתַּלְמִיד שֶׁאֵינוֹ בָּקִי לְקַשֵּׁר אֶת הַהֲלָכָה בַּחֲתִיכוֹת הַלָּלוּ, מִתְחַלְּפוֹת לוֹ פְּסָקוֹת וְקֻשְׁיוֹת וְלֹא מוֹצֵא לָהֶם פֵּרוּק, עַד שֶׁיָּבֹא הָאָמָן וּמְפָרֵק אוֹתָם אֶת כָּל הַסְּפֵקוֹת הַלָּלוּ שֶׁלָּהֶם. בְּאוֹתוֹ זְמַן, הֲלָכָה שֶׁהִיא בַּת, עוֹלָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ שְׁלֵמָה בְּכֹל, בְּגוּפָהּ בִּלְבוּשָׁהּ וּבְתַכְשִׁיטֶיהָ, וּמִתְקַיֶּמֶת בָּהּ (בראשית ט) וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם. וּלְפָעָמִים יֵשׁ לָאָמָן תַּלְמִיד בָּקִי שֶׁיִּשְׁלַח לוֹ לְתַקֵּן אוֹתָם.

קְמוּ כֻּלְּהוּ וְאָמְרוּ, וַדַּאי אַנְתְּ הוּא אוּמָנָא רַעְיָא מְהֵימְנָא. דְּאִתְּמַר בָּךְ מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי, וּמְתַמָּן וְאֵילָךְ כֻּלְּהוּ תַּלְמִידִים אִינּוּן דִּילָךְ, מִן יְהוֹשֻׁעַ עַד סוֹף כָּל דָּרִין. הֲדָא הוּא דְּאָמַר וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ, וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים, וּזְקֵנִים לִנְבִיאִים, עַד סוֹף כֻּלְּהוּ. תַּלְמִיד בָּקִי דִּילָךְ מַאן הוּא הָא חֲזֵינָא דְּאִתְּמַר, הַכֹּל יְהֵא מוּנָח עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ.

קְמוּ כֻּלָּם וְאָמְרוּ, וַדַּאי שֶׁאַתָּה הוּא הָאֱמֶת, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, שֶׁבְּךָ נֶאֱמַר מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי, וּמִשָּׁם וְאֵילָךְ כָּל הַתַּלְמִידִים הֵם שֶׁלְּךָ, מִיהוֹשֻׁעַ וְעַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ, וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים, וּזְקֵנִים לִנְבִיאִים, עַד הַסּוֹף שֶׁל כֻּלָּם. הַתַּלְמִיד הַבָּקִי שֶׁלְּךָ מִי הוּא? הֲרֵי רָאִינוּ שֶׁנֶּאֱמַר, הַכֹּל יְהֵא מֻנָּח עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ.

אָמַר לוֹן, וַדַּאי הָכִי הוּא, דְּאִיהוּ תַּלְמִיד חָבֵר, דְּעָלֵיהּ אִתְּמַר (במדבר כה) בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן. כְּגַוְונָא דְּאִתְּמַר בְּאַהֲרֹן (שמות ד) הוּא יִהְיֶה לְךָ לְפֶה, (דף כ"ח ע"א) הָכִי נָמֵי בְּרֵיהּ, יִהְיֶה לִי לְפֶה, דְּאִיהִי אוֹרַיְיתָא דְּבַעַל פֶּה. בְּגִין דְּהֵיכִי דַּהֲוֵינָא בְּקִדְמֵיתָא כְּבַד פֶּה וּכְבַד לְשׁוֹן, וְהָכִי יוֹקִים לִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּבַד פֶּה בְּאוֹרַיְיתָא דְּבַעַל פֶּה, וּכְבַד לְשׁוֹן בְּאוֹרַיְיתָא שֶׁבִּכְתָב, דְּלָא יְיָמְרוּן אִלֵּין דְּלָא אִשְׁתְּמוֹדְעִין לִי, אֲחֳרָא אִיהוּ, וְאֵלִיָּהוּ הוּא יִהְיֶה לִי לְפֶה, יְיָתֵי לְתַקָּנָא כָּל אִלֵּין סְפָקוֹת, וּלְפָרְקָא לוֹן.

אָמַר לָהֶם, וַדַּאי כָּךְ זֶה, שֶׁהוּא תַּלְמִיד חָבֵר, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (במדבר כה) בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַהֲרֹן, (שמות ד) הוּא יִהְיֶה לְךָ לְפֶה, כָּךְ גַּם בְּנוֹ יִהְיֶה לִי לְפֶה, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. מִשּׁוּם שֶׁאֵיךְ שֶׁהָיִיתִי בָּרִאשׁוֹנָה כְּבַד פֶּה וּכְבַד לָשׁוֹן, וְכָךְ יָקִים אוֹתִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא - כְּבַד פֶּה בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וּכְבַד לָשׁוֹן בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ אֵלּוּ שֶׁלֹּא מַכִּירִים אוֹתִי, זֶה מִישֶׁהוּ אַחֵר. וְאֵלִיָּהוּ הוּא יִהְיֶה לִי לְפֶה, יָבֹא לְתַקֵּן אֶת כָּל הַסְּפֵקוֹת הַלָּלוּ וּלְיַשֵּׁב אוֹתָם.

בְּהַהוּא זִמְנָא, זֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה, בְּרַתָּא, דַּהֲוַת מְהַדְּקָא שְׁפָלָה בְּגַלּוּתָא, סְלִיקַת עַל כָּל דַּרְגִּין דִּלְעֵילָּא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (משלי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חַיִל וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה, וּסְלִיקוּ דִּילָהּ תְּהֵא לְאַבָּא דְּאִיהוּ לִימִינָא חֶסֶד, דְּבֵיהּ הַרוֹצֶה לְהַחְכִּים יַדְרִים, מִתַּמָּן חָכְמָ"ה, כ"ח מ"ה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן - זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה, הַבַּת, שֶׁהָיְתָה לְחוּצָה שְׁפָלָה בַּגָּלוּת, עוֹלָה עַל כָּל הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַעְלָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חַיִל וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה, וַעֲלִיָּתָהּ תִּהְיֶה לְאַבָּא שֶׁהוּא לִימִין שֶׁל חֶסֶד, שֶׁבּוֹ הָרוֹצֶה לְהַחְכִּים יַדְרִים, מִשָּׁם חָכְמ"ה, כ"ח מ"ה.

אָמַר חַד תָּנָא, בְּוַדַּאי בְּגִין דְּא אִתְּמַר בָּךְ, מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה בְּגִין כַּלָּה דִּילָךְ, דְּלָא יְהֵא לָךְ שְׁלִימוּ אֶלָּא בָּהּ. דְּכַד אַנְתְּ תְּהֵא שְׁלִימָא בָּהּ, אִתְּמַר בָּךְ (במדבר יב) פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ וּמַרְאֶה וְלֹא בְחִידוֹת. בְּמַרְאֶה: כְּגַוְונָא דְּכַלָּה דְּאִתְפַּשְׁטַת מַלְבּוּשָׁהָא, וּמִתְיַיחֶדֶת עִם בַּעְלָהּ בְּקֵירוּב בָּשָׂר, בְּרָמ"ח אֵבָרִים דִּילָהּ, וְלָא כַּסֵּיאַת אֵבֶר חַד מִנָּהּ. וְהַאי אִיהוּ בְּמַרְאֶה רמ"ח בְּחוּשְׁבָּן. (נ"א אתחזי לה דאתמר ביה)

אָמַר תַּנָּא אֶחָד, וַדַּאי שֶׁבְּגִלַּל כָּךְ נֶאֱמַר בְּךָ, מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה, מִשּׁוּם הַכַּלָּה שֶׁלְּךָ שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לְךָ שְׁלֵמוּת אֶלָּא עִמָּהּ. שֶׁכְּשֶׁאַתָּה תִּהְיֶה שָׁלֵם עִמָּהּ, נֶאֱמַר בְּךָ פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ וּמַרְאֶה וְלֹא בְחִידוֹת. בְּמַרְאֶה, כְּמוֹ כַּלָּה שֶׁפּוֹשֶׁטֶת מַלְבּוּשֶׁיהָ וּמִתְיַיחֶדֶת עִם בַּעְלָהּ בְּקֵרוּב בָּשָׂר, בְּרָמ"ח אֵיבָרִים שֶׁלָּהּ, וְלֹא מְכַסֶּה אֵיבָר אֶחָד מִמֶּנָּה. וְזֶה בְּמַרְאֶה, רמ"ח בְּחֶשְׁבּוֹן (ראוי לה שנאמר בו).

אָמַר בּוּצִינָא קַדִּישָׁא, בְּקַדְמֵיתָא אִתְחֲזֵי לָךְ הַאי חֵיזוּ, דְּאִתְּמַר בָּהּ בְּמַרְאָה, דְּאִיהוּ לָךְ הַמַּרְאָה הַגָּדוֹל בַּסָּנֶה, דְּאִדְכַּר בֵּיהּ חֲמִשָּׁה זְמָנִין הַסָּנֶה. וּכְעַן אִתְגַּלְיָא לָךְ חֵיזוּ דָּא, בְּרַמ"ח פִּקּוּדִין, דְּאִינּוּן בְּחַמְשָׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. וְלֹא בְּחִידוּת, דְּאִינּוּן לְבוּשִׁין דִּילָהּ, דִּבְהוֹן חֲזוּ כָּל נְבִיאֵי. דְּלֵית אֹרַח לְאִתְגַּלָּאָה כַּלָּה בְּקֵירוּב בָּשָׂר, אֶלָּא לְחָתָן דִּילָהּ.

אָמַר הַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, בָּרְאשׁוֹנָה נִרְאָה לָךְ הַמַּרְאָה הַזֹּאת, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּמַרְאֶה, שֶׁהוּא לָךְ הַמַּרְאֶה הַגָּדוֹל בַּסָּנֶה שֶׁנִּזְכַּר בּוֹ חָמֵשׁ פְּעָמִים הַסָּנֶה. וְכֵעֵת הִתְגַּלָּה לָךְ הַמַּרְאֶה הַזֹּאת בְּרמ"ח מִצְווֹת שֶׁהֵם בַּחֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה. וְלֹא בְּחִידוּת, שֶׁאוֹתָם לְבוּשִׁים שֶׁלָּהּ, שֶׁבָּהֶם רָאוּ כָּל הַנְּבִיאִים. שֶׁאֵין דֶּרֶךְ שֶׁתִּתְגַּלֶּה כַּלָּה בְּקֵרוּב בָּשָׂר אֶלָּא לֶחָתָן שֶׁלָּהּ.

בְּהַהוּא זִמְנָא יִתְקַיֵּים בְּהוּ, (בראשית ב) וַיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִּים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יִתְבּוֹשָׁשׁוּ. כְּגוֹן אָדָם וְאִשְׁתּוֹ דִּכְבָר אִתְעַבָּר עִרְבּוּבְיָא בִּישָׁא, עֲרֹב רַב, קוּשְׁיָא בִּישָׁא מַעֲלְמָא, דְּאִינּוּן עֲרָיָין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, עֲרָיָין דְּיִשְׂרָאֵל. כָּל שֶׁכֵּן עֲרָיָין דִּילָךְ רַעְיָא מְהֵימְנָא. וּמַהֲלָכָה דִּילָךְ. דִּבְגִינַיְיהוּ צָרִיךְ לְכַסָּאָה רְזִין דְּאוֹרַיְיתָא, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ (משלי כה) כְּבוֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר, עַד דְּמִתְעַבְּרִין מַעֲלְמָא. וְלֵית מְלָכִים אֶלָּא יִשְׂרָאֵל, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ, כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים הֵם, בְּהַהוּא זִמְנָא, וּכְבוֹד מְלָכִים חֲקוֹר דָּבָר. אָמַר רַעְיָא מְהֵימְנָא, בְּרִיךְ אַנְתְּ לְעַתִּיק יוֹמִין, דְּמִתַּמָּן אַנְתְּ, כְּעַנְפָּא דְּאִתְפְּשַׁט מֵאִילָנָא, הָכִי נְשָׁמָתִין עַנְפָּא מִנַּיהּ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן יִתְקַיֵּם בָּהֶם, (בראשית ב) וַיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִּים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יִתְבּוֹשָׁשׁוּ. כְּמוֹ אָדָם וְאִשְׁתּוֹ שֶׁכְּבָר הָעֲבַר הָעֶרְבּוּב הָרָע שֶׁל עֵרֶב רַב, קֻשְׁיָה רָעָה מִן הָעוֹלָם, שֶׁהֵם הָעֲרָיוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, הָעֲרָיוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. כָּל שֶׁכֵּן הָעֲרָיוֹת שֶׁלְּךָ, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן. וּמַהֲלָכָה שֶׁלְּךָ, שֶׁבִּשְׁבִילָם צָרִיךְ לְכַסּוֹת אֶת סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ (משלי כה) כְּבוֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר, עַד שֶׁיִּעוּבְּרִים מִן הָעוֹלָם. וְאֵין מְלָכִים אֶלָּא יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים הֵם. בְּאוֹתוֹ זְמַן, וּכְבוֹד מְלָכִים חֲקוֹר דָּבָר. אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, בָּרוּךְ אַתָּה לְעַתִּיק הַיָּמִים, שֶׁמִּמְּךָ אַתָּה, כְּעָנָף שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט מִן הָאִילָן, כָּךְ הַנְּשָׁמוֹת עָנָף מִמֶּנּוּ.

תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִין, הָא וַדַּאי עוֹלָה וְחַטָּאת וְאָשָׁם, תְּלַת פִּקּוּדִין אִינּוּן, תְּלַת אֲבָהָן. שְׁלָמִים מַטְרוֹנִיתָא. אֲבָל, דְּאִיהִי תַּשְׁלוּמִין דְּכָל אֲבָל, כְּגַוְונָא דְּיוֹמָא קַדְמָאָה דְּחַג. (ס"א אתר דאיהו תשלומים דכלא כגוונא). תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, הֲרֵי וַדַּאי עוֹלָה וְחַטָּאת וְאָשָׁם הֵן שָׁלֹשׁ מִצְווֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. שְׁלָמִים הַגְּבִירָה. אִיבָּר שֶׁהִיא תַּשְׁלוּמִים שֶׁל כָּל אִיבָּר, כְּמוֹ הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג. (מקום שהוא תשלומים של הכל כדגמת).

מִי שֶׁלֹּא חָג בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן, אֵין תַּשְׁלוּמִים לָרִאשׁוֹן, וּשְׁאָר יוֹמִין תַּשְׁלוּמִין זֶה בָּזֶה, וּבְהוֹן וָחֳסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהַמָּנוֹת אֲבָל מִי שֶׁלֹּא חָג יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג עָלָיו אִתְּמַר (קהלת א) מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לְתִקּוֹן וָחֳסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת. וְהַאי אִיהוּ חַטָּאת דְּמַעֲכֵב לְעוֹלָה. (מאי טעמא) חַטָּא אִיהוּ דְּכַר. חַטָּאת, נוּקְבָא. וּלְזִמְנִין דְּהָא אִתְבְּסָם חַטָּאת, וְאִתְפְּרַשׁ מֵעוֹלָה. בְּהַהוּא שָׂעִיר, דְּאִתְּמַר (במדבר טו) וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת.

מִי שֶׁלֹּא חָג בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן, אֵין לוֹ תַּשְׁלוּמִים לְרִאשׁוֹן, וּשְׁאָר הַיָּמִים תַּשְׁלוּמִין זֶה בָּזֶה, וּבָהֶם וְחֻסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת. אֲבָל מִי שֶׁלֹּא חָג יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל חַג, עָלָיו נֶאֱמַר מְעָוֻת לֹא יוּכַל לִתְקֹן וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת, וְזוֹהִי הַחַטָּאת שֶׁמְּעַכֶּבֶת אֶת הָעוֹלָה. (מה הטעם) הַחֵטְא הוּא זָכָר. הַחַטָּאת נְקֵבָה. וְלִפְעָמִים שֶׁהֲרֵי הַחַטָּאת מִתְבַּשֶּׁמֶת וְנִפְרֶדֶת מֵעוֹלָה בְּאוֹתוֹ שָׂעִיר, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כח) וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת.

אֲשֶׁם תָּלוּי אֶחָיד בְּתַרְוַויְיהוּ, כְּמַאן דְּאֶחִיד לְכָאן וּלְכָאן, וְאִיהוּ תָּלוּי בְּאֶמְצָעִיתָא. כְּגוֹן, הַכֹּל תָּלוּי עַד שֶׁיָּבֹא אֵלָיְהוּ, וַיַּפְרִישׁ לֵהּ מִתַּמָּן. הָכִי אֲשָׁם תָּלוּי, אִיהוּ אֶחָיד בְּתַרְוַויְיהוּ, עַד דְּיָהֲבִין לֵיהּ מְזוֹנָא דִּילֵיהּ, שׁוֹחֵד דִּילֵיהּ, וְיִתְפָּרֵשׁ מִתַּמָּן, וּמִתְקָרְבִין אֲבָרִין דְּכַלָּה דָּא לְדָא. דְּהָכִי אִיהוּ אָשָׁם וְחַטָּאת, כְּסַרְכוֹת דַּאֲחִידָן בָּרֵיאָה, וְלָא מַנִּיחִין לָהּ לְפָרְחָא לְסַלְקָא לְגַבֵּי עֵילָּא, לְנַשְּׁבָא בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא.

אָשָׁם תָּלוּי אָחוּז בִּשְׁנֵיהֶם, כְּמִי שֶׁאוֹחֵז לְכָאן וּלְכָאן, וְהוּא תָּלוּי בָּאֶמְצַע. כְּמוֹ, הַכֹּל תָּלוּי עַד שֶׁיָּבֹא אֵלָיְהוּ וַיַּפְרִידוֹ מִשָּׁם. כָּךְ אָשָׁם תָּלוּי הוּא אָחוּז בִּשְׁנֵיהֶם עַד שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ אֶת מְזוֹנוֹ, הַשּׁוֹחֵד שֶׁלּוֹ, וְיִפָּרֵד מִשָּׁם, וּמִתְקָרְבִים הָאֵיבָרִים שֶׁל הַכְּלָה זֶה לָזֶה. שֶׁכָּךְ הוּא אָשָׁם וְחַטָּאת, כְּמוֹ סְרָכוֹת שֶׁאֲחוּזוֹת בָּרֵאָה, וְלֹא מְנִיחִים אוֹתָם לִפְרֹחַ לַעֲלוֹת כְּלַפֵּי מַעְלָה לְנַשֵּׁב בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ.

שֶׁה אִיהוּ לְעוֹלָה, דִּכְתִיב, (בראשית כב) וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעוֹלָה. וְאִתְּמַר בֵּיהּ (שמות יב) שֶׂה תָּמִים זָכָר, הָדָא הוּא דִכְתִיב אִישׁ תָּמִים. וְהָא צָרִיךְ לְמִשְׁאַל, דְּהָא שֶׂה אִיהוּ לִימִנָא, שָׂעִיר אִיהוּ לִשְׂמָאלָא, דְּהַיְינוּ שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת, וְאִית שָׂעִיר, וְאִית שָׂעִיר. שָׂעִיר אֶחָד לַיְיָ, וּשְׂעִיר אֶחָד לַעֲזָאזֵל. וְהַיְינוּ דִּכְתִיב, (ויקרא טז) וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גּוֹרָלוֹת גּוֹרָל אֶחָד לַיְיָ וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל.

הַשֶּׂה הוּא לְעוֹלָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעֹלָה. וְנֶאֱמַר בּוֹ שֶׂה תָּמִים זָכָר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִישׁ תָּמִים. וַהֲרֵי צָרִיךְ לִשְׁאֹל, שֶׁהֲרֵי שֶׂה הוּא לִימִין, וְהַשָּׂעִיר הוּא לִשְׂמֹאל, שֶׁהֵיְנוּ שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת. וְיֵשׁ שָׂעִיר וְיֵשׁ שָׂעִיר. שָׂעִיר אֶחָד לַיְיָ, וְשָׂעִיר אֶחָד לַעֲזָאזֵל. וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גּוֹרָלוֹת גּוֹרָל אֶחָד לַיְיָ וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל.

וּבְהַהוּא שָׂעִיר, אִתְּמַר בְּעֶשְׂוֹ, (בראשית כז) אִישׁ שָׂעִיר. וְדָא כָּבֵד. דְּנָטִיל כָּל אִינּוּן שְׁמָרִים דְּדָם. (דמתמן) שְׁחִין אֲבָעְבּוּעוֹת פּוּרְחוֹת, סַפָּחוֹת, וְכָל מִינֵי צָרַעַת. וְהַיְינוּ דִּכְתִיב, (ויקרא טז) וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָם אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה. וְאִינּוּן עֲוֹנוֹת תָּם, דְּאִיהוּ לִבָּא, וּכְדֵין אִתְפְּרַשׁ מִלְּעָרְבָא בִּלְבָא, וּכְדֵין אִתְבְּסָם, וְאִיהוּ כָּבֵד בְּאִלֵּין חוֹבִין, וְלָא קָל לְסַלְקָא לְגַבֵּי יַעֲקֹב אִישׁ תָּם. חֲדוּ מָארֵי מַתְנִיתִין דְּמִתִיבְתָּאן, דְּקָא נַחְתֵּי עִם תָּנָאִין וְאָמוֹרָאִין. קָם חַד מִנַּיְיהוּ וְאָמַר, רַעְיָא מְהֵימָנָא, הַב לִי רְשׁוּ לְמִשְׁאַל, בָּתַר דְּזָכֵינָא לְמִשְׁמַע מִלִּין יַקִּירִין אִלֵּין מִפּוּמָךְ, דְּאוֹרַיְיתָא דָּא דְּנָפְקַת מִפּוּמָךְ (משלי ג) יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל חֲפָצֶיךָ לֹא יִשְׁווּ בָהּ, וְעַל כָּל דָּא הֲלָכָה הִיא וְלִלְמוֹד אֲנִי צָרִיךְ. הָא שָׂעִיר דַּעֲזָאזֵל שַׂפִּיר, אָשָׁם תָּלוּי בְּאֵן אֲתַר אִיהוּ. וּבְאוֹתוֹ שָׂעִיר נֶאֱמַר בְּעֵשָׂו (בראשית כז) אִישׁ שָׂעִיר. וְזֶה הַכָּבֵד שֶׁנּוֹטֵל אֶת כָּל אוֹתָם הַשְּׁמָרִים שֶׁל הַדָּם - (שמשם) שְׁחִין אֲבָעְבּוּעוֹת פּוּרְחוֹת, סַפָּחוֹת, וְכָל מִינֵי צָרַעַת. וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה. וְהֵם עֲוֹנוֹת תָּם, שֶׁהוּא הַלֵּב, וְאָז נִפְרָד מִלְּהִתְעָרֵב בַּלֵּב, וְאָז מִתְבַּשֵּׂם, וְהוּא כָּבֵד בַּחֲטָאִים הַלָּלוּ וְלֹא קַל לַעֲלוֹת אֶל יַעֲקֹב אִישׁ תָּם. שִׁמְחוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁל הַיְשִׁיבוֹת, שֶׁיָּרְדוּ

עִם הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים. קָם אֶחָד מֵהֶם וְאָמַר, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, תֵּן לִי רְשׁוּת לִשְׁאֹל, אַחַר שֶׁזָּכִיתִי לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים נִכְבָּדִים אֵלּוּ מִפִּיךָ, שֶׁהַתּוֹרָה הַזּוֹ שֶׁיּוֹצֵאת מִפִּיךָ (משלי ג) יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל חֲפָצֶיךָ לֹא יִשְׁווּ בָהּ, וְעִם כָּל זֶה הֲלָכָה הִיא, וְלִלְמֹד אֲנִי צָרִיךְ. בַּשַּׁעִיר הַזֶּה לַעֲזָאזֵל זֶה נָאֶה, אַךְ אָשָׁם תָּלוּי בְּאֵיזֶה מָקוֹם הוּא?

אָמַר לֵיהּ, בְּרִיךְ אַנְתְּ בְּרִי, שַׁפִּיר קָא שָׁאֲלְתְּ. אֶלָּא, מַה עָמוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא, אַחִיד בֵּיהּ יְמִינָא וּשְׂמָאלָא, דְּאִינּוּן חֶסֶד וּגְבוּרָה, כְּנוּפָא דְּאַחִיד בֵּין תְּרֵין דְּרוֹעִין דְּבַר נָשׁ. אוֹ כְּנֶשֶׁר, דַּאֲחִידָן בֵּיהּ תְּרֵין גַּדְפִּין לְפָרְחָא בָּהוֹן. וְכֵיוָנָה, דְּאַחִידַת בָּהּ תְּרֵין גַּדְפִּין, דְּאַמְתִּילַת לְאוֹרַיְיתָא, וְגַדְפִּין (דף כ"ח ע"ב) דִּילָהּ לְמִצְוֹת עֲשֵׂה, וּבְהוֹן הִיא הָעוֹלָה, וּפְרַחַת לְעֵילָּא. הָכִי פְּקוּדִין דְּלָא תַּעֲשֶׂה, אִינּוּן תְּפִישׁוּ דִּילָהּ, כְּגוֹן צִפֳּרִים הַנֶּאֱחָזִים בַּפַּח. וְכָל תַּפְשִׁין דִּילָהּ, דְּמַעְכְּבִין לָהּ לְפָרְחָא, אִתְקְרִיאוּ סִרְכוֹת כְּאִלֵּין סִרְכוֹת, דְּמַעְכְּבֵי לְכַנְפֵי רֵיאָה, לְנָשְׁבָא.

אָמַר לוֹ, בָּרוּךְ אַתָּה בְּנִי, יָפָה שָׁאַלְתָּ. אֶלָּא מָה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי אֲחוּזִים בּוֹ יָמִין וּשְׂמֹאל, שֶׁהֵם חֶסֶד וּגְבוּרָה, כְּמוֹ גּוּף שֶׁאָחוּז בֵּין שְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת שֶׁל הָאָדָם. אוֹ כְּמוֹ נֶשֶׁר, שֶׁאֲחוּזִים בּוֹ שְׁתֵּי כְנָפַיִם לְפָרֹחַ בָּהֶן. וּכְמוֹ יוֹנָה שֶׁאֲחוּזִים בָּהּ שְׁתֵּי כְנָפַיִם, שֶׁנִּמְשָׁלָה לַתּוֹרָה, וּכְנָפֶיהָ לְמִצְוֹת עֲשֵׂה, וּבָהֶן הִיא הָעוֹלָה, וּפוֹרַחַת לְמַעְלָה. כָּךְ מִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה הֵן הַמַּלְכֻּדֶת שֶׁלָּהּ, כְּמוֹ צִפֳּרִים הַנֶּאֱחָזוֹת בְּפַח. וְכָל הַמַּלְכוֹדוֹת שֶׁלָּהּ שֶׁמְּעַכְּבוֹת אוֹתָהּ מִלִּפְרֹחַ נִקְרָאוֹת סִרְכוֹת, כְּמוֹ הַסִּרְכוֹת הַלָּלוּ שֶׁמְּעַכְּבוֹת אֶת כַּנְפֵי הָרֵאָה מִלִּנְשֹׁב. הָכִי אָשָׁם. דְּיִשְׂרָאֵל אֶחָד בְּגַדְפּוֹי דְּשָׁכְיִנְתָּא, דְּאִינּוּן חַיָּוון דְּכוּרְסְיָיא, דְּלָא תְּהֵא עוֹלָה בְּהוֹן בְּזִכְיוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, לְגַבֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּמְעַכְּבִין לָהּ, וּמַכְבִּידִין גַּדְפָּאָה חי"ת חֲטָאוֹת דִּלְהוֹן. וְאָשָׁם אִימָּא דְּעֵרֶב רַב, סִרְכָא אֶחִידָא בְּכוּרְסְיָיא, דְּתַמָּן מַטְרוֹנִיתָא, וְלָא מַנְחַת לָהּ לְסַלְקָא מִגַּלּוּתָא. וְזִכְיוֹן אֶחִידָן בָּהּ לְסַלְקָא, אִשְׁתְּאֲרַת בַּאֲוִירָא, כְּגוֹן סִרְכָא תָּלוּי בַּאֲוִירָא. וְדָא עַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא. (דאיהו אוירא) הָכִי אָשָׁם תָּלוּי בְּצַדְדִין, דְּאִיהוּ אֶחָד בֵּין שְׁמָיָא וְאַרְעָא.

כָּךְ אָשָׁם. שֶׁיִּשְׂרָאֵל אֲחוּזִים בִּכְנָפֵי הַשְּׁכִינָה, שֶׁהֵן חַיּוֹת הַכִּסֵּא, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה עוֹלָה בָהֶם בְּזִכְיוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְקֹדוֹשׁ- בָּרוּךְ- הוּא, וּמְעַכְּבִים אוֹתָהּ, וּמַכְבִּידִים אֶת כְּנָפֶיהָ חי"ת חֲטָאוֹת שֶׁלָּהֶם. וְאָשָׁם, אִמָּם שֶׁל עֵרֶב רַב, הַסִּרְכָה הָאֲחוּזָה בְּכִסֵּא, שֶׁשָּׁם הַגְּבִירָה, וְלֹא מְנִיחָה אוֹתָהּ לַעֲלוֹת מִן הַגָּלוּת, וְהַזְּכִיּוֹת אֲחוּזוֹת בָּהּ לְהַעֲלוֹתָהּ, וְנִשְׁאֶרֶת בָּאֲוִיר כְּמוֹ סִרְכָה שֶׁתְּלוּיָה בָּאֲוִיר. וְזֶהוּ הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי (שהוא אויר). כָּךְ אָשָׁם תָּלוּי בַּצְּדָדִין, שֶׁהוּא אָחוּז בֵּין שָׁמַיִם וָאָרֶץ.

חַטָּאת אֵיהִי יוֹתֶרֶת הַכָּבֵד, אַכְבִּידַת עָלָה בְּחַטָּאוֹת, דְּלִכְלוּכִין דְּחוֹבִין דְּיִשְׂרָאֵל, כְּגַוְונָא דְּכָבֵד מַכְבִּיד שְׂעָרִים, דְּאִינּוּן דָּמִים, עַל עַרְקִין דְּלִבָּא. הָכִי אִלֵּין חֲטָאוֹת, מַכְבִּידִין עַל גַּדְפּוֹי דִּשְׁכִינְתָּא, דְּאִינּוּן פְּקוּדִין דַּעֲשֵׂה, דְּדָמְיָין לְכַנְפֵי יוֹנָה. לֹא תַּעֲשֶׂה כַּד אִינּוּן מַכְבִּידִין עַל עֲשֵׂה, דְּאִינּוּן כַּד חוֹבִין דְּיִשְׂרָאֵל מְרוּבִּין מִזְּכְוָון, אִתְמַר בְּאוֹרַיְיתָא דְּאִיהוּ גּוּפָא, (דניאל ח) וְתִשְׁלֶךְ אֱמֶת אַרְצָה, וְאִיהִי צוֹוָחַת (איכה א) נְתָנַנִי יְיָ' בִּידֵי לֹא אוּכַל קוּם (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם.

הַחַטָּאת הִיא יוֹתֶרֶת הַכָּבֵד, מַכְבִּידָה עָלֶיהָ בַּחַטָּאוֹת שֶׁל לִכְלוּכִים שֶׁל חֲטָאֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁהַכָּבֵד מַכְבִּיד עַל הַשְּׂעָרִים, שֶׁהֵם דָּמִים, עַל הָעֲרָקִים שֶׁל הַלֵּב. כָּךְ הַחַטָּאוֹת הַלָּלוּ מַכְבִּידוֹת עַל כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, שֶׁהֵן

מִצְווֹת עֲשֵׂה, שֶׁדּוֹמוֹת לְכַנְפֵי יוֹנָה. וְלֹא תַעֲשֶׂה, כְּשֶׁהֵן מְכֻבִּידוֹת עַל עֲשֵׂה, שֶׁהֵן כְּשֶׁחָטְאֵי יִשְׂרָאֵל מְרֻבִּים מִן הַזְּכִיּוֹת, נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה שֶׁהִיא גּוּפָהּ, (דניאל ח) וַתַּשְׁלֵךְ אֱמֶת אַרְצָה, וְהִיא צוֹוְחַת, (איכה א) נָתְנֻנִי ה' בִּידֵי לֹא אוּכַל קוּם, (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם.

וּבְגִין דָּא, תַּקִּינוּ תַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים צְלוֹתִין בַּאֲתַר דְּקָרְבְּנִין, לְאַעְבְּרָא חֲטָאוֹת וַאֲשָׁמוֹת מִינָּהּ. וּבְגִין דָּא תַּקִּינוּ צְלוֹתָא דְּשַׁחֲרִית, כְּקָרְבָּן הַשַּׁחַר. וּצְלוֹתָא דְּמִנְחָה, כְּקָרְבָּן בֵּין הָעַרְבַּיִם. וּצְלוֹתָא דְּעַרְבִית, כְּאֵמוּרִים וּפְדָרִים דַּהֲווֹ מִתְאַכְּלִים כָּל הַלַּיְלָה. וּתְלַת אָבָהָן דְּתַקִּינוּ תְּלַת צְלוֹתִין, לָקֳבֵל מֶרְכַּבְתָּא דְּאִינּוּן קְטִירִין בָּהּ. כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ, הָאָבוֹת הֵן הֵן הַמֶּרְכָּבָה, דְּאִינּוּן פְּנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבָּעְתָּם וְגו'. (ע"כ רעיא מהימנא) וּמִשּׁוּם זֶה תִּקְּנוּ תַּנָּאִים וְאֲמוֹרָאִים תְּפִלּוֹת בִּמְקוֹם קָרְבָּנוֹת, לְהַעֲבִיר מִמֶּנָּה חַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ תִּקְּנוּ תְּפִלַּת שַׁחֲרִית כְּמוֹ קָרְבַּן הַשַּׁחַר, וּתְפִלַּת מִנְחָה כְּמוֹ קָרְבַּן בֵּין הָעַרְבַּיִם, וּתְפִלַּת עַרְבִית כְּמוֹ אֵמוּרִים וּפְדָרִים שֶׁהָיוּ מִתְאַכְּלִים כָּל הַלַּיְלָה. וּשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת שֶׁתִּקְּנוּ שְׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת, כְּנֶגֶד הַמֶּרְכָּבָה שֶׁהֵם קְשׁוּרִים בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, הָאָבוֹת הֵן הֵן הַמֶּרְכָּבָה, שֶׁהֵם פְּנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבָּעְתָּם. (ע"כ רעיא מהימנא).

(ויקרא ו) אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה. רִבִּי חִיָּיא פָּתַח, (בראשית כב) וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הִנֶּנִּי בְנִי וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר וַיֹּאמֶר תְּלַת זִמְנִין דְּיִצְחָק, וַיֹּאמֶר חַד דְּאַבְרָהָם, אֲמַאי הָכִי. אֶלָּא, ג' לְמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, דְּאִינּוּן תְּלַת דְּיִצְחָק הֲווֹ. וְחַד דְּאַבְרָהָם בָּרְבִיעָי, דִּכְתִיב הִנֶּנִּי בְנִי דְּחִיקָא (ס"א ודייקא) הִנֶּנִּי. וּכְתִיב, (בראשית א) יְהִי מְאוֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם.

אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח, (בראשית כב) וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הִנֶּנִּי בְנִי וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר וַיֹּאמֶר, שְׁלֹשׁ פְּעָמִים שֶׁל יִצְחָק, וַיֹּאמֶר אֶחָד שֶׁל אַבְרָהָם. לָמָּה זֶה כָּךְ? אֶלָּא שְׁלֹשָׁה לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, שֶׁהֵם הָיוּ הַשָּׁלֹשׁ שֶׁל יִצְחָק, וְאֶחָד שֶׁל אַבְרָהָם בָּרְבִיעִי, שֶׁכָּתוּב הִנֶּנִּי בְנִי, דְּחוּק (ודוקא) הִנֶּנִּי. וְכָתוּב (בראשית א) יְהִי מְאוֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם, מְאוֹרֹת חָסֵר.

וְאִי תֵּימָא וַיֹּאמֶר וַיֹּאמֶר יַתִּיר אִינּוּן. אֶלָּא, אִינּוּן סְתִימִין הֲווֹ בְּמַחֲשָׁבָה. וְאִלֵּין, אִתְגַּלְיָין מִגּוֹ חֲשׁוֹכָא. וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם, וּכְתִיב (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. וַיֹּאמֶר אָבִי, וּכְתִיב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם. וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ, וּכְתִיב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְקַוּוּ הַמַּיִם. וַיֹּאמֶר הִנֶּנִּי, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאוֹרֹת.

וְאִם תֹּאמַר, וַיֹּאמֶר וַיֹּאמֶר הֵם יוֹתֵר - אֶלָּא שֶׁהֵם הָיוּ נִסְתָּרִים בַּמַּחֲשָׁבָה, וְאֵלּוּ הִתְגַּלּוּ מִתּוֹךְ הַחֲשֵׁכָה. וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם - וְכָתוּב (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. וַיֹּאמֶר אָבִי - וְכָתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם. וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ - וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְקַוּוּ הַמַּיִם. וַיֹּאמֶר הִנֶּנִּי - וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאוֹרֹת.

רעיא מהימנא וְעוֹד אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ וְגוֹ'. דָּא אוֹרַיְיתָא, דְּאִתְמַר בָּהּ (ירמיה כג) הֲלֹא כֹה דְּבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם יְיָ'. לֹא תִכְבֶּה וַדַּאי, דַּעֲבִירָה אַיְנָה מְכַבֶּה תּוֹרָה. אֲבָל עֲבֵירָה מְכַבֶּה מִצְוָה, וּמַאן דְּעָבִיד עֲבֵירָה דְּמְכַבֶּה מִצְוָה דְּאִיהִי נֵר, הָכִי מְכַבֶּה נֵר דִּילֵיהּ, דְּאִתְמַר בָּהּ (משלי כ) נֵר יְיָ' נִשְׁמַת אָדָם מְגוּפֵיהּ,

וְהַאי הוּא כְּבוּד, דְּאִשְׁתְּאַר גּוּפָא בְּחֶשׁוֹכָא. וְהָכִי מַאן דְּסָלִיק שְׁכִינְתָּא מֵאַתְרָהָא, גָּרִים (לכל העולם) כְּבוּד וַחֲשׁוֹכָא לְהַהוּא אֲתַר. וַחֲשׁוֹכָא אִיהִי עֲבֵירָה, (משלי ל) וְשִׁפְחָה כִּי תִירַשׁ גְּבִירְתָּהּ.

וְעוֹד אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ וְגוֹ' - זוֹ הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (ירמיה כג) הֲלֹא כֹה דְבָרַי כָּאֵשׁ נְאֻם ה'. לֹא תִכְבֶּה וַדַּאי, שֶׁעֲבֵרָה אֵינָהּ מְכַבָּה תּוֹרָה. אֲבָל עֲבֵרָה מְכַבָּה מִצְוָה, וּמִי שֶׁעוֹבֵר עֲבֵרָה שֶׁמְּכַבֶּה מִצְוָה, שֶׁהֵיא נֵר, כְּךָ מְכַבֶּה אֶת נֵרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ב) נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם, מְגוּפוֹ, וְזֶהוּ כְּבוּד, שֶׁנִּשְׁאָר הַגּוּף בַּחֲשֵׁכָה. וְכָךְ מִי שֶׁמְּסַלֵּק שְׁכִינָה מִמְּקוֹמָהּ, גּוֹרֵם (לכל העולם) כְּבוּד וַחֲשֵׁכָה לְאוֹתוֹ מָקוֹם. וַחֲשֵׁכָה הִיא עֲבֵרָה, (משלי ל) וְשִׁפְחָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ.

וּסְלִיקוּ דְּמִצְוָה מִסִּטְרָא דְּעַמֵּי הָאָרֶץ, לְהוֹן מְכַבְּדָה מִצְוָה, לְקַיָּים בְּהוֹן, (שמואל א ב) וּרְשָׁעִים בַּחֹשֶׁךְ יִדָּמוּ. אֲבָל לְגַבֵּי מָארֵי תּוֹרָה, לֵית לֵיהּ כִּבְיָיה עוֹלָמִית, בְּהוֹן דְּנָהֲרִין לֵהּ כְּכַמָּה רָזִין דְּאוֹרַיְיתָא, דְּאוֹר רַ"ז אִתְקְרֵי. וּמִצְוֹת דְּאוֹרַיְיתָא דְּמִקַּיְימִין לֵהּ רַבָּנָן, תּוֹרָה אִיהוּ לְגַבַּיְיהוּ, לַיְלָה וְיוֹמָם לָא תִכְבֶּה עֲלַיְיהוּ, בְּגִין דְּמִקַּיְימִין בָּהּ (יהושע א) וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה.

וַעֲלַיְית הַמִּצְוָה שֶׁל עַם הָאָרֶץ מְכַבֶּה לָהֶם אֶת הַמִּצְוָה, לְקַיֵּים בָּהֶם וּרְשָׁעִים בַּחֹשֶׁךְ יִדָּמוּ. אֲבָל לְבַעֲלֵי תוֹרָה אֵין לֵהּ כִּבְיָה עוֹלָמִית בָּהֶם, שֶׁמְּאִירִים לֵהּ בְּכַמָּה סוֹדוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁאוֹר נִקְרָא ר"ז. וּמִצְוֹת הַתּוֹרָה שֶׁמְּקַיְּמִים אוֹתָן חֲכָמִים, זוֹ תּוֹרָה לְגַבֵּיהֶם, לַיְלָה וְיוֹמָם לֹא תִכְבֶּה עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁמְּקַיְּמִים בָּהּ וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה.

וְעָשָׂן דְּסָלִיק מִפּוּמַיְיהוּ בְּמִלֵּי דְּאוֹרַיְיתָא, אִיהוּ עָשָׂן הַמַּעֲרָכָה, דְּמִסְדְּרִין לֵהּ, וּמַעֲרִיכִין לֵהּ לְגַבֵּי בַּעְלָהּ, כְּגוֹן (במדבר ח) בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנֵּרוֹת, דְּאִתְמַר בְּהוֹן לְהַעֲלוֹת נֵר תָּמִיד. וּבְעָשָׂן הַמַּעֲרָכָה וְעָנָן הַקְּטֹרֶת, דְּאוֹרַיְיתָא עָשָׂן דִּילֵהּ, יִתְעַר מִלְּבָא, לְגַבֵּי חֲכָמְתָא, דְּאִיהוּ כְּמוֹחָא, כְּגַוְונָא דַּעֲנָנָא. דְּאִתְעָרוּתָא דַּעֲנָנָא מִלְּבָא, הָדָא הוּא דִּכְתִיב (בראשית ב) וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ, וּלְבַתַּר וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה.

וְהֶעָשָׂן שֶׁעוֹלֶה מִפִּיהֶם בְּדִבְרֵי תוֹרָה, הוּא עָשָׂן הַמַּעֲרָכָה שֶׁמְּסַדְּרִים אוֹתָהּ וְעוֹרְכִים אוֹתָהּ לְבַעְלָהּ, כְּמוֹ (במדבר ח) בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנֵּרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם לְהַעֲלוֹת נֵר תָּמִיד. וּבְעָשָׂן הַמַּעֲרָכָה וּבְעָנָן הַקְּטֹרֶת, שֶׁהַתּוֹרָה הוּא הֶעָשָׂן שֶׁלָּהּ, יִתְעוֹרֵר מֵהַלֵּב לַחָכְמָה, שֶׁהוּא כְּמוֹ מֹחַ, כְּמוֹ הֶעָנָן. שֶׁהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הֶעָנָן הִיא מֵהַלֵּב. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ, וְאַחַר כָּךְ - וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה.

דף כט.

הָכִי יִתְעַר עָשָׂן, מִבִּינָה, דְּאִיהוּ בְּלִבָּא, דְּאוּקְמוּהָ לְגַבֵּיהּ, הַלֵּב מֵבִין. וְסָלִיק לְגַבֵּי חָכְמָה, דְּאִיהִי (דף כ"ט ע"א) (נ"א במוחא) כְּמוֹחָא. (ומאן) וּמַאי עָשָׂן. (דעת) דְּא, עַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא, דַּעַת, לֵב מֵבִין דַּעַת.

כָּךְ יִתְעוֹרֵר עָשָׂן מִבִּינָה, שֶׁהִיא בַּלֵּב, שֶׁבֵּארוּהָ אֶצְלוֹ, הַלֵּב מֵבִין, וְעוֹלֶה לַחָכְמָה שֶׁהִיא (במח) כְּמוֹ מֹחַ. (ומה) וּמִי הֶעָשָׂן? (דעת) זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, דַּעַת, לֵב מֵבִין דַּעַת.

לְבָתַר דְּנָחִית עָשָׂן, חָכְמָה לְגַבֵּי בִּינָה, דְּאִינּוּן דָּא לִשְׁמָאלָא, וְדָא לִימִינָא. אִיהוּ נָחִית מָלֵא מֵאַבָּא וְאִימָּא, מָלֵא י"ה, לְאוֹקָדָא עֲצִים דְּאִינּוּן תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, מִסִּטְרָא דְּעֵץ חַיִּים, דְּאִינּוּן אֲבָרִים דִּגּוּפָא, דְּתַמָּן ה' הָעֲצִים וּדַאי, לְאוֹקָדָא לוֹן בְּשַׁלְהוֹבִין דְּאוֹרַיְיתָא, דְּאִתְמַר בֵּיהּ (ירמיה כג) הֲלֹא כֹה דְבָרַי כָּאֵשׁ נְאֻם יְיָ. בְּשַׁלְהוֹבִין דְּנֵר מִצְוָה בְּרַחִימוּ. ע"כ (קנ"ז ע"ב תנאים ואמוראים וכו')

אֲחַר שֶׁיּוֹרֵד עָשָׁן, חָכְמָה לְבִינָה, שֶׁהֵם זֶה לִשְׂמֹאל וְזֶה לִימִין. הוּא יוֹרֵד מֵלֵא מֵאַבָּא וְאִמָּא, מֵלֵא י"ה, לְשָׁרֵף עֵצִים שֶׁהֵם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, מִצַּד שֶׁל עֵץ הַחַיִּים, שֶׁהֵם אֵיבָרִים שֶׁל הַגּוּף, שֶׁשָּׁם ה' הָעֵצִים וַדַּאי, לְשָׁרֵף אוֹתָם בְּשַׁלְהֶבוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ הֲלֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם ה'. בְּשַׁלְהֶבוֹת נֵר שֶׁל מִצְוָה בְּאַהֲבָה. פְּקוּדָא (שייך לדף ק"י ע"ב) לְהַקְרִיב בְּכָל יוֹמָא תְּמִידִין. וַאֲבַתְרֵיהּ לְהַדְלִיק אֵשׁ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה. וַאֲבַתְרֵיהּ, תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן. וַאֲבַתְרֵיהּ, קָרְבָּן נֶדֶר אוֹ נְדָבָה. תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, כָּל אִלֵּין תְּמִידִין, אִינּוּן מְדוֹת דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּצְרִיכֵי לְמֶהֱוֵי לוֹן נִיְיחָא. וְאַף עַל גַּב דְּכָל סְפִירָן כֻּלְּהוּ חַד, מִכָּל מָקוֹם, כָּל סְפִירָה וּסְפִירָה מְמָנָא עַל שַׁבָּתוֹת וּזְמַנִּין וְיוֹמִין טָבִין, וְהַהִיא מְדָּה דְּשׁוּלְטָנוּתָא דְּהַהוּא זְמָנָא, כָּל סְפִירָן אִתְכְּלִילוּ בָּהּ, וְאִתְקְרִיאוּ כֻּלְּהוּ עַל שֵׁם הַהִיא מְדָּה, בְּחֶסֶד חֲסָדִים, בִּגְבוּרָה גְּבוּרוֹת וְהָכִי בְּכָל מְדָּה.

מִצְוָה לְהַקְרִיב בְּכָל יוֹם תְּמִידִים וְאַחֲרָיו לְהַדְלִיק אֵשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה. וְאַחֲרָיו תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן, וְאַחֲרָיו קָרְבַּן נֶדֶר אוֹ נְדָבָה. תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, כָּל אִלּוּ תְּמִידִים, הֵם מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁצְּרִיכִים לִהְיוֹת לָהֶם נַחַת. וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּל הַסְּפִירוֹת כֻּלָּן אַחַת, מִכָּל מָקוֹם כָּל סְפִירָה וּסְפִירָה מְמֻנָּה עַל שַׁבָּתוֹת וּזְמַנִּים וְיָמִים טוֹבִים, וְאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בְּאוֹתוֹ זְמַן, כָּל הַסְּפִירוֹת נִכְלָלוֹת בָּהּ, וְכֻלָּן נִקְרָאוֹת עַל שֵׁם אוֹתָהּ מִדָּה.., בְּחֶסֶד חֲסָדִים, בִּגְבוּרָה גְּבוּרוֹת, וְכָךְ בְּכָל מִדָּה.

וְאֵית הַשְׁבָּתַת מְלָאכָה, כְּגוֹן שׁוֹר, דְּאִית לֵיהּ עוֹל. וַחֲמוֹר, דְּאִית לֵיהּ מַשָּׂאוֹי. בֵּין עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, כְּגוֹן תְּפִילִין. בֵּין עוֹל מַלְכוּת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, כְּפוּם עוֹבָדַיְיהוּ, בְּאִלֵּין יוֹמִין אִית לוֹן הַשְׁבָּתַת מְלָאכָה וְנִיְיחָא. מַאן דְּלָא אִתְעֲסַק בְּאוֹרַיְיתָא וּבְפִקּוּדִין, אִית לֵיהּ עוֹל מַלְכוּת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וּמַאן דְּאִתְעֲסַק בְּאוֹרַיְיתָא וּבְפִקּוּדִין, אִית לוֹן עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, דְּאִיהִי ה' בַּתְרָאָה, מַלְכוּת שָׁמַיִם אִתְקְרִיאַת. וְיֵשׁ הַשְׁבָּתַת מְלָאכָה, כְּמוֹ שׁוֹר שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֹל, וַחֲמוֹר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַשָּׂא. בֵּין עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, כְּמוֹ תְּפִלִּין, בֵּין עֹל מַלְכוּת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, כְּפִי מַעֲשֵׂיהֶם בַּיָּמִים הַלָּלוּ יֵשׁ לָהֶם הַשְׁבָּתַת מְלָאכָה וּמְנוּחָה. מִי שֶׁלֹּא מִתְעַסֵּק בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת, יֵשׁ לוֹ עֹל מַלְכוּת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וּמִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, יֵשׁ לוֹ עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, שֶׁהִיא ה' אַחֲרוֹנָה, שֶׁנִּקְרֵאת מַלְכוּת שָׁמַיִם.

עוֹל מִצְוֹת אִיהִי וַדַּאי, בְּגִין דְּבָהּ אִתְבְּרִיאוּ כָּל בְּרְיִין דְּשָׁמַיָּא וְאַרְעָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם. בְּהּ' בְּרָאָם. וְכַד יֵיתֵי שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, נַחְתַּת בִּינָה דְּאִיהוּ יד"ו, עַל ה', דְּאִיהִי מַלְכוּת שָׁמַיִם וְנָשְׁמָה יְתֵירָה, וְאִיהוּ (שמות לב) חָרוּת עַל הַלּוּחוֹת. אָנֹכִי בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, וּפְרִישַׁת גַּדְפָּהָא עַל בְּרַתָּא, וְעַל מַשְׁרְיַין דִּילָהּ, וְאִית לוֹן נִיְיחָא. וְאִתְּמַר בְּמַשְׁרְיַין דְּסָמְאֵ"ל וְנָחָשׁ, (דברים כח) וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יְיָ' נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ, אוֹת תְּפִלִּין וְאוֹת שַׁבָּת, וְאוֹת דְּיוֹמִין טָבִין, וְאוֹת בְּרִית כֻּלְּהוּ שְׁקִילִין.

עִלַּ מִצְוֹות הִיא וַדַּאי, מִשּׁוּם שֶׁבָּהּ נִבְרְאוּ כָּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁל שָׁמַיִם וָאָרֶץ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם. בְּהּ' בְּרָאָם. וּכְשֶׁיָּבֹא שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, יוֹרֶדֶת בִּינָה, שֶׁהִיא יה"ו, עַל ה', שֶׁהִיא מַלְכוּת שָׁמַיִם וְנָשְׁמָה יְתֵרָה, וְהוּא (שמות לב) חָרוּת עַל הַלֻּחוֹת. אָנֹכִי בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, וּפוֹרֶשֶׂת כְּנָפֶיהָ עַל הַבַּת וְעַל הַמַּחֲנוֹת שֶׁלָּהּ, וְיֵשׁ לָהֶם מְנוּחָה. וְנֶאֱמַר בְּמֶרְכָּבוֹתָיו שֶׁל סָמְאֵ"ל וְנָחָשׁ, (דברים כח)

וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ וְיִרְאוּ מִמֶּךָּ. אוֹת תְּפִלִּין וְאוֹת שַׁבָּת וְאוֹת יָמִים טוֹבִים וְאוֹת בְּרִית - כֻּלָּם שְׁקוּלִים.

וְאִית אוֹת דְּשַׁדַּ"י, דְּאִיהוּ מְטַטְרוֹ"ן עֶבֶד, וְכַמָּה עַבְדִין תַּלְיָין מִנֵּיהּ, דְּמִמָּנָא עַל אִלֵּין דְּעַבְדִין פִּקּוּדֵי עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס. מְטַטְרוֹ"ן וּמַשְׁרְיָין דִּילֵיהּ מְמַנָּן עֲלַיְיהוּ. בְּגִינַיְיהוּ אִתְּמַר, (שמות כג) לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וַחֲמוֹרֶךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ. אֲבָל אִינּוּן דְּעַבְדִין פִּקּוּדִין שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס, אִינּוּן בְּנוֹי דְּמַלְכָּא וּמַטְרוֹנִיתָא. וְאִינּוּן כְּתָרִין וְתַגִּין עַל רֵישָׁא, דְּעַבָדִין בְּיוֹמִין דְּחוֹל. וּבְגִינַיְיהוּ אִתְּמַר וּדְאִשְׁתַּמַּשׁ בְּתָגָא חֲלָף, וְהַזָּר הַקָּרֵב לְגַבַּיְיהוּ יוּמַת. דְּשַׁבָּתוֹת אִתְקְרִיאוּ לְגַבֵּי עַבָדִין.

וְיֵשׁ אוֹת שֶׁל שַׁדַּ"י, שֶׁהוּא מטטרו"ן עֶבֶד, וְכַמָּה עֲבָדִים תְּלוּיִים מִמֶּנּוּ, שֶׁמְּמֻנֶּה עַל אֵלּוּ שֶׁעוֹשִׂים מִצְוֹות עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס. מטטרו"ן וְהַמַּחֲנוֹת שֶׁלּוֹ מְמֻנִּים עֲלֵיהֶם. בִּשְׁבִילָם נֶאֱמַר, לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וַחֲמוֹרֶךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ. אֲבָל אוֹתָם שֶׁעוֹשִׂים מִצְוֹות שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס, הֵם בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה, וְהֵם הַכְּתָרִים וְהַתָּגִים עַל רֹאשׁ הָעֲבָדִים בִּימוֹת הַחֹל, וּבִשְׁבִילָם נֶאֱמַר וּדְאִשְׁתַּמַּשׁ בְּתָגָא חֲלָף, וְהַזָּהִר הַקָּרֵב אֲלֵיהֶם יוּמַת. שֶׁנִּקְרָאִים שַׁבָּתוֹת אֶל הָעֲבָדִים.

וּבְגִין דָּא, אִם כְּבָנִים אִם כַּעֲבָדִים. אִם כְּבָנִים, דְּאִתְּמַר בְּהוֹן (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַיְיָ' אֱלֹהֵיכֶם. אִם כַּעֲבָדִים, (ויקרא כה) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים וְלֹא שְׁאָר אוּמִין. אֲבָל אִינּוּן חַיְיבִיָא דְּלָא מִשְׁתַּדְּלִין בְּאוֹרַיְיתָא וּמִצְוֹת, וְלֵית עֲלַיְיהוּ עוֹל תּוֹרָה וְעוֹל תְּפִלִּין, וּשְׁאָר פִּקּוּדִין, אִינּוּן עֲבָדִין לְאוּמִין דְּעָלְמָא, וּמִשְׁתַּעְבְּדִין בְּהוּ. כְּגוֹן (דברים ו) עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, אִם כְּבָנִים אִם כַּעֲבָדִים. אִם כְּבָנִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. אִם כַּעֲבָדִים, כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים, וְלֹא שְׁאָר הָאֻמּוֹת. אֲבָל אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁאֵין מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹות וְאֵין עֲלֵיהֶם עֹל תּוֹרָה וְעֹל תְּפִלִּין וּשְׁאָר מִצְוֹות, הֵם עֲבָדִים לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם וּמִשְׁתַּעְבְּדִים בָּהֶם, כְּמוֹ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם.

וְאִי נַטְרֵי שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, אִתְּמַר בְּהוּ וַיּוֹצִיאֵנוּ יְיָ' אֱלֹהֵינוּ. וְיִתְקְיָים בְּהוּ, (שמות כג) לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וַחֲמוֹרֶךָ, חֲמוֹר בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת, וְיִנָּפֵשׁ בֶּן אֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ, עִם הָאָרֶץ בְּהֵמָה אִקָּרֵי. וּלְבַתַּר דִּייִעוֹל גַּרְמֵיהּ תְּחוֹת אָדָם בַּתּוֹרָה, יִתְקְיָים בֵּיהּ (תהלים לו) אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ יְיָ'. אִם הוּא כַּסּוּס דְּרָכִיב עֲלֵיהּ מָארֵיהּ, וְסָבִיל לֵיהּ, וְלָא מְבַעֵט בְּמָארֵיהּ.

וְאִם שׁוֹמְרִים שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, נֶאֱמַר בָּהֶם וַיּוֹצִיאֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ. וְיִתְקְיָים בָּהֶם, לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וַחֲמוֹרֶךָ, חֲמוֹר בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹות, וְיִנָּפֵשׁ בֶּן אֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ, עִם הָאָרֶץ נִקְרָא בְּהֵמָה. וְאַחַר שֶׁיִּכָּנֵס אֶת עַצְמוֹ תַּחַת אָדָם בַּתּוֹרָה, יִתְקַיֵּם בּוֹ אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה'. אִם הוּא כְּמוֹ סוּס שֶׁרוֹכֵב עָלָיו אֲדוֹנוֹ, וְסוֹבֵל אוֹתוֹ, וְלֹא בוֹעֵט בַּאֲדוֹנוֹ.

וּמַאי סְבִילוּ דְּעַם הָאָרֶץ לְתַלְמִיד חָכָם. בְּגִין, דְּתַלְמִיד חָכָם כְּיוֹם שַׁבָּת צָרִיךְ אִיהוּ, דְּלֵית לֵיהּ מִדִּילֵיהּ, וְאִי עַם הָאָרֶץ סָבִיל לֵיהּ בְּמָמוֹנֵיהּ, וְאִתְנַהִיג בֵּיהּ כְּפוּם רְעוּתֵיהּ לְשַׁמְּשָׁא לֵיהּ, וּלְאִתְנַהָגָא בְּפִקּוּדִין כְּפוּם רְעוּתֵיהּ, יִתְקַיֵּים בֵּיהּ אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ יְיָ'. יוֹשִׁיעַ לֵיהּ מְשׁוֹד וּגְזֵלָה, יוֹשִׁיעַ לֵיהּ מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת, דְּלָא

שַׁלִּיט עֲלֵיהּ, וְיִשְׁחָט לֵיהּ בְּסַכִּין פָּגוּם דִּילֵיהּ. וְכָל מַאן דְּשָׁחִיט בְּסַכִּין פָּגוּם, נְבֵלָה אִיהוּ, דְּאִתְמַר בֵּיהּ לְכָלֶב תַּשְׁלִיכוּן אוֹתוֹ, דְּאִיהוּ סָמָאֵ"ל.

וּמַהוּ הַסֵּבֶל שֶׁעַם הָאָרֶץ לְתַלְמִיד חָכָם? מִשּׁוּם שֶׁתַּלְמִיד חָכָם כְּמוֹ יוֹם הַשַּׁבָּת הוּא צָרִיךְ, שֶׁאֵין לוֹ מַשָּׂא. וְאִם עַם הָאָרֶץ סוֹבֵל אוֹתוֹ בְּמָמוֹנוֹ וְנוֹהֵג בּוֹ כְּפִי רְצוֹנוֹ לְשַׁמֵּשׁ אוֹתוֹ וּלְהִתְנַהֵג בַּמְצָווֹת כְּפִי רְצוֹנוֹ, יִתְקַיֵּם בּוֹ - אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה'. יוֹשִׁיעַ אוֹתוֹ מִשּׁוֹד וּמִגְּזֵלָה, יוֹשִׁיעַ אוֹתוֹ מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עָלָיו וְיִשְׁחַט אוֹתוֹ בְּסַכִּינוֹ הַפְּגוּמָה. וְכָל מִי שֶׁנִּשְׁחַט בְּסַכִּין פְּגוּמָה, הוּא נְבֵלָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ, שֶׁהוּא סָמָאֵ"ל.

וְנֶפֶשׁ דְּתַלְמִיד חָכָם אִתְקְרִיאַת שַׁבָּת מַלְכְּתָא, נֶפֶשׁ יְתֵירָה דְּשַׁבָּת. וְעִנְּג דִּילֵיהּ נִשְׁמַת חַיִּים, וְרוּחַ שִׂכְלִי. וְאִינּוּן נְשָׁמָה יְתֵירָה, רוּחַ יְתֵירָה, עַל נְשָׁמָה וְרוּחָא וְנַפְשָׁא, דְּאִינּוּן עַבְדִין, דְּשַׁלְטִין בְּגוּפָא, דְּיוֹמִין דְּחוֹל. נְשָׁמָה יְתֵירָה, נִשְׁמַת כָּל חַי, (רמ"ב ע"ב) כֶּתֶר בְּרֹאשׁ צַדִּיק, דְּאִיהוּ יוֹם שַׁבָּת. וּבְהַאי נְשָׁמָה יְתֵירָה תְּהַלֵּל יָהּ, דְּאִינּוּן אַבָּא וְאִמָּא, דְּעָלְהּ אִתְמַר, (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ, בְּגִין דְּאִיהוּ מָרְכָּבָה לְעִלַּת הָעִלּוֹת, דְּאִיהוּ מְכוּסֶּה וְלֹא שַׁלִּיט עָלֵיהּ עַיְנָא, וּבְגִין דָּא עַיִן לֹא רָאָתָה.

וְהַנֶּפֶשׁ שֶׁל תַּלְמִיד חָכָם נִקְרֵאת שַׁבָּת הַמַּלְכָּה, נֶפֶשׁ יְתֵירָה שֶׁל שַׁבָּת, וְהָעִנּוּג שֶׁלָּהּ נִשְׁמַת חַיִּים וְרוּחַ שִׂכְלִי. וְהֵם נְשָׁמָה יְתֵירָה, רוּחַ יְתֵירָה, עַל נְשָׁמָה וְרוּחַ וְנֶפֶשׁ, שֶׁהֵם עֲבָדִים שֶׁשּׁוֹלְטִים בַּגּוּף שֶׁל יְמוֹת הַחֹל. נְשָׁמָה יְתֵירָה, נִשְׁמַת כָּל חַי, כֶּתֶר הָרֹאשׁ צַדִּיק, שֶׁהוּא יוֹם הַשַּׁבָּת. וּבַנְּשָׁמָה הַיְתֵירָה הַזּוֹ תְּהַלֵּל יָהּ, שֶׁהֵם אַבָּא וְאִמָּא, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מֶרְכָּבָה לְעִלַּת הָעִלּוֹת, שֶׁהוּא מְכֻסֶּה וְלֹא שׁוֹלֶטֶת עָלָיו הָעַיִן, וּמִשּׁוּם כָּךְ עַיִן לֹא רָאָתָה.

רוּחָא יְתֵירָה, נָהָר דְּנָפִיק מֵעֵדֶן, מִבֵּין אַבָּא וְאִימָּא. וּמַהֲלָכוֹ חֲמֵשׁ מְאָה שְׁנִין, וּמְטֵי לְשִׁתִּיתָאָה דְּאִיהוּ צַדִּיק. לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, דְּאִיהִי נֶפֶשׁ יְתֵירָה, מַלְכוּת.

רוּחַ יְתֵירָה, הַנָּהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן מִבֵּין אַבָּא וְאִמָּא, וּמַהֲלָכוֹ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וּמַגִּיעַ לַשִּׁשִּׁי שֶׁהוּא צַדִּיק לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, שֶׁהִיא נֶפֶשׁ יְתֵירָה, מַלְכוּת.

דף כט:

נְשָׁמָה דְּשַׁלְטָא בְּיוֹמִין דְּחוֹלָא, עַל עֶבֶד יְיָ', אִיהִי מִכַּסָּא הַכָּבוֹד. כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ (דף כ"ט ע"ב) מָארֵי מַתְנִיתִין, כָּל הַנִּשְׁמוֹת גְּזוּרוֹת מִתַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד. וְרוּחַ דְּשַׁלְטָא בְּיוֹמֵי דְּחוֹל, עַל עֶבֶד יְיָ', אִיהִי מַעַבְדָא דְּמַלְכָּא מְטַטְרוֹ"ן, כְּלִיל שִׁית סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְאִיהִי שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא. וְנֶפֶשׁ דְּשַׁלִּיט בְּחוֹל, אִיהִי מִכַּסָּא דִּין, סַנְדַּלְפוֹ"ן, תִּכְלֶת שֶׁבַּצִּיצִית, כְּמַעֲשֵׂה לְבֵנַת הַסַּפִּיר. אֲבָל בְּרוּתָא דְּמַלְכָּא. בֶּפֶסַח, אִיהִי נֶפֶשׁ הַשַּׂכְלִית, לֵיל שִׁמּוּרִים, מַצָּה שְׁמוּרָה, וְרוּחַ שְׁמוּרָה לְקֻבְלֵיהּ אִיהִי יוֹם טוֹב, וְאִיהִי יוֹם שַׁבָּת, זָכוֹר וְשָׁמוֹר. בְּגִין דְּאִיהִי אֲצִילוּת מַמְלָכוּת.

הַנִּשְׁמָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בִּימוֹת הַחֹל עַל עֶבֶד ה' הִיא מִכִּסֵּא הַכָּבוֹד, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל הַנִּשְׁמוֹת גְּזוּרוֹת מִתַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד. וְרוּחַ שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בִּימוֹת הַחֹל עַל עֶבֶד ה', הִיא מֵעֲבֶד הַמֶּלֶךְ מטטרו"ן, כּוֹלֵל שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְהִיא שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא. וְהַנֶּפֶשׁ שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בִּימוֹת הַחֹל הִיא מִכִּסֵּא דִּין, סַנְדַּלְפוֹ"ן,

תְּכֵלֶת שֶׁבַּצִּיצִית, כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר. אֲבָל בַּת הַמֶּלֶךְ, בְּפֶסַח, הִיא נָפֶשׁ הַשִּׂכְלִית, לֵיל שִׁמּוּרִים, מַצָּה שְׁמוּרָה, וְרוּחַ שְׁמוּר כְּנֶגְדָּהּ הִיא יוֹם טוֹב, וְהִיא יוֹם שַׁבָּת, זָכוֹר וְשָׁמוֹר, מֹשֶׁה שָׁהִיא אֲצִילוּת מַמְלָכוּת. וְהָכִי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, בְּנוֹי דְּמַלְכָּא וּמַטְרוֹנִיתָא, אִתְקְרִיאוּ שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, וְלֵית לוֹן מִדְּלְהוֹן, דְּלָאו אינּוּן בַּעֲלֵי מְלָאכָה, כִּשְׁאָר עֲבָדִין בְּנוֹי דְּחוּלִין. אַגְרָא דִּלְהוֹן בְּעָלְמָא דֵּין, וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי, לַעֲנָגָא לוֹן בְּכָל מִינֵי מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה, וּלְאוֹקָרָא לוֹן בִּלְבוּשִׁין שַׁפִּירִין, כְּגַוונָא דְּשַׁבָּת, דְּאִתְמַר בֵּיהּ, כַּבְּדֵהוּ בְּכִסּוּת נְקִיָּה. כָּל מַה דְּעָבַד בַּר נָשׁ לְשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, אִית לְמֶעְבַּד לוֹן.

וְכָךְ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה, נִקְרְאוּ שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, וְאֵין לָהֶם מִשֶּׁלָּהֶם, שֶׁאֵינָם בַּעֲלֵי מְלָאכָה כְּמוֹ שְׁאָר הָעֲבָדִים בְּנֵי הַחֵילִין. שְׂכָרָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא לְעַנֵּג אוֹתָם בְּכָל מִינֵי מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה, ז וּלְכַבְּדָם בלבושים יָפִים כמו שֶׁשַּׁבָּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ, כַּבְּדֵהוּ בִּכְסוּת נְקִיָּה. כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה אָדָם לְשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, יֵשׁ לַעֲשׂוֹת לָהֶם.

וּמַאן דְּמַחֲלֵל שַׁבָּת חַיָּיב סְקִילָה. וְהָכִי מַאן דְּאִשְׁתַּמַּשׁ בְּתָנָא, חֲלַף. וְהָכִי הוּא הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִי שֶׁשּׁוֹנֶה הֲלָכוֹת, דְּמַחֲלֵל תּוֹרָתֵיהּ. וְכָל שֶׁכֵּן הַמְבֻזֶּה לֵיהּ, כְּאִילּוּ מְבַזֶּה שַׁבָּתוֹת וּמוֹעֲדוֹת. וְאוּקְמוּהָ מָארֵי מַתְנִיתִין, כָּל הַמְבַזֶּה אֶת הַמּוֹעֲדוֹת, כְּאִלּוּ כּוֹפֵר בָּעִיקָר.

וּמִי שֶׁמְּחַלֵּל שַׁבָּת חַיָּב סְקִילָה. וְכֵן מִי שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶתֶר חוֹלֵף. וְכָךְ מִי שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִי שֶׁשּׁוֹנֶה הֲלָכוֹת, שֶׁמְּחַלֵּל אֶת תּוֹרָתוֹ. וְכָל שֶׁכֵּן הַמְבַזֶּה אוֹתוֹ, כְּאִלּוּ מְבַזֶּה שַׁבָּתוֹת וּמוֹעֲדוֹת. וּפֵרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל הַמְבַזֶּה אֶת הַמּוֹעֲדוֹת, כְּאִלּוּ כּוֹפֵר בָּעִקָּר.

וּכְגַוונָא דְּכָל מָאנֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְאִתְקְרִיאוּ קֹדֶשׁ, הָכִי כָּל אינּוּן דְּמְשַׁמְּשֵׁי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, אִתְקְרִיאוּ קֹדֶשׁ. וְתַלְמִידֵי דְּרַב דְּאִינּוּן לְקֶבֶל אֲבָרִים דְּגוּפָא, אִתְקְרִיאוּ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. וְרָזָא דְּמִלָּה קָא רָמִיז בְּהוֹן, (שמות כו) וְהִבְדִּילָה הַפָּרֹכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. וּמְטַטְרוֹ"ן, אַתְּ וּמַשְׁרְיָין דִּילָךְ, צְרִיכִין לְקָרְבָא לוֹן קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ' בְּכָל לֵילְיָא.

וּכְמוֹ שֶׁכָּל כְּלֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנִּקְרְאוּ קֹדֶשׁ, כָּךְ כָּל אוֹתָם שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים נִקְרָאִים קֹדֶשׁ. וְתַלְמִידֵי רַב, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד אֵיבְרֵי הַגּוּף, נִקְרְאוּ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. וְסוֹד הַדָּבָר רָמוּז בָּהֶם, (שמות כו) וְהִבְדִּילָה הַפָּרֹכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. וּמטטרו"ן, אַתָּה וּמַחֲנוֹתֶיךָ, צְרִיכִים לְהַקְרִיבָם קָרְבָּן לְפָנֵי ה' בְּכָל לַיְלָה.

עֲשִׂיָּה לְקַבֵּל עֲלֵיהּ עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, דְּא קַבָּלַת יִסּוּרִין דַּעֲנִיּוּת לְתַלְמִיד חָכָם אִיהוּ מָוֶת לְגוּפָא דִּבְעִירָן. דִּמְזוֹנָא דְּאוֹרַיְיתָא, אִיהוּ מְזוֹנָא דְּנִשְׁמְתָא וְרוּחָא וְנַפְשָׁא שִׂכְלִיִּים, דְּאִינּוּן כֹּהֵן לֵוִי וְיִשְׂרָאֵל. כֹּהֵן בֵּיהּ י', חָכְמָה וַדַּאי. לֵוִי, בֵּיהּ ה', תְּבוּנָה. יִשְׂרָאֵל, בֵּיהּ דַּעַת, וְדָא ו'. נֶפֶשׁ יְתֵירָה, ה' בַּתְרָאָה, רמ"ח מִצְוֹות עֲשֵׂה ושס"ה לֹא תַּעֲשֶׂה. וְתוֹרָה דָּא אָדָם, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (במדבר יט) זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם. וְדָא כָּלִיל שְׁמָא מְפֹרָשׁ, יו"ד הֵ"א וְא"ו הֵ"א. הַאי אִיהוּ אוֹרַיְיתָא מְזוֹנָא לְאָדָם, בְּד' אַנְפִּין דִּילֵיהּ. מְזוֹנָא דְּבְעִירָן, נַהֲמָא וְחַמְרָא וּבִשְׂרָא, וְכָל מִינֵי פֵּירוֹת, (קהלת ז) זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים.

עֲשִׂיָּה, לְקַבֵּל עֲלָיו עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, זוֹ קַבָּלַת יִסּוּרִים שֶׁל עֲנִיּוּת לְתַלְמִיד חֲכָמִים, שֶׁהוּא מָוֶת לְגוּף הַבְּהֵמוֹת. שֶׁמְּזוֹן הַתּוֹרָה הוּא מְזוֹן שֶׁל הַנְּשָׁמָה וְרוּחַ וְנֶפֶשׁ הַשִּׂכְלִיִּים, שֶׁהֵם כֹּהֵן לֵוִי וְיִשְׂרָאֵל. הַכֹּהֵן בּוֹ

י', חָכְמָה וַדָּאי. הַלֵּוִי בּוֹ ה', תְּבוּנָה. יִשְׂרָאֵל בּוֹ דַּעַת, וְזוֹ ו'. נֶפֶשׁ יְתֵרָה, ה' אַחֲרוֹנָה, רמ"ח מִצְווֹת עֲשֵׂה ושס"ה לֹא תַעֲשֶׂה. וְתוֹרָה זוֹ אָדָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם. וְזֶה כּוֹלֵל אֶת הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א. זוֹהִי הַתּוֹרָה מָזוֹן לָאָדָם בְּאַרְבַּע הַפָּנִים שֶׁלּוֹ. מָזוֹן הַבְּהֵמוֹת לֶחֶם וְיַיִן וּבָשָׂר וְכָל מִינֵי פֵּרוֹת, (קהלת ו) זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים.

וְצָרִיךְ בַּר נָשׁ, לְקָרְבָּא בְּכָל לֵילְיָא, קָרְבָּן נַפְשָׁא וְרוּחָא וְנִשְׁמְתָא דִּבְעִירָן, קֳדָם יְיָ. וְיִתְוַדֶּה בְּכַמָּה מִינֵי וְדוּיִין, וְיִסְלַק לוֹן בְּמַחֲשַׁבְתֵּיהּ, קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ. לְאַפָּקָא לוֹן בְּקִרְיאַת שְׁמַע, (בלב אחד) לְקַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְיִפֵּיק רוּחֵיהּ דְּדָפִיק בְּעַרְקִין דְּלִבָּא. נֶפֶשׁ, יְכַוּון בִּשְׂרָפָתָהּ, וּבִשְׁחִיטָתָהּ, וּבִנְחִירָתָהּ, דַּהֲווֹ נְחִירִין כַּהֲנַיָּיא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל. וְהַיְינוּ חֶנָק. וּתְלָתָא מִיתוֹת אִלֵּין, הֲווֹ כְּמָרָה סוּמָקָא, יְרוֹקָא, אוּכְמָא. דְּאִינּוּן בַּכָּבֵד בַּמָּרָה בַּטְחוֹל, וְאִינּוּן כִּתְלַת קְלִיפִּין דְּאֱגוֹזָא.

וְצָרִיךְ אָדָם לְהַקְרִיב בְּכָל לֵילָה קָרְבַּן נֶפֶשׁ וְרוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁל בְּהֵמוֹת לִפְנֵי ה', וְיִתְוַדֶּה בְּכַמָּה מִינֵי וּדּוּיִים, וְיַעֲלֶה אוֹתָם בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ קָרְבָּן לִפְנֵי ה'. לְהוֹצִיא אוֹתָם בִּקְרִיאַת שְׁמַע (בלבאחד) לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיוֹצִיא אֶת רוּחוֹ שֶׁדּוֹפֵק בְּעוֹרְקֵי הַלֵּב. הַנֶּפֶשׁ, יְכַוֵּן בִּשְׂרֵפָתָהּ וּבִשְׁחִיטָתָהּ וּבִנְחִירָתָהּ, שֶׁהָיוּ הַכֹּהֲנִים נוֹחֲרִים, וְהוּא שֶׁכָּתוּב וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל. וְהַיְינוּ חֶנֶק. וּשְׁלֹשׁ הַמִּיתוֹת הַלָּלוּ הָיוּ כְּמוֹ מָרָה אֲדֻמָּה, יְרַקָּה וּשְׁחֹרָה, שֶׁהֵם בַּכָּבֵד, בַּמָּרָה וּבַטְּחוֹל, וְהֵם כִּשְׁלֹשׁ קְלִפּוֹת הָאֱגוֹז.

וְקוֹדֶם דָּא, יִתְקַן מִזְבַּח אֲבָנִים, וִיכַוֵּין לְמֶעְבְּדֵהּ סְקִילָה, מְמָרָה חִוּוּרָא, דְּשַׁלְטַת בְּכַנְפֵּי רֵיאָה, בְּאִינּוּן סְרָכוֹת דְּאִלֵּין בְּעִירָן תְּפוּסִין תַּמָּן. וּנְחִיתַת אֶשָּׁא תְּכֵלָא, וִישֵׁצֵי לוֹן, וִיהוֹן חֵיוָון וּבְעִירָן וְעוֹפִין דַּכְיִין, לְקָרְבָא לַיְיָ', וּלְשַׁרְיָיא שְׁמֵיהּ עֲלַיְיהוּ. בְּהַהוּא זִמְנָא יִתְקַיֵּים בָּהּ, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיְיָ' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים. וִיהוֹן כְּסוּסְיָא דְּרָכִיב מָארֵיהּ עֲלַיְיהוּ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (חבקוק ג) כִּי תִרְכַּב עַל סוּסֶיךָ מַרְכְּבוֹתֶיךָ יְשׁוּעָה, וּבְהַהוּא זִמְנָא (תהלים לו) אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ יְיָ'.

וְקוֹדֶם לֵכֶן יִתְקַן מִזְבַּח אֲבָנִים, וִיכַוֵּן לַעֲשׂוֹת סְקִילָה מִמָּרָה הַלָּבָנָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בְּכַנְפֵּי רֵאָה בְּאוֹתָן סְרָכוֹת שֶׁאוֹתָן הַבְּהֵמוֹת תְּפוּסוֹת שָׁם. וְיוֹרֶדֶת אֵשׁ תְּכֵלֶת וּמְכַלָּה אוֹתָם, וְיִהְיוּ הַחַיּוֹת וְהַבְּהֵמוֹת וְהָעוֹפוֹת טְהוֹרִים לְקָרֵב לֵהּ' וּלְהִשְׁרוֹת שְׁמוֹ עֲלֵיהֶם. בְּאוֹתוֹ זְמַן יִתְקַיֵּם בָּהֶם, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים. וְיִהְיוּ כְּמוֹ סוּס שֶׁאֲדוֹנוֹ רוֹכֵב עָלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (חבקוק ג) כִּי תִרְכַּב עַל סוּסֶיךָ מַרְכְּבֹתֶיךָ יְשׁוּעָה. וּבְאוֹתוֹ זְמַן - אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה'.

דף ל.

וְתָא חֲזֵי אֵיהוּ שְׁקִיל לְכָל מָארֵי תּוֹרָה, וְהֵכִי צָרִיךְ לְמֶהֱוֵי שְׁקִיל גַּרְמֵיהּ מִסְּטָרָא דְּאוֹרַיְיתָא, וּמִסְּטָרָא דְּאַבְרִים דְּגוּפָא, צָרִיךְ לְמִשְׁקַל גַּרְמֵיהּ לְכָל עַמֵּי הָאָרֶץ. כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ מָארֵי מַתְנִיתִין, לְעוֹלָם יִרְאֶה אָדָם עַצְמוֹ, כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ תְּלוּי בּוֹ. וִיכַוֵּין בְּנַפְשֵׁיהּ וּברוּחֵיהּ וּבְנִשְׁמָתֵיהּ, לְמֶעְבַּד לוֹן קָרְבָּנִין, עִם כָּל בְּנֵי עָלְמָא. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְצָרֵף מַחֲשָׁבָה טוֹבָה לְמַעֲשֶׂה. וּבְדָא אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ יְיָ'. קָמוּ כֻּלְּהוּ תְּנָאִין וְאָמְרוּ קַמֵּי לְגַבֵּיהּ, וְאָמְרוּ כֻּלְּהוּ בְּקָלָא חֲדָא, אַנְתְּ הוּא רַעְיָא מְהֵימְנָא, דְּאִית לָךְ רְשׁוּ לְמֶעְבַּד כָּל דָּא, דְּאַנְתְּ שְׁקִיל לְכָל יִשְׂרָאֵל, וּבְגִין דָּא שְׁלַח לָךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בֵּינַיְיהוּ. (ע"כ רעיא מהימנא)

וְהַתַּלְמִיד חָכָם שֶׁקוּל לְכָל בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה, וְכָךְ צָרִיךְ לִשְׁקֹל עַצְמוֹ מִצַּדָּהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, וּמִצַּד הָאֵיבָרִים שֶׁל הַגּוּף צָרִיךְ לִשְׁקֹל לְכָל עַמֵּי הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, לְעוֹלָם יִרְאֶה אָדָם עַצְמוֹ כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ תָּלוּי בּוֹ. וְיִכָּוֵן בְּנַפְשׁוֹ וּבְרוּחוֹ וּבִנְשָׁמָתוֹ לֶעָשׂוֹת אוֹתָם קָרְבָּנוֹת עִם כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרֵף מַחֲשָׁבָה טוֹבָה לְמַעֲשֶׂה. וּבָזֶה, אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה'. קָמוּ כָּל הַתַּנָּאִים וְהָאֱמוֹרָאִים אֵלּוּ, וְאָמְרוּ כֻּלָּם בְּקוֹל אֶחָד: אַתָּה הוּא הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן שֶׁיֵּשׁ לְךָ רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל זֶה, שֶׁאַתָּה שָׁקוּל לְכָל יִשְׂרָאֵל, וּמְשׁוּם כָּךְ שָׁלַח אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּינֵיהֶם. (ע"כ הרעיא מהימנא).

תוספתא (ויקרא ו) זֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה. אָמַר רִבִּי חִיָּיא, הַאי קְרָא אוֹקִימְנָא לֵיהּ בְּהַאי גַּוְונָא, זֹאת תּוֹרַת: דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. הָעוֹלָה דָּא מַחֲשָׁבָה רָעָה, דְּאִיהִי סַלְקָא עַל רְעוּתָא דְּבַר נָשׁ, לְאַסְטָאָה לֵיהּ מֵאָרְחָא דְּקְשׁוֹט. הִיא הָעוֹלָה: הִיא הִיא דְּסַלְקָא וְאַסְטְיָיה לֵיהּ לְבַר נָשׁ, בַּעֲי לְאוֹקְדָא לֵיהּ (דף ל' ע"א) בְּנוּרָא. בְּגִין דְּלָא יִתְיְיהִיב לֵיהּ דּוּכְתָא לְאַסְטָאָה, וּבְגִין כָּךְ עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה. מַאן לַיְלָה. דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּאִיהִי זֹאת לְאִתְדַּכְּאָה בַּר נָשׁ מֵהַהוּא רְעוּתָא.

זֹאת תּוֹרָה הָעֹלָה. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בַּאֲרנוּ בַּגֶּוֶן הַזֶּה: זֹאת תּוֹרַת - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. הָעֹלָה - זוֹ מַחֲשָׁבָה רָעָה, שֶׁעוֹלָה עַל רְצוֹנוֹ שֶׁל אָדָם לַהֲסִיטוֹ מִדַּרְכּוֹ הָאֱמֶת. הִיא הָעֹלָה - הִיא הִיא שֶׁעוֹלָה לְהַסְטִין עַל הָאָדָם, וְרוֹצָה לִשְׂרֹף אוֹתוֹ בָּאֵשׁ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִנָּתֵן לוֹ מָקוֹם לְהַשְׁטִין. וְלָכֵן, עַל הַמּוּקְדָּה כָּל הַלַּיְלָה. מִי הַלַּיְלָה? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא זֹאת, לְטַהֵר אֶת הָאָדָם מֵאוֹתוֹ רָצוֹן.

עַל מוֹקְדָה, בְּגִין דְּנָהַר דִּי נוּר אִיהוּ אֲתַר לְאוֹקְדָא, לְכָל אִינּוּן דְּלָא קַיְימֵי בְּקִיּוּמַיְיהוּ, דְּהָא עָאלִין לוֹן בְּהַהוּא נוּרָא דְּדָלִיק וּמְעַבְּרֵי שׁוּלְטָנֵיהוֹן מֵעָלְמָא. וּבְגִין דְּלָא תִּשְׁלוֹט (ס"א אצטריך) עַל מוֹקְדָה כָּל הַלַּיְלָה, וְאִתְכַּפְיָיא וְלָא שַׁלְטָא. (ע"כ תוספתא)

עַל מוֹקְדָה, מִשּׁוּם שֶׁנָּהָר דִּינוּר הוּא מָקוֹם לִשְׂרֹף אֶת כָּל אֵלּוּ שֶׁלֹּא עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם, שֶׁהֲרֵי מַכְנִיסִים אוֹתָם לְאוֹתָהּ אֵשׁ בּוֹעֶרֶת וּמַעֲבִירִים אֶת שִׁלְיטָתָם מִן הָעוֹלָם. וּכְדֵי שֶׁלֹּא תִּשְׁלֹט, (צריך) עַל מוֹקְדָה כָּל הַלַּיְלָה, וְתִתְכַּנַּע וְלֹא תִּשְׁלֹט.

כְּתִיב (מלכים א יט) וְהִנֵּה יְיָ' עֹבֵר וְגוֹ' וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק וְגוֹ'. רוּחַ גְּדוֹלָה דְּאַמָּרָן, וּכְתִיב לֹא בָרוּחַ יְיָ'. וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ דִּכְתִיב, (יחזקאל ג) וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וָאֶשְׁמַע אַחֲרַי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל. הֲרֵי רַעַשׁ אַחַר הָרוּחַ. וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל ז) נְהַר דִּינוּר יוֹצֵא וְשׁוֹפֵעַ מִלְּפָנָיו וְגוֹ'. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וּדְמוּת הַחַיּוֹת מַרְאֵיהֶם

רַבִּי יִצְחָק אָמַר הַיְינוּ דִּכְתִיב, (יחזקאל א) וּדְמוּת הַחַיּוֹת מַרְאֵיהֶן כְּגַחֲלֵי אֵשׁ בּוֹעֲרוֹת כְּמַרְאֵה הַלַּפִּידִים הִיא מִתְהַלֶּכֶת בֵּין הַחַיּוֹת וְנֹגַהּ לָאֵשׁ וּמִן הָאֵשׁ יוֹצֵא בָרָק וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דַּקָּה. קוֹל דָּא, קוֹל בַּתְרָאָה, דְּהִיא דְּמָמָה, דְּלֵית לָהּ מִלָּה פְּרָטָא, אֶלָּא הִיא דְּמָמָה מְגַרְמָהּ.

וְכַד מִתְכַּנְּשֵׁי עָלָה, הֵיא אִשְׁתְּמַע בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין, וְכֻלְּהוּ מִזְדַּעֲזְעֵי מִנָּהּ. דְּמָמָה דַּקָּה, אֲמַאי הֵיא דַּקָּה. בְּגִין (ס"א דאיהי) (דאתיא) זְעֵירָא מִכֹּלָּא.

כְּגַחֲלֵי אֵשׁ בְּעֶרוֹת כְּמַרְאֵה הַלַּפִּדִים הִיא מִתְהַלֶּכֶת בֵּין הַחַיּוֹת וְנִגְהּ לָאֵשׁ וּמִן הָאֵשׁ יוֹצֵא בָרָק. וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דַקָּה, הַקּוֹל הַזֶּה קוֹל אַחֲרוֹן, שֶׁהוּא דְּמָמָה דַקָּה, שֶׁאֵין לָהּ דָּבָר פְּרָט מִשֶּׁלָּהּ, אֶלָּא הִיא דּוֹמֶמֶת מַעֲצְמָהּ. וּכְשֶׁמִּתְכַּנְּסִים עָלֶיהָ, הִיא נִשְׁמַעַת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְכֻלָּם מִזְדַּעְזְעִים מִמֶּנָּה. דְּמָמָה דַקָּה, לְמָה הִיא דַּקָּה? מְשׁוּם (שהיא) (שבאה) הַקְּטַנָּה מִכֻּלָּן.

רִבִּי חִיָּיא אָמַר, אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה, דָּא אֶשּׁוֹ דְּיִצְחָק. דִּכְתִיב, (בראשית כב) הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים, וְהַיְינוּ אֵשׁ תָּמִיד, דְּקַיְימָא תְּדִיר. וְהָעֵצִים, אִלֵּין עֵצִים דְּאַבְרָהָם, דִּכְתִיב וּבְעֵר עָלָיְהּ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר.

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה - זֶה אֶשּׁוֹ שֶׁל יִצְחָק, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים, וְהַיְינוּ אֵשׁ תָּמִיד, שֶׁעוֹמֶדֶת תָּמִיד. וְהָעֵצִים - אֵלּוּ הָעֵצִים שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב וּבְעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר.

תָּנָן, מֵאֶשָּׁא דְּיִצְחָק נָגִיד וּמָטֵי לְהַאי מִזְבֵּחַ, וְנָפִיק גּוּמְרָא חַד לְסָטַר מִזְרָח, וְגוּמְרָא חַד לְסָטַר מַעֲרָב, וְגוּמְרָא חַד לְסָטַר צָפוֹן, וְגוּמְרָא חַד לְסָטַר דָּרוֹם, לְד' זָוְויִין דְּמַדְבְּחָא, וְכַהֲנָא אַסְחַר לֵהּ לְד' זָוְויִין.

שְׁנִינוּ, מֵהָאֵשׁ שֶׁל יִצְחָק שׁוֹפֵעַ וּמַגִּיעַ לַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה, וְיוֹצֵאת גַּחֶלֶת אַחַת לְצַד מִזְרָח, וְגַחֶלֶת אַחֶרֶת לְצַד מַעֲרָב, וְגַחֶלֶת אַחַת לְצַד צָפוֹן, וְגַחֶלֶת אַחַת לְצַד דָּרוֹם, לְאַרְבַּע קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ, וְהַכֹּהֵן מְסוֹבֵב אוֹתָהּ לְאַרְבַּע קַרְנוֹת.

בְּמַדְבְּחָא (ס"א במזרח) אִית כֶּבֶשׂ חַד, בְּדַרְגִּין יְדִיעָן. וְדַרְגָּא תַּתְּאָה, מָטֵי וְנָחִית לְתַהוֹמָא עִלָּאָה, מִגּוֹ שִׁית חַד. וּבְשַׁעֲתָא דְּאִינּוּן גּוּמְרִין מָטוּ לְד' זָוְויִין, חַד זִיקָא אִתְעַר וְנָחִית לְהַהוּא תְּהוֹמָא עִלָּאָה.

בַּמִּזְבֵּחַ (במזרח) יֵשׁ כֶּבֶשׂ אֶחָד בְּדַרְגּוֹת יְדוּעוֹת, וְהַדַּרְגָּה הַתַּחְתּוֹנָה מַגִּיעָה וְיוֹרֶדֶת לַתְּהוֹם הָעֶלְיוֹן, מִתּוֹךְ שֵׁשׁ אַחַת. וּבְשָׁעָה שֶׁאוֹתָן הַגַּחֶלִים מַגִּיעוֹת לְאַרְבַּע הַקְּרָנוֹת, רוּחַ אַחַת מִתְעוֹרֶרֶת וְיוֹרֶדֶת לְאוֹתוֹ הַתְּהוֹם הָעֶלְיוֹן.

וּבְהַהוּא אֲתַר, אִית חַיָּילִין דְּאָמְרֵי קָדוֹשׁ, בְּקָל רַב עִלָּאָה. וּמִסְטָרָא אָחֳרָא אַמְרֵי קָדוֹשׁ, בְּקָל נְעִימוּתָא עִלָּאָה. וּמִסְטָרָא אָחֳרָא, חַיָּילִין אָחֳרָנִין דְּאָמְרֵי קָדוֹשׁ. וְכֵן לְד' זָוְויִין. שִׁית מְאָה אֶלֶף רִבְוָון חַיָּילִין בְּכָל זָוְויָא אִשְׁתְּכַח, וְעָלְיִיהוּ חַד מְמָנָא, וְכֻלְּהוּ מִתְלַבְּשֵׁי אַפּוֹדָא, וְקַיְימֵי לְסַדְּרָא פּוּלְחָנָא דְּמַדְבְּחָא לְקָבֵל תַּתְּאֵי.

וּבְאוֹתוֹ מָקוֹם יֵשׁ צְבָאוֹת צְבָאוֹת שֶׁאוֹמְרִים קָדוֹשׁ בְּקוֹל גָּדוֹל עֶלְיוֹן. וּמִצַּד אַחֵר אוֹמְרִים קָדוֹשׁ בְּקוֹל נְעִימוּת עֶלְיוֹנָה. וּמִצַּד אַחֵר צְבָאוֹת אֲחֵרִים שֶׁאוֹמְרִים קָדוֹשׁ. וְכֵן לְאַרְבַּע הַקְּרָנוֹת. שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רְבָבוֹת

צְבָאוֹת בְּכָל קֶרֶן נִמְצָאִים, וְעֲלֵיהֶם מְמֻנֶּה אֶחָד, וְכֻלָּם לְבוּשִׁים אֵפוֹד, וְעוֹמְדִים לְסַדֵּר עֲבוֹדַת הַמִּזְבֵּחַ כְּנֶגֶד הַתַּחְתּוֹנִים.

בַּאֲתַר אָחֳרָא מִשְׁתַּכְּחֵי גַּלְגַּלֵּי יַמָּא דְּנַהֲמִין, וְנַחְתִּין בְּדַרְגִּין יְדִיעָן, וְתַמָּן חַיָּילִין אַמְרִין בְּקָל נְעִימוּתָא, (יחזקאל ג) בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ' מִמְּקוֹמוֹ. וְכֻלְּהוּ מְשַׁבְּחֵי בְּשִׁירָתָא, וְלָא מִשְׁתַּכְּחֵי בִּימָמָא וּבְלֵילְיָא, וְכֻלְּהוּ מְסַדְּרֵי שְׁבָחָא בְּקָל נְעִימוּתָא.

בְּמָקוֹם אַחֵר נִמְצָאִים גַּלֵּי הַיָּם שֶׁנּוֹהֲמִים וְיוֹרְדִים בְּדַרְגוֹת יְדוּעוֹת, וְשָׁם צְבָאוֹת שֶׁאוֹמְרִים בְּקוֹל נְעִימוּת, בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ. וְכֻלָּם מְשַׁבְּחִים בְּשִׁירָה וְלֹא שׁוֹקְטִים בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, וְכֻלָּם מְסַדְּרִים שֶׁבַח בְּקוֹל נְעִימוּת.

בַּאֲתַר אָחֳרָא, מִשְׁתַּכְּחֵי חַיָּילִין חַיָּילִין, קַיְימִין בַּדְּחִילוּ בְּזִיעַ בְּרֶתֶת, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (יחזקאל א) וְנֹגַהּ לָהֶם וְיִרְאָה לָהֶם. (וגבה להם ויראה להם). וְכֻלְּהוּ מְסַתַּכְּלִי לְגַבֵּי הַהוּא מַדְבְּחָא דִּלְעֵילָּא.

בְּמָקוֹם אַחֵר נִמְצָאִים צְבָאוֹת צְבָאוֹת, עוֹמְדִים בְּפַחַד, בְּזִיעַ, בְּרֶתֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל א) וְנֹגַהּ לָהֶם וְיִרְאָה לָהֶם. (וגבה להם ויראה להם). וְכֻלָּם מִסְתַּכְּלִים אֶל אוֹתוֹ מִזְבֵּחַ שֶׁלְּמַעְלָה.

וּבְשַׁעֲתָא דְּמָטֵי אֶשָּׁא דְּיִצְחָק עַל גַּבֵּי מַדְבְּחָא, כַּמָּה זִיקִין סַלְקִין וְנַחְתִּין לְכָל עִיבָר, וּמִתְלַהֲטִין מִנַּיְיהוּ, כַּמָּה תִּקִּיפִין מָארֵי דְּחֵילָא, גִּיבָּרִין דְּעָלְמָא. וְאִלְמָלֵא דְּכַהֲנָא קָאִים עַל מַדְבְּחָא, וּמְסַדֵּר אֵעִין, לָא יָכִיל עָלְמָא לְמֵיקַם קָמַיְיהוּ. מֵאִלֵּין גּוּמְרִין וְזִיקִין דְּנָפְקִין, מִתְלַהֲטָן גַּבֵּיהוֹן דְּאִינּוּן חֵיוָון, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר וּדְמוּת הַחַיּוֹת מַרְאֵיהֶם כְּגַחֲלֵי אֵשׁ בּוֹעֲרוֹת כְּמַרְאֵה הַלַּפִּידִים.

וּבְשָׁעָה שֶׁמַּגִּיעָה הָאֵשׁ שֶׁל יִצְחָק עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, כַּמָּה זִיקִים עוֹלִים וְיוֹרְדִים לְכָל עֵבֶר, וְלוֹהֲטִים מֵהֶם כַּמָּה תַּקִּיפִים בַּעֲלֵי כֹּחַ, גִּבּוֹרִים שֶׁל הָעוֹלָם. וְאִלְמָלֵא שֶׁהַכֹּהֵן עוֹמֵד עַל הַמִּזְבֵּחַ וּמְסַדֵּר עֵצִים, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לַעֲמֹד לִפְנֵיהֶם. מֵאֵלֶּה הַגֶּחָלִים וְהַזִּיקִים שֶׁיּוֹצְאִים, לוֹהֲטִים גַּבֵּיהֶם שֶׁל אוֹתָן חַיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּדְמוּת הַחַיּוֹת מַרְאֵיהֶם כְּגַחֲלֵי אֵשׁ בּוֹעֲרוֹת כְּמַרְאֵה הַלַּפִּידִים.

מַסְטָרָא דִּימִינָא דְּאִינּוּן חֵיוָון, אִתְעַר רוּחָא חָדָא מִלְּעֵילָּא, נָשִׁיב וְיָתִיב בְּהַהוּא אֶשָּׁא, וּמִתְלַהֲטָא וּמִתְבַּסְּמָא, וְלָהִיט, וְשָׁכִיךְ בְּזִיוָוא יַקִּירָא, וְנָהִיר לְכַמָּה חַיָּילִין דְּקַיְימִין בְּסִטְרָא דִּימִינָא. מִסִּטְרָא דְּשְׂמָאלָא, אִתְעַר רוּחָא אָחֳרָא תַּקִּיפָא, מַתְבֵּר טַנָּרִין, וְנָשִׁיב (ס"א ויתיב) בְּהַהוּא אֶשָּׁא, וְאִתְתְּקַף וְאִתְגַּבַּר. כְּדֵין אִתְלְבַּשׁ מִנַּיְיהוּ הַהוּא רוּחָא דְּמִסִּטְרָא דְּשְׂמָאלָא, וְנָהִיר (ס"א ולהיט) לְכַמָּה חַיָּילִין דְּקַיְימִין לְהַהוּא סִטְרָא. וְכֵן לְאַרְבַּע סִטְרִין, לְד' מַשְׁרְיָין. וְכֻלְּהוּ מִתְבַּסְּמָן בְּשַׁעֲתָא דְּכַהֲנָא סָלִיק עַל מַדְבְּחָא.

מִצַּד יָמִין שֶׁל אוֹתָן הַחַיּוֹת מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ אַחַת מִלְּמַעְלָה, נוֹשֶׁבֶת וְיוֹשֶׁבֶת בְּאוֹתָהּ הָאֵשׁ, וּמִתְלַהֶטֶת וּמִתְבַּשֶּׂמֶת, וְלוֹהֶטֶת, וְשׁוֹכֶכֶת בְּזִיו יָקָר, וּמְאִירָה לְכַמָּה צְבָאוֹת שֶׁעוֹמְדִים בְּצַד יָמִין. וּמִצַּד הַשְּׂמֹאל מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ אַחֶרֶת חֲזָקָה מְשַׁבֶּרֶת סְלָעִים וְנוֹשֶׁבֶת (ויושבת) בְּאוֹתָהּ הָאֵשׁ וּמִתְחַזֶּקֶת וּמִתְגַּבֶּרֶת. וְאָז

מִתְלַבָּשֶׁת מְמֻנֶּה אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁמִּצַּד שְׂמֹאל, וּמְאִירָה (ולוהטת) לְכַמָּה צְבָאוֹת שֶׁעוֹמְדִים בְּאוֹתוֹ צַד, וְכֵן לְאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים, לְאַרְבַּע מַחֲנוֹת. וְכֻלָּם מִתְבַּשְּׂמִים בְּשָׂעָה שֶׁהַכֹּהֵן עוֹלֶה עַל הַמִּזְבֵּחַ.

דף ל:

אָמַר רַבִּי אַבָּא תְּרֵין מַדְבְּחָאן אִינּוּן לְתַתָּא, וּתְרֵין לְעֵילָּא. חַד פְּנִימָאָה דְּכֹלָּא, (דף ל' ע"ב) דְּמִתְקָרֵב בֵּיהּ קְטֹרֶת פְּנִימָאָה, וְדַקָּה. קִשּׁוּרָא דְּמֵהֵימְנוּתָא, וְכַהֲנָא עִלָּאָה מִכֹּלָּא, אִתְקְשַׁר (נ"א אקטר) קְטוֹרְתָּא דָּא, בְּקִשּׁוּרָא דְּמֵהֵימְנוּתָא, וְדָא אִתְקְרֵי מִזְבַּח הַזָּהָב, וּמֵהָכָא אִתְקְטַר וְאִתְקְשַׁר קִשְׁרָא דְּמֵהֵימְנוּתָא, בְּחַד קִשְׁרָא. וְחַד מַדְבְּחָא אָחֳרָא, וְאִקְרֵי מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת, וְדָא הוּא לְבַר, (רברבא עלאה) וּמִיכָאֵל הַשַּׂר הַגָּדוֹל, מַקְרִיב עֲלֵיהּ קָרְבָּנָא נַיְיחָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּלְתַתָּא, מִזְבַּח הַזָּהָב, וּמִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת, בְּדָא קְטֹרֶת. וּבְדָא חֲלָבִין וְאֵמוּרִין.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, שְׁנֵי מִזְבְּחוֹת הֵם לְמַטָּה, וּשְׁנַיִם לְמַעְלָה, אֶחָד פְּנִימִי שֶׁל הַכֹּל, שֶׁנִּקְרֶבֶת בּוֹ הַקְטֹרֶת הַפְּנִימִית וְדַקָּה, קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה, וְהַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן מַהֲכֹל קוֹשֵׁר (מקטיר) אֶת הַקְטֹרֶת הַזּוֹ בְּקֶשֶׁר הָאֱמוּנָה, וְזֶה נִקְרָא מִזְבַּח הַזָּהָב. וּמִכָּאן נִקְטַר וְנִקְשַׁר קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה בְּקֶשֶׁר אֶחָד. וּמִזְבֵּחַ אֶחָד אַחֵר שֶׁנִּקְרָא מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת, וְזֶה נִקְרָא בַּחוּץ, (גדול עליון) וּמִיכָאֵל הַשַּׂר הַגָּדוֹל מַקְרִיב עָלָיו קָרְבָּן נִיחוֹחַ לְקָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּלְמַטָּה - מִזְבַּח הַזָּהָב וּמִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת, בָּזֶה קְטֹרֶת, וּבָזֶה חֲלָבִים וְאֵמוּרִים.

וְעַל דָּא כְּתִיב, (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב. וְלָא כְּתִיב שֶׁמֶן וַחֲלָבִין וְאֵמוּרִין יְשַׂמַּח, אַף עַל גַּב דְּאִתְבַּסְמוּתָא דִּרוּגְזָא וְדִינָא אִינּוּן. אֲבָל שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת, חֶדְוָותָא דְּכֹלָּא אִיהוּ, וְלָא מִסְטָרָא דִּרוּגְזָא וְדִינָא. וְדָא מַדְבְּחָא דְּאִיהוּ פְּנִימָאָה דִּקְטֹרֶת (ס"א דאינון פנימאה דקטרת) דַּקָּה, בְּדַקּוּתָא דְּכֹלָּא, בְּקִשּׁוּרָא דְּמֵהֵימְנוּתָא, אִקְרֵי קוֹל דְּמָמָה דַּקָּה, וּבְגִין דְּאִיהוּ מַדְבְּחָא פְּנִימָאָה, דְּאִתְקְשַׁר בְּקִשּׁוּרָא דְּמֵהֵימְנוּתָא.

וְעַל זֶה כָּתוּב, (משלי כו) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב. וְלֹא כָּתוּב שֶׁמֶן וַחֲלָבִים וְאֵמוּרִים יְשַׂמַּח, אַף עַל גַּב שֶׁהֵם הִתְבַּשְּׂמוּת שֶׁל הָרוּגְז וְהַדִּין. אֲבָל שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת הֵם שִׂמְחַת הַכֹּל, וְלֹא מִצַּד הָרוֹגְז וְהַדִּין. וְהַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה שֶׁהוּא פְּנִימִי שֶׁל קְטֹרֶת (שהם פנימיות הקטרת) דַּקָּה, בְּדַקּוּת שֶׁל הַכֹּל, בְּקֶשֶׁר הָאֱמוּנָה, נִקְרָא קוֹל דְּמָמָה דַּקָּה, וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי שֶׁנִּקְשָׁר בְּקֶשֶׁר הָאֱמוּנָה.

מַדְבְּחָא אָחֳרָא, אִקְרֵי מִזְבַּח הַחִצּוֹן. וּפְנִימָאָה אִקְרֵי מִזְבַּח יְיָ'. אָחֳרָא, אִקְרֵי מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (מלכים א, ח) מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְיָ' קָטֹן מֵהָכִיל וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר מֵהָכָא, (דברים לג) וְכָלִיל עַל מִזְבְּחֶךָ, תְּרֵי. וּכְתִיב עַל מִזְבְּחוֹתַי לְרָצוֹן.

מִזְבַּח אַחֵר נִקְרָא מִזְבַּח הַחִיצוֹן, וְהַפְּנִימִי נִקְרָא מִזְבַּח ה'. הָאַחֵר נִקְרָא מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א ח) מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' קָטֹן מֵהָכִיל וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר מִכָּאן, (דברים לג) וְכָלִיל עַל מִזְבְּחֶךָ, שְׁנַיִם. וְכָתוּב עַל מִזְבְּחוֹתַי לְרָצוֹן.

רַבִּי אַבָּא (אחא) אָמַר, כְּתִיב (שמות יז) וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ וְגוֹ', לָקֳבֵל הַהוּא פְּנִימָאָה בָּנָה הַאי, וְעַל דָּא אִתְקְרֵי יְיָ' נִסִּי. מַהוּ נִסִּי. דְּרָשִׁים רְשִׁימָא דְּאַת קַיְימָא קַדִּישָׁא. דְּבִשְׁעָתָא דַּעֲמָלֵק

אָתָא לְאַעְבָּרָא הַאי רְשִׁימָא קַדִּישָׁא מִנַּיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל, הַאי מִזְבֵּח קַיְימָא לְקָבְלֵיהּ לְנַקְמָא הַהוּא נוּקְמָא דְּאַת קַיְימָא, וְעַל דָּא אִתְקְרֵי (ויקרא כו) חֶרֶב נוֹקֶמֶת נְקַם בְּרִית. וְדָא אַתְקִנַת לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל רְשִׁימָא קַדִּישָׁא. וּמשֶׁה בָּנָה לָקֳבֵל הַאי מִזְבֵּחַ, וְקָרֵי לֵיהּ יְיָ' נִסִּי. וְדָא הוּא מִזְבֵּחַ פְּנִימִי, (מלכים א, יט) קוֹל דְּמָמָה דַקָּה.

רַבִּי אַבָּא (אחא) אָמַר, כָּתוּב (שמות יז) וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ וְגוֹ', כְּנֶגֶד אוֹתוֹ פְּנִימִי בָּנָה אֶת זֶה, וְעַל זֶה נִקְרָא ה' נִסִּי. מַה זֶּה נִסִּי? שֶׁרָשֵׁם אֶת הָרֹשֶׁם שֶׁל אוֹת הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ. שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁעֲמָלֵק בָּא לְהַעֲבִיר אֶת הָרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה מִיִּשְׂרָאֵל, הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה עָמַד כְּנֶגְדּוֹ לִנְקֹם אוֹתָהּ נְקַמַת אוֹת הַבְּרִית, וְלָכֵן נִקְרָא (ויקרא כו) חֶרֶב נוֹקֶמֶת נְקַם בְּרִית. וְזוֹ הִתְקִינָה לְיִשְׂרָאֵל רֹשֶׁם קָדוֹשׁ. וּמשֶׁה בָּנָה כְּנֶגְדָּהּ מִזְבֵּחַ, וְקָרָא לוֹ ה' נִסִּי, וְזֶהוּ מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, (מלכים א יט) קוֹל דְּמָמָה דַקָּה.

וְעַל דָּא אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ וְגוֹ', אֵשׁ דְּאִשְׁתְּכַח תְּדִירָא. וּמַאי אִיהוּ. אֶשָּׁא דְּיִצְחָק. וּכְדֵין, שְׁמָא דָּא, אֲדֹנָ"י. וְכַד יְסַדַּר עֲלָה כַּהֲנָא אִינּוּן אָעִין, אִתְבַּסְמָא בִּשְׁמָא, וְקָרֵינָן לָהּ בִּשְׁמָא דְּרַחֲמֵי, יְיָ', וְקָרֵינָן לָהּ בִּשְׁמָא דָּא. וּלְזִמְנִין קַיְימָא כְּגַוְונָא דָּא, וּלְזִמְנִין קַיְימָא כְּגַוְונָא דָּא. רִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, תְּרֵי הֲווֹ, וּפְנִימָאָה קַיְימָא עַל הַהוּא דִּלְבַר, וּמִנָּהּ אִתְּזָן, וְאִתְקַשְׁרָא דָּא בְּדָא. (ויקרא ו) זֶה קָרְבַּן אַהֲרֹן. רִבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח, (תהלים קמה) צַדִּיק יְיָ' בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו. צַדִּיק יְיָ' בְּכָל דְּרָכָיו, הָא תְּנֵינָן, כַּמָּה אִית לוֹן לְבַנֵי נָשָׁא לְאִסְתַּכְּלָא בְּיִקָּרָא דְּמָארֵיהוֹן, וְלָא יִסְטוּ מֵאָרְחַיְיהוּ לְבַר. דְּהָא בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא דִּינָא תְּלֵי בְּעָלְמָא, בְּגִין דְּעָלְמָא עַל דִּינָא אִתְבְּרֵי וְקַיְימָא.

וְעַל כֵּן, אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ וְגוֹ', אֵשׁ שֶׁנִּמְצֵאת תָּמִיד. וּמִי הִיא? הָאֵשׁ שֶׁל יִצְחָק. וְאָז הַשֵּׁם הַזֶּה - אֲדֹנָ"י. וּכְשֶׁיְסַדֵּר עָלָיו הַכֹּהֵן אוֹתָם עֲצִים, הוּא מִתְבַּשֵּׂם בַּשֵּׁם, וְקוֹרְאִים לוֹ בְּשֵׁם הָרַחֲמִים - יְיָ', וְקוֹרְאִים לָהּ בַּשֵּׁם הַזֶּה. וְלִפְעָמִים עוֹמֶדֶת כְּמוֹ זֶה, וְלִפְעָמִים עוֹמֶדֶת כְּמוֹ זֶה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, שְׁנַיִם הָיוּ, וְהַפְּנִימִי עוֹמֵד עַל אוֹתוֹ אֶחָד שֶׁבַּחוּץ, וּמִמֶּנּוּ נִזּוֹן, וְנִקְשָׁרִים זֶה עִם זֶה. זֶהוּ קָרְבַּן אַהֲרֹן. רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח, (תהלים קמה) צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו. צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו, הֲרֵי שְׁנֵינוּ, כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לְהִתְבּוֹנֵן בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם שֶׁלֹּא יִסְטוּ מִדַּרְכָּם הַחוּצָה, שֶׁהֲרֵי בְּכָל יוֹם וְיוֹם הַדִּין תָּלוּי בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא וְעוֹמֵד עַל הַדִּין.

וְעַל דָּא, בָּעֵי בַּר נָשׁ לְאִסְתַּמְּרָא מֵחוֹבוֹי, דְּלָא יָדַע זִמְנָא דְּדִינָא שַׁרְיָא עֲלוֹי. יָתִיב בְּבֵיתֵיהּ, דִּינָא שַׁרְיָא עֲלוֹי. נָפַק מִבֵּיתֵיהּ לְבַר, דִּינָא שַׁרְיָא עֲלוֹי. וְלָא יָדַע אִי יְתוּב לְבֵיתֵיהּ אִי לָאו. נָפִיק לְאָרְחָא, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, דְּהָא כְּדֵין דִּינָא נָפְקָא קַמֵּיהּ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים פה) צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ. בְּגִין כָּךְ, בָּעֵי לְאַקְדְּמָא וּלְמִבְעֵי רַחֲמֵי קֳמֵי מַלְכָּא, בְּגִין דְּיִשְׁתְּזִיב מִן דִּינָא, בְּשַׁעְתָּא דְּשַׁרְיָא בְּעָלְמָא. דְּהָא כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא שַׁרְיָא דִּינָא בְּעָלְמָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים ז) וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם.

וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם לְהִשָּׁמֵר מֵחָטָאִיו, שֶׁלֹּא יֵדַע אֶת הַזְּמַן שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה עָלָיו. יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ - הַדִּין שׁוֹרֶה עָלָיו. יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ הַחוּצָה - הַדִּין שׁוֹרֶה עָלָיו, וְלֹא יֵדַע אִם יָשׁוּב לְבֵיתוֹ וְאִם לֹא. יוֹצֵא לַדֶּרֶךְ - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, שֶׁהַרֵי הַדִּין יוֹצֵא כְּנֶגְדּוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם פה) צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ. מְשׁוּם כְּךְ צָרִיךְ לְהַקְדִּים וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ כְּדֵי שֶׁיִּנָּצֵל מִן הַדִּין בְּשָׁעָה שֶׁהוּא שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם. שֶׁהַרֵי בְּכָל יוֹם וְיוֹם שׁוֹרֶה הַדִּין בָּעוֹלָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵל זֹעֵם בְּכָל יוֹם.

הַשְׁתָּא אִית לְמֵימַר, הָא תְּנֵינָן, וְאִתְּעָרוּ חַבְרַיָּיא, אֵל בְּכָל אָתַר חֶסֶד הוּא, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (דברים י) הָאֵל הַגָּדוֹל, וְדָא נְהִירוּ דְּחָכְמָה עִלָּאָה, וְאַתְּ (קי"ט ע"ב) אָמַרְתָּ וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם, שְׁבִיק קְרָא כָּל אִלֵּין שְׁמָהָן, וְאָחִיד בְּהַאי, אִי הָכִי לָא קַיְימִין מִילֵּי. וְעוֹד, דִּכְתִיב, (ישעיה ט) אֵל גִּבּוֹר, אוֹ נוֹקִים לֵיהּ דִּינָא, אוֹ נוֹקִים לֵיהּ רַחֲמֵי.

עַתָּה יֵשׁ לוֹמַר, הֲרֵי שָׁנִינוּ, וְהִתְעוֹרְרוּ הַחֲבֵרִים, אֵל בְּכָל מָקוֹם חֶסֶד הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י) הָאֵל הַגָּדוֹל, וְזֶה אוֹר שֶׁל חָכְמָה עֶלְיוֹנָה, וְאַתָּה אָמַרְתָּ וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם. עִזּוּב הַפְּסוּק כָּל אֵלּוּ הַשֵּׁמוֹת וְאָחֵז בָּזֶה. אִם כֵּן, לֹא עוֹמְדִים הַדְּבָרִים. וְעוֹד, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ט) אֵל גִּבּוֹר, אוֹ שֶׁנַּעֲמִיד אוֹתוֹ בְּדִין, אוֹ שֶׁנַּעֲמִיד אוֹתוֹ בְּרַחֲמִים.

אֶלָּא הָכִי שְׁמַעְנָא, חַיָּיבַיָּא מְהַפְּכֵי רַחֲמֵי לְדִינָא. דְּלֵית לָךְ בְּכָל אִינּוּן כְּתָרִין עִלָּאִין דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, דְּלָא כְּלִילָן רַחֲמֵי בְּדִינָא, וְדִינָא בְּרַחֲמֵי. וְחַיָּיבַיָּא, מְהַפְּכֵי רַחֲמֵי לְדִינָא.

אֶלָּא כָּךְ שָׁמַעְנוּ, הָרְשָׁעִים מְהַפְּכִים רַחֲמִים לְדִין. שֶׁאֵין לְךָ בְּכָל אֵלּוּ כְּתָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ שֶׁלֹּא כְּלוּלִים רַחֲמִים בְּדִין, וְדִין בְּרַחֲמִים. וְרְשָׁעִים מְהַפְּכִים רַחֲמִים לְדִין.

דף לא.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה, שַׁפִּיר בְּהַהוּא דִּכְתִיב אֵל גִּבּוֹר, אֶלָּא אֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם מַהוּ, דְּהָא בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא קַיְימָא בְּדִינָא, בֵּין דִּבְנֵי עָלְמָא זַכָּאִין, בֵּין דְּלָא זַכָּאִין. לָא הֲוָה בִּידֵיהּ, אֲתוּ שְׁאִילוּ לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹן, וַדַּאי אֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם, וְהָא אוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא, לְזִמְנִין הוּא דִּינָא, לְזִמְנִין הוּא (דף ל"א ע"א) רַחֲמֵי. אִי זַכָּאִין בְּנֵי עָלְמָא, הָא אֵל קַיְימָא, וְהוּא חֶסֶד. וְאִי לָא זַכָּאן, הָא אֵל קַיְימָא, וְאִקְרֵי גִּבּוֹר, וְעַל דָּא קַיְימָא בְּכָל יוֹמָא.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, טוֹב בְּזֶה שֶׁכָּתוּב אֵל גִּבּוֹר, אֶלָּא אֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם מַהוּ? שֶׁהֲרֵי בְּכָל יוֹם וְיוֹם עוֹמֵד בְּדִין, בֵּין שֶׁבְּנֵי הָעוֹלָם זַכָּאִים, בֵּין שֶׁלֹּא זַכָּאִים. לֹא הָיָה בְיָדוֹ. בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ לוֹ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לָהֶם, וַדַּאי אֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם, וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהָ הַחֲבֵרִים, לְעִתִּים הוּא דִּין וּלְעִתִּים הוּא רַחֲמִים. אִם זוֹכִים בְּנֵי הָעוֹלָם, הֲרֵי אֵל עוֹמֵד, וְהוּא חֶסֶד. וְאִם לֹא זוֹכִים, הֲרֵי אֵל עוֹמֵד, וְנִקְרָא גִּבּוֹר, וְעַל זֶה עוֹמֵד בְּכָל יוֹם.

אֲבָל מִלָּה שַׁפִּיר הוּא, אֵל בְּכָל אָתַר, נְהִירוּ (רב) דְּחָכְמְתָא עִלָּאָה הוּא, וְקַיְימָא בְּקִיּוּמֵיהּ בְּכָל יוֹמָא, דִּכְתִיב, (תהלים נב) חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם. וְאִלְמָלֵא דְּהַאי אֵל אִתְעַר בְּעָלְמָא, לָא יָכִיל עָלְמָא לְמֵיקַם אֲפִילּוּ שַׁעֲתָא חָדָא, מִקַּמֵּי דִּינִין תַּקִּיפִין דְּמִתְעָרִין בְּעָלְמָא בְּכָל יוֹמָא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם,

אֶלָּא בְּאַבְרָהָם, בְּאִתְעָרוּתָא דְּאַבְרָהָם קַיְימֵי, וְכַד אִתְּעַר אַבְרָהָם בְּעָלְמָא, כָּל אִינּוּן דִּינִין דְּמִשְׁתַּכְּחֵי בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא דָּחֵי לְהוּ לְבַר, וְלָא קַיְימִין קַמֵּיהּ.

אֲבָל דָּבָר נָאֶה הוּא, אַל בְּכָל מָקוֹם זֶהוּ אוֹר (רב) הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְעוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ בְּכָל יוֹם, שֶׁכָּתוּב (תהלים נו) חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם. וְאֹלְמֵלֵא שֶׁאֵל הַזֶּה מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לַעֲמֹד אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת מִלִּפְנֵי הַדִּינִים הַקָּשִׁים שֶׁמִּתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם בְּכָל יוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם אֶלָּא בְּאַבְרָהָם, בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל אַבְרָהָם עוֹמְדִים, וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר אַבְרָהָם בָּעוֹלָם, כָּל אוֹתָם הַדִּינִים שֶׁנִּמְצְאִים בְּכָל יוֹם וְיוֹם, הוּא דּוֹחֶה אוֹתָם הַחוּצָה וְלֹא עוֹמְדִים לְפָנָיו.

הָדָא הוּא דִּכְתִיב, וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם, נִזְעָם, אוֹ זְעוּם בְּכָל יוֹם, לָא כְּתִיב, אֶלָּא זוֹעֵם. בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא דְּדִינָא אִשְׁתְּכַח, דָּחֵי לוֹן לְבַר, וְקַיְימָא הוּא וּמְבַסֵּם עָלְמָא, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה יְיָ חַסְדּוֹ. וְאֹלְמֵלֵא הַאי, לָא יָכִיל עָלְמָא לְמֵיקַם אֲפִילּוּ רִגְעָא חָדָא. וְעַל דָּא כֹּלָּא קַיְימוּ בְּגִינֵּיהּ דְּאַבְרָהָם.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵל זֹעֵם בְּכָל יוֹם. נִזְעָם אוֹ זְעוּם בְּכָל יוֹם לֹא כְּתוּב, אֶלָּא זוֹעֵם. בְּכָל יוֹם וְיוֹם שֶׁנִּמְצָא דִּין, דּוֹחֶה אוֹתָם הַחוּצָה, וְהוּא עוֹמֵד וּמְבַשֵּׂם אֶת הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ. וְאֹלְמֵלֵא זֶה, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לַעֲמֹד אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד. וְלָכֵן הַכֹּל עוֹמֵד מִשּׁוּם אַבְרָהָם.

וְהַאי דִּכְתִיב אֶל גִּבּוֹר, לָאו דְּאִיהוּ גִּבּוֹר, אֶלָּא הַאי קְרָא רָמֶז הוּא דְּקָא רָמִיז לַאֲבָהָן, וּרְמִיזָא הוּא דְּקָא רָמִיז לְמֵהֵימְנוּתָא עִלָּאָה קַדִּישָׁא, דִּכְתִיב (ישעיה ט) פֶּלֶא יוֹעֵץ אֵל גִּבּוֹר אָבִי עַד שַׂר שָׁלוֹם. פֶּלֶא, דָּא חָכְמְתָא עִלָּאָה, דְּהִיא פְּלִיאָה וְאִתְכַּסְיָא מִכֹּלָּא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (דברים יז) כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָּבָר. יוֹעֵץ, דָּא הוּא נָהָר עִלָּאָה דְּנָגִיד וְנָפִיק, וְלָא פָּסְקָא, וְדָא יוֹעֵץ לְכֹלָּא, וְאַשְׁקֵי לְכֹלָּא.

וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֵל גִּבּוֹר. לֹא שֶׁהוּא גִּבּוֹר, אֶלָּא הַפָּסוּק הַזֶּה רָמָז הוּא שֶׁרוֹמֵז לָאָבוֹת, וְרָמָז הוּא שֶׁרוֹמֵז לָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁכָּתוּב פֶּלֶא יוֹעֵץ אֵל גִּבּוֹר אָבִי עַד שַׂר שָׁלוֹם. פֶּלֶא - זוֹ הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁמַּפְלָאָה וּמְכֻסָּיֵת מֵהַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יז) כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָּבָר. יוֹעֵץ - זֶהוּ נָהָר עֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וְלֹא פוֹסֵק. וְזֶה יוֹעֵץ לַכֹּל וּמַשְׁקֶה אֶת הַכֹּל.

אֵל דָּא אַבְרָהָם, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא הָאֵל הַגָּדוֹל. גִּבּוֹר, דָּא יִצְחָק, דִּכְתִיב הַגִּבּוֹר. אָבִי עַד, דָּא יַעֲקֹב, דְּאִחִיד לְהַאי סִטְרָא וּלְהַאי סִטְרָא, וְקַיְימָא בְּקִיּוּמָא שְׁלִים. שַׂר שָׁלוֹם, דָּא צַדִּיק, דְּאִיהוּ שְׁלָמָא דְּעָלְמָא, שְׁלָמָא דְּבֵיתָא, שְׁלָמָא דְּמַטְרוֹנִיתָא.

אֵל - זֶה אַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ הָאֵל הַגָּדוֹל. גִּבּוֹר - זֶה יִצְחָק, שֶׁכָּתוּב הַגִּבּוֹר. אָבִי עַד - זֶה יַעֲקֹב, שֶׁאוֹחֵז בַּצַּד הַזֶּה וּבַצַּד הַזֶּה וְעוֹמֵד בְּקִיּוּם שָׁלֵם. שַׂר שָׁלוֹם - זֶה צַדִּיק, שֶׁהוּא הַשָּׁלוֹם שֶׁל הָעוֹלָם, שְׁלוֹם הַבַּיִת, שְׁלוֹם הַגְּבִירָה.

אִתּוּ רִבִּי חִזְקִיָּה וְרִבִּי יְהוּדָה, וְנַשְּׁקוּ יְדוֹי. בָּכוּ, וְאָמְרוּ זַכָּאָה חוּלָקָנָא, דְּשָׁאֵילְנָא הַאי. זַכָּאָה הוּא דָּרָא, דְּאַתְּ שָׁאֲרֵי בְּגַוֵּויהוּ.

בָּאוּ רַבִּי חִזְקִיָּה וְרַבִּי יְהוּדָה וְנָשְׁקוּ אֶת יָדוֹ. בָּכוּ וְאָמְרוּ: אַשְׁרֵי חֶלְקֵנוּ שֶׁשַּׁאַלְנוּ אֶת זֶה. אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁאַתָּה שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּתִיב. זֶה קָרְבַּן אַהֲרֹן וּבָנָיו אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַיְיָ'. תָּא חֲזֵי, חַיָּיבֵי עָלְמָא, גַּרְמִין לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לְאִסְתַּלְקָא מִכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (משלי טז) אִישׁ תַּהְפּוּכוֹת יְשַׁלַּח מָדוֹן וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף. מַאן הוּא אַלּוּף. דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (דאיהו אלופו של עולם), כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (ירמיה ג) אַלּוּף נָעוּרַי אָתָּה. וְאִינּוּן (חייבי) מַפְרִישִׁין לְזֹאת מִזֶּה, דְּאִיהוּ שְׁלָמָא דְּבֵיתָא, וְאִינּוּן זוּוּגָא חָדָא.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב זֶה קָרְבַּן אַהֲרֹן וּבָנָיו אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַה'. בֹּא רְאֵה, הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם גּוֹרְמִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִסְתַּלֵּק מִכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי טז) אִישׁ תַּהְפֻּכוֹת יְשַׁלַּח מָדוֹן וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף. מִי הָאַלּוּף? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (שהוא אלופו של עולם), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אַלּוּף נְעוּרַי אָתָּה. וְהֵם (הרשעים) מַפְרִידִים אֶת זֹאת מִזֶּה, שֶׁהִיא שְׁלוֹם הַבַּיִת, וְהֵם זוּוּג אֶחָד.

אָתָא אַהֲרֹן קַדִּישָׁא וּבְנוֹי, וְעַל יְדֵיהוּ מִתְקָרְבִין תַּרְוַוּיְהוּ, וְאִזְדַּוְוגָ זֶה בְּזֹאת. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ויקרא טז) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. זֶה קָרְבַּן אַהֲרֹן וּבָנָיו. וְאִינּוּן מְזַוְּוגֵי לְמַלְכָּא קַדִּישָׁא עִלָּאָה בְּמַטְרוֹנִיתָא, וְעַל יְדֵיהוּ מִתְבָּרְכָאן עִלָּאִין וְתַתָּאִין, וּמִשְׁתַּכְחִין בִּרְכָאן בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין, וְאִשְׁתְּכַח כֹּלָּא חַד בְּלָא פְּרוּדָא.

בָּא אַהֲרֹן הַקָּדוֹשׁ וּבָנָיו, וְעַל יְדֵיהֶם נִקְרָבִים שְׁנֵיהֶם וּמְזַוְּגִים זֶה עִם זֹאת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. זֶה קָרְבַּן אַהֲרֹן וּבָנָיו. וְהֵם מְזַוְּגִים אֶת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן בַּגְּבִירָה, וְעַל יְדֵיהֶם מִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים וְנִמְצָאוֹת בְּרָכוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְנִמְצָא הַכֹּל אֶחָד בְּלִי פֵּרוּד.

וְאִי תֵּימָא, אֲמַאי לָא כְּתִיב זֹאת קָרְבָּן, לְקָרְבָא זֹאת לְאַתְרֵיהּ. לָאו הָכֵי, דְּהָא כַּהֲנָא מַעַיְּלָא קָא שָׁרֵי לְאַיְיתָאָה זוּוּגָא לָהּ לְכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, עַד דְּמָטֵי לְהַאי זֶה, לְאִזְדַּוְוגָא בְּזֹאת וּלְקָרְבָא לוֹן כַּחֲדָא. וּבְגִין כָּךְ כַּהֲנָא אַשְׁלִים קָרְבְּנָא וְקָרִיב זוּוּגָא, זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא כָּתוּב זֹאת קָרְבָּן, לְקָרֵב זֹאת לִמְקוֹמָהּ? לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי הַכֹּהֵן מַמְעֶלֶה שׁוֹרָה לְהָבִיא אֶת הַזִּוּוּג לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לָזֶה הַזֶּה לְזַוְּגוֹ עִם זֹאת וּלְקָרְבָם כְּאֶחָד, וְלָכֵן הַכֹּהֵן מַשְׁלִים אֶת הַקָּרְבָּן וּמְקָרֵב אֶת הַזִּוּוּג. אַשְׁרֵי חֶלְקָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי הֲווֹ אָזְלֵי מֵאוּשָׁא לְטִבֶּרְיָה, אָמַר רַבִּי חִיָּיא, כְּתִיב (תהלים קלב) כִּי בָחַר יְיָ' בְּצִיּוֹן וְגוֹ'. זֹאת מְנוּחָתִי וְגוֹ', לְזַמְּנִין קָרָאן לְהַאי חַבְרַיָּיא כֻּלְּהוּ דְּכוּרָא, בְּגִין דְּאִיהוּ (ס"א דציון איהו) רַחֲמֵי. וְהָכָא קְרָא נוּקְבָא קָרָא לֵיהּ.

רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים מֵאוּשָׁא לְטִבֶּרְיָה. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, כָּתוּב (תהלים קלב) כִּי בָחַר ה' בְּצִיּוֹן וְגוֹ'. זֹאת מְנוּחָתִי וְגוֹ'. לְפָעָמִים קוֹרְאִים אֶת זֶה כָּל הַחֲבֵרִים זָכָר, מִשּׁוּם שֶׁהוּא (שציון הוא) רַחֲמִים, וְכָאן הַכָּתוּב קוֹרֵא אוֹתוֹ נְקֵבָה.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, הָכִי שְׁמִיעַ לִי מִבּוּצִינָא קַדִּישָׁא, (אבל) בְּשַׁעֲתָא דְּזִוּוּגָא אִזְדַּוַּג כַּחֲדָא, לְאַחֲזָאָה דְּהָא נוּקְבָּא אִתְכְּלִילַת בֵּיהּ בְּכָלָּא חֲדָא, אִתְקְרֵי נוּקְבָּא בְּשִׁמָּא (דדכורא), דְּהָא כְּדֵין בְּרָכָאן דְּמַטְרוֹנִיתָא אִשְׁתְּכָחוּ, וְלָא הֲוֵי בָּהּ פְּרִישׁוּתָא כְּלַל. וְעַל דָּא לְמוֹשָׁב לוֹ כְּתִיב. וּכְתִיב כִּי בָחַר יְיָ' בְּצִיּוֹן, בְּצִיּוֹן דַּיְיקָא, בְּהַהוּא דְּאִית בָּגַוּיהּ דְּשַׁרְיָא בֵּיהּ, וְלָא כְּתִיב לְצִיּוֹן. וְכֹלָּא חַד, בֵּין דְּקָרָא לְהַאי בְּשִׁמָּא דְּדְכוּרָא, וּבֵין דְּקָרָא לְהַאי בְּשִׁמָּא דְּנוּקְבָּא כֹּלָּא חַד וּבְדַרְגָּא חַד קַיְימִין.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּךְ נִשְׁמַע לִי מֵהַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, (אבל) בְּשָׁעָה שֶׁהַזִּוּוּג מִזְדַּוֵּג כְּאֶחָד לְהַרְאוֹת שֶׁהַנְּקֵבָה נִכְלֶלֶת בּוֹ בְּכָלָל אֶחָד, הַנְּקֵבָה נִקְרֵאת בְּשֵׁם (הזכר), שֶׁהֲרֵי אָז נִמְצְאוֹת הַבְּרָכוֹת שֶׁל הַגְּבִירָה וְאֵין בָּהּ פְּרִישׁוּת כְּלָל, וְעַל כֵּן כָּתוּב לְמוֹשָׁב לוֹ. וְכָתוּב כִּי בָחַר ה' בְּצִיּוֹן, בְּצִיּוֹן בְּדִיּוּק, בְּאוֹתוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹכוֹ שֶׁשּׁוֹרָה בּוֹ, וְלֹא כָתוּב לְצִיּוֹן, וְהַכֹּל אֶחָד. בֵּין שֶׁקּוֹרֵא לָזֶה בְּשֵׁם שֶׁל זָכָר, וּבֵין שֶׁקּוֹרֵא לָזֶה בְּשֵׁם שֶׁל נְקֵבָה, הַכֹּל אֶחָד וְעוֹמְדִים בְּדַרְגָּה אַחַת.

(פתח רבי יוסי ואמר), וְעַל דָּא כְּתִיב, (תהלים פז) וּלְצִיּוֹן יֵאָמֵר אִישׁ וְאִישׁ יוּלַד בָּהּ. חַד לְדִינָא, וְחַד לְרַחֲמֵי. כַּד מִזְדַּוְּגֵי כַּחֲדָא בְּזִוּוּגָא חַד, כְּדֵין צִיּוֹן אִקְרֵי, וְצִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם אִשְׁתְּמוֹדַע, וְאִשְׁתְּכַח דְּדָא בְּדָא תַּלְיָיא.

(פתח רבי יוסי ואמר,) וְעַל זֶה כָּתוּב, (שם פז) וּלְצִיּוֹן יֵאָמֵר אִישׁ וְאִישׁ יוּלַד בָּהּ. אֶחָד לְדִין, וְאֶחָד לְרַחֲמִים. כְּשֶׁמִּזְדַּוְּגִים כְּאֶחָד בְּזִוּוּג אֶחָד, אָז נִקְרָא צִיּוֹן, וְצִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם יְדוּעִים, וְנִמְצָא שֶׁזֶּה תָּלוּי בָּזֶה.

דף לא:

פָּתַח רִבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, כְּתִיב (ויקרא כ) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם (דף ל"א ע"ב) וִהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים. מַאן דְּמְקַדֵּשׁ גַּרְמֵיהּ מִלְּרָע, מְקַדְּשִׁין לֵיהּ מִלְּעֵילָּא. מַאן דְּמַסְאִיב גַּרְמֵיהּ מִלְּרָע, מְסָאֲבִין לֵיהּ מִלְּעֵילָּא. מְקַדְּשִׁין לֵיהּ מִלְּעֵילָּא יָאוּת, דְּהָא קְדוּשָׁה דְּמַאֲרֵיהּ שַׁרְיָא עֲלֵיהּ, אֲבָל מְסָאֲבִין לֵיהּ מַאן אֲתַר. וְאִי תֵּימָא מִלְּעֵילָּא, וְכִי מְסָאֲבוּתָא שַׁרְיָא לְעֵילָּא.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, כָּתוּב (ויקרא ב) והתקדשתם והייתם קדשים. מי שמקדש את עצמו מלמטה, מקדשים אותו מלמעלה. ומי שמטמא את עצמו מלמטה, מטמאים אותו מלמעלה. מקדשים אותו מלמעלה - נאה, שהרי קדשת רבונו שורה עליו, אבל מטמאים אותו מאיזה מקום? ואם תאמר מלמעלה, וכי טמאה שורה מלמעלה?

אָמַר רִבִּי חִיָּיא, הֵיכִינוּ דְּתָנֵינָן, בְּעוֹבָדָא דִּלְתַתָּא אִתְעַר עוֹבָדָא לְעֵילָּא. אִי עוֹבָדָא דִּלְתַתָּא הִיא בְּקְדוּשָׁה, אִתְעַר קְדוּשָׁה לְעֵילָּא, וְאָתֵי וְשַׁרְיָא עֲלֵיהּ, וְאִתְקַדַּשׁ בֵּיהּ. וְאִי אִיהוּ אִסְתָּאַב לְתַתָּא, אִתְעַר רוּחַ מְסָאֲבוּתָא לְעֵילָּא, וְאָתֵי וְשַׁרְיָא עֲלֵיהּ, וְאִסְתָּאַב בֵּיהּ. דְּהָא בְּעוֹבָדָא תַּלְיָא מִלְּתָא.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ, בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה. אִם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה בְּקֻדָּשָׁה, מִתְעוֹרֶרֶת קְדֻשָּׁה לְמַעְלָה, וּבָאָה וְשׁוֹרָה עָלָיו וּמִתְקַדֵּשׁ בָּהּ. וְאִם הוּא מִטַּמֵּא לְמַטָּה, מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ טֻמְאָה מִלְּמַעְלָה, וּבָאָה וְשׁוֹרָה עָלָיו וְנִטְמָא בָּהּ, שֶׁהֲרֵי הַדָּבָר תָּלוּי בְּמַעֲשֶׂה.

דְּהָא לֵית לָךְ טַב וּבִישׁ, קְדוּשָּׁא וּמְסָאֲבוּתָא, דְּלֵית לֵיהּ עִקָּרָא וְשָׁרְשָׁא לְעֵילָּא. וּבְעוֹבָדָא דְּלְתַתָּא אִתְעַר עוֹבָדָא דִּלְעֵילָּא, מַה דְּתָלֵי בְּעוֹבָדָא, בְּעוֹבָדָא אִתְעַר לְעֵילָּא, וְאִתְעֲבִיד עוֹבָדָא. וּמַה דְּתָלֵי בְּמִלִּין, בְּמִלִּין. כַּד אִתְגְּזַר בְּמִלָּה, אִתְעַר הָכִי לְעֵילָּא.

שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ טוֹב וְרַע, קְדֻשָּׁה וְטֻמְאָה, שֶׁאֵין לָהֶם עִקָּר וְשֹׁרֶשׁ לְמַעְלָה, וּבְמַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה. מַה שֶּׁתָּלוּי בְּמַעֲשֶׂה, בְּמַעֲשֶׂה מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה וְנַעֲשָׂה מַעֲשֶׂה. וּמַה שֶּׁתָּלוּי בְּדִבְרִים, בְּדִבְרִים. כְּשֶׁנִּגְזַר בַּדָּבָר, מִתְעוֹרֵר כָּךְ לְמַעְלָה.

וְאִי תֵּימָא, מִלָּה מַה אִתְעַר. אֶלָּא הָכִי כְּתִיב, (ישעיה נח) וְדַבֵּר דָּבָר. הַהוּא דְּבָר, אִתְעַר מִלָּה אָחֳרָא לְעֵילָּא, דְּאִקְרֵי דְּבָר. (הושע א) דְּבַר יְיָ' אֲשֶׁר הָיָה. (שמואל א, ג) וּדְבַר יְיָ' הָיָה יָקָר. (תהלים לג) בִּדְבַר יְיָ' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ. דְּהָא תָּנֵינָן, הַהִיא מִלָּה סַלְּקָא, וּבָקַע רָקִיעִין, עַד דְּסַלְּקָא (ס"א דאתיישבא) בְּדוּכְתֵּיהּ, וְאִתְעַר מַה דְּאִתְעַר, אִי טַב, טַב. אִי בִּישׁ, בִּישׁ. וְעַל דָּא כְּתִיב, (דברים כג) וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע.

וְאִם תֹּאמַר, מָה הַדָּבָר מְעוֹרֵר? אֶלָּא כָּךְ כָּתוּב, (ישעיה נח) וְדַבֵּר דָּבָר. אוֹתוֹ הַדָּבָר מְעוֹרֵר דָּבָר אַחֵר לְמַעְלָה שֶׁנִּקְרָא דָּבָר. (הושע א) דְּבַר ה' אֲשֶׁר הָיָה. (שמואל א ג) וּדְבַר ה' הָיָה יָקָר. (תהלים לג) בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ. שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, אוֹתוֹ הַדָּבָר עוֹלֶה וּבוֹקֵעַ רְקִיעִים עַד שֶׁעוֹלֶה (שמתישב) בִּמְקוֹמוֹ וּמְעוֹרֵר אֶת מַה שֶּׁמְּעוֹרֵר, אִם טוֹב - טוֹב, וְאִם רַע - רַע. וְעַל זֶה כָּתוּב, (דברים כג) וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע.

ד' מִינִין בַּלּוּלָב, וְאִינּוּן שִׁבְעָה. וְאִי תֵּימָא דְּז' מִינִין אִינּוּן. לָאו הָכֵי, אֶלָּא אַרְבְּעָה נִינְהוּ וְאִינּוּן מִתְפָּרְשִׁין לְתִלְתָּא אוֹחָרְנִין. וּבְעוֹבָדָא דִּלְהוֹן אִתְּעָרוּ שִׁבְעָה אָחֳרָנִין לְעֵילָּא, לְאוֹטָבָא עָלְמָא בְּכַמָּה סִטְרִין.

וְאַרְבָּעָה מִינִים בַּלּוּלָב, וְהֵם שִׁבְעָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁשִּׁבְעָה מִינִים הֵם - לֹא כָּךְ, אֶלָּא אַרְבָּעָה הֵם, וְהֵם נִפְרָדִים לִשְׁלֹשָׁה אֲחֵרִים, וּבְמַעֲשֶׂה שֶׁלָּהֶם מִתְעוֹרְרִים שִׁבְעָה אֲחֵרִים לְמַעְלָה לְהֵיטִיב אֶת הָעוֹלָם בְּכַמָּה צְדָדִים.

כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב דְּאִיהִי בִּכְלָלָא, מִתְבָּרְכָא מְכֻלְּהוּ שִׁית, (ס"א ולאתברכא מאינון שית) וּמִנַּחְלָא דַּעֲמִיקָא דְּמַבּוּעָא, דְּנָגִיד וְלָא פָּסִיק לְעָלְמִין מֵימוֹי דְּנָגְדָא (ס"א מלנגדא) עָלַיְיהוּ, וְיַנְקָא לְבַת. דְּהָא בְּגִין דְּאִיהִי בַּת לֵהּ לְעָלְמָא עִלָּאָה וְתַתָּאָה, אִתְבָּרְכָא מִנַּיְיהוּ בְּאִתְעָרוּתָא דָּא. דְּהָא בְּשַׁעֲתָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִתְבָּרְכָא מִנַּיְיהוּ, כֻּלְּהוּ עָלְמִין אִתְבָּרְכָן. עַל דָּא סוֹבְבִים אֶת הַמִּזְבֵּחַ כְּמָה (כ"ד ע"ב) דְּאִתְמַר.

כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב שֶׁהִיא בְּכְלָל, מִתְבָּרֶכֶת מִכָּל הַשִּׁשָּׁה, (ולהתברך מאותם ששה) וּמֵהַנַּחַל הֶעָמֹק שֶׁל הַמַּעְיָן שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְאֵינוֹ פּוֹסֵק אֶת מֵימָיו לְעוֹלָמִים שֶׁמַּשְׁפִּיעַ (מלהשפיע) עֲלֵיהֶם, וּמֵינִיק לַבַּת. שְׁמֻשּׁוּם

שֶׁהִיא בַּת לְעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְלַתַּחְתּוֹן, הִיא מִתְבָּרֶכֶת מֵהֶם בַּהִתְעוֹרְרוּת הַזּוֹ. שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרֶכֶת מֵהֶם, כָּל הָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים, וְעַל כֵּן סוֹבְבִים אֶת הַמִּזְבֵּחַ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְעוֹד בְּאִתְעָרוּתָא דָּא, שִׁיתָא כֻּלְהוּ מִתְבָּרְכָא בְּמַיָּא, לְאִסְתַּפְקָא בֵּיהּ, וְאִשְׁתַּאֲבִין כֻּלְהוּ מִמַּבּוּעָא דְּיֵינָא (ס"א דימא) (דמיא) עֲמִיקָא דְּכוּלָּא, לְנַחְתָּא לְעָלְמָא. וּבְגִין כָּךְ, בַּעְיִין כֻּלְהוּ לַחִין וְלָא יְבֵשִׁין, לְאַמְשָׁכָא בִּרְכָאן לְעָלְמָא, בְּגִין דְּאִילָנֵי אִלֵּין, כֻּלְהוּ לַחִין תְּדִירָא, וְטַרְפִּין דִּלְהוֹן מִשְׁתַּכְחִין תְּדִירָא, וּזְמַן חֶדְוָותָא דִּלְהוֹן בְּהַאי זִמְנָא.

וְעוד, בַּהִתְעוֹרְרוּת הַזֹּאת מִתְבָּרְכִים כָּל הַשִּׁשָּׁה מִן הַמַּיִם לְהָנוֹת בּוֹ, וְכֻלָּם שׁוֹאֲבִים מֵהַמַּעְיָן שֶׁל הַיַּיִן (של הים) (של המים) (של הנחל) הֶעָמֹק שֶׁל הַכֹּל לֶהֱדֶת לְעוֹלָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ צְרִיכִים כֻּלָּם לַחִים וְלֹא יְבֵשִׁים, לְמָשֹׁךְ בְּרָכוֹת לְעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהָאִילָנוֹת הַלָּלוּ כֻּלָּם לַחִים תָּמִיד, וְהֶעָלִים שֶׁלָּהֶם נִמְצָאִים תָּמִיד, וּזְמַן הַשִּׂמְחָה שֶׁלָּהֶם בַּזְּמַן הַזֶּה.

וְתָנֵינָן בְּסִפְרָא דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא, דְּהָא הַהוּא חֵילָא דְּאִתְפָּקְדָא עַל אִילָנִין אִלֵּין, כָּל חַד וְחַד מֵאִלֵּין, לָא נָטִיל בִּרְכָאן דְּחֶדְוָותָא לְעֵילָּא, אֶלָּא בִּזְמָנָא דָּא. וְחֶדְוָותָא דִּלְהוֹן כֻּלְהוּ לְעֵילָּא, וְחֶדְוָותָא דְּאִילָנִין אִלֵּין לְתַתָּא, כֻּלְהוּ בִּזְמָנָא דָּא הוּא. וְאִתְעָרוּתָא דִּלְהוֹן בְּאִינּוּן קַדִּישֵׁי מַלְכָּא תַּלְיָין. וְכַד יִשְׂרָאֵל נַטְלֵי לוֹן, כֻּלָּא אִתְעַר בִּזְמָנָא דָּא, וְעָלְמָא מִתְבָּרְכָא, (ס"א לכנסת ישראל מתברכא) לְאַרְקָא בִּרְכָאן לְעָלְמָא.

וְשָׁנִינוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ כֹּחַ שֶׁהֻפְקַד עַל הָאֵילָנוֹת הַלָּלוּ, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֵלּוּ לֹא נוֹטֵל בְּרָכוֹת שֶׁל שִׂמְחָה לְמַעְלָה, אֶלָּא בַּזְּמַן הַזֶּה. וְהַשִּׂמְחָה שֶׁלָּהֶם כֻּלָּם לְמַעְלָה, וְשִׂמְחַת הָאִילָנוֹת הַלָּלוּ לְמַטָּה, כֻּלָּם בַּזְּמַן הַזֶּה הוּא. וְהַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלָּהֶם בְּאוֹתָם קְדוֹשֵׁי הַמֶּלֶךְ תְּלוּיִים. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל נוֹטְלִים אוֹתָם, הַכֹּל מִתְעוֹרֵר בַּזְּמַן הַזֶּה, וְהָעוֹלָם מִתְבָּרֵךְ (לכנסת ישראל מתברכת) לְהוֹרִיק בְּרָכוֹת לָעוֹלָם.

כְּתִיב (תהלים כט) קוֹל יְיָ' עַל הַמָּיִם אֵל הַכָּבוֹד, אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, דָּא אַבְרָהָם. קוֹל יְיָ' בַּכֹּחַ: דָּא יִצְחָק. קוֹל יְיָ' בֶּהָדָר: דָּא יַעֲקֹב. קוֹל יְיָ' שׁוֹבֵר אֲרָזִים: דָּא נָצַח. קוֹל יְיָ' חוֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ: דָּא הוֹד. קוֹל יְיָ' יָחִיל מִדְבָּר: דָּא צַדִּיק. קוֹל יְיָ' יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת: דָּא צֶדֶק. וְכֻלְּהוּ מִתְנַדְּלֵי עַל יַמָּא (מיא) וְאִתְשַׁקְיָין בְּמַיָּא, לְגַדְּלָא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. וְכֻלְּהוּ הָנֵי מִתְעָרֵי בִּרְכָאן לְעָלְמָא, מֵהַהוּא שַׁקְיוּ, דְּאִתְשַׁקְיָין כֻּלְּהוּ.

כָּתוּב, (תהלים כט) קוֹל ה' עַל הַמַּיִם אֵל הַכָּבוֹד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֶה אַבְרָהָם. קוֹל ה' בַּכֹּחַ - זֶה יִצְחָק. קוֹל ה' בֶּהָדָר - זֶה יַעֲקֹב. קוֹל ה' שֹׁבֵר אֲרָזִים - זֶה נָצַח. קוֹל ה' חֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ - זֶה הוֹד. קוֹל ה' יָחִיל מִדְבָּר - זֶה צַדִּיק. קוֹל ה' יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת - זֶה צֶדֶק. וְכֻלָּם גְּדֵלִים עַל הַיָּם (המים) וְנִשְׁקִים בַּמַּיִם כְּדֵי לְגַדֵּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. וְכָל אֵלֶּה מְעוֹרְרִים בְּרָכוֹת לָעוֹלָם מֵאוֹתָהּ הַהַשְׁקָאָה שֶׁכֻּלָּם מַשְׁקִים.

תָּא חֲזֵי, הָנֵי שֶׁבַע קְלִין, תַּלְיָין בְּמִלָּה דְּפוּמָּא בְּשָׁאר יוֹמֵי שַׁתָּא, וְהַשְׁתָּא, לָא תַּלְיָין אֶלָּא בְּעוֹבָדָא, וַאֲנָן עוֹבָדָא קָא בָּעֵינָן, וְלָא מִלָּה. בְּגִין דִּבְזִמְנָא דָּא, מְבָרֵךְ לְכָל שַׁתָּא.

בֹּא רְאֵה, שִׁבְעַת הַקּוֹלוֹת תְּלוּיִים בְּדִבּוּר הַפֶּה בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה, וְעַכְשָׁו אֵין תְּלוּיִים אֶלָּא בְּמַעֲשֶׂה, וְאָנוּ צְרִיכִים מַעֲשֶׂה, וְלֹא דִבּוּר, מִשּׁוּם שֶׁבְּזְמַן הַזֶּה מְבָרֵךְ אֶת כָּל הַשָּׁנָה.

בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה דְּחָג, הוּא סִיּוּמָא דְּדִינָא דְּעָלְמָא, וּפְתָקִין נָפְקִין מִבֵּי מַלְכָּא, וּגְבוּרָן מִתְעָרֵי וּמִסְתַּיְימָן בְּהַאי יוֹמָא, וְעָרְבֵי נַחַל (תליין) בְּהוּ. וּבָעֵינָן לְאִתְעָרָא גְּבוּרָן לְמַיָּא. וּלְסַחָרָא ז' זִמְנִין, לְרָוְואָה לְהַאי מִזְבֵּחַ, מִמַּיָּא דְּיִצְחָק, בְּגִין דְּאִתְמַלְיָא מַיָּא הַאי בֵּירָא דְּיִצְחָק, וְכַד הוּא אִתְמַלְיָא, כָּל עָלְמָא אִתְבָּרְכָא בְּמַיָּא.

בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁל הֶחָג, הוּא סִיּוּם הַדִּין שֶׁל הָעוֹלָם, וְהַפְּתָקִים יוֹצְאִים מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, וְהַגְּבוּרוֹת מִתְעוֹרְרוֹת וּמִסְתַּיְּמוֹת בַּיּוֹם הַזֶּה, וְעַרְבֵי נַחַל (תלויים) בָּהֶם. וּצְרִיכִים לְעוֹרֵר גְּבוּרוֹת לַמַּיִם, וּלְהַקִּיף שֶׁבַע פְּעָמִים כְּדֵי לְרַוּוֹת אֶת הַמִּזְבֵּחַ מֵהַמַּיִם שֶׁל יִצְחָק, מִשּׁוּם שֶׁהַבְּאֵר הַזּוֹ שֶׁל יִצְחָק מִתְמַלֵּאת מַיִם, וּכְשֶׁמִּתְמַלֵּאת, כָּל הָעוֹלָם מִתְבָּרֵךְ בְּמַיִם.

דף לב.

וּבְהַאי יוֹמָא גְּבוּרוֹת בָּעֵינָן לְמַיָּא, וּלְסַיְימָא לוֹן לְבָתַר, דְּהָא (דף ל"ב ע"א) בְּהַאי יוֹמָא מִסְתַּיְימֵי דִּינָא. וּבְגִין כָּךְ בָּעֵינָן לְבַטְּשָׁא לוֹן בְּאַרְעָא, וּלְסַיְימָא לוֹן דְּלָא מִשְׁתַּכְחוּ, דְּהַאי יוֹמָא אִתְעָרוּתָא וְסִיּוּמָא הוּא. וְעַל דָּא אִתְעָרוּתָא וְסִיּוּמָא הוּא דְּעַבְדִינָן בְּעַרְבֵי נַחַל.

וּבַיּוֹם הַזֶּה צְרִיכִים גְּבוּרוֹת לַמַּיִם, וּלְסַיְּמָם אוֹתָה אַחַר כָּךְ, שֶׁהֲרֵי בַּיּוֹם הַזֶּה מִסְתַּיְּמִים הַדִּין, וּמִשּׁוּם כָּךְ צְרִיכִים לַחְבֹּט אוֹתָם בַּקַּרְקַע שֶׁלֹּא יִמְצְאוּ, שֶׁהֲרֵי זֶהוּ יוֹם שֶׁל הִתְעוֹרְרוּת וְסִיּוּם. וְלָכֵן הִתְעוֹרְרוּת וְסִיּוּם הוּא שֶׁעוֹשִׂים בְּעַרְבֵי נַחַל.

אָמַר רִבִּי חִיָּיא וַדַּאי הָכִי הוּא, וְשַׁפִּיר. וְעַרְבֵי נַחַל, מִסִּטְרָא דְּנַחַל, נַפְקֵי גְּבוּרָאן. וּבְהַאי יוֹמָא מִתְעָרֵי וּמְסַיְימֵי. בְּהַאי יוֹמָא כְּתִיב, (בראשית כו) וַיָּשָׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר אֶת בְּאֵרֹת הַמַּיִם. בְּאֵרֹת כְּתִיב חָסֵר. וַיָּשָׁב, מַהוּ וַיָּשָׁב. אֶלָּא יוֹמָא קַדְמָאָה דְּיַרְחָא, שֵׁירוּתָא דְּדִינָא הַוָה בְּכָל עָלְמָא, וְיִצְחָק קַיְימָא לְכוּרְסְיָיא לְמֵידָן עָלְמָא. בְּהַאי יוֹמָא, וַיָּשָׁב יִצְחָק לְאִתְעָרָא דִּינִין וּלְסַיְימָא דִּינִין. וַיַּחְפֹּור אֶת בְּאֵרֹת הַמַּיִם, לְאַרְקָא גְּבוּרָן לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, לְאִתְעָרָא לְמַיָּא, דְּהָא מַיָּא בִּגְבוּרָן נַחְתִּן לְעָלְמָא.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, וַדַּאי כָּךְ הוּא, וְיָפֶה. וְעַרְבֵי נָחַל, מֵהַצַּד שֶׁל נַחַל יוֹצְאוֹת גְּבוּרוֹת. וּבְיוֹם הַזֶּה מִתְעוֹרְרִים וּמִסְתַּיְּמִים. בַּיּוֹם הַזֶּה כָּתוּב, (בראשית כו) וַיָּשָׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר אֶת בְּאֵרֹת הַמַּיִם. בְּאֵרֹת כְּתוּב חָסֵר. וַיָּשָׁב, מַה זֶּה וַיָּשָׁב? אֶלָּא הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַחֹדֶשׁ, רֵאשִׁית הַדִּין הָיָה בְּכָל הָעוֹלָם, וְיִצְחָק עוֹמֵד לְכַפֵּא לָדוּן אֶת הָעוֹלָם. בַּיּוֹם הַזֶּה, וַיָּשָׁב יִצְחָק, לְעוֹרֵר דִּינִים וּלְסַיֵּם דִּינִים. וַיַּחְפֹּר אֶת בְּאֵרֹת הַמַּיִם, לְהָרִיק גְּבוּרוֹת לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְעוֹרֵר אֶת הַמַּיִם, שֶׁהֲרֵי מַיִם יוֹרְדִים לָעוֹלָם בִּגְבוּרוֹת.

וּבְגִין דְּאִלֵּין גְּבוּרָן, לָא נַחְתִּין אֶלָּא בְּעִיבָא, וְיוֹמָא דְּעִיבָא לָא נַיְיחָא רוּחֵיהוֹן דְּקַיְימֵי עָלְמָא, אֶלָּא בְּגִין דְּעָלְמָא אִצְטְרִיךְ לְהוּ. מַאי טַעֲמָא. בְּגִין דְּעָלְמָא בְּדִינָא אִתְבְּרֵי, וְכֹלָּא בַּעְיָא הָכִי.

בְּגִין כָּךְ כֹּלָּא בְּעוֹבָדָא תַּלְיָא מִלְּתָא. וְעַל דָּא, כַּהֲנָא בְּעוֹבָדָא וְתִקוּנָא דְּאִיהוּ עָבִיד לְתַתָּא, אִתְּעָרוּ עִלָּאִין וְתַתָּאִין לְתַקָּנָא לוֹן, וּמִתְתַּקְנֵי עַל יְדוֹי.

וּמִשּׁוּם שֶׁהַגְּבוּרוֹת הַלָּלוּ אֵין יוֹרְדוֹת אֶלָּא בַּעֲנָנִים, וְיוֹם הַמְעֻנָּן לֹא נָחָה רוּחָם שֶׁל עַמּוּדֵי הָעוֹלָם, רַק מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ אוֹתָם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בְּדִין, וְהַכֹּל כָּךְ צָרִיךְ. מִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל תָּלוּי בְּמַעֲשֶׂה. וְעַל כֵּן הַכֹּהֵן בַּמַּעֲשֶׂה וּבַתִּקּוּן שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמַטָּה, מִתְעוֹרְרִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים לְתַקֵּן אוֹתָם, וְהֵם מִתְתַּקְּנִים עַל יָדוֹ.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי הָא תָּנֵינָן, הַעֲרָבָה דְּדַמְיָא לְשִׁפְוָון בְּהַאי יוֹמָא, וּמַאי הִיא. אָמַר רִבִּי חִיָּיא, אַף עַל גַּב דְּלִדְרָשָׁא הוּא דְּאָתֵי, הָכִי הוּא וַדַּאי. דְּהָא בְּהַאי יוֹמָא בְּשִׁפְוָון תַּלְיָא, בְּהַאי יוֹמָא פָּקִיד מַלְכָּא לְמֵיהַב פִּתְקִין לְסַנְטִירָא, וּמִסְתַּיְימֵי דִינִין, וְאַסְתִּים לִישָׁנָא בִּישָׁא מֵעָלְמָא. בְּיוֹמָא קַדְמָאָה דְּיַרְחָא שֵׁירוּתָא דְּדִינָא הוּא, וְסִיּוּמָא הוּא בְּהַאי יוֹמָא. וְהָא אִתְּמַר.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי שָׁנִינוּ, הָעֲרָבָה שֶׁדּוֹמָה לַשְּׁפָתַיִם בְּיוֹם הַזֶּה, וּמַה הִיא? אָמַר רַבִּי חִיָּיא, אַף עַל גַּב שֶׁלִּדְרֹשׁ הוּא בָּא, כָּךְ זֶה וַדַּאי. שֶׁהֲרֵי בַּיּוֹם הַזֶּה זֶה תָּלוּי בַּשְּׂפָתַיִם, בַּיּוֹם הַזֶּה מְצַוֶּה הַמֶּלֶךְ לִתֵּת פִּתְקִים לְמַמֶּנֶּה, וְהַדִּינִים מִסְתַּיְמִים, וְנִסְתָּם לָשׁוֹן הָרַע מֵהָעוֹלָם. בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַחֹדֶשׁ הוּא רֵאשִׁית הַדִּין, וְהַסִּיּוּם הוּא בַּיּוֹם הַזֶּה, וְהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

תָּא חֲזֵי, בְּיוֹמָא דָּא שְׁלֵמִין וּמְסַיְּימֵי עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה בִּרְכָאן דִּלְהוֹן, וְשָׁרָאן בְּדִינָא. וְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹמָא דָּא מְסַיְּימֵי דִינִין דִּלְהוֹן וְשָׁרָאן בְּבִרְכָתָא. דְּהָא לְיוֹמָא אָחֳרָא זְמִינִין לְאִשְׁתַּעְשְׁעָא בְּמַלְכָּא, לְנַטְלָא מִינֵּיהּ בִּרְכָאן לְכָל שַׁתָּא, וּבְהַהוּא חֶדְוָותָא לָא מִשְׁתַּכְחֵי בְּמַלְכָּא אֶלָּא יִשְׂרָאֵל בִּלְחוֹדַיְיהוּ. וּמַאן דְּיָתִיב עִם מַלְכָּא, וְנָטַל לֵיהּ בִּלְחוֹדֵיהּ, כָּל מַה דְּבָעֵי שָׁאֵיל, וְיָהִיב לֵיהּ. וְעַל דָּא יִשְׂרָאֵל שָׁרָאן, וְעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה מְסַיְּימֵי. וְעַל דָּא כְּתִיב, (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר יְיָ' וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, בַּיּוֹם הַזֶּה הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה מַשְׁלִימִים וּמְסַיְּמִים אֶת הַבְּרָכוֹת שֶׁלָּהֶם וְשׂוֹרִים בְּדִין, וְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַזֶּה מְסַיְּמִים אֶת הַדִּינִים שֶׁלָּהֶם וְשׂוֹרִים בִּבְרָכוֹת, שֶׁהֲרֵי לְיוֹם אַחֵר עֲתִידִים לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַמֶּלֶךְ, לִטֹּל מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת לְכָל הַשָּׁנָה, וּבְאוֹתָהּ שִׂמְחָה לֹא נִמְצָאִים עִם הַמֶּלֶךְ, רַק יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם. וּמִי שֶׁיּוֹשֵׁב עִם הַמֶּלֶךְ וְנוֹטֵל אוֹתוֹ לְבַדּוֹ, כָּל מַה שֶּׁרוֹצֶה שׁוֹאֵל, וְנוֹתֵן לוֹ. וְעַל כֵּן יִשְׂרָאֵל מַתְחִילִים, וְעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה מְסַיְּמִים. וְעַל כֵּן כָּתוּב, (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר ה' וְגוֹ'.

אָמַר לֵיהּ, הָא חֲמֵינָא לֵיהּ לְעֵשָׂו בְּשַׁלְוָה, בְּמַלְכוּ, בִּכְרֵיכָן עִלָּאִין, וְשָׁלִיט עַל עָלְמָא, וְאַתְּ אָמַר וְאָשִׂים אֶת הָרָיו שְׁמָמָה. אָמַר לֵיהּ, בְּכָל אֲתַר הָכִי הוּא. כְּיָון דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא גָּזַר גְּזֵרָה, וְשַׁוִּי הַהִיא גְּזֵרָה בְּפִתְקָא, קָרָא אִסְתְּיד כְּמָה דְּאִתְעֲבִיד. וְעַל דָּא וָאָשִׂים אֶת הָרָיו שְׁמָמָה, הָא שִׁוִּיתִי בְּפִתְקָא דִּילִי. וְכֵן כָּל אִינּוּן טָבָן דְּגָזַר עָלַיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב, (יחזקאל יז) אֲנִי יְיָ' דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי. (ויקרא ז) וְזֹאת תּוֹרַת הָאָשָׁם וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה וְזֹאת תּוֹרַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים זֹאת תּוֹרַת הַחַטָּאת. רִבִּי יִצְחָק אָמַר, הָא אוּקְמוּהָ אִי לְתַתָּא דָּא בְּכֹלָּא. אִי לְעֵילָּא

דָּא בְּכֹלָּא. וּמַאן דְּאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא, נָטְלָא לְחוּלָקֵיהּ בְּכֹלָּא, וְאִתְאֲחִיד בְּכָל סִטְרִין, וְלָא בָּעֵי לְקָרְבָּא קָרְבָּנָא עַל נַפְשֵׁיהּ, וְהָא אִתְּמַר.

אָמַר לוֹ, הֲרֵי אֲנִי רוֹאֶה אֶת עֲשָׂוו בְּשַׁלְוָה, בְּמַלְכוּת, בִּכְרַכִּים עֶלְיוֹנִים, וְשׁוֹלֵט עַל הָעוֹלָם, וְאַתָּה אָמַרְתָּ וְאַשִּׁים אֶת הָרָיו שְׁמָמָה?! אָמַר לוֹ, בְּכָל מָקוֹם זֶה כְּךָ, כֵּיוָן שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ גָּזַר גְּזֵרָה וְשָׂם אוֹתָהּ גְּזֵרָה בַּפֶּתֶק שֶׁלּוֹ, הַכְּתוּב מֵעִיד כְּמוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה. וְעַל כֵּן וְאַשִּׁים אֶת הָרָיו שְׁמָמָה, שֶׁהֲרֵי שַׂמְתִּי אֶת זֶה בַּפֶּתֶק שֶׁלִּי, וְכֵן כָּל אוֹתָן טוֹבוֹת שֶׁגָּזַר עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכְּתוּב (יחזקאל יז) אֲנִי ה' דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי. וְזֹאת תּוֹרַת הָאָשָׁם וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה וְזֹאת תּוֹרַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים זֹאת תּוֹרַת הַחַטָּאת. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, הֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ, אִם לְמַטָּה - זוֹ בַּכֹּל, וְאִם לְמַעְלָה - זוֹ בַּכֹּל. וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, נוֹטֵל אוֹתָהּ לְחֶלְקוֹ בַּכֹּל וְנֶאֱחָז בְּכָל הַצְּדָדִים, וְלֹא צָרִיךְ לְהַקְרִיב קָרְבָּן עַל נַפְשׁוֹ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (ירמיה ב) הַכֹּהֲנִים לֹא אָמְרוּ אַיֵּה יְיָ וְתוֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה לֹא יְדָעוּנִי וְהָרוֹעִים פָּשְׁעוּ בִי. הַכֹּהֲנִים, אִלֵּין כֹּהֲנִים דְּמִשַּׁמְּשִׁין בְּכָהוּנָה גְּדוֹלָה, וּמְקָרְבִין מִלִּין קַדִּישִׁין לְאַתְרֵיהוּ, וּמְיַיחֲדִין יְחוּדָא כָּל חַד וְחַד כַּדְקָא חָזֵי. וְתוֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה מַאן אִינּוּן תּוֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה, וְכִי כַּהֲנֵי לָאו תּוֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה נִינְהוּ. אֶלָּא, אִלֵּין אִינּוּן לֵיוָאֵי, דְּתַפְשֵׂי בְּכִנּוֹרוֹת, דְּאִתְיְין מִסִּטְרָא דְּאוֹרַיְיתָא. וְאִתְיְהִיבַת מִסִּטְרָא דִּלְהוֹן אוֹרַיְיתָא. וְאִינּוּן מְמָנָן עַל שְׁבָחָא דְּתוּשְׁבַּחְתָּא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, לְיַחֲדָא לֵיהּ יְחוּדָא שְׁלִים כְּדְקָא יָאוֹת. וְהָרוֹעִים פָּשְׁעוּ בִי. אִלֵּין אִינּוּן רַבְרְבֵי עַמָּא, דְּאִינּוּן רַעְיָין לְעַמָּא, כָּרְעָיָא דְּמַדְבַּר עָאנֵיהּ.

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (ירמיה ב) הַכֹּהֲנִים לֹא אָמְרוּ אַיֵּה ה' וְתוֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה לֹא יְדָעוּנִי וְהָרוֹעִים פָּשְׁעוּ בִי. הַכֹּהֲנִים - אֵלּוּ הַכֹּהֲנִים שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים בִּכְהֻנָּה גְּדוֹלָה, וּמַקְרִיבִים דְּבָרִים קְדוֹשִׁים לְמָקוֹם, וּמְיַחֲדִים הַיִּחוּד כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי. וְתוֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה, מִי הֵם תּוֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה? וְכִי כֹּהֲנִים אֵינָם תּוֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה? אֶלָּא אֵלּוּ הֵם הַלְוִיִּם שֶׁתּוֹפְשִׂים אֶת הַכִּנּוֹרוֹת, שֶׁבָּאִים מִצַּד שֶׁל הַתּוֹרָה, וְהַתּוֹרָה נִתְּנָה מֵהַצַּד שֶׁלָּהֶם, וְהֵם מְמֻנִּים עַל הַשֶּׁבַח שֶׁל תִּשְׁבָּחוֹתָיו שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ לְיַחֵד אוֹתוֹ יִחוּד שָׁלֵם כָּרָאוּי. וְהָרוֹעִים פָּשְׁעוּ בִי - אֵלֶּה הֵם גְּדוֹלֵי הָעַמִּים, שֶׁהֲרֵי רוֹעִים אֶת הָעָם כְּמוֹ רוֹעֶה שֶׁמַּנְהִיג אֶת צֹאנוֹ.

דף לב:

וְאִלֵּין אִינּוּן ג' דַּרְגִּין, דְּבַעְיָא לְאִשְׁתַּכְחָא תְּדִיר עַל קָרְבָּנָא, לְאַשְׁכְּחָא רַעֲוָא לְעֵילָּא וְתַתָּא, וּלְאִשְׁתַּכְּחָא בְּרָכָאן בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין. כַּהֲנָא מְקָרֵב קָרְבָּנָא, וְאִתְכַּוָּון לְיַחֲדָא שְׁמָא קַדִּישָׁא כַּדְקָא חָזֵי, וּלְאַתְעָרָא סִטְרָא דִּילֵיהּ. וְלֵיוָאֵי אִתְכַּוָּונָן בְּשִׁיר, לְאִתְעָרָא סִטְרָא דִּלְהוֹן, (דף ל"ב ע"ב) וּלְאִתְכַּלְלָא בְּסִטְרָא דְּכַהֲנָא. וְיִשְׂרָאֵל אִתְכַּוָּון לְבָא וּרְעוּתָא לְתִיּוּבְתָּא שְׁלֵימְתָא, וְאִתְכְּנָע קֻמֵּי מַלְכָּא קַדִּישָׁא, וְהַאי נָטִיל כֻּלָּא, וְאִתְכַּפַּר חוֹבֵיהּ, וְאִשְׁתְּכַח חֶדְוָותָא בְּעִלָּאֵי וְתַתָּאֵי.

וְאֵלֶּה הֵם שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת שֶׁצְּרִיכוֹת תָּמִיד לְהִמָּצֵא עַל הַקָּרְבָּן לִמְצֹא רָצוֹן לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וְשֶׁיִּמָּצְאוּ בְּרָכוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. הַכֹּהֵן מַקְרִיב קָרְבָּן, וּמִתְכַּוֵּן לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי וּלְעוֹרֵר אֶת הַצַּד שֶׁלּוֹ, וְהַלְוִיִּם

מִתְכַּוְּנִים בַּשִּׁיר לְעוֹרֵר אֶת הַצַּד שֶׁלָּהֶם וּלְהַכְלִל בְּצִדּוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן, וְיִשְׂרָאֵל מְכַוְּנִין לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ לְתַשּׁוּבָה שְׁלֵמָה וְנִכְנָע לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְזֶה נוֹטֵל הַכֹּל וּמִתְכַּפֵּר חֶטְאוֹ, וְנִמְצֵאת שִׂמְחָה בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים.

רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים קד) הַמְקֻרֶה בַמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו וְגוֹ'. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כַּד בָּרָא עָלְמָא, מִגּוֹ מַיָּא אַפִּיק לֵיהּ, וְסִדֵּר לֵיהּ עַל מַיָּא. מָה עֲבַד. פָּלַג מַיָּא לְתַרִין. פַּלְגוּתָא לְתַתָּא, וּפַלְגוּתָא לְעֵילָּא. וְעָבִיד מְנַיְיהוּ עוֹבָדִין, מִפַּלְגוּתָא תַּתָּאָה עָבֵד וְתִקֵּן עָלְמָא דָּא, וְסִדֵּר לֵיהּ עַל פַּלְגוּתָא דָּא, וְאַתְקִין לֵיהּ לְעֵילָּא עָלַיְיהוּ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים כד) כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ. וּפַלְגוּ אֲחֶרָא סַלְקֵיהּ לְעֵילָּא, וְתַקַּר בֵּיהּ תִּקְרָאִין עִלָּאִין, הֲדָא הוּא דִכְתִיב הַמְקֻרֶה בַמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו וְגוֹ'.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים קד) הַמְקֻרֶה בַמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו וְגוֹ'. כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הוֹצִיא אוֹתוֹ מִתּוֹךְ מַיִם, וְסִדֵּר אוֹתוֹ עַל הַמַּיִם. מָה עָשָׂה? חִלֵּק אֶת הַמַּיִם לִשְׁנַיִם, מַחֲצִית לְמַטָּה וּמַחֲצִית לְמַעְלָה, וְעָשָׂה מֵהֶם מַעֲשִׂים. מֵהַמַּחֲצִית הַתַּחְתּוֹנָה עָשָׂה וְתִקֵּן אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְסִדֵּר אוֹתוֹ עַל הַמַּחֲצִית הַזֹּאת, וְתִקֵּן אוֹתוֹ לְמַעְלָה עֲלֵיהֶם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כד) כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ. וְאֶת הַמַּחֲצִית הָאַחֶרֶת הָעֶלְיוֹנָה לְמַעְלָה וְסִדֵּר בּוֹ אֶת הַתִּקְרוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַמְקֻרֶה בַמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו וְגוֹ'.

וַעֲבַד רָקִיעַ בֵּין תְּרֵין פַּלְגוּתַיְיא אִלֵּין, הֲדָא הוּא דִכְתִיב (בראשית א) יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וְגוֹ', וְעָלַיְיהוּ אַתְקִין וְסִדֵּר עִלָּאִין קַדִּישִׁין מִגּוֹ טִיפֵּי טִיפֵּי בְּרוּחָא דְאִתְגַּזָּרָא בְּבִסְיָטָא (ס"א בבוצינא) (ס"א וסדר מלאכי עלאי קדישי, מגו רוחא דאתגזר מפומיה.) דִּכְתִיב, (תהלים לג) וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם.

וְעָשָׂה רָקִיעַ בֵּין שְׁנֵי הַחֲצָאִים הַלָּלוּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וְגוֹ'. וַעֲלֵיהֶם תִּקֵּן וְסִדֵּר עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים מִתּוֹךְ טִפּוֹת טִפּוֹת בְּרוּחַ שֶׁנִּגְזְרָה בְּתֹאַר (במאור) (וסדר מלאכים עליונים קדושים מתוך רוח שנגזרה מפיו), שֶׁכָּתוּב וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם.

וּבְאִלֵּין אַתְקִין וְסִדֵּר מְזַמְּרֵי תּוּשְׁבַּחְתֵּיהּ בְּיוֹמָא, וְאִתְעָרְבוּ בְּשַׁלְהוֹבֵי אֶשָּׁא. וְאִינּוּן גְּדוּדֵי חַיָּילִין, אֲמִרִין שִׁירְתָא בְּיוֹמָא, תּוּשְׁבְּחָן בְּצַפְרָא, וּזְמִירָן בְּרַמְשָׁא. כַּד מָטֵי לֵילְיָא, כֻּלְּהוּ פָּסְקֵי שִׁירְתָא. לְעֵילָּא מִנַּיְיהוּ, גְּדוּדִין דְּאֶשָּׁא, בְּשַׁלְהוֹבָא תַּקִּיף, קַיְימִין וּמְרִיחִין אֶשָּׁא דְּאָכְלָא, וְאַהֲדְרֵי לְאַתְרַיְיהוּ.

וּבְאֵלּוּ תִּקֵּן וְסִדֵּר הַמְזַמְּרִים אֶת תִּשְׁבַּחְתּוֹ בַּיּוֹם, וְהִתְעָרְבוּ בְּשַׁלְהֶבוֹת אֵשׁ. וְאוֹתָם גְּדוּדֵי הַצְּבָאוֹת אוֹמְרִים שִׁירָה בַּיּוֹם, תִּשְׁבָּחוֹת בַּבֹּקֶר וּזְמִירוֹת בָּעֶרֶב. כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַלַּיְלָה, כֻּלָּם מַפְסִיקִים אֶת הַשִּׁירָה. מֵעֲלֵיהֶם גְּדוּדֵי אֵשׁ בְּשַׁלְהֶבֶת חֲזָקָה עוֹמְדִים וּמְרִיחִים אֵשׁ אוֹכֶלֶת, וְחוֹזְרִים לִמְקוֹמָם.

וְאִית בְּסִטְרָא אָחֳרָא, דִּתְהוֹמִין סַלְקִין אִלֵּין עַל אִלֵּין. וְאִית תְּהוֹמָא עִלָּאָה, וּתְהוֹמָא תַּתָּאָה, וּבְכֻלְּהוּ שָׁאַרְן מָארֵיהוֹן דְּדִינִין מִסִּטְרָא דְּדִינָא קַשְׁיָא. וְאִית בְּגוֹ סִטְרָא דִּתְהוֹמָא תַּתָּאָה, שַׁלְהוֹבָן דְּאוּקְדִין זִיקִין נוּרִין, מְמַנָּן עַל דִּינִין דְּעָלְמָא, לְאוּקָדָא לְחַיָּיבַיָּא בְּנוּרָא, דְּנַגְדֵי מֵהַהוּא נָהָר דִּינוּר. וְכֻלְּהוּ אֶשָּׁא, וְחֵיזוּ דִּלְהוֹן אֶשָּׁא דְּלָהִיט, וְקַיְימִין בֵּין עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי.

וְיֵשׁ בַּצַּד הָאַחֵר שֶׁתְּהוֹמוֹת עוֹלִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וְיֵשׁ תְּהוֹם עֶלְיוֹן וּתְהוֹם תַּחְתּוֹן, וּבְכֻלָּם שׁוֹרִים בַּעֲלֵי הַדִּינִים מִצַּד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה. וְיֵשׁ בְּתוֹךְ צַד הַתְּהוֹם הַתַּחְתּוֹן שַׁלְהֶבוֹת שֶׁשּׁוֹרְפוֹת זִיקִים שֶׁל אֵשׁ הַמְמַנִּים עַל דִּינֵי הָעוֹלָם, לִשְׂרֹף אֶת הָרְשָׁעִים בְּאֵשׁ שֶׁיּוֹצֵאת מֵאוֹתוֹ נָהָר דִּינוּר. וְכֻלָּם אֵשׁ, וּמַרְאֵיהֶם אֵשׁ לוֹהֶטֶת, וְעוֹמְדִים בֵּין עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

וְכַד תְּנָנָא דְּמַדְבְּחָא סָלִיק, מִתְעַבְּרָן וְסַלְקִין מֵהַהוּא דַּרְגָּא, דְּקַיְימִין לְשֵׁיצָאָה וּלְאוֹבָדָא, וְהַהוּא נְגִידוּ דְּאֶשָּׁא תַּקִּיפָא דְּנָהַר דִּינוּר, דְּאִיהוּ תַּקִּיף וְעִלָּאָה, אַהֲדַר לְאַתָּרִיהּ. וְכֻלְּהוּ, מִתְהַנְּיָין מִתְּנָנָא דְּמַדְבְּחָא, בְּגִין דְּאִתְתָּקַנַת לָקֳבְלֵי (ס"א מדבחא) מַלְכָּא עִלָּאָה, וּבְגִין כָּךְ מִתְהַנְּיָין מִנֵּיהּ, וְאִינּוּן קָרֵבִין לְהָכָא. וּתְנָנָא אָחֳרָא סָלִיק, וְהָא אוֹקִימְנָא, לְכָל חַד וְחַד, רְעוּתָא דְּכֹלָּא דְּסַלְקָא לְעֵילָּא, דְּאִיהוּ נַיְיחָא דְּרוּחָא, לְגַבֵּי מַלְכָּא קַדִּישָׁא.

וּכְשֶׁעוֹלֶה עֵשֶׁן הַמִּזְבֵּחַ, עוֹבְרִים וְעוֹלִים מֵאוֹתָהּ דַּרְגָּה, שֶׁעוֹמְדִים לְכַלּוֹת וּלְהַאֲבִיד, וְאוֹתוֹ זֶרֶם שֶׁל שֶׁל אֵשׁ חֲזָרָה שֶׁל נְהַר דִּינוּר, שֶׁהוּא תַּקִּיף וְעֶלְיוֹן, חוֹזֵר לִמְקוֹמוֹ, וְכֻלָּם נֶהֱנִים מֵעֵשֶׁן הַמִּזְבֵּחַ, מִשּׁוּם שֶׁנִּתְתַּקֵּן כְּנֶגֶד (המזבח) הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵם נֶהֱנִים מִמֶּנּוּ, וְהֵם קְרֵבִים לְכָאן. וְעֵשֶׁן אַחֵר עוֹלֶה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, הָרָצוֹן שֶׁל הַכֹּל שֶׁעוֹלֶה לְמַעְלָה, שֶׁהוּא נַחַת רוּחַ לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

הָא אִתְּמַר, דְּבַמַּדְבְּחָא סַלְקָא וְאִתְחַזְיָא אוּרְיֵא"ל, כְּחֵיזוּ דְּחַד אַרְיָא תַּקִּיפָא, רְבִיעַ עַל טַרְפֵּיהּ. וַהֲווּ חָמָאן כַּהֲנֵי וְיִשְׂרָאֵל, וְחַדְּאן, דַּהֲווֹ יַדְעִין דְּאִתְקַבַּל בִּרְעָוָא קָמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא. וְאֶשָּׁא אָחֳרָא עִלָּאָה קַדִּישָׁא נָחִית, לְקַבְלָא אֶשָּׁא תַּתָּאָה, כְּדֵין בַּר נָשׁ אָזִיל (נ"א דחיל) וְאִזְדַּעְזָע קָמֵי מָארֵיהּ, וְתָב בְּתִיּוּבְתָּא שְׁלִימְתָּא.

הֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁבַּמִּזְבֵּחַ עוֹלֶה וְנִרְאֶה אוּרִיאֵ"ל, כְּמוֹ מַרְאֶה שֶׁל אַרְיֵה חָזָק רוֹבֵץ עַל טַרְפּוֹ, וְהָיוּ הַכֹּהֲנִים וְיִשְׂרָאֵלִים רוֹאִים וּשְׂמֵחִים, שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים שֶׁהִתְקַבֵּל בְּרָצוֹן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְאֵשׁ אַחֶרֶת עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה יוֹרֶדֶת כְּנֶגֶד הָאֵשׁ הַתַּחְתּוֹנָה, וְאֵז אָדָם הוֹלֵךְ (ירא) וּמִזְדַּעְזֵעַ לִפְנֵי אֲדוֹנוֹ וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה.

לְמַלְכָּא דְּשַׁדְּרוּ לֵיהּ דּוֹרוֹנָא, וְאִתְיְישַׁר קָמֵיהּ, אָמַר לְעַבְדֵיהּ, זִיל וְטוֹל דּוֹרוֹן דָּא, דְּאַיְיתִיאוּ לִי. כַּךְ אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאוּרִיאֵ"ל, זִיל וְקַבֵּיל דּוֹרוֹנָא דִּבְנֵי מַקְרִיבִין קָמַאי. כַּמָּה חֶדְוָוה מִשְׁתַּכְּחֵי בְּכֻלָּא, כַּמָּה בְּסִימוּתָא בְּכֻלָּא מִשְׁתְּכַח, כַּד כַּהֲנָא וְלֵיוָאָה, וְהַהוּא דְּמַקְרִיב קָרְבְּנָא, מְכַוְּונֵי לְקָרְבָּא קָרְבְּנָא כְּדָקָא יָאוֹת, בְּיִחוּדָא שְׁלִים.

לְמֶלֶךְ שֶׁשָּׁלְחוּ לוֹ דּוֹרוֹן, וְהָיָה מְקַבֵּל לְפָנָיו. אָמַר לְעַבְדּוֹ, לֵךְ וְטוֹל אֶת הַדּוֹרוֹן הַזֶּה שֶׁהֵבִיאוּ לִי. כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוּרִיאֵל, לֵךְ וְקַבֵּל אֶת הַדּוֹרוֹן שֶׁבָּנַי מַקְרִיבִים לְפָנַי. כַּמָּה שִׂמְחָה נִמְצֵאת בַּכֹּל, כַּמָּה הִתְבַּשְּׂמוּת נִמְצֵאת בַּכֹּל, כְּשֶׁהַכֹּהֵן וְהַלֵּוִי וְאוֹתוֹ שֶׁמַּקְרִיב קָרְבָּן מְכַוְּנִים לְהַקְרִיב קָרְבָּן כָּרָאוּי בְּיִחוּד שָׁלֵם.

תָּא חֲזֵי, כְּתִיב, (ויקרא ט) וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְיָ' וַתֹּאכַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶת הָעוֹלָה וְגוֹ'. דְּא אוּרִיאֵ"ל, דְּנָחִית בְּחֵיזוּ דְּאֶשָּׁא בְּשַׁלְהוֹבָא, עַד דְּנָחִית לְמַדְבְּחָא, לְקַבְלָא דּוֹרוֹנָא וְאִתְחַזְיָא כְּאַרְיֵה רַבְרְבָא, רְבִיעַ עַל קָרְבְּנָא.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶת הָעֹלָה וְגוֹ'. זֶה אוּרִיאֵ"ל, שֶׁיּוֹרֵד בְּמַרְאֶה שֶׁל אֵשׁ בְּשִׁלְהֶבֶת, עַד שֶׁיּוֹרֵד לַמִּזְבֵּחַ לְקַבֵּל אֶת הַדּוֹרוֹן, וְנִרְאֶה כְּמוֹ אַרְיֵה גָּדוֹל רוֹבֵץ עַל הַקָּרְבָּן.

וְכַד יִשְׂרָאֵל לָא אִשְׁתְּכָחוּ זַכָּאִין, אוֹ הַהוּא דְּמַקְרִיב קָרְבָּנָא לָא קָרִיב כַּדְקָא יָאוּת, וְלָא אִתְקַבָּל קָרְבָּנֵיהּ, הֲווֹ חָמָאן דְּלָא סָלִיק תְּנָנָא בְּאַוִּרָח מֵישָׁר, וַהֲוָה קָם חַד רוּחָא מִנּוּקְבָּא דְּצָפוֹן, וְעָאל לְמַדְבְּחָא, וַהֲווּ חָמָאן דִּיּוּקְנָא דְּחַד כַּלְבָּא חֲצִיפָּא, רְבִיעַ עַל קָרְבָּנָא. כְּדֵין הֲווֹ יַדְעֵי דְּלָא אִתְקַבָּל בְּרַעֲוָא הַהוּא קָרְבָּנָא.

וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא נִמְצְאוּ צַדִּיקִים, אוֹ שֶׁאוֹתוֹ מַקְרִיב הַקָּרְבָּן לֹא הִקְרִיב כְּרָאוּי וְלֹא הִתְקַבֵּל קָרְבָּנוֹ, הָיוּ רוֹאִים שֶׁהָעָשָׁן לֹא עוֹלֶה בָּרָךְ יִשָּׁרָה, וְהָיְתָה עוֹמֶדֶת רוּחַ אַחַת מִנֶּקֶב הַצָּפוֹן וְנִכְנֶסֶת לַמִּזְבֵּחַ, וְהָיוּ רוֹאִים דְּיוֹקְנָן שֶׁל כֶּלֶב אֶחָד חָצוּף רוֹבֵץ עַל הַקָּרְבָּן, וְאָז הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁלֹּא הִתְקַבֵּל בְּרָצוֹן אוֹתוֹ הַקָּרְבָּן.

לְמַלְכָּא דְּשַׁדְּרוּ לֵיהּ דּוֹרוֹן, חָמָא לֵיהּ מַלְכָּא דְּלָאו אִיהוּ כְּדַאי לְקָרְבָא קַמֵּיהּ, אָמַר מַלְכָּא, אֲסִיקוּ הַהוּא דּוֹרוֹנָא, וְהָבוּ לֵיהּ לְכַלְבָּא, דְּלָאו אִיהוּ כְּדַאי לְאַעֲלָא קָמַאי. כַּךְ בְּשַׁעָתָא דְּקָרְבָּנָא אִתְקְרִיב, וְלָא אִתְקַבָּל בְּרַעֲוָא, דּוֹרוֹנָא לְכַלְבָּא אִתְמְסַר. וּבְגִין כָּךְ הֲווֹ חָמָאן, דִּיּוּקְנָא דְּכַלְבָּא עַל גַּבֵּי מַדְבְּחָא.

לְמֶלֶךְ שֶׁשָּׁלְחוּ לוֹ דּוֹרוֹן, רָאָה אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ שֶׁאֵינוֹ כְּדַאי לְקָרְבוֹ לְפָנָיו. אָמַר הַמֶּלֶךְ, סַלְקוּ אֶת אוֹתוֹ הַדּוֹרוֹן וּתְנוּ אוֹתוֹ לַכֶּלֶב, שֶׁאֵינוֹ כְּדַאי לְהִכָּנֵס לְפָנַי. כָּךְ בְּשָׁעָה שֶׁנִּקְרַב הַקָּרְבָּן וְלֹא הִתְקַבֵּל בְּרָצוֹן, הַדּוֹרוֹן נִמְסַר לַכֶּלֶב, וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיוּ רוֹאִים אֶת דְּיוֹקַן הַכֶּלֶב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ.

דף לג.

תָּא חֲזֵי כְּתִיב (דף ל"ג ע"א) (ויקרא ט) וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְיָ' וַתֹּאכַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶת הָעוֹלָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, דָּא אוּרִיאֵ"ל, דְּאִתְחֲזֵי בְּשַׁלְהוֹבִיתָא דְּאֶשָּׁא עַל מַדְבְּחָא, כְּמָה דְּאִתְמַר רְבִיעַ עַל קָרְבָּנָא. וּכְדֵין חֶדְוָותָא הֲוָה בְּכֹלָּא, דְּהָא אִתְקַבָּל בְּרַעֲוָא, כְּמָה דִּכְתִיב, וַיֵּרְא כָּבוֹד יְיָ' אֶל כָּל הָעָם. וְאִי לָא הֲוָה עַרְבּוּבְיָא דִּבְנֵי אַהֲרֹן, מִן יוֹמָא דְּנָפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, לָא אִשְׁתְּכַח רַעֲוָא הָכִי לְעֵילָּא וְתַתָּא.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶת הָעֹלָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֶה אוּרִיאֵ"ל, שֶׁנִּרְאֶה בְּשַׁלְהֶבֶת אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רוֹבֵץ עַל הַקָּרְבָּן. וְאָז הָיְתָה שִׂמְחָה בַּכֹּל, שֶׁהֲרֵי הִתְקַבֵּל בְּרָצוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא כְּבוֹד ה' אֶל כָּל הָעָם. וְאִם לֹא הָיְתָה הָעֲרֻבּוּבְיָא שֶׁל בְּנֵי אַהֲרֹן מִיּוֹם שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, לֹא נִמְצָא רָצוֹן כָּךְ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

רעיא מהימנא פִּקּוּדָא דָּא לִשְׂרוֹף קֳדָשִׁים בְּאֵשׁ. וַאֲבַתְרֵיהּ וְהַנּוֹתָר מִבְּשַׂר הַזֶּבַח בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף. תָּנָאִין וְאָמוֹרָאִין. בְּסִתְרֵי תּוֹרָה, אִית קֹדֶשׁ, וְאִית קָדָשִׁים, וְאִית קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. מַה הֲנָאָה אִית לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בַּקָּדָשִׁים דְּאִתּוֹקְדוּ. אִי תֵּימָא בְּגִין יִצְחָק, דִּבְשַׁעֲתָא דְּיִשְׂרָאֵל בְּעָקוּ, סָלִיק אֲפָרוֹ שֶׁל יִצְחָק קַמֵּיהּ, דְּאִי חַיְּיבִין שְׂרֵיפָה אִשְׁתְּזִיבוּ בְּגִינֵיהּ. הַאי לְדִדְרָשָׁא אִיהוּ. וְאִי תֵּימְרוּן בְּגִין (צדיקייא)

(נ"א ואי בגין) בְּנֵי אַהֲרֹן דַּהֲווֹ שְׂרֵיפַת קֻדְשִׁים, דִּכְתִּיב בְּהוֹן וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְיָ' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמוּתוּ. וּמִיתָתְהוֹן כַּפָּרָה לְיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שְׂרֵיפַת קֻדְשִׁים, אוֹף הָא לְדָרְשָׁא קָא אָתֵי.

מִצְוָה זוֹ לִשְׂרֹף קֳדָשִׁים בָּאֵשׁ, וְאַחֲרֶיהָ - וְהַנּוֹתָר מִבְּשַׂר הַזֶּבַח בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף. תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, בְּסִתְרֵי תוֹרָה יֵשׁ קֹדֶשׁ, וְיֵשׁ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים, וְיֵשׁ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. מַה הֲנָאָה יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּקָּדָשִׁים שֶׁנִּשְׂרָפוּ? אִם תֹּאמַר בִּשְׁבִיל יִצְחָק, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל בְּצָרָה, עוֹלֶה אֶפְרוֹ שֶׁל יִצְחָק לְפָנָיו, שֶׁאִם חַיָּבִים שְׂרֵפָה יִנָּצְלוּ בְּנָלְלוֹ - זֶהוּ לִדְרֹשׁ. וְאִם תֹּאמְרוּ מִשּׁוּם (הצדיקים) (ואם משום) בְּנֵי אַהֲרֹן שֶׁהָיוּ שְׂרֵפַת קָדָשִׁים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמֻתוּ, וּמִיתָתָם כַּפָּרָה לְיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שְׂרֵפַת קָדָשִׁים - אַף זֶה לִדְרֹשׁ בָּא.

אֶלָּא, תְּלַת אֶשִׁין בִּשְׂרָנָא: אֶשָּׁא חִוָּורָא, וְאֶשָּׁא אוּכְמָא, וְאֶשָּׁא תְּכֶלְתָּא. לָקֳבֵל: תּוֹרָה, נְבִיאִים, וּכְתוּבִים. לָקֳבֵל: כֹּהֵן, לֵוִי, וְיִשְׂרָאֵל. וּתְכֶלֶת אִיהִי שְׁכִינְתָּא, קְרִיבָא לָן, וְאִיהִי אֶחִידָא בְּאִינּוּן פְּתִילוֹת, בְּכַנְפֵי מִצְוָה, דְּאִתְּמַר בְּהוֹן וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית. וְהַאי תְּכֶלֶת דְּאִיהִי שְׁכִינְתָּא, אִיהִי דִּינָא, דַּאֲכִילַת קָרְבָּנִין וְעִלָּוִון.

אֶלָּא שְׁלֹשָׁה אִשִּׁים בְּנֵר: אֵשׁ לְבָנָה, וְאֵשׁ שְׁחוֹרָה, וְאֵשׁ תְּכֵלָה, כְּנֶגֶד תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים, כְּנֶגֶד כֹּהֵן לֵוִי וְיִשְׂרָאֵל. וּתְכֵלֶת הִיא שְׁכִינָה, קְרוֹבָה לָנוּ, וְהִיא אֲחוּזָה בְּאוֹתָן פְּתִילוֹת, בְּכַנְפֵי מִצְוָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית. וְהַתְּכֵלֶת הַזּוֹ שֶׁהִיא שְׁכִינָה, הִיא דִּין שֶׁאוֹכֶלֶת קָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת.

אִי אַשְׁכָּחַת בְּנֵי נָשָׁא, דְּאִינּוּן עֲצִים יְבֵשִׁים, כְּגַוְונָא דְּאִינּוּן פְּתִילוֹת יְבֵשׁוֹת, בְּלָא מִשְׁחָא, דְּאִיהִי אוֹרַיְיתָא רַחֲמֵי, אִיהִי לוֹן (דלידונון) שְׂרֵיפָה, וְאוֹקִידַת לוֹן. וּבְגִין דְּעַמֵּי הָאָרֶץ אִינּוּן בְּעִירָן, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ דְּאִינּוּן שֶׁקֶץ. תְּכֵלֶת, דְּאִיהִי אֲדָנָי, אוֹקִידַת לוֹן, בְּגִין דְּקָרְבִין לְגַבָּהּ עִם שֶׁרֶץ, דְּאִיהוּ יֵצֶר הָרַע, זָר, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (במדבר ג) וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת.

אִם מוֹצֵאת בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם עֲצִים יְבֵשִׁים כְּמוֹ אוֹתָן פְּתִילוֹת יְבֵשׁוֹת, בְּלִי שֶׁמֶן, שֶׁהִיא תּוֹרָה וְרַחֲמִים, הִיא לָהֶם (שידונו) שְׂרֵפָה, וְשׂוֹרֶפֶת אוֹתָם. וּמִשּׁוּם שֶׁעַמֵּי הָאָרֶץ הֵם בְּהֵמוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּארוּהָ שֶׁהֵם שֶׁקֶץ. תְּכֵלֶת, שֶׁהִיא אֲדָנָי, שׂוֹרֶפֶת אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁקְּרֵבִים אֵלֶיהָ עִם שֶׁרֶץ, שֶׁהוּא יֵצֶר הָרַע זָר. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת.

וְאִי בְּמִיתָתְהוֹן חַזְרִין בְּתִיּוּבְתָּא, (נ"א כד שחיט לון מלאך המות מיכאל) מַלְאָךְ מִיכָאֵל דְּאִיהוּ כַּהֲנָא רַבָּא, אַרְיֵה דְּאַכִיל קָרְבָּנִין, נָחִית עֲלַיְיהוּ, לְקָרְבָא לוֹן קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ'.

וְאִם בְּמִיתָתָם חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, (כששוחט אותם מלאך המות, מיכאל) הַמַּלְאָךְ מִיכָאֵל שֶׁהוּא כֹּהֵן גָּדוֹל, הָאַרְיֵה שֶׁאוֹכֵל קָרְבָּנוֹת יוֹרֵד עֲלֵיהֶם לְהַקְרִיבָם קָרְבָּן לִפְנֵי ה'.

וְקֹדֶם דִּתְפּוּק נִשְׁמָתֵיהּ, מִתְוַוֹדֶּה בְּכַמָּה וּדוּיִין, וְכַד נָפִיק נִשְׁמָתֵיהּ הוּא הֲוָה מִתְכַּוֵּון לְגַמּוֹר אֶת הַשֵּׁם, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וּבָרוּךְ שֵׁם, לְקָרְבָא נִשְׁמָתֵיהּ מַאנָא (נ"א קרבנא) לְשֵׁם יְהוֹ"ה, וְצָרִיךְ לְמִתְוַדֶּה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לְקַבְּלָא לְקָרְבָא ה' בִּשְׁמִיהּ, דְּאָכִיל וְשָׁצֵי, וּלְאַחְזָרָה בְּתִיּוּבְתָּא לְגַבֵּי יה"ו, אֶהְיֶ"ה כְּחוּשְׁבָּן מ"ב. דַּאֲדָנָי קָרִינָא לֵיהּ דִּינָא דְּמַלְכוּתָא דִּינָא.

וְלִפְנֵי שֶׁתֵּצֵא נִשְׁמָתוֹ מִתְוַדֶּה בְּכַמָּה וּדוּיִים, וּכְשֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ הוּא הָיָה מִתְכַּוֵּון לְגָמֹר אֶת הַשֵּׁם, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וּבָרוּךְ שֵׁם, לְהַקְרִיב אֶת נִשְׁמָתוֹ כְּלִי (קרבן) לְשֵׁם יְהוֹ"ה, וְצָרִיךְ לְהִתְוַדּוֹת אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

לְקַבֵּל וּלְקָרֵב ה' שֶׁבִּשְׁמוֹ שֶׁאוֹכֶלֶת וּמְכַלָּה, וּלְהַחֲזִיר בִּתְשׁוּבָה לְיה"ו אֶהְיֶ"ה כְּחֶשְׁבּוֹן מ"ב. שֶׁל אֲדנָ"י קוֹרְאִים דִּין שֶׁל מַלְכוּת דִּין.

וְיכַוּון בְּשִׁמָא מְפָרַשׁ, דְּאִיהוּ יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א, בְּלֵב אֶחָד. וּבֵיהּ יְפוֹק רוּחֵיהּ. בְּנֶפֶשׁ דִּילֵיהּ מְקַבֵּל עָלֵיהּ מִיתָה וְיִסּוּרִין. וּבְנִשְׁמָתָא מוֹדֶה בְּכַמָּה וְדוּיִין וּמִתְחָרֵט. בְּנֶפֶשׁ מְקַבֵּל עָלֵיהּ מִיתָה שְׁחִיטָה שְׂרֵיפָה, וְאִי צָרִיךְ ד' מִיתוֹת בֵּית דִּין, דְּאִינּוּן סְקִילָה שְׂרֵיפָה הֶרֶג וְחֶנֶק, מְקַבֵּל לֵיהּ מֵאֲדנָ"י בְּנֶפֶשׁ דִּילֵיהּ. וּבְנִשְׁמָתֵיהּ מוֹדֶה בְּכַמָּה וִידוּיִין, וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָתָא לְגַבֵּי אֱהְיֶ"ה, דְּאַחִיד בִּתְרִין שְׁמָהָן, יְהוָ"ה יְהוָ"ה.

וְיכַוֵּן בַּשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ, שֶׁהוּא יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א, בְּלֵב אֶחָד, וּבוֹ תֵּצֵא רוּחוֹ. בַּנֶּפֶשׁ שֶׁלּוֹ מְקַבֵּל עָלָיו מִיתָה וְיִסּוּרִים, וּבַנְּשָׁמָה מוֹדֶה בְּכַמָּה וְדוּיִים וּמִתְחָרֵט. בַּנֶּפֶשׁ מְקַבֵּל עָלָיו מִיתָה, שְׁחִיטָה, שְׂרֵפָה. וְאִם צָרִיךְ אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין, שֶׁהֵם סְקִילָה שְׂרֵפָה הֶרֶג וְחֶנֶק, מְקַבֵּל אוֹתָם מֵאֲדנָ"י בַּנֶּפֶשׁ שֶׁלּוֹ. וּבְנִשְׁמָתוֹ מוֹדֶה בְּכַמָּה וְדוּיִים, וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֶל אֶהְיֶ"ה, שֶׁאֲחוּז בִּשְׁנֵי שֵׁמוֹת - יְהוָ"ה יְהוָ"ה.

בְּמַחֲשַׁבְתֵּיהּ יְכַוִּין לְאַפָּקָא וּדוּי, וְקַבָּלַת מִיתָה עָלֵיהּ, בְּלֵב א', דְּאִיהוּ שְׁמָא מְפֹרָשׁ, כְּגַוְונָא דָּא יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א. (כבוד) בֵּיהּ כֹּהֲנִים כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים עַל פְּנֵיהֶם, וְאוֹמְרִים בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. כָּבוֹד, אִיהוּ ל"ב בְּחוּשְׁבָּן. וּבֵיהּ הָיָה מִתְכַּוִּין לִגְמוֹר אֶת הַשֵּׁם. (וא"ו איהו א' בלב).

בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ יְכַוֵּן לְהוֹצִיא וִדוּי וְקַבָּלַת מִיתָה עָלָיו בְּלֵב אֶחָד, שֶׁהוּא שֵׁם הַמְפֹרָשׁ, כְּמוֹ זֶה: יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א, (כבוד) שֶׁבּוֹ הַכֹּהֲנִים כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים עַל פְּנֵיהֶם וְאוֹמְרִים: בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. כָּבוֹד הוּא ל"ב בְּחֶשְׁבּוֹן, וּבוֹ הָיָה מִתְכַּוֵּן לִגְמֹר אֶת הַשֵּׁם. (וא"ו הוא אחד בלב).

וְתַנָּאִין וְאָמוֹרָאִין, אִי תֵּימְרוּן וְכִי עַם הָאָרֶץ מְנָא יָדַע דָּא. אֶלָּא וַדַּאי עַם הָאָרֶץ אִיהוּ כְּשׁוֹר, אוֹ שֶׂה, אוֹ עֵז, אוֹ (פר) תּוֹר, אוֹ יוֹנָה. מַה בְּעִירָן לָא יַדְעֵי אוֹרַיְיתָא, דְּאִיהִי שֵׁם יְדוֹ"ד. הָכִי עַם הָאָרֶץ, לָא יָדַע. אֶלָּא מִיכָאֵל כַּהֲנָא רַבָּא, אִיהוּ עָבִיד לֵיהּ עוֹלָה וְקָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ', וְאִיהוּ מְכַוֵּון בִּשְׁמָא מְפֹרָשׁ, בְּסִלְּיקוּ דְּרוּחֵיהּ, דְּתִפּוּק בְּלֵב אֶחָד, כְּגַוְונָא דְּכַד נָפִיק רוּחָא דְּבַר נָשׁ בְּכָל לֵילְיָא.

וְתַנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, אִם תֹּאמְרוּ, וְכִי עַם הָאָרֶץ מַנַּיִן יוֹדֵעַ אֶת זֶה? אֶלָּא וַדַּאי עַם הָאָרֶץ הוּא כְּמוֹ שׁוֹר אוֹ שֶׂה אוֹ עֵז אוֹ (פר) תּוֹר אוֹ יוֹנָה. מַה בְּהֵמוֹת אֵין יוֹדְעוֹת תּוֹרָה, שֶׁהִיא שֵׁם יְהוָ"ה, כָּךְ עַם הָאָרֶץ לֹא יוֹדֵעַ. אֶלָּא מִיכָאֵל כֹּהֵן גָּדוֹל הוּא עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עוֹלָה וְקָרְבָּן לִפְנֵי ה', וְהוּא מְכַוֵּן בַּשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ בַּעֲלִית רוּחוֹ שֶׁתֵּצֵא בְּלֵב אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁכָּשֶׁיּוֹצֵאת רוּחַ הָאָדָם בְּכָל לַיְלָה.

וּבְגִין דָּא אוּקְמוּהָ רַבָּנָן, שׁוּב יוֹם א' לִפְנֵי מִיתָתֶךָ, דְּבָכָל יוֹם וְיוֹם צָרִיךְ בַּר נָשׁ לְאַהֲדָרָא בִּתְיוּבְתָא, וּלְמֶמְסַר רוּחֵיהּ לְגַבֵּיהּ, דְּיִפּוֹק בְּאֶחָד, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים לא) בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי.

וּמִשּׁוּם זֶה פֵּרְשׁוּהָ הַחֲכָמִים, שׁוּב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מִיתָתֶךָ. שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם צָרִיךְ אָדָם לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה וְלִמְסֹר אֶת רוּחוֹ אֵלָיו שֶׁיֵּצֵא בְּאֶחָד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לא) בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי.

דף לג:

וְאִם הוּא תַּלְמִיד חָכָם, עָלֵיהּ אִתְמַר (משלי יב) יוֹדֵעַ צַדִּיק נֶפֶשׁ בְּהֶמְתּוֹ דְּלֵית חָכָם, כְּמוֹ כַּהֲנָא. כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ הָרוֹפֶה לְהַחְכִּים יְדֵרִים. וְאִם תַּלְמִיד חָכָם הוּא, צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא בֵּיהּ חֶסֶד, וְעִם י' דְּאִיהוּ חָכְמָה, חָסִיד. וּמַאן (דף ל"ג ע"ב) דְּלֵית בֵּיהּ חָכְמָה, לָאו אִיהוּ חָסִיד. וּבְגִין דָּא אוּקְמוּהָ, וְלֹא עַם הָאָרֶץ חָסִיד.

וְאִי אִית בֵּיהּ ה', חַמְשָׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, דְּאִתְיְהִיבוּ מִשְּׁמָאלָא, אִתְקְרֵי גְּבוֹר בַּתּוֹרָה, וְיֵרֵא חֵטְא. וְאִי אִיהוּ בּוּר, אִתְמַר בֵּיהּ, אֵין בּוּר יָרֵא חֵטְא.

וְאִם הוּא תַּלְמִיד חָכָם, עָלָיו נֶאֱמַר (משלי יב) יוֹדֵעַ צַדִּיק נֶפֶשׁ בְּהֶמְתּוֹ, שֶׁאֵין חָכָם כְּמוֹ הַכֹּהֵן, כְּמוֹ שֶׁבֵּארוּהָ הָרוֹצֶה לְהַחְכִּים יַדְרִים. וְאִם תַּלְמִיד חָכָם הוּא, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ חֶסֶד, וְעִם י' שֶׁהִיא חָכְמָה - חָסִיד. וּמִי שֶׁאֵין בּוֹ חָכְמָה, אֵינוֹ חָסִיד. וּמִשּׁוּם כָּךְ פָּרְשׁוּהָ, וְלֹא עַם הָאָרֶץ חָסִיד. וְאִם יֵשׁ בּוֹ ה', חֲמִשָּׁה חֲמִשֵּׁי תוֹרָה שֶׁנִּתְּנוּ מִשְּׂמֹאל, נִקְרָא גְּבוֹר בַּתּוֹרָה וְיֵרֵא חֵטְא. וְאִם הוּא בּוּר, נֶאֱמַר בּוֹ אֵין בּוּר יָרֵא חֵטְא.

וּמַאן דְּזָכֵי לְתִפְאֶרֶת, דְּאִיהוּ ו', וְאִיהוּ חָכָם מֵבִין בַּתּוֹרָה וְיֵרֵא חֵטְא, יָרִית מַלְכוּתֵיהּ, דְּאִיהוּ ה"א, מִצְוַת הַמֶּלֶךְ, אִי עָבִיד פִּקּוּדֵי מַלְכָּא. כֵּיוָן דְּזָכֵי לְשֵׁם יְהוָ"ה, זָכֵי לְשָׁמַע מִפִּרְשׁ דְּאִתְקְרֵי אָדָם, וְדָא יו"ד ה"א וָא"ו ה"א. בְּהַהוּא זִמְנָא שַׁלִּיט עַל גּוּפֵיהּ, דְּאִיהוּ שׁוּתָּפוּתָא דְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית. וְרוּחַ הַבְּהֵמִית דְּבְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית עֲשִׂיַּית הַבְּלֵי עָלְמָא, רוּחַ מְמַלְּלָא בְּהַבְלֵי עָלְמָא (נשמה דבה כל הרהורין ומחשבות דהבלי עלמא). וְתַלְמִיד חָכָם שַׁלִּיט עֲלֵיהוּ.

וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְתִפְאֶרֶת, שֶׁהוּא ו', וְהוּא חָכָם מֵבִין בַּתּוֹרָה וְיֵרֵא חֵטְא, הוּא יוֹרֵשׁ אֶת מַלְכוּתוֹ, שֶׁהִיא ה"א, מִצְוַת הַמֶּלֶךְ, אִם עוֹשֶׂה אֶת מִצְוֹות הַמֶּלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁזּוֹכֶה לְשֵׁם יְהוָ"ה, זוֹכֶה לַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ שֶׁנִּקְרָא אָדָם, וְזֶה יו"ד ה"א וָא"ו ה"א. בְּאוֹתוֹ זְמַן שׁוֹלֵט עַל גּוּפוֹ, שֶׁהוּא שֻׁתָּפוּת שֶׁל נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, וְרוּחַ הַבְּהֵמִית שֶׁבַּנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית עֲשִׂיַּת הַבְּלֵי הָעוֹלָם, רוּחַ שֶׁמְּדַבֶּרֶת בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם, (נשמה שבה כל ההרהורים והמחשבות של הבלי העולם), וְתַלְמִיד חָכָם שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם.

הָדָא הוּא דִכְתִיב, (בראשית א) וְיִרְדּוּ בִדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל הָאָרֶץ. מַאי וּבְכָל הָאָרֶץ. דָּא גּוּפָא, עוֹלָם קָטָן, וְדָחֲלִין מִנֵּיהּ, הָדָא הוּא דִכְתִיב, (בראשית ט) וּמוֹרַאֲכֶם וְחִתְּכֶם, מִסְטָרָא דִּימִינָא, שַׁלִּיט עֲלַיְיהוּ, בֵּיהּ וְיִרְדּוּ, כְּמָה דְאָתְּ אָמַר, (תהלים עב) וְיִרְדְּ מִיָּם עַד יָם. מִסְטָרָא דִּשְׂמָאלָא, דַּחֲלִין מִנֵּיהּ, הָדָא הוּא דִכְתִיב וּמוֹרַאֲכֶם וְחִתְּכֶם. וְעָלֵיהּ אִתְמַר, יוֹדֵעַ צַדִּיק נֶפֶשׁ בְּהֶמְתּוֹ.

זְהוּ שֶׁכָּתוּב, (בראשית א) וְיִרְדּוּ בִדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל הָאָרֶץ. מַה זֶּה וּבְכָל הָאָרֶץ? זֶה הַגּוּף, עוֹלָם קָטָן, וּפוֹחֲדִים מִמֶּנּוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ט) וּמוֹרַאֲכֶם וְחִתְּכֶם. מִצַּד הַיְמִין שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, בּוֹ וְיִרְדּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים עב) וְיִרְדְּ מִיָּם עַד יָם. מִצַּד הַשְּׂמֹאל פּוֹחֲדִים מִמֶּנּוּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּמוֹרַאֲכֶם וְחִתְּכֶם, וְעָלָיו נֶאֱמַר יוֹדֵעַ צַדִּיק נֶפֶשׁ בְּהֶמְתּוֹ.

בָּתַר דְּאִיהוּ צַדִּיק, לָא יָהִיב לֵיהּ שְׂכַר מִצְוֹות, לֵית לֵיהּ אַגְרָא בְּעָלְמָא דָּא, וְלָא מְזוֹנָא לְבַעֲיָרָן דְּעָנֵי חָשׁוּב כַּמֵּת. אִיהוּ עִם שְׁכִינְתָּא בְּקְבִיעוּ דִילָהּ עִמָּהּ עַל כֻּלָּא.

אַחַר שֶׁהוּא צַדִּיק, לֹא נוֹתֵן לוֹ שְׂכַר מִצְוֹות, אֵין לוֹ שְׂכָר בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא מָזוֹן לַבְּהֵמוֹת, שֶׁעָנִי חָשׁוּב כְּמוֹ מֵת. הוּא עִם הַשְּׁכִינָה בִּקְבִיעוּת שֶׁלָּהּ עִמָּהּ עַל הַכֹּל.

(דברים ד) כִּי יְיָ' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אוֹכְלָה הוּא. הַאי אֵשׁ, צָרִיךְ לֵיהּ תָּמִיד עִמָּהּ, דְּלֵית לֵיהּ כְּבִיָה, דְּאִיהוּ אָכִיל כָּל קָרְבָּנִין דְּצָלוֹתִין, וּמְלִין דְּאוֹרַיְיתָא. דְּאִיהִי שְׁכִינְתָּא אִיהוּ פַּרְנָסָה דִּילֵיהּ, וּבְמָה. בִּצְלוֹתִין, הָדָא הוּא דִכְתִיב, (שיר השירים ה) פִּתְחִי לִי. פִּתְחִי לִי, בִּצְלוֹתָא דְּאִתְמַר בָּהּ (תהלים נא) אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח,

דְּאִיהִי אֲחוֹתִי רַעְיָתִי, וְלֵית רַעְיָתִי אֶלָּא כַּנְסָתִי, דְּבָהּ מְתַקְּנִין מַאֲכָלִין דְּקָרְבְּנִין דְּמַלְכָּא בְּנִין קַדִּישִׁין, בְּכַמָּה מִינֵי מַאֲכָלִים, בְּנַהֲמָא דְּאוֹרַיְיתָא.

כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אוֹכְלָה הוּא (דברים ד). הַאֵשׁ הַזּוֹ הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת תָּמִיד עִמָּהּ, שֶׁאֵין לָהּ כְּבִיָּה, שֶׁהוּא אוֹכֵל כָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל הַתְּפִלּוֹת וְדִבְרֵי תוֹרָה. שֶׁהִיא הַשְׁכִּינָה הִיא פַּרְנָסְתּוֹ, וּבַמֶּה? בִּתְפִלָּה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ה) פִּתְחִי לִי. פִּתְחִי לִי, בִּתְפִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (תהלים נא) אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח, שֶׁהִיא אֲחוֹתִי רַעְיָתִי, וְאֵין רַעְיָתִי אֶלָּא פַּרְנָסְתִּי, שֶׁבָּהּ מְתַקְּנִים מַאֲכָלִים שֶׁל קָרְבָּנוֹת שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַבָּנִים הַקְּדוֹשִׁים, בְּכַמָּה מִינֵי מַאֲכָלִים, בַּלֶּחֶם שֶׁל הַתּוֹרָה.

דְּאִתְּמַר בָּהּ (משלי ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחְמִי, מֵימִינָא. וּבְחַמְרָא, דְּאִיהוּ יֵינָא דְּאוֹרַיְיתָא, מִשְּׂמָאלָא. בְּנִסּוּךְ הַמַּיִם, וְיֵין דְּאוֹרַיְיתָא דְּבִכְתָב וּבְעַל פֶּה, מֵעַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא, דְּכָלִיל תַּרְוַוְיהוּ. בְּבִשְׂרָא, דְּאִיהִי בְּשַׂר הַקֹּדֶשׁ, בְּכַמָּה קָרְבָּנִין, דְּעָלָהּ אוּקְמוּהָ מָארֵי מַתְנִיתִין בְּבָשָׂר הַיּוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם עַסְקִינָן. מַאי מִן הַשָּׁמַיִם. עַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא. דְּעָלָהּ אִתְּמַר, וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי. וְדָא בְּשַׂר הַקֹּדֶשׁ, דְּאַדְלִיקַת בְּכַמָּה שַׁלְהוֹבִין, מִסְּטָרָא דִּגְבוּרָה בִּרְחִימוּ דְּבַעְלָהּ, אִתּוֹקְדַת בִּרְחִימוּ דְּאַהֲבָה בְּקִרְיַאת שְׁמַע, בִּרְחִימוּ דִּיחוּדָא, דְּלֵילְיָא וְיוֹמָם לְאׇ תִּכְבֶּה. וְחַבְרַיָּיא בְּחַיֵּיכוֹן אַל תִּתְּנוּ דֶּמִי לוֹ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לְמֶהֱוֵי אִיהוּ בְּשַׁלְהוֹבִין דִּרְחִימוּ דִּיחוּדַיְיהוּ דִּקְרִיאַת שְׁמַע. לְקַיְימָא בֵּיהּ, אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לׇא תִּכְבֶּה. (ע"כ רעיא מהימנא).

שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחְמִי, מֵימִין. וּבְיֵין, שֶׁהוּא יֵין הַתּוֹרָה, מִשְּׂמֹאל. בְּנִסּוּךְ הַמַּיִם, וְיֵין הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וּבְעַל פֶּה, מֵהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁכּוֹלֵל אֶת שְׁנֵיהֶם. בְּבָשָׂר, שֶׁהוּא בְּשַׂר הַקֹּדֶשׁ, בְּכַמָּה קָרְבָּנוֹת, שֶׁעָלֶיהָ פֵּרְשׁוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁעוֹסְקִים בְּבָשָׂר הַיּוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם. מַה זֶּה מִן הַשָּׁמַיִם? זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר וּבְשָׂר מִבְּשָׂרִי. וְזֶה בְּשַׂר הַקֹּדֶשׁ, שֶׁדּוֹלֶקֶת בְּכַמָּה שַׁלְהֲבוֹת מִצַּד הַגְּבוּרָה בְּאַהֲבַת בַּעְלָהּ, נִשְׂרֶפֶת בְּאַהֲבָה שֶׁל אַהֲבָה בְּקִרְיַאת שְׁמַע, בְּאַהֲבַת הַיִּחוּד, שֶׁלַּיְלָה וְיוֹם לֹא תִכְבֶּה. וְהַחֲבֵרִים, בְּחַיֵּיכֶם, אַל תִּתְּנוּ דֶּמִי לוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא יִהְיֶה בְּשַׁלְהֲבוֹת שֶׁל אַהֲבָה שֶׁל יִחוּדוֹ בַּקְּרִיאַת שְׁמַע, לְקַיֵּם בּוֹ אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה. (ע"כ רעיא מהימנא).

תָּא חֲזֵי, אַף עַל גַּב דִּבְנֵי אַהֲרֹן מִיתוּ בְּהַהִיא שַׁעֲתָא, יְאוּת הֲוָה בְּכַמָּה גְּוונִין. חָדָא, דְּלָא הֲוָה שַׁעֲתָא דִּקְטׇרֶת, דְּהָא קְטׇרֶת לָא סַלְקָא, אֶלָּא בְּזִמְנִין יְדִיעָן, דִּכְתִיב (שמות ל) וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטׇרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר. וְאֵימָתַי בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרוֹת וְגוֹ' לְאַשְׁתַּכְחָא שֻׁמָּן וּקְטׇרֶת כַּחֲדָא. וּכְתִיב וּבְהַעֲלוֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרוֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁבְּנֵי אַהֲרֹן מֵתוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, זֶה הָיָה מַתְאִים בְּכַמָּה גְּוָנִים. אֶחָד - שֶׁלֹּא הָיְתָה זוֹ שָׁעַת הַקְּטׇרֶת, שֶׁהֲרֵי קְטׇרֶת אֵינָהּ עוֹלָה אֶלָּא בִּזְמַנִּים יְדוּעִים, שֶׁכָּתוּב (שמות ל) וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטׇרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר. וּמָתַי? בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרוֹת וְגוֹ', לְהַמְצִא שֻׁמָּן וּקְטׇרֶת כְּאֶחָד. וְכָתוּב, וּבְהַעֲלוֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרוֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה וְגוֹ'.

וּבְזִמְנִין אִלֵּין אִתְקְרִיב, וְלָא בְּזִמְנָא אָחֳרָא, בַּר בְּזִמְנָא דְּמוֹתָנָא שַׁרְיָא בְּעָלְמָא, כְּמָה דְּאִעְרַע דִּכְתִיב (במדבר יז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ וְגוֹ'. וּבְנֵי אַהֲרֹן לָא קְרִיבוּ בְּשַׁעֲתָא דְּשֻׁמָּן וּקְטׇרֶת מִשְׁתַּכְחֵי כַּחֲדָא.

וּבְזְמַנִּים הַלָּלוּ נִקְרֶבֶת, וְלֹא בִּזְמַן אַחֵר, פְּרָט לִזְמַן שֶׁהַמָּוֶת שָׁרוּי בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁקָּרָה, שֶׁכָּתוּב (במדבר יז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ וְגוֹ'. וּבְנֵי אַהֲרֹן לֹא הִקְרִיבוּ בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁמֶן וּקְטֹרֶת נִמְצְאִים כְּאֶחָד.

דף לד.

וְעוֹד דְּדָחֲקוּ שַׁעֲתָא בְּחַיֵּי דַּאֲבוּהוֹן. וְעוֹד דְּלָא אַנְסִיבוּ, וַהֲווּ פְּגִימִין, (דף ל"ד ע"א) דְּמַאן דְּלָא אַנְסִיב, פָּגִים הוּא, וְלָאו הוּא כְּדַאי לְאִשְׁתַּכְחָא בִּרְכָאן בְּעָלְמָא עַל יְדוֹי, עֲלוֹי לָא שַׁרְיָין, כָּל שֶׁכֵּן עַל יְדוֹי לַאֲחֵרִים. וְעוֹד, דְּהָא תְּנַן רְוָוי חַמְרָא הֲווֹ, וּבְגִין כַּךְ, וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְיָ' וַתֹּאכַל אוֹתָם וְגוֹ'. דְּהָא קְטֹרֶת חָבִיב הוּא מִכֹּלָּא, וְחֲדָוותָא דְּעִלָּאִין וְתַתָּאִין, וּכְתִיב (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב.

וְעוֹד, שֶׁדְּחָקוּ אֶת הַשָּׁעָה בְּחַיֵּי אֲבִיהֶם, וְעוֹד שֶׁלֹּא הָיוּ נְשׂוּאִים, וְהָיוּ פְּגוּמִים. שֶׁמִּי שֶׁלֹּא נִשָּׂא הוּא פָּגוּם, וְאֵינוֹ כְּדַאי שֶׁיִּמְצְאוּ בְּרָכוֹת עַל יָדוֹ בָּעוֹלָם. עָלָיו הֵן לֹא שׁוֹרוֹת, כָּל שֶׁכֵּן עַל יְדֵי אֲחֵרִים. וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵינוּ שֶׁהָיוּ שְׁתוּיֵי יַיִן, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי הַקְּטֹרֶת הִיא חֲבִיבָה מִן הַכֹּל, וְהִיא שִׂמְחַת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. וְכָתוּב שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב.

רעיא מהימנא (פקודי ר"ס) לֵית מְצוֹרָע אֶלָּא הַהוּא דְּאִתְעֲבִיד בְּזָבוּתָא. דְּחָמֵשׁ דָּמִים אִינּוּן דְּדָם נִדָּה מִסְאָבִין, דְּאִינּוּן כָּלְהוּ דָּם טָמֵא. וְה' דָּמִין דַּכְיִין. וּמַאן דְּאִתְעֲבַר עֲלַיְיהוּ, כְּאִלּוּ אִתְעֲבַר עַל עֶשֶׂר דִּבְרוֹת, דְּאִינּוּן כְּלַל תרי"ג פִּקּוּדִין.

רעיָא מְהֵימְנָא אֵין מְצֹרָע אֶלָּא אוֹתוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה בְּזִיבָה. שֶׁחָמְשָׁה דָמִים הֵם שֶׁל דַּם נִדָּה שֶׁמְּטַמְּאִים, שֶׁכֻּלָּם הֵם דָּם טָמֵא, וַחֲמִשָּׁה דָמִים טְהוֹרִים. וּמִי שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ עָבַר עַל עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, שֶׁהֵם כְּלַל שֶׁל תַּרַי"ג מִצְווֹת.

וְשִׁפְחָה יִצָּר הָרַע אִיהִי מַלְיָא מוּמִין. וּבְגִין דָּא, (ויקרא כא) כָּל אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב. וּבְגִין דָּא, כַּהֲנָא לָא הֲוָה צָרִיךְ לְקָרְבָא לְגַבֵּי מַאן דְּאִית בֵּיהּ מוּמָא, מִכָּל מוּמִין דְּעָלְמָא. בְּגִין דְּמַטְרוֹנִיתָא אִתְמַר בָּהּ, (שיר השירים ד) כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ. הָכִי לָא צָרִיךְ לְקָרְבָא לְגַבָּהּ מֵאן דְּאִית בֵּיהּ מוּם, וְאוּף הָכִי לָא צָרִיךְ לְמִקְרַב לְגַבָּהּ זָר (במדבר ג) וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמַת וְהַיְינוּ מַמְזֵ"ר, מוּ"ם זָר. מוּם נוּקְבָא, זָר זָכָר. וּבְגִין דָּא מָנֵי. (ויקרא יח) וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טוּמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב וְעַל אִינּוּן דְּקָרְבִין לָהּ, כְּתִיב בָּהוֹן וַיַּקְרִיבוּ לִפְנֵי יְיָ' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אוֹתָם וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְיָ'. (ל"ד ע"א) וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמוּתוּ.

וְשִׁפְחָה, יֵצֶר הָרַע, הִיא מְלֵאָה בְּמוּמִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ (ויקרא כא) כָּל אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב. וּמִשּׁוּם זֶה הַכֹּהֵן לֹא הָיָה צָרִיךְ לְקָרֵב אֶל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוּם מִכָּל הַמּוּמִים שֶׁבָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בַּגְּבִירָה, (שיר ד) כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ, כָּךְ לֹא צָרִיךְ לְקָרֵב אֵלֶיהָ מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוּם, וְאַף כָּךְ לֹא צָרִיךְ לְקָרֵב אֵלֶיהָ זָר, (במדבר ג) וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת, וְהַיְינוּ מַמְזֵ"ר, מוּ"ם זָר. מוּם נְקֵבָה, זָר זָכָר. וּמִשּׁוּם כָּךְ צִוָּה, (ויקרא יח) וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב. וְעַל אוֹתָם שֶׁקְּרֵבִים אֵלֶיהָ כָּתוּב בָּהֶם, וַיַּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמֻתוּ.

וְקָרְבָּן דְּאַתְוָון אִינּוּן, י' בְּאִישׁ, ה' בָּאִשֶּׁה, ו' בַּבֵּן חָתָן, ה' בַּכֹּלָה. זַכָּאָה אִיהוּ מַאן דְּאַקְרִיב אַתְוָון דִּידְוָ"ד, בֵּיהּ וּבְאִתְּתֵיהּ וּבִבְרֵיהּ וּבִבְרָתֵיהּ, בְּקֻדּוּשָׁה וּבִבְרָכָה בְּנִקְיוּ בַּעֲנָוָה וּבִבְשֶׁת פָּנִים בְּכָל מִדּוֹת טָבִין דִּכְתִיבִין עַל מָארֵי מַתְנִיתִין.

וְקָרְבָּן שֶׁל אוֹתִיּוֹת הֵם, י' בְּאִישׁ, ה' בָּאִשֶּׁה, ו' בַּבֵּן חָתָן, ה' בַּכַּלָּה. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּקְרִיב אוֹתִיּוֹת יְהוָ"ה בּוֹ וּבְאִשְׁתּוֹ וּבִבְנוֹ וּבְבִתּוֹ בִּקְדֻשָּׁה וּבִבְרָכָה, בִּנְקִיּוּת, בַּעֲנָוָה וּבְבֹשֶׁת פָּנִים, בְּכָל מִדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁכְּתוּבוֹת עַל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה.

וּמִתְחַמְּמִין בְּאֶשִׁין קַדִּישִׁין, דְּאִישׁ וְאִשָּׁה דְּאִינּוּן אֵשׁ, עוֹלָה וְיוֹרֵד, אֵשׁ קֹדֶשׁ דַּעֲצֵי הַמַּעֲרָכָה, דְּאִינּוּן עֲצֵי הַקֹּדֶשׁ קַדִּישִׁין, וְאֵשׁ שֶׁל גְּבוֹהַּ נָחִית, דְּאִיהוּ קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, וּבְגִין תְּרֵין אֶשִׁין אִלֵּין אָמַר נָבִיא, (ישעיה כד) בָּאוּרִים כַּבְּדוּ יְיָ. דְּאִינּוּן אֶשִׁין דִּשְׁכִינְתָּא, דְּבָהּ כְּתִיב (דברים ד) כִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אוֹכְלָה הוּא.

וּמִתְחַמְּמִים בְּאֵשִׁים קְדוֹשִׁים, שֶׁאִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁהֵם אֵשׁ, עוֹלָה וְיוֹרֵד, אֵשׁ קֹדֶשׁ שֶׁל עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה, שֶׁהֵם עֲצֵי הַקֹּדֶשׁ אֵיבָרִים קְדוֹשִׁים, וְאֵשׁ שֶׁל גְּבוֹהַּ יוֹרֵד, שֶׁהִיא קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, וּבִשְׁבִיל שְׁנֵי הָאֵשִׁים הַלָּלוּ אָמַר הַנָּבִיא (ישעיה כד) בָּאוּרִים כַּבְּדוּ ה', שֶׁהֵם הָאֵשִׁים שֶׁל הַשְּׁכִינָה, שֶׁבָּהּ כָּתוּב (דברים ד) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא.

וְאִינּוּן אֵשׁ עִלָּאָה כְּסֵא רַחֲמִים. אֵשׁ תַּתָּאָה כִּסֵּא דִּין. וְאִינּוּן בִּינָה וּמַלְכוּת אֵשׁ עוֹלָה. בִּינָה אֵשׁ יוֹרֵד. יְהוָ"ה, עַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא, אַחִיד בְּתַרְוַויְיהוּ. בִּינָה יה"ו ה' מַלְכוּת.

וְהֵם אֵשׁ עֶלְיוֹן, כִּסֵּא רַחֲמִים. אֵשׁ תַּחְתּוֹנָה, כִּסֵּא דִּין. וְהֵם בִּינָה וּמַלְכוּת. מַלְכוּת - אֵשׁ עוֹלָה. בִּינָה - אֵשׁ יוֹרֵד. יְהוָ"ה, עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, אוֹחֵז בִּשְׁנֵיהֶם. בִּינָה יה"ו, ה' מַלְכוּת.

תִּפְאֶרֶת כַּד אַחִיד לוֹן, שַׁרְיָא עֲלֵיהּ חָכְמָה, דְּבֵיהּ כ"ח מ"ה. מ"ה: אִיהוּ יו"ד הֵ"א וְא"ו הֵ"א. כֹּחַ דִּילֵיהּ, יו"ד וְא"ו דָּלֶ"ת. הֵ"א אָלֶ"ף. וְא"ו אָלֶ"ף וְא"ו. הֵ"א אָלֶ"ף. וְכֻלְּהוּ מ"ב אַתְוָון, מִשְׁתַּכְחִין בְּבֵר נָשׁ וּבְאִתְּתֵיהּ וּבִבְנוֹי, וּבְגִין דָּא לֵית בַּר נָשׁ שְׁלִים, אֶלָּא בְּבֵן וּבַת. וּמַאן דְּלֵית לֵיהּ בֵּן דְּאִיהוּ ו', אִסְתַּלָּק י' מִינֵיהּ. וּמַאן דְּלֵית לֵיהּ בַּת, דְּאִיהִי ה', אִסְתַּלָּק ה' עִלָּאָה, דְּאִיהִי אֵם, מִן בַּת זוּגֵיהּ. דְּאַתְוָון לָא שַׁרְיָין דָּא בְּלָא דָּא. וּבְגִין דָּא, בְּאִישׁ וְאִשָּׁה בֵּן וּבַת, דְּאִתְעֲבִידוּ כְּדְקָא יָאוֹת, שַׁרְיָא עֲלַיְיהוּ יְהוָ"ה, וְאִתְקְרִיאוּ (שם י"ד) (ס"א בנים לקודשא בריך הוא. הדא הוא דכתיב) (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַיְיָ"ד אֱלֹהֵיכֶם. (ע"כ רעיא מהימנא).

כַּאֲשֶׁר הַתִּפְאֶרֶת אוֹחֶזֶת אוֹתָם, שׁוֹרָה עֲלֵיו חָכְמָה, שֶׁבָּהּ כ"ח מ"ה. מ"ה - הוּא יו"ד הֵ"א וְא"ו הֵ"א. הַכֹּחַ שֶׁלּוֹ - יו"ד וְא"ו דָּלֶ"ת. הֵ"א אָלֶ"ף. וְא"ו אָלֶ"ף וְא"ו. הֵ"א אָלֶ"ף. וְכֻלָּן אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת נִמְצָאוֹת בָּאָדָם וּבְאִשְׁתּוֹ וּבְבָנָיו, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֵין אָדָם שָׁלֵם אֶלָּא בְּבֵן וּבַת. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ בֵּן, שֶׁהוּא ו', מִסְתַּלֵּקֶת מִמֶּנּוּ י'. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ בַּת, שֶׁהִיא ה', מִסְתַּלֵּקֶת ה' הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא אֵם, מִבַּת זוּגוֹ. שֶׁהָאוֹתִיּוֹת לֹא שׁוֹרוֹת זוֹ בְּלִי זוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּאִישׁ וְאִשָּׁה, בֵּן וּבַת שֶׁנַּעֲשׂוּ כְּרָאוּי, שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם יְהוָ"ה, וְנִקְרָאִים (בנים לקדוש ברוך הוא. זהו שכתוב) (שם יד) בָּנִים אַתֶּם לַיְיָ"ד אֱלֹהֵיכֶם. (ע"כ רעיא מהימנא).

(ויקרא ז) זֹאת מִשְׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, זֹאת וַדַּאי מְשִׁיחוּתָא דְּאַהֲרֹן. דְּהָא אַהֲרֹן אִתְמְשַׁח, וְאִיתֵי מִמְשַׁח רְבוּת עִלָּאָה מֵעֵילָּא, וְנָגִיד לֵיהּ לְתַתָּא. וְעַל יְדָא דְּאַהֲרֹן אִתְמְשַׁח, מִמְשִׁיחָתָא קַדִּישָׁא לְאִתְבָּרְכָא, וְעַל דָּא זֹאת מִשְׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו וַדַּאי.

זֹאת מִשְׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, זֹאת וַדַּאי מְשִׁיחַת אַהֲרֹן, שֶׁהֲרֵי אַהֲרֹן נִמְשַׁח, וּבָא מִשֶּׁמֶן מִשְׁחָה עֶלְיוֹן מִלְמַעְלָה, וּמַשְׁפִּיעַ אוֹתוֹ לְמַטָּה. וְעַל יְדֵי שֶׁאַהֲרֹן נִמְשַׁח מִמְּשִׁיחָה קְדוֹשָׁה לְהִתְבָּרֵךְ, וְעַל זֶה זֹאת מִשְׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו וַדַּאי.

רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (מלכים ב, ד) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע מָה אֶעֱשֶׂה לָךְ הַגִּידִי לִי מַה יֶּשׁ לָךְ בַּבָּיִת. מֵהָכָא אוֹלִיפְנָא, דְּלֵית בִּרְכָתָא שַׁרְיָא בְּפָתוֹרָא רֵיקָנְיָא, וְעַל מִלָּה רֵיקָנִית. וַתֹּאמֶר אֵין לְשִׁפְחָתְךָ כֹל בַּבַּיִת כִּי אִם אָסוּךְ שָׁמֶן. אָמַר לָהּ, וַדַּאי סִיּוּעָא דְּנִיסָּא הוּא, דְּהָא וַדַּאי בְּאַתְרֵיהּ הוּא, וּמִתַּמָּן בִּרְכָאן נָפְקִין וְשַׁרְיָין. מַה כְּתִיב הֵם מַגִּישִׁים אֵלֶיהָ וְהִיא מוֹצָקֶת. וְהִיא מוֹצָקֶת סְתָם.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (מלכים בד) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע מָה אֶעֱשֶׂה לָךְ הַגִּידִי לִי מַה יֶּשׁ לָךְ בַּבָּיִת. מִכָּאן לָמְדְנוּ, שֶׁאֵין הַבְּרָכָה שׁוֹרָה בְּשֻׁלְחָן רֵיק וְעַל דָּבָר רֵיקָנִי. וַתֹּאמֶר אֵין לִשְׁפִּחָתְךָ כֹל בַּבַּיִת כִּי אִם אָסוּךְ שָׁמֶן. אָמַר לָהּ, וַדַּאי זֶהוּ סִיּוּעַ שֶׁל נֵס, שֶׁהֲרֵי וַדַּאי אַחֲרָיו הוּא, וּמִשָּׁם בְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת וְשׁוֹרוֹת. מַה כָּתוּב? הֵם מַגִּישִׁים אֵלֶיהָ וְהִיא מוֹצָקֶת. וְהִיא מוֹצָקֶת סְתָם.

רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, וַיַּעֲמוֹד הַשָּׁמֶן, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ, דִּכְתִיב, (ישעיה ה) בְּקֶרֶן בֶּן שָׁמֶן. וּכְתִיב (שיר השירים א) שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ, לְאַחֲזָאָה דְּהָא מֵהַאי זֹאת, נְגִידִין בִּרְכָאן עַל יְדָא דְּכַהֲנָא, וְכַהֲנָא נָגִיד לְהוּ לְתַתָּא, וְאַמְשַׁח (ס"א ואתמשך) לְהַאי זֹאת, הֲדָא הוּא דִכְתִיב זֹאת מִשְׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו, וּכְתִיב (תהלים קלג) כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ, וְהָא אִתְּמַר. (ויקרא ח) קַח אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו אִתּוֹ וְאֶת הַבְּגָדִים. רִבִּי חִיָּיא פָּתַח (תהלים לו) כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר. כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים, דָּא שֶׁמֶן עִלָּאָה, דְּנָגִיד וְלָא פְּסִיק לְעָלְמִין, דְּשַׁרְיָא בְּגוֹ חָכְמָה עִלָּאָה דְּכוֹלָּא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב כִּי עִמְּךָ, עִמְּךָ שַׁרְיָא, וְלָא מִתְפָּרְשָׁא מִנָּךְ לְעָלְמִין, בַּחֲבִיבוּתָא דְּכוֹלָּא. מְקוֹר חַיִּים, בְּגִין דְּהִיא מְקוֹרָא וּמַבּוּעָא דְּחַיִּים, לְאַפָּקָא חַיִּים לְאִילָּנָא עִלָּאָה, וּלְאָדְלָקָא בּוּצִינִין. וְעַל דָּא הַהוּא אִילָּנָא אִקְרֵי עֵץ חַיִּים, אִילָּנָא דְּנָטִיעַ וְאִשְׁתָּרְשָׁא בְּגִין הַהוּא מְקוֹרָא דְּחַיִּים.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, וַיַּעֲמֹד הַשָּׁמֶן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ה) בְּקֶרֶן בֶּן שָׁמֶן. וְכָתוּב (שיר א) שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ, לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי מֵהַשֶּׁמֶן הַזֶּה שׁוֹפְעוֹת בְּרָכוֹת עַל יַד הַכֹּהֵן, וְהַכֹּהֵן מַשְׁפִּיעַ אוֹתָן לְמַטָּה וּמוֹשֵׁחַ (ונמשך) לְזֹאת הַזּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זֹאת מִשְׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו, וְכָתוּב (תהלים קלג) כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. קַח אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו אִתּוֹ וְאֶת הַבְּגָדִים. רִבִּי חִיָּיא פָּתַח, כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר. כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים - זֶה הַשֶּׁמֶן הָעֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְאֵינוֹ פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים, שֶׁשָּׁרוּי בְּתוֹךְ הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי עִמְּךָ, עִמְּךָ שָׁרוּי, וְלֹא נִפְרָד מִמְּךָ לְעוֹלָמִים, בַּחֲבִיבוּת שֶׁל

הַכֹּל. מְקוֹר חַיִּים, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מְקוֹר וּמַעְיַן הַחַיִּים, לְהוֹצִיא חַיִּים לְעֵץ הָעֶלְיוֹן וּלְהַדְלִיק אֶת הַנֵּרוֹת. וְעַל זֶה אוֹתוֹ הָעֵץ נִקְרָא עֵץ חַיִּים, הָאִילָן שֶׁנִּטּוּעַ וְנִשְׁרָשׁ מִשּׁוּם אוֹתוֹ מְקוֹר הַחַיִּים.

דף לד:

וְעַל דָּא בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר. בְּאוֹרְךָ: דָּא אוֹר דְּגָנִיז לְצַדִּיקַיָּיא לְזִמְנָא דְּאָתֵי, דִּכְתִיב, (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. וּמֵהַהוּא נְהִירוּ זְמִינִין יִשְׂרָאֵל לְאַנְהָרָא (דף ל"ד ע"ב) לְעָלְמָא דְּאָתֵי.

וְעַל זֶה בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר. בְּאוֹרְךָ - זֶה הָאוֹר שֶׁגָּנוּז לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. וּמֵאוֹתוֹ אוֹר עֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לְהָאִיר בָּעוֹלָם הַבָּא.

דָּבָר אַחֵר כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים וְגוֹ', דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּאִיהוּ אִילָנָא עִלָּאָה בִּמְצִיעוּת גִּנְתָּא, דְּאִתְיִד לְכָל סִטְרִין. מַאי טַעְמָא. בְּגִין דְּאִתְיִד בֵּיהּ הַהוּא (נ"א בההוא) מְקוֹר חַיִּים, וְאַעְטַר לֵיהּ בְּעִטְרִין עִלָּאִין סַחֲרָנֵיהּ דְּגִנְתָּא. כְּאֵימָא דְּמַעְטָרָא לְבָרֵהּ עַל כֻּלָּא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (שיר השירים ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן וְגוֹ'. וּבְגִין כָּךְ כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים, וְעַל דָּא בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר.

דָּבָר אַחֵר כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים וְגוֹ' - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא עֵץ עֶלְיוֹן בְּאֶמְצַע הַגַּן שֶׁאוֹחֵז אֶת כָּל הַצְּדָדִים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֲחוּז בּוֹ אוֹתוֹ (באותו) מְקוֹר חַיִּים, וּמְעַטֵּר אוֹתוֹ בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת סָבִיב הַגַּן כְּמוֹ אֵם שֶׁמְּעַטֶּרֶת אֶת בְּנָהּ עַל הַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן וְגוֹ'. וּמִשּׁוּם כָּךְ כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים, וְעַל זֶה בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים, דָּא כֹּהֵן גָּדוֹל לְעֵילָּא, לָקֳבְלֵיהּ כֹּהֵן גָּדוֹל לְתַתָּא. בְּגִין כַּךְ, אִנְגִיד כַּהֲנָא מְשַׁח רְבוּת עִלָּאָה קַדִּישָׁא לְתַתָּא, וְאַדְלִיק בּוּצִינִין לְעֵילָּא. דְּכֹהֵן גָּדוֹל שְׁלִים בְּשְׁלִימוּ דִּז' יוֹמִין עִלָּאִין, וּלְאִתְעַטָּרָא עַל כֹּלָּא.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים - זֶה הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לְמַעְלָה, כְּנֶגְדּוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל לְמַטָּה. מִשּׁוּם כָּךְ מַשְׁפִּיעַ הַכֹּהֵן שֶׁמֶן מִשְׁחַת קָדֶשׁ עֶלְיוֹן לְמַטָּה וּמַדְלִיק מְנוֹרוֹת לְמַעְלָה. שֶׁהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שָׁלֵם בִּשְׁלֵמוּת שֶׁל שִׁבְעַת הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים, וּלְהִתְעַטֵּר עַל הַכֹּל.

לָקֳבֵל דָּא ז' יְמֵי מִלּוּאִים, לְכַהֲנָא דִּלְתַתָּא, לְאִשְׁתַּכְחָא כֻּלָּא כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא. וְעַל דָּא יְמֵי מִלּוּאִים אִקְרוּן: יוֹמֵי אַשְׁלְמוּתָא. בְּגִין דְּיִשְׁתְּלִים כַּהֲנָא בִּשְׁאָר יוֹמִין אָחֳרָנִין, לְאַשְׁלָמָא ז' כַּחֲדָא. וְאִלֵּין יְמֵי מִלּוּאִים אִקְרוּן, בְּגִין דְּאִתְאַחֲדָן שְׁאָר אָחֳרָנִין בֵּיהּ. מַאי קָא מַיְירִי. דְּכַד כַּהֲנָא אִתְעַר, כָּל שְׁאָר אָחֳרָנִין מִתְעָרִין עִמֵּיהּ.

כְּנֶגֶד זֶה שִׁבְעָה יְמֵי מִלּוּאִים לַכֹּהֵן שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁיִּמָּצֵא הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְעַל זֶה יְמֵי הַמִּלּוּאִים נִקְרָאוּ יְמֵי הַהַשְׁלָמָה, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּלֵּם הַכֹּהֵן בִּשְׁאָר הַיָּמִים הָאֲחֵרִים לְהַשְׁלִים שִׁבְעָה כְּאֶחָד. וְאֵלֶּה נִקְרָאִים יְמֵי מִלּוּאִים, מִשּׁוּם שֶׁאוֹחֲזִים בּוֹ שְׁאָר הָאֲחֵרִים. מַה זֶּה אוֹמֵר? שֶׁכְּשֶׁהַכֹּהֵן מִתְעוֹרֵר, כָּל שְׁאָר הָאֲחֵרִים מִתְעוֹרְרִים עִמּוֹ.

וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְגוֹ', עַד יוֹם מְלֹאת וְגוֹ'. ז' יוֹמִין וַדַּאי, כְּדֵין אִתְעֲטָר כַּהֲנָא לְתַתָּא בְּכוֹלָּא, כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא. בְּגִין דִּבְשַׁעֲתָא דְכַהֲנָא דִּלְתַתָּא אִתְעַר, כּוֹלָּא יִתְעָרוּן עַל יְדֵיהּ לְעֵילָּא, וְיִשְׁתַּכְחוּן בִּרְכָאן לְעֵילָּא וְתַתָּא.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְגוֹ', עַד יוֹם מְלֹאת וְגוֹ'. שִׁבְעָה יָמִים וַדַּאי, וְאָז מִתְעַטֵּר הַכֹּהֵן לְמַטָּה בַּכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. מִשּׁוּם שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֵר הַכֹּהֵן שֶׁלְּמַטָּה, הַכֹּל יִתְעוֹרְרוּ עַל יָדוֹ לְמַעְלָה, וְיִמָּצְאוּ בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

רִבִּי אַבָּא אָמַר, מַאי שְׁנָא דְּמַשַּׁח מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן. אֶלָּא, בְּגִין דְּאִיהוּ בְּרָא דְּהַהוּא (ס"א אחיד בההוא) אֲתַר מְקוֹרָא דְּחַיֵּי. וּכְתִיב (ישעיה סג) מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה זְרוֹעַ תִּפְאַרְתּוֹ. וּמֹשֶׁה שִׁמֵּשׁ כָּל אִינּוּן ז' יְמֵי מִלּוּאִין, לְאַשְׁרָאָה כֹּלָּא עִמֵּיהּ דְּאַהֲרֹן.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מַה שׁוֹנָה שֶׁמִּמַּשַּׁח מֹשֶׁה אֶת אַהֲרֹן? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהוּא הַבֵּן שֶׁל אוֹתוֹ (אחוז באותו) מָקוֹם מְקוֹר הַחַיִּים, וְכָתוּב (ישעיה סג) מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה זְרוֹעַ תִּפְאַרְתּוֹ. וּמֹשֶׁה שִׁמֵּשׁ כָּל אוֹתָם יְמֵי מִלּוּאִים, לְהַשְׁרוֹת הַכֹּל עִם אַהֲרֹן.

רִבִּי חִזְקִיָּה הֲוָה יָתִיב קָמֵי דְּרִבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר לֵיהּ, כַּמָּה נְהוֹרִין אִתְבְּרִיאוּ עַד לָא אִבְרֵי עָלְמָא. אָמַר לֵיהּ ז'. וְאִלֵּין אִינּוּן: אוֹר תּוֹרָה. אוֹר גֵּיהִנֹּם. אוֹר גַּן עֵדֶן. אוֹר כִּסֵּא הַכָּבוֹד. אוֹר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. אוֹר תְּשׁוּבָה. אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ. וְאִלֵּין אִתְבְּרִיאוּ עַד לָא אִתְבְּרֵי עָלְמָא. ז' נְהוֹרִין בּוּצִינִין אִתְאֲחָדוּ בֵּיהּ בְּאַהֲרֹן, וְהוּא אַדְלִיק בּוּצִינִין מֵעֵילָּא לְתַתָּא.

רַבִּי חִזְקִיָּה הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר לוֹ, כַּמָּה אוֹרוֹת נִבְרְאוּ טֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם? אָמַר לוֹ, שִׁבְעָה. וְאֵלּוּ הֵם: אוֹר תּוֹרָה, אוֹר גֵּיהִנֹּם, אוֹר גַּן עֵדֶן, אוֹר כִּסֵּא הַכָּבוֹד, אוֹר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אוֹר תְּשׁוּבָה, אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ. וְאֵלֶּה נִבְרְאוּ בְּטֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם. שִׁבְעָה אוֹרוֹת וּמְאוֹרוֹת שֶׁנֶּאֱחֲזוּ בְּאַהֲרֹן, וְהוּא מַדְלִיק מְנוֹרוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה.

רִבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח (קהלת ג) הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר וְהַכֹּל שָׁב אֶל הֶעָפָר. הָא תִּנְיָנָן, הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר, אֲפִילּוּ גַּלְגַּל חַמָּה. מַאן הֶעָפָר. הַהוּא דְּשַׁרְיָא תְּחוֹת כּוּרְסֵי יְקָרָא קַדִּישָׁא.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (קהלת ג) הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר וְהַכֹּל שָׁב אֶל הֶעָפָר. הֲרֵי שְׁנֵינוּ, הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר - אֲפִלּוּ גַּלְגַּל חַמָּה. מִי הֶעָפָר? אוֹתוֹ שֶׁשָּׁרוּי תַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד הַקָּדוֹשׁ.

בְּסִפְרָא דְּבֵי רַב יֵיסָא סָבָא, הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר, אֲתַר דְּכָנִישׁ לְכֹלָּא, מְלַמֵּד, דְּנַפְקוּ שְׁבִילִין לְהַאי סִטְרָא וּלְהַאי סִטְרָא, וְאִתְכְּנָשׁוּ לְאַנְהָרָא, כְּעַפְרָא דְּאִזְדְּרִקִין לֵהּ לְכָל עִבְרָא. וְעַל דָּא הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר, וְהַכֹּל שָׁב אֶל הֶעָפָר וַדַּאי.

בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב יֵיסָא סָבָא, הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר - מָקוֹם שֶׁכּוֹנֵס אֶת הַכֹּל. מְלַמֵּד שֶׁיָּצְאוּ שְׁבִילִים לַצַּד הַזֶּה וְלַצַּד הַזֶּה, וְהִתְכַּנְּסוּ לְהָאִיר כְּמוֹ הֶעָפָר הַזֶּה שֶׁזּוֹרְקִים אוֹתוֹ לְכָל עֵבֶר. וְעַל זֶה, הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר, וְהַכֹּל שָׁב אֶל הֶעָפָר וַדַּאי.

אֶלָּא מִן הָעָפָר, דְּבֵי מַקְדְּשָׁא קַדִּישָׁא. וְהַאי עָפָר מֵעַפְרָא עִלָּאָה, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (איוב כח) וְעַפְרוֹת זָהָב לוֹ. כְּמָה דְּאִשְׁתְּכַח עוֹבָדָא לְתַתָּא, הָכִי נָמֵי הוּא לְעֵילָּא כְּגַוונָא דָּא. וְאוֹקִימְנָא עָפָר, עָפָר דְּבֵי מַקְדְּשָׁא. דְּעָלְמָא דָּא בְּהֹ' אִתְבְּרִי. וְעַל דָּא, אֲפִילּוּ גַּלְגַּל חַמָּה. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, אֱלֹה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, בְּהֹ' בְּרָאָם. וּבְגִינֵי כַּךְ, הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר. מַאן עָפָר. הַהוּא דְּשָׁרֵי תְּחוֹת כּוּרְסֵי יְקָרָא קַדִּישָׁא.

אֶלָּא מִן הֶעָפָר - שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַקָּדוֹשׁ. וְהֶעָפָר הַזֶּה מֵהֶעָפָר הָעֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כח) וַעֲפָרוֹת זָהָב לוֹ. כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא מַעֲשֶׂה לְמַטָּה, כָּךְ הוּא לְמַעְלָה כְּמוֹ זֶה. וּבֵאַרְנוּ עָפָר, עָפָר שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה נִבְרָא בְּהֵ"א. וְעַל זֶה - אֲפִלּוּ גַּלְגַּל חַמָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם - בְּהֵ' בְּרָאָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר. אֵיזֶה עָפָר? אוֹתוֹ שֶׁשָּׁרוּי תַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד הַקָּדוֹשׁ.

כְּתִיב (שיר השירים ד) כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ. כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּמוּם אֵין בָּךְ, אֵלּוּ סַנְהֶדְרִין דְּאִינּוּן לָקֳבֵיל שִׁבְעִין וּתְרֵין שְׁמָהָן. ע' נָפֶשׁ דְּנַחְתּוּ עִם יַעֲקֹב, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל כֹּלָּא. וְעַל דָּא אֵין בּוֹדְקִין מִן הַסַּנְהֶדְרִין וּלְמַעְלָה.

כְּתוּב (שיר ד) כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ. כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּמוּם אֵין בָּךְ - אֵלּוּ סַנְהֶדְרִין, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת. שִׁבְעִים נֶפֶשׁ שֶׁיָּרְדוּ עִם יַעֲקֹב, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כֻּלָּם. וְעַל זֶה אֵין בּוֹדְקִין מִן הַסַּנְהֶדְרִין וּלְמַעְלָה.

תָּנָן, כְּתִיב (שמות יט) וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ. מַאן מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, זֹאת מִשְׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו, דְּכַד אִתְבָּרְכָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עַל יְדָא דְּכַהֲנֵי, כְּדֵין אִתְקְרֵי עַל שְׁמֵיהוֹן, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים.

שָׁנִינוּ, כְּתוּב (שמות יט) וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ. מִי זוֹ מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, זֹאת מִשְׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו. שֶׁכְּשֶׁמִּתְבָּרֶכֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עַל יַד הַכֹּהֲנִים, אָז נִקְרֵאת עַל שְׁמָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים.

דף לה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, תָּא חֲזֵי, מַלְכוּת כֹּהֲנִים לָא אִקְרֵי, אֶלָּא מַמְלֶכֶת, דְּאַמְלִכוּ לָהּ כַּהֲנֵי, וְעַבְדוּ לָהּ (גבירתא) גְּבוּרְתָּא עַל כֹּלָּא. אֲבָל מַלְכוּת כֹּהֲנִים לָא אִקְרֵי, דְּהָא מִן הַשָּׁמַיִם אִקְרֵי מַלְכוּת, מַלְכוּת שָׁמַיִם וַדַּאי. וְהָכָא מַמְלֶכֶת, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר דְּכַהֲנֵי אַמְלִכוּ לָהּ, וּמִתַּחֲבְּרָאן לָהּ בְּמַלְכָּא, וּכְדֵין הִיא מַמְלֶכֶת, עַל כָּל גִּנְזֵי מַלְכָּא. מַמְלֶכֶת עַל כָּל זַיְנֵי מַלְכָּא. (דף ל"ה ע"א) מַמְלֶכֶת בְּעִלָּאֵי וְתַתָּאֵי. מַמְלֶכֶת עַל כָּל עָלְמָא.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בֹּא רְאֵה, מַלְכוּת כֹּהֲנִים לֹא נִקְרֵאת, אֶלָּא מַמְלֶכֶת, שֶׁהִמְלִיכוּ אוֹתָהּ הַכֹּהֲנִים וְעָשׂוּ אוֹתָהּ גְּבִירָה עַל הַכֹּל. אֲבָל מַלְכוּת כֹּהֲנִים לֹא נִקְרֵאת, שֶׁהֲרֵי מִן הַשָּׁמַיִם נִקְרֵאת מַלְכוּת, מַלְכוּת שָׁמַיִם וַדַּאי. וְכָאן מַמְלֶכֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁכֹּהֲנִים הִמְלִיכוּ אוֹתָהּ, וּמִתְחַבְּרִים אוֹתָהּ עִם הַמֶּלֶךְ, וְאָז הִיא מַמְלֶכֶת עַל כָּל גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ. מַמְלֶכֶת עַל כָּל כְּלֵי זֵינוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ. מַמְלֶכֶת בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים. מַמְלֶכֶת עַל כָּל הָעוֹלָם.

רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, כְּתִיב (עמוס ט) וַאֲגֻדָּתוֹ עַל אֶרֶץ יְסָדָהּ. וַאֲגֻדָּתוֹ: כַּד אִזְדַּוּוג מַלְכָּא לְקֻבְלָהּ, בְּכָל אִינּוּן עִטְרִין קַדִּישִׁין, בִּכְנוּפְיָא חַד, כְּדֵין וַאֲגֻדָּתוֹ כְּתִיב.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כְּתוּב (עמוס ט) וַאֲגֻדָּתוֹ עַל אֶרֶץ יְסָדָהּ. וַאֲגֻדָּתוֹ - כְּשֶׁמִּזְדַּוֵּג הַמֶּלֶךְ כְּנֶגְדָּהּ בְּכָל אוֹתָן הָעֲטָרוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת בְּכִנּוּס אֶחָד, אֲזַי וַאֲגֻדָּתוֹ כָּתוּב.

רִבִּי יִצְחָק אָמַר, וַאֲגֻדָּתוֹ: כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (שמות יב) וּלְקַחְתֶּם אֲגֻדַּת אֵזוֹב. מַאי קָא מַיְירֵי. דְּכַד מִתְחַבְּרָאן כַּחֲדָא, וְאִתְבָּרְכָא מִנַּיְיהוּ, כְּדֵין שַׁלְטָא עַל כֹּלָּא, וְנַהֲרָא לְעֵילָּא וְתַתָּא. וְכֹלָּא בְּשַׁעֲתָא דְּכַהֲנָא פָּלַח פּוּלְחָנָא, וְאַקְרִיב קָרְבְּנָא, וְאַקְטַר קְטֹרֶת, וּמְכַוּון מִלִּין לְקָרְבָא כֹּלָּא כַּחֲדָא. כְּדֵין כְּתִיב, וַאֲגֻדָּתוֹ עַל אֶרֶץ יְסָדָהּ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, וַאֲגֻדָּתוֹ - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּלְקַחְתֶּם אֲגֻדַּת אֵזוֹב. מַה זֶּה אוֹמֵר? שֶׁכְּשֶׁמִּתְחַבְּרִים כְּאֶחָד וּמִתְבָּרֶכֶת מֵהֶם, אֲזַי שׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל וּמְאִירָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַכֹּל בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּהֵן עוֹבֵד אֶת הָעֲבוֹדָה וּמַקְרִיב קָרְבָּן וּמַקְטִיר קְטֹרֶת וּמְכַוֵּן דְּבָרִים לְקָרֵב הַכֹּל כְּאֶחָד. אֲזַי כָּתוּב, וַאֲגֻדָּתוֹ עַל אֶרֶץ יְסָדָהּ.

רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, כַּד נָטַל אַהֲרֹן כֹּלָּא נָטְלִין עִמֵּיהּ, עַד דְּאִתְבָּרְכָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאִתְבָּרְכָאן עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי. כְּדֵין כְּתִיב, (תהלים קלה) בָּרוּךְ יְיָ' מִצִּיּוֹן שׁוֹכֵן יְרוּשָׁלַם הַלְלוּיָהּ. (תהלים עב) וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וְיִמָּלֵא כְבוֹדוֹ אֶת כָּל הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כְּשֶׁנּוֹסַעַ אַהֲרֹן, הַכֹּל נוֹסְעִים עִמּוֹ, עַד שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּמִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, אֲזַי כָּתוּב (תהלים קלה) בָּרוּךְ ה' מִצִּיּוֹן שׁוֹכֵן יְרוּשָׁלַם הַלְלוּיָהּ. (שם עב) וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ וְיִמָּלֵא כְבוֹדוֹ אֶת כָּל הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן.

רִבִּי אֶלְעָזָר הָוָה אָזִיל מְקַפּוֹטְקִיָּא לְלוּד, וַהֲווּ עִמֵּיהּ רִבִּי יֵיסָא וְרִבִּי חִזְקִיָּה. פְּתַח רִבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (ישעיה נא) וְאָשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךְ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךְ וְגוֹ'. תָּנֵינָן, כָּל בַּר נָשׁ דְּאִשְׁתַּדַּל בְּמִלֵּי דְאוֹרַיְיתָא, וְשַׁפְוָותֵיהּ מְרַחְשָׁן אוֹרַיְיתָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָפֵיָא עָלֵיהּ, וּשְׁכִינְתָּא פָּרְשָׂה עָלֵיהּ גַּדְפָּהָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב וָאָשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךְ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךְ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא דְּהוּא מְקַיֵּים עָלְמָא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חַדֵּי עִמֵּיהּ, כְּאִלּוּ הַהוּא יוֹמָא נָטַע שְׁמַיָּא וְאַרְעָא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה נא) לִנְטוֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסוֹד אָרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה הוֹלֵךְ מִקַּפּוֹטְקִיָּא לְלוּד, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי יֵיסָא וְרַבִּי חִזְקִיָּה. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (ישעיה נא) וְאָשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךְ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךְ וְגוֹ'. שָׁנִינוּ, כָּל אָדָם שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְשׁוֹפְתוֹתָיו מְרַחֲשׁוֹת תּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַסֶּה עָלָיו, וּשְׁכִינָה פּוֹרֶשֶׂת כְּנָפֶיהָ עָלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וָאָשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךְ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךְ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהוּא מְקַיֵּים אֶת הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂמֵחַ עִמּוֹ כְּאִלּוּ אוֹתוֹ יוֹם נָטַע שָׁמַיִם וְאָרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אָרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה.

מִכָּאן אוֹלִיפְנָא, דְּיִשְׂרָאֵל אִקְרוּן בִּשְׁמָא דְּצִיּוֹן, דִּכְתִיב וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אַתָּה, וְחַמֵּינָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִקְרֵי בִּשְׁמָא דְּצִיּוֹן, דִּכְתִיב, (ישעיה א) צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפָּדֶה וְשָׁבֶיהָ בִּצְדָקָה.

מִכָּאן לְמַדְנוּ שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ בַּשֵּׁם שֶׁל צִיּוֹן, שֶׁכְּתוּב וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה. וְרָאִיתִי שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת בַּשֵּׁם שֶׁל צִיּוֹן, שֶׁכְּתוּב (שם א) צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפָּדֶה וְשָׁבֶיהָ בִּצְדָקָה.

תּוּ פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה ח) צוֹר תְּעוּדָה חֲתוֹם תּוֹרָה בְּלִמּוּדָי. צוֹר תְּעוּדָה. דָּא סָהֲדוּתָא דְּדָוִד, דִּכְתִיב, (תהלים קלב) וְעֵדוֹתִי זוֹ אֲלַמְּדֵם. צוֹר: הִיא קְשׁוּרָא, כְּמַאן דְּקָטַר קְטוּרָא בַּאֲתַר חַד. חֲתוֹם תּוֹרָה בְּלִמּוּדָי. חֲתוֹם תּוֹרָה: חַתִימָה דְּאוֹרַיְיתָא, וְכָל נְגִידוּ וּרְבוּ דְּנָגִיד מִלְּעֵילָּא, בְּאָן (נ"א בין) חֲתִימָה דִּילֵיהּ. בְּלִמּוּדָי. בְּגִין דְּתַמָּן אִתְכְּנַשׁ רְבוּ וּמִשְׁחָא, בֵּין תְּרֵין קַיְימִין, דְּתַמָּן שַׁרְיָין, אֲתַר כְּנִישׁוּ דְּכָל רְבוּת וּמְשַׁח דְּנָגִיד מִלְּעֵילָּא, לְאַשְׁרָאָה לֵיהּ בְּפוּמָא דְּאַמָּה, וּלְאַרְקָא לֵיהּ בָּהַאי תְּעוּדָה. וּכְדֵין אִתְקְשַׁר כֻּלָּא קִשְׁרָא חַד מְהֵימָנָא.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (שם ח) צוֹר תְּעוּדָה חֲתוֹם תּוֹרָה בְּלִמֻּדָי. צוֹר תְּעוּדָה - זוֹ עֵדוּת שֶׁל דָּוִד, שֶׁכָּתוּב (תהלים קלב) וְעֵדוֹתִי זוֹ אֲלַמְּדֵם. צוֹר - הִיא קְשׁוּר, כְּמוֹ שֶׁקּוֹשֵׁר קֶשֶׁר בְּמָקוֹם אֶחָד. חֲתוֹם תּוֹרָה בְּלִמֻּדָי. חֲתוֹם תּוֹרָה - חֲתִימָה שֶׁל הַתּוֹרָה, וְכָל שֶׁפַע וּמִשְׁחַת שֶׁמֶן שֶׁשּׁוֹפְעִים מִלְּמַעְלָה, בְּאֵיזוֹ (בין) חֲתִימָה שֶׁלּוֹ? בְּלִמֻּדָי. מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם מִתְכַּנֵּס שֶׁמֶן מִשְׁחָה בֵּין שְׁנֵי עַמּוּדִים שֶׁשָּׁם שׁוֹרִים, מָקוֹם הַכְּנוּס שֶׁל כָּל שֶׁמֶן מִשְׁחָה שֶׁשּׁוֹפֵעַ מִמַּעַל, לִשְׁפּךְ אוֹתוֹ לְפִי הָאַמָּה וּלְהָרִיק אוֹתוֹ בַּתְּעוּדָה הַזֹּאת, וְאָז נִקְשָׁר הַכֹּל קֶשֶׁר אֶחָד נֶאֱמָן.

תָּא חֲזֵי, מַה בֵּין אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא, לְנְבִיאֵי מְהֵימְנֵי. אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא, עֲדִיפֵי מִנְּבִיאֵי בְּכָל זִמְנָא. מַאי טַעֲמָא. דְּאִינּוּן קַיְימֵי בְּדַרְגָּא עִלָּאָה, יַתִּיר מִנְּבִיאֵי, אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא קַיְימֵי לְעֵילָּא, בְּאַתְרָא דְּאִקְרֵי תּוֹרָה, (נ"א תפארת) דְּהוּא קְיוּמָא דְּכָל מְהֵימְנוּתָא. וּנְבִיאֵי קַיְימֵי לְתַתָּא, בַּאֲתַר דְּאִקְרוּן נָצַח וְהוֹד. וְעַל דָּא (אקרון), אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא, עֲדִיפֵי מִנְּבִיאֵי, וְעִלָּאִין מִנְּהוֹן יַתִּיר. דְּאִלֵּין קַיְימִין לְעֵילָּא, וְאִלֵּין קַיְימִין לְתַתָּא. אִינּוּן דְּאַמְרֵי מִלִּין בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, קַיְימֵי לְתַתָּא מִכֻּלְּהוּ. (ועל דא)

בֹּא וּרְאֵה מַה בֵּין אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה לִנְבִיאִים נֶאֱמָנִים. אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה עֲדִיפִים מִנְּבִיאִים בְּכָל פַּעַם. מָה הַטַּעַם? שֶׁהֵם עוֹמְדִים בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה יוֹתֵר מִבַּנְּבִיאִים, אֵלּוּ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה עוֹמְדִים לְמַעְלָה, בְּמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא תוֹרָה, (תפארת) שֶׁהוּא קִיּוּמָהּ שֶׁל כָּל הָאֱמוּנָה, וּנְבִיאִים עוֹמְדִים לְמַטָּה בְּמָקוֹם שֶׁנִּקְרָאוּ נֵצַח וְהוֹד. וְעַל כֵּן (נקראו) אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה עֲדִיפִים מִנְּבִיאִים, וְעֶלְיוֹנִים יוֹתֵר מֵהֶם. שֶׁאֵלּוּ עוֹמְדִים לְמַעְלָה, וְאֵלּוּ עוֹמְדִים לְמַטָּה. וְאוֹתָם שֶׁאוֹמְרִים דְּבָרִים בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, עוֹמְדִים לְמַטָּה מִכֻּלָּם.

זַכָּאִין אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא, דְּאִינּוּן בְּדַרְגָּא עִלָּאָה יַתִּיר עַל כֹּלָּא. (ועל דא) מַאן דְּלָעֵי בְּאוֹרַיְיתָא, לָא אִצְטְרִיךְ לָא לְקָרְבָּנִין, וְלָא לְעֻלָּוִון. דְּהָא אוֹרַיְיתָא עָדִיף מִכֹּלָּא, וְקִשּׁוּרָא דִּמְהֵימְנוּתָא דְּכֹלָּא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (משלי ג) דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם. וּכְתִיב, (תהלים קיט) שָׁלוֹם רָב לְאוֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל.

אֲשֶׁרֵי אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, שֶׁהֵם בְּדַרְגָּה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה עַל הַכֹּל. מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, לֹא צָרִיךְ לֹא לְקָרְבָּנוֹת וְלֹא לְעוֹלוֹת, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה עֲדִיפָה מֵהַכֹּל, וְקֶשֶׁר שֶׁל הֶאֱמוּנָה שֶׁל הַכֹּל. וְעַל זֶה כָּתוּב, דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם. וְכָתוּב, (תהלים קיט) שָׁלוֹם רָב לְאֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל.

דף לה:

עַד דַּהֲווֹ אָזְלֵי, אַשְׁכָּחוּ חַד גַּבְרָא דְּהֲוָה אָתֵי, וְגַ' עַנְפֵּי הֲדַס בִּידֵיהּ, קְרִיבוּ גַּבֵּיהּ, אָמְרוּ לֵיהּ לָמָּה לָךְ הַאי. אָמַר לְרַוְוחָא אוֹבְדָא. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר שַׁפִּיר קָאָמְרַת. אֲבָל ג' אִלֵּין לָמָּה. אָמַר לֵיהּ, חַד לְאַבְרָהָם. חַד לְיִצְחָק, וְחַד לְיַעֲקֹב. וְקַשְׁיָרְנָא לְהוּ כַּחֲדָא, וְאָרַחְנָא בְּהוּ. בְּגִין דִּכְתִיב, (שיר השירים א) לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ. בְּגִין דִּבְהַאי רֵיחָא, אִתְקַיַּים חוּלְשָׁא דְּנַפְשָׁא, וּבְהֵימְנוּתָא דָּא אִתְקַיְּימָא, וְאִתְנַגִּידוּ בְּרָכָאן מֵעֵילָּא וְתַתָּא. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר זַכָּאָה חוּלְקֵיהוֹן (דף לה ע"ב) דְּיִשְׂרָאֵל בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, מָצְאוּ אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא וּשְׁלֹשָׁה עֲנָפֵי הֲדַס בְּיָדוֹ. קָרְבוּ אֵלָיו, אָמְרוּ לוֹ, לָמָּה לְךָ אֶת אֵלֶּה? אָמַר, לְהַרְוִיחַ אֲבֵדָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יָפֶה אָמַרְתָּ, אֲבָל שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה לְשֵׁם מָה? אָמַר לוֹ, אֶחָד לְאַבְרָהָם, אֶחָד לְיִצְחָק, וְאֶחָד לְיַעֲקֹב, וְקִשַּׁרְתִּי אוֹתָם יַחַד וְהֵרַחְתִּי בָהֶם, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שיר א) לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ. מִשּׁוּם שֶׁבְּרֵיחַ הַזֶּה עוֹמֶדֶת חֻלְשַׁת הַנֶּפֶשׁ, וּבֶאֱמוּנָה הַזּוֹ מִתְקַיֶּמֶת, וְשׁוֹפָעוֹת בְּרָכוֹת מִמַּעְלָה וּמַטָּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

תָּא חֲזֵי, לֵית עָלְמָא (נ"א נפשא) מִתְקַיְּימָא, אֶלָּא עַל רֵיחָא, וּמֵרֵיחָא דָּא אִשְׁתְּמוֹדָעָא רֵיחָא אָחֳרָא. דְּהָא בְּשַׁעֲתָא דְּנַפִּיק שַׁבְּתָא, (נתפרדה החבילה) וְסַלְקָא נַפְשָׁא יְתֵירָא, וְאִשְׁתָּאֲרוּן נַפְשָׁא וְרוּחָא מִתְפָּרְשָׁן עָצִיבִין, אִתָּא רֵיחָא דָּא, וּמִתְקָרְבָן דָּא בְּדָא וְחַדָּאן. וְעַל דָּא, בָּעֵי רוּחָא בָּתַר רוּחָא, לְקַבְּלָא רֵיחָא, כֵּיוָן דְּאִתְקַבַּל רֵיחָא מִתְקָרְבָן כַּחֲדָא וְחַדָּאן. כֵּי הַאי גַּוְונָא רֵיחָא דְּקוּרְבָּנָא, בְּרֵיחָא (דא) מִתְקָרְבִין כֹּלָּא כַּחֲדָא, וּמִתְלַהֲטָן בּוּצִינֵי וְחַדָּאן.

בֹּא רְאֵה, אֵין הָעוֹלָם (הנפש) מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל רֵיחַ, וּמֵהֲרֵיחַ הַזֶּה נוֹדָע רֵיחַ אַחֵר. שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵאת שַׁבָּת (נתפרדה החבילה) וְעוֹלָה הַנֶּפֶשׁ הַיְתֵרָה, וְנִשְׁאֲרוּ הַנֶּפֶשׁ וְהָרוּחַ נִפְרָדוֹת עֲצוּבוֹת, בָּא הָרֵיחַ הַזֶּה, וּמִתְקָרְבִים זֶה לָזֶה וּשְׂמֵחִים. וְעַל זֶה צָרִיךְ רוּחַ אַחַר רוּחַ, לְקַבֵּל רֵיחַ. כֵּיוָן שֶׁמִּתְקַבֵּל רֵיחַ, מִתְקָרְבִים כְּאֶחָד וּשְׂמֵחִים. כְּגוֹן זֶה רֵיחַ שֶׁל הַקָּרְבָּנוֹת, בְּרֵיחַ זֶה מִתְקָרְבִים כֻּלָּם כְּאֶחָד, וְנִדְלָקִים הַנֵּרוֹת וּשְׂמֵחִים.

תָּא חֲזֵי, תְּרֵי בּוּצִינֵי, חַד לְעֵילָּא וְחַד לְתַתָּא, אִי לָהִיט בַּר נָשׁ הַאי בּוּצִינָא דִּלְתַתָּא, וְכַבֵּי לָהּ (ס"א לההוא דלעילא), הַהוּא תְּנָנָא דְּסָלִיק (נ"א מבוצינא תתאה), לָהִיט הַהוּא בּוּצִינָא עִלָּאָה. כַּךְ תְּנָנָא דְּקָרְבָּנִין, הַאי תְּנָנָא דְּסָלִיק, לָהִיט בּוּצִינֵי עִלָּאֵי, וּמִתְלַהֲטָן בְּחַד, וּמִתְקָרְבִין כֻּלְּהוּ כַּחֲדָא, בְּרֵיחָא דָּא. וּבְגִין כָּךְ, רֵיחַ נִיחוֹחַ לַיְיָ', (אשה) וְהָא אוּקְמוּהָ.

בֹּא רְאֵה, שְׁנֵי מְאוֹרוֹת, אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמַטָּה, אִם מַלְהִיט אָדָם הַמָּאוֹר שֶׁלְּמַטָּה הַזֶּה וּמְכַבֶּה אוֹתוֹ (את אותו שלמעלה), אוֹתוֹ עָשָׁן שֶׁעוֹלֶה (מהמאור התחתון), מַלְהִיט אוֹתוֹ הַמָּאוֹר הָעֶלְיוֹן. כָּךְ עָשָׁן

הַקְרָבָנוֹת, הֶעְשֵׁן הַזֶּה שֶׁעוֹלֶה, מַלְהִיט הַמְּאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים וּמִתְלַהֲטִים בְּאֶחָד, וְכֻלָּם מִתְקָרְבִים כְּאֶחָד בְּרֵיחַ הַזֶּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ, רֵיחַ נִיחוֹחַ לַה', (אשה) וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

וְעַל דָּא, רֵיחָא דְּקָרְבָּנָא, קְיוּמָא דְּכֹלָּא, וְקְיוּמָא דְּעָלְמָא. וְקָרְבְּנָא עַל יְדָא דְּכַהֲנָא, דְּמִקְרַב כֹּלָּא. וּבְגִין כָּךְ, שִׁבְעָה יוֹמֵי אַשְׁלְמוּתָא, אִשְׁתְּלִימוּ בֵּיהּ, בְּגִין דְּיִתְבָּרְכוּן כֻּלְּהוּ בְּפוּלְחָנֵיהּ, וְיִשְׁתְּכָחוּ חֶדְוָואן וּבִרְכָאן לְעֵילָּא וְתַתָּא.

וְעַל כֵּן רֵיחַ הַקְרָבָּן הוּא קִיּוּם שֶׁל הַכֹּל וְקִיּוּם הָעוֹלָם. וְהַקְרָבָּן עַל יַד הַכֹּהֵן שֶׁמַּקְרִיב הַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ שִׁבְעָה יְמֵי הַשְּׁלֵמָה נִשְׁתַּלְּמוּ בוֹ, כְּדֵי שֶׁכֻּלָּם יִתְבָּרְכוּ בַּעֲבוֹדָתוֹ, וְיִמָּצְאוּ שְׂמָחוֹת וּבְרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

כְּתִיב (ישעיה כה) יְיָ' אֱלֹהַי אַתָּה אֲרוֹמְמֶךָּ וְגוֹ', הַאי קְרָא אוּקְמוּהָ, יְיָ' אֱלֹהַי אַתָּה. דְּבָעֵי בַּר נָשׁ לְאוֹדָאָה לְשָׁמָא קַדִּישָׁא, וּלְשַׁבְּחָא לֵיהּ עַל כֹּלָּא. וּמַאן אֲתַר שְׁבָחָא דִּילֵיהּ, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ. וְהָכָא מֵעָמִיקָא דְּכֹלָּא, דִּכְתִיב כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא. פֶּלֶא: כְּמָה דִּכְתִיב, (ישעיה ט) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פֶּלֶא, וְהָא אִתְּמַר. עֵצוֹת מֵרָחוֹק, עֵצוֹת: כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, יוֹעֵץ. מֵרָחוֹק: דִּכְתִיב, (ירמיה לא) מֵרָחוֹק יְיָ' נִרְאָה לִי. וּכְתִיב, (משלי לא) מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ.

כָּתוּב, (ישעיה כה) ה' אֱלֹהַי אַתָּה אֲרוֹמְמֶךָּ וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ, ה' אֱלֹהַי אַתָּה, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהוֹדוֹת לַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּלְשַׁבֵּחַ אוֹתוֹ עַל הַכֹּל. וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם הַשֶּׁבַח שֶׁלּוֹ? כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ. וְכָאן מֵהָעֹמֶק שֶׁל הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא. פֶּלֶא - כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם ט) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פֶּלֶא, וַהֲרֵי נֶאֱמַר. עֵצוֹת מֵרָחֹק, עֵצוֹת - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יוֹעֵץ. מֵרָחֹק - שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) מֵרָחוֹק ה' נִרְאָה לִי. וְכָתוּב (משלי לא) מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ.

אֱמוּנָה אָמֵן, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (דברים לב) אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל. וְאוּקְמוּהָ אֱמוּנָה בַּלַּיְלָה, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים צב) וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת. וּכְתִיב (איכה ג) חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ. וְזִמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְדַכְּאָה לוֹן לְיִשְׂרָאֵל מֵחוֹבֵיהוֹן, כְּמָה דִּכְתִיב, (יחזקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם.

אֱמוּנָה אָמֵן - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל. וּפֵרְשׁוּהָ אֱמוּנָה בַּלַּיְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צב) וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת. וְכָתוּב (איכה ג) חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ. וְעַתִּיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל מֵחֲטָאֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם, בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן

בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן

פרשת שמיני

(ויקרא ט) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְגוֹ'. רִבִּי יִצְחָק פָּתַח, (איוב לח) בְּרָן יַחַד כֹּכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָהִיב לוֹן אוֹרַיְיתָא קַדִּישָׁא, חֶדְוָותָא

דְּכֹלָּא, חֶדְוָותָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאַטְיֶילוּתָא דִילֵיהּ, דִּכְתִיב, (משלי ח) וְאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם. וְאוֹרַיְיתָא כֹּלָּא, חַד שְׁמָא קַדִּישָׁא אִיהִי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

וַיְהִי בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי וְגוֹ'. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (איוב לח) בְּרֶן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרָה קְדוֹשָׁה, שִׁמְחַת הַכֹּל, שִׂמְחָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהַשַּׁעֲשׁוּעַ שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב (משלי ח) וְאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם. וְכָל הַתּוֹרָה הִיא שֵׁם אֶחָד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וּבְאוֹרַיְיתָא אִתְבְּרֵי עָלְמָא דִּכְתִיב, (משלי ח) וְאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן אַל תִּקְרֵי אָמוֹן אֶלָּא אוּמָן. וּבְאוֹרַיְיתָא אִתְבְּרֵי בַּר נָשׁ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם. אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאוֹרַיְיתָא, בָּעֵינָא לְמִבְרֵי אָדָם. אָמְרָה קַמֵּיהּ, הַאי בַּר נָשׁ זַמִּין לְמֶחֱטֵי וּלְאַרְגָּזָא קֳמָךְ, אִי לָא תַּאֲרִיךְ רוּגְזָךְ עָלֵיהּ, הֵיךְ יְקוּם בְּעָלְמָא. אָמַר לָהּ, אֲנָא וְאַתְּ נוֹקִים לֵיהּ בְּעָלְמָא, דְּהָא לָאו לְמַגָּנָא אִתְקְרִינָא אֶרֶךְ אַפַּיִם. (ס"א דהא כל זמנא דישתדלון באורייתא מתקיימי בעלמא)

וּבַתּוֹרָה נִבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב וַאֲהֶיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן, אַל תִּקְרֵי אָמוֹן אֶלָּא אֻמָּן. וּבַתּוֹרָה נִבְרָא אָדָם, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַתּוֹרָה: אֲנִי רוֹצֶה לִבְרֹא אָדָם. אָמְרָה לְפָנָיו: הָאָדָם הַזֶּה עָתִיד לַחֲטֹא וּלְהַרְגִּיז לְפָנֶיךָ, אִם לֹא תַּאֲרִיךְ רָגְזְךָ עָלָיו, אֵיךְ יַעֲמֹד בָּעוֹלָם?! אָמַר לָהּ: אֲנִי וְאַתְּ נַעֲמִיד אוֹתוֹ בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי לֹא לְחִנָּם נִקְרֵאתִי אֶרֶךְ אַפַּיִם. (שהרי כל זמן שישתדלו בתורה, יתקימו בעולם).

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה אוּקְמוּהָ לֵיהּ לְבַר נָשׁ בְּעָלְמָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵינוּ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר מֵהָכָא, (קהלת ב) אֵת אֲשֶׁר כָּבַר עֲשׂוּהוּ, עֲשׂוּהוּ וַדַּאי. וְדָא הוּא צֶלֶם וּדְמוּת, צֶלֶם: בִּדְכוּרָא. דְּמוּת: בְּנוּקְבָא וְעַל דָּא שֵׁירוּתָא דְּאוֹרַיְיתָא ב', וְאוּקְמוּהָ.

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה הֶעֱמִידוּ אֶת הָאָדָם בָּעוֹלָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר מִכָּאן, (קהלת ב) אֵת אֲשֶׁר כָּבַר עֲשׂוּהוּ, עֲשׂוּהוּ וַדַּאי. וְזֶהוּ צֶלֶם וּדְמוּת. צֶלֶם - בְּזָכָר. דְּמוּת - בִּנְקֵבָה. וְעַל זֶה הַתְּחִלַּת הַתּוֹרָה בְּב', וּפֵרְשׁוּהָ.

דף לו.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, מִפְּנֵי מַה ב' פְּתִיחָא וּסְתִימָא. אֶלָּא, בְּשַׁעֲתָא דְּבַר נָשׁ אָתֵי (דף ל"ו ע"א) לְאִתְחַבְּרָא בְּאוֹרַיְיתָא, הֲרֵי הִיא פְּתִיחָא לְקַבְּלָא לֵיהּ, וּלְאִשְׁתַּתְּפָא בַּהֲדֵיהּ. וּבְשַׁעֲתָא דְּבַר נָשׁ, סָתִים עֵינוֹי מִנָּהּ, וְיֵהַךְ לְאָרְחָא אָחֳרָא, הֲרֵי הִיא סְתִימָא, מִסְטָרָא אָחֳרָא. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, אִם יוֹם תַּעַזְבֵנִי יוֹמַיִם אֶעֱזָבֵךְ. וְלָא יִשְׁכַּח פִּתְחָא, עַד דְּיֵיתוּב לְאִתְחַבָּרָא בָּהּ בְּאוֹרַיְיתָא אַנְפִּין בְּאַנְפִּין, וְלָא יִתְנַשֵּׁי מִנָּהּ. וְעַל דָּא אוֹרַיְיתָא פַּתְחַת קְמֵי בְּנֵי נָשָׁא וְאַכְרְזָא וְקָרֵי לְהוֹן

(משלי ח) אֲלֵיכֶם אִישִׁים אֶקְרָא וְגוֹ' וּכְתִיב (משלי א) בְּרֹאשׁ הוֹמִיּוֹת תִּקְרָא בְּפִתְחֵי שְׁעָרִים בָּעִיר אֲמָרֶיהָ תֹּאמַר.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, מִפְּנֵי מָה ב' פְּתוּחָה וּסְתוּמָה? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם בָּא לְהִתְחַבֵּר עִם הַתּוֹרָה, הֲרֵי הִיא פְּתוּחָה לְקַבֵּל אוֹתוֹ וּלְהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ. וּבְשָׁעָה שֶׁאָדָם סוֹתֵם עֵינָיו מִמֶּנָּה וְהוֹלֵךְ לְדֶרֶךְ אַחֶרֶת, הֲרֵי הִיא סְתוּמָה מֵהַצַּד הָאַחֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, אִם יוֹם תַּעְזְבֵנִי - יוֹמַיִם אֶעֱזָבֶךָּ. וְלֹא יִמְצָא פֶּתַח עַד שֶׁיָּשׁוּב לְהִתְחַבֵּר עִם הַתּוֹרָה פָּנִים בְּפָנִים, וְלֹא יִשְׁבַּח מִמֶּנָּה. וְלָכֵן הַתּוֹרָה פּוֹתַחַת לִפְנֵי בְּנֵי אָדָם וּמַכְרִיזָה וְקוֹרֵאת לָהֶם, (משלי ח) אֲלֵיכֶם אִישִׁים אֶקְרָא וְגוֹ', וְכָתוּב (שם א) בְּרֹאשׁ הֹמִיּוֹת תִּקְרָא בְּפִתְחֵי שְׁעָרִים בָּעִיר אֲמָרֶיהָ תֹּאמַר.

רִבִּי יְהוּדָה אָמַר, ב' תְּרִין גַּגִּין, וְחַד דְּאָחִיד לוֹן. מַאי קָא מַיְירֵי. אֶלָּא חַד לִשְׁמַיָּא וְחַד לְאַרְעָא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָחִיד וְקָבִיל לוֹן.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, ב' שְׁנֵי גַגּוֹת, וְאֶחָד שֶׁאוֹחֵז אוֹתָם. מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא אֶחָד לַשָּׁמַיִם וְאֶחָד לָאָרֶץ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹחֵז וּמְקַבֵּל אוֹתָם.

רִבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, ג' נְהוֹרִין (צדדים אלין) אִינּוּן עִלָּאִין קַדִּישִׁין, דַּאֲחִידָן כַּחֲדָא, וְאִינּוּן כְּלָלָא דְּאוֹרַיְיתָא, וְאִלֵּין פָּתְחִין פִּתְחָא לְכֹלָּא. פָּתְחִין פִּתְחָא לְמְהֵימְנוּתָא, וְאִלֵּין בֵּיתָא דְּכֹלָּא. וְעַל דָּא בַּיִת אִקְרוּ, דְּאִלֵּין אִינּוּן בֵּיתָא.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, שְׁלֹשָׁה אוֹרוֹת (צדדים אלו) אֵלּוּ עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים שֶׁאֲחוּזִים כְּאֶחָד, וְהֵם הַכְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה, וְאֵלּוּ פּוֹתְחִים פֶּתַח לַכֹּל. פּוֹתְחִים פֶּתַח לָאֱמוּנָה, וְאֵלֶּה הַבַּיִת שֶׁל הַכֹּל, וְעַל זֶה נִקְרָאוּ בַּיִת, שֶׁאֵלֶּה הֵם הַבַּיִת.

וּבְגִין כָּךְ שֵׁירוּתָא דְּאוֹרַיְיתָא ב'. דְּהָא הִיא אוֹרַיְיתָא (ס"א אביה הוי אסוותא) הֲוֹי וְאַסְוָותָא דְּעָלְמָא. וּבְגִין כָּךְ, מַאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא, כְּאִלּוּ אִשְׁתַּדַּל בֵּיהּ בִּשְׁמָא קַדִּישָׁא. וְהָא אִתְּמַר, דְּאוֹרַיְיתָא כֹּלָּא, חַד שְׁמָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה אִיהִי. וּבְגִין דְּאִיהִי שְׁמָא קַדִּישָׁא, פַּתְחָא בְּבֵית, דְּאִיהִי כְּלָלָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא, בְּתִלַּת קִשְׁרֵי מְהֵימְנוּתָא.

מִשּׁוּם כָּךְ הַתְחָלַת הַתּוֹרָה ה', שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה (פרותיה הם הרפואה) הִיא רְפוּאַת הָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כְּאִלּוּ הִשְׁתַּדֵּל בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁכָּל הַתּוֹרָה הִיא שֵׁם קָדוֹשׁ אֶחָד עֶלְיוֹן, וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא שֵׁם קָדוֹשׁ, הִיא פּוֹתַחַת בְּבֵית, שֶׁהִיא הַכְּלָל שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בִּשְׁלֹשֶׁת קִשְׁרֵי הֶאֱמוּנָה.

תָּא חֲזֵי, כָּל אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא, מִתְדַּבְּקִין בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּמִתְעַטְּרֵי בְּעִטְרֵי דְּאוֹרַיְיתָא, וְאִתְרַחֲימוּ לְעֵילָּא וְתַתָּא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אוֹשִׁיט לוֹן יְמִינֵיהּ (ס"א וקודשא בריך הוא ארשים לון) כָּל שֶׁכֵּן אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא נָמֵי בְּלֵילְיָא. וְהָא אוּקְמוּהָ, דְּאִינּוּן מִשְׁתַּתְּפֵי בִּשְׁכִינְתָּא (נ"א בכנסת ישראל) וְאִתְחַבְּרוּ כַּחֲדָא. וְכַד אָתֵי צַפְרָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְעַטֵּר לְהוּ, בְּחַד חוּטָא דְּחֶסֶד, לְאִשְׁתְּמוֹדָעָא בֵּין עִלָּאִין וְתַתָּאִין.

בֹּא רְאֵה, כָּל אִלֵּין שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, נִדְבָּקִים בַּקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ- הוּא, וּמִתְעַטְּרִים בְּעַטָּרוֹת הַתּוֹרָה, וַאֲהוּבִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשִׁיט לָהֶם אֶת יְמִינוֹ (והקדוש ברוך הוא רושם אותם). כָּל שֶׁכֵּן אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה גַּם בַּלַּיְלָה, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ שֶׁהֵם מִשְׁתַּתְּפִים עִם הַשְּׁכִינָה (בכנסת ישראל) וּמִתְחַבְּרִים כְּאֶחָד. וּכְשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעַטֵּר אוֹתָם בְּחוּט אֶחָד שֶׁל חֶסֶד, לְהִוָּדַע בֵּין עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

וְכָל אִינּוּן כֹּכְבֵי צַפְרָא, בְּשַׁעֲתָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְכָל אִינּוּן דְּלָעָאן בְּאוֹרַיְיתָא, אִתָּאן לְאִתְחָזָאָה קָמֵי מַלְכָּא, כֻּלְּהוּ מְזַמְּרֵי כַּחֲדָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב בְּרֶן יַחַד כֹּכְבֵי בֹּקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. מַאי וַיָּרִיעוּ. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (ישעיה כד) רוֹעָה הִתְרוֹעֲעָה הָאָרֶץ. דְּאִינּוּן דִּינִין מִתְבָּרִין, וְאִתְבָּרוּ כֻּלְּהוּ מִקַּמֵּי בֹּקֶר, כַּד אִתְעַר בֹּקֶר בְּעָלְמָא, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (בראשית כד) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר. וְעַל דָּא וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים.

וְכָל אוֹתָם כּוֹכְבֵי בֹּקֶר, בְּשָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְכָל אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בָּאִים לְהַרְאוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, כֻּלָּם מְזַמְּרִים כְּאֶחָד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּרֶן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹּקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. מַה זֶּה וַיָּרִיעוּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כד) רֹעָה הִתְרֹעֲעָה הָאָרֶץ. שֶׁאוֹתָם דִּינִים מִשְׁתַּבְּרִים, וְכֻלָּם נִשְׁבָּרִים מִלִּפְנֵי הַבֹּקֶר, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר בֹּקֶר בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר. וְעַל כֵּן - וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים.

רִבִּי אֶלְעָזָר הֲוָה אָזִיל בְּאוֹרְחָא, אַשְׁכְּחֵיהּ לְרִבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר דְּהֲוָה אָתֵי, גָּעָא חֲמָרֵיהּ. אֲמַר רִבִּי פִּנְחָס, וַדַּאי בְּטַקּוּלָא (נ"א בקלא) דְּחֲדְוּותָא דְּחָמָרָא, חֲמֵינָא (חמית) אַנְפִּין חַדְתִּין יִשְׁתַּכְּחוּן הָכָא, כְּיוָן דְּנָפַק מִבָּתַּר עַנְפּוֹי דְּטוּרָא, חָמָא לֵיהּ לְרִבִּי אֶלְעָזָר דְּהֲוָה אָתֵי, אֲמַר וַדַּאי טַקּוּלָא (נ"א קלא) דְּחֲדְוּותָא אִשְׁתְּלִים. נָחַת רִבִּי אֶלְעָזָר לְגַבֵּיהּ, וְנָשִׁיק לֵיהּ, אֲמַר לֵיהּ אִי טוּפְסָא דְּאָרְחָא, חַד לְגַבָּךְ, נֵזִיל וְנִתְחַבַּר כַּחֲדָא. וְאִי לָאו טוֹל אָרְחָךְ וְזִיל. אֲמַר לֵיהּ, וַדַּאי לָקֳבְלָךְ אֲזִילְנָא, כֵּיוָן דְּאַשְׁכַּחְנָא לָךְ, אֵיזִיל אֲבַתְרָךְ וְנִתְחַבַּר כַּחֲדָא.

רַבִּי אֶלְעָזָר הֲיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ. מָצָא אֶת רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר שֶׁהָיָה בָּא. גָּעָה חֲמוֹרוֹ. אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, וַדַּאי בְּמִשְׁקָל (בקול) שִׂמְחַת הַחָמוֹר אֲנִי רוֹאֶה שֶׁפָּנִים חֲדָשׁוֹת יִמְצְאוּ פֹּה. כֵּיוָן שֶׁיָּצָא מֵאַחַר עַנְפֵי הָהָר, רָאָה אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁהָיָה בָּא. אָמַר, וַדַּאי מִשְׁקָל (קול) הַשִּׂמְחָה נִשְׁלָם. יָרַד רַבִּי אֶלְעָזָר אֵלָיו וְנָשַׁק לוֹ. אָמַר לוֹ, אִם צוּרַת הַדֶּרֶךְ הָאַחַת אֵלֶיךָ, נֵלֵךְ וְנִתְחַבֵּר כְּאֶחָד. וְאִם לֹא, קַח אֶת דַּרְכְּךָ וְלֵךְ. אָמַר לוֹ, וַדַּי שֶׁכְּנֶגְדְּךָ אֲנִי הוֹלֵךְ, כֵּיוָן שֶׁמָּצָאתִי אוֹתְךָ, אֵלֵךְ אַחֲרֶיךָ וְנִתְחַבֵּר כְּאֶחָד.

פִּתַּח רִבִּי פִּנְחָס וְאָמַר, (תהלים קכח) יְבָרֶכְךָ יְיָ' מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב וְגוֹ'. יְבָרֶכְךָ יְיָ' מִצִּיּוֹן, מַאי טַעְמָא מִצִּיּוֹן. בְּגִין דְּהָא מִתַּמָּן שָׁרָאן בִּרְכָאן לְאִשְׁתַּתְּפָא (ס"א לאשתכחא). הֲדָא הוּא דִכְתִיב כִּי שָׁם צִוָּה יְיָ' אֶת הַבְּרָכָה חַיִּים עַד הָעוֹלָם. וּבְגִין כָּךְ יְבָרֶכְךָ יְיָ' מִצִּיּוֹן דְּהָא מִתַּמָּן נַפְקֵי בִּרְכָאן לְכֹלָּא. וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלַם, דִּבְגִינֵי צִיּוֹן יְרוּשָׁלַם אִתְבָּרְכָא, דְּכֵיוָן דְּצִיּוֹן אִתְמְלֵי בִּרְכָאן, כְּדֵין יְרוּשָׁלַם אִתְבָּרְכָא, וְאִשְׁתְּכָחוּ בָהּ רַחֲמִים. וְכַד יְרוּשָׁלַם אִתְבָּרְכָא, כָּל עַמָּא אִתְבָּרְכָא.

פְּתַח רַבִּי פִּנְחָס וְאָמַר, (תהלים קכח) יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב וְגוֹ'. יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן, מָה הַטַּעַם מִצִּיּוֹן? מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לְהִשְׁתַּתֵּף (להמצא). וְזהוּ שֶׁכָּתוּב, כִּי שָׁם צִוָּה ה' אֶת הַבְּרָכָה חַיִּים עַד הָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לַכֹּל. וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלִַם, שֶׁבִּגְלַל צִיּוֹן יְרוּשָׁלַיִם מִתְבָּרֶכֶת. שֶׁכֵּיוָן שֶׁצִּיּוֹן הִתְמַלְּאָ בִּבְרָכוֹת, אָז יְרוּשָׁלַיִם מִתְבָּרֶכֶת, וְנִמְצָאִים בָּהּ רַחֲמִים. וּכְשֶׁיְּרוּשָׁלַיִם מִתְבָּרֶכֶת, כָּל הָעָם מִתְבָּרֵךְ.

כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, דְּלָא יִתְחֲזֵי קֻשְׁיָא בְּיוֹמָךְ, כְּמָה לְאָבוּךְ. וְעַל דָּא וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלַם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ. וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ, דַּחֲלֵי חַטָּאָה, חֲסִידִין, קַדִּישִׁין, כְּדֵין שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל. מַאי שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל. אֶלָּא, כְּמַאן דְּאָמַר שְׁלָמָא עַל רַיְשֵׁיהּ דְּמַלְכָּא, דְּלָא יֶחְסַר כְּלָא. כַּךְ שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל, בְּזִמְנָא דְּצַדִּיקַיָּיא יִשְׁתַּכְחוּן בְּעָלְמָא.

כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ, שֶׁלֹּא תֵרָאֶה קֻשְׁיָה בְּיָמֶיךָ כְּמוֹ לְאָבִיךָ. וְעַל זֶה - וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלַם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ. וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ, יְרֵאֵי חֵטְא, חֲסִידִים, קְדוֹשִׁים. אָז - שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר: שָׁלוֹם עַל רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, שֶׁלֹּא יֶחְסַר כֹּל. כַּךְ שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל, בִּזְמַן שֶׁצַּדִּיקִים יִמָּצְאוּ בָּעוֹלָם.

דף לו:

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (משלי יז) עֲטֶרֶת זְקֵנִים בְּנֵי בָנִים וְתִפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם. בָּנִים הָא אוֹקִימְנָא. בְּנֵי בָנִים, אֵלֵּין (ל"ה ע"א) שְׁאָר כִּתְרֵי מַלְכָּא, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (ישעיה נד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְיָ'. וּכְתִיב (איכה ד) בְּנֵי צִיּוֹן הַיְקָרִים, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר וְתִפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם, לָא מִתְעַטְּרָן בְּנִין אֶלָּא בַּאֲבָהָן. מִכָּאן אוֹלִיפְנָא, דִּבְנִין לָא מִתְעַטְּרֵי, וְלָא מִשְׁתַּקְיָין מִשִּׁקְיוּ דְּנַחֲלָא, אֶלָּא בִּזְמָנָא דַּאֲבָהָן מִתְעַטְּרָאן וּמִתְבָּרְכָאן, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (דף ל"ו ע"ב) וְתִפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם.

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (משלי יז) עֲטֶרֶת זְקֵנִים בְּנֵי בָנִים וְתִפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם. בָּנִים - הֲרֵי בַּאֲרִנוּ. בְּנֵי בָנִים - אֵלּוּ שְׁאָר כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה'. וְכָתוּב (איכה ד) בְּנֵי צִיּוֹן הַיְקָרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְתִפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם. אֵין מִתְעַטְּרִים הַבָּנִים אֶלָּא בָּאָבוֹת. מִכָּאן לָמְדָנוּ שֶׁבָּנִים לֹא מִתְעַטְּרִים וְלֹא מֻשָּׁקִים מֵהַשִּׁקְיַת הַנַּחַל, אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהָאָבוֹת מִתְעַטְּרִים וּמְבֹרָכִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְתִפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם.

עַד דַּהֲווֹ אָזְלֵי, מָטָא עִדָּן צְלוֹתָא, נַחְתּוּ וְצַלּוּ. עַד דַּהֲווֹ מְצַלֵּי, קַפְטָר חַד חִוְיָא בְּרַגְלוֹי דְּחָמָרָא, דְּרִבִּי פִּנְחָס. קְסָטָא (ס"א קפטא) וְנָעָא תְּרֵי זִמְנֵי. בָּתַר דְּסִיְּימוּ צְלוֹתָא, אָמַר רִבִּי פִּנְחָס, וַדַּאי צַעֲרָא הוּא לְבָעִירָא דִּילִי, דְּהָא יוֹמָא דָּא אַקְדִּימְנָא, וַהֲוִינָא מַרְחִישׁ בְּאוֹרַיְיתָא, וְאַעְבַּר לִי בַּאֲתַר דְּלִכְלוּכָא שַׁרְיָא, וְהַשְׁתָּא מְצַעֲרֵי לָהּ. קָמוּ וְחָמוּ חַד חִוְיָא קָטִיר אֲרַגְלֵיהּ, אָמַר רִבִּי פִּנְחָס, חִוְיָא חִוְיָא, זִיל וְאִתְחַר (ס"א ואסטר) קוּטְרָךְ, בְּקִטְפּוּרָא דְּחוּרָא. אַדְּהָכִי אִתְנְשַׁר חִוְיָא, וְנָפַל קַפְסִירֵי קַפְסִירֵי.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, הִגִּיעַ זְמַן תְּפִלָּה. יָרְדוּ וְהִתְפַּלְּלוּ. בְּעוֹד שֶׁהָיוּ מִתְפַּלְּלִים, נִכְרַךְ נָחָשׁ אֶחָד בְּרַגְלֵי חֲמוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי פִּנְחָס. בָּעַט (נבהל) וְנָעָה פַּעֲמַיִם. אָחַר שֶׁסִּיְּמוּ אֶת הַתְּפִלָּה, אָמַר רַבִּי פִּנְחָס: וַדַּאי צַעַר הוּא לִבְהֵמָה שֶׁלִּי, שֶׁהָרֵי הַיּוֹם הַזֶּה הִקְדַּמְתִּי, וְהֵיִיתִי מְרַחֵשׁ בַּתּוֹרָה, וְהֶעֱבִיר אוֹתִי בְּמָקוֹם שֶׁשּׁוֹרָה לְכְלוּחַ, וְעַכְשָׁו מְצַעֲרִים אוֹתוֹ. קָמוּ וְרָאוּ נָחָשׁ אֶחָד קָשׁוּר עַל רַגְלָיו. אָמַר רַבִּי פִּנְחָס: נָחָשׁ נָחָשׁ, לֵךְ וְסוֹבֵב (וצדד) אֶת קִשְׁרְךָ בְּמִדְרוֹן הַחוֹר. בֵּינְתַיִם נָשַׂר הַנָּחָשׁ וְנָפַל חֲתִיכוֹת חֲתִיכוֹת.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וּמַה כָּל כַּךְ מְדַקְדֵּק קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּצַדִּיקַיָּיא. אָמַר לֵיהּ, וַדַּאי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְדַקְדֵּק בְּהוּ בְּצַדִּיקַיָּיא, וְנָטִיר לוֹן, וּבָעָא לְאוֹסָפָא לוֹן קְדוּשָׁה עַל קְדוּשָׁתַיְיהוּ וְהַשְׁתָּא הַאי חֲמָרָא, עַל דְּלָא נָטַר קְדוּשְׁתָא דִּילִי אִצְטָעַר. וְדָא חִוְיָא שְׁלִיחָא הֲוָיָא, וְכַמָּה שְׁלוּחִין אִית לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּבְכֻלְּהוּ עָבִיד שְׁלִיחוּתֵיהּ, וַאֲפִילּוּ בְּחַיּוֹת בָּרָא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ויקרא כו) וְשָׁלַחְתִּי בָּכֶם אֶת חַיַּת הַשָּׂדֶה וְשִׁכְּלָה אֶתְכֶם. וַאֲפִילּוּ בְּיַד גּוֹי, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (דברים כח) יְשָׂא יְיָ' עָלֶיךָ גּוֹי מֵרָחוֹק מִקְצֵה הָאָרֶץ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וּמַה כָּל כָּךְ מְדַקְדֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּצַּדִּיקִים? אָמַר לוֹ, וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים וְשׁוֹמֵר אוֹתָם, וְרוֹצֶה לְהוֹסִיף לָהֶם קְדֻשָּׁה עַל קְדֻשָּׁתָם, וְעַכְשָׁו הַחֲמוֹר הַזֶּה, שֶׁלֹּא שָׁמַר אֶת הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלִּי, הוּא הִצְטַעֵר. וְהַנָּחָשׁ הַזֶּה הָיָה שְׁלִיחַ, וְכַמָּה שְׁלִיחִים יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבְכֻלָּם הוּא עוֹשֶׂה אֶת שְׁלִיחוּתוֹ, וַאֲפִלּוּ בְּחַיּוֹת הַשָּׂדֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְהִשְׁלַחְתִּי בָכֶם אֶת חַיַּת הַשָּׂדֶה וְשִׁכְּלָה אֶתְכֶם, וַאֲפִלּוּ בְּיַד גּוֹי, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כח) יִשָּׂא ה' עָלֶיךָ גּוֹי מֵרָחֹק מִקְצֵה הָאָרֶץ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וּבְיָדָא דְיִשְׂרָאֵל עָבִיד שְׁלִיחוּתָא. אָמַר לֵיהּ, אִין. כְּגוֹן רָשָׁע בְּיָדָא דְּצַדִּיק. אֲבָל רָשָׁע בְּיָדָא דְיִשְׂרָאֵל רָשָׁע אָחֳרָא, לָא עָבִיד בֵּיהּ שְׁלִיחוּתָא, אֶלָּא בְּזִמְנָא דְּאִיהוּ לָא מְכַוּון בֵּיהּ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (שמות כא) וַאֲשֶׁר לֹא צָדָה וְהָאֱלֹהִים אִנָּה לְיָדוֹ. וַאֲשֶׁר לֹא צָדָה דַּיְיקָא, דְּלָא לְקַטְלָא לֵיהּ. דָּא, וְהָאֱלֹהִים אִנָּה לְיָדוֹ, בְּגִין לְאַעְנָשָׁא לְתַרְוַויְיהוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וּבְיַד יִשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּת? אָמַר לוֹ, כֵּן, כְּמוֹ רָשָׁע בְּיַד צַדִּיק. אֲבָל רָשָׁע בְּיַד יִשְׂרָאֵל רָשָׁע אַחֵר, לֹא עוֹשֶׂה בּוֹ שְׁלִיחוּת, אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁאֵינוֹ מְכַוֵּן בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כא) וַאֲשֶׁר לֹא צָדָה וְהָאֱלֹהִים אִנָּה לְיָדוֹ. וַאֲשֶׁר לֹא צָדָה דַּוְקָא, שֶׁלֹּא לַהֲרֹג אוֹתוֹ. זֶה וְהָאֱלֹהִים אִנָּה לְיָדוֹ, כְּדֵי לְהַעֲנִישׁ אֶת שְׁנֵיהֶם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֵיכִי עָבִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׁלִיחוּתָא בִּידָא דְּהָנֵי, וּבִידָא דְּגוֹי. אָמַר לֵיהּ וְאָבוּךְ לָא קָאָמַר לָךְ. אָמַר לֵיהּ עַד לָא שָׁאֵילְנָא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵיךְ עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁלִיחוּת בִּידֵי אֵלֶּה וּבְיַד גּוֹי? אָמַר לוֹ, וְאָבִיךָ לֹא אָמַר לְךָ? אָמַר לוֹ, טֶרֶם שֶׁאַלְתִּי.

פָּתַח וְאָמַר, (איוב לד) וְהוּא יַשְׁקִיט וּמִי יַרְשִׁיעַ וְגוֹ'. וְהוּא יַשְׁקִיט, בְּזִמְנָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָהִיב שְׁקִיטוּ וְשַׁלְוָה לְבַר נָשׁ, מַאן הוּא רַשָּׁאי לְאַבָּאשָׁא לֵיהּ, וּלְמֶעְבַּד לֵיהּ קַטֵּיגוֹרְיָא. וְיַסְתֵּר פָּנִים וּמִי יְשׁוּרֶנּוּ. וּבְזִמְנָא דְּאִיהוּ אַסְתִּיר עֵינֵיהּ מִלְּאַשְׁגָּחָא עֲלֵיהּ, מַאן הוּא דְּיִשְׁגַּח

עָלֵיהּ, לְנַטָרָא לֵיהּ, וּלְמֶעְבַּד לֵיהּ נְטִירוּ. וְאוֹרְחוֹי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּדָא, עַל גּוֹי, וְעַל אָדָם יַחַד. בֵּין לְעָלְמָא כֹּלָּא, בֵּין לְעַמָּא חַד, בֵּין לְחַד בִּלְחוֹדוֹי.

פְּתַח וְאָמַר, (איוב לד) וְהוּא יַשְׁקִט וּמִי יַרְשִׁיעַ וְגוֹ'. וְהוּא יַשְׁקִט - בְּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן שֶׁקֶט וְשַׁלְוָה לָאָדָם, מִי הוּא שֶׁרַשַּׁאי לְהַזִּיק לוֹ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ קְטֵגוֹרְיָה? וְיַסְתֵּר פָּנִים וּמִי יְשׁוּרֶנּוּ - וּבְזְמַן שֶׁהוּא מַסְתִּיר אֶת עֵינוֹ מֵלְהַשְׁגִּיחַ עָלָיו, מִי הוּא שֶׁיַּשְׁגִּיחַ עָלָיו לִשְׁמֹר אוֹתוֹ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ שְׁמִירָה? וְדַרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּזֶה עַל גּוֹי וְעַל אָדָם יַחַד. בֵּין לְכָל הָעוֹלָם, בֵּין לְעַם אֶחָד, בֵּין לְאֶחָד לְבַדּוֹ.

תָּא חֲזֵי, בְּזִמְנָא דִּבְנֵי נָשָׁא מִתְכַּשְּׁרָן עוֹבָדִין לְתַתָּא, אִתְעַר לְגַבַּיְיהוּ לְעֵילָּא יְמִינָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. כְּדֵין מִתְעָרִין כַּמָּה רְחִימִין, כַּמָּה נְטוּרֵי עָלְמָא, כַּמָּה נְטוּרֵי דְּבַר נָשׁ, מִימִינָא וּמִשְּׂמָאלָא. וּכְדֵין אִתְכַּפְיָא שְׂמָאלָא, וְלָא יָכְלָא לְשַׁלְטָאָה. וּבְזִמְנָא דִּבְנֵי אֱנָשָׁא לָא מִתְכַּשְּׁרָן עוֹבָדִין לְתַתָּא, שְׂמָאלָא אִתְעַר, וְכָל אִינּוּן דְּאָתוּ מִסְטָרָא דִּשְׂמָאלָא, כֻּלְּהוּ אִתְעָרוּ, וְכֻלְּהוּ אִתְעָבִידוּ שְׁלוּחִין לְאַבָּאשָׁא לְבַנֵי נָשָׁא. דְּהָא אִינּוּן דְּעָבְרוּ עַל פִּתְגָמֵי אוֹרַיְיתָא, כֻּלְּהוּ רְשִׁימִין בְּאַנְפַּיְיהוּ, וְאִשְׁתְּמוֹדְעָן לְגַבֵּי אִינּוּן דְּמִתְּעָרֵי מִסְטָרָא דִּשְׂמָאלָא.

בֹּא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁבְּנֵי אָדָם כְּשֵׁרִים מַעֲשֵׂיהֶם לְמַטָּה, מִתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה יְמִינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָז מִתְעוֹרְרִים כַּמָּה אוֹהֲבִים, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הָעוֹלָם, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הָאָדָם, מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל. וְאָז נִכְנָע הַשְּׂמֹאל וְלֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט. וּבִזְמַן שֶׁבְּנֵי אָדָם אֵין כְּשֵׁרִים מַעֲשֵׂיהֶם לְמַטָּה, מִתְעוֹרֵר הַשְּׂמֹאל, וְכָל אֵלּוּ שֶׁבָּאוּ מִצַּד הַשְּׂמֹאל, כֻּלָּם מִתְעוֹרְרִים וְכֻלָּם נַעֲשִׂים שְׁלוּחִים לְהָרַע לִבְנֵי הָאָדָם. שֶׁהֲרֵי אוֹתָם שֶׁעָבְרוּ עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, כֻּלָּם רְשׁוּמִים בִּפְנֵיהֶם, וְנוֹדָעִים לְאוֹתָם שֶׁמְּעוֹרְרִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל.

וּבְגִין כָּךְ, חֵיוָותָא וְעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְכָל אִינּוּן דְּאָתוּ מִסְטָרָא דִּשְׂמָאלָא, כֻּלְּהוּ אִקְרוּן (נ"א אינון) שְׁלוּחִין, לְגַבֵּי אִינּוּן רְשִׁימִין דְּמִתְּעָרֵי לְהוּ. וְיִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב דְּלָא מְכַשְּׁרָן עוֹבָדִין, כֻּלְּהוּ מִן סִטְרָא דִּימִינָא קָא אַתְיָין. וּבְגִין דְּאִתְכַּפְיָיא יְמִינָא בְּעוֹבָדַיְיהוּ, שַׁלְטָא עֲלַיְיהוּ שְׂמָאלָא, וְכָל אִינּוּן דְּאָתוּ מִסְטָרָא דִּשְׂמָאלָא, וְעַל דָּא, שְׁלִיחוּתָא בִּידָא דְּחֵיוָותָא וְגוֹי, וְכָל דְּדָמֵי לוֹן, דְּאִינּוּן מִסְטָרָא דִּשְׂמָאלָא, וְלָא בִּידָא דְּיִשְׂרָאֵל, דְּאַף עַל גַּב דְּחַיָּיבָא אִיהוּ, מִסִּטְרָא דִּימִינָא קָא אָתֵי.

וּמְשׁוּם כָּךְ הַחַיּוֹת וְעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל, כֻּלָּם נִקְרָאִים (הם) שְׁלוּחִים לְאוֹתָם הָרְשׁוּמִים שֶׁמִּתְעוֹרְרִים אוֹתָם. וְיִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב שֶׁאֵין מַעֲשֵׂיהֶם כְּשֵׁרִים, כֻּלָּם בָּאִים מִצַּד הַיָּמִין. וּמְשׁוּם שֶׁהַיָּמִין נִכְנָע מִמַּעֲשֵׂיהֶם שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם הַשְּׂמֹאל, וְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל. וְלָכֵן הַשְּׁלִיחוּת בְּיִדֵי הַחַיּוֹת וְהַגּוֹי וְכָל שֶׁדּוֹמֶה לָהֶם, שֶׁהֵם מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְלֹא בְּיַד שֶׁל יִשְׂרָאֵל. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהוּא רָשָׁע, הוּא בָּא מִצַּד הַיָּמִין.

וְיִשְׂרָאֵל חַיָּיבָא, דְּנָפֵל בִּידָא דְּיִשְׂרָאֵל חַיָּיבָא אָחֳרָא, בְּזִמְנָא דְּלָא אִתְכַּוָּון בֵּיהּ, בְּגִין דְּיִתְעָנְשׁוּ תַּרְוַוֵיהוּ, וְיִקַּבְּלוּן עוֹנְשָׁא לְדָכְאָה לוֹן. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, מְנָלָן. אָמַר לֵיהּ אִינּוּן

בִּימִינָא. וְלָא אִתְדַּבָּקוּ בִּשְׁמָאלָא, וְלָא אִתְעָרְבוּ בַּהֲדָהּ לְעָלְמִין, וְעַל דָּא, לְזִמְנָא אָחֳרָא אִתְעָבְרוּ.

וְיִשְׂרָאֵל רָשָׁע שֶׁנִּפַּל בְּיַד יִשְׂרָאֵל רָשָׁע אַחֵר, בְּזִמַּן שֶׁלֹּא הִתְכַּוְּנוּ בּוֹ - כְּדֵי שֶׁשְּׁנֵיהֶם יֵעָנְשׁוּ וְיִקַּבְּלוּ עֹנֶשׁ לְטַהֵר אוֹתָם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִנַּיִן לָנוּ? אָמַר לוֹ, הֵם בִּימִין, וְלֹא נִדְבְּקוּ בַּשְּׂמאל, וְלֹא הִתְעָרְבוּ עִמּוֹ לְעוֹלָמִים, וְלָכֵן לִזְמַן אַחֵר הֵם יַעַבְרוּ.

דף לז.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מְנָא לָן. אָמַר לֵיהּ, תָּא חֲזֵי מִן (שופטים כ) פִּלֶגֶשׁ בַּגִּבְעָה, דְּאַף עַל גַּב דְּחַיָּיבֵי נִינְהוּ, לָא בָּעָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּיִתְעָרוּן גַּבַּיְיהוּ חַיָּיבֵי יִשְׂרָאֵל אָחֳרָנִין. וְעַל דָּא מִיתוּ (מישראל) כָּל אינוּן זַמְנִין דְּמִיתוּ. עַד דְּכֻלְּהוּ חַיָּיבִין דְּאִתְעָרוּ לְגַבַּיְיהוּ, מִיתוּ וְאִתְאֲבִידוּ, וְאִשְׁתְּאָרוּ אִינוּן (דף ל"ז ע"א) זַכָּאִין יַתִּיר, דְּיַעַבְדוּן מִלָּה בְּאוֹרַח קְשׁוֹט. וְאַף עַל גַּב דְּזַכָּאִין אִינוּן, לָא אִתְיְיהִיב מִלָּה, אֶלָּא לְאִינוּן דְּאִתְיְיהִיב. כַּד שְׁקִילֵן עָלְמִין כַּחֲדָא, עָלְמָא תַּתָּאָה כְּגַוְונָא דְּעָלְמָא עִלָּאָה, וְהַהוּא זִמְנָא, לָא אִשְׁתְּכַחוּ עָלְמִין שְׁקִילֵן כַּחֲדָא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִנַּיִן לָנוּ? אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה מִפִּילֶגֶשׁ בַּגִּבְעָה, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהָיוּ רְשָׁעִים, לֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ אֲלֵיהֶם רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל אֲחֵרִים, וְלָכֵן מֵתוּ (מישראל) כָּל אוֹתָם פְּעָמִים שֶׁמֵּתוּ. עַד שֶׁכָּל הָרִשָׁעִים שֶׁהִתְעוֹרְרוּ עֲלֵיהֶם מֵתוּ וְנֶאֱבְדוּ, וְנִשְׁאֲרוּ אוֹתָם צַדִּיקִים יוֹתֵר שֶׁיֵּעָשׂוּ אֶת הַדָּבָר בְּדֶרֶךְ אֱמִתִּית. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם צַדִּיקִים, לֹא נִתַּן הַדָּבָר, אֶלָּא לְאוֹתָם שֶׁנִּתַּן. כְּשֶׁשְּׁקוּלִים הָעוֹלָמוֹת כְּאֶחָד, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן כְּמוֹ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְאוֹתוֹ הַזְּמַן לֹא נִמְצְאוּ הָעוֹלָמוֹת שְׁקוּלִים כְּאֶחָד.

וְעַל דָּא, חַיָּיבִין דְּיִשְׂרָאֵל לְגַבַּיְיהוּ דְּחַיָּיבִין אָחֳרָנִין, לָאו אינוּן שְׁלוּחֵי מַלְכָּא, דְּהָא לָא אִתְיְין מִסִּטְרָא דְּשִׂמְאלָא. מִתַּל לִבְנֵי נָשָׁא דְּחָבוּ לְמַלְכָּא, אִתְעַר סַנְטִירָא לְגַבַּיְיהוּ, לְתַפָּשָׂא לוֹן, וּלְאַעְנָשָׁא לוֹן, לְאִינוּן דְּחָבוּ לְמַלְכָּא. קָם חַכִּים חַד מִנַּיְיהוּ, וְאִתְעָרַב בַּהֲדֵי בְּנֵי סַנְטִירָא, זָקַף סַנְטִירָא עֵינוֹי וְחָמָא לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ מַאן יְהַבְתְּ לַגַּבָּן, וְלָאו אַנְתְּ מֵאינוּן דְּחָבוּ לְמַלְכָּא, הָא אַנְתְּ אִתְעַנָּשׁ בְּקַדְמִיתָא, שְׁקִילוּ לֵיהּ וְקַטְלוּהוּ.

וְעַל כֵּן, רְשָׁעִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְגַבֵּי רְשָׁעִים אֲחֵרִים אֵינָם שְׁלוּחֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי אֵינָם בָּאִים מִצַּד הַשִּׂמְאל. מָשָׁל לִבְנֵי אָדָם שֶׁחָטְאוּ לַמֶּלֶךְ. הִתְעוֹרֵר הַשּׂוֹטֵר אֲלֵיהֶם לִתְפֹּשׂ אוֹתָם וּלְהַעֲנִישׁ אוֹתָם, לְאוֹתָם שֶׁחָטְאוּ לַמֶּלֶךְ. קָם חָכָם אֶחָד מֵהֶם וְהִתְעָרֵב עִם בְּנֵי הַשּׂוֹטֵר. הֵרִים הַשּׂוֹטֵר אֶת עֵינָיו וְרָאָה אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ, מִי נָתַן אוֹתְךָ בֵּינֵינוּ? וַהֲרֵי אֵינְךָ מֵאוֹתָם שֶׁחָטְאוּ לַמֶּלֶךְ. הֲרֵי אַתָּה תַּעֲנֵשׁ בָּרִאשׁוֹנָה! לָקְחוּ אוֹתוֹ וְהָרְגוּ אוֹתוֹ.

כַּךְ יִשְׂרָאֵל מִסִּטְרָא דִּימִינָא קָא אַתְיָין, וְלָא אִתְדַּבָּקוּ בִּשְׂמָאלָא, וְלָא אִתְעָרְבוּ בַּהֲדָהּ לְעָלְמִין. וְכַד אינוּן גַּרְמִין בְּחוֹבַיְיהוּ, דְּאִתְכַּפְיָא יְמִינָא, וְאִתְעַר שְׂמָאלָא וְכָל אינוּן דְּאִתוּ מִסִּטְרֵיהּ, אִי חַד מִיִּשְׂרָאֵל קָם לְאִתְעָרְבָא בַּהֲדַיְיהוּ, אִשְׁתְּמוֹדְעָן בֵּיהּ, אֲמָרֵי לֵיהּ לָאו אַנְתְּ מֵאינוּן דְּקָא אַתְיָין מִסִּטְרָא דִּימִינָא, דְּאִתְכַּפְיָא מֵחוֹבַיְיהוּ, וְלָאו אַנְתְּ מֵאינוּן דְּחָבוּ לְמַלְכָּא מַאן יְהַבְתְּ לְגַבָּן. אִשְׁתְּכַח דְּאִיהוּ אִתְעַנָּשׁ בְּקַדְמִיתָא. וּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא צָוַוח לְקַבְלַיְיהוּ, וְאָמַר

(קהלת ח) עֵת אֲשֶׁר שָׁלַט הָאָדָם בְּאָדָם לְרַע לוֹ. לְרַע לוֹ וַדַּאי, בְּגִין דְּלָאו שְׁלִיחָא דְמַלְכָּא אִיהוּ, וְלָא אָתֵי מֵהַהוּא סִטְרָא.

כָּךְ יִשְׂרָאֵל בָּאִים מִצַּד הַיָּמִין, וְלֹא נִדְבְּקוּ בַּשְּׂמֹאל, וְלֹא הִתְעָרְבוּ עִמּוֹ לְעוֹלָמִים. וּכְשֶׁהֵם גּוֹרְמִים בַּעֲוֹונוֹתֵיהֶם שֶׁנִּכְנָע הַיָּמִין, וְהַשְּׂמֹאל מִתְעוֹרֵר וְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצִּדּוֹ - אִם אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד לְהִתְעָרֵב עִמָּם, הֵם מַכִּירִים אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ: אֵינְךָ מֵאוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַיָּמִין, שֶׁנִּכְנָע מֵהֶעָוונוֹת שֶׁלְּהֶם, וְאֵינְךָ מֵאוֹתָם שֶׁחָטְאוּ לַמֶּלֶךְ, מִי נָתַן אוֹתְךָ אֶצְלֵנוּ? נִמְצָא שֶׁהוּא נֶעֱנָשׁ בְּרֹאשׁוֹנָה. וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ צוֹוֵחַ כְּנֶגְדָּם וְאוֹמֵר, (קהלת ח) עֵת אֲשֶׁר שָׁלַט הָאָדָם בְּאָדָם לְרַע לוֹ. לְרַע לוֹ וַדַּאי, מִכַּיוָן שֶׁאֵינוֹ שְׁלִיחַ הַמֶּלֶךְ, וְלֹא בָא מֵאוֹתוֹ הַצַּד.

אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר וּדַאי הָכִי הוּא, דְּהָא תָּנֵינָן, דְּאִית יְמִינָא וְאִית שְׂמָאלָא, רַחֲמֵי וְדִינָא, יִשְׂרָאֵל (לימינא), וְעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה לִשְׂמָאלָא. יִשְׂרָאֵל אַף עַל גַּב דְּחַיָּיבֵי נִינְהוּ, וְאִתְכַּפְיָין, אִינּוּן בִּימִינָא, וְלָא אִתְדַּבְּקָן בְּשְׂמָאלָא, וְלָא אִתְעָרְבוּן בַּהֲדֵהּ לְעָלְמִין. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב, (תהלים ס) הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי. דְּכַד אִסְתַּלָּק יְמִינָא יִשְׂרָאֵל דְּאִתְדַּבְּקוּן בַּהֲדֵיהּ, יִסְתַּלְּקוּן וְיִתְעַטְּרוּן בֵּיהּ. כְּדֵין אִתְכַּפְיָא שְׂמָאלָא, וְכָל אִינּוּן דְּאָתוּ מִסִּטְרֵיהּ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (שמות טו) יְמִינְךָ יְיָ' תִּרְעַץ אוֹיֵב.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי כָּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ שֵׁשׁ יָמִין וְיֵשׁ שְׂמֹאל, רַחֲמִים וְדִין. יִשְׂרָאֵל (לימין), וְעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה לִשְׂמֹאל. יִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב שֶׁהם רְשָׁעִים וְנִכְנָעִים, הֵם בְּיָמִין וְלֹא נִדְבָּקִים לַשְּׂמֹאל, וְלֹא מִתְעָרְבִים עִמּוֹ לְעוֹלָמִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (תהלים ס) הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי. שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְעַלֶּה הַיָּמִין, יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּדְבָּקִים עִמּוֹ יִתְעַלּוּ וְיִתְעַטְּרוּ בּוֹ. אָז נִכְנָע הַשְּׂמֹאל, וְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצִּדּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב.

פָּתַח רִבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא וְגוֹ'. וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי, מַאי יוֹם הַשְּׁמִינִי. אֶלָּא כְּתִיב וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְגוֹ', כִּי שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא אֶת יֶדְכֶם. כִּי שִׁבְעַת, בְּשִׁבְעַת יָמִים מִבָּעֵי לֵיהּ, אוֹ שִׁבְעָה יָמִים יְמַלֵּא אֶת יֶדְכֶם, מַאי כִּי שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא.

פִּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא וְגוֹ'. וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי, מַה זֶּה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי? אֶלָּא כְּתוּב, וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְגוֹ', כִּי שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא אֶת יֶדְכֶם. כִּי שִׁבְעַת?! בְּשִׁבְעַת יָמִים הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, אוֹ שִׁבְעָה יָמִים יְמַלֵּא אֶת יֶדְכֶם. מַה זֶּה כִּי שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא?

אֶלָּא, זַכָּאִין אִינּוּן כַּהֲנֵי, דְּמִתְעַטְּרִי בְּעִטְרוֹי דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, וּמְשִׁיחִין בְּמִשְׁחָא רְבוּת קַדִּישָׁא, בְּגִין דְּאִתְעַר מִשְׁחָא (אחרא) עִלָּאָה, דְּמַשְׁקֵי לְכָל שִׁבְעָה, וְאִתְמַשְׁחָן מֵהַהוּא רְבוּת קַדִּישָׁא, וְאִתְדְּלָקוּ מְנָיֵהּ כָּל אִינּוּן שִׁבְעָה בּוּצִינִין, וְהַאי מְשַׁח רְבוּת הוּא כְּלָלָא דְּכָל שִׁבְעָה, וְכֻלְּהוּ בֵּיהּ אִתְכְּלִילוּ.

אֶלָּא אַשְׁרֵי הַכֹּהֲנִים שֶׁמִּתְעַטְּרִים בַּעֲטָרַת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וּמְשׁוּחִים בְּשֶׁמֶן מִשְׁחַת קׇדֶשׁ, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְעוֹרֵר הַשֶּׁמֶן (האחר) הָעֶלְיוֹן שֶׁמַּשְׁקֶה אֶת כָּל הַשִּׂבְעָה, וְנִמְשָׁחִים מֵאוֹתוֹ מִשְׁחַת קׇדֶשׁ, וְנִדְלָקִים מִמֶּנּוּ כָּל אוֹתָם שִׂבְעָה מְנוֹרוֹת, וְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה הַזֶּה הוּא הַכְלָל שֶׁל כָּל הַשִּׂבְעָה, וְכֻלָּם נִכְלָלוּ בּוֹ.

וְתָנֵינָן שִׁיתָּא אִינּוּן, וְכֻלְּהוּ אִתְכְּלִילָן בְּהַאי, וְדָא הוּא כְּלָלָא דְּכֻלְּהוּ, וּבְגִין כַּךְ שִׂבְעַת יָמִים יְמַלֵּא, דְּהָא בְּהַאי תְּלָיִין. וְעַל דָּא, אִקְרֵי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, בַּת שָׁבַע. מַאי אִיהִי בַּת שָׁבַע. דְּאִיהִי כְּלִילָא מִשִּׁיתָּא אָחֳרָנִין.

וְשִׁנְינוּ שֶׁהֵם שִׁשָּׁה, וְכֻלָּם כְּלוּלִים בָּזֶה, וְזֶהוּ הַכְּלָל שֶׁל כֻּלָּם, וּמִשּׁוּם כַּךְ שִׂבְעַת יָמִים יְמַלֵּא, שֶׁהֲרֵי בָּזֶה הֵם תְּלוּיִים. וְעַל כֵּן נִקְרֵאת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּת שָׁבַע. מַה הִיא בַּת שָׁבַע? שֶׁהִיא כְּלוּלָה מִשִּׁשָּׁה אֲחֵרִים.

כֵּיוָן דְּהַאי שִׂבְעָה, אַשְׁלִים לְהוּ לְכַהֲנֵי, וַאֲעַטַּר לוֹן, וּמְשַׁח לוֹן בְּכוֹלָּא, כַּד מָטוּ לְכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דְּאִיהִי תְּמִינָאָה, אִתְפְּקַד אַהֲרֹן לְקָרְבָא עֻגָל, בְּגִין דְּאִיהוּ בְּרִיהּ דְּפָרָה, לְכַפָּרָה עַל הַהוּא חוֹבָא דְּעֻגָל אָחֳרָא דַּעֲבַד אַהֲרֹן, וְחָב לְגַבֵּי פָּרָה, דְּאִיהִי תְּמִינָאָה, שְׁלִימוּ דְּמָמוּנֵיהּ (ס"א דאמוני) יִשְׂרָאֵל. וְאִשְׁתְּכַח כַּהֲנָא שְׁלִים בְּכוֹלָּא, בַּתְּמַנְיָא מִינֵי לְבוּשִׁין דִּיקָר, שְׁלִים בְּכָל כְּתְרִין, שְׁלִים לְעֵילָּא, שְׁלִים לְתַתָּא.

כֵּיוָן שֶׁהַשִּׂבְעָה הֵזֶּה מַשְׁלִים אֶת הַכֹּהֲנִים וּמְעַטֵּר אוֹתָם וּמוֹשֵׁחַ אוֹתָם בַּכֹּל, כְּשֶׁמַּגִּיעִים לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא הַשְּׁמִינִית, הִצְטַוָּה אַהֲרֹן לְהַקְרִיב עֵגֶל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בְּנָהּ שֶׁל הַפָּרָה, לְכַפֵּר עַל אוֹתוֹ חַטָּא הָעֵגֶל הָאַחֵר שֶׁעָשָׂה אַהֲרֹן, וְחָטָא אֶל הַפָּרָה, שֶׁהִיא שְׁמִינִית, שְׁלֵמוּתָם שֶׁל מְמֻנֵי (של אמוני) יִשְׂרָאֵל. וְנִמְצָא הַכֹּהֵן שָׁלֵם בַּכֹּל, בִּשְׁמוֹנָה מִינֵי לְבוּשֵׁי כְבוֹד, שָׁלֵם בְּכָל הַכְּתָרִים, שָׁלֵם לְמַעְלָה, שָׁלֵם לְמַטָּה.

וּבְכוֹלָּא, בָּעֵי לְאַחֲזָאָה עוֹבָדָא. וְעַל דָּא אִתְעֲבִיד בֵּיהּ בְּאַהֲרֹן עוֹבָדָא לְתַתָּא, בְּגִין דְּיִתְעַר הָכִי לְעֵילָּא, וְיִשְׁתְּכַח כּוֹלָּא בְּגַוְונָא חַד, וּכְדֵין אִתְבָּרְכָאן עָלְמִין כֻּלְּהוּ, וּמִשְׁתַּכְחִין בִּרְכָאן עַל יְדָא דְּכַהֲנָא. וְהָכָא אִשְׁתְּלִים כַּהֲנָא בְּכוֹלָּא כַּדְקָא חָזֵי.

וּבְכֹל צָרִיךְ לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה. וְלָכֵן נַעֲשָׂה בְּאַהֲרֹן הַמַּעֲשֶׂה לְמַטָּה, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר כַּךְ לְמַעְלָה וְהַכֹּל יִמָּצֵא בְּגֶוֶן אֶחָד, וְאָז כָּל הָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים, וְנִמְצָאוֹת בְּרָכוֹת עַל יְדֵי הַכֹּהֵן. וְכָאן מִשְׁתַּלֵּם הַכֹּהֵן בַּכֹּל כָּרָאוּי.

דף לז:

עֻגָל לָמָּה. דִּכְתִיב עֻגָל בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת, בְּגִין הַהוּא חַטָּאת, דַּעֲבַד בְּקַדְמִיתָא. וְאַיִל לְעוֹלָה, מַאי טַעֲמָא אַיִל. בְּגִין אַיִל דְּיִצְחָק, דַּהֲוָה עוֹלָה תְּמִימָה, וְהַאי אִתְחֲזֵי לְקָרְבָא, לְאַשְׁלְמָא כֹּלָּא. וְהַאי אֲתַר, מִסְטְרָא דְּיִצְחָק אִשְׁתְּאַב. וְהַאי אַיִל בְּגִין אַיִל דְּיִצְחָק מִתְקָרְבָא עוֹלָה, (בגין דאיהי עולה) דְּהָא עוֹלָה לְעֵילָּא סַלְקָא, וּבְגִין לְאַעְטָרָא לָהּ בְּשְׁלֵימוּתָא. עֻגָל וְאַיִל: עֻגָל בְּגִינָהּ, כִּדְקָאמְרָן. אַיִל, לְאַשְׁלְמָא (דף ל"ז ע"ב) לָהּ בְּשְׁלִימוּ דְּיִצְחָק כַּדְקָא חָזֵי.

לָמָּה עֻגָל, שֶׁכָּתוּב עֻגָל בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת? מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַחַטָּאת שֶׁעָשָׂה בָּראשׁוֹנָה. וְאַיִל לְעֹלָה, מָה הַטַּעַם אַיִל? מִשּׁוּם אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק, שֶׁהָיָה עוֹלָה תְּמִימָה, וְאֶת זֶה רָאוּי לְהַקְרִיב, כְּדֵי לְהַשְׁלִים אֶת הַכֹּל. וְהַמָּקוֹם הַזֶּה נִשְׁאָב מִצִּדּוֹ שֶׁל יִצְחָק. וְהָאַיִל הַזֶּה, בִּשְׁבִיל הָאַיִל שֶׁל יִצְחָק נִקְרָב עוֹלָה, (משום שהיא עולה) שֶׁהֲרֵי

עוֹלָה לְמַעְלָה עוֹלָה, וּכְדֵי לְעַשֵּׂר אוֹתָהּ בִּשְׁלֵמוּת. עֵגֶל וְאַיִל. עֵגֶל בִּשְׁבִילָהּ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. אַיִל - לְהַשְׁלִים אוֹתָהּ בִּשְׁלֵמוּת שֶׁל יִצְחָק כָּרָאוּי.

וְיִשְׂרָאֵל דְּחָבוּ עִמֵּיהּ דְּכַהֲנָא בְּהַאי, מַקְרִיבִין כְּגַוְונָא דָּא, דִּכְתִיב וְשׁוֹר וְאַיִל לִשְׁלָמִים לִזְבּוֹחַ לִפְנֵי יְיָ'. שׁוֹר, עַל מַה דְּחָבוּ. וְאַיִל לְאַשְׁלָמָא לְהַאי אֲתַר בִּשְׁלִימוּ דְּיִצְחָק.

וְיִשְׂרָאֵל שֶׁחָטְאוּ עִם הַכֹּהֵן בָּזֶה, מַקְרִיב כְּגוֹן זֶה, שֶׁכָּתוּב וְשׁוֹר וְאַיִל לִשְׁלָמִים לִזְבֹּחַ לִפְנֵי ה'. שׁוֹר - עַל מַה שֶׁחָטְאוּ. וְאַיִל - לְהַשְׁלִים אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה בִּשְׁלֵמוּתוֹ שֶׁל יִצְחָק.

מַאי שְׁנָא בְּכַהֲנָא דִּכְתִיב בֵּיהּ עֵגֶל לְחַטָּאת, וְלָא כְּתִיב בְּיִשְׂרָאֵל שׁוֹר לְחַטָּאת. אֶלָּא, יִשְׂרָאֵל הָא קַבִּילוּ עוֹנְשָׁא בְּקַדְמֵיתָא, וּבְגִין דְּקַבִּילוּ עוֹנְשָׁא בְּכַמָּה אֲתַר, עַל דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא בָּעָא לְאַדְכָּרָא לוֹן חוֹבַיְיהוּ כְּדְקַדְמֵיתָא, וְעַל דָּא לָא כְּתִיב הָכָא לְחַטָּאת, אֶלָּא לִשְׁלָמִים, בְּגִין לְאַחֲזָאָה שְׁלָמָא, דְּהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּשְׁלָמָא בָּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל עַל דָּא.

מַה שׁוֹנָה בְּכֹהֵן שֶׁכָּתוּב בּוֹ עֵגֶל לְחַטָּאת, וְלֹא כָתוּב בְּיִשְׂרָאֵל שׁוֹר לְחַטָּאת? אֶלָּא יִשְׂרָאֵל הֲרֵי קִבְּלוּ עֹנֶשׁ בָּרִאשׁוֹנָה, וּמִשּׁוּם שֶׁקִּבְּלוּ עֹנֶשׁ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, עַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא רָצָה לְהַזְכִּיר לָהֶם אֶת חֶטְאֵיהֶם כְּבָרִאשׁוֹנָה, וְעַל כֵּן לֹא כָתוּב כָּאן לְחַטָּאת, אֶלָּא לִשְׁלָמִים, כְּדֵי לְהַרְאוֹת שָׁלוֹם, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשָׁלוֹם עִם יִשְׂרָאֵל עַל זֶה.

אֲבָל אַהֲרֹן, דְּהָא לָא קַבִּיל עוֹנְשָׁא מִצְלוֹתָא דְּמֹשֶׁה, דִּכְתִיב, (דברים ט) וּבְאַהֲרֹן הִתְאַנַּף יְיָ' וְגוֹ'. וּכְתִיב וָאֶתְפַּלֵּל גַּם בְּעֵת אַהֲרֹן בָּעֵת הַהִיא, וְעַד כְּעַן חוֹבָא הֲוָה תָּלֵי, כְּתִיב וְעֵגֶל בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת, לְחַטָּאת וַדַּאי, (ואיל לעולה) בְּגִין דְּיִכַּפֵּר חוֹבֵיהּ, וְיִתְדַּכֵּי וְיִשְׁתְּלִים בְּכֹלָּא.

אֲבָל אַהֲרֹן, שֶׁהֲרֵי לֹא קִבֵּל עֹנֶשׁ מִתְּפִלָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (דברים ט) וּבְאַהֲרֹן הִתְאַנַּף ה' וְגוֹ', וְכָתוּב וָאֶתְפַּלֵּל גַּם בְּעֵת אַהֲרֹן בָּעֵת הַהִיא, וְעַד עַכְשָׁו הַחֵטְא הָיָה תָלוּי, כָּתוּב וְעֵגֶל בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת, לְחַטָּאת וַדַּאי, (ואיל לעלה) כְּדֵי שֶׁיְכַפֵּר אֶת חֶטְאוֹ, וְיִטְהַר וְיִשְׁתַּלֵּם בַּכֹּל.

וּבַהַהוּא יוֹמָא אִשְׁתְּלִימוּ עִלָּאִין וְתַתָּאִין. וְאִשְׁתְּכַח שְׁלָמָא בְּכֹלָּא, בְּחֶדְוָותָא דִּלְעֵילָּא וְתַתָּא וְאִלְמָלֵא דְּאִשְׁתְּכַח עֲרִבּוּבְיָא דִּבְנֵי אַהֲרֹן בְּהַהוּא יוֹמָא, מִן יוֹמָא דְּאִסְתַּלְקוּ יִשְׂרָאֵל מִן יַמָּא, לָא אִשְׁתְּכַח חֶדְוָותָא דִּלְעֵילָּא וְתַתָּאֵי כְּהַהוּא יוֹמָא. בְּהַהוּא יוֹמָא אִתְעֲבַר הַהוּא חוֹבָא מִן עָלְמָא, וְאִשְׁתְּכָחוּ כַּהֲנָא וְיִשְׂרָאֵל מִתְדַּכְּאָן בְּמַיָּיהוּ. (כל) הַהוּא יוֹמָא, אִתְעֲבָרוּ כָּל אִינּוּן מְקַטְרְגִין דִּלְעֵילָּא, וַהֲווּ אַזְלִין וְשָׁטָאן בְּסַחֲרַנַיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל, וְלָא אִשְׁתְּכָחוּ בְּהַהוּא עִדָּנָא.

וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם נִשְׁלְמוּ הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וְנִמְצָא שָׁלוֹם בַּכֹּל, בְּשִׂמְחָה שֶׁלְּמַטָּה וּמִטָּה, וְאִלְמָלֵא שֶׁנִּמְצֵאת הָעֲרֻבּוּבְיָה שֶׁל בְּנֵי אַהֲרֹן בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם - מִיּוֹם שֶׁעָלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַיָּם לֹא נִמְצָאָה שִׂמְחָה בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים כְּבָאוֹתוֹ הַיּוֹם. בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם הָעֲבַר אוֹתוֹ הַחֵטְא מִן הָעוֹלָם, וְנִמְצְאוּ כֹּהֵן וְיִשְׂרָאֵל מְטֻהָרִים מִמֶּנּוּ. (כל) אוֹתוֹ הַיּוֹם הָעֲבִרוּ כָּל אוֹתָם הַמְקַטְרְגִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְהָיוּ הוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים סְבִיבָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נִמְצְאוּ בְּאוֹתוֹ זְמַן.

עַד דְּגָרִים שַׁעֲתָא, וְקָמוּ נָדָב וַאֲבִיהוּא וְעִכְּבוּ (ס"א וערבבו) חֻדָּוָותָא דְּכוֹלָּא. וְאִשְׁתְּכַח רוּגְזָא בְּעָלְמָא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, וַיֵּרָא כְּבוֹד יְיָ' אֶל כָּל הָעָם, מֵיַד וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי אַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מַחְתָּתוֹ וְגוֹ'.

עַד שֶׁגָּרְמָה הַשָּׁעָה, וְקָמוּ נָדָב וַאֲבִיהוּא וְעִכְּבוּ (וערבבו) אֶת שִׂמְחַת הַכֹּל, וְנִמְצָא רֹגֶז בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא כְּבוֹד ה' אֶל כָּל הָעָם. מִיָּד - וַיִּקְחוּ (שני) בְּנֵי אַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מַחְתָּתוֹ וְגוֹ'.

תָּנָן, בְּהַהוּא יוֹמָא חֻדָּוָותָא דְּכֻנֶּסֶת יִשְׂרָאֵל הֲוָות, לְאִתְקַטָּרָא בְּקִיטוֹרָא דִּמְהֵימְנוּתָא בְּכֻלְּהוּ קִשְׁרִין קַדִּישִׁין. דְּהָא קְטֹרֶת קָשִׁיר כֹּלָּא כַּחֲדָא, וּבְגִין כָּךְ אִקְּרֵי קְטֹרֶת. וְאִינּוּן אָתוּ, וּקְשִׁירוּ כָּל אִינּוּן אָחֳרָנִין כַּחֲדָא, וְשָׁרוּ לָהּ לְבַר, דְּלָא קָשְׁרוּ לָהּ בַּהֲדַיְיהוּ, וּקְשִׁירוּ מִלָּה אָחֳרָא. וּבְגִין כַּךְ, אַזְהַר לוֹן לְכַהֲנֵי לְבָתַר, דִּכְתִיב, (ויקרא טז) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ.

שְׁנֵינוּ, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיְתָה שִׂמְחָתָהּ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהִקָּשֵׁר בְּקֶשֶׁר הָאֱמוּנָה בְּכָל הַקְּשָׁרִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֲרֵי קְטֹרֶת קוֹשֶׁרֶת הַכֹּל כְּאֶחָד, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרֵאת קְטֹרֶת. וְהֵם בָּאוּ וְקָשְׁרוּ אֶת כָּל אוֹתָם הָאֲחֵרִים כְּאֶחָד, וְהִשְׁאִירוּ אוֹתָהּ בַּחוּץ, שֶׁלֹּא קָשְׁרוּ אוֹתָהּ עִמָּם. וְקָשְׁרוּ דָּבָר אַחֵר. וּמִשּׁוּם כָּךְ הִזְהִיר אַהֲרֹן כָּךְ אֶת הַכֹּהֲנִים, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ.

וּבְכַמָּה גַּוְונִין עָרְבְּבוּ חֻדָּוָותָא דְּכֻנֶּסֶת יִשְׂרָאֵל. חַד דְּלָא אִתְנְסִיבוּ, וְלָא אִתְחַזְיִין לְקָרְבָא, וּלְאִתְבָּרְכָא עָלְמִין עַל יְדַיְיהוּ. וְחַד דְּלָא הֲוָה שַׁעֲתָא כְּדְקָא יָאוֹת. וְחַד דְּדַחֲקוּ שַׁעֲתָא. וְחַד, דְּהָא מִקַּדְמַת דְּנָא, נָפַק נִימוּסָא דִּלְהוֹן, וַיַּקְרִיבוּ לִפְנֵי יְיָ' אֵשׁ זָרָה וְגוֹ'. וַדַּאי מִלָּה אָחֳרָא אִתְקְשָׁרוּ בְּקִשּׁוּרָא דָּא, וְשָׁרוּ לְכֻנֶּסֶת יִשְׂרָאֵל לְבַר.

וּבְכַמָּה גְּוונִים עֵרְבְּבוּ אֶת שִׂמְחָתָהּ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אֶחָד - שֶׁלֹּא נִשְּׂאוּ, וְלֹא רְאוּיִים הָיוּ לְהַקְרִיב, וְשֶׁיִּתְבָּרְכוּ הָעוֹלָמוֹת עַל יָדָם. וְאֶחָד - שֶׁלֹּא הָיְתָה הַשָּׁעָה כְּרָאוּי. וְאֶחָד - שֶׁדָּחֲקוּ אֶת הַשָּׁעָה. וְאֶחָד - שֶׁהֲרֵי מִקֶּדֶם לָכֵן יָצָא גְּזַר דִּינָם, וַיַּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה וְגוֹ'. וַדַּאי שֶׁדָּבָר אַחֵר קָשְׁרוּ בַּקֶּשֶׁר הַזֶּה, וְהִשְׁאִירוּ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּחוּץ.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי פִּנְחָס, לָא תֵּימָא דְּאִינּוּן שָׁארוּ לְהּ לְבַר, אֶלָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לָא אִתְקַשָּׁרָא עַל יְדַיְיהוּ. דְּהָא בְּכָל אֲתַר דְּלָא אִשְׁתְּכַח דְּכַר וְנוּקְבָא, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לָא שַׁרְיָא בֵּינַיְיהוּ כְּלָל. בְּגִין כַּךְ אַזְהַר לְכַהֲנֵי, דִּכְתִיב בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ, דְּיִשְׁתְּכַח דְּכַר וְנוּקְבָא. וְעַל דָּא לָא יִיעוּל כַּהֲנָא לְקוּדְשָׁא, עַד דְּיִתְנְסִיב. בְּגִין דְּיִשְׁתַּתַּף בְּקִשּׁוּרָא דְּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. דְּמַאן דְּלָא אִנְסִיב, שָׁארֵי לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְבַר, וְהִיא לָא אִשְׁתַּתְּפָא בַּהֲדֵיהּ, וְעַל דָּא אִשְׁתְּכַח עָרְבּוּבְיָא בְּהַהוּא יוֹמָא לְגַבַּיְיהוּ. (ויקרא ט) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי, רִבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (שיר השירים ב) כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים כֵּן רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת. כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְהָא אוּקְמוּהָ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְשַׁבַּח לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וַחֲבִיבוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְקָבְלָהָא, לְאִתְדַּבְּקָא בָּהּ.

אָמַר לוֹ רַבִּי פִּנְחָס, אַל תֹּאמַר שֶׁהֵם הִשְׁאִירוּ אוֹתָהּ בַּחוּץ, אֶלָּא שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא נִקְשְׁרָה עַל יְדֵיהֶם. שֶׁהֲרֵי בְּכָל מָקוֹם שֶׁאַיִן נִמְצָא זָכָר וּנְקֵבָה, כְּנֶסֶת לֹא שׁוֹרָה בֵּינֵיהֶם כְּלָל. מִשּׁוּם כָּךְ הִזְהִיר אֶת הַכֹּהֲנִים, שֶׁכָּתוּב בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ, שֶׁיִּמְצָא זָכָר וּנְקֵבָה. וְעַל כֵּן לֹא יִכָּנֵס הַכֹּהֵן לַקֹּדֶשׁ עַד שֶׁיִּנָּשֵׂא, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּתֵּף עִם הַקֶּשֶׁר שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. שֶׁמִּי שֶׁלֹּא נִשֵּׂא, מַשְׁרֶה אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּחוּץ, וְהִיא לֹא מִשְׁתַּתֶּפֶת עִמּוֹ, וְעַל כֵּן נִמְצְאָה אֶצְלָם בְּאוֹתוֹ יוֹם עֲרֵבוּבְיָה. וְיָהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (שיר ב) כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים כֵּן רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת. כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבֵּחַ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וַחֲבִיבוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּנֶגְדָּהּ לְהַדְבֵּק בָּהּ.

וְעַל דָּא, מַאן דְּאִנְסִיב, בָּעֵי לְשַׁבְּחָא לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּלְשַׁבְּחָא לָהּ לְכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּהָא תְּנֵינָן בְּכֹלָּא בָּעֵי לְאַחֲזָאָה עוֹבָדָא, כְּמָה דְּאִיהוּ בַּר נָשׁ מִתְדַּבַּק בְּבַת זוּגֵיהּ, וַחֲבִיבוּתָא דִּילֵיהּ לְקָבְלָהּ, כַּד אָתֵי לְמִפְלַח קָמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא, הוּא אִתְעַר זוּוּגָא אָחֳרָא, דְּהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חֲבִיבוּתָא דִּילֵיהּ לְאִתְדַּבְּקָא בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּמַאן דְּאִתְעַר מִלָּה, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְבָרֵךְ לֵיהּ, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְבָרְכָא לֵיהּ, וְהָא אִתְּמַר.

וְעַל כֵּן, מִי שֶׁנּוֹשֵׂא, צָרִיךְ לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְשַׁבֵּחַ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּכֹל צָרִיךְ לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה, כְּמוֹ שֶׁאָדָם נִדְבָּק עִם בַּת זוּגוֹ וַחֲבִיבוּתוֹ כְּנֶגְדָּהּ, כְּשֶׁבָּא לַעֲבֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, הוּא מְעוֹרֵר זִוּוּג אַחֵר, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, חֲבִיבוּתוֹ לְהִדָּבֵק בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּמִי שֶׁמְּעוֹרֵר הַדָּבָר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבָרֵךְ אוֹתוֹ, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְבָרֶכֶת אוֹתוֹ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

דף לח.

וְעַל דָּא שְׁבָחָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּמְשַׁבַּח לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּשׁוֹשַׁנָּה דְּאִיהִי בֵּין הַחוֹחִים, דְּאִיהִי מַעֲלָיָא וְסַלְקָא עַל כֹּלָּא. כַּד כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בֵּין שְׁאָר אוּכְלוּסִין, בְּגִין דְּהִיא סַלְקָא (דף ל"ח ע"א) וּמִתְעַטְּרָא עַל כֹּלָּא. וְדָא שׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים, וְאִתְרוֹג בֵּין הַחוֹחִים, לְאַחֲזָאָה שְׁבָחָא דְּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, עַל כֹּלָּא.

וְעַל כֵּן הַשָּׁבַח שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבֵּחַ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל - כְּשׁוֹשַׁנָּה שֶׁהִיא בֵּין הַחוֹחִים, שֶׁהִיא מְעֻלָּה וְעוֹלָה עַל הַכֹּל. כָּךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בֵּין שְׁאָר הָאוּכְלוּסִים, מִשּׁוּם שֶׁהִיא עוֹלָה וּמִתְעַטֶּרֶת עַל הַכֹּל. וְזוֹ שׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים, וְאֶתְרוֹג בֵּין הַחוֹחִים, לְהַרְאוֹת אֶת שִׁבְחָהּ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עַל הַכֹּל.

תָּא חֲזֵי, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרֶכֶת עַל יְדֵי דְּכַהֲנָא, וְיִשְׂרָאֵל מִתְבָּרְכָאן עַל יְדֵי דְּכַהֲנָא. וְכַהֲנָא מִתְבָּרֶכֶת עַל יְדֵי דְּכַהֲנָא עִלָּאָה, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (במדבר ו) וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרֲכֵם.

בֹּא וּרְאֵה, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרֶכֶת עַל יְדֵי הַכֹּהֵן, וְיִשְׂרָאֵל מִתְבָּרְכִים עַל יְדֵי הַכֹּהֵן, וְהַכֹּהֵן מִתְבָּרֵךְ עַל יְדֵי הַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר ו) וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרֲכֵם.

כְּתִיב (תהלים כה) זְכֹר רַחֲמֶיךָ יְיָ' וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה. זְכֹר רַחֲמֶיךָ, דָּא יַעֲקֹב. וַחֲסָדֶיךָ, דָּא אַבְרָהָם. כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה, וּמֵעוֹלָם נָטַל לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְסָלִיק לוֹן לְעֵילָּא,

וַעֲבַד מְנַיְיהוּ רְתִיכָא קַדִּישָׁא, לְאַגָּנָא עַל עָלְמָא. וּבְגִין דַּהֲווֹ מֵעוֹלָם, הוּא דְּכִיר לְהוֹן לְאַגָּנָא וּלְרַחֲמָא עַל עָלְמָא. כְּגַוְונָא דָּא. נָטִיל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְצַדִּיקַיָּיא מִן עָלְמָא, וְסָלִיק לוֹן לְעֵילָא, לְאַגָּנָא עַל עָלְמָא.

כָּתוּב (תהלים כה) זְכֹר רַחֲמֶיךָ ה' וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה. זְכֹר רַחֲמֶיךָ - זֶה יַעֲקֹב. וַחֲסָדֶיךָ - זֶה אַבְרָהָם. כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה, וּמֵעוֹלָם נָטַל אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהֶעֱלָה אוֹתָם לְמַעְלָה, וְעָשָׂה מֵהֶם מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה לְהֶגֶן עַל הָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם שֶׁהָיוּ מֵעוֹלָם, הוּא זוֹכֵר אוֹתָם לְהָגֵן וּלְרַחֵם עַל הָעוֹלָם. כְּמוֹ כֵן נוֹטֵל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַצַּדִּיקִים מִן הָעוֹלָם וּמַעֲלֶה אוֹתָם לְמַעְלָה, כְּדֵי לְהָגֵן עַל הָעוֹלָם.

וְאִי תֵּימָא יִצְחָק אֲמַאי לָא אַדְכַּר הָכָא. אֶלָּא אִשְׁתְּאַר לְאִתְפָּרְעָא מֵאִינּוּן דְּעָאקִין לִבְנוֹי, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (תהלים פט) עוֹרְרָה אֶת גְּבוּרָתֶךָ. וּכְתִיב, (ישעיה מב) יְיָ' כַּגִּבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָעִיר קִנְאָה וְגוֹ', וְדָא הוּא יִצְחָק, דְּאִסְתַּלָּק מֵהָכָא. רִבִּי חִיָּיא אָמַר, זְכֹר רַחֲמֶיךָ יְיָ' וַחֲסָדֶיךָ, אִלֵּין אִינּוּן יַעֲקֹב וְאַבְרָהָם, דְּבָעֵינָן לְהוֹן לְאַגָּנָא עָלָן. אֲבָל יִצְחָק, לְמֶעְבַּד קָרְבִין קַיְימָא, וּבְגִינֵי כַּךְ לָא בָּעֵינָן לֵיהּ לְגַבַּיְיהוּ.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא נִזְכַּר כָּאן יִצְחָק? אֶלָּא נִשְׁאַר לְהִפָּרַע מֵאוֹתָם שֶׁמְּצִיקִים לְבָנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם פ) עוֹרְרָה אֶת גְּבוּרָתֶךָ. וְכָתוּב (ישעיה מב) ה' כַּגִּבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָעִיר קִנְאָה וְגוֹ'. וְזֶהוּ יִצְחָק שֶׁהִסְתַּלֵּק מִכָּאן. רַבִּי חִיָּיא אוֹמֵר, זְכֹר רַחֲמֶיךָ ה' וַחֲסָדֶיךָ - אֵלּוּ הֵם יַעֲקֹב וְאַבְרָהָם, שֶׁצְּרִיכִים אוֹתָם לְהָגֵן עָלֵינוּ. אֲבָל יִצְחָק עוֹמֵד כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קְרָבוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא צְרִיכִים אוֹתוֹ עִמָּם.

דָּבָר אַחֵר כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה, דְּכַד בָּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָלְמָא, נָטַל יִצְחָק וּבָרָא בֵּיהּ עָלְמָא. חָמָא דְּלָא יָכִיל לְמֵיקַם בִּלְחוֹדוֹי, נָטַל אַבְרָהָם וְקַיֵּים בֵּיהּ עָלְמָא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם, אֶלָּא בְּאַבְרָהָם. חָמָא דְּבַעְיָין קִיּוּמָא יַתִּיר, נָטַל לְיַעֲקֹב, וְשָׁתַף לֵיהּ בְּיִצְחָק, וְקַיֵּים עָלְמָא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב בְּיוֹם עֲשׂוֹת יְיָ' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם. וְעַל דָּא, בְּאַבְרָהָם וְיַעֲקֹב אִתְקַיָּים עָלְמָא. וּבְגִין כָּךְ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה.

דָּבָר אַחֵר כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה, שֶׁכְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, נָטַל אֶת יִצְחָק וְקִיֵּם בּוֹ אֶת הָעוֹלָם. רָאָה שֶׁלֹּא יָכוֹל לַעֲמֹד לְבַדּוֹ, נָטַל אֶת אַבְרָהָם וְהֶעֱמִיד בּוֹ אֶת הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם אֶלָּא בְּאַבְרָהָם. רָאָה שֶׁצְּרִיכִים יוֹתֵר קִיּוּם, לָקַח אֶת יַעֲקֹב וְשִׁתַּף אוֹתוֹ עִם יִצְחָק, וְקִיֵּם אֶת הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם. וְעַל זֶה בְּאַבְרָהָם וְיַעֲקֹב הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ - כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה.

רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח, וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי, לְבָתַר דְּאִשְׁתְּלִים אַהֲרֹן, בְּאִינּוּן ז' יוֹמִין, וְאִתְעַטָּר בְּהוּ, (בההוא משח רבות קדישא עלאה) יוֹמָא תְּמִינָאָה בַּעְיָא לְאִשְׁתַּלְמָא מִן שְׁבָעָה, דְּאִשְׁתַּלְמוּתָא עַל יְדֵי דְּכַהֲנָא, וְעַל דָּא פּוּלְחָנָא בִּתְמִינָאָה, לְאִתְעַטָּרָא מִן שְׁבָעָה. וּלְאִתְתַּקָּנָא כַּהֲנָא עַל הַהוּא (חובה) דְּחָב (ס"א דקביל) בְּקַדְמִיתָא.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, וְיִהְיוּ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי, אַחַר שֶׁהִשְׁתַּלֵּם אַהֲרֹן בְּאוֹתָם שִׁבְעָה יָמִים וְהִתְעַטֵּר בָּהֶם, (באותו שמן משחת קדש עליון) הַיּוֹם הַשְּׁמִינִי צָרִיךְ לְהִשְׁתַּלֵּם מִן שִׁבְעָה, שֶׁהַהַשְׁלָמָה עַל יְדֵי הַכֹּהֵן, וְעַל זֶה הָעֲבוֹדָה בַּשְּׁמִינִי, לְהִתְעַטֵּר מִן שִׁבְעָה, וְשֶׁהַכֹּהֵן יִתְתַּקֵּן עַל אוֹתוֹ (חטא) שֶׁחָטָא (שקבל) בְּרֵאשׁוֹנָה.

הֲדָא הוּא דִכְתִיב, וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן קַח לְךָ עֵגֶל, הָא אוּקְמוּהָ עֵגֶל וּדַאי, לְכַפֵּרָא עַל הַהוּא עֵגֶל, דִכְתִיב (שמות לב) וַיַּעֲשׂוּ עֵגֶל מַסֵּכָה. בֶּן בָּקָר, מַאי טַעְמָא בֶּן בָּקָר, וְלָא בֶּן פָּרָה. אֶלָּא אִיהוּ בָּעֵי לְאִתְתַּקָּנָא לְגַבֵּי פָּרָה, לָא אִתְחֲזֵי לְקָרְבָא מִינָּהּ לְגַבָּהּ. מַאן דְּשַׁדַּר דּוּרוֹן לְמַלְכָּא, חֲמִיתוּן דְּנָסִיב מִבֵּי מַלְכָּא, וְיָהִיב לְמַלְכָּא, אֶלָּא דּוֹרוֹנָא לְשַׁדְּרָא לְמַלְכָּא, מִבֵּי אָחֳרָא אִצְטְרִיךְ, וְלָא מִבֵּי מַלְכָּא. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, מִדִּידֵיהּ לְדִידֵיהּ לָא אִתְחֲזֵי. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה בְּגִין כָּךְ בֶּן בָּקָר וַדַּאי וְלָא בֶּן פָּרָה.

זְהוּ שֶׁכָּתוּב, וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן קַח לְךָ עֵגֶל, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ עֵגֶל וַדַּאי, לְכַפֵּר עַל אוֹתוֹ עֵגֶל, שֶׁכָּתוּב (שמות לב) וַיַּעֲשׂוּ עֵגֶל מַסֵּכָה. בֶּן בָּקָר, מָה הַטַּעַם בֶּן בָּקָר וְלֹא בֶּן פָּרָה? אֶלָּא שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִתְתַּקֵּן אֵצֶל הַפָּרָה, לֹא רָאוּי לְהַקְרִיב מִמֶּנָּה אֵלָיהָ. מִי שֶׁשִּׁלַּח דּוֹרוֹן לַמֶּלֶךְ, רְאִיתֶם שֶׁיִּקַּח מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְיִתֵּן לַמֶּלֶךְ?! אֶלָּא דּוֹרוֹן לִשְׁלֹחַ לַמֶּלֶךְ צָרִיךְ מִבֵּית אַחֵר, וְלֹא מִבֵּית הַמֶּלֶךְ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מִשֶּׁלּוֹ לְשֶׁלּוֹ לֹא רָאוּי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִשּׁוּם כָּךְ בֶּן בָּקָר וַדַּאי, וְלֹא בֶּן פָּרָה.

לְחַטָּאת: לְדַכְּאָה עַל הַהוּא חוֹבָה דְּחָב בֵּיהּ. וְאַיִל לְעוֹלָה תְּמִימִים. תְּמִימִים, תְּמִים מִבָּעֵי לֵיהּ. אִי תֵּימָא דְּעַל אַיִל וְעֵגֶל קָאָמַר, לָאו הָכֵי. דְּהָא תַּרְוַוֵיהוּ לָא סַלְקִין לְעוֹלָה, דְּהָא כְּתִיב לְעוֹלָה תְּמִימִים, וְעֵגֶל לְחַטָּאת סַלְקָא, מַהוּ תְּמִימִים, וּכְתִיב אַיִל.

לְחַטָּאת - לְטַהֵר עַל אוֹתוֹ הַחֵטְא שֶׁחָטָא בּוֹ. וְאַיִל לְעֹלָה תְּמִימִם. תְּמִימִם?! תְּמִים הָיָה צָרִיךְ לְהֵיוֹת! אִם תֹּאמַר שֶׁאָמַר עַל עֵיל וְעֵגֶל - לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵיהֶם לֹא עוֹלִים לְעוֹלָה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב לְעֹלָה תְּמִימִם, וְעֵגֶל עוֹלֶה לְחַטָּאת. מַה זֶּה תְּמִימִם, וְכָתוּב אַיִל?

דף לח:

אֶלָּא אֵילוֹ דְּיִצְחָק, לְקָרְבָא לְגַבֵּי פָּרָה, דְּאִדְכַּר תְּרֵי זִמְנֵי בִּקְרָא, חַד דִכְתִיב, (בראשית כב) וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אַיִל, הָא חַד, וְחַד וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת הָאַיִל, הָא תְּרֵי, וַיַּעֲלֵהוּ לְעוֹלָה. וְעַל דָּא אַיִל לְעוֹלָה תְּמִימִים, תְּרֵי אַיִל, דְּאִיהוּ תְּרֵי. וְעַל דָּא (ויחי רמ"א ע"א) גְּבוּרוֹת תְּנֵינָן, וּמְנַיְיהוּ מִתְפָּרְשִׁין לְכַמָּה אָחֳרָנִין. (ויקרא ט) וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קְחוּ שְׂעִיר עִזִּים לְחַטָּאת, עֵגֶל לְחַטָּאת מְבָּעֵי לֵיהּ, כְּגַוְונָא דְכַהֲנָא. אֶלָּא יִשְׂרָאֵל הָא קַבִּילוּ עוֹנְשָׁא, וְעַל דָּא לָא כְּתִיב בְּהוּ עֵגֶל לְחַטָּאת, אֶלָּא עֵגֶל לְעוֹלָה. מַאי טַעְמָא. דְּכָל אִינּוּן דְּחָבוּ בֵּיהּ, קַבִּילוּ עוֹנְשָׁא, בֵּין בִּמְלוּלָא, בֵּין בְּעוֹבָדָא, בֵּין בְּפוּלְחָנָא, וַאֲפִילּוּ אִינּוּן דְּלָא עַבְדוּ מִדִּי, אֶלָּא דְּסָלִיקוּ לֵיהּ בִּרְעוּתָא דִּלְבַיְיהוּ לְמִפְלַח לֵיהּ, אִתְעֲנָשׁוּ, כְּמָה דִכְתִיב, (שמות לב) וַיַּשְׁקְ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אֲבָל כָּל אִינּוּן דְּסָלִיקוּ לֵיהּ בִּרְעוּתָא דְּלָא לְמִפְלַח לֵיהּ, אֶלָּא דְּסָלִיקוּ גַּוְונָא דִּרְעוּתָא מִנֵּיהּ, הָכָא אִתְדְּכָּן, וּמְקָרְבִין לֵיהּ (דף לח ע"ב) לְעוֹלָה וְלֹא לְחַטָּאת.

אֶלָּא אִילּוֹ שֶׁל יִצְחָק לְהַקְרִיב אֶל פָּרָה, שֶׁנִּזְכָּר פַּעֲמַיִם בַּכָּתוּב. אֶחָד שֶׁכָּתוּב, (בראשית כב) וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אַיִל, הֲרֵי אֶחָד. וְאֶחָד, וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת הָאַיִל, הֲרֵי שְׁנַיִם, וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה. וְעַל כֵּן אַיִל לְעֹלָה תְּמִימִם, שְׁנֵי אַיִל, שֶׁהוּא שְׁנַיִם. וְעַל כֵּן שְׁנֵינוּ גְּבוּרוֹת, וּמֵהֶם נִפְרָדִים לְכַמָּה אֲחֵרִים. וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קְחוּ שְׂעִיר עִזִּים לְחַטָּאת. עֶגֶל לְחַטָּאת הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, כְּמוֹ שֶׁהַכֹּהֵן. אֶלָּא יִשְׂרָאֵל הֲרֵי קִבְּלוּ עָנֶשׁ, וְעַל כֵּן לֹא כָתוּב בָּהֶם עֶגֶל לְחַטָּאת, אֶלָּא עֶגֶל לְעוֹלָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל אֵלּוּ שֶׁחָטְאוּ בּוֹ, קִבְּלוּ עֹנֶשׁ, בֵּין בְּדִבּוּר, בֵּין בְּמַעֲשֶׂה, בֵּין בַּעֲבוֹדָה. וַאֲפִלּוּ אֵלּוּ שֶׁלֹּא עָשׂוּ דָּבָר, אֶלָּא שֶׁהֶעֱלוּהוּ בִּרְצוֹן לִבָּם לַעֲבֹד אוֹתוֹ, נֶעֱנָשׁוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות לב) וַיַּשְׁק אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אֲבָל כָּל אֵלּוּ שֶׁהֶעֱלוּ אוֹתוֹ בְּרָצוֹן שֶׁלֹּא לַעֲבֹד אוֹתוֹ, אֶלָּא שֶׁהֶעֱלוּ גֶּוֶל שֶׁל רָצוֹן מִמֶּנּוּ - כָּאן נִטְהָרִים, וּמַקְרִיבִים אוֹתוֹ לְעוֹלָה וְלֹא לְחַטָּאת.

אֲבָל קְחוּ שְׂעִיר עִזִּים לְחַטָּאת, אֲמַאי. אֶלָּא בְּגִין דַּהֲווֹ מְקָרְבִין בְּקַדְמִיתָא לַשְּׂעִירִים, דְּשַׁלְטִין עַל טוּרֵי רָמָאֵי. וְדָא הוּא לְחַטָּאת, וּבַעְיִין לְאִתְדַּכְּאָה מֵהַהוּא חוֹבָא, וְלֹא עוֹד אֶלָּא לְחַדְּתוּתֵי דְּסִיהֲרָא אִצְטְרִיךְ. (ויקרא ט) וְשׁוֹר וְאַיִל לִשְׁלָמִים. שׁוֹר וְלֹא פַּר, בְּגִין דְּשׁוֹר שְׁלִים אִיהוּ, לְאַחֲזָאָה שְׁלָמָא, הָדָא הוּא דִּכְתִיב לִשְׁלָמִים. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, שׁוֹר וְאַיִל מִסְטְרָא דְּשָׂמְאלָא קָא אַתְיָין. שׁוֹר מִסְּטְרָא דְּשָׂמְאלָא, דִּכְתִיב, (יחזקאל א) וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאל. אַיִל, בְּגִין אֵילּוֹ דְּיִצְחָק. וְסַלְקִין לִשְׁלָמִים, לְאַשְׁלָמָא לוֹן לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְעַל דָּא שׁוֹר וְאַיִל לִשְׁלָמִים.

אֲבָל קְחוּ שְׂעִיר עִזִּים לְחַטָּאת, לָמָּה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ מַקְרִיבִים רֹאשׁוֹנָה לַשְּׂעִירִים, שֶׁשּׁוֹלְטִים עַל הֶהָרִים הָרָמִים. וְזֶהוּ לְחַטָּאת. וּצְרִיכִים לְהִטָּהֵר מֵאוֹתוֹ הַחֵטְא, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁצָּרִיךְ לְחַדּוּשׁ הַלְּבָנָה. וְשׁוֹר וְאַיִל לִשְׁלָמִים, שׁוֹר וְלֹא פַּר, מִשּׁוּם שֶׁשּׁוֹר הוּא שָׁלֵם, לְהַרְאוֹת שָׁלוֹם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לִשְׁלָמִים. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, שׁוֹר וְאַיִל מִצַּד הַשְּׂמֹאל הֵם בָּאִים. שׁוֹר מִצַּד הַשְּׂמֹאל, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאל. אַיִל, מִשּׁוּם אֵילּוֹ שֶׁל יִצְחָק. וְעוֹלִים לִשְׁלָמִים, לְהַשְׁלִים אוֹתָם לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְעַל כֵּן שׁוֹר וְאַיִל לִשְׁלָמִים.

אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, כֹּלָּא בְּגִין דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְעַטְּרָא וּמִתְבָּרְכָא עַל יְדָא דְּכַהֲנָא, בְּאַשְׁלְמוּתָא. וְהַאי יוֹמָא חֶדְוָותָא דְּכֹלָּא הֲוָה, חֶדְוָותָא דְּכִנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, חֶדְוָותָא דְּעִלָּאִין וְתַתָּאִין. וּכְמָה דְּאִשְׁתְּלִים כַּהֲנָא לְתַתָּא, כְּבֵיכוֹ"ל אִשְׁתְּלִים כַּהֲנָא לְעֵילָּא, בַּר נָדָב וַאֲבִיהוּא דְּאִתְעָרוּ עִרְבּוּבְיָא בֵּין מַטְרוֹנִיתָא וּמַלְכָּא. וּבְגִין כָּךְ וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְיָ' וַתֹּאכַל אוֹתָם וְגוֹ'. (חסר) (ויקרא י) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶלְעָזָר וְאֶל אִיתָמָר רְאשֵׁיכֶם אַל תִּפְרָעוּ וְגוֹ', כִּי שֶׁמֶן מִשְׁחַת יְיָ' עֲלֵיכֶם. רִבִּי אַבָּא אָמַר, הָא תָּנִינָן בְּעוֹבָדִין דִּלְתַתָּא, אִתְעָרוּן עוֹבָדִין לְעֵילָּא, וְעוֹבָדָא דִּלְתַתָּא בָּעֵי לְאִתְחַזָּאָה כְּגַוְונָא דְּעוֹבָדָא דִּלְעֵילָּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכֹּל מִשּׁוּם שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְעַטֶּרֶת וּמִתְבָּרֶכֶת עַל יְדֵי הַכֹּהֵן בִּשְׁלֵמוּת. וְהַיּוֹם הַזֶּה הָיָה שִׂמְחָתָם שֶׁל כֻּלָּם, שִׂמְחָתוֹ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שִׂמְחַת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. וּכְמוֹ שֶׁהִשְׁתַּלֵּם הַכֹּהֵן לְמַטָּה, כְּבֵיכוֹל נִשְׁתַּלֵּם הַכֹּהֵן לְמַעְלָה. רַק שֶׁנָּדָב וַאֲבִיהוּ שֶׁעוֹרְרוּ עֵרְבּוּבְיָה בֵּין

הַגְּבִירָה וְהַמֶּלֶךְ. וּמִשּׁוּם כָּךְ - וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אֹתָם וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶלְעָזָר וְאֶל אִיתָמָר רְאשֵׁיכֶם אַל תִּפְרָעוּ וְגוֹ', כִּי שֶׁמֶן מִשְׁחַת ה' עֲלֵיכֶם. רַבִּי אַבָּא אָמַר, הֲרֵי שְׁנֵינוּ שֶׁבַּמַּעֲשִׂים שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרְרִים מַעֲשִׂים לְמַעְלָה, וְהַמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה צָרִיךְ לְהֶרָאוֹת כְּמוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה.

תָּא חֲזֵי, כָּל חֶדְוָותָא דִּלְעֵילָּא, תַּלְיָא בְּהַהוּא שַׁמְנָא קַדִּישָׁא, דְּמִתַּמָּן נָפִיק חֶדְוָה וּבִרְכָאן לְכֻלְּהוּ בּוּצִינִין, וְכַהֲנָא עִלָּאָה (מיניה) אִתְעַטָּר בַּנְּגִידוּ דְּמִשְׁחָא, וּבְגִין כָּךְ כַּהֲנָא, דִּרְבוּ מִשְׁחָא אִתְנְגִיד עֲלֵיהּ כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, בָּעֵי לְאַחֲזָאָה חֵידוּ, וּנְהִירוּ דְּאַנְפִּין (יתיר מכלא), וְלָא יִתְחֲזֵי גְּרִישׁוּנָא בְּרֵישֵׁיהּ, וְלָא בִּלְבּוּשֵׁיהּ, אֶלָּא לְמֶהֱוֵי כֹּלָּא שְׁלִים כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, וְלָא יִתְחֲזֵי בֵּיהּ פְּגִימוּ כְּלָל, בְּגִין דְּלָא יַעֲבִיד פְּגִימוּ בַּאֲתַר אָחֳרָא.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַשִּׂמְחָה שֶׁלְּמַעְלָה תְּלוּיָה בְּאוֹתוֹ שֶׁמֶן קָדוֹשׁ, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצְאוֹת שִׂמְחָה וּבְרָכוֹת לְכָל הַמְּאוֹרוֹת, וְהַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן (ממנו) מִתְעַטֵּר בְּשֶׁפַע שֶׁל שֶׁמֶן. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּהֵן, שֶׁשָּׁמֶן מִשְׁחָה שׁוֹפֵעַ עָלָיו כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, צָרִיךְ לְהַרְאוֹת שִׂמְחָה וְהָאֲרַת פָּנִים (יותר מהכל), וְשֶׁלֹּא יֵרָאֶה חִסָּרוֹן בְּרֹאשׁוֹ וְלֹא בִּלְבוּשׁוֹ, אֶלָּא לִהְיוֹת הַכֹּל שָׁלֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְאַל יֵרָאֶה בּוֹ פְּגָם כְּלָל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה פְּגָם בְּמָקוֹם אַחֵר.

תָּא חֲזֵי, אֶלְמָלֵא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר אִתְחָזוּן פְּגִימוּ בְּהַהִיא שַׁעֲתָא בִּלְבוּשֵׁיהוֹן אוֹ בְּרֵאשֵׁיהוֹן, לָא אִשְׁתְּזִיבוּ בְּהַהִיא שַׁעֲתָא, דְּהָא שַׁעֲתָא קַיְימָא לְמֶעְבַּד דִּינָא. וְעַל דָּא תְּנֵינָן, בְּשַׁעֲתָא דְּמוֹתָנָא אִתְרַע בְּעָלְמָא, לָא יִתְעַר אִינַשׁ גַּרְמֵיהּ לְמִלָּה בְּעָלְמָא, בְּגִין דְּלָא יִתְעָרוּן עָלֵיהּ. בַּר אִי אִתְעַר גַּרְמֵיהּ לְטָב, וְיָכִיל לְדַחְיָיא (לדחקא) שַׁעֲתָא, דְּהָא בְּזִמְנָא וְשַׁעֲתָא דְּדִינָא קַיְימָא בְּעָלְמָא, מַאן דְּיִתְרַע בֵּיהּ, לַקְטֵי לֵיהּ וְיִסְתָּלַק מֵעָלְמָא. וּבְגִין כָּךְ וְלֹא תָמוּתוּ. כְּתִיב וַאֲחֵיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת הַשְּׂרֵיפָה, בְּגִין דְּאִינּוּן לָא אַתְיָין מִסִּטְרָא דְּכַהֲנֵי, וְלָא מִתְזַקֵּי.

בֹּא רְאֵה, אֶלְמָלֵא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר הֲרֵאוּ פְּגָם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בִּלְבוּשָׁם אוֹ בְּרֹאשֵׁיהֶם, לֹא נִצּוֹלוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, שֶׁהֲרֵי הַשָּׁעָה עֲמָדָה לַעֲשׂוֹת דִּין. וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַמַּגֵּפָה קוֹרַאת בָּעוֹלָם, לֹא יְעוֹרֵר אָדָם אֶת עַצְמוֹ לְדָבָר בָּעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעוֹרְרוּ עָלָיו. פָּרַט אִם עוֹרֵר אֶת עַצְמוֹ לְטוֹב, וְיָכוֹל לְדָחוֹת (לדחק) אֶת הַשָּׁעָה, שֶׁהֲרֵי בְּזַמַּן וּבְשָׁעָה שֶׁהַדִּין עוֹמֵד בָּעוֹלָם, מִי שֶׁפּוֹגֵעַ בּוֹ, לוֹקְטִים אוֹתוֹ וּמִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְלֹא תָמוּתוּ. וַאֲחֵיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה, מִשּׁוּם שֶׁהֵם לֹא בָּאִים מִצַּד הַכֹּהֲנִים, וְלֹא יִנָּזְקוּ.

רִבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (שמות ו) וַיִּקַּח אַהֲרֹן אֶת אֱלִישֶׁבַע בַּת עַמִּינָדָב אֲחוֹת נַחְשׁוֹן לוֹ לְאִשָּׁה. וַיִּקַּח אַהֲרֹן. כֹּלָּא כְּמָה דְּאִצְטְרִיךְ, כֹּלָּא כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא. תָּא חֲזֵי, רְאוּיָה הָיְתָה בַּת שֶׁבַע לְדָוִד, מִיּוֹמָא דְּאִתְבְּרֵי עָלְמָא. רְאוּיָה הָיְתָה אֱלִישֶׁבַע לְאַהֲרֹן מִיּוֹמָא דְּאִתְבְּרֵי עָלְמָא.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (שמות ו) וַיִּקַּח אַהֲרֹן אֶת אֱלִישֶׁבַע בַּת עַמִּינָדָב אֲחוֹת נַחְשׁוֹן לוֹ לְאִשָּׁה. וַיִּקַּח אַהֲרֹן. הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. בֹּא וּרְאֵה, רְאוּיָה הָיְתָה בַּת שֶׁבַע לְדָוִד מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם. רְאוּיָה הָיְתָה אֱלִישֶׁבַע לְאַהֲרֹן מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

מַה בֵּין הַאי לְהַאי. אֶלָּא כֹּלָּא חַד. אֲבָל הָתָם לְדִינָא, הָכָא לְרַחֲמֵי. כַּד אִתְחַבְּרָא בְּדָוִד, לְדִינָא, לְאַגָּחָא קְרָבִין, לְאוֹשָׁדָא דָמִין. הָכָא בְּאַהֲרֹן, לִשְׁלָמָא, לְחֶדְוָה, לְנָהִירוּ דְאַנְפִּין, לְאִתְבָּרְכָא. וְעַל דָּא אִתְקְרֵי (הכי) הָתָם בַּת שֶׁבַע, הָכָא אֱלִישֶׁבַע. אֱלִישֶׁבַע: דְּאִתְחַבְּרָא בְּחֶסֶד, (תא חזי) בַּת שֶׁבַע לְדִינָא, לְיִרְתָא מַלְכוּתָא וּלְאִתְקְפָא.

מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא הַכֹּל אֶחָד. אֲבָל שָׁם לְדִין, וְכָאן לְרַחֲמִים. כְּשֶׁהִתְחַבְּרָה עִם דָּוִד - זֶה לְדִין, לַעֲרֹךְ קְרָבוֹת וְלִשְׁפֹּךְ דָּמִים. כָּאן בְּאַהֲרֹן - לְשָׁלוֹם, לְשִׂמְחָה, לְהֶאָרַת פָּנִים, לְהִתְבָּרֵךְ. וְעַל כֵּן נִקְרֵאת (כך) שָׁם בַּת שֶׁבַע, וְכָאן אֱלִישֶׁבַע. אֱלִישֶׁבַע - שֶׁהִתְחַבְּרָה עִם חֶסֶד. (בא ראה) בַּת שֶׁבַע לְדִין, לָרֶשֶׁת מַלְכוּת וּלְהִתְגַּבֵּר.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, הָא דְּתָנֵינָן דִּכְתִיב, (שמות יט) קוֹל הַשּׁוֹפָר, שַׂפִּיר הוּא, וְדָא הוּא יַעֲקֹב, דְּאִסְתַּלָּק בְּמַחֲשָׁבָה דַּאֲבָהָן, וְנַפְקוּ כַּחֲדָא מִגּוֹ שׁוֹפָר, דְּהָא שׁוֹפָר אַפִּיק מַיָּא וְאֶשָּׁא וְרוּחָא כַּחֲדָא, וְאִתְעֲבִיד מִנַּיְיהוּ קָלָא. כַּךְ אִמָּא עִלָּאָה, אַפִּיק לַאֲבָהָן, בְּקָל חַד. וּמִגּוֹ מַחֲשָׁבָה אִסְתַּלָּקוּ כַּחֲדָא בְּחַד קוֹל, וְהַהוּא קוֹל אִקְרֵי קוֹל הַשּׁוֹפָר, וְדָא יַעֲקֹב דְּכָלִיל לַאֲבָהָן כַּחֲדָא, וְאִקְרֵי קוֹל.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁכָּתוּב קוֹל הַשּׁוֹפָר - יָפֶה הוּא, וְזֶהוּ יַעֲקֹב, שֶׁעָלָה בַּמַּחֲשָׁבָה שֶׁל הָאָבוֹת, וְיָצְאוּ כְּאֶחָד מִתּוֹךְ שׁוֹפָר, שֶׁהֲרֵי שׁוֹפָר מוֹצִיא מַיִם וְאֵשׁ וְרוּחַ כְּאֶחָד, וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם קוֹל. כָּךְ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה מוֹצִיאָה אֶת הָאָבוֹת בְּקוֹל אֶחָד, וּמִתּוֹךְ הַמַּחֲשָׁבָה הִתְעַלּוּ כְּאֶחָד בְּקוֹל אֶחָד, וְאוֹתוֹ קוֹל נִקְרָא קוֹל הַשּׁוֹפָר, וְזֶה יַעֲקֹב שֶׁכּוֹלֵל אֶת הָאָבוֹת כְּאֶחָד, וְנִקְרָא קוֹל.

דף לט.

וּתְרֵי קַלֵּי נִינְהוּ, דְּהָא מִגּוֹ קָלָא, נָפִיק קָלָא. אֲבָל קוֹל חַד דְּאִקְרֵי קוֹל הַשּׁוֹפָר, וּמֵהָכָא נָפְקוּ שְׁאָר קוֹלוֹת, מִגּוֹ הַהוּא שׁוֹפָר בְּזִווּגָא (דף ל"ט ע"א) דְּמַחֲשָׁבָה. וְשִׁבְעָה קוֹלוֹת נִינְהוּ, דְּנָפְקִין בְּזִווּגָא דְּמַחֲשָׁבָה בְּשׁוֹפָר, וְדָא שׁוֹפָר דְּאַשְׁקֵי לוֹן וְרַוִּי לוֹן לַאֲבָהָן בְּקַדְמִיתָא, וּלְבָתַר לִבְנִין, וְהָא אוּקְמוּהָ מִלָּה.

וּשְׁנֵי קוֹלוֹת הֵם, שֶׁהֲרֵי מִתּוֹךְ קוֹל יוֹצֵא קוֹל. אֲבָל קוֹל אֶחָד שֶׁנִּקְרָא קוֹל הַשּׁוֹפָר, וּמִכָּאן יָצְאוּ שְׁאָר הַקּוֹלוֹת מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הַשּׁוֹפָר בְּזִווּג שֶׁל הַמַּחֲשָׁבָה. וְשִׁבְעָה קוֹלוֹת הֵם שֶׁיּוֹצְאִים בְּזִווּג שֶׁל הַמַּחֲשָׁבָה עִם הַשּׁוֹפָר, וְהַשּׁוֹפָר הַזֶּה שֶׁמַּשְׁקֶה אוֹתָם וּמַרְוֶה אֶת הָאָבוֹת בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ אֶת הַבָּנִים, וַהֲרֵי בֵּאֲרוּ אֶת הַדָּבָר.

תָּא חֲזֵי, וַיַּקְח אַהֲרֹן אֶת אֱלִישֶׁבַע, לְבַסְּמָא לָהּ, לְמֶחֱדֵי לָהּ, לְחַבְּרָא לָהּ בְּמַלְכָּא, בְּזִווּגָא שְׁלִים, לְאִשְׁתַּכְּחָא בִּרְכָאן לְעָלְמִין כָּלְהוּ, עַל יְדֵי דְּאַהֲרֹן. בְּגִין כָּךְ, בָּעֵי כַּהֲנָא לְאִשְׁתַּכְּחָא בְּנָהִירוּ דְּאַנְפִּין, בְּחֵידוּ, כֹּלָּא כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, דְּהָא עַל יְדוֹי בִּרְכָאן וְחֶדְוָון מִשְׁתַּכְּחֵי. וְעַל דָּא אִתְרַחֲקָא מִנַּיְיהוּ דִּינָא וְרוּגְזָא וְעָצִיבוּ, בְּגִין דְּלָא יִתְפְּגֵם מַהֲהוּא אֲתַר דְּאִתְקְטַר בֵּיהּ. וְעַל דָּא וַאֲחֵיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה, וְלָאו כַּהֲנָא. עֲלַיְיהוּ כְּתִיב (דברים לג) בָּרֵךְ יְיָ' חֵילוֹ וּפֹעַל יָדָיו תִּרְצֶה וְגוֹ'. (ויקרא י) יַיִן וְשֵׁכָר אַל תֵּשְׁתְּ אַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ וְגוֹ'. אָמַר רִבִּי

יְהוּדָה, מִגּוֹ פַּרְשָׁתָא דָּא שַׁמְעֵינָן, דְּנָדָב וַאֲבִיהוּא רְוִי חַמְרָא הֲווֹ, מִדְּאַזְהַר לְכַהֲנֵי בְּהָא. רִבִּי חִיָּיא פָּתַח, (תהלים קד) וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ וְגוֹ', אִי בָּעֵי כַּהֲנָא לְמֶחְדֵּי וּלְאִשְׁתַּכְּחָא בְּנְהִירוּ דְּאַנְפִּין יַתִּיר מִכֹּלָּא, אֲמַאי אָסִיר לֵיהּ חַמְרָא, דְּהָא חֵידוּ בֵּיהּ אִשְׁתְּכַח, נְהִירוּ דְּאַנְפִּין בֵּיהּ אִשְׁתְּכַח.

בֹּא רְאֵה, וַיַּקְהֵל אַהֲרֹן אֶת אֱלִישֶׁבַע, לְבַסֵּם אוֹתָהּ, לְשַׂמְּחַ אוֹתָהּ וּלְחַבֵּר אוֹתָהּ עִם הַמֶּלֶךְ בְּזִוּוּג שָׁלֵם, שֶׁיִּמָּצְאוּ בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת עַל יְדֵי אַהֲרֹן. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הַכֹּהֵן לְהִמָּצֵא בְּהָאֲרַת פָּנִים, בְּשִׂמְחָה, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי עַל יָדוֹ בְּרָכוֹת וּשְׂמָחוֹת נִמְצָאוֹת. וְלָכֵן מְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ דִּין וְרוֹגֶז וְעֶצֶב, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפָּגֵם מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְשָׁר בּוֹ. וְעַל זֶה - וַאֲחֵיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה, וְלֹא הַכֹּהֵן. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (דברים לג) בָּרֵךְ ה' חֵילוֹ וּפֹעַל יָדָיו תִּרְצֶה וְגוֹ'. יַיִן וְשֵׁכָר אַל תֵּשְׁתְּ אַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִתּוֹךְ הַפְּרִשָּׁה הַזּוֹ שׁוֹמְעִים, שֶׁנָּדָב וַאֲבִיהוּא הָיוּ שְׁתוּיֵי יַיִן, מִשֶּׁהִזְהִיר בָּזֶה אֶת הַכֹּהֲנִים. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח, (תהלים קד) וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ וְגוֹ'. אִם צָרִיךְ הַכֹּהֵן לִשְׂמֹחַ וּלְהִמָּצֵא בְּהָאֲרַת פָּנִים יוֹתֵר מֵהַכֹּל, לָמָּה אָסוּר לוֹ יַיִן? שֶׁהֲרֵי שִׂמְחָה נִמְצֵאת בּוֹ, וְהָאֲרַת פָּנִים נִמְצֵאת בּוֹ?

אֶלָּא שֵׁירוּתָא דְּחַמְרָא חֶדְוָותָא. סוֹפֵיהּ עֲצִיבוּ. וְעוֹד דְּיַיִן מִסְטָרָא דִּילְיוָאי אִתֵּי, מֵאָתַר דְּחַמְרָא שָׂרֵי, דְּהָא אוֹרַיְיתָא וְחַמְרָא דְּאוֹרַיְיתָא, מִסְטָרָא דִּגְבוּרָה הוּא. (ס"א סיפיה עציבו, וכהנא שירותא וסיומא בעי חדותא ונהירו דאנפין, יין אתי מסטרא דליואי) וְסִטְרָא דְּכַהֲנָא מַיִין צְלִילִין נְהִירִין.

אֶלָּא רֵאשִׁיתוֹ שֶׁל יַיִן שִׂמְחָה, וְסוֹפוֹ עַצְבוּת. וְעוֹד, שֶׁיַּיִן בָּא מִצַּד הַלְוִיִּם, מֵהַמָּקוֹם שֶׁיַּיִן שׁוֹרֶה, שֶׁהֲרֵי תּוֹרָה וְיֵינָהּ שֶׁל תּוֹרָה הֵם מִצַּד הַגְּבוּרָה. (סופועצבות, והכהן תחלה וסיום צריך שמחה והארת פנים. יין בא מצד הלוים) וְצַד הַכֹּהֵן מַיִם צְלוּלִים מְאִירִים.

רִבִּי יוֹסֵי אָמַר כָּל חַד אוֹזִיף לְחַבְרֵיהּ, וְכָלִיל כֹּלָּא דָּא בְּדָא, וּבְגִין כָּךְ, חַמְרָא שָׂרֵי חֶדְוָותָא, בְּגִין דְּכָלִיל מְגוֹ מַיָּא, וּלְבָתַר אַהֲדַּר לְאַתְרֵיהּ, וְעָצִיב וְרָגִיז וְדָאִין דִּינָא. (וכהנא שירותא וסיומא בעי חדותא ונהירו דאנפין)

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כָּל אֶחָד מַלְוֶה לַחֲבֵרוֹ, וְהַכֹּל כְּלוּל זֶה בָּזֶה. וּמִשּׁוּם כָּךְ יַיִן מַשְׂרֶה שִׂמְחָה, מִשּׁוּם שֶׁכָּלוּל מִתּוֹךְ מַיִם, וְאַחַר כָּךְ חוֹזֵר לְמְקוֹמוֹ, וְעָצוּב וְרוֹגֵז וְדָן דִּין. (והכהן תחלה וסיום צריך שמחה והארת פנים).

רִבִּי אַבָּא אָמַר, מֵאָתַר חַד נָפְקוּ, יַיִן וְשֵׁמֶן וּמַיִם. מַיִם וְשֵׁמֶן לִימִינָא, נַטְלֵי כַּהֲנֵי וְיַרְתֵּי לוֹן, וְשֵׁמֶן יַתִּיר מִכֹּלָּא. דְּאִיהוּ חֶדְוָותָא שֵׁירוּתָא וְסִיּוּמָא, דִּכְתִיב, (תהלים קלג) כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יוֹרֵד עַל הַזָּקָן זְקַן אַהֲרֹן. וְיַיִן לִשְׂמָאלָא, יַרְתֵּי לִיוָאֵי, לְאַרְמָא קָלָא וּלְזַמְּרָא, וְלָא לְשִׁתּוּק, דְּהָא חַמְרָא לָא שַׁתִּיק לְעָלְמִין, וְשֶׁמֶן בַּחֲשַׁאי הוּא תָּדִיר.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מִמָּקוֹם אֶחָד יָצְאוּ - יַיִן וְשֶׁמֶן וּמַיִם (דבש וחלב). מַיִם וְשֶׁמֶן לִימִין, נוֹטְלִים הַכֹּהֲנִים וְיוֹרְשִׁים אוֹתָם, וְשֶׁמֶן יוֹתֵר מֵהַכֹּל, שֶׁהוּא שִׂמְחָה רֵאשִׁית וְסִיּוּם, שֶׁכָּתוּב (שם קלג) כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל

הָרֹאשׁ יוֹרֵד עַל הַזָּקָן זָקָן אַהֲרֹן. וְיַיִן לְשִׁמְאל, יוֹרְשִׁים הַלְוִיִּם, לְהָרִים קוֹל וּלְזַמֵּר, וְלֹא לִשְׁתּוֹק, שֶׁהֲרֵי יַיִן לֹא שׁוֹתֵק לְעוֹלָמִים, וְשָׁמָּן הוּא תָּמִיד בַּחֲשַׁאי.

מַה בֵּין הַאי לְהַאי. אֶלָּא, שֶׁמֶן דְּאִיהוּ בַּחֲשַׁאי בְּלְחִישׁוּ תְּדִיר, אָתֵי מִסִּטְרָא דְּמַחֲשָׁבָה, דְּאִיהוּ בִּלְחִישׁוּ תָּדִיר וְלָא אִשְׁתְּמַע, וְהוּא בַּחֲשַׁאי, וְעַל דָּא הוּא מִימִינָא. וְיַיִן דְּאִיהוּ (קרח קע"ו) לְאַרְמָא קָלָא, וְלָא שָׁתִיק לְעָלְמִין, אָתֵי מִסִּטְרָא דְּאִימָּא, וְיָרְתִין לֵיוָאֵי לְסָטַר שְׂמָאלָא, וְקַיְימֵי לְזַמְּרָא לְאַרְמָא קָלָא, וְקַיְימֵי בְּדִינָא. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב, (דברים כא) וְעַל פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל רִיב וְכָל נָגַע.

מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא שֶׁמֶן שֶׁהוּא בַּחֲשַׁאי, בְּלַחַשׁ תָּמִיד, בָּא מִצַּד הַמַּחֲשָׁבָה, שֶׁהִיא תָּמִיד בְּלַחַשׁ וְלֹא נִשְׁמַעַת, וְהוּא בַּחֲשַׁאי, וְעַל כֵּן הוּא מִיָּמִין. וְיַיִן שֶׁהוּא לְהָרִים קוֹל, וְלֹא שׁוֹתֵק לְעוֹלָמִים, בָּא מִצַּד הָאֵם, וְיוֹרְשִׁים הַלְוִיִּם לְצַד הַשְּׂמאל, וְעוֹמְדִים לְזַמֵּר לְהָרִים קוֹל, וְעוֹמְדִים בְּדִין. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (דברים כא) וְעַל פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל רִיב וְכָל נָגַע.

בְּגִין כַּךְ, כַּהֲנָא כַּד יִיעוּל לְמַקְדְּשָׁא לְמִפְלַח פּוּלְחָנָא, אָסִיר לֵיהּ לְמִשְׁתֵּי חַמְרָא, דְּהָא עוֹבָדוֹי בַּחֲשַׁאי אִינּוּן, וּבַחֲשַׁאי (ס"א אתחז) אָתָאן וְאִתְכָּוְונָן, (ס"א ובחשאי אתכוון במה דאתכוון) וְזִוּוּג לְמַאן דְּזִוּוּג, וְנָגִיד בִּרְכָאן לְעָלְמִין כֻּלְּהוּ, וְכוּלָּא בַּחֲשַׁאי, (ועוד) דְּעוֹבָדוֹי כֻּלְּהוּ בְּרָזָא. וְחַמְרָא מְגַלֶּה רָזִין הוּא, דְּהָא כָּל עוֹבָדוֹי לְאַרְמָא קָלָא קָאִים.

מִשּׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁכֹּהֵן יִכָּנֵס לַמִּקְדָּשׁ כְּדֵי לַעֲבֹד אֶת הָעֲבוֹדָה, אָסוּר לוֹ לִשְׁתּוֹת יַיִן, שֶׁהֲרֵי מַעֲשָׂיו הֵם בַּחֲשַׁאי, וּבַחֲשַׁאי (נראה) הֵם בָּאִים, וּמִתְכַּוְּנִין, (ובחשאי מתכון במה שמתכון) וּמְזַוֵּג אֶת מִי שֶׁמְּזַוֵּג, וּמַשְׁפִּיעַ בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהַכֹּל בַּחֲשַׁאי, (ועוד) שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו בְּסוֹד. וְיַיִן הוּא מְגַלֶּה רָזִים, שֶׁהֲרֵי כָּל מַעֲשָׂיו עוֹמְדִים כְּדֵי לְהָרִים קוֹל.

רִבִּי יְהוּדָה וְרִבִּי יִצְחָק הֲווֹ אָזְלֵי בְּאָרְחָא, מְבֵי מְרוֹנְיָא לְצִפּוֹרִי, וַהֲוָה רַבְיָא חַד שְׁכִיחַ בְּגַוְונָן (ס"א לגבייהו), בְּחַמְרָא בְּקִינְטָא דְּדוּבְשָׁא אָמַר רִבִּי יְהוּדָה נַיְמָא מִלָּה דְּאוֹרַיְיתָא וְנֶזֵיל.

רַבִּי יְהוּדָה וְרִבִּי יִצְחָק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ מִבֵּית מְרוֹן לְצִפּוֹרִי, וְהָיָה עֶלֶם אֶחָד מְצוּי בְּתוֹכָם (אצלם) עִם יַיִן רָקוּחַ בְּדְבַשׁ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נֹאמַר דָּבָר תּוֹרָה וְנֵלֵךְ.

פָּתַח רִבִּי יִצְחָק וְאָמַר, (שיר השירים ז) וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים וְגוֹ'. וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב, דָּא יֵינָא דְּאוֹרַיְיתָא, דְּאִיהוּ טָב. דְּהָא יֵינָא אָחֳרָא לְאוֹ אִיהוּ טָב, וְיֵינָא דְּאוֹרַיְיתָא, טָב לְכוֹלָּא. טָב לְעָלְמָא דָּא, וְטָב לְעָלְמָא דְּאָתֵי. וְדָא הוּא יֵינָא דְּנִיחָא לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יַתִּיר מִכּוֹלָּא, וּבְזִכּוּ דָּא, מַאן דְּמָרֵוִי מַיֵּינָא דְּאוֹרַיְיתָא, יִתְעַר לְעָלְמָא דְּאָתֵי, וְיִזְכֵּי לְאַחֲיָיא, כַּד יוֹקִים קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְצַדִּיקַיָּיא. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים, הָא תָּנֵינָן דְּאָפִילּוּ בְּהַהוּא עָלְמָא, יְזֵכֵּי לְמַלְעֵי בְּאוֹרַיְיתָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים.

פְּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, (שירז) וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים וְגוֹ'. וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב - זֶה יֵינָהּ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁהוּא טוֹב. שֶׁהֲרֵי יַיִן אַחַר אֵינוֹ טוֹב, וְיֵינָהּ שֶׁל תּוֹרָה טוֹב לְכֹל. טוֹב לְעוֹלָם הַזֶּה, וְטוֹב לְעוֹלָם הַבָּא. וְזֶהוּ הַיַּיִן שָׁנוֹחַ לוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וּבִזְכוּת זֶה, מִי שֶׁנִּרְוֶה מִיֵּינָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, יִתְעוֹרֵר לְעוֹלָם הַבָּא, וְיִזְכֶּה לְהֶחָיוֹת כְּשֶׁיְּקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַצַּדִּיקִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים, הֲרֵי שֶׁנִּינוּ, שֶׁאֲפִלּוּ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם יִזְכֶּה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים.

אָמַר הַהוּא רַבָּיָא, אִי כְּתִיב וְחִכֵּךְ מִיֵּין הַטּוֹב, הֲוִינָא אֲמֵרִי הָכֵי. אֲבָל כְּיֵין הַטּוֹב כְּתִיב, וְלָא מִיֵּין. אַשְׁגְּחוּ בֵּיהּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּרִי אֵימָא מִילָּךְ, דְּשַׁפִּיר קָא אָמְרַת.

אָמַר אוֹתוֹ עֶלֶם, אִם כָּתוּב וְחִכֵּךְ מִיֵּין הַטּוֹב, הָיִינוּ אוֹמְרִים כָּךְ. אֲבָל כָּתוּב כְּיֵין הַטּוֹב, וְלֹא מִיֵּין. הִשְׁגִּיחוּ בּוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּנִי, אֱמֹר דְּבָרְךָ, שֶׁיָּפֶה אָמַרְתָּ.

דף לט:

אָמַר, אֲנָא שְׁמַעְנָא, דְּמַאן דְּאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא, וְדָבִיק בָּהּ, וְהַהִיא מִלָּה דְּאוֹרַיְיתָא אִשְׁתְּמַע בְּפוּמֵיהּ, וְלָא לְחֵישׁ לָהּ (דף ל"ט ע"ב) בִּלְחִישׁוּ, אֶלָּא אָרִים קָלֵיהּ בָּהּ. דְּאוֹרַיְיתָא הָכִי בַּעְיָא לְאַרְמָא קָלָא, דִּכְתִיב, (משלי א) בְּרֹאשׁ הוֹמִיּוֹת תִּקְרָא, לְאָרְמָא רְנָּה דְּאוֹרַיְיתָא, וְלָא בִּלְחִישׁוּ. כְּיֵין הַטּוֹב, כַּחֲמַר טָב דְּלָא שָׁתִיק. וְהוּא עָתִיד לְאָרְמָא קָלָא, כַּד יִפּוּק מֵהַאי עָלְמָא. הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵשָׁרִים, דְּלָא יִסְטֵי לִימִינָא וְלִשְׂמָאלָא, לָא יִשְׁתְּכַח דְּיִמְחֵי בִּידוֹי. דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים, אֲפִילּוּ בְּהַהוּא עָלְמָא שִׂפְוָותֵיהּ מְרַחְשָׁן אוֹרַיְיתָא.

אָמַר, אֲנִי שָׁמַעְתִּי, שֶׁמִּי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְדָבֵק בָּהּ, וְאוֹתוֹ דָּבָר הַתּוֹרָה נִשְׁמָע בְּפִיו וְלֹא לוֹחֵשׁ אוֹתוֹ בְּלַחַשׁ, אֶלָּא מֵרִים בּוֹ אֶת קוֹלוֹ, שֶׁכָּךְ צְרִיכָה תּוֹרָה לְהֵרָמֵת קוֹל, שֶׁכָּתוּב (משלי א) בְּרֹאשׁ הֹמִיּוֹת תִּקְרָא, לְהָרִים אֶת רִנַּת הַתּוֹרָה, וְלֹא בְּלַחַשׁ. כְּיֵין הַטּוֹב, כְּמוֹ יַיִן הַטּוֹב שֶׁלֹּא שׁוֹתֵק. וְהוּא עָתִיד לְהָרִים קוֹל, כְּשֶׁיֵּצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה. הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים, שֶׁלֹּא יִסְטֶה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, לֹא יִמָּצֵא שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדוֹ. דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים, וַאֲפִלּוּ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם שִׂפְתוֹתָיו מְרַחֲשׁוֹת בַּתּוֹרָה.

תּוּ שְׁמַעְנָא וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב, הַאי קְרָא לְכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִתְמַר, וּבְתוּשְׁבַּחְתָּא אִתְמַר. אִי הָכִי, מַאן הוּא דִּמְשַׁבַּח לָהּ בְּהַאי. אִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מַהוּ הוֹלֵךְ לְדוֹדִי, הוֹלֵךְ אֲלַי מִבָּעֵי לֵיהּ.

עוֹד שְׁמַעְתִּי, וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב - הַפָּסוּק הַזֶּה נֶאֱמַר לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְנֶאֱמַר בְּתִשְׁבַּחַת. אִם כָּךְ, מִי הוּא שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אוֹתָהּ בָּזֶה? אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא - מַה זֶּה הוֹלֵךְ לְדוֹדִי? הוֹלֵךְ אֲלַי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת!

אֶלָּא וַדַּאי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָא מְשַׁבַּח לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמָה דְּהֵיא קָא מְשָׁבַּחַת לֵיהּ, דִּכְתִיב חִכּוֹ מַמְתַקִּים, כַּךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְשַׁבַּח לַהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. (דכתיב) וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב, יֵין הַטּוֹב: דְּהוּא חַמְרָא דְּמִנְטְרָא. הוֹלֵךְ לְדוֹדִי: דָּא יִצְחָק, דְּאִקְרֵי יְדִיד מִבֶּטֶן. לְמֵישָׁרִים: כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (תהלים צט) אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים, לְאִתְכַּלְלָא שְׁמָאלָא בִּימִינָא. וְדָא הוּא מֵישָׁרִים, דִּבְגִין חֶדְוָותָא דְּהַהוּא חֲמָר טַב, אִתְכְּלִיל שְׂמָאלָא בִּימִינָא, וְחַדְּאן כֻּלָּא.

(דובב שפתי ישנים) דְּהָא כֹּלָּא מִתְעָרֵי בְּחֶדְוָואן וּבְרִכָּאן, וְעָלְמִין כֻּלְּהוּ מִשְׁתַּכְּחֵי בְּחֵדוּ, וּמִתְעָרֵי לְאַרְקָא בִּרְכָאן לְתַתָּא.

אֶלָּא וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבֵּחַ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁהִיא מְשַׁבַּחַת אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב חִכּוֹ מַמְתַקִּים, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבֵּחַ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. (שכתוב) וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב. יֵין הַטּוֹב - שֶׁהוּא יַיִן הַמְשֻׁמָּר. הוֹלֵךְ לְדוֹדִי - זֶה יִצְחָק שֶׁנִּקְרָא יְדִיד מִבֶּטֶן. לְמֵישָׁרִים - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צט) אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים, לְהַכְלִיל שְׂמֹאל בְּיָמִין. וְזֶהוּ מֵישָׁרִים, שֶׁבְּגִלַּל הַשִּׂמְחָה שֶׁל אוֹתוֹ הַיַּיִן הַטּוֹב, נִכְלָל הַשְּׂמֹאל בַּיָּמִין, וְכֻלָּם שְׂמֵחִים. (דובב שפתי ישנים) שֶׁהֲרֵי הַכֹּל מִתְעוֹרְרִים בְּשִׂמְחוֹת וּבְרָכוֹת, וְכָל הָעוֹלָמוֹת נִמְצָאִים בְּשִׂמְחָה, וּמִתְעוֹרְרִים לְהָרִיק בְּרָכוֹת לְמַטָּה.

אָתוּ רִבִּי יְהוּדָה וְרִבִּי יִצְחָק וְנַשְּׁקוּ לֵיהּ רֵישֵׁיהּ, וְחַדּוּ עִמֵּיהּ, אָמְרוּ לֵיהּ מַה שְׁמָךְ. אָמַר לְהוֹ יֵיסָא. אָמְרוּ רִבִּי יֵיסָא תְּהֵא. יַתִּיר תְּהֵא שְׁכִיחַ בְּעָלְמָא מֵרַבִּי יֵיסָא חַבְרָנָא, דְּאִסְתַּלָּק מִבֵּינָנָא. אָמְרוּ לֵיהּ וּמַאן אֲבוּךְ. אָמַר לְהוֹ, אַפְטֵר מֵעָלְמָא, וַהֲוָה אוֹלִיף לִי כָּל יוֹמָא ג' מִלִּין דְּאוֹרַיְיתָא, וּבְלֵילְיָא ג' מִילִּין דְּחָכְמְתָא דְּאַגַּדְתָּא. וְהָנֵי מִילֵּי אוֹלִיפְנָא מֵאַבָּא, וְהַשְׁתָּא דִּיוּרֵי בְּחַד בַּר נָשׁ, וְסָלִיק לִי מֵאוֹרַיְיתָא. וַאֲנָא אָזִיל כָּל יוֹמָא לַעֲבִידְתָּא, וּבְכָל יוֹמָא אַהַדְרָנָא אִינּוּן מִלִּין דְּאוֹלִיפְנָא מֵאַבָּא.

בָּאוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק וְנָשְׁקוּ לוֹ אֶת רֹאשׁוֹ, וְשָׂמְחוּ עִמּוֹ. אָמְרוּ לוֹ, מַה שְׁמֶךָ? אָמַר לוֹ, יֵיסָא. אָמְרוּ, רַבִּי יֵיסָא תִּהְיֶה. יוֹתֵר תִּהְיֶה מָצוּי בָּעוֹלָם מֵרַבִּי יֵיסָא חֲבֵרֵנוּ, שֶׁהִסְתַּלֵּק מִבֵּינֵינוּ. אָמְרוּ לוֹ, וּמִי אָבִיךָ? אָמַר לוֹ, נִפְטַר מִן הָעוֹלָם, וְהָיָה מְלַמֵּד אוֹתִי כָּל יוֹם שְׁלֹשָׁה דִּבְרֵי תוֹרָה, וּבַלַּיְלָה שְׁלֹשָׁה דִּבְרֵי חָכְמָה שֶׁל אַגָּדָה. וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ לָמַדְתִּי מֵאָבִי, וְכַעַת אֲנִי גָּר עִם אָדָם אֶחָד שֶׁמּוֹנֵעַ אוֹתִי מִן הַתּוֹרָה, וַאֲנִי הוֹלֵךְ כָּל יוֹם לַעֲבוֹדָה, וּבְכָל יוֹם אֲנִי חוֹזֵר עַל אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁלָּמַדְתִּי מֵאָבִי.

אָמְרוּ לֵיהּ הַהוּא בַּר נָשׁ יָדַע בְּאוֹרַיְיתָא. אָמַר לוֹן לָאו. סָבָא הוּא, וְלָא יָדַע לְבָרְכָא לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאִית לֵיהּ בְּנִין, וְלָא שַׁוִּי לוֹן בְּבֵי רַב. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה (נ"א אי לאו הכי הוה) אִי לָא הֲוָה הָכִי, הֲוָה אֲעֵילְנָא לְגַבֵּי הַאי כְּפַר לְמַלְּלָא עֲלָךְ, הַשְׁתָּא אָסִיר לָךְ לְמֵחֲזֵי אַנְפּוֹי. שְׁדֵי חֲמָרָא מִנָּךְ, וְאַתְּ זִיל לְגַבָּן. אָמְרוּ לֵיהּ מַאן הוּא אֲבוּךְ. אָמַר רִבִּי זְעֵירָא דִּכְפַר רָאמִין.

אָמְרוּ לוֹ, אוֹתוֹ אָדָם יוֹדֵעַ בַּתּוֹרָה? אָמַר לָהֶם, לֹא, הוּא זָקֵן, וְלֹא יוֹדֵעַ לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיֵשׁ לוֹ בָּנִים, וְלֹא שָׂם אוֹתָם בְּבֵית הַרַב. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, (אם לא כך היה) אִם לֹא הָיָה כָּךְ, הָיִיתִי נִכְנָס לַכְּפָר הַזֶּה לְדַבֵּר עָלֶיךָ. עַכְשָׁו אָסוּר לָנוּ לִרְאוֹת אֶת פָּנָיו, זְרֹק מִמְּךָ אֶת הַחֲמוֹר, וְאַתָּה לֵךְ אֵלֵינוּ. אָמְרוּ לוֹ, מִי אָבִיךָ? אָמַר, רִבִּי זְעֵירָא מִכְּפַר רָאמִין.

שְׁמַע רִבִּי יְהוּדָה וּבָכָה, אָמַר אֲנָא הֲוִינָא בְּבֵיתֵיהּ, וְאוֹלִיפְנָא מִנֵּיהּ ג' מִלִּין בְּכַסָּא דִּבְרָכָה, וְאוֹלִיפְנָא מִנֵּיהּ בְּמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית תְּרֵי. אָמַר רִבִּי יִצְחָק, וּמַה מֵהַאי רַבְיָא בְּרֵיהּ אוֹלִיפְנָא,

מִנַּיהּ לָא כָּל שֶׁכֵּן. אַזְלוּ וְאָחִידוּ בִּידֵיהּ. חָמוּ חַד חֶקֶל וְיָתְבוּ תַּמָּן. אָמְרוּ לֵיהּ אֵימָא חַד מִלָּה, מֵאִינּוּן דְּאוֹלִיף לָךְ אָבוּךְ בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית.

שְׁמַע רַבִּי יְהוּדָה וּבָכָה. אָמַר, אֲנִי הָיִיתִי בְּבֵיתוֹ, וְלָמַדְתִּי מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וְלָמַדְתִּי מִמֶּנּוּ שְׁנַיִם בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וּמָה מַהַיֶּלֶד הַזֶּה בְּנוֹ לָמַדְתִּי, מִמֶּנּוּ לֹא כָּל שֶׁכֵּן? הָלְכוּ וְאָחֲזוּ בְּיָדוֹ. רָאוּ שָׂדֶה אֶחָד וְיָשְׁבוּ שָׁם. אָמְרוּ לוֹ, אֱמֹר דָּבָר אֶחָד מֵאוֹתָם שֶׁלִּמַּד אוֹתְךָ אָבִיךָ בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית.

פָּתַח וְאָמַר, (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֵת הַתַּנִּינִם הַגְּדוֹלִים וְגוֹ'. וַיִּבְרָא אֱלֹהִים, כָּל אֲתַר דְּדִינָא אֱלֹהִים אִקְרֵי. וְהַהוּא אֲתַר עִלָּאָה אֲתַר דְּנָפְקוּ מִנַּיהּ, הָכִי קָרֵי לֵיהּ הָכָא. וְאַף עַל גַּב דְּרַחֲמֵי הוּא, מִנַּיהּ נָפְקוּ דִּינִין, וּבֵיהּ תַּלְיָין.

פָּתַח וְאָמַר, (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֵת הַתַּנִּינִם הַגְּדלִים וְגוֹ'. וַיִּבְרָא אֱלֹהִים - כָּל מָקוֹם שֶׁל דִּין נִקְרָא אֱלֹהִים. וְאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן, הַמָּקוֹם שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ, כְּךָ קוֹרֵא לוֹ כָּאן. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא רַחֲמִים, יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ דִּינִים, וּבוֹ הֵם תְּלוּיִים.

אֶת הַתַּנִּינִים הַגְּדוֹלִים, אִלֵּין אֲבָהָן. דְּאִינּוּן מִתְשַׁקְיָין בְּקַדְמֵיתָא, וּמִשְׁתָּרְשִׁין עַל כֹּלָּא. וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרוֹמֶשֶׁת, וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה, דָּא נֶפֶשׁ, דְּהַהִיא אֶרֶץ עִלָּאָה מַאֲפִיקַת מֵהַהִיא חַיָּה עִלָּאָה עַל כֹּלָּא, דִּכְתִיב תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה. וְדָא אִיהִי נֶפֶשׁ דְּאָדָם קַדְמָאָה, דְּמָשִׁיךְ בְּגַוֵּיהּ. הָרוֹמֶשֶׁת: דָּא הִיא חַיָּה דְּרַחֲשָׁא בְּכָל טוּרִין (ס"א סטרין), לְעֵילָּא וְתַתָּא. אֲשֶׁר שָׁרְצוּ הַמַּיִם, דְּהַהוּא נָהָר עִלָּאָה נָגִיד וְנָפִיק מֵעֵדֶן, וְאַשְׁקֵי לְהַאי אִילָנָא, לְאִשְׁתָּרְשָׁא בְּשָׁרְשׁוֹי עַל כֹּלָּא, וּלְאִשְׁתַּכָּחָא בֵּיהּ מְזוֹנָא לְכֹלָּא.

אֶת הַתַּנִּינִם הַגְּדלִים - אֵלּוּ הָאֻמּוֹת, שֶׁהֵם מַשְׁקִים בָּרֵאשׁוֹנָה וּמִשְׁתָּרְשִׁים עַל הַכֹּל. וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרוֹמֶשֶׁת. וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה - זוֹ הַנֶּפֶשׁ, שֶׁאוֹתָהּ הָאָרֶץ הָעֶלְיוֹנָה הוֹצִיאָה מֵאוֹתָהּ חַיָּה עֶלְיוֹנָה עַל הַכֹּל, שֶׁכְּתוּב תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה. וְזוֹהִי הַנֶּפֶשׁ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁמָּשַׁךְ בְּתוֹכוֹ. הָרוֹמֶשֶׁת - זוֹהִי הָרוֹחֶשֶׁת בְּכָל הֶהָרִים (הצדדים) לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. אֲשֶׁר שָׁרְצוּ הַמַּיִם, שֶׁאוֹתוֹ נָהָר עֶלְיוֹן שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן, וּמַשְׁקֶה אֶת הָעֵץ הַזֶּה לְהִשְׁתָּרֵשׁ בְּשָׁרָשָׁיו עַל הַכֹּל, וְשָׁיְמָצֵא בּוֹ מָזוֹן לַכֹּל.

דָּבָר אַחֵר הַחַיָּה הָרוֹמֶשֶׁת, דָּא הוּא דָּוִד מַלְכָּא, דִּכְתִיב בֵּיהּ (תהלים קיח) לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה וְגוֹ'. וְאֵת כָּל עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ, אִלֵּין כָּל אִינּוּן מַלְאָכִין קַדִּישִׁין, דְּמִשְׁתַּכְּחֵי לְקַדָּשָׁא שְׁמָא דְּמָארֵיהוֹן בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא, דִּכְתִיב בָּהוּ (ישעיה ו) שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאֶחָד. וּמִנְּהוֹן טָאסִין בְּעָלְמָא לְמֶעְבַּד רְעוּתָא דְּמָארֵיהוֹן, כָּל חַד וְחַד כְּדָקָא חָזֵי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְדַאי כָּל כַּךְ לְהַאי רַבְיָא לָא אִתְחָזֵי, אֲבָל אֲנָא חָמֵי בֵּיהּ דְּלְאַתַּר עִלָּאָה יִסְתְּלַק.

דָּבָר אַחֵר הַחַיָּה הָרוֹמֶשֶׁת - זֶהוּ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תהלים קיח) לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה וְגוֹ'. וְאֵת כָּל עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ - אֵלּוּ כָּל אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁמְּצוּיִים לְקַדֵּשׁ אֶת שֵׁם אֲדוֹנָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, שֶׁכָּתוּב

בָּהֶם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאֶחָד. וּמֵהֶם טָסִים בָּעוֹלָם לַעֲשׂוֹת רָצוֹן רִבּוֹנָם, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי לוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַדַּאי כָּל כָּךְ לַיֶּלֶד הַזֶּה לֹא רָאוּי, אֲבָל אֲנִי רוֹאֶה בּוֹ שֶׁיַּעֲלֶה לְמָקוֹם עֶלְיוֹן.

דף מ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, (דף מ' ע"א) וַדַּאי. הַחַיָּה (הרומשת) דָּא הִיא חַיָּה עִלָּאָה עַל כֹּלָּא, דְּהָא אֶחָרָא אֶרֶץ קַרְיֵיהּ קְרָא. הָכָא דִּכְתִיב וְהָעוֹף יָרֵב בָּאָרֶץ, בָּאָרֶץ וַדַּאי, וְלָא בַּמַּיִם. דְּהָא הַהוּא נָהָר, נָגִיד וְנָפִיק וְאַשְׁקֵי, בְּלָא פֵּירוּדָא, עַד הַהוּא אֲתַר דְּאִקְרֵי אֶרֶץ, וּמִתַּמָּן כְּתִיב וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְגוֹ'. וְהָעוֹף, וְהַהוּא עוֹף בְּהַאי אֶרֶץ תַּלְיִין וְאִתְשַׁקְיִין, וְדָא הוּא דִּכְתִיב וְהָעוֹף יָרֵב בָּאָרֶץ. קָמוּ וְאָזְלוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נִשְׁתַּתֵּף לְהַאי רַבְיָא עִמָּנָא, וְכָל חַד וְחַד לֵימָא מִלָּה דְּאוֹרַיְיתָא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וַדַּאי הַחַיָּה (הרמשת) זוֹהִי הַחַיָּה הָעֶלְיוֹנָה עַל הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי הָאַחֶרֶת, הַכָּתוּב קָרָא לָהּ אֶרֶץ. כָּאן שֶׁכָּתוּב וְהָעוֹף יָרֵב בָּאָרֶץ, בָּאָרֶץ וַדַּאי, וְלֹא בַּמַּיִם. שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ נָהָר שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וּמַשְׁקֶה בְּלִי פֵּרוּד, עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא אֶרֶץ, וּמִשָּׁם כָּתוּב וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְגוֹ'. וְהָעוֹף, וְאוֹתוֹ עוֹף, בָּאָרֶץ הַזּוֹ תְּלוּיִים וּמַשְׁקִים, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהָעוֹף יָרֵב בָּאָרֶץ. קָמוּ וְהָלְכוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נִשְׁתַּתֵּף אֶת הַיֶּלֶד הַזֶּה עִמָּנוּ, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֹאמַר דְּבַר תּוֹרָה.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (שיר השירים ב) סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּחִים וְגוֹ'. הַאי קְרָא הָא אִתְּמַר וְשַׁפִּיר. אֲבָל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל קָאָמַר דָּא בְּגָלוּתָא. סַמְּכוּנִי, מַהוּ סַמְּכוּנִי. אֶלָּא מַאן דְּנָפִיל בָּעֵי לְאִסְתְּמָכָא לֵיהּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים קמה) סוֹמֵךְ יְיָ' לְכָל הַנּוֹפְלִים וְגוֹ'. וּבְגִין כָּךְ, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דְּנָפְלָה, דִּכְתִיב, (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם, בַּעְיָא לְאִסְתְּמָכָא, וְהִיא אָמְרָה סַמְּכוּנִי. לְמַאן אָמְרָה. לְיִשְׂרָאֵל בְּנָהָא דְּאִינּוּן בְּגָלוּתָא עִמָּהּ.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּחִים וְגוֹ'. הַפְּסוּק הַזֶּה הֲרֵי נִתְבָּאֵר, וְיָפֶה. אֲבָל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אָמְרָה אֶת זֶה בַּגָּלוּת. סַמְּכוּנִי, מַה זֶּה סַמְּכוּנִי? אֶלָּא מִי שֶׁנּוֹפֵל צָרִיךְ לִסְמֹךְ אוֹתוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) סוֹמֵךְ ה' לְכָל הַנּוֹפְלִים וְגוֹ'. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּפְלָה, שֶׁכָּתוּב (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם, צְרִיכָה לִסְמִיכָה, וְהִיא אוֹמֶרֶת סַמְּכוּנִי. לְמִי הִיא אוֹמֶרֶת? לְיִשְׂרָאֵל בָּנֶיהָ, שֶׁהֵם עִמָּהּ בַּגָּלוּת.

וּבְמָה בָּאֲשִׁישׁוֹת. אִלֵּין אִינּוּן אֲבָהָן, דְּאִינּוּן אִתְמַלְיָין בָּקְדָמֵיתָא, מֵהַהוּא חֲמָר טַב דְּמַנְטָרָא. וְכַד אִינּוּן אִתְמַלְיָין, הָא בִּרְכָאן מִשְׁתַּכְחֵי לְגַבָּהּ, עַל יְדָא דְּחַד דַּרְגָּא דְּאִיהוּ צַדִּיק. וּמַאן דְּיַדַּע לְיַחֲדָא שְׁמָא קַדִּישָׁא, אַף עַל גַּב דְּבִרְכָאן לָא מִשְׁתַּכְחֵי בְּעָלְמָא, אִיהוּ סָמִיךְ וְסָעִיד לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָא.

וּבַמֶּה, ? בָּאֲשִׁישׁוֹת. אֵלּוּ הֵם הָאָבוֹת שֶׁמִּתְמַלְּאִים בָּרְאשׁוֹנָה מֵאוֹתוֹ יַיִן טוֹב הַמְשֻׁמָּר. וּכְשֶׁהֵם מִתְמַלְּאִים, הֲרֵי הַבְּרָכוֹת מְצוּיוֹת אֵלֶיהָ עַל יְדֵי דַּרְגָּה אַחַת שֶׁהִיא צַדִּיק. וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, אַף עַל גַּב שֶׁהַבְּרָכוֹת לֹא מְצוּיוֹת בָּעוֹלָם, הוּא סוֹמֵךְ וְסוֹעֵד אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת.

רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּחִים, כֹּלָא חַד כְּמָה דְּאַמְרָן, אֲבָל רָזָא דָּא, אֲשִׁישְׁאָ: עֲיֵיל חַמְרָא. תַּפּוּחַ: אַפִּיק חַמְרָא, וּמְכַוְּון רְעוּתָא. וְעַל דָּא אֲשִׁישׁוֹת וְתַפּוּחִים. אֲשִׁישׁוֹת, לְרָוְואָה מֵחַמְרָא. תַּפּוּחִים, לְכַוְּונָא רְעוּתָא דִּלָּא יָזִיק חַמְרָא. וְכָל דָּא לָמָּה. כִּי חוֹלַת אַהֲבָה אָנִי, בְּגָלוּתָא. וּמַאן דְּמְיַיחֵד שְׁמָא קַדִּישָׁא, בָּעֵי לְיַיחָדָא דִּינָא בְּרַחֲמֵי, וּלְאַכְלְלָא לוֹן כַּדְקָא חֲזֵי, לְאִתְבַּסְּמָא וּלְאִתְתַּקְנָא כֹּלָּא כְּדְקָא יֵאוֹת, וְדָא סְמִיךְ לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָא.

רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּחִים, הַכֹּל אֶחָד כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. אֲבָל הַסּוֹד הַזֶּה, אֲשִׁישָׁה - מַכְנִיסָה יַיִן. תַּפּוּחַ - מוֹצִיא יַיִן, וּמְכַוֵּן רָצוֹן. וְעַל כֵּן אֲשִׁישׁוֹת וְתַפּוּחִים. אֲשִׁישׁוֹת, לְרְווֹת מִיַּיִן. תַּפּוּחִים, לְכַוֵּן אֶת הָרָצוֹן שֶׁהַיַּיִן לֹא יַזִּיק. וְכָל זֶה לָמָּה? כִּי חוֹלַת אַהֲבָה אָנִי, בַּגָּלוּת. וּמִי שֶׁמְּיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, צָרִיךְ לְיַחֵד דִּין עִם רַחֲמִים וּלְהַכְלִילָם כָּרָאוּי, שֶׁיִּתְבַּשֵּׁם וְיִתְתַּקֵּן הַכֹּל כָּרָאוּי, וְזֶה הַתּוֹמֵךְ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת.

רִבִּי יִצְחָק פָּתַח, (דברים לב) אֲשֶׁר חֵלֶב זְבָחֵימוֹ יֹאכֵלוּ יִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכֶם. זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל דְּאִינּוּן קַדִּישִׁין, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי לְקַדְּשָׁא לוֹן. תָּא חֲזֵי יִשְׂרָאֵל קַדִּישִׁין, כָּל חַיֵּי עָלְמָא דְּיַרְתִּין, כֹּלָּא תַּלְיָין בְּהַהוּא עָלְמָא דְּאָתֵי, בְּגִין דְּאִיהוּ חַיִּין דְּכֹלָּא, לְעֵילָּא וְתַתָּא, וְהוּא אֲתַר, דְּיַיִן דְּמְנָטְרָא שָׁאֲרֵי (ואקרי יין) וּמִתַּמָּן נָפְקִין חַיִּין וּקְדוּשָׁא לְכֹלָּא. וְיַיִן דְּיִשְׂרָאֵל בְּגִין יַיִן דְּיִשְׂרָאֵל אֲחֲרָא, וְדָא בְּדָא תַּלְיָא. דְּהָא יִשְׂרָאֵל לְעֵילָּא, בֵּיהּ נָטִיל חַיִּין, וּבְגִין כָּךְ אִקְרֵי עֵץ חַיִּים, עֵץ מֵהַהוּא אֲתַר דְּאִקְרֵי חַיִּים, וְנַפְקֵי מִתַּמָּן חַיִּין, וְעַל דָּא מְבָרְכִין לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּיַיִן. וְיַיִן דְּיִשְׂרָאֵל לְתַתָּא כְּהַאי גַּוְונָא.

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (דברים לב) אֲשֶׁר חֵלֶב זְבָחֵימוֹ יֹאכֵלוּ יִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכֶם. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְקַדֵּשׁ אוֹתָם. בֹּא רְאֵה, יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים, כָּל חַיֵּי עוֹלָם שֶׁיּוֹרְשִׁים, הַכֹּל תְּלוּיִים בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם שֶׁהוּא חַיִּים שֶׁל הַכֹּל, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהוּא הַמָּקוֹם שֶׁהַיַּיִן הַמְשֻׁמָּר מַתְחִיל (ונקרא יין), וּמִשָּׁם יוֹצְאִים חַיִּים וּקְדֻשָּׁה לַכֹּל. וְיַיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בִּשְׁבִיל יַיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל אַחֵר, וְזֶה תָּלוּי בָּזֶה. שֶׁהֲרֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה, בּוֹ נוֹטֵל חַיִּים, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא עֵץ חַיִּים, עֵץ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא חַיִּים, וְיוֹצְאִים מִשָּׁם חַיִּים, וְעַל כֵּן מְבָרְכִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיַיִן. וְיַיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה כְּמוֹ כֵן.

עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, דְּאִיהוּ מְסָאֵב, וּמַאן דְּקָרִיב בַּהֲדֵיהּ יִסְתָּאֵב, כַּד יִקָּרֵב בְּיַיִן דְּיִשְׂרָאֵל, הָא אִסְתָּאַב וְאָסִיר, כָּל שֶׁכֵּן הַהוּא יַיִן דְּאִיהוּ עָבִיד. וְעַל דָּא לָא תֵּימָא דְּדָא הוּא בִּלְחוֹדוֹי, אֶלָּא כָּל מַה דְּעָבְדֵי יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא, כֹּלָּא הוּא כְּעֵין דּוּגְמָא דִּלְעֵילָּא, כָּל שֶׁכֵּן יַיִן, דְּקָאֵי בַּאֲתַר עִלָּאָה, דּוּגְמָא דְּיַיִן דְּמְנָטְרָא.

עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁהוּא טָמֵא, וּמִי שֶׁקָּרֵב עִמּוֹ יִטְמָא כְּשֶׁיִּקְרַב לַיַּיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הֲרֵי נִטְמָא, וְאָסוּר. כָּל שֶׁכֵּן אוֹתוֹ הַיַּיִן שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. וְלָכֵן אַל תֹּאמַר שֶׁזֶּה הוּא בִּלְבַדּוֹ, אֶלָּא כָּל מַה שֶׁעוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, הַכֹּל הוּא כְּעֵין דֻּגְמָא שֶׁל מַעְלָה, כָּל שֶׁכֵּן יַיִן, שֶׁעוֹמֵד בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן, דֻּגְמַת הַיַּיִן הַמְשֻׁמָּר.

בְּגִין כַּךְ יִשְׂרָאֵל שַׁתְיָין יַיִן דְּיִשְׂרָאֵל, דְּאִתְעֲבִיד כַּדְקָא חֲזֵי בְּקֻדּוּשָׁה, כְּגַוְונָא דְּיִשְׂרָאֵל לְעֵילָּא, דְּשַׁתֵּי וְאִשְׂתְּרְשָׁא וְאִתְבָּרְכָא בְּהַהוּא יַיִן עִלָּאָה קַדִּישָׁא, וְלָא שָׁתָאן יַיִן דְּאִתְעֲבִיד

בְּמָסָאֲבוּתָא, וּמִסְטָרָא דְּמָסָאֲבוּתָא, דְּהָא בֵּיהּ שַׁרְיָא רוּחָא דְּמָסָאֲבוּתָא. (ולאו הוא מסטרא דישראל) וּמַאן דְּשָׁתֵי לֵיהּ (בהדייהו), אִסְתְּאַב רוּחֵיהּ, וְאִסְתְּאַב אִיהוּ, וְלָאו הוּא מִסִּטְרָא דְּיִשְׂרָאֵל, וְלֵית לֵיהּ חוּלָקָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי. דְּהָא הַהוּא עָלְמָא דְּאָתֵי, יַיִן דְּמִנְטָרָא אִיהוּ.

מִשּׁוּם כָּךְ יִשְׂרָאֵל שׁוֹתִים יַיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנַּעֲשָׂה כָּרָאוּי בְּקְדֻשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל לְמַעְלָה שֶׁשּׁוֹתֶה וְנִשְׂרָשׁ וּמִתְבָּרֵךְ בְּאוֹתוֹ יַיִן עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ, וְלֹא שׁוֹתִים יַיִן שֶׁנַּעֲשָׂה בְּטֻמְאָה וּמִצַּד הַטֻּמְאָה, שֶׁהֲרֵי בּוֹ שׁוֹרֶה רוּחַ הַטֻּמְאָה (ואיננו מצד ישראל). וּמִי שֶׁשּׁוֹתֶה אוֹתוֹ (אתם), נִטְמֵאת רוּחוֹ, וְהוּא נִטְמָא, וְאֵינוֹ מִצַּד שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְאֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ עוֹלָם הַבָּא הוּא יַיִן הַמְשֻׁמָּר.

וְעַל דָּא יִשְׂרָאֵל קַדִּישִׁין, בַּעְיָין לְנַטְרָא דָּא עַל כֹּלָּא, בְּגִין דְּאִתְקְשַׁר בַּאֲתַר דְּעָלְמָא דְּאָתֵי. וּבְגִין כָּךְ, בְּיַיִן אִתְבְּרִיךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יַתִּיר מִכֹּלָּא, בְּגִין דְּאִיהוּ חַדֵּי לְסִטְרָא שְׁמָאלָא, וּבְגוֹ חֶדְוָותָא דִּילֵיהּ אִתְכְּלִיל בִּימִינָא. וְכַד אִתְעָבִיד כֹּלָּא יְמִינָא, כְּדֵין שְׁמָא קַדִּישָׁא בְּחֵידוּ, וּבְרָכָאן מִשְׁתַּכְּחֵי בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין. וּבְעוֹבָדָא דִּלְתַתָּא יִתְעַר עוֹבָדָא דִּלְעֵילָּא, וְעַל דָּא מְזַמְּנֵי יַיִן לָקֳבֵיל יַיִן.

וְעַל כֵּן יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים צְרִיכִים לִשְׁמֹר אֶת זֶה עַל הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁנִּקְשָׁר בְּמָקוֹם הָעוֹלָם הַבָּא. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְבָּרֵךְ בְּיַיִן יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בַּכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְשַׂמֵּחַ אֶת צַד הַשְּׂמֹאל, וּבְתוֹךְ שִׂמְחָתוֹ נִכְלָל בַּיָּמִין. וּכְשֶׁהַכֹּל נַעֲשֶׂה יָמִין, אָז הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּשִׂמְחָה, וּבְרָכוֹת נִמְצָאוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וּבַמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה יִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה, וְעַל כֵּן מְזַמְּנִים יַיִן כְּנֶגֶד יַיִן.

דף מ:

וּבְגִין דְּאִיהוּ מְנַטְרָא לְעֵילָּא, בָּעֵי לְנַטְרָא לֵיהּ לְתַתָּא, וְכָל נְטִירוּ דִּילֵיהּ קְדוּשָּׁה הוּא לְיִשְׂרָאֵל, וּמַאן דְּפָגִים לֵיהּ לְתַתָּא בְּסִטְרָא דְּמָסָאֲבוּתָא, יְסִתְּאַב אִיהוּ בְּהַאי עָלְמָא, וְלֵית לֵיהּ חוּלָקָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי, אֲתַר דְּהַהוּא יַיִן דְּמִנְטָרָא שַׁרְיָא. הוּא לָא נָטִיר לֵיהּ, לָא יִתְנַטַּר הוּא לְעָלְמָא דְּאָתֵי. (דף מ' ע"ב) הוּא סָאִיב לֵיהּ, יְסָאֲבוּן לֵיהּ בְּהַהוּא עָלְמָא, לָא יְהֵא לֵיהּ חוּלָקָא בְּהַהוּא יַיִן דְּעָלְמָא דְּאָתֵי. זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּמַקְדְּשֵׁי נַפְשַׁיְיהוּ בְּקְדוּשָּׁה עִלָּאָה, וְנַטְרֵי מַה דְּאִצְטְרִיךְ לְאִתְנַטְרָא, וּמְקַדְּשֵׁי לְמַלְכָּא בִּנְטִירוּ עִלָּאָה דָּא. זַכָּאִין אִינּוּן בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי.

וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא שָׁמוּר לְמַעְלָה, צָרִיךְ לִשְׁמֹר אוֹתוֹ לְמַטָּה, וְכָל שְׁמִירָתוֹ הִיא קְדֻשָּׁה לְיִשְׂרָאֵל, וּמִי שֶׁפּוֹגֵם אוֹתוֹ לְמַטָּה בְּצַד הַטֻּמְאָה, הוּא יִטְמָא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, הַמָּקוֹם שֶׁשּׁוֹרֶה אוֹתוֹ הַיַּיִן הַמְשֻׁמָּר. הוּא לֹא שָׁמַר אוֹתוֹ, הוּא לֹא יִשְׁתַּמֵּר לָעוֹלָם הַבָּא. הוּא טִמֵּא אוֹתוֹ, יְטַמְּאוּ אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ חֵלֶק בְּאוֹתוֹ יַיִן שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. אַשְׁרֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּקַדְּשִׁים אֶת נַפְשָׁם בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, וְשׁוֹמְרִים מַה שֶּׁצָּרִיךְ לִשְׁמֹר, וּמְקַדִּישִׁים אֶת הַמֶּלֶךְ בַּשְּׁמִירָה הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

פָּתַח הַהוּא רַבְיָא וְאָמַר, (משלי כט) מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ וְגוֹ'. מַאן מֶלֶךְ. דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. בְּמִשְׁפָּט דָּא יַעֲקֹב, דְּאִיהוּ כְּלָלָא דַּאֲבָהָן. וְאִישׁ תְּרוּמוֹת, תְּרוּמַת כְּתִיב, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (שמות כה) וְזֹאת הַתְּרוּמָה. וְאִישׁ תְּרוּמוֹת, דָּא עֶשָׂו, דְּבָעֵי עַל תְּרוּמוֹת וְעַל מַעֲשְׂרוֹת כָּל יוֹמָא, וְלָא עָבִיד מִדֵּי. וְאִישׁ תְּרוּמוֹת דְּלָאו אִיהוּ מִשְׁפָּט. דְּהָא תְּרוּמָה אִסְתַּלְקוּתָא דְּרַחֲמֵי, בְּגִין דָּא לָא אַתְיָא בְּמִשְׁפָּט, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (משלי יג) וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט, וְעַל דָּא, וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יֶהֱרָסֶנָּה.

פָּתַח אוֹתוֹ הַיֶּלֶד וְאָמַר, (משלי כט) מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ וְגוֹ'. מִי הַמֶּלֶךְ? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּמִשְׁפָּט - זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הַכְּלָל שֶׁל הָאָבוֹת. וְאִישׁ תְּרוּמוֹת, כָּתוּב תְּרוּמַת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כה) וְזֹאת הַתְּרוּמָה. וְאִישׁ תְּרוּמוֹת - זֶה עֵשָׂו, שֶׁשּׁוֹאֵל עַל תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת כָּל יוֹם, וְלֹא עוֹשֶׂה דָּבָר. וְאִישׁ תְּרוּמוֹת, שֶׁאֵינוֹ מִשְׁפָּט, שֶׁהֲרֵי תְּרוּמָה הִיא הִסְתַּלְקוּת הָרַחֲמִים, מִשּׁוּם זֶה לֹא בָאָה בְּמִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יג) וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. וְעַל כֵּן, וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יֶהֱרָסֶנָּה.

וְאִי תֵּימָא, הָא דָּוִד מַלְכָּא אִישׁ תְּרוּמָה הֲוָה, אֶלָּא בְּרַחֲמֵי. וְלֹא עוֹד אֶלָּא (ס"א דוד מלכא איש תרומה הוה וארעא אתקיימא בגיניה הכי הוא ודאי. אבל כלא ברחמי הוה) דְּהָא כְּתִיב (ישעיה נה) חַסְדֵי דָּוִד הַנֶּאֱמָנִים, כְּמָה דְּאִתְדְּבַק בְּהַאי, אִתְדְּבַק בְּהַאי.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה אִישׁ תְּרוּמָה? אֶלָּא בְּרַחֲמִים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא (דוד המלך איש תרומה היה, והארץ התקימה בשבילו, כך הוא ודאי. אבל הכל ברחמים היה) שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (ישעיה נה) חַסְדֵי דָּוִד הַנֶּאֱמָנִים, כְּמוֹ שֶׁנִּדְבַּק בָּזֶה - נִדְבַּק בָּזֶה.

תָּא חֲזֵי, כָּל יוֹמוֹי דְּדָוִד מַלְכָּא, הֲוָה מִשְׁתַּדַּל (בגין) דְּהַאי תְּרוּמָה, יִתְקַשַּׁר בְּמִשְׁפָּט, וְיִזְדַּוְּוגוּן כַּחֲדָא. (בגין דיתקיים בארעא) אָתָא שְׁלֹמֹה וְזִוּוּג לוֹן כַּחֲדָא, וְקַיְימָא סִיהֲרָא בַּאֲשְׁלְמוּתָא, וְקַיְימָא אַרְעָא בְּקִיּוּמָא. אָתָא צַדְקִיָּהוּ וְאַפְרִישׁ לוֹן, וְאִשְׁתְּאַרַת אַרְעָא בְּלָא מִשְׁפָּט, וְאִתְפְּגִימַת סִיהֲרָא, וְאִתְחֲרִיבַת אַרְעָא, כְּדֵין וְאִישׁ תְּרוּמַת יֶהֱרָסֶנָּה.

בֹּא רְאֵה, כָּל יְמֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה מִשְׁתַּדֵּל (בשביל) שֶׁהַתְּרוּמָה הַזּוֹ תִּתְקַשֵּׁר לְמִשְׁפָּט וְיִזְדַּוְּוגוּ כְּאֶחָד. (כדי שיתקים בארץ) בָּא שְׁלֹמֹה וְזִוֵּג אוֹתָם כְּאֶחָד, וְעָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת, וְעָמְדָה הָאָרֶץ בְּקִיּוּם. בָּא צִדְקִיָּהוּ וְהִפְרִיד אוֹתָם, וְנִשְׁאֲרָה הָאָרֶץ בְּלֹא מִשְׁפָּט, וְנִפְגְּמָה הַלְּבָנָה וְנֶחְרְבָה הָאָרֶץ, אָז וְאִישׁ תְּרוּמַת יֶהֱרָסֶנָּה.

וְתָא חֲזֵי, שֻׁמָּן לְכַהֲנֵי, וְיַיִן לְלֵיוָאֵי. לָא בְּגִין דְּבַעְיִין יַיִן, אֶלָּא מַיִין דְּמִנְטָרָא אַתְיָי לְסִטְרָא דִּילְהוֹן, לְחַבְּרָא כֹּלָּא כַּחֲדָא, וּלְמֶהֱדֵי עָלְמִין כֻּלְּהוּ, לְאִשְׁתַּכְּחָא בְּהוּ כֹּלָּא, יְמִינָא וּשְׂמָאלָא כְּלִיל דָּא בְּדָא. לְאִשְׁתַּכְּחָא בְּהוּ חֲבִיבוּתָא דְּכֹלָּא, וּרְחִימוּתָא דִּבְנֵי מְהֵימְנוּתָא.

וּבֹא רְאֵה, שֶׁמָּן לַכֹּהֲנִים, יַיִן לַלְּוִיִּם, לֹא מִשּׁוּם שֶׁצְּרִיכִים יַיִן, אֶלָּא מַיִין הַמְשַׁמֵּר שֶׁבָּא לְצַד שֶׁלָּהֶם כְּדֵי לְחַבֵּר הַכֹּל כְּאֶחָד, וּלְשַׁמֵּחַ אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת שֶׁהַכֹּל יִמָּצֵא בָהֶם, יָמִין וּשְׂמֹאל כְּלוּלִים זֶה עִם זֶה, שֶׁיִּמָּצֵא בָהֶם חֲבִיבוּת לַכֹּל וְאַהֲבָה שֶׁל בְּנֵי הֶאֱמוּנָה.

מַאן דְּאִתְדַּבַּק רְעוּתֵיהּ בְּהַאי, הוּא שְׁלִים בְּהַאי עָלְמָא, וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי, וְיִשְׁתְּכַח כָּל יוֹמוֹי דְּאִתְדַּבַּק בִּתְשׁוּבָה, אֲתַר דְּיַיִן לָא יִתְדָּבָק בָּתַר עָלְמָא דָּא, לָא לְעָלְמָא, וְלָא לְכִסּוּפָא דִּילֵיהּ. וּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא צַוַּוח עַל דָּא וְאָמַר, (משלי כא) אוֹהֵב יַיִן וָשֶׁמֶן, לֹא יַעֲשִׁיר, דְּהָא עוּתְרָא אָחֳרָא יִזְדַּמַּן לֵיהּ, לְמֶהֱוֵי לֵיהּ חוּלָקָא בֵּיהּ, וּלְמֶהֱוֵי בֵּיהּ חוּלָקָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי, אֲתַר דְּיַיִן וְשֶׁמֶן שַׁרְיָין בְּעָלְמָא דָּא וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי. וּמַאן דְּרָחִים לֵיהּ לְהַאי אֲתַר, לָא בָּעֵי עוּתְרָא וְלָא רָדִיף אֲבַתְרֵיהּ. זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּעוּתְרָא עִלָּאָה כָּל יוֹמָא, דְּכְתִיב, (איוב כח) לֹא יַעֲרְכֶנָּה זָהָב וּזְכוּכִית וּתְמוּרָתָהּ כְּלִי פָז. הַאי בְּהַאי עָלְמָא. לְבָתַר, (משלי ח) לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאוֹצְרוֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא.

מִי שֶׁרָצוֹנוֹ נִדְבָּק בָּזֶה, הוּא שָׁלֵם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְיִמָּצֵא כָּל יָמָיו שָׁדָבוּק בִּתְשׁוּבָה, הַמָּקוֹם שֶׁיַּיִן וְשֶׁמֶן מְצוּיִים. אָז לֹא יִדְבַּק אַחֲרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא לְעֹשֶׁר וְלֹא לַתְּשׁוּקָה שֶׁלּוֹ. וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ צוֹוֵחַ עַל כָּךְ וְאוֹמֵר, (משלי כא) אֹהֵב יַיִן וְשֶׁמֶן לֹא יַעֲשִׁיר, שֶׁהֲרֵי עֹשֶׁר אַחֵר יִזְדַּמֵּן לוֹ, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֵלֶק בּוֹ וְלִהְיוֹת לוֹ חֵלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא, הַמָּקוֹם שֶׁיַּיִן וְשֶׁמֶן שׁוֹרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה לֹא צָרִיךְ עֹשֶׁר וְלֹא רוֹדֵף אַחֲרָיו. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בָּעֹשֶׁר הָעֶלְיוֹן כָּל יוֹם, שֶׁכָּתוּב (איוב כח) לֹא יַעֲרְכֶנָּה זָהָב וּזְכוּכִית וּתְמוּרָתָהּ כְּלִי פָז. זֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה. אַחַר כָּךְ, (משלי ח) לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאוֹצְרוֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא.

תּוּ פָּתַח וְאָמַר, (שמות כד) וַיֹּאמֶר יְיָ' אֶל מֹשֶׁה עֲלֵה אֵלַי הָהָרָה וְגוֹ'. וְהַתּוֹרָה, דָּא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וְהַמִּצְוָה, דָּא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. לְהוֹרֹתָם כְּתִיב חָסֵר, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שיר השירים ג) וְאֶל חֶדֶר הוֹרָתִי. הָכָא אִית לְאִסְתַּכְּלָא, לְהוֹרֹתָם דְּמִי, אִי תֵּימָא הוֹרֹתָם דְּיִשְׂרָאֵל, לָאו הָכֵי, דְּהָא יִשְׂרָאֵל לָא אַדְכָּרוּ בְּהַאי קְרָא. אֶלָּא הוֹרֹתָם דְּתוֹרָה וּמִצְוָה. וּמַאי הִיא. דָּא (אתר) יַיִן דְּמַנְטְרָא. בְּגִין דְּכָל כְּתִיבָה דְּסֵפֶר עִלָּאָה תַּמָּן שַׁרְיָא, וּמִתַּמָּן נָפְקָא תּוֹרָה, וְעַל דָּא קָרֵינָן תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וְדָא הוּא אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם, לְהוֹרֹתָם וַדַּאי. (כמה דאת אמר ואל חדר הורתי)

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (שמות כד) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲלֵה אֵלַי הָהָרָה וְגוֹ'. וְהַתּוֹרָה - זוֹ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וְהַמִּצְוָה - זוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. לְהוֹרֹתָם, כְּתִיב חָסֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ג) וְאֶל חֶדֶר הוֹרָתִי. כָּאן יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, לְהוֹרֹתָם שֶׁל מִי? אִם תֹּאמַר הוֹרֹתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל - לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי יִשְׂרָאֵל לֹא נִזְכְּרוּ בַּכָּתוּב הַזֶּה. אֶלָּא הוֹרֹתָם שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְוֹת, וּמַה הִיא? זֶהוּ (מקום) יַיִן הַמְשֻׁמָּר. מִשּׁוּם שֶׁכָּל כְּתִיבָה שֶׁל הַסֵּפֶר הָעֶלְיוֹן שָׁם שְׁרוּיָה, וּמִשָּׁם יָצְאָה תּוֹרָה, וְעַל זֶה קוֹרְאִים תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וְזֶהוּ אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם, לְהוֹרֹתָם וַדַּאי. (כמו שנאמר ואל חדר הורתי).

תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, תּוֹרָה אָחֳרָא, (ויקהל ר"א) דְּקַיְימָא עַל פֶּה. מַאן אִיהוּ פֶּה. דָּא הוּא דַּעַת, דְּאִיהוּ פֶּה דְּסֵפֶר וּכְתִיבָה. וְתוֹרָה דָּא, הִיא תּוֹרָה אָחֳרָא, דְּאִקְרֵי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, דְּאִיהִי קַיְימָא עַל הַהוּא פֶּה דְּאִיהִי תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, בְּגִין כַּךְ אִסְתְּלִיק מֹשֶׁה בְּכֹלָּא, עַל כָּל שְׁאָר נְבִיאֵי מְהֵימְנֵי, דְּכְתִיב וְאֶתְּנָה לְךָ, לְךָ דַּיְיקָא.

תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, תּוֹרָה אַחֶרֶת שֶׁעוֹמֶדֶת עַל פֶּה. מַהוּ פֶּה? זֶהוּ דַּעַת, שֶׁהִיא פֶּה שֶׁל סֵפֶר וּכְתִיבָה. וְתוֹרָה זוֹ הִיא תּוֹרָה אַחֶרֶת, שֶׁנִּקְרֵאת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת עַל אוֹתוֹ הַפֶּה שֶׁהוּא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. מִשּׁוּם כָּךְ הִתְעַלָּה מֹשֶׁה בְּכֹל, עַל כָּל הַנְּבִיאִים הַנֶּאֱמָנִים, שֶׁכְּתוּב וְאֶתְנָה לְךָ, דַּוְקָא לְךָ.

כְּתִיב (משלי כה) הָגוֹ סִיגִים מִכֶּסֶף וַיֵּצֵא לַצּוֹרֵף כֶּלִי הָגוֹ רָשָׁע לִפְנֵי מֶלֶךְ וְיִכּוֹן בַּחֶסֶד כִּסְאוֹ. תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּאַסְגִּיאוּ חַיָּיבִין בְּעָלְמָא, כּוּרְסְיָיא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא אִתְתַּקְנַת בְּדִינָא, לְאִסְתְּאָבַת (ס"א ואשתאבת) בְּדִינָא, וְשַׁלְהוֹבוֹי אוֹקְדִין עָלְמָא. וּבְשַׁעֲתָא דְּאִתְעָבַר חַיָּיבָא מֵעָלְמָא, כְּדֵין וְיִכּוֹן בַּחֶסֶד כִּסְאוֹ. בַּחֶסֶד, וְלָא בְּדִינָא מַאי מַשְׁמַע.

כְּתוּב (משלי כה) הָגוֹ סִיגִים מִכֶּסֶף וַיֵּצֵא לַצּוֹרֵף כֶּלִי. הָגוֹ רָשָׁע לִפְנֵי מֶלֶךְ וְיִכּוֹן בַּחֶסֶד כִּסְאוֹ. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְרַבִּים הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם, כִּסְאוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ נִתְקָן בְּדִין, וְנִטְמָא (ונשאב) (ועומד) בְּדִין, וְשַׁלְהֶבוֹתָיו שׂוֹרְפוֹת אֶת הָעוֹלָם. וּבְשָׁעָה שֶׁהָרְשָׁעִים עוֹבְרִים מִן הָעוֹלָם, אָז וְיִכּוֹן בַּחֶסֶד כִּסְאוֹ. בַּחֶסֶד וְלֹא בַדִּין. מַה מַּשְׁמַע?

דף מא.

מַשְׁמַע דְּעָלְמָא תַּתְאָה תַּלְיָא בְּעָלְמָא עִלָּאָה, וְעָלְמָא עִלָּאָה לְפוּם אַרְחֵי דְּעָלְמָא תַּתְאָה. וְיִכּוֹן בַּחֶסֶד (דף מא ע"א) כִּסְאוֹ. מַאן דְּבָעֵי לְבָרְכָא לֵיהּ, וּלְאַתְקְנָא כּוּרְסְיֵיהּ, בְּחֶסֶד וְלָא בְּדִינָא. מַאי מַשְׁמַע. דְּכַד עָיֵיל כַּהֲנָא לְבֵי מַקְדְּשָׁא, דְּיֵיעוּל בְּחֶסֶד דְּאִיהוּ מַיָּא, וְלָא יֵיעוּל בְּיַיִן דְּשָׁתֵי דְּאִיהוּ גְּבוּרָה. יֵיעוּל (בהאי מלה) בְּמַיָּא, וְלָא יֵיעוּל בְּחַמְרָא.

מַשְׁמִיעַ שֶׁהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן תָּלוּי בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לְפִי דַּרְכֵי הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. וְיִכּוֹן בַּחֶסֶד כִּסְאוֹ, מִי שֶׁרוֹצֶה לְבָרֵךְ אוֹתוֹ, לְהַתְקִין אֶת כִּסְאוֹ בְּחֶסֶד וְלֹא בְּדִין. מַה מַּשְׁמַע? שֶׁכַּאֲשֶׁר נִכְנָס לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁיִּכָּנֵס בְּחֶסֶד שֶׁהוּא מַיִם, וְלֹא יִכָּנֵס בַּיַּיִן שֶׁשּׁוֹתֶה, שֶׁהוּא גְּבוּרָה. יִכָּנֵס בָּזֶה (דבר) בְּמַיִם, וְאַל יִכָּנֵס בְּיַיִן.

אָתוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק, וְנַשְּׁקוּ רֵישֵׁיהּ, וּמַהֲהוּא יוֹמָא לָא אִתְפָּרַשׁ מִבֵּי רַבִּי יְהוּדָה, וְכַד הֲוָה עָיֵיל לְבֵי מִדְרָשָׁא, הֲוָה קָם רַבִּי יְהוּדָה קַמֵּיהּ, אָמַר מִלָּה אוֹלִיפְנָא מִנֵּיהּ, וְיָאוּת לְאַנְהָגָא בֵּיהּ יְקָר. לְבָתַר אִסְתַּלַּק בֵּין חַבְרַיָּיא, וַהֲווּ קָאָרֵן לֵיהּ רַבִּי יֵיסָא, רֵישָׁא דְּפַטִּישָׁא דְּמַתְבָּר טְנָרִין, וְאַפִּיק שַׁלְהוֹבִין לְכָל סְטָר. וַהֲוָה קָרֵי עָלֵיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר, (ירמיה א) בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ. (ויקרא יא) וַיְדַבֵּר יְיָ' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר אֲלֵיהֶם זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ וְגוֹ', מַאי שְׁנָא הָכָא אַהֲרֹן. אֶלָּא בְּגִין דְּאִיהוּ קַיְימָא תְּדִיר לְאַפְרָשָׁא בֵּין מִסְאֲבָא וּבֵין דַּכְיָא. דִּכְתִיב לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר.

בָּאוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק וְנָשְׁקוּ רֹאשׁוֹ, וּמֵאוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא נִפְרַד מִבֵּית רַבִּי יְהוּדָה, וּכְשֶׁהָיָה נִכְנָס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, הָיָה עוֹמֵד רַבִּי יְהוּדָה לְפָנָיו. אָמַר, לָמַדְתִּי מִמֶּנּוּ דָּבָר, וְרָאוּי לִנְהֹג בּוֹ כָּבוֹד. אַחַר כָּךְ הִתְעַלָּה בֵּין הַחֲבֵרִים, וְהָיוּ קוֹרְאִים לוֹ רַבִּי יֵיסָא, רֹאשׁ הַפַּטִּישׁ הַמְשַׁבֵּר סְלָעִים וּמוֹצִיא שַׁלְהֶבוֹת לְכָל צַד. וְהָיָה רַבִּי אֶלְעָזָר קוֹרֵא עָלָיו, (ירמיה א) בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ. וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר אֲלֵיהֶם

זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ וְגוֹ'. מַה שׁוֹנָה כָּאן אַהֲרֹן? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹמֵד תָּמִיד לְהַפְרִיד בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר, שֶׁכָּתוּב לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר.

רִבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים לד) מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים וְגוֹ'. נְצוֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וְגוֹ'. סוּר מֵרָע וְגוֹ'. וּכְתִיב (משלי כא) שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ וְגוֹ'. מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים. מַאן חַיִּים. אֶלָּא אִלֵּין חַיִּים דְּאִקְרוּן עָלְמָא דְּאָתֵי, וְחַיִּים תַּמָּן שַׂרְיָין. וְעַל דָּא תָּנֵינָן, עֵץ חַיִּים, הֵיא אִילָנָא מֵאִינּוּן חַיִּים, אִילָנָא דְּאִתְנְטַע בְּאִינּוּן חַיִּין. וְעַל דָּא מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים כְּתִיב.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים לד) מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים וְגוֹ', נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וְגוֹ', סוּר מֵרָע וְגוֹ'. וְכָתוּב, (משלי כא) שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ וְגוֹ'. מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים, אֵיזֶה חַיִּים? אֶלָּא אִלּוּ חַיִּים שֶׁנִּקְרָאִים הָעוֹלָם הַבָּא, וְהַחַיִּים שׁוֹרִים שָׁם. וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ, עֵץ חַיִּים הוּא עֵץ מֵאוֹתָם הַחַיִּים, הֶעֵץ שֶׁנִּטַּע בְּאוֹתָם חַיִּים, וְעַל כֵּן כָּתוּב מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים.

אוֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב, מַאן יָמִים. אֶלָּא דָּא הוּא שְׁמָא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, דַּאֲחִידָא בְּאִינּוּן יוֹמִין עִלָּאִין, דְּאִקְרוּן יְמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ, יְמֵי הַשָּׁמַיִם וַדַּאי, עַל הָאָרֶץ וַדַּאי. מַאן דְּבָעֵי חַיִּים דְּלֵעֵילָּא, לְמֶהֱוֵי לֵיהּ חוּלָקָא בֵּהּ. וּמַאן דְּבָעֵי יוֹמִין עִלָּאִין לְאִתְדַּבְּקָא בֵּהּ וּלְרַחֲמָא לְהוּ. יִנְטַר פּוּמֵיהּ מִכֹּלָּא, יִנְטַר פּוּמֵיהּ וְלִישָׁנֵיהּ, יִנְטַר פּוּמֵיהּ מִמֵּילָּא וּמִמִּשְׁתְּיָא, דְּמָסָאֵב לְנַפְשָׁא, וּמְרַחֲקָא לְבַר נָשׁ מֵאִינּוּן חַיִּין וּמֵאִינּוּן יוֹמִין, וְיִנְטַר (ס"א פומיה ולישניה) לִישָׁנֵיהּ מִמִּלִּין בִּישִׁין, דְּלָא יִסְתָּאַב בֵּהּ, וְיִתְרַחַק מִנַּיְיהוּ, וְלָא יְהֵא לֵיהּ חוּלָקָא בֵּהּ.

אוֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב, מִי הַיָּמִים? אֶלָּא זֶהוּ שְׁמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁאוֹחֵז בְּאוֹתָם יָמִים עֶלְיוֹנִים, שֶׁנִּקְרָאוּ יְמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ. יְמֵי הַשָּׁמַיִם וַדַּאי, עַל הָאָרֶץ וַדַּאי. מִי שֶׁרוֹצֶה חַיִּים שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֵלֶק בָּהֶם. וּמִי שֶׁרוֹצֶה יָמִים עֶלְיוֹנִים לְהִדָּבֵק בָּהֶם וְלֶאֱהֹב אוֹתָם - יִשְׁמֹר פִּיו מֵהַכֹּל, יִשְׁמֹר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ, וְיִשְׁמֹר (פיו ולשונו) לְשׁוֹנוֹ מִדְּבָרִים רָעִים שֶׁלֹּא יִטְמָא בָּהֶם, וְיִתְרַחֵק מֵהֶם, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ חֵלֶק בָּהֶם.

תָּא חֲזֵי, פּוּמָא וְלִישָׁן, אֲתַר (אחרא) עִלָּאָה הָכִי אִקְרֵי, וּבְגִין כָּךְ לָא יַפְגִּים אִינִישׁ פּוּמֵיהּ וְלִישָׁנֵיהּ, וְכָל שֶׁכֵּן לְאִסְתָּאֲבָא נַפְשֵׁיהּ וְגַרְמֵיהּ, בְּגִין דְּאִסְתָּאַב הוּא בְּעָלְמָא אָחֳרָא, וְהָא אוֹקִימְנָא. (ויקרא יא) זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל הַבְּהֵמָה וְגוֹ', הַאי קְרָא לָאו רֵישֵׁיהּ סֵיפֵיהּ, וְלָאו סֵיפֵיהּ רֵישֵׁיהּ. זֹאת הַחַיָּה בְּקַדְמִיתָא, וּלְבָתַר מִכָּל הַבְּהֵמָה. אֶלָּא אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּכָל זִמְנָא דְּיִשְׂרָאֵל מְנַטְרֵי נַפְשַׁיְיהוּ, וְגַרְמַיְיהוּ, דְּלָא לְסָאֲבָא לוֹן, וַדַּאי זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ, יְהוֹן שְׁכִיחִין בְּקֻדּוּשָׁה עִלָּאָה, לְאִתְדַּבְּקָא בִּשְׁמִי, בִּבְרִירוּ דְּהַהִיא בְּהֵמָה דְּבָרִירְנָא לְכוּ לְמֵיכַל, לָא תִּסְתָּאֲבוּ בָּהּ, וְתֶהְווֹן דְּבֵקִין בִּשְׁמִי.

בֹּא רְאֵה, פֶּה וְלָשׁוֹן, כָּךְ נִקְרָא מָקוֹם (אחר) עֶלְיוֹן, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא יְפַגֵּם אָדָם אֶת פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן לְטַמֵּא אֶת נַפְשׁוֹ וְעַצְמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁנִּטְמָא הוּא בָּעוֹלָם הָאַחֵר, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל הַבְּהֵמָה וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ. זֹאת הַחַיָּה, בַּהַתְחָלָה, וְאַחַר כָּךְ מִכָּל

הַבְּהֵמָה? אֶלָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּכָל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל שׁוֹמְרִים עַל נַפְשָׁם וְאֶת עַצְמָם שֶׁלֹּא לְטַמֵּא אוֹתָם, וַדַּאי זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ, יִהְיוּ מְצוּיִים בְּקָדְשָׁה עֶלְיוֹנָה, לְהִדָּבֵק בִּשְׁמִי, בְּבְחִירָה שֶׁל אוֹתָהּ בְּהֵמָה שֶׁבְּחַרְתִּי לָכֶם לֶאֱכֹל, אַל תִּטַּמְאוּ בָהֶם, וְתִהְיוּ דְּבֵקִים בִּשְׁמִי.

וְכָל זְמַנָּא דְּלָאו אינּוּן נַטְרִין נַפְשַׁיְיהוּ וְגַרְמַיְיהוּ מִמַּיכְלָא וּמִשְׁתְּיָא, יִתְדַּבְּקוּן בַּאֲתַר אְחֳרָא מִסְאֲבָא, לְאִסְתַּאֲבָא בְּהוּ. וּבְגִין כַּךְ כְּתִיב, זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל, מִכָּל וּדַאי, דְּאִיהוּ רָזָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא, לְאִתְדַּבְּקָא בֵּיהּ. מִכָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ, בְּגִין דְּהַאי מַיכְלָא דְּהַאי בְּהֵמָה אִשְׁתְּכַח דַּכְיָא, וְלָא יְסָאַב לְכוּ, יְהֵא לְכוּ חוּלָקָא בִּשְׁמִי, לְאִתְדַּבְּקָא בֵּיהּ.

וְכָל זְמַן שֶׁאֵינָם שׁוֹמְרִים אֶת נַפְשָׁם וְאֶת עַצְמָם מִמַּאֲכָל וּמִשְׁתֶּה, הֵם יִדָּבְקוּ בְּמָקוֹם אַחֵר טָמֵא לְהִטַּמֵּא בָּהֶם. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל, מִכָּל וַדַּאי, שֶׁהוּא סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לְהִדָּבֵק בּוֹ. מִכָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ, מִשּׁוּם שֶׁהָאֹכֶל שֶׁל הַבְּהֵמָה הַזּוֹ נִמְצָא טָהוֹר, וְלֹא יִטַּמֵּא אֶתְכֶם, וְיִהְיֶה לָכֶם חֵלֶק בִּשְׁמִי לְהִדָּבֵק בּוֹ.

תּוּ, זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ. בְּפִרְעֹה כְּתִיב, (שמות ו) בְּזֹאת תֵּדַע כִּי אֲנִי יְיָ. הָא זֹאת לָקֳבְלָךְ, לְאִתְפָּרְעָא מִנָּךְ. אוּף הָכָא זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל הַבְּהֵמָה, הָא זֹאת לָקֳבְלֵיכוֹן, לְאִתְפָּרְעָא מִנַּיְיכוּ, אִי תְּסָאֲבוּן נַפְשֵׁכוֹן. מַאי טַעֲמָא. בְּגִין דְּנַפְשָׁתָא מִנָּהּ הֲווֹ, וְאִי אַתּוּן תְּסָאֲבוּן לְהַהוּא דִּילָהּ, הָא זֹאת לָקֳבְלַיְיכוּ, אִי לְטָב הִיא קַיְימָא לְגַבַּיְיכוּ, אִי לְבִישׁ הִיא קַיְימָא לְגַבַּיְיכוּ.

וְעוֹד, זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ - בְּפַרְעֹה כָּתוּב (שמות ז) בְּזֹאת תֵּדַע כִּי אֲנִי ה'. הֲרֵי זֹאת כְּנֶגְדְּךָ, לְהִפָּרַע מִמְּךָ. אַף כָּאן זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל הַבְּהֵמָה, הֲרֵי זֹאת כְּנֶגְדְּכֶם לְהִפָּרַע מֵכֶם אִם תִּטַּמְּאוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם. מָה הַטַּעַם? כִּי הַנְּפָשׁוֹת הֵן מִמֶּנָּה, וְאִם אַתֶּם תִּטַּמְּאוּ אֶת אוֹתָהּ שֶׁלָּהּ, הֲרֵי זֹאת כְּנֶגְדְּכֶם. אִם לְטוֹב - הִיא עוֹמֶדֶת אֲלֵיכֶם. וְאִם רַע - הִיא עוֹמֶדֶת אֲלֵיכֶם.

דף מא:

אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל הַבְּהֵמָה, מִכָּל אִינּוּן דַּאֲחִידָן מִן סְטָר דָּא, שָׁאֲרֵי לְכוּ לְמֵיכַל, וְכָל אִינּוּן דְּלָא אַתְיָין (דף מ"א ע"ב) מִסְטָרָא דָּא, אָסִיר לְכוּ לְמֵיכַל. בְּגִין דְּאִית בְּעִירָן דְּאַתְיָין מִסְטָרָא דָּא, וְאִית דְּאַתְיָין מִסְטָרָא אָחֳרָא מִסְאֲבָא. וְסִימָנָא דִּלְהוֹן דְּכִתִיב, כֹּל מַפְרֶסֶת פַּרְסָה. וְגַמְרִינָן כֻּלְּהוּ רְשִׁימָן, וְכֻלְּהוּ אַרְשִׁים לְהוּ קְרָא. וּבְגִין כַּךְ, כָּל מַאן דְּאָכִיל מֵאִינּוּן דְּאַתְיָין מִסְטָרָא דָּא מִסְאֲבָא, אִסְתַּאַב בְּהוּ, וְסָאִיב לְנַפְשֵׁיהּ דְּאַתְיָא מִסְטָרָא דַּכְיָא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל הַבְּהֵמָה, מִכָּל אוֹתָם הָאֲחוּזִים מֵהַצַּד הַזֶּה, מַתִּר לָכֶם לֶאֱכֹל, וְכָל אוֹתָם שֶׁלֹּא בָאוֹת מִצַּד הַזֶּה, אָסוּר לָכֶם לֶאֱכֹל. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בְּהֶמּוֹת מִצַּד זֶה, וְיֵשׁ שֶׁבָּאוֹת מִצַּד אַחֵר הַטְּמֵא. וְהַסִּימָן שֶׁלָּהֶם - שֶׁכָּתוּב כֹּל מַפְרֶסֶת פַּרְסָה. וְלִמַּדְנוּ שֶׁכֻּלָּם רְשׁוּמִים, וְאֶת כֻּלָּם רָשַׁם

הַכְּתוּב. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל מִי שֶׁאוֹכֵל מֵאוֹתָם שֶׁבָּאִים מֵהַצַּד הַטָּמֵא הַזֶּה, הוּא נִטְמָא בָּהֶם, וּמְטַמֵּא אֶת נַפְשׁוֹ שֶׁבָּאָה מִצַּד טָהוֹר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר כְּלַל כֹּלָּא, כְּמָה דְּאִית עֶשֶׂר כִּתְרִין דִּמְהֵימְנוּתָא לְעֵילָּא. כַּךְ אִית עֶשֶׂר כִּתְרֵי דְּחַרְשֵׁי מֻסָּאֲבֵי לְתַתָּא. וְכָל מַה דִּי בְּאַרְעָא, מִנַּיְיהוּ אֲחִידָן בְּסִטְרָא דָּא, וּמִנַּיְיהוּ אֲחִידָן בְּסִטְרָא אָחֳרָא.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כְּלַל שֶׁל הַכֹּל - כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ עֶשֶׂרָה כְּתָרִים שֶׁל אֱמוּנָה לְמַעְלָה, כָּךְ יֵשׁ עֶשֶׂרָה כְּתָרִים שֶׁל כְּשָׁפִים טְמֵאִים לְמַטָּה. וְכָל מַה שֶּׁבָּאָרֶץ, מֵהֶם אֲחוּזִים בְּצַד הַזֶּה, וּמֵהֶם אֲחוּזִים בְּצַד הַהוּא.

וְאִי תֵּימָא, הַאי עֵז, דְּשַׁרְיָא עֲלֵיהּ רוּחַ מְסָאֲבָא. לָאו הָכֵי. דְּאִי רוּחַ מְסָאֲבָא שַׁרְיָא בֵּיהּ, אָסִיר לָן לְמֵיכַל. אֶלָּא אַעְבָּרָן בְּגַוְוייהוּ, וְיִתְחָזוּן לָקֳבֵלֵיהוֹן, וְלָא שַׁרְיָא לְדַיְּירָא בְּהוּ, דְּכַד אִינּוּן שַׁרְיָין, רוּחַ אָחֳרָא אַעְבָּר עָלַיְיהוּ, וּפְרִישָׁן מִגַּרְמַיְיהוּ. וּבְגִין כַּךְ אִתְחָזוּן לָקֳבֵלַיְיהוּ, וּמְקַטְרְגֵי בְּגַוְוייהוּ, וְלָא שַׁלְטֵי בְּהוּ בְּגַרְמַיְיהוּ, וְעַל דָּא שָׁרֵי לָן לְמֵיכַל.

וְאִם תֹּאמַר, וְהָעֵז הַזּוֹ, שֶׁשּׁוֹרָה עָלֶיהָ רוּחַ טֻמְאָה? לֹא כָּךְ. שֶׁאִם רוּחַ טֻמְאָה שׁוֹרָה בָּהּ, אָז אָסוּר לָנוּ לֶאֱכֹל. אֶלָּא שֶׁעוֹבְרִים בְּתוֹכָן וְנִרְאִים כְּנֶגְדָּן, וְלֹא שׁוֹרִים לָדוּר בָּהֶן, שֶׁכַּאֲשֶׁר הֵם שׁוֹרִים, רוּחַ אַחֶרֶת עוֹבֶרֶת עֲלֵיהֶן, וְנִפְרָדִים מֵעַצְמָן. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִרְאוֹת כְּנֶגְדָּן וּמְקַטְרְגוֹת בְּתוֹכָן, וְלֹא שׁוֹלְטוֹת בְּעַצְמָן, וְלָכֵן מֻתָּר לָנוּ לֶאֱכֹל אוֹתָן.

תָּא חֲזֵי, כֵּיוָן דְּאִתְיַין לְשַׁלְטָאָה בְּהוּ, אַעְבַר רוּחָא חָדָא, זַקְפָן עַיְינִין וְחַמָּאן רְשִׁימִין דִּלְהוֹן, וְאִתְפְּרְשָׁן מִנַּיְיהוּ, אֲבָל אִתְחָזוֹ לָקֳבֵלֵיהוֹן, וְלָא אֲסִירֵי לָן לְמֵיכַל.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁהֵן בָּאוֹת לִשְׁלֹט בָּהֶן, עוֹבֶרֶת רוּחַ אַחַת, זוֹקְפוֹת עֵינַיִם וְרוֹאוֹת אֶת רְשׁוּמֵיהֶן וְנִפְרָדִים מֵהֶן, אֲבָל נִרְאִים כְּנֶגְדָּן, וְלֹא אֲסוּרִים לָנוּ לְמַאֲכָל.

בֵּין בִּבְעִירֵי, בֵּין בְּחַיְוותָא, בֵּין בְּעוֹפֵי, בֵּין בְּנוּנֵי יַמָּא, בְּכֻלְּהוּ אִתְחָזוּן יְמִינָא וּשְׂמָאלָא (רחמי ודינא), וְכָל מַאן דְּאָתֵי מִסִּטְרָא דִּימִינָא, (מסטרא דרחמי) שָׁאֲרֵי לָן לְמֵיכַל. וְכָל אִינּוּן דְּאָתְיַין מִסִּטְרָא דִּשְׂמָאלָא (מסטרא דדינא), כֻּלְּהוּ אֲסִיר לָן לְמֵיכַל. בְּגִין דְּדַרְגָּא (ס"א דגרמא) דְּכֻלְּהוּ מְסָאֲבָא, וְכֻלְּהוּ מְסָאֲבִין, וְרוּחַ מְסָאֲבָא שַׁרְיָא בְּגַוְוייהוּ, וְדָרֵי בְּהוּ. וְעַל דָּא רוּחָא קַדִּישָׁא דְּיִשְׂרָאֵל, לָא יִתְעָרַב בְּהוּ, וְלָא יִסְתָּאַב בְּהוּ, בְּגִין דְּיִשְׁתַּכְּחוּן קַדִּישִׁין, וְיִשְׁתְּמוֹדְעוּן לְעֵילָּא וְתַתָּא. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא אִתְרְעֵי בְּהוּ, וּבָעֵי לְדַכָּאָה לְהוּ, וּלְקַדְּשָׁא לְהוּ עַל כֹּלָּא, בְּגִין דַּאֲחִידָן בֵּיהּ.

בֵּין בִּבְהֵמוֹת, בֵּין בְּחַיּוֹת, בֵּין בְּעוֹפוֹת, בֵּין דְּגֵי הַיָּם, בְּכֻלָּם נִרְאִים יָמִין וּשְׂמֹאל (רחמים ודין), וְאֶת כָּל מִי שֶׁבָּא מִצַּד הַיָּמִין (מצד הרחמים) מֻתָּר לָנוּ לְמַאֲכָל. וְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל (מצד הדין), אֲסוּרִים כֻּלָּם לָנוּ לְמַאֲכָל, מִשּׁוּם שֶׁהַדַּרְגָּה (שעצם) שֶׁל כֻּלָּם טְמֵאָה, וְכֻלָּם טְמֵאִים, וְרוּחַ טֻמְאָה שְׁרוּיָה בְּתוֹכָם וְנִרְבֶּה בָּהֶם. וְלָכֵן רוּחַ הַקְּדוּשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל לֹא תִתְעָרֵב בָּהֶם וְלֹא תִטְמָא בָּהֶם, כְּדֵי שֶׁיִּמָּצְאוּ קְדוֹשִׁים

וְיִוָּדְעוּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ רוֹצֶה בָּהֶם וְרוֹצֶה לְטַהֵר אוֹתָם וּלְקַדֵּשׁ אוֹתָם עַל הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהֵם אֲחוּזִים בּוֹ.

תָּא חֲזֵי, כְּתִיב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר, אִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִתְפָּאַר בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל, הֵיךְ אַתְיָין לְאִסְתַּאֲבָא וּלְאִתְדַּבְּקָא בְּסִטְרָא מְסָאֲבָא. וְעַל דָּא כְּתִיב, וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תְשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם וְגוֹ', מַאן דְּאִיהוּ בְּדִיוּקְנָא דְּמַלְכָּא, לָא לְבָעֵי לֵיהּ לְאַפְרְשָׁא מֵאוֹרְחוֹי דְּמַלְכָּא. וּבְגִין כַּךְ רָשִׁים לְהוּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, כָּל אִינּוּן דְּאַתְיָין מִסִּטְרָא דָּא, וְכָל אִינּוּן דְּאַתְיָין מִסִּטְרָא אָחֳרָא. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב בְּהוּ, (ישעיה סא) כָּל רוֹאֵיהֶם יַכִּירוּם (נח ע"א, פ') כִּי הֵם זֶרַע בֵּרַךְ יְיָ', בֵּרַךְ יְיָ' מַמָּשׁ, בֵּרַךְ יְיָ' בְּכֹלָּא.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְפָּאֵר בְּיִשְׂרָאֵל, אֵיךְ בָּאִים לְהִטָּמֵא וּלְהִדָּבֵק בְּצַד הַטֻּמְאָה? וְעַל זֶה כָּתוּב וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי. וְלֹא (אל) תְּשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם וְגוֹ'. מִי (שיושב) שֶׁהוּא בִּדְמוּת הַמֶּלֶךְ, לֹא צָרִיךְ לְהִפָּרֵד מִדַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם כָּךְ רָשַׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל כָּל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד זֶה, וְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד אַחֵר. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (שם סא) כָּל רֹאֵיהֶם יַכִּירוּם כִּי הֵם זֶרַע בֵּרַךְ ה'. בֵּרַךְ ה' מַמָּשׁ, בֵּרַךְ ה' בַּכֹּל.

וְתָא חֲזֵי, כָּל מַאן דְּאָכִיל מֵאִינּוּן מַאֲכָלֵי דַּאֲסִירֵי, אִתְדַּבַּק בְּסִטְרָא אָחֳרָא, וְגָעִיל נַפְשֵׁיהּ וְגַרְמֵיהּ, וְרוּחַ מְסָאֲב שַׁרְיָא עֲלֵיהּ, וְאַחְזֵי גַּרְמֵיהּ דְּלֵית לֵיהּ חוּלָקָא בֶּאֱלָהָא עִלָּאָה, וְלָא אָתֵי מִסִּטְרֵיהּ, וְלָא אִתְדַּבַּק בֵּיהּ. וְאִי יִפּוּק הָכִי מֵהַאי עָלְמָא, אָחִידָן בֵּיהּ כָּל אִינּוּן דַּאֲחִידָן בְּסִטְרָא (ס"א דאתיין מסטרו) דְּמְסָאֲבָא, וּמְסָאֲבִין לֵיהּ וְדַיְינִין לֵיהּ כְּבַר נָשׁ דְּאִיהוּ גַּעֲלָא דְּמָארֵיהּ, גַּעֲלָא בְּהַאי עָלְמָא, וְגַעֲלָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי.

וּבֹא רְאֵה, כָּל מִי שֶׁאוֹכֵל מֵאוֹתָם מַאֲכָלִים אֲסוּרִים, נִדְבָּק בְּצַד הָאַחֵר, וּמְתַעֵב נַפְשׁוֹ וְעַצְמוֹ, וְרוּחַ טְמֵאָה שׁוֹרָה עָלָיו, וּמַרְאֶה אֶת עַצְמוֹ שֶׁאֵין לוֹ חֵלֶק בֶּאֱלוֹהַּ הָעֶלְיוֹן, וְלֹא בָא מֵהַצַּד שֶׁלּוֹ וְלֹא נִדְבַּק בּוֹ. וְאִם יֵצֵא כָּךְ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, אוֹחֲזִים בּוֹ כָּל אוֹתָם הָאֲחוּזִים בְּצַד (שבא מצד) הַטֻּמְאָה, וּמְטַמְּאִים אוֹתוֹ וְדָנִים אוֹתוֹ כְּאָדָם שֶׁהוּא נִתְעָב שֶׁל רִבּוֹנוֹ, נִתְעָב בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִתְעָב בָּעוֹלָם הַבָּא.

וְעַל דָּא כְּתִיב, וְנִטְמֵתֶם בָּם בְּלָא א', דְּלָא אִשְׁתְּכַח אַסְוּתָא לְגַעוּלֵיהּ, וְלָא נָפִיק מִמְּסָאֲבוּתֵיהּ לְעָלְמִין. וַוי לוֹן, וַוי לְנַפְשַׁיְיהוּ, דְּלָא יִתְדַּבְּקוּן בִּצְרוֹרָא דְּחַיֵּי לְעָלְמִין, דְּהָא אִסְתְּאָבוּ. וַוי לְגַרְמֵיְיהוּ, עֲלַיְיהוּ כְּתִיב (ישעיה סו) כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְגוֹ', וְהָיוּ דֵּרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר. מַאי דֵּרָאוֹן. סִרְחוֹנָא. מַאן גָּרִים לֵיהּ, הַהוּא סְטָר דְּאִתְדַּבָּק בֵּיהּ.

וְעַל זֶה כָּתוּב וְנִטְמֵתֶם בָּם, בְּלִי א', שֶׁלֹּא נִמְצֵאת רְפוּאָה לְתוֹעֲבָתוֹ, וְלֹא יוֹצֵא מִטֻּמְאָתוֹ לְעוֹלָמִים. אוֹי לָהֶם! אוֹי לְנַפְשָׁם, שֶׁלֹּא יִדְבְּקוּ בִּצְרוֹר הַחַיִּים לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי נִטְמְאוּ! אוֹי לְעַצְמָם! עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה

סו) כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְגוֹ', וְהָיוּ דֵּרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר. מַה זֶּה דֵּרָאוֹן? סִרְחוֹן. מִי גָּרַם לוֹ? אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ.

יִשְׂרָאֵל אַתְּיִין מִסִּטְרָא דִּימִינָא, אִי אִתְדַּבְּקָן בְּסִטְרָ שְׂמָאלָא, הָא פְּגָמִין לְסִטְרָ דָּא, וּפָגְמִין לְגַרְמַיְיהוּ, וּפָגְמִין לְנַפְשַׁיְיהוּ, פְּגִימִין בְּעָלְמָא דֵּין, וּפְגִימִין, בְּעָלְמָא דְּאָתֵי. כָּל שֶׁכֵּן מַאן דְּאִתְדַּבָּק בְּסִטְרָ דִּמְסָאֲבָא, דִּכְתִיב אָחִיד דָּא בְּדָא, וּכְתִיב (דברים יד) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיְיָ' אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ'.

יִשְׂרָאֵל בָּאִים מִצַּד הַיָּמִין. אִם נִדְבָּקִים בְּצַד הַשְּׂמֹאל, הֲרֵי פּוֹגְמִים אֶת הַצַּד הַזֶּה, וּפוֹגְמִים אֶת עַצְמָם, וּפוֹגְמִים אֶת נַפְשָׁם, פְּגוּמִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּפְגוּמִים בָּעוֹלָם הַבָּא. כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁנִּדְבָּק בְּצַד הַטֻּמְאָה, שֶׁהַכֹּל אָחוּז זֶה בָּזֶה, וְכָתוּב (דברים יד) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה' אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ'.

דף מב.

רִבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ו) כָּל עֲמַל הָאָדָם לְפִיהוּ וְגוֹ'. אִסְתַּכַּלְנָא בְּמִלֵּי דִּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא, וְכֻלְּהוּ אֲחִידָן בְּחָכְמָה עִלָּאָה. כָּל עֲמַל הָאָדָם לְפִיהוּ, הַאי קְרָא, בְּשַׁעֲתָא דְּדַיְינִין לֵיהּ (דף מ"ב ע"א) לְבַר נָשׁ בְּהַהוּא עָלְמָא כְּתִיב, כָּל הַהוּא דִּינָא, וְכָל מַאי דְּסָבִיל בְּהַהוּא עָלְמָא, וְנָקְמִין מִנֵּיהּ נְקָמָתָא דְּעָלְמָא. לְפִיהוּ: בְּגִין פִּיהוּ, דְּלָא נָטִיר לֵיהּ, וְסָאִיב לֵיהּ לְנַפְשֵׁיהּ, וְלָא אִתְדְּבַק בְּסִטְרָא דְּחַיֵּי, בְּסִטְרָא דִּימִינָא. וְגַם הַנֶּפֶשׁ לֹא תִמָּלֵא, לָא תִּשְׁתְּלִים דִּינָהָא לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמִין. דָּבָר אַחֵר לֹא תִמָּלֵא, לָא תִּשְׁתְּלִים לְסַלְּקָא לְאַתְרָהָא לְעָלְמִין, בְּגִין דְּהָא אִסְתְּאֲבַת, וְאִתְדְּבְקַת בְּסִטְרָא אָחֳרָא.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ו) כָּל עֲמַל אָדָם לְפִיהוּ וְגוֹ'. הִסְתַּכַּלְתִּי בְּדִבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, וְכֻלָּם אֲחוּזִים בְּחָכְמָה עֶלְיוֹנָה. כָּל עֲמַל אָדָם לְפִיהוּ, הַפָּסוּק הַזֶּה בְּשָׁעָה שֶׁדָּנִים אֶת הָאָדָם בָּאוֹתוֹ הָעוֹלָם כָּתוּב. כָּל אוֹתוֹ הַדִּין, וְכָל מַה שֶּׁסּוֹבֵל בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם וְנוֹקְמִים מִמֶּנּוּ נְקַמַת הָעוֹלָם - לְפִיהוּ, בִּשְׁבִיל פִּיהוּ שֶׁלֹּא שָׁמַר אוֹתוֹ וְטִמֵּא אוֹתוֹ אֶת נַפְשׁוֹ, וְלֹא נִדְבַּק לְצַד הַחַיִּים לְצַד הַיָּמִין. וְגַם הַנֶּפֶשׁ לֹא תִמָּלֵא, לֹא תִשְׁתַּלֵּם דִּינָהּ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. דָּבָר אַחֵר לֹא תִמָּלֵא, לֹא תִשְׁתַּלֵּם לַעֲלוֹת לִמְקוֹמָהּ לְעוֹלָמִים, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הִיא נִטְמְאָה וְנִדְבְּקָה לְצַד הָאַחֵר.

רִבִּי יִצְחָק אָמַר, כָּל מַאן דְּאִסְתְּאַב בְּהוּ, כְּאִילּוּ פָּלַח לְעֲבוֹדָה זָרָה, דְּאִיהוּ (דברים יז) תּוֹעֲבַת יְיָ', וּכְתִיב לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה. מַאן דְּפָלַח לְעֲבוֹדָה זָרָה, נָפִיק מִסִּטְרָא דְּחַיֵּי, נָפִיק מֵרְשׁוּתָא קַדִּישָׁא, וְעָיֵיל בִּרְשׁוּתָא אָחֳרָא. אוֹף מַאן דְּאִסְתְּאַב בְּהָנֵי מֵיכְלֵי, נָפִיק מִסִּטְרָא דְּחַיֵּי, וְנָפִיק מֵרְשׁוּ קַדִּישָׁא, וְעָיֵיל בִּרְשׁוּתָא אָחֳרָא. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא דְּאִסְתְּאַב בְּהַאי עָלְמָא, וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי. וְעַל דָּא וְנִטְמֵתֶם בָּם כְּתִיב בְּלָא א'.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, כָּל מִי שֶׁנִּטְמָא בָהֶם, כְּאִלּוּ עָבַד לַעֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהִיא תּוֹעֲבַת ה', וְכָתוּב לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה. מִי שֶׁעוֹבֵד לַעֲבוֹדָה זָרָה, יוֹצֵא מִצַּד הַחַיִּים, יוֹצֵא מֵרְשׁוּת הַקְּדֻשָּׁה וְנִכְנָס לִרְשׁוּת אַחֶרֶת. אַף מִי

שֶׁנִּטְמָא בַּמַּאֲכָלוֹת הַלָּלוּ, יוֹצֵא מִצַּד הַחַיִּים, וְיוֹצֵא מֵרְשׁוּת הַקְּדֻשָּׁה וְנִכְנָס לִרְשׁוּת אַחֶרֶת. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנִּטְמָא בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, וְלָכֵן כָּתוּב וְנִטְמֵתֶם בָּם בְּלִי א'.

וּכְתִיב, וְלֹא תְשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכָל אֲשֶׁר תִּרְמוֹשׂ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם לְטַמֵּא. מַאי לְטַמֵּא. לְטַמֵּא לְעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, דְּהָא אִינּוּן מְסָאֲבִין, וּמְסָטְרָא דִּמְסָאֲבָא קָא אַתְיָין. וְכָל חַד אִתְדַּבָּק בְּאַתְרֵיהּ.

וְכָתוּב (ויקרא כ) וְלֹא תְשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׂ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לְטַמֵּא. מַה זֶּה לְטַמֵּא? לְטַמֵּא אֶת הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהֲרֵי הֵם טְמֵאִים, וְהֵם בָּאִים מִצַּד הַטֻּמְאָה, וְכָל צַד נִדְבָּק בִּמְקוֹמוֹ.

רִבִּי אֶלְעָזָר הָוָה יָתִיב קָמֵי דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אֲבוֹי, אֲמַר לֵיהּ, הָא דְּתָנֵינָן זַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְדַכָּאָה לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, בְּמָה. אֲמַר לֵיהּ, בְּמָה דִּכְתִיב, (יחזקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם וְגוֹ'. כֵּיוָן דְּאִתְדַּכְּאָן מִתְקַדְּשָׁן, וְיִשְׂרָאֵל דְּאִתְדַּבְּקָן בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, קֹדֶשׁ אִקְרוֹן, דִּכְתִיב, (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַיְיָ רֵאשִׁית תְּבוּאָתוֹ, וּכְתִיב (שמות כב) וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי, זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָאֲמַר עֲלַיְיהוּ, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ, בְּגִין דִּכְתִיב (דברים י') וּבוֹ תִדְבָּק, וּכְתִיב (תהלים קמז) לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי וּמִשְׁפָּטִים בַּל יְדָעוּם הַלְלוּיָהּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. אָמַר לוֹ, זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל, בַּמֶּה? אָמַר לוֹ, בְּמָה שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁנִּטְהָרִים מִתְקַדְּשִׁים, וְיִשְׂרָאֵל שֶׁנִּדְבָּקִים בַּקְּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא נִקְרָאוּ קֹדֶשׁ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתוֹ, וְכָתוּב (שמות כו) וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר עֲלֵיהֶם, (ויקרא כו) וְהָיִיתֶם לִי קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה', מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וּבוֹ תִדְבָּק, וְכָתוּב (תהלים קמז) לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי וּמִשְׁפָּטִים בַּל יְדָעוּם הַלְלוּיָהּ.

רעיא מהימנא (נדפס תצא רע"ח ע"ב) דָּגִים וַחֲגָבִים, אֵינָן טְעוּנִין שְׁחִיטָה, אֶלָּא אֲסִיפָתָם הִיא הַמַּתֶּרֶת אוֹתָם. הָכִי מָארֵי מְתִיבְתָּא, אֵין צְרִיכִין שְׁחִיטָה, אֶלָּא דְּאִתְמַר בְּהוֹן, (בראשית מט) וַיִּגְוַע וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו. מַה נוּנִי יַמָּא, חִיוּתָן בְּיַמָּא. אַף תַּלְמִידֵי (תיקון נ"ו) חֲכָמִים, מָארֵי מַתְנִיתִין, חִיוּתַיְיהוּ בְּאוֹרַיְיתָא, וְאִי אִתְפְּרְשָׁן מִנָּהּ, מִיָּד מֵתִים. (נ"א תנאין) תַּנְיָנָן דְּמַתְנִיתִין, דְּבָהּ אִתְרַבּוּ כְּנוּנֵי יַמָּא, וְאִי אִינּוּן דְּבֵיבֵשְׁתָּא יַעֲלוֹן לְמַיָּא, וְלָא יַדְעִין לְשַׂטְטָא, אִינּוּן מַיְיתִין. אֲבָל אָדָם (דאינון מארי קבלה אינון לעילא), דְּאִיהוּ לְעֵילָּא מִכֻּלְּהוּ, אִתְמַר בֵּיהּ (בראשית א) וְיִרְחֵף בְּרַגְּת הַיָּם וּבָעוֹף הַשָּׁמַיִם.

דָּגִים וַחֲגָבִים אֵינָם טְעוּנִים שְׁחִיטָה, אֶלָּא אֲסִיפָתָם הִיא הַמַּתֶּרֶת אוֹתָם. כָּךְ מוֹרֵי הַיְשִׁיבָה, אֵין צְרִיכִים שְׁחִיטָה, אֶלָּא שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (בראשית מט) וַיִּגְוַע וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו. מַה דְּגֵי הַיָּם חִיּוּתָם בַּיָּם, אַף תַּלְמִידֵי חֲכָמִים בָּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה חִיּוּתָם בַּתּוֹרָה, וְאִם נִפְרָדִים מִמֶּנָּה, מִיָּד מֵתִים. (תנאי) תַּנְיֵנִי הַמִּשְׁנָה, שֶׁבָּהּ הִתְרַבּוּ כִּדְגֵי הַיָּם, וְאִם אֵלּוּ שֶׁבַּיַּבָּשָׁה יַעֲלוּ לַמַּיִם וְלֹא יוֹדְעִים לָשׂוּט, הֵם מֵתִים. אֲבָל אָדָם (שהם בעלי קבלה, הללו שלמעלה), שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִכֻּלָּם, נֶאֱמַר בּוֹ (בראשית א) וְיִרְחֵף בְּרַגְּת הַיָּם וּבָעוֹף הַשָּׁמָיִם.

דְּאִינּוּן מָארֵי מַתְנִיתִין תַּנְיָנֵיא, הַתַּנְּיִן הַגָּדוֹל, (ישעיה כז) נָחָשׁ בָּרִיחַ, לִוְיָתָן, (שמות כו) וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכוֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים, בְּוַמְנָא דְּתַנְּינָן מָארֵי מִשְׁנָה אִית בְּהוֹן מַחֲלוֹקֶת, וּמַקְשִׁין דָּא לְדָא, בְּלַע לְחַבְרֵיהּ. וְהַאי אִיהוּ תַּלְמִיד זְעִיר שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה וּמוֹרֶה, חַיָּיב מִיתָה. וְאִי אִינּוּן שְׁוִין דָּא לְדָא, וְאִית בְּהוֹן מַחֲלוֹקֶת, וְקוּשְׁיָא, אִתְּמַר בְּהוֹן (ס"א לבסוף) (במדבר כא) אֶת וָהֵב בְּסוּפָה, אוֹקְמוּהָ אַהֲבָה בְּסוּפָה. (ע"כ רע"מ).

שֶׁאוֹתָם מוֹרֵי הַמִּשְׁנָה, הַתַּנְּיִנִים, הַתַּנִּין הַגָּדוֹל, נָחָשׁ בָּרִיחַ, כְּנֶגֶד וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים, בִּזְמַן שֶׁהַתַּנְּיִנִים, בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, יֵשׁ מַחֲלֹקֶת וּמַקְשִׁים זֶה עַל זֶה, בּוֹלֵעַ אֶת חֲבֵרוֹ, וְזֶה תַּלְמִיד קָטָן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה וּמוֹרֶה, חַיָּיב מִיתָה. וְאִם הֵם שָׁוִים זֶה לָזֶה וְיֵשׁ בָּהֶם מַחֲלֹקֶת וְקוּשְׁיָה, נֶאֱמַר בָּהֶם (לבסוף) (במדבר כא) אֶת וָהֵב בְּסוּפָה, וּפֵרוּשׁוֹ - אַהֲבָה בְּסוֹפָהּ. (עד כאן רעיא מהימנא).

פרשת תזריע

(ויקרא יב) וַיְדַבֵּר יְיָ' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְגוֹ'. רִבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (שיר השירים ג) עַל מִשְׁכָּבִי בַּלֵּילוֹת בִּקַּשְׁתִּי וְגוֹ'. עַל מִשְׁכָּבִי, בְּמִשְׁכְּבֵי מִבָּעֵי לֵיהּ, מַהוּ עַל מִשְׁכָּבִי. אֶלָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אָמְרָה קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּבָעָאת מִנֵּיהּ עַל גָּלוּתָא, בְּגִין דְּהִיא יָתְבָא בֵּין שְׁאָר עַמִּין עַם בָּנָהָא, וּשְׁכִיבַת לְעַפְרָא, וְעַל דְּהִיא שְׁכִיבַת בְּאַרְעָא אָחֳרָא מִסְאֲבָא, אָמְרָה, עַל מִשְׁכָּבִי בָּעֵינָא, דְּכָאִיבְנָא (נ"א דשכיבנא) בְּגָלוּתָא, וְעַל דָּא, בִּקַּשְׁתִּי אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי וּלְאַפָּקָא לִי מִנֵּיהּ.

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְגוֹ'. רִבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (שיר ג) עַל מִשְׁכָּבִי בַּלֵּילוֹת בִּקַּשְׁתִּי וְגוֹ'. עַל מִשְׁכָּבִי?! בְּמִשְׁכְּבִי הָיָה צָרִיךְ לְהִיוֹת! מַה זֶּה עַל מִשְׁכָּבִי? אֶלָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אָמְרָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְבַקֶּשֶׁת מִמֶּנּוּ עַל הַגָּלוּת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת בֵּין שְׁאָר הָעַמִּים עִם בָּנֶיהָ וְשׁוֹכֶבֶת לֶעָפָר. וְעַל שֶׁהִיא שׁוֹכֶבֶת בְּאֶרֶץ טְמֵאָה אַחֶרֶת, אוֹמֶרֶת: עַל מִשְׁכָּבִי אֲנִי מְבַקֶּשֶׁת, שֶׁאֲנִי כּוֹאֶבֶת (שוכבת) בַּגָּלוּת, וְעַל זֶה - בִּקַּשְׁתִּי אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי, וּלְהוֹצִיא אוֹתִי מִמֶּנּוּ.

דף מב:

בִּקַּשְׁתִּיו וְלֹא מְצָאתִיו, דְּלָאו אָרְחֵיהּ לְאִזְדַּוְּוגָא (דף מב ע"ב) בִּי אֶלָּא בְּהֵיכָלֵיהּ, קְרָאתִיו וְלֹא עָנָנִי. דְּהָא בֵּינִי עַמִּין אֲחָרָנִין יָתִיבְנָא, וְקָלֵיהּ לָא שַׁמְעִין אֶלָּא בְּנוֹי. דִּכְתִיב, (דברים ד) הֲשָׁמַע עָם קוֹל אֱלֹהִים וְגוֹ'.

בִּקַּשְׁתִּיו וְלֹא מְצָאתִיו, שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהִזְדַּוֵּג עִמִּי אֶלָּא בְּהֵיכָלוֹ, קְרָאתִיו וְלֹא עָנָנִי. שֶׁהִנֵּה בֵּין עַמִּים אֲחֵרִים אֲנִי יוֹשֶׁבֶת, וְאֵין שׁוֹמְעִים אֶת קוֹלוֹ אֶלָּא בָּנָיו, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) הֲשָׁמַע עָם קוֹל אֱלֹהִים וְגוֹ'.

רִבִּי יִצְחָק אָמַר, עַל מִשְׁכְּבֵי בַּלֵּילוֹת. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עַל מִשְׁכְּבֵי אִתְרַעֲמָנָא קַמַּיהּ, דְּיֶהֱא מְזַדְּוֵוג עַמִּי לְמֶחְדֵּי לִי, וּלְבָרְכָא לִי, בְּחֵידוּ שְׁלִים. דְּהָכִי תָּנִינָן דְּמִזּוּוּגָא דְּמַלְכָּא בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כַּמָּה צַדִּיקִים יָרְתוּ יְרוּתַת אַחֲסַנְתָּא קַדִּישָׁא, וְכַמָּה בִּרְכָאן מִשְׁתַּכְּחֵי בְּעָלְמָא.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, עַל מִשְׁכְּבִי בַּלֵּילוֹת - אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, עַל מִשְׁכְּבִי הִתְרַעְמְתִּי לְפָנָיו, שֶׁהָיָה מִזְדַּוֵּג עִמִּי לְשַׂמֵּחַ אוֹתִי וּלְבָרֵךְ אוֹתִי בְּשִׂמְחָה שְׁלֵמָה. שֶׁכְּבָר שָׁנִינוּ, שְׁמִזּוּוּג שֶׁל הַמֶּלֶךְ עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כַּמָּה צַדִּיקִים יְרֵשׁוּ יֶרֶשֶׁת נֶצַח הַקְּדוֹשָׁה, וְכַמָּה בְּרָכוֹת נִמְצָאוֹת בָּעוֹלָם.

רַבִּי אַבָּא הֲוָה אָזִיל לְכַפָּר קַנָּיָא, (ס"א בפרקמטיא) לְמֵעַרְתָּא דְּלוּד. וַהֲווּ עִמֵּיהּ רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי חִיָּיא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּתִיב, (משלי יב) אֵשֶׁת חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ וְגוֹ'. אֵשֶׁת חַיִל, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּכְרָקָב בְּעַצְמוֹתָיו מְבִישָׁה. אִלֵּין (נ"א דא מהימנותא דשאר) עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא יָכִיל לְמִסְבַּל לוֹן בְּעָלְמָא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (ויקרא כ) וְאָקוֹץ בָּם. כְּהֲנֵי קוֹצִין וְגוּבִין דְּדַחֲקִין לֵיהּ לְבַר נָשׁ וְלָא יָכִיל לְמִסְבַּל לוֹן.

רַבִּי אַבָּא הֲיָה הוֹלֵךְ לִכְפַּר קַנָּיָא (בסחורה) לְמְעָרַת לוֹד, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי חִיָּיא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב (משלי יב) אֵשֶׁת חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ וְגוֹ'. אֵשֶׁת חַיִל - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּכְרָקָב בְּעַצְמוֹתָיו מְבִישָׁה - אֵלּוּ (זו האמונה של שאר) הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָכוֹל לִסְבֹּל אוֹתָם בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ב) וְאָקוֹץ בָּם. כְּאוֹתָם קוֹצִים וְדַרְדָּרִים שֶׁדּוֹחֲקִים אֶת הָאָדָם וְלֹא יָכוֹל לִסְבֹּל אוֹתָם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, הָכִי הוּא וַדַּאי, אֵשֶׁת חַיִל, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּהִיא גְּבִירְתָּא מִכָּמָּה חַיָּילִין וְכַמָּה מַשְׁרְיָין דְּמִשְׁתַּכְּחֵי בְּעָלְמָא, עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת, וְכוּלָּא חַד. (ל"ג וכו' אשת חיל דא כנסת ישראל דהא בזווגא דמלכא אפיקת כמה חיילין כמה משיריין כמה צדיקים בעלמא וכלהו אקרון בנים לקודשא בריך הוא ולכנסת ישראל כמה דכתיב (דברים י"ד) בנים אתם לייי אלהיכם.) עַד דַּהֲווֹ אָזְלֵי, אָמַר רַבִּי אַבָּא כָּל חַד לֵימָא מִלָּה, בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כְּךָ זֶה וַדַּאי. אֵשֶׁת חַיִל - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא הַגְּבֶרֶת מִכָּמָּה חֲיָלוֹת וְכַמָּה מַחֲנוֹת שֶׁנִּמְצָאִים בָּעוֹלָם. עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת, וְהַכֹּל אֶחָד. (ל"ג אשת חיל זו כנסת ישראל, שהריבזווג המלך הוציאה כמה חילות, כמה מחנות, כמה צדיקים בעולם, וכלם נקראים בנים להקדוש ברוך הוא ולכנסת ישראל, כמו שכתוב (דברים יד) בנים אתם לה' אלהיכם) עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל אֶחָד יֹאמַר דָּבָר בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר. (משלי לא) אֵשֶׁת חַיִל מִי יִמְצָא, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּאִיהִי אֵשֶׁת חַיִל, כְּמָה דְּאַמָּרָן. מִי יִמְצָא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, אֲשֶׁר יִמְצָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים. (ל"ג מי ימצא לאגחא ביה קרבא) מִי יִמְצָא, מַאן יְזַכֶּה לְמֶהֱוֵי בַּהּ בְּשִׁלִּימוּ, וּלְאִשְׁתַּכְּחָא עִמָּהּ תְּדִיר.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, אֵשֶׁת חַיִל מִי יִמְצָא - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא אֵשֶׁת חַיִל, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. מִי יִמְצָא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֲשֶׁר יִמְצָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים. (ל"ג מי ימצא להגיח בו קרב) מִי יִמְצָא - מִי יִזְכֶּה לִהְיוֹת עִמָּהּ בִּשְׁלֵמוּת וּלְהִמָּצֵא עִמָּהּ תָּמִיד.

וְרָחוֹק מִפְּנִינִים מִכָּרָהּ, מִכָּרָהּ, מִקָּחָהּ מִבָּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא, לְכָל אִינּוּן דְּלָא אִתְדַּבְּקָן בָּהּ בְּשִׁלִּימוּ, וְלָא שְׁלִמִין בַּהֲדָהּ, הִיא מָכְרָהּ לוֹן וְאִסְתְּגָרָא לוֹן בִּידָא דְּעַמְמִין אָחֳרָנִין. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (שמואל א, יב) וַיַּעֲזֹבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יְיָ' וַיִּמְכּוֹר אוֹתָם בְּיַד סִיסְרָא. וּכְדֵין כֻּלְּהוּ רְחִיקִין

מֵאִלֵּין פְּנִינִים עִלָּאִין קַדִּישִׁין, דְּלָא יְהֵא חוּלָקָא בְּהוּ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב וְרַחוֹק מִפְּנִינִים מִכְרָה.

וְרַחוֹק מִפְּנִינִים מִכְרָה, מִכְרָה?! מִקַּחָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא לְכָל אוֹתָם שֶׁלֹּא נִדְבְּקוּ עִמָּהּ בִּשְׁלֵמוּת וְלֹא שְׁלֵמִים עִמָּהּ, הֵיא מָכְרָה אוֹתָם וְהִסְגִּירָה אוֹתָם בִּידֵי עַמִּים אֲחֵרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעַזְבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה', וַיִּמְכֹּר אוֹתָם בְּיַד סִיסְרָא. וְאֵז הִתְרַחֲקוּ כָּלָם מֵאוֹתָן פְּנִינִים עֶלְיוֹנוֹת קְדוֹשׁוֹת, שֶׁלֹּא יְהֵא חֵלֶק בָּהֶן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְרַחוֹק מִפְּנִינִים מִכְרָה.

רִבִּי חִיָּיא פָּתַח קְרָא אֲבַתְרֵיהּ וְאָמַר, בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר. בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דִּבְגִינֵי כַּךְ מָנֵי לֵהּ עַל עָלְמָא, לְאִתְדַּבְּרָא עָלָהּ, כָּל זִיוּנִין דִּלֵּיהּ אַפְקִיד בִּידָהָא, וְכָל אִינּוּן מַגִּיחֵי קְרָבָא, וְעַל דָּא, וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר.

רַבִּי חִיָּיא פָּתַח בַּפָּסוּק אַחֲרָיו וְאָמַר, בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר, בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ מִנָּה אוֹתָהּ עַל הָעוֹלָם לְהַנְהִיג אוֹתוֹ, כָּל כְּלֵי הַזַּיִן שֶׁלּוֹ הִפְקִיד בְּיָדֶיהָ, וְכָל אוֹתָם לוֹחֲמֵי הַקְּרָב, וְעַל כֵּן וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר.

רִבִּי יוֹסֵי פָּתַח קְרָא אֲבַתְרֵיהּ, וְאָמַר, גְּמָלַתְהוּ טוֹב וְלֹא רָע כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ. גְּמָלַתְהוּ טוֹב, הֵיא זְמִינַת טָב לְעָלְמָא, זְמִינַת טָב לְהֵיכָלָא דְּמַלְכָּא וְלִבְנֵי הֵיכָלֵיהּ. וְלֹא רָע. בְּגִין דִּכְתִיב, (בראשית ב) וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, טוֹב אֵימָתַי, בְּזִמְנָא דְּאִינּוּן יְמֵי הַשָּׁמַיִם, נָהֲרִין עָלָה, וּמְזַדְּווֹגָן עִמָּהּ כְּדָקָא יָאוֹת, דְּאִינּוּן יְמֵי חַיֶּיהָ. בְּגִין דְּעֵץ הַחַיִּים, שָׁדַר לָהּ חַיִּים, וְנָהִיר לָהּ. וּבְהַהוּא זִמְנָא גְּמָלַתְהוּ טוֹב וְלֹא רָע. אָמַר רִבִּי אַבָּא שַׁפִּיר הוּא, וְכֻלְּהוּ קְרָאֵי בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִתְּמָרוּ. (ויקרא יב) אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ. תָּנִינָן, אִשָּׁה מַזְרַעַת תְּחִלָּה יוֹלֶדֶת זָכָר. רִבִּי אֶחָא אָמַר, הָא תָּנִינָן, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא גָּזַר עַל הַהִיא טִפָּה, אִי אִיהוּ דְּכַר אִי אִיהִי נוּקְבָא, וְאַתְּ אֲמַרְתְּ אִשָּׁה מַזְרַעַת תְּחִלָּה יוֹלֶדֶת זָכָר. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַבְחִין בֵּין טִפָּה דְּדִכּוּרָא וּבֵין טִפָּה דְּנוּקְבָא, וּבְגִין דְּאַבְחִין לֵיהּ, גָּזַר עָלֵיהּ, אִי לֶהֱוֵי דְּכַר אוֹ נוּקְבָא.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח בַּפָּסוּק אַחֲרָיו וְאָמַר, גְּמָלַתְהוּ טוֹב וְלֹא רָע כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ. גְּמָלַתְהוּ טוֹב, הֵיא זְמִינָה טוֹב לְעוֹלָם, זְמִינָה טוֹב לְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ וְלִבְנֵי הֵיכָלוֹ. וְלֹא רָע. מְשׁוּם שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. מָתַי טוֹב? בִּזְמַן שֶׁאוֹתָם יְמֵי הַשָּׁמַיִם מְאִירִים עָלֶיהָ וּמִזְדַּוְּגִים עִמָּהּ כָּרָאוּי, שֶׁהֵם יְמֵי חַיֶּיהָ. מְשׁוּם שֶׁעֵץ הַחַיִּים שׁוֹלֵחַ לָהּ חַיִּים וּמֵאִיר לָהּ, וּבְאוֹתוֹ זְמַן - גְּמָלַתְהוּ טוֹב וְלֹא רָע. אָמַר רַבִּי אַבָּא, יָפֶה הוּא, וְכָל הַפְּסוּקִים נֶאֱמְרוּ עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ. שָׁנִינוּ, אִשָּׁה מַזְרַעַת תְּחִלָּה, יוֹלֶדֶת זָכָר. רַבִּי אֶחָא אָמַר, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּזַר עַל הַטִּפָּה הַהִיא אִם הִיא זָכָר אִם הִיא נְקֵבָה, וְאַתָּה אוֹמֵר אִשָּׁה מַזְרַעַת תְּחִלָּה יוֹלֶדֶת זָכָר? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַבְחִין בֵּין טִפָּה שֶׁל זָכָר וּבֵין טִפָּה שֶׁל נְקֵבָה, וּמְשׁוּם שֶׁמַּבְחִין בָּהּ, גּוֹזֵר עָלֶיהָ אִם תִּהְיֶה זָכָר אוֹ נְקֵבָה.

אָמַר רִבִּי אֶחָא, וְיָלְדָה זָכָר, וְכִי כֵּיוָן דְּמַזְרַעַת יוֹלֶדֶת, דִּכְתִיב, וְיָלְדָה (אלא), הַאי קְרָא הָכִי מְבָעֵי לֵיהּ, אִשָּׁה כִּי תַהֲר וְיָלְדָה זָכָר. (ס"א תזריע ויהיה זכר) מַהוּ, כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה. אָמַר

רַבִּי יוֹסֵי, אִתְּתָא, מִן יוֹמָא דְּאִתְעַבְּרַת עַד יוֹמָא דְּיוֹלְדַת לֵית לָהּ בְּפוּמָא, אֶלָּא יְלִידוּ דִּילָהּ אִי לְהֱוֵי דְּכַר, וְעַל דָּא, אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר.

אָמַר רַבִּי אַחָא, וְיָלְדָה זָכָר - וְכִי כֵּיוָן שֶׁמַּזְרַעַת יוֹלֶדֶת, שֶׁכָּתוּב וְיָלְדָה? (אלא) הַפְּסוּק הַזֶּה כָּךְ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת: אִשָּׁה כִּי תַהַר וְיָלְדָה זָכָר. (תזריעויהיהזכר) מַה זֶּה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִשָּׁה, מִיּוֹם שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת עַד הַיּוֹם שֶׁמּוֹלִידָה, אֵין לָהּ בְּפִיהָ אֶלָּא הַיְלוּד שֶׁלָּהּ אִם יִהְיֶה זָכָר, וְעַל כֵּן - אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר.

דף מג.

אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ. רִבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח, (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ'. כַּמָּה סַגִּיאִין עוֹבָדוֹהִי דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא בְּעָלְמָא, מְתַל לְבַר נָשׁ דְּנָטִיל בִּידוֹהִי כַּמָּה (דף מ"ג ע"א) מַקְטוּרִין כַּחֲדָא, וְזָרַע לוֹן בְּזִמְנָא חֲדָא, וּלְבָתַר נָפִיק כָּל חַד וְחַד בִּלְחוֹדוֹי. כַּךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבִיד עוֹבָדוֹהִי בְּחָכְמָה, וּבְחָכְמָה נָטִיל כֹּלָּא כַּחֲדָא וְזָרַע לוֹן, וּלְבָתַר נָפְקוּ כָּל חַד וְחַד בְּזִמְנֵיהּ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים קד) כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ.

אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ. רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח, מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה', כַּמָּה רַבִּים מַעֲשֵׂי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּעוֹלָם. מָשָׁל לְאָדָם שֶׁלָּקַח בְּיָדוֹ כַּמָּה זְרָעִים יַחַד, וְזָרַע אוֹתָם בְּפַעַם אַחַת, וְאַחַר כָּךְ יוֹצֵא כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְבַדּוֹ. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה מַעֲשָׂיו בְּחָכְמָה, וּבְחָכְמָה נָטַל הַכֹּל יַחַד וְזָרַע אוֹתָם, וְאַחַר כָּךְ יָצְאוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּזְמַנּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ.

אָמַר רִבִּי אַבָּא, מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ', כַּמָּה סַגִּיאִין אִינּוּן עוֹבָדוֹהִי דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, וְכֻלְּהוּ, סְתִימִין בְּחָכְמָה, הֲדָא הוּא דִכְתִיב כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ. כֻּלְּהוּ בְּחָכְמָה כְּלִילָן, וְלָא נָפְקֵי לְבַר אֶלָּא בִּשְׁבִילִין יְדִיעָן, לְגַבֵּי בִּינָה. וּמִתַּמָּן, אִתְעֲבִידוּ כֹּלָּא וְאִתְתְּקָנוּ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (משלי כד) וּבִתְבוּנָה יִתְכּוֹנָן. וְעַל דָּא כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ, בְּבִינָה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה', כַּמָּה רַבִּים מַעֲשֵׂי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְכֻלָּם סְתוּמִים בְּחָכְמָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ. כֻּלָּם כְּלוּלִים בְּחָכְמָה, וְלֹא יוֹצְאִים הַחוּצָה אֶלָּא בִּשְׁבִילִים יְדוּעִים כְּלַפֵּי הַבִּינָה, וּמִשָּׁם נַעֲשִׂים הַכֹּל וְנִתְתַּקְּנִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כד) וּבִתְבוּנָה יִתְכּוֹנָן, וְעַל זֶה - כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ, בְּבִינָה.

מָלְאָה הָאָרֶץ, הָאָרֶץ: דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּמִתַּמָּן אִתְמַלְיָא מִכֹּלָּא, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְגוֹ'. קִנְיָנֶיךָ: דְּהִיא אַפִּיקַת לוֹן לְבָתַר, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, בְּה' בְּרָאָם. בְּגִינֵי כַּךְ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶיךָ.

מָלְאָה הָאָרֶץ - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּשָּׁם הַכֹּל מִתְמַלֵּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְגוֹ'. קִנְיָנֶךָ - שֶׁהִיא מוֹצִיאָה אוֹתָם אַחַר כָּךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, בְּה' בְּרָאָם. מְשׁוּם כָּךְ, מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ.

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּבַר נָשׁ אָתֵי לְאִתְקַדָּשָׁא לְאִזְדַּוְּוגָא בְּנוּקְבֵיהּ, (בכוונה) בְּרַעוּתָא קַדִּישָׁא דִּילֵיהּ, אִתְעַר עָלֵיהּ רוּחָא (אחרא) קַדִּישָׁא, כָּלִיל דְּכַר וְנוּקְבָא. וְרָמִיז קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְחַד שְׁלוּחָא מְמָנָא עַל עִדּוּיֵיהוֹן דִּבְנֵי נָשָׁא, וּמָנֵי בֵּידֵיהּ הַהוּא רוּחָא, וְאוֹדַע לֵיהּ, לְאָן אָתַר יִפְקוֹד לֵיהּ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (איוב ג) וְהַלַּיְלָה אָמַר הוֹרָה גָּבֶר. הַלַּיְלָה אָמַר, לְהַהוּא מְמָנָא, הוֹרָה גָּבֶר מִפְּלַנְיָא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַפְקִיד לֵיהּ, לְהַהוּא רוּחָא, כָּל מַה דְּאַפְקִיד, וְהָא אוּקְמוּהָ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם בָּא לְהִתְקַדֵּשׁ לְהִזְדַּוֵּג בִּנְקֵבָתוֹ (בכונה) בְּרָצוֹן קָדוֹשׁ שֶׁלּוֹ, מִתְעוֹרֶרֶת עָלָיו רוּחַ (אחרת) קְדוֹשָׁה, כְּלוּלָה זָכָר וּנְקֵבָה, וְרוֹמֵז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְשָׁלִיחַ אֶחָד הַמְמֻנֶּה עַל הֶרְיוֹנוֹת בְּנֵי הָאָדָם, וּמַפְקִיד בְּיָדוֹ אוֹתָהּ הָרוּחַ, וּמוֹדִיעַ לוֹ לְאֵיזֶה מָקוֹם יִפְקֹד אוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב ג) וְהַלַּיְלָה אָמַר הׇרָה גָּבֶר. הַלַּיְלָה אָמַר לְאוֹתוֹ מְמֻנֶּה: הׇרָה גָּבֶר מִפְּלוֹנִי. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַפְקִיד לוֹ, אֶת אוֹתָהּ הָרוּחַ, כָּל מַה שֶּׁמַּפְקִיד, וְהִנֵּה פֵּרַשְׁוּהָ.

כְּדֵין רוּחָא נַחְתָּא, וְחַד צוּלְמָא עִמֵּיהּ, (ק"ד ע"ב) הַהוּא דְּקָאִים בְּדִיוּקְנֵיהּ לְעֵילָּא, בְּהַהוּא צוּלְמָא אִתְבְּרִי (ס"א אתרבי), בְּהַהוּא צוּלְמָא אָזִיל בָּהַאי עָלְמָא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים לט) אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ. בְּעוֹד דְּהַאי צוּלְמָא אִשְׁתְּכַח (ויחי ר"כ ע"א) עִמֵּיהּ דְּבַר נָשׁ, (בצולמא דיליה) קָאִים בָּהַאי עָלְמָא, דְּמִתְחַבְּרָאן כַּחֲדָא (ס"א אשתכח עמיה בר נש קאים בהאי עלמא ותרין אינון דמתחברן כחדא), וּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא אַזְהַר לִבְנֵי נָשָׁא וְאָמַר, (שיר השירים ב) עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים, תְּרֵי.

אָז יוֹרֶדֶת רוּחַ, וְצֶלֶם אֶחָד עִמָּהּ, אוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד בִּדְיוֹקְנוֹ לְמַעְלָה, בְּאוֹתוֹ צֶלֶם נִבְרָא (התגדל), בְּאוֹתוֹ צֶלֶם הוֹלֵךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לט) אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ. בְּעוֹד שֶׁהַצֶּלֶם הַזֶּה נִמְצָא עִם הָאָדָם, בַּצֶּלֶם שֶׁלּוֹ עוֹמֵד בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁמִּתְחַבְּרִים כְּאֶחָד (נמצא עמו אדם עומד בעולם הזה, ושנים הם שמתחברים כאחד) הוּא עוֹמֵד בָּעוֹלָם הַבָּא, וּשְׁנַיִם הֵם שֶׁמִּתְחַבְּרִים יַחַד. וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ מַזְהִיר אֶת בְּנֵי הָאָדָם וְאוֹמֵר, (שיר ב) עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים, שְׁנַיִם.

וּבְסִפְרָא דְּחָרָשִׁין דְּאַשְׁמְדַאי, אַשְׁכַּחְנָא דְּאִינּוּן דְּיַדְּעֵי (ס"א דבעו) לְחַרְשָׁא חָרָשִׁין מִסְטַר שְׁמָאלָא, וּלְאִתְדַּבְּקָא בְּהוּ, יְקוּם לְנָהוֹרָא דִּשְׁרָגָא, אוֹ בַּאֲתַר דְּיִתְחֲזוּן אִינּוּן צוּלְמִין דִּילֵיהּ, וְיֵימָא אִינּוּן מִלִּין דְּמִתַּתְקְנֵי לְאִינּוּן חָרָשִׁין, וְיִקְרֵי לוֹן, לְאִינּוּן סִטְרִין מִסְאֲבִין, בִּשְׁמָהָן מִסְאֲבִין דִּילְהוֹן, וַיְזַמִּין (ויומי) צוּלְמִין דִּילֵיהּ לְאִינּוּן דְּקָאֲרֵי, וְיֵימָא דְּהוּא אִתְתַּקַּן בִּרְעוּתֵיהּ לְהוּ לְפִקּוּדַיְיהוּ, וְהַהוּא בַּר נָשׁ נָפַק מֵרְשׁוּ דְּמָארֵיהּ וּפִקְדוֹנָא דִּילֵיהּ, יָהֵב לְסִטְרָא מִסְאֲבָא.

וּבְסֵפֶר הַכְּשָׁפִים שֶׁל אַשְׁמְדַאי מָצָאנוּ, שֶׁאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים (שרוצים) לְכַשֵּׁף כְּשָׁפִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל וּלְהִדָּבֵק בָּהֶם, יָקוּם לְאוֹר הַנֵּר אוֹ בְּמָקוֹם שֶׁיִּרְאוּ אוֹתָם הַצְּלָמִים שֶׁלּוֹ, וְיֹאמַר אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁמִּתְקַנִּים לְאוֹתָם הַכְּשָׁפִים, וְיִקְרָא לָהֶם לְאוֹתָם צְדָדִים טְמֵאִים בַּשֵּׁמוֹת הַטְּמֵאִים שֶׁלָּהֶם, וְיַזְמִין (וישביע) הַצְּלָמִים שֶׁלּוֹ

לְאוֹתָם שֶׁקּוֹרֵא, וְיֹאמַר שֶׁהוּא מִתְתַּקֵּן בִּרְצוֹנוֹ לָהֶם לְמִצְוָתָם, וְאוֹתוֹ הָאִישׁ יוֹצֵא מֵרְשׁוּת רִבּוֹנוֹ, וּפִקָּדוֹנוֹ נוֹתֵן לְצַד הָאַחֵר.

וּבְאֵינּוּן מִלִּין דְּחָרְשִׁין דְּאִיהוּ יֵימָא, וְיִזְמִין (נ"א ויומי) לוֹן לְצוּלְמֵי, אִתְחָזוּן תְּרֵין רוּחִין וּמִתְתַּקְּנִין בְּאֵינּוּן צוּלְמִין דִּילֵיהּ, בְּחֵיזוּ דִּבְנֵי אֱנָשָׁא, וּמוֹדְעִין לֵיהּ מִלִּין לְאַבָּאָשָׁא, וּמִלִּין לְאוֹטָבָא, לְזַמְנִין יְדִיעָן. וְאִלֵּין תְּרֵי רוּחִין, דְּלָא אִתְכְּלִילוּ בְּכָלָּא דְּגוּפָא, הַשְׁתָּא אִתְכְּלִילָן בְּאִלֵּין צוּלְמִין, וּמִתְתַּקְּנָן בֵּהּ וּמוֹדְעִין לֵיהּ לְבַר נָשׁ מִלִּין לְאַבָּאָשָׁא, וְדָא הוּא דְּנָפִיק מֵרְשׁוּתָא דְּמָארֵיהּ, וּפִקָּדוֹנָא דִּילֵיהּ, יָהִיב לִסְטָר מִסְאָבָא.

וּבְאוֹתָם דְּבּוּרִים שֶׁל כְּשָׁפִים שֶׁהוּא יֹאמַר וְיַזְמִין (וישביע) אוֹתָם לַצְּלָמִים, נִרְאִים שְׁתֵּי רוּחוֹת, וּמִתְתַּקְּנִים בְּאוֹתָם צְלָמִים שֶׁלּוֹ בְּמַרְאֶה שֶׁל בְּנֵי אָדָם, וּמוֹדִיעִים לוֹ דְּבָרִים לְהָרַע וּדְבָרִים לְהֵיטִיב לִזְמַנִּים יְדוּעִים. וְאֵלּוּ שְׁתֵּי הָרוּחוֹת שֶׁלֹּא נִכְלְלוּ בְּכָלָל שֶׁל גּוּף, עַכְשָׁו נִכְלְלִים בַּצְּלָמִים הַלָּלוּ, וּמִתְתַּקְּנִים בָּהֶם וּמוֹדִיעִים לוֹ לְאָדָם דְּבָרִים לְהָרַע, וְזֶהוּ שֶׁיּוֹצֵא מֵרְשׁוּת רִבּוֹנוֹ, וּפִקְדוֹנוֹ נוֹתֵן לְצַד הַטֻּמְאָה.

תָּא חֲזֵי, אָסִיר לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְאַשְׁדָּאָה מָאנֵי דְּבֵיתָא, וּלְאַפְקָדָא לֵיהּ לְסִטְרָא אָחֳרָא, דְּלָא אִצְטְרִיךְ, אוֹ מִלָּה אָחֳרָא דִּכְוָותֵיהּ, (ס"א דביתיה לקבלא ליה) דְּהָא כַּמָּה גַּרְדִּינֵי נִימוֹסִין זְמִינִין לְהַהוּא מִלָּה לְקַבְּלָא לֵיהּ, וּמֵהַהוּא זִמְנָא, לָא שָׁארוּ עָלֵיהּ בְּרָכָאן, דְּהָא מִסִּטְרָא אָחֳרָא הוּא. כָּל שֶׁכֵּן מַאן דְּאַזְמִין בִּרְעוּתֵיהּ עַל הַהוּא טִיבוּ עִלָּאָה דִּילֵיהּ, לְאָחֳרָא וּלְסִטְרָא אָחֳרָא. דְּהָא, מֵהַהוּא דְּאַזְמִין לֵיהּ הֲוִי.

בֹּא רְאֵה, אָסוּר לָאָדָם לִזְרֹק כְּלֵי הַבַּיִת וּלְהַפְקִידוֹ לְצַד הָאַחֵר, שֶׁלֹּא צָרִיךְ, אוֹ דָּבָר אַחֵר שֶׁכְּמוֹתוֹ (של ביתו לקבל אותו), שֶׁהֲרֵי כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַכְּלָלִים מְזֻמָּנִים לְדָבָר הַהוּא לְקַבֵּל אוֹתוֹ, וּמֵאוֹתוֹ זְמַן לֹא שׁוֹרִים עָלָיו בְּרָכוֹת, שֶׁהֲרֵי הוּא מִצַּד אַחֵר. כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁמְּזַמֵּן בִּרְצוֹנוֹ עַל אוֹתוֹ הַטּוֹב הָעֶלְיוֹן שֶׁלּוֹ, לְאַחֵר וְלַצַּד הָאַחֵר, שֶׁהֲרֵי הוּא מֵאוֹתוֹ שֶׁהִזְמִין אוֹתוֹ.

וְכַד קָרִיבוּ יוֹמִין דְּבַר נָשׁ לְנָפְקָא מֵהַאי עָלְמָא, הַהוּא צוּלְמָא עִלָּאָה דְּיַהֲבֵי לֵיהּ, אַתְיָא הַהוּא רוּחָא בִּישָׁא דְּהָווֹה מִתְדַּבַּק בֵּיהּ בְּכָל יוֹמָא, וְנָטִיל לֵיהּ לְהַהוּא צוּלְמָא, וְאִתְתַּקַּן בֵּיהּ וְאָזִיל לֵיהּ, וְלָא אִתְחָזַר בֵּיהּ בְּבַר נָשׁ לְעָלְמִין. כְּדֵין יְנַדַּע דְּהָא אִתְדַּחְיָא הוּא מִכֹּלָּא.

וּכְשֶׁקְּרֵבִים יְמֵי הָאָדָם לְצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתוֹ הַצֶּלֶם הָעֶלְיוֹן שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ, בָּאָה אוֹתָהּ רוּחַ רָעָה שֶׁהָיְתָה נִדְבָּק בָּהּ בְּכָל יוֹם, וְנוֹטֶלֶת אוֹתוֹ הַצֶּלֶם, וּמִתְתַּקֶּן בּוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ, וְלֹא חוֹזֵר לָאָדָם לְעוֹלָמִים. אָז יֵדַע שֶׁהָרֵי הוּא נִדָּחֶה מִן הַכֹּל.

דף מג:

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּנִשְׁמְתָא נַחְתָּא לְאַעֲלָא לֵיהּ בְּהַאי עָלְמָא, נַחְתָּא בְּגִנְתָּא דְּעֵדֶן דְּאַרְעָא, וְחָמָאת יְקָרָא דְּרוּחֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא קַיְימִין שׁוּרִין שׁוּרִין. לְבָתַר אַזְלָא לְגֵיהִנָּם, וְחָמָאת לְהוּ לְרִשְׁיעַיָּיא דְּצַוָּוחִין וַוי וַוי, וְלָא מְרַחֲמֵי עָלַיְיהוּ. וּבְכֹלָּא אַסְהִידוּ בָּהּ סַהֲדוּתָא, וְהַהוּא צוּלְמָא קַדִּישָׁא קַיְימָא עָלֵיהּ, עַד דְּנָפִיק לְעָלְמָא. (דף מ"ג ע"ב)

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹרֶדֶת לְהִכָּנֵס לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, יוֹרֶדֶת לְגַן הָעֵדֶן שֶׁל הָאָרֶץ, וְרוֹאֶה אֶת כְּבוֹדָם שֶׁל רוּחוֹת הַצַּדִּיקִים עוֹמְדִים שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת. אַחַר כָּךְ הוֹלֶכֶת לַגֵּיהִנֹּם, וְרוֹאֶה אֶת הָרְשָׁעִים שֶׁצּוֹוְחִים וַי וַי, וְלֹא מְרַחֲמִים עֲלֵיהֶם. וּבְכֹל מְעִידִים בָּהּ עֵדוּת, וְאוֹתוֹ הַצֶּלֶם הַקָּדוֹשׁ עוֹמֵד עָלֶיהָ, עַד שֶׁיּוֹצֵאת לְעוֹלָם. כַּד נָפִיק לְעָלְמָא, אִזְדַּמַּן הַהוּא צוּלְמָא לְגַבֵּיהּ, וְאִשְׁתְּתַף בַּהֲדֵיהּ, וְאִתְרַבֵּי עִמֵּיהּ. כְּמָה דְּאִתְּמַר, (תהלים לט) אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ. וּבְהַהוּא צֶלֶם אִשְׁתְּתָפוּ (אשתכחו) יוֹמוֹי דְּבַר נָשׁ, וְתַלְיָין בֵּיהּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (איוב ח) כִּי תְמוֹל אֲנַחְנוּ וְלֹא נֵדָע כִּי צֵל יָמֵינוּ עָלֵי אָרֶץ. כִּי צֵל יָמֵינוּ וַדַּאי. וּמַן יוֹמָא דְּמִתְעַבְּרָא אִתְּתָא עַד יוֹמָא דְּאוֹלִידַת, לָא יַדְעִין בְּנֵי נָשָׁא עוֹבָדוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כַּמָּה אִינּוּן רַבְרְבִין, וְכַמָּה אִינּוּן עִלָּאִין. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ' וְגוֹ'.

כְּשֶׁיּוֹצֵאת לָעוֹלָם, מְזַדַּמֵּן לָהּ אוֹתוֹ הַצֶּלֶם, וּמִשְׁתַּתֵּף עִמָּהּ, וּמִתְגַּדֵּל עִמָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ. וּבְאוֹתוֹ הַצֶּלֶם מִשְׁתַּתְּפִים (נמצאים) יְמֵי הָאָדָם וּתְלוּיִים בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב ח) כִּי תְמוֹל אֲנַחְנוּ וְלֹא נֵדָע כִּי צֵל יָמֵינוּ עָלֵי אָרֶץ. כִּי צֵל יָמֵינוּ וַדַּאי. וּמִיּוֹם שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת הָאִשָּׁה עַד הַיּוֹם שֶׁמּוֹלִידָה, לֹא יוֹדְעִים בְּנֵי אָדָם אֶת מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כַּמָּה הֵם גְּדוֹלִים וְכַמָּה הֵם עֶלְיוֹנִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' וְגוֹ'.

תָּא חֲזֵי, כָּל רוּחִין דְּעָלְמָא כְּלִילָן דְּכַר וְנוּקְבָא, וְכַד נָפְקִין, דְּכַר וְנוּקְבָא נָפְקִין, וּלְבָתַר מִתְפָּרְשָׁן בְּאַרְחַיְיהוּ, אִי זָכֵי בַּר נָשׁ, לְבָתַר מְזַדְּוְוגֵי כַּחֲדָא. וְהַיְינוּ בַּת זוּגוֹ, וּמִתְחַבְּרָן בְּזִוּוּגָא (ס"א בגוונא) חַד בְּכֹלָּא, רוּחָא וְגוּפָא. דִּכְתִיב, (בראשית א) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ. מַאי לְמִינָהּ. הַהוּא רוּחָא דְּבַר נָשׁ דְּנָפִיק זוּגֵיהּ דְּדָמֵי לֵיהּ.

בֹּא רְאֵה, כָּל רוּחוֹת הָעוֹלָם כְּלוּלוֹת זָכָר וּנְקֵבָה, וּכְשֶׁיּוֹצְאוֹת, יוֹצְאוֹת זָכָר וּנְקֵבָה, וְאַחַר כָּךְ נִפְרָדִים בְּדַרְכֵיהֶם, אִם זוֹכֶה הָאָדָם, אַחַר כָּךְ מִזְדַּוְּגִים יַחַד. וְהֵינוּ בַּת זוּגוֹ, וּמִתְחַבְּרִים בְּזִוּוּג (בגון) אֶחָד בַּכֹּל, רוּחַ וְגוּף, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ. מַה זֶּה לְמִינָהּ? אוֹתָהּ רוּחַ הָאָדָם שֶׁיּוֹצֵאת זוּגוֹ שֶׁדּוֹמָה לוֹ.

וּמַאי הָאָרֶץ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (תהלים קלט) רָקַמְתָּנִי בְּתַחְתִּיּוֹת אָרֶץ. וְהָא אוּקְמוּהָ. תּוֹצֵא הָאָרֶץ וַדַּאי, דְּהָא מִנָּהּ נָפְקִין נֶפֶשׁ חַיָּה, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא, דָּא רוּחֵיהּ דְּאָדָם קַדְמָאָה, הַיְינוּ דִּכְתִיב, (בראשית ג) וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן. וּמִפְּרִי הָעֵץ, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן, אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הָאִשָּׁה, תָּנֵינָן, הַיְינוּ, אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר, כְּתִיב. וְלָא כָּלִיל דְּכַר וְנוּקְבָא, כְּפוּם אוֹרְחוֹי דְּעָלְמָא, דְּאִינּוּן, גָּרְמוּ לֵיהּ, דְּלָא מִתְחַבְּרָן, כַּמָּה דְּנַפְקָן מִלְּעֵילָּא זוּגוֹת.

וּמַה זֶּה הָאָרֶץ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רָקַמְתָּנִי בְּתַחְתִּיּוֹת אָרֶץ, וְהִנֵּה פֻּרְשׁוּהָ. תּוֹצֵא הָאָרֶץ וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנָּה יוֹצְאִים נֶפֶשׁ חַיָּה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, זוֹ רוּחוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ג) וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן. וּמִפְּרִי הָעֵץ - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן - אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הָאִשָּׁה שְׁנִינוּ, הַיְינוּ אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ

וְיַלְדָּה זָכָר כְּתִיב. וְלֹא כוֹלֵל זָכָר וּנְקֵבָה כְּפִי דֶּרֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהֵם גָּרְמוּ לוֹ, שֶׁלֹּא מִתְחַבְּרִים כְּמוֹ שֶׁיּוֹצְאִים מִלְּמַעְלָה זוּגוֹת.

בְּגִין דְּאָדָם קַדְמָאָה, וְזִווּג דִּילֵיהּ, חָבוּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְעַל דָּא מִתְפָּרְשִׁין, כַּד נָפְקִין מִלְּעֵילָּא, עַד דְּהַוָה רַעֲוָא קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אִי זָכָה בַּר נָשׁ, יְהַבִין לֵיהּ זוּגָתוֹ, וְאִי לָא, מַפְרִישִׁין לֵהּ מִנֵּיהּ, וְיָהֲבִין לָהּ לְאָחֳרָא, מוֹלִידִין בְּנִין דְּלָא כְּדְקָא יָאוֹת. וְעַל דָּא כְּתִיב, (בראשית ו) לֹא יָדוֹן רוּחִי בָאָדָם. מַאי רוּחִי, רוּחוֹ מִבָּעֵי לֵיהּ, אִינּוּן תְּרֵין רוּחֵי, דְּנַפְקֵי זוּגוֹת, לָא יְדוּנוּן כַּחֲדָא, וְעַל דָּא כְּתִיב, וְיִלְדָה זָכָר, וְלָא כָּלִיל דְּכַר וְנוּקְבָא, כְּפוּם אוֹרְחוֹי דְּעָלְמָא, דְּאִינּוּן גָּרְמוּ.

מִשּׁוּם שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן וְזִוּוגוֹ חָטְאוּ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל כֵּן נִפְרָדִים כְּשֶׁיּוֹצְאִים מִלְּמַעְלָה, עַד שֶׁיִּהְיֶה רָצוֹן מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אִם זוֹכֶה אָדָם, נוֹתְנִים לוֹ זוּגָתוֹ, וְאִם לֹא - מַפְרִידִים אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ, וְנוֹתְנִים אוֹתָהּ לְאַחֵר, מוֹלִידִים בָּנִים שֶׁלֹּא כָּרָאוּי. וְעַל זֶה כָּתוּב (שם ו) לֹא יָדוֹן רוּחִי בָאָדָם. מַה זֶּה רוּחִי? רוּחוֹ הָיָה צָרִיךְ לְהָיוֹת! אוֹתָן שְׁתֵּי רוּחוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת זוּגוֹת, לֹא יִדּוֹנוּ יַחַד. וְעַל זֶה כָּתוּב וְיִלְדָה זָכָר, וְלֹא כוֹלֵל זָכָר וּנְקֵבָה כְּפִי דֶּרֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהֵם גָּרְמוּ.

רִבִּי אֶלְעָזָר אָמַר לָאו הָכִי, דְּהָא כֹּלָּא, דְּכַר וְנוּקְבָא כְּלִילָן כַּחֲדָא, וּמִתְפָּרְשָׁן לְבָתַר, אֲבָל וְיָלְדָה זָכָר, כְּלִילָן כַּחֲדָא מִסְטְרָא דִּימִינָא, וְאִם נְקֵבָה תֵּלֵד, כְּלִילָן בְּחַד נוּקְבָא וּדְכַר מִסְטְרָא שְׂמָאלָא, דְּשַׁלְטָא סְטָר שְׂמָאלָא עַל סְטָר יְמִינָא יַתִּיר, וּדְכוּרָא אִתְכַּפְיָא בִּימִינָא דְּלָא שַׁלְטָא, וּכְדֵין הַהוּא דְּכַר דְּנָפִיק מִגּוֹ נוּקְבָא, מִסְטַר שְׂמָאלָא, כָּל אוֹרְחוֹי כְּנוּקְבָא (ולא אקרי דכר), אֲבָל דְּכַר דְּנָפִיק מִגּוֹ יְמִינָא, הוּא שַׁלְטָא, וְנוּקְבָא דְּנָפְקָא מִנֵּיהּ אִתְכַּפְיָא, דְּהָא סְטָר שְׂמָאלָא לָא שַׁלְטָא, וְעַל דָּא וְיָלְדָה זָכָר כְּתִיב.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל, זָכָר וּנְקֵבָה כְּלוּלִים יַחַד, וְאַחַר כָּךְ נִפְרָדִים. אֲבָל וְיָלְדָה זָכָר, כְּלוּלִים יַחַד מִצַּד הַיְמִין. וְאִם תֵּלֵד נְקֵבָה, כְּלוּלִים בְּאֶחָד נְקֵבָה וְזָכָר מִצַּד הַשְּׂמֹאל, שֶׁיִּוֹתֵר שׁוֹלֵט צַד הַשְּׂמֹאל עַל צַד הַיְמִין, וְהַזָּכָר נִכְנָע בַּיְמִין שֶׁלֹּא שׁוֹלֵט, וְאֵז אוֹתוֹ הַזָּכָר שֶׁיּוֹצֵא מִן הַנְּקֵבָה מִצַּד הַשְּׂמֹאל, כָּל דְּרָכָיו כְּמוֹ נְקֵבָה (ולא נקרא זכר). אֲבָל הַזָּכָר שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הַיְמִין, הוּא שׁוֹלֵט, וְהַנְּקֵבָה שֶׁיּוֹצֵאת מִמֶּנּוּ נִכְנַעַת, שֶׁהֲרֵי צַד הַשְּׂמֹאל לֹא שׁוֹלֵט, וְעַל כֵּן כָּתוּב וְיָלְדָה זָכָר.

וְכַמָּה אֲלָף וְרִבְבָן נַפְקֵי בְּזִמְנָא חָדָא לְעָלְמָא. וּמִן יוֹמָא דְּאַפְקַת לוֹן, לָא אִקְרוֹן נַפְשָׁן, עַד דְּאִתְיַישְׁבָן בְּגוּפָא. וְכַמָּה הוּא, ל"ג יָמִים. הֵיְינוּ דִּכְתִיב, וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים וְגוֹ'. וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים, דְּהָא כָּל שִׁבְעַת יָמִים לָא עָאלִין רוּחִין לְגַבָּהּ, לְאִתְקַשָּׁרָא בָּהּ, וְכָל אִלֵּין שִׁבְעַת יָמִים, רוּחָא אָזְלָא בְּגוּפָא, לְאַשְׁכָּחָא אַתְרֵיהּ. וּכְדֵין כְּתִיב, (ויקרא כב) וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ.

וְכַמָּה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת יוֹצְאִים בְּפַעַם אַחַת בָּעוֹלָם. וּמֵהַיּוֹם שֶׁמּוֹצִיאָה אוֹתָם, לֹא נִקְרָאִים נְפָשׁוֹת, עַד שֶׁהֵן מִתְיַשְּׁבוֹת בַּגּוּף. וְכַמָּה הוּא? שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשָׁה יָמִים. הֵינוּ שֶׁכָּתוּב וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים וְגוֹ'.

וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים, שֶׁהֲרֵי כָּל שִׁבְעַת יָמִים לֹא נִכְנָסִים אֱלֹהָּ רוּחוֹת לְהִתְקַשֵּׁר בָּהּ, וְכָל שִׁבְעַת הַיָּמִים הַלָּלוּ הָרוּחַ הוֹלֶכֶת בַּגּוּף לְמָצֹא אֶת מְקוֹמָהּ, וְאָז כָּתוּב (ויקרא כב) וְהָיְה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ.

וּבְיוֹמָא תְּמִינָאָה, אִתְהָדְרוּ רוּחָא וְגוּפָא לְאִתְחָזָאָה קָמֵי מַטְרוֹנִיתָא, וּלְאִתְקַשְׁרָא בָּהּ, וּבְדָכוּרָא, בְּגוּפָא וּבְרוּחָא. וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל דְּמֵי טָהֳרָה, לְאִתְיַישְׁבָא רוּחָא בְּגוּפָא. וְג' יָמִים מַאי עֲבִידְתַּיְיהוּ. אֶלָּא שְׁלֹשֶׁת יָמִים דְּמִילָה, דְּרַבְיָא כָּאִיב, וְרוּחָא לָא שַׁרְיָא מָדוֹרֵיהּ בְּגוּפָא כְּשְׁאָר יוֹמִין, וְעַל דָּא וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב בְּדְמֵי טָהֳרָה.

וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי חוֹזְרִים הָרוּחַ וְהַגּוּף לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי הַגְּבִירָה וּלְהִקָּשֵׁר עִמָּהּ, וּבָזֶכֶר, בְּגוּף וּבְרוּחַ. וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל (ב) דְּמֵי טָהֳרָה, שֶׁתִּתְיַשֵּׁב הָרוּחַ בַּגּוּף. וּשְׁלֹשָׁה יָמִים מָה עוֹשִׂים? אֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת יְמֵי הַמִּילָה, שֶׁלִּתִּינוֹק כּוֹאֵב, וְהָרוּחַ לֹא שָׂמָה אֶת מְדוֹרָהּ בַּגּוּף כְּבִשְׁאָר הַיָּמִים, וְעַל כֵּן - וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב בְּדְמֵי טָהֳרָה.

דף מד.

בְּדְמֵי טָהֳרָה בְּקַדְמִיתָא, וּלְבָתַר יְמֵי טָהֳרָה. בְּדְמֵי טָהֳרָה, אִלֵּין, דְּמֵי מִילָה, דָּמָא בָּתַר דָּמָא דְּאָתֵי מַרְבָיָא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נָטִיר לְאִינּוּן דְּמֵי כָּל אִלֵּין יוֹמִין, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, תֵּשֵׁב בְּדְמֵי טָהֳרָה. טָהֳרָה סְתָם, וְלָא אַדְכִּיר ה"א בַּתְרָאָה, דְּלָא תֵּימָא טָהֳרָה דְּמַטְרוֹנִיתָא, אֶלָּא טָהֳרָה סְתָם, דְּמֵי טָהֳרָה אִקְרוּן אִלֵּין דְּמֵי דַּכְיָא.

בְּדְמֵי טָהֳרָה בְּרֵאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ יְמֵי טָהֳרָה. בְּדְמֵי טָהֳרָה - אֵלּוּ דְּמֵי מִילָה, דָּם אַחַר דָּם שֶׁבָּא מֵהַתִּינוֹק, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתָם דָּמִים כָּל הַיָּמִים הַלָּלוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב תֵּשֵׁב בְּדְמֵי טָהֳרָה, טָהֳרָה סְתָם, וְלֹא הִזְכִּיר ה"א הָאַחֲרוֹנָה, שֶׁלֹּא תֹּאמַר הַטָּהֳרָה שֶׁל הַגְּבִירָה, אֶלָּא טָהֳרָה סְתָם. דְּמֵי טָהֳרָה נִקְרָאִים יְמֵי הַטֹּהַר הַלָּלוּ.

רעיא מהימנא (ויקרא יב) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ. פִּקּוּדָא דָּא, לְמִגְזַר לִתְמַנְיָא יוֹמִין גְּזִירוּ דְּקַיְימָא קַדִּישָׁא. רָזָא עִלָּאָה, דִּכְתִיב, (תהלים כה) סוֹד יְיָ' לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם. לְמַאן, לְאִינּוּן יֵרָאִיו אִינּוּן דַּחֲלֵי חַטָּאָה, דְּהָא רָזָא דְּקַיְימָא קַדִּישָׁא לָא אִתְחָזֵי לְגַלָּאָה בַּר לְהוּ. וְרָזָא דְּקַיְימָא קַדִּישָׁא, הָא אוּקְמוּהָ וְאִתְמַר בְּכַמָּה דּוּכְתִין.

וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ. מִצְוָה זוֹ לָמוּל לִשְׁמֹנָה יָמִים מִילַת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ. סוֹד עֶלְיוֹן, שֶׁכָּתוּב (תהלים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם. לְמִי? לְאוֹתָם יְרֵאָיו, אוֹתָם יִרְאֵי חֵטְא, שֶׁהֲרֵי סוֹד הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ לֹא רָאוּי לְגַלּוֹת, רַק לָהֶם. וְאֶת סוֹד הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ הֲרֵי פֻּרְשׁוּהוּ, וְנִתְבָּאֵר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

וְרָזָא דָּא, לַח' יוֹמִין, אִיהוּ חִיּוּבָא עַל עָלְמָא, לְכָל עַמָּא קַדִּישָׁא. דִּכְתִיב, וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ. יוֹם הַשְּׁמִינִי, דָּא הוּא אֶת קַיְימָא קַדִּישָׁא, וְאִיהוּ תְּמִינָאָה לְכָל דַּרְגִּין. וּגְזִירוּ דְּהַהוּא קַיְימָא, לְאַעְבְּרָא הַהוּא עָרְלָה. מִקַּמֵּי בְּרִית.

וְסוֹד זֶה לִשְׁמֹנָה יָמִים הוּא חִיּוּב עַל הָעוֹלָם, לְכָל הָעָם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁכָּתוּב וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ. יוֹם הַשְּׁמִינִי - זֶהוּ אוֹת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, וְהוּא שְׁמִינִי לְכָל הַדְּרָגוֹת, וּמִילַת אוֹתוֹ הַבְּרִית לְהַעֲבִיר אוֹתָהּ עָרְלָה מִלִּפְנֵי הַבְּרִית.

דְּהָא בְּהַהוּא זִמְנָא דְּמִתְכַּנְּשֵׁי עַמָּא קַדִּישָׁא לְאַעְבָּרָא הַהוּא עָרְלָה מִקַּמֵּי בְּרִית, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כָּנִישׁ כָּל פָּמַלְיָא דִּילֵיהּ, וְאִתְגְּלֵי לַאֲעַבְּרָא לְהַהוּא עָרְלָה לְעֵילָּא, מִקַּמֵּי בְּרִית קַיְימָא קַדִּישָׁא. דְּהָא כָּל עוֹבָדִין דְּיִשְׂרָאֵל עַבְדִּין לְתַתָּא, מִתְעָרֵי עוֹבָדָא לְעֵילָּא. וּבְהַהוּא זִמְנָא אִתְדַּחְיָיא הַהוּא עָרְלָה, מִכָּל עַמָּא קַדִּישָׁא לְעֵילָּא. וּלְהַהוּא עָרְלָה מְתַקְּנֵי מָאנָא חָדָא בְּעַפְרָא, לְאַשְׁרָאָה הַהוּא עָרְלָה בָּנַוּיהּ. בָּרָזָא דִּכְתִיב, (ישעיה סה) וְנָחָשׁ עָפָר לַחְמוֹ. (בראשית ג) וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁמִּתְכַּנְּסִים הָעָם הַקָּדוֹשׁ לְהַעֲבִיר אוֹתָהּ הָעָרְלָה מִלִּפְנֵי הַבְּרִית, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַנֵּס אֶת כָּל הַפָּמַלְיָא שֶׁלּוֹ וּמִתְגַּלֶּה וַדַּאי לְהַעֲבִיר אֶת אוֹתָהּ הָעָרְלָה לְמַעְלָה מִלִּפְנֵי בְּרִית הַקָּדוֹשׁ. שֶׁהֲרֵי כָּל הַמַּעֲשִׂים שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂים לְמַטָּה, מְעוֹרְרִים מַעֲשֶׂה לְמַעְלָה. וּבְאוֹתוֹ זְמַן נִדְחֵית אוֹתָהּ הָעָרְלָה מִכָּל הָעָם הַקָּדוֹשׁ לְמַעְלָה, וּמַתְקִינִים לְאוֹתָהּ הָעָרְלָה כְּלִי אֶחָד עִם עָפָר לְהַשְׁרוֹת אוֹתָהּ הָעָרְלָה בְּתוֹכוֹ, בְּסוֹד הַכָּתוּב (ישעיה סה) וְנָחָשׁ עָפָר לַחְמוֹ. (בראשית ג) וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

מִכָּאן, (תיקון ס"א) דְּלָא אִצְטְרִיךְ לְאַנְהָגָא קְלָנָא בְּהַהוּא אֲתַר, אַף עַל גַּב דִּמְעַבְּרֵי לֵיהּ מִקַּמֵּי הַאי בְּרִית, וְדוּכְתֵּיהּ, כַּד מִתְעַבְּרָא מַהַאי בְּרִית, עַפְרָא אִיהוּ, (ס"א דהא) דְּהָרֵי בְּתַר דְּהַהוּא נָחָשׁ אִתְעַבַּר מִקַּמֵּי אָדָם, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שַׁוִּי לֵיהּ מְדוֹרֵיהּ בֶּעָפָר, דִּכְתִיב וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. וְכֵיוָן דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כַּד אַעְבַּר לֵיהּ מִקַּמֵּי אָדָם שַׁוִּי מְדוֹרֵיהּ בְּעַפְרָא וְאַתְקִין לֵיהּ, כַּךְ בְּהַהוּא גַּוְונָא מַמָּשׁ, אֲנַן צְרִיכִין כַּד מְעַבְּרִין לַעֲרָלָה, לְאִתְתַּקְנָא לֵיהּ עַפְרָא, לְמֶהֱוֵי בֵּיהּ מְדוֹרֵיהּ.

מִכָּאן שֶׁלֹּא צָרִיךְ לִנְהֹג בְּזִיּוֹן בַּמָּקוֹם הַהוּא. אַף עַל גַּב שֶׁמַּעֲבִירִים אוֹתוֹ מֵהַבְּרִית הַזּוֹ, וּמְקוֹמוֹ כַּאֲשֶׁר נִפְרָד מֵהַבְּרִית הַזּוֹ הוּא עָפָר, (שהנה) שֶׁהֲרֵי אַחַר שֶׁהַנָּחָשׁ הַהוּא הָעָבַר מִלִּפְנֵי הָאָדָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂם לוֹ אֶת מְדוֹרוֹ בֶּעָפָר, שֶׁכָּתוּב וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. וְכֵיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁהֶעֱבִיר אוֹתוֹ מִלִּפְנֵי אָדָם, שָׂם מְדוֹרוֹ בֶּעָפָר וְהִתְקִין אוֹתוֹ, כָּךְ בְּאוֹתוֹ גַּוֶּן מַמָּשׁ אֲנוּ צְרִיכִים כְּשֶׁמַּעֲבִירִים אֶת הָעָרְלָה, לְהִתְקִין לָהּ עָפָר שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ הַמְּדוֹר שֶׁלּוֹ.

כָּל בַּר נָשׁ אִצְטְרִיךְ לְקָרְבָא הַהוּא בְּרָא קָרְבָּנָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּחֶדְוָה, בְּרַעוּ דְּלִבָּא, לְמֵיעַל לֵיהּ תְּחוֹת גַּדְפּוֹי דִּשְׁכִינְתָּא, וְאִתְחַשָּׁב קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּאִיהוּ קָרְבָּנָא, שְׁלִים לְאִתְקַבְּלָא בְּרַעֲוָא.

כָּל אָדָם צָרִיךְ לְהַקְרִיב אוֹתוֹ בֶּן קָרְבָּן לְקָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּשִׂמְחָה, בִּרְצוֹן הַלֵּב, לְהַכְנִיסוֹ תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, וְנֶחְשָׁב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא קָרְבָּן שֶׁלֵּם שֶׁיִּתְקַבֵּל בְּרָצוֹן.

וְקָרְבָּנָא דָּא, כְּגַוְונָא דְּקָרְבָּנָא דִּבְעִירָא, דָּא לַח' יוֹמִין, וְדָא לַח' יוֹמִין, דִּכְתִיב, וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה, בְּמַאי יֵרָצֶה. בְּמֶעְבַּר עָלֵיהּ חַד שַׁבְּתָא, כֵּיוָן דְּאַעְבַּר עָלֵיהּ חַד שַׁבְּתָא, כְּדֵין יֵרָצֶה דָּא לְקָרְבָּנָא, וְדָא לְקָרְבָּנָא. אָמַאי. בְּגִין דְּאִתְדְּבַק וְאִזְדַּמַּן לְגַבֵּי הַהוּא שַׁבָּת, רָזָא דִּבְרִית קַדִּישָׁא, וְעַל דָּא כֹּלָּא בְּרָזָא עִלָּאָה אִיהוּ. (ע"כ רעיא מהימנא)

וְהַקָּרְבָּן הַזֶּה, כְּמוֹ קָרְבַּן הַבְּהֵמָה. זֶה לִשְׁמֹנָה יָמִים, וְזֶה לִשְׁמֹנָה יָמִים, שֶׁכָּתוּב וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה. בַּמֶּה יֵרָצֶה? בְּזֶה שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו שַׁבָּת אַחַת. כֵּיוָן שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו שַׁבָּת אַחַת, אָז זֶה יֵרָצֶה לְקָרְבָּן, וְזֶה לְקָרְבָּן. לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁנִּדְבָּק וְנִזְדַּמֵּן אֶל אוֹתָהּ הַשַּׁבָּת, סוֹד בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, וְעַל כֵּן הַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן. (ע"כ רעיא מהימנא).

(ויקרא יב) בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ וְגוֹ'. תָּא חֲזֵי, בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, נַטְלָא מִבֵּי מַלְכָּא מְזוֹנָא לְרוּחֲיהוֹן דִּבְנֵי נָשָׁא, וְזַנַת (דף מ"ד ע"א) לְהוּ בְּקִדּוּשָׁה. בַּר לְהָנֵי, עַד דְּאִתְיַישְׁבָן בְּגוּפָא אינּוּן רוּחִין, בָּתַר תְּלָתִין וּתְלַת יוֹמִין, אַשְׁגָּחַת עֲלַיְיהוּ כָּל יוֹמָא, דְּהָא רוּחִין מִתְקַשְּׁרָן בְּגוּפָא כִּשְׁאָר בְּנֵי עָלְמָא, כְּמָה דְּהִיא לָא שַׁרְיָא אֶלָּא בַּאֲתַר שְׁלִים, כַּךְ כָּל עוֹבָדּוֹי כְּהַאי גַּוְונָא, עַד דְּאִשְׁתְּלִימוּ. בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע, לְאַשְׁגְּחָא עֲלַיְיהוּ.

בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, בְּכָל יוֹם וְיוֹם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נוֹטֶלֶת מִבֵּית הַמֶּלֶךְ מָזוֹן לְרוּחוֹת בְּנֵי הָאָדָם וְזָנָה אוֹתָם בִּקְדֻשָּׁה, פְּרָט לְאֵלֶּה, שֶׁעַד שֶׁמִּתְיַשְּׁבוֹת בַּגּוּף אוֹתָן רוּחוֹת. אַחַר שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשָׁה יָמִים הִיא מַשְׁגֶּיחָה עֲלֵיהֶם כָּל יוֹם, שֶׁהֲרֵי הָרוּחוֹת נִקְשָׁרוֹת בַּגּוּף כִּשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם. כְּמוֹ שֶׁהִיא לֹא שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שָׁלֵם, כָּךְ כָּל מַעֲשָׂיו כְּגוֹן זֶה, עַד שֶׁנִּשְׁלָמִים. בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע, לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם.

וְאִם נְקֵבָה תֵּלֵד. כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא, דְּשַׁלְטָא סִטְרָא שְׂמָאלָא יַתִּיר וְאִתְכַּפְיָא יְמִינָא, וְעַל דָּא כֹּלָּא עַל חַד תְּרִין, רְחִיקָא נוּקְבָא, מִדְּכוּרָא, לְאִתְקַשְּׁרָא רוּחָא בְּגוּפָא, דְּהָא שְׂמָאלָא לָא אִתְיַישְׁבָא הָכִי כִּימִינָא, וְאִשְׁתְּכַחַת בְּתוּקְפָא יַתִּיר. (ויקרא יב) אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְגוֹ'. רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (שמואל א, ב) אֵין קָדוֹשׁ כַּיְיָ' כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ, הַאי קְרָא קַשְׁיָא, אֵין קָדוֹשׁ כַּיְיָ', מַשְׁמַע דְּאִיכָּא קָדוֹשׁ אָחֳרָא, בְּגִין דְּכְתִיב כַּיְיָ', וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ, מַשְׁמַע דְּאִיכָּא צוּר אָחֳרָא.

וְאִם נְקֵבָה תֵּלֵד. כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרנוּ, שֶׁיּוֹתֵר צַד הַשְּׂמֹאל שׁוֹלֵט, וְהַיָּמִין נִכְנָע. וְעַל כֵּן הַכֹּל, עַל כָּל אֶחָד שְׁנַיִם, רְחוֹקָה הַנְּקֵבָה מִן הַזָּכָר לְהִקָּשֵׁר הָרוּחַ בַּגּוּף, שֶׁהֲרֵי הַשְּׂמֹאל אֵינוֹ מִתְיַשֵּׁב כָּךְ כְּמוֹ הַיָּמִין, וְנִמְצָא יוֹתֵר בְּתַקֶף. אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (שמואל א ב) אֵין קָדוֹשׁ כַּה' כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ. הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה, אֵין קָדוֹשׁ כַּה', מַשְׁמַע שֶׁיֵּשׁ קָדוֹשׁ אַחֵר, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב כַּה'. וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ, מַשְׁמַע שֶׁיֵּשׁ צוּר אַחֵר.

אֶלָּא וַדַּאי, אֵין קָדוֹשׁ כַּיְיָ', דְּכַמָּה קַדִּישִׁין נִינְהוּ, קַדִּישִׁין לְעֵילָּא, דִּכְתִיב, (דניאל ד) וּמַאמַר קַדִּישִׁין שְׁאֵלְתָּא. יִשְׂרָאֵל קַדִּישִׁין נִינְהוּ, דִּכְתִיב, (ויקרא יט) קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ. וְכֻלְּהוּ קַדִּישִׁין, וְלָאו קַדִּישִׁין כַּיְיָ'. וּמַאי טַעְמָא. בְּגִין דִּכְתִיב, כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ. מַאי, כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ, אֶלָּא קְדוּשָׁה דִּקְדוּשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּלְתִּי קְדוּשָׁא דִּלְהוֹן, דְּהוּא לָא אִצְטְרִיךְ לִקְדוּשָׁה דִּלְהוֹן. אֲבָל אינּוּן, לָאו אינּוּן קַדִּישִׁין בִּלְתֶּךָ, וְדָא הוּא, כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ, אֵין קְדוּשָׁה דִּלְהוֹן, בִּלְתֶּךָ.

אֶלָּא וַדַּאי, אֵין קָדוֹשׁ כַּה', שֶׁכַּמָּה קְדוֹשִׁים הֵם, קְדוֹשִׁים לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (דניאל ד) וּמַאמַר קַדִּישִׁין שְׁאֵלְתָּא. יִשְׂרָאֵל הֵם קְדוֹשִׁים, שֶׁכָּתוּב (ויקרא יט) קְדֹשִׁים תִּהְיוּ. וְכֻלָּם קְדוֹשִׁים, וְלֹא קְדוֹשִׁים כַּה'. וּמָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ. מַה זֶּה כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ? אֶלָּא קְדֻשַּׁת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּלְתִּי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם, שֶׁהוּא לֹא צָרִיךְ אֶת הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם. אֲבָל הֵם אֵינָם קְדוֹשִׁים בִּלְתֶּךָ, וְזֶהוּ כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ, אֵין הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם בִּלְתֶּךָ.

וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ. כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא צָר צוּרָה בְּגוֹ צוּרָה, וְתָקִין לֵיהּ, וְנָפַח רוּחָא דְּחַיֵּי, וַאֲפֵיק לֵיהּ לַאֲוִירָא דְּעָלְמָא, דָּבָר אַחֵר, וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ. אִית צוּר, דְּאִקְרֵי צוּר, (ישעיה נא) הַבִּיטוּ אֶל צוּר חוֹצַבְתֶּם. (שמות יז) וְהִכִּיתָ בַצּוּר. הִנְנִי עוֹמֵד לְפָנֶיךָ שָׁם עַל הַצּוּר בְּחוֹרֵב. וְכֻלְּהוּ אִקְרוֹן צוּר, וְאֵין צוּר בְּכֻלְּהוּ כֵּאלֹהֵינוּ, דְּיִלֵּיהּ שׁוּלְטָנוּ וּמַלְכוּתָא עַל כֹּלָּא.

וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ. כְּמוֹ שֶׁמְּבָאֲרוּהָ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צָר צוּרָה בְּתוֹךְ צוּרָה וּמַתְקִין אוֹתָהּ, וְנוֹפֵחַ רוּחַ חַיִּים, וּמוֹצִיא אוֹתָהּ לַאֲוִיר הָעוֹלָם. דָּבָר אַחֵר וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ - יֵשׁ צוּר שֶׁנִּקְרָא צוּר, (ישעיה נא) הַבִּיטוּ אֶל צוּר חֻצַּבְתֶּם. (שמות יז) וְהִכִּיתָ בַצּוּר. הִנְנִי עֹמֵד לְפָנֶיךָ שָׁם עַל הַצּוּר בְּחוֹרֵב. וְכֻלָּם נִקְרָאִים צוּר, וְאֵין צוּר בְּכֻלָּם כֵּאלֹהֵינוּ, שֶׁלּוֹ הַשִּׁלְטוֹן וְהַמַּלְכוּת עַל הַכֹּל.

דף מד:

רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי אֶחָא הֲווֹ יַתְבֵי לֵילְיָא חַד קַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַבָּא. קָמוּ בְּפַלְגוּת לֵילְיָא לְמַלְעֵי בְּאוֹרַיְיתָא. עַד דְּנָפְקוּ לְבַר, חָמוּ חַד כַּכְבָא דְּהַוָה בָּטַשׁ ג' זִמְנֵי בְּכֹכְבָא אָחֳרָא וְסָתִים נְהוֹרֵיהּ. אֲדַהֲכִי שְׁמָעוּ תְּרֵי קָלֵי בִּתְרֵי סִטְרֵי, קָלָא חַד לִסְטַר צָפוֹן לְעֵילָּא, וְקָלָא (דף מ"ד ע"ב) חַד לְתַתָּא. וַהֲוּא קָלָא אַכְרִיז וְאָמַר, עוֹלוּ וְאִתְכְּנִישׁוּ לְאַתְרַיְיכוּ, הַשְׁתָּא אִסְתַּמְרוּתָא דְּנוּקְבָא פְּתִיחָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָאל לְטַיְילָא בְּגִנְתָא, לְאִשְׁתַּעְשָׁעָא בְּצַדִּיקַיָּיא דִּי בְּגִנְתָא, אַעְבָר הַהוּא קָלָא וְשָׁכִיךְ.

רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי אֶחָא הָיוּ יוֹשְׁבִים לַיְלָה אֶחָד לִפְנֵי רַבִּי אַבָּא. קָמוּ בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. עַד שֶׁיָּצְאוּ הַחוּצָה, רָאוּ כּוֹכָב אֶחָד שֶׁהָיָה מַכֶּה שֹׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכוֹכָב אַחֵר וּמַסְתִּיר אוֹרוֹ. בֵּינְתַיִם שָׁמְעוּ שְׁנֵי קוֹלוֹת בִּשְׁנֵי צְדָדִים, קוֹל אֶחָד לְצַד צָפוֹן לְמַעְלָה, וְקוֹל אֶחָד לְמַטָּה, וְהַקּוֹל הָהוּא מַכְרִיז וְאוֹמֵר: הִכָּנְסוּ וְהִתְכַּנְסוּ לִמְקוֹמְכֶם, עַכְשָׁו הִשְׁתַּמְּרוּת שֶׁל נְקֵבָה פְּתוּחָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְטַיֵּל בַּגַּן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים שֶׁבַּגַּן. עָבַר אוֹתוֹ הַקּוֹל וְשָׁכַךְ.

אֲהַדְרוּ רַבִּי אֶחָא וְרַבִּי חִיָּיא, אָמְרוּ, הָא וַדַּאי עִדָּן רְעוּתָא, דְּאִתְעָרוּתָא דְּכֶנֶסֶת יִשְׂרָאֵל (עדן) הוּא לְאִתְחַבְּרָא בְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, אָמַר רַבִּי אֶחָא, וַדַּאי, לָא (אתחברת) אֶנְגִּידַת לָהּ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶלָּא מִגּוֹ שִׁירָתָא, מִגּוֹ שְׁבָחָא דִּילָהּ לְגַבֵּיהּ.

חָזְרוּ רַבִּי אַחָא וְרַבִּי חִיָּיא. אָמְרוּ, הִנֵּה וַדַּאי עֵת רָצוֹן, שֶׁהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל (זמן) הִיא לְהִתְחַבֵּר עִם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. אָמַר רַבִּי אַחָא, וַדַּאי לֹא (מתחברת) מַשְׁפַּעַת לָהּ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׁירָה וּמִתּוֹךְ הַשֶּׁבַח שֶׁלָּהּ אֵלָיו.

עַד דְּאָתֵי צַפְרָא, וְאוֹשִׁיט לָהּ מַלְכָּא חוּטָא דְּחֶסֶד, וְרָזָא דְּמִלָּה כְּמָה דְּאַמְרִינָן, (אסתר ה) וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֶת שַׁרְבִיט הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וְגוֹ'. וְלָא תֵּימָא דְּלָהּ בִּלְחוֹדָהָא אוֹשִׁיט לָהּ מַלְכָּא דָּא, אֶלָּא לָהּ, וּלְכָל אִינּוּן דְּמִתְחַבְּרָן בָּהּ. תָּא וְנִתְחַבַּר כַּחֲדָא. יְתִבוּ.

עַד שֶׁבָּא הַבּקֶר, וּמוֹשִׁיט לֵהּ הַמֶּלֶךְ חוּט שֶׁל חֶסֶד, וְסוֹד הַדָּבָר כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, (אסתר ה) וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֶת שַׁרְבִיט הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וְגוֹ'. וְאַל תֹּאמַר שֶׁלֵּהּ לְבַדָּהּ מוֹשִׁיט הַמֶּלֶךְ אֶת זֶה, אֶלָּא לָהּ, וּלְכָל אוֹתָם שֶׁמִּתְחַבְּרִים עִמָּהּ. בֹּא וְנִתְחַבֵּר יַחַד. יְשָׁבוּ.

פְּתַח רִבִּי אֶחָא וְאָמַר, (בראשית ב) וַיֹּאמֶר יְיָ' אֱלֹהִים לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ וְגוֹ'. אֲמַאי פְּתַח קְרָא הָכִי, אֶלָּא הָא אִתְּמַר, דְּעַל דָּא לָא כְּתִיב, כִּי טוֹב בַּשֵּׁנִי, בְּגִין דְּזַמִּין אָדָם לְאִתְפָּרְשָׁא, וּכְתִיב, לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ.

פְּתַח רַבִּי אֶחָא וְאָמַר, (בראשית ב) וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ וְגוֹ'. לָמָּה פָּתַח הַפָּסוּק כָּךְ? אֶלָּא הִנֵּה נִתְבָּאֵר, שֶׁעַל זֶה לֹא כָתוּב כִּי טוֹב בַּשֵּׁנִי, מִשּׁוּם שֶׁעֲתִיד אָדָם לְהִפָּרֵד, וְכָתוּב לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ.

וְכִי לְבַדּוֹ הָוָה, וְהָא כְּתִיב, (בראשית ה) זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאָם. וְתָנֵינָן אָדָם דּוּ פַּרְצוּפִין אִתְבְּרֵי, וְאַתְּ אֲמַרְתְּ, לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ. אֶלָּא דְּלָא אִשְׁתְּדַל בְּנוּקְבֵיהּ, וְלָא הַוּת לֵיהּ, סָמֶךְ לְקֻבְלֵיהּ, בְּגִין דְּהָוֹת בְּסִטְרוֹי, וַהֲווּ כַּחֲדָא מֵאֲחוֹרָא, וּכְדֵין הָוָה הָאָדָם לְבַדּוֹ.

וְכִי לְבַדּוֹ הָיָה? וַהֲרֵי כָּתוּב (שם ה) זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאָם. וְשָׁנִינוּ, אָדָם דּוּ פַּרְצוּפִים נִבְרָא, וְאַתָּה אוֹמֵר לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ?! אֶלָּא שֶׁלֹּא הִשְׁתַּדֵּל עִם נְקֵבָתוֹ, וְלֹא הָיְתָה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהָיְתָה בְּצִדּוֹ, וְהָיוּ יַחַד מֵאָחוֹר, וְאָז הָיָה הָאָדָם לְבַדּוֹ.

אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. מַהוּ כְּנֶגְדּוֹ, לְקֶבֶל אַנְפּוֹי, לְאִתְדַּבְּקָא דָּא בְּדָא אַנְפִּין בְּאַנְפִּין, מָה עָבַד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, נָסַר לֵיהּ וְנָטִיל נוּקְבָא מִנֵּיהּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית ב) וַיִּקַּח אַחַת מִצַּלְעוֹתָיו. מַהוּ אַחַת, דָּא נוּקְבָא דִּילֵיהּ. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (שיר השירים ו) אַחַת הִיא יוֹנָתִי תַמָּתִי. וַיִּבֶן אֶת הָאָדָם, אִתְקִין לֵהּ כְּכֻלָּה וְאַיְיתֵי לָהּ לְמָהֱוֵי לְקֶבֶל אַנְפּוֹי נְהִירִין אַנְפִּין בְּאַנְפִּין. וּבְעוֹד דְּהָוָה מִתְדַּבְּקָא נוּקְבָא בְּסִטְרוֹי, הָוָה הָאָדָם לְבַדּוֹ. לְבָתַר, סְלִיקוּ תְּרֵין, וְקָמוּ שָׁבַע כַּחֲדָא.

אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. מַה זֶּה כְּנֶגְדּוֹ? כְּנֶגֶד פָּנָיו, לְהִדָּבֵק זֶה עִם זֶה פָּנִים בְּפָנִים. מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? נִסַּר אוֹתוֹ וְנָטַל הַנְּקֵבָה מִמֶּנּוּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקַּח אַחַת מִצַּלְעֹתָיו. מַה זֶּה אַחַת? זוֹ הַנְּקֵבָה שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אַחַת הִיא יוֹנָתִי תַמָּתִי. וַיִּבֶן אֶל הָאָדָם, הִתְקִינָהּ כְּכֻלָּה, וְהֵבִיא אוֹתָהּ לִהְיוֹת כְּנֶגֶד פָּנָיו הַמְאִירוֹת פָּנִים בְּפָנִים. וּבְעוֹד שֶׁהָיְתָה דְּבוּקָה הַנְּקֵבָה בְּצִדּוֹ, הָיָה הָאָדָם לְבַדּוֹ. אַחַר כָּךְ עָלוּ שְׁנַיִם, וְקָמוּ שֶׁבַע יַחַד.

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּאִתְכְּנָשׁ (ס"א דאתתקנת) לְגַבֵּי אָדָם, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּרִיךְ לוֹן, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית א) וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אֱלֹהִים. כְּחַזָּן דְּמְבָרֵךְ לְכַלָּה בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת. מִכָּאן אוֹלִיפְנָא, חָתָן וְכַלָּה, כֵּיוָן דְּאִתְבָּרְכָן בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת אִתְדַּבְּקָן כַּחֲדָא, כְּדוּגְמָא דִּלְעֵילָּא.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנְסָה (שהתתקנה) אֲצֶל אָדָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּרַךְ אוֹתָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם א) וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים, כְּחַזָּן שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַכַּלָּה בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת. מִכָּאן לְמַדְנוּ, חָתָן וְכַלָּה, כֵּיוָן שֶׁמִּתְבָּרְכִים בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת, נִדְבָּקִים יַחַד, כְּמוֹ דָּגְמָא שֶׁלְּמַעְלָה.

וְעַל דָּא מַאן דְּאִתֵּי לְאִתְחַבְּרָא בְּאִנְתּוּ דְּאֲחָרָא, הָא פָּגִים זְוּוגָא, (כביכול עביד ב' רשויות לעילא) דְּהָא זְוּוגָא דְּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּלְחוֹדוֹי, בְּזִמְנָא דְּאִיהוּ בְּרַחֲמֵי, וּבְזִמְנָא דְּאִיהוּ בְּדִינָא. תָּא חֲזֵי, מַאן דְּמִתְחַבָּר בְּאִנְתּוּ דְּאָחֳרָא, כְּאִילּוּ מְשַׁקֵּר בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּבִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְעַל דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא מְכַפֵּר לֵיהּ בְּתְשׁוּבָה, וּתְשׁוּבָה תַּלְיָא עַד דְּיִסְתַּלַּק מֵעָלְמָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה כב) אִם יְכֻפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמוּתוּן. וְאֵימָתַי, בְּשַׁעֲתָא דְּעָאל בִּתְשׁוּבָה לְהַהוּא עָלְמָא, וְאִית לֵיהּ לְקַבְּלָא עוֹנְשָׁא.

וְעַל כֵּן, מִי שֶׁבָּא לְהִתְחַבֵּר עִם אִשָּׁה שֶׁל שֶׁל אַחֵר, הִנֵּה פּוֹגֵם אֶת הַזִּוּוּג, (כביכול עושה שתי רשויות למעלה) שֶׁהֲרֵי הַזִּוּוּג שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, בִּזְמַן שֶׁהוּא בְּרַחֲמִים וּבִזְמַן שֶׁהוּא בְּדִין. בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמִּתְחַבֵּר לְאִשָּׁה שֶׁל אַחֵר, כְּאִלּוּ מְשַׁקֵּר בַּקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא וּבִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְעַל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מְכַפֵּר לוֹ בִּתְשׁוּבָה, וְהַתְּשׁוּבָה תְּלוּיָה עַד שֶׁיִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כב) אִם יְכֻפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמוּתוּן. וּמָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס בִּתְשׁוּבָה לָעוֹלָם הַהוּא, וְיֵשׁ לוֹ לְקַבֵּל עֹנֶשׁ.

רִבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מַאן דְּמְשַׁקֵּר בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, לָא יִתְקַבֵּל בִּתְשׁוּבָה, עַד דְּיִתְדַּן בְּדִינָא דְּגֵיהִנֹּם. כָּל שֶׁכֵּן, מַאן דְּמְשַׁקֵּר בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּבְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְכָל שֶׁכֵּן אִי אַטְרַח לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמֶעְבַּד דִּיוּקָנָא דְּמַמְזֵר בְּאִנְתּוּ דְּאָחֳרָא, וְאַכְחִישׁ פּוּמְבֵי דְּמַלְכָּא.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא יִתְקַבֵּל בִּתְשׁוּבָה עַד שֶׁיִּדּוֹן בְּדִין שֶׁל גֵּיהִנֹּם. כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּבַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ- הוּא. וְכָל שֶׁכֵּן אִם מַטְרִיחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת דְּמוּת שֶׁל מַמְזֵר בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁל הָאַחֵר וּמַכְחִישׁ אֶת פַּרְסוּם הַמֶּלֶךְ.

רִבִּי חִיָּיא פָּתַח וְאָמַר, (משלי כח) גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְגוֹ'. אָבִיו, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אִמּוֹ, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מַאי גּוֹזֵל. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (ישעיה ג) גְּזֵלַת הֶעָנִי בְּבָתֵּיכֶם. וּמַאן אִיהוּ, מַאן דְּחָמִיד אִתְּתָא אָחֳרָא דְּלָאו אִיהִי בַּת זוּגֵיהּ.

רַבִּי חִיָּיא פָּתַח וְאָמַר, (משלי כ) גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְגוֹ'. אָבִיו - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אִמּוֹ - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מַה גּוֹזֵל? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ג) גְּזֵלַת הֶעָנִי בְּבָתֵּיכֶם. וּמִי הִיא? מִי שֶׁחוֹמֵד אִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁאֵינָהּ בַּת זוּגוֹ.

דף מה.

תַּמָּן תָּנֵינָן, כָּל הַנֶּהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה, כְּאִלּוּ גּוֹזֵל לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְגוֹ'. כָּל הַנֶּהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּלָל דָּא, אִיהוּ אִינְתּוּ. מַאן דְּאִתְדַּבָּק בְּאִנְתּוּ לְמֵהֱנֵי מִנָּהּ, וְאַף עַל גַּב, דְּאִיהִי פְּנוּיָה, וְאַהֲנֵי מִנָּהּ בְּלָא בְּרָכָה, כְּאִלּוּ גּוֹזֵל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מַאי טַעְמָא, בְּגִין דְּזִוּוּגָא דִּלְהוֹן, בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת הוּא. וּמַה עַל פְּנוּיָה כַּךְ, מַאן דְּיִתְדַּבַּק בְּאִנְתּוּ דְּאָחֳרָא, דְּקָאִים כְּנִוּונָא דִּלְעֵילָּא, בְּזִוּוּגָא דְּז' בְּרָכוֹת,

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. (משלי כח) חָבֵר הוּא לְאִישׁ מַשְׁחִית, דָּא יָרְבָעָם, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ, וְאָמַר אֵין פָּשַׁע דְּאָמַר הָא פְּנוּיָה הִיא, אֲמַאי אָסוּר. בְּגִין דָּא גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ הֲוִי. וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְּחָבֵר הוּא לְאִישׁ מַשְׁחִית. מַאן הוּא אִישׁ מַשְׁחִית. דְּפָגִים דִּיוּקְנָא וְתִקוּנָא דִּלְעֵילָּא. כָּל שֶׁכֵּן מַאן דְּחָמִיד לְאַנְתּוּ דְּחַבְרִיהּ לְאִתְדַּבְּקָא (ס"א ואתדבק בה) בָּהּ, (דף מ"ה ע"א) דְּפָגִים יַתִּיר. וְעַל דָּא אִתְפְּגִים הוּא לְעָלְמִין. אִישׁ מַשְׁחִית, דְּפָגִים לְעֵילָּא, וּפְגִים לְתַתָּא, וּפְגִים לְנַפְשֵׁיהּ, דִּכְתִיב מַשְׁחִית, וּכְתִיב, (משלי ו) מַשְׁחִית נַפְשׁוֹ הוּא יַעֲשֶׂנָּה.

שֶׁם שְׁנִינוּ, כָּל הַנֶּהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְרָכָה, כְּאִלּוּ גּוֹזֵל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְגוֹ'. כָּל הַנֶּהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּלָל זֶה הוּא הָאִשָּׁה. מִי שֶׁנִּדְבָּק בְּאִשָּׁה לְהָנוֹת מִמֶּנָּה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהִיא פְּנוּיָה, וְנֶהֱנֶה מִמֶּנָּה בְּלֹא בְרָכָה, כְּאִלּוּ גּוֹזֵל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַזִּוּוּג שֶׁלָּהֶם הוּא בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת. וּמָה עַל פְּנוּיָה כָּךְ - מִי שֶׁנִּדְבָּק בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁל אַחֵר, שֶׁעוֹמֵד כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, בְּזִוּוּג שֶׁל שֶׁבַע בְּרָכוֹת, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. חָבֵר הוּא לְאִישׁ מַשְׁחִית - זֶה יָרְבָעָם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, וְאָמַר אֵין פָּשַׁע, שֶׁאוֹמֵר הֲנֵה הִיא פְּנוּיָה, לָמָּה אָסוּר? מִשּׁוּם זֶה הוּא גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁחָבֵר הוּא לְאִישׁ מַשְׁחִית. מִי הוּא אִישׁ מַשְׁחִית? שֶׁפּוֹגֵם הַדְּמוּת וְהַתִּקּוּן שֶׁל מַעְלָה. כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁחוֹמֵד אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ לְהִדָּבֵק (ונדבק בה) עִמָּהּ, שֶׁפּוֹגֵם יוֹתֵר, וְעַל זֶה הוּא נִפְגָּם לְעוֹלָמִים. אִישׁ מַשְׁחִית - שֶׁפּוֹגֵם לְמַעְלָה, וּפוֹגֵם לְמַטָּה, וּפוֹגֵם אֶת נַפְשׁוֹ, שֶׁכָּתוּב מַשְׁחִית, וְכָתוּב (משלי ו) מַשְׁחִית נַפְשׁוֹ הוּא יַעֲשֶׂנָּה.

רִבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (בראשית לב) וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשַּׁחַר וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי, וְכִי עָקוּד הָוָה בִּידֵיהּ דְּיַעֲקֹב. אֶלָּא זַכָּאִין אִינּוּן צַדַּיקַיָּיא, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָס עַל קָרְנַיְיהוּ דִּלְהוֹן, וְלָא שָׁבִיק לוֹן לְעָלְמִין. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים נה) לֹא יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט לַצַּדִּיק. וְהָא כְּתִיב, (בראשית לב) וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (בראשית לב) וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשַּׁחַר וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי, וְכִי קָשׁוּר הָיָה בְּיָדוֹ שֶׁל יַעֲקֹב? אֶלָּא אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָס עַל כְּבוֹדָם וְלֹא עוֹזֵב אוֹתָם לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים נה) לֹא יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט לַצַּדִּיק. וְהִנֵּה כָּתוּב, וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב.

אֶלָּא לְדִידֵיהּ גָּבָה. וְהָא אִתְּמַר, כְּתִיב (בראשית לב) וְהוּא לָן בַּלַּיְלָה הַהוּא בַּמַּחֲנֶה. וּכְתִיב וַיִּקַּח אֶת שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת שְׁתֵּי שִׁפְחֹתָיו וְאֶת אַחַד עָשָׂר יְלָדָיו וַיַּעֲבֹר אֵת מַעֲבַר יַבֹּק. מַאי הֲוָה דַּעְתֵּיהּ דְּיַעֲקֹב, לְמַעֲבָרָא לְהוֹן בְּנַחֲלָא בְּלֵילְיָא. אֶלָּא חָמָא מְקַטְרְגָא אָזִיל בֵּין מַשְׁרְיָיא דִּילֵיהּ, אָמַר יַעֲקֹב אַעְבַּר לְגִיסָא אָחֳרָא דְּנַהֲרָא, דִּלְמָא לָא יִשְׁתְּכַח עָרְבוּבְיָא.

אֶלָּא אֶת שֶׁלּוֹ גָּבָה. וְהִנֵּה נִתְבָּאַר, כָּתוּב (בראשית לב) וְהוּא לָן בַּלַּיְלָה הַהוּא בַּמַּחֲנֶה. וְכָתוּב וַיִּקַּח וַיַּעֲבֵרֵם אֶת הַנָּחַל. מָה הָיְתָה דַּעְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לְהַעֲבִירֵם בַּנַּחַל בַּלַּיְלָה? אֶלָּא רָאָה אֶת הַמְקַטְרֵג הוֹלֵךְ בֵּין הַמַּחֲנֶה שֶׁלּוֹ, אָמַר יַעֲקֹב, אֶעֱבֹר לַצַּד הָאַחֵר שֶׁל הַנָּהָר, אוּלַי לֹא יִמָּצֵא עִרְבּוּבְיָה.

מַאי קָא חָמָא. חָמָא שַׁלְהוֹבָא דְּאֶשָּׁא מְלַהֲטָא, אַזְלָא וְטָאסׁ בֵּין מַשְׁרְיָיתֵיהּ אָמַר יַעֲקֹב מוּטָב לְנִטָּלָא מֵהָכָא, וְנַהֲרָא פָּסִיק בָּגָוון, וְלָא יִשְׁתְּכַח עַרְבוּבְיָא. מִיָּד וַיִּקָּחֵם וַיַּעֲבִירֵם אֶת הַנָּחַל. וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ, מִכָּאן אוֹלִיפְנָא מַאן דְּאִשְׁתְּכַח בִּלְחוֹדוֹי בְּבֵיתָא בְּלֵילְיָא, אוֹ בִּימָמָא בְּבֵית מְיַחֲדָא, כָּל שֶׁכֵּן בְּלֵילְיָא, מַאי מְיַחֲדָא. מְיַחֲדָא מִשְׁאָר בָּתִּין. אוֹ מַאן דְּאָזִיל בִּלְחוֹדוֹי בְּלֵילְיָא יָכִיל לְאִתְוַקָּא.

מָה רָאָה? רָאָה שַׁלְהֶבֶת שֶׁל אֵשׁ לוֹהֶטֶת, הוֹלֶכֶת וְטָסָה בֵּין מַחֲנוֹתָיו. אָמַר יַעֲקֹב, מוּטָב לִנְסֹעַ מִכָּאן, וְהַנָּהָר מַפְסִיק בֵּינֵינוּ, וְלֹא תִמָּצֵא עֵרְבוּבְיָה. מִיָּד - וַיִּקָּחֵם וַיַּעֲבִרֵם אֶת הַנָּחַל. וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ, מִכָּאן לָמַדְנוּ, מִי שֶׁנִּמְצָא לְבַדּוֹ בַּבַּיִת בַּלַּיְלָה, אוֹ בַּיּוֹם בְּבֵית מְיֻחָד, כָּל שֶׁכֵּן בַּלַּיְלָה, מַה זֶּה מְיֻחָד? מְיֻחָד מִשְּׁאָר הַבָּתִּים, אוֹ מִי שֶׁהוֹלֵךְ לְבַדּוֹ בַּלַּיְלָה, יְכוֹל לְהִנָּזֵק.

תָּא חֲזֵי וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ, כְּדֵין וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ וְגוֹ'. תְּנִינָן מִסְטָרָא דְּדִינָא קָא אָתֵי, וְשׁוּלְטָנֵיהּ בְּסִטָּר לֵילְיָא. מַאי בְּסִטָּר לֵילְיָא. לְאַעֲלָא גָּלוּתָא (נ"א בגלותא) כֵּיוָן דְּסָלִיק נְהוֹרָא, תָּשַׁשׁ חֵילֵיהּ, וְאִתְנַּבָּר עָלֵיהּ חֵילֵיהּ דְּיַעֲקֹב. (נ"א הוא) דְּהָא מִסְטָרָא דְּלֵילְיָא קָא אָתֵי, וּבְזִמְנָא דְּהָוָה לֵילְיָא לָא הֲוָה יָכִיל בֵּיהּ יַעֲקֹב. כַּד סָלִיק נְהוֹרָא אִתְתַּקַּף חֵילָא דְּיַעֲקֹב, וְאָחִיד בֵּיהּ, וְאִתְנַּבָּר עָלֵיהּ. חָמָא לֵיהּ יַעֲקֹב דְּהָא שְׁלִיחָא הוּא.

בֹּא רְאֵה, וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ, אָז - וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ וְגוֹ'. שְׁנִינוּ, הוּא בָּא מִצַּד הַדִּין, וְשִׁלְטוֹנוֹ בַּצַּד שֶׁל הַלַּיְלָה. מַה זֶּה בְּצַד הַלַּיְלָה? לְהַכְנֵס לַגָּלוּת (בגלותם). כֵּיוָן שֶׁעָלָה הָאוֹר, תָּשַׁשׁ כֹּחוֹ, וּמִתְגַּבֵּר עָלָיו הַכֹּחַ שֶׁל יַעֲקֹב, (הוא) שֶׁהָרֵי מִצַּד הַלַּיְלָה הוּא בָּא. וּבִזְמַן שֶׁהָיָה לַיְלָה, לֹא הָיָה יָכוֹל לוֹ יַעֲקֹב. כְּשֶׁעָלָה הָאוֹר, הִתְחַזֵּק הַכֹּחַ שֶׁל יַעֲקֹב וְאָחַז בּוֹ, וְהִתְגַּבֵּר עָלָיו. רָאָה אוֹתוֹ יַעֲקֹב שֶׁהִנֵּה הוּא שְׁלִיחַ.

אָמַר לֵיהּ שְׁבוֹק לִי דְּלָא יְכִילְנָא לָךְ. מַאי טַעְמָא לָא יָכִיל לֵיהּ. בְּגִין דְּהָוָה סָלִיק נְהוֹרָא, וְאִתְּבַר חֵילָא דִּידֵיהּ, דִּכְתִיב, (איוב לח) בְּרֶן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. מַאי וַיָּרִיעוּ. דְּאִתְּבָּרוּ כָּל אִינּוּן דְּאַתְיָין מִסִּטְרָא דְּדִינָא. כְּדֵין אִתְתַּקַּף יַעֲקֹב וְאָחִיד בֵּיהּ.

אָמַר לוֹ, עֲזֹב אוֹתָךְ, שֶׁאֵינִי יָכוֹל לָךְ. מָה הַטַּעַם לֹא יָכַל לוֹ? מִשּׁוּם שֶׁהָיָה עוֹלֶה הָאוֹר, וְנִשְׁבַּר הַכֹּחַ שֶׁלּוֹ, שֶׁכְּתוּב (איוב לח) בְּרֶן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. מַה זֶּה וַיָּרִיעוּ? שֶׁנִּשְׁבְּרוּ כָּל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַדִּין. אָז הִתְחַזֵּק יַעֲקֹב וְאָחַז בּוֹ.

אָמַר לֵיהּ שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר, מָטָא זִמְנָא לְשַׁבְּחָא שְׁבָחָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּלְאִתְכַּנְּשָׁא. וַיֹּאמֶר לֹא אֶשַׁלֵּחֲךָ כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי, אִם תְּבָרְכֵנִי מִבָּעֵי לֵיהּ, מַאי אִם בֵּרַכְתָּנִי. אֶלָּא אָמַר לֵיהּ יַעֲקֹב, וַדַּאי אַבָּא בְּרִיךְ לִי אִינּוּן בִּרְכָאן דְּבָעָא לְבָרְכָא לְעֵשָׂו, וּמִסְתַּפֵּינָא מִנָּךְ, עַל אִינּוּן בִּרְכָאן, אִי אוֹדִית עֲלַיְיהוּ, (או) אִי לָאו, אוֹ תִּשְׁתְּכַח עָלַי מִקְטָרְנָא בְּגִינֵיהוֹן. אָמַר לוֹ, שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר, הִגִּיעַ הַזְּמַן לְשַׁבֵּחַ אֶת שִׁבְחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהִתְכַּנֵּס. וַיֹּאמֶר לֹא אֶשַׁלֵּחֲךָ כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי. אִם תְּבָרְכֵנִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה אִם בֵּרַכְתָּנִי? אֶלָּא אָמַר לוֹ יַעֲקֹב, וַדַּאי

שֶׁאַבָּא בֵּרַךְ אוֹתִי אוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁרָצָה לְבָרֵךְ אֶת עֵשָׂו, וַאֲנִי פּוֹחֵד מִמְּךָ עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, אִם תּוֹדָה לִי עֲלֵיהֶן (או) אִם לְאו, אוֹ שֶׁיִּמְצָא עָלַי מְקַטְרֵג בְּגִלְגַּל.

מַיִד אָמַר לֵיהּ, וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ. מַאי קָאָמַר לֵיהּ, אֶלָּא הָכִי קָאָמַר לֵיהּ, לָאו בְּחַכְימוּ, וְלָאו בְּעוּקְבָא (דילך), רַוּוחַת לְאִינּוּן בִּרְכָאן, לָא יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ יַעֲקֹב, דְּהָא לָאו בְּעוּקְבָא הֲוָה, כִּי אִם יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל וַדַּאי אוֹדֵי עָלָךְ, וּמִנַּיְהוּ נָפְקוּ בִּרְכָאן, בְּגִין דְּאַנְתְּ אָחִיד בֵּיהּ, וְעַל דָּא, אֲנָא וְכָל שְׁאָר אוּכְלוּסִין, אוֹדֵינָא עָלַיְיהוּ.

מַיִד אָמַר לוֹ, וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ. מָה אָמַר לוֹ? אֶלָּא כָּךְ אָמַר לוֹ, לֹא בְּהִתְחַכְּמוּת וְלֹא בַּעֲקֵבוּת (שלך) הִרְוַחְתָּ אֶת אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, לֹא יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי לֹא בַּעֲקֵבוּת הָיָה, כִּי אִם יִשְׂרָאֵל, וַדַּאי יִשְׂרָאֵל הוֹדָה עָלֶיךָ וּמִמֶּנּוּ יָצְאוּ הַבְּרָכוֹת, מִשּׁוּם שֶׁאַתָּה אָחוּז בּוֹ, וְעַל זֶה אֲנִי וְכָל שְׁאָר הָאוּכְלוּסִין הוֹדִינוּ עֲלֵיהֶן.

כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְעִם אֲנָשִׁים וַתּוּכָל, עִם אֱלֹהִים כָּל אִינּוּן דְּאִתְיְיִן מִסִּטְרָא דְּדִינָא קַשְׁיָא. וְעִם אֲנָשִׁים, דָּא עֵשָׂו וְאוּכְלוּסִין דִּילֵיהּ. וַתּוּכָל, יְכִילַת לְהוֹן, וְאִינּוּן לָא יְכִלִין לָךְ. וְלָא שָׁבִיק לֵיהּ יַעֲקֹב, עַד דְּאוֹדֵי לֵיהּ עַל אִינּוּן בִּרְכָאן, הֲדָא הוּא דִכְתִיב וַיְבָרֶךְ אוֹתוֹ שָׁם.

כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְאִם אֲנָשִׁים וַתּוּכָל. עִם אֱלֹהִים - כָּל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה. וְעִם אֲנָשִׁים - זֶה עֵשָׂו וְהָאוּכְלוּסִים שֶׁלּוֹ. וַתּוּכָל - יְכוֹלְתָּ לָהֶם, וְהֵם לֹא יְכָלוּ לָךְ. וְלֹא עָזַב אוֹתוֹ יַעֲקֹב עַד שֶׁהוֹדָה לוֹ עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם.

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּסָלִיק נְהוֹרָא, אִתְכַּפְיָין כָּל אִינּוּן מָארֵי דְּדִינִין, וְלָא מִשְׁתַּכְּחֵי, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִשְׁתְּעֵי בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְהַהִיא שַׁעֲתָא עִידָּן דְּרַעֲוָא הוּא לְכֹלָּא, וְאוֹשִׁיט לָהּ מַלְכָּא וּלְכָל אִינּוּן דְּמִשְׁתַּכְּחֵי עִמָּהּ, שַׁרְבִיטָא דְּחוּטָא דְּחֶסֶד, לְאִשְׁתַּכְּחָא בִּשְׁלִימוּ בְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, וְהָא אִתְמַר.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁעָלָה הָאוֹר, נִכְנָעִים כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הַדִּינִים וְאֵינָם נִמְצָאִים, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְסַפֶּרֶת עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הִיא עֵת רָצוֹן לַכֹּל, וּמוֹשִׁיט לָהּ הַמֶּלֶךְ וּלְכָל אוֹתָם שֶׁנִּמְצָאִים עִמָּהּ שַׁרְבִיט שֶׁל חוּט שֶׁל חֶסֶד, לְהִמָּצֵא בִּשְׁלֵמוּת עִם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

דף מה:

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִשְׁתְּכַח בָּהּ בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, בְּאִינּוּן זִמְנִין דְּאִשְׁתְּכַח עִמָּהּ, וְהִיא מַתְעָרַת רְעוּתָא לְגַבֵּיהּ בְּקַדְמֵיתָא, וּמַשְׁכַּאת לֵיהּ לְגַבָּהּ, בִּסְגִיאוּת חִבָּתָא וְתִיאוּבְתָּא, כְּדֵין אִתְמַלְיָא מִסִּטְרָא דִּימִינָא, וְכַמָּה אוּכְלוּסִין מִשְׁתַּכְּחֵי בְּסִטְרָא דִּימִינָא, בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין. וְכַד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְעַר חֲבִיבוּתָא וּרְעוּתָא בְּקַדְמֵיתָא, וְהִיא (דף מה ע"ב) אִתְעָרַת לְבָתַר, וְלָאו בְּזִמְנָא דְּאִיהוּ אִתְעַר, כְּדֵין כֹּלָּא בְּסִטְרָא דְּנוּקְבָא אִשְׁתְּכַח, וּשְׁמָאלָא אִתְעַר, וְכַמָּה אוּכְלוּסִין קַיְימֵי וּמִתְעָרֵי בְּסִטְרָא דִּשְׂמָאלָא בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין. כְּהַאי

גַּוְונָא כְּתִיב, (נ"א הדא הוא דכתיב) אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְגוֹ'. מַאי טַעְמָא. תָּנֵינָן, עָלְמָא תַּתָּאָה כְּגַוְונָא דְּעָלְמָא עִלָּאָה אִשְׁתְּכַח, וְדָא כְּדוּגְמָא דְּדָא.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, בְּאוֹתָם הַזְּמַנִּים שֶׁנִּמְצָא עִמָּהּ, וְהִיא מְעוֹרֶרֶת רָצוֹן אֵלָיו בָּרָאשׁוֹנָה, וּמוֹשֶׁכֶת אוֹתוֹ אֵלֶיהָ בְּרֹב חִבָּה וּתְשׁוּקָה, אָז מִתְמַלְּאִים מִצַּד הַיְמִין, וְכַמָּה אוּכְלוֹסִים נִמְצָאִים בְּצַד הַיְמִין בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵעִיר חֲבִיבוּת וְרָצוֹן בָּרִאשׁוֹנָה, וְהִיא מְעִירָה אַחַר כָּךְ, וְלֹא בִּזְמַן שֶׁהוּא מֵעִיר, אָז הַכֹּל נִמְצָא בְּצַד הַנְּקֵבָה, וְהַשְּׂמֹאל מִתְעוֹרֵר, וְכַמָּה אוּכְלוֹסִים עוֹמְדִים וּמִתְעוֹרְרִים בְּצַד הַשְּׂמֹאל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. כָּךְ גַּם כָּתוּב, (זהושכתוב) אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְגוֹ'. מָה הַטַּעַם? שְׁנֵינוּ, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן נִמְצָא כְּמוֹ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְזֶה כְּדֻגְמָא שֶׁל זֶה.

וְעַל דָּא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא גָּזַר דְּכַר אוֹ נוּקְבָא, לְאִשְׁתַּכְחָא רְעוּתָא בְּעָלְמָא. וּבְכֹלָּא בָּעֵי בַּר נָשׁ לְאִתְדַּבְּקָא רְעוּתָא לְעֵילָּא לְגַבֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לְאִשְׁתַּכְחָא רַעֲוָון בְּעָלְמָא. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא, דְּאִינּוּן יַדְעִין לְאַדְבָּקָא רְעוּתְהוֹן לְגַבֵּי מַלְכָּא קַדִּישָׁא, עָלַיְיהוּ כְּתִיב, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיְיָ' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם. (ויקרא יג) אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפַּחַת אוֹ בַהֶרֶת וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שיר השירים א) אַל תִּרְאוּנִי שֶׁאֲנִי שְׁחַרְחוֹרֶת שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ, הַאי קְרָא אִתְּמַר, אֲבָל בְּשַׁעֲתָא דְּסִיהֲרָא אִתְכַּסְיָא בְּגָלוּתָא, הִיא אָמְרָה, אַל תִּרְאוּנִי. לָאו דְּאִיהִי פְּקִידַת דִּלָּא לְמֶחְמֵי לָהּ, אֶלָּא בְּגִין דְּאִיהִי חָמֵת תִּיאוּבְתָּא דְּיִשְׂרָאֵל לְגַבָּהּ, לְמֶחֱמֵי נְהוֹרָהָא, הִיא אָמְרַת אַל תִּרְאוּנִי, לָא תֵּיכְלוּן לְמֶחֱמֵי לִי. אַל תִּרְאוּנִי וַדַּאי. מַאי טַעְמָא. בְּגִין שֶׁאֲנִי שְׁחַרְחוֹרֶת, בְּגִין דַּאֲנָא בְּקַדְרוּתָא.

וְעַל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר זָכָר אוֹ נְקֵבָה, שֶׁיִּמָּצֵא רָצוֹן בָּעוֹלָם. וּבַכֹּל צָרִיךְ אָדָם לְהַדְבִּיק רָצוֹן לְמַעְלָה אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁיִּמָּצְאוּ רְצוֹנוֹת בָּעוֹלָם. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם יוֹדְעִים לְהַדְבִּיק אֶת רְצוֹנָם אֶל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, עֲלֵיהֶם כָּתוּב, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם. אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפַּחַת אוֹ בַהֶרֶת וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שיר א) אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁחַרְחֹרֶת שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ. הַפָּסוּק הַזֶּה נִתְבָּאֵר, אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁהַלְּבָנָה מִתְכַּסֶּית בַּגָּלוּת, הִיא אוֹמֶרֶת, אַל תִּרְאֻנִי. לֹא שֶׁהִיא מְצַוָּה שֶׁלֹּא לִרְאוֹת אוֹתָהּ, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהִיא רוֹאָה אֶת תִּשּׁוּקָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֵלֶיהָ, לִרְאוֹת אֶת אוֹרָהּ, הִיא אוֹמֶרֶת אַל תִּרְאֻנִי, לֹא תוּכְלוּ לִרְאוֹת אוֹתִי. אַל תִּרְאֻנִי וַדַּאי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי שְׁחַרְחֹרֶת, מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי בְּקַדְרוּת.

מַאי שְׁחַרְחֹרֶת, שְׁחוֹרָה מִבַּעֲיָי לֵיהּ. אֶלָּא, תְּרֵין קַדְרוּתֵי, חַד שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ, דְּאִסְתַּלָּק מִנִּי שִׁמְשָׁא, לְאַנְהָרָא לִי, וּלְאִסְתַּכְלָא בִּי. וְחַד דִּבְנֵי אִמִּי נָחֲרוּ בִי.

מַה זֶּה שְׁחַרְחֹרֶת? שְׁחוֹרָה הָיָה צָרִיךְ לְהִיוֹת! אֶלָּא שְׁתֵּי קַדְרֻיּוֹת, אַחַת - שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ, שֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנִּי הַשֶּׁמֶשׁ לְהָאִיר לִי וּלְהִסְתַּכֵּל בִּי, וְאַחַת - שֶׁבְּנֵי אִמִּי נָחֲרוּ בִי.

שֶׁשְּׁזָפַתְנִי, שְׁזָפַתְנִי מִבַּעֲיָי לֵיהּ. אֶלָּא רְמָז הוּא דְּקָא רָמִיז, בְּשֵׁשׁ. דְּכַד נַהֲרָא שִׁמְשָׁא בְּשֵׁשׁ נְהוֹרִין נָהִיר, וְכַד אִסְתַּלָּק, כָּל אִינּוּן שֵׁית נְהוֹרִין אִסְתַּלָּקוּ. בְּנֵי אִמִּי, אִלֵּין אִינּוּן דְּאִתְיְיִן

מִסְטָרָא דְּדִינָא קַשְׁיָא. נְחָרוּ בִי, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (תהלים סט) נִחַר גְּרוֹנִי, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (איכה ה) עַל צַוָּארֵנוּ נִרְדָּפְנוּ דְכַד הֲווֹ עַיְילִין יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָא, הֲווֹ אָזְלֵי יְדֵיהוּ מְהַדְּקָן לַאֲחוֹרָא, וְרֵיחַיִן עַל צַוָּארֵיהוֹן, וְלָא יָכִילוּ לְאַפְּתְחָא פּוּמָא.

שֶׁשְּׁזַפְתַּנִי?! שְׁזַפְתַּנִי הַיְה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא רֶמֶז הוּא רוֹמֵז, בְּשֵׁשׁ. שֶׁכַּאֲשֶׁר מֵאִיר הַשֶּׁמֶשׁ, בְּשֵׁשָׁה אוֹרוֹת הוּא מֵאִיר, וּכְשֶׁמִּסְתַּלֵּק, כָּל אוֹתָם שֵׁשֶׁת הָאוֹרוֹת מִסְתַּלְּקִים. בְּנֵי אִמִּי - אֵלּוּ הֵם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה. נְחָרוּ בִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר נִחַר גְּרוֹנִי. וְזהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה ה) עַל צַוָּארֵנוּ נִרְדָּפְנוּ. שֶׁכַּאֲשֶׁר הָיוּ יִשְׂרָאֵל נִכְנָסִים לַגָּלוּת, הָיוּ הוֹלְכִים יְדֵיהֶם מְהַדְּקוֹת לְאָחוֹר, וְרֵחַיִם עַל צַוָּארָם, וְלֹא יָכְלוּ לִפְתּוֹחַ אֶת הַפֶּה.

שָׁמוּנִי נוֹטֵרָה אֶת הַכְּרָמִים, לְמַהַדְּ בְּגָלוּתָא, לְנַטְרָא לִשְׁאַר עַמִּין בְּגִינֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל. כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי, דְּהָא לָא יָכִילְנָא לְנַטְרָא לְהוֹן כַּד בְּקַדְמֵיתָא. בְּקַדְמֵיתָא נְטִירְנָא כַּרְמִי שֶׁלִּי, וּמִנַּיְהוּ אִתְנְטָרוּ שְׁאָר כַּרְמִין. הַשְׁתָּא נְטִירְנָא שְׁאָר כַּרְמִין בְּגִין כַּרְמִי שֶׁלִּי דְּלֶהֱוֵי נָטִיר בֵּינַיְיהוּ.

שָׁמוּנִי נוֹטֵרָה אֶת הַכְּרָמִים, לְלֶכֶת לַגָּלוּת, לִשְׁמֹר אֶת שְׁאַר הָעַמִּים בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל. כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי, שֶׁהֲרֵי לֹא יָכֹלְתִּי לִשְׁמֹר אוֹתָם כְּבָרִאשׁוֹנָה. בָּרִאשׁוֹנָה שָׁמַרְתִּי אֶת כַּרְמִי שֶׁלִּי, וּמִמֶּנּוּ נִשְׁמְרוּ שְׁאָר הַכְּרָמִים. עַכְשָׁו אֲנִי שׁוֹמֶרֶת אֶת שְׁאָר הַכְּרָמִים בִּשְׁבִיל כַּרְמִי שֶׁלִּי שֶׁיִּהְיֶה שָׁמוּר בֵּינֵיהֶם.

רִבִּי חִיָּיא וְרִבִּי יוֹסֵי הֲווֹ אָזְלֵי בְּאוֹרְחָא, כַּד מָטוּ חַד בֵּי חֻקַל, חָמוּ חַד דַּפְּטִירָא דְּקִיטְפָּא בֵּין אָרְחָא לִסְטַר יְמִינָא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, עֲטִיפָא דְּקוּטְרָא בְּעַיְינִין שְׁכִיחַ, לֵית לָן רְשׁוּ לְמֵחמֵי בְּחֶדְוָותָא, מִיּוֹמָא דְּאִתְחֲרִיב בֵּי מַקְדְּשָׁא.

רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְשָׂדֶה אַחַת, רָאוּ עֵץ אֶפְרֶסְמוֹן אֶחָד בְּצַד יְמִין הַדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, עֲטִיפָה שֶׁל עֶשֶׂן מְצוּיָה בָעֵינַיִם, אֵין לָנוּ רְשׁוּת לִרְאוֹת בְּשִׂמְחָה מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

פְּתַח וְאָמַר, (תהלים כד) לַיְיָ' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ, כֵּיוָן דְּאָמַר לַיְיָ' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ, אֲמַאי תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ, וְכִי תֵּבֵל לָאו מִן אַרְעָא הוּא. אֶלָּא הָכִי קָאָמַר, לַיְיָ' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ, דָּא אַרְעָא קַדִּישָׁא, דְּאִקְרֵי אֶרֶץ הַחַיִּים. תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ, דָּא שְׁאָר אַרְעָאן, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (תהלים ט) וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק, דְּתֵבֵל בְּצֶדֶק תַּלְיָא, וְכֹלָּא חַד מִלָּה.

פְּתַח וְאָמַר, (תהלים כד) לַהֹ' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר לַהֹ' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ, לָמָּה תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ? וְכִי תֵּבֵל אֵינָהּ מִן הָאָרֶץ? אֶלָּא כְּךָ אָמַר, לַהֹ' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ - זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁנִּקְרֵאת עֵץ הַחַיִּים. תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ - אֵלּוּ שְׁאָר הָאֲרָצוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ט) וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק, שֶׁתֵּבֵל תְּלוּיָה בְצֶדֶק, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד.

רִבִּי חִיָּיא אָמַר, לַיְיָ' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ. הָאָרֶץ תִּינַח, וּמְלוֹאָהּ מַאי הִיא. אֶלָּא אִלֵּין נִשְׁמָתִין דְּצַדִּיקַיָּיא. תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ, תֵּבֵל: דָּא אַרְעָא דְּלְתַתָּא. וְיוֹשְׁבֵי בָהּ: אִלֵּין אִינּוּן בְּנֵי נָשָׁא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, אִי הָכִי בְּמַאי אוֹקִימְנָא כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנָהָ. אָמַר לֵיהּ וַדַּאי הָכִי הוּא, דְּהַהִיא אֶרֶץ הַחַיִּים עַל יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנָהָ, דְּכֻלְּהוּ נַפְקֵי

מֵהַהוּא נָהָר עִלָּאָה דְּנָגִיד וְנָפִיק מֵעֵדֶן, וּבְהוּ אִתְתְּקָנַת לְאִתְעַטָּרָא בְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, וּלְמֵיזָן עָלְמִין. (ובגין כך)

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, לֵה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ, מֵילָא הָאָרֶץ, מַה זֶּה וּמְלוֹאָהּ? אֶלָּא אִלּוּ נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ. תֵּבֵל - זוֹ הָאָרֶץ שֶׁלְּמַטָּה. וְיֹשְׁבֵי בָהּ - אִלּוּ הֵם בְּנֵי הָאָדָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם כָּךְ, בַּמֶּה בֵּאֲרְנוּ כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנָהָ? אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ זֶה, שֶׁאוֹתָהּ אֶרֶץ הַחַיִּים עַל יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנָהָ, שֶׁכֻּלָּם יוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ הַנָּהָר הָעֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן, וּבָהֶם מִתְתַּקֶּנֶת לְהִתְעַטֵּר עִם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וְלִזּוּן אֶת הָעוֹלָמוֹת. (ומשום כך)

מִי יַעֲלֶה בְהַר יְיָ' וְגוֹ', נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי וְגוֹ'. נַפְשׁוֹ כְּתִיב, מַהוּ נַפְשִׁי וְנַפְשׁוֹ. אֶלָּא כֹּלָּא חַד מִלָּה, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (עמוס ו) נִשְׁבַּע יְיָ' בְּנַפְשׁוֹ (שמואל א, ב) כַּאֲשֶׁר בִּלְבָבִי וּבְנַפְשִׁי יַעֲשֶׂה. וְדָוִד מַלְכָּא אִתְאֲחִיד בְּהַהוּא לֵב וּבְהַהוּא נֶפֶשׁ, וְעַל דָּא לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשׁוֹ.

מִי יַעֲלֶה בְהַר ה' וְגוֹ', נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא נַפְשִׁי וְגוֹ'. נַפְשׁוֹ כְּתוּב, מַה זֶּה נַפְשִׁי וְנַפְשׁוֹ? אֶלָּא הַכֹּל דָּבָר אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ו) נִשְׁבַּע אֲדֹנָי יֱהוִה בְּנַפְשׁוֹ. (שמואל א ב) כַּאֲשֶׁר בִּלְבָבִי וּבְנַפְשִׁי יַעֲשֶׂה. וְדָוִד הַמֶּלֶךְ נֶאֱחַז בְּאוֹתוֹ לֵב וּבְאוֹתָהּ נֶפֶשׁ, וְעַל כֵּן לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשׁוֹ.

דף מו.

עַד דַּהֲווֹ אָזְלֵי, אִעָרְעוּ בְּחַד בַּר נָשׁ, וְאַנְפּוֹי מַלְיָין מַכְתְּשִׁין, וַהֲוָה קָם מִתְּחוֹת אִילָנָא חַד, אִסְתְּכָלוּ בֵּיהּ, וְחָמוּ (דף מ"ו ע"א) אַנְפּוֹי סוּמָקִין בְּאִינּוּן מַכְתְּשִׁין. אָמַר רַבִּי חִיָּיא מַאן אַנְתְּ. אָמַר לֵיהּ יוּדָאי אֲנָא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי חַטָּאָה הוּא, דְּאִי לָאו הָכִי, לָא אִתְרְשִׁימוּ אַנְפּוֹי בְּאִלֵּין מַרְעִין בִּישִׁין, וְאִלֵּין לָא אִקְרוּן יִסּוּרִין דְּאַהֲבָה. אָמַר רַבִּי חִיָּיא הָכִי הוּא וַדַּאי, דְּיִסּוּרִין דְּאַהֲבָה מִתְחַפְּיִין אִינּוּן מִבְּנֵי נָשָׁא.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, פָּגְשׁוּ בְּאִישׁ אֶחָד, וּפָנָיו מְלֵאוֹת בְּמַכּוֹת, וְהָיָה קָם מִתַּחַת אִילָן אֶחָד. הִסְתַּכְּלוּ בּוֹ, וְרָאוּ פָּנָיו אֲדֻמּוֹת בְּאוֹתָן הַמַּכּוֹת. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, מִי אַתָּה? אָמַר לוֹ, אֲנִי יְהוּדִי. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, חוֹטֵא הוּא, שֶׁאִם לֹא כָּךְ, לֹא נִרְשְׁמוּ פָּנָיו בְּאֵלּוּ הֶחֳלָאִים הָרָעִים, וְאֵלּוּ לֹא נִקְרָאִים יִסּוּרִים שֶׁל אַהֲבָה. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁיִּסּוּרִים שֶׁל אַהֲבָה מְכֻסִּים הֵם מִבְּנֵי אָדָם.

תָּא חֲזֵי, דִּכְתִיב אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפַּחַת אוֹ בַהֶרֶת. הָא ג' זִינִין הָכָא, וְכֻלְּהוּ אִקְרוּן נֶגַע צָרַעַת, הֲדָא הוּא דִכְתִיב וְהָיָה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרַעַת. מַאי נֶגַע צָרַעַת. סְגִירוּ. סְגִירוּ בְּכֹלָּא, וּכְתִיב וְהוּבָא אֶל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְגוֹ'. אֲבָל אִינּוּן דְּיִתְחֲזוּן לְבַר כְּתִיב, וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְטִמֵּא אוֹתוֹ. דְּהָא וַדַּאי אִינּוּן דְּיִתְחֲזוּן לְבַר בִּבְנֵי נָשָׁא, מִסִּטְרָא דְּמָסָאבָא קָא אַתְיָין, וְלָאו יִסּוּרִין דְּאַהֲבָה נִינְהוּ.

בֹּא רְאֵה, שֶׁכָּתוּב אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפַּחַת אוֹ בַהֶרֶת. הִנֵּה שְׁלֹשָׁה מִינִים כָּאן, וְכֻלָּם נִקְרָאִים נֶגַע צָרַעַת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהָיָה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרַעַת. מַה זֶּה נֶגַע צָרַעַת? הַסְגָּרָה, הַסְגָּרָה בַּכֹּל,

וְכָתוּב וְהוּבָא אֶל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְגוֹ'. אֲבָל אוֹתָם שֶׁיֵּרְאוּ לַחוּץ, כָּתוּב וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְטִמֵּא אֹתוֹ. שֶׁהֲרֵי וַדַּאי אוֹתָם שֶׁיֵּרְאוּ בַּחוּץ בִּבְנֵי אָדָם, הֵם בָּאִים מִצַּד הַטֻּמְאָה, וְאֵינָם יְסוּרִים שֶׁל אַהֲבָה.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, מְנָא לָן. אָמַר רִבִּי חִיָּיא, דִּכְתִיב, (משלי כז) טוֹבָה תּוֹכַחַת מְגוּלָה מֵאַהֲבָה מְסוּתָּרֶת. אֵי הַהִיא תּוֹכַחַת מֵאַהֲבָה (ס"א אינהו תוכחת מאהבה כד איהי), מְסוּתָּרֶת מִבְּנֵי נָשָׁא. כְּגַוְונָא דְּאוֹכַח לְחַבְרֵיהּ בְּרַחֲימוּתָא, בָּעֵי לְאַסְתָּרָא מִלּוֹי מִבְּנֵי נָשָׁא, דְּלָא יְכְסוֹף מִנַּיְיהוּ חַבְרֵיהּ, וְאִי מִלּוֹי אִינּוּן בְּאִתְגַּלְיָיא קָמֵי בְּנֵי נָשָׁא, לָאו אִינּוּן בִּרְחִימוּתָא.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִנַּיִן לָנוּ? אָמַר רַבִּי חִיָּיא, שֶׁכָּתוּב (משלי כז) טוֹבָה תּוֹכַחַת מְגֻלָּה מֵאַהֲבָה מְסֻתָּרֶת. אֵיזוֹהִי תּוֹכַחַת מֵאַהֲבָה? (זוהי תוכחת מאהבה כאשר היא) מְסֻתֶּרֶת מִבְּנֵי אָדָם. כְּמוֹ זֶה מִי שֶׁמּוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ בְּאַהֲבָה, צָרִיךְ לְהַסְתִּיר דְּבָרָיו מִבְּנֵי אָדָם, שֶׁלֹּא יִתְבַּיֵּשׁ מֵהֶם חֲבֵרוֹ. וְאִם דְּבָרָיו הֵם בְּגָלוּי לִפְנֵי בְּנֵי אָדָם, אֵינָם בְּאַהֲבָה.

כַּךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כַּד אוֹכַח לְבַר נָשׁ, בְּכֹלָּא אוֹכַח בִּרְחִימוּתָא, בְּקַדְמֵיתָא מָחֵי לֵיהּ בְּגַרְמֵיהּ דִּלְגוֹ. אִי הָדָר בֵּיהּ, מוּטָב. וְאִי לָאו מָחֵי לֵיהּ תְּחוֹת תּוֹתְבֵיהּ, וְאִלֵּין (בעורו) אִקְרוּן יְסוּרִין דְּאַהֲבָה, אִי הָדָר בֵּיהּ מוּטָב, וְאִי לָאו מָחֵי לֵיהּ בְּאִתְגַּלְיָיא בְּאַנְפּוֹי, קָמֵי כֹּלָּא, בְּגִין דְּיִסְתַּכְּלוּן בֵּיהּ, וְיִנְדְּעוּן דְּהָא חַטָּאָה אִיהוּ, וְלָאו רְחִימָא דְּמָארֵיהּ הוּא.

כְּךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁמּוֹכִיחַ אֶת הָאָדָם, בַּכֹּל הוּא מוֹכִיחַ בְּאַהֲבָה. בָּרִאשׁוֹנָה מַכֶּה אוֹתוֹ בְּגוּפוֹ בְּפָנִים. אִם חוֹזֵר בּוֹ - מוּטָב, וְאִם לֹא - מַכֶּה אוֹתוֹ תַּחַת לְבוּשׁוֹ, וְאֵלּוּ (בעורו) נִקְרָאִים יְסוּרִים שֶׁל אַהֲבָה. אִם חָזַר בּוֹ - מוּטָב, וְאִם לֹא - מַכֶּה אוֹתוֹ בְּגָלוּי בְּפָנָיו, לִפְנֵי כֻלָּם, כְּדֵי שֶׁיִּסְתַּכְּלוּ בּוֹ וְיֵדְעוּ שֶׁהַנֵּה הוּא חוֹטֵא, וְלֹא אֲהוּב שֶׁל רִבּוֹנוֹ הוּא.

אָמַר לוֹן הַהוּא בַּר נָשׁ, בְּקִיטְרָא דְּעֵיטָא חַד אָתִיתוּן גַּבָּאי, וַדַּאי לָאו אַתּוּן אֶלָּא מֵאִינּוּן דְּדִיּוּרֵיהוֹן בְּבֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי דְּלָא דַּחֲלִין מִכֹּלָּא. אִי בְּנֵי דְּאַתְיָין אֲבַתְרַאי יְקַטְרְגוּ בְּכוּ, אֵיךְ מִלַּייכוּ בְּאִתְגַּלְיָיא. אָמַר לֵיהּ אוֹרַייְתָא הָכִי הוּא, דִּכְתִיב, (משלי א) בְּרֹאשׁ הוֹמִיּוֹת תִּקְרָא בְּפִתְחֵי שְׁעָרִים בָּעִיר אֲמָרֶיהָ תֹאמַר. וּמַה אִי בְּמִלֵּי דְּאוֹרַייְתָא אֲנָן דַּחֲלֵי מִקַּמָּךְ, הָא נִשְׁתְּכַח בְּכִסּוּפָא קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא דְּאוֹרַייְתָא בָּעֵי צָחוּתָא. פָּתַח הַהוּא גַּבְרָא וְאָמַר (מיכה ז) מִי אֵל כָּמוֹךָ נוֹשֵׂא עָוֹן וְגוֹ'. אָרִים יְדוֹי וּבָכָה. אַדְּהָכִי מָטוּן בְּנוֹי.

אָמַר בֶּרִיהּ זְעֵירָא סַיְּיעְתָּא דְּשָׁמַיָּא הָכָא.

אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ הָאִישׁ, בְּקֶשֶׁר שֶׁל עֵצָה אַחַת בָּאתֶם אֵלַי, וַדַּאי אֵינְכֶם אֶלָּא מֵאוֹתָם שֶׁדִּיּוּרָם בְּבֵית רַשְׁבִּ"י, שֶׁלֹּא פּוֹחֲדִים מֵהַכֹּל. אִם בְּנֵי שֶׁבָּאִים אַחֲרַי יִתְגָּרוּ בָכֶם, אֵיךְ דִּבַּרְתֶּם בְּגָלוּי? אָמַר לוֹ, הַתּוֹרָה כָּךְ הִיא, שֶׁכָּתוּב (משלי א) בְּרֹאשׁ הֹמִיּוֹת תִּקְרָא בְּפִתְחֵי שְׁעָרִים בָּעִיר אֲמָרֶיהָ תֹאמַר. וּמָה אִם בְּדִבְרֵי תוֹרָה אָנוּ פּוֹחֲדִים מִפָּנֶיךָ, הֲרֵי נִמְצָא בְּבוּשָׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהַתּוֹרָה צְרִיכָה צַחוּת. פָּתַח אוֹתוֹ הָאִישׁ וְאָמַר, (מיכה ז) מִי אֵל כָּמוֹךָ נוֹשֵׂא עָוֹן וְגוֹ'. הֵרִים יָדָיו וּבָכָה. בֵּינְתַיִם הִגִּיעוּ בָּנָיו. אָמַר בְּנוֹ הַקָּטָן, יֵשׁ כָּאן סִיּוּעַ שְׁמַיְמִי.

פָּתַח וְאָמַר (קהלת ז) אֶת הַכֹּל רָאִיתִי בִּימֵי הֶבְלִי יֵשׁ צַדִּיק אוֹבֵד בְּצִדְקוֹ וְיֵשׁ רָשָׁע מַאֲרִיךְ בְּרָעָתוֹ. הַאי קְרָא אוֹלִיפְנָא בֵּי רִבִּי דּוֹסְתָּאי סָבָא, דְּהָוָה אָמַר מִשְׁמֵיהּ דְּרִבִּי יֵיסָא סָבָא. אֶת הַכֹּל רָאִיתִי בִּימֵי הֶבְלִי, וְכִי שְׁלֹמֹה מַלְכָּא דְּהָוָה חַכִּים עַל כֹּלָּא, אֵיךְ אָמַר הָכִי דְּאִיהוּ חָמָא כֹּלָּא בְּזִמְנָא דְּאִיהוּ אָזִיל בַּחֲשׁוֹכֵי עָלְמָא דְּהָא כָּל מַאן דְּאִשְׁתְּדַל בַּחֲשׁוֹכֵי עָלְמָא, לָא חָמֵי מִדֵּי, וְלָא יָדַע מִדֵּי.

פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ז) אֶת הַכֹּל רָאִיתִי בִּימֵי הֶבְלִי יֵשׁ צַדִּיק אֹבֵד בְּצִדְקוֹ וְיֵשׁ רָשָׁע מַאֲרִיךְ בְּרָעָתוֹ. הַפָּסוּק הַזֶּה לְמַדְנוּ בְּבֵית רַבִּי דּוֹסְתַּאי סָבָא, שֶׁהָיָה אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי יֵיסָא סָבָא. אֶת הַכֹּל רָאִיתִי בִּימֵי הֶבְלִי, וְכִי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה חָכָם עַל הַכֹּל, אֵיךְ אָמַר כָּךְ שֶׁהוּא רָאָה הַכֹּל בִּזְמַן שֶׁהוּא הָלַךְ בֶּחֳשָׁכִים שֶׁל הָעוֹלָם? שֶׁהֲרֵי כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בֶּחֳשָׁכִים שֶׁל הָעוֹלָם, לֹא רוֹאֶה דָּבָר וְלֹא יוֹדֵעַ דָּבָר?

אֶלָּא הָכִי אִתְּמַר, בְּיוֹמוֹי דִּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא, קַיְימָא סִיהֲרָא בְּאַשְׁלְמוּתָא, וְאִתְחֲכָם שְׁלֹמֹה עַל כָּל בְּנֵי עָלְמָא, וּכְדֵין חָמָא כֹּלָּא, וְיָדַע כֹּלָּא. וּמַאי חָמָא. חָמָא כ"ל, דְּלָא אַעְדֵּי מִן סִיהֲרָא. וַהֲוָה נָהִיר לָהּ שִׁמְשָׁא (ס"א ליה כשמשא). הֲדָא הוּא דִכְתִיב אֶת הַכֹּל רָאִיתִי בִּימֵי הֶבְלִי. מַאן הֶבְלִי. דָּא סִיהֲרָא דְּאִתְכְּלִילַת מִן כֹּלָּא, מִן מַיָּא וְאֶשָּׁא וְרוּחָא כַּחֲדָא. כְּהֶבֶל דְּנָפִיק מִן פּוּמָא, דְּכָלִיל מִכֹּלָּא.

אֶלָּא כָּךְ נִתְבָּאֵר, בִּימֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ, וּשְׁלֹמֹה הִתְחַכֵּם עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְאָז רָאָה הַכֹּל וְיָדַע הַכֹּל. וּמָה רָאָה? רָאָה כ"ל, שֶׁלֹּא זָז מִן הַלְּבָנָה, וְהָיָה מֵאִיר לָהּ הַשֶּׁמֶשׁ (לה כשמש). זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֶת הַכֹּל רָאִיתִי בִּימֵי הֶבְלִי. מַה זֶּה הֶבְלִי? זוֹ הַלְּבָנָה שֶׁנִּכְלֶלֶת מִן הַכֹּל, מַמַּיִם וְאֵשׁ וְרוּחַ יַחַד. כְּהֶבֶל שֶׁיּוֹצֵא מִן הַפֶּה שֶׁכָּלוּל מִן הַכֹּל.

וְהוּא חָמָא כ"ל, בְּהַהוּא הֶבֶל דִּילֵיהּ, דְּאָחִיד בֵּיהּ. יֵשׁ צַדִּיק אוֹבֵד בְּצִדְקוֹ, תָּא חֲזֵי, בְּזִמְנָא דְּאַסְגִּיאוּ זַכָּאִין בְּעָלְמָא, הַאי כ"ל לָא אַעְדֵּי מִן סִיהֲרָא לְעָלְמִין, וְהַאי כ"ל נָטַל כָּל מְשַׁח וּרְבוּ וְחַדּוּ דִּלְעֵילָּא, וְאִתְמְלֵי (ס"א ידוי ורוי) וְחַדֵּי וְרַבֵּי, בְּגִין לְאִזְדַּוְּוגָא בְּסִיהֲרָא, וְהוּא רָוֵוחַ בְּגִינָהּ.

וְהוּא רָאָה כ"ל, בְּאוֹתוֹ הַהֶבֶל שֶׁלּוֹ שֶׁאָחַז בּוֹ. יֵשׁ צַדִּיק אֹבֵד בְּצִדְקוֹ, בֹּא וּרְאֵה, בִּזְמַן שֶׁמִּתְרַבִּים הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם, הַכ"ל הַזֶּה לֹא זָז מֵהַלְּבָנָה לְעוֹלָמִים, וְהַכ"ל הַזֶּה נוֹטֵל כָּל שֶׁמֶן וּמִשְׁחָה וְשִׂמְחָה שֶׁלְּמַעְלָה, וּמִתְמַלֵּא (ידיוורוה) וְשָׂמֵחַ וְגָדֵל, כְּדֵי לְהִזְדַּוֵּג עִם הַלְּבָנָה, וְהוּא מְרֻוֶיחַ בִּשְׁבִילָהּ.

דף מו:

וּבְזִמְנָא דְּאַסְגִּיאוּ חַיָּיבִין בְּעָלְמָא, וְסִיהֲרָא אִתְחַשְׁכַת, כְּדֵין צַדִּיק אוֹבֵד בְּצִדְקוֹ, צַדִּיק נֶאֱבַד לָא כְּתִיב, אֶלָּא צַדִּיק אוֹבֵד, דְּהָא לָא אִתְחֲזֵי (נ"א אתחבר) בְּסִיהֲרָא, וְלָא נָטִיל מְשַׁח וּרְבוּ וְחַדּוּ לְמַלְיָא לָהּ, וּלְאִזְדַּוְּוגָא עִמָּהּ. וְעַל דָּא צַדִּיק אוֹבֵד, בְּצִדְקוֹ, דָּא סִיהֲרָא, דִּבְגִין סִיהֲרָא דְּלָא אִשְׁתְּכַחַת לְאִזְדַּוְּוגָא עִמֵּיהּ, הוּא אָבִיד, דְּלָא שָׁאִיב מֵחֵידּוּ כְּמָה דְּהָוָה עָבִיד. וּכְדֵין

כָּל סְטָר שְׁמָאלָא אִתְעַר, וְחַיָּיבִין מַאֲרִיכִין בְּשַׁלְוָה (דף מ"ו ע"ב) בְּעָלְמָא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, וְיֵשׁ רָשָׁע מַאֲרִיךְ בְּרָעָתוֹ בְּהַהוּא סְטָר (נ"א בההיא רעה) דְּאִתְדְּבַק בֵּיהּ.

וּבְזִמְנָא שֶׁמִּתְרַבִּים הָרְשָׁעִים בְּעוֹלָם וְהַלְבָנָה נֶחְשֶׁכֶת, אָז הַצַּדִּיק אֹבֵד בְּצִדְקָתוֹ. לֹא כְתוּב צַדִּיק נֶאֱבָד, אֶלָּא צַדִּיק אֹבֵד, שֶׁהֲרֵי לֹא נִרְאָה (מתחבר) בַּלְּבָנָה, וְלֹא נוֹטֵל שֶׁמֶן וּמִשְׁחָה וְשִׂמְחָה לְמַלֹּא אוֹתָהּ וּלְהִזְדַּוֵּג עִמָּהּ. וְעַל זֶה צַדִּיק אֹבֵד בְּצִדְקוֹ, זוֹ הַלְּבָנָה, שֶׁבִּגְלַל הַלְּבָנָה שֶׁלֹּא נִמְצֵאת לְהִזְדַּוֵּג עִמּוֹ, הוּא אוֹבֵד, שֶׁלֹּא שׂוֹאֵב מֵהַשִּׂמְחָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה. וְאָז מִתְעוֹרֵר כָּל צַד הַשִּׂמְאל, וְהָרְשָׁעִים מַאֲרִיכִים בְּשַׁלְוָה בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְיֵשׁ רָשָׁע מַאֲרִיךְ בְּרָעָתוֹ. מַה זֶּה בְּרָעָתוֹ? בְּאוֹתוֹ הַצַּד (באותה רעה) שֶׁנִּדְבָּק בּוֹ.

תּוּ יֵשׁ צַדִּיק אוֹבֵד בְּצִדְקוֹ, דְּכַד חַיָּיבִין סְגִיאוּ בְּעָלְמָא, וְדִינָא תַּלְיָא (בחובייהו) צַדִּיק אוֹבֵד בְּצִדְקוֹ, אִיהוּ אִתְפַּס בְּחוֹבַיְיהוּ, כְּגוֹן אַבָּא דְּאִתְפַּס בְּחוֹבַיְיהוּ דִּבְנֵי מָאתַיִם, דַּהֲווֹ כֻּלְּהוּ חֲצִיפִין (לגביה), וְהוּא לָא אַסְהִיד בְּהוּ וְלָא אַכְסִיף לְהוּ לְעָלְמִין, וּמָחֵי בִּידָן, דְּלָא נִתְגָּרֵי בְּהוּ בְּרַשְׁיעָיָא (נ"א ולא מחי בידיהון דלא מתגרו בהו). וַהֲוָה אָמַר לָן, (תהלים לז) לְדָוִד אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים אַל תְּקַנֵּא בְּעוֹשֵׂי עַוְלָה. אָמַר אֲבוּי, וַדַּאי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַעְנִישׁ לִי בָּדָא, דְּהָא הֲוָה רָשׁוּ בִּידִי לְמֶחֱאָה בִּידַיְיהוּ, וְלָא עֲבָדִית, וְלָא אַכְסִיפְנָא (נ"א אוכיחנא) לְהוּ, לָא בְּטָמִירוּ, וְלָא בְּאִתְגַּלְיָא.

עוֹד יֵשׁ צַדִּיק אֹבֵד בְּצִדְקוֹ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָרְשָׁעִים רַבִּים בָּעוֹלָם וְהַדִּין תָּלוּי (בחטאיהם), הַצַּדִּיק אֹבֵד בְּצִדְקוֹ, הוּא נִתְפָּס בְּחֶטְאָם, כְּמוֹ אַבָּא שֶׁנִּתְפָּס בַּחֲטָאֵי בְּנֵי עִירוֹ, שֶׁכֻּלָּם הָיוּ חֲצוּפִים (אליו), וְהוּא לֹא הִתְרָה בָּהֶם וְלֹא בִּיֵּשׁ אוֹתָם לְעוֹלָמִים, וּמָחָה בְּיָדֵינוּ שֶׁלֹּא נִתְגָּרֶה בָּרְשָׁעִים (ולא מחה בידם שלא להתגרות בהם), וְהָיָה אוֹמֵר לָנוּ, (תהלים לז) לְדָוִד אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים אַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה. אָמַר אָבִי, וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶעֱנִישׁ אוֹתִי בָּזֶה, שֶׁהֲרֵי הָיְתָה רְשׁוּת בְּיָדִי לִמְחוֹת בִּידֵיהֶם וְלֹא עָשִׂיתִי, וְלֹא בִּיַּשְׁתִּי (הוכחתי) אוֹתָם לֹא בְּסֵתֶר וְלֹא בְּגָלוּי.

תּוּ פָּתַח בְּרֵישָׁא אָחֳרָא וְאָמַר, (בראשית ב) וַיִּיצֶר יְיָ' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה וְגוֹ'. וַיִּיצֶר יְיָ' אֱלֹהִים, בִּתְרֵי יוֹדִין, בִּתְרֵין יְצִרִין, יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רָע, חַד לְקֶבֶל מַיָּא, וְחַד לְקֶבֶל אֶשָּׁא. יְיָ' אֱלֹהִים, שֵׁם מָלֵא. אֶת הָאָדָם, כְּלִיל דְּכַר וְנוּקְבָא. עָפָר מִן הָאֲדָמָה, דָּא עַפְרָא דְּאַרְעָא קַדִּישָׁא, דְּמִתַּמָּן אִתְבְּרֵי, וְהוּא אֲתַר דְּבֵי מַקְדְּשָׁא.

עוֹד פָּתַח בְּנוֹ אַחֵר וְאָמַר, (בראשית ב) וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה וְגוֹ'. וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים, בִּשְׁנֵי יוֹדִי"ם, בִּשְׁנֵי יְצָרִים, יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רָע, אֶחָד כְּנֶגֶד מַיִם וְאֶחָד כְּנֶגֶד אֵשׁ. ה' אֱלֹהִים - שֵׁם מָלֵא. אֶת הָאָדָם - כּוֹלֵל זָכָר וּנְקֵבָה. עָפָר מִן הָאֲדָמָה - זֶה עֲפַר הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁמִּשָּׁם נִבְרָא, וְהוּא מְקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים, דָּא נִשְׁמְתָא קַדִּישָׁא, דְּאִתְמַשְׁכָא מֵאִינּוּן חַיִּים דִּלְעֵילָּא. וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה, אָדָם אִתְכְּלִיל בְּנַפְשָׁא קַדִּישָׁא, מַחֲיָה עִלָּאָה. דְּאַפִּיקַת אַרְעָא דִּכְתִיב, (בראשית א) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה, נֶפֶשׁ דְּהַהִיא חַיָּה עִלָּאָה.

וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים - זוֹ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּמְשֶׁכֶת מֵאוֹתָם הַחַיִּים שֶׁלְּמַעְלָה. וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה, אָדָם נִכְלָל בְּנֶפֶשׁ הַקְּדוֹשָׁה, מֵהַחַיָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהוֹצִיאָה הָאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (שם א) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה, הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הַחַיָּה הָעֶלְיוֹנָה הַהִיא.

השלמה מההשמטות (סימן ו)

דְּכְתִיב תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה, דְּהַהוּא חַיָּה עִילָּאָה. וּבְגִין דְּהַאי נֶפֶשׁ חַיָּה אִיהִי קַדִּישָׁא עִילָּאָה, כַּד אַרְעָא קַדִּישָׁא מָשְׁכָא לָהּ בְּגַוָּוהּ וְאִתְכְּלִילַת בָּהּ, כְּדֵין קָרִינַן לָהּ נְשָׁמָה.

שֶׁכָּתוּב תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה, נֶפֶשׁ שֶׁל אוֹתָהּ חַיָּה עֶלְיוֹנָה, וּמִשּׁוּם שֶׁהַנֶּפֶשׁ חַיָּה הַזּוֹ הִיא קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה, כְּשֶׁהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה מוֹשֶׁכֶת אוֹתָהּ לְתוֹכָהּ וְנִכְלֶלֶת בָּהּ, אָז קוֹרְאִים לָהּ נְשָׁמָה.

וְתָא חֲזֵי, בְּכָל זִמְנָא דְּבַר נָשׁ אָזִיל בְּאוֹרַח קְשׁוֹט, וּפוּמֵיהּ וְלִישָׁנֵיהּ מְמַלְלָן מִילִּין קַדִּישִׁין בְּצִלּוֹתָא, בְּאוֹרַיְיתָא. הַאי נְשָׁמְתָא אִתְדַּבְּקַת בֵּיהּ, רְחִימָא הוּא דְּמָארֵיהּ. כַּמָּה נְטוּרִין נַטְרִין לֵיהּ מִכָּל סִטְרִין. רְשִׁימָא הוּא לְטָב לְעֵילָּא וְתַתָּא וּשְׁכִינְתָּא קַדִּישָׁא שַׁרְיָיא עֲלוֹי. וְדָא הִיא דְּסַלְקָא לְעֵילָּא וּמְמַלְלָא קַמֵּי מַלְכָּא קַדִּישָׁא וְעָיְילָא בְּכָל תַּרְעִין וְלֵית דְּיִמְחֵי בִּידָהָא. וְעַל דָּא אִתְקְרֵי רוּחַ מְמַלְלָא. דְּהָא כָּל שְׁאָר נְפָשָׁתָא (נפשתאן) לֵית לוֹן רְשׁוּ לְמַלְלָא קַמֵּי מַלְכָּא בַּר הַאי.

וּבֹא רְאֵה, בְּכָל זְמַן שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, וּפִיו וּלְשׁוֹנוֹ מְדַבְּרִים דְּבָרִים קְדוֹשִׁים, בִּתְפִלָּה וּבְתוֹרָה, הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ נִדְבֶּקֶת בּוֹ, הוּא אֲהוּב שֶׁל רִבּוֹנוֹ, כַּמָּה שׁוֹמְרִים עָלָיו מִכָּל הַצְּדָדִים, רְשׁוּם הוּא לְטוֹב לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה שׁוֹרָה עָלָיו. וְזוֹהִי שֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה וּמְדַבֶּרֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְנִכְנֶסֶת לְכָל הַשְּׁעָרִים, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדָהּ. וְעַל זֶה נִקְרֵאת רוּחַ מְדַבֶּרֶת, שֶׁהֲרֵי לְכָל שְׁאָר הַנְּפָשׁוֹת (נפשותינו) אֵין רְשׁוּת לְדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ פָּרֵט לָזּוֹ.

וּבְזִמְנָא דְּאִיהוּ אַסְטֵי אוֹרְחוֹי וְשַׁפְוָותֵיהּ וְלִישָׁנֵיהּ מְמַלְלָן מִילִּין בִּישִׁין, שְׁכִינְתָּא אִסְתַּלְקַת מִנֵּיהּ וְנִשְׁמָתָא קַדִּישָׁא אִתְעַבְּרַת מִנֵּיהּ וְלָא אִתְדַּבְּקַת בֵּיהּ. וּמִסְטָרָא דְּחִוְיָיא בִּישָׁא תַּקִּיפָא אִתְעָר רוּחָא חָדָא דְּשָׁט וְאַכִּיל בְּעָלְמָא, דְּלָא שַׁרְיָיא אֶלָּא בְּאָתָר דִּקְדוּשָׁה עִילָּאָה אִסְתַּלַּק מִתַּמָּן. וְאִינּוּן מִילִּין סָלְקִין לְאָתָר דְּחִוְיָיא בִּישָׁא, דְּכֹלָּא לְאַתְרֵיהּ אִתְהַדָּר. וּבְשַׁעֲתָא דְּסָלְקִין, כֹּלָּא מַכְרִיזִין וְאָמְרִין אִסְתְּלָקוּ סוּחְרָנֵיהּ דְּמַלָּה בִּישָׁא דְּפָלַנְיָא. פְּנוּ אֲתַר לְאָרְחֵיהּ דְּחִוְיָיא תַּקִּיפָא.

וּבְזִמַּן שֶׁהוּא מַסְטֶה אֶת דְּרָכָיו, וְשִׂפְתוֹתָיו וּלְשׁוֹנוֹ מְדַבְּרִים דִּבּוּרִים רָעִים, הַשְּׁכִינָה מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, וְהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה עוֹבֶרֶת מִמֶּנּוּ וְלֹא נִדְבֶּקֶת בּוֹ. וּמִצַּד שֶׁל הַנָּחָשׁ הָרָע הַקָּשֶׁה מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ אַחַת שֶׁמְּשׁוֹטֶטֶת וְאוֹכֶלֶת בָּעוֹלָם, שֶׁאֵין שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁקְּדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה הִסְתַּלְּקָה מִשָּׁם. וְאוֹתָם דִּבּוּרִים עוֹלִים לְמָקוֹם הַנָּחָשׁ הָרָע, שֶׁהַכֹּל חוֹזֵר לְמְקוֹמוֹ. וּבְשָׁעָה שֶׁמַּעֲלִים, הַכֹּל מַכְרִיזִים וְאוֹמְרִים: הִסְתַּלְּקוּ מִסְּבִיבוֹ שֶׁל הַדִּבּוּר הָרָע שֶׁל פְּלוֹנִי! פַּנּוּ מָקוֹם לְדַרְכּוֹ שֶׁל הַנָּחָשׁ הַקָּשֶׁה!

וְהַהִיא נְשָׁמָה סַלְקָא בְּכִסּוּפָא, בְּעָאקוּ דְּכֹלָּא. וְלָא יַהֲבִין לָהּ אֲתַר לְמַלְקָא כְּמִלְקַדְמִין. וּכְדֵין חְוָיָא אִזְדַּמַן. וְכַד הַהִיא מִלָּה בִּישָׁא סַלְקָא בְּאוֹרְחִין יְדִיעָאן וְשָׁאֲרֵי קַמֵּי דְּחִוָּיָא תַּקִּיפָא כַּמָּה רוּחִין מִתְעָרִין בָּעָלְמָא וְרוּחָא נַחְתָא מֵהַהוּא סִטְרָא, וְאַשְׁכַּח דְּהַהוּא בַּר נָשׁ אִתְעָר לֵיהּ בְּמִלָּה בִּישָׁא. וְהָא רוּחָא מְמַלְלָא קַדִּישָׁא אִתְעַבְּרַת מִנֵּיהּ, כְּדֵין שַׁרְיָיא עֲלוֹי וְסָאִיב לֵיהּ, וּכְדֵין הוּא סָגִיר וְאִתְפְּגִים בְּבִשָּׁרֵיהּ בְּחִיזוּ דְּאַנְפּוֹי בְּכֹלָּא. וְעַל דָּא כְּתִיב (משלי כ"א) שׁוֹמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שׁוֹמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ. נַפְשׁוֹ וַדַּאי, הַהִיא דְּהַוָה מְמַלְלָא אִתְעֲבִידַת מַשְׁתּוּקָא בְּגִין מִלּוֹלָא בִּישָׁא וּכְמָה דְּעוֹנְשָׁא דְּבַר נָשׁ בְּהַאי, בְּגִין מִלָּה בִּישָׁא, כָּךְ עוֹנְשֵׁיהּ בְּגִין מִלָּה טָבָא (דאתי לידיה דיכיל למללא ולא מליל): (עד כאן מההשמטות)

וְאוֹתָהּ נְשָׁמָה עוֹלָה בְּבוּשָׁה וּבְצַרַת הַכֹּל, וְלֹא נוֹתְנִים לָהּ מָקוֹם לְדַבֵּר כְּמִקֹּדֶם, וְאָז מִזְדַּמֵּן הַנָּחָשׁ. וּכְשֶׁאוֹתוֹ הַדִּבּוּר הָרַע עוֹלֶה בְּדָרָכִים יְדוּעוֹת וְשׁוֹרֶה לִפְנֵי הַנָּחָשׁ הַקָּשֶׁה, כַּמָּה רוּחוֹת מִתְעוֹרְרוֹת בָּעוֹלָם, וְרוּחַ יוֹרֶדֶת מֵאוֹתוֹ הַצַּד, וּמוֹצֵאת שֶׁאוֹתוֹ אָדָם עוֹרֵר אוֹתָהּ בְּדִבּוּר רָע, וַהֲרֵי הָרוּחַ הַמְדֻבֶּרֶת הַקְּדוֹשָׁה עֲבָרָה מִמֶּנּוּ, אָז שׁוֹרָה עָלָיו וּמְטַמֵּאת אוֹתוֹ, וְאָז הוּא סָגוּר, וְנִפְגָּם בְּשָׂרוֹ בְּמַרְאֵה פָּנָיו בַּכֹּל, וְעַל זֶה כָּתוּב שׁוֹמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שׁוֹמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ, נַפְשׁוֹ וַדַּאי. אוֹתָהּ שֶׁהָיְתָה מְדַבֶּרֶת, נֶעֱשְׂתָה מְשֻׁתֶּקֶת מִשּׁוּם דִּבּוּר רָע. וּכְמוֹ שֶׁנֶּעֱשׂוּ שֶׁל אָדָם בָּזֶה מִשּׁוּם אוֹתוֹ דִּבּוּר רָע, כָּךְ עָנְשׁוֹ בְּגִלַּל דִּבּוּר טוֹב (שבא לידו שיכל לדבר ולא דבר). ע"כ מההשמטות.

תָּא חֲזֵי, בְּכָל זִמְנָא דְּהַאי נְשָׁמְתָא קַדִּישָׁא, אִתְדַּבְּקַת בֵּיהּ בְּבַר נָשׁ. רְחִימָא הוּא דְּמָארֵיהּ. כַּמָּה נְטוּרִין נַטְרִין לֵיהּ מִכָּל סִטְרִין, רְשִׁימָא הוּא לְטָב לְעֵילָּא וְתַתָּא, וּשְׁכִינְתָּא קַדִּישָׁא שַׁרְיָא עֲלוֹי.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל זְמַן שֶׁהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ נִדְבֶּקֶת בָּאָדָם, אֲהוּב רִבּוֹנוֹ הוּא. כַּמָּה שׁוֹמְרִים שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ מִכָּל הַצְּדָדִים, רָשׁוּם הוּא לְטוֹב, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה שׁוֹרָה עָלָיו.

וּבְזִמְנָא דְּאִיהוּ אַסְטֵי אָרְחוֹי, שְׁכִינְתָּא אִסְתַּלָּקַת מִנֵּיהּ, וְנִשְׁמְתָא קַדִּישָׁא לָא אִתְדַּבָּקַת בֵּיהּ. וּמִסְטָרָא דְּחִוָּיָא בִּישָׁא תַּקִּיפָא, אִתְעַר רוּחָא חַד, דְּשָׁט וְאָזִיל בְּעָלְמָא, דְּלָא שַׁרְיָא אֶלָּא בַּאֲתַר דְּקִדּוּשָׁה עִלָּאָה אִסְתְּלַק מִתַּמָּן. וּכְדֵין אִסְתָּאַב בַּר נָשׁ, וְאִתְפְּגִים בִּבְשָׂרֵיהּ, בְּחֵיזוּ דְּאַנְפּוֹי בְּכֹלָּא.

וּבִזְמַן שֶׁהוּא מְסַטֶּה אֶת דַּרְכּוֹ, הַשְּׁכִינָה מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, וְהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה לֹא נִדְבֶּקֶת בּוֹ. וּמִצַּד הַנָּחָשׁ הָרַע הַתַּקִּיף מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ אַחַת שָׁמְשׁוֹטֶטֶת וְהוֹלֶכֶת בָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁהַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה הִסְתַּלְּקָה מִשָּׁם, וְאָז הָאִישׁ נִטְמָא, וְנִפְגָּם בִּבְשָׂרוֹ בְּמַרְאֵה פָּנָיו בַּכֹּל.

וְתָא חֲזֵי, בְּגִין דְּהַאי נָפֵשׁ חַיָּה אִיהִי קַדִּישָׁא עִלָּאָה, כַּד אַרְעָא קַדִּישָׁא מַשְׁכָא לָהּ, וְאִתְכְּלִילַת בְּגַוָּוהּ, כְּדֵין קָרֵינָן לָהּ נְשָׁמָה. וְדָא הִיא דְּסַלְקָא לְעֵילָּא, וּמְמַלְלָא קָמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא, וְעַיְילָא בְּכָל תַּרְעִין, וְלֵית דְּיִמְחֵי בִּידָהָא. וְעַל דָּא אִתְקְרֵי רוּחָא מְמַלְלָא, דְּהָא כָּל שְׁאַר נַפְשָׁתָא לֵית לוֹן רְשׁוּ לְמַלְלָא קָמֵי מַלְכָּא, בַּר הַאי.

וּבָא וְרָאֵה, מִשּׁוּם שֶׁנֶּפֶשׁ חַיָּה הַזּוֹ הִיא קְדוּשָׁה עֶלְיוֹנָה, כְּשֶׁמּוֹשָׁכֶת אוֹתָהּ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וְנִכְלֶלֶת בְּתוֹכָהּ, אָז קוֹרְאִים לָהּ נְשָׁמָה, וְזוֹ הִיא שֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה וּמִתְבָּרֶרֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְנִכְנֶסֶת בְּכָל הַשְּׁעָרִים, וְאֵין מוֹחֶה בְיָדָהּ, וְעַל כֵּן נִקְרֵאת רוּחַ מְמַלְּלָא, שֶׁהֲרֵי לְכָל שְׁאָר הַנְּפָשׁוֹת אֵין רְשׁוּת לְדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, פָּרֵט לָזּוֹ.

וְעַל דָּא אוֹרַיְיתָא אַכְרִיזַת וְאָמְרַת, (תהלים לד) נְצוֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וְגוֹ', וּכְתִיב (משלי כא) שׁוֹמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ וְגוֹ', בְּגִין דְּאִי שִׁפְוָותֵיהּ וְלִישָׁנֵיהּ מְמַלְּלָן מִלִּין בִּישִׁין, אִינּוּן מִלִּין סַלְקִין לְעֵילָּא, וּבְשַׁעֲתָא דְּסַלְקִין, כֹּלָּא מַכְרִיזִין וְאָמְרִין אִסְתַּלָּקוּ מִסּוֹחֲרָנֵיהּ דְּמִלָּה בִּישָׁא דְּפָלַנְיָא, פְּנוּן אֲתַר לְאָרְחֵיהּ דְּחַוְיָא תַּקִּיפָא. כְּדֵין נְשָׁמְתָא קַדִּישָׁא אִתְעַבְּרָא מִנֵּיהּ וְאִסְתְּלַקַת, וְלָא יָכְלָא לְמַלְּלָא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים לט) נֶאֱלַמְתִּי דּוּמִיָּה הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב.

וְעַל כֵּן הַתּוֹרָה מַכְרִיזָה וְאוֹמֶרֶת: (תהלים לד) נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וְגוֹ', וְכָתוּב (משלי כא) שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ וְגוֹ'. מִשּׁוּם שֶׁאִם שִׂפְתוֹתָיו וּלְשׁוֹנוֹ מְדַבְּרִים דְּבָרִים רָעִים, אוֹתָם הַדִּבּוּרִים עוֹלִים לְמַעְלָה, וּבְשָׁעָה שֶׁעוֹלִים, הַכֹּל מַכְרִיזִים וְאוֹמְרִים: הִסְתַּלְּקוּ מִסְּבִיב הַדִּבּוּר הָרָע שֶׁל פְּלוֹנִי! פַּנּוּ מָקוֹם לְדַרְכּוֹ שֶׁל הַנָּחָשׁ הַתַּקִּיף! אָז הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה עוֹבֶרֶת מִמֶּנּוּ וּמִסְתַּלֶּקֶת וְלֹא יְכוֹלָה לְדַבֵּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לט) נֶאֱלַמְתִּי דּוּמִיָּה הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב.

וְהַהִיא נְשָׁמְתָא סַלְקָא בְּכַסּוּפָא, בְּעָאקוּ דְּכֹלָּא, וְלָא יָהֲבִין לָהּ אֲתַר כְּמִלְקַדְמִין. וְעַל דָּא כְּתִיב, שׁוֹמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שׁוֹמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ. נַפְשׁוֹ וַדַּאי הַהִיא דַּהֲוַת מְמַלְּלָא, אִתְעֲבִידַת מַשְׁתּוּקָא, בְּגִין מִלּוֹלָא בִּישָׁא. וּכְדֵין חַוְיָא אִזְדְּמַן, דְּכֹלָּא לְאַתְרֵיהּ אִתְהַדַּר, וְכַד הַהִיא מִלָּה בִּישָׁא סַלְקָא בְּאוֹרְחִין יְדִיעָן, וְשָׁארֵי קַמֵּיהּ דְּחַוְיָא תַּקִּיפָא, כַּמָּה רוּחִין מִתְעָרִין בְּעָלְמָא, וְרוּחָא נַחְתָּא מֵהַהוּא סִטְרָא, וְאַשְׁכַּח דְּהַהוּא בַּר נָשׁ אִתְעַר לֵיהּ בְּמִלָּה בִּישָׁא, וְהָא רוּחָא מְמַלְּלָא קַדִּישָׁא אִתְעַבְּרָא מִנֵּיהּ, כְּדֵין שַׁרְיָא עֲלוֹי וְסָאִיב לֵיהּ, וּכְדֵין הוּא סָגִיר.

וְאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה עוֹלָה בְּבוּשָׁה, בַּצָּרָה שֶׁל הַכֹּל, וְלֹא נוֹתְנִים לָהּ מָקוֹם כְּמִקֹּדֶם. וְעַל זֶה כָּתוּב, שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שֹׁמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ. נַפְשׁוֹ וַדַּאי. אוֹתָהּ שֶׁהָיְתָה מְדַבֶּרֶת, נֶעֱשְׂתָה מְשֻׁתֶּקֶת מִשּׁוּם הַדִּבּוּר הָרָע. וְאָז מִזְדַּמֵּן הַנָּחָשׁ, שֶׁהַכֹּל חוֹזֵר לְמְקוֹמוֹ, וּכְשֶׁאוֹתוֹ הַדִּבּוּר הָרָע עוֹלֶה בְּדַרְכִים יְדוּעוֹת וְשׁוֹרֶה לִפְנֵי הַנָּחָשׁ הַתַּקִּיף, כַּמָּה רוּחוֹת מִתְעוֹרְרוֹת בָּעוֹלָם, וְרוּחַ יוֹרֶדֶת מֵהַצַּד הַהוּא, וּמוֹצֵאת אוֹתוֹ הָאִישׁ מְעוֹרֵר אוֹתוֹ בְּדִבּוּר רָע, וְהָרוּחַ הַמְמַלֶּלֶת הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ עוֹבֶרֶת מִמֶּנּוּ. אָז שׁוֹרָה עָלָיו וּמְטַמֵּאת אוֹתוֹ, וְאָז הוּא סָגוּר.

כְּמָה דְּעוֹנְשָׁא דְּהַאי בַּר נָשׁ בְּגִין מִלָּה בִּישָׁא. כַּךְ עוֹנְשֵׁיהּ בְּגִין מִלָּה טָבָא, דְּקָאתֵי לִידֵיהּ, וְיָכִיל לְמַלְּלָא, וְלָא מַלִּיל. בְּגִין דְּפָגִים לְהַהוּא רוּחָא מְמַלְּלָא, דְּהִיא אִתְתְּקָנַת לְמַלְּלָא לְעֵילָּא, וּלְמַלְּלָא לְתַתָּא, וְכֹלָּא בְּקִדּוּשָׁה. כָּל שֶׁכֵּן אִי עַמָּא אַזְלִין בְּאוֹרְחָא עָקִימָא, וְהוּא יָכִיל לְמַלְּלָא לְהוּ וּלְאוֹכָחָא לְהוּ, וְשָׁתִיק וְלָא מַלִּיל, כַּמָּה דַּאֲמַיְנָא דִּכְתִיב, נֶאֱלַמְתִּי דּוּמִיָּה הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב וּכְאֵבִי נֶעְכָּר.

כְּמוֹ שֶׁעַנְשׁוֹ שֶׁל הָאִישׁ הַזֶּה מִשּׁוּם דִּבּוּר רָע, כָּךְ עַנְשׁוֹ מִשּׁוּם דִּבּוּר טוֹב, שֶׁבָּא לְיָדוֹ וְיָכֹל לְדַבֵּר וְלֹא דִּבֵּר. מִשּׁוּם שֶׁפָּגַם אוֹתָהּ הָרוּחַ הַמְמַלֶּלֶת, שֶׁהִיא מִתְקֶנֶת לְדַבֵּר לְמַעְלָה וּלְדַבֵּר לְמַטָּה, וְהַכֹּל בְּקֶדֶשׁה. כָּל שֶׁכֵּן אִם הָעָם הוֹלְכִים בְּדַרְכָּךְ עֲקֻמָּה, וְהוּא יָכוֹל לְדַבֵּר לָהֶם וּלְהוֹכִיחַ אוֹתָם, וְשׁוֹתֵק וְלֹא מְדַבֵּר, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁכָּתוּב נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב וּכְאֵבִי נֶעְכָּר.

דף מז.

נֶעְכָּר בְּמַכְתְּשִׁין דְּמְסָאֲבוּתָא, וְדָא הוּא דְּאָמַר דָּוִד (דף מ"ז ע"א) מַלְכָּא אַלְקֵי בְּהַאי, וְאִתְפְּנֵי מִנַּיְהוּ, דִּכְתִיב, (תהלים כה) פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵנִי. מַהוּ פְּנֵה אֵלַי. כְּמָה דְּאַתְּ אָמֵר (במדבר יב) וַיִּפֶן אַהֲרֹן. נַחְתּוּ רִבִּי חִיָּיא וְרִבִּי יוֹסֵי, וּנְשָׁקוּהוּ. אִזְדָּוְוגוּ כַּחֲדָא כָּל הַהוּא אוֹרְחָא, קָרָא רִבִּי חִיָּיא עֲלַיְיהוּ, (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם. (ויקרא יג) נֶגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, הַאי נֶגַע, כָּל גַּוְונִין דִּילֵיהּ אִתְּעָרוּ בְּהוּ חַבְרַיָּיא, וְכַהֲנָא הָוָה יָדַע בְּהוּ לְדַכְיָא וּלְמָסְאֲבָא, הָוָה יָדַע, אִינּוּן דַּהֲווֹ יְסוּרִין דְּרָחֲמוּתָא, אוֹ אִינּוּן דְּאִשְׁתְּכָחוּ בְּמַאן דְּמָאִיס בֵּיהּ מָארֵיהּ וְרָחִיק בֵּיהּ, דְּהָא לְפוּם אָרְחוֹי דְּבַר נָשׁ נָגְרִים נֶגַע בְּעָלְמָא.

נֶעְכָּר בְּמַכּוֹת שֶׁל טֻמְאָה. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, מַלְכָּה בְּזֶה וּמִתְפַּנָּה מִמֶּנּוּ, שֶׁכָּתוּב (תהלים פז) פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵנִי. מַה זֶּה פְּנֵה אֵלַי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב) וַיִּפֶן אַהֲרֹן. יָרְדוּ רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי וּנְשָׁקוּהוּ. הִתְחַבְּרוּ יַחַד כָּל אוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ. קָרָא עֲלֵיהֶם רַבִּי חִיָּיא, (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם. נֶגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַנֶּגַע הַזֶּה בְּכָל הַגְּוָונִים שֶׁלּוֹ הִתְעוֹרְרוּ הַחֲבֵרִים, וְהַכֹּהֵן הָיָה יוֹדֵעַ בָּהֶם לְטַהֵר וּלְטַמֵּא, הָיָה יוֹדֵעַ אוֹתָם שֶׁהֵיוּ יְסוּרִים שֶׁל אַהֲבָה, אוֹ אוֹתָם שֶׁנִּמְצְאוּ בְּמִי שֶׁמָּאַס בּוֹ רִבּוֹנוֹ וְהִרְחִיק אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי לְפִי דַּרְכֵי הָאִישׁ גּוֹרֵם נֶגַע בָּעוֹלָם.

כְּתִיב (תהלים קמא) אַל תַּט לִבִּי לְדָבָר רָע לְהִתְעוֹלֵל עֲלִילוֹת בְּרֶשַׁע, מִכָּאן תָּנֵינָן בְּאָרְחָא דְּבַר נָשׁ בָּעֵי לְמֵיהַךְ בָּהּ מַדְבְּרִין לֵיהּ. אָמַר רִבִּי יִצְחָק, הַאי קְרָא קַשְׁיָא, וְכִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַסְטֵי לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְמֵהַךְ בְּאַרַח חַטָּאָה, וּלְמֶעְבַּד עוֹבָדִין בִּישִׁין, אִי הָכִי לֵית דִּינָא בְּעָלְמָא דָּא, וְלָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי, וְאוֹרַיְיתָא לָא אִתְתְּקַנַת, דִּכְתִיב בָּהּ אִם תִּשְׁמַע וְאִם לֹא תִּשְׁמַע.

כְּתוּב (תהלים קמא) אַל תַּט לִבִּי לְדָבָר רָע לְהִתְעוֹלֵל עֲלִלוֹת בְּרֶשַׁע. מִכָּאן שָׁנִינוּ, בְּדֶרֶךְ שֶׁבָּהּ רוֹצֶה אָדָם לָלֶכֶת, בָּהּ מַנְהִיגִים אוֹתוֹ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה, וְכִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַסְטֶה אֶת הָאָדָם לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ שֶׁל חֵטְא וְלַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים רָעִים? אִם כָּךְ, אֵין דִּין בְּזֶה הָעוֹלָם וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא, וְהַתּוֹרָה לֹא מְתֻקֶּנֶת, שֶׁכָּתוּב בָּהּ אִם תִּשְׁמַע וְאִם לֹא תִּשְׁמַע!

אֶלָּא דָּוִד אַזְהַר לְלִבֵּיהּ, לְדַבְּרָא לֵיהּ בְּאוֹרַח קְשׁוֹט, כְּמָה דְּאַתְּ אָמֵר (דברים ד) וַהֲשֵׁבוֹתָ אֶל לְבָבֶךָ. מַאי וַהֲשֵׁבוֹתָ. אֶלָּא זִמְנָא חַד, וּתְרֵין, וּתְלַת, לְאַהְדָּרָא לָקָבְלֵיהּ, וּלְדַבְּרָא, וּלְאַזְהָרָא לֵיהּ. וְהָכִי קָאָמַר לֵיהּ, אַל תַּט לִבִּי לְדָבָר רָע, לְלִבֵּיהּ קָאָמַר דָּוִד (כלומר) אַל תַּט לְפוּם

אוֹרְחוֹי דְּבַר נָשׁ (נ"א והכי קאמר ליה, לבי, אל תט לדבר רע) דְּהָא דָּבָר רָע גָּרִים נֶגַע בְּעָלְמָא, וְדַיְינָא שַׁרְיָא בְּעָלְמָא, וְהַיְינוּ נֶגַע צָרַעַת.

אֶלָּא דָּוִד הַזְהִיר אֶת לִבּוֹ לְהַנְהִיגוֹ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ד) וְהָשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ. מַה זֶּה וְהָשֵׁבֹתָ? אֶלָּא פַּעַם אַחַת וּפַעֲמַיִם וְשָׁלֹשׁ לַחֲזֹר כְּנֶגְדּוֹ, וּלְהוֹלִיךְ וּלְהַזְהִיר אוֹתוֹ. וְכָךְ אָמַר לוֹ: אַל תֵּט לִבִּי לְדָבָר רָע. לְלִבּוֹ אָמַר דָּוִד, (כלומר) אַל תַּטֶּה לְפִי דַּרְכֵי הָאָדָם (וכך אמר לו', לבי, אל תט לדבר רע. שהרי דבר) רָע גּוֹרֵם נֶגַע בָּעוֹלָם, וְהַדִּין שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, וְהַיְינוּ נֶגַע צָרַעַת.

נֶגַע צָרַעַת, הָא אִתְּעָרוּ חַבְרַיָּיא, אֲבָל צָרַעַת כְּתַרְגּוּמוֹ, אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, מַאי כְּתַרְגּוּמוֹ. סְגִירוּ, דְּסָגִיר וְלָא פָּתַח, וְכַד סָגִיר הוּא וְלָא פָּתַח, נֶגַע הוּא דְּאִקְרֵי. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, דְּלָא מִסְתַּפְּקִין אֲבָהָן, כָּל שֶׁכֵּן בְּנִין. וְהַיְינוּ דִּכְתִיב נֶגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם, בָּאָדָם מַמָּשׁ, וּמִכָּאן נָחִית לְמַאן דְּנָחִית, אִשְׁתְּכַח נֶגַע לְכֹלָּא, מֵהַהוּא סְגִירוּ.

נֶגַע צָרַעַת, הֲנֵה הִתְעוֹרְרוּ הַחֲבֵרִים, אֲבָל צָרַעַת כְּתַרְגּוּמוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה כְּתַרְגּוּמוֹ? הַסְגֵּרָה, שֶׁסּוֹגֵר וְלֹא פוֹתֵחַ. וּכְשֶׁהוּא סוֹגֵר וְלֹא פוֹתֵחַ, הוּא נִקְרָא נֶגַע. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, שֶׁאֵין הָאָבוֹת נֶהֱנִים, כָּל שֶׁכֵּן הַבָּנִים, וְהַיְינוּ שֶׁכָּתוּב נֶגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם, בָּאָדָם מַמָּשׁ, וּמִכָּאן יוֹרֵד לְמִי שֶׁיּוֹרֵד. נִמְצָא נֶגַע לְכֹל מֵאוֹתָהּ הַהַסְגָּרָה.

אָמַר רִבִּי יִצְחָק, וַדַּאי דָּא הוּא רָזָא דְּמִלָּה, דִּכְתִיב, (איכה ב) נֶאֱר מִקְדָּשׁוֹ. מַאי טַעְמָא. מִשּׁוּם דִּבְנֵי עָלְמָא גָּרְמוּ הַאי, דִּכְתִיב, (במדבר יט) אֶת מִקְדַּשׁ יְיָ' טִמֵּא, טִמֵּא מַמָּשׁ. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, טִמֵּא, מִשּׁוּם דְּאִסְתַּלַּקְתְּ (שכינתא מניה) מַאן דְּאִסְתַּלַּק, וְחִוְיָא תַּקִּיפָא שַׁרְיָא, וְאָטִיל זוּהֲמָא, וְסָאִיב לְמַאן דְּסָאִיב, וְכֻלְּהוּ בְּגִין חוֹבֵי עָלְמָא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וַדַּאי זֶהוּ סוֹד הַדָּבָר, שֶׁכָּתוּב (איכה ב) נֶאֱר מִקְדָּשׁוֹ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבְּנֵי הָעוֹלָם גָּרְמוּ אֶת זֶה, שֶׁכָּתוּב (במדבר יט) אֶת מִקְדַּשׁ ה' טִמֵּא, טִמֵּא מַמָּשׁ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, טִמֵּא, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלְּקָה (השכינה ממנו) מִי שֶׁהִסְתַּלְּקָה, וְהַנָּחָשׁ הַתַּקִּיף שָׁרוּי וּמַטִּיל זֻהֲמָא, וּמְטַמֵּא אֶת מִי שֶׁמְּטַמֵּא, וְכֻלָּם מִשּׁוּם חֲטָאֵי הָעוֹלָם.

תְּאנֵי, כַּד שָׁאֲרֵי חִוְיָא (תקיפא) לְאִתְגַּלְּאָה, מִסְתַּלְּקִין סַמְכִין וּבְנַיְינִין וּמִתְעַבְּרִין, וְאָתֵי חִוְיָא תַּקִּיפָא וְאָטִיל זוּהֲמָא, וּכְדֵין אִשְׁתְּכַח מַקְדְּשָׁא מְסָאָב, מַאן מַקְדְּשָׁא. כְּמָה דְּאִתְּמַר (ויקרא יד) וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזָּתְכֶם. וּכְתִיב (בראשית ג) וְהַנָּחָשׁ הָיָה עָרוּם מִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ' אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה. אֶל הָאִשָּׁה מַמָּשׁ, דְּאָתַר מַקְדְּשָׁא אִתְּאַחִיד בְּגַוָּוהִי, וְהַיְינוּ אֶת מִקְדַּשׁ יְיָ' טִמֵּא בְּגִין חוֹבוֹי, מִשּׁוּם דְּאִתְגַּלְיָא חִוְיָא תַּקִּיפָא.

לְמַדְנוּ, כְּשֶׁמַּתְחִיל הַנָּחָשׁ (החזק) לְהִתְגַּלּוֹת, מִסְתַּלְּקִים הַבַּנְיָנִים וְהָעֻמּוּדִים וְעוֹבְרִים, וּבָא הַנָּחָשׁ הַתַּקִּיף וּמַטִּיל זֻהֲמָא, וְאָז נִמְצָא הַמִּקְדָּשׁ טָמֵא. מִי הַמִּקְדָּשׁ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזָּתְכֶם. וְכָתוּב (בראשית ג) וְהַנָּחָשׁ הָיָה עָרוּם מִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה. אֶל

הָאִשָּׁה מַמָּשׁ, שֶׁמְּקוֹם הַמִּקְדָּשׁ נֶאֱחָז בְּתוֹכָהּ, וְהֵינוּ אֶת מִקְדַּשׁ ה' טִמֵּא, מִשּׁוּם חֶטְאוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהִתְגַּלָּה הַנְּחָשׁ הַתַּקִּיף.

מַאן חוֹבוֹי. דָּא לִישָׁנָא בִּישָׁא, דְּבָגִין לִישָׁנָא בִּישָׁא, חִוְיָא אִזְדַּמַּן, בֵּין לְעֵילָּא בֵּין לְתַתָּא, דִּכְתִיב, (במדבר כא) וַיְשַׁלַּח יְיָ' בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים. הַשּׂוֹרְפִים אוֹ הַשְּׂרוּפִים לָא כְּתִיב, אֶלָּא הַשְּׂרָפִים, מַאן שְׂרָפִים. דִּכְתִיב (תהלים עד) רָאשֵׁי תַנִּינִים (תרי, חד אתאחיד לעילא, וחד לתתא) (ס"א תרי, חד אתחזרו לזמנין) וּכְתִיב (ישעיה ו) שְׂרָפִים עוֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ, מִמַּעַל לוֹ וַדַּאי, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (איוב א) לְהִתְיַצֵּב עַל יְיָ', וּכְדֵין סְגִירוּ בְּכֹלָּא, וְלֵית מַאן דְּפָתַח, וְעַל דָּא כְּתִיב (משלי ל) כֵּן דֶּרֶךְ אִשָּׁה מְנָאֶפֶת אָכְלָה וּמָחֲתָה פִּיהָ וְגוֹ', מַאי מְנָאֶפֶת. מְנָאֶפֶת מַמָּשׁ וַדַּאי, אָכְלָה וּמָחֲתָה פִּיהָ וְאָמְרָה לֹא פָעָלְתִּי אָוֶן.

מַה חֶטְאוֹ? זֶה לָשׁוֹן הָרָע, שֶׁבִּגְלַל לָשׁוֹן הָרָע הַנָּחָשׁ מִזְדַּמֵּן, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (במדבר כא) וַיְשַׁלַּח ה' בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים. הַשּׂוֹרְפִים אוֹ הַשְּׂרוּפִים לֹא כָתוּב, אֶלָּא הַשְּׂרָפִים. מִי הַשְּׂרָפִים? שֶׁכָּתוּב (תהלים עד) רָאשֵׁי תַנִּינִים, (שנים. אחד נאחז למעלה ואחד למטה) (שנים, אחד חוזרים לפעמים) וְכָתוּב (ישעיה ו) שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ, מִמַּעַל לוֹ וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב א) לְהִתְיַצֵּב עַל ה', וְאָז הַסְּגֵרָה בַּכֹּל, וְאֵין מִי שֶׁפּוֹתֵחַ. וְעַל זֶה כָּתוּב, (משלי ל) כֵּן דֶּרֶךְ אִשָּׁה מְנָאֶפֶת אָכְלָה וּמָחֲתָה פִּיהָ וְגוֹ'. מַה זֶּה מְנָאֶפֶת? מְנָאֶפֶת מַמָּשׁ וַדַּאי, אָכְלָה וּמָחֲתָה פִּיהָ וְאָמְרָה לֹא פָעָלְתִּי אָוֶן.

דף מז:

אָמַר רַבִּי חִיָּיא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּרַעוּתָא דְּכֹלָּא לָא אִשְׁתְּכַח לְתַתָּא, אֶלָּא בְּגִין דְּאִשְׁתְּכַח לְעֵילָּא. וּלְעֵילָּא לָא אִשְׁתְּכַח, אֶלָּא כַּד אִשְׁתְּכַח לְתַתָּא בְּחוֹבֵי עָלְמָא, דְּיַלְפֵּינָן דְּכֹלָּא תַּלְיָיא הַאי בְּהַאי, וְהַאי בְּהַאי. (ויקרא יג) וְאִישׁ כִּי יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ וְגוֹ'. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח וְאָמַר (קהלת ב) וְרָאִיתִי אֲנִי שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַחָכְמָה מִן הַסִּכְלוּת וְגוֹ', בְּכַמָּה אֲתַר אִסְתַּכַּלְנָא בְּמִלּוֹי דִּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא, וְאִשְׁתְּגַחְנָא בְּחָכְמְתָא (דף מ"ז ע"ב) סַגִּיאָה דִּילֵיהּ, וַאֲסְתִּים מִלּוֹי בְּגוֹ, לְגוֹ הֵיכָלָא קַדִּישָׁא. הַאי קְרָא אִית לְאִסְתַּכְלָא בֵּיהּ, אֲמַאי אָמַר וְרָאִיתִי אֲנִי, וְכִי שְׁאָר בְּנֵי עָלְמָא לָא יַדְעֵי וְלָא חָמָאן דָּא. אֶפִילּוּ מַאן דְּלָא יָדַע חָכְמְתָא מִן יוֹמוֹי, וְלָא אַשְׁגַּח בָּהּ, יָדַע הַאי שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַחָכְמָה מִן הַסִּכְלוּת כִּיתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ. וְהוּא שָׁבַח גַּרְמֵיהּ וְאָמַר רָאִיתִי אֲנִי.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בָּרָצוֹן שֶׁל הַכֹּל לֹא נִמְצָא לְמַטָּה, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁנִּמְצָא לְמַעְלָה. וּלְמַעְלָה לֹא נִמְצָא, אֶלָּא כְּשֶׁנִּמְצָא לְמַטָּה בַּחֲטָאֵי הָעוֹלָם, שֶׁלָּמְדְנוּ שֶׁהַכֹּל תְּלוּי זֶה בָּזֶה, וְזֶה בָּזֶה. וְאִישׁ כִּי יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ וְגוֹ'. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ב) וְרָאִיתִי אֲנִי שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַחָכְמָה מִן הַסִּכְלוּת וְגוֹ'. בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת הִסְתַּכַּלְתִּי בְּדִבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ וְהִשְׁגַּחְתִּי בַּחָכְמָה הָרַבָּה שֶׁלּוֹ, וְהִסְתִּיר דְּבָרָיו בְּתוֹכוֹ, לְתוֹךְ הַהֵיכָל הַקָּדוֹשׁ. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, לָמָּה אָמַר וְרָאִיתִי אֲנִי? וְכִי שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא רוֹאִים אֶת זֶה? אֶפִלּוּ מִי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ חָכְמָה מִיָּמָיו וְלֹא הִשְׁגִּיחַ בָּהּ, יוֹדֵעַ אֶת זֶה שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַחָכְמָה מִן הַסִּכְלוּת כִּיתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ, וְהוּא מְשַׁבֵּחַ אֶת עַצְמוֹ וְאוֹמֵר רָאִיתִי אֲנִי?

אֶלָּא הָכִי תָּאנָא, מַאן חַכִּים כִּשְׁלֹמֹה דִּבְשִׁבְעָה דַּרְגִּין דְּחָכְמָה אִתְקְרֵי כְּנָוְונָא דִּלְעֵילָּא. שִׁיתָּא יוֹמִין לְעֵילָּא, שְׁבִיעָאָה עִלָּאָה עֲלַיְיהוּ. שִׁיתָּא יוֹמִין לְתַתָּא, שְׁבִיעָאָה עֲלַיְיהוּ. שִׁיתָּא דַּרְגִּין לְכוּרְסְיָיא, הוּא עַל כּוּרְסְיָיא, דִּכְתִיב, (דברי הימים א, כט) וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא יְיָ' לְמֶלֶךְ. שִׁבְעָה כְּתָרִין דְּיוֹמִין לְעֵילָּא, וּכְדֵין לְקֳבָלֵיהוֹן שִׁבְעָה שְׁמָהָן לִשְׁלֹמֹה. לְאִתְחַזָּאָה בֵּיהּ חָכְמְתָא קַדִּישָׁא. וּבְגִין כָּךְ אִתְקְרֵי שֶׁבַע שְׁמָהָן: שְׁלֹמֹה. יְדִידְיָה. אָגוּר. בָּן יָקֶה. לְמוּאֵל, אִיתִיאֵל, קֳהֶלֶת.

אֶלָּא כָּךְ לְמַדְנוּ, מִי חָכָם כְּמוֹ שְׁלֹמֹה, שֶׁבְּשֶׁבַע דַּרְגוֹת שֶׁל חָכְמָה נִקְרָא כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. שִׁשָּׁה יָמִים לְמַעְלָה, שִׁבְיעִי עֶלְיוֹן עֲלֵיהֶם. שִׁשָּׁה יָמִים לְמַטָּה, שְׁבִיעִי עֲלֵיהֶם. שֵׁשׁ דַּרְגוֹת לַכִּסֵּא, הוּא עַל הַכִּסֵּא, שֶׁכָּתוּב וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה' לְמֶלֶךְ. שִׁבְעָה כְּתָרִים שֶׁל יָמִים לְמַעְלָה, וְאָז כְּנֶגְדָּם שִׁבְעָה שֵׁמוֹת לִשְׁלֹמֹה, לְהֹרָאוֹת בּוֹ הַחָכְמָה הַקְּדוֹשָׁה. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא שִׁבְעָה שֵׁמוֹת: שְׁלֹמֹה. יְדִידְיָה. אָגוּר. בֶּן יָקֶה. לְמוּאֵל. אִיתִיאֵל. קֳהֶלֶת.

וְאָמַר שִׁבְעָה הֲבָלִים. וּמַה דְּאִיהוּ חָמָא לָא חָמָא בַּר נָשׁ אָחֳרָא, וְכַד כָּנַשׁ חָכְמְתָא וְאִסְתַּלָּק בְּדַרְגִּין דְּחָכְמְתָא, אִקְרֵי קֳהֶלֶת. וְשִׁבְעָה הֲבָלִין אָמַר, לָקֳבֵיל ז' כִּתְרִין דִּלְעֵילָּא, וְכָל הֶבֶל קָלָא אִתְעֲבִיד מִנַּיְיהוּ, וְעָלְמָא לָא מִתְקַיְימָא אֶלָּא בַּהֶבֶל.

וְאָמַר שִׁבְעָה הֲבָלִים. וּמַה שֶּׁהוּא רָאָה לֹא רָאָה אָדָם אַחֵר, וּכְשֶׁכִּנֵּס חָכְמָה וְהִתְעַלָּה לְדַרְגוֹת הַחָכְמָה, נִקְרָא קֹהֶלֶת. וְשִׁבְעָה הֲבָלִים אָמַר, כְּנֶגֶד שִׁבְעָה כְּתָרִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְכָל הֶבֶל נַעֲשָׂה מִמֶּנּוּ קוֹל, וְהָעוֹלָם אֵינוֹ מִתְקַיֵּם אֶלָּא בְּהֶבֶל.

וְתָאנָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, הֶבֶל אַפִּיק קָלָא בְּרוּחָא וּמַיָּא דְּבֵיהּ, וְלֵית קָלָא אֶלָּא בַּהֶבֶל. וְתָאנָא בְּשִׁבְעָה הֲבָלִין אִתְקַיְימִין עִלָּאִין וְתַתָּאִין. וְתָאנֵי רַבִּי יִצְחָק, תָּא חֲזֵי, דְּעַל הֶבֶל מִתְקַיֵּים עָלְמָא, דְּאִלְמָלֵא לָא הֲוָה הֶבֶל דְּנָפִיק מִפּוּמָא, לָא אִתְקַיָּים בַּר נָשׁ אֲפִילּוּ שַׁעֲתָא חֲדָא.

וְלָמַדְנוּ מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַהֶבֶל מוֹצִיא קוֹל בְּרוּחַ וּמַיִם שֶׁבּוֹ, וְאֵין קוֹל אֶלָּא עִם הֶבֶל. וְלָמַדְנוּ, בְּשִׁבְעָה הֲבָלִים מִתְקַיְמִים הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. וְלָמַד רַבִּי יִצְחָק, בֹּא תִרְאֶה שֶׁעַל הַהֶבֶל מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם, שֶׁאִלְמָלֵא לֹא הָיָה הֶבֶל שֶׁיּוֹצֵא מִן הַפֶּה, לֹא הִתְקַיֵּם אָדָם אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת.

כְּנָוְונָא דָּא אָמַר שְׁלֹמֹה מְלוֹי, דְּעָלְמָא מִתְקַיְימָא בְּהוּ, דְּהַאי הֶבֶל דְּמִתְקַיֵּים בֵּיהּ עָלְמָא. וְהַאי הֶבֶל דְּמִתְקַיֵּים בֵּיהּ עָלְמָא, מֵהֲבָלִים דִּלְעֵילָּא קָאָתֵי, הָדָא הוּא דִּכְתִיב הֶבֶל הֲבָלִים, הֶבֶל מֵהֲבָלִים דִּלְעֵילָּא. וְכָל מְלוֹי הָכִי הֲווֹ. וּבַהֲבָלִים דִּלְעֵילָּא כְּתִיב, (דברים ח) כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִי יְיָ' יִחְיֶה הָאָדָם. מַאי מוֹצָא פִי יְיָ'. דָּא הֲבָלִים דִּלְעֵילָּא.

כְּמוֹ כֵן אָמַר שְׁלֹמֹה דְּבָרָיו, שֶׁהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם בָּהֶם, שֶׁהַהֶבֶל הַזֶּה מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. וְהַהֶבֶל הַזֶּה שֶׁמִּתְקַיֵּם בּוֹ הָעוֹלָם, בָּא מִן הַהֲבָלִים שֶׁלְּמַעְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הֶבֶל הֲבָלִים, הֶבֶל מֵהַהֲבָלִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְכָל דְּבָרָיו

הֲיוּ כָּךְ. וּבַהֲבָלִים שֶׁלְּמַעְלָה כָּתוּב, (דברים ח) כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִּי ה' יִחְיֶה הָאָדָם. מַה זֶּה מוֹצָא פִּי ה'? זֶה הַהֲבָלִים שֶׁלְּמַעְלָה.

וְתַנְיָא, וְרָאִיתִי אֲנִי שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַחָכְמָה מִן הַסִּכְלוּת. מִן הַסִּכְלוּת מַמָּשׁ, אָתֵי תּוֹעַלְתָּא לְחָכְמָתָא, דְּאִלְמָלֵא לָא אִשְׁתְּכַח שְׁטוּתָא בְּעָלְמָא, לָא אִשְׁתְּמוֹדָעָא חָכְמָתָא וּמִלּוֹי. (תיקון קכ"ג ע"א) וְתָאנָא חִיוּבָא הוּא עַל בַּר נָשׁ דְּאוֹלִיף חָכְמָתָא, לְמֵילַף זְעֵיר מִן שְׁטוּתָא, וּלְמִנְדַּע לָהּ. בְּגִין דְּאָתֵי תּוֹעַלְתָּא לְחָכְמָתָא בְּגִינֵיהּ. כְּמָה דְּאַתְיָא תּוֹעַלְתָּא לְנָהוֹרָא מֵחֲשׁוֹכָא, דְּאִלְמָלֵא חֲשׁוֹכָא לָא אִשְׁתְּמוֹדַע נְהוֹרָא. וְלָא אַתְיָיא (נ"א אתחזיא) תּוֹעַלְתָּא לְעָלְמָא מִנֵּיהּ.

וְלָמַדְנוּ, וְרָאִיתִי אֲנִי שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַחָכְמָה מִן הַסִּכְלוּת. מִן הַסִּכְלוּת מַמָּשׁ בָּאָה תּוֹעֶלֶת לַחָכְמָה. שֶׁאִלְמָלֵא לֹא נִמְצְאָה שְׁטוּת בָּעוֹלָם, לֹא נוֹדְעָה הַחָכְמָה וּדְבָרֶיהָ. וְלָמַדְנוּ, חִיּוּב הוּא עַל אָדָם שֶׁלָּמַד חָכְמָה לְלָמֹד מְעַט מִן הַשְּׁטוּת וְלָדַעַת אוֹתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁבָּאָה תּוֹעֶלֶת לַחָכְמָה בִּשְׁבִילוֹ, כְּמוֹ שֶׁבָּאָה תּוֹעֶלֶת לָאוֹר מִן הַחֲשֵׁכָה. שֶׁאִלְמָלֵא הַחֲשֵׁכָה לֹא נוֹדַע הָאוֹר, וְלֹא בָּאָה (נראית) לָעוֹלָם תּוֹעֶלֶת מִמֶּנּוּ.

תָּנָא שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַחָכְמָה, לַחָכְמָה סְתָם. דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אַבָּא, תָּא חֲזֵי רָזָא דְּמִלָּה, לָא נָהִיר חָכְמָתָא דְּלְעֵילָּא, וְלָא אִתְנְהִיר, אֶלָּא בְּגִין שְׁטוּתָא דְּאִתְעַר מֵאֲתַר אָחֳרָא, וְאִלְמָלֵא הַאי, נְהִירוּ וּרְבוּ סַגִּיא וַיְתִיר לָא הֲוָה (להוי), וְלָא אִתְחֲזָיָא תּוֹעַלְתָּא דְּחָכְמָתָא. וּבְגִין שְׁטוּתָא אִתְנְהִיר יַתִּיר, וּנְהִירִין לֵיהּ יַתִּיר, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַחָכְמָה, לַחָכְמָה סְתָם, מִן הַסִּכְלוּת סְתָם. וְכַךְ לְתַתָּא, אִלְמָלֵא לָא הֲוָה שְׁטוּתָא שְׁכִיחַ בְּעָלְמָא, לָא הֲוֵי חָכְמָתָא שְׁכִיחַ בְּעָלְמָא.

שָׁנָה, שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַחָכְמָה, לַחָכְמָה סְתָם. שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אַבָּא, בֹּא וּרְאֵה סוֹד הַדָּבָר, לֹא מְאִירָה הַחָכְמָה שֶׁלְּמַעְלָה וְלֹא נֹאוֹרָה אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַשְּׁטוּת שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת מִמָּקוֹם אַחֵר, וְאִלְמָלֵא זֶה, אוֹר וּמִשְׁחָה רַבָּה וְיוֹתֵר לֹא הָיְתָה (להיות), וְלֹא נִרְאֲתָה תּוֹעַלְתָּהּ שֶׁל הַחָכְמָה, וּמִשּׁוּם הַשְּׁטוּת מֵאִיר יוֹתֵר, וּמְאִירִים לוֹ יוֹתֵר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַחָכְמָה, לַחָכְמָה סְתָם, מִן הַסִּכְלוּת סְתָם. וְכָךְ לְמַטָּה, אִלְמָלֵא לֹא הָיְתָה שְׁטוּת מְצוּיָה בָּעוֹלָם, לֹא הָיְתָה הַחָכְמָה מְצוּיָה בָּעוֹלָם.

וְהֵיינוּ דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא, כַּד הֲווֹ יַלְפִּין מִנֵּיהּ חַבְרַיָּיא רָזֵי דְּחָכְמְתָא, הֲוָה מְסַדֵּר קָמַיְיהוּ פִּרְקָא דְּמִלֵּי דִּשְׁטוּתָא, בְּגִין דְּיֵיתֵי תּוֹעַלְתָּא לְחָכְמְתָא בְּגִינֵיהּ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (קהלת י) יָקָר מֵחָכְמָה וּמִכָּבוֹד סִכְלוּת מְעַט, מִשּׁוּם דְּהִיא תִּקּוּנָא דְּחָכְמְתָא, וְיִקָּרָא דְּחָכְמְתָא. וְעַל דָּא כְּתִיב, וְלִבּוֹ נוֹהֵג בַּחָכְמָה וְלֶאֱחוֹז בְּסִכְלוּת.

וְהֵיינוּ שֶׁרַב הַמְנוּנָא סָבָא, כְּשֶׁהָיוּ לוֹמְדִים מִמֶּנּוּ הַחֲבֵרִים סוֹדוֹת הַחָכְמָה, הָיָה מְסַדֵּר לִפְנֵיהֶם פֶּרֶק שֶׁל דִּבְרֵי שְׁטוּת, כְּדֵי שֶׁתָּבֹא תּוֹעֶלֶת לַחָכְמָה בִּשְׁבִילוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת י) יָקָר מֵחָכְמָה וּמִכָּבוֹד סִכְלוּת מְעַט, מִשּׁוּם שֶׁהִיא תִּקּוּן שֶׁל הַחָכְמָה וּכְבוֹד הַחָכְמָה. וְעַל זֶה כָּתוּב, וְלִבּוֹ נוֹהֵג בַּחָכְמָה וְלֶאֱחוֹז בְּסִכְלוּת.

רִבִּי יוֹסֵי אָמַר יָקָר מֵחָכְמָה וּמִכָּבוֹד, כְּלוֹמַר יְקָרָא דְּחָכְמְתָא וְנוֹי דִּילָהּ, וִיקָרָא דְּכָבוֹד דִּלְעֵילָּא, מַאי הִיא. סִכְלוּת מְעַט. זְעֵיר דִּשְׁטוּתָא אַחְזֵי וְגַלֵּי יְקָרָא דְּחָכְמְתָא וְכָבוֹד דִּלְעֵילָּא, יַתִּיר מִכָּל אָרְחִין דְּעָלְמָא.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, יָקָר מֵחָכְמָה וּמִכָּבוֹד, כְּלוֹמַר, כְּבוֹד הַחָכְמָה וְהַנּוֹי שֶׁלָּהּ וְהַיְקָר שֶׁל הַכָּבוֹד שֶׁלְּמַעְלָה מַה הוּא? סִכְלוּת מְעַט, מְעַט שֶׁל שְׁטוּת, מַרְאֶה וּמְגַלֶּה אֶת כְּבוֹד הַחָכְמָה וְהַכָּבוֹד שֶׁל מַעְלָה יוֹתֵר מִכָּל דַּרְכֵי הָעוֹלָם.

דף מח.

כְּיִתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ, תּוֹעַלְתָּא דִּנְהוֹרָא לָא אַתְיָיא (נ"א אתחזיא) אֶלָּא מִן חֲשׁוֹכָא. (ולעולם) תְּקוּנָא דְּחִוָּורָא מַאי הִיא. אוּכְמָא, אִלְמָלֵא אוּכְמָא לָא אִשְׁתְּמוֹדַע חִוָּורָא, וּבְגִין אוּכְמָא, אִסְתְּלִיק חִוָּורָא וְאִתְיְקַר. אָמַר רִבִּי יִצְחָק, מָשָׁל לְמָתוֹק בְּמַר, דְּלָא יָדַע אֱינָשׁ טַעֲמָא דְּמְתִיקָא, עַד דְּטָעֵים מְרִירָא, מַאן עָבִיד לְהַאי מְתִיקָא. הֲוִי אוֹמֵר הַאי מְרִירָא. וְהַיְינוּ דִּכְתִיב, (קהלת ז) גַּם אֶת זֶה לְעוּמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים. וּכְתִיב (דף מ"ח ע"א) (קהלת ז) טוֹב אֲשֶׁר תֶּאֱחֹז בָּזֶה וְגַם מִזֶּה אַל תְּנַח יָדֶךָ.

כְּיִתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ, תּוֹעֶלֶת הָאוֹר לֹא בָּאָה (נראית) אֶלָּא מִתּוֹךְ הַחֲשֵׁכָה. (ולעולם) תִּקּוּן הַלָּבָן מַהוּ? הַשְׁחֹר. אִלְמָלֵא הַשְׁחֹר לֹא נוֹדַע הַלָּבָן, וּמִשּׁוּם הַשְׁחֹר מִתְעַלֶּה הַלָּבָן וּמִתְיַקֵּר. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מָשָׁל לְמָתוֹק בְּמַר, שֶׁאֵין יוֹדֵעַ אִישׁ טַעַם הַמָּתוֹק עַד שֶׁטּוֹעֵם אֶת הַמַּר. מִי עוֹשֶׂה אֶת זֶה מָתוֹק? הֱוֵי אוֹמֵר זֶה הַמַּר. וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (שם ז) גַּם אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים. וְכָתוּב טוֹב אֲשֶׁר תֶּאֱחֹז בָּזֶה וְגַם מִזֶּה אַל תְּנַח אֶת יָדֶךָ.

תָּאנָא בְּכַמָּה דַּרְגִּין אִתְקְרֵי בַּר נָשׁ: אָדָם, גֶּבֶר, אֱנוֹשׁ, אִישׁ. גָּדוֹל שֶׁבְּכֻלָּם אָדָם. (משום) דִּכְתִיב, (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. וּכְתִיב (בראשית ט) כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם. וְלָא כְּתִיב, גֶּבֶר, אֱנוֹשׁ, אִישׁ. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, אִי הָכִי, וְהָא כְּתִיב (ויקרא א) אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיְיָ'. (ולא גבר, אנוש, איש) מַאן בָּעֵי לְמִקְרַב קָרְבְּנָא. מַאן דְּאִיהוּ חַטָּאָה וּכְתִיב אָדָם.

שְׁנִינוּ, בְּכַמָּה דְּרָגוֹת נִקְרָא בֶּן אָדָם: אָדָם, גֶּבֶר, אֱנוֹשׁ, אִישׁ. גָּדוֹל שֶׁבְּכֻלָּם אָדָם, (משום) שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. וְכָתוּב (שם ט) כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם. וְלֹא כְתוּב גֶּבֶר, אֱנוֹשׁ, אִישׁ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, וַהֲרֵי כָּתוּב (ויקרא א) אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה'. מִי צָרִיךְ לְהַקְרִיב קָרְבָּן? מִי שֶׁהוּא חוֹטֵא, וְכָתוּב אָדָם.

אָמַר רִבִּי יִצְחָק תָּא חֲזֵי, קִיּוּמָא דְּעָלְמָא דְּתַתָּאִין וְתַתָּאִין, הוּא קָרְבְּנָא. נַיְיחָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּמַאן אִתְחֲזֵי לְמִקְרַב קַמֵּיהּ הַאי נַיְיחָא, הֲוִי אוֹמֵר הַאי אָדָם, דְּיַקִּירָא מִכֹּלָּא. אָמַר לֵיהּ אִי הָכִי, הָא כְּתִיב, אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ וְגוֹ', וְהָיָה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרַעַת. אָמַר

לַיהוֹ, לְהַאי בָּעֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְדַכָּאָה יַתִּיר מִכֹּלָּא, דְּמַאן דְּאִיהוּ בְּדַרְגָּא עִלָּאָה דְּכֻלְּהוּ, לָא לִיתֵיב הָכֵי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא רְאֵה, קִיּוּם הָעוֹלָם שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים הוּא קָרְבָּן, הַנַּחַת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמִי רָאוּי לְהַקְרִיב לְפָנָיו אֶת הַנַּחַת הַזּוֹ? הֲוֵה אוֹמֵר זֶה אָדָם, שֶׁיְּקַר מִן הַכֹּל. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, הִנֵּה כָּתוּב, אָדָם כִּי יַהֲיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ וְגוֹ', וְהָיָה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרָעַת. אָמַר לוֹ, אֶת זֶה צָרִיךְ לְטַהֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מֵהַכֹּל, שֶׁמִּי שֶׁהוּא בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁל כֻּלָּם, לֹא יֵשֵׁב כָּךְ.

וּבְגִין כַּךְ כְּתִיב בָּאָדָם, וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן. וּבָא לֹא כְּתִיב, אֶלָּא וְהוּבָא, דְּכָל מַאן דְּחָמֵי לַיהוֹ, אִתְחַיַּיב בֵּיהּ לְאַקְרוֹבֵי קָמֵי כַּהֲנָא, דְּדִיּוּקְנָא קַדִּישָׁא לָא לִיתֵיב הָכֵי. וּכְתִיב אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בּוֹ נֶגַע וְגוֹ', וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרָם בֶּהָרוֹת וְגוֹ', וְלָא כְּתִיב בָּהוּ וְהוּבָא. וּמִשּׁוּם כָּךְ כְּתוּב בָּאָדָם, וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן. וּבָא לֹא כְּתוּב, אֶלָּא וְהוּבָא. שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹאֶה אוֹתוֹ, מִתְחַיֵּב בּוֹ לְהַקְרִיבוֹ לִפְנֵי הַכֹּהֵן, שֶׁהַדְּמוּת הַקְּדוֹשָׁה לֹא תֵּשֵׁב כָּךְ. וְכָתוּב אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בּוֹ נֶגַע וְגוֹ', וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרָם בֶּהָרוֹת וְגוֹ'. וְלֹא כָּתוּב בָּהֶם וְהוּבָא.

אָמַר לַיהוֹ, וְהָא כְּתִיב (במדבר יב) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה, (שמות לב) כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ, אֲמַאי לָא אִקְרֵי אָדָם. אָמַר לֵיהּ מִשּׁוּם דְּאִקְרֵי עֶבֶד לְמַלְכָּא, דִּכְתִיב, (במדבר יב) לֹא כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה. (יהושע א) מֹשֶׁה עַבְדִּי. וְאוֹף הָכִי אִקְרֵי אִישׁ לְגַבֵּי אָדָם דִּלְעֵילָּא. אָמַר לַיהוֹ אִי הָכִי, וְהָא כְּתִיב (שמות טו) יְיָ אִישׁ מִלְחָמָה, וְלָא כְּתִיב אָדָם. אָמַר לֵיהּ (תהלים כה) סוֹד יְיָ לִירֵאָיו. אָמַר לַיהוֹ אִי הָכִי אֲנָא בֵּינַיְיהוּ (ס"א יתיב) אֲתֵיבוּ בְּכֹלָּא, וּבַאֲתַר דָּא לָא זָכִינָא.

אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב (במדבר יב) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה, כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ, לָמָּה לֹא נִקְרָא אָדָם? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁנִּקְרָא עֶבֶד לַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (שם) לֹא כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה. (יהושע א) מֹשֶׁה עַבְדִּי. וְאַף כָּךְ נִקְרָא אִישׁ כְּלַפֵּי אָדָם שֶׁלְּמַעְלָה. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב (שמות טו) ה' אִישׁ מִלְחָמָה, וְלֹא כָתוּב אָדָם. אָמַר לוֹ, סוֹד ה' לִירֵאָיו. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ אֲנִי בֵּינֵיהֶם (יושב) הוֹשִׁיבוּ בַּכֹּל, וּבַמָּקוֹם הַזֶּה לֹא זָכִיתִי.

אָמַר לַיהוֹ זִיל לְרַבִּי אַבָּא, דַּאֲנָא אוֹלִיפְנָא מַנִּיהּ עַל מָנַת דְּלָא לְגַלָּאָה. אֲזַל לְגַבֵּי דְּרַבִּי אַבָּא, אַשְׁכַּחֵיהּ דְּהָוָה דָּרִישׁ וְאָמַר, אֵימָתַי אִתְקְרֵי שְׁלֵימוּתָא דִּלְעֵילָּא (נ"א דכלא), כַּד יָתִיב קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּכוּרְסְיֵיא. וְעַד דְּלָא יָתִיב בְּכוּרְסְיֵיא, לָא אִשְׁתְּכַח שְׁלֵימוּתָא. דִּכְתִיב, (יחזקאל א) וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה, מַשְׁמַע דִּכְתִיב אָדָם, דְּהוּא כְּלָלָא, וּשְׁלֵימוּתָא דְּכֹלָּא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּאַשְׁכַּחְתְּ לָךְ בְּהַאי. אָמַר לַיהוֹ אִי הָכִי הָא כְּתִיב (שמות טו) יְיָ אִישׁ מִלְחָמָה, וְלָא כְּתִיב אָדָם. אָמַר לַיהוֹ יָאוּת שָׁאַלְתְּ.

אָמַר לוֹ, לֵךְ לְרַבִּי אַבָּא, שֶׁאֲנִי לְמַדְתִּי מִמֶּנּוּ שֶׁלֹּא עַל מָנַת לְגַלּוֹת. הָלַךְ אֵצֶל רַבִּי אַבָּא, מָצָא אוֹתוֹ שֶׁהָיָה דּוֹרֵשׁ וְאוֹמֵר: מָתַי נִקְרֵאת שְׁלֵמוּת שֶׁל מַעְלָה (של הכל) ? כְּשֶׁיּוֹשֵׁב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכִסֵּא, וְעַד שֶׁלֹּא יוֹשֵׁב בְּכִסֵּא, לֹא נִמְצֵאת שְׁלֵמוּת, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה.

מַשְׁמַע שֶׁכָּתוּב אָדָם, שֶׁהוּא הַכְּלָל וּשְׁלֵמוּת הַכֹּל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁמְּצָאתִי אוֹתְךָ בְּזֶה. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב ה' אִישׁ מִלְחָמָה, וְלֹא כָתוּב אָדָם. אָמַר לוֹ, יָפֶה שְׁאָלְתָּ.

תָּא חֲזֵי, הָתָם לָא אִשְׁתְּכַח שְׁלֵימוּתָא דְּכֹלָּא, וּבְגִינֵי כַּךְ אִקְרֵי אִישׁ. אֲבָל הָכָא, שְׁלֵימוּתָא דְּכֹלָּא, וּכְלָלָא דְּכֹלָּא, בְּגִין כַּךְ אִקְרֵי אָדָם. קְאַרֵי עָלַיְהוּ (תהלים קיט) טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ מֵאַלְפֵי זָהָב וָכָסֶף.

בֹּא רְאֵה, שָׁם לֹא נִמְצֵאת שְׁלֵמוּת שֶׁל הַכֹּל, וּמְשׁוּם כְּךָ נִקְרָא אִישׁ. אֲבָל כָּאן שְׁלֵמוּת הַכֹּל וְהַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, מְשׁוּם כְּךָ נִקְרָא אָדָם. קְרָא עָלָיו, (תהלים קיט) טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ מֵאַלְפֵי זָהָב וָכָסֶף.

תּוּ אָמַר לֵיהּ, כְּתִיב (תהלים לו) אָדָם וּבְהֵמָה, וְלָא כְּתִיב אִישׁ וּבְהֵמָה. אָמַר לֵיהּ וְלָא. וְהָכְתִיב (שמות יא) לְמֵאִישׁ וְעַד בְּהֵמָה. אֲבָל מַה דִּכְתִיב אָדָם וּבְהֵמָה, כְּמָה דִּכְתִיב, (מלכים א, ה) מִן הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן עַד הָאֵזוֹב אֲשֶׁר יוֹצֵא בַּקִּיר. אוֹרְחֵיהּ דִּקְרָא הוּא, דְּנָקִיט עִלָּאָה מִכֻּלְּהוּ, וְנָמִיךְ מְכֻלְּהוּ. אוּף הָכָא עִלָּאָה דִּכֹלָּא, אָדָם, וְנָמִיךְ מִכֹּלָּא בְּהֵמָה.

עוֹד אָמַר לוֹ, כָּתוּב (שם לו) אָדָם וּבְהֵמָה, וְלֹא כָתוּב אִישׁ וּבְהֵמָה. אָמַר לוֹ, וְלֹא?! וַהֲרֵי כָּתוּב (שמות יא) לְמֵאִישׁ וְעַד בְּהֵמָה. אֲבָל מַה שֶּׁכָּתוּב אָדָם וּבְהֵמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מלכים א ה) מִן הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן עַד הָאֵזוֹב אֲשֶׁר יֹצֵא בַּקִּיר. דֶּרֶךְ הַכָּתוּב הוּא, שֶׁלּוֹקֵחַ הָעֶלְיוֹן מִכֻּלָּם וְהַנָּמוּךְ מִכֻּלָּם. אַף כָּאן הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל - אָדָם, וְהַנָּמוּךְ מֵהַכֹּל - בְּהֵמָה.

אָמַר לֵיהּ וְהָא כְּתִיב (בראשית ב) וְאָדָם אֵין לַעֲבוֹד אֶת הָאֲדָמָה. אָמַר לֵיהּ, תָּא חֲזֵי, דְּכָל מַה דִּי בְּעָלְמָא לָא הֲוֵי אֶלָּא בְּגִינֵיהּ דְּאָדָם, וְכֻלְּהוּ בְּגִינֵיהּ מִתְקַיְּימֵי, וְלָא אִתְחֲזֵיאוּ בְּעָלְמָא, וְכֻלְּהוּ אִתְעֲבָדוּ עַד דְּיֵיתֵי הַהוּא דְּאִקְרֵי אָדָם. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית ב) וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ וְגוֹ'. טֶרֶם: עַד לָא, כְּתַרְגּוּמוֹ. מִשּׁוּם דְּדִיּוּקְנָא עִלָּאָה לָא אִתְחֲזֵי, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב וְאָדָם אַיִן, כְּלוֹמַר, כֻּלְּהוּ אִתְעֲבָדוּ בְּגִינֵיהּ דְּהַאי דִּיּוּקְנָא, עַד דְּאִתְחֲזֵי.

אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב (בראשית ב) וְאָדָם אַיִן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה. אָמַר לוֹ, בֹּא וּרְאֵה שֶׁכָּל מַה שֶּׁבָּעוֹלָם אֵינוֹ אֶלָּא בִּשְׁבִיל הָאָדָם, וְכֻלָּם בִּגְלָלוֹ מִתְקַיְּמִים וְלֹא נִרְאִים בָּעוֹלָם, וְכֻלָּם הִתְעַכְּבוּ עַד שֶׁיָּבֹא אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא אָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ וְגוֹ'. טֶרֶם: עַד שֶׁלֹּא, כְּתַרְגּוּמוֹ. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִרְאָתָה הַדְּמוּת הָעֶלְיוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאָדָם אַיִן. כְּלוֹמַר, כֻּלָּם הִתְעַכְּבוּ בִּשְׁבִילָהּ שֶׁל הַדְּמוּת הַזֹּאת עַד שֶׁנִּרְאָתָה.

וּבְגִין כָּךְ לָא אִתְחֲזֵי (נ"א אתברי) הַאי דִּיּוּקְנָא, אֶלָּא בְּדִיּוּקְנָא דְּאִתְחֲזֵי לֵיהּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית ב) וַיִּיצֶר יְיָ' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם, בְּשֵׁם מָלֵא. כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא, דְּאִיהוּ שְׁלֵימוּתָא דְּכֹלָּא, וּכְלָלָא דְּכֹלָּא.

וּמְשׁוּם כָּךְ לֹא נִרְאָתָה (נבראה) הַדְּמוּת הַזּוֹ אֶלָּא בַּדְּמוּת שֶׁרָאוּיָה לָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם, בְּשֵׁם מָלֵא, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁהוּא שְׁלֵמוּת הַכֹּל וְהַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל.

תָּאנָא, בַּשִּׁשִּׁי נִבְרָא אָדָם, בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׁלַם הַכִּסֵּא. וְנִקְרָא כִּסֵּא, דִּכְתִיב, (מלכים א, י) שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא. וּלְפִיכָךְ נִבְרָא הָאָדָם בַּשִּׁשִּׁי, שֶׁהוּא רָאוּי לֵישֵׁב עַל הַכִּסֵּא. וְתָאנָא כֵּיוָן דְּנִבְרָא אָדָם אִתְתָּקַן כֻּלָּא, וְכָל מַה דִּלְעֵילָּא וְתַתָּא, וְכֻלָּא אִתְכְּלִיל בָּאָדָם.

לַמְּדָנוּ, בְּשִׁשִּׁי נִבְרָא אָדָם, בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׁלַם הַכִּסֵּא. וְנִקְרָא כִּסֵּא, שֶׁכָּתוּב (מלכים א י) שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא. וּלְפִיכָךְ נִבְרָא הָאָדָם בַּשִּׁשִּׁי, שֶׁהוּא רָאוּי לֵישֵׁב עַל הַכִּסֵּא. וְלָמַדְנוּ, כֵּיוָן שֶׁנִּבְרָא אָדָם, הַכֹּל הִתְתַּקֵּן, וְכָל מַה שֶּׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַכֹּל נִכְלָל בָּאָדָם.

דף מח:

תַּנְיָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּתִיב (יחזקאל א) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם, כְּלָלָא דְּכֹלָּא, וְכֹלָּא כְּלִילָן בְּהַאי דְּיוּקְנָא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה וְהָא כְּתִיב (יחזקאל א) וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם, וּפְנֵי שׁוֹר (דף מ"ח ע"ב) מֵהַשְׂמֹאל לְאַרְבַּעְתָּן, אָמַר לֵיהּ כֹּלָּא אַפֵּי אָדָם הָווֹ, וּבְהַהוּא דְּיוּקְנָא דְּאָדָם, אִתְחָזְיָין כָּל גַּוְונִין וְכָל דְּיוּקְנִין. כְּמָה דְּתַנְיָנָן אַנְפּוֹי אַנְפֵּי נִשְׁרָא, לָא דְּהוּא נִשְׁרָא, אֶלָּא דְּאִתְחָזֵי בְּדְיוּקְנָא דְּאָדָם, מִשּׁוּם דְּכָלִיל כָּל גַּוְונִין וְכָל דְּיוּקְנִין.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב (יחזקאל א) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם, הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, וְהַכֹּל כְּלוּלִים בַּדְּמוּת הַזֹּאת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲרֵי כָּתוּב וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאול לְאַרְבַּעְתָּן? אָמַר לוֹ, הַכֹּל הָיוּ פְּנֵי אָדָם, וּבְאוֹתָהּ דְּמוּת שֶׁל אָדָם נִרְאִים כָּל הַגְּוָנִים וְכָל הַדְּמָיוֹת. כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, פָּנָיו פְּנֵי נֶשֶׁר, לֹא שֶׁהוּא נֶשֶׁר, אֶלָּא שֶׁנִּרְאֶה בִּדְמוּת שֶׁל אָדָם, מִשּׁוּם שֶׁכּוֹלֵל אֶת כָּל הַגְּוָנִים וְכָל הַדְּמָיוֹת.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, תָּא חֲזֵי, כָּל מַאן דְּאִיהוּ תְּחוֹת שׁוּלְטָנֵי דְּאָדָם, אִתְקְרֵי אִישׁ. מִשּׁוּם דְּאִתְתָּקַן בְּגַוְונָא דְּאָדָם, מִדְּרְגָּא אָחֳרָא דְּהַוָּה בֵּיהּ בְּקַדְמִיתָא. דְּתַנְיָא בְּרָזָא עִלָּאָה (תרומה קע"ח ע"ב, מ"ו ע"ב) בְּסִפְרָא דְּצְנִיעוּתָא, כַּד אִתְבְּרִי אָדָם, נָחַת בְּדְיוּקְנָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, וְנָחְתוּ עִמֵּיהּ תְּרֵין רוּחִין, מִתְּרֵין סִטְרִין, מִימִינָא וּמִשְּׂמָאלָא, כְּלָלָא דְּאָדָם. וְרוּחָא דִּימִינָא, אִתְקְרֵי נְשָׁמְתָא קַדִּישָׁא, דִּכְתִיב, (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים. וְרוּחָא דִּשְׂמָאלָא, אִתְקְרֵי נֶפֶשׁ חַיָּה, וַהֲוָה אָזִיל וְנָחִית מֵעֵילָּא לְתַתָּא, וְלָא אִתְיַישְׁבָא בַּהֲדֵי אָחֳרָא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא רְאֵה, כָּל מִי שֶׁהוּא תַּחַת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל אָדָם, נִקְרָא אִישׁ, מִשּׁוּם שֶׁהִתְתַּקֵּן בְּגֶוֶן שֶׁל אָדָם מִדְּרֵגָה אַחֶרֶת שֶׁהָיְתָה לוֹ בָּרִאשׁוֹנָה. שֶׁלָּמַדְנוּ בְּסוֹד עֶלְיוֹן בְּסִפְרָא דִּצְנִיעוּתָא, כְּשֶׁנִּבְרָא אָדָם, יָרַד בְּדְמוּת קְדוּשָׁה עֶלְיוֹנָה, וְיָרְדוּ עִמּוֹ שְׁתֵּי רוּחוֹת מִשְּׁנֵי צְדָדִים, מִימִין וּמִשְּׂמֹאל, הַכְּלָל שֶׁל אָדָם. וְהָרוּחַ שֶׁל הַיָּמִין נִקְרֵאת נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים. וְהָרוּחַ שֶׁל הַשְּׂמֹאל נִקְרֵאת נֶפֶשׁ חַיָּה, וְהָיְתָה הוֹלֶכֶת וְיוֹרֶדֶת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְלֹא מִתְיַשֶּׁבֶת עִם הָאַחֶרֶת.

כַּד הֲוָה עַיִיל שַׁבְּתָא, וַהֲוָה חָב אָדָם, אִתְעֲבִידוּ (נ"א אתנגידו) מֵהַהוּא רוּחָא שְׂמָאלָא, בְּרִיִּין מִתְפַּשְׁטָן בְּעָלְמָא, וְלָא אִסְתַּיְימוּ גּוּפָא דִּלְהוֹן. וְאִתְחַבָּרוּ בְּהַאי גּוּפָא דְּאָדָם, בְּדִכְוּרָא וְנוּקְבָא, וְאִתְיְלִידוּ בְּעָלְמָא. וְאִלֵּין אִקְרוּן נְגָעֵי בְּנֵי אָדָם. (כ"ה ע"א) תָּנָא, עִלָּאִין מִנַּיְיהוּ

דְּלָא אִתְדְּבָקוּ לְתַתָּא, וְתַלְיָין בַּאֲוִירָא, וְשַׁמְעִין מַה דְּשַׁמְעִין מִלְעֵילָּא. וּמִנַּיְיהוּ יַדְעִין אִינּוּן אָחֳרָנִין לְתַתָּא.

כַּאֲשֶׁר נִכְנְסָה הַשַּׁבָּת וְאָדָם הָיָה חוֹטֵא, נַעֲשׂוּ (נשפעו) מֵאוֹתָהּ רוּחַ הַשְּׂמֹאל בְּרִיּוֹת שֶׁמִּתְפַּשְּׁטוֹת בָּעוֹלָם, וְגוּפָם לֹא הִסְתַּיֵּם, וְהִתְחַבְּרוּ עִם גּוּף הָאָדָם הַזֶּה, עִם זָכָר וּנְקֵבָה, וְנוֹלְדוּ בָּעוֹלָם. וְאֵלּוּ נִקְרָאִים נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם. לְמַדְנוּ, הָעֶלְיוֹנִים מֵהֶם שֶׁלֹּא נִדְבְּקוּ לְמַטָּה וּתְלוּיִים בָּאֲוִיר, וְשׁוֹמְעִים מַה שֶּׁשּׁוֹמְעִים מִלְּמַעְלָה, וּמֵהֶם יוֹדְעִים אוֹתָם הָאֲחֵרִים לְמַטָּה.

תָּנָא, מִן בּוּצִינָא דְּקַרְדְּינוּתָא, נָפְקִין תִּלַת מְאָה וְעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ נִיצוֹצֵי, מִתְגַּלְפִּין וּמִתְאַחֲדָן כַּחֲדָא מִסְטָרָא דִּגְבוּרָה, דְּאִקְרוֹן גְּבוּרוֹת, (ס"א ומתלכדן) כַּחֲדָא, וְאִתְעֲבִידוּ חַד. (גופא) וְכַד עַיְּילִין אִלֵּין בְּגוּפָא, אִקְרֵי אִישׁ. (ס"א ולא איש דא) דָּא דְּתָנֵינָן אִישׁ תָּם וְיָשָׁר אִישׁ צַדִּיק, וְאִישׁ דְּהָכָא, אִישׁ מִלְחָמָה כְּתִיב, דְּכֹלָּא סָלִיק דִּינָא, וְכֹלָּא חָדָא. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה אֲמַאי. לָא הֲוָה בִּידֵיהּ (דרבי יצחק). אָתוּ שָׁאִילוּ קָמֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לוֹן, תּוּ קַשְׁיָא, דְּהָא תָּנֵינָן כְּתִיב (בראשית ב) לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לֻקְּחָה זֹאת, וְתָנֵינָן מַאן אִישׁ דָּא חֶסֶד, וְהָכָא אַמְרִיתוּ דְּהוּא דִּינָא.

לָמַדְנוּ, מֵהַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה יוֹצְאִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה נִיצוֹצוֹת, חֲקוּקִים וַאֲחוּזִים יַחַד מִצַּד הַגְּבוּרָה, שֶׁנִּקְרָאִים גְּבוּרוֹת, (ומתלכדים) יַחַד וְנַעֲשׂוּ אֶחָד (גוף). וּכְשֶׁאֵלֶּה נִכְנָסִים לְגוּף, הוּא נִקְרָא אִישׁ. (ולא איש זה) זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ, אִישׁ תָּם וְיָשָׁר אִישׁ צַדִּיק. וְהָאִישׁ שֶׁל כָּאן, כָּתוּב אִישׁ מִלְחָמָה, שֶׁהַכֹּל עוֹלֶה דִּין, וְהַכֹּל אֶחָד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה? לֹא הָיָה בְּיָדוֹ (של רבי יצחק) ? בָּאוּ שָׁאֲלוּ לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לָהֶם, עוֹד קָשֶׁה, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁכָּתוּב, (בראשית ב) לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לֻקְּחָה זֹאת. וְשָׁנִינוּ, מִי זֶה אִישׁ חֶסֶד, וְכָאן אָמַרְתֶּם שֶׁהוּא דִּין?

אֶלָּא הָכִי תָּאנָא, כֹּלָּא הוּא בְּחַד מִתְקְלָא סָלְקָא, וְכֹלָּא חַד. וּמִשּׁוּם דְּדִינֵי תַּתָּאֵי מִתְאַחֲדָן (נ"א ומתלכדן) וּמִתְחַבְּרָן בְּשַׁעֲרוֹי דְּהַאי. אִקְרֵי הוּא דִּינָא קַשְׁיָא, וְכַד אִתְעַבָּר מִנֵּיהּ שַׁעֲרָא דְּרֵישָׁא, אִתְבְּסָם, וְדִינִין דִּלְתַתָּא לָא אִזְדַּמְנוּ. וּבְגִין כָּךְ אִקְרֵי טָהוֹר. דְּלָא אִקְרֵי טָהוֹר, אֶלָּא כַּד נָפִיק מִסְטָרָא דְּמָסָאֲבָא, וְכַד נָפִיק מִן מְסָאֲבָא, אִקְרֵי טָהוֹר. דִּכְתִיב, (איוב יד) מִי יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא. מִטָּמֵא וַדַּאי, וְהָכָא כְּתִיב, וְאִישׁ כִּי יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ קֵרֵחַ הוּא טָהוֹר הוּא.

אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, הַכֹּל הוּא בְּמִשְׁקָל אֶחָד עוֹלֶה, וְהַכֹּל אֶחָד. וּמִשּׁוּם שֶׁהַדִּינִים הַתַּחְתּוֹנִים אֲחוּזִים (ומתלכדים) וּמְחֻבָּרִים בְּשַׁעֲרוֹתָיו שֶׁל זֶה, הוּא נִקְרָא הַדִּין הַקָּשֶׁה, וּכְשֶׁעוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַשַּׁעַר שֶׁל הָרֹאשׁ - נִמְתָּק, וְהַדִּינִים שֶׁל מַטָּה לֹא מְזַדַּמְנִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא טָהוֹר. שֶׁלֹּא נִקְרָא טָהוֹר, אֶלָּא כְּשֶׁיּוֹצֵא מִצַּד הַטֻּמְאָה, וּכְשֶׁיּוֹצֵא מִצַּד הַטֻּמְאָה נִקְרָא טָהוֹר, שֶׁכָּתוּב (איוב יד) מִי יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא. מִטָּמֵא וַדַּאי, וְכָאן כְּתוּב וְאִישׁ כִּי יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ קֵרֵחַ הוּא טָהוֹר הוּא.

וְתָא חֲזֵי, בְּרֵישָׁא דְּהַאי אִישׁ, בּוּצִינָא דְּקַרְדְּינוּתָא. וּבְגִין כָּךְ גּוּלְגַּלְתָּא דְּרֵישָׁא דְּהַאי, סוּמָקָא כֹּלָּא כְּוַורְדָּא, וְשַׂעֲרֵי סוּמָקֵי בְּגַוֹ סוּמָקֵי, וְתַלְיָין מִנֵּיהּ כִּתְרִין תַּתָּאִין דִּלְתַתָּא, דְּמִתְעָרִין דִּינִין

בְּעָלְמָא. וְכַד אִתְעַבַּר מִנַּיְהּ שַׁעֲרָא וְאִתְגְּלִישׁ, מֵחֶסֶד עִלָּאָה אִתְבְּסָם כֻּלָּא, וְאִתְקְרֵי טָהוֹר עַל שְׁמֵיהּ.

וּבָא רְאֵה, בְּרֹאשׁ הָאִישׁ הַזֶּה נִיצוֹץ הַקְּשָׁה, וּמִשּׁוּם כָּךְ גָּלְגֹּלֶת הָרֹאשׁ שֶׁל זֶה אֲדַמָּה כֻּלָּהּ כַּשּׁוֹשַׁנָּה, וְהַשְּׂעָרוֹת אֲדֻמּוֹת בְּתוֹךְ אֲדֻמּוֹת, וּתְלוּיִים מִמֶּנּוּ כְּתָרִים תַּחְתּוֹנִים שֶׁלְּמַטָּה שֶׁמְּעוֹרְרִים דִּינִים בָּעוֹלָם, וּכְשֶׁעוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַשֵּׂעָר וְנִגְלָשׁ, מֵהַחֶסֶד הָעֶלְיוֹן הַכֹּל נִמְתָּק, וְנִקְרָא טָהוֹר עַל שְׁמוֹ.

אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, אִי אִתְקְרֵי עַל שְׁמֵיהּ, קָדוֹשׁ אִתְקְרֵי, וְלָא טָהוֹר. אָמַר לֵיהּ לָאו הָכִי, דְּקָדוֹשׁ לָא אִתְקְרֵי אֶלָּא כַּד תָּלֵי שַׂעֲרָא. דִּקְדוּשָּׁה בְּשַׂעֲרָא תָּלֵי, דִּכְתִיב, (במדבר ו) קָדוֹשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ. וְהַאי אִקְרֵי טָהוֹר, מִסְטָרָא דְּתַלְיָין לְתַתָּא מִנַּיְהּ, וּבְגִינֵי כַּךְ אִתְעַבַּר מִנַּיְהּ שַׂעֲרָא, וְאִתְדְּכְיָא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם נִקְרָא עַל שְׁמוֹ - קָדוֹשׁ נִקְרָא וְלֹא טָהוֹר? אָמַר לוֹ, לֹא כָּךְ, שֶׁקָּדוֹשׁ לֹא נִקְרָא אֶלָּא כְּשֶׁהַשֵּׂעָר תָּלוּי, שֶׁהַקְּדֻשָּׁה תְּלוּיָה בַּשֵּׂעָר, שֶׁכָּתוּב (במדבר ו) קָדוֹשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ. וְזֶה נִקְרָא טָהוֹר, מֵהַצַּד שֶׁתְּלוּיִים לְמַטָּה מִמֶּנּוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַשֵּׂעָר וְנִטְהָר.

וְתָא חֲזֵי כָּל מַאן דְּאִיהוּ מִסְטָרָא דְּדִינָא, וְדִינִין מִתְאַחֲדִין בֵּיהּ, לָא אִתְדְּכֵי, עַד דְּאִתְעֲבַר מִנַּיְהּ שַׂעֲרָא, וּמִדְּאִתְעֲבַר מִנַּיְהּ שַׂעֲרָא אִתְדְּכֵי. וְאִי תֵּימָא אָדָם, לָאו הָכִי, דְּהָא הוּא שְׁלִימוּתָא דְּכֹלָּא, וְרַחֲמֵי אִשְׁתְּכָחוּ בֵּיהּ. בְּגִין כַּךְ לָאו הָכִי דְּכֻלְּהוּ קְדוּשָּׁאן וְקַדִּישִׁין אִתְיַיחֲדוּ בֵּיהּ. אֲבָל הַאי, הוּא דִּינָא, וְדִינֵי אִתְאַחֲדָן בֵּיהּ, לָא אִתְבְּסָם עַד דְּאִתְעֲבַר מִנַּיְהּ שַׂעֲרָא.

וּבָא רְאֵה, כָּל מִי שֶׁהוּא מִצַּד הַדִּין וְהַדִּינִים נֶאֱחָזִים בּוֹ, לֹא נִטְהָר, עַד שֶׁעוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַשֵּׂעָר. וּמִשֶּׁעוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַשֵּׂעָר, נִטְהָר. וְאִם תֹּאמַר אָדָם - לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי הוּא שְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְנִמְצְאִים בּוֹ רַחֲמִים. מִשּׁוּם כָּךְ לֹא כָּךְ, שֶׁכָּל הַקְּדֻשּׁוֹת וְהַקְּדוֹשִׁים הִתְיַחֲדוּ בּוֹ. אֲבָל זֶה - הוּא דִּין, וְהַדִּינִים אֲחוּזִים בּוֹ, לֹא נִמְתָּק עַד שֶׁעוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַשֵּׂעָר.

תָּא חֲזֵי, דְּהָא לֵיוָאֵי דְּאָתוּ מֵהַאי סִטְרָא דְּדִינָא, לָא מִתְדַּכְּאָן עַד דְּאִתְעֲבָרוּ מִנְּהוֹן שַׂעֲרָא, דִּכְתִיב, (במדבר ח) וְכֹה תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרָם הַזֵּה עֲלֵיהֶם מֵי חַטָּאת וְהֶעֱבִירוּ תַעַר עַל כָּל בְּשָׂרָם וְגוֹ'. וּבְגִין דְּיִתְבַּסְּמוּן יַתִּיר, בָּעֵי כַּהֲנָא דְּאָתָא מִסִּטְרָא דְּחֶסֶד עִלָּאָה, לְאַרְמָא לוֹן, דִּכְתִיב, (במדבר ח) וְהֵנִיף אַהֲרֹן אֶת הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְיָ'. כְּמָה דְּאִיהוּ לְהַאי אִישׁ דְּלְעֵילָּא, דְּכַד בָּעֵי לְאִתְבַּסְּמָא (דף מ"ט ע"א) יַתִּיר, אִתְגַּלְיָיא בֵּיהּ חֶסֶד עִלָּאָה, וְאִתְבְּסָם. וּמִבָּסֵם הוּא, לְתַתָּא.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי הַלְוִיִּם שֶׁבָּאוּ מִצַּד הַדִּין הַזֶּה לֹא נִטְהָרִים עַד שֶׁעוֹבֵר מֵהֶם הַשֵּׂעָר, שֶׁכָּתוּב (שם ח) וְכֹה תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרָם הַזֵּה עֲלֵיהֶם מֵי חַטָּאת וְהֶעֱבִירוּ תַעַר עַל כָּל בְּשָׂרָם וְגוֹ'. וּכְדֵי שֶׁיִּמָּתְקוּ יוֹתֵר, צָרִיךְ הַכֹּהֵן, שֶׁהוּא מִצַּד הַחֶסֶד הָעֶלְיוֹן, לְהָרִים אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב וְהֵנִיף אַהֲרֹן אֶת הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לִפְנֵי ה'. כְּמוֹ

שֶׁהוּא לְאִישׁ הַזֶּה שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר רוֹצֶה לְהִתְמַתֵּק יוֹתֵר, מִתְגַּלֶּה בּוֹ חֶסֶד עֶלְיוֹן, וְנִמְתָּק. וּמַמְתִּיק הוּא לְמַטָּה.

וְהַאי אִישׁ בְּכְלָלָא דְּאָדָם הוּא. וְכַד בָּעֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַגָּחָא קְרָבָא, בְּהַאי אִישׁ אָגַח בְּהוּ קְרָבָא, דִּכְתִיב (שמות טו) יְיָ' אִישׁ מִלְחָמָה, בְּהַאי אִישׁ מַמָּשׁ. וְלָא אָגַח בְּהוּ קְרָבָא, עַד דְּאַעְבָּר לֵיהּ שַׁעֲרָא דְּרֵישָׁא, בְּגִין דְּיִשְׁתַּלְשְׁלוּן מִשַּׁלְשׁוּלֵיהוֹן, וְיִתְבָּרוּן כָּל אִינּוּן כִּתְרִין דְּמִתְאַחֲדָן בְּשַׁעֲרֵי. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה ז) בַּיּוֹם הַהוּא יְגַלַּח יְיָ' וְגוֹ'. בְּעֶבְרִי נָהָר בְּמֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶת הָרֹאשׁ וְשַׂעַר הָרַגְלַיִם וְגַם אֶת הַזָּקָן תִּסְפֶּה.

וְהַאִישׁ הַזֶּה הוּא בְּכְלָל שֶׁל אָדָם, וּכְשֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִלָּחֵם בְּקָרָב, בָּאִישׁ הַזֶּה הוּא נִלְחָם בָּהֶם בְּקָרָב, שֶׁכָּתוּב (שמות טז) ה' אִישׁ מִלְחָמָה, בָּאִישׁ הַזֶּה מַמָּשׁ. וְלֹא נִלְחָם בָּהֶם בְּקָרָב, עַד שֶׁעוֹבֵר לוֹ שַׁעַר הָרֹאשׁ, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּלְשְׁלוּ מֵהַשְׁתַּלְשְׁלוּתָם, וְיִשָּׁבְרוּ כָּל אוֹתָם הַכְּתָרִים הָאֲחוּזִים בַּשְּׁעָרוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ז) בַּיּוֹם הַהוּא יְגַלַּח ה' וְגוֹ', בְּעֶבְרִי נָהָר בְּמֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶת הָרֹאשׁ וְשַׂעַר הָרַגְלַיִם וְגַם אֶת הַזָּקָן תִּסְפֶּה.

תָּאנָא, וְכֹה תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרָם. מַאי וְכֹה. כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, הַזֶּה עֲלֵיהֶם מֵי חַטָּאת, שִׁיּוּרֵי טָלָּא דִּבְדוֹלְחָא הָכָא מֵי חַטָּאת, דְּאִינּוּן שִׁיּוּרֵי טָלָּא. לְזִמְנָא דְּאָתֵי כְּתִיב, (יחזקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים. וְכִבְּסוּ בִגְדֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁתִּקּוּנֵי הָאִישׁ הַזֶּה רוֹחֲצִים בְּחֶסֶד עֶלְיוֹן, וְנִטְהָר מִן הַכֹּל.

וְתָנֵינָן, אֲמַאי כְּתִיב בְּתַעַר וְלֹא בְּמִסְפָּרִים. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּיִתְעַבַּר שַׁעֲרָא בְּשִׁרְשׁוֹי, וְיִתְעַבְּרוּן מִנֵּיהּ דִּינִין תַּתָּאִין מִשּׁוּלְשׁוּלֵיהוֹן. וּלְזִמְנָא דְּיִתְכַּשְּׁרוּן עוֹבָדִין לְתַתָּא, זַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שַׁעֲרָא דָּא לְאַעְבְּרָא לֵיהּ, וּלְמַגְלְשֵׁיהּ בְּגִין דְּלָא יִצְמַח וְיִרְבֶּה, דִּכְתִיב כִּי יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ.

וְשָׁנִינוּ, לָמָּה כָּתוּב בְּתַעַר, וְלֹא בְּמִסְפָּרִים? אֶלָּא, מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲבֹר הַשַּׁעַר בְּשָׁרְשׁוֹ וְיַעַבְרוּ מִמֶּנּוּ הַדִּינִים הַתַּחְתּוֹנִים מֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּתָם. וּבִזְמַן שֶׁיְּכַשְּׁרוּ הַמַּעֲשִׂים לְמַטָּה, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִיר לוֹ אֶת הַשַּׁעַר הַזֶּה וּלְגַלֵּחַ אוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְמַח וְיִרְבֶּה, שֶׁכָּתוּב כִּי יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ.

אָמַר רִבִּי יִצְחָק, רַב מִכָּל לֵיוָאֵי, קֹרַח הָוָא, דְּעַבְדֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְתַתָּא, כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, וְקָרְייֵהּ קֹרַח. אֵימָתַי. בְּשַׁעֲתָא דְּגָלִישׁ בְּגִינֵיהּ לְהַאי אִישׁ, דִּכְתִיב קֹרַח הוּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, גָּדוֹל מִכָּל הַלְוִיִּם הָיָה קֹרַח, שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְקָרָא לוֹ קֹרַח. מָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁגִּלַּח בִּשְׁבִילוֹ אֶת הָאִישׁ הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב קֹרַח הוּא.

וְכַד חָמָא קֹרַח רֵישֵׂיהּ בְּלָא שַׁעֲרָא, וְחָמָא לְאַהֲרֹן מִתְקַשֵּׁט בְּקִשּׁוּטֵי מַלְכִין, אִתְזְלָזָל בְּעֵינֵיהּ וְקִנְּא לְאַהֲרֹן. אָמַר לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֲנָא עָבְדִית לָךְ כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, לָא בָּעֵאת

לְאַעְלָאָה בְּעִלָּאִין, חוּת לְתַתָּא וַהֲוִי בְּתַתָּאִין. דִּכְתִיב, (במדבר טז) וְיָרְדוּ חַיִּים שְׁאוֹלָה. מַאי אִיהוּ שְׁאוֹל. גֵּיהִנָּם. דְּתַמָּן צַוָּוחִין חַיָּיבִין, וְלֵית מַאן דְּמָרְחֲמֵי עֲלַיְיהוּ. וּזְמִינִין אִינּוּן לְאַחָיָיא וּלְאַעֲלָא, כַּד יִתְעַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעַמֵּיהּ, וּלְאַחָיָיא לְהוּ. דִּכְתִיב, (שמואל א, ב) יְיָ' מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל. (ויקרא יג) וְאִם מִפְּאַת פָּנָיו יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ. תָּאנָא, אִית פָּנִים וְאִית פָּנִים, וּמַאן פָּנִים הַלָּלוּ. אִלֵּין אִינּוּן דְּאִקְרוּן פָּנִים שֶׁל זַעַם. וְכָל אִלֵּין דְּתַלְיָין מֵאִינּוּן פָּנִים חֲצִיפִין, כֻּלְּהוּ תַּקִּיפִין. כֻּלְּהוּ דְּלָא מְרַחֲמֵי, וְכַד אִתְעַבָּר שַׁעֲרָא מִסִּטְרָא דְּאִינּוּן פָּנִים, מִתְעַבְּרָן כֻּלְּהוּ וְאִתְבְּרוּ.

וּכְשֶׁרָאָה קֹרַח אֶת רֹאשׁוֹ בְּלִי שֵׂעָר וְרָאָה אֶת אַהֲרֹן מִתְקַשֵּׁט בְּקִשּׁוּטֵי מְלָכִים, הִזְדַּלְזֵל בְּעֵינָיו וְקִנֵּא לְאַהֲרֹן. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֲנִי עָשִׂיתִי אוֹתְךָ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, לֹא רָצִיתָ לַעֲלוֹת לָעֶלְיוֹנִים, רֵד לְמַטָּה וְתִהְיֶה בַּתַּחְתּוֹנִים. שֶׁכָּתוּב (במדבר טז) וְיָרְדוּ חַיִּים שְׁאוֹלָה. מַהוּ הַשְּׁאוֹל? גֵּיהִנֹּם, שֶׁשָּׁם צוֹוְחִים הָרְשָׁעִים, וְאֵין מִי שֶׁמְּרַחֵמִים עֲלֵיהֶם. וַעֲתִידִים הֵם לִחְיוֹת וְלַעֲלוֹת כְּשֶׁיְּעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עַמּוֹ וּלְהַחֲיוֹתָם, שֶׁכָּתוּב (שמואל א ב) ה' מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיַּעַל. וְאִם מִפְּאַת פָּנָיו יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ. לְמַדְנוּ, יֵשׁ פָּנִים וְיֵשׁ פָּנִים. וּמִי הֵם הַפָּנִים הַלָּלוּ? אֵלּוּ הֵם שֶׁנִּקְרָאִים פָּנִים שֶׁל זַעַם. וְכָל אֵלּוּ שֶׁתְּלוּיִים מֵאוֹתָם פָּנִים חֲצוּפִים, כֻּלָּם תַּקִּיפִים, כֻּלָּם לֹא מְרַחֲמִים. וּכְשֶׁעוֹבֵר הַשַּׁעַר מִצַּד אוֹתָם הַפָּנִים, כֻּלָּם עוֹבְרִים וְנִשְׁבָּרִים.

דְּתַנְיָא, (קל"א ע"ב, קמ"א) כָּל אִינּוּן דְּתַלְיָין מִשַּׁעֲרָא דְּרֵישָׁא, אִינּוּן עִלָּאִין עַל אֲחֲרָנִין, וְלָא חֲצִיפִין כְּוָותַיְיהוּ. וְכָל אִינּוּן דְּתַלְיָין מִסִּטְרָא דְּשַׂעֲרָא דְּאִינּוּן פָּנִים, כֻּלְּהוּ חֲצִיפִין וְתַקִּיפִין, וּבְגִין כָּךְ אַנְפּוֹי מִתְלַהֲטָן כְּאֶשָּׁא, מִשּׁוּם נִיצוֹצָא דְּבוּצִינָא דְּקַרְדִּינוּתָא. וּבְהַאי כְּתִיב, (איכה ד) פְּנֵי יְיָ' חִלְּקָם. (תהלים לד) פְּנֵי יְיָ' בְּעוֹשֵׂי רָע.

שֶׁלְּמַדְנוּ, כָּל אוֹתָם שֶׁתְּלוּיִים מֵהַשַּׁעַר שֶׁל הָרֹאשׁ, הֵם עֶלְיוֹנִים עַל הָאֲחֵרִים וְלֹא חֲצוּפִים כְּמוֹתָם, וְכָל אוֹתָם שֶׁתְּלוּיִים מִצַּד הַשַּׁעַר שֶׁל אוֹתָם הַפָּנִים, כֻּלָּם חֲצוּפִים וְתַקִּיפִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ פָּנָיו מְלֹהָטִים כְּאֵשׁ, מִשּׁוּם הַנִּיצוֹץ שֶׁל הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה. וּבָזֶה כָּתוּב (איכה ד) פְּנֵי ה' חִלְּקָם. (תהלים לד) פְּנֵי ה' בְּעֹשֵׂי רָע.

אָמַר רִבִּי יִצְחָק מַהוּ נֶגַע לָבָן אֲדַמְדָּם. נֶגַע מַמָּשׁ הוּא, אִי חִוָּורָא אִתְחֲזֵי, וְסוּמָקָא לָא אִתְעֲבַר. מַשְׁמַע דִּכְתִיב לָבָן אֲדַמְדָּם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, דְּחִוָּורָא לָא אִתְחֲזֵי אֶלָּא בְּסוּמָקָא, כְּגַוְונָא חִוָּורָא וְסוּמָקָא. רִבִּי יִצְחָק אָמַר, אַף עַל גַּב דְּחִוָּורָא אִתְחֲזֵי, אִי סוּמָקָא לָא אָזִיל, נֶגַע הוּא. דִּכְתִיב, (ישעיה א) אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ. וְכַד אִתְחֲוִור, כֹּלָּא רַחֲמֵי אִשְׁתְּכָחוּ, וְדִינִין לָא אִשְׁתְּכָחוּ. (ס"א דהא אתעקרו)

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַהוּ נֶגַע לָבָן אֲדַמְדָּם? נֶגַע מַמָּשׁ הוּא, אִם נִרְאֶה לָבָן, וְהָאָדם לֹא עָבַר. מַשְׁמַע שֶׁכָּתוּב לָבָן אֲדַמְדָּם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שֶׁהַלָּבָן לֹא נִרְאֶה אֶלָּא עִם אָדם, כְּמוֹ הַלָּבָן וְהָאָדם. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אַף עַל גַּב שֶׁהַלָּבָן נִרְאֶה, אִם הָאָדם לֹא הוֹלֵךְ - נֶגַע הוּא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה א) אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ. וּכְשֶׁמַּלְבִּין, כָּל הָרַחֲמִים נִמְצָאִים, וְדִינִים לֹא נִמְצָאִים. (שהרי נעקרו).

תָּאנֵי רִבִּי אַבָּא, כְּתִיב נֶגַע הוּא, וּכְתִיב נֶגַע הִיא. חַד דְּכַר וְחַד נוּקְבָא. אֶלָּא כַּד נוּקְבָא, אִסְתְּאֲבַת בְּגִין חוֹבֵי תַּתָּאֵי, כְּתִיב נֶגַע הִיא. וְכַד דְּכַר לָא אִתְדְּכֵי בְּגִין חוֹבֵי תַּתָּאֵי, כְּתִיב נֶגַע הוּא.

לְמַד רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב נֶגַע הוּא, וְכָתוּב נֶגַע הִיא. אֶחָד זָכָר וְאֶחָד נְקֵבָה. אֶלָּא כְּשֶׁהַנְּקֵבָה נִטְמֵאת מִשּׁוּם חֲטָאֵי הַתַּחְתּוֹנִים, כָּתוּב נֶגַע הִיא. וּכְשֶׁהַזָּכָר לֹא נִטְהַר מִשּׁוּם חֲטָאֵי הַתַּחְתּוֹנִים, כָּתוּב נֶגַע הוּא.

דף מט:

וְאִשְׁתְּמוֹדָעָן מִלִּין אִלֵּין לְגַבֵּי כַּהֲנָא, דִּינִין דְּאָתוּ מֵהַאי, וְדִינִין דְּאָתוּ מֵהַאי. וְאִשְׁתְּמוֹדָעָן קָרְבָּנֵי דְּבַעְיִין לְקָרְבָא, דְּכְתִיב זָכָר תְּמִים. וּכְתִיב נְקֵבָה תְּמִימָה יְבִיאֶנָּה, דְּהָא אִשְׁתְּמוֹדָעָן מִלֵּי, מֵאָן אָתוּ דִּינִין, וּמֵאָן אִינּוּן חוֹבֵי. דְּאִתְאַחֲדָן בְּהַאי אוֹ בְּהַאי. וְעַל דָּא כְּתִיב, (תהלים נא) זְבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה. לְאַפָּקָא שְׁאָר קָרְבְּנִין דְּלָא כְּתִיב רוּחַ נִשְׁבָּרָה, דְּאִינּוּן שְׁלָמָא לְעָלְמָא, וְחֶדְוָה דְּעִלָּאִין וְתַתָּאִין. (ויקרא יג) וְאִם יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן. תָּאנֵי רִבִּי יוֹסֵי, כְּתִיב (דף מ"ט ע"ב) (תהלים סה) שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה עָדֶיךָ וְגוֹ'. שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. רִבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת מִבָּעֵי לֵיהּ, מַהוּ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה. אֶלָּא תְּפִלָּה, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּאִיהִי תְּפִלָּה, דִּכְתִיב, (תהלים קט) וְאֲנִי תְּפִלָּה (ס"א (תהלים סט) ואני תפלתי) וְדָוִד בְּגִין כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל קָאָמַר לָהּ. וּמַה דְּאָמַר וַאֲנִי תְּפִלָּה, כֹּלָּא חַד, וְעַל דָּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, וְדָא תְּפִלָּה שֶׁל יַד, דִּכְתִיב, (שמות יג) עַל יָדְכָה בְּהֵ"א.

וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ נוֹדָעִים לַכֹּהֵן, הַדִּינִים שֶׁבָּאִים מִזֶּה וְהַדִּינִים שֶׁבָּאִים מִזֶּה. וְנוֹדָעִים הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁצָּרִיךְ לְהַקְרִיב, שֶׁכָּתוּב זָכָר תָּמִים, וְכָתוּב נְקֵבָה תְּמִימָה יְבִיאֶנָּה. שֶׁהֲרֵי הַדְּבָרִים נוֹדָעִים מֵאֵיפֹה בָּאוּ הַדִּינִים וּמֵאֵיפֹה אוֹתָם הַחֲטָאִים, שֶׁאֲחוּזִים בָּזֶה אוֹ בָּזֶה. וְעַל כֵּן כָּתוּב, (תהלים נא) זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה. לְהוֹצִיא שְׁאָר הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁלֹּא כָּתוּב רוּחַ נִשְׁבָּרָה, שֶׁהֵם שָׁלוֹם לָעוֹלָם וְשִׂמְחַת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. וְאִם יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן. שָׁנָה רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב (תהלים סה) שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה עָדֶיךָ וְגוֹ'. שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה?! שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה? אֶלָּא תְּפִלָּה זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא תְּפִלָּה, שֶׁכָּתוּב (שם קט) וַאֲנִי תְּפִלָּה. ((תהלים סט) ואני תפלתי) וְדָוִד אָמַר אוֹתָהּ בִּשְׁבִיל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּמַה שֶּׁאָמַר וַאֲנִי תְּפִלָּה, הַכֹּל אֶחָד, וְעַל זֶה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, וְזוֹ תְּפִלָּה שֶׁל יָד, שֶׁכָּתוּב (שמות יג) עַל יָדְכָה, בְּהֵ"א.

עָדֶיךָ כָּל בָּשָׂר יָבוֹאוּ. בְּשַׁעֲתָא דְּגוּפָא שַׁרְיָא בְּצַעֲרָא, בְּמַרְעִין בְּמַכְתְּשִׁין. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר וּבָשָׂר כִּי יִהְיֶה בְעוֹרוֹ. אֶת הַנֶּגַע בְּעוֹר הַבָּשָׂר. הַבָּשָׂר הַחַי. וּבְגִין כָּךְ לָא כְּתִיב, כָּל רוּחַ יָבֹאוּ, אֶלָּא כָּל בָּשָׂר יָבֹאוּ. מַהוּ עָדֶיךָ. אֶלָּא כְּמָה דְּאִתְּמַר, וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן, דָּא הוּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, וְאִם יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן. תָּא חֲזֵי, בַּאֲתַר חַד אַהֲרֹן הַכֹּהֵן, וּבְאַתְרָא אָחֳרָא הַכֹּהֵן סְתָם, וְדָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

עֲדַיִךְ כָּל בָּשָׂר יְבאוּ - בְּשַׁעָה שֶׁהַגּוּף שָׂרוּי בְּצַעַר, בְּמַחֲלוֹת וּמַכּוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבָשָׂר כִּי יִהְיֶה בְעוֹרוֹ. אֶת הַנֶּגַע בְּעוֹר הַבָּשָׂר. הַבָּשָׂר הַחַי. וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא כְתוּב כָּל רוּחַ יְבאוּ, אֶלָּא כָּל בָּשָׂר יְבאוּ. מַה זֶּה עֲדַיִךְ? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן, זֶה הוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאִם יִרְאֶנּוּ הַכֹּהֵן. בֹּא רְאֵה, בְּמָקוֹם אֶחָד אַהֲרֹן הַכֹּהֵן, וּבְמָקוֹם אַחֵר הַכֹּהֵן סְתָם, וְזֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר רִבִּי יִצְחָק, וְהָא כְּתִיב נֶגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן, אִי הָכִי דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אָמַר לֵיהּ אִין. בְּגִין דְּבֵיהּ תַּלְיָא כָּל דַּכְיוּתָא וְכָל קְדוּשָׁה. אָמַר לֵיהּ, אִי הָכִי, אֲמַאי וְהוּבָא, וְהוּעֲלָה מִבָּעֵי לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שמות כז) וְהוּבָא אֶת בַּדָּיו בַּטַּבָּעוֹת, דְּעָיֵיל דָּא בְּגוֹ דָּא. אוּף הָכָא וְהוּבָא, דְּיִכָּנְסוּן לֵיהּ לְכַהֲנָא, לְדַכָּאָה לֵיהּ (כד אהדר ביה) וְיֵעָלוּן מִלָּה קַמֵּיהּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וַהֲרֵי כְּתוּב נֶגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן, אִם כָּךְ, זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אָמַר לוֹ, כֵּן, מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ תְּלוּיָה כָּל טָהֳרָה וְכָל קְדֻשָּׁה. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, לָמָּה וְהוּבָא? וְהֶעֱלָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אָמַר לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם כז) וְהוּבָא אֶת בַּדָּיו בַּטַּבָּעוֹת, שֶׁמַּכְנִיס זֶה לְתוֹךְ זֶה. אַף כָּאן וְהוּבָא, שֶׁיִּכָּנְסוּ לַכֹּהֵן לְטַהֵר אוֹתוֹ (כשחוזר בו) וְיִכָּנְסוּ דָּבָר לְפָנָיו.

אָמַר רִבִּי יִצְחָק, הָכִי תָּנֵינָן, נֶגַע צָרַעַת. נֶגַע הוּא דִּינָא תַּקִּיפָא שַׁרְיָא בְּעָלְמָא. צָרַעַת: סְגִירוּ. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, סְגִירוּ דְּנָהוֹרָא עִלָּאָה. סְגִירוּ דְּטִיבוּ עִלָּאָה, דְּלָא נָחִית לְעָלְמָא. כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם, בְּאָדָם סְתָם. וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן. דָּא כֹּהֵן דְּלְתַתָּא, דְּהוּא אִתְתְּקַן לְמִפְתַּח הַהוּא סְגִירוּ, וּלְאֲדְלָקָא בּוּצִינְיָא דְּיִשְׁתְּכָחוּ עַל יְדוֹי בִּרְכָן לְעֵילָּא וּלְתַתָּא. וְיִתְעָבַר וְיִסְתָּלַק הַהוּא נֶגַע, וְיִשָּׁרֵי נְהִירוּ דְּרַחֲמֵי עַל כֻּלָּא, וּבְגִין כָּךְ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּךְ שָׁנִינוּ, נֶגַע צָרַעַת: נֶגַע - הוּא הַדִּין הַקְּשָׁה הַשָּׁרוּי בָּעוֹלָם. צָרַעַת - הַסַּגֶּרֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הֶסְגֵּר הָאוֹר הָעֶלְיוֹן. הֶסְגֵּר שֶׁל הַטּוֹב הָעֶלְיוֹן שֶׁלֹּא יוֹרֵד לָעוֹלָם. כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם - בְּאָדָם סְתָם. וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן - זֶה הַכֹּהֵן שֶׁלְּמַטָּה, וְהוּא מְתֻקָּן לִפְתֹּחַ אוֹתוֹ הַסֶּגֶר וּלְהַדְלִיק מְאוֹרוֹת, שֶׁיִּמְצְאוּ עַל יָדוֹ בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְיֵעָבֵר וְיִסְתַּלֵּק אוֹתוֹ הַנֶּגַע, וְיִשָּׁרֶה אוֹר שֶׁל רַחֲמִים עַל הַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן.

אָמַר רִבִּי אַבָּא, חֲמֵינָא לְאִינְהוּ בְּנֵי עָלְמָא, דְּלָא מַשְׁגְּחָן, וְלָא יַדְעִין בֵּיקָרָא דְּמָארֵיהוֹן, כְּתִיב בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל, (ויקרא כ) אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי. וּכְתִיב, (ויקרא כ) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ. אִי אִינּוּן מִתְרַחֲקָן, אֲן הוּא קְדוּשָׁה דִּלְהוֹן, הָא רְעוּתָא דִּלְהוֹן אִתְרַחֲקַת מִנֵּיהּ. וּקְרָא אַכְרִיז וְאָמַר, (תהלים לב) אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין, בְּמֶה אִתְפָּרְשָׁן בְּנֵי נָשָׁא מִסּוּס וָפֶרֶד, בִּקְדוּשָׁה דְּגַרְמַיְיהוּ, לְאִשְׁתַּכְּחָא שְׁלֵימִין וּרְשִׁימִין מִכֹּלָּא.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, רְאִיתִי אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא מַשְׁגִּיחִים וְלֹא יוֹדְעִים בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם. כָּתוּב בְּיִשְׂרָאֵל, (ויקרא כ) אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי. וְכָתוּב (שם) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה'. אִם הֵם מִתְרַחֲקִים, אֵיפֹה הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם? הֲרֵי רְצוֹנָם הִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, וְהַכָּתוּב מַכְרִיז וְאוֹמֵר,

(תהלים לב) אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין. בַּמֶּה נִפְרָדִים בְּנֵי אָדָם מִסּוּס וּפֶרֶד? בְּקְרֻשַּׁת עַצְמָם, שֶׁיִּמָּצְאוּ שְׁלֵמִים וּרְשׁוּמִים מֵהַכֹּל.

וְעַל דָּא זַוּוגָא דִּבְנֵי נָשָׁא הוּא בְּזִמְנִין יְדִיעָן, לְכַוָּונָא רְעוּתָא לְאִתְדַּבְקָא בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְהָא אִתְעָרוּ, בְּפַלְגוּת לֵילְיָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָאל בְּגִנְתָּא דְּעֵדֶן, לְאִשְׁתַּעְשָׁעָא עִם צַדִּיקַיָּיא, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְשַׁבַּחַת לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְהִיא שַׁעֲתָא דִּרְעוּתָא לְאִתְדַּבְקָא בֵּהּ.

וְעַל כֵּן זַוּוגָם שֶׁל בְּנֵי אָדָם הוּא בִּזְמַנִּים יְדוּעִים, לְכַוֵּן הָרָצוֹן לְהִדָּבֵק בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וַהֲרֵי הֵעִירוּ, בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְגַן עֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְשַׁבַּחַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהִיא עֵת רָצוֹן לִדְבֹּק בָּהֶם.

וְחַבְרַיָּיא דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא, מִשְׁתַּתְּפֵי בָּהּ בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, לְשַׁבְּחָא לְמַלְכָּא קַדִּישָׁא, וְאִתְעַסְקָן בְּאוֹרַיְיתָא, שְׁאָר בְּנֵי נָשָׁא כְּדֵין עִידָּן רְעוּתָא לְאִתְקַדְּשָׁא בְּקוּדּוּשָׁה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּלְכַוָּונָא רְעוּתָא לְאִתְדַּבְקָא בֵּיהּ. וְאִינּוּן חַבְרַיָּיא דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא זַוּוגָא דִּלְהוֹן בְּשַׁעֲתָא דְּזַוּוגָא אָחֳרָא אִשְׁתְּכַח, וְהַאי מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת לְכַוָּונָא רְעוּתָא לְאִתְדַּבְקָא בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּבִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּהוּא עִידָּן רְעוּתָא דְּמִתְבָּרְכָן כֹּלָּא עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי.

וְהַחֲבֵרִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, מִשְׁתַּתְּפִים עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְשַׁבֵּחַ אֶת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וּמִתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה לִשְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם, אָז עֵת רָצוֹן לְהִתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשַּׁת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְכַוֵּן רָצוֹן לִדְבֹּק בּוֹ. וְאוֹתָם הַחֲבֵרִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, הַזִּוּוּג שֶׁלָּהֶם בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצָא זִוּוּג אַחֵר, וְזֶה מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, לְכַוֵּן הָרָצוֹן לִדְבֹּק בְּקָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא עֵת רָצוֹן שֶׁהַכֹּל מִתְבָּרְכִים, הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים.

אִי בְּנֵי נָשָׁא אִתְרַחֲקוּ מִנַּיְיהוּ, וְעַבְדָּן כִּבְעִירֵי, אֶן הוּא קְדוּשָּׁה דִּלְהוֹן, לְאִשְׁתַּכְּחָא קַדִּישִׁין. אֶן אִינּוּן נַפְשָׁאָן קַדִּישִׁין דְּמִשְׁכָּן מֵעֵילָּא. וּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא צָווּח וְאָמַר, (משלי יט) גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב, דְּא הוּא נֶפֶשׁ, דְּאִינּוּן מַשְׁכִּין בְּעוֹבָדַיְיהוּ, לֹא טוֹב, דְּהָא מִסְטְרָא אָחֳרָא אִתְמַשְׁכָּאן עָלַיְיהוּ נַפְשָׁתָא דִּלָּאו אִיהוּ טוֹב, בְּגִין דְּלָא מְכַוְונֵי לְבַיְיהוּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

אִם בְּנֵי אָדָם הִתְרַחֲקוּ מִמֶּנּוּ וְעוֹשִׂים כַּבְּהֵמוֹת, אֵיפֹה הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם שֶׁיִּמָּצְאוּ קְדוֹשִׁים? אֵיפֹה הַנְּפָשׁוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁמּוֹשְׁכִים מִלְּמַעְלָה? וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ צוֹוֵחַ וְאוֹמֵר, (משלי יט) גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב. גַּם בְּלֹא דַעַת, מִי הוּא הַדַּעַת? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. נֶפֶשׁ לֹא טוֹב - זוֹהִי הַנֶּפֶשׁ שֶׁהֵם מוֹשְׁכִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם. לֹא טוֹב, שֶׁהֲרֵי מֵהַצַּד הָאַחֵר נִמְשָׁכוֹת עֲלֵיהֶם נֶפֶשׁ שֶׁאֵינָהּ טוֹב, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא מְכַוְּנִים לִבָּם לְקַדֵּשׁ בָּרוּךְ הוּא.

מַאן דְּאִתְלְהִיט בְּיֵצֶר הָרָע, בְּלָא רְעוּתָא וְכַוָּונָה דִּלְבָּא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. מִסְטְרָא דְּיֵצֶר הָרָע אִתְמְשַׁךְ עָלֵיהּ נַפְשָׁא, דִּלָּאו אִיהִי טוֹב, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב וְאָץ בְּרַגְלַיִם חוֹטֵא. מַאן דְּאִיהוּ אָץ בְּרַגְלַיִם וְדָחֵי שַׁעֲתָא בְּלָא רְעוּתָא קַדִּישָׁא, חוֹטֵא. חוֹטֵא וַדַּאי, בְּכֹלָּא.

מִי שֶׁמִּתְלַהֵט בַּיֵּצֶר הָרַע בְּלִי רָצוֹן וְכַוָּנַת הַלֵּב לְקַדּוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מֵהַצַּד שֶׁל יֵצֶר הָרַע נִמְשֶׁכֶת עָלָיו נֶפֶשׁ שֶׁאֵינָהּ טוֹב. וְהוּ שֶׁכָּתוּב גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב וְאָץ בְּרַגְלַיִם חוֹטֵא. מִי שֶׁהוּא אָץ בָּרַגְלַיִם וְדוֹחֶה אֶת הַשְּׁעָה בְּלִי רָצוֹן קָדוֹשׁ - חוֹטֵא, חוֹטֵא וַדַּאי בַּכֹּל.

דף נ.

וְעַל דָּא שַׂרְיָין מַכְתְּשִׁין בִּישִׁין בִּבְנֵי נָשָׁא, וְאַסְהִידוּ בְּאַנְפַּיְיהוּ בַּחֲצִיפוּתָא דִּלְהוֹן, לְאַחָזָאָה דְּהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מָאִיס בְּהוּ, וְלָאו דַּיְעֲתֵיהּ בְּהוֹן, עַד דְּאִינּוּן זַכָּאן (דף נ' ע"א) וּמַכְשָׁרָאן עוֹבָדַיְיהוּ כְּמִלְקַדְמִין, וּמִתְבָּרְכָן (ס"א ומתדכאן). וְעַל דָּא אִשְׁתְּמוֹדְעָן מַכְתְּשִׁין לְגַבֵּי כַּהֲנָא, אִינּוּן דְּאַתְיָין מִסִּטְרָא דְּמָסָאֲבָא, וְאִינּוּן דְּאַתְיָין מִסִּטְרָא אָחֳרָא.

וְעַל זֶה שׁוֹרוֹת מַכּוֹת רָעוֹת בִּבְנֵי אָדָם, וּמְעִידִים בִּפְנֵיהֶם עַל חֲצָפָתָם, לְהַרְאוֹת שֶׁהִנֵּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹאֵס בָּהֶם וְאֵין דַּעְתּוֹ בָּהֶם, עַד שֶׁהֵם זוֹכִים וּמַכְשִׁירִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כְּמִקֶּדֶם וּמִתְבָּרְכִים (ומטהרים). וְעַל זֶה נוֹדָעוֹת הַמַּכּוֹת לַכֹּהֵן, אוֹתָן שֶׁבָּאוֹת מִצַּד הַטֻּמְאָה וְאוֹתָן שֶׁבָּאוֹת מֵהַצַּד הָאַחֵר.

כְּגַוְונָא דָּא כְּתִיב, כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן וְגוֹ', וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחוּזַתְכֶם. וְכִי אֲנַר טַב הוּא, דְּיִשְׁתְּכַח בְּאִינּוּן דְּזַכָּאן לְמֵיעָל בְּאַרְעָא. אֶלָּא הָא אוּקְמוּהָ לְאַשְׁכְּחָא מַטְמוֹנִין דְּאָטְמָרָן בְּבֵיתַיְיהוּ, וּלְאַהֲנָאָה לוֹן לְיִשְׂרָאֵל.

כְּמוֹ זֶה כָּתוּב, כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן וְגוֹ', וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם. וְכִי שָׂכָר טוֹב הוּא שֶׁיִּמְצְאוּ בְאוֹתָם שֶׁזּוֹכִים לְהִכָּנֵס לָאָרֶץ? אֶלָּא הִנֵּה פֵּרְשׁוּהָ, לִמְצֹא מַטְמוֹנִים שֶׁהִטְמִינוּ בְּבָתֵּיהֶם, וְלֶהָנוֹת בָּהֶם אֶת יִשְׂרָאֵל.

אֲבָל תָּא חֲזֵי, זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּאִינּוּן מִתְדַּבְּקָן בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רָחִים לְהוּ, דִּכְתִיב, (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר יְיָ'. וּמִגּוֹ רְחִימוּתָא דִּילֵיהּ, אָעִיל לְהוּ לְאַרְעָא קַדִּישָׁא, לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיהּ בֵּינַיְיהוּ, וּלְמֶהֱוֵי דִּיוּרֵיהּ עִמְּהוֹן, וְיִשְׂרָאֵל דְּיִשְׁתַּכְּחוּן קַדִּישִׁין עַל כָּל בְּנֵי עָלְמָא.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם מִתְדַּבְּקִים לְקָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר ה'. וּמִתּוֹךְ אַהֲבָתוֹ הִכְנִיס אוֹתָם לָאָרֶץ הַקָּדוֹשָׁה, לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינָתוֹ בֵּינֵיהֶם, וְשֶׁיִּהְיֶה דִּיּוּרוֹ עִמָּהֶם, וְיִשְׂרָאֵל שֶׁיִּמָּצְאוּ קְדוֹשִׁים עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

תָּא חֲזֵי, כְּתִיב (שמות לה) וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן וְגוֹ'. בְּשַׂעֲתָא דַּהֲווֹ עָבְדִין עֲבִידְתָּא, הֲווֹ אָמְרֵי, דָּא לְמַקְדְּשָׁא. דָּא לְמַשְׁכְּנָא. דָּא לְפָרוֹכְתָּא. וְכֵן כָּל אִינּוּן אוּמָנִין בְּגִין דְּיִשְׁרֵי קְדוּשָּׁה עַל יְדֵיהוּ, וְאִתְקַדַּשׁ הַהוּא עָבִידְתָּא. וְכַד סָלִיק לְאַתְרֵיהּ, בְּקִדּוּשָׁה סָלִיק.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (שמות לה) וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן וְגוֹ'. בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים מַעֲשֶׂה, הָיוּ אוֹמְרִים: זֶה לַמִּקְדָּשׁ, זֶה לַמִּשְׁכָּן, וְזֶה לַפָּרֹכֶת. וְכֵן כָּל אוֹתָם הָאֻמָּנִים, כְּדֵי שֶׁתִּשְׁרֶה קְדֻשָּׁה עַל יְדֵיהֶם, וּמִתְקַדֶּשֶׁת אוֹתָהּ עֲבוֹדָה. וּכְשֶׁעוֹלֶה לִמְקוֹמוֹ, עוֹלֶה בִּקְדֻשָּׁה.

כְּגַוְונָא דָּא מַאן דְּעָבִיד עֲבִירְתָּא לְעָבוֹדָה זָרָה, אוֹ לְסִטְרָא אָחֳרָא, דְּלָא קַדִּישָׁא. כֵּיוָן דְּאִתְכַּר לֵיהּ עַל הַהוּא עֲבִירְתָּא, הָא רוּחַ מְסָאֲבָא שַׁרְיָא עֲלוֹי, וְכַד סָלִיק עֲבִירְתָּא, בְּמָסָאֲבָא סָלִיק. כְּנֶעֱנִים פַּלְחֵי לְעָבוֹדָה זָרָה אינְהוּ, וּמִתְדַּבְקָן כֻּלְהוּ כַּחֲדָא בְּרוּחַ מְסָאֲבָא בְּעֲבוֹדָה זָרָה, וַהֲווּ בְּנָיִן בָּנִין לְפַרְצוּפַיְיהוּ (ס"א לטנופייהו) וּלְגַעוּלַיְיהוּ לְסָטָר מְסָאֲבָא לְעָבוֹדָה זָרָה, וְכַד שָׁרָאן לְמִבְנֵי, הֲווֹ אֲמְרֵי מִלָּה, וְכֵיוָן דְּאִתְדְּכָר בְּפוּמַיְיהוּ, סָלִיק עֲלֵיהּ רוּחַ מְסָאֲבָא. כַּד אִסְתְּלִיק עֲבִירְתָּא, בְּרוּחַ מְסָאֲבָא אִסְתְּלִיק.

כְּמוֹ כֵן מִי שֶׁעוֹשֶׂה עֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה זָרָה אוֹ לַצַּד הָאַחֵר שֶׁאֵינוֹ קָדוֹשׁ, כֵּיוָן שֶׁמַּזְכִּיר אוֹתוֹ עַל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה, הֲרֵי רוּחַ טֻמְאָה שׁוֹרָה עָלָיו. וּכְשֶׁעוֹלֶה הַמַּעֲשֶׂה, עוֹלֶה בְּטֻמְאָה. הַכְּנַעֲנִיִּים הֵם עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וּמִדַּבָּקִים כֻּלָּם יַחַד בְּרוּחַ טֻמְאָה בַּעֲבוֹדָה זָרָה, וְהָיוּ בּוֹנִים בִּנְיָן לְפַרְצוּפֵיהֶם (לטנופיהם) וּלְגַעוּלֵיהֶם לַצַּד הַטָּמֵא לַעֲבוֹדָה זָרָה. וּכְשֶׁמַּתְחִילִים לִבְנוֹת, הָיוּ אוֹמְרִים דִּבּוּר. וְכֵיוָן שֶׁנִּזְכָּר בְּפִיהֶם, עוֹלָה עֲלֵיהֶם רוּחַ שֶׁל טֻמְאָה. כְּשֶׁעוֹלֶה הַמַּעֲשֶׂה, הוּא עוֹלֶה בְּרוּחַ טֻמְאָה.

כֵּיוָן דְּעָאלוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרְעָא, בָּעָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְדַכְיָא לוֹן, וּלְקַדְּשָׁא לוֹן אַרְעָא, וּלְאַפְּנָאָה אֲתַר לִשְׁכִינְתָּא דְּלָא תִּשְׁרֵי שְׁכִינְתָּא גּוֹ מְסָאֲבָא. וְעַל דָּא בְּהַהוּא נָגַע צָרַעַת, הֲווֹ סָתְרִין בְּנָיְינִין דְּאִעָין וַאֲבָנִין דְּאִתְעֲבִידוּ בְּמָסָאֲבוּ.

כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אוֹתָם וּלְקַדֵּשׁ לָהֶם אֶת הָאָרֶץ, וּלְפַנּוֹת מָקוֹם לַשְׁכִינָה, שֶׁלֹּא תִּשְׁרֶה הַשְׁכִינָה בְּתוֹךְ הַטֻּמְאָה. וְעַל כֵּן בְּאוֹתוֹ נֶגַע צָרַעַת הָיוּ סוֹתְרִים בְּנְיָנִים שֶׁל עֵצִים וַאֲבָנִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּטֻמְאָה.

תָּא חֲזֵי, אִי עוֹבָדָא דָּא הֲוָה לְאַשְׁכְּחָא מַטְמוֹנִין בִּלְחוֹדוֹי, יְהַדְּרוּן אֲבָנִין לְבָתַר כְּמָה דְּאִינּוּן לְאַתְרַיְיהוּ, וַעֲפָרָא לְאַתְרֵיהּ. אֲבָל קְרָא כְּתִיב, וְחִלְּצוּ אֶת הָאֲבָנִים. וּכְתִיב וְעָפָר אַחֵר יִקַּח. בְּגִין דְּיִתְעַבַּר רוּחַ מְסָאֲבָא, וְיִתְפְּנֵי וְיִתְקַדֵּשׁ הַשְׁתָּא כְּמִלְקַדְּמִין, וְיִשְׁתְּכָחוּ יִשְׂרָאֵל בְּקְדוּשָׁה, וּבְדִיּוּרָא קַדִּישָׁא, לְמִשְׁרֵי בֵּינַיְיהוּ שְׁכִינְתָּא.

בֹּא רְאֵה, אִם הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה הָיָה לִמְצֹא מַטְמוֹנִים בִּלְבַד, יַחֲזִירוּ הָאֲבָנִים אַחַר כָּךְ כְּמוֹת שֶׁהֵם לִמְקוֹמָם, וְהֶעָפָר לִמְקוֹמוֹ. אֲבָל הַפָּסוּק כּוֹתֵב, וְחִלְּצוּ אֶת הָאֲבָנִים. וְכָתוּב וְעָפָר אַחֵר יִקַּח. כְּדֵי שֶׁתִּתְעַבֵּר רוּחַ הַטֻּמְאָה, וְיִתְפַּנֶּה וְיִתְקַדֵּשׁ כְּעֵת כְּמִקֶּדֶם, וְיִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁה וּבְדִיּוּר קָדוֹשׁ, לְהַשְׁרוֹת בֵּינֵיהֶם שְׁכִינָה.

וְעַל דָּא מַאן דְּבָנֵי בִּנְיָן כַּד שָׁאֲרֵי לְמִבְנֵי, בָּעֵי לְאַדְכְּרָא בְּפוּמַיְיהוּ, דְּהָא לְפוּלְחָנָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הוּא בָּנֵי. בְּגִין דִּכְתִיב, (ירמיה כב) הוֹי בּוֹנֶה בֵיתוֹ בְּלֹא צֶדֶק וְגוֹ', וּכְדֵין סַיְּיעָתָא דִּשְׁמַיָּא שָׁאֲרֵי עֲלוֹי, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זַמִּין עֲלֵיהּ קְדוּשָׁתָא, וְקָאֲרֵי עָלֵיהּ שָׁלוֹם, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (איוב ה) וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וְגוֹ'. מַהוּ (איוב ה) וּפָקַדְתָּ נָוְךָ, הָא אוּקְמוּהָ, אֲבָל וּפָקַדְתָּ, לְאַפְקָדָא מִלָּה בְּפוּמָא כַּד אִיהוּ בָּנֵי. וּכְדֵין וְלֹא תֶּחֱטָא כְּתִיב. וְאִי לָאו הָא זַמִּין לְבֵיתֵיהּ סִטְרָא אָחֳרָא.

וְעַל כֵּן, מִי שֶׁבּוֹנֶה בִּנְיָן, כְּשֶׁמַּתְחִיל לִבְנוֹת צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בְּפִיו, שֶׁהֲרֵי לַעֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא בּוֹנֶה, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (ירמיה כב) הוֹי בֹּנֶה בֵיתוֹ בְּלֹא צֶדֶק וְגוֹ'. וְאָז סִיּוּעַ שְׁמֵימִי שׁוֹרֶה עָלָיו, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִין עָלָיו קְדֻשָּׁה וְקוֹרֵא עָלָיו שָׁלוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב ה) וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וְגוֹ'. מַה זֶּה וּפָקַדְתָּ נָוְךָ? הֱוֵי פֵּרוּשׁוֹהִ. אֲבָל וּפָקַדְתָּ, לְהַפְקִיד דִּבּוּר בַּפֶּה כְּשֶׁהוּא בּוֹנֶה. וְאָז כָּתוּב וְלֹא תֶחֱטָא. וְאִם לֹא, הֱוֵי מַזְמִין לְבֵיתוֹ אֶת הַצַּד הָאַחֵר.

כָּל שֶׁכֵּן, מַאן דְּבָנֵי וּרְעוּתֵיהּ בְּגַוְונָא אָחֳרָא, בְּגִין דְּמִיַּחֵד בֵּיתָא לְסִטְרָא אָחֳרָא, לְאִסְתַּאֲבָא בֵּיהּ. הָא וַדַּאי שַׁרְיָא בֵּיהּ רוּחַ מְסָאֲבָא, וְלָא נָפִיק הַהוּא בַּר נָשׁ מֵעָלְמָא, עַד דְּאִתְעָנַשׁ בְּהַהוּא בֵּיתָא, וּמַאן דְּדָיִיר בֵּיהּ, יָכִיל לְאַתְזָקָא, דְּהָא הַהוּא דִּירָה רוּחַ מְסָאֲבָא שַׁרְיָא בֵּיהּ, וְאָזִיק מַאן דְּאִשְׁתְּכַח בֵּיהּ.

כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁבּוֹנֶה, וּרְצוֹנוֹ בְּצוּרָה אַחֶרֶת, מִשּׁוּם שֶׁמְּיַחֵד הַבַּיִת לַצַּד הָאַחֵר לְהִטַּמֵּא בּוֹ, הֲרֵי וַדַּאי שׁוֹרֶה בּוֹ רוּחַ שֶׁל טֻמְאָה, וְלֹא יוֹצֵא אוֹתוֹ אָדָם מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁנֶּעֱנָשׁ בַּבַּיִת הַהוּא. וּמִי שֶׁדָּר בּוֹ יָכוֹל לְהִנָּזֵק, שֶׁהֲרֵי בְּדִירָה הַהִיא שׁוֹרָה בָּהּ רוּחַ טֻמְאָה, וּמַזִּיקָה מִי שֶׁנִּמְצָא בָּהּ.

וְאִי תֵּימָא בְּמָה יְדִיעַ. כְּגוֹן דְּאִתְזַק בְּהַהוּא בֵּיתָא, הַהוּא דְּבָנֵי לֵהּ, אוֹ אַנְשֵׁי בֵּיתֵיהּ, אוֹ בְּנָזְקֵי דְּגוּפָא, אוֹ בְּנָזְקֵי מָמוֹנָא, הוּא וּתְרֵין אָחֳרָנִין אֲבַתְרֵיהּ. הָא וַדַּאי יַעֲרוֹק בַּר נָשׁ לְטוּרָא, וְלָא יָדוּר בֵּיהּ. יָדוּר בְּטִיחָלָא דְּעַפְרָא, וְלָא יָדוּר בֵּיהּ.

וְאִם תֹּאמַר, בַּמֶּה יָדוּעַ? כְּגוֹן שֶׁנִּזּוֹק בַּבַּיִת הַהוּא אוֹתוֹ שֶׁבָּנָה אוֹתוֹ, אוֹ אַנְשֵׁי בֵיתוֹ, אוֹ בְּנָזְקֵי גוּף, אוֹ בְּנָזְקֵי מָמוֹן, הוּא וּשְׁנֵי אֲחֵרִים אַחֲרָיו. הֲרֵי וַדַּאי יִבְרַח אָדָם לְהַר, וְלֹא יָדוּר בּוֹ. יָדוּר בִּמְחִלַּת עָפָר, וְלֹא יָדוּר בּוֹ.

דף נ:

וּבְגִין כַּךְ, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָס עֲלַיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל, דְּאִינּוּן לָא יַדְעִין מִלָּה בְּכָל אִינּוּן בָּתֵּי. וְהוּא אָמַר, אַתּוּן לָא יַדְעִין, אֲנָא יְדַעְנָא, וְאַרְשִׁימְנָא לוֹן בְּנָגַע. נֶגַע דְּיִיר בְּבֵיתָא, הָא נֶגַע אָחֳרָא תַּקִּיפָא, דְּיָפִיק לֵיהּ, וְיַעֲבַר לֵיהּ מִן עָלְמָא. וּכְדֵין וְנָתַץ אֶת הַבַּיִת אֶת אֲבָנָיו וְאֶת עֵצָיו. כֵּיוָן דְּאָזִיל לֵיהּ, מַאי טַעֲמָא וְנָתַץ אֶת הַבַּיִת. אֶלָּא בְּכָל זִמְנָא דְּהַהוּא בִּנְיָן לְהֱוֵי קַיָּים, (דף נ' ע"ב) דִּילֵיהּ הוּא, וְיָכִיל לְאַהַדְּרָא.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָס עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם לֹא יוֹדְעִים דָּבָר בְּכָל אוֹתָם הַבָּתִּים, וְהוּא אוֹמֵר: אַתֶּם לֹא יוֹדְעִים - אֲנִי יוֹדֵעַ, וְרָשַׁמְתִּי אוֹתָם בְּנֶגַע. נֶגַע דָּר בְּבַיִת, הִנֵּה נֶגַע אַחֵר תַּקִּיף שֶׁיּוֹצִיא אוֹתוֹ וְיַעֲבִיר אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם. וְאָז - וְנָתַץ אֶת הַבַּיִת אֶת אֲבָנָיו וְאֶת עֵצָיו. כֵּיוָן שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ, מָה הַטַּעַם וְנָתַץ אֶת הַבַּיִת? אֶלָּא בְּכָל זְמַן שֶׁאוֹתוֹ בִּנְיָן יִהְיֶה קַיָּם - שֶׁלּוֹ הוּא, וְיָכוֹל לַחֲזֹר.

הַאי בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא, כָּל שֶׁכֵּן בְּאַרְעָא אָחֳרָא, דִּזְמִינָא רוּחַ מְסָאֲבָא יַתִּיר, וְיָכִיל בַּר נָשׁ לְאַתְזָקָא. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, וְכָל שֶׁכֵּן דְּאִקְרֵי בְּקִלְפּוֹי דְּחַבְרוֹי אָחֳרָנִין, לְאִשְׁתַּכְּחָא תַּמָּן,

וַאֲפִילּוּ טוּרְפֵי דְקַסְפְּתָא לָא מַעְבְּרָן לֵיהּ מֵהַהוּא בֵּיתָא, וּבְגִין כָּךְ הַאי קְרָא אַכְרִיז וְאָמַר, הוֹי בּוֹנֶה בֵיתוֹ בְּלֹא צֶדֶק. הוֹי וַדַּאי קָאַמְרֵי כָּל יוֹמָא בְּהַהוּא בֵּיתָא.

זֶה בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, כָּל שֶׁכֵּן בְּאֶרֶץ אַחֶרֶת, שֶׁרוּחַ הַטֻּמְאָה מְצוּיָה יוֹתֵר, וְיָכוֹל אָדָם לְהִנָּזֵק. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁנִּקְרָא בַּקְּלִפּוֹת שֶׁל חֲבֵרָיו הָאֲחֵרִים לְהִמָּצֵא שָׁם, וַאֲפִלּוּ דְּפִיקוֹת בַּכֵּלִים לֹא מַעֲבִירִים אוֹתוֹ מִן הַבַּיִת. וּמְשׁוּם כָּךְ הַפָּסוּק הַזֶּה מַכְרִיז וְאוֹמֵר, הוֹי בּוֹנֶה בֵיתוֹ בְּלֹא צֶדֶק. הוֹי וַדַּאי שֶׁאוֹמְרִים כָּל יוֹם בַּבַּיִת הַהוּא.

רִבִּי יוֹסֵי עָאל חַד יוֹמָא בְּחַד בֵּיתָא, מָטָא בַּסְפְּתָא (ס"א אטרח בטיפסא), עָאל לְגוֹ. שָׁמַע חַד קָלָא דְּאָמַר, אִתְכְּנָשׁוּ עוּלוּ, הָא חַד פְּלוּגְתָּא דִּילָן. סִיפְּתוּ וְנָנְזִיק לֵיהּ עַד לָא יִנְפּוֹק, אָמְרוּ, לָא נֵיכוֹל אֶלָּא אִי דִּיּוּרֵיהּ הָכָא. נָפַק רִבִּי יוֹסֵי וְדָחִיל. אָמַר, וַדַּאי מַאן דְּאַעְבָּר עַל מִלּוֹי דְּחַבְרַיָּיא, אִתְחַיָּיב בְּנַפְשֵׁיהּ.

רַבִּי יוֹסֵי נִכְנַס יוֹם אֶחָד לְבֵית אֶחָד, הִגִּיעַ לַסַּף (טרח בטפוס) וְנִכְנַס פְּנִימָה. שָׁמַע קוֹל אֶחָד שֶׁאוֹמֵר: הִתְכַּנְּסוּ וְהִכָּנְסוּ, הִנֵּה אֶחָד מֵהַיְרִיבִים שֶׁלָּנוּ. הִתְחַבְּרוּ וְנַזִּיק אוֹתוֹ לִפְנֵי שֶׁיֵּצֵא. אָמְרוּ, לֹא נוּכַל אֶלָּא אִם דִּיּוּרוֹ כָּאן. יָצָא רַבִּי יוֹסֵי וּפָחַד. אָמַר, וַדַּאי מִי שֶׁעוֹבֵר עַל דִּבְרֵי הַחֲבֵרִים, מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ.

אָמַר לֵיהּ רִבִּי חִיָּיא, וְהָא גּוֹיִם וּשְׁאָר בְּנֵי נָשָׁא דַּיְירֵי בְּגַוּיהּ, וְאִשְׁתְּלִימוּ. אָמַר לֵיהּ, אֵינוּן מִסְטָרַיְיהוּ קָא אָתְיָין, אֲבָל מַאן דְּדָחִיל חַטָּאָה, יָכִיל לְאַתְזָקָא. וַאֲפִילּוּ אֵינוּן, אִי יְעַכְּבוּ דִּיּוּרֵיהוֹן בֵּיהּ, לָא יִפְקוּן בִּשְׁלָם. אָמַר לֵיהּ, וְהָא כְּתִיב (איוב כא) בָּתֵּיהֶם שָׁלוֹם מִפָּחַד. אָמַר לֵיהּ כְּגוֹן דְּהָווּ מֵאֲחָרָא, וְאִתְבְּנֵי מִצָּדָק. וְקְרָא הָכִי הוּא, בָּתֵּיהֶם שָׁלוֹם מִפָּחַד, כְּשֶׁבָּתֵּיהֶם שָׁלוֹם מִפָּחַד שֵׁבֶט אֱלוֹהַּ לָא שַׁרְיָא עֲלֵיהֶם. (ויקרא יד) וּבָא אָשֵׁר לוֹ הַבַּיִת וְהִגִּיד וְגוֹ'. וְהִגִּיד, וַיֹּאמֶר מִבָּעֵי לֵיהּ, אוֹ וַיְדַבֵּר, מַהוּ וְהִגִּיד. אֶלָּא בְּכָל אֲתַר מִלָּה דְּחִכְמְתָא הוּא, וְהָא אוּקְמוּהָ. כְּנֶגַע נִרְאָה לִי בַּבַּיִת, כְּנֶגַע, נֶגַע מִבָּעֵי לֵיהּ. נִרְאָה לִי, יֵשׁ לִי מִבָּעֵי לֵיהּ. דְּהָא כְּתִיב, וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם, דְּיִתְחֲזֵי לְכֹלָּא. אֲמַאי כְּנֶגַע נִרְאָה לִי.

אָמַר לוֹ רַבִּי חִיָּיא, וַהֲרֵי הַגּוֹיִם וּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם דָּרִים בְּתוֹכוֹ, וְנִשְׁלְמוּ. אָמַר לוֹ, הֵם מִצַּדָּם הֵם בָּאִים, אֲבָל מִי שֶׁיֵּרֵא חֵטְא יָכוֹל לְהִנָּזֵק. וַאֲפִלּוּ הֵם, אִם יְעַכְּבוּ אֶת דִּיּוּרָם בּוֹ, לֹא יֵצְאוּ בְּשָׁלוֹם. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב (איוב כא) בָּתֵּיהֶם שָׁלוֹם מִפָּחַד. אָמַר לוֹ, כְּגוֹן שֶׁהָיָה מֵאַחַר, וְנִבְנָה מִצֶּדֶק. וְהַפָּסוּק כָּךְ הוּא, בָּתֵּיהֶם שָׁלוֹם מִפָּחַד - כְּשֶׁבָּתֵּיהֶם שָׁלוֹם מִפָּחַד, שֵׁבֶט אֱלוֹהַּ לֹא שׁוֹרֶה עֲלֵיהֶם. וּבָא אָשֵׁר לוֹ הַבַּיִת וְהִגִּיד וְגוֹ' (ויקרא יד). וְהִגִּיד?! וַיֹּאמֶר הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, אוֹ וַיְדַבֵּר. מַה זֶּה וְהִגִּיד? אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם דָּבָר שֶׁל חָכְמָה הוּא, וְהִנֵּה פֻּרְשׁוּהָ. כְּנֶגַע נִרְאָה לִי בַּבַּיִת. כְּנֶגַע?! נֶגַע הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! נִרְאָה לִי?! יֵשׁ לִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם, שֶׁיֵּרָאֶה לַכֹּל! לָמָּה כְּנֶגַע נִרְאָה לִי.

אֶלָּא בְּשַׁעְתָּא דְּהַאי עַיִּיל, אֲחָרָא אִתְגַּלְיָא. וּמְקַטְרְגָא דָּא בְּדָא. וְעַל דָּא נִרְאָה לִי, הַהוּא דְּאִתְכַּסֵּי אִתְגַּלְיָא, וּדְאִתְגַּלְיָא אִתְכַּסֵּי, וּלְבָתַר מִתְחֲזֵי לֵיהּ בְּדִיּוּקְנָא דְּהַהוּא נֶגַע דְּבֵיתָא, וְאִתְכַּסְיָא אָחֳרָא. וְעַל דָּא וְהִגִּיד לַכֹּהֵן, דְּמַלָּה דְּחָכְמְתָא הִיא.

אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁזֶּה נִכְנָס, אַחֵר מִתְגַּלֶּה, וּמִתְגָּרִים זֶה בָּזֶה. וְעַל זֶה נִרְאָה לִי. אוֹתוֹ שֶׁהִתְכַּסָּה הִתְגַּלָּה, וְשֶׁהִתְגַּלָּה הִתְכַּסָּה, וְאַחַר כָּךְ נִרְאָה לוֹ בִּדְמוּת אוֹתוֹ הַנֶּגַע שֶׁל הַבַּיִת, וְאַחַר מִתְכַּסֶּה. וְעַל זֶה וְהִגִּיד לַכֹּהֵן, שֶׁדִּבֵּר חָכְמָה הוּא.

וּכְדֵין אָתֵי כַּהֲנָא, וְיִרְמוּן בֵּיתָא, וְיִנְתְּצוּן לֵיהּ אֲבָנִין וְאָעִין וְכֹלָּא. כֵּיוָן דְּאִנְתְּצַן וְאִתְדְּכָן כֹּלָּא, מִתְבָּרְכָאן, כְּדֵין כְּתִיב, (דברים ח) וּבָתִּים טוֹבִים תִּבְנֶה וְיָשָׁבְתָּ. אִלֵּין אִקְרוּן טוֹבִים, דְּהָא קַדְמָאֵי לָאו אינוּן טוֹבִים, וְלָאו בְּכָלָּא דְּקְדוּשָׁה וְדַכְיוּ נִינְהוּ.

וְאָז בָּא הַכֹּהֵן, וְיַפִּילוּ הַבַּיִת, וינַתְּצוּ לוֹ הָאֲבָנִים וְהָעֲצִים וְהַכֹּל. כֵּיוָן שֶׁנִּתְּצוּ וְטָהֲרוּ הַכֹּל, מִתְבָּרְכִים. אָז כְּתוּב (דברים ה) וּבָתִּים טוֹבִים תִּבְנֶה וְיָשָׁבְתָּ. אֵלּוּ נִקְרָאִים טוֹבִים, שֶׁהֲרֵי הָרִאשׁוֹנִים אֵינָם טוֹבִים, וְאֵינָם בִּכְלָל שֶׁל קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִי הָכִי בְּמַאי מוּקְמֵינָן קְרָא דִּכְתִיב, (דברים ו) וּבָתִּים מְלֵאִים כָּל טוּב אֲשֶׁר לֹא מִלֵּאתָ. אִי רוּחַ מְסָאֲבָא שַׁרְיָא בְּגַוְוויְיהוּ הֵיךְ מְלֵאִים כָּל טוּב. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מְלֵאִים כָּל טוּב: בְּמָמוֹנָא, בְּכַסְפָּא, וּבְדַהֲבָא, וּבְכֹלָּא. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (בראשית מה) כִּי טוּב כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם. וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִי הָכִי אֲפִילּוּ בְּגִין עוּתְרָא דְּאַרְעָא אִתְמַר. אוּף הָכָא בְּגִין עוּתְרָא וּמָמוֹנָא הוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, בַּמֶּה מְפָרְשִׁים אֶת הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב, (שם ו) וּבָתִּים מְלֵאִים כָּל טוּב אֲשֶׁר לֹא מִלֵּאתָ? אִם רוּחַ טֻמְאָה שׁוֹרָה בְּתוֹכָם, אֵיךְ מְלֵאִים כָּל טוּב? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מְלֵאִים כָּל טוֹב - בְּמָמוֹן, בְּכֶסֶף וּבְזָהָב, וּבַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מה) כִּי טוּב כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם. וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְהִנֵּה כָּל בָּתֵּי הַמִּצְרִים הָיוּ מְלֵאִים כְּשָׁפִים וְתוֹעֵבוֹת? אֶלָּא עֲבוּר הָעֹשֶׁר שֶׁל הָאָרֶץ זֶה נֶאֱמַר. אַף כָּאן עֲבוּר הָעֹשֶׁר וְהַמָּמוֹן הוּא.

תְּרֵין עוּתְרִין נָטְלוּ יִשְׂרָאֵל, חַד כַּד נָפְקוּ מִגָּלוּתָא דְּמִצְרַיִם. וְחַד כַּד עָאלוּ לְאַרְעָא. רִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כָּל דָּא וַדַּאי הֲוָה לְאִתְקַדְּשָׁא אַרְעָא, וּלְאַעְבְּרָא רוּחַ מְסָאֲבָא מֵאַרְעָא, וּמִגּוֹ יִשְׂרָאֵל. וְכַד בֵּיתָא הֲוָה נָתִיק, הֲוָה אִשְׁתְּכַח בֵּהּ מָמוֹנָא, לְמִבְנֵי לֵיהּ, וּלְמַלְיָא בֵּיתֵיהּ, בְּגִין דְּלָא יִצְטָעֲרוּן עַל בֵּיתָא, וְיִשְׂרוּן בְּדִיּוּרָא דְּקְדוּשָׁה. (ויקרא יג) וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרָם בֶּהָרוֹת וְגוֹ'. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, כְּסִילְתָּא דְּמוֹקְפֵי בְּבַהֶרֶת עַזָּה, חֵיזוֹ תָּנֵינָא, וּבְחֵיזוֹ אִתְּדָן, בְּאִינּוּן גַּוְונִין. אָמַר רִבִּי יִצְחָק ש' טַעֲמֵי אִית מַאן דְּגָרִיס בְּבַהֶרֶת עַזָּה. וְכֻלְּהוּ אוֹלִיפְנָא מֵאַבָּא, בַּר חֵיזוּר (חיור) חַד סָאִיב, סָהֳדָא חַד. תְּרֵין, תְּרֵי סַהֲדֵי, וְדָכֵי. מִכָּאן וּלְהָלְאָה, אֲפִילּוּ מֵאָה כִּתְרֵי, וּתְרֵי כְּמֵאָה. וְדָא אוֹלִיפְנָא לְבָתַר דִּכְתִיב, (דברים יט) לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ וְגוֹ', עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים וְגוֹ'.

שְׁתֵּי עֶשְׂרֵיוֹת נָטְלוּ יִשְׂרָאֵל, אַחַת כְּשֶׁיָּצְאוּ מִגָּלוּת מִצְרַיִם, וְאַחַת כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כָּל זֶה וַדַּאי הָיָה לְקַדֵּשׁ אֶת הָאָרֶץ, וּלְהַעֲבִיר רוּחַ הַטֻּמְאָה מִן הָאָרֶץ וּמִתּוֹךְ יִשְׂרָאֵל. וּכְשֶׁהַבַּיִת הָיָה מְנֻתָּץ, הָיָה נִמְצָא בּוֹ מָמוֹן לִבְנוֹת אוֹתוֹ וּלְמַלֵּא אֶת בֵּיתוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטַעֲרוּ עַל הַבַּיִת וְיִשְׁהוּ בְּדִיּוּר שֶׁל קְדֻשָּׁה.

וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בְעוֹר וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כְּמוֹ מָקוֹם גָּבוֹהַּ שֶׁמַּקִּיף בְּבֶהָרֶת עַזָּה, מַרְאֶה שָׁנִינוּ, וּבְמַרְאֶה נִדּוֹן, בְּאוֹתָם הַנְּגָעִים. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת טְעָמִים יֵשׁ מִי שֶׁגּוֹרֵס בְּבֶהָרֶת עַזָּה, וְכֻלָּם לְמַדְתִּי מֵאָבִי, פָּרַט לְשַׂעֲרָה (לבנה) אַחַת טְמֵאָה, עַד אֶחָד. שְׁנַיִם, שְׁנֵי עֵדִים, וְטָהוֹר. מִכָּאן וְהָלְאָה, אֲפִלּוּ מֵאָה כִּשְׁנַיִם, וּשְׁנַיִם כְּמֵאָה. וְזֶה לְמַדְנוּ לְאַחַר שֶׁכָּתוּב, (דברים יט) לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ וְגוֹ', עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים וְגוֹ'.

רִבִּי חִזְקִיָּה הֲוָה יָתִיב קֳמֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר, כְּתִיב נֶגַע לָבָן אֲדַמְדָּם, כְּדֵין הוּא נֶגַע, דְּהָא חִוָּורָא לָא קָאִים בְּעֵינֵיהּ. פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, כְּתִיב (ישעיה א) אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים וְגוֹ', זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי לְדַכְּאָה לוֹן בְּכֹלָּא, בְּגִין דְּלָא יִשְׁתַּכְּחוּן בְּדִינָא קַמֵּיהּ. וּמָארֵיהוֹן דִּדִינָא לָא יִשְׁלְטוּן בְּהוֹן, דְּהָא כֹּלָּא אָזִיל בָּתַר זִינֵיהּ. סוּמָקָא לְסוּמָקָא, וְחִוָּורָא לְחִוָּורָא. יְמִינָא לִימִינָא, וּשְׂמָאלָא לִשְׂמָאלָא.

רַבִּי חִזְקִיָּה הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, כְּתוּב נֶגַע לָבָן אֲדַמְדָּם, אָז הוּא נֶגַע, שֶׁהֲרֵי הַלָּבָן לֹא עוֹמֵד בְּעֵינוֹ. פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, כְּתוּב אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים וְגוֹ'. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְטַהֵר אוֹתָם בַּכֹּל כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצְאוּ בְדִין לְפָנָיו, וּבַעֲלֵי הַדִּין לֹא יִשְׁלְטוּ בָהֶם, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר מִינוֹ. אָדֹם לְאָדֹם, וְלָבָן לְלָבָן, יָמִין לְיָמִין, וּשְׂמֹאל לִשְׂמֹאל.

דף נא.

בְּעֶשְׂוֹ כְּתִיב, (בראשית כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי, וְעַל דָּא שַׂרְיָא בֵּיהּ זִינֵיהּ. (דף נ"א ע"א) וְאִי תֵּימָא אַדְמוֹנִי כְּתִיב בְּעֶשְׂוֹ. וּכְתִיב בֵּיהּ בְּדָוִד, (שמואל א, טז) וַיָּבִיאֵהוּ וְהוּא אַדְמוֹנִי. אֶלָּא דָּא מִזּוֹהֲמָא דְּדַהֲבָא אִתְעֲבִיד, וְדָא בְּזוֹהֲרָא דְּדַהֲבָא אִתְדְּבַק, בְּעֶשְׂוֹ כְּתִיב בֵּיהּ, אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר, (מ"ח ע"ב) בְּזוּהֲמָא דְּהִתּוּכָא נָפַק. בֵּיהּ כְּתִיב בְּדָוִד, עִם יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי. בְּעֶשְׂוֹ כְּתוּב וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי, וְעַל כֵּן שׂוֹרֶה בּוֹ מִינוֹ. וְאִם תֹּאמַר אַדְמוֹנִי כְּתוּב בְּעֶשְׂוֹ, וְכָתוּב בּוֹ בְּדָוִד, (שמואל א טז) וַיָּבִיאֵהוּ וְהוּא אַדְמוֹנִי. אֶלָּא זֶה מִזֹּהֲמַת הַזָּהָב נַעֲשָׂה, וְזֶה נִדְבַּק בְּזֹהַר הַזָּהָב. כָּתוּב בְּעֶשְׂוֹ, אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר, יָצָא בְּזֻהֲמַת הַהִתּוּךְ. בְּדָוִד כָּתוּב, עִם יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי.

תָּא חֲזֵי, מַאי טַעְמָא. גַּוְונָא חִוָּורָא אִשְׁתְּמוֹדַע, וְגַוְונָא סוּמָקָא אִשְׁתְּמוֹדַע, סוּמָקָא בְּקַדְמֵיתָא, וְהָא אִתְחֲזֵי בֵּיהּ חִוָּורָא, הָא דַּכְיוּתָא אִתְיְלִיד בֵּיהּ, וְשָׁארֵי לְאִתְדַּכָּאָה. חִוָּורָא בְּקַדְמֵיתָא, וְאִתְחֲזֵי בֵּיהּ סוּמָקָא, הָא שָׁארֵי לְאִסְתַּאֲבָא, וּכְתִיב וְטִמְּאוֹ הַכֹּהֵן, דְּהָא אִתְיְלִיד בֵּיהּ סוּמָקָא, לְאִסְתַּאֲבָא. וְכַהֲנָא הֲוָה יָדַע בְּכָל אִינּוּן גַּוְונִין. וּלְזִמְנִין דְּאִתְחֲזֵי בֵּיהּ גַּוְונָא דְּדַכְיוּתָא, וְיַסְגֵּר לֵיהּ לְמֵחֲמֵי אִי אִתְיְלִיד בֵּיהּ גַּוְונָא אָחֳרָא. וְאִי לָא, מַדְכֵּי לֵיהּ, הָדָא הוּא דִכְתִיב וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן וְגוֹ'.

בֹּא וּרְאֵה מָה הַטַּעַם. הַנֶּגַע הַלָּבָן נוֹדָע, וְהַנֶּגַע הָאָדֹם נוֹדָע. אָדֹם בָּרִאשׁוֹנָה, וְהִנֵּה נִרְאֶה בּוֹ לָבָן, הֲרֵי טָהֳרָה נוֹלְדָה בּוֹ וּמַתְחִיל לְהִטָּהֵר. לָבָן בָּרִאשׁוֹנָה וְנִרְאֶה בּוֹ אָדֹם, הִנֵּה מַתְחִיל לְהִטָּמֵא. וְכָתוּב וְטִמְּאוֹ הַכֹּהֵן,

שֶׁהִנֵּה נוֹלַד בּוֹ אָדָם לְהִטָּמֵא. וְהַכֹּהֵן הָיָה יוֹדֵעַ בְּכָל אוֹתָם הַגְּוָנִים. וְלִפְעָמִים שֶׁנִּרְאָה בּוֹ גָּוֶן שֶׁל טָהֳרָה, וְיַסְגִּירוֹ לִרְאוֹת אִם יִוָּלֵד בּוֹ גָּוֶן אַחֵר. וְאִם לֹא, מְטַהֵר אוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן וְגוֹ'.

רִבִּי יִצְחָק וְרִבִּי יְהוּדָה הֲווֹ אָזְלֵי בְּאָרְחָא, אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, כְּתִיב (מלכים ב, ה) וְצָרַעַת נַעֲמָן תִּדְבַּק בְּךָ וּבְזַרְעֲךָ לְעוֹלָם וְגוֹ', אִי הוּא חָטָא בְּנוֹי אֲמַאי יִלְקוֹן. אָמַר לֵיהּ, אֱלִישָׁע יַתִּיר מִשְׁאָר נְבִיאֵי חָמָא. חָמָא דְּלָא נָפִיק מְגֵחָזִי בָּרָא דְּמַעֲלָיָא, וְעַל דָּא לָיֵיט לְכֻלְּהוּ.

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּתוּב (מלכים ב ה) וְצָרַעַת נַעֲמָן תִּדְבַּק בְּךָ וּבְזַרְעֲךָ לְעוֹלָם וְגוֹ'. אִם הוּא חָטָא, לָמָּה יִלְקוּ בָנָיו? אָמַר לוֹ, אֱלִישָׁע רָאָה יוֹתֵר מִשְּׁאָר הַנְּבִיאִים. רָאָה שֶׁלֹּא יֵצֵא מִגֵּיחֲזִי בֵּן מַעֲלֶה, וְעַל כֵּן קִלֵּל אֶת כֻּלָּם.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אָמַר לֵיהּ, אֲנָא פּוּלְחָנָא בְּשִׁמּוּשָׁא עִלָּאָה לְגַבֵּי אֵלָיָהוּ, וְזָכֵינָא בִּתְרֵין חוּלְקִין, דְּהָא פְּלַחְנָא לֵיהּ בְּקִשׁוֹט, וְאַנְתְּ רְשָׁע פְּגִימַת לִי, אוּמִית לְשִׁקְרָא, וַחֲמִידַת, הָא עֲבַרְתְּ עַל אוֹרַיְיתָא כֹּלָּא, וּמַאן דְּאַעְבָּר עַל דָּא, מִית הוּא לְעָלְמָא דְּאָתֵי. אֲבָל בְּגִין דְּפַלְחַת לִי, שִׁמּוּשָׁא דִּילְךָ לָא לְהֱוֵי לְמַגָּנָא, תֶּהֱוֵי מִיתָה דִּילְךָ בְּעָלְמָא דֵּין, וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי לָא. וּבְגִין כַּךְ, וְצָרַעַת נַעֲמָן תִּדְבַּק בְּךָ וּבְזַרְעֲךָ. (גוונא דחיוורא אשתמודע, וגוונא דסומקא אשתמודע)

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אָמַר לוֹ: אֲנִי עָבַדְתִּי בְּשִׁמּוּשׁ עֶלְיוֹן אֵצֶל אֵלִיָּהוּ, וְזָכִיתִי בִּשְׁנֵי חֲלָקִים, שֶׁהֲרֵי עָבַדְתִּי אוֹתוֹ בֶּאֱמֶת. וְאַתָּה רָשָׁע פָּגַמְתָּ אוֹתִי, נִשְׁבַּעְתָּ לַשֶּׁקֶר וְחָמַדְתָּ, הֲרֵי עָבַרְתָּ עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וּמִי שֶׁעוֹבֵר עַל זֶה, מֵת הוּא לָעוֹלָם הַבָּא. אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁעָבַדְתָּ אוֹתִי, הַשִּׁמּוּשׁ שֶׁלְּךָ לֹא יִהְיֶה לְחִנָּם; תִּהְיֶה מִיתָתְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא. וּמִשּׁוּם כָּךְ, וְצָרַעַת נַעֲמָן תִּדְבַּק בְּךָ וּבְזַרְעֲךָ. (גון הלבן נודע, וגון האדם נודע).

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, בֶּגֶד הַצֶּמֶר אוֹ הַפִּשְׁתִּים אֲמַאי. אָמַר רִבִּי יִצְחָק, בְּכֹלָּא שַׁרְיָא, וּבְכֹלָּא שַׁלְטָא. וְאִית כְּנָוֹנָא דְּא דִּכְתִיב, (משלי לא) דָּרְשָׁה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים. וּבְגִינֵי כַּךְ, שׁוּלְטָנֵיהּ דְּהַהוּא עֶגֶל דְּנָפִיק מֵאֲתַר עִלָּאָה, דָּא שַׁלְטָא בְּכֹלָּא, בְּתֵרֵי גַּוְונֵי, בְּצֶמֶר וּבְפִשְׁתִּים. וּבְגִין כַּךְ, זֹאת תּוֹרַת עֶגֶל הַצָּרַעַת בֶּגֶד הַצֶּמֶר אוֹ הַפִּשְׁתִּים.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בֶּגֶד הַצֶּמֶר אוֹ הַפִּשְׁתִּים לָמָּה? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּכֹל שׁוֹרֶה וּבְכֹל שׁוֹלֵט. וְיֵשׁ כְּמוֹ זֶה, שֶׁכָּתוּב (משלי לא) דָּרְשָׁה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים. וּמִשּׁוּם כָּךְ שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל אוֹתוֹ עֶגֶל שֶׁיּוֹצֵא מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן, זֶה שׁוֹלֵט בְּכֹל, בִּשְׁנֵי גְוָנִים, בְּצֶמֶר וּבְפִשְׁתִּים. וּמִשּׁוּם כָּךְ, זֹאת תּוֹרַת עֶגֶל הַצָּרַעַת בֶּגֶד הַצֶּמֶר אוֹ הַפִּשְׁתִּים.

רִבִּי יִצְחָק הֲוָה אָזִיל לְקַטְפּוּרֵי דַּאֲבוֹי. חָמָא חַד בַּר נָשׁ, דְּסַאטֵי בְּקוּטְרָא דְּמַטּוּלָא אֲכַתְּפוֹי. אָמַר לֵיהּ, שׁוּרְטָא דְּקִישְׁטָא בְּכַתְפָּךְ אֲמַאי, לָא אָמַר לֵיהּ מִדִּי. אָזַל אֲבַתְרֵיהּ, חָמָא דְּעַיֵּיל בְּמַעֲרְתָּא חֲדָא, עָאל אֲבַתְרֵיהּ, חָמָא קְטוֹרָא דִּתְנָנָא דְּהֲוָה סָלִיק מִתְּחוֹת אַרְעָא, וְעָאל הַהוּא בַּר נָשׁ בְּנוּקְבָּא חַד, וְאִתְכְּסְיָא מִנֵּיהּ. דָּחִיל רִבִּי יִצְחָק, וְנָפַק לְפוּם מְעַרְתָּא.

רַבִּי יִצְחָק הָיָה הוֹלֵךְ לְבַצִּיר שֶׁל אָבִיו. רָאָה אִישׁ אֶחָד שֶׁסָּטָה עִם קֶשֶׁת שֶׁל מַשָּׁא עַל כְּתֵפוֹ. אָמַר לוֹ, קָנִים שֶׁל עֵצִים שֶׁעַל כְּתֵפְךָ לְשֵׁם מָה? לֹא אָמַר לוֹ דָּבָר. הָלַךְ אַחֲרָיו. רָאָה שֶׁנִּכְנַס לִמְעָרָה אַחַת, נִכְנַס

אַחֲרָיו. רָאָה קִיטוֹר שֶׁל עָשָׁן שֶׁהָיָה עוֹלֶה מִתַּחַת לָאָרֶץ, וְנִכְנַס הָאִישׁ הַהוּא לְנֶקֶב אֶחָד וְהִתְכַּסָּה מִמֶּנּוּ. פִּתְאֹם רַבִּי יִצְחָק, וְיָצָא לְפִי הַמְּעָרָה.

עַד דְּהָווֹ יָתִיב, אַעְבְּרוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי חִזְקִיָּה, חָמָא לוֹן, וְקָרִיב גַּבַּיְהוֹן, סַח לוֹן עוֹבָדָא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּשַׁזְבָךְ. הַאי מְעַרְתָּא דְּסָגִיר, דִּסְרוֹנְיָא הִיא, וְכָל יַתְבֵי הַהִיא קַרְתָּא, חַרְשִׁין אִינּוּן, וְאַתְיָין לְמַדְבְּרָא לְחַוְוִיין אוּכְמִין, דְּאִינּוּן בְּנֵי עֻשָּׁר שְׁנִין, אוֹ יַתִּיר, לְמֶעְבַּד חַרְשִׁין, וְלָא מְנַטְרָא מִנַּיְיהוּ, וְאִתְעֲבִידוּ סְגִירִין וְכָל זַיְינֵי חַרְשִׁין דִּלְהוֹן בְּהַאי מְעַרְתָּא אִינּוּן.

בְּעוֹדוֹ יוֹשֵׁב, עָבְרוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי חִזְקִיָּה. רָאָה אוֹתָם וְקָרַב אֲלֵיהֶם. סִפֵּר לָהֶם אֶת הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁהִצִּילְךָ. זוֹהִי מְעָרַת הַמְּצֹרָעִים שֶׁל סְרוֹנְיָא, וְכָל יוֹשְׁבֵי הַקְּרָיָה הַהִיא הֵם מְכַשְּׁפִים, וּבְאִים לַמִּדְבָּר לַנְּחָשִׁים הַשְּׁחוֹרִים, שֶׁהֵם בְּנֵי עֶשֶׂר שָׁנִים אוֹ יוֹתֵר, לַעֲשׂוֹת כְּשָׁפִים, וְלֹא נִשְׁמָרִים מֵהֶם וְנַעֲשִׂים מְצֹרָעִים, וְכָל מִינֵי כְּשָׁפִים שֶׁלָּהֶם הֵם בַּמְּעָרָה הַזּוֹ.

אָזְלוּ, עַד דַּהֲווֹ אָזְלִי, אִעְרָעְרוּ בְּחַד בַּר נָשׁ דְּהָוָה אָתֵי, וּבָרִיהּ דְּהָוָה מְרַע, קָטִיר עַל חָמָרָא. אָמְרוּ לֵיהּ מַאן אַתָּ. אָמַר לְהוֹ יוּדָאי, וְדָא הוּא בְּרִי דְּאִיהוּ קָטִיר עַל חָמָרָא. אָמְרוּ לֵיהּ, אֲמַאי הוּא קָטִיר. אָמַר לוֹן דִּיוּרִי הוּא בְּחַד כְּפַר, דְּאִיהוּ מְבָּנֵי רוֹמָאֵי, וַהֲאי בְּרִי הָוָה אוֹלִיף אוֹרַיְיתָא בְּכָל יוֹמָא, וַהֲוָה אַהְדָּר לְבֵיתָא, וְלָעֵי לוֹן לְאִינּוּן מִלִּין. וְגוֹ' שְׁנִין הֲוָה דִּיוּרִי בְּהַהוּא בֵּיתָא, וְלָא חֲמֵינָא מִדֵּי. וְהַשְׁתָּא יוֹמָא חַד עָאל בְּרִי לְבֵיתָא לְאָהַדְּרָא מִלִּין, אַעְבָּר חַד רוּחָא קַמֵּיהּ, וְנָזִיק לֵיהּ, אַעֲקִם פּוּמֵיהּ וְעֵינוֹי, וִידוֹי אִתְעַקְּמוּ, וְלָא יָכִיל לְמַלְּלָא. וַאֲתֵינָא לְגַבֵּי מְעַרְתָּא דְּסָגִירוּ דִּסְרוֹנְיָא דִּלְמָא יִלְפּוּן לִי מִלָּה דְּאַסְוּותָא.

הָלְכוּ, בְּעוֹדָם הוֹלְכִים פָּגְשׁוּ בְּאִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא, וּבְנוֹ שֶׁהָיָה חוֹלֶה קָשׁוּר עַל הַחֲמוֹר. אָמְרוּ לוֹ, מִי אַתָּה? אָמַר לָהֶם, יְהוּדִי, וְזֶה הוּא בְּנִי שֶׁקָּשׁוּר עַל הַחֲמוֹר. אָמְרוּ לוֹ, לָמָּה הוּא קָשׁוּר? אָמַר לָהֶם, מְגוּרֵי הֵם בְּכָפָר אֶחָד, שֶׁהוּא מִבְּנֵי הָרוֹמָאִים, וּבְנִי הַזֶּה הָיָה לוֹמֵד תּוֹרָה בְּכָל יוֹם, וְהָיָה חוֹזֵר הַבַּיְתָה וְלוֹמֵד אֶת אוֹתָם הַדְּבָרִים, וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים הָיוּ מְגוּרֵי בַּבַּיִת הַהוּא וְלֹא רָאִיתִי דָּבָר. וְכָעֵת יוֹם אֶחָד נִכְנַס בְּנִי לַבַּיִת לְחֲזֹר עַל הַדְּבָרִים, עָבְרָה רוּחַ אַחַת לְפָנָיו וְהִזִּיקָה לוֹ, הִתְעַקְּמוּ פִּיו וְעֵינָיו, וְיָדָיו הִתְעַקְּמוּ וְלֹא יָכֹל לְדַבֵּר. וּבָאתִי לְמְעָרַת הַמְּצֹרָעִים שֶׁל סְרוֹנְיָא אוּלַי יְלַמְּדוּ אוֹתִי דָּבָר שֶׁל רְפוּאָה.

דף נא:

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה, וּבְהַהוּא (דף נ"א ע"ב) בֵּיתָא יַדְעַת מִן קַדְמַת דְּנָא, דְּאִתְנְזַק בֵּיהּ חַד בַּר נָשׁ אָחֳרָא. אָמַר לֵיהּ יְדַעְנָא, דְּהָא מִכַּמָּה יוֹמִין אִתְנְזַק בֵּיהּ חַד בַּר נָשׁ, וַהֲווּ אָמְרֵי דְּמַרְעָא הָוָה, וּמִנַּיְיהוּ אָמְרֵי דְּרוּחָא דְּבֵיתָא, וּלְבָתַר עָאלוּ בֵּיהּ כַּמָּה בְּנֵי נָשָׁא, וְלָא אִתְנְזִיקוּ. אָמְרוּ, הַיְינוּ דְּאָמְרֵי חַבְרַיָּיא, וַוי לְאִינּוּן דְּעַבְרִין עַל מִלַּיְיהוּ.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, וּבְאוֹתוֹ הַבַּיִת הַאִם יָדַעְתָּ מִקֹּדֶם לָכֵן אִם נִזּוֹק בּוֹ אִישׁ אַחֵר? אָמַר לוֹ, יָדַעְתִּי, שֶׁהֲרֵי מִכַּמָּה יָמִים נִזּוֹק בּוֹ אִישׁ אֶחָד, וְהָיוּ אוֹמְרִים שֶׁהָיָה חוֹלֶה, וּמֵהֶם אוֹמְרִים שֶׁרוּחַ שֶׁל הַבַּיִת, וְאַחַר כָּךְ נִכְנְסוּ בּוֹ כַּמָּה אֲנָשִׁים וְלֹא נִזּוֹקוּ. אָמְרוּ, זֶהוּ שֶׁאוֹמְרִים הַחֲבֵרִים, אוֹי לָאוֹתָם שֶׁעוֹבְרִים עַל דִּבְרֵיהֶם.

פְּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (ירמיה כב) הוֹי בּוֹנֶה בֵיתוֹ בְּלֹא צֶדֶק, דְּהָא בְּכָל אֲתַר דְּאִשְׁתְּכַח בֵּיהּ צֶדֶק, כָּל רוּחִין וְכָל מַזִּיקֵי עָלְמָא עַרְקֵי מִנֵּיהּ, וְלָא מִשְׁתַּכְּחֵי קַמֵּיהּ. וְעִם כָּל דָּא, מַאן דְּאַקְדִּים וְנָטִיל אֲתַר, אָחִיד בֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ רַבִּי חִזְקִיָּה, אִי הָכִי שְׁקִיל שְׁמָא קַדִּישָׁא כְּרוּחַ מְסָאֲבָא.

פְּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (ירמיה כב) הוֹי בּוֹנֶה בֵיתוֹ בְּלֹא צֶדֶק, שֶׁהֲרֵי בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּמְצָא בּוֹ צֶדֶק, כָּל הָרוּחוֹת וְכָל מַזִּיקֵי הָעוֹלָם בּוֹרְחִים מִמֶּנּוּ, וְלֹא נִמְצָאִים לְפָנָיו. וְעִם כָּל זֶה, מִי שֶׁמַּקְדִּים וְנוֹטֵל הַמָּקוֹם, אוֹחֵז בּוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי חִזְקִיָּה, אִם כָּךְ, שְׁקוֹל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּרוּחַ הַטֻּמְאָה?

אָמַר לֵיהּ, לָאו הָכִי, אֶלָּא שְׁמָא קַדִּישָׁא לָא שַׁרְיָא בַּאֲתַר מְסָאֲבָא, וּבְגִין כַּךְ, אִי שְׁמָא קַדִּישָׁא נָטִיל אֲתַר מִקַּדְמַת דְּנָא, כָּל רוּחִין וְכָל מַזִּיקִין דְּעָלְמָא לָא יַכְלִין לְאִתְחָזָאָה בֵּיהּ, כָּל שֶׁכֵּן לְקָרְבָא בַּהֲדֵיהּ. אִי רוּחַ מְסָאֲבָא קָדִים, נָטִיל אֲתַר. שְׁמָא קַדִּישָׁא לָא שַׁרְיָא בֵּיהּ, דְּהָא לָאו אַתְרֵיהּ.

אָמַר לוֹ, לֹא כָּךְ, אֶלָּא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לֹא שׁוֹרֶה בְּמָקוֹם טָמֵא, וּמִשּׁוּם כָּךְ, אִם הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נוֹטֵל הַמָּקוֹם מִקֹּדֶם לָכֵן, כָּל הָרוּחוֹת וְכָל מַזִּיקֵי הָעוֹלָם לֹא יְכוֹלִים לְהֵרָאוֹת בּוֹ, כָּל שֶׁכֵּן לִקְרַב עִמּוֹ. אִם רוּחַ טֻמְאָה קוֹדֶם וְנוֹטֵל אֶת הַמָּקוֹם - הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לֹא שׁוֹרֶה בּוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מְקוֹמוֹ.

וְכַד הֲוָה נָחִית נָגַע צָרַעַת, הֲוָה מַדְכֵּי אַתְרָא, וְאַפִּיק לְרוּחַ מְסָאֲבָא מֵאַתְרֵיהּ, וּלְבָתַר מְנַתְּצֵי בֵּיתָא, אֲבָנִין וְאָעִין וְכֹלָּא, וּבָנֵי לֵהּ כְּמִלְקַדְּמִין, בִּסְטָר קַדִּישָׁא בְּצָדָק, דְּדָכִיר לֵיהּ לִשְׁמָא קַדִּישָׁא, וְלִשְׁרֵי עֲלֵיהּ קְדוּשָׁה, וְעִם כָּל דָּא בְּעַפְרָא אָחֳרָא, וְיַרְחִיק בֵּיתָא מֵאַתְרֵיהּ, מִיְּסוֹדָא קַדְמָאָה תְּרֵי טְפָחִים.

וּכְשֶׁהָיָה יוֹרֵד נֶגַע צָרַעַת, הָיָה מְטַהֵר אֶת הַמָּקוֹם, וּמוֹצִיא אֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה מִמְּקוֹמוֹ, וְאַחַר כָּךְ מְנַתְּצִים אֶת הַבַּיִת, הָאֲבָנִים וְהָעֵצִים וְהַכֹּל, וּבוֹנֶה אוֹתוֹ כְּמִקֹּדֶם, בַּצַּד הַקָּדוֹשׁ בְּצֶדֶק, שֶׁמַּזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּמַשְׁרֶה עָלָיו קְדֻשָּׁה, וְעִם כָּל זֶה בְּעָפָר אַחֵר, וְיַרְחִיק אֶת הַבַּיִת מִמְּקוֹמוֹ, מֵהַיְסוֹד הָרִאשׁוֹן שְׁנֵי טְפָחִים.

הַשְׁתָּא דְּלָא אִתְחָזֵי, וְלָא נָחִית מַאן דְּמִקַּטְרֵג בֵּיהּ בְּהַהוּא רוּחַ מְסָאֲבָא, לְאַפָּקָא לֵיהּ מֵאַתְרֵיהּ, מַאי תִּקַּנְתֵּיהּ. אִי יָכִיל לְנַפָּקָא מֵהַאי בֵּיתָא שַׁפִּיר. וְאִי לָאו יִבְנֶה לֵיהּ כְּמִלְקַדְּמִין, בַּאֲבָנִין אָחֳרָנִין, וְאָעִין וְכֹלָּא, וְיַפִּיק וְיַרְחִיק לֵיהּ מֵאֲתַר קַדְמָאָה, וְיִבְנֵי לֵיהּ עַל שְׁמָא קַדִּישָׁא.

עַכְשָׁו שֶׁלֹּא נִרְאֶה וְלֹא יוֹרֵד מִי שֶׁמִּתְגָּרֶה בְּאוֹתָהּ רוּחַ טֻמְאָה לְהוֹצִיאָהּ מִמְּקוֹמוֹ, מַה תַּקָּנָתוֹ? אִם יָכוֹל לְצֵאת מִן הַבַּיִת הַזֶּה - יָפֶה, וְאִם לֹא - יִבְנֶה אוֹתוֹ כְּמִקֹּדֶם בַּאֲבָנִים אֲחֵרוֹת, וְעֵצִים וְהַכֹּל. וְיוֹצִיא וְיַרְחִיק אוֹתוֹ מֵהַמָּקוֹם הָרִאשׁוֹן, וְיִבְנֶה אוֹתוֹ עַל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

וְעִם כָּל דָּא, לָא נָפִיק הַהוּא רוּחָא מִן אֲתַר קַדְמָאָה, בְּגִין דִּקְדוּשָׁה לָא שַׁרְיָא עַל אֲתַר מְסְאֲבָא. אָמַר רִבִּי יִצְחָק לָמָּה לֵיהּ לְאַטְרְחָא כּוּלֵי הַאי, בְּזִמְנָא דָּא כְּתִיב, (קהלת א) מְעֻוָּו�ת לֹא יוּכַל לִתְקוֹן וְגוֹ'. מִיּוֹמָא דְּאִתְחָרַב בֵּי מַקְדְּשָׁא, לָא אִשְׁתְּכַח אַסְוּותָא בְּעָלְמָא, בְּגִינֵי כַּךְ בָּעֵי בַּר נָשׁ לְאִזְדַּהָרָא, כִּי הֵיכִי דְּלֵהֱוֵי נָטִיר.

וְעִם כָּל זֶה לֹא יוֹצֵאת אוֹתָהּ הָרוּחַ מִן הַמָּקוֹם הָרִאשׁוֹן, מִשּׁוּם שֶׁקְּדֻשָּׁה לֹא שׁוֹרָה עַל מָקוֹם טָמֵא. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לָמָּה לוֹ לִטְרֹחַ עַל זֶה? בַּזְּמַן הַזֶּה כְּתוּב, (קהלת א) מְעֻוָּו�ת לֹא יוּכַל לִתְקוֹן וְגוֹ'. מִיּוֹם שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לֹא נִמְצְאָה רְפוּאָה בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לְהִזָּהֵר, כָּךְ שֶׁיִּהְיֶה שָׁמוּר.

אַמְרֵי נְזִיל בַּהֲדֵי הַאי בַּר נָשׁ וְנֶחֱמֵי. אָמַר רִבִּי יִצְחָק, אָסִיר לָן. אִי הֲוָה אָזִיל לְגַבֵּי גַּבְרָא רַבָּא דְּחִיל חַטָּאָה, כְּגוֹן נַעֲמָן לְגַבֵּי אֱלִישָׁע, נֵזִיל אֲבַתְרֵיהּ. הַשְׁתָּא דְּאִיהוּ אָזִיל לְגַבֵּי רְחִיקֵי עָלְמָא, רְחִיקֵי אוֹרַיְיתָא, גַּעֲלֵי מִכֹּלָּא, אָסִיר לָן לְאִתְחָזָאָה קָמַיְיהוּ. בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דִּי שֵׁזִיב לָן מִנַּיְיהוּ. וְהַאי בַּר נָשׁ אָסִיר לֵיהּ. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, וְהָא תְּנִינָן בַּכֹּל מִתְרַפְּאִין, חוּץ מֵעֲצֵי אֲשֵׁרָה וְכוּ'. אָמַר לֵיהּ, וְדָא עֲבוֹדָה זָרָה אִיהוּ, וְלָא עוֹד, אֶלָּא דְּהָא כְּתִיב (דברים יח) לֹא יִמָּצֵא בְךָ מַעֲבִיר בְּנוֹ וּבִתּוֹ בָּאֵשׁ וְגוֹ'. אַזְלוּ לְאָרְחַיְיהוּ.

אָמְרוּ, נֵלֵךְ עִם הָאִישׁ הַזֶּה וְנִרְאֶה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אָסוּר לָנוּ. אִם הָיָה הוֹלֵךְ לְאִישׁ גָּדוֹל יֵרָא חֵטְא, כְּמוֹ נַעֲמָן לֶאֱלִישָׁע, נֵלֵךְ אַחֲרָיו. עַכְשָׁו שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לִרְחוֹקֵי הָעוֹלָם, רְחוֹקֵי הַתּוֹרָה, מְגֹעָלִים מִן הַכֹּל, אָסוּר לָנוּ לְהֵרָאוֹת לִפְנֵיהֶם. בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁהִצִּיל אוֹתָנוּ מֵהֶם. וְהָאִישׁ הַזֶּה אָסוּר לוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, בַּכֹּל מִתְרַפְּאִים חוּץ מֵעֲצֵי אֲשֵׁרָה וְכוּ'. אָמַר לוֹ, וְזֶהוּ עֲבוֹדָה זָרָה, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהֲרֵי כָּתוּב, (דברים יח) לֹא יִמָּצֵא בְךָ בְּנוֹ וּבִתּוֹ בָּאֵשׁ וְגוֹ'. הֵלְכוּ לְדַרְכָּם.

אָזַל הַהוּא בַּר נָשׁ לְהַהִיא מְעָרְתָּא, הוּא וּבְרֵיהּ, שָׁרֵי לֵיהּ בְּמְעָרְתָּא. עַד דְּנָפַק אֲבוֹי לְקַטְרָא לַחֲמָרֵיהּ, נָפַק קִיטּוּרָא דְּאֶשָּׁא, וּמָחָא לֵיהּ בְּרֵישָׁא, וְקַטְלֵיהּ. אַדְּהָכִי עָאל אֲבוֹי, וְאַשְׁכְּחֵיהּ מֵית. נָטַל לֵיהּ וְלַחֲמָרֵיהּ, וְאָזַל לֵיהּ. וְאַשְׁכַּח לְהוּ לְבָתַר יוֹמָא חַד, לְרִבִּי יִצְחָק, וּלְרִבִּי יְהוּדָה, וְרִבִּי חִזְקִיָּה, דַּהֲווֹ אָזְלֵי. בָּכָה קָמַיְיהוּ, וְסָח לוֹן עוֹבָדָא. אָמַר רִבִּי יִצְחָק, וְלָא זְמִנִין סַגְיִאין אֲמִינָא לְךָ, דְּאָסִיר לְמֵיהַךְ תַּמָּן. בְּרִיךְ רַחֲמָנָא, (דניאל ד) דִּי כָל מַעֲבָדוֹהִי קְשׁוֹט, וְאֹרְחָתֵיהּ דִּין. זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא, דְּאָזְלִין בְּאֹרַח קְשׁוֹט, בְּעָלְמָא דֵּין, וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי, וְעָלַיְיהוּ כְּתִיב, (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ וְגוֹ'.

הָלַךְ אוֹתוֹ הָאִישׁ לַמְּעָרָה הַהִיא, הוּא וּבְנוֹ, שָׁם אוֹתוֹ בַּמְּעָרָה. עַד שֶׁיָּצָא אָבִיו לְקַשֵּׁר אֶת חֲמוֹרוֹ, יָצָא קִיטוֹר שֶׁל אֵשׁ וְהִכָּה אוֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְהָרַג אוֹתוֹ. בֵּינְתַיִם נִכְנַס אָבִיו וּמָצָא אוֹתוֹ מֵת. לָקַח אוֹתוֹ וְאֶת חֲמוֹרוֹ וְהָלַךְ לוֹ. וּמָצָא אַחַר יוֹם אֶחָד אֶת רַבִּי יִצְחָק וְאֶת רַבִּי יְהוּדָה וְאֶת רַבִּי חִזְקִיָּה שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים. בָּכָה לִפְנֵיהֶם, וְסִפֵּר לָהֶם אֶת הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וַהֲאִם לֹא אָמַרְתִּי לְךָ פְּעָמִים רַבּוֹת שֶׁאָסוּר לָלֶכֶת לְשָׁם? בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו אֱמֶת, וּדְרָכָיו אֱמֶת. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ וְגוֹ'.

דף נב.

אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, בְּכָל עוֹבָדוֹי דְּבַר נָשׁ, לְבָעֵי לֵיהּ דְּלֵהֱוֹוֹן כֻּלְּהוּ לִשְׁמָא קַדִּישָׁא. מַאי לִשְׁמָא קַדִּישָׁא. לְאַדְכָּרָא בְּפוּמֵיהּ שְׁמָא קַדִּישָׁא עַל כָּל מַה דְּאִיהוּ עָבִיד, דְּכֹלָּא הוּא לְפוּלְחָנֵיהּ, וְלָא יִשְׁרֵי עֲלוֹי סִטְרָא אָחֳרָא. בְּגִין דְּאִיהוּ זַמִּין תְּדִירָא לְגַבֵּי בְּנֵי נָשָׁא, וְיָכִיל לְאַשְׁרָאָה עַל הַהוּא עָבִידְתָּא. וְעַל דָּא, הַשְׁתִּי אוֹ הֶעֳרֵב הֲוָה אִסְתָּאַב, וְשַׁרְיָא (דף נ"ב ע"א) עֲלֵיהּ רוּחַ מְסָאֲבָא. וּמַה בְּהַאי כַּךְ, מַאן דְּפָקִיד מִלּוֹי לְסִטְרָא אָחֳרָא דְּלָא אִצְטְרִיךְ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב (דברים כג) וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דָּבָר רָע.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּכָל מַעֲשֵׂי הָאָדָם צָרִיךְ שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ לַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. מַה זֶּה לַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ? לְהַזְכִּיר בְּפִיו אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ עַל כָּל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה שֶׁהַכֹּל הוּא לַעֲבוֹדָתוֹ, וְלֹא יִשְׁרֶה עָלָיו הַצַּד הָאַחֵר, מִשּׁוּם שֶׁהוּא תָּמִיד מְזֻמָּן לִבְנֵי הָאָדָם וְיָכוֹל לִשְׁרוֹת עַל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה. וְעַל כֵּן, הַשְׁתִּי אוֹ הֶעֳרֵב הָיָה נִטְמָא, וְשׁוֹרֶה עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה. וּמַה בָּזֶה כָּךְ - מִי שֶׁמַּפְקִיד דְּבָרָיו לַצַּד הָאַחֵר שֶׁלֹּא צָרִיךְ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כְּתוּב, (דברים כג) וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דָּבָר רָע.

רִבִּי אֶלְעָזָר הָוָה אָזִיל לְמֵחֱמֵי לַאֲבוֹי (ס"א לחמוי) וַהֲוָה עִמֵּיהּ רִבִּי אַבָּא. אָמַר רִבִּי אַבָּא נַיְמָא מִלִּין דְּאוֹרַיְיתָא וְנֵזִיל. פְּתַח רִבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (בראשית יב) אִמְרִי נָא אֲחוֹתִי אָתְּ, הַאי קְרָא קַשְׁיָא. וְכִי אַבְרָהָם דְּאִיהוּ דְּחִיל חַטָּאָה, רְחִימוּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הֲוָה אָמַר הָכִי עַל אִתְּתֵיהּ, בְּגִין דְּיוֹטְבִין לֵיהּ. אֶלָּא אַבְרָהָם, אַף עַל גַּב דְּהֲוָה דָּחִיל חַטָּאָה, לָא סָמִיךְ עַל זְכוּתָא דִּילֵיהּ, וְלָא בָּעָא מִן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַפָּקָא זְכוּתֵיהּ, אֶלָּא עַל זְכוּתָא דְּאִתְּתֵיהּ, דְּיִרְוַוח בְּגִינָהּ מָמוֹנָא דִּשְׁאַר עַמִּין, דְּהָא מָמוֹנָא בְּאִתְּתֵיהּ זָכֵי לֵיהּ בַּר נָשׁ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (משלי יט) בַּיִת וְהוֹן נַחֲלַת אָבוֹת וּמֵיְ' אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת. מַאן דְּזָכֵי בְּאִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת, זוֹכֶה בְּכֹלָּא. וּכְתִיב, (משלי לא) בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה הוֹלֵךְ לִרְאוֹת אֶת אָבִיו (חמיו), וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי אַבָּא. אָמַר רַבִּי אַבָּא, נֹאמַר דִּבְרֵי תוֹרָה וְנֵלֵךְ. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (בראשית יב) אִמְרִי נָא אֲחוֹתִי אָתְּ. הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה, וְכִי אַבְרָהָם שֶׁהוּא יָרֵא חֵטְא, אֲהוּבוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הָיָה אוֹמֵר כָּךְ עַל אִשְׁתּוֹ כְּדֵי שֶׁייֵיטִיבוּ לוֹ? אֶלָּא אַבְרָהָם, אַף עַל גַּב שֶׁהָיָה יָרֵא חֵטְא, לֹא סָמַךְ עַל זְכוּתוֹ, וְלֹא רָצָה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא מִזְּכוּתוֹ, אֶלָּא עַל זְכוּת אִשְׁתּוֹ, שֶׁיִּרְוִיחַ בִּשְׁבִילָהּ מָמוֹן שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁהֲרֵי הַמָּמוֹן זוֹכֶה לוֹ הָאָדָם בְּאִשְׁתּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי יט) בַּיִת וְהוֹן נַחֲלַת אָבוֹת וּמֵה' אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת. מִי שֶׁזּוֹכֶה בְּאִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת, זוֹכֶה בַּכֹּל. וְכָתוּב, (שם לא) בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר.

וְאַבְרָהָם הֲוָה אָזִיל בְּגִינָהּ, לְמֵיכַל שְׁלָלָא מִשְּׁאַר עַמִּין, וְסָמִיךְ עַל זְכוּתָא דִּילָהּ, דְּלָא יֵכְלוּן לְאַעְנָשָׁא לֵיהּ, וּלְחַיְיכָא בָּהּ. וּבְגִינֵי כַּךְ לָא יְהִיב מִדֵּי לְמֵימַר אֲחוֹתִי הִיא. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא דְּחָמָא חַד מַלְאָכָא אָזִיל קָמֵהּ, וְאָמַר לֵיהּ לְאַבְרָהָם, לָא תִּדְחַל מִנָּהּ, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שָׁדַר לִי, לְאַפָּקָא לֵהּ מָמוֹנָא דִּשְׁאַר עַמִּין, וּלְנַטָּרָא לָהּ מִכֹּלָּא. וּכְדֵין לָא דָּחִיל אַבְרָהָם מֵאִתְּתֵיהּ,

אֶלָּא מִנַּיְהוּ, דְּלָא חָמָא עִמֵּיהּ מַלְאָכָא, אֶלָּא עַמָּהּ. אָמַר הָא הִיא מִתְנַטְרָא, וַאֲנָא לָא נְטִירְנָא. וּבְגִינֵי כַּךְ אָמַר, אִמְרִי נָא אֲחוֹתִי אָתְּ וְגוֹ'.

וְאַבְרָהָם הֲיָה הוֹלֵךְ בִּשְׁבִילָהּ לֶאֱכֹל מִשְׁאָר הָעַמִּים, וְסָמַךְ עַל זְכוּתָהּ שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְהַעֲנִישׁוֹ וְלִצְחֹק בָּהּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא נָתַן דָּבָר לוֹמַר אֲחוֹתִי הִיא, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁרָאָה מַלְאָךְ אֶחָד הוֹלֵךְ לְפָנֶיהָ, וְאָמַר לְאַבְרָהָם: אַל תִּפְחַד עָלֶיהָ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אוֹתִי לְהוֹצִיא לוֹ אֶת מָמוֹן שְׁאָר הָעַמִּים וְלִשְׁמֹר אוֹתָהּ מֵהַכֹּל. וְאָז לֹא פָּחַד עַל אִשְׁתּוֹ, אֶלָּא עָלָיו, שֶׁלֹּא רָאָה עִמּוֹ מַלְאָךְ, אֶלָּא עַמָּהּ. אָמַר, הֲרֵי הִיא שְׁמוּרָה, וַאֲנִי לֹא שָׁמוּר. וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר, אִמְרִי נָא אֲחוֹתִי אָתְּ וְגוֹ'.

יִיטַב לִי, יֵיטִיבוּ לִי מַבָּעֲיֵי לֵיהּ, דִּכְתִיב וְהָיָה כִּי יִרְאוּ אוֹתָךְ הַמִּצְרִים וְאָמְרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת, וְעַל דָּא יֵיטִיבוּ לִי מִבָּעֲיֵי לֵיהּ. אֶלָּא יִיטַב לִי, דָּא דְּאָזִיל קַמָּךְ. יִיטַב לִי בְּהַאי עָלְמָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמָמוֹנָא. וְחַיְתָה נַפְשִׁי בְּהַהוּא עָלְמָא בִּגְלָלֵךְ, דְּלָא תִסְטֵי מִן אוֹרְחָא דְּקוּשׁוֹט, דְּאִי אַזְכֵּי בְּגִינָךְ בְּמָמוֹנָא בְּהַאי עָלְמָא, וְתִסְטֵי אַנְתְּ בְּאוֹרְחָא, הָא מִיתָא זְמִינָא בְּהַהוּא עָלְמָא, אֶלָּא תִּסְתַּמַּר, דְּתִתְחֵי נַפְשִׁי בְּהַהוּא עָלְמָא בִּגְלָלֵךְ.

יִיטַב לִי?! יֵיטִיבוּ לִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, שֶׁכָּתוּב וְהָיָה כִּי יִרְאוּ אוֹתָךְ הַמִּצְרִים וְאָמְרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת, וְעַל כֵּן יֵיטִיבוּ לִי צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא יִיטַב לִי - זֶה שֶׁהוֹלֵךְ לְפָנֶיךָ. יִיטַב לִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּמָמוֹן. וְחַיְתָה נַפְשִׁי בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם בִּגְלָלֵךְ, שֶׁלֹּא תִסְטֵי מִדַּרְכְּךָ הָאֱמֶת. שֶׁאִם אֶזְכֶּה בִּגְלָלֵךְ בְּמָמוֹן בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַתְּ תִּסְטֵי בַּדֶּרֶךְ, הֲרֵי מִיתָה זְמִינָה בָּעוֹלָם הַהוּא, אֶלָּא תִּשְׁמְרִי, שֶׁתִּחְיֶה נַפְשִׁי בָּעוֹלָם הַהוּא בִּגְלָלֵךְ.

וּבְגִין דְּהַהוּא מַלְאָכָא אָזִיל קָמָּה לְנַטְרָא לָהּ, מַה כְּתִיב. וַיִּנָּגַע יְיָ' אֶת פַּרְעֹה וְגוֹ', עַל דְּבַר שָׂרַי וַדַּאי, דְּהַוָּת אֲמִרַת לְמַלְאָכָא מְחֵי, וְהוּא מָחֵי. וְעַל דָּא לָא דְּחִיל אַבְרָהָם מִנַּהּ כְּלוּם, דְּהָא הִיא מִתְנַטְרָא. וּמַה דְּדָחִיל, מִגַּרְמֵיהּ דָּחִיל, דְּלָא חָמָא עִמֵּיהּ נְטוּרָא הָכֵי.

וּמִשּׁוּם שֶׁהַמַּלְאָךְ הַהוּא הָלַךְ לְפָנֶיהָ לִשְׁמֹר אוֹתָהּ, מַה כְּתוּב? וַיִּנָּגַע ה' אֶת פַּרְעֹה וְגוֹ', עַל דְּבַר שָׂרַי, וַדַּאי. שֶׁהָיְתָה אוֹמֶרֶת לַמַּלְאָךְ הַכֵּה - וְהוּא מַכֶּה. וְעַל כֵּן לֹא פָּחַד אַבְרָהָם עָלֶיהָ כְּלוּם, שֶׁהֲרֵי הִיא שְׁמוּרָה. וּמַה שֶּׁפָּחַד - עַל עַצְמוֹ פָּחַד, וְלֹא רָאָה עִמּוֹ שְׁמִירָה כָּזוֹ.

תָּא חֲזֵי, עֶשֶׂר זְמָנִין פְּקִידַת שָׂרָה לְמַלְאָכָא, לְמַחָאָה לְפַרְעֹה. וּבְעֶשֶׂר מַכְתְּשִׁין אַלְקֵי. סִימָנָא עַבְדַת שָׂרָה לִבְנָהָא בַּתְרָאָה בְּמִצְרַיִם.

בֹּא רְאֵה, עֶשֶׂר פְּעָמִים צִוְּתָה שָׂרָה לַמַּלְאָךְ לְהַכּוֹת אֶת פַּרְעֹה, וּבְעֶשֶׂר מַכּוֹת לָקָה. סִימָן עָשְׂתָה שָׂרָה לִבְנֶיהָ אַחֲרֶיהָ בְּמִצְרַיִם.

רִבִּי אַבָּא פָּתַח, (מיכה ז) כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת. זַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַחֲזָאָה פּוּרְקָנָא לִבְנוֹי, כְּאִינּוּן יוֹמִין דְּשַׁלַּח קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַפָּקָא לְיִשְׂרָאֵל, וְאַחֲזֵי אִינּוּן מַכְתְּשִׁין בְּמִצְרָאֵי, וְאַלְקֵי לוֹן בְּגִינֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל. תָּא חֲזֵי, מַה בֵּין פּוּרְקָנָא דָּא, לְפוּרְקָנָא דְּמִצְרַיִם. פּוּרְקָנָא דְּמִצְרַיִם הֲוָה בְּחַד מַלְכָּא, וּבְמַלְכוּ חֲדָא. הָכָא, בְּכָל מַלְכִין

דְּעָלְמָא, וּכְדֵין יִתְייַקַּר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּכָל עָלְמָא, וְיִנְדְּעוּן כֹּלָּא שׁוּלְטָנוּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְכֻלְּהוּ יִלְקוּן בְּמַכְתְּשִׁין עִלָּאִין, עַל חַד תְּרֵין, בְּגִין דְּיִסָּרְבוּן כֻּלְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (מיכה ז) כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת. עְתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַרְאוֹת גְּאֻלָּה לְבָנָיו כְּאוֹתָם הַיָּמִים שֶׁשָּׁלַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל, וְהֶרְאָה אֶת אוֹתָן הַמַּכּוֹת לְמִצְרַיִם, וְהִלְקָה אוֹתָם בְּגָלַל יִשְׂרָאֵל. בֹּא וּרְאֵה מָה בֵּין הַגְּאֻלָּה הַזּוֹ לִגְאֻלַּת מִצְרַיִם. גְּאֻלַּת מִצְרַיִם הָיְתָה בְּמֶלֶךְ אֶחָד, וּבְמַלְכוּת אַחַת - כָּאן בְּכָל הַמַּלְכִים שֶׁל הָעוֹלָם. וְאָז יִתְגַּבֵּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל הָעוֹלָם, וְיֵדְעוּ הַכֹּל שׁוּלְטָנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכֻלָּם יִלְקוּ בְּמַכּוֹת עֶלְיוֹנוֹת, עַל אַחַת שְׁתַּיִם, מִפְּנֵי שֶׁיִּסָּרְבוּ כֻּלָּם אֶת יִשְׂרָאֵל.

וּכְדֵין יִתְגַּלֵּי שׁוּלְטָנֵיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דִּכְתִיב, (זכריה יד) וְהָיָה יְיָ' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ. וּכְדֵין כֻּלְּהוּ יִתְנַדְּבוּן בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה סו) וְהֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲחֵיכֶם וְגוֹ'. כְּדֵין קַיְימִין אֲבָהָן בְּחֶדְוָה, לְמֵחֱמֵי פּוּרְקָנָא דִּבְנַיְיהוּ כְּמִלְקַדְמִין. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. בָּרוּךְ יְיָ' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

וְאָז יִתְגַּלֶּה שׁוּלְטָנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ. וְאָז כֻּלָּם יִתְנַדְּבוּ אֶת יִשְׂרָאֵל לְקֹדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) וְהֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲחֵיכֶם וְגוֹ'. אָז יַעַמְדוּ הָאָבוֹת בְּשִׂמְחָה לִרְאוֹת אֶת גְּאֻלַּת בָּנֵיהֶם כְּמִקֶּדֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן פרשת תזריע

פרשת מצורע

דף נב:

(דף נ"ב ע"ב) (ויקרא יד) וַיְדַבֵּר יְיָ' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְגוֹ'. רִבִּי אַבָּא פָּתַח, (ספרי שמות כ"ו ע"א) (איוב יט) גּוֹרוּ לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב כִּי חֵמָה עֲוֹנוֹת חָרֶב לְמַעַן תֵּדְעוּן שַׁדִּין. שַׁדִּין, שַׁדִּין כְּתִיב. כַּמָּה אִית לוֹן לִבְנֵי נָשָׁא לְאִסְתַּמָּרָא אֲרְחַיְיהוּ וּלְדַחֲלָא מִקַּמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּלָא יִסְטֵי מֵאָרְחָא דְּכַשְׁרָא, וְלָא יַעֲבוֹר עַל פִּתְגָּמֵי אוֹרַיְיתָא, וְלָא יִתְנַשֵּׁי מִנָּהּ.

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (איוב יט) גּוּרוּ לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב כִּי חֵמָה עֲוֹנוֹת חָרֶב לְמַעַן תֵּדְעוּן שַׁדִּין. שַׁדִּין, שַׁדִּין כְּתִיב. כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לִשְׁמֹר אֶת דַּרְכֵיהֶם וְלִפְחֹד מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יִסְטוּ מִדֶּרֶךְ כְּשֵׁרָה, וְלֹא לַעֲבֹר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה וְלֹא תִשְׁכַּח מִמֶּנּוּ.

דְּכָל מַאן דְּלָא לְעֵי בְּאוֹרַיְיתָא, וְלָא יִשְׁתְּדַל בָּהּ, נָזִיפָא הוּא מִקּוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, רְחִיקָא הוּא מִנַּיְיהוּ, לָא שַׁרְיָא שְׁכִינְתָּא עִמַּיְיהוּ. וְאִינּוּן נְטוּרִין, דְּאַזְלִין עִמַּיְיהוּ, אִסְתְּלָקוּ מִנַּיְיהוּ, וְלֹא

עוֹד אֶלָּא דְּמַכְרְזֵי קָמֵיהּ וְאָמְרֵי, אִסְתְּלָקוּ סוֹחֲרָנֵיהּ דְּפָלְנְיָא, דְּלָא חָשׁ עַל יְקָרָא דְּמָארֵיהּ. וַוי לֵיהּ, דְּהָא שַׁבְקוּהוּ עִלָּאִין וְתַתָּאִין. לֵית לֵיהּ חוּלָקָא בְּאָרְחָא דְּחַיֵּי.

שֶׁכָּל מִי שֶׁלֹּא לוֹמֵד תּוֹרָה וְלֹא מִשְׁתַּדֵּל בָּהּ, נָזוּף הוּא מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רָחוֹק הוּא מִמֶּנּוּ, וְלֹא שׁוֹרָה עִמּוֹ שְׁכִינָה. וְאוֹתָם הַשּׁוֹמְרִים שֶׁהוֹלְכִים עִמּוֹ, מִסְתַּלְּקִים מִמֶּנּוּ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמַּכְרִיזִים לְפָנָיו וְאוֹמְרִים: הִסְתַּלְּקוּ מִסָּבִיב לְפִלּוֹנִי, שֶׁלֹּא חוֹשֵׁשׁ עַל כְּבוֹד רִבּוֹנוֹ. אוֹי לוֹ! שֶׁהֲרֵי עָזְבוּ אוֹתוֹ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, אֵין לוֹ חֵלֶק בְּדֶרֶךְ הַחַיִּים.

וְכַד אִיהוּ אִשְׁתַּדַּל בְּפוּלְחָנָא דְּמָארֵיהּ, וְלָעֵי בְּאוֹרַיְיתָא, כַּמָּה נְטוּרִין זְמִינִין לְקַבְלֵיהּ לְנַטְרָא לֵיהּ, וּשְׁכִינְתָּא שַׁרְיָא עֲלֵיהּ, וְכֹלָּא מַכְרְזֵי קַמֵּיהּ וְאָמְרֵי, הָבוּ יְקָרָא לְדִיוּקְנָא דְּמַלְכָּא, הָבוּ יְקָרָא לִבְרֵיהּ דְּמַלְכָּא, אִתְנְטִיר הוּא בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי, זַכָּאָה חוּלְקֵיהּ.

וּכְשֶׁהוּא מִשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ וְלוֹמֵד תּוֹרָה, כַּמָּה שׁוֹמְרִים מְזֻמָּנִים כְּנֶגְדּוֹ לִשְׁמֹר אוֹתוֹ, וּשְׁכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו, וְכֻלָּם מַכְרִיזִים לְפָנָיו וְאוֹמְרִים: תְּנוּ כָבוֹד לְדִיוּקָן הַמֶּלֶךְ. תְּנוּ כָבוֹד לְבֶן הַמֶּלֶךְ. שְׁמוּר הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

תָּא חֲזֵי, בְּלִישָׁנָא בִּישָׁא דְּאָמַר נָחָשׁ לְאִתְּתָא, גָּרִים לְאִתְּתָא, וּלְאָדָם, לְמִגְזַר עָלַיְיהוּ מִיתָה, וְעַל כָּל עָלְמָא בְּלִישָׁנָא בִּישָׁא כְּתִיב, (תהלים נז) וּלְשׁוֹנָם חֶרֶב חַדָּה. בְּגִין כָּךְ, גּוּרוּ לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב, מִפְּנֵי לִישָׁנָא בִּישָׁא. כִּי חֵמָה עֲוֹנוֹת חָרֶב. מַאי כִּי חֵמָה עֲוֹנוֹת חָרֶב. דָּא חֶרֶב לְיֵיָ', דִּתְנָן, חֶרֶב אִית לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּבֵיהּ דָּאִין לְחַיָּיבַיָּא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (ישעיה לד) חֶרֶב לַיְיָ' מָלְאָה דָם. (דברים לב) וְחַרְבִּי תֹּאכַל בָּשָׂר. וּבְגִין כָּךְ גּוּרוּ לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב כִּי חֵמָה עֲוֹנוֹת חָרֶב לְמַעַן תֵּדְעוּן שַׁדּוּן, שַׁדִּין כְּתִיב. בְּגִין דְּתֵדְעוּן דְּהָכִי אִתְּדָן, מַאן דְּאִית לֵיהּ חֶרֶב בְּלִישָׁנֵיהּ, אִזְדַּמַּן לֵיהּ חֶרֶב (ס"א אחדן בההוא חרב) דְּשָׁצֵי כֹּלָּא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע.

בֹּא רְאֵה, בַּלָּשׁוֹן הָרָע שֶׁאָמַר הַנָּחָשׁ לָאִשָּׁה, גָּרַם לָאִשָּׁה וּלְאָדָם לְגָזֹר עֲלֵיהֶם מִיתָה וְעַל כָּל הָעוֹלָם. בְּלָשׁוֹן הָרָע כָּתוּב, (תהלים נז) וּלְשׁוֹנָם חֶרֶב חַדָּה. מִשּׁוּם כָּךְ, גּוּרוּ לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב, מִפְּנֵי לָשׁוֹן הָרָע. כִּי חֵמָה עֲוֹנוֹת חָרֶב. מַהוּ כִּי חֵמָה עֲוֹנוֹת חָרֶב? זוֹ חֶרֶב לַה'. שֶׁשָּׁנִינוּ, יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חֶרֶב שֶׁבָּהּ הוּא דָּן אֶת הָרְשָׁעִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (ישעיה לד) חֶרֶב לַה' מָלְאָה דָם. (דברים לב) וְחַרְבִּי תֹּאכַל בָּשָׂר. וּמִשּׁוּם כָּךְ גּוּרוּ לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב כִּי חֵמָה עֲוֹנוֹת חָרֶב לְמַעַן תֵּדְעוּן שַׁדּוּן, שַׁדִּין כָּתוּב, כְּדֵי שֶׁתֵּדְעוּ שֶׁכָּךְ נִדּוֹן. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֶרֶב בִּלְשׁוֹנוֹ, מְזֻדָּמֶנֶת לוֹ חֶרֶב (נדון באותה חרב) שֶׁמַּשְׁמִידָה הַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע.

רִבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (קהלת ט) וְכַצִּפֳּרִים הָאֲחוּזוֹת בַּפָּח כָּהֵם יוּקָשִׁים בְּנֵי הָאָדָם. הַאי קְרָא הָא אוּקְמַר. אֲבָל תָּא חֲזֵי, בְּנֵי נָשָׁא לָא יַדְעִין, וְלָא שַׂמְעִין, וְלָא מִסְתַּכְּלֵי בִּרְעוּתָא דְּמָארֵיהוֹן, וְכָרוֹזָא כָּל יוֹמָא קָארֵי קָמַיְיהוּ, וְלֵית מַאן דְּיָצֵיית לֵיהּ, וְלֵית מַאן דְּיִתְעַר רוּחֵיהּ לְפוּלְחָנָא דְּמָארֵיהּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (קהלת ט) וְכַצִּפֳּרִים הָאֲחֻזוֹת בַּפָּח כָּהֵם יוּקָשִׁים בְּנֵי הָאָדָם. הַפָּסוּק הַזֶּה הֲרֵי נִתְבָּאַר. אֲבָל בֹּא רְאֵה, בְּנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא שׁוֹמְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בִּרְצוֹן אֲדוֹנָם, וְהַכָּרוֹז כָּל יוֹם קוֹרֵא לִפְנֵיהֶם, וְאֵין מִי שֶׁמַּקְשִׁיב לוֹ, וְאֵין מִי שֶׁמַּעִיר אֶת רוּחוֹ לַעֲבוֹדַת אֲדוֹנוֹ.

בְּשַׁעֲתָא דְּרָמַשׁ לֵילְיָא, וְתַרְעִין סְתִימִין, אִתְּעַר נוּקְבָּא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְכַמָּה חֲבִילֵי טְרִיקִין מִשְׁתַּכְּחֵי בְּעָלְמָא. כְּדֵין אָפִיל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שֵׁינְתָא עַל כָּל בְּנֵי עָלְמָא, וַאֲפִילּוּ עַל כָּל דִּי בְּהוֹן אִתְּעָרוּתָא דְּחַיֵּי, וְאִינּוּן שָׁאטָן בְּעָלְמָא, וּמוֹדְעִין לְהוּ לִבְנֵי נָשָׁא, מִלִּין, מִנְּהוֹן כְּדִיבָּן, וּמִנְּהוֹן קְשׁוֹט, וּבְנֵי נָשָׁא אִתְקְטָרוּ בְּשֵׁינָתָא.

בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹרֵד הַלַּיְלָה וְהַשְּׁעָרִים נִסְתָּמִים, מִתְעוֹרֵר נֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, וְכַמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל מְחַבְּלִים נִמְצָאִים בָּעוֹלָם. אָז מַפִּיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁנָה עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ עַל כָּל שֶׁבָּהֶם הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל חַיִּים, וְהֵם מְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם וּמוֹדִיעִים לִבְנֵי אָדָם דְּבָרִים, מֵהֶם כּוֹזְבִים וּמֵהֶם אֱמֶת, וּבְנֵי אָדָם קְשׁוּרִים בְּשֵׁנָה.

כַּד אִתְּעַר רוּחָא דְּצָפוֹן, וְאִתְפְּלִיג לֵילְיָא, שַׁלְהוֹבָא נָפְקָא וּבָטַשׁ תְּחוֹת גַּדְפּוֹי דְּתַרְנְגוֹלָא, וְקָרֵי, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָאל בְּגִנְתָּא דְּעֵדֶן לְאִשְׁתַּעְשָׁעָא עִם צַדִּיקַיָּא. וּכְדֵין כָּרוֹזָא נָפִיק וְקָרֵי, וְכָל בְּנֵי עָלְמָא מִתְעָרֵי בְּעַרְסַיְיהוּ, אִינּוּן דִּי בְּהוֹן אִתְּעָרוּתָא דְּחַיֵּי, קַיְימִין לְפוּלְחָנָא דְּמָארֵיהוֹן, וְעַסְקֵי בְּאוֹרַיְיתָא וּבְשָׁבָחָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַד דְּאָתֵי צַפְרָא.

כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּחַ צָפוֹן וְנֶחֱלָק הַלַּיְלָה, הַשַּׁלְהֶבֶת יוֹצֵאת וּמַכָּה תַּחַת כַּנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל, וְהוּא קוֹרֵא, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְגַן עֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים. וְאָז הַכָּרוֹז יוֹצֵא וְקוֹרֵא, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם מִתְעוֹרְרִים בְּמִטּוֹתֵיהֶם. אוֹתָם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל חַיִּים, עוֹמְדִים לַעֲבוֹדַת רִבּוֹנָם וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבְשִׁבְחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁבָּא הַבֹּקֶר.

כַּד אָתֵי צַפְרָא, (ס"א כרוזא קרי בקול) כָּל חַיָּילִין וּמַשְׁרְיָין דִּלְעֵילָּא מְשַׁבְּחָן לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (איוב לח) בְּרֹן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וְגוֹ'. כְּדֵין כַּמָּה תַּרְעִין אִתְפְּתָחוּ לְכָל סִטְרִין. וְתַרְעָא דְּאַבְרָהָם, אִתְפְּתַח בָּהּ בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, לְזַמְּנָא לְכָל בְּנֵי עָלְמָא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית כא) וַיִּטַּע אֵשֶׁל בִּבְאֵר שָׁבַע.

כְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, (כרוז קורא וכל) כָּל הַחֲיָלוֹת וְהַמַּחֲנוֹת שֶׁלְּמַעְלָה מְשַׁבְּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) בְּרֹן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וְגוֹ'. אָז כַּמָּה שְׁעָרִים נִפְתָּחִים לְכָל הַצְּדָדִים, וְהַשַּׁעַר שֶׁל אַבְרָהָם נִפְתַּח לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְזַמֵּן אֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּטַּע אֵשֶׁל בִּבְאֵר שָׁבַע.

דף נג.

וּמַאן דְּלָא יִתְּעַר רוּחֵיהּ בְּפוּלְחָנָא דְּמָרֵיהּ, בְּהֵיךְ (דף נ"ג ע"א) אַנְפִּין יְקוּם קָמֵי מַלְכָּא, כַּד יִתְעָרוּן עָלֵיהּ בְּדִינָא, וְיִתְפְּשׁוּן לֵיהּ בְּקוֹלָרָא, וְלָא יִשְׁתְּכַח עָלֵיהּ זְכוּתָא לְאִשְׁתְּזָבָא, כְּדֵין כְּתִיב, (קהלת ט) וְכַצִּפֳּרִים הָאֲחֻזוֹת בַּפָּח כָּהֵם יוּקָשִׁים בְּנֵי אָדָם. וְעַד לָא יִנְפּוֹק בַּר נָשׁ מֵהַאי עָלְמָא, בְּכַמָּה דִּינִין אִתְדָּן נַפְשָׁא עִם גּוּפָא, עַד לָא יִתְפָּרְשׁוּן דָּא מִן דָּא, וְלֵית מַאן דְּיִשְׁתְּגַח. (אפילו) בְּהַהוּא זִמְנָא דְּמָטָא שַׁעֲתָא לְאִתְפָּרְשָׁא, לָא נָפְקָא נַפְשָׁא מִן גּוּפָא, עַד

דְּאִתְגְּלֵי עֲלֵיהּ שְׁכִינְתָּא, וְנַפְשָׁא, מִגּוֹ חֶדְוָתָא וַחֲבִיבוּתָא דִּשְׁכִינְתָּא, נָפְקָא מִגּוּפָא לְקָבְלָהָא. אִי זַכָּאָה הוּא, מִתְקְשַׁר בָּהּ וְאִתְדַּבָּק בָּהּ. וְאִי לָאו, שְׁכִינְתָּא אַזְלָא, וְהִיא אִשְׁתְּאָרַת, וְאַזְלַת וּמִתְאַבְּלָא עַל פְּרִישׁוּתָא דְּגוּפָא. מַתְלָא אֲמְרֵי. שׁוּנְרָא מֵאֲשָׁא לָא מִתְפָּרְשָׁא, חַדְדֵי לְסַכִּינָא, אַזְלָא אֲבַתְרֵיהּ.

וּמִי שֶׁלֹּא מֵעִיר אֶת רוּחוֹ לַעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ, בְּאֵיזֶה פָּנִים יַעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כְּשֶׁיִּתְעוֹרְרוּ עָלָיו בְּדִין, וְיִתְפְּסוּ אוֹתוֹ בְּקוֹלָר, וְלֹא תִמְצֵא עָלָיו זְכוּת לְהִנָּצֵל? וְאָז כָּתוּב, וְכַצִּפֳּרִים הָאֲחֲזוֹת בַּפָּח כָּהֵם יוּקָשִׁים בְּנֵי הָאָדָם. וְטֶרֶם שֶׁיֵּצֵא אָדָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, בְּכַמָּה דִינִים הוּא נִדּוֹן הַנֶּפֶשׁ עִם הַגּוּף טֶרֶם שֶׁיִּפָּרְדוּ זֶה מִזֶּה, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ. (אפלו) בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁמַּגִּיעָה שְׁעַת הַהַפְרָדָה, לֹא יוֹצֵאת הַנֶּפֶשׁ מִן הַגּוּף עַד שֶׁמִּתְגַּלָּה עָלָיו שְׁכִינָה, וְהַנֶּפֶשׁ מִתּוֹךְ שִׂמְחָה וַחֲבִיבוּת שֶׁל הַשְׁכִינָה יוֹצֵאת מִן הַגּוּף כְּנֶגְדָּהּ. אִם הוּא צַדִּיק, הוּא נִקְשָׁר וְנִדְבָּק בָּהּ. וְאִם לֹא, הַשְׁכִינָה הוֹלֶכֶת, וְהִיא נִשְׁאֶרֶת וְהוֹלֶכֶת וּמִתְאַבֶּלֶת עַל פְּרִדַת הַגּוּף. מָשָׁל אוֹמְרִים, חָתוּל לֹא נִפְרָד מֵאֵשׁ, חַדֵּד אֶת הַסַּכִּין, וְהוּא יֵלֵךְ אַחֲרָיו.

לְבָתַר אִתְדַּנּוּ תַּרְוַויְיהוּ עַל יְדוֹי דְּדוּמָה. גּוּפָא אִתְדַּן בְּקִבְרָא עַד דְּתָב לְעַפְרָא, וְנַפְשָׁא בְּאֶשָּׁא דְּגֵיהִנֹּם בְּכַמָּה דִינִין, עַד הַהוּא זִמְנָא דְּאִתְגְּזַר עָלָהּ לְקַבְלָא עוֹנְשָׁא. בָּתַר דְּקַבִּילַת עוֹנְשָׁא, וּמָטֵי זִמְנָא לְאִתְדַּכְּאָה, כְּדֵין אִסְתַּלְקָא מִגֵּיהִנֹּם, וְאִתְלַבְּנַת מֵחוֹבָהָא כְּפַרְזְלָא דְּאִתְלַבַּן בְּנוּרָא, וְסַלְקִין עִמָּהּ, עַד דְּעָאלַת לְגַנְתָּא דְּעֵדֶן דִּלְתַתָּא, וְאִסְתַּחֲי תַּמָּן בְּאִינּוּן מַיָּא, וְאִסְתַּחֲי בְּבוּסְמִין דְּתַמָּן. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (שיר השירים) מְקֻטֶּרֶת מֹר וּלְבוֹנָה. וְקַיְימָא תַּמָּן עַד זִמְנָא דְּאִתְגְּזַר עֲלֵיהּ לְאִתְרַחֲקָא מֵאָתַר דְּיַתְבִין בֵּיהּ צַדִּיקַיָּא.

אַחַר כָּךְ נִדּוֹנִים שְׁנֵיהֶם עַל יְדֵי דּוּמָה. הַגּוּף נִדּוֹן בַּקֶּבֶר עַד שֶׁשָּׁב לֶעָפָר, וְהַנֶּפֶשׁ בְּאֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם בְּכַמָּה דִינִים, עַד אוֹתוֹ זְמַן שֶׁנִּגְזַר עָלֶיהָ לְקַבֵּל עֹנֶשׁ. אַחַר שֶׁקִּבְּלָה עָנְשָׁהּ וּמַגִּיעַ הַזְּמַן לְהִטָּהֵר, אָז עוֹלָה הִיא מֵהַגֵּיהִנֹּם, וּמִתְלַבֶּנֶת מֵחֲטָאֶיהָ כְּמוֹ בַּרְזֶל שֶׁמִּתְלַבֵּן בָּאֵשׁ, וְעוֹלִים עִמָּהּ עַד שֶׁנִּכְנֶסֶת לְגַן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה, וְרוֹחֶצֶת שָׁם בְּאוֹתָם מַיִם, וְרוֹחֶצֶת בַּבְּשָׂמִים שֶׁשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ג) מְקֻטֶּרֶת מֹר וּלְבוֹנָה. וְעוֹמֶדֶת שָׁם עַד הַזְּמַן שֶׁנִּגְזַר עָלֶיהָ לְהִתְרַחֵק מֵהַמָּקוֹם שֶׁיּוֹשְׁבִים בּוֹ הַצַּדִּיקִים.

וְכַד מָטָא זִמְנָא לְסַלְקָא, כְּדֵין סַלְקִין עִמָּהּ, דַּרְגָּא בָּתַר דַּרְגָּא, עַד דְּאִתְקְרִיבַת כְּקוּרְבָּנָא עַל מַדְבְּחָא. הָדָא הוּא דִכְתִיב, זֹאת תּוֹרַת הַמְּצֹרָע בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן, כַּהֲנָא עִלָּאָה דְּלְעֵילָּא, הַאי נַפְשָׁא דְּלָא אִסְתְּאֲבַת כָּל כַּךְ, בְּהַאי עָלְמָא, הַאי אִית לָהּ תִּקְנְתָא, כְּגַוְונָא דָּא. וְאִי לָאו, (קהלת א) מְעֻוָּת לֹא יָכוֹל לִתְקוֹן וְגוֹ'. (ויקרא י"ד) זֹאת תּוֹרַת הַמְּצֹרָע. רִבִּי יִצְחָק פָּתַח, (קהלת א) וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְגוֹ'. הַאי קְרָא אִתְּמַר, וְאוֹקִימְנָא לֵיהּ בְּנִשְׁמְתָא דְּבַר נָשׁ, בְּשַׁעֲתָא דְּהִיא קַיְימָא עִמֵּיהּ דְּבַר נָשׁ בְּהַאי עָלְמָא, כְּדֵין, וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ. וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ, בְּזִמְנָא דְּנָפִיק בַּר נָשׁ מֵהַאי עָלְמָא, וְאִשְׁתְּכַח בְּתִשּׁוּבָה, כְּדֵין אֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא שָׁם, אִי זַכָּאָה אִיהוּ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (ויקרא כב) וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר, וְאַחַר יֹאכַל מִן הַקֳּדָשִׁים.

וּכְשֶׁמַּגִּיעַ הַזְּמַן לְעָלוֹת, אָז עוֹלִים עִמּהּ דַּרְגָּה אַחַת דַּרְגָּה, עַד שֶׁנִּקְרֶבֶת כְּקָרְבָּן עַל הַמִּזְבֵּחַ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן, הַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, הַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ שֶׁלֹּא נִטְמְאָה כָּל כָּךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה, לְזוֹ יֵשׁ תַּקָּנָה כְּמוֹ כֵן. וְאִם לֹא, אָז מֵעָוֹת לֹא יוּכַל לְתָקֵן וְגוֹ'. זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, וְזֹרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה נִתְבָּאֵר, וּבֵאַרְנוּ אוֹתוֹ עַל נִשְׁמַת הָאָדָם, בְּשָׁעָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת עִם הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, אָז וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ. בָּא הַשֶּׁמֶשׁ, בִּזְמַן שֶׁיּוֹצֵא בֶּן אָדָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְנִמְצָא בִּתְשׁוּבָה, אָז - אֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא שָׁם, אִם הוּא צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר, וְאַחַר יֹאכַל מִן הַקֳּדָשִׁים.

תָּא חֲזֵי, כָּל חוֹבֵי עָלְמָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְכַפֵּר עֲלַיְיהוּ, בִּתְשׁוּבָה, בַּר מֵהַהוּא לִישָׁנָא בִּישָׁא, דְּאַפִּיק שׁוּם בִּישׁ עַל חַבְרֵיהּ. וְהָא אוּקְמוּהָ, דִּכְתִיב, זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע, זֹאת הִיא תּוֹרָתוֹ שֶׁל מוֹצִיא שֵׁם רָע. רַבִּי חִיָּיא אָמַר, כָּל מַאן דְּאַפִּיק לִישָׁנָא בִּישָׁא, אִסְתַּאֲבָן לֵיהּ כָּל שַׁיְיפּוֹי, וְיִתְחֲזֵי לְסַגְרָא, בְּגִין דְּהַהִיא מִלָּה בִּישָׁא סַלְקָא וְאִתְעַר רוּחָא מִסְאֲבָא עֲלוֹי וְאִסְתְּאַב, אֲתֵי לְאִסְתַּאֲבָא מְסָאֲבִין לֵיהּ, בְּמִלָּה דְּלַתַּתָּא אִתְּעַר מִלָּה אָחֳרָא.

בֹּא רְאֵה, עַל כָּל חֲטָאֵי הָעוֹלָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַפֵּר בִּתְשׁוּבָה, פְּרָט מֵאוֹתוֹ לָשׁוֹן הָרַע שֶׁמּוֹצִיא שֵׁם רָע עַל חֲבֵרוֹ. וַהֲרֵי פֵּרַשְׁוּהָ, שֶׁכָּתוּב זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע - זֹאת הִיא תּוֹרָתוֹ שֶׁל מוֹצִיא שֵׁם רָע. רַבִּי חִיָּיא אָמַר, כָּל מִי שֶׁמּוֹצִיא שֵׁם רָע, מְטַמְּאִים לוֹ אֶת כָּל אֵיבָרָיו וְרָאוּי לִסָּגֵר, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ דִּבּוּר רָע עוֹלֶה מֵעִיר רוּחַ טֻמְאָה עָלָיו, וְהוּא נִטְמָא. בָּא לְהִטָּמֵא - מְטַמְּאִים אוֹתוֹ. בַּדִּבּוּר שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר דִּבּוּר אַחֵר.

פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה א) אֵיכָה הָיְתָה לְזוֹנָה קִרְיָה נֶאֱמָנָה וְגוֹ'. מַאן דַּהֲוַת מְהֵימְנָא לְבַעְלָהּ, אַהֲדְרַת לְזוֹנָה. מְלֵאתִי מִשְׁפָּט, מִשְׁפָּט, וַדַּאי דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, צֶדֶק, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּבְגִין דְּאִתְעָרַת מִלָּה אָחֳרָא, אִסְתְּלַק מִנַּהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְשַׁרְיָא בַּהּ רוּחָא דְּקַטּוּלֵי. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב וְעַתָּה מְרַצְּחִים. וּמַה יְרוּשָׁלֵם קִרְתָּא קַדִּישָׁא כַּדְּ, שְׁאָר בְּנֵי נָשָׁא עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע.

פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה א) אֵיכָה הָיְתָה לְזוֹנָה קִרְיָה נֶאֱמָנָה וְגוֹ'. מִי שֶׁהָיְתָה אֱמָנָה לְבַעְלָהּ, הָפְכָה לְזוֹנָה. מְלֵאתִי מִשְׁפָּט. מִשְׁפָּט - זֶה וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. צֶדֶק - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מִשּׁוּם שֶׁהֵעִירָה דָּבָר אַחֵר, הִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְשָׁרְתָה בָּהּ רוּחַ שֶׁל מְרַצְּחִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְעַתָּה מְרַצְּחִים. וּמַה יְרוּשָׁלַיִם הַקָּדוֹשָׁה כָּךְ - שְׁאָר בְּנֵי אָדָם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. זְהוּ שֶׁכָּתוּב זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, זֹאת תִּהְיֶה וַדַּאי לְקָבְלֵיהּ לְאִתְפָּרְעָא מִנֵּיהּ, דְּהַהוּא מוֹצִיא שֵׁם רָע, בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן, מַאי קָא מַשְׁמַע לָן. מַשְׁמַע, מַאן דְּאִית לֵיהּ לִישָׁנָא בִּישָׁא צְלוֹתֵיהּ לָא עָאלַת קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּהָא אִתְּעַר עֲלֵיהּ רוּחָא מְסָאֲבָא. כֵּיוָן דְּאָהֲדַר בִּתְשׁוּבָה וְקַבִּיל עֲלֵיהּ תְּשׁוּבָה, מַה כְּתִיב, בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן וְגוֹ' וְרָאָה הַכֹּהֵן וְגוֹ'. (ויקרא יד) וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמְטַהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת. רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יוֹסֵי הֲווֹ שְׁכִיחֵי קַמֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. יוֹמָא חַד אָמַר לֵיהּ, עֵץ אֶרֶז הָא יְדִיעַ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (מלכים א ה) מִן הָאֶרֶז

אֲשֶׁר בַּלְבָנוֹן, דְּהָא הַהוּא עֵץ אֶרֶז, לָא אִשְׁתָּרְשָׁן נְטִיעוֹי אֶלָּא בַּלְבָנוֹן, וְהָא אִתְּמַר. אֵזוֹב לָמָּה, וּמַאי הוּא.

רִבִּי יְהוּדָה אָמַר, זֹאת תִּהְיֶה וַדַּאי כִּנְגְדּוֹ לְהַפְרַע מִמֶּנּוּ, שֶׁל אוֹתוֹ מוֹצִיא שֵׁם רַע. בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן, מַה בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ? מַשְׁמַע, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְשׁוֹן הָרַע, תְּפִלָּתוֹ אֵינָהּ כְּנֶסֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי עוֹרֵר עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה. כֵּיוָן שֶׁחָזַר בִּתְשׁוּבָה וְקִבֵּל עָלָיו תְּשׁוּבָה, מַה כָּתוּב? בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן וְגוֹ', וְרָאָה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמְטַהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת. רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יוֹסֵי הֵיוּ מְצוּיִים לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. יוֹם אֶחָד אָמַר לוֹ, עֵץ אֶרֶז הֲרֵי יָדוּעַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א ה) מִן הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ עֵץ אֶרֶז לֹא נִשְׁרָשִׁים נְטִיעוֹתָיו אֶלָּא בַּלְּבָנוֹן, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. אֵזוֹב לָמָּה? וּמַה הוּא?

דף נג:

פָּתַח וְאָמַר, וְלָקַח לַמְטַהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהוֹרוֹת וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנִי תוֹלַעַת (דף נ"ג ע"ב) וְאֵזוֹב. תָּא חֲזֵי, בַּר נָשׁ דְּמִשְׁתַּדֵּל בְּפוּלְחָנָא דְּמָארֵיהּ, וְאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שָׁאֲרֵי עֲלּוֹי וּשְׁכִינְתָּא אִשְׁתַּתְּפָא בַּהֲדֵיהּ. כֵּיוָן דְּבַר נָשׁ אָתֵי לְאִסְתַּאֲבָא, שְׁכִינְתָּא אִסְתָּלָקַת מִנֵּיהּ, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְרְחִיק מִנֵּיהּ, וְכָל סִטְרָא דִּקְדוּשָׁה דְּמָארֵיהּ מְרַחֲקִין מִנֵּיהּ, וְשָׁארֵי עֲלֵיהּ רוּחַ מְסָאֲבָא וְכָל סִטְרָא דְּמְסָאֲבָא, אָתֵי לְאִתְדַּכָּאָה מְסַיְּיעִין לֵיהּ. בָּתַר דְּאִתְדַּכֵּי וְאַהְדַּר בִּתְשׁוּבָה, הַהוּא דְּאִסְתַּלָּק מִנֵּיהּ אַהְדַּר, וְשָׁארֵי עֲלּוֹי.

פָּתַח וְאָמַר, וְלָקַח לַמְטַהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהוֹרוֹת וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזוֹב. בֹּא רְאֵה, אָדָם שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹרֶה עָלָיו, וְהַשְׁכִינָה מִשְׁתַּתֶּפֶת עִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָדָם בָּא לְהִטָּמֵא, הַשְׁכִינָה מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, וְכָל צַד הַקְּדֻשָּׁה שֶׁל רִבּוֹנוֹ מֻרְחָקִים מִמֶּנּוּ, וְשׁוֹרֶה עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה וְכָל צַד הַטֻּמְאָה. אִם בָּא לְהִטָּהֵר, מְסַיְּעִים אוֹתוֹ. אַחַר שֶׁנִּטְהַר וְחָזַר בִּתְשׁוּבָה, אוֹתוֹ שֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ חוֹזֵר וְשׁוֹרֶה עָלָיו.

תָּא חֲזֵי, כְּתִיב וְלָקַח לַמְטַהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהוֹרוֹת. כֵּיוָן דְּאָמַר, שְׁתֵּי צִפֳּרִים, לָא יָדַעְנָא דְּאִינּוּן חַיּוֹת, אֶלָּא, הָא אוּקְמוּהָ, אֲבָל חַיּוֹת, חַיּוֹת מַמָּשׁ. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (יחזקאל א) וְאֵרֶא הַחַיּוֹת, לָקֵבֵל אֲתַר דְּיַנְקֵי מִנַּיְיהוּ נְבִיאֵי מְהֵימְנֵי, וְעֵץ אֶרֶז הָא אִתְּמַר, וּשְׁנִי תּוֹלַעַת, סְטָר סוּמָקָא דְּגְבוּרָה דְּאִשְׁתַּתַּף בַּהֲדֵיהּ בְּקַדְמֵיתָא. וְאֵזוֹב, דָּא ו' זְעֵירָא, דְּיָנִיק לֵיהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּבְגִין כָּךְ, עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב, אַזְלָן כַּחֲדָא, וְעַל דָּא ו' ו' כַּחֲדָא אִשְׁתְּכָחוּ, חַד עִלָּאָה, וְחַד זְעֵירָא, וְקָרְיֵין לוֹן, ו' עִלָּאָה, ו' תַּתָּאָה. וְכֻלְּהוּ אַהֲדְרוּ לְשַׁרְיָא עֲלּוֹי בְּגִין דְּהָא אִתְדַּכֵּי, לְקָבֵל אִלֵּין, לְתַתָּא (מנייהו), עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנִי תּוֹלַעַת אִשְׁתְּכָחוּ (בשמא) בְּדַכְיוּתָא דָּא, וְתַלְיָין מֵאִלֵּין עִלָּאִין.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב וְלָקַח לַמְטַהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהוֹרוֹת. כֵּיוָן שֶׁאָמַר שְׁתֵּי צִפֳּרִים, לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהֵן חַיּוֹת? אֶלָּא הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, אֲבָל חַיּוֹת, חַיּוֹת מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל א) וְאֵרֶא הַחַיּוֹת, כְּנֶגֶד הַמָּקוֹם שֶׁיּוֹנְקִים מֵהֶם הַנְּבִיאִים הַנֶּאֱמָנִים. וְעֵץ אֶרֶז, הֲרֵי נִתְבָּאֵר. וּשְׁנִי תּוֹלַעַת, הַצַּד הָאָדֹם שֶׁל גְּבוּרָה שֶׁהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ

בְּרֵאשׁוֹנָה. וְאֵזֹב, זוֹ ו' קְטַנָּה שֶׁמֵּינִיקָה אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּמִשּׁוּם כָּךְ עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב הוֹלְכִים יַחַד, וְעַל כֵּן ו' ו' נִמְצְאוּ כְּאֶחָד, אֶחָד עֶלְיוֹן וְאֶחָד קָטָן, וְקוֹרְאִים לָהֶם ו' עֶלְיוֹנָה, ו' תַּחְתּוֹנָה. וְכֻלָּם חוֹזְרִים לִשְׁרוֹת עֲלֵיהֶן, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי נִטְהַר. כְּנֶגֶד אֵלֶּה לְמַטָּה (מהם) - עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנֵי תּוֹלַעַת נִמְצְאוּ (בשם) בַּגְּדֵלָה הַזּוֹ, וּתְלוּיִים מֵהָעֶלְיוֹנוֹת הַלָּלוּ.

רִבִּי יְהוּדָה וְרִבִּי יִצְחָק הֲווֹ אָזְלֵי בְּאָרְחָא. יָתְבוּ בְּהַהוּא בֵּי חַקְלָא וְצַלּוּ. בָּתַר דְּסַיְימוּ צְלוֹתָא קָמוּ וְאָזְלוּ. פְּתַח רִבִּי יְהוּדָה בְּמִלֵּי דְּאוֹרַיְיתָא. וְאָמַר, (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתוֹמְכֶיהָ מְאוּשָּׁר. עֵץ חַיִּים, דָּא אוֹרַיְיתָא, דְּאִיהִי אִילָנָא עִלָּאָה רַבָּא וְתַקִּיף. תּוֹרָה, אֲמַאי אִקְרֵי תּוֹרָה. בְּגִין דְּאוֹרֵי וְגַלֵּי בְּמָה דְּהֲוָה סָתִים דְּלָא אִתְיְדַע. חַיִּים, דְּכָל חַיִּים דִּלְעֵילָּא בָּהּ אִתְכְּלִילוּ, וּמִנָּהּ נָפְקִין. לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ, לְאִינּוּן דְּאַחְדִּין בָּהּ, דְּמַאן דְּאָחִיד בְּאוֹרַיְיתָא אָחִיד בְּכֻלָּא, אָחִיד לְעֵילָּא וְתַתָּא. וְתוֹמְכֶיהָ מְאוּשָּׁר, מַאן תּוֹמְכֶיהָ. אִלֵּין אִינּוּן דְּמַטִילִין מְלָאי, לְכִיסָן שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. יָשְׁבוּ בְּאוֹתוֹ שָׂדֶה וְהִתְפַּלְּלוּ. אַחַר שֶׁסִּיְּמוּ אֶת הַתְּפִלָּה, קָמוּ וְהָלְכוּ. פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְאָמַר, (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתוֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר. עֵץ חַיִּים - זוֹ הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא עֵץ עֶלְיוֹן גָּדוֹל וְחָזָק. תּוֹרָה, לָמָּה נִקְרֵאת תּוֹרָה? מִשּׁוּם שֶׁמּוֹרָה וּמְגַלָּה אֶת מַה שֶּׁהָיָה סָתוּם וְלֹא יָדוּעַ. חַיִּים, שֶׁכָּל הַחַיִּים שֶׁלְּמַעְלָה נִכְלְלוּ בָהּ, וּמִמֶּנָּּה יוֹצְאִים. לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ, אֶת אוֹתָם שֶׁאוֹחֲזִים בָּהּ, שֶׁמִּי שֶׁאוֹחֵז בַּתּוֹרָה אוֹחֵז בַּכֹּל. אָחוּז לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְתוֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר, מִי זֶה תּוֹמְכֶיהָ? אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁמְּטִילִים מִלֵּאי לְכִיסָם שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ.

וְתוֹמְכֶיהָ, זְכֵי לִבְנֵיאֵי מְהֵימְנֵי דְּיִפְקוּן מִנַּיְיהּ. מְאוּשָּׁר, אַל תִּקְרֵי מְאוּשָּׁר, אֶלָּא מֵרֵאשׁוֹ, אֵינּוּן תַּמְכִין לְאוֹרַיְיתָא, מֵרֵאשׁוֹ וְעַד סוֹפוֹ. מֵרֵאשׁוֹ, דָּא רֵישָׁא דְּכֹלָּא דְּאִקְרֵי רֵאשׁ, דְּכְתִיב, (משלי ח) מֵעוֹלָם נְסַכְתִּי מֵרֹאשׁ. וְרֵאשׁ דָּא חָכְמָה, דְּאִיהִי רֵישָׁא לְכָל גּוּפָא, וְגוּפָא אִתְפְּשָׁט בֵּיהּ עַד סִיּוּמָא דְּשִׁית סְטָרִין, וְתוֹמְכֶיהָ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (שיר השירים ה) שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ. דְּאִינּוּן דְּמַטִילִין מְלָאי לְכִיסָן שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אִינּוּן תַּמְכִין לְאוֹרַיְיתָא מֵרֵישָׁא עַד סִיּוּמָא דְּגוּפָא, וְכָל מְהֵימְנוּתָא, בֵּיהּ תַּלְיָא, וְאִתְּמָךְ. וְזָכֵי לִבְנִין דְּיִתְחַזּוּן לִבְנֵיאֵי מְהֵימְנֵי.

וְתוֹמְכֶיהָ, זוֹכֶה שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ נְבִיאִים נֶאֱמָנִים. מְאֻשָּׁר, אַל תִּקְרֵי מְאֻשָּׁר אֶלָּא מֵרֹאשׁוֹ. אוֹתָם הַתּוֹמְכִים שֶׁל הַתּוֹרָה מֵרֹאשׁוֹ וְעַד סוֹפוֹ. מֵרֹאשׁוֹ, צַד הָרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל שֶׁנִּקְרָא רֹאשׁ, שֶׁכָּתוּב (שם ח) מֵעוֹלָם נְסַכְתִּי מֵרֹאשׁ. וְרֹאשׁ זוֹ חָכְמָה, שֶׁהִיא הָרֹאשׁ לְכָל הַגּוּף, וְהַגּוּף מִתְפַּשֵּׁט בָּהּ עַד הַסִּיּוּם שֶׁל שִׁשָּׁה הַצְּדָדִים וְתוֹמְכֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ה) שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ. שֶׁאוֹתָם שֶׁמְּטִילִים מִלֵּאי לְכִיסָם שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, הֵם תּוֹמְכִים אֶת הַתּוֹרָה מֵהָרֹאשׁ עַד סִיּוּם הַגּוּף, וְכָל הָאֱמוּנָה בּוֹ תְּלוּיָה, וְנִתְמָךְ. וְזוֹכֶה לְבָנִים שֶׁיֵּרָאוּ לִנְבִיאִים נֶאֱמָנִים.

רִבִּי יִצְחָק פָּתַח, (ויקרא א) וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְיָ' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. וַיִּקְרָא אָלֶף זְעֵירָא, אֲמַאי. אֶלָּא בְּגִין לְאַחֲזָאָה מַאן הוּא הַהוּא דְּקָרָא, הַהוּא דִּשְׁרֵי בְּמַקְדְּשָׁא, וּכְדֵין

זַמִּין לְמֹשֶׁה, כְּמַאן דְּזַמִּין אוּשְׁפִּיזָא. הָכָא א' זְעֵירָא, הָתָם א' רַבְּתָא, אָדָם שֵׁת אֱנוֹשׁ. (ס"א אדם) דָּא שְׁלִימוּ דְּכֹלָּא.

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. וַיִּקְרָא, אֶלֶף קְטַנָּה, לָמָּה? אֶלָּא כְּדֵי לְהַרְאוֹת מִיהוּ אוֹתוֹ שֶׁקָּרָא - אוֹתוֹ שֶׁשָּׁרוּי בַּמִּקְדָּשׁ, וְאָז זִמֵּן אֶת מֹשֶׁה כְּמוֹ שֶׁמְּזַמְּנִין אוֹרְחַ. כָּאן א' קְטַנָּה, שָׁם א' גְּדוֹלָה. אָדָם שֵׁת אֱנוֹשׁ. (אדם) זוֹ שְׁלֵמוּת הַכֹּל.

תָּא חֲזֵי, מַה בֵּין מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן, הֵי מְנַיְיהוּ עִלָּאָה. אֶלָּא מֹשֶׁה עִלָּאָה, מֹשֶׁה שׁוּשְׁבִינָא דְּמַלְכָּא, אַהֲרֹן שׁוּשְׁבִינָא דְּמַטְרוֹנִיתָא. מְתַל לְמַלְכָּא דְּהָווֹ לֵיהּ מַטְרוֹנִיתָא עִלָּאָה. מָה עָבַד. יְהַב לָהּ שׁוּשְׁבִינָא לְתַקָּנָא לָהּ וּלְאִסְתַּכְּלָא בְּמִלֵּי דְּבֵיתָא. וְעַל דָּא, כַּד עַיִּיל שׁוּשְׁבִינָא דָּא לְמַלְכָּא, לָא עַיִּיל אֶלָּא עִם מַטְרוֹנִיתָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן וְגוֹ'.

בֹּא וּרְאֵה מַה בֵּין מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן, מִי מֵהֶם עֶלְיוֹן? אֶלָּא מֹשֶׁה הוּא הָעֶלְיוֹן, מֹשֶׁה הוּא שׁוֹשְׁבִין הַמֶּלֶךְ, וְאַהֲרֹן שׁוֹשְׁבִין הַגְּבִירָה. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיְתָה לוֹ גְּבִירָה עֶלְיוֹנָה. מָה עָשָׂה? נָתַן לוֹ שׁוֹשְׁבִין לְתַקֵּן אוֹתָהּ וּלְהִסְתַּכֵּל בְּדִבְרֵי הַבַּיִת. וְעַל כֵּן, כְּשֶׁנִּכְנָס הַשּׁוֹשְׁבִין הַזֶּה לַמֶּלֶךְ, לֹא נִכְנָס אֶלָּא רַק עִם הַגְּבִירָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן וְגוֹ'.

מֹשֶׁה שׁוּשְׁבִינָא לְמַלְכָּא, בְּגִין כָּךְ אִזְדַּמַּן כְּאוּשְׁפִּיזָא, וּלְבָתַר, וַיְדַבֵּר יְיָ' אֵלָיו. אַהֲרֹן הוּא שׁוּשְׁבִינָא לְמַטְרוֹנִיתָא, וְכָל מִלּוֹי הֲווֹ, לְפַיְיסָא לְמַלְכָּא בְּמַטְרוֹנִיתָא, וְיִתְפַּיֵּיס מַלְכָּא בַּהֲדָהּ. וְעַל דָּא בְּגִין דְּאִיהוּ, שׁוּשְׁבִינָא לָהּ שַׁוִּי מָדוֹרֵיהּ בַּהֲדָהּ, לְתַקָּנָא בֵּיתָא וּלְעַיְינָא תְּדִיר בְּמִלֵּי דְּבֵיתָא. וְעַל דָּא אִתְתַּקַּן כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, וְאִקְרֵי כֹּהֵן גָּדוֹל. מְנָא לָן. דִּכְתִיב, (תהלים קי) אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם עַל דִּבְרָתִי מַלְכִּי צֶדֶק.

מֹשֶׁה הוּא שׁוּשְׁבִין הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם כָּךְ הִזְדַּמֵּן כְּאוֹרֵחַ, וְאַחַר כָּךְ - וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו. אַהֲרֹן הוּא שׁוּשְׁבִין שֶׁל הַגְּבִירָה, וְכָל דְּבָרָיו הָיוּ לְפַיֵּס אֶת הַמֶּלֶךְ עִם הַמַּלְכָּה, וְיִתְפַּיֵּס הַמֶּלֶךְ עִמָּהּ. וְעַל כֵּן, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שׁוּשְׁבִין שֶׁלָּהּ, הוּא שָׁם מְדוֹרוֹ עִמָּהּ לְתַקֵּן אֶת הַבַּיִת וּלְעַיֵּן תָּמִיד בְּדִבְרֵי הַבַּיִת. וְעַל כֵּן הִתְתַּקֵּן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִקְרָא כֹּהֵן גָּדוֹל. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (תהלים קי) אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם עַל דִּבְרָתִי מַלְכִּי צֶדֶק.

דף נד.

וּבְגִין כָּךְ כָּל מַה דְּאִצְטְרִיךְ מִבֵּי מַלְכָּא, נָטִיל, וְלֵית מַאן דְּיִמְחֵי בִּידֵיהּ. וְעַל דָּא הוּא קָאִים לְדַכְּאָה לְכָל אִינּוּן דְּעָאלִין לְבֵי מַטְרוֹנִיתָא, בְּגִין דְּלָא (דף נ"ד ע"א) יִשְׁתְּכַח מִסְאֲבָא בְּאִינּוּן בְּנֵי הֵיכָלָא. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב, וְלָקַח לְמִטַהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים וְגוֹ'.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ הוּא נוֹטֵל, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדוֹ. וְלָכֵן הוּא עוֹמֵד לְטַהֵר אֶת כָּל אוֹתָם שֶׁנִּכְנָסִים לְבֵית הַגְּבִירָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּמָּצֵא טֻמְאָה בְּאוֹתָם בְּנֵי הַהֵיכָל, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְלָקַח לְמִטַהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים וְגוֹ'.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים ב) יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק יְיָ' יִלְעַג לָמוֹ. יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק, דָּא יִצְחָק דְּאָתֵי מִסִּטְרָא דְּחַמְרָא, נָהִיר בְּקַדְמִיתָא, וְחַייךְ, וּלְבָתַר זָעִים וְתָרִיךְ. הֲדָא הוּא

דְכְתִיב יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם וְלָא כְתִיב, יוֹשֵׁב שָׁמַיִם. יִשְׂחָק, נָהִיר וְחַיִּיךְ. וְעַל דָּא דִּינָא נָהִיר וְחַיִּיךְ, לְהוּ לְרַשְׁעַיָּיא.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים ב) יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק ה' יִלְעַג לָמוֹ. יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק - זֶה יִצְחָק שֶׁבָּא מִצַּד הַיַּיִן, מֵאִיר בָּרֵאשׁוֹנָה, וְצוֹחֵק, וְאַחַר כָּךְ זוֹעֵם וּמְגָרֵשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק, וְלֹא כְתוּב יוֹשֵׁב שָׁמַיִם. יִשְׂחָק, מֵאִיר וְצוֹחֵק. וְעַל כֵּן הַדִּין מֵאִיר וְצוֹחֵק לָהֶם לָרְשָׁעִים.

וּלְבָתַר מַה כְּתִיב, אָז יְדַבֵּר אֲלֵימוֹ בְאַפּוֹ וּבַחֲרוֹנוֹ יְבַהֲלֵמוֹ. וְכַךְ אָרְחֵי דְּחַיְיבַיָּא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נָהִיר לְהוּ בְּהַאי עָלְמָא, וְנָהִיר לוֹן אַנְפִּין כְּחַמְרָא, דְּנָהִיר בְּקַדְמִיתָא, וּלְבָתַר זָעִים וְקָטִיל. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מָשִׁיךְ לוֹן לְחַיְיבַיָּא, אִי יְהַדְּרוּן לְקֳבָלֵיהּ, יָאוּת, וְאִי לָא שָׁצֵי לוֹן מֵהַהוּא עָלְמָא דְּאָתֵי, וְלֵית לוֹן בֵּיהּ חוּלָקָא, וְיִשְׁתֵּצוּן מִכֹּלָּא. אַתּוּן לְאִתְדַּכְּאָה, מְסַיְיעִין לוֹן. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְדַכֵּי לוֹן וְקָרִיב לוֹן לְגַבֵּיהּ, וְקָארֵי עָלַיְיהוּ שָׁלוֹם. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (ישעיה נז) שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב וְגוֹ'. (ויקרא ט"ז) וְאִשָּׁה כִּי יָזוּב זוֹב דָּמָהּ יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֶת נִדָּתָהּ וְגוֹ'. רִבִּי חִיָּיא פָּתַח וְאָמַר, (זכריה יד) הִנֵּה יוֹם בָּא לַיְיָ' וְחֻלַּק שְׁלָלֵךְ בְּקִרְבֵּךְ. הַאי קְרָא הָכִי מִבָּעֵי לֵיהּ, הִנֵּה יוֹם יָבוֹא, מַאי, הִנֵּה יוֹם בָּא. אֶלָּא שֶׁכְּבָר בָּא, עַד לָא אִבְרֵי עָלְמָא, וְהוּא יוֹם דְּבֵיהּ יַעֲבִיד דִּינָא לְחַיְיבַיָּא. וְהוּא יוֹם דְּבֵיהּ יִתְפָּרַע קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מֵאִינּוּן דְּעָקוֹן לוֹן לְיִשְׂרָאֵל. הַאי יוֹם בָּא וְקָאֵים קֳמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְתָבַע מִנֵּיהּ לְמֶעְבַּד דִּינָא וּלְשֵׁצָאָה עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְאִתְיְהִיב לֵיהּ רְשׁוּ, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (זכריה יד) וְאָסַפְתִּי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַם לַמִּלְחָמָה וְגוֹ'.

וְאַחַר כְּךָ מַה כְּתוּב? אָז יְדַבֵּר אֲלֵימוֹ בְאַפּוֹ וּבַחֲרוֹנוֹ יְבַהֲלֵמוֹ. וְכָךְ דַּרְכֵי הָרְשָׁעִים - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאִיר לָהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּמֵאִיר לָהֶם כְּמוֹ יַיִן שֶׁמֵּאִיר בָּרֵאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ זוֹעֵם וְהוֹרֵג. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשֵׁךְ אֶת הָרְשָׁעִים, אִם יַחְזְרוּ כְנֶגְדּוֹ - יָפֶה. אִם לֹא - הוּא מְכַלֶּה אוֹתָם מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם הַבָּא, וְאֵין לָהֶם בּוֹ חֵלֶק וְיִשְׁתַּמְּדוּ מֵהַכֹּל. בָּא לְהִטָּהֵר - מְסַיְּעִים לָהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אוֹתָם וּמְקָרֵב אוֹתָם אֲלֵיו וְקוֹרֵא עֲלֵיהֶם שָׁלוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב וְגוֹ'. וְאִשָּׁה כִּי יָזוּב זוֹב דָּמָהּ יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֶת נִדָּתָהּ וְגוֹ'. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח וְאָמַר, (זכריה יד) הִנֵּה יוֹם בָּא לַה' וְחֻלַּק שְׁלָלֵךְ בְּקִרְבֵּךְ. הַפָּסוּק הַזֶּה כְּךָ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת: הִנֵּה יוֹם יָבוֹא. מַה זֶּה הִנֵּה יוֹם בָּא? אֶלָּא שֶׁכְּבָר בָּא טֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְהוּא הַיּוֹם שֶׁבּוֹ יַעֲשֶׂה דִּין לָרְשָׁעִים, וְהוּא הַיּוֹם שֶׁבּוֹ יִפָּרַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָם שֶׁהֵצִיקוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל. הַיּוֹם הַזֶּה בָּא וְעוֹמֵד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לַעֲשׂוֹת דִּין וּלְכַלּוֹת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְנִתְּנָת לוֹ רְשׁוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְאָסַפְתִּי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַם לַמִּלְחָמָה וְגוֹ'.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, תְּרֵין יוֹמִין אִינּוּן לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, חַד שָׁאֲרֵי עִמֵּיהּ, וְחַד אָתֵי לְקַמֵּיהּ, וּבְאִלֵּין עָבִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קְרָבִין בְּכֹלָּא. וְכַד הַאי יוֹמָא, אָתֵי לְאַגָּחָא קְרָבָא, אִזְדַּוּוג בְּהַהוּא יוֹמָא אָחֳרָא, וְנָטִיל זַיְינִין עַל זַיְינֵיהּ, וְאָגַח קְרָבָא בְּכֹלָּא, בְּאִינּוּן רָאמִין וּנְמוּכִין. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (ישעיה ב) כִּי יוֹם לַיְיָ' צְבָאוֹת, עַל כָּל גֵּאֶה וָרָם וְעַל כָּל נִשָּׂא וְשָׁפֵל.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, שְׁנֵי יָמִים הֵם לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶחָד שֶׁרוּבֵי עִמּוֹ, וְאֶחָד בָּא לְפָנָיו, וּבְאֵלּוּ עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קְרָבוֹת עִם הַכֹּל. וּכְשֶׁבָּא הַיּוֹם הַזֶּה לַעֲרֹךְ קְרָב, הוּא מְזַדַּוֵּג עִם אוֹתוֹ יוֹם אַחֵר, וְנוֹטֵל כְּלֵי זַיִן עַל כְּלֵי זֵינוֹ, וְעוֹרֵךְ קְרָב בְּכֻלָּם, בְּאוֹתָם רְמִים וּנְמוּכִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ב) כִּי יוֹם לַה' צְבָאוֹת עַל כָּל גֵּאֶה וְרָם וְעַל כָּל נִשָּׂא וְשָׁפָל.

רִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, וְאִשָּׁה כִּי יָזוּב זוֹב דָּמָהּ וְגוֹ'. הַיְינוּ דִּכְתִיב, (ישעיה לד) חֶרֶב לַיְיָ' מָלְאָה דָם. מָלְאָה דָם וַדַּאי, דִּכְתִיב כִּי יָזוּב זוֹב דָּמָהּ יָמִים רַבִּים. בְּלֹא עֶת נִדָּתָהּ, הַיְינוּ דִּכְתִיב, (דניאל ט) וַיִּשְׁקוֹד יְיָ' עַל הָרָעָה וַיְבִיאֶהָ עָלֵינוּ. דְּתָנֵינָן, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַקְדִּים פּוּרְעָנוּתָא לְעָלְמָא, חַיָּיבַיָּא מְקַדְּמִין פּוּרְעָנוּתָא בְּחוֹבֵיהוֹן לְמֵיתֵי לְעָלְמָא, אוֹ כִּי תָזוּב עַל נִדָּתָהּ. הַיְינוּ (ויקרא כו) וְיָסַפְתִּי לְיַסְּרָה אֶתְכֶם, מַהוּ וְיָסַפְתִּי לְיַסְּרָה. אוֹסִיף דִּינָא עַל דִּינָא, וְאֶתֵּן דָּמָא עַל דָּמָא, יַתִּיר עַל מַה דְּאִית בְּהַהוּא חֶרֶב לַיְיָ' מָלְאָה דָם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, וְאִשָּׁה כִּי יָזוּב זוֹב דָּמָהּ וְגוֹ'. הַיְינוּ שֶׁכָּתוּב, (שם לד) חֶרֶב לַה' מָלְאָה דָם. מָלְאָה דָם וַדַּאי, שֶׁכָּתוּב כִּי יָזוּב זוֹב דָּמָהּ יָמִים רַבִּים. בְּלֹא עֶת נִדָּתָהּ, הַיְינוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל ט) וַיִּשְׁקֹד ה' עַל הָרָעָה וַיְבִיאֶהָ עָלֵינוּ. שֶׁשָּׁנִינוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְדִּים פֻּרְעָנוּת לְעוֹלָם, וְהָרְשָׁעִים מַקְדִּימִים אֶת הַפֻּרְעָנוּת בַּחֲטָאֵיהֶם לְבֹא לְעוֹלָם. אוֹ כִּי תָזוּב עַל נִדָּתָהּ, הַיְינוּ (ויקרא כו) וְיָסַפְתִּי לְיַסְּרָה אֶתְכֶם. מַה זֶּה וְיָסַפְתִּי לְיַסְּרָה? אוֹסִיף דִּין עַל דִּין וְאֶתֵּן דָּם עַל דָּם יוֹתֵר עַל מַה שֶּׁיֵּשׁ בְּאוֹתָהּ הַחֶרֶב לַה' מָלְאָה דָם.

כְּתִיב, (בראשית ח) לֹא אוֹסִיף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם. מַהוּ לֹא אוֹסִיף. אֶלָּא, לָא אֶתֵּן עוֹד תּוֹסֶפֶת לְהַהוּא חֶרֶב, אֶלָּא כְּנָוֹונָא דְּיָכִיל עָלְמָא לְמִסְבַּל. וְהָא כְּתִיב וְיָסַפְתִּי. אֶלָּא לְיַסְּרָה כְּתִיב, וְלָא לְשֵׁיצָאָה. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, אוֹ כִּי תָזוּב עַל נִדָּתָהּ.

כְּתוּב, לֹא אֹסֵף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם. מַה זֶּה לֹא אֹסֵף? אֶלָּא, לֹא אֶתֵּן עוֹד תּוֹסֶפֶת לְאוֹתָהּ חֶרֶב, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁיָּכוֹל הָעוֹלָם לְסִבֹּל. וַהֲרֵי כְּתוּב וְיָסַפְתִּי? אֶלָּא כְּתוּב לְיַסְּרָה, וְלֹא לְכַלּוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב אוֹ כִּי תָזוּב עַל נִדָּתָהּ.

כָּל יְמֵי זוֹב טוּמְאָתָהּ. מַהוּ כָּל יְמֵי זוֹב טוּמְאָתָהּ. אֶלָּא חַיָּיבַיָּא מְסָאֲבִין בְּחוֹבֵיהוֹן לְגַרְמֵיהוֹן, וּמְסָאֲבִין לַאֲתַר אָחֳרָא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (במדבר יט) כִּי אֶת מִקְדַּשׁ יְיָ' טִמֵּא. וְאִתְעַר רוּחַ מְסָאֲבָא עֲלַיְיהוּ. וּלְזִמְנָא דְּאָתֵי, זַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְדַכְּאָה לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל וּלְאַעְבָּרָא לְהַהוּא רוּחָא מְסָאֲבָא מֵעָלְמָא. דִּכְתִיב, (ישעיה נב) לֹא יוֹסִיף יָבֹא בָךְ עוֹד עָרֵל וְטָמֵא. וּכְתִיב (זכריה יג) וְאֶת רוּחַ הַטּוּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ. מִן הָאָרֶץ וַדַּאי. (מאן דאתי לאסתאבא מסאבין ליה ודאי)

כָּל יְמֵי זוֹב טֻמְאָתָהּ. מַה זֶּה כָּל יְמֵי זוֹב טֻמְאָתָהּ? אֶלָּא שֶׁהָרְשָׁעִים מְטַמְּאִים אֶת עַצְמָם בַּחֲטָאֵיהֶם וּמְטַמְּאִים מָקוֹם אַחֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יט) כִּי אֶת מִקְדַּשׁ ה' טִמֵּא. וּמְעוֹרְרִים רוּחַ טֻמְאָה עֲלֵיהֶם. וְלֶעָתִיד לָבֹא עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל וּלְהַעֲבִיר אֶת אוֹתָהּ רוּחַ טֻמְאָה מִן הָעוֹלָם,

שֶׁכָּתוּב לֹא יוֹסִיף יָבֹא בָּךְ עוֹד עָרֵל וְטָמֵא. וְכָתוּב וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ. מִן הָאָרֶץ וַדַּאי. (מי שבא להטמא, מטמאים אותו ודאי).

רִבִּי חִזְקִיָּה הֲוָה יָתִיב קַמֵּיהּ דְּרִבִּי אֶלְעָזָר, לֵילְיָא חַד קָמוּ בְּפַלְגוּת לֵילְיָא לְמִלְּעֵי בְּאוֹרַיְיתָא. פְּתַח רִבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (קהלת ז) בְּיוֹם טוֹבָה הֱיֵה בְטוֹב וְגוֹ' גַּם אֶת זֶה לְעוּמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים וְגוֹ'. בְּיוֹם טוֹבָה הֱיֵה בְטוֹב, בְּזִמְנָא דְּאַסְגֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חֶסֶד בְּעָלְמָא, בָּעֵי בַּר נָשׁ לְמֵיהַךְ בְּשׁוּקֵי וּלְאִתְחֲזָאָה קָמֵי כֹּלָּא, דְּהָא כַּד שָׁאֲרֵי טִיבוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעָלְמָא, בְּכֹלָּא שָׁאֲרֵי, וּבְכֹלָּא עָבִיד טִיבוּ וְאַסְגֵּי לֵיהּ בְּעָלְמָא. וּבְגִין כָּךְ, יִתְחֲזֵי בַּר נָשׁ בְּאִתְגַּלְיָא בְּשׁוּקֵי, וְיַעֲבִיד טִיבוּ דְּלִשְׁרֵי עֲלֵיהּ טִיבוּ אָחֳרָא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב בְּיוֹם טוֹבָה הֱיֵה בְטוֹב. הֱיֵה בְטוֹב וַדַּאי.

רַבִּי חִזְקִיָּה הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר. לַיְלָה אֶחָד קָמוּ בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (קהלת ז) בְּיוֹם טוֹבָה הֱיֵה בְטוֹב וְגוֹ', גַּם אֶת זֶה עַמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים וְגוֹ'. בְּיוֹם טוֹבָה הֱיֵה בְטוֹב - בִּזְמַן שֶׁמְּרַבֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חֶסֶד בָּעוֹלָם צָרִיךְ אָדָם לָלֶכֶת בַּשְּׁוָקִים וּלְהֵרָאוֹת לִפְנֵי הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁמַּתְחִיל טוּבוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, הוּא שׁוֹרֶה בַכֹּל, וּבַכֹּל הוּא עוֹשֶׂה טוֹב וּמְרַבֶּה אוֹתוֹ בָּעוֹלָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ יֵרָאֶה אָדָם בְּגָלוּי בַּשְּׁוָקִים, וְיַעֲשֶׂה טוֹב שֶׁיִּשְׁרֶה עָלָיו טוֹב אַחֵר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) בְּיוֹם טוֹבָה הֱיֵה בְטוֹב. הֱיֵה בְטוֹב וַדַּאי.

דף נד:

וּבְיוֹם רָעָה רְאֵה. לָא כְּתִיב וּבְיוֹם רָעָה הֱיֵה בְּרָע, אֶלָּא, בְּיוֹם רָעָה רְאֵה. דְּהָא בְּשַׁעֲתָא דְּדִינָא תַּלְיָא בְּעָלְמָא, לָא לְבָעֵי לֵיהּ לְאֱינִישׁ לְאִתְחֲזָאָה בְּשׁוּקָא (דף נ"ד ע"ב) וּלְמֵיהַךְ יְחִידָאָה בְּעָלְמָא. דְּהָא כַּד דִּינָא שַׁרְיָא בְּעָלְמָא, עַל כֹּלָּא שָׁאֲרֵי. וּמַאן דְּפָנֵע בֵּיהּ, וְאַעְרַע קַמֵּיהּ, יִתְדַּן בְּהַהוּא דִּינָא. וּכְדֵין כְּתִיב, (משלי יג) וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְלֹא מִשְׁפָּט. דְּהָא מִשְׁפָּט אִסְתַּלַּק מִצָּדֶק, וְלָא שַׁרְיָין דָּא בְּדָא עַל עָלְמָא. וְעַל דָּא רְאֵה. רְאֵה וְהָוֵי נָטִיר, אַשְׁגַּח וְעַיֵּין לְכָל סְטָר. וַהֲוֵי יָדַע, דִּבְכֻלְּהוּ שַׁרְיָא דִּינָא, וְלָא תִּפּוֹק לְבַר, וְלָא תִּתְחֲזֵי בְּשׁוּקָא, בְּגִין דְּלָא יִשְׁרֵי עָלָךְ. מַאי טַעְמָא. בְּגִין דְּגַם אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים. כַּמָּה דְּכַד שָׁאֲרֵי טִיבוּ בְּעָלְמָא שָׁאֲרֵי עַל כֹּלָּא, כָּךְ, כַּד שַׁרְיָא דִּינָא בְּעָלְמָא שָׁאֲרֵי עַל כֹּלָּא, וּמַאן דְּאַעְרַע בֵּיהּ אִתְפַּס.

וּבְיוֹם רָעָה רְאֵה. לֹא כָתוּב וּבְיוֹם רָעָה הֱיֵה בְרָע, אֶלָּא בְּיוֹם רָעָה רְאֵה. שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין תְּלוּי בָּעוֹלָם, אֵין צָרִיךְ לְאָדָם לְהֵרָאוֹת בַּשּׁוּק וְלָלֶכֶת יְחִידִי בָּעוֹלָם. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, עַל הַכֹּל הוּא שׁוֹרֶה. וּמִי שֶׁפּוֹגֵעַ בּוֹ וְנִפְגָּשׁ לְפָנָיו, יִדּוֹן בְּאוֹתוֹ הַדִּין, וְאָז כָּתוּב (משלי יג) וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְלֹא מִשְׁפָּט. שֶׁהֲרֵי מִשְׁפָּט הִסְתַּלֵּק מִצָּדֶק, וְלֹא שׁוֹרִים זֶה עִם זֶה עַל הָעוֹלָם. וְעַל כֵּךְ רְאֵה. רְאֵה וֶהְיֵה שָׁמוּר, הַשְׁגַּח וְעַיֵּן לְכָל צַד וֶהְיֵה יוֹדֵעַ שֶׁבְּכֻלָּם שָׁרוּי הַדִּין, וְאַל תֵּצֵא הַחוּצָה וְאַל תֵּרָאֶה בַּשּׁוּק, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁרֶה עָלֶיךָ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁגַּם אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים. כְּמוֹ שֶׁכְּשֶׁשּׁוֹרֶה הַטּוֹב בָּעוֹלָם, הוּא שׁוֹרֶה עַל הַכֹּל - כָּךְ כְּשֶׁשּׁוֹרֶה הַדִּין בָּעוֹלָם, הוּא שׁוֹרֶה עַל הַכֹּל, וּמִי שֶׁפּוֹגֵשׁ בּוֹ נִתְפָּס.

תָּא חֲזֵי, כַּד דִּינָא שַׁרְיָא בְּעָלְמָא, כַּמָּה סַיְיפִין תַּלְיָין, דְּנַפְקֵי מֵהַהוּא חֶרֶב עִלָּאָה, וְזַקְפִין רֵישָׁא וְחָמָן דְּהָא הַהוּא חֶרֶב עִלָּאָה סוּמָקָא, מַלְיָיא דָּמָא בְּכָל סְטָרִין, כְּדֵין גַּזְרִין נִימוּסִין. וְכַמָּה סַיְיפַיָּא אִתְעָרוּ, (ס"א כדין פסירן סייפין, וכמה נימוסין אתערו) כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (שיר השירים ג) אִישׁ חַרְבּוֹ עַל יְרֵכוֹ. וּכְתִיב, (יהושע ה) וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ. וְכֻלְּהוּ מִשְׁתַּכְּחֵי לְמֶעְבַּד דִּינָא. וּמַאן דְּיִעְרַע בְּהוּ אִתְּזַק. כְּתִיב, (בראשית יט) הִנֵּה נָא מָצָא עַבְדְּךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ וַתַּגְדֵּל חַסְדְּךָ וְגוֹ'. מַאי טַעְמָא, בְּגִין דִּבְכָל אֲתַר דְּדִינָא שַׁרְיָא בְּכֹלָּא שַׁרְיָא, בֵּין בְּמָתָא בֵּין בְּמַדְבְּרָא וּבְסָחֲרָנָא דְּמָתָא.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, כַּמָּה חֲרָבוֹת תְּלוּיוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מֵאוֹתָהּ חֶרֶב עֶלְיוֹנָה, וְזוֹקְפִים רֹאשׁ וְרוֹאִים שֶׁהֲרֵי אוֹתָהּ חֶרֶב עֶלְיוֹנָה הִיא אֲדֻמָּה, מְלֵאָה דָּם בְּכָל הַצְּדָדִים, וְאֵז גּוֹזְרִים גְּזֵרוֹת. וְכַמָּה מִינֵי חֲרָבוֹת מִתְעוֹרְרִים, (אז מתחדדות חרבות, וכמה חקים מתעוררים) כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ג) אִישׁ חַרְבּוֹ עַל יְרֵכוֹ, וְכָתוּב (יהושע ה) וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ. וְכֻלָּם מְצוּיִים לַעֲשׂוֹת דִּין. וּמִי שֶׁפּוֹגֵעַ בָּהֶם נִזּוֹק. כָּתוּב (בראשית יט) הִנֵּה נָא מָצָא עַבְדְּךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ וַתַּגְדֵּל חַסְדְּךָ וְגוֹ'. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁהַדִּין שָׁרוּי, בַּכֹּל הוּא שׁוֹרֶה, בֵּין בָּעִיר בֵּין בַּמִּדְבָּר וּסְבִיב הָעִיר.

תּוּ פָּתַח וְאָמַר, (שיר השירים ח) שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל לִבֶּךָ וְגוֹ'. שִׂימֵנִי כַחוֹתָם, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אָמְרָה דָּא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. שִׂימֵנִי כַחוֹתָם, מַאן הוּא חוֹתָם. דָּא חוֹתָם דְּגוּשְׁפַּנְקָא דְּקֻשׁוֹט. כַּחוֹתָם עַל לִבֶּךָ, דָּא חוֹתָם שֶׁל תְּפִלִּין, דְּאִנַּח בַּר נָשׁ עַל לִבֵּיהּ. כַּחוֹתָם עַל זְרוֹעֶךָ, דָּא יַד כֵּהָה, דְּמִנַּח בְּהַהוּא זְרוֹעַ, וּמִנּוּ יִצְחָק. וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל קָאָמַר שִׂימֵנִי כַּחוֹתָם, חוֹתָם מִבָּעֵי לֵיהּ, מַאי כַּחוֹתָם. כְּאִינּוּן תְּפִלִּין דְּרֵישָׁא, דְּאִתֵּי שְׁבָחָא לְכָל גּוּפָא. וְעַל דָּא תְּפִלִּין בַּזְּרוֹעַ, עַל הַלֵּב, וּבְדָא אִשְׁתְּכַח בַּר נָשׁ שְׁלִים בְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (שיר ח) שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל לִבֶּךָ וְגוֹ'. שִׂימֵנִי כַחוֹתָם, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אָמְרָה אֶת זֶה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שִׂימֵנִי כַחוֹתָם, מִי הוּא הַחוֹתָם? זֶהוּ חוֹתָם הַטַּבַּעַת שֶׁל הָאֱמֶת. כַּחוֹתָם עַל לִבֶּךָ - זֶהוּ חוֹתָם שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁמַּנִּיחַ אָדָם עַל לִבּוֹ. כַּחוֹתָם עַל זְרוֹעֶךָ - זוֹ יַד כֵּהָה שֶׁמַּנִּיחַ בְּאוֹתָהּ זְרוֹעַ. וּמִיהוּ? יִצְחָק. וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אוֹמֶרֶת, שִׂימֵנִי כַחוֹתָם. חוֹתָם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה כַּחוֹתָם? כְּאוֹתָן תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ שֶׁמֵּבִיא שֶׁבַח לְכָל הַגּוּף. וְעַל כָּךְ תְּפִלִּין בַּזְּרוֹעַ, עַל הַלֵּב, וּבָזֶה נִמְצָא אָדָם שָׁלֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

כִּי עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה. מַאי כִּי עַזָּה כַמָּוֶת. אֶלָּא לָא אִשְׁתְּכַח קַשְׁיוּתָא בְּעָלְמָא, כַּמָּה דְּפָרִישׁוּ דְּנַפְשָׁא מִגּוּפָא, כַּד בַּעְיָין לְאִתְפָּרְשָׁא. (ועל דא) כַּךְ אַהֲבַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּלָא אִתְפָּרְשָׁן לְעָלְמִין. וּבְגִין כָּךְ תְּפִלָּה שֶׁל יַד, אִתְקַשְׁרָא בִּזְרוֹעַ, לְקַיְימָא דִּכְתִיב, (שיר השירים ב) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי.

כִּי עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה. מַה זֶּה כִּי עַזָּה כַמָּוֶת? אֶלָּא לֹא נִמְצֵאת קַשְׁיוּת בָּעוֹלָם כְּמוֹ פְּרֵדַת הַנֶּפֶשׁ מֵהַגּוּף כְּשֶׁרוֹצִים לְהִפָּרֵד. (ועל זה) כָּךְ אַהֲבַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁלֹּא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ תְּפִלָּה שֶׁל יָד נִקְשֶׁרֶת בַּזְּרוֹעַ, לְקַיֵּם אֶת הַכָּתוּב, (שם ב) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי.

קָשֶׁה כִּשְׁאוֹל קִנְאָה. בְּכָל דַּרְגִּין דְּגֵיהִנָּם, לָא אִית קַשְׁיָא כִּשְׁאוֹל, דְּנָחִית לְתַתָּא מִנַּיְיהוּ, בַּר הַהוּא דַּרְגָּא דְּאִקְרֵי אֲבַדּוֹן, וְדָא וְדָא אִשְׁתְּתָפוּ כַּחֲדָא. וְדָא קַשְׁיָא לְהוּ לְחַיָּיבַיָּא מִכֹּלָּא. כַּךְ, קָשֶׁה כִּשְׁאוֹל קִנְאָה, דְּלֵית קִנְאָה אֶלָּא בְּרַחֲימוּתָא, וּמִגּוֹ רְחִימוּתָא אָתֵי קִנְאָה, וּמַאן דְּקַנֵּי לְהַהוּא דַּרְגָּא דְּאִקְרֵי שְׁאוֹל, דְּאִיהוּ קַשְׁיָא מִכָּל דַּרְגִּין דְּגֵיהִנָּם.

קָשֶׁה כִּשְׁאוֹל קִנְאָה. בְּכָל דַּרְגּוֹת הַגֵּיהִנֹּם אֵין קָשֶׁה כְּמוֹ הַשְּׁאוֹל, שֶׁיּוֹרֵד לְמַטָּה מִכֻּלָּם, פָּרַט לְאוֹתָהּ מַדְרֵגָה שֶׁנִּקְרֵאת אֲבַדּוֹן, וְזֶה וְזֶה הִשְׁתַּתְּפוּ כְּאֶחָד, וְזֶה קָשֶׁה לָרְשָׁעִים מֵהַכֹּל. כָּךְ קָשֶׁה כִּשְׁאוֹל קִנְאָה, שֶׁאֵין קִנְאָה אֶלָּא בְּאַהֲבָה, וּמִתּוֹךְ אַהֲבָה בָּאָה קִנְאָה. וּמִי שֶׁמְּקַנֵּא לְאוֹתוֹ שֶׁאוֹהֵב בְּיוֹתֵר, קָשֶׁה לוֹ לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ מֵאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁנִּקְרֵאת שְׁאוֹל, שֶׁהִיא קָשֶׁה מִכָּל דַּרְגּוֹת הַגֵּיהִנֹּם.

רִשְׁפֵּיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶת יָהּ. וּמַאן אִיהוּ שַׁלְהֶבֶת יָהּ, דָּא אֶשָּׁא דְּנָפִיק מִגּוֹ שׁוֹפָר, כָּלִיל מֵרוּחָא וּמַיָּא. וּמִגּוֹ הַהוּא שַׁלְהוֹבָא כַּד מִתְלַהֲטָא בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אוֹקִיד עָלְמָא בְּשַׁלְהֹבוּתָא בְּקִנְאָה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּבְשַׁעֲתָא דְּהִיא מְקַנְּאָה לֵיהּ, וַוי דְּאַעְרַע בְּשַׁלְהוֹבִיתָא, דְּאִיהוּ יִתּוֹקַד בָּהּ.

רִשְׁפֵּיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶת יָהּ. וּמִי הִיא שַׁלְהֶבֶת יָהּ? זוֹ אֵשׁ שֶׁיּוֹצֵאת מִתּוֹךְ שׁוֹפָר, כְּלוּלָה מֵרוּחַ וּמַיִם. וּמִתּוֹךְ אוֹתָהּ הַשַּׁלְהֶבֶת כְּשֶׁמִּתְלַהֶטֶת בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שׁוֹרֶפֶת הָעוֹלָם בְּשַׁלְהֶבֶת בְּקִנְאָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּבְשָׁעָה שֶׁהִיא מְקַנְּאָה לוֹ, אוֹי לַפּוֹגֵשׁ בַּשַּׁלְהֶבֶת, שֶׁהוּא יִשָּׂרֵף בָּהֶם.

תּוּ פָּתַח וְאָמַר. (שיר השירים ח) מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת וְגוֹ'. מַיִם רַבִּים דָּא דְּרוֹעָא יְמִינָא, דְּבָעֵי לְקַשְׁרָא בֵּיהּ קִשְׁרָא דִּתְפִלָּה עַל דְּרוֹעָא שְׂמָאלָא, לְקַיְּימָא וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי. דָּבָר אַחֵר, מַיִם רַבִּים, דָּא הוּא נָהָר עִלָּאָה, דְּמִנֵּיהּ נָפְקִין נַהֲרִין לְכָל עִבְרִי, וְכֻלְּהוּ נַגְדִּין וְאִתְמַשְׁכָן מִנֵּיהּ. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (תהלים צג) מִקּוֹלוֹת מַיִם רַבִּים. מֵאינּוּן קוֹלוֹת דְּמַיִם רַבִּים, דְּנַפְקֵן וְאִתְמַשְׁכָן מִנֵּיהּ. וּנְהָרוֹת, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, נָשְׂאוּ נְהָרוֹת וְגוֹ'.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (שיר ח) מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת וְגוֹ'. מַיִם רַבִּים - זוֹ זְרוֹעַ יָמִין שֶׁצָּרִיךְ לְקַשֵּׁר בָּהּ קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלָּה עַל זְרוֹעַ שְׂמֹאל, לְקַיֵּם וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי. דָּבָר אַחֵר מַיִם רַבִּים - זֶהוּ הַנָּהָר הָעֶלְיוֹן שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים נְהָרוֹת לְכָל הָעֲבָרִים, וְכֻלָּם שׁוֹפְעִים וְנִמְשָׁכִים מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צג) מִקּוֹלוֹת מַיִם רַבִּים. מֵאוֹתָם קוֹלוֹת שֶׁל מַיִם רַבִּים שֶׁיּוֹצְאִים וְנִמְשָׁכִים מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר נָשְׂאוּ נְהָרוֹת וְגוֹ'.

אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בָּאַהֲבָה, דְּרָחִים כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, יָבוּזוּ לוֹ. (שיר השירים ח) בּוֹז יָבוּזוּ לוֹ, יָבוּז מִבָּעֵי לֵיהּ, מַאי יָבוּזוּ לוֹ. אֶלָּא, אִם יִתֵּן אִישׁ, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (משלי כד) כָּל הוֹן יָקָר וְנָעִים.

אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בָּאַהֲבָה - שֶׁאוֹהֶבֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא - יָבוּזוּ לוֹ. בּוֹז יָבוּזוּ לוֹ?! יָבוּז הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא אִם יִתֵּן אִישׁ - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כד) כָּל הוֹן יָקָר וְנָעִים.

דף נה.

תוספתא בּוֹז יְבוּזוּ לוֹ. מַאי בּוֹז. יוֹמָא תְּנַיְינָא וְיוֹמָא שְׁתִיתָאֶה דְּסוּכּוֹת, דִּבְהוֹן הֲווֹ מְנַסְּכֵי מַיִם וְיַיִן. דְּז' יוֹמִין דְּסוּכּוֹת, בְּהוֹן הֲווֹ מַקְרִיבִין יִשְׂרָאֵל, ע' פָּרִים, לְכַפָּרָא עַל שִׁבְעִין מְמַנָּן, בְּגִין דְּלָא יִשְׁתְּאַר עָלְמָא חָרוּב מִנַּיְיהוּ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (במדבר כט) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם וְגוֹ' וְהִקְרַבְתֶּם עוֹלָה אִשֵּׁה וְגוֹ'. (ע"כ תוספתא)

בּוֹז יְבוּזוּ לוֹ. מַה זֶּה בּוֹז? יוֹם שֵׁנִי וְיוֹם שִׁשִּׁי וְיוֹם שְׁבִיעִי שֶׁל סֻכּוֹת, שֶׁבָּהֶם הָיוּ מְנַסְּכִים מַיִם וְיַיִן שֶׁל שִׁבְעַת יְמֵי הַסֻּכּוֹת, בָּהֶם הָיוּ מַקְרִיבִים יִשְׂרָאֵל שִׁבְעִים פָּרִים לְכַפֵּר עַל שִׁבְעִים מְמֻנִּים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר הָעוֹלָם חָרֵב מֵהֶם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם וְגוֹ' וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֵּׁה וְגוֹ'. (עד כאן תוספתא).

בְּאַהֲבָה, דְּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְגַבֵּיהּ, וְלָא לְאִתְקַשְׁרָא בַּהֲדֵהּ, בּוֹז יָבוּזוּ לוֹ, כָּל אִינּוּן (דף נ"ה ע"א) אוּכְלוּסִין וְכָל אִינּוּן מַשְׁרְיָין דִּלְעֵילָּא, לְהַהוּא הוֹן יָקָר, דְּהָא לֵית רְעוּתָא לְכֻלְּהוּ אֶלָּא בְּשַׁעֲתָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְקַשְׁרָא בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּמִתְעַטְּרָא בַּהֲדֵיהּ, כְּדֵין כָּל אִינּוּן אוּכְלוּסִין, וְכָל אִינּוּן מַשְׁרְיָין, וְכֻלְּהוּ עָלְמִין כֻּלְּהוּ בְּחֶדְוָה, בְּנְהִירוּ, בְּבִרְכָאן, (על דא אמר) כְּתִיב שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי.

בְּאַהֲבָה - שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֵלָיו וְלֹא לְהִתְקַשֵּׁר עִמּוֹ, בּוֹז יְבוּזוּ לוֹ - כָּל אוֹתָם אוּכְלוּסִים וְכָל אוֹתָם מַחֲנוֹת שֶׁלְּמַעְלָה לְאוֹתוֹ הוֹן יָקָר, שֶׁהֲרֵי אֵין רָצוֹן לְכֻלָּם אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְקַשֶּׁרֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִתְעַטֶּרֶת עִמּוֹ, וְאָז כָּל אוֹתָם הָאוּכְלוּסִים וְכָל אוֹתָם הַמַּחֲנוֹת וְכָל הָעוֹלָמוֹת, כֻּלָּם בְּשִׂמְחָה, בְּאוֹר וּבִבְרָכוֹת, (ועלזהאמר) כָּתוּב שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי.

מַאן דְּאָנַח תְּפִלִּין, כַּד מָנַח תְּפִלָּה שֶׁל יַד, בָּעֵי לְאוֹשָׁטָא דְּרוֹעָא שְׂמָאלָא, לְקַבְּלָא לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּלְקַשְׁרָא קִשְׁרָא עִם יְמִינָא, בְּגִין לְחַבְּקָא לָהּ, לְקַיְימָא דִּכְתִיב, שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי. לְאִתְחָזָאָה בַּר נָשׁ כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, וּלְאִתְעַטָּרָא בְּכֻלָּא, וּכְדֵין בַּר נָשׁ שְׁלִים בְּכֻלָּא, בְּקִדּוּשָׁה עִלָּאָה. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָאֲרֵי עֲלֵיהּ, (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

מִי שֶׁמַּנִּיחַ תְּפִלִּין, כְּשֶׁמַּנִּיחַ תְּפִלָּה שֶׁל יָד, צָרִיךְ לְהוֹשִׁיט זְרוֹעַ שְׂמֹאל לְקַבֵּל אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְלִקְשׁוֹר קֶשֶׁר עִם הַיָּמִין כְּדֵי לְחַבֵּק אוֹתָהּ, לְקַיֵּם אֶת הַכָּתוּב, שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי. שֶׁיֵּרָאֶה הָאָדָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה וּלְהִתְעַטֵּר בַּכֹּל, וְאָז הָאָדָם שָׁלֵם בַּכֹּל, בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא עָלָיו, (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יז) שִׁמְעָה יְיָ' צֶדֶק וְגוֹ'. כַּמָּה חֲבִיבָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּבָכָל זִמְנָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אָתַת לְקָמֵיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִזְדְּמַן לְקַבְּלָהּ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב שִׁמְעָה יְיָ' צֶדֶק הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי הַאֲזִינָה תְּפִלָּתִי. אָמַר דָּוִד, אֲנָא אִתְקַטַּרְנָא בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. כַּמָּה דְּהִיא אִשְׁתְּכַחַת לְקָמָךְ, אֲנָא נָמֵי הָכִי אִשְׁתְּכַחְנָא. וּבְגִין כַּךְ שִׁמְעָה יְיָ' צֶדֶק, בְּקַדְמֵיתָא, וּלְבָתַר, הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי הַאֲזִינָה תְּפִלָּתִי.

רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יז) שִׁמְעָה ה' צֶדֶק וְגוֹ'. כַּמָּה חֲבִיבָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבְּכָל זְמַן שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בָּאָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַדַּמֵּן כְּנֶגְדָּהּ. וְזהוּ שֶׁכָּתוּב שִׁמְעָה ה' צֶדֶק הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי הַאֲזִינָה תְפִלָּתִי. אֲמַר דָּוִד, אֲנִי הִתְקַשַּׁרְתִּי עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁהִיא נִמְצֵאת לְפָנֶיךָ, גַּם אֲנִי כָּךְ נִמְצָא. וּמִשּׁוּם כָּךְ, שִׁמְעָה ה' צֶדֶק - בְּרֵאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ - הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי הַאֲזִינָה תְפִלָּתִי.

בְּלֹא שִׂפְתֵי מִרְמָה. מַאי בְּלָא שִׂפְתֵי מִרְמָה. אֶלָּא הָכִי תָּנֵינָן. כָּל מִלָּה וּמִלָּה דְּצָלוֹתָא, דְּאַפִּיק בַּר נָשׁ מִפּוּמֵיהּ, סַלָּקָא לְעֵילָּא וּבַקְעָא רְקִיעִין, וְעָאלַת לַאֲתַר דְּעָאלַת, תַּמָּן אִתְבְּחָנַת הַהִיא מִלָּה, אִי הִיא מִלָּה דְּכַשְׁרָא אִי לָא, אִי אִיהִי מִלָּה דְּכַשְׁרָא עָאלִין לַהּ קָמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא לְמֶעְבַּד רְעוּתָהּ. וְאִי לָאו, סָאטִין לַהּ לְבַר, וְאִתְעַר בְּהַהִיא מִלָּה רוּחָא אָחֳרָא.

בְּלֹא שִׂפְתֵי מִרְמָה, מַה זֶּה בְּלֹא שִׂפְתֵי מִרְמָה? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁל תְּפִלָּה שֶׁמּוֹצִיא אָדָם מִפִּיו, עוֹלֶה לְמַעְלָה וּבוֹקֵעַ רְקִיעִים, וְנִכְנָס לְמָקוֹם שֶׁנִּכְנָס, וְשָׁם נִבְחָן אוֹתוֹ הַדִּבּוּר, אִם זֶה דִּבּוּר כָּשֵׁר וְאִם לֹא. אִם זֶה דִּבּוּר כָּשֵׁר - מַכְנִיסִים אוֹתוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ. וְאִם לֹא - מַסְטִים אוֹתוֹ הַחוּצָה, וּמִתְעוֹרֶרֶת בְּאוֹתוֹ דִּבּוּר רוּחַ אַחֶרֶת.

וְתָא חֲזֵי, כְּתִיב בֵּיהּ בְּיוֹסֵף, (תהלים קה) עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ וְגוֹ'. עַד אֵימָתַי, עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ. עַד עֵת בֹּא דְּבָרוֹ אִמְרַת יְיָ' צְרָפָתְהוּ. עַד עֵת בֹּא דְּבָרוֹ דְּמַאן. אֶלָּא עַד עֵת בֹּא דְּבָרוֹ (דיוסף, ואתבחין) הַהִיא מִלָּה, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, אִמְרַת יְיָ' צְרָפָתְהוּ. כְּדֵין, שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מוֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ. אַדְהָכִי הֲוָה אָתָא צַפְרָא.

וּבֹא רְאֵה, בְּיוֹסֵף כְּתוּב, (שם קה) עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ וְגוֹ'. עַד מָתַי עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ? עַד עֵת בֹּא דְּבָרוֹ אִמְרַת ה' צְרָפָתְהוּ. עַד עֵת בֹּא דְּבָרוֹ שֶׁל מִי? אֶלָּא עַד עֵת בֹּא דְּבָרוֹ (של יוסף, ונבחן) אוֹתוֹ דִּבּוּר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִמְרַת ה' צְרָפָתְהוּ. וְאָז - שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ. בֵּינְתַיִם הָיָה בָּא הַבֹּקֶר.

אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, כְּתִיב, (שמואל א כה) וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדוֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים. נֶפֶשׁ אֲדֹנִי, סְתָם. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (תהלים כד) אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי, הָא עִידָנָא בְּצַפְרָא לְאִתְקַשְּׁרָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּלְאִתְחַבְּרָא בְּבַעְלָהּ, זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּא דְּמִשְׁתַּדְּלִין בְּאוֹרַיְיתָא בְּלֵילְיָא, וְאָתָאן לְאִתְקַשְּׁרָא בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּבְכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. עֲלַיְיהוּ כְּתִיב, (משלי כג) יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתוּב (שמואל א כה) והיתה נפש אדני צרורה בִּצְרוֹר הַחַיִּים. נֶפֶשׁ אֲדֹנִי, סְתָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כד) אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי. הֲרֵי הַזְּמַן בְּבֹקֶר לְקַשֵּׁר אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּלְחַבְּרָהּ לְבַעְלָהּ. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה וּבָאִים לְהִתְקַשֵּׁר עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (משלי כג) יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ.

אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר כְּתִיב, (ויקרא טו) וְהִזַּרְתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטּוּמְאָתָם וְגוֹ' בְּטַמְּאָם אֶת מִשְׁכָּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם. וְהִזַּרְתֶּם, כְּהַאי זָר, דְּאִיהוּ זָר מִכֻּלְּהוּ, וְלָא אִתְחַבָּר בְּמָה דְּלֵיתֵיהּ דִּילֵיהּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב (ויקרא טו) וְהִזַּרְתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטֻּמְאָתָם וְגוֹ' בְּטַמְּאָם אֶת מִשְׁכָּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם. וְהִזַּרְתֶּם, כְּמוֹ הַזָּר הַזֶּה, שֶׁהוּא זָר מִכֻּלָּם וְלֹא מִתְחַבֵּר בְּמַה שֶּׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ.

וְתָא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּמִסְתַּאֲבִין בְּנֵי נָשָׁא לְתַתָּא, מִסְאֲבִין לוֹן בְּכֹלָּא, וְהָא אִתְּמַר. אֲבָל, בְּשַׁעֲתָא דְּרוּחַ מִסְאֲבָא אִתְעַר (ס"א לתתא, אתער רוח וכו') חֲשַׁבְתּוּן זָר, אֶלָּא רוּחַ מִסְאֲבָא דִּלְתַתָּא, אִתְעַר רוּחַ מִסְאֲבָא אָחֳרָא, וְאִתְיְהִיב לֵיהּ רְשׁוּתָא לְנַחְתָּא לְעָלְמָא. מַאי רְשׁוּתָא, רְשׁוּתָא דִּקְדוּשָּׁה דְּהַוָה נָחִית וּמָחֵי בֵּיהּ, לָא אִשְׁתְּכַח, וְאִסְתְּלַק, וּכְדֵין אִתְגַּלְיָיא דִּינָא, לְקֻבְלֵיהוֹן דְּחַיָּיבִין, וְאוֹסִיף דִּינָא עַל דִּיְיהוּ, וּכְדֵין, תְּרֵין רוּחִין מִשְׁתַּכְחִין בְּעָלְמָא, חַד, רוּחָא דְּדִינָא, וְחַד, רוּחָא דְּמִסְאֲבָא.

וּבֹא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאֲנָשִׁים מִטַּמְּאִים לְמַטָּה, מְטַמְּאִים אוֹתָם בַּכֹּל, וְהֲרֵי זֶה נֶאֱמַר. אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁרוּחַ טֻמְאָה מִתְעוֹרֶרֶת (למטה, מתעוררת רוח וכו') נֶחְשָׁבִים כְּזָר, אֶלָּא רוּחַ טֻמְאָה שֶׁלְּמַטָּה מְעוֹרֶרֶת רוּחַ טֻמְאָה אַחֶרֶת, וְנִתֶּנֶת לָהּ רְשׁוּת לֶרֶדֶת לָעוֹלָם. אֵיזוֹ רְשׁוּת? רְשׁוּת שֶׁל קְדֻשָּׁה, שֶׁהָיְתָה יוֹרֶדֶת וּמַכָּה בּוֹ, לֹא נִמְצָא וּמִסְתַּלֵּק, וְאָז מִתְגַּלֶּה הַדִּין כְּנֶגֶד הָרְשָׁעִים, וּמוֹסִיף דִּין עַל דִּינוֹ. וְאָז שְׁתֵּי רוּחוֹת נִמְצָאוֹת בָּעוֹלָם, אַחַת רוּחַ הַדִּין, וְאַחַת רוּחַ הַטֻּמְאָה.

אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, אִצְטְרִיכְנָא הָכָא לְמֵימַר מִלָּה דְּאוֹלִיפְנָא מֵאַבָּא. תָּא חֲזֵי, הָכָא יַלְפִינָן מִנֶּגַע דְּבֵיתָא. דְּכַד רוּחָא מִסְאֲבָא שַׁרְיָא בְּבֵיתָא וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי לְדַכְיָא לֵיהּ, שָׁדַר נֶגַע צָרַעַת בְּבֵיתָא, לְקַטְרְגָא דָּא בְּדָא, וְהַהוּא נֶגַע לָא אַעְדֵּי מִבֵּיתָא, וְאַף עַל גַּב דְּרוּחַ מִסְאֲבָא אִסְתְּלַק מֵהַהוּא בֵּיתָא, עַד דְּיִנְתְּצוּן בֵּיתָא, אֲבָנִין וְאָעִין וְכֹלָּא, כְּדֵין אִתְדְּכֵי אַתְרָא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הִצְטָרַכְתִּי כָּאן לוֹמַר דָּבָר שֶׁלָּמַדְתִּי מֵאָבִי. בֹּא רְאֵה, כָּאן לָמַדְנוּ מִנֶּגַע הַבַּיִת, שֶׁכְּשֶׁרוּחַ טֻמְאָה שׁוֹרָה בַּבַּיִת וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְטַהֵר אוֹתוֹ, שׁוֹלֵחַ נֶגַע צָרַעַת בַּבַּיִת לְהִלָּחֵם זֶה עִם זֶה, וְאוֹתוֹ הַנֶּגַע לֹא סָר מֵהַבַּיִת. וְאַף עַל גַּב שֶׁרוּחַ טֻמְאָה הִסְתַּלְּקָה מֵאוֹתוֹ בַּיִת, עַד שֶׁיְּנַתְּצוּ אֶת הַבַּיִת, הָאֲבָנִים וְהָעֵצִים וְהַכֹּל, אָז נִטְהָר הַמָּקוֹם.

דף נה:

כְּהַאי גַּוְונָא, מַאן דְּאִסְתָּאַב וְאִתְעַר רוּחָא מִסְאֲבָא וְשָׁאֲרֵי עֲלוֹי, כַּד בָּעֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְדַכְיָא עָלְמָא, אִתְעַר רוּחַ דִּינָא תַּקִּיפָא, וְאִשְׁתְּכַח בְּעָלְמָא וְשַׁרְיָא עַל הַהוּא רוּחָא מִסְאֲבָא, וּמְקַטְרְגֵי דָּא בְּדָא, עַד (דף נ"ה ע"ב) דְּיִתְעַבַּר מֵעָלְמָא, וְהַהוּא רוּחָא דִּינָא תַּקִּיפָא, לָא אִסְתְּלַק מֵאַתְרֵיהּ עַד דְּיִנְתֵּץ אֲתַר, שַׁיְיפִין וְגַרְמִין וְכֹלָּא, כְּדֵין אִתְדְּכֵי עָלְמָא וְאִתְעַבְּרוּ מִנֵּיהּ רוּחִין מִסְאֲבִין, וְעָלְמָא אִשְׁתְּכַח בְּדַכְיוּ.

כְּמוֹ כֵן מִי שֶׁנִּמְצָא וּמֵעִיר רוּחַ טֻמְאָה וְשׁוֹרָה עָלָיו, כְּשֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אֶת הָעוֹלָם, מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ דִּין קָשֶׁה, וְנִמְצֵאת בָּעוֹלָם, וְשׁוֹרָה עַל אוֹתָהּ רוּחַ טֻמְאָה, וְנִלְחָמוֹת זוֹ עִם זוֹ עַד שֶׁתַּעֲבֹר מִן הָעוֹלָם. וְאוֹתָהּ רוּחַ הַדִּין הַקָּשֶׁה לֹא מִסְתַּלֶּקֶת מִמְּקוֹמָהּ עַד שֶׁיְּנַתֵּץ אֶת הַמָּקוֹם, אֵיבָרִים וַעֲצָמוֹת וְהַכֹּל, וְאָז נִטְהַר הָעוֹלָם, וְעוֹבְרוֹת מִמֶּנּוּ רוּחוֹת שֶׁל טֻמְאָה, וְהָעוֹלָם נִמְצָא בְּטָהֳרָה.

וְעַל דָּא תְּנִינָן, אָתָא לְאִסְתַּאֲבָא מִסְאָבִין לֵיהּ וּדְאי. וַוי לֵיהּ לְבַר נָשׁ כַּד שְׁאָרֵי עָלֵיהּ רוּחַ מִסְאָבָא, וְאִשְׁתְּכַח בֵּיהּ בְּעָלְמָא, דְּוַדַּאי לִינְדַע, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי לְבַעָרָא לֵיהּ מִן עָלְמָא. זַכָּאִין אינוּן צַדַּיקַיָּא דְּכֻלְּהוּ קַדִּישִׁין, וְאִשְׁתְּכָחוּ בִּקְדוּשָּׁה קָמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא, וְשָׁרְיָא עֲלַיְיהוּ רוּחַ קַדִּישָׁא, בְּהַאי עָלְמָא וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי. כֵּיוָן דְּאָתָא צַפְרָא קָמוּ אַזְלוּ.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, הַבָּא לְטָמֵא מְטַמְּאִים אוֹתוֹ וַדַּאי. אוֹי לְאָדָם כְּשֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה וְנִמְצָא עִמָּהּ בָּעוֹלָם, שֶׁוַּדַּאי יֵדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְבַעֲרוֹ מִן הָעוֹלָם. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁכֻּלָּם קְדוֹשִׁים וְנִמְצָאִים בִּקְדֻשָּׁה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְשׁוֹרָה עֲלֵיהֶם רוּחַ קְדֻשָּׁה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. כֵּיוָן שֶׁבָּא הַבֹּקֶר, קָמוּ וְהָלְכוּ.

עַד דַּהֲווֹ אָזְלֵי, פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (בראשית לב) וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים. וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ, דְּהֲוָה אָזִיל לְקֶבֶל אֲבוּהִי.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (בראשית לב) וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים. וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ, שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ כְּנֶגֶד אָבִיו.

תָּא חֲזֵי, כָּל זִמְנָא, דְּיַעֲקֹב אִשְׁתְּכַח לְגַבֵּיהּ דְּלָבָן לָא מַלִּיל עִמֵּיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, (ולא אשתכח לגביה) וְאִי תֵּימָא, וְהָא כְּתִיב, (בראשית לא) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְגוֹ'. הַאי בְּסוֹפָא הֲוָה, בְּזִמְנָא דְּבָעָא לְאִתְפָּרְשָׁא מִלָּבָן וְכַד אִתְפְּרַשׁ מִנֵּיהּ, אָתוּ לְקָבְלֵיהּ אינוּן מַלְאֲכֵי וְאוֹזְפוּהוּ בְּאוֹרְחָא.

בֹּא רְאֵה, כָּל זְמַן שֶׁיַּעֲקֹב נִמְצָא אֵצֶל לָבָן, לֹא דִּבֵּר עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (ולא נמצא אצלו). וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (בראשית לא) וַיֹּאמֶר ה' אֶל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְגוֹ'. זֶה הָיָה בַּסּוֹף, בִּזְמַן שֶׁרָצָה לְהִפָּרֵד מִלָּבָן. וּכְשֶׁנִּפְרַד מִמֶּנּוּ, בָּאוּ לִקְרָאתוֹ אוֹתָם מַלְאָכִים וְלִוּוּהוּ בְּדַרְכּוֹ.

תוספתא (נ"ח מ"ה) רַבִּי אֶלְעָזָר, וְרַבִּי יוֹסֵי חְמוּי, הֲווֹ אָזְלֵי מֵאוּשָׁא לְלוּד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי אֶלְעָזָר, אֶפְשָׁר שֶׁמַּעַת מֵאֲבוּךָ מַאי דִּכְתִיב, וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וְגוֹ'. אָמַר לֵיהּ לָא יְדַעְנָא. עַד דַּהֲווֹ אָזְלֵי מָטוּ לְמַעֲרְתָּא דְּלוּד. שָׁמְעוּ הַהוּא קָלָא דְּאָמַר, תְּרֵי עוּזְלִין דְּאַיְלְתָּא עָבְדוּ קָמַאי רְעוּתָא דְּנִיחָא לִי. וְאינוּן הֲווֹ מַשְׁרְיֵיתָא קַדִּישָׁא דְּעַרַע יַעֲקֹב קַמֵּיהּ. אִתְרְגִישׁ רַבִּי אֶלְעָזָר, וְאִסְתָּעַר בְּנַפְשׁוֹ, וְאָמַר, מָרֵיהּ דְּעָלְמָא כַּךְ אוֹרְחוֹ, טַב לָן דְּלָא נִשְׁמַע, שְׁמַעְנָא וְלָא יְדַעְנָא. אִתְרְחִישׁ לֵיהּ נִיסָא, וְשָׁמַע הַהוּא קָלָא דְּאָמַר, אַבְרָהָם וְיִצְחָק הֲווֹ, נָפַל עַל אַנְפּוֹי וְחָמָא דִּיוּקְנָא דַּאֲבוֹי, אָמַר לֵיהּ, אַבָּא, שְׁאֵילְנָא וַאֲתֵיבוּנָא, דְּאַבְרָהָם וְיִצְחָק הֲווֹ, דְּעָרְעוּ לְיַעֲקֹב כַּד אִשְׁתְּזִיב מִלָּבָן. אָמַר לֵיהּ בְּרִי, פּוּק (ס"א פסקך) פִּתְקָךְ, וְסַב סִבְתָּךְ, פּוּם מְמַלֵּל רַבְרָבָן הֲוָה. וְלָא דָּא הִיא בִּלְחוֹדוֹי, אֶלָּא לְכָל צַדַּיקַיָּא נְשָׁמְתְהוֹן דְּצַדַּיקַיָּא מְעָרְעִין קֳדָמוֹהִי לְשֵׁיזְבוּתֵיהּ, וְאִינוּן מַלְאֲכֵיא קַדִּישֵׁי עִלָּאֵי.

תּוֹסָפְתָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי חָמְיוּ הָיוּ הוֹלְכִים מֵאוּשָׁא לְלוֹד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי אֶלְעָזָר, אֶפְשָׁר שֶׁשָּׁמַעְתָּ מֵאֲבִיךָ מַה שֶּׁכָּתוּב וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וְגוֹ'? אָמַר לוֹ, לֹא יָדַעְתִּי. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, הִגִּיעוּ לְמְעָרָה שֶׁל לוֹד. שָׁמְעוּ אוֹתוֹ קוֹל שֶׁאוֹמֵר: שְׁנֵי עֻפָּרִים שֶׁל הָאֵילֶת עֲשׂוּ לְפָנַי רָצוֹן שֶׁל נַחַת לִי, וְהֵם הָיוּ הַמַּחֲנֶה הַקָּדוֹשׁ שֶׁפָּגַשׁ יַעֲקֹב לְפָנָיו. הִתְרַגֵּשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר וְהִסְתַּעֵר בְּנַפְשׁוֹ, וְאָמַר: רִבּוֹן הָעוֹלָם כְּךָ דַּרְכּוֹ, טוֹב לָנוּ שֶׁלֹּא נִשְׁמַע, שֶׁמַּעְתִּי וְלֹא יָדַעְתִּי. הִתְרַחֵשׁ לוֹ נָס, וְשָׁמַע אוֹתוֹ קוֹל שֶׁאוֹמֵר: אַבְרָהָם וְיִצְחָק הָיוּ. נָפַל עַל פָּנָיו וְרָאָה אֶת דְּיוֹקָן אָבִיו. אָמַר לוֹ, אַבָּא, שְׁאַלְתִּי וֶהֱשִׁיבוּנִי, שֶׁאַבְרָהָם הֵם שֶׁפָּגְשׁוּ אֶת יַעֲקֹב כְּשֶׁנִּצַּל מִלָּבָן. אָמַר לוֹ, בְּנִי, הוֹצֵא אֶת (פסקך) פִּתְקְךָ, וְקַח אֶת דִּבְרֵי אָבִיךָ הַזָּקֵן, פֶּה מְדַבֵּר גְּדוֹלוֹת הָיָה. וְלֹא רַק זֶה בִּלְבָד, אֶלָּא אֶת כָּל הַצַּדִּיקִים פּוֹגְשׁוֹת נְשָׁמוֹת שֶׁל צַדִּיקִים לִפְנֵיהֶם לְהַצָּלָתָם, וְהֵם מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים.

וְתָא חֲזֵי, יִצְחָק קַיָּים הֲוָה בְּהַהִיא שַׁעֲתָא, אֲבָל נִשְׁמָתֵיהּ קַדִּישָׁא אִתְנְסִיבַת בְּכוּרְסְיָא יְקָרָא דְּמַאֲרֵיהּ, כַּד אִתְעָקַד עַל גַּבֵּי מַדְבְּחָא. וּמִכְּדֵין אַסְתִּמוּ עֵינוֹי מֵחֵיזוּ. הַיְינוּ דִּכְתִיב, (בראשית לא) לוּלֵא וְגוֹ' וּפַחַד יִצְחָק הָיָה לִי. (ע"כ תוספתא)

וּבֹא רְאֵה, יִצְחָק הָיָה קַיָּם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, אֲבָל נִשְׁמָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה נִלְקְחָה לְכִסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁל אֲדוֹנוֹ, כְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, וְאָז נִסְתְּמוּ עֵינָיו מֵרְאוֹת. הַיְינוּ שֶׁכָּתוּב לוּלֵא וְגוֹ' וּפַחַד יִצְחָק הָיָה לִי. (עד כאן התוספתא).

תָּא חֲזֵי, כְּתִיב, וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ. וַיִּפְגַּע בְּמַלְאֲכֵי אֱלֹהִים מִבָּעֵי לֵיהּ, מַאי בּוֹ. אֶלָּא אִינְהוּ אָתוּ לְאִתְכַּלָּלָא בֵּיהּ (ואוזפוהו באורחא). מַאי לְאִתְכַּלָּלָא בֵּיהּ. אֶלָּא אִינּוּן מִסְטָרָא דִּגְבוּרָה קַאָתְיָין, דִּכְתִיב מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים, וְחָמָא מִסְטָרָא אָחֳרָא מַלְאֲכֵי דְּרַחֲמֵי, וְאִתְכַּלָּלוּ בֵּיהּ רַחֲמֵי וְדִינָא.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ. וַיִּפְגַּע בְּמַלְאֲכֵי אֱלֹהִים הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה בּוֹ? אֶלָּא הֵם בָּאוּ לְהִכָּלֵל בּוֹ (ולוהו בדרך). מַה זֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ? אֶלָּא הֵם בָּאוּ מִצַּד הַגְּבוּרָה, שֶׁכָּתוּב מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים, וְרָאָה מִצַּד אַחֵר מַלְאֲכֵי רַחֲמִים, וְנִכְלְלוּ בּוֹ רַחֲמִים וְדִין.

תָּא חֲזֵי, בְּקַדְמִיתָא, מַחֲנֶה אֱלֹהִים, זֶה חַד. לְבָתַר וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם, תְּרֵי. חַד מִסְטָרָא דְּדִינָא וְחַד מִסְטָרָא דְּרַחֲמֵי, מַלְאָכִין מַהְאֵי גִּיסָא, וּמַלְאָכִין מֵהָאֵי גִּיסָא, וְעַל דָּא כְּתִיב, וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ. בּוֹ, דַּיְיקָא. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם, רָאָה אוֹתָם מִבָּעֵי לֵיהּ, מַאי רָאָם. אֶלָּא חָמָא לוֹן כְּלִילָן כַּחֲדָא, מִתְדַּבְּקָן דָּא בְּדָא, מִתְחַבְּרָן דָּא בְּדָא, וְעַל דָּא כְּתִיב רָאָם, וְכֻלְּהוּ אָתוּ לְאוֹזְפָא לֵיהּ וּלְשֵׁיזָבָא לֵיהּ מִידָא דְּעֵשָׂו.

בֹּא רְאֵה, בְּרִאשׁוֹנָה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים, זֶה אֶחָד. אַחַר כָּךְ - וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם, שְׁנַיִם. אֶחָד מִצַּד הַדִּין, וְאֶחָד מִצַּד הָרַחֲמִים. מַלְאָכִים מִן הַצַּד הַזֶּה, וּמַלְאָכִים מִן הַצַּד הַזֶּה. וְעַל זֶה כְּתוּב וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ. בּוֹ דַּוְקָא. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם, רָאָה אוֹתָם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה רָאָם? אֶלָּא רָאָה אוֹתָם כְּלוּלִים כְּאֶחָד מְדֻבָּקִים זֶה בָּזֶה, מְחוּבָּרִים זֶה בָּזֶה, וְלָכֵן כָּתוּב רָאָם, וְכֻלָּם בָּאוּ לְלַוּוֹת אוֹתוֹ וּלְהַצִּילוֹ מִיַּד עֵשָׂו.

כְּתִיב בֵּיהּ בְּעֵשָׂו, (בראשית כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי. וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן, אִי תֵּימָא, דְּיַעֲקֹב טְפָּה קַדְמָאָה הֲוָה, לָאו הָכֵי, דְּהָא כְּתִיב, וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן, וְלָא כְּתִיב, וַיֵּצֵא רִאשׁוֹן. וּבְגִין

דְּיִצְחָק אָתֵי מִסְטְרָא דְּדִינָא קַשְׁיָא, נָפַק עֵשָׂו אַדְמוֹנִי, סוּמָקָא. דְּאִי יַעֲקֹב הֲוָה בּוּכְרָא, הַהִיא טִפָּה קַדְמָאָה נָפְקָא הָכִי סוּמָקָא. אֲבָל טִפָּה תִּנְיָינָא הֲוָה, וּבְגִין כַּךְ לָא נָפְקָא הָכִי, דְּהָא מִסְטְרָא דְּרַחֲמֵי הֲוַת הַהִיא טִפָּה, מֵהַאי גִּיסָא וּמֵהַאי גִּיסָא.

כָּתוּב בְּעֵשָׂו, (שם כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי. וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן, אִם תֹּאמַר שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה מִטִּפָּה רִאשׁוֹנָה - לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן, וְלֹא כָתוּב וַיֵּצֵא רִאשׁוֹן. וּמִשּׁוּם שֶׁיִּצְחָק בָּא מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, יָצָא עֵשָׂו אַדְמוֹנִי, אָדֹם. שֶׁאִם יַעֲקֹב הָיָה בְּכוֹר, אוֹתָהּ טִפָּה רִאשׁוֹנָה אֵיךְ יִצְאֶה כָּךְ אֲדֻמָּה. אֲבָל טִפָּה שְׁנִיָּה הָיָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא יָצָא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי אוֹתָהּ טִפָּה הָיְתָה מִצַּד הָרַחֲמִים מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה.

דף נו.

וְטִפָּה דְּעֵשָׂו לָא הֲוַת כְּטִפָּה דְּיַעֲקֹב, דְּדָא שְׁלִים וְדָא לָא שְׁלִים. וּבְהַהִיא שַׁעֲתָא, יִצְחָק הֲוָה (דף נ"ו ע"א) מְכַוֵּון בְּסִיּוּמָא דְּדִינָא קַשְׁיָא, דְּאִפֵּיק בְּסִטְרוֹי, בִּגְלִיפּוֹי טְהִירִין בְּשַׂיְיפּוֹי, וּבְגִין כַּךְ עֵשָׂו, זוּהֲמָא דְּאִתְהַתִּיךְ מִדַּהֲבָא.

וְהַטִּפָּה שֶׁל עֵשָׂו לֹא הָיְתָה כְּמוֹ הַטִּפָּה שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁזֹּה שָׁלֵם וְזֶה לֹא שָׁלֵם. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה הָיָה יִצְחָק מְכַוֵּן בְּסִיּוּם הַדִּין הַקָּשֶׁה, שֶׁהוֹצִיא בְּצִדּוֹ בְּאוֹרוֹת חֲקוּקִים בְּאֵיבָרָיו, וּמִשּׁוּם כָּךְ עֵשָׂו זֻהֲמָא שֶׁהֻתְּכָה מֵהַזָּהָב.

וְעַל דָּא תָּנֵינָן, דְּבָעֵי בַּר נָשׁ לְכַוְונָא בְּהַהִיא שַׁעֲתָא, בִּרְעוּתָא דְּמָארֵיהּ, בְּגִין דְּיִפּוּק בְּנִין קַדִּישִׁין לְעָלְמָא. וְאִי תֵּימָא, יִצְחָק לָא אִתְכַּוָּון. לָאו הָכֵי, אֶלָּא אִתְכַּוָּון בִּקְדוּשָׁה, וְאִתְכַּוָּון בְּסִיּוּמָא דְּהַהוּא אֲתַר, וְאִשְׁתְּכַח כַּד נָפַק הַהִיא טִפָּה קַדְמָאָה, בְּהַהוּא אֲתַר מַמָּשׁ, וְעַל דָּא כְּתִיב, כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר.

וְעַל כָּךְ שָׁנִינוּ, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְכַוֵּן בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בָּרְצוֹן שֶׁל רִבּוֹנוֹ, כְּדֵי שֶׁיּוֹצִיא בָּנִים קְדוֹשִׁים לָעוֹלָם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁיִּצְחָק לֹא הִתְכַּוֵּן - לֹא כָּךְ, אֶלָּא הִתְכַּוֵּן בִּקְדֻשָּׁה, וְהִתְכַּוֵּן בַּסִּיּוּם שֶׁל אוֹתוֹ מָקוֹם, וְנִמְצָא כְּשֶׁיָּצְאָה אוֹתָהּ טִפָּה רִאשׁוֹנָה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם מַמָּשׁ, וְלָכֵן כָּתוּב, כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר.

תָּא חֲזֵי, דָּוִד בְּשָׁפִירוּ דְּסוּמָקָא נָפַק, וְאִתְאֲחַד בִּקְדוּשָׁה דְּמָארֵיהּ. וְעַל דָּא כְּתִיב, (שמואל א טז) וְהוּא אַדְמוֹנִי עִם יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי. אֲבָל יַעֲקֹב בּוּכְרָא הֲוָה מִנֵּיהּ דְּעֵשָׂו, לָאו מִטִּפָּה, אֶלָּא דְּכַוָּונָה דִּרְעוּתָא, בְּאֵילָנָא עִלָּאָה רַבְרְבָא וְתַקִּיף, וְעֵשָׂו בְּהַהוּא אֲתַר דְּסִיּוּמָא דְּכֹלָּא, וּבְגִין כַּךְ כְּתִיב, (עובדיה א) הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד.

בֹּא רְאֵה, דָּוִד יָצָא בְּיִפְיוֹ שֶׁל אָדָם, וְנֶאֱחַז בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמואל א טז) וְהוּא אַדְמוֹנִי עִם יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי. אֲבָל יַעֲקֹב הָיָה בְּכוֹר מֵעֵשָׂו, לֹא מִטִּפָּה, אֶלָּא שֶׁכִּוֵּן אֶת הָרָצוֹן לָעֵץ הָעֶלְיוֹן הַגָּדוֹל וְהַתַּקִּיף, וְעֵשָׂו בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל סִיּוּם הַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (עובדיה א) הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד.

רִבִּי יְהוּדָה הֲוָה מַתְנֵי הָכֵי. עֵשָׂו נִקְרָא רִאשׁוֹן, דִּכְתִיב, (בראשית כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִקְרֵי רִאשׁוֹן, דִּכְתִיב, (ישעיה מד) אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן וְאֶת אַחֲרוֹנִים אֲנִי הוּא. וְזַמִּין לְאִתְפָּרְעָא רִאשׁוֹן מֵרִאשׁוֹן. וּלְמִבְנֵי רִאשׁוֹן, דִּכְתִיב, (ירמיה יז) כִּסֵּא

כְּבוֹד מָרוֹם מֵרֵאשׁוֹן. וּלְזִמְנָא דְּאָתֵי כְּתִיב, (ישעיה מא) רִאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הִנָּם וְלִירוּשָׁלַיִם מְבַשֵּׂר אֶתֵּן.

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה שׁוֹנֶה כָּךְ. עֶשֶׂו נִקְרָא רִאשׁוֹן, שֶׁכָּתוּב וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא רִאשׁוֹן, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מד) אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן, (שם מא) וְאֶת אַחֲרֹנִים אֲנִי הוּא. וְעָתִיד לְהַפְרַע רִאשׁוֹן מֵרִאשׁוֹן, וְלִבְנוֹת רִאשׁוֹן, שֶׁכָּתוּב (ירמיה יז) כִּסֵּא כָבוֹד מָרוֹם מֵרִאשׁוֹן. וְלֶעָתִיד לָבֹא כְּתוּב, (ישעיה מא) רִאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הִנָּם וְלִירוּשָׁלַם מְבַשֵּׂר אֶתֵּן.

תָּאנָא, זְמִינָא יְרוּשָׁלַם, לְמֶהֱוֵי שׁוּרְהָא לְעֵילָּא וּלְאִתְקְרָבָא עַד כּוּרְסֵי יְקָרָא דְּמַלְכָּא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ירמיה ג) בָּעֵת הַהִיא יִקְרְאוּ לִירוּשָׁלַיִם כִּסֵּא יְיָ. כְּדֵין כְּתִיב, (ישעיה ל) וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם. כְּדֵין כְּתִיב (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן: יִמְלוֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

שְׁנֵינוּ, עֲתִידָה יְרוּשָׁלַיִם לִהְיוֹת חוֹמָתָהּ לְמַעְלָה וּלְהִתְקָרֵב עַד כִּסֵּא כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה כ) בָּעֵת הַהִיא יִקְרְאוּ לִירוּשָׁלַם כִּסֵּא ה'. אָז כָּתוּב, (ישעיה ל) וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם. אָז, (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פרשת אחרי מות

(ויקרא טז) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן וגו'. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כֵּיוָן דִּכְתִיב וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה, אֲמַאי זִמְנָא אָחֳרָא וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ, דְּהָא בְּמִלּוּלָא קַדְמָאָה סַגֵּי. אֶלָּא הָכִי תָּנֵינָן, כְּתִיב, וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְיָ אֵלָיו. וּכְתִיב, (שמות כד) וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֶל יְיָ. וְהָא אוּקְמוּהָ מִלָּה, דְּהָכָא דַּרְגָּא חַד. וּלְבָתַר, דַּרְגָּא אָחֳרָא. אוּף הָכָא, וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה דַּרְגָּא חַד. וּלְבָתַר וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ, דַּרְגָּא אָחֳרָא. וְכֹלָּא, בְּחַד מַתְקְלָא סַלְקָא, וּמַן שָׂרְשָׁא חָד כֻּלָּא אִתְחַבָּר.

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן וגו'. וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה, לָמָּה פַּעַם אַחֶרֶת וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ, שֶׁהֲרֵי בַּדִּבּוּר הָרִאשׁוֹן מַסְפִּיק? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, כָּתוּב וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו. וְכָתוּב (שמות כד) וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֶל ה'. הֲרֵי בֵּאֲרוּ אֶת הַדִּבּוּר, כָּאן דַּרְגָּא אַחַת, וְאַחַר כָּךְ דַּרְגָּא אַחֶרֶת. אַף כָּאן, וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה - דַּרְגָּא אַחַת. וְאַחַר כָּךְ, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ - דַּרְגָּא אַחֶרֶת. וְהַכֹּל עוֹלֶה בְּמִשְׁקָל אֶחָד, וּמִשֹּׁרֶשׁ אֶחָד הַכֹּל הִתְחַבֵּר.

אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן. רִבִּי יִצְחָק פָּתַח, (תהלים ב) עִבְדוּ אֶת יְיָ בְּיִרְאָה וְגִילוּ בִּרְעָדָה. וּכְתִיב, (תהלים ק) עִבְדוּ אֶת יְיָ בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה. הֵנֵי קְרָאֵי קַשְׁיָין אֲהַדְדֵי, אֶלָּא הָכִי תָּאנָא, עִבְדוּ אֶת יְיָ בְּיִרְאָה. דְּכָל פּוּלְחָנָא דְּבָעֵי בַּר נָשׁ לְמִפְלַח קַמֵּי מָאֲרֵיהּ, בְּקַדְמִיתָא

בָּעֵי יְרָאָה, לְדַחֲלָא מִנֵּיהּ, וּבְגִין דַּחֲלָא דְּמָארֵיהּ, יִשְׁתְּכַח לְבָתַר דְּיַעֲבֵיד בְּחֶדְוָותָא פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (דברים י) מָה יְיָ' אֱלֹהֶיךָ שׁוֹאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה.

אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (תהלים ב) עִבְדוּ אֶת ה' בְּיִרְאָה וְגִילוּ בְּרָעָדָה. וְכָתוּב (שם ק) עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בְּרִנָּנָה. הַפְסוּקִים הַלָּלוּ קָשִׁים זֶה עַל זֶה. אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, עִבְדוּ אֶת ה' בְּיִרְאָה - שֶׁכָּל עֲבוֹדָה שֶׁרוֹצֶה בֶּן אָדָם לַעֲבֹד לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, בָּרִאשׁוֹנָה צָרִיךְ יִרְאָה, לִפְחֹד מִמֶּנּוּ. וּמִשּׁוּם הַפַּחַד שֶׁל אֲדוֹנוֹ יִמְצָא אַחַר כָּךְ שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּשִׂמְחָה אֶת מִצְווֹת הַתּוֹרָה, וְעַל כֵּן כָּתוּב, (דברים י) מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה.

וְגִילוּ בְּרָעָדָה. דְּאָסִיר לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְמֶחְדֵּי יַתִּיר בְּעָלְמָא דֵּין. הַאי בְּמִלֵּי דְּעָלְמָא, אֲבָל בְּמִלֵּי דְּאוֹרַיְיתָא וּבְפִקּוּדֵי דְּאוֹרַיְיתָא, בָּעֵי לְמֶחְדֵּי. לְבָתַר, יִשְׁתְּכַח בַּר נָשׁ דְּיַעֲבִיד בְּחֶדְוָותָא פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא. דִּכְתִיב, עִבְדוּ אֶת יְיָ' בְּשִׂמְחָה.

וְגִילוּ בְּרָעָדָה - שֶׁאָסוּר לְאָדָם לִשְׂמֹחַ יוֹתֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְזֶה בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם. אֲבָל בְּדִבְרֵי תוֹרָה וּבְמִצְווֹת הַתּוֹרָה צָרִיךְ לִשְׂמֹחַ. אַחַר כָּךְ יִמְצָא אָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּשִׂמְחָה אֶת מִצְווֹת הַתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה.

דף נו:

רִבִּי אַבָּא אָמַר, עִבְדוּ אֶת יְיָ' בְּיִרְאָה. (דף נ"ו ע"ב) רָזָא דְּמִלָּה הוּא, עִבְדוּ אֶת יְיָ' בְּיִרְאָה, מַה יִרְאָה הָכָא. אֶלָּא כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא, דִּכְתִיב, (משלי א) יִרְאַת יְיָ' רֵאשִׁית דָּעַת, וּכְתִיב, (תהלים קיא) רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת יְיָ'. יִרְאַת יְיָ'. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָכִי אִקְרֵי. רִבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, עִבְדוּ אֶת יְיָ' בְּיִרְאָה, מַאן דְּבָעֵי לְמֶעְבַּד פּוּלְחָנָא דְּמָארֵיהּ, מֵאָן אַתַּר שָׁאֵרֵי, וּבְאָן אַתַּר יְכַוּון פּוּלְחָנָא לְיַחֲדָא שְׁמָא דְּמָארֵיהּ. הָדָר וְאָמַר בְּיִרְאָה, בְּיִרְאָה הוּא שֵׁירוּתָא, מִתַּתָּא לְעֵילָּא.

(תא חזי בני אהרן האי אוקימנא והא אתמר מלה)

רַבִּי אַבָּא אָמַר, עִבְדוּ אֶת ה' בְּיִרְאָה - סוֹד הַדָּבָר הוּא. עִבְדוּ אֶת ה' בְּיִרְאָה, אֵיזוֹ יִרְאָה כָּאן? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (משלי א) יִרְאַת ה' רֵאשִׁית דָּעַת, וְכָתוּב (תהלים קיא) רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה'. יִרְאַת ה' - כָּךְ נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, עִבְדוּ אֶת ה' בְּיִרְאָה - מִי שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדַת אֲדוֹנוֹ, מֵאֵיזֶה מָקוֹם מַתְחִיל, וּבְאֵיזֶה מָקוֹם יְכַוֵּן אֶת הָעֲבוֹדָה לְיַחֵד אֶת שֵׁם רִבּוֹנוֹ? חֲזֹר וְאֱמֹר, בְּיִרְאָה. בְּיִרְאָה הִיא הָרִאשִׁית, מִמַּטָּה לְמַעְלָה. (בא ראה, בני אהרן הרי בארנו, והרי נתבאר הדבר).

תָּא חֲזֵי, מַה כְּתִיב הָכָא אַחֲרֵי מוֹת, וּלְבָתַר דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ וְגוֹ' בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן, אֶלָּא מִכָּאן, שֵׁירוּתָא לְאַזְהָרָא לְכָהֲנֵי, כָּל מַאן, דְּבַעְיָין לְאִזְדַּהָרָא בְּהַאי זֹאת, וְדָא הִיא יִרְאַת יְיָ'.

בֹּא רְאֵה, מַה כְּתוּב כָּאן אַחֲרֵי מוֹת, וְאַחַר כָּךְ - דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ וְגוֹ' בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן? אֶלָּא מִכָּאן הַרִאשִׁית לְהַזְהִיר אֶת הַכֹּהֲנִים, כָּל מִי שֶׁצְּרִיכִים לְהִזָּהֵר בְּזֹאת הַזּוֹ, וְזוֹהִי יִרְאַת ה'.

דָּבָר אַחֵר. אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, אַחֲרֵי מוֹת נָדָב וַאֲבִיהוּא, מִבָּעֵי לֵיהּ, מַאי טַעְמָא שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן, וְהָא יְדִיעַ דִּבְנוֹי הֲווֹ. אֶלָּא הָכִי תָּאנָא, דְּעַד כָּאן לָאו בִּרְשׁוּתַיְיהוּ

קַיְימֵי, אֶלָּא בִּרְשׁוּתָא דְּאָבוּהוֹן, וּבְגִין כָּךְ, בְּקָרְבָתָם לְפָנַי יְיָ' וַיְמוּתוּ, דְּאִינּוּן דָּחֲקוּ שַׁעֲתָא בְּחַיֵּי דְּאָבוּהוֹן, וְכֹלָּא הֲוָה, בְּגִין הַהוּא חוֹבָא דְּעָבְדוּ, דִּכְתִיב (במדבר ג) בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ זָרָה. דְּתַנְיָא, בָּאתַר חַד, כְּתִיב בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ זָרָה, וּבָאתַר חַד כְּתִיב, בְּקָרְבָתָם לִפְנֵי יְיָ'. וְהַאי וְהַאי הֲוָה, וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב הָכָא בְּנֵי אַהֲרֹן, וּכְתִיב בְּקָרְבָתָם. (תאנא) אָמַר רַבִּי חִיָּיא, יוֹמָא חַד הֲוִינָא אָזִיל בְּאָרְחָא, לְמֵיהַךְ גַּבֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, לְמֵילַף מִנֵּיהּ פַּרְשְׁתָּא דְּפִסְחָא. עַרְעִית בְּחַד טוּרָא, וַחֲמֵינָא בְּקִיעִין גּוּמִּין בְּחַד טִינָרָא, וּתְרֵין גּוּבְרִין בָּה. עַד דַּהֲוִינָא אָזִיל, שְׁמַעְנָא קָלָא דְּאִינּוּן גּוּבְרִין, וַהֲווּ אָמְרִין, (תהלים מח) שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי קֹרַח גָּדוֹל יְיָ' וּמְהֻלָּל מְאֹד וְגוֹ'. מַאי שִׁיר מִזְמוֹר. אֶלָּא הָכִי תָּאנָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, שִׁיר דְּאִיהוּ כְּפוּל, שִׁיר דְּאִיהוּ מְשׁוּבָּח מִשְּׁאַר שִׁירִין, וְעַל דְּאִיהוּ מְשׁוּבָּח מִשְּׁאַר שִׁירִין, תְּרֵין זִמְנִין אִתְמַר בֵּיהּ שִׁירָתָא, וְכֵן (תהלים צב) מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת. כְּהַאי גַּוְונָא, (שיר השירים א) שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה, שִׁירָתָא לְעֵילָּא מִן שִׁירָתָא.

דָּבָר אַחֵר אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן - רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, אַחֲרֵי מוֹת נָדָב וַאֲבִיהוּא הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מָה הַטַּעַם שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן, וַהֲרֵי יָדוּעַ שֶׁהָיוּ בָּנָיו? אֶלָּא כָּךְ שָׁנָה, שֶׁעַד כָּאן לֹא עָמְדוּ בִּרְשׁוּתָם, אֶלָּא בִּרְשׁוּת אֲבִיהֶם, וּמִשּׁוּם כָּךְ - בְּקָרְבָתָם לִפְנֵי ה' וַיָּמֻתוּ, שֶׁהֵם דָּחֲקוּ אֶת הַשָּׁעָה בְּחַיֵּי אֲבִיהֶם, וְהַכֹּל הָיָה בִּשְׁבִיל אוֹתוֹ חֵטְא שֶׁעָשׂוּ, שֶׁכָּתוּב (במדבר ג) בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ זָרָה. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּמָקוֹם אֶחָד כָּתוּב בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ זָרָה, וּבְמָקוֹם אֶחָד כָּתוּב בְּקָרְבָתָם לִפְנֵי ה'. וְזֶה וְגַם זֶה הָיָה, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּנֵי אַהֲרֹן, וְכָתוּב בְּקָרְבָתָם. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, יוֹם אֶחָד הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ לָלֶכֶת אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן לִלְמֹד מִפִּיו פָּרָשַׁת הַפֶּסַח. פָּגַשְׁתִּי בְּהַר אֶחָד, וְרָאִיתִי בְּקִיעִים וְחוֹרִים בְּסֶלַע אֶחָד וּשְׁנֵי אֲנָשִׁים בּוֹ. עַד שֶׁהָיִיתִי הוֹלֵךְ, שָׁמַעְתִּי קוֹל הָאֲנָשִׁים הַלְלוּ שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים, (תהלים מח) שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי קֹרַח גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד וְגוֹ'. מַהוּ שִׁיר מִזְמוֹר? אֶלָּא כָּךְ שָׁנוּ מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן, שִׁיר שֶׁהוּא כְּפוּל, שִׁיר שֶׁהוּא מְשֻׁבָּח מִשְּׁאַר הַשִּׁירִים, וְעַל שֶׁהוּא מְשֻׁבָּח מִשְּׁאַר הַשִּׁירִים, פְּעָמִים נֶאֱמַר בּוֹ שִׁירָה, וְכֵן (שם צב) מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת. כְּמוֹ כֵן שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה, שִׁירָה לְמַעְלָה מִשִּׁירָה.

שִׁיר מִזְמוֹר, שִׁירָתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּקָא מְזַמְּרֵי בְּנֵי קֹרַח עַל אִינּוּן דְּיַתְבֵי, עַל פִּתְחָא דְּגֵיהִנָּם. וּמַאן אִינּוּן, אֲחוּהוֹן דְּאִינּוּן דְּיַתְבֵי בְּתַרְעֵי דְּגֵיהִנָּם. וְעַל דָּא, שִׁירָתָא דָּא בְּיוֹם שֵׁנִי אִתְמַר. קְרִיבָנָא גַּבַּייהוּ, אֲמֵינָא לְהוּ, מַאי עֲסָקֵיכוּ בַּאֲתַר דָּא. אָמְרוּ מְזַבְּנֵי אָנָן, וּתְרֵי יוֹמֵי בְּשַׁבְּתָא, בָּדִילְנָא מִישׁוּבָא וְנַעֲסַק בְּאוֹרַיְיתָא. בְּגִין דְּלָא שַׁבְקִין לָן בְּנֵי נָשָׁא, כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא. אֲמֵינָא זַכָּאָה חוּלְקֵיכוֹן.

שִׁיר מִזְמוֹר, שִׁירָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמְּזַמְּרִים בְּנֵי קֹרַח (עַל) אוֹתָם שֶׁיּוֹשְׁבִים עַל פֶּתַח הַגֵּיהִנֹּם. וּמִי הֵם? אֶחֵיהֶם שֶׁהֵם שֶׁיּוֹשְׁבִים בִּשְׁעָרֵי הַגֵּיהִנֹּם. וְעַל כֵּן הַשִּׁירָה הַזֹּאת נֶאֱמֶרֶת בְּיוֹם שֵׁנִי. קָרַבְתִּי אֲלֵיהֶם וְאָמַרְתִּי לָהֶם: מָה עִסְקֵיכֶם בַּמָּקוֹם הַזֶּה? אָמְרוּ: סוֹחֲרִים אֲנַחְנוּ, וּשְׁנֵי יָמִים בַּשָּׁבוּעַ אֲנוּ בְּדֵלִים מֵהַיִּשּׁוּב וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, כִּי לֹא עוֹזְבִים אוֹתָנוּ בְּנֵי אָדָם כָּל יוֹם וְיוֹם. אָמַרְתִּי: אַשְׁרֵי חֶלְקְכֶם.

תּוּ פָּתְחוּ וְאָמְרוּ. בְּכָל זִמְנָא דְּצַדִּיקַיָּא מִסְתַּלְּקֵי מֵעָלְמָא, דִּינָא אִסְתַּלָּק מֵעָלְמָא, וּמִיתַתְהוֹן דְּצַדִּיקַיָּא מְכַפֶּרֶת עַל חוֹבֵי דָּרָא. וְעַל דָּא פָּרְשְׁתָּא דִּבְנֵי אַהֲרֹן, בְּיוֹמָא דְּכַפּוּרֵי קָרֵינָן לָהּ, לְמֶהֱוֵי כַּפָּרָה לְחוֹבֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל. אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אִתְעַסְקוּ בְּמִיתָתְהוֹן דְּצַדִּיקַיָּא אִלֵּין, וְיִתְחַשֵּׁב לְכוּ כְּאִלּוּ אַתּוּן מְקָרְבִין קָרְבָּנִין בְּהַאי יוֹמָא לְכַפָּרָא עָלַיְיכוּ. דְּתָנֵינָן, כָּל זִמְנָא דְּיִשְׂרָאֵל יֵהוֹן בְּגָלוּתָא, וְלָא יְקָרְבוּן קָרְבָּנִין בְּהַאי יוֹמָא, וְאִינּוּן תְּרִין שְׂעִירִין לָא יַכְלִין לְקָרְבָא, יְהֵא לְהוּ דֻּכְרָנָא, דִּתְרֵי בְּנֵי אַהֲרֹן, וְיִתְכַּפַּר עֲלַיְיהוּ.

עוֹד פָּתְחוּ וְאָמְרוּ, בְּכָל זְמַן שֶׁצַּדִּיקִים מִסְתַּלְּקִים מִן הָעוֹלָם, הַדִּין מִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, וּמִיתַת הַצַּדִּיקִים מְכַפֶּרֶת עַל חֲטָאֵי הַדּוֹר. וְלָכֵן פָּרָשַׁת בְּנֵי אַהֲרֹן קוֹרְאִים אוֹתָהּ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁתִּהְיֶה כַּפָּרָה עַל חֲטָאֵי יִשְׂרָאֵל. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הִתְעַסְקוּ בְּמִיתַת הַצַּדִּיקִים הַלָּלוּ, וְיַחָשֵׁב לָכֶם כְּאִלּוּ אַתֶּם מַקְרִיבִים קָרְבָּנוֹת בַּיּוֹם הַזֶּה לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם. שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִהְיוּ בַּגָּלוּת וְלֹא יַקְרִיבוּ קָרְבָּנוֹת בַּיּוֹם הַזֶּה, וְאֶת אוֹתָם שְׂעִירִים לֹא יְכוֹלִים לְהַקְרִיב, יִהְיֶה לָהֶם זִכָּרוֹן שֶׁל שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן, וְיִתְכַּפֵּר עֲלֵיהֶם.

דְּהָכִי אוֹלִיפְנָא, דִּכְתִיב, (במדבר ג) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים וְגוֹ'. וּכְתִיב, הַבְּכֹר נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר. וְאֶלְעָזָר וְאִיתָמָר מִבָּעֵי לֵיהּ, מַהוּ אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר. אֶלָּא שָׁקוּל הָוָה אֲבִיהוּא כְּתַרֵי אֲחוּי. וְנָדָב כְּכֻלְּהוּ.

שֶׁכָּךְ לָמַדְתִּי, שֶׁכָּתוּב (במדבר ג) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים וְגוֹ'. וְכָתוּב, הַבְּכֹר נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר. וְאֶלְעָזָר וְאִיתָמָר הָיָה צָרִיךְ לְהִיוֹת! מַה זֶּה אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר? אֶלָּא שָׁקוּל הָיָה אֲבִיהוּא כִּשְׁנֵי אֲחֵיו, וְנָדָב כְּמוֹ כֻלָּם.

וְאִית דְּמַתְנֵי (לה אפכא) הַבְּכֹר נָדָב, דָּא בִּלְחוֹדוֹי, וַאֲבִיהוּא בִּלְחוֹדוֹי, וְכָל חַד אִתְחֲשִׁיב בְּעֵינֵיהּ, כְּתַרְוַיְיהוּ, כְּאֶלְעָזָר וְאִיתָמָר. אֲבָל נָדָב וַאֲבִיהוּא בִּלְחוֹדַיְיהוּ, שְׁקוּלִין הֲווֹ לְקַבֵּל שִׁבְעִין סַנְהֶדְרִין, דַּהֲווֹ מְשַׁמְּשִׁין קָמֵי מֹשֶׁה. וּבְגִין כַּךְ, מִיתָתְהוֹן מְכַפְּרָא עַל יִשְׂרָאֵל. וְעַל דָּא כְּתִיב, (ויקרא י) וַאֲחֵיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה. וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַבְּכֹר נָדָב, כְּלוֹמַר, הַהוּא, דְּכָל שְׁבָחָא וְיקָרָא דִּלֵּיהּ (מה שמיה). נָדָב וַאֲבִיהוּא, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, דְּהֲנֵי תְּרֵי, לָא אִשְׁתְּכָחוּ כְּוָתַיְיהוּ בְּיִשְׂרָאֵל.

וְיֵשׁ שֶׁשּׁוֹנִים (אתוהפוך), הַבְּכֹר נָדָב - זֶה לְבַדּוֹ, וַאֲבִיהוּא - לְבַדּוֹ, וְכָל אֶחָד נֶחְשָׁב בְּעֵינָיו כִּשְׁנֵיהֶם, כְּמוֹ אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר. אֲבָל נָדָב וַאֲבִיהוּא לְבַדָּם שְׁקוּלִים הָיוּ כְּנֶגֶד שִׁבְעִים סַנְהֶדְרִין, שֶׁהָיוּ מְשַׁמְּשִׁים לִפְנֵי מֹשֶׁה. וּמְשׁוּם כָּךְ מִיתָתָם מְכַפֶּרֶת עַל יִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה כָּתוּב, (ויקרא י) וַאֲחֵיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה. וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַבְּכֹר נָדָב - כְּלוֹמַר, אוֹתוֹ שֶׁכָּל הַשֶּׁבַח וְהַכָּבוֹד שָׁלוֹ (מה שמו). נָדָב וַאֲבִיהוּא, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, שֶׁשְּׁנֵי אֵלֶּה לֹא נִמְצְאוּ כְּמוֹתָם בְּיִשְׂרָאֵל.

דף נז.

וַיְדַבֵּר יְיָ' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן. רִבִּי (דף נ"ז ע"א) חִזְקִיָּה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה כט) לָכֵן כֹּה אָמַר יְיָ' אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם וְגוֹ'. הַאי קְרָא קַשְׁיָא, לָכֵן כֹּה

אָמַר יְיָ' אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם מִבָּעֵי לֵיהּ. מַאי, כֹּה אָמַר יְיָ' אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם.

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן. רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה כט) לָכֵן כֹּה אָמַר ה' אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם וְגוֹ'. פְּסוּק זֶה הוּא קָשֶׁה. לָכֵן כֹּה אָמַר ה' אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה כֹּה אָמַר ה' אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם?

אֶלָּא הָא אוּקְמוּהָ וְהָא אִתְּמַר, דְּיַעֲקֹב פָּדָה אֶת אַבְרָהָם וַדַּאי. דִּבְהַהִיא שַׁעֲתָא דְּנָפַל בְּגוֹ נוּרָא דְּכַשְׂדָּאֵי, דָּנוּ דִּינֵיהּ (ס"י ואמרו קמי קודשא בריך הוא, בגין מאי ישתזיב האי, זכות אבהן לית ליה. אמר ליה, ישתזיב בגין בנוי, דהכי תניא, ברא מזכי אבא). אָמְרוּ, הָא יִשְׁמָעֵאל דְּנָפִיק מִנֵּיהּ. אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הָא יִצְחָק, דְּיוֹשִׁיט קָרְלֵיהּ עַל גַּבֵּי מַדְבְּחָא. אָמְרוּ, הָא עֵשָׂו דְּנָפִיק מִנֵּיהּ. אָמַר, הָא יַעֲקֹב, דְּאִיהוּ כּוּרְסְיָא שְׁלֵימָתָא, וְכָל בְּנוֹהִי שְׁלֵימִין קָמַאי. אָמְרוּ, הָא וַדַּאי בִּזְכוּתָא דְּאִי יִשְׁתְּזִיב אַבְרָהָם הָדָא הוּא דִכְתִיב, אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם.

אֶלָּא הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, שֶׁיַּעֲקֹב פָּדָה אֶת אַבְרָהָם וַדַּאי. שֶׁבְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁנָּפַל בְּתוֹךְ אֵשׁ הַכַּשְׂדִּים, דָּנוּ דִינוֹ (ס"י ואמרו לפני הקדוש ברוך הוא', בשביל מה זה ינצל, ' זכות אבות אין לו, אמר להם, שינצל בשביל בניו, שכך שנינו, הבן מזכה את האב). אָמְרוּ: הֲרֵי יִשְׁמָעֵאל שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֲרֵי יִצְחָק שֶׁיּוֹשִׁיט צַוָּארוֹ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. אָמְרוּ: הֲרֵי עֵשָׂו שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ. אָמַר: הֲרֵי יַעֲקֹב שֶׁהוּא כִּסֵּא שָׁלֵם וְכָל בָּנָיו שְׁלֵמִים לְפָנַי. אָמְרוּ: הֲרֵי וַדַּאי בִּזְכוּתוֹ שֶׁל זֶה יִנָּצֵל אַבְרָהָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם.

לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחְוָרוּ כִּי בְרְאוֹתוֹ יְלָדָיו מַעֲשֵׂה יָדַי בְּקִרְבּוֹ יַקְדִּישׁוּ שְׁמִי. מַאן אִינּוּן יְלָדָיו מַעֲשֵׂה וְגוֹ'. אִלֵּין אִינּוּן, חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה. דַּאֲפִילּוּ גַּרְמַיְיהוּ לְגוֹ נוּרָא יָקִידְתָא לְקָדָשָׁא שְׁמֵיהּ לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב מַאי בָּעֵי הָכָא יַעֲקֹב, וְהָא כְּתִיב, (דניאל א) וַיְהִי בָהֶם מִבְּנֵי יְהוּדָה דָּנִיֵּאל חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה. בְּנֵי יְהוּדָה אִקְרוּן, וּבְגִין כָּךְ לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יְהוּדָה מִבָּעֵי לֵיהּ, מַאי לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב.

לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחְוָרוּ כִּי בְרְאוֹתוֹ יְלָדָיו מַעֲשֵׂה יָדַי בְּקִרְבּוֹ יַקְדִּישׁוּ שְׁמִי. מִי הֵם יְלָדָיו מַעֲשֵׂה וְגוֹ'? אֶלָּא הֵם חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה שֶׁהִפִּילוּ עַצְמָם לְתוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ לְקַדֵּשׁ אֶת שְׁמוֹ. לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב, מָה עוֹשֶׂה כָּאן יַעֲקֹב? וַהֲרֵי כָּתוּב (דניאל א) וַיְהִי בָהֶם מִבְּנֵי יְהוּדָה דָּנִיֵּאל חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה. בְּנֵי יְהוּדָה נִקְרָאוּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יְהוּדָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, מַה זֶּה לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב?

אֶלָּא הָכִי תָּנֵינָן. בְּהַאי שַׁעֲתָא דְּאִתְכְּפִיתוּ, לְמִנְפַּל בְּנוּרָא, כָּל חַד אָרִים קָלֵיהּ וְאָמַר, גַּבֵּי כָּל אִינּוּן עַמִּין וּמַלְכִין וְאַפַּרְכַיָּא, חֲנַנְיָה אָמַר, (תהלים קיח) יְיָ' לִי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם יְיָ' לִי בְּעוֹזְרָי וַאֲנִי אֶרְאֶה בְּשׂוֹנְאָי טוֹב לַחֲסוֹת בַּיְיָ' וְגוֹ'. מִישָׁאֵל פָּתַח וְאָמַר, (ירמיה ל) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם יְיָ' וְגוֹ' כִּי אִתְּךָ אֲנִי נְאֻם יְיָ' לְהוֹשִׁיעֶךָ כִּי אֶעֱשֶׂה וְגוֹ'.

בְּהַהִיא שַׁעֲתָא, דְּשַׁמְעוּ כֻּלְּהוּ שְׁמָא דְּיַעֲקֹב. תַּוְוהוּ וְחַיְּיכוּ בְּלֵצָנוּתָא. עֲזַרְיָה פָּתַח וְאָמַר, (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ' אֱלֹהֵינוּ יְיָ' אֶחָד.

אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה הַזּוֹ שֶׁנִּכְפְּתוּ לְפֹל בָּאֵשׁ, כָּל אֶחָד הֵרִים קוֹלוֹ וְאָמַר אֶל כָּל אוֹתָם עַמִּים וּמַלְכִּים וְשָׂרִים. חֲנַנְיָה אָמַר, (תהלים קיח) ה' לִי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם ה' לִי בְּעֹזְרָי וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשֹׂנְאָי טוֹב לַחֲסוֹת בַּה' וְגוֹ'. מִישָׁאֵל פָּתַח וְאָמַר, (ירמיה ל) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם ה' וְגוֹ' כִּי אִתְּךָ אֲנִי נְאֻם ה' לְהוֹשִׁיעֶךָּ כִּי אֶעֱשֶׂה וְגוֹ'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁשָּׁמְעוּ כֻּלָּם אֶת שֵׁם יַעֲקֹב, תָּמְהוּ וְצָחֲקוּ בְּלֵיצָנוּת. עֲזַרְיָה פָּתַח וְאָמַר, (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד.

הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה מד) וְזֶה יֹאמַר לַיְיָ' אֲנִי וְגוֹ'. וְזֶה יֹאמַר לה' אֲנִי, דָּא חֲנַנְיָה, וְזֶה יִקָּרֵא בְּשֵׁם יַעֲקֹב, דָּא מִישָׁאֵל, וְזֶה יִכְתּוֹב יָדוֹ לַיְיָ' וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יְכַנֶּה, דָּא עֲזַרְיָה, בֵּיהּ שַׁעֲתָא כָּנַשׁ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא פָּמַלְיָא דִּילֵיהּ, אָמַר לוֹן, בְּמַאן מִלָּה, מַאינוּן מִלִּין דְּאָמְרוּ אִלֵּין תְּלָתָא, אַשְׁזִיב לוֹן. פָּתְחוּ וְאָמְרוּ, (תהלים פג) וְיֵדְעוּ כִּי אַתָּה שִׁמְךָ יְיָ' לְבַדֶּךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל הָאָרֶץ.

זְהוּ שֶׁכָּתוּב, (ישעיה מד) וְזֶה יֹאמַר לַה' אֲנִי וְגוֹ'. וְזֶה יֹאמַר לַה' אֲנִי - זֶה חֲנַנְיָה. וְזֶה יִקָּרֵא בְּשֵׁם יַעֲקֹב - זֶה מִישָׁאֵל. וְזֶה יִכְתֹּב יָדוֹ לַה' וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יְכַנֶּה - זֶה עֲזַרְיָה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כִּנֵּס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַפָּמַלְיָא שֶׁלּוֹ, וְאָמַר לָהֶם: בְּאֵיזֶה דִּבּוּר מֵאוֹתָם הַדִּבּוּרִים שֶׁאָמְרוּ אֵלֶּה הַשְּׁלֹשָׁה אַצִּיל אוֹתָם? פָּתְחוּ וְאָמְרוּ, (תהלים סג) וְיֵדְעוּ כִּי אַתָּה שִׁמְךָ ה' לְבַדֶּךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל הָאָרֶץ.

בָּה שַׁעֲתָא אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְכוּרְסְיָיא, כּוּרְסְיָיא דִּילִי, בְּמַאן מִלָּה מֵאִינוּן מִלִּין, אַשְׁזִיב לְאִינוּן צַדִּיקַיָּיא. אָמַר לֵיהּ, בְּהַאי מִלָּה דְּכֻלְּהוּ חַיְּיכִין בָּהּ, אַשְׁזִיב לוֹן, לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחְוָרוּ. כְּמָה דְּקָאֵים יַעֲקֹב לְגַבֵּי דְּאַבְרָהָם בְּנוּרָא, יְקוּם הַשְׁתָּא לְגַבֵּי אִלֵּין, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, כֹּה אָמַר יְיָ' אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְגוֹ'. מֵהַאי כְּסוּפָא דְּלֵצָנוּתָא.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכִסָּא: כִּסָּא שֶׁלִּי, בְּאֵיזֶה דִּבּוּר מֵאוֹתָם הַדִּבּוּרִים אַצִּיל אֶת אוֹתָם הַצַּדִּיקִים? אָמַר לוֹ: בְּאוֹתוֹ הַדִּבּוּר שֶׁכֻּלָּם צָחֲקוּ עָלָיו אַצִּיל אוֹתָם, לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחְוָרוּ. כְּמוֹ שֶׁעָמַד יַעֲקֹב אֵצֶל אַבְרָהָם בָּאֵשׁ, יָקוּם עַכְשָׁו אֵצֶל אֵלֶּה. זְהוּ שֶׁכָּתוּב, כֹּה אָמַר ה' אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְגוֹ'. מֵהַבּוּשָׁה שֶׁל הַלֵּיצָנוּת.

תָּנָא, כֻּלְּהוּ דַּהֲווֹ חַיְּיכִין מִמִּלָּה דְּא, אִתּוֹקְדוּ בְּהַהוּא נוּרָא, וְקָטַל לוֹן שְׁבִיבָא דְּנוּרָא. מַאן שֵׁזִיב לְאִלֵּין. עַל דַּהֲווֹ מְצַלָּן קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּמְיַחֲדָן שְׁמֵיהּ כְּדְקָא יָאוֹת, וְעַל דְּמְיַחֲדָן שְׁמֵיהּ כְּדְקָא יָאוֹת, אִשְׁתֵּזִיבוּ מֵהַהוּא נוּרָא יָקִידְתָּא.

שָׁנִינוּ, כָּל אוֹתָם שֶׁצָּחֲקוּ מֵהַדִּבּוּר הַזֶּה, נִשְׂרְפוּ בְּאוֹתָהּ אֵשׁ, וְהָרג אוֹתָם שְׁבִיב שֶׁל אֵשׁ. מַה הִצִּיל אֶת אֵלֶּה? עַל שֶׁהָיוּ מִתְפַּלְּלִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמְיַחֲדִים שְׁמוֹ כָּרָאוּי, וְעַל שֶׁמְּיַחֲדִים שְׁמוֹ כָּרָאוּי, נִצְּלוּ מֵאוֹתָהּ אֵשׁ יוֹקֶדֶת.

תְּרֵי בְּנֵי אַהֲרֹן קְרִיבוּ אֶשָּׁא נוּכְרָאָה, דְּלָא אִתְיַחֲדוּ שְׁמֵיהּ כְּדְקָא יְאוֹת, וְאִתּוּקְדוּ בְּנוּרָא. רִבִּי יִצְחָק אָמַר, כְּתִיב, אַחֲרֵי מוֹת. וּכְתִיב וַיָּמוּתוּ. כֵּיוָן דְּאָמַר אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן, לָא יְדַעְנָא, דְּהָא וַיָּמוּתוּ. אֶלָּא הָכִי תָּנֵינָן, תְּרֵי מִיתוֹת הֲווֹ, חַד לִפְנֵי יְיָ'. וְחַד, דְּלָא הֲווֹ לְהוּ בְּנִין, דְּכָל מַאן דְּלָא זָכֵי לִבְנִין מִית הוּא. בְּגִין כַּךְ, אַחֲרֵי מוֹת, וַיָּמוּתוּ.

שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן הִקְרִיבוּ אֵשׁ זָרָה, שֶׁלֹּא יִחֲדוּ אֶל שְׁמוֹ כָּרָאוּי וְנִשְׂרְפוּ בָאֵשׁ. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, כָּתוּב אַחֲרֵי מוֹת, וְכָתוּב וַיָּמֻתוּ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן, לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהֲרֵי וַיָּמֻתוּ? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, שְׁתֵּי מִיתוֹת הָיוּ, אַחַת לִפְנֵי ה', וְאַחַת שֶׁלֹּא הָיוּ לָהֶם בָּנִים. שֶׁכָּל מִי שֶׁלֹּא זוֹכֶה לְבָנִים, הוּא מֵת. מִשּׁוּם כָּךְ, אַחֲרֵי מוֹת, וַיָּמֻתוּ.

רִבִּי אַבָּא אָמַר, מַאי דִּכְתִיב, (במדבר ג) וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא לִפְנֵי יְיָ' בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ זָרָה לִפְנֵי יְיָ' בְּמִדְבַּר סִינַי וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר. מַאי דָּא לְגַבֵּי דָּא, דִּכְתִיב, וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם, וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר. אֶלָּא רָזָא דִּמְלְתָא. הַאי דַּאֲמִינָא, וַיָּמוּתוּ, דְּלָא הֲווֹ לְהוּ בְּנִין. וְהָכִי הוּא וַדַּאי. אֲבָל לָא כְּשְׁאָר בְּנֵי עָלְמָא, אַף עַל גַּב דְּלָא אַנְסִיבוּ, דְּהָא אִלֵּין לָא מִיתוּ אֶלָּא מִיתַת גַּרְמֵיהוֹן, אֲבָל מִיתַת נַפְשָׁהוֹן לָא מִיתוּ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מַה שֶּׁכָּתוּב (במדבר ג) וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא לִפְנֵי ה' בְּהַקְרִבָם אֵשׁ זָרָה לִפְנֵי ה' בְּמִדְבַּר סִינַי וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר. מַה זֶּה לְגַבֵּי זֶה, שֶׁכָּתוּב וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר - זֶה שֶׁאָמַרְתִּי, וַיָּמֻתוּ, שֶׁלֹּא הָיוּ לָהֶם בָּנִים. וְכָךְ זֶה וַדַּאי. אֲבָל לֹא כִּשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִשְׂאוּ, שֶׁהֲרֵי אֵלּוּ לֹא מֵתוּ אֶלָּא מִיתַת עַצְמָם, אֲבָל מִיתַת נַפְשָׁם לֹא מֵתוּ.

דף נז:

מְנָא לָן, דִּכְתִיב, (שמות ו) וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן (דף נ"ז ע"ב) לָקַח לוֹ מִבְּנוֹת פּוּטִיאֵל לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת פִּינְחָס אֵלֶּה רָאשֵׁי אֲבוֹת הַלְוִיִּם לְמִשְׁפְּחוֹתָם. אֵלֶּה, וְהָא פִּינְחָס בִּלְחוֹדוֹי הֲוָה. וּכְתִיב, רָאשֵׁי אֲבוֹת הַלְוִיִּם, בְּגִין כָּךְ, מִיתַת גַּרְמֵיהוֹן מִיתוּ, מִיתַת נַפְשָׁהוֹן לָא מִיתוּ. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר וַדַּאי מַשְׁמַע אֵלֶּה, וּמַשְׁמַע רָאשֵׁי.

מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שמות ו) וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן לָקַח לוֹ מִבְּנוֹת פּוּטִיאֵל לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת פִּינְחָס אֵלֶּה רָאשֵׁי אֲבוֹת הַלְוִיִּם לְמִשְׁפְּחֹתָם. אֵלֶּה, וַהֲרֵי פִּנְחָס לְבַדּוֹ הָיָה, וְכָתוּב רָאשֵׁי אֲבוֹת הַלְוִיִּם. מִשּׁוּם כָּךְ מֵתוּ מִיתַת עַצְמָם, וּמִיתַת נַפְשָׁם לֹא מֵתוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי מַשְׁמַע אֵלֶּה, וּמַשְׁמַע רָאשֵׁי.

וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב, (במדבר כה) פִּנְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וּכְתִיב וּפִנְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הָיָה כֹּהֵן בַּיָּמִים הָהֵם, פִּנְחָס בֶּן אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִבָּעֵי לֵיהּ, אֶלָּא בְּכָל אֲתַר דְּאִתָּא פִּנְחָס בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן כְּתִיב, וְאֶלְעָזָר לָא כְּתִיב אֶלָּא אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן. דִּכְתִיב, (במדבר כז) וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן. (במדבר לא) וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְגוֹ'. וְעַל דָּא מִיתַת גַּרְמֵיהוֹן מִיתוּ, מִיתַת נַפְשָׁהוֹן לָא מִיתוּ.

וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (במדבר כה) פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן, וְכָתוּב וּפִינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הָיָה כֹּהֵן בַּיָּמִים הָהֵם. פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם שֶׁבָּא פִּינְחָס, בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן כָּתוּב. וְאֶלְעָזָר לֹא כָתוּב, אֶלָּא אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן, שֶׁכָּתוּב (שם כז) וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן. (שם לא) וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְגוֹ'. וְעַל כֵּן מִיתַת עַצְמָם מֵתוּ, וּמִיתַת נַפְשָׁם לֹא מֵתוּ.

וְתָנֵינָן בְּרֵזָא דְּמַתְנִיתִין, תְּרֵי זוּג, פֶּן חָס. וְהָא אִתְּמַר, יוֹ"ד זְעֵירָא בֵּינֵי אַתְוָון דְּפִנְחָס. דְּהַאי יוֹ"ד כְּלִיל תְּרֵי כַּחֲדָא, וְדָא הוּא רָזָא דְּמִלָּה, וְהָא אִתְּמַר.

וְשָׁנִינוּ בְּסוֹד הַמִּשְׁנָה, שְׁנַיִם זוּג - פֶּן חָס. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, יוֹ"ד קְטַנָּה בֵּין אוֹתִיּוֹת פִּנְחָס, שֶׁהֲרֵי יוֹ"ד כּוֹלֶלֶת שְׁנַיִם כְּאֶחָד, וְזֶהוּ סוֹד הַדָּבָר, וְזֶה נִתְבָּאֵר.

רַבִּי אֶלְעָזָר שְׁאִיל לַאֲבוּי, אָמַר לֵיהּ, וְהָא תְּרֵי אִינּוּן וּתְרֵי הֲווֹ, אֲמַאי לָא אִשְׁתְּכָחוּ תְּרֵי. אָמַר לֵיהּ, תְּרֵי פַּלְגֵי גּוּפָא הֲווֹ, דְּהָא לָא אַנְסִיבוּ, וּבְגִין כָּךְ, בְּחַד אִתְכְּלִילוּ, דְּכְתִיב, וַתֵּלֶד לוֹ אֶת פִּנְחָס אֵלֶּה רָאשֵׁי וְגוֹ'.

רַבִּי אֶלְעָזָר שְׁאַל אֶת אָבִיו וְאָמַר לוֹ, וַהֲרֵי שְׁנַיִם הֵם וּשְׁנַיִם הָיוּ, לָמָּה לֹא נִמְצְאוּ שְׁנַיִם? אָמַר לוֹ, שְׁנֵי חֲצָאֵי גּוּף הָיוּ, שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְּׂאוּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵם נִכְלְלוּ בְּאֶחָד, שֶׁכָּתוּב וַתֵּלֶד לוֹ אֶת פִּינְחָס אֵלֶּה רָאשֵׁי וְגוֹ'.

וְיוֹ"ד דְּפִנְחָס, לָא אִתְיְיהִיב בֵּיהּ לְחַבְּרָא אַתְוָון, אֶלָּא בְּשַׁעֲתָא דְּקָנֵי לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאָתָא לְיַשְׁרָא עָקִימָא, דְּחָמָא דְּהַאי אָת בְּרִית קַדִּישָׁא, עָיֵיל זִמְרִי בִּרְשׁוּתָא אָחֳרָא. וּבְמָה דְּאִתְעַקַּם בְּקַדְמֵיתָא, אִתְתָּקַן הָכָא. בְּנוּכְרָאָה אִתְעַקַּם בְּקַדְמֵיתָא, דִּכְתִיב, בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ זָרָה, הָכָא בְּנוּכְרָאָה, אִתְתָּקַן, כְּמָה דִּכְתִיב, (מלאכי ב) וּבָעַל בַּת אֵל נֵכָר. מַה לְהַלָּן אֵשׁ זָרָה, אַף כָּאן נָמֵי אֵשָׁה זָרָה.

וְיוֹ"ד שֶׁל פִּנְחָס לֹא נִתַּן בָּהּ לְחַבֵּר הָאוֹתִיּוֹת, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁקָּנָא לְקָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבָא לְיַשֵּׁר אֶת הָעָקֹם, שֶׁרָאָה אֶת אוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁהִכְנִיס זִמְרִי לְרְשׁוּת אַחֶרֶת, וּבְמַה שֶּׁהִתְעַקֵּם בָּרִאשׁוֹנָה הִתְתַּקֵּן כָּאן. בְּנָכְרִיָּה הִתְעַקְּמוּ בַּהַתְחָלָה, שֶׁכָּתוּב בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ זָרָה, וְכָאן בְּנָכְרִיָּה הִתְתַּקְּנוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וּבָעַל בַּת אֵל נֵכָר. מַה לְהַלָּאָה אֵשׁ זָרָה, אַף כָּאן גַּם אִשָּׁה זָרָה.

מַאי אִתְחֲזֵי הָכָא. אֶלָּא בְּקַדְמֵיתָא רְחִיקָא קְרִיבוּ, דִּכְתִיב, בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ זָרָה. אוּף הָכָא זִמְרִי, הֲוָה קָרִיב רְחִיקָא, שְׁמָא דְּמַלְכָּא, הֲוָה קָרִיב גַּבֵּי רְחִיקָא, מִיָּד, (במדבר כה) וַיַּרְא פִּנְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וַיָּקָם מִתּוֹךְ הָעֲדָה. הָכָא אַתְקִין עָקִימָא דְּקַדְמֵיתָא, כְּדֵין אִתְיְיהִיב יוֹ"ד בְּשְׁמֵיהּ לְחַבְּרָא אַתְוָון כַּחֲדָא, וְאִתְבְּשַׁר בְּשָׁלוֹם, דִּכְתִיב, (במדבר כה) לָכֵן אֱמוֹר הִנְנִי נוֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. (נח ס"ו ע"ב) מַאי שָׁלוֹם הָכָא, אֶלָּא בְּהַהוּא כְּתָרָא, חָבוּ בְּקַדְמֵיתָא, בְּהַהוּא כְּתָרָא, אַתְעָרוּ קְטָטוּתָא בְּקַדְמֵיתָא, וְהַשְׁתָּא דְּאִתְתְּקַן, כְּתִיב הִנְנִי נוֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. בְּרִיתִי מַמָּשׁ, תְּהֵא עִמֵּיהּ בְּשָׁלוֹם, וּבְגִין כַּךְ, אִתְיְיהִיב יוֹ"ד זְעֵירָא בִּשְׁמֵיהּ, דְּהָא מֵאַתְוָון זְעִירָאן הִיא, לְאִתְחַזָּאָה דְּהָא אִתְתְּקַן מַה דְּאִתְעַקַּם בְּקַדְמֵיתָא, וְהָא

אַשְׁלִימַת עִמֵּיהּ. אָתָא רִבִּי אֶלְעָזָר וְנָשִׁיק יְדוֹי. אָמַר, בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּשַׁאֵילְנָא הַאי מִלָּה, וְלָא אִתְאֲבִיד מִנַּאי.

מַה נִּרְאֶה כָּאן? אֶלָּא בַּהַתְחָלָה הִקְרִיבוּ אֶת הָרְחוֹקָה, שֶׁכָּתוּב בְּהַקְרִבָם אֵשׁ זָרָה. אַף כָּאן זִמְרִי הָיָה מַקְרִיב אֶת הָרְחוֹקָה, אֶת שֵׁם הַמֶּלֶךְ הָיָה מְקָרֵב לָרְחוֹקָה, מִיָּד - (שם כה) וַיַּרְא פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וַיָּקָם מִתּוֹךְ הָעֲדָה. כָּאן תִּקֵּן אֶת הֶעָקֹם שֶׁבְּרֵאשׁוֹנָה, וְאָז נִתְּנָה יו"ד לְשָׁמוֹ לְחַבֵּר אֶת הָאוֹתִיּוֹת כְּאֶחָד וְהִתְבַּשֵּׂר בְּשָׁלוֹם, שֶׁכָּתוּב לָכֵן אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. (בריתי ממש). מָה הַשָּׁלוֹם כָּאן? אֶלָּא בְּאוֹתוֹ הַכֶּתֶר חֲטָאוּ בַּתְּחִלָּה, בְּאוֹתוֹ הַכֶּתֶר הֵעִירוּ קְטָטָה בַּתְּחִלָּה, וְעַכְשָׁו שֶׁתִּתַּקֵּן, כָּתוּב הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם, בְּרִיתִי מַמָּשׁ תִּהְיֶה עִמּוֹ בְּשָׁלוֹם, וּמְשׁוּם כָּךְ נִתְּנָה יו"ד קְטַנָּה בְּשְׁמוֹ, שֶׁהֲרֵי הִיא מֵהָאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת, לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי תִּקֵּן מַה שֶׁהִתְעַקֵּם בַּתְּחִלָּה, וַהֲרֵי הִשְׁלִימָה עִמּוֹ. בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְנָשַׁק יָדוֹ וְאָמַר, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁשְּׁאַלְתִּי דָּבָר זֶה וְלֹא אָבַד מִמֶּנִּי.

תָּאנָא אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, בְּהַאי יוֹמָא דְּכִפּוּרֵי, אִתְתַּקַּן לְמִקְרֵי פַּרְשָׁתָא דָּא, לְכַפָּרָא לְיִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָא, בְּגִין דָּא, סִדְרָא דְּיוֹמָא דָּא, הָכָא אִתְסַדַּר, וּבְגִין דְּמִיתַתְהוֹן דִּבְנֵי אַהֲרֹן, מְכַפְּרָא עַל יִשְׂרָאֵל.

שְׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים הַזֶּה תִּקְנוּ לִקְרֹא פָּרָשָׁה זוֹ, לְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, בִּשְׁבִיל זֶה סִדֶּר הַיּוֹם הַזֶּה כָּאן הִסְתַּדֵּר, וּמִשּׁוּם שֶׁמִּיתַת בְּנֵי אַהֲרֹן מְכַפֶּרֶת עַל יִשְׂרָאֵל.

דף נח.

מִכָּאן אוֹלִיפְנָא, כָּל הַהוּא בַּר נָשׁ דְּיִסּוּרֵי דְּמָארֵיהּ אַתְיָין עֲלֵיהּ, כַּפָּרָה דְּחוֹבוֹי אִינּוּן. וְכָל מַאן דְּמִצְטָעַר עַל יִסּוּרֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּא, מַעֲבִירִין חוֹבַיָּיא דִּלְהוֹן מֵעָלְמָא. וְעַל דָּא בְּיוֹמָא דָּא, קוֹרִין, אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן, דְּיִשְׁמְעוּן עַמָּא, וְיִצְטַעֲרוּן עַל אֲבוּדְהוֹן דְּצַדִּיקַיָּא, וְיִתְכַּפֵּר לְהוֹן חוֹבַיָּיהוּ. וְכָל דְּמִצְטַעַר עַל אֲבוּדְהוֹן דְּצַדִּיקַיָּא, אוֹ אָחִית דְּמָעִין עֲלַיָּיהוּ, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מַכְרִיז עֲלֵיהּ וְאוֹמֵר, (ישעיה ו) וְסָר עֲוֹנֶךָ וְחַטָּאתְךָ תְּכֻפָּר. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא דְּלָא יְמוּתוּן בְּנוֹי בְּיוֹמוֹי. וְעָלַיָּיהּ כְּתִיב, (ישעיה נג) יִרְאֶה זֶרַע יַאֲרִיךְ יָמִים וְגוֹ'. (ויקרא טז) וַיֹּאמֶר יְיָ' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ' רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא וְגוֹ'. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, תַּוּוהְנָא עַל בְּנֵי עָלְמָא, דְּהָא לֵית לְהוּ עַיְינִין לְמֶחֱזֵי, וְלִבָּא לְאַשְׁגָּחָא, וְלָא יַדְעִין, וְלָא שָׁוְיִין לִבַּייהוּ לְאִסְתַּכְּלָא בְּרַעוּתָא דְּמָארֵיהוֹן, הֵיךְ נַיְימִין, וְלָא מִתְעָרֵי מִשְּׁנָתַיְיהוּ, עַד לָא יֵיתֵי הַהוּא יוֹמָא דְּחָפֵי עָלַיָּיהוּ חֲשׁוֹכָא וְקַבְלָא, וְיִתְבַּע הַהוּא (דף נ"ח ע"א) מָארֵיהּ דְּפִקְדוֹנָא, חוּשְׁבָּנָא מִנַּיָּיהוּ.

מִכָּאן לְמִדְנוּ, כָּל אוֹתוֹ בֶּן אָדָם שֶׁיִּסּוּרֵי רִבּוֹנוֹ בָּאִים עָלָיו - כַּפֶּרֶת חֲטָאָיו הֵם. וְכָל מִי שֶׁמִּצְטַעֵר עַל יִסּוּרֵי הַצַּדִּיקִים, מַעֲבִירִים חֲטָאֵיהֶם מִן הָעוֹלָם. וְעַל כֵּן בְּיוֹם הַזֶּה קוֹרְאִים אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן, שֶׁיִּשְׁמְעוּ הָעָם וְיִצְטַעֲרוּ עַל אֲבֵדַן הַצַּדִּיקִים, וְיִתְכַּפְּרוּ לָהֶם חֲטָאֵיהֶם. וְכָל מִי שֶׁמִּצְטַעֵר עַל אֲבֵדָתָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים אוֹ מוֹרִיד עֲלֵיהֶם דְּמָעוֹת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְרִיז עָלָיו וְאוֹמֵר: (ישעיה ו) וְסָר עֲוֹנֶךָ וְחַטָּאתְךָ תְּכֻפָּר. וְלֹא

עוֹד, אֶלָּא שֶׁלֹּא יָמוּתוּ בָּנָיו בְּיָמָיו. וְעָלָיו כָּתוּב, (שם נג) יִרְאֶה זֶרַע יַאֲרִיךְ יָמִים וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאַל יָבֹא בְּעֵת עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, תְּמַהֲנִי עַל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי אֵין לָהֶם עֵינַיִם לִרְאוֹת וְלֵב לְהַשְׂגִּיחַ, וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא שָׂמִים לִבָּם לְהִסְתַּכֵּל עַל רְצוֹן רִבּוֹנָם, אֵיךְ יְשֵׁנִים וְלֹא מִתְעוֹרְרִים מִשְּׁנָתָם טֶרֶם יָבֹא אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁחֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה יְכַסּוּ עֲלֵיהֶם, וְיִתְבַּע אוֹתוֹ בַּעַל הַפִּקָּדוֹן מֵהֶם חֶשְׁבּוֹן.

וְכָרוֹזָא כָּל יוֹמָא קָארֵי עֲלַיְיהוּ, וְנִשְׁמָתֵהוֹן, אַסְהִידַת בְּהוֹן בְּכָל יוֹמָא וְלֵילְיָא, אוֹרַיְיתָא רָאמַת קָלִין לְכָל עִבָר, מַכְרֶזֶת וְאוֹמֶרֶת, (משלי א) עַד מָתַי פְּתָאִים תְּאֱהָבוּ פֶתִי (משלי ט) מִי פֶתִי יָסוּר הֵנָּה חֲסַר לֵב אָמְרָה לּוֹ. לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחְמִי וּשְׁתוּ בְּיַיִן מָסָכְתִּי. וְלֵית מַאן דְּיַרְכִּין אוּדְנַיָּהּ, וְלֵית מַאן דְּיִתְעַר לִבַּיהּ.

וְהַכְּרוֹז בְּכָל יוֹם קוֹרֵא עֲלֵיהֶם, וְנִשְׁמָתָם מְעִידָה בָהֶם בְּכָל יוֹם וָלַיְלָה, הַתּוֹרָה מְרִימָה קוֹלוֹת לְכָל עֵבֶר, מַכְרִיזָה וְאוֹמֶרֶת: (משלי א) עַד מָתַי פְּתָיִם תְּאֱהָבוּ פֶתִי. (שם ט) מִי פֶתִי יָסַר הֵנָּה חֲסַר לֵב אָמְרָה לוֹ לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחְמִי וּשְׁתוּ בְּיַיִן מָסָכְתִּי. וְאֵין מִי שֶׁיְּרַכִּין אָזְנוֹ וְאֵין מִי שֶׁיָּעִיר אֶת לִבּוֹ.

תָּא חֲזֵי, זִמְינִין דָּרֵי בַּתְרָאֵי דְּיֵיתוּן, דְּיִתְנַשֵּׁי אוֹרַיְיתָא מִבֵּינַיְיהוּ, וְחַכִּימֵי לִבָּא יִתְכַּנְּשׁוּן לְאַתְרַיְיהוּ, (ס"א לאתרא קדישא) וְלָא יִשְׁתְּכַח מַאן דְּסָגִיר וּפָתַח. וַוי לְהַהוּא דָּרָא. וּמִכָּאן וּלְהָלְאָה, לָא יֵהָא דָּרָא כְּדָרָא דְּא, עַד דָּרָא דְּיֵיתֵי מַלְכָּא מְשִׁיחָא, וּמַנְדְּעָא יִתְעַר בְּעָלְמָא, דְּכְתִיב, (ירמיה לא) כִּי כֻלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, עֲתִידִים הַדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים שֶׁיִּבָּאוּ שֶׁתִּשְׁכַּח תּוֹרָה מִבֵּינֵיהֶם, וְחַכְמֵי הַלֵּב יִתְכַּנְּסוּ לִמְקוֹמָם (לחדרקדוש), וְלֹא יִמָּצֵא מִי שֶׁסּוֹגֵר וּפוֹתֵחַ. אוֹי לְאוֹתוֹ הַדּוֹר! וּמִכָּאן וְהָלְאָה לֹא יִהְיֶה דּוֹר כְּמוֹ הַדּוֹר הַזֶּה, עַד הַדּוֹר שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְהַדֵּעָה תִּתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) כִּי כֻלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם.

תָּא חֲזֵי, כְּתִיב, (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן. וְתָנֵינָן, מַה שְׁמֵיהּ דְּהַהוּא נָהָר. אוֹקִימְנָא יוּבַל שְׁמֵיהּ, דִּכְתִיב, (ירמיה יז) וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו. וּבְסִפְרָא דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא, חַיִּים שְׁמֵיהּ, דְּמִתַּמָּן נָפְקִין חַיִּים לְעָלְמָא, וְאִינּוּן אִקָּרוּן חַיֵּי מַלְכָּא. וְהָא אוֹקִימְנָא, הַהוּא אִילָנָא רַבָּא וְתַקִּיפָא, דְּמָזוֹן לְכֹלָּא בֵּיהּ. אִקָּרֵי עֵץ חַיִּים. אִילָנָא דְּנָטַע שָׁרְשׁוֹי בְּאִינּוּן חַיִּים, וְכֹלָּא הוּא שַׁפִּיר.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן. וְשָׁנִינוּ, מַה שְׁמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ נָהָר? בְּאַרְנוּ שֶׁשְּׁמוֹ יוּבַל, שֶׁכָּתוּב (ירמיה טז) וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו. וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא: חַיִּים שְׁמוֹ, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצְאִים חַיִּים לְעוֹלָם, וְהֵם נִקְרָאִים חַיֵּי הַמֶּלֶךְ. וְהָרֵי בְּאַרְנוּ, אוֹתוֹ עֵץ גָּדוֹל וְחָזָק שֶׁבּוֹ יֵשׁ מָזוֹן לְכֹל נִקְרָא עֵץ הַחַיִּים. הָאִילָן שֶׁנְּטַע שָׁרָשָׁיו בְּאוֹתָם הַחַיִּים, וְהַכֹּל הוּא נָאֶה.

וְתָאנָא, הַהוּא נָהָר אַפִּיק נַחֲלִין עֲמִיקִין, בְּמִשַּׁח רְבוּת, לְאַשְׁקָאָה גִּנְתָּא, וּלְרָוָואָה אִילָנִין וּנְטִיעִין, דְּכְתִיב (תהלים קד) יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי יְיָ' אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע, וְאִינּוּן נַחֲלִין, נִגְדִּין

וְאִתְמַשְּׁכָן וּמִתְכַּנְּשִׁין בִּתְרִין קַיָּימִין (נ"א סמכין) וְאִינּוּן בְּרָיְיתֵי (תרי) קָרֵינָן לְהוּ, (מלכים א ז) יָכִי"ן וּבוֹעַ"ז, וְשַׁפִּיר. וּמִתַּמָּן נָפְקִין כָּל אִינּוּן נַחֲלִין, וְשַׁרְיָין לוֹן בְּחַד דַּרְגָּא דְּאִקָּרֵי צַדִּיק, דִּכְתִיב, (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְכֻלְּהוּ אַזְלִין וּמִתְכַּנְּשִׁין לְהַהוּא אֲתַר דְּאִקָּרֵי יָם, וְהוּא יַמָּא דְּחָכְמְתָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (קהלת א) כָּל (שמות נ' ע"ב) הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְגוֹ'. וְשָׁנִינוּ, אוֹתוֹ הַנָּהָר הוֹצִיא נְחָלִים עֲמֻקִּים בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וּלְהַרְווֹת עֵצִים וּנְטִיעוֹת, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי יִשְׁבְּרוּ פְרָאִים צְמָאָם. וְאוֹתָם הַנְּחָלִים שׁוֹקְעִים וְנִמְשָׁכִים וּמִתְכַּנְּסִים לִשְׁנֵי עֲמוּדִים, וְאוֹתָן בָּרַיְיתוֹת (שתים) קוֹרְאִים לָהֶן יָכִי"ן וּבוֹעַ"ז, וְיָפֶה. וּמִשָּׁם יוֹצְאִים כָּל אוֹתָם נְחָלִים, וּמַשְׁרִים אוֹתָם בְּדַרְגָּא אַחַת שֶׁנִּקְרֵאת צַדִּיק, שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְכֻלָּם הוֹלְכִים וּמִתְכַּנְּסִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא יָם, וְהוּא יַם הַחָכְמָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם וְגוֹ'.

וְאִי תֵּימָא, דְּהָא מָטוּ לַאֲתַר דְּא, וּפַסְקִין, וְלָא תַּיְיבִין, לְבָתַר כְּתִיב, אֶל מְקוֹם שֶׁהַנְּחָלִים הוֹלְכִים שָׁם הֵם שָׁבִים לָלֶכֶת, בְּגִין דְּהַהוּא נַהֲרָא לָא פָּסִיק לְעָלְמִין. הֵם שָׁבִים, לְאָן אֲתַר שָׁבִים, לְאִינּוּן תְּרִין קַיְימִין, נָצַח וְהוֹד. לָלֶכֶת, בְּהַאי צַדִּיק, לְאַשְׁכְּחָא בִּרְכָאן וְחִידוּ. וְהַיְינוּ רָזָא דְּתָנֵינָן, (תהלים קד) לִוְיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֶק בּוֹ, דָּא צַדִּיק.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֲרֵי מַגִּיעִים לַמָּקוֹם הַזֶּה וְלֹא שָׁבִים - כָּתוּב אַחַר כָּךְ, אֶל מְקוֹם שֶׁהַנְּחָלִים הֹלְכִים שָׁם הֵם שָׁבִים לָלֶכֶת, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נָהָר לֹא פוֹסֵק לְעוֹלָמִים. הֵם שָׁבִים, לְאֵיזֶה מָקוֹם הֵם שָׁבִים? לְאוֹתָם שְׁנֵי עַמּוּדִים, נֵצַח וְהוֹד. לָלֶכֶת, בַּצַּדִּיק הַזֶּה, לִמְצֹא בְּרָכוֹת וְשִׂמְחָה. וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁשָּׁנִינוּ, (תהלים קד) לִוְיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֶק בּוֹ, זֶה צַדִּיק.

כֻּלָּם אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּן לָתֵת אָכְלָם בְּעִתּוֹ. מַאן עִתּוֹ. דָּא (עתו דצדיק) מַטְרוֹנִיתָא, דְּאִקְרֵי עִתּוֹ דְּצַדִּיק, וּבְגִין כָּךְ כֻּלְּהוּ מְחַכָּאן לְהַאי עִתּוֹ, כֻּלְּהוּ דְּאַתְּזָנָן לְתַתָּא, מֵאֲתַר דָּא אַתְּזָנָן, וְרָזָא דָּא אוֹקִימְנָא, (תהלים קמה) עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְגוֹ' כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא.

כֻּלָּם אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּן לָתֵת אָכְלָם בְּעִתּוֹ. מִי זוֹ עִתּוֹ? (זו עתו של צדיק) זוֹ הַגְּבִירָה, שֶׁנִּקְרֵאת עִתּוֹ שֶׁל צַדִּיק, וּמִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם מְחַכִּים לְעִתּוֹ הַזֹּו. כָּל אֵלּוּ שֶׁנִּזּוֹנִים לְמַטָּה, מִמָּקוֹם זֶה נִזּוֹנִים, וְסוֹד זֶה בַּאֲרָנוּ, (שם קמה) עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּהַאי כֹּל, מְבַסֵּם לְעִתּוֹ, וּמִתְחַבְּרָא עִמֵּיהּ, כֻּלְּהוּ עָלְמִין בְּחֵידוּ, כֻּלְּהוּ עָלְמִין בְּבִרְכָאן, כְּדֵין שְׁלָמָא אִשְׁתְּכַח בְּעִלָּאֵי וְתַתָּאֵי. וְכַד גַּרְמִין חַיָּיבֵי עָלְמָא, דְּתַמָּן לָא אִשְׁתְּכָחוּ בִּרְכָאן דְּאִינּוּן נַחֲלֵי, וַיִּנָּקֵא, הַאי עֵת, מִסְטָרָא אָחֳרָא, כְּדֵין דִּינִין מִתְעָרִין בְּעָלְמָא, וּשְׁלָמָא לָא אִשְׁתְּכַח. וְכַד בָּעָאן בְּנֵי עָלְמָא לְאִתְבָּרְכָא, לָא יַכְלִין אֶלָּא עַל יְדָא דְּכַהֲנָא, בְּגִין דְּיִתְעַר כִּתְרָא דִּילֵיהּ, וְיִתְבָּרַךְ מַטְרוֹנִיתָא, וְיִשְׁתְּכְחוּ בִּרְכָאן בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּל הַזֶּה מְבַשֵּׂם אֶת עִתּוֹ וּמִתְחַבֵּר עִמּוֹ, אָז כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׂמְחָה וְכָל הָעוֹלָמוֹת בִּבְרָכוֹת, אָז נִמְצָא שָׁלוֹם בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים, וּכְשֶׁגּוֹרְמִים רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁשָּׁם לֹא נִמְצְאוֹת בְּרָכוֹת שֶׁל

אוֹתָם הַנֶּחְלִים, וְהָעֵת הַזּוֹ יוֹנֶקֶת מִצַּד הָאַחֵר, אֲזַי מִתְעוֹרְרִים דִּינִים בָּעוֹלָם וְלֹא נִמְצָא שָׁלוֹם. וּכְשֶׁרוֹצִים בְּנֵי הָעוֹלָם לְהִתְבָּרֵךְ, לֹא יְכוֹלִים, אֶלָּא רַק עַל יְדֵי הַכֹּהֵן, כְּדֵי שֶׁיְּעוֹרֵר אֶת הַכֶּתֶר שֶׁלּוֹ וְתִתְבָּרֵךְ הַגְּבִירָה, וְיִמָּצְאוּ בְּרָכוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

תָּאנָא, בְּהַהִיא שַׁעֲתָא, בָּעָא מֹשֶׁה קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מִלָּה דָּא, אָמַר לֵיהּ, אִי בְּנֵי עָלְמָא יְתוּבוּן קַמָּךְ, עַל יְדֵי דְּמַאן מִתְבָּרְכָן. אָמַר לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְלִי אַתְּ אוֹמֵר, דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ, דְּהָא בִּידֵיהּ מְסִירָאן בִּרְכָאן לְעֵילָּא וְתַתָּא.

שְׁנֵינוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בִּקֵּשׁ מֹשֶׁה מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּבָר זֶה. אָמַר לוֹ, אִם בְּנֵי הָעוֹלָם יָשׁוּבוּ לְפָנֶיךָ, עַל יְדֵי מִי מִתְבָּרְכִים? אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלִי אַתָּה אוֹמֵר?! דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ, שֶׁהֲרֵי בְּיָדוֹ מְסוּרוֹת הַבְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

דף נח:

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ'. אָמַר רִבִּי אַבָּא, זְמָנִין אִית קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לְאִשְׁתַּכְּחָא רַעֲוָון, וּלְאִשְׁתַּכְּחָא בִּרְכָאן, וּלְמִתְבַּע בָּעוּתֵי, וְזִמְנִין, דְּרַעֲוָון לָא אִשְׁתְּכָחוּ, וּבִרְכָאן לָא מִזְדַּמְנָן, וְדִינִין קַשְׁיָין מִתְעָרִין בָּעָלְמָא. וְזִמְנִין דְּדִינָא תְּלֵי. תָּא חֲזֵי, זְמָנִין אִית בְּשַׁתָּא, דְּרַעֲוָוא אִשְׁתְּכַח. וְזִמְנִין אִית בְּשַׁתָּא, דְּדִינָא אִשְׁתְּכַח. וְזִמְנִין אִית בְּשַׁתָּא, דְּדִינָא אִשְׁתְּכַח וְתַלְיָא. זְמָנִין אִית בְּיַרְחֵי, דְּרַעֲוָא (דף נ"ח ע"ב) אִשְׁתְּכַח בְּהוּ. וְזִמְנִין אִית בְּיַרְחֵי, דְּדִינִין אִשְׁתְּכָחוּ, וְתַלְיָין עַל כֹּלָּא.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אַבָּא, יֵשׁ זְמַנִּים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּמְצָאִים רְצוֹנוֹת וְנִמְצָאוֹת בְּרָכוֹת וּלְבַקֵּשׁ בַּקָּשׁוֹת, וְלִפְעָמִים שֶׁאֵין נִמְצָאִים רְצוֹנוֹת, וְאֵין מִזְדַּמְּנוֹת בְּרָכוֹת, וְדִינִים הַקָּשִׁים מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם. וְלִפְעָמִים שֶׁהַדִּין תָּלוּי. בֹּא רְאֵה, יֵשׁ בַּשָּׁנָה זְמַנִּים שֶׁנִּמְצָא רָצוֹן, וְיֵשׁ זְמַנִּים בַּשָּׁנָה שֶׁהַדִּין נִמְצָא וְתָלוּי. יֵשׁ זְמַנִּים בֶּחֳדָשִׁים שֶׁהָרָצוֹן נִמְצָא בָּהֶם, וְיֵשׁ זְמַנִּים בֶּחֳדָשִׁים שֶׁנִּמְצָאִים דִּינִים, וּתְלוּיִים עַל הַכֹּל.

זְמָנִין אִית בְּשָׁבוּעֵי, דְּרַעֲוָון מִשְׁתַּכְּחָן, וְזִמְנִין אִית בְּשָׁבוּעֵי, דְּדִינִין מִשְׁתַּכְּחָן בְּעָלְמָא. וְזִמְנִין אִית בְּיוֹמֵי, דְּרַעֲוָוא אִשְׁתְּכַח בְּעָלְמָא וְעָלְמָא אִתְבַּסְמָא. וְזִמְנִין אִית בְּיוֹמֵי דְּדִינִין תַּלְיָין וּמִשְׁתַּכְּחָן, וַאֲפִילּוּ בְּשַׁעֲתֵי. וְעַל דָּא כְּתִיב, (קהלת ג) וְעֵת לְכָל חֵפֶץ וְגוֹ'. וּכְתִיב, (תהלים סט) וַאֲנִי תְפִלָּתִי לְךָ וְגוֹ'. וּכְתִיב, (ישעיה נה) דִּרְשׁוּ יְיָ' בְּהִמָּצְאוֹ. וּכְתִיב, (תהלים י) לָמָּה יְיָ' תַּעֲמוֹד בְּרָחוֹק תַּעְלִים לְעִתּוֹת בַּצָּרָה. וּכְתִיב, (ירמיה לא) מֵרָחוֹק יְיָ' נִרְאָה לִי. וְזִמְנִין דְּאִיהוּ קָרוֹב, דִּכְתִיב, (תהלים קמה) קָרוֹב יְיָ' לְכָל קוֹרְאָיו. בְּגִין כָּךְ, וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ'.

יֵשׁ זְמַנִּים בַּשָּׁבוּעוֹת שֶׁרְצוֹנוֹת נִמְצָאִים, וְיֵשׁ זְמַנִּים בַּשָּׁבוּעוֹת שֶׁדִּינִים נִמְצָאִים בָּעוֹלָם. וְיֵשׁ זְמַנִּים בַּיָּמִים שֶׁנִּמְצָא רָצוֹן בָּעוֹלָם וְהָעוֹלָם מִתְבַּשֵּׂם. וְיֵשׁ זְמַנִּים בַּיָּמִים שֶׁהַדִּינִים תְּלוּיִים וְנִמְצָאִים, וַאֲפִלּוּ בְּשָׁעוֹת, וְעַל זֶה כָּתוּב (קהלת ג) וְעֵת לְכָל חֵפֶץ וְגוֹ'. וְכָתוּב (תהלים סט) וַאֲנִי תְפִלָּתִי לְךָ וְגוֹ'. וְכָתוּב (ישעיה נח)

דִּרְשׁוּ ה' בְּהִמָּצְאוֹ. וְכָתוּב (תהלים י) לָמָּה ה' תַּעֲמֹד בְּרָחוֹק תַּעְלִים לְעִתּוֹת בַּצָּרָה. וְכָתוּב (ירמיה לא) מֵרָחוֹק ה' נִרְאָה לִי. וּלְפִעָמִים שֶׁהוּא קָרוֹב, שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) קָרוֹב ה' לְכָל קֹרְאָיו. מִשּׁוּם כָּךְ, וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ'.

רִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הָא אוֹקִימְנָא. מִלָּה בְּעִתּוֹ, וְהָכִי הוּא וּדַאי, וְהָכָא אָתָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַזְהָרָא לְאַהֲרֹן, דְּלָא יִטְעֵי בְּהַהוּא חוֹבָא, דְּטָעוּ בְּנוֹי, דְּהָא הַאי עֵת יְדִיעָא, בְּגִין כָּךְ לָא יִטְעֵי לְחַבְּרָא עֵת אָחֳרָא, לְגַבֵּי מַלְכָּא. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. כְּלוֹמַר, אַף עַל גַּב דְּיֵיחֲמֵי עִידָּן, דְּאִתְמְסַר בִּידָא אָחֳרָא, לְאִתְנַהֲגָא עָלְמָא, וְיִתְמְסַר בִּידוֹי לְיִיחֵד בֵּיהּ לְקָרְבָא לֵיהּ לְקוּדְשָׁא, דְּהָא אֲנָא וּשְׁמִי חַד הוּא. וּבְגִינֵי כַּךְ, (ס"א לקרבא ליה לקודשא בריך הוא דהא האי עת ידיע, בגין כך) וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. וְאִי בָּעֵי לְמִנְדַּע בְּמָה ייעוּל. בְּזֹאת. בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. דְּהַאי זֹאת, הִיא עֵת דַּאֲחִידַת בִּשְׁמִי, בְּהַאי י', דִּרְשִׁימָא בִּשְׁמִי, ייעוּל אֶל הַקֹּדֶשׁ. (אבל) וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדָּבָר בְּעִתּוֹ, וְכָךְ הוּא וַדַּאי, וְכָאן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהַזְהִיר אֶת אַהֲרֹן שֶׁלֹּא יִטְעֶה בְּאוֹתוֹ חֵטְא שֶׁטָּעוּ בָּנָיו, שֶׁהֲרֵי הָעֵת הַזּוֹ יְדוּעָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְעֶה לְחַבֵּר עֵת אַחֶרֶת לַמֶּלֶךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. כְּלוֹמַר, אַף עַל גַּב שֶׁיִּרְאֶה זְמַן שֶׁנִּמְסָר לְיַד אַחֵר לְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם וְיִמָּסֵר בְּיָדוֹ לְיַחֵד בּוֹ לְקָרְבוֹ לַקֹּדֶשׁ, שֶׁהֲרֵי אֲנִי וּשְׁמִי אֶחָד הוּא. וּמִשּׁוּם כָּךְ, (לקרב אותו להקדוש ברוך הוא, שהרי העת הזו ידועה. משום כך) וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. וְאִם רוֹצֶה לָדַעַת בַּמֶּה יִכָּנֵס - בְּזֹאת. בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. שֶׁהַזֹּאת הַזּוֹ הִיא עֵת שֶׁאֲחוּזָה בִּשְׁמִי, בַּי' הַזּוֹ שֶׁרְשׁוּמָה בִּשְׁמִי יִכָּנֵס אֶל הַקֹּדֶשׁ, (אבל) וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת.

תָּאנָא אָמַר רִבִּי יוֹסֵי כְּתִיב (קהלת ג) אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְעִתּוֹ הַאי מִלָּה אוֹקְמָהּ בּוּצִינָא (ס"א בשמא) קַדִּישָׁא וְהָכִי הוּא דְּתַנְיָנָא אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְעִתּוֹ וְהָכִי הוּא וַדַּאי. אֶת הַכֹּל וַדַּאי. עָשָׂה יָפֶה בְעִתּוֹ, דָּא בָּדָא, וְלָא יִתְעָרְבוּן אָחֳרָנִין בֵּינַיְיהוּ. בְּעִתּוֹ מַמָּשׁ, וְלָא בַּאֲחָרָא. בְּגִינֵי כַּךְ, אַזְהָרוּתָא לְאַהֲרֹן, וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. אֲבָל בְּמָה ייעוּל. בְּזֹאת, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא, דִּכְתִיב בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ.

שְׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב (קהלת ג) אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְעִתּוֹ. דָּבָר זֶה בֵּאֲרוּ הַמְּנוֹרָה (בשם) הַקְּדוֹשָׁה, וְכָךְ הוּא שֶׁשָּׁנִינוּ, אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְעִתּוֹ, וְכָךְ הוּא וַדַּאי. אֶת הַכֹּל וַדַּאי. עָשָׂה יָפֶה בְעִתּוֹ, זֶה עִם זֶה, שֶׁלֹּא יִתְעָרְבוּ אֲחֵרִים בֵּינֵיהֶם. בְּעִתּוֹ מַמָּשׁ, וְלֹא בְאַחֵר. מִשּׁוּם כָּךְ אַזְהָרָה לְאַהֲרֹן, וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. אֲבָל בַּמֶּה יִכָּנֵס? בְּזֹאת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּ, שֶׁכָּתוּב בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ.

רִבִּי אֶלְעָזָר הָוָה יָתִיב קֳמֵי אֲבוּהָ, אָמַר לֵיהּ, כְּתִיב בִּכְנִישְׁתָּא דְקֹרַח, (במדבר טז) וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל, מַאי וַיֹּאבְדוּ. אֶלָּא כְּמָה דִּכְתִיב, (ויקרא כג) וְהַאֲבַדְתִּי אֶת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִקֶּרֶב עַמָּהּ. (ס"א כתיב בבני אהרן (ויקרא י) ותצא אש מלפני יי' ותאכל אותם וימותו. וכתיב בכנישתא דקרח ואש יצאה מאת יי' ותאכל את החמשים ומאתים איש ס"ד דשקילין דא כדא) אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן,

שֶׁאֲנִי אִינּוּן בְּנֵי אַהֲרֹן, דְּלָא כְּתִיב בְּהוּ אֲבֵדָה, כְּאִינּוּן דִּכְנִישְׁתָּא דְּקֹרַח, דִּכְתִיב בְּהוּ, וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל. וּכְתִיב, (במדבר יז) הֵן גָּוַעְנוּ אָבַדְנוּ כֻּלָּנוּ אָבַדְנוּ. לְאַכְלָלָא אִינּוּן דְּאַקְרִיבוּ קְטֹרֶת בּוּסְמִין, מָאתָן וְחַמְשִׁין, דְּאִתְאֲבִידוּ וַדַּאי, וְאִלֵּין לָא אִתְאֲבִידוּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי אָבִיו. אָמַר לוֹ, כָּתוּב בַּעֲדַת קֹרַח, וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל. מַה זֶּה וַיֹּאבְדוּ? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, (במדבר טז) וְהַאֲבַדְתִּי אֶת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִקֶּרֶב עַמָּהּ. (כתוב בבני אהרן, (שם י) ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימתו. וכתוב בעדת קרח, ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש. היעלה בדעתך ששקולים אלה כאלה ?!) אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שׁוֹנִים בְּנֵי אַהֲרֹן, שֶׁלֹּא כָתוּב בָּהֶם אֲבֵדָה כְּאוֹתָם שֶׁל עֲדַת קֹרַח שֶׁכָּתוּב בָּהֶם, וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל, וְכָתוּב (במדבר יז) הֵן גָּוַעְנוּ אָבַדְנוּ כֻּלָּנוּ אָבָדְנוּ. לְהַכְלִיל אֶת אוֹתָם שֶׁהִקְרִיבוּ קְטֹרֶת בְּשָׁמַיִם, מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים שֶׁאָבְדוּ וַדַּאי, וְאֵלֶּה (נדב ואביהוא) לֹא אָבָדוּ.

אָמַר לֵיהּ כְּתִיב, וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. וּכְתִיב, בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. כֵּיוָן דְּאָמַר, וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת, אֲמַאי לָא כְּתִיב, בְּמָה זִמְנָא יֵיעוּל. אָמַר לֵיהּ אֶלְעָזָר, הָא אִתְּמַר, וּמִלָּה חַד הוּא, וְזִמְנָא חַד הוּא הֲווֹ יַדְעֵי כַּהֲנֵי. אֶבָל עַל מָה דְּחָאבוּ בְּנוֹי, בָּעָא לְאַזְהָרָא הָכָא, וְהָא אִתְּמַר. אָמַר לֵיהּ, וַאֲנָא הָכִי סְבִירְנָא, וּבְגִין לְאִתְיַשְּׁבָא מִלָּה בְּעֵינָא.

אָמַר לוֹ, כָּתוּב וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. וְכָתוּב בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת, לָמָּה לֹא כָתוּב בְּאֵיזֶה זְמַן יִכָּנֵס? אָמַר לוֹ (רבי) אֶלְעָזָר, הֲרֵי נֶאֱמַר, וְדָבָר אֶחָד הוּא, וּזְמַן אֶחָד הוּא שֶׁיְּדְעוּ הַכֹּהֲנִים. אֲבָל עַל מַה שֶּׁחָטְאוּ בָּנָיו רָצָה לְהַזְהִיר כָּאן, וַהֲרֵי זֶה נִתְבָּאֵר. אָמַר לוֹ, וַאֲנִי כָּךְ סְבַרְתִּי, וּכְדֵי לְיַשֵּׁב אֶת הַדָּבָר רָצִיתִי.

אָמַר לֵיהּ, אֶלְעָזָר בְּרִי תָּא חֲזֵי, כָּל קָרְבָּנִין וְכָל עִלָּוִון, נַיְיחָא הוּא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֲבָל לָא הֲוָה נַיְיחָא, כְּמָה דְּהַאי קְטֹרֶת, דִּקְטֹרֶת מַעֲלְיָא מִכֹּלָּא. וּבְגִין כָּךְ, הֲווֹ מַעֲלִין לֵיהּ לְגוֹ בְּגוֹ, בְּלְחִישׁוּ. וְהָא אִתְּמַר. וּבְגִין כָּךְ, לָא אִתְעֲנָשׁוּ כָּל בְּנֵי נָשָׁא בְּשִׁאָר קָרְבָּנִין וְעִלָּוִון כְּמוֹ בַּקְטֹרֶת, דְּכָל פּוּלְחָנָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הָכָא אִתְקְטַר וְאִתְקְשַׁר יַתִּיר מִכֹּלָּא. וְעַל דָּא אִקְרֵי קְטֹרֶת. וְהָא אִתְּמַר, (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב.

אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר בְּנִי, בֹּא רְאֵה, כָּל הַקָּרְבָּנוֹת וְכָל הָעוֹלוֹת נָחַת הֵם לְקֻדּוּשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל לֹא הָיְתָה נָחַת כְּמוֹ הַקְּטֹרֶת הַזּוֹ, שֶׁהַקְּטֹרֶת הִיא מְעֻלָּה מֵהַכֹּל, וּמְשׁוּם כָּךְ הָיוּ מַכְנִיסִים אוֹתָהּ לִפְנֵי וְלִפְנִים בְּלַחַשׁ, וַהֲרֵי זֶה נִתְבָּאֵר. וּמְשׁוּם כָּךְ לֹא נֶעֱנְשׁוּ כָּל בְּנֵי הָאָדָם בִּשְׁאָר הַקָּרְבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת כְּמוֹ בַּקְּטֹרֶת, שֶׁכָּל הָעֲבוֹדָה שֶׁל הַקְּדוּשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּאן נִקְשֶׁרֶת וְנִקְטֶרֶת יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וְלָכֵן נִקְרֵאת קְטֹרֶת. וַהֲרֵי נֶאֱמַר, (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְדָרַשׁ, (שיר השירים א) לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים וְגוֹ'. הַאי קְרָא אִסְתַּכַּלְנָא בֵּיהּ, וְהָכִי הוּא. לְרֵיחַ, מַאי רֵיחַ. רֵיחַ דִּקְטֹרֶת דְּאִיהוּ דְּקִיקָא וּמַעֲלְיָא וּפְנִימָאָה מִכֹּלָּא, וְכַד

סָלִיק הַהוּא רֵיחַ לְאִתְקַשָּׁרָא, בְּהַהוּא מְשַׁח רְבוּת דְּנַחֲלֵי מַבּוּעָא, אִתְּעָרוּ דָּא בְּדָא וְאִתְקְטָרוּ כַּחֲדָא. וּכְדֵין אִינּוּן מִשְׁחָן טָבָאן לְאַנְהָרָא. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים.

פְּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְדָרַשׁ, (שיר א) לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים וְגוֹ'. בַּפָּסוּק הַזֶּה הִסְתַּכַּלְתִּי, וְכָךְ הוּא: לְרֵיחַ, מַה זֶּה לְרֵיחַ? רֵיחַ הַקְּטֹרֶת שֶׁהוּא דַּק וּמַעֲלֶה וּפְנִימִי מֵהַכֹּל, וּכְשֶׁעוֹלֶה אוֹתוֹ הָרֵיחַ לְהִתְקַשֵּׁר בְּאוֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחָה שֶׁל הַנְּחָלִים הַנּוֹבְעִים, מִתְעוֹרְרִים זֶה עִם זֶה וְנִקְשָׁרִים כְּאֶחָד. וְאָז הֵם שְׁמָנִים טוֹבִים לְהָאִיר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים.

וּכְדֵין אִתְרַק מִשְׁחָא מִדְּרָגָא לְדַרְגָּא, בְּאִינּוּן דַּרְגִּין דְּאִקְרוּן שְׁמָא קַדִּישָׁא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ. מַאי עֲלָמוֹת. כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא עוֹלָמוֹת, עוֹלָמוֹת מַמָּשׁ, דָּבָר אַחֵר עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (תהלים מו) עַל עֲלָמוֹת שִׁיר. וְכֹלָּא חַד.

וְאָז מוּרַק שֶׁמֶן מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה בְּאוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ. מַה זֶּה עֲלָמוֹת? כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ עוֹלָמוֹת, עוֹלָמוֹת מַמָּשׁ. דָּבָר אַחֵר עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מו) עַל עֲלָמוֹת שִׁיר, וְהַכֹּל אֶחָד.

וּבְסִפְרָא דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא כְּתִיב, מַאי עוֹלָמוֹת. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (משלי לא) וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק (דף נ"ט עא) לְנַעֲרוֹתֶיהָ. נַעֲרוֹתֶיהָ הָנֵי עֲלָמוֹת, אֲהֵבוּךָ, לְבָרְכָא שְׁמָךָ, וּלְזַמְּרָא קַמָּךָ, וּמִתַּמָּן אִשְׁתַּכְחָן בִּרְכָאן בְּכֻלְּהוּ תַּתָּאֵי, וּמִתְבָּרְכִין עִלָּאִין וְתַתָּאִין.

וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא כָּתוּב, מַה זֶּה עֲלָמוֹת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרוֹתֶיהָ. נַעֲרוֹתֶיהָ אֵלּוּ הָעֲלָמוֹת. אֲהֵבוּךָ, לְבָרֵךְ אֶת שִׁמְךָ וּלְזַמֵּר לְפָנֶיךָ, וּמִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת בְּכָל הַתַּחְתּוֹנִים, וּמִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

דָּבָר אַחֵר עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ. שַׁפִּיר הוּא מַאן דְּאָמַר. עַל מָוֶת אֲהֵבוּךָ, דְּהָא בְּמִלָּה דָּא מָאֲרֵיהוֹן דְּדִינִין אִתְבַּסְּמָן, וּבְגִין דְּהַאי קִטֹּרֶת, אִתְקְטַר בְּמִשְׁחָא דִּלְעֵילָּא יַתִּיר, אִתְחָשָׁב קֳמֵיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מִכָּל קָרְבְּנִין וְעֹלָוִן. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אֲנָא כְּקִטֹּרֶת, וְאַנְתְּ כְּמִשְׁחָא, מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה וְגוֹ'. נָרוּצָה: כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ. אֲנָא וְכָל אוּכְלוּסִין, דְּהָא כֻּלְּהוּ בִּי אֲחִידָן, וְעַל דָּא מָשְׁכֵנִי, דְּהָא בִּי תַּלְיָין.

דָּבָר אַחֵר עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ - יָפָה הוּא מִי שֶׁאָמַר, עַל מָוֶת אֲהֵבוּךָ. שֶׁהָרֵי בַּדָּבָר הַזֶּה בַּעֲלֵי הַדִּינִים מִתְבַּשְּׂמִים, וּבִשְׁבִיל שֶׁהַקְּטֹרֶת הַזּוֹ נִקְשֶׁרֶת בַּשֶּׁמֶן שְׁלְמַעְלָה יוֹתֵר, נֶחְשֶׁבֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִכָּל הַקְּרְבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל: אֲנִי כִּקְטֹרֶת וְאַתָּה כְּשֶׁמֶן, מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה וְגוֹ'. נָרוּצָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ, אֲנִי וְכָל הָאוּכְלוּסִים, שֶׁהָרֵי כֻּלָּם אֲחוּזִים בִּי, וְלָכֵן מָשְׁכֵנִי, שֶׁהָרֵי בִּי הֵם תְּלוּיִים.

הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו. אִם יֵיעוּל לִי מַלְכָּא בְּאַדְרוֹי, נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָךְ, אֲנָא וְכֻלְּהוּ אוּכְלוּסִין. תָּאנָא. כֻּלְּהוּ אוּכְלוּסִין, בְּשַׁעֲתָא דִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל חַדָּאת וּמִתְבָּרְכָא, כֻּלְּהוּ חַדָּאן, וְדִינָא לָא שַׁרְיָא כְּדֵין בְּעָלְמָא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (תהלים צו) יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ.

הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו. אִם יַכְנִיס אוֹתִי לְחַדְרָיו, נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ, אֲנִי וְכָל הָאוּכְלוּסִים. שְׁנֵינוּ, כָּל הָאוּכְלוּסִים בְּשָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שְׂמֵחָה וּמִתְבָּרֶכֶת, כֻּלָּם שְׂמֵחִים, וְאָז הַדִּין לֹא שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם. וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים צו) יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ.

כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּא, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי בִּיקָרַיְהוֹן. וְתָנֵינָא, מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם, אִי בַּר נָשׁ רָכִיב עַל סוּסְיָא דִילֵיהּ, בַּר קַטָלָא הוּא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַרְכִּיב אֱלֵיָּהוּ עַל דִּילֵיהּ, דִּכְתִיב, (מלכים ב ב) וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסַּעֲרָה הַשָּׁמָיִם וְגוֹ'. הָכָא מַאי כְּתִיב, וְלֹא יָמוּת כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַיְּילֵיהּ לְמֹשֶׁה בֵּיהּ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (שמות כד) וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן, בְּתוֹךְ הֶעָנָן מַמָּשׁ, כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה ד) וּבָרָא יְיָ' עַל כָּל מְכוֹן הַר צִיּוֹן וְעַל מִקְרָאֶיהָ עָנָן יוֹמָם וְעָשָׁן. וּכְתִיב, (שמות מ) כִּי עָנָן יְיָ' עַל הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם.

כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּכְבוֹדָם. וְשָׁנִינוּ, מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם, אִם אָדָם רוֹכֵב עַל סוּסוֹ, הוּא בֶּן מָוֶת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִרְכִּיב אֶת אֵלִיָּהוּ עַל שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב (מלכים ב ב) וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסַּעֲרָה הַשָּׁמָיִם וְגוֹ'. כָּאן מַה כָּתוּב? וְלֹא יָמוּת כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִכְנִיסוֹ לְמֹשֶׁה בּוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כד) וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן, בְּתוֹךְ הֶעָנָן מַמָּשׁ, כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (ישעיה ד) וּבָרָא ה' עַל כָּל מְכוֹן הַר צִיּוֹן וְעַל מִקְרָאֶהָ עָנָן יוֹמָם וְעָשָׁן. וְכָתוּב, (שמות מ) כִּי עָנָן ה' עַל הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם.

וְתָאנָא, הַאי דִּכְתִיב, (שמות לד) וַיֵּרֶד יְיָ' בֶּעָנָן. בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת. תָּאנָא, אֲתַר דַּהֲווֹ שָׁרָאן אִינּוּן כְּרוּבֵי, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא, כְּרוּבִים עַל אָת הֲווֹ יַתְבִין. וְתָאנָא, ג' זִמְנִין בְּיוֹמָא אִתְרְחִישׁ נִיסָא, בְּגַוְונָא דְּאִתְגְּלֵי עֲלַיְיהוּ קְדוּשָׁה דְּמַלְכָּא, אִינּוּן מְגַרְמַיְיהוּ סַלְקִין גַּוְונַיְיהוּ, וּפַרְסִין לוֹן, וְחַפְיָין עַל כַּפּוֹרְתָא. לְבָתַר קְמִיטִין גַּוְונַיְיהוּ, וְנָאֲחָזִין בְּגַוְונַיְיהוּ (ס"א ונאחזין בגופייהו) כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (שמות כה) וְהָיוּ הַכְּרוּבִים פּוֹרְשֵׂי כְנָפַיִם לְמַעְלָה, פּוֹרְשֵׂי וְלֹא פְרוּשֵׂי. סוֹכְכִים וְלֹא סְכוּכִים. דְּא בְּאַת (ס"א בזאת) הֲווֹ קַיְימֵי וְחַדָּאן בִּשְׁכִינְתָּא. וְלָמַדְנוּ, מַה שֶּׁכָּתוּב (שם לד) וַיֵּרֶד ה' בֶּעָנָן. בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת. לְמַדְנוּ, מָקוֹם שֶׁהָיוּ שׁוֹרִים הַכְּרוּבִים הַלְּלוּ, כְּמוֹ שֶׁבֵּארְנוּ, שֶׁהַכְּרוּבִים עַל אוֹת הָיוּ יוֹשְׁבִים. וְלָמַדְנוּ, שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם הִתְרַחֵשׁ נֵס בְּכַנְפֵיהֶם. בְּשָׁעָה שֶׁהִתְגַּלְתָה עֲלֵיהֶם קְדֻשַּׁת הַמֶּלֶךְ, הֵם מֵעַצְמָם הָיוּ מַעֲלִים כַּנְפֵיהֶם וּפוֹרְשִׂים אוֹתָם וּמְכַסִּים עַל הַכַּפֹּרֶת. אַחַר כָּךְ סוֹגְרִים כַּנְפֵיהֶם וְנֶאֱחָזִים בְּכַנְפֵיהֶם (ונאחזים בגופם), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם כה) וְהָיוּ הַכְּרֻבִים פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם לְמַעְלָה. פֹּרְשֵׂי וְלֹא פְרוּשֵׂי. סֹכְכִים וְלֹא סְכוּכִים. זֶה בְּאוֹת (בזאת) הָיוּ עוֹמְדִים וּשְׂמֵחִים עִם הַשְּׁכִינָה.

אָמַר רִבִּי אַבָּא, מַה בָּעָא הָכָא, כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת. וּכְתִיב בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן, וְהָא כַּהֲנָא לָא חָמֵי לִשְׁכִינְתָּא בְּשַׁעֲתָא כַּד הֲוָה עָאל. אֶלָּא עֲנָנָא הֲוָה נָחִית, וְכַד הֲוָה נָחִית מָטָא עַל הַאי כַּפֹּרֶת, וּמִתְעָרִין גַּדַפַּיְיהוּ דִּכְרוּבִין, וְאַקְשֵׁי לְהוּ וְאָמְרֵי שִׁירָתָא.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מָה רָצָה כָּאן, כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת, וְכָתוּב בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן, וַהֲרֵי הַכֹּהֵן אֵינוֹ רוֹאֶה אֶת הַשְּׁכִינָה בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס? אֶלָּא עָנָן הָיָה יוֹרֵד, וּכְשֶׁהָיָה יוֹרֵד, מַגִּיעַ עַל הַכַּפֹּרֶת הַזֹּו וּמִתְעוֹרְרִים כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים, וּמַקִּישִׁים בָּהֶם וְאוֹמְרִים שִׁירָה.

וּמַה שִּׁירָתָא אַמְרֵי (תהלים צו) כִּי גָדוֹל יְיָ' וּמְהֻלָּל מְאֹד נוֹרָא הוּא עַל כָּל אֱלֹהִים. הַאי כַּד סַלְקֵי גַּדַפַּיְיהוּ. בְּשַׁעֲתָא דְּפַרְסִין לְהוּ אַמְרֵי, (תהלים צו) כִּי כָל אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים וַיְיָ' שָׁמַיִם עָשָׂה. כַּד חַפְיָין עַל כַּפּוֹרְתָא, אַמְרֵי, (תהלים צח) לִפְנֵי יְיָ' כִּי בָא לִשְׁפּוֹט אֶת הָאָרֶץ יִשְׁפּוֹט תֵּבֵל בְּצֶדֶק וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים.

וְאֵיזוֹ שִׁירָה אוֹמְרִים? (תהלים צו) כִּי גָדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד נוֹרָא הוּא עַל כָּל אֱלֹהִים. זֶה כְּשֶׁמַּעֲלִים אֶת כְּנָפֵיהֶם. וּבְשָׁעָה שֶׁפּוֹרְשִׂים אוֹתָן, אוֹמְרִים, כִּי כָל אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים וַה' שָׁמַיִם עָשָׂה. כְּשֶׁמְּכַסִּים עַל הַכַּפֹּרֶת, אוֹמְרִים, לִפְנֵי ה' כִּי בָא לִשְׁפֹּט הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק, וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים.

וְקַלְהוֹן הֲוָה שָׁמַע כַּהֲנָא בְּמַקְדְּשָׁא, כְּדֵין שַׁוִּי קְטֹרֶת בַּאֲתַרֵיהּ, וְאִתְכְּוִון בְּמָה דְּאִתְכָּוִון, בְּגִין דְּיִתְבָּרֵךְ כֹּלָּא (וקלהון). וְגַדְפֵּי כְרוּבָיֵיא, סַלְקִין וְנָחְתִין, וְזַמְרֵי שִׁירָתָא, מְחַפְּיָין לְכַפּוֹרְתָּא וְסַלְקֵי לְהוּ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב סוֹכְכִים. סוֹכְכִים דַּיְיקָא ומְנָא לָן דְּקַלְהוֹן אִשְׁתְּמַע, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (יחזקאל א) וָאֶשְׁמַע אֶת קוֹל וְגוֹ'.

וְקוֹלוֹתֵיהֶם הָיָה שׁוֹמֵעַ הַכֹּהֵן בַּמִּקְדָּשׁ, אֲז שָׁם קְטֹרֶת בְּמָקוֹמָהּ, וּמִתְכַּוֵּן בַּמָּה שֶׁמִּתְכַּוֵּן, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ הַכֹּל (וקולותיהם). וְכַנְפֵי הַכְּרוּבִים עוֹלִים וְיוֹרְדִים, וְשָׁרִים שִׁירִים, מְכַסִּים לַכַּפֹּרֶת וּמַעֲלִים לָהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב סֹכְכִים. סֹכְכִים דַּוְקָא. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁקּוֹלוֹתֵיהֶם נִשְׁמָעִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל א) וָאֶשְׁמַע אֶת קוֹל וְגוֹ'.

דף נט:

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים. מַהוּ בְּמֵישָׁרִים. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךְ, לְאַכְלְלָא תְּרֵין כְּרוּבִין, דְּכַר וְנוּקְבָא, מֵישָׁרִים וַדַּאי. וְעַל דָּא, וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים. וּכְתִיב, (במדבר ז) וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מְדַבֵּר אֵלָיו מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו. רִבִּי יִצְחָק אָמַר, מִכָּאן אוֹלִיפְנָא דְּבָכָל אֲתַר דְּלָא אִשְׁתְּכַח דְּכַר וְנוּקְבָא, לָאו כְּדַאי לְמֵחֱמֵי אַפֵּי שְׁכִינְתָּא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים קמ) יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ, וְתַנְיָנָן, כְּתִיב, (דברים לב) צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא, דְּכַר וְנוּקְבָא, אוּף הָכָא כְּרוּבִים דְּכַר וְנוּקְבָא. וְעָלַיְיהוּ כְּתִיב, (תהלים צט) אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים. וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים. וּבְגִינֵי כַךְ, (שמות כה) וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו, וְהָא אוֹקִימְנָא.

(דף נ"ט ע"ב)

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים. מַהוּ בְּמֵישָׁרִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךָ - לְהַכְלִיל שְׁנֵי כְרוּבִים, זָכָר וּנְקֵבָה, מֵישָׁרִים וַדַּאי. וְעַל זֶה, וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים. וְכָתוּב, (במדבר ז) וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מְדַבֵּר אֵלָיו

(וגו') מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, מִכָּאן לַמְּדָנוּ, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָא זָכָר וּנְקֵבָה, אֵינוֹ כְּדַאי לְרְאוֹת פְּנֵי שְׁכִינָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמ) יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ, וְשָׁנִינוּ, כָּתוּב (דברים לב) צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא, זָכָר וּנְקֵבָה, אַף כָּאן כְּרוּבִים זָכָר וּנְקֵבָה. וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב, (תהלים צט) אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים. וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים. וּמְשׁוּם כָּךְ, (שמות כה) וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

תָּנְיָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זִמְנָא חָדָא, הֲוָה צָרִיכָא עַלְמָא לְמִטְרָא, אָתוּ לְקָמֵיהּ (ס"א אזלו לגביה) דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, רַבִּי יֵיסָא וְרַבִּי חִזְקִיָּה וּשְׁאַר חַבְרַיָּיא. אַשְׁכְּחוּהוּ דְּהֲוָה אָזִיל לְמֶחֱמֵי, לְרַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר, הוּא וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ. כֵּיוָן דְּחָמָא לוֹן, פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קלג) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד.

שְׁנִינוּ שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, פַּעַם אַחַת הָיָה צָרִיךְ הָעוֹלָם לְמָטָר, בָּאוּ לְפָנָיו (הלכו אצל) רַבִּי שִׁמְעוֹן רַבִּי יֵיסָא וְרַבִּי חִזְקִיָּה וּשְׁאָר הַחֲבֵרִים. מְצָאוּהוּ שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לִרְאוֹת אֶת רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר, הוּא וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם, פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קלג) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד. מַה זֶּה שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד?

כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו, בְּשַׁעֲתָא דַּהֲווֹ חַד בְּחַד מַשְׁגִּיחִין אַנְפִּין בְּאַנְפִּין, כְּתִיב, מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים. וְכַד מְהַדַּר דְּכוּרָא אַנְפּוֹי מִן נוּקְבָא, וַוי לְעָלְמָא. כְּדֵין כְּתִיב, (משלי יג) וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. בְּלֹא מִשְׁפָּט וַדַּאי, וּכְתִיב, (תהלים פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ, דְּלָא אָזִיל דָּא בְּלָא דָּא, וְכַד מִשְׁפָּט, מִתְרַחֵק מִצֶּדֶק, וַוי לְעָלְמָא. (כדין כתיב, (משלי יג) ויש נספה בלא משפט).

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו. בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ אֶחָד עִם אֶחָד, מַשְׁגִּיחִים פָּנִים בְּפָנִים, כָּתוּב מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים. וּכְשֶׁהַזָּכָר מַחֲזִיר פָּנָיו מִן הַנְּקֵבָה - אוֹי לָעוֹלָם, שֶׁאָז כָּתוּב, (משלי יג) וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. בְּלֹא מִשְׁפָּט וַדַּאי. וְכָתוּב (תהלים פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ, שֶׁלֹּא הוֹלְכִים זֶה בְּלִי זֶה. וּכְשֶׁמִּשְׁפָּט מִתְרַחֵק מִצֶּדֶק - אוֹי לָעוֹלָם. (אז כתוב (משלי יג) ויש נספה בלא משפט).

וְהַשְׁתָּא חֲמֵינָא, דְּאַתּוּן אֲתִיתוּן, עַל דְּדְכוּרָא לָא שַׁרְיָא בְּנוּקְבָא, אָמַר, אִי לְדָא אֲתִיתוּן נַבָּאי תִּיבוּ. דְּהַאי יוֹמָא אִסְתַּכַּלְנָא, דְּיִתְהַדַּר כֻּלָּא לְמַשְׁרֵי אַנְפִּין בְּאַנְפִּין. וְאִי לְאוֹרָיְיתָא אֲתִיתוּן, שְׁרוּ גַּבָּאי. אָמְרוּ לֵיהּ, לְכֻלָּא, קָא אָתֵינָא לְגַבֵּי דְּמוֹר, יִשְׁתְּמִיט חַד מִינָן, לְבַשְּׂרָא לַאֲחָנָא, שְׁאָר חַבְרַיָּיא, וַאֲנָן נָתִיב לְקָמֵיהּ דְּמוֹר.

וְעַכְשָׁו רָאִיתִי שֶׁאַתֶּם בָּאתֶם עַל שֶׁהַזָּכָר לֹא שׁוֹרֶה עִם הַנְּקֵבָה. אָמַר, אִם לְשֵׁם זֶה בָּאתֶם אֵלַי - שְׁבוּ, שֶׁהֲרֵי הַיּוֹם הִסְתַּכַּלְתִּי, שֶׁיַּחֲזוֹר הַכֹּל פָּנִים בְּפָנִים לִשְׁרוֹת. וְאִם לַתּוֹרָה בָּאתֶם - שְׁבוּ לְפָנַי. אָמְרוּ לוֹ, לַכֹּל בָּאנוּ לְפָנֶיךָ מוֹרֵנוּ, יִשְׁתַּמֵּט אֶחָד מֵאִתָּנוּ לְבַשֵּׂר לְאַחֵינוּ שְׁאָר הַחֲבֵרִים, וְאָנוּ נֵשֵׁב לְפָנֶיךָ מוֹרֵנוּ.

עַד דַּהֲווֹ אָזְלֵי, פָּתַח וְאָמַר, (שיר השירים א) שְׁחוֹרָה אֲנִי וְנָאוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלָיִם וְגוֹ'. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, שְׁחוֹרָה אֲנִי בְּגָלוּתָא, וְנָאוָה אֲנִי בְּפִקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא, דְּאַף עַל גַּב דְּיִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָא לָא שַׁבְקֵי לוֹן. כְּאֳהֳלֵי קֵדָר, דְּאִינּוּן בְּנֵי קְטוֹרָה (ס"א טורי),

דְּאִתְקַדְּרוּ אַנְפַּיְיהוּ תְּדִירָא, וְעִם כָּל דָּא כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה, כְּהַהוּא חֵיזוֹ שְׁמַיָּא לְמִדְכֵּי, דְּכְתִיב, (תהלים קד) נוֹטָה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּתַח וְאָמַר, (שיר א) שְׁחוֹרָה אֲנִי וְנָאוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם וְגוֹ'. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: שְׁחוֹרָה אֲנִי בַּגָּלוּת, וְנָאוָה אֲנִי בְּמִצְווֹת הַתּוֹרָה. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, אֵין עוֹזְבִים אוֹתָם. כְּאֳהֱלֵי קֵדָר, שֶׁאוֹתָם בְּנֵי קְטוּרָה (הרים) שֶׁמְּקַדְּמִים פְּנֵיהֶם תָּמִיד, וְעִם כָּל זֶה - כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה, כְּאוֹתוֹ מַרְאֶה הַשָּׁמַיִם לְטַהֵר, שֶׁכְּתוּב (תהלים קד) נוֹטָה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה.

אַל תִּרְאוּנִי שֶׁאֲנִי שְׁחַרְחוֹרֶת. מַאי טַעְמָא (ס"א אני שחרחורת בגין ששזפתני) אַל תִּרְאוּנִי, בְּגִין שֶׁאֲנִי שְׁחַרְחֹרֶת. שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ, דְּלָא אִסְתַּכַּל בִּי שִׁמְשָׁא, לְאַנָּהָרָא לִי כְּדְקָא יֵאוֹת. יִשְׂרָאֵל מַה אִינּוּן אָמְרִין. בְּנֵי אִמִּי נִחֲרוּ בִי. מַאן אִינּוּן בְּנֵי אִמִּי, אִלֵּין רַבְרְבִין מְמַנָּן תְּרֵיסִין עַל שְׁאָר עַמִּין.

אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁחַרְחֹרֶת. מָה הַטַּעַם (אני שחרחרת משום שזזופתני) אַל תִּרְאֻנִי? מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי שְׁחַרְחֹרֶת. שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ, שֶׁלֹּא הִסְתַּכֵּל עָלַי הַשָּׁמֶשׁ לְהָאִיר לִי כָּרָאוּי. וּמַה יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים? בְּנֵי אִמִּי נִחֲרוּ בִי. מִי הֵם אוֹתָם בְּנֵי אִמִּי? אֵלּוּ הַמְמֻנִּים הַגְּדוֹלִים הַמְמֻנִּים עַל שְׁאָר הָעַמִּים.

דָּבָר אַחֵר, בְּנֵי אִמִּי מַמָּשׁ. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ וְגוֹ'. וְכַד הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ, שָׁמוּנִי נוֹטָרָה אֶת הַכְּרָמִים. מַאי טַעְמָא. דְּכַרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי. וְתָנֵינָן, בְּנֵי אִמִּי וַדַּאי אִסְתְּכָמוּ עָלַי, כְּלוֹמַר, כַּד אִתְעֲדֵי אֶרֶץ, מִשָּׁמַיִם, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא, דְּכְתִיב, (שמות ב) וַתֵּתַצַּב אֲחוֹתוֹ מֵרָחוֹק.

דָּבָר אַחֵר, בְּנֵי אִמִּי מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ וְגוֹ'. וּכְשֶׁהִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ, שָׁמְנִי נוֹטָרָה אֶת הַכְּרָמִים. מָה הַטַּעַם? שֶׁכַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי. וְשָׁנִינוּ, בְּנֵי אִמִּי וַדַּאי הִסְכִּימוּ עָלַי, כְּלוֹמַר, כְּשֶׁסָּרָה אֶרֶץ מִשָּׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (שמות ב) וַתֵּתַצַּב אֲחוֹתוֹ מֵרָחֹק.

וְהָכָא אִתְּמַר וַדַּאי, הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד. וּבְהוּ אוֹקִימְנָא (נ"א והכא אוקימנא), גַּם יָחַד. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ויקרא כו) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם, שֶׁבֶת אַחִים בְּכְלָל, כֵּיוָן דְּכְתִיב, גַּם, לְאַכְלְלָא כָּל אִינּוּן דִּלְעֵילָּא, דְּכָל שׁוּלְטָנוּתָא בְּהַהוּא אֲתַר אִשְׁתְּכַח.

וְכָאן נֶאֱמַר וַדַּאי, הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד. וּבָהֶם בְּאַרְנוּ (וכאן בארנו), גַּם יָחַד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כו) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם, שֶׁבֶת אַחִים בְּכְלָל, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב גַּם, לְהַכְלִיל כָּל אוֹתָם שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכָּל הַשִּׁלְטוֹן נִמְצָא בְּאוֹתוֹ מָקוֹם.

דָּבָר אַחֵר. הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים וְגוֹ'. אִלֵּין אִינּוּן חַבְרַיָּיא, בְּשַׁעֲתָא דְּאִינּוּן יַתְבִין כַּחֲדָא, וְלָא מִתְפָּרְשָׁן דָּא מִן דָּא. בְּקַדְמֵיתָא אִתְחָזוּן גּוּבְרֵי מַגִּיחֵי קְרָבָא, דְּבָעוּ לְקָטְלָא דָּא לְדָא. לְבָתַר, אִתְהַדְּרוּ בְּרַחֲימוּתָא דְּאַחְוָה. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מַהוּ אוֹמֵר, הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד. גַּם, לְאַכְלְלָא עִמְּהוֹן שְׁכִינְתָּא. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָצִית

לְמִלּוֹלַיְיהוּ, וְנִיחָא לֵיהּ וְחַדֵּי בְּהוּ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (מלאכי ג) אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי יְיָ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַקְשֵׁב יְיָ וַיִשְׁמָע וַיִכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו וְגוֹ'.

דְּבָר אַחֵר הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים וְגוֹ' - אֵלּוּ אוֹתָם הַחֲבֵרִים בְּשָׁעָה שֶׁהֵם יוֹשְׁבִים כְּאֶחָד וְלֹא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה, בַּהַתְחָלָה הֵם נִרְאִים אֲנָשִׁים עוֹרְכֵי קְרָב שֶׁרוֹצִים לַהֲרֹג זֶה אֶת זֶה. אַחַר כָּךְ חוֹזְרִים לְאַהֲבָה וְאַחֲוָה. מָה אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד. גַּם - לְהַכְלִיל עִמָּהֶם שְׁכִינָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְשִׁיב לְדִבְרֵיהֶם, וְיֵשׁ לוֹ נַחַת וְשִׂמְחַ בָּהֶם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (מלאכי ג) אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַקְשֵׁב ה' וַיִשְׁמָע וַיִכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו וְגוֹ'.

וְאַתּוּן חַבְרַיָּיא דְּהָכָא, כְּמָה דַּהֲוִיתוּן בַּחֲבִיבוּתָא בִּרְחִימוּתָא, מִקַּדְמַת דְּנָא, הָכִי נָמֵי, מִכָּאן וּלְהָלְאָה לָא תִתְפָּרְשׁוּן דָּא מִן דָּא, עַד דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יַחְדֵי עִמְכוֹן, וְיִקְרֵי עֲלַיְיכוּ שְׁלָם. וְיִשְׁתְּכַח בְּגִינֵיכוֹן שְׁלָמָא בְּעָלְמָא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים קכב) לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָא שָׁלוֹם בָּךְ.

וְאַתֶּם הַחֲבֵרִים שֶׁל כָּאן, כְּמוֹ שֶׁהֱיִיתֶם בַּחֲבִיבוּת וְאַהֲבָה מִקֶּדֶם לָכֵן, כָּךְ גַּם מִכָּאן וְהָלְאָה לֹא תִפָּרְדוּ זֶה מִזֶּה, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׂמַח עִמָּכֶם, יִקָּרֵא עֲלֵיכֶם שָׁלוֹם, וְיִמָּצֵא בִּגְלַלְכֶם שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. וְזהוּ שֶׁכָּתוּב, (תהלים קכב) לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָא שָׁלוֹם בָּךְ.

דף ס.

אָזְלוּ. עַד דַּהֲווֹ אַזְלֵי, מָטוּ לְבֵי רִבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר. נָפַק רִבִּי פִּנְחָס, וּנְשָׁקֵיהּ. אָמַר, זָכֵינָא לְנַשָּׁקָא שְׁכִינְתָא. זַכָּאָה חוּלָקִי אַתְקִין לְהוּ טִיקְלֵי דְּעַרְסֵי, קַפְטוּרֵי דְּקִילְטָא. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, אוֹרַיְיתָא לָא בָּעֵי הָכִי, אַעְבָּר לְהוֹן, וְיָתִיבוּ. אָמַר רִבִּי פִּנְחָס, עַד לָא נֵיכוּל, נִשְׁמַע מִמָּארֵיהּ דְּאוֹרַיְיתָא מִלָּה. דְּהָא רַבִּי שִׁמְעוֹן כָּל מִלּוֹי בְּאַתְנַגְלְיָיא אִינּוּן, אִיהוּ גַּבְרָא דְּלָא דָּחִיל מֵעֵילָא וּמִתַּתָא, לְמֵימַר לוֹן, לָא דָּחִיל מֵעֵילָא, דְּהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִסְתַּכַּם (דף ס' ע"א) בֵּיהּ, לָא דָּחִיל מִתַּתָא, כְּאַרְיֵה דְּלָא דָּחִיל מִבְּנֵי עָנָא. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן לְרִבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ, אֶלְעָזָר קוּם בְּקִיּוּמָךְ, וְאֵימָא מִלָּה חַדְתָּא, לְגַבֵּי דְּרִבִּי פִּנְחָס וּשְׁאַר חַבְרַיָּיא.

הָלְכוּ, עַד שֶׁהֵיוּ הוֹלְכִים, הִגִּיעוּ לְבֵית רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר. יָצָא רַבִּי פִּנְחָס וּנְשָׁקוֹ. אָמַר, זָכִיתִי לְנַשֵּׁק אֶת הַשְּׁכִינָה. אַשְׁרֵי חֶלְקִי. תִּקֵּן לָהֶם מַצָּעֵי מִטּוֹת בְּקִשְׁרֵי קְלִיעָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַתּוֹרָה לֹא צְרִיכָה כָּךְ. הֶעֱבִיר אוֹתָם, וְיָשְׁבוּ. אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, טָרֵם שֶׁנֹּאכַל נִשְׁמַע מִבַּעַל הַתּוֹרָה דְּבָר, שֶׁהֲרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל דְּבָרָיו הֵם בְּנִגְלֶה, הוּא אִישׁ שֶׁלֹּא פּוֹחֵד מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה לוֹמַר אוֹתָם. לֹא פּוֹחֵד מִמַּעְלָה, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִסְכִּים עַל יָדוֹ. וְלֹא פּוֹחֵד מִמַּטָּה, כְּמוֹ אַרְיֵה שֶׁלֹּא פּוֹחֵד מִבְּנֵי הַצֹּאן. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, עֲמֹד בְּמְקוֹמְךָ וֶאֱמֹר דָּבָר חָדָשׁ אֶל רַבִּי פִּנְחָס וּשְׁאָר הַחֲבֵרִים.

קָם רִבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, וַיְדַבֵּר יְיָ' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן וְגוֹ'. הַאי קְרָא אִית לְאִסְתַּכְלָא בֵּיהּ, דְּאִתְחֲזֵי דְּיִתְיְרָא אִיהוּ. דְּהָא כְּתִיב בַּתְרֵיהּ, וַיֹּאמֶר יְיָ' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר

אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ. מִכָּאן שֵׁירוּתָא דְּפַרְשְׁתָּא, הַאי קְרָא דִּלְעֵילָּא, מַאי הוּא, דִּכְתִיב, וַיְדַבֵּר יְיָ' אֶל מֹשֶׁה. מַאי הוּא דְּאָמַר לֵיהּ, וּלְבָתַר וַיֹּאמֶר יְיָ' אֶל מֹשֶׁה.

קם רַבִּי אֶלְעָזָר, פָּתַח וְאָמַר, וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן וְגוֹ'. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁנִּרְאֶה שֶׁהוּא מְיֻתָּר, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב אַחֲרָיו, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ. מִכָּאן רֵאשִׁית הַפָּרָשָׁה, הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁלְּמַעְלָה מַה הוּא, שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה? מַה הוּא שֶׁאָמַר לוֹ, וְאַחַר כָּךְ וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה?

אֶלָּא בְּשַׁעְתָּא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָהַב קְטֹרֶת בּוֹסְמִין לְאַהֲרֹן, בְּעָא, דְּלָא יִשְׁתַּמֵּשׁ בֵּיהּ בְּחַיָּיו בַּר נָשׁ אָחֳרָא. מַאי טַעְמָא. בְּגִין דְּאַהֲרֹן אַסְגֵּי שְׁלָמָא בְּעָלְמָא. אָמַר לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אַתְּ בָּעֵי לְאַסְגָּאָה שְׁלָמָא בְּעָלְמָא, עַל יָדָךְ יִסְגֵּי שְׁלָמָא לְעֵילָּא, הָא קְטֹרֶת בּוֹסְמִין, יְהֵא מְסוּר בְּיָדָךְ מִכָּאן וּלְהָלְאָה, וּבְחַיָּיךְ לָא יִשְׁתַּמֵּשׁ בֵּיהּ בַּר נָשׁ אָחֳרָא. נָדָב וַאֲבִיהוּא אַקְדִּימוּ בְּחַיֵּי דְּאֲבוּהוֹן, לְאַקְרָבָא מַה דְּלָא אִתְמְסַר לְהוּ. וּמִלָּה דָּא, גָּרִים לְהוֹן דְּטָעוּ בֵּיהּ.

אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן קְטֹרֶת בְּשָׁמִים לְאַהֲרֹן, רָצָה שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּחַיָּיו אָדָם אַחֵר. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁאַהֲרֹן מְרֻבֶּה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אַתָּה רוֹצֶה לְהַרְבּוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם - עַל יָדְךָ יִרְבֶּה שָׁלוֹם לְמַעְלָה, הֲרֵי קְטֹרֶת הַבְּשָׂמִים תִּהְיֶה מְסוּרָה בְּיָדְךָ מִכָּאן וְהָלְאָה, וּבְחַיֶּיךָ לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ אָדָם אַחֵר. נָדָב וַאֲבִיהוּא הִקְדִּימוּ בְּחַיֵּי אֲבִיהֶם לְהַקְרִיב מַה שֶּׁלֹּא נִמְסַר לָהֶם, וְדָבָר זֶה גָּרַם לָהֶם שֶׁטָּעוּ בּוֹ.

וְתָאנָא, מֹשֶׁה הֲוָה מְהַרְהֵר, מַאן גָּרַם לוֹן טָעוּתָא דָּא, וַהֲוָה עָצִיב. מַה כְּתִיב, וַיְדַבֵּר יְיָ' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן. וּמַה אָמַר לֵיהּ, בְּקָרְבָתָם לִפְנֵי יְיָ' וַיָּמוּתוּ. בְּהַקְרִיבָם לֹא כְתִיב, אֶלָּא בְּקָרְבָתָם. אָמַר לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמֹשֶׁה, דָּא גָּרְמָא לְהוּ, דְּדַחֲקוּ שַׁעֲתָא בְּחַיֵּי אֲבוּהוֹן, וְטָעוּ בָּהּ, וְהַיְינוּ דִּכְתִיב, (ויקרא י) אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אוֹתָם, אוֹתָם לֹא צִוָּה, אֲבָל לְאַהֲרֹן צִוָּה. וּמַה תְּרֵין בְּנֵי אַהֲרֹן, עַל דְּדָחֲקוּ שַׁעֲתָא בְּחַיֵּי אֲבוּהוֹן גָּרְמוּ לְגַרְמַיְיהוּ כָּל כַּךְ, אֲנָא לְגַבֵּי אַבָּא וְרִבִּי פִּנְחָס וּשְׁאָר חַבְרַיָּיא, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אָתָא רִבִּי פִּנְחָס נְשָׁקֵיהּ וּבָרְכֵיהּ.

וְשָׁנִינוּ, מֹשֶׁה הָיָה מְהַרְהֵר מַה גָּרַם לָהֶם אֶת הַטָּעוּת הַזּוֹ, וְהָיָה עָצוּב. מַה כָּתוּב? וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן. וּמָה אָמַר לוֹ? בְּקָרְבָתָם לִפְנֵי ה' וַיָּמֻתוּ. בְּהַקְרִיבָם לֹא כָתוּב, אֶלָּא בְּקָרְבָתָם. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: זֶה גָּרַם לָהֶם - שֶׁדָּחֲקוּ אֶת הַשָּׁעָה בְּחַיֵּי אֲבִיהֶם וְטָעוּ בָהּ, וְהַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אוֹתָם. אוֹתָם לֹא צִוָּה, אֲבָל לְאַהֲרֹן צִוָּה. וּמַה שְּׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן, עַל שֶׁדָּחֲקוּ אֶת הַשָּׁעָה בְּחַיֵּי אֲבִיהֶם גָּרְמוּ לְעַצְמָם כָּל כָּךְ - אֲנִי כְּלַפֵּי אַבָּא וְרִבִּי פִּנְחָס וּשְׁאָר הַחֲבֵרִים עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. בָּא רִבִּי פִּנְחָס, נְשָׁקוֹ וּבֵרְכוֹ.

רִבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (שיר השירים ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ וְגוֹ'. הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה, מַאי מִטָּתוֹ. דָּא כּוּרְסֵי (נ"א ערסא) יְקָרָא דְּמַלְכָּא, דִּכְתִיב בֵּיהּ, (משלי

לא) בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ. שֶׁלִּשְׁלֹמֹה, מַלְכָּא דִּי שְׁלָמָא כֹּלָּא דִּילֵיהּ הוּא. שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים סָבִיב לָהּ, דְּאִתְאַחֲדָן בְּסִטְרָהָא מִדִּינָא קַשְׁיָא, וְאַקְרוּן, שִׁתִּין פּוּלְסֵי דְּנוּרָא, (ס"א שתין מזייני זיוני קשיין) דְּהַהוּא נַעַר, אִתְלַבַּשׁ בָּהוּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (שיר ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ וְגוֹ'. הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה, מִי זוֹ מִטָּתוֹ? זֶהוּ כִּסֵּא (מטת) הַכָּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (משלי לא) בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ. שֶׁלִּשְׁלֹמֹה, הַמֶּלֶךְ שֶׁכָּל הַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ הוּא. שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ, שֶׁנֶּאֱחָזִים בְּצִדֶּיהָ מִן הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְנִקְרָאִים שִׁשִּׁים מַכּוֹת שֶׁל אֵשׁ (ששים מזינים בכלי זין קשים) שֶׁאוֹתוֹ נַעַר מִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם.

מִימִינֵיהּ, שִׁנְּנָא דְּחַרְבָּא תַּקִּיפָא, מִשְּׂמָאלֵיהּ גּוֹמְרֵי דְּנוּרָא תַּקִּיפָא, דְּמִתְאַחֲדָא בִּגְלִיפוּי (ס"א בקליפוי), בְּשִׁבְעִין אֶלֶף לַהֲטֵי נוּרָא דְּאַכְלָא, וְאִינּוּן שִׁתִּין מְזַיְּינֵי זִיוּנֵי קַשְׁיָין, מֵאִינּוּן גְּבוּרָן תַּקִּיפִין, דְּהַהִיא גְּבוּרָה עִלָּאָה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב מִגִּבּוֹרֵי יִשְׂרָאֵל.

מִימִינוֹ שְׁנִינוּת הַחֶרֶב הַקָּשֶׁה, מִשְּׂמֹאלוֹ גַּחֲלֵי אֵשׁ חֲזָקָה שֶׁאֲחוּזָה בַּחֲקִיקוֹתֶיהָ (במקלותיו) בְּשִׁבְעִים אֶלֶף לַהֲטֵי אֵשׁ אוֹכֶלֶת, וְהֵם שִׁשִּׁים מְזַיְּנִים בִּכְלֵי זַיִן קָשִׁים מֵאוֹתָן גְּבוּרוֹת תַּקִּיפוֹת שֶׁל אוֹתָהּ גְּבוּרָה עֶלְיוֹנָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל.

וְתָאנָא, בְּהַאי עַרְסָא, מַה כְּתִיב בָּהּ, וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה, כַּד יַנְקָא מִסִּטְרָא דִּימִינָא (ס"א מסטרא דדינא). וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ. מַאי טֶרֶף, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (מיכה ה) וְטָרַף וְאֵין מַצִּיל. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב כֻּלָּם אֲחוּזֵי חֶרֶב מְלוּמְּדֵי מִלְחָמָה, זְמִינִין בְּכָל אֲתַר לְמֶעְבַּד דִּינָא, וְאַקְרוּן מָארֵי דִּיבָבָא וִילָלָה.

וְלַמַּדְנוּ, בַּמָּטָּה הַזּוֹ מַה כָּתוּב בָּהּ? וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה, כַּאֲשֶׁר יוֹנֶקֶת מִצַּד הַיָּמִין (מצד הדין). וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ. מָה הַטֶּרֶף? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ה) וְטָרַף וְאֵין מַצִּיל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֻּלָּם אֲחֻזֵי חֶרֶב מְלֻמְּדֵי מִלְחָמָה, זְמִינִים בְּכָל מָקוֹם לַעֲשׂוֹת דִּין, וְנִקְרָאִים בַּעֲלֵי יְבָבָה וִילָלָה.

אִישׁ חַרְבּוֹ עַל יְרֵכוֹ. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (תהלים מה) חֲגוֹר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר. מִפַּחַד בַּלֵּילוֹת. הָא אוּקְמוּהָ, מִפַּחְדָּהּ דְּגֵיהִנֹּם וְכוּ' אֲבָל מִפַּחַד בַּלֵּילוֹת, כְּלוֹמַר, כָּל דָּא מָאן אֲתַר נָטְלִין, מִפַּחַד, מֵהַהוּא אֲתַר דְּאִקְרֵי פַּחַד, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (בראשית לא) וּפַחַד יִצְחָק הָיָה לִי. וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יִצְחָק. בַּלֵּילוֹת, בְּזִמְנִין דְּאִינּוּן מִתְפַּקְדִין לְמֶעְבַּד דִּינָא.

אִישׁ חַרְבּוֹ עַל יְרֵכוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מה) חֲגוֹר חַרְבְּךָ עַל יֶרֶךְ גִּבּוֹר. מִפַּחַד בַּלֵּילוֹת, הֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ מִפַּחְדָּהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם וְכוּ'. אֲבָל מִפַּחַד בַּלֵּילוֹת, כְּלוֹמַר, אֶת כָּל זֶה מֵאֵיזֶה מָקוֹם לוֹקְחִים? מִפַּחַד, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא פַּחַד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לא) וּפַחַד יִצְחָק הָיָה לִי. וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יִצְחָק. בַּלֵּילוֹת, בִּזְמַנִּים שֶׁהֵם מֻנּוּ לְעֲשׂוֹת דִּין.

וְתָאנָא, כְּתִיב (משלי לא) זָמְמָה שָׂדֶה וַתִּקָּחֵהוּ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (איוב מ) וְכָל חַיַּת הַשָּׂדֶה יְשַׂחֲקוּ שָׁם. וְעַל דָּא כְּתִיב, (תהלים קד) זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדָיִם וְגוֹ' שָׁם אֳנִיּוֹת יִתְהַלָּכוּן וְגוֹ' כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר. (משלי לא) הָיְתָה כָּאֳנִיּוֹת סוֹחֵר מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ. מִמֶּרְחָק וַדַּאי.

מֵרֵישָׁא דְּמוֹחָא, וּמֵעֵילָּא דְּרֵישָׁא, תְּבִיא לַחְמָהּ. עַל יְדָא דְּצַדִּיק, כַּד מְזַדְּוְוגָן כְּחַד, כְּדֵין חֵידוּ בְּכֹלָּא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, לְוָיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֶק בּוֹ.

וְלָמַדְנוּ, כְּתוּב (משלי לא) זָמְמָה שָׂדֶה וַתִּקָּחֵהוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב מ) וְכָל חַיַּת הַשָּׂדֶה יְשַׂחֲקוּ שָׁם. וְעַל זֶה כָּתוּב, (תהלים קד) זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדַיִם וְגוֹ' שָׁם אֳנִיּוֹת יְהַלֵּכוּן וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) הָיְתָה כָּאֳנִיּוֹת סוֹחֵר מִמֶּרְחָק תְּבִיא לַחְמָהּ. מִמֶּרְחָק וַדַּאי. מֵרֹאשׁ הַמּוֹחַ, וּמִמַּעְלָה שֶׁל הָרֹאשׁ, תְּבִיא לַחְמָהּ, עַל יְדֵי הַצַּדִּיק כְּשֶׁמִּזְדַּוְּגִים כְּאֶחָד, אֲזַי שִׂמְחָה בַּכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לִוְיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֶק בּוֹ.

דף ס:

תָּאנָא, אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מְאָה, מָארֵי תְּרִיסִין, מָארֵי דְּשׁוּלְטָנוּתָא, אִתְאַחֲדָן מְהַאי סִטְרָא, דְּאִינּוּן גִּיבָּרִין. בִּידּוֹי דְּהַהוּא דְּאִקְרֵי נַעַר, אַרְבַּע מַפְתְּחִין רַבְרְבָן. תַּנְיָנְיָא אַזְלִין תְּחוֹת סְפִינָה, דְּהַאי (דף ס' ע"ב) יַמָּא רַבָּא, לְאַרְבַּע זְוָיִין. דָּא אַזִיל לְסִטְרָא דָּא, וְדָא אָזִיל לְסִטְרָא דָּא. וְכֵן כֻּלְּהוּ. אַרְבַּע חֵיזוּ דְּאַנְפִּין אִתְחַזְיָין בֵּהוּ, וְכַד אִתְכְּלִילָן בְּחַד, כְּתִיב, (יחזקאל א) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם, פְּנֵיהֶם דְּכֹלָּא.

לְמַדְנוּ, אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת בַּעֲלֵי מַגָּנִים בַּעֲלֵי הַשִּׁלְטוֹן נֶאֱחָזִים מֵהַצַּד הַזֶּה, שֶׁהֵם גִּבּוֹרִים. בִּידֵי אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא נַעַר אַרְבָּעָה מַפְתְּחוֹת גְּדוֹלִים. תַּנְיָנִים שֶׁהוֹלְכִים תַּחַת הַסְּפִינָה שֶׁל הַיָּם הַגָּדוֹל הַזֶּה לְאַרְבַּע זְוִיּוֹת. זֶה הוֹלֵךְ לְצַד זֶה, וְזֶה הוֹלֵךְ לְצַד זֶה, וְכֻלָּם. אַרְבָּעָה מַרְאוֹת שֶׁל פָּנִים נִרְאִים בָּהֶם, וּכְשֶׁנִּכְלָלִים בְּאֶחָד, כָּתוּב (יחזקאל א) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם, פְּנֵיהֶם שֶׁל כֻּלָּם.

אַפֵּי רַבְרְבֵי, וְאַפֵּי זוּטְרֵי, כְּלִילָן כְּחַד לְעֵילָּא, תְּרֵי סַלְקִין וְשָׁאטִין, וּתְרֵין מַגְרוֹפִין בִּידַיְיהוּ. אֶלֶף טוּרִין סַלְקִין וְעָאלִין (ס"א אלין טמירין עאלין וסלקין) בְּכָל יוֹמָא, מְשַׁקְיוּ דְּהַהוּא יַמָּא, לְבָתַר, אִתְעֲקָרוּ מִנֵּהּ, וְסַלְקִין לְיַמָּא אָחֳרָא.

פָּנִים גְּדוֹלִים וּפָנִים קְטַנִּים כְּלוּלִים כְּאֶחָד לְמַעְלָה, שְׁנַיִם עוֹלִים וּמְשׁוֹטְטִים, וּשְׁתֵּי מַגְרֵפוֹת בִּידֵיהֶם. אֶלֶף הָרִים עוֹלִים וְנִכְנָסִים (אלו מכסים נכנסים ועולים) בְּכָל יוֹם מַהַשְׁקָאַת אוֹתוֹ הַיָּם, אַחַר כָּךְ נֶעֱקָרִים מִמֶּנּוּ וְעוֹלִים לְיָם אַחֵר.

לֵית חוּשְׁבָּנָא לְאִינּוּן דְּאִתְאַחֲדָן בְּשַׁעְרָהָא, תְּרֵין בְּנִין יַנְקִין כָּל יוֹמָא, דְּאִקְרוּן מְאַלְּלֵי אַרְעָא. וְדָא הוּא רָזָא דְּסִפְרָא דִּצְנִיעוּתָא, דִּכְתִיב, (יהושע ב) וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מִן הַשִּׁטִּים שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מְרַגְּלִים חֶרֶשׁ לֵאמֹר. וְאִלֵּין, יַנְקִין מִתְּחוֹת סִטְרֵי אֶבְרָהָא, תְּרֵין בַּנּוֹת בְּתְחוֹת רַגְלָהָא, (ס"א ואלין ינקן מסטרא דאברהא, תרין בנת בתחותהא) וְעַל דָּא כְּתִיב, (בראשית ו) וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם. וְאִלֵּין מִתְאַחֲדָן בְּטַרְפֵּי (ס"א בטופרי) דְּהַהִיא עַרְסָא, וְדָא הוּא דְּתָנֵינָן, דִּכְתִיב, (מלכים א ג) אָז תָּבֹאנָה שְׁתַּיִם נָשִׁים זוֹנוֹת אֶל הַמֶּלֶךְ. אָז תָּבֹאנָה, וְלָא מִקַּדְמַת דְּנָא, וּבְזִמְנָא דְּיִשְׂרָאֵל לְתַתָּא, אֲהֲדְרוּן קְדָל מִבַּתַּר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מַאי כְּתִיב, (ישעיה ג) עַמִּי נוֹגְשָׂיו מְעוֹלֵל וְנָשִׁים מָשְׁלוּ בוֹ. וַדַּאי.

אֵין חֶשְׁבּוֹן לְאוֹתָם הַנֶּאֱחָזִים בְּשַׂעֲרוֹתֶיהָ, שְׁנֵי בָנִים יוֹנְקִים כָּל יוֹם, שֶׁנִּקְרָאִים מְרַגְּלֵי הָאָרֶץ, וְזֶהוּ סוֹד שֶׁל סִפְרָא דְצְנִיעוּתָא, שֶׁכָּתוּב (יהושע ב) וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מִן הַשִּׁטִּים שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מְרַגְּלִים חֶרֶשׁ לֵאמֹר. וְאִלּוּ יוֹנְקִים מִתַּחַת צִדְדֵי אֵיבָרֶיהָ. שְׁתֵּי בָנוֹת תַּחַת רַגְלֶיהָ, (ואלו יונקים מצד אברהם, שתי בנות בתחתיה) וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית ו) וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם. וְאִלּוּ נֶאֱחָזִים בַּעֲלֵי (בצפרני) אוֹתָהּ מִטָּה, וְזֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ, שֶׁכָּתוּב (מלכים א ג) אָז תָּבֹאנָה שְׁתַּיִם נָשִׁים זֹנוֹת אֶל הַמֶּלֶךְ. אָז תָּבֹאנָה, וְלֹא מִקֹּדֶם לָכֵן. וּבִזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל לְמַטָּה, מַחֲזִירִים עֹרֶף מֵאַחַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַה כָּתוּב? (ישעיה ג) עַמִּי נֹגְשָׂיו מְעוֹלֵל וְנָשִׁים מָשְׁלוּ בוֹ. וַדַּאי.

בִּידָא שְׁמָאלָא, שִׁבְעִין עַנְפִין, דְּמָגְדְּלִין בֵּין נוּנֵי יַמָּא, כֻּלְּהוּ סוּמָקֵי כְּוַורְדָּא. וְעֵילָּא מִנְּהוֹן, עַנְפָּא חַד סוּמָקָא יַתִּיר, דָּא סָלִיק וְנָחִית. וְכֻלְּהוּ אִתְחַפְּיָין בְּשַׂעֲרָהָא.

בְּיַד שְׂמֹאל שִׁבְעִים עֲנָפִים שֶׁמְּגַדְּלִים בֵּין דְּגֵי הַיָּם, כֻּלָּם אֲדֻמִּים כַּשּׁוֹשַׁנָּה, וּמֵעֲלֵיהֶם עָנָף אֶחָד יוֹתֵר אָדֹם, זֶה עוֹלֶה וְיוֹרֵד, וְכֻלָּם מִתְכַּסִּים בְּשַׂעֲרוֹתֶיהָ.

מָארֵי דְּלִישָׁנָא בִּישָׁא. כַּד נָחִית חִוְיָא. אִתְעֲבִיד מָקַפֵּץ עַל טוּרִין, מְדַלְגָא עַל טָנֳרֵי. עַד דְּיִשְׁכַּח טַרְפָּא, דְּאָחִיד בְּטוּפְרֵי וְיֵיכוּל. כְּדֵין שָׁכִיךְ, וְאִתְחֲזָר לִישָׁנֵיהּ לְטָב. זַכְאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּמִזְמְנִין לֵיהּ טַרְפֵּיהּ. אַהֲדָר לְאַתְרֵיהּ (ס"א לבתריה), עַיִיל בְּנוּקְבָּא דְּתְהוֹמָא רַבָּא. בַּעַל הַלָּשׁוֹן הָרַע, כְּשֶׁיּוֹרֵד הַנָּחָשׁ, נַעֲשֶׂה מְקַפֵּץ עַל הֶהָרִים מְדַלֵּג עַל הַסְּלָעִים, עַד שֶׁיִּמְצָא טֶרֶף שֶׁאָחוּז בְּצִפָּרְנַיִם, וְיֹאכַל. אָז שׁוֹכֵךְ, וְחוֹזֶרֶת לְשׁוֹנוֹ לְטוֹב. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּזַמְּנִים לוֹ טַרְפּוֹ. חוֹזֵר לִמְקוֹמוֹ (לאחריו), וְנִכְנָס לְגֶנֶב תְּהוֹם רַבָּה.

כַּד (ס"א סליק סלקין) סַלְקִין מָארֵי דְּרוֹמְחִין וְסַיְיפִין, דְּלֵית לוֹן חוּשְׁבָּנָא, סוּחֲרַנַיְיהוּ דְּאִינּוּן שִׁתִּין עִלָּאִין, דְּסוּחֲרַנֵיהּ דְּהַאי עַרְסָא, אֶלֶף אַלְפִין, וְרִבּוֹא רִבָּוָון, קַיְימִין בְּכָל סִטְרָא דְּהַאי עַרְסָא לְעֵילָּא. וּמִנַּיְיהוּ אַתְזָנָן, כֻּלְּהוּ מִקָּמֵיהּ (ס"א ומניה אתזנו, ליה פלחין כולהו קמיה) יְקוּמוּן. כְּשֶׁעוֹלִים (עולה עולים) בַּעֲלֵי הָרְמָחִים וְהַחֲרָבוֹת, שֶׁאֵין לָהֶם חֶשְׁבּוֹן, סְבִיב אוֹתָם שִׁשִּׁים עֶלְיוֹנִים שֶׁסְּבִיב הַמִּטָּה הַזּוֹ, אֶלֶף אֲלָפִים וְרִבּוֹא רְבָבוֹת עוֹמְדִים בְּכָל צַד שֶׁל הַמִּטָּה הַזּוֹ לְמַעְלָה, וּמִמֶּנָּה נִזּוֹנִים, כֻּלָּם מִלְּפָנֶיהָ (וממנה נזונים, כלם עובדים לה לפניה) יַעַמְדוּ.

מִתְחוֹת כֻּלְּהוּ, נָפְקִין כַּמָּה אֶלֶף וְרִבְבָן, דְּלֵית לוֹן חוּשְׁבָּנָא, וְנַחְתִּין וְשָׁאטִין בְּעָלְמָא, עַד דְּתַקְעֵי מָארֵי שׁוֹפָרָא, וּמִתְכַּנְּשֵׁי. וְהָנֵי בְּזוּהֲמָא דְּטוּפְרֵי אֲחִידָן.

מִתַּחַת לְכֻלָּם יוֹצְאִים כַּמָּה אֶלֶף וּרְבָבוֹת שֶׁאֵין לָהֶם חֶשְׁבּוֹן, וְיוֹרְדִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, עַד שֶׁתּוֹקְעִים בַּעֲלֵי הַשּׁוֹפָר וּמִתְכַּנְּסִים, וְאֵלֶּה אֲחוּזִים בִּזְהֲמַת הַצִּפָּרְנַיִם.

דָּא עַרְסָא כְּלִיל לוֹן, דָּא עַרְסָא, רַגְלוֹהִי אֲחִידָן בְּאַרְבַּע סִטְרֵי עָלְמָא, כֹּלָּא עָאלִין בִּכְלָלָא, דְּאִשְׁתְּכַח לְעֵילָּא, וְאִשְׁתְּכַח לְתַתָּא, בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל, וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת, וְעַל דָּא כְּתִיב הִנֵּה. מַאי הִנֵּה. בְּגִין דְּזִמְנָא לְכֹלָּא לְעֵילָּא וְתַתָּא. וּרְשׁוּמָא הַאי עַרְסָא מִכֹּלָּא, אֲדֹנָ"י אִתְקְרֵי, רִבּוֹנָא דְּכֹלָּא, רְשִׁימָא בֵּין חַיָּילָהָא.

הַמִּטָּה הַזּוֹ כּוֹלֶלֶת אוֹתָם. רַגְלֵי הַמִּטָּה הַזּוֹ אֲחוּזִים בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, כֻּלָּם נִכְלָלִים בַּכְּלָל שֶׁנִּמְצָא לְמַעְלָה וְנִמְצָא לְמַטָּה, בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת, וְעַל זֶה כָּתוּב הִנֵּה. מַה זֶּה הִנֵּה? מִשּׁוּם שֶׁמְּזֻמָּנֶת לְכֻלָּם, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וּרְשׁוּמָה הַמִּטָּה הַזּוֹ מֵהַכֹּל, וְנִקְרֵאת אֲדנ"י, הָרִבּוֹן שֶׁל הַכֹּל, וְרָשׁוּמָה בֵּין חֵילוֹתֶיהָ.

בְּגִין כַּךְ, כַּהֲנָא בָּעֵי לְכַוְונָא מִלֵּי דִלְעֵילָּא, לְיַחֲדָא שְׁמָא קַדִּישָׁא מֵאֲתַר דְּבָעָא לְיַחֲדָא, וְעַל דָּא תָּנֵינָן, כְּתִיב, בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ, בְּהַאי בָּעֵי לְקָרְבָא קְדוּשָּׁה לְאַתְרֵיהּ, מֵהַאי אֲתַר, בָּעֵי בַּר נָשׁ לְדַחֲלָא מִקַּמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (דברים לב) לוֹ חָכְמוּ יַשְׂכִּילוּ זֹאת מִיַּד יָבִינוּ לְאַחֲרִיתָם. כְּלוֹמַר, אִי יִסְתַּכְּלוּן בְּנֵי נָשָׁא בְּעוֹנָשָׁא, הֵיךְ אֲחִידַת זֹאת בֵּין חַיָּילָהָא, וְהֵיךְ אִתְמָנוּ קַמָּהּ כָּל אִינּוּן בְּנֵי חַיָּילִין, וַאֲחִידָן בְּפוּלְחָנָא לְאִתְפָּרְעָא מִן חַיָּיבַיָּא, מִיַּד יָבִינוּ לְאַחֲרִיתָם, וְיִסְתַּמְרוּן עוֹבָדֵיהוֹן, וְלָא יְחוּבוּן קָמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא.

מִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּהֵן צָרִיךְ לְכַוֵּן דְּבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה, לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ מֵהַמָּקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְיַחֲדוֹ, וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, כְּתוּב בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ, בָּזֶה צָרִיךְ לְקָרֵב קְדֻשָּׁה לְמָקוֹמָהּ, מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה צָרִיךְ אָדָם לְפָחֹד מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעַל זֶה כָּתוּב, (דברים לד) לוֹ חָכְמוּ יַשְׂכִּילוּ זֹאת מִיַּד יָבִינוּ לְאַחֲרִיתָם. כְּלוֹמַר, אִם יִסְתַּכְּלוּ בְּנֵי אָדָם בְּעֹנֶשׁ, אֵיךְ זֹאת אֲחוּזָה בֵּין חֵילוֹתֶיהָ, וְאֵיךְ הִתְמַנּוּ לְפָנֶיהָ כָּל אוֹתָם בְּנֵי הַחֵיָלוֹת, וְאוֹחֲזִים בַּעֲבוֹדָה לְהִפָּרַע מִן הָרְשָׁעִים, מִיַּד יָבִינוּ לְאַחֲרִיתָם, וְיִשְׁמְרוּ אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, וְלֹא יֶחֱטְאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

תּוּ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל בַּר נָשׁ דְּזָכֵי לְמֵילַף אוֹרַיְיתָא, וְנָטִיר לָהּ לְהַאי זֹאת. הַאי זֹאת נְטִירַת לֵיהּ, וְגָזַר עִמֵּיהּ קְיָימָא עַל קַיְימָא דִּילֵיהּ, דְּלָא יִתְעֲדֵי מִנַּיָּיהּ, וּמִן בְּנוֹהִי וּמִן בְּנֵי בְּנוֹהִי לְעָלְמִין. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה נט) וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם וְגוֹ'. יָתְבוּ לְמֵיכַל. עַד דְּאָכְלוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְחַבְרַיָּיא, כָּל חַד וְחַד לֵימָא מִלָּה חַדְתָּא דְאוֹרַיְיתָא. עַל פִּתּוֹרָא, לְקָמֵיהּ דְּרַבִּי פִּנְחָס.

עוֹד אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל אָדָם שֶׁזּוֹכֶה לִלְמֹד תּוֹרָה וְשׁוֹמֵר אֶת הַזֹּאת הַזּוֹ, הַזֹּאת הַזּוֹ שׁוֹמֶרֶת אוֹתוֹ וְכוֹרֶתֶת עִמּוֹ בְּרִית עַל בְּרִיתוֹ, שֶׁלֹּא תָּסוּר מִמֶּנּוּ וּמִבָּנָיו וּמִבְּנֵי בָנָיו לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נט) וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם וְגוֹ'. יָשְׁבוּ לֶאֱכֹל. עַד שֶׁאָכְלוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לַחֲבֵרִים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֹאמַר דָּבָר חָדָשׁ בַּתּוֹרָה עַל הַשֻּׁלְחָן לִפְנֵי רַבִּי פִּנְחָס.

דף סא.

פָּתַח רַבִּי חִזְקִיָּה וְאָמַר, (ישעיה נ) יְיָ' אֱלֹהִים נָתַן לִי לְשׁוֹן לִמּוּדִים לָדַעַת לָעוּת אֶת יָעֵף דָּבָר וְגוֹ'. זַכָּאִין אינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְרְעֵי בְּהוּ אִתְרְעֵי בְּהוּ מִכָּל שְׁאָר עַמִּין, וּקְרָאָן, קֹדֶשׁ. דִּכְתִיב, (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַיְיָ'. וְיָהִיב (דף ס"א ע"א) לְהוּ חוּלָק, לְאִתְאַחֲדָא בְּשָׁמָא קַדִּישָׁא. וּבְמָה אֲחִידוּ יִשְׂרָאֵל בִּשְׁמָא קַדִּישָׁא. בְּגִין דִּזְכוּ בְּאוֹרַיְיתָא, דְּכָל מַאן דִּזְכֵי בְּאוֹרַיְיתָא זָכֵי בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. (נ"א בקדש) (רצ"ז ע"א) וְתַנְיָנָן קָמֵיהּ דְּמַר, מַאי קֹדֶשׁ. שְׁלֵימוּתָא דְּכֹלָּא דְּאִקָּרֵי חָכְמָה עִלָּאָה, וּמַהַאי אֲתַר (נגיד משח רבות קדישא בשבילין

ידיעין, לאתר דאקרי בינה עלאה), וּמְתַּמָּן נַפְקִין מְבוּעִין וּנְחָלִין לְכָל עֵבֶר, עַד דְּמַטוּ לְהַאי זֹאת. (ומהאי אתר אתער רוחא קדישא) וְהַאי זֹאת כַּד מִתְבָּרְכָא, אִקְרֵי קֹדֶשׁ, וְאִקְרֵי חָכְמָה, וּקְרָאן לֵיהּ (נ"א והאי זאת כד אתברכא מאתר עלאה דא דאקרי קדש ואקרי חכמה קראן ליה) רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. כְּלוֹמַר, רוּחַ, מֵהַהוּא קֹדֶשׁ דִּלְעֵילָּא. וְכַד נָפְקִין וּמִתְעָרִין מִנֵּהּ רָזֵי אוֹרַיְיתָא, כְּדֵין אִתְקְרֵי לָשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ.

פָּתַח רַבִּי חִזְקִיָּה וְאָמַר, ה' אֱלֹהִים נָתַן לִי לְשׁוֹן לִמּוּדִים לָדַעַת לָעוּת אֶת יָעֵף דָּבָר וְגוֹ'. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרָצָה בָהֶם מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים וּקְרָאָם קֹדֶשׁ, שֶׁכָּתוּב קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה', וְנָתַן לָהֶם חֵלֶק לְהֵאָחֵז בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וּבַמָּה אֶחֱזוּ יִשְׂרָאֵל בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ? מִשּׁוּם שֶׁזָּכוּ בַּתּוֹרָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁאוֹחֵז בַּתּוֹרָה, זוֹכֶה בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. (בקדש). וְשָׁנִינוּ לִפָנֵי מוֹרֵנוּ, מַה זֶּה קֹדֶשׁ? שְׁלֵמוּת הַכֹּל שֶׁנִּקְרֵאת הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה. וּמֵהַמָּקוֹם הַזֶּה (שופע שמן משחת קדש בשבילים ידועים למקום שנקרא בינה עליונה), וּמִשָּׁם יוֹצְאִים מַעְיָנוֹת וּנְחָלִים לְכָל עֵבֶר, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְזֹאת הַזּוֹ. [וממקום זה מתעוררת רוח קדושה] וכשמתברכת הזאת הזו, נקראת קדש, ונקראת חכמה, וקוראים לה (והזאת הזו כשמתברכת ממקום עליון, זה שנקרא קדש ונקרא חכמה, קוראים לו) רוח הקדש. כלומר, רוח מאותו קדש שלמעלה. וכשיוצאים ומתעוררים ממנה סודות התורה, אז נקראת לשון הקדש.

וּבְשַׁעֲתָא דְּנָגִיד הַהוּא רְבוּת קַדִּישָׁא, לְאֵינּוּן תְּרֵי קַיְימִין, דְּאִקְרוּן לְמוּדֵי ה', וְאִקְרוּן צְבָאוֹת, אִתְכַּנַּשׁ תַּמָּן, וְכַד נָפִיק מִתַּמָּן, בְּהַהוּא דַּרְגָּא דְּאִקְרֵי יְסוֹד, לְהַהוּא חָכְמָה זְעֵירָא, כְּדֵין אִתְקְרֵי לְשׁוֹן לִמּוּדִים. וְנָפִיק לְאִתְעָרָא לְאֵינּוּן קַדִּישֵׁי עֶלְיוֹנִים. כְּדֵין כְּתִיב, יְיָ' אֱלֹהִים נָתַן לִי לְשׁוֹן לִמּוּדִים. וְלָמָּה. לָדַעַת לָעוּת אֶת יֵעֵף דָּבָר. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָהִיב הַאי לְבוּצִינָא קַדִּישָׁא, רַבִּי שִׁמְעוֹן. וְעוֹד דְּסָלִיק לֵיהּ לְעֵילָּא לְעֵילָּא, בְּגִין כָּךְ כָּל מִלּוֹי בְּאִתְגַּלְיָיא אִתְמָרוּ, וְלָא אִתְכַּסְיָין. עָלֵיהּ כְּתִיב, (במדבר יב) פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ וּמַרְאֶה וְלֹא בְחִידוֹת.

וּבְשָׁעָה שֶׁשּׁוֹפֵעַ אוֹתוֹ מִשְׁחַת קֹדֶשׁ לְאוֹתָם שְׁנֵי עַמּוּדִים, שֶׁנִּקְרָאִים לְמוּדֵי ה', וְנִקְרָאִים צְבָאוֹת, מִתְכַּנֵּס לְשָׁם, וּכְשֶׁיּוֹצֵא מִשָּׁם בְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁנִּקְרֵאת יְסוֹד, לְאוֹתָהּ חָכְמָה קְטַנָּה, אָז נִקְרֵאת לְשׁוֹן לִמּוּדִים, וְיוֹצֵאת לְהָעִיר אוֹתָם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים. אָז כָּתוּב, ה' אֱלֹהִים נָתַן לִי לְשׁוֹן לִמּוּדִים. וְלָמָּה? לָדַעַת לָעוּת אֶת יָעֵף דָּבָר. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן אֶת זֶה לַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, רַבִּי שִׁמְעוֹן. וְעוֹד, שֶׁהֶעֱלָה אוֹתוֹ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּל דְּבָרָיו בַּנִּגְלֶה נֶאֱמָרִים, וְלֹא מְכֻסִּים. עָלָיו כָּתוּב, (במדבר יב) פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ וּמַרְאֶה וְלֹא בְחִידוֹת.

פָּתַח רַבִּי יֵיסָא וְאָמַר, (מלכים א ה) וַיְיָ' נָתַן חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לוֹ וַיְהִי שָׁלוֹם בֵּין חִירָם וּבֵין שְׁלֹמֹה וְגוֹ'. וַיְיָ' נָתַן חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה, דָּא הוּא דְּתַנְיָנָן, בְּיוֹמֵי דִּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא, קַיְימָא סִיהֲרָא בְּאַשְׁלְמוּתָא, כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לוֹ, כְּמָה דְּאִתְמַר לֵיהּ, (דברי הימים ב א) הַחָכְמָה וְהַמַּדָּע נָתוּן לָךְ.

פְּתַח רַבִּי יֵיסָא וְאָמַר, (מלכים א ה) וַה' נָתַן חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לוֹ וַיְהִי שָׁלוֹם בֵּין חִירָם וּבֵין שְׁלֹמֹה וְגוֹ'. וַה' נָתַן חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה, זֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ, בִּימֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ, כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ, הַחָכְמָה וְהַמַּדָּע נָתוּן לָךְ.

וַיְהִי שָׁלוֹם בֵּין חִירָם וּבֵין שְׁלֹמֹה. וְכִי מַה בֵּין הַאי לְהַאי. אֶלָּא הָכִי תָּנֵינָן, וַיְיָ' נָתַן חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה. וְהַאי חָכְמָה בְּמַאי אוֹקִים לָהּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, אוֹקִים לָהּ בְּהַאי, בְּקַדְמֵיתָא, דִּשְׁלֹמֹה עָבַד דְּנָחִית לְחִירָם מֵהַהוּא דַּרְגָּא, דְּהָוָה אָמַר, (יחזקאל כח) מוֹשַׁב אֱלֹהִים יָשַׁבְתִּי וְגוֹ', דְּתַנְיָא, חִירָם מֶלֶךְ צוֹר עָבַד גַּרְמֵיהּ אֱלוֹהַּ. בָּתַר דִּשְׁלֹמֹה אָתָא, עָבַד לֵיהּ בְּחָכְמָתֵיהּ, דְּנָחִית מֵהַהוּא עֵיטָא, וְאוֹדֵי לֵיהּ לִשְׁלֹמֹה. וּבְגִין כָּךְ, (מלכים א ה) וַיְהִי שָׁלוֹם בֵּין חִירָם וּבֵין שְׁלֹמֹה.

וַיְהִי שָׁלוֹם בֵּין חִירָם וּבֵין שְׁלֹמֹה. וְכִי מַה (בין) זֶה לָזֶה? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, וַה' נָתַן חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה. וְאֶת הַחָכְמָה הַזֹּאת בַּמָּה הֶעֱמִיד אוֹתָהּ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֶעֱמִיד אוֹתָהּ בְּזֶה בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁשְּׁלֹמֹה עָשָׂה שֶׁהוֹרִיד אֶת חִירָם מֵאוֹתָהּ דַּרְגָּה, שֶׁהָיָה אוֹמֵר (יחזקאל כח) מוֹשַׁב אֱלֹהִים יָשַׁבְתִּי וְגוֹ'. שֶׁלְּמַדְנוּ שֶׁחִירָם מֶלֶךְ צוֹר עָשָׂה עַצְמוֹ אֱלוֹהַּ. אַחַר שֶׁשְּׁלֹמֹה בָּא, עָשָׂה לוֹ בְּחָכְמָתוֹ שֶׁיֵּרֵד מֵאוֹתָהּ עֵצָה וְהוֹדָה לִשְׁלֹמֹה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כְּתוּב, (מלכים א ה) וַיְהִי שָׁלוֹם בֵּין חִירָם וּבֵין שְׁלֹמֹה.

וְתָנֵינָן, אָמַר רִבִּי יִצְחָק אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, דְּשָׁדַר לֵיהּ, חַד שִׁידָא, וְנָחִית לְיַד שִׁבְעָה מְדוֹרִין דְּגֵיהִנָּם וְסַלְקֵיהּ, וְשָׁדַר לֵיהּ פִּתְקִין בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא בִּידֵיהּ, עַד דְּאָהֲדַר, וְאוֹדֵי לֵיהּ לִשְׁלֹמֹה. וְתָנֵינָן. (ויחי רכ"ג, רכ"ה) שְׁלֹמֹה יָרִית לָהּ לְסִיהֲרָא, בְּכָל סִטְרוֹי. בְּגִין כָּךְ, בְּכֹלָּא שַׁלִּיט בְּחָכְמָתֵיהּ. וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי, שַׁלִּיט בְּחָכְמָתֵיהּ עַל כָּל בְּנֵי עָלְמָא, כָּל אִינּוּן דְּסַלְקִין בַּדַּרְגּוֹי, לָא סַלְקִין אֶלָּא לְאַשְׁלָמָא עִמֵּיהּ. (ס"א אי לא שלמין עמיה)

וְשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁשָּׁלַח לוֹ שֵׁד אֶחָד, וְהוֹרִיד אוֹתוֹ לְשִׁבְעָה מְדוֹרֵי גֵּיהִנֹּם, וְהֶעֱלָה אוֹתוֹ וְשָׁלַח לוֹ פִּתְקִים בְּכָל יוֹם וְיוֹם בְּיָדוֹ, עַד שֶׁחָזַר וְהוֹדָה לִשְׁלֹמֹה. וְשָׁנִינוּ, שְׁלֹמֹה יָרַשׁ אֶת הַלְּבָנָה בְּכָל הַצְּדָדִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ שָׁלַט בַּכֹּל בְּחָכְמָתוֹ. וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי שׁוֹלֵט בְּחָכְמָתוֹ עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְכָל אוֹתָם שֶׁעוֹלִים בְּדַרְגּוֹתָיו לֹא עוֹלִים אֶלָּא לְהַשְׁלִים עִמּוֹ (אם לא שלמים עמו).

פְּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (שיר השירים ב) יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה וְגוֹ'. יוֹנָתִי, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מַה יוֹנָה לָא שַׁבְקַת בֵּן זוּגָהּ לְעָלְמִין, כַּךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לָא שַׁבְקַת לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמִין. בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע, אִלֵּין תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, דְּלָא מִשְׁתַּכְּחֵי בְּנַיְיחָא בְּעָלְמָא דֵּין. בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה, אִלֵּין תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, הַצְּנוּעִין, דִּבְהוֹן חֲסִידִין דַּחֲלֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דִּשְׁכִינְתָּא לָא אַעְדֵּי מִנַּיְיהוּ לְעָלְמִין. כְּדֵין, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִתְבַּע בְּגִינַיְיהוּ לְכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר, הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ הַשְׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלֵךְ כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב, דְּלֵית קָלָא מִשְׁתַּמַּע לְעֵילָּא, אֶלָּא קָלָא דְּאִינּוּן דְּמִתְעַסְּקֵי בְּאוֹרַיְיתָא.

פְּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (שיר ב) יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה וְגוֹ'. יוֹנָתִי - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מַה יוֹנָה לֹא עוֹזֶבֶת אֶת בֶּן זוּגָהּ לְעוֹלָמִים, כָּךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא עוֹזֶבֶת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָמִים. בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע - אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁלֹּא נִמְצָאִים בִּמְנוּחָה בָּעוֹלָם הַזֶּה. בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה - אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁצְּנוּעִים, שֶׁבָּהֶם חֲסִידִים יִרְאֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מֵהֶם לְעוֹלָמִים. אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹבֵעַ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּשָׁבִילָם וְאוֹמֵר, הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ הַשְׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלֵךְ כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב, שֶׁאֵין קוֹל שֶׁנִּשְׁמָע לְמַעְלָה, אֶלָּא קוֹלָם שֶׁל אֵלּוּ הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה.

וְתָאנָא, כָּל אִינּוּן דְּמִתְעַסְקֵי בְּאוֹרַיְיתָא, בְּלֵילְיָא, דִּיוּקְנֵיהוֹן אִתְחַקָּק לְעֵילָּא קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִשְׁתַּעְשַׁע בְּהוּ כּוּלֵּיהּ יוֹמָא, וּמִסְתַּכַּל בָּהוּ. וְהַהוּא קָלָא, (דהכא) סָלִיק וּבָקַע כָּל אִינּוּן רְקִיעִין, עַד דְּסָלִיק קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. כְּדֵין כְּתִיב, כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאֵךְ נָאוֶה. וְהַשְׁתָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָקֵק דִּיוּקְנָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן לְעֵילָּא וְקָלֵיהּ לְעֵילָּא לְעֵילָּא סַלְקָא, וּמִתְעַטָּרָא בְּכִתְרָא קַדִּישָׁא, עַד דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִתְעַטָּר בֵּיהּ בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין. וּמִשְׁתַּבַּח בֵּיהּ. עָלֵיהּ כְּתִיב, (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

וְלָמַדְנוּ, כָּל אוֹתָם הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, הַדְּיוֹקָן שֶׁלָּהֶם נֶחְקָק לְמַעְלָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּהֶם כָּל הַיּוֹם וּמִסְתַּכֵּל בָּהֶם, וְאוֹתוֹ קוֹל (של כאן) עוֹלֶה וּבוֹקֵעַ אֶת כָּל אוֹתָם רְקִיעִים עַד שֶׁעוֹלֶה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָז כָּתוּב, כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאַיִךְ נָאוֶה. וְעַכְשָׁו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חוֹקֵק אֶת דְּיוֹקְנוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן לְמַעְלָה, וְקוֹלוֹ לְמַעְלָה לְמַעְלָה עוֹלֶה, וּמִתְעַטֵּר בְּכֶתֶר הַקָּדוֹשׁ, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַטֵּר בּוֹ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וּמִשְׁתַּבֵּחַ בּוֹ. עָלָיו כָּתוּב (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אַתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

דף סא:

פְּתַח רַבִּי חִיָּיא וְאָמַר, (קהלת ג) מַה שֶּׁהָיָה כְּבָר הוּא (נקרא שמו ל"ג) וַאֲשֶׁר לִהְיוֹת וְגוֹ'. מַה שֶּׁהָיָה כְּבָר, הַיְינוּ דְּתָנֵינָן, עַד לָא בָּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הַאי עָלְמָא, הֲוָה בָּאֲרֵי עָלְמִין וְחָרִיב לוֹן, עַד (דף ס"א ע"ב) דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא סָלִיק בְּרַעוּתֵיהּ, לְמִבְרֵי הַאי עָלְמָא, וְאַמְלִיךְ בְּאוֹרַיְיתָא. כְּדֵין אִתְתַּקַּן הוּא בְּתִקּוּנוֹי, וְאִתְעַטַּר בְּעִטְרוֹי, וּבָרָא הַאי עָלְמָא. וְכָל מַאי דְּאִשְׁתְּכַח בְּהַאי עָלְמָא, הָא הֲוָה קַמֵּיהּ, (והא סליק מקמיה) וְאִתְתַּקַּן קַמֵּיהּ.

פְּתַח רַבִּי חִיָּיא וְאָמַר, (קהלת ג) מַה שֶּׁהָיָה כְּבָר הוּא וַאֲשֶׁר לִהְיוֹת וְגוֹ'. מַה שֶּׁהָיָה כְּבָר, הַיְינוּ מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ, שֶׁטֶּרֶם בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, הָיָה בּוֹרֵא עוֹלָמוֹת וּמַחֲרִיבָם, עַד שֶׁעָלָה בְרַצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְנִמְלַךְ בַּתּוֹרָה. אָז הוּא הִתְתַּקֵּן בְּתִקּוּנָיו וְהִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו, וּבָרָא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְכָל מַה שֶּׁנִּמְצָא בָּעוֹלָם הַזֶּה הָרֵי הָיָה לְפָנָיו (שהרי עלהמלפניו) וְהִתְתַּקֵּן לְפָנָיו.

וְתָאנָא, כָּל אִינּוּן דַּבָּרֵי עָלְמָא, דְּאִשְׁתְּכָחוּ בְּכָל דָּרָא וְדָרָא, עַד לָא יֵיתוּן לְעָלְמָא, הָא הֲווֹ קַיְימֵי קַמֵּיהּ בְּדִיוּקְנֵיהוֹן. (והכי תאנא) אֲפִילּוּ כָּל אִינּוּן נִשְׁמָתִין דִּבְנֵי נָשָׁא, עַד לָא יֵחתוּן

לְעָלְמָא, כֻּלְּהוּ גְּלִיפִין קְמֵיהּ בְּרִקִיעָא, בְּהַהוּא דְּיוּקְנָא מַמָּשׁ, דְּאִינּוּן בְּהַאי עָלְמָא. וְכָל מַה דְּאוֹלְפִין בְּהַאי עָלְמָא, כֹּלָּא יָדְעוּ עַד לָא ייתוּן לְעָלְמָא. וְתָנֵינָא, הַאי בְּאִינּוּן זַכָּאֵי קִשׁוֹט.

וְשָׁנִינוּ, כָּל אוֹתָם מַנְהִיגֵי הָעוֹלָם שֶׁנִּמְצָאִים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, טָרַם שֶׁיָּבוֹאוּ לָעוֹלָם, הֲרֵי הֵיוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו בַּדִּיוּקָן שֶׁלָּהֶם. (וכך שנינו) אֲפִלּוּ כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת בְּנֵי הָאָדָם טָרַם שֶׁיֵּרְדוּ לָעוֹלָם, כֻּלָּן חֲקוּקוֹת לְפָנָיו בְּרָקִיעַ בְּאוֹתוֹ דְּיוּקָן מַמָּשׁ שֶׁהֵם בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְכָל מַה שֶּׁלּוֹמְדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, הַכֹּל יְדָעוּ טָרַם בּוֹאָם לָעוֹלָם. וְשָׁנִינוּ, זֶה בְּאוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת.

וְכָל אִינּוּן דְּלָא מִשְׁתַּכְּחִין זַכָּאִין בְּהַאי עָלְמָא, אֲפִילּוּ תַּמָּן, מִתְרַחֲקִין מִקַּמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְעָאלִין בְּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְדַחֲקִין שַׁעֲתָא, וְנַחְתִּין לְעָלְמָא. וְהַהִיא נִשְׁמְתָא דִּלְהוֹן, הָא אוֹלִיפְנָא, כְּמָה דְּאִינּוּן קְשֵׁי קְדָל בְּהַאי עָלְמָא, כַּךְ הָווֹ עַד לָא ייתוּן לְעָלְמָא.

וְכָל אוֹתָם שֶׁאֵין נִמְצָאִים צַדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֲפִלּוּ שָׁם מְרֻחָקִים מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִכְנָסִים לְנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, וְדוֹחֲקִים אֶת הַשָּׁעָה וְיוֹרְדִים לָעוֹלָם. וְאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּהֶם, הֲרֵי לִמַּדְנוּ, כְּמוֹ שֶׁהֵם קְשֵׁי עֹרֶף בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ הָיוּ טֶרֶם בּוֹאָם לָעוֹלָם.

וְהַהוּא חוּלְקָא קַדִּישָׁא דְּיָהֲב לוֹן רַחֲמָן לֵיהּ, וְאָזְלִין וְשָׁאטִין וְאַסְתַּאֲבוּן, בְּהַהוּא נוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְנַטְלֵי חוּלְקֵיהוֹן מִתַּמָּן, וְדַחֲקִין שַׁעֲתָא וְנַחְתֵּי לְעָלְמָא. אִי זָכֵי לְבָתַר, וְתָב בְּתִיּוּבְתָּא קָמֵי מָארֵיהּ, הוּא נָטִיל הַהוּא חוּלְקָא דִּילֵיהּ מַמָּשׁ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, מַה שֶּׁהָיָה כְּבָר (נקרא שמו) הוּא וַאֲשֶׁר לִהְיוֹת וְגוֹ' כְּבָר הָיָה.

וְאֶת אוֹתוֹ חֵלֶק קָדוֹשׁ שֶׁנָּתַן לָהֶם זָרְקוּ אוֹתוֹ, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים וְנִטְמְאִים בְּאוֹתוֹ נֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, וְנוֹטְלִים חֶלְקָם מִשָּׁם, וְדוֹחֲקִים אֶת הַשָּׁעָה וְיוֹרְדִים לָעוֹלָם. אִם זוֹכֶה אַחַר כָּךְ וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ - הוּא נוֹטֵל אֶת אוֹתוֹ חֵלֶק שֶׁלּוֹ מַמָּשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (קהלת ו) מַה שֶּׁהָיָה כְּבָר (נקרא שמו) הוּא, (שם ג) וַאֲשֶׁר לִהְיוֹת וְגוֹ' כְּבָר הָיָה.

תָּא חֲזֵי בְּנֵי אַהֲרֹן לָא אִשְׁתְּכַחוּ בְּיִשְׂרָאֵל כְּוָותַיְיהוּ, בַּר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, וְאִינּוּן אִקְרוּן (שמות כד) אֲצִילֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְעַל דְּטָעוּ קְמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא, מִיתוּ. וְכִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעָא לְאוֹבָדָא לוֹן, וְהָא תְּנֵינָן בְּרַזָא דְּמַתְנִיתִין, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבֵד חֶסֶד בְּכֹלָּא, וַאֲפִילּוּ בְּרִשְׁיֵי עָלְמָא לָא בָּעֵי לְאוֹבָדָא לוֹן. וְהָנֵי זַכָּאֵי קִשׁוֹט סַלְקָא דַּעְתָּךְ דְּאִינּוּן אִתְאֲבִידוּ מֵעָלְמָא, זְכוּתָא דִּלְהוֹן אֲן הוּא. זְכוּתָא דְּאָבוּהוֹן אֲן הוּא. זְכוּתָא דְּמֹשֶׁה הָכִי נָמֵי. וְאִינּוּן הֵיךְ אִתְאֲבִידוּ.

בֹּא רְאֵה, לֹא נִמְצְאוּ כְּמוֹ בְּנֵי אַהֲרֹן בְּיִשְׂרָאֵל, פָּרַט לְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, וְהֵם נִקְרְאוּ אֲצִילֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְעַל שֶׁטָּעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ מֵתוּ. וְכִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְאַבְּדָם? וַהֲרֵי שָׁנִינוּ בְּסוֹד הַמִּשְׁנָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם הַכֹּל, וַאֲפִלּוּ אֶת רִשְׁעֵי הָעוֹלָם אֵינוֹ רוֹצֶה לְאַבְּדָם, וְצַדִּיקֵי הָאֱמֶת הַלְלוּ, הֵיַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁנֶּאֶבְדוּ מִן הָעוֹלָם?! אֵיפֹה הַזְּכוּת שֶׁלָּהֶם? אֵיפֹה הַזְּכוּת שֶׁל אֲבִיהֶם, וּזְכוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה גַּם כֵּן? וְאֵיךְ הֵם נֶאֶבְדוּ?

אֶלָּא הָכִי אוֹלִיפְנָא מִבּוּצִינָא קַדִּישָׁא, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָס עַל יְקָרָא דִּלְהוֹן, וְאִתּוֹקַד גַּרְמֵיהוֹן לְגוֹ, וְנִשְׁמָתֵהוֹן לָא אִתְאֲבִידוּ, וְהָא אוֹקִימְנָא. וְתָא חֲזֵי עַד לָא מִיתוּ בְּנֵי אַהֲרֹן כְּתִיב, (שמות ו) וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן לָקַח לוֹ וְגוֹ', אִקְרֵי שְׁמֵיהּ פִּנְחָס, דְּהַוָה זַמִּין לְאִתְתָּקְנָא עָקִימָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב וַאֲשֶׁר לִהְיוֹת כְּבָר הָיָה.

אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ מֵהַמָּאוֹר הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָס עַל כְּבוֹדָם, וְנִשְׂרַף גּוּפָם בְּפָנִים, וְנִשְׁמָתָם לֹא נֶאֱבְדָה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וּבא רְאֵה, טֶרֶם שֶׁמֵּתוּ בְּנֵי אַהֲרֹן, כָּתוּב (שמות ו) וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן לָקַח לוֹ וְגוֹ', נִקְרָא שְׁמוֹ פִּנְחָס, שֶׁהָיָה עָתִיד לְתַקֵּן אֶת הֶעָקֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַאֲשֶׁר לִהְיוֹת כְּבָר הָיָה. וְלָמַדְנוּ, כָּל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת טֶרֶם

וְתָאנָא, כֻּלְּהוּ זַכָּאֵי קְשׁוֹט, עַד לָא יֵיתוּן לְעָלְמָא, כֻּלְּהוּ אִתְתְּקָנוּ לְעֵילָּא, וְאִקְרוּן בִּשְׁמָהָן. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי, מִן יוֹמָא דְּבָרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָלְמָא, הֲוָה אִזְדַּמַּן קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאִשְׁתְּכַח עִמֵּיהּ. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרֵי לֵיהּ בִּשְׁמֵיהּ, זַכָּאָה חוּלָקֵיהּ לְעֵילָּא וְתַתָּא, עָלֵיהּ כְּתִיב (משלי כג) יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ, אָבִיךָ: דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְאִמֶּךָ: דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

שֶׁיָּבאוּ לָעוֹלָם, כֻּלָּם מְתֻקָּנִים לְמַעְלָה וְנִקְרָאִים בְּשֵׁמוֹת. וְרַשְׁבִּ"י, מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הָיָה מְזֻמָּן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִמְצָא עִמּוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא אוֹתוֹ בִּשְׁמוֹ, אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, עָלָיו כָּתוּב (משלי כג) יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ. אָבִיךָ - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאִמֶּךָ - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

פָּתַח רִבִּי אַבָּא וְאָמַר (שיר השירים א) עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ. הַאי קְרָא אוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא, בְּשַׁעֲתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִשְׁתְּכַח זְמִין בְּטוּרָא דְּסִינַי, לְמֵיהַב אוֹרַיְיתָא לְיִשְׂרָאֵל, נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ, יִשְׂרָאֵל יָהֲבוּ וּסְלִיקוּ רֵיחָא טַב, דְּקָאִים וְאָגִין עָלַיְיהוּ לָדָרֵי דָּרִין. וְאָמְרוּ, (שמות כד) כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. דָּבָר אַחֵר עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ, בְּעוֹד דְּסָלִיק מֹשֶׁה לְקַבְּלָא אוֹרַיְיתָא מְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאִתְחֲקַק בִּתְרֵי לוּחֵי אֲבָנִין, יִשְׂרָאֵל שְׁבָקוּ הַהוּא רֵיחָא טָבָא דְּהַוָה מִתְעַטֵּר עָלַיְיהוּ, וְאָמְרוּ לָעֵגֶל, אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל.

פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, (שיר א) עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ הַחֲבֵרִים בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה נִמְצָא וּמְזֻמָּן בְּהַר סִינַי לָתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל. נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ, יִשְׂרָאֵל נָתְנוּ וְהָעֲלוּ רֵיחַ טוֹב שֶׁעָמַד וְהֵגֵן עֲלֵיהֶם לְדוֹרוֹ דּוֹרוֹת, וְאָמְרוּ (בראשית א) כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. דָּבָר אַחֵר עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ - בְּעוֹד שֶׁעָלָה מֹשֶׁה לְקַבֵּל תּוֹרָה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנֶחְקְקָה בִּשְׁנֵי לוּחוֹת אֲבָנִים, עָזְבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת אוֹתוֹ רֵיחַ טוֹב שֶׁהָיָה מִתְעַטֵּר עֲלֵיהֶם, וְאָמְרוּ לָעֵגֶל, אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל.

הַשְׁתָּא הַאי קְרָא בְּרָזָא דְּחָכְמְתָא הוּא, תָּא חֲזֵי, כְּתִיב (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, הַאי נַהֲרָא אִתְפְּשָׁט בְּסִטְרוֹי, בְּשַׁעֲתָא דְּמִזְדַּוּוג עִמֵּיהּ בְּזִוּוּגָא שְׁלִים, כְּדֵי הַאי עֵדֶן (זוגא) בְּהַהוּא נָתִיב, דְּלָא אִתְיְידַע לְעֵילָּא וְתַתָּא, כְּמָה דְּאִתְּ אָמַר (איוב כח) נָתִיב לֹא יְדָעוֹ

עֵיט. וְאִשְׁתְּכָחוּ בִּרְעוּתָא (שמות ע"ז, נ"ה, ס"ד ע"ב) דְּלָא מִתְפָּרְשָׁן תְּדִירָא חַד מֵחַד. כְּדֵין נָפְקִין מַבּוּעִין וּנְחָלִין, וּמְעַטְּרִין לְבֵן קַדִּישָׁא, בְּכָל אִינּוּן כְּתָרִין, כְּדֵין (שמות כ"ד ע"א) כְּתִיב (שיר השירים ג) בַּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לּוֹ אִמּוֹ. וּבְהַהִיא שַׁעֲתָא יְרִית הַהוּא בֵּן אַחֲסַנְתָּא דַּאֲבוֹי וְאִמֵּיהּ, כְּדֵין הוּא אִשְׁתַּעֲשַׁע, בְּהַהוּא עִנּוּגָא וְתַפְנוּקָא.

עַכְשָׁו פָּסוּק זֶה הוּא בְּסוֹד הַחָכְמָה. בא רְאֵה, כָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. הַנָּהָר הַזֶּה הִתְפַּשֵּׁט לְצָדָדָיו, בְּשָׁעָה שֶׁמִּזְדַּוֵּג עִמּוֹ בְּזִוּוּג שָׁלֵם, כַּאֲשֶׁר הָעֵדֶן הַזֶּה (זוגו) בְּאוֹתוֹ נָתִיב שֶׁלֹּא נוֹדָע לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טז) נָתִיב לֹא יְדָעוֹ עָיִט. וְנִמְצְאוּ בְּרָצוֹן שֶׁלֹּא נִפְרָדִים תָּמִיד אֶחָד מֵאֶחָד. אָז יוֹצְאִים מַעְיָנוֹת וּנְחָלִים וּמְעַטְּרִים אֶת הַבֵּן הַקָּדוֹשׁ בְּכָל אוֹתָם הַכְּתָרִים, וְאָז כָּתוּב (שיר ג) בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לּוֹ אִמּוֹ. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה יָרַשׁ אוֹתוֹ בֵּן יְרֻשַּׁת אָבִיו וְאִמּוֹ, וְאָז הוּא הִשְׁתַּעֲשַׁע בְּאוֹתוֹ עֹנֶג וְתַפְנוּק.

דף סב.

וְתָאנָא, בְּשַׁעֲתָא דְּמַלְכָּא עִלָּאָה בְּתַפְנוּקֵי מַלְכִין, יָתִיב בְּעַטְרוֹי, כְּדֵין כְּתִיב עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ. דָּא יְסוֹד דְּאַפִּיק בִּרְכָאן לְאִזְדַּוְּוגָא מַלְכָּא קַדִּישָׁא (דף ס"ב ע"א) בְּמַטְרוֹנִיתָא. (בהא דרגא) וּכְדֵין אִתְיַיהֲבוּן בִּרְכָאן בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין, (ונפקין) וּמִתְבָּרְכָן עִלָּאִין וְתַתָּאִין. וְהַשְׁתָּא הָא בּוּצִינָא קַדִּישָׁא מִתְעַטָּר בְּעַטְרוֹי דְּהַאי דַּרְגָּא, וְהוּא וְחַבְרַיָּיא סְלִיקוּ תּוּשְׁבְּחָן מִתַּתָּא לְעֵילָּא, וְהִיא מִתְעַטְּרָא בְּאִינּוּן תּוּשְׁבְּחָן. הַשְׁתָּא אִית לְאַפָּקָא בִּרְכָאן לְכֻלְּהוּ חַבְרַיָּיא מֵעֵילָּא לְתַתָּא, בְּהַאי דַּרְגָּא קַדִּישָׁא, וְרִבִּי אֶלְעָזָר (ס"א דרבי אלעזר) בְּרֵישׁ לֵימָא מַאינּוּן מִלִּין מְעַלְּיָין דְּאוֹלִיף מֵאֲבוֹי.

וְלַמְדָנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן בְּתַפְנוּקֵי מְלָכִים יוֹשֵׁב בְּעַטְרוֹתָיו, אָזַי כָּתוּב, עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ. זֶה הַיְסוֹד שֶׁמּוֹצִיא בְּרָכוֹת לְזַוֵּג אֶת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ עִם הַגְּבִירָה (בדרגה הזו). וְאָז נִתָּנוֹת בְּרָכוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, (ויוצאים) וּמִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. וְעַכְשָׁו הֲרֵי הַמָּאוֹר הַקָּדוֹשׁ מִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, הוּא וְהַחֲבֵרִים מַעֲלִים תִּשְׁבָּחוֹת מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וְהִיא מִתְעַטֶּרֶת בְּאוֹתָן הַתִּשְׁבָּחוֹת. עַכְשָׁו יֵשׁ לְהוֹצִיא בְּרָכוֹת לְכָל הַחֲבֵרִים מִמַּעְלָה לְמַטָּה בַּדַּרְגָּה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, וְרִבִּי אֶלְעָזָר (שרבי אלעזר) בְּנוֹ יֹאמַר מֵאוֹתָם הַדְּבָרִים הַמְעֻלִּים שֶׁלָּמַד מֵאֲבִיו.

פְּתַח רִבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (בראשית כט) וַיַּרְא וְהִנֵּה בְאֵר בַּשָּׂדֶה וְגוֹ'. וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים וְגוֹ'. הָנֵי קְרָאֵי אִית לְאִסְתַּכְּלָא בְּהוּ, וּבְרָזָא דְּחָכְמְתָא אִינּוּן, דְּאוֹלִיפְנָא מֵאַבָּא, וְהָכִי אוֹלִיפְנָא, וַיַּרְא וְהִנֵּה בְאֵר בַּשָּׂדֶה, מַאן בְּאֵר. דָּא הוּא דִּכְתִיב, (במדבר כא) בְּאֵר חָפָרוּהָ שָׂרִים כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם. וְהִנֵּה שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רוֹבְצִים עָלֶיהָ, אִלֵּין אִינּוּן נָצַח הוֹד יְסוֹד, דְּאִלֵּין אִינּוּן רְבִיעִין עָלָּהּ, וְקַיְימִין עָלָּהּ, וּמֵאִלֵּין אִתְמַלְיָא בִּרְכָאן הַהִיא בְּאֵר.

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (בראשית כט) וַיַּרְא וְהִנֵּה בְאֵר בַּשָּׂדֶה וְגוֹ', וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים וְגוֹ'. יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בַּפְּסוּקִים הַלָּלוּ, וְהֵם בְּסוֹד הַחָכְמָה שֶׁלָּמַדְתִּי מֵאַבָּא, וְכָךְ לָמַדְתִּי: וַיַּרְא וְהִנֵּה בְאֵר בַּשָּׂדֶה,

אֵיזוֹ בְּאֵר? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כא) בְּאֵר חָפְרוּהָ שָׂרִים כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם. וְהִנֵּה שָׁם שִׁלְשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ, אֵלּוּ הֵם נֵצַח סוֹד יְסוֹד, שֶׁאֵלּוּ הֵם הָרוֹבְצִים עָלֶיהָ וְעוֹמְדִים עָלֶיהָ. וּמֵאֵלֶּה מִתְמַלֵּאת הַבְּאֵר הַזֹּאת בִּבְרָכוֹת.

כִּי מִן הַבְּאֵר הַהִיא יַשְׁקוּ הָעֲדָרִים, דְּהָא מִן הַאי בְּאֵר אִתְּזָנוּ עִלָּאִין וְתַתָּאִין (נ"א עלמין תתאין), וּמִתְבָּרְכָאן כֻּלְּהוּ כַּחֲדָא. וְהָאֶבֶן גְּדוֹלָה עַל פִּי הַבְּאֵר, דָּא הוּא דִּינָא קַשְׁיָא, דְּקַיְימָא עָלָּהּ מִסְטָרָא אָחֳרָא לְיָנְקָא לָהּ (נ"א מינה). וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים, אִלֵּין אִינּוּן שִׁית כִּתְרֵי מַלְכָּא, דְּמִתְכַּנְּשֵׁי כֻּלְּהוּ, וְנָגְדֵי בִּרְכָאן מֵרֵישָׁא דְּמַלְכָּא, וּמְרִיקָן בָּהּ. וְכַד אִתְחַבְּרָאן כֻּלְּהוּ כַּחֲדָא לְאַרְקָא בָּהּ, כְּתִיב וְגָלְלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר, מְנַדְּדִין (ס"א מגנדרין) לְהַהוּא דִּינָא קַשְׁיָא, וּמְעַבְּרָן לֵיהּ מִינָּהּ.

כִּי מִן הַבְּאֵר הַהִיא יַשְׁקוּ הָעֲדָרִים, שֶׁהֲרֵי מֵהַבְּאֵר הַזּוֹ נִזּוֹנִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים (עולמות תחתונים), וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים כְּאֶחָד. וְהָאֶבֶן גְּדוֹלָה עַל פִּי הַבְּאֵר, זֶהוּ הַדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁעוֹמֵד עָלֶיהָ מֵהַצַּד הָאַחֵר לְהַנִּיק לָהּ (ממנה). וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים, אֵלּוּ הֵם שִׁשָּׁה כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁכֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים וּמַשְׁפִּיעִים בְּרָכוֹת מֵרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ וּמְרִיקִים לְתוֹכָהּ. וּכְשֶׁכֻּלָּם מִתְחַבְּרִים כְּאֶחָד לְהָרִיק בָּהּ, אָז כָּתוּב וְגָלְלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר, מְנַדְּדִין (גוללים) אֶת אוֹתוֹ הַדִּין הַקָּשֶׁה וּמַעֲבִירִים אוֹתוֹ מִמֶּנָּה.

וְהִשְׁקוּ אֶת הַצֹּאן, מְרִיקִין בִּרְכָאן מֵהַהִיא בְּאֵר, לְעִלָּאִין וְתַתָּאִין לְבָתַר וְהֵשִׁיבוּ אֶת הָאֶבֶן עַל פִּי הַבְּאֵר לִמְקוֹמָהּ. תָּב הַהוּא דִּינָא לְאַתְרֵיהּ, בְּגִין דְּאִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְבָשְׁמָא עָלְמָא, וּלְתַקְנָא עָלְמָא. וְהַשְׁתָּא הָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָרִיךְ עֲלַיְיכוּ בְּרָכָאן, מִמַּבּוּעָא דְּנַחֲלָא, וּמְנַיְיכוּ כָּל בְּנֵי דָּרָא מִתְבָּרְכִין. זַכָּאָה חוּלָקֵיכוֹן בְּעָלְמָא דֵּין, וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי עֲלַיְיכוּ כְּתִיב, (ישעיה נד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְיָ' וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ.

וְהִשְׁקוּ אֶת הַצֹּאן, מְרִיקִים בְּרָכוֹת מֵאוֹתָהּ בְּאֵר לָעֶלְיוֹנִים וְלַתַּחְתּוֹנִים. אַחַר כָּךְ - וְהֵשִׁיבוּ אֶת הָאֶבֶן עַל פִּי הַבְּאֵר לִמְקוֹמָהּ. וְשָׁב אוֹתוֹ הַדִּין לִמְקוֹמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ לוֹ לְבַשֵּׂם אֶת הָעוֹלָם וּלְתַקֵּן הָעוֹלָם. וְעַכְשָׁו הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵרִיק עֲלֵיכֶם בְּרָכוֹת מִמַּעְיַן הַנַּחַל, וּמִכֶּם מִתְבָּרְכִים כָּל בְּנֵי הַדּוֹר. אַשְׁרֵי חֶלְקְכֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיכֶם כָּתוּב (ישעיה נד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ.

פְּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים קמט) יַעֲלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם וְגוֹ', תָּאנָא בי"ג מְכִילָן, אִתְקְשַׁר קְשָׁרָא דִּמְהֵימְנוּתָא, לְאִשְׁתַּכְּחָא בִּרְכָאן לְכֹלָּא. וְכָל מְהֵימְנוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּתְלָתָא אַסְתִּימוּ. וְעַל הַאי, בי"ג מְכִילָן, אוֹרַיְיתָא מִתְעַטְּרָא, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא מִקַּל וָחוֹמֶר וּמִגְּזֵרָה שָׁוָה וְכוּ', וְכַמָּה זִמְנִין אוֹקִימְנָא הַאי. וּשְׁמָא קַדִּישָׁא בְּהַאי מִתְעַטְּרָא.

פְּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים קמט) יַעֲלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם וְגוֹ'. לַמְּדָנוּ, בְּי"ג מִדּוֹת נִקְשָׁר קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה, שֶׁיִּמָּצְאוּ בְּרָכוֹת לַכֹּל. וְכָל אֱמוּנָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִסְתְּרוּ בְּשָׁלֹשׁ. וְעַל זֶה

בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת מִתְעַטֶּרֶת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ מִקַּל וָחֹמֶר וּמִגְּזֵרָה שָׁוָה וְכוּ', וְכַמָּה פְּעָמִים בֵּאַרְנוּ אֶת זֶה, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ מִתְעַטֵּר בָּזֶה.

תָּא חֲזֵי, בְּהַהִיא שַׁעֲתָא דְּבָעָא יַעֲקֹב, דְּיִתְבָּרְכוּן בְּנוֹי בִּשְׁמָא (ס"א בקשרא) דְּמְהֵימְנוּתָא. מַה כְּתִיב, (בראשית מט) כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר וְזֹאת, הָא תְּלֵיסַר, דְּאִשְׁתַּתֵּף עִמְּהוֹן שְׁכִינְתָּא, וְאִתְקְיָימוּ בִּרְכָאן. וְהַיְינוּ דִּכְתִיב, אִישׁ אֲשֶׁר כְּבִרְכָתוֹ בֵּרַךְ אוֹתָם. מַאי כְּבִרְכָתוֹ. בְּהַהוּא דּוּגְמָא דִּלְעֵילָּא, כְּבִרְכָתוֹ דְּכָל מְכִילָא וּמְכִילָא.

בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁרָצָה יַעֲקֹב שֶׁיִּתְבָּרְכוּ בָנָיו בְּשֵׁם (בקשר) הָאֱמוּנָה, מַה כָּתוּב? (בראשית מט) כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר וְזֹאת - הֲרֵי שְׁלֹשָׁה עָשָׂר, שֶׁהִשְׁתַּתְּפָה עִמָּהֶם שְׁכִינָה וְהִתְקַיְּמוּ הַבְּרָכוֹת. וְהַיְינוּ שֶׁכָּתוּב אִישׁ אֲשֶׁר כְּבִרְכָתוֹ בֵּרַךְ אוֹתָם. מַה זֶּה כְּבִרְכָתוֹ? בְּאוֹתָהּ דֻּגְמָא שֶׁל מַעְלָה, כְּבִרְכָתָהּ שֶׁל כָּל מִדָּה וּמִדָּה.

וְתָאנָא, כָּל אִינּוּן מְכִילִין סַלְקִין, וּמִתְעַטְּרִין וְנַיְיחִין בְּרֵישָׁא חָדָא, וְתַמָּן מִתְעַטְּרָא רֵישָׁא דְּמַלְכָּא, הַהוּא דְּאִקְרֵי בְּדַרְגָּא עִלָּאָה דַּחֲסִידוּת. וַחֲסִידִים, יַרְתִּין כָּל הַהוּא כְּבוֹד דִּלְעֵילָּא, דְּכְתִיב יַעְלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד, בְּהַאי עָלְמָא. יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם בְּעָלְמָא דְּאָתֵי. רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם, דְּיַדְעִין לְקַשְּׁרָא קִשְׁרָא דִּמְהֵימְנוּתָא כְּדְקָא יָאוֹת, וּכְדֵין חֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם. מַאן חֶרֶב פִּיפִיּוֹת. דָּא הוּא חֶרֶב לָהּ', חַרְבָּא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. פִּיפִיּוֹת: לְהֵיטָא בְּתַרִין דִּינִין. וְלָמָּה. לַעֲשׂוֹת נְקָמָה בַּגּוֹיִם וְגוֹ'.

וְתָנָא, כָּל אוֹתָן מִדּוֹת עוֹלוֹת וּמִתְעַטְּרוֹת וְנָחוֹת בְּרֹאשׁ אֶחָד, וְשָׁם מִתְעַטֵּר רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁל חֲסִידוּת, וְהַחֲסִידִים יוֹרְשִׁים כָּל אוֹתוֹ הַכָּבוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב יַעְלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד - בָּעוֹלָם הַזֶּה, יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם - בָּעוֹלָם הַבָּא. רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם - שֶׁיּוֹדְעִים לְקַשֵּׁר אֶת קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה כָּרָאוּי, וְאָז חֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם. אֵיזוֹ חֶרֶב פִּיפִיּוֹת? זוֹהִי חֶרֶב לַה', חַרְבּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. פִּיפִיּוֹת - לוֹהֶטֶת בִּשְׁנֵי דִינִים. וְלָמָּה? לַעֲשׂוֹת נְקָמָה בַּגּוֹיִם וְגוֹ'.

וְהָא רִבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר, כִּתְרָא דְּחֶסֶד, רֵישָׁא עִלָּאָה. בְּגִין כָּךְ כְּבוֹד דִּלְעֵילָּא יְרִית, וְהוּא קְשִׁיר קִשְׁרָא עִלָּאָה, קִשְׁרָא קַדִּישָׁא, קִשְׁרָא דִּמְהֵימְנוּתָא. זַכָּאָה חוּלְקֵיהּ בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי. עַל הַאי פָּתוֹרָא אִתְמַר, (יחזקאל מא) זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְיָ'. קָם רִבִּי פִּנְחָס, וְנָשִׁיק לֵיהּ, וּבָרִיךְ לֵיהּ, וְנָשִׁיק לְרִבִּי אֶלְעָזָר, וּלְכֻלְּהוּ חַבְרַיָּיא, וּבָרִיךְ לוֹן, נָטַל כַּסָּא וּבָרִיךְ.

וַהֲרֵי רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר, כֶּתֶר הַחֶסֶד, הָרֹאשׁ הָעֶלְיוֹן, מֹשֵׁוּם כָּךְ יָרַשׁ אֶת הַכָּבוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוּא קָשַׁר קֶשֶׁר עֶלְיוֹן, קֶשֶׁר קָדוֹשׁ, קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. עַל הַשֻּׁלְחָן הַזֶּה נֶאֱמַר, (יחזקאל מא) זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'. קָם רַבִּי פִּנְחָס וְנָשַׁק לוֹ וּבֵרַךְ אוֹתוֹ, וְנָשַׁק לְרַבִּי אֶלְעָזָר וּלְכָל הַחֲבֵרִים וּבֵרַךְ אוֹתָם. נָטַל כּוֹס וּבֵרַךְ.

דף סב:

פְּתַח וְאָמַר, (תהלים כג) תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צוֹרְרָי וְגוֹ', יָתְבוּ (ס"א חדו) תַּמָּן, כָּל הַהוּא יוֹמָא, וַהֲווּ חַבְרַיָּא כֻּלְּהוּ חַדָּן (דף ס"ב ע"ב) בְּמִלֵּי דְּאוֹרַיְיתָא, וְחֶדְוָותָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הֲוָה סַגֵּי. נָטַל רַבִּי פִּנְחָס לְרַבִּי אֶלְעָזָר, וְלָא שַׁבְקֵיהּ כָּל הַהוּא יוֹמָא וְכָל לֵילְיָא, וַהֲוָה חַדֵּי עִמֵּיהּ, קְרָא עָלֵיהּ, (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ', כָּל חֶדְוָותָא וְעִנּוּגָא יַתִּירָא דָּא דְּחוּלָקֵי הוּא, (על דא דעמי הוא על דא כתיב (תהלים קמ"ד) אשרי העם שככה לו וגו') זְמִינִין בְּהַהוּא עָלְמָא לְאַכְרָזָא עָלַי, זַכָּאָה חוּלָקָךְ רַבִּי פִּנְחָס, דְּאַנְתְּ זָכִית לְכָל הַאי, (דברי הימים א יב) שָׁלוֹם לְךָ וְשָׁלוֹם לְעוֹזְרֶךָ כִּי עֶזְרְךָ אֱלֹהֶיךָ. אַשְׁכִּימוּ לְמֵיזַל, קָם רַבִּי פִּנְחָס וְאָחִיד בֵּיהּ בְּרַבִּי אֶלְעָזָר, וְלָא שַׁבְקֵיהּ לְמֵיהַךְ. אוֹזִיף רַבִּי פִּנְחָס לְרַבִּי שִׁמְעוֹן וּבָרְכֵיהּ, וּלְכֻלְּהוּ חַבְרַיָּיא. עַד דַּהֲווּ אַזְלֵי אָמַר לְהוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן לְחַבְרַיָּיא, (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לַיְיָ'.

פְּתַח וְאָמַר, (תהלים כג) תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צֹרְרָי וְגוֹ'. יָשְׁבוּ (שמחו) שָׁם כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְהָיוּ כָּל הַחֲבֵרִים שְׂמֵחִים בְּדִבְרֵי תוֹרָה, וְשִׂמְחָתוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיְתָה רַבָּה. לָקַח רַבִּי פִּנְחָס אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר, וְלֹא עָזַב אוֹתוֹ כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה, וְהָיָה שָׂמֵחַ עִמּוֹ. קָרָא עָלָיו, (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'. כָּל הַשִּׂמְחָה וְהָעֹנֶג הַיֶּתֶר הַזֶּה - שֶׁל חֶלְקֵי הוּא, (על זה שעמי הוא, על זה כתוב (תהלים קמד) אשרי העם שככה לו וגו') עֲתִידִים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם לְהַכְרִיז עָלַי: אַשְׁרֵי חֶלְקְךָ רַבִּי פִּנְחָס, שֶׁאַתָּה זָכִיתָ לְכָל זֶה, שָׁלוֹם לְךָ וְשָׁלוֹם לְעוֹזְרֶךָ כִּי עֶזְרְךָ אֱלֹהֶיךָ. הִשְׁכִּימוּ לָלֶכֶת. קָם רַבִּי פִּנְחָס וְאָחַז בְּרַבִּי אֶלְעָזָר, וְלֹא הִשְׁאִיר אוֹתוֹ לָלֶכֶת. לִוָּה רַבִּי פִּנְחָס אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן וּבֵרְכוֹ, וְאֶת כָּל הַחֲבֵרִים. עַד שֶׁהִיוּ הוֹלְכִים, אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן לַחֲבֵרִים, (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לַה'.

אָתָא רַבִּי אַבָּא וְשָׁאִיל, כְּתִיב וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גּוֹרָלוֹת וְגוֹ'. הָנֵי עַדְבִין לְמָה. וְאַהֲרֹן לָמָּה לֵיהּ לְמֵיהַב עַדְבִין. וּפַרְשְׁתָּא דָּא לָמָּה. וְהָא אוֹלִיפְנָא קַמֵּי דְּמַר סִדְרָא דְּיוֹמָא, וְהַאי בְּעֵינָא לְמִנְדַּע.

בָּא רַבִּי אַבָּא וְשָׁאַל, כָּתוּב וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גֹּרָלוֹת וְגוֹ'. הַגּוֹרָלוֹת הַלָּלוּ לָמָּה? וְאַהֲרֹן לָמָּה לוֹ לִתֵּת גּוֹרָלוֹת? וְהַפָּרָשָׁה הַזּוֹ לָמָּה? וַהֲרֵי לָמַדְנוּ לִפְנֵי מוֹרֵנוּ אֶת סֵדֶר הַיּוֹם, וַהֲרֵי רוֹצִים לָדַעַת.

פְּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (בראשית מב) וַיַּקְח מֵאִתָּם אֶת שִׁמְעוֹן וַיֶּאֱסֹר אוֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם. וְכִי מָה חָמָא יוֹסֵף לְמֵיסַב לְשִׁמְעוֹן עִמֵּיהּ יַתִּיר מֵאֲחוֹהִי. אֶלָּא, אָמַר יוֹסֵף, בְּכָל אֲתַר שִׁמְעוֹן (ולוי) פִּתְיחוּתָא דְּדִינָא אִיהוּ (אינון), וְהַהִיא שַׁעֲתָא דַּאֲזִילְנָא מֵאַבָּא לְגַבַּיְיהוּ דְּאֲחָי, שִׁמְעוֹן פָּתַח בְּקִדְמִיתָא בְּדִינָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (בראשית לז) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו הִנֵּה בַּעַל הַחֲלֹמוֹת הַלָּזֶה בָּא וְעַתָּה לְכוּ וְגוֹ'. לְבָתַר בִּשְׁכֶם, (בראשית לד) וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, כֻּלְּהוּ בְּדִינָא הֲווֹ. טַב לְמֵיסַב דָּא, וְלָא יִתְעַר קְטָטוּתָא בְּכֻלְּהוּ שִׁבְטִין.

פְּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (בראשית מב) וַיִּקַּח מֵאִתָּם אֶת שִׁמְעוֹן וַיֶּאֱסֹר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם. וְכִי מָה רָאָה יוֹסֵף לְקַחַת אֶת שִׁמְעוֹן עִמּוֹ יוֹתֵר מֵאֶחָיו? אֶלָּא אָמַר יוֹסֵף בְּכָל מָקוֹם שִׁמְעוֹן (ולוי) הוּא (הם) פִּתְיחַת הַדִּין,

וְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁהָלַכְתִּי מֵאֲבִי אֶל אָחִי, שִׁמְעוֹן פָּתַח בָּרִאשׁוֹנָה בְּדִין, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם לז) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו הִנֵּה בַּעַל הַחֲלֹמוֹת הַלָּזֶה בָּא וְעַתָּה לְכוּ וְנַהֲרְגֵהוּ'. אַחַר כָּךְ בִּשְׁכָּם, (שם לד) וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְּנֵי יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, כֻּלָּם בְּדִין הָיוּ. טוֹב לְקַחַת אֶת זֶה, וְלֹא יָעִיר קְטָטָה עִם כָּל הַשְּׁבָטִים.

וְתָנֵינָן, מַאי קָא חָמָא שִׁמְעוֹן לְאִזְדַּוְּוגָא בְּלֵוִי יַתִּיר מִכֹּלָּא. וְהָא רְאוּבֵן הֲוָה אָחוּהָ וְסָמִיךְ לֵיהּ, אֶלָּא שִׁמְעוֹן חָמָא וְיָדַע דְּלֵוִי מִסְטָרָא דְּדִינָא קָא אָתֵי, וְשִׁמְעוֹן מִסְטָרָא דְּדִינָא קָשְׁיָא יַתִּיר אִתְאֲחַד. אָמַר נִתְעָרַב חַד בְּחַד וַאֲנָן נֶחֱרִיב עָלְמָא. מָה עָבֵד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, נָטַל לֵיהּ לְחוּלָקֵיהּ לְלֵוִי, אָמַר מִכָּאן וּלְהָלְאָה שִׁמְעוֹן לֵיתִיב בְּקוּפְּטִירָא בַּהֲדֵיהּ בִּלְחוֹדוֹי.

וְשָׁנִינוּ, מָה רָאָה שִׁמְעוֹן לְהִזְדַּוֵּג עִם לֵוִי יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וַהֲרֵי רְאוּבֵן הָיָה אָחִיו וְסָמוּךְ לוֹ? אֶלָּא שִׁמְעוֹן רָאָה וְיָדַע שֶׁלֵּוִי בָּא מִצַּד הַדִּין, וְשִׁמְעוֹן נֶאֱחַז יוֹתֵר בְּצַד הַדִּין הַקָּשֶׁה. אָמַר, נִתְעָרֵב אֶחָד עִם אֶחָד, וְאָנוּ נַחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם. מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? נָטַל לְחֶלְקוֹ אֶת לֵוִי וְאָמַר: מִכָּאן וְהָלְאָה שֶׁיֵּשֵׁב שִׁמְעוֹן עִם שֶׁלְּשֶׁלֶת הַגְּבוּרָה עִמּוֹ לְבַדּוֹ.

תָּאנָא בְּסִטְרָא דְּאִימָּא, תְּרֵין גַּרְדִּינֵי טְהִירִין (ס"א תריסין) אִתְאַחֲדָן בְּיָדָא שְׁמָאלָא, וְהָא אוֹקִימְנָא דְּאִינּוּן מְאַלְּיֵי אַרְעָא בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא, וְהַיְינוּ רָזָא דִּכְתִיב, (יהושע ב) שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מְרַגְּלִים.

לְמַדְנוּ, בְּצַד הָאֵם שְׁנֵי שׁוֹמְרִים חוֹקְרֵי דִּין (מגנים) אֲחוּזִים בְּיַד שְׂמֹאל, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁהֵם מְרַגְּלִים אֶת הָאָרֶץ בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וְהַיְינוּ סוֹד הַכָּתוּב, (יהושע ב) שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מְ רַגְּלִים.

וְתָאנָא, זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל יַתִּיר מִכָּל עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי לְדַכָּאָה לְהוּ, וּלְרַחֲמָא עֲלַיְיהוּ, דְּאִינּוּן חוּלָקֵיהּ וְעַדְבֵיהּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (דברים לב) כִּי חֵלֶק יְיָ' עַמּוֹ וְגוֹ', וּכְתִיב (דברים לב) יַרְכִּיבֵהוּ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ. עַל בָּמֳתֵי אֶרֶץ דַּיְיקָא. דְּהָא אִינּוּן אִתְאַחֲדָן לְעֵילָּא לְעֵילָּא. וְעַל דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רְחִימוּתָא דִּילֵיהּ אִתְדְּבָק בְּהוּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר יְיָ', וּכְתִיב (דברים ז) כִּי מֵאַהֲבַת יְיָ' אֶתְכֶם וְגוֹ', וּמִגּוֹ רְחִימוּתָא יַתִּירָא דְּרָחִים לְהוּ, יָהַב לוֹן יוֹמָא חַד בְּשַׁתָּא לְדַכָּאָה לְהוּ, וּלְזַכָּאָה לְהוּ מִכָּל חוֹבֵיהוֹן, דִּכְתִיב, (ויקרא טז) כִּי בַיּוֹם הַזֶּה וְגוֹ'. בְּגִין דִּיהוֹן זַכָּאִין בְּעָלְמָא דֵּין, וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי, וְלָא יִשְׁתְּכַח בְּהוּ חוֹבָא. וְעַל דָּא בְּיוֹמָא דָּא, מִתְעַטְּרִין יִשְׂרָאֵל, וְשַׁלְטִין עַל כֻּלְּהוּ גַּרְדִּינִין, וְעַל כֻּלְּהוּ טְהִירִין.

וְשָׁנִינוּ, אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִכָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְטַהֵר אוֹתָם וּלְרַחֵם עֲלֵיהֶם, שֶׁהֵם חֶלְקוֹ וְגוֹרָלוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ וְגוֹ'. וְכָתוּב (שם) יַרְכִּבֵהוּ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ. עַל בָּמֳתֵי אֶרֶץ דַּוְקָא, שֶׁהֵרֵי הֵם אֲחוּזִים לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְעַל כֵּן אַהֲבָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִדְבֶּקֶת בָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר ה', וְכָתוּב (דברים ז) כִּי מֵאַהֲבַת ה' אֶתְכֶם וְגוֹ'. וּמִתּוֹךְ הָאַהֲבָה הַיְתֵרָה שֶׁאוֹהֵב אוֹתָם, נָתַן לָהֶם יוֹם אֶחָד בַּשָּׁנָה לְטַהֵר אוֹתָם

וּלְזַכּוֹת אוֹתָם מִכָּל חֲטָאֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב כִּי בַיּוֹם הַזֶּה וְגוֹ', כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ צַדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא יִמָּצֵא בָהֶם חֵטְא. וְעַל כֵּן בַּיּוֹם הַזֶּה מִתְעַטְּרִים יִשְׂרָאֵל וְשׁוֹלְטִים עַל כָּל חוֹקְרֵי הַדִּין וְעַל כָּל הָרוּחוֹת.

תָּאנָא (ויקרא טז) וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גּוֹרָלוֹת. וְנָתַן אַהֲרֹן, בְּגִין דְּאִתֵּי מִסְטְרָא דְּחֶסֶד. עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים, עַל דַּיְיקָא, בְּגִין דְּתִתְבַּסֵּם מַטְרוֹנִיתָא. גּוֹרָל אֶחָד לַיְיָ' וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל וְהָא תְּרֵין שְׂעִירִין אִינּוּן, אֲמַאי חַד לַיְיָ'. אֶלָּא אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, יֵתִיב הַאי גַּבָּאי, וְחַד יֵזִיל וְיִשׁוֹט בְּעָלְמָא, דְּאִלְמָלֵי תַּרְוַיְיהוּ מִזְדַּוְּוְגָן, לָא יָכִיל עָלְמָא לְמִסְבַּל.

לְמַדְנוּ, וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גּוֹרָלוֹת. וְנָתַן אַהֲרֹן, מִשּׁוּם שֶׁבָּא מִצַּד הַחֶסֶד. עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים, בְּדִיּוּק עַל, כְּדֵי שֶׁתִּתְבַּשֵּׂם הַגְּבִירָה. גּוֹרָל אֶחָד לַה' וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל, וַהֲרֵי שְׁנֵי שְׂעִירִים הֵם. אֵז לָמָּה אֶחָד לַה'? אֶלָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יֵשֵׁב זֶה אֶצְלִי, וְאֶחָד יֵלֵךְ וְיִשּׁוֹטֵט בָּעוֹלָם, שֶׁאִלְמָלֵא שְׁנֵיהֶם מִזְדַּוְּגִים, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לְסִבֹּל.

נָפַק הַאי, אָזִיל וְשָׁאט בְּעָלְמָא, וְאַשְׁכַּח לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, בְּכַמָּה פּוּלְחָנִין, בְּכַמָּה דַּרְגִּין, בְּכַמָּה נְמוּסִין טָבָן, לָא יָכִיל לְהוּ, כֻּלְּהוּ שְׁלָמָא בֵּינַיְיהוּ, לָא יָכִיל לְמֵיעַל בְּהוּ בְּדַלְטוֹרָא. (אזל ושאט בעלמא, ואשכח לישראל כהאי גוונא) (נ"א ישראל לתתא אוף הכי כהאי גוונא) הַאי שְׁעִירָא שַׁלְחִין לֵיהּ בְּמַטּוּלָא דְּכָל חוֹבַיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל.

יָצָא זֶה, הוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם, וּמוֹצֵא אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכַמָּה עֲבוֹדוֹת, בְּכַמָּה דְּרָגוֹת, בְּכַמָּה הַנְהָגוֹת טוֹבוֹת, וְלֹא יָכוֹל לָהֶם, בֵּין כֻּלָּם שְׁלוֹם, וְלֹא יָכוֹל לְהִכָּנֵס עִמָּהֶם בְּמַלְשִׁינוּת. (הולך ומשוטט בעולם ומוצא את ישראל בצורה הזו) (אף ישראל למטה כך בצורה הזו) אֶת הַשָּׂעִיר הָאַחֵר שׁוֹלְחִים אוֹתוֹ עִם מַשָּׂא שֶׁל כָּל חֲטָאֵי יִשְׂרָאֵל.

דף סג.

תָּאנָא, כַּמָּה חֲבִילֵי טְרִיקִין מִזְדַּוְּוְגָן (נ"א מזדמנן), דְּאִינּוּן תְּחוֹת יְדֵיהּ, וּמְמָנָן לְאַלְלָא אַרְעָא, עַל כָּל אִינּוּן (דף ס"ג ע"א) דְּעַבְרִין עַל פִּתְגָמֵי אוֹרַיְיתָא. וְהַהוּא יוֹמָא, לָא שְׁכִיחַ דַּלְטוֹרָא (ס"א פטרא) לְמִלְלָא בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל. כַּד מָטָא הַאי שְׂעִירָא לְגַבֵּי טוּרָא, כַּמָּה חֵידוּ עַל חֵידוּ מִתְבַּסְּמִין כֻּלְּהוּ בֵּיהּ. וְהַהוּא גַּרְדִינָא דְּנָפִיק, אַהְדַּר וְאָמַר תּוּשְׁבַּחְתָּא דְּיִשְׂרָאֵל, קַטֵּיגוֹרָא אִתְעֲבִיד סַנֵּיגוֹרָא.

לָמַדְנוּ, כַּמָּה קְבוּצוֹת מְחַבְּלִים מִזְדַּוְּוְגִים (מזדמנים), שֶׁהֵם תַּחַת יָדוֹ, וּמְמֻנִּים לְרַגֵּל אֶת הָאָרֶץ עַל כָּל אוֹתָם שֶׁעוֹבְרִים עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, וְאוֹתוֹ יוֹם לֹא מָצוּי הַמַּלְשִׁין (פתחון) לְדַבֵּר עַל יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַשָּׂעִיר הַזֶּה אֶל הָהָר, כַּמָּה שִׂמְחָה עַל שִׂמְחָה מִתְבַּשְּׂמִים כֻּלָּם בּוֹ. וְאוֹתוֹ שׁוֹמֵר שֶׁיּוֹצֵא, חוֹזֵר וְאוֹמֵר אֶת תִּשְׁבָּחְתָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הַקַּטֵּגוֹר נַעֲשֶׂה סָנֵגוֹר.

וְתָא חֲזֵי, לָאו דָּא בִּלְחוֹדוֹי הוּא, אֶלָּא בְּכָל אֲתַר דְּבַעְיִין יִשְׂרָאֵל לְאִתְדַּכְּאָה מֵחוֹבַיְיהוּ, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָהִיב לוֹן עִיטָא לְקַשְׁרָא מָארֵי דְּדִינָא, וּלְבַסְּמָא לְהוּ בְּאִינּוּן קָרְבָּנִין וְעֻלָּוִון, דְּקָרְבִין קֳמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּכְדֵין לָא יַכְלִין לְאַבָּאשָׁא. וְהַהוּא יוֹמָא יַתִּיר עַל כֹּלָּא,

כְּמָה דְּמְבַסְּמִין יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא לְכֹלָּא, הָכִי מְבַסְּמִין לְכָל אִינּוּן דְּאִית לְהוּ דַּלְטוֹרָא (ס"א פטרא) וְכֹלָּא קָרְבָּנָא הוּא וּפוּלְחָנָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

וּבָא רְאֵה, לֹא זֶה לְבַדּוֹ הוּא, אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם שֶׁרוֹצִים יִשְׂרָאֵל לְהִטָּהֵר מֵהֶטְאֵיהֶם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לָהֶם עֵצָה לִקְשׁוֹר אֶת בַּעֲלֵי הַדִּין וּלְבַשֵּׂם אוֹתָם בְּאוֹתָם קָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת שֶׁקְּרֵבִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָז לֹא יְכוֹלִים לְהָרַע. וְאוֹתוֹ יוֹם יוֹתֵר עַל הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְבַשְּׂמִים לְמַטָּה אֶת הַכֹּל, כָּךְ מְבַשְּׂמִים אֶת כָּל אִלֵּו שֶׁלְּהֶם יֵשׁ הַלְשָׁנָה (פתחון), וְהַכֹּל הוּא קָרְבָּן וַעֲבוֹדָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

תָּאנָא, בְּהַהִיא שַׁעֲתָא דְּכְתִיב, וְלָקַח אַהֲרֹן אֶת שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים וְגוֹ', מִתְעָרִין אִינּוּן בְּהַהוּא יוֹמָא לְעֵילָּא, וּבַעְיַין לְשַׁלְטָאָה (נ"א לשטאה) וּלְמֵיפַּק בְּעָלְמָא. כֵּיוָן דְּכַהֲנָא מְקָרֵב אִלֵּין לְתַתָּא, מִתְקָרְבִין אִינּוּן לְעֵילָּא. כְּדֵין עַדְבִין סַלְקִין בְּכָל סִטְרִין, כַּהֲנָא יָהַב עַדְבִין לְתַתָּא, כַּהֲנָא יָהִיב עַדְבִין לְעֵילָּא. כְּמָה דְּחַד אִשְׁתְּאַר בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְתַתָּא. וְחַד אַפְּקִין לֵיהּ לְהַהוּא מַדְבְּרָא, הָכִי נָמֵי לְעֵילָּא, חָד אִשְׁתְּאַר בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְחַד נָפִיק וְשָׁט בְּעָלְמָא, לְהַהוּא מַדְבְּרָא עִלָּאָה, וְחַד בְּחַד מִתְקַשָּׁר.

לְמַדְנוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁכָּתוּב וְלָקַח אַהֲרֹן אֶת שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים וְגוֹ', הֵם מִתְעוֹרְרִים בְּאוֹת יוֹם לְמַעְלָה וְרוֹצִים לִשְׁלֹט (לשטות) וְלָצֵאת לָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁהַכֹּהֵן מַקְרִיב אֶת אֵלּוּ לְמַטָּה, אָז נִקְרָבִים אוֹתָם שֶׁלְּמַעְלָה, וְאָז עוֹלִים הַגּוֹרָלוֹת בְּכָל הַצְּדָדִים. הַכֹּהֵן נוֹתֵן גּוֹרָלוֹת לְמַטָּה, הַכֹּהֵן נוֹתֵן גּוֹרָלוֹת לְמַעְלָה. כְּמוֹ שֶׁאֶחָד נִשְׁאָר עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַטָּה, וְאֶת הָאֶחָד מוֹצִיאִים לְאוֹתוֹ הַמִּדְבָּר, כָּךְ גַּם לְמַעְלָה אֶחָד נִשְׁאָר עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֶחָד יוֹצֵא לְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם לְאוֹתוֹ הַמִּדְבָּר הָעֶלְיוֹן, וְאֶחָד נִקְשָׁר בְּאֶחָד.

כְּתִיב (ויקרא טז) וְסָמַךְ אַהֲרֹן אֶת שְׁתֵּי יָדָיו עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר הַחַי וְהִתְוַדָּה עָלָיו וְגוֹ'. בְּגִין כָּךְ וְסָמַךְ אַהֲרֹן אֶת שְׁתֵּי יָדָיו, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִסְתְּכַּם עַל יְדוֹי. עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר הַחַי, הַחַי דַּיְיקָא, לְאַכְלְלָא הַהוּא דְּלְעֵילָּא. (ויקרא ה) וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹת, כְּמָה דִּכְתִיב (ויקרא ה) וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ. וְאוֹקִימְנָא עָלֶיהָ, דְּאִתְדַּכֵּי בַּר נָשׁ וְאִשְׁתְּאַר עָלֶיהָ כָּל הַהוּא חוֹבָא. אוּף הָכִי וְהִתְוַדָּה עָלָיו, בָּתַר דְּאוֹדֵי כַּהֲנָא בְּגִינַיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל, עָלָיו: כְּלוֹמַר, יִשְׁתַּאֲרוּן כֻּלְּהוּ עָלָיו.

כָּתוּב וְסָמַךְ אַהֲרֹן אֶת שְׁתֵּי יָדָו עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר הַחַי וְהִתְוַדָּה עָלָיו וְגוֹ'. מִשּׁוּם כָּךְ וְסָמַךְ אַהֲרֹן אֶת שְׁתֵּי יָדָו, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִסְכִּים עַל יָדוֹ. עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר הַחַי, הַחַי דַּוְקָא, לְהַכְלִיל אוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ויקרא ה) וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ. וּבֵאַרְנוּ עָלֶיהָ, שֶׁנִּטְהָר הָאָדָם וְנִשְׁאָר עָלֶיהָ כָּל אוֹתוֹ הַחֵטְא. אַף כָּאן וְהִתְוַדָּה עָלָיו, אַחַר שֶׁהִתְוַדָּה הַכֹּהֵן בַּעֲבוּרָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל - עָלָיו, כְּלוֹמַר, כֻּלָּם יִשָּׁאֲרוּ עָלָיו.

אָמַר לֵיהּ רִבִּי אַבָּא, אִי הָכִי וְהָא כְּתִיב וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם לַשְּׂעִירִים, אָמַר לֵיהּ שָׁאנֵי הָכָא, דְּהָתָם לַשְּׂעִירִים הֲווֹ קְרֵבִין קָרְבָּנָא, וּבְגִין כָּךְ לָא כְּתִיב וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם שְׂעִירִים, אֶלָּא לַשְּׂעִירִים, דְּהָתָם לַשְּׂעִירִים הֲווֹ עַבְדֵי פּוּלְחָנָא, וְשׁוּלְטָנוּתָא. וְהָכָא

וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָם, וְקָרְבָּנָא לָא אִתְעֲבִיד אֶלָּא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. תָּא חֲזֵי, דִּבְגִינֵי קָרְבָּנָא מִתְבַּסְּמָן עִלָּאִין וְתַתָּאִין, וְדִינָא לָא שַׁרְיָא וְשַׁלְטָא עָלַיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, אִם כֵּן, כָּתוּב וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם לַשְּׂעִירִים. אָמַר לוֹ, כָּאן שׁוֹנֶה, שֶׁשָּׁם לַשְּׂעִירִים הָיוּ מַקְרִיבִים קָרְבָּן, וּמְשׁוּם כֵּךְ לֹא כָתוּב וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם שְׂעִירִים, אֶלָּא לַשְּׂעִירִים, שֶׁשָּׁם לַשְּׂעִירִים הָיוּ עוֹשִׂים פֶּלְחָן וְשִׁלְטוֹן, וְכָאן - וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם, וְהַקָּרְבָּן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה אֶלָּא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בֹּא וּרְאֵה שֶׁבִּגְלַל הַקָּרְבָּן מִתְבַּשְּׂמִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים וְהַדִּין לֹא שׁוֹלֵט וְשׁוֹרֶה עַל יִשְׂרָאֵל.

דף סג:

תָּאנָא, וְשִׁלַּח בְּיַד אִישׁ עִתִּי הַמִּדְבָּרָה. מַהוּ אִישׁ עִתִּי. אֶלָּא רָזָא דִּמְלָּה הָכִי הוּא (דף ס"ג ע"ב) בְּכָל מַה דְּאִתְעֲבִיד, בָּעֵי בַּר נָשׁ זַמִּין לְהַהִיא מִלָּה. אִית בַּר נָשׁ דְּבָרְכָתָא אִתְקַיָּים עַל יָדֵיהּ יַתִּיר מֵאָחֳרָא. תָּא חֲזֵי, מַה כְּתִיב בֵּיהּ בְּכֻלְּהֶנָא, (משלי כב) טוֹב עַיִן הוּא יְבוֹרָךְ, אַל תִּקְרֵי יְבוֹרָךְ, אֶלָּא יְבָרֵךְ, בְּגִין דְּהוּא זַמִּין דְּיִתְקַיָּים בִּרְכָתָא עַל יָדֵיהּ בְּהַאי. (ס"א ושארי ברכתא באשגחותא דיליה).

לַמְּדָנוּ, וְשִׁלַּח בְּיַד אִישׁ עִתִּי הַמִּדְבָּרָה. מַהוּ אִישׁ עִתִּי? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר כָּךְ הוּא - בְּכָל מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה, צָרִיךְ אָדָם מְזֻמָּן לְאוֹתוֹ דָּבָר. יֵשׁ אָדָם שֶׁהַבְּרָכָה מִתְקַיֶּמֶת עַל יָדוֹ יוֹתֵר מֵאַחֵר. בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב בְּכֻלָּהֶן, טוֹב עַיִן הוּא יְבוֹרָךְ, אַל תִּקְרֵי יְבוֹרָךְ אֶלָּא יְבָרֵךְ, כִּי הוּא מְזֻמָּן שֶׁתִּתְקַיֵּים בְּרָכָה עַל יָדוֹ בָּזֶה. (ושורה הברכה בהשגחתו).

וְאִית בַּר נָשׁ דְּהוּא זַמִּין לְאִתְקַיְּימָא לְוָוטִין עַל יָדֵיהּ, וּבְכָל מַה דְּיִשְׁגַּח לֵיתֵי לְוָוטַיְיא וּמְאֲרָה וּבְעִיתָא כְּגוֹן בִּלְעָם, דְּאִקְרֵי רַע עַיִן, דְּהַוָה זַמִּין בְּכָל בִּישׁ, וְלָא הֲוָה זַמִּין לְטָב. וְאַף עַל גַּב דִּבָרָךְ, בְּרָכָתֵיהּ לָא בִּרְכָתָא, וְלָא אִתְקַיָּים. וְכַד הֲוָה לָיֵיט, כָּל מַאן דְּלָיֵיט אִתְקַיָּים, וְאַפִּילּוּ בְּרִגְעָא חֲדָא, וְעַל דָּא כְּתִיב, (במדבר כד) שֹׁתֵם הָעַיִן. בְּכָל אֲתַר דְּעֵינֵיהּ שַׁלְטָא אִתְלַטְיָיא.

וְיֵשׁ אָדָם שֶׁמְּזֻמָּן שֶׁיִּתְקַיְּמוּ עַל יָדוֹ קְלָלוֹת, וּבְכָל מַה שֶּׁיִּתְבּוֹנֵן יָבֹאוּ קְלָלוֹת וּמְאֵרָה וּבְעָתָה, כְּמוֹ בִּלְעָם שֶׁנִּקְרָא רַע עַיִן, שֶׁהָיָה מְזֻמָּן לְכָל רַע וְלֹא הָיָה מְזֻמָּן לְטוֹב, וְאַף עַל גַּב שֶׁבֵּרַךְ, בִּרְכָתוֹ אֵינָהּ בְּרָכָה וְלֹא הִתְקַיְּמָה. וּכְשֶׁהָיָה מְקַלֵּל, כָּל מַה שֶּׁקִּלֵּל הִתְקַיֵּים, וַאֲפִלּוּ בְּרֶגַע אֶחָד, וְעַל זֶה כָּתוּב (במדבר כד) שֹׁתֵם הָעַיִן. בְּכָל מָקוֹם שֶׁעֵינוֹ שָׁלְטָה - הִתְקַלֵּל.

תָּא חֲזֵי מַה כְּתִיב. (במדבר כד) וַיִּשָּׂא אֶל הַמִּדְבָּר פָּנָיו, בְּגִין דְּיִתְעַר מֵהַהוּא סִטְרָא הַהוּא דְּשַׁלְטָא תַּמָּן, וְיֵיתֵי בְּדַלְטוֹרָיָא עָלַיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל. מַה כְּתִיב בְּהוּ בְּכֻלְּהֶנֵי, (משלי כב) טוֹב עַיִן הוּא יְבוֹרָךְ, דְּהוּא הֲוָה זַמִּין בְּהַאי, וְשָׁאֲרֵי בִּרְכָתָא בְּאַשְׁגָּחוּתָא דִּילֵיהּ. וְעַל דָּא תָּנֵינָן, יִסְטֵי בַּר נָשׁ אֲפִילּוּ מִמֵּאָה אַרְחִין, וְלָא יִאְרַע בְּבַר נָשׁ דְּאִית לֵיהּ עֵינָא בִּישָׁא.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, (שם) וַיָּשֶׂת אֶל הַמִּדְבָּר פְּנָיו, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר מֵאוֹתוֹ צַד שֶׁהוּא שׁוֹלֵט שָׁם, וְיִבֹּא בְּהַלְשָׁנָה עַל יִשְׂרָאֵל. מַה כָּתוּב בַּכֹּהֲנִים? (משלי כב) טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ, שֶׁהוּא הַיְמָן מְזֻמָּן לָזֶה וְשׁוֹרֶה בָּרְכָה בַּהַשְׁגָּחָה שֶׁלּוֹ. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, יִסְטֶה אָדָם אֲפִלּוּ מִמַּאָה דְּרָכִים וְלֹא יִפְגֹּשׁ אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַיִן רָעָה. אוּף הָכָא וְשִׁלַּח בְּיַד אִישׁ עִתִּי, דְּהוּא זַמִּין לְהַאי. וְרָשִׁים לְהַאי, וְכַהֲנָא הֲוָה אִשְׁתְּמוֹדַע בֵּיהּ, חַד עֵינָא יַתִּיר מֵאָחֳרָא פּוּרְתָא. סוּרְטָא דְּעַל עֵינָא אִתְחַפְיָא בְּשַׂעָרִין סַגִּיאִין. מְכַּחֲלָא עֵינָא, וְלָא מְסְתָּכַל בְּמֵישָׁר. הַאי הוּא בַּר נָשׁ זַמִּין לְהַאי, וְכַדְקָא חֲזֵי לֵיהּ. וְעַל דָּא כְּתִיב בְּיַד אִישׁ עִתִּי.

אַף כָּאן, וְשִׁלַּח בְּיַד אִישׁ עִתִּי - שֶׁהוּא מְזֻמָּן לָזֶה וְרָשׁוּם לָזֶה, וְהַכֹּהֵן הַיָּה מַכִּיר בּוֹ עַיִן אַחַת יוֹתֵר מֵאַחֶרֶת מְעַט. הָעוֹר שֶׁעַל הָעַיִן מְכֻסֶּה בִּשְׂעָרוֹת רַבּוֹת, הָעַיִן מְכֻחֶלֶת וְלֹא מִסְתַּכֵּל יָשָׁר, וְהוּ הָאָדָם הַמְזֻמָּן לְכָךְ וְהָרָאוּי לוֹ. וְעַל זֶה כְּתוּב בְּיַד אִישׁ עִתִּי.

בְּגוּשׁ חָלָבָא הֲוָה בַּר נָשׁ, דְּבְכָל אֲתַר דְּמָחֵי בִּידוֹי, הֲוָה מִית, וְלָא הֲווֹ בְּנֵי נָשָׁא מְקָרְבִין בַּהֲדֵיהּ. בְּסוּרְיָא הֲוָה בַּר נָשׁ, דְּבְכָל אֲתַר דְּאִסְתַּכַּל אֲפִילּוּ לְטָב, כֹּלָּא אִתְהַפָּךְ לְבִישׁ. יוֹמָא חַד הֲוָה חַד בַּר נָשׁ אָזִיל בְּשׁוּקָא, וַהֲווּ אַנְפּוֹי נְהִירִין. אָתָא הַהוּא בַּר נָשׁ וְאִסְתַּכַּל בֵּיהּ, וְאִתְבָּקַע עֵינֵיהּ. בְּגִין כָּךְ, בְּכֹלָּא הֲוָה בַּר נָשׁ זַמִּין, לְהַאי וּלְהַאי. וְעַל דָּא כְּתִיב טוֹב עַיִן הוּא יְבוֹרָךְ, אַל תִּקְרֵי יְבוֹרָךְ אֶלָּא יְבָרֵךְ.

בְּגוּשׁ חָלָב הָיָה אָדָם, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁמַּכָּה בְּיָדוֹ, הָיָה מֵת, וְלֹא הָיוּ אֲנָשִׁים מִתְקָרְבִים אֵלָיו. בְּסוּרְיָה הָיָה אָדָם, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁבּוֹ הִסְתַּכֵּל, אָפִלּוּ לְטוֹב, הַכֹּל הִתְהַפֵּךְ לְרָע. יוֹם אֶחָד הָיָה אִישׁ אֶחָד הוֹלֵךְ בַּשּׁוּק, וְהָיוּ פָּנָיו מְאִירוֹת. בָּא אוֹתוֹ אִישׁ וְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, וְנִבְקְעָה עֵינוֹ. מִשּׁוּם כָּךְ לַכֹּל הָיָה אָדָם מוּכָן, לָזֶה וְלָזֶה. וְעַל זֶה כָּתוּב טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ, אַל תִּקְרֵי יְבֹרַךְ אֶלָּא יְבָרֵךְ.

וְתָאנָא, הַאי בַּר נָשׁ דְּהֲוָה אָזִיל לְמַדְבְּרָא, כַּד מָטָא בֵּיהּ בְּהַהוּא שְׁעִירָא הֲוָה סָלִיק לְטוּרָא, וְדָחֵי לֵיהּ בְּתָרִין יְדוֹי. וְלָא הֲוָה נָחִית לְכַלְגּוּת טוּרָא, עַד דְּאִתְעֲבִיד שַׁיְיפִין שַׁיְיפִין. וַהֲהוּא בַּר נָשׁ הֲוָה אָמַר, כַּךְ יִמָּחוּ עָוֹנוֹת עַמָּךְ וְגוֹ'. וּבְגִין דְּסָלִיק הַהוּא קְטֵיגוֹרְיָא וְאִתְעֲבִיד סַנֵּיגוֹרְיָא דְּיִשְׂרָאֵל, כְּדֵין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כָּל חוֹבַיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל, וְכָל מַה דְּכְתִיב בְּאִינּוּן פִּתְקִין דִּלְעֵילָּא, לְאַדְכָּרָא חוֹבַיְיהוּ דִּבְנֵי נָשָׁא, נָטִיל לוֹן וּרְמֵי לוֹן כְּהַאי גַּוְונָא, לַאֲתַר דְּאִתְקְרֵי מְצוּלוֹת יָם. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (מיכה ז) וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצוּלוֹת יָם כָּל חַטֹּאתָם.

וְלָמַדְנוּ, הָאִישׁ הַזֶּה שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לַמִּדְבָּר, כְּשֶׁהִגִּיעַ שָׁם אוֹתוֹ שָׂעִיר, הָיָה עוֹלֶה לָהָר, וְדוֹחֶה אוֹתוֹ בִּשְׁתֵּי יָדָיו, וְלֹא הָיָה מַגִּיעַ לַחֲצִי הָהָר עַד שֶׁנַּעֲשָׂה אֵיבָרִים אֵיבָרִים, וְאוֹתוֹ אִישׁ הָיָה אוֹמֵר: כָּךְ יִמָּחוּ עֲוֹנוֹת עַמְּךָ וְגוֹ'. וּמִשּׁוּם שֶׁעוֹלֶה אוֹתוֹ קְטֵגוֹר וְנַעֲשֶׂה סָנֵגוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֲז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶת כָּל חֲטָאֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל מַה שֶׁכָּתוּב בְּאוֹתָם פִּתְקִים שֶׁלְּמַעְלָה לְהַזְכִּיר אֶת חֲטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם, הוּא נוֹטֵל אוֹתָם וְזוֹרֵק אוֹתָם כְּמוֹ זֶה לְמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא מְצוּלוֹת יָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצֻלוֹת יָם כָּל חַטֹּאתָם.

דף סד.

רעיא מהימנא פְּקוּדָא (מ"ד) דְּא, לְמִפְלַח רַבָּא כַּהֲנָא פּוּלְחָנָא דְּהַהוּא יוֹמָא כְּמָה דְּאִצְטְרִיךְ, וּלְמִשְׁלַח שְׂעִיר לַעֲזָאזֵל. רָזָא דָּא כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ, בְּגִין לְאִתְפָּרְשָׁא מֵעַמָּא קַדִּישָׁא, וְלָא יִתְבַּע חוֹבֵיהוֹן קַמֵּי מַלְכָּא. וְלָא יְקַטְרֵג עֲלַיְיהוּ, דְּהָא לֵית לֵיהּ תְּקִיפוּ וְשׁוּלְטָנוּ, (בה) בַּר כַּד אִתְּקַף רוּגְזָא מִלְּעֵילָּא, וּבְהַהוּא דּוֹרוֹן מִתְהַפַּךְ אַחַר כָּךְ לְאַפּוֹטְרוֹפּוֹס עֲלַיְיהוּ, וְעַל כֵּן נִדְחֶה מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא קֵץ כָּל בָּשָׂר.

מִצְוָה זוֹ, שֶׁיַּעֲבֹד הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶת עֲבוֹדַת אוֹתוֹ הַיּוֹם כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, וְלִשְׁלֹחַ שָׂעִיר לַעֲזָאזֵל. הַסּוֹד הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, כְּדֵי שֶׁיִּפְרֹד מֵהָעָם הַקָּדוֹשׁ וְלֹא יִתְבַּע אֶת חֲטָאֵיהֶם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְלֹא יְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ תֹּקֶף וְשִׁלְטוֹן (בה) אֶלָּא רַק כְּשֶׁמִּתְחַזֵּק הָרֹגֶז מִלְּמַעְלָה, וּבְאוֹתוֹ דּוֹרוֹן מִתְהַפֵּךְ אַחַר כָּךְ לְאַפּוֹטְרוֹפּוֹס עֲלֵיהֶם, וְעַל כֵּן נִדְחֶה מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא קֵץ כָּל בָּשָׂר.

וְעַמָּא קַדִּישָׁא יְהֵבִין לֵיהּ כְּמָה דְּאִצְטְרִיךְ לֵיהּ שְׂעִיר, וְרָזָא דָּא (בראשית כז) הֵן עֵשָׂו אָחִי אִישׁ שָׂעִיר. כְּמָה דְּאִיהוּ בְּסִטְרָא דִּקְדוּשָּׁה דְּכַר וְנוּקְבָּא, אוּף הָכִי בְּסִטְרָא מְסָאֲבוּ דְּכַר וְנוּקְבָּא. מַתְלָא אָמְרֵי, לְכַלְבָּא אַרְמֵי לֵיהּ גַּרְמָא, יִלְחֵךְ עַפְרָא דְּרַגְלָךְ.

וְהָעָם הַקָּדוֹשׁ נוֹתְנִים לוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא צָרִיךְ שָׂעִיר, וְסוֹד זֶה - (בראשית כז) הֵן עֵשָׂו אָחִי אִישׁ שָׂעִיר. כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה זָכָר וּנְקֵבָה, אַף כָּךְ בְּצַד הַטֻּמְאָה זָכָר וּנְקֵבָה. מָשָׁל אוֹמְרִים, זְרֹק עֶצֶם לְכֶלֶב, וְהוּא יְלַחֵךְ אֶת עֲפַר רַגְלֶךָ.

שְׁאֲלוּ לְבָן זוֹמָא, מַהוּ לְסָרוּסֵי כַּלְבָּא. אֲמַר לָהֶם, (ויקרא כב) וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַּעֲשׂוּ, כָּל שֶׁבְּאַרְצְכֶם לֹא תַּעֲשׂוּ. כְּמָה דְּאִצְטְרִיךְ עָלְמָא לְהַאי, הָכִי אִצְטְרִיךְ עָלְמָא לְהַאי. וְעַל דָּא אִתְּמַר, (בראשית א) וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד דָּא מַלְאָךְ הַמָּוֶת. לֵית לְבַטָּלָא לֵיהּ מִן עָלְמָא, עָלְמָא אִצְטְרִיךְ לֵיהּ, אַף עַל גַּב דִּכְתִיב בֵּיהּ, (ישעיה נו) וְהַכְּלָבִים עַזֵּי נֶפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה וְגוֹ', לֹא יִתְבַּטְּלוּן מִן עָלְמָא. כֹּלָּא אִצְטְרִיךְ טוֹב וָרָע.

שְׁאֲלוּ אֶת בֶּן זוֹמָא, הַאִם לְסָרֵס כֶּלֶב? אָמַר לָהֶם, (ויקרא כב) וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַּעֲשׂוּ, כֹּל שֶׁבְּאַרְצְכֶם לֹא תַּעֲשׂוּ. כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ אֶת זֶה, כָּךְ צָרִיךְ הָעוֹלָם אֶת זֶה. וְעַל זֶה נֶאֱמַר, (בראשית א) וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד - זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת, אֵין לְבַטְּלוֹ מִן הָעוֹלָם, שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ אוֹתוֹ. אַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב בּוֹ (ישעיה נב) וְהַכְּלָבִים עַזֵּי נֶפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה וְגוֹ', לֹא יִתְבַּטְּלוּ מִן הָעוֹלָם. הַכֹּל צָרִיךְ, טוֹב וָרָע.

וּבְגִינֵי כַּךְ אִית לָן בְּיוֹמָא דָּא לְמִרְמֵי לֵיהּ גַּרְמָא לְכַלְבָּא, עַד דְּאִיהוּ גָּרִיר, יֵיעוּל מַאן דְּיֵיעוּל לְגַבֵּי הֵיכָלָא דְּמַלְכָּא, וְלֵית מַאן דְּיִמְחֵי בִּידוֹי. לְבָתַר יְכַשְּׁכֵּשׁ לֵיהּ בִּזְנָבֵיהּ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ יֵשׁ לָנוּ בַּיּוֹם הַזֶּה לִזְרֹק עֶצֶם לַכֶּלֶב, עַד שֶׁהוּא גּוֹרֵר, יִכָּנֵס מִי שֶׁיִּכָּנֵס לְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדוֹ. אַחַר כָּךְ יְכַשְּׁכֵּשׁ בִּזְנָבוֹ.

מַה כְּתִיב וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּכְתִיב וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָם. כֵּיוָן דְּאִיהוּ חֲמֵי הַאי שָׂעִיר. תִּיאוּבְתֵּיהּ לְגַבֵּיהּ, וּלְאִשְׁתַּכְלְלָא בַּהֲדֵיהּ, וְלָא יָדַע מֵאינּוּן חוֹבִין דְּקָא נָטִיל שָׂעִיר. תָּב לְגַבַּיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל, חֲמֵי לוֹן בְּלָא חוֹבִין, בְּלָא פְּשָׁעִין, דְּהָא כָּלְהוּ שְׁרָאן בְּרֵישָׁא דְּשָׂעִיר, סָלִיק לְעֵילָּא,

וְשַׁבַּח לוֹן קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָמֵי סָהֲדוּתָא דְּהַהוּא מְקַטְרְגָא, וְהוֹאִיל וְתִיאוּבְתֵּיהּ לְרַחֲמָא עַל עַמֵּיהּ, אַף עַל גַּב דְּאִיהוּ יָדַע כָּל עוֹבָדָא, חָס עֲלַייהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל.

מַה כָּתוּב? וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם. כֵּיוָן שֶׁהוּא רוֹאֶה אֶת הַשָּׂעִיר הַזֶּה, תְּשׁוּקָתוֹ אֲלָיו וּלְהִתְתַּקֵּן עִמּוֹ, וְלֹא יוֹדֵעַ מֵאוֹתָם הַחֲטָאִים שֶׁנּוֹטֵל הַשָּׂעִיר. הוּא שָׁב אֶל יִשְׂרָאֵל, רוֹאֶה אוֹתָם בְּלִי חֲטָאִים, בְּלִי פְּשָׁעִים, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם שׂוֹרִים עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר, עוֹלֶה לְמַעְלָה וּמְשַׁבֵּחַ אוֹתָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אֶת עֲדוּת אוֹתוֹ הַמְקַטְרֵג, וְהוֹאִיל וּתְשׁוּקָתוֹ לְרַחֵם עַל עַמּוֹ, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה, הוּא חָס עַל יִשְׂרָאֵל.

וְכֹלָּא שַׁרְיָא בְּדָא, בְּגִין דְּלָא יִתְעַר רָזָא דְּדִינָא מִלְּעֵילָּא, וְיִתְקַף הַאי וְיִשְׁתְּצוּן בְּנֵי עָלְמָא, דְּהָא דָּא מִסְטָרָא דְּדִינָא קַשְׁיָא קָא אָתֵי. וְאִי יִתְעַר הַאי, בְּחוֹבֵי בְּנֵי אֵינָשָׁא אִתְעַר. דְּהָא לֵית לֵיהּ אַתְעָרוּ לְסַלָּקָא לְעֵילָּא לְאִתְעָרָא דִּינָא קַשְׁיָא בַּר בְּדִיל חוֹבֵי בְּנֵי נָשָׁא. דְּהָא בְּשַׁעֲתָא דְּבַר נָשׁ עָבִיד חוֹבָא, אִתְכְּנַשׁ הַאי, וְכַמָּה אֶלֶף סַיְיעָן דִּילֵיהּ, וּמִתְכַּנְפֵּי תַּמָּן, וְנָטְלֵי לֵיהּ, וְסַלְקֵי לְעֵילָּא רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וְעַל כֹּלָּא יְהֵב קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֵיטָא לְיִשְׂרָאֵל לְאִשְׁתְּזָבָא מִכָּל סִטְרִין. וְעַל דָּא כְּתִיב, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְיָ' אֱלֹהָיו. (ע"כ רעיא מהימנא)

וְהַכֹּל שׁוֹרֶה עַל זֶה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְעוֹרֵר אֶת סוֹד הַדִּין מִלְּמַעְלָה, וְזֶה יִתְחַזֵּק וְיִשְׁמְדוּ בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי זֶה בָּא מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְאִם זֶה יִתְעוֹרֵר, הוּא מִתְעוֹרֵר בַּחֲטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם, שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ הִתְעוֹרְרוּת לַעֲלוֹת לְמַעְלָה לְעוֹרֵר דִּין קָשֶׁה רַק מִשּׁוּם חֲטָאֵי בְּנֵי אָדָם. שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה חֵטְא, זֶה מִתְאַסֵּף, וְכַמָּה אֲלָפִים מַסְיְעִים שֶׁלּוֹ, וּמִתְכַּנְּסִים שָׁם וְנוֹטְלִים אוֹתוֹ וְעוֹלִים לְמַעְלָה. הָרַחֲמָן יַצִּילֵנוּ. וְעַל הַכֹּל נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֵצָה לְיִשְׂרָאֵל לְהִנָּצֵל מִכָּל הַצַּדָּדִים, וְעַל זֶה כָּתוּב, (תהלים קמה) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו. (עד כאן הרעיא מהימנא).

תָּאנָא, (ויקרא טז) וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנֵי שְׂעִירֵי עִזִּים לְחַטָּאת, וּמֵאֵת עֲדַת, בְּגִין דִּיהֵא מְכַפֵּר לְכֻלְּהוּ, וְיִתְכַּפֵּר לְכֻלְּהוּ. דְּהָא כָּל חוֹבַיְיהוּ דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָכָא תַּלְיָין, וְכֻלְּהוּ מִתְכַּפְּרֵי בְּדָא. (דף ס"ד ע"א) וְלָא סָגֵי מִבַּר נָשׁ חַד. וּמֵאָן אֲתַר אִתְנְסִיבוּ מֵאינּוּן קוּפִּין דְּבַעֲזָרָה נַטְלִין אַגְרָא, וְאַיְיתֵי לְהוּ מֵאינּוּן דָּמֵי דַּהֲווֹ מְכַלְּהוּ.

לַמְּדָנוּ, וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנֵי שְׂעִירֵי עִזִּים לְחַטָּאת. וּמֵאֵת עֲדַת, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מְכַפֵּר לְכֻלָּם, שֶׁהֲרֵי כָּל חֲטָאֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּאן תְּלוּיִים, וְכֻלָּם מִתְכַּפְּרִים בָּזֶה, וְלֹא מַסְפִּיק מֵאִישׁ אֶחָד. וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם נְלָקְחִים? מֵאוֹתָן קֻפּוֹת שֶׁבָּעֲזָרָה נוֹטְלִים שָׂכָר, וּמְבִיאִים אוֹתָם מֵאוֹתָם דָּמִים שֶׁהָיוּ מְכֻלָּם.

וְהַהוּא שְׂעִירָא אָחֳרָא, דְּהָוָה אִשְׁתְּאַר לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, עַבְדִּין לֵיהּ חַטָּאת בְּקַדְמֵיתָא. וְהָא אוֹקִימְנָא בְּאָן אֲתַר הָוָה מִתְקַשְׁרָא. וּלְבָתַר דָּא מִתְקָרְבִין הָנֵי, וּמִתְבַּסְּמִין כֹּלָּא, וְאִשְׁתָּאֲרוּ יִשְׂרָאֵל זַכָּאִין קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מִכָּל חוֹבִין דְּעָבְדוּ וְחָבוּ קַמֵּיהּ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם וְגוֹ'.

וְאוֹתוֹ הַשָּׂעִיר הָאַחֵר, שֶׁהָיָה נִשְׁאָר לְקֻדּוּשׁ בָּרוּךְ הוּא, עוֹשִׂים אוֹתוֹ חַטָּאת בָּרִאשׁוֹנָה. וְהֲרֵי בֵּאַרְנוּ בְּאֵיזֶה מָקוֹם הָיָה נִקְשָׁר. וְאַחַר כָּךְ מַקְרִיבִים אֶת אֵלֶּה, וְהַכֹּל מִתְבַּשְּׁמִים, וְיִשְׂרָאֵל נִשְׁאָרִים צַדִּיקִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִכָּל הַחֲטָאִים שֶׁעָשׂוּ וְחָטְאוּ לְפָנָיו. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם וְגוֹ'.

תּוּ אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, (בראשית כז) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל רִבְקָה אִמּוֹ הֵן עֵשָׂו אָחִי אִישׁ שָׂעִיר וְאָנֹכִי אִישׁ חָלָק. מַאי קָא רָמִיזָא, אֶלָּא וַדַּאי עֵשָׂו אִישׁ שָׂעִיר, הוּא מֵהַהוּא דְּאִקְרֵי שָׂעִיר, דְּהָא מֵהַהוּא סִטְרָא אָתֵי. וְאָנֹכִי אִישׁ חָלָק: גְּבַר מֵהַהוּא דְּפָלִיג לְכָל שְׁאַר עַמִּין רַבְרְבִין מְמָנָן. דִּכְתִיב, (דברים ד) אֲשֶׁר חָלַק יְיָ' אֱלֹהֶיךָ אוֹתָם, וּכְתִיב (דברים לב) כִּי חֵלֶק יְיָ' עַמּוֹ וְגוֹ'. תּוּ אִישׁ חָלָק, מִתְּרֵי שְׂעִירִים וְאִשְׁתְּאַר חָדָא. דְּכַהֲנָא פָּלִיג לֵהּ, חַד לְחוּלָקֵיהּ, וְחַד לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אֲמַאי. בְּגִין דְּיַטְעִין עַל כַּתְפּוֹי כָּל חוֹבוֹי דְיַעֲקֹב, דִּכְתִיב וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָם, עֲוֹנוֹת תָּם.

עוֹד אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, (בראשית כז) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל רִבְקָה אִמּוֹ הֵן עֵשָׂו אָחִי אִישׁ שָׂעִיר וְאָנֹכִי אִישׁ חָלָק. מַה הוּא רוֹמֵז? אֶלָּא וַדַּאי עֵשָׂו אִישׁ שָׂעִיר, וְהוּא מֵאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא שֵׂעִיר, שֶׁהֲרֵי מֵאוֹתוֹ צַד הוּא בָּא. וְאָנֹכִי אִישׁ חָלָק - אִישׁ מֵאוֹתוֹ שֶׁחִלֵּק לְכָל שְׁאָר הָעַמִּים מְמֻנִּים גְּדוֹלִים, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) אֲשֶׁר חָלַק ה' אֱלֹהֶיךָ אוֹתָם, וְכָתוּב (שם לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ וְגוֹ'. עוֹד אִישׁ חָלָק, מִשְּׁנֵי שְׂעִירִים, וְנִשְׁאַר אֶחָד. שֶׁהַכֹּהֵן חִלֵּק אוֹתָם - אֶחָד לְחֶלְקוֹ, וְאֶחָד לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לָמָּה? כְּדֵי שֶׁיִּטְעַן עַל כְּתֵפוֹ אֶת כָּל חֲטָאֵי יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָם, עֲוֹנוֹת תָּם.

דף סד.

תָּאנָא, בְּהַהוּא יוֹמָא כַּמָּה פִּתְחִין פְּתִיחָן לְקֶבֶלֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל לְקַבְּלָא צְלוֹתֵיהוֹן. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, דְּהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעָא לְזַכָּאָה לוֹן, וּלְדַכָּאָה לוֹן, הֲדָא הוּא דִכְתִיב כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר וְגוֹ'. בְּהַאי יוֹמָא אִתְעֲטָר כַּהֲנָא בְּכַמָּה עִטְרִין. בְּהַאי יוֹמָא פּוּלְחָנָא דְּכַהֲנָא יַקִּירָא וְרַב מִכָּל פּוּלְחָנִין. לְכֹלָּא יָהֵב חוּלָקָא בְּאִינּוּן קָרְבָּנִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. בְּהַאי יוֹמָא אִתְעֲטָר (ס"א אתער) חֶסֶד בְּעָלְמָא עַל יְדָא דְּכַהֲנָא, מְקָרֵב קָרְבָּנִין עַל חוֹבֵיהוֹן דְּעַמָּא. עַל חוֹבֵיהּ בְּקַדְמֵיתָא, וּלְבָתַר עַל חוֹבֵיהוֹן דְּעַמָּא. מְקָרֵב עִלָּוון עֲלֵיהּ וְעַל עַמָּא וְהָא אוֹקִימְנָא מִלֵּי. (דף ס"ד ע"א)

לְמַדְנוּ, בְּאוֹתוֹ יוֹם כַּמָּה פְּתָחִים פְּתוּחִים כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל תְּפִלּוֹתֵיהֶם. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְטַהֵר אוֹתָם וּלְזַכּוֹת אוֹתָם, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי בַיּוֹם הַזֶּה וְגוֹ'. בַּיּוֹם הַזֶּה מִתְעַטֵּר הַכֹּהֵן בְּכַמָּה עֲטָרוֹת. בַּיּוֹם הַזֶּה עֲבוֹדַת הַכֹּהֵן נִכְבֶּדֶת וּגְדוֹלָה מִכָּל הָעֲבוֹדוֹת. לְכֻלָּם נוֹתֵן חֵלֶק בְּאוֹתָם הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בַּיּוֹם הַזֶּה מִתְעַטֵּר (מתעורר) הַחֶסֶד בָּעוֹלָם עַל יְדֵי הַכֹּהֵן, מַקְרִיב אֶת הַקָּרְבָּנוֹת עַל חֲטָאֵי הָעָם, עַל חֶטְאוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ עַל חֲטָאֵי הָעָם. הוּא מַקְרִיב עוֹלוֹת עָלָיו וְעַל הָעָם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

עַד דַּהֲווֹ אָזְלֵי, יָתְבוּ בְּחַד חֲקַל, וְצַלּוּ. נָחַת חַד עֲנָנָא דְּאֶשָּׁא, וְאַסְחַר לוֹן. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָא חֲמֵינָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רְעוּתָא דִּילֵיהּ הָכָא. יָתִיב. יָתְבוּ וַהֲווּ אֲמָרֵי מִלֵּי דְּאוֹרַיְיתָא. פָּתַח וְאָמַר, (משלי כה) מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עָיֵפָה וּשְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק, הָא אִסְתַּכַּלְנָא בְּמִלּוֹי דִּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא, וְכֻלְּהוּ (ס"א בחכמתא) בְּחָכְמָה אַמָּרָן.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, יָשְׁבוּ בְּשָׂדֶה אַחַת וְהִתְפַּלְּלוּ. יָרַד עָנָן אֶחָד שֶׁל אֵשׁ וְהִקִּיף אוֹתָם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵינִי רוֹאֶה שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּאן. נֵשֵׁב. יָשְׁבוּ וְהָיוּ אוֹמְרִים דִּבְרֵי תוֹרָה. פָּתַח וְאָמַר, (משלי כה) מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה וּשְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק. הֲרֵי הִסְתַּכַּלְתִּי בְּדִבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, וְאֶת כֻּלָּם אָמַר בְּחָכְמָה.

תָּא חֲזֵי ג' סְפָרִין דְּחָכְמְתָא אַפִּיק שְׁלֹמֹה לְעָלְמָא, וְכֻלְּהוּ בְּחָכְמְתָא עִלָּאָה. שִׁיר הַשִּׁירִים חָכְמָה, קֹהֶלֶת תְּבוּנָה, וּמִשְׁלֵי דַּעַת. לָקֶבֶל ג' אִלֵּין, עָבַד ג' סְפָרִים. שִׁיר הַשִּׁירִים כְּנֶגֶד חָכְמָה הָכֵי הוּא. קֹהֶלֶת לְקָבֶל תְּבוּנָה, הָכֵי הוּא. מִשְׁלֵי לְקָבֶל דַּעַת. בְּמָאי אִתְחֲזֵי. אֶלָּא כָּל אִינּוּן קְרָאֵי בִּתְרֵי גְּוונֵי אִינּוּן, רֵישָׁא וְסֵיפָא תְּרֵי גְּוונֵי אִתְחֲזָיָא. וְכַד מִסְתַּכְּלֵי קְרָאֵי, דָּא כְּלִיל בְּדָא, וְדָא כְּלִיל בְּדָא, בְּגִין כָּךְ שַׁקְלִיל לְקֶבְלֵיהּ דְּדַעַת.

בֹּא רְאֵה, שְׁלֹשָׁה סִפְרֵי חָכְמָה הוֹצִיא שְׁלֹמֹה לָעוֹלָם, וְכֻלָּם בְּחָכְמָה עֶלְיוֹנָה. שִׁיר הַשִּׁירִים - חָכְמָה, קֹהֶלֶת - תְּבוּנָה, וּמִשְׁלֵי - דַּעַת. כְּנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה עָשָׂה שְׁלֹשָׁה סְפָרִים. שִׁיר הַשִּׁירִים כְּנֶגֶד חָכְמָה כָּךְ הוּא. קֹהֶלֶת כְּנֶגֶד תְּבוּנָה כָּךְ הוּא. מִשְׁלֵי כְּנֶגֶד דַּעַת. בַּמֶּה זֶה נִרְאֶה? אֶלָּא כָּל אוֹתָם הַכְּתוּבִים הֵם בִּשְׁנֵי גְוָנִים, רֹאשׁ וְסוֹף, שְׁנֵי גְוָנִים נִרְאִים. וּכְשֶׁמִּסְתַּכְּלִים בַּכְּתוּבִים, זֶה כָּלוּל בָּזֶה וְזֶה כָּלוּל בָּזֶה, מְשׁוּם כָּךְ שָׁקוּל כְּנֶגֶד הַדַּעַת.

הַאי קְרָא לָאו רֵישֵׁיהּ סֵיפֵיהּ וְלָאו סֵיפֵיהּ רֵישֵׁיהּ. וְכַד אִסְתַּכַּלְנָא בֵּיהּ, כֻּלָּא כְּלִיל חַד בְּחַד, בֵּין מְסֵיפֵיהּ לְרֵישֵׁיהּ, בֵּין מֵרֵישֵׁיהּ לְסֵיפֵיהּ. שְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה. מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה, וּשְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק, וְדָא וְדָא נַיְיחָא דְּרוּחָא, כְּמָה דְּהַאי נַיְיחָא דְּרוּחָא, כַּךְ הַאי נַיְיחָא דְּרוּחָא.

הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ, וּכְשֶׁהִסְתַּכַּלְתִּי בּוֹ, הַכֹּל כָּלוּל אֶחָד עִם אֶחָד, בֵּין מִסּוֹפוֹ לְרֹאשׁוֹ, בֵּין מֵרֹאשׁוֹ לְסוֹפוֹ. שְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה. מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה, וּשְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק, וְזֶה וְזֶה נַחַת רוּחַ. כְּמוֹ שֶׁזֶּה נַחַת רוּחַ, כָּךְ זֶה נַחַת רוּחַ.

עַד דַּהֲווֹ יַתְבֵי, אָתָא חַד בַּר נָשׁ, אָמַר, אִנְתּוּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אִתְסִיאַת מִמַּרְעָהָא. וְחַבְרַיָּיא שָׁמְעוּ קָלָא, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שָׁבַק לְאִינּוּן חוֹבֵי דְּדָרָא. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, הָא אִתְקַיָּים הָכָא קְרָא, וּשְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק, הָכִי הוּא נַיְיחָא דְּרוּחָא, כְּמוֹ מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה. אָמַר לְהוּ נְקוּם וְנֵזִיל דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַרְחִישׁ לָן בְּנִסִּין.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, בָּא אִישׁ אֶחָד וְאָמַר, אִשְׁתּוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן נִרְפְּאָה מֵחָלְיָהּ. וְהַחֲבֵרִים שָׁמְעוּ קוֹל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָחַל לְאוֹתָם חֲטָאֵי הַדּוֹר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי הִתְקַיֵּם כָּאן הַפָּסוּק, וּשְׁמוּעָה טוֹבָה

מֵאֲרַע מָרְחַק, כְּךָ זֶה נַחַת רוּחַ, כְּמוֹ מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה. אָמַר לָהֶם, נָקוּם וְנֵלֵךְ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַחֵישׁ לָנוּ נִסִּים.

דף סד:

פָּתַח וְאָמַר, מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה, דָּא אוֹרַיְיתָא. דְּכָל מַאן דְּזָכֵי לְמִלְעֵי בְּאוֹרַיְיתָא, וּמְרַוֵי נַפְשָׁא מִנָּהּ, מַה כְּתִיב וּשְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַכְרִיז עֲלֵיהּ כַּמָּה טָבָאן לְאוֹטָבָא לֵיהּ בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, וּשְׁמוּעָה טוֹבָה, מַאן אֲתַר מֵאֶרֶץ מֶרְחָק, מֵאֲתַר דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הֲוָה רָחִיק מִנַּיהּ בְּקַדְמֵיתָא, מֵאֲתַר דְּהֲוָה בַּר נָשׁ בְּדָבְבוּ עִמֵּיהּ בְּקַדְמֵיתָא, דִּכְתִיב, (איוב כ) וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ, מֵהַהוּא אֲתַר (דף ס"ד ע"ב) מַקְדִּימִין לֵיהּ שְׁלָם, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, מֵאֶרֶץ מֶרְחָק. וּכְתִיב (ירמיה לא) מֵרָחוֹק יְיָ' נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ עַל כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ חָסֶד. (כאן חסר) (ויקרא ט"ז) וְיָצָא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי יְיָ' וְכִפֶּר עָלָיו. רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים נ) מִזְמוֹר לְאָסָף אֵל אֱלֹהִים יְיָ' דִּבֶּר וַיִּקְרָא אֶרֶץ מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ. תָּאנָא, אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מְאָה וְחַמְשִׁין רִבּוֹא מָארֵי שְׁירָתָא, מְזַמְּרִין לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כַּד נָהִיר יְמָמָא. וְאֶלֶף וַחֲמֵשׁ מְאָה וְאַרְבְּעִין וּתְמַנְיָא בְּטִיהֲרָא. וְאֶלֶף וַחֲמֵשׁ מְאָה וְתִשְׁעִין אֶלֶף רִבּוֹא בְּהַהִיא שַׁעֲתָא דְּאִקְרֵי בֵּין הָעַרְבַּיִם.

פָּתַח וְאָמַר, מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה - זוֹ הַתּוֹרָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁזּוֹכֶה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּמַרְוֶה מִמֶּנָּה אֶת הַנֶּפֶשׁ, מַה כָּתוּב? וּשְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְרִיז עָלָיו כַּמָּה טוֹבוֹת לְהֵיטִיב לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּשְׁמוּעָה טוֹבָה. מֵאֵיזֶה מָקוֹם? מֵאֶרֶץ מֶרְחָק, מִמָּקוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה רָחוֹק מִמֶּנּוּ בַּתְּחִלָּה, מִמָּקוֹם שֶׁהָיָה אָדָם בְּשִׂנְאָה עִמּוֹ בַּתְּחִלָּה, שֶׁכָּתוּב (איוב כ) וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁמַּקְדִּימִים לוֹ שָׁלוֹם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֵאֶרֶץ מֶרְחָק. וְכָתוּב, (ירמיה לא) מֵרָחוֹק ה' נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ עַל כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ חָסֶד. וְיָצָא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' וְכִפֶּר עָלָיו. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים נ) מִזְמוֹר לְאָסָף אֵל אֱלֹהִים ה' דִּבֶּר וַיִּקְרָא אֶרֶץ מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ. לְמַדְנוּ, אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים רִבּוֹא בַּעֲלֵי שִׁירָה מְזַמְּרִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁמַּאִיר הַיּוֹם. וְאֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה בַּצָּהֳרַיִם. וְאֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים אֶלֶף רִבּוֹא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנִּקְרֵאת בֵּין הָעַרְבַּיִם.

רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, כַּד נָהִיר יְמָמָא, כָּל אִינּוּן מָארֵי דִּיבָּבָא, מְשַׁבְּחָן בְּמִלֵּי תּוּשְׁבְּחָן, לְקֳבֵלֵיהּ דְּהַאי בֹּקֶר. (ס"א כד אתער, דכד) דְּכַד אִתְּעַר הַאי בֹּקֶר, כֻּלְּהוּ מִתְבַּסְּמִין, וְדִינָא אִשְׁתְּכִיךְ, וְאָמְרִין תּוּשְׁבְּחָן. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (איוב לח) בְּרֹן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. וְהַהוּא זִמְנָא, (הימנותא) חֶדְוָותָא וּבִרְכָאן מִשְׁתַּכְּחִין בְּעָלְמָא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְּעַר לְאַבְרָהָם לְאַחָיָיא לֵיהּ, וְאִשְׁתַּעֲשַׁע בֵּיהּ, וַאֲשְׁלְטֵיהּ בְּעָלְמָא. וּמְנָא לָן דְּהַאי בֹּקֶר דְּאַבְרָהָם הוּא. דִּכְתִיב (בראשית יט) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כְּשֶׁמַּאִיר הַיּוֹם, כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי יְבָבָה מְשַׁבְּחִים בְּדִבְרֵי תִּשְׁבָּחוֹת כְּנֶגֶד הַבֹּקֶר הַזֶּה. (כשמתעורר) שֶׁכְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר הַזֶּה, כֻּלָּם מִתְבַּשְּׂמִים, וְהַדִּין שׁוֹכֵךְ, וְאוֹמְרִים תִּשְׁבָּחוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב

(איוב לט) בְּרֶן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. וְאוֹתוֹ זְמַן (אמונה) שִׂמְחָה וּבְרָכוֹת נִמְצָאִים בָּעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵעִיר אֶת אַבְרָהָם לְהַחֲיוֹתוֹ, וּמִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִמּוֹ וּמַשְׁלִיטוֹ בָּעוֹלָם. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהַבֹּקֶר הַזֶּה הוּא שֶׁל אַבְרָהָם? שֶׁכָּתוּב (בראשית יט) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר.

בְּהַהוּא זִמְנָא דְּבֵין הָעַרְבַּיִם, כָּל אינוּן אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מְאָה וְתִשְׁעִין אֶלֶף רִבּוֹא מָארֵי דִּילְלָה אִקְרוּן, וּמְזַמְּרִין בְּהַהִיא שַׁעֲתָא, וּקְטֵטוּתָא שַׁרְיָא בְּעָלְמָא, וְהַהִיא שַׁעֲתָא אִתְּעָרוּתָא דְּאִתְּעָר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִצְחָק, וְקָם וְדָאִין לְחַיְיבַיָּא דְּעַבְרִין עַל פִּתְגָמֵי אוֹרַיְיתָא, וְשִׂבְעָה נַהֲרֵי אֶשָּׁא נַגְדִּין וְנָפְקִין וְחָלִין עַל רֵישֵׁיהוֹן דְּרַשִׁיעַיָּיא, וְשַׁלְהוֹבֵי גוּמְרִין דְּנוּרָא מִתְעָרִין מֵעֵילָּא לְתַתָּא, וּכְדֵין תָּב אַבְרָהָם לְאַתְרֵיהּ. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (בראשית יח) וְאַבְרָהָם שָׁב לִמְקוֹמוֹ. וְיוֹמָא אִתְפְּנֵי, וְחַיְיבֵי גֵּיהִנָּם צַוְוחִין וְאָמְרִין (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָּנָה הַיּוֹם כִּי יִנָּטוּ צִלְלֵי עֶרֶב. וְהַהִיא שַׁעֲתָא, בָּעֵי בַּר נָשׁ לְאִזְדַּהֲרָא, בְּצְלוֹתָא דְּמִנְחָה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם, כָּל אוֹתָם אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים אֶלֶף רִבּוֹא בַּעֲלֵי יְלָלָה נִקְרָאִים, וּמְזַמְּרִים בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וְהַקְּטָטָה שׁוֹרָה בָּעוֹלָם. וְאוֹתָהּ שָׁעָה הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁמַּעִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִצְחָק, וְעוֹמֵד וְדָן אֶת הָרְשָׁעִים שֶׁעוֹבְרִים עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, וְשִׁבְעָה נַהֲרוֹת אֵשׁ זוֹרְמִים וְיוֹצְאִים וְחָלִים עַל רָאשֵׁי הָרְשָׁעִים, וְשַׁלְהֶבוֹת גֶּחָלִים שֶׁל אֵשׁ מִתְעוֹרְרוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה. וְאָז שָׁב אַבְרָהָם לִמְקוֹמוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאַבְרָהָם שָׁב לִמְקוֹמוֹ. וְהַיּוֹם פּוֹנֶה, וְרִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם צוֹוְחִים וְאוֹמְרִים: (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָּנָה הַיּוֹם כִּי יִנָּטוּ צִלְלֵי עֶרֶב. וְאוֹתָהּ שָׁעָה צָרִיךְ אָדָם לְהִזָּהֵר בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה.

בְּזִמְנָא דְּמָטֵי לֵילְיָא אינוּן אֶלֶף וְהֹ' מְאָה וְאַרְבְּעִין וּתְמַנְיָא, אִקְרוּן מְבָרְא לְפָרוֹכְתָּא, וְאָמְרִין שִׁירָתָא. כְּדֵין דִּינִין דִּלְתַתָּא מִתְעָרִין, וְאָזְלִין וְשָׁאטִין בְּעָלְמָא, וְאִלֵּין אָמְרִין שִׁירָתָא. עַד דְּיִתְפְּלִיג לֵילְיָא מִשְׁמָרָה וּפַלְגָא. בָּתַר דְּיִתְפְּלִיג לֵילְיָא מִזְדַּמְנֵי כֻּלְּהוּ אַחֲרִינֵי כַּחֲדָא, וְאָמְרֵי תְּהִלּוֹת, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (ישעיה ס) וּתְהִלּוֹת יְיָ' יְבַשֵּׂרוּ. רִבִּי יְהוּדָה אָמַר כַּד רַעֲוָא אִשְׁתְּכַח בְּצַפְרָא, תְּהִלּוֹת יְיָ' מְבַשְּׂרִין.

בְּזֶמֶן שֶׁמַּגִּיעַ הַלַּיְלָה, אוֹתָם אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה נִקְרָאִים מְחוּץ לַפָּרֹכֶת וְאוֹמְרִים שִׁירָה. אָז מִתְעוֹרְרִים הַדִּינִים שֶׁלְּמַטָּה, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וְאֵלֶּה אוֹמְרִים שִׁירָה עַד שֶׁנֶּחֱלַק הַלַּיְלָה מִשְׁמֶרֶת וְחֵצִי. אַחַר שֶׁנֶּחֱלַק הַלַּיְלָה, מִזְדַּמְּנִים כָּל הָאֲחֵרִים כְּאֶחָד וְאוֹמְרִים תְּהִלּוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ס) וּתְהִלּוֹת ה' יְבַשֵּׂרוּ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּשֶׁנִּמְצָא רָצוֹן בַּבֹּקֶר, תְּהִלּוֹת ה' מְבַשְּׂרִים.

רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, בָּתַר דְּרוּחָא דְּצָפוֹן אִתְעַר בְּפַלְגוּת לֵילְיָא וְאָזִיל לֵיהּ, תְּהִלּוֹת מְבַשְּׂרֵי, עַד דְּיֵיתֵי צַפְרָא, וְאִתְעַר הַאי בֹּקֶר, כְּדֵין חֶדְוָותָא וּבִרְכָאן אִשְׁתְּכַח בְּעָלְמָא.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, אַחַר שֶׁרוּחַ הַצָּפוֹן הִתְעוֹרְרָה בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה וְהָלְכָה לָהּ, מְבַשְּׂרִים תְּהִלּוֹת עַד שֶׁיָּבֹא הַבֹּקֶר, וּמִתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר הַזֶּה, וְאָז שִׂמְחָה וּבְרָכוֹת נִמְצָאִים בָּעוֹלָם.

תָּאנָא, אָמַר רִבִּי אַבָּא, כֻּלְּהוּ הָכִי, וְעֵילָּא מִנְּהוֹן סַרְכִין תְּלָתָא. בְּהַהִיא שַׁעֲתָא דְּאִתְּעַר הַאי בֹּקֶר, וּמִתְעָרִין תּוּשְׁבְּחָן, כָּל אינוּן אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מְאָה וְחַמְשִׁין רִבּוֹא, אִתְמָנָא עֲלַיְיהוּ חַד

מְמָנָא, וְהֵימָן שְׁמֵיהּ לָקֳבְלֵיהּ דִּלְתַתָּא, וּתְחוֹת יְדֵיהּ סַרְכִין מְמָנָן עֲלֵיהוּ לְאַתְקָנָא שִׁירָתָא. בְּהַהִיא שַׁעֲתָא דְּאִתְעַר זִמְנָא דְּבֵין הָעַרְבַּיִם, וְזִמְרִין כָּל אִינּוּן אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מְאָה וְתִשְׁעִין אֶלֶף רִבּוֹא מָארֵי דִּילְלָה, אִתְמָנָא עֲלַיְיהוּ חַד מְמָנָא וִידוּתוּן שְׁמֵיהּ, לָקֳבְלֵיהּ דִּלְתַתָּא, וּתְחוֹת יְדֵיהּ סַרְכִין מְמָנָן עֲלַיְיהוּ, לְאַתְקָנָא הַהוּא זִמְרָא, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (ישעיה כה) זְמִיר עָרִיצִים.

לְמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא, כֻּלָּם כָּךְ, וּמֵעַל כֻּלָּם שְׁלֹשָׁה שָׂרִים. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר הַזֶּה וּמְעוֹרְרִים תִּשְׁבָּחוֹת עַל כָּל אוֹתָם אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים רִבּוֹא, מִתְמַנֶּה עֲלֵיהֶם מְמֻנֶּה אֶחָד, וּשְׁמוֹ הֵימָן, כְּנֶגֶד שֶׁלְּמַטָּה, וְתַחַת יָדוֹ שָׂרִים מְמֻנִּים עֲלֵיהֶם לְתַקֵּן שִׁיר. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֵר זְמַן שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם וּמְזַמְּרִים כָּל אוֹתָם אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים אֶלֶף רִבּוֹא בַּעֲלֵי הַיְלָלָה, מִתְמַנֶּה עֲלֵיהֶם מְמֻנֶּה אֶחָד, וּשְׁמוֹ יְדוּתוּן, כְּנֶגֶד שֶׁלְּמַטָּה, וְתַחַת יָדוֹ מְמֻנִּים עֲלֵיהֶם שָׂרִים לְתַקֵּן אוֹתוֹ הַזֶּמֶר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם כה) זְמִיר עָרִיצִים.

בְּהַהִיא שַׁעֲתָא דְּמָטֵי לֵילְיָא, מִתְעָרִין כָּל אִינּוּן דְּמִבָּרָא לְפָרוֹכְתָּא, כְּדֵין שְׁכִיךְ כֹּלָּא, וּפְטָרָא לָא אִשְׁתְּכַח, וְדִינִין דִּלְתַתָּא מִתְעָרִין, כֻּלְּהוּ אִתְמָנָן כַּחֲדָא, אִלֵּין עַל אִלֵּין, עַד דְּאִתְפְּלִיג לֵילְיָא. בָּתַר דְּאִתְפְּלִיג לֵילְיָא, וּמִתְכַּנְּשֵׁי כֻּלְּהוּ, אִתְמָנָא עֲלַיְיהוּ חַד מְמָנָא וְכָנִישׁ לְכָל מַשְׁרְיָין, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (במדבר י) מְאַסֵּף לְכָל הַמַּחֲנוֹת וְגוֹ', וְאָסֵף שְׁמֵיהּ, לָקֳבְלֵיהּ דִּלְתַתָּא, וּתְחוֹת יְדֵיהּ כָּל אִינּוּן סַרְכִין מְמָנָן, וּמְבַשְּׂרֵי תְּהִלּוֹת.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁמַּגִּיעַ הַלַּיְלָה, מִתְעוֹרְרִים כָּל אוֹתָם שֶׁמְּחוּץ לַפָּרֹכֶת, וְאָז הַכֹּל שׁוֹכֵךְ, וּפֶתַח לֹא נִמְצָא, וְהַדִּינִים שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרְרִים, כֻּלָּם מִתְמַנִּים כְּאֶחָד אֵלֶּה עַל אֵלֶּה, עַד שֶׁנֶּחֱלָק הַלַּיְלָה. אַחַר שֶׁנֶּחֱלָק הַלַּיְלָה וְכֻלָּם מִתְכַּנְּסִים, מִתְמַנֶּה עֲלֵיהֶם מְמֻנֶּה אֶחָד וּמְכַנֵּס אֶת כָּל הַמַּחֲנוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר י) מְאַסֵּף לְכָל הַמַּחֲנוֹת וְגוֹ', וּשְׁמוֹ אָסֵף, כְּנֶגֶד שֶׁלְּמַטָּה, וְתַחַת יָדוֹ כָּל אוֹתָם שָׂרִים מְמֻנִּים וּמְבַשְּׂרִים תְּהִלּוֹת.

דף סה.

עַד דְּאָתֵי צַפְרָא, כֵּיוָן דְּאָתֵי צַפְרָא, קָם הַהוּא נַע"ר, יוֹנֵק מִשְּׁדֵי אִמֵּיהּ, לְדַכְּאָה לְהוּ, וְעָאל לְשַׁמְּשָׁא. כַּד אִתְעַר בֹּקֶר, כְּדֵין הִיא שַׁעֲתָא דְּרַעֲוָא, דְּאִשְׁתְּעֵי מַטְרוֹנִיתָא בְּמַלְכָּא, וּמַלְכָּא מְשִׁיךְ מִנֵּיהּ חַד (דף ס"ה ע"א) חוּטָא דְּבִרְכָאן וּפָרִיס עַל מַטְרוֹנִיתָא, וְעַל אִינּוּן דְּמִזַּדְּווּגֵי לֵהּ. מַאן אִינּוּן דְּמִזַּדְּווּגֵי עִמֵּהּ. אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא בְּלֵילְיָא, כַּד אִתְפְּלַג.

עַד שֶׁבָּא הַבֹּקֶר. כֵּיוָן שֶׁבָּא הַבֹּקֶר, קָם אוֹתוֹ נַע"ר וְיוֹנֵק מִשְּׁדֵי אִמּוֹ לְטַהֵר אוֹתָם, וְנִכְנָס לְשַׁמֵּשׁ. כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר, אָז הִיא עֵת רָצוֹן שֶׁמְּדַבֶּרֶת הַגְּבִירָה עִם הַמֶּלֶךְ, וְהַמֶּלֶךְ מוֹשֵׁךְ מִמֶּנּוּ חוּט אֶחָד שֶׁל בְּרָכוֹת וּפוֹרֵס עַל הַגְּבִירָה וְעַל אוֹתָם שֶׁמְּזַדְּווְגִים עִמָּהּ. מִי הֵם שֶׁמְּזַדְּווְגִים עִמָּהּ? אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, כְּשֶׁנֶּחֱלָק.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, זַכָּאָה חוּלָקֵיהּ מַאן דְּאָתֵי עִם מַטְרוֹנִיתָא, בְּשַׁעֲתָא דְּאַתַת לְקַבְּלָא אַנְפֵּי מַלְכָּא, לְאִשְׁתְּעֵי בֵּיהּ. וְאִשְׁתְּכַח עִמָּהּ. בְּשַׁעֲתָא דְּאוֹשִׁיט מַלְכָּא יְמִינָא, לְקַבְּלָא לְמַטְרוֹנִיתָא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים קלט) אֲשָׁא כַנְפֵי שַׁחַר אֶשְׁכְּנָה בְּאַחֲרִית יָם. מַאי

אַחֲרִית יָם. הַהִיא שַׁעֲתָא אַחֲרִית דְּהַהוּא יַם הוּא. דְּכַד אִתְפְּלַג, שֵׁירוּתָא הֲוָה, וְדִינָא הֲוָה, וְהַשְׁתָּא אַחֲרִית הוּא דִּילָהּ, דְּמִסְתַּלְקִין דִּינָהָא. וְעָאלַת בְּגַדְפּוֹי דְּמַלְכָּא, הִיא וְכָל אִינּוּן דְּמִזְדַּוְּגִין לֵהּ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב אֶשְׁכְּנָה בְּאַחֲרִית יָם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁבָּא עִם הַגְּבִירָה בְּשָׁעָה שֶׁבָּאָה לְקַבֵּל אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ לְדַבֵּר עִמָּהּ, וְנִמְצָא עִמָּהּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַמֶּלֶךְ מוֹשִׁיט אֶת יְמִינוֹ לְקַבֵּל אֶת הַגְּבִירָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלט) אֶשָּׂא כַנְפֵי שָׁחַר אֶשְׁכְּנָה בְּאַחֲרִית יָם. מִי אַחֲרִית הַיָּם? אוֹתָהּ שָׁעָה אַחֲרִית שֶׁל אוֹתוֹ יָם הִיא. שֶׁכְּשֶׁנֶּחֱלָק, הָיְתָה רֹאשִׁית, וְהָיָה דִּין, וְעַכְשָׁו הָאַחֲרִית הוּא שֶׁלֵּהּ, שֶׁמִּסְתַּלְקִים דִּינֶיהָ, וְנִכְנֶסֶת לְכִנְפֵי הַמֶּלֶךְ הִיא וְכָל אוֹתָם שֶׁמִּזְדַּוְּגִים עִמָּהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֶשְׁכְּנָה בְּאַחֲרִית יָם.

וְתָאנָא, כָּל אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא בְּשַׁעֲתָא דְּאִתְפְּלִיג לֵילְיָא. אִשְׁתְּתַף בְּשִׁכְינְתָּא. וְכַד אָתֵי צַפְרָא, וּמַטְרוֹנִיתָא אִתְחַבְּרַת עִם מַלְכָּא, הוּא אִשְׁתְּכַח עִמָּהּ עִם מַלְכָּא. וּמַלְכָּא פָּרִיס עַל כֻּלְּהוּ גַּדְפּוֹי, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה יְיָ' חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי וְגוֹ'. וְלָמַדְנוּ, כָּל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בְּתוֹרָה בְּשָׁעָה שֶׁנֶּחֱלָק הַלַּיְלָה, מִשְׁתַּתְּפִים עִם הַשְּׁכִינָה. וּכְשֶׁבָּא הַבֹּקֶר וְהַגְּבִירָה מִתְחַבֶּרֶת עִם הַמֶּלֶךְ, הוּא נִמְצָא עִמָּהּ עִם הַמֶּלֶךְ, וְהַמֶּלֶךְ פּוֹרֵס עַל כֻּלָּם אֶת כְּנָפָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי וְגוֹ'.

תָּאנָא, בְּהַהִיא שַׁעֲתָא, אֲבָהָן מְזַדְּמְנִין בְּמַטְרוֹנִיתָא, וְקַדְּמִין לְאִשְׁתָּעֵי בַּהֲדָהּ, וּלְאִתְחַבָּרָא עִמָּהּ. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מַלִּיל עִמָּהּ בְּהוּ. וְהוּא קָאֲרֵי לָהּ לְפָרְסָא לָהּ גַּדְפּוֹי, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים נ) מִזְמוֹר לְאָסָף אֵל אֱלֹהִים יְיָ' דִּבֶּר וַיִּקְרָא אֶרֶץ וְגוֹ'. אֵל: דָּא נְהִירוּ דְּחָכְמְתָא, וְאִקְרֵי חֶסֶד. אֱלֹהִים: דָּא גְּבוּרָה. יְדֹוָ"ד: דָּא שְׁלִימוּ דְּכֹלָּא, רַחֲמֵי. וְעַל דָּא, דִּבֶּר וַיִּקְרָא אֶרֶץ וְגוֹ'.

לְמַדְנוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָאָבוֹת מְזַדְּמְנִים עִם הַגְּבִירָה, וּמַקְדִּימִים לְדַבֵּר עִמָּהּ וּלְהִתְחַבֵּר עִמָּהּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַבֵּר עִמָּהּ עֲלֵיהֶם, וְהוּא קוֹרֵא לָהּ לִפְרֹס עָלֶיהָ אֶת כְּנָפָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם נ) מִזְמוֹר לְאָסָף אֵל אֱלֹהִים ה' דִּבֶּר וַיִּקְרָא אֶרֶץ וְגוֹ'. אֵל - זֶה אוֹר הַחָכְמָה, וְנִקְרָא חֶסֶד. אֱלֹהִים - זוֹ גְּבוּרָה. יְהֹוָה - זוֹ שְׁלֵמוּת הַכֹּל, רַחֲמִים. וְעַל זֶה - דִּבֶּר וַיִּקְרָא אֶרֶץ וְגוֹ'.

רִבִּי אֶלְעָזָר הָוָה יָתִיב קָמֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אֲבוֹי, אֲמַר לֵיהּ, הָא תְּנֵינָן אֱלֹהִים בְּכָל אֲתַר דְּיָנָא הוּא. יו"ד ה"א וא"ו ה"א. אִית אֲתַר דְּאִקְרֵי אֱלֹהִים, כְּגוֹן (בראשית טו) אֲדֹנָ"י יְהוֹ"ה. אֲמַאי אִקְרֵי אֱלֹהִים, וְהָא אִתְּוון רַחֲמֵי אִינּוּן בְּכָל אֲתַר.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. אָמַר לוֹ, הֲרֵי שָׁנִינוּ אֱלֹהִים בְּכָל מָקוֹם הוּא דִּין. יו"ד ה"א וא"ו ה"א. יֵשׁ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא אֱלֹהִים, כְּמוֹ אֲדֹנָ"י יְהוֹ"ה. לָמָּה נִקְרָא אֱלֹהִים, וַהֲרֵי אוֹתִיּוֹת הָרַחֲמִים הֵן בְּכָל מָקוֹם?

אֲמַר לֵיהּ, הָכִי הוּא כְּתִיב בַּקְרָא, דִּכְתִיב, (דברים ד) וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וְהֲשֵׁבוֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי יְיָ' הוּא הָאֱלֹהִים, וּכְתִיב (מלכים א יח) יְיָ' הוּא הָאֱלֹהִים. אֲמַר לֵיהּ מִלָּה דָּא יְדַעְנָא, דְּבַאֲתַר

דְּאִית דִּינָא, אִית רַחֲמֵי. וּלְזִמְנָא, בַּאֲתַר דְּאִית רַחֲמֵי, אִית דִּינָא, אֲמַר לֵיהּ תָּא חֲזֵי דְּהָכִי הוּא, יְדוֹ"ד בְּכָל אֲתַר רַחֲמֵי. וּבְשַׁעֲתָא דְּמְהַפְּכֵי חַיְיבַיָּא רַחֲמֵי לְדִינָא, כְּדֵין כְּתִיב יְהוֹ"ה, וְקָרִינָן לֵיהּ אֱלֹהִים.

אָמַר לוֹ, כָּךְ הָיָה כְּתוּב בַּמִּקְרָא, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבוֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים, וְכָתוּב (מלכים א יח) ה' הוּא הָאֱלֹהִים. אָמַר לוֹ, דָּבָר הָיָה יָדַעְתִּי, שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ דִּין יֵשׁ רַחֲמִים, וּלְפָעָמִים בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ רַחֲמִים יֵשׁ דִּין. אָמַר לוֹ, בֹּא וּרְאֵה שֶׁכָּכָה הָיָה, יְהוֹ"ה בְּכָל מָקוֹם רַחֲמִים. וּבְשָׁעָה שֶׁמְּהַפְּכִים הָרְשָׁעִים רַחֲמִים לְדִין, אָז כָּתוּב יְהוֹ"ה, וְקוֹרְאִים אוֹתוֹ אֱלֹהִים.

אֲבָל תָּא חֲזֵי רָזָא דְּמִלָּה, ג' דַּרְגִּין אִינּוּן, וְכָל דַּרְגָּא וְדַרְגָּא בִּלְחוֹדוֹי, וְאַף עַל גַּב דְּכֹלָּא חַד, וּמִתְקַשְּׁרֵי בְּחַד, וְלָא מִתְפָּרְשֵׁי דָּא מִן דָּא. תָּא חֲזֵי, כֻּלְּהוּ נְטִיעָן, וְכָל אִינּוּן בּוּצִינִין דְּמִתְלַהֲטִין כֻּלְּהוּ נְהִירִין וּמִתְלַהֲטָן וּמִשְׁתַּקְיָין וּמִתְבָּרְכָאן, מֵהַהוּא נַהֲרָא דְּנָגִיד וְנָפִיק, דְּכֹלָּא כָּלִיל בֵּיהּ, (תרי נוסחי) וּכְלָלָא דְּכֹלָּא בֵּיהּ.

אֲבָל בֹּא רְאֵה סוֹד הַדָּבָר, שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת הֵן, וְכָל דַּרְגָּה וְדַרְגָּה לְבַדָּהּ, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אֶחָד וּמְקֻשָּׁרִים בְּאֶחָד, וְלֹא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה. בֹּא רְאֵה, כָּל הַנְּטִיעוֹת וְכָל הַמְּאוֹרוֹת (שמתלהטים) כֻּלָּם מְאִירִים וּמִתְלַהֲטִים וְנִשְׁקִים וּמִתְבָּרְכִים מֵאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא שֶׁהַכֹּל כָּלוּל בּוֹ, וּבוֹ כְּלֵל הַכֹּל.

וְהַאי נַהֲרָא אִתְקְרֵי אי"ם לְגַנְתָּא, וְעֵילָּא מִגִּנְתָּא, בְּגִין דְּעֵדֶן מִשְׁתַּתֵּף בַּהֲדָהּ, וְלָא פָּרִישׁ (ס"א ע"ב) מִנָּהּ. וּבְגִין כַּךְ, כָּל מַבּוּעִין נָפְקִין וְנָגְדִּין וְאִשְׁתַּקְיָין לְכָל עִיבָר. וּפָתְחִין בָּהּ פְּתִיחָן, וְעַל דָּא רַחֲמֵי מִנָּהּ מִשְׁתַּכְחִין, וְרַחֲמִין פְּתִיחִין בָּהּ.

וְהַנָּהָר הַזֶּה נִקְרָא א"ם לַגָּן וּמֵעַל לַגָּן, מְשׁוּם שֶׁעֵדֶן מִשְׁתַּתֵּף עִמָּהּ וְלֹא נִפְרָד מִמֶּנָּה. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל הַמַּעְיָנוֹת יוֹצְאִים וְשׁוֹפְעִים וְנִשְׁקִים לְכָל עֵבֶר וּפוֹתְחִים בָּהּ פְּתָחִים, וְעַל כֵּן רַחֲמִים נִמְצָאִים מִמֶּנָּה, וְרַחֲמִים פְּתוּחִים בָּהּ.

וּבְגִין דְּקָרִינָן לָהּ אֵם, נוּקְבָא גְּבוּרָה, וְדִינָא מִנָּהּ נָפִיק. אִקְרֵי רַחֲמֵי בִּלְחוֹדָהָא, הָא מִסְטָרָהָא דְּיָנִין מִתְעָרִין. וּבְגִין כַּךְ כְּתִיב בְּרַחֲמֵי, וְנָקוּד בְּדִינָא. אַתָּוון בְּרַחֲמֵי, וְאִתְנַגִּיד דִּינָא מִסְּטָרָהָא, כְּגַוְונָא דָּא יְהֹוָ"ה, הַאי דְּרָגָא חַד.

וּמְשׁוּם שֶׁקּוֹרְאִים לָהּ אֵם, נְקֵבָה גְּבוּרָה, וְדִין יוֹצֵא מִמֶּנָּה. נִקְרֵאת רַחֲמִים לְבַדָּהּ, הֲרֵי מִצַּדָּהּ מִתְעוֹרְרִים דִּינִים, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּרַחֲמִים וְנָקוּד בְּדִין. הָאוֹתִיּוֹת בְּרַחֲמִים, וְנִשְׁפָּע דִּין מִצַּדָּהּ, כְּמוֹ כֵן יְהֹוָ"ה, הִנֵּה דַּרְגָּה אַחַת.

דַּרְגָּא תִּנְיָינָא, מִסְטָרָא דְּהַאי קַדְמָאָה, נָפִיק וְאִתְעַר דַּרְגָּא אָחֳרָא אִקְרֵי גְּבוּרָה, וְהַאי אִקְרֵי אֱלֹהִים, בְּאִלֵּין אַתָּוון מַמָּשׁ. וְשִׁירוּתָא (חד) מְזִעֵיר אַנְפִּין הוּא, וּבֵיהּ אִתְאַחִיד. וּבְגִין דְּאִתְאַחִיד (האי) בְּהַאי, כְּתִיב יְיָ' הָאֱלֹהִים, כִּי יְיָ' הוּא הָאֱלֹהִים, בְּאִלֵּין אַתָּוון, וְהוּא חַד, וְדָא הוּא דַּרְגָּא תִּנְיָינָא.

דַּרְגָּה שְׁנִיָּה - מִצַּד הָרִאשׁוֹנָה הַזּוֹ יוֹצֵאת וּמִתְעוֹרֶרֶת דַּרְגָּה אַחֶרֶת שֶׁנִּקְרֵאת גְּבוּרָה, וְזֶה נִקְרָא אֱלֹהִים בְּאוֹתִיּוֹת הַלּוֹ מַמָּשׁ. וְהָרִאשׁית (אחת) הִיא מִזְּעִיר אַנְפִּין, וּבוֹ נֶאֱחָזָה. וּמִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱחָזָה (זה) בָּזֶה כָּתוּב ה' הָאֱלֹהִים, כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים, בְּאַלּוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְהוּא אֶחָד, וְזוֹהִי דַּרְגָּה שְׁנִיָּה.

דַּרְגָּא תְּלִיתָאָה, צֶדֶק. כְּתָרָא בַּתְרָאָה, הַאי בֵּי דִינָא דְּמַלְכָּא. וְתָאנָא אֲדֹנָ"י הָכִי כְּתִיב, וְהָכִי אִקְרֵי, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּהַאי שְׁמָא אִתְקְרֵי. וְהַאי שְׁמָא בַּאֲתַר דָּא אִשְׁתְּלִים. וְאִלֵּין אִינּוּן ג' דַּרְגִּין, דְּאִקְרוּן בְּשְׁמֵהוֹן דְּדִינָא. וְכוּלָּא מִתְקַשֵּׁר חַד בְּחַד בְּלָא פְּרוּדָא, כְּמָה דְּאוּקִימְנָא.

דַּרְגָּה שְׁלִישִׁית - צֶדֶק. כֶּתֶר אַחֲרוֹן, הֲרֵי בֵּית דִּין שֶׁל הַמֶּלֶךְ. וְלָמַדְנוּ אֲדֹנָ"י כְּךָ כָּתוּב וְכָךְ נִקְרָא, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת בַּשֵּׁם הַזֶּה, וְהַשֵּׁם הַזֶּה בַּמָּקוֹם הַזֶּה נִשְׁלָם, וְאֵלּוּ הֵן שָׁלוֹשׁ דְּרָגוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת בִּשְׁמוֹת הַדִּין, וְהַכֹּל נִקְשָׁר אֶחָד עִם אֶחָד בְּלִי פֵּרוּד, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

דף סה:

אָמַר לֵיהּ, אִי נִיחָא קַמֵּיהּ דְּאַבָּא, הָא שְׁמַעְנָא בְּהַאי, (ח"י ע"א) דִּכְתִיב, (שמות ג) אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה, וְלָא קַיְימָא בֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ אֶלְעָזָר בְּרִי, הָא אוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא, וְהַשְׁתָּא בְּחַד מִלָּה אִתְקְשַׁר כֹּלָּא. (דף ס"ה ע"ב) .

אָמַר לוֹ, אִם נוֹחַ לְפָנֶיךָ אַבָּא, הֲרֵי שָׁמַעְתִּי עַל זֶה, שֶׁכָּתוּב (שמות ג) אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה, וְלֹא עוֹמֵד בּוֹ. אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר בְּנִי, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ הַחֲבֵרִים, וְעַכְשָׁו בְּדָבָר אֶחָד הַכֹּל נִקְשָׁר.

וְרָזָא דְּמִלָּה הָכִי הוּא. אֶהְיֶה, דָּא כְּלָלָא דְּכוּלָּא. דְּכַד שְׁבִילִין סְתִימִין וְלָא מִתְפָּרְשָׁן, וּכְלִילָן בְּחַד אֲתַר. כְּדֵין אִקְרֵי אֶהְיֶה, כְּלָלָא כֹּלָּא, סָתִים וְלָא אִתְגַּלְיָיא.

וְסוֹד הַדָּבָר כָּךְ הוּא. אֶהְיֶה, זֶה כְּלָל שֶׁל הַכֹּל. שֶׁכְּשֶׁשְּׁבִילִים סְתוּמִים וְלֹא מִתְפָּרְשִׁים, וּכְלוּלִים בְּמָקוֹם אֶחָד, אָז נִקְרָא אֶהְיֶה, הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, סָתוּם וְלֹא נִגְלֶה.

בְּתַר דְּנָפַק מִנֵּיהּ שֵׁירוּתָא, וְהַהוּא נָהָר אִתְעַבַּר לְאַמְשָׁכָא כֹּלָּא, כְּדֵין אִקְרֵי אֲשֶׁר אֶהְיֶה. כְּלוֹמַר, עַל כֵּן אֶהְיֶה, אֶהְיֶה זַמִּין לְאַמְשָׁכָא וּלְאוֹלָדָא כֹּלָּא. אֶהְיֶה: כְּלוֹמַר, הַשְׁתָּא אֲנָא הוּא כְּלַל כֹּלָּא, כְּלָלָא דְּכָל פְּרָטָא. אֲשֶׁר אֶהְיֶה: דְּאִתְעַבְּרַת אִימָּא, וְזַמִּינַת לְאַפָּקָא פְּרָטִין כֻּלְּהוּ, וּלְאִתְגַּלְיָיא שְׁמָא עִלָּאָה.

אַחַר שֶׁיָּצְאָה מִמֶּנּוּ רֵאשִׁית וְאוֹתוֹ נָהָר עָבַר לִמְשׁךְ אֶת הַכֹּל, אָזַי נִקְרָא אֲשֶׁר אֶהְיֶה. כְּלוֹמַר, עַל כֵּן אֶהְיֶה, אֶהְיֶה מְזֻמָּן לְהַמְשִׁיךְ וּלְהוֹלִיד הַכֹּל. אֶהְיֶה - כְּלוֹמַר, עַכְשָׁו אֲנִי הוּא הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, הַכְּלָל שֶׁל כָּל פְּרָט. אֲשֶׁר אֶהְיֶה - שֶׁהִתְעַבְּרָה הָאֵם, וַעֲתִידָה לְהוֹצִיא אֶת כָּל הַפְּרָטִים וּלְגַלּוֹת אֶת הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן.

לְבָתַר בָּעָא מֹשֶׁה לְמִנְדַּע פְּרָטָא דְּמִלָּה מַאן הוּא, עַד דְּפָרִישׁ וְאָמַר אֶהְיֶה (ס"א יהוה), דָּא הוּא פְּרָטָא, וְהָכָא לָא כְּתִיב אֲשֶׁר אֶהְיֶה. (ויחי קל"ה) וְאַשְׁכַּחְנָא בְּסִפְרָא דִּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא, אֲשֶׁר: בְּקִיטוּרָא דְּעִדּוּנָא קַסְטִירָא בְּחַבְרוּתָא עִלָּאָה אִשְׁתְּכַח. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (בראשית ל) בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָּנוֹת, אֶהְיֶה זְמִינָא לְאוֹלָדָא.

אַחַר כְּךָ רָצָה מֹשֶׁה לְדַעַת מַהוּ פֵּרֵט הַדָּבָר, עַד שֶׁפֵּרֵשׁ וְאָמַר אֶהְיֶה (יהוה) - זֶהוּ פֵּרֵט. וְכָאן לֹא כָתוּב אֲשֶׁר אֶהְיֶה. וּמְצַאתִי בְּסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר - בְּקֶשֶׁר שֶׁל עִדּוּן הַמֻּמְשָׁלָה נִמְצֵאת בְּחַבְרוּתָא עֶלְיוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ל) בְּאַשְׁרַי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָּנוֹת, אֶהְיֶה עֲתִידָה לְהוֹלִיד.

תָּא חֲזֵי הֵיךְ נָחִית מְדַרְגָּא לְדַרְגָּא, לְאוֹדָעָא רָזָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא (לאחזאה קודשא בריך הוא) לְמֹשֶׁה. בְּקַדְמֵיתָא אֶהְיֶה, כְּלָלָא דְּכֹלָּא, סְתִים דְּלָא אִתְגַּלְיָיא כְּלַל, כְּמָה דַּאֲמִינָא. וְסִימָן, (משלי ח) וַאֲהָיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן וְגוֹ', וּכְתִיב (איוב כח) לֹא יָדַע אֱנוֹשׁ עֶרְכָּהּ וְגוֹ'. לְבָתַר אַפִּיק (רזא דשירותא עילאה, ראשיתא דכלא ו) הַהוּא נַהֲרָא, אִימָּא עִלָּאָה, אִתְעַבְּרַת, וְזַמִּינָא לְאוֹלָדָא. וְאָמַר אֲשֶׁר אֶהְיֶה, זַמִּינָא לְאוֹלָדָא, וּלְתַקָּנָא כֹּלָּא. לְבָתַר שָׁאֲרֵי לְאוֹלָדָא, וְלָא כְּתִיב אֲשֶׁר, אֶלָּא אֶהְיֶה: כְּלוֹמַר, הַשְׁתָּא יָפִיק וְיִתְתַּקַּן כֹּלָּא.

בֹּא וּרְאֵה אֵיךְ יוֹרֵד מִדְּרָגָה לְדַרְגָּה לְהוֹדִיעַ אֶת סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ (להראות את הקדוש ברוך הוא) לְמֹשֶׁה. בְּרֵאשׁוֹנָה אֶהְיֶה, הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, הַנִּסְתָּר שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְסִימָן - (משלי ח) וַאֲהָיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן וְגוֹ', וְכָתוּב (איוב כח) לֹא יָדַע אֱנוֹשׁ עֶרְכָּהּ וְגוֹ'. אַחַר כָּךְ הוֹצִיא (סוד של הראשית העליונה, תחלת הכל ו) אוֹתוֹ הַנָּהָר, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִתְעַבְּרָה וַעֲתִידָה לְהוֹלִיד. וְאָמַר אֲשֶׁר אֶהְיֶה, עֲתִידָה לְהוֹלִיד וּלְתַקֵּן הַכֹּל. אַחַר כָּךְ הִתְחִילָה לְהוֹלִיד, וְלֹא כָתוּב אֲשֶׁר, אֶלָּא רַק אֶהְיֶה. כְּלוֹמַר, עַכְשָׁו יוֹצִיא וְיִתְתַּקֵּן הַכֹּל.

בָּתַר דְּנָפִיק כֹּלָּא, וְאִתְתַּקַּן כָּל חַד וְחַד בְּאַתְרֵיהּ, שְׁבַק כֹּלָּא, וְאָמַר יְהוֹ"ה. דָּא פְּרָטָא, וְדָא קְיוּמָא. וּבְהַהִיא שַׁעֲתָא יָדַע מֹשֶׁה, רָזָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא, סְתִים וְגַלְיָא וְאִתְדַּבָּק מַה דְּלָא אִתְדַּבָּקוּ שְׁאָר בְּנֵי עָלְמָא, זַכָּאָה חוּלָקֵיהּ. אָתָא רִבִּי אֶלְעָזָר וְנָשִׁיק יְדוֹי.

אַחַר שֶׁהַכֹּל יָצָא וְכָל אֶחָד וְאֶחָד הִתְתַּקֵּן בִּמְקוֹמוֹ, עָזַב אֶת הַכֹּל וְאָמַר יְהוֹ"ה. זֶה פֵּרֵט, וְזֶה הַקְּיוּם. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה יָדַע מֹשֶׁה אֶת סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַנִּסְתָּר וְהַנִּגְלֶה, וְנִדְבַּק בְּמַה שֶׁלֹּא נִדְבְּקוּ שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ. בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְנָשַׁק יָדוֹ.

אָמַר לֵיהּ, אֶלְעָזָר בְּרִי, מִכָּאן וּלְהַלְאָה, אִזְדְּהַר דְּלָא לְמִכְתַּב שְׁמָא קַדִּישָׁא, אֶלָּא כְּדְקָא יָאוֹת. דְּכָל מַאן דְּלָא יָדַע לְמִכְתַּב שְׁמָא קַדִּישָׁא כְּדְקָא יָאוֹת, וּלְקַשְׁרָא קִשְׁרָא דִּמְהֵימְנוּתָא קִשְׁרָא דְּחַד בְּחַד, בְּגִין לְיַחֲדָא שְׁמָא קַדִּישָׁא. עֲלֵיהּ כְּתִיב, (במדבר טו) כִּי דְבַר יְיָ' בָּזָה וְאֶת מִצְוָתוֹ הֵפֵר הִכָּרֵת תִּכָּרֵת וְגוֹ'. אֲפִילּוּ דְּגָרַע חַד דַּרְגָּא, אוֹ חַד קִשְׁרָא, מַאת חַד מִנַּיְיהוּ.

אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר בְּנִי, מִכָּאן וְהָלְאָה הִזָּהֵר שֶׁלֹּא לִכְתֹּב אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ אֶלָּא כָּרָאוּי. שֶׁכָּל מִי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ לִכְתֹּב אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי וְלִקְשֹׁר אֶת קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה קֶשֶׁר שֶׁל אֶחָד עִם אֶחָד כְּדֵי לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כָּתוּב עָלָיו (במדבר טו) כִּי דְבַר ה' בָּזָה וְאֶת מִצְוָתוֹ הֵפֵר הִכָּרֵת תִּכָּרֵת וְגוֹ'. אֲפִלּוּ שֶׁהֶחְסִיר דַּרְגָּה אַחַת אוֹ קֶשֶׁר אֶחָד מֵאוֹת אַחַת מֵהֶן.

תָּא חֲזֵי, י' בְּקַדְמֵיתָא, כְּלָלָא דְּכֹלָּא, סְתִים מִכָּל סְטָרִין, שְׁבִילִין לָא מִתְפַּתְּחִין, כְּלָלָא דְּדִכְרָא וְנוּקְבָא. קוֹצָא דְּיו"ד דִּלְעֵילָּא, רְמִיזָא לְאַיִן. לְבָתַר, י' דְּאַפִּיק הַהוּא נַהֲרָא דְּנָגִיד וְנָפִיק

מְנֵיהּ, וּלְאִתְעַבְּרָא מִנֵּיהּ ה', בְּהַאי כְּתִיב (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן. (שמות פ"ג ע"א) יוֹצֵא וְלָא יָצָא. בְּגִין כָּךְ לָא בַּעְיָא לְאִתְפָּרְשָׁא מִנֵּיהּ. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב רַעְיָתִי.

בֹּא רְאֵה, י' בְּרֵאשׁוֹנָה - הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, נִסְתַּר מִכָּל הַצְּדָדִים, הַשְּׁבִילִים לֹא נִפְתָּחִים, הַכְּלָל שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה. קוֹצוֹ שֶׁל יו"ד שֶׁלְּמַעְלָה רוֹמֵז לְאַיִן. אַחַר כָּךְ י' שֶׁמּוֹצִיאָה אֶת אוֹתוֹ הַנָּהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מִמֶּנּוּ, וּלְהִתְעַבֵּר מִמֶּנּוּ ה', בָּזֶה כָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן. יֹצֵא וְלֹא יָצָא. מִשּׁוּם כָּךְ לֹא צָרִיךְ לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב רַעְיָתִי.

וְאִי תֵּימָא נָהָר כְּתִיב, מַשְׁמַע חַד, וְהָא הָכָא ג'. הָכִי הוּא וְדַאי, י' אַפִּיק תְּלָתָא, וּבְתְלָתָא אִתְכְּלַל כֹּלָּא. י' אַפִּיק לְקַמַּיהּ הַהוּא נָהָר, וּתְרֵין בְּנִין דְּיַנְקָא לְהוּ אִימָא, וְאִתְעַבְּרַת מִנַּיְיהוּ, וְאַפִּיק לוֹן לְבָתַר. ה': כְּגַוְונָא דְּא ה', וְאִינּוּן בְּנִין תְּחוֹת אַבָּא וְאִימָא.

וְאִם תֹּאמַר, כָּתוּב נָהָר, מַשְׁמַע אֶחָד, וַהֲרֵי כָּאן שְׁלֹשָׁה? זֶה כָּךְ וַדַּאי. י' מוֹצִיאָה שְׁלֹשָׁה, וּבִשְׁלֹשָׁה הַכֹּל נִכְלָל. י' מוֹצִיאָה לְפָנֶיהָ אוֹתוֹ נָהָר, וּשְׁנֵי בָּנִים שֶׁמְּנִיקָה הָאֵם, וְהִתְעַבְּרָה מֵהֶם, וּמוֹצִיאָה אוֹתָם אַחַר כָּךְ. ה' - כְּמוֹ כֵּן ה', וְהֵם בָּנִים תַּחַת הָאָב וְהָאֵם.

בְּתַר דְּאוֹלִידַת, אַפִּיקַת בֶּן דְּכַר, וְשַׁוְויֵיהּ לְקַמָּהּ, וּבְעֵי לְמִכְתַּב ו', וְהַאי יָרִית אַחֲסַנְתָּא דְּאַבָּא וְאִימָא, וְיָרִית תְּרֵין חוּלְקִין, וּמִנַּיְיהוּ אִתְּזַן בְּרָתָא. וְעַל דָּא, בָּעֵי לְמִכְתַּב לְבָתַר, ו"ה כַּחֲדָא כְּמָה דְּהֵ"א קַדְמָאָה י"ה כַּחֲדָא, וְלָא בָּעֵי לְאַפְּרָשָׁא לוֹן, אוּף הָכָא ו"ה כַּחֲדָא, וְלָא בָּעֵי לְאַפְּרָשָׁא לוֹן. וְהָא אוֹקִימְנָא מִלֵּי. וְלַאֲתַר אָחֳרָא סַלְקִין הֲנֵי מִלֵּי. זַכָּאָה חוּלְקֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא, דְּיַדְעִין רָזִין עִלָּאִין דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, וְיִתְחַזּוּן לְאוֹדָאָה לֵיהּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים קמ) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ.

אַחַר שֶׁהוֹלִידָה, הוֹצִיאָה בֵּן זָכָר, וְשָׂמָה אוֹתוֹ לְפָנֶיהָ, וְצָרִיךְ לִכְתֹּב ו', וְזֶה יוֹרֵשׁ אֶת נַחֲלַת הָאָב וְהָאֵם, וְיוֹרֵשׁ שְׁנֵי חֲלָקִים, וּמִמֶּנּוּ נִזּוֹנֶית הַבַּת. וְעַל כֵּן צָרִיךְ לִכְתֹּב אַחַר כָּךְ ו"ה כְּאֶחָד, כְּמוֹ שֶׁהֵ"א רִאשׁוֹנָה י"ה כְּאֶחָד, וְלֹא צָרִיךְ לְהַפְרִידָם. אַף כָּאן ו"ה כְּאֶחָד, וְלֹא צָרִיךְ לְהַפְרִידָם. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים. וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ עוֹלִים לְמָקוֹם אַחֵר. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים אֶת הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וּרְאוּיִים לְהוֹדוֹת לוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמ) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ.

תָּאנָא אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, (תהלים נ) אֵל אֱלֹהִים יְיָ' דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ. שְׁלִימוּ דְּכֹלָּא, שְׁלִימוּ דַּאֲבָהָן קַדִּישֵׁי. דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ, לְאִשְׁתַּכְּחָא בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בִּשְׁלִימוּ בְּחָדָוותָא. וּמֵאָן אֲתַר הוּא אִשְׁתְּכַח עִמָּהּ. הָדָר וְאָמַר, מִצִּיּוֹן מִכְלַל יוֹפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ.

לְמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, (שם נ) אֵל אֱלֹהִים דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ. שְׁלֵמוּת הַכֹּל, שְׁלֵמוּתָם שֶׁל הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים. דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ, לְהִמָּצֵא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בִּשְׁלֵמוּת וּבְשִׂמְחָה. וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם הוּא נִמְצָא עִמָּהּ? חָזַר וְאָמַר, מִצִּיּוֹן מִכְלַל יֹפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ.

דף סו.

תָּאנָא כַּד בָּעָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמִבְרֵי עָלְמָא דִּלְתַתָּא, כֹּלָּא כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא עָבַד לֵיהּ. עָבַד יְרוּשְׁלֵים, אֶמְצָעִיתָא דְּכָל אַרְעָא. וַאֲתַר חַד דְּאִקְרֵי צִיּוֹן, עָלָה. וּמַהַאי אֲתַר מִתְבָּרְכָא. וּבְהַאי אֲתַר דְּצִיּוֹן שָׁאֲרֵי עָלְמָא לְאִתְבָּנָאָה, וּמִנֵּיהּ אִתְבְּנֵי. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, אֵל אֱלֹהִים יְיָ' דִּבֶּר וַיִּקְרָא אֶרֶץ מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ. וּמֵאָן אֲתַר. מִצִּיּוֹן מִכְלַל יוֹפִי (דף ס"ו ע"א) אֱלֹהִים הוֹפִיעַ. כְּלוֹמַר, מִצִּיּוֹן דְּהוּא שְׁלִימוּ דְּיוֹפִי דְּעָלְמָא, אֱלֹהִים הוֹפִיעַ. תָּא חֲזֵי, לָא אִתְבָּרְכָא יְרוּשָׁלַם, אֶלָּא מִצִּיּוֹן. וְצִיּוֹן מֵעֵילָּא, וְכֹלָּא חַד בְּחַד אִתְקְשַׁר.

לַמְּדָנוּ, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה, עָשָׂה הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. עָשָׂה יְרוּשָׁלַיִם מֶרְכַּז כָּל הָאָרֶץ, וּמָקוֹם אֶחָד שֶׁנִּקְרָא צִיּוֹן עָלְיָה, וּמֵהַמָּקוֹם הַזֶּה מִתְבָּרֶכֶת. וּבַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁל צִיּוֹן מַתְחִיל הָעוֹלָם לְהִתְבַּנּוֹת, וּמִמֶּנּוּ נִבְנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, אֵל אֱלֹהִים ה' דִּבֶּר וַיִּקְרָא אֶרֶץ מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ. וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם? מִצִּיּוֹן מִכְלַל יְפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ. כְּלוֹמַר, מִצִּיּוֹן, שֶׁהִיא שְׁלֵמוּת שֶׁל הַיְּפִי שֶׁל הָעוֹלָם, אֱלֹהִים הוֹפִיעַ. בֹּא רְאֵה, לֹא הִתְבָּרְכָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא רַק מִצִּיּוֹן. וְצִיּוֹן מִלְּמַעְלָה, וְהַכֹּל נִקְשָׁר אֶחָד עִם אֶחָד.

תָּאנָא, אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, (ויקרא ט"ז) וְיָצָא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי יְיָ' וְכִפֶּר עָלָיו. אֶל הַמִּזְבֵּחַ סְתָם. (כביכול) כְּמָה דְּאִתְעֲבִיד לְתַתָּא, אִתְעֲבִיד לְעֵילָּא, וְכֹלָּא אִתְקְשַׁר חַד בְּחַד. וְתָאנָא, כְּמָה דִּבְהַאי יוֹמָא מְכַפֵּר כַּהֲנָא לְתַתָּא, הָכִי נָמֵי לְעֵילָּא. וְכַד כַּהֲנָא דִּלְתַתָּא מְסַדֵּר פּוּלְחָנֵיהּ, כַּהֲנָא דִּלְעֵילָּא הָכִי נָמֵי, (כביכול) לָא אִשְׁתְּכַח לְעֵילָּא, עַד דְּאִשְׁתְּכַח לְתַתָּא. וּמִתַּתָּא שָׁאֲרֵי לְסַלְקָא קְדוּשָׁה דְּמַלְכָּא עִלָּאָה, וּמִשְׁתַּכְחִין כֻּלְּהוּ עָלְמִין חַד קַמֵּיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

לַמְּדָנוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְיָצָא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' וְכִפֶּר עָלָיו. אֶל הַמִּזְבֵּחַ סְתָם. (כביכול) כְּמוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה לְמַטָּה, נַעֲשָׂה לְמַעְלָה, וְהַכֹּל נִקְשָׁר אֶחָד בְּאֶחָד. וְלַמְּדָנוּ, כְּמוֹ שֶׁבַּיּוֹם הַזֶּה מְכַפֵּר הַכֹּהֵן לְמַטָּה, כָּךְ גַּם לְמַעְלָה. וּכְשֶׁהַכֹּהֵן שֶׁלְּמַטָּה מְסַדֵּר אֶת עֲבוֹדָתוֹ, כָּךְ גַּם הַכֹּהֵן שֶׁלְּמַעְלָה (כביכול) לֹא נִמְצָא לְמַעְלָה עַד שֶׁנִּמְצָא לְמַטָּה. וּמִמַּטָּה מַתְחִילָה לַעֲלוֹת קְדֻשַּׁת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וְכָל הָעוֹלָמִים נִמְצָאִים אֶחָד לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, אִלְמָלֵא הֲווּ יַדְעֵי יִשְׂרָאֵל אֲמַאי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא פָּקִיד עֲלַיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל, לְאוֹכָחָא לְהוּ יַתִּיר מִכָּל שְׁאָר עַמִּין, יִנְדְּעוּן דְּהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שָׁבִיק דִּידֵיהּ, וְלָא גָּבֵי מִנְּהוֹן חַד מִמַּאָה. תָּאנָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כַּמָּה רְתִיכִין, כַּמָּה חַיְילִין אִית לֵיהּ, כַּמָּה שׁוּלְטָנִין מְמַנָּן מִשְׁתַּכְחִין בְּפוּלְחָנֵיהּ, כַּד זַמִּין לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּהַאי עָלְמָא, אַכְתַּר לוֹן בְּכִתְרִין קַדִּישִׁין כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, אַשְׁרֵי לוֹן בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא, בְּגִין דִּישְׁתְּכָחוּ בְּפוּלְחָנֵיהּ, קָשִׁיר לְכֻלְּהוּ עִלָּאֵי בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִלְמָלֵא הָיוּ יוֹדְעִים יִשְׂרָאֵל לָמָּה צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יִשְׂרָאֵל לְהוֹכִיחַ אוֹתָם יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים, יֵדְעוּ שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִשְׁאִיר אֶת שֶׁלּוֹ, וְלֹא נָבָה מֵהֶם אֶחָד מִמֵּאָה. לְמַדְנוּ שֶׁלַּקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יֵשׁ כַּמָּה מֶרְכָּבוֹת וְכַמָּה חֲיָלוֹת וְכַמָּה שַׁלִּיטִים מְמֻנִּים שֶׁנִּמְצָאִים בַּעֲבוֹדָתוֹ, כְּשֶׁזִּמֵּן אֶת יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה הִכְתִּירָם בִּכְתָרִים קְדוֹשִׁים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, הִשְׁרָה אוֹתָם בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה כְּדֵי שֶׁיִּמָּצְאוּ בַעֲבוֹדָתוֹ, וְקִשֵּׁר אֶת כָּל הָעֶלְיוֹנִים עִם יִשְׂרָאֵל.

וְחֶדְוָון לָא עָאלִין קַמֵּיהּ, וּפוּלְחָנָא לָא אִתְעֲבִיד קָמֵיהּ לְעֵילָּא, עַד דְּיִשְׂרָאֵל עַבְדִין לְתַתָּא. כָּל זִמְנָא דְּיִשְׂרָאֵל מִשְׁתַּכְּחִין בְּפוּלְחָנֵיהּ דְּמָארֵיהוֹן לְתַתָּא, הָכִי נָמֵי לְעֵילָּא. (כביכול) בְּזִמְנָא דְּיִשְׂרָאֵל בְּטַלֵי פּוּלְחָנָא לְתַתָּא. בְּטַלֵי לְעֵילָּא, וּפוּלְחָנָא לָא אִשְׁתְּכַח לָא לְעֵילָּא וְלָא לְתַתָּא. וְעַל דְּיִשְׂרָאֵל בַּטְלוּ פּוּלְחָנָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כַּד שָׁארָן בְּאַרְעָא, הָכִי נָמֵי לְעֵילָּא, כָּל שֶׁכֵּן לְבָתַר.

וּשְׁמָחוֹת לֹא נִכְנָסוֹת לְפָנָיו, וַעֲבוֹדָה לֹא נַעֲשֵׂית לְפָנָיו לְמַעְלָה, עַד שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂים לְמַטָּה. כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִמְצָאִים בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנָם לְמַטָּה, כָּךְ גַּם לְמַעְלָה. (כביכול) בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְבַטְּלִים אֶת הָעֲבוֹדָה לְמַטָּה, הֵם מְבַטְּלִים לְמַעְלָה, וְהָעֲבוֹדָה לֹא נִמְצֵאת לֹא לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה. וְעַל שֶׁיִּשְׂרָאֵל בִּטְלוּ אֶת עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁהָיוּ שְׁרוּיִים בָּאָרֶץ, כָּךְ גַּם לְמַעְלָה, כָּל שֶׁכֵּן אַחַר כָּךְ.

אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, יִשְׂרָאֵל אִי אַתּוּן יַדְעִין, כַּמָּה אוּכְלוּסִין, כַּמָּה חַיָּילִין, מִתְעַכְּבִין בְּגִינֵיכוּ, תִּנְדְּעוּן דִּלֵית אַתּוּן כְּדַאי לְמֵיקַם בְּעָלְמָא, אֲפִילּוּ שַׁעֲתָא חָדָא. וְעִם כָּל דָּא מַה כְּתִיב, (ויקרא כו) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעָלְתִּים וְגוֹ', (בגין כך) וְיָצָא אֶל הַמִּזְבֵּחַ, אֶל הַמִּזְבֵּחַ סְתָם, אֲשֶׁר לִפְנֵי יְיָ סְתָם. וְכִפֶּר עָלָיו לְבָתַר, וְיָצָא וְעָשָׂה אֶת עוֹלָתוֹ וְאֶת עוֹלַת הָעָם וְגוֹ'. וְכִפֶּר עָלָיו מַאי קָא מַיְירֵי. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לְאִתְעָרָא חֶסֶד בְּעָלְמָא בְּקַדְמִיתָא.

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יִשְׂרָאֵל, אִם אַתֶּם יוֹדְעִים כַּמָּה אוּכְלוּסִים וְכַמָּה חֲיָלוֹת מִתְעַכְּבִים בִּשְׁבִילְכֶם, תֵּדְעוּ שֶׁאֵינְכֶם כְּדַאִים לַעֲמֹד בָּעוֹלָם אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת, וְעַל כָּל זֶה מַה כָּתוּב? (ויקרא כו) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיהֶם לֹא מְאַסְתִּים וְגוֹ'. (משום כך) וְיָצָא אֶל הַמִּזְבֵּחַ, אֶל הַמִּזְבֵּחַ סְתָם, אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' סְתָם. וְכִפֶּר עָלָיו אַחַר כָּךְ, וְיָצָא וְעָשָׂה אֶת עֹלָתוֹ וְאֶת עֹלַת הָעָם וְגוֹ'. וְכִפֶּר עָלָיו, מַה זֶּה אוֹמֵר? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לְהַעִיר חֶסֶד בָּעוֹלָם בַּתְּחִלָּה.

תָּאנָא, כְּתִיב וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מַאי וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ. אֶלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הָא תְּנִינָן, חַיְיבִיָּא עַבְדִין פְּגִימוּתָא לְעֵילָּא, וּמִתְעָרִין דִּינִין, וְנַרְמִין לְאִסְתַּאֲבָא מַקְדְּשָׁא. וְחָוְיָא תַּקִּיפָא שְׁארֵי לְאִתְגַּלָּאָה. וּכְדֵין דִּינִין מִתְעָרִין בְּעָלְמָא, וּבְהַאי יוֹמָא, בָּעֵי כַּהֲנָא לְדַכְּאָה כֹּלָּא, וּלְאִתְעַטָּרָא (ס"א ולאתערא) כְּתָרָא קַדִּישָׁא דִּילֵיהּ, דְּהִיא רֵישָׁא דְּמַלְכָּא. בְּגִין דְּיֵיתֵי מַלְכָּא לְאַשְׁרָאָה בְּמַטְרוֹנִיתָא, וְכַד רֵישָׁא דְּמַלְכָּא נָטִיל, כֹּלָּא נָטִיל,

וְיֵיתֵי לְאַזְדָּווּנָא בְּמַטְרוֹנִיתָא וּלְאַתְעָרָא חֵידוּ וּבִרְכָאן בְּעָלְמָא. (ס"א בגין דייתי מלכא לאזדווגא במטרוניתא ולאתערא חדו וברכאן בעלמא, וכד רישא דמלכא נטיל כלא נטיל)

לְמַדְנוּ, וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ? אֶלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֲרֵי שְׁנֵינוּ שֶׁהָרְשָׁעִים עוֹשִׂים פְּגָם לְמַעְלָה, וּמְעוֹרְרִים דִּינִים, וְגוֹרְמִים לְטַמֵּא הַמִּקְדָּשׁ. וְהַנֶּחְשׁ הַקַּשָּׁה מַתְחִיל לְהִגָּלוֹת, וְאָז מִתְעוֹרְרִים דִּינִים בָּעוֹלָם, וּבְיוֹם הַזֶּה צָרִיךְ הַכֹּהֵן לְטַהֵר אֶת הַכֹּל וּלְהִתְעַטֵּר (ולעורר) הַכָּתֶר הַקָּדוֹשׁ שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, כְּדֵי שֶׁיָּבֹא הַמֶּלֶךְ לִשְׂרוֹת עִם הַגְּבִירָה. וּכְשֶׁרֹּאשׁ הַמֶּלֶךְ נוֹסֵעַ, הַכֹּל נוֹסֵעַ, וְיָבֹא לְהִזְדַּוֵּג עִם הַגְּבִירָה וּלְעוֹרֵר שִׂמְחָה וּבְרָכוֹת בָּעוֹלָם. (כדי שיבא המלך להזדוג עם הגבירה ולעורר שמחה וברכות בעולם. וכשראש המלך נוסע, הכל נוסע).

אִשְׁתְּכַח דְּכָל שְׁלָמָא (נ"א שלימו) דְּעֵילָּא וְתַתָּא, בְּכַהֲנָא תַּלְיָיא. דְּאִי אִתְעַר כְּתָרָא דִּילֵיהּ, כֻּלָּא אִתְעַר וְכֻלָּא בִּשְׁלִימוּ אִשְׁתְּכַח. וְעַל דָּא כְּתִיב וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ. בְּקַדְמֵיתָא וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ. לְאַסְגָּאָה שְׁלָמָא בְּעָלְמָא, וּלְאַסְגָּאָה חֵידוּ בְּעָלְמָא. וְכַד חֵידוּ דְּזִוּוּגָא אִשְׁתְּכַח בְּמַלְכָּא וּבְמַטְרוֹנִיתָא, כָּל שַׁמְשִׁין, וְכָל בְּנֵי הֵיכָלָא, כֻּלְּהוּ אִשְׁתְּכָחוּ בְּחֵידוּ (וכד חידו דעלמא). וְכָל חוֹבִין דְּחָבוּ קָמֵי מַלְכָּא, אִתְכַּפַּר לְהוּ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ' תִּטְהָרוּ. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ עַד צֵאתוֹ. בְּשַׁעֲתָא דְּעָאל לְזַוּוּגָא לְהוּ, וּבְשַׁעֲתָא דְּמִזְדַּוְּוּגִין מַלְכָּא וּמַטְרוֹנִיתָא, הַהִיא שַׁעֲתָא וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ.

נִמְצָא שֶׁכָּל הַשָּׁלוֹם (השלמות) שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה תְּלוּיָה בַּכֹּהֵן. שֶׁאִם הוּא מְעוֹרֵר אֶת הַכֶּתֶר שֶׁלּוֹ, הַכֹּל מִתְעוֹרֵר וְהַכֹּל נִמְצָא בִּשְׁלֵמוּת, וְעַל זֶה כָּתוּב וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ. בָּרִאשׁוֹנָה וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ, לְהַרְבּוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם וּלְהַרְבּוֹת שִׂמְחָה בָּעוֹלָם. וּכְשֶׁשִּׂמְחַת הַזִּוּוּג נִמְצֵאת עִם הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה, כָּל הַשַּׁמָּשִׁים וְכָל בְּנֵי הַהֵיכָל, כֻּלָּם נִמְצָאִים בְּשִׂמְחָה (וכל שמחת העולם). וְכָל הַחֲטָאִים שֶׁחָטְאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, מִתְכַּפְּרִים לָהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ עַד צֵאתוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס לְזַוֵּג אוֹתָם, וּבְשָׁעָה שֶׁמְּזַדְּוְּגִים הַמֶּלֶךְ עִם הַגְּבִירָה, אוֹתָהּ שָׁעָה - וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ.

דף סו:

תָּאנָא, (ויקרא טז) וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד, רִבִּי יִצְחָק פָּתַח, (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאַף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְגוֹ', וְהַאי קְרָא אוּקְמוּהָ. תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּיִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָא, כִּבְיָכוֹל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִמְּהוֹן בְּגָלוּתָא, דְּהָא שְׁכִינְתָּא לָא אִתְעֲדֵי מִנַּיְיהוּ לְעָלְמִין. תָּא חֲזֵי, בְּזִמְנָא דְּיִשְׂרָאֵל אִשְׁתְּכָחוּ בְּגָלוּתָא דְּבָבֶל, שְׁכִינְתָּא בֵּינַיְיהוּ שַׁרְיָא, וְתָאבַת עִמְּהוֹן מִן גָּלוּתָא. וּבִזְכוּת אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא (דף ס"ו ע"ב) דְּאִשְׁתְּאַרוּ בְּאַרְעָא, שָׁאֲרַת בְּאַרְעָא, וְלָא אַעְדֵּי מִנַּיְיהוּ לְעָלְמִין. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, דְּאִתְהַדְּרַת מַטְרוֹנִיתָא בְּמַלְכָּא, וְאִתְהַדָּר כֻּלָּא בְּהִלּוּלָא דְּמַלְכָּא, בְּגִין כָּךְ אִקְרוֹן אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה וַדַּאי.

לְמַדְנוּ, וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (שם) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב וְאַף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְגוֹ', וְהַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ. בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, כְּבָיכוֹל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמָּהֶם בַּגָּלוּת, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מֵהֶם לְעוֹלָמִים. בֹּא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִמְצְאוּ בְּגָלוּת בָּבֶל, הַשְּׁכִינָה שְׁרָתָה בֵּינֵיהֶם וְשָׁבָה עִמָּהֶם מִן הַגָּלוּת, וּבְזכוּת אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ בָּאָרֶץ, שְׁרָתָה בָּאָרֶץ וְלֹא זָזָה מֵהֶם לְעוֹלָמִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁחָזְרָה הַגְּבִירָה עִם הַמֶּלֶךְ, וְחָזַר הַכֹּל בְּסִעוּדַת הַשִּׂמְחָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם כָּךְ נִקְרְאוּ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה וַדַּאי.

תָּאנָא, בְּכָל זִמְנָא דְּיִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָא, אִי אִינּוּן זַכָּאִין, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַקְדִּים לְרַחֲמָא עֲלַיְיהוּ, וּלְאַפָּקָא לוֹן מִגָּלוּתָא. וְאִי אִינּוּן לָא זַכָּאִין, מְעַכֵּב לוֹן בְּגָלוּתָא, עַד דְּהוּא זִמְנָא דְּאִתְגְּזַר. וְכַד מָטָא זִמְנָא, וְאִינּוּן לָא אִתְחַזְיָין, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַשְׁגַּח לְיקָרָא דִּשְׁמַיָּה, וְלָא אַנְשֵׁי לְהוּ בְּגָלוּתָא, הָדָא הוּא דִּכְתִיב וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב וְגוֹ'. אִלֵּין אָבָהָן דְּכֹלָּא, רָזָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא.

לְמַדְנוּ, בְּכָל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, אִם הֵם צַדִּיקִים - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְדִּים לְרַחֵם עֲלֵיהֶם וּלְהוֹצִיאָם מֵהַגָּלוּת, וְאִם הֵם אֵינָם צַדִּיקִים - הוּא מְעַכֵּב אוֹתָם בַּגָּלוּת עַד אוֹתוֹ זְמַן שֶׁנִּגְזַר. וּכְשֶׁמַּגִּיעַ הַזְּמַן וְהֵם אֵינָם רְאוּיִים - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ עַל כְּבוֹד שְׁמוֹ, וְאֵינוֹ שׁוֹכֵחַ אוֹתָם בַּגָּלוּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב וְגוֹ'. אֵלּוּ הָאָבוֹת שֶׁל הַכֹּל, סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, מַאי טַעֲמָא יַעֲקֹב קַדְמָאָה הָכָא. אֶלָּא, בְּגִין דְּיַעֲקֹב כְּלָלָא דַּאֲבָהָן, וְהוּא אִילָנָא קַדִּישָׁא. בְּגִין כָּךְ, ו' דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא בֵּיהּ אֶחִידָא, וְהָכִי קָרִינָן יַעֲקוֹב בּוֹ'. רַבִּי יִצְחָק, אָמַר וָא"ו בְּאַתְוָוי י"ג מְכִילָן, דְּיָרִית יְרוּתָא דִּי"ג מַבּוּעִין דְּמַבּוּעָא סְתִימָא קַדִּישָׁא.

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, מָה הַטַּעַם יַעֲקֹב רִאשׁוֹן כָּאן? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב הוּא כְּלַל הָאָבוֹת, וְהוּא הָעֵץ הַקָּדוֹשׁ. מִשּׁוּם כָּךְ ו' שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ אֲחוּזָה בּוֹ, וְכָךְ קוֹרְאִים יַעֲקוֹב בּוֹ'. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, וָא"ו בְּאוֹתִיּוֹתָיו שִׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת, שֶׁיֵּרֵשׁ יְרֻשָּׁה שֶׁל שְׁלֹשָׁה עָשָׂר מַעְיְנוֹת שֶׁל הַמַּעְיָן הַנִּסְתָּר הַקָּדוֹשׁ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, וָא"ו אֲמַאי כָּלִיל ו' א' ו'. אֶלָּא, ו' דְּיָתִיב עַל כּוּרְסְיָיא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (יחזקאל א) וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. א' סְתִים בְּגַוֵּיהּ וְלָא אִתְגַּלְיָיא, וְדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית כב) בִּי נִשְׁבַּעְתִּי (ק"ל ע"א) נְאֻם יְיָ', בְּגִין כָּךְ כְּתִיב, וְלָא אִקָּרֵי, בַּתְרָאָה, כְּלָלָא דְּקַדְמָאָה. בַּתְרָאָה, הָא אוֹקִימְנָא (נ"א בתראה כללא דו' קדמאה ו' בתראה) דָּא יְסוֹד, דְּאִיהוּ סִיּוּמָא דְּגוּפָא, וּכְלָלָא דִּילֵיהּ. וְעַל דָּא כְּלִילָן אַתְוָון דָּא בְּדָא, וָא"ו, רֵישָׁא וְסִיּוּמָא, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, וָא"ו לְמָה כּוֹלֶלֶת ו' א' ו'? אֶלָּא, ו' שֶׁיּוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל א) וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. א' נִסְתֶּרֶת בְּתוֹכוֹ וְלֹא מְגַלֶּה, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם ה', מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וְלֹא נִקְרָא אַחֲרוֹן כְּלַל שֶׁל הָרִאשׁוֹן. הָאַחֲרוֹן, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ (ו' אחרונה

כלל של ו' ראשונה, ו' אחרונה) זֶה יה"ו יְסוֹד, שֶׁהוּא סִיּוּם הַגּוּף וְהַכְּלָל שֶׁלּוֹ. וְעַל כֵּן כְּלוּלוֹת הָאוֹתִיּוֹת זוֹ עִם זוֹ - וְא"ו, רֹאשׁ וְסִיּוּם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

וְתָאנָא, תְּרֵין אַתְוָון אִינּוּן, כְּהַאי גַּוְונָא וְא"ו דַּאֲמֵינָא, נו"ן אוֹף הָכִי. וְאַף עַל גַּב דְּאוּקְמוּהָ מִלָּה, נו"ן הָכִי מִתְפָּרְשָׁא: נ' כְּפוּפָה, דָּא מַטְרוֹנִיתָא. וּסְמִיכָא לָהּ ו', דְּאִיהוּ יְסוֹד, בְּגִין לְאִתְבָּרְכָא מִנַּיְהּ. ן' פְּשׁוּטָה, אִתְפַּשְׁטוּתָא דְּתִפְאֶרֶת. וְעַל דָּא כְּלִילָן אַתְוָון, וּמִתְאַחֲדָן דָּא בְּדָא. וְאִי תֵּימָא, אֲמַאי אַהְדָּר ו' אַנְפּוֹי מִנּוּ"ן כְּפוּפָה, וְאַהְדָּר אַנְפּוֹי לְגַבֵּי ן' פְּשׁוּטָה. אֶלָּא בְּגִין יְקָרָא דְּמַלְכָּא, אַהְדָּר אַנְפּוֹי לְקֳבְלֵיהּ דְּמַלְכָּא.

וְלָמַדְנוּ, שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת הֵן, כְּמוֹ זֶה וְא"ו שֶׁאָמַרְנוּ, נו"ן אַף כָּךְ. וְאַף עַל גַּב שֶׁבֵּאֲרוּ אֶת הַדָּבָר, נו"ן כָּךְ מִתְפָּרֶשֶׁת: נ' כְּפוּפָה זוֹ הַגְּבִירָה. וּסְמוּכָה לָהּ ו', שֶׁהוּא יְסוֹד, כְּדֵי שֶׁתִּתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ. ן' פְּשׁוּטָה, זוֹ הִתְפַּשְׁטוּת הַתִּפְאֶרֶת. וְלָכֵן כְּלוּלוֹת הָאוֹתִיּוֹת וְנֶאֱחָזוֹת זוֹ בָּזוֹ. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה מַחֲזִיר ו' פָּנָיו מִנּוּ"ן כְּפוּפָה, וּמַחֲזִיר פָּנָיו אֶל הַן' הַפְּשׁוּטָה. אֶלָּא בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ הוּא מַחֲזִיר פָּנָיו כְּנֶגֶד הַמֶּלֶךְ.

וְתָאנָא, מ"ם לָא כְּלִיל בְּגַוֵּיהּ אֶת אָחֳרָא, (בגין) אֶלָּא מ' פְּתוּחָה, ס' סְתוּמָה. מ' פְּתוּחָה: דְּהוּא כַּד דְּכַר אִתְחַבָּר עִמָּהּ. ס' סְתוּמָה: יוֹבְלָא. דְּהָא סְתִימִין אֲרְחָהָא וְאַף עַל גַּב דְּמִתְפַּשְׁטִין לְזִמְנִין, וְאִית דְּמַתְנֵי בְּהַאי כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (שיר השירים ד) גַּן נָעוּל אֲחוֹתִי כַּלָּה גַּל נָעוּל מַעְיָן חָתוּם.

וְלָמַדְנוּ, מ"ם לֹא כּוֹלֶלֶת בְּתוֹכָהּ אוֹת אַחֶרֶת, (משום) אֶלָּא מ' פְּתוּחָה, ס' סְתוּמָה. מ' פְּתוּחָה - שֶׁהוּא כְּשֶׁהַזָּכָר מִתְחַבֵּר עִמָּהּ. ס' סְתוּמָה - יוֹבֵל. שֶׁהֲרֵי נִסְתָּרִים דְּרָכֶיהָ וְאַף עַל גַּב שֶׁלִּפְעָמִים מִתְפַּשֶּׁטִים, וְיֵשׁ שֶׁשּׁוֹנִים בָּזֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ד) גַּן נָעוּל אֲחוֹתִי כַּלָּה גַּל נָעוּל מַעְיָן חָתוּם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשַׁעֲתָא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא אַדְכַּר לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּגִין שְׁמַיָּהּ, וְאַהֲדְרַת מַטְרוֹנִיתָא לְאַתְרָהָא, (כדין) כְּתִיב, וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ. כַּךְ כַּהֲנָא, בְּשַׁעֲתָא דְּיַחֲדָא שְׁמָא קַדִּישָׁא, וּלְכַפְּרָא בְּקוּדְשָׁא, לְזַוּוּגָא לְמַלְכָּא בְּמַטְרוֹנִיתָא. כְּתִיב וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשָׁעָה שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ זוֹכֵר אֶת יִשְׂרָאֵל בַּעֲבוּר שְׁמוֹ וְחוֹזֶרֶת הַגְּבִירָה לִמְקוֹמָהּ, (אז) כָּתוּב וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ. כָּךְ הַכֹּהֵן, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּלְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ, לְזַוֵּג אֶת הַמֶּלֶךְ עִם הַגְּבִירָה, כָּתוּב וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְגוֹ'.

תָּאנָא, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כַּהֲנָא אִתְעַר שְׁלָמָא בְּעָלְמָא, לְעֵילָּא וְתַתָּא. וְתַנְיָא עָאל בְּדַרְגָּא חַד, אִסְתַּיי גּוּפֵיהּ. נָפִיק מֵהַאי דַּרְגָּא, לְדַרְגָּא אָחֳרָא אִסְתַּיי גּוּפֵיהּ. אָחִיד שְׁלָמָא בְּהַאי וּבְהַאי, קַדִּישׁ יְדוֹי, וּמִתְבָּרְכָאן כַּחֲדָא. וּבְכֹלָּא בָּעֵי לְאַחֲזָאָה עוֹבָדָא, וּבָעֵי לְאַחֲזָאָה לְבוּשׁוֹי, דְּיִתְלַבַּשׁ כְּגַוְונָא דְּעוֹבָדָא דְּיִתְכַּוֵּון, עַד דְּיִסַּדֵּר כֹּלָּא כְּמָה דְּאִצְטְרִיךְ, וְיִתְבָּרְכוּן עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי.

לָמַדְנוּ, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַכֹּהֵן מְעוֹרֵר שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְלָמַדְנוּ, נִכְנָס בְּדַרְגָּה אַחַת, רוֹחֵץ גּוּפוֹ. יוֹצֵא מִדַּרְגָּה זוֹ לְדַרְגָּה אַחֶרֶת, רוֹחֵץ גּוּפוֹ. אוֹחֵז שָׁלוֹם בָּזֶה וּבָזֶה. קָדֵשׁ יָדָיו, וּמִתְבָּרְכִים כְּאֶחָד.

וּבְכֹל צָרִיךְ לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה, וְצָרִיךְ לְהַרְאוֹת לְבוּשׁוֹ שֶׁיִּתְלַבֵּשׁ כְּגוֹן שֶׁהַמַּעֲשֶׂה יִתְכַּוֵּן, עַד שֶׁיְּסַדֵּר הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, וְיִתְבָּרְכוּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

תָּאנָא רִבִּי שִׁמְעוֹן, פְּתַח (ד') יו"ד בְּגָלִיפוּי, אַתְוָון בְּסִטְרִין, אִתְקַשְׁרָן בְּיו"ד. יו"ד אָזִיל לְיו"ד. (לוי"ו) יו"ד סָלִיק בְּיו"ד. יו"ד אָזִיל לְוָי"ו, מִתְכַּנְּשֵׁי בה'. וּמְכַוְּון דַּעְתָּא, אִתְחַבָּר ה' בְּוָא"ו.

לְמַדְנוּ, רִבִּי שִׁמְעוֹן פְּתַח, (ד') יו"ד בַּחֲקִיקוֹתָיו, אוֹתִיּוֹת בַּצְּדָדִים הִתְקַשְּׁרוּ בְיו"ד. יו"ד הוֹלֵךְ לְיו"ד [לוי"ו]. יו"ד עוֹלֶה בְיו"ד. יו"ד הוֹלֵךְ לְוָי"ו, מִתְכַּנְּסִים בָּהּ'. וּמְכַוֵּן אֶת הַדַּעַת, וּמִתְחַבְּרִים ה' עִם וָא"ו.

ה' עִלָּאָה אָחִיד תַּרְעוֹי (ס"א בתרעוי) בְּגִלּוּפֵי תַּכְסִיסִין, אַחֲדָא בְּנָהִירוּ אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מְאָה וְשִׁבְעִין אַכְסַדְרִין סְתִימִין. סָלִיק ה', וְאִתְעַטַּר חַמְשִׁין זְמָנִין, לְן' תַּרְעִין קַיְימִין דְּקַיְימִין, כַּד אִתְגְּלֵף בְּעִטָּרוֹי, נַהֲרִין אַנְפִּין דְּמַלְכָּא, וָא"ו אִתְפְּשָׁט לְע"ב גְּלִיפִין.

ה' עֶלְיוֹנָה אוֹחֶזֶת שְׁעָרֶיהָ (בשעריה) בְּחִקּוּקֵי תַכְסִיסִים, אוֹחֶזֶת בְּהֶאָרַת אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים אַכְסַדְרוֹת נִסְתָּרוֹת. עוֹלֶה ה', וּמִתְעַטֶּרֶת חֲמִשִּׁים פְּעָמִים לַחֲמִשִּׁים שְׁעָרִים עֲמוּדִים שֶׁעוֹמְדִים. כְּשֶׁמִּתְגַּלֶּפֶת בְּעִטָּרוֹתֶיהָ, מְאִירִים פְּנֵי הַמֶּלֶךְ, וָא"ו מִתְפַּשֶּׁטֶת לְשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם חֲקִיקוֹת.

מְעַטֵּר ה' לָוְ', (נ"א מתעטר ביו"ד, ה' לו') בְּע' אֶלֶף וְה' מְאָה כְּתָרִין, דְּמִתְעַטְּרָן בְּחַד כְּתָרָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (שיר השירים ג) בַּעֲטָרָה, שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ. ו' בְּתָרִין יְרִישִׁין, יְרִישָׁא דְּגוּלְגָּלְתָּא גְּלִיפָא יְרִישָׁא, קוֹצָא חַד לְעֵילָּא, וְקוֹצָא חַד לְתַתָּא, וְי' נָחִית לְוָ', (ס"א וא"ו נחית לוא"ו) גְּלִיפָא דְּגוּלּוּפִין בְּגַוַּיְיהוּ, שִׁבְעִין אַנְפִּין דְּעִטְרִין מֵעֵילָּא לְתַתָּא. בֵּיהּ טָאסִין גְּבִיעִין וּפַרְחִין, דָּא סָלִיק, וְדָא נָחִית מִתְגַּלְּפִין חַד בְּחַד.

מְעַטֶּרֶת ה' אֶת ו' (נ"א מתעטר ביו"ד, ה' לו') בְּשִׁבְעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת כְּתָרִים שֶׁמִּתְעַטְּרִים בְּכֶתֶר אֶחָד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ג) בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ. ו' בִּשְׁנֵי רָאשִׁים, רֹאשׁ הַגֻּלְגֹּלֶת חָקוּק הָרֹאשׁ שֶׁלּוֹ, קוֹץ אֶחָד לְמַעְלָה וְקוֹץ אֶחָד לְמַטָּה, וְי' יוֹרֶדֶת לוֹ, חֲקִיקַת הַחֲקִיקוֹת בְּתוֹכָם, שִׁבְעִים פָּנִים שֶׁל עֲטָרוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה. בּוֹ טָסִים גְּבִיעִים וּפְרָחִים, זֶה עוֹלֶה וְזֶה יוֹרֵד, וְנֶחְקָקִים אֶחָד עִם אֶחָד.

אִתְקְשַׁר י' בָּה', ה' בְּוָ', ו' בָּהּ'. (ס"א ו' בה', ה' בו', ו' בו', ו' בה') דָּא אָחִיד בְּדָא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (בראשית מט) וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ וַיָּפֻזוּ זְרוֹעֵי יָדָיו מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב. וּכְתִיב, (במדבר כד) אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ. כְּדֵין אִתְקְשַׁר (דף ס"ז ע"א) כֻּלָּא חַד בְּחַד, דָּא בְּדָא, נַהֲרִין מַפְתְּחָן, וְנַהֲרִין אַנְפִּין כֻּלְּהוּ, כְּדֵין כֻּלְּהוּ נַפְלִין עַל אַנְפֵּיהוּ, וּמְזַדְּעְזְעָן, וְאָמְרֵי בְּרִיךְ שְׁמָא יְקָרָא מַלְכוּתֵיהּ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמִין.

נִקְשָׁרַת י' עִם ה', ה' עִם ו', ו' עִם ה' (ו' בה', ה' בו', ו' בו', ו' בה'). זֶה אָחוּז בָּזֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מט) וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ וַיָּפֻזוּ זְרוֹעֵי יָדָיו מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב. וְכָתוּב, (במדבר כד) אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ. אָז הַכֹּל מִתְקַשֵּׁר אֶחָד עִם אֶחָד, זֶה עִם זֶה, מְאִירִים הַמַּפְתְּחוֹת וּמְאִירִים כָּל הַפָּנִים. אָז כֻּלָּם נוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם וּמִזְדַּעְזְעִים וְאוֹמְרִים: בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

קָלָא מִתְקַשָּׁר עִמֵּיהּ דְּכַהֲנָא, וְהוּא אָתִיב לְגַבַּיְיהוּ. וְאָמַר תִּטְהָרוּ. תִּטְהָרוּ לָא אַמְרִין שְׁאַר כַּהֲנֵי וְעַמָּא, בַּר כַּהֲנָא רַבָּא, כַּד אִתְקַשַּׁר בֵּיהּ הַהוּא קָלָא.

הַקּוֹל נִקְשָׁר עִם הַכֹּהֵן, וְהוּא מֵשִׁיב אֲלֵיהֶם וְאוֹמֵר תִּטְהָרוּ. תִּטְהָרוּ אֵין אוֹמְרִים שְׁאָר הַכֹּהֲנִים וְהָעָם, פְּרָט לַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, כְּשֶׁנִּקְשָׁר בּוֹ אוֹתוֹ הַקּוֹל.

תָּאנָא, מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ', כֵּיוָן דִּכְתִיב מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם, אֲמַאי לִפְנֵי יְיָ'. אֶלָּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, (שמות ק"ע ע"ב) לִפְנֵי יְיָ' מַמָּשׁ.

לְמַדְנוּ, מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה'. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם, לָמָּה לִפְנֵי ה'? אֶלָּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לִפְנֵי ה' מַמָּשׁ.

דְּתַנְיָא, מֵרִישָׁא דְּיַרְחָא סַפְרִין פְּתִיחִין, וְדַיְינֵי דַּיְינִין. בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא בָּתֵּי דִּינִין אִתְמַסְרָן, לְאִתְפַּתָּחָא בְּדִינָא, עַד הַהוּא יוֹמָא דְּאִקָּרֵי תִּשְׁעָה לְיַרְחָא. בְּהַהוּא יוֹמָא, סַלְקִין דִּינִין כֻּלְּהוּ לְמָארֵי דְּדִינָא, וּמְתַקְּנֵי כּוּרְסְיָיא עִלָּאָה דְּרַחֲמֵי, לְמַלְכָּא קַדִּישָׁא. בְּהַהוּא יוֹמָא בָּעָאן יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא, לְמֶחְדֵּי בְּחֶדְוָותָא לְקַדְמוּת מָארֵיהוֹן, דְּזַמִּין לְיוֹמָא אָחֳרָא, לְמֵיתַב עָלַיְיהוּ בְּכוּרְסְיָיא קַדִּישָׁא דְּרַחֲמֵי, בְּכוּרְסְיָיא דְּוַותָּרָנוּתָא.

שֶׁשָּׁנִינוּ, מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ הַסְּפָרִים פְּתוּחִים וְהַדַּיָּנִים דָּנִים. בְּכָל יוֹם וְיוֹם בָּתֵּי הַדִּין נִמְסָרִים לְהִפָּתֵחַ לְדִין, עַד אוֹתוֹ יוֹם שֶׁנִּקְרָא תִּשְׁעָה לַחֹדֶשׁ. בְּאוֹתוֹ יוֹם כָּל הַדַּיָּנִים עוֹלִים לְבַעַל הַדִּין וּמְתַקְּנִים כִּסֵּא עֶלְיוֹן שֶׁל רַחֲמִים לְמֶלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. בְּאוֹתוֹ יוֹם צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְשַׂמֵּחַ בְּשִׂמְחָה לִפְנֵי אֲדוֹנָם שֶׁעָתִיד לְיוֹם אֲחֵר לְשֶׁבֶת עֲלֵיהֶם בְּכִסֵּא הַקָּדוֹשׁ שֶׁל רַחֲמִים, בְּכִסֵּא שֶׁל וַתְּרָנוּת.

וְכָל אִינּוּן סִפְרִין דִּפְתִיחִין קָמֵיהּ, וּכְתִיבִין כָּל אִינּוּן חוֹבִין, הוּא מְזַכֵּי לוֹן, וּמַדְכֵּי לוֹן מִכֻּלְּהוּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ' תִּטְהָרוּ. לִפְנֵי יְיָ' מַמָּשׁ, אִינּוּן דְּאַמְרֵי קְרָא, עַד הָכָא אַמְרִין, וְלָא יַתִּיר. וְלֵית רְשׁוּ לְאָחֳרָא דִּלֵימָא תִּטְהָרוּ, אֶלָּא כַּהֲנָא רַבָּא, דְּפָלַח פּוּלְחָנָא, וְקַשַּׁר שְׁמָא קַדִּישָׁא בְּפוּמֵיהּ, וְכַד הֲוָה אִתְקַשַּׁר וּמִתְבָּרֵךְ בְּפוּמֵיהּ, הַהוּא קָלָא נָחִית וּבָטַשׁ בֵּיהּ, וְאִתְנְהִיר מִלָּה בְּפוּמֵיהּ דְּכַהֲנָא, וְאוֹמֵר תִּטְהָרוּ. פָּלַח פּוּלְחָנָא, וּמִתְבָּרְכִין כָּל אִינּוּן עִלָּאִין דְּאִשְׁתָּאֲרוּ.

וְכָל אוֹתָם הַסְּפָרִים הַפְּתוּחִים לְפָנָיו וּכְתוּבִים לְפָנָיו אֶת כָּל אוֹתָם הַחֲטָאִים, הוּא מְזַכֶּה אוֹתָם וּמְטַהֵר אוֹתָם מִכֻּלָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ. לִפְנֵי ה' מַמָּשׁ. אוֹתָם שֶׁאוֹמְרִים אֶת הַפְּסוּק, אוֹמְרִים עַד כָּאן וְלֹא יוֹתֵר. וְאֵין רְשׁוּת לְאַחֵר לוֹמַר תִּטְהָרוּ, אֶלָּא הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שֶׁעוֹבֵד אֶת הָעֲבוֹדָה, וְקוֹשֵׁר אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּפִיו. וּכְשֶׁהָיָה נִקְשָׁר וּמִתְבָּרֵךְ בְּפִיו, אוֹתוֹ קוֹל יוֹרֵד וּמַכֶּה בּוֹ, וּמְאִירָה הַמִּלָּה בְּפִי הַכֹּהֵן, וְאוֹמֵר תִּטְהָרוּ. עָבַד עֲבוֹדָה, וּמִתְבָּרְכִים כָּל אוֹתָם הָעֶלְיוֹנִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ.

וּלְבָתַר אַסְחֵי גּוּפֵיהּ, וְקַדֵּשׁ יְדוֹי, לְאַעֲלָא בְּפוּלְחָנָא אָחֳרָא קַדִּישָׁא. עַד דְּיִתְכַּוֵּון לְמֵיעַל לְאָתָר אָחֳרָא עִלָּאָה, קַדִּישָׁא מִכֹּלָּא. ג' שׁוּרִין סָחֲרִין לֵיהּ, כַּהֲנֵי אָחוֹי, וְלֵיוָאֵי, וּמִכָּל שְׁאָר

עַמָּא כֻּלְּהוּ. (ברכאן קמיה) זַקְפִּין יְדִין עֲלֵיהּ בְּצָלוֹתָא וְקָטְרָא דְּדַהֲבָא זַקְפָא בְּרַגְלֵיהּ. נָטִיל ג' פְּסִיעָן, וְכֻלְּהוּ קַיְימִין בְּקִיּוּמַיְיהוּ, וְלָא נָטְלִין בַּתְרֵיהּ (הוה אקטיר קטורת).

אַחַר כָּךְ רוֹחֵץ גּוּפוֹ וּמְקַדֵּשׁ יָדָיו לְהַכְנֵס לַעֲבוֹדָה קְדוֹשָׁה אַחֶרֶת. עַד שֶׁיִּתְכַּוֵּן לְהַכְנֵס לְמָקוֹם אַחֵר עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ מֵהַכֹּל. שֶׁלֹּשׁ שׁוּרוֹת מַקִּיפוֹת אוֹתוֹ; שֶׁל אֶחָיו הַכֹּהֲנִים, וּלְוִיִּם, וּמִכָּל שְׁאָר הָעָם. (ברכות לפניו) זוֹקְפִים יָדִים עֲלֵיו בִּתְפִלָּה, וְקָשֶׁר שֶׁל זָהָב תָּלוּי בְּרַגְלוֹ. נוֹטֵל שָׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם וְלֹא הוֹלְכִים אֲחֲרָיו. (היה מקטיר קטרת).

נָטִיל ג' פְּסִיעָן אָחֳרָן, (רשימא בלבא) אַסְחַר לְדוּכְתֵּיהּ. נָטִיל ג' פְּסִיעָן, אַסְתִּים עַיְינִין, וְאִתְקְשַׁר לְעֵילָּא. עָאל לַאֲתַר דְּעָאל, שְׁמַע קוֹל גַּדְפֵּי דְּכְרוּבַיָּיא מְזַמְּרִין, וְאִקְיְשָׁן גַּדְפִּין פְּרִישָׁאן לְעֵילָּא. הֲוָה אַקְטִיר קְטוֹרֶת, מִשְׁתַּכְּחָא קוֹל גַּדְפַּיְיהוּ וּבְלְחִישׁוּ אִתְדַּבְּקָן.

הוֹלֵךְ שָׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת אֲחֵרוֹת, (רשומהבלב) מַקִּיף אֶת מְקוֹמוֹ. הוֹלֵךְ שָׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת, וְסוֹתֵם אֶת עֵינָיו וְנִקְשָׁר לְמַעְלָה. נִכְנָס לְמָקוֹם שֶׁנִּכְנָס, שׁוֹמֵעַ קוֹל כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים שֶׁמְּזַמְּרִים וּמַקִּישִׁים בַּכְּנָפִים הַפְּרוּשׁוֹת לְמַעְלָה. הָיָה מַקְטִיר אֶת הַקְּטֹרֶת, וְשׁוֹכֵךְ קוֹל כַּנְפֵיהֶם וְנִדְבָּקִים בְּלַחַשׁ.

אִי כַּהֲנָא זָכֵי, דְּהָא לְעֵילָּא בְּחֵידוּ אִשְׁתְּכַח, אוּף הָכָא בְּהַהִיא שַׁעֲתָא נָפִיק רַעֲוָא דִּנְהוֹרָא, מִתְבַּסְּמָא מֵרֵיחִין דְּטוּרֵי אֲפַרְסְמוֹנָא דִּכְיָא דִּלְעֵילָּא, וְאָזְלָא בְּכָל הַהוּא אֲתַר, אָעִיל רֵיחָא בְּתָרֵי נוּקְבֵי דְּחוּטָמֵיהּ, וְאִתְיְישְׁבָא לְבָּא. כְּדֵין כֻּלָּא הוּא בְּלְחִישׁוּ, וּפְטָרָא לָא אִשְׁתְּכַח תַּמָּן. פָּתַח כַּהֲנָא פּוּמֵיהּ בִּצְלוֹתָא בֶּרְעוּתָא בְּחֶדְוָותָא, וְצַלֵּי צְלוֹתֵיהּ.

אִם הַכֹּהֵן זוֹכֶה, שֶׁהֲרֵי לְמַעְלָה נִמְצָא בְּשִׂמְחָה - אַף כָּאן בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יוֹצֵא רָצוֹן הָאוֹר הַמִּתְבַּשֵּׂם מֵרֵיחוֹת שֶׁל הֲרֵי אֲפַרְסְמוֹן טָהוֹר שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוֹלֵךְ בְּכָל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם. נִכְנָס הָרֵיחַ לִשְׁנֵי נִקְבֵי חָטְמוֹ, וְלִבּוֹ מִתְיַשֵּׁב. אָז הַכֹּל הוּא בְּלַחַשׁ, וְלֹא נִמְצָא שָׁם פְּתָחוֹן פֶּה. פּוֹתֵחַ הַכֹּהֵן אֶת פִּיו בִּתְפִלָּה בְּרָצוֹן, בְּשִׂמְחָה, וּמִתְפַּלֵּל אֶת תְּפִלָּתוֹ.

בָּתַר דְּסַיֵּים, זַקְפִין כְּרוּבָיָיא כְּמִלְקַדְמִין גַּדְפַּיְיהוּ, וּמְזַמְּרִין. כְּדֵין יָדַע כַּהֲנָא דִּרְעוּתָא הֲוָוֹ, וְעִידָּן חֶדְוָותָא לְכֹלָּא, וְעַמָּא יַדְעִין דְּאִתְקַבֵּל צְלוֹתֵיהּ, כְּמָה דִּכְתִיב, (ישעיה א) אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ. וְהוּא תָּב לַאֲחוֹרֵיהּ, וְצַלֵּי צְלוֹתֵיהּ. זַכָּאָה חוּלְקֵיהּ דְּכַהֲנָא, דְּהָא עַל יְדוֹי חֵידוּ עַל חֵידוּ אִשְׁתְּכַח הַהוּא יוֹמָא לְעֵילָּא וְתַתָּא, עַל הַהִיא שַׁעֲתָא כְּתִיב, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ, אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְיָ' אֱלֹהָיו. (ויקרא ט"ז) וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תְּעַנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם וְגוֹ'. רִבִּי חִיָּיא פָּתַח, (ישעיה כו) נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ וְגוֹ'. נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה. נַפְשִׁי בַּלַּיְלָה מִבָּעֵי לֵיהּ, מַאי נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ. אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ, יְשַׁחֲרֶךָּ מִבָּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא הָכִי תָּאנָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רוּחָא וְנַפְשָׁא דְּכֹלָּא, וְיִשְׂרָאֵל אַמְרֵי נַפְשִׁי וְרוּחִי אַנְתְּ. בְּגִין כַּךְ אִוִּיתִיךָ לְאִדְבָּקָא בָּךְ, וַאֲשַׁחֲרֶךָּ לְאַשְׁכְּחָא רְעוּתָךְ.

אַחַר שֶׁסִּיֵּם, זוֹקְפִים הַכְּרוּבִים כְּמוֹ מִקֹּדֶם אֶת כַּנְפֵיהֶם וּמְזַמְּרִים. אָז יוֹדֵעַ הַכֹּהֵן שֶׁהָיָה רָצוֹן, וְעֵת שִׂמְחָה לְכֹלּ, וְהָעָם יוֹדְעִים שֶׁתְּפִלָּתוֹ הִתְקַבְּלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה א) אִם יִהְיֶה חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ. וְהוּא שָׁב לַאֲחוֹרָיו וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן, שֶׁהֲרֵי עַל יָדוֹ שִׂמְחָה עַל שִׂמְחָה נִמְצֵאת בְּאוֹתוֹ יוֹם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. עַל אוֹתָהּ שָׁעָה כָּתוּב, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו. וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תְּעַנּוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְגוֹ'. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח, (ישעיה כו) נַפְשִׁי אִוִּיתִךָ בַלַּיְלָה אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ וְגוֹ'. נַפְשִׁי אִוִּיתִךָ בַלַּיְלָה, נַפְשִׁי אִוִּתְךָ בַלַּיְלָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַהוּ נַפְשִׁי אִוִּיתִךָ? אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ, יְשַׁחֲרֶךָּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא כָּךְ לְמַדְנוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא רוּחַ וְהַנֶּפֶשׁ שֶׁל הַכֹּל, וְיִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: נַפְשִׁי וְרוּחִי אָתָּה. מְשׁוּם כָּךְ אִוִּיתִךָ לְדָבְקָה בְּךָ, וַאֲשַׁחֲרֶךָּ לִמְצֹא אֶת רְצוֹנְךָ.

דף סז:

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בְּשַׁעֲתָא דְּבַר נָשׁ נָאִים בְּעַרְסֵיהּ. נָפְקָא נַפְשֵׁיהּ, סַלְקָא וְאַסְהִידַת בֵּיהּ בְּבַר נָשׁ, עַל כָּל מַה דַּעֲבַד בְּכָל יוֹמָא. גּוּפָא אָמַר לְנַפְשָׁא, נַפְשִׁי אִוִּיתִיךְ בַּלַּיְלָה, (דף ס"ז ע"ב) אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם יָשֵׁן בְּמִטָּתוֹ, יוֹצֵאת נַפְשׁוֹ, עוֹלָה וּמְעִידָה בָּאָדָם עַל כָּל מַה שֶׁעָשָׂה בְּכָל הַיּוֹם. הַגּוּף אוֹמֵר לַנֶּפֶשׁ: נַפְשִׁי אִוִּיתִךְ בַּלַּיְלָה, אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ.

דָּבָר אַחֵר נַפְשִׁי אִוִּיתִיךְ, אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל קֻמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, נַפְשִׁי אִוִּיתִיךְ בַּלַּיְלָה, בְּעוֹד דַּאֲנָא בְּגָלוּתָא בֵּינֵי עַמְמַיָּא, וּמְנִיעָא נַפְשִׁי מִכָּל בִּישָׁתָא (נ"א ורוינא נפשי מכל פיסתא) דְּקוּטְרָא בְּנֵי עַמְמַיָּא, נַפְשִׁי אִוִּיתִיךְ, בְּגִין לְאִתָּבָא לְאַתְרִי. אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ, כְּלוֹמַר, אַף עַל גַּב דְּאִינּוּן מְשַׁעְבְּדִין לְבָנַי, בְּכָל שִׁעְבּוּדָא, רוּחָא קַדִּישָׁא לָא אִתְעֲדֵי מִנַּאי, בְּגִין לְמִשְׁחַר לָךְ, וּלְמֶעְבַּד פִּקּוּדָיִךְ.

דָּבָר אַחֵר נַפְשִׁי אִוִּיתִךְ - אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: נַפְשִׁי אִוִּיתִךְ בַּלַּיְלָה, בְּעוֹד שֶׁאֲנוּ בַּגָּלוּת בֵּין הָעַמִּים, וּמְנוּעָה נַפְשִׁי מִכָּל רַע (ושבעה נפשי מכל הבזיונות) שֶׁקְּשׁוּרָה בֵּין הָעַמִּים, נַפְשִׁי אִוִּיתִךָ, כְּדֵי לָשׁוּב לְמָקוֹמִי. אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ, כְּלוֹמַר, אַף עַל גַּב שֶׁהֵם מְשַׁעְבְּדִים אֶת בָּנַי בְּכָל שִׁעְבּוּד, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא זָזָה מִמֶּנִּי כְּדֵי לְשַׁחֵר אוֹתָךְ וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹתָיִךְ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּעוֹד דְּנַפְשִׁי בִּי, אִוִּיתִיךְ בַּלַּיְלָה. מַאי טַעֲמָא בַּלַּיְלָה, אֶלָּא בְּגִין דְּהַאי נָפֵשׁ בְּהַאי שַׁעֲתָא, אִצְטְרִיךְ לְחַמְדָּא לָךְ. אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ, כַּד אִתְעַר בִּי רוּחָא קַדִּישָׁא, אֲשַׁחֲרֶךָּ בְּאִתְעָרוּתָא לְמֶעְבַּד רְעוּתָךְ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: בְּעוֹד שֶׁנַּפְשִׁי בִּי, אִוִּיתִךְ בַּלַּיְלָה. מָה הַטַּעַם בַּלַּיְלָה? אֶלָּא מְשׁוּם שֶׁהַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ בַּשָּׁעָה הַזּוֹ צְרִיכָה לַחְמֹד אוֹתְךָ. אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ, כַּאֲשֶׁר מִתְעוֹרֶרֶת בִּי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, אֲשַׁחֲרֶךָּ בְּהִתְעוֹרְרוּת לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ.

כִּי כַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ בְּזִמְנָא דְּמִשְׁפָּט נָחִית בְּאַרְעָא, לְבַשְּׁמָא עָלְמָא, כְּדֵין צָדֶק לָמְדוּ יוֹשְׁבֵי תֵּבֵל. כְּלוֹמַר יַכְלִין לְמִסְבַּל דִּינָא דְּצָדֶק, וְלָא יִשְׁתְּצֵי עָלְמָא מִנַּיְהוּ. אֵימָתַי צָדֶק לָמְדוּ יוֹשְׁבֵי תֵּבֵל, כַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ. רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

כִּי כַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ, בִּזְמַן שֶׁהַמִּשְׁפָּט יוֹרֵד לָאָרֶץ לְבַשֵּׁם אֶת הָעוֹלָם, אָז צֶדֶק לָמְדוּ יֹשְׁבֵי תֵּבֵל. כְּלוֹמַר, יְכוֹלִים לִסְבֹּל אֶת הַדִּין שֶׁל צֶדֶק, וְלֹא יֻשְׁמַד הָעוֹלָם מִמֶּנּוּ. מָתַי צֶדֶק לָמְדוּ יֹשְׁבֵי תֵּבֵל? כַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ. רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

רַבִּי אַבָּא הֲוָה יָתִיב קָמֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּפַלְגוּ לֵילְיָא, לְמִלְעֵי בְּאוֹרַיְיתָא. קָמוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא עִמֵּיהּ. פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים מב) כְּאַיָּל תַּעֲרוֹג עַל אֲפִיקֵי מַיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרוֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים. הַאי קְרָא אוּקְמוּהּ חַבְרַיָּיא, זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל מִכָּל עַמִּין, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָהֵב לוֹן אוֹרַיְיתָא קַדִּישָׁא, וְאוֹרִית לוֹן נִשְׁמָתִין קַדִּישִׁין מֵאֲתַר קַדִּישָׁא, בְּגִין לְמֶעְבַּד פִּקּוּדוֹי, וּלְאִשְׁתַּעֲשָׁעָא בְּאוֹרַיְיתָא, דְּכָל מַאן דְּאִשְׁתַּעֲשָׁע בְּאוֹרַיְיתָא, לָא דָּחִיל מִכֹּלָּא. דִּכְתִיב, (תהלים קיט) לוּלֵי תוֹרָתְךָ שַׁעֲשׁוּעָי אָז אָבַדְתִּי בְעָנְיִי.

רַבִּי אַבָּא הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. קָמוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא עִמּוֹ. פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים מב) כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מַיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים. הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ הַחֲבֵרִים, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל מִכָּל הָעַמִּים, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרָה קְדוֹשָׁה וְהוֹרִישׁ לָהֶם נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת מִמָּקוֹם קָדוֹשׁ כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִצְוֹותָיו וּלְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בַּתּוֹרָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּעֲשֵׁעַ בַּתּוֹרָה, לֹא פוֹחֵד מִכֹּל, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיט) לוּלֵי תוֹרָתְךָ שַׁעֲשֻׁעָי אָז אָבַדְתִּי בְעָנְיִי.

דף סח.

מַאן אִינּוּן שַׁעֲשׁוּעָי. אוֹרַיְיתָא. דְּאוֹרַיְיתָא שַׁעֲשׁוּעִים אִקְרֵי, דִּכְתִיב, (משלי ח) וָאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם. וְדָא הוּא דְּתָנֵינָן, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָתֵי לְאִשְׁתַּעְשָׁעָא עִם צַדִּיקַיָּיא בְּגִנְתָא דְּעֵדֶן. מַאי לְאִשְׁתַּעְשָׁעָא. בְּגִין לְמֶחְדֵּי בֵּהּ. דְּתָנֵינָן, זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא, דִּכְתִיב בֵּהּ, (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ, בְּגִין לְאִתְעַנָּגָא מֵהַהוּא שִׁקְיוּ דְּנַחֲלָא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ישעיה נח) וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ. כִּבְיָכוֹל, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשָׁע בֵּהּ, מֵהַהוּא שַׁקְיוּ דְּנַחֲלָא, דְּמִתְעַנְּגֵי בֵּהּ צַדִּיקַיָּיא. וְעַל דָּא אָתֵי לְאִשְׁתַּעְשָׁעָא עִם צַדִּיקַיָּיא. וְכָל מַאן דְּאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא, זָכֵי לְאִשְׁתַּעְשָׁעָא עִם (דף ס"ח ע"א) צַדִּיקַיָּיא, מֵהַהוּא שַׁקְיוּ דְּנַחֲלָא.

מִי הֵם שַׁעֲשֻׁעָי? תּוֹרָה. שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרֵאת שַׁעֲשׁוּעִים, שֶׁכָּתוּב (משלי ח) וָאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם. וְזֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. מַה זֶּה לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ? כְּדֵי לִשְׂמֹחַ עִמָּהֶם, שֶׁשָּׁנִינוּ, אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה', כְּדֵי לְהִתְעַנֵּג מֵאוֹתָהּ הַשְׁקָאָה שֶׁל הַנַּחַל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ. כִּבְיָכוֹל מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּהֶם

מֵאוֹתָהּ הַשְׁקָאַת הַנַּחַל שֶׁבָּהּ מִתְעַנְּגִים הַצַּדִּיקִים, וְעַל כֵּן בָּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים. וְכָל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה, זוֹכֶה לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים מֵאוֹתָהּ הַשְׁקָיַת הַנַּחַל.

רעיא מהימנא אָמַר רַעְיָא מְהֵימָנָא, בְּהַהוּא זִמְנָא, אִלֵּין מָארֵי מַתְנִיתִין מָארֵי חָכְמְתָא עִלָּאָה, מָארֵי קַבָּלָה, מָארֵי רָזֵי תּוֹרָה, שַׁעֲתָא דְּחִיקַת לוֹן. וְהַאי אִיהוּ דְּאָמַר כְּאַיָּל תַּעֲרוֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם, דְּאִינּוּן אֲפִיקֵי מַיִם דְּאוֹרַיְיתָא לְגַבֵּי שְׁכִינְתָּא. וְלֵית תּוֹרָה, אֶלָּא עַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא. דִּיהוֹן אִלֵּין אֲפִיקֵי מַיִם, בְּצַעֲרָא בִּיגוֹנָא בְּעָנְיוּתָא, וְאִלֵּין אִינּוּן חֲבָלִים צִירִין דְּיוֹלְדָה, דְּאִיהִי שְׁכִינְתָּא, דְּאִתְמַר בָּהּ, (משלי כג) וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ. וּבְאִינּוּן חֲבָלִים, תְּהֵא בְּצַעֲרָא דִּלְהוֹן.

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, בְּאוֹתוֹ זְמַן בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה הִלְּלוּ, בַּעֲלֵי הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, בַּעֲלֵי קַבָּלָה, בַּעֲלֵי רָזֵי תוֹרָה, הַשָּׁעָה דְּחוּקָה לָהֶם. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם, שֶׁאוֹתָם אֲפִיקֵי מַיִם שֶׁל הַתּוֹרָה אֶל הַשְׁכִינָה. וְאֵין תּוֹרָה אֶלָּא עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁיִּהְיוּ אֲפִיקֵי הַמַּיִם הַלָּלוּ בְּצַעַר, בְּיָגוֹן וּבְעֹנִי, וְאֵלּוּ הֵם חֲבָלִים, צִירִים שֶׁל יוֹלֵדָה, שֶׁהִיא הַשְׁכִינָה, שֶׁבָּהּ נֶאֱמַר (משלי כג) וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ. וּבְאוֹתָם הַחֲבָלִים תִּהְיֶה בַּצַּעַר שֶׁלָּהֶם.

וּבְאִינּוּן חֲבָלִים דְּצַוָּוחַת בְּהוֹן, אִתְעֲרַת שִׁבְעִין סַנְהֶדְרִין דִּלְעֵילָּא, עַד דְּיִתְעַר קוֹל דִּילְהּ עַד יְהוֹ"ה, וּמֵיָּד (תהלים כט) קוֹל יְיָ' יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת, דְּאִינּוּן מָארֵי מַתְנִיתִין, (תהלים מה) בְּתוּלוֹת אַחֲרֶיהָ רֵעוֹתֶיהָ, כְּלָהוֹן יְהוֹן לוֹן חִיל כַּיּוֹלֵדָה מַמָּשׁ, בְּדַחֲקִין, דְּדַחֲקָא לוֹן שַׁעֲתָא, בְּכַמָּה נְשִׁיכִין דְּיִצָּר הָרַע, דְּחִוְיָא דְּנָשִׁיךְ לוֹן בְּכַמָּה דַּחֲקִין.

וּבְאוֹתָם חֲבָלִים שֶׁצּוֹעֶקֶת בָּהֶם, מִתְעוֹרְרִים שִׁבְעִים סַנְהֶדְרִין שֶׁלְּמַעְלָה, עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר קוֹלָהּ עַד יְהוֹ"ה, וּמִיָּד - (תהלים כט) קוֹל ה' יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת, שֶׁהֵם בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, בְּתוּלוֹת אַחֲרֶיהָ רֵעוֹתֶיהָ, לְכֻלָּם יִהְיֶה חִיל כַּיּוֹלֵדָה מַמָּשׁ בַּדְּחָקִים שֶׁהַשָּׁעָה דּוֹחֶקֶת אוֹתָם בְּכַמָּה נְשִׁיכוֹת שֶׁל יֵצֶר הָרַע, שֶׁל נָחָשׁ שָׁנוּשׁ אוֹתָם בְּכַמָּה דְּחָקִים.

בְּהַהוּא זִמְנָא אִתְפַּתְּחַת לְאוֹלָדָא מְשִׁיחָא, בְּגִין חֲבָלִים וְדוֹחֲקִים דְּצַדִּיקִים, וּמָארֵי מִדּוֹת, וּמָארֵי רָזִין דְּאוֹרַיְיתָא, מָארֵי בוֹשֶׁת וַעֲנָוָה, מָארֵי יִרְאָה וְאַהֲבָה, מָארֵי חֶסֶד, אַנְשֵׁי חַיִל יִרְאֵי אֱלֹהִים, אַנְשֵׁי אֱמֶת, שׂוֹנְאֵי בֶּצַע, דְּדַחֲקָא לוֹן שַׁעֲתָא. וְהַאי הוּא דְּאוּקְמוּהָ מָארֵי מַתְנִיתִין, דּוֹר שֶׁבֶּן דָּוִד בָּא, אַנְשֵׁי חַיִל יְסוֹבְבוּ מֵעִיר לְעִיר וְלֹא יְחוֹנְנוּ, וְיִרְאֵי חֵטְא יִמָּאֲסוּ, וְחָכְמַת סוֹפְרִים תִּסְרַח, וּתְהִי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת, וְהַגֶּפֶן תִּתֵּן פִּרְיָהּ, וְהַיַּיִן בְּיוֹקֶר.

בְּאוֹתוֹ זְמַן נִפְתַּחַת לְהוֹלִיד אֶת הַמָּשִׁיחַ, מִשּׁוּם הַחֲבָלִים וְהַדְּחָקִים שֶׁל הַצַּדִּיקִים, וּבַעֲלֵי מִדּוֹת וּבַעֲלֵי רָזִים שֶׁל הַתּוֹרָה, בַּעֲלֵי בּשֶׁת וַעֲנָוָה, בַּעֲלֵי יִרְאָה וְאַהֲבָה, בַּעֲלֵי חֶסֶד, אַנְשֵׁי חַיִל יִרְאֵי אֱלֹהִים, אַנְשֵׁי אֱמֶת, שׂוֹנְאֵי בֶּצַע, שֶׁדְּחָקָה אוֹתָם הַשָּׁעָה. וְזֶהוּ שֶׁבֵּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, דּוֹר שֶׁבֶּן דָּוִד בָּא, אַנְשֵׁי חַיִל יְסוֹבְבוּ מֵעִיר לְעִיר וְלֹא יְחוֹנְנוּ, וְיִרְאֵי חֵטְא יִמָּאֲסוּ, וְחָכְמַת סוֹפְרִים תִּסְרַח, וּתְהִי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת, וְהַגֶּפֶן תִּתֵּן פִּרְיָהּ, וְהַיַּיִן בְּיוֹקֶר.

וּמֵאִינּוּן קַלִּין דְּיַהֲבַת, דְּאִינּוּן שִׁבְעִין, לְקַבֵּל שִׁבְעִין תֵּיבִין דְּיַעֲנָךְ יְיָ' בְּיוֹם צָרָה, אִתְפַּתְּחַת רַחֲמָה, דְּאִיהִי ב', כְּלִילָא מִתְּרִין בֵּיתִין, לְאוֹלָדָא ב' מְשִׁיחִין, וְאַעְיֵלַת רֵישָׁהּ בֵּין בִּרְכָהָא, דְּאִיהוּ רֵישָׁא דִּילְהּ, עַמּוּדָא

דְּאֶמְצָעִיתָא. תְּרִין שׁוֹקָהָא, נָצַח וְהוֹד, תְּרִין נְבִיאִים. מִתַּמָּן אוֹלִידַת תְּרִין מְשִׁיחִין. בְּהַהִיא זִמְנָא וַיֶּחֱשׁוֹף יְעָרוֹת, יִתְעַבַּר נָחָשׁ מֵעָלְמָא (ע"כ רעיא מהימנא)

וּמֵאוֹתָם קוֹלוֹת שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת, שֶׁהֵם שִׁבְעִים, כְּנֶגֶד שִׁבְעִים תֵּבוֹת שֶׁל יַעַנְךָ ה' בְּיוֹם צָרָה, נִפְתַּחַת רַחְמָהּ, שֶׁהִיא שִׁתִּים, כְּלוֹלָה מִשְּׁתֵּי בֵּיתֵי"ם, לְהוֹלִיד שְׁנֵי מְשִׁיחִים, וּמַכְנִיסָה אֶת רֹאשָׁהּ בֵּין בִּרְכֶּיהָ, שֶׁהוּא הָרֹאשׁ שֶׁלָּהּ, הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. שְׁתֵּי שׁוֹקֶיהָ, נֶצַח וְהוֹד, שְׁנֵי נְבִיאִים. מִשָּׁם מוֹלִידָה שְׁנֵי מְשִׁיחִים. בְּאוֹתוֹ זְמַן וַיֶּחֱשׁוֹף יְעָרוֹת. יֶעֱבַר הַנָּחָשׁ מֵהָעוֹלָם. (עד כאן רעיא מהימנא).

תָּאנָא, כְּאַיָּל תַּעֲרוֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (תהלים כב) אֱלִוּתִי לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה. תַּעֲרוֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם, וַדַּאי לְאִשְׁתַּקְיָא מִשְׁקְיוּ דְּמַבּוּעֵי דְּנַחֲלָא, עַל יְדֵי דְּצַדִּיק. תַּעֲרוֹג: כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (שיר השירים ו) לְעֲרוּגֹת הַבֹּשֶׂם, כֵּן נַפְשִׁי תַּעֲרוֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים. לְאִשְׁתַּקְיָא מִנָּךְ, בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי.

לְמַדְנוּ, כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֱלִוּתִי לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה. תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם, וַדַּאי כְּדֵי לְהִשָּׁקוֹת מֵהַשְׁקָיָה שֶׁל מַעְיְנוֹת הַנַּחַל עַל יְדֵי הַצַּדִּיק. תַּעֲרֹג, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ו) לַעֲרֻגוֹת הַבֹּשֶׂם. כֵּן נַפְשִׁי תַּעֲרֹג אֵלַיִךְ אֱלֹהִים, לְקַבֵּל מִמְּךָ הַשְׁקָאָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

מַבּוּעֵי נַחֲלָא מַאן אִינּוּן. מַבּוּעָא חַד לְעֵילָּא, דִּכְתִיב, (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וגו'. וּמִתַּמָּן נָגִיד וְנָפִיק, וּמַשְׁקֵי גִּנְתָּא, וְכָל אִינּוּן נַחֲלִין, נַגְדִּין וְנָפְקִין וּמִתְכַּנְּשִׁין בְּתָרֵי מַבּוּעִין, דְּאִקְרוּן נֶצַח וְהוֹד, וְאִלֵּין אִקְרוּן אֲפִיקֵי מַיִם, בְּהַהוּא דַּרְגָּא דְּצַדִּיק, דְּמִנַּיהּ נָגִיד וְנָפִיק וּמַשְׁתַּקְיָא גִּנְתָּא. בְּגִין כַּךְ אַיָּל וּצְבִי כַּחֲדָא מִשְׁתַּכְחֵי, (נ"א איל וצבי אקרון עטרת ויסוד) צַדִּיק וְצַדִּיק.

מַעְיְנוֹת הַנַּחַל מִי הֵם? מַעְיָן אֶחָד לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וְגוֹ', וּמִשָּׁם שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וּמַשְׁקֶה אֶת הַגָּן. כָּל אוֹתָם הַנְּחָלִים שׁוֹפְעִים וְיוֹצְאִים וּמִתְכַּנְּסִים לִשְׁנֵי מַעְיָנוֹת שֶׁנִּקְרָאִים נֶצַח וְהוֹד, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים אֲפִיקֵי מַיִם, בְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק, שֶׁמִּמֶּנּוּ שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וְנִשְׁקֶה הַגָּן. מִשּׁוּם כָּךְ אַיָּל וּצְבִי נִמְצָאִים כְּאֶחָד, (איל וצבי נקראים עטרת ויסוד) צַדִּיק וְצַדִּיק.

תָּאנָא, כְּתִיב (תהלים כט) קוֹל יְיָ' יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת, אַיָּלוֹת, אַיָּלַת כְּתִיב חָסֵר, דָּא אַיָּלוֹת הַשָּׁדֶה (נ"א דא אילת דשחר). (דבר אחר אילות השדה), דְּתַנְיָא, בְּפַלְגוּת לֵילְיָא, בְּשַׁעֲתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָאל לְגִנְתָּא דְּעֵדֶן לְאִשְׁתַּעְשָׁעָא עִם צַדִּיקַיָּיא, הַאי קוֹל נָפִיק, וְכָאִיב כָּל אִינּוּן אַיָּלְתָּא דְּסַחֲרָנֵי כּוּרְסְיָיא יַקִּירָא קַדִּישָׁא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (שיר השירים ג) שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים סָבִיב לָהּ. דָּבָר אַחֵר יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (איוב כו) חוֹלְלָה יָדוֹ נָחָשׁ בָּרִיחַ. וַיֶּחֱשׁוֹף יְעָרוֹת כְּמָה דְאַתְּ אָמַר. (שמואל א יב) בְּיַעֲרַת הַדָּבָשׁ, וּכְתִיב (שיר השירים ה) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי, וְיַנְקָא לְהוּ כְּאִמָּא דְּיָנְקָא לִבְנִין.

לְמַדְנוּ, כָּתוּב קוֹל ה' יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת. אַיָּלַת כָּתוּב חָסֵר, זוֹ אַיָּלוֹת הַשָּׁדֶה (נ"א זו אילת השחר) (ד"א אילות השדה). אַיָּלוֹת הַשָּׁדֶה, שֶׁשָּׁנִינוּ, בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְגַן עֵדֶן

לְהִשְׁתַּעֲשַׁע עִם הַצַּדִּיקִים, הַקּוֹל הַזֶּה יוֹצֵא וּמַכְאִיב לְכָל אוֹתָן הָאֵילוֹת שֶׁסְּבִיב הַכִּסֵּא הַנִּכְבָּד הַקָּדוֹשׁ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ. דָּבָר אַחֵר יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כו) חֹלְלָה יָדוֹ נָחָשׁ בָּרִחַ. וְיֶחֱשַׁף יְעָרוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל א יד) בְּיַעֲרַת הַדְּבָשׁ, וְכָתוּב (שיר ה) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי, וּמֵיניקָה אוֹתָם כְּמוֹ אֵם שֶׁמֵּינִיקָה אֶת הַבָּנִים.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא, (ישעיה כו) נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ, נַפְשִׁי בַּלַּיְלָה מְבָעֵי לֵיהּ. אֲשַׁחֲרֶךָּ, יְשַׁחֲרֶךָּ מְבָעֵי לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ הָא אוּקְמוּהָ, (בראשית כ"ג) כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (איוב יב) אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ כָּל חָי וְרוּחַ כָּל בְּשַׂר אִישׁ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, (ישעיה כו) נַפְשִׁי אִוִּיתִךָ בַּלַּיְלָה אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ. הַיְה צָרִיךְ לִהְיוֹת נַפְשִׁי אִוִּתְךָ בַּלַּיְלָה! אֲשַׁחֲרֶךָּ?! יְשַׁחֲרֶךָּ הַיְה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אָמַר לוֹ, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב יב) אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ כָּל חָי וְרוּחַ כָּל בְּשַׂר אִישׁ.

תָּא חֲזֵי נַפְשָׁא וְרוּחָא אִשְׁתְּמוֹדָע (ס"א אשתעי) (ס"א אשתפי) כַּחֲדָא לְעָלְמִין. תָּנָא פּוּלְחָנָא שְׁלֵימְתָא דְּבָעֵי בַּר נָשׁ לְמִפְלַח לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּמָה דְּתַנִּינָן (דברים ו) וְאָהַבְתָּ אֵת יְיָ' אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ'. דְּיִרְחִים לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רְחִימוּתָא דְּנַפְשׁ מַמָּשׁ, וְדָא הוּא רְחִימוּתָא שְׁלֵימְתָא, רְחִימוּתָא דְּנַפְשֵׁיהּ וְרוּחֵיהּ. כְּמָה דְּאִתְדַּבָּקוּ אִלֵּין בְּגוּפָא, וְגוּפָא רָחִים לוֹן. (ס"א כדין) כַּךְ יִתְדַּבָּק בַּר נָשׁ לְרַחֲמָא לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, רְחִימוּתָא דְּנַפְשֵׁיהּ וְרוּחֵיהּ, לְאַדְבָּקָא בֵּיהּ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה (כלומר) נַפְשִׁי מַמָּשׁ.

בֹּא רְאֵה, הַנֶּפֶשׁ וְהָרוּחַ נוֹדָעוֹת (נפגשות) (משתתפות) כְּאֶחָד לְעוֹלָמִים. לְמַדְנוּ, עֲבוּדָה שְׁלֵמָה שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁלְּמַדְנוּ וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ, שֶׁיֶּאֱהַב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַהֲבַת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ, וְזוֹהִי אַהֲבָה שְׁלֵמָה, אַהֲבַת נַפְשׁוֹ וְרוּחוֹ. כְּמוֹ שֶׁאֲלֶה נִדְבָּקִים בְּגוּף, וְהַגּוּף אוֹהֵב אוֹתָם, (אז) כָּךְ יִדְבַּק אָדָם לֶאֱהֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַהֲבַת נַפְשׁוֹ וְרוּחוֹ לְדָבְקָה בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב נַפְשִׁי אִוִּיתִךָ בַּלַּיְלָה, (כלומר) נַפְשִׁי מַמָּשׁ.

אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ, אִתְדַּבְּקָא בָּךְ בִּרְחִימוּתָא סַגִּיאָה, בַּלַּיְלָה. דְּבָעֵי בַּר נָשׁ מֵרְחִימוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לְמֵיקַם בְּכָל לֵילְיָא, לְאִשְׁתַּדְלָא בְּפוּלְחָנֵיהּ, עַד דְּיִתְעַר צַפְרָא, וְיִתְמַשַּׁךְ עֲלֵיהּ חוּטָא דְּחֶסֶד. דְּתַנְיָא, זַכָּאָה חוּלְקֵיהּ דְּהַהוּא בַּר נָשׁ דִּרְחִימוּתָא דָּא רָחִים לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְהָנֵי זַכָּאֵי קִשׁוֹט דִּמְרַחֲמִין לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָכִי, עָלְמָא מִתְקַיְּימָא בְּגִינֵיהוֹן, וְשַׁלְטִין עַל כָּל גְּזִירִין קָשִׁין דִּלְעֵילָּא וְתַתָּא. (נ"א היא) (בגין דיתקיים עלמא בגיניהון)

אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ, אִתְדַּבֵּק בְּךָ אַהֲבָה רַבָּה בַּלַּיְלָה, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם מֵאַהֲבָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲמֹד בְּכָל לַיְלָה לְהִשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדָתוֹ עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר, וְיִמָּשֵׁךְ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד. שֶׁשָּׁנִינוּ, אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁאוֹהֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַהֲבָה כָּזוֹ, וְצַדִּיקֵי הָאֱמֶת הַלָּלוּ שֶׁאוֹהֲבִים אֶת הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא כָּךְ, הָעוֹלָם מִתְקַיֵּים בַּעֲבוּרָם, וְשׁוֹלְטִים עַל כָּל הַגְּוָרוֹת הַקָּשׁוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה. (היא) (כדי שיתקים העולם בעבורם).

תָּאנָא, הַהוּא זָכָאָה דְּאִתְדַּבָּק בְּרוּחֵיהּ וְנַפְשֵׁיהּ לְעֵילָּא, בְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, בְּרַחֲימוּתָא כְּדְקָא יָאוֹת. שַׁלִּיט בְּאַרְעָא דְּלַתַּתָּא, וְכָל מַה דְּנָזַר עַל עָלְמָא אִתְקַיָּים. מְנָא לָן, מֵאֵלְיָהוּ. דִּכְתִיב, (מלכים א יז) חַי יְיָ' אֱשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו אִם יִהְיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם לְפִי דְּבָרִי. לְמַדְנוּ, אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁנִּדְבַּק בְּרוּחוֹ וְנַפְשׁוֹ לְמַעְלָה בְּמֶלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בְּאַהֲבָה כִּרְאוּי, שׁוֹלֵט בָּאָרֶץ שֶׁלְּמַטָּה, וְכָל מַה שֶּׁגּוֹזֵר עַל הָעוֹלָם מִתְקַיֵּים. מִנַּיִן לָנוּ? מֵאֵלְיָהוּ, שֶׁכָּתוּב (מלכים א יז) חַי ה' אֱשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו אִם יִהְיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם לְפִי דְּבָרִי.

דף סח:

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּאַתְיָין נִשְׁמָתִין קַדִּישִׁין מֵעֵילָּא לְתַתָּא, וְאִינּוּן זַכָּאֵי עָלְמָא מְשַׁלְּפֵי לְהוּ מִמַּלְכָּא וּמַטְרוֹנִיתָא, זְעִירִין אִינּוּן, דִּבְהַהוּא שַׁעֲתָא דְּנָחִית, קַיְימָא קָמֵי מַלְכָּא, וּרְעוּתָא דְּמַלְכָּא לְאִסְתַּכְּלָא בָּהּ, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא, בְּשַׁעֲתָא דְּנָשַׁב קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רוּחָא בְּכָל חֵילָא וְחֵילָא דִּשְׁמַיָּא, כֻּלְּהוּ חַיָּילִין אִתְעֲבִידוּ, וְקַיְימֵי בְּקִיּוּמַיְיהוּ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב (תהלים לג) וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם. וּמַנַּיְיהוּ אִתְעַכְּבוּ עַד דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (דף ס"ח ע"ב) אָחִית לְהוּ לְתַתָּא.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבָּאוֹת הַנְּשָׁמוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְאוֹתָם צַדִּיקֵי הָעוֹלָם שׁוֹלְפִים אוֹתָם מֵהַמֶּלֶךְ וּמֵהַגְּבִירָה, מְעַטִּים הֵם. שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁיּוֹרֶדֶת, עוֹמֶדֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וּרְצוֹנוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ לְהִתְבּוֹנֵן בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹשֵׁב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּחַ בְּכָל חַיִל וְחַיִל שֶׁל הַשָּׁמַיִם, כָּל הַחֲיָלוֹת נַעֲשִׂים, וְעוֹמְדִים בְּמְקוֹמָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם. וּמֵהֶן מִתְעַכְּבוֹת עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹרִיד אוֹתָן לְמַטָּה.

וְתָאנָא, מֵיּוֹמָא דְּאִתְבְּרֵי עָלְמָא, קַיְימֵי קַמֵּיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאִתְעַכָּבוּ עַד דְּמָטָא זִמְנָא לְאַחֲתָא לוֹן בְּאַרְעָא, וְאִלֵּין שְׁלִיטוּ לְעֵילָּא וְתַתָּא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב חַי יְיָ' אֱשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו, אֲשֶׁר אֲנִי עוֹמֵד לָא כְּתִיב, אֶלָּא אֱשֶׁר עָמַדְתִּי. לְבָתַר אַהְדָּר לְאַתְרֵיהּ, וְסָלִיק לְאַדְרֵיהּ, וְאִינּוּן אִתְּרָנִין לָא סַלְקִין עַד דִּימוּתוּן. בְּגִין דְּלָא קַיְימוּ קוֹדֶם לָכֵן כְּאִינּוּן אִתְּרָנִין. וּבְגִין כַּךְ אֵלִיָּהוּ אִתְעֲבִיד שְׁלִיחָא, מַלְאָכָא לְעֵילָּא, וְאִלֵּין דְּמִתְדַּבְּקָן יַתִּיר לְמַלְכָּא.

וְלָמַדְנוּ, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הֵן עוֹמְדוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִתְעַכְּבוֹת עַד שֶׁמַּגִּיעַ הַזְּמַן לְהוֹרִיד אוֹתָן לָאָרֶץ, וְאֵלּוּ שׁוֹלְטוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב חַי ה' אֱשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו. אֲשֶׁר אֲנִי עוֹמֵד לֹא כָּתוּב, אֶלָּא אֲשֶׁר עָמַדְתִּי. אַחַר כָּךְ חוֹזֶרֶת לִמְקוֹמָהּ וְנִכְנֶסֶת לְחַדְרָהּ, וְאוֹתָן אֲחֵרוֹת לֹא עוֹלוֹת עַד שֶׁיְּמוּתוּ, כִּי לֹא עָמְדוּ קֹדֶם כְּאוֹתָן הָאֲחֵרוֹת. וּמִשּׁוּם כָּךְ אֵלִיָּהוּ נַעֲשָׂה שְׁלִיחַ, מַלְאָךְ לְמַעְלָה, וְאֵלּוּ שֶׁמִּתְדַּבְּקִים יוֹתֵר לַמֶּלֶךְ.

אַשְׁכַּחְנָא בְּסִפְרָא דְּאָדָם קַדְמָאָה דְּכָל רוּחִין קַדִּישִׁין דִּלְעֵילָּא, עָבְדִין שְׁלִיחוּתָא, וְכֻלְּהוּ אַתְיָין מַאֲתַר חַד. דְּנִשְׁמָתְהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא מִתְּרֵי דַּרְגִּין דִּכְלִילָן בְּחַד, וּבְגִין כַּךְ סַלְקִין יַתִּיר, וְדַרְגֵּיהוֹן יַתִּיר, וְהָכִי הוּא. וְכָל אִינּוּן דַּהֲווֹ טָמִירִין תַּמָּן, נָחְתוּ וְסָלְקוּ בְּחַיֵּיהוֹן, כְּגוֹן חָנוֹךְ דְּלָא אִשְׁתְּכַח בֵּיהּ מִיתָה. וְהָא אוֹקִימְנָא מִלָּה דָּא, בַּחֲנוֹךְ וְאֵלִיָּהוּ.

מָצָאנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁכָּל הָרוּחוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁלְּמַעְלָה עוֹשׂוֹת שְׁלִיחוּת, וְכֻלָּן בָּאוֹת מִמָּקוֹם אֶחָד. שֶׁנִּשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים הֵן מִשְּׁתֵּי דְרָגוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת בְּאַחַת, וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹלוֹת יוֹתֵר, וְדַרְגָּתָן יְתֵרָה, וְכָךְ זֶה. וְכָל אוֹתָן שֶׁהָיוּ טְמוּנוֹת שָׁם, יָרְדוּ וְעָלוּ בְּחַיֵּיהֶן, כְּמוֹ חֲנוֹךְ שֶׁלֹּא נִמְצְאָה בּוֹ מִיתָה. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדָּבָר הַזֶּה בַּחֲנוֹךְ וְאֵלִיָּהוּ.

וְתָאנָא מְאָה וְעֶשְׂרִין וַחֲמֵשׁ אֶלֶף דַּרְגִּין (לצדיקייא) לְנִשְׁמָתְהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא, סְלִיקוּ בְּרֵעוּתָא, עַד לָא אִתְבְּרֵי עָלְמָא, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְזַמְּנָא לְהוּ בְּעָלְמָא דֵּין, בְּכָל דָּרָא וְדָרָא, וְסַלְקִין וְטָאסִין עָלְמָא, וּמִתְקַשְּׁרֵי בִּצְרוֹרָא דְּחַיֵּי, וְזַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְחַדְּתָא עָלְמָא בְּהוּ, עָלַיְיהוּ כְּתִיב, (ישעיה סו) כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה וְגוֹ'. (ויקרא ט"ז) תְּעַנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם, נַפְשׁוֹתֵיכֶם קָאָמַר, בְּגִין דְּיִשְׂרָאֵל מִשְׁתַּכְחִין קָמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא זַכָּאִין, וְיֵהֵא רְעוּתָא דִּלְהוֹן לְגַבֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּלְאִתְדַּבְקָא בֵּיהּ, בְּגִין דְּיִתְכַּפַּר לְהוּ חוֹבַיְיהוּ. וְעַל דָּא, מַאן דְּאָכַל וְשָׁתֵי בְּתִשְׁעָאָה, וּמְעַנֶּנָא נַפְשֵׁיהּ בְּמֵיכְלָא וּמִשְׁתְּיָיא, אִשְׁתְּכַח בַּעֲשִׂירָאָה עִנּוּיָא דְּנַפְשָׁא בְּתַרְיִן חוּלְקִין, וְאִשְׁתְּכַח כְּאִלּוּ אִתְעַנֵּי תְּשִׁיעָאָה וַעֲשִׂירָאָה. אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם: לְאַכְלְלָא כֹּלָּא, גּוּפָא וְנַפְשָׁא, וּלְאִתְכַּנָּעָא בְּהַאי יוֹמָא, לְאִתְכַּפָּרָא עַל חוֹבַיְיהוֹן.

וְלָמְדָנוּ, מֵאָה וְעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף דְּרָגוֹת (לצדיקים) הֵן לִנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁעָלוּ בְּרָצוֹן בְּטֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן אוֹתָן לְעוֹלָם הַזֶּה בְּכָל דּוֹר וְדוֹר, וְעוֹלוֹת וְטָסוֹת בָּעוֹלָם, וְנִקְשָׁרוֹת לְצְרוֹר הַחַיִּים. וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְחַדֵּשׁ בָּהֶן אֶת הָעוֹלָם. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה סו) כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה וְגוֹ'. תְּעַנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם, נַפְשׁוֹתֵיכֶם הוּא אָמַר, כִּי יִשְׂרָאֵל נִמְצָאִים צַדִּיקִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְיִהְיֶה הָרָצוֹן שֶׁלָּהֶם אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהִדָּבֵק בּוֹ כְּדֵי שֶׁיִּתְכַּפֵּר לָהֶם חֶטְאָם. וְלָכֵן, מִי שֶׁאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה בַּתְּשִׁיעִי וּמְעַנֶּג אֶת נַפְשׁוֹ בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה, נִמְצָא בַּעֲשִׂירִי עִנּוּי נֶפֶשׁ בִּשְׁנֵי חֲלָקִים, וְנִמְצָא כְּאִלּוּ הִתְעַנָּה תְּשִׁיעִי וַעֲשִׂירִי. אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם - לְהַכְלִיל אֶת הַכֹּל, גּוּף וָנֶפֶשׁ, וּלְהִכָּנַע בַּיּוֹם הַזֶּה, כְּדֵי לְכַפֵּר עַל חֶטְאָם.

תָּאנָא כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם. בַּיּוֹם הַזֶּה. הַיּוֹם הַזֶּה מִבָּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא בַּיּוֹם הַזֶּה דַּיְיקָא, דְּבֵיהּ אִתְגְּלֵי עַתִּיקָא קַדִּישָׁא, לְכַפָּרָא עַל חוֹבַיְיהוֹן דְּכֹלָּא.

לָמַדְנוּ, כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם. בַּיּוֹם הַזֶּה?! הַיּוֹם הַזֶּה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא בַּיּוֹם הַזֶּה דַּוְקָא, שֶׁבּוֹ מִתְגַּלֶּה הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ לְכַפֵּר עַל חֶטְאֵי כֻּלָּם.

דָּבָר אַחֵר תְּעַנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם. רִבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ט) עִיר קְטַנָּה וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט וְגוֹ', עִיר קְטַנָּה, הָא אוּקְמוּהָ. אֲבָל עִיר קְטַנָּה, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (ישעיה כו) עִיר עָז לָנוּ

יְשׁוּעָה יָשִׁית חוֹמוֹת וָחֵיל וְגוֹ'. וּכְתִיב (הושע יא) וְלֹא אָבֹא בְּעִיר. עִיר קְטַנָּה, זְעֵירָא הִיא, דְּהִיא בַּתְרָאָה מִכֻּלָּא, תַּתָּאָה מִכֻּלָּא, שׁוּרוֹי רַבְרְבִין, תַּקִּיפִין, קַדִּישִׁין, עִיר הַקֹּדֶשׁ אִקְרֵי. וַאֲנָשִׁים בָּהּ מָעָט, זְעִירִין אִינּוּן דְּזַכָּאן לְסַלְקָא לְגַוָּוהִי, וּלְמִשְׁרֵי בָּהּ, כְּמָה דַאֲתְּ אָמַר (תהלים כד) מִי יַעֲלֶה בְהַר יְיָ' וּמִי יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ וְגוֹ'. וְעַל דָּא אֲנָשִׁים בָּהּ מָעָט.

דָּבָר אַחֵר תְּעַנּוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם - רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ט) עִיר קְטַנָּה וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט וְגוֹ'. עִיר קְטַנָּה, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ. אֲבָל עִיר קְטַנָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו) עִיר עָז לָנוּ יְשׁוּעָה יָשִׁית חוֹמוֹת וָחֵל וְגוֹ'. וְכָתוּב (הושע יא) וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר. עִיר קְטַנָּה, קְטַנָּה הִיא, שֶׁהִיא אַחֲרוֹנָה מֵהַכֹּל וְתַחְתּוֹנָה מֵהַכֹּל. חוֹמוֹתֶיהָ גְּדוֹלוֹת, חֲזָקוֹת, קְדוֹשׁוֹת, נִקְרֵאת עִיר הַקֹּדֶשׁ. וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט, מְעַטִּים אוֹתָם שֶׁזּוֹכִים לִכָּנֵס לְתוֹכָהּ וְלִשְׁרוֹת בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כד) מִי יַעֲלֶה בְהַר ה' וּמִי יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ וְגוֹ'. וְעַל זֶה אֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט.

וּבָא אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גָּדוֹל, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְאִזְדַּוְוגָא בָּהּ, וּלְמִשְׁרֵי בָּהּ, וְסָבַב אוֹתָהּ, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (זכריה ב) וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהּ נְאֻם יְיָ' חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וְגוֹ'. וּבָנָה עָלֶיהָ מְצוֹדִים גְּדוֹלִים, דְּבָנָה שׁוּרוֹי, רַבְרְבִין תַּקִּיפִין יָאֲיָאן וְשַׁפִּירִין (ס"א מכל אבנין יקירין) קַדִּישִׁין. עִיר הַקֹּדֶשׁ אִקְרֵי, וְכָל יְקָרָא דְּמַלְכָּא עַיִיל בְּגַוָּוהִי. וּבְגִין כָּךְ, הִיא בִּלְחוֹדָהָא כְּלִילָא מִכָּל עִטְרֵי דְּמַלְכָּא, וְכָל עִטְרֵי מַלְכָּא בָּהּ מִתְעַטְּרִין. בְּגִין כָּךְ, וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט כְּתִיב.

וּבָא אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גָּדוֹל - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לְהִזְדַּוֵּג עִמָּהּ וְלִשְׁרוֹת בָּהּ. וְסָבַב אוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ב) וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהּ נְאֻם ה' חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וְגוֹ'. וּבָנָה עָלֶיהָ מְצוֹדִים גְּדוֹלִים, שֶׁבָּנָה חוֹמוֹתֶיהָ גְּדוֹלִים וַחֲזָקִים, נָאִים וְיָפִים (מכל אבנים יקרות) וּקְדוֹשִׁים. וְנִקְרֵאת עִיר הַקֹּדֶשׁ, וְאֶת כָּל כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ הִכְנִיס לְתוֹכָהּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ הִיא לְבַדָּהּ כְּלוּלָה מִכָּל עַטָּרוֹת הַמֶּלֶךְ, וְכָל עַטָּרוֹת הַמֶּלֶךְ מִתְעַטְּרִים בָּהּ. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט.

וּמָצָא בָהּ אִישׁ מִסְכֵּן וְחָכָם, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים טו) נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב. מִסְכֵּן: כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שמות א) וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפַרְעֹה, מִתְעַטָּר בְּעַטְרִין תַּקִּיפִין, בְּעַטְרֵי אוֹרַיְיתָא, בְּעַטְרֵי פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא דְּמַלְכָּא. וְחָכָם, דְּזָכֵי בָּהּ בְּהַאי חָכְמָה. וְחָכָם, דְּהוּא חַכִּים יַתִּיר מִכֹּלָּא לְעַיְינָא בְּפוּלְחָנָא דְּמָארֵיהּ, בְּגִין לְמִזְכֵּי בָּהּ, וּלְאַעָלָא בָהּ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, וּמָלַט הוּא אֶת הָעִיר בְּחָכְמָתוֹ. וּמָלַט: כְּמוֹ (שמואל א כ) אִמָּלְטָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת אֶחָי, (בראשית יט) אִמָּלְטָה נָּא שָׁמָּה. אוֹף הָכָא וּמָלַט הוּא אֶת הָעִיר בְּחָכְמָתוֹ.

וּמָצָא בָהּ אִישׁ מִסְכֵּן (ו) חָכָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב. מִסְכֵּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות א) וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפַרְעֹה. מִתְעַטֵּר בַּעֲטָרוֹת חֲזָקוֹת, בְּעַטְרוֹת הַתּוֹרָה, בַּעֲטָרוֹת שֶׁל מִצְווֹת תּוֹרַת הַמֶּלֶךְ. וְחָכָם, שֶׁזּוֹכֶה בָּהּ בַּחָכְמָה הַזֹּאת. וְחָכָם, שֶׁהוּא יוֹתֵר חָכָם מִכֻּלָּם לְעַיֵּן בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ כְּדֵי לִזְכּוֹת בָּהּ וּלְהַכְנִיס אֵלֶיהָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּמָלַט הוּא אֶת הָעִיר בְּחָכְמָתוֹ. וּמָלַט, כְּמוֹ (שמואל א כ) אִמָּלְטָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת אֶחָי, אִמָּלְטָה נָּא שָׁמָּה. אַף כָּאן, וּמָלַט הוּא אֶת הָעִיר בְּחָכְמָתוֹ.

דף סט.

וְאָדָם לֹא זָכַר אֶת הָאִישׁ הַמַּסְכֵּן הַהוּא, וְאָדָם לָא זָכַר, לְמֶעְבַּד פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא, לְאִשְׁתַּדְּלָא בְּאוֹרַיְיתָא, כְּהַהוּא גְּבַר מִסְכְּנָא דְּאִתְחַבָּר בְּכֹלָּא, (דף ס"ט ע"א) בְּגִין לְמִזְכֵּי בָּהּ. (קהלת ט) וְאָמַרְתִּי אֲנִי טוֹבָה חָכְמָה מִגְּבוּרָה. דְּהָא בְּהַהוּא עָלְמָא, לָא יְהַבִּין רְשׁוּ לְמֵיעַל, בַּר הָנֵי זַכָּאֵי קְשׁוֹט, הָנֵי דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בָּהּ בְּאוֹרַיְיתָא יוֹמָא וְלֵילְיָא, וּמִתְעַטְּרֵי בְּפִקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא בְּהַאי עָלְמָא, לְמֵיעַל בָּהּ לְעָלְמָא דְּאָתֵי.

וְאָדָם לֹא זָכַר אֶת הָאִישׁ הַמַּסְכֵּן הַהוּא. וְאָדָם לֹא זָכַר, לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כְּאוֹתוֹ אִישׁ עָנִי שֶׁהִתְחַבֵּר בְּכֹל כֹּחוֹ לִזְכוֹת בָּהּ. (קהלת ט) וְאָמַרְתִּי אֲנִי טוֹבָה חָכְמָה מִגְּבוּרָה. שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ עוֹלָם לֹא נוֹתְנִים רְשׁוּת לְהִכָּנֵס, פָּרַט לְאוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת, אֵלּוּ שֶׁמַּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת, וּמִתְעַטְּרִים בְּמִצְוֹות הַתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהִכָּנֵס בָּהֶם לָעוֹלָם הַבָּא.

וְחָכְמַת הַמַּסְכֵּן בְּזוּיָה וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים. דְּהָא בְּנֵי נָשָׁא לָא מִסְתַּכְּלִין בֵּיהּ, וְלָא בָּעָאן לְאִתְחַבְּרָא בֵּיהּ, וּלְאָצִית לְמִלּוֹי. דְּתָנָא, כָּל מַאן דְּאָצִית לְמִלּוֹי דְּאוֹרַיְיתָא, זַכָּאָה הוּא בְּהַאי עָלְמָא, וּכְאִלּוּ קַבִּיל תּוֹרָה מִסִּינַי. וַאֲפִילּוּ מִכָּל בַּר נָשׁ נָמֵי בָּעֵי לְמִשְׁמַע מִלּוֹי דְּאוֹרַיְיתָא. וּמַאן דְּאַרְכִּין אוּדְנֵיהּ לְקַבְּלֵיהּ, יְהִיב יְקָרָא לְמַלְכָּא קַדִּישָׁא, וְיָהִיב יְקָרָא לְאוֹרַיְיתָא. עָלֵיהּ כְּתִיב, (דברים כז) הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיֵיתָ לְעָם לַיְיָ' אֱלֹהֶיךָ.

וְחָכְמַת הַמַּסְכֵּן בְּזוּיָה וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים. שֶׁהֲרֵי בְּנֵי אָדָם אֵינָם מִסְתַּכְּלִים עָלָיו, וְלֹא רוֹצִים לְהִתְחַבֵּר עִמּוֹ וּלְהַקְשִׁיב לִדְבָרָיו. שֶׁלְּמָדְנוּ, כָּל מִי שֶׁמַּקְשִׁיב לְדִבְרֵי הַתּוֹרָה, אַשְׁרָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּכְאִלּוּ קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי. וַאֲפִלּוּ מִכָּל אָדָם גַּם כֵּן צָרִיךְ לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי תוֹרָה. וּמִי שֶׁמַּרְכִּין אָזְנָיו כְּנֶגְדּוֹ, נוֹתֵן כָּבוֹד לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וְנוֹתֵן כָּבוֹד לַתּוֹרָה. עָלָיו כָּתוּב, הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיֵיתָ לְעָם לַה' אֱלֹהֶיךָ.

תָּאנָא, יוֹמָא חַד הֲווֹ אָזְלֵי חַבְרַיָּיא עִמֵּיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן, אֲמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, חֲמֵינָא אִלֵּין עַמִּין כֻּלְּהוּ עִלָּאֵי, וְיִשְׂרָאֵל תַּתָּאֵי מִכֻּלְּהוּ, מַאי טַעֲמָא. בְּגִין דְּמַלְכָּא אַשְׁדַּר מַטְרוֹנִיתָא מִינֵּהּ, וְאָעִיל אֲמָהוּ בְּאַתְרָהָא (כלומר שפחה). כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (משלי ל) תַּחַת שָׁלֹשׁ רָגְזָה אֶרֶץ וְגוֹ'. תַּחַת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ וְגוֹ'. וְשִׂפְחָה כִּי תִירַשׁ גְּבִירְתָּהּ. מַאן שִׂפְחָה. הֵיא כְּתִרָא נוּכְרָאָה, דְּקָטַל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בּוּכְרָא דִּלְהוֹן בְּמִצְרַיִם. דִּכְתִיב (שמות יא) עַד בְּכוֹר הַשִּׁפְחָה אֲשֶׁר אַחַר הָרֵחַיִם תִּירַשׁ גְּבִירְתָּהּ.

אַחַר הָרֵחַיִם. אַחַר הָרֵחַיִם הֲוֹת יָתְבָא בְּקַדְמֵיתָא, וְהַשְׁתָּא, הַאי שִׂפְחָה תִּירַשׁ גְּבִירְתָּהּ.

לָמַדְנוּ, יוֹם אֶחָד הָיוּ הוֹלְכִים הַחֲבֵרִים עִם רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, רָאִיתִי שֶׁהָעַמִּים הַלָּלוּ כֻּלָּם עֶלְיוֹנִים, וְיִשְׂרָאֵל תַּחְתּוֹנִים מִכֻּלָּם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַמֶּלֶךְ שָׁלַח מְמֻנֵּהוּ אֶת הַגְּבִירָה, וְהִכְנִיס אֲמָה בְּמָקוֹמָהּ (כלומר שפחה), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (משלי ל) תַּחַת שָׁלֹשׁ רָגְזָה אֶרֶץ וְגוֹ'. תַּחַת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ וְגוֹ'. וְשִׂפְחָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ. מִי הַשִּׂפְחָה? זוֹהִי כֶּתֶר הַנִּכְרִי, שֶׁהָרַג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַבְּכוֹר שֶׁלָּהֶם בְּמִצְרַיִם, שֶׁכָּתוּב (שמות יא) עַד בְּכוֹר הַשִּׁפְחָה אֲשֶׁר אַחַר הָרֵחַיִם. אַחַר הָרֵחַיִם הִיא הָיְתָה יוֹשֶׁבֶת בָּרִאשׁוֹנָה, וְעַכְשָׁו הַשִּׁפְחָה הַזּוֹ תִּירַשׁ גְּבִרְתָּהּ.

בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, מַלְכָּא בְּלָא מַטְרוֹנִיתָא, לָא אִקְרֵי מַלְכָּא. מַלְכָּא דְּאִתְדַּבָק בְּשִׁפְחָה בְּאֲמָהוּ דְּמַטְרוֹנִיתָא, אָן הוּא יְקָרָא דִּילֵיהּ. וּזְמִינָא קָלָא לְבַשְּׁרָא לְמַטְרוֹנִיתָא, וְלֵימָא (זכריה ט) גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן הָרִיעִי בַּת יְרוּשָׁלַיִם הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבֹא לָךְ צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא. כְּלוֹמַר, צַדִּיק הוּא נוֹשָׁע, בְּגִין דְּהָוָה רָכִיב עַד הַשְׁתָּא בַּאֲתַר דְּלָאו דִּילֵיהּ, בַּאֲתַר נוּכְרָאָה, וְיָנִיק לֵיהּ.

בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, מֶלֶךְ בְּלִי גְּבִירָה לֹא נִקְרָא מֶלֶךְ. מֶלֶךְ שֶׁנִּדְבַּק בַּשִּׁפְחָה, בַּאֲמָה (שלה) שֶׁל הַגְּבִירָה, אֵיפֹה כְּבוֹדוֹ? וְעָתִיד קוֹל לְבַשֵּׂר לַגְּבִירָה וְלוֹמַר: (זכריה ט) גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן הָרִיעִי בַּת יְרוּשָׁלַם הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבוֹא לָךְ צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא. כְּלוֹמַר, צַדִּיק הוּא נוֹשָׁע, כִּי הָיָה רוֹכֵב עַד עַכְשָׁו בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, בְּמָקוֹם נָכְרִי, וּמֵינִיק אוֹתוֹ.

וְעַל דָּא כְּתִיב עָנִי וְרוֹכֵב עַל חֲמוֹר, עָנִי (דלא) הֲוָה בְּקַדְמִיתָא, וְרוֹכֵב עַל חֲמוֹר, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא, אִינּוּן כְּתָרִין תַּתָּאִין דְּעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, דְּקָטִיל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בּוּכְרָא דִּילְהוֹן בְּמִצְרַיִם, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (שמות יא) וְכָל בְּכוֹר בְּהֵמָה, וְהָא אוֹקִימְנָא מִלֵּי. כִּבְיָכוֹל צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא, הוּא וַדַּאי יַתִּיר מִכֹּלָּא. בְּגִין דְּעַד הַשְׁתָּא שָׁאֲרֵי צַדִּיק בְּלָא צֶדֶק. וְהַשְׁתָּא דְּיִזְדַּוְּגוּן כַּחֲדָא, צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא, דְּהָא לָא יָתִיב בְּסִטְרָא אָחֳרָא. תָּאנָא, (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבַד וְאֵין אִישׁ שָׂם עַל לֵב וְגוֹ', הַאי קְרָא קַשְׁיָא, הַצַּדִּיק אָבַד, נֶאֱבַד מִבָּעֵי לֵיהּ, מַהוּ אָבַד. אֶלָּא אָבַד מַמָּשׁ, וּמַאי אָבַד. אָבַד לְמַטְרוֹנִיתָא, וְאִתְדַּבָק בַּאֲתַר אָחֳרָא, דְּאִקְרֵי שִׁפְחָה.

וְעַל זֶה כָּתוּב עָנִי וְרֹכֵב עַל חֲמוֹר. עָנִי (שלא) הָיָה בָּרִאשׁוֹנָה, וְרֹכֵב עַל חֲמוֹר, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, אוֹתָם כְּתָרִים תַּחְתּוֹנִים שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהָרַג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַבְּכוֹר שֶׁלָּהֶם בְּמִצְרַיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יא) וְכָל בְּכוֹר בְּהֵמָה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדְּבָרִים. כְּבְיָכוֹל צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא, הוּא וַדַּאי יוֹתֵר מֵהַכֹּל. כִּי עַד עַכְשָׁו שָׂרוּי צַדִּיק בְּלִי צֶדֶק. וְעַכְשָׁו שֶׁיִּזְדַּוְּגוּ כְּאֶחָד, צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ יוֹשֵׁב בַּצַּד הָאַחֵר. לְמָדְנוּ, (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבַד וְאֵין אִישׁ שָׂם עַל לֵב וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה קָשֶׁה. הַצַּדִּיק אָבַד?! נֶאֱבַד הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה אָבַד? אֶלָּא אָבַד מַמָּשׁ. וּמָה אָבַד? אָבַד לַגְּבִירָה, וְנִדְבַּק בְּמָקוֹם אַחֵר, שֶׁנִּקְרָא שִׁפְחָה.

אָמַר רִבִּי יִצְחָק לְרִבִּי שִׁמְעוֹן, אִי נִיחָא קָמֵי דְּמֹר, הָא דְּתָנֵינָן, דִּכְתִיב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, מַאן דְּאָמַר, דְּעַל שִׁבְעָה קַיְימָא עָלְמָא. וּמַאן דְּאָמַר, עַל חַד קַיְימָא עָלְמָא, הֵיךְ מִתְיַישְׁבָן מִלֵּי. אָמַר לֵיהּ, כֹּלָּא מִלָּה חַד הוּא, דְּהָא ז' אִינּוּן וּבְהוּ אִית חַד קַיְימָא, דְּאִקְרֵי צַדִּיק, וְקַיְימֵי עֲלֵיהּ, וְעָלְמָא בְּהַאי אִתְקַיְימָא. וְכַד אִתְקַיְימָא עָלְמָא עֲלֵיהּ, כְּאִלּוּ אִתְקַיְים עַל כֻּלְּהוּ שִׁבְעָה. וְעַל דָּא כְּתִיב, וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְהָא אוֹקִימְנָא מִלֵּי בְּכַמָּה אֲתַר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם נוֹחַ לִפְנֵי מוֹרִי, זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁעַל שִׁבְעָה עַמּוּדִים עוֹמֵד הָעוֹלָם, וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר עַל עַמּוּד אֶחָד עוֹמֵד הָעוֹלָם, אֵיךְ הַדְּבָרִים מִתְיַשְּׁבִים? אָמַר לוֹ, הַכֹּל הוּא דָּבָר אֶחָד, שֶׁהֲרֵי שִׁבְעָה הֵם, וּבָהֶם יֵשׁ עַמּוּד אֶחָד שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, וְעוֹמְדִים עָלָיו, וְהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם עַל זֶה. וּכְשֶׁהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם עָלָיו, כְּאִלּוּ שֶׁהִתְקַיֵּם עַל כָּל הַשִּׁבְעָה, וְעַל כֵּן כָּתוּב וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

וְתָאנָא, הַאי שִׁפְחָה זְמִינָא לְשַׁלְטָאָה בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא דִּלְתַתָּא, כְּמָה דַּהֲוַת מַטְרוֹנִיתָא שַׁלְטָא בְּקַדְמֵיתָא, דִּכְתִיב (ישעיה א) צֶדֶק יָלִין בָּהּ, וְהַשְׁתָּא שִׁפְחָה כִּי תִירַשׁ גְּבִירְתָּהּ בְּכֹלָּא. וְזִמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לְאָתְבָא לְמַטְרוֹנִיתָא לַאֲתָרָהָא כְּקַדְמֵיתָא, וּכְדֵין מִמַּאן הוּא חֶדְוָותָא, הֲוֵי אֵימָא חֶדְוָותָא דְּמַלְכָּא, וְחֶדְוָותָא דְּמַטְרוֹנִיתָא. חֶדְוָותָא דְּמַלְכָּא, בְּגִין דְּיֵתוּב לָהּ וְיִתְפְּרַשׁ מִשִּׁפְחָה, כַּדְקָא אֲמִינָא. וְחֶדְוָותָא דְּמַטְרוֹנִיתָא, בְּגִין דְּתֵיתוּב לְאִזְדַּוְּוגָא בְּמַלְכָּא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן וְגוֹ'.

וְלָמַדְנוּ, הַשִּׁפְחָה הַזּוֹ עֲתִידָה לִשְׁלֹט בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁלְּמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה הַגְּבִירָה שׁוֹלֶטֶת בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁכָּתוּב צֶדֶק יָלִין בָּהּ, וְעַכְשָׁו שִׁפְחָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ, בַּכֹּל. וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָשִׁיב אֶת הַגְּבִירָה לִמְקוֹמָהּ כְּבָרִאשׁוֹנָה, וְאֵז שֶׁל מִי הִיא הַשִּׁמְחָה? הֱוֵי אוֹמֵר, שִׂמְחַת הַמֶּלֶךְ וְשִׂמְחַת הַגְּבִירָה. שִׂמְחַת הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם שֶׁיָּשִׁיב אוֹתָהּ וְיִפָּרֵד מִן הַשִּׁפְחָה כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. וְשִׂמְחַת הַגְּבִירָה, כִּי תָּשׁוּב לְהִזְדַּוֵּג עִם הַמֶּלֶךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן וְגוֹ'.

דף סט:

תָּא חֲזֵי, כְּתִיב וְהָיְתָה זֹאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם. וְהָיְתָה לָכֶם מִבַּעֲי לֵיהּ, מַאי זֹאת. הָא דְּאָמְרָן, לְחֻקַּת עוֹלָם. בְּכָל אֲתַר וַאֲתַר חֻקַּת עוֹלָם אִתְקְרֵי, גְּזֵרָה דְּמַלְכָּא, דְּעַיִּיל כָּל נְמוּסוֹי בַּאֲתַר דָּא, וְאַסְתִּים לוֹן, כְּמָאן דְּסָתִים כֹּלָּא, בְּאַסְקוּפָּא חָדָא. (ק"פ) חֻקַּת עוֹלָם וַדַּאי. בְּהַאי זֹאת (דף ס"ט ע"ב) רָשִׁים וְחָקַק כָּל גְּנִיזִין דִּילֵיהּ, וְכָל טְמִירִין דִּילֵיהּ. (ויקרא ט"ז) בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ. בֶּעָשׂוֹר דַּיְיקָא, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא. תְּעַנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם, וַדַּאי הָכִי הוּא, וְהָא אִתְּמַר נַפְשׁוֹתֵיכֶם וַדַּאי. דְּהָא בְּנַפְשָׁא תַּלְיָא מִלְּתָא, וּבְגִין כַּךְ, אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה מִתְּשִׁשְׁיָא, יַתִּיר מִיּוֹמָא אָחֳרָא. וְאַף עַל גַּב דְּהַאי מִלָּה אִתְּמַר בְּגַוְונָא אָחֳרָא, וְכֹלָּא שַׁפִּיר, וְהַאי וְהַאי מִלָּה חֲדָא, וְכָל חַד בְּאַתְרֵיהּ, וְהָכִי הוּא.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וְהָיְתָה זֹאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם. וְהָיְתָה לָכֶם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה זֹאת? זֶה שֶׁאָמַרְנוּ, לְחֻקַּת עוֹלָם. בְּכָל מָקוֹם וּמָקוֹם חֻקַּת עוֹלָם נִקְרֵאת, גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ, שֶׁמַּכְנִיס אֶת כָּל הַנְּהָגוֹתָיו בַּמָּקוֹם הַזֶּה וּמַסְתִּיר אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁמַּסְתִּיר הַכֹּל בְּאוֹצָר אֶחָד. חֻקַּת עוֹלָם וַדַּאי. בְּזֹאת הַזּוֹ רָשַׁם וְחָקַק אֶת כָּל הַגְּנָזִים שֶׁלּוֹ וְאֶת כָּל הַמַּטְמוֹנִים שֶׁלּוֹ. בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ. בֶּעָשׂוֹר בְּדִיּוּק, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. תְּעַנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם, וַדַּאי כְּךָ זֶה, וְהֲרֵי נֶאֱמַר נַפְשׁוֹתֵיכֶם וַדַּאי. שֶׁהֲרֵי בַּנֶּפֶשׁ תְּלוּי הַדָּבָר, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה מֵהַתְּשִׁשִׁיעִי יוֹתֵר מִיּוֹם אֶחָד. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַדָּבָר הַזֶּה נֶאֱמַר בְּעִנְיָן אֶחָד, וְהַכֹּל יָפֶה, וְזֶה וְזֶה דָּבָר אֶחָד, וְכָל אֶחָד בִּמְקוֹמוֹ, וְכָךְ זֶה.

וְתָאנָא, בְּהַאי יוֹמָא, כָּל חֵידוּ, וְכָל נְהִירוּ, וְכָל וּוּתְרָנוּתָא דְּעָלְמִין, כֻּלְּהוּ תַּלְיִין בְּאִימָּא עִלָּאָה, דְּכָל מַבּוּעִין נַגְדִּין וְנָפְקִין מִנַּהּ. וּכְדֵין נְהִירִין כָּל אִינּוּן בּוּצִינִין, וְנַהֲרִין בִּנְהִירוּ בְּחֶדְוָותָא, עַד דְּמִתְבַּסֵּם כֹּלָּא. וּכְדֵין כָּל אִינּוּן דִּינִין אִשְׁתְּכָחוּ בִּנְהִירוּ, וְדִינָא לָא אִתְעֲבִיד, וְעַל דָּא תְּעַנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם.

וְלָמַדְנוּ, בְּיוֹם הַזֶּה כָּל הַשִּׂמְחָה וְכָל הָאוֹר וְכָל הַסְּלִיחָה שֶׁל הָעוֹלָמוֹת, כֻּלָּם תְּלוּיִים בָּאָם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכָּל הַמַּעְיָנוֹת שׁוֹפְעִים וְיוֹצְאִים מִמֶּנָּה, וְאָז מְאִירִים כָּל אוֹתָם מְאוֹרוֹת, וּמְאִירִים בְּאוֹר וּבְשִׂמְחָה, עַד שֶׁהַכֹּל מִתְבַּשֵּׂם. וְאָז כָּל אוֹתָם הַדִּינִים נִמְצָאִים בְּאוֹר, וְהַדִּין לֹא נַעֲשֶׂה, וְעַל כֵּן תְּעַנּוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם.

אָמַר רִבִּי אַבָּא, הָא אוֹקִים לֵהּ מֹר, מִן גּוּפָא דְּמַתְנִיתָא, לֹא גָּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָם, עַד שֶׁכָּפְרוּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דִּכְתִיב, (שמואל ב כ) אֵין לָנוּ חֵלֶק בְּדָוִד וְלֹא נַחֲלָה בְּבֶן יִשַׁי, וְהָא אִתְמַר. קְרָא אַחֲרִינָא אַשְׁכַּחְנָא בְּהַאי, דִּכְתִיב, (מלכים א יב) רְאֵה בֵיתְךָ דָּוִד. אָמַר לֵיהּ, הָכִי הוּא וַדַּאי, בֵּית דָּוִד אִקָּרֵי, כְּמָה דִּכְתִיב, (ישעיה ב) בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר יְיָ'. בֵּית יַעֲקֹב, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (ישעיה ס) וּבֵית תִּפְאַרְתִּי אֲפָאֵר. לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר יְיָ', דִּכְתִיב, (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, וְנָטַע הַאי גַּן לְאִשְׁתַּעְשָׁעָא בֵּיהּ עִם צַדִּיקַיָּיא, דְּבֵיהּ שַׁרְיָין.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, הֲרֵי מוֹרֵנוּ בְּאֵר אוֹתָהּ מִגּוּף הַמִּשְׁנָה - לֹא גָּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָם עַד שֶׁכָּפְרוּ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שמואל ב כ) אֵין לָנוּ חֵלֶק בְּדָוִד וְלֹא נַחֲלָה (לנו) בְּבֶן יִשַׁי, וַהֲרֵי נֶאֱמַר. פָּסוּק אַחֵר מָצָאנוּ עַל זֶה, שֶׁכָּתוּב (מלכים א יא) רְאֵה בֵיתְךָ דָּוִד. אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה וַדַּאי, בֵּית דָּוִד נִקְרָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ה) בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר ה'. בֵּית יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ס) וּבֵית תִּפְאַרְתִּי אֲפָאֵר. לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר ה', שֶׁכָּתוּב וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, וְנָטַע אֶת הַגָּן הַזֶּה לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בּוֹ עִם הַצַּדִּיקִים, שֶׁבּוֹ הֵם שְׂרוּיִים.

תָּאנָא, כְּתִיב אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא וְגוֹ' וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁותֵיכֶם. וּכְתִיב וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וְגוֹ'. אַךְ דִּכְתִיב, מַאי קָא בָּעֵי הָכָא. אָמַר לֵיהּ, לְמֵעוּטָא קָא אַתְיָא. דְּכֵיוָן דְּאָמַר וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁותֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ, אָמַר לְבָתַר אַךְ בֶּעָשׂוֹר. אַךְ עָשׂוֹר מִבָּעֵי לֵיהּ, דְּבֶעָשׂוֹר תַּלְיָא מִלְּתָא.

לְמַדְנוּ, כָּתוּב אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא וְגוֹ' וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם. וְכָתוּב וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וְגוֹ'. מַה שֶּׁכָּתוּב אַךְ, מַה הוּא רוֹצֶה כָּאן? אָמַר לוֹ, זֶה בָּא לְמַעֵט, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ, אָמַר (אחר כך) אַךְ בֶּעָשׂוֹר, וְהָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת אַךְ עָשׂוֹר! שֶׁבֶּעָשׂוֹר הַדָּבָר תָּלוּי.

אָמַר לֵיהּ אִי הָכִי, (שמות יב) אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאוֹר מִבָּתֵּיכֶם, וְתָנֵינָן אַךְ חֵלֶק, חֻצְיוֹ אָסוּר בַּאֲכִילַת חָמֵץ, וְחֻצְיוֹ מוּתָּר. אוֹף הָכָא אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ, אֵימָא דְּחֻצְיוֹ אָסוּר בַּמְּלָאכָה (נ"א באכילה), וְחֻצְיוֹ מוּתָּר. אָמַר לֵיהּ אוֹף הָכָא בְּוַעֲנִיתֶם אֶת נַפְשֹׁותֵיכֶם תַּלְיָא, דְּהָא עִנּוּי לָא אִשְׁתְּכַח אֶלָּא מִפַּלְגוּת יוֹמָא וּלְהָלְאָה, וְשַׁפִּיר הוּא אַךְ חֵלֶק בְּוַעֲנִיתֶם אֶת נַפְשֹׁותֵיכֶם.

אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, (שמות יב) אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאֹר מִבָּתֵּיכֶם, וְשָׁנִינוּ אַךְ - חֵלֶק, חֻצְיוֹ אָסוּר בַּאֲכִילַת חָמֵץ וְחֻצְיוֹ מֻתָּר. אַף כָּאן אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ, אֱמֹר שֶׁחֻצְיוֹ אָסוּר בִּמְלָאכָה (באכילה) וְחֻצְיוֹ

מֻתָּר. אָמַר לוֹ, אַף כָּאן בְּוַעֲנִיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם זֶה תְּלוּי, שֶׁהֲרֵי עִנּוּי לֹא נִמְצָא אֶלָּא מֵחֲצוֹת הַיּוֹם וְאֵילָךְ, וְיָפֶה הוּא אַף חֶלֶק בְּוַעֲנִיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם.

אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, כְּתִיב, (ויקרא טז) כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם וְגוֹ'. אֲכַפֵּר עֲלֵיכֶם מִבָּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם, לְאַכְלְלָא יוֹבְלָא, דְּנָגִיד מַבּוּעֵי לְאַשְׁקָאָה בְּהַאי יוֹמָא לְכָל עִיבָרָ, לְאַרְוָאָה כֹּלָּא, וּלְאַשְׁקָאָה כֹּלָּא. וְדָא עֲלֵיכֶם, כְּלוֹמַר, בְּגִינֵיכוֹן לְדַכְּאָה לְכוֹן בְּהַאי יוֹמָא, דְּכְתִיב לִפְנֵי יְיָ' תִּטְהָרוּ. וְלָא יִשְׁלוֹט עֲלַיְיכוּ דִּינָא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם וְגוֹ'. אֲכַפֵּר עֲלֵיכֶם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם - לְהַכְלִיל אֶת הַיּוֹבֵל שֶׁשּׁוֹפֵעַ מַעְיָנוֹת לְהַשְׁקוֹת בַּיּוֹם הַזֶּה לְכָל עֵבֶר לְרַוּוֹת אֶת הַכֹּל וּלְהַשְׁקוֹת אֶת הַכֹּל. וְזֶה עֲלֵיכֶם, כְּלוֹמַר עֲבוּרְכֶם, לְטַהֲרָכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ, וְלֹא יִשְׁלֹט עֲלֵיכֶם הַדִּין.

רִבִּי יְהוּדָה, אָמַר זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְרְעֵי בְּהוּ, וּבְעֵי לְדַכְּאָה לְהוּ, דְּלָא יִשְׁתְּכַּח בְּהוּ חוֹבָה, בְּגִין דִּיהוֹן בְּנֵי הֵיכְלֵיהּ, וִידוּרוּן בְּהֵיכְלֵיהּ. וּלְזִמְנָא דְּאָתֵי כְּתִיב, (יחזקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וְגוֹ'.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם וְרוֹצֶה לְטַהֵר אוֹתָם שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בָּהֶם חֵטְא, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי הֵיכָלוֹ וְיִדּוֹרוּ בְּהֵיכָלוֹ. וְלָעֲתִיד לָבֹא כָּתוּב, (יחזקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וְגוֹ'.

רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים קל) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְיָ'. תָּנִינָן, בְּשַׁעָתָא דְּבָרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָלְמָא, בְּעָא לְמִבְרֵי בַּר נָשׁ, אַמְלִיךְ בְּאוֹרַיְיתָא, אָמְרָה קַמֵּיהּ, תִּבְעֵי לְמִבְרֵי הַאי בַּר נָשׁ, זִמִּין הוּא לְמֶחֱטֵי קַמָּךְ, זִמִּין הוּא לְאַרְגָּזָא קַמָּךְ. אִי תַּעֲבִיד לֵיהּ כְּעוֹבָדוֹי, הָא עָלְמָא לָא יָכִיל לְמֵיקַם קַמָּךְ, כָּל שֶׁכֵּן הַהוּא בַּר נָשׁ. אָמַר לֵיהּ, וְכִי לְמַגָּנָא אִתְקְרִינָא, (שמות לד) אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים קל) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'. שְׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, רָצָה לִבְרֹא אָדָם. נִמְלַךְ בַּתּוֹרָה. אָמְרָה לְפָנָיו: תִּרְצֶה לִבְרֹא הָאָדָם הַזֶּה?! עָתִיד הוּא לַחֲטֹא לְפָנֶיךָ וְעָתִיד הוּא לְהַרְגִּיז לְפָנֶיךָ. אִם תַּעֲשֶׂה לוֹ כְּמַעֲשָׂיו, הֲרֵי הָעוֹלָם לֹא יוּכַל לַעֲמֹד לְפָנֶיךָ, כֹּל שֶׁכֵּן אוֹתוֹ הָאִישׁ. אָמַר לָהּ: וְכִי לְחִנָּם נִקְרֵאתִי (שמות לד) אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם?

וְעַד לָא בָּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָלְמָא, בָּרָא תְּשׁוּבָה, אָמַר לָהּ לְתְשׁוּבָה, אֲנָא בָּעֵינָא לְמִבְרֵי בַּר נָשׁ בְּעָלְמָא, עַל מָנָת דְּכַד יְתוּבוּן לָךְ מֵחוֹבֵיהוֹן, דְּתֶהֱוֵי זְמִינָא לְמִשְׁבַּק חוֹבֵיהוֹן, וּלְכַפָּרָא עֲלַיְיהוּ. וּבְכָל שַׁעֲתָא וְשַׁעֲתָא תְּשׁוּבָה זְמִינָא לְגַבֵּי בְּנֵי נָשָׁא, וְכַד בְּנֵי נָשָׁא תַּיְיבִין מֵחוֹבַיְיהוּ, הַאי תְּשׁוּבָה תָּבַת לְגַבֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְכַפַּר עַל כֹּלָּא, וְדִינִין אִתְכַּפְיָין, וּמִתְבַּסְמָן כֻּלְּהוּ, וּבַר נָשׁ אִתְדָּכֵי מֵחוֹבֵיהּ.

וְטֶרֶם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, בָּרָא תְּשׁוּבָה. אָמַר לָהּ לִתְשׁוּבָה: אֲנִי רוֹצֶה לִבְרֹא אָדָם בָּעוֹלָם, עַל מְנָת שֶׁכְּשֶׁיָּשׁוּבוּ לְךָ מֵחֲטָאֵיהֶם, שֶׁתְּהִיִי עֲתִידָה לַעֲזֹב אֶת חֲטָאֵיהֶם וּלְכַפֵּר עֲלֵיהֶם. וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה

הַתְשׁוּבָה זְמִינָה לְאֲנָשִׁים, וּכְשֶׁאֲנָשִׁים שָׁבִים מֵחֲטָאֵיהֶם, הַתְשׁוּבָה הַזּוֹ שָׁבָה לַקֻּדּוּשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא מְכַפֵּר עַל הַכֹּל, וְהַדִּינִים נִכְנָעִים, וְכֻלָּם מִתְבַּשְׂמִים, וְאָדָם נִטְהָר מֵחֲטָאוֹ.

דף ע.

אֵימָתַי אִתְדְּכֵי בַּר נָשׁ מֵחוֹבֵיהּ בְּשַׁעֲתָא דְּעָאל בְּהַאי תְּשׁוּבָה כַּדְקָא חָזֵי. רִבִּי יִצְחָק אָמַר, דְּתָב קָמֵי מַלְכָּא עִלָּאָה, וְצַלֵּי (דף ע' ע"א) צְלוֹתָא מֵעוּמְקָא דְּלִבָּא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְיָ'.

מָתַי נִטְהָר אָדָם מֵחֶטְאוֹ? בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס לַתְּשׁוּבָה הַזּוֹ כָּרָאוּי. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, שֶׁשָּׁב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה מֵעֹמֶק הַלֵּב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'.

רִבִּי אַבָּא אָמַר, מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְיָ', אֲתַר גְּנִיז הוּא לְעֵילָּא, וְהוּא עַמִּיקָא (שמות ס"ג ע"ב) דְּבֵירָא, וּמֵהַאי נָפְקִין נַחֲלִין וּמַבּוּעִין לְכָל עִיבָר, וְהַהוּא עַמִּיקָא דַּעֲמִיקְתָא אִקְרֵי תְּשׁוּבָה. וּמַאן דְּבָעֵי לְאָתְבָא וּלְאִתְדַּכָּאָה מֵחוֹבוֹי, בְּהַאי עוּמְקָא אִצְטְרִיךְ לְמִקְרֵי לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְיָ'.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה', מָקוֹם גָּנוּז הוּא לְמַעְלָה, וְהוּא עֹמֶק הַבְּאֵר, וּמִזֶּה יוֹצְאִים נְחָלִים וּמַעְיָנוֹת לְכָל עֵבֶר, וְאוֹתוֹ עֹמֶק הָעֲמָקִים נִקְרָא תְּשׁוּבָה. וּמִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב וּלְהִטָּהֵר מֵחֲטָאָיו, מֵהָעֹמֶק הַזֶּה הוּא צָרִיךְ לִקְרֹא לַקֻּדּוּשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'.

תָּאנָא, בְּשַׁעֲתָא דְּהַוָה בַּר נָשׁ חָב קָמֵי מָארֵיהּ, וְקָרִיב קָרְבָּנֵיהּ עַל מַדְבְּחָא, וְכַהֲנָא מְכַפֵּר עָלֵיהּ, וּבְעֵי בָּעוּתֵיהּ עָלֵיהּ, מִתְעָרִין רַחֲמֵי, וְדִינִין מִתְבַּסְּמָן, וּתְשׁוּבָה אָרִיךְ בִּרְכָאן, בְּמַבּוּעִין דְּנָגְדִּין וְנָפְקִין, וּמִתְבָּרְכִין כֻּלְּהוּ בּוּצִינִין כַּחֲדָא, וּבַר נָשׁ אִתְדַּכֵּי מֵחוֹבֵיהּ.

לְמֵדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה אָדָם חוֹטֵא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ וּמַקְרִיב קָרְבָּנוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְהַכֹּהֵן מְכַפֵּר עָלָיו וּמְבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ עָלָיו, מִתְעוֹרְרִים רַחֲמִים, וְהַדִּינִים מִתְבַּשְּׂמִים, וְהַתְשׁוּבָה מְרִיקָה בְּרָכוֹת בְּמַעְיָנוֹת שֶׁשּׁוֹפְעִים וְיוֹצְאִים, וְכָל הַמְּאוֹרוֹת מִתְבָּרְכִים כְּאֶחָד, וְהָאָדָם נִטְהָר מֵחֶטְאוֹ.

תָּא חֲזֵי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אַפִּיק עֶשֶׂר כִּתְרִין, עִטְרִין קַדִּישִׁין לְעֵילָּא, דְּאִתְעַטָּר בְּהוּ, וּמִתְלַבָּשׁ בְּהוּ, וְהוּא אִינּוּן, וְאִינּוּן הוּא, כְּשַׁלְהוֹבָא דַּאֲחִידָא בְּגוּמְרָא, וְלֵית תַּמָּן פְּרוּדָא. לָקֵבִיל דְּנָא, אִית עֶשֶׂר כִּתְרִין דְּלָא קַדִּישִׁין לְתַתָּא, וְאִינּוּן אֲחִידָן בְּזוּהֲמָא דְּטוּפְרָא דְּחַד עִטְרָא קַדִּישָׁא, דְּאִקְרֵי חָכְמָה. וְעַל דָּא אִקְרוּן חָכְמוֹת.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹצִיא עֲשָׂרָה כְּתָרִים, עֲטָרוֹת קְדוֹשׁוֹת לְמַעְלָה, שֶׁהִתְעַטֵּר בָּהֶם וּמִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וְהוּא זֶה הֵם, וְהֵם זֶה הוּא, כְּשַׁלְהֶבֶת הָאֲחוּזָה בְּגַחֶלֶת, וְאֵין שָׁם פֵּרוּד. כְּנֶגֶד זֶה יֵשׁ עֲשָׂרָה כְּתָרִים שֶׁאֵינָם קְדוֹשִׁים לְמַטָּה, וְהֵם אֲחוּזִים בְּזֹהֲמַת הַצִּפָּרֶן שֶׁל עֲטָרָה קְדוֹשָׁה שֶׁנִּקְרֵאת חָכְמָה, וְעַל כֵּן נִקְרְאוּ חָכְמוֹת.

וְתָאנָא, עֲשָׂרָה זִינֵי חָכְמוֹת אִלֵּין נַחְתּוּ לְעָלְמָא. וְכֻלְּהוּ אִסְתָּאֲבוּ (ס"א אשתאבו) בְּמִצְרַיִם, בַּר מֵחַד דְּאִתְפְּשַׁט בְּעָלְמָא, וְכֻלְּהוּ זִינֵי חַרְשֵׁי אִינּוּן, וּמִנַּייְהוּ יַדְּעֵי מִצְרַיִם חַרְשִׁין, עַל כָּל בְּנֵי

עָלְמָא. וְכַד מִצְרָאֵי בָּעָאן לְמֶעְבַּד כְּנוּפְיָיא בְּחַרְשַׁיְיהוּ לְעוֹבָדֵיהוֹן, הֲווֹ נַפְקֵי לְחַקְלָא לְטוּרֵי רָמֵאי, וְדַבְחִין דְּבָחִין, וְעַבְדִין גּוּמִּין בְּאַרְעָא, וְסַחֲרִין הַהוּא דָּמָא סוֹחֲרָנֵיהּ דְּהָנֵי גּוּמִּין, וּשְׁאָר דָּמָא מִתְכַּנְּפֵי בְּהַנְהוּ גּוּמִּין, וּבְשָׁרָא שָׁוִין עֲלַיְיהוּ. וּקְרָבִין קָרְבְּנֵיהוֹן, לְאִינּוּן זִינִין בִּישִׁין, וְאִינּוּן זִינִין בִּישִׁין מִתְכַּנְּשִׁין וּמִתְקָרְבִין כַּחֲדָא, וּמִתְפַּיְיסִין בַּהֲדַיְיהוּ בְּהַהוּא טוּרָא.

וְלָמַדְנוּ, עֶשֶׂרֶת מִינֵי הַחָכְמוֹת הַלָּלוּ יָרְדוּ לָעוֹלָם, וְכֻלָּם נִטְמְאוּ (נשאבו) בְּמִצְרַיִם, פְּרָט לְאֶחָד שֶׁהִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם, וְכֻלָּם הֵם מִינֵי כְּשָׁפִים, וּמֵהֶם יָדְעוּ הַמִּצְרִים כְּשָׁפִים עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. וּכְשֶׁהַמִּצְרִים רָצוּ לַעֲשׂוֹת כִּנּוּס בְּכִשְׁפֵיהֶם לְמַעֲשֵׂיהֶם, הָיוּ יוֹצְאִים לַשָּׂדֶה לֶהָרִים הַגְּבוֹהִים, וְזוֹבְחִים זְבָחִים, וְעוֹשִׂים גֻּמּוֹת בָּאָרֶץ, וּמְסוֹבְבִים אוֹתוֹ הַדָּם סְבִיב הַגֻּמּוֹת הַלָּלוּ, וּשְׁאָר הַדָּם מְכַנְּסִים בַּגֻּמּוֹת הַלָּלוּ, וְשָׂמִים עֲלֵיהֶם בָּשָׂר, וּמַקְרִיבִים אֶת קָרְבְּנוֹתֵיהֶם לְאוֹתָם הַמַּיְינִים הָרָעִים, וְאוֹתָם הַמַּיְינִים הָרָעִים מִתְכַּנְּסִים וּמִתְקָרְבִים כְּאֶחָד, וּמִתְפַּיְיסִים עִמָּם בְּאוֹתוֹ הָהָר.

יִשְׂרָאֵל דַּהֲווֹ בְּשִׁעְבּוּדֵיהוֹן, הֲווֹ מִתְקָרְבִין לְהוֹן, וְאוֹלְפוּ מִנַּיְיהוּ, וַהֲווּ טָעָאן בַּתְרַיְיהוּ, וְהַיְינוּ דִּכְתִיב כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יְשַׁבְתֶּם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ כְּנַעַן וְגוֹ', וּכְתִיב וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם לַשְּׂעִירִים וְגוֹ'. תָּאנָא, בְּשַׁעֲתָא דַּהֲווֹ מְקָרְבִין לְהוֹן עַל גַּבֵּי חַקְלָא, וַהֲווּ מְזַמְּנֵי הַהוּא דָּמָא, וּמְקָרְבֵי קָרְבְּנַיְיהוּ, הֲווֹ מִתְכַּנְּפֵי כָּל אִינּוּן זִינִין בִּישִׁין, וְחָמָאן לְהוֹן כְּגַוְונָא דִּשְׂעִירִים, כֻּלְּהוּ מַלְיָין שַׂעֲרָא, וּמוֹדָעֵי לְהוּ מַה דְּאִינּוּן בַּעְיָין.

יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ מְשֻׁעְבָּדִים לָהֶם, הָיוּ מִתְקָרְבִים לָהֶם, וְלָמְדוּ מֵהֶם, וְהָיוּ טוֹעִים אַחֲרֵיהֶם. וְהַיְינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב, כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יְשַׁבְתֶּם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ כְּנַעַן וְגוֹ'. וְכָתוּב וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם לַשְּׂעִירִים וְגוֹ'. לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ מַקְרִיבִים לָהֶם עַל גַּבֵּי הַשָּׂדֶה וְהָיוּ מְזַמְּנִים אוֹתוֹ הַדָּם וּמַקְרִיבִים קָרְבְּנוֹתֵיהֶם, הָיוּ מִתְכַּנְּסִים כָּל אוֹתָם מִינִים רָעִים, וְרוֹאִים אוֹתָם כְּמוֹ הַשְּׂעִירִים, כֻּלָּם מְלֵאִים בְּשֵׂעָר, וּמוֹדִיעִים לָהֶם מַה שֶּׁהֵם רוֹצִים.

תָּא חֲזֵי, יִצְחָק מַה כְּתִיב בֵּיהּ, (בראשית כז) וַיְגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל יִצְחָק אָבִיו וַיְמַשֻּׁהוּ, אָמַר, דְּא לָא אִתְעֲדֵי (ס"א הכא לא אתער), אֶלָּא מִטַּלָּא דִּשְׁמַיָּא דְּנָגִיד עַל אַרְעָא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, וּמִשְּׁמַנֵּי הָאָרֶץ, בְּכֹלָּא בָּרֲכֵיהּ. מַאי טַעֲמָא. בְּגִין דְּחָמָא לֵיהּ בְּשַׂעְרָא, אָמַר לְמֶעְבַּר דָּא, וּמִשְּׁמַנֵּי הָאָרֶץ אִצְטְרִיךְ, וְלָא זוּהֲמָא דְּאַרְעָא, דְּהַאי זוּהֲמָא הוּא דְּאַרְעָא, וְכַד טַלָּא דִּשְׁמַיָּא וּמִגָּדָא דְּאַרְעָא מִתְחַבְּרָאן אִתְעֲבָּר הַאי זוּהֲמָא.

בֹּא רְאֵה, מַה כָּתוּב בְּיִצְחָק? (בראשית כז) וַיְגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל יִצְחָק אָבִיו וַיְמַשֻּׁהוּ. אָמַר, זֶה לֹא חָסֵר (כאן לא מתעורר), אֶלָּא מִטַּל הַשָּׁמַיִם שֶׁנּוֹזֵל עַל הָאָרֶץ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וּמִשְּׁמַנֵּי הָאָרֶץ, בַּכֹּל הוּא בֵּרַךְ אוֹתוֹ. מָה הַטַּעַם? כִּי רָאָה אוֹתוֹ עִם שֵׂעָר. אָמַר, שֶׁכְּדַי לְהַעֲבִיר אֶת זֶה, צָרִיךְ וּמִשְּׁמַנֵּי הָאָרֶץ, וְלֹא זֻהֲמַת הָאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי זֻהֲמָה הִיא שֶׁל הָאָרֶץ, וּכְשֶׁטַּל הַשָּׁמַיִם וּמֶגֶד הָאָרֶץ מִתְחַבְּרִים, עוֹבֶרֶת הַזֻּהֲמָה הַזּוֹ.

אָמַר רִבִּי חִיָּיא, בַּתְרַייְתָא דְּאִינּוּן כְּתָרִין תַּתָּאִין דְּלָא קַדִּישִׁין הַאי הוּא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (דברים יח) וְדוֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים, וְדָא הוּא עֲשִׂירָאָה דְּכֹלָּא. דְּתַנְיָא אָמַר רִבִּי יִצְחָק אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, נַפְשָׁתָא דְּרַשִׁעַיָּיא אִלֵּין אִינּוּן מַזִּיקִין דְּעָלְמָא.

אָמַר רִבִּי חִיָּיא, הָאַחֲרוֹן שֶׁל אוֹתָם הַכְּתָרִים הַתַּחְתּוֹנִים שֶׁאֵינָם קְדוֹשִׁים, זֶהוּ הוּא מַה שֶּׁכָּתוּב (דברים י) וְדוֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים, וְזֶהוּ הָעֲשִׂירִי שֶׁל הַכֹּל. שֶׁלְּמָדְנוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נַפְשׁוֹת הָרְשָׁעִים אֵלּוּ הֵם מַזִּיקֵי הָעוֹלָם.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, אִי הָכִי טַב לְהוּ לְחַיָּיבַיָּא דְּאִתְעַבְּדִין מַזִּיקִין בְּעָלְמָא, אֶן הוּא עוֹנְשָׁא דְּגֵיהִנָּם. אֶן הוּא בִּישָׁא דִּזְמִינָא לְהוּ בְּהַהוּא עָלְמָא. אָמַר רִבִּי חִיָּיא, הָכִי תָּנֵינָן, וְהָא אוֹקִימְנָא מִלֵּי, נַפְשָׁתָא דְּרַשִׁעַיָּיא בְּשַׁעֲתָא דְּנָפְקִין מֵעָלְמָא, כַּמָּה גַּרְדִּינֵי נְמוּסִין מְזַדְּמְנֵי לְקַבְּלָא לְהוּ, וּלְאַעְלָאָה לְהוּ לְגֵיהִנָּם, וְעָאלִין לְהוּ בִּתְלַת דִּינִין בְּכָל יוֹמָא, בַּגֵּיהִנָּם. לְבָתַר מְזַדְּוְוגֵי בְּהוּ, וְאָזְלִין וְשָׁאטִין בְּעָלְמָא, וּמַטָּעָן לְהוּ לְרִשְׁעַיָּיא, לְאִינּוּן דְּקָא אַסְתִּים תְּשׁוּבָה מִקַּמַּיְיהוּ. לְבָתַר תַּיְיבִין לְהוּ לְגֵיהִנָּם, וְאִתְסָאבִין (נ"א ואתדנון) תַּמָּן, וְכַךְ בְּכָל יוֹמָא.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם כָּךְ טוֹב לָרְשָׁעִים שֶׁנַּעֲשִׂים מַזִּיקִים בָּעוֹלָם, אֵיפֹה הוּא עֹנֶשׁ הַגֵּיהִנֹּם? אֵיפֹה הָרַע שֶׁעָתִיד לָהֶם בָּעוֹלָם הַהוּא? אָמַר רַבִּי חִיָּיא, כָּךְ שָׁנִינוּ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים. נַפְשׁוֹת הָרְשָׁעִים בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצְאִים מִן הָעוֹלָם, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הֶחֳקִים מְזֻדְּמָנִים כְּנֶגְדָּם וּלְהַכְנִיסָם בַּגֵּיהִנֹּם, וּמַכְנִיסִים אוֹתָם בִּשְׁלֹשָׁה דִּינִים בְּכָל יוֹם בַּגֵּיהִנֹּם. אַחַר כָּךְ מְזַדְּוְגִים עִמָּם, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וּמַטְעִים אֶת הָרְשָׁעִים לְאוֹתָם שֶׁנִּסְתְּמָה מִלְּפָנֵיהֶם הַתְּשׁוּבָה. אַחַר כָּךְ מְשִׁיבִים אוֹתָם לַגֵּיהִנֹּם, וְנִטְמְאִים (ונדונים) שָׁם, וְכָךְ בְּכָל יוֹם.

דף ע:

לְבָתַר דְּאָזְלִין בְּהוּ, וְשָׁאטִין בְּהוּ בְּעָלְמָא, מְהַדְּרִין לְקִבְרַיְיהוּ, וְחַמָּן תּוֹלַעְתָּא דְּגוּפָא מְנַקְּרֵי בִּשְׂרָא וּמִתְאַבְּלָן עֲלַיְיהוּ, וְאִינּוּן חַרְשִׁין הֲווֹ אַזְלֵי לְבֵי קִבְרֵי, וְחַרְשֵׁי בְּחַרְשַׁיְיהוּ, וְעַבְדִין חַד צַלְמָא דְּבַר נָשׁ, וְדַבְחִין קַמֵּיהּ חַד צְפִירָא. לְבָתַר עָאלִין לְהַהוּא (דף ע' ע"ב) צְפִירָא, בְּהַהוּא קִבְרָא, וְהַהוּא צַלְמָא מְתַבְּרִין (ס"א מדברין) לֵיהּ לְאַרְבַּע סְטָרִין, וּמַעֲלִין לֵיהּ לְאַרְבַּע זִיווִין דְּקִבְרָא. כְּדֵין מְחָרְשֵׁי בְּחַרְשַׁיְיהוּ, וּמִתְכַּנְפֵי אִינּוּן כְּנוּפֵי, וְאִינּוּן זִינִין בִּישִׁין, וּמַיְיתִין הַהִיא נַפְשָׁתָא, וְעָאל בְּקִבְרָא וּמִשְׁתְּעֵי בַּהֲדַיְיהוּ.

אַחַר שֶׁהוֹלְכִים עִמָּם וּמְשׁוֹטְטִים עִמָּם בָּעוֹלָם, מַחֲזִירִים לְקִבְרֵיהֶם, וְרוֹאִים אֶת הַתּוֹלַעַת שֶׁל הַגּוּף מְנַקֶּרֶת אֶת הַבָּשָׂר וּמִתְאַבְּלִים עֲלֵיהֶם, וְאוֹתָם מְכַשְּׁפִים הָיוּ הוֹלְכִים לְבֵית הַקְּבָרוֹת וּמְכַשְּׁפִים בְּכִשּׁוּפֵיהֶם, וְעוֹשִׂים צֶלֶם אֶחָד שֶׁל הָאָדָם, וְזוֹבְחִים לְפָנָיו שָׂעִיר אֶחָד. אַחַר כָּךְ מַכְנִיסִים אוֹתוֹ הַשָּׂעִיר לְאוֹתוֹ קֶבֶר, וְאֶת אוֹתוֹ צֶלֶם מְשַׁבְּרִים (מנהיגים) אוֹתוֹ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ לְאַרְבַּע זְוִיּוֹת הַקֶּבֶר, וְאָז מְכַשְּׁפִים בְּכִשּׁוּפֵיהֶם, וּמְכַנְּסִים אוֹתָם כְּנוּסִים וְאוֹתָם מִינִים רָעִים, וּמְבִיאִים אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ, וּמַכְנִיסִים לַקֶּבֶר וּמְדַבְּרִים עִמָּם.

אָמַר רִבִּי יִצְחָק, זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא בְּעָלְמָא דֵּין, וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי, דְּהָא כֻּלְּהוּ קַדִּישִׁין. גּוּפָא דִּלְהוֹן קַדִּישָׁא. נַפְשָׁא דִּלְהוֹן קַדִּישָׁא. רוּחָא דִּלְהוֹן קַדִּישָׁא. נִשְׁמָתָא דִּלְהוֹן קַדִּישׁ קֻדָּשִׁים. תְּלַת דַּרְגִּין אִינּוּן, כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא. דְּתַנְיָא אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, כְּתִיב (בראשית א) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה, דָּא הִיא נִשְׁמְתָא (עלאה) דְּאָדָם קַדְמָאָה (עלאה). תָּא חֲזֵי, תְּלַת דַּרְגִּין אִינּוּן, וְאִתְדְּבָקוּ כְּחַד, נֶפֶשׁ, רוּחַ, נְשָׁמָה. וְעַלָּאָה מִנַּיְיהוּ, נְשָׁמָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם קְדוֹשִׁים. גּוּפָם קָדוֹשׁ. נַפְשָׁם קְדוֹשָׁה. רוּחָם קְדוֹשָׁה. נִשְׁמָתָם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת הֵן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּתוּב (בראשית א) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה, זוֹהִי נְשָׁמָה (עליונה) שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן (עליון). בֹּא רְאֵה, שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת הֵן, וְנִדְבָּקוּ כְּאַחַת - נֶפֶשׁ, רוּחַ, נְשָׁמָה. וְהָעֶלְיוֹנָה מֵהֶן - נְשָׁמָה.

דְּאָמַר רִבִּי יוֹסֵי, בְּכָלְהוּ בְּנֵי נָשָׁא אִית נֶפֶשׁ, וְאִית נֶפֶשׁ עִלָּאָה מִנֶּפֶשׁ. זָכָה בַּר נָשׁ בְּהַאי נֶפֶשׁ, מְרִיקִין עֲלֵיהּ עִטָּרָא חַד, דְּאִקָּרֵי רוּחַ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה לב) עַד יֵעָרֶה עָלֵינוּ רוּחַ מִמָּרוֹם. כְּדֵין אִתְּעַר בַּר נָשׁ בְּאִתְעָרוּתָא אָחֳרָא עִלָּאָה, לְאִסְתַּכְּלָא בְּנִמּוּסֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא. זָכָה בַּר נָשׁ בֵּיהּ בְּהַהוּא רוּחָא, מְעַטְּרִין לֵיהּ בְּכִתְרָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, דְּכָלִיל כֹּלָּא, דְּאִקְרֵי נְשָׁמָה. דְּאִתְקְרֵי נִשְׁמַת אֱלוֹהַּ.

שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּכָל הָאֲנָשִׁים יֵשׁ נֶפֶשׁ, וְיֵשׁ נֶפֶשׁ עֶלְיוֹנָה מֵהַנֶּפֶשׁ. זָכָה אָדָם בַּנֶּפֶשׁ הַזּוֹ - מְרִיקִים עָלָיו עֲטָרָה אַחַת שֶׁנִּקְרֵאת רוּחַ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה לב) עַד יֵעָרֶה עָלֵינוּ רוּחַ מִמָּרוֹם. אָז מִתְעוֹרֵר אָדָם בְּהִתְעוֹרְרוּת אַחֶרֶת עֶלְיוֹנָה, לְהִסְתַּכֵּל בְּנִימּוּסֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. זָכָה אָדָם בְּאוֹתָהּ הָרוּחַ - מְעַטְּרִים אוֹתוֹ בְּכֶתֶר קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן שֶׁכּוֹלֵל הַכֹּל, שֶׁנִּקְרָא נְשָׁמָה, שֶׁנִּקְרֵאת נִשְׁמַת אֱלוֹהַּ.

וְתָאנָא בְּרָזָא דְּרָזִין, בְּגוֹ רָזִין דְּסִפְרָא דִּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא. הַאי קְרָא, דִּכְתִיב, (קהלת ד) וְשַׁבֵּחַ אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ, כֵּיוָן דִּכְתִיב וְשַׁבֵּחַ אֲנִי אֶת הַמֵּתִים, אֲמַאי שְׁכִיבָר מֵתוּ. אֶלָּא שְׁכִיבָר מֵתוּ בְּהַאי עָלְמָא, בְּפוּלְחָנָא דְּמָארֵיהוֹן. (בראשית רכ"ד ע"ב)

וְלָמַדְנוּ בְּסוֹד הַסּוֹדוֹת, בְּתוֹךְ הַסּוֹדוֹת שֶׁל סִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב (קהלת ד) וְשַׁבֵּחַ אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וְשַׁבֵּחַ אֲנִי אֶת הַמֵּתִים, לָמָּה שֶׁכְּבָר מֵתוּ? אֶלָּא שֶׁכְּבָר מֵתוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנָם.

וְתַמָּן כְּתִיב, תְּלַת מָדוֹרִין עָבַד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְצַדִּיקַיָּיא, חַד (ס"א דזכו אינון צדיקייא דלא אישתציאו מהאי עלמא וכד אצטריך) לְנַפְשָׁאן דְּאִינּוּן צַדִּיקַיָּיא, דְּלָא אִסְתְּלָקוּ מֵהַאי עָלְמָא, וּשְׁכִיחִין בְּהַאי עָלְמָא. וְכַד אִצְטְרִיךְ עָלְמָא רַחֲמִין, וְאִינּוּן חַיִּין יַתְבִין בְּצַעֲרָא, אִינּוּן מְצַלּוּ צְלוֹתָא עֲלַיְיהוּ, וְאַזְלִין וּמוֹדְעִין מִלָּה לְאִינּוּן דְּמִיכִין דְּחֶבְרוֹן, וּמִתְעָרִין, וְעַאלִין לְגַו עֵדֶן דְּאַרְעָא, דְּתַמָּן רוּחֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא, מִתְלַבְּשָׁן בְּעִטְרִין דְּנְהוֹרָא, וְאִתְיְיעָטוּ בְּהוּ, וְנַזְרִין גְּזֵרָה, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבִיד רְעוּתָא דִּלְהוֹן, וְחָס עַל עָלְמָא.

וְשָׁם כָּתוּב, שִׁלְשָׁה מְדוֹרִים עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַצַּדִּיקִים, אֶחָד (שזכו אותם צדיקים שלא נאבדו מהעולם הזה, וכך צריך) לְנַפְשׁוֹת אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא הִסְתַּלְּקוּ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמְצוּיִים בָּעוֹלָם הַזֶּה. וּכְשֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ רַחֲמִים, וְאוֹתָם הַחַיִּים יוֹשְׁבִים בְּצַעַר, הֵם מִתְפַּלְּלִים עֲלֵיהֶם תְּפִלָּה, וְהוֹלְכִים וּמוֹדִיעִים אֶת הַדָּבָר לְאוֹתָם יְשֵׁנֵי חֶבְרוֹן, וּמִתְעוֹרְרִים וְנִכְנָסִים לְגַן הָעֵדֶן שֶׁל הָאָרֶץ, שֶׁשָּׁם רוּחוֹת הַצַּדִּיקִים מִלְבָּשׁוֹת בְּעַטָרוֹת אוֹר, וּמִתְיַעֲצִים עִמָּם, וְגוֹזְרִים גְּזֵרָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹנָם וְחָס עַל הָעוֹלָם.

וְאִינּוּן נַפְשָׁן דְּצַדִּיקַיָּיא, מִשְׁתַּכְּחִין בְּהַאי עָלְמָא, לְאַגָּנָא עַל חַיָּיא, וְהַאי אִקְרֵי נֶפֶשׁ, וְדָא לָא אִסְתַּלָּקָא (ס"א אשתצי) מֵהַאי עָלְמָא, וּשְׁכִיחָא בְּהַאי עָלְמָא, לְאִסְתַּכָּלָא וּלְמִנְדַּע וּלְאַגָּנָא עַל דָּרָא. וְהַאי הוּא דְּאָמְרוּ חַבְרַיָּיא, דְּמֵתֵי יַדְעֵי בְּצַעֲרָא דְּעָלְמָא. וְעוֹנְשָׁא דְּחַיָּיבִין דִּי בְּאַרְעָא, בְּהַאי הוּא, דְּכְתִיב וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מֵעַמֶּיהָ.

וְאוֹתָן נְפָשׁוֹת הַצַּדִּיקִים נִמְצָאוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהָגֵן עַל הַחַיִּים, וְזוֹ נִקְרֵאת נֶפֶשׁ, וְזוֹ לֹא מִסְתַּלֶּקֶת (נאבדת) מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמְצוּיָה בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לְהִסְתַּכֵּל וְלָדַעַת וּלְהָגֵן עַל הַדּוֹר. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ הַחֲבֵרִים, שֶׁהַמֵּתִים יוֹדְעִים בְּצַעֲרוֹ שֶׁל הָעוֹלָם. וְעֹנֶשׁ הָרְשָׁעִים שֶׁבָּאָרֶץ הוּא בָּזֶה, שֶׁכָּתוּב וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מֵעַמֶּיהָ.

וּמָדוֹרָא תִּנְיָינָא הוּא גַּן עֵדֶן דִּי בְּאַרְעָא. בֵּיהּ עָבֵד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מָדוֹרִין עִלָּאִין יַקִּירִין, כְּגַוְונָא דְּהַאי עָלְמָא, וּכְגַוְונָא דְּעָלְמָא עִלָּאָה. וְהֵיכְלִין בִּתְרִין גַּוְונִין, דְּלִית לְהוֹן חוּשְׁבָּנָא, וְאֵילָנִין וַעֲשָׂבִין וְרֵיחִין דְּסַלְקִין בְּכָל יוֹמָא. וּבְהַאי אֲתַר שָׁארֵי הַהוּא דְּאִקְרֵי רוּחַ דְּאִינּוּן צַדִּיקַיָּיא, וּמָדוֹרָא דְּהַהוּא רוּחָא בֵּיהּ שָׁארֵי. וְכָל רוּחַ וְרוּחַ מִתְלַבְּשָׁא בִּלְבוּשׁ יַקִּירָא, כְּגַוְונָא דְּהַאי עָלְמָא, וּכְגַוְונָא דְּהַהוּא עָלְמָא עִלָּאָה.

וְהַמָּדוֹר הַשֵּׁנִי הוּא גַּן הָעֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ, בּוֹ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדוֹרִים עֶלְיוֹנִים נִכְבָּדִים, כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה וּכְמוֹ שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְהֵיכָלוֹת בִּשְׁנֵי גְוָנִים שֶׁאֵין לָהֶם חֶשְׁבּוֹן, וְאִילָנוֹת וַעֲשָׂבִים וְרֵיחוֹת שֶׁעוֹלִים בְּכָל יוֹם. וּבַמָּקוֹם הַזֶּה שׁוֹרֶה אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרֵאת הָרוּחַ שֶׁל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים, וְהַמָּדוֹר שֶׁל אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁבּוֹ שׁוֹרֶה, וְכָל רוּחַ וְרוּחַ מִתְלַבֶּשֶׁת בִּלְבוּשׁ נִכְבָּד כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וּכְמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם עֶלְיוֹן.

מָדוֹרָא תְּלִיתָאָה, הַהוּא מָדוֹרָא עִלָּאָה קַדִּישָׁא דְּאִיתְקְרֵי צְרוֹרָא דְּחַיֵּי. דְּתַמָּן מִתְעַדְּנָא הַהוּא דַּרְגָּא עִלָּאָה קַדִּישָׁא, דְּאִקְרֵי נְשָׁמָה. וְהַאי אִתְדַּבַּק לְאִתְעַנְּגָא בְּעִדּוּנָא עִלָּאָה. עָלֶיהָ כְּתִיב, (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ' וְהִרְכַּבְתִּיךְ וְגוֹ'.

הַמָּדוֹר הַשְּׁלִישִׁי, אוֹתוֹ מָדוֹר קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא צְרוֹר הַחַיִּים, שֶׁשָּׁם מִתְעַדֶּנֶת אוֹתָהּ דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה שֶׁנִּקְרֵאת נְשָׁמָה, וְזוֹ דְּבֵקָה לְהִתְעַנֵּג בְּעֹנֶג הָעֶלְיוֹן. עָלֶיהָ כָּתוּב, (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה' וְהִרְכַּבְתִּיךְ וְגוֹ'.

וְתָאנָא, בְּשַׁעֲתָא דְּאִצְטְרִיךְ עָלְמָא רַחֲמֵי, וְאִינּוּן צַדִּיקַיָּיא זַכָּאִין. הַהוּא נֶפֶשׁ דְּאִשְׁתַּכְּחָא בְּעָלְמָא, לְאַגָּנָא עַל עָלְמָא. נֶפֶשׁ סָלִיק וְאָזִיל וְשָׁאט בְּעָלְמָא, וּמוֹדַע לְרוּחַ. וְרוּחַ סָלִיק וְאִתְעַטָּר, וּמוֹדַע לִנְשָׁמָה. וּנְשָׁמָה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּכְדֵין חָס קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל עָלְמָא. כְּדֵין נַחְתָּא מֵעֵילָּא לְתַתָּא, נְשָׁמָה אוֹדַע לְרוּחַ, וְרוּחַ אוֹדַע לְנַפְשָׁא.

וְלָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁצְּרִיךְ הָעוֹלָם רַחֲמִים וְאוֹתָם צַדִּיקִים זַכָּאִים, אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ שֶׁנִּמְצֵאת בָּעוֹלָם לְהָגֵן עַל הָעוֹלָם, הַנֶּפֶשׁ עוֹלָה וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם וּמוֹדִיעָה לָרוּחַ, וְהָרוּחַ עוֹלֶה וּמִתְעַטֶּרֶת וּמוֹדִיעָה לִנְשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָז חָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָעוֹלָם. אָז יוֹרֶדֶת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְהַנְּשָׁמָה מוֹדִיעָה לָרוּחַ, וְהָרוּחַ מוֹדִיעָה לַנֶּפֶשׁ.

וּבְכָל שַׁבָּתָא וְשַׁבָּתָא, וְרֵישׁ יַרְחָא, כֻּלְּהוּ, מִתְחַבְּרָן וּמִתְעַטְּרָן כְּחַד, עַד דְּאִזְדַּוְּגוּ לְמֵיתֵי לְסַגְּדָא לְמַלְכָּא עִלָּאָה. וּלְבָתַר תַּייְבִין לְאַתְרַייְהוּ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבֹא כָל בָּשָׂר וְגוֹ'.

וּבְכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת וּרְאשׁ חֹדֶשׁ, כֻּלָּם מִתְחַבְּרוֹת וּמִתְעַטְּרוֹת כְּאֶחָד, עַד שֶׁמְּזַדַּוְּגוֹת לָבֹא לְהִשְׁתַּחֲווֹת לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. וְאַחַר כָּךְ חוֹזְרוֹת לִמְקוֹמָן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם סו) וְהָיָה מִדֵּי חָדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבֹא כָל בָּשָׂר וְגוֹ'.

דף עא.

וּבְשַׁעְתָּא דְּאִצְטְרִיךְ עָלְמָא רַחֲמֵי, וְחַיָּיא אַזְלֵי וּמוֹדָעֵי לְהוּ לְנַפְשָׁתַיְיהוּ דְּצַדִּיקַיָּיא, וּבָכָאן עַל קִבְרַיְיהוּ, אִינּוּן דְּאִתְחָזוֹ לְאוֹדָעָא לְהוּ. מַאי טַעְמָא. דְּשַׁוְיָין רְעוּתָא דִּלְהוֹן לְאִתְדַּבְּקָא נַפְשָׁא בְּנַפְשָׁא, (דף ע"א ע"א) כְּדֵין אִתְעָרִין נַפְשַׁיְיהוּ דְּצַדִּיקַיָּיא, וּמִתְכַּנְפֵי וְאָזְלִין וְשָׁאטִין לִדְמִיכֵי חֶבְרוֹן, וּמוֹדִיעֵי לְהוּ צַעֲרָא דְּעָלְמָא. וְכֻלְּהוּ עָאלִין בְּהַהוּא פִּתְחָא דְגַן עֵדֶן, וּמוֹדִיעֵי לְרוּחַ. וְאִינּוּן רוּחִין דְּמִתְעַטְּרָן בְּגַן עֵדֶן, מַלְאָכֵי עִלָּאִין אָזְלֵי בֵּינַיְיהוּ. וְכֻלְּהוּ מוֹדִיעִין לַנְּשָׁמָה. וּנְשָׁמָה אוֹדַעַת לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְכֻלְּהוּ בָּעָאן רַחֲמֵי עַל חַיִּין, וְחָס קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל עָלְמָא בְּגִינַיְיהוֹן. וְעַל דָּא אָמַר שְׁלֹמֹה, וְשַׁבֵּחַ אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ וְגוֹ'.

וּבְשָׁעָה שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ רַחֲמִים, וְהַחַיִּים הוֹלְכִים וּמוֹדִיעִים לִנְפָשׁוֹת הַצַּדִּיקִים וּבוֹכִים עַל קִבְרֵיהֶם, אוֹתָם שֶׁרְאוּיִים לְהוֹדִיעַ לָהֶם. מָה הַטַּעַם? כִּי שָׂמִים רְצוֹנָם לְהִדָּבֵק נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ, אָז מְעוֹרְרִים אֶת נַפְשׁוֹת הַצַּדִּיקִים, וּמִתְכַּנְסִים וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים לִישֵׁנֵי חֶבְרוֹן, וּמוֹדִיעִים לָהֶם אֶת צַעַר הָעוֹלָם. וְכֻלָּם נִכְנָסִים לְאוֹתוֹ פֶּתַח גַּן הָעֵדֶן וּמוֹדִיעִים לָרוּחַ. וְאוֹתָן רוּחוֹת שֶׁמִּתְעַטְּרוֹת בְּגַן עֵדֶן, הוֹלְכִים בֵּינֵיהֶן מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים, וְכֻלָּם מוֹדִיעִים לַנְּשָׁמָה. וְהַנְּשָׁמָה מוֹדִיעָה לַקָּבָ"ה, וְכֻלָּם מְבַקְּשִׁים רַחֲמִים עַל הַחַיִּים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָס עַל הָעוֹלָם בַּעֲבוּרָם. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה, וְשַׁבֵּחַ אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ וְגוֹ'.

אָמַר רִבִּי חִיָּיא, תַּנְוֹהֲנָא אִי אִית מַאן דְּיָדַע לְאוֹדָעָא לְהוּ לְמַתָּיֵא, בַּר אֱנָן. אָמַר רִבִּי אַבָּא, צַעֲרָא מוֹדָעָא לְהוּ. אוֹרַיְיתָא מוֹדָעָא לְהוּ. דְּהָא בְּשַׁעְתָּא דְּלֵית מַאן דְּיָדַע בְּהַאי, (בראשית רכ"א ע"א) אַפְקֵי אוֹרַיְיתָא סְמוּךְ לְקִבְרֵי, וְאִינּוּן מִתְעָרֵי, עַל אוֹרַיְיתָא עַל מָה אִתְגַּלְיָיא לְהַהוּא אֲתַר, כְּדֵין דּוּמָה אוֹדַע לְהוֹן.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, תְּמַהֲנִי אִם יֵשׁ מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְהוֹדִיעַ לַמֵּתִים פְּרָט לָנוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, הַצַּעַר מוֹדִיעַ לָהֶם, הַתּוֹרָה מוֹדִיעָה לָהֶם. שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁאֵין מִי שֶׁמַּכִּיר אֶת זֶה, מוֹצִיאִים אֶת הַתּוֹרָה סָמוּךְ לַקְּבָרִים, וְהֵם מִתְעוֹרְרִים עַל הַתּוֹרָה עַל מָה גָּלְתָה לְאוֹתוֹ מָקוֹם, וְאָז דּוּמָה מוֹדִיעַ לָהֶם.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, וְאִינּוּן יַדְעֵי דְּהָא עָלְמָא בְּצַעֲרָא, וְחַיַּיָא לָא אִתְחָזוּן, וְלָא יַדְעֵי לְאוֹדָעָא לְהוּ. בֵּיהּ שַׁעֲתָא כֻּלְּהוּ צַוְוחִין עַל אוֹרַיְיתָא דְּאִתְקְלָנָא וְאִתְגַּלְיָיא לְהַהוּא אֲתַר. אִי בְּנֵי נָשָׁא תַּיְיבִין וּבָכָאן בְּלִבָּא שְׁלִים, וְתַיְיבִין קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כֻּלְּהוּ מִתְכַּנְּשֵׁי, וּבָעָאן רַחֲמֵי, וּמוֹדִיעִין לְאִינּוּן דְּמִיכֵי חֶבְרוֹן, וְעָאלִין וּמוֹדְעִין לְרוּחַ דִּבְנִין עֵדֶן, כְּמָה דְּאַמְרָן.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְהֵם יוֹדְעִים שֶׁהָרֵי הָעוֹלָם בְּצַעַר, וְהַחַיִּים לֹא רְאוּיִים וְלֹא יוֹדְעִים לְהוֹדִיעַ לָהֶם. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כֻּלָּם צוֹוְחִים עַל שֶׁהַתּוֹרָה נִקְלְתָה וְנִגְלְתָה לְאוֹתוֹ מָקוֹם. אִם בְּנֵי אָדָם שָׁבִים וּבוֹכִים בְּלֵב שָׁלֵם וְשָׁבִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲז כֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים וּמְבַקְּשִׁים רַחֲמִים וּמוֹדִיעִים לְאוֹתָם יְשֵׁנֵי חֶבְרוֹן, וְנִכְנָסִים וּמוֹדִיעִים לְרוּחַ שֶׁבְּגַן עֵדֶן, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

וְאִי אִינּוּן לָא תַּיְיבִין בְּלִבָּא שְׁלִים לְמִבְעֵי וּלְמִבְכֵּי עַל צַעֲרָא דְּעָלְמָא. וַוי לְהוֹן, דְּכֻלְּהוּ מִתְכַּנְּפֵי לְרֵיקָא אֲמְרֵי מַאן גָּרַם לְאוֹרַיְיתָא קַדִּישָׁא דְּאִתְגַּלְיָיא עַל יְדַיְיהוּ בְּלָא תְּשׁוּבָה. וְכֻלְּהוּ אָתָאן לְאִתְחָרְתָּא (ס"א לאדכרא) חוֹבַיְיהוּ בְּגִינֵי כַּךְ לָא יַהֲבוּן תַּמָּן בְּלָא תְּשׁוּבָה וּבְלָא תַּעֲנִיתָא לְמִבְעֵי בָּעוּתָא קַמַּיְיהוּ. רִבִּי אַבָּא אָמַר, (ס"א כלא אתלת) בְּלָא תְּלַת תַּעֲנִיתָא. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, אֶפִילּוּ חַד, וּבְהַהוּא יוֹמָא, וּבִלְבַד דְּעָלְמָא יָתִיב בְּצַעֲרָא טְפֵי, כְּדֵין כֻּלְּהוּ מְזַדְּוְוגֵי לְמִבְעֵי רַחֲמִין עַל עָלְמָא.

וְאִם הֵם לֹא שָׁבִים בְּלֵב שָׁלֵם לְבַקֵּשׁ וְלִבְכּוֹת עַל צַעַר הָעוֹלָם - אוֹי לָהֶם! שֶׁכֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים לָרִיק וְאוֹמְרִים: מִי גָּרַם לַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְגָלוֹת עַל יְדֵיהֶם בְּלִי תְּשׁוּבָה? וְכֻלָּם בָּאִים לְחַדֵּשׁ (להזכיר) חֲטָאֵיהֶם. מִשּׁוּם כָּךְ אַל יֵלְכוּ לְשָׁם בְּלִי תְּשׁוּבָה וּבְלִי תַּעֲנִית לְבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁה לִפְנֵיהֶם. רִבִּי אַבָּא אָמַר, (הכל על שלש) בְּלִי שְׁלֹשׁ תַּעֲנִיּוֹת. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, אֶפִלּוּ אַחַת וּבְאוֹתוֹ יוֹם, וּבִלְבַד שֶׁהָעוֹלָם יֵשֵׁב בְּצַעַר יָתֵר, אָז כֻּלָּם מִזְדַּוְּגִים לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם.

תָּאנָא, אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, יוֹמָא חַד הֲווֹ אָזְלֵי (קמ"ד ע"א, צ"א) רִבִּי חִזְקִיָּה וְרִבִּי יֵיסָא בְּאוֹרְחָא, עָרְעוּ בְּגוּשׁ חֶלֶב, וַהֲוָה חָרִיב, יָתְבוּ סָמִיךְ לְבֵי קִבְרֵי, וְרִבִּי יֵיסָא הֲוָה בֵּידֵיהּ חַד חוּטְרָא (ס"א קיטרא) דְּסֵפֶר תּוֹרָה דְּאִקְרַע, עַד דְּיָתְבוּ אִתְרְגִישׁ חַד קִבְרָא קָמַיְיהוּ, וְצָוַוח וַוי וַוי, דְּהָא עָלְמָא בְּצַעֲרָא שְׁכִיחַ, הָא אוֹרַיְיתָא הָכָא דְּאִתְגַּלְיָיא, אוֹ חַיַּיָא אָתוּ לְחַיְּיכָא עָלָן, וּלְכַסְּפָא בְּכִסּוּפָא עָלָן בְּאוֹרַיְיתַיְיהוּ. אִזְדָּעַזְעוּ רִבִּי חִזְקִיָּה וְרִבִּי יֵיסָא.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יוֹם אֶחָד הָיוּ הוֹלְכִים רַבִּי חִזְקִיָּה וְרַבִּי יֵיסָא בַּדֶּרֶךְ. פָּגְעוּ בְּגוּשׁ חֶלֶב, וְהָיָה חָרֵב. יָשְׁבוּ סָמוּךְ לְבֵית הַקְּבָרוֹת, וּבִידֵי רַבִּי יֵיסָא הָיָה מַקֵּל (קשר) שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁנִּקְרַע. בְּעוֹד שֶׁיָּשְׁבוּ, רָעַשׁ קֶבֶר אֶחָד לִפְנֵיהֶם וְצָוַח: אוֹי אוֹי! שֶׁהָרֵי הָעוֹלָם מָצוּי בְּצַעַר. הֲרֵי הַתּוֹרָה גְּלְתָה לְכָאן, אוֹ שֶׁהַחַיִּים בָּאוּ לְצָחֵק עָלֵינוּ וּלְבַיֵּשׁ אוֹתָנוּ בְּבוּשָׁה בְּתוֹרָתָם! הִזְדָּעְזְעוּ רַבִּי חִזְקִיָּה וְרַבִּי יֵיסָא.

אָמַר רִבִּי חִזְקִיָּה מַאן אַתְּ. אָמַר לֵיהּ מֵיתָא אֲנָא, וְהָא אִתְעַרְנָא לְגַבֵּי סֵפֶר תּוֹרָה. דְּזִמְנָא חָדָא הֲוָה יָתִיב עָלְמָא בְּצַעֲרָא, וְאָתוּ חַיַּיָא הָכָא, לְאִתְעָרָא לָן בְּסֵפֶר תּוֹרָה, וַאֲנָא וְחַבְרָאי אַקְדִּימְנָא לְגַבֵּי דְּמִיכֵי חֶבְרוֹן, וְכַד אִתְחַבָּרוּ בְּגַן עֵדֶן בְּרוּחֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא, אִשְׁתְּכַח

קָמַיְיהוּ, דְּהַהוּא סִפְרָא תּוֹרָה דְּאַיְיתוּ לְקַמָּן אינון חַיָּיא, הֲוָה פָּסוּל וּמְשַׁקֵּר בִּשְׁמָא דְּמַלְכָּא, עַל דְּאִשְׁתְּכַח וָא"ו יַתִּיר בְּהַהוּא קְרָא (ויקרא יא) דְּוִשְׁסַּעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פָּרְסוֹת, וְאָמְרוּ דְּהוֹאִיל וְשַׁקְּרוּ בִּשְׁמָא דְּמַלְכָּא דְּלָא יְתוּבוּן לְגַבֵּיהוֹן, וְדָחוּ לִי וּלְחַבְרָאי בְּהַהִיא שַׁעֲתָא מִבֵּי מְתִיבְתָּא.

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, מִי אַתָּה? אָמַר לוֹ: אֲנִי מֵת, וַהֲרֵי הִתְעוֹרַרְתִּי לְסֵפֶר הַתּוֹרָה. שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה הָעוֹלָם יוֹשֵׁב בְּצַעַר, וּבָאוּ לְכָאן הַחַיִּים לְעוֹרֵר אוֹתָנוּ עִם סֵפֶר תּוֹרָה, וַאֲנִי וַחֲבֵרַי הִקְדַּמְנוּ אֶל יְשֵׁנֵי חֶבְרוֹן, וּכְשֶׁהִתְחַבְּרוּ בְּגַן עֵדֶן עִם רוּחוֹת הַצַּדִּיקִים, נִמְצָא לִפְנֵיהֶם, שֶׁאוֹתוֹ סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁהֵבִיאוּ לְפָנֵינוּ אוֹתָם הַחַיִּים הָיָה פָּסוּל וּמְשַׁקֵּר בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ, עַל שֶׁנִּמְצְאָה וָא"ו יְתֵרָה בְּאוֹתוֹ פָּסוּק שֶׁל (ויקרא יא) וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פָּרְסוֹת. וְאָמְרוּ, שֶׁהוֹאִיל וְשִׁקְּרוּ בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ, שֶׁלֹּא יָשׁוּבוּ אֲלֵיהֶם, וְדָחוּ אוֹתִי וְאֶת הַחֲבֵרִים שֶׁלִּי מִבֵּית הַיְשִׁיבָה.

עַד דְּחַד סָבָא דְּהֲוָה בֵּינַיְיהוּ, אָזַל וְאַיְיתֵי סִפְרָא דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא, וּכְדֵין אִתְּעַר (קהלת רבה פסוק שלח לחמך) רִבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּהֲוָה קָבִיר עִמָּנָא, וְאָזַל וּבָעָא בְּגַן עֵדֶן עִלַּיְיהוּ, וְאִתְּסִי עָלְמָא, כְּדֵין שָׁארוּ לָן, וּמִן הַהוּא יוֹמָא דְּסָלִיקוּ לֵיהּ לְרִבִּי אֶלְעָזָר מִבֵּי קִבְרָא דָּא, וְאִתְיְיהִיב לְגַבֵּי אֲבוּהָ, לֵית מַאן דְּאִתְּעַר לְמֵיקָם קַמַּיְיהוּ דְּדָמְיֵי חֶבְרוֹן, דְּמִסְתַּפֵּינָא מִן הַהוּא יוֹמָא דְּדָחוּ לִי וְלַחֲבֵרַי. וְהַשְׁתָּא אֲתִיתוּן לְגַבָּן, וְסֵפֶר תּוֹרָה גַּבֵּיכוֹן, אֲמִינָא דְּהָא עָלְמָא בְּצַעֲרָא אִשְׁתְּכַח. וְעַל דָּא אִזְדַּעֲזַעְנָא, דַּאֲמִינָא מַאן יַקְדִּים לְאוֹדָעָא לְאִינוּן זַכָּאֵי קִשׁוֹט דְּמֵיכֵי חֶבְרוֹן, אִשְׁתְּמִיט רִבִּי יֵיסָא בְּהַהוּא קִיטְרָא דְּסֵפֶר תּוֹרָה. אָמַר רִבִּי חִזְקִיָּה, חַס וְשָׁלוֹם לֵית עָלְמָא בְּצַעֲרָא, וַאֲנָן לָא אֲתֵינָן לְהַאי.

עַד שֶׁזָּקֵן אֶחָד שֶׁהָיָה בֵּינֵיהֶם הָלַךְ וְהֵבִיא אֶת סִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, וְאָז הִתְעוֹרֵר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהָיָה קָבוּר עִמָּנוּ, וְהָלַךְ וּבִקֵּשׁ בְּגַן עֵדֶן עֲלֵיהֶם, וְנִרְפָּא הָעוֹלָם. וְאָז הִתִּירוּ לָנוּ, וּמֵאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהֶעֱלוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר מִבֵּית הַקְּבָרוֹת הַזֶּה וְנִתַּן לְאָבִיו, אֵין מִי שֶׁיִּתְעוֹרֵר לַעֲמֹד לִפְנֵי יְשֵׁנֵי חֶבְרוֹן, שֶׁאָנוּ פּוֹחֲדִים מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁדָּחוּ אוֹתִי וְאֶת חֲבֵרַי. וְעַכְשָׁו בָּאתֶם אֵלֵינוּ עִם סֵפֶר תּוֹרָה עִמָּכֶם, אָמַרְנוּ שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם מְצוּי בְּצַעַר. וְעַל כֵּן הִזְדַּעְזַעְנוּ, שֶׁאָמַרְנוּ: מִי יַקְדִּים לְהוֹדִיעַ לְאוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת יְשֵׁנֵי חֶבְרוֹן? נִשְׁמַט רַבִּי יֵיסָא עִם אוֹתוֹ חֵלֶק שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה. אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, חַס וְשָׁלוֹם אֵין הָעוֹלָם בְּצַעַר, וְאָנוּ לֹא בָּאנוּ לְכָךְ.

דף עא:

קָמוּ רִבִּי חִזְקִיָּה וְרִבִּי יֵיסָא וְאָזְלוּ. אָמְרֵי, וַדַּאי בְּשַׁעֲתָא דְּזַכָּאִין לָא אִשְׁתְּכָחוּ בְּעָלְמָא, עָלְמָא לָא מִתְקַיְּימָא אֶלָּא בְּגִינֵיהוֹן דְּמַתַּיָּיא. אָמַר רִבִּי יֵיסָא, בְּשַׁעֲתָא דְּאִצְטְרִיךְ עָלְמָא לְמִטְרָא, אֲמַאי אָזְלִינָן לְגַבֵּיהוֹן דְּמַתַּיָּיא, וְהָא כְּתִיב (דף ע"א ע"ב) (דברים יח) וְדוֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים וְאֹסִיר. אָמַר לֵיהּ עַד כָּאן לָא חָמֵיתָא גַּדְפָּא דְּצִפְּרָא דְּעֵדֶן. וְדוֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים, אֶל הַמֵּתִים דַּיְיקָא. דְּאִינוּן חַיָּיבֵי עָלְמָא, דְּאִינוּן מֵעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, דְּאִשְׁתְּכָחוּ תְּדִיר מֵתִים.

אֲבָל יִשְׂרָאֵל דְּאִינּוּן זַכָּאֵי קְשׁוֹט, שְׁלֹמֹה קְרָא עֲלַיְיהוּ (קהלת ד) וְשַׁבֵּחַ אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ, בְּזִמְנָא אָחֳרָא וְלָא הַשְׁתָּא. שֶׁכְּבָר מֵתוּ, וְהַשְׁתָּא אִינּוּן חַיִּין.

קָמוּ רַבִּי חִזְקִיָּה וְרַבִּי יֵיסָא וְהָלְכוּ. אָמְרוּ, וַדַּאי בְּשָׁעָה שֶׁצַּדִּיקִים לֹא נִמְצָאִים בָּעוֹלָם, הָעוֹלָם אֵינוֹ מִתְקַיֵּם אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַמֵּתִים. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, בְּשָׁעָה שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ אֶת הַמָּטָר, לָמָּה הוֹלְכִים אֵצֶל הַמֵּתִים, וַהֲרֵי כְּתוּב (דברים יח) וְדֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים, וְאִסּוּר? אָמַר לוֹ, עַד כָּאן לֹא רָאִיתָ כְּנַף צִפּוֹר הָעֲדָן. וְדֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים, דָּוְקָא אֶל הַמֵּתִים. שֶׁהֵם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁהֵם מֵעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁנִּמְצָאִים תָּמִיד עִם הַמֵּתִים. אֲבָל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם צַדִּיקֵי אֱמֶת, עֲלֵיהֶם קְרָא שְׁלֹמֹה, (קהלת ד) וְשַׁבֵּחַ אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ, בְּזִמַן אַחֵר וְלֹא עַכְשָׁו. שֶׁכְּבָר מֵתוּ, וְעַכְשָׁו הֵם חַיִּים.

וְעוֹד, דְּשָׁאַר עַמִּין כַּד אָתָאן לְמֶתֵיהוֹן, אַתְיָין בְּחַרְשִׁין, לְאִתְעָרָא עֲלַיְיהוּ זִינִין בִּישִׁין. וְכַד יִשְׂרָאֵל אָתָאן לְמֶתֵיהוֹן, אַתְיָין בְּכַמָּה תְּשׁוּבָה לְקַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. בְּתִבְירוּ דְּלִבָּא, בְּתַעֲנִיתָא לָקֳבְלֵיהּ, וְכֹלָּא בְּגִין דְּנִשְׁמָתִין קַדִּישִׁין יִבְעוּן רַחֲמֵי לְקַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלַיְיהוּ, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָיִיס עַל עָלְמָא בְּגִינַיְיהוֹן.

וְעוֹד, שֶׁשְּׁאָר הָעַמִּים, כְּשֶׁהֵם בָּאִים לְמֵתֵיהֶם, הֵם בָּאִים עִם כְּשָׁפִים לְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם מִינִים רָעִים. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל בָּאִים לְמֵתֵיהֶם, בָּאִים בְּכַמָּה תְּשׁוּבָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בִּשְׁבָרוֹן לֵב וּבְתַעֲנִית כְּנֶגְדּוֹ, וְהַכֹּל כְּדֵי שֶׁנִּשְׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים יְבַקְּשׁוּ רַחֲמִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָס עַל הָעוֹלָם בַּעֲבוּרָם.

וְעַל דָּא תָּנֵינָן, צַדִּיקָא אַף עַל גַּב דְּאִתְפְּטַר מֵהַאי עָלְמָא, לָא אִסְתַּלַּק וְלָא אִתְאֲבִיד מִכֻּלְּהוּ עָלְמִין, דְּהָא בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין אִשְׁתְּכַח יַתִּיר מֵחַיִּיוֹי. דִּבְחַיִּיוֹי אִשְׁתְּכַח בְּהַאי עָלְמָא בִּלְחוֹדוֹי, וּלְבָתַר אִשְׁתְּכַח בִּתְלַת עָלְמִין, וְזִמִּין לְגַבַּיְיהוּ, דִּכְתִיב, (שיר השירים א) עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךְ, אַל תִּקְרֵי עֲלָמוֹת, אֶלָּא עוֹלָמוֹת. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, צַדִּיק, אַף עַל גַּב שֶׁנִּפְטַר מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא מִסְתַּלֵּק וְלֹא נֶאֱבָד מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁהֲרֵי בְּכָל הָעוֹלָמוֹת הוּא נִמְצָא יוֹתֵר מִבְּחַיָּיו, שֶׁבְּחַיָּיו נִמְצָא בָּעוֹלָם הַזֶּה בִּלְבַדּוֹ, וְאַחַר כָּךְ נִמְצָא בִּשְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת וּמְזֻמָּן אֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב (שיר א) עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךְ, אַל תִּקְרֵי עֲלָמוֹת אֶלָּא עוֹלָמוֹת. אַשְׁרֵי חֶלְקָם.

תָּאנָא, כְּתִיב (שמואל א כה) וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדוֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים, וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ, נִשְׁמַת אֲדוֹנִי מְבָעֵי לֵיהּ. אֶלָּא כְּמָה דְּאָמְרָן, דְּזַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא דְּכֹלָּא אִתְקְשַׁר דָּא בְּדָא, נֶפֶשׁ בְּרוּחַ, וְרוּחַ בִּנְשָׁמָה, וּנְשָׁמָה בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אִשְׁתְּכַח דְּנֶפֶשׁ צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים.

לְמַדְנוּ, כָּתוּב (שמואל א כה) וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים. וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי?! נִשְׁמַת אֲדֹנִי הָיָה צָרִיךְ לְהָיוֹת! אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁאַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁר וְהַ עִם זֶה, נֶפֶשׁ בְּרוּחַ, וְרוּחַ בִּנְשָׁמָה, וּנְשָׁמָה בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. נִמְצָא שֶׁהַנֶּפֶשׁ צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים.

אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, הַאי דְּאָמְרוּ חַבְרַיָּיא, גָּלוּתָא דְּסֵפֶר תּוֹרָה אֲפִילּוּ מִבֵּי כְּנִישְׁתָּא לְבֵי כְּנִישְׁתָּא אָחֳרָא אָסִיר. וְכָל שֶׁכֵּן לְבֵי רְחוֹב, אֲמַאי לְבֵי רְחוֹב. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, כְּמָה דְּאָמְרָן, בְּגִין דְּיִתְעָרוּן עֲלֵיהּ וְיִתְבְּעוּן רַחֲמֵי עַל עָלְמָא. אָמַר רִבִּי אַבָּא, שְׁכִינְתָּא כַּד אִתְגַּלְיָיא הָכִי נָמֵי מֵאֲתַר לַאֲתַר, עַד דְּאָמְרָה (ירמיה ט) מִי יִתְּנֵנִי בַמִּדְבָּר מְלוֹן אוֹרְחִים וְגוֹ' אוּף הָכָא בְּקַדְמֵיתָא מִבֵּי כְּנִישְׁתָּא לְבֵי כְּנִישְׁתָּא, לְבָתַר לְבֵי רְחוֹב, לְבָתַר בַּמִּדְבָּר מְלוֹן אוֹרְחִים. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, בְּנֵי בָבֶל מִסְתְּפוּ וְלָא קָא עַבְרֵי אֲפִילּוּ מִבֵּי כְּנִישְׁתָּא לְבֵי כְּנִישְׁתָּא, כָּל שֶׁכֵּן הַאי.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה שֶׁאָמְרוּ הַחֲבֵרִים, גְּלוּתוֹ שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה אֲפִילּוּ מִבֵּית כְּנֶסֶת לְבֵית כְּנֶסֶת אַחֵר אָסוּר, וְכָל שֶׁכֵּן לְרַחוֹב. לְמָה לְרַחוֹב? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ עָלֵינוּ וִיבַקְּשׁוּ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כְּשֶׁשְּׁכִינָה גָּלְתָה כָּךְ גַּם מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, עַד שֶׁאָמְרָה (ירמיה ט) מִי יִתְּנֵנִי בַמִּדְבָּר מְלוֹן אוֹרְחִים וְגוֹ', אַף כָּאן בָּרִאשׁוֹנָה מִבֵּית כְּנֶסֶת לְבֵית כְּנֶסֶת, אַחַר כָּךְ לְרַחוֹב, אַחַר כָּךְ בַּמִּדְבָּר מְלוֹן אוֹרְחִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּנֵי בָבֶל פּוֹחֲדִים וְלֹא מַעֲבִירִים אֲפִלּוּ מִבֵּית כְּנֶסֶת לְבֵית כְּנֶסֶת, כָּל שֶׁכֵּן זֶה.

תַּנְיָא, אָמַר לְהוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן לְחַבְרַיָּא, בְּיוֹמַאי לָא יְצָטָרְכוּן בְּנֵי עָלְמָא לְהַאי. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי, צַדִּיקַיָּיא מְגִינִין עַל עָלְמָא בְּחַיֵּיהוֹן, וּבְמִיתָתְהוֹן יוֹתֵר מֵחַיֵּיהוֹן. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה לז) וְגַנּוֹתִי עַל הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי, וְאִילּוּ בְּחַיֵּיהוֹן לָא כְּתִיב. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה מַאי שְׁנָא הָכָא דִּכְתִיב לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי, דְּשִׁקְיל הַאי לְגַבֵּי הַאי. אֶלָּא, בְּגִין דְּדָוִד זָכָה לְאִתְקַשְׁרָא בִּרְתֵּיכָא קַדִּישָׁא דַּאֲבָהָתָא, וּבְגִין כָּךְ כֹּלָּא חַד, בְּרִיךְ הוּא לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. (ויקרא יח) כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יְשַׁבְתֶּם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ, רִבִּי יִצְחָק פָּתַח, (תהלים קב) לְסַפֵּר בְּצִיּוֹן שֵׁם יְיָ' וּתְהִלָּתוֹ בִּירוּשָׁלָיִם. תַּמָּן תָּנֵינָן, שְׁמָא קַדִּישָׁא סָתִים וְגַלְיָא. וְאוֹרַיְיתָא דְּהִיא שְׁמָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, סָתִים וְגַלְיָא. וְכָל קָרָא דִּבְאוֹרַיְיתָא, וְכָל פַּרְשָׁתָא דְּאוֹרַיְיתָא, סָתִים וְגַלְיָא.

לְמַדְנוּ, אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן לַחֲבֵרִים, בְּיָמַי לֹא יִצְטָרְכוּ בְּנֵי הָעוֹלָם אֶת זֶה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי הַצַּדִּיקִים מְגִנִּים עַל הָעוֹלָם בְּחַיֵּיהֶם, וּבְמִיתָתָם יוֹתֵר מִבְּחַיֵּיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה לז) וְגַנּוֹתִי עַל הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי. וְאִלּוּ בְּחַיָּיו לֹא כָתוּב. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָה שׁוֹנֶה כָּאן שֶׁכָּתוּב לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי, שֶׁשְּׁקוּל זֶה לָזֶה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁדָּוִד זָכָה לְהִקָּשֵׁר לַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל הָאָבוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל אֶחָד. בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יְשַׁבְתֶּם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (תהלים קב) לְסַפֵּר בְּצִיּוֹן שֵׁם ה' וּתְהִלָּתוֹ בִּירוּשָׁלַם. שָׁם שָׁנִינוּ, הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִסְתָּר וְנִגְלֶה. וְהַתּוֹרָה, שֶׁהִיא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, נִסְתֶּרֶת וְנִגְלֵית. וְכָל פָּסוּק שֶׁבַּתּוֹרָה, וְכָל פָּרָשָׁה שֶׁל הַתּוֹרָה, נִסְתָּר וְנִגְלֶה.

דְּתַנְיָא אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, מֵחֲצִיפוּתָא דְּצַדֶּקֶת חָדָא, נַפְקָן כְּמָה טָבָאן לְעָלְמָא. וּמַאן הִיא. תָּמָר. דִּכְתִיב, (בראשית לח) וַתֵּשֶׁב בְּפֶתַח עֵינַיִם. אָמַר רִבִּי אַבָּא, פָּרְשָׁתָא דָּא מוֹכַח, דְּאוֹרַיְיתָא סָתִים וְגַלְיָא. וְהָא אִסְתַּכַּלְנָא בְּאוֹרַיְיתָא כֻּלָּא, וְלָא אַשְׁכַּחְנָא אֲתַר דְּאִקְרֵי פֶּתַח עֵינַיִם, אֶלָּא כֻּלָּא סָתִים, וְרָזָא דְּרָזִין הוּא.

שֶׁלְּמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מֵחֲצָפָתָהּ שֶׁל צְדִיקָה אַחַת יָצְאוּ כַּמָּה טוֹבוֹת לָעוֹלָם, וּמִי הִיא? תָּמָר, שֶׁכָּתוּב (בראשית לח) וַתֵּשֶׁב בְּפֶתַח עֵינָיִם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, פָּרָשָׁה זוֹ מוֹכִיחָה שֶׁהַתּוֹרָה נִסְתֶּרֶת וְנִגְלֵית. וַהֲרֵי הִסְתַּכַּלְתִּי בְּכָל הַתּוֹרָה וְלֹא מָצָאתִי מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא פֶּתַח עֵינָיִם, אֶלָּא הַכֹּל נִסְתָּר, וְסוֹד הַסּוֹדוֹת הוּא. וְתַנְיָא, מַאי חֲמָאת צַדֶּקֶת זוֹ לְעוֹבָדָא דָּא. אֶלָּא יַדְעַת בְּבֵיתָא דַּחֲמוֹהִי אָרְחוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הֵיךְ מַדְבֵּר הַאי עָלְמָא עִם בְּנֵי נָשָׁא. וּבְגִין דְּהִיא יַדְעַת, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אוֹקִים מִלָּה עַל יָדָהּ. וְאַזְלָא הָא כְּמָה דְּתַנְיָנָן, אִזְדַּמְּנַת הֲוָות בַּת שֶׁבַע מוֹ' יְמֵי בְּרֵאשִׁית לְמֶהֱוֵי אִמֵּיהּ דִּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא. אוּף הָכָא אִזְדַּמְּנַת הֲוָת תָּמָר לְדָא, מִיּוֹמָא דְּאִתְבְּרִי עָלְמָא.

וְלָמָּדְנוּ, מָה רָאֲתָה הַצַּדֶּקֶת הַזּוֹ לַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה? אֶלָּא הִכִּירָה בְּבֵית חֲמִיהָ אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵיךְ מְנַהֵיג אֶת הָעוֹלָם עִם בְּנֵי הָאָדָם. וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא הִכִּירָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵקִים אֶת הַדָּבָר עַל יָדָהּ. וְזֶה הוֹלֵךְ כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, מְזֻמֶּנֶת הָיְתָה בַּת שֶׁבַע מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית לִהְיוֹת אִמּוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ. אַף כָּאן מְזֻמֶּנֶת הָיְתָה תָּמָר לְכָךְ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

דף עב.

וַתֵּשֶׁב בְּפֶתַח עֵינָיִם, מַאן פֶּתַח עֵינַיִם כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (בראשית יח) וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל. וּכְתִיב, (שמות יב) וּפֶסַח יְיָ' עַל הַפֶּתַח. וּכְתִיב (תהלים קיח) פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק וְגוֹ'. עֵינַיִם: דְּכָל עַיְינִין דְּעָלְמָא (דף ע"ב ע"א) לְהַאי פִּתְחָא מְצַפָּאן. אֲשֶׁר עַל דֶּרֶךְ תִּמְנָתָה, מַאי תִּמְנָתָה. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (במדבר יב) וּתְמוּנַת יְיָ' יַבִּיט. וְהָכִי אוֹקִימְנָא, תָּמָר אוֹקִימַת מִלָּה לְתַתָּא, וּפַרְחַת פַּרְחִין, וַאֲנִיצַת עַנְפִין בָּרָזָא דִּמְהֵימְנוּתָא. (הושע יב) וְיִהוּדָה עוֹד רָד עִם אֵל וְעִם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן. וְיִרְאֶה יְהוּדָה וַיַּחְשְׁבֶהָ לְזוֹנָה וְגוֹ'. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (משלי ל) כֵּן דֶּרֶךְ אִשָּׁה מְנָאֶפֶת. כִּי כִסְּתָה פָּנֶיהָ, וְאוֹקִימְנָא כִּי כִסְּתָה פָּנֶיהָ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, אָכְלָה וּמָחֲתָה פִּיהָ, אוֹקִידַת עָלְמָא בְּשַׁלְהוֹבוֹי, וְאָמְרָה לֹא פָעַלְתִּי אָוֶן. מַאי טַעְמָא. בְּגִין כִּי כִסְּתָה פָּנֶיהָ, וְלֵית מַאן דְּיֵדַע אוֹרְחָהָא, לְאִשְׁתְּזָבָא מִנָּהּ. וַיֵּט אֵלֶיהָ אֶל הַדֶּרֶךְ, אֶל הַדֶּרֶךְ מִמָּשׁ, לְאִתְחַבָּרָא חִוָּורָא בְּסוּמָקָא. וַיֹּאמֶר הָבָה נָא אָבוֹא אֵלַיִךְ וְגוֹ', הָא אוֹקִימְנָא הָבָה בְּכָל אֲתַר.

וַתֵּשֶׁב בְּפֶתַח עֵינַיִם. מִי זֶה פֶּתַח עֵינַיִם? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל. וְכָתוּב (שמות יב) וּפֶסַח ה' עַל הַפֶּתַח. וְכָתוּב (תהלים קיח) פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק וְגוֹ'. עֵינַיִם - שֶׁכָּל עֵינֵי הָעוֹלָם מְצַפִּים לַפֶּתַח הַזֶּה. אֲשֶׁר עַל דֶּרֶךְ תִּמְנָתָה, מַה זֶּה תִּמְנָתָה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב) וּתְמוּנַת ה' יַבִּיט. וְכָךְ בְּאַרְנוּ, תָּמָר הֵקִימָה הַדָּבָר לְמַטָּה, וְהִפְרִיחָה פְּרָחִים וְנִצְנְצָה עֲנָפִים בְּסוֹד הָאֱמוּנָה. וִיהוּדָה עֹד רָד עִם אֵל וְעִם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן (הושע יב). וַיִּרְאֶהָ יְהוּדָה וַיַּחְשְׁבֶהָ לְזוֹנָה וְגוֹ'. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ל) כֵּן דֶּרֶךְ אִשָּׁה מְנָאֶפֶת. כִּי כִסְּתָה פָּנֶיהָ, וּבֵאַרְנוּ כִּי כִסְּתָה פָּנֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אָכְלָה וּמָחֲתָה פִּיהָ, שָׂרְפָה אֶת הָעוֹלָם בְּשַׁלְהֶבוֹתֶיהָ, וְאָמְרָה לֹא פָעַלְתִּי אָוֶן. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי כִסְּתָה פָּנֶיהָ, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ דְּרָכֶיהָ לְהִנָּצֵל מִמֶּנָּה. וַיֵּט אֵלֶיהָ אֶל הַדֶּרֶךְ, אֶל הַדֶּרֶךְ מַמָּשׁ, לְחַבֵּר לָבָן בְּאָדֹם. וַיֹּאמֶר הָבָה נָא אָבוֹא אֵלַיִךְ וְגוֹ', הֲרֵי בֵּאַרְנוּ הָבָה בְּכָל מָקוֹם.

כִּי לֹא יָדַע כִּי כַלָּתוֹ הִיא. כִּי כַלָּתוֹ הִיא דְּעָלְמָא, מְתַרְגְּמִינָן אֲרֵי שֵׁצַיְיתָא דְּעָלְמָא הִיא. מַאי טַעֲמָא לָא יָדַע. בְּגִין דְּהָא מְנַהֲרָן אַנְפָּהָא, לְקַבְּלָא מִנַּיהּ, וְאִזְדַּמְּנָא לְאִתְבַּסְּמָא וּלְרַחֲמָא עָלְמָא (דבר אחר) כִּי כַלָּתוֹ הִיא, דָּא כַּלָּה מַמָּשׁ, דִּכְתִיב, (שיר השירים ד) אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה.

כִּי לֹא יָדַע כִּי כַלָּתוֹ הִיא. כִּי כַלָּתוֹ הִיא שֶׁל הָעוֹלָם, מְתַרְגְּמִים: אֲשֶׁר הַשְׁמָדַת הָעוֹלָם הִיא. מָה הַטַּעַם לֹא יָדַע? מִשּׁוּם שֶׁהֵאִירוּ פָּנֶיהָ לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, וְהִזְדַּמְּנָה לְבַשֵּׂם וּלְרַחֵם עַל הָעוֹלָם. כִּי כַלָּתוֹ הִיא - זוֹ כַּלָּה מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (שיר ד) אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה.

וַתֹּאמֶר מַה תִּתֵּן לִי כִּי תָּבֹא אֵלָי. הַשְׁתָּא כַּלָּה בַּעְיָא תַּכְשִׁיטָהָא. וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֲשַׁלַּח גְּדִי עִזִּים מִן הַצֹּאן. לְמַלְכָּא דְּהַנָּה לֵיהּ בְּרָא מֵאַמַּהוּ חָדָא, וְאָזִיל בְּהֵיכְלָא, בָּעָא מַלְכָּא לְאִתְנַסְּבָא בְּמַטְרוֹנִיתָא עִלָּאָה, וּלְאַעְלָאָה בְּהֵיכְלֵיהּ. אָמְרָה מַאן יָהִיב לֵיהּ בְּהֵיכָלֵיהּ דְּמַלְכָּא (נ"א מאן יהיב ליה לדין בהיכליה דמלכא. אמר מלכא), אָמַר מִכָּאן וּלְהָלְאָה אַשְׁדַּר וְאַתְּרִיךְ לְבָרָא דְּאַמַּהוּ מֵהֵיכָלָא דִּילִי.

וַתֹּאמֶר מַה תִּתֵּן לִי כִּי תָּבוֹא אֵלָי. עַכְשָׁו הַכַּלָּה צְרִיכָה תַּכְשִׁיטֶיהָ. וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֲשַׁלַּח גְּדִי עִזִּים מִן הַצֹּאן. לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן מִשִּׁפְחָה אַחַת שֶׁהָלַךְ בַּהֵיכָל, רָצָה הַמֶּלֶךְ לְשֵׂאת גְּבִירָה עֶלְיוֹנָה וּלְהַכְנִיסָהּ לְהֵיכָלוֹ. אָמְרָה: מִי נָתַן אֶת זֶה בְּתוֹךְ הֵיכַל הַמֶּלֶךְ? (מי נתן את זה בהיכל המלך אמר המלך:) אָמַר: מִכָּאן וָהָלְאָה אֲשַׁלַּח וַאֲגָרֵשׁ אֶת בֶּן הַשִּׁפְחָה מֵהֵיכָלִי.

כַּךְ נָמֵי הָכָא, אָנֹכִי אֲשַׁלַּח גְּדִי עִזִּים מִן הַצֹּאן. וְהָא אוֹקִימְנָא, בְּלֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי. וְכָל אִינּוּן בְּסִטְרָא דִּבְכוֹר בְּהֵמָה קָא אָתוּ. וְעַל דָּא לָא כְּתִיב אָנֹכִי אֶתֵּן, אֶלָּא אָנֹכִי אֲשַׁלַּח, אַתְרִיךְ וְאַשְׁדַּר לֵיהּ, דְּלָא יִשְׁתַּכַּח בְּהֵיכָלִי.

כַּךְ גַּם כָּאן, אָנֹכִי אֲשַׁלַּח גְּדִי עִזִּים מִן הַצֹּאן. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ בְּלֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי. וְכָל אוֹתָם שֶׁמְּצַד בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הֵם בָּאוּ. וְעַל כֵּן לֹא כָתוּב אָנֹכִי אֶתֵּן, אֶלָּא אָנֹכִי אֲשַׁלַּח, אֲגָרֵשׁ וַאֲשַׁלַּח אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בְּהֵיכָלִי.

וַתֹּאמֶר אִם תִּתֵּן עֵרָבוֹן עַד שָׁלְחֵךְ. אִלֵּין אִינּוּן סִימָנִין דְּמַטְרוֹנִיתָא, דְּאִתְבָּרְכָא מִן מַלְכָּא בְּזִוּוּגָהָא. וַיֹּאמֶר מַה הָעֵרָבוֹן אֲשֶׁר אֶתֵּן לָךְ, וַתֹּאמֶר חוֹתָמְךָ וּפְתִילֶךָ וּמַטֶּךָ. אִלֵּין אִינּוּן (נ"א סטרי) קְטֹרֵי עִלָּאֵי, תַּכְשִׁיטָהָא דְּכַלָּה אִתְבָּרְכָא מִתְּלָתָא אִלֵּין, נָצַח הוֹד יְסוֹד, וְכֹלָּא אִשְׁתְּכַח בִּתְלָתָא אִלֵּין וְכַלָּה (ס"א מנצח הוד יסוד) מֵהָכָא מִתְבָּרְכָא. מִיַּד וַיִּתֵּן לָהּ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וַתַּהַר לוֹ.

וַתֹּאמֶר אִם תִּתֵּן עֵרָבוֹן עַד שָׁלְחֵךְ. אֵלּוּ הֵם סִימָנֵי הַגְּבִירָה שֶׁהִתְבָּרְכָה מֵהַמֶּלֶךְ בְּזִוּוּגָהּ. וַיֹּאמֶר מָה הָעֵרָבוֹן אֲשֶׁר אֶתֵּן לָךְ, וְתֹאמֶר חוֹתָמְךָ וּפְתִילֶךָ וּמַטֶּךָ. אֵלּוּ הֵם (צדדי) הַקְּשָׁרִים הָעֶלְיוֹנִים, תַּכְשִׁיטֶיהָ שֶׁל הַכַּלָּה מִתְבָּרְכִים מִשְּׁלֹשֶׁת אֵלֶּה, נֵצַח הוֹד יְסוֹד, וְהַכֹּל נִמְצָא בִּשְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה, וְהַכַּלָּה (מנצח הוד יסוד) מִתְבָּרֶכֶת מִכָּאן. מִיָּד - וַיִּתֵּן לָהּ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וַתַּהַר לוֹ.

וַיְהִי כְּמִשְׁלֹשׁ חֳדָשִׁים. מַאן מִשְׁלֹשׁ חֳדָשִׁים. בָּתַר דִּיתַלְתּוּן יַרְחַיָּא, וְהָא ג' יַרְחִין אוֹקִימְנָא. וְהָכָא כְּמִשְׁלֹשׁ חֳדָשִׁים, דְּשָׁארֵי יַרְחָא רְבִיעָאָה לְאִתְעָרָא דִּינִין בְּעָלְמָא בְּחוֹבֵי בְּנֵי נָשָׁא, וְהִיא יַנְקָא מִסִּטְרָא אָחֳרָא. כְּדֵין, וַיּוּגַּד לִיהוּדָה לֵאמֹר זָנְתָה תָּמָר כַּלָּתֶךָ, הָא כַּלָּה בְּסִטְרָא

אֲחֲרָא אִשְׁתְּכַחַת. מַה כְּתִיב, הוֹצִיאוּהָ. כְּמָה דִּכְתִיב, (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל. וְתִשְׁרַף, בְּשַׁלְהוֹבֵי טִיהֲרָא בְּגַלּוּתָא.

וַיְהִי כְּמִשְׁלֹשׁ חֳדָשִׁים. מַה זֶּה מִשְׁלֹשׁ חֳדָשִׁים? אַחַר שֶׁיִּשְׁלְשׁוּ הֶחֳדָשִׁים, וַהֲרֵי שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים בֵּאֲרְנוּ. וְכָאן כְּמִשְׁלֹשׁ חֳדָשִׁים, שֶׁהִתְחִיל הַחֹדֶשׁ הָרְבִיעִי לְעוֹרֵר דִּינִים בָּעוֹלָם מֵחָטָאֵי בְּנֵי אָדָם, וְהִיא יוֹנֶקֶת מִצַּד הָאַחֵר. אָז - וַיֵּגֶד לִיהוּדָה לֵאמֹר זָנְתָה תָּמָר כַּלָּתֶךָ. הֲרֵי כַּלָּה בְּצַד הָאַחֵר נִמְצֵאת. מַה כְּתוּב? הוֹצִיאוּהָ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב, (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל. וְתִשְׁרַף, בְּשַׁלְהֶבֶת הַצְּהֳרַיִם בַּגָּלוּת.

מַה כְּתִיב, הִיא מוּצֵאת, לְאִתְמַשְׁכָא בְּגָלוּתָא. וְהִיא שְׁלֻחָה אֶל חָמִיהָ לֵאמֹר לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה לוֹ. לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה מִמֶּנּוּ לָא כְּתִיב, אֶלָּא לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה לוֹ. דִּילֵיהּ סִימָנִין אִלֵּין מִשְׁתַּכְּחִין, אָנֹכִי הָרָה. מִיָּד וַיַּכֵּר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צָדְקָה מִמֶּנִּי. צָדְקָה וַדַּאי, וּשְׁמָא גָּרִים. מַאן גָּרִים לֵהּ, שְׁמָא דָּא. הָדָר וְאָמַר מִמֶּנִּי, דִּכְתִיב, (תהלים יא) כִּי צַדִּיק יְיָ' צְדָקוֹת אָהֵב יָשָׁר יֶחֱזוּ פָּנָימוֹ. צָדְקָה: צָדַק ה', דְּמִמֶּנִּי נַטְלַת שְׁמָא דָּא. מִמֶּנִּי יָרְתָא. מִמֶּנִּי אִשְׁתְּכַחַת.

מַה כְּתוּב? הִיא מוּצֵאת, לְהַמְשֵׁךְ, לַגָּלוּת. וְהִיא שְׁלֻחָה אֶל חָמִיהָ לֵאמֹר לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה לוֹ. לֹא כְתוּב לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה מִמֶּנּוּ, אֶלָּא לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה לוֹ. שֶׁלּוֹ הַסִּימָנִים הַלָּלוּ הַמְצוּיִים, אָנֹכִי הָרָה. מִיָּד - וַיַּכֵּר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צָדְקָה מִמֶּנִּי. צָדְקָה וַדַּאי, וְהַשֵּׁם גּוֹרֵם. מַה גָּרַם לֵהּ? הַשֵּׁם הַזֶּה. חָזַר וְאָמַר, מִמֶּנִּי, שֶׁכָּתוּב כִּי צַדִּיק ה' צְדָקוֹת אָהֵב יָשָׁר יֶחֱזוּ פָּנָיו. צָדְקָה - צָדַק ה', שֶׁמִּמֶּנִּי נָטְלָה אֶת הַשֵּׁם הַזֶּה. מִמֶּנִּי יָרְשָׁה, מִמֶּנִּי נִמְצֵאת.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, מַאי טַעְמָא חָמִיהָ כְּתִיב בַּאֲתַר חַד, יְהוּדָה בַּאֲתַר אָחֳרָא. אָמַר לֵיהּ, כֹּלָּא אִתְקְטַר דָּא בְּדָא. חָמִיהָ, בַּאֲתַר עִלָּאָה תְּלֵי.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מָה הַטַּעַם כָּתוּב חָמִיהָ בְּמָקוֹם אֶחָד, וִיהוּדָה בְּמָקוֹם אַחֵר? אָמַר לוֹ, הַכֹּל נִקְשָׁר זֶה עִם זֶה. חָמִיהָ תָּלוּי בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן.

אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, פַּרְשָׁתָא דָּא אוֹקִימְנָא בְּרָזָא עִלָּאָה, בְּכַמָּה גַּוְונִין. כַּד יִסְתַּכְּלוּן מִלֵּי, מִינָּהּ יִשְׁתְּמַע רָזִין דְּאוֹרְחוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְדִינוֹי בְּכָל אֲתַר. וְהִיא יַדְעַת וְאַקְדִּימַת גַּרְמָאָה לְמִלָּה דָּא, לְאַשְׁלְמָא אוֹרְחוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּגִין דְּיִנְפְּקוּ מִינָּהּ מַלְכִין שַׁלִּיטִין, וּזְמִינִין לְשַׁלְטָאָה עַל עָלְמָא. וְרוּת כְּהַאי גַּוְונָא עֲבָדַת.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ בַּאֲרְנוּ בְּסוֹד עֶלְיוֹן בְּכַמָּה גְּוָנִים. כְּשֶׁיִּתְבּוֹנְנוּ בַּדְּבָרִים, מִמֶּנָּה יִשָּׁמְעוּ הַסּוֹדוֹת שֶׁל דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְדִינָיו בְּכָל מָקוֹם. וְהִיא יָדְעָה וְהִקְדִּימָה עַצְמָהּ לַדָּבָר הַזֶּה, לְהַשְׁלִים אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנָּה מְלָכִים שַׁלִּיטִים, שֶׁעֲתִידִים לִשְׁלֹט עַל הָעוֹלָם. וְרוּת עָשְׂתָה כְּגוֹן זֶה.

דף עב:

אָמַר רִבִּי אַבָּא, פַּרְשָׁתָא דָּא בְּרָזָא דְּחָכְמְתָא דְּאוֹרַיְיתָא אִתְקַשְׁרָא, וְכֹלָּא סְתִים וְגַלְיָא. וְאוֹרַיְיתָא כֹּלָּא כְּהַאי גַּוְונָא אִשְׁתְּכַחַת. וְלֵית לָךְ מִלָּה בְּאוֹרַיְיתָא, דְּלָא רָשִׁים בָּהּ שְׁמָא

קַדִּישָׁא עִלָּאָה, דְּסָתִים וְגָלְיָא. (דף ע"ב ע"ב) בְּגִינֵי כַּךְ, סְתִימֵי דְּאוֹרַיְיתָא, קַדִּישֵׁי עֶלְיוֹנִין יָרְתִין לָהּ, וְאִתְגַּלְיָא בִּשְׁאָר בְּנֵי עָלְמָא. כְּגַוְונָא דָּא כְּתִיב, (תהלים קב) לְסַפֵּר בְּצִיּוֹן שֵׁם יְיָ' וּתְהִלָּתוֹ בִּירוּשָׁלַיִם, דְּהָא בְּצִיּוֹן בְּמַקְדְּשָׁא, שָׁרֵי לְאַדְכָּרָא שְׁמָא קַדִּישָׁא כַּדְקָא חֲזֵי. וּלְבַר בְּכִינּוּיוֹ. וְעַל דָּא כֹּלָּא סָתִים וְגָלְיָא. תְּאנָא, כָּל מַאן דְּגָרַע אָת חַד מֵאוֹרַיְיתָא. אוֹ יוֹסִיף אָת חַד בְּאוֹרַיְיתָא, כְּמַאן דְּמְשַׁקֵּר בִּשְׁמָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה דְּמַלְכָּא.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, פָּרָשָׁה זוֹ נִקְשְׁרָה בְּסוֹד חָכְמַת הַתּוֹרָה, וְהַכֹּל נִסְתָּר וְנִגְלֶה. וְכָל הַתּוֹרָה מְצוּיָה כְּגוֹן זֶה, וְאֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא רָשׁוּם בּוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁנִּסְתָּר וְנִגְלֶה. מִשּׁוּם כָּךְ הַנִּסְתָּרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים יוֹרְשִׁים אוֹתָם, וְנִגְלֵית לִשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם. כְּמוֹ כֵן כָּתוּב, (תהלים קב) לְסַפֵּר בְּצִיּוֹן שֵׁם ה' וּתְהִלָּתוֹ בִּירוּשָׁלַם. שֶׁהֲרֵי בְּצִיּוֹן בַּמִּקְדָּשׁ מֻתָּר לְהַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, וּבַחוּץ בְּכִנּוּיוֹ. וְלָכֵן הַכֹּל נִסְתָּר וְנִגְלֶה. לְמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁגּוֹרֵעַ אוֹת אַחַת מֵהַתּוֹרָה אוֹ מוֹסִיף אוֹת אַחַת לַתּוֹרָה, כְּמִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

אָמַר רִבִּי יִצְחָק, עוֹבָדָא דְּמִצְרִים פַּלְחִין לְשִׁפְחָה, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא. עוֹבָדָא דִּכְנַעַן, פַּלְחִין לְהַהוּא דְּאָקְרֵי (שמות יב) שְׁבִי אֲשֶׁר בְּבֵית הַבּוֹר. וְעַל דָּא כְּתִיב, (בראשית ט) אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו. בְּגִין כָּךְ כֻּלְּהוּ מַכְתִּיבִין (ס"א מברכין) (ס"א מכדבין) בְּמִלִּין קַדִּישִׁין, וְעַבְדִין עוֹבָדִין (ס"א עריין) בְּכֹלָּא. בְּגִינֵי כַּךְ כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יְשַׁבְתֶּם בָּהּ וְגוֹ'. רִבִּי יְהוּדָה אָמַר, דְּעַבְדִין דִּינִין (ס"א זינין) בִּישִׁין לְשַׁלְטָא עַל (נ"א לסאבא) אַרְעָא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר וְלֹא תִטַמֵּא אֶת אַדְמָתְךָ. וּכְתִיב וַתִּטְמָא הָאָרֶץ. (ויקרא יח) כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹ', רִבִּי חִיָּיא פָּתַח, (איוב לח) לֶאֱחוֹז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וְגוֹ', תְּאנָא, זַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְדַכְּאָה לְאַרְעָיהּ, מִכָּל מְסָאֲבוּתָא דְּעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, דְּסָאֲיבוּ לָהּ. כְּהַאי מַאן דְּאָחִיד בְּטָלִיתֵיהּ, וְאַנָּעַר טִנּוּפָא מִנֵּיהּ. וְכָל אִינּוּן דְּאִתְקְבָרוּ בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא, לְמִשְׁדֵּי לוֹן לְבַר, וּלְדַכְּאָה אַרְעָא קַדִּישָׁא מִסְּטָרָא אָחֳרָא (ס"א קדישא אחרא), כְּבֵיכוֹל דְּהָוָה מַתְוָנָא לִשְׁאָר רַבְרְבֵי עַמִּין, וּלְקַבְּלָא מְסָאֲבוּתָא דִּלְהוֹן, וּלְדַבְּרָא לוֹן. וְזַמִּין לְדַכְּאָה לָהּ וּלְאַעְבְּרָא לוֹן לְבַר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַעֲשֶׂה שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁעוֹבְדִים לְשִׁפְחָה, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרְנוּ. מַעֲשֶׂה שֶׁל כְּנַעַן שֶׁעוֹבְדִים לְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא (שמות יב) שְׁבִי אֲשֶׁר בְּבֵית הַבּוֹר. וְעַל זֶה כָּתוּב, (בראשית ט) אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו. מִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם מְכַתְּבִים (מברכים) (מכזבים) בְּדְבָרִים קְדוֹשִׁים, וְעוֹשִׂים מַעֲשִׂים (ערירות) בַּכֹּל. מִשּׁוּם כָּךְ, כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יְשַׁבְתֶּם בָּהּ וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שֶׁעוֹשִׂים דִּינִים (מינים) רָעִים לִשְׁלֹט (לטמא) עַל הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא תְטַמֵּא אֶת אַדְמָתְךָ. וְכָתוּב וַתִּטְמָא הָאָרֶץ. כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹ'. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח, (איוב לח) לֶאֱחֹז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וְגוֹ'. לְמַדְנוּ, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אֶת אַרְצוֹ מִכָּל טֻמְאַת הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁטִּמְּאוּ אוֹתָהּ, כְּמִי שֶׁאוֹחֵז בְּטָלִיתוֹ וּמְנַעֵר אֶת הַטִּנּוֹפֶת מִמֶּנָּה. וְכָל אוֹתָם שֶׁנִּקְבְּרוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, לִזְרֹק אוֹתָם הַחוּצָה, וּלְטַהֵר אֶת הָאָרֶץ מֵהַצַּד הָאַחֵר (קדוש

אחר), כְּבְיָכוֹל שֶׁהָיְתָה מְזִינָה אֶת שְׁאָר גְּדוֹלֵי הָעַמִּים וּלְקַבֵּל אֶת טֻמְאָתָם וּלְהַנְהִיגָם, וְעַתִּיד לְטַהֵר אוֹתָהּ וּלְהַעֲבִירִם הַחוּצָה.

רִבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה מַדְכֵּי טוּרֵי (ס"א שוקי) דְּטָבֶרְיָא, וְכָל דְּהָווֹה תַּמָּן מִית, הָווֹה סָלִיק לֵיהּ, וּמַדְכֵּי אַרְעָא. תָּאנָא, כְּתִיב (ירמיה ב) וַתְּבֹאוּ וַתְּטַמְּאוּ אֶת אַרְצִי וְגוֹ', אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, זַכָּאָה חוּלָקֵיהּ מַאן דְּזָכֵי בְּחַיָּיו לְמַשְׁרֵי מָדוֹרָא בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא. דְּכָל מַאן דְּזָכֵי לָהּ, זָכֵי לְאַנְגָדָא מִטַּלָּא דִּשְׁמַיָּא דְּלֵעֵילָּא, דְּנָחִית עַל אַרְעָא. וְכָל מַאן דְּזָכֵי לְאִתְקַשְׁרָא בְּחַיָּיו בְּהַאי אַרְעָא קַדִּישָׁא, זָכֵי לְאִתְקַשְׁרָא לְבָתַר בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה מְטַהֵר אֶת (הרי) שׁוּקֵי טְבֶרְיָה, וְכָל שֶׁהָיָה שָׁם מֵת, הָיָה מַעֲלֶה אוֹתוֹ וּמְטַהֵר אֶת הָאָרֶץ. לְמַדְנוּ, כָּתוּב וַתָּבֹאוּ וַתְּטַמְּאוּ אֶת אַרְצִי וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה בְּחַיָּיו לְהַשְׁרוֹת מְדוֹרוֹ בְּאֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. שֶׁכָּל מִי שֶׁזּוֹכֶה לָהּ, זוֹכֶה לְהַשְׁפִּיעַ מִטַּל הַשָּׁמַיִם שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁיּוֹרֵד עַל הָאָרֶץ. וְכָל מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִקָּשֵׁר בְּחַיָּיו בְּאֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, זוֹכֶה לְהִקָּשֵׁר אַחַר כָּךְ לְאֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה.

וְכָל מַאן דְּלָא זָכֵי בְּחַיָּיו, וּמַיְיתִין לֵיהּ לְאִתְקַבְּרָא תַּמָּן, עָלֵיהּ כְּתִיב, (ירמיה ב) וְנַחֲלָתִי שַׂמְתֶּם לְתוֹעֵבָה. רוּחֵיהּ נָפִיק בְּרִשׁוּתָא נוּכְרָאָה אָחֳרָא, וְגוּפֵיהּ אָתֵי תְּחוֹת רְשׁוּתָא דְּאַרְעָא קַדִּישָׁא, כְּבְיָכוֹל עָבִיד קֻדְשׁ חוֹל, וְחוֹל קֹדֶשׁ. וְכָל מַאן דְּזָכֵי לְמֵיפַק נִשְׁמָתֵיהּ בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא, אִתְכְּפָּרוּ חוֹבוֹי, וְזָכֵי לְאִתְקַשְׁרָא תְּחוֹת גַּדְפּוֹי דִּשְׁכִינְתָּא, דִּכְתִיב, (דברים לב) וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ. וְלֹא עוֹד אֶלָּא אִי זָכֵי בְּחַיָּיו, זָכֵי לְאִתְמַשְּׁכָא עָלֵיהּ רוּחָא קַדִּישָׁא תָּדִיר, וְכָל מַאן דְּיָתִיב בְּרִשׁוּתָא אָחֳרָא, אִתְמְשַׁךְ עָלֵיהּ רוּחָא אָחֳרָא נוּכְרָאָה.

וְכָל מִי שֶׁלֹּא זוֹכֶה בְּחַיָּיו, וּמְבִיאִים אוֹתוֹ לְהִקָּבֵר שָׁם, עָלָיו כָּתוּב וְנַחֲלָתִי שַׂמְתֶּם לְתוֹעֵבָה. רוּחוֹ יָצְאָה בִּרְשׁוּת נָכְרִיָּה אַחֶרֶת, וְגוּפוֹ בָּא תַּחַת רְשׁוּת הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה כְּבְיָכוֹל, עָשָׂה קֹדֶשׁ חֹל, וְחֹל קֹדֶשׁ. וְכָל מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהוֹצִיא נִשְׁמָתוֹ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, מִתְכַּפְּרִים חֲטָאָיו, וְזוֹכֶה לְהִקָּשֵׁר תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אִם זוֹכֶה בְּחַיָּיו, זוֹכֶה לְמָשֹׁךְ עָלָיו רוּחַ קֻדְשָׁה תָּמִיד, וְכָל מִי שֶׁיּוֹשֵׁב בִּרְשׁוּת אַחֶרֶת, נִמְשֶׁכֶת עָלָיו רוּחַ אַחֶרֶת נָכְרִיָּה.

תָּאנָא, כַּד סָלִיק רַב הַמְנוּנָא סָבָא לְהָהָתָם, הָווֹ עַמֵּיהּ תְּרֵיסָר בְּנֵי מְתִיבְתָּא דִּילֵיהּ, אָמַר לוֹן, אִי אֲנָא אָזִיל לְאָרְחָא דָּא, לָאו עַל דִּידִי קָא עָבִידְנָא, אֶלָּא לְאַתְבָא פִּקְדוֹנָא לְמָארֵיהּ. תֵּינֵינָן כָּל אִינּוּן דְּלָא זָכוּ לְהַאי בְּחַיָּיו, אִתְיְבִין פִּקְדוֹנָא דְּמָארֵיהוֹן לְאָחֳרָא.

לְמַדְנוּ, כְּשֶׁעָלָה רַב הַמְנוּנָא סָבָא לְשָׁם, הָיוּ עִמּוֹ שְׁנֵים עָשָׂר בְּנֵי הַיְשִׁיבָה שֶׁלּוֹ. אָמַר לָהֶם, אִם אֲנִי הוֹלֵךְ לַדֶּרֶךְ הַזֹּו, לֹא עַל שֶׁלִּי אֲנִי עוֹשֶׂה, אֶלָּא כְּדֵי לְהָשִׁיב הַפִּקָּדוֹן לִבְעָלָיו. שָׁנִינוּ, כָּל אוֹתָם שֶׁלֹּא זָכוּ לָזֶה בְּחַיֵּיהֶם, הֵם מְשִׁיבִים אֶת פִּקָּדוֹן רִבּוֹנָם לְאַחֵר.

אָמַר רִבִּי יִצְחָק, בְּגִינֵי כַּךְ, כָּל מַאן דְּאַעְבַּר מֵאִינּוּן זִינִין בִּישִׁין, אוֹ רְשׁוּתָא אָחֳרָא בְּאַרְעָא, אַרְעָא אִסְתְּאֲבַת, וַוי לֵיהּ לְהַהוּא גַּבַר, וַוי לְנַפְשֵׁיהּ, דְּהָא אַרְעָא קַדִּישָׁא לָא מְקַבְּלָא לֵיהּ לְבָתַר. עָלֵיהּ כְּתִיב, (תהלים קד) יִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ, בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּבָעוֹלָם הַבָּא, וּרְשָׁעִים

עוֹד אֵינָם, בְּתָחִיַּית הַמֵּתִים, כְּדֵין בָּרֵכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ' הַלְלוּיָהּ. (ויקרא יח) אֶת מִשְׁפָּטַי תַּעֲשׂוּ וְאֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ לָלֶכֶת בָּהֶם וְגוֹ', רִבִּי אַבָּא אָמַר, זַכָּאָה חוּלָקָא דְּיִשְׂרָאֵל, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְרְעֵי בְּהוּ מִכָּל עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וּבְגִין רְחִימוּתָא דִּילֵיהּ עֲלַיְיהוּ, יָהִיב לוֹן נִימוּסִין דְּקִשׁוֹט, נָטַע בְּהוּ אִילָנָא דְּחַיֵּי, אַשְׁרֵי שְׁכִינְתָּא בֵּינַיְיהוּ. מַאי טַעְמָא. בְּגִין דְּיִשְׂרָאֵל רְשִׁימִין בִּרְשִׁימָא קַדִּישָׁא בִּבְשָׂרֵיהוֹן. וְאִשְׁתְּמוֹדְעָן דְּאִינְהוּ דִּילֵיהּ, (אשתמודען) מִבְּנֵי הֵיכָלֵיהּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִשּׁוּם כָּךְ, כָּל מִי שֶׁמַּעֲבִיר מֵאוֹתָם מִינִים רָעִים אוֹ רְשׁוּת אַחֶרֶת לָאָרֶץ, הָאָרֶץ נִטְמֵאת. אוֹי לְאוֹתוֹ הָאִישׁ! אוֹי לְנַפְשׁוֹ! שֶׁהֲרֵי הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה לֹא תִקַּבֵּל אוֹתוֹ אַחַר כָּךְ, עָלָיו כָּתוּב (תהלים קד) יִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ - בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם - בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים. אָז - בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה' הַלְלוּיָהּ. אֶת מִשְׁפָּטַי תַּעֲשׂוּ וְאֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ לָלֶכֶת בָּהֶם וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא אָמַר, אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרָצָה בָּהֶם מִכָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וּבִשְׁבִיל אַהֲבָתוֹ עֲלֵיהֶם נָתַן לָהֶם הֲנָהגוֹת אֱמֶת, נָטַע בָּהֶם אֶת עֵץ הַחַיִּים וְהִשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ בֵּינֵיהֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל רְשׁוּמִים בְּרֹשֶׁם קָדוֹשׁ בִּבְשָׂרָם, וְנוֹדָעִים שֶׁהֵם שֶׁלּוֹ, [נודעים] מִבְּנֵי הֵיכָלוֹ.

דף עג.

וּבְגִינֵי כַּךְ, כָּל אִינּוּן דְּלָא רְשִׁימִין בִּרְשִׁימוּ קַדִּישָׁא (דף ע"ג ע"א) בִּבְשָׂרֵיהוֹן לָאו אִינּוּן דִּילֵיהּ, וְאִשְׁתְּמוֹדְעָן דְּכֻלְּהוּ מִסְטְרָא דְּמִסְאֲבוּתָא אַתְיָין, וְאָסִיר לְאִתְחַבְּרָא בְּהוּ, וּלְאִשְׁתַּעְיָ בַּהֲדַיְיהוּ, בְּמִלּוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאָסִיר לְאוֹדָעָא לְהוּ מִלֵּי דְּאוֹרַיְיתָא, בְּגִין דְּאוֹרַיְיתָא כֻּלָּא שְׁמָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְכָל אָת דְּאוֹרַיְיתָא, מִתְקַשְׁרָא בִּשְׁמָא קַדִּישָׁא. וְכָל מַאן דְּלָא אִתְרְשִׁים בִּרְשִׁימָא קַדִּישָׁא בִּבְשָׂרֵיהּ, אָסִיר לְאוֹדָעָא לֵיהּ מִלָּה דְּאוֹרַיְיתָא. וְכָל שֶׁכֵּן לְאִשְׁתַּדְּלָא (נ"א לאסתכלא) בֵּיהּ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל אוֹתָם שֶׁלֹּא רְשׁוּמִים בָּרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ בִּבְשָׂרָם, הֵם אֵינָם שֶׁלּוֹ, וְנוֹדָעִים שֶׁכֻּלָּם מִצַּד הַטֻּמְאָה הֵם בָּאִים, וְאָסוּר לְהִתְחַבֵּר עִמָּהֶם וּלְדַבֵּר עִמָּם בְּדִבְרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָסוּר לְהוֹדִיעָם דִּבְרֵי תוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָל אוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה נִקְשֶׁרֶת לַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְכָל מִי שֶׁלֹּא רָשׁוּם בָּרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ בִּבְשָׂרוֹ, אָסוּר לְהוֹדִיעוֹ דְּבַר תּוֹרָה, וְכָל שֶׁכֵּן לְהִתְעַסֵּק (להסתכל) עִמּוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (שמות יב) זֹאת חֻקַּת הַפֶּסַח כָּל בֶּן נֵכָר לֹא יֹאכַל בּוֹ, וּכְתִיב וְכָל עֶבֶד אִישׁ וְגוֹ'. וּכְתִיב תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר לֹא יֹאכַל בּוֹ. וּמַה פִּסְחָא דְּאִיהוּ בִּשְׁרָא לְמֵיכְלָא, עַל דְּאִתְרְמִיז בְּמִלָּה קַדִּישָׁא, אָסִיר לְכָל הָנֵי לְמֵיכַל בֵּיהּ, וּלְמֵיהַב לְהוּ לְמֵיכַל, עַד דְּאִתְגְּזַרוּ. אוֹרַיְיתָא דְּהִיא קֻדְשָׁא קֻדָּשִׁים (דקדישא) שְׁמָא עִלָּאָה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (שמות יב) זֹאת חֻקַּת הַפֶּסַח כָּל בֶּן נֵכָר לֹא יֹאכַל בּוֹ, וְכָתוּב וְכָל עֶבֶד אִישׁ וְגוֹ', וְכָתוּב תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר לֹא יֹאכַל בּוֹ. וּמַה פֶּסַח שֶׁהוּא בָּשָׂר לְמֵאֲכָל, עַל שֶׁנִּרְמָז בְּדָבָר קָדוֹשׁ אָסוּר לְכָל אֵלֶּה לֶאֱכֹל

בּוֹ וְלָתֵת לָהֶם לֶאֱכֹל עַד שֶׁיִּמּוֹלוּ - הַתּוֹרָה שֶׁהִיא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים (של קדשים), הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

רִבִּי אֶלְעָזָר שָׁאִיל לְרִבִּי שִׁמְעוֹן אֲבוּהִי, אָמַר לֵיהּ, הָא תְּנֵינָן אָסוּר לְלַמֵּד תּוֹרָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְשַׁפִּיר אַתְּעָרוּ חַבְרַיָּיא דְּבָבֶל, דִּכְתִיב, (תהלים קמז) לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי, אֲבָל כֵּיוָן דְּאָמַר מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב, אֲמַאי חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל. אָמַר לֵיהּ, אֶלְעָזָר תָּא חֲזֵי, זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּחוּלָקָא עִלָּאָה קַדִּישָׁא דָּא נָטַע בְּהוּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דִּכְתִיב, (משלי ד) כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם, לֶכֶם, וְלָא לְעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. אָמַר לוֹ, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁאָסוּר לְלַמֵּד תּוֹרָה לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְיָפֶה הֵעִירוּ הַחֲבֵרִים מִבָּבֶל, שֶׁכָּתוּב לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁאָמַר מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב, לָמָּה חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל? אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַחֵלֶק הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה נָטַע בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם, לָכֶם וְלֹא לְעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה.

וּבְגִין דְּאִיהִי גְּנִיזָא עִלָּאָה יַקִּירָא, שְׁמֵיהּ מַמָּשׁ, אוֹרַיְיתָא כֻּלָּא סָתִים וְגַלְיָא, בְּרָזָא דִּשְׁמֵיהּ. וְעַל דָּא, יִשְׂרָאֵל בְּתָרִין דַּרְגִּין אִינּוּן, סָתִים וְגַלְיָא, דְּתָנֵינָן תְּלַת דַּרְגִּין אִינּוּן מִתְקַשְּׁרָן דָּא בְּדָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אוֹרַיְיתָא, וְיִשְׂרָאֵל. וְכָל חַד, דַּרְגָּא עַל דַּרְגָּא, סָתִים וְגַלְיָא. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דַּרְגָּא עַל דַּרְגָּא, סָתִים וְגַלְיָא. אוֹרַיְיתָא הָכִי נָמֵי סָתִים וְגַלְיָא. יִשְׂרָאֵל הָכִי נָמֵי דַּרְגָּא עַל דַּרְגָּא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים קמז) מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל. תְּרֵי דַּרְגִּין אִינּוּן, יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל, חַד גַּלְיָא, וְחַד סָתִים.

וּמְשׁוּם שֶׁהִיא גְּנוּזָה עֶלְיוֹנָה נִכְבָּדָה, שְׁמוֹ מַמָּשׁ, הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ נִסְתָּר וְנִגְלֶה בַּסּוֹד שֶׁל שְׁמוֹ, וְעַל כֵּן יִשְׂרָאֵל הֵם בִּשְׁתֵּי דְרָגוֹת, נִסְתָּר וְנִגְלֶה. שֶׁשָּׁנִינוּ, שֶׁלֹּשׁ דְּרָגוֹת הֵן שֶׁנִּקְשָׁרוֹת זוֹ בָּזוֹ: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, תּוֹרָה וְיִשְׂרָאֵל. וְכָל אַחַת דַּרְגָּה עַל דַּרְגָּה, נִסְתָּר וְנִגְלֶה. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דַּרְגָּה עַל דַּרְגָּה, נִסְתָּר וְנִגְלֶה. הַתּוֹרָה גַּם כֵּן נִסְתָּר וְנִגְלֶה. יִשְׂרָאֵל גַּם כֵּן דַּרְגָּה עַל דַּרְגָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמז) מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל. שְׁתֵּי דְרָגוֹת הֵן - יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל, אֶחָד גָּלוּי וְאֶחָד נִסְתָּר.

מַאי קָא מַיְירֵי. אֶלָּא כָּל מָאן דְּאִתְגְּזַר וְאִתְרְשִׁים בִּשְׁמָא (נ"א ברשומא) קַדִּישָׁא, יָהֲבִין לֵיהּ בְּאִינּוּן מִלִּין דְּאִתְגַּלְיָין בְּאוֹרַיְיתָא, כְּלוֹמַר, מוֹדִיעִין לֵיהּ בְּרֵישֵׁי אַתְוָון, בְּרֵישֵׁי פִּרְקִין, יָהֲבִין עֲלֵיהּ חוּמְרָא דְּפִקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא, וְלָא יַתִּיר, עַד דְּיִסְתַּלַּק בְּדַרְגָּא אָחֳרָא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב (ליעקב שפיר). אֲבָל חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל, דְּאִיהוּ בְּדַרְגָּא עִלָּאָה יַתִּיר. וּכְתִיב (בראשית לה) לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב וְגוֹ'. חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל, אִלֵּין רָזֵי אוֹרַיְיתָא וְנָמוּסֵי אוֹרַיְיתָא, וְסִתְרֵי אוֹרַיְיתָא, דְּלָא יְצָטָרְכוּן לְגַלָּאָה אֶלָּא לְמַאן דְּאִיהוּ בְּדַרְגָּא עִלָּאָה יַתִּיר כַּדְקָא חָזֵי.

מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא כָּל מִי שֶׁנִּמּוֹל וְנִרְשָׁם בַּשֵּׁם (ברשם) הַקָּדוֹשׁ, נוֹתְנִים לוֹ בְּאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁהִתְגַּלּוּ בַּתּוֹרָה, כְּלוֹמַר, מוֹדִיעִים לוֹ בְּרֵאשֵׁי אוֹתִיּוֹת וּבְרֵאשֵׁי פְּרָקִים, נוֹתְנִים עָלָיו חֻמְרָה שֶׁל מִצְווֹת הַתּוֹרָה, וְלֹא

יוֹתֵר, עַד שֶׁיִּתְעַלֶּה לְדַרְגָּה אַחֶרֶת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב (ליעקב יפה). אֲבָל חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא בְּדַרְגָּה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה, וְכָתוּב (בראשית לב) לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב וְגוֹ'. חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל, אֵלּוּ סוֹדוֹת הַתּוֹרָה וְהַנְהָגוֹת הַתּוֹרָה וְסִתְרֵי תוֹרָה, שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ לְגַלּוֹת אֶלָּא לְמִי שֶׁהוּא בְּדַרְגָּה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה כְּרָאוּי.

וּמַה לְיִשְׂרָאֵל הַאי, לְעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, וְכָל מַאן דְּלָא אִתְגְּזַר וְיָהֲבִין לֵיהּ אֶפִּילּוּ אֶת זְעִירָא דְּאוֹרַיְיתָא, כְּאִלּוּ חָרִיב עָלְמָא, וּמְשַׁקֵּר בִּשְׁמָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּכֹלָּא בְּהַאי תַּלְיָא, וְדָא אִתְקְשַׁר, דִּכְתִיב, (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי.

וּמַה לְיִשְׂרָאֵל כְּוָותָא, לְעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. וְכָל מִי שֶׁלֹּא נִמּוֹל וְנוֹתָנִים לוֹ אֶפִּלּוּ אוֹת קְטַנָּה שֶׁל הַתּוֹרָה, כְּאִלּוּ הֶחֱרִיב עוֹלָם וּמְשַׁקֵּר בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַכֹּל תְּלוּי בָּזֶה, וְזֶה בָּזֶה נִקְשָׁר, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי.

תָּא חֲזֵי, כְּתִיב (דברים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שָׂם, אֲבָל לִשְׁאָר עַמִּין לָא שָׂם. בְּגִין כָּךְ דִּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. (ויקרא כ) וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר. וְכֵן כֻּלְּהוּ. יְנוּחוּן אֲבָהָן דְּעָלְמָא, אִינּוּן הִלֵּל וְשַׁמַּאי, דְּהָכִי אָמְרוּ לְאוּנְקְלוֹס, וְלָא אוֹדְעוּ לֵיהּ מִלָּה דְּאוֹרַיְיתָא עַד דְּאִתְגְּזַר.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שָׂם, אֲבָל לִשְׁאָר הָעַמִּים לֹא שָׂם. מִשּׁוּם כָּךְ דִּבֶּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. (ויקרא ב) וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר. וְכֵן כֻּלָּם. יְנוּחוּ אֲבוֹת הָעוֹלָם, הֵם הִלֵּל וְשַׁמַּאי, שֶׁכָּךְ אָמְרוּ לְאוּנְקְלוֹס, וְלֹא הוֹדִיעוּ לוֹ דְּבַר תּוֹרָה עַד שֶׁנִּמּוֹל.

וְתָא חֲזֵי, מִלָּה קַדְמָאָה דְּאוֹרַיְיתָא, דְּיָהֲבִין לִינוֹקֵי, אֶל"ף בֵּי"ת, דָּא מִלָּה דְּלָא יַכְלִין בְּנֵי עָלְמָא לְאַדְבְּקָא בְּסוּכְלְתָנוּ, וּלְסַלְקָא לֵיהּ בִּרְעוּתָא, וְכָל שֶׁכֵּן לְמַלְּקָא בְּפוּמֵיהוֹן. וַאֲפִילּוּ מַלְאֲכֵי עִלָּאֵי, וְעִלָּאֵי דְּעִלָּאֵי, לָא יַכְלִין לְאַדְבְּקָא, בְּגִין דְּאִינּוּן סְתִימִין דְּשְׁמָא קַדִּישָׁא. וַאֲלַף וְאַרְבַּע מְאָה וַחֲמֵשׁ רִבְבָן דְּעָלְמִין, כֻּלְּהוּ תַּלְיָין בְּקוּצָא דְּאָלֶ"ף, וְשִׁבְעִין וּתְרִין שְׁמָהָן קַדִּישִׁין גְּלִיפִין בַּאֲתָווֹי רְשִׁימִין, דְּקַיְימוּ בֵּהוּ עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי, שְׁמַיָּא וְאַרְעָא, וְכוּרְסְיָיא יְקָרָא דְּמַלְכָּא, תַּלְיָין מִסְטָרָא חָדָא לְסִטְרָא חָדָא, דִּפְשִׁיטוּתָא דְּאָלֶ"ף, קְיוּמָא דְּעָלְמִין כֻּלְּהוּ, וְסַמְכִין דְּעִלָּאִין וְתַתָּאִין בָּרָזָא דְּחָכְמְתָא.

וּבֹא רְאֵה, הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁנּוֹתְנִים לַתִּינוֹקוֹת אָלֶ"ף בֵּי"ת, זֶה דָּבָר שֶׁאֵין בְּנֵי הָעוֹלָם יְכוֹלִים לְהַשִּׂיג בְּשִׂכְלָם וּלְהַעֲלוֹתוֹ בְּרָצוֹן, וְכָל שֶׁכֵּן לְדַבֵּר אוֹתוֹ בְּפִיהֶם, וַאֲפִלּוּ מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים וְעֶלְיוֹנֵי הָעֶלְיוֹנִים אֵין יְכוֹלִים לְהַשִּׂיג, כִּי הֵם נִסְתָּרוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְאֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת וְחָמֵשׁ רְבָבוֹת שֶׁל עוֹלָמוֹת, כֻּלָּם תְּלוּיִים בְּקוֹצוֹ שֶׁל אָלֶ"ף, וְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת קְדוֹשִׁים חֲקוּקִים בְּאוֹתִיּוֹתָיו רְשׁוּמִים, שֶׁעָמְדוּ בָּהֶם עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וְכִסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ, תְּלוּיִים מִצַּד אֶחָד לְצַד אֶחָד, שֶׁפְּשִׁיטוּת הָאָלֶף קְיוּמָם שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְתוֹמְכִים שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים בְּסוֹד הַחָכְמָה.

וּשְׁבִילִין סְתִימִין, וְנַהֲרִין עֲמִיקִין, וְעֻשָּׁר אֲמִירָן, כֻּלְּהוּ נָפְקִין מֵהַהוּא קוֹצָא תַּתָּאָה דְּתְחוֹת אָלֶף. מִכָּאן וּלְהָלְאָה שָׁאֲרֵי לְאִתְפַּשְׁטָא אָלֶף בְּבֵית. וְלֵית חוּשְׁבָּן לְחָכְמְתָא דְּהָכָא אִתְגְּלִיף.
וּשְׁבִילִים נִסְתָּרִים וּנְהָרוֹת עֲמֻקִּים וְעֶשֶׂר אֲמִירוֹת, כֻּלָּם יוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ קוֹץ תַּחְתּוֹן שֶׁתַּחַת הָאָלֶף. מִכָּאן וְהָלְאָה מַתְחִיל לְהִתְפַּשֵּׁט אָלֶף בְּבֵי"ת, וְאֵין חֶשְׁבּוֹן לַחָכְמָה שֶׁנֶּחְקְקָה כָּאן.

דף עג:

בְּגִינֵי (דף ע"ג ע"ב) כַּךְ, אוֹרַיְיתָא קְיוּמָא דְּכֹלָּא, וּמְהֵימְנוּתָא דְּכֹלָּא, לְקַשְׁרָא קְשָׁרָא דִּמְהֵימְנוּתָא דָּא בְּדָא כַּדְקָא חָזֵי. וּמַאן דְּאִתְגְּזַר, אִתְקְשַׁר בְּהַהוּא קְשָׁרָא דִּמְהֵימְנוּתָא. וּמַאן דְּלָא אִתְגְּזַר, וְלָא אִתְקְשַׁר בֵּיהּ, כְּתִיב בֵּיהּ, (ויקרא כב) וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ. (שמות יב) וְכָל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ. דְּהָא אִתְעַר רוּחַ מְסָאֲבָא דְּמִסְטְרֵיהּ, וְאָתֵי לְאִתְעָרְבָא בְּקְדוּשָׁה. בְּרִיךְ רַחֲמָנָא, דְּפָרִישׁ לְיִשְׂרָאֵל בְּנוֹי, רְשִׁימִין בְּרִשְׁימָא קַדִּישָׁא, מַנַּיְיהוּ וּמְזוּהֲמָא דִּלְהוֹן. עֲלַיְיהוּ כְּתִיב, (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלֹּה זֶרַע אֱמֶת. וּבְגִינֵי כַּךְ, (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב, וְלָא לְאָחֳרָא. תּוֹרַת אֱמֶת, לְזֶרַע אֱמֶת. אָתָא רִבִּי אֶלְעָזָר וּנְשָׁקֵיהּ עַל יְדוֹי.
מִשּׁוּם כָּךְ הַתּוֹרָה הִיא הַקִּיּוּם שֶׁל הַכֹּל וֶאֱמוּנַת הַכֹּל, לְקָשֹׁר קֶשֶׁר שֶׁל הֶאֱמוּנָה זֶה עִם זֶה כָּרָאוּי. וּמִי שֶׁנִּמּוֹל, נִקְשָׁר בְּאוֹתוֹ קֶשֶׁר הֶאֱמוּנָה. וּמִי שֶׁלֹּא נִמּוֹל וְלֹא נִקְשַׁר בּוֹ, כָּתוּב בּוֹ (ויקרא כב) וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ. (שמות יג) וְעֵל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ. שֶׁהֲרֵי הִתְעוֹרְרָה רוּחַ הַטֻּמְאָה שֶׁמִּצִּדּוֹ, וּבָא לְהִתְעָרֵב בַּקְּדֻשָּׁה. בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁהִפְרִיד אֶת יִשְׂרָאֵל בָּנָיו, רְשׁוּמִים בְּרֹשֶׁם קָדוֹשׁ, מֵהֶם וּמִזֻּהֲמָתָם. עֲלֵיהֶם כָּתוּב, (ירמיה כ) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלֹּה זֶרַע אֱמֶת. וּמִשּׁוּם כָּךְ, (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב, וְלֹא לְאַחֵר. תּוֹרַת אֱמֶת, לְזֶרַע אֱמֶת. בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וּנְשָׁקוֹ עַל יָדוֹ.

רִבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, כְּתִיב (שמואל א יב) כִּי לֹא יִטֹּשׁ יְיָ' אֶת עַמּוֹ בַּעֲבוּר שְׁמוֹ וְגוֹ', כִּי לֹא יִטֹּשׁ יְיָ' אֶת עַמּוֹ, מַאי טַעְמָא בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל. בְּגִין דְּכֹלָּא אִתְקְשַׁר דָּא בְּדָא, וּבְמָה אִתְקְשָׁרוּ יִשְׂרָאֵל בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. בְּהַהוּא רְשִׁימָא קַדִּישָׁא דְּאִתְרְשִׁים בִּבְשָׂרֵיהוֹן. וּבְגִינֵי כַּךְ, לֹא יִטֹּשׁ יְיָ' אֶת עַמּוֹ. וְלָמָּה. בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל דְּאִתְרְשִׁים בְּהוּ.
רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, כְּתוּב (שמואל א יב) כִּי לֹא יִטֹּשׁ ה' אֶת עַמּוֹ בַּעֲבוּר שְׁמוֹ וְגוֹ'. כִּי לֹא יִטֹּשׁ ה' אֶת עַמּוֹ, מָה הַטַּעַם בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל? כִּי הַכֹּל נִקְשָׁר זֶה עִם זֶה. וּבְמָה נִקְשְׁרוּ יִשְׂרָאֵל בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? בְּאוֹתוֹ רֹשֶׁם קָדוֹשׁ שֶׁנִּרְשָׁם בִּבְשָׂרָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא יִטֹּשׁ ה' אֶת עַמּוֹ. וְלָמָּה? בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל שֶׁנִּרְשָׁם בָּהֶם.

תָּאנָא, אוֹרַיְיתָא אִקְרֵי בְּרִית, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִקְרֵי בְּרִית. וְהַאי רְשִׁימָא קַדִּישָׁא אִקְרֵי בְּרִית. וְעַל דָּא כֹּלָּא אִתְקְשַׁר דָּא בְּדָא, וְלָא אִתְפְּרַשׁ דָּא מִן דָּא. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יֵיסָא, אוֹרַיְיתָא וְיִשְׂרָאֵל שַׁפִּיר. אֲבָל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְנָלָן דְּאִקְרֵי בְּרִית. אָמַר לֵיהּ דִּכְתִיב, (תהלים קו) וַיִּזְכּוֹר לָהֶם בְּרִיתוֹ, וְהָא אִתְיְידַע, וְהָא אִתְמַר. (ויקרא יח) וְאֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ, חֻקּוֹתַי: אֵלֶּין אִינּוּן נְמוּסֵי מַלְכָּא. מִשְׁפָּטַי: אִלֵּין אִינּוּן גְּזֵרֵי אוֹרַיְיתָא, רִבִּי יְהוּדָה אָמַר, כָּל אִינּוּן נְמוּסִין מֵאֲתַר דְּאִקְרֵי צָדֵק, אִקְרוֹן חֻקּוֹתַי, וְאִינּוּן גְּזֵרַת מַלְכָּא. וּבְכָל אֲתַר דְּאִקְרֵי מִשְׁפָּט אִקְרוֹן

דִּינָא דְּמַלְכָּא, דְּאִיהוּ מַלְכָּא קַדִּישָׁא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מַלְכָּא דְּשַׁלְמָא כֹּלָּא דִּילֵיהּ הוּא. דְּהוּא מַלְכָּא קַדִּישָׁא, בַּאֲתַר דְּתָרֵין חוּלָקִין אֲחִידָן דָּא בְּדָא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (תהלים פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ, וְאִינּוּן דִּינָא וְרַחֲמֵי. וּבְגִינֵי כַּךְ חֹק וּמִשְׁפָּט. וְעַל דָּא כְּתִיב (תהלים קמז) חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל. לְיִשְׂרָאֵל וְלָא לְשָׁאַר עַמִּין.

לָמַדְנוּ, הַתּוֹרָה נִקְרֵאת בְּרִית, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא בְּרִית, וְהָרִשָּׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה נִקְרָא בְּרִית. וְלָכֵן הַכֹּל נִקְשָׁר זֶה עִם זֶה וְלֹא נִפְרָד זֶה מִזֶּה. אָמַר לוֹ רַבִּי יֵיסָא, תּוֹרָה וְיִשְׂרָאֵל - יָפֶה, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִנַּיִן לָנוּ שֶׁנִּקְרָא בְּרִית? אָמַר לוֹ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קו) וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ, וְהָרֵי נוֹדָע, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וְאֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ (ויקרא יח). חֻקֹּתַי - אֵלּוּ הֵן הַנְּהָגוֹת הַמֶּלֶךְ. מִשְׁפָּטַי - אֵלּוּ הֵן גְּזֵרוֹת הַתּוֹרָה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כָּל אוֹתָן הַנְּהָגוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת צֶדֶק, נִקְרָאוּ חֻקֹּתַי, וְהֵן גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא מִשְׁפָּט, הֵן נִקְרָאוֹת דִּינוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַמֶּלֶךְ שֶׁכָּל הַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בִּמְקוֹם שֶׁשְּׁנֵי חֲלָקִים אֲחוּזִים זֶה עִם זֶה. וְעַל זֶה כְּתוּב, (תהלים פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ, וְהֵם דִּין וְרַחֲמִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ חֹק וּמִשְׁפָּט. וְעַל זֶה כָּתוּב, (שם קמז) חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל. לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא לְשְׁאָר הָעַמִּים.

בַּתְרֵיהּ מַה כְּתִיב, לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי. וְתָנֵינָן, אַף עַל גַּב דְּאִתְגְּזַר וְלָא עָבִיד פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא, הֲרֵי הוּא כְּגוֹי בְּכֹלָּא, וְאָסִיר לְמֵילַף לֵיהּ פִּתְגָּמֵי אוֹרַיְיתָא. וְעַל דָּא תְּנֵינָן (שמות כ) מִזְבַּח אֲבָנִים, דָּא מִזְבֵּחַ אֲבָנִים מַמָּשׁ. וְהָא קַשְׁיוּ דְּלֵבֵיהּ בְּאַתְרֵיהּ קַיְימָא, וְזוּהֲמָא לָא אִתְפְּסָק מִנֵּיהּ.

מַה כְּתוּב אַחֲרָיו? לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי. וְשָׁנִינוּ, אַף עַל גַּב שֶׁנִּמּוֹל וְלֹא עָשָׂה אֶת מִצְווֹת הַתּוֹרָה, הֲרֵי הוּא כְּמוֹ גּוֹי בַּכֹּל, וְאָסוּר לְלַמְּדוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, (שמות כ) מִזְבַּח אֲבָנִים, זֶה מִזְבַּח אֲבָנִים מַמָּשׁ. וַהֲרֵי קְשֵׁי הַלֵּב עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ, וְהַזּוֹהֲמָה לֹא פָסְקָה מִמֶּנּוּ.

בְּגִינֵי כַּךְ, לָא סָלִיק בִּידֵיהּ הַהוּא גְּזִירוּ, וְלָא מְהַנְיָא לֵיהּ. וְעַל דָּא כְּתִיב, (שמות כ) כִּי חַרְבְּךָ הֵנַפְתָּ עָלֶיהָ וַתְּחַלְלֶהָ. בְּגִינֵי כַּךְ, לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי סְתָם. וּמִשְׁפָּטִים בַּל יְדָעוּם לְעָלָם וּלְעָלְמֵי עָלְמִין. מִלָּה אָחֳרָא (נ"א זעירא), לָא יַהֲבִינָן לְהוּ, כָּל שֶׁכֵּן רָזֵי אוֹרַיְיתָא, וְנִמּוּסִין דְּאוֹרַיְיתָא. וּכְתִיב, (דברים לב) כִּי חֵלֶק יְיָ' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְיָ' אֱלֹהָיו.

מִשּׁוּם כָּךְ לֹא עוֹלָה בְּיָדוֹ אוֹתָהּ מִילָה וְלֹא מוֹעִילָה לוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב, כִּי חַרְבְּךָ הֵנַפְתָּ עָלֶיהָ וַתְּחַלְלֶהָ. מִשּׁוּם כָּךְ, לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי סְתָם. וּמִשְׁפָּטִים בַּל יְדָעוּם, לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. דָּבָר אַחֵר (קטן), לֹא נוֹתְנִים לָהֶם כָּל שֶׁכֵּן סוֹדוֹת תּוֹרָה וְהַנְּהָגוֹת הַתּוֹרָה. וְכָתוּב (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו.

מַתְנִיתִין, בְּנִמּוּסֵי טָהִירִין. אַרְבַּע מַפְתְּחִין שָׁוִיין, לְאַרְבַּע סִטְרֵי עָלְמָא. בְּזִוַּיְיתְהוֹן אִשְׁתְּכָחוּ. חַד לִסְטַר אַרְבַּע, וְאַרְבַּע לְסִטַר חַד. אִתְגַּלְפָן (ס"א אתפלגן) בְּחַד גַּוְונָא. בְּהַהוּא גַּוְונָא, תְּכֵלָא, וְאַרְגְּוָונָא וְצֶבַע זְהוֹרִי, וְחִוָּורָא, וְסוּמָקָא. דָּא עָיֵיל בְּגַוְונָא דְּחַבְרֵיהּ, וְדִידֵיהּ בֵּיהּ רָשִׁים.

מִשְׁנָה, בְּדַרְכֵי הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים. אַרְבָּעָה מַפְתְּחוֹת נַעֲשׂוּ לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וּבְזִוּיּוֹתֵיהֶם נִמְצָאִים אֶחָד לְצַד אַרְבָּעָה, וְאַרְבָּעָה לְצַד אֶחָד. נֶחְקָקִים (נחלקו) בְּגֶוֶן אֶחָד. בְּאוֹתוֹ גֶּוֶן, תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְצֶבַע זוֹהַר וְלָבָן וְאֹדם. זֶה נִכְנָס לְגֶוֶן שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְשֶׁלּוֹ רָשׁוּם בּוֹ.

אַרְבַּע רֵישִׁין כַּחֲדָא אִסְתְּלִיקוּ, וּבְחַד דְּיוּקְנָא מִתְדַּבְּקָן. חַד רֵישָׁא אִסְתְּלִיק, מִגּוֹ סַחְיוּ דְּאִסְתְּחֵי. תְּרֵי אַיְילְתָא קְצִיבִין בְּשִׁיעוּרָא חַד, סַלְקָן מֵהַהוּא סַחְיוּתָא, דִּכְתִיב, (שיר השירים ד) כְּעֶדֶר הַקְּצוּבוֹת שֶׁעָלוּ מִן הָרַחְצָה. בְּשַׁעֲרָא דִּלְהוֹן, חֵיזוֹ דְּאֶבֶן טָבָא דְּאַרְבַּע גַּוְונִין.

אַרְבָּעָה רָאשִׁים עָלוּ כְּאֶחָד, וּבִדְיוֹקָן אֶחָד נִדְבָּקִים. רֹאשׁ אֶחָד עוֹלֶה מִתּוֹךְ הָרַחְצָה שֶׁרוֹחֵץ. שְׁתֵּי אַיָּלוֹת קְצוּבוֹת בְּשִׁעוּר אֶחָד עוֹלוֹת מֵאוֹתָהּ רַחְצָה, שֶׁכָּתוּב (שיר ד) כְּעֶדֶר הַקְּצוּבוֹת שֶׁעָלוּ מִן הָרַחְצָה. בַּשַּׁעַר שֶׁלָּהֶם מַרְאֶה שֶׁל אֶבֶן טוֹבָה שֶׁל אַרְבָּעָה גְּוָונִים.

אַרְבַּע גַּדְפִּין דְּכֵסְיָין עַל גּוּפָא, וִידִין זְעִירִין תְּחוֹת גַּדְפַּיְיהוּ. וְחָמֵשׁ בְּחָמֵשׁ גְּלִיפָן. טָאסִין (ס"א שאפין) לְעֵילָּא לְעֵילָּא מֵהֵיכָלָא, דְּשַׁפִּירָא בְּרֵיוָא וְיָאֶה לְמַחֲזֵי.

אַרְבַּע כְּנָפַיִם שָׁמְכְסוֹת עַל הַגּוּף, וְיָדַיִם קְטַנּוֹת תַּחַת כַּנְפֵיהֶם. וְחָמֵשׁ בְּחָמֵשׁ חֲקוּקִים. טָסִים (שואפים) לְמַעְלָה לְמַעְלָה מִן הַהֵיכָל, שֶׁהוּא יָפֶה תֹּאַר וְנָאֶה לְמַרְאֶה.

חַד עוּלִים רַבְיָא, נָפִיק שִׁנָּן חַרְבָּא, דְּמִתְהַפְּכָא לְגוּבְרִין לְנוּקְבִין. נַטְלִין לְמְשִׁיחָא דְּאִיפָּה בֵּין שְׁמַיָּא וּבֵין אַרְעָא. לְזִמְנִין נַטְלִין (ס"א עולין) לֵהּ בְּכָל עָלְמָא, וְכָל מְשִׁיחִין בָּהּ מְשִׁיחִין, דִּכְתִיב, (ויקרא יט) אֵיפַת צֶדֶק וְגוֹ'.

עָלֶם אֶחָד יֶלֶד יוֹצֵא שִׁנּוּן חֶרֶב, שֶׁמִּתְהַפֶּכֶת לִגְבָרִים וְלִנְקֵבוֹת. לוֹקְחִים מְדִידַת הָאֵיפָה בֵּין שָׁמַיִם וּבֵין אֶרֶץ. לִפְעָמִים לוֹקְחִים (עולים) לָהּ בְּכָל הָעוֹלָם, וְכָל הַמְּדִידוֹת מוֹדְדִים בָּהּ, שֶׁכָּתוּב אֵיפַת צֶדֶק וְגוֹ'.

דף עד.

חַד חֵיזוֹ דְּבָדוֹלְחָא, קַיְימָא עַל חַרְבָּא חַד, בְּרֵישָׁא דְּהַהוּא רַבְיָא (נ"א חרבא) מְלָהֲטָא סוּמָקָא מִגּוֹ בְּדוֹלְחָא. (דף ע"ד ע"א) תְּרֵין סִטְרִין מֵהַאי גִּיסָא וּמֵהַאי גִּיסָא, אִתְחֲזֵי הַהוּא חַרְבָּא, בְּרֵישֵׁימִין עֲמִיקִין, חַד גַּבָּר תַּקִּיף, עוֹלְמָא דְּקַיְימָא בי"ג עָלְמִין. חַגִּיר הַהוּא חַרְבָּא, לְמֶעְבַּד נוּקְמִין. עִמֵּיהּ חַגִּירִין שִׁתִּין אָחֳרָנִין, כֻּלְּהוּ מִשְׁתַּלְחֵי (נ"א מתיילפי) (ס"א משלפי) נַצְחִין קְרָבָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים מה) חֲגוֹר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ. וּכְתִיב (שיר השירים ג) כֻּלָּם אֲחוּזֵי חֶרֶב מְלוּמְדֵי מִלְחָמָה וְגוֹ'. בְּכַמָּה גַּוְונִין מִתְהַפְּכִין אַנְפַּיְיהוּ, לֵית דְּיֵדַע לוֹן, בַּר חַד תּוֹלַעְתָּא דְּשָׁאט (ס"א דשארי) בֵּין נוּנֵי יַמָּא, כָּל אֲבָנִין דְּאַעְבָּר עֲלַיְיהוּ מִתְבַּקְּעִין.

מַרְאֶה אֶחָד שֶׁל בְּדוֹלַח עוֹמֵד עַל חֶרֶב אַחַת, בְּרֹאשׁ אוֹתוֹ יֶלֶד (חרב) מְלַהֵט אֵדם מִתּוֹךְ הַבְּדוֹלַח. שְׁנֵי צְדָדִים מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, נִרְאֵית אוֹתָהּ הַחֶרֶב בִּרְשָׁמִים עֲמֻקִים, גֶּבֶר אֶחָד תַּקִּיף, סֵלֶם שֶׁעוֹמֵד בִּשְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר עוֹלְמוֹת חָגוּר אוֹתָהּ הַחֶרֶב לְעָשׂוֹת נְקָמוֹת, וְעִמּוֹ חֲגוּרִים שִׁשִּׁים אֲחֵרִים, כֻּלָּם מַחְלִפִים (מלמדי) (שולפי) מְנַצְּחֵי קְרָב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מה) חֲגוֹר חַרְבְּךָ עַל יֶרֶךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ. וְכָתוּב (שיר ג) כֻּלָּם אֲחֻזֵי חֶרֶב מְלֻמְּדֵי מִלְחָמָה וְגוֹ'. בְּכַמָּה גְוָנִים מִתְהַפְּכִים פְּנֵיהֶם, שֶׁאֵין מַכִּיר אוֹתָם פְּרָט לְתוֹלַעַת אַחַת שֶׁשְּׁטָה (ששורה) בֵּין דְּגֵי הַיָּם, כָּל הָאֲבָנִים שֶׁעוֹבְרוֹת עֲלֵיהֶם נִבְקָעוֹת.

בָּהֲהוּא זִמְנָא, קָלָא דְּנָפִיק מֵאינּוּן דַּחֲגִירֵי חַרְבָּא, מְבָקֵעַ תְּמְנֵיסָר טוּרִין רַבְרְבִין, וְלֵית מַאן דְּיַרְכִּין אוּדְנֵיהּ. כֻּלְּהוּ עָלְמָא סְתִימִין עַיְינִין, אֲטִימִין לִבָּא, לֵית מַאן דְּיַשְׁגַּח דְּהָא בְּנָיְינָא לְסְתוֹר כַּד עַבְדִּין עוֹבָדָן דְּלָא מִתְבַּשְּׁרָן, סָאטִין מַאְרְחָא דְּתַקְּנָא, יְמִינָא אַעְדֵּי, וּשְׂמָאלָא שַׁלְטָא, כְּדֵין עֲרָיָין אִשְׁתְּכָחוּ. וַוי לְחַיָּיבַיָּא דְּגַרְמִין דָּא בְּעָלְמָא, דְּהָא לָא מִתְבָּרְכִין לְעֵילָּא, עַד דְּיִשְׁתְּצוּן אִינּוּן לְתַתָּא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים קד) וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם בָּרֲכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ' הַלְלוּיָהּ. (ע"כ). (ויקרא ח"י) עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֵּה רִבִּי חִיָּיא פָּתַח. (שיר השירים ב) כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר כֵּן דּוֹדִי בֵּין הַבָּנִים וְגוֹ'. הַאי קְרָא אוּקְמוּהּ חַבְרַיָּיא, אֲבָל כַּמָּה חֲבִיבָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דְּהִיא מְשַׁבַּחַת לֵיהּ בְּהַאי. הָכָא אִית לְאִסְתַּכְּלָא, אֲמַאי מְשַׁבַּחַת לֵיהּ בְּתַפּוּחַ, וְלָא בְּמִלָּה אָחֳרָא, אוֹ בִּגְוָונִין אוֹ בְּרִיחָא אוֹ בְּטַעֲמָא.

בְּאוֹתוֹ זְמַן הַקּוֹל שֶׁיּוֹצֵא מֵאוֹתָם חֲגוּרֵי הַחֶרֶב, מְבַקֵּעַ שְׁמוֹנָה עָשָׂר הָרִים גְּדוֹלִים, וְאֵין מִי שֶׁיַּרְכִּין אָזְנָיו. כָּל הָעוֹלָם סְתוּמֵי עֵינַיִם, אֲטוּמֵי לֵב, אֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ, שֶׁהֲרֵי הַבִּנְיָן סָתוּר כְּשֶׁעוֹשִׂים מַעֲשִׂים שֶׁאֵינָם כְּשֵׁרִים, סוֹטִים מִדַּרְכְּךָ תְּקִינָה, הַיָּמִין סָרָה וְהַשְּׂמֹאל שׁוֹלֶטֶת, וְאָז מְצוּיוֹת עֲרָיוֹת. אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁגּוֹרְמִים אֶת זֶה בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי אֵין מִתְבָּרְכִים לְמַעְלָה עַד שֶׁיִּכְלוּ אוֹתָם לְמַטָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם בָּרֲכִי נַפְשִׁי אֶת ה' הַלְלוּיָהּ. (עד כאן) עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֵּה. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח, (שיר ב) כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר כֵּן דּוֹדִי בֵּין הַבָּנִים וְגוֹ'. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּ הַחֲבֵרִים, אֲבָל כַּמָּה חֲבִיבָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהִיא מְשַׁבַּחַת אוֹתוֹ בָּזֶה. כָּאן יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, לָמָּה הִיא מְשַׁבַּחַת אוֹתוֹ בְּתַפּוּחַ וְלֹא בְּדָבָר אַחֵר, אוֹ בִּגְוָונִים אוֹ בְּרִיחַ אוֹ בְּטַעַם?

אֲבָל הוֹאִיל וּכְתִיב תַּפּוּחַ, בְּכֹלָּא הִיא מְשַׁבַּחַת לֵיהּ, בִּגְוָונִין, בְּרֵיחָא, וּבְטַעֲמָא. מַה תַּפּוּחַ הוּא אֲסוּתָא לְכֹלָּא, אוּף קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲסוּתָא לְכֹלָּא. מַה תַּפּוּחַ אִשְׁתְּכַח בִּגְוָונֵי, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא, אוּף קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִשְׁתְּכַח בִּגְוָונִין עִלָּאִין. מַה תַּפּוּחַ אִית בֵּיהּ רוּחָא דָּקִיק מִכָּל שְׁאָר אִילָנֵי, אוּף קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּתִיב בֵּיהּ (הושע יד) וְרֵיחַ לוֹ כַּלְּבָנוֹן. מַה תַּפּוּחַ טַעֲמֵיהּ מְתִיקָא, אוּף קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּתִיב בֵּיהּ (שיר השירים ה) חִכּוֹ מַמְתַקִּים.

אֲבָל הוֹאִיל וְכָתוּב תַּפּוּחַ, בַּכֹּל הִיא מְשַׁבַּחַת אוֹתוֹ - בִּגְוָונִים, בָּרֵיחַ, וּבְטַעַם. מַה תַּפּוּחַ הוּא רְפוּאָה לַכֹּל - אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רְפוּאָה לַכֹּל. מַה תַּפּוּחַ נִמְצָא בִּגְוָונִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ - אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא

בִּגְוָנִים עֶלְיוֹנִים. מַה תַּפּוּחַ יֵשׁ בּוֹ רֵיחַ דַּק מִכָּל שְׁאָר הָעֲצִים - אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּתוּב בּוֹ וְרֵיחַ לוֹ כַּלְּבָנוֹן. מַה תַּפּוּחַ טַעֲמוֹ מָתוֹק - אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּתוּב בּוֹ חִכּוֹ מַמְתַקִּים.

וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְשַׁבַּח לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּשׁוֹשַׁנָּה, וְהָא אוֹקִימְנָא מִלֵּי, אֲמַאי כְּשׁוֹשַׁנָּה, וְהָא אִתְּמַר. רִבִּי יְהוּדָה אָמַר, בְּשַׁעָתָא דְּאַסְגִּיאוּ זַכָּאֵי בְּעָלְמָא, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל סַלְקָא רֵיחִין טָבִין, וּמִתְבָּרְכָא מִמַּלְכָּא קַדִּישָׁא, וְאַנְפָּהָא נְהִירִין. וּבְזִמְנָא דְּאַסְגִּיאוּ חַיָּיבִין בְּעָלְמָא, כִּבְיָכוֹל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לָא סַלְקָא רֵיחִין טָבִין, וְאַטְעָמַת מִסְּטָרָא אָחֳרָא מְרִירָא. כְּדֵין, כְּתִיב (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ וְגוֹ', וְאַנְפָּהָא חֲשׁוֹכָן.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבַּח אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שׁוֹשַׁנָּה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים לָמָּה כְּמוֹ שׁוֹשַׁנָּה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְרַבִּים צַדִּיקִים בָּעוֹלָם, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מַעֲלָה רֵיחוֹת טוֹבִים, וּמִתְבָּרֶכֶת מִן הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וּפָנֶיהָ מְאִירִים. וּבְזְמַן שֶׁמִּתְרַבִּים הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם, כִּבְיָכוֹל אֵין כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מַעֲלָה רֵיחוֹת טוֹבִים, וְטוֹעֶמֶת מֵהַצַּד הָאַחֵר הַמַּר, אָז כָּתוּב (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ וְגוֹ', וּפָנֶיהָ חֲשׁוּכִים.

רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, בְּשַׁעָתָא דְּאַסְגִּיאוּ זַכָּאִין בְּעָלְמָא, כְּתִיב (שיר השירים ב) שְׁמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי. וּבְזְמַנָּא דְּאַסְגִּיאוּ חַיָּיבִין בְּעָלְמָא, כְּתִיב (איכה ב) הֵשִׁיב אָחוֹר יְמִינוֹ. רִבִּי חִזְקִיָּה אָמַר מֵהָכָא, (משלי טז) וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף, כְּלוֹמַר פָּרִישׁ מַלְכָּא מִן מַטְרוֹנִיתָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֶּה.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְרַבִּים צַדִּיקִים בָּעוֹלָם, כָּתוּב (שם ב) שְׁמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי. וּבְזְמַן שֶׁמִּתְרַבִּים רְשָׁעִים בָּעוֹלָם, כָּתוּב הֵשִׁיב אָחוֹר יְמִינוֹ. רִבִּי חִזְקִיָּה אָמַר מִכָּאן, (משלי יז) וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף, כְּלוֹמַר, מַפְרִיד אֶת הַמֶּלֶךְ מֵהַגְּבִירָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֶּה.

רִבִּי אֶלְעָזָר הֲוָה יָתִיב קָמֵי אֲבוֹי, אָמַר לֵיהּ, אִי פְּרַקְלִיטָא בְּעָלְמָא בְּמַטְרוֹנִיתָא אִשְׁתְּכַח, וְאִי קַטֵּיגוֹרְיָא בְּעָלְמָא, בְּמַטְרוֹנִיתָא אִשְׁתְּכַח, אֲמַאי. אָמַר לֵיהּ, לְמַלְכָּא דְּהָוֶה לֵיהּ בַּר מְמַטְרוֹנִיתָא, כָּל זִמְנָא דְּהַהוּא בְּרָא עָבִיד רְעוּתָא דְּמַלְכָּא, מַלְכָּא עָבִיד מָדוֹרֵיהּ בְּמַטְרוֹנִיתָא. וְכָל זִמְנָא דְּלָא הֲוָה הַהוּא בַּר עָבִיד רְעוּתָא דְּמַלְכָּא, מַלְכָּא פָּרִישׁ מָדוֹרֵיהּ מִמַּטְרוֹנִיתָא.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי אָבִיו. אָמַר לוֹ, אִם פְּרַקְלִיט יֵשׁ בָּעוֹלָם, הוּא נִמְצָא עִם הַגְּבִירָה. וְאִם יֵשׁ בָּעוֹלָם קַטֵגוֹר, הוּא נִמְצָא עִם הַגְּבִירָה. לָמָּה? אָמַר לוֹ, לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן מִן הַגְּבִירָה - כָּל זְמַן שֶׁאוֹתוֹ הַבֵּן עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹן הַמֶּלֶךְ, הַמֶּלֶךְ שָׂם מְדוֹרוֹ עִם הגבירה. וכל זמן שאותו בן לא עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹן הַמֶּלֶךְ, מַפְרִיד אֶת מְדוֹרוֹ מִן הַגְּבִירָה.

כַּךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כָּל זִמְנָא דְּיִשְׂרָאֵל עַבְדִּין רְעוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שַׁוִּי מָדוֹרֵיהּ בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְכָל זִמְנָא דְּיִשְׂרָאֵל לָא עַבְדִּין רְעוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא שַׁוִּי מָדוֹרֵיהּ בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מַאי טַעְמָא. בְּגִין

דְּיִשְׂרָאֵל הוּא בְּרָא בּוֹכְרָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דִּכְתִיב, (שמות ד) בְּנִי בְכוֹרִי יִשְׂרָאֵל. אִמָּא, דָּא הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דִּכְתִיב, (משלי יא) וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל - כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂים אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁם מְדוֹרוֹ עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְכָל זְמַן שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁם מְדוֹרוֹ עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מָה הַטַּעַם? כִּי יִשְׂרָאֵל הוּא בְּנוֹ הַבְּכוֹר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל. הָאֵם זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (משלי א) וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ.

דף עד:

תָּא חֲזֵי, כָּל זִמְנָא דְּיִשְׂרָאֵל רָחֲקִין מֵהֵיכָלָא דְּמַלְכָּא, כִּבְיָכוֹל מַטְרוֹנִיתָא אִתְרַחֲקַת עִמְּהוֹן. מַאי טַעְמָא. בְּגִין דְּמַטְרוֹנִיתָא לָא אַקְדִּימַת קִיסְטָא לְהַאי בַּר, לְאַלְקָאָה לֵיהּ, לְמֵיהַךְ בְּאוֹרַח מֵישָׁר. בְּגִין דְּמַלְכָּא לָא אַלְקֵי לִבְרֵיהּ לְעָלְמִין. אֶלָּא שָׁבִיק כֹּלָּא בִּידָא דְּמַטְרוֹנִיתָא, לְאַנְהָגָא הֵיכְלָא, וּלְאַלְקָאָה בָּרָה, וּלְדַבְּרָא לֵיהּ בְּאוֹרַח קְשׁוֹט, לְקֻבְלֵיהּ דְּמַלְכָּא. (דף ע"ד ע"ב) .

בֹּא רְאֵה, כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל רְחוֹקִים מֵהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, כִּבְיָכוֹל הַגְּבִירָה הִתְרַחֲקָה עִמָּהֶם. מָה הַטַּעַם? כִּי הַגְּבִירָה לֹא הִקְדִּימָה שִׁבְטָהּ לַבֵּן הַזֶּה לְהַלִּיכוֹתוֹ כְּדֵי לְלֶכֶת בְּדַרְכְּךָ יְשָׁרָה, כִּי הַמֶּלֶךְ לֹא מַלִּיקָה אֶת בְּנוֹ לְעוֹלָמִים, אֶלָּא מַשְׁאִיר הַכֹּל בְּיַד הַגְּבִירָה לְהַנְהִיג אֶת הַהֵיכָל וּלְהַלִּיכוֹת אֶת בְּנָהּ וּלְהַנְהִיגוֹ בְּדַרְכְּךָ הָאֱמֶת כְּנֶגֶד הַמֶּלֶךְ.

וְרָזָא דְּמִלָּה דִּכְתִיב, (משלי לא) דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ מַשָּׂא אֲשֶׁר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ (אמו ודאי), דָּא בַּת שֶׁבַע, וְהָא אִתְּמַר כְּתִיב, (משלי י) מְשָׁלֵי שְׁלֹמֹה בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב וּבֵן כְּסִיל תּוּגַת אִמּוֹ. תּוּגַת אִמּוֹ וַדַּאי. חָמֵי מַה כְּתִיב, בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב, בְּעוֹד דְּהַאי בַּר אָזִיל בְּאוֹרַח מֵישָׁר, וְהוּא חַכִּימָא, יְשַׂמַּח אָב (כלל), דָּא מַלְכָּא קַדִּישָׁא לְעֵילָּא. יְשַׂמַּח אָב סְתָם. אִשְׁתְּכַח הַאי בַּר בְּאוֹרְחָא תְּקִלָּא, מַה כְּתִיב וּבֵן כְּסִיל תּוּגַת אִמּוֹ. תּוּגַת אִמּוֹ וַדַּאי, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְרָזָא דְּמִלָּה כְּתִיב, (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֲכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם.

וְסוֹד הַדָּבָר - שֶׁכָּתוּב (משלי לא) דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ מַשָּׂא אֲשֶׁר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ, (אמו ודאי) זוֹ בַּת שֶׁבַע, וַהֲרֵי נֶאֱמַר הַכָּתוּב (שם י) מְשָׁלֵי שְׁלֹמֹה בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב וּבֵן כְּסִיל תּוּגַת אִמּוֹ. תּוּגַת אִמּוֹ וַדַּאי. רְאֵה מַה כָּתוּב, בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב. בְּעוֹד שֶׁהַבֵּן הַזֶּה הוֹלֵךְ בְּדַרְכְּךָ יְשָׁרָה וְהוּא חָכָם - יְשַׂמַּח אָב (כלל), זֶה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ לְמַעְלָה. יְשַׂמַּח אָב סְתָם. נִמְצָא הַבֵּן הַזֶּה בְּדַרְכְּךָ כּוֹשֶׁלֶת - מַה כָּתוּב? וּבֵן כְּסִיל תּוּגַת אִמּוֹ. תּוּגַת אִמּוֹ וַדַּאי, זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְסוֹד הַדָּבָר כָּתוּב, (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם.

תָּא חֲזֵי, לָא אִשְׁתְּכַח חֲדָוָותָא קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּיוֹמָא דְּסָלִיק שְׁלֹמֹה לְחָכְמָתָא, וְאָמַר שִׁיר הַשִּׁירִים. כְּדֵין נְהִירוּ אַנְפּוֹי דְּמַטְרוֹנִיתָא, וְאָתֵי מַלְכָּא לְמִשְׁרֵי מָדוֹרֵיהּ עִמָּהּ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (מלכים א ה) וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה וְגוֹ'. מַאי וַתֵּרֶב. דְּסַלְקָא שְׁפִירוּ דְּמַטְרוֹנִיתָא, וְאִתְרַבְיָאת בְּדַרְגָּהָא עַל כָּל שְׁאָר דַּרְגִּין, בְּגִין דְּמַלְכָּא שַׁוִּי מָדוֹרֵיהּ בָּהּ. וְכָל כַּךְ לְמָה. בְּגִין דְּאַפִּיקַת בְּרָא חַכִּימָא דָּא לְעָלְמָא. (נ"א למלכא)

בֹּא רְאֵה, לֹא נִמְצֵאת שִׂמְחָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ הַיּוֹם שֶׁעָלָה שְׁלֹמֹה לַחֻכְמָה וְאָמַר שִׁיר הַשִּׁירִים. אָז הֵאִירוּ פְּנֵי הַגְּבִירָה, וּבָא הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁרוֹת אֶת מְדוֹרוֹ עִמָּהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים א ד) וַתֶּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה וְגוֹ'. מַה זֶּה וַתֶּרֶב? שֶׁעָלָה הֵיפֵי שֶׁל הַגְּבִירָה וְהִתְגַּדְּלָה בְּדַרְגּוֹתֶיהָ עַל כָּל שְׁאָר הַדְּרָגוֹת, כִּי הַמֶּלֶךְ שָׁם אֶת מְדוֹרוֹ עִמָּהּ. וְכָל כָּךְ לָמָּה? כִּי הוֹצִיאָה אֶת הַבֵּן הֶחְכָּם הַזֶּה לָעוֹלָם (למלך).

וְכַד אַפִּיקַת לֵיהּ לִשְׁלֹמֹה, לְכָל יִשְׂרָאֵל אַפִּיקַת, וְכֻלְּהוּ הֲווֹ בְּדַרְגִּין עִלָּאִין זַכָּאִין כִּשְׁלֹמֹה (ס"א בשלמא). דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חַדֵּי בְּהוּ, וְאִינּוּן בֵּיהּ. וּבְיוֹמָא דְּשַׁכְלַל שְׁלֹמֹה בֵּיתָא לְתַתָּא, אַתְקִינַת מַטְרוֹנִיתָא בֵּיתָא לְמַלְכָּא. וְשַׁוּוּ מָדוֹרֵיהוֹן כַּחֲדָא, וּנְהִירוּ אַנְפָּהָא בְּחֶדְוָה שְׁלִימוּ. כְּדֵין אִשְׁתְּכַח חֶדְוָותָא לְכֹלָּא, לְעֵילָּא וְתַתָּא. וְכָל כַּךְ לָמָּה. בְּגִין דְּכְתִיב, מַשָּׂא אֲשֶׁר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ, דְּדַבְּרַת לֵיהּ לְרָעוּתָא דְּמַלְכָּא.

וּכְשֶׁהוֹצִיאָה אֶת שְׁלֹמֹה, הֵיא הוֹצִיאָה לְכָל יִשְׂרָאֵל, וְכֻלָּם הָיוּ בִּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת צַדִּיקִים כִּשְׁלֹמֹה (בשלום), שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂמֵחַ בָּהֶם, וְהֵם בּוֹ. וּבְיוֹם שֶׁתִּקֵּן שְׁלֹמֹה אֶת הַבַּיִת לְמַטָּה, תִּקְּנָה הַגְּבִירָה בַּיִת לַמֶּלֶךְ, וְשָׂמוּ מְדוֹרָם יַחַד, וְהֵאִירוּ פָּנֶיהָ בְּשִׂמְחָה וּשְׁלֵמוּת. אָז נִמְצְאָה שִׂמְחָה לַכֹּל, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְכָל כָּךְ לָמָּה? כִּי כָתוּב מַשָּׂא אֲשֶׁר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ, שֶׁהִנְהִיגָה אוֹתוֹ לִרְצוֹן הַמֶּלֶךְ.

וְכַד הַאי בַּר כְּמָה דַּאֲמֵינָא, (ס"א דאצטריך) לָא אִתְדַּבַּר לְרָעוּתֵיהּ דְּמַלְכָּא. כְּדֵין הֵיא עָרְיָיתָא דְּכֹלָּא, עָרְיָיתָא דְּכָל סִטְרִין דְּהָא מַלְכָּא פָּרִישׁ מִמַּטְרוֹנִיתָא, וּמַטְרוֹנִיתָא אִתְרַחֲקַת מֵהֵיכְלֵיהּ, וּבְגִין כָּךְ עָרְיָיתָא הִיא דְּכֹלָּא. וְכִי לָא עָרְיָיתָא הוּא, מַלְכָּא בְּלָא מַטְרוֹנִיתָא, וּמַטְרוֹנִיתָא בְּלָא מַלְכָּא. וְעַל דָּא כְּתִיב, עָרְוַת אָבִיךְ וְעֶרְוַת אִמֵּךְ לֹא תְגַלֵּה אִמֵּךְ הִיא. אִמֵּךְ הִיא וַדַּאי, וְשָׁרְיָא עִמָּךְ, בְּגִינֵי כַּךְ לֹא תְגַלֵּה עֶרְוָתָהּ.

וּכְשֶׁהַבֵּן הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ (שצריך), אֵינוֹ מִתְנַהֵג לִרְצוֹן הַמֶּלֶךְ, אָז זוֹ עֶרְוַת הַכֹּל, עֶרְוַת כָּל הַצְּדָדִים, שֶׁהֲרֵי הַמֶּלֶךְ פּוֹרֵשׁ מֵהַגְּבִירָה, וְהַגְּבִירָה הִתְרַחֲקָה מֵהֵיכָלוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ זוֹהִי עֶרְוַת הַכֹּל. וְכִי אֵין זוֹ עֶרְוָה, מֶלֶךְ בְּלִי גְּבִירָה, וּגְבִירָה בְּלִי מֶלֶךְ?! וְעַל זֶה כָּתוּב, עֶרְוַת אָבִיךְ וְעֶרְוַת אִמֵּךְ לֹא תְגַלֵּה אִמֵּךְ הִיא. אִמֵּךְ הִיא וַדַּאי, וְשׁוֹרָה עִמָּךְ. מִשּׁוּם כָּךְ לֹא תְגַלֵּה עֶרְוָתָהּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָקִישׁ יְדוֹי וּבָכָה, וְאָמַר וַוי אִי אֵימָא וְגַלֵּינָא רָזָא, וַוי אִי לָא אֵימָא, דְּיֵיבְדוּן חַבְרַיָּיא מִלָּה. (יחזקאל יא) אֲהָהּ יְיָ אֱלֹהִים כָּלָה אַתָּה עוֹשֶׂה אֵת שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל. מַאי אֲהָהּ. וּמַאי כָּלָה אַתָּה עוֹשֶׂה. אֶלָּא רָזָא דְּמִלָּה, בְּזִמְנָא דְּה' תַּתָּאָה אִתְתָּרְכַת מֵהֵיכְלָא דְּמַלְכָּא, ה' אָחֳרָא עִלָּאָה בְּגִינָהּ מַנְעַת בִּרְכָתָא. וּכְדֵין כְּתִיב, אֲהָהּ כָּלָה אַתָּה עוֹשֶׂה. בְּגִין דְּכַד אִיהִי (נ"א האי ה') אִתְמְנַעַת מִבִּרְכָאן, ה' אָחֳרָא מַנְעַת לוֹן מִכֹּלָּא. מַאי טַעֲמָא. בְּגִין דְּבִרְכָּאן לָא מִשְׁתַּכְּחֵי, אֶלָּא בַּאֲתַר דְּשַׁרְיָין דְּכַר וְנוּקְבָא.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הִקִּישׁ יָדָיו וּבָכָה וְאָמַר: אוֹי אִם אֹמַר וַאֲגַלֶּה סוֹד, אוֹי אִם לֹא אֹמַר, שֶׁיֹּאבְדוּ הַחֲבֵרִים דָּבָר. (יחזקאל יא) אֲהָהּ ה' אֱלֹהִים כָּלָה אַתָּה עֹשֶׂה אֵת שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה אֲהָהּ? וּמַה זֶּה כָּלָה אַתָּה עֹשֶׂה? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר - בְּזִמַּן שֶׁה' תַּחְתּוֹנָה הִתְגָּרְשָׁה מֵהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, ה' אַחֶרֶת עֶלְיוֹנָה מוֹנַעַת בִּרְכָתָהּ,

וְאָז כָּתוּב, אֲהָהּ כָּלָה אַתָּה עֹשֶׂה. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁהִיא (הה' הזאת) נִמְנַעַת מִבְּרָכוֹת, ה' אַחֶרֶת מוֹנַעַת אוֹתָם מֵהַכֹּל. מָה הַטַּעַם? כִּי בְּרָכוֹת אֵינָן מְצוּיוֹת, אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁשּׁוֹרִים זָכָר וּנְקֵבָה.

וְעַל דָּא כְּתִיב, (ירמיה כה) יְיָ' מִמָּרוֹם יִשְׁאָג וּמִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ יִתֵּן קוֹלוֹ שָׁאֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ. עַל נָוֵהוּ מַמָּשׁ. דָּא מַטְרוֹנִיתָא, וְדָא הוּא וַדַּאי. וּמַאי אוֹמֵר. אוֹי שֶׁהֶחֱרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי וְכוּ'. בֵּיתִי זוּוְגָא דְּמַטְרוֹנִיתָא. וְדָא הוּא וַדַּאי, עֶרְוַת אָבִיךְ וְעֶרְוַת אִמֵּךְ לֹא תְגַלֵּה. דְּהָא מִכָּל סִטְרִין עֶרְיָיתָא הוּא. וּכְדֵין, (ישעיה נ) לָבְשׁוּ שָׁמַיִם קַדְרוּת וְשַׂק הוּשַׂם כְּסוּתָם דְּהָא אֲתַר אַחֲסָנַת בְּרָכָאן דְּמַבּוּעִין דְּנַחֲלִין דַּהֲווֹ נְגִידִין וְשַׁקְיָין כַּדְקָא חָזוּ, אִתְמְנָעוּ.

וְעַל זֶה כָּתוּב, (ירמיה כה) ה' מִמָּרוֹם יִשְׁאָג וּמִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ יִתֵּן קוֹלוֹ שָׁאֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ. עַל נָוֵהוּ מַמָּשׁ. זוֹ הַגְּבִירָה, וְזֶהוּ וַדַּאי. וּמַהוּ אוֹמֵר? אוֹי שֶׁהֶחֱרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי וְכוּ'. בֵּיתִי זֶהוּ זִוּוּג הַגְּבִירָה. וְזֶהוּ וַדַּאי עֶרְוַת אָבִיךְ וְעֶרְוַת אִמֵּךְ לֹא תְגַלֵּה. שֶׁהֲרֵי מִכָּל הַצְּדָדִים זוֹ עֶרְוָה. וְאָז, לָבְשׁוּ שָׁמַיִם קַדְרוּת וְשַׂק הוּשַׂם כְּסוּתָם, שֶׁהֲרֵי מְקוֹם יְרֵשַׁת הַבְּרָכוֹת שֶׁל מַעְיָנוֹת הַנְּחָלִים שֶׁהָיוּ שׁוֹפְעִים וּמַשְׁקִים כָּרָאוּי, נִמְנְעוּ.

תָּנֵינָן, כַּד אִתְפָּרַשׁ מִלְּכָּא מִמַּטְרוֹנִיתָא, וּבִרְכָאן לָא מִשְׁתַּכְחָן, כְּדֵין אִקְרֵי ו"י. מַאי טַעְמָא ו"י. דְּתַנְיָא, רַיְשָׁא דְּיִסּוֹד י', דְּהָא יְסוֹד ו' זְעֵירָא הוּא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא ו' רַבְרְבָא עִלָּאָה. וְעַל דָּא כְּתִיב וָ"ו תְּרִין וָוִין כַּחֲדָא, וְרַיְשָׁא דְּהַאי יְסוֹד י' הוּא. וְכַד אִתְרַחֲקַת מַטְרוֹנִיתָא מִמַּלְכָּא, וּבִרְכָאן אִתְמְנָעוּ מִמַּלְכָּא, וְזִוּוּגָא לָא אִשְׁתְּכַח בְּרַיְשָׁא דְּיִסּוֹד, נָטִיל ו' עִלָּאָה לְהַאי רַיְשָׁא דְּיִסּוֹד דְּהוּא י', וְנָגִיד לֵיהּ לְגַבֵּיהּ, כְּדֵין הוּא ו"י, ו"י לְכׇלָּא, לְעִלָּאִין וְתַתָּאִין.

שְׁנֵינוּ, כְּשֶׁנִּפְרַד הַמֶּלֶךְ מִן הַגְּבִירָה וְאֵין בְּרָכוֹת מְצוּיוֹת, אָז נִקְרָא ו"י. מָה הַטַּעַם ו"י? שֶׁלָּמַדְנוּ, רֹאשׁ הַיְסוֹד י', שֶׁהֲרֵי יְסוֹד הוּא ו' קְטַנָּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ו' גְּדוֹלָה עֶלְיוֹנָה. וְלָכֵן כָּתוּב ו"ו, שְׁתֵּי וָוִי"ם כְּאֶחָד. וְהָרֹאשׁ שֶׁל הַיְסוֹד הַזֶּה הוּא י'. וּכְשֶׁמִּתְרַחֶקֶת הַגְּבִירָה מִן הַמֶּלֶךְ וְהַבְּרָכוֹת נִמְנָעוֹת מִן הַמֶּלֶךְ, וְהַזִּוּוּג לֹא נִמְצָא בְּרֹאשׁ הַיְסוֹד, נוֹטֵל ו' הָעֶלְיוֹן אֶת הָרֹאשׁ הַזֶּה שֶׁל הַיְסוֹד, שֶׁהוּא י', וּמַשְׁפִּיעוֹ אֵלָיו, וְאָז הוּא ו"י, ו"י לַכֹּל, לָעֶלְיוֹנִים וְלַתַּחְתּוֹנִים.

וְעַל דָּא תָּנֵינָן, מֵיּוֹמָא דְּאִתְחָרִיב יְרוּשְׁלַם, בִּרְכָאן לָא אִשְׁתְּכָחוּ בְּעָלְמָא, וְלֵית לְךָ יוֹם דְּלָא אִשְׁתְּכַח בֵּיהּ לְוָוטִין, דְּהָא בִּרְכָאן אִתְמְנָעוּ בְּכָל יוֹם. אָמַר לֵיהּ, אוֹ הָכִי, אוֹ"י אוֹ הוֹ"י, (נ"א או וה') מַהוּ.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, מֵיּוֹם שֶׁחָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם לֹא נִמְצְאוּ בְּרָכוֹת בָּעוֹלָם, וְאֵין לְךָ יוֹם שֶׁלֹּא מְצוּיִים בּוֹ קְלָלוֹת, שֶׁהֲרֵי הַבְּרָכוֹת מְנוּעוֹת בְּכָל יוֹם. אָמַר לוֹ, אוֹ כָּךְ: אוֹ"י, אוֹ: הוֹ"י. (או וה') מַה הוּא?

דף עה.

אָמַר לֵיהּ, כַּד מַלְכָּא תַּלְיָא בִּתְשׁוּבָה, וְלָא תַּיְיבִין, כְּדֵין ה' עִלָּאָה נָטִיל לוֹן, וְאַנְגִיד לְוָאו וְי', לְגַבָּהּ, (דף ע"ה ע"א) בְּגִין דְּלָא תַּיְיבִין, כְּדֵין אִקְרֵי הוֹ"י. הוֹ"י כַּד אִסְתַּלָּק מַלְכָּא לְעֵילָּא לְעֵילָּא, וְצַוָּוחִין בְּנֵי נָשָׁא וְלָא אַשְׁגַּח בֵּהּ. וְהַהוּא עִלָּאָה אֱהֱיֶה טְמִירָא, סָלִיק לוֹ', וְי' לְגַבֵּיהּ, בְּגִין דְּלָא אִתְקְבִיל צְלוֹתֵיהּ, כְּדֵין אִקְרֵי אוֹ', דְּהָא א' סָלִיק לְגַבֵּיהּ דְּוֹ' וְי'. (ס"א דהוא א' סליק

גביה לה' ו' לי') וּכְדֵין תְּשׁוּבָה לָא אִשְׁתְּכַח. וְעַל דָּא אִסְתַּלָּק מֵאִלֵּין אַתְוָון ה', דְּהָא בִּתְשׁוּבָה לָא תַּלְיָיא.

אָמַר לוֹ, כְּשֶׁהַדָּבָר תָּלוּי בִּתְשׁוּבָה וְלֹא שָׁבִים, אָז ה' הָעֶלְיוֹנָה נוֹטֶלֶת אוֹתָם וּמַשְׁפִּיעָה לְוָא"ו וְי' אֱלֶיהָ, כִּי לֹא שָׁבִים, וְאָז נִקְרָא הוֹי. הוֹי כְּשֶׁהִסְתַּלֵּק הַמֶּלֶךְ לְמַעְלָה, וְצוֹוְחִים בְּנֵי אָדָם וְאֵין מַשְׁגִּיחַ בָּהֶם. וְאוֹתוֹ הָעֶלְיוֹן אֶהְיֶה הוּא הַטָּמִיר, מַעֲלֶה לְוֹ', וְי' אֵלָיו, כִּי לֹא הִתְקַבְּלָה תְּפִלָּתוֹ, אָז נִקְרָא אוֹי, שֶׁהֲרֵי א' עוֹלֶה לְוֹ' וְי', (שהיאא'עולהלה'לו'לי') וְאָז אֵין מְצוּיָה תְּשׁוּבָה, וְלָכֵן הִסְתַּלְּקָה מֵהָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ ה', שֶׁהֲרֵי לֹא תָּלוּי בִּתְשׁוּבָה.

וַדַּאי כַּד אַסְגִּיאוּ חוֹבֵי עָלְמָא טְפֵי, וּתְשׁוּבָה הֲוָה תַּלְיָא בְּקַדְמִיתָא, וְלָא בָּעוּ, כְּדֵין אִסְתַּלָּק ה', וא' סָלִיק לְוֹ' יו"ד לְגַבֵּיהּ, וְאִקְרֵי אוֹי. וְכַד חָרִיב בֵּי מַקְדְּשָׁא, וּתְשׁוּבָה אִסְתַּלָּקַת (ולא מעליא), כְּדֵין צָווֹחוּ וְאָמְרוּ, (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָּנָה הַיּוֹם. מַאי כִּי פָּנָה הַיּוֹם. דְּא הוּא יוֹמָא עִלָּאָה, דְּאִקְרֵי תְּשׁוּבָה, דְּאִסְתַּלָּק וְאִתְעֲבָר, וְלָא שְׁכִיחַ. הַהוּא יוֹמָא דְּאִשְׁתְּמוֹדַע, לְמַשְׁטָא יְמִינָא לְקַבְּלָא חַיָּיבִין, וְהָא אִתְפְּנֵי מִכֹּלָּא, וְלָא אִשְׁתְּכַח, וְעַל דָּא אָמְרוּ אוֹי, וְלָא הוֹי. כִּי יְנָטוּ צִלְלֵי עֶרֶב, דְּהָא אִתְיְיהִיב רְשׁוּ לְרַבְרְבֵי מְמָנָן דִּשְׁאָר עַמִּין, לְמִשְׁלַט עָלַיְיהוּ.

וַדַּאי כְּשֶׁהִתְרַבּוּ יוֹתֵר חֲטָאֵי הָעוֹלָם, וּתְשׁוּבָה הָיְתָה תְּלוּיָה בָּרִאשׁוֹנָה וְלֹא רָצוּ, אֲזַי הִסְתַּלְּקָה ה', וְא' הֶעֱלָתָה אֶת ו' וְיו"ד אֵלָיו, וְנִקְרָא אוֹי. וּכְשֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהַתְּשׁוּבָה הִסְתַּלְּקָה (ולאמעלה), אֲזַי צָווֹחוּ וְאָמְרוּ, (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָּנָה הַיּוֹם. מַה זֶּה כִּי פָּנָה הַיּוֹם? זֶהוּ הַיּוֹם הָעֶלְיוֹן, שֶׁנִּקְרָא תְּשׁוּבָה, שֶׁהִסְתַּלֵּק וְעָבַר וְלֹא מָצוּי. אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁנּוֹדָע, לְפַשֵּׁט הַיְמִין כְּנֶגֶד הָרְשָׁעִים, וְהֲרֵי הִתְפַּנָּה מֵהַכֹּל וְלֹא נִמְצָא, וְלָכֵן אָמְרוּ אוֹי וְלֹא הוֹי. כִּי יְנָטוּ צִלְלֵי עֶרֶב, שֶׁהֲרֵי נִתְּנָה רְשׁוּת לְגְדוֹלֵי הַמַּמָּנִים שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם.

תָּאנָא, סְלִיק וֹ' לְעֵילָּא לְעֵילָּא, וְהֵיכְלָא אִתּוֹקַד, וְעַמָּא אִתְגְּלֵי, וּמַטְרוֹנִיתָא אִתְתְּרְכַת, וּבֵיתָא אִתְחָרַבַת. לְבָתַר כַּד נָחִית ו"ו לְאַתְרֵיהּ, אַשְׁגַּח בְּבֵיתֵיהּ וְהָא אִתְחָרִיב, בָּעֵי לְמַטְרוֹנִיתָא, וְהָא אִתְרַחֲקַת וְאַזְלַת. חָמָא לְהֵיכְלֵיהּ, וְהָא אִתּוֹקַד. בָּעָא לְעַמָּא, וְהָא אִתְגְּלֵי. חָמָא לְבִרְכָאן דְּנַחֲלִין עֲמִיקִין דַּהֲווֹ נָגְדִין, וְהָא אִתְמְנָעוּ. כְּדֵין כְּתִיב, (ישעיה כב) וַיִּקְרָא יְיָ' אֱלֹהִים צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לִבְכִי וּלְמִסְפֵּד וּלְקָרְחָה וְלַחֲגוֹר שָׂק. וּכְדֵין לָבְשׁוּ שָׂמִים קַדְרוּת.

לְמַדְנוּ, עָלְתָה ו' לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְהֵהֵיכָל נִשְׂרַף, וְהָעָם גָּלָה, וְהַגְּבִירָה גִּרְשָׁה, וְהַבַּיִת נֶחֱרַב. אַחַר כָּךְ שֶׁיָּרַד וָ"ו לִמְקוֹמוֹ, הִשְׁגִּיחַ עַל בֵּיתוֹ וְהִנֵּה חָרַב, בִּקֵּשׁ אֶת הַגְּבִירָה, וְהִנֵּה הִתְרַחֲקָה וְהָלְכָה. רָאָה אֶת הֵיכָלוֹ, וְהִנֵּה נִשְׂרַף. בִּקֵּשׁ אֶת הָעָם, וְהִנֵּה גָּלָה. רָאָה אֶת בְּרֵכוֹת הַנְּחָלִים הָעֲמֻקִּים שֶׁהָיוּ שׁוֹפְעִים, וְהִנֵּה נִמְנְעוּ. וְאָז כָּתוּב, (ישעיה כב) וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לִבְכִי וּלְמִסְפֵּד וּלְקָרְחָה וְלַחֲגוֹר שָׂק. וְאָז לָבְשׁוּ שָׂמִים קַדְרוּת.

כְּדֵין ו' ה' (ס"א ו' י') אִתְנְגִיד חַד לָקֳבֵיל חַד. וְה' עִלָּאָה, נָגִיד מַבּוּעֵי לְסִטְרָא אָחֳרָא, וּבִרְכָאן לָא מְשְׁתַּכְחָן. דְּהָא דְּכַר וְנוּקְבָא לָא אִשְׁתְּכָחוּ, וְלָא שַׁרְיָין כַּחֲדָא. כְּדֵין (ירמיה כה) שָׁאֹג

יִשְׂאַג עַל נָוֵהוּ. בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, וּבָכָה רִבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, בְּכְיָיה תְּקִיעָא בְּלִבָּאי מִסְטָרָא חֲדָא, וְחֶדְוָותָא בְּלִבָּאי מִסְטָרָא אָחֳרָא. דְּהָא שְׁמַעְנָא מִלִּין, דְּלָא שְׁמַעְנָא עַד הַשְׁתָּא, זַכָּאָה חוּלָקִי. (ויקרא ח"י) עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה, מַאן אֵשֶׁת אָבִיךָ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָא תְּנִינָן, כָּל מִלּוֹי דְּאוֹרַיְיתָא סָתִים וְגַלְיָא, כְּמָה דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא סָתִים וְגַלְיָא, אוֹרַיְיתָא דְּהִיא שְׁמָא קַדִּישָׁא, הָכִי נְמֵי סָתִים וְגַלְיָא. הָכָא כֹּלָּא בְּאִתְגַּלְיָיא, יְדִיעָא סָתִים כְּמָה דְּאוּקִימְנָא.

אֲזַי ו' ה' (ו' י') נִמְשְׁכוּ אֶחָד כְּנֶגֶד הָאֶחָד, וְה' הָעֶלְיוֹנָה הִשְׁפִּיעָה אֶת הַמַּעְיָנוֹת לְצַד הָאַחֵר, וְהַבְּרָכוֹת לֹא נִמְצְאוּ, שֶׁהֲרֵי לֹא נִמְצְאוּ הַזָּכָר וְהַנְּקֵבָה וְלֹא שְׁרוּיִים כְּאֶחָד. אֲזַי שָׂאג יִשְׂאַג עַל נָוֵהוּ. בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, וּבָכָה רַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּכִיָּה תְקִיעָה בְּלִבִּי מִצַּד אֶחָד, וְשִׂמְחָה בְּלִבִּי מִצַּד אַחֵר, שֶׁהֲרֵי שָׁמַעְתִּי דְּבָרִים שֶׁלֹּא שָׁמַעְתִּי עַד עַתָּה. אַשְׁרֵי חֶלְקִי! עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה. מִי זוֹ אֵשֶׁת אָבִיךָ? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי שְׁנִינוּ, כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה נִסְתָּר וְנִגְלֶה, כְּמוֹ שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִסְתָּר וְנִגְלֶה, הַתּוֹרָה שֶׁהִיא שֵׁם קָדוֹשׁ, כָּךְ גַּם נִסְתָּר וְנִגְלֶה. כָּאן הַכֹּל בְּנִגְלֶה, יְדִיעָה נִסְתֶּרֶת כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

וְהַאי קְרָא הָכִי הוּא, אֵשֶׁת אָבִיךָ: תָּאנָא, כָּל זִמְנָא דְּמַטְרוֹנִיתָא אִשְׁתְּכַחַת בְּמַלְכָּא, וְיָנְקָא לָךְ, אִקְרֵי אִמָּךְ. הַשְׁתָּא דְּאִתְגַּלְיָא עִמָּךְ וְאִתְרַחֲקַת מִן מַלְכָּא, אֵשֶׁת אָבִיךָ אִתְקְרֵי. אִנְתּוּ הִיא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא לָא אִתְפְּטָרַת בְּתִרּוּכִין מִנַּיהּ, אִנְתְּתֵיהּ הִיא וַדַּאי. כְּמָה דִּכְתִיב, (ישעיה נ) כֹּה אָמַר יְיָ' אֵי זֶה סֵפֶר כְּרִיתוּת אִמְּכֶם אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּיהָ. אֶלָּא וַדַּאי אִנְתּוּ הִיא דְּמַלְכָּא, אַף עַל גַּב דְּאִתְגַּלְיָיא.

וְהַפְּסוּק הַזֶּה הוּא כָּךְ: אֵשֶׁת אָבִיךָ - לְמִדְנוּ, כָּל זְמַן שֶׁהַגְּבִירָה נִמְצֵאת עִם הַמֶּלֶךְ וְהִיא מֵינִיקָה אוֹתָךְ, נִקְרֵאת אִמְּךָ. בְּעֵת שֶׁגִּלְתָה עִמְּךָ וְהִתְרַחֲקָה מִן הַמֶּלֶךְ, הִיא נִקְרֵאת אֵשֶׁת אָבִיךָ. אֵשֶׁת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ לֹא נִפְטֶרֶת בְּגֵרוּשִׁין מִמֶּנּוּ, הִיא וַדַּאי אִשְׁתּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם נ) כֹּה אָמַר ה' אֵי זֶה סֵפֶר כְּרִיתוּת אִמְּכֶם אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּיהָ. אֶלָּא וַדַּאי שֶׁהִיא אֵשֶׁת הַמֶּלֶךְ, אַף עַל גַּב שֶׁגָּלְתָה.

וְעַל דָּא פָּקִיד עָלָה תְּרֵי זִמְנֵי, כַּד יָתְבָא בְּמַלְכָּא בְּזִווּגָא חַד, וְאִתְקְרֵי אִמְּךָ, דִּכְתִיב עֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֶּה, לָא תַּעֲבִיד דִּיתְרַחֲקוּן דָּא מִן דָּא, וְתִשְׁתְּלַח עַל חוֹבָךְ, כְּמָה דִּכְתִיב, (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. וְחַד, כַּד הִיא בְּגָלוּתָא עִמָּךְ, וְאִתְגַּלְיָיא מֵהֵיכָלָא דְּמַלְכָּא, וְאִתְקְרֵי אִנְתּוּ דְּמַלְכָּא. אַף עַל גַּב דְּאִתְרַחֲקַת מִנַּיהּ לָא תַּעֲבִיד בְּגִין דְּתִתְעַדֵּי מִבֵּינָךְ, וְיִשְׁלְטוּן בָּךְ שַׂנְאָךְ, וְלָא תִסְתַּמַּר עָלָךְ בְּגָלוּתָא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה. מַאי טַעֲמָא. בְּגִין כִּי עֶרְוַת אָבִיךָ הוּא. אַף עַל גַּב דְּאִתְרַחֲקַת מִן מַלְכָּא, אַשְׁגְּחוּתָא דְּמַלְכָּא בָּהּ תְּדִירָא, וּבָעְיָא לְאִסְתַּמְּרָא לְקֻבְלָהּ יַתִּיר, וְלָא תֵּיחוּב לְגַבָּהּ.

וְלָכֵן צִוָּה עֲלֶיהָ פַּעֲמַיִם - כְּשֶׁיִּשְׁבָּה עִם הַמֶּלֶךְ בְּזִוּוּג אֶחָד, וְנִקְרֵאת אִמְּךָ, שֶׁכָּתוּב עֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֶּה, אַל תַּעֲשֶׂה שֶׁיִּתְרַחֲקוּ זֶה מִזּוֹ וְתִשְׁלַח עַל חֶטְאָךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. וְאֶחָד כְּשֶׁהִיא בַּגָּלוּת עִמְּךָ וְנִגְלְתָה מֵהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, וְנִקְרֵאת אֵשֶׁת הַמֶּלֶךְ. אַף עַל גַּב שֶׁהִתְרַחֲקָה מִמֶּנּוּ, אַל תַּעֲשֶׂה כְּדֵי

שֶׁתִּזּוֹז מִבֵּינְךָ וְיִשְׁלְטוּ בְךָ שׂוֹנְאֶיךָ, וְלֹא תִשְׁמֹר עָלֶיךָ בַּגְלוּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי עֶרְוַת אָבִיךָ הוּא. אַף עַל גַּב שֶׁהִתְרַחֲקָה מִן הַמֶּלֶךְ, בָּהּ הַשְׁגָּחַת הַמֶּלֶךְ תָּמִיד, וְצָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר כְּנֶגְדָּהּ יוֹתֵר וְלֹא תֶחֱטָא אֵלֶיהָ.

רִבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (דברים כג) כִּי יְיָ' אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְגוֹ'. כִּי יְיָ' אֱלֹהֶיךָ: דָּא שְׁכִינְתָּא, דְּאִשְׁתְּכַח בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל, וְכָל שֶׁכֵּן בְּגָלוּתָא, לְאַגָּנָא עֲלַיְיהוּ תְּדִירָא מִכָּל סִטְרִין, וּמִכָּל שְׁאָר עַמִּין, דְּלָא יְשֵׁיצוּן לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (דברים כג) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְגוֹ'. כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ - זוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁנִּמְצֵאת עִם יִשְׂרָאֵל, וְכָל שֶׁכֵּן בַּגָּלוּת, לְהָגֵן עֲלֵיהֶם תָּמִיד מִכָּל הַצְּדָדִים וּמִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים כְּדֵי שֶׁלֹּא יַשְׁמִידוּ אֶת יִשְׂרָאֵל.

דף עה:

דְּתַנְיָא, לָא יַכְלִין (דף ע"ה ע"ב) שַׂנְאֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל לְאַבָּאשָׁא לְהוּ, עַד דְּיִשְׂרָאֵל מַחֲלִישִׁין חֵילָא דִּשְׁכִינְתָּא מִקַּמֵּי רַבְרְבֵי מָמְנָן דִּשְׁאָר עַמִּין. כְּדֵין יַכְלִין לְהוֹן שַׂנְאֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, וְשַׁלְטִין עֲלַיְיהוּ, וְגָזְרִין עָלַיְיהוּ כַּמָּה גְּזֵירִין בִּישִׁין. וְכַד אִינּוּן תַּיְיבִין לָקֳבְלָהּ, הִיא מְתָבְּרַת חֵילָא וְתוּקְפָּא דְּכָל אִינּוּן מָמְנָן רַבְרְבִין, וְתַבְרַת חֵילָא וְתוּקְפָּא דְּשַׂנְאֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, וְאִתְפָּרְעָא לְהוּ מִכֹּלָּא.

שֶׁלְּמַדְנוּ, לֹא יְכוֹלִים שׂוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְהַזִּיק לָהֶם עַד שֶׁיִּשְׂרָאֵל מַחֲלִישִׁים כֹּחַ הַשְּׁכִינָה מִלִּפְנֵי גְּדוֹלֵי הַמַּמְנִים שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, וְאָז יְכוֹלִים לָהֶם שׂוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל וְשׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם וְגוֹזְרִים עֲלֵיהֶם כַּמָּה גְּזֵרוֹת רָעוֹת. וּכְשֶׁהֵם שָׁבִים אֵלֶיהָ, הִיא מְשַׁבֶּרֶת הַכֹּחַ וְהַתֹּקֶף שֶׁל שׂוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל וְנִפְרַעַת לָהֶם מִן הַכֹּל.

וְעַל דָּא וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ, דְּבָעֵי בַּר נָשׁ דְּלָא יִסְתָּאֵב בְּחוֹבוֹי, וַיַּעֲבָר עַל פִּתְגָּמֵי אוֹרַיְיתָא. דְּאִי עָבִיד הָכֵי, מְסָאֲבִין לֵיהּ, כְּמָה דְּכְתִיב וְנִטְמֵתֶם בָּם, בְּלֹא א'. וְתָאנָא, מָאתָן וּתְמַנְיָא וְאַרְבָּעִין שַׁיְיפִין בְּגוּפָא, וְכֻלְּהוּ אִסְתַּאֲבָן, כַּד אִיהוּ אִסְתַּאֵב. כְּלוֹמַר, כַּד בָּעֵי לְאִסְתַּאֲבָא.

וְעַל כֵּן וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם שֶׁלֹּא יִטְמָא בַּחֲטָאָיו וְיַעֲבֹר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה. שֶׁאִם הוּא עוֹשֶׂה כָּךְ, מְטַמְּאִים אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְנִטְמֵתֶם בָּם, בְּלִי א'. וְלָמַדְנוּ, מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים בַּגּוּף, וְכֻלָּם נִטְמְאִים כְּשֶׁהוּא נִטְמָא. כְּלוֹמַר, כְּשֶׁהוּא רוֹצֶה לְהִטָּמֵא.

וְעַל דָּא, וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ. מַאי מַחֲנֶיךָ, אִלֵּין אִינּוּן שַׁיְיפֵי גּוּפָא. וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר, מַאי עֶרְוַת דָּבָר. עֶרְיָיתָא נוּכְרָאָה לְהַאי (ס"א דהוי) דָּבָר רָמָז, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא. דְּאִי הָכִי, וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ וַדַּאי. וְעַל דָּא וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ. מַה זֶּה מִמֶּנְּךָ? אִלּוּ הֵם אֵיבְרֵי הַגּוּף. וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר, מַה זֶּה עֶרְוַת דָּבָר? עֶרְוָה נְכָרִיָּה שֶׁזֶּה (שהוא) דָּבָר רֶמֶז, לַדָּבָר הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. שֶׁאִם כָּךְ, וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ וַדַּאי. וְעַל כֵּן עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב עֶרְוַת אָבִיךָ הוּא, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

תָּאנָא, עַל ג' מִלִּין מִתְעַכְּבִין יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָא. עַל דְּעַבְדִין קָלָנָא בִּשְׁכִינְתָּא בְּגָלוּתָא. וּמְהַדְּרֵי אַנְפַּיְיהוּ מִן שְׁכִינְתָּא, וְעַל דְּמָסָאֲבֵי גַּרְמַיְיהוּ קָמֵי שְׁכִינְתָּא. וְכֻלְּהוּ אוֹקִימְנָא בְּמַתְנִיתָא דִּילָן.

לְמַדְנוּ, עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מִתְעַכְּבִים יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת: עַל שֶׁעוֹשִׂים קָלוֹן בַּשְּׁכִינָה בַּגָּלוּת, וּמַחֲזִירִים פְּנֵיהֶם מֵהַשְּׁכִינָה, וְעַל שֶׁמְּטַמְּאִים אֶת עַצְמָם לִפְנֵי הַשְּׁכִינָה, וְאֶת כֻּלָּם בֵּאַרְנוּ בְּמִשְׁנָתֵנוּ.

רִבִּי אַבָּא, הֲוָה אָזִיל לְקַפּוּטְקִיָא, וַהֲוָה עִמֵּיהּ רִבִּי יוֹסֵי. עַד דַּהֲווֹ אָזְלֵי, חָמוּ חַד בַּר נָשׁ, דְּהֲוָה אָתֵי, וּרְשִׁימָא חַד בְּאַנְפּוֹי. אָמַר רִבִּי אַבָּא, נִסְטֵי מֵהַאי אוֹרְחָא, דְּהָא אַנְפּוֹי דְּדֵין אַסְהִידוּ עָלֵיהּ, דְּעָבַר בְּעֶרְיָיתָא דְּאוֹרָיְיתָא, בְּגִינֵי כַּךְ אִתְרְשִׁים בְּאַנְפּוֹי. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי, אִי הַאי רְשִׁימָא הֲוָה לֵיהּ כַּד הֲוָה יַנּוּקָא, מַאי עֶרְיָיתָא אִשְׁתְּכַח בֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ, אֲנָא חֲמֵינָא בְּאַנְפּוֹי, דְּאַסְהִידוּ בְּעֶרְיָיתָא דְּאוֹרָיְיתָא.

רַבִּי אַבָּא הָיָה הוֹלֵךְ לְקַפּוּטְקִיָא, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי יוֹסֵי. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא עִם רֹשֶׁם אֶחָד בְּפָנָיו. אָמַר רַבִּי אַבָּא, נִסְטֶה מֵהַדֶּרֶךְ הַזּוֹ, שֶׁהֲרֵי פָּנָיו שֶׁל זֶה מְעִידִים עָלָיו שֶׁעָבַר עַל עֶרְוָה שֶׁל הַתּוֹרָה, כִּי כָּךְ רָשׁוּם בְּפָנָיו. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אִם הָרֹשֶׁם הַזֶּה הָיָה לוֹ כְּשֶׁהָיָה תִּינוֹק, אֵיזוֹ עֶרְוָה תִּמְצָא בּוֹ? אָמַר לוֹ, אֲנִי רוֹאֶה בְּפָנָיו שֶׁמְּעִידִים עַל עֶרְוָה שֶׁל הַתּוֹרָה.

קָרָא לֵיהּ רִבִּי אַבָּא, אָמַר לֵיהּ אֵימָא מִלָּה, הַאי רְשִׁימָא דְּאַנְפָּךְ, מַה הוּא. אָמַר לוֹן, בְּמָטוֹתָא מִנַּיְיכוּ, לָא תַּעֲנְשׁוּ יַתִּיר לְהַהוּא בַּר נָשׁ, דְּהָא חוֹבוֹי קָא גָּרְמוּ לֵיהּ. אָמַר רִבִּי אַבָּא מַהוּ. אָמַר לֵיהּ, יוֹמָא חַד הֲוִינָא אָזִיל בְּאָרְחָא אֲנִי וַאֲחֹתִי, שָׁרֵינָא בְּחַד אוֹשְׁפִּיזָא, וְרָוִינָא חַמְרָא, וְכָל הַהוּא לֵילְיָא אֲחִידְנָא בַּאֲחֹתִי. בְּצַפְרָא קָמְנָא, וְאוֹשְׁפִּיזָאי קָטַט בְּחַד גַּבְרָא, עַיֵּילְנָא בֵּינַיְיהוּ, וְקָטְרוּ לִי דְּא מֵהַאי גִּיסָא, וְדָא מֵהַאי גִּיסָא, וּרְשִׁימָא דְּא הֲוָה עַיֵּיל לְבֵי מוֹחָא, וְאִשְׁתְּזַבְנָא עַל יְדָא דְּחַד אַסְיָיא דְּאִית בְּגַוְונָן.

קָרָא לוֹ רַבִּי אַבָּא, אָמַר לוֹ, אֱמֹר דְּבָרְךָ, הָרֹשֶׁם הַזֶּה שֶׁבְּפָנֶיךָ מַה זֶּה? אָמַר לָהֶם, בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, אַל תַּעֲנִישׁוּ יוֹתֵר אֶת אוֹתוֹ אָדָם, שֶׁהֲרֵי חֶטְאָיו גָּרְמוּ לוֹ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מַהוּ? אָמַר לוֹ, יוֹם אֶחָד הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ אֲנִי וַאֲחוֹתִי, וְשָׁהִינוּ בְּמָלוֹן אֶחָד וְשָׁתִיתִי יַיִן, וְכָל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה אֲחַזְתִּי בַּאֲחוֹתִי. בַּבֹּקֶר קַמְנוּ, וּבַעַל בֵּית הַמָּלוֹן הִתְקוֹטֵט עִם אִישׁ אֶחָד, וְנִכְנְסוּ בֵּינֵיהֶם, וְקָשְׁרוּ אוֹתִי זֶה מִצַּד זֶה וְזֶה מִצַּד זֶה, וְהָרֹשֶׁם הַזֶּה הָיָה נִכְנָס לְמֹחַ, וְנִצַּלְתִּי עַל יְדֵי רוֹפֵא אֶחָד שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹכֵנוּ.

אָמַר לֵיהּ, מַאן הוּא אַסְיָיא. אָמַר לֵיהּ, רִבִּי שִׁמְעוֹן הוּא. אָמַר לֵיהּ מַאי אַסְוותָא יָהַב לָךְ. אָמַר לֵיהּ אַסְוותָא דְּנַפְשָׁא. וּמַהַהוּא יוֹמָא אֲהַדְּרָנָא בִּתְשׁוּבָה. וּבְכָל יוֹמָא חֲזֵינָא אַנְפָּאי בְּחַד חֵיזוּ, וּבָכֵינָא קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּהוּא רַבּוֹן עָלְמִין עַל הַהוּא חוֹבָה. וּמֵאִינּוּן דִּמְעִין אַסְחֵינָא אַנְפָּאי. אָמַר רִבִּי אַבָּא, אִי לָאו דְּאִתְמְנַע מִנָּךְ תְּשׁוּבָה, אַעְבְּרָנָא מֵאַנְפָּךְ הַהוּא רְשִׁימָא. אֲבָל קְרֵינָא עָלַיְיךָ, (ישעיה ו) וְסָר עֲוֹנֶךָ וְחַטָּאתְךָ תְּכוּפָּר. אָמַר לֵיהּ, ג' זְמָנִין אֵימָא. אָמַר לֵיהּ ג' זְמָנִין, וְאִתְעֲבָר רְשִׁימָא.

אָמַר לוֹ, מִי הָרוֹפֵא? אָמַר לוֹ, זֶה רַבִּי שִׁמְלַאי. אָמַר לוֹ, אֵיזוֹ רְפוּאָה נָתַן לְךָ? אָמַר לוֹ, רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ. וּמֵאוֹתוֹ יוֹם חָזַרְתִּי בִּתְשׁוּבָה. וּבְכָל יוֹם אֲנִי רוֹאֶה אֶת פָּנַי בְּמַרְאָה אַחַת, וַאֲנִי בּוֹכֶה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, עַל אוֹתוֹ הַחֵטְא, וּמֵאוֹתָן דְּמָעוֹת רָחַצְתִּי פָּנַי. אָמַר רַבִּי אַבָּא, אִם לֹא שָׁנִמְנְעָה מִמְּךָ תְּשׁוּבָה, הָיִיתִי מַעֲבִיר מִפְּנֶיךָ אֶת אוֹתוֹ הָרֹשֶׁם, אֲבָל אֲנִי קוֹרֵא עָלֶיךָ, (ישעיה ו) וְסָר עֲוֹנֶךָ וְחַטָּאתְךָ תְּכֻפָּר. אָמַר לוֹ, אֱמֹר לוֹ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים. אָמַר לוֹ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים וְהָרֹשֶׁם עָבַר.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי מָארֵהּ הָא בָּעָא לְאַעְבָּרָא מִנָּךְ, דְּוַדַּאי בִּתְשׁוּבָה אִשְׁתְּכַחַת. אָמַר לֵיהּ, נָדַרְנָא מֵהַאי יוֹמָא לְאִתְעַסְקָא בְּאוֹרַיְיתָא יְמָמָא וְלֵילְיָא. אָמַר לֵיהּ, מַה שְׁמָךְ. אָמַר לֵיהּ אֶלְעָזָר. אָמַר לֵיהּ אֵל עָזַר, וַדַּאי שְׁמָא גָּרִים, דְּאֱלָהָךְ סְיֵיעָךְ, וַהֲוָה בְּסַעֲדָךְ, שַׁדְּרֵיהּ רִבִּי אַבָּא וּבָרְכֵיהּ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי אֲדוֹנָךְ רָצָה לְהַעֲבִירוֹ מִמְּךָ, שֶׁוַּדַּאי נִמְצֵאתָ בִּתְשׁוּבָה. אָמַר לוֹ, נָדַרְתִּי מֵהַיּוֹם הַזֶּה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה. אָמַר לוֹ, מַה שְׁמְךָ? אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר. אָמַר לוֹ, אֵל עָזַר, וַדַּאי שֶׁהַשֵּׁם גּוֹרֵם שֶׁאֱלֹקֶיךָ סַיַּע לְךָ וְהָיָה בְּעֶזְרְךָ. שְׁלַח אוֹתוֹ רַבִּי אַבָּא וּבֵרַךְ אוֹתוֹ.

לְזִמְנָא אָחֳרָא, הֲוָה רִבִּי אַבָּא אָזִיל לְגַבֵּי רַבִּי שִׁמְעוֹן, עָאל בְּמָאתֵיהּ, אַשְׁכְּחֵיהּ דְּהֲוָה יָתִיב וְדָרִישׁ, (תהלים צב) אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת. אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וְגוֹ', כַּמָּה טְפָשִׁין אִינּוּן בְּנֵי עָלְמָא, דְּלָא מַשְׁגִּיחִין וְלָא יַדְעִין וְלָא מִסְתַּכְּלִין לְמַנְדָּע אוֹרְחוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, עַל מַה קַיְימִין בְּעָלְמָא. מַאן מְעַכֵּב לְהוּ לְמַנְדָּע, טְפָשׁוּתָא דִּלְהוֹן. בְּגִין דְּלָא מִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא, דְּאִילּוּ הֲווֹ מִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא יְנַדְּעוּן אוֹרְחוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

בְּפַעַם אַחֶרֶת הָיָה רַבִּי אַבָּא הוֹלֵךְ אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן, נִכְנַס לְעִירוֹ, מָצָא אוֹתוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ (תהלים צב) אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת. אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וְגוֹ', כַּמָּה טְפָשִׁים אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא מַשְׁגִּיחִים וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים לְדַעַת אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל מַה הֵם עוֹמְדִים בָּעוֹלָם, מִי מְעַכֵּב אוֹתָם לְדַעַת? טִפְּשׁוּתָם, כִּי לֹא עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. שֶׁאִלּוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הָיוּ יוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

דף עו.

וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת, דְּלָא מִסְתַּכַּל וְלָא יָדַע (דף ע"ו ע"א) נִימוּסֵי דְּזֹאת בְּעָלְמָא. (דאף על גב) דְּדָאִין עָלְמָא בְּדִינוֹי וְחַמָּאן לְדִינוֹי דְּהַאי זֹאת, דְּמָטָאן עַל בְּנֵי נָשָׁא דְּאִינּוּן זַכָּאִין, וְלָא מָטָאן עַל רַשִׁיעָיֵיא חַיָּיבִין, דְּעַבְרִין עַל פִּתְגָמֵי אוֹרַיְיתָא, דִּכְתִיב, (תהלים צב) בִּפְרוֹחַ רְשָׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב וְגוֹ'. דְּהַאי עָלְמָא יָרְתִין לֵיהּ בְּכָל סִטְרוֹי, וְדִינִין לָא מָטוּן עָלּוֹי בְּהַאי עָלְמָא. וְאִלְמָלֵא דָּוִד מַלְכָּא אוֹדְעֵיהּ בְּסוֹפֵיהּ דִּקְרָא, לָא יַדְעֵינָן, דִּכְתִיב לְהִשָּׁמְדָם עָדֵי עַד, לְשֵׁיצָאָה לְהוֹן מֵהַהוּא עָלְמָא, וּלְמֶהֱוֵי עַפְרָא תְּחוֹת רַגְלֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא, דִּכְתִיב, (מלאכי ג) וְעַסּוֹתֶם רְשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אֵפֶר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם.

וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת, שֶׁלֹּא מִתְבּוֹנֵן וְלֹא יוֹדֵעַ הַהַנְהָגוֹת שֶׁל זֹאת בָּעוֹלָם. (שאף על גב) שֶׁדָּן אֶת הָעוֹלָם בְּדִינָיו וְרוֹאִים אֶת דִּינֶיהָ שֶׁל זֹאת הַזּוֹ שֶׁמַּגִּיעִים לִבְנֵי אָדָם שֶׁהֵם צַדִּיקִים, וְלֹא מַגִּיעִים עַל הָרְשָׁעִים הַחַיָּבִים שֶׁעוֹבְרִים עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב בִּפְרוֹחַ רְשָׁעִים כְּמוֹ עֶשֶׂב וְגוֹ'. שֶׁאֶת הָעוֹלָם הַזֶּה הֵם יוֹרְשִׁים אוֹתוֹ בְּכָל צְדָדָיו, וְהַדִּינִים לֹא מַגִּיעִים אֲלֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאִלְמָלֵא שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ הוֹדִיעַ אוֹתוֹ בְּסוֹף הַכָּתוּב, לֹא הָיִינוּ יוֹדְעִים, שֶׁכָּתוּב לְהַשְׁמִדָם עֲדֵי עַד, לְהַשְׁמִידָם מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְשֶׁיִּהְיוּ עָפָר תַּחַת רַגְלֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁכָּתוּב (מלאכי ג) וְעַסּוֹתֶם רְשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אֵפֶר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם.

תּוּ פָּתַח וְאָמַר, (איוב טז) וַיָּקָם בִּי כַחְשִׁי בְּפָנַי יַעֲנֶה. בְּמַאי קָא מַיְירֵי. אֶלָּא, זַכָּאָה חוּלְקֵיהּ דְּבַר נָשׁ דְּאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא, לְמִנְדַּע אוֹרְחוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דְּכָל מַאן דְּאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא, כְּאִלּוּ אִשְׁתְּדַל בִּשְׁמֵיהּ דְּמָשׁ. מַה שְׁמֵיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבִיד נִימוּסִין. אוּף אוֹרַיְיתָא הָכִי נָמֵי. תָּא חֲזֵי, הַאי מַאן דְּעָבַר עַל פִּתְגָּמֵי אוֹרַיְיתָא, אוֹרַיְיתָא סָלְקָא וְנָחְתָא וְעַבְדָא בֵּיהּ בִּבַּר נָשׁ רְשִׁימִין בְּאַנְפּוֹי, בְּגִין דְּיִסְתַּכְּלוּן בֵּיהּ עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי, וְכֻלְּהוּ אוֹשְׁדָן לְוָוטִין עַל רֵישֵׁיהּ.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (איוב טז) וַיָּקָם בִּי כַחְשִׁי בְּפָנַי יַעֲנֶה. בַּמֶּה מְדַבֵּר? אֶלָּא אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לָדַעַת אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, כְּאִלּוּ הִשְׁתַּדֵּל בִּשְׁמוֹ מָמָשׁ. מַה שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה הַנְהָגוֹת, אַף הַתּוֹרָה גַּם כֵּן. בֹּא וּרְאֵה, מִי שֶׁעוֹבֵר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה, הַתּוֹרָה עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת וְעוֹשָׂה בָּאָדָם רְשׁוּמִים בְּפָנָיו, כְּדֵי שֶׁיִּסְתַּכְּלוּ בּוֹ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְכֻלָּם שׁוֹפְכִים קְלָלוֹת עַל רֹאשׁוֹ.

וְתָאנָא, כָּל אִינּוּן עֵינֵי יְיָ', דְּאִזְלִין וְשָׁאטִין בְּעָלְמָא לְמִנְדַּע אוֹרְחוֹי דִּבְנֵי נָשָׁא, כֻּלְּהוֹן זָקְפִין עַיְינִין, וּמִסְתַּכְּלִין בְּאַנְפּוֹי דְּהַהוּא בַּר נָשׁ, וְחָמָאן לֵהּ, וְכֻלְּהוּ פַּתְחִין עָלֵיהּ וַוי וַוי וַוי. וַוי לֵיהּ בְּהַאי עָלְמָא, וַוי לֵיהּ בְּעָלְמָא דְּאָתֵי. אִסְתְּלָקוּ מִסּוֹחֲרָנֵיהּ דְּפִלָּנְיָא, דְּהָא סָהֲדוּתָא בְּאַנְפּוֹי, וְרוּחָא דְּמָסָאֲבָא שַׁרְיָא עֲלוֹי. וְכָל אִינּוּן יוֹמִין דְּאִשְׁתְּכַח רְשִׁימוּ בְּאַנְפּוֹי לְסַהֲדוּתָא, אִי אוֹלִיד בַּר, אַשְׁלִיף לֵיהּ רוּחָא מְסָטְרָא דְּמָסָאֲבָא. וְאִלֵּין אִינּוּן חַיָּיבֵי דָּרָא, תַּקִּיפֵי אַנְפִּין, דְּמָארֵיהוֹן שָׁבִיק לְהוֹן בְּהַאי עָלְמָא, לְשֵׁיצָאָה לְהוּ בְּעָלְמָא דְּאָתֵי.

וְלָמַדְנוּ, כָּל אוֹתָם עֵינֵי ה' שֶׁהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם לָדַעַת אֶת דַּרְכֵי בְּנֵי אָדָם, כֻּלָּם זוֹקְפִים עֵינַיִם וּמִסְתַּכְּלִים בִּפְנֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְרוֹאִים אוֹתָם, וְכֻלָּם פּוֹתְחִים עָלָיו: וַי וַי. אוֹי לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאוֹי לוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא. הִסְתַּלְּקוּ מִסָּבִיב לְפִלּוֹנִי, שֶׁהֲרֵי עֵדוּת בְּפָנָיו, וְרוּחַ טֻמְאָה שׁוֹרָה עָלָיו. וְכָל אוֹתָם יָמִים שֶׁנִּמְצָא רִשּׁוּם בְּפָנָיו לְעֵדוּת, אִם מוֹלִיד בֵּן, הוּא שׁוֹלֵף לוֹ רוּחַ מִצַּד הַטֻּמְאָה, וְאֵלּוּ הֵם הָרְשָׁעִים שֶׁל הַדּוֹר, עַזֵּי הַפָּנִים, שֶׁרִבּוֹנָם עוֹזֵב אוֹתָם בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהַשְׁמִידָם לָעוֹלָם הַבָּא.

תָּנֵינָן, הַאי צַדִּיקָא זַכָּאָה דְּאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא יְמָמָא וְלֵילְיָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מָשִׁיךְ עָלֵיהּ חַד חוּטָא דְּחֶסֶד, וְאִתְרְשִׁים לֵיהּ בְּאַנְפּוֹי, וּמַהַהוּא רְשִׁימָא דַּחֲלֵי עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי. הָכִי נָמֵי מַאן דְּעָבַר עַל פִּתְגָּמֵי אוֹרַיְיתָא, מַשְׁכָּאן עֲלֵיהּ רוּחָא דְּמָסָאֲבָא, וְאִתְרְשִׁים לֵיהּ בְּאַנְפּוֹי,

וּמִנַּיהּ עַרְקִין עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי. וְכֹלָּא מַכְרָזֵי עֲלֵיהּ, אִסְתְּלָקוּ מִסָּחֲרַנֵּיהּ דְּפָלַנְיָא, דְּעָבַר עַל פִּתְגָמֵי אוֹרַיְיתָא, וְעַל פִּקּוּדֵי דְּמָארֵיהּ, וַוי לֵיהּ, וַוי לְנַפְשֵׁיהּ. הַאי אַשְׁלִיךְ רוּחָא דְּמָסָאֲבָא, דְּאִשְׁתְּכַח עִמֵּיהּ, וְאוֹרִית לֵיהּ לְבֵרֵיהּ, וְהַאי הוּא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֵית לֵיהּ בֵּיהּ חוּלָקָא, וְשָׁבִיק לֵיהּ, לְשֵׁיצָאָה לֵיהּ לְעָלְמָא דְּאָתֵי.

שְׁנַיִם, הַצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו חוּט אֶחָד שֶׁל חֶסֶד וְנִרְשָׁם לוֹ בְּפָנָיו, וּמֵאוֹתוֹ רֹשֶׁם פּוֹחֲדִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. כָּךְ גַּם מִי שֶׁעוֹבֵר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה, מוֹשְׁכִים עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה וְנִרְשָׁם לוֹ בְּפָנָיו, וּמִמֶּנּוּ בּוֹרְחִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. וְכֻלָּם מַכְרִיזִים עָלָיו: הִסְתַּלְּקוּ מִסָּבִיב לְפִלּוֹנִי, שֶׁעָבַר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה וְעַל מִצְוֹות רִבּוֹנוֹ. אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ! הֲרֵי שָׁלַף רוּחַ טֻמְאָה שֶׁנִּמְצֵאת עִמּוֹ וְהוֹרִישָׁהּ לִבְנוֹ, וְזֶהוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין לוֹ בּוֹ חֵלֶק, וְעוֹזֵב אוֹתוֹ לְהַשְׁמִידוֹ לְעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר לֵיהּ רִבִּי אַבָּא, שַׁפִּיר קָאֲמַרְתְּ, מְנָא לָךְ הַאי. אָמַר לֵיהּ הָכִי אוֹלִיפְנָא. וְאוֹלִיפְנָא, דְּהַאי יְרוּתָא בִּישָׁא, אַחֲסִינוּן כֻּלְּהוּ בְּנוֹי, אִי לָא יְתוּבוּן, דְּהָא לֵית מִלָּה קַיְימָא קָמֵי תְּשׁוּבָה. וַאֲנָא הָכִי אוֹלִיפְנָא, דְּאַסוּתָא דָּא יָהֲבוּ לִי זִמְנָא חָדָא, דַּהֲוִינָא רְשִׁים בְּאַנְפָּאי, וְיוֹמָא חַד הֲוִינָא אָזִיל בְּאוֹרְחָא, וְאִעַרְעָנָא בְּחַד זַכָּאָה, וְעַל יְדוֹי אִתְעַבָּר מִנַּאי הַהוּא רְשִׁימָא. אָמַר לִי, מַה שְׁמָךְ. אָמַר לֵיהּ אֶלְעָזָר, וְקָרֵי עָלַי אֶלְעָזָר אַחֲרָא. אָמַר לֵיהּ, בְּרִיךְ רַחֲמָנָא, דַּחֲמֵינָא לָךְ, וְזָכֵינָא לְמֵחֱמֵי לָךְ בְּהַאי. זַכָּאָה חוּלָקָךְ בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי, (אמר ליה) אֲנָא הוּא דְּאִעַרְעָנָא לָךְ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, יָפֶה אָמַרְתָּ, אֲבָל מִנַּיִן לְךָ אֶת זֶה? אָמַר לוֹ, כָּךְ לִמַּדְתִּי, וְלִמַּדְתִּי שֶׁהַיְרֻשָּׁה הָרָעָה הַזּוֹ יוֹרְשִׁים כָּל בָּנָיו, אִם לֹא שֶׁיָּשׁוּבוּ, שֶׁהֲרֵי אֵין דָּבָר שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי תְּשׁוּבָה. וַאֲנִי כָּךְ לִמַּדְתִּי, שֶׁרְפוּאָה זוֹ נָתְנוּ לִי פַּעַם אַחַת, שֶׁהָיִיתִי רָשׁוּם בְּפָנַי, וְיוֹם אֶחָד הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַשְׁתִּי צַדִּיק אֶחָד, וְעַל יָדוֹ עָבַר מֵמֶּנּוּ אוֹתוֹ הָרֹשֶׁם. אָמַר לִי, מַה שִׁמְךָ? אָמַרְתִּי לוֹ, אֶלְעָזָר, וְקָרָא עָלַי אֶלְעָזָר אַחֵר. אָמַר לוֹ, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁרָאִיתִי אוֹתְךָ וְזָכִיתִי לִרְאוֹתְךָ בָּזֶה. אַשְׁרֵי חֶלְקְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. (אמר לו,) אֲנִי הוּא שֶׁפָּגַשְׁתִּי בְּךָ.

דף עו:

אִשְׁתְּטַח קָמֵיהּ, אַיְיתֵיהּ לְבֵיתֵיהּ, אַתְקִין קָמֵיהּ קוּרְטִיסָא (ס"א טרכוסא) (טרטיסאי) דְּנַהֲמָא, וּבִשְׁרָא דְּעֻגְלָא תְּלִיתָאָה. בָּתַר דְּאָכְלוּ, אָמַר לֵיהּ הַהוּא גַּבְרָא, רִבִּי, אֵימָא לִי חַד מִלָּה, חָדָא תּוֹרָתָא סוּמְקָא אִית לִי, אֵימָא דְּעֻגְלָא דְּבִישְׁרָא דָּא דַּאֲכִילְנָא, וְיוֹמָא חַד עַד לָא אִתְעַבְּרַת וְאוֹלִידַת, אֲזִילְנָא בַּתְרָאָה לְמַרְעָא לְמַדְבְּרָא, עַד דְּדַבְּרְנָא לֵהּ אַעְבָּר קַמַּאי חַד גַּבְרָא, אָמַר לֵיהּ, מַה שְׁמָהּ דְּתוֹרְתָא דָּא. אֲמֵינָא, מִן יוֹמָא דְּאִתְיְילִידַת לָא קָרֵינָא לָהּ בִּשְׁמָא. אָמַר לֵיהּ, בַּת שֶׁבַע אֵם שְׁלֹמֹה אִתְקְרֵי, אִי תִּזְכֶּה לְכַפָּרָה. וַאֲנָא בְּעוֹד דְּאָהֲדְרְנָא רֵישָׁאי, לָא חֲמֵינָא לֵיהּ, וְחָייְכְנָא מֵהַהוּא מִלָּה. (דף ע"ו ע"ב)

הִשְׁתַּטַח לְפָנָיו וֲהֵביאוֹ לְבֵיתוֹ. הִתְקִין לְפָנָיו חַלַּת (טרכוסא) לֶחֶם וּבְשַׂר שֶׂל עֶגְלָה מְשֻׁלָּשֶׁת. אַחַר שֶׁאָכְלוּ, אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ: רַבִּי, אֲמֹר לִי דָּבָר אֶחָד, פָּרָה אֲדֻמָּה יֵשׁ לִי, אִמּוֹ שֶׁל הָעֶגֶל שֶׁאֵת בְּשָׂרוֹ זֶה עַתָּה אָכַלְנוּ, וְיוֹם אֶחָד טֶרֶם שֶׁהִתְעַבְּרָה וְהוֹלִידָה, הָלַכְתִּי אֲחֲרֶיהָ לַמִּרְעֶה בַּמִּדְבָּר, בְּעוֹד שֶׁאֲנִי מְנַהֵיג אוֹתָהּ עֹבֵר לְפָנַי אִישׁ אֶחָד, אָמַר לִי, מַה שְׁמָהּ שֶׁל הַפָּרָה הַזּוֹ? אָמַרְתִּי, מִיּוֹם שֶׁנּוֹלְדָה לֹא קְרָאתִיהָ בְּשֵׁם. אָמַר לִי, הִיא נִקְרֵאת בַּת שֶׁבַע אִם שְׁלֵמָה, אִם תְּזִכֶּה לְכַפָּרָה. וַאֲנִי, בְּעוֹד שֶׁהֶחֱזַרְתִּי אֶת רֹאשִׁי, לֹא רָאִיתִי אוֹתוֹ, וְצָחַקְתִּי מֵאוֹתוֹ הַדָּבָר.

וְהַשְׁתָּא דְּזָכִינָא בְּאוֹרַיְיתָא, אִתְעַרְנָא עַל הַהִיא מִלָּה, וּמִן יוֹמָא דְּאִתְפְּטַר רִבִּי שִׁמְלַאי מֵהָכָא, לָא הֲוָה בַּר נָשׁ דְּיַנְהִיר לַן בְּאוֹרַיְיתָא כְּוָותֵיהּ. וַאֲנָא דְּחִילְנָא לְמֵימַר מִלָּה דְּאוֹרַיְיתָא דְּלָא אוֹלִיפְנָא. וּמִלָּה דָּא דְּאִסְתַּכַּלְנָא דְּמִלָּה דְּחָכְמְתָא הִיא, וְלָא יָדַעְנָא. אָמַר לֵיהּ, וַדַּאי מִלָּה דְּחָכְמְתָא הִיא, וּרְמִיזָא עִלָּאָה הִיא לְעֵילָּא וּלְתַתָּא.

וְעַכְשָׁו שָׁזְכִיתִי בַּתּוֹרָה, הִתְעוֹרַרְתִּי עַל הַדָּבָר הַהוּא, ף וּמִיּוֹם שֶׁנִּפְטַר מִכָּאן רַבִּי שִׁמְלַאי, לֹא הָיָה אִישׁ שֶׁיָּאִיר לָנוּ בַּתּוֹרָה כְּמוֹתוֹ, וַאֲנִי פַּחַדְתִּי לוֹמַר דָּבָר תּוֹרָה שֶׁלֹּא לְמַדְתִּי. וְהַדָּבָר הַזֶּה שֶׁהִסְתַּכַּלְתִּי שֶׁדָּבָר חָכְמָה הוּא, וְלֹא יָדַעְתִּי. אָמַר לוֹ, וַדַּאי שֶׁזֶּהוּ דָּבָר חָכְמָה, וְרֶמֶז עֶלְיוֹן הוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

אֲבָל תָּא חֲזֵי, בַּת שֶׁבַע אִתְקְרֵי מַמָּשׁ בְּרָזָא דְּחָכְמְתָא. בְּגִין כָּךְ כְּתִיב בָּהּ כֹּלָּא בְּשֶׁבַע. ז' פָּרוֹת. ז' שִׁבֳּלִים. ז' הֲזָאוֹת. ז' כִּבּוּסִים. ז' טְמֵאִים. ז' טְהוֹרִים. ז' כֹּהֲנִים. וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּחוּשְׁבָּנָא דְּהָא כְּתִיב, וַיְדַבֵּר יְיָ' אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְגוֹ'. וְשַׁפִּיר קָאָמַר הַהוּא גַּבְרָא, דְּאָמַר בַּת שֶׁבַע, וְכֹלָּא רָזָא דְּחָכְמְתָא הִיא.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, בַּת שֶׁבַע נִקְרֵאת מַמָּשׁ בְּסוֹד הַחָכְמָה, מְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב בָּהּ הַכֹּל בְּשֶׁבַע: שֶׁבַע פָּרוֹת, שֶׁבַע שִׁבֳּלִים, שֶׁבַע הַזָּאוֹת, שִׁבְעָה כִּבּוּסִים, שִׁבְעָה טְמֵאִים, שִׁבְעָה טְהוֹרִים, שִׁבְעָה כֹּהֲנִים. וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בַּחֻשְׁבּוֹן, שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְגוֹ'. וְיָפֶה אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁאָמַר בַּת שֶׁבַע, וְהַכֹּל הוּא סוֹד שֶׁל חָכְמָה.

אָמַר לֵיהּ, בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּשַׁמַּעְנָא מִלָּה דָּא. בְּרִיךְ הוּא דְּהָא אַקְדִּים לִי שְׁלָם בְּקַדְמֵיתָא, לְמִזְכֵּי לְהַאי. דִּכְתִיב (ישעיה נז) שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר יְיָ'. אֲנָא כַּד הֲוִינָא רָחוֹק, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַקְדִּים לִי שְׁלָם לְמֶהֱוֵי קָרוֹב. קָרָא עָלֵיהּ רִבִּי אַבָּא, (שמואל א כה) אַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ שָׁלוֹם. (ויקרא ח"י) עֶרְוַת אֲחוֹת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה. רִבִּי חִיָּיא פָּתַח, וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחוֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֶרְוָתָהּ וְגוֹ'. תָּמֵן תְּנִינָן, מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין, אִתְפְּרַשׁ אָדָם מֵאִתְּתֵיהּ, וְלָא הֲוָה אוֹלִיד. מִדְּקָטַל קַיִן לְהֶבֶל, לָא בָּעָא אָדָם לְאִזְדַּוְּוָגָא בְּאִתְּתֵיהּ. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, מִשַּׁעָתָא דְּאִתְגְּזַר עָלֵיהּ וְעַל כָּל עָלְמָא מִיתָה, אָמַר, אֲמַאי אֲנָא אוֹלִיד לְבַעֲתוּתָא. מִיַּד אִתְפְּרַשׁ מֵאִתְּתֵיהּ.

אָמַר לוֹ, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁשָּׁמַעְתִּי דָּבָר זֶה, בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֵרֵי הִקְדִּים לִי שָׁלוֹם בָּרִאשׁוֹנָה לִזְכוֹת לָזֶה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר ה'. כְּשֶׁאֲנִי הָיִיתִי רָחוֹק, הִקְדִּים לִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלוֹם

לְהֱיוֹת קָרוֹב. קְרָא עָלָיו רַבִּי אַבָּא, (שמואל א כה) אַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ שָׁלוֹם. עֶרְוַת אֲחוֹת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח, וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֶרְוָתָהּ וְגוֹ'. שֵׁם שָׁנִינוּ, מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה פָּרַשׁ אָדָם מֵאִשְׁתּוֹ וְלֹא הָיָה מוֹלִיד. מִשֶּׁהָרַג קַיִן אֶת הֶבֶל לֹא רָצָה אָדָם לְהִזְדַּוֵּג עִם אִשְׁתּוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מִשָּׁעָה שֶׁנִּגְזְרָה עָלָיו וְעַל כָּל הָעוֹלָם מִיתָה. אָמַר, לָמָּה אֲנִי אוֹלִיד לַבֶּהֱלָה? מִיָּד פָּרַשׁ מֵאִשְׁתּוֹ.

וּתְרֵין רוּחִין נוּקְבִין, הֲווֹ אַתְיָין וְאִזְדַּוְּוגָן עִמֵּיהּ, וְאוֹלִידוּ. וְאִינּוּן דְּאוֹלִידוּ הֲווֹ מַזִּיקִין דְּעָלְמָא, וְאִקְרוֹן נְגְעֵי בְּנֵי אָדָם. וְאִלֵּין סָאטָן לִבְנֵי אָדָם, וְשַׁרְיָין בְּפִתְחָא דְּבֵיתָא, וּבְבֵירְאֵי, וּבְבָתֵּי כִסְאֵי. וְעַל דָּא בַּר נָשׁ, דְּאִשְׁתְּכַח בְּפִתְחָא דְּבֵיתֵיהּ שְׁמָא קַדִּישָׁא שַׁדַּי בְּכִתְרִין עִלָּאִין, כֻּלְּהוּ עַרְקָאן וְאִתְרַחֲקָן מִנֵּיהּ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים צא) וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ. מַאי וְנֶגַע לָא יִקְרַב. אִלֵּין נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם.

וּשְׁתֵּי רוּחוֹת נְקֵבוֹת הָיוּ בָאוֹת וּמִזְדַּוְּגוֹת עִמּוֹ וְהוֹלִידוּ. וְאוֹתָם שֶׁהוֹלִידוּ הָיוּ הַמַּזִּיקִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְנִקְרָאִים נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם, וְאֵלֶּה מְסִיתִים בְּנֵי אָדָם וְשׁוֹרִים בְּפֶתַח הַבַּיִת וּבְבוֹרוֹת וּבְבָתֵּי הַכִּסֵּא. וְעַל כֵּן בֶּן אָדָם שֶׁנִּמְצָא בְּפֶתַח בֵּיתוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שַׁדַּי בִּכְתָרִים עֶלְיוֹנִים, כֻּלָּם בּוֹרְחִים וּמִתְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים צא) וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ. מַה זֶּה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב? אֵלּוּ נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם.

וְתָאנָא, בְּשַׁעֲתָא דְּנָחַת אָדָם בְּדִיוּקְנָא עִלָּאָה, בְּדִיוּקְנָא קַדִּישָׁא, וְחָמוּ לֵיהּ עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי, כֻּלְּהוּ קָרִיבוּ גַּבֵּיהּ, וְאַמְלִיכוּהוּ עַל הַאי עָלְמָא. בָּתַר דְּאָתָא חִוְיָא עַל חַוָּה, וְאִטְיל בָּהּ זוּהֲמָא, לְבָתַר אוֹלִידַת קַיִן. (בראשית קע"ח ע"א) מִתַּמָּן (ס"א נתי"חסו) נִתְחַיְּבוּ כָּל דָּרִין חַיָּיבִין דְּעָלְמָא. וּמָדוֹרָא דְּשֵׁדִין וְרוּחִין, מִתַּמָּן אִשְׁתְּכָחוּ, וּמִסִּטְרוֹ'. וּבְגִינֵי כַּךְ כָּל רוּחִין וְשֵׁדִין, פַּלְגוּתָא אִית בְּהוּ מִבְּנֵי נָשָׁא דִּלְתַתָּא, וּפַלְגוּתָא מִמַּלְאָכֵי עִלָּאֵי דִּלְעֵילָּא. וְכֵן כַּד אִתְיְלִידוּ מֵאָדָם אִינּוּן אֲחֲרָנִין, כֻּלְּהוּ אִשְׁתְּכָחוּ כְּהַאי גַּוְונָא, פַּלְגוּ מִתַּתָּאֵי, וּפַלְגוּ מֵעִלָּאֵי.

וְלָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁיֵּרֵד אָדָם בְּדִיוֹקָן עֶלְיוֹן, בְּדִיוֹקָן קָדוֹשׁ, וְרָאוּ אוֹתוֹ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, כֻּלָּם קָרְבוּ אֵלָיו וְהִמְלִיכוּהוּ עַל הָעוֹלָם הַזֶּה. לְאַחַר שֶׁבָּא הַנָּחָשׁ עַל חַוָּה וְהִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָה, אַחַר כָּךְ הוֹלִידָה אֶת קַיִן, וּמִשָּׁם (נתיחסו) נִתְחַיְּבוּ כָּל דּוֹרוֹת הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם. וּמְדוֹר הַשֵּׁדִים וְהָרוּחוֹת מִשָּׁם נִמְצְאוּ, וּמִצִּדּוֹ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּל הַשֵּׁדִים וְהָרוּחוֹת, חֶצְיָ יֵשׁ בָּהֶם מִבְּנֵי אָדָם שֶׁלְּמַטָּה, וְחֶצְיָ מִמַּלְאָכִים עֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה. וְכֵן כְּשֶׁנּוֹלְדוּ מֵאָדָם אוֹתָם אֲחֵרִים, כֻּלָּם נִמְצְאוּ כְּגוֹן זֶה - חֶצְיָ מֵהַתַּחְתּוֹנִים, וְחֶצְיָ מֵהָעֶלְיוֹנִים.

בָּתַר דְּאִתְיְלִידוּ מֵאָדָם, (ס"א אהדרו ליה קצת מאינון רוחין דנפקו מתיאובתיה בחלמא) אוֹלִיד מֵאִינּוּן רוּחֵי בְּנָתָן, דְּדַמְיָין לְשִׁפִּירוּ דְּעִלָּאֵי, וּלְשִׁפִּירוּ דְּתַתָּאֵי. וְעַל דָּא כְּתִיב, (בראשית ו) וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבוֹת הֵנָּה וְגוֹ', וְטָעָן כֹּלָּא בַּתְרַיְיהוּ. וְחַד דְּכוּרָא אִשְׁתְּכַח, דְּאִתָּא לְעָלְמָא מִרוּחֵיהּ דְּסִטְרָא דְּקַיִן, וְקָרוֹן לֵיהּ תּוּבַל קַיִן. וַחֲדָא נוּקְבָא נְפָקַת עִמֵּיהּ, וְהַווּ בְּרַיָּין וְטָעָאן בַּתְרָאֵה, וְאִתְקְרֵי נַעֲמָ"ה. מִינָּהּ נָפְקוּ רוּחִין וְשֵׁדִין אֲחֲרָנִין. וְאִינּוּן

(בראשית צ"ב ע"א, י"ו ע"א, קמ"ג ע"ב, ר"ה ע"א) תַּלְיָין בַּאֲוִירָא, וְאוֹדְעִין מִלִּין לְאִינּוּן אֲחָרָנִין דְּשָׁכְיחִין לְתַתָּא.

אַחַר שֶׁנּוֹלְדוּ מֵאָדָם, (חזרו לו קצת מאותן רוחות שיצאו מתשוקתו בחלום) הוֹלִיד מֵאוֹתָן רוּחוֹת בָּנוֹת שֶׁדּוֹמוֹת לִיפֵי הָעֶלְיוֹנִים וְלִיפֵי הַתַּחְתּוֹנִים, וְעַל זֶה כָּתוּב, (בראשית ו) וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הֵנָּה וְגוֹ', וְטָעוּ כֻּלָּם אַחֲרֵיהֶן. וְזָכָר אֶחָד נִמְצָא שֶׁבָּא לָעוֹלָם מֵרוּחוֹ שֶׁל צַד קַיִן, וְקָרְאוּ לוֹ תּוּבַל קַיִן, וּנְקֵבָה אַחַת יָצְאָה עִמּוֹ, וְהִיוּ הַבְּרִיּוֹת טוֹעִים אַחֲרֶיהָ, וְנִקְרֵאת נַעֲמָ"ה. מֵמֶּנָּה יָצְאוּ רוּחוֹת וְשֵׁדִים אֲחֵרִים, וְהֵם תְּלוּיִים בָּאֲוִיר וּמוֹדִיעִים דְּבָרִים לְאוֹתָם אֲחֵרִים שֶׁמְּצוּיִים לְמַטָּה.

וְדָא תּוּבַל קַיִן, אַפִּיק זַיְינֵי קְטוּלָא לְעָלְמָא. וְדָא נַעֲמָה אִתְרְגִישַׁת בְּרִיגְשָׁהָא, וְאִתְדַּבְּקַת בְּסִטְרָהָא. וְעַד כְּעַן הִיא קַיְימָא, וּמָדוֹרָהָא בֵּין רִיגְשֵׁי יַמָּא רַבָּא, וְנַפְקַת וְחַיְיכַת בִּבְנֵי נָשָׁא, וְאִתְחַמְּמַת מִנַּיְיהוּ בְּחֶלְמָא, בְּהַהוּא תִּיאוּבְתָּא דְּבַר נָשׁ, וְאִתְדַּבְּקַת בֵּיהּ. תִּיאוּבְתָּא נַטְלַת וְלָא יַתִּיר. וּמֵהַהוּא תִּיאוּבְתָּא אִתְעַבְּרַת, וְאַפִּיקַת זַיְינִין אֲחָרָנִין לְעָלְמָא.

וְתוּבַל קַיִן הֲוָה הוֹצִיא כְּלֵי זַיִן לַהֲרֹג לְעוֹלָם, וְנַעֲמָה הַוּוֹ הִתְרַעֲשָׁה בְּרִגְשָׁהּ, וְנִדְבְּקָה בְּצִדָּהּ. וְעַד עַכְשָׁו הִיא קַיֶּמֶת, וּמְדוֹרָהּ בֵּין שְׁאוֹן הַיָּם הַגָּדוֹל, וְיוֹצֵאת וְצוֹחֶקֶת עִם בְּנֵי אָדָם, וּמִתְחַמֶּמֶת מֵהֶם בַּחֲלוֹם בְּאוֹתָהּ הַתְּשׁוּקָה שֶׁל אָדָם, וְנִדְבֶּקֶת בּוֹ. תְּשׁוּקָה הִיא נוֹטֶלֶת, וְלֹא יוֹתֵר. וּמֵאוֹתָהּ תְּשׁוּקָה הִיא מִתְעַבֶּרֶת, וּמוֹצִיאָה מִינִים אֲחֵרִים לְעוֹלָם.

דף עז.

וְאִלֵּין בְּנִין דְּאוֹלִידַת מִבְּנֵי נָשָׁא, מִשְׁתַּכְּחִין לָקֳבֵלֵי נוּקְבֵי בְּנֵי נָשָׁא, וּמִתְעַבְּרָן מִנַּיְיהוּ, וְאוֹלִידָן רוּחִין, וְכֻלְּהוּ אַזְלִין לְלִילִית קַדְמִיתָא, וְהִיא מְגַדֶּלֶת לוֹן. וְהִיא נַפְקַת לְעָלְמָא, וּבַעְיָא (דף ע"ז ע"א) רַבְיֶיהָא, וְחָמַת רַבְיֵי בְּנֵי נָשָׁא, וְאִתְדַּבְּקַת בָּהוּ, לְקָטְלָא לְהוּ, וּלְאִשְׁתְּאָבָא בְּרוּחַיְיהוּ דְּרַבְיֵי בְּנֵי נָשָׁא וְהִיא אַזְלַת בְּהַהוּא רוּחָא (נ"א רביא), וְאִזְדַּמְּנָן תַּמָּן ג' רוּחִין קַדִּישִׁין, וְטָאסִין קָמָהּ, וְנַטְלִין הַהוּא רוּחָא (נ"א רביא) מִנָּהּ, וּמַנִּיחִין לֵיהּ קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְתַמָּן מִתְגַּלְּפֵי (ס"א מתאלפי) קַמַּיְיהּ.

וְהַבָּנִים הַלָּלוּ שֶׁמּוֹלִידָה מִבְּנֵי אָדָם נִמְצָאִים כְּנֶגֶד נְקֵבוֹת בְּנֵי הָאָדָם, וּמִתְעַבְּרוֹת מֵהֶם וּמוֹלִידוֹת רוּחוֹת, וְכֻלָּם הוֹלְכִים אֶל לִילִית הָרִאשׁוֹנָה, וְהִיא מְגַדֶּלֶת אוֹתָם. וְהִיא יוֹצֵאת לָעוֹלָם וְרוֹצָה תִּינוֹקוֹתֶיהָ. וְרוֹאָה תִּינוֹקוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם וְנִדְבֶּקֶת לָהֶם לַהֲרֹג אוֹתָם, וּלְהִשָּׁאֵב לְרוּחוֹת תִּינוֹקוֹת בְּנֵי הָאָדָם, וְהוֹלֶכֶת עִם אוֹתָהּ הָרוּחַ (תינוק), וּמְזַדְּמְנִים שָׁם שָׁלֹשׁ רוּחוֹת קְדוֹשׁוֹת, וְטָסִים לְפָנֶיהָ, וְנוֹטְלִים מִמֶּנָּה אוֹתָהּ הָרוּחַ (תינוק), וּמַנִּיחִים אוֹתָהּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְשָׁם נֶחְקָקִים (לומדים) לְפָנָיו.

בְּגִינֵי כַּךְ אוֹרַיְיתָא אַזְהֲרַת לְהוּ לִבְנֵי נָשָׁא, וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים וַדַּאי. אִי אִשְׁתְּכַח בַּר נָשׁ קַדִּישָׁא, לָא מִסְתָּפֵי מִינָּהּ, דִּכְדֵין זַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַלָּיִן ג' מַלְאָכִין קַדִּישִׁין דְּאָמָרָן, וְנַטְרִין לֵיהּ לְהַהוּא רַבְיָיא, וְהִיא לָא יָכְלָא לְאַבְאָשָׁא לֵיהּ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים

צא) לֹא תְאוּנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ. מַאי טַעֲמָא לֹא תְאוּנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה. בְּגִין כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ, וּכְתִיב (תהלים צ) כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ.

מִשּׁוּם כָּךְ הַתּוֹרָה מַזְהִירָה אֶת בְּנֵי הָאָדָם, וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים, וַדַּאי. אִם נִמְצָא אָדָם קָדוֹשׁ, לֹא פּוֹחֵד מִמָּוֶת, שֶׁאָז מְזַמִּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אוֹתָם שְׁלֹשֶׁת הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאָמַרְנוּ, וְשׁוֹמְרִים אֶת אוֹתוֹ הַתִּינוֹק, וְהִיא לֹא יְכוֹלָה לְהָרַע לוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ. מָה הַטַּעַם לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה? מִשּׁוּם שֶׁכִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ. וְכָתוּב כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ.

דְּאִי בַּר נָשׁ לָא אִשְׁתְּכַח קַדִּישָׁא, וְאַשְׁלִיף רוּחָא מִסְּטָרָא דְּמָסָאֲבָא, כְּדֵין הִיא אַתְיָא וְחַיְּיכַת בֵּיהּ בְּהַהוּא רַבְיָא. וְאִי קַטִּילַת לֵיהּ, אִשְׁתְּאֲבַת בְּהַהוּא רוּחָא, וְלָא תַּעְדֵּי מִנֵּיהּ לְעָלְמִין. וְאִי תֵּימָא אִינּוּן אָחֳרָנִין, דְּקַטִּילַת לוֹן, וְאִזְדְּמָנוּ קָמֵּהּ אִינּוּן תְּלָתָא קַדִּישִׁין, וְנַטְלִין מִנֵּהּ הַהוּא רוּחָא, הָא לָא בְּסִטְרָא דְּמָסָאֲבָא אִשְׁתְּכָחוּ, אֲמַאי שַׁלְטָא לְקָטְלָא לְהוּ. אֶלָּא, הַאי כַּד בַּר נָשׁ לָא אִתְקַדָּשׁ, אֲבָל לָא אִתְכַּוָּון לְאִסְתַּאֲבָא וְלָא אִסְתְּאַב, בְּגִין כַּךְ יַכְלָא לְשַׁלְטָאָה בְּגוּפָא, וְלָא בְּרוּחָא.

שֶׁאִם אָדָם לֹא נִמְצָא קָדוֹשׁ, וְשׁוֹלֵף רוּחַ מִצַּד הַטֻּמְאָה, אָז הִיא בָּאָה וְצוֹחֶקֶת עִם אוֹתוֹ תִּינוֹק. וְאִם הִיא הוֹרֶגֶת אוֹתוֹ, הִיא נִשְׁאֶבֶת לְאוֹתָהּ הָרוּחַ וְלֹא יָזֶה מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים. וְאִם תֹּאמַר, אוֹתָם הָאֲחֵרִים שֶׁהָרְגָה אוֹתָם וְהִזְדַּמְּנוּ לְפָנֶיהָ הֵם אוֹתָם שְׁלֹשָׁה קְדוֹשִׁים, וְנוֹטְלִים מִמֶּנָּה אוֹתָהּ הָרוּחַ, הֲרֵי לֹא נִמְצְאוּ בְּצַד הַטֻּמְאָה, לָמָּה הִיא שׁוֹלֶטֶת לַהֲרֹג אוֹתָם? אֶלָּא זֶה כְּשֶׁהָאִישׁ הַזֶּה אֵינוֹ מִתְקַדֵּשׁ, אֲבָל לֹא מִתְכַּוֵּן לְהִטָּמֵא וְלֹא נִטְמָא, כִּי כָּךְ הִיא יְכוֹלָה לִשְׁלֹט בַּגּוּף וְלֹא בָּרוּחַ.

וְזִמְנִין אִשְׁתְּכַח דְּנָפְקָת נַעֲמָה לְעָלְמָא, לְאִתְחַמְּמָא מִבְּנֵי נָשָׁא, וְאִשְׁתְּכַח בַּר נָשׁ בְּקִשְׁרָא (נ"א בקשויא) דְּתִיאוּבְתָא עִמָּהּ, וְאִתְעַר מִשֵּׁנָתֵיהּ, וְאָחִיד בְּאִנְתְּתֵיהּ, וְשָׁכִיב עִמָּהּ, וּרְעוּתָא דִּילֵיהּ בְּהַהוּא תִּיאוּבְתָא דְּהַוָה לֵיהּ בְּחַלְמֵיהּ, כְּדֵין הַהוּא בַּר דְּאוֹלִיד, מִסְּטָרָא דְּנַעֲמָה קָא אַתְיָא, דְּהָא בְּתִיאוּבְתָא דִּילָהּ אִשְׁתְּכַח הַאי, כַּד נַפְקָא לִילִי"ת וְחָמָאת לֵיהּ, יְדַעַת מִלָּה, וְהִיא אִתְקְטָרַת בֵּיהּ, וּמַגְדְּלַת לֵיהּ כְּאִינּוּן אָחֳרָנִין בְּנוֹי דְּנַעֲמָ"ה, וְאִשְׁתְּכַחַת עִמֵּיהּ זִמְנִין סַגִּיאִין, וְלָא קַטְלָא לֵיהּ.

וְלִפְעָמִים נִמְצָא שֶׁיּוֹצֵאת נַעֲמָה לָעוֹלָם לְהִתְחַמֵּם עִם בְּנֵי אָדָם, וְנִמְצָא אָדָם בְּקֶשֶׁר (בקשוי) שֶׁל תְּשׁוּקָה עִמָּהּ, וּמִתְעוֹרֵר מִשְּׁנָתוֹ, וְאוֹחֵז בְּאִשְׁתּוֹ וְשׁוֹכֵב עִמָּהּ, וְהָרָצוֹן שֶׁלּוֹ בְּאוֹתָהּ תְּשׁוּקָה שֶׁהָיְתָה לוֹ בַּחֲלוֹמוֹ, אָז אוֹתוֹ הַבֵּן שֶׁמּוֹלִיד בָּא מִצַּדָּהּ שֶׁל נַעֲמָה, שֶׁהֲרֵי בַּתְּשׁוּקָה שֶׁלָּהּ זֶה נִמְצָא. כְּשֶׁיּוֹצֵאת לִילִי"ת וְרוֹאָה אוֹתוֹ, הִיא יוֹדַעַת הַדָּבָר וְנִקְשֶׁרֶת בּוֹ, וּמְגַדֶּלֶת אוֹתוֹ כְּמוֹ הָאֲחֵרִים בְּנֵי נַעֲמָה, וְנִמְצֵאת עִמּוֹ זְמַנִּים רַבִּים וְלֹא הוֹרֶגֶת אוֹתוֹ.

הַאי הוּא בַּר נָשׁ, דְּבָכָל סִיהֲרָא וְסִיהֲרָא אִתְפְּגִים, וְלָא אִתְיְאֲשָׁא מִנֵּיהּ לְעָלְמִין, דְּהָא בְּכָל סִיהֲרָא וְסִיהֲרָא כַּד אִתְחַדְּשָׁא בְּעָלְמָא, לִילִי"ת נָפְקָא, וּמַקְדָּא עַל כֻּלְּהוּ דְּהִיא מַגְדְּלַת,

וְחַיְיכָא בְּהוּ, וּכְדֵין הַהוּא בַּר נָשׁ פָּגִים בְּהַהוּא זִמְנָא, זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא, דְּמִתְקַדְּשֵׁי בְּקֻדּוּשָׁה דְּמַלְכָּא, עָלַיְיהוּ כְּתִיב (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי חׇדֶשׁ בְּחׇדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ וְגוֹ'.

זֶהוּ אִישׁ, שֶׁבְּכָל לְבָנָה וּלְבָנָה נָחְסָר, וְלֹא מִתְיָאֲשֶׁת מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי בְּכָל לְבָנָה וּלְבָנָה כְּשֶׁהִיא מִתְחַדֶּשֶׁת בָּעוֹלָם, לְיִלְי"ת יוֹצֵאת, וּפוֹקֶדֶת עַל כָּל אֵלֶּה שֶׁהִיא מְגַדֶּלֶת וְצוֹחֶקֶת בָּהֶם, וְאֵז אוֹתוֹ הָאִישׁ פָּגוּם בְּאוֹתוֹ זְמַן. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּתְקַדְּשִׁים בִּקְדֻשַּׁת הַמֶּלֶךְ, עֲלֵיהֶם כָּתוּב, (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי חׇדֶשׁ בְּחׇדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ וְגוֹ'.

מִלִּין אִלֵּין גְּלֵי שְׁלֹמֹה מַלְכָּא, בְּסִפְרָא דְּאַשְׁמְדַאי מַלְכָּא, וְאַשְׁכַּחְנָא בֵּיהּ (ע"ט ע"א) אֶלֶף וְאַרְבַּע מְאָה וַחֲמֵשׁ זִינֵי מְסַאֲבוּתָא, דְּמִסְתַּאֲבֵי בְּהוּ בְּנֵי נָשָׁא. דְּגַלֵּי דָּא אַשְׁמְדַאי לִשְׁלֹמֹה מַלְכָּא.

אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ גִּלָּה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּסִפְרוֹ שֶׁל אַשְׁמְדַאי הַמֶּלֶךְ, וּמְצָאנוּ בּוֹ אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה מִינֵי טֻמְאָה שֶׁנִּטְמְאִים בָּהֶם בְּנֵי אָדָם. אֶת זֶה גִּלָּה אַשְׁמְדַאי לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה.

וַוי לְהוּ לִבְנֵי נָשָׁא, דְּכֻלְּהוּ אֲטִימִין וּסְתִימִין עַיְינִין, וְלָא יַדְעִין, וְלָא שַׁמְעִין, וְלָא מַשְׁגִּיחִין, הֵיךְ קַיְימִין בְּעָלְמָא. וְהָא עֵיטָא וְאַסְווּתָא קָמַיְיהוּ, וְלָא מִסְתַּכְּלִין. דְּהָא לָא יַכְלִין בְּנֵי נָשָׁא לְאִשְׁתְּזָבָא, אֶלָּא בְּעֵיטָא דְּאוֹרַיְיתָא. דִּכְתִיב, (דברים כג) כִּי יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקְרֵה לָיְלָה. אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקְרֵה לָיְלָה. אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה דַּיְיקָא, מִקְרֵה לָיְלָה דַּיְיקָא, וְהָא אוֹקִימְנָא מִלֵּי, בְּעֵיטָא דְּאוֹרַיְיתָא קַדִּישָׁא. דְּהָכִי כְּתִיב בְּאוֹרַיְיתָא קַדִּישָׁא, וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי אֲנִי יְיָ' אֱלֹהֵיכֶם.

אוֹי לָהֶם לִבְנֵי אָדָם, שֶׁכֻּלָּם אֲטוּמִים וּסְתוּמֵי עֵינַיִם, וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא שׁוֹמְעִים וְלֹא מַשְׁגִּיחִים אֵיךְ הֵם עוֹמְדִים בָּעוֹלָם. וְהִנֵּה עֵצָה וּרְפוּאָה לִפְנֵיהֶם, וְאֵינָם מִסְתַּכְּלִים. שֶׁהֲרֵי אֵין אֲנָשִׁים יְכוֹלִים לְהִנָּצֵל אֶלָּא בָּעֵצָה שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (דברים כג) כִּי יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא טָהוֹר מִקְרֵה לָיְלָה. אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר דַּוְקָא, מִקְרֵה לָיְלָה דַּוְקָא, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים בַּעֲצַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. שֶׁכָּךְ כָּתוּב בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם.

דף עז:

תָּאנָא, בָּתַר דְּאִסְתָּלָקוּ קַיִן וְהֶבֶל, אִתְהַדָּר אָדָם לְאַנְתְּתֵיהּ, וְאִתְלָבַשׁ בְּרוּחָא אָחֳרָא, וְאוֹלִיד לְשֵׁת. מִכָּאן אִתְיַיחֲסוּ דָּרֵי דְּצַדִּיקַיָּיא בְּעָלְמָא. וְאַסְגֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חֶסֶד בְּעָלְמָא, וּבְכָל חַד אִתְיְילִידַת נוּקְבָא עִמֵּיהּ, לְאִתְיַישְׁבָא עָלְמָא כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא. וְהָא אוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא בְּסִתְימָאָה דְּמַתְנִיתִין, דִּכְתִיב, (ויקרא כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחוֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַת אִמּוֹ וְגוֹ', חֶסֶד הוּא. חֶסֶד הוּא וַדַּאי, וּבְתַר דְּשָׁאֲרֵי חֶסֶד, גְּזִעִין וְשָׁרָשִׁין נָפְקִין מִתְּחוֹת לְעֵילָּא, וְאִתְפְּרְשָׁן עַנְפִּין, וְקָרִיב אִתְרַחֵק. כְּדֵין עַנְפָּא אַסְגֵּי, וְאַתֵּי לְאִתְחַבְּרָא בְּזִוּוּגָא חַד בְּאֵילָנָא. הַאי בְּקַדְמֵיתָא, הַאי בְּסִתְימָא דְּעָלְמָא. בְּגִין דִּכְתִיב, (תהלים פט) אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה. אֲבָל מִכָּאן וּלְהַלְאָה בְּנֵי נָשָׁא דְּיִשְׁתַּכְחוּן בֵּיהּ, וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמָּם. (דף ע"ז ע"ב)

לְמַדְנוּ, אַחַר שֶׁהִסְתַּלְּקוּ קַיִן וְהֶבֶל, חָזַר אָדָם לְאִשְׁתּוֹ, וְהִתְלַבֵּשׁ בְּרוּחַ אַחֶרֶת, וְהוֹלִיד אֶת שֵׁת. מִכָּאן הִתְיַחֲסוּ דוֹרוֹת הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם, וְהַגְּדִיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַחֶסֶד בָּעוֹלָם, וּלְכָל אֶחָד נוֹלְדָה עִמּוֹ נְקֵבָה, שֶׁיִּתְיַשֵּׁב הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ הַחֲבֵרִים בְּסֹתָם מִשְׁנָה, שֶׁכָּתוּב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַת אִמּוֹ וְגוֹ', חֶסֶד הוּא. וַדַּאי. וְאַחַר שֶׁשָּׁרָה הַחֶסֶד, יָצְאוּ גְּזָעִים וְשָׁרָשִׁים מִתַּחַת לְמַעְלָה, וְנִפְרְדוּ הָעֲנָפִים, וְהַקָּרוֹב הִתְרַחֵק. אֵז גָּדַל הֶעָנָף וּבָא לְהִתְחַבֵּר בְּזִוּוּג אֶחָד עִם הָאַיְלָן. זֶה בְּרֵאשׁוֹנָה, וְזֶה בְּסֵתֶר הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (תהלים פב) אֲמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה. אֲבָל מִכָּאן וְהָלְאָה, אֲנָשִׁים שֶׁיִּמְצְאוּ בוֹ - וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמָּם.

תָּאנָא עֲרַוַת אֲחוֹת אָבִיךָ, כְּמָה דְּאִתְגַּלְיָיא בְּסִתְימָא. כְּתִיב, (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי יְיָ' וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וְגוֹ', זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא, דְּיַדְעֵי אָרְחוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאִזְלִין בְּהוּ, וְאִשְׁתְּמוֹדְעָן גַּבַּיְיהוּ. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן.

לְמַדְנוּ, עֲרַוַת אֲחוֹת אָבִיךָ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְגַּלְּתָה בְּנִסְתָּר. כָּתוּב (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וְגוֹ'. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהוֹלְכִים בָּהֶם וְנוֹדָעִים אֲלֵיהֶם. אַשְׁרֵי חֶלְקָם.

תָּאנָא, אִתְעַבְּרַת ה"א עִלָּאָה בִּרְחִימוּתָא וַחֲבִיבוּתָא דְּלָא מִתְפָּרֵשׁ מִנָּהּ יו"ד לְעָלְמִין. אִתְעַבְּרַת וְאַפִּיקַת וָא"ו, לְבָתַר קָאִים קַמָּהּ, וְיַנְקָא לֵיהּ. וְדָא (נ"א ודאין בעלמא) וָא"ו כַּד נָפְקָא, בַּת זוּגוֹ נָפְקָא עִמֵּיהּ. אַתְיָא חֶסֶד אִתְעַר גַּבֵּיהּ, וּפָרִישׁ לוֹן, וְנָפְקוּ גְּזָעִין מִתְּחוֹת לְעֵילָּא, וְאִתְפַּשָּׁטוּ עֲנָפִין, וְאִסְגִּיאוּ, וְאִתְעָבִידַת ה"א תַּתָּאָה. וְאִתְרַבְּיָאת בְּעַנְפָּהָא לְעֵילָּא לְעֵילָּא, עַד דְּאִזְדַּוְּוָגַת בְּאִילָנָא עִלָּאָה, וְאִתְחַבָּרוּ וָא"ו עִם ה"א, מַאן גָּרִים לוֹן. חֶסֶד הוּא. חֶסֶד הוּא וַדַּאי. דְּחִבֵּר לוֹן כַּחֲדָא.

לְמַדְנוּ, הִתְעַבְּרָה ה' עֶלְיוֹנָה בְּאַהֲבָה וַחֲבִיבוּת שֶׁאֵין נִפְרָד מִמֶּנָּה יו"ד לְעוֹלָמִים. הִתְעַבְּרָה וְהוֹצִיאָה וָא"ו, אַחַר כָּךְ עָמַד לְפָנֶיהָ וְהֵינִיקָה אוֹתוֹ, וְזוֹ (ודן בעולם) הַוָּא"ו כְּשֶׁיְּצָאָה, בַּת זוּגוֹ יָצְאָה עִמּוֹ. בָּא הַחֶסֶד וְהִתְעוֹרֵר אֲלֵיהֶן, וְהִפְרִיד אוֹתָם, וְיָצְאוּ גְּזָעִים מִתַּחַת לְמַעְלָה, וְהִתְפַּשְּׁטוּ עֲנָפִים וְהִתְרַבּוּ, וְנַעֲשְׂתָה ה"א תַּחְתּוֹנָה. וְהִתְרַבְּתָה בַּעֲנָפֶיהָ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, עַד שֶׁהִזְדַּוְּגָה בָּאִילָן הָעֶלְיוֹן, וְהִתְחַבְּרוּ וָא"ו עִם ה"א. מִי גָּרַם לָהֶם? חֶסֶד הוּא. חֶסֶד הוּא וַדַּאי. שֶׁחִבְּרָם כְּאֶחָד.

יו"ד עִם ה"א עִלָּאָה. לָא תַּלְיָא חִבּוּרָא דִּלְהוֹן בְּחֶסֶד, אֶלָּא בְּמַזָּלָא תַּלְיָיא חִבּוּרָא דִּלְהוֹן, וַחֲבִיבוּתָא דִּלְהוֹן, דְּלָא (ס"א ע"ב) מִתְפָּרְשָׁן לְעָלְמִין. יו"ד אִתְקְשַׁר בָּהּ"א, וְהֵ"א אִתְקְשַׁר בָּוָא"ו, וָא"ו אִתְקְשַׁר בָּהּ"א, וְהֵ"א אִתְקְשַׁר בְּכֻלָּא. וְכֻלָּא חַד קִשּׁוּרָא הוּא, וְחַד מִלָּה. לָא אִתְפְּרָשׁוּ דָּא מִן דָּא לְעָלְמִין. כְּבֵיכוֹל, מַאן דְּגָרִים פְּרוּדָא, כְּאִלּוּ חָרִיב עָלְמָא, וְאַקְרֵי עָרְיָיתָא דְּכֻלָּא.

יו"ד עִם ה"א עֶלְיוֹנָה, אֵין תַּלְוִי חִבּוּרָן בְּחֶסֶד, אֶלָּא חִבּוּרָן תְּלוּי בְּמַזָּל, וַחֲבִיבוּתָן, שֶׁלֹּא נִפְרָדוֹת לְעוֹלָמִים. יו"ד נִקְשֶׁרֶת לְהֵ"א, וְהֵ"א נִקְשֶׁרֶת לְוָא"ו, וָא"ו נִקְשֶׁרֶת בְּהֵ"א, וְהֵ"א נִקְשֶׁרֶת בַּכֹּל. וְהַכֹּל הוּא קֶשֶׁר אֶחָד

וְדָבָר אֶחָד. לֹא נִפְרָדוֹת זוֹ מִזּוֹ לְעוֹלָמִים. כְּבָיְכוֹל מִי שֶׁגּוֹרֵם אֶת הַפְּרוּד כְּאִלּוּ הֶחֱרִיב עוֹלָם, וְנִקְרָא עֶרְוַת הַכֹּל.

וּלְזַמְּנָא דְּאָתֵי, זַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַתְבָּא שְׁכִינְתָּא לְאַתָּרָהָא, וּלְאִשְׁתַּכְּחָא כֹּלָּא בְּזִוּוּגָא חַד דְּכְתִיב (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ' אֶחָד וְגוֹ'. וְאִי תֵּימָא הַשְׁתָּא לָאו הוּא אֶחָד. לָא, דְּהָא הַשְׁתָּא חַיָּיבֵי עָלְמָא גָּרְמוּ, דְּלָא אִשְׁתְּכַח חַד. דְּהָא מַטְרוֹנִיתָא אִתְרָחֲקַת מִן מַלְכָּא, וְלָא מִשְׁתַּכְּחֵי בְּזִוּוּגָא. אִמָּא עִלָּאָה אִתְרָחֲקַת מִן מַלְכָּא וְלָא יַנְקָא לֵיהּ.

וְלֶעָתִיד לָבֹא עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשִּׁיב שְׁכִינָה לִמְקוֹמָהּ, וְשֶׁיִּמְצֵא הַכֹּל בְּזִוּוּג אֶחָד, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד וְגוֹ'. וְאִם תֹּאמַר, עַכְשָׁו אֵינוֹ אֶחָד?! לֹא, שֶׁהֲרֵי עַכְשָׁו הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם גָּרְמוּ שֶׁלֹּא יִמָּצֵא אֶחָד, שֶׁהֲרֵי הַגְּבִירָה הִתְרַחֲקָה מִן הַמֶּלֶךְ, וְלֹא נִמְצָאִים בְּזִוּוּג. הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה הִתְרַחֲקָה מֵהַמֶּלֶךְ וְלֹא מֵינִיקָה אוֹתוֹ.

בְּגִין דְּמַלְכָּא בְּלָא מַטְרוֹנִיתָא, לָא מִתְעַטַּר בְּעִטְרוֹי עִמָּהּ (ס"א דאמא), כְּמָה בְּקַדְמֵיתָא כַּד אִתְחַבָּר בְּמַטְרוֹנִיתָא, דְּעַטָּרָא לֵיהּ, בְּכַמָּה עִטְרִין, בְּכַמָּה זְהִירִין בְּעִטְרִין קַדִּישִׁין עִלָּאִין. דִּכְתִיב, (שיר השירים ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן (ס"א ע"ב, שמות פ"ד ע"א) בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְגוֹ', דְּאִזְדַּוּוג בְּמַטְרוֹנִיתָא, כְּדֵין עַטָּרָא לֵיהּ אִימָּא עִלָּאָה כְּדְקָא יָאוֹת. וְהַשְׁתָּא דְּלָא אִשְׁתְּכַח מַלְכָּא בְּמַטְרוֹנִיתָא, כְּדֵין אִימָּא עִלָּאָה נַטְלַת כִּתְרָאָה (נ"א עטראה) וּמָנְעַת מִנַּיהּ מַבּוּעֵי דְּנַהֲלִין, וְלָא אִשְׁתְּכַח בְּקִשׁוּרָא חַד. כְּבָיְכוֹל לָא אִשְׁתְּכַח חַד.

כִּי מֶלֶךְ בְּלִי גְּבִירָה לֹא מִתְעַטֵּר בְּעַטָּרוֹתָיו עִמָּהּ (של האם) כְּמוֹ בָּרִאשׁוֹנָה כְּשֶׁהִתְחַבֵּר עִם הַגְּבִירָה, שֶׁעִטְּרָה אוֹתוֹ בְּכַמָּה עֲטָרוֹת, בְּכַמָּה זְהָרִים בַּעֲטָרוֹת קְדוֹשׁוֹת עֶלְיוֹנוֹת, שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְגוֹ', שֶׁהִזְדַּוֵּג עִם הַגְּבִירָה, אָז עִטְּרָה אוֹתוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה כָּרָאוּי. וְכֵעֵת שֶׁאֵין נִמְצָא הַמֶּלֶךְ עִם הַגְּבִירָה, אֲזַי הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה נוֹטֶלֶת אֶת כִּתְרָהּ (עטרתה) וּמוֹנַעַת מִמֶּנּוּ אֶת מַעְיְנוֹת הַנְּחָלִים, וְלֹא נִמְצָא בְּקֶשֶׁר אֶחָד. כְּבָיְכוֹל אֵינוֹ בְּנִמְצָא אֶחָד.

וּבְזַמְּנָא דְּתֵיתוּב מַטְרוֹנִיתָא לַאֲתַר הֵיכָלָא, וּמַלְכָּא יְזַדַּוּג עִמָּהּ בְּזִוּוּגָא חַד. כְּדֵין, יִתְחַבַּר כֹּלָּא כַּחֲדָא, בְּלָא פְּרוּדָא, וְעַל דָּא כְּתִיב, בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. בַּיּוֹם הַהוּא: בְּזַמְּנָא (קע"א) דְּיֵתוּב מַטְרוֹנִיתָא לְהֵיכָלָא, כְּדֵין כֹּלָּא אִשְׁתְּכַח חַד בְּלָא פְּרוּדָא. וּכְדֵין (עובדיה א) וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפּוֹט וְגוֹ'.

וּבְזַמַּן שֶׁתְּשׁוּב הַגְּבִירָה לִמְקוֹם הֵיכָלָהּ וְהַמֶּלֶךְ יְזַדַּוֵּג עִמָּהּ בְּזִוּוּג אֶחָד, אָז יִתְחַבֵּר הַכֹּל כְּאֶחָד בְּלִי פֵּרוּד. וְעַל זֶה כָּתוּב, בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. בַּיּוֹם הַהוּא, בְּזַמַּן שֶׁתְּשׁוּב הַגְּבִירָה לְהֵיכָל, אָז הַכֹּל יִמָּצֵא אֶחָד בְּלִי פֵּרוּד. וְאָז - (עובדיה א) וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפּוֹט וְגוֹ'.

דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לָא תֵּיעוּל מַטְרוֹנִיתָא בְּחֶדְוָותָא בְּהֵיכְלֵיהּ עַד דְּיִתְדַּן מַלְכוּתָא דְּעֵשָׂו, וְתִסַּב מִנַּיהּ נוּקְמִין דְּגַרְמָא כָּל הַאי. לְבָתַר תִּזְדַּוּוג בְּמַלְכָּא, וְיֵהֵא חֲדוּ שְׁלִים, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפּוֹט אֶת הַר עֵשָׂו בְּקַדְמֵיתָא, וּלְבָתַר וְהָיְתָה לַיְיָ'

הַמְּלוּכָה. מַאן מְלוּכָה, דָּא מַטְרוֹנִיתָא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, וְהָיְתָה לַיְיָ' הַמְּלוּכָה. וּלְבָתַר דְּיִזְדַּוְוגָן כַּחֲדָא, מַה כְּתִיב. וְהָיָה יְיָ' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. (ויקרא ח"י) עֶרְוַת אֲחִי אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה. תָּאנֵי רִבִּי יְהוּדָה, דָּא יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא. וַאֲחוֹת אִמְּךָ: דָּא יְרוּשָׁלַם דִּלְתַתָּא. דִּבְחוֹבִין אִלֵּין, יִגְלוּן יִשְׂרָאֵל בֵּינֵי עַמְמַיָּא, וְיִתְחָרִיב יְרוּשָׁלַיִם לְתַתָּא. וְעַל דָּא תָּנֵינָן, רְחִימוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּקָרֵא לְיִשְׂרָאֵל אַחִים, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכב) לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָא וְגוֹ'. (ואוקימנא מילין ותמן (ס"א מילי תמן) בת בנה ובת בתה וכו' ואף על גב דאינון באתגלייא ובאתכסיא וכן בתריה. דהא עלמא איצטריך לון, ואינון ישובא דעלמא כמה דכתיב (משלי כ"ז) רעך ורע אביך) וְהַאי רָזָא דְמִלָּה. דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן

שֶׁלִּמַּדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לֹא תִכָּנֵס הַגְּבִירָה בְּשִׂמְחָה לְהֵיכָלוֹ עַד שֶׁתִּתְּדוֹן מַלְכוּת עֲשָׂו וְתִתְקַח מִמֶּנּוּ נְקָמוֹת שֶׁגְּרָמָה כָּל זֶה. אַחַר כָּךְ תִּזְדַּוֵּג עִם הַמֶּלֶךְ וְתִהְיֶה שִׂמְחָה שְׁלֵמָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת הַר עֵשָׂו - בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ - וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה. מִי הַמְּלוּכָה? זוֹ הַגְּבִירָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה. וְאַחַר שֶׁיִּזְדַּוְּגוּ כְּאֶחָד מַה כָּתוּב? וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. עֶרְוַת אֲחִי אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה, שָׁנָה רַבִּי יְהוּדָה - זֶהוּ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה. וַאֲחוֹת אִמְּךָ - זוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁלְּמַטָּה. בַּחֲטָאִים הַלָּלוּ יִגְלוּ יִשְׂרָאֵל לְבֵין הָעַמִּים וְתֶחֱרַב יְרוּשָׁלַיִם לְמַטָּה. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, אַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁקָּרָא לְיִשְׂרָאֵל אַחִים, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכב) לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָא וְגוֹ'. (ובארנו הדברים, ושם (דברים שם) בת בנה ובת בתה. ואף על גב שהם בגלה ובנסתר וכן אחריו. שהרי העולם צריך להם, והם ישוב העולם, כמו שכתוב (משלי כז) רעך ורע אביך) וְזֶה סוֹד הַדָּבָר. שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן.

דף עח.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִי אַחַי לָמָּה רַעֵי, וְאִי רֵעַי לָמָּה אַחַי. אֶלָּא תָּאנָא, הַהוּא מִלָּה דְּלָא אִתְעֲדֵי לְעָלְמִין, אִקְרֵי רֵעַ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר רֵעֲךָ וְרֵעַ אָבִיךָ אַל תַּעֲזֹב. וְהַאי רָזָא דְמִלָּה דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִימָא עִלָּאָה, רַעְיָא אִקְרֵי, בְּגִין דְּלָא אִתְעֲדֵי (ס"א ע"ב) רְחִימוּתָא דְּאַבָּא מִנָּהּ (דף ע"ח ע"א) לְעָלְמִין. וְאִימָא תַּתָּאָה כַּלָּה אִקְרֵי, וְאִקְרֵי אֲחוֹת, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא (שיר השירים ח) אֲחוֹת לָנוּ קְטַנָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם אַחַי, לָמָּה רֵעַי? וְאִם רֵעַי, לָמָּה אַחַי? אֶלָּא לַמְּדָנוּ, אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁלֹּא סָר לְעוֹלָמִים נִקְרָא רֵעַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רֵעֲךָ וְרֵעַ אָבִיךָ אַל תַּעֲזֹב. וְזֶהוּ סוֹד הַדָּבָר שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה נִקְרֵאת רַעְיָה, כִּי לֹא זָזָה אַהֲבַת הָאָב מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים. וְהָאֵם הַתַּחְתּוֹנָה נִקְרֵאת כַּלָּה, וְנִקְרֵאת אֲחוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ (שיר ח) אֲחוֹת לָנוּ קְטַנָּה.

וְהַיְינוּ סְתָם מַתְנִיתָא דִּילָן, דִּכְתִיב הָכָא, עֶרְוַת אֲחוֹתְךָ בַּת אָבִיךָ אוֹ בַת אִמֶּךָ, כֵּיוָן דְּאָמַר בַּת אָבִיךָ, מַאי אוֹ בַת אִמֶּךָ. אֶלָּא, אִי מִסְטָרָא דְּאַבָּא אִשְׁתְּכַחַת, חָכְמָה אִתְקְרֵי. וְאִי מִסְטָרָא דְּאִימָא, בִּינָה אִתְקְרֵי. וְעַל כָּל פָּנִים בֵּין הַאי וּבֵין הַאי, מֵאִימָא וְאַבָּא אִשְׁתְּכַחַת. דְּהָא יו"ד

לָא אִתְעֲדֵי מִן ה' לְעָלְמִין. וְדָא הוּא רָזָא דְּמִלָּה, מוֹלֶדֶת בַּיִת: מִסְטָרָא דְּאַבָּא. אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ: מִסְטָרָא דְּאִימָּא.

וְהַיְנוּ סְתָם מִשְׁנָה שָׁלָנוּ, שֶׁכָּתוּב כָּאן עֶרְוַת אֲחוֹתְךָ בַּת אָבִיךָ אוֹ בַת אִמֶּךָ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר בַּת אָבִיךָ, מַה זֶּה אוֹ בַת אִמֶּךָ? אֶלָּא, אִם הִיא נִמְצֵאת מִצַּד הָאָב, נִקְרֵאת חָכְמָה. וְאִם מִצַּד הָאֵם, נִקְרֵאת בִּינָה. וְעַל כָּל פָּנִים, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, הִיא נִמְצֵאת מֵהָאָב וְהָאֵם. שֶׁהֲרֵי יו"ד אֵינָהּ זוֹזָה מֵה' לְעוֹלָמִים. וְזֶהוּ סוֹד הַדָּבָר, מוֹלֶדֶת בַּיִת - מִצַּד הָאָב. אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ - מִצַּד הָאֵם.

רִבִּי אַבָּא אָמַר, (משלי כד) בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָיִת, מַאן הוּא בַּיִת דְּאִתְבְּנֵי בְּחָכְמָה. הֲוֵי אֵימָא דָּא נָהָר דְּנָפִיק מֵעֵדֶן, בְּגִינֵי כַּךְ מוֹלֶדֶת בַּיִת. אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ. כַּד נַפְקַת מִן ו', כְּמָה דְּכְתִיב, (בראשית ב) עֻצָּם מֵעֲצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי. וּכְתִיב (בראשית ב) וַיִּקַּח אַחַת מִצַּלְעוֹתָיו, וְדָא הוּא מוֹלֶדֶת חוּץ, מֵאֲתַר דְּזִעֲיר אַנְפִּין אִשְׁתְּכַח, כְּמָה דְּאִתְּמַר.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, (משלי כד) בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָיִת. מִי הַבַּיִת שֶׁנִּבְנֶה בְחָכְמָה? הֲוֵי אוֹמֵר זֶה הַנָּהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן. מִשּׁוּם כָּךְ מוֹלֶדֶת בַּיִת אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ, כְּשֶׁיִּצְאָה מִו', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) עֶצֶם מֵעֲצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי. וְכָתוּב וַיִּקַּח אַחַת מִצַּלְעֹתָיו, וְזֶהוּ מוֹלֶדֶת חוּץ, מִמָּקוֹם שֶׁל זְעִיר אַנְפִּין נִמְצָא, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְעַל דָּא אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, יִשְׂרָאֵל אָחִין אִקָּרוּן לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּלָא אַעְדֵּי רְחִימוּתָא דִּלְהוֹן לְעָלְמִין. יְרוּשָׁלַם דִּלְתַתָּא אָחוֹת אִמֵּךְ אִתְקְרֵי, כְּמָה דִּכְתִיב, (תהלים קכב) יְרוּשָׁלַ֗יִם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחוּבְּרָה לָהּ יַחְדָּיו וְגוֹ'. מַאי שֶׁחוּבְּרָה לָהּ יַחְדָּיו. בְּגִין דְּאִזְדַּוּוג בָּהּ מַלְכָּא מִשִּׁית סִטְרִין, בְּכָל סִטְרֵי מַלְכָּא, בְּדַרְגָּא דְּצַדִּיק, וְכָל כִּתְרֵי מַלְכָּא כְּלִילָן בֵּיהּ. וְהַיְינוּ שֶׁחוּבְּרָה לָהּ יַחְדָּיו.

וְעַל זֶה אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים אַחִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁלֹּא סָרָה אַהֲבָתָם לְעוֹלָמִים. יְרוּשָׁלַ֗יִם שֶׁלְּמַטָּה נִקְרֵאת אֲחוֹת אִמֵּךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) יְרוּשָׁלַ֗יִם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחֻבְּרָה לָהּ יַחְדָּו וְגוֹ'. מַה זֶּה שֶׁחֻבְּרָה לָהּ יַחְדָּו? כְּדֵי שֶׁיְּזַדַּוֵּג עִמָּהּ הַמֶּלֶךְ מִשִּׁשָּׁה צְדָדִים, בְּכָל צְדָדֵי הַמֶּלֶךְ, בְּדַרְגַּת הַצַּדִּיק, וְכָל כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁכְּלוּלִים בּוֹ. וְהַיְנוּ שֶׁחֻבְּרָה לָהּ יַחְדָּו.

רִבִּי יִצְחָק אָמַר, (תהלים קכב) שָׁשִׂם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ. מַאן שְׁבָטִים. אִלֵּין תְּרֵיסַר תְּחוּמִין, דְּמִתְפָּרְשָׁן מֵהַהוּא אִילָנָא רַבָּא וְתַקִּיף, דְּאַחֲסִין לוֹן מִסְטָרָא דְּאַבָּא וְאִימָּא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב שִׁבְטֵי יָהּ, מִשְׁפַּט סַהֲדוּתָא, דְּאַסְהִיד בְּרָא קַדִּישָׁא (רצ"ה) (נ"א דאסהיד אבא ואימא בברא קדישא) דִּכְתִיב שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל, וְאִינּוּן נַהֲרִין עָמְקִין, דְּנָגְדִּין וְאִתְמַשְׁכָן מִן יָהּ. וְכֹלָּא (ס"א וכל כך למה). לְהוֹדוֹת לְשֵׁם יְיָ'. (ס"א ובגין כך) כִּי שָׁמָּה יָשְׁבוּ כִסְאוֹת לְמִשְׁפָּט כִּסְאוֹת לְבֵית דָּוִד, לְאַחְסָנָא מַלְכוּתָא קַדִּישָׁא הוּא וּבְנוֹי לְדָרֵי דָרִין, וְדָא הִיא שִׁירְתָא דְּאָמַר דָּוִד עַל מָלְכוּ עִלָּאָה קַדִּישָׁא.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, שָׁשִׂם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ. מִי הַשְּׁבָטִים? אֵלּוּ שְׁנֵים עָשָׂר תְּחוּמִים שֶׁנִּפְרָדִים מֵאוֹתוֹ אִילָן גָּדוֹל וְחָזָק שֶׁיָּרַשׁ אוֹתָם מִצַּד הָאָב וְהָאֵם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שִׁבְטֵי יָהּ, מִיכְּפֵי הָעֵדוּת שֶׁמֵּעִיד הַבֵּן הַקָּדוֹשׁ,

(שמעיד אבא ואמא בבן הקדוש) שֶׁכָּתוּב שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל, וְהֵם נְהָרוֹת עֲמֻקִּים שֶׁשּׁוֹפְעִים וְנִמְשָׁכִים מִן יְ"הֹ. וְהַכֹּל (וכל כך למה,,) לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'. כִּי שָׁמָּה יָשְׁבוּ כִסְאוֹת לְמִשְׁפָּט כִּסְאוֹת לְבֵית דָּוִד, לָרֶשֶׁת אֶת הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה הוּא וּבָנָיו לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, וְזוֹהִי הַשִּׁירָה שֶׁאָמַר דָּוִד עַל הַמַּלְכוּת הָעֶלְיוֹנָה הַקְּדוֹשָׁה.

רִבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, כֹּלָּא בְּרָזָא עִלָּאָה הוּא, לְאַחֲזָאָה דְּמַאן דְּפָגִים לְתַתָּא, פָּגִים לְעֵילָּא. עֶרְוַת כַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֵּה, דְּתָנֵינָן עוֹנָתָן שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת. בְּגִין דְּיִדְּעִין רָזָא דְּמִלָּה, וְיִכָּוְונוּן לְבָא, וְיִשְׁתְּכַּח רְעוּתְהוֹן שְׁלִים. וּבְנִין דְּאוֹלִידוּ אִקְרוּן בְּנִין דְּמַלְכָּא. וְאִי אִלֵּין פְּגִימוּ מִלָּה לְתַתָּא, כְּבֵיכוֹל פַּגְמִין אִינּוּן בְּכַלָּה דִּלְעֵילָּא, כְּדֵין כְּתִיב עֶרְוַת כַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֵּה. דָּא בְּגִין אִינּוּן דְּיִדְּעִין אוֹרְחִין דְּאוֹרַיְיתָא. שְׁאָר עַמָּא הַהוּא דְּאִתְגַּלְיָא, כַּלָּתְךָ מַמָּשׁ, וּבְחוֹבָא דָּא שְׁכִינְתָּא אִסְתְּלָקַת מִבֵּינַיְיהוּ.

רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, הַכֹּל בְּסוֹד עֶלְיוֹן הוּא, לְהַרְאוֹת שֶׁמִּי שֶׁפּוֹגֵם לְמַטָּה - פּוֹגֵם לְמַעְלָה. עֶרְוַת כַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֶּה, שֶׁשָּׁנִינוּ, עוֹנָתָן שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת. מִכַּיוָן שֶׁיּוֹדְעִים אֶת סוֹד הַדָּבָר וְיִכָּוְנוּ אֶת הַלֵּב, וְיִמָּצֵא רְצוֹנָם שָׁלֵם, וְהַבָּנִים שֶׁמּוֹלִידִים נִקְרָאִים הַבָּנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ. וְאִם אֵלֶּה פּוֹגְמִים דָּבָר לְמַטָּה, כְּבֵיכוֹל הֵם פּוֹגְמִים בְּכַלָּה שֶׁלְּמַעְלָה, וְאֵז כְּתוּב עֶרְוַת כַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֶּה. זֶה בִּשְׁבִיל אֵלּוּ שֶׁיּוֹדְעִים אֶת דִּינֵי הַתּוֹרָה. שְׁאָר הָעָם אוֹתוֹ שֶׁבַּנִּגְלֶה, כַּלָּתְךָ מַמָּשׁ, וּבַחֵטְא הַזֶּה הַשְּׁכִינָה מִסְתַּלֶּקֶת מִבֵּינֵיהֶם.

תָּאנָא, אִתְגַּלְיָיף שְׁמָא קַדִּישָׁא בְּסִטְרִין יְדִיעָן, בְּאַתְוָון רְשִׁימִין דְּעֶשְׂרִין וּתְרֵין (ס"א י' בא', א' בי', י' בב', ב' בי', י' בא', ב' בה', ו' בג', י' בה', י' בג', ה' בי', ג' בה', ה' בד' אלו השני נוסחאות מצאנו בהעתקות אשר לפנינו) י' בְּא', א' בְּי'. י' בְּב', ב' בְּי'. ו' בְּא' ה' בְּג', יו"ד בְּה"א, יו"ד בְּגִימ"ל, ה"א בְּיו"ד גימ"ל בְּה"א, ה"א בְּדל"ת (י' בד', ד' בי'. י' בה'. י' בג'. ה' בי'. ג' בי'. ו' בי'). כֻּלְּהוּ מִתְגַּלְּפֵי בְּיוֹ"ד, יוֹ"ד סְלִיק לוֹן.

לְמַדְנוּ, נֶחְקַק הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בִּצְדָדִים יְדוּעִים, בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם (י' בא', א' בי', י' בב', ב' בי', י' בא', ב' בה', ו' בג', י' בה', י' בג', ה' בי', ג' בה', ה' בד') י' בְּא', א' בְּי'. י' בְּב', ב' בְּי'. י' בְּא' ה' בְּג', יו"ד בְּה"א, יו"ד בְּגִימ"ל, ה"א בְּיו"ד גימ"ל בְּה"א, ה"א בְּדל"ת. כֻּלָּן נֶחְקָקוֹת בְּיוֹ"ד, יוֹ"ד מַעֲלֶה אוֹתָן.

ה"א כְּלִיל בְּיוֹ"ד, מִנַּיְהּ נָפְקַת, כְּדֵין מְעַטְּרִין לַאֲבָהָן. אִתְפַּתְּחַת ה"א בְּנַחְלוֹי, וְאַעְטַר לְרֵישָׁא דְּוֹ', דְּתַמָּן שַׁרְיָין אֲבָהָן.

ה"א כְּלוּלָה בְּיוֹ"ד, מִמֶּנּוּ יוֹצֵאת, אָז מְעַטְּרִים אֶת הָאָבוֹת. נִפְתַּחַת ה"א בַּנְּחָלִים שֶׁלָּהּ, וּמְעַטֶּרֶת אֶת רֹאשׁ הַוֹ', שֶׁשָּׁם שְׁרוּיִים הָאָבוֹת.

ו' כְּלִיל שִׁית אַתְוָון, וְכֻלְּהוּ כָּלִיל יוֹ"ד. י' (יו"ד) אִתְגְּלִיף בְּגַלּוּפוֹי, וְסָלִיק לְאִתְעַטָּרָא בְּתָרֵיסַר אַתְוָון אֲחֲרָנִין, מִנַּיְהּ נָפְקוּ עֶשֶׂר אֲמִירָן בְּגַלּוּפוֹי, וְכֻלְּהוּ שְׁבִילִין דְּאוֹרָחָא עִלָּאָה, (ס"א דאורחן דאורייתא) יַקִּירָא דְּכֹלָּא. כְּדֵין ה"א אֲחֲרָא אִתְכְּלִילַת מִן כֻּלְּהוּ, גְּלִיפָא מִסְטָרָא מְתִיחָא (ס"א מתייחדא) טְמִירָא, לְאוֹלָדָא לְתַתָּא.

ו' כּוֹלֶלֶת שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת, וְאֶת כֻּלָּם כּוֹלֶלֶת יוֹ"ד. יוֹ"ד נֶחְקֶקֶת בְּגִלּוּפֶיהָ, וְעוֹלֶה לְהִתְעַשֵּׂר בִּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת אֲחֵרוֹת, מִמֶּנּוּ יוֹצְאוֹת עֶשֶׂר אֲמִירוֹת בַּגִּלּוּפִים שֶׁלּוֹ, וְכֻלָּם שְׁבִילִים שֶׁל הַדֶּרֶךְ הָעֶלְיוֹנָה, (של דרכי התורה) הַנִּכְבָּדָה מֵהַכֹּל. אָז הֵ"א אַחֶרֶת נִכְלֶלֶת מִכֻּלָּם, חֲקוּקָה מִצַּד מָתוֹחַ (מתיחדת) טָמִיר לְהוֹלִיד לְמַטָּה.

אִתְגְּלִיפוּ (ס"א אתפליגו) כֻּלְּהוּ בְּאַרְבְּעִין וְתַרִין אַתְוָון, וְכֻלְּהוּ פָּרִישְׁנָא בְּמַתְנִיתָא דִּידָן, וְכֻלְּהוּ סַלְקָן בְּרֵישָׁא דְּמַלְכָּא.

נֶחְקְקוּ (נחלקו) כֻּלָּם בְּאַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, וְאֶת כֻּלָּם פֵּרַשְׁנוּ בְּמִשְׁנָתֵנוּ, וְכֻלָּם עוֹלִים לְרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ.

שְׁבַע שַׁבְּתִין שְׁלֵימִין, מִתְפָּרְשִׁין בְּשִׁבְעִין אַתְוָון. שִׁבְעִין וּתְרֵין אִסְתְּלָקוּ, וְאִסְתְּלָקוּ בְּאוֹת ו' (ס"א יו"ד), רְשִׁימָן בפ' וַיְהִי בְּשַׁלַּח פַּרְעֹה בְּקָרְא וַיִּסַּע וַיָּבֹא וַיֵּט. כַּד נַטְלַת שְׁכִינְתָּא, וְז' רְשִׁימִין אִתְרְשִׁימוּ בֵּיהּ, שִׁבְעָה אִסְתְּלָקוּ (דף ע"ח ע"ב) מִנֵּיהּ, בְּאַתְוָון רְשִׁימִין. תָּאנָא, אִסְתְּלָקוּ אַתְוָון בְּרֵישִׁימִין יְדִיעָן, וְאָרְחִין סְתִימִין, בַּר לְזַכָּאֵי קְשׁוֹט, סַמְכֵי עָלְמָא.

שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת שְׁלֵמוֹת מִתְפָּרְשׁוֹת בְּשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת. שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם עָלוּ, וְהֵן עָלוּ בְּאוֹת ו' (יו"ד), רְשׁוּמוֹת בְּפָרָשַׁת וַיְהִי בְּשַׁלַּח פַּרְעֹה בְּפָסוּק וַיִּסַּע וַיָּבֹא וַיֵּט. כְּשֶׁהַשְּׁכִינָה נוֹטֶלֶת וְשִׁבְעָה רְשׁוּמִים נִרְשָׁמוּ בָהּ, מִתְעַלּוֹת שֶׁבַע מַמָּנָה בְּמַעֲשִׂים רְשׁוּמִים. לָמַדְנוּ שֶׁהִתְעַלּוּ הָאוֹתִיּוֹת בְּרֹשֶׁמִים יְדוּעִים וּדְרָכִים סְתוּמוֹת, פָּרַט לְצַדִּיקֵי אֱמֶת, עַמּוּדֵי הָעוֹלָם.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן לְרִבִּי אֶלְעָזָר, תָּא חֲזֵי, הָנֵי עֶשְׂרִין וּתְרֵין אַתְוָון דִּגְלִיפִין בְּאוֹרַיְיתָא, כֻּלְּהוּ מִתְפָּרְשָׁן בְּהָנֵי (נ"א מאלין) עֶשֶׂר אֲמִירָן. כָּל אֲמִירָה וַאֲמִירָה מֵאִלֵּין עֶשֶׂר, דְּאִינּוּן כְּתָרֵי מַלְכָּא כֻּלְּהוּ גְּלִיפִין בְּאַתְוָון יְדִיעָן (ד"א אחרנין), בְּגִינֵי כַּךְ שְׁמָא קַדִּישָׁא אִתְכַּסְיָיא בְּאַתְוָון אֲחָרָנִין, וְכָל אֲמִירָה, אוֹזִיף לַאֲמִירָה עִלָּאָה מִנָּהּ אַתְוָוֹ, בְּגִין דְּאִתְכְּלִיל הַאי בְּהַאי. וְעַל דָּא שְׁמָא קַדִּישָׁא, גְּלִיפְנָא לֵיהּ בְּאַתְוָון אָחֳרָנִין, בְּגִין דְּאִתְכַּסְיָין דָּא בְּדָא, וְדָא בְּדָא, עַד דְּמִתְקַשְׁרָן כֻּלְּהוּ כַּחֲדָא.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן לְרִבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה, עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם הָאוֹתִיּוֹת שֶׁחֲקוּקוֹת בַּתּוֹרָה, כֻּלָּן מִתְפָּרְשׁוֹת (מאלו) בְּעֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת הַלָּלוּ, כָּל אֲמִירָה וַאֲמִירָה מֵאוֹתָן הָעֶשֶׂר, שֶׁהֵן כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ, כֻּלָּן חֲקוּקוֹת בְּאוֹתִיּוֹת יְדוּעוֹת (אחרות). מִשּׁוּם כַּךְ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ מִתְכַּסֶּה בְּאוֹתִיּוֹת אֲחֵרוֹת, וְכָל אֲמִירָה מַלְוָה לַאֲמִירָה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה אֶת אוֹתִיּוֹתֶיהָ, מִשּׁוּם שֶׁנִּכְלָלוֹת זוֹ עִם זוֹ. וְלָכֵן אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ חָקְקוּ אוֹתוֹ בְּאוֹתִיּוֹת אֲחֵרוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהִתְכַּסּוּ זוֹ בְּזוֹ וְזוֹ בְּזוֹ, עַד שֶׁכֻּלָּן נִקְשָׁרוֹת כְּאַחַת.

וּמַאן דְּבָעֵי לְמִנְדַּע צְרוּפֵי שְׁמָהָן קַדִּישִׁין, לִינְדַּע אִינּוּן אַתְוָון דִּרְשִׁימִין בְּכָל כְּתָרָא וְכְתָרָא, וּכְדֵין לִינְדַּע וְיִתְקְיֵים בְּכוּלָּא. וְהָא גְּלִיפְנָא לוֹן, בְּכָל אִינּוּן אַתְוָון דִּרְשִׁימָן וִידִיעָן בְּכָל כְּתָרָא וְכְתָרָא, מִסְּפָרָא עִלָּאָה דִּשְׁלֵמוֹ. וְהָכִי סָלִיק בִּידָן, וְחַבְרַיָּיא גְּלִיפִין לוֹן, (ס"א ולחבריא גלינן לון) וְשַׁפִּיר הוּא, דְּהָא כָּל כְּתָרָא וְכְתָרָא אוֹזִיף לְחַבְרֵיהּ אַתְוָוֹ, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא, וּלְזִמְנִין

דְּלָא אִצְטָרִיךְ אֶלָּא, בְּאַתְווֹי אִינּוּן דְּרָשִׁימִין בֵּיהּ. וְכֻלְּהוּ יְדִיעָן לְגַבֵּי חַבְרַיָּיא וְהָא אוֹקִימְנָא לוֹן.

וּמִי שֶׁרוֹצֶה לָדַעַת אֶת צְרוּפֵי הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁיֵּדַע אֶת אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת הָרְשׁוּמוֹת בְּכָל כֶּתֶר וְכֶתֶר, וְאָז יֵדַע וְיִתְקַיֵּם בְּכֹל. וַהֲרֵי חִקְּקָנוּ אוֹתָם בְּכָל אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁרְשׁוּמוֹת וִידוּעוֹת בְּכָל כֶּתֶר וְכֶתֶר מֵהַסֵּפֶר הָעֶלְיוֹן שֶׁל שְׁלֹמֹה. וְכָךְ עָלָה בְיָדֵינוּ, וְהַחֲבֵרִים חִקְּקוּ אוֹתָם, (ולחברים גלינו אותם) וְיָפֶה הוּא. שֶׁהֲרֵי כָּל כֶּתֶר וְכֶתֶר מַלְוֶה לַחֲבֵרוֹ אֶת אוֹתִיּוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, וְלִפְעָמִים שֶׁלֹּא צָרִיךְ אֶלָּא בְּאוֹתִיּוֹת אוֹתָם שֶׁרְשׁוּמִים בּוֹ. וְכֻלָּם יְדוּעִים לַחֲבֵרִים, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אוֹתָם.

זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי בִּיקָרֵיהוֹן, וּמְגַלֵּי לְהוֹן רָזִין עִלָּאִין דִּשְׁמַיָּא קַדִּישָׁא, דְּלָא גַּלֵּי לְעִלָּאִין קַדִּישִׁין, וְעַל דָּא יָכִיל מֹשֶׁה, לְאִתְעַטָּרָא בֵּינֵי קַדִּישִׁין, וְכֻלְּהוּ לָא יָכְלֵי לְמִקְרַב בַּהֲדֵיהּ, כְּנוּרָא יָקִידְתָּא, וְגוּמְרֵי דְּאֶשָׁא. דְּאִי לָאו הָכִי, מַאן הֲוָה לֵיהּ לְמֹשֶׁה, לְמֵיקָם בֵּינַיְיהוּ. אֶלָּא זַכָּאָה חוּלָקָא דְּמֹשֶׁה, דְּהָא כַּד שָׁארֵי לְמַלְּלָא עִמֵּיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בָּעָא לְמִנְדַּע שְׁמֵיהּ קַדִּישָׁא (ס"א שמוי קדישין), סָתִים וְגַלָּיָא, בְּכָל חַד וְחַד כַּדְקָא חָזֵי, וּכְדֵין אַדְבַּק וְיָדַע יַתִּיר מִכָּל בְּנֵי עָלְמָא.

אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּכְבוֹדָם וּמְגַלֶּה לָהֶם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁל שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁלֹּא גִּלָּה לְעֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, וְעַל זֶה יָכֹל מֹשֶׁה לְהִתְעַטֵּר בֵּין קְדוֹשִׁים, וְכֻלָּם לֹא יָכְלוּ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, כְּאֵשׁ יוֹקֶדֶת וְגַחֲלֵי אֵשׁ. שֶׁאִם לֹא כֵּךְ, מִי הָיָה לוֹ לְמֹשֶׁה לַעֲמֹד בֵּינֵיהֶם? אֶלָּא אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רָצָה לָדַעַת אֶת שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ (שמותיו הקדושים), נִסְתָּר וְנִגְלֶה, בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּרָאוּי, וְאָז נִדְבַּק וְיָדַע יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּסָלִיק מֹשֶׁה גּוֹ עֲנָנָא יַקִּירָא, עָאל בֵּינֵי קַדִּישִׁין. פָּגַע בֵּיהּ חַד מַלְאָכָא בְּשַׁלְהוֹבֵי נוּרָא, בְּעַיְינִין מְלֶהָטָן, וְגַדְפּוֹי מוֹקְדָן, בָּעָא לְשַׁאֲפָא לֵיהּ בְּגַוּויהּ. וְהַהוּא מַלְאָכָא גַּבְרִיאֵל (ס"א גזריא"ל) (ס"א גזרנא"ל) (קמוא"ל) שְׁמֵיהּ, כְּדֵין אַדְכַּר מֹשֶׁה חַד שְׁמָא קַדִּישָׁא. דְּהָווֹה גָּלִיף בִּתְרֵיסַר אַתְוָון, וְאִזְדַּעְזָע וְאִתְרַגַּשׁ, עַד דְּסָלִיק מֹשֶׁה בֵּינַיְיהוּ. וְכֵן לְכָל חַד וְחַד, זַכָּאָה חוּלָקֵיהּ (שמות נח ע"א) וְהָא אוֹקִימְנָא מִלֵּי.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁעָלָה מֹשֶׁה לְתוֹךְ הֶעָנָן הַנִּכְבָּד, נִכְנַס לְבֵין קְדוֹשִׁים. פָּגַע בּוֹ מַלְאָךְ אֶחָד בְּשַׁלְהֶבוֹת אֵשׁ, בְּעֵינַיִם לוֹהֲטוֹת, וּכְנָפָיו שׂוֹרְפוֹת. רָצָה לִשְׂאֹף אוֹתוֹ לְתוֹכוֹ. וְשֵׁם אוֹתוֹ מַלְאָךְ גַּבְרִיאֵל (גזריא"ל) (גזרנא"ל). אָז הִזְכִּיר מֹשֶׁה שֵׁם קָדוֹשׁ אֶחָד שֶׁהָיָה חָקוּק עִם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת, וְהִזְדַּעְזַע וְהִתְרַגֵּשׁ, עַד שֶׁעָלָה מֹשֶׁה בֵּינֵיהֶם, וְכֵן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. אֲשְׁרֵי חֶלְקוֹ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

עֶרְוַת אִשָּׁה, וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה. תָּאנָא, בְּתִקּוּנֵי מַטְרוֹנִיתָא אוֹקִימְנָא אִלֵּין עֶרְיָין, אַף עַל גַּב דְּאִינּוּן (נ"א עריין אינון) בְּאַתְגַּלְיָיא וּבִסְתִימָא, וְתַמָּן בַּת בְּנָהּ וּבַת בִּתָּהּ. דְּהָא עָלְמָא אִצְטְרִיךְ לוֹן, וְאִינּוּן יִשּׁוּבָא דְּעָלְמָא, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא. וּמַאן דְּגַלֵּי חַד עֶרְיָיתָא מִנַּיְיהוּ, וַוי לֵיהּ, וַוי לְנַפְשֵׁיהּ, דְּהָא גַּלֵּי בְּגִין דָּא עֶרְיָין אָחֳרָנִין.

עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה. לְמַדְנוּ, בְּתִקּוּנֵי הַגְּבִירָה בֵּאַרְנוּ אֶת הָעֲרָיוֹת הַלָּלוּ, אַף עַל גַּב שֶׁהֵם (עריות הם) בַּנְּגָלֶה וּבַנִּסְתָּר, וְשָׁם בַּת בְּנָהּ וּבַת בִּתָּהּ. שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם צָרִיךְ אוֹתָם, וְהֵם יְשׁוּבוּ שֶׁל עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וּמִי שֶׁמְּגַלֶּה עֶרְוָה אַחַת מֵהֶן, אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ, שֶׁהֲרֵי גִּלָּה בִּשְׁבִיל זֶה עֲרָיוֹת אֲחֵרוֹת.

וְתַנְיָא מִלָּה בַּתְּרָאָה דְּעֶשֶׂר אֲמִירָן דְּאוֹרַיְיתָא, (שמות כ) לֹא תַחְמוֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ, בְּגִין דְּהַאי כְּלָלָא דְּכֻלְּהוּ. וּמַאן דְּחָמִיד אִתְּתָא אָחֳרָא, כְּאִלּוּ אֲעָבַר עַל אוֹרַיְיתָא כֻּלָּא. בְּרַם לָא אִית מִלָּה דְּקַיְימָא קָמֵי תְּשׁוּבָה. וְכָל שֶׁכֵּן אִי קַבִּיל עוֹנְשֵׁיהּ כְּדָוִד מַלְכָּא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, תָּנִינָן, כָּל מַאן דְּחָב וְאִתְפְּרַשׁ מֵהַהוּא חוֹבָא, תְּשׁוּבָה קָא מְעַלְּיָא לֵיהּ טְפֵי. וְאִי לָאו, לָא סָלִיק בִּידֵיהּ תְּשׁוּבָה, וְלָא מְעַלְּיָא לֵיהּ. אִי הָכִי, דָּוִד הֵיךְ לָא אִתְפְּרַשׁ מִבַּת שֶׁבַע לְבָתַר. אָמַר לֵיהּ, בַּת שֶׁבַע דִּידֵיהּ הֲוַת, וְדִידֵיהּ נָטִיל, דְּהָא מִית בַּעְלָהּ.

וְלָמַדְנוּ, הַדִּבּוּר הָאַחֲרוֹן שֶׁל עֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה - (שמות כ) לֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ, כִּי זֶהוּ הַכְּלָל שֶׁל כֻּלָּם. וּמִי שֶׁחוֹמֵד אִשָּׁה אֲחֶרֶת כְּאִלּוּ עָבַר עַל כָּל הַתּוֹרָה. בְּרַם, אֵין דָּבָר שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי תְּשׁוּבָה, וְכָל שֶׁכֵּן אִם קִבֵּל עָנְשׁוֹ כְּמוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שָׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁחָטָא וּפָרַשׁ מֵאוֹתוֹ חֵטְא, הַתְּשׁוּבָה מוֹעִילָה לוֹ יוֹתֵר. וְאִם לֹא, לֹא עוֹלָה בְיָדוֹ תְּשׁוּבָה וְלֹא מוֹעִילָה לוֹ. אִם כָּךְ, אֲז אֵיךְ דָּוִד לֹא פָּרַשׁ מִבַּת שֶׁבַע לְאַחַר מִכָּן? אָמַר לוֹ, בַּת שֶׁבַע הָיְתָה שֶׁלּוֹ, וְאֶת שֶׁלּוֹ הוּא לָקַח, שֶׁהֲרֵי מֵת בַּעְלָהּ.

דְּתַנְיָא, אֲזַדְּמָנַת הֲוַת בַּת שֶׁבַע לְדָוִד, מִיּוֹמָא דְּאִתְבְּרִי עָלְמָא, וּמָה עַכְבָא לֵיהּ. דְּנָטַל בְּרָתֵיהּ דְּשָׁאוּל מַלְכָּא, וְהַהוּא יוֹמָא נָטַל לָהּ אוּרִיָּה בְּרַחֲמֵי, אַף עַל גַּב דְּלָא הֲוַת דִּילֵיהּ. לְבָתַר אָתָא דָּוִד, וְנָטִיל דִּילֵיהּ, וְעַל דְּדָוִד דָּחִיק שַׁעֲתָא קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְקָטְלָא לְאוּרִיָּה וּלְמֶעְבַּד הָכִי. אַבְאִישׁ קָמֵיהּ, וְאַעְנָשׁ לֵיהּ לְדָוִד, דְּהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעָא לְאָתָבָא לֵיהּ לְדָוִד, לְקַיְימָא לֵיהּ מַלְכוּתָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה. וְכַד תָּאַב, לְדִידֵיהּ תָּאַב.

שֶׁלְּמַדְנוּ, מְזֻמָּנָת הָיְתָה בַּת שֶׁבַע לְדָוִד מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וּמָה עִכּוּב אוֹתוֹ? שֶׁנָּשָׂא אֶת בִּתּוֹ שֶׁל שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ, וְאוֹתוֹ יוֹם נָשָׂא אוֹתָהּ אוּרִיָּה בְּרַחֲמִים, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא הָיְתָה שֶׁלּוֹ. אַחַר כָּךְ בָּא דָּוִד וְנָטַל אֶת שֶׁלּוֹ. וְעַל שֶׁדָּוִד דָּחַק אֶת הַשָּׁעָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַהֲרֹג אֶת אוּרִיָּה וְלַעֲשׂוֹת כָּךְ, הֵרַע לְפָנָיו, וְהֶעֱנִישׁ אֶת דָּוִד, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לַהֲשִׁיבָהּ לְדָוִד, לְקַיֵּם לוֹ אֶת הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה. וּכְשֶׁהִשְׁתּוֹקֵק, לְשֶׁלּוֹ הִשְׁתּוֹקֵק.

דף עט.

תָּאנָא, אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, מַאי דִּכְתִיב אֲנִי יְיָ'. אֲנִי יְיָ': עָתִיד לִיתֵּן שָׂכָר טוֹב לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא. אֲנִי יְיָ' עָתִיד לְהִפָּרַע מִן הָרְשָׁעִים לֶעָתִיד לָבֹא. אִינּוּן דִּכְתִיב בְּהוּ (ישעיה סו) הַפּוֹשְׁעִים בִּי. כְּתִיב אֲנִי יְיָ', וּכְתִיב (דברים לב) אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה. אַף עַל פִּי (דף ע"ט ע"א) שֶׁאֲנִי בְּמִדַּת הָרַחֲמִים, הָרְשָׁעִים הוֹפְכִים אוֹתִי לְמִדַּת הַדִּין. דְּתַנְיָא, שֵׁם מָלֵא: יְיָ' אֱלֹהִים. זְכוּ יְיָ', וְאִי לָאו אֱלֹהִים. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, חַיָּיבִין עַבְדֵי פְּגִימוּתָא לְעֵילָּא. מַאי פְּגִימוּתָא. כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא פְּגִימוּתָא מַמָּשׁ, וְהָא אִתְמַר.

לְמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַהוּ שֶׁכָּתוּב אֲנִי ה' - אֲנִי ה' עָתִיד לִתֵּן שָׂכָר טוֹב לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא. אֲנִי ה' עָתִיד לְהִפָּרַע מִן הָרְשָׁעִים לֶעָתִיד לָבֹא, אוֹתָם שֶׁכָּתוּב בָּהֶם הַפֹּשְׁעִים בִּי. כְּתוּב אֲנִי ה', וְכְתוּב (דברים לב) אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה. אַף עַל פִּי שֶׁאֲנִי בְּמִדַּת הָרַחֲמִים, הָרְשָׁעִים הוֹפְכִים אוֹתִי לְמִדַּת הַדִּין. שֶׁלְּמַדְנוּ, שֵׁם מָלֵא - ה' אֱלֹהִים. זְכוּ - ה', וְאִם לֹא - אֱלֹהִים. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָרְשָׁעִים עוֹשִׂים פְּגָם לְמַעְלָה. אֵיזֶה פְּגָם? כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ פְּגָם מַמָּשׁ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

תָּאנָא כְּתִיב וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טוּמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ, תָּנֵי רַבִּי יְהוּדָה, דָּרָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי שָׁארֵי בְּגַוְוהִי, כֻּלְּהוּ זַכָּאִין, חֲסִידִין, כֻּלְּהוּ דַּחֲלֵי חַטָּאָה נִינְהוּ. שְׁכִינְתָּא שַׁרְיָא בֵּינַיְיהוּ, מַה דְּלֵית כֵּן בְּדָרִין אָחֳרָנִין. בְּגִינֵי כַּךְ מִילִּין אִינּוּן מִתְפָּרְשָׁן, וְלָא אִתְטַמְּרָן. בְּדָרִין אָחֳרָנִין לָאו הָכִי, וּמִלִּין דְּרָזֵי עִלָּאָה לָא יַכְלִין לְגַלָּאָה, וְאִינּוּן דְּיַדְעֵי מִסְתָּפוּ. דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן כַּד הֲוָה אָמַר רָזָא דְּהַאי קְרָא, חַבְרַיָּיא כֻּלְּהוּ עֵינֵיהוֹן נַבְעִין דִּמְעִין, וְכֻלְּהוּ מִילִּין דְּאָמַר הֲווֹ בְּעֵינֵיהוּ גַּלְיָין, כְּמָה דִּכְתִיב, (במדבר יב) פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ וּמַרְאֶה וְלֹא בְחִידוֹת.

לְמַדְנוּ, כְּתוּב וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ. שָׁנָה רַבִּי יְהוּדָה, דּוֹר שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ, כֻּלָּם צַדִּיקִים, חֲסִידִים, כֻּלָּם הֵם יִרְאֵי חֵטְא, וּשְׁכִינָה שׁוֹרָה בֵּינֵיהֶם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּדוֹרוֹת אֲחֵרִים. מִשּׁוּם כָּךְ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ מִתְפָּרְשִׁים וְלֹא נִטְמָנִים. בְּדוֹרוֹת אֲחֵרִים לֹא כֵן, וּדְבָרִים שֶׁל סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים לֹא יְכוֹלִים לְגַלּוֹת, וְאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים פּוֹחֲדִים. שֶׁכַּאֲשֶׁר הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר סוֹד הַפָּסוּק הַזֶּה, עֵינֵי כָּל הַחֲבֵרִים נָבְעוּ דְמָעוֹת, וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁאָמַר הָיוּ בְּעֵינֵיהֶם גְּלוּיִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ וּמַרְאֶה וְלֹא בְחִידוֹת.

דְּיוֹמָא חַד שְׁאִיל רַבִּי יֵיסָא אָמַר, בֵּיעָא דְקוּשְׁטָא (ס"א דקוסטא), דְּנָפְקָא מֵעוֹפָא דְּשַׁרְיָא (ס"א דשדי) בְּנוּרָא, וְאִתְבְּקַע לְאַרְבַּע סִטְרִין. תְּרֵין סַלְקִין מִנַּיְיהוּ, וְחַד מָאיךְ, וְחַד רְבִיעַ בְּרְבִיעָא (ס"א נביעי נביעא) דְּיַמָּא רַבָּא. אָמַר רַבִּי אַבָּא, עַבְדַת קַמֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, קֻדֶּשׁ חוֹל, דְּהָא כְּתִיב פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ. אָמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן, עַד לָא יִתְבְּקַע בֵּיעָא, (שמות ס"א ע"ב, קע"ד ע"א) תִּסְתָּלַק מֵעָלְמָא. וְכַךְ הֲוָה בְּאַדְּרָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן.

שֵׁיוֹם אֶחָד שָׁאַל רַבִּי יֵיסָא, אָמַר, בֵּיצָה שֶׁל אֵמֶת (מדה) שֶׁיִּצְאָה מֵעוֹף שֶׁשָּׁרוּי (שנזרק) בְּאוּר, וְהִתְבַּקְּעָה לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, שְׁנַיִם עוֹלִים מֵהֶם, וְאֶחָד מִתְנַמֵּךְ, וְאֶחָד רוֹבֵץ בְּמַרְבָּץ (מבועי המעין) שֶׁל הַיָּם הַגָּדוֹל. אָמַר רַבִּי אַבָּא, עָשִׂיתָ לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן קֹדֶשׁ חֹל, שֶׁהֲרֵי כְּתוּב פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, טָרֶם שֶׁתִּתְבַּקַּע הַבֵּיצָה, תִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. וְכַךְ הָיָה בְּאַדְּרָא שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן.

תָּאנָא, בְּיוֹמוֹי דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הֲוָה אָמַר בַּר נָשׁ לְחַבְרֵיהּ, פְּתַח פִּיךָ וְיֵאֵירוּ דְּבָרֶיךָ. בָּתַר דְּשָׁכִיב רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲווֹ אָמְרֵי (קהלת ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ.

לְמַדְנוּ, בִּימֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה אוֹמֵר אָדָם לַחֲבֵרוֹ: פְּתַח פִּיךָ וְיֵאֵירוּ דְּבָרֶיךָ. אַחַר שֶׁנִּפְטַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָיוּ אוֹמְרִים: (קהלת ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ.

תַּנְיָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִי בְּנֵי עָלְמָא מִסְתַּכְּלָן בְּמָה דִּכְתִיב בְּאוֹרַיְיתָא, לָא יֵיתוּן לְאַרְגָּזָא קָמֵי מָארֵיהוֹן. תָּאנָא, כַּד מִתְעָרִין דִּינִין קַשְׁיָין לְאַחֲתָא בְּעָלְמָא, וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טוּמְאָתָהּ וְגוֹ', הָכָא כְּתִיב (תהלים כה) סוֹד יְיָ לִירֵאָיו, (ר"צ ע"ב ובאדרא ס"א ובהאי דרא) וּבְאַדְרָא קַדִּישָׁא אִתְּמַר, הָכָא אִצְטְרִיכְנָא לְגַלָּאָה, דְּהָא לַאֲתַר דָּא אִסְתַּלָּק.

לַמְדָנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם בְּנֵי הָעוֹלָם מִסְתַּכְּלִים בְּמַה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה, לֹא יָבוֹאוּ לְהַרְגִּיז לְפָנַי רִבּוֹנָם. לַמְדָנוּ, כְּשֶׁמִּתְעוֹרְרִים הַדִּינִים הַקָּשִׁים לָרֶדֶת לָעוֹלָם, וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ וְגוֹ'. כָּאן כָּתוּב (תהלים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו, וּבְאַדְרָא (ובדור הזה) הַקְּדוֹשָׁה נֶאֱמַר, כָּאן הִצְטָרַכְנוּ לְגַלּוֹת, שֶׁהֲרֵי לַמָּקוֹם הַזֶּה הִסְתַּלֵּק.

דְּתָנֵינָן, בְּשַׁעֲתָא דְּחִוְיָא תַּקִּיפָא דִּלְעֵילָּא אִתְעַר, בְּגִין חוֹבֵי עָלְמָא, שָׁאֲרֵי וְאִתְחַבָּר עִם נוּקְבָא, וְאָטִיל בָּהּ זוּהֲמָא, אִתְפָּרַשׁ דְּכוּרָא מִינָּהּ, בְּגִין דְּהָא אִסְתְּאָבַת, וְאִתְקְרִיאַת מְסָאֲבָא, וְלָא אִתְחֲזֵי לְדְכוּרָא לְמִקְרַב בַּהֲדָהּ, דְּוַוי אִי אִסְתְּאַב הוּא בַּהֲדָהּ, בְּזִמְנָא דְּאִיהִי אִסְתְּאָבַת. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַנָּחָשׁ הַמַּקִּיף שֶׁל מַעְלָה הִתְעוֹרֵר בִּשְׁבִיל חֲטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם, הִתְחִיל לְהִתְחַבֵּר עִם נְקֵבָה וְהִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָה, נִפְרָד מִמֶּנָּה הַזָּכָר, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי נִטְמְאָה וְנִקְרֵאת טְמֵאָה, וְאֵין רָאוּי לַזָּכָר לִקְרַב אֵלֶיהָ. שֶׁאוֹי אִם הוּא נִטְמָא עִמָּהּ בִּזְמַן שֶׁהִיא טְמֵאָה.

וְתָאנָא, (תשא קצ"ב) מְאָה וְעֶשְׂרִין וַחֲמֵשׁ זִינֵי מְסָאֲבוּתָא נַחְתּוּ לְעָלְמָא, דְּמִתְאַחֲדָן מִסְּטָרָא דְּחִוְיָא תַּקִּיפָא, וְשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִין רַבְרְבִין מִנַּיְיהוּ, מִתְאַחֲדָן בְּנוּקְבֵי, וְאִתְדַּבְּקָן בָּהּ. וַוי לְמַאן דְּיִקְרַב בַּהֲדָהּ בְּהַהוּא זִמְנָא, דְּמַאן דְּיִקְרַב בַּהֲדָהּ, אַחֲזֵי פְּגִימוּתָא לְעֵילָּא, דְּהָא בְּחוֹבָא דָּא, אִתְעַר חִוְיָא תַּקִּיפָא לְעֵילָּא, וְאַשְׁדֵּי זוּהֲמָא בַּאֲתַר דְּלָא אִצְטְרִיךְ, וְאִתְחַבָּר בְּנוּקְבָא, וְאִתְרַבֵּי שַׁעֲרֵיהּ לְדְכוּרָא, בְּנוּקְבָא אִסְתְּאָבַת, וְשַׁעֲרָהָא רַבָּא, וְטוּפְרָהָא סַגִּיאוּ, וּכְדֵין דִּינִין שַׁרְיָין לְאִתְעָרָא בְּעָלְמָא, וְיִסְתַּאֲבוּן כֻּלָּא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (במדבר יט) כִּי אֶת מִקְדַּשׁ יְיָ טִמֵּא, מִקְדַּשׁ יְיָ אִסְתְּאַב, בְּחוֹבַיְיהוּ דִּבְנֵי נָשָׁא.

וְלָמַדְנוּ, מֵאָה עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה מִינֵי טֻמְאָה יָרְדוּ לָעוֹלָם שֶׁאֲחוּזִים מִצִּדּוֹ שֶׁל הַנָּחָשׁ הֶחָזָק, וְשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים גְּדוֹלִים מֵהֶם נֶאֱחָזִים בַּנְּקֵבוֹת וְנִדְבָּקִים בָּהֶם. אוֹי לְמִי שֶׁיִּקְרַב אֵלֶיהָ בְּאוֹתוֹ זְמַן, שֶׁמִּי שֶׁיִּקְרַב עִמָּהּ, מְרֻאֶה פָּגָם לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי בַּחֵטְא הַזֶּה מִתְעוֹרֵר הַנָּחָשׁ הַקָּשֶׁה לְמַעְלָה וּמַטִּיל זֻהֲמָה בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא צָרִיךְ, וּמִתְחַבֵּר עִם הַנְּקֵבָה, וּגְדֻלּוֹת שַׂעֲרוֹתָיו שֶׁל הַזָּכָר, וְהַנְּקֵבָה נִטְמֵאת, וּשְׂעָרָהּ גָּדוֹל וְצִפָּרְנֶיהָ גְּדוֹלוֹת, וְאָז הַדִּינִים שׁוֹרִים לְהִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם וְנִטְמָאִים הַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר יט) כִּי אֶת מִקְדַּשׁ ה' טִמֵּא, מִקְדַּשׁ ה' נִטְמָא בַּחֲטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם.

תָּאנָא, מַאי דִּכְתִיב, (בראשית ג) וְאֵיבָה אָשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה, אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים זִינֵי מְסָאֲבוּתָא אַטִּיל חִוְיָא בְּנוּקְבָא, כַּד אִתְחַבָּר עִמָּהּ, כְּחוּשְׁבָּן וְאֵיבָה, וְעֶשְׂרִין וְד' זִינִין (ס"א דינין) מִתְעָרִין לְעֵילָּא, וְעֶשְׂרִין וְאַרְבַּע לְתַתָּא. וְשַׁעֲרָא רַבָּא, וְטוּפְרִין סְגִיאוּ, וּכְדֵין דִּינִין

מִתְעָרִין בְּכֹלָּא. וְתָאנָא כַּד בָּעַת אִתְתָא לְאִתְדַּכָּאָה, בַּעְיָא לְסַפָּרָא הַהוּא שַׁעֲרָא דְּרַבֵּי בְּיוֹמָא דְּאִיהִי מִסְאֲבָא, וּלְסַפָּרָא טוּפְרָהָא, וְכָל הַהוּא זוּהֲמָא דִּי בְּהוֹן.

לְמַדְנוּ, מַה שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) וְאִיבָה אָשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה, אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים מִינֵי טֻמְאָה הִטִּיל הַנָּחָשׁ בַּנְּקֵבָה כְּשֶׁהִתְחַבֵּר עִמָּהּ, כְּחֶשְׁבּוֹן וְאֵיבָה, וְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִינִים (דינים) מִתְעוֹרְרִים לְמַעְלָה, וְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לְמַטָּה. וְשַׁעַר גָּדוֹל וְצִפָּרְנַיִם גְּדוֹלוֹת, וְאָז מִתְעוֹרְרִים הַדִּינִים בַּכֹּל. וְלָמַדְנוּ, כְּשֶׁרוֹצָה אִשָּׁה לְהִטָּהֵר, צְרִיכָה לְסַפֵּר אוֹתוֹ שַׁעַר שֶׁגָּדֵל בַּיּוֹם שֶׁהִיא טְמֵאָה, וּלְסַפֵּר אֶת צִפָּרְנֶיהָ, וְכָל אוֹתָהּ זוּהֲמָה שֶׁבָּהֶן.

דְּתָנָא בָּרֵזֵי דִּמְסָאֲבוּתָא, זוּהֲמָא דְּטוּפְרִין, יִתְעַר זוּהֲמָא אָחֳרָא, וּבְגִינֵי כַּךְ, בַּעְיָין גְּנִיזָא, וּמַאן דְּאַעְבַּר לוֹן לְגַמְרֵי, כְּאִלּוּ אִתְעַר חֶסֶד בְּעָלְמָא. דְּתַנְיָא לֹא לִבְעֵי לֵיהּ לְאִינִישׁ לְמֵיהַב דּוּכְרָנָא לְזִינִין בִּישִׁין. דְּתָנֵינָן (ע"ז ע"א) אֶלַף וְאַרְבַּע מְאָה וְה' זִינִין בִּישִׁין, מִתְאַחֲדָן בְּהַהוּא זוּהֲמָא, דְּאָטִיל חִוְיָא תַּקִּיפָא, וְכֻלְּהוּ מִתְעָרִין בְּהַהוּא זוּהֲמָא דְּטוּפְרִין.

שֶׁלְּמַדְנוּ בְּסוֹדוֹת הַטֻּמְאָה, שֶׁזֶּהֶמֶת הַצִּפָּרְנַיִם מְעוֹרֶרֶת זֻהֲמָה אַחֶרֶת, וּמִשּׁוּם כְּךָ צְרִיכִים גְּנִיזָה, וּמִי שֶׁמַּעֲבִירִם לְגַמְרֵי, כְּאִלּוּ הֵעִיר חֶסֶד בָּעוֹלָם. שֶׁלְּמַדְנוּ, אֵין צָרִיךְ אָדָם לִתֵּת זֶכֶר לְמִינִים רָעִים. שֶׁשָּׁנִינוּ, אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה מִינִים רָעִים נֶאֱחָזִים בְּאוֹתָהּ הַזֻּהֲמָה שֶׁהִטִּיל הַנָּחָשׁ הֶחָזָק, וְכֻלָּם מִתְעוֹרְרִים בְּאוֹתָהּ זֶהֱמַת הַצִּפָּרְנַיִם.

דף עט:

וַאֲפִילּוּ מַאן דְּבָעֵי, יַעְבִּיד בְּהוּ חַרְשִׁין לְבָנֵי נָשָׁא, מִשּׁוּם אִינּוּן דְּתַלְיָין בְּהוּ, וּמַאן דְּאַעְבַּר (דף ע"ט ע"ב) לוֹן, כְּאִלּוּ אַסְגֵּי חֶסֶד בְּעָלְמָא, וְדִינִין בִּישִׁין לָא מִשְׁתַּכְּחִין. וַיַּעֲבֹר הַהוּא זוּהֲמָא וְטוּפְרָהָא דְּרָשִׁים בֵּיהּ. דְּתַנְיָא, מַאן דְּדָרִיךְ בְּרַגְלֵיהּ, אוֹ בְּמָסָאנֵיהּ עֲלַיְיהוּ, יָכִיל לְאִתְזָקָא. וּמַה בְּהַאי שִׁיּוּרֵי דְּשִׁיּוּרֵי דְּזוּהֲמָא דִּלְעֵילָּא כַּךְ, אִתְּתָא דְּמִקַּבְלָא וְאִתְחֲבָרַת בְּחִוְיָא, וְאָטִיל בָּהּ זוּהֲמָא, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. וַוי לְעָלְמָא דְּמִקַּבְלָא מִינָּהּ מֵהַהוּא זוּהֲמָא, בְּגִינֵי כַּךְ וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טוּמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב.

וַאֲפִילּוּ מִי שֶׁרוֹצֶה, יַעֲשֶׂה בָהֶם כְּשָׁפִים לִבְנֵי אָדָם, מִשּׁוּם אוֹתָם שֶׁתְּלוּיִים בָּהֶם. וּמִי שֶׁמַּעֲבִירָם, כְּאִלּוּ הִרְבָּה חֶסֶד בָּעוֹלָם, וְדִינִים רָעִים לֹא נִמְצָאִים, וְתַעֲבֹר אוֹתָהּ זֻהֲמָה וְצִפָּרְנֶיהָ שֶׁרְשׁוּמוֹת בָּהּ. שֶׁלְּמַדְנוּ, מִי שֶׁהוֹרֵךְ בְּרַגְלוֹ אוֹ בְּנַעֲלוֹ עֲלֵיהֶן, יָכוֹל לְהִנָּזֵק. וּמַה בְּשִׁיּוּרֵי הַשִּׁירַיִם שֶׁל הַזֻּהֲמָה שֶׁלְּמַעְלָה כָּךְ - אִשָּׁה שֶׁמְּקַבֶּלֶת וּמִתְחַבֶּרֶת עִם הַנָּחָשׁ וְהִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אוֹי לָעוֹלָם שֶׁמְּקַבֵּל מִמֶּנָּה אוֹתָהּ זֻהֲמָה. מִשּׁוּם כָּךְ, וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. עָלַי וַדַּאי, בְּגִין דְּיִתְעַבַּר הַהוּא חִוְיָא, וְיִתְבָּטֵל מֵאן דְּבָעְיָא. עָלַי: כְּמָה דִּכְתִיב, (ישעיה ו) שְׂרָפִים עוֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ. וְעַל דָּא כְּתִיב בְּקֹרַח, (במדבר טז) הַנּוֹעָדִים עַל יְיָ', דִּבְגִינֵיהוֹן אִתְעַר מֵאן דְּאִתְעַר דְּאַתֵּי מִסְטַרַיְיהוּ. אוּף הָכָא הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה, עָלַי מַמָּשׁ. בְּגִין דְּיִתְבָּטֵל וְיִתְעַבַּר וְלָא

אִשְׁתְּכַח חִוְיָא בַּאֲתַר דְּשָׁאֲרֵי. וְכָל כַּךְ לָמָּה. עַל שֶׁמִּעַטְתִּי אֶת הַיָּרֵחַ, וְשַׁלְטָא בָּהּ מַאן דְּלָא אִצְטְרִיךְ. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טוּמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. עָלַי וַדַּאי, כְּדֵי שֶׁיֵּעָבֵר אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ וְיִתְבַּשֵּׁם מִי שֶׁצָּרִיךְ. עָלַי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ו) שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב בְּקֹרַח, (במדבר טז) הַנֹּעָדִים עַל ה', שֶׁבְּגִלְגֻּלָּם מִתְעוֹרֵר מִי שֶׁמִּתְעוֹרֵר שָׁבָא מִצַּדָּם. אַף כָּאן הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה, עָלַי מַמָּשׁ, כְּדֵי שֶׁיִּתְבַּשֵּׁם וְיַעֲבֹר וְלֹא יִמָּצֵא הַנָּחָשׁ בְּמָקוֹם שֶׁשּׁוֹרֶה. וְכָל כָּךְ לָמָּה? עַל שֶׁמִּעַטְתִּי אֶת הַיָּרֵחַ וְשׁוֹלֵט בָּהּ מִי שֶׁלֹּא צָרִיךְ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב.

זַכָּאָה דָּרָא, דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי שָׁאֲרֵי בְּגַוֵּיהּ. זַכָּאָה עַדְבֵיהּ בֵּין עִלָּאִין וְתַתָּאִין. עָלַיְיהּ כְּתִיב, (קהלת י) אַשְׁרֵיךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן חוֹרִין. מַהוּ בֶּן חוֹרִין. דְּזַקִּיף רֵישָׁא לְגַלָּאָה, וּלְפָרְשָׁא מִלִּין וְלָא דָּחִיל. כְּהַאי דְּאִיהוּ בֶּן חוֹרִין, וְיֵימָא מַאי דְּבָעְיָא וְלָא דָּחִיל. מַהוּ מַלְכֵּךְ. דָּא הוּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי, מָארֵיהּ דְּאוֹרַיְיתָא, מָארֵיהּ דְּחָכְמְתָא. דְּכַד הֲוָה רַבִּי אַבָּא וְחַבְרַיָּיא חָמָאן לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲווֹ רַהֲטֵי אֲבָתָרֵיהּ, וְאָמְרֵי, (הושע י) אַחֲרֶיךָ יְיָ' יֵלֵכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג.

אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ. אַשְׁרֵי גּוֹרָלוֹ בֵּין עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. עָלָיו כָּתוּב (קהלת י) אַשְׁרֵיךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן חוֹרִים. מַהוּ בֶּן חוֹרִים? שֶׁזּוֹקֵף רֹאשׁ לְגַלּוֹת וּלְפָרֵשׁ דְּבָרִים וְאֵינוֹ פּוֹחֵד. כָּזֶה שֶׁהוּא בֶּן חוֹרִין, וְיֹאמַר מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה וְלֹא פּוֹחֵד. מִי זֶה מַלְכֵּךְ? זֶה הוּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, בַּעַל הַתּוֹרָה, בַּעַל הַחָכְמָה. שֶׁכְּשֶׁהָיָה רַבִּי אַבָּא וְהַחֲבֵרִים רוֹאִים אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָיוּ רָצִים אַחֲרָיו וְאוֹמְרִים: (הושע יא) אַחֲרֵי ה' יֵלֵכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּתִיב (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי חׇדֶשׁ בְּחׇדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ, אֲמַאי שְׁקִיל דָּא בְּדָא. אֶלָּא כֹּלָּא בְּחַד דַּרְגָּא סְלִיקוּ, דָּא אִזְדַּוּוֹג בְּדָא. וְחֶדְוּותָא דְּדָא בְּדָא לָא אִשְׁתְּכַח, אֶלָּא כַּד אִתְגְּלֵי עַתִּיקָא קַדִּישָׁא, וּכְדֵין חֶדְוָותָא דִּכֹלָּא. וְתָנֵינָן, כְּתִיב (תהלים צב) מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת, לְיוֹם הַשַּׁבָּת מַמָּשׁ. שְׁבָחָא דְּקָא מְשַׁבַּח קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. כְּדֵין חֶדְוָותָא אִשְׁתְּכַח, וְנִשְׁמְתָא אִתּוֹסֶפֶת. דְּהָא עַתִּיקָא אִתְגְּלֵי וְזִוּוּגָא יְזַדְּמַן.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי חׇדֶשׁ בְּחׇדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ. לָמָּה שְׁקוּל זֶה בָּזֶה? אֶלָּא הַכֹּל בְּדַרְגָּה אַחַת עוֹלֶה. זֶה מְזַדְּוֵג עִם זֶה, וְשִׂמְחָה שֶׁל זֶה עִם זֶה לֹא נִמְצֵאת, אֶלָּא כְּשֶׁמִּתְגַּלֶּה הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, אָז זוֹהִי חֶדְוַת הַכֹּל. וְשָׁנִינוּ, כָּתוּב (תהלים צב) מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת, לְיוֹם הַשַּׁבָּת מַמָּשׁ. הַשַּׁבָּת שֶׁמִּשַּׁבֵּחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָז נִמְצֵאת שִׂמְחָה, וְנִשְׁמָה מִתּוֹסֶפֶת. שֶׁהֲרֵי הָעַתִּיק הִתְגַּלָּה, וְהַזִּוּוּג יִזְדַּמֵּן.

אוֹף הָכֵי בְּחֶדְוּותֵי סִיהֲרָא, דְּהָא נָהִיר לָהּ שִׁמְשָׁא בְּחֶדְוָותָא דִּנְהִירוּ דְּעַתִּיקָא לְעֵילָּא. בְּגִינֵי כַּךְ הַאי קְרָבְּנָא הוּא לְעֵילָּא, בְּגִין דְּיִתְבְּסַם כֹּלָּא, וְיִשְׁתְּכַח חֶדְוָותָא בְּעָלְמָא, וְעַל דָּא הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה, דַּיְיקָא מִלָּה.

אַף כָּךְ בְּחִדּוּשׁ הַלְּבָנָה, שֶׁהֲרֵי מֵאִיר הַשֶּׁמֶשׁ בְּשִׂמְחַת הָאוֹר שֶׁל הָעַתִּיק לְמַעְלָה. מִשּׁוּם כָּךְ הַקָּרְבָּן הַזֶּה הוּא לְמַעְלָה, כְּדֵי שֶׁהַכֹּל יִתְבַּשֵּׂם וְתִמָּצֵא שִׂמְחָה בָּעוֹלָם, וְעַל כֵּן הֲבִיאוּ עָלֵי כַּפָּרָה, דָּבָר מְדֻיָּק.

תָּאנָא, כְּתִיב (במדבר כח) עוֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל עוֹלַת הַתָּמִיד, דְּבָעֵי לְכַוְונָא לְבָּא לְעֵילָּא לְעֵילָּא, יַתִּיר מִשְּׁאַר יוֹמִין. וְעַל דָּא עַל עוֹלַת הַתָּמִיד דַּיְיקָא. תַּנְיָא, כְּתִיב בְּחַנָּה (שמואל א א) וַתִּתְפַּלֵּל עַל יְיָ', עַל דַּיְיקָא, בְּגִין דִּבְנִין בְּמַזָּלָא קַדִּישָׁא תַּלְיָין, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא וְלֵית לָךְ מִלָּה בְּאוֹרַיְיתָא, אוֹ אַת זְעֵירָא בְּאוֹרַיְיתָא. דְּלָא רְמִיזָא בְּחָכְמְתָא עִלָּאָה, וְתַלְיָין מִנֵּיהּ תְּלֵי תְּלִין רָזִין דְּחָכְמְתָא עִלָּאָה, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (שיר השירים ה) קְווּצוֹתָיו תַּלְתַּלִּים, וְהָא אִתְּמַר.

לְמָדְנוּ, כָּתוּב (במדבר כח) עֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל עֹלַת הַתָּמִיד, שֶׁצָּרִיךְ לְכַוֵּן אֶת הַלֵּב לְמַעְלָה לְמַעְלָה יוֹתֵר מִבְּשְׁאָר הַיָּמִים. וְעַל זֶה עַל עֹלַת הַתָּמִיד דַּוְקָא. לְמָדְנוּ, כָּתוּב בְּחַנָּה (שמואל א א) וַתִּתְפַּלֵּל חַנָּה עַל ה', עַל דַּוְקָא, מִשּׁוּם שֶׁהַבָּנִים תְּלוּיִים בַּמַּזָּל הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה אוֹ אוֹת קְטַנָּה בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא רְמוּזָה בַּחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וּתְלוּיִים מִמֶּנָּה תְּלֵי תְּלִים שֶׁל סוֹדוֹת הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ה) קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

רִבִּי יוֹסֵי אַשְׁכָּחֵיהּ לְרִבִּי אַבָּא, דְּהֲוָה יָתִיב וְקָאֲרִי, הַאי קְרָא דִּכְתִיב, (תהלים נה) הַשְׁלֵךְ עַל יְיָ' יְהָבְךָ, עַל דַּיְיקָא, דְּהָא מְזוֹנֵי בְּמַזָּלָא תַּלְיָין. רִבִּי יְהוּדָה הֲוָה קָאֲרֵי, (תהלים לב) עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא. עַל זֹאת וַדַּאי. לְעֵת מְצֹא, הָא אוֹקִימְנָא. אֲבָל לְעֵת מְצֹא, כְּמָה דִּכְתִיב, (ישעיה נה) דִּרְשׁוּ יְיָ' בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאוּהוּ בִּהְיוֹתוֹ קָרוֹב. דָּבָר אַחֵר לְעֵת מְצֹא, בְּשַׁעֲתָא דְּנַהֲרִין נַגְדִּין וְאִתְמַשְׁכָן, וּמִסְתַּפְּקֵי אֲבָהָן, וּמִתְבָּרְכָן כֻּלָּא. רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים, מַאן שֵׁטֶף מַיִם רַבִּים, דָּא עַמִּיקָא דְּמַבּוּעִין וְנַהֲרִין, דְּמַאן יְזַכֶּה לֵיהּ, וּמַאן יְזַכֶּה לְקָרְבָא וּלְסַלְקָא תַּמָּן. הֲדָא הוּא דִכְתִיב בֵּיהּ, (תהלים לב) רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ דְּהָא לָא זַכָּאן, וְלָא יַכְלִין.

רַבִּי יוֹסֵי מָצָא אֶת רַבִּי אַבָּא שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְקוֹרֵא אֶת הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב, (תהלים נה) הַשְׁלֵךְ עַל ה' יְהָבְךָ, עַל דַּוְקָא. שֶׁהֲרֵי מְזוֹנוֹת תְּלוּיִים בְּמַזָּל. רַבִּי יְהוּדָה הָיָה קוֹרֵא, (שם לב) על זאת יתפלל כל חסיד אליך לְעֵת מְצֹא. עַל זֹאת וַדַּאי. לְעֵת מְצֹא, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ. אֲבָל לְעֵת מְצֹא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נה) דִּרְשׁוּ ה' בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאֻהוּ בִּהְיוֹתוֹ קָרוֹב. דָּבָר אַחֵר לְעֵת מְצֹא - בְּשָׁעָה שֶׁנְּהָרוֹת שׁוֹפְעִים וְנִמְשָׁכִים, וְהָאֲבוֹת נֶהֱנִים, וְהַכֹּל מִתְבָּרְכִים. רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים, מִי זֶה הַשֵּׁטֶף מַיִם רַבִּים? זֶהוּ עֹמֶק הַנְּחָלִים וְהַנְּהָרוֹת, שֶׁמִּי יִזְכֶּה לוֹ וּמִי יִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב וְלַעֲלוֹת לְשָׁם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בּוֹ, (תהלים לה) רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ, שֶׁהֲרֵי לֹא זוֹכִים וְלֹא יְכוֹלִים.

רִבִּי יִצְחָק אָמַר, כְּתִיב (תהלים כז) אַחַת שָׁאַלְתִּי מֵאֵת יְיָ' אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ וְגוֹ'. זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא, דְּכַמָּה גְּנִיזִין עִלָּאִין טְמִירִין לְהוּ בְּהַהוּא עָלְמָא, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְשַׁתַּעֲשַׁע בְּהוּ בְּאִינּוּן עָלְמִין, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא בְּנֹעַם יְיָ', וְהָא אִתְּמַר. רִבִּי חִזְקִיָּה אָמַר מֵהָכָא, (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתְךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ. יַעֲשֶׂה, תַּעֲשֶׂה מִבָּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא יַעֲשֶׂה

וַדַּאי, הַיְינוּ (ישעיה לח) יוֹסִיף עַל יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה. וְהַיְינוּ הַשְׁלֵךְ עַל ה' יְהָבְךָ. וּכְתִיב וַתִּתְפַּלֵּל עַל יְיָ'. וְכֹלָּא חַד.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, כְּתוּב (שם כז) אַחַת שָׁאַלְתִּי מֵאֵת ה' אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ וְגוֹ'. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁכַּמָּה גְּנָזִים עֶלְיוֹנִים שְׁמוּרִים לָהֶם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִמָּם בְּאוֹתָם הָעוֹלָמוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּארְנוּ בְּנֹעַם ה', וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, מִכָּאן (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאֲתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ. יַעֲשֶׂה?! תַּעֲשֶׂה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא יַעֲשֶׂה וַדַּאי. הַיְינוּ (שם לח) יוֹסִיף עַל יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה. וְהַיְינוּ הַשְׁלֵךְ עַל ה' יְהָבְךָ. וְכָתוּב וַתִּתְפַּלֵּל עַל ה'. וְהַכֹּל אֶחָד.

דף פ.

זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא, בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא (דף פ' ע"א) דְּאָתֵי, עֲלַיְיהוּ כְּתִיב (תהלים ה) וְיִשְׂמְחוּ כָל חוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ וְתָסֵךְ עֲלֵימוֹ וְיַעְלְצוּ בָךְ אוֹהֲבֵי שְׁמֶךָ. וּכְתִיב (תהלים קמ) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ. וּכְתִיב (תהלים ט) וְיִבְטְחוּ בְךָ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא עָזַבְתָּ דוֹרְשֶׁיךָ יְיָ'.

אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים ה) וְיִשְׂמְחוּ כָל חוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ וְתָסֵךְ עָלֵימוֹ וְיַעְלְצוּ בְךָ אוֹהֲבֵי שְׁמֶךָ. וְכָתוּב (שם קמ) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ. וְכָתוּב (שם ט) וְיִבְטְחוּ בְךָ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא עָזַבְתָּ דּוֹרְשֶׁיךָ ה'. בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

בָּרוּךְ יְיָ' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלוֹךְ יְיָ' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פרשת קדושים

(ויקרא יט) וַיְדַבֵּר יְיָ' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ' אֱלֹהֵיכֶם. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (תהלים לב) אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין וְגוֹ'. בְּכַמָּה זְמָנִין אוֹרַיְיתָא אַסְהִידַת בְּהוּ בִּבְנֵי נָשָׁא, כַּמָּה זְמָנִין אֲרִימַת קָלִין, לְכָל סְטָרִין לְאִתְעָרָא לְהוּ, וְכֻלְּהוּ דְּמִיכִין בְּשֵׁינָתָא בְּחוֹבֵיהוֹן (ס"א בחוריהון), לָא מִסְתַּכְּלִין, וְלָא מַשְׁגִּיחִין, בְּהֵיךְ אַנְפִּין יְקוּמוּן לְיוֹמָא דְּדִינָא עִלָּאָה, כַּד יִתְבַּע לוֹן מַלְכָּא עִלָּאָה עֶלְבּוֹנָא דְּאוֹרַיְיתָא, דְּצַוְותַת לְקֻבְלֵיהוֹן, וְלָא אִהַדְּרוּ אַנְפִּין לְקֻבְלָהּ, דְּכֻלְּהוּ פְּגִימִין בְּכֹלָּא, דְּלָא יָדְעוּ מְהֵימְנוּתָא דְּמַלְכָּא עִלָּאָה, וַוי לוֹן, וַוי לְנַפְשָׁהוֹן.

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (תהלים לב) אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין וְגוֹ'. בְּכַמָּה פְּעָמִים הַתּוֹרָה מְעִידָה בִּבְנֵי אָדָם, כַּמָּה פְּעָמִים הִיא מְרִימָה קוֹלוֹת לְכָל הַצְּדָדִים לְהַעִיר אוֹתָם, וְכֻלָּם רְדוּמִים בְּשֵׁנָה בַּחֲטָאֵיהֶם (בחוריהם), אֵינָם מִסְתַּכְּלִים וְאֵינָם מַשְׁגִּיחִים בְּאֵיזֶה פָּנִים יַעַמְדוּ לְיוֹם הַדִּין הָעֶלְיוֹן, כְּשֶׁיִּתְבַּע אוֹתָם

הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן עַל עֶלְבּוֹן הַתּוֹרָה שֶׁצּוֹעֶקֶת כְּנֶגְדָּם, וְאֵינָם מַחֲזִירִים פְּנֵיהֶם מוּלָהּ, שֶׁכֻּלָּם פְּגוּמִים בַּכֹּל, שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים אֶת אֱמוּנַת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, אוֹי לָהֶם וְאוֹי לְנַפְשָׁם!

דְּהָא אוֹרַיְיתָא בֵּיהּ אַסְהִידַת, וְאָמְרַת (משלי ט) מִי פֶתִי יָסוּר הֵנָּה חֲסַר לֵב (ס"א ואמרה) אָמְרָה לוֹ. מַהוּ חֲסַר לֵב. דְּלֵית לֵיהּ מְהֵימְנוּתָא, דְּמַאן דְּלָא אִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא, לָאו בֵּיהּ מְהֵימְנוּתָא, וּפָגִים הוּא מִכֹּלָּא (ס"א ואמרה) אָמְרָה לוֹ, אוֹמְרָה לוֹ מִבָּעֵי לֵיהּ, כְּמָה דְאַתְּ אָמֵר (תהלים מב) אוֹמְרָה לְאֵל סַלְעִי, מַהוּ אָמְרָה. אֶלָּא לְאַכְלְלָא וּלְאַתּוֹסָפָא אוֹרַיְיתָא דִּלְעֵילָּא, דְּהִיא קַרְיֶיהּ לֵיהּ חֲסַר לֵב, פָּגִים מִמְּהֵימְנוּתָא.

שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מְעִידָה בּוֹ וְאוֹמֶרֶת, (משלי ט) מִי פֶתִי יָסַר הֵנָּה חֲסַר לֵב (ואמרה) אָמְרָה לוֹ. מַה זֶּה חֲסַר לֵב? שֶׁאֵין בּוֹ אֱמוּנָה. שֶׁמִּי שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֵין בּוֹ אֱמוּנָה וּפָגוּם הוּא מִכֹּל. (ואמרה) אָמְרָה לוֹ?! אוֹמְרָה לוֹ הָיָה צָרִיךְ לְהָיוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מב) אוֹמְרָה לְאֵל סַלְעִי. מַה זֶּה אָמְרָה? אֶלָּא לְהַכְלִיל וּלְהוֹסִיף אֶת הַתּוֹרָה שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהִיא קוֹרֵאת לוֹ חֲסַר לֵב, פְּגוּם מֵהֶאֱמוּנָה.

דְּהָכִי תָּנֵינָן, כָּל מַאן דְּלָא אִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא, אָסִיר לְמִקְרַב לְגַבֵּיהּ, לְאִשְׁתַּתְּפָא בַּהֲדֵיהּ, וּלְמֶעְבַּד בֵּיהּ סְחוֹרְתָּא, וְכָל שֶׁכֵּן לְמֵהַךְ עִמֵּיהּ בְּאוֹרְחָא. דְּהָא לֵית בֵּיהּ מְהֵימְנוּתָא. (ועל דא) תָּנֵינָן כָּל בַּר נָשׁ דְּאָזִיל בְּאוֹרְחָא, וְלֵית עִמֵּיהּ מִלֵּי דְּאוֹרַיְיתָא, אִתְחַיָּיב בְּנַפְשֵׁיהּ. כָּל שֶׁכֵּן מַאן דְּאִזְדָּוֵוג בְּאוֹרְחָא, עִם מַאן דְּלֵית בֵּיהּ מְהֵימְנוּתָא, דְּלָא חָשִׁיב לֵיקָרָא דְּמָארֵיהּ וְדִידֵיהּ דְּלָא חָס עַל נַפְשֵׁיהּ.

שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ, שֶׁכָּל מִי שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אָסוּר לוֹ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, לְהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ וְלַעֲשׂוֹת עִמּוֹ סְחוֹרָה, וְכָל שֶׁכֵּן לְלֶכֶת עִמּוֹ בַּדֶּרֶךְ, שֶׁהֲרֵי אֵין בּוֹ אֱמוּנָה. (ועל זה) שָׁנִינוּ, כָּל אָדָם שֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וְאֵין עִמּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה, מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ. כָּל שֶׁכֵּן מִי מִתְחַבֵּר בַּדֶּרֶךְ עִם מִי שֶׁאֵין בּוֹ אֱמוּנָה, שֶׁלֹּא מַחֲשִׁיב אֶת כְּבוֹד אֲדוֹנוֹ וְאֶת שֶׁלּוֹ, שֶׁלֹּא חָס עַל נַפְשׁוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מַאן דְּלָא חָס עַל נַפְשֵׁיהּ, הֵיךְ יִשְׁלוֹף נַפְשָׁא דְּכַשְׁרָא לְבָרֵיהּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תַּיּוּהָנָא עַל דָּרָא, וְהָא אִתְּמַר מִלָּה וְכוּ'. וְעַל דָּא כְּתִיב אַל תְּהִיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין. זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא, דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא, וְיַדְעִין אוֹרְחוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּמְקַדְּשֵׁי גַּרְמַיְיהוּ בְּקֻדּוּשָׁא דְּמַלְכָּא, וְאִשְׁתְּכָחוּ קַדִּישִׁין בְּכֹלָּא, וּבְגִין כָּךְ מְשַׁלְּפֵי רוּחָא דְּקוּדְשָׁא מִלְּעֵילָּא, וּבְנַיְיהוּ כֻּלְּהוּ זַכָּאֵי קְשׁוֹט, וְאִקְרוּן בְּנֵי מַלְכָּא בְּנִין קַדִּישִׁין. (זכאין אינון אברים וכו' עד למהוי בנדתה, מהרעיא מהימנא נדפס בפרשת פנחס מאמר מתחיל אלא פגיעה רכ"ה ע"ב).

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מִי שֶׁלֹּא חָס עַל נַפְשׁוֹ, אֵיךְ יִשְׁלֹף נֶפֶשׁ כְּשֵׁרָה לִבְנוֹ? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תְּמַהֲנִי עַל הַדּוֹר, וַהֲרֵי הַדָּבָר נֶאֱמַר וְכוּ'. וְעַל זֶה כָּתוּב אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְקַדְּשִׁים אֶת עַצְמָם בִּקְדֻשַּׁת הַמֶּלֶךְ, וְנִמְצָאִים קְדוֹשִׁים

בַּכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ שׁוֹלְפִים רוּחַ שֶׁל קֹדֶשׁ מִלְמַעְלָה, וְכָל בְּנֵיהֶם הֵם צַדִּיקֵי אֱמֶת, וְנִקְרָאִים בְּנֵי הַמֶּלֶךְ, בָּנִים קְדוֹשִׁים.

וַוי לְהוֹן לְרַשִׁיעַיָּיא, דְּכֻלְּהוּ חֲצִיפִין, וְעוֹבָדַיְיהוּ חֲצִיפִין. בְּגִינֵי כַּךְ יָרְתִין בְּנַיְיהוּ נַפְשָׁא חֲצִיפָא, מִסְּטָרָא דְּמָסָאֲבָא. כְּמָה דְּכְתִיב וְנִטְמֵתֶם בָּם, אָתָא לְאִסְתַּאֲבָא, מְסָאֲבִין לֵיהּ. אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד, דְּאִינּוּן מָארֵי זְנוּתָא (ס"א דמסאבותא) עַל כֹּלָּא. אֵין הָבִין, דְּלָא יִשְׁתַּדְּלוּן בְּנֵי נָשָׁא בְּאָרְחָא דָּא, דְּאִי הָכֵי, כְּתִיב הָכָא אֵין הָבִין, וּכְתִיב הָתָם (ישעיה נו) וְהַכְּלָבִים עַזֵּי נָפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה וְהֵמָּה רוֹעִים לֹא יָדְעוּ הָבִין. כְּלוֹמַר יְהוֹן מְזַדְּמְנִין אינּוּן דְּאִקְרוּן עַזֵּי נָפֶשׁ. מַאי טַעֲמָא. מִשּׁוּם דְּלָא יָדְעוּ הָבִין.

אוֹי לָהֶם לָרְשָׁעִים, שֶׁכֻּלָּם חֲצוּפִים וּמַעֲשֵׂיהֶם חֲצוּפִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ יוֹרְשִׁים בְּנֵיהֶם נֶפֶשׁ חֲצוּפָה מִצַּד הַטֻּמְאָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְנִטְמֵתֶם בָּם. בָּא לְהַטְמֵא - מְטַמְּאִים אוֹתוֹ. אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד, שֶׁהֵם בַּעֲלֵי זְנוּת (של טמאה) עַל הַכֹּל. אֵין הָבִין, שֶׁלֹּא יִשְׁתַּדְּלוּ אֲנָשִׁים בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ. שֶׁאִם כָּךְ, כָּתוּב כָּאן אֵין הָבִין, וְכָתוּב שָׁם (ישעיה נו) וְהַכְּלָבִים עַזֵּי נָפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה וְהֵמָּה רֹעִים לֹא יָדְעוּ הָבִין. כְּלוֹמַר, יִהְיוּ מִזְדַּמְּנִים אוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים עַזֵּי נָפֶשׁ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יָדְעוּ הָבִין.

דף פ:

וְהֵמָּה רוֹעִים, מַאי (דף פ' ע"ב) רוֹעִים, אִלֵּין אִינּוּן מַדְבְּרֵי וּמַנְהֲגֵי לְבַר נָשׁ בַּגֵּיהִנָּם. לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (משלי ל) לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָנוֹת הַב הַב, בְּגִין כָּךְ דְּאִינּוּן הַב הַב, לָא יָדְעוּ שָׂבְעָה. כֻּלָּם לְדַרְכָּם פָּנוּ אִישׁ לְבִצְעוֹ מִקָּצֵהוּ. דְּהָא תַּיָּירֵי דְּגֵיהִנָּם אִינּוּן. וְכָל דָּא מַאן גָּרִים לְהוּ. בְּגִין דְּלָא אִתְקַדָּשׁוּ בְּהַהוּא זִוּוּגָא כְּמָה דְּאִצְטְרִיךְ. וְעַל דָּא כְּתִיב, קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ'. אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מִכָּל שְׁאָר עַמִּין לָא רְעָיְתִי לְאַדְבְּקָא בִּי, אֶלָּא יִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיְיָ', אַתּוּן, וְלָא שְׁאָר עַמִּין. (ועל דא כתיב הכא קדוש) בְּגִין כָּךְ, (קדושים תהיו דייקא). (ויקרא יט) קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ'. רִבִּי יִצְחָק פָּתַח, (ישעיה יח) הוֹי אֶרֶץ צִלְצַל כְּנָפַיִם וְגוֹ'. וְכִי בְּגִין דְּהִיא אֶרֶץ צִלְצַל כְּנָפַיִם, קְנָטוּרָא בֵּיהּ אִשְׁתְּכַח, דִּכְתִיב הוֹי אֶרֶץ. אֶלָּא אָמַר רִבִּי יִצְחָק, בְּשַׁעֲתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּרָא עָלְמָא, וּבָעָא לְגַלָּאָה עֲמִיקְתָא מִגּוֹ מִסְתָּרְתָא, וּנְהוֹרָא מִגּוֹ חֲשׁוֹכָא, הֲווֹ כְּלִילָן דָּא בְּדָא, וּבְגִין כַּךְ, מִגּוֹ חֲשׁוֹכָא נָפַק נְהוֹרָא, וּמִגּוֹ מִסְתָּרְתָא, נָפַק וְאִתְגַּלְיָיא עֲמִיקָא, וְדָא נָפְקָא מִן דָּא. דְּמִגּוֹ טַב, נָפִיק בִּישׁ. וּמִגּוֹ רַחֲמֵי, נָפִיק דִּינָא. וְכֹלָּא אִתְכְּלִיל דָּא בְּדָא. יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רָע, יְמִינָא וּשְׂמָאלָא, יִשְׂרָאֵל וּשְׁאָר עַמִּין, חִוָּור וְאוּכָם, וְכֹלָּא חַד בְּחַד תַּלְיָא.

וְהֵמָּה רֹעִים, מַה זֶּה רֹעִים? אֵלּוּ אוֹתָם הַמּוֹבִילִים וְהַמַּנְהִיגִים אֶת הָאָדָם לַגֵּיהִנֹּם. לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ל) לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָנוֹת הַב הַב. מִשּׁוּם כָּךְ שֶׁהֵם הַב הַב, לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה. כֻּלָּם לְדַרְכָּם פָּנוּ אִישׁ לְבִצְעוֹ מִקָּצֵהוּ. שֶׁהֲרֵי הֵם תַּיָּרֵי הַגֵּיהִנֹּם. וְכָל זֶה מִי גָּרַם לָהֶם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הִתְקַדְּשׁוּ בְּאוֹתוֹ זִוּוּג כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. וְעַל זֶה כָּתוּב, קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה'. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים לֹא

רְצִיתִי לְהַדְבִּיק בִּי אֶלָּא רַק יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה'. אַתֶּם, וְלֹא שְׁאָר הָעַמִּים. (ועל כן כתוב כאן קדוש) מְשׁוּם כָּךְ (קדשים תהיו דוקא). קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה'. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (ישעיה יח) הוֹי אֶרֶץ צִלְצַל כְּנָפָיִם וְגוֹ'. וְכִי מִשּׁוּם שֶׁהִיא אֶרֶץ צִלְצַל כְּנָפִים נִמְצָא בָּהּ קִנְטוּר, שֶׁכָּתוּב הוֹי אֶרֶץ? אֶלָּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם וְרָצָה לְגַלּוֹת עֲמֻקּוֹת מִתּוֹךְ הַהֶסְתֵּר, וְאוֹר מִתּוֹךְ הַחֲשֵׁכָה, הָיוּ כְּלוּלִים זֶה עִם זֶה. וּמִשּׁוּם כָּךְ מִתּוֹךְ הַחֲשֵׁכָה יָצָא אוֹר, וּמִתּוֹךְ הַהֶסְתֵּר יָצָא וְהִתְגַּלָּה הֶעָמֹק, וְזֶה יָצָא מִזֶּה. שֶׁמִּתּוֹךְ הַטּוֹב יוֹצֵא הָרַע, וּמִתּוֹךְ הָרַחֲמִים יוֹצֵא דִּין, וְהַכֹּל נִכְלָל זֶה בְּזֶה - יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר הָרַע, יָמִין וּשְׂמֹאל, יִשְׂרָאֵל וּשְׁאָר הָעַמִּים, לָבָן וְשָׁחֹר, וְהַכֹּל תְּלוּי הָאֶחָד בָּאֶחָד.

תָּאנָא אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל עָלְמָא כֻּלְּהוּ לָא אִתְחָזֵי, אֶלָּא בְּחַד עֲטִירָא דְּקוּטְפָא (ס"א דקיזטופא) בְּקִיטְרוֹי כַּד אִתְּדַן עָלְמָא בְּדִינָא כְּלִיל בְּרַחֲמֵי אִתְּדַן. וְאִי לָאו, לָא יָכִיל עָלְמָא לְקַיְּימָא, אֲפִילּוּ רְגָעָא חָדָא, וְהָא אוֹקִימְנָא מִלֵּי, כְּמָה דִּכְתִיב, (ישעיה כו) כִּי כַאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ צֶדֶק לָמְדוּ יוֹשְׁבֵי תֵּבֵל.

לְמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לֹא נִרְאֶה, אֶלָּא בַּעֲטָרָה אַחַת הַמִּדְבָּקֶת (הזוהרת) בְּקִשְׁרָיו. כְּשֶׁנִּדּוֹן הָעוֹלָם בְּדִין, הוּא נִדּוֹן כֻּלּוֹ בְּרַחֲמִים. וְאִם לֹא, אֵין הָעוֹלָם יָכוֹל לַעֲמֹד רֶגַע אֶחָד, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם כו) כִּי כַאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ צֶדֶק לָמְדוּ יֹשְׁבֵי תֵּבֵל.

וְתָאנָא בְּהַהוּא זִמְנָא דְּדִינָא תַּלְיָא בְּעָלְמָא, וְצֶדֶק אִתְעַטָּרָא בְּדִינוֹי, כַּמָּה מָארֵי דְּגַדְפִּין מִתְעָרֵי, לְקֳבְלֵי מָארֵי דְּדִינָא קַשְׁיָא, לְשַׁלְטָאָה בְּעָלְמָא. פָּרְסִין גַּדְפִּין מֵהַאי סִטְרָא, וּמֵהַאי סִטְרָא, לְאִשְׁתַּטְחָא (ס"א לאשגחא) בְּעָלְמָא. כְּדֵין מִתְעָרִין גַּדְפִּין לְמִפְרַס לוֹן, וּלְאִשְׁתַּאֲבָא (נ"א ולאשתפא) בְּדִינָא קַשְׁיָא, וְשָׁאטִין בְּעָלְמָא לְאַבְאָשָׁא. כְּדֵין כְּתִיב, הוֹי אֶרֶץ צִלְצַל כְּנָפָיִם.

וְלַמְדְנוּ, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהַדִּין תָּלוּי בָּעוֹלָם וְצֶדֶק מִתְעַטֵּר בְּדִינָיו, כַּמָּה בַּעֲלֵי כְנָפַיִם מִתְעוֹרְרִים כְּנֶגֶד בַּעֲלֵי הַדִּין הַקָּשֶׁה לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם. פּוֹרְשִׂים כְּנָפַיִם מֵהַצַּד הַזֶּה וּמֵהַצַּד הַזֶּה לְהִשְׁתַּטֵּחַ (להשגיח) בָּעוֹלָם. אָז מִתְעוֹרְרוֹת הַכְּנָפַיִם לִפְרֹשׂ אוֹתָן וּלְהִשָּׁאֵב (ולהשתתף) בַּדִּין הַקָּשֶׁה, וּמְשׁוֹטְטוֹת בָּעוֹלָם לְהָרַע. אָז כָּתוּב, הוֹי אֶרֶץ צִלְצַל כְּנָפָיִם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, חַמְיָא בְּנֵי עָלְמָא בְּחַצִיפוּתָא, בַּר אִינּוּן זַכְאֵי קְשׁוֹט. וּבְגִין כָּךְ, כִּבְיָכוֹל, כֹּלָא הָכִי אִשְׁתְּכַח, אָתָא לְאִתְדַּכָּאָה, מְסַיְּיעִין לֵיהּ. אָתָא לְאִסְתָּאָבָא, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא, וְנִטְמֵתָם בָּם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, רְאִיתִי בְּנֵי הָעוֹלָם בְּחַצְפָּה, פָּרַט לְאוֹתָם צַדִּיקֵי הָאֱמֶת. וּמְשׁוּם כָּךְ, כִּבְיָכוֹל, הַכֹּל כָּךְ נִמְצָא. בָּא לְהִטָּהֵר - מְסַיְּעִין אוֹתוֹ. בָּא לְהִטַּמֵּא - כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ וְנִטְמֵתֶם בָּם.

רַבִּי יוֹסֵי הֲוָה אָזִיל בְּאוֹרְחָא, פָּגַע בֵּיהּ רַבִּי חִיָּיא, אָמַר לֵיהּ הַאי דְּאוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא, דִּכְתִיב בְּעֵלִי, (שמואל א ג) וְלָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֵלִי אִם יִתְכַּפֵּר עֲוֹן בֵּית עֵלִי בְּזֶבַח וּמִנְחָה עַד עוֹלָם. בְּזֶבַח וּמִנְחָה אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר, אֲבָל מִתְכַּפֵּר הוּא בְּדִבְרֵי תוֹרָה. אֲמַאי. בְּגִין דְּדִבְרֵי תוֹרָה,

סַלְּקִין עַל כָּל קָרְבָּנִין דְּעָלְמָא. כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ דְּכְתִיב, (ויקרא ז) זֹאת הַתּוֹרָה לָעוֹלָה לַמִּנְחָה וְלַחַטָּאת וְלָאָשָׁם וְלַמִּלּוּאִים, שָׁקִיל אוֹרַיְיתָא לְקֻרְבָּנִין דְּעָלְמָא. אָמַר לֵיהּ, הָכִי הוּא וַדַּאי, דְּכָל מַאן דְּאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא, אַף עַל גַּב דְּאִתְגְּזַר עָלֵיהּ עוֹנְשָׁא מִלְעֵילָּא, נִיחָא לֵיהּ מִכָּל קָרְבָּנִין וְעֹלָוִן, וְהַהוּא עוֹנְשָׁא אִתְקְרַע. (ובגין דלעי בה לשמה, קודשא בריך הוא אתפייס בהדיה)

רַבִּי יוֹסֵי הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, פָּגַשׁ בּוֹ רַבִּי חִיָּיא. אָמַר לוֹ, זֶה שֶׁבֵּארוּ הַחֲבֵרִים, שֶׁכְּתוּב בְּעֵלִי (שמואל א ג) וְלָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֵלִי אִם יִתְכַּפֵּר עָוֹן בֵּית עֵלִי בְּזֶבַח וּבְמִנְחָה עַד עוֹלָם, בְּזֶבַח וּמִנְחָה אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר, אֲבָל מִתְכַּפֵּר הוּא בְּדִבְרֵי תוֹרָה. לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁדִּבְרֵי תוֹרָה עוֹלִים עַל כָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁבֵּארוּהָ שֶׁכְּתוּב, (ויקרא ז) זֹאת הַתּוֹרָה לָעֹלָה לַמִּנְחָה וְלַחַטָּאת וְלָאָשָׁם וְלַמִּלּוּאִים, שְׁקוּלָה הַתּוֹרָה כְּנֶגֶד כָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם. אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה וַדַּאי, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אַף עַל גַּב שֶׁנִּגְזַר עָלָיו עֹנֶשׁ מִלְמַעְלָה, נוֹחַ לוֹ מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת, וְאוֹתוֹ הָעֹנֶשׁ נִקְרָע. (ומשום שעוסק בה לשמה, הקדוש ברוך הוא מתפייס עמו).

וְתָא חֲזֵי, לָא אִתְדְּכֵי בַּר נָשׁ לְעָלְמִין, אֶלָּא בְּמִלִּין דְּאוֹרַיְיתָא. בְּגִינֵי כַּךְ מִלִּין דְּאוֹרַיְיתָא לָא מְקַבְּלִין טוּמְאָה, בְּגִין דְּאִיהִי (משלי ג) קָיְימָא לְדַכְּאָה לְאִלֵּין מִסְאֲבֵי, וְאַסְוּוּתָא בְּאוֹרַיְיתָא אִשְׁתְּכַח. דְּכְתִיב, רְפָאוּת תְּהִי לְשָׁרֶךָ וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ. וְדַכְיוּתָא אִשְׁתְּכַח בְּאוֹרַיְיתָא, דְּכְתִיב, (תהלים יט) יִרְאַת יְיָ' טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד. מַאי עוֹמֶדֶת לָעַד. דְּקַיְימָא תְּדִירָא בְּהַהוּא דַּכְיוּתָא, וְלָא אִתְעֲדֵי מִנַּיהּ לְעָלְמִין.

וּבָא רְאֵה, הָאָדָם לֹא נִטְהָר לְעוֹלָמִים, אֶלָּא בְּדִבְרֵי תוֹרָה. מִשּׁוּם כָּךְ דִּבְרֵי תוֹרָה לֹא מְקַבְּלִים טֻמְאָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת לְטַהֵר אֶת אֵלּוּ הַטְּמֵאִים, וְהָרְפוּאָה נִמְצֵאת בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) רְפָאוּת תְּהִי לְשָׁרֶךָ וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ. וְהַטְּהָרָה נִמְצֵאת בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים יט) יִרְאַת ה' טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד. מַה זֶּה עוֹמֶדֶת לָעַד? שֶׁעוֹמֶדֶת תָּמִיד בְּאוֹתָהּ טָהֳרָה, וְלֹא זָזָה מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים.

אָמַר לֵיהּ יִרְאַת יְיָ' כְּתִיב, וְלָא תּוֹרָה. אָמַר לֵיהּ, הָכִי הוּא וַדַּאי, דְּהָא אוֹרַיְיתָא מִסְטָרָא דִּגְבוּרָה קָא אַתְיָיא. אָמַר לֵיהּ, וּמֵהָתָם נָפְקָא, מֵהָכָא נָפְקָא, דְּכְתִיב, (תהלים קיא) רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת יְיָ', וּכְתִיב יִרְאַת יְיָ' טְהוֹרָה.

אָמַר לוֹ, יִרְאַת ה' כְּתוּב, וְלֹא תּוֹרָה. אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה בָּאָה מִצַּד הַגְּבוּרָה. אָמַר לוֹ, וּמִשָּׁם יָצָאָה?! מִכָּאן יָצָאָה! שֶׁכָּתוּב רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה', וְכָתוּב יִרְאַת ה' טְהוֹרָה.

דף פא.

וְאוֹרַיְיתָא קְדוּשָׁה אִתְקְרֵי, דִּכְתִיב כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ', וְדָא אוֹרַיְיתָא, דְּהִיא שְׁמָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה. וְעַל דָּא, (דף פ"א ע"א) מַאן דְּאִשְׁתְּדַל בָּהּ אִתְקַדַּשׁ, וּלְבָתַר אִתְקְדָשׁ, דִּכְתִיב קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ, קְדוֹשִׁים תֶּיוּ לָא כְּתִיב, אֶלָּא תִּהְיוּ. תִּהְיוּ וַדַּאי. אָמַר לֵיהּ הָכִי הוּא, וּמִקְרָא כְּתִיב, (שמות יט) וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ, וּכְתִיב אֵלֶּה הַדְּבָרִים וְגוֹ'.

וְתוֹרָה נִקְרֵאת קְדֻשָּׁה, שֶׁכָּתוּב כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה', וְזוֹ הַתּוֹרָה שֶׁהִיא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן. וְעַל כֵּן, מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בָּהּ נִטְהָר, וְאַחַר כָּךְ מִתְקַדֵּשׁ, שֶׁכָּתוּב קְדֹשִׁים תִּהְיוּ. לֹא כָתוּב קְדֹשִׁים הֱיוּ, אֶלָּא תִּהְיוּ וַדַּאי. אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא, וּמִקְרָא כָּתוּב, (שמות יט) וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ, וְכָתוּב אֵלֶּה הַדְּבָרִים וְגוֹ'.

תָּאנָא, קְדוּשָּׁה דְּאוֹרַיְיתָא, קְדוּשָּׁה דְּסִלְיקַת עַל כָּל קִדּוּשִׁין. וּקְדוּשָּׁה דְּחָכְמְתָא עִלָּאָה סְתִימָא, סַלְקָא עַל כֻּלָּא. אָמַר לֵיהּ לָאו אוֹרַיְיתָא בְּלָא חָכְמְתָא, וְלָאו חָכְמְתָא בְּלָא אוֹרַיְיתָא, וְכֻלָּא בְּחַד דַּרְגָּא הוּא, וְכֻלָּא חַד, אֶלָּא אוֹרַיְיתָא בְּחָכְמָה עִלָּאָה אִשְׁתְּכַחַת, וּבָהּ קַיְימָא, וּבָהּ אִתְנְטָעוּ שְׁרָשָׁהָא מִכָּל סִטְרִין.

לְמַדְנוּ, קְדֻשַּׁת הַתּוֹרָה קְדֻשָּׁה שֶׁעוֹלָה עַל כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת. וְהַקְּדֻשָּׁה שֶׁל הַחָכְמָה הַנִּסְתֶּרֶת עוֹלָה עַל הַכֹּל. אָמַר לוֹ, אֵין תּוֹרָה בְּלִי חָכְמָה, וְאֵין חָכְמָה בְּלִי תּוֹרָה, וְהַכֹּל הוּא בְּדַרְגָּה אַחַת וְהַכֹּל אֶחָד. אֶלָּא תּוֹרָה נִמְצֵאת עִם הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וּבָהּ הִיא עוֹמֶדֶת, וּבָהּ נִטְעוּ שָׁרְשֶׁיהָ מִכָּל הַצְּדָדִים.

עַד דַּהֲווֹ אָזְלֵי, אַשְׁכָּחוּ חַד בַּר נָשׁ, בִּלְקִינְטָא דְּקוֹסְטָא, (ס"א בלקיטנא דקיסחא) רָכִיב עַל סוּסְיָא, אַשְׁמִיט יְדוֹי לְחָד עַנְפָּא דְּאִילְנָא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַאי הוּא דְּכְתִיב וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים, אָדָם מְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ מִלְּמַטָּה - מְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה'.

תָּאנֵי רַבִּי אַבָּא, פַּרְשְׁתָּא דָּא כְּלָלָא דְּאוֹרַיְיתָא הִיא, וְחוֹתָמָא דְּקוּשְׁטָא דְּגוּשְׁפַּנְקָא הִיא. בְּפַרְשְׁתָּא דָּא אִתְחַדְּשׁוּ רָזִין עִלָּאִין דְּאוֹרַיְיתָא, בְּעֶשֶׂר אֲמִירָן, וְגִזְרִין וְעוֹנָשִׁין, וּפִקּוּדִין עִלָּאִין, דְּכַד מָטָאן חַבְרַיָּיא לְפַרְשְׁתָּא דָּא, הֲווֹ חַדָּאן.

שָׁנָה רַבִּי אַבָּא, הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ הִיא כְּלָלוֹ שֶׁל תּוֹרָה, וְחוֹתָם הָאֱמֶת שֶׁל הַחוֹתָמֶת הִיא. בְּפָרָשָׁה זוֹ הִתְחַדְּשׁוּ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁל הַתּוֹרָה בְּעֶשֶׂר אֲמִירוֹת, וּגְזֵרוֹת וְעֹנָשִׁים, וּמִצְווֹת עֶלְיוֹנוֹת, שֶׁכְּשֶׁמַּגִּיעִים לַפָּרָשָׁה הַזּוֹ הָיוּ שְׂמֵחִים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מַאי טַעְמָא פָּרְשְׁתָּא דַּעֲרָיוֹת, וּפָרְשְׁתָּא דִּקְדוּשִׁים תִּהְיוּ, סְמוּכִין דָּא לְדָא. אֶלָּא הָכִי תָּאנָא, כָּל מַאן דְּאִסְתָּמַר מֵאִלֵּין עֶרְיָין, בְּקִדּוּשָּׁה אִתְעֲבִיד וַדַּאי. וְכָל שֶׁכֵּן אִי אִתְקַדַּשׁ בְּקִדּוּשָּׁה דְּמָארֵיהּ. וְהָא אִתְעָרוּ חַבְרַיָּיא.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מָה הַטַּעַם שֶׁפָּרָשַׁת עֲרָיוֹת וּפָרָשַׁת קְדֹשִׁים תִּהְיוּ סְמוּכוֹת זוֹ לָזוֹ? אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁנִּשְׁמָר מִן הָעֲרָיוֹת הַלָּלוּ, וְדַאי שֶׁנַּעֲשָׂה בְּקֹדֶשׁ. וְכָל שֶׁכֵּן אִם מִתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנוֹ, וַהֲרֵי הֵעִירוּ הַחֲבֵרִים.

אֵימָתַי עוֹנָתָן דְּכֹלָּא, לְאִתְקַדְּשָׁא בַּר נָשׁ. תָּא חֲזֵי, מַאן דְּבָעֵי לְאִתְקַדְּשָׁא בְּרְעוּתָא דְּמָארֵיהּ, לָא לִישַׁמֵּשׁ אֶלָּא מִפַּלְגוּת לֵילְיָא וְאֵילָךְ, אוֹ בְּפַלְגוּת לֵילְיָא. דְּהָא בְּהַהִיא שַׁעֲתָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִשְׁתְּכַח בְּגִנְתָּא דְּעֵדֶן, וּקְדוּשָּׁה עִלָּאָה אִתְּעַר, וּכְדֵין שַׁעֲתָא הִיא לְאִתְקַדְּשָׁא. הַאי לִשְׁאָר בְּנֵי נָשָׁא, תַּלְמִידֵי חֲכָמִים דְּיַדְעִין אוֹרְחוֹי דְּאוֹרַיְיתָא, בְּפַלְגוּת לֵילְיָא שַׁעֲתָא דְּלֵהוֹן לְמֵיקַם לְמִלְּעֵי בְּאוֹרַיְיתָא, לְאִזְדַּוְּוגָא בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, לְשַׁבְּחָא לִשְׁמָא קַדִּישָׁא, לְמַלְכָּא קַדִּישָׁא.

מָתַי הִיא עוֹנָתָם שֶׁל כֻּלָּם שֶׁיִּתְקַדֵּשׁ אָדָם? בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְקַדֵּשׁ בִּרְצוֹן רִבּוֹנוֹ, אַל יְשַׁמֵּשׁ אֶלָּא מֵחֲצוֹת הַלַּיְלָה וְאֵילָךְ, אוֹ בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה. שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בְּגַן עֵדֶן, וְהַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה מִתְעוֹרֶרֶת, וְאָז הַשָּׁעָה לְהִתְקַדֵּשׁ. זֶה לִשְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם, תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁיּוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַתּוֹרָה, בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה שְׁעָתָם לַעֲמֹד וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, לְהִזְדַּוֵּג עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, לְשַׁבֵּחַ אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, אֶת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

בְּלֵילְיָא דְּשַׁבְּתָא, דִּרְעוּתָא דְּכֹלָּא אִשְׁתְּכַח, זִוּוּגָא דִּלְהוֹן בְּהַהִיא שַׁעֲתָא. לְאַפָּקָא רְעוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמָה דְּאִתְּמַר דִּכְתִיב, (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַיְיָ' אֱלֹהֵיכֶם. וְאִלֵּין אִקְרוֹן קַדִּישִׁין, דִּכְתִיב קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ'. וּכְתִיב (תהלים א) וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ וְגוֹ'.

בְּלֵיל שַׁבָּת, שֶׁנִּמְצָא הָרָצוֹן שֶׁל הַכֹּל, הַזִּוּוּג שֶׁלָּהֶם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לְהוֹצִיא אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁכָּתוּב, (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. וְאֵלֶּה נִקְרָאִים קְדוֹשִׁים, שֶׁכָּתוּב קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה'. וְכָתוּב (תהלים א) וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מַיִם אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ וְגוֹ'.

קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ, רִבִּי אַבָּא פָּתַח, (שמואל ב ז) וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ, תָּא חֲזֵי, בְּכָל עַמִּין דְּעָלְמָא, לָא אִתְרְעֵי בְּהוּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בַּר בְּיִשְׂרָאֵל בִּלְחוֹדַיְיהוּ, וְעָבִיד לוֹן עַמָּא יְחִידָאָה בְּעָלְמָא, וְקָרָא לוֹן גּוֹי אֶחָד כְּשְׁמֵיהּ. וְאַעְטַר לוֹן בְּכַמָּה עִטְרִין, וְכַמָּה פְּקוּדִין, לְאִתְעַטָּרָא בְּהוּ. וְעַל דָּא תְּפִילִין דְּרֵישָׁא וּתְפִילִין דִּדְרוֹעָא, לְאִתְעַטָּרָא בְּהוּ בַּר נָשׁ כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא. וּלְאִשְׁתַּכְּחָא חַד שְׁלִים בְּכֹלָּא.

קְדֹשִׁים תִּהְיוּ. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (שמואל ב ז) וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. בֹּא רְאֵה, בְּכָל עַמֵּי הָעוֹלָם לֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּהֶם, פָּרַט לְיִשְׂרָאֵל בִּלְבַדָּם, וְעָשָׂה אוֹתָם עַם יָחִיד בָּעוֹלָם, וְקָרָא לָהֶם גּוֹי אֶחָד כִּשְׁמוֹ, וְעִטֵּר אוֹתָם בְּכַמָּה עֲטָרוֹת וְכַמָּה מִצְוֹות לְהִתְעַטֵּר בָּהֶן. וְעַל כֵּן תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ וּתְפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ שֶׁיִּתְעַטֵּר בָּהֶן בֶּן אָדָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וּלְהִמָּצֵא אֶחָד שָׁלֵם בַּכֹּל.

וּבְהַהִיא שַׁעֲתָא דְּאִתְעַטָּר בְּהוּ בַּר נָשׁ, וְאִתְקַדָּשׁ בְּהוּ, אִתְעָבִיד שְׁלִים, וְאִקְרֵי אֶחָד, דְּאֶחָד לָא אִקְרֵי אֶלָּא כַּד אִיהוּ שְׁלִים. וּמַאן דְּפָגִים, לָא אִקְרֵי אֶחָד. וְעַל דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִקְרֵי אֶחָד, בִּשְׁלִימוּ דְּכֹלָּא, בִּשְׁלִימוּ דַּאֲבָהָן, בִּשְׁלִימוּ דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. בְּגִין כָּךְ יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא

אִקְרוּן אֶחָד. דְּכַד בַּר נָשׁ אָנַח תְּפִילִין, וְאִתְחֲפֵי בְּכַסוּיָיא דְּמִצְוָה, כְּדֵין אִתְעֲטָר בְּעִטְרִין קַדִּישִׁין כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, וְאִקְרֵי אֶחָד.

וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁמִּתְעַטֵּר בָּהֶן אָדָם וּמִתְקַדֵּשׁ בָּהֶן, נַעֲשֶׂה שָׁלֵם וְנִקְרָא אֶחָד, שֶׁלֹּא נִקְרָא אֶחָד אֶלָּא כְּשֶׁהוּא שָׁלֵם. וּמִי שֶׁפָּגוּם, לֹא נִקְרָא אֶחָד. וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא אֶחָד - בְּשִׁלְמוּת הַכֹּל, בְּשִׁלְמוּת הָאָבוֹת, בְּשִׁלְמוּת שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מְשׁוּם כָּךְ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה נִקְרָאִים אֶחָד. שֶׁכַּאֲשֶׁר מֵניחַ אָדָם תְּפִלִּין וּמִתְכַּסֶּה בְּכִסּוּי שֶׁל מִצְוָה, אָז הוּא מִתְעַטֵּר בַּעֲטָרוֹת קְדוֹשׁוֹת כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִקְרָא אֶחָד.

וּבְגִינֵי כָּךְ, לְיִתֵּי אֶחָד, וְיִשְׁתְּדַל בְּאֶחָד. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּאִיהוּ אֶחָד, יִשְׁתְּדַל בְּאֶחָד. דְּהָא לֵית מַלְכָּא מִשְׁתְּדַל, אֶלָּא בְּמַאי דְּאִתְחֲזֵי לֵיהּ. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב, (איוב כג) וְהוּא בְּאֶחָד וּמִי יְשִׁיבֶנּוּ, לָא שָׁארֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְלָא אִשְׁתְּכַח אֶלָּא בְּאֶחָד. בְּאֶחָד, אֶחָד מִבָּעֵי לֵיהּ אֶלָּא בְּמַאן דְּאִתְתַּקַּן בְּקִדּוּשָׁא עִלָּאָה לְמֶהֱוֵי חַד. כְּדֵין הוּא שַׁרְיָא בְּאֶחָד, וְלָא בַּאֲתַר אָחֳרָא.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, יְבֹא אֶחָד וְיִשְׁתַּדֵּל עִם אֶחָד. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא אֶחָד יִשְׁתַּדֵּל עִם אֶחָד, שֶׁהֲרֵי אֵין מֶלֶךְ מִשְׁתַּדֵּל אֶלָּא בְּמַה שֶּׁרָאוּי לוֹ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וְהוּא בְּאֶחָד וּמִי יְשִׁיבֶנּוּ, אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹרֶה וְלֹא נִמְצָא אֶלָּא בְּאֶחָד. בְּאֶחָד?! אֶחָד צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא בְּמִי שֶׁמִּתְתַּקֵּן בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה לִהְיוֹת אֶחָד, אָז הוּא שׁוֹרֶה בְּאֶחָד, וְלֹא בְּמָקוֹם אַחֵר.

דף פא:

וְאֵימָתַי אִקְרֵי בַּר נָשׁ אֶחָד. בְּשַׁעֲתָא דְּאִשְׁתְּכַח דְּכַר וְנוּקְבָא, וְאִתְקַדַּשׁ בִּקְדוּשָׁה (ס"א בעטרין) עִלָּאָה, וְאִתְכְּוִון לְאִתְקַדְּשָׁא. וְתָא חֲזֵי, בְּזִמְנָא (דף פ"א ע"ב) דְּאִשְׁתְּכַח בַּר נָשׁ בְּזִוּוגָא חַד דְּכַר וְנוּקְבָא, וְאִתְכַּוון לְאִתְקַדְּשָׁא כְּדְקָא יָאוֹת. כְּדֵין הוּא שְׁלִים, וְאִקְרֵי אֶחָד בְּלָא פְּגִימוּ.

וּמָתַי נִקְרָא אָדָם אֶחָד? בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצָא זָכָר וּנְקֵבָה, וּמִתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשָּׁה (בעטרה) עֶלְיוֹנָה, וּמִתְכַּוֵּן לְהִתְקַדֵּשׁ. וּבֹא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁנִּמְצָא אָדָם בְּזִוּוּג אֶחָד זָכָר וּנְקֵבָה וּמִתְכַּוֵּן לְהִתְקַדֵּשׁ כָּרָאוּי, אָז הוּא שָׁלֵם, וְנִקְרָא אֶחָד בְּלִי פְּגָם.

בְּגִינֵי כָּךְ, בָּעֵי בַּר נָשׁ לְמֶחְדֵּי לְאִתְּתֵיהּ בְּהַהִיא שַׁעֲתָא, לְזַמְּנָא לָהּ בִּרְעוּתָא חֲדָא עִמֵּיהּ. וְיִתְכַּוְונוּן תַּרְוַוְיִיהוּ כְּחַד לְהַהִיא מִלָּה. וְכַד מִשְׁתַּכְּחֵי תַּרְוַוְיִיהוּ כְּחַד, כְּדֵין כֹּלָּא חַד בְּנַפְשָׁא וּבְגוּפָא. בְּנַפְשָׁא: לְאַדְבְּקָא דָּא בְּדָא בִּרְעוּתָא חֲדָא. וּבְגוּפָא: כְּמָה דְּאוֹלִיפְנָא דִּבְר נָשׁ דְּלָא נָסִיב, הוּא כְּמַאן דְּאִתְפְּלִיג, וְכַד מִתְחַבְּרָן דְּכַר וְנוּקְבָא, כְּדֵין אִתְעֲבִידוּ חַד גּוּפָא. אִשְׁתְּכַח דְּאִינְהוּ חַד נַפְשָׁא, וְחַד גּוּפָא, וְאִקְרֵי בַּר נָשׁ אֶחָד. כְּדֵין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שָׁארֵי בְּאֶחָד, וְאַפְקִיד רוּחָא דְּקִדּוּשָׁה בְּהַהוּא אֶחָד.

מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לְשַׂמֵּחַ אֶת אִשְׁתּוֹ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, לְזַמֵּן אוֹתָהּ בְּרָצוֹן אֶחָד עִמּוֹ. וְיִתְכַּוְונוּ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד לְאוֹתוֹ הַדָּבָר. וּכְשֶׁנִּמְצָאִים שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד, אָז הַכֹּל אֶחָד בַּנֶּפֶשׁ וּבְגוּף. בַּנֶּפֶשׁ - לְהִדָּבֵק זֶה בָּזֶה בְּרָצוֹן אֶחָד. וּבְגוּף - כְּמוֹ שֶׁלָּמַדְנוּ שֶׁאָדָם שֶׁלֹּא נִשָּׂא הוּא כְּמִי שֶׁנֶּחְלָק, וּכְשֶׁמִּתְחַבְּרִים זָכָר וּנְקֵבָה, אָז נַעֲשִׂים גּוּף

אֶחָד. נִמְצָא שֵׁהֵם נֶפֶשׁ אַחַת וְגוּף אֶחָד, וְנִקְרָא אָדָם אֶחָד. אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹרֶה בְּאֶחָד, וּמַפְקִיד רוּחַ שֶׁל קְדֻשָּׁה בְּאוֹתוֹ אֶחָד.

וְאִלֵּין אִקְרוּן בְּנִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּמָה דְּאִתְמַר. וּבְגִינֵי כַּךְ קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ'. זַכָּאִין אִינוּן יִשְׂרָאֵל דְּלָא אוֹקִים מִלָּה דָּא בַּאֲתַר אָחֳרָא, אֶלָּא בֵּיהּ מַמָּשׁ, דִּכְתִיב כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ'. בְּגִין לְאִתְדַּבְּקָא בֵּיהּ, וְלָא בְּאָחֳרָא. וְעַל דָּא קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ' אֱלֹהֵיכֶם. (ויקרא יט) אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְגוֹ'. הָא תָּנֵינָן, דְּפַרְשְׁתָּא דָּא כְּלָלָא דְּאוֹרַיְיתָא. מַקִּישׁ דְּחִילוּ דְּאַבָּא וְאִימָּא לְשַׁבְּתוֹתַי. אֶלָּא אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, כֹּלָּא חַד, מַאן דְּדָחִיל מֵהַאי, נָטִיר לְהַאי.

וְאִלּוּ נִקְרָאִים בָּנִים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וּמִשּׁוּם כָּךְ קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה'. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא בְּאֵר הַדָּבָר הַזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר, אֶלָּא בּוֹ מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה', כְּדֵי לְהִדָּבֵק בּוֹ וְלֹא בְּאַחֵר. וְעַל כֵּן קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם.

אִישׁ אִמּוֹ, אַקְדִּים אִמּוֹ לְאָבִיו בְּדָחִילוּ מַאי טַעְמָא. כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ. אֲבָל אִימָּא דְּלֵית רְשׁוּ בְּיָדָהָא כָּל כַּךְ כְּאָבִיו (ס"א אבל תא חזי אמו דא כנסת ישראל ובגין דבה שריא יראה ואיהי יראת ה' אתקרי) אַקְדִּים דְּחִילוּ דִּילָהּ.

אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְגוֹ'. הֲרֵי שְׁנִינוּ שֶׁפָּרָשָׁה זוֹ הִיא הַכְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה. מַקִּישׁ יִרְאַת אָב וָאֵם לְשַׁבְּתוֹתַי. אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַכֹּל אֶחָד. מִי שֶׁיָּרֵא מִזֶּה, שׁוֹמֵר אֶת זֶה. אִישׁ אִמּוֹ, מָה הַטַּעַם הִקְדִּים אִמּוֹ לְאָבִיו בַּיִּרְאָה? כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ. אֲבָל הָאֵם שֶׁאֵין רְשׁוּת בְּיָדֶיהָ כָּל כָּךְ כְּמוֹ אָבִיו, (אבל בא ראה, אמו זו כנסת ישראל, ומשום שבה שורה היראה והיא נקראת יראת ה') הִקְדִּים אֶת יִרְאָתָהּ.

רִבִּי יִצְחָק אָמַר, מַה כְּתִיב לְעֹלָה, קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ. אֲתֵי בַּר נָשׁ לְאִתְקַדְּשָׁא בְּאִתְּתֵיהּ כְּחַד. מִמַּאן הוּא שְׁבָחָא יַתִּיר בְּהַהִיא קְדוּשָׁה. הֲוֵי אֵימָא מִנּוּקְבָא. בְּגִין כַּךְ אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, מַה כְּתוּב לְמַעְלָה? קְדֹשִׁים תִּהְיוּ. בָּא אָדָם לְהִתְקַדֵּשׁ עִם אִשְׁתּוֹ כְּאֶחָד, מִמִּי הוּא יוֹתֵר שֶׁבַח בְּאוֹתָהּ קְדֻשָּׁה? הֱוֵי אוֹמֵר מֵהַנְּקֵבָה. מִשּׁוּם כָּךְ אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ.

רִבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, כְּהַאי גַּוְונָא, (בראשית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת יְיָ' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם. וּבַאֲתַר אָחֳרָא, אַקְדִּים שָׁמַיִם לָאָרֶץ. אֶלָּא לְאַחֲזָאָה דְּתַרְוַוּיְיהוּ כַּחֲדָא אִתְעֲבִידוּ. אוּף הָכָא אַקְדִּים אִימָּא לְאַבָּא, וּבַאֲתַר אָחֳרָא אַקְדִּים אַבָּא לְאִימָּא, לְאַחֲזָאָה דְּתַרְוַוּיְיהוּ כַּחֲדָא אִשְׁתָּדָלוּ בֵּיהּ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, כְּגוֹן זֶה (בראשית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם. וּבְמָקוֹם אַחֵר הִקְדִּים שָׁמַיִם לָאָרֶץ. אֶלָּא לְהַרְאוֹת שֶׁשְּׁנֵיהֶם כְּאֶחָד נַעֲשׂוּ. אַף כָּאן הִקְדִּים אֵם לְאָב, וּבְמָקוֹם אַחֵר הִקְדִּים אָב לְאֵם, לְהַרְאוֹת שֶׁשְּׁנֵיהֶם כְּאֶחָד הִשְׁתַּדְּלוּ בּוֹ.

דף פב.

וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ, שָׁקִיל דָּא לְדָא, וְכֹלָּא כַּחֲדָא אִתְקָלוּ בְּמַתְקָלָא חַד. דִּכְתִיב, (שמות לא) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִיא לָכֶם, וּכְתִיב (שמות כ) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. אֶלָּא חַד לְאַבָּא, וְחַד לְאִימָּא. כְּתִיב הָכָא אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ. וּכְתִיב הָתָם (ויקרא כו) אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ. מַהוּ מִקְדָּשִׁי. (דף פ"ב ע"א) כְּמַשְׁמָעוֹ. תּוּ מִקְדָּשִׁי אִלֵּין אִינּוּן דִּמְקַדְּשֵׁי גַּרְמַיְיהוּ בְּהַהִיא שַׁעֲתָא. כְּגַוְונָא דָּא, (יחזקאל ט) וּמִמִּקְדָּשִׁי תָּחֵלוּ. אַל תִּקְרֵי מִמִּקְדָּשִׁי, אֶלָּא מִמְּקוּדָּשִׁי. מַה לְהַלָּן מִמְּקוּדָּשִׁי, אַף כָּאן מִמְּקוּדָּשִׁי, דְּאִינּוּן אַבָּא וְאִימָּא. (ויקרא יט) אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כְּתִיב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיְיָ' וְגוֹ'. זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּמִתְדַּבְּקָן בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, (אינון ולא אומין עובדי כוכבים ומזלות) וּבְגִין דְּאִינּוּן מִתְדַּבְּקָן בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כֻּלָּא אִתְדְּבָקוּ כַּחֲדָא דָּא בְּדָא.

וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. זֶה שָׁקוּל לָזֶה, וְהַכֹּל כְּאֶחָד נִשְׁקָל בְּמִשְׁקָל אֶחָד, שֶׁכָּתוּב (שמות לה) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִיא לָכֶם, וְכָתוּב (ויקרא כו) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. אֶלָּא אֶחָד לָאָב, וְאֶחָד לָאֵם. כָּתוּב כָּאן, אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. וְכָתוּב שָׁם, אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ. מַהוּ מִקְדָּשִׁי? כְּמַשְׁמָעוֹ. עוֹד מִקְדָּשִׁי - אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁמְּקַדְּשִׁים עַצְמָם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. כְּמוֹ זֶה, (יחזקאל ט) וּמִמִּקְדָּשִׁי תָּחֵלוּ. אַל תִּקְרֵי מִמִּקְדָּשִׁי אֶלָּא מִמְּקֻדָּשַׁי. מַה לְמַעְלָה מִמְּקֻדָּשַׁי, אַף כָּאן מִמְּקֻדָּשַׁי, שֶׁהֵם הָאָב וְהָאֵם. אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' וְגוֹ'. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּדְבָּקִים בּוֹ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, (הם ולא אמות עובדי כוכבים ומזלות) וּמִשּׁוּם שֶׁנִּדְבָּקִים בּוֹ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֻּלָּם נִדְבָּקִים כְּאֶחָד זֶה עִם זֶה.

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּבַר נָשׁ מְקַדֵּשׁ לְתַתָּא, כְּגוֹן חַבְרַיָּיא דִּמְקַדְּשֵׁי גַּרְמַיְיהוּ מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, בְּשַׁעֲתָא דְּזַוּוגָא עִלָּאָה אִשְׁתְּכַח, דְּהָא בְּהַהִיא שַׁעֲתָא רַעֲוָא אִשְׁתְּכַח, וּבִרְכָתָא אִזְדַּמְּנַת. כְּדֵין מִתְדַּבְּקָן כֻּלְּהוּ כְּחַד, נַפְשָׁא דְּשַׁבָּת, וְגוּפָא דְּאִזְדַּמַּן בְּשַׁבָּת. וְעַל דָּא כְּתִיב, אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, דְּאִינּוּן זוּוגָא חַד בְּגוּפָא, בְּהַהִיא שַׁעֲתָא (לאתקדשא) דְּאִתְקַדְּשָׁא. וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מְקַדֵּשׁ לְמַטָּה, כְּמוֹ הַחֲבֵרִים שֶׁמְּקַדְּשִׁים אֶת עַצְמָם מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, בְּשָׁעָה שֶׁהַזִּוּוג הָעֶלְיוֹן נִמְצָא, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה נִמְצָא הָרָצוֹן וְהַבְּרָכָה מְזֻמָּנֶת, אָז כֻּלָּם נִדְבָּקִים כְּאֶחָד - הַנֶּפֶשׁ שֶׁל שַׁבָּת, וְהַגּוּף שֶׁמְּזֻמָּן בְּשַׁבָּת. וְעַל זֶה כָּתוּב אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, שֶׁהֵם זוּוג אֶחָד בְּגוּף בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה לְהִתְקַדֵּשׁ.

השלמה מהשמטות (סימן ב)

שָׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, הַהוּא בְּמִדָּה שְׁבִיעִית נֶאֱמַר דִּכְתִיב, אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ, מַאי נִיהוּ מִדָּה שְׁבִיעִית הֲוֵי אוֹמֵר זֶה מִדַּת טוּבוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמַאי טַעְמָא אָמַר שַׁבְּתוֹתַי וְלֹא אָמַר שַׁבָּתַי.

שָׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, הַהוּא בְּמִדָּה שְׁבִיעִית נֶאֱמַר, שֶׁכָּתוּב אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ. מַה זוֹ מִדָּה שְׁבִיעִית? הֲוֵי אוֹמֵר, זוֹ מִדַּת טוּבוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמָה הַטַּעַם אָמַר שַׁבְּתוֹתַי וְלֹא אָמַר שַׁבָּתַי? מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה, לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ אִשָּׁה נָאָה, וְכָל שָׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ מַזְמִינָה יוֹם אֶחָד לִהְיוֹת עִמּוֹ. וְהַמֶּלֶךְ יֵשׁ לוֹ בָּנִים נָאִים וְאוֹהֲבָם, וְאָמַר לָהֶם הוֹאִיל וְכֵן הוּא, שִׂמְחוּ גַּם אַתֶּם בְּיוֹם שִׂמְחָתִי, כִּי אֲנִי בְּשֶׁלָּכֶם אֲנִי מִשְׁתַּדֵּל, וְגַם אַתֶּם הֲדְרוּ אוֹתִי. וּמַאי טַעְמָא זָכוֹר וְשָׁמוֹר. זָכוֹר לַזָּכָר וְשָׁמוֹר לַכֹּלָּה. וּמַאי טַעְמָא וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ, שִׁמְרוּ עַצְמְכֶם מִן הַהֶרְהוּר, כִּי מִקְדָּשִׁי קָדוֹשׁ הוּא. לָמָּה, כִּי אֲנִי יְיָ בְּכָל צָד. (עד כאן מההשמטות)

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ שֶׁהָיְתָה לוֹ אִשָּׁה נָאָה, וְכָל שָׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ מַזְמִינָהּ יוֹם אֶחָד לִהְיוֹת עִמּוֹ, וְהַמֶּלֶךְ יֵשׁ לוֹ בָּנִים נָאִים וְאוֹהֲבָם, וְאָמַר לָהֶם: הוֹאִיל וְכֵן הוּא, שִׂמְחוּ גַּם אַתֶּם בְּיוֹם שִׂמְחָתִי, כִּי אֲנִי בְּשֶׁלָּכֶם אֲנִי מִשְׁתַּדֵּל, וְגַם אַתֶּם הַדְּרוּ אוֹתִי. וּמָה הַטַּעַם זָכוֹר וְשָׁמוֹר? זָכוֹר לַזָּכָר, וְשָׁמוֹר לַכַּלָּה. וּמָה הַטַּעַם וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ? שִׁמְרוּ עַצְמְכֶם מִן הַהֶרְהוּר, כִּי מִקְדָּשִׁי קָדוֹשׁ הוּא, לָמָּה? כִּי אֲנִי ה' בְּכָל צַד: (ע"כ מההשמטות).

דָּא שַׁבָּת עִלָּאָה וְשַׁבָּת תַּתָּאָה, דְּאִינּוּן מְזַמְּנֵי לְנַפְשָׁא בְּהַהוּא גּוּפָא, מֵהַהוּא זִוּוּגָא עִלָּאָה. וְעַל דָּא וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ, תְּרֵי וְכֹלָּא אִתְדְּבַק דָּא בְּדָא, זְכָאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל.

וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ - זוֹ שַׁבָּת הָעֶלְיוֹנָה וְשַׁבָּת הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁהֵן מְזַמְּנוֹת אֶת הַנֶּפֶשׁ לְאוֹתוֹ הַגּוּף מֵאוֹתוֹ הַזִּוּוּג הָעֶלְיוֹן. וְעַל כֵּן, וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ - שְׁנַיִם, וְהַכֹּל נִדְבָּק זֶה עִם זֶה. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

דָּבָר אַחֵר וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמוֹרוּ, לְאַזְהָרָה לְאִינּוּן דְּמַחֲכָן לְזִוּוּגַיְיהוּ מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, וְהָא אוֹקִימְנָא, כְּמָה דִּכְתִיב, (ישעיה נו) לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתָי. מַאן סָרִיסִים. אִלֵּין אִינּוּן חַבְרַיָּיא דְּמָסְרָן גַּרְמַיְיהוּ כָּל שְׁאָר יוֹמִין, בְּגִין לְמִלְעֵי בְּאוֹרַיְיתָא. וְאִינּוּן מְחַכָּאן מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתָי, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (בראשית לז) וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדָּבָר. וּבְגִין כָּךְ וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ. אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, דָּא גּוּפָא. וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ, דָּא נַפְשָׁא. וְכֹלָּא אִתְדְּבַק דָּא בְּדָא. זְכָאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל.

דָּבָר אַחֵר וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ - לְהַזְהִיר אֶת אוֹתָם שֶׁמְּחַכִּים לְזִוּוּגָם מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, (ישעיה נו) לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתָי. מִי הֵם הַסָּרִיסִים? אֵלּוּ אוֹתָם הַחֲבֵרִים שֶׁמְּסָרְסִים אֶת עַצְמָם כָּל שְׁאָר הַיָּמִים כְּדֵי לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְהֵם מְחַכִּים מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתָי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לו) וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדָּבָר, וּמִשּׁוּם כָּךְ - וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ - זֶה הַגּוּף. וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ - זוֹ הַנֶּפֶשׁ. וְהַכֹּל נִדְבָּק זֶה עִם זֶה. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

רעיא מהימנא אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. פְּקוּדָא דָּא, שָׁקִיל דָּא לְדָא. שָׁקִיל יְקָרָא דְּאָב וְאֵם, לְיקָרָא דְּשַׁבָּת. לְאַבָּא אַקְדִּים כָּבוֹד, וְהַאי אִיהוּ דְּאָמַר קְרָא, (מלאכי א) וְאִם אָב אֲנִי אַיֵּה כְּבוֹדִי וְאִם אֲדוֹנִים אֲנִי אַיֵּה מוֹרָאִי. כְּבוֹדִי סָלִיק בְּחוּשְׁבָּנָן עֶשֶׂר אֲמִירָן, וּל"ב אֱלֹהִים דְּעוֹבָדָא דִּבְרֵאשִׁית. אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. מִצְוָה זוֹ שְׁקוּלָה זוֹ לָזוֹ. שָׁקוּל כִּבּוּד אָב וָאֵם לְכָבוֹד הַשַּׁבָּת. לְאָב הַקְדִּים כָּבוֹד, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (מלאכי א) וְאִם אָב אֲנִי אַיֵּה כְּבוֹדִי וְאִם אֲדוֹנִים אֲנִי אַיֵּה מוֹרָאִי. כְּבוֹדִי עוֹלֶה בְּחֶשְׁבּוֹן עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, וּל"ב אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית.

וּבְכָל אֲתַר (משלי ג) כָּבוֹד חֲכָמִים יְנְחָלוּ, וְאוּקְמוּהָ רַבָּנָן, אֵין כָּבוֹד אֶלָּא תּוֹרָה. בְּגִין דְּאִינּוּן לֵ"ב אֱלֹהִים דְּתוֹרָה, יְקָרָא דִּילֵיהּ. וְאִלֵּין (אינון) חֲכָמִים דְּאוֹרַיְיתָא, חֲכָמִים בְּחָכְמָה, יָרְתִין הַאי כָּבוֹד וְלָא טְפְשֵׁי, דְּעָלַיְיהוּ אִתְמַר, (משלי ג) וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן. וּמְנָלָן דְּמַאן דְּלָא יָדַע בְּאוֹרַיְיתָא אִקְרֵי כְּסִיל, דִּכְתִיב, (תהלים צב) וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת. וְאֵין זֹאת, אֶלָּא תּוֹרָה, דִּכְתִיב, (דברים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה.

וּבְכָל מָקוֹם (משלי ג) כָּבוֹד חֲכָמִים יְנְחָלוּ, וּפָרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, אֵין כָּבוֹד אֶלָּא תּוֹרָה. מִשּׁוּם שֶׁהֵם ל"ב אֱלֹהִים שֶׁל תּוֹרָה, הַכָּבוֹד שֶׁלּוֹ. וְאִלּוּ (הם) הַחֲכָמִים שֶׁל הַתּוֹרָה, חֲכָמִים בְּחָכְמָה יוֹרְשִׁים אֶת הַכָּבוֹד הַזֶּה וְלֹא טִפְּשִׁים, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁמִּי שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר אֶת הַתּוֹרָה נִקְרָא כְּסִיל? שֶׁכָּתוּב (תהלים צב) וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת. וְאֵין זֹאת אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה.

רַעְיָא מְהֵימְנָא. בְּגִין דַּחֲלִישְׁתָּא, פַּתַּחְנָא לְפַרְשְׁתָּא בְּאִלֵּין פִּקּוּדִין, לְמֶהֱוֵי מְעַט עֵזֶר לָךְ. אִתְתַּקַּף בָּךְ, דְּהָא מַשְׁרְיִין דִּמְתִיבְתָּאן אָתָאן לְגַבָּךְ, בְּפִקּוּדָא בָּתַר דָּא, דְּאִיהוּ פִּקּוּדָא לְהַעֲמִיד עָלֶיךָ מֶלֶךְ לְעֵילָא. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יוֹקִים לָךְ מֶלֶךְ בְּעִלָּאִין וְתַתָּאִין בְּדִיוּקְנֵיהּ. בְּגִין דְּרַבָּנָן דִּמְתִיבְתָּא, עָלַיְיהוּ שְׁכִינְתָּא עִלָּאָה וְתַתָּאָה. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מֶלֶךְ בְּאֶמְצָעִיתָא, אַחִיד בְּעִלָּאִין וְתַתָּאִין הָכִי אַנְתְּ תְּהֵא בְּדִיוּקְנֵיהּ, בְּרָא דִּילֵיהּ, קוּם בִּיקָרָא דְּמַלְכָּא.

רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, מִשּׁוּם שֶׁחָלוּשׁ אַתָּה פָּתַחְתִּי אֶת הַפָּרָשָׁה בַּמִּצְווֹת הַלָּלוּ, לִהְיוֹת לְךָ מְעַט לְעֵזֶר. הִתְחַזֵּק בְּךָ, שֶׁהֲרֵי הַמַּחֲנוֹת שֶׁל הַיְשִׁיבוֹת בָּאִים אֵלֶיךָ, בְּמִצְוָה אַחַר זוֹ, שֶׁהִיא מִצְוָה לְהַעֲמִיד עָלֶיךָ מֶלֶךְ לְמַעְלָה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲמִיד אוֹתְךָ מֶלֶךְ בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים בְּדִיוּקְנוֹ, מִשּׁוּם שֶׁרִבּוֹתֵינוּ מַהַיְשִׁיבָה, עֲלֵיהֶם שְׁכִינָה וְתַחְתּוֹנָה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֶלֶךְ בָּאֶמְצַע, אוֹחֵז בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים. כָּךְ אַתָּה תִּהְיֶה בְּדִיוּקְנוֹ, הַבֵּן שֶׁלּוֹ, עָמֹד לִכְבוֹד הַמֶּלֶךְ.

קָם רַעְיָא מְהֵימְנָא, וְסָלִיק יְדוֹי לְעֵילָא, וְאָמַר, יְהֵא רַעֲוָא דְּיִלְךָ עִלַּת הָעִלּוֹת, דְּאַנְתְּ מִתְעַלֶּה מֵעִלּוּי לְעִלּוּי, עַד דְּלֵית עִלּוּי. אֶלָּא דְּאַנְתְּ לְעֵילָא מִכָּל עִלּוּי. לְמֵיהַב לִי חֵילָא, לְמֶעְבַּד רְעוּתָךְ בְּדַרְגִּין דִּילָךְ, דְּאִינּוּן אַבָּא וְאִמָּא, וַאֲנָא בְּרָא דִּלְהוֹן. וּבְיִחוּדָךְ תַּרְוַויְיהוּ אֶחָד. וְאַנְתְּ שַׁקְלַת דְּחִילוּ דְּאַבָּא וְאִמָּא, לְדָחֲלוּ דִּילָךְ, בָּתַר דְּאַנְתְּ בְּאֶמְצָעִיתָא חַד, וְלָא תְּרֵין, בְּלָא שׁוּתָפוּ, אַף עַל גַּב דְּאִינּוּן חַד בְּשׁוּתָפוּ דִּילָךְ, אֲבָל אַנְתְּ חַד בְּלָא שׁוּתָפוּ דְּתִנְיָינָא. וּבְגִין דָּא אִתְמַר בָּךְ, (דברים לב) וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי.

עָמַד הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וְהֵרִים יָדָיו לְמַעְלָה וְאָמַר: יְהִי רְצוֹנְךָ, עִלַּת הָעִלּוֹת, שֶׁאַתָּה מִתְעַלֶּה מֵעִלּוּי לְעִלּוּי, עַד אֵין עִלּוּי, אֶלָּא שֶׁאַתָּה מַעַל לְכָל עִלּוּי, (, לתת) לִי כֹּחַ לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנְךָ בְּדַרְגּוֹתֶיךָ, שֶׁהֵן אָב וְאֵם, וְאֵנִי הַבֵּן שֶׁלָּהֶם, וּבִיחוּד שֶׁלְּךָ שְׁנֵיהֶם אֶחָד. וְאַתָּה הִשְׁוֵיתָ אֶת יִרְאַת אָב וְאֵם לְיִרְאָתְךָ, אַחַר שֶׁאַתָּה בְּאֶמְצַע, אֶחָד וְלֹא שְׁנַיִם, בְּלִי שֶׁתְּפוּת, אַף עַל גַּב שֶׁהֵם בַּשֻּׁתָּפוּת שֶׁלְּךָ, אֲבָל אַתָּה אֶחָד בְּלִי שֻׁתָּפוּת שֶׁל שְׁנֵי. וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר בְּךָ, וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי.

הַב לִי חֵילָא, לְאִתְעָרָא בִּיקָרְךָ בָּקְדְמִיתָא. וּלְבָתַר בִּיקָרָא דְּאַבִי וְאִמִּי דְּבִשְׁמַיָּא, דְּאוּקְמוּהָ עָלַיְיהוּ, (משלי כח) גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְאוֹמֵר אֵין פֶּשַׁע חָבֵר הוּא לְאִישׁ מַשְׁחִית. וְאוּקְמוּהָ מָארֵי מַתְנִיתִין, אֵין אָבִיו, אֶלָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְאֵין אִמּוֹ, אֶלָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְיִקָּרָא דִּילְךָ אַבָּא חָכְמָה, דְּכָלִיל עֶשֶׂר סְפִירוֹת מִתַּתָּא דִּילֵיהּ לְעֵילָּא, וְתַרְוַוְיְיהוּ אִינּוּן כּוּרְסְיָיא סַפְסָל תְּחוֹתָךְ לִיקָרָךְ.

תֵּן לִי כֹּחַ לְהִתְעוֹרֵר בְּכָבוֹדְךָ בָּרֵאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ בְּכָבוֹד אָבִי וְאִמִּי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, שֶׁעֲלֵיהֶם בֶּאֱרוּ, גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְאוֹמֵר אֵין פֶּשַׁע חָבֵר הוּא לְאִישׁ מַשְׁחִית. וּפֵרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵין אָבִיו אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין אִמּוֹ אֶלָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְהַכָּבוֹד שֶׁלְּךָ, אַבָּא, חָכְמָה, שֶׁכּוֹלֶלֶת עֶשֶׂר סְפִירוֹת מִמַּטָּה שֶׁלּוֹ לְמַעְלָה, וּשְׁנֵיהֶם הֵם כִּסֵּא סַפְסָל תַּחְתֶּיךָ לְכָבוֹדְךָ.

וְהָכִי תַּקִּינוּ, לְמֶהֱוֵי קָטָן לְגָדוֹל מְכַבֵּד דִּילְעֵילָּא מִנַּיְיהוּ. אַבָּא, אִיהוּ חָכְמָה, הֲלֹא אָב אֶחָד לְכֻלָּנוּ, לְמֶהֱוֵי מְשַׁמֵּשׁ תְּחוֹתָךְ, וְאִנְתְּ כֶּתֶר עֶלְיוֹן עַל רֵישֵׁיהּ. וְלֵית כֶּתֶר עֶלְךָ, וְלֵית אֱלָהָא אָחֳרָא. וְאִימָּא, לְשַׁמְּשָׁא לְאַבָּא. דְּאִיהוּ תְּחוֹתֵיהּ לְמֶהֱוֵי כִּסֵּא תְּחוֹתֵיהּ.

וְכָךְ תִּקְּנוּ, שֶׁיִּהְיֶה קָטָן מְכַבֵּד אֶת הַגָּדוֹל שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ. אָב הוּא חָכְמָה, הֲלֹא אָב אֶחָד לְכֻלָּנוּ, לִהְיוֹת מְשַׁמֵּשׁ תַּחְתֶּיךָ, וְאַתָּה כֶּתֶר עֶלְיוֹן עַל רֹאשׁוֹ. וְאֵין עָלֶיךָ כֶּתֶר, וְאֵין אֱלוֹהַּ אַחֵר. וְהָאֵם לְשַׁמֵּשׁ אֶת הָאָב, שֶׁהִיא תַּחְתָּיו, לִהְיוֹת כִּסֵּא תַּחְתָּיו.

וַיֹּאמֶר אִיהוּ, בְּכָל מַאֲמָר, עַד תְּלָתִין וּתְרֵין, יְהִי כֵן, וַיְהִי כֵן. וְאִיהִי, עֲבִידַת מַאֲמָרֵיהּ מִיָּד. וּבְגִין דְּעֲבִידַת מַאֲמָרֵיהּ וְצִוּוּיֵהּ בְּלָא עִכּוּבָא כְּלָל, בל"ב שְׁבִילִין דִּבְהוֹן אִתְבְּרֵי כָּל דִּבְרַאשִׁית, עוֹבָדָא אִתְקְרִיאַת כְּבוֹד, (תהלים כט) וּבְהֵיכְלוֹ כֻּלּוֹ אוֹמֵר כָּבוֹד. (יחזקאל ג) בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ. אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְהַעֲרִיצוֹ.

וַיֹּאמֶר הוּא בְּכָל מַאֲמָר עַד שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם, יְהִי כֵן, וַיְהִי כֵן. וְהִיא עֶשְׂתָּה מַאֲמָרוֹ מִיָּד. וּמְשׁוּם שֶׁעֶשְׂתָּה מַאֲמָרוֹ וְצִוּוּיוֹ בְּלִי עִכּוּב כְּלָל בל"ב שְׁבִילִים שֶׁבָּהֶם נִבְרָא כָּל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, נִקְרֵאת כָּבוֹד, (תהלים כט) וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אוֹמֵר כָּבוֹד. (יחזקאל ג) בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ. אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְהַעֲרִיצוֹ.

וְתַרְגּוּם כְּבוֹד אָבִיו, יְקָרָא דַּאֲבוּהִי. וְדָא (תהלים יט) תּוֹרַת יְיָ תְּמִימָה, עָלָּהּ אִתְּמַר (משלי ג) יְקָרָה הִיא וְיִשְׂרָאֵל מְפָנְינִים. דְּאִתְקְרִיאוּ בָּנִים, בְּכָלָל בֵּן וּבַת, מִסְטְרָא דְּתִפְאֶרֶת וּמַלְכוּת. דְּאִינּוּן בֵּן וּבַת, יְקָרָא דְּאָבִיו וְאִמּוֹ, לְמֶעְבַּד צִוּוּיֵיהּ, וְצִוּוּי דִּילֵיהּ, אִינּוּן פִּקּוּדִין דַּעֲשֵׂה. וְהָא אוּקְמוּהָ מָארֵי מַתְנִיתִין, יֵשׁ מְצוּוֶּה וְעוֹשֶׂה. וּבְגִין כָּךְ אִיהוּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע. וְהַאי אִיהוּ כְּבוֹד דְּאַבָּא וְאִימָּא, דְּיִצְוֶּה לְבְרֵיהּ דְּיֶעְבַּד הָכֵי וְאִיהוּ עָבִיד מִיָּד, בְּלָא עִכּוּבָא כְּלָל.

וְתַרְגּוּם כְּבוֹד אָבִיו - יְקָרָא דַּאֲבוּהִי. וְזֶה (תהלים יט) תּוֹרַת ה' תְּמִימָה, עָלֶיהָ נֶאֱמַר (משלי ו) יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים. וְיִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ בָּנִים, בִּכְלַל בֵּן וּבַת, מִצַּד שֶׁל תִּפְאֶרֶת וּמַלְכוּת, שֶׁהֵם בֵּן וּבַת, הַכָּבוֹד שֶׁל

אֲבִיו וְאִמּוֹ לְעֲשׂוֹת אֶת הַצִּוּוּי שֶׁלּוֹ, וְהַצִּוּוּי שֶׁלּוֹ אוֹתָן מִצְוֹת עֲשֵׂה. וְהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, יֵשׁ מִצְוָה וְעוֹשֶׂה. וּמִשּׁוּם כָּךְ הוּא נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. וְזֶהוּ כִּבּוּד אָב וָאֵם, שֶׁיִּצְוֶה אֶת בְּנוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה כָּךְ, וְהוּא עוֹשֶׂה מִיָּד בְּלִי עִכּוּב כְּלָל.

וְעִלַּת עַל כֹּלָּא, אֲנָא בָּעֵי לְאִשְׁתַּדְּלָא בִּיקָרָךְ, לְתַקָּן מִדּוֹת דְּאַבָּא וְאִימָּא, לִיקָרָךְ. תְּהֵא בְּעָזְרִי לְסַדְּרָא כֹּלָּא כְּדְקָא יְאוֹת. וְאַנְתְּ תְּסַדֵּר לִי, וּלְכָל מָארֵי מְתִיבְתָּאן עֵילָּא וְתַתָּא, וּמַשְׁרְיָין דְּמַלְאָכִין עִלָּאִין וְתַתָּאִין, לְמֶהֱוֵי מְתַקְּנִין וּמְסַדְּרִין לִיקָרָא דִּילָךְ, וְלִיקָרָא דְּאַבָּא וְאִימָּא, לְמֶהֱוֵי סַפְסָל תְּחוֹת רַגְלוֹי. וּלְמֶעְבַּד צַוּוּיֵיהּ בְּכָל פִּקּוּדִין דִּילֵיהּ. וּלְמִדְחַל מִנֵּיהּ בְּכָל פִּקּוּדִין דְּלָא תַּעֲשֶׂה.

וְעִלַּת עַל הַכֹּל, אֲנִי רוֹצֶה לְהִשְׁתַּדֵּל בִּכְבוּדְךָ, לְתַקֵּן אֶת הַמִּדּוֹת שֶׁל אַבָּא וְאִמָּא לִכְבוּדְךָ. תִּהְיֶה בְּעֶזְרִי לְסַדֵּר הַכֹּל כָּרָאוּי. וְאַתָּה תְּסַדֵּר אוֹתִי וְאֶת כָּל רָאשֵׁי הַיְשִׁיבוֹת מַעְלָה וּמַטָּה, וּמַחֲנוֹת הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, לִהְיוֹת מְתֻקָּנִים וּמְסֻדָּרִים לִכְבוֹדְךָ וּלְכִבּוּד אַבָּא וְאִמָּא, לִהְיוֹת סַפְסָל תַּחַת רַגְלָיו, וְלַעֲשׂוֹת צִוּוּיָיו בְּכָל מִצְוֹתָיו, וְלִירָא מִמֶּנּוּ בְּכָל הַמִּצְוֹת שֶׁל לֹא תַּעֲשֶׂה.

וְהַאי אִיהוּ אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, וְסָמִיךְ לֵיהּ וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. וּבְקָרָא אַחֲרִינָא וְאֶת מִצְוֹתַי תַּעֲשׂוּ. מִסְטָרָא דְּפִקּוּדִין דַּעֲשֵׂה דְּאִינּוּן כִּבּוּד, אִקְדִּים אַבָּא לְאִימָּא, וְדָא י"ה. מִסְטָרָא דְּלָא תַּעֲשֶׂה, אִקְדִּים אִימָּא לְאַבָּא, וְדָא ה"י. וְהַיְינוּ כִּבּוּד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר. לְאִלֵּין דְּלָא מִשְׁתַּדְּלֵי בְּהַאי כִּבּוּד, הַסְתֵּר דָּבָר מִנַּיְיהוּ.

וְזֶהוּ אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, וְסָמְךָ לוֹ וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. וּבְפָסוּק אַחֵר וְאֶת מִצְוֹתַי תַּעֲשׂוּ. מִצַּד שֶׁל מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהֵם כָּבוֹד, הִקְדִּים אָב לְאֵם, וְזֶה י"ה. מִצַּד שֶׁל לֹא תַּעֲשֶׂה הִקְדִּים אֵם לְאָב, וְזֶה ה"י, וְהַיְנוּ (משלי כה) כְּבוֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר. לְאֵלּוּ שֶׁאֵינָם מִשְׁתַּדְּלִים בַּכָּבוֹד הַזֶּה, הַסְתֵּר דָּבָר מֵהֶם.

וְעַלַּיְיהוּ אִתְּמַר, (משלי ג) וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן. אִלֵּין אִינּוּן עַמֵּי הָאָרֶץ, בָּתַר דְּלָא מִשְׁתַּדְּלִין בְּהַאי כָּבוֹד דְּאוֹרַיְיתָא, וְאֵיךְ אֲמִרִין אֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם שְׁמַע קוֹלֵנוּ חוּס וְרַחֵם עָלֵינוּ וְקַבֵּל תְּפִלָּתֵנוּ. הָא אִיהוּ לֵיתָא לוֹן, וְאִם אָב אֲנִי אַיֵּה כְבוֹדִי, אַיֵּה אִשְׁתַּדְּלוּתָא דִּלְכוֹן בְּאוֹרַיְיתָא, וּבְפִקּוּדִין דִּילִי, לְמֶעְבַּד צִוּוּיַי, דְּמַאן דְּלָא יָדַע בְּצִוּוּיֵיהּ דְּמָארֵיהּ, אֵיךְ יַעֲבִיד לֵיהּ.

וַעֲלַיְיהוּ נֶאֱמַר, (משלי ג) וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן. אֵלּוּ הֵם עַמֵּי הָאָרֶץ, מֵאַחַר שֶׁאֵינָם מִשְׁתַּדְּלִים בַּכָּבוֹד הַזֶּה שֶׁל הַתּוֹרָה, וְאֵיךְ אוֹמְרִים, אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם שְׁמַע קוֹלֵנוּ חוּס וְרַחֵם עָלֵינוּ וְקַבֵּל תְּפִלָּתֵנוּ? הֲרֵי הוּא יֹאמַר לָהֶם: וְאִם אָב אֲנִי אַיֵּה כְבוֹדִי? אַיֵּה הִשְׁתַּדְּלוּתְכֶם בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹתַי לַעֲשׂוֹת אֶת הַצִּוּוּיִים שֶׁלִּי? שֶׁמִּי שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר אֶת הַצִּוּוּי שֶׁל אֲדוֹנוֹ, אֵיךְ יַעֲשֶׂה אוֹתוֹ?

בַּר מִמַּאן דְּשִׁמַע מֵהֲכָמִים וְעָבִיד, וְהַאי אִיהוּ דְּקָבֵיל נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. וְעִם כָּל דָּא, מַאן דְּלָא קָבֵיל מִמָּארֵיהּ, אֶלָּא מִשְׁלוּחֵיהּ, אִיכָּא אַפְרְשׁוּתָא אִית בֵּין דָּא לְדָא. דְּהָא כְּתִיב, מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי, וּלְבָתַר וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ. אֲנָא קַבֵּילְנָא, וּלְבָתַר מוֹסָרְנָא לְכֻלְּהוּ. וְהָכִי מַאן דְּמְקַבֵּל מֵאֲחָרָא, כְּקַבָּלַת סִיהֲרָא וְכֹכְבַיָּיא מִשֶּׁמֶשׁ, וּבְהַאי קִבּוּל אִתְּמַלִּי. וּמַאן דְּמְקַבֵּל יָכִיל לְאִסְתַּלְּקָא מִנֵּיהּ נְבִיעוּ, כְּמָה דַּחֲזֵינָא בְּשִׁמְשָׁא וְסִיהֲרָא, דְּאִסְתַּלְּקַת נְהוֹרָא דִּלְהוֹן, בְּלֵילְיָא, דְּלָא נָהִיר שִׁמְשָׁא, אֶלָּא בִּימָמָא. וְסִיהֲרָא בְּלֵילְיָא. פָּרֵט לְמִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ מֵהֲכָמִים וְעוֹשֶׂה, וְזֶהוּ שֶׁקִּבֵּל נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. וְעִם כָּל זֶה, מִי שֶׁלֹּא קִבֵּל מֵאֲדוֹנוֹ, אֶלָּא מִשְׁלוּחוֹ, יֵשׁ הֶבְדֵּל. וְאֵיזֶה הֶבְדֵּל יֵשׁ בֵּין זֶה לָזֶה? שֶׁהֲרֵי כָּתוּב, מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי, וְאַחַר כָּךְ מְסָרָהּ

לִיהוֹשֻׁעַ. אֲנִי קִבַּלְתִּי, וְאַחֵר כָּךְ מָסַרְתִּי לְכֻלָּם. וְכָךְ מִי שֶׁמְּקַבֵּל מֵאַחֵר, כְּקִבַּלַת הַלָּבָנָה וְהַכּוֹכָבִים מִן הַשֶּׁמֶשׁ, וּבְקִבּוּל הַזֶּה הוּא מִתְמַלֵּא. וּמִי שֶׁמְּקַבֵּל, יְכוֹלָה לְהִסְתַּלֵּק מִמְּנוּ הַנְּבִיעָה, כְּמוֹ שֶׁרָאִיתִי בַּשֶּׁמֶשׁ וּבַלְּבָנָה, שֶׁמִּסְתַּלֵּק הָאוֹר שֶׁלָּהֶם בַּלַּיְלָה, שֶׁאֵין הַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר, אֶלָּא בַּיּוֹם. וְהַלְּבָנָה בַּלַּיְלָה.

וְאִי תֵּימָא דְּהַהוּא נְהוֹרָא דְּסִיהֲרָא מִשִּׁמְשָׁא אִיהוּ, דְּאַף עַל גַּב דְּאִתְכְּנִישׁ, נָהִיר בְּסִיהֲרָא וְכֹכָבַיָּא, הָא חֲזִינָן מִסְּטָרָא אָחֳרָא בְּלָקוּתָא דְּסִיהֲרָא וְשִׁמְשָׁא דְּאִסְתְּלַק נְהוֹרַיְיהוּ, וְאִשְׁתְּאָרוּ כְּגוּפָא בְּלָא נִשְׁמְתָא, דְּאִית אֲדוֹן עֲלַיְיהֶם מַחֲשִׁיךְ מְאוֹרַיְיהֶם. אֲבָל עִקָּרָא דְּנְהוֹרָא, הַהוּא אֲתַר דִּנְבִיעַ דִּלִּית פְּסַק לְנְהוֹרָא דִּילֵיהּ, וְלָא אִית עֲלֵיהּ אֱלָהָא אָחֳרָא לְמִפְסַק מִנֵּיהּ נְהוֹרֵיהּ.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁאוּתוֹ אוֹר שֶׁל הַלְּבָנָה הוּא מִן הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהִתְכַּנֵּס, הוּא מֵאִיר בַּלְּבָנָה וּבַכּוֹכָבִים, הֲרֵי רָאִינוּ מִצַּד אַחֵר בְּלִקּוּי הַלְּבָנָה וְהַשֶּׁמֶשׁ שֶׁמִּסְתַּלֵּק אוֹרָם, וְנִשְׁאָרִים כְּמוֹ גוּף בְּלִי נְשָׁמָה, שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶם אֲדוֹן שֶׁמַּחֲשִׁיךְ אֶת מְאוֹרֵיהֶם. אֲבָל עִקַּר הָאוֹר אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנּוֹבֵעַ, שֶׁאֵין הֶפְסֵק לְאוֹר שֶׁלּוֹ, וְאֵין עָלָיו אֱלוֹהַּ אַחֵר לְהַפְסִיק מִמֶּנּוּ אֶת מְאוֹרוֹ.

וְעִלַּת הָעִלּוֹת, בָּתַר דְּאַנְתְּ תַּמָּן, לֵית פְּסַק לְנְבִיעוּ דִּנְהוֹרָא דְּאוֹרַיְיתָא. יְהֵא רַעֲוָא דִּילָךְ דְּלָא תָּזוּז מֵאַבָּא וְאִמָּא דִּילִי, וְלָא מִבְּנָיו. וְהָכִי מַאן דְּאָמִית גַּרְמֵיהּ עַל אוֹרַיְיתָא, דְּהִיא יְקָרָה, אִתְקַיְּימַת בֵּיהּ, וְלָא מִפְסְקַת מִנֵּיהּ. מַה דִּלְאוֹ הָכִי, מַאן דְּלָא יִשְׁתַּדֵּל בָּהּ, אֶלָּא אַף עַל גַּב דְּעָבַד צִוּוּי חֲכָמִים, אִיהוּ שַׁמָּשׁ דִּלְהוֹן, עֶבֶד וְלָא בֵּן, אֲבָל אִי אִיהוּ מְהֵימְנָא, מַארֵיהּ אַשְׁלִיט לֵיהּ בְּכָל דִּילֵיהּ.

וְעִלַּת הָעִלּוֹת, מֵאַחַר שֶׁאַתָּה שָׁם, אֵין הֶפְסֵק לִנְבִיעַת אוֹר הַתּוֹרָה. יְהִי רְצוֹנְךָ שֶׁלֹּא תָּזוּז מֵאַבָּא וְאִמָּא שֶׁלִּי וְלֹא מִבָּנָיו. וְכָךְ מִי שֶׁמְּמִית עַצְמוֹ עַל הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא יְקָרָה, מִתְקַיֶּמֶת בּוֹ וְאֵינָהּ מַפְסִיקָה מִמֶּנּוּ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן מִי שֶׁאֵינוֹ מִשְׁתַּדֵּל בָּהּ, אֶלָּא אַף עַל גַּב שֶׁעוֹשֶׂה צִוּוּי חֲכָמִים, הוּא שַׁמָּשׁ שֶׁלָּהֶם, עֶבֶד וְלֹא בֵן.

אֲבָל אִם הוּא נֶאֱמָן, אֲדוֹנוֹ מַשְׁלִיט אוֹתוֹ בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ.

אֲבָל מַאן דְּלָא אִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא, וְלָא מְשַׁמֵּשׁ חֲכָמִים, לְמִשְׁמַע מִנַּיְיהוּ פִּקּוּדִין, לְקַיְּימָם נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע. אֶלָּא דְּסָרַח וְעָבַר עַל לֹא תַעֲשֶׂה, אִיהוּ שְׁקִיל לְאוּמִין דְּעָלְמָא עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, בְּנוֹי דְּסָמָאֵ"ל וְנָחָשׁ, דְּאִתְמַר בֵּהּ, (משלי ג) וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן, דְּלָא בְּעוּ לְקַבְּלָא אוֹרַיְיתָא, דְּכָל דִּלֵּית בֵּיהּ תּוֹרָה, לֵית בֵּיהּ כָּבוֹד, דְּאִתְמַר בָּהֶם (משלי ג) כָּבוֹד חֲכָמִים יְנְחָלוּ.

אֲבָל מִי שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלֹא מְשַׁמֵּשׁ חֲכָמִים לִשְׁמֹעַ מֵהֶם מִצְוֹות, לְקַיְּם נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, אֶלָּא שֶׁפָּרַח וְעָבַר עַל לֹא תַעֲשֶׂה, הוּא שָׁקוּל לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, בְּנֵי סָמָאֵ"ל וְנָחָשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (משלי ג) וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן, שֶׁלֹּא רָצוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁכֹּל שֶׁאֵין בּוֹ תּוֹרָה, אֵין בּוֹ כָּבוֹד, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שם) כָּבוֹד חֲכָמִים יְנְחָלוּ.

וְעִם כָּל דָּא מָארֵי מְתִיבְתָּא, לָא כָּל כָּבוֹד שָׁוֶה, דְּהָא (מלאכי א) בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדוֹנָיו. בֵּן יְכַבֵּד, עַל מְנָת דְּלָא לְקַבְּלָא אַגְרָא, אֲבָל מִצְוָה הוּא בְּכָבוֹד אַבָּא וְאִמָּא. וְאִי לָא בָּעֵי לְמֶעְבַּד צִוּוּיֵיהּ, יְכַתֵּשׁ לֵיהּ אַבָּא וְאִמָּא, עַד דְּיֵיעֲבֵד עַל כָּרְחֵיהּ. וְאִי הֲוֵי בְּרָא רַבְרְבָא, בֵּית דִּין כּוֹפִין לֵיהּ. דְּאִי לָא בָּעֵי לְמֶעְבַּד מַה כְּתִיב בֵּיהּ, (דברים כא) בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁומֵעַ בְּקוֹלֵנוּ, וְדָנִין לֵיהּ בִּסְקִילָה. אֲבָל עֶבֶד דְּמְשַׁמֵּשׁ

עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס, אִי לָא עָבִיד צַוּוּיֵיהּ דְּרַבֵּיהּ, מְאַרֵיהּ אַעְבַּר לֵיהּ מִגּוֹ בֵּיתֵיהּ, וְיִטּוֹל אָחֳרָא. מַה דְּלָא הֲוָה יָכִיל לְמֶעְבַּד הָכִי לְבָרֵיהּ, אֶלָּא אוֹ יַעֲבִיד צַוּוּיֵיהּ אוֹ יִקְטוֹל לֵיהּ.

וְעִם כָּל זֶה, רָאשֵׁי הַיְשִׁיבָה, לֹא כָּל כָּבוֹד שָׁוֶה, שֶׁהֲרֵי בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדוֹנָיו. בֵּן יְכַבֵּד, עַל מְנָת שֶׁלֹּא לְקַבֵּל שָׂכָר, אֲבָל הוּא מִצְוָה בְּכִבּוּד אָב וְאֵם. וְאִם לֹא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת צַוּוּיוֹ, יַכּוּ אוֹתוֹ הָאָב וְהָאֵם עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּעַל כָּרְחוֹ. וְאִם הָיָה בֶּן גָּדוֹל, בֵּית דִּין כּוֹפִים אוֹתוֹ. שֶׁאִם אֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת, מַה כָּתוּב בּוֹ? (דברים כא) בָּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקֹלֵנוּ, וְדָנִים אוֹתוֹ בִּסְקִילָה. אֲבָל עֶבֶד שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס, אִם אֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶת צַוּוּי רַבּוֹ, אֲדוֹנוֹ מַעֲבִיר אוֹתוֹ מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וְיִקַּח אַחֵר, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כָּךְ לִבְנוֹ, אֶלָּא אוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת הַצַּוּוּי שֶׁלּוֹ, אוֹ שֶׁיְּהַרֹּג אוֹתוֹ.

אָמַר לֵיהּ בּוּצִינָא קַדִּישָׁא, מַאן גָּרִים דְּלָא יַעְבֵּיד צַוּוּיֵיהּ, הוֹאִיל וּבְרֵיהּ הוּא. אָמַר רַעְיָא מְהֵימְנָא, וַדַּאי תַּעֲרוֹבֶת דְּרַע, וְרָזָא דָּא גָּרַם לְיִשְׂרָאֵל, לְמֶחֱטֵי גַּבֵּי אֲבוּהוֹן דִּבְשָׁמַיָּא. וְרָזָא דָּא, (תהלים קו) וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם. וְדָא גָּרַם קְטוֹלָא לְיִשְׂרָאֵל, וְחָרִיב בֵּי מַקְדְּשָׁא. וּבְגִין דָּא, אֵין מְקַבְּלִים גֵּרִים לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ, אֶלָּא (דברים לב) יְיָ' בָּדָד יַנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר.

אָמַר לוֹ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, מִי גָּרַם שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה אֶת צַוּוּיוֹ, הוֹאִיל וּבְנוֹ הוּא? אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וַדַּאי תַּעֲרֹבֶת שֶׁל רַע, וְסוֹד זֶה גָּרַם לְיִשְׂרָאֵל לְחַטֹּא לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וְסוֹד זֶה - (תהלים קו) וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם. וְזֶה גָּרַם הֶרֶג לְיִשְׂרָאֵל, וְהֶחֱרִיב אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וּמִשּׁוּם זֶה אֵין מְקַבְּלִים גֵּרִים לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ, אֶלָּא - (דברים לב) ה' בָּדָד יַנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר.

דְּיִשְׂרָאֵל אִינּוּן מֵאִילָנָא דְּחַיֵּי, עֶבֶד טוֹב וְעֶבֶד רַע, מִסְטְרָא דִּמְטַטְרוֹ"ן עֶבֶד טוֹב, עֶבֶד נֶאֱמָן לְרַבֵּיהּ. עֶבֶד רַע סָמָאֵ"ל. מַאן דְּאִיהוּ מֵאִילָנָא דְּחַיֵּי, אִיהוּ בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא, בֶּן מִסְטְרָא דְּבֵן י"ה, בִּינָ"ה. וְיִרְאַת מַלְכוּתָא דְּאִיהִי ה'. וְאֵיךְ יָרְאַת לָהּ. אִי עָבִיד צַוּוּיֵיהּ דְּאַבָּא וְאִימָא, בְּגִין דְּאִיהוּ מַלְכוּתָא מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ, וְעָלַיהּ אִתְמַר, (אסתר ג) מַדּוּעַ אַתָּה עוֹבֵר אֵת מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ. אִיהִי מִצְוָה, וְצַוּוּיֵיא דְּמַלְכָּא עַל עֲשֵׂה וְלֹא תַּעֲשֶׂה.

שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם מֵעֵץ הַחַיִּים, עֶבֶד טוֹב וְעֶבֶד רַע. מִצַּד שֶׁל מְטַטְרוֹ"ן עֶבֶד טוֹב, עֶבֶד נֶאֱמָן לְרַבּוֹ. עֶבֶד רַע - סָמָאֵ"ל. מִי שֶׁהוּא מֵעֵץ הַחַיִּים, הוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא, בֵּן מִצַּד שֶׁל בֶּן י"ה, בִּינָה. וְיוֹרֵשׁ אֶת הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא ה'. וְאֵיךְ יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ? אִם עוֹשֶׂה אֶת הַצַּוּוּי שֶׁל אַבָּא וְאִמָּא, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מַלְכוּת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ, וְעָלָיו נֶאֱמַר (אסתר ג) מַדּוּעַ אַתָּה עוֹבֵר אֵת מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ. הִיא מִצְוָה, וְצַוּוּיוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ עַל עֲשֵׂה וְלֹא תַּעֲשֶׂה.

מִצְוָה מִדְּאוֹרַיְיתָא, דְּאִיהִי תִּפְאֶרֶת. וְהָכָא לֵית תַּמָּן פִּרוּדָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֱמֶת, תּוֹרָתוֹ תּוֹרַת אֱמֶת, אִיהוּ תּוֹרָתוֹ וּמִצְוָתוֹ. כְּגַוְונָא דִּבְינָה, תּוֹרָתוֹ וּמִצְוָתוֹ דְּחָכְמָה. דְּאִית תּוֹרָה דִּבְרִיאָה, וְחָכְמָה דִּבְרִיאָה, וּבִינָה דִּבְרִיאָה, וְהָכִי בְּכָל מִדּוֹת. בְּהַאי, יָכִיל בֶּן בְּהַאי אוֹרַיְיתָא, לְמֶהֱוֵי בְּלָא מִצְוָה, וּמִצְוָה בְּלָא תּוֹרָה בְּפִרוּדָא. וּמֵהָכָא, (דף פ"ג ע"א) בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה. אֲבָל מִסְטְרָא דַּאֲצִילוּת, לֵית אַפְרָשׁוּתָא, תַּמָּן, וְכֵן מַתַּמָּן אֵין חֵטְא בָּא עַל יָדוֹ וְלֵית בֵּהּ עוֹנֶשׁ וְלָא שָׂכָר וְלָא מִיתָה.

מִצְוָה מִן הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא תִּפְאֶרֶת. וְכָאן אֵין שָׁם פִּרוּד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֱמֶת, תּוֹרָתוֹ תּוֹרַת אֱמֶת, הוּא תּוֹרָתוֹ וּמִצְוָתוֹ. כְּמוֹ שֶׁבִּינָה, תּוֹרָתוֹ וּמִצְוָתוֹ שֶׁל חָכְמָה. שֶׁיֵּשׁ תּוֹרָה שֶׁל בְּרִיאָה, וְחָכְמָה שֶׁל בְּרִיאָה, וּבִינָה שֶׁל בְּרִיאָה, וְכָךְ בְּכָל הַמִּדּוֹת. בְּזֶה יָכוֹל בֶּן בַּתּוֹרָה הַזּוֹ לִהְיוֹת בְּלִי מִצְוָה, וּמִצְוָה בְּלִי תּוֹרָה בְּפִרוּד.

וּמִכָּאן בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה. אֲבָל מִצַּד שֶׁל אֲצִילוּת אֵין הֶבְדֵּל שָׁם, וְכֵן מִשָּׁם אֵין חֵטְא בָּא עַל יָדוֹ, וְאֵין בּוֹ עֹנֶשׁ וְלֹא שָׂכָר וְלֹא מִיתָה.

וּבְגִין דָּא, אוֹרַיְיתָא דָּא אִילָנָא דְּחַיֵּי, שָׂכַר הָעוֹלָם הַבָּא, וְאִילָנָא דָּא, אִילָנָא דְּחַיֵּי אִתְקְרֵי, וְאִתְקְרֵי הָעוֹלָם הַבָּא, וְלָא אִתְקְרֵי בֵּיהּ שָׂכָר. בְּגִין דְּאִיהוּ בֵּן. מִתַּמָּן, לָא אִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא לְקַבְּלָא אַגְרָא, לָא בְּמַעֲשָׂה וְלָא בְּדִיבּוּר וְלָא בְּמַחֲשָׁבָה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, הַתּוֹרָה זֶה עֵץ הַחַיִּים, שָׂכַר הָעוֹלָם הַבָּא, וְהָאִילָן הַזֶּה נִקְרָא עֵץ הַחַיִּים, וְנִקְרָא הָעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא נִקְרָא בּוֹ שָׂכָר, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בֵּן. מִשָּׁם לֹא מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לְקַבֵּל שָׂכָר, לֹא בְּמַעֲשֶׂה וְלֹא בְּדִבּוּר וְלֹא בְּמַחֲשָׁבָה.

אָתָא בּוּצִינָא קַדִּישָׁא, לְנַשְּׁקָא לֵיהּ יְדֵיהּ. אָמַר, וַדַּאי אַנְתְּ הוּא בֵּן מִתַּמָּן, בְּדִיוּקְנָא דִּבְרָא בּוּכְרָא דִּילֵיהּ, תִּפְאֶרֶת בְּרָא דְּאַבָּא וְאִימָא עִלָּאָה, אֲצִילוּת דִּילֵיהּ בְּלָא הַפְסָקָה, לָא קְדָמָךְ בְּרָא אָחֳרָא, לָא בְּמַחֲשָׁבָה, וְלָא בְּדִבּוּר, וְלָא בְּמַעֲשָׂה. אָמַר רַעְיָא מְהֵימָנָא, וְאַנְתְּ, וְחַבְרַיָּיא, וְרָאשֵׁי מָארֵי מְתִיבְתָּאן, דְּמִזְמְנִין הָכָא, אִתְּי, בְּלָא הַפְסָקָה כְּלַל, וּבְלָא תַּעֲרוֹבְתָּ. נַשְׁקוּ כֻּלְּהוּ דָּא לְדָא, וְאִשְׁתְּמוֹדָעוּ בְּאַחְוָה, וּבָכוּ.

בָּא הַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְנַשֵּׁק אֶת יָדוֹ. אָמַר, וַדַּאי אַתָּה הוּא בֵּן מִשָּׁם, בַּדְיוֹקָן שֶׁל בְּנוֹ בְּכוֹרוֹ, תִּפְאֶרֶת בֵּן שֶׁל אַבָּא וְאִמָּא הָעֶלְיוֹנִים, הָאֲצִילוּת שֶׁלּוֹ בְּלִי הַפְסָקָה, לֹא קָדַם אוֹתְךָ בֵּן אַחֵר, לֹא בְּמַחֲשָׁבָה, וְלֹא בְּדִבּוּר, וְלֹא בְּמַעֲשֶׂה. אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וְאַתָּה וְהַחֲבֵרִים, וְרָאשֵׁי מוֹרֵי הַיְשִׁיבוֹת, שֶׁמְּזֻמָּנִים לְכָאן עִמִּי בְּלִי הַפְסָקָה כְּלָל וּבְלִי תַּעֲרֹבֶת. נָשְׁקוּ כֻּלָּם זֶה לָזֶה, וְהִכִּירוּ בָאַחֲוָה וּבָכוּ.

פְּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, עִם כָּל דָּא, בְּרָא בּוּכְרָא חַיָּיבִין כָּל אֲחוּי בִּיקָרֵיהּ, דְּהָא כְּתִיב (שמות כ) כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ, וְאוּקְמוּהָ רַבָּנָן, אֶת לְרַבּוֹת אֲחִיךָ הַגָּדוֹל. וַאֲפִילּוּ מִכָּל סִטְרָא אִיהוּ מְפָרַשׁ עֲלָךְ בְּאוֹרַיְיתָא, בְּשַׁגַּ"ם זֶה הֶבֶל. וְלֹא הָוָה לְאָדָם קַדְמָאָה בְּרָא קַדְמָאָה מִנֵּיהּ, וְאוּקְמוּהָ רַבָּנָן, בְּשַׁגַּם, זֶה מֹשֶׁה. דִּבְרָא דְּמַלְכָּא בְּכָל אָתָר, אַנְתְּ בּוּכְרָא מִסִּטְרָא דְּאִילָנָא דְּחַיֵּי דְּטוֹב וְרָע, אַנְתְּ הוּא טוֹב. (בוכרא) הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, (שמות ב) וַתֵּרֶא אוֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא.

פְּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, עִם כָּל זֶה, בֵּן בְּכוֹר חַיָּבִים כָּל אֶחָיו בִּכְבוֹדוֹ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (שמות כ) כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ, וּפֵרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, אֶת - לְרַבּוֹת אָחִיךָ הַגָּדוֹל. וַאֲפִלּוּ מִכָּל צַד הוּא מְפֹרָשׁ עָלֶיךָ בַּתּוֹרָה, בְּשַׁגַּ"ם - זֶה הֶבֶל. וְלֹא הָיָה לְאָדָם הָרִאשׁוֹן בֵּן קַדְמוֹן מִמֶּנּוּ, וּפֵרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, בְּשַׁגַּ"ם - זֶה מֹשֶׁה. שֶׁבֵּן הַמֶּלֶךְ בְּכָל מָקוֹם, אַתָּה הַבְּכוֹר מִצַּד שֶׁל עֵץ הַחַיִּים שֶׁל טוֹב וָרָע, אַתָּה הוּא טוֹב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, (שמות ב) וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא.

וּמִתַּמָּן קָרָא יִתְךָ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֶבֶד נֶאֱמָן. לְבָתַר סְלִיקַת לְמֶהֱוֵי מַלְכָּא, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (דברים לג) וַיְהִי בִישׁוּרוּן מֶלֶךְ. לְבָתַר בֶּן בַּיִת לְעֵילָּא. מֶלֶךְ מִסִּטְרָא דְּמַלְכוּת דִּבְרִיאָה. בֶּן בַּיִת, מִסִּטְרָא דִּבְרִינָה דִּבְרִיאָה. כְּעַן אַנְתְּ מֶלֶךְ, מִסִּטְרָא דְּאִילָנָא דְּמַלְכוּת דַּאֲצִילוּת. בֶּן בַּיִת, מִסִּטְרָא דְּבֶ"ן יְ"ה, תִּפְאֶרֶת דַּאֲצִילוּת, זַכָּאָה חוּלְקָךְ. וּמַאן גָּרִים לָךְ דָּא, בְּגִין דְּאִשְׁתְּדִלוּתָךְ בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוָה, לְיַחֲדָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, לְאַעָלָא מַלְכָּא עַל אַתְרֵיהּ, וְעַל מַשְׁרְיָיתֵיהּ לְעֵילָּא, וְעַל יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא.

וּמִשָּׁם קָרָא אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֶבֶד נֶאֱמָן. אַחַר כָּךְ עָלִיתָ לִהְיוֹת מֶלֶךְ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) וַיְהִי בִישֻׁרוּן מֶלֶךְ. אַחַר כָּךְ בֶּן בַּיִת לְמַעְלָה. מֶלֶךְ מִצַּד שֶׁל מַלְכוּת שֶׁל בְּרִיאָה, בֶּן בַּיִת מִצַּד שֶׁל בִּינָה שֶׁל בְּרִיאָה. כְּעֵת אַתָּה מֶלֶךְ מִצַּד שֶׁל עֵץ הַמַּלְכוּת שֶׁל אֲצִילוּת. בֶּן בַּיִת מִצַּד שֶׁל בֶּ"ן יְ"ה. תִּפְאֶרֶת שֶׁל אֲצִילוּת, אַשְׁרֵי חֶלְקְךָ. וּמִי גָּרַם לְךָ אֶת זֶה? מִשּׁוּם הִשְׁתַּדְּלוּתְךָ בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוָה, לְיַחֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, לְהַעֲלוֹת אֶת הַמֶּלֶךְ עַל מְקוֹמוֹ וְעַל מַחֲנוֹתָיו לְמַעְלָה וְעַל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה.

וּבְגִין כַּךְ (ס"א ובגינך) יָרְתִין כֻּלְּהוּ נִשְׁמָתִין דְּאֲצִילוּת מִנֵּיהּ, וְאִתְקְרִיאוּ בְּנִין דִּילֵיהּ, מִשּׁוּם יְדוֹ"ד דְּאֲצִילוּת, דְּלֵית תַּמָּן פְּרוּד וְקִצּוּץ. דְּבַקְדְּמֵיתָא אִתְמַר בְּהוּ בְּנִין לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, מִצַּד יְהוֹ"ה דִּבְרִיאָה, דְּאִתְמַר בֵּיהּ בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עָשִׂיתִיו, וּכְעַן בָּנִים לִיְדוֹ"ד דַּאֲצִילוּת.

וּמִשּׁוּם כָּךְ (ובגלגל) כֻּלָּם יוֹרְשִׁים נִשְׁמוֹת שֶׁל אֲצִילוּת מִמֶּנּוּ, וְנִקְרָאִים בָּנִים שֶׁלּוֹ, מִשּׁוּם יְהוֹ"ה שֶׁל אֲצִילוּת שֶׁאֵין שָׁם פֵּרוּד וְקִצּוּץ. שֶׁבָּרִאשׁוֹנָה נֶאֱמַר בָּהֶם בָּנִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, מִצַּד יְהוֹ"ה שֶׁל בְּרִיאָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עָשִׂיתִיו, כְּגוֹן בָּנִים לַיהוֹ"ה שֶׁל אֲצִילוּת.

וּבְךָ אִתְקַיְּים פִּקּוּדָא, דְּאִיהִי מִצְוָה עַל יִשְׂרָאֵל, לְהַעֲמִיד עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (דברים יז) שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ. וְאִתְקַיְּים בְּךָ (דברים לג) וַיְהִי בִישֻׁרוּן מֶלֶךְ, כַּד בְּקַדְמֵיתָא. וְכֻלְּהוּ מִתְנַהֲגִין אֲבָתְרָךְ, כְּאִבְרִין דְּמִתְנַהֲגִין כֻּלְּהוּ בִּתְנוּעָה דְּנִשְׁמְתָא, דְּאִתְפַּשְׁטָא עַל כָּל אֵבֶר. בְּגִין דְּכֶתֶר עֶלְיוֹן אַנְתְּ תְּהֵא מְעוּטָר בֵּיהּ, דְּבֵיהּ עִלַּת הָעִלּוֹת אִיהוּ כֶּתֶר עַל כֹּלָּא, טָמִיר וְנֶעְלָם מִלְּעֵילָּא מִנֵּיהּ. וּמִנֵּיהּ אִתְפְּשָׁט עַל כָּל סְפִירָן, וּמְסַדֵּר לוֹן לְמֶהֱוֵי דָּא רַב, וְדָא זְעֵיר, וְדָא בֵּינוֹנִי, וְאַנְהִיג לוֹן לְרַעוּתֵיהּ, וְנָהִיר בְּהוּ, וּמְקַשֵּׁר לוֹן, וּמְיַחֵד לוֹן.

וּבְךָ הִתְקַיְּמָה הַמִּצְוָה, שֶׁהִיא מִצְוָה עַל יִשְׂרָאֵל לְהַעֲמִיד לָהֶם מֶלֶךְ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב, (שם י) שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ. וְהִתְקַיֵּם בְּךָ (שם לג) וַיְהִי בִישֻׁרוּן מֶלֶךְ, כְּבָרִאשׁוֹנָה. וְכֻלָּם מִתְנַהֲגִים אַחֲרֶיךָ, כְּמוֹ אֵיבָרִים שֶׁכֻּלָּם מִתְנַהֲגִים בִּתְנוּעַת הַנְּשָׁמָה שֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת עַל כָּל אֵיבָר. מִשּׁוּם שֶׁכֶּתֶר עֶלְיוֹן אַתָּה תִּהְיֶה מְעֻטָּר בּוֹ, שֶׁבּוֹ עִלַּת הָעִלּוֹת הוּא כֶּתֶר עַל הַכֹּל, טָמִיר וְנֶעְלָם מִבְּפָנִים מִמֶּנּוּ. וּמִמֶּנּוּ מִתְפַּשֵּׁט עַל כָּל הַסְּפִירוֹת, וּמְסַדֵּר אוֹתָם לִהְיוֹת זֶה גָּדוֹל, וְזֶה קָטָן, וְזֶה בֵּינוֹנִי, וּמַנְהִיג אוֹתָם לִרְצוֹנוֹ וּמֵאִיר בָּהֶם, וּמְקַשֵּׁר אוֹתָם וּמְיַחֵד אוֹתָם. הֲכִי אַנְתְּ תְּהֵא מַנְהִיג לְיִשְׂרָאֵל, בְּכָל מִדּוֹת טָבִין דִּילֵיהּ, וּתְסַדֵּר כָּל חַד כִּדְחֲזֵי לֵיהּ, הַבְּכוֹר כִּבְכוֹרָתוֹ, וְהַצָּעִיר כִּצְעִירָתוֹ, וּבֵינוֹנִי כְּפוּם דַּרְגֵּיהּ. וּתְקַשֵּׁר לוֹן קֶשֶׁר אֶחָד לְגַבֵּי אֲבוּהוֹן דִּבְשְׁמַיָּא. לְמֶהֱוֵי כֻּלְּהוּ בְּשִׁפְּה בְּרוּרָה, לְבָרְכָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּלְקַדְּשֵׁיהּ, וּלְיַיחֲדֵיהּ, בְּדַרְגָּא דִּילָךְ, בְּמַחֲשָׁבָה דִּילָךְ, בַּאֲצִילוּת דִּילָךְ, דְּאִתְקַיֵּים בָּךְ (במדבר יא) וְאָצַלְתִּי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשַׂמְתִּי עֲלֵיהֶם. קוּם אִתְעַר בְּפִקּוּדָא, לְהַכְרִית זַרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק. (פרשת תצא רפ"א ע"ב שייך לנשא קמ"ה ע"א)

כָּכָה אַתָּה תִּהְיֶה מַנְהִיג לְיִשְׂרָאֵל בְּכָל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁלּוֹ, וּתְסַדֵּר כָּל אֶחָד כָּרָאוּי לוֹ - הַבְּכוֹר כִּבְכוֹרָתוֹ, וְהַצָּעִיר כִּצְעִירוּתוֹ, וְהַבֵּינוֹנִי כְּפִי דַּרְגָּתוֹ. וּתְקַשֵּׁר אוֹתָם קֶשֶׁר אֶחָד לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, לִהְיוֹת כֻּלָּם בְּשָׂפָה בְּרוּרָה, לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּלְקַדְּשׁוֹ וּלְיַחֲדוֹ בַּדַּרְגָּה שֶׁלְּךָ, בַּמַּחֲשָׁבָה שֶׁלְּךָ, בָּאֲצִילוּת שֶׁלְּךָ, שֶׁהִתְקַיֵּם בְּךָ (במדבר יא) וְאָצַלְתִּי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשַׂמְתִּי עֲלֵיהֶם. קוּם הִתְעוֹרֵר בַּמִּצְוָה, לְהַכְרִית זַרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק.

(ויקרא יט) אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְגוֹ' פְּקוּדָא דָּא, לְכַבֵּד אָב וְאֵם, דְּאִצְטְרִיךְ בַּר נָשׁ לְמִדְחַל מֵאָבוֹי וּמֵאֵמֵיהּ, וּלְאוֹקִיר לוֹן. כְּמָה דְּאִצְטְרִיךְ בַּר נָשׁ לְאוֹקִיר לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. מִסְטָרָא דִּרוּחָא הוּא. מִסְטָרָא דִּיהֲבִ בְּגַוּיהּ. וּלְמִדְחַל מִנַּיהּ. הָכִי אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְאוֹקִיר לַאֲבוֹי וּלְאִמַּיהּ, מִסְטָרָא דְּגוּפָא דִּילֵיהּ, וּלְמִדְחַל מִנְּהוֹן, דְּהָא אִינּוּן מִשְׁתַּתְּפִין בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְעַבְדֵי לֵיהּ גּוּפָא, וְהוֹאִיל וְאִינּוּן שׁוּתָּפִין בְּעוֹבָדָא, לֵיהֱוֵי שׁוּתָּפִין בְּדַחְילוּ וְיִקְרָא.

אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ לְכַבֵּד אָב וְאֵם, שֶׁצָּרִיךְ בֶּן אָדָם לְיָרֵא מֵאָבִיו וּמֵאִמּוֹ וּלְכַבֵּד אוֹתָם. כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ בֶּן אָדָם לְכַבֵּד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִצַּד הָרוּחַ שֶׁנָּתַן בְּתוֹכוֹ וְלִירָא מִמֶּנּוּ, כָּךְ צָרִיךְ לְכַבֵּד אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ מִצַּד שֶׁל הַגּוּף שֶׁלּוֹ וְלִירָא מֵהֶם, שֶׁהֲרֵי הֵם מִשְׁתַּתְּפִים עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעוֹשִׂים לוֹ גּוּף. וְהוֹאִיל וְהֵם שֻׁתָּפִים בַּמַּעֲשֶׂה, יִהְיוּ שֻׁתָּפִים בְּיִרְאָה וְכָבוֹד.

כְּגַוְונָא דָּא, ג' שׁוּתָּפִין אִשְׁתְּכָחוּ לְעֵילָּא בְּרָזָא דְּאָדָם. אָדָם קַדְמָאָה, אַף עַל גַּב דְּגוּפָא דִּילֵיהּ הֲוָה מַעֲפָרָא, לְאוֹ מֵעֲפָרָא דְּהָכָא הֲוָה אֶלָּא מֵעֲפָרָא דְּבֵי מַקְדְּשָׁא דִּלְעֵילָּא. אַבָּא וְאִימָּא אִשְׁתְּכָחוּ, וּמַלְכָּא עִלָּאָה אִשְׁתְּתַף בַּהֲדַיְיהוּ, וְשָׁדַר בֵּיהּ רוּחָא דְּחַיֵּי, וְאִתְבְּרֵי. וּכְגַוְונָא דָּא, אִשְׁתְּכַח כֹּלָּא עֵילָּא וְתַתָּא. וְעַל דָּא אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְמִדְחַל לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּלְמִדְחַל לַאֲבוּי וּלְאִמַּיהּ.

כְּמוֹ כֵן, שְׁלֹשָׁה שֻׁתָּפִים נִמְצְאוּ לוֹ לְמַעְלָה בְּסוֹד שֶׁל אָדָם. אָדָם הָרִאשׁוֹן, אַף עַל גַּב שֶׁגּוּפוֹ הָיָה מֵעָפָר, לֹא מֵעָפָר שֶׁל כָּאן הָיָה, אֶלָּא מֵעָפָר שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁל מַעְלָה. הָאָב וְהָאֵם נִמְצְאוּ, וְהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן הִשְׁתַּתֵּף עִמָּם, וְשָׁלַח בּוֹ רוּחַ שֶׁל חַיִּים וְנִבְרָא. וּכְמוֹ זֶה נִמְצָא הַכֹּל לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְעַל כֵּן צָרִיךְ אָדָם לְיָרֵא מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִירָא מֵאָבִיו וְאִמּוֹ.

בְּסִתְרֵי תוֹרָה, אָדָם קַדְמָאָה לָא הֲוָה לֵיהּ מֵהַאי עָלְמָא כְּלוּם. חַד צַדִּיק עֲבַד שְׁמוּשָׁא בְּנוּקְבֵיהּ, וְאִתְעֲבִיד מֵהַהוּא שְׁמוּשָׁא גּוּפָא חָדָא, דְּנְהִירוּ דִּילֵיהּ יַתִּיר מִכָּל אִינּוּן מַלְאָכִין שְׁלִיחָן לְעֵילָּא. וְכַד אִתְבְּרֵי הַהוּא גּוּפָא מַלְכָּא עִלָּאָה, שַׁדַּר בֵּהֲהוּא צַדִּיק כ"ב אַתְוָון, וְאִשְׁתְּתַף בַּהֲדַיְיהוּ, וְנָפַק לְעָלְמָא.

בְּסִתְרֵי תוֹרָה, אָדָם הָרִאשׁוֹן לֹא הָיָה לוֹ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה כְּלוּם. צַדִּיק אֶחָד עָשָׂה שְׁמוּשׁ עִם נְקֵבָתוֹ, וְנַעֲשָׂה מֵאוֹתוֹ הַשְּׁמוּשׁ גּוּף אֶחָד, שֶׁאוֹרוֹ יוֹתֵר מִכֹּל אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַשְּׁלוּחִים לְמַעְלָה. וּכְשֶׁנִּבְרָא אוֹתוֹ הַגּוּף, הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שָׁלַח בְּאוֹתוֹ הַצַּדִּיק עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, וְהִשְׁתַּתֵּף עִמָּם וְיָצָא לָעוֹלָם.

כֵּיוָן דְּנָפַק, חָמוּ לֵיהּ שִׂמְשָׂא וְסִיהֲרָא, וְאַסְתִּימוּ (דף פ"ג ע"ב) נְהוֹרַיְיהוּ, דְּתַפּוּחָא דְּרַגְלֵיהּ אַחְשִׁיךְ נְהוֹרָא דִּלְהוֹן. מַאי טַעֲמָא. בְּגִין דְּמַעוֹבָדָא דְּשִׁמְשָׂא וְסִיהֲרָא עִלָּאָה נָפַק. כֵּיוָן דְּחָטָא, אִתְחֲשָׁךְ, וְאַזְעִיר גַּרְמֵיהּ, וְאִצְטְרִיךְ לְגוּפָא אָחֳרָא בְּעוֹר וּבְבָשָׂר, שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם. כְּמוֹ אוֹתוֹ הַשְּׁמוּשׁ שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ צַדִּיק עִם נְקֵבָתוֹ, לֹא נִמְצָא מִקֹּדֶם לָכֵן וּלְאַחַר מִכָּן, שֶׁהֲרֵי טֶרֶם יָצָא לְצוֹרֵף אָמַן.

עַד דְּאָתָא חָנוֹךְ, וְנָטִיל לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מֵאַרְעָא, וְאַבְרִיר פְּסוֹלֶת וְקַטְטוּרָא מִכַּסְפָּא, וְכֵן בְּכָל אֵינוּן צַדִּיקַיָּיא דִּי בְּאַרְעָא. לְבָתַר אִתְתַּקֵּן הַהוּא אֲתַר, וְאִתְעֲבִידוּ רוּחִין וְנִשְׁמָתִין בְּשִׁמּוּשֵׁיְיהוּ וְגוּפָא מִתְּתָא בְּאַרְעָא. וְעַל דָּא בְּשׁוּתְפוּ דִּלְעֵילָּא וְתַתָּא, בַּר נָשׁ אָתֵי לְעָלְמָא, וְאִצְטָרִיךְ לְמִדְחַל לְאֵינוּן שׁוּתְפִין, וּלְאוֹקִיר לוֹן, כְּמָה דְּאִתְּמַר (ע"כ רעיא מהימנא)

עַד שֶׁבָּא חָנוֹךְ, וְנָטַל אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִן הָאָרֶץ, וְנִבְרְרָה הַפְּסֹלֶת וְהַזֻּהֲמָה מִן הַכֶּסֶף, וְכֵן בְּכָל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁבָּאָרֶץ. אַחַר כָּךְ הִתְתַּקֵּן אוֹתוֹ הַמָּקוֹם, וְנַעֲשׂוּ רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת בְּשִׁמּוּשֵׁיהֶם וְהַגּוּף מִלְּמַטָּה בָּאָרֶץ. וְעַל כֵּן, בְּשֻׁתָּפוּת שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה בָּא הָאָדָם לָעוֹלָם, וְצָרִיךְ לִירָא מֵאוֹתָם הַשֻּׁתָּפִים וּלְכַבֵּד אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. (עד כאן רעיא מהימנא).

(ויקרא יט) אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים וְאלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם. רִבִּי חִיָּיא פָּתַח, (דברים ט) אַל תֹּאמַר אַל קְשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְגוֹ'. אַל תֹּאמַר, וְכִי מַאן הוּא דְּיֵימָא לְמַלְכָּא, אַל תֹּאמַר. וְהָא כְּתִיב (איוב לד) כִּי עֵינָיו עַל דַּרְכֵי אִישׁ. וּכְתִיב (ירמיה כג) אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם יְיָ, וְהָא בְּכֹלָּא אִשְׁתְּגַח קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכָל עוֹבָדִין מִסְתַּכַּל, וְעָיֵיל בְּדִינָא עַל כֻּלְּהוּ, אִם טַב וְאִם בִּישׁ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (קהלת יב) הָאֱלֹהִים יָבִיא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נֶעְלָם אִם טוֹב וְאִם רָע. וּמַשֶּׁה אָמַר אַל תֹּאמַר.

אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים וַאלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח, (דברים ט) אַל תֹּאמַר אֶל קְשֵׁי הָעָם הַזֶּה וגו'. אַל תֹּאמַר, וְכִי מִי שֶׁיֹּאמַר לַמֶּלֶךְ אַל תֹּאמַר? וַהֲרֵי כְּתוּב (איוב לד) כִּי עֵינָיו עַל דַּרְכֵי אִישׁ. וְכְתוּב (ירמיה כד) אִם יִסָּתֵר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה', וַהֲרֵי בַּכֹּל מַשְׁגִּיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִסְתַּכֵּל עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים, וּמַכְנִיס בְּדִין עַל כֻּלָּם, אִם טוֹב וְאִם רָע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת יב) הָאֱלֹהִים יָבִא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נֶעְלָם אִם טוֹב וְאִם רָע, וּמֹשֶׁה אוֹמֵר אַל תֹּאמַר?!

אֶלָּא, כַּמָּה בָּעֵי בַּר נָשׁ לְאִסְתַּמְּרָא מְחוֹבוֹי, בְּגִין דְּלָא יֶחֱטֵי קֳמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא. תָּא חֲזֵי, בַּר נָשׁ דְּעָבִיד מִצְוָה, הַהִיא מִצְוָה סַלְקָא, וְקַיְימָא קֳמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאָמְרָה אֲנָא מְפַלְּנְיָיא דְּעָבַד לִי. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מָנֵי לָהּ קַמַּיְיהּ, לְאַשְׁגְּחָא בָּהּ כָּל יוֹמָא לְאוֹטָבָא לֵיהּ בְּגִינָהּ. עָבַר עַל פִּתְגָּמֵי אוֹרַיְיתָא, הַהִיא עֲבֵירָה סַלְקָא קֳמַיְיהּ, וְאָמְרָה אֲנָא מְפַלְּנְיָיא דַּעֲבַד לִי, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מָנֵי לָהּ, וְקַיְימָא תַּמָּן לְאַשְׁגְּחָא בָּהּ, לְשֵׁיצָאָה לֵיהּ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (דברים לב) וַיַּרְא יְיָ' וַיִּנְאַץ מִכַּעַס בָּנָיו וּבְנוֹתָיו. מַהוּ וַיַּרְא. הַהוּא דְּקַיְימָא קַמַּיְיהּ.

אֶלָּא כַּמָּה צָרִיךְ אָדָם לְהִשָּׁמֵר מֵחֶטְאוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יֶחֱטָא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. בֹּא רְאֵה, בֶּן אָדָם שֶׁעוֹשֶׂה מִצְוָה, אוֹתָהּ מִצְוָה עוֹלָה וְעוֹמֶדֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאוֹמֶרֶת: אֲנִי מִפְּלוֹנִי שֶׁעָשָׂה אוֹתִי. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹנֶה אוֹתָהּ לְפָנָיו, לְהַשְׁגִּיחַ בָּהּ כָּל יוֹם, לְהֵיטִיב לוֹ בִּשְׁבִילָהּ. עָבַר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה - אוֹתָהּ עֲבֵרָה עוֹלָה לְפָנָיו וְאוֹמֶרֶת: אֲנִי מִפְּלוֹנִי שֶׁעָשָׂה אוֹתִי. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹנֶה אוֹתָהּ, וְעוֹמֶדֶת שָׁם לְהַשְׁגִּיחַ בָּהּ, לְכַלּוֹת אוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) וַיַּרְא ה' וַיִּנְאַץ מִכַּעַס בָּנָיו וּבְנֹתָיו. מַה זֶּה וַיַּרְא? אוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד לְפָנָיו.

תָּב בְּתְשׁוּבָה, מַה כְּתִיב. (שמואל ב יב) גַּם יְיָ׳ הֶעֱבִיר חַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת. דְּאַעְבָּר הַהוּא חוֹבָא מִקַּמֵּיהּ, בְּגִין דְּלָא יִסְתַּכַּל בֵּיהּ. לְאוֹטָבָא לֵיהּ. וְעַל דָּא אַל תֵּפֶן אֶל קְשִׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל רִשְׁעוֹ וְאֶל חַטָּאתוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, וְכֵן מֵהָכָא מַשְׁמַע, דִּכְתִיב, (ירמיה ב) נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי.

שָׁב בְּתְשׁוּבָה - מַה כְּתוּב? (שמואל ב יב) גַּם ה' הֶעֱבִיר חַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת. שֶׁהֶעֱבִיר אוֹתוֹ הַחֵטְא מִלְּפָנָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בּוֹ, לְהֵיטִיב לוֹ. וְעַל כֵּן, אַל תֵּפֶן אֶל קְשִׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל רִשְׁעוֹ וְאֶל חַטָּאתוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְכֵן מִכָּאן מַשְׁמַע, שֶׁכְּתוּב (ירמיה ב) נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי.

רִבִּי יוֹסֵי זְעֵירָא, עָאל קָמֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן יוֹמָא חַד, אַשְׁכְּחֵיהּ דְּהָוָה יָתִיב וְקָאֲרֵי, כְּתִיב, (בראשית ג) וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּ עִמָּדִי הִיא נָתְנָה לִי מִן הָעֵץ וָאוֹכֵל. מַשְׁמַע דְּאָדָם וְחַוָּה כַּחֲדָא אִתְבְּרִיאוּ, וּבְגוּפָא חֲדָא. דִּכְתִיב אֲשֶׁר נָתַתָּ עִמָּדִי, וְלָא כְּתִיב אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי, אָמַר לֵיהּ, אִי הָכִי, וְהָכְתִיב (שמואל א א) אֲנִי הָאִשָּׁה הַנִּצֶּבֶת עִמְּכָה בָּזֶה. וְלָא כְּתִיב הַנִּצֶּבֶת לְפָנֶיךָ. אָמַר לֵיהּ, אִי כְּתִיב הַנִּתָּנֶת עִמָּךְ, הֲוָה אָמֵינָא הָכִי, כְּדִכְתִיב אֲשֶׁר נָתַתָּ עִמָּדִי, אֲבָל הַנִּצֶּבֶת כְּתִיב.

רַבִּי יוֹסֵי הַקָּטָן נִכְנַס לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן יוֹם אֶחָד, מָצָא אוֹתוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְקוֹרֵא, כָּתוּב (בראשית ב) וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִיא נָתְנָה לִי מִן הָעֵץ וָאוֹכֵל. מַשְׁמָע שֶׁאָדָם וְחַוָּה נִבְרְאוּ כְּאֶחָד וּבְגוּף אֶחָד, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי, וְלֹא כָתוּב אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, וַהֲרֵי כָּתוּב (שמואל א א) אֲנִי הָאִשָּׁה הַנִּצֶּבֶת עִמְּכָה בָּזֶה, וְלֹא כָתוּב הַנִּצֶּבֶת לְפָנֶיךָ. אָמַר לוֹ, אִם כָּתוּב הַנִּתָּנֶת עִמָּךְ - הָיִיתִי אוֹמֵר כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי, אֲבָל הַנִּצֶּבֶת כָּתוּב.

אָמַר לֵיהּ, וְהָא כְּתִיב (בראשית ב) וַיֹּאמֶר יְיָ׳ אֱלֹהִים לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. אֶעֱשֶׂה לוֹ הַשְׁתָּא. אָמַר לֵיהּ הָכִי הוּא וּדַאי, דְּאָדָם לְבַדּוֹ הֲוָה, דְּלָא הֲוָה לֵיהּ סֶמֶךְ מִנּוּקְבֵיהּ, בְּגִין דַּהֲוַת בְּסִטְרוֹי כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא. וּמַה דְּאָמַר אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר, הָכִי הוּא, דְּלָא כְּתִיב אֶבְרָא לוֹ עֵזֶר, בְּגִין דִּכְתִיב, (בראשית ה) זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם. אֲבָל אֶעֱשֶׂה כְּתִיב. וּמַהוּ אֶעֱשֶׂה. אַתָּקֵן. מַשְׁמַע דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נָטִיל לָהּ מִסִּטְרוֹי, וְתָקִין לָהּ בְּתִקּוּנָא, וְאַייְתֵי לָהּ קָמֵיהּ. וּכְדֵין אִשְׁתַּמַּשׁ אָדָם בְּאַנְתְּתֵיהּ, וַהֲוָה לֵיהּ סֶמֶךְ.

אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב (בראשית ב) וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. אֶעֱשֶׂה לוֹ עַכְשָׁו. אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁאָדָם הָיָה לְבַדּוֹ, שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ סֶמֶךְ מִנְּקֵבָתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהָיְתָה בְּצִדּוֹ כְּפִי שֶׁבֵּאַרְנוּ. וּמַה שֶּׁאָמַר אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר - כָּךְ הוּא, שֶׁלֹּא כָתוּב אֶבְרָא לוֹ עֵזֶר, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שם ה) זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם. אֲבָל כָּתוּב אֶעֱשֶׂה. וּמַה הוּא אֶעֱשֶׂה? אֲתַקֵּן. מַשְׁמַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָטַל אוֹתָהּ מִצִּדּוֹ, וְתִקֵּן אוֹתָהּ בְּתִקּוּן, וְהֵבִיא אוֹתָהּ לְפָנָיו. וְאָז הִשְׁתַּמֵּשׁ אָדָם בְּאִשְׁתּוֹ, וְהָיָה לוֹ סֶמֶךְ.

וְתָנֵינָן, שְׁפִירוּ דְּאָדָם קַדְמַיְתָּא דְּקִיטְרָא עִלָּאָה, מִזִּיהֲרָא דְּנַהֲרָא. שְׁפִירוּ דְּחַוָּה, דְּלָא הֲווֹ יַכְלִין כָּל בְּרָיִין לְאִסְתַּכְּלָא בָּהּ. וַאֲפִילּוּ אָדָם לָא הֲוָה אִסְתַּכַּל בָּהּ, עַד דַּהוּא זִמְנָא דְּחָאבוּ, וְאַעְדַּיאַת (ס"א ואזעירת) שְׁפִירוּ דִּלְהוֹן. כְּדֵין אִסְתַּכַּל בָּהּ אָדָם, וְאִשְׁתְּמוֹדַע בָּהּ לְשַׁמְּשָׁא

בָּהּ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית ד) וַיֵּדַע אָדָם עוֹד אֶת אִשְׁתּוֹ. וַיֵּדַע: בְּכֹלָּא. וַיֵּדַע: בְּתַשְׁמִישׁ. וַיֵּדַע: דְּאִשְׁתְּמוֹדַע בָּהּ וְאִסְתַּכַּל בָּהּ.

וְשָׁנִינוּ, יְפְיוֹ שֶׁל אָדָם כִּסֵּא שֶׁל הַקֶּשֶׁר הָעֶלְיוֹן, מֵהַזֹּהַר הַמַּאִיר. יְפְיוֹ שֶׁל חַוָּה, שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוֹלִים כָּל הַבְּרִיוֹת לְהִסְתַּכֵּל בָּהּ. וַאֲפִלּוּ אָדָם הָרִאשׁוֹן לֹא הָיָה מִסְתַּכֵּל בָּהּ, עַד אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁחָטְאוּ, וְהוּסַר (והקטן) הַיִּפְי שֶׁלָּהֶם. אָז הִסְתַּכֵּל בָּהּ אָדָם וְהִכִּיר בָּהּ לְשַׁמֵּשׁ עִמָּהּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ד) וַיֵּדַע אָדָם עוֹד אֶת אִשְׁתּוֹ. וַיֵּדַע - בַּכֹּל. וַיֵּדַע - בְּתַשְׁמִישׁ. וַיֵּדַע - שֶׁהִכִּיר בָּהּ וְהִסְתַּכֵּל בָּהּ.

דף פד.

וְתָנֵינָן, אָסִיר לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְאִסְתַּכְּלָא בְּשִׁפּוּרוּ דְּאִנְתְּתָא, בְּגִין דְּלָא יֵיתֵי בְּהַרְהוּרָא בִּישָׁא, וְיִתְעַקַּר (דף פ"ד ע"א) לְמִלָּה אָחֳרָא. וְכַךְ הֲוָה רַבִּי שִׁמְעוֹן עָבִיד, כַּד הֲוָה אָזִיל בְּמָתָא, וַהֲווּ חַבְרַיָּיא אַזְלִין אֲבַתְרֵיהּ, וְחָמָא לְאִינְתּוּ שִׁפּוּרָאן, מָאִיךְ עֵינֵיהּ, וַהֲוָה אָמַר לְחַבְרַיָּיא אַל תִּפְנוּ.

וְשָׁנִינוּ, אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בִּיפְיָהּ שֶׁל אִשָּׁה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבֹא לְהַרְהוּר רַע, וְיַעֲקֹר לְדָבָר אַחֵר. וְכָךְ הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן עוֹשֶׂה - כְּשֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בָּעִיר וְהָיוּ הַחֲבֵרִים הוֹלְכִים אַחֲרָיו וְרָאָה נָשִׁים יָפוֹת, הִשְׁפִּיל אֶת עֵינָיו, וְהָיָה אוֹמֵר לַחֲבֵרִים: אַל תִּפְנוּ.

וְכָל מַאן דְּיִסְתַּכַּל בְּשִׁפּוּרוּ דְּאִנְתְּתָא בִּימָמָא, אָתֵי לְהַרְהוּרֵי בְּלֵילְיָא. וְאִי סָלִיק הַהוּא הַרְהוּרָא בִּישָׁא עִלָּוֵיהּ, אַעְבָּר מִשּׁוּם וְאלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם. תּוּ, אִי שִׁמֵּשׁ בְּאִנְתְּתֵיהּ בְּזִמְנָא דְּסָלִיק בֵּיהּ הַהוּא הַרְהוּרָא בִּישָׁא, אִינּוּן בְּנִין דְּאוֹלִידוּ אֱלֹהֵי מַסֵּכָה אִקְרוּן. וְעַל דָּא כְּתִיב, (ויקרא יט) אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים וְאלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם. רִבִּי אַבָּא אָמַר, אָסִיר לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְאִסְתַּכְּלָא בֶּאֱלִילֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וּבְנָשֵׁי דְּעַמִּין, וְלָא לְאִתְהַנָּיָיא מִנַּיְיהוּ, וְלָא לְאִתְרַפְּאָה בְּהוּ, דְּאָסִיר לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְאִסְתַּכְּלָא בַּאֲתַר דְּלָא אִצְטְרִיךְ.

וְכָל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּיִפְיִי שֶׁל אִשָּׁה בַּיּוֹם, בָּא לְהַרְהוּר בַּלַּיְלָה. וְאִם עוֹלֶה אוֹתוֹ הִרְהוּר רַע עָלָיו, עוֹבֵר מִשּׁוּם וֵאלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם. וְעוֹד, אִם שִׁמֵּשׁ עִם אִשְׁתּוֹ בִּזְמַן שֶׁעוֹלֶה בּוֹ אוֹתוֹ הַהִרְהוּר הָרַע, אוֹתָם בָּנִים שֶׁמּוֹלִידִים נִקְרָאִים אֱלֹהֵי מַסֵּכָה. וְעַל זֶה כָּתוּב אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים וֵאלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם. רַבִּי אַבָּא אָמַר, אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בֶּאֱלִילֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וּבִנְשׁוֹת הָעַמִּים, וְלֹא לֵהָנוֹת מֵהֶן, וְלֹא לְהִתְרַפֵּא בָהֶן. שֶׁאָסוּר לוֹ לָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא צָרִיךְ.

רִבִּי אַבָּא פָּתַח, (תהלים פו) פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי תְּנָה עֻזְּךָ לְעַבְדֶּךָ, פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי, וְכִי לָא הֲוָה לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעָלְמָא שַׁפִּירָא כְּדָוִד, דְּאִיהוּ אָמַר פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי. אֶלָּא הָכִי תָּנֵינָן, דָּוִד אָחֳרָא אִית לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְהוּא מְמָנָא עַל כַּמָּה אוּכְלוּסִין עִלָּאִין וּמַשְׁרְיָין. וְכַד בָּעֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְרַחֲמָא עַל עָלְמָא, אִסְתַּכַּל בְּהַאי דָּוִד, וְנָהִיר לֵיהּ אַנְפִּין, וְהוּא נָהִיר לְעָלְמִין, וְחַיֵּיס עָלְמָא.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (תהלים פו) פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי תְּנָה עֻזְּךָ לְעַבְדֶּךָ. פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי, וְכִי לֹא הָיָה לוֹ לְקֻדּוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם יָפָה כְּדָוִד, שֶׁהוּא אוֹמֵר פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, דָּוִד אַחֵר יֵשׁ לְקֻדּוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא מְמֻנֶּה עַל כַּמָּה אוּכְלוּסִים עֶלְיוֹנִים וּמַחֲנוֹת. וּכְשֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְרַחֵם עַל הָעוֹלָם, מִסְתַּכֵּל בַּדָּוִד הַזֶּה, וּמֵאִיר לוֹ פָּנִים, וְהוּא מֵאִיר לְעוֹלָמוֹת וְחָס עַל הָעוֹלָם.

וּשְׁפִירוּ דְּהַאי דָּוִד, נָהִיר לְעָלְמִין כֻּלְּהוּ, רֵישֵׁיהּ גּוּלְגַּלְתָּא דְּדַהֲבָא, אִתְרְקִימַת בְּשִׁבְעָה תִּכְשִׁיטֵי זִינִין דְּדַהֲבָא. וְהָא (תיקון קכ"ב, יתרו ע"ג) אוּקְמוּהָ. וַחֲבִיבוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָקֳבְלֵיהּ, וּמִסְּגִיאוּת רְחִימוּתָא דִּילֵיהּ גַּבֵּיהּ, אָמַר לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּיֶהְדַּר עֵינוֹי לָקֳבְלֵיהּ, וְיִסְתַּכַּל בֵּיהּ. בְּגִין דְּאִינּוּן שְׁפִירָן בְּכֹלָּא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (שיר השירים ו) הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי וְגוֹ'. הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי דְּבַשַּׂעְתָּא דְּאִלֵּין עַיְינִין מִסְתַּכְּלִין בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּדֵין מִתְעָרִין בְּלִבֵּיהּ קִסְטִין דִּבְלִסְטָרָאֵי, בִּרְחִימוּתָא עִלָּאָה, וּבִסְגִיאוּת שַׁלְהוֹבִיתָא דְּרְחִימוּ עִלָּאָה לְגַבֵּיהּ, אָמַר הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי, אַסְחַר עֵינֵיךְ לְסִטְרָא אָחֳרָא מִנִּי, דְּאִינּוּן מוֹקְדִין לִי בְּשַׁלְהוֹבֵי רְחִימוּתָא. וְעַל דָּא כְּתִיב בֵּיהּ בְּדָוִד, (שמואל א טז) וְהוּא אַדְמוֹנִי עִם יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי. וּבְגִין הַהוּא דָּוִד עִלָּאָה שַׁפִּירָא, רְחִימְנָא וְתִיאוּבְתָּא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַדְבְּקָא בֵּיהּ. אָמַר דָּוִד פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי.

וְיָפְיוֹ שֶׁל הַדָּוִד הַזֶּה מֵאִיר לְכָל הָעוֹלָמוֹת, רֹאשׁוֹ גֻּלְגֹּלֶת זָהָב שֶׁנִּרְקְמָה בְּשִׁבְעָה תַּכְשִׁיטֵי מִינִים שֶׁל זָהָב, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ. וַחֲבִיבוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּנֶגְדּוֹ, וּמֵרֹב אַהֲבָתוֹ אֵלָיו אָמַר לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיַּחֲזִיר עֵינָיו כְּנֶגְדּוֹ וְיִסְתַּכֵּל בּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם יָפִים בַּכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ו) הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי וְגוֹ'. הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהָעֵינַיִם הַלָּלוּ מִסְתַּכְּלוֹת בּוֹ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָז מִתְעוֹרְרִים בְּלִבּוֹ חִצֵּי בַּלִּיסְטְרָאוֹת בְּאַהֲבָה עֶלְיוֹנָה, וּמִגֹּדֶל הַשַּׁלְהֶבֶת שֶׁל הָאַהֲבָה הָעֶלְיוֹנָה אֵלָיו, אָמַר הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי, סוֹבְבִי עֵינַיִךְ לְצַד אַחֵר מִמֶּנִּי, שֶׁהֵם שׁוֹרְפִים אוֹתִי בְּשַׁלְהֶבוֹת אַהֲבָה. וְעַל כֵּן כָּתוּב בְּדָוִד, (שמואל א טז) וְהוּא אַדְמֹנִי עִם יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי. וּבִשְׁבִיל אוֹתוֹ דָּוִד עֶלְיוֹן הַנֶּאֱה, אַהֲבָתוֹ וּתְשׁוּקָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִדָּבֵק עִמּוֹ, אָמַר דָּוִד פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי.

כְּגַוְונָא דָּא, (בראשית כז) וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ יְיָ'. מַשְׁמַע דְּעָאל עִמֵּיהּ עִם יַעֲקֹב גִּנְתָּא דְּעֵדֶן, דְּאִיהוּ שָׂדֶה דְּתַפּוּחִין קַדִּישִׁין. וְכִי הֵיךְ יָכִיל גִּנְתָּא דְּעֵדֶן לְאַעָלָא עִמֵּיהּ, דְּהָא גִּנְתָּא דְּעֵדֶן כַּמָּה רַב הוּא בְּפוּתְיָא וּבְאָרְכָּא. כַּמָּה זִינִין דְּבָיְיתִין עִלָּאִין קַדִּישִׁין, דַּרְגִּין עַל דַּרְגִּין, מָדוֹרִין עַל מָדוֹרִין אִית תַּמָּן.

כְּמוֹ זֶה, (בראשית כז) וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה'. מַשְׁמַע שֶׁנִּכְנַס עִם יַעֲקֹב גַּן עֵדֶן, שֶׁהוּא שָׂדֶה הַתַּפּוּחִים הַקְּדוֹשִׁים. וְכִי אֵיךְ יָכוֹל גַּן עֵדֶן לְהִכָּנֵס עִמּוֹ, שֶׁהֲרֵי גַּן עֵדֶן כַּמָּה הוּא גָּדוֹל בְּרֹחַב וּבְאֹרֶךְ, כַּמָּה מִינִים שֶׁל בָּתִּים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, מְדוֹרִים עַל מְדוֹרִים יֵשׁ שָׁם?

אֶלָּא (שמות ר"י ע"ב) גִּנְתָּא אִתְּמַר עִלָּאָה קַדִּישָׁא אִית לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְהַהוּא גִּנְתָּא רְחִימוּתָא דִּילֵיהּ, וְאִתְדְּבַק בֵּיהּ, וְלָא אִתְנְטִיר אֶלָּא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּלְחוֹדוֹי, דְּהוּא

עֲיֵיל בֵּיהּ. וְדָא אַחֲסִין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאִשְׁתַּכְחָא תְּדִיר עִמְּהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא. וְכָל שֶׁכֵּן לְאִשְׁתַּכְחָא בֵּיהּ בְּיַעֲקֹב, וְדָא זַמִּין לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַעְלָאָה עִמֵּיהּ לְסַיְיעָא לֵיהּ.

אֶלָּא גַּן אַחֵר עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ יֵשׁ לְקָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאוֹתוֹ הַגַּן הוּא אַהֲבָתוֹ, וְנִדְבָּק בּוֹ, וְאֵינוֹ שָׁמוּר אֶלָּא לְקָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, שֶׁהוּא נִכְנָס בּוֹ. וְזֶה הוֹרִישׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַמָּצֵא תָּמִיד עִם הַצַּדִּיקִים, וְכָל שֶׁכֵּן לְהִמָּצֵא בּוֹ עִם יַעֲקֹב, וְזֶה מַה שֶּׁזִּמֵּן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִכָּנֵס עִמּוֹ לְסַיֵּעַ לוֹ.

כְּגַוְונָא דָּא, (בראשית כח) אֲנִי יְיָ׳ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֲבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ וְגוֹ׳. תְּנָן, מְלַמֵּד שֶׁנִּתְקַפְּלָה לוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְכִי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, דְּאִיהִי ד' מֵאוֹת פַּרְסָה עַל ד' מֵאוֹת פַּרְסָה, הֵיךְ אִתְעֲקָרַת מֵאַתָרָהּ, וַיְתְבָא תְּחוֹתוֹי. אֶלָּא אֶרֶץ אָחֶרָא עִלָּאָה קַדִּישָׁא אִית לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִקָּרֵי. וְהִיא תְּחוֹת דַּרְגָּא דְּיַעֲקֹב דְּקָאִים עָלָהּ. וַאֲחֵסִין לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל בְּגִין רְחִימוּתָא דִּלְהוֹן, לְדַיְירָא עִמְּהוֹן, וּלְדַבְּרָא לְהוֹן, וּלְאַגְּנָא לְהוֹן מִכֹּלָּא, וְאִקָּרֵי אֶרֶץ חַיִּים.

כְּמוֹ כֵן, (שם כח) אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֲבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ וְגוֹ׳. שָׁנִינוּ, מְלַמֵּד שֶׁנִּתְקַפְּלָה לוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְכִי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה עַל אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה, אֵיךְ נֶעֱקְרָה מִמְּקוֹמָהּ וְיָשְׁבָה תַּחְתָּיו? אֶלָּא אֶרֶץ אַחֶרֶת עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְנִקְרֵאת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהִיא תַּחַת דַּרְגַּת יַעֲקֹב שֶׁעוֹמֵד עָלֶיהָ, וְהוֹרִישׁ אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל בִּשְׁבִיל אַהֲבָתָם, לָדוּר עִמָּם וּלְהַנְהִיג אוֹתָם וּלְהָגֵן עֲלֵיהֶם מֵהַכֹּל, וְנִקְרֵאת אֶרֶץ חַיִּים.

דף פד:

תָּא חֲזֵי, אָסִיר לֵיהּ לְבַר נָשׁ, לְאִסְתַּכְּלָא בַּאֲתַר דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מָאִיס בֵּיהּ, וּרְחִיקָא בֵּיהּ נַפְשֵׁיהּ. וּמַה בְּמַה דְּרָחִים קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אָסִיר לְאִסְתַּכְּלָא בֵּיהּ, בְּמַה דְּרָחִיק עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. דְּתָא חֲזֵי, אָסִיר לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְאִסְתַּכְּלָא בַּקֶּשֶׁת, בְּגִין דְּאִיהוּ חֵיזוּ דְּדִיוּקְנָא עִלָּאָה. אָסִיר לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְאִסְתַּכְּלָא בְּאַת קַיְימָא דִּילֵיהּ, בְּגִין דְּהוּא רָמִיז לְצַדִּיקָא דְּעָלְמָא. אָסִיר לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְאִסְתַּכְּלָא, בְּאָצְבְּעָן דְּכַהֲנֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּפָרְסֵי יְדַיְיהוּ, בְּגִין דְּתַתָּמָן שַׁרְיָא יְקָרָא דְּמַלְכָּא עִלָּאָה. וּמַה בַּאֲתַר קַדִּישָׁא עִלָּאָה אָסִיר (דף פ"ד ע"ב) לְאִסְתַּכְּלָא, בַּאֲתַר מִסְאֲבָא רְחִיקָא לָא כָּל שֶׁכֵּן. בְּגִינֵי כַךְ, אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים. רִבִּי יִצְחָק אָמַר, וּמַה לְאִסְתַּכְּלָא בֵּהּ אָסִיר, לְמִפְלַח לֵהּ, אוֹ לְמֶעְבַּד לֵהּ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

בֹּא רְאֵה, אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּמָקוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹאֵס בּוֹ וְנִפְשׁוֹ רְחוֹקָה מִמֶּנּוּ. וּמַה בְּמַה שֶׁאּוֹהֵב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָסוּר לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ - בְּמַה שֶׁרָחוֹק עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. שֶׁבֹּא רְאֵה, אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בַּקֶּשֶׁת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מַרְאֶה שֶׁל דְּיוֹקֶן עֶלְיוֹן. אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹת הַבְּרִית שֶׁלּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא רוֹמֵז לְצַדִּיק שֶׁל עוֹלָם. אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּאֶצְבְּעוֹת הַכֹּהֲנִים בְּשָׁעָה שֶׁפּוֹרְשִׂים יְדֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם שָׁרוּי כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. וּמַה בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן אָסוּר לְהִסְתַּכֵּל - בְּמָקוֹם טָמֵא

רְחוֹק לֹא כָּל שֶׁכֵּן. מִשּׁוּם כָּךְ, אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, וּמַה לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם אָסוּר - לַעֲבֹד אוֹתָם אוֹ לַעֲשׂוֹת אוֹתָם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וּבְגִינֵי כָּךְ, אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים. הָכָא אָתָא לְאַזְהָרָא לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל כְּקַדְמֵיתָא. לָקֵבִיל (שמות כ) לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי. וְאֱלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם, לָקֵבִיל לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ, אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ. לָקֵבֵל כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ. וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ, זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. לֹא תִּשָּׁבְעוּ בִשְׁמִי לַשָּׁקֶר. לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא. לֹא תִּגְנֹובוּ. לֹא תִּגְנֹוב. וְלֹא תְכַחֲשׁוּ, וְלֹא תְשַׁקְּרוּ אִישׁ בַּעֲמִיתוֹ. לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר. מוֹת יוּמַת הַנּוֹאֵף וְהַנּוֹאֶפֶת, לֹא תִנְאָף. לֹא תַעֲמֹוד עַל דַּם רֵעֶךָ, לֹא תִרְצַח. וְהָא אוּקְמוּהָ, וְעַל דָּא כְּלָלָא דְאוֹרַיְיתָא, בְּפַרְשְׁתָּא דָּא.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים. כָּאן בָּא לְהַזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל כְּבָרִאשׁוֹנָה, כְּנֶגֶד (שמות כ) לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי. וֵאלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם, כְּנֶגֶד לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. כְּנֶגֶד אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ - אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ. כְּנֶגֶד כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ - וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ, זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. לֹא תִּשָּׁבְעוּ בִשְׁמִי לַשָּׁקֶר - לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא. לֹא תִּגְנֹובוּ - לֹא תִּגְנֹב. וְלֹא תְכַחֲשׁוּ - וְלֹא תְשַׁקְּרוּ אִישׁ בַּעֲמִיתוֹ, לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר. מוֹת יוּמַת הַנּוֹאֵף וְהַנּוֹאֶפֶת - לֹא תִנְאָף. לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ - לֹא תִרְצַח. וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, וְעַל כֵּן כְּלַל הַתּוֹרָה בְּפָרָשָׁה הַזֹּאת.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, בְּקַדְמֵיתָא, אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ. זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת. לֹא תִשָּׂא. לֹא תִרְצַח. לֹא תִנְאָף. לֹא תִּגְנֹוב. בְּלִישָׁנָא יְחִידָאי. וְהָכָא, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם. אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים. בְּלִישָׁנָא דְסַגִּיאִין. אֶלָּא תָּא חֲזֵי, מִיּוֹמָא דַּהֲווֹ יִשְׂרָאֵל שְׁכִיחִין בָּעָלְמָא, לָא אִשְׁתְּכָחוּ קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּלִבָּא חַד, וּבְרֵעוּתָא חָדָא, כְּמָה בְּהַהוּא יוֹמָא דְּקַיְימוּ בְּטוּרָא דְסִינַי. וְעַל דָּא כֻּלָּא אִתְּמַר בְּלָשׁוֹן יְחִידָאי. לְבַתַּר בְּלִישָׁנָא דְסַגִּיאִין, דְּהָא לָא אִשְׁתְּכָחוּ כָּל כַּךְ בְּהַהוּא רְעוּתָא.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, בָּרִאשׁוֹנָה - אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ. זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת. לֹא תִשָּׂא. לֹא תִרְצַח. לֹא תִנְאָף. לֹא תִּגְנֹב. בִּלְשׁוֹן יָחִיד. וְכָאן - אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים. בִּלְשׁוֹן רַבִּים. אֶלָּא בֹּא רְאֵה, מִיּוֹם שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצוּיִים בָּעוֹלָם, לֹא נִמְצְאוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּלֵב אֶחָד וּבְרָצוֹן אֶחָד כְּמוֹ בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁעָמְדוּ בְּהַר סִינַי, וְעַל כֵּן הַכֹּל נֶאֱמַר בִּלְשׁוֹן יָחִיד. אַחַר בִּלְשׁוֹן רַבִּים, שֶׁהֲרֵי לֹא נִמְצְאוּ כָּל כָּךְ בְּאוֹתוֹ הָרָצוֹן.

רַבִּי אֶלְעָזָר הֲוָה אָזִיל לְמֵחֲמֵי לְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בָּן לָקוּנְיָא חָמוּי, וַהֲוּוּ עִמֵּיהּ רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי, כַּד מָטוּ חַד בֵּי חֲקַל, יָתְבוּ תְּחוֹת אִילָנָא חָדָא. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל חַד לֵימָא מִלָּה דְּאוֹרַיְיתָא. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (הושע יג) וְאָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וֵאלֹהִים זוּלָתִי לֹא תֵדָע. לָא כְּתִיב אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם, אֶלָּא אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם, וְכִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הָוָה לְהוּ מַלְכָּא, וְלָא מִקַּדְמַת דְּנָא, וְהָא כְּתִיב (בראשית לה) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב

אֶל בָּנָיו הָסִירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֵּכָר אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם. וּכְתִיב (בראשית לה) וְנָקוּמָה וְנַעֲלֶה בֵּית אֵל, וְאַתְּ אֲמָרַת מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם.

רַבִּי אֶלְעָזָר הֲיָה הוֹלֵךְ לְרְאוֹת אֶת רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לְקוֹנְיָא חָמִיו, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְשֶׂדֶה אַחַת, יָשְׁבוּ תַּחַת אִילָן אֶחָד. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל אֶחָד יֹאמַר דָּבָר תּוֹרָה. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (הושע יג) וְאָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וֵאלֹהִים זוּלָתִי לֹא תֵדָע. לֹא כָתוּב אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, אֶלָּא אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם. וְכִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לָהֶם לְמָלְךָ, וְלֹא מִקֹּדֶם לָכֵן? וַהֲרֵי כָּתוּב (בראשית לה) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו הָסִרוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֵּכָר אֲשֶׁר בְּתֹכְכֶם, וְכָתוּב וְנָקוּמָה וְנַעֲלֶה בֵּית אֵל, וְאַתְּ אֲמָרַתְּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם?!

אֶלָּא, מִן יוֹמָא דַּהֲווֹ יִשְׂרָאֵל בְּעָלְמָא, לָא אִשְׁתְּמוֹדָעוּ יְקָרָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. בַּר בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם, דַּהֲווּ בְּהַהוּא פּוּלְחָנָא קַשְׁיָא, וְצַוָּוחוּ לְקֳבֵלֵיהּ, וְלָא אִשְׁתְּנוּ מִנִּימוּסָא דִּלְהוֹן לְעָלְמִין. וְתַמָּן אִתְבְּחִינוּ אֲבְהָתָנָא, כְּדַהֲבָא מְגוֹ שָׁפְכָה. (ס"א כפתורא דדהבא מגו טפסא) וְעוֹד, דַּהֲווֹ חָמְאן בְּכָל יוֹמָא, כַּמָּה חַרְשִׁין, כַּמָּה זִינִין בִּישִׁין, לְאַטְעָאָה לוֹן לִבְנֵי נָשָׁא, וְלָא סָטוּ מֵאָרְחָא לִימִינָא וְלִשְׂמָאלָא. וְאַף עַל גַּב דְּלָא הֲווֹ יַדְעֵי כָּל כַּךְ בִּיקָרָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֶלָּא הֲווֹ אָזְלִין בָּתַר נִימוּסֵי אֲבָהָתְהוֹן.

אֶלָּא, מִיּוֹם שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם, לֹא הִכִּירוּ אֶת כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רַק בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ בְּאוֹתָהּ עֲבוֹדָה קָשָׁה וְצָוְחוּ כְּנֶגְדּוֹ, וְלֹא שָׁנוּ מִנִּימוּסֵיהֶם לְעוֹלָמִים. וְשָׁם נִבְחֲנוּ הָאָבוֹת, כְּזָהָב מִתּוֹךְ הַפְּסֹלֶת (כהתוך הזהב מתוך השלהבת). וְעוֹד, שֶׁהָיוּ רוֹאִים בְּכָל יוֹם כַּמָּה כְּשָׁפִים, כַּמָּה מִינִים רָעִים, לְהַטָּעוֹת אֶת בְּנֵי הָאָדָם, וְלֹא סָטוּ מִן הַדֶּרֶךְ לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל. וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא הָיוּ מַכִּירִים כָּל כָּךְ בִּכְבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא הָיוּ הוֹלְכִים אַחַר מִנְהֲגֵי אֲבוֹתֵיהֶם.

וּלְבָתַר, חָמוּ כַּמָּה נִסִּין, וְכַמָּה גְּבוּרָאן, וְנָטַל לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְפוּלְחָנֵיהּ. וּבְגִין דְּכָלְהוּ חָמוּ כַּמָּה נִסִּין וְאָתִין בְּעֵינֵיהוֹן, וְכָל אִינּוּן אָתִין וּגְבוּרָן. אָמַר וְאָנֹכִי יְיָ' אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם. דְּתַמָּן הֲוָה בְּאִתְגַּלְיָיא יְקָרָא דִּילֵיהּ. וְאִתְגְּלֵי עֲלֵיהוּ עַל יַמָּא, וְחָמוּ זִיו יְקָרָא עִלָּאָה דִּילֵיהּ אַפִּין בְּאַפִּין. דְּלָא תֵּימְרוּן אֱלָהָא אָחֳרָא הוּא דְּמַלִּיל עִמָּנָא, אֶלָּא אֲנָא הוּא דַּחֲמִיתוּן בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם, אֲנָא הוּא דְּקָטַלְנָא סָנְאֵיכוֹן בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. אֲנָא הוּא דְּעָבֵדְנָא כָּל אִינּוּן עֻשָּׁר מְחָאן בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. וּבְגִינֵי כַּךְ, וְאלֹהִים זוּלָתִי לֹא תֵדָע, דְּלָא תֵּימָא דְּאָחֳרָא הֲוָא, אֶלָּא אֲנָא הוּא כֹּלָּא.

וְאַחַר כָּךְ רָאוּ כַּמָּה נִסִּים וְכַמָּה גְּבוּרוֹת, וְלָקַח אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲבוֹדָתוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם רָאוּ כַּמָּה נִסִּים וְאוֹתוֹת בְּעֵינֵיהֶם, וְכָל אוֹתָם נִסִּים וּגְבוּרוֹת, אָמַר וְאָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. שֶׁשָּׁם הָיָה כְּבוֹדוֹ בְּהִתְגַּלּוּת. וְהִתְגַּלָּה עֲלֵיהֶם עַל הַיָּם, וְרָאוּ אֶת זִיו הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן פָּנִים בְּפָנִים. שֶׁלֹּא תֹּאמְרוּ שֶׁאֱלוֹהַּ אַחֵר הוּא שֶׁדִּבֵּר עִמָּנוּ, אֶלָּא אֲנִי הוּא שֶׁרְאִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, אֲנִי הוּא שֶׁהֲרַגְתִּי אֶת שׁוֹנְאֵיכֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם,

אֲנִי הוּא שֶׁעָשִׂיתִי כָּל אוֹתָן עֲשָׂר מַכּוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. וּמְשׁוּם כָּךְ, וֵאלֹהִים זוֹלְתִי לֹא תֵדָע, שֶׁלֹּא תֹאמַר שֶׁאַחֵר הָיָה, אֶלָּא אֲנִי הוּא הַכֹּל.

דף פה.

תּוּ פָּתַח, (ויקרא יט) לֹא תַעֲשׂוֹק אֶת רֵעֲךָ וְלֹא תִגְזוֹל לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד בֹּקֶר. לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אֲמַאי. אֶלָּא מִקְרָא אָחֳרָא אִשְׁתְּמַע, דִּכְתִיב, (דברים כד) בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תָבֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ כִּי עָנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ. לֹא תָבֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ, אִזְדַּהַר דְּלָא תִתְכְּנֵשׁ בְּגִינּוֹי מֵעָלְמָא, עַד לָא יִמְטֵי זִמְנָךְ לְאִתְכַּנְּשָׁא. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (קהלת יב) עַד אֲשֶׁר לֹא תֶחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וְגוֹ'. מֵהָכָא אוֹלִיפְנָא מִלָּה אָחֳרָא, מַאן דְּאַשְׁלִים לְנַפְשָׁא דְּמִסְכְּנָא. אֲפִילּוּ (דף פ"ה ע"א) דְּמָטוּ יוֹמוֹי לְאִסְתַּלָּקָא מֵעָלְמָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַשְׁלִים לְנַפְשֵׁיהּ, וְיָהִיב לֵיהּ חַיִּין יַתִּיר.

עוֹד פָּתַח, לֹא תַעֲשֹׂק אֶת רֵעֲךָ וְלֹא תִגְזֹל וְלֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר עַד בֹּקֶר. לָמָּה לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר? אֶלָּא מִכְּתוּב אַחֵר נִשְׁמַע, שֶׁכָּתוּב (דברים כד) בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תָבוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ כִּי עָנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ. לֹא תָבוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ, הִזָּהֵר שֶׁלֹּא תִתְכַּנֵּס בְּגִלְגּוּלוֹ מִן הָעוֹלָם טֶרֶם יַגִּיעַ זְמַנְךָ לְהִתְכַּנֵּס, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת יב) עַד אֲשֶׁר לֹא תֶחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וְגוֹ'. מִכָּאן לָמַדְנוּ דָּבָר אֶחָד - מִי שֶׁמַּשְׁלִים לְנֶפֶשׁ הֶעָנִי, אֲפִלּוּ שֶׁהִגִּיעוּ יָמָיו לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁלִים לְנַפְשׁוֹ וְנוֹתֵן לוֹ יוֹתֵר חַיִּים.

לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר, תָּא חֲזֵי, מַאן דְּנָטִיל אַגְרָא דְּמִסְכְּנָא, כְּאִילּוּ נָטִיל נַפְשֵׁיהּ, וּדְאַנְשֵׁי בֵּיתֵיהּ. הוּא אַזְעַר נַפְשַׁיְיהוּ, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַזְעִיר יוֹמוֹי, וְאַזְעַר נַפְשֵׁיהּ, מֵהַהוּא עָלְמָא. דְּהָא כָּל אִינּוּן הֲבָלִים דְּנַפְקֵי מִפּוּמֵיהּ, כָּל הַהוּא יוֹמָא, כֻּלְּהוּ סַלְקִין קָמֵיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְקַיְּימִין קָמֵיהּ, לְבָתַר סַלְקָא נַפְשֵׁיהּ, וְנַפְשַׁיְיהוּ דְּאַנְשֵׁי בֵּיתֵיהּ, וְקַיְּימִין, בְּאִינּוּן הֲבָלִים דְּפוּמֵיהּ. וּכְדֵין, אֲפִילּוּ אִתְגְּזַר עַל הַהוּא בַּר נָשׁ כַּמָּה יוֹמִין, וְכַמָּה טָבָאן, כֻּלְּהוּ מִתְעַקְּרָאן מִנֵּיהּ, וּמִסְתַּלְּקֵי מִנֵּיהּ.

לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר. בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁנּוֹטֵל אֶת שְׂכַר הֶעָנִי, כְּאִלּוּ נָטַל אֶת נַפְשׁוֹ וְאֶת שֶׁל אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ. הוּא הִקְטִין אֶת נַפְשָׁם - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְטִין אֶת יְמֵיהֶם וּמְקַטְנִין אֶת נַפְשׁוֹ מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם. שֶׁהֲרֵי כָּל אוֹתָם הַהֲבָלִים שֶׁיּוֹצְאִים מִפִּיו כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, כֻּלָּם עוֹלִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעוֹמְדִים לְפָנָיו, אַחַר כָּךְ עוֹלָה נַפְשׁוֹ וְנַפְשׁוֹת בְּנֵי בֵיתוֹ, וְעוֹמְדִים עִם אוֹתָם הַהֲבָלִים שֶׁל פִּיו. וְאָז, אֲפִלּוּ נִגְזַר עַל אוֹתוֹ הָאִישׁ כַּמָּה יָמִים וְכַמָּה טוֹבוֹת, כֻּלָּם נֶעֱקָרִים מִמֶּנּוּ וּמִסְתַּלְּקִים מִמֶּנּוּ.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא דְּנַפְשָׁא דִּילֵיהּ לָא סַלְקָא לְעֵילָּא, וְהַיְינוּ דְּאָמַר רַבִּי אַבָּא, רַחֲמָנָא לִשְׁזְבִינָן מִנַּיְיהוּ, וּמֵעֲלְבוֹנַיְיהוּ. וְאוֹקְמוּהָ אֲפִילּוּ עָשִׁיר הוּא, וְאֵלָיו הוּא נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ דַּיְיקָא, אֲפִילּוּ מִכָּל בַּר נָשׁ נָמֵי, וְכָל שֶׁכֵּן מִסְכֵּנָא. וְהַיְינוּ דְּהָוָה רַב הַמְנוּנָא עָבִיד, כַּד הָוָה הַהוּא אֲגִיר מִסְתַּלַּק מֵעַבִידְתֵּיהּ, הָוָה יָהִיב לֵיהּ אַגְרֵיהּ, וְאָמַר לֵיהּ, טוֹל נַפְשָׁךְ דְּאַפְקִידַת בִּידָאי, טוֹל פִּקְדוֹנָךְ.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנַּפְשׁוֹ אֵינָהּ עוֹלָה לְמַעְלָה, וְהַיְנוּ מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי אַבָּא: הָרַחֲמָן יַצִּילֵנוּ מֵהֶם וּמֵעֶלְבּוֹנָם. וּפָרְשׁוּהָ, אֲפִלּוּ שֶׁהוּא עָשִׁיר, וְאֵלּוּ הוּא נִשָּׂא אֶת נַפְשׁוֹ דַּוְקָא, אֲפִלּוּ מִכָּל אָדָם גַּם כֵּן, וְכָל שֶׁכֵּן עָנִי. וְהַיְנוּ מַה שֶּׁהָיָה עוֹשֶׂה רַב הַמְנוּנָא, כְּשֶׁהָיָה אוֹתוֹ שָׂכִיר מִסְתַּלֵּק מֵעֲבוֹדָתוֹ, הָיָה נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ וְאוֹמֵר לוֹ: טֹל אֶת נַפְשְׁךָ שֶׁהִפְקַדְתָּ בְּיָדִי, טֹל אֶת פִּקָּדוֹנְךָ.

וַאֲפִילּוּ אָמַר יְהֵא בְּיָדָךְ, דַּאֲנָא (לא) בָּעֵינָא לְסַלָּקָא אַגְרִי. לָא הֲוָה בָּעֵי. אָמַר פִּקָּדוֹנָא דְּגוּפָךְ, לָא אִתְחֲזֵי לְאִתְפָּקָדָא בִּידִי, כָּל שֶׁכֵּן פִּקָּדוֹנָא דְּנַפְשָׁא. דְּהָא פִּקָּדוֹנָא דְּנַפְשָׁא לָא אִתְיְהִיבַת, אֶלָּא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דִּכְתִיב, (תהלים לא) בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי, אָמַר רַבִּי חִיָּיא, וּבִידָא דְּאָחֳרָא שָׁאֲרֵי. אָמַר לֵיהּ, אֲפִילּוּ בִּידֵיהּ, בָּתַר דְּיָהִיב.

וַאֲפִלּוּ אָמַר יְהִי בְיָדְךָ, שֶׁאֲנִי (לא) רוֹצֶה לְוַותֵר עַל שְׂכָרִי - לֹא הָיָה רוֹצֶה. אָמַר: פִּקָּדוֹן שֶׁל גּוּפְךָ לֹא רָאוּי לִהְיוֹת מֻפְקָד בְּיָדִי, כָּל שֶׁכֵּן פִּקָּדוֹן הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהֲרֵי פִּקָּדוֹן הַנֶּפֶשׁ לֹא נִתַּן אֶלָּא לְקֹדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (תהלים לא) בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, וּבְיַד אַחֵר מֻתָּר. אָמַר לוֹ, אֲפִלּוּ בְּיָדוֹ, אַחַר שֶׁנִּתַּן.

כְּתִיב לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר, וּכְתִיב וְלֹא תָבֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ. אֶלָּא הָא אוּקְמוּהָ, אֲבָל תָּא חֲזֵי לֵית לָךְ יוֹמָא וְיוֹמָא, דְּלָא שַׁלְטָא בֵּיהּ יוֹמָא עִלָּאָה אָחֳרָא. וְאִי אִיהוּ לָא יָהִיב לֵיהּ נַפְשָׁא דִּילֵיהּ בְּהַהוּא יוֹמָא, כְּמַאן דְּפָגִים לְהַהוּא יוֹמָא עִלָּאָה. וּבְגִינֵי כַּךְ בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ, וְלֹא תָבֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ. וְהָא דְּאִתְמַר לֹא תָלִין, בְּגִין דְּנַפְשֵׁיהּ לָא סָלִיק, וְסָלִיק הַהוּא נַפְשָׁא דְּמִסְכְּנָא, וּדְאַנְשֵׁי בֵּיתֵיהּ, כְּמָה דְּאִתְמַר.

כְּתוּב לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר, וְכָתוּב וְלֹא תָבוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ. אֶלָּא הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, אֵין לְךָ יוֹם וְיוֹם שֶׁלֹּא שׁוֹלֵט בּוֹ יוֹם אַחֵר עֶלְיוֹן. וְאִם הוּא אֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ אֶת נַפְשׁוֹ בְּאוֹתוֹ יוֹם, כְּמִי שֶׁפּוֹגֵם אֶת אוֹתוֹ יוֹם עֶלְיוֹן. וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תָבוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תָלִין, מִשּׁוּם שֶׁנַּפְשׁוֹ לֹא עוֹלָה, וְעוֹלָה אוֹתָהּ נֶפֶשׁ הֶעָנִי וְשֶׁל אַנְשֵׁי בֵיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאַר.

רַבִּי חִיָּיא פָּתַח וְאָמַר קְרָא אֲבָתְרֵיהּ, (ויקרא יט) לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר וְגוֹ', הַאי קְרָא כְּמַשְׁמָעוֹ. אֲבָל פַּרְשְׁתָּא דָּא, כֹּלָּא אוֹלִיפְנָא מִינֵּהּ מִלִּין אָחֳרָנִין, וְכֻלְּהוּ תַּלְיִין דָּא בְּדָא. תָּא חֲזֵי, מַאן דְּלָייט לְחַבְרֵיהּ, וְאִיהוּ קַמֵּיהּ, וְאַכְסֵיף לֵיהּ, כְּאִלּוּ אוֹשִׁיד דְּמֵיהּ, וְהָא אוֹקִימְנָא. וְהַאי קְרָא, דְּלָאו חַבְרֵיהּ עִמֵּיהּ, וְהוּא לָייט לֵיהּ, הַהִיא מִלָּה סָלְקָא.

רַבִּי חִיָּיא פָּתַח וְאָמַר פְּסוּק אַחֵר, לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר וְגוֹ'. פְּסוּק זֶה כְּמַשְׁמָעוֹ, אֲבָל מְפָרֶשׁ זוֹ כֻּלָּהּ לְמָדְנוּ מִמֶּנָּה דְּבָרִים אֲחֵרִים, וְכֻלָּם תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה. בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמְּקַלֵּל אֶת חֲבֵרוֹ, וְהוּא לְפָנָיו, וּמְבַיֵּשׁ אוֹתוֹ, כְּאִלּוּ שָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וּפְסוּק זֶה כְּשֶׁאֵין חֲבֵרוֹ עִמּוֹ, וְהוּא קִלֵּל אוֹתוֹ, אוֹתוֹ הַדִּבּוּר עוֹלֶה.

דְּלֵית לָךְ מִלָּה וּמִלָּה דְּנָפִיק מִפּוּמֵיהּ, דְּלָא אִית לֵיהּ קָלָא, הַהוּא קָלָא סָלִיק לְעֵילָּא, וְכַמָּה קַסְטְרִין מִתְחַבְּרָן עִמֵּיהּ דְּהַהוּא קָלָא, עַד דְּסַלְקָא וְאִתְעַר אֲתַר דְּתְהוֹמָא רַבָּא, כְּמָה

דְּאוּקְמוּהָ וְכַמָּה מִתְעָרִין עֲלֵיהּ דְּהַהוּא בַּר נָשׁ. וַוי לְמַאן דְּאַפִּיק מִלָּה בִּישָׁא מִפּוּמֵיהּ, וְהָא אוּקְמוּהָ.

שֶׁאֵין לְךָ דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיּוֹצֵא מִפִּיו שֶׁאֵין לוֹ קוֹל. אוֹתוֹ קוֹל עוֹלֶה לְמַעְלָה, וְכַמָּה מַלְאָכֵי חַבָּלָה מִתְחַבְּרִים לְאוֹתוֹ הַקּוֹל, עַד שֶׁעוֹלֶה וּמַעִיר אֶת הַתְּהוֹם הַגָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרוּהָ, וְכַמָּה הֵם שֶׁמִּתְעוֹרְרִים עַל הָאָדָם. אוֹי לְמִי שֶׁמּוֹצִיא דִּבּוּר רַע מִפִּיו, וַהֲרֵי פֵּרַשׁוּהָ.

וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל, כְּמַשְׁמָעוֹ. וְאוּקְמוּהָ, בְּמַאן דְּגָרִים לְאָחֳרָא לְמֶחֱטֵי. וְכֵן מַאן דְּמָחֵי לִבְרֵיהּ רַבָּא. וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן וְגוֹ', בְּמַאן דְּלָא מָטָא לְהוֹרָאָה וְאוֹרֵי, (כמה דאת אמר) דִּכְתִיב, (משלי ז) כִּי רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה וַעֲצוּמִים כָּל הֲרוּגֶיהָ. וְהַאי אַעְבָּר, מְשׁוּם וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל, בְּגִין דְּאַכְשִׁיל לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ לְעָלְמָא דְּאָתֵי.

וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל, כְּמַשְׁמָעוֹ. וּפֵרְשׁוּהָ, בְּמִי שֶׁגּוֹרֵם לַאֲחֵר לַחֲטֹא. וְכֵן מִי שֶׁמַּכֶּה אֶת בְּנוֹ הַגָּדוֹל. וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן וְגוֹ', בְּמִי שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה וּמוֹרֶה, (כמו שנאמר) שֶׁכָּתוּב (משלי ז) כִּי רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה וַעֲצוּמִים כָּל הֲרוּגֶיהָ. וְזֶה עָבַר, מִשּׁוּם וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל, מִשּׁוּם שֶׁהִכְשִׁיל אֶת חֲבֵרוֹ לְעוֹלָם הַבָּא.

דְּתָנֵינָן מַאן דְּאָזִיל בְּאוֹרַח מֵישָׁר בְּאוֹרַיְיתָא, וּמַאן דְּאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא כְּדְקָא יָאוּת, אִית לֵיהּ חוּלָקָא טָבָא תָּדִיר לְעָלְמָא דְּאָתֵי. דְּהַהִיא מִלָּה דְּאוֹרַיְיתָא דְּאַפִּיק מִפּוּמֵיהּ, אָזְלָא וְשָׁאֲטָא בְּעָלְמָא, וְסַלְקָא לְעֵילָּא. וְכַמָּה עִלָּאִין קַדִּישִׁין מִתְחַבְּרָאן בְּהַהִיא מִלָּה, וְסַלְקָא בְּאוֹרַח מֵישָׁר, וְאִתְעַטָּר בְּעִטָּרָא קַדִּישָׁא, וְאִסְתַּחֲי בְּנַהֲרָא דְּעָלְמָא דְּאָתֵי, דְּנָגִיד וְנָפִיק מֵעֵדֶן, וְאִתְקַבַּל בֵּיהּ, וְאִשְׁתְּאַב בְּגַוֵּיהּ, וְאִתְעַנָּג (ס"א ואתנטע) סוֹחֲרָנֵיהּ דְּהַהוּא בַּר נָשׁ כָּל יוֹמָא, כְּמָה דְּאִתְמַר. עִלָּאָה. וּכְדֵין נָגִיד וְנָפִיק נְהוֹרָא עִלָּאָה וְאִתְעַטָּר בֵּיהּ בְּהַהוּא בַּר נָשׁ כָּל יוֹמָא, כְּמָה דְּאִתְמַר. (יתרו נ"ז ע"א).

שֶׁשָּׁנִינוּ, מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה בַּתּוֹרָה וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי, יֵשׁ לוֹ תָּמִיד חֵלֶק טוֹב לָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁאוֹתוֹ דִּבּוּר הַתּוֹרָה שֶׁהוֹצִיא מִפִּיו, הוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם, וְעוֹלֶה לְמַעְלָה. וְכַמָּה עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים מִתְחַבְּרִים עִם אוֹתוֹ הַדִּבּוּר, וְעוֹלֶה בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וּמִתְעַטֵּר בַּעֲטָרָה קְדוֹשָׁה, וְרוֹחֵץ הַנָּהָר שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא, שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן, וּמִתְקַבֵּל בּוֹ וְנִשְׁאָב לְתוֹכוֹ, וּמִתְעַנֵּג (ונטע) סָבִיב אוֹתוֹ הַנָּהָר, הָעֵץ הָעֶלְיוֹן. וְאֵז שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא אוֹר עֶלְיוֹן וּמִתְעַטֵּר עִם אוֹתוֹ אָדָם כָּל יוֹם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

דף פה:

וּמַאן דְּלָעֵי (נ"א דיליף) בְּאוֹרַיְיתָא, וְלָא אִשְׁתְּדַל בָּהּ בְּאוֹרַח קְשׁוֹט, (דף פ"ה ע"ב) וּבְאוֹרַח מֵישָׁר. הַהוּא מִלָּה סַלְקָא, וְסָטֵי אוֹרְחִין, וְלֵית מַאן דְּיִתְחַבָּר בָּהּ, וְכֹלָּא דַּחְיָין לָהּ לְבַר, וְאָזִיל וְשָׁאט בְּעָלְמָא וְלָא יִשְׁכַּח אֲתַר. מַאן גָּרִים לֵיהּ הַאי. הַהוּא דְּסָאטֵי לֵיהּ מֵאוֹרַח מֵישָׁר, הָדָא הוּא דִּכְתִיב וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל. וּבְגִינֵי כַּךְ כְּתִיב, וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ'.

וּמִי שֶׁעוֹסֵק (שלומד) בַּתּוֹרָה וְלֹא מִשְׁתַּדֵּל בָּהּ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת וּבְדֶרֶךְ יְשָׁרָה, אוֹתוֹ הַדָּבָר עוֹלֶה וְסוֹטֶה בְּדַרְכִים, וְאֵין מִי שֶׁיִּתְחַבֵּר עִמּוֹ, וְהַכֹּל דּוֹחִים אוֹתוֹ הַחוּצָה, וְהוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם וְלֹא יִמְצָא מָקוֹם. מִי גָּרַם לוֹ אֶת זֶה? אוֹתוֹ שֶׁהִסְטָה אוֹתוֹ מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי ה'.

וּמַאן דְּתִיאוּבְתֵּיה לְמִלְעֵי בְּאוֹרַיְיתָא, וְלָא אַשְׁכַּח מַאן דְּיוֹלִיף לֵיהּ, וְהוּא בְּרַחֲימוּתָא דְּאוֹרַיְיתָא, לְעֵי בָּהּ, וּמְגַמְגֵּם בָּהּ, בְּגִמְגּוּמָא דְּלָא יָדַע. כָּל מִלָּה וּמִלָּה סַלְקָא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חַדֵּי בְּהַהִיא מִלָּה, וְקַבִּיל לָהּ, וְנָטַע לָהּ סָחֲרָנֵיהּ דְּהַהוּא נַחֲלָא, וְאִתְעֲבִידוּ מֵאִלֵּין מִלִּין אִילָנִין רַבְרְבִין, וְאִקְרוּן עַרְבֵי נַחַל, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, בְּאַהֲבָתָהּ תִּשְׁגֶּה תָמִיד. (משלי ה)

וּמִי שֶׁתִּשְׁוּקָתוֹ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְלֹא מוֹצֵא מִי שֶׁיְּלַמֵּד אוֹתוֹ, וְהוּא בְּאַהֲבַת הַתּוֹרָה לוֹמֵד אוֹתָהּ, וּמְגַמְגֵּם בָּהּ בְּגִמְגּוּם שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ - כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר עוֹלֶה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂמֵחַ בְּאוֹתוֹ דִּבּוּר וּמְקַבֵּל אוֹתוֹ, וְנוֹטֵעַ אוֹתוֹ סְבִיב אוֹתוֹ הַנַּחַל, וְנַעֲשִׂים מֵאוֹתָם דִּבּוּרִים עֲצִים גְּדוֹלִים, וְנִקְרָאִים עַרְבֵי נַחַל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ה) בְּאַהֲבָתָהּ תִּשְׁגֶּה תָמִיד.

וְדָוִד מַלְכָּא אָמַר, (תהלים פו) הוֹרֵנִי יְיָ' דַּרְכֶּךָ אֲהַלֵּךְ בַּאֲמִתֶּךָ. וּכְתִיב (תהלים כז) וּנְחֵנִי בְּאֹרַח מִישׁוֹר לְמַעַן שׁוֹרְרָי. זַכָּאִין אִינּוּן דְּיַדְעִין אוֹרְחוֹי דְּאוֹרַיְיתָא, וּמִשְׁתַּדְּלֵי בָּהּ בְּאֹרַח מֵישָׁר, דְּאִינּוּן נַטְעִין אִילָנִין דְּחַיִּין לְעֵילָּא, דְּכֻלְּהוּ אַסְוּותָא. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב, (מלאכי ב) תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ. וְכִי אִית תּוֹרָה דְּלָאו אִיהִי אֱמֶת. אֵין כְּגַוְונָא דְּאָמְרָן, דְּאוֹרַי מַאן דְּלָא יָדַע, וְלָאו אִיהוּ קְשׁוֹט וְהַהוּא דְּאוֹלִיף מִלָּה מִינֵיהּ, אוֹלִיף מִלָּה דְּלָאו אִיהוּ אֱמֶת. וּבְגִינֵי כַּךְ כְּתִיב, תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ.

וְדָוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר, (תהלים פו) הוֹרֵנִי ה' דַּרְכֶּךָ אֲהַלֵּךְ בַּאֲמִתֶּךָ. וְכָתוּב (שם כז) וּנְחֵנִי בְּאֹרַח מִישׁוֹר לְמַעַן שׁוֹרְרָי. אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַתּוֹרָה וּמִשְׁתַּדְּלִים בָּהּ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, שֶׁהֵם נוֹטְעִים עֲצֵי חַיִּים לְמַעְלָה, שֶׁכֻּלָּם רְפוּאָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (מלאכי כ) תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ. וְכִי יֵשׁ תּוֹרָה שֶׁאֵינָהּ אֱמֶת? כֵּן, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁמּוֹרֶה מִי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ, וְאֵינוֹ אֱמֶת, וְאוֹתוֹ שֶׁלּוֹמֵד מִמֶּנּוּ, לוֹמֵד דָּבָר שֶׁאֵינוֹ אֱמֶת. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ.

וְעִם כָּל דָּא, מִבָּעֵי לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְמֵילַף מִלֵּי דְּאוֹרַיְיתָא מִכָּל בַּר נָשׁ, אֲפִילּוּ מִמַּאן דְּלָא יָדַע. בְּגִין דְּעַל דָּא יִתְעַר בְּאוֹרַיְיתָא, וְייֵתֵי לְמֵילַף מִמַּאן דְּיָדַע, וּלְבָתַר אִשְׁתְּכַח, דְּאָזִיל בָּהּ בְּאוֹרַיְיתָא בְּאֹרַח קְשׁוֹט. תָּא חֲזֵי, יִשְׁתְּדֵל בַּר נָשׁ בְּעָלְמָא בְּאוֹרַיְיתָא וּפִקּוּדוֹי, אֲפִילּוּ דְּלָא עָבִיד לִשְׁמָהּ, דְּמִתּוֹךְ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ בָּא לִשְׁמָהּ.

וְעִם כָּל זֶה, צָרִיךְ אָדָם לִלְמֹד דִּבְרֵי תוֹרָה מִכָּל אָדָם, אֲפִלּוּ מִמִּי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ. מִשּׁוּם שֶׁעַל כֵּן יִתְעוֹרֵר בְּתוֹרָה, וְיָבֹא לִלְמֹד מִמִּי שֶׁיּוֹדֵעַ, וְאַחַר כָּךְ נִמְצָא שֶׁהוֹלֵךְ בַּתּוֹרָה בְּדֶרֶךְ אֱמֶת. בֹּא רְאֵה, יִשְׁתַּדֵּל אָדָם בָּעוֹלָם בַּתּוֹרָה וּבְמִצְווֹתֶיהָ אֲפִלּוּ שֶׁאֵין עוֹשֶׂה לִשְׁמָהּ, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ בָּא לִשְׁמָהּ.

רִבִּי יוֹסֵי פָּתַח קְרָא אֲבָתְרֵיהּ וְאָמַר, (ויקרא יט) לֹא תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט וְגוֹ'. לֹא תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט, כְּמַשְׁמָעוֹ. אֲבָל הָא אִתְּמַר, דְּפַרְשְׁתָּא דָּא מִלִּין עִלָּאִין וְיַקִּירִין אִית בָּהּ בְּפִקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא. הַאי קְרָא מִסּוֹפֵיהּ קָא מַשְׁמַע, דִּכְתִיב בְּצֶדֶק תִּשְׁפּוֹט עֲמִיתֶךָ. תָּא חֲזֵי, תְּרֵי דַּרְגִּין אִינּוּן הָכָא: מִשְׁפָּט, וְצֶדֶק. מַה בֵּין הַאי לְהַאי. אֶלָּא חַד רַחֲמֵי, וְחַד דִּינָא, וְדָא אִתְבְּסָם בְּדָא.

רִבִּי יוֹסֵי פָּתַח בַּפָּסוּק אַחֲרָיו וְאָמַר, לֹא תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט וְגוֹ'. לֹא תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט, כְּמַשְׁמָעוֹ. אֲבָל הֲרֵי נֶאֱמַר, שֶׁבַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ יֵשׁ בָּהּ דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים וְנִכְבָּדִים בְּמִצְווֹת הַתּוֹרָה. מִסּוֹף הַפָּסוּק הַזֶּה מַשְׁמָע, שֶׁכָּתוּב בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ. בֹּא רְאֵה, שְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן כָּאן - מִשְׁפָּט וְצֶדֶק. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא אֶחָד רַחֲמִים וְאֶחָד דִּין, וְזֶה מִתְבַּשֵּׂם עִם זֶה.

כַּד אִתְּעַר צֶדֶק, דְּאִין דִּינָא לְכׇלָּא כַּחֲדָא, דְּלֵית בֵּיהּ רַחֲמֵי, וְלָאו וַוּתְרָנוּתָא. כַּד אִתְּעַר מִשְׁפָּט, אִית בֵּיהּ רַחֲמֵי. יָכוֹל יְהֵא כׇּלָּא בְּמִשְׁפָּט. אָתָא קְרָא וְאָמַר, בְּצֶדֶק תִּשְׁפּוֹט עֲמִיתֶךָ. מַאי טַעְמָא. בְּגִין דְּצֶדֶק לָאו דְּאִין לְדָא וְשָׁבִיק לְדָא, אֶלָּא כֻּלְּהוּ כַּחֲדָא בְּשִׁקּוּלָא חֲדָא.

כְּגַוְונָא דָּא לֹא תִשָּׂא פְּנֵי דָל וְלֹא תֶהְדַּר פְּנֵי גָּדוֹל, אֶלָּא כֻּלְּהוּ בְּשִׁקּוּלָא חֲדָא, בְּצֶדֶק. יָכוֹל יְהֵא כׇּלָּא דִּינָא בְּצֶדֶק בִּלְחוֹדוֹי. אָתָא קְרָא וְאָמַר תִּשְׁפּוֹט, דְּבָעֵי לְחַבְּרָא לְהוּ כַּחֲדָא, דְּלָא יִשְׁתְּכַח דָּא בְּלָא דָּא, וְהַאי שְׁלִימוּ דְּדִינָא.

כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר צֶדֶק, הוּא דָּן דִּין אֶת הַכֹּל כְּאֶחָד, שֶׁאֵין בּוֹ רַחֲמִים וְלֹא וַתְּרָנוּת. כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר מִשְׁפָּט, יֵשׁ בּוֹ רַחֲמִים. יָכוֹל יִהְיֶה הַכֹּל בְּמִשְׁפָּט? בָּא הַכָּתוּב וְאוֹמֵר, בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁצֶּדֶק לֹא דָן אֶת זֶה וְעוֹזֵב אֶת זֶה, אֶלָּא כֻּלָּם כְּאֶחָד בְּמִשְׁקָל אֶחָד. כְּמוֹ כֵן, לֹא תִשָּׂא פְּנֵי דָל וְלֹא תֶהְדַּר פְּנֵי גָדוֹל, אֶלָּא כֻּלָּם בְּמִשְׁקָל אֶחָד, בְּצֶדֶק. יָכוֹל יִהְיֶה הַכֹּל בְּצֶדֶק בִּלְבַדּוֹ? בָּא הַכָּתוּב וְאָמַר תִּשְׁפֹּט, שֶׁצָּרִיךְ לְחַבֵּר אוֹתָם כְּאֶחָד שֶׁלֹּא יִמָּצֵא זֶה בְּלִי זֶה, וְזוֹהִי שְׁלֵמוּת הַדִּין.

וְכָל כַּךְ לָמָּה. בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׁכִיחַ תַּמָּן. וּבְגִינֵי כַּךְ בָּעֵי לְאַשְׁלָמָא דִּינָא. כְּגַוְונָא דְּאִיהוּ עָבִיד לְתַתָּא, כְּגַוְונָא דִּילֵיהּ מַמָּשׁ עָבִיד לְעֵילָּא. וְתָא חֲזֵי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שַׁוִּי כּוּרְסְיָיא דְּדִינָא, בְּשַׁעֲתָא דְּדַיָּינֵי יַתְבִין, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים ט) כּוֹנֵן לְמִשְׁפָּט כִּסְאוֹ. וּמִתַּמָּן אִתְּתַקַּן כּוּרְסְיָיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּמַאן אִיהוּ כּוּרְסְיָיהּ. אִלֵּין אִינּוּן צֶדֶק וּמִשְׁפָּט. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ. וּמַאן דְּדָאִין דִּינָא, בָּעֵי לְמֵידַן (ס"א למיתב) בְּכוּרְסְיֵיהּ דְּמַלְכָּא. וְאִי פָּגִים חַד מִנַּיְיהוּ, כְּאִלּוּ פָּגִים לְכוּרְסְיֵיהּ דְּמַלְכָּא. וּכְדֵין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִסְתְּלַק מִבֵּינַיְיהוּ דְּדַיָּינֵי, וְלָא קָאִים בְּדִינַיְיהוּ. וּמַאי אָמַר. (תהלים יב) עַתָּה אָקוּם יֹאמַר יְיָ' וְגוֹ'. וְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא אָמַר, (תהלים נז) רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים.

וְכָל כָּךְ לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָצוּי שָׁם. וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהַשְׁלִים אֶת הַדִּין. כְּמוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁלּוֹ מַמָּשׁ עוֹשֶׂה לְמַעְלָה. וּבֹא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁם כִּסְאוֹ שֶׁל דִּין בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹשְׁבִים הַדַּיָּנִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים ט) כּוֹנֵן לַמִּשְׁפָּט כִּסְאוֹ. וּמִשָּׁם נִתְקַן כִּסְאוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמִי הוּא הַכִּסֵּא? אֵלּוּ הֵם צֶדֶק וּמִשְׁפָּט. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ. וּמִי שֶׁדָּן דִּין, צָרִיךְ לְדוּן

(לשבת) בְּכֻסָּא הַמַּלְכוּ. וְאִם פּוֹגֵם אֶחָד מֵהֶם, כְּאִלּוּ פָּגַם אֶת כִּסֵּא הַמַּלְכוּ. וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִסְתַּלֵּק מִבֵּין הַדַּיָּנִים, וְלֹא עוֹמֵד בְּדִינֵיהֶם. וּמָה אוֹמֵר? (שם יב) עַתָּה אָקוּם יֹאמַר ה' וְגוֹ'. וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹמֶרֶת, (שם נז) רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים.

דף פו.

רעיא מהימנא (ויקרא יט) לֹא תִשְׂנָא אֶת אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עֲמִיתֶךָ וְגוֹ'. פְּקוּדָא דָּא, לְאוֹכָחָא לְהַהוּא דְּחָטֵי, לְמֵחֲזִי לֵיהּ רְחִימוּ סַגְיָא, דְּרָחִים לֵיהּ, בְּגִין דְּלָא יִתְעָנַשׁ אִיהוּ. דְּהָא בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּתִיב, (משלי ג) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהַב יְיָ' יוֹכִיחַ. וּכְמָה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבִיד וְאוֹכַח לְמַאן דְּרָחִים לֵיהּ, הָכִי יוֹלִיף בַּר נָשׁ מֵהַהוּא אַרְחָא, וְיוֹכַח לְחַבְרֵיהּ. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַאי אוֹכַח לְבַר נָשׁ. אוֹכַח לֵיהּ בְּרַחִימוּ בְּסִתְרָא, אִי יְקַבֵּל לֵיהּ יָאוּת. וְאִי לָא, אוֹכַח לֵיהּ בֵּין רַחִימוֹ. אִי יְקַבֵּל יָאוּת. וְאִי לָא, אוֹכַח לֵיהּ בְּאַתְגַּלְיָיא לְעֵינֵיהוֹן דְּכֹלָּא. אִי יְקַבֵּל יָאוּת. וְאִי לָאו, שָׁרֵי לֵיהּ, וְלָא אוֹכַח לֵיהּ, וְשָׁבִיק (דף פ"ו ע"א) לֵיהּ יֵיזִיל וְיַעְבִּיד רְעוּתֵיהּ.

לֹא תִשְׂנָא אֶת אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עֲמִיתֶךָ וְגוֹ'. מְצִוָה זוֹ לְהוֹכִיחַ אֶת אוֹתוֹ שֶׁחָטָא לְהַרְאוֹת לוֹ אַהֲבָה רַבָּה, שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁהוּא לֹא יֵעָנֵשׁ. שֶׁהֲרֵי כָּתוּב בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהַב ה' יוֹכִיחַ. וּכְמוֹ שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמוֹכִיחַ אֶת מִי שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ, כָּךְ יִלְמַד אָדָם מֵאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ וְיוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ. בַּמֶּה מוֹכִיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם? הוּא מוֹכִיחוֹ בְּאַהֲבָה בַּסֵּתֶר. אִם יְקַבֵּל אוֹתוֹ - יָפֶה. וְאִם לֹא מוֹכִיחוֹ בֵּין אוֹהֲבָיו, אִם יְקַבֵּל - יָפֶה, וְאִם לֹא - מוֹכִיחוֹ בְּגָלוּי לְעֵין כֹּל. אִם יְקַבֵּל - יָפֶה. וְאִם לֹא - מֵנִיחַ אוֹתוֹ וְלֹא מוֹכִיחַ אוֹתוֹ, וְעוֹזֵב אוֹתוֹ שֶׁיֵּלֵךְ וְיַעֲשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ.

בְּקַדְמִיתָא אוֹדַע לֵיהּ בְּסִתְרָא, בְּגִין לְאוֹכָחָא לֵיהּ, וּלְאִתְעָרָא לֵיהּ, דְּלָא יִנְדַּע בֵּיהּ בַּר נָשׁ. וְדָא אִיהוּ בֵּינֵיהוֹן לְבֵינֵיהּ. אִי מְקַבֵּל יָאוּת. וְאִי לָאו, אוֹדַע לֵיהּ בֵּין רְחִימוֹי, בְּזִמְנָא דְּכַהֲנָא רַבָּא הֲוָה בְּעָלְמָא, יְהֵיב לֵיהּ מַרְעִין בְּעַרְסֵיהּ, וְאִתוּ רְחִימוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאוֹדְעָן לֵיהּ, אִי אִית בֵּיהּ חוֹבָא דְּיֵיתוּב מִנֵּיהּ, וּלְעֵיין בְּמִלֵּיהּ. אִי מְקַבֵּל יָאוּת, וְאִי לָאו אוֹכַח לֵיהּ בְּאִתְגַּלְיָיא, בְּמִמּוֹנֵיהּ, בִּבְנוֹי, דְּכֹלָּא מִלַּחֲשָׁן עֲלֵיהּ, וְיֵיתוּן לְגַבֵּיהּ. אִי מְקַבֵּל יָאוּת. וְאִי לָאו שָׁאֲרֵי לֵיהּ מַאֲרֵיהּ לְמֶעְבַּד רְעוּתֵיהּ, וְלָא יַתְקִיף בֵּיהּ לְעָלְמִין. כְּגַוְונָא דָּא אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְאוֹכָחָא לְחַבְרֵיהּ בְּקַדְמִיתָא בְּסִתְרָא. לְבָתַר בֵּין רְחִימוֹי. לְבָתַר בְּאִתְגַּלְיָיא. מִכָּאן וּלְהָלְאָה יִשְׁבּוֹק לֵיהּ וְיַעְבִּיד רְעוּתֵיהּ.

בָּרְאשׁוֹנָה מוֹדִיעָה לוֹ בַּסֵּתֶר, כְּדֵי לְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ וּלְעוֹרֵר אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא יִכְיר בּוֹ בֶּן אָדָם. וְזֶה הוּא בֵּינוֹ לְבֵינוֹ. אִם מְקַבֵּל - טוֹב, וְאִם לֹא - מוֹדִיעַ לוֹ בֵּין אוֹהֲבָיו. בִּזְמַן שֶׁהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הָיָה בָּעוֹלָם, נָתַן לוֹ מַחֲלָה בְּמִטָּתוֹ, וּבָאוּ אוֹהֲבָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמוֹדִיעִים לוֹ, שֶׁאִם יֵשׁ בּוֹ חוֹבָה שֶׁיִּשּׁוּב מִמֶּנָּה וְיִעָיֵן בִּדְבָרָיו. אִם מְקַבֵּל - מוּטָב, וְאִם לֹא - מוֹכִיחַ אוֹתוֹ בְּגָלוּי, בְּמָמוֹנוֹ, בְּבָנָיו, שֶׁכֻּלָּם מְדַבְּרִים עָלָיו וְיָבוֹאוּ אֵלָיו. אִם מְקַבֵּל - מוּטָב, וְאִם לֹא - מַתִּיר לוֹ קוֹנוֹ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, וְלֹא מַחֲזִיק בּוֹ לְעוֹלָמִים. כְּגוֹן זֶה צָרִיךְ לוֹ לְהוֹכִיחַ לְחַבֵּרוֹ בָּרְאשׁוֹנָה בַּסֵּתֶר, וְאַחַר כָּךְ בֵּין אוֹהֲבָיו, וּלְבַסּוֹף בְּגָלוּי. מִכָּאן וּלְהָלְאָה יַעֲזֹב לוֹ וְיַעֲשֶׂה כִּרְצוֹנוֹ.

וְעַל דָּא כְּתִיב הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ. הוֹכֵחַ: בְּסִתְרָא, דְּלָא יִנְדַּע בֵּיהּ בַּר נָשׁ. תּוֹכִיחַ: בֵּין חַבְרוֹי וּרְחִימוֹי. אֶת עֲמִיתֶךָ: בְּאִתְגַּלְיָיא. וְעַל דָּא לָא כְּתִיב בְּקַדְמִיתָא תּוֹכִיחַ, אֶלָּא הוֹכֵחַ. תּוּ הוֹכֵחַ, אִי אִיהוּ בַּר נָשׁ דְּיִכְסוּף,

לָא יִמָּא לֵיהּ וְלָא יוֹכִיחַ לֵיהּ אֲפִילּוּ בְּסִתְרָא, אֶלָּא יִמָּא קַמֵּיהּ, כְּמָאן דְּמִשְׁתְּעֵי בְּמִלִּין אֲחֲרָנִין. וּבְגוֹ אִינּוּן מִלִּין, יְדַכַּר מַאן דְּעָבַד הַהוּא חוֹבָא הוּא כַּךְ וְכַךְ, בְּגִין דְּאִיהוּ יְדַע בְּגַרְמֵיהּ, וְיִשְׁתְּבִיק מַהַהוּא חוֹבָא. וְעַל דָּא הוֹכֵחַ. וְאִם לָאו, תּוֹכִיחַ. וּלְבָתַר אֶת עֲמִיתֶךָ בְּאִתְגַּלְיָיא. מִכָּאן וּלְהַלְאָה וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֵטְא.

וְעַל זֶה כָּתוּב הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ. הוֹכֵחַ - בַּסֵּתֶר, שֶׁלֹּא יֵדַע בּוֹ בֶּן אָדָם. תּוֹכִיחַ - בֵּין חֲבֵרָיו וְאוֹהֲבָיו. אֶת עֲמִיתֶךָ - בְּגָלוּי. וְעַל כֵּן לֹא כָתוּב בָּרִאשׁוֹנָה תּוֹכִיחַ, אֶלָּא הוֹכֵחַ. וְעוֹד הוֹכֵחַ - אִם הוּא אָדָם שֶׁיִּתְבַּיֵּשׁ, לֹא יֹאמַר לוֹ וְלֹא יוֹכִיחַ אוֹתוֹ אֲפִילּוּ בַּסֵּתֶר, אֶלָּא יֹאמַר לְפָנָיו כְּמִי שֶׁמְּסַפֵּר בִּדְבָרִים אֲחֵרִים. וּבְתוֹךְ אוֹתָם דְּבָרִים יַזְכִּיר מִי שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ הַחֵטְא הוּא כָּךְ וְכָךְ, כְּדֵי שֶׁהוּא יֵדַע בְּעַצְמוֹ וְיַעֲזֹב אֶת אוֹתוֹ הַחֵטְא. וְעַל כֵּן הוֹכֵחַ.

וְאִם לֹא - תּוֹכִיחַ. וְאַחַר כָּךְ אֶת עֲמִיתֶךָ - בְּגָלוּי. מִכָּאן וְהָלְאָה - וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֵטְא.

דָּבָר אַחֵר וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֵטְא, דְּהָא כֵּיוָן דְּבַר נָשׁ אוֹכַח לְחַבְרֵיהּ, וְאִזְדַּמַּן לְאוֹכָחָא לֵיהּ בְּאִתְגַּלְיָא, לָא יְסַלֵּק קַמֵּיהּ הַהוּא חוֹבָה דַּעֲבֵיד, דְּאָסִיר לֵיהּ וַדַּאי, אֶלָּא יֵימָא סְתָם, וְלָא יְסַלֵּק עָלּוֹי הַהוּא חוֹבָא בְּאִתְגַּלְיָיא, וְלָא יַרְשִׁים עָלּוֹי חוֹבָא, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָס עַל יְקָרָא דְּבַר נָשׁ, אֲפִילּוּ בְּחַיָּיבַיָּא. (ע"כ רעיא מהימנא) (פקודא ח"י לברכא ליה לקודשא בריך הוא וכו' ר"ע ע"ב)

דָּבָר אַחֵר וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֵטְא - שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁאָדָם מוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ וּמְזַדַּמֵּן לְהוֹכִיחוֹ בְּגָלוּי, לֹא יַעֲלֶה לְפָנָיו אוֹתוֹ חֵטְא שֶׁעָשָׂה, שֶׁאָסוּר לוֹ וַדַּאי, אֶלָּא יֹאמַר סְתָם, וְלֹא יַעֲלֶה עָלָיו אוֹתוֹ חֵטְא בְּגָלוּי, וְלֹא יְרַשֵּׁם עָלָיו חֵטְא. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָס עַל כְּבוֹדוֹ שֶׁל אָדָם אֲפִלּוּ בָּרְשָׁעִים. (עד כאן רעיא מהימנא).

פָּתַח וְאָמַר, וַיְהִי קוֹל הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ וְגוֹ'. וַיְהִי קוֹל הַשּׁוֹפָר, הָכָא אִתְפְּלִיגוּ סִפְרֵי קַדְמָאֵי וְכוּ', עַד דְּאָתוּ רִבִּי אַבָּא וְרִבִּי יְהוּדָה, וְאוֹדוּ לֵיהּ לְרִבִּי אָחָא. (אמר המגיה מצאתי כתוב כאן זה המאמר ויען שכבר הודפס פרשת ויקרא דף ו' ע"ב שורה כ"ב ומסיים בדף ח' ע"א שורה כ"ו, לא רציתי להדפיסו פעם שנית)

פָּתַח וְאָמַר, וַיְהִי קוֹל הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ וְגוֹ'. וַיְהִי קוֹל הַשּׁוֹפָר, כָּאן נֶחְלְקוּ סִפְרֵי הַקַּדְמוֹנִים וְכוּ', עַד שֶׁבָּאוּ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יְהוּדָה, וְהוֹדוּ לְרַבִּי אָחָא.

קָמוּ, עַד דַּהֲווּ אָזְלֵי, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לֹא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ לֹא תִשְׂנָא אֶת אָחִיךָ לֹא תִקּוֹם וְלֹא תִטּוֹר. הָא אוֹקִימְנָא לוֹן, וְכֻלְּהוּ אַתְעָרוּ עֲלַיְיהוּ חַבְרַיָּיא, אֲבָל נֵימָא מִלָּה בְּפָרְשָׁתָא דָּא, כְּתִיב, אֶת חֻקּוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ.

קָמוּ, עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ, לֹא תִשְׂנָא אֶת אָחִיךָ, לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר. הֲרֵי בֵּאַרְנוּ אוֹתָם, וְכֻלָּם הִתְעוֹרְרוּ עֲלֵיהֶם הַחֲבֵרִים. אֲבָל נֶאֱמַר דָּבָר בְּפָרָשָׁה הַזּוֹ. כָּתוּב אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ, בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאָיִם, שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם, וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ.

פָּתַח רִבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (ישעיה מג) אַתֶּם עֵדַי נְאֻם יְיָ' וְעַבְדִּי אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי לְמַעַן תֵּדְעוּ וְתַאֲמִינוּ וְגוֹ'. אַתֶּם עֵדַי, אִלֵּין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל. וְתַנְיָנָן, אִלֵּין אִינּוּן שְׁמַיָּא וְאַרְעָא, דִּכְתִיב (דברים ל) הֲעִידוֹתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. אֲבָל יִשְׂרָאֵל אִינּוּן סָהֲדִין אִלֵּין עַל אִלֵּין, וּשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְכוּלָּא, סָהֲדִין עֲלַיְיהוּ. וְעַבְדִּי אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי, דָּא יַעֲקֹב, דִּכְתִיב (ישעיה מט)

וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אַתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר, וּכְתִיב, (ירמיה ל) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב. וְאִית דְּאָמְרֵי דָּא דָּוִד. וְדָוִד עַבְדִּי אִקְרֵי, דִּכְתִיב, (ישעיה לז) לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי, דָּא דָּוִד עִלָּאָה.

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, אַתֶּם עֵדַי נְאֻם ה' וְעַבְדִּי אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי לְמַעַן תֵּדְעוּ וְתַאֲמִינוּ וְגוֹ'. אַתֶּם עֵדַי, אִלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל. וְשָׁנִינוּ, אִלּוּ הֵם שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) הַעִידֹתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. אֲבָל יִשְׂרָאֵל הֵם עֵדִים אִלּוּ עַל אִלּוּ, וְשָׁמַיִם וְאָרֶץ וְהַכֹּל עֵדִים עֲלֵיהֶם. וְעַבְדִּי אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי - זֶה יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר, וְכָתוּב אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, זֶה דָּוִד. וְנִקְרָא דָּוִד עַבְדִּי, שֶׁכָּתוּב (שם לז) לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי, זֶה דָּוִד הָעֶלְיוֹן.

לְמַעַן תֵּדְעוּ וְתַאֲמִינוּ לִי וְתָבִינוּ כִּי אֲנִי הוּא. מַאי כִּי אֲנִי הוּא. דְּאִתְרַעְיֵתִי בְּהַהוּא דָּוִד, וּבְהַהוּא יַעֲקֹב. אֲנָא, הוּא מַמָּשׁ. לְפָנַי לֹא נוֹצַר אֵל, דְּתָנֵינָן, קָרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיַעֲקֹב אֵל, דִּכְתִיב, (בראשית לג) וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרָא לְיַעֲקֹב אֵל. הָדָא הוּא דִכְתִיב, לְפָנַי לֹא נוֹצַר אֵל וְאַחֲרַי לֹא יִהְיֶה. וּבְגִין כָּךְ, אֲנִי הוּא. כֹּלָּא כְּמָה דְּאִתְמַר. וְאַחֲרַי לֹא יִהְיֶה, דָּהָא דָּוִד הָכִי אִקְרֵי, וְלָאו אִית בַּתְרֵיהּ אָחֳרָא.

לְמַעַן תֵּדְעוּ וְתַאֲמִינוּ לִי וְתָבִינוּ כִּי אֲנִי הוּא (ישעיה מג). מַה זֶּה כִּי אֲנִי הוּא? שֶׁהִתְרַצֵּיתִי בְּאוֹתוֹ דָּוִד וּבְאוֹתוֹ יַעֲקֹב, אֲנִי הוּא הֵם מַמָּשׁ. לְפָנַי לֹא נוֹצַר אֵל, שֶׁשָּׁנִינוּ, קָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיַעֲקֹב אֵל, שֶׁכָּתוּב (בראשית לג) וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לְיַעֲקֹב אֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְפָנַי לֹא נוֹצַר אֵל וְאַחֲרַי לֹא יִהְיֶה. וּמִשּׁוּם כָּךְ אֲנִי הוּא, הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְאַחֲרַי לֹא יִהְיֶה, שֶׁהֲרֵי דָּוִד נִקְרָא כָּךְ, וְאֵין אַחֲרָיו אַחֵר.

דף פו:

תָּא חֲזֵי, כַּד בָּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָלְמָא, אַתְקִין כָּל מִלָּה וּמִלָּה, כָּל חַד וְחַד בְּסִטְרוֹי. וּמַנֵּי עָלַיְיהוּ חֵילִין עִלָּאִין. וְלֵית לָךְ אֲפִילּוּ עִשְׂבָּא זְעֵירָא בְּאַרְעָא, דְּלֵית לֵיהּ חֵילָא עִלָּאָה לְעֵילָּא. וְכָל מַה דְּעָבְדִין בְּכָל חַד וְחַד, (תרי נוסחי) וְכָל מַה דְּכָל חַד וְחַד עָבִיד, כֹּלָּא הוּא בְּתִקְיפוּ דְּהַהִיא חֵילָא עִלָּאָה, דְּמִמָּנָא עָלֵיהּ לְעֵילָּא. וְכֻלְּהוּ נְמוּסִין גְּזִירִין מִדִּינָא, עַל דִּינָא נַטְלִין, וְעַל דִּינָא קַיְימִין. לֵית מַאן דְּנָפִיק (דף פ"ו ע"ב) מִן קִיּוּמֵיהּ לְבַר.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, תִּקֵּן כָּל דָּבָר וְדָבָר, כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּצְדּוֹ, וּמִנָּה עֲלֵיהֶם כֹּחוֹת עֶלְיוֹנִים. וְאֵין לְךָ אֲפִלּוּ עֵשֶׂב קָטָן בָּאָרֶץ שֶׁאֵין לוֹ כֹּחַ עֶלְיוֹן לְמַעְלָה. וְכָל מַה שֶּׁעוֹשִׂים עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, (שתי נוסחאות) וְכָל מַה שֶּׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹשֶׂה, הַכֹּל הוּא בְּחֹזֶק שֶׁל אוֹתוֹ הַכֹּחַ הָעֶלְיוֹן שֶׁמְּמֻנֶּה עָלָיו מִלְּמַעְלָה. וְכָל הַהַנְהָגוֹת גְּזוּרוֹת מִן הַדִּין, עַל דִּין הֵם נוֹסְעִים, וְעַל הַדִּין הֵם עוֹמְדִים. אֵין מִי שֶׁיּוֹצֵא מִמְּקוֹמוֹ הַחוּצָה.

וְכֻלְּהוּ מְמֻנָּן, מִן יוֹמָא דְּאִתְבְּרֵי עָלְמָא, מִתְפַּקְּדָן שִׁלְטוֹנִין עַל כָּל מִלָּה וּמִלָּה. וְכֻלְּהוּ נַטְלִין עַל נִימוֹסָא אָחֳרָא עִלָּאָה, דְּנַטְלִין כָּל חַד וְחַד. כְּמָה דִּכְתִיב, (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה

וַתִּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרוֹתֶיהָ. כֵּיוָן דְּנַטְלִין הַהוּא חֹק, כֻּלְּהוּ אִקְרוּן חֻקּוֹת, וְהַהוּא חֹק דְּאִתְיְהִיב לְהוּ, מִן שְׁמַיָּא קָא אָתֵי, וּכְדֵין אִתְקְרוּן חֻקּוֹת שָׁמַיִם. וּמִנָּלָן דְּמִן שָׁמַיִם קָא אַתְיָין. דִּכְתִיב (תהלים פא) כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא.

וְכָל הַמְמַנִּים, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, נִתְמַנּוּ שַׁלִּיטִים עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר, וְכֻלָּם מִתְנַהֲגִים עַל הַנְהָגָה אַחֶרֶת עֶלְיוֹנָה שֶׁנּוֹטְלִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרוֹתֶיהָ. כֵּיוָן שֶׁנּוֹטְלִים אוֹתוֹ חֹק, כֻּלָּם נִקְרָאִים חֻקּוֹת, וְאוֹתוֹ הַחֹק שֶׁנִּתַּן לָהֶם בָּא מִשָּׁמַיִם, וְאָז נִקְרָאִים חֻקּוֹת שָׁמַיִם. וּמִנַּיִן שֶׁבָּאִים מִשָּׁמַיִם? שֶׁכָּתוּב (תהלים פא) כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא.

וְעַל דָּא כְּתִיב, אֶת חֻקּוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ בְּגִין דְּכָל חַד וְחַד מְמַנָּא עַל מִלָּה יְדִיעָא בְּעָלְמָא, בְּהַהוּא חֹק. בְּגִין כַּךְ אָסִיר לְמִחְלַף זִינִין, וּלְאַעֲלָא זִינָא בְּזִינָא אָחֳרָא. בְּגִין דְּאָעָקַר לְכָל חֵילָא וְחֵילָא מֵאַתְרַיְיהוּ, (אכחיש פמליא של מעלה) וְאַכְחִישׁ פּוּמְבֵי דְּמַלְכָּא.

וְעַל כֵּן כָּתוּב אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מְמֻנֶּה עַל דָּבָר יָדוּעַ בָּעוֹלָם, בְּאוֹתוֹ הַחֹק. מִשּׁוּם כַּךְ אָסוּר לְהַחֲלִיף מִינִים וּלְהַכְנִיס מִין בְּמִין אַחֵר, מִשּׁוּם שֶׁעוֹקֵר אֶת כָּל כֹּחַ וְכֹחַ מִמְּקוֹמוֹ, (ומכחיש פמליא של מעלה) וּמַכְחִישׁ אֶת פִּרְסוּם הַמֶּלֶךְ.

כִּלְאַיִם, מַהוּ כִּלְאַיִם. כְּמַאן דְּיָהִיב אָחֳרָא בְּבֵי מַטְרָא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ירמיה לז) אֶל בֵּית הַכֶּלֶא, בְּגִין דְּלָא לְמֶעְבַּד מִידִי. כִּלְאַיִם: מְנִיעוּתָא, דְּמָנַע לְכָל אִינּוּן חֵילִין מֵעֲבִידָתָא דְּלְהוֹן. כִּלְאַיִם: עִרְבּוּבְיָיא, דְּעָבִיד עִרְבּוּבְיָא בְּחֵילָא דִּלְעֵילָּא, וְאַכְחִישׁ פּוּמְבֵי דְּמַלְכָּא, כְּמָה דְּאִתְּמַר, (ובגין כך) וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ.

כִּלְאַיִם, מַהוּ כִּלְאַיִם? כְּמוֹ שֶׁנּוֹתֵן מִישֶׁהוּ אַחַר בְּבֵית הָאֲסוּרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לז) אֶל בֵּית הַכֶּלֶא, כְּדֵי לֹא לַעֲשׂוֹת דָּבָר. כִּלְאַיִם - מְנִיעָה, שֶׁמּוֹנֵעַ אֶת כָּל אוֹתָם הַכֹּחוֹת מִן הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלָּהֶם. כִּלְאַיִם - עִרְבּוּבְיָה, שֶׁעוֹשֶׂה עִרְבּוּבְיָה בַּכֹּחַ שֶׁלְּמַעְלָה וּמַכְחִישׁ אֶת פִּרְסוּם הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ.

תָּא חֲזֵי, כְּתִיב (בראשית ב) וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת. וְהָא אִתְּמַר, דְּשָׁנֵי פִּקּוּדוֹי דְּמַלְכָּא, וְאַחְלַף עֵץ חַיִּים, דְּבֵיהּ אִשְׁתְּלִים כֹּלָּא, וּבֵיהּ תַּלְיָא מְהֵימְנוּתָא, וְאִתְּדַבַּק בַּאֲתַר אָחֳרָא. וְהָא תָּנֵינָן, בְּכֹלָּא בָּעֵי בַּר נָשׁ לְאַחֲזָאָה עוֹבָדָא כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, וּלְמֶעְבַּד עוֹבָדָא כְּמָה דְּאִצְטְרִיךְ. וְאִי אִשְׁתַּנֵּי בְּמִלָּה אָחֳרָא, הוּא אַנְגִּיד עָלֵיהּ לְשַׁרְיָא בֵּיהּ מִלָּה אָחֳרָא דְּלָא אִצְטְרִיךְ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (בראשית ב) וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, שֶׁשִּׁנּוּי מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ, וְהֶחֱלִיף עֵץ חַיִּים, שֶׁבּוֹ הִשְׁתַּלֵּם הַכֹּל וּבוֹ תְּלוּיָה הָאֱמוּנָה, וְנִדְבַּק בְּמָקוֹם אַחֵר. וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, בַּכֹּל צָרִיךְ אָדָם לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה וְלַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. וְאִם שִׁנָּה בְּדָבָר אַחֵר, הוּא מַשְׁפִּיעַ לְהַשְׁרוֹת בּוֹ דָּבָר אַחֵר שֶׁלֹּא צָרִיךְ.

וְתָא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּבַר נָשׁ אַחְזֵי עוֹבָדָא לְתַתָּא בְּאוֹרַח מֵישָׁר, כְּמָה דְּאִצְטְרִיךְ, נָגִיד וְנָפִיק וְשַׁרְיָא עֲלוֹי רוּחַ קַדִּישָׁא עִלָּאָה. וּבְשַׁעֲתָא דְּאִיהוּ אַחְזֵי עוֹבָדָא לְתַתָּא בְּאוֹרְחָא עֲקִימָא, דְּלֵית אִיהוּ אוֹרַח מֵישָׁר, כְּדֵין נָגִיד וְנָפִיק וְשָׁרֵי עֲלוֹי רוּחַ אָחֳרָא, דְּלָא אִצְטְרִיךְ, דְּסָטֵי לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְסָטָר בִּישׁ. מַאן מָשִׁיךְ עָלֵיהּ הַהוּא רוּחָא. הָוֵי אוֹמֵר, הַהוּא עוֹבָדָא דְּאַחְזֵי בְּסָטָר אָחֳרָא.

וּבְּאֹ רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מַרְאֶה לְמַטָּה בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, שׁוֹפַעַת וְיוֹצֵאת וְשׁוֹרָה עָלָיו רוּחַ קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה. וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא מַרְאֶה מַעֲשֶׂה לְמַטָּה בְּדֶרֶךְ עֲקֻמָּה, שֶׁאֵינָהּ דֶּרֶךְ יְשָׁרָה, אָז שׁוֹפַעַת וְיוֹצֵאת וְשׁוֹרָה עָלָיו רוּחַ אַחֶרֶת, שֶׁלֹּא צְרִיכָה, שֶׁמַּסְטָה אֶת הָאָדָם לְצַד רַע. מִי מוֹשֵׁךְ עָלָיו אוֹתָהּ הָרוּחַ? הֱוֵי אוֹמֵר, אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁהֶרְאָה בְּצַד אַחֵר.

כְּתִיב (משלי לא) דָּרְשָׁה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים. דָּרְשָׁה, מַהוּ דָּרְשָׁה. דְּבַעְיָא וְדָרִישׁ עַל צֶמֶר וּפִשְׁתִּים, מַאן דְּמְחַבֵּר לוֹן כַּחֲדָא, וְאִי תֵּימָא בְּצִיצִית אֲמַאי שְׁרֵי. הָא אוּקְמוּהָ. אֲבָל הָתָם הוּא הַהוּא לְבוּשָׁא בְּתִקּוּנוֹי, בְּאַשְׁלְמוּת עוֹבָדָא כַּדְקָא חָזֵי. (נ"א ודא) תּוּ, דָּרְשָׁה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים, לְמֶעְבַּד נוּקְמָא בְּמַאן דְּמְחַבֵּר לוֹן כַּחֲדָא. אֲבָל אִימָתַי שְׁרֵיָא. בְּשַׁעֲתָא דְּאִיהוּ בְּאַשְׁלְמוּתָא, דְּכְתִיב, וַתַּעַשׂ בְּחֵפֶץ כַּפֶּיהָ. וְצִיצִית, הָא אוֹקִימְנָא דְּהָתָם בְּהַהוּא כְּלָלָא דְּשְׁלֵימוּתָא אִשְׁתְּכַח, וְלָא עָבִיד מִדִּי. אֲבָל בְּשַׁעֲתָא דְּלָא אִשְׁתְּכַח בִּשְׁלֵימוּתָא, מַאן דְּאָתֵי לְחַבְּרָא לוֹן כַּחֲדָא, אִתְעַר עָלֵיהּ רוּחָא דְּלָא אִצְטְרִיךְ.

כְּתוּב (משלי לא) דָּרְשָׁה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים. דָּרְשָׁה, מַהוּ דָּרְשָׁה? שֶׁמְּבַקֶּשֶׁת וְדוֹרֶשֶׁת עַל צֶמֶר וּפִשְׁתִּים, מִי שֶׁמְּחַבֵּר אוֹתָם כְּאֶחָד. וְאִם תֹּאמַר לָמָּה בְּצִיצִית מַתִּיר? הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ. אֲבָל שָׁם הוּא אוֹתוֹ לְבוּשׁ בְּתִקּוּנוֹ, בְּהַשְׁלֵמַת הַמַּעֲשֶׂה כָּרָאוּי. (וזה) עוֹד, דָּרְשָׁה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים - לַעֲשׂוֹת נְקָמָה בְּמִי שֶׁמְּחַבֵּר אוֹתָם יַחַד. אֲבָל מָתַי שׁוֹרָה? בְּשָׁעָה שֶׁהוּא בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁכָּתוּב וַתַּעַשׂ בְּחֵפֶץ כַּפֶּיהָ. וְצִיצִית, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁשָּׁם בְּאוֹתוֹ הַכְּלָל שֶׁל הַשְׁלֵמוּת נִמְצָא, וְלֹא עוֹשֶׂה דָּבָר. אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁלֹּא נִמְצָא בִּשְׁלֵמוּת, מִי שֶׁבָּא לְחַבְּרָם יַחַד, מְעוֹרֵר עָלָיו רוּחַ שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה.

מִלָּה דָּא מַאן אוֹכַח. קַיִן וְהֶבֶל אוֹכְחָן. דְּדָא אָתֵי מִסִּטְרָא חַד, וְדָא אָתֵי מִסִּטְרָא אָחֳרָא. וּבְגִין כָּךְ לָא לְבָעֵי לָן לְחַבְּרָא לוֹן כַּחֲדָא. (ס"א ל"ג מלה דא מאן אוכח. קין והבל אוכחן) וְקָרְבָּנָא דְּקַיִן, אִתְרַחַק מִקַּמֵּי קָרְבָּנָא דְּהֶבֶל.

מִי מוֹכִיחַ דָּבָר זֶה? קַיִן וְהֶבֶל מוֹכִיחִים, שֶׁזֶּה בָּא מִצַּד אֶחָד, וְזֶה בָּא מִצַּד אַחֵר, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֵינָנוּ צְרִיכִים לְחַבְּרָם יַחַד. (מי מוכיח דבר זה, ' קין והבל מוכיחים) וְקָרְבָּנוֹ שֶׁל קַיִן הִתְרַחֵק מִלִּפְנֵי קָרְבָּנוֹ שֶׁל הֶבֶל.

וְעַל דָּא וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעֲטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ. לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ סְתָם, לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ רוּחָא אָחֳרָא לְשַׁלְטָאָה בָּךְ. וְאִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְאַחֲזָאָה עוֹבָדָא דְּכַשְׁרָא כְּמָה דְּיָאוּת, וּבְהַהוּא עוֹבָדָא שַׁרְיָא עָלֵיהּ רוּחַ קַדִּישָׁא, רוּחַ עִלָּאָה, לְאִתְקַדְּשָׁא בֵּיהּ, אָתָא לְאִתְקַדְּשָׁא מְקַדְּשִׁין לֵיהּ, דִּכְתִיב וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ.

וְעַל כֵּן, וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ. לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ סְתָם, לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ רוּחַ אַחֶרֶת לִשְׁלֹט בְּךָ. וְצָרִיךְ לוֹ לְאָדָם לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה כְּשֵׁר כְּמוֹ שֶׁרָאוּי, וּבְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שׁוֹרָה עָלָיו רוּחַ קְדוֹשָׁה, רוּחַ עֶלְיוֹנָה, לְהִתְקַדֵּשׁ בּוֹ. בָּא לְהִתְקַדֵּשׁ - מְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וְהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה'.

דף פז.

כְּתִיב וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, וּמַה עַל דָּא גָּרִים אָדָם מִיתָה בְּעָלְמָא, מַאן דְּאַחֲזֵי עוֹבָדָא אָחֳרָא דְּלָא אִצְטְרִיךְ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. שׁוֹר וַחֲמוֹר אוֹכָחַן. מִסְטָרָא דָּא אִקְרֵי שׁוֹר, וּמִסְטָרָא דָּא אִקְרֵי חֲמוֹר, וְעַל דָּא כְּתִיב (דברים כב) לֹא תַחֲרוֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמוֹר יַחְדָּו. לָא תַּעֲבִיד עִרְבּוּבְיָיא כַּחֲדָא, בְּגִין דְּאִתְעַר לְאִתְחַבְּרָא סִטְרָא אָחֳרָא כַּחֲדָא, לְאַבְאָשָׁא עָלְמָא. וּמַאן דְּפָרִישׁ לוֹן, אַסְגֵּי שְׁלָמָא בְּעָלְמָא. אוּף הָכָא, מַאן דְּפָרִישׁ לוֹן בְּהַהוּא גַּוְונָא כְּמָה דְּאָמְרוּ, דְּלָא אִשְׁתְּכַח שׁוּעַ (דף פ"ז ע"א) טָווּי וְנוּז כַּחֲדָא, הַאי בַּר נָשׁ אַסְגֵּי שְׁלָמָא עָלֵיהּ, וְעַל כָּל עָלְמָא.

כְּתוּב וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. וּמָה עַל זֶה גָּרַם אָדָם מִיתָה בָּעוֹלָם - מִי שֶׁמַּרְאֶה מַעֲשֶׂה אַחֵר שֶׁלֹּא צָרִיךְ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. שׁוֹר וַחֲמוֹר מוֹכִיחִים. מִצַּד זֶה נִקְרָא שׁוֹר, וּמִצַּד זֶה נִקְרָא חֲמוֹר. וְעַל כֵּן כָּתוּב, (דברים כב) לֹא תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו. אַל תַּעֲשֶׂה עֵרְבּוּבְיָה יַחַד, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְעוֹרֵר לְהִתְחַבֵּר הַצַּד הָאַחֵר כְּאֶחָד לְהָרַע לָעוֹלָם. וּמִי שֶׁמַּפְרִידָם, מַרְבֶּה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. אַף כָּאן מִי שֶׁמַּפְרִיד אוֹתָם בְּאוֹתוֹ גָּוֶן כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ, שֶׁלֹּא נִמְצָא שׁוּעַ טָווּי וְנוּז כְּאֶחָד, זֶה אָדָם שֶׁמַּרְבֶּה שָׁלוֹם עָלָיו וְעַל כָּל הָעוֹלָם.

קָרְבָּנָא דְּקַיְּין הֲוָה פִּשְׁתִּים, וְקָרְבָּנָא דְּהֶבֶל הֲוָה צֶמֶר, לָאו דָּא כְּדָא, וְלָאו דָּא כְּדָא. רָזָא דְּמִלָּה, קַיִן כִּלְאַיִם הֲוָה, עִרְבּוּבְיָא דְּלָא אִצְטְרִיךְ, סִטְרָא אָחֳרָא, דְּלָא זִינָא דְּחַוָּה וְאָדָם. וְקוּרְבָּנֵיהּ מֵהַהוּא סִטְרָא קָא אַתְיָא. הֶבֶל מִזִּינָא חֲדָא דְּאָדָם וְחַוָּה. וּבְמַעֲהָא דְּחַוָּה אִתְחַבָּרוּ אִלֵּין תְּרִין סִטְרִין. וּבְגִין דְּאִתְחַבָּרוּ כַּחֲדָא, לָא אַתְיָא מִנַּיְיהוּ תּוֹעַלְתָּא לְעָלְמָא, וְאִתְאֲבִידוּ.

קָרְבָּנוֹ שֶׁל קַיִן הָיָה פִּשְׁתִּים, וְקָרְבָּנוֹ שֶׁל הֶבֶל הָיוּ צֶמֶר, לֹא זֶה כְּזֶה, וְלֹא זֶה כְּזֶה. סוֹד הַדָּבָר - קַיִן הָיָה כִּלְאַיִם, עֵרְבּוּבְיָה שֶׁאֵינָהּ נִצְרֶכֶת, הַצַּד הָאַחֵר, שֶׁאֵינוֹ מִינָם שֶׁל אָדָם וְחַוָּה, וְקָרְבָּנוֹ מֵאוֹתוֹ הַצַּד הוּא בָּא. הֶבֶל מִצַּד אֶחָד שֶׁל אָדָם וְחַוָּה. וּבְמֵעֶיהָ שֶׁל חַוָּה הִתְחַבְּרוּ שְׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ. וּמִשּׁוּם שֶׁהִתְחַבְּרוּ כְּאֶחָד, לֹא בָאָה מֵהֶם תּוֹעֶלֶת לָעוֹלָם וְנֶאֱבְדוּ.

וְעַד יוֹמָא דֵּין, סִטְרָא דִּלְהוֹן קַיְּימָא. וּמַאן דְּאַחֲזֵי גַּרְמֵיהּ בְּעוֹבָדָא דְּחַבּוּרָא דָּא, אִתְעַר עָלֵיהּ אִינּוּן סִטְרִין כַּחֲדָא, וְיָכִיל לְאִתְזַקָּא, וְשָׁארֵי עָלּוֹי רוּחָא אָחֳרָא, דְּלָא אִצְטְרִיךְ. וְיִשְׂרָאֵל בָּעָאן לְאִתְעָרָא עָלַיְיהוּ רוּחָא קַדִּישָׁא לְמֶהֱוֵי קַדִּישִׁין, לְאִשְׁתַּכְּחָא בִּשְׁלָמָא, בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי.

וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה הַצַּד שֶׁלָּהֶם קַיָּם. וּמִי שֶׁמַּרְאֶה אֶת עַצְמוֹ בְּמַעֲשֶׂה שֶׁל הַחְבּוּר הַזֶּה, מְעוֹרֵר עָלָיו אֶת אוֹתָם הַצְּדָדִים כְּאֶחָד, וְיָכוֹל לְהִנָּזֵק, וְשׁוֹרָה עָלָיו רוּחַ אַחֶרֶת שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה. וְיִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם רוּחַ קְדֻשָּׁה לִהְיוֹת קְדוֹשִׁים, לְהִמָּצֵא בְּשָׁלוֹם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

כְּתִיב (ויקרא ו) וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִהְיוּ עַל בְּשָׂרוֹ (ובאבנט בד יחגור) אֲמַאי אִקְרֵי בַּד, יְחִידָאי. בְּגִין דְּלָא בָּעֵי לְחַבְּרָא לְהַאי פִּשְׁתִּים בְּאָחֳרָא, וְעַל דָּא לָא כְּתִיב מִדּוֹ פִּשְׁתִּים, אֶלָּא בַד יְחִידָאָה.

כְּתוּב (ויקרא ו) וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִהְיוּ עַל בְּשָׂרוֹ, (שם טז) וּבְאַבְנֵט בַּד יַחְגֹּר. לָמָּה נִקְרָא בַּד, יְחִידִי? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְחַבֵּר אֶת הַפִּשְׁתִּים הַזֶּה עִם אַחֵר, וְעַל כֵּן לֹא כָתוּב מִדּוֹ פִּשְׁתִּים, אֶלָּא בַּד, יְחִידִי.

וְכַהֲנָא אֲמַאי אִיהוּ בָּעֵי לְאִתְחָזָאָה בְּהַאי. אֶלָּא אִלֵּין מָאנֵי בַּד, בָּעֵי לְאִתְחָזָאָה בְּהוּ עַל מְזִבַּח הָעוֹלָה, כַּד הֲוָה מַפְנֵי קִטְרָא (ס"א קטמא) דְּדִשְׁנָא דְּעוֹלָה, דְּהָא עוֹלָה מִסְטְרָא דְּעֶבוֹדָה זָרָה וְהַרְהוֹרָא בִּישָׁא קָא אַתְיָא. וּבְגִין כָּךְ, בָּעֵי לְאִתְחָזָאָה בְּהוּ בִּלְחוֹדַיְיהוּ, וְלָא בְּעַרְבּוּבְיָא כְּמָה דְּאַמָּרָן, בְּגִין דְּיִתְכַּפַּר לֵיהּ לְבַר נָשׁ כָּל אִינּוּן חוֹבִין דְּאַתְיָין מֵהַהוּא סִטְרָא.

וְלָמָּה הַכֹּהֵן צָרִיךְ לְהַרְאוֹת בָּזֶה? אֶלָּא לְבוּשֵׁי הַבַּד הַלָּלוּ צָרִיךְ לְהַרְאוֹת בָּהֶם עַל מִזְבַּח הָעוֹלָה, כְּשֶׁהַיָּה מְפַנֶּה אֶת הַדֶּשֶׁן (האפר) שֶׁל דֶּשֶׁן הָעוֹלָה, שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָה בָּאָה מֵהַצַּד שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה וְהִרְהוּר רַע. וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהַרְאוֹת בָּהֶם בִּלְבַדָּם, וְלֹא בְּעַרְבּוּבְיָה כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, כְּדֵי שֶׁיִּתְכַּפְּרוּ לָאָדָם כָּל אוֹתָם חֲטָאִים שֶׁבָּאִים מֵאוֹתוֹ הַצַּד.

וְכַד עָיֵיל לְמַקְדְּשָׁא, אֲתַר דְּשָׁלִימוּ אִשְׁתְּכַח, וְכָל אִינּוּן פּוּלְחָנֵי דְּשָׁלֵימוּתָא, אַף עַל גַּב דְּאִתְחַבָּרוּ, לֵית לָן בָּהּ, כְּמָה דְּאַמָּרָן בְּצִיצִית, בְּגִין דְּתַמָּן אִשְׁתְּכָחוּ וְאִתְחַבְּרוּ כָּל אִינּוּן זַיְינִין דִּלְעֵילָּא, וְכָל אִינּוּן מָאנֵי מַקְדְּשָׁא, מִשְׁתַּכְחִין בֵּיהּ כַּמָּה זַיְינִין מְשַׁנְיָין דָּא מִן דָּא, וְכֻלְּהוּ אִתְכְּלִילוּ תַּמָּן כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא. זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָהִיב לְהוּ אוֹרַיְיתָא דִּקְשׁוֹט, אוֹרַיְיתָא דְּמֵהֵימְנוּתָא, וְרִיחַם לְהוּ מִכָּל שְׁאָר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, דִּכְתִיב, (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר יְיָ'.

וּכְשֶׁנִּכְנַס לַמִּקְדָּשׁ, הַמָּקוֹם שֶׁשָּׁם נִמְצְאוּ הַשְּׁלֵמוּת וְכָל אוֹתָן עֲבוֹדוֹת הַשְּׁלֵמוּת, אַף עַל גַּב שֶׁהִתְחַבְּרוּ, אֵין לָנוּ בָּזֶה עִנְיָן, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ בְּצִיצִית, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם נִמְצְאוּ וְהִתְחַבְּרוּ כָּל אוֹתָם הַמִּינִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְכָל אוֹתָם כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ, נִמְצָאִים בּוֹ כַּמָּה מִינִים שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה, וְכֻלָּם נִכְלְלוּ שָׁם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרַת אֱמֶת, תּוֹרָה שֶׁל אֱמוּנָה, וְאָהַב אוֹתָם מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁכָּתוּב (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר ה'.

פָּתַח רִבִּי חִיָּיא אֲבַתְרֵיהּ וְאָמַר, כִּי תָּבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מַאֲכָל וְגוֹ'. וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִית יִהְיֶה כָּל פִּרְיוֹ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים לַיְיָ'. כִּי תָּבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ, הָא אוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא, אֲבָל תָּא חֲזֵי, דְּהָא אִילָנָא לָא עָבִיד פֵּירִין, אֶלָּא בְּאַרְעָא. וְאַרְעָא אַפִּיק לְהוֹן, וְאַחֲזֵי הַהוּא אִיבָּא לְעָלְמָא. וְאַרְעָא לָא עַבְדָּא פֵּירִין אֶלָּא מִגּוֹ חֵילָא אָחֳרָא דְּעָלָהּ. כְּמָה דְּנוּקְבָא לָא עַבְדָּא פֵּירִין, אֶלָּא מִגּוֹ חֵילָא דִּדְכוּרָא.

פָּתַח רַבִּי חִיָּיא אֲחָרִיו וְאָמַר, כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מַאֲכָל וְגוֹ', וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִת יִהְיֶה כָּל פִּרְיוֹ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים לַה'. כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ, הֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ הַחֲבֵרִים. אֲבָל בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי הָאִילָן אֵינוֹ עוֹשֶׂה פֵּרוֹת, אֶלָּא בָּאָרֶץ, וְהָאָרֶץ מוֹצִיאָה אוֹתָם וּמַרְאָה אֶת אוֹתוֹ הַפְּרִי לְעוֹלָם. וְאֵין הָאָרֶץ עוֹשָׂה פֵּרוֹת אֶלָּא מִתּוֹךְ אוֹתוֹ כֹּחַ אֶחָד שֶׁמַּעֲלֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁהַנְּקֵבָה אֵינָהּ עוֹשָׂה פֵּרוֹת אֶלָּא מִתּוֹךְ כֹּחַ הַזָּכָר.

וְהַהוּא אִיבָּא, לָא אִשְׁתְּלִים בְּאַשְׁלְמוּתָא, עַד תְּלַת שְׁנִין. וְחֵילָא לָא אִתְפַּקְּדָא עֲלֵיהּ לְעֵילָּא עַד דְּאִשְׁתְּלִים. בְּתַר דְּאִשְׁתְּלִים אִתְפַּקְּדָא עֲלֵיהּ חֵילָא וְאַרְעָא אִתְתַּקְּנַת בֵּיהּ. דְּהָא עַד תְּלַת שְׁנִין אַרְעָא לָא אִתְתַּקְּנַת בֵּיהּ וְלָא (אשתכחת) אִשְׁתְּלִימַת (ס"א אתבסמת) (נ"א אסתכמת) עִמֵּיהּ. בָּתַר דְּאִשְׁתְּלִים וְאִתְתַּקְּנוּ כַּחֲדָא כְּדֵין הוּא שְׁלִימוּתָא.

וְאוֹתוֹ הַפְּרִי לֹא נִשְׁלָם בִּשְׁלֵמוּת עַד שָׁלֹשׁ שָׁנִים, וְהַכֹּחַ לֹא נִפְקַד עָלָיו לְמַעְלָה עַד שֶׁנִּשְׁתַּלֵּם. אַחַר שֶׁהִשְׁתַּלֵּם, נִפְקַד עָלָיו הַכֹּחַ, וְהָאָרֶץ מִתְתַּקֶּנֶת בּוֹ. שֶׁהֲרֵי עַד שָׁלֹשׁ שָׁנִים אֵין הָאָרֶץ מִתְתַּקֶּנֶת בּוֹ וְלֹא (נמצאת) מִשְׁתַּלֶּמֶת (מתבשמת) (מסכימה) עִמּוֹ. אַחַר שֶׁהִשְׁתַּלְּמוּ וְהִתְתַּקְּנוּ כְּאֶחָד, אָז זוֹ שְׁלֵמוּת.

תָּא חֲזֵי, נוּקְבָא, עַד תְּלַת זִמְנִין דְּאִתְעַבְּרָא, אִיבָּא דִּמְעָהָא לָא אִשְׁתְּלִים. בָּתַר ג' עִידּוּאָן, נוּקְבָא אִתְתַּקְּנַת בְּהַהוּא אִיבָּא, וְאִסְתְּכָמוּ כַּחֲדָא. כְּדֵין הַהוּא אִיבָּא שְׁלִימוּ דְּכֹלָּא, וּשְׁפִירוּ דְּכֹלָּא. בָּתַר דְּנָפַק, עַד ג' שְׁנִין לָא אִית לֵיהּ חֵילָא לְעֵילָּא, דְּהָא כְּדֵין אִשְׁתְּלִים בְּשׁוּלָא דִּילֵיהּ. לֵוִי אִתְרְעֵי מִכֹּלָּא, תְּלִיתָאָה לְאַמֵּיהּ, דְּאִתְתַּקְּנַת בֵּיהּ, וְאִסְתַּכְּמַת ס"א (ואתבסמת) בַּהֲדֵיהּ.

בֹּא רְאֵה, הַנְּקֵבָה, עַד שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, פְּרִי מֵעֶיהָ לֹא נִשְׁלָם. אַחַר שְׁלֹשָׁה הֶרְיוֹנוֹת הַנְּקֵבָה מִתְתַּקֶּנֶת בְּאוֹתוֹ הַפְּרִי, וּמַסְכִּימִים כְּאֶחָד. אָז אוֹתוֹ הַפְּרִי הוּא שְׁלֵמוּת הַכֹּל וְהֵיפֵי שֶׁל הַכֹּל. אַחַר שֶׁיָּצָא, עַד שָׁלֹשׁ שָׁנִים אֵין לוֹ כֹּחַ לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי אִו הִיא הַבְּשָׁלְתּוֹ. לֵוִי נִרְצָה מֵהַכֹּל, שְׁלִישִׁי לְאִמּוֹ, שֶׁהִתְתַּקְּנָה בּוֹ וְהִסְכִּימָה (והתבשמה) עִמּוֹ.

דף פז:

בָּתַר ג' שְׁנִין, אִתְפַּקְּדַת עֲלֵיהּ (ס"א אתפקד עליה) חֵילָא עִלָּאָה לְעֵילָּא. וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִית, יִהְיֶה כָּל פִּרְיוֹ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים. מַאי קֹדֶשׁ הִלּוּלִים. תּוּשְׁבְּחָן, לְשַׁבְּחָא לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. עַד הָכָא. מִכָּאן וְאֵילָךְ רָזָא דִּמְלָּה, דְּבַשָּׁנָה (דף פ"ז ע"ב) הָרְבִיעִית מִזְדַּוְּוגַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְהִלּוּלָא חַד אִשְׁתְּכַח. דִּכְתִיב קֹדֶשׁ הִלּוּלִים, הִלּוּלָא וְחֶדְוָה בְּזִמְנָא (ס"א בזווגא) חָדָא.

אַחַר שָׁלֹשׁ שָׁנִים הִתְמַנָּה עָלָיו (התמנה עליה) כֹּחַ עֶלְיוֹן לְמַעְלָה, וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִית יִהְיֶה כָּל פִּרְיוֹ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים. מַהוּ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים? תִּשְׁבָּחוֹת לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. עַד כָּאן. מִכָּאן וְאֵילָךְ סוֹד הַדָּבָר, שֶׁבַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית מִזְדַּוֶּגֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהִלּוּלָה אַחַת נִמְצֵאת, שֶׁכָּתוּב קֹדֶשׁ הִלּוּלִים, הִלּוּלָה וְשִׂמְחָה בְּפַעַם (בזווג) אַחַת.

מַאי שָׁנָה (הרביעית) דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְתָנֵינָן, שָׁנָה הָרְבִיעִית, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דְּאִיהִי קַיְימָא רְבִיעָאָה לְכוּרְסְיָיא, וְכֹלָּא חַד, דְּהָא כְּדֵין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִזְדַּוֵּוג בָּהּ בִּכְנֶסֶת

יִשְׂרָאֵל, וּכְדֵין הִיא קֻדְּשָׁ, וְהִלּוּלָא קַדִּישָׁא אִשְׁתְּכַח, (וקודשא בריך הוא אזדווג בהדה) וּכְדֵין חַיָּילִין אִתְמָנָן עַל עָלְמָא, עַל כָּל מִלָּה וּמִלָּה כַּדְקָא חֲזֵי לֵיהּ מִכָּאן וּלְהָלְאָה מִתְבָּרְכָן כֻּלְּהוּ, וְשָׁארִי לְמֵיכַל, דְּהָא כֻּלְּהוּ בִּשְׁלֵימוּתָא דִּכְלָא, בִּשְׁלֵימוּתָא דְּעֵילָא וְתַתָּא.

מַה זֶּה הַשָּׁנָה (הרביעית) ? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְשָׁנִינוּ, שָׁנָה הָרְבִיעִית זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא עֲמוּד רְבִיעִי לַכִּסֵּא, וְהַכֹּל אֶחָד, שֶׁהֲרֵי אֵז מְזַוֵּג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאֵז הִיא קֹדֶשׁ, וְנִמְצֵאת הִלּוּלָה קְדוֹשָׁה, (והקדוש ברוך הוא מזדוג עמה) וְאֵז הַחַיָּילוֹת מִתְמַנִּים עַל הָעוֹלָם, עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר כָּרָאוּי לוֹ. מִכָּאן וְהָלְאָה כֻּלָּם מִתְבָּרְכִים וּמִתְרִים לְמֵאֲכָל, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם בִּשְׁלֵמוּת הַכֹּל, בַּשְּׁלֵמוּת שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה.

וְעַד לָא אִשְׁתְּלִים בְּכֹלָּא מִתַּתָּא וּמֵעֵילָּא, אָסִיר לְמֵיכַל מִנַּיְהוּ. וּמֵאן דְּאָכִיל מִנַּיְהוּ, כְּמַאן דְּלֵית לֵיהּ חוּלָקָא בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּבְכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּהָא הַהוּא אִיבָּא בְּלָא רְשׁוּתָא עִלָּאָה קַדִּישָׁא קַיְימָא, דְּלָא שָׁארֵי עֲלֵיהּ עַד דְּיִשְׁתְּלִים. וּבְלָא רְשׁוּתָא. תַּתָּאָה, דְּהָא לָא אִסְתַּכְּמַת (ס"א אתבסמת) חֵילָא דְּאַרְעָא בֵּיהּ. וְהַהוּא דְּאָכִיל מִנַּיְהוּ, אַחְזֵי גַּרְמֵיהּ דְּלֵית לֵיהּ חוּלָקָא לְעֵילָּא וְתַתָּא, וְאִי בָּרִיךְ עֲלֵיהּ, בָּרְכָה לְבַטָּלָה הוּא. דְּהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַד כָּעַן לָא שַׁרְיָא עָלּוֹי, וְלֵית בֵּיהּ חוּלָקָא. רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבִינָן מֵאִינּוּן דְּלָא מַשְׁגִּיחִין לֵיקָרָא דְּמָארֵיהוֹן.

וְעַד שֶׁלֹּא נִשְׁלַם בַּכֹּל מִמַּטָּה וּמִמַּעְלָה, אָסוּר לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ. וּמִי שֶׁאוֹכֵל מִמֶּנּוּ, כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ חֵלֶק בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ הַפְּרִי עוֹמֵד בְּלִי רְשׁוּת עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה, שֶׁאֵינָהּ שׁוֹרָה עָלָיו עַד שֶׁיִּשְׁתַּלֵּם. וּבְלִי רְשׁוּת תַּחְתּוֹנָה, שֶׁהֲרֵי לֹא הִסְכִּימָה (התבשמה) כֹּחַ הָאָרֶץ בּוֹ. וְאוֹתוֹ שֶׁאָכַל מִמֶּנּוּ, מַרְאֶה אֶת עַצְמוֹ שֶׁאֵין לוֹ חֵלֶק לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְאִם בֵּרַךְ עָלָיו, זוֹ בְּרָכָה לְבַטָּלָה, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד עַכְשָׁו לֹא שׁוֹרָה עָלָיו, וְאֵין בּוֹ חֵלֶק. הָרַחֲמָן יַצִּילֵנוּ מֵאוֹתָם שֶׁאֵינָם מַשְׁגִּיחִים לִכְבוֹד רִבּוֹנָם.

זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא בְּעָלְמָא דֵּין, וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי, עֲלַיְיהוּ כְּתִיב (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נוֹגַהּ. בְּגִין דִּבְהַהוּא זִמְנָא, יִסְתַּלַּק חִוְיָא דְּשַׁרְיָא בְּנוּקְבָא בְּקַדְמֵיתָא, וְיֵיתֵי דְּכוּרָא לְמִשְׁרֵי בְּאַתְרֵיהּ כַּד בְּקַדְמֵיתָא, וְכֹלָּא יְהֵא שְׁלִים. תָּאנָא בְּזִמְנָא דְּזַכָּאָה שָׁארֵי בְּעָלְמָא וכו' עַד צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח. (אמר המגיה המאמר הזה ימצאהו המעיין בפרשת ויקרא דף י"ד ע"ב שורה כ"ד ומשלים דף י"ו ע"א שורה כ"ב)

אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נוֹגַהּ. מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן יִסְתַּלֵּק הַנָּחָשׁ, שֶׁשָּׁרָה עִם הַנְּקֵבָה בָּרִאשׁוֹנָה, וְיָבֹא הַזָּכָר לִשְׁרוֹת בִּמְקוֹמוֹ כְּבָרִאשׁוֹנָה, וְהַכֹּל יִהְיֶה שָׁלֵם. לְמַדְנוּ, בִּזְמַן שֶׁצַּדִּיק שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם וכו', עַד צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח.

רִבִּי יוֹסֵי פָּתַח קְרָא וְאָמַר, (ויקרא יט) לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם. הָא בְּכַמָּה אֲתַר אוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא, וְכָל הָנֵי קְרָאֵי אֲבַתְרֵיהּ. וְכָל חַד וְחַד בְּאִתְנַהֲלָיָיא. אֲבָל הַאי קְרָא אִית לְאִתְעָרָא בֵּיהּ, דִּכְתִיב מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם וְגוֹ'. מִפְּנֵי שֵׂיבָה, שֵׂיבָה דְּאוֹרַיְיתָא סְתָם. תָּקוּם, מִכָּאן דְּבָעֵי בַּר נָשׁ לְמֵיקָם בְּקִיּוּמָא (מכאן דבעי בר נש למיקם) מִקָּמֵי סֵפֶר תּוֹרָה, וְהָכִי רַב הַמְנוּנָא (ס"א ייסא) סָבָא, כַּד הֲוָה חָמֵי סֵפֶר תּוֹרָה, הֲוָא קָם מִקַּמַּיְהוּ, וְאָמַר מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם. (כד הוה חמי

חומש דאורייתא הוא קם מקמיה) (ס"א עביד ליה הדורא) (והוי אמר והדרת פני זקן) כְּגַוְונָא דָּא, בָּעֵי בַּר נָשׁ לְמֵיקָם בְּקִיּוּמֵיהּ דְּתַלְמִיד חָכָם, בְּגִין דְּאִיהוּ קָאִים בְּקִיּוּמָא (נ"א בדיוקנא) קַדִּישָׁא עִלָּאָה. וְרָמַז לְכַהֲנָא עִלָּאָה (ס"א והכא רמיז לעתיקא) קַדִּישָׁא עִלָּאָה, דְּכְתִיב וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן, דְּאִיהוּ בְּעָלְמָא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִכָּאן רָמַז לְתוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְרָמַז לְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח בְּפָסוּק וְאָמַר, לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם. הֲרֵי בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת פֵּרְשׁוּהָ הַחֲבֵרִים, וְכָל הַפְּסוּקִים הַלָּלוּ אַחֲרָיו, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּגָלוּי. אֲבָל יֵשׁ לְהִתְעוֹרֵר בַּפָּסוּק הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם וְגוֹ'. מִפְּנֵי שֵׂיבָה, שֵׂיבָה שֶׁל הַתּוֹרָה סְתָם. תָּקוּם, מִכָּאן שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לַעֲמֹד בְּעָמְדוֹ (מכאן שצריך אדם לעמד) מִלְּפָנֵי סֵפֶר תּוֹרָה, וְכָךְ רַב הַמְנוּנָא (ייסא) סָבָא, כְּשֶׁהָיָה רוֹאֶה סֵפֶר תּוֹרָה, הָיָה קָם מִלְּפָנָיו וְאוֹמֵר: מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם. (כשהיה רואה חמש של התורה, היה עומד מלפניו) (עושה לו הדור) (והיה אומר, ' והדרת פני זקן) כְּמוֹ כֵן צָרִיךְ אָדָם לַעֲמֹד בִּמְקוֹמוֹ מִלְּפָנֵי תַּלְמִיד חָכָם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּמָקוֹם (בדיוקן) קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן. וְרָמַז לַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן (וכאן רמז לעתיק) הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, שֶׁכָּתוּב וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן, שֶׁהוּא בְּעוֹלָם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִכָּאן רָמַז לַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְרָמַז לַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

וְתוּ תְּנֵינָן, הַאי קְרָא לְדָרְשָׁא הוּא דְּאָתָא, מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם, כְּמָה דְּאִתְעָרוּ בֵּיהּ חַבְרַיָּיא, מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם, אַזְהַר לֵיהּ לְבַר נָשׁ, עַד לָא יִסְתָּלַק בְּסִיבוּתָא, דִּיקוּם בְּקִיּוּמָא טָבָא בְּעָלְמָא, בְּגִין דְּדֵין הוּא הִדּוּרָא לֵיהּ, אֲבָל לְסוֹף יוֹמוֹי לֵית שְׁבָחָא לֵיהּ לְבַר נָשׁ כָּל כַּךְ, כַּד אִיהוּ סִיב וְלָא יָכִיל לְמֶהֱוֵי בִּישׁ. אֶלָּא שְׁבָחָא דִּילֵיהּ, כַּד אִיהוּ בְּתוּקְפֵּיהּ, וְאִיהוּ טַב. וּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא צָווח וְאָמַר, (משלי כ) גַּם בְּמַעֲלָלָיו יִתְנַכֶּר נָעַר וְגוֹ'. כְּגַוְונָא דָּא כְּתִיב, (קהלת יב) וּזְכוֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְחוּרוֹתֶיךָ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי (הכי הוא) אוֹרְחָא דָּא מְתַקְּנָא קָמָן, וְהַאי אוֹרְחָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

וְעוֹד שָׁנִינוּ, הַפָּסוּק הַזֶּה בָּא לִדְרָשָׁה. מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם, כְּמוֹ שֶׁהֵעִירוּ בּוֹ הַחֲבֵרִים, מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם, הַזְהִיר אֶת הָאָדָם טֶרֶם שֶׁיַּעֲלֶה לְשֵׂיבָה שֶׁיַּעֲמֹד בְּקִיּוּם טוֹב בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ הַהִדּוּר שֶׁלּוֹ. אֲבָל לְסוֹף יָמָיו אֵין לָאָדָם שֶׁבַח כָּל כָּךְ, כְּשֶׁהוּא זָקֵן, וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת רַע. אֶלָּא הַשֶּׁבַח שֶׁלּוֹ כְּשֶׁהוּא בְּכֹחוֹ, וְהוּא טוֹב. וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ צוֹוֵחַ וְאוֹמֵר, (שם ב) גַּם בְּמַעֲלָלָיו יִתְנַכֶּר נָעַר וְגוֹ'. כְּמוֹ כֵן כָּתוּב, (קהלת יב) וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְחוּרֹתֶיךָ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי (כך הוא) שֶׁהַדֶּרֶךְ הַזּוֹ מְתֻקֶּנֶת לְפָנֵינוּ, וְזוֹהִי דַּרְכּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

דף פח.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים א) כִּי יוֹדֵעַ יְיָ' דֶּרֶךְ צַדִּיקִים וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֹּאבֵד. מַאי כִּי יוֹדֵעַ יְיָ'. אֶלָּא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יוֹדֵעַ וְאַשְׁגַּח בְּאָרְחָא דְּצַדִּיקַיָּיא, לְאוֹטָבָא לְהוּ, וּלְאַנָּנָא לְהוּ, וְהוּא אָזִיל קַמַּייהוּ לְנַטָּרָא לְהוּ. וּבְגִין כָּךְ, מַאן דְּנָפִיק לְאָרְחָא בָּעֵי דְּלֵהֱוֵי הַהִיא אָרְחָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְיִשְׁתַּתַּף לֵיהּ בַּהֲדַייהוּ. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב, כִּי יוֹדֵעַ יְיָ' דֶּרֶךְ צַדִּיקִים וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֹּאבֵד.

הִיא מְגָרְמָה, בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא (דף פ"ח ע"א) אִשְׁתְּמוֹדַע לֵיהּ לְהַהוּא אָרְחָא דִּלְהוֹן, וְלָא אָזִיל בַּהֲדַיְיהוּ.

פְּתַח וְאָמַר, (תהלים א) כִּי יוֹדֵעַ ה' דֶּרֶךְ צַדִּיקִים וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֹּאבֵד. מַה זֶּה כִּי יוֹדֵעַ ה'? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ וּמַשְׁגִּיחַ עַל דַּרְכֵי הַצַּדִּיקִים לְהֵיטִיב לָהֶם וּלְהַגֵּן עֲלֵיהֶם, וְהוּא הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם לִשְׁמֹר אוֹתָם. וּמְשׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ, צָרִיךְ שֶׁאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ תִּהְיֶה דַּרְכּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיִשְׁתַּתֵּף אוֹתוֹ עִמּוֹ. וּמְשׁוּם כָּךְ כְּתוּב, כִּי יוֹדֵעַ ה' דֶּרֶךְ צַדִּיקִים וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֹּאבֵד. הִיא מַעֲצָמָהּ, מִשּׁוּם שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכִּיר בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ שֶׁלָּהֶם, וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ עִמָּם.

כְּתִיב דֶּרֶךְ, וּכְתִיב אֹרַח, מַה בֵּין הַאי לְהַאי. אֶלָּא, דֶּרֶךְ: דִּשְׁאָר קַרְסוֹלֵי בְּנֵי נָשָׁא אָזְלוּ בָּהּ. אֹרַח: דְּאִיהוּ אִתְפְּתַח מִן זְמָנָא זְעֵירָא (דא ארח כמה דאת אמר (איוב ל"ד) וארח לחברה עם פעלי און) וְעַל אָרְחָא דָּא כְּתִיב, (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נָכוֹן הַיּוֹם. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

כְּתוּב דֶּרֶךְ, וְכָתוּב אֹרַח. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא, דֶּרֶךְ - שֶׁשְּׁאָר קַרְסֻלֵּי בְּנֵי אָדָם הָלְכוּ בָהּ. אֹרַח - שֶׁהוּא נִפְתָּח מִזְּמַן מוּעָט (זה ארח, כמו שנאמר (איוב לד) וארח לחברה עם פעלי און), וְעַל הָאֹרַח הַזֶּה כָּתוּב, (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נָכוֹן הַיּוֹם. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. בָּרוּךְ יְיָ' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלוֹךְ יְיָ' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

בָּרוּךְ יְיָ' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלוֹךְ יְיָ' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פרשת אמור

(ויקרא כ"א) וַיֹּאמֶר יְיָ' אֶל מֹשֶׁה אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַאי טַעְמָא דָּא לָקֵבֶל דָּא, דִּכְתִיב לְעֵילָּא, וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְּעוֹנִי מוֹת יוּמָתוּ, וְסָמִיךְ לֵיהּ אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים. אֶלָּא (משמע) כְּיָוָן דְּאָזְהַר לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, לְקַדְּשָׁא לְהוּ בְּכֹלָּא, אָזְהַר לְהוּ לְכַהֲנֵי לְקַדְּשָׁא לוֹן, וְכֵן לַלְוִיִּם. לְכַהֲנֵי מִנַּיִן. דִּכְתִיב אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים. לְלֵוָאֵי מִנַּיִן. דִּכְתִיב, (במדבר יח) וְאֶל הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם. בְּגִין דְּיִשְׁתַּכְּחוּן כֻּלְּהוּ זַכָּאִין קַדִּישִׁין דַּכְיִין.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מָה הַטַּעַם זֶה כְּנֶגֶד זֶה, שֶׁכָּתוּב לְמַעְלָה, וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְּעֹנִי מוֹת יוּמָתוּ, וְסָמוּךְ לוֹ אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים? אֶלָּא (משמע) כְּיָוָן שֶׁהִזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל לְקַדֵּשׁ אוֹתָם בְּכֹל, הִזְהִיר אֶת הַכֹּהֲנִים לְקַדֵּשׁ אוֹתָם, וְכֵן אֶת הַלְוִיִּם. לַכֹּהֲנִים מִנַּיִן? שֶׁכָּתוּב אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים. וּמִנַּיִן לַלְוִיִּם? שֶׁכָּתוּב (במדבר יח) וְאֶל הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם. כְּדֵי שֶׁיִּמָּצְאוּ כֻּלָּם צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים טְהוֹרִים.

אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן, מַאי טַעְמָא הָכָא בְּנֵי אַהֲרֹן, וְכִי לָא יְדַעְנָא דִּבְנֵי אַהֲרֹן נִינְהוּ. אֶלָּא בְּנֵי אַהֲרֹן, וְלָא בְּנֵי לֵוִי, דְּאַהֲרֹן דְּהוּא שֵׁירוּתָא דְּכָל כַּהֲנֵי דְּעָלְמָא, דְּבֵיהּ אִתְרְעֵי קוּדְשָׁא

בָּרִיךְ הוּא מִכֹּלָּא, בְּגִין לְמֶעְבַּד שְׁלָמָא בְּעָלְמָא, וּבְגִין דְּאַהֲרֹן אָרְחוֹי סַלִּיקוּ לֵיהּ לְהַאי, דְּכָל יוֹמוֹי דְּאַהֲרֹן הֲוָה מִשְׁתַּדֵּל לְאַסְגָּאָה שְׁלָמָא בְּעָלְמָא. וּבְגִין דְּאוֹרְחוֹי כַּךְ, סָלִיק לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְהַאי, לְמֵיעַל שְׁלָמָא בְּפָמַלְיָא דִּלְעֵילָּא, וּבְגִין כַּךְ אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן.

אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן. מָה הַטַּעַם כָּאן בְּנֵי אַהֲרֹן? וְכִי לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהֵם בְּנֵי אַהֲרֹן? אֶלָּא בְּנֵי אַהֲרֹן וְלֹא בְּנֵי לֵוִי, שֶׁאַהֲרֹן הוּא רֹאשֵׁיתָם שֶׁל כָּל הַכֹּהֲנִים שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁבּוֹ הִתְרַצָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַכֹּל כְּדֵי לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. וּמִשּׁוּם שֶׁאַהֲרֹן, דְּרָכָיו הֶעֱלוּ אוֹתוֹ לָזֶה, שֶׁכָּל יָמָיו שֶׁל אַהֲרֹן הָיָה מִשְׁתַּדֵּל לְהַרְבּוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. וּמִשּׁוּם שֶׁדְּרָכָיו כָּךְ, הֶעֱלָה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָזֶה, לְהַכְנִיס שָׁלוֹם בְּפָמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ - אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן.

אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם. רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ וְגוֹ'. מַה רַב טוּבְךָ, כַּמָּה עִלָּאָה וְיַקִּירָא, הַהוּא נְהוֹרָא עִלָּאָה דְּאִקְרֵי טוֹב, דְּכְתִיב וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. וְדָא הוּא אוֹר הַגָּנוּז, דְּבֵיהּ עָבִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא טַב בְּעָלְמָא, וְלָא מָנַע לֵיהּ בְּכָל יוֹמָא, בְּגִין דְּבֵיהּ מִתְקַיְּים עָלְמָא, וְקָאִים עָלֵיהּ. אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ, דְּתָנָן, נְהוֹרָא עִלָּאָה עָבֵד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כַּד בָּרָא עָלְמָא, וְגָנִיז לֵיהּ לְצַדִּיקַיָּא לְזִמְנָא דְּאָתֵי. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ.

אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ וְגוֹ'. מָה רַב טוּבְךָ, כַּמָּה עֶלְיוֹן וְנִכְבָּד אוֹתוֹ הָאוֹר הָעֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא טוֹב, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, וְזֶה הוּא הָאוֹר הַגָּנוּז, שֶׁבּוֹ עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טוֹב בָּעוֹלָם, וְלֹא מוֹנֵעַ אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם, מִכְּיוָן שֶׁבּוֹ מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם וְעוֹמֵד עָלָיו. אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ, שֶׁשָּׁנִינוּ, אוֹר עֶלְיוֹן עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם, וְגָנַז אוֹתוֹ לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ.

פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ. פָּעַלְתָּ, בְּזִמְנָא דְּאִתְבְּרֵי עָלְמָא, הַהוּא נְהוֹרָא הֲוָה קָאִים וְנָהִיר מֵרֵישָׁא דְּעָלְמָא לְסַיְּפֵי דְּעָלְמָא. כַּד אִסְתַּכַּל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לְאִינּוּן חַיְּיבִין דִּזְמִינִין לְקַיְּימָא בְּעָלְמָא, גְּנִיז לֵיהּ לְהַהוּא נְהוֹרָא, דִּכְתִיב (איוב לח) וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם. וְזִמִּין לְאַנְהָרָא לְצַדִּיקַיָּא לְעָלְמָא דְּאָתֵי, וְדָא הוּא אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ, וּכְתִיב (מלאכי ג) וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ.

פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ. פָּעַלְתָּ, בִּזְמַן שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם אוֹתוֹ הָאוֹר הָיָה עוֹמֵד וּמֵאִיר מֵרֹאשׁ הָעוֹלָם לְסוֹפֵי הָעוֹלָם. כְּשֶׁהִסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁעֲתִידִים לַעֲמֹד, גָּנַז אֶת אוֹתוֹ הָאוֹר, שֶׁכָּתוּב (איוב לח) וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם. וְעָתִיד לְהָאִיר לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא, וְזֶה הוּא אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ, וְכָתוּב (מלאכי ג) וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ.

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּבַר נָשׁ קָאִים לְמֵיהַךְ לְהַהוּא עָלְמָא, וְהוּא בְּבֵי מַרְעֵיהּ, אַתְיָין עָלֵיהּ ג' שְׁלוּחִין, וְחָמֵי תַּמָּן, מַה דְּלָא יָכִיל בַּר נָשׁ לְמֵחֲמֵי כַּד אִיהוּ בְּהַאי עָלְמָא. וְהַהוּא יוֹמָא, יוֹמָא דְּדִינָא עִלָּאָה הוּא, דְּמַלְכָּא בָּעֵי פִּקְדּוֹנָא דִּילֵיהּ. זַכָּאָה הַהוּא בַּר נָשׁ, דְּפִקְדּוֹנֵיהּ אָתְיִב

לְמַלְכָּא כְּמָה דְּאִתְיְיהִיב לֵיהּ בָּגְוִיהּ. אִי הַהוּא פִּקְדוֹנָא אִתְטְנָף בְּטִנּוּפֵי גּוּפָא, מַה יֵימָא לְמָארֵי פִּקְדוֹנָא.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם עוֹמֵד לְלֶכֶת לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם וְהוּא בְּבֵית חָלְיוֹ, בָּאִים עָלָיו שְׁלֹשָׁה שְׁלוּחִים, וְרוֹאֶה שָׁם מַה שֶּׁלֹּא יָכוֹל לִרְאוֹת אָדָם כְּשֶׁהוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הוּא יוֹם הַדִּין הָעֶלְיוֹן, שֶׁמְּבַקֵּשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת פִּקְדוֹנוֹ. אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁמֵּשִׁיב לַמֶּלֶךְ אֶת פִּקְדוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתַּן לוֹ בְּתוֹכוֹ. אִם אוֹתוֹ הַפִּקָּדוֹן הִתְטַנֵּף בְּטִנּוּפֵי הַגּוּף, מַה יֹּאמַר לְבַעַל הַפִּקָּדוֹן?

דף פח:

זַקֵף עֵינוֹי, וְחָמֵי לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת קָאִים קַמֵּיהּ, וְסַיְיפֵיהּ שְׁלִיפָא בִּידֵיהּ, קַסְטַר בְּקַטְרִין, בְּקוּטְמָא דְּהַהוּא בַּר נָשׁ. וְלֵית לֵהּ לְנַפְשָׁא קַשְׁיוּ בְּכוֹלָּא, כְּפָרִישׁוּ דְּיֵלֵהּ מִן גּוּפָא. וּבַר נָשׁ לָא מִית, עַד דְּחָמֵי לִשְׁכִינְתָּא, וּמִגּוֹ סְגִיאוּת תִּיאוּבְתָּא דִּשְׁכִינְתָּא, נַפְשָׁא נַפְקַת (דף פ"ח ע"ב) לְקַבְלָא לִשְׁכִינְתָּא.

מֵרִים עֵינָיו, וְרוֹאֶה אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת עוֹמֵד לְפָנָיו, וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ, קוֹשֵׁר בְּקֶשָׁרִים בַּמַּאֲסָר שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ. וְאֵין לַנֶּפֶשׁ קֹשִׁי בַּכֹּל כְּפָרְדָתָהּ מִן הַגּוּף. וְאָדָם לֹא מֵת עַד שֶׁרוֹאֶה אֶת הַשְּׁכִינָה, וּמִתּוֹךְ גֹּדֶל הַתְּשׁוּקָה לַשְּׁכִינָה, הַנֶּפֶשׁ יוֹצֵאת לְקַבֵּל אֶת הַשְּׁכִינָה.

בָּתַר דְּנָפְקָא, מַאן אִיהִי נַפְשָׁא דְּאִתְדַּבָּק בָּהּ (ס"א ותתקבל) וְיִקַּבֵּל בְּגוּפָא (ס"א בגווה) וְהָא אוּקְמוּהָ לְהָנֵי מִלֵּי. בָּתַר דְּנָפְקָא נַפְשָׁא מִן גּוּפָא, וְאִשְׁתְּאַר גּוּפָא בְּלָא רוּחָא, אָסִיר לְמִשְׁבַּק לֵיהּ בְּלָא קְבוּרְתָּא, דִּכְתִיב, (דברים כא) לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ כִּי קָבֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא. בְּגִין דְּמֵיתָא דְּיִשְׁתְּהֵי כ"ד שְׁעוֹת, דְּאִינּוּן יוֹמָם וָלַיְלָה, בְּלָא קְבוּרְתָּא, יָהִיב חַלִּישׁוּתָא בְּשַׁיְיפוּי דְּרְתִיכָא, וּמְעַכֵּב עַבִידְתָּא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִלְּמֶעְבַד דְּאֶפְשָׁר דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא גָּזַר עָלֵיהּ, בְּגִין לְמֵיתֵיהּ בְּגַלְגּוּלָא אָחֳרָא, מִיַּד בְּהַהוּא יוֹמָא דְּאִתְפְּטַר, לְאוֹטָבָא לֵיהּ. וְכָל זִמְנָא דְּלָא אִתְקְבַר גּוּפָא, נִשְׁמָתָא לָאו עָאלַת קֳמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְלָא יָכְלָא לְמֶהֱוֵי בְּגוּפָא אָחֳרָא, בְּגַלְגּוּלָא תִּנְיָינָא, דְּלָא יָהֲבִין לְנִשְׁמָתָא גּוּפָא אָחֳרָא, עַד דְּיִתְקְבַר קַדְמָאָה. וְדָא דָּמֵי לְבַר נָשׁ דְּמֵיתַת אִתְּתֵיהּ, לָא אִתְחֲזֵי לֵיהּ, לְמֵיסַב אִתְּתָא אָחֳרָא, עַד דְּקָבְיר לְקַדְמֵיתָא, וּבְגִין דָּא אָמְרָה אוֹרַיְיתָא, לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ.

אַחַר שֶׁיֵּצְאָה, מִי הַנֶּפֶשׁ שֶׁנִּדְבָּקֶת בּוֹ (ותתקבל) וְיִקַּבֵּל בַּגּוּף (לתוכה) ? וְהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. אַחַר שֶׁיֵּצְאָה הַנֶּפֶשׁ מִן הַגּוּף וְנִשְׁאַר הַגּוּף בְּלִי רוּחַ, אָסוּר לְהַשְׁאִירוֹ בְּלִי קְבוּרָה, שֶׁכָּתוּב (דברים כא) לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ כִּי קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא. מִשּׁוּם שֶׁמֵּת שִׁשְּׁתָּהּ כ"ד שָׁעוֹת, שֶׁהֵם יוֹמָם וְלַיְלָה, בְּלִי קְבוּרָה, נוֹתֵן חֻלְשָׁה בְּאֵיבְרֵי הַמֶּרְכָּבָה, וּמְעַכֵּב אֶת מַעֲשֵׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְּהַעֲשׂוֹת, שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר עָלָיו כְּדֵי לְבֹא בְּגִלְגּוּל אַחֵר מִיָּד בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁנִּפְטַר לְהֵיטִיב לוֹ, וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא נִקְבַּר הַגּוּף, הַנְּשָׁמָה לֹא נִכְנֶסֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא יְכוֹלָה לִהְיוֹת בְּגוּף אַחֵר עַד שֶׁיִּקָּבֵר

הָרִאשׁוֹן. וְזֶה דּוֹמֶה לְאָדָם שֶׁמֵּתָה אִשְׁתּוֹ, לֹא רָאוּי לוֹ לִשָּׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת עַד שֶׁקּוֹבֵר אֶת הָרִאשׁוֹנָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמְרָה תּוֹרָה, לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ.

דָּבָר אַחֵר, כַּד אִתְפָּרְשָׁא נְשָׁמְתָא מִן גּוּפָא, וּבַעְיָא לְמֵיזַל לְהַהוּא עָלְמָא, לָא תֵּיעוּל לְהַהוּא עָלְמָא, עַד דְּיֶהֱבִין לָהּ גּוּפָא אָחֳרָא מִנְּהוֹרָא, וּלְבָתַר יָכְלָא לְמֵיעַל. וּמַאֲלִיָּהוּ תִּנְדַּע, דַּהֲווֹ לֵיהּ תְּרֵין גּוּפִין, חַד דְּבֵיהּ אִתְחֲזֵי לְתַתָּא לִבְנֵי נָשָׁא, וְחַד דְּבֵיהּ אִתְחֲזֵי לְעֵילָּא, בֵּין מַלְאָכִין עִלָּאִין קַדִּישִׁין. וְכָל כַּמָּה דְּגוּפָא לָא אִתְקְבַר, צַעֲרָא הוּא לְנִשְׁמָתָא, וְרוּחַ מְסָאֲבָא אִזְדַּמַּן לְשַׁרְיָיא עֲלוֹי, וּלְסָאֲבָא לְהַהוּא גּוּפָא.

דָּבָר אַחֵר - כְּשֶׁנִּפְרֶדֶת הַנְּשָׁמָה מִן הַגּוּף וְרוֹצָה לָלֶכֶת לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם, לֹא תּוּכַל לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם עַד שֶׁנּוֹתְנִים לָהּ גּוּף אַחֵר מֵאוֹר, וְאַחַר כָּךְ יְכוֹלָה לְהִכָּנֵס. וּמֵאֵלֶּיהוּ תֵּדָע, שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי גוּפִים, אֶחָד שֶׁבּוֹ נִרְאֶה לְמַטָּה לִבְנֵי אָדָם, וְאֶחָד שֶׁבּוֹ נִרְאֶה לְמַעְלָה בֵּין מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים. וְכָל עוֹד שֶׁהַגּוּף לֹא נִקְבָּר, זֶהוּ צַעַר לִנְשָׁמָה, וְרוּחַ טֻמְאָה מְזַדֶּמֶנֶת לִשְׁרוֹת עָלָיו וּלְטַמֵּא אֶת אוֹתוֹ הַגּוּף.

וּבְגִין דְּהַהוּא רוּחַ מְסָאֲבָא, אִזְדַּמַּן, לָא לְבָעֵי לֵיהּ לְאֵינִישׁ, לְמֵיבַת הַהוּא גּוּפָא לֵילְיָא חַד, בְּגִין דְּרוּחַ מְסָאֲבָא אִשְׁתְּכַח בְּלֵילְיָא, וְאִשְׁתְּטַח בְּכָל אַרְעָא, לְאַשְׁכְּחָא גּוּפָא בְּלָא נַפְשָׁא, לְסָאֲבָא לֵיהּ, וְאִסְתְּאַב יַתִּיר, וְעַל דָּא אַזְהַר לְכַהֲנֵי וְאָמַר, לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו, בְּגִין דְּאִינּוּן קַדִּישִׁין לָא יִשְׁרֵי עֲלַיְיהוּ רוּחַ מְסָאֲבָא, וְלָא יִסְתַּאֲבוּן. (ויקרא כ"א) אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים, רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים, בִּלְחִישׁוּ. כְּמָה דְּכָל עוֹבָדַיְיהוֹן דְּכַהֲנֵי בִּלְחִישׁוּ, כַּךְ אֲמִירָה דִּלְהוֹן בִּלְחִישׁוּ. אֱמוֹר וְאָמַרְתָּ: זְמָנָא חַד, וּתְרֵין זִמְנִין, לְאַזְהָרָא לְהוּ עַל קְדוּשַׁיְיהוּ, בְּגִין דְּלָא יִסְתַּאֲבוּן. דְּמַאן דְּמְשַׁמֵּשׁ בַּאֲתַר קַדִּישָׁא, בַּעְיָא דְּיִשְׁתְּכַח קַדִּישָׁא בְּכֹלָּא. לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא, דְּגוּפָא בְּלָא רוּחַ, מְסָאֲבָא הוּא, וְשָׁאֲרֵי עֲלֵיהּ רוּחַ מְסָאֲבָא. דְּהָא תִּיאוּבְתָּא דְּרוּחֵי מְסָאֲבֵי לְגַבֵּי גּוּפֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל אִיהוּ, בְּגִין דְּאִתְּרָק מִנַּיְיהוּ רוּחָא קַדִּישָׁא, וּבְמָנָא דְּקוּדְשָׁא, אַתְיָין לְאִתְחַבְּרָא. וְכַהֲנֵי דְּאִינּוּן קַדִּישִׁין, קְדוּשָׁתָא עַל קְדוּשָׁתָא, לָא בַּעְיָין לְאִסְתַּאֲבָא כְּלָל, בְּגִין דִּכְתִיב, (במדבר ו) כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל רֹאשׁוֹ. וּכְתִיב כִּי שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו עָלָיו אֲנִי יְיָ'.

וּמִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ רוּחַ הַטֻּמְאָה מְזַדֶּמֶנֶת, לֹא צָרִיךְ לְאִישׁ לְהָלִין אֶת אוֹתוֹ הַגּוּף לַיְלָה אֶחָד, כִּי רוּחַ טֻמְאָה נִמְצֵאת בַּלַּיְלָה וּמִשְׁתַּטַּחַת בְּכָל הָאָרֶץ לִמְצֹא גוּף בְּלִי נֶפֶשׁ לְטַמֵּא אוֹתָהּ, וְנִטְמָא יוֹתֵר, וְעַל כֵּן הִזְהִיר אֶת הַכֹּהֲנִים וְאָמַר, לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו. מִשּׁוּם שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים, לֹא תִשְׁרֶה עֲלֵיהֶם רוּחַ טֻמְאָה, וְלֹא יִטַּמְּאוּ. אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים, בִּלַּחַשׁ. כְּמוֹ שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי הַכֹּהֲנִים בִּלַּחַשׁ, כְּךָ אֲמִירָתָם בִּלַּחַשׁ. אֱמֹר וְאָמַרְתָּ - פַּעַם אַחַת וּפַעֲמַיִם, לְהַזְהִיר אוֹתָם עַל קְדֻשָּׁתָם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטַּמְּאוּ. שֶׁמִּי שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ בַּאֲתַר קָדוֹשׁ, צָרִיךְ שֶׁיִּמְצֵא קָדוֹשׁ בַּכֹּל. לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁגּוּף בְּלִי רוּחַ טָמֵא הוּא, וְשׁוֹרָה עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה, שֶׁהֲרֵי תְּשׁוּקָתָם שֶׁל הָרוּחוֹת הַטְּמֵאוֹת הִיא אֶל גּוּפוֹת יִשְׂרָאֵל, מִכַּיוָן שֶׁהִתְרוֹקְנָה מֵהֶם הָרוּחַ הַקְּדוֹשָׁה, וְעִם כְּלֵי שֶׁל קֹדֶשׁ הֵם בָּאִים לְהִתְחַבֵּר. וְהַכֹּהֲנִים, שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים קְדֻשָּׁה

עַל קְדֻשָּׁה, לֹא צְרִיכִים כְּלָל לְהִטָּמֵא, כִּי כָּתוּב כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל רֹאשׁוֹ. וְכָתוּב כִּי שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו עָלָיו אֲנִי ה'.

וְהוּא כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא קָאִים לְתַתָּא, דִּכְתִיב, (תהלים קלג) כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יוֹרֵד עַל הַזָּקָן זְקַן אַהֲרֹן שֶׁיּוֹרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו, הַאי קְרָא אוּקְמוּהָ, אֲבָל כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ, דָּא מְשַׁח רְבוּת קַדִּישָׁא עִלָּאָה, דְּנָגִיד וְנָפִיק מֵאַתַר דְּנַהֲרָא עָמִיקָא דְּכֹלָּא. דָּבָר אַחֵר, דְּנָגִיד וְנָפִיק מֵרֵישָׁא דְּכָל רֵישִׁין, סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין. עַל הָרֹאשׁ, עַל הָרֹאשׁ וַדַּאי, רֵישָׁא דְּאָדָם קַדְמָאָה.

וְהוּא כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה עוֹמֵד לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קלג) כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יֹרֵד עַל הַזָּקָן זְקַן אַהֲרֹן שֶׁיֹּרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאַרְנוּ. אֲבָל כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ, זֶהוּ שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ הָעֶלְיוֹן, שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מִמְּקוֹם הַנָּהָר הֶעָמֹק שֶׁל הַכֹּל. דָּבָר אַחֵר, שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵרֹאשׁ שֶׁל כָּל הָרָאשִׁים, הַנִּסְתָּר שֶׁל כָּל הַנִּסְתָּרִים. עַל הָרֹאשׁ, וַדַּאי עַל הָרֹאשׁ, רֹאשׁוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן.

דף פט.

יוֹרֵד עַל הַזָּקָן, דָּא דִּיקְנָא יַקִּירָא, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ. זְקַן אַהֲרֹן, דָּא כֹּהֵן גָּדוֹל דִּלְעֵילָּא, וְהָא אוּקְמוּהָ. וְהַהוּא שֶׁמֶן, (דף פ"ט ע"א) יוֹרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו, דְּמַאִינּוּן מְשִׁיחָן, נָגִיד וְנָפִיק וְנָחִית לְתַתָּאֵי, וּכְגַוְונָא דָּא נָגִיד וְאִתְעַטָּר כַּהֲנָא תַּתָּאָה, בְּמִשַּׁח רְבוּת לְתַתָּא.

יֹרֵד עַל הַזָּקָן - זֶה הַזָּקָן הַנִּכְבָּד, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ. זְקַן אַהֲרֹן - זֶה הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שֶׁלְּמַעְלָה, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ. וְאוֹתוֹ שֶׁמֶן יֹרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו, שֶׁמַּאוֹתָן הַמִּדּוֹת שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וְיוֹרֵד לַתַּחְתּוֹנִים. וּכְמוֹ זֶה שׁוֹפֵעַ וּמִתְעַטֵּר הַכֹּהֵן הַתַּחְתּוֹן בְּשֶׁמֶן מִשְׁחָה לְמַטָּה.

הַאי קְרָא, לָאו רֵישֵׁיהּ סֵיפֵיהּ, וְלָאו סֵיפֵיהּ רֵישֵׁיהּ. כְּתִיב אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא. לָא יִטַּמְּאוּ מִבָּעֵי לֵיהּ, מַהוּ לֹא יִטַּמָּא. אֶלָּא, עַל הַהוּא כֹּהֵן עִלָּאָה מְכֻלְּהוּ קָאָמַר. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה וְהָא כְּתִיב וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו. (כאן חסר) אֶלָּא וַדַּאי הָכִי הוּא כְּמָה דְּאִתְמַר, וְאָמַר רִבִּי יִצְחָק, כַּהֲנָא דְּקָאִים לְתַתָּא, כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, בְּקֻדּוּשָׁה אִצְטְרִיךְ לְאִשְׁתַּכְחָא יַתִּיר מִכֹּלָּא, כְּמָה דְּאִתְמַר.

הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ, וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ. כָּתוּב אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא. לֹא יִטַּמְּאוּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה לֹא יִטַּמָּא? אֶלָּא עַל אוֹתוֹ הַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן מִכֻּלָּם הוּא אָמַר. לֹא יִטַּמָּא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲרֵי כָּתוּב וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו? אֶלָּא וַדַּאי כָּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַכֹּהֵן שֶׁעוֹמֵד לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, בְּקֻדֻּשָּׁה הוּא צָרִיךְ לְהִמָּצֵא יוֹתֵר מֵהַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

רעיא מהימנא פְּקוּדָא דָּא, לְסַדְּרָא כַּהֲנָא בְּכָל יוֹמָא בּוּצִינִין בְּבֵי מַקְדְּשָׁא, וְהָא אוּקִימְנָא בְּרָזָא דִּמְנוֹרָה. וְאִיהוּ רָזָא כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, בְּגִין דְּנְהִירוּ עִלָּאָה בְּמִשַּׁח רְבוּ, נָחִית עַל רֵישָׁא דְּכַהֲנָא בְּקַדְמֵיתָא לְבָתַר אִיהוּ אַדְלִיק וְאַנְהִיר כָּל בּוּצִינִין. דִּכְתִיב כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ וְגוֹ', וּכְתִיב כִּי שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו

עָלָיו וְגוֹ'. וְעַל דָּא אִתְיְהִיב רְשׁוּ לְכַהֲנָא בִּלְחוֹדוֹי, לְסַדְּרָא בּוּצִינִין, וּלַאֲדְלָקָא לְהוֹן בְּכָל יוֹמָא תְּרֵין זִמְנִין, לְקָבֵל נְהִירוּ דְּיִחוּדָא תְּרֵין זִמְנִין, קָרְבְּנָא בְּכָל יוֹמָא, תְּרֵין זִמְנִין, וְכֹלָּא אִצְּטְרִיךְ.

מִצְוָה זוֹ, שֶׁיְּסַדֵּר הַכֹּהֵן בְּכָל יוֹם נֵרוֹת בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וַהֲרֵי בַּאֲרְנוּ בְּסוֹד הַמְּנוֹרָה. וְהוּא סוֹד כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁהָאוֹר הָעֶלְיוֹן בְּשֶׁמֶן מִשְׁחָה יוֹרֵד עַל רֹאשׁ הַכֹּהֵן בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ הוּא מַדְלִיק וּמֵאִיר אֶת כָּל הַנֵּרוֹת, שֶׁכָּתוּב כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ וְגוֹ', וְכָתוּב כִּי שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו עָלָיו וְגוֹ'. וְעַל כֵּן נִתְּנָה רְשׁוּת לַכֹּהֵן לְבַדּוֹ לְסַדֵּר אֶת הַנֵּרוֹת וּלְהַדְלִיק אוֹתָם בְּכָל יוֹם פַּעֲמַיִם, כְּנֶגֶד אוֹר הַיִּחוּד פַּעֲמַיִם, קָרְבָּן בְּכָל יוֹם פַּעֲמַיִם, וְהַכֹּל צָרִיךְ.

וְעַל יְדֵי דְּכַהֲנָא נַהֲרִין בּוּצִינִין בְּכֹלָּא, עֵילָּא וְתַתָּא לְמֶחְדּוּ חֵידּוּ, וּלְאַשְׁכְּחָא חֵידּוּ בְּכָל סִטְרִין. בְּאַדְלָקוּתָא דְּבוּצִינִין, דְּהָא תְּרֵין אִלֵּין עַל יְדֵי דְּכַהֲנָא, לְאַשְׁתַּכְּחָא חֵידּוּ בְּכָל סִטְרִין, וְאִלֵּין אִינּוּן אַדְלָקוּתָא דְּבוּצִינִין וּקְטֹרֶת. וְהָא אוֹקִימְנָא (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב, (ע"כ רעיא מהימנא)

וְעַל יְדֵי הַכֹּהֵן מְאִירִים הַנֵּרוֹת בַּכֹּל, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, לְשִׂמְחַ בְּשִׂמְחָה וּלְהַמְצָא שִׂמְחָה בְּכָל הַצְּדָדִים בְּהַדְלָקַת הַנֵּרוֹת, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵי אֵלֶּה עַל יְדֵי הַכֹּהֵן, לְהַמְצִיא שִׂמְחָה בְּכָל הַצְּדָדִים, וְאֵלּוּ הֵם הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת וְהַקְּטֹרֶת, וַהֲרֵי בַּאַרְנוּ שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב. (עד כאן רעיא מהימנא).

(ויקרא כ"א) וְלַאֲחוֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו וְגוֹ'. מַה כְּתִיב לְעֵילָּא, כִּי אִם לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרוֹב אֵלָיו וְגוֹ'. רִבִּי אַבָּא פָּתַח, (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם חָמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה וְגוֹ', מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם, זִמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְלַבְּשָׁא לְבוּשֵׁי נוּקְמָא עַל אֱדוֹם, דְּאַחֲרִיבוּ בֵּיתֵיהּ, וְאוֹקִידוּ הֵיכָלֵיהּ, וְגָלוּ לְכָנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בֵּינֵי עַמְמַיָּא. וּלְמֶעְבַד לְהוֹן נְקָמַת עָלְמִין, עַד דְּיִשְׁתַּכְחוּן כָּל טוּרִין מְטוּרֵי עָלְמָא, מַלְיָין מִקְטוֹלֵי עַמִּין, וּלְמִקְרֵי לְכָל עוֹפָא דִּשְׁמַיָּא עָלַיְיהוּ, וְכָל חֵיוָות בָּרָא יִתְזָנוּן מִנַּיְיהוּ תְּרֵיסָר יַרְחֵי, וְעוֹפָא דִּשְׁמַיָּא שָׁבַע שְׁנִין, עַד דְּלָא תִּסְבַּל אַרְעָא נִיווּלָא דִּידְהוּ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה לד) כִּי זֶבַח לַיְיָ' בְּבָצְרָה וָטֶבַח גָּדוֹל בְּאֶרֶץ אֱדוֹם, עַד דְּאִינּוּן לְבוּשִׁין יְסְתַּאֲבוּן, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה סג) וְכָל מַלְבּוּשַׁי אֶגְאָלְתִּי.

וְלַאֲחוֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו וְגוֹ'. מַה כְּתִיב לְמַעְלָה? כִּי אִם לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם חָמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה וְגוֹ'. מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם? עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְלַבֵּשׁ בִּגְדֵי נְקָמָה עַל אֱדוֹם, שֶׁהֶחֱרִיבוּ אֶת בֵּיתוֹ וְשָׂרְפוּ אֶת הֵיכָלוֹ, וְהִגְלוּ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַמִּים, וְלַעֲשׂוֹת לָהֶם נְקָמַת עוֹלָמִים, עַד שֶׁיִּמְצְאוּ כָּל הֶהָרִים מֵהָרֵי הָעוֹלָם מְלֵאִים מֵהָרוּגֵי הָעַמִּים, וְלִקְרֹא לְכָל עוֹף הַשָּׁמַיִם עֲלֵיהֶם, וְכָל חַיּוֹת הַבָּר יִזּוֹנוּ מֵהֶם שְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשִׁים, וְעוֹף הַשָּׁמַיִם שֶׁבַע שָׁנִים, עַד שֶׁלֹּא תִּסְבֹּל הָאָרֶץ אֶת הַנִּוּוּל שֶׁלָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם לד) כִּי זֶבַח לַה' בְּבָצְרָה וָטֶבַח גָּדוֹל בְּאֶרֶץ אֱדוֹם, עַד שֶׁאוֹתָם לְבוּשִׁים יִסְתָּאֲבוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם סג) וְכָל מַלְבּוּשַׁי אֶגְאָלְתִּי.

חָמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה, בְּגִין דְּמִינָּהּ נָפְקוּ אוּכְלוֹסִין דְּעָלְמָא, לְחַיְּילָא עַל יְרוּשְׁלֵם, וְאִינּוּן שָׁרוּ לְאוֹקְדָא הֵיכָלָא, וּבְנֵי אֱדוֹם מְפַגְּרִין שׁוּרִין, וְרָמוּ אַבְנֵי יְסוֹדָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב (תהלים קלז) זְכוֹר יְיָ' לִבְנֵי אֱדוֹם וְגוֹ', הָאוֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ.

חֲמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה, מְשׁוּם שֶׁמִּמֶּנָּה יָצְאוּ אוּכְלוּסֵי הָעוֹלָם לְצִבְא עַל יְרוּשָׁלַיִם, וְהֵם הִתְחִילוּ לְשָׁרֹף אֶת הַהֵיכָל, וּבְנֵי אֱדוֹם מְהָרְסִים אֶת הַחוֹמוֹת, וְעָקְרוּ אֶת אַבְנֵי הַיְסוֹד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלז) זְכֹר ה' לִבְנֵי אֱדוֹם וְגוֹ', הָאֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ.

זֶה הָדוּר בִּלְבוּשׁוֹ, בְּאִינּוּן לְבוּשֵׁי דְּנוּקְמָא דְּזַמִּין לְאַלְבָּשָׁא. צוֹעֶה בְּרוֹב כֹּחוֹ, מַהוּ צוֹעֶה. מְתָבַּר. כְּמָה דִּכְתִיב, (תהלים מה) עַמִּים תַּחְתֶּיךָ יִפְּלוּ וְגוֹ'. אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לְיִשַׁעְיָה, מַאן הוּא דֵּין דְּיֵעֲבִיד כָּל כַּךְ. פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה סג) אֲנִי מְדַבֵּר בְּצֶדֶק, הַהוּא דְּאִיהוּ רַב לְהוֹשִׁיעַ, הַהוּא דִּכְתִיב בֵּיהּ, (תהלים לג) אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. וְאִיהוּ צְדָקָה מַמָּשׁ, וְאִיהוּ רַב לְהוֹשִׁיעַ.

זֶה הָדוּר בִּלְבוּשׁוֹ, בְּאוֹתָם לְבוּשֵׁי הַנְּקָמָה שֶׁעָתִיד לִלְבֹּשׁ. צוֹעֶה בְּרֹב כֹּחוֹ, מַה זֶּה צוֹעֶה? מְשֻׁבָּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים מה) עַמִּים תַּחְתֶּיךָ יִפְּלוּ וְגוֹ'. אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לְיִשַׁעְיָה, מִי הוּא זֶה שֶׁיַּעֲשֶׂה כָּל כָּךְ? פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה סג) אֲנִי מְדַבֵּר בְּצֶדֶק, אוֹתוֹ שֶׁהוּא רַב לְהוֹשִׁיעַ, אוֹתוֹ שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תהלים לג) אֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. וְהוּא צְדָקָה מַמָּשׁ, וְהוּא רַב לְהוֹשִׁיעַ.

וְכָל כַּךְ לָמָּה. בְּגִין דְּגַרְמוּ לְכָנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְמֶהֱוֵי שְׁכִיבַת לְעַפְּרָא בְּגָלוּתָא, וּלְמִנְפַּל לְאַרְעָא, כְּמָה דִּכְתִיב, (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. וּבְגִין כָּךְ, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִלְבַּשׁ לְבוּשֵׁי נוּקְמָא עֲלַיְיהוּ, לְסָאֲבָא לוֹן בְּסִגְיאוּ דְּקִטוּלְיָיא, דִּכְתִיב וְכָל מַלְבּוּשֵׁי אֲנָאלְתִי.

וְכָל כָּךְ לָמָּה? מְשׁוּם שֶׁגָּרְמוּ לְכָנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת שׁוֹכֶבֶת לֶעָפָר בַּגָּלוּת וְלִנְפֹּל לָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. וּמְשׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִלְבַּשׁ לְבוּשֵׁי נְקָמָה עֲלֵיהֶם לְטַמְּאָם אוֹתָם בְּרֹב הַהֲרוּגִים, שֶׁכָּתוּב וְכָל מַלְבּוּשֵׁי אֲנָאלְתִי.

וְכָל כַּךְ לָמָּה, דִּכְתִיב וְלַאֲחוֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה לְאִישׁ. דְּלָאו חוּלְקֵיהּ דְּעָשָׂו, וְלָא הֲווֹת בְּעַדְבֵיהּ דְּהַהוּא דִּכְתִיב בֵּיהּ (בראשית כה) אִישׁ יוֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה, לְהּ יִטַּמָּא, בְּאִינּוּן לְבוּשִׁין דְּנוּקְמָא, דְּזַמִּין לְאִסְתַּאֲבָא בֵּין אִינּוּן אוּכְלוּסִין, דִּכְתִיב בֵּיהּ לְהּ יִטַּמָּא, בְּגִינָהּ, בְּגִין דְּאִיהִי שְׁכִיבַת לְעַפְרָא, וְהוּא בָּעֵי לְאַקָּמָא לָהּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (ישעיה ס) קוּמִי אוֹרִי כִּי בָא אוֹרֵךְ. (ס"א (עמוס ט) ביום ההוא אקים את סכת דויד הנפלת). (ויקרא כ"א) לֹא יִקָּרֵחָה קָרְחָה בְּרֹאשָׁם. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר, לֹא יִקָּרֵחָה בְּהֵ"א מַאי טַעֲמָא. אֶלָּא, הַהוּא שֶׁמֶן עִלָּאָה, דְּאִיהוּ מְשַׁח רְבוּת קוּדְשָׁא, דְּאַשְׁלִים לְכָל שִׁבְעָה יוֹמִין כְּמָה דְּאִתְמַר, דִּכְתִיב, (ויקרא ח) כִּי שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא אֶת יֶדְכֶם, הַהוּא שֶׁמֶן עִלָּאָה אִתְעֲדֵי מִנֵּיהּ וְאִתְקָרַח, אִי אִיהוּ אַפְּגִים רֵישֵׁיהּ. בְּגִין דְּרֵישָׁא דְּכַהֲנָא עִלָּאָה, הַהוּא שֶׁמֶן עִלָּאָה הֲוֵי, וְעַל דָּא לָא לִיבְעֵי לֵיהּ לְכַהֲנָא דִּלְתַתָּא, לְאַחֲזָאָה בֵּיהּ בְּגַרְמֵיהּ פְּגִימוּ כְּלַל, וְהָא אִתְמַר. וּבְגִין כַּךְ כְּתִיב בֵּהֵ"א.

וְכָל כָּךְ לָמָּה? שֶׁכָּתוּב וְלַאֲחוֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה לְאִישׁ. שֶׁאֵינָהּ חֶלְקוֹ שֶׁל - עֵשָׂו, וְלֹא הָיְתָה בְּגוֹרָלוֹ שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית כה) אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה. לָהּ יִטַּמָּא, בְּאוֹתָם לְבוּשֵׁי נָקָמָה, שֶׁעָתִיד לְהִטַּמֵּא בֵּין אוֹתָם הַהֲמוֹנִים, שֶׁכָּתוּב בּוֹ לָהּ יִטַּמָּא, בִּשְׁבִילָהּ, מְשׁוּם שֶׁהִיא שׁוֹכֶבֶת לֶעָפָר, וְהוּא רוֹצֶה לְהָקִים אוֹתָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) קוּמִי אוֹרִי כִּי בָא אוֹרֵךְ. ((עמוס ט) ביום ההוא אקים

את סכת דויד הנפלת). לֹא יִקְרְחָה קָרְחָה בְּרֹאשָׁם. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, לֹא יִקְרְחָה בְּהֵ"א, מָה הַטַּעַם? אֶלָּא, אוֹתוֹ שֵׁמָן עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא שֶׁמֶן מִשְׁחַת קָדֶשׁ, שֶׁמַּשְׁלִים אֶת כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (ויקרא ח) כִּי שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא אֶת יֶדְכֶם, אוֹתוֹ שֶׁמֶן עֶלְיוֹן הוּסַר מִמֶּנּוּ וְנִקְרַח, אִם הוּא פָּגַם אֶת רֹאשׁוֹ. מִשּׁוּם שֶׁרֹאשׁוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן הִנּוֹ אוֹתוֹ שֶׁמֶן עֶלְיוֹן, וְעַל כֵּן לֹא צָרִיךְ לְכֹהֵן שֶׁלְּמַטָּה לְהַרְאוֹת בְּעַצְמוֹ פְּגָם כְּלָל, וַהֲרֵי זֶה נֶאֱמַר. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּהֵ"א.

דף פט:

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכו) בְּשׁוּב יְיָ' אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחוֹלְמִים. בְּשׁוּב יְיָ' אֶת שִׁיבַת, דָּא בְּגָלוּת בָּבֶל אִתְמַר. דְּלָא אִשְׁתְּכָחוּ יַתִּיר בְּגָלוּתָא אֶלָּא שִׁבְעִין שְׁנִין. דִּכְתִיב, (ירמיה כט) כִּי לְפִי מְלֹאת לְבָבֶל שִׁבְעִים שָׁנָה אֶפְקוֹד אֶתְכֶם. וּכְתִיב הָיִינוּ כְּחוֹלְמִים, מַאי כְּחוֹלְמִים. אֶלָּא הָא אִתְעֲרוּ חַבְרַיָּיא, דְּאִיכָּא שִׁבְעִין (דף פ"ט ע"ב) שְׁנִין בְּחֶלְמָא.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכו) בְּשׁוּב ה' אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחֹלְמִים. בְּשׁוּב ה' אֶת שִׁיבַת, זֶה נֶאֱמַר בְּגָלוּת בָּבֶל, שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ יוֹתֵר בַּגָּלוּת אֶלָּא שִׁבְעִים שָׁנִים, שֶׁכָּתוּב (ירמיה כט) כִּי לְפִי מְלֹאת לְבָבֶל שִׁבְעִים שָׁנָה אֶפְקֹד אֶתְכֶם. וְכָתוּב הָיִינוּ כְּחֹלְמִים, מַה זֶּה כְּחֹלְמִים? אֶלָּא הֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַחֲבֵרִים, שֶׁיֵּשׁ שִׁבְעִים שָׁנִים בַּחֲלוֹם.

וְתָא חֲזֵי, כְּתִיב כִּי שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא אֶת יֶדְכֶם. מַאן שִׁבְעַת יָמִים. הָא אִתְמַר, הַהוּא אֲתַר עִלָּאָה, דְּהוּא כְּלָלָא דְּכָל שִׁיתָּא אֲחָרָנִין, אִקְרֵי שִׁבְעַת יָמִים, וְאִקְרֵי תִּשׁוּבָה. תָּנֵינָן, מַאן דְּיָתִיב בְּתַעֲנִיתָא בְּשַׁבְּתָא, קוֹרְעִין לוֹ גְּזַר דִּינוֹ שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה, וְשִׁבְעִין שָׁנָה אִינּוּן שַׁבָּע אַנְפֵּי מַלְכָּא, דְּאַפִּילוּ אִסְתְּכָמוּ עָלֵיהּ (כלא) לְבִישׁ, הַהוּא גְּזַר דִּינָא אִתְקְרַע. מַאי טַעְמָא. בְּגִין דְּאָחִיד בֵּיהּ בְּהַהוּא יוֹמָא, בְּכָלָּא דְּכֻלְּהוּ, דְּאִקְרֵי שִׁבְעָה, וְאִקְרֵי תְּשׁוּבָה, בְּגִין כַּךְ בְּכֻלְּהוּ אָחִיד, וְאַהְדַּר בִּתְשׁוּבָה, וְאִתְקְרַע גְּזַר דִּינָא בְּכֻלְּהוּ. וְעַל דָּא וַדַּאי שִׁבְעִין שְׁנִין אִיכָּא בְּחֶלְמָא.

וּבֹא רְאֵה, כָּתוּב כִּי שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא אֶת יֶדְכֶם. מִי שִׁבְעַת הַיָּמִים? הֲרֵי נִתְבָּאֵר, אוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁהוּא כְּלַל שֶׁל כָּל שֵׁשֶׁת הָאֲחֵרִים נִקְרָא שִׁבְעַת יָמִים, וְנִקְרָא תְּשׁוּבָה. שָׁנִינוּ, מִי שֶׁיּוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית בְּשַׁבָּת, קוֹרְעִים לוֹ גְּזַר דִּינוֹ שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה, וְשִׁבְעִים שָׁנָה הֵם שֶׁבַע פְּנֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁאֲפִלּוּ הִסְכִּימוּ כֻּלָּם עָלָיו (הכל) לְרָע, נִקְרָע אוֹתוֹ גְּזַר הַדִּין. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאָחַז בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם בַּכְּלָל שֶׁל כֻּלָּם, שֶׁנִּקְרָא שִׁבְעָה, וְנִקְרָא תְּשׁוּבָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּכֻלָּם הוּא אָחַז, וְחָזַר בִּתְשׁוּבָה, וְנִקְרַע גְּזַר הַדִּין בְּכֻלָּם. וְעַל כֵּן שִׁבְעִים שָׁנָה יֵשׁ בַּחֲלוֹם.

כְּגַוְונָא דָּא, כַּהֲנָא אִתְעֲטַר בְּשֶׁבַע, דְּאִקְרֵי שִׁבְעַת יָמִים, אִי פָּגִים רֵישֵׁיהּ, הַהוּא שִׁבְעָה דְּאִיהוּ כְּלָלָא דְּכֻלְּהוּ, אַקְרַח מִנֵּיהּ כָּל הַהוּא קִדּוּשָׁא דְּכֻלְּהוּ, דְּשַׁרְיָא עָלֵיהּ. וְעַל דָּא אִזְדְּהָרוּ דְּלָא יִקְרְחָה קָרְחָה בְּרֹאשָׁם, וְיִשְׁתְּכָחוּ פְּגִימִין מִכֹּלָּא. וּבְגִין כָּךְ כַּהֲנָא בָּעֵי לְאִשְׁתַּכְּחָא בִּשְׁלִימוּ יַתִּיר מִכֹּלָּא, כָּל שֶׁכֵּן הַהוּא דְּאִיהוּ עִלָּאָה מִכֻּלְּהוּ.

כְּמוֹ כֵן הַכֹּהֵן מִתְעַשֵּׂר בְּשִׁבְעָה, שֶׁנִּקְרָא שִׁבְעַת יָמִים. אִם פִּגֵּם אֶת רֹאשׁוֹ, אוֹתוֹ שִׁבְעָה שֶׁהוּא כְּלַל שֶׁל כֻּלָּם, מַקְרִיחַ מִמֶּנּוּ כָּל אוֹתָהּ קְדֻשָּׁה שֶׁל כֻּלָּם שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו. וְעַל כֵּן הֻזְהֲרוּ שֶׁלֹּא יְקָרְחָה קָרְחָה בְּרֹאשָׁם, וְיִמָּצְאוּ פְּגוּמִים מֵהַכֹּל. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּהֵן צָרִיךְ לְהִמָּצֵא בִּשְׁלֵמוּת יוֹתֵר מֵהַכֹּל, כָּל שֶׁכֵּן אוֹתוֹ שֶׁהוּא עֶלְיוֹן מִכֻּלָּם.

אָמַר רִבִּי אַבָּא, כָּאן בְּהֵ"א תַּתְאָה, כָּאן בְּהֵ"א עִלָּאָה. כֹּהֵן גָּדוֹל דְּאִיהוּ עִלָּאָה מִכֻּלְהוּ, בְּהֵ"א עִלָּאָה. דִּכְתִיב אֲשֶׁר יוּצַק עַל רֹאשׁוֹ שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִלֵּא אֶת יָדוֹ וְגוֹ'. וּמִלֵּא יָדוֹ דִּכְתִיב שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא אֶת יֶדְכֶם. כַּהֲנָא אֲחֶרָא בְּהֵ' תַּתָּאָה, דִּכְתִיב, לֹא יְקָרֵחָה קָרְחָה בְּרֹאשָׁם, וּכְתִיב בַּתְּרֵיהּ, וְלֹא יְחַלְּלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם. וְהַאי שֵׁם הָא יְדִיעָא אִיהוּ. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב, וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו אֲשֶׁר יוּצַק עַל רֹאשׁוֹ שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה לְלָבוֹשׁ אֶת הַבְּגָדִים, כְּמָה דְּאַמָּרָן. וּבְגִין דְּאִיהוּ קַדִּישָׁא כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, כְּתִיב וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּאן בְּהֵ"א תַּתְּחוֹנָה, כָּאן בְּהֵ"א עֶלְיוֹנָה. כֹּהֵן גָּדוֹל, שֶׁהוּא עֶלְיוֹן מִכֻּלָּם, בְּהֵ"א עֶלְיוֹנָה, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר יוּצַק עַל רֹאשׁוֹ שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִלֵּא אֶת יָדוֹ וְגוֹ'. וּמִלֵּא אֶת יָדוֹ, שֶׁכָּתוּב שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא אֶת יֶדְכֶם. כֹּהֵן אַחֵר בְּהֵ' תַּתְּחוֹנָה, שֶׁכָּתוּב לֹא יְקָרֵחָה קָרְחָה בְּרֹאשָׁם, וְכָתוּב אַחֲרָיו, וְלֹא יְחַלְּלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם. וְהַשֵּׁם הַזֶּה הִנּוֹ יָדוּעַ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כְּתוּב, וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו אֲשֶׁר יוּצַק עַל רֹאשׁוֹ שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה לְלָבֹשׁ אֶת הַבְּגָדִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא קָדוֹשׁ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, כָּתוּב וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא.

רִבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (דניאל ט) לְךָ יְיָ' הַצְּדָקָה וְלָנוּ בוֹשֶׁת הַפָּנִים כְּהַיּוֹם הַזֶּה לְאִישׁ יְהוּדָה וּלְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם. זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְרְעֵי בְּהוּ, מִכָּל עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וּמִגּוֹ רְחִימוּתָא דִּלְהוֹן, יָהַב לְהוּ אוֹרַיְיתָא דְּקִשׁוֹט, לְמִנְדַּע אַרְחָא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא. וְכָל מַאן דְּאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא, כְּאִלּוּ אִשְׁתְּדַל בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּאוֹרַיְיתָא כֻּלָּא שְׁמֵיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הֲוֵי. וּבְגִין כָּךְ מַאן דְּאִתְעָסָק בְּאוֹרַיְיתָא, אִתְעָסַק בֵּיהּ בִּשְׁמֵיהּ, וּמַאן דְּאִתְרְחַק מֵאוֹרַיְיתָא, רְחִיקָא הוּא מִקּוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (דניאל ט) לְךָ ה' הַצְּדָקָה וְלָנוּ בֹּשֶׁת הַפָּנִים כְּהַיּוֹם הַזֶּה לְאִישׁ יְהוּדָה וּלְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם מִכָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וּמִתּוֹךְ אַהֲבָתָם נָתַן לָהֶם תּוֹרַת אֱמֶת, לָדַעַת אֶת דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, כְּאִלּוּ הִשְׁתַּדֵּל בְּקַדּוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַתּוֹרָה כֻּלָּהּ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִיא. וּמִשּׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, מִתְעַסֵּק בִּשְׁמוֹ, וּמִי שֶׁמִּתְרַחֵק מִן הַתּוֹרָה, הוּא רָחוֹק מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

תָּא חֲזֵי, לְךָ יְיָ' הַצְּדָקָה, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (דברי הימים א כט) לְךָ יְיָ' הַגְּדוּלָּה וְהַגְּבוּרָה. מַאן צְדָקָה. אֲתַר דְּכָל אַנְפִּין נְהִירִין אֲחִידָן בֵּיהּ, וְהוּא אָחִיד בְּכֻלְּהוּ, וּבֵיהּ אִשְׁתְּכָחוּ. וְלָנוּ בוֹשֶׁת הַפָּנִים אֲתַר דְּכָל אַנְפִּין נְהִירִין אִתְרַחֲקָן מִנֵּיהּ. צְדָקָה, אֱמֶת קְשׁוֹט, וּנְהוֹרָא דְּכֻלָּא, וּנְהוֹרָא דְּאַנְפִּין חֲיִדוּ דְּכֻלָּא. בּוֹשֶׁת, כְּסוּפָא רְחִיקוּ דְּקְשׁוֹט מַאן דְּאַכְסִיף, בְּגִין דֶּאֱמֶת דְּאִיהוּ צְדָקָה, אִתְרַחַק מִנֵּיהּ. רְחִיקוּ דְּאַנְפִּין נְהִירִין.

בֹּא רְאֵה, לְךָ ה' הַצְּדָקָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים א כט) לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה. מִי הַצְּדָקָה? הַמָּקוֹם שֶׁכָּל הַפָּנִים הַמְּאִירוֹת אֲחוּזִים בּוֹ, וְהוּא אוֹחֵז בְּכֻלָּם וּבוֹ נִמְצָאִים. וְלָנוּ בֹּשֶׁת הַפָּנִים, הַמָּקוֹם שֶׁכָּל הַפָּנִים הַמְּאִירוֹת מִתְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ. צְדָקָה, אֱמֶת קְשׁוֹט, וְאוֹר הַכֹּל, וְאוֹר שֶׁל פָּנִים שְׂמֵחַת הַכֹּל. בֹּשֶׁת, בּוּשָׁה וְהַרְחוּק שֶׁל הָאֱמֶת מִי שֶׁמִּתְבַּיֵּשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהָאֱמֶת, שֶׁהִיא צְדָקָה, הִתְרַחֲקָה מִמֶּנּוּ רְחוּק שֶׁל פָּנִים מְאִירוֹת.

דף צ.

תָּא חֲזֵי, כַּהֲנָא עִלָּאָה בָּעֵי לְאִתְחַזָּאָה בִּשְׁפִירוּ דְּאַנְפִּין, בְּנְהִירוּ דְּאַנְפִּין, בְּחֵידוּ יַתִּיר מִכֹּלָּא. וְלָא בָּעֵי לְאִתְחַזָּאָה בֵּיהּ עֲצִיבוּ וְרוּגְזָא, אֶלָּא כֹּלָּא כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא. זַכָּאָה חוּלָקֵיהּ, דְּעָלַיְיהוּ כְּתִיב, (במדבר יח) אֲנִי חֶלְקְךָ וְנַחֲלָתְךָ. וּכְתִיב (דברים יח) יְיָ' הוּא נַחֲלָתוֹ. וְעַל דָּא בָּעֵי לְאִתְחַזָּאָה שְׂלִים בְּכֹלָּא, בְּגַוְונֵי דִּלְעֵילָּא, בִּלְבוּשֵׁיהּ, דְּלָא יַפְגִּים גַּרְמֵיהּ כְּלָל, כְּמָה דְּאִתְּמַר. (האי איהו בתר נישואין וכו', עד לארעא דישראל דף רע"ו ע"א שיטה ד'. זהו קצת מאמר מרעיא מהימנא מצאתי בהעתק ונדפס באורך בפרשת כי תצא כי שם ביתו מאמר מתחיל ועגשו אותו) (ויקרא כ"א)

וְהוּא אִשָּׁה בִּבְתוּלֶיהָ יִקָּח. רִבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (דברים כב) וְהִנֵּה הוּא שָׁם עֲלִילוֹת דְּבָרִים וְגוֹ'. וּכְתִיב וְעָנְשׁוּ אוֹתוֹ מֵאָה כֶּסֶף וְגוֹ', כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, וְכִי בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל הִיא, בְּתוּלַת אָבִיהָ, אוֹ בְּתוּלַת בַּעְלָהּ הִיא, מַהוּ (דף צ' ע"א) בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל הָכָא. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (דברים לב) שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ זְקֵנֶיךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ. אוּף הָכָא כַּהֲנָא דְּקָאֵים כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, כְּתִיב וְהוּא אִשָּׁה בִּבְתוּלֶיהָ יִקָּח, הָכִי נָמֵי בִּבְתוּלֶיהָ, דְּלָא תִּפּוֹק מִבָּבָא דְּחַצֵּרָהּ מִזְמָנָא לְבַר, וְהָא אִתְּמַר.

בֹּא רְאֵה, הַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן צָרִיךְ לְהֵרָאוֹת בִּיפִי הַפָּנִים, בְּהָאַרַת הַפָּנִים, בְּשִׂמְחָה יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וְלֹא צָרִיךְ לְהֵרָאוֹת בּוֹ עַצְבוּת וְרֹגֶז, אֶלָּא הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. אֲשֶׁרֵי חֶלְקוֹ, שֶׁעָלָיו כָּתוּב אֲנִי חֶלְקְךָ וְנַחֲלָתְךָ. וְכָתוּב (דברים יח) ה' הוּא נַחֲלָתוֹ. וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְהֵרָאוֹת שָׁלֵם בַּכֹּל, בְּעַצְמוֹ, בִּלְבוּשׁוֹ, שֶׁלֹּא יִפְגֹּם עַצְמוֹ כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְהוּא אִשָּׁה בִּבְתוּלֶיהָ יִקָּח. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (שם כב) וְהִנֵּה הוּא שָׁם עֲלִילוֹת דְּבָרִים וְגוֹ'. וְכָתוּב וְעָנְשׁוּ אוֹתוֹ מֵאָה כֶּסֶף וְגוֹ', כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. וְכִי בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל הִיא? בְּתוּלַת אָבִיהָ אוֹ בְּתוּלַת בַּעְלָהּ הִיא. מַה זֶּה בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל כָּאן? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ זְקֵנֶיךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ. אַף כָּאן הַכֹּהֵן שֶׁעוֹמֵד כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, כָּתוּב וְהוּא אִשָּׁה בִּבְתוּלֶיהָ יִקָּח, כָּךְ גַּם בִּבְתוּלֶיהָ, שֶׁלֹּא תֵּצֵא מִשַּׁעַר חֲצֵרָהּ פַּעַם הַחוּצָה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

רעיא מהימנא כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה, פָּתַח רַעְיָא מְהֵימְנָא וְאָמַר, פִּקּוּדָא דָּא, לְמֵיסַב כַּהֲנָא רַבָּא בְּתוּלְתָא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זוֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה. וְאַמַּאי בָּעֵינָן דְּלָא יִסַּב אֶלָּא בְּתוּלְתָא בְּלָא פְּגִימוּ. אֶלָּא, אִתְּתָא אִיהִי כּוֹס דִּבְרָכָה, טָעֲמוּ פְּגָמוּ. וְכַהֲנָא דְּקָרִיב קָרְבְּנָא קֳדָם יְיָ', בָּעֵי דְּלֵהֱוֵי אִיהוּ שְׁלִים, בְּלָא פְּגִימוּ, שְׁלִים בְּאֲבָרוֹי בְּלָא פְּגִימוּ, דְּמוּמִין פַּסְלִין בְּכַהֲנַיָּא. שְׁלִים בְּגוּפֵיהּ, שְׁלִים בְּנוּקְבֵיהּ, לְקַיְּימָא בֵּיהּ, (שיר השירים ד) כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ.

כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה. פְּתַח הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְאָמַר, מִצְוָה זוֹ שֶׁיִּשָּׂא כֹּהֵן גָּדוֹל בְּתוּלָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה. וְלָמָּה צְרִיכִים שֶׁלֹּא יִשָּׂא אֶלָּא בְּתוּלָה בְּלִי פְּגָם? אֶלָּא אִשָּׁה הִיא כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה. טָעֲמוּ - פְּגָמוּ. וְכֹהֵן שֶׁמַּקְרִיב קָרְבָּן לִפְנֵי ה', צָרִיךְ שֶׁהוּא יִהְיֶה שָׁלֵם בְּלִי פְּגָם, שֶׁלֵּם בְּאֵיבָרָיו בְּלִי פְּגָם, שֶׁמּוּמִים פּוֹסְלִים בְּכֹהֲנִים. שֶׁלֵּם בְּגוּפוֹ, שֶׁלֵּם בִּנְקֻבָתוֹ, לְקַיֵּם בָּהּ (שיר ד) כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ.

דִּקְרְבָּנָא מִנְחָה אִיהוּ, וּצְרִיכִין יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁלַח מִנְחָתָא דִּלְהוֹן לְמַלְכָּא, בְּגִבַּר (בגוף) שְׁלִים. דְּאִינּוּן בְּהִפּוּכָא דְּסִטְרָא אָחֳרָא, דְּהָא בְּיַד אִישׁ עִתֵּי פְּגִים, הֲווֹ שַׁלְחִין לֵיהּ דּוֹרוֹנָא, דִּכְתִיב (ויקרא טז) גּוֹרָל אֶחָד לַיְיָ וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל. דְּאֱלֹהִים אֲחֵרִים כֻּלְּהוּ פְּגִימִין מִסִּטְרָא דְּצָפוֹן וְהָכִי רוּבָּא דְּבָתֵי עֲבוֹדָה זָרָה הֵם פְּגִימִין, בְּנוּקְבָּא דִּלְהוֹן, חוּרְבָּא, לִילִית, פְּגִימוּתָא וְכוּ'.

שֶׁקָּרְבָּן הוּא מִנְחָה, וּצְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לִשְׁלֹחַ אֶת מִנְחָתָם לַמֶּלֶךְ עִם אִישׁ (בגוף) שָׁלֵם, שֶׁהֵם בַּהֵפֶךְ שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר, שֶׁהֲרֵי בְּיַד אִישׁ עִתֵּי פְּגוּם הָיוּ שׁוֹלְחִים לוֹ דּוֹרוֹן, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) גּוֹרָל אֶחָד לַה' וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל. שֶׁאֱלֹהִים אֲחֵרִים כֻּלָּם פְּגוּמִים מִצַּד הַצָּפוֹן, וְכֵן רֹב בָּתֵּי הָעֲבוֹדָה זָרָה הֵם פְּגוּמִים בַּנְּקֵבָה שֶׁלָּהֶם, חָרְבָּה, לִילִית, פְּגוּמָה וְכוּ'.

(ס"א ורעיא מהימנא) אִיהוּ ו' מָלֵא וְאִיהוּ בְּסִדּוּרָא דָּא יְהֹ"וּ. ה' בַּתְרָאָה, כּוֹס מָלֵא בִּרְכַּת ה', מִסִּטְרָא דִּימִינָא וּמִסִּטְרָא דִּגְבוּרָה דְּאִיהוּ דִּינָא, שְׁכִינְתָּא אִתְקְרְיַאת הוי"ה, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (שמות ט) הִנֵּה יַ"ד יְדוֹ"ד הוֹיָה בְּמִקְנְךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה. קָם רַעְיָא מְהֵימְנָא, וְאִשְׁתְּטַח קַמֵּיהּ. וְאָמַר זַכָּאָה חוּלָקִי דְּמַטְרוֹנִיתָא דְּמָארֵי (ומטרוניתא) אִינְהוּ בָּעֲזָרִי. (ע"כ רעיא מהימנא)

(ורועה הנאמן) הוּא ו' מָלֵא, וְהוּא בְּסִדּוּר זֶה הי"ו. ה' אַחֲרוֹנָה, כּוֹס מָלֵא בִּרְכַּת ה', מִצַּד הַיָּמִין וּמִצַּד הַגְּבוּרָה שֶׁהוּא דִּין, הַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת הוי"ה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ט) הִנֵּה יַ"ד יְהֹוָ"ה הוֹיָה בְּמִקְנְךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה. קָם רַעְיָא מְהֵימְנָא, וְאִשְׁתְּטַח קַמֵּיהּ. וְאָמַר זַכָּאָה חוּלָקִי דְּמַטְרוֹנִיתָא דְּמָארֵי (ומטרוניתא) אִינְהוּ בָּעֲזָרִי. (ע"כ רעיא מהימנא)

(ורועה הנאמן) הוּא ו' מָלֵא, וְהוּא בְּסִדּוּר זֶה הי"ו. ה' אַחֲרוֹנָה, כּוֹס מָלֵא בִּרְכַּת ה', מִצַּד הַיָּמִין וּמִצַּד הַגְּבוּרָה שֶׁהוּא דִּין, הַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת הוי"ה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ט) הִנֵּה יַ"ד יְהֹוָ"ה הוֹיָה בְּמִקְנְךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה (והגבירה) הֵם בָּעֲזָרִי. (עד כאן רעיא מהימנא).

רִבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה אָזִיל בְּאָרְחָא, וַהֲווּ עִמֵּיהּ רִבִּי יְהוּדָה וְרִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי חִזְקִיָּה. פְּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים קיא) טֶרֶף נָתַן לִירֵאָיו יִזְכּוֹר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ. טֶרֶף נָתַן לִירֵאָיו, אִלֵּין אִינּוּן זַכָּאִין, אִינּוּן דַּחֲלֵי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּכָל מַאן דְּדָחִיל לֵיהּ, אִתְקְרֵי מֵאִינְשֵׁי דְּבֵיתָא דְּמַלְכָּא, וְעָלֵיהּ כְּתִיב, (תהלים קיב) אַשְׁרֵי אִישׁ יָרֵא אֶת יְיָ'.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי חִזְקִיָּה. פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים קיא) טֶרֶף נָתַן לִירֵאָיו יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ. טֶרֶף נָתַן לִירֵאָיו - אֵלּוּ הֵם הַצַּדִּיקִים, אוֹתָם יִרְאֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁכָּל מִי שֶׁיָּרֵא מִמֶּנּוּ נִקְרָא מֵאַנְשֵׁי בֵּית הַמֶּלֶךְ, וְעָלָיו כָּתוּב (שם קיב) אַשְׁרֵי אִישׁ יָרֵא אֶת ה'.

מַהוּ טֶרֶף נָתַן לִירֵאָיו. אֶלָּא כְּמָה דִּכְתִיב, (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ. מֵהָכָא אוֹלִיפְנָא, דְּכָל בַּר נָשׁ דְּלָעֵי בְּאוֹרַיְיתָא בְּלֵילְיָא, וְקָם בְּפַלְגוּת לֵילְיָא, בְּשַׁעֲתָא דְּכֻנְסָת יִשְׂרָאֵל אִתְעָרַת לְאַתְקָנָא בֵּיתָא לְמַלְכָּא, הַאי אִשְׁתְּתַח בַּהֲדָהּ, וְהַאי אִקְרֵי מִבֵּי מַלְכָּא, וְיָהֲבִין לֵיהּ כָּל יוֹמָא מֵאִינּוּן תִּיקוּנֵי בֵּיתָא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק

לְנַעֲרוֹתֶיהָ. מַאן בֵּיתָהּ. כָּל אִינּוּן דְּמִשְׁתַּתְּפֵי בַּהֲדָהּ בְּלֵילְיָא, אִקְרוּן בֵּיתָהּ, בְּנֵי בֵיתָהּ. וּבְגִין כַּךְ טָרָף נָתַן לִיראָיו.

מַהוּ טָרָף נָתַן לִיראָיו? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טָרָף לְבֵיתָהּ. מִכָּאן לְמַדְנוּ, שֶׁכָּל אָדָם שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, וְקָם בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, בְּשָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְעוֹרֶרֶת לְהַתְקִין בַּיִת לְמַלְכָּךְ - זֶה מִשְׁתַּתֵּף עִמָּהּ, וְזֶה נִקְרָא מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, וְנוֹתְנִים לוֹ כָּל יוֹם מָאוֹתָם תִּקּוּנֵי הַבַּיִת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַתִּתֵּן טָרָף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרוֹתֶיהָ. מִי זֶה בֵּיתָהּ? כָּל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּתְּפִים עִמָּהּ בַּלַּיְלָה נִקְרָאִים בֵּיתָהּ, בְּנֵי בֵיתָהּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, טָרָף נָתַן לִיראָיו.

מַהוּ טָרָף. טָרָף מַמָּשׁ, דְּאִיהִי נַטְלָא מֵאֲתַר רְחִיקָא עִלָּאָה, דִּכְתִיב (משלי לא) מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ. וּמַאן זָכֵי לְהַאי טָרָף, סוֹפֵיהּ דְּקָרָא אוֹכַח, דִּכְתִיב, (תהלים קיא) יְזַכּוֹר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ. מַאן דְּאִסְתַּכַּל (ס"א דאשתדל) בְּאוֹרַיְיתָא, לְאִשְׁתַּתְּפָא בַּהֲדָהּ בְּלֵילְיָא. וְלָא עוֹד, אֶלָּא דְּצַדִּיק חַד עִלָּאָה אִית לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְהוּא אִשְׁתְּתַף בַּהֲדֵיהּ, וְיָרְתִין תַּרְוַוייהוּ לְכָל־נִשְׁתָּא דְּיִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב, (ישעיה ס) צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ.

מַה זֶּה טָרָף? טָרָף מַמָּשׁ, שֶׁהִיא נוֹטֶלֶת מִמָּקוֹם רָחוֹק עֶלְיוֹן, שֶׁכָּתוּב (משלי לא) מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ. וּמִי זוֹכֶה לַטָּרָף הַזֶּה? סוֹף הַכָּתוּב מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיא) יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ. מִי שֶׁמִּתְבּוֹנֵן (שמשתדל) בַּתּוֹרָה לְהִשְׁתַּתֵּף עִמָּהּ בַּלַּיְלָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁצַּדִּיק אֶחָד עֶלְיוֹן יֵשׁ לוֹ לַקֹּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא מִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ, וְיוֹרְשִׁים שְׁנֵיהֶם אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ.

תּוּ פָּתַח וְאָמַר, (ויקרא כא) וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו כִּי אֲנִי יְיָ' מְקַדְּשׁוֹ. תָּא חֲזֵי, כָּל מַאן דְּאַפִּיק זֶרַע לְבַטָּלָה, לָא זָכֵי לְמֶחְמֵי אַפֵּי שְׁכִינְתָּא, וְאִקְרֵי רָע, דִּכְתִיב (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגוּרְךָ רָע. הַאי מַאן דְּאַפִּיק לֵיהּ בִּידֵיהּ, אוֹ בְּאִנְתּוּ אָחֳרָא דְּלָא כַּשְׁרָא. וְאִי תֵּימָא דְּאַפִּיק לֵיהּ בְּאִנְתּוּ דְּלָא מִתְעַבְּרָא, הָכִי נָמֵי. לָא. אֶלָּא כְּמָה דְּאַמְרָן.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשׁוֹ. בֹּא רְאֵה, כָּל מִי שֶׁמּוֹצִיא זֶרַע לְבַטָּלָה, לֹא זוֹכֶה לִרְאוֹת פְּנֵי שְׁכִינָה, וְנִקְרָא רָע, שֶׁכָּתוּב (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגָרְךָ רָע. זֶה מִי שֶׁמּוֹצִיא אוֹתוֹ בְּיָדוֹ, אוֹ בְּאִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁאֵינָהּ כְּשֵׁרָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁמּוֹצִיא אוֹתוֹ בְּאִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ מִתְעַבֶּרֶת, כָּךְ גַּם? לֹא. אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

וְעַל דָּא יִבְעֵי בַּר נָשׁ מִקּוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּיַזְמִין לֵיהּ מָאנָא דְּכַשְׁרָא, דְּלָא יַפְקִים זַרְעִיהּ, מַאן דְּאַפִּיק זַרְעָא בְּמָאנָא דְּלָא כַּשְׁרָא, פָּגִים לֵיהּ לְזַרְעִיהּ, וַוי לְמַאן דְּפָגִים זַרְעִיהּ. וּמַה בִּשְׁאָר בְּנֵי נָשָׁא כַּךְ, בְּכַהֲנָא דְּקָאִים לְתַתָּא כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא בְּקִדּוּשָׁה עִלָּאָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וְעַל כֵּן יְבַקֵּשׁ אָדָם מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיְּזַמֵּין לוֹ כְּלִי כָּשֵׁר, שֶׁלֹּא יְפַגֵּם זַרְעוֹ. מִי שֶׁמּוֹצִיא זֶרַע בִּכְלִי שֶׁלֹּא כָּשֵׁר, פּוֹגֵם אֶת זַרְעוֹ. אוֹי לְמִי שֶׁפּוֹגֵם אֶת זַרְעוֹ. וּמַה בִּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם כָּךְ - בְּכֹהֵן שֶׁעוֹמֵד לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה בְּקָדֵשָׁה עֶלְיוֹנָה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

בְּעַמָּיו, מַהוּ בְּעַמָּיו. דְּהָא כְּתִיב לְעֵילָּא, אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְחֲלָלָה זוֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח, וּכְתִיב וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו. בָּהֶם מִבָּעֵי לֵיהּ, מַהוּ בְּעַמָּיו. אֶלָּא מִלָּה דָּא קָלָנָא בְּעַמָּיו, פְּגִימוּ בְּעַמָּיו, וְעַל דָּא כְּתִיב, כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה, מֵעַמָּיו וַדַּאי, כֹּלָּא כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשׁוֹ, מַהוּ מְקַדְּשׁוֹ. אֶלָּא אֲנָא הוּא הַהוּא, דְּאִיהוּ מְקַדֵּשׁ לֵיהּ בְּכָל יוֹמָא, וּבְגִין כַּךְ לָא יַפְגִּים זַרְעֵיהּ, וְלָא יְשִׁתְכַח בֵּיהּ פְּגִימוּ. (ס"א ובגין דא) דְּהָא אֲנִי יְיָ' מְקַדְּשׁוֹ דַּאֲנָא בָּעֵינָא לְקַדְּשָׁא לֵיהּ וְיִשְׁתְּכַח קַדִּישָׁא בְּכֹלָּא, דְּקַדִּישָׁא יִשְׁתַּמֵּשׁ עַל יְדָא דְּקַדִּישָׁא.

בְּעַמָּיו, מַה זֶּה בְּעַמָּיו? שֶׁהֲרֵי כָּתוּב לְמַעְלָה, אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקַּח, וְכָתוּב וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו. בָּהֶם הָיָה צָרִיךְ לְהִיוֹת, מַה זֶּה בְּעַמָּיו? אֶלָּא דָּבָר זֶה קָלוֹן בְּעַמָּיו, פְּגָם בְּעַמָּיו, וְעַל כֵּן כָּתוּב, כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה, מֵעַמָּיו וַדַּאי, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשׁוֹ, מַה זֶּה מְקַדְּשׁוֹ? אֶלָּא אֲנִי הוּא אוֹתוֹ שֶׁמְּקַדֵּשׁ אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא יִפְגֹּם זַרְעוֹ וְלֹא יִמָּצֵא בּוֹ פְּגָם. (ומשום זה) שֶׁהֲרֵי אֲנִי ה' מְקַדְּשׁוֹ, שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ, וְיִמָּצֵא קָדוֹשׁ בַּכֹּל, שֶׁקָּדוֹשׁ יִשְׁתַּמֵּשׁ עַל יְדֵי קָדוֹשׁ.

דף צ:

תָּא חֲזֵי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (דף צ' ע"ב) יִשְׁתַּמֵּשׁ עַל יְדֵי דְּכַהֲנָא, וְיִשְׁתְּכַח קַדִּישָׁא כַּד אָתֵי לְשַׁמְּשָׁא, וּבְגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִשְׁתַּמֵּשׁ עַל יְדָא דְּכַהֲנָא דְּאִיהוּ קַדִּישָׁא, כַּהֲנָא יִשְׁתַּמֵּשׁ עַל יְדֵי דְּדַכְיָא, דְּאִתְקַדַּשׁ בְּדַכְיוּתֵיהּ, וּמַאי אִיהוּ. לֵיוָאֵי. בַּר נָשׁ (כהנא) אָחֳרָא, יִשְׁתַּמֵּשׁ עַל יְדֵי דְּקַדִּישָׁא אָחֳרָא, בְּגִין דְּיִשְׁתַּכְחוּן כֹּלָּא בִּקְדוּשָׁא, לְשַׁמְּשָׁא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל בָּעָלְמָא דֵּין וּבָעָלְמָא דְּאָתֵי, דְּעָלַיְיהוּ כְּתִיב, (ויקרא כ) וַאֲבְדִיל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי. כַּמָּה פְּרִישָׁן יִשְׂרָאֵל מִכֹּלָּא, בִּקְדוּשָׁה, לְשַׁמְּשָׁא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (ויקרא כ) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְייִתֶם קְדוֹשִׁים כִּי אֲנִי יְיָ' אֱלֹהֵיכֶם.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁתַּמֵּשׁ עַל יְדֵי הַכֹּהֵן, וְיִמָּצֵא קָדוֹשׁ כְּשֶׁבָּא לְשַׁמֵּשׁ, וּמִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁתַּמֵּשׁ עַל יְדֵי הַכֹּהֵן שֶׁהוּא קָדוֹשׁ, הַכֹּהֵן יִשְׁתַּמֵּשׁ עַל יְדֵי טָהוֹר, שֶׁהִתְקַדֵּשׁ בְּטָהֳרָתוֹ, וּמִי הוּא? זֶה לֵוִי. אָדָם (כהן) אַחֵר יִשְׁתַּמֵּשׁ עַל יְדֵי קָדוֹשׁ אַחֵר, כְּדֵי שֶׁכֻּלָּם יִמָּצְאוּ בְּקֻדֻּשָּׁה לְשַׁמֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁעֲלֵיהֶם כָּתוּב (ויקרא כ) וַאֲבְדִיל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי. כַּמָּה פְּרוּשִׁים הֵם יִשְׂרָאֵל בְּקֻדָּשָׁה לְשַׁמֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְייִתֶם קְדֹשִׁים כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם.

תּוּ פָּתַח וְאָמַר, (תהלים ג) לַיְיָ' הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶּלָה. לַיְיָ' הַיְשׁוּעָה. הָכִי תָּנֵינָן, זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּבְכָל אֲתַר דְּאִתְגְּלוֹ, שְׁכִינְתָּא אִתְגְּלְיָיא בַּהֲדַיְיהוּ. כַּד יִפְקוּן יִשְׂרָאֵל מִגָּלוּתָא, פּוּרְקָנָא לְמַאן, לְיִשְׂרָאֵל אוֹ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אֶלָּא הָא אוּקְמוּהָ בְּכַמָּה קְרָאֵי, וְהָכָא, לַיְיָ' הַיְשׁוּעָה וַדַּאי, אֵימָתַי. עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶּלָה. בְּשַׁעְתָּא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יַשְׁגִּיחַ בְּבִרְכָאן עָלַיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל, לְאַפָּקָא לוֹן מִן גָּלוּתָא, וּלְאוֹטָבָא לְהוּ, כְּדֵין לַיְיָ' הַיְשׁוּעָה

וַדַּאי. וְעַל דָּא תָּנֵינָן, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יֵיתוּב עִמְּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל מִן גָּלוּתָא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (דברים ל) וְשָׁב יְיָ' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרִחֲמֶךָ. (ויקרא כא) אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוּם. רִבִּי יִצְחָק אָמַר, בְּגִין דְּאִיהוּ פָּגִים, וּמַאן דְּאִיהוּ פָּגִים, לָא אִתְחֲזֵי לְשַׁמְּשָׁא בְּקוּדְשָׁא. וְהָא אוּקְמוּהָ, דְּבַר נָשׁ דְּאִשְׁתַּכַח פָּגִים, לֵית בֵּיהּ מְהֵימְנוּתָא, וְהַהוּא פְּגִימוּ אַסְהִיד עָלֵיהּ, כָּל שֶׁכֵּן כַּהֲנָא, דְּבַעְיָא לְאִשְׁתַּכְחָא שְׁלִים, מְאַרֵיהּ דְּמְהֵימְנוּתָא, יַתִּיר מִכֹּלָא, וְהָא אוּקְמוּהָ. עוֹד פְּתַח וְאָמַר, (תהלים ג) לַה' הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶּלָה. לַה' הַיְשׁוּעָה - כַּךְ שְׁנִינוּ, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, שֶׁלְּכָל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ, שְׁכִינָה גָּלְתָה עִמָּהֶם. כְּשֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מֵהַגָּלוּת, לְמִי הַגְּאֻלָּה - לַה' הַיְשׁוּעָה וַדַּאי. מָתַי? עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶּלָה. בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַשְׁגִּיחַ בִּבְרָכוֹת עַל יִשְׂרָאֵל לְהוֹצִיא אוֹתָם מִן הַגָּלוּת וּלְהֵיטִיב לָהֶם, אֲזַי - לַה' הַיְשׁוּעָה וַדַּאי. וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָשׁוּב עִם יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (דברים ד) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרִחֲמֶךָ. אִישׁ מִזֶּרַע אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוּם. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, מִשּׁוּם שֶׁהוּא פְּגוּם, וּמִי שֶׁהוּא פְּגוּם לֹא רָאוּי לְשַׁמֵּשׁ בַּקֹּדֶשׁ. וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, שֶׁאָדָם שֶׁנִּמְצָא פְּגוּם אֵין בּוֹ אֱמוּנָה, וְאוֹתוֹ הַפְּגָם מֵעִיד עָלָיו, כָּל שֶׁכֵּן כֹּהֵן, שֶׁצָּרִיךְ לְהִמָּצֵא שָׁלֵם, בַּעַל הָאֱמוּנָה, יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

רִבִּי אֶלְעָזָר הֲוָה יָתִיב בְּקִסְטְרָא דְּבֵי חָמוּי, וְהוּא הֲוָה אָמַר, זִילְגָא דִּבְקִסְטִירָא בְּעֵיטָא שְׁכִיחַ. אַדְהָכִי, אַעְבָר חַד בַּר נָשׁ, פְּגִים מְעֵינֵיהּ חַד. אָמַר חָמוּי, נִשְׁאַל לְהַאי. אָמַר, פְּגִים הוּא, וְלָאו מְהֵימָנָא. אָמַר, נִשְׁאַל בַּהֲדֵיהּ. אָתוּ שְׁאִילוּ לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ, טוּפְקָא מַאן הוּא בְּעָלְמָא. אָמַר עֲתִירָא, אֲבָל דִּישְׁלִיךְ, בַּהֲדֵיהּ אֲנָא מְכַלְּהוּ. (ס"א עתירא, אבל דישליף, ווי על דא, בהדיה אנא מכלהו) אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, בְּמִלּוֹי אִשְׁתְּמַע, דְּלָאו מְהֵימְנוּתָא גַּבֵּיהּ, וְלָאו בַּר מְהֵימָנָא הוּא. תָּא חֲזֵי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב, דְּהָא קְדוּשָׁא דִּלְעֵילָּא, לָא שַׁרְיָא בַּאֲתַר פְּגִים.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה יוֹשֵׁב בַּהֵיכָל שֶׁל בֵּית חָמִיו, וְהוּא הָיָה אוֹמֵר, לְזִלְזִיגַת הַדְּמָעוֹת שֶׁבַּהֵיכָל יֵשׁ עֵצָה לִמְצֹא. בֵּין כָּךְ עָבַר אִישׁ אֶחָד פְּגוּם בְּעַיִן אַחַת. אָמַר חָמִיו, נִשְׁאַל אֶת זֶה. אָמַר, הוּא פְּגוּם וְלֹא נֶאֱמָן. אָמַר, נִשְׁאַל אוֹתוֹ. בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ, מֵיהוּ הַמְאֻשָּׁר שֶׁבָּעוֹלָם? אָמַר, הֶעָשִׁיר, אֲבָל אִם יִנָּתֵק, עִמּוֹ אֲנִי מְכַלֶּם. (העשיר, אבל אם ינתק, אוי על זה, עמו אני מכלם) אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִדְּבָרָיו נִשְׁמַע שֶׁאֵין בּוֹ אֱמוּנָה, וְלֹא בָּן אֱמוּנָה הוּא. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר, כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב, שֶׁהֲרֵי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה אֵינָהּ שׁוֹרָה בְּמָקוֹם פְּגוּם.

פְּתַח וְאָמַר, (ישעיה ח) לְתוֹרָה וְלִתְעוּדָה אִם לֹא יֹאמְרוּ כַּדָּבָר הַזֶּה. לְתוֹרָה וְלִתְעוּדָה. מַאן הוּא תּוֹרָה, וּמַאן הוּא תְּעוּדָה. אֶלָּא תּוֹרָה, דָּא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. תְּעוּדָה, דָּא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה לָא שַׁרְיָא בַּאֲתַר פְּגִים, דְּהָא מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב אִתְבְּנֵי. כְּתִיב צוֹר תְּעוּדָה חֲתוֹם תּוֹרָה בְּלִמּוּדָי, צוֹר תְּעוּדָה, דָּא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, בְּגִין דְּתַמָּן אִתְצַר צְרוֹרָא דְּחַיֵּי, וּבְתְעוּדָה אִתְקְשַׁר קִשְׁרָא דְּחַיֵּי (נ"א קשרא דמהימנותא) דִּלְעֵילָּא, לְמֶהֱוֵי כֹּלָּא חַד.

פְּתַח וְאָמַר, (ישעיה ח) לְתוֹרָה וְלִתְעוּדָה אִם לֹא יֹאמְרוּ כַּדָּבָר הַזֶּה. לְתוֹרָה וְלִתְעוּדָה, מִי הִיא תּוֹרָה, וּמִי הִיא תְּעוּדָה? אֶלָּא תּוֹרָה - זוֹ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. תְּעוּדָה - זוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה אֵינָהּ שׁוֹרָה בְּמָקוֹם פְּגוּם, שֶׁהֲרֵי מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב נִבְנֵית. כְּתוּב צוֹר תְּעוּדָה חֲתוֹם תּוֹרָה בְּלִמָּדִי. צוֹר תְּעוּדָה - זוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם נִצְרָר צְרוֹר הַחַיִּים, וּבִתְעוּדָה נִקְשָׁר קֶשֶׁר הַחַיִּים (קשרהאמונה) שֶׁלְּמַעְלָה, לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד.

וּמִתַּמָּן לְתַתָּא אִתְפָּרְשָׁן אוֹרְחִין וּשְׁבִילִין, וּמִתַּמָּן מִתְפָּרְשִׁין אוֹרְחִין בְּעָלְמִין כֻּלְּהוּ הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים.

וּמִשָּׁם לְמַטָּה נִפְרָדוֹת הַדְּרָכִים וְהַשְּׁבִילִים, וּמִשָּׁם נִפְרָדוֹת הַדְּרָכִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים.

חֲתוֹם תּוֹרָה, חֲתִימָה דְּאוֹרַיְיתָא, דְּאִיהִי תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב בְּאָן אֲתַר. בְּלִמּוּדָי, אִלֵּין נְבִיאֵי, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (מלכים א ז) וַיָּקֶם אֶת הָעַמּוּד הַיָּמָנִי וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יָכִין וַיָּקֶם אֶת הָעַמּוּד הַשְּׂמְאלִי וַיִּקְרָא שְׁמוֹ בּוֹעַז. וּמִתַּמָּן אִתְפָּרְשָׁן אוֹרְחִין לִנְבִיאֵי מְהֵימְנֵי, וְקַיְימֵי אִלֵּין בְּקִיּוּמָא לְגוּפָא, לְשִׁית טְהִירִין, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (שיר השירים ה) שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ. וְכֹלָּא לָא קַיְימָא אֶלָּא בְּשְׁלִימוּ, וְלָא שַׁרְיָא קְדוּשָׁה דְּכֹלָּא, אֶלָּא בְּשְׁלִימוּ, כַּד מִתְחַבְּרָאן דָּא בְּדָא, כֹּלָּא הוּא שְׁלִים, כֹּלָּא הוּא חַד, לָא אִתְפְּגִים אֲתַר. וְעַל דָּא אִקְרֵי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שָׁלֵם, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (בראשית יד) וּמַלְכֵּי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם (תהלים עו) וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ.

חֲתוֹם תּוֹרָה, חֲתִימָה שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, בְּאֵיזֶה מָקוֹם? בְּלִמָּדִי, אֵלּוּ הַנְּבִיאִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א ז) וַיָּקֶם אֶת הָעַמּוּד הַיָּמָנִי וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יָכִין וַיָּקֶם אֶת הָעַמּוּד הַשְּׂמְאלִי וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ בֹּעַז. וּמִשָּׁם נִפְרָדוֹת הַדְּרָכִים לַנְּבִיאִים הַנֶּאֱמָנִים. וְאֵלֶּה עוֹמְדִים בְּקִיּוּם לְגוּף, לְשִׁשֶּׁת הָאוֹרוֹת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ח) שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ. וְהַכֹּל לֹא עוֹמֵד אֶלָּא בִּשְׁלֵמוּת, וְלֹא שׁוֹרָה קְדֻשָּׁה שֶׁל הַכֹּל אֶלָּא בִּשְׁלֵמוּת, כְּשֶׁמִּתְחַבְּרִים זֶה עִם זֶה, הַכֹּל הוּא שָׁלֵם, הַכֹּל הוּא אֶחָד, לֹא נִפְגָּם הַמָּקוֹם. וְלָכֵן נִקְרֵאת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שָׁלֵם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יד) וּמַלְכֵּי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם, (תהלים עו) וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ.

דף צא.

וּבְגִין כַּךְ לָא שַׁרְיָא כֹּלָּא, אֶלָּא בַּאֲתַר שְׁלִים. וְעַל דָּא כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב. כְּגַוְונָא דָּא קָרְבָּנָא דְּבֵי"ה מוּמָא לָא יִתְקְרִיב. מַאי טַעֲמָא. דִּכְתִיב כִּי לֹא לָרָצוֹן יִהְיֶה לָכֶם. וְאִי תֵּימָא הָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא שָׁאנֵי אֶלָּא בַּאֲתַר תְּבִירָא, בְּמָאנָא תְּבִירָא, דִּכְתִיב, (ישעיה נז) וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ. הַאי אֲתַר שְׁלִים יַתִּיר הוּא מִכֹּלָּא, (דכתיב, (ישעיה נז) ואת דכא ושפל רוח) בְּגִין דְּמָאנֵי"ה לְמִשְׁרֵי עֲלֵי"ה גְּאוּתָא דְּכֹלָּא, גָּאוּתָא עִלָּאָה, וְדָא הוּא שְׁלִים. אֲבָל לָא כְּתִיב, וְאֶת (דף צ"א ע"א) עִוֵּר וְשָׁבוּר וְחָרוּם וְשָׁרוּעַ. אֶלָּא וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ, מַאן דְּמָאנֵי"ה גַּרְמֵי"ה, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זָקִיף לֵי"ה.

וּמְשׁוּם כָּךְ לֹא שׁוֹרֶה הַכֹּל אֶלָּא בְּמָקוֹם שָׁלֵם. וְעַל כֵּן כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרַב. כְּמוֹ כֵן הַקָּרְבָּן שֶׁבּוֹ מוּם לֹא יִתְקָרֵב. מָה הַטַּעַם? שֶׁכָּתוּב כִּי לֹא לָרָצוֹן יִהְיֶה לָכֶם. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא שׁוֹרֶה אֶלָּא בְּמָקוֹם שָׁבוּר, בִּכְלִי שָׁבוּר, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ. הַמָּקוֹם הַזֶּה הוּא שָׁלֵם יוֹתֵר מֵהַכֹּל, (שכתוב (ישעיה נז) ואת דכא ושפל רוח) מִשּׁוּם שֶׁמְּנַמְּיךְ עַצְמוֹ לְהַשְׁרוֹת עָלָיו אֶת גְּאוּת הַכֹּל, הַגְּאוּת שֶׁלְּמַעְלָה, וְזֶהוּ שָׁלֵם. אֲבָל לֹא כָתוּב, וְאֶת עִוֵּר וְשָׁבוּר וְחָרוּם וְשָׁרוּעַ, אֶלָּא וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ. מִי שֶׁמְּנַמְּיךְ עַצְמוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹקֵף אוֹתוֹ.

וּבְגִינֵי כַּךְ, כַּהֲנָא דְּקָאִים לְתַתָּא כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, בָּעֵי לְמֶהֱוֵי שְׁלִים יַתִּיר מִכֹּלָּא, וְלָא יִתְחֲזֵי פְּגִים, וְעַל דָּא אִזְהַר לְהוּ לְכַהֲנֵי, דִּכְתִיב אִישׁ מִזַּרְעֲךָ לְדוֹרוֹתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוּם.

וּמְשׁוּם כָּךְ, הַכֹּהֵן שֶׁעוֹמֵד לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה צָרִיךְ לִהְיוֹת שָׁלֵם יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וְלֹא יֵרָאֶה פָּגוּם, וְעַל כֵּן הִזְהִיר אֶת הַכֹּהֲנִים, שֶׁכָּתוּב אִישׁ מִזַּרְעֲךָ לְדֹרֹתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוּם.

תּוּ פָּתַח וְאָמַר, (מלאכי א) וְכִי תַגִּישׁוּן עִוֵּר לִזְבּוֹחַ אֵין רָע, וְכִי תַגִּישׁוּ פִּסֵּחַ וְחוֹלֶה אֵין רָע, וְכִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר אֵין רָע, אִי הָכִי טוֹב הוּא. אֶלָּא סוֹפֵיהּ דִּקְרָא אוֹכַח, דְּיִשְׂרָאֵל בְּאִינּוּן יוֹמִין הֲווֹ מְמָנָן כַּהֲנֵי מְארֵי דְּמוּמִין, עַל גַּבֵּי מַדְבְּחָא, וּלְשַׁמְּשָׁא עַל מַקְדְּשָׁא, וְאָמְרֵי מַאי אִכְפַּת לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דָּא, אוֹ אָחֳרָא. וְאִינּוּן הֲווֹ דְּאָמְרֵי אֵין רָע. וּקְוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָתֵיב לְהוֹן הַהִיא מִלָּה דַּהֲווֹ אָמְרֵי. אָמַר: יִשְׂרָאֵל אַתּוּן אָמְרֵי כַּד מָקְרְבֵי מָארֵי דְּמוּמִין עַל פּוּלְחָנִי אֵין רָע, מַאי אִכְפַּת לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (מלאכי א) וְכִי תַגִּישׁוּן עִוֵּר לִזְבֹּחַ אֵין רָע וְכִי תַגִּישׁוּ פִּסֵּחַ וְחוֹלֶה אֵין רָע. וְכִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר אֵין רָע? אִם כֵּךְ טוֹב הוּא! אֶלָּא סוֹף הַכָּתוּב מוֹכִיחַ, שֶׁיִּשְׂרָאֵל בְּאוֹתָם הַיָּמִים הָיוּ מְמֻנִּים כֹּהֲנִים בַּעֲלֵי מוּמִים עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וּלְשַׁמֵּשׁ עַל הַמִּקְדָּשׁ, וְאוֹמְרִים: מָה אִכְפַּת לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זֶה אוֹ אַחֵר. וְהֵם הָיוּ שֶׁאוֹמְרִים אֵין רָע. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵשִׁיב לָהֶם אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים. אָמַר: יִשְׂרָאֵל, אַתֶּם אוֹמְרִים כְּשֶׁמַּקְרִיבִים בַּעֲלֵי מוּמִים לַעֲבוֹדָתִי אֵין רָע, מָה אִכְפַּת לוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

סוֹפֵיהּ דִּקְרָא מַה כְּתִיב, הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ הֲיִרְצֶךָ אוֹ הֲיִשָּׂא פָנֶיךָ. בַּר נָשׁ מְנַיְּיכוּ, אִי בָּעֵיתוּ לְשַׁלּוּמֵי לְמַלְכָּא, וּלְקָרְבָּא קֳמֵיהּ דּוֹרוֹנָא, אַתּוּן מְשַׁדְּרִין לֵיהּ בִּפְגִימָא, אוֹ לָא. הֲיִרְצֶךָ אוֹ הֲיִשָּׂא פָנֶיךָ בְּהַהוּא דּוֹרוֹנָא, כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן דְּאַתּוּן מְקָרְבִין קָמֵאי בַּר נָשׁ פְּגִים לְקָרְבָּא דּוֹרוֹנָא, הָא דּוֹרוֹנָא דִּלְכוֹן לְכַלְבָּא אִתְמְסַר, דְּוַדַּאי בַּר נָשׁ דְּאִיהוּ פְּגִים, פְּגִים הוּא מִכֹּלָּא, פְּגִים הוּא מְהֵימְנוּתָא. וְעַל דָּא כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב.

בְּסוֹף הַפָּסוּק מַה כָּתוּב? הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ הֲיִרְצֶךָ אוֹ הֲיִשָּׂא פָנֶיךָ. אָדָם מִכֶּם, אִם תִּרְצוּ לְשַׁלֵּם לַמֶּלֶךְ וּלְהַקְרִיב לְפָנָיו דּוֹרוֹן, אַתֶּם שׁוֹלְחִים לוֹ עִם פְּגָם אוֹ לֹא?! הֲיִרְצֶךָ אוֹ הֲיִשָּׂא פָנֶיךָ בְּאוֹתוֹ הַדּוֹרוֹן?! כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאַתֶּם מַקְרִיבִים לְפָנֵי אָדָם פָּגוּם לְהַקְרִיב דּוֹרוֹן, הֲרֵי הַדּוֹרוֹן שֶׁלָּכֶם נִמְסָר לַכֶּלֶב, שֶׁוַּדַּאי אָדָם שֶׁהוּא פָּגוּם, פָּגוּם הוּא מֵהַכֹּל, פָּגוּם הוּא בֶּאֱמוּנָה. וְעַל כֵּן כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַשְׁלָמָא לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, וּלְאִשְׁתַּכְחָא שְׁלֵימִין בְּכֹלָּא, דְּלָא יְהֵא בְּהוֹן מָארֵי דְּמוּמִין כְּלַל, בְּגִין דִּיהוֹן תִּקוּנָא דְּעָלְמָא, כְּאִלֵּין מָאנֵי וּלְבוּשָׁא דְּבַר נָשׁ דְּאִינּוּן תִּקוּנָא דְּגוּפָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב (איוב לח) וְיִתְיַצְּבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ. (ס"א ד"א) תָּא חֲזֵי, כַּד יִתְעָרוּן מַעֲפְרָא, כְּמָה דְּעָאלוּ, הָכִי יְקוּמוּן, חִגְרִין אוֹ סוּמִין. עָאלוּ חִגְרִין וְסוּמִין, יְקוּמוּן בְּהַהוּא לְבוּשָׁא, דְּלָא יֵימְרוּן דְּאָחֳרָא הוּא דְּאִתְעַר. וּלְבָתַר, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יֵיסֵי לוֹן, וְיִשְׁתַּכְחוּן שְׁלֵימִין קַמֵּיהּ, וּכְדֵין יְהֵא עָלְמָא שְׁלִים בְּכֹלָּא, כְּדֵין (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. (ויקרא כ"ב) שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וְגוֹ'. רִבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים לו) צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ יְיָ'. הַאי קְרָא אִית לְאִסְתַּכְלָא בֵּיהּ, אֲבָל תָּא חֲזֵי, צַדִּיק: כְּתִיב קַדִּישָׁא עִלָּאָה. כְּהַרְרֵי אֵל: כְּאִינּוּן טוּרִין עִלָּאִין קַדִּישִׁין, דְּאִקְרוּן טוּרֵי דְּאַפַּרְסְמוֹנָא דַּיְקָנָא. וּבְגִין דְּאִיהִי סַלְקָא לְאִתְקַשְּׁרָא בְּהוּ לְעֵילָּא, כָּל דִּינָהָא בְּשִׁקּוּלָא חֲדָא לְכֹלָּא, דְּלֵית בְּהַהוּא דִּינָא רַחֲמֵי. מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה. מִשְׁפָּט דְּאִיהוּ רַחֲמֵי, נְחִית לְתַתָּא לְהַהוּא דַּרְגָּא לְתַקָּנָא עָלְמִין, וְחַיֵּיס עַל כֹּלָּא, וְעָבִיד דִּינָא בְּרַחֲמֵי לְבַסְּמָא עָלְמָא.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁלִים עִם יִשְׂרָאֵל וְשֶׁיִּמָּצְאוּ שְׁלֵמִים בַּכֹּל, שֶׁהֲרֵי לֹא יִהְיוּ בָהֶם כְּלָל בַּעֲלֵי מוּמִים, מְשׁוּם שֶׁיִּהְיוּ תִקּוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כְּמוֹ הַכֵּלִים הַלָּלוּ וּלְבוּשׁוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁהֵם תִּקּוּן הַגּוּף. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) וַיִּתְיַצְּבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ. (דבר אחר) בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיִּתְעוֹרְרוּ מֵהֶעָפָר, כְּמוֹ שֶׁנִּכְנְסוּ כָּךְ יָקוּמוּ, חִגְרִים אוֹ סוּמִים נִכְנְסוּ, חִגְרִים וְסוּמִים - יָקוּמוּ, בְּאוֹתוֹ לְבוּשׁ. שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁאַחֵר הוּא שֶׁהִתְעוֹרֵר. וְאַחַר כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְרַפֵּא אוֹתָם וְיִמָּצְאוּ שְׁלֵמִים לְפָנָיו, וְאָז יִהְיֶה הָעוֹלָם שָׁלֵם בַּכֹּל, אָז - (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים לו) צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה'. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, צַדִּיק - כֶּתֶר קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן. כְּהַרְרֵי אֵל - כְּמוֹ אוֹתָם הָרִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים שֶׁנִּקְרָאִים הָרֵי אֲפַרְסְמוֹן זֶהּ. וּמְשׁוּם שֶׁהִיא עוֹלָה לְהִתְקַשֵּׁר בָּהֶם לְמַעְלָה, כָּל דִּינֶיהָ בְּמִשְׁקָל אֶחָד לַכֹּל, שֶׁאֵין בְּאוֹתוֹ הַדִּין רַחֲמִים. מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה - מִשְׁפָּט שֶׁהוּא רַחֲמִים יוֹרֵד לְמַטָּה לְאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה לְתַקֵּן עוֹלָמוֹת, וְחָס עַל הָעוֹלָם, וְעוֹשֶׂה דִּין בְּרַחֲמִים לְבַשֵּׂם אֶת הָעוֹלָם.

וּבְגִין דְּאִיהוּ רַחֲמֵי, אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ יְיָ'. לְכֹלָּא בְּשִׁקּוּלָא חֲדָא. אָדָם וּבְהֵמָה, הָא אוּקְמוּהָ, מַאן דְּהוּא אָדָם, וְשַׁוִּי לְגַרְמֵיהּ כַּבְּהֵמָה. אָדָם וּבְהֵמָה: דִּין אָדָם, וְדִין בְּהֵמָה, חַד הוּא. אָדָם: (בראשית יז) וּבֶן שְׁמֹנַת יָמִים יִמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר. בְּהֵמָה: וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיְיָ', בְּגִין דִּיעָבֵר עָלַיְיהוּ שַׁבָּת חַד, וְהָא (הקדמה י"ג) אוּקְמוּהָ.

וּמְשׁוּם שֶׁהוּא רַחֲמִים - אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה'. לְכֹל בְּמִשְׁקָל אֶחָד. אָדָם וּבְהֵמָה, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, מִי שֶׁהוּא אָדָם וְשָׂם אֶת עַצְמוֹ כַּבְּהֵמָה. אָדָם וּבְהֵמָה - דִּין אָדָם וְדִין בְּהֵמָה אֶחָד הוּא. אָדָם - (בראשית יז) וּבֶן

שְׁמַנַּת יָמִים יִמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר. בְּהֵמָה - וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַה', כְּדֵי שֶׁתִּתְעַבֵּר עֲלֵיהֶם שַׁבָּת אַחַת, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

דף צא:

רִבִּי חִיָּיא פָּתַח (שופטים ה) יְיָ' בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר בְּצַעְדְּךָ מִשְּׂדֵה אֱדוֹם אֶרֶץ רָעָשָׁה גַּם שָׁמַיִם נָטָפוּ. תָּא חֲזֵי, זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל בָּעָלְמָא דֵּין, וּבָעָלְמָא דְּאָתֵי, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְרְעֵי בְּהוּ, וְאִינּוּן מִתְדַּבְּקִין בֵּיהּ, וְאִקְרוֹן קַדִּישִׁין, עַם קָדוֹשׁ. וְכֵן עַד דְּסָלִיק לוֹן לְדַרְגָּא עִלָּאָה דְּאִקְרֵי קֹדֶשׁ, דִּכְתִיב, (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַיְיָ' רֵאשִׁית תְּבוּאָתֹה. כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא, דְּהָא יִשְׂרָאֵל מִתְּמַנְיָא יוֹמִין מִתְדַּבְּקִין בֵּיהּ בִּשְׁמֵיהּ, וּרְשִׁימִין בִּשְׁמֵיהּ, וְאִינּוּן דִּילֵיהּ. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (שמואל ב ז) וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. וְעַמְּמִין לָא מִתְדַּבְּקִין בֵּיהּ, וְלָא אָזְלִין בְּנִימּוּסֵיהּ, וּרְשִׁימָא קַדִּישָׁא אַעְדִּיאוּ מִנַּיְיהוּ, עַד (דף צ"א ע"ב) דְּאִינּוּן מִתְדַּבְּקָן בְּסִטְרָא אָחֳרָא דִּלְאוֹ קַדִּישָׁא.

רַבִּי חִיָּיא פָּתַח, (שופטים ה) ה' בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר בְּצַעְדְּךָ מִשְּׂדֵה אֱדוֹם אֶרֶץ רָעָשָׁה גַּם שָׁמַיִם נָטָפוּ. בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָהֶם, וְהֵם נִדְבָּקִים בּוֹ וְנִקְרָאִים קְדוֹשִׁים, עַם קָדוֹשׁ. וְכֵן עַד שֶׁהֶעֱלָה אוֹתָם לְדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת קֹדֶשׁ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתוֹ. כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁהֲרֵי יִשְׂרָאֵל מִשְּׁמוֹנָה יָמִים נִדְבָּקִים בִּשְׁמוֹ וּרְשׁוּמִים בִּשְׁמוֹ וְהֵם שְׁלוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. וְהָעַמִּמִים לֹא נִדְבָּקִים בּוֹ וְלֹא הוֹלְכִים בְּהַנְהָגוֹתָיו, וְהָרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ נֶעְדַּר מֵהֶם, עַד שֶׁהֵם נִדְבָּקִים לַצַּד הָאַחֵר שֶׁאֵינוֹ קָדוֹשׁ.

וְתָא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּבָעָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמֵיהַב אוֹרַיְיתָא לְיִשְׂרָאֵל, זַמִּין בָּהּ לְבָנֵי עֵשָׂו, אָמַר לוֹן, בָּעָאן אַתּוּן לְקַבְּלָא אוֹרַיְיתָא. בְּהַהִיא שַׁעֲתָא אִתְרְגִיזַת אַרְעָא קַדִּישָׁא, וּבָעֵאת לְאַעֲלָא לְנוּקְבָא דְּתִהוֹמָא רַבָּה. אָמְרָה קַמֵּיהּ, מָארֵי דְּעָלְמָא, פַּסְטִירָא דְּחֶדְוָה (ס"א דעלמא) תְּרֵי אַלְפֵי שְׁנִין עַד לָא אִתְבְּרֵי עָלְמָא, קַלְטִינָא קַמֵּיהּ (נ"א קליטנא גו) (נ"א אזדמן קמי) עָרְלִין דִּלָּא רְשִׁימָן בְּקְיוּמָךְ.

וּבֹא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הִזְמִין אוֹתָהּ לִבְנֵי עֵשָׂו. אָמַר לָהֶם: רוֹצִים אַתֶּם לְקַבֵּל תּוֹרָה? בְּאוֹתָהּ שָׁעָה רָגְזָה הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְרָצְתָה לְהִכָּנֵס לְנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה. אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹן הָעוֹלָם, שַׁעֲשׁוּעֵי הַשִּׂמְחָה (של העולם) אַלְפַּיִם שָׁנִים טֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, יְזֻדְּמְנוּ לְפָנָיו (יזדמנו תוך) (יזדמן לפני) עֲרֵלִים שֶׁאֵינָם רְשׁוּמִים בִּבְרִיתְךָ?!

אָמַר לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כּוּרְסְיָיא כּוּרְסְיָיא, יֵיבְדוּן אֶלֶף אוּמִין כְּוָותַיְיהוּ, וְקַיְימָא דְּאוֹרַיְיתָא לָא יְזֻדְּמַן קַמַּיְיהוּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב יְיָ' בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר בְּצַעְדְּךָ מִשְּׂדֵה אֱדוֹם אֶרֶץ רָעָשָׁה. וַדַּאי בְּגִין דְּאוֹרַיְיתָא לָא אִתְיְיהִיבַת (בגין דאיהו קיימא קדישא) אֶלָּא לְמַאן דְּאִית בֵּיהּ קַיְימָא קַדִּישָׁא. וּמַאן דְּיָלִיף אוֹרַיְיתָא לְמַאן דְּלָא אִתְגְּזַר, מְשַׁקֵּר בִּתְרֵי קַיְימֵי,

מְשַׁקֵּר בְּקַיָּימָא דְּאוֹרַיְיתָא, וּמְשַׁקֵּר בְּקַיָּימָא דְּצַדִּיק וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. דְּאוֹרַיְיתָא לְהַאי אֲתַר אִתְיְיהִיבַת, וְלָא לְאָחֳרָא.

אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: כְּסָא כְּסָא, יֹאבְדוּ אֱלֶף אֻמּוֹת כְּמוֹתָם, וּבְרִית הַתּוֹרָה לֹא תְזַדְּמֵן לְפָנַיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב ה' בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר בְּצַעְדְּךָ מִשְּׂדֵה אֱדוֹם אֶרֶץ רָעָשָׁה. וַדַּאי מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה לֹא נִתְּנָה (משום שהיא ברית קדושה) אֶלָּא לְמִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בְּרִית קֹדֶשׁ. וּמִי שֶׁמְּלַמֵּד תּוֹרָה לְמִי שֶׁלֹּא נִמּוֹל, מְשַׁקֵּר בִּשְׁתֵּי בְּרִיתוֹת - מְשַׁקֵּר בִּבְרִית הַתּוֹרָה, וּמְשַׁקֵּר בַּבְּרִית שֶׁל צַדִּיק וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּנָה לַמָּקוֹם הַזֶּה, וְלֹא לְאַחֵר.

רִבִּי אַבָּא אָמַר, מְשַׁקֵּר בְּתַלַת דּוּכְתֵּי עִלָּאֵי, מְשַׁקֵּר בַּתּוֹרָה, מְשַׁקֵּר בַּנְּבִיאִים, מְשַׁקֵּר בַּכְּתוּבִים. מְשַׁקֵּר בַּתּוֹרָה, דִּכְתִיב, (דברים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה וְגוֹ'. מְשַׁקֵּר בַּנְּבִיאִים דִּכְתִיב, (ישעיה נד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְיָ'. אִינּוּן לְמוּדֵי יְיָ', וְלָא אָחֳרָא, וּכְתִיב (ישעיה ח) חֲתוֹם תּוֹרָה בְּלִמּוּדָי, אִינּוּן, וְלָא אָחֳרָא. מְשַׁקֵּר בַּכְּתוּבִים, דִּכְתִיב, (תהלים עח) וַיָּקֶם עֵדוּת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה שָׂם בְּיִשְׂרָאֵל, וּכְתִיב (תהלים קמ) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ. מַאן צַדִּיקִים. דָּא צַדִּיק וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. דְּמַאן דְּלָא אִתְגַּזַּר, וְלָא עָאל בְּקְיוּמָא דִּלְהוֹן, לָא יוֹדוּן לִשְׁמֵיהּ קַדִּישָׁא, דְּהִיא אוֹרַיְיתָא. אָמַר רִבִּי חִיָּיא כֵּיוָן דְּאִתְגְּלֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל טוּרָא דְּסִינַי, לְמֵיהַב אוֹרַיְיתָא לְיִשְׂרָאֵל, שְׁכִיבַת אַרְעָא, וְתַבַת בְּנַיְיחָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (שם עו) אֶרֶץ יָרְאָה וְשָׁקְטָה.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מְשַׁקֵּר בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת עֶלְיוֹנִים - מְשַׁקֵּר בַּתּוֹרָה, מְשַׁקֵּר בַּנְּבִיאִים, מְשַׁקֵּר בַּכְּתוּבִים. מְשַׁקֵּר בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה וְגוֹ'. מְשַׁקֵּר בַּנְּבִיאִים, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה'. הֵם לִמּוּדֵי ה' וְלֹא אַחֵר, וְכָתוּב (שם ח) חֲתוֹם תּוֹרָה בְּלִמָּדַי, הֵם וְלֹא אַחֵר. מְשַׁקֵּר בַּכְּתוּבִים, שֶׁכָּתוּב (תהלים עח) וַיָּקֶם עֵדוּת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה שָׂם בְּיִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב (שם קמ) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ. מִי הַצַּדִּיקִים? זֶה צַדִּיק וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. שֶׁמִּי שֶׁלֹּא נִמּוֹל וְלֹא נִכְנַס לַבְּרִית שֶׁלָּהֶם, לֹא יוֹדוּ לִשְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, כֵּיוָן שֶׁהִתְגַּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַר סִינַי לָתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, שָׁכְכָה הָאָרֶץ וְשָׁבָה לִמְנוּחָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם עו) אֶרֶץ יָרְאָה וְשָׁקְטָה.

תָּא חֲזֵי, בַּר נָשׁ דְּאִתְיְילִיד לָא אִתְמְנָא עֲלֵיהּ חֵילָא דִּלְעֵילָּא, עַד דְּאִתְגְּזַר. כֵּיוָן דְּאִתְגְּזַר, אִתְעַר עֲלֵיהּ (רוחא) אִתְעָרוּתָא דְּרוּחָא דִּלְעֵילָּא. זְכֵי לְאִתְעַסְקָא בְּאוֹרַיְיתָא, אִתְעַר עֲלֵיהּ אִתְעָרוּתָא יַתִּיר. זְכֵי וְעָבִיד פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא, אִתְעַר עֲלֵיהּ אִתְעָרוּתָא יַתִּיר. זְכֵי וְאִתְנְסִיב, זְכֵי וְאוֹלִיד בְּנִין, וְאוֹלִיף לוֹן אוֹרְחוֹי דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, הָא כְּדֵין הוּא אָדָם שְׁלִים. שְׁלִים בְּכֹלָּא.

בֹּא רְאֵה, אָדָם שֶׁנּוֹלַד לֹא הִתְמַנָּה עָלָיו הַכֹּחַ שֶׁלְּמַעְלָה עַד שֶׁנִּמּוֹל. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, מִתְעוֹרֶרֶת עָלָיו (רוח) הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל רוּחַ שֶׁל מַעְלָה. זוֹכֶה לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה - מִתְעוֹרֶרֶת עָלָיו הִתְעוֹרְרוּת יְתֵרָה. זוֹכֶה וְעוֹשֶׂה מִצְוֹות הַתּוֹרָה, מִתְעוֹרֶרֶת עָלָיו הִתְעוֹרְרוּת יְתֵרָה. זוֹכֶה וְנוֹשֵׂא - זוֹכֶה וּמוֹלִיד בָּנִים וּמְלַמֵּד אוֹתָם אֶת דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, הֲרֵי אָז הוּא אָדָם שָׁלֵם, שָׁלֵם בַּכֹּל.

אֲבָל בְּהֲמָה דְּאִתְיְלִידַת, בְּהַהִיא שַׁעֲתָא דְּאִתְיְלִידַת, הַהוּא חֵילָא דְּאִית לָהּ בְּסוֹפָהּ, אִית לָהּ בְּהַהִיא שַׁעֲתָא דְּאִתְיְלִידַת, וְאִתְמְנָא עָלֶיהָ. וּבְגִין כַּךְ כְּתִיב, שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד. עֵגֶל אוֹ טָלֶה, אוֹ שָׂעִיר אוֹ גְּדִי לָא אִתְמַר, אֶלָּא שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז, הַהוּא דְּאִית לֵיהּ לְסוֹפָא, אִית לֵיהּ בְּשַׁעֲתָא דְּאִתְיְלִיד.

אֲבָל בְּהֵמָה שֶׁנּוֹלְדָה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנּוֹלְדָה, אוֹתוֹ כֹּחַ שֶׁיֵּשׁ לָהּ בְּסוֹפָהּ יֵשׁ לָהּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנּוֹלְדָה, וְהִתְמַנָּה עָלֶיהָ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד. עֵגֶל אוֹ טָלֶה אוֹ שָׂעִיר אוֹ גְּדִי לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז. אוֹתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ לַסּוֹף - יֵשׁ לוֹ בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹלַד.

וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ, בְּגִין לְאִתַּיְשָׁבָא בֵּיהּ הַהוּא חֵילָא וְאִתְקַיָּים בֵּיהּ. וּבְמַה יִתְקַיָּים בֵּיהּ. כַּד יִשְׁרֵי עָלֶיהָ שַׁבָּת חַד, וְאִי לָא, לָא יִתְקַיָּים. (ועוד דאתייבש מזוהמא דאמיה) וּלְבָתַר דְּיִתְקַיָּים בֵּיהּ הַהוּא חֵילָא, כְּתִיב יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיְיָ', בְּקִיּוּמָא דְּשַׁבָּת חַד, דְּאַעְבָּר עָלֶיהָ.

וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ, כְּדֵי לְיַשֵּׁב בּוֹ אוֹתוֹ כֹּחַ וּמִתְקַיֵּם בּוֹ. וּבַמֶּה יִתְקַיֵּם בּוֹ? כְּשֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו שַׁבָּת אַחַת, וְאִם לֹא - לֹא יִתְקַיֵּם. (ועוד, שיתיבש מזהמת אמו) וְאַחַר שֶׁיִּתְקַיֵּם בּוֹ אוֹתוֹ הַכֹּחַ, כָּתוּב יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַה', בְּקִיּוּם שֶׁל שַׁבָּת אַחַת שֶׁעָבְרָה עָלָיו.

וּבַר נָשׁ, בְּקִיּוּמָא דְּשַׁבָּת חַד, אִתְקַיָּים בֵּיהּ אִתְעָרוּתָא דְּהַאי עָלְמָא, וְחֵילָא דִּילֵיהּ. בָּתַר דְּאִתְגְּזַר, אִתְעַר עָלֶיהָ אִתְעָרוּתָא דְּרוּחָא עִלָּאָה, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אַעְבָּר עָלֶיהָ, וְחָמָאת לֵיהּ, בְּרִשְׁיָמָא קַדִּישָׁא, וְאַתְעָרַת עָלֶיהָ, וְשַׁרְיָא עָלֶיהָ רוּחָא דְּהַהוּא עָלְמָא קַדִּישָׁא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (יחזקאל טז) וָאֶעֱבֹר עָלַיִךְ וָאֶרְאֵךְ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדָמַיִךְ וְגוֹ'. בְּדָמַיִךְ: בְּתָרֵי.

וּבֶן אָדָם, בְּקִיּוּם שֶׁל שַׁבָּת אַחַת מִתְקַיֶּמֶת בּוֹ הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַכֹּחַ שֶׁלּוֹ. אַחַר שֶׁנִּמּוֹל, מִתְעוֹרֶרֶת עָלָיו הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל רוּחַ עֶלְיוֹנָה, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עוֹבֶרֶת עָלָיו וְרוֹאָה אוֹתוֹ בְּרִשְׁם קָדוֹשׁ, וּמִתְעוֹרֶרֶת עָלָיו וְשׁוֹרָה עָלָיו הָרוּחַ שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם קָדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל טז) וָאֶעֱבֹר עָלַיִךְ וָאֶרְאֵךְ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדָמַיִךְ וְגוֹ'. בְּדָמַיִךְ - בִּשְׁנַיִם.

וְאִי תֵּימָא, הָתָם כַּד נָפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, דִּשְׁכִיחַ בֵּינַיְיהוּ דָּם פֶּסַח וְדָם מִילָה, כְּדֵין כְּתִיב בְּדָמַיִךְ חַיִי, הָכָא מַאי בְּדָמַיִךְ. אֶלָּא תְּרֵין, חַד דְּמִילָה, וְחַד דְּפִרְיעָה. חַד דְּגָזִירוּ, דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְחַד דְּפִרְיעָה, בְּצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְאִלֵּין תְּרֵין דָּמִין דְּבַר נָשׁ קָאִים בְּגִינַיְיהוּ בְּקִיּוּמָא דְּעָלְמָא דְּאָתֵי, הָדָא הוּא דִכְתִיב בָּדָמַיִךְ חַיִי.

וְאִם תֹּאמַר, שָׁם כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, שֶׁהָיוּ מָצוּי בֵּינֵיהֶם דַּם פֶּסַח וְדַם מִילָה, אֲזַי כָּתוּב בְּדָמַיִךְ חָיִי, כָּאן מַה זֶּה בְּדָמַיִךְ? אֶלָּא שְׁנַיִם - אֶחָד שֶׁל מִילָה וְאֶחָד שֶׁל פְּרִיעָה. אֶחָד שֶׁל מִילָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאֶחָד שֶׁל פְּרִיעָה בְּצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְאֵלּוּ שְׁנֵי דָמִים שֶׁאָדָם עוֹמֵד בִּשְׁבִילָם בַּקִּיּוּם שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּדָמַיִךְ חָיִי.

דף צב.

רִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, (תהלים כה) סוֹד יְיָ' לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם. סוֹד יְיָ' לִירֵאָיו, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם, דָּא צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, (דף צ"ב ע"א) בְּקִשׁוּרָא חָדָא.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, (תהלים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם. סוֹד ה' לִירֵאָיו - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם - זֶה צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, בְּקֶשֶׁר אֶחָד.

יו"ד, תִּלַּת אַתְוָון, שְׁלֵימוּתָא דְּכֹלָּא. י' רֵאשִׁיתָא דְּכֹלָּא. י' עִלָּאָה דְּכֹלָּא. וָא"ו אֶמְצָעִיתָא, שְׁלֵימוּתָא דְּכָל סִטְרִין. מַעְבַּר לְכָל רוּחִין, בֵּיהּ תַּלְיָא מְהֵימְנוּתָא. דָּל"ת, גִּנְתָּא, צְרוֹרָא דְּחַיֵּי. אַת דָּא זְעֵירָא, שְׁלֵימָא דְּכֹלָּא.

יו"ד, שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת, הַשְׁלֵמוּת שֶׁל הַכֹּל. י' רֵאשִׁית הַכֹּל. י' עֶלְיוֹנָה שֶׁל הַכֹּל, וָא"ו אֶמְצַע, שְׁלֵמוּתָם שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים, מַעֲבִיר אֶת כָּל הָרוּחוֹת, בּוֹ תְּלוּיָה הָאֱמוּנָה. דָּל"ת, הַגָּן, צְרוֹר הַחַיִּים. הָאוֹת הַזּוֹ קְטַנָּה, שְׁלֵמוּת שֶׁל הַכֹּל.

אַת דָּא סְתִימָא דְּכָל סִטְרִין. כַּד נָפִיק, נָפִיק כְּמַלְכָּא עִם חֵילוֹי. תָּב (נ"א יתיב) לְבָתַר, י' בְּלְחוֹדוֹי, בֵּיהּ אַסְתִּים מִלָּה, בֵּיהּ נָפִיק, סָגִיר וּפָתַח. (נ"א נגיד ונפיק ופתח).

הָאוֹת הַזּוֹ סְתוּמָה שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים. כְּשֶׁיּוֹצֵאת, יוֹצֵאת כְּמוֹ מֶלֶךְ עִם חֵילוֹתָיו. שָׁבָה (יושבת) אַחַר כָּךְ י' לְבַדָּהּ, בָּהּ נִסְתָּר הַדָּבָר, בָּהּ יוֹצֵא, סוֹגֵר וּפוֹתֵחַ. (שופע ויוצא ופותח).

הֵ"א (נ"א דא) שְׁלֵימוּתָא דְּכֹלָּא, לְעֵילָּא וּלְתַתָּא. וְהָא אִתְּמַר, ה', הָא יְדִיעָא. א' הוּא יו"ד, שְׁלִימוּ דְּתִלַּת אַתְוָון, דְּאִינּוּן בְּרֵישָׁא, דְּסִתְימִין (ס"א ביו"ד והא אוקמוה) ביה"ו על גבי א' (ס"א דא' הא) וְהָא אוּקְמוּהָ (בי' והא אוקמוה), וְכֹלָּא חַד מִלָּה הוּא, שְׁלִימוּ דְּשָׁמָא קַדִּישָׁא, הוּא שְׁלִימוּ דְּעֵילָּא (ותתא). בְּגִין כַּךְ, לְזִמְנִין הֵ"א נָטִיל א', בְּזִמְנָא דְּהִיא מִתְעַטְּרָא בְּעַטְרוֹי.

הֵ"א (זו) הַשְׁלֵמוּת שֶׁל הַכֹּל, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְהָרֵי נִתְבָּאֵר, הֵ"א ה', הֲרֵי יְדוּעָה. א' הִיא יו"ד, שְׁלֵמוּת שֶׁל שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן בָּרֹאשׁ, שֶׁסְּתוּמוֹת (ביו"ד, והרי פרשוה) בּוֹ ו' עַל גַּבֵּי א' (שא' הא), וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ (בי', והרי פרשוה), וְהַכֹּל הוּא דָּבָר אֶחָד, שְׁלֵמוּת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, הוּא שְׁלֵמוּת שֶׁל מַעְלָה (ומטה). מְשׁוּם כָּךְ לִפְעָמִים הֵ"א נוֹטֶלֶת א', בִּזְמַן שֶׁהִיא מִתְעַטֶּרֶת בְּעַטְרוֹתָיו.

תָּא חֲזֵי, כָּל אָת וְאָת דְּשָׁמָא קַדִּישָׁא, אִתְחֲזֵי בֵּיהּ שְׁלִימוּ דְּכָל שְׁמָא. יו"ד הָא אִתְּמַר שְׁלִימוּ דְּכֹלָּא. ה' שְׁלִימוּ דְּכֹלָּא וְאַף עַל גַּב דְּלָאו אִיהוּ בְּאָלֶף, ה' בְּלְחוֹדוֹי, הָא אִתְּמַר בְּדִיּוּקְנָא (ס"א דא א' הוא וכו') ה"י (ס"א איהו) (דא ה'). הוּא שְׁלֵימוּתָא דְּכֹלָּא. (וא"ו ה"א ו' בין בסטרא דא, בין בסטרא אחרא, שלימו הוא דכלא. ו"ה) הוּא שְׁלִימוּ יַתִּיר, לְאַעְטָרָא לְכֹלָּא הָא דְּכֹלָּא חַד, וְהָא אַתְעָרוּ בֵּיהּ חַבְרַיָּיא.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל אוֹת וְאוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִרְאֵית הַשְׁלֵמוּת שֶׁל כָּל הַשֵּׁם. יו"ד הֲרֵי נִתְבָּאֵר שְׁלֵמוּת הַכֹּל. ה' שְׁלֵמוּת שֶׁל הַכֹּל, וְאַף עַל גַּב שֶׁאֵינָהּ בָּאָלֶף, ה' בִּלְבַדָּהּ, הֲרֵי נִתְבָּאֵר בִּדְיוּקָן (זו א' היא וכו') ה"י (היא)

(זו ה'). הוּא שְׁלֵמוּת הַכֹּל. ו' בֵּין בְּצַד זֶה בֵּין בְּצַד אַחֵר, שְׁלֵמוּת הוּא שֶׁל הַכֹּל. ו"ה הִיא שְׁלֵמוּת יְתֵרָה, לְעַטֵּר אֶת הַכֹּל זֶה שֶׁהַכֹּל אֶחָד, וְהָרֵי הִתְעוֹרְרוּ בּוֹ הַחֲבֵרִים.

תָּא חֲזֵי, וְהָיָה שְׁבֻעַת יָמִים וְגוֹ'. יוֹ"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א (נ"א וא"ו ה"א יו"ד ה"א) אִתְגְּלִיפוּ אַתְוָון (והיה) ו' ה', הָא שְׁבֻעַת יוֹמִין אִתְכְּלִילוּ בְּחַד. י' ה', שְׁבֻעַת יוֹמִין. י' חַד, כְּלָלָא דְּכוֹלָּא. ה' תְּלַת, הִיא וּתְרֵין בְּנִין. וּבְרָא חַד, תְּרֵין אֲבָהָן בֵּיהּ כְּלִילָן, הָא שִׁיתָּא (חמשא). בְּרַתָּא נוּקְבָא חַד, הָא שְׁבֻעָה (שיתא), אִשְׁתְּמַע דְּה' עִלָּאָה כְּלָלָא דְּשִׁיתָּא. י"ה הָא שְׁבֻעָה. הַיְינוּ דִּכְתִיב, (מלכים א ח) שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם.

בֹּא רְאֵה, וְהָיָה שְׁבֻעַת יָמִים וְגוֹ'. יוֹ"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א (וא,, ו ה,, א יו,, ד ה"א) - נֶחְקְקוּ אוֹתִיּוֹת (והיה). ו' ה', הֲרֵי שְׁבֻעַת יָמִים נִכְלְלוּ כְּאֶחָד. י' ה', שְׁבֻעַת יָמִים. י' אֶחָד, הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל. ה' שְׁלִשָּׁה, הִיא וּשְׁנֵי בָנִים. וּבֵן אֶחָד, שְׁנֵי אָבוֹת כְּלוּלִים בּוֹ - הֲרֵי שִׁשָּׁה (חמשה). בַּת נְקֵבָה אַחַת - הֲרֵי שְׁבֻעָה (ששה). נִשְׁמַע שֶׁה' עֶלְיוֹנָה כְּלָל שֶׁל שִׁשָּׁה. י"ה הֲרֵי שְׁבֻעָה. הַיְינוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים א ח) שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם.

וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ. תַּחַת אִמּוֹ, אִתְעַטָּרוּ שִׁבְעַת יָמִים, דִּכְתִיב, (דברי הימים א כט) לְךָ יְיָ' הַגְּדוּלָּה וְהַגְּבוּרָה וְגוֹ'. וְעַל דָּא שִׁבְעַת יָמִים לְתַתָּא, לְיקָרָא דְּאִימָּא עִלָּאָה. תַּחַת אִמּוֹ לְתַתָּא. דִּכְתִיב, (שמואל א ב) עַד עָקָרָה יָלְדָה שִׁבְעָה וְרַבַּת בָּנִים אֻמְלָלָה. עִקָּרָא דְּכָל בֵּיתָא, יָלְדָה שִׁבְעָה, אִלֵּין שִׁבְעַת יוֹמִין דְּחַג הַסּוּכּוֹת. וְרַבַּת בָּנִים אֻמְלָלָה, אִלֵּין קָרְבְּנִין דְּחָג, דְּנָחְתִּין בְּכָל יוֹמָא מִן מְנָיָנָא.

וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ. תַּחַת אִמּוֹ, הִתְעַטְּרוּ שִׁבְעַת יָמִים, שֶׁכָּתוּב (דברי הימים א כט) לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְגוֹ'. וְעַל כֵּן שִׁבְעַת יָמִים לְמַטָּה לִכְבוֹד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. תַּחַת אִמּוֹ לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (שמואל א ב) עַד עֲקָרָה יָלְדָה שִׁבְעָה וְרַבַּת בָּנִים אֻמְלָלָה. הָעִקָּר שֶׁל כָּל הַבַּיִת, יָלְדָה שִׁבְעָה, אֵלּוּ שִׁבְעַת הַיָּמִים שֶׁל חַג הַסֻּכּוֹת. וְרַבַּת בָּנִים אֻמְלָלָה - אֵלּוּ קָרְבְּנוֹת הֶחָג שֶׁיּוֹרְדִים בְּכָל יוֹם מִן הַמָּנְיָן.

וְתָא חֲזֵי אִלֵּין סַלְקִין לְעֵילָּא לְעֵילָּא, וְאִלֵּין נָחְתִּין לְתַתָּא לְתַתָּא, כְּמָה דְּאִתְּ אָמַר (עובדיה א) אִם תַּגְבִּיהַּ כַּנֶּשֶׁר וְאִם בֵּין כּוֹכָבִים שִׂים קִנֶּךָ מִשָּׁם אוֹרִידְךָ נְאֻם יְיָ'. וְיִשְׂרָאֵל סַלְקִין מִתַּתָּא לְעֵילָּא, דִּכְתִיב, (בראשית כח) וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ, וּכְתִיב (בראשית כו) וְהִרְבֵּיתִי אֶת זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם, וּלְבָתַר סַלְקִין עַל כֹּלָּא, וּמִתְדַּבְּקָן בַּאֲתַר עִלָּאָה עַל כֹּלָּא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ'. (ויקרא כב) וְשׁוֹר אוֹ שֶׂה אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, כְּתַרְגּוּמוֹ לָהּ וְלִבְרָהּ. דְּעִקָּרָא דְּאִימָּא לְמִנְדַּע בָּרָה, וְאָזִיל בַּתְרָהּ, וְלָא אָזִיל בָּתַר אֲבוּהָ, וַאֲנָן לָא יָדְעִינָן מַאן הוּא. לֹא תִשְׁחָטוּ בְּיוֹם אֶחָד.

וּבֹא רְאֵה, אִלּוּ עוֹלִים לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְאִלּוּ יוֹרְדִים לְמַטָּה לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עובדיה א) אִם תַּגְבִּיהַּ כַּנֶּשֶׁר וְאִם בֵּין כּוֹכָבִים שִׂים קִנֶּךָ מִשָּׁם אוֹרִידְךָ נְאֻם ה'. וְיִשְׂרָאֵל עוֹלִים מִמַּטָּה לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית כח) וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ, וְכָתוּב (שם כו) וְהִרְבֵּיתִי אֶת זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם. וְאַחַר כָּךְ עוֹלִים עַל

הַכֹּל וְנִדְבָּקִים בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ'. וְשׁוֹר אוֹ שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּתַרְגּוּמוֹ: אוֹתָהּ וְאֶת בִּתָּהּ. שֶׁעִקֵּר הָאֵם לְדַעַת אֶת בִּתָּהּ, וְהוּא הוֹלֵךְ אַחֲרֶיהָ, וְלֹא הוֹלֵךְ אַחַר אֲבִיו, וְאָנוּ לֹא יוֹדְעִים מִי הוּא? לֹא תִשְׁחָטוּ בְּיוֹם אֶחָד.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַאי טַעְמָא. אִי תֵּימָא מִשּׁוּם עַגְמַת נֶפֶשׁ דִּבְעִירָא, נֵיכוּס לְהַאי בְּבֵיתָא חַד, וּלְהַאי בְּבֵיתָא אָחֳרָא. אוֹ לְהַאי הַשְׁתָּא, וּלְהַאי לְבָתַר. אָמַר לֵיהּ, אִית מַאן דְּשָׁרֵי, וְלָאו הָכֵי, אֶלָּא בְּיוֹם אֶחָד מַמָּשׁ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָה הַטַּעַם? אִם תֹּאמַר מִשּׁוּם עַגְמַת נֶפֶשׁ שֶׁל הַבְּהֵמָה, אֲז נִשְׁחַט אֶת זֶה בְּבִית אֶחָד וְאֶת הַהוּא בְּבַיִת אַחֵר, אוֹ אֶת זֶה עַכְשָׁו וְאֶת זֶה אַחַר כָּךְ. אָמַר לוֹ, יֵשׁ מִי שֶׁמַּתִּיר, וְלֹא כָּךְ, אֶלָּא בְּיוֹם אֶחָד מַמָּשׁ.

תָּא חֲזֵי תָּנֵינָן יָפָה תַּעֲנִית לַחֲלוֹם, כְּאֵשׁ לַנְּעוֹרֶת. וְעִקָּרָא דְּתַעֲנִיתָא בְּהַהוּא יוֹמָא מַמָּשׁ, וְלָאו בְּיוֹמָא אָחֳרָא. מַאי טַעֲמָא. בְּגִין דְּלֵית לָךְ יוֹם לְתַתָּא, דְּלָא שַׁלְטָא בֵּיהּ יוֹמָא אָחֳרָא עִלָּאָה. וְכַד אִיהוּ שָׁארֵי בְּתַעֲנִיתָא דְּחֶלְמָא, אוֹלִיפְנָא דְּהַהוּא יוֹמָא לָא אִתְעֲדֵי, עַד דְּאִתְבְּטַל הַהוּא גְּזֵרָה. וְאִי דָּחֵי לֵיהּ לְיוֹמָא אָחֳרָא, הָא שׁוּלְטָנָא דְּיוֹמָא אָחֳרָא הוּא, וְלָא עָאל יוֹמָא בְּיוֹמָא אָחֳרָא דְּחַבְרֵיהּ. כְּהַאי גַּוְונָא, לֵית לָךְ יוֹם דְּלָא אִתְמַנָּא עֲלֵיהּ יוֹמָא עִלָּאָה לְעֵילָּא. וּבְעֵי בַּר נָשׁ לְאִסְתַּמָּרָא, דְּלָא יַעְבִּיד פְּגִימוּ בְּהַהוּא יוֹמָא, וְלָא יִתְפְּגִים קַמֵּי שְׁאָר יוֹמִין אָחֳרָנִין.

בֹּא רְאֵה, יָפָה תַּעֲנִית לַחֲלוֹם כְּאֵשׁ לַנְּעוֹרֶת. וְעִקַּר הַתַּעֲנִית הִיא בְּאוֹתוֹ יוֹם מַמָּשׁ, וְלֹא בְּיוֹם אַחֵר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֵין לְךָ יוֹם לְמַטָּה שֶׁלֹּא שׁוֹלֵט בּוֹ יוֹם אַחֵר עֶלְיוֹן. וּכְשֶׁהוּא שָׁרוּי בְּתַעֲנִית חֲלוֹם, לְמַדְנוּ שֶׁאוֹתוֹ יוֹם לֹא מוּסָר, עַד שֶׁמִּתְבַּטֶּלֶת אוֹתָהּ גְּזֵרָה. וְאִם דּוֹחֶה אוֹתָהּ לְיוֹם אַחֵר, הֲרֵי שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל הַיּוֹם הָאַחֵר הוּא, וְלֹא נִכְנָס יוֹם בְּיוֹם אַחַר שֶׁל חֲבֵרוֹ. כְּמוֹ זֶה, אֵין לְךָ יוֹם שֶׁלֹּא הִתְמַנָּה עָלָיו יוֹם עֶלְיוֹן לְמַעְלָה. וְצָרִיךְ אָדָם לְהִשָּׁמֵר שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה פְּגָם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְלֹא יִפָּגֵם לִפְנֵי שְׁאָר הַיָּמִים הָאֲחֵרִים.

דף צב:

וְתָנֵינָן, בְּעוֹבָדָא דִּלְתַתָּא אִתְעַר עוֹבָדָא דִּלְעֵילָּא. אִי בַּר נָשׁ עָבִיד עוֹבָדָא לְתַתָּא כִּדְקָא (דף צ"ב ע"ב) יָאוֹת, הָכִי אִתְעַר חֵילָא כִּדְקָא יָאוֹת לְעֵילָּא, עָבִיד בַּר נָשׁ חֶסֶד בָּעָלְמָא, אִתְעַר חֶסֶד לְעֵילָּא, וְשָׁארִי בְּהַהוּא יוֹמָא, וְאִתְעַטָּר בֵּיהּ בְּגִינֵיהּ. וְאִי אִתְדַּבַּר בַּר נָשׁ לְרַחֲמֵי לְתַתָּא, אִתְעַר רַחֲמֵי עַל הַהוּא יוֹמָא, וְאִתְעַטָּר בְּרַחֲמֵי בְּגִינֵיהּ. וּכְדֵין הַהוּא יוֹמָא קָאִים עֲלֵיהּ לְמֶהֱוֵי אֲפוֹטְרוֹפָּא בְּגִינֵיהּ, בְּשַׁעֲתָא דְּאִצְטְרִיךְ לֵיהּ.

וְשָׁנִינוּ, בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה לְמַעְלָה. אִם אָדָם עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה לְמַטָּה כָּרָאוּי, כָּךְ מִתְעוֹרֵר כֹּחַ כָּרָאוּי לְמַעְלָה. עוֹשֶׂה אָדָם חֶסֶד בָּעוֹלָם - מִתְעוֹרֵר חֶסֶד לְמַעְלָה, וְשׁוֹרֶה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וּמִתְעַטֵּר בּוֹ בִּשְׁבִילוֹ. וְאִם נוֹהֵג אָדָם בְּרַחֲמִים לְמַטָּה - מְעוֹרֵר רַחֲמִים עַל אוֹתוֹ יוֹם, וּמִתְעַטֵּר בְּרַחֲמִים בִּשְׁבִילוֹ. וְאָז אוֹתוֹ הַיּוֹם עוֹמֵד עָלָיו לִהְיוֹת אַפּוֹטְרוֹפּוֹס עָלָיו בְּשָׁעָה שֶׁיִּצְטָרֵךְ אוֹתוֹ.

כְּגַוְונָא דָּא, בְּהִפּוּכָא דְּדָא. (ועל כלא) אִי עָבִיד בַּר נָשׁ עוֹבָדָא דְּאַכְזָרִי, הָכִי אִתְעַר בְּהַהוּא יוֹמָא, וּפָגִים לֵיהּ, וּלְבָתַר קָאִים עָלֵיהּ לְאַכְזָרִי לְשֵׁיצָאָה לֵיהּ מֵעָלְמָא. בְּהַהִיא מִדָּה דְּבַר נָשׁ מוֹדֵד, בָּהּ מוֹדְדִין לֵיהּ.

כְּמוֹ זֶה בַּהֶפֶךְ שֶׁל זֶה. (ועל הכל) אִם עוֹשֶׂה אָדָם מַעֲשֶׂה אַכְזָרִי, כָּךְ מְעוֹרֵר בְּאוֹתוֹ יוֹם וּפוֹגֵם אוֹתוֹ, וְאַחַר כָּךְ עוֹמֵד עָלָיו כְּמוֹ אַכְזָרִי לְכַלּוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם. בְּאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד - בָּהּ מוֹדְדִין לוֹ.

תָּנָן, דְּיִשְׂרָאֵל אַכְזָרְיוּת אִתְמְנַע מִנַּיְיהוּ, מִכָּל שְׁאָר עַמִּין, וְלָא יִתְחֲזוּן מִנַּיְיהוּ עוֹבָדָא בְּעָלְמָא. דְּהָא כַּמָּה מָארֵי דְּעַיְינִין קַיְימִין עָלֵיהּ דְּבַר נָשׁ בְּהַהוּא עוֹבָדָא, זַכָּאָה מַאן דְּאַחְזֵי עוֹבָדָא דְּכַשְׁרָא לְתַתָּא, דְּהָא בְּעוֹבָדָא תַּלְיָיא מִלְּתָא בְּכֹלָּא, לְאִתְעָרָא מִלָּה אָחֳרָא.

שְׁנִינוּ, שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִמְנָעָה מֵהֶם אַכְזָרִיּוּת מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים, וְלֹא יֵירָאוּ מֵהֶם מַעֲשֶׂה בָּעוֹלָם. שֶׁהֲרֵי כַּמָּה בַּעֲלֵי עֵינַיִם עוֹמְדִים עַל הָאָדָם בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּרְאֶה מַעֲשֶׂה כָּשֵׁר לְמַטָּה, שֶׁהֲרֵי בְּמַעֲשֶׂה תְּלוּי הַדָּבָר בַּכֹּל, לְעוֹרֵר דָּבָר אַחֵר.

רִבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (בראשית מב) וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם, הַאי קְרָא רָזָא דְּחָכְמְתָא אִית בֵּיהּ, וְאִית לָן לְאִסְתַּכְּלָא בֵּיהּ, דְּלָאו סֵיפֵיהּ רֵישֵׁיהּ, וְלָאו רֵישֵׁיהּ סֵיפֵיהּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (בראשית מב) וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ סוֹד שֶׁל חָכְמָה, וְיֵשׁ לָנוּ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, שֶׁאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ וְאֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ.

אֶלָּא תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי לְמֵידָן עָלְמָא בְּכַפְנָא, לָא יָהִיב מִלָּה דָּא לְיַדָּא דְּכָרוֹזָא, דְּהָא כָּל דִּינִין אֲחָרָנִין דְּעָלְמָא, כָּרוֹזָא כָּרִיז עָלוֹהִי עַד לָא יֵיתוֹן לְעָלְמָא, וְדִינָא דָּא לָא אִתְיְיהִיב לְכָרוֹזָא, אֶלָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַכְרִיז עָלֵיהּ וְקָאֵרִי. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (מלכים ב ח) כִּי קָרָא יְיָ' לָרָעָב. מֵהַהִיא שַׁעֲתָא אִתְפַּקְּדָן עַל עָלְמָא מְמָנָן אָחֳרָנִין, בְּפִקִּידוּ דְּרָעָב. (דתרעין).

אֶלָּא בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לָדוּן אֶת הָעוֹלָם בְּרָעָב, אֵינוֹ נוֹתֵן דָּבָר זֶה לִידֵי הַכָּרוֹז, שֶׁהֲרֵי כָּל הַדִּינִים הָאֲחֵרִים שֶׁל הָעוֹלָם, הַכָּרוֹז מַכְרִיז עֲלֵיהֶם טֶרֶם שֶׁיָּבאוּ לָעוֹלָם, וְהַדִּין הַזֶּה לֹא נִתַּן לַכָּרוֹז, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְרִיז עָלָיו וְקוֹרֵא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים ב ח) כִּי קָרָא ה' לָרָעָב. מֵאוֹתָהּ שָׁעָה נִפְקָדִים עַל הָעוֹלָם מְמֻנִּים אֲחֵרִים בִּפְקִידַת הָרָעָב (של השערים).

וְאָסִיר לֵיהּ לְבַר נָשׁ דְּאִית לֵיהּ שַׁבְעָא, לְאַחֲזָאָה בְּגַרְמֵיהּ שַׂבְעָא, דְּהָא אַחְזֵי פְּגִימוּ לְעֵילָּא, וְאַכְחִישׁ מִלָּה דְּמַלְכָּא, וְכִבְיָכוֹל כְּאִלּוּ אַעְבָּר מְמָנָן דְּמַלְכָּא מֵאַתְרַיְיהוּ. וְעַל דָּא אָמַר יַעֲקֹב לִבָנוֹי, לָמָּה תִתְרָאוּ, לָמָּה תַּעֲבִידוּ פְּגִימוּ לְעֵילָּא וּלְתַתָּא, וּלְאַכְחָשָׁא מִלָּה דְּמַלְכָּא, וְכָל אִינּוּן מְמָנָן בְּכְרִיזוּ דִּילֵיהּ.

וְאָסוּר לְאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֹׂבַע לְהַרְאוֹת בְּעַצְמוֹ שֹׂבַע, שֶׁהֲרֵי מַרְאֶה פְּגָם לְמַעְלָה וּמַכְחִישׁ אֶת דְּבַר הַמֶּלֶךְ, וְכִבְיָכוֹל הֶעֱבִיר אֶת הַמְמֻנִּים שֶׁל הַמֶּלֶךְ מִמְּקוֹמָם. וְעַל כֵּן אָמַר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִתְרָאוּ, לָמָּה תַעֲשׂוּ פְּגָם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְהַכְחִישׁ אֶת דְּבַר הַמֶּלֶךְ וְכָל אוֹתָם הַמְמֻנִּים בַּכְּרִיזָה שֶׁלּוֹ.

אֲבָל הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם רְדוּ שָׁמָּה, וְתַמָּן אַחְזִיאוּ גַּרְמַיְיכוּ בְּשַׁבְעָא, וְלָא תַּכְחִישׁוּ פָּמַלְיָא דִּלְעֵילָּא הָכָא. וְתָא חֲזֵי, יַעֲקֹב כַּמָּה תְּבוּאָה הֲוַות לֵיהּ, וְלָא בָּעֵי לְשָׁבּוֹר אֶלָּא בְּתוֹךְ הַבָּאִים בְּגִין דְּלָא יִשְׁתְּכַח פְּגִימוּ בְּעוֹבָדָא דִּילֵיהּ.

אֲבָל הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם רְדוּ שָׁמָּה, וְשָׁם הַרְאוּ אֶת עַצְמְכֶם בְּשִׁבַע, וְאַל תַּכְחִישׁוּ פָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה כָּאן. וּבא וּרְאֵה, כַּמָּה תְּבוּאָה הָיְתָה לְיַעֲקֹב, וְלֹא רָצָה לִשְׁבֹּר אֶלָּא בְּתוֹךְ הַבָּאִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא פְּגָם בְּמַעֲשֵׂהוּ. השלמה מההשמטות סימן ג

השלמה מההשמטות (סימן ג)

אָמַר רַבִּי רְחוּמַאי מָהוּ דִכְתִיב וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם וַיֵּרֶד, וְהָא כְּבָר יָרַד. אֶלָּא וַיֵּרֶד מֵעֲשׂוֹת הַחַטָּאת וְהָעוֹלָה וְאַחַר כַּךְ וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם. נְשִׂיאוּת זוֹ לָמָּה, לְפִי שֶׁהִקְרִיב קָרְבָּן וְנִתְרַצָּה לְפָנֵי אֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. כְּדְאָמַר צָרִיךְ אוֹתוֹ שֶׁמְּקָרְבָן לַעֲלִיּוֹנִים וּמְיַיחֲדָן לְיַיחֵד בְּכֻלָּן אֵלּוּ. וּמָה אֶל הָעָם, בַּעֲבוּר הָעָם. וּמְאִי טַעְמָא בִּנְשִׂיאוּת לְבָרֵךְ לְהוֹן בִּבְרָכָה, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּיֵשׁ בַּאָדָם עֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת רֶמֶז לְי' סְפִירוֹת שֶׁנֶּחְתְּמוּ בְּהוֹן שָׁמַיִם וָאָרֶץ. (עד כאן מההשמטות)

אָמַר רַבִּי רְחוּמַאי, מַהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָו אֶל הָעָם וַיְבָרֲכֵם וַיֵּרֶד, וַהֲרֵי כְּבָר יָרַד? אֶלָּא וַיֵּרֶד מֵעֲשׂוֹת הַחַטָּאת וְהָעֹלָה, וְאַחַר כָּךְ וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָו אֶל הָעָם! נְשִׂיאוּת זוֹ לָמָּה? לְפִי שֶׁהִקְרִיב קָרְבָּן וְנִתְרַצָּה לִפְנֵי אֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. כְּמוֹ שֶׁאָמַר, צָרִיךְ אוֹתוֹ שֶׁמְּקָרְבָם לָעֶלְיוֹנִים וּמְיַחֲדָם, לְיַחֵד בְּכֻלָּם אֵלּוּ. וּמַהוּ אֶל הָעָם? בַּעֲבוּר הָעָם. וּמָה הַטַּעַם בִּנְשִׂיאוּת לְבָרֵךְ אוֹתָם בִּבְרָכָה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם עֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת, רֶמֶז לֶעָשֶׂר סְפִירוֹת שֶׁנֶּחְתְּמוּ בָהֶן שָׁמַיִם וָאָרֶץ: (ע"כ מההשמטות).

תּוּ פָּתַח וְאָמַר, (ויקרא ט) וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרֲכֵם. וְתָנֵינָן יָדוֹ כְּתִיב, דְּבָעֵי לְזַקְפָא יְמִינָא עַל שְׂמָאלָא. וַאֲמַאי. לְאַחָזָאָה עוֹבָדָא לְתַתָּא, בְּגִין דְּיִתְעַר עוֹבָדָא לְעֵילָּא.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (ויקרא ט) וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָו אֶל הָעָם וַיְבָרֲכֵם. וְשָׁנִינוּ, יָדוֹ כְּתוּב, שֶׁרָצָה לְזַקֵּף יָמִין עַל שְׂמֹאל. וְלָמָּה? לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה לְמַטָּה, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה לְמַעְלָה.

כְּתִיב (ויקרא כ"ה) וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וְגוֹ', שׁוֹפָר תְּרוּעָה אֲמַאי. אֶלָּא שׁוֹפָר, דְּמַתְבָּר שַׁלְשָׁלְאִין, דְּמַתְבָּר שׁוּלְטָנוּתָא מִכָּל עַבְדִּין. וּבַעְיָא לְאַחָזָאָה שׁוֹפָר דְּאִיהוּ פָּשִׁיט, וְלָא כָּפִיף, לְאַחָזָאָה חֵירוּ לְכֹלָּא, דְּהָא יוֹמָא גָּרִים. וּבְכֹלָּא בָּעֵי לְאַחָזָאָה עוֹבָדָא, וְעַל דָּא שׁוֹפָר, וְלָא קֶרֶן, בְּגִין לְאַחָזָאָה מַאן הוּא אֲתַר דְּאִקְרֵי שׁוֹפָר.

כְּתוּב (שם כה) וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וְגוֹ'. לָמָּה שׁוֹפַר תְּרוּעָה? אֶלָּא שׁוֹפָר שֶׁמְּשַׁבֵּר שַׁלְשֶׁלְאוֹת, שֶׁמְּשַׁבֵּר אֶת הַשִּׁלְטוֹן מִכָּל הָעֲבָדִים. וְצָרִיךְ לְהַרְאוֹת שׁוֹפָר שֶׁהוּא פָּשׁוּט, וְלֹא כָּפוּף, לְהַרְאוֹת חֵרוּת לַכֹּל, שֶׁהֲרֵי הַיּוֹם גּוֹרֵם. וּבַכֹּל צָרִיךְ לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה, וְעַל כֵּן שׁוֹפָר וְלֹא קֶרֶן, כְּדֵי לְהַרְאוֹת מֵיהוּ הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא שׁוֹפָר.

זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל בָּעָלְמָא דֵּין וּבָעָלְמָא דְּאָתֵי, דְּאִינּוּן יַדְעִין לְאִתְדַּבְּקָא בְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, וּלְאַתְעָרָא חֵילָא דִּלְעֵילָּא, וּלְאַמְשָׁכָא קְדוּשָּׁה דְּמָארֵיהוֹן עָלַיְיהוּ, בְּגִין כָּךְ כְּתִיב (דברים לג) אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ וְגוֹ'. (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיְיָ' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֵם יוֹדְעִים לְהִדָּבֵק בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וּלְעוֹרֵר כֹּחַ שֶׁלְּמַעְלָה, וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת קְדֻשַּׁת רִבּוֹנָם עֲלֵיהֶם. מִשּׁוּם כָּךְ כְּתוּב, (דברים לג) אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ וְגוֹ'. (שם ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם. הַקְדָּמַת רַעְיָא מְהֵימְנָא

הקדמת רעיא מהימנא (ויקרא כב) וּשְׁמַרְתֶּם מִצְוֹתַי וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם וְגוֹ'. פִּקּוּדִין דְּמָארֵי עָלְמָא, הָא תְּנַיְנָן. דִּכְתִיב וּשְׁמַרְתֶּם מִצְוֹתַי וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם. אִי נְטוּרֵי קָא בָּעֵינָן, עֵיבִידָא לְמֶה. תּוּ, כָּל פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא אִינּוּן בְּתַרְיִן גַּוְונִין דְּאִינּוּן חַד, זְכוֹר וְשָׁמוֹר, זְכוֹר לְדָכוּרָא, וְשָׁמוֹר לְנוּקְבָא. וְכֻלְּהוּ כְּלָלָא חֲדָא, אִי שָׁמוֹר לְנוּקְבָא אֲמַאי כְּתִיב וּשְׁמַרְתֶּם (את כל) מִצְוֹתַי.

וּשְׁמַרְתֶּם מִצְוֹתַי וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם וְגוֹ'. מִצְווֹתָיו שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם, הֲרֵי שְׁנֵינוּ, שֶׁכָּתוּב וּשְׁמַרְתֶּם מִצְוֹתַי וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם. אִי שְׁמִירָה הֵם צְרִיכִים, לָמָּה מַעֲשֶׂה? וְעוֹד, כָּל מִצְווֹת הַתּוֹרָה הֵם בִּשְׁנֵי גְוָנִים שֶׁהֵם אֶחָד, זָכוֹר וְשָׁמוֹר. זָכוֹר לְזָכָר, וְשָׁמוֹר לִנְקֵבָה, וְכֻלָּם כְּלָל אֶחָד. אִם שָׁמוֹר לִנְקֵבָה, לָמָּה כָּתוּב וּשְׁמַרְתֶּם (את כל) מִצְוֹתַי?

דף צג.

אֶלָּא כֹּלָּא בְּהַאי קְרָא, וּשְׁמַרְתֶּם: דָּא שָׁמוֹר. וַעֲשִׂיתֶם: דָּא זָכוֹר, דְּכֹלָּא רָזָא חֲדָא. זְכִירָה דָּא אִיהִי עֲשִׂיָּה, דְּהָא מַאן דְּאַדְכַּר מִלָּה לְתַתָּא, אַתְקִין (עבידו מתמן להההוא רזא דלעילא, וכל מאן דעביד מלה לתתא) וְאִתְעֲבִיד הַהוּא רָזָא דִּלְעֵילָּא. פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא אִלֵּין אִינּוּן שִׁית מֵאָה וּתְלֵיסַר פִּקּוּדִין, דְּאִינּוּן כְּלָלָא דְּדִכְרָא וְנוּקְבָא, וְכֹלָּא רָזָא חֲדָא.

אֶלָּא הַכֹּל בַּפְּסוּק הַזֶּה. וּשְׁמַרְתֶּם - זֶה שָׁמוֹר. וַעֲשִׂיתֶם - זֶה זָכוֹר, שֶׁהַכֹּל סוֹד אֶחָד. זְכִירָה זוֹהִי עֲשִׂיָּה. שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁמַּזְכִּיר הַדָּבָר לְמַטָּה, מַתְקִין (עושים משם לאותו סוד שלמעלה, וכל מי שעושה דבר למטה) וְנַעֲשֶׂה אוֹתוֹ הַסּוֹד שֶׁלְּמַעְלָה. מִצְווֹת הַתּוֹרָה אֵלּוּ הֵן שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְווֹת, שֶׁהֵן כְּלָל שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, וְהַכֹּל סוֹד אֶחָד.

רעיא מהימנא (דף צ"ג ע"א) (שמות כ"ה ע"א ולקחתם) (ויקרא כ"ב) וְלֹא תְחַלְּלוּ אֶת שֵׁם קָדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. פִּקּוּדָא דָּא, לְקַדְּשָׁא לֵיהּ בְּכָל יוֹמָא, לְסַלְּקָא קְדוּשְׁתֵּיהּ מִתַּתָּא לְעֵילָּא, כְּמָה דְּאֵיהוּ קַדִּישָׁא לְעֵילָּא, עַד דְּסָלִיק קְדוּשְׁתֵּיהּ לַאֲבָהָן וּבְנִין. וְרָזָא דָּא, וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, עֵילָּא וְתַתָּא. עֵילָּא בְּג' דַּרְגִּין. לְתַתָּא בְּג' דַּרְגִּין.

וְלֹא תְחַלְּלוּ אֶת שֵׁם קָדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ לְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם לְהַעֲלוֹת קְדֻשָּׁתוֹ מִמַּטָּה לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁהוּא קָדוֹשׁ לְמַעְלָה, עַד שֶׁעוֹלֶה קְדֻשָּׁתוֹ לָאָבוֹת וּבָנִים. וְסוֹד זֶה, וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מַעְלָה וּמַטָּה. מַעְלָה בְּשָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת, לְמַטָּה בְּשָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת.

קְדוּשָׁה, הָא אוֹקִימְנָא בְּכַמָּה דּוּכְתֵי, אֲבָל כְּמָה דְּאִית קְדוּשָׁה לְעֵילָּא עַל כֹּלָּא, הָכִי אִית קְדוּשָׁה בְּאֶמְצָעִיתָא, קְדוּשָׁה לְתַתָּא. וְכֹלָּא בְּרָזָא דִּלְתַתָּא (ס"א בתלתא), קְדוּשָׁה דִּלְעֵילָּא לְעֵילָּא, בְּרָזָא חֲדָא. קְדוּשָׁה בְּאֶמְצָעִיתָא וּלְתַתָּא תְּלַת דַּרְגִּין דְּאִינּוּן חַד.

קְדֻשָּׁה זוֹ הֲרֵי בֶּאֱרָנוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, אֲבָל כְּמוֹ שֵׁישׁ קְדֻשָּׁה לְמַעְלָה עַל הַכֹּל, כָּךְ יֵשׁ קְדֻשָּׁה בָּאֶמְצַע, קְדֻשָּׁה לְמַטָּה. וְהַכֹּל בַּסּוֹד שֶׁלְּמַטָּה (בשלשה), קְדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה לְמַעְלָה, בְּסוֹד אֶחָד. קְדֻשָּׁה בָּאֶמְצַע וּלְמַטָּה, שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת שֶׁהֵן אַחַת.

קָדוֹשׁ, אִיהוּ סְטַר עִלָּאָה, דְּאִשְׁתְּכַח רֵאשִׁיתָא לְכָל דַּרְגִּין. וְאַף עַל גַּב דְּאִיהוּ סְטַר טְמִירָא, וְאִקְרֵי קֹדֶשׁ. מִתַּמָּן אִתְפְּשָׁט פִּשְׁיטוּ, דְּנָהִיר בְּחַד שְׁבִילָא דְּקִיקָא טְמִירָא, גּוֹ אֶמְצַעְיתָא. כֵּיוָן דְּאִתְנְהִיר גּוֹ אֶמְצַעְיתָא, כְּדֵין אִתְרְשִׁים חַד ו', דְּנָהִיר גּוֹ הַאי קֹדֶשׁ, וְאִקְרֵי קָדוֹשׁ. מַהַאי נְהִירוּ אִתְפְּשַׁט פִּשְׁיטוּ לְתַתָּא, סוֹפָא דְּכָל דַּרְגִּין. כֵּיוָן דְּאִתְנְהִיר בְּסוֹפָא, כְּדֵין אִתְרְשִׁים בְּנְהִירוּ, חַד ה', וְאִקְרֵי קְדוּשָׁה, וְהָא אוֹקִימְנָא.

קָדוֹשׁ הוּא צַד עֶלְיוֹן, שֶׁנִּמְצָא רֵאשִׁית לְכָל הַדְּרָגוֹת. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא צַד טָמִיר וְנִקְרָא קֹדֶשׁ, מִשָּׁם הִתְפַּשְּׁטָה הִתְפַּשְּׁטוּת, שֶׁמְּאִירָה בִּשְׁבִיל אֶחָד דַּק וְנִסְתָּר תּוֹךְ הָאֶמְצַע. כֵּיוָן שֶׁמְּאִירָה הָאֶמְצָעִית, אָז נִרְשֶׁמֶת ו' אַחַת שֶׁמְּאִירָה בְּתוֹךְ הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה, וְנִקְרֵאת קָדוֹשׁ. מֵהָאוֹר הַזֶּה מִתְפַּשֶּׁטֶת הִתְפַּשְּׁטוּת לְמַטָּה, הַסּוֹף שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת. כֵּיוָן שֶׁמְּאִירָה בַּסּוֹף, אָז נִרְשֶׁמֶת בָּאוֹר ה' אַחַת, וְנִקְרֵאת קְדֻשָּׁה, וְהֲרֵי בֵּאַר רְנוּהָ.

וּמַה דְּאִקְרֵי קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ, דְּהָא קֹדֶשׁ מִבָּעֵי לֵיהּ, רָזָא דְּרֵאשִׁיתָא (ס"א דאיהו ראשיתא) דְּכֹלָּא, הוֹאִיל וּמִתַּמָּן אִשְׁתְּכַח, וְאִי הָכִי אֲמַאי אִקְרֵי לְעֵילָּא קָדוֹשׁ, דְּהָא תַּמָּן ו' לָא אִשְׁתְּכַח.

וּמַה שֶּׁנִּקְרָא קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ, שֶׁהֲרֵי קֹדֶשׁ צָרִיךְ לוֹ, הַסּוֹד שֶׁל רֵאשִׁית (שהוא ראשית) הַכֹּל, הוֹאִיל וּמִשָּׁם נִמְצָא, וְאִם כָּךְ, לָמָּה נִקְרָא לְמַעְלָה קָדוֹשׁ, שֶׁהֲרֵי שָׁם לֹא נִמְצֵאת ו'?

אֶלָּא רָזָא הָכִי הוּא וּדַאי, וְיִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי לְתַתָּא, כְּגַוְונָא דְּמַלְאָכֵי עִלָּאֵי לְעֵילָּא, דִּכְתִיב בְּהוּ, (ישעיה ו) וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ. וְכֵיוָן דְּיִשְׂרָאֵל קָא מְקַדְּשֵׁי, סָלְקֵי מִתַּתָּא לְעֵילָּא יְקָרָא עִלָּאָה, עַד דְּאִסְתְּלַק ו' רָזָא דְּשָׁמַיִם עִלָּאִין לְעֵילָּא. כֵּיוָן דְּאִינּוּן שָׁמַיִם אִסְתְּלָקוּ לְעֵילָּא, נָהִיר הַהוּא קֹדֶשׁ בְּהוּ, וּכְדֵין אִקְרֵי לְעֵילָּא קָדוֹשׁ. וּלְבָתַר נָהִיר הַהוּא נְהִירוּ עִלָּאָה, עַל כּוּרְסְיָיא דְּאִיהוּ שָׁמַיִם. וְאִינּוּן שָׁמַיִם תַּיְיבִין לְדוּכְתַּיְיהוּ, וּמִתְיַיְשְׁבוּ בֵּיהּ בְּהַהוּא נְהִירוּ, וּכְדֵין אִקְרֵי קָדוֹשׁ. לְבָתַר נָחִית הַהוּא נְהִירוּ, עַד דְּנָטִיל כֹּלָּא חַד צַדִּיק עִלָּאָה, דַּרְגָּא יַקִּירָא לְקַדְּשָׁא כֹּלָּא לְתַתָּא. כֵּיוָן דְּאִיהוּ נָטִיל כֹּלָּא, כְּדֵין אִקְרֵי קָדוֹשׁ. וְדָא אִיהוּ רָזָא דְּכֹלָּא. אֶלָּא הַסּוֹד כָּךְ הוּא וַדַּאי, וְיִשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁים לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁהַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (ישעיה ו) וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ. וְכֵיוָן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁים, הֵם מַעֲלִים מִמַּטָּה לְמַעְלָה אֶת הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן, עַד שֶׁמִּתְעַלֵּית ו', שֶׁהִיא סוֹד שֶׁל הַשָּׁמַיִם הָעֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה. כֵּיוָן שֶׁאוֹתָם הַשָּׁמַיִם הִתְעַלּוּ לְמַעְלָה, מֵאִיר בָּהֶם אוֹתוֹ הַקֹּדֶשׁ, וְאָז נִקְרָא לְמַעְלָה קָדוֹשׁ. וְאַחַר כָּךְ מֵאִיר אוֹתוֹ אוֹר עֶלְיוֹן עַל הַכִּסֵּא, שֶׁהוּא שָׁמַיִם. וְאוֹתָם שָׁמַיִם שָׁבִים לְמְקוֹמָם, וְהִתְיַשְּׁבוּ בּוֹ בְּאוֹתוֹ הָאוֹר, וְאָז נִקְרָא קָדוֹשׁ. אַחַר כָּךְ יוֹרֵד אוֹתוֹ הָאוֹר, עַד שֶׁנִּוּטָל הַכֹּל צַדִּיק עֶלְיוֹן אֶחָד, הַדַּרְגָּה הַנִּכְבָּדָה לְקַדֵּשׁ הַכֹּל לְמַטָּה. כֵּיוָן שֶׁהוּא נוֹטֵל אֶת הַכֹּל, אָז נִקְרָא קָדוֹשׁ, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל הַכֹּל.

וְאַף דְּשַׁוְיוּ רְעוּתֵיהּ בְּהַאי, שַׁפִּיר קָא עָבִיד. וּמַאן דְּשַׁוְיוּ רְעוּתֵיהּ, בְּתְלַת דַּרְגִּין דַּאֲבָהָן בְּכָלְלָא חָדָא, לְיַחֲדָא לוֹן גּוֹ קְדוּשְׁתָא דָּא, אִי לָא יָכִיל לְשַׁוָּאָה רְעוּתֵיהּ יַתִּיר, שַׁפִּיר קָא עָבִיד. וְכֹלָּא לְנַחְתָּא מִגּוֹ קְדוּשְׁתָא דִּלְעֵילָּא לְתַתָּא, לְקַדְּשָׁא כָּל חַד גַּרְמֵיהּ בְּהַאי קְדוּשָׁה, וּלְנַטָּרָא לֵיהּ, לְמִפְרַשׁ פְּרִישׁוּ דִּקְדוּשְׁתָא עַל גַּבֵּיהּ. וְרָזָא דָּא, וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקַדְמִיתָא, וּלְבָתַר אֲנִי יְיָ מְקַדְּשְׁכֶם.

וּמִי שֶׁשָּׁם רְצוֹנוֹ בָּזֶה, עוֹשֶׂה יָפֶה. וּמִי שֶׁשָּׁם רְצוֹנוֹ בִּשְׁלֹשׁ הַדְּרָגוֹת שֶׁל הָאָבוֹת בְּכָלָל אֶחָד, לְיַחֵד אוֹתָם בְּתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ, אִם אֵינוֹ יָכוֹל לָשִׂים רְצוֹנוֹ יוֹתֵר, הוּא עוֹשֶׂה יָפֶה, וְהַכֹּל לְהוֹרִיד מִתּוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה לְמַטָּה. שֶׁכָּל אֶחָד יְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בַּקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ וְלִשְׁמֹר אוֹתָהּ, לְפָרֹשׁ אֶת פְּרִישַׁת הַקְּדֻשָּׁה עָלָיו. וְסוֹד זֶה, וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ - אֲנִי ה' מְקַדִּשְׁכֶם.

בְּאָן אֲתַר יְקַדֵּשׁ בַּר נָשׁ גַּרְמֵיהּ גּוֹ קְדוּשְׁתָא דָּא, לְאַכְלְלָא גַּרְמֵיהּ בָּהּ. כַּד מָטֵי בַּר נָשׁ, לְשָׁמָא קַדִּישָׁא יְיָ' צְבָאוֹת. וְרָזָא דָּא אֲנִי יְיָ' מְקַדִּשְׁכֶם. דָּא אַשְׁכַּחְנָא בְּרָזָא דְּסִפְרֵי קַדְמָאֵי. וַאֲנַן לָא עַבְדִּינָן הָכֵי, אֶלָּא לְבָתַר יְיָ' צְבָאוֹת בְּלְחוֹדוֹי. וּלְבָתַר כַּד מָטֵי בַּר נָשׁ לְמִלְא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, כְּדֵין יִכְלוֹל גַּרְמֵיהּ בְּהַהוּא קְדוּשָׁה, לְאִתְקַדְּשָׁא לְתַתָּא, גּוֹ הַהוּא כְּבוֹד דִּלְתַתָּא, וְרָזָא דָּא וְנִקְדַּשׁ בְּכְבוֹדִי. (שמות נ' ע"א, ר"ז ע"א, נשא קמ"ג ע"ב) וּלְבָתַר יַעֲבִיד אוֹרַח פְּרָט, לְאִתְקַדְּשָׁא כֹּלָּא. כְּמָה דַּאֲנַן עַבְדִּין לְעַמָּתָם דְּמַלְאֲכֵי עִלָּאֵי, דְּאָמְרֵי בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ' מִמְּקוֹמוֹ, דָּא כְּבוֹד עִלָּאָה. וּלְבָתַר יְמַלּוֹךְ יְיָ' לְעוֹלָם וְכוּ'. דָּא כְּבוֹד דִּלְתַתָּא.

בְּאֵיזֶה מָקוֹם יְקַדֵּשׁ אָדָם אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ לְהַכְלִיל אֶת עַצְמוֹ בָּהּ? כְּשֶׁמַּגִּיעַ אָדָם לְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת, וְסוֹד זֶה - אֲנִי ה' מְקַדִּשְׁכֶם. זֶה מָצָאנוּ בַּסּוֹד שֶׁל סִפְרֵי הַקְּדֻמוֹנִים, וְאָנוּ לֹא עוֹשִׂים כָּךְ, אֶלָּא אַחַר ה' צְבָאוֹת לְבַדּוֹ. וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁמַּגִּיעַ אָדָם לְמִלְא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, אָז יִכְלֹל אֶת עַצְמוֹ בְּאוֹתָהּ קְדֻשָּׁה, לְהִתְקַדֵּשׁ לְמַטָּה בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הַכָּבוֹד שֶׁלְּמַטָּה, וְסוֹד זֶה - (שמות כט) וְנִקְדַּשׁ בִּכְבוֹדִי. וְאַחַר כָּךְ יַעֲשֶׂה בָּרוּךְ פְּרָט, שֶׁיִּתְקַדֵּשׁ הַכֹּל. כְּמוֹ שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים לְעֻמָּתָם שֶׁל הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁאוֹמְרִים (יחזקאל ג) בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ, זֶה כָּבוֹד עֶלְיוֹן. וְאַחַר כָּךְ, (תהלים קמו) יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם וְכוּ', זֶה הַכָּבוֹד שֶׁלְּמַטָּה. וּבְסִפְרָא דְּרַב יִיסָא סָבָא, קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ וְכוּ', דָּא אִיהִי קְדוּשָׁה לְאִתְקַדְּשָׁא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב בִּכְלָלָא חָדָא. וּלְבָתַר לְעֻמָּתָם בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ', אִלֵּין נְבִיאִים. וּלְבָתַר יִמְלוֹךְ יְיָ' לְעוֹלָם. רָזָא דָּא, אֲנַן צְרִיכִין בְּקִדּוּשָׁתָא דָּא, לְאִשְׁתַּכְּחָא תַּמָּן קְדוּשָׁה וּבְרָכָה וּמַלְכוּת, לְאִשְׁתַּכְּחָא כֹּלָּא כַּחֲדָא. קְדוּשָׁה, כְּמָה דְּאִתְמַר קָדוֹשׁ. בְּרָכָה, בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ' מִמְּקוֹמוֹ. מַלְכוּת, יִמְלוֹךְ יְיָ' לְעוֹלָם. וְעַל דָּא כֹּלָּא אֲנַן צְרִיכִין לְאַשְׁלְמָא, וְעַל דָּא יְכַוּון בַּר נָשׁ, וְיִשַּׁוֵּי רְעוּתֵיהּ בְּכָל יוֹמָא. (ע"כ רעיא מהימנא)

וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב יֵיבָא סָבָא, קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ וְכוּ' - זוֹהִי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁתִּתְקַדֵּשׁ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב בִּכְלָל אֶחָד. וְאַחַר כָּךְ לְעֻמָּתָם בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' - אֵלּוּ נְבִיאִים. וְאַחַר כָּךְ יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם. סוֹד זֶה אֲנוּ צְרִיכִים בִּקְדֻשָּׁה זוֹ, שֶׁתִּמָּצֵא שָׁם קְדֻשָּׁה וּבְרָכָה וּמַלְכוּת שֶׁיִּמָּצֵא הַכֹּל בְּאֶחָד. קְדֻשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר קָדוֹשׁ. בְּרָכָה, בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ. מַלְכוּת, יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם. וְעַל כֵּן אָנוּ צְרִיכִים לְהַשְׁלִים אֶת הַכֹּל, וְעַל כֵּן יְכַוֵּן אָדָם וְיָשִׂים אֶת רְצוֹנוֹ בְּכָל יוֹם. (ע"כ רעיא מהימנא).

(ויקרא כ"ג) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֵלֶּה מוֹעֲדַי יְיָ' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדָי. רִבִּי יִצְחָק פָּתַח, (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְגוֹ'. תָּנֵינָן,

אוֹר דְּהַוָה בְּקַדְמֵיתָא, הֲוָה נָהִיר מִסַּיְיפֵי עָלְמָא לְסַיְיפֵי עָלְמָא, כַּד אִסְתַּכַּל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְחַיְיבִין דְּזִמְינִין לְמֵיקָם בְּעָלְמָא, גָּנִיז לֵיהּ לְצַדִּיקַיָּיא לְעָלְמָא דְּאָתֵי, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (איוב לח) וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם. וּכְתִיב (תהלים צז) אוֹר זָרוּעַ לַצַּדִּיק.

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדָי. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְגוֹ'. שְׁנֵינוּ, הָאוֹר שֶׁהָיָה בָּראשׁוֹנָה הָיָה מֵאִיר מִסּוֹף הָעוֹלָם עַד סוֹף הָעוֹלָם, כְּשֶׁהִסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרְשָׁעִים שֶׁעֲתִידִים לַעֲמֹד בָּעוֹלָם, גָּנַז אוֹתוֹ לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם. וְכָתוּב (תהלים צז) אוֹר זָרַע לַצַּדִּיק.

דף צג:

תָּא חֲזֵי, וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה, הָא תְּנֵינָן, יְהִי אוֹר, אוֹר דִּכְבַר הֲוָה. וְהָכָא, אִי תֵּימָא אוֹר דְּאִיהוּ יוֹם בִּלְחוֹדוֹי, הָדַר וְאָמַר וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה. אִי תֵּימָא כָּל חַד בִּלְחוֹדוֹי, (דף צ"ג ע"ב) הָדַר וְאָמַר וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹּקֶר יוֹם אֶחָד. דְּלֵילְיָה לֵית בְּלָא יוֹם, וְלֵית יוֹם בְּלָא לֵילְיָה, וְלָא אִקְרֵי אֶחָד, אֶלָּא בְּזִוּוּגָא חַד, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִקְרֵי אֶחָד, וְדָא בְּלָא דָּא לָא אִקְרֵי אֶחָד.

בֹּא רְאֵה, וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה. הֲרֵי שְׁנֵינוּ, יְהִי אוֹר, אוֹר שֶׁכְּבָר הָיָה. וְכָאן, אִם תֹּאמַר אוֹר שֶׁהוּא יוֹם בִּלְבַדּוֹ, חֲזֹר וְאֹמַר, וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה. אִם תֹּאמַר כָּל אֶחָד לְבַדּוֹ - חֲזֹר וְאֹמַר, וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹּקֶר יוֹם אֶחָד. שֶׁאֵין לַיְלָה בִּלְי יוֹם, וְאֵין יוֹם בִּלְי לַיְלָה. וְלֹא נִקְרָא אֶחָד אֶלָּא בְּזִוּוּג אֶחָד, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרָא אֶחָד, וְזֶה בִּלְי זֶה לֹא נִקְרָא אֶחָד.

תָּא חֲזֵי, בְּגִין דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הַשְׁתָּא בְּגָלוּתָא, כְּבֵיכוֹל לָא אִקְרֵי אֶחָד. וְאֵימָתַי אִקְרֵי אֶחָד. בְּשַׁעֲתָא דְּיִפְּקוּן יִשְׂרָאֵל מִן גָּלוּתָא, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אַהֲדְרַת לַאֲתָרָהָא, לְאִזְדַּוְּוגָא בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. (בגין כך ויהי ערב ויהי בקר יום אחד) וְדָא בְּלָא דָּא לָא אִקְרֵי אֶחָד.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עַכְשָׁו בַּגָּלוּת, כְּבֵיכוֹל לֹא נִקְרָא אֶחָד. וּמָתַי נִקְרָא אֶחָד? בְּשָׁעָה שֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל תַּחֲזֹר לִמְקוֹמָהּ לְהִזְדַּוֵּג עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. (משום כך ויהי ערב ויהי בקר יום אחד) וְזֶה בִּלְי זֶה לֹא נִקְרָא אֶחָד.

תָּא חֲזֵי, מוֹעֲדֵי יְיָ' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ וְגוֹ'. לְזַמְּנָא כֹּלָּא לַאֲתַר חַד, וּלְאִשְׁתַּכְּחָא כֹּלָּא בִּשְׁלִימוּ, בְּרָזָא דְּאֶחָד. וּלְמֶהֱוֵי יִשְׂרָאֵל (בזווגא חדא) לְתַתָּא גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. תִּינַח קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דְּאִקְרֵי אֶחָד, יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא דְּאִינּוּן זְמִינִין כְּבִנּוֹנָא דִּלְעֵילָּא, בְּמָה יִקְרוּן אֶחָד.

בֹּא רְאֵה, מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם וְגוֹ'. לְזַמֵּן אֶת הַכֹּל לְמָקוֹם אֶחָד וְשֶׁיִּמָּצֵא הַכֹּל בִּשְׁלֵמוּת בְּסוֹד שֶׁל אֶחָד, וְלִהְיוֹת יִשְׂרָאֵל (בזווג אחד) לְמַטָּה גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. נַנִּיחַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָא אֶחָד - יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה שֶׁהֵם מְזֻמָּנִים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, בַּמֶּה יִהְיוּ נִקְרָאִים אֶחָד?

אֶלָּא, בִּירוּשָׁלַיִם דִּלְתַתָּא, יִקְרוּן יִשְׂרָאֵל אֶחָד. מְנָא לָן. דִּכְתִיב, (שמואל ב ז) גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. וַדַּאי, בָּאָרֶץ הֵם גּוֹי אֶחָד, עִמָּהּ אִקְרוּן אֶחָד, וְלָא אִינּוּן בַּלְחוֹדַיְיהוּ. דְּהָא וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד סַגֵּי לֵיהּ, אֲבָל לָא אִקְרוּן אֶחָד, אֶלָּא בָּאָרֶץ, בְּזִוּוּגָא דְּהַאי אֶרֶץ כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָא. וּבְגִין כַּךְ, כֹּלָּא קָשִׁיר דָּא בְּדָא בְּזִוּוּגָא חָדָא, זַכָּאָה חוּלְקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל. שִׁשֶּׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה אִתְּמַר, וְהָא אוּקְמוּהָ. (רבי יוסי ורבי חייא אזלי בארחא וכו'. עד הושיעה ימינך ועננו. (כבר נדפס בפרשת וארא דף ל"ב ע"א וצריך להוסיף אחר מלת קדישא) אמר ליה את חמי ואנא חמינא מפומיה דרבי שמעון שמענא מלה ובכינא. אמר ליה מאי האי ואחר מלת דא דאתגזר בי כדקא יאות).

(ויקרא כ"ג) אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְיָ' מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם. רִבִּי יִצְחָק פָּתַח, (תהלים כז) לְךָ אָמַר לִבִּי בַּקְּשׁוּ פָנַי אֶת פָּנֶיךָ יְיָ' אֲבַקֵּשׁ. הַאי קְרָא אוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא בְּכַמָּה אָתַר, אֲבָל הַאי קְרָא הָכִי אִתְּמַר, לְךָ אָמַר לִבִּי, דָּוִד מַלְכָּא אָמַר דָּא בְּגִין כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, לְקֵבֶל מַלְכָּא קַדִּישָׁא. וּמַאי אָמַר. לְךָ אָמַר לִבִּי, בְּגִינָךְ אָמַר לִבִּי לִבְנֵי עָלְמָא, וְאַזְהַר לוֹן לִבִּי. דְּאִיהוּ אָחִיד בֵּיהּ, דְּדָא בְּגִין מַלְכָּא עִלָּאָה אָמַר. בַּקְּשׁוּ פָנַי, אִלֵּין עִטָּרֵי מַלְכָּא, דְּאִיהוּ אָחִיד בְּהוּ, וְאִינּוּן בֵּיהּ. אִינּוּן שְׁמֵיהּ, וְאִיהוּ וּשְׁמֵיהּ, מִלָּה חָדָא הוּא. בְּגִין כַּךְ אָמַר דָּוִד אֶת פָּנֶיךָ יְיָ' אֲבַקֵּשׁ, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (תהלים קה) דִּרְשׁוּ יְיָ' וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד.

אֶלָּא בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה יִקָּרְאוּ יִשְׂרָאֵל אֶחָד. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שמואל ב ז) גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. וַדַּאי, בָּאָרֶץ הֵם גּוֹי אֶחָד, עִמָּהּ הֵם נִקְרָאִים אֶחָד, וְאֵינָם לְבַדָּם. שֶׁהֲרֵי וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד מַסְפִּיק לוֹ, אֲבָל לֹא נִקְרְאוּ אֶחָד אֶלָּא בָּאָרֶץ, בַּזִּוּוּג שֶׁל הָאָרֶץ הַזּוֹ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וּמְשׁוּם כָּךְ הַכֹּל קָשׁוּר זֶה עִם זֶה בְּזִוּוּג אֶחָד. אֲשֶׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. שִׁשֶּׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה נֶאֱמַר, וַהֲרֵי פֵּרַשְׁוּהָ. אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (תהלים כז) לְךָ אָמַר לִבִּי בַּקְּשׁוּ פָנַי אֶת פָּנֶיךָ ה' אֲבַקֵּשׁ. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּ הַחֲבֵרִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, אֲבָל הַפָּסוּק הַזֶּה כָּךְ נֶאֱמַר, לְךָ אָמַר לִבִּי, דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר אֶת זֶה בִּשְׁבִיל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּנֶגֶד הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. וּמָה אָמַר? לְךָ אָמַר לִבִּי, בִּשְׁבִילְךָ אָמַר לִבִּי לִבְנֵי הָעוֹלָם, וְהַזְהִיר אוֹתָם לִבִּי, שֶׁהוּא אָחוּז בּוֹ, שֶׁאֶת זֶה בִּשְׁבִיל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן הוּא אָמַר. בַּקְּשׁוּ פָנַי, אֵלּוּ עַטָּרוֹת הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא אָחוּז בָּהֶן, וְהֵם בּוֹ. הֵם שְׁמוֹ, וְהוּא וּשְׁמוֹ דָּבָר אֶחָד הוּא. מִשּׁוּם כָּךְ אָמַר דָּוִד, אֶת פָּנֶיךָ ה' אֲבַקֵּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קה) דִּרְשׁוּ ה' וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד.

תָּא חֲזֵי, יָאוּת הוּא דָּוִד מַלְכָּא לְמֵימַר שִׁירְתָא בְּגִין כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, יַתִּיר מִכָּל בְּנֵי עָלְמָא, וּלְמֵימַר מִלֵּי דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְמַלְכָּא, בְּגִין דְּאִיהוּ אָחִיד בָּהּ.

בֹּא רְאֵה, רָאוּי הוּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ לוֹמַר שִׁירָה בִּשְׁבִיל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְלוֹמַר דְּבָרִים שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא אָחוּז בָּהּ.

דָּבָר אַחֵר לְךָ אָמַר לִבִּי בַּקְּשׁוּ פָנַי. בְּגִינָךְ אָמַר לִבִּי לִבְנֵי עָלְמָא, בַּקְּשׁוּ (ס"א את פניך יי' אבקש) פָּנַי אִלֵּין זְמַנַּיָּיא וְחַגַּיָּיא דְּכֻלְּהוּ זַמִּין לְהוֹן לַאֲתַר דְּאִקְרֵי קֻדֶּשׁ, בְּגִין לְעַטָּרָא לוֹן, כָּל חַד וְחַד בְּיוֹמֵיהּ, כָּל חַד וְחַד בְּזַמַּנֵּיהּ, וְיִשְׁאֲבוּן כֻּלְּהוּ מֵהַהוּא עַמִּיקָא דַּעֲמִיקְתָא, דְּנַחֲלִין

וּמַבּוּעִין נָפְקִין מִנֵּיהּ, בְּגִין כַּךְ כְּתִיב מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, זְמִינִין אִינּוּן לְהַהוּא אֲתַר דְּאִקְרֵי קֹדֶשׁ, לְאִתְעַטָּרָא בֵּיהּ, וּלְאִשְׁתַּאֲבָא בֵּיהּ, בְּגִין דְּיִתְקַדְּשׁוּן כֻּלְּהוֹן כַּחֲדָא, וְיִשְׁתְּכַח בְּהוּ חֶדְוָותָא.

דְּבַר אַחֵר לְךָ אָמַר לְבֵי בַּקְּשׁוּ פָנָי - בַּשְּׁבִילְךָ אָמַר לִבִּי לְבָנֵי הָעוֹלָם בַּקְּשׁוּ פָנָי, (את פניך ה' אבקש) אֵלּוּ זְמַנִּים וְחַגִּים שֶׁכֻּלָּם הִזְמִין לָהֶם לְמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ, כְּדֵי לְעַטֵּר אוֹתָם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּיוֹמוֹ, כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּזְמַנּוֹ, וְיִשְׁאֲבוּ כֻּלָּם מֵאוֹתוֹ עֹמֶק הָעֲמָקִים שֶׁהַנְּחָלִים וְהַמַּעְיָנוֹת יוֹצְאִים מִשָּׁם. מִשּׁוּם כְּךָ כָּתוּב מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, מְזֻמָּנִים הֵם לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ, לְהִתְעַטֵּר בּוֹ וּלְהִשְׁאֵב בּוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַדְּשׁוּ כֻּלָּם כְּאֶחָד, וְתִמָּצֵא בָהֶם שִׂמְחָה.

רִבִּי אַבָּא אָמַר, מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ: זְמִינִין דְּקֹדֶשׁ. וְכַד מֵהַאי זְמִינִין, זְמִינִין מִן נַחֲלָא דְּנָגִיד וְנָפִיק. לְמַלְכָּא דְּזִמִּין בְּנֵי נָשָׁא לְסָעוּדְתֵיהּ, אַעְטָר קָמַיְיהוּ מִכָּל זִינֵי מֵיכְלָא דְּעָלְמָא, אַפְתַּח לְהוּ גַּרְבֵי חַמְרָא, שַׁפִּיר בְּרֵיחָא, שַׁפִּיר לְמִשְׁתְיָיא. דְּהָכִי אִתְחֲזֵי, מַאן דְּמְזַמִּין לְמֵיכְלָא וּלְמִשְׁתְיָיא זַמִּין. כַּךְ מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, כֵּיוָן דְּאִינּוּן זְמִינִין לְסָעוּדָתָא דְּמַלְכָּא, זְמִינִין אִינּוּן לְחַמְרָא טַב וְשַׁפִּיר דְּמִנְטָרָא. (כמה דאת אמר (שיר השירים א) כי טובים דודיך מיין) וְעַל דָּא מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ כְּתִיב.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ - זְמַנִּים שֶׁל קֹדֶשׁ. וּכְשֶׁמְּזָּה הֵם מְזֻמָּנִים, הֵם מְזֻמָּנִים מִן הַנַּחַל שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא. לְמֶלֶךְ שֶׁהִזְמִין בְּנֵי אָדָם לִסְעוּדָתוֹ, עִטֵּר לִפְנֵיהֶם בְּכָל מִינֵי מַאֲכָלִים שֶׁבָּעוֹלָם, פָּתַח לָהֶם חֲבִית יַיִן, יָפָה בְּרִיחַ וְיָפֶה לְמִשְׁתֶּה. שֶׁכָּךְ רָאוּי, מִי שֶׁמַּזְמִין - לְמַאֲכָל וּלְמִשְׁתֶּה הוּא מַזְמִין. כָּךְ מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ - כֵּיוָן שֶׁהֵם מְזֻמָּנִים לִסְעוּדַת הַמֶּלֶךְ, מְזֻמָּנִים הֵם לְיַיִן טוֹב וְיָפֶה שֶׁמְּשֻׁמָּר. (כמו שנאמר (שיר השירים א) כי טובים דדיך מיין) וְעַל כֵּן כָּתוּב מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ.

אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם, כְּתִיב (שמות כב) וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי, יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא אִקְרוּן אַנְשֵׁי קֹדֶשׁ. כֵּיוָן דִּזְמִינִין אִינּוּן מִקֹּדֶשׁ דִּלְעֵילָּא אִתּוּן אַנְשֵׁי קֹדֶשׁ לְתַתָּא זְמִינָא לְהוּ, כְּדֵין אִתְקִינוּ סְעוּדְתָא, וְחַדּוּ, דְּהָא לְכוּ אִתְחֲזֵי, בְּגִין דְּאִתּוּן אִתְקְרוּן אַנְשֵׁי קֹדֶשׁ, וְיֵהוֹן כֻּלְּהוּ (דף צ"ד ע"א) זְמִינִין בְּכָל סִטְרִין דְּקֹדֶשׁ לְעֵילָּא וְתַתָּא.

אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם, כְּתוּב (שמות כב) וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי. יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה נִקְרָאִים אַנְשֵׁי קֹדֶשׁ. כֵּיוָן שֶׁהֵם מְזֻמָּנִים מִקֹּדֶשׁ שֶׁלְּמַעְלָה, אַתֶּם אַנְשֵׁי קֹדֶשׁ לְמַטָּה הַזְמִינוּ אוֹתָם, אָז הִתְקִינוּ סְעוּדָה וְשִׂמְחוּ, שֶׁהֲרֵי לָכֶם רָאוּי זֶה, מִשּׁוּם שֶׁאַתֶּם נִקְרָאִים אַנְשֵׁי קֹדֶשׁ, וִיהִיוּ כֻּלָּם מְזֻמָּנִים בְּכָל הַצְּדָדִים שֶׁל קֹדֶשׁ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

דָּבָר אַחֵר (ויקרא כ"ג) אֵלֶּה מוֹעֲדַי יְיָ'. מַהוּ מוֹעֲדַי יְיָ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מֵיְיָ' אִינּוּן. דְּבֵיהּ אִתְקְשָׁרוּ מִתַּתָּא לְעֵילָּא, וּמֵעֵילָּא לְתַתָּא, כֻּלְּהוּ בֵּיהּ מִתְקַשְּׁרָן, וּמִתְעַטְּרָן (ס"א ומתעתדן) (נ"א ומתאחדן) כֻּלְּהוּ, לְאִתְקַשְּׁרָא קִשְׁרָא חַד בְּקִשְׁרָא דְּמַלְכָּא. מַאי טַעֲמָא. כְּמָה דְּמַלְכָּא יָרִית לְאַבָּא וּלְאִמָּא, וְאָחִיד בְּהַהוּא קֹדֶשׁ, וְאִתְעַטָּר בְּהוּ. (בגין) כַּךְ כָּל אִינּוּן דַּאֲחִידָן בֵּיהּ

בְּמַלְכָּא, בַּעְיִין לְאִזְדַּמְנָא בְּהַהוּא אֲתַר עִלָּאָה דְּאִקְרֵי קֹדֶשׁ, בְּגִין דְּיִתְאַחֲדוּ כֻּלְּהוּ כַּחֲדָא (למלכא). וְעַל דָּא מוֹעֲדֵי יְיָ' אִקְרֵי, וּלְבָתַר מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, דְּהָא בְּהוּ אִתְעֲטָר בְּמַלְכָּא.

דְּבַר אַחֵר אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה', מַה זֶּה מוֹעֲדֵי ה'? רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הֵם מֵה', שֶׁבּוֹ נִקְשְׁרוּ מִמַּטָּה לְמַעְלָה וּמִמַּעְלָה לְמַטָּה. כֻּלָּם קְשׁוּרִים בּוֹ, וְכֻלָּם מִתְעַטְּרִים (ומזמנים) (ומתאחדים) לְהִתְקַשֵּׁר קֶשֶׁר אֶחָד בַּקֶּשֶׁר שֶׁל הַמֶּלֶךְ. מָה הַטַּעַם? כְּמוֹ שֶׁמֶּלֶךְ יוֹרֵשׁ אֶת הָאָב וְהָאֵם, וְאַחוּז בְּאוֹתוֹ קֹדֶשׁ וּמִתְעַטֵּר בָּהֶם. (בשביל) כְּדֵי כָּל אוֹתָם שֶׁאֲחוּזִים בַּמֶּלֶךְ צְרִיכִים לְהִזְדַּמֵּן לְאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ, כְּדֵי שֶׁכֻּלָּם יִתְאַחֲדוּ כְּאֶחָד (למלך). וְעַל כֵּן נִקְרָא מוֹעֲדֵי ה', וְאַחַר כָּךְ מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, שֶׁהֲרֵי בָּהֶם מִתְעַטֵּר בַּמֶּלֶךְ.

אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם, תְּרֵין חוּלָקִין אִית לְיִשְׂרָאֵל בְּהוּ אִי מִסְטָרָא דְּמַלְכָּא, חוּלָקָא עִלָּאָה אִית לְיִשְׂרָאֵל בֵּיהּ, דִּכְתִיב, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיְיָ' אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ', (דברים לב) כִּי חֵלֶק יְיָ' עַמּוֹ. וְאִי מִסְטָרָא עִלָּאָה דְּקֹדֶשׁ, חוּלָקָא עִלָּאָה אִית לְיִשְׂרָאֵל בֵּיהּ, דִּכְתִיב וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי, וּכְתִיב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַיְיָ'. וְעַל דָּא לְכוּ אִתְחֲזֵי לְזִמְנָא לְהוּ, וּלְתַקָּנָא קַמַּיְיהוּ חֶדְוָותָא וּסְעוּדָתָא וּלְמֶחְדֵי בְּהוּ.

אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם, שְׁנֵי חֲלָקִים יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל בָּהֶם. אִם מִצַּד הַמֶּלֶךְ - יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל חֵלֶק עֶלְיוֹן בּוֹ, שֶׁכְּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ', (שם לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ. וְאִם מִצַּד הָעֶלְיוֹן שֶׁל קֹדֶשׁ - יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל חֵלֶק עֶלְיוֹן בּוֹ, שֶׁכְּתוּב וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי, וְכְתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה'. וְעַל כֵּן רָאוּי לָכֶם לְזַמֵּן אוֹתָם וּלְתַקֵּן לַכֹּהֲנִים שִׂמְחָה וּסְעוּדָה וְלִשְׂמֹחַ בָּהֶם.

וּמַאן דְּמְזַמֵּן לְאֶחָרָא (ס"א לארחא), בְּעֵי לְאַחֲזָאָה לֵיהּ חֵידוּ, וְאַנְפִּין נְהִירִין לְעִטְרָא (נ"א לנטרא) אוֹרְחֵיהּ דְּהַהוּא אוּשְׁפִּיזָא. לְמַלְכָּא דְּזַמִּין אוּשְׁפִּיזָא יַקִּירָא, אָמַר לִבְנֵי הֵיכָלֵיהּ, כָּל שְׁאָר יוֹמִין הֲווֹיתוּן כָּל חַד וְחַד בְּבֵיתֵיהּ, דְּא עָבִיד עֲבִידְתֵיהּ, וְדָא אָזִיל בִּסְחוֹרְתֵיהּ, וְדָא אָזִיל בְּחַקְלֵיהּ. בַּר הַהוּא יוֹמָא דִּילִי, דְּכֻלְכּוֹן מִתְעָרִין (ס"א מתעתדי) בְּחֶדְוָותָא דִּילִי, הַשְׁתָּא זְמִינִית אוּשְׁפִּיזָא עִלָּאָה וְיַקִּירָא, לָא בָּעֵינָא דְּתִשְׁתַּדְּלוּן בַּעֲבִידְתָּא, וְלָא בִּסְחוֹרְתָּא, וְלָא בְּמַדְבְּרֵי, אֶלָּא כֻּלְּכוּ אִזְדְּמָנוּ, כְּגַוְונָא דְּהַהוּא יוֹמָא דִּילִי, וְאַתְקִינוּ גַּרְמַיְיכוּ לְקַבְּלָא לְהַהוּא אוּשְׁפִּיזָא, בְּאַנְפִּין נְהִירִין, בְּחֶדְוָותָא בְּתוּשְׁבַּחְתָּא. אַתְקִינוּ לֵיהּ סְעוּדְתָּא יַקִּירָא, בְּגִין דְּיֵהֵא זְמִינִי דִּילִי בְּכָל סִטְרִין.

וּמִי שֶׁמְּזַמֵּן לְאַחֵר (לאורח), צָרִיךְ לְהַרְאוֹת לוֹ שִׂמְחָה וּפָנִים מְאִירוֹת לְעַטֵּר (לשמר) אֶת אוֹרְחוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָאוֹרֵחַ. לְמֶלֶךְ שֶׁהִזְמִין אוֹרֵחַ יָקָר, אָמַר לִבְנֵי הֵיכָלוֹ: כָּל שְׁאָר הַיָּמִים הֱיִיתֶם כָּל אֶחָד בְּבֵיתוֹ, זֶה עוֹשֶׂה עֲבוֹדָתוֹ, וְזֶה הוֹלֵךְ עִם סְחוֹרָתוֹ, וְזֶה הוֹלֵךְ בְּשָׂדֵהוּ. פָּרֵט לְאוֹתוֹ יוֹם שֶׁלִּי, שֶׁכֻּלְּם מִתְעוֹרְרִים (מזמנים) לְשִׂמְחָתִי. עַכְשָׁו הִזְמַנְתִּי אוֹרֵחַ עֶלְיוֹן וְיָקָר, אֵינִי רוֹצֶה שֶׁתִּשְׁתַּדְּלוּ בַּעֲבוֹדָה, וְלֹא בִּסְחוֹרָה, וְלֹא בְּמִדְבָּרִיּוֹת, אֶלָּא כֻּלְּם הִזְדַּמְּנוּ, כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ יוֹם שֶׁלִּי, וְהַתְקִינוּ עַצְמְכֶם לְקַבֵּל אֶת אוֹתוֹ אוֹרֵחַ בְּפָנִים מְאִירוֹת, בְּשִׂמְחָה וּבְתִשְׁבַּחַת. הַתְקִינוּ לוֹ סְעוּדָה נְכְבָּדָה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מְזֻמָּן אֵלַי בְּכָל הַצְּדָדִים.

כַּךְ אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, בָּנַי, כָּל שְׁאָר יוֹמִין אַתּוּן מִשְׁתַּדְּלֵי בַּעֲבִידְתָּא בִּסְחוֹרְתָא, בַּר הַהוּא יוֹמָא דִּילִי. הַשְׁתָּא אוּשְׁפִּיזָא עִלָּאָה וְיַקִּירָא זְמִינִית, אַתּוּן קַבִּילוּ לֵיהּ, בְּאַנְפִּין נְהִירִין, זְמִינוּ לֵיהּ, אַתְקִינוּ לֵיהּ סְעוּדָתֵי עִלָּאֵי, פָּתוֹרֵי מְסַדָּרָן, כְּגַוְונָא דְּהַהוּא יוֹמָא דִּילִי. בְּגִין כָּךְ תִּקְרְאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם.

כַּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: בָּנַי, כָּל שְׁאָר הַיָּמִים אַתֶּם מִשְׁתַּדְּלִים בַּעֲבוֹדָה וּבִסְחוֹרָה, פָּרַט לְאוֹתוֹ יוֹם שֶׁלִּי. עַכְשָׁו אוֹרַח עֶלְיוֹן וְיָקָר הִזְמַנְתִּי, אַתֶּם קַבְּלוּ אוֹתוֹ בְּפָנִים מְאִירוֹת, הַזְמִינוּ אוֹתוֹ, תַּקְנוּ לוֹ סְעוּדוֹת עֶלְיוֹנוֹת, שֻׁלְחָנוֹת עֲרוּכִים, כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁלִּי. מִשּׁוּם כָּךְ, תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם.

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּיִשְׂרָאֵל לְתַתָּא חֲדָאן בְּהֲנֵי מוֹעֲדַיָּא, וּמְשַׁבְּחִין שְׁבָחָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מִסַּדְּרִין פָּתוֹרֵי, מְתַקְּנֵי גַּרְמַיְיהוּ בְּמָאנֵי יְקָר, מַלְאָכֵי עִלָּאֵי אַמְרִין, מַה טִיבָן דְּיִשְׂרָאֵל בְּכַךְ. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר, אוּשְׁפִּיזָא עִלָּאָה אִית לוֹן יוֹמָא דָּא. אַמְרֵי וְלָאו דִּילָךְ הוּא, מֵהַהוּא אֲתַר דְּאִקְרֵי קֹדֶשׁ. אָמַר לוֹן וְכִי יִשְׂרָאֵל לָאו קֹדֶשׁ נִינְהוּ, וְאִקְרוּן קֹדֶשׁ, לוֹן אִתְחֲזֵי לְזַמְנָא אוּשְׁפִּיזָא דִּילִי, חַד מִסְטָרָא דִּילִי, דְּהָא אִינּוּן דְּבֵקִים בִּי. וְחַד מִסְטָרָא דְּקֹדֶשׁ, דִּכְתִיב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַיְיָ', הוֹאִיל וְיִשְׂרָאֵל אִקְרוּן קֹדֶשׁ, אוּשְׁפִּיזָא דִּלְהוֹן הוּא וַדַּאי, בְּגִין דְּזִמְינוּ דְּהַאי אוּשְׁפִּיזָא מִקֹּדֶשׁ הוּא, דִּכְתִיב מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ. פָּתְחוּ כֻּלְּהוּ וְאָמְרוּ, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל לְמַטָּה שְׂמֵחִים בַּמּוֹעֲדִים הַלָּלוּ וּמְשַׁבְּחִים שֵׁבַח לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עוֹרְכִים שֻׁלְחָנוֹת, מְתַקְּנִים עַצְמָם בִּכְלֵי נִכְבָּדִים, הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים אוֹמְרִים: מַה טִיבָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּכָךְ? אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אוֹרַח עֶלְיוֹן יֵשׁ לָהֶם בַּיּוֹם הַזֶּה. אוֹמְרִים: וְלֹא שֶׁלְּךָ הוּא, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ? אוֹמֵר לָהֶם: וְכִי יִשְׂרָאֵל אֵינָם קֹדֶשׁ, וְנִקְרָאִים קֹדֶשׁ?! לָהֶם רָאוּי לְהַזְמִין אֶת הָאוֹרַח שֶׁלִּי, אֶחָד מֵהַצַּד שֶׁלִּי, שֶׁהֲרֵי הֵם דְּבֵקִים בִּי, וְאֶחָד מִצַּד שֶׁל קֹדֶשׁ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה'. הוֹאִיל וְיִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים קֹדֶשׁ, וַדַּאי שֶׁהוּא אוֹרַח שֶׁלָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהַזְמָנַת הָאוֹרַח הַזֶּה הִיא מִקֹּדֶשׁ, שֶׁכָּתוּב מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ. פָּתְחוּ כֻּלָּם וְאָמְרוּ: (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ.

תְּלָתָא אִינּוּן זְמִינִין מִקֹּדֶשׁ, וְלָא יוֹתֵר. חַג הַמַּצּוֹת. וְחַג הַשָּׁבוּעוֹת. וְחַג הַסּוּכּוֹת. אָמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא, וְכִי שַׁבָּת לָאו מִקֹּדֶשׁ הוּא זַמִּין. אָמַר לֵיהּ לָאו, בִּתְרֵי סְטָרִין, חַד, דְּהוּא וַדַּאי קֹדֶשׁ אִקְרֵי, דִּכְתִיב, (שמות לא) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִיא לָכֶם. וְחַד, דְּשַׁבָּת לָאו זַמִּין הוּא, דְּהָא יְרוּתָא דִּילֵיהּ הוּא וַדַּאי. יְרוּתָא דְּקֹדֶשׁ הוּא יָרִית, וְלָאו זְמִינִי. וְעַל דָּא כֻּלְּהוֹן זְמִינִין בַּקֹּדֶשׁ, וּמִתְקַשְּׁרָן בְּשַׁבָּת, וּמִתְעַטְּרָן בֵּיהּ. בְּהַאי, יוֹמָא שְׁבִיעָאָה אִתְעַטָּר בֵּיהּ, וְעַל דָּא שַׁבָּת לָאו זַמִּין הוּא.

שִׁלְשָׁה הֵם מְזֻמָּנִים מִקֹּדֶשׁ, וְלֹא יוֹתֵר: חַג הַמַּצּוֹת, וְחַג הַשָּׁבוּעוֹת, וְחַג הַסֻּכּוֹת. אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, וְכִי שַׁבָּת אֵינָהּ מִקֹּדֶשׁ מְזֻמֶּנֶת? אָמַר לוֹ, לֹא, בִּשְׁנֵי צְדָדִים, אֶחָד - שֶׁהוּא וַדַּאי נִקְרָא קֹדֶשׁ, שֶׁכָּתוּב (שמות לא) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִיא לָכֶם. וְאֶחָד - שֶׁשַּׁבָּת אֵינָהּ זְמִינָה, שֶׁהֲרֵי יְרֻשָּׁתוֹ הִיא וַדַּאי. יְרֻשָּׁה

שֶׁל קֹדֶשׁ הוּא יוֹרֵשׁ וְאֵינוֹ מְזַמֵּן, וְעַל כֵּן כֻּלָּם מְזַמְּנִים בַּקֹּדֶשׁ, וּמִתְקַשְּׁרִים בְּשַׁבָּת וּמִתְעַטְּרִים בּוֹ. בּוֹ. בָּזֶה הַיּוֹם הַשָּׁבִיעִי מִתְעַטֵּר בּוֹ, וְעַל כֵּן שַׁבָּת אֵינָהּ מְזַמֶּנֶת.

דף צד:

לְבָרָא דְּעָאל לְבֵיתָא דַּאֲבוֹי וְאִמֵּיהּ, וְאָכַל וְשָׁתֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּהוּא בָּעֵי. לְמַלְכָּא דְּהָוָה לֵיהּ בְּרָא יְחִידָאי, חֲבִיבָא דְּנַפְשֵׁיהּ, יָהַב לֵיהּ שׁוּשְׁבִינָא לְנַטָרָא לֵיהּ, וּלְאִתְחַבָּרָא בְּהוּ. אָמַר מַלְכָּא, יָאוּת הוּא לְזַמְּנָא לְאִלֵּין שׁוּשְׁבִינִין דִּבְרִי, וּלְאַחְזָאָה יְקָרָא וַחֲבִיבוּתָא דִּילִי בְּהוּ, זַמִּין לוֹן לְהָנֵי שׁוּשְׁבִינִין. בְּרָא לָא אִתְחֲזֵי לְזַמְּנָא, אֶלָּא לְמֵיעַל וּלְמֵיכַל וּלְמִשְׁתֵּי בְּבֵיתָא דַּאֲבוֹי, בְּשַׁעֲתָא דְּאִיהוּ בָּעֵי. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (שמות טו) מִי כָמוֹכָה בָּאֵלִים יְיָ' מִי כָּמוֹךָ נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ, (דף צ"ד ע"ב) נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ וַדַּאי, כְּבַר דְּאִתְתְּקַן (ס"א דאתתקף) בַּאֲבוֹי, נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ, וְלָאו זַמִּין מִקֹּדֶשׁ.

לְבַן שֶׁנִּכְנַס לְבֵית אָבִיו וְאִמּוֹ וְאָכַל וְשָׁתָה בְּשָׁעָה שֶׁהוּא רוֹצֶה. לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן יָחִיד, חֲבִיב נַפְשׁוֹ, נָתַן לוֹ שׁוֹשְׁבִין לִשְׁמֹר אוֹתוֹ וּלְהִתְחַבֵּר עִמּוֹ. אָמַר הַמֶּלֶךְ, נָאֶה הוּא לְהַזְמִין אֶת הַשּׁוֹשְׁבִינִים הַלָּלוּ שֶׁל בְּנִי וּלְהַרְאוֹת אֶת הַכָּבוֹד וְהַחֲבִיבוּת שֶׁלִּי עִמָּם. הַזְמִין אֶת הַשּׁוֹשְׁבִינִים הַלָּלוּ. הַבֵּן לֹא רָאוּי לְזַמֵּן, אֶלָּא לְהִכָּנֵס וְלֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת בְּבֵית אָבִיו בְּשָׁעָה שֶׁהוּא רוֹצֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם טו) מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם ה' מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ. נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ וַדַּאי, כְּבֵן שֶׁהִתְתַּקֵּן (שהתחזק) בְּאָבִיו נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ, וְלֹא מְזֻמָּן מֵהַקֹּדֶשׁ.

שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה, שֵׁשֶׁת יָמִים מַאי עֲבִידְתַּיְיהוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּתִיב כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְלֹא כְּתִיב בְּשֵׁשֶׁת. וְהָא אוּקְמוּהָ, וְכָל יוֹמָא וְיוֹמָא עֲבִיד עֲבִידְתֵּיהּ, וְאִקְרוּן יוֹמֵי מְלָאכָה.

שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה. שֵׁשֶׁת יָמִים מַה מַּעֲשֵׂיהֶם? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְלֹא כָתוּב בְּשֵׁשֶׁת, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, וְכָל יוֹם וְיוֹם עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂהוּ, וְנִקְרָאִים יְמֵי מְלָאכָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק אִי הָכִי אֲמַאי אִקְרוּן שֵׁשֶׁת יְמֵי חוֹל, אֲמַאי חוֹל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַשְׁתָּא אִתְנְהִיג עָלְמָא (רמ"ח) עַל יָדָא דִּשְׁלוּחַיְיהוּ, בְּגִין כָּךְ יוֹמֵי חוֹל אִקְרוּן.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִם כָּךְ, לָמָּה נִקְרְאוּ שֵׁשֶׁת יְמֵי חֹל? לָמָּה חֹל? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, עַכְשָׁו מִתְנַהֵג הָעוֹלָם עַל יְדֵי הַשְּׁלוּחִים שֶׁלָּהֶם, מִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָאִים יְמֵי חֹל.

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, בְּגִין דְּשָׁרֵי לְמֶעְבַּד בְּהוֹן עֲבִידְתָּא, וּבְגִין דָּא לָא אִקְרוּן קֹדֶשׁ. וּמַאן דְּלָאו אִקְרוּן קֹדֶשׁ, חוֹל אִקְרוּן. וְעַל דָּא אַתְקִינוּ חַבְרַיָּיא בְּהַבְדָּלָה, בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל. מַאי הַבְדָּלָה הָכָא. אֶלָּא קֹדֶשׁ מִלָּה בְּגַרְמֵיהּ הוּא, וְשַׁארָא מִנֵּיהּ אַתְיָין. וְעַל דָּא אִלֵּין לְעוֹבָדָא, וְאִלֵּין לְנַטָרָא. וְאֵימָתַי אִשְׁתְּכַח נְטִירוּ בְּהוּ. כַּד זְמִינִין מִקֹּדֶשׁ.

רַבִּי חִיָּיא אָמַר, מִשּׁוּם שֶׁמַּתִּיר לַעֲשׂוֹת בָּהֶם עֲבוֹדָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִקְרָאִים קֹדֶשׁ, וּמִי שֶׁלֹּא נִקְרָאִים קֹדֶשׁ, נִקְרָאִים חֹל, וְעַל כֵּן הִתְקִינוּ הַחֲבֵרִים בַּהַבְדָּלָה, בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל. מָה הַהַבְדָּלָה כָּאן? אֶלָּא קֹדֶשׁ הוּא

דְּבָר בְּעַצְמוֹ, וּמִתְחִילוֹת מִמֶּנּוּ הָאוֹתִיּוֹת. וְעַל כֵּן אֵלּוּ לְמַעֲשֶׂה, וְאֵלּוּ לִשְׁמֹר. וּמֵתֵי נִמְצֵאת בָּהֶם שִׁמִּירָה? כְּשֶׁמְּזַמְּנִים מִקְדָּשׁ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, חֶדְוָותָא וּנְטִירוּתָא דְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא עַל כֹּלָּא הוּא, וּבְגִין דְּהָא יוֹמָא אִתְעֲטָר בְּאַבָּא וְאִימָּא, וְאִתּוֹסַף קְדוּשָּׁה עַל קְדוּשָּׁתֵיהּ, מַה דְּלָא אִשְׁתְּכַח הָכִי בְּשְׁאָר יוֹמֵי, דְּהָא הוּא קֻדָּשׁ, וְאִתְעַטָּר בַּקֻּדָּשׁ, וְאוֹסִיף קְדוּשָּׁה עַל קְדוּשָּׁתֵיהּ. בְּגִין כַּךְ הַאי יוֹמָא חֶדְוָותָא דְּעִלָּאֵי וְתַתָּאֵי, כֹּלָּא חֲדָאן בֵּיהּ. מָלֵי בִּרְכָאן בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין. כֻּלְּהוּ מְנֵיהּ אִתְקָנוּ (נ"א אתזנו), בְּהַאי יוֹמָא נַיְיחָא דְּעִלָּאֵי וְתַתָּאֵי. בְּהַאי יוֹמָא נַיְיחָא דְּחַיָּיבַיָּא דְּגֵיהִנָּם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַשִּׂמְחָה וְהַשִּׁמִּירָה שֶׁל יוֹם הַשַּׁבָּת הֵם עַל הַכֹּל, וּמִשּׁוּם שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה מִתְעַטֵּר בְּאַבָּא וּבְאִמָּא, וְנוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה עַל קְדֻשָּׁתוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָר הַיָּמִים, שֶׁהֲרֵי הוּא קֹדֶשׁ וּמִתְעַטֵּר בְּקֹדֶשׁ, וּמוֹסִיף קְדֻשָּׁה עַל קְדֻשָּׁתוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ הַיּוֹם הַזֶּה הוּא שִׂמְחַת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, כֻּלָּם שְׂמֵחִים בּוֹ, מְמַלֵּא בְּרָכוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. כֻּלָּם נִתְקָנוּ (נזונו) מִמֶּנּוּ. בַּיּוֹם הַזֶּה מְנוּחַת עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. בַּיּוֹם הַזֶּה מְנוּחַת הָרְשָׁעִים בְּגֵיהִנֹּם.

לְמַלְכָּא דְּעָבַד הִלּוּלָא לְבֵרֵיהּ יְחִידָאי, אַעְטָר לֵיהּ בְּעִטְרָא עִלָּאָה, מָנֵי לֵיהּ מַלְכָּא עַל כֹּלָּא. בְּהַאי יוֹמָא חֶדְוָותָא לְכֹלָּא. חַד סַנְטִירָא דְּאִתְפְּקַד עַל דִּינָא דְּבָנֵי נָשָׁא, הֲווֹ בִּידֵיהּ גּוּבְרִין דְּבַעְיָין קָטוֹלָא, גּוּבְרִין דְּבַעְיָין לְאַלְקָאָה. בְּגִין יְקָרָא דְּהַאי יוֹמָא דְּחֶדְוָותָא דְּמַלְכָּא, שָׁבִיק דִּינוֹי, וְנָטַר לְחֶדְוָותָא דְּמַלְכָּא.

לְמֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה הִלּוּלָא לִבְנוֹ הַיָּחִיד, עִטֵּר אוֹתוֹ בַּעֲטָרָה עֶלְיוֹנָה, מִנָּה אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ עַל הַכֹּל. בַּיּוֹם הַזֶּה שִׂמְחַת הַכֹּל. שׁוֹטֵר אֶחָד שֶׁהָיָה מֻפְקָד עַל דִּינָם שֶׁל בְּנֵי אָדָם, הָיוּ בְיָדוֹ גְּבָרִים שֶׁצְּרִיכִים הֲרִיגָה, וּגְבָרִים שֶׁהָיוּ צְרִיכִים לְהַלְקָאָה. בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַיּוֹם הַזֶּה שֶׁל שִׂמְחַת הַמֶּלֶךְ עוֹזֵב אֶת דִּינָיו, וְשׁוֹמֵר אֶת שִׂמְחַת הַמֶּלֶךְ.

כַּךְ הַהוּא יוֹמָא, הִלּוּלָא דְּמַלְכָּא בְּמַטְרוֹנִיתָא, חֶדְוָותָא דְּאַבָּא וְאִימָּא עִלָּיהּ, חֶדְוָותָא דְּעִלָּאִין וְתַתָּאִין. בְּחֶדְוָותָא דְּמַלְכָּא, כֻּלְּהוּ חַדָּאן, וְלָא יְצִטַּעֲרוּן בֵּיהּ. עַל דָּא כְּתִיב (ישעיה נח) וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג. מַאי עֹנֶג. עֹנֶג לָא אִשְׁתְּכַח אֶלָּא לְע�ֵילָּא בַּאֲתַר דְּקֹדֶשׁ עִלָּאָה שָׁאנֵי. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ'. דְּהַאי עֹנֶג עַל יְיָ' הוּא. וְהַאי יוֹמָא דְּהוּא הִלּוּלָא דְּמַלְכָּא, אִתְעֲטָר בְּהַהוּא עִטְרָא דְּעֹנֶג הֲדָא הוּא דִּכְתִיב וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג. מַה דְּלָא אִשְׁתְּכַח הָכִי בִּשְׁאָר יוֹמִין.

כַּךְ אוֹתוֹ הַיּוֹם, הִלּוּלַת הַמֶּלֶךְ עִם הַגְּבִירָה, שִׂמְחַת הָאָב וְהָאֵם עָלָיו, שִׂמְחַת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. בְּשִׂמְחַת הַמֶּלֶךְ כֻּלָּם שְׂמֵחִים, וְלֹא יִצְטַעֲרוּ בּוֹ. עַל זֶה כָּתוּב (ישעיה נח) וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג. מַה זֶּה עֹנֶג? עֹנֶג לֹא נִמְצָא אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁשּׁוֹרֶה הַקֹּדֶשׁ הָעֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'. שֶׁהֲרֵי עֹנֶג הוּא עַל ה'. וְהַיּוֹם הַזֶּה שֶׁהוּא הִלּוּלַת הַמֶּלֶךְ, מִתְעַטֵּר בְּאוֹתָהּ עֲטָרָה שֶׁל עֹנֶג. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג, מַה שֶּׁאֵין נִמְצָא כֵּן בִּשְׁאָר הַיָּמִים.

בְּהַאי יוֹמָא, תְּלַת סְעוּדָתַאן בַּעְיַין בְּנֵי מַלְכָּא, לְזַמְנָא, וּלְסַדְּרָא פָּתוֹרֵי. בְּגִין יְקָרָא דְּמַלְכָּא, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא. וְכַד אִזְדַּמַּן בֵּיהּ חַבָּא, אוֹ זְמָנָא, לָא יְסַדֵּר בַּר נָשׁ תְּרֵי פָּתוֹרֵי בְּכָל סְעוּדָתָא, חַד לְשַׁבָּת, וְחַד לְאוּשְׁפִּיזָא, בְּגִין דִּכְתִיב, (שמואל ב ט) עַל שֻׁלְחָן הַמֶּלֶךְ תָּמִיד הוּא אוֹכֵל, סְפוּקָא הוּא בְּפָתוֹרָא דְּמַלְכָּא, לְהַהוּא אוּשְׁפִּיזָא דְּאַתְיָא לֵיהּ. וְעַל דָּא בָּעֵי בַּר נָשׁ לְסַדּוּרֵי פָּתוֹרָא שְׁלֵימָא לְמַלְכָּא, וְהוּא יְהִיב מִינֵּיהּ לְאוּשְׁפִּיזָא.

בַּיּוֹם הַזֶּה שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת צְרִיכִים בְּנֵי הַמֶּלֶךְ לְזַמֵּן וְלַעֲרֹךְ שֻׁלְחָנוֹת בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וּכְשֶׁמְּזַדַּמֵּן בּוֹ חַג אוֹ זְמַן, לֹא יְסַדֵּר אָדָם שְׁנֵי שֻׁלְחָנוֹת בְּכָל סְעוּדָה, אֶחָד לְשַׁבָּת וְאֶחָד לָאוֹרֵחַ, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שמואל ב ט) עַל שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ תָּמִיד הוּא אוֹכֵל, הַהֶנְאָה הִיא בְּשֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ לְאוֹתוֹ הָאוֹרֵחַ שֶׁבָּא אֵלָיו. וְעַל כֵּן צָרִיךְ אָדָם לַעֲרֹךְ שֻׁלְחָן שָׁלֵם לַמֶּלֶךְ, וְהוּא נוֹתֵן מִמֶּנּוּ לָאוֹרֵחַ.

אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, סְעוּדָתָא תְּלִיתָאָה דְּשַׁבָּת, כַּד אִעְרַע בֵּיהּ אוּשְׁפִּיזָא, שַׁבָּקִין לֵיהּ אוֹ לָא שַׁבָּקִין לֵיהּ, אִי לָא שַׁבָּקִין לֵיהּ, אִשְׁתְּכַח אוּשְׁפִּיזָא דְּחַיָּיא מִפָּתוֹרָא דְּמַלְכָּא, אִי שַׁבָּקִין לֵיהּ, אִשְׁתְּכַח פְּגִימוּ בִּסְעוּדָתָא דְּמַלְכָּא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַסְּעוּדָה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת, כְּשֶׁנִּקְרֶה בָּהּ אוֹרֵחַ, הַאִם עוֹזְבִים אוֹתָהּ אוֹ לֹא עוֹזְבִים אוֹתָהּ? אִם לֹא עוֹזְבִים אוֹתָהּ, נִמְצָא הָאוֹרֵחַ דָּחוּי מִשֻּׁלְחַן הַמֶּלֶךְ. וְאִם עוֹזְבִים אוֹתָהּ, נִמְצָא פְּגָם בְּשֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ.

אָמַר לֵיהּ רִבִּי שִׁמְעוֹן אֱבוֹי, לְמַלְכָּא דְּאִיעְרַע בֵּיהּ אוּשְׁפִּיזָא, וְנָטִיל מֵיכְלָא מִקַּמֵּיהּ, וְסַלְקָא לְאוּשְׁפִּיזֵיהּ, אִשְׁתְּכַח אַף עַל גַּב דְּמַלְכָּא לָא אָכַל עִמֵּיהּ, מִמֵּיכְלָא דְּמַלְכָּא קָא אָכִיל, וּמַלְכָּא יָהִיב לֵיהּ לְמֵיכַל. וְכָל דָּא, בְּגִין דְּהוּא אוּשְׁפִּיזֵיהּ דְּמַלְכָּא. וּבְבֵי רַב הַמְנוּנָא סָבָא, לָא חַיְישֵׁי לְאוּשְׁפִּיזָא בְּשַׁעֲתָא דָּא, וּלְבָתַר מְסַדְּרֵי פָּתוֹרָא לְאוּשְׁפִּיזָא.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, לְמֶלֶךְ שֶׁנִּקְרָה לוֹ אוֹרֵחַ, וְלִקַּח מַאֲכָל מִלְּפָנָיו וְהֶעֱלָהוּ לְאוֹרֵחַ. נִמְצָא, אַף עַל גַּב שֶׁהַמֶּלֶךְ לֹא אָכַל עִמּוֹ - מִמַּאֲכַל הַמֶּלֶךְ הוּא אוֹכֵל, וְהַמֶּלֶךְ נָתַן לוֹ לֶאֱכֹל. וְכָל זֶה מִשּׁוּם שֶׁהוּא אוֹרֵחַ הַמֶּלֶךְ. וּבְבֵית רַב הַמְנוּנָא סָבָא לֹא חוֹשְׁשִׁים לְאוֹרֵחַ בְּשָׁעָה זוֹ, וְאַחַר כָּךְ עוֹרְכִים שֻׁלְחָן לְאוֹרֵחַ.

בְּהַאי יוֹמָא מִלּוֹלָא אָסִיר, הָדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה נח) מִמְצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר, וּתְנַן חֶפְצְךָ כְּתִיב, בְּגִין דְּהַאי יוֹמָא כָּל מְהֵימְנוּתָא אִתְקְשַׁר בֵּיהּ.

בַּיּוֹם הַזֶּה אָסוּר דִּבּוּר, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נח) מִמְצֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר. וְשָׁנִינוּ, חֶפְצְךָ כָּתוּב, מִשּׁוּם שֶׁבְּיוֹם זֶה נִקְשֶׁרֶת בּוֹ כָּל הָאֱמוּנָה.

אָמַר לֵיהּ רִבִּי אֶלְעָזָר, וְהֵיךְ עֲבִידְנָא דְּלָא לְסַדְּרָא (ס"א לסלקא) סְעוּדָתָא דְּמַלְכָּא לְאוּשְׁפִּיזָא, דְּהָא אַרְבִּיסָר דְּחַל לְהֵיוֹת בְּשַׁבָּת, סַלְקָא סְעוּדָתָא דְּמַלְכָּא לְפִסְחָא, אַף עַל גַּב דְּלָאו אִיהוּ אוּשְׁפִּיזֵיהּ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, וְאֵיךְ אֲנוּ עוֹשִׂים שֶׁלֹּא לַעֲרֹךְ (לסלק) סְעוּדַת הַמֶּלֶךְ לָאוֹרֵחַ, שֶׁהֲרֵי אַרְבָּעָה עָשָׂר שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, עוֹלָה סְעוּדַת הַמֶּלֶךְ לְפֶסַח, אַף עַל גַּב שֶׁאֵינוֹ הָאוֹרֵחַ שֶׁלּוֹ.

דף צה.

אָמַר לֵיהּ הָכִי אֲמַינָא דְּאִי הוּא אוֹשְׁפִּיזֵיהּ, (כל ההוא יומא) יַכְלָא לְסַלְקָא לֵיהּ, וְאִי לָאו לָא סַלְקָא לֵיהּ. וְאִי נַיְמָא די"ד דְּחַל (דף צ"ה ע"א) לְהֵיוֹת בְּשַׁבָּת, אִתְדַּחְיָיא סְעוּדְתָא דְּמַלְכָּא מִקַּמֵּי סְעוּדְתָא דְּפִסְחָא. שָׁאנֵי פֶּסַח, דִּסְעוּדְתָא דְּשַׁבָּת אִתְדַּחְיָיא בְּכַמָּה גַּוְונִין. חַד, בְּגִין מַצּוֹת וּמְרוֹרִים, דְּבָעֵי בַּר נָשׁ דְּיִשְׁתְּכַח תָּאֵיבָא. וְחַד, בְּגִין פֶּסַח וְהָא נָהֲמָא לָא אִשְׁתְּכַח מו' שָׁעוֹת וּלְמַעְלָה, דְּסִדּוּרָא דְּפָתוֹרָא בְּלָא נָהֲמָא, לָאו הוּא סִדּוּרָא.

אָמַר לוֹ, כָּךְ אֲנִי אוֹמֵר, שֶׁאִם הוּא הָאוֹרֵחַ שֶׁלּוֹ - (כל אותו יום) יָכוֹל לְהַעֲלוֹת אוֹתוֹ, וְאִם לֹא - אֵינוֹ מַעֲלֶה אוֹתוֹ. וְאִם נֹאמַר שֶׁי"ד שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, נִדְחֵית סְעוּדַת הַמֶּלֶךְ מִלִּפְנֵי סְעוּדַת הַפֶּסַח - שׁוֹנָה הַפֶּסַח, שֶׁסְּעוּדַת שַׁבָּת נִדְחֵית מִכַּמָּה גְּוָנִים: אֶחָד בִּשְׁבִיל מַצּוֹת וּמְרוֹרִים, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁאָדָם יִהְיֶה תֵּאֵב. וְאֶחָד מִשּׁוּם פֶּסַח. וַהֲרֵי לֶחֶם אֵינוֹ נִמְצָא מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וָמַעְלָה, שֶׁעֲרֵיכַת הַשֻּׁלְחָן בְּלִי לֶחֶם אֵינָהּ עֲרֵיכָה.

וְאִי תֵּימָא בְּחַמְרָא, חַמְרָא שָׁאנֵי, בְּגִין דְּתָאֵיב (ס"א דגריר ס"א דגביר) לְבָא. אֲבָל מִיּוֹמֵי אִשְׁתְּדַלְנָא דְּלָא בָּטִילְנָא סְעוּדְתָא דְּשַׁבָּת, אֲפִילּוּ אִינּוּן יוֹמֵי, דְּאִשְׁתְּכַח בֵּיהּ. בְּהַאי יוֹמָא חֲקַל דְּתַפּוּחִין קַדִּישִׁין אִתְבָּרַךְ, וּמִתְבָּרְכָן עִלָּאִין וְתַתָּאִין, וְהַאי יוֹמָא קִשׁוּרָא הוּא דְּאוֹרַיְיתָא.

וְאִם תֹּאמַר בְּיַיִן - בְּיַיִן מָתֹק, מִשּׁוּם שֶׁהַלֵּב תֹּאֵב (שגורר. ס"א שגובר). אֲבָל מִיֵּמֵי הִשְׁתַּדַּלְתִּי שֶׁלֹּא בִּטַּלְתִּי סְעוּדַת שַׁבָּת, אֲפִלּוּ אוֹתָם יָמִים שֶׁנִּמְצָא בּוֹ. בַּיּוֹם הַזֶּה שְׁדֵה הַתַּפּוּחִים הַקְּדוֹשִׁים מִתְבָּרֵךְ, וּמִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְהַיּוֹם הַזֶּה הוּא הַקִּשּׁוּר שֶׁל הַתּוֹרָה.

אָמַר רִבִּי אַבָּא, הָכִי הָווּ עָבְדִי רִבִּי שִׁמְעוֹן, בְּזִמְנָא דְּאִסְתְּלַק סְעוּדְתָא דְּשַׁבָּתָא, מְסַדֵּר פִּתּוֹרֵיהּ וְאִשְׁתְּדַל בְּמַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה, וַהֲוָה אָמַר הָא סְעוּדְתָא דְּמַלְכָּא דְּיֵיתֵי לְמֵיכַל גַּבָּאי. בְּגִינֵי כַּךְ, שַׁבָּת, אִשְׁתְּכַח בְּכוּלָּא עָדִיף מִכָּל זְמַנִּין וְחַגִּין, וְאִקְרֵי קוֹדֶשׁ וְלָא מִקְרָא קוֹדֶשׁ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כְּךְ הָיָה עוֹשֶׂה רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּזְמַן שֶׁעָלְתָה סְעוּדַת שַׁבָּת, עוֹרֵךְ שֻׁלְחָנוֹ וּמִשְׁתַּדֵּל בְּמַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה, וְהָיָה אוֹמֵר: הֲרֵי סְעוּדַת הַמֶּלֶךְ שֶׁיָּבֹא לֶאֱכֹל אֶצְלִי. מִשּׁוּם כָּךְ נִמְצֵאת שַׁבָּת עֲדִיפָה בְּכֹל מִכָּל הַזְּמַנִּים וְהַחַגִּים, וְנִקְרֵאת קוֹדֶשׁ וְלֹא מִקְרָא קוֹדֶשׁ.

אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, כֻּלְּהוּ מוֹעֲדִים מִקְרָאֵי קוֹדֶשׁ קָרֵינָן בְּהוּ. אֲבָל נַפְקֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹמָא דְּכִפּוּרָא דְּלָא אִשְׁתְּכַח בְּהוּ חֲדָוותָא, דְּהָא אִינּוּן דִּינָא הֲווֹ, אֲבָל אִלֵּין תִּלְתָא, זְמִינִין מִקּוֹדֶשׁ, לְחֲדָוותָא לְכֹלָּא, לְאִשְׁתַּעְשָׁעָא בְּהוּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (דברים יב) וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, וּכְתִיב (דברים כז) וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ. בְּהַאי יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא, אִתְנְשֵׁי כָּל צַעֲרָא וְכָל רוּגְזָא וְכָל דּוּחֲקָא מִכָּל עָלְמָא, בְּגִין דְּאִיהוּ יוֹמָא דְּהִילּוּלָא דְּמַלְכָּא, דְּנִשְׁמָתִין אִתּוֹסָפָן, כְּגַוְונָא דְּעָלְמָא דְּאָתֵי.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל הַמּוֹעֲדִים קוֹרְאִים בָּהֶם מִקְרָאֵי קוֹדֶשׁ. אֲבָל יוֹצְאִים רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם כִּפּוּר שֶׁלֹּא נִמְצֵאת בָּהֶם שִׂמְחָה, שֶׁהֲרֵי הֵם דִּין הֵם, אֲבָל אֵלּוּ הַשָּׁלֹשָׁה מְזֻמָּנִים מֵהַקּוֹדֶשׁ לְשִׂמְחַת הַכֹּל, לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ

בָּהֶם בַּקֹּדֶשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהוּ שָׁכְתוּב (דברים יב) וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם, וְכָתוּב (שם כז) וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ. בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה נִשְׂכָּח כָּל הַצַּעַר וְכָל הָרֹגֶז וְכָל הַדַּחַק מִכָּל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא יוֹם הִלּוּלֹת הַמֶּלֶךְ, שֶׁנִּשְׁמוֹת מִתּוֹסְפוֹת, כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק לְרַבִּי יְהוּדָה, כְּתִיב (שמות כ) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, וְתָנֵינָן זָכְרֵהוּ עַל הַיַּיִן, אֲמַאי עַל הַיַּיִן. אָמַר לֵיהּ, בְּגִין דְּיַיִן חֶדְוָותָא דְאוֹרַיְיתָא, וְיֵינָא דְאוֹרַיְיתָא, חֶדְוָותָא הוּא דְּכֹלָּא. וְהַאי יַיִן חַדֵּי לְמַלְכָּא, וְהַאי יַיִן מְעַטְּרָא לְמַלְכָּא בְּעִטְרוֹי, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (שיר השירים ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ. וְתָנֵינָן בְּכֹלָּא בָּעְיָא לְאַחֲזָאָה בַּר נָשׁ עוֹבָדָא. דְּלָא אִשְׁתְּכַח קְדוּשָׁה אֶלָּא בְּיַיִן, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שיר השירים א) כִּי טוֹבִים דּוֹדֶיךָ מִיָּיִן, מַיַּיִן אינוּן טָבָאן, נְזַכִּירָה דֹּדֶיךָ מִיַּיִן. וְעַל דָּא קְדוּשָׁה דְּשַׁבָּת בְּיַיִן, וְהָא אוּקְמוּהָ, וְהָא אִתְּמַר. (ויקרא כג) וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ וְגוֹ'. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח, (שיר השירים ה) אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עֵר קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק וְגוֹ'. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אֲנִי יְשֵׁנָה בְּגָלוּתָא דְמִצְרַיִם, דַּהֲווֹ בְּנֵי בְּשִׁעְבּוּדָא דְקַשְׁיוּ. וְלִבִּי עֵר, לְנַטְרָא לְהוּ דְּלָא יִשְׁתַּיצוּן בְּגָלוּתָא. קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּאָמַר (שמות ו) וָאֶזְכּוֹר אֶת בְּרִיתִי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק לְרַבִּי יְהוּדָה, כְּתוּב (שמות כ) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, וְשָׁנִינוּ, זָכְרֵהוּ עַל הַיַּיִן. לָמָּה עַל הַיַּיִן? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁיַּיִן הוּא שִׂמְחַת הַתּוֹרָה, וְיֵינָהּ שֶׁל תּוֹרָה הוּא שִׂמְחַת הַכֹּל. וְהַיַּיִן הַזֶּה מְעַטֵּר אֶת הַמֶּלֶךְ בְּעִטְרוֹתָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ. וְשָׁנִינוּ, בַּכֹּל צָרִיךְ לְהַרְאוֹת אָדָם מַעֲשֶׂה. שֶׁלֹּא נִמְצֵאת קְדֻשָּׁה אֶלָּא בְּיַיִן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר א) כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן, מַיַּיִן הֵם טוֹבִים, נַזְכִּירָה דֹדֶיךָ מִיָּיִן. וְעַל כֵּן קְדֻשָּׁה שֶׁל שַׁבָּת בְּיַיִן, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ וְגוֹ'. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח, (שם ה) אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עֵר קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק וְגוֹ'. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אֲנִי יְשֵׁנָה - בְּגָלוּת מִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ בְּנֵי בְּשִׁעְבּוּד שֶׁל קֹשִׁי. וְלִבִּי עֵר - לִשְׁמֹר אוֹתָם שֶׁלֹּא יִכְלוּ בַּגָּלוּת. קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאָמַר (שמות ג) וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי.

פִּתְחִי לִי פְּתָחָא כְּחַדּוּדָא דְּמַחֲטָא, וַאֲנָא אַפְתַּח לָךְ תַּרְעִין עִלָּאִין. פִּתְחִי לִי אֲחוֹתִי, דְּהָא פִּתְחָא לְאַעְלָא לִי, בָּךְ הוּא, דְּלָא יֵיעֲלוּן לְגַבָּאי בָּנַי אֶלָּא בָךְ, אַנְתְּ הוּא פִּתְחָא לְאַעְלָא לִי (בך), אִי אַנְתְּ לָא תִּפְתְּחִי פִּתְחָךְ, הָא אֲנָא סָגִיר. דְּלָא יִשְׁכְּחוּן לִי. בְּגִין כַּךְ, פִּתְחִי לִי. פִּתְחִי לִי וַדַּאי. וְעַל דָּא אָמַר דָּוִד, כַּד בָּעָא לְאַעָלָא לְמַלְכָּא, אָמַר (תהלים קיח) פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק, אָבָא בָם אוֹדֶה יָהּ. זֶה הַשַּׁעַר לַיְיָ', דָּא הוּא פִּתְחָא וַדַּאי לְאַעָלָא לְמַלְכָּא. זֶה הַשַּׁעַר לַיְיָ', לְאַשְׁכָּחָא לֵיהּ, וּלְאִתְדַּבְקָא בֵּיהּ, וְעַל דָּא פִּתְחִי לִי אֲחוֹתִי רַעְיָתִי שֶׁרֹאשִׁי וְגוֹ'. בְּגִין לְאִזְדַּוְּוגָא עִמָּךְ, וּלְמֶהֱוֵי עִמָּךְ בִּשְׁלָם דְּעָלְמִין.

פְּתָחִי לִי פֶּתַח כְּפִתְחוֹ שֶׁל מַחַט, וַאֲנִי אֶפְתַּח לָכֶם שְׁעָרִים עֶלְיוֹנִים. פִּתְחִי לִי אֲחוֹתִי, שֶׁהֲרֵי הַפֶּתַח לְהַכְנִיס אוֹתִי הוּא בָּךְ, שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ אֲצִלִי בְּנֵי אֶלָּא בָךְ, אַתְּ הוּא הַפֶּתַח לְהַכְנִיס אוֹתִי (בר). אִם אַתְּ לֹא תִּפְתְּחִי פְּתָחֵךְ, הֲרֵי אֲנִי סָגוּר, שֶׁלֹּא יִמְצְאוּ אוֹתִי. מִשּׁוּם כָּךְ פִּתְחִי לִי. פִּתְחִי לִי וַדַּאי. וְעַל כֵּן אָמַר דָּוִד, כְּשֶׁרָצָה לְהִכָּנֵס לַמֶּלֶךְ, אָמַר (תהלים קיח) פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם אוֹדֶה יָהּ. זֶה הַשַּׁעַר לַה', וַדַּאי הַפֶּתַח לְהִכָּנֵס לַמֶּלֶךְ. זֶה הַשַּׁעַר לַה', לְמִצֹא אוֹתוֹ וּלְהִדָּבֵק בּוֹ, וְעַל כֵּן פִּתְחִי לִי אֲחוֹתִי רַעְיָתִי שֶׁרֹאשִׁי וְגוֹ'. כְּדֵי לְהִזְדַּוֵּג עִמָּךְ, וְלִהְיוֹת עִמָּךְ בְּשָׁלוֹם לְעוֹלָמִים.

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הֲוָה קָטִיל לְבוּכְרֵי דְּמִצְרָאֵי, כָּל אִינּוּן דְּקָטַל בְּפַלְגוּת לֵילְיָא, וְאָחִית דַּרְגִּין מֵעֵילָּא לְתַתָּא. בֵּיהּ שַׁעֲתָא עָאלוּ יִשְׂרָאֵל בְּקִיּוּמָא דְּאָת קַדִּישָׁא, אִתְגְּזָרוּ וְאִשְׁתְּתָפוּ בְּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאִתְאַחֲדוּ בָּהּ. כְּדֵין הַהוּא דְּמָא אַחְזִיאוּ לֵיהּ עַל פִּתְחָא. וּתְרֵין דְּמֵי הֲווֹ, חַד דְּפִסְחָא, וְחַד דְּמָא דְּאִתְגְּזָרוּ. וַהֲוָה רָשִׁים עַל פִּתְחָא, רְשִׁימָא דְּמֵהֵימְנוּתָא, חַד הָכָא וְחַד הָכָא וְחַד בֵּינַיְיהוּ, וְהָא אִתְּמַר, (שמות יב) וְנָתְנוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל הַמַּשְׁקוֹף, בְּגִין לְאַחֲזָאָה מְהֵימְנוּתָא.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה הוֹרֵג אֶת בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם, כָּל אוֹתָם שֶׁהָרַג בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה וְהוֹרִיד דְּרָגוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל בְּקִיּוּם שֶׁל הָאוֹת הַקָּדוֹשׁ, נִמּוֹלוּ וְהִשְׁתַּתְּפוּ עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְנֶאֱחֲזוּ בָהּ. אָז אוֹתוֹ הַדָּם הֶרְאוּ אוֹתוֹ עַל הַפֶּתַח. וּשְׁנֵי דָמִים הָיוּ - אֶחָד שֶׁל הַפֶּסַח, וְאֶחָד הַדָּם שֶׁנִּמּוֹלוּ. וְהָיָה רָשׁוּם עַל הַפֶּתַח רֹשֶׁם הָאֱמוּנָה, אֶחָד כָּאן וְאֶחָד כָּאן וְאֶחָד בֵּינֵיהֶם, וְהֲרֵי נֶאֱמַר (שמות יב), וְנָתְנוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל הַמַּשְׁקוֹף, כְּדֵי לְהַרְאוֹת אֱמוּנָה.

דף צה:

וּבְאַרְבָּעָה (נ"א ובחמשה) עָשָׂר, הָא אִתְּמַר, דְּהָא כְּדֵין מְבַטְּלִין חָמֵץ וּשְׁאוֹר, וְאִסְתַּלָּקוּ יִשְׂרָאֵל מֵרְשׁוּתָא אָחֳרָא, וְאִתְעֲקָרוּ מִנֵּיהּ, וְאִתְאַחֲדוּ בְּמַצָּה, (דף צ"ה ע"ב) קִשּׁוּרָא קַדִּישָׁא. בָּתַר דְּאִתְגְּזָרוּ, עָאלוּ בָּהּ, עַד דְּאִתְפְּרָעוּ, וְאִתְגַּלְיָיא רְשִׁימָא דִּלְהוֹן, וּכְדֵין יָהֵב לְהוֹן קִשּׁוּרָא, בַּאֲתַר עִלָּאָה, בְּקִשּׁוּרָא דִּמְהֵימְנוּתָא, בַּאֲתַר דִּכְתִיב, (שמות טז) הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם, מִן הַשָּׁמַיִם דַּיְיקָא, וְהָא אוּקְמוּהָ.

וּבְאַרְבָּעָה (ובחמשה) עָשָׂר, הֲרֵי נֶאֱמַר, שֶׁהֲרֵי אָז מְבַטְּלִים חָמֵץ וּשְׁאוֹר, וְהִתְעַלּוּ יִשְׂרָאֵל מֵרְשׁוּת הָאַחֶרֶת, וְנֶעֱקְרוּ מִמֶּנָּה וְנֶאֱחֲזוּ בְּמַצָּה, הַקֶּשֶׁר הַקָּדוֹשׁ. אַחַר שֶׁנִּמּוֹלוּ נִכְנְסוּ בָהּ, עַד שֶׁנִּפְרְעוּ וְהִתְגַּלָּה הִרְשֹׁם שֶׁלָּהֶם, וְאָז נָתַן לָהֶם קֶשֶׁר בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן, בְּקֶשֶׁר שֶׁל הֱאֱמוּנָה, בְּמָקוֹם שֶׁכָּתוּב (שמות טז) הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, מִן הַשָּׁמַיִם דַּוְקָא, וְהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

תָּא חֲזֵי, בְּאַרְבֵּיסַר (נ"א בחמיסר) בְּשַׁעֲתָא דְּזִווּגָא דְּסִיהֲרָא אִשְׁתְּכַח בִּשְׁלִימוּ עִם שִׁמְשָׁא, וְכִתְרִין תַּתָּאִין לָא מִשְׁתַּכְּחִין כָּל כַּךְ בְּעָלְמָא, דְּהָא בְּחַדְתּוּתֵי דְּסִיהֲרָא, זִינִין בִּישִׁין מִשְׁתַּכְּחִין, וּמִתְעָרֵי לְאִתְפַּשְׁטָא בְּעָלְמָא. וּבְשַׁעֲתָא דְּזִווּגָא דְּסִיהֲרָא אִשְׁתְּכַח בְּנְהִירוּ

דְּשִׁמְשָׁא בְּשָׁלִימוּ, מִתְכַּנְּשֵׁי כֻּלְּהוּ לַאֲתַר חַד, וְקִדּוּשֵׁי מַלְכָּא אִתְּעָרוּ. כְּדֵין כְּתִיב (שמות יב) לֵיל שִׁמּוּרִים הוּא לַיְיָ', דְּהָא זִוּוּגָא קַדִּישָׁא אִשְׁתְּכַח, וְהוּא שִׁמּוּרִים בְּכֹלָּא.

בֹּא רְאֵה, בְּאַרְבָּעָה (בחמשה) עֶשֶׂר, בְּשָׁעָה שֶׁזִּוּוּג הַלְּבָנָה נִמְצָא בִּשְׁלֵמוּת עִם הַשֶּׁמֶשׁ, וְהַכְּתָרִים הַתַּחְתּוֹנִים לֹא נִמְצָאִים כָּל כָּךְ בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי בְּחִדּוּשׁ הַלְּבָנָה נִמְצָאִים מִינִים רָעִים, וּמִתְעוֹרְרִים לְהִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם. וּבְשָׁעָה שֶׁהַזִּוּוּג שֶׁל הַלְּבָנָה נִמְצָא בְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ בִּשְׁלֵמוּת, כֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים לְמָקוֹם אֶחָד, וְהַקְּדֻשּׁוֹת שֶׁל הַמֶּלֶךְ מִתְעוֹרְרוֹת. אָז כָּתוּב, (שם יב) לֵיל שִׁמֻּרִים הוּא לַה', שֶׁהֲרֵי הַזִּוּוּג הַקָּדוֹשׁ נִמְצָא, וְהוּא שִׁמּוּרִים בַּכֹּל.

רִבִּי אַחָא אָמַר, בְּגִין כַּךְ תִּקּוּנָא דְּכֹלָּא (נ"א דכלה) בְּהַהוּא יוֹמָא, וּבְלֵילְיָא אִשְׁתְּכַח יְשׁוּבָא דְּבֵיתָא, וַוי לְאִינּוּן דְּלָאו מִבְּנֵי בֵּיתָא נִינְהוּ, כַּד אָתָאן לְאִזְדַּוְוגָא אוֹרַיְיתָא (ס"א אריוותא) כַּחֲדָא, וַוי לְאִינּוּן דְּלָא אִשְׁתְּמוֹדָעָן גַּבַּיְיהוּ. בְּגִין כַּךְ יִשְׂרָאֵל קַדִּישִׁין מְתַקְּנִין לוֹן בֵּיתָא, כָּל הַהוּא יוֹמָא, וְעַל יְדֵיְיהוּ, עַיְילֵי מַאן דְּעַיְילֵי, וְאִינּוּן חַדָּאן וְזַמָּרָן תַּרְוַוְיהוּ זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי.

רַבִּי אַחָא אָמַר, מִשּׁוּם כָּךְ תִּקּוּן שֶׁל הַכֹּל (של הכלה) הוּא בְּאוֹתוֹ יוֹם, וּבַלַּיְלָה נִמְצָא הַיְשׁוּב שֶׁל הַבַּיִת. אוֹי לְאוֹתָם שֶׁאֵינָם מִבְּנֵי הַבַּיִת, כְּשֶׁבָּאִים לְהִזְדַּוֵּג הַתּוֹרָה (האריות) יַחַד. אוֹי לְאוֹתָם שֶׁלֹּא נוֹדָעִים אֶצְלָם. מִשּׁוּם כָּךְ יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים מְתַקְּנִים לָהֶם הַבַּיִת כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְעַל יָדָם נִכְנָסִים מִי שֶׁנִּכְנָסִים, וְהֵם שְׂמֵחִים וּמְזַמְּרִים שְׁנֵיהֶם. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי לָמָּה לָן לְאַטְרְחָא כּוּלֵי הַאי, קְרָא שְׁלִים הוּא, דְּהָא בְּהַאי לֵילְיָא, זִוּוּגָא עִלָּאָה קַדִּישָׁא אִתְּעַר וְאִשְׁתְּכַח, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (שמות יב) הוּא הַלַּיְלָה הַזֶּה לַיְיָ' שִׁמּוּרִים, מַאי שִׁמּוּרִים. תְּרֵי, זִוּוּגָא דְּסִיהֲרָא בְּשִׁמְשָׁא. לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדוֹרֹתָם, דְּהָא מִכָּאן וּלְהָלְאָה, אִתְּאַחֲדוּ וְאִתְקַשָּׁרוּ בְּקִשּׁוּרָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא, וְנָפְקוּ מֵרְשׁוּתָא אָחֳרָא. בְּגִינֵי כַּךְ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר, מְתַקְּנֵי גַּרְמַיְיהוּ, וּמְבַעֲרֵי חָמֵץ מִבֵּינַיְיהוּ, וְעַיְילֵי בִּרְשׁוּתָא קַדִּישָׁא, וּכְדֵין מִתְעַטְּרֵי חָתָן וְכַלָּה, בְּעִטְרוֹי דְּאִימָא עִלָּאָה, וּבָעֵי בַּר נָשׁ לְאַחֲזָאָה גַּרְמֵיהּ דְּאִיהוּ בַּר חוֹרִין.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לָמָּה לָנוּ לְהַטְרִיחַ כָּל זֶה, מִקְרָא שָׁלֵם הוּא, שֶׁהֲרֵי בַּלַּיְלָה הַזֶּה הַזִּוּוּג הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ מִתְעוֹרֵר וְנִמְצָא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הוּא הַלַּיְלָה הַזֶּה לַה' שִׁמֻּרִים. מַה זֶּה שִׁמֻּרִים? שְׁנַיִם, הַזִּוּוּג שֶׁל הַלְּבָנָה עִם הַשֶּׁמֶשׁ. לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדוֹרֹתָם, שֶׁהֲרֵי מִכָּאן וְהָלְאָה נִתְאַחֲדוּ וְנִקְשְׁרוּ בַּקֶּשֶׁר שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְיִצְאוּ מֵרְשׁוּת אַחֶרֶת. מִשּׁוּם כָּךְ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר מְתַקְּנִים אֶת עַצְמָם, וּמְבַעֲרִים חָמֵץ מִבֵּינֵיהֶם וְנִכְנָסִים לִרְשׁוּת הַקָּדוֹשָׁה, וְאָז מִתְעַטְּרִים חָתָן וְכַלָּה בְּעִטְרוֹת הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְצָרִיךְ אָדָם לְהַרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ בֶּן חוֹרִין.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, הֲנֵי אַרְבַּע כְּסֵי דְּהַהוּא לֵילְיָא אֲמַאי. אָמַר רִבִּי אַבָּא, הָא אוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא, לְקֻבֵּיל ד' גְּאוּלּוֹת. אֲבָל שַׁפִּיר הוּא בְּסִפְרָא דְּרַב יֵיסָא סָבָא, דְּקָאָמַר הוֹאִיל וְזִוּוּגָא קַדִּישָׁא אִשְׁתְּכַח בְּהַאי לֵילְיָא בְּכָל סִטְרִין, וְזִוּוּגָא הוּא בְּאַרְבַּע קִשְׁרִין, דְּאִינּוּן ד' דַּרְגִּין, וְלָא מִתְפָּרְשֵׁי דָּא מִן דָּא, כַּד זִוּוּגָא דָּא אִשְׁתְּכַח, וְאָנָן בְּחֶדְוָותָא דִּלְהוֹן אִתְעָרְנָא, בְּגִין דְּהָא זָכֵינָא

בְּהוּ, דְּמַאן דְּאָחִיד בְּדָא, זָכֵי בְּכֹלָּא. וְעַל דָּא אִשְׁתַּנֵּי לֵילְיָא דָּא מִכָּל שְׁאָר לֵילְוָון, וּבָעֵינָן לְמֶעְבַּד שְׁמָא בְּכֹלָּא, וּלְמֶחְדֵּי בַּהַאי לֵילְיָא, בְּגִין דְּחֶדְוָותָא הוּא לְעֵילָּא וְתַתָּא.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אַרְבַּע הַכּוֹסוֹת הַלָּלוּ שֶׁל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה לָמָּה? אָמַר רַבִּי אַבָּא, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ הַחֲבֵרִים, כְּנֶגֶד אַרְבַּע גְּאֻלּוֹת. אֲבָל יָפֶה הוּא בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב יֵיסָא סָבָא, שֶׁאָמַר, הוֹאִיל וְהַזִּוּוּג הַקָּדוֹשׁ נִמְצָא בַּלַּיְלָה הַזֶּה בְּכָל הַצְּדָדִים, וְהַזִּוּוּג הוּא בְּאַרְבָּעָה קְשָׁרִים, שֶׁהֵם אַרְבַּע דְּרָגוֹת, וְלֹא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה, כְּשֶׁהַזִּוּוּג הַזֶּה נִמְצָא, וְאָנוּ בְּשִׂמְחָתָם מִתְעוֹרְרִים, מִשּׁוּם שֶׁהֵרֵי זָכִינוּ בָהֶם, שֶׁמִּי שֶׁאוֹחֵז בָּזֶה - זוֹכֶה בַּכֹּל. וְעַל כֵּן הִשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל שְׁאָר הַלֵּילוֹת, וּצְרִיכִים לַעֲשׂוֹת שָׁם בַּכֹּל וְלִשְׂמֹחַ בַּלַּיְלָה הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁשִּׂמְחָה הִיא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְעוֹד אָמַר, דְּאַרְבַּע אִלֵּין אַרְבַּע גְּאוּלּוֹת קָרִינָן לְהוּ. מַאי טַעְמָא. בְּגִין דְּהַאי דַּרְגָּא בַּתְרָאָה, גּוֹאֵל אִתְקְרֵי, (בראשית מח) הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל. וְלָא אִקְרֵי גּוֹאֵל, אֶלָּא עַל יְדָא דְּדַרְגָּא אָחֳרָא עִלָּאָה, (שמות קכ"ו, ר"ח ע"ב) דְּקַיְימָא עִלָּה וְנָהִיר לָהּ. וְדָא לָא אַפִּיק לָהּ נְהוֹרָא, אֶלָּא בְּאִלֵּין תְּרֵין (ס"א באינון דרגין) דַּרְגִּין דְּעִלֵּיהּ. אִשְׁתְּכַח, דְּד' אִלֵּין אַרְבַּע גְּאוּלּוֹת נִינְהוּ.

וְעוֹד אָמַר, שֶׁאַרְבַּע אֵלּוּ אַרְבַּע גְּאֻלּוֹת קוֹרְאִים לָהֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַדַּרְגָּה הָאַחֲרוֹנָה הַזּוֹ נִקְרֵאת גּוֹאֵל, הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל. וְלֹא נִקְרֵאת גּוֹאֵל אֶלָּא עַל יְדֵי דַּרְגָּה אַחֶרֶת עֶלְיוֹנָה שֶׁעוֹמֶדֶת עָלֶיהָ וּמְאִירָה לָהּ, וְזוֹ לֹא מוֹצִיאָה לָהּ אוֹר, אֶלָּא בִּשְׁתֵּי (באותן דרגות) הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ שֶׁעָלֶיהָ. נִמְצָא שֶׁאַרְבַּע אֵלּוּ הֵן אַרְבַּע גְּאֻלּוֹת.

רַבִּי יְהוּדָה שָׁאַל לְרַבִּי אַבָּא, הָא כְּתִיב (ס"א האי דכתיב) שִׁבְעַת יָמִים שְׁאוֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם, וְחֶדְוָותָא הוּא כָּל שִׁבְעָה, אֲמַאי לָא אִשְׁתְּלִים הַלֵּל כָּל ז' יוֹמִין, כְּמוֹ בְּסֻכּוֹת, דְּאִשְׁתְּכַח ח' יוֹמִין הַלֵּילָא, בְּשִׁלִּימוּ דְּחֶדְוָותָא כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא.

רַבִּי יְהוּדָה שָׁאַל אֶת רַבִּי אַבָּא, הֲרֵי כָּתוּב (זהו שכתוב) שִׁבְעַת יָמִים שְׁאוֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם, וְשִׂמְחָה הִיא כָּל שִׁבְעָה, לָמָּה לֹא נִשְׁלַם הַלֵּל כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים כְּמוֹ בְּסֻכּוֹת, שֶׁנִּמְצָא שְׁמוֹנָה יָמִים הַלֵּל, בִּשְׁלֵמוּת שֶׁל שִׂמְחָה כָּל יוֹם וְיוֹם?

אָמַר לֵיהּ שַׁפִּיר קָאֲמַרְתְּ, אֲבָל יְדִיעָא הוּא, דְּהָא הָכָא לָא אִתְקְשָׁרוּ יִשְׂרָאֵל כָּל כַּךְ בְּכֹלָּא, כְּמָה דְּאִתְקְשָׁרוּ לְבָתַּר. בְּגִין כַּךְ בְּהַאי לֵילְיָא, דְּזִוּוּגָא אִשְׁתְּכַח (בכל אינון דרגין עלאין) וְחֶדְוָותָא דְּכֹלָּא אִשְׁתְּכַח, וְיִשְׂרָאֵל אִתְקְשָׁרוּ בְּהַהוּא חֶדְוָותָא, עֲבִידְנָא שְׁלִימוּ, וְהַלֵּילָא אִשְׁתְּלִים. (אבל באינון דרגין עלאין) אֲבָל לְבָתַּר אַף עַל גַּב דְּכֻלְּהוּ מִשְׁתַּכְּחֵי, עַד כְּעַן יִשְׂרָאֵל לָא אִתְקְשָׁרוּ בְּהוּ, וְלָא אִתְפָּרְעוּ לְאִתְגַּלְיָיא רְשִׁימָא קַדִּישָׁא, וְלָא קַבִּילוּ אוֹרַיְיתָא, וְלָא עָאלוּ בְּמָה דְּעָאלוּ לְבָתַּר.

אָמַר לוֹ, יָפֶה אָמַרְתָּ, אֲבָל יָדוּעַ הוּא, שֶׁהֵרֵי כָּאן לֹא נִקְשְׁרוּ יִשְׂרָאֵל כָּל כָּךְ בַּכֹּל כְּמוֹ שֶׁנִּקְשְׁרוּ אַחַר כָּךְ. מִשּׁוּם כָּךְ בַּלַּיְלָה הַזֶּה, שֶׁזִּוּוּג נִמְצָא (בכל אותן דרגות עליונות) וְשִׂמְחַת הַכֹּל נִמְצֵאת, וְיִשְׂרָאֵל נִקְשְׁרוּ בְּאוֹתָהּ שִׂמְחָה, עוֹשִׂים שְׁלֵמוּת, וְהַהַלֵּל נִשְׁלָם. (אבל באותן דרגות עליונות) אַחַר כָּךְ, אַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם

נִמְצָאִים, עַד כָּעֵת יִשְׂרָאֵל לֹא נִקְשְׁרוּ בָהֶם, וְלֹא נִפְרְעוּ לְגַלּוֹת אֶת הָרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא קִבְּלוּ תוֹרָה, וְלֹא נִכְנְסוּ בְּמַה שֶׁנִּכְנְסוּ אַחַר כָּךְ.

בְּגִין כַּךְ בַּסְּכּוֹת שְׁלִימוּ דְּכֹלָּא אִשְׁתְּכַח בֵּיהּ, וְחֶדְוָותָא דְּכֹלָּא יַתִּיר, אֲבָל הָכָא עַד כְּעַן לָא זָכוּ, וְלָא אִשְׁתְּכַח שְׁלִימוּ בֵּיהּ כָּל כַּךְ, אַף עַל גַּב דְּאִשְׁתְּכָחוּ כָּל ז', לָאו הוּא בְּאִתְגַּלְיָיא, וְיִשְׂרָאֵל עַד לָא אִתְקְשָׁרוּ בְּהוּ כַּדְקָא חָזֵי.

מִשּׁוּם כַּךְ בַּסְּכּוֹת שְׁלֵמוּת הַכֹּל נִמְצֵאת בּוֹ וְשִׂמְחָה שֶׁל הַכֹּל יוֹתֵר, אֲבָל כָּאן עַד עַכְשָׁו לֹא זָכוּ, וְלֹא נִמְצֵאת בּוֹ שְׁלֵמוּת כָּל כָּךְ, אַף עַל גַּב שֶׁנִּמְצָאִים כָּל הַשִּׁבְעָה אֵינוֹ בְּהִתְגַּלּוּת, וְיִשְׂרָאֵל טֶרֶם נִקְשְׁרוּ בָהֶם כָּרָאוּי.

דף צו.

וְעַל דָּא חֶדְוָותָא דְּכֹלָּא וּשְׁלִימוּ דְּהַלֵּילָא בְּהַאי לֵילְיָא, בְּגִין הַהוּא חוּלָקָא דְּאִתְקְשָׁרוּ בֵּיהּ. מַאי טַעֲמָא. דְּכֵיוָן דִּבְהַהוּא לֵילְיָא זִוּוּגָא אִשְׁתְּכַח, כָּל קִשּׁוּרָא דְּכֹלָּא אִשְׁתְּכַח בְּסִטְרָא דְּזִוּוּגָא, וְלָא בְּסִטְרָא דְּיִשְׂרָאֵל, דְּכַד זִוּוּגָא אִשְׁתְּכַח בַּהּ מִשְׁתַּכְּחֵי אִלֵּין תְּרֵין (דף צ"ו ע"א) (ס"א תלת) דַּרְגִּין דְּקַיְימִין עֲלָה. וְכַד אִלֵּין מִשְׁתַּכְּחֵי, הָא כָּל גּוּפָא אִשְׁתְּכַח בְּהוּ, וּכְדֵין שְׁלִימוּ דְּכֹלָּא, וְחֶדְוָותָא מִכֹּלָּא, וְהַלֵּילָא אִשְׁתְּלִים, דְּהָא כְּדֵין אִתְעַטָּרַת סִיהֲרָא בְּכֹלָּא. אֲבָל לָא לְבָתַר, דְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא אִשְׁתַּכְּחֵי, וְיִשְׂרָאֵל עַד לָא זָכוּ בְּהוּ, הָא לָאו הַלֵּילָא שְׁלֵימָא, כְּמוֹ בְּזִמְנִין אָחֳרָנִין.

וְעַל כֵּן שִׂמְחַת הַכֹּל וּשְׁלֵמוּת הַהַלֵּל בַּלַּיְלָה הַזֶּה, מְשׁוּם אוֹתוֹ הַחֵלֶק שֶׁנִּקְשְׁרוּ בּוֹ. מָה הַטַּעַם? שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּמְצָא בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה זִוּוּג, כָּל הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַכֹּל נִמְצָא בַּצַּד שֶׁל הַזִּוּוּג, וְלֹא בַּצַּד שֶׁל יִשְׂרָאֵל. שֶׁכַּאֲשֶׁר זִוּוּג נִמְצָא בָּהּ, נִמְצָאוֹת שְׁתֵּי (שלש) הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ שֶׁעוֹמְדוֹת עָלֶיהָ. וּכְשֶׁאֵלֶּה נִמְצָאוֹת, הֲרֵי כָּל הַגּוּף נִמְצָא בָּהֶם, וְאָז שְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְשִׂמְחָה מִן הַכֹּל, וְהַהַלֵּל נִשְׁלָם, שֶׁהֲרֵי אָז מִתְעַטֶּרֶת הַלְּבָנָה בַּכֹּל, אֲבָל לֹא אַחַר כָּךְ, שֶׁכָּל יוֹם וְיוֹם נִמְצָאִים, וְיִשְׂרָאֵל טֶרֶם זָכוּ בָהֶם, הֲרֵי אֵין הַהַלֵּל שָׁלֵם כְּמוֹ בִּזְמַנִּים אֲחֵרִים.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה, שַׁפִּיר הוּא, וְהָכִי הוּא וַדַּאי. וְהַאי זִמְנָא אָחֳרָא שְׁמַעְנָא לֵיהּ בְּהַאי גַּוְונָא, וְאַנְשֵׁינָא מִלֵּי. הַשְׁתָּא מִלָּה אָחֳרָא בָּעֵינָא לְמִנְדַּע, הָא חֲזֵינָא בַּפֶּסַח ז', וּבְסֻכּוֹת ז', וּשְׁלֵמוּת הַשִּׂמְחָה בְּיוֹם אַחַר. בְּשָׁבוּעוֹת לָמָּה נִמְצָאוּ בּוֹ ז' יָמִים, וַהֲרֵי כָּאן רְאוּיִים יוֹתֵר מֵהַכֹּל?

פָּתַח וְאָמַר, (שמואל ב ז) וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. וְכִי מַאי שְׁנָא הָכָא דְּאִקְרוֹן יִשְׂרָאֵל אֶחָד, יַתִּיר מֵאֲתַר אָחֳרָא. אֶלָּא, כֵּיוָן דִּשְׁבָחָא דְּיִשְׂרָאֵל, אַתְיָיא לְפָרְשָׁא, קְרָא לוֹן אֶחָד, דְּהָא בְּכָל אֲתַר שְׁבָחָא דְּיִשְׂרָאֵל אֶחָד הוּא. מַאי טַעְמָא. בְּגִין דְּכָל קְשִׁירוּ דְּעִלָּאֵי וְתַתָּאֵי, בְּהַאי אֲתַר דְּאִקְרֵי יִשְׂרָאֵל אִשְׁתְּכַח. (ועוד) דְּאִתְקְשַׁר בְּמָה דְּלְעֵילָּא, וְאִתְקְשַׁר

בְּמָה דְּלְתַתָּא, וְאִתְקְשַׁר בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְעַל דָּא אִקְרֵי כֹּלָּא אֶחָד. וּבַאֲתַר דָּא אִשְׁתְּמוֹדְעָא מְהֵימְנוּתָא, וְקִשׁוּרָא שְׁלֵימָא, וְיִחוּדָא עִלָּאָה קַדִּישָׁא.

פְּתַח וְאָמַר, (שמואל ב ז) וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. וְכִי מַה שׁוֹנֶה כָּאן שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִקְרָאוּ אֶחָד יוֹתֵר מִמָּקוֹם אַחֵר? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁהַשֵּׁבֶט שֶׁל יִשְׂרָאֵל בָּא לְפָרֵשׁ, קָרָא לָהֶם אֶחָד, שֶׁהֲרֵי בְּכָל מָקוֹם הַשֵּׁבֶט שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא אֶחָד. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַקֶּשֶׁר שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים נִמְצָא בַּמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא יִשְׂרָאֵל. שֶׁנִּקְשָׁר בְּמָה שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִקְשָׁר בְּמָה שֶׁלְּמַטָּה, וְנִקְשָׁר בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְעַל כֵּן הַכֹּל נִקְרָא אֶחָד. וּבַמָּקוֹם הַזֶּה נוֹדַעַת הָאֱמוּנָה, וְהַקֶּשֶׁר הַשָּׁלֵם, וְהַיִּחוּד הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ.

וְעַל דָּא, יוֹמָא דָּא, קִשׁוּרָא דִּמְהֵימְנוּתָא הוּא, קִשׁוּרָא דְּכֹלָּא. וּכְתִיב (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ אִילָנָא הוּא דְּאִקְרֵי אֶחָד. וְעַל דָּא בְּגִין דְּאִינּוּן מִתְקַשְּׁרֵי בַּאֲתַר דָּא, אִקְרֵי הָכִי. וְעֵץ חַיִּים אֶחָד הוּא וַדַּאי אִקְרֵי, בְּגִין דְּכֹלָּא בֵּיהּ אִתְקְשַׁר, וְיוֹמָא (ס"א ושמא) דְּיֵלִיהּ, אֶחָד וַדַּאי, קִשׁוּרָא דְּכֹלָּא, וְאֶמְצָעִיתָא דְּכֹלָּא.

וְעַל כֵּן הַיּוֹם הַזֶּה הוּא קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה, הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַכֹּל. וְכָתוּב (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ, עֵץ הוּא שֶׁנִּקְרָא אֶחָד. וְעַל כֵּן, מִשּׁוּם שֶׁהֵם נִקְשָׁרִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה, נִקְרָא כָּךְ. וְעֵץ חַיִּים הוּא וַדַּאי אֶחָד נִקְרָא, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁר בּוֹ, וְהַיּוֹם (והשם) שֶׁלּוֹ וַדַּאי אֶחָד, קֶשֶׁר שֶׁל הַכֹּל וְאֶמְצַע שֶׁל הַכֹּל.

הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (בראשית ב) וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן, בְּתוֹךְ מַמָּשׁ, בְּמִצְיעוּת, וְאִחִיד בְּכָל סְטָרִין, וְאִתְקְשַׁר בֵּיהּ. וְעַל דָּא פֶּסַח וְסֻכּוֹת, וְהוּא בְּאֶמְצָעִיתָא. בְּגִין דְּאִיהוּ אֶמְצָעִיתָא דְּכֹלָּא, וְדָא הוּא שְׁבָחָא דְּאוֹרַיְיתָא בְּהַאי יוֹמָא, וְלָא יַתִּיר, שְׁבָחָא דְּמֵהֵימְנוּתָא, וְקִשׁוּרָא דְּכֹלָּא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּשַׁאֵילְנָא, וְזַכֵּינָא לְהָנֵי מִילֵּי.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן, בְּתוֹךְ מַמָּשׁ, בָּאֶמְצַע, וְאָחוּז בְּכָל הַצְּדָדִים וְנִקְשָׁר בּוֹ. וְעַל כֵּן פֶּסַח וְסֻכּוֹת, וְהוּא בָּאֶמְצַע. מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָאֶמְצַע שֶׁל הַכֹּל, וְזֶהוּ הַשֶּׁבַח שֶׁל הַתּוֹרָה בַּיּוֹם הַזֶּה, וְלֹא יוֹתֵר. שֶׁבַח הָאֱמוּנָה וְקֶשֶׁר שֶׁל הַכֹּל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁשְּׁאַלְתִּי וְזָכִיתִי לְדְבָרִים הַלָּלוּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, חֶדְוָותָא וְשִׁירְתָא, זְמִינִין יִשְׂרָאֵל לְשַׁבְּחָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּהַאי שְׁבָחָא דְּמְשַׁבְּחֵי יִשְׂרָאֵל בְּלֵילְיָא דְּפִסְחָא, דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִתְקַדְּשַׁת בְּקִדּוּשָׁה דְּמַלְכָּא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה ל) הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלֵיל הִתְקַדֶּשׁ חָג. כְּלֵיל הִתְקַדֶּשׁ חָג דַּיְיקָא. בָּרוּךְ יְיָ' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שִׂמְחָה וְשִׁירָה עֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ הַשֶּׁבַח שֶׁמְּשַׁבְּחִים יִשְׂרָאֵל בְּלֵיל הַפֶּסַח, שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְקַדֶּשֶׁת בְּקִדֻּשַּׁת הַמֶּלֶךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ל) הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלֵיל הִתְקַדֶּשׁ חָג. כְּלֵיל הִתְקַדֶּשׁ חָג דַּוְקָא. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

וּבְיוֹם (במדבר כח) הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיְיָ' בְּשָׁבֻעוֹתֵיכֶם מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (דברי הימים א טז) אָז יָרְנְנוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי יְיָ' כִּי בָא לִשְׁפּוֹט אֶת הָאָרֶץ. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּאִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא יְמָמָא וְלֵילְיָא, דְּיַדְעִין אָרְחוֹי

דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאִתְאַחֲדָן בִּשְׁמַיּהּ (כל יומא). וַוי לְאִינּוּן דְּלָא מִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא, דְּהָא לֵית לוֹן חוּלָקָא בִּשְׁמָא קַדִּישָׁא, וְלָא אִתְאַחֲדָן בֵּיהּ, לָא בְּהַאי עָלְמָא, וְלָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי. מַאן דְּזָכֵי בְּהַאי עָלְמָא, זָכֵי בְּעָלְמָא דְּאָתֵי. דְּהָכִי תָּנֵינָן, (שיר השירים ז) דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים, אַף עַל גַּב דְּאִינּוּן בְּהַהוּא עָלְמָא, שִׂפְוָותַיְיהוּ מְרַחְשָׁן תַּמָּן אוֹרַיְיתָא.

וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה' בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְגוֹ' (במדבר כח). רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (דברי הימים א טז) אָז יָרְנְנוּ עֲצֵי הַיַּעַר מִלִּפְנֵי ה' כִּי בָא לִשְׁפּוֹט אֶת הָאָרֶץ. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל אוֹתָם הַמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, שֶׁיּוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנֶאֱחָזִים בִּשְׁמוֹ (כל יום). אוֹי לְאוֹתָם שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי אֵין לָהֶם חֵלֶק בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא נֶאֱחָזִים בּוֹ, לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא. מִי שֶׁזּוֹכֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹכֶה בָּעוֹלָם הַבָּא. שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ, (שיר ז) דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים, אַף עַל גַּב שֶׁהֵם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, שִׂפְתוֹתֵיהֶם מְרַחֲשׁוֹת שָׁם תּוֹרָה.

תָּא חֲזֵי, עַד הַשְׁתָּא אַקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל תְּבוּאַת הָאָרֶץ, תְּבוּאַת הָאָרֶץ וּדְאִי. וְאִתְעַסְּקוּ בֵּיהּ, וְאִתְקַשָּׁרוּ בְּהַהוּא קִשּׁוּרָא. וְאַף עַל גַּב דְּדִינָא אִשְׁתְּכַח, דִּינָא בְּשְׁלָמָא אִשְׁתְּכַח בֵּיהּ. (ס"א דעלמא אתנהיג ביה) וְאַקְרִיבוּ שְׂעוֹרִים, בְּגִין דְּאִיהוּ קַדְמָאָה מִכָּל שְׁאָר תְּבוּאָה, וּמִן קַדְמָאָה מִתְקָרְבָא, וְלָא מֵהַהוּא דְּמִתְאָחֵר, דְּהָא אֲחִידוּ קַדְמָאָה, דְּיִשְׂרָאֵל אִתְאַחֲדוּ בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הָכָא הוּא. אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֲנָא יָהֲבִית לְכוּ מָן בְּמַדְבְּרָא, מֵהַהוּא אֲתַר דְּאִקְרֵי שָׁמַיִם, דִּכְתִיב, (שמות טז) הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם, וְאַתּוּן מְקָרְבִין קַמַּאי שְׂעוֹרִים.

בֹּא רְאֵה, עַד עַכְשָׁו הִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל תְּבוּאַת הָאָרֶץ, תְּבוּאַת הָאָרֶץ וַדַּאי, וְהִתְעַסְּקוּ בָהּ וְנִקְשְׁרוּ בְּאוֹתוֹ קֶשֶׁר. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַדִּין נִמְצָא, נִמְצָא בּוֹ דִּין בְּשָׁלוֹם (שהעולם התנהג בו). וְהִקְרִיבוּ שְׂעוֹרִים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא רִאשׁוֹן מִכָּל שְׁאָר הַתְּבוּאָה, וּמִקְּרִיבִים מֵהָרִאשׁוֹן וְלֹא מֵאוֹתוֹ שֶׁמִּתְאַחֵר, שֶׁהֲרֵי הָאֲחִיזָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל נֶאֱחָזוּ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִיא כָּאן. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲנִי נָתַתִּי לָכֶם מָן בַּמִּדְבָּר מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (שמות טז) הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם, וְאַתֶּם מַקְרִיבִים לְפָנַי שְׂעוֹרִים.

דף צו:

וְרָזָא דְּמִלָּה, זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאוֹת, חָסֵר. אַזְהָרוּתָא לְנָשֵׁי עָלְמָא, דְּלָא יִשְׁטוּן תְּחוֹת בַּעֲלֵיהוֹן. וְאִי לָאו, קֶמַח שְׂעוֹרִים זְמִינָא לְקָרְבָא. וּמִמִּלָּה חָדָא, אִשְׁתְּמוֹדָע מִלָּה אָחֳרָא. זַכָּאָה חוּלְקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, דְּהָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לָא שַׁקְרַת בְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא לְעָלְמִין. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל תַּוְּוהַת, (במדבר ה) אֲשֶׁר תִּשְׂטֶה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁהּ, בְּגִין כַּךְ דִּינָא דְּהַאי אִתְתָא (דף צ"ו ע"ב) מַאַתְרָהָא קָא אַתְיָיא. וּמַאן הוּא אַתְרָהָא הַהוּא דִּכְתִיב בָּהּ (משלי לא) אֵשֶׁת חַיִל מִי יִמְצָא וְרָחוֹק מִפְּנִינִים מִכְרָהּ. (משלי יב) אֵשֶׁת חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ.

וְסוֹד הַדָּבָר - זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאוֹת, חָסֵר. אַזְהָרָה לִנְשׁוֹת הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יִסְטוּ תַּחַת בַּעְלֵיהֶן. וְאִם לֹא, אֵז קָמַח שְׂעוֹרִים עָתִיד לְהִקָּרֵב. וּמַהַדָּבָר הַזֶּה נוֹדָע דָּבָר אֶחָד. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא מְשֻׁקֶּרֶת בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ לְעוֹלָמִים. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל תְּמֵהָה, (במדבר ה) אֲשֶׁר תִּשְׂטֶה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁהּ?! מִשּׁוּם כָּךְ דִּין הָאִשָּׁה הַזּוֹ מִמְּקוֹמָהּ הִיא בָּאָה. וּמִי הוּא מְקוֹמָהּ? אוֹתָהּ שֶׁכָּתוּב בָּהּ (משלי לא) אֵשֶׁת חַיִל מִי יִמְצָא וְרָחוֹק מִפְּנִינִים מִכְרָהּ. (שם יב) אֵשֶׁת חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ.

וְהַהוּא קֶמַח שְׂעוֹרִים, דְּאַיְיתִית הַהִיא אִתְתָּא, מִנְחַת קְנָאוֹת אִתְקְרֵי, חָסֵר, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הָכִי אִקְרֵי. וְעַל דָּא, בְּפִנְחָס כְּתִיב, (במדבר כה) תַּחַת אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹהָיו, דְּקִנְאָה הָכָא אִתְאֲחַד, דְּמַאן דְּמְשַׁקֵּר בְּהַאי בְּרִית, קִנְאָה אִתְעֲרַת עֲלֵיהּ, וְעַל דָּא קַנָּאִין פּוֹגְעִין בּוֹ. תָּא חֲזֵי, קֶמַח שְׂעוֹרִים, הַאי עוֹמֶר, דְּכֵיוָן דְּהֲוָה מָטָא לְרֵיחַיִן דִּגְרוּסוֹת, מְפִיקִין מִנֵּיהּ עִשָּׂרוֹן מְנוּפֶּה בְּי"ג נָפָה.

וְאוֹתוֹ קֶמַח שְׂעוֹרִים שֶׁמְּבִיאָה אוֹתָהּ אִשָּׁה, נִקְרָא מִנְחַת קְנָאוֹת, חָסֵר. כָּךְ נִקְרֵאת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְעַל כֵּן כָּתוּב בְּפִנְחָס, תַּחַת אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹהָיו, שֶׁקִּנְאָה כָּאן נֶאֱחָזֶת. שֶׁמִּי שֶׁמְּשַׁקֵּר בַּבְּרִית הַזּוֹ, מִתְעוֹרֶרֶת עָלָיו קִנְאָה, וְלָכֵן קַנָּאִים פּוֹגְעִים בּוֹ. בֹּא רְאֵה, קֶמַח שְׂעוֹרִים, הָעֹמֶר הַזֶּה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁהָיָה מַגִּיעַ לְרֵחַיִם שֶׁל גְּרוּסוֹת, מְפִיקִים מִמֶּנּוּ עִשָּׂרוֹן מְנֻפֶּה בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה נָפָה.

וְדָא שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת, לְבָתַר דְּסַלְקִין שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת אִלֵּין, אָתָא מַלְכָּא קַדִּישָׁא לְאִזְדַּוְּגָא בָּהּ בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאוֹרַיְיתָא אִתְיְיהִיבַת. וּכְדֵין אִתְעֲטַר מַלְכָּא בְּיִחוּדָא שְׁלִים, וְאִשְׁתְּכַח אֶחָד לְעֵילָּא וְתַתָּא. וְכַד אַתְעַר מַלְכָּא קַדִּישָׁא, וּמָטָא זִמְנָא דְּאוֹרַיְיתָא. כָּל אִינּוּן אִילָנִין דְּמַבְכְּרֵי אִבַּיְיהוּ, סַלְקִין שִׁירָתָא. וּמַאי אֲמָרֵי בְּשַׁעֲתָא דְּמַלְקֵטֵי לְהוֹן, פַּתְחֵי וְאָמְרֵי, (תהלים קג) יְיָ' בַּשָּׁמַיִם הֵכִין כִּסְאוֹ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. (תהלים לו) יְיָ' בְּהַשָּׁמַיִם חַסְדֶּךָ. וּכְתִיב, (ישעיה נה) וְכָל עֲצֵי הַשָּׂדֶה יִמְחֲאוּ כָף.

וְזֶהוּ שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת. אַחַר שֶׁעוֹלוֹת שֶׁבַע הַשַּׁבָּתוֹת הַלָּלוּ, בָּא הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ לְהִזְדַּוֵּג עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְנִתְּנָה הַתּוֹרָה. וְאָז הִתְעַטֵּר הַמֶּלֶךְ בְּיִחוּד שָׁלֵם, וְנִמְצָא אֶחָד לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וּמַגִּיעַ זְמַן הַתּוֹרָה, כָּל אוֹתָם הָאִילָנוֹת שֶׁמְּבַכְּרִים אֶת הַפֵּרוֹת שֶׁלָּהֶם, מַעֲלִים שִׁירָה. וּמַה הֵם אוֹמְרִים בְּשָׁעָה שֶׁלּוֹקְטִים אוֹתָם? פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים, (תהלים קג) ה' בַּשָּׁמַיִם הֵכִין כִּסְאוֹ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. (שם לו) ה' בְּהַשָּׁמַיִם חַסְדֶּךָ. וְכָתוּב (ישעיה נה) וְכָל עֲצֵי הַשָּׂדֶה יִמְחֲאוּ כָף.

תּוּ פָּתַח וְאָמַר, (תהלים צח) מִזְמוֹר שִׁירוּ לַיְיָ' שִׁיר חָדָשׁ כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה. שִׁיר חָדָשׁ אִקְרֵי. בְּגִין כַּךְ בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה. הָתָם מִנְחַת קְנָאוֹת, הָכָא מִנְחָה חֲדָשָׁה. חֲדָשָׁה דְּחִדּוּשָׁא דִּכְלָּא (ס"א דכלה) הָכָא. קִשּׁוּרָא דִּכְלָּא דְּעֵילָּא וְתַתָּא, קִשּׁוּרָא דִּמְהֵימְנוּתָא. וְעַל דָּא יַעֲקֹב שְׁלֵימָא אִתְעָטַר בְּעִטְרוֹי, וְאוֹרַיְיתָא אִתְיְיהִיבַת.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (תהלים צח) מִזְמוֹר שִׁירוּ לַה' שִׁיר חָדָשׁ כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה. שִׁיר חָדָשׁ הוּא נִקְרָא. מִשּׁוּם כְּךָ בְּהַקְרִיבָכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה. שֵׁם מִנְחַת קְנָאוֹת, כָּאן מִנְחָה חֲדָשָׁה. חֲדָשָׁה, שֶׁחִדּוּשׁ הַכֹּל (הכלה) יֵשׁ כָּאן. קֶשֶׁר שֶׁל הַכֹּל שֶׁל מַעֲלָה וּמַטָּה, קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה, וְלָכֵן יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם הִתְעַטֵּר בְּעַטָּרוֹתָיו, וְנִתְּנָה הַתּוֹרָה.

וְכַד מָטוּן בְּכוּרִים לְגַבֵּי כַּהֲנָא, הֲוָה בָּעֵי בַּר נָשׁ לְמֵימַר וּלְפָרְשָׁא מִלִּין, עַל דְּהַהוּא אִילָנָא דְּאַרְעָא, דְּאִשְׁתְּלִים כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, בִּתְרֵיסַר תְּחוּמִין, בְּשִׁבְעִין עַנְפִּין, וּבָעָא לְאוֹבָדָא לֵיהּ לָבָן אֲרַמָּאָה, דְּאִתְפְּגִים עָלְמָא בְּגִינֵיהּ. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שֵׁזִיב לֵיהּ, וְאִתְעַטָּר בְּדִינוֹי (ס"א בבנוי) כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא. בְּגִין הַהוּא אִילָנָא, דְּכָל קִשְׁרָא דְּמֵהֵימְנוּתָא, בֵּיהּ תַּלְיָיא. וְעַל דָּא מִנְחָה חֲדָשָׁה אִתְקְרֵי. מַאי טַעְמָא. בְּגִין דְּחֶדְוָותָא דְּעֵלָּאֵי וְתַתָּאֵי הוּא, וְחֶדְוָותָא דְּסִיהֲרָא. וּבְכָל זִמְנָא חַדְתּוּתֵי דְּסִיהֲרָא, קִשְׁרָא דִּמְהֵימְנוּתָא הוּא, וְחֶדְוָותָא דִּילָהּ. (דסיהרא)

וּכְשֶׁמַּגִּיעִים הַבִּכּוּרִים לַכֹּהֵן, הָיָה צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר וּלְפָרֵשׁ דְּבָרִים עַל אוֹתוֹ הָעֵץ שֶׁבָּאָרֶץ, שֶׁנִּשְׁלַם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר תְּחוּמִים, בְּשִׁבְעִים עֲנָפִים, וְצָרִיךְ לְאַבֵּד אֶת לָבָן הָאֲרַמִּי, שֶׁבִּגְלָלוֹ נִפְגַּם הָעוֹלָם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּיל אוֹתוֹ וְהִתְעַטֵּר בְּדִינָיו (בבניו), כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הָעֵץ, שֶׁכָּל קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה תָּלוּי בּוֹ, וְעַל כֵּן נִקְרָא מִנְחָה חֲדָשָׁה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהִיא שִׂמְחַת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים וְשִׂמְחַת הַלְּבָנָה. וּבְכָל זְמַן שֶׁל הַלְּבָנָה, הוּא קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה וְשִׂמְחָתָהּ (של הלבנה).

לְמַלְכָּא דַּהֲווֹ לֵיהּ בְּנִין, וּבְרַתָּא חָדָא, אַתְקִין סְעוּדְתָא לְכֻלְּהוּ בְּנִין, לָא אִשְׁתְּכַחַת הַהִיא בְּרַתָּא עַל פָּתוֹרָא. כַּד אָתַאת, אֲמָרַת לְמַלְכָּא, מָארֵי, לְכָל אַחַי זְמִינַת וְיָהֲבַת לְכָל חַד מָאנִין יְדִיעָן, וְלִי לָא יָהֲבַת חוּלָקָא בֵּינַיְיהוּ. אֲמַר לֵיהּ, חַיָּיךְ בְּרָתִי, מָנָא דִּילָךְ יִשְׁתְּכַח עַל חַד תְּרִין. הָא כֹּלָּא יִתְנוּן לָךְ מֵחוּלָקֵיהוֹן. אִשְׁתְּכַח לְבָתַר בִּידָהָא חוּלָקִין, עַל חַד תְּרִין מִכֹּלָּא. כַּךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מִכֹּלָּא נָטְלָא חוּלָקִין, וְעַל דָּא אִתְקְרֵי כַּלָּה, כְּלוּלָא. כַּכַּלָּה דְּכָלְּהוּ מְזַמְּנִין לָהּ מָאנִין וְחוּלָקִין וְתַכְשִׁיטִין, כַּךְ הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, חַדְתּוּתֵי (נ"א חדוותא) דִּילָהּ בְּכֹלָּא, וְכֹלָּא יָהֲבִין לָהּ חוּלָקִין וּמָאנִין.

לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ בָּנִים וּבַת אַחַת, הִתְקִין סְעוּדָה לְכָל הַבָּנִים, לֹא נִמְצְאָה אוֹתָהּ הַבַּת עַל הַשֻּׁלְחָן. כְּשֶׁבָּאָה, אָמְרָה לַמֶּלֶךְ: אֲדוֹנִי, אֶת כָּל אַחַי הִזְמַנְתָּ וְנָתַתָּ לְכָל אֶחָד כֵּלִים יְדוּעִים, וְלִי לֹא נָתַתָּ חֵלֶק בֵּינֵיהֶם. אָמַר לָהּ: חַיֶּיךָ בִּתִּי, הַכְּלִי שֶׁלָּךְ יִמָּצֵא עַל אֶחָד מִפִּי שְׁנַיִם, הֲרֵי כֻּלָּם יִתְּנוּ לָךְ מֵחֶלְקָם. נִמְצָא לְאַחַר בְּיָדֶיהָ חֲלָקִים, עַל כָּל אֶחָד מִפִּי שְׁנַיִם מֵהַכֹּל. כָּךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מֵהַכֹּל נָטְלָה חֲלָקִים, וְעַל כֵּן נִקְרֵאת כַּלָּה כְּלוּלָה, כְּכַלָּה שֶׁכֻּלָּם מַזְמִינִים לָהּ כֵּלִים וַחֲלָקִים וְתַכְשִׁיטִים. כָּךְ הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, הַחִדּוּשׁ שֶׁלָּהּ (שמחתה) בַּכֹּל, וְכֻלָּם נוֹתְנִים לָהּ חֲלָקִים וְכֵלִים.

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא אִשְׁתְּכַח בְּעִטְרוֹי, חֶדְוָותָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הוּא. וְכַד אוֹרַיְיתָא אִתְיְיהִיבַת, אִתְעַטָּרַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּעִטְרִין עִלָּאִין, וּבְגִין דְּכָל קִשְׁרָא דִּמְהֵימְנוּתָא, אִתְקְשַׁר בְּהַאי אִילָנָא, אִקְרֵי יוֹם אֶחָד. דִּכְתִיב, (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יִוָּדַע לַיְיָ'. יוֹם אֶחָד וַדַּאי, דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל יוֹם אֶחָד, בְּקִשּׁוּרָא דִּלְעֵילָּא.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ נִמְצָא בְּעַטָרוֹתָיו, זוֹ שִׂמְחָתוֹ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּכְשֶׁתּוֹרָה נִתְּנָה, הִתְעַטְּרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה נִקְשָׁר בָּעֵץ הַזֶּה, נִקְרָא יוֹם אֶחָד, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יִוָּדַע לַה'. יוֹם אֶחָד וַדַּאי, שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל יוֹם אֶחָד בְּקֶשֶׁר שֶׁלְּמַעְלָה.

קְשׁוּרָא דִּלְעֵילָּא, רֵישָׁא וְגוּפָא וּמוֹחֵי. (ויחי רכ"א) קְשׁוּרָא אָחֳרָא, תְּרֵין דְּרוֹעִין וְגוּפָא. דַּאֲחִידָן, (קשורא אחרא) מֵחֵילָא דְּרֵישָׁא. וְאוֹקְמָא רַב הַמְנוּנָא, (ס"א בתרין) בְּתְלַת קְשִׁירִין דַּאֲבָהָתָא (קשורא אחרא). תְּרֵין קַיְימִין (נ"א כוליין דלתתא) דְּאִתְמְשָׁכוּ בְּמְשַׁח רְבוּת, (בקיומא) בְּתְרֵין דַּרְגִּין, תְּרֵין נַחֲלִין, לְאַכְנָשָׁא זַרְעָא, לְאַפָּקָא בְּדַרְגָּא אָחֳרָא, בְּפוּם אַמָּה. אִילָנָא דָּא, הוּא גּוּפָא דְּאֶמְצָעִיתָא, דְּאָחִיד לְכָל הָנֵי, וְכוֹלָּא מִתְקַשְּׁרָן בֵּיהּ, וְהוּא בְּהוֹן, וְעַל דָּא כּוֹלָּא חַד. וְכַד אִזְדַּוְּוגַת בֵּיהּ מַטְרוֹנִיתָא, כְּדֵין הוּא אֶחָד, וְהָא אוֹקִימְנָא מִלֵּי.

הַקֶּשֶׁר שֶׁלְּמַעְלָה - הָרֹאשׁ וְהַגֻּלְגֹּלֶת וְהַמֹּחִין. קֶשֶׁר אַחֵר - שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת וְגוּף, שֶׁאֲחוּזִים מֵהַכֹּחַ שֶׁבָּרֹאשׁ. וּבֶאֱרַהּ רַב הַמְנוּנָא, (בשני) בִּשְׁלֹשֶׁת קִשְׁרֵי הָאָבוֹת (קשר אחר). שְׁנֵי עֲמוּדִים (כליות שלמטה) שֶׁנִּמְשְׁכוּ בְּשֶׁמֶן מִשְׁחָה (בקיום) בִּשְׁתֵּי דְּרָגוֹת, שְׁנֵי נְחָלִים לְכַנֵּס אֶת הַזֶּרַע, לְהוֹצִיא לְדַרְגָּה אַחֶרֶת, בְּפִי הָאַמָּה. הָעֵץ הַזֶּה הוּא גּוּף הָאֶמְצַע, שֶׁאוֹחֵז אֶת כָּל אֵלֶּה, וְכֻלָּם מְקֻשָּׁרִים בּוֹ, וְהוּא בָּהֶם, וְעַל כֵּן הַכֹּל אֶחָד. וּכְשֶׁמִּזְדַּוֶּגֶת עִמּוֹ הַגְּבִירָה, אָז הוּא אֶחָד, וְהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

דף צז.

תָּא חֲזֵי, כְּתִיב בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת. מַאן עֲצֶרֶת. אֶלָּא בְּהַהוּא אֲתַר, דְּכוֹלָּא מִתְקַשְּׁרָן כַּחֲדָא, אִקְרֵי עֲצֶרֶת, מַאי עֲצֶרֶת, (ס"א כנופיא כנישו) כְּנִישׁוּ. וְאִי תֵּימָא הָכָא דְּאִקְרֵי עֲצֶרֶת, מַאי טַעֲמָא. אֶלָּא בְּכָל אִינּוּן יוֹמִין, יוֹמֵי סְעוּדָתֵי דְּעַנְפֵי אִילָנָא (דף צ"ז ע"א) הָווֹ. וְעַל דָּא, שִׁבְעִים פָּרִים אִינּוּן. לְבָתַר, חֶדְוָותָא (דגופא) דְּאִילָנָא מַמָּשׁ, וְחֶדְוָותָא דְּאוֹרַיְיתָא. וּבְגִינֵיהּ הוּא יוֹמָא חַד עֲצֶרֶת. חֶדְוָותָא דְּאוֹרַיְיתָא, חֶדְוָותָא דְּאִילָנָא, דְּהוּא גּוּפָא.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת. מִי הָעֲצֶרֶת? אֶלָּא בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁרִים כְּאֶחָד נִקְרָא עֲצֶרֶת. מַה זֶּה עֲצֶרֶת? (כנופיה) הִתְכַּנְּסוּת. וְאִם תֹּאמַר, כָּאן שֶׁנִּקְרָא עֲצֶרֶת מָה הַטַּעַם? אֶלָּא בְּכָל אוֹתָם יָמִים, יְמֵי הַסְּעוּדוֹת שֶׁל עַנְפֵי הָאִילָן הָיוּ. וְעַל כֵּן שִׁבְעִים פָּרִים הֵם. אַחַר כָּךְ שִׂמְחַת (הגוף) הָאִילָן מַמָּשׁ וְשִׂמְחַת הַתּוֹרָה. וּבִגְלָלוֹ הוּא יוֹם אֶחָד עֲצֶרֶת. שִׂמְחַת הַתּוֹרָה, שִׂמְחַת הָאִילָן, שֶׁהוּא הַגּוּף.

וְעַל דָּא לֵית חוּלָקָא בְּהַאי יוֹמָא, אֶלָּא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. בְּגִין כָּךְ, עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם, לָכֶם, וְלָא לְאָחֳרָא. (ס"א לבתר חדוותא דאלנא ממש ובגיניה הוא יומא חד ולית חולקא בהאי יומא אלא לקודשא בריך הוא וכנסת ישראל ועל דא כתיב עצרת תהיה לכם. אוף הכי בהאי יומא חדוותא דאריתא חדוותא דאלנא דהוא גופא וכלא אשתכח ביה) דְּהָא בְּשַׁעֲתָא דְּמַלְכָּא אִשְׁתְּכַח, כֻּלָּא אִשְׁתְּכַח בֵּיהּ. וְעַל דָּא תָּנֵינָן, בַּעֲצֶרֶת עַל פֵּירוֹת הָאִילָן, וְהָא אוּקְמוּהָ בְּגִין כָּךְ אֶחָד אִקְרֵי, אֶחָד וַדַּאי, כְּמָה דְּאַמְרָן.

וְעַל כֵּן אֵין חֵלֶק בַּיּוֹם הַזֶּה אֶלָּא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מִשּׁוּם כָּךְ עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם, לָכֶם וְלֹא לְאַחֵר. (אחר כך שמחת האילן ממש, ובגללו הוא יום אחד, ואין חלק ביום הזה אלא לקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל, ולכן כתוב עצרת תהיה לכם. אף כאן ביום הזה שמחת התורה, שמחת האילן, שהוא גוף, והכל נמצא בו) שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁהַמֶּלֶךְ נִמְצָא, הַכֹּל נִמְצָא בּוֹ. וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ, בַּעֲצֶרֶת עַל פֵּרוֹת הָאִילָן, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, מִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא אֶחָד, אֶחָד וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

תָּא חֲזֵי, מַה כְּתִיב, מִמּוֹשְׁבוֹתֵיכֶם תָּבִיאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה וְגוֹ', סֹלֶת תִּהְיֶינָה חָמֵץ תֵּאָפֶינָה. מַאי שְׁנָא הָכָא חָמֵץ (בכנסת ישראל), אֶלָּא בְּגִין דְּכֹלָּא אֲחִידָן בֵּיהּ (וכן) בְּאִילָנָא, דְּהָא בְּאִילָנָא אֲחִידָן עַנְפִּין, בְּאִילָנָא אֲחִידָן עָלִין, קְלִיפִין, דִּינִין סַגִּיאִין בְּכָל סְטָרִין, כֹּלָּא אִשְׁתְּכַח בֵּיהּ. וּבְגִין דְּהַאי אִילָנָא, מְכַפֵּר עַל יֵצֶר הָרָע, דְּהוּא בְּבֵי מוֹתְבֵיהּ דְּבַר נָשׁ.

בֹּא רְאֵה, מַה כְּתוּב? מִמּוֹשְׁבֹתֵיכֶם תָּבִיאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה וְגוֹ', סֹלֶת תִּהְיֶינָה חָמֵץ תֵּאָפֶינָה. מַה שׁוֹנֶה כָּאן חָמֵץ (בכנסת ישראל) ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל אֲחוּזִים בּוֹ (וכן) בָּאִילָן, שֶׁהֲרֵי בָּאִילָן אֲחוּזִים עֲנָפִים, בָּאִילָן אֲחוּזִים עָלִים, קְלִפּוֹת, דִּינִים רַבִּים בְּכָל הַצְּדָדִים, הַכֹּל נִמְצָא בּוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁהָאִילָן הַזֶּה מְכַפֵּר עַל יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא בְּבֵית מוֹשַׁב הָאָדָם.

אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר, מֵהַאי אִילָנָא אִתְּזָנוּ כָּל שְׁאָר אִילָנִין לְתַתָּא. וְהוּא אִשְׁתָּרְשָׁא עַל חַד נַהֲרָא עַמִּיקָא, דְּנָגִיד וְנָפִיק וְלָא פַּסְקִין מֵימוֹי לְעָלְמִין. עֲלֵיהּ כְּתִיב (ירמיה יז) וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו, וְעַל דָּא אִקָּרֵי אוֹרַיְיתָא, (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא וְגוֹ'. וּמַאי וְתוֹמְכֶיהָ מְאוּשָּׁר. הָא אוּקְמוּהָ, אֲבָל וְתוֹמְכֶיהָ מְאוּשָּׁר, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (בראשית ל) בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָּנוֹת.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מֵהָאִילָן הַזֶּה נִזּוֹנִים כָּל שְׁאָר הָאִילָנוֹת לְמַטָּה, וְהוּא הִשְׁתָּרֵשׁ עַל נָהָר אֶחָד עָמֹק שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, וְאֵין פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים. עָלָיו כָּתוּב (ירמיה יז) וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו, וְעַל כֵּן נִקְרֵאת תּוֹרָה (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא וְגוֹ'. וּמַה זֶּה וְתוֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר? הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, אֲבָל וְתוֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ל) בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָּנוֹת.

רעיא מהימנא (ויקרא כג) וְהֵנִיף אֶת הָעֹמֶר וְגוֹ'. פִּקּוּדָא דָּא, (ל"ב) לְקָרְבָּא קָרְבָּן הָעֹמֶר, קָרְבְּנָא דָּא, כֹּלָּא אִיהוּ בְּדֵבְקוּתָא עֵילָּא וְתַתָּא, מַטְרוֹנִיתָא וּבְנָהָא כַּחֲדָא אַזְלִין. עֹמֶר דָּא, מְקָרְבִין יִשְׂרָאֵל בְּדֵכְיוּתָא דִּלְהוֹן, וְהַהוּא קָרְבְּנָא אִיהוּ מִן שְׂעוֹרִים, וְדָא אִתְקָרִיבוּ, לְמֵיעַל רְחִימוּ בֵּין אִתְּתָא וּבַעְלָהּ.

וְהֵנִיף אֶת הָעֹמֶר וְגוֹ'. מְצָוָה זוֹ לְהַקְרִיב קָרְבַּן הָעֹמֶר. הַקָּרְבָּן הַזֶּה הוּא כֻּלּוֹ בְּדֶבְקוּת מַעְלָה וּמַטָּה, הַגְּבִירָה וּבָנֶיהָ הוֹלְכִים כְּאֶחָד. הָעֹמֶר הַזֶּה מַקְרִיבִים יִשְׂרָאֵל בְּטָהֳרָתָם, וְאוֹתוֹ הַקָּרְבָּן הוּא מִשְּׂעוֹרִים, וְזֶה הִקְרִיבוּ, לְהַכְנִיס אַהֲבָה בֵּין אִשָּׁה וּבַעְלָהּ.

אֵשֶׁת זְנוּנִים, אִתְרַחֲקַת גַּרְמָהּ מִבֵּינַיְיהוּ, דְּלָא יְכִילַת לְמֵיקַם עַל גַּבָּהּ. אֵשֶׁת חַיִל קְרִיבַת גַּרְמָהּ לְקָרְבָּא לְגַבֵּי כַּהֲנָא רַבָּא, וַדַּאי טָהוֹרָה הִיא, (במדבר ה) וְנִקְּתָה וְנִזְרְעָה זָרַע, וְאוֹסִיפַת חַיְלָא וּרְחִימוּ לְגַבֵּי בַּעְלָהּ. אֵשֶׁת זְנוּנִים עָרַקַת מִן מַקְדְּשָׁא, דְּלָא לְמִקְרַב לְגַבֵּיהּ, דְּאִתְמַלָּא בְּהַהוּא זִמְנָא דְּאֵשֶׁת חַיִל אִבְדִּיקַת גַּרְמָהּ,

אִיהִי אִתְקְרִיבַת לְגַבֵּהּ, אִתְאֲבִידַת מֵעָלְמָא. וְעַל דָּא לָא בָּעְיָא לְקָרְבָא לְמַקְדְּשָׁא, וְעַרְקַת מִנֵּיהּ, וְאִשְׁתָּאֲרוּ יִשְׂרָאֵל זַכָּאִין, בְּלָא עַרְבוּבְיָא אֲחֳרָא, לְגַבֵּי רָזָא דְמֵהֵימְנוּתָא.

אֲשֶׁת זְנוּנִים הִרְחִיקָה עַצְמָהּ מִבֵּינֵיהֶם, שֶׁלֹּא יְכוֹלָה לַעֲמֹד עַל גַּבֵּהּ. אֵשֶׁת חַיִל הִקְרִיבָה עַצְמָהּ לְהִתְקָרֵב לַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וַדַּאי הִיא טְהוֹרָה, (במדבר ה) וְנִקְּתָה וְנִזְרְעָה זָרַע, וּמוֹסִיפָה כֹּחַ וְאַהֲבָה לְבַעְלָהּ. אֵשֶׁת זְנוּנִים בּוֹרַחַת מֵהַמִּקְדָּשׁ, שֶׁלֹּא לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, שֶׁאִלְמְלֵא בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁאֵשֶׁת חַיִל בּוֹדֶקֶת עַצְמָהּ, הִיא מִתְקָרֶבֶת אֵלָיהּ, הָיְתָה אוֹבֶדֶת מִן הָעוֹלָם. וְעַל כֵּן לֹא רוֹצָה לְהִתְקָרֵב לַמִּקְדָּשׁ, וּבוֹרַחַת מִמֶּנּוּ, וְנִשְׁאָרִים יִשְׂרָאֵל זַכָּאִים, בְּלִי עַרְבּוּב אַחֵר, אֶל סוֹד הָאֱמוּנָה.

רָזָא דְסִתְרָא דָּא, תַּרְתֵּין אַחֲתָן. וְכַד אַרְחַת דָּא לְגַבֵּי דָּא, בִּבְדִיקוּ דִילְהּ, צָבְתָה בְטָנָהּ וְנָפְלָה יַרְכָהּ. דְּהָא בְּדִיקוּ דְּאֵשֶׁת חַיִל, סָמָא דְמוֹתָא לְאֵשֶׁת זְנוּנִים. וְדָא אִיהוּ עֵיטָא, דְּיַהֲב קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְבָנוֹי, לְקָרְבָא קָרְבָּנָא דָּא בְּגִין אֵשֶׁת חַיִל, דְּתַעֲרוֹק אֵשֶׁת זְנוּנִים מִנָּהּ. וְאִשְׁתָּאֲרוּ יִשְׂרָאֵל בְּלָא עַרְבּוּבְיָא אָחֳרָא, זַכָּאִין אִינּוּן בְּעָלְמָא דֵּין, וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי. (ע"כ רעיא מהימנא)

סוֹד הַסֵּתֶר הַזֶּה שְׁתֵּי אֲחָיוֹת. וּכְשֶׁהֵרִיחַ זוֹ אֶת זוֹ בִּבְדִיקָה שֶׁלָּהּ, צָבְתָה בִטְנָהּ וְנָפְלָה יַרְכָהּ. שֶׁהֲרֵי בְּדִיקַת אֵשֶׁת חַיִל הוּא סַם הַמָּוֶת לְאֵשֶׁת זְנוּנִים. וְזוֹהִי הָעֵצָה שֶׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבָנָיו לְהַקְרִיב קָרְבַּן זֶה בִּשְׁבִיל אֵשֶׁת חַיִל, שֶׁתִּבְרַח מִמֶּנָּה אֵשֶׁת זְנוּנִים, וְנִשְׁאָרִים יִשְׂרָאֵל בְּלִי עֵרְבּוּבְיָא אַחֶרֶת. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. (ע"כ רעיא מהימנא).

רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי חִיָּיא הֲווֹ אָזְלֵי בְּאוֹרְחָא, אָמַר רַבִּי חִיָּיא, כְּתִיב, (ויקרא כ"ג) וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הֲבִיאֲכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה. מַאי קָא מַיְירֵי. אָמַר לֵיהּ, הָא אוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא.

רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי חִיָּיא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, כָּתוּב וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הֲבִיאֲכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה. מַה זֶּה אוֹמֵר? אָמַר לוֹ, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ הַחֲבֵרִים.

דף צז:

אֲבָל תָּא חֲזֵי, יִשְׂרָאֵל כַּד הֲווֹ בְּמִצְרַיִם, הֲווֹ בִּרְשׁוּתָא אָחֳרָא, וַהֲווֹ אֲחִידָן בְּמִסְאֲבוּתָא, כְּאִתְתָא דָּא, כַּד הִיא יָתְבָא בְּיוֹמֵי דְמִסְאֲבוּתָא. בָּתַר דְּאִתְנַזְרוּ, עָאלוּ בְּחוּלָקָא קַדִּישָׁא, דְּאִקְרֵי בְּרִית. כֵּיוָן (דף צ"ז ע"ב) דְּאִתְאֲחָדוּ בֵּיהּ, פָּסַק מִסְאֲבוּתָא מִנַּיְיהוּ, כְּדָא אִתְתָא כַּד פָּסְקוּ מִנָּהּ דְּמֵי מְסַאֲבוּתָא. בָּתַר דְּאִתְפָּסְקוּ מִנָּהּ, מַה כְּתִיב. (ויקרא טו) וְסָפְרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים. אוּף הָכָא, כֵּיוָן דְּעָאלוּ בְּחוּלָקָא קַדִּישָׁא, פָּסְקָא מְסָאֲבוּ מִנַּיְיהוּ, וְאָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מִכָּאן וּלְהָלְאָה חוּשְׁבָנָא לְדַכְיוּתָא.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, הָיוּ בִּרְשׁוּת אַחֶרֶת, וְהָיוּ אוֹחֲזִים בַּטֻּמְאָה כְּאִשָּׁה הַזּוֹ כְּשֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת בִּימֵי טֻמְאָתָהּ. אַחַר שֶׁנִּמּוֹלוּ, נִכְנְסוּ בַּחֵלֶק הַקָּדוֹשׁ, שֶׁנִּקְרָא בְּרִית. כֵּיוָן שֶׁנֶּאֶחְזוּ בּוֹ, פָּסְקָה מֵהֶם הַטֻּמְאָה, כְּאִשָּׁה הַזּוֹ שֶׁפּוֹסְקִים מִמֶּנָּה דְּמֵי טֻמְאָתָהּ. אַחַר שֶׁפָּסְקוּ מִמֶּנָּה, מַה כָּתוּב? (ויקרא טו) וְסָפְרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים. אַף כָּאן, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ בַּחֵלֶק הַקָּדוֹשׁ, פָּסְקָה מֵהֶם טֻמְאָה, וְאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מִכָּאן וְהָלְאָה חֻשְׁבּוֹן לְטָהֳרָה.

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם, לָכֶם דַּיְיקָא, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר וְסָפְרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים, לָהּ: לְעַצְמָהּ. אוֹף הָכָא לָכֶם: לְעַצְמְכֶם. וְלָמָּה. בְּגִין לְאִתְדַּכָּאָה בְּמַיִין עִלָּאִין קַדִּישִׁין, וּלְבָתַר לְמֵיתֵי לְאִתְחַבְּרָא בֵּיהּ בְּמַלְכָּא, וּלְקַבְּלָא אוֹרַיְיתֵיהּ.

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם, לָכֶם דַּוְקָא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְסָפְרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים. לָהּ - לְעַצְמָהּ. אַף כָּאן לָכֶם - לְעַצְמְכֶם. וְלָמָּה? כְּדֵי לְהִטָּהֵר בְּמַיִם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, וְאַחַר כָּךְ לְהִתְחַבֵּר עִם הַמֶּלֶךְ וּלְקַבֵּל תּוֹרָה.

הָתָם וְסָפְרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים, הָכָא שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת, אֲמַאי שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת. בְּגִין לְמִזְכֵּי לְאִתְדַּכָּאָה בְּמַיִין, דְּהַהוּא נָהָר דְּנָגִיד וְנָפִיק. וְאִקְרֵי מַיִם חַיִּים. וְהַהוּא נָהָר, שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת נָפְקוּ מִנֵּיהּ. וְעַל דָּא שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת וַדַּאי, בְּגִין לְמִזְכֵּי בֵּיהּ, כְּמָה דְאִתְּמָא, דִּכְיוּ דִּילָהּ בְּלֵילְיָא, לְאִשְׁתַּמְּשָׁא בְּבַעְלָהּ.

שָׁם וְסָפְרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים, כָּאן שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת. לָמָּה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת? כְּדֵי לִזְכּוֹת לְהִטָּהֵר בַּמַּיִם שֶׁל אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, וְנִקְרָא מַיִם חַיִּים. וְאוֹתוֹ הַנָּהָר, שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת יָצְאוּ מִמֶּנּוּ. וְעַל כֵּן שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת וַדַּאי, כְּדֵי לִזְכּוֹת בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָשָׁה טְהֳרָתָהּ בַּלַּיְלָה לְשַׁמֵּשׁ עִם בַּעְלָהּ.

כַּךְ כְּתִיב וּבְרֶדֶת הַטַּל עַל הַמַּחֲנֶה לָיְלָה. עַל הַמַּחֲנֶה כְּתִיב, וְלָא כְּתִיב וּבְרֶדֶת הַטַּל לָיְלָה. אֶלָּא עַל הַמַּחֲנֶה, בְּגִין דְּיוֹרֵד מֵהַהוּא נְקוּדָה, עַל אִינּוּן יוֹמִין דְּאִתְקְרִיאוּ מַחֲנֶה. וּמִתְחַבְּרָת בְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, וְאִיתְּתַי נָחַת הַאי טַלָּא. כַּד קְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל לְטוּרָא דְסִינַי, כְּדֵין נָחַת הַהוּא טַלָּא בִּשְׁלִימוּ, וְאִתְפָּסְקַת זוּהֲמָתָן מִנַּיְיהוּ, וְאִתְחַבָּרוּ בֵּיהּ בְּמַלְכָּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְקַבִּילוּ אוֹרַיְיתָא, וְהָא אוֹקִימְנָא. וּבְהַהוּא זִמְנָא, וַדַּאי כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם, לְאִתְדַּכְּאָה וּלְאִסְתַּחֲאָה, וְכוּלָּא אִתְקַשְּׁרוּ (ס"א אתקדשו) וְאִתְחַבְּרוּ בֵּיהּ בְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא.

כְּךְ כְּתוּב, וּבְרֶדֶת הַטַּל עַל הַמַּחֲנֶה לָיְלָה. עַל הַמַּחֲנֶה כְּתוּב, וְלֹא כְתוּב וּבְרֶדֶת הַטַּל לָיְלָה, אֶלָּא עַל הַמַּחֲנֶה, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹרֵד מֵאוֹתָהּ נְקֻדָּה עַל אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁנִּקְרְאוּ מַחֲנֶה, וּמִתְחַבֶּרֶת עִם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. וּמָתַי יוֹרֵד הַטַּל הַזֶּה? כְּשֶׁקָּרְבוּ יִשְׂרָאֵל לְהַר סִינַי, אָז יָרַד אוֹתוֹ הַטַּל בִּשְׁלֵמוּת, וְנִטְהֲרוּ וּפָסְקָה זֻהֲמָתָם מֵהֶם, וְהִתְחַבְּרוּ עִם הַמֶּלֶךְ וְעִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְקִבְּלוּ תוֹרָה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וּבְאוֹתוֹ זְמַן, וַדַּאי כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם, לְהִטָּהֵר וְלִרְחֹץ, וְהַכֹּל נִקְשְׁרוּ (התקדשו) וְהִתְחַבְּרוּ עִם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

תָּא חֲזֵי, כָּל בַּר נָשׁ דְּלָא מָנֵי חוּשְׁבָּנָא דָּא, אִינּוּן שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת, לְמִזְכֵּי לַדְּכִיוּתָא דָּא. לָא אִקְרֵי טָהוֹר, וְלָאו בְּכְלָלָא דְּטָהוֹר הוּא. וְלָאו הוּא כְּדַאי לְמֶהֱוֵי לֵיהּ חוּלָקָא בְּאוֹרַיְיתָא, וּמַאן דְּמָטֵי טָהוֹר לְהַאי יוֹמָא, וְחוּשְׁבָּנָא לָא אִתְאֲבִיד מִנֵּיהּ, כַּד מָטֵי לְהַאי לֵילְיָא, לְבָעֵי לֵיהּ לְמִלְעֵי בְּאוֹרַיְיתָא, וּלְאִתְחַבְּרָא בָּהּ, וּלְנַטְרָא דַּכְיוּ עִלָּאָה, דְּמָטֵי עָלֵיהּ בְּהַהוּא לֵילְיָא, וְאִתְדְּכֵי.

בֹּא רְאֵה, כָּל אָדָם שֶׁאֵינוֹ מוֹנֶה חֶשְׁבּוֹן זֶה, אוֹתָן שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת, לִזְכּוֹת לַטָּהֳרָה הַזּוֹ, לֹא נִקְרָא טָהוֹר, וְאֵינוֹ בִּכְלַל שֶׁל טָהוֹר, וְאֵינוֹ כְּדַאי לִהְיוֹת לוֹ חֵלֶק בַּתּוֹרָה. וּמִי שֶׁמַּגִּיעַ טָהוֹר לַיּוֹם הַזֶּה וְהַחֶשְׁבּוֹן

לֹא נֶאֱבַד מִמֶּנּוּ, כְּשֶׁמַּגִּיעַ לַלַּיְלָה הַזֶּה צָרִיךְ לוֹ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וּלְהִתְחַבֵּר עִמָּהּ, וְלִשְׁמֹר טָהֳרָה עֶלְיוֹנָה שֶׁמַּגִּיעָה עָלָיו בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה, וְנִטְהָר.

דף צח.

וְאוֹלִיפְנָא, (דף צ"ח ע"א) דְּאוֹרַיְיתָא דְּבָעֵי לֵיהּ לְמַלְעֵי בְּהַאי לֵילְיָא, אוֹרַיְיתָא דְּבְעַל פֶּה, בְּגִין דְּיִתְדְּכוּן (ס"א דיתדבק) כַּחֲדָא, מִמַּבּוּעָא דְנַחֲלָא עֲמִיקָא. לְבָתַר, בְּהַאי יוֹמָא, לֵיתֵי תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְיִתְחַבֵּר (ס"א בהו) בָּהּ, וְיִשְׁתַּכְחוּן כַּחֲדָא בְּזִוּוּגָא חַד לְעֵילָּא. כְּדֵין מַכְרִיזֵי עָלַיהּ וְאָמְרֵי, (ישעיה נט) וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם אָמַר יְיָ' רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרַי אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְּפִיךָ וְגוֹ'.

וְלָמָּדְנוּ, שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁצָּרִיךְ לוֹ לַעֲסֹק בַּלַּיְלָה הַזֶּה - תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, כְּדֵי שֶׁיִּטָּהֲרוּ (שיתדבק) כְּאֶחָד מִמַּעְיָן הַנַּחַל הֶעָמֹק. אַחַר כָּךְ בַּיּוֹם הַזֶּה תָּבֹא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְיִתְחַבֵּר (בהם) עִמָּהּ, וְיִמָּצְאוּ כְּאֶחָד בְּזִוּוּג אֶחָד לְמַעְלָה. אָז מַכְרִיזִים עָלָיו וְאוֹמְרִים: (ישעיה נט) וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם אָמַר ה' רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרַי אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְּפִיךָ וְגוֹ'.

וְעַל דָּא, חֲסִידֵי קַדְמָאֵי לָא הֲווֹ נָיְימֵי בְּהַאי לֵילְיָא, וַהֲווּ לָעָאן בְּאוֹרַיְיתָא, וְאַמְרֵי, נֵיתֵי לְאַחָסָנָא יְרוּתָא קַדִּישָׁא, לָן, וְלִבְנָן, בִּתְרִין עָלְמִין. וְהַהוּא לֵילְיָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִתְעַטָּרָא עֲלַיְיהוּ, וְאַתְיָיא לְאִזְדַּוְּוגָא בֵּיהּ בְּמַלְכָּא, וְתַרְוַויְיהוּ מִתְעַטְּרֵי עַל רֵישַׁיְיהוּ, דְּאִינּוּן דְּזָכָאן לְהָכִי.

וְעַל כֵּן חֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים לֹא הָיוּ יְשֵׁנִים בַּלַּיְלָה הַזֶּה, וְהָיוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וְאוֹמְרִים: נָבִיא אֶת הַיְרֻשָּׁה הַקְּדוֹשָׁה לָנוּ וּלְבָנֵינוּ בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת. וְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה מִתְעַטֶּרֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם, וּבָאָה לְהִזְדַּוֵּג עִם הַמֶּלֶךְ, וּשְׁנֵיהֶם מִתְעַטְּרִים עַל רֹאשָׁם שֶׁל אוֹתָם שֶׁזּוֹכִים לָזֶה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָכִי אָמַר, בְּשַׁעֲתָא דְּמִתְכַּנְּשֵׁי חַבְרַיָּיא בְּהַאי לֵילְיָא לְגַבֵּיהּ, נֵיתֵי לְתַקָּנָא תַּכְשִׁיטֵי כַּלָּה, בְּגִין דְּתִשְׁתְּכַח לְמָחָר בְּתַכְשִׁיטָהָא, וְתִקּוּנָהָא, לְגַבֵּי מַלְכָּא כַּדְקָא יָאוּת. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּחַבְרַיָּיא, כַּד יִתְבַּע מַלְכָּא לְמַטְרוֹנִיתָא, מַאן תַּקִּין תַּכְשִׁיטָהָא, וְאַנְהִיר עִטָּרָהָא, וְשַׁוִּי תִּקּוּנָהָא. וְלֵית לָךְ בְּעָלְמָא, מַאן דְּיָדַע לְתַקָּנָא תַּכְשִׁיטֵי כַּלָּה, אֶלָּא חַבְרַיָּיא, זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי.

רַבִּי שִׁמְעוֹן כָּךְ אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְכַּנְּסִים הַחֲבֵרִים בַּלַּיְלָה הַזֶּה אֵלָיו, נָבוֹא לְתַקֵּן אֶת תַּכְשִׁיטֵי הַכַּלָּה, כְּדֵי שֶׁתִּמָּצֵא לְמָחָר בְּתַכְשִׁיטֶיהָ וּבְתִקּוּנֶיהָ אֶל הַמֶּלֶךְ כָּרָאוּי. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַחֲבֵרִים כְּשֶׁיְּבַקֵּשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת הַגְּבִירָה, מִי תְקַן תַּכְשִׁיטֶיהָ וְהֵאִיר אֶת הָעֲטָרֶת שֶׁלָּהּ וְשָׂם אֶת תִּקּוּנֶיהָ. וְאֵין לְךָ בָּעוֹלָם מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְתַקֵּן אֶת תַּכְשִׁיטֵי הַכַּלָּה, אֶלָּא הַחֲבֵרִים. אַשְׁרֵי חֶלְקָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

תָּא חֲזֵי, חַבְרַיָּיא מְתַקְּנֵי בְּהַאי לֵילְיָא תַּכְשִׁיטָהָא לְכַלָּה, וּמְעַטְּרֵי לָהּ בְּעִטָּרָהָא, לְגַבֵּי מַלְכָּא. וּמַאן מַתְקִין לֵיהּ לְמַלְכָּא, בְּהַאי לֵילְיָא, לְאִשְׁתַּכְחָא בָּהּ בְּכַלָּה, לְאִזְדַּוְּוגָא בָּהּ בְּמַטְרוֹנִיתָא. נַהֲרָא קַדִּישָׁא עַמִּיקָא דְּכָל נַהֲרִין, אִימָּא עִלָּאָה. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (שיר

השירים ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְגוֹ'. לְבָתַר דְּאִתְקִינַת לֵיהּ לְמַלְכָּא, וְאַעְטָרַת לֵיהּ, אַתְיַית לְדַכְאָה לָהּ לְמַטְרוֹנִיתָא, וּלְאִינּוּן דְּמִשְׁתַּכְּחֵי גַּבָּהּ.

בֹּא רְאֵה, הַחֲבֵרִים מְתַקְּנִים בַּלַּיְלָה הַזֶּה אֶת הַתַּכְשִׁיטִים לַכַּלָּה, וּמְעַטְּרִים אוֹתָהּ בְּעֲטָרָה שֶׁלָּהּ אֶל הַמֶּלֶךְ. וּמִי מַתְקִין לַמֶּלֶךְ בַּלַּיְלָה הַזֶּה לְהִמָּצֵא עִם הַכַּלָּה, לְהִזְדַּוֵּג עִם הַגְּבִירָה? הַנָּהָר הַקָּדוֹשׁ הֶעָמֹק שֶׁל כָּל הַנְּהָרוֹת, הֲאֵם הָעֶלְיוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְגוֹ'. אַחַר שֶׁהִתְקִינָה אֶת הַמֶּלֶךְ וְעִטְּרָה אוֹתוֹ, הִיא בָּאָה לְטַהֵר אֶת הַגְּבִירָה וְאֶת אוֹתָם שֶׁנִּמְצָאִים עִמָּהּ.

דף צח:

לְמַלְכָּא דְּהָווֹ לֵיהּ בַּר יְחִידָאי, אָתָא לְזַוּוגָא לֵיהּ בְּמַטְרוֹנִיתָא עִלָּאָה, מַאי עֲבַדַת אִמֵּיהּ כָּל הַהוּא לֵילְיָא, עָאלַת לְבֵי גְּנִיזָהָא, אַפֵּיקַת עִטְרָא עִלָּאָה, בְּשִׁבְעִין (דף צ"ח ע"ב) אֲבָנֵי יְקָר סַחֲרָנָא, וְאַעְטְרַת לֵיהּ. אַפֵּיקַת לְבוּשִׁין דְּמִילַת וְאַלְבִּישַׁת לֵיהּ, וְאַתְקְנַת לֵיהּ בְּתַקּוּנֵי דְּמַלְכִין.

לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן יָחִיד, בָּא לְזַוֵּג אוֹתוֹ עִם הַגְּבִירָה הָעֶלְיוֹנָה. מֶה עָשְׂתָה אִמּוֹ כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה? נִכְנְסָה לְבֵית גְּנָזָיהָ, הוֹצִיאָה עֲטָרָה עֶלְיוֹנָה עִם שִׁבְעִים אֲבָנִים יְקָרוֹת סְבִיבָהּ וְעִטְּרָה אוֹתוֹ. הוֹצִיאָה כְּלֵי מִילַת וְהִלְבִּישָׁה אוֹתוֹ, וְתִקְּנָה אוֹתוֹ בְּתִקּוּנֵי מְלָכִים.

לְבָתַר עָאלַת לְבֵי כַּלָּה, חָמָאת עוּלֵימְתָהָא, דְּקָא מְתַקְּנֵי עִטְרָהָא, וּלְבוּשָׁהָא, וְתַכְשִׁיטָהָא, לְתַקָּנָא לָהּ. אָמְרָה לוֹן, הָא אָתְקִינַת בֵּי טְבִילָה, אֲתַר דְּמַיִין נַבְעִין, וְכָל רֵיחִין וּבוּסְמִין סוּחֲרֵי אִינּוּן מַיִין, לְדַכְאָה לְכַלְּתִי, לֵיתֵי כַּלְּתִי, מַטְרוֹנִיתָא דִּבְרִי, וְעוּלֵימְתָהָא, וְיִתְדְּכוּן בְּהַהוּא אֲתַר דְּאִתְקִינַת בְּהַהוּא בֵּי טְבִילָה, דְּמַיִין נַבְעִין דְּעִמִּי. לְבָתַר תַּקִּינוּ לָהּ בְּתַכְשִׁיטָהָא, אַלְבִּישׁוּ לָהּ לְבוּשָׁהָא, אַעְטְרוּ לָהּ בְּעִטְרָהָא. לְמָחָר כַּד יֵיתֵי בְּרִי לְאִזְדַּוּוגָא בְּמַטְרוֹנִיתָא, יַתְקִין הֵיכָלָא לְכֻלְּהוּ, וְיִשְׁתְּכַח מְדוֹרֵיהּ בְּכוּ כַּחֲדָא.

אַחַר כָּךְ נִכְנְסָה לְבֵית הַכַּלָּה, רָאֲתָה אֶת עַלְמוֹתֶיהָ שֶׁמְּתַקְּנוֹת אֶת הָעֲטָרָה שֶׁלָּהּ וְאֶת לְבוּשֶׁיהָ וְאֶת תַּכְשִׁיטֶיהָ לְתַקֵּן אוֹתָהּ. אָמְרָה לָהֶן: הֲרֵי הִתְקַנְתִּי בֵּית טְבִילָה, מָקוֹם שֶׁמַּיִם נוֹבְעִים, וְכָל הָרֵיחוֹת וְהַבְּשָׂמִים סְבִיב אוֹתָם הַמַּיִם לְטַהֵר אֶת כַּלָּתִי, שֶׁתָּבֹא כַּלָּתִי, הַגְּבִירָה שֶׁל בָּנַי, וְעַלְמוֹתֶיהָ, וְיִטָּהֲרוּ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהִתְקַנְתִּי בְּאוֹתוֹ בֵּית הַטְּבִילָה שֶׁל הַמַּיִם הַנּוֹבְעִים שֶׁעִמִּי. אַחַר כָּךְ תַּקְּנוּ אוֹתָהּ בְּתַכְשִׁיטֶיהָ, הַלְבִּישׁוּ אוֹתָהּ אֶת לְבוּשֶׁיהָ, עַטְּרוּ אוֹתָהּ בָּעֲטָרָה שֶׁלָּהּ. לְמָחָר כְּשֶׁיָּבֹא בְּנִי לְהִזְדַּוֵּג עִם הַגְּבִירָה, יְתַקֵּן הֵיכָל לְכֻלָּם, וְיִמְצְאוּ אֶת מְדוֹרוֹ עִמָּכֶם כְּאֶחָד.

כַּךְ מַלְכָּא קַדִּישָׁא וּמַטְרוֹנִיתָא, וְחַבְרַיָּיא, כְּהַאי גַּוְונָא. וְאִימָא עִלָּאָה דְּמִתַּקְנָת כֹּלָּא. אִשְׁתְּכַח דְּמַלְכָּא עִלָּאָה, וּמַטְרוֹנִיתָא, וְחַבְרַיָּיא, מָדוֹרֵיהוֹן כַּחֲדָא, וְלָא מִתְפָּרְשִׁין לְעָלְמִין. הָדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים טו) יְיָ' מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ וְגוֹ', הוֹלֵךְ תָּמִים וּפוֹעֵל צֶדֶק. מַאן הוּא פּוֹעֵל צֶדֶק. אֶלָּא, אִלֵּין אִינּוּן דְּמִתַּקְנֵי לְמַטְרוֹנִיתָא בְּתַכְשִׁיטָהָא, בִּלְבוּשָׁהָא, בְּעִטְרָהָא. וְכָל חַד, פּוֹעֵל צֶדֶק אִקְרֵי.

כְּךָ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וְהַגְּבִירָה וְהַחֲבֵרִים כְּמוֹ זֶה, וְהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁמְּתַקֶּנֶת אֶת הַכֹּל. נִמְצָא שֶׁהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וְהַגְּבִירָה וְהַחֲבֵרִים, מְדוֹרָם כְּאֶחָד, וְאֵין נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, ה' מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ וְגוֹ', הוֹלֵךְ תְּמִים וּפֹעֵל צֶדֶק. מִי הוּא פֹּעֵל צֶדֶק? אֶלָּא אֵלּוּ שֶׁמְּתַקְּנִים אֶת הַגְּבִירָה עִם תַּכְשִׁיטֶיהָ, בְּלְבוּשֶׁיהָ, וּבָעֲטָרָה שֶׁלָּהּ. וְכָל אֶחָד נִקְרָא פּוֹעֵל צֶדֶק.

אָמַר רִבִּי חִיָּיא, אִלְמָלֵא לֹא זָכִינָא בְּעָלְמָא, אֶלָּא לְמִשְׁמַע מִלִּין אִלֵּין דַּיֵי. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּאִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא, וַיַדְעִין אוֹרְחוֹי דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, דְּרָעוּתָא דִּלְהוֹן בְּאוֹרַיְיתָא, עֲלַיְיהוּ כְּתִיב (תהלים צא) כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ. וּכְתִיב אֲחַלְּצֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, אִלְמָלֵא לֹא זָכִיתִי בָּעוֹלָם אֶלָּא לִשְׁמֹעַ אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ - דַּי לִי. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁרְצוֹנָם בַּתּוֹרָה, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים צא) כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ. וְכָתוּב אֲחַלְּצֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ.

רעיא מהימנא (ויקרא כ"ג) וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת וְגוֹ'. פְּקוּדָא (ל"א) דָּא, לְסִפּוֹר סְפִירַת הָעֹמֶר, הָא אוֹקִימְנָא, וְרָזָא דָּא, יִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב דְּאִתְדְּכוּ לְמֶעְבַּד פִּסְחָא, וְנָפְקוּ מִמְּסָאֲבוּ, לָא הֲווֹ שְׁלֵמִין וְדַכְיִין כְּדְקָא חָזֵי. וְעַל דָּא, לְאוּ הַלֵּל גָּמוּר בְּיוֹמֵי דְּפִסְחָא, דְּעַד כְּעַן לָא אִשְׁתְּלִימוּ כַּדְקָא יָאוּת.

רעיא מהימנא וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ לִסְפֹּר סְפִירַת הָעֹמֶר הֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְסוֹד זֶה - יִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב שֶׁנִּטְהֲרוּ לַעֲשׂוֹת פֶּסַח וְיָצְאוּ מִן הַטֻּמְאָה, לֹא הָיוּ שְׁלֵמִים וּטְהוֹרִים כָּרָאוּי. וְעַל כֵּן אֵין הַלֵּל גָּמוּר בִּימֵי הַפֶּסַח, שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא הִשְׁתַּלְּמוּ כָּרָאוּי.

כְּאִתְּתָא דְּנָפְקָא מִמְּסָאֲבוּ, וְכֵיוָן דְּנָפְקָא, מִתַּמָּן וּלְהָלְאָה, וְסָפְרָה לָהּ. אוּף הָכָא יִשְׂרָאֵל, כַּד נָפְקוּ מִמִּצְרַיִם, נָפְקוּ מִמְּסָאֲבוּ, וְעָבְדוּ פֶּסַח, לְמֵיכַל בְּפָתוֹרָא דְּאָבוּהוֹן, וּמִתַּמָּן וּלְהָלְאָה יַעֲבְדוּן חוּשְׁבָּנָא, לְמִקְרַב אִתְּתָא לְבַעְלָהּ, לְאִתְחַבְּרָא בַּהֲדֵיהּ, וְאִינּוּן חֲמִשִּׁין יוֹמִין דְּדִכְיוּ, לְאַעָלָא לְרָזָא דְּעָלְמָא דְּאָתֵי, וּלְקַבְּלָא אוֹרַיְיתָא, וּלְמִקְרַב אִתְּתָא לְבַעְלָהּ. וּבְגִין דְּאִלֵּין יוֹמִין, יוֹמִין דְּעָלְמָא דְּדִכּוּרָא, לָא אִתְמְסַר חוּשְׁבָּנָא דָּא אֶלָּא לְגַבְרֵי בִּלְחוֹדַיְיהוּ. וְעַל דָּא חוּשְׁבָּנָא דָּא, בַּעֲמִידָה אִיהוּ, וּמִלִּין דְּעָלְמָא תַּתְּאָה, בִּישִׁיבָה, וְלָא בַּעֲמִידָה. וְרָזָא דָּא, צְלוֹתָא דְּעֲמִידָה, וּצְלוֹתָא מִיּוּשָׁב.

כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁיּוֹצֵאת מִטֻּמְאָה, וְכֵיוָן שֶׁיָּצְאָה, מִשָּׁם וָהָלְאָה, וְסָפְרָה לָהּ. אַף כָּאן יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, יָצְאוּ מִטֻּמְאָה, וְעָשׂוּ פֶּסַח לָאֱכֹל בְּשֻׁלְחַן אֲבִיהֶם, וּמִשָּׁם וָהָלְאָה יַעֲשׂוּ חֶשְׁבּוֹן לִקְרַב אִשָּׁה לְבַעְלָהּ, לְהִתְחַבֵּר עִמּוֹ, וְאוֹתָם חֲמִשִּׁים יָמִים שֶׁל טָהֳרָה לְהִכָּנֵס לְסוֹד הָעוֹלָם הַבָּא, וּלְקַבֵּל תּוֹרָה, וּלְקָרֵב אִשָּׁה לְבַעְלָהּ. וּמִשּׁוּם שֶׁהַיָּמִים הַלָּלוּ יָמִים שֶׁל עוֹלָם הַזֶּכָר, לֹא נִמְסַר חֶשְׁבּוֹן זֶה אֶלָּא לְגִבָּרִים לְבַדָּם. וְלָכֵן חֶשְׁבּוֹן זֶה הוּא בַּעֲמִידָה, וְדִבְרֵי הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן בִּישִׁיבָה, וְלֹא בַּעֲמִידָה. וְסוֹד זֶה, תְּפִלַּת הָעֲמִידָה וּתְפִלָּה שֶׁל מְיֻשָּׁב.

וְאִלֵּין חֲמִשִּׁין, מ"ט אִינּוּן, כְּלַל אַנְפֵּי אוֹרַיְיתָא, דְּהָא בְּיוֹמָא דְּחַמְשִׁין, אִיהוּ רָזָא דְּאוֹרַיְיתָא מִמָּשׁ. וְאִלֵּין אִינּוּן חֲמִשִּׁין יוֹמִין, דְּבֵיהּ שְׁמָטָה וְיוֹבְלָא. וְאִי תֵּימָא, חֲמִשִּׁין, מ"ט אִינּוּן. חַד טְמִירָא אִיהוּ, וְעָלְמָא אִסְתְּמִיךְ עֲלֵיהּ. וּבְהַהוּא יוֹמָא דְּחַמְשִׁין, אִתְגַּלְיָא טְמִירָא, וְאִתְכְּסְיָא (נ"א ואשתכח) בֵּיהּ. כְּמַלְכָּא דְּאָתֵי

לְבֵי שׁוּשְׁבִינַיּהּ, וְאִשְׁתְּכַח תַּמָּן, אוּף הָכָא יוֹמָא דְּחַמְשִׁין, וְהָא אוֹקִימְנָא רָזָא דָּא. (פקודא ל"ב לקרבא קרבן העומר וכו' לעיל עמ' א')

וְהַחֲמִשִּׁים הַלָּלוּ הֵם אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע, כְּלַל הַפָּנִים שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי בְּיוֹם הַחֲמִשִּׁים הוּא סוֹד תּוֹרָה מַמָּשׁ. וְאֵלּוּ הֵם חֲמִשִּׁים יָמִים שֶׁבּוֹ שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל. וְאִם תֹּאמַר, חֲמִשִּׁים? הֲרֵי הֵם אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע! אֶחָד הוּא טָמִיר, וְהָעוֹלָם נִסְמָךְ עָלָיו. וּבְאוֹתוֹ יוֹם הַחֲמִשִּׁים הִתְגַּלָּה הַטָּמִיר וְהִתְכַּסָּה (ונמצא) בּוֹ, כְּמוֹ מֶלֶךְ שֶׁבָּא לְבֵית שׁוּשְׁבִינוֹ וְנִמְצָא שָׁם, אַף כָּאן יוֹם הַחֲמִשִּׁים, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַסּוֹד הַזֶּה.

פְּקוּדָא (ל"ג) בָּתַר דָּא, לְמֶעְבַּד חַג שָׁבוּעוֹת, דִּכְתִיב וְעָשִׂיתָ חַג שָׁבוּעוֹת לַיְיָ' אֱלֹהֶיךָ. שָׁבוּעוֹת: עַל דְּעָאלוּ יִשְׂרָאֵל לְרָזָא דְּחַמְשִׁין יוֹמִין, דְּאִינּוּן שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת, וּבְקָרְבָּנָא דְּעֹמֶר, אִתְבְּטַל יֵצֶר הָרָע, דְּעַרְקַת מֵאֵשֶׁת חַיִל. וְכַד תַּמָּן לָא אִתְקְרִיב, מִתְדַּבְּקִין יִשְׂרָאֵל בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאִתְבְּטָל מֵעֵילָּא וּמִתַּתָּא.

הַמָּצָוָה (ל"ג) שֶׁאַחַר זוֹ, לַעֲשׂוֹת חַג שָׁבוּעוֹת, שֶׁכָּתוּב (דברים טז) וְעָשִׂיתָ חַג שָׁבֻעוֹת לַה' אֱלֹהֶיךָ. שָׁבוּעוֹת - עַל שֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְסוֹד חֲמִשִּׁים הַיָּמִים, שֶׁהֵם שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת, וּבְקָרְבַּן הָעֹמֶר הִתְבַּטֵּל יֵצֶר הָרָע, שֶׁנִּבְרַחַ מֵאֵשֶׁת חַיִל. וּכְשֶׁשָּׁם לֹא נִקְרַב, מִתְדַּבְּקִים יִשְׂרָאֵל עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִתְבַּטֵּל מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה.

וּבְגִין כַּךְ אִקְרֵי בְּנָוּנָא דָּא עֲצֶרֶת, דְּאִית בֵּיהּ בְּטוּל יֵצֶר הָרָע. וְעַל דָּא לָא כְּתִיב בֵּיהּ חַטָּאת, כִּשְׁאָר זְמַנִּין, דִּכְתִיב בְּהוּ חַטָּאת (ליי'). וּכְדֵין כָּל נְהוֹרִין אִתְכָּנָשׁוּ לְאֵשֶׁת חַיִל, וּבְגִין כַּךְ עֲצֶרֶת.

וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא בְּגָוְונָא זֶה עֲצֶרֶת, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בְּטוּל יֵצֶר הָרָע, וְעַל כֵּן לֹא כָתוּב בּוֹ חַטָּאת כְּמוֹ שְׁאָר הַזְּמַנִּים שֶׁכָּתוּב בָּהֶם חַטָּאת (לה'). וְאָז כָּל הָאוֹרוֹת מִתְכַּנְּסִים לְאֵשֶׁת חַיִל, וּמִשּׁוּם כָּךְ עֲצֶרֶת.

שָׁבוּעוֹת, וְלֹא כְּתִיב כַּמָּה אינּוּן. אֶלָּא בְּכָל אֲתַר דְּאִתְמַר סְתָם, שְׁמָא גָּרִים דְּאִינּוּן מִן שֶׁבַע. וּכְתִיב שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת תִּסְפֹּר לָךְ, אֲמַאי כְּתִיב שָׁבוּעוֹת בִּלְחוֹדוֹי. אֶלָּא הָכִי אִצְטְרִיךְ שָׁבוּעוֹת סְתָם, לְאַכְלָלָא עִילָּא וְתַתָּא, דְּהָא בְּכָל אֲתַר דְּאִלֵּין מִתְעָרֵי, אִלֵּין אוּף הָכִי מִתְעָרֵי עִמְּהוֹן. עַד לָא הֲוָה שְׁלֹמֹה, לָא הֲווֹ אִתְגַּלְיָין, כֵּיוָן דְּאָתָא שְׁלֹמֹה, עָבֵד מְנַיְּיהוּ פְּרָט. דִּכְתִיב, (מלכים א ח) שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים, דָּא אִיהוּ פְּרָט.

שְׁבֻעוֹת, וְלֹא כָתוּב כַּמָּה הֵם. אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר סְתָם, הַשֵּׁם גּוֹרֵם שֶׁהֵם מִן שֶׁבַע. וְכָתוּב (שם) שִׁבְעָה שָׁבֻעֹת תִּסְפָּר לָךְ, לָמָּה כָּתוּב שָׁבֻעֹת לְבַדּוֹ? אֶלָּא כָּךְ צָרִיךְ שָׁבוּעוֹת סְתָם, לְהַכְלִיל מַעְלָה וּמַטָּה, שֶׁהֲרֵי בְּכָל מָקוֹם שֶׁאֵלּוּ מִתְעוֹרְרִים, אַף אֵלֶּה מִתְעוֹרְרִים עִמָּם. טֶרֶם שֶׁהָיָה שְׁלֹמֹה, לֹא הָיוּ מִתְגַּלִּים. כֵּיוָן שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה, עָשָׂה מֵהֶם פְּרָט, שֶׁכָּתוּב שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים. זֶהוּ פְּרָט.

בְּזְמָנָא אָחֳרָא בִּכְלָל, שָׁבוּעוֹת סְתָם. וְלֹא אִצְטְרִיךְ לְבַר נָשׁ אָחֳרָא לְמֶעְבַּד מִנְּהוֹן פְּרָט, בַּר שְׁלֹמֹה. בְּגִין דְּאִינּוּן שִׁבְעַת יָמִים דִּלְתַתָּא, לָא נְהִירוּ בִּשְׁלִימוּ, עַד דְּאָתָא שְׁלֹמֹה, וּכְדֵין קַיְימָא סִיהֲרָא בְּאַשְׁלְמוּתָא, בְּאִינּוּן שִׁבְעַת יוֹמִין. וְהָכָא חַג שָׁבוּעוֹת סְתָם, בְּגִין דְּאִתְכְּלָלוּ תַּתָּאֵי בְּעִלָּאֵי, וְלָא אַנְהִירוּ כְּיוֹמָא דְּשְׁלֹמֹה. בְּזְמַן אַחֵר בִּכְלָל, שָׁבוּעוֹת סְתָם. וְלֹא צָרִיךְ לְאָדָם אַחֵר לַעֲשׂוֹת מֵהֶם פְּרָט, חוּץ מִשְּׁלֹמֹה, מִשּׁוּם שֶׁהֵם שִׁבְעַת יָמִים שֶׁלְּמַטָּה, לֹא מְאִירִים בִּשְׁלֵמוּת, עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה, וְאָז עָמְדָה הַלְּבָנָה בְּהַשְׁלָמָתָהּ בְּאוֹתָם שִׁבְעַת הַיָּמִים. וְכָאן חַג שָׁבוּעוֹת סְתָם, מִשּׁוּם שֶׁנִּכְלְלוּ תַּחְתּוֹנִים בָּעֶלְיוֹנִים, וְלֹא הֵאִירוּ כְּמוֹ הַיּוֹם שֶׁל שְׁלֹמֹה.

פְּקוּדָא (ל"ד) בָּתַר דָּא, לְקָרְבָּא שְׁתֵּי הַלֶּחֶם. הָא אוֹקִימְנָא, שְׁתֵּי הַלֶּחֶם: תַּרְתֵּי שְׁכִינְתֵּי, עֵילָּא וְתַתָּא, וְאִתְחַבְּרָן כַּחֲדָא. לְגַבֵּיהוֹן, תְּרֵין נָהֲמֵי בְּשַׁבָּת, מְזוֹנָא דְּחַד תְּרֵין, דְּעֵילָּא וְתַתָּא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (שמות טז) שְׁנֵי הָעֹמֶר לְאֶחָד. לְאֶחָד וַדַּאי, לְאִתְיַיחֲדָא בַּאֲתַר חַד. לְהַהוּא דְּאִקָּרֵי אֶחָד. וּמַאן אִיהוּ. הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב, דְּאִיהוּ יְרִית עֵילָּא וְתַתָּא, תְּרֵין נָהֲמֵי כַּחֲדָא. וּבְגִין דְּשַׁבָּת אִיהוּ רָזָא דְּעֵילָּא וְתַתָּא, וְכֹלָּא אִיהוּ שַׁבָּת, (אתקריבו) תְּרֵין נָהֲמֵי. ע"כ

מִצְוָה (ל"ד) אַחַר זוֹ - לְהַקְרִיב שְׁתֵּי הַלֶּחֶם. הֲרֵי בַּאֲרְנוּ, שְׁתֵּי הַלֶּחֶם - שְׁתֵּי שְׁכִינוֹת, עֶלְיוֹנָה וְתַחְתּוֹנָה, וְהִתְחַבְּרוּ כְּאֶחָד. לְגַבֵּיהֶם, שְׁתֵּי הַלֶּחֶם בְּשַׁבָּת, שֶׁהוּא מָזוֹן שֶׁל אֶחָד שְׁנַיִם שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה. וְעַל זֶה כָּתוּב, שְׁנֵי הָעֹמֶר לָאֶחָד. לָאֶחָד וַדַּאי, לְהִתְיַחֵד בְּמָקוֹם אֶחָד אֶל אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא אֶחָד. וּמִי הוּא? הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא יוֹרֵשׁ מַעְלָה וּמַטָּה שְׁנֵי לְחָמִים כְּאֶחָד. וּמִשּׁוּם שֶׁשַּׁבָּת הוּא סוֹד שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה, וְהַכֹּל הוּא שַׁבָּת, (נקראו) שְׁנֵי לְחָמִים. (עד כאן)

פְּקוּדָא בָּתַר דָּא לְהַסְדִּיר לֶחֶם וּלְבוֹנָה, לְהַקְרִיב עֹמֶר. דִּכְתִיב וַעֲשִׂיתָם בְּיוֹם הֲנִיפְכֶם אֶת הָעֹמֶר כֶּבֶשׂ תְּמִים לְעוֹלָה. וְכֵן בְּשַׁבּוּעוֹת לְהַקְרִיב שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְהָכִי בְּכָל יוֹמִין טָבִין, לְהַקְרִיב קָרְבָּן דְּמוּסָפִין. אֶלָּא וַדַּאי בְּכָל יוֹמָא דְּמוֹעֲדַיָּיא צָרִיךְ לְקָרְבָּא קָרְבָּנָא דִּילֵיהּ. צָרִיךְ לְקָרְבָּא עֲלֵיהּ תּוֹסָפָת דְּאִית לֵיהּ, כְּגוֹן תּוֹסָפָת כְּתוּבְתָּא וּמַתְנָתָא, דְּאוֹסִיף חָתָן לְכַלָּה. וְשַׁבָּת מַלְכְּתָא, דְּאִיהִי כַּלָּה, בְּשַׁבָּתוֹת וּבְכָל יוֹמִין טָבִין, צָרִיכָה תּוֹסָפָת, דְּאִינּוּן מוּסָפִין דְּקָרְבָּנִין, וּמַתְנָתָא, דְּאִינּוּן מַתָּנוֹת כְּהוּנָה.

מִצְוָה אַחַר זוֹ - לְהַסְדִּיר לֶחֶם וּלְבוֹנָה, לְהַקְרִיב עֹמֶר, שֶׁכָּתוּב וַעֲשִׂיתֶם בְּיוֹם הֲנִיפְכֶם אֶת הָעֹמֶר כֶּבֶשׂ תְּמִים לְעֹלָה. וְכֵן בְּשַׁבּוּעוֹת לְהַקְרִיב שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְכָךְ בְּכָל הַיָּמִים הַטּוֹבִים לְהַקְרִיב קָרְבַּן שֶׁל מוּסָפִים. אֶלָּא וַדַּאי בְּכָל יוֹם שֶׁל מוֹעֲדִים צָרִיךְ לְהַקְרִיב אֶת הַקָּרְבָּן שֶׁלּוֹ. צָרִיךְ לְהַקְרִיב עָלָיו תּוֹסֶפֶת שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כְּמוֹ תּוֹסֶפֶת כְּתֻבָּה וּמַתָּנָה שֶׁמּוֹסִיף חָתָן לְכַלָּה. וְשַׁבָּת הַמַּלְכָּה, שֶׁהִיא כַּלָּה, בְּשַׁבָּתוֹת וּבְכָל יָמִים טוֹבִים, צְרִיכָה תּוֹסֶפֶת, שֶׁהֵם מוּסָפִים שֶׁל קָרְבָּנוֹת, וּמַתָּנוֹת, שֶׁהֵן מַתָּנוֹת כְּהֻנָּה.

וּבְשַׁבּוּעוֹת דְּאִיהוּ מַתַּן תּוֹרָה, דְּאִתְיְיהִיבוּ תְּרֵין לוּחִין דְּאוֹרַיְיתָא, מִסְטָרָא דְּאִילָנָא דְּחַיֵּי, צָרִיךְ לְקָרְבָּא לְגַבֵּיהוּ, שְׁתֵּי הַלֶּחֶם דְּאִינּוּן ה"ה דְּתְרֵין יוֹמִין דְּשַׁבּוּעוֹת אִינּוּן י"ו צָרִיךְ לְקָרְבָּא לְגַבֵּיהוּ, שְׁתֵּי הַלֶּחֶם מֵאִינּוּן ה"ה דְּהָא אִיהוּ נָהֲמָא דְּאוֹרַיְיתָא, דְּאִתְמַר בֵּיהּ (משלי ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחְמִי, ה"ה, מִן הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ.

וּבְשַׁבּוּעוֹת שֶׁהוּא מַתַּן תּוֹרָה, שֶׁנִּתְּנוּ שְׁנֵי לוּחוֹת הַתּוֹרָה מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ הַחַיִּים, צָרִיךְ לְהַקְרִיב לָהֶם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, שֶׁהֵן ה"ה. שֶׁשְּׁנֵי יָמִים שֶׁל שָׁבוּעוֹת הֵם י"ו צָרִיךְ לְהַקְרִיב לָהֶם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם מֵאוֹתָן ה"ה, שֶׁזֶּהוּ לֶחֶם שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחְמִי, ה"ה, מִן הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ.

וְהַאי אִיהוּ מַאֲכָל אָדָם, דְּאִיהוּ יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א. (במדבר יט) זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם. (ויקרא א) אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיְיָ. עוֹמֶר שְׁעוֹרִין, מַאֲכָל בְּעִירָן, דְּאִינּוּן חַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, דְּמִנְּהוֹן צָרִיךְ לְקָרְבָּא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ויקרא א) מִן הַבְּהֵמָה. אֵלּוּ: מְנֻגָּחִים בְּמַתְנִיתִין, בְּאֵלּוּ פְּשִׁטִין. מִן הַבָּקָר: פָּרִים מְנֻגָּחִים בְּמַתְנִיתִין, בְּתוֹקְפָּא יְתֵיר. וּמִן הַצֹּאן: שְׂאוֹר עַמָּא, קָרְבָּנָא דִּילְהוֹן צְלוֹתִין, וְעַלַיְיהוּ אִתְמַר, (יחזקאל לד) וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם.

וְזֶהוּ מַאֲכַל אָדָם, שֶׁהוּא יוֹ"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א. (במדבר יט) זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם. (ויקרא א) אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה'. עִמָּר שְׁעוֹרִים, מַאֲכַל בְּהֵמוֹת, שֶׁהֵן חַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, שֶׁמֵּהֶם צָרִיךְ לְהַקְרִיב, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִן הַבְּהֵמָה. אֵילִם - מְנֻגָּחִים בַּמִּשְׁנָה, בְּאֵלּוּ הַפְּשָׁטִים. מִן הַבָּקָר - פָּרִים מְנֻגָּחִים בַּמִּשְׁנָה, בְּחֹזֶק יָתֵר. וּמִן הַצֹּאן - שְׂאֵר הָעָם, הַקְּרֻבָּן שֶׁלָּהֶם תְּפִלּוֹת, וְעָלֵיהֶם נֶאֱמַר (יחזקאל לד) וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם. דְּמָארֵי קַבָּלָה, וּמָארֵי מִדּוֹת, אִינּוּן מִסְטָר דְּאִילָנָא דְּחַיֵּי. שְׂאֵר עַמָּא מִסְטָרָא דְּאִילָנָא דְּטוֹב וָרָע, אָסוּר וְהֶתֵּר. וּבְגִין דָּא, מִן הַבְּהֵמָה, מַאֲכַל דִּלְהוֹן, עִמָּר לֶחֶם שְׂעוֹרִים, (רות ג) וַיָּמָד שֵׁשׁ שְׂעוֹרִים. וַיָּשֶׂת עָלֶיהָ, אוֹרַיְיתָא דְּבַעַל פֶּה, דְּשִׁית סִדְרֵי מִשְׁנָה. אֲבָל אִלֵּין דְּאִילָנָא דְּחַיֵּי, דְּאִינּוּן אָדָם אוֹרַיְיתָא דִּלְהוֹן, נְהָמָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (משלי ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחְמִי וְהֵינוּ שְׁתֵּי הַלֶּחֶם. חֲדוּ כַּלְּהוּ תְּנָאִין וַאֲמוֹרָאִין, וְאָמְרוּ מַאן קָאִים קַמֵּי סִינַי. (ע"כ רעיא מהימנא) (שייך כאן פקודא לשרוף קדשים הנדפס בדף ל"ג ע"א)

(ויקרא כ"ג) בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ, רִבִּי יִצְחָק פָּתַח, (תהלים פא) תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ. זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרִיב לוֹן לְגַבֵּיהּ, מִן כָּל אוּמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְאִתְרָעֵי בְּהוּ, וּמֵאֲתַר רְחִיקָא קָרִיב לוֹן לְגַבֵּיהּ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (יהושע כד) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם. לְאַחֲזָאָה, דְּהָא מֵאֲתַר רְחִיקָא אִתְרָעֵי בְּהוּ, וְקָרִיב לוֹן לְגַבֵּיהּ, וּכְתִיב, (יהושע כד) וָאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר וְגוֹ'. הֵנֵי קְרָאֵי אִית לְאִסְתַּכְלָא בְּהוּ, וְכִי כָּל יִשְׂרָאֵל לָא הֲווֹ יַדְעֵי דָּא, וְכָל שֶׁכֵּן יְהוֹשֻׁעַ.

שֶׁבַּעֲלֵי קַבָּלָה וּבַעֲלֵי מִדּוֹת הֵם מִצַּד שֶׁל עֵץ הַחַיִּים. שְׂאֵר הָעָם מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ טוֹב וָרָע, אִסּוּר וְהֶתֵּר. וּמִשּׁוּם כָּךְ מִן הַבְּהֵמָה, מַאֲכָל שֶׁלָּהֶם עִמָּר, לֶחֶם שְׂעוֹרִים. וַיָּמָד שֵׁשׁ שְׂעֹרִים וַיָּשֶׂת עָלֶיהָ - תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה שֶׁל שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה. אֲבָל אֵלּוּ שֶׁל עֵץ הַחַיִּים, שֶׁהֵם אָדָם, הַתּוֹרָה שֶׁלָּהֶם הִיא לַחְמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחְמִי, וְהֵינוּ שְׁתֵּי הַלֶּחֶם. שָׁמְחוּ כָּל הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים וְאָמְרוּ: מִי עוֹמֵד לִפְנֵי סִינַי? (ע"כ רעיא מהימנא). בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (שם פא) תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרַב אוֹתָם אֵלָיו מִכָּל הָאֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה וְהִתְרַצָּה בָהֶם, וּמִמָּקוֹם רָחוֹק קָרַב אוֹתָם אֵלָיו. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יהושע כד) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם. לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי מִמָּקוֹם רָחוֹק הִתְרַצָּה בָהֶם וְקָרַב אוֹתָם אֵלָיו, וְכָתוּב, וָאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר וְגוֹ'. בַּפְּסוּקִים הַלָּלוּ יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, וְכִי כָּל יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ יוֹדְעִים אֶת זֶה, וְכָל שֶׁכֵּן יְהוֹשֻׁעַ?

אֶלָּא אוֹרַיְיתָא כּוּלָּהּ סְתִים וְגַלְיָא, כְּמָה דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא סְתִים וְגַלְיָא, בְּגִין דְּאוֹרַיְיתָא כּוּלָּהּ שְׁמָא קַדִּישָׁא הִיא, וְעַל דָּא אִיהִי סְתִים וְגַלְיָא. אִי יִשְׂרָאֵל (דף צ"ט ע"א) וִיהוֹשֻׁעַ הֲווֹ יַדְעֵי, אֲמַאי כְּתִיב כֹּה אָמַר יְיָ'. אֶלָּא וַדַּאי סְתִימָא דְּמִלָּה, טְיבוּ סַגֵּי עֲבַד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ בְּיִשְׂרָאֵל, דְּאִתְרְעֵי בְּהוּ בַּאֲבָהָתָא, וְעָבִיד לוֹן רְתִיכָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה לְיקָרֵיהּ, וְאַפִּיק לוֹן מִגּוֹ נַהֲרָא

עִלָּאָה יַקִּירָא קַדִּישָׁא, בּוּצִינָא דְּכָל בּוּצִינִין, בְּגִין דְּיִתְעַטַּר בֵּהּ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, כֹּה אָמַר יְיָ' בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם. הַנָּהָר: הַהוּא נָהָר דְּאִשְׁתְּמוֹדַע, וְאִתְיְיַדַע.

אֶלָּא כָּל הַתּוֹרָה נִסְתֶּרֶת וְנִגְלֵית, כְּמוֹ שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִסְתָּר וְנִגְלֶה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַתּוֹרָה הִיא שֵׁם קָדוֹשׁ, וְעַל כֵּן הִיא נִסְתֶּרֶת וְנִגְלֵית. אִם יְהוֹשֵׁעַ וְיִשְׂרָאֵל הָיוּ יוֹדְעִים, לָמָּה כָּתוּב כֹּה אָמַר ה'? אֶלָּא וַדַּאי סָתָר הַדָּבָר - הַטּוֹב הָרַב שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִתְרַצָּה בָּאָבוֹת, וְעָשָׂה אוֹתָם מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה לִכְבוֹדוֹ, וְהוֹצִיא אוֹתָם מִתּוֹךְ נָהָר עֶלְיוֹן נִכְבָּד קָדוֹשׁ, מְאוֹר כָּל הַמְּאוֹרוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּתְעַטֵּר בָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, כֹּה אָמַר ה' בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם. הַנָּהָר - אוֹתוֹ הַנָּהָר שֶׁמְּכָּר וְנוֹדָע.

מֵעוֹלָם, מַאי קָא בָּעֵי הָכָא. אֶלָּא לְאַחֲזָאָה חָכְמְתָא. מֵעֵבֶר הַנָּהָר מֵעוֹלָם, אֶלָּא הַהוּא נָהָר עוֹלָם אִקָּרֵי. וְעַל דָּא, בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם, לְאַחֲזָאָה טִיבוּ וּקְשׁוֹט דְּעֲבַד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל. וְאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר מַאי קָא מַיְירֵי. אֶלָּא אַבְרָהָם לָא אִתְדַּבַּק בֵּיהּ בְּהַהוּא נָהָר, כְּמוֹ יִצְחָק דְּאִתְדַּבַּק בֵּיהּ בְּסִטְרֵיהּ לְאִתְתַּקְפָא.

מֵעוֹלָם - מַה הוּא רוֹצֶה כָּאן? אֶלָּא לְהַרְאוֹת חָכְמָה. מֵעֵבֶר הַנָּהָר מֵעוֹלָם, אֶלָּא אוֹתוֹ נָהָר נִקְרָא עוֹלָם, וְעַל כֵּן בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם, לְהַרְאוֹת הַטּוֹב וְהָאֱמֶת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל. וְאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר. מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא אַבְרָהָם לֹא נִדְבַּק בְּאוֹתוֹ נָהָר כְּמוֹ יִצְחָק שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ בְּצִדּוֹ לְהִתְחַזֵּק.

תָּא חֲזֵי, הַאי נָהָר, אַף עַל גַּב דְּלָאו אִיהוּ דִּינָא, דִּינִין נָפְקֵי מִסִּטְרֵיהּ, וְאִתְתָּקְפוּ בֵּיהּ. וְכַד יִצְחָק אִתְתָּקַף (בדינוי) בִּבְנוֹי, כְּדֵין עִלָּאִין וְתַתָּאִין מִתְכַּנְּפֵי לְדִינָא, וְכוּרְסְיָיא דְּדִינָא אִתְתַּקַּן, וּמַלְכָּא קַדִּישָׁא יָתִיב עַל כּוּרְסְיָיא דְּדִינָא, וְדָאִין עָלְמָא, כְּדֵין, תִּקְעוּ בַּחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ. זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּיַדְעִין לְסַלָּקָא כּוּרְסְיָיא דְּדִינָא, וּלְתַקָּנָא כּוּרְסְיָיא דְּרַחֲמֵי. וּבְמָה. בַּשּׁוֹפָר.

בֹּא רְאֵה, הַנָּהָר הַזֶּה, אַף עַל גַּב שֶׁאֵינוֹ דִּין, יוֹצְאִים דִּינִים מִצִּדּוֹ וּמִתְחַזְּקִים בּוֹ. וּכְשֶׁיִּצְחָק מִתְחַזֵּק (בדיניו) בְּבָנָיו, אֲזַי הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים מִתְכַּנְּסִים לְדִין, וְכִסֵּא הַדִּין מִתְתַּקֵּן, וְהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִּין וְדָן אֶת הָעוֹלָם. אָז, תִּקְעוּ בַּחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדְעִים לְסַלֵּק כִּסֵּא הַדִּין וּלְתַקֵּן כִּסֵּא שֶׁל רַחֲמִים, וּבַמֶּה? בַּשּׁוֹפָר.

רִבִּי אַבָּא הֲוָה יָתִיב קַמֵּיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לֵיהּ, הָא זְמָנִין סַגִּיאִין שָׁאִילְנָא עַל הַאי שׁוֹפָר, מַאי קָא מַיְירֵי, וְעַד כָּאן לָא אִתְיְישַׁבְנָא בֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ, וַדַּאי הַאי הוּא בְּרִירָא דְּמִלָּה, דְּיִשְׂרָאֵל בַּעְיָין בְּיוֹמָא דְּדִינָא (נ"א דא), שׁוֹפָר, וְלָא קֶרֶן. בְּגִין דְּקֶרֶן הָא אִתְיְידַע בְּאָן אֲתַר אִיהוּ, וּלְאִתְדַּבְּקָא דִּינָא לָא בָּעֵינָא. אֲבָל הָא תָּנֵינָן, בְּמִלִּין וּבְעוֹבָדָא, בָּעֵינָן לְאַחֲזָאָה וּלְאַתְעָרָא מִלִּין סְתִימִין.

רַבִּי אַבָּא הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, הֲרֵי פְּעָמִים רַבּוֹת שְׁאַלְתִּי עַל הַשּׁוֹפָר הַזֶּה מַה זֶּה אוֹמֵר, וְעַד כָּאן לֹא הִתְיַשַּׁבְתִּי בּוֹ. אָמַר לוֹ, הֲרֵי וַדַּאי זֶהוּ בֵּרוּר הַדָּבָר, שֶׁיִּשְׂרָאֵל צְרִיכִים בְּיוֹם הַדִּין (הזה) שׁוֹפָר

וְלֹא קָרֵן, מִשּׁוּם שֶׁקָּרֵן הֲרֵי נוֹדָע בְּאֵיזֶה מָקוֹם הִיא, וּלְהִדָּבֵק בְּדִין אֵינָנוּ רוֹצִים. אֲבָל הֲרֵי שְׁנֵינוּ, בְּדָבָרִים וּבְמַעֲשִׂים צְרִיכִים לְהֶרָאוֹת וּלְהַעִיר דְּבָרִים נִסְתָּרִים.

דף צט:

תָּא חֲזֵי, כַּד הַהוּא שׁוֹפָר עִלָּאָה, דִּנְהִירוּ דְּכֹלָּא בֵּיהּ, אִסְתַּלָּק וְלָא נָהִיר לְבָנִין, כְּדֵין דִּינָא אִתְעַר, וְכָרְסְוָון אִתְתָּקָנוּ לְבֵי דִינָא, וְדָא שׁוֹפָר, אֵילּוֹ דְּיִצְחָק אִקְרֵי, תּוּקְפֵּיהּ (דף צ"ט ע"ב) דְּיִצְחָק, תּוּשְׁבַּחְתֵּיהּ דַּאֲבָהָן, כַּד אִסְתְּלַק הַהוּא שׁוֹפָר גָּדוֹל, דְּלָא יַנְקָא לְבָנִין, כְּדֵין יִצְחָק אִתְתָּקַף, וְאִתְתְּקַן לְדִינָא בְּעָלְמָא.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאוֹתוֹ שׁוֹפָר עֶלְיוֹן, שֶׁבּוֹ הָאוֹר שֶׁל הַכֹּל, מִסְתַּלֵּק וְלֹא מֵאִיר לַבָּנִים, אָז מִתְעוֹרֵר הַדִּין, וְהַכִּסְאוֹת מְתֻקָּנִים לְבֵית הַדִּין, וְזֶה הַשּׁוֹפָר, נִקְרָא אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק, תֻּקְפּוֹ שֶׁל יִצְחָק, תִּשְׁבַּחַת הָאָבוֹת, כְּשֶׁמִּתְעַלֶּה אוֹתוֹ שׁוֹפָר גָּדוֹל שֶׁאֵין מֵינִיק אֶת הַבָּנִים, אָז יִצְחָק מִתְחַזֵּק, וּמִתְתַּקֵּן לְדִין אֶת הָעוֹלָם.

וְכַד אִתְעַר הַאי שׁוֹפָר וְכַד בְּנֵי נָשָׁא תַּיְיבִין מֵחֲטָאֵיהוֹן, בַּעְיִין לְנַגְּדָא קוֹל שׁוֹפָר מִתַּתָּא, וְהַהוּא קָלָא סָלִיק לְעֵילָּא, כְּדֵין אִתְעַר שׁוֹפָרָא אָחֳרָא עִלָּאָה, וְאִתְעַר רַחֲמֵי, וְאִסְתַּלָּק דִּינָא. וּבָעֵינָן לְאַחֲזָאָה עוֹבָדָא בְּשׁוֹפָר, לְאִתְעָרָא שׁוֹפָרָא אָחֳרָא, וּלְאַפָּקָא בְּהַאי שׁוֹפָר לְתַתָּא, אִינּוּן קָלֵי, לְאַחֲזָאָה דְּכָל אִינּוּן קָלִין דִּלְעֵילָּא, דִּכְלִילָן כֻּלְּהוּ בְּהַהוּא שׁוֹפָר עִלָּאָה, יִתְעָרוּן לְנָפְקָא.

וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר הַשּׁוֹפָר הַזֶּה וּכְשֶׁבְּנֵי אָדָם שָׁבִים מֵחֲטָאֵיהֶם, צְרִיכִים לְהַשְׁפִּיעַ קוֹל שׁוֹפָר מִמַּטָּה, וְאוֹתוֹ קוֹל עוֹלֶה לְמַעְלָה, אָז מִתְעוֹרֵר שׁוֹפָר אַחֵר עֶלְיוֹן, וּמְעוֹרֵר רַחֲמִים וּמְסַתֵּלֵק הַדִּין. וּצְרִיכִים לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה בַּשּׁוֹפָר, לְעוֹרֵר שׁוֹפָר אַחֵר, וּלְהוֹצִיא בַּשּׁוֹפָר הַזֶּה לְמַטָּה אוֹתָם קוֹלוֹת, לְהַרְאוֹת שֶׁכָּל אוֹתָם קוֹלוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכְּבָר כְּלוּלִים בְּאוֹתוֹ שׁוֹפָר עֶלְיוֹן, יִתְעוֹרְרוּ לָצֵאת.

וּבְהָנֵי קָלִין דִּלְתַתָּא, יָהֲבִין יִשְׂרָאֵל חֵילָא (לרחמי מתתא ואתער שופר גדול) לְעֵילָּא, וְעַל דָּא בָּעֵינָן לְזַמְּנָא שׁוֹפָר בְּיוֹמָא דָּא, וּלְסַדְּרָא קָלִין, לְכַוְונָא בֵּיהּ בְּגִין לְאַתְעָרָא שׁוֹפָר אָחֳרָא, דְּבֵיהּ כְּלִילָן קָלֵי לְעֵילָּא. (ולסדרא קלין בשופר).

וּבַקּוֹלוֹת הַלָּלוּ שֶׁלְּמַטָּה נוֹתְנִים יִשְׂרָאֵל כֹּחַ (לרחמים מלמטה, ומתעורר השופר הגדול) לְמַעְלָה, וְעַל כֵּן צְרִיכִים לְזַמֵּן שׁוֹפָר בְּיוֹם הַזֶּה וְלַעֲרֹךְ קוֹלוֹת, לְכַוֵּן בּוֹ כְּדֵי לְעוֹרֵר שׁוֹפָר אַחֵר, שֶׁבּוֹ כְּלוּלִים הַקּוֹלוֹת לְמַעְלָה (ולסדר קולות בשופר).

סִדְרָא קַדְמָאָה, קָלָא נָפִיק, וּמִתְעַטָּר לְעֵילָּא, סָלִיק רְקִיעִין, וְאִתְבָּקַע בֵּין טוּרֵי רָמָאֵי, וּמָטֵי לְגַבֵּיהּ דְּאַבְרָהָם, וְשַׁרְיָא בֻּרְישֵׁיהּ, וְאִתְעַטָּר, וְאִתְעַר הוּא, וְאַתְקֵן לְכוּרְסְיָיא. וּבְסִפְרָא דְּאַגַּדְתָּא תָּנֵינָן, בְּשַׁעֲתָא דְּהַהוּא קָלָא קַדְמָאָה סָלִיק, אִתְעַר וְאִתְעַטָּר אַבְרָהָם, וְאַתְקֵן לְכוּרְסְיָיא, פַּקְדִין עָלֵיהּ אַבָּא. (ס"א אבא ואמא) אַבָּא.

סִדְרָה רֵאשׁוֹנָה - יוֹצֵא קוֹל וּמִתְעַשֵּׂר לְמַעְלָה, עוֹלֶה רְקִיעִים, וְנִבְקָע בֵּין הָרִים רָמִים, וּמַגִּיעַ לְאַבְרָהָם וְשׂוֹרֶה בְּרֹאשׁוֹ וּמִתְעַשֵּׂר, וְהוּא מִתְעוֹרֵר וּמַתְקִין אֶת הַכִּסֵּא. וּבְסַפֵּר הָאַגָּדָה שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתוֹ קוֹל רִאשׁוֹן עוֹלֶה, מִתְעוֹרֵר וּמִתְעַשֵּׂר אַבְרָהָם, וּמַתְקִין אֶת הַכִּסֵּא, וּפוֹקֵד עָלָיו (אבא ואמא) אַבָּא.

אַדְּהָכִי, סַלְקָא תְּנָיְינָא, תַּקִּיפָא (לחברא) לְתַבְרָא תּוּקְפֵי רְגִיזִין. וְדָא סִדְרָא תְּנָיְינָא, הַהוּא קַלָּא תְּבִירָא בְּתוּקְפּוֹי. וּכְדֵין סַלְקָא, וְכָל דִּינִין דְּאִתְעָרוּן (ס"א דאתערען) קָמַיהּ אִתְבָּרוּ, עַד דְּסָלִיק לְאַתְרֵיהּ דְּיִצְחָק. כֵּיוָן דְּיִצְחָק אִתְעַר, וְחָמֵי לְאַבְרָהָם מְתַקֵּן לְכוּרְסְיֵיא לְקַיְּימָא קַמֵּיהּ, כְּדֵין אִתְכַּפְיָא, וְתָבַר תּוּקְפָּא קַשְׁיָא. וּבְהַאי, בָּעֵי מַאן דְּתָקַע, לְכַוְונָא לִבָּא וּרְעוּתָא, בְּגִין לְתַבְרָא חֵילָא וְתוּקְפָּא דְּדִינָא קַשְׁיָא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים פט) אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה, יוֹדְעֵי תְרוּעָה וַדַּאי.

בֵּינְתַיִם עוֹלֶה הַשֵּׁנִי, הַתַּקִּיף (לחבר) לִשְׁבֹּר אֶת הַדִּינִים הַקָּשִׁים. וְזֶה הַסֵּדֶר הַשֵּׁנִי, אוֹתוֹ הַקּוֹל שׁוֹבֵר בְּכֹחוֹ. וְאָז עוֹלֶה, וְכָל הַדִּינִים שֶׁמִּתְעוֹרְרִים (שנקרים) לְפָנָיו נִשְׁבָּרִים, עַד שֶׁעוֹלֶה לִמְקוֹמוֹ שֶׁל יִצְחָק. כֵּיוָן שֶׁמִּתְעוֹרֵר יִצְחָק וְרוֹאֶה אֶת אַבְרָהָם, מְתַקֵּן אֶת הַכִּסֵּא לַעֲמֹד לְפָנָיו. אָז נִכְנָע, שׁוֹבֵר אֶת הַתֹּקֶף הַקָּשֶׁה. וּבָזֶה צָרִיךְ מִי שֶׁתּוֹקֵעַ לְכַוֵּן הַלֵּב וְהָרָצוֹן, כְּדֵי לִשְׁבֹּר הַכֹּחַ וְהַתֹּקֶף שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים פט) אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה, יוֹדְעֵי תְרוּעָה וַדַּאי.

דף ק.

סִדְרָא תְּלִיתָאָה, קָלָא נָפִיק, וְסָלִיק, וּבָקַע כָּל אִינּוּן רְקִיעִין, וְרַחֲמֵי מִתְעָרָן, וּמֻטֵי הַהוּא קָלָא לְרִישֵׁיהּ דְּיַעֲקֹב (דף ק' ע"א) וְיַעֲקֹב אִתְעַר, וְחָמֵי לְאַבְרָהָם מִתְתַּקֵּן בְּגִיסָא אָחֳרָא, כְּדֵין אֲחִידָן תַּרְוַוייְהוּ בֵּיהּ בְּיִצְחָק, דָּא מֵהַאי סְטָרָא, וְדָא, מֵהַאי סְטָרָא וְלָא יָכְלִין תּוּקְפּוֹי לְנָפְקָא לְבַר. וְהָנֵי תְּלָתָא סִדְרִין, כְּלְהוּ סִדְרָא חַד.

סִדְרָה שְׁלִישִׁית - יוֹצֵא קוֹל וְעוֹלֶה, וּבוֹקֵעַ כָּל אוֹתָם רְקִיעִים, וּמִתְעוֹרְרִים רַחֲמִים, וּמַגִּיעַ אוֹתוֹ קוֹל לְרֹאשׁוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וְיַעֲקֹב מִתְעוֹרֵר וְרוֹאֶה אֶת אַבְרָהָם מִתְתַּקֵּן בַּצַּד הָאַחֵר. אָז אוֹחֲזִים שְׁנֵיהֶם בְּיִצְחָק, זֶה מִצַּד זֶה וְזֶה מִצַּד זֶה, וְלֹא יְכוֹלִים הַתֹּקֶף שֶׁלּוֹ לָצֵאת הַחוּצָה, וּשְׁלֹשׁ הַסְּדָרוֹת הַלָּלוּ הֵן סִדְרָה אַחַת.

סִדְרָא אָחֳרָא, קָלָא נָפִיק, וְסָלִיק, וְנָטִיל לְאַבְרָהָם מֵאַתְרֵיהּ, וְנָגִיד לֵיהּ לְתַתָּא, לַאֲתַר דְּתוּקְפֵיהוֹן דְּיִצְחָק שַׁרְיָין וְקַיְּימָן לֵיהּ לְאַבְרָהָם בְּגַוַוייְהוּ.

סִדְרָה אַחֶרֶת - קוֹל יוֹצֵא וְעוֹלֶה, וְנוֹטֵל אֶת אַבְרָהָם מִמְּקוֹמוֹ, וּמַשְׁפִּיעַ אוֹתוֹ לְמַטָּה, לְמָקוֹם שֶׁהַגְּבוּרוֹת שֶׁל יִצְחָק שׁוֹרִים שָׁם, וּמְקַיְּמִים אֶת אַבְרָהָם בְּתוֹכָם.

סִדְרָא תְּנָיְינָא, נָפִיק קָלָא תְּבִירָא, לָא תַּקִּיפָא כְּקַדְמָאָה, לָא דְּחָלִישׁ הַהוּא קָלָא דְּתָקַע, אֶלָּא דְּהַהוּא קָלָא לָאו אִיהוּ לְגַבֵּי יִצְחָק בְּקַדְמִיתָא, דְּתַמָּן תּוּקְפָּא תַּקִּיפָא שַׁרְיָא, אֶלָּא לְגַבֵּי אִינּוּן בֵּי דִּינָא דִּלְתַתָּא, דְּאִינּוּן רְפוּיִין יַתִּיר, וְכֻלְּהוּ חָמָאן לְאַבְרָהָם לְגַבַּייְהוּ, וְאִתְכַּפְיָין קַמֵּיהּ.

סִדְרָה שְׁנִיָּה - יוֹצֵא קוֹל שָׁבוּר, לֹא חָזָק כְּמוֹ הָרִאשׁוֹן. לֹא שָׁחַלְשׁ אוֹתוֹ קוֹל שֶׁתָּקַע, אֶלָּא שֶׁאוֹתוֹ קוֹל אֵינוֹ אֶצֶל יִצְחָק כְּבָרִאשׁוֹנָה, שֶׁשָּׁם שׁוֹרֶה הַתִּקָּקְף הַתִּקִּיף, אֶלָּא רַק לְאוֹתָם בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה שֶׁהֵם יוֹתֵר רְפִים, וְכֻלָּם רוֹאִים אֶת אַבְרָהָם אֲצִלָּם, וְנִכְנָעִים לְפָנָיו.

אַדְּהָכִי, סִדְרָא תְּלִיתָאָה, קָלָא נָפִיק, וְסָלִיק, וְאִתְעַטָּר בְּרֵישֵׁיהּ דְּיַעֲקֹב, וְנָגִיד לֵיהּ לְתַתָּא לְהַהוּא אֲתַר דְּאִינּוּן גְּבוּרָאן שַׂרְיָין, וְקָאִים לְקָבְלַיְיהוּ, אַבְרָהָם מֵהַאי סִטְרָא, וְיַעֲקֹב מֵהַאי סִטְרָא, וְאִינּוּן בְּאֶמְצָעִיתָא. כְּדֵין אִתְכַּפְיָין כֻּלְּהוּ, וּמִשְׁתַּכְחִין (ס"א ומשתככי) בְּאַתְרַיְיהוּ. וְהָנֵי כֻּלְּהוּ סִדְרָא אָחֳרָא תִּנְיָינָא.

בֵּינְתַיִם סִדְרָה שְׁלִישִׁית - יוֹצֵא קוֹל וְעוֹלֶה, וּמִתְעַטֵּר בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וּמַשְׁפִּיעַ אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁאוֹתָן הַגְּבוּרוֹת שׁוֹרוֹת, וְעוֹמֵד כְּנֶגְדָּן, אַבְרָהָם מִצַּד זֶה וְיַעֲקֹב מִצַּד זֶה, וְהֵם בָּאֶמְצַע, וְאָז כֻּלָּם נִכְנָעִים וְנִמְצָאִים (ושוככים) בִּמְקוֹמָם. וְאֵלּוּ כֻּלָּם סֵדֶר אַחֵר שֵׁנִי.

דף ק:

סִדְרָא בַּתְרָאָה, דְּבַעְיָא לְסַלְקָא לוֹן לְאַתְרַיְיהוּ, וּלְיַישְׁבָא (ס"א ולישרא) בֵּינַיְיהוּ לְיִצְחָק כְּמִלְקַדְמִין. בְּגִין דְּהַאי בָּעֵי לְיַשְׁרָא לֵיהּ בַּאֲתַרֵיהּ, וְלָא יִפּוּק בְּתוּקְפּוֹי לְבַר, כְּדֵין דִּינִין כֻּלְּהוּ אִתְכַּפְיָין, וְרַחֲמִין אִתְעָרוּ. עַל דָּא בָּעֵי לְכַוְּונָא לִבָּא וּרְעוּתָא בְּהָנֵי קַלֵּי, וּלְמֶהְדַּר בְּתִיּוּבְתָּא קָמֵי מָארֵיהוֹן. כְּדֵין כַּד יִשְׂרָאֵל מִתְקָנֵי וּמְסַדְּרֵי קָלִין בִּרְעוּתָא דְּלִבָּא כְּדְקָא יָאוּת, בְּשׁוֹפָרָא דָּא, אַהְדָּר הַהוּא שׁוֹפָר עִלָּאָה, וְכַד אַהְדָּר, מְעַטְּרָא לֵיהּ לְיַעֲקֹב, וְאִתְתַּקַּן כֹּלָּא. וְכוּרְסְיָיא אֶחָרָא רְמִיז, וּכְדֵין חֵידוּ אִשְׁתְּכַח בְּכֹלָּא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְרַחֵם עַל עָלְמָא. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, דְּיַדְעִין לְנַגְּדָא וּלְאַמְשָׁכָא (דף ק' ע"ב) לְמָארֵיהוֹן, מִדִּינָא לְרַחֲמֵי, וּלְתַקָּנָא כֻּלְּהוּ עָלְמִין עַל יְדֵיהוּ.

סִדְרָה אַחֲרוֹנָה - שֶׁצָּרִיךְ לְהַעֲלוֹתָם לִמְקוֹמָם וּלְיַשֵּׁב (ולישר) בֵּינֵיהֶם אֶת יִצְחָק כְּמִקֹּדֶם, מִשּׁוּם שֶׁאֶת זֶה צָרִיךְ לְיַשֵּׁר בִּמְקוֹמוֹ, וְלֹא יֵצֵא בִּגְבוּרוֹתָיו הַחוּצָה, אָז כָּל הַדִּינִים נִכְנָעִים, וּמִתְעוֹרְרִים רַחֲמִים. עַל כֵּן צָרִיךְ לְיַשֵּׁר בִּמְקוֹמוֹ, וְלֹא יֵצֵא בִּגְבוּרוֹתָיו הַחוּצָה, אָז כָּל הַדִּינִים נִכְנָעִים, וּמִתְעוֹרְרִים רַחֲמִים. עַל כֵּן צָרִיךְ לְכַוֵּן אֶת הַלֵּב וְהָרָצוֹן בַּקּוֹלוֹת הַלָּלוּ, וְלַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי רִבּוֹנָם. אָז כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל מְתַקְּנִים וּמְסַדְּרִים קוֹלוֹת בְּרָצוֹן הַלֵּב כָּרָאוּי בַּשּׁוֹפָר הַזֶּה, חוֹזֵר אוֹתוֹ שׁוֹפָר עֶלְיוֹן. וּכְשֶׁחוֹזֵר, מְעַטֵּר אֶת יַעֲקֹב, וְהַכֹּל נִתְקַן. וְכִסֵּא אַחֵר עוֹלֶה, וְאָז נִמְצֵאת שִׂמְחָה בַּכֹּל, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַחֵם עַל הָעוֹלָם. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדְעִים לְהַנְהִיג וּלְמָשְׁךְ אֶת רִבּוֹנָם מִדִּין לְרַחֲמִים, וּלְתַקֵּן אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת עַל יְדֵיהֶם.

תָּא חֲזֵי, לָקֳבֵל דָּא, תְּלָתָא סִפְרִין פְּתִיחִין בְּיוֹמָא דָּא, וּכְמָה דְּרַחֲמִין מִתְעָרִין, וְדִינִין קַשְׁיָין אִתְכַּפְיָין וְעָאלִין לְדוּכְתַּיְיהוּ. כַּךְ הוּא לְתַתָּא כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, דִּינִין קַשְׁיָין אִתְכַּפְיָין וְאִתְעָבְרוּ מֵעָלְמָא. וּמַאן אִינּוּן. אִלֵּין אִינּוּן רְשָׁעִים גְּמוּרִים, דְּאִינּוּן דִּינִין קַשְׁיָין דְּאִתְכַּפְיָין וְאִתְעָבְרוּ מֵעָלְמָא. וְעַל דָּא נִכְתָּבִים וְנֶחְתָּמִים וְכוּ'. אָמַר רִבִּי אַבָּא, וַדַּאי דָּא הוּא בְּרִירָא דְּמִלָּה, בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּשַׁאֵילְנָא וְרַוּוחְנָא בְּהָנֵי מִילֵי.

בֹּא רְאֵה, כְּנֶגֶד זֶה נִפְתָּחִים שְׁלֹשָׁה סְפָרִים בְּיוֹם זֶה, וּכְמוֹ שֶׁרַחֲמִים מִתְעוֹרְרִים וְהַדִּינִים הַקָּשִׁים נִכְנָעִים וְנִכְנָסִים לִמְקוֹמָם - כָּךְ הוּא לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, הַדִּינִים הַקָּשִׁים נִכְנָעִים וּמַעֲבִרִים מִן הָעוֹלָם. וּמִי הֵם? אֵלּוּ אוֹתָם רְשָׁעִים גְּמוּרִים, שֶׁהֵם דִּינִים קָשִׁים שֶׁנִּכְנָעוּ וְהָעֲבִרוּ מִן הָעוֹלָם. וְעַל כֵּן נִכְתָּבִים וְנֶחְתָּמִים וְכוּ'.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי זֶהוּ בֵּרוּר הַדָּבָר. בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁשְּׁאַלְתִּי וְהִרְוַחְתִּי אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּתִיב זִכְרוֹן תְּרוּעָה, זִכָּרוֹן עֲבַדֵּינָן, לְכַוְּונָא לְבָּא וּרְעוּתָא, יִשְׂרָאֵל עַבְדִּין זִכָּרוֹן לְתַתָּא, בְּמָה. בְּעוֹבָדָא, בְּגִין דְּיִתְעַר מִלָּה כְּהַהוּא גַּוְונָא לְעֵילָּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּתוּב זִכְרוֹן תְּרוּעָה, עוֹשִׂים זִכָּרוֹן, לְכַוֵּן אֶת הַלֵּב וְהָרְצוֹן. יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים זִכָּרוֹן לְמַטָּה, בַּמֶּה? בְּמַעֲשֶׂה, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר דָּבָר בְּאוֹתוֹ גַּוֶּן שֶׁלְּמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתִיב (תהלים פא) בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ דְּאִתְכַּסְיָא בֵּי"ה סִיהֲרָא. וְהֵיךְ אִתְכַּסְיָא. אֶלָּא, כַּד קַיְימָא עִיבָא, וְשִׁמְשָׁא לָא נָהִיר, כְּדֵין סִיהֲרָא אִתְכַּסְיָא, וְלָא נָהִיר. וְעַל דָּא, מִקַּמֵּי עִיבָא שִׁמְשָׁא לָא נָהִיר, כָּל שֶׁכֵּן סִיהֲרָא דְּאִתְכַּסְיָא וְלָא נְהִירָא. וְעַל דָּא בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ, בְּה"א, דְּאִתְכַּסְיָא סִיהֲרָא. וּבְמָה נָהִיר. כֹּלָּא בְּתִיּוּבְתָּא, וּבְקָל שׁוֹפָרָא, דִּכְתִיב, (תהלים פט) אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה כְּדֵין יְיָ' בְּאוֹר פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתוּב (תהלים פא) בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ, שֶׁמִּתְכַּסֶּה בּוֹ הַלְּבָנָה. וְאֵיךְ מִתְכַּסֶּה? אֶלָּא כְּשֶׁעוֹמֵד עָנָן וְהַשֶּׁמֶשׁ אֵינוֹ מֵאִיר, אֲזַי הַלְּבָנָה מִתְכַּסֶּה וְלֹא מְאִירָה. וְעַל כֵּן מִלְּפָנֵי עָנָן הַשֶּׁמֶשׁ אֵינָהּ מְאִירָה, כָּל שֶׁכֵּן הַלְּבָנָה שֶׁמִּתְכַּסֶּה וְאֵינָהּ מְאִירָה. וְעַל כֵּן בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ, בְּהֵ"א, שֶׁמִּתְכַּסֶּה הַלְּבָנָה. וּבַמֶּה מְאִירָה? הַכֹּל בִּתְשׁוּבָה, וּבְקוֹל שׁוֹפָר, שֶׁכָּתוּב אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה. אָז - ה' בְּאוֹר פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן.

תָּא חֲזֵי, בְּהַאי יוֹמָא אִתְכַּסְיָא סִיהֲרָא, וְלָא נָהִיר עַד בָּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ, דְּיִשְׂרָאֵל תַּיְיבִין כֻּלְּהוּ בְּתִיּוּבְתָּא שְׁלֵימָתָא, וְאִימָא עִלָּאָה תָּאבַת וְנָהֲרַת לָהּ. וְהַאי יוֹמָא נָהִירוּ דְּאִימָא נַטְלָא, וְאִשְׁתְּכַח חֵידוּ בְּכוּלָּא. וְעַל דָּא כְּתִיב, יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא. יוֹם כִּפּוּר מְבַעֵי לֵיהּ, מַאן יוֹם הַכִּפּוּרִים. אֶלָּא בְּגִין דְּתָרֵי נְהוֹרִין נָהֲרִין בְּחַד. בּוּצִינָא עִלָּאָה, נָהִיר לְבוּצִינָא תַּתָּאָה. וּבְהַאי יוֹמָא מִנְּהוֹרָא עִלָּאָה נָהִיר. וְלָא מִנְּהוֹרָא דְּשִׁמְשָׁא וּבְגִין כָּךְ בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ כְּתִיב.

בֹּא רְאֵה, בַּיּוֹם הַזֶּה מִתְכַּסֶּה הַלְּבָנָה, וְלֹא מְאִירָה עַד בָּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ, כְּשֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל שָׁבִים בִּתְשׁוּבָה, וְהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שָׂבָה וּמְאִירָה לָהּ. וְהַיּוֹם הַזֶּה אֶת אוֹר הָאֵם נוֹטֵל, וְנִמְצֵאת שִׂמְחָה בְּכֹל. וְעַל כֵּן כָּתוּב, יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא. יוֹם כִּפּוּר הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים? אֶלָּא מְשׁוּם שֶׁשְּׁנֵי מְאוֹרוֹת מְאִירִים כְּאֶחָד. הַמָּאוֹר הָעֶלְיוֹן מֵאִיר לַמָּאוֹר הַתַּחְתּוֹן, וּבְיוֹם הַזֶּה מֵאִיר מֵהָאוֹר הָעֶלְיוֹן, וְלֹא מֵאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ.

רַבִּי אַבָּא שָׁלַח לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר, אֵימָתַי זִוּוּגָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא. שָׁלַח לֵיהּ, (בראשית כ) וְגַם אָמְנָה אֲחוֹתִי בַת אָבִי הִיא אַךְ לֹא בַת אִמִּי וַתְּהִי לִי לְאִשָּׁה. אִתְרְגִישׁ רַבִּי אַבָּא, אָרִים קָלֵיהּ, בָּכָה וְאָמַר, רַבִּי רַבִּי בּוּצִינָא קַדִּישָׁא, וַוי, וַוי לְעָלְמָא כַּד תִּפּוֹק

מְנַיְּהּ, וַוי לְדָרָא דִּיהוֹן בְּעָלְמָא כַּד תִּסְתַּלַּק מִנְּהוֹן וְיִשְׁתַּאֲרוּן יַתְמִין מִנָּךְ. אָמַר לֵיהּ רִבִּי חִיָּיא לְרִבִּי אַבָּא, הַאי דְּשָׁלַח לָקֳבְלָךְ. מַאי קָאָמַר.

רַבִּי אַבָּא שָׁלַח לְרַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, מִתַּי הַזִּווּג שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עִם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ? שָׁלַח לוֹ, (בראשית כ) וְגַם אָמְנָה אֲחֹתִי בַת אָבִי הִיא אַךְ לֹא בַת אִמִּי וַתְּהִי לִי לְאִשָּׁה. הִתְרַגֵּשׁ רַבִּי אַבָּא, הֲרֵים קוֹלוֹ, בָּכָה וְאָמַר, רַבִּי רַבִּי מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אוֹי וַאֲבוֹי לְעוֹלָם כְּשֶׁתֵּצֵא מִמֶּנּוּ! אוֹי לַדּוֹר שֶׁיִּהְיוּ בָעוֹלָם כְּשֶׁתִּסְתַּלֵּק מֵהֶם וְיִשְׁאֲרוּ יְתוֹמִים מִמְּךָ! אָמַר לוֹ רַבִּי חִיָּיא לְרִבִּי אַבָּא, זֶה שֶׁשָּׁלַח לְעֻמָּתְךָ, מָה אָמַר?

אָמַר וּדַאי לָאו זִוּוּגָא דְּמַלְכָּא בְּמַטְרוֹנִיתָא, אֶלָּא בְּזִמְנָא דְּנַהֲרָא מֵאַבָּא עִלָּאָה, וְכַד אִתְנַהֲרָא מְנַיְּהּ, קָרֵינָן לָהּ קֹדֶשׁ דְּהָא מִבֵּי אַבָּא נַטְלָא הַאי. וּכְדֵין מִזְדַּוְּוגֵי כַּחֲדָא, בְּגִין דְּמַלְכָּא קֹדֶשׁ אִקְרֵי, דִּכְתִיב, (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַיְיָ', דְּנָטִיל מֵאֲתַר דְּאִקְרֵי קֹדֶשׁ. כְּדֵין אֲחוֹתִי בַת אָבִי הִיא אַךְ לֹא בַת אִמִּי, דְּהָא מִבֵּי אַבָּא שְׁמָא דָּא, וְלָא מִבֵּי אִימָּא, וְעַל דָּא וַתְּהִי לִי לְאִשָּׁה, לְאִזְדַּוְּוגָא כַּחֲדָא, בְּזִמְנָא דָּא, וְלָא בְּזִמְנָא אָחֳרָא, בְּזִמְנָא דְּנַטְלָא מִבֵּי אַבָּא, וְלָא בְּזִמְנָא דְּנַטְלָא מִבֵּי אִימָּא. וְיוֹם הַכִּפּוּרִים אוֹכַח, דְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה אָסוּר, בְּגִין דְּזִוּוּגָא לָא אִשְׁתְּכַח, דְּהָא מִבֵּי אִימָּא נַטְלָא, וְלָא מִבֵּי אַבָּא. אָמַר רִבִּי חִיָּיא, וַדַּאי זַכָּאָה דָּרָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁאנֵי בְּנַוְיהּ, זַכָּאִין אִינּוּן דְּקַיְימִין קַמֵּיהּ כָּל יוֹמָא.

אָמַר, וַדַּאי שֶׁאֵין זִוּוּג הַמֶּלֶךְ עִם הַגְּבִירָה אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁמַּאִיר מֵהָאֵב הָעֶלְיוֹן, וּכְשֶׁנֶּאוֹר מִמֶּנּוּ, קוֹרְאִים לוֹ קֹדֶשׁ, שֶׁהֲרֵי מִבֵּית אַבָּא זֶה נוֹטֵל, וְאָז מִזְדַּוְּוגִים כְּאֶחָד, מִשּׁוּם שֶׁהַמֶּלֶךְ נִקְרָא קֹדֶשׁ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה כ) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה', שֶׁנּוֹטֵל מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ. אֲזַי אֲחוֹתִי בַת אָבִי הִוא אַךְ לֹא בַת אִמִּי, שֶׁהֲרֵי מִבֵּית אַבָּא הַשֵּׁם הַזֶּה, וְלֹא מִבֵּית אִמָּא. וְעַל כֵּן וַתְּהִי לִי לְאִשָּׁה, לְהִזְדַּוֵּג כְּאֶחָד, בַּזְּמַן הַזֶּה וְלֹא בִּזְמַן אַחֵר, בִּזְמַן שֶׁנּוֹטְלִים מִבֵּית אַבָּא, וְלֹא בִּזְמַן שֶׁנּוֹטְלִים מִבֵּית אִמָּא. וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מוֹכִיחַ, שֶׁתַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה אָסוּר, מִשּׁוּם שֶׁאֵין נִמְצָא זִוּוּג, שֶׁהֲרֵי מִבֵּית אִמָּא נוֹטֵל, וְלֹא מִבֵּית אַבָּא. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, וַדַּאי אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ. אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים לְפָנָיו כָּל יוֹם.

דף קא.

אָמַר רִבִּי אַבָּא, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִבְרָא אָדָם, וְקָאִים בְּדִינָא קַמֵּי מָארֵיהּ, וְתָב (דף ק"א ע"א) בְּתִיּוּבְתָּא, וְקַבִּיל לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אָמַר לֵיהּ, אָדָם, אַנְתְּ תְּהֵא סִימָנָא לִבְנָיְךָ לְדָרֵי דָּרִין, בְּהַאי יוֹמָא קָיְימִין בְּדִינָא, וְאִי יְתוּבוּן אֲנָא אֲקַבֵּל לוֹן, וְאִיקוּם מִכִּוּרְסְיָיא דְּדִינָא, וְאֶתְקַיֵּים עַל כּוּרְסְיָיא דְּרַחֲמֵי, וַאֲרַחֵם עֲלַיְיהוּ. וְדָוִד אָמַר, (תהלים קטז) אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע יְיָ' אֶת קוֹלִי תַּחֲנוּנָי. וְעַל דָּא כְּתִיב, (תהלים קל) כִּי עִמְּךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּוָּרֵא. וּכְתִיב, (תהלים לו) כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר. (ויקרא כ"ג) אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם. רִבִּי חִיָּיא פָּתַח, (תהלים לב) לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חַטָּאָה. לְדָוִד מַשְׂכִּיל, הָא תָּנִינָן בְּי' זִינֵי זִמְרָא (נ"א אתתקן) אִתְקְרֵי סֵפֶר תְּהִלִּים,

בְּנְצוּחַ, בְּנָגוּן, בְּמַשְׂכִּיל, בְּמִכְתָּם, בְּמִזְמוֹר, בְּשִׁיר, בְּאַשְׁרֵי, בִּתְפִלָּה, בְּהוֹדָאָה, בְּהַלְלוּיָהּ, וְעַלָּאָה מְכֻלְּהוּ הַלְלוּיָהּ, וְהָא אוּקְמוּהָ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִבְרָא אָדָם, וְעָמַד בְּדִין לִפְנֵי אֲדוֹנוֹ וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה, וְקִבֵּל אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר לוֹ, אָדָם, אַתָּה תִּהְיֶה סִימָן לְבָנֶיךָ לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, בַּיּוֹם הַזֶּה יַעַמְדוּ בְּדִין. אִם יָשׁוּבוּ, אֲנִי אֲקַבֵּל אוֹתָם, וְאֶעֱמֹד מִכִּסֵּא דִּין, וְאֶתְיַשֵּׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים וַאֲרַחֵם עֲלֵיהֶם. וְדָוִד אָמַר, (תהלים קד) אֲהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹלִי תַּחֲנוּנָי. וְעַל זֶה כָּתוּב, (שם קל) כִּי עִמְּךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּוָּרֵא. וְכָתוּב, (שם לו) כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר. אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח, (שם לב) לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה. לְדָוִד מַשְׂכִּיל, הֲרֵי שָׁנִינוּ, בַּעֲשָׂרָה מִינֵי זֶמֶר נִקְרָא (נתקן) סֵפֶר תְּהִלִּים: בְּנְצוּחַ, בְּנָגוּן, בְּמַשְׂכִּיל, בְּמִכְתָּם, בְּמִזְמוֹר, בְּשִׁיר, בְּאַשְׁרֵי, בִּתְפִלָּה, בְּהוֹדָאָה, בְּהַלְלוּיָהּ. וְהָעֶלְיוֹן מִכֻּלָּם - הַלְלוּיָהּ, וְהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ. דַּי יָא מְהֵימְנָא

רעיא מהימנא פְּקוּדָא (מ"ג) דָּא, לְאִתְעַנָּאָה בְּיוֹמָא דְּכִפּוּרֵי, לְאַכְנָעָא גּוּפָא וְנַפְשָׁא, בְּרָזָא דְּחֲמִשָּׁה עִנּוּיִין, דְּחֲמִשָּׁה דַּרְגִּין דְּיוֹמָא דְּכִפּוּרֵי. דְּהָא מִקְּטָרְגָא קָא אָתֵי לְאַדְכָּרָא חוֹבֵיהוֹן, כְּמָה דְּאִתְמַר. וְכֻלְּהוּ בְּתִיּוּבְתָּא שְׁלֵימְתָא קָמֵי אֲבוּהוֹן. כֹּלָּא, כְּמָה דְּאִתְמַר בְּכַמָּה דּוּכְתֵּי. (ע"כ רעיא מהימנא) (פקודא מ"ד למפלח כהנא וכו' ס"ג ע"א)

מִצְוָה זוֹ, לְהִתְעַנּוֹת בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, לְהַכְנִיעַ אֶת הַגּוּף וְאֶת הַנֶּפֶשׁ, בְּסוֹד שֶׁל חֲמִשָּׁה עִנּוּיִים שֶׁל חֲמֵשׁ דְּרָגוֹת שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים. שֶׁהֲרֵי הַמְקַטְרֵג בָּא לְהַזְכִּיר אֶת חֲטָאֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְכֻלָּם בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לִפְנֵי אֲבִיהֶם. הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. (ע"כ רעיא מהימנא).

הָכָא מַשְׂכִּיל, אַתְרֵיהּ יְדִיעַ, מַהוּ מַשְׂכִּיל, מַיָּא דְּאַחְכִּימוּ לְאִינּוּן דְּשָׁתּוּ לְהוּ, הַהוּא אֲתַר (ס"א דמשתדלן בההוא אתר) דְּאִקְרֵי מַשְׂכִּיל, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (משלי טז) מַשְׂכִּיל עַל דָּבָר יִמְצָא טוֹב. וּבְגִין דְּאִקְרֵי הָכֵי, תַּלְיָא בֵּיהּ סְלִיחָה, חֵירוּ דְּחִירִין. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חַטָּאָה.

כָּאן מַשְׂכִּיל, מָקוֹמוֹ יָדוּעַ. מַהוּ מַשְׂכִּיל? מַיִם שֶׁמַּחְכִּימִים אֶת אוֹתָם שֶׁשּׁוֹתִים אוֹתָם, אוֹתוֹ הַמָּקוֹם (שמשתדלים באותו מקום) שֶׁנִּקְרָא מַשְׂכִּיל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יז) מַשְׂכִּיל עַל דָּבָר יִמְצָא טוֹב. וּמִשּׁוּם שֶׁנִּקְרָא כָּךְ, תְּלוּיָה בּוֹ סְלִיחָה, חֵרוּת הַחֵרִיּוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה.

מַאי כְּסוּי חַטָּאָה. הָא אוּקְמוּהָ, דְּהוּא כַּסּוּי מִבְּנֵי נָשָׁא, הַהוּא חַטָּאָה דְּחָב לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאוֹדֵי קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אֲבָל (ס"א כסוי חטאה) תָּא חֲזֵי, כַּד בַּר נָשׁ חָטֵי, וְחָב זִמְנָא חָדָא, וּתְרֵין וּתְלָתָא, וְלָא אַהְדָּר בֵּיהּ, הָא חוֹבוֹי בְּאִתְגַּלְיָא אִינּוּן וּמְפָרְסְמֵי לוֹן לְעֵילָּא, וּמְפָרְסְמֵי לוֹן לְתַתָּא. וְכָרוֹזֵי אָזְלִין קָמֵיהּ וּמַכְרְזֵי, אִסְתְּלָקוּ מִסְּחָרָנֵיהּ דִּפְלַנְיָא, נָזִיף הוּא מִמָּארֵיהּ, נָזִיף הוּא לְעֵילָּא, נָזִיף הוּא לְתַתָּא, וַוי לֵיהּ דְּפָגִים דִּיוּקָנָא דְּמָארֵיהּ, וַוי לֵיהּ דְּלָא חָיֵישׁ לִיקָרָא דְּמָארֵיהּ, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא גַּלֵּי חוֹבֵיהּ לְעֵילָּא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (איוב כ) יְגַלּוּ

שָׁמַיִם עָנוֹ וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ. וְכַד בַּר נָשׁ אָזִיל בְּאוֹרְחָא דְּמָארֵיהּ, וְאִשְׁתְּדַל בְּפוּלְחָנֵיהּ, וְאִזְדְּמַן לֵיהּ חַטָּאָה חַד, כֹּלָּא מְכַסְּיִן עִלָּוֵיהּ, עִלָּאִין וְתַתָּאִין, דָּא אִקְרֵי כְּסוּי חַטָּאָה.

מַה זֶּה כְּסוּי חַטָּאָה? הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, שֶׁהוּא כִּסּוּי מִבְּנֵי אָדָם אוֹתוֹ חֵטְא שֶׁחָטָא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהוֹדָה לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֲבָל (כסוי חטאה) בא ראה, כשאדם חוטא, ומתחיב פעם אחת ופעמים ושלש ולא חוזר בו, הרי חטאיו הם בגלוי, ומפרסמים אותם למעלה, ומפרסמים אותם למטה. והכרוזים הולכים לפניו ומכריזים: הסתלקו מסביב לפלוני, נזוף הוא מאדונו, נזוף הוא למעלה, נזוף הוא למטה, אוי לו שפגם את דיוקן רבונו! אוי לו שאינו חושש על כבוד רבונו! הקדוש ברוך הוא מגלה חטאו למעלה. זהו שכתוב, (איוב כ) יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו. וכשאדם הולך בדרך רבונו ומשתדל בעבודתו, והזדמן לו חטא אחד - הכל מכסים עליו, עליונים ותחתונים, זה נקרא כסוי חטאה.

אָמַר לֵיהּ רִבִּי אַבָּא, עַד כָּעַן לָא מָטִית לְעִקָּרָא דְּמִלָּה. וְשַׁפִּיר קָאָמְרִתְּ. וְהַאי דְּקָאָמְרוּ חַבְרַיָּיא שַׁפִּיר. אֲבָל אִי הָכִי, מְכוּסֶּה חַטָּאָה מִבָּעֵי לֵיהּ, מַהוּ כְּסוּי חַטָּאָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, עַד עַכְשָׁו לֹא הִגַּעְתְּ לְעִקַּר הַדָּבָר, וְיָפֶה אָמַרְתְּ. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ הַחֲבֵרִים - יָפֶה. אֲבָל אִם כֵּן, מְכֻסֶּה חַטָּאָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַהוּ כְּסוּי חַטָּאָה?

אֶלָּא תְּרֵי מִלֵּי דְּחָכְמְתָא אִית בֵּיהּ, וְתַרְוַויְיהוּ הָכִי. חַד כְּמָה דְּתַנֵּינָן, דְּעוֹבָדִין טָבִין דְּבַר נָשׁ עָבִיד בְּהַאי עָלְמָא, עָבְדִין לֵיהּ בְּהַהוּא עָלְמָא לְבוּשָׁא יַקִּירָא עִלָּאָה, לְאִתְלַבָּשָׁא בֵּהּ. וְכַד בַּר נָשׁ אַתְקִין עוֹבָדִין טָבִין, וְגָבְרִין עֲלֵיהּ עוֹבָדִין בִּישִׁין, וְאַשְׁגַּח בֵּיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְעוֹבָדוֹי בִּישִׁין סַגִּיאִין, וְאִיהוּ רָשָׁע, דְּאִשְׁתְּכַח חַטָּאָה קַמֵּי מָארֵיהּ, וְתוֹהֵא עַל אִינּוּן טָבָאן דַּעֲבַד בְּקַדְמֵיתָא, הָא אִתְאֲבִיד הוּא מִכֹּלָּא, מֵהַאי עָלְמָא, וּמֵעָלְמָא דְּאָתֵי. מַה עָבִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מֵאִינּוּן טָבָאן דַּעֲבִיד הַאי חַטָּאָה בְּקַדְמֵיתָא.

אֶלָּא שְׁנֵי דְּבָרִי חָכְמָה יֵשׁ בּוֹ, וּשְׁנֵיהֶם כְּךָ. אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, שֶׁמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה, עוֹשִׂים לוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם לְבוּשׁ נִכְבָּד עֶלְיוֹן לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם. וּכְשֶׁאָדָם מְתַקֵּן מַעֲשִׂים טוֹבִים, וְגוֹבְרִים עָלָיו מַעֲשִׂים רָעִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ בּוֹ, וּמַעֲשָׂיו הָרָעִים רַבִּים, וְהוּא רָשָׁע, שֶׁנִּמְצָא חוֹטֵא לְפָנָיו אֲדוֹנוֹ, וְתוֹהֶה עַל אוֹתָן טוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה בָּרִאשׁוֹנָה, הֲרֵי נֶאֱבָד הוּא מִן הַכֹּל, מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמֵהָעוֹלָם הַבָּא. מָה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָן טוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה הַחוֹטֵא הַזֶּה בָּרִאשׁוֹנָה?

אֶלָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אַף עַל גַּב דְּהַהוּא רָשָׁע חַטָּאָה אִתְאֲבִיד. אִינּוּן טָבָאן וְזַכְיָין לָא אִתְאֲבִידוּ. אִית צַדִּיק דְּאָזִיל בְּאָרְחוֹי דְּמַלְכָּא עִלָּאָה, וְאַתְקִין לְבוּשׁוֹי מֵעוֹבָדוֹי, וְעַד לָא אַשְׁלִים לְבוּשׁוֹי, אִסְתַּלַק. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַשְׁלִים לֵיהּ, מֵאִינּוּן עוֹבָדִין דַּעֲבַד (ס"א דאבד) הַאי רָשָׁע חַטָּאָה, וְאַשְׁלִים לְבוּשׁוֹי, לְאִתְתַּקָּנָא בֵּהּ בְּהַהוּא עָלְמָא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (איוב כז) יָכִין וְצַדִּיק יִלְבָּשׁ. הַהוּא חַטָּאָה אַתְקִין, וְצַדִּיק אִתְחֲפֵי מִמָּה דְּאִיהוּ תַּקִּין, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב כְּסוּי חַטָּאָה, (כסוי הוא מדא דחטאה אתחפי מחטאה) וְעַל דָּא לָא כְּתִיב מְכוּסֶּה, אֶלָּא כְּסוּי.

אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַף עַל גַּב שֶׁאוֹתוֹ רָשָׁע חוֹטֵא נֶאֱבָד, אוֹתָן טוֹבוֹת וּזְכִיּוֹת לֹא נֶאֱבָדוֹת. יֵשׁ צַדִּיק שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וּמַתְקִין לְבוּשָׁיו מִמַּעֲשָׂיו, וְטָרַם שֶׁהִשְׁלִים אֶת לְבוּשָׁיו הִסְתַּלֵּק - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁלִים לוֹ מֵאוֹתָם הַמַּעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה (שאבד) הָרָשָׁע הַחוֹטֵא הַזֶּה, וּמַשְׁלִים אֶת לְבוּשָׁיו שֶׁיִּתְתַּקֵּן בָּהֶם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כז) יָכִין וְצַדִּיק יִלְבָּשׁ. אוֹתוֹ חוֹטֵא הִתְקִין, וְהַצַּדִּיק מְתֻכָּשָׁה מִמַּה שֶׁהוּא הִתְקִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כְּסוּי חֲטָאָה, (הכסוי הוא מזה החטאה, מתכסה מהחטאה) וְעַל כֵּן לֹא כָתוּב מְכֻסֶּה, אֶלָּא כְּסוּי.

דף קא:

וְחַד, דְּאִתְחֲפֵּי הַהוּא חַטָּאָה דְּהַאי זַכָּאָה, בְּאִינּוּן דְּאִקְרוּן מְצוּלוֹת יָם, דְּהָא מַאן דְּנָפִיל בִּמְצוּלוֹת יָם, לָא אִשְׁתְּכַח לְעָלְמִין בְּגִין דְּמַיִין חָפִין עָלָיְיהוּ. (מאן מצולות ים) כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (מיכה ז) וְתַשְׁלִיךְ (דף ק"א ע"ב) בִּמְצוּלוֹת יָם כָּל חַטֹּאתָם. מַאן מְצוּלוֹת יָם. אֶלָּא רָזָא יַקִּירָא הוּא, וְהָא (אוקמוה רבי שמעון אמר) אוֹקְמֵיהּ רִבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָמַר, כָּל אִינּוּן דְּאָתוּ מִסִּטְרָא תַּקִּיפָא, וְאִתְאַחֲדוּ בְּזִינִין בִּישִׁין, בְּכִתְרִין תַּתָּאִין, כְּגוֹן עֲזָאזֵל בְּיוֹמָא דְּכִפּוּרֵי, דָּא אִקְרֵי מְצוּלוֹת יָם. כְּזַפְטָא דְּכַסְפָּא, כַּד בַּחֲנִין לֵיהּ בְּנוּרָא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (משלי כה) הָגוֹ סִיגִים מִכָּסֶף.

וְאֶחָד, שֶׁהִתְכַּסָּה אוֹתוֹ הַחֵטְא שֶׁל הַצַּדִּיק הַזֶּה בְּאוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים מְצוּלוֹת יָם, שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁנּוֹפֵל בִּמְצוּלוֹת יָם, לֹא נִמְצָא לְעוֹלָמִים, מְשׁוּם שֶׁהַמַּיִם מְכַסִּים עֲלֵיהֶם, (מהו המצולות ים, ') כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ז) וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצֻלוֹת יָם כָּל חַטֹּאתָם. מִי הֵם מְצֻלוֹת יָם? אֶלָּא סוֹד נִכְבָּד הוּא, וַהֲרֵי (בארה רבי שמעון אמר) בֵּאֵר אוֹתוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, כָּל אוֹתָם שֶׁבָּאוּ מִצַּד הַקְּשָׁה, וְנֶאֱחָזוּ בְּמִינִים רָעִים, בַּכְּתָרִים הַתַּחְתּוֹנִים, כְּמוֹ עֲזָאזֵל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, זֶה נִקְרָא מְצוּלוֹת יָם, כְּמוֹ פְּסֹלֶת הַכֶּסֶף כְּשֶׁבּוֹחֲנִים אוֹתוֹ בָּאֵשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הָגוֹ סִיגִים מִכָּסֶף.

כַּךְ הַאי, מֵאִינּוּן מְצוּלוֹת יָם הוּא, וּמְצוּלוֹת יָם אִקְרֵי, מְצוּלוֹת מֵהַהוּא יָם קַדִּישָׁא, מְצוּלוֹת, זוּהֲמָא דְּכַסְפָּא. וְעַל דָּא, כָּל אִינּוּן חֲטָאִין דְּיִשְׂרָאֵל שַׁרְיָין לְגַוֵּיהּ (ס"א לגביה), וְהוּא קָבֵיל לוֹן, וְיִשְׁתַּאֲבוּן בְּגַוֵּיהּ. מַאי טַעֲמָא. בְּגִין דְּאִיהוּ חַטָּאָה אִקְרֵי. מַאי חַטָּאָה. גְּרִעוֹנָא. וְעַל דָּא הוּא גְּרִעוֹנָא דְּכֹלָּא, וְנָטַל גְּרִעוֹנָא דְּגוּפָא וּדְנַפְשָׁא. בְּהַאי יוֹמָא נָחִית הַאי מְצוּלוֹת יָם, זוּהֲמָא (דכספא) דְּנַפְשָׁא, וְנָטִיל זוּהֲמָא דְּגוּפָא. מַאן הוּא זוּהֲמָא דְּגוּפָא. דָּא אִינּוּן חוֹבִין דְּאִתְעֲבִידוּ עַל יְדֵי דְּיֵצֶר הָרָע, דְּאִקְרֵי מְזוֹהָם מְנוּוָל.

כְּךָ זֶה, הוּא מֵאוֹתָם מְצוּלוֹת יָם, וְנִקְרָא מְצוּלוֹת יָם, מִצּוּלוֹת מֵאוֹתוֹ יָם קָדוֹשׁ, מְצוּלוֹת - זֻהֲמַת הַכֶּסֶף. וְעַל כֵּן כָּל אוֹתָם הַחֲטָאִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל שׁוֹרִים לְתוֹכוֹ (אצלו), וְהוּא מְקַבֵּל אוֹתָם, וְנִשְׁאָבִים לְתוֹכוֹ. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁהוּא נִקְרָא חוֹטֵא. מַה זֶּה חוֹטֵא? חִסָּרוֹן. וְעַל כֵּן הוּא חִסָּרוֹן שֶׁל הַכֹּל, וְנָטַל אֶת חִסָּרוֹן הַגּוּף וְהַנֶּפֶשׁ. בַּיּוֹם הַזֶּה יוֹרֵד מְצוּלוֹת הַיָּם הַזֶּה, זֻהֲמַת (הכסף) הַנֶּפֶשׁ, וְנוֹטֵל זֻהֲמַת הַגּוּף. מִי הוּא זֻהֲמַת הַגּוּף? זֶה אֵלּוּ הַחֲטָאִים שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל יְדֵי יֵצֶר הָרַע שֶׁנִּקְרָא מְזֹהָם מְנֻוָּל.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, תְּנָן (ויקרא טז) וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גּוֹרָלוֹת, אִי הָכִי יִקָּרֵא הוּא דַּעֲזָאזֵל, חֲמִיתוּן עַבְדָּא דְּשַׁדֵּי עַדְבִין בְּמָארֵיהּ, אוֹרְחוֹי דְּעָלְמָא דְּעַבְדָּא לָא נָטַל אֶלָּא מַה דְּיַהֲיב לֵיהּ מָארֵיהּ. אֲבָל, בְּגִין דְּסָמָא"ל זַמִּין הַאי יוֹמָא בְּדִלְטוֹרָא, וּבְגִין דְּלָא יְהֵא לֵיהּ פִּטְרָא (ס"א בהאי עדבא הוא סלקא ביה) יָהֲבִין לֵיהּ חוּלָקָא בְּהַאי.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שָׁנִינוּ, וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גּוֹרָלוֹת, אִם כָּךְ, כָּבוֹד הוּא שֶׁל הָעַזָאזֵל, רְאִיתֶם עֶבֶד שֶׁזּוֹרֵק גּוֹרָלוֹת עִם רִבּוֹנוֹ?! דֶּרֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעֶבֶד אֵינוֹ נוֹטֵל אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתֵן לוֹ רִבּוֹנוֹ. אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁסָּמָא"ל מְזַמֵּן בַּיּוֹם הַזֶּה עַל מַלְשִׁינוּת, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ פְּתִחוֹן פֶּה, (בגורל הזה הוא עולה בו) נוֹתְנִים לוֹ חֵלֶק בָּזֶה.

וְהַאי עַדְבָּא מְגָרְמֵיהּ הוּא דְּסָלִיק בֵּיהּ, דְּאָמַר רִבִּי יְהוּדָה אָמַר רִבִּי יִצְחָק, מִלָּה עִלָּאָה אַשְׁכַּחְנָא בְּעַדְבָּא. עַדְבָּא דִּיהוֹשֻׁעַ, כְּתִיב בֵּיהּ, (במדבר כו) עַל פִּי הַגּוֹרָל, עַל פִּי הַגּוֹרָל וַדַּאי, דְּאִיהוּ אָמַר דָּא חוּלָקָא דִּיהוּדָה, דָּא דְּבִנְיָמִין וְכוּ', וְכֵן כֻּלְּהוּ. אוּף הָכָא, כֵּיוָן דְּכַהֲנָא שַׁוִּי יָדוֹי, אִינּוּן עַדְבִין מְדַלְּגֵי וְסַלְּקִין בִּידָא דְּכַהֲנָא, (ס"א וסלקין עדבין בידא דכהנא, אינון מדלגי מן ידוי) וְשָׁאֲרָן בַּאֲתַרֵיהוּ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, וְהַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל, עָלָה עָלָיו וַדַּאי.

וְהַגּוֹרָל הַזֶּה מֵעַצְמוֹ הוּא שֶׁעוֹלֶה בּוֹ. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק, דָּבָר עֶלְיוֹן מָצָאנוּ בַּגּוֹרָל. בַּגּוֹרָל שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ כָּתוּב בּוֹ, (במדבר כז) עַל פִּי הַגּוֹרָל, עַל פִּי הַגּוֹרָל וַדַּאי, שֶׁהוּא אָמַר: זֶה חֶלְקוֹ שֶׁל יְהוּדָה, זֶה שֶׁל בִּנְיָמִין וְכוּ', וְכֵן כֻּלָּם. אַף כָּאן, כֵּיוָן שֶׁהַכֹּהֵן שָׂם יָדָיו, אוֹתָם הַגּוֹרָלוֹת מְדַלְּגִים וְעוֹלִים בְּיַד הַכֹּהֵן (ועולים הגורלות ביד הכהן, הם מדלגים מידיו) וְשׁוֹרִים בִּמְקוֹמָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, וְהַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל, עָלָה עָלָיו וַדַּאי.

וְלָא דָּא בִּלְחוֹדוֹי, אֶלָּא בְּכָל זִמְנָא דְּדִלְטוֹרָא זַמִּין, וְאִתְיְיהִיב לֵיהּ רְשׁוּתָא, בָּעֵינָן לְשַׁוָּואָה לָקֳבֵלֵיהּ בְּמָה דְּיִתְעָסַק, וְשָׁבִיק לוֹן לְיִשְׂרָאֵל. בְּהַאי יוֹמָא דִּלְטוֹרָא זַמִּין לְאַלָּלָא אַרְעָא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (איוב א) וַיֹּאמֶר יְיָ' אֶל הַשָּׂטָן מֵאַיִן תָּבֹא. וְהָא תָּנֵינָן, מִשּׁוּט בָּאָרֶץ, מַאי הוּא. אֶלָּא הַאי הוּא דִּלְטוֹרָא רַבָּא מְקַטְרְגָא דְּיִשְׂרָאֵל.

וְלֹא זֶה בִּלְבַדּוֹ, אֶלָּא בְּכָל פַּעַם שֶׁמְּזַמֵּן הַמַּלְשִׁין וְנִתָּנֶת לוֹ רְשׁוּת, צְרִיכִים לַשִּׂים כְּנֶגְדּוֹ בְּמָה שֶׁיִּתְעַסֵּק וְיַעֲזֹב אֶת יִשְׂרָאֵל. בַּיּוֹם הַזֶּה מְזַמֵּן הַמַּלְשִׁין לְרַגֵּל אֶת הָאָרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׂטָן מֵאַיִן תָּבֹא. וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, מִשּׁוּט בָּאָרֶץ, מַה זֶּה? אֶלָּא זֶהוּ הַמַּלְשִׁין הַגָּדוֹל מְקַטְרְגָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְהָא אַתְּעָרוּ חַבְרַיָּיא, (דודאי) בְּהַהִיא שַׁעֲתָא דַּהֲווֹ זְמִינִין יִשְׂרָאֵל לְמֶעְבַּר יַמָּא, וּלְאִתְפָּרְעָא מִמִּצְרָאֵי, אָמַר, אֲנָא אַעְבַּרְנָא בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא, וַחֲמִינָא דְּלָא אִתְחָזוּן אִלֵּין לְמֵיעַל בְּגַוָּוהּ, אִי אַנְּתְּ דָּאִין דִּינָא, דִּינַיְיהוּ הָכָא כְּמִצְרָאֵי, מַה שַׁנְיָין אִלֵּין מֵאִלֵּין, אוֹ יְמוּתוּן כֻּלְּהוּ כַּחֲדָא, אוֹ יְהַדְּרוּן כֻּלְּהוּ לְמִצְרַיִם. וְלָאו אַנְתְּ הוּא דְּאָמַרְתְּ, (בראשית טו) וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אוֹתָם ד' מֵאוֹת שָׁנָה, וְהָא לָא סְלִיקוּ מֵחוּשְׁבָּנַיָּא אֶלָּא רְד"ו, וְלָא יַתִּיר.

וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַחֲבֵרִים, (שודאי) בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְזַמָּנִים לַעֲבֹר בַּיָּם וּלְהִפָּרַע מִן הַמִּצְרִים, אָמַר: אֲנִי עָבַרְתִּי בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְרָאִיתִי שֶׁאֵלֶּה לֹא רְאוּיִים לְהִכָּנַס לְתוֹכָהּ. אִם אַתָּה דָּן דִּין - הַדִּינִים שֶׁלָּהֶם כָּאן כְּמוֹ הַמִּצְרִים. מַה שׁוֹנִים אֵלּוּ מֵאֵלּוּ? אוֹ שֶׁיְּמוּתוּ כֻּלָּם כְּאֶחָד, אוֹ שֶׁיַּחֲזְרוּ כֻּלָּם לְמִצְרַיִם. וְלֹא אַתָּה הוּא שֶׁאָמַרְתָּ, (בראשית טו) וְעָבְדוּם וְעִנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה? וַהֲרֵי לֹא עָלוּ מֵחֶשְׁבּוֹנוֹ אֶלָּא מֵאתַיִם וְעֶשֶׂר, וְלֹא יוֹתֵר.

אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מַאי אַעְבִּיד, אִשְׁתַּדְלוּתָא בַּעְיָא הָכָא, לְאַיְתָאָה קָרְבָּא לְקֳבְלֵיהּ, יְהִיבְנָא לֵיהּ בְּמָה דְּיִתְעָסָק, וְיִשְׁבּוֹק בֵּהּ לְבָנַי, וְהָא אִשְׁתְּכַח בְּמַאן דְּיִתְעָסָק, מִיָּד אָמַר לֵיהּ, הֲשָׁמְתִּ לִבְּךָ אֶל עַבְדִּי אִיּוֹב כִּי אֵין כָּמוֹהוּ בָּאָרֶץ. מִיָּד פָּלַג לֵיהּ דַּלְטוֹרָא בְּמִלִּין, וַיַּעַן הַשָּׂטָן אֶת יְיָ' וַיֹּאמַר הַחִנָּם יָרֵא אִיּוֹב אֱלֹהִים.

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מָה אֶעֱשֶׂה? כָּאן צְרִיכָה הִשְׁתַּדְּלוּת, לְהָבִיא קָרֵב כְּנֶגְדּוֹ. אֶתֵּן לוֹ בְּמַה שֶׁיִּתְעַסֵּק, וְיַעֲזֹב אֶת בָּנַי, וַהֲרֵי נִמְצָא בְּמַה שֶׁיִּתְעַסֵּק. מִיָּד אָמַר לוֹ: הֲשָׁמְתִּ לִבְּךָ אֶל עַבְדִּי אִיּוֹב כִּי אֵין כָּמוֹהוּ בָּאָרֶץ. מִיָּד חָלַק לוֹ הַמַּלְשִׁין בִּדְבָרִים, וַיַּעַן הַשָּׂטָן אֶת ה' וַיֹּאמַר הַחִנָּם יָרֵא אִיּוֹב אֱלֹהִים.

לְרַעְיָא דְּבָעֵי לְאַעְבָּרָא עָאנֵיהּ בְּחַד נַהֲרָא, אַעְבָּר וְאֵבָא לְקַטְרָנָא לֵיהּ בְּעָאנֵיהּ, רַעְיָא הָוֶה חַכִּים, אָמַר מַאי אַעְבִּיד, דְּבְעוֹד דַּאֲנָא אַעְבַּר לְטַלְיָיא, יְקַטְרֵג הוּא בְּעָאנַי. זָקַף עֵינוֹי, וְחָמָא בֵּין עָאנָא, חַד תַּיְישָׁא מַאלֵּין תַּיְישֵׁי בָּרָא, דְּהָוֶה רַב וְתַקִּיף. אָמַר, אַשְׁדֵּי דָּא לָקֳבְלֵיהּ, וּבְעוֹד דִּמְקַטְרְגֵי דָּא בְּדָא, אַעְבַּר לְכָל עָאנָא, וְיִשְׁתֵּזְבוּן מִנֵּיהּ.

לְרוֹעֶה שֶׁרָצָה לְהַעֲבִיר צֹאנוֹ בְּנָהָר אֶחָד. עָבַר וְאֵב לְהִתְגָּרוֹת בְּצֹאנוֹ. הֵרוֹעֶה הָיָה חָכָם, אָמַר: מָה אֶעֱשֶׂה, שֶׁבְּעוֹד שֶׁאֲנִי מַעֲבִיר אֶת הַטְּלָאִים, הוּא יִתְגָּרֶה בַּצֹּאן? הֵרִים עֵינָיו וְרָאָה בֵּין הַצֹּאן תַּיִשׁ אֶחָד מֵאוֹתָם תַּיְשֵׁי הַבָּר, שֶׁהָיָה גָּדוֹל וְחָזָק. אָמַר: אֶזְרֹק זֶה כְּנֶגְדּוֹ, וּבְעוֹד שֶׁמִּתְגָּרִים זֶה בָּזֶה, אַעֲבִיר אֶת כָּל הַצֹּאן וְיִנָּצְלוּ מִמֶּנּוּ.

כַּךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר, וַדַּאי הָא תַּיְישָׁא חַד רַב וְתַקִּיף וְאַלִּים, אַשְׁדֵּי לְקָבְלֵיהּ, וּבְעוֹד דְּהוּא יִשְׁתַּדַּל בֵּיהּ, יַעֲבְרוּן בָּנַי, וְלָא יִשְׁתְּכַח קַטֵּיגוֹרָא לְגַבַּיְיהוּ. מִיָּד, וַיֹּאמֶר יְיָ' אֶל הַשָּׂטָן הֲשָׁמְתִּ לִבְּךָ. עַד דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זָווּג לְהוּ כַּחֲדָא, דְּכְתִיב הִנּוֹ בְיָדֶךָ. בְּעוֹד דְּהוּא אִשְׁתַּדַּל בֵּיהּ, שְׁבִיק לוֹן לְיִשְׂרָאֵל, וְלָא אִשְׁתְּכַח קַטֵּיגוֹרָא לְגַבַּיְיהוּ.

כְּךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר: וַדַּאי הַתַּיִשׁ הַזֶּה גָּדוֹל אֶחָד וְחָזָק וְאַלִּים, אֶזְרֹק כְּנֶגְדּוֹ, וּבְעוֹד שֶׁהוּא מִתְעַסֵּק עִמּוֹ, יַעַבְרוּ בָנַי, וְלֹא יִמָּצֵא קַטֵּגוֹר עֲלֵיהֶם. מִיָּד - וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׂטָן הֲשָׁמְתִּ לִבְּךָ. עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָווֹג אוֹתָם כְּאֶחָד, שֶׁכָּתוּב הִנּוֹ בְיָדֶךָ. בְּעוֹד שֶׁהוּא מִתְעַסֵּק בּוֹ, עָזַב אֶת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נִמְצָא מְקַטְרֵג אֲלֵיהֶם.

אוּף הָכִי בְּהַאי יוֹמָא, דְּלַטוֹרָא זַמִּין לְאַלָּלָא אַרְעָא, וּבְעֵינָא לְשַׁדְּרָא לְקָבְלֵיהּ בְּמָה דְּיִתְעָסָק (כגוונא דיליה), וּבְעוֹד דְּאִיהוּ אִשְׁתַּדַּל בֵּיהּ, שְׁבִיק לוֹן לְיִשְׂרָאֵל. וּמַתְלָא אֲמָרֵי לְזִלְזוּלָא דְּבֵי מַלְכָּא, הַב לֵיהּ זְעִיר חַמְרָא, וּישְׁבַּחְךָ קַמֵּי מַלְכָּא. וְאִי לָאו יֵימָא לְמַלְכָּא מִלָּה בִּישָׁא. לְזִמְנִין נָטְלִין לָהּ לְהַהִיא מִלָּה, עִלָּאֵי דְּבֵי מַלְכָּא, וּמַלְכָּא עָבִיד דִּינָא בְּגִינֵיהּ.

אַף כָּאן בַּיּוֹם הַזֶּה הַמַּלְשִׁין מְזַמֵּן לְרוֹגֵל אֶת הָאָרֶץ, וּצְרִיכִים לִשְׁלֹחַ כְּנֶגְדּוֹ בְּמַה שֶׁיִּתְעַסֵּק (בדגמה שלו), וּבְעוֹד שֶׁהוּא מִתְעַסֵּק בּוֹ, עוֹזֵב אֶת יִשְׂרָאֵל. וּמָשָׁל אוֹמְרִים לְמְזַלְזֵל שֶׁל בֵּית הַמֶּלֶךְ: תֵּן לוֹ מְעַט יַיִן, וְיִשְׁבַּח לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ. וְאִם לֹא, יֹאמַר לַמֶּלֶךְ דִּבּוּר רָע. לְפְעָמִים נוֹטְלִים אֶת אוֹתוֹ דִּבּוּר עֲלֵיוֹנֵי בֵּית הַמֶּלֶךְ, וְהַמֶּלֶךְ עוֹשֶׂה בְּגָלָלוֹ דִּין.

דף קב.

רַבִּי (דף ק"ב ע"א) יִצְחָק אָמַר, לְשַׁטְיָא דְּקָאִים קָמֵי מַלְכָּא, הַב לֵיהּ חַמְרָא, וּלְבָתַר אֵימָא לֵיהּ, וְאַחְזֵי לֵיהּ, כָּל אִינּוּן טַעֲוָון דְּעַבְדַת, וְכָל אִינּוּן בִּישִׁין, וְהוּא יֵיתֵי וִישַׁבְּחָךְ, וְיֵימָא דְּלָא יִשְׁתְּכַח בְּעָלְמָא כְּוָותָךְ. אוּף הָכָא, הָא קָאִים דַּלְטוֹרָא תָּדִיר קָמֵי מַלְכָּא, יִשְׂרָאֵל יָהֵבִין לֵיהּ הַאי דּוֹרוֹן, וּבְהַאי דּוֹרוֹן פִּתְקָא, לְכָל בִּישִׁין, וּלְכָל טַעֲוָון, וּלְכָל חוֹבִין דְּעַבְדוּ יִשְׂרָאֵל, וְהוּא אָתֵי וּמְשַׁבַּח לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, וְאִתְעֲבִיד סַנֵּיגוֹרָא עֲלַיְיהוּ, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַהְדַּר כֻּלָּא לְרֵישָׁא דְּבִישֵׁי דְּעַמַּיהּ, בְּגִין דִּכְתִיב, (משלי כה) כִּי גֶחָלִים אַתָּה חוֹתֶה עַל רֹאשׁוֹ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, לְשׁוֹטֶה שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, תֵּן לוֹ יַיִן, וְאַחַר כָּךְ אֱמֹר לוֹ וְהַרְאֵה לוֹ כָּל אוֹתָן טַעֲיוֹת שֶׁעָשִׂיתָ וְכָל אוֹתָן רָעוֹת, וְהוּא יָבוֹא וִישַׁבֵּח אוֹתְךָ, וְיֹאמַר שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּעוֹלָם כְּמוֹתְךָ. אַף כָּאן, הֲרֵי עוֹמֵד הַמַּלְשִׁין תָּמִיד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, יִשְׂרָאֵל נוֹתְנִים לוֹ אֶת הַדּוֹרוֹן הַזֶּה, וּבַדּוֹרוֹן הַזֶּה פֶּתֶק לְכָל הָרָעוֹת וּלְכָל הַטָּעֲיוֹת וּלְכָל הַחֲטָאִים שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל, וְהוּא בָּא וּמְשַׁבֵּחַ אֶת יִשְׂרָאֵל, וְנַעֲשֶׂה עֲלֵיהֶם סָנֵגוֹר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַחֲזִיר אֶת הַכֹּל לְרֹאשׁ הָרָעִים שֶׁל עַמּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (משלי כה) כִּי גֶחָלִים אַתָּה חוֹתֶה עַל רֹאשׁוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַוי לוֹן לְעַמָּא דְּעֵשָׂו, בְּשַׁעֲתָא דְּהַאי שָׂעִיר מְשַׁדְּרֵי לְהַהוּא דַּלְטוֹרָא מְמָנָא דְּעָלַיְיהוּ, דִּבְגִינֵיהּ אָתֵי לְשַׁבְּחָא לוֹן לְיִשְׂרָאֵל, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַהְדַּר כָּל אִינּוּן חוֹבִין לְרֵישָׁא דְּבִישֵׁי דְּעַמֵּיהּ, בְּגִין דִּכְתִיב, (תהלים קא) דּוֹבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִלְמָלֵי הֲווֹ יַדְעֵי אוּמּוֹת הָעוֹלָם מַהַאי שָׂעִיר, לָא שַׁבְקִין לוֹן לְיִשְׂרָאֵל, יוֹמָא חַד בָּעָלְמָא.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוֹי לוֹ לָעָם שֶׁל עֵשָׂו בְּשָׁעָה שֶׁשּׁוֹלְחִים אֶת הַשָּׂעִיר הַזֶּה לְאוֹתוֹ הַמַּלְשִׁין שֶׁמְּמֻנֶּה עֲלֵיהֶם, שֶׁבְּגָלָלוֹ בָּא לְשַׁבֵּחַ אֶת יִשְׂרָאֵל, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַחֲזִיר אֶת כָּל הַחֲטָאִים עַל רֹאשׁ עַמּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (תהלים קא) דּוֹבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִלְמָלֵא הָיוּ יוֹדְעִים אֻמּוֹת הָעוֹלָם מֵהַשָּׂעִיר הַזֶּה, לֹא מַשְׁאִירִים אֶת יִשְׂרָאֵל יוֹם אֶחָד בָּעוֹלָם.

תָּא חֲזֵי, כָּל הַהוּא יוֹמָא מִשְׁתְּדֵל אִיהוּ בְּהַהוּא שָׂעִיר, וּבְגִין כָּךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְכַפֵּר לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, וְדָכֵי לוֹן מִכֹּלָּא, וְלָא אִשְׁתְּכַח קַטֵּגוֹרְיָא קָמֵיהּ. לְבָתַר, הוּא אָתֵי וּמְשַׁבַּח לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל. וּכְדֵין שָׂאִיל לֵיהּ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, וַיֹּאמֶר יְיָ' אֶל הַשָּׂטָן מֵאַיִן תָּבֹא, אָתִיב בְּתוּשְׁבַּחְתַּיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל, וְקַטֵּיגוֹרָא אִתְעֲבִיד סַנֵּיגוֹרָא וְאָזִיל לֵיהּ.

בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתוֹ יוֹם הוּא מִתְעַסֵּק עִם אוֹתוֹ שָׂעִיר, וּמְשׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַפֵּר לְיִשְׂרָאֵל וּמְטַהֵר אוֹתָם מֵהַכֹּל, וְלֹא נִמְצֵאת קְטֶגוֹרְיָה לְפָנָיו. אַחַר כָּךְ הוּא בָּא וּמְשַׁבֵּחַ אֶת יִשְׂרָאֵל, וְאָז שׁוֹאֵל אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׂטָן מֵאַיִן תָּבֹא. מֵשִׁיב בְּתִשְׁבְּחָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְהַקְּטֵגוֹר נַעֲשֶׂה סָנֵגוֹר וְהוֹלֵךְ לוֹ. כְּדַיִן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר לְשִׁבְעִין שָׂרִין דְּסַחֲרִין כּוּרְסְיָיא, חֲמִיתוּן הַאי דְּלִטוֹרָא, הֵיאַךְ קָאִים עַל בָּנֵי תְּדִיר, (אסתכמו) הָא שְׁעִירָא חָדָא דְּאִשְׁתְּכַח (ס"א אשתדר) גַּבֵּיהּ, בְּפִתְקָא דְּכָל חוֹבַיְיהוּ וְכָל טָעֲוָתַיְיהוּ, וְכָל מַה דְּחָטוּ וְחָבוּ קַמַּאי, וְהוּא קַבִּיל לוֹן. כְּדַיִן אִסְתָּכְמוּ כֻּלְּהוּ, דְּיַהֲדְרוּן אִינּוּן חוֹבִין עַל עַמֵּיהּ.

אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לְשִׁבְעִים הַשָּׂרִים שֶׁסְּבִיב הַכִּסֵּא: רְאִיתֶם אֶת הַמַּלְשִׁין הַזֶּה, אֵיךְ עוֹמֵד עַל בָּנַי תָּמִיד? (מסכימים) הֲרֵי שְׂעִיר אֶחָד שֶׁנִּמְצָא (שנשלח) אָצְלוֹ בְּפֶתֶק עִם כָּל חֲטָאֵיהֶם וְכָל טָעֲיוֹתֵיהֶם, וְכָל מַה שֶּׁחָטְאוּ וְחָבוּ לְפָנַי, וְהוּא קִבֵּל אוֹתָם. אָז כֻּלָּם מַסְכִּימִים שֶׁיַּחְזְרוּ אוֹתָם הַחֲטָאִים עַל עַמּוֹ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, כָּל אִינּוּן חוֹבִין וְחַטָּאִין מִתְדַּבְּקִין בֵּיהּ, כְּמָה דִּכְתִיב, (מיכה ז) וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצוּלוֹת יָם כָּל חַטֹּאתָם. וּלְבָתַר, כֻּלְּהוּ מִתְהַדְּרָן בְּרֵישֵׁיהוֹן דְּעַמֵּיהּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (ויקרא טז) וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָם אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה. בְּהַאי יוֹמָא מִתְעַטָּר כַּהֲנָא בְּעִטְרִין עִלָּאִין, וְהוּא קָאִים בֵּין עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי, וּמְכַפֵּר עָלֵיהּ וְעַל בֵּיתֵיהּ, וְעַל כַּהֲנֵי, וְעַל מַקְדְּשָׁא, וְעַל יִשְׂרָאֵל כֻּלְּהוּ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, כָּל אוֹתָם עֲוֹנוֹת וְחַטָּאִים נִדְבָּקִים בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצֻלוֹת יָם כָּל חַטֹּאתָם. וְאַחַר כָּךְ כֻּלָּם חוֹזְרִים עַל רֹאשֵׁי עַמּוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה. בַּיּוֹם הַזֶּה מִתְעַטֵּר הַכֹּהֵן בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְהוּא עוֹמֵד בֵּין עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וּמְכַפֵּר עָלָיו וְעַל בֵּיתוֹ, וְעַל הַכֹּהֲנִים, וְעַל הַמִּקְדָּשׁ, וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל.

תְּאַנָא, בְּשַׁעֲתָא דְּעָאל בְּדָמָא דְּפָר, מְכַוִּין בְּרֵישָׁא דִּמְהֵימְנוּתָא, וְאַדֵּי בְּאֶצְבְּעֵיהּ, כְּמָה דִּכְתִיב, וְהִזָּה אוֹתוֹ עַל הַכַּפֹּרֶת וְלִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת וְהֵיךְ עֲבִיד. בָּסִים בְּקִפְטָא (ס"א בקטפא) דְּאֶצְבְּעָא, וְאַדֵּי כְּמַצְלִיף, בְּטִיפִין דְּאֶצְבְּעָא, לְסִטְרֵי קַפְּתוֹרָא (ס"א קטעורא) (ס"א כפורתא), אַדֵּי וְאִתְכְּוִון, וְשָׁארֵי לְמִמְנֵי אַחַת, אַחַת וְאַחַת. אַחַת בִּלְחוֹדָהָא, אַחַת (תיקון פ"ב ע"א, רעיא מהימנא ק"ח ע"ב) דְּכָלִיל כֹּלָּא, אַחַת שְׁבָחָא דְּכֹלָּא, אַחַת דְּכֹלָּא אֲהַדְּרָן לַקֶּבְלָהּ, אַחַת רֵישָׁא דְּכֹלָּא. לְבָתַר אַחַת וְאַחַת, דְּאִינּוּן שַׁרְיָין כַּחֲדָא, בְּרֵעוּתָא בְּאַחְוָותָא, וְלָא מִתְפָּרְשָׁן לְעָלְמִין.

לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס עִם דַּם הַפָּר, מְכַוֵּן בְּרֹאשׁ הָאֱמוּנָה, וּמַזֶּה בְּאֶצְבָּעוֹ, כַּכָּתוּב וְהִזָּה אֹתוֹ עַל הַכַּפֹּרֶת וְלִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת. וְאֵיךְ עוֹשֶׂה? טוֹבֵל בְּרֹאשֵׁי (בדבוק) הָאֶצְבָּעוֹת, וּמַזֶּה כְּמַצְלִיף בְּטִפּוֹת הָאֶצְבַּע לְצִדֵּי הַטַּבּוּר (השפוע) (הכפרת), מַזֶּה וּמַתְכִּוֵּן, וּמַתְחִיל לִמְנוֹת: אַחַת, אַחַת וְאַחַת. אַחַת לְבַדָּהּ, וְאַחַת שֶׁכּוֹלֶלֶת הַכֹּל. אַחַת הַשָּׁבַח שֶׁל הַכֹּל, הָאַחַת שֶׁהַכֹּל חוֹזְרִים כְּנֶגְדָּהּ, אַחַת רֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל. אַחַר כָּךְ אַחַת וְאַחַת, שֶׁהֵם שׁוֹרִים כְּאֶחָד, בְּרָצוֹן וּבְאַחֲוָה, וְלֹא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים.

בָּתַר דְּמָטָא לְהַאי וְאַחַת, דְּהִיא אִימָּא דְּכֹלָּא. מִכָּאן שָׁאֲרֵי לְמִמְנֵי בְּזִווּגָא, וּמָנֵי וְאָמַר, אַחַת וּשְׁתַּיִם. אַחַת וְשָׁלֹשׁ. אַחַת וְאַרְבַּע. אַחַת וְחָמֵשׁ. אַחַת וְשֵׁשׁ. אַחַת וָשֶׁבַע. בְּגִין לְאַמְשָׁכָא וּלְנַגְדָּא לְהַאי אַחַת, דְּהִיא אִימָּא (ימא) עִלָּאָה, בְּדַרְגִּין יְדִיעָן, לְכִתְרָא (ס"א לנהרא לאימא) דְּאִימָּא תַּתָּאָה. וּלְאַמְשָׁכָא נַהֲרִין עֲמִיקִין מֵאַתְרֵיהוּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְעַל דָּא, יוֹמָא דָּא תְּרֵין נְהוֹרִין נַהֲרִין כַּחֲדָא, אִימָּא עִלָּאָה נַהֲרָא לְאִימָּא תַּתָּאָה. וְעַל דָּא כְּתִיב יוֹם הַכִּפּוּרִים, כְּמָה דְּאִתְמַר.

אַחַר שֶׁמַּגִּיעַ לְוַאֲחַת הַזּוֹ, שֶׁהִיא אֵם הַכֹּל, מִכָּאן מַתְחִיל לִמְנוֹת בְּזִווּג, וּמוֹנֶה וְאוֹמֵר: אַחַת וּשְׁתַּיִם, אַחַת וְשָׁלֹשׁ, אַחַת וְאַרְבַּע, אַחַת וְחָמֵשׁ, אַחַת וְשֵׁשׁ, אַחַת וָשֶׁבַע. כְּדֵי לִמְשֹׁךְ וּלְהַשְׁפִּיעַ לָאַחַת הַזּוֹ, שֶׁהִיא הָאֵם (הים) הָעֶלְיוֹנָה, בְּדַרְגּוֹת יְדוּעוֹת, לַכֶּתֶר (לנהר לאמא) שֶׁל אִמָּא הַתַּחְתּוֹנָה, וּלְהַמְשִׁיךְ נְהָרוֹת עֲמֻקִּים מִמְּקוֹמָם לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְעַל כֵּן בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי שְׁנֵי אוֹרוֹת מְאִירִים כְּאֶחָד, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה מְאִירָה לָאֵם הַתַּחְתּוֹנָה, וְעַל כֵּן כָּתוּב יוֹם הַכִּפּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

אָמַר רַבִּי יְצָחָק קִפְּטָרָא חָדָא קְשִׁירָא בְּרַגְלוֹי דְּכַהֲנָא, בְּשַׁעֲתָא דְּהָוָה עָאל, דְּאִי יָמוּת הָתָם, יַפְקוּהוּ מִלְּבַר. וּבְמַה יַדְּעֵי. בְּהַהוּא זְהוֹרִיתָא אִתְיְדַע וְאִשְׁתְּמוֹדַע, כַּד לָא יְהָפֵּךְ גַּוְונוֹי. בְּהַהִיא שַׁעֲתָא אִשְׁתְּמוֹדַע, דְּכַהֲנָא אִשְׁתְּכַח לְגוֹ בַּחֲטָאָה. וְאִי יִפּוֹק בִּשְׁלָם, בְּזְהוֹרִיתָא אִתְיְדַע וְאִשְׁתְּמוֹדַע, דְּיֵהָפֵךְ גַּוְונוֹי לְחִוָּור. כְּדֵין חֶדְוָותָא הִיא בְּעִלָּאֵי וְתַתָּאֵי. וְאִי לָאו כֻּלְּהוּ אִשְׁתְּכְחוּ בְּצַעֲרָא, וַהֲווּ יְדָעֵי כֹּלָּא, דְּלָא אִתְקַבְּלוּ צְלוֹתְהוֹן.

אָמַר רַבִּי יְצָחָק, שְׁרְשֶׁרֶת אַחַת קְשׁוּרָה לְרַגְלֵי הַכֹּהֵן בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה נִכְנָס, שֶׁאִם יָמוּת שָׁם, יוֹצִיאוּהוּ מִבַּחוּץ. וּבַמֶּה יוֹדְעִים? בְּאוֹתָהּ זְהוֹרִית נוֹדַע וְהֵכַּר, כְּשֶׁלֹּא נֶהְפַּךְ צִבְעוֹ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נוֹדַע שֶׁהַכֹּהֵן נִמְצָא בְּפָנִים בְּחֵטְא. וְאִם יֵצֵא בְּשָׁלוֹם, בַּזְּהוֹרִית יִוָּדַע וְיֵכַּר, שֶׁיֵּהָפֵךְ צִבְעוֹ לְלָבָן, אֲזַי שִׂמְחָה הִיא בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים. וְאִם לֹא, כֻּלָּם נִמְצְאוּ בְּצַעַר, וְהָיוּ כֻלָּם יוֹדְעִים שֶׁלֹּא הִתְקַבְּלוּ תְּפִלּוֹתֵיהֶם.

דף קב:

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֵּיוָן דְּהָוָה עָאל, וְטָמְטֵם עֵינוֹי דְּלָא לְאִסְתַּכְּלָא בְּמָה דְּלָא אִצְטְרִיךְ, וְהָוָה שָׁמַע קָל גַּדְפֵּי כְּרוּבְיֵיא מְזַמְּרֵי וּמְשַׁבְּחֵי. הָוָה יָדַע כַּהֲנָא, דְּכֹלָּא הָוָה בְּחֶדְוָה, וְיִפּוֹק בִּשְׁלָם. וְעִם כָּל דָּא בְּצִלּוֹתֵיהּ הָוָה יָדַע, דְּמִלִּין נָפְקִין בְּחֶדְוָותָא, וּמִתְקַבְּלָן וּמִתְבָּרְכָן (דף ק"ב ע"ב) כְּדָקָא יָאוּת, וּכְדֵין חֶדְוָותָא הִיא בְּעִלָּאֵי וְתַתָּאֵי.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֵּיוָן שֶׁהָיָה נִכְנָס, וְטִמְטֵם אֶת עֵינָיו שֶׁלֹּא לְהִסְתַּכֵּל בְּמָה שֶׁלֹּא צָרִיךְ, וְהָיָה שׁוֹמֵעַ קוֹל כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים מְזַמְּרִים וּמְשַׁבְּחִים, הָיָה יוֹדֵעַ הַכֹּהֵן שֶׁהַכֹּל הָיָה בְּשִׂמְחָה, וְיֵצֵא בְּשָׁלוֹם. וְעִם כָּל זֶה, בִּתְפִלָּתוֹ הָיָה יוֹדֵעַ, שֶׁהַמִּלִּים יוֹצְאִים בְּשִׂמְחָה וּמִתְקַבְּלִים וּמִתְבָּרְכִים כָּרָאוּי, וְאָז הִיא שִׂמְחָה בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים.

רִבִּי אֶלְעָזָר שְׁאַל לְרִבִּי שִׁמְעוֹן אֲבוֹי, אָמַר לֵיהּ, הַאי יוֹמָא אֲמַאי הוּא בְּהַאי אֲתַר תְּלֵי, וְלָא בְּדַרְגָּא אָחֳרָא, דְּיֵאוֹת הוּא לְמֶהֱוֵי בְּדַרְגָּא דְּמַלְכָּא שָׁאֲרֵי, יַתִּיר מִכֹּלָּא. אָמַר לֵיהּ רִבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר בְּרִי, הָכִי הוּא וַדַּאי, וְיָאוּת שָׁאַלְתְּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. אָמַר לוֹ, לָמָּה בַּמָּקוֹם הַזֶּה הַיּוֹם הַזֶּה תָּלוּי וְלֹא בְּדַרְגָּה אַחֶרֶת, שֶׁרְאוּי הוּא לִהְיוֹת בְּדַרְגָּה שֶׁשָּׁם שׁוֹרֶה הַמֶּלֶךְ יוֹתֵר מֵהַכֹּל? אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר בְּנִי, כָּךְ הוּא וַדַּאי, וְיָפֶה שָׁאַלְתָּ.

תָּא חֲזֵי, מַלְכָּא קַדִּישָׁא, שָׁבִיק הֵיכְלֵיהּ וּבֵיתֵיהּ בִּידָא דְּמַטְרוֹנִיתָא, וְשָׁבַק לְבָנוֹי עִמָּהּ, בְּגִין לְדַבְּרָא לוֹן, וּלְאַלְקָאָה לוֹן, וּלְמַשְׁרֵי בְּגַוַויְיהוּ. דְּאִי זַכָּאן מַטְרוֹנִיתָא עָאלַת בְּחֶדְוָותָא בִּיקָרָא לְגַבֵּי מַלְכָּא. וְאִי לָא זַכָּאן, הִיא וְאִינּוּן, אִתְהֲדָרוּ בָּגְלוּתָא. וְהָא אוֹקִימְנָא, כְּמָה דְּכְתִיב, (משלי יט) מְשַׁדֵּד אָב יַבְרִיחַ אֵם. וּכְתִיב, (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם.

בֹּא רְאֵה, הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הִשְׁאִיר אֶת הֵיכָלוֹ וּבֵיתוֹ בְּיַד הַגְּבִירָה, וְהִשְׁאִיר אֶת בָּנָיו עִמָּהּ כְּדֵי לְהַנְהִיגָם וּלְהַלְקוֹתָם וְלִשְׁרוֹת בְּתוֹכָם. שֶׁאִם זוֹכִים, הַגְּבִירָה נִכְנֶסֶת בְּשִׂמְחָה וּבְכָבוֹד אֶל הַמֶּלֶךְ. וְאִם לֹא זוֹכִים, הִיא וְהֵם חוֹזְרִים לַגָּלוּת. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי יט) מְשַׁדֵּד אָב יַבְרִיחַ אֵם. וְכָתוּב (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם.

וְעַל דָּא אִית יוֹמָא חַד בְּשַׁתָּא, לְאַשְׁגְּחָא בָּהּ, וּלְעַיְינָא בָּהּ. וְכַד אִזְדַּמַּן הַאי יוֹמָא, אִיהָא עִלָּאָה דְּכָל חֵירוּ בִּידָהָא, אִזְדַּמַּן לְקֻרְבְּלֵיהּ, לְאִסְתַּכְּלָא בָּהּ בְּיִשְׂרָאֵל. וְיִשְׂרָאֵל אִזְדָּרְזוּ בְּהַאי יוֹמָא, בְּכַמָּה פּוּלְחָנִין, בְּכַמָּה צְלוֹתִין, בְּכַמָּה עַנּוּיִין, כְּלָהוּ בִּזְכוּתָא. כְּדֵין אִזְדַּמַּן לְהוּ חֵירוּ, מֵאֲתַר דְּכָל חֵירוּ בִּידָהָא דְּמַטְרוֹנִיתָא. בְּנֵי מַלְכָּא בָּנָהָא, דְּאִתְפָּקְדָן בִּידָהָא, כֻּלְּהוּ זַכָּאִין, כֻּלְּהוּ בְּלָא חֲטָאִן, בְּלָא חוֹבִין, כְּדֵין אִזְדַּוְּוגַת (ס"א וכד אזדמן האי יומא וישראל אזדמנו בהאי יומא בכמה פולחנין בכמה צלותין בכמה ענויין כלהו בזכותא כדין אימא עלאה דכל חירו בידהא אזדמנת לקבלא לאסתכלא בהו בישראל וחמאת בני מלכא בנהא (נ"א ברהא) דאתפקדן בידהא דמטרוניתא כלהו זכאין בלא חטאין בלא חובין כדין אזמינת להו חירו מאתר דכל חירו בידהא דמטרוניתא כדין מטרוניתא עלאה) לְגַבֵּי מַלְכָּא, בִּנְהִירוּ, בְּחֶדְוָה, בְּשָׁלִימוּ, בִּרְעוּתָא. דְּהָא רַבְיַאת בְּנִין לְמַלְכָּא עִלָּאָה כְּדָקָא יָאוּת.

וְעַל כֵּן יֵשׁ יוֹם אֶחָד בְּשָׁנָה לְהַשְׁגִּיחַ בָּהֶם וּלְעַיֵּן בָּהֶם. וּכְשֶׁמְּזַדְּמֵן הַיּוֹם הַזֶּה, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכָּל הַחֵרוּת בְּיָדֶיהָ, מְזַדֶּמֶּנֶת כְּנֶגְדּוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּיִשְׂרָאֵל. וְיִשְׂרָאֵל מְזֻדְּרָזִים בַּיּוֹם הַזֶּה בְּכַמָּה עֲבוֹדוֹת, בְּכַמָּה תְּפִלּוֹת, בְּכַמָּה עִנּוּיִים, כֻּלָּם בִּזְכוּת. וְאָז מְזֻדֶּמֶּנֶת לָהֶם חֵרוּת, מֵהַמָּקוֹם שֶׁכָּל הַחֵרוּת בְּיָדֶיהָ שֶׁל הַגְּבִירָה. בְּנֵי הַמֶּלֶךְ בָּנֶיהָ, שֶׁנִּפְקְדוּ בְּיָדֶיהָ, כֻּלָּם זַכָּאִים, כֻּלָּם בְּלִי חֲטָאִים, בְּלִי עֲוֹנוֹת. אָז מְזֻדֶּוֶּגֶת (וכאשר מזדמן היום הזה וישראל הזדמנו ביום הזה בכמה עבודות, בכמה תפלות, בכמה ענויים הכל בזכות. אז האם העליונה שכל החרות בידיה מזדמנת כנגדו להסתכל בישראל, ורואה את בני המלך בניה (בִּנָהּ) שנפקדו בידיה של הגבירה, כלם זכאים בלי חטאים, בלי חובות, ואז מזמנת להם חרות ממקום שכל החרות בידיה

של הגבירה, ואז הגבירה העליונה) לַמֶּלֶךְ בְּאוֹר, בְּשִׂמְחָה, בִּשְׁלֵמוּת, בְּרָצוֹן. שֶׁהֲרֵי גְּדֻלָּה בָּנִים לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן כָּרָאוּי.

וְכַד הַאי יוֹמָא לָא אִשְׁתְּכָחוּ כְּדָקָא יָאוּת, וַוי לוֹן, וַוי לִשְׁלוּחֵיהוֹן, וַוי דְּהָא מַטְרוֹנִיתָא אִתְרַחֲקַת מִן מַלְכָּא, וְאִימָא עִלָּאָה אִסְתַּלָּקַת, וְלָא נָפִיק מִנָּהּ חֵירוּ לְעָלְמִין. זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אוֹלִיף לוֹן אוֹרְחוֹי, בְּגִין לְאִשְׁתְּזָבָא מִן דִּינָא, וְיִשְׁתַּכְחוּן זַכָּאִין קַמֵּיהּ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ויקרא טז) כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם. וּכְתִיב, (יחזקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וְגוֹ'. (ויקרא כ"ג) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וְגוֹ'. רִבִּי יוֹסֵי שָׁאַל לְרִבִּי אַבָּא, אָמַר לֵיהּ, הֲנֵי חֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם, מַאי קָא מַיְירֵי. אָמַר לֵיהּ, וַדַּאי רָזָא יַקִּירָא הוּא. תָּא חֲזֵי, בֵּין לְעֵילָּא בֵּין לְתַתָּא, כָּל חַד וְחַד, בְּאַרְחֵיהּ נַטְלָא. וּבְאָרְחֵיהּ יָתְבָא, וּבְאָרְחֵיהּ אִתְעַר וְעָבִיד מַאי דְּעָבִיד. הַאי עֲשׂוֹר מִכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִינּוּן. וְיוֹמָא עֲשִׂירָאָה, בַּעֲשִׂירָאָה קַיְימָא. וְעַל דָּא (שמות יב) בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית וְגוֹ'. וְהַאי יוֹמָא, הוּא דִּילָהּ. וַחֲמִשָּׁה יוֹמִין אָחֳרָנִין, דְּמַלְכָּא הוּא. הַהוּא יוֹמָא דְּאִתֵּי עָלָהּ. דְּהָא חֲמִשָּׁאָה, בֵּיהּ יָתִיב מַלְכָּא, בְּכוּרְסְיֵיא. וּבְכָל אֲתַר בֶּעָשׂוֹר, דְּמַטְרוֹנִיתָא הוּא. חֲמִשָּׁה עָלַיְיהוּ, דְּמַלְכָּא הוּא (ס"א ההוא יומא דעלה בגין דדרגא חמשאה ביה יתיב מלכא בכורסייא, ובכל אתר וכו'). הַהוּא יוֹמָא דְּאִתֵּי עָלָהּ דְּהָא חֲמִשָּׁאָה בֵּיהּ, יָתִיב מַלְכָּא בְּתַרְעָא.

וּכְשֶׁבַּיּוֹם הַזֶּה אֵינָם נִמְצָאִים כָּרָאוּי - אוֹי לָהֶם! אוֹי לִשְׁלוּחֵיהֶם! אוֹי שֶׁהֲרֵי הַגְּבִירָה הִתְרַחֲקָה מִן הַמֶּלֶךְ, וְהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה מִסְתַּלֶּקֶת, וְלֹא יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ חֵרוּת לְעוֹלָמִים. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִמֵּד אוֹתָם אֶת דְּרָכָיו כְּדֵי לְהִנָּצֵל מִן הַדִּין, וְיִמָּצְאוּ צַדִּיקִים לְפָנָיו. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם. וְכָתוּב (יחזקאל לז) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וְגוֹ'. וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וְגוֹ'. רִבִּי יוֹסֵי שָׁאַל אֶת רִבִּי אַבָּא. אָמַר לוֹ, הַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם הַלָּלוּ, מַה הֵם אוֹמְרִים? אָמַר לוֹ, וַדַּאי זֶהוּ סוֹד נִכְבָּד. בֹּא רְאֵה, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה, כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּדַרְכּוֹ נוֹסֵעַ, וּבְדַרְכּוֹ יוֹשֵׁב, וּבְדַרְכּוֹ מִתְעוֹרֵר וְעוֹשֶׂה מַה שֶּׁעוֹשֶׂה. הֶעָשׂוֹר הַזֶּה הֵם מִכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְהַיּוֹם הָעֲשִׂירִי עוֹמֵד בָּעֲשִׂירִי. וְעַל כֵּן, (שמות יב) בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית וְגוֹ'. וְהַיּוֹם הַזֶּה הוּא שֶׁלָּהּ. וַחֲמִשָּׁה יָמִים אֲחֵרִים הוּא שֶׁל הַמֶּלֶךְ. הַיּוֹם שֶׁבָּא עָלֶיהָ. שֶׁהֲרֵי הַחֲמִישִׁי, בּוֹ יוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ בְּכִסֵּא. וּבְכָל מָקוֹם בֶּעָשׂוֹר, הוּא שֶׁל הַגְּבִירָה. חֲמִשָּׁה עֲלֵיהֶם, שֶׁל הַמֶּלֶךְ הוּא (אותו היום שעליה משום שהדרגה החמישית בה יושב המלך בכסא, ובכל מקום וכו'). אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁבָּא עָלֶיהָ, שֶׁהֲרֵי הַחֲמִישִׁי, בּוֹ יוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ בַּשַּׁעַר.

וּבְכָל אֲתַר בֶּעָשׂוֹר דְּמַטְרוֹנִיתָא הוּא, חֲמִשָּׁה עֲלַיְיהוּ, דְּמַלְכָּא הוּא. הַהוּא יוֹמָא דְּאִתֵּי עָלָהּ. בְּגִין כָּךְ חֲמִשָּׁה יוֹמִין מִיַּרְחָא, לְאוֹרַיְיתָא. וְאִי תֵּימָא שְׁבִיעָאָה, בְּזִמְנָא דְּתָרִין אֲבָהָן מִשְׁתַּכְּחֵי בֵּיהּ, דְּהָא מַלְכָּא בְּהוּ, וּכְדֵין מִתְעַטַּר בְּכוּלָּא. וְחַד מִלָּה, שְׁבִיעָאָה וַחֲמִשָּׁאָה.

וּבְכָל מָקוֹם בָּעֲשׂוֹר, הוּא שֶׁל הַגְּבִירָה. חֲמִשָּׁה עֲלֵיהֶם, שֶׁל הַמֶּלֶךְ הוּא, אוֹתוֹ יוֹם שֶׁבָּא עָלֶיהָ. מִשּׁוּם כָּךְ חֲמִשָּׁה יָמִים מֵהַחֹדֶשׁ לַתּוֹרָה. וְאִם תֹּאמַר שְׁבִיעִי, בְּזְמַן שֶׁשְּׁנֵי אֲבוֹת נִמְצָאִים בּוֹ, שֶׁהֲרֵי הַמֶּלֶךְ בָּהֶם, וְאָז מִתְעַשֵּׂר בַּכֹּל. וְדָבָר אֶחָד שְׁבִיעִי וַחֲמִישִׁי.

דף קג.

תָּא חֲזֵי, חֲמִשָּׁאָה דִּילֵיהּ הוּא וַדַּאי, כְּמָה דְּאִתְּמַר, וּכְדֵין נָהִיר אַבָּא לְאִימָּא, וְאִתְּנְהִירוּ מְנָהּ חַמְשִׁין תַּרְעִין לְאַנְהָרָא לַחֲמִשָּׁאָה. וְאִי תֵּימָא שְׁבִיעָאָה, בְּגִין דְּמַלְכָּא בִּשְׁלִימוּ דַּאֲבָהָן, וַעֲטָרָה יָרִית מִשְּׁבִיעָאָה, כְּמָה דְּכְתִיב, (שיר השירים ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן. וְעַל דָּא בִּשְׁבִיעָאָה הוּא יוֹמָא דְּמַעֲטָרָא מַלְכָּא בְּעַטְרוֹי, וּכְדֵין יָרִית מַלְכָּא לְאַבָּא וְאִימָּא, דְּמִזְדַּוְּוגִין כַּחֲדָא. וְעַל דָּא כֹּלָּא בְּחַד תַּלְיָיא. (ויקרא כ"ג) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם, רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (במדבר כא) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד. תָּנֵינָן, ג' מַתָּנָן עִלָּאִין, אִזְדַּמְּנוּ לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, עַל יְדֵי תְּלָתָא אִחְיָן: מֹשֶׁה, אַהֲרֹן, וּמִרְיָם. מָן, בִּזְכוּת מֹשֶׁה. עֲנָנֵי כָּבוֹד, בִּזְכוּת אַהֲרֹן. בְּאֵר, בִּזְכוּת מִרְיָם. וְכֻלְּהוּ אֶחִידָן לְעֵילָּא. מָן בִּזְכוּת מֹשֶׁה, דִּכְתִיב, (שמות טז) הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם (דף ק"ג ע"א) מִן הַשָּׁמַיִם מִן הַשָּׁמַיִם (דייקא), דָּא מֹשֶׁה.

בֹּא רְאֵה, הַחֲמִשִּׁי הוּא שֶׁלּוֹ וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְאָז מֵאִיר הָאָב לָאֵם, וּמְאִירִים מִמֶּנָּה חֲמִשִּׁים שְׁעָרִים לְהָאִיר לַחֲמִישִׁי. וְאִם תֹּאמַר הַשְּׁבִיעִי, מִשּׁוּם שֶׁהַמֶּלֶךְ בַּשְּׁלֵמוּת שֶׁל הָאָבוֹת, וַעֲטָרָה יוֹרֵשׁ מֵהַשְּׁבִיעִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן. וְעַל זֶה בַּשְּׁבִיעִי הוּא הַיּוֹם שֶׁמְּעַטֵּר הַמֶּלֶךְ בַּעֲטָרָתוֹ, וְאָז יוֹרֵשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת הָאָב וְאֶת הָאֵם, שֶׁמִּזְדַּוְּוגִים כְּאֶחָד. וְעַל כֵּן הַכֹּל תְּלוּי בְּאֶחָד. וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (במדבר כא) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד. שְׁנֵינוּ, שְׁלֹשׁ מַתָּנוֹת עֶלְיוֹנוֹת הִזְדַּמְּנוּ לְיִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי שְׁלֹשָׁה אַחִים: מֹשֶׁה, אַהֲרֹן וּמִרְיָם. מָן - בִּזְכוּת מֹשֶׁה. עֲנָנֵי כָבוֹד - בִּזְכוּת אַהֲרֹן. בְּאֵר - בִּזְכוּת מִרְיָם. וְכֻלָּם אֲחוּזִים לְמַעְלָה. מָן בִּזְכוּת מֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (שמות טז) הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם. מִן הַשָּׁמַיִם (דוקא) - זֶה מֹשֶׁה.

עֲנָנֵי כָּבוֹד בִּזְכוּת אַהֲרֹן, דִּכְתִיב, (במדבר יד) אֲשֶׁר עַיִן בָּעַיִן (אהרן) נִרְאָה אַתָּה יְיָ' וְגוֹ', וּכְתִיב (ויקרא טז) וְכִסָּה עֲנַן הַקְּטֹרֶת. מַה לְהַלָּן, שְׁבָעָה. אַף כָּאן נֶמֵי שְׁבָעָה. דְּהָא בַּקְּטֹרֶת שְׁבָעָה עֲנָנִין מִתְקַשְּׁרָן כַּחֲדָא (ועוד). וְאַהֲרֹן רֵישָׁא לְכָל שְׁבָעָה עֲנָנִין הוּא וְהוּא קָשִׁיר לְשִׁית אֲוֵרְנִין בֵּיהּ בְּכָל יוֹמָא.

עֲנָנֵי כָבוֹד בִּזְכוּת אַהֲרֹן, שֶׁכָּתוּב (במדבר יד) אֲשֶׁר עַיִן בָּעַיִן (אהרן) נִרְאָה אַתָּה ה' וְגוֹ', וְכָתוּב (ויקרא טז) וְכִסָּה עֲנַן הַקְּטֹרֶת. מַה לְמַעְלָה שְׁבָעָה, אַף כָּאן גַּם שְׁבָעָה, שֶׁהֲרֵי בַּקְּטֹרֶת שְׁבָעָה עֲנָנִים נִקְשָׁרִים כְּאֶחָד (ועוד). וְאַהֲרֹן הוּא רֹאשׁ לְכָל שְׁבָעַת הָעֲנָנִים, וְהוּא קוֹשֵׁר אֶת שִׁשֶּׁת הָאֲחֵרִים עִמּוֹ בְּכָל יוֹם.

בְּאֵר בִּזְכוּת מִרְיָם, דְּהָא הִיא וַדַּאי בְּאֵר אִתְקְרֵי. וּבְסִפְרָא דְּאַגַּדְתָּא, (שמות ב) וַתִּתְצַב אֲחוֹתוֹ מֵרָחוֹק לְדַעָה וְגוֹ'. דָּא הוּא בְּאֵר מַיִם חַיִּים, וְכֹלָּא קְשׁוּרָא חַד. מֵתָה מִרְיָם, אִסְתַּלַּק בְּאֵר. דִּכְתִיב, (במדבר כ) וְלֹא הָיָה מַיִם לָעֵדָה. וּבְהַהִיא שַׁעֲתָא בְּעָאת בְּאֵר אֶחֱרָא לְאִסְתַּלָּקָא,

דְּהָווֹ שְׁכִיחַ עִמְּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל. כַּד חָמָאת שִׁיתָּא עֲנָנִין דַּהֲווֹ קְשִׁירִין עָלָּה, אִתְקַשְּׁרַת הִיא בְּהוּ.

בְּאֵר בִּזְכוּת מְרִים, שֶׁהָרֵי הִיא וַדַּאי נִקְרֵאת בְּאֵר. וּבְסֵפֶר הָאַגָּדָה, (שמות ב) וַתֵּתַצַּב אֲחֹתוֹ מֵרָחֹק לָדָעָה וְגוֹ' - זוֹהִי בְּאֵר מַיִם חַיִּים, וְהַכֹּל קָשֻׁר אֶחָד. מֵתָה מִרְיָם - הִסְתַּלְּקָה הַבְּאֵר, שֶׁכָּתוּב (במדבר ב) וְלֹא הָיָה מַיִם לָעֵדָה. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה רָצְתָה בְּאֵר אַחֶרֶת לְהִסְתַּלֵּק, שֶׁהָיְתָה מְצוּיָה עִם יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁרָאֲתָה שֶׁשָּׁה עֲנָנִים שֶׁהָיוּ קְשׁוּרִים עָלֶיהָ, נִקְשְׁרָה הִיא בָּהֶם.

מִית אַהֲרֹן, אִסְתַּלְּקוּ אִינּוּן עֲנָנִין, וְאִסְתַּלְּקָ עֲנָנָא דְּבֵירָא עִמְּהוֹן. אָתָא מֹשֶׁה, אַהְדָּר לְהוּ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים סח) עָלִיתָ לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ שֶׁבִי לָקַחְתָּ מַתָּנוֹת בָּאָדָם. לָקַחְתָּ מַתָּנוֹת וַדַּאי, אִינּוּן מַתָּנוֹת דַּהֲווֹ בְּקַדְמִיתָא בְּאֵר וַעֲנָנִין.

מֵת אַהֲרֹן, הִסְתַּלְּקוּ אוֹתָם עֲנָנִים וְהִסְתַּלֵּק עָנָן הַבְּאֵר עִמָּהֶם. בָּא מֹשֶׁה, הֶחֱזִיר אוֹתָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים סח) עָלִיתָ לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ שֶׁבִי לָקַחְתָּ מַתָּנוֹת בָּאָדָם. לָקַחְתָּ מַתָּנוֹת וַדַּאי, אוֹתָן מַתָּנוֹת שֶׁהָיוּ בָּרִאשׁוֹנָה - בְּאֵר וַעֲנָנִים.

בְּאֵר, דָּא בְּאֵר דְּיִצְחָק. עֲנָנִים, אִלֵּין עֲנָנִים דְּאַהֲרֹן. אָמַר רִבִּי יִצְחָק, מִפְּנֵי מַה זָכָה אַהֲרֹן לְדָא, בְּגִין דְּאִיהוּ קָשִׁיר בַּעֲנָנִים (נ"א רישא לעננים). וְהוּא אַקְשִׁיר כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא לְכֻלְּהוּ כַּחֲדָא, דְּמִתְבָּרְכָאן כֻּלְּהוּ עַל יָדוֹי.

בְּאֵר - זוֹ בְּאֵרוֹ שֶׁל יִצְחָק. עֲנָנִים - אֵלּוּ הֶעָנָנִים שֶׁל אַהֲרֹן. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִפְּנֵי מָה זָכָה אַהֲרֹן לָזֶה? מִשּׁוּם שֶׁהוּא קוֹשֵׁר בָּעֲנָנִים (ראש לעננים), וְהוּא נִקְשָׁר כָּל יוֹם וְיוֹם לְכֻלָּם כְּאֶחָד, שֶׁכֻּלָּם מִתְבָּרְכִים עַל יָדוֹ.

תָּא חֲזֵי, עַל כָּל חֶסֶד דְּעָבַד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּיִשְׂרָאֵל. קָשִׁיר עִמְּהוֹן ז' עֲנָנֵי יַקִּירָן, וְקָשִׁיר לְהוּ בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּהָא עֲנָנָא דִּילֵהּ אִתְקְשַׁר בְּשִׁיתָּא אֲחָרָנִין. וּבְכֻלְּהוּ שִׁבְעָה, אַזְלוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּרָא. מַאי טַעֲמָא, בְּגִין דְּכֻלְּהוּ קִשְׁרָא דִּמְהֵימְנוּתָא נִינְהוּ וְעַל דָּא בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים. מַאי קָא מַיְירֵי. בְּגִין דִּכְתִיב, (שיר השירים ב) בְּצִלּוֹ חִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי וּפִרְיוֹ מָתוֹק לְחִכִּי. וּבָעֵי בַּר נָשׁ לְאַחֲזָאָה גַּרְמֵיהּ, דְּיָתִיב תְּחוֹת צִלָּא דִּמְהֵימְנוּתָא.

בֹּא רְאֵה, עַל כָּל חֶסֶד שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל, קָשַׁר עִמָּם שִׁבְעָה עֲנָנִים נִכְבָּדִים, וְקִשַּׁר אוֹתָם עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי הֶעָנָן שֶׁלָּהּ נִקְשַׁר עִם שִׁשָּׁה אֲחֵרִים. וְעִם כָּל הַשִּׁבְעָה הָלְכוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם הֵם הַקֶּשֶׁר שֶׁל הֶאֱמוּנָה, וְעַל זֶה בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים. מַה זֶּה אוֹמֵר? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שירב) בְּצִלּוֹ חִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי וּפִרְיוֹ מָתוֹק לְחִכִּי. וְצָרִיךְ אָדָם לְהַרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ שֶׁיּוֹשֵׁב תַּחַת צֵל הָאֱמוּנָה.

תָּא חֲזֵי, כָּל אִינּוּן שְׁנִין דְּקָאִים אַהֲרֹן, הֲווֹ יִשְׂרָאֵל בְּצִלָּא דִּמְהֵימְנוּתָא, תְּחוֹת אִלֵּין עֲנָנִין. בָּתַר דְּמִית אַהֲרֹן, אִסְתַּלְּקָ עֲנָנָא חַד, דְּהוּא יְמִינָא דְּכוּלָּא. וְכַד הַאי אִסְתַּלָּק, אִסְתַּלְּקוּ כָּל שְׁאָר עִמֵּיהּ (נ"א עננין) וְאִתְחֲזִיאוּ כֻּלְּהוּ בִּגְרִיעוּתָא. וְהָא אוּקְמוּהָ, דִּכְתִיב, (במדבר כ) וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גָוַע אַהֲרֹן. אַל תִּקְרֵי וַיִּרְאוּ, אֶלָּא וַיִּירְאוּ. מִיָּד וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד יוֹשֵׁב

הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים. שְׁמַע דְּאִסְתַּלָּקוּ אִינּוּן עֲנָנִים, וּמִית תַּיָּירָא רַבְרְבָא דְּכָל אִינּוּן עֲנָנִים אִתְקְשָׁרוּ בֵּיהּ.

בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתָן הַשָּׁנִים שֶׁעָמַד אַהֲרֹן, הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּצֵל הָעֲמוּנָה תַּחַת הָעֲנָנִים הַלָּלוּ. אַחַר שֶׁמֵּת אַהֲרֹן, הִסְתַּלֵּק עָנָן אֶחָד, שֶׁהוּא הַיָּמִין שֶׁל הַכֹּל. וּכְשֶׁזֶּה הִסְתַּלֵּק, הִסְתַּלְּקוּ כָּל הַשְּׁאָר עִמּוֹ (עננים) וְנִרְאוּ כֻּלָּם בְּחִסָּרוֹן. וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, שֶׁכְּתוּב (במדבר כא) וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גָוַע אַהֲרֹן. אַל תִּקְרֵי וַיִּרְאוּ אֶלָּא וַיִּירְאוּ. מִיָּד - וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָּא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים. שְׁמַע שֶׁהִסְתַּלְּקוּ אוֹתָם הָעֲנָנִים, וּמֵת הַתַּיָּר הַגָּדוֹל שֶׁכָּל אוֹתָם הָעֲנָנִים נִקְשְׁרוּ עִמּוֹ.

אָמַר רִבִּי יִצְחָק, הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד יוֹשֵׁב הַנֶּגֶב וַדַּאי. וְכַד אָתוּ אִינּוּן מְאַלְּלִין דְּשַׁדַּר מֹשֶׁה, אָמְרוּ (במדבר יג) עֲמָלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב, בְּגִין לְתַבְרָא לְבַיְיהוּ. דְּהָא בַּעֲמָלֵק אִתְּבַר חֵילֵיהוֹן בְּקַדְמִיתָא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב וַדַּאי. וּכְשֶׁבָּאוּ אוֹתָם מְרַגְּלִים שֶׁשָּׁלַח מֹשֶׁה, אָמְרוּ (שם יג) עֲמָלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב, כְּדֵי לִשְׁבֹּר אֶת לִבָּם, שֶׁהֲרֵי בָּעֲמָלֵק נִשְׁבַּר כֹּחָם בָּרִאשׁוֹנָה.

אָמַר רִבִּי אַבָּא, וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי, מַאי קָא מַיְירֵי הָכָא. בְּתַר דְּאִסְתַּלָּקוּ אִינּוּן עֲנָנִים. אֶלָּא כְּנַעַן כְּתִיב בֵּיהּ, (בראשית ט) וַיֹּאמֶר אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו. הָכָא אוֹלִיפְנָא, מַאן דְּאַפִּיק גַּרְמֵיהּ מִצַּלָּא דְּמְהֵימְנוּתָא, אִתְחֲזֵי לְמֶהֱוֵי עֶבֶד לְעַבְדֵי עַבְדִּין, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (במדבר כא) וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבְּ מִמֶּנּוּ שֶׁבִי. הוּא נָטַל עַבְדִּין מִיִּשְׂרָאֵל לְגַרְמֵיהּ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי, מָה זֶּה אוֹמֵר כָּאן אַחַר שֶׁהִסְתַּלְּקוּ אוֹתָם הָעֲנָנִים? אֶלָּא בִּכְנַעַן כָּתוּב, וַיֹּאמֶר אָרוּר כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו. כָּאן לְמַדְנוּ, מִי שֶׁמּוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִצַּל הָאֱמוּנָה, רָאוּי לִהְיוֹת עֶבֶד לְעַבְדֵי עֲבָדִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבְּ מִמֶּנּוּ שֶׁבִי. הוּא נָטַל עֲבָדִים מִיִּשְׂרָאֵל לְעַצְמוֹ.

וְעַל דָּא כְּתִיב, כָּל הָאָזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת. כָּל מַאן דְּאִיהוּ מִשָּׁרְשָׁא וְגִזְעָא קַדִּישָׁא דְּיִשְׂרָאֵל, יֵשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת, תְּחוֹת צִלָּא דְּמְהֵימְנוּתָא. וּמַאן דְּלֵיתֵיהּ מִגִּזְעָא וְשׁוֹרְשָׁא קַדִּישָׁא דְּיִשְׂרָאֵל, לָא יְתִיב בְּהוּ, וְיִפּוֹק גַּרְמֵיהּ מִתְּחוֹת צִלָּא דְּמְהֵימְנוּתָא.

וְעַל כֵּן כָּתוּב, כָּל הָאָזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת. כָּל מִי שֶׁהוּא מִשֹּׁרֶשׁ וְגֶזַע קָדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, יֵשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת, תַּחַת צֵל הָאֱמוּנָה. וּמִי שֶׁאֵינוֹ מִגֶּזַע וְשֹׁרֶשׁ קָדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, לֹא יוֹשֵׁב בָּהֶם, וּמוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִתַּחַת צֵל הָאֱמוּנָה.

דף קג:

כְּתִיב (הושע יב) כְּנַעַן בְּיָדוֹ מֹאזְנֵי מִרְמָה, דָּא אֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם. וְתָא חֲזֵי, כְּתִיב אָרוּר כְּנַעַן וּבְגִין דְּזָכָה כְּנַעַן דָּא, לְשַׁמְּשָׁא לְאַבְרָהָם, כֵּיוָן דְּשִׁמֵּשׁ לְאַבְרָהָם, יְתִיב תְּחוֹת צִלָּא דְּמְהֵימְנוּתָא, זָכָה לְמֵיפַּק מֵהַהוּא לָטְיָיא דְּאִתְלַטְּיָיא, וְלֹא עוֹד אֶלָּא דִּכְתִיב בֵּיהּ בָּרָכָה. דִּכְתִיב, (בראשית כד) וַיֹּאמֶר בֹּא בָרוּךְ יְיָ'. מַאי קָא מַיְירֵי. דְּכָל מַאן דְּיֵתִיב תְּחוֹת צִלָּא דְּמְהֵימְנוּתָא, אַחֲסִין חֵירוּ לֵיהּ וְלִבְנוֹי לְעָלְמִין, וְאִתְבָּרַךְ בִּרְכָתָא עִלָּאָה, וּמַאן דְּאַפִּיק גַּרְמֵיהּ

מְצַלָּא דִּמְהֵימְנוּתָא, אַחֲסִין גְּלוּתָא לֵיהּ וְלִבְנוֹי, דִּכְתִיב וַיִּלְחֲם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבְּ מִמֶּנּוּ שֶׁבִי. (דף ק"ג ע"ב) (ויקרא כ"ג) בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ חָסֵר, וְדָא עֲנָנָא חַד, דְּכֻלְּהוּ קְשִׁירִין בֵּיהּ. דִּכְתִיב, כִּי עֲנַן יְיָ' עֲלֵיהֶם יוֹמָם. וּכְתִיב, (במדבר יד) וּבְעַמּוּד עָנָן אַתָּה הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם. דָּא הוּא עֲנָנָא דְּאַהֲרֹן, דְּאִקְרֵי יוֹמָם, דִּכְתִיב, (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה יְיָ' חַסְדּוֹ. עֲנָנָא חַד, נָטִיל עִמֵּיהּ חֲמֵשׁ אָחֳרָנִין, וְאִינּוּן שִׁית. וַעֲנָנָא אָחֳרָא, דִּכְתִיב וּבְעַמּוּד אֵשׁ לָיְלָה, דָּא נָהֳרָא לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, מְנָהֲירוּ דְּאִינּוּן שִׁית.

כְּתוּב (הושע יב) כְּנַעַן בְּיָדוֹ מֹאזְנֵי מִרְמָה, זֶה אֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם. וּבֹא רְאֵה, כְּתוּב אֲרוּר כְּנָעַן, וּמִשּׁוּם שֶׁזָּכָה כְּנַעַן זֶה לְשַׁמֵּשׁ אֶת אַבְרָהָם, כֵּיוָן שֶׁשִּׁמֵּשׁ אֶת אַבְרָהָם, יָשַׁב תַּחַת צֵל הָאֱמוּנָה, זָכָה לָצֵאת מֵאוֹתָהּ קְלָלָה שֶׁהִתְקַלֵּל, וְלֹא יוֹעִד, אֶלָּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ בָּרְכָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַיֹּאמְרוּ בֹּא בְּרוּךְ ה'. מַה זֶּה אוֹמֵר? שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹשֵׁב תַּחַת צֵל הָאֱמוּנָה, יוֹרֵשׁ חֵרוּת לוֹ וּלְבָנָיו לְעוֹלָמִים וּמִתְבָּרֵךְ בָּרָכָה עֶלְיוֹנָה. וּמִי שֶׁמּוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִצֵּל הָאֱמוּנָה, יוֹרֵשׁ גָּלוּת לוֹ וּלְבָנָיו, שֶׁכָּתוּב וַיִּלְחֲם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבְּ מִמֶּנּוּ שֶׁבִי. בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ חָסֵר, וְזֶה עָנָן אֶחָד שֶׁכֻּלָּם קְשׁוּרִים בּוֹ, שֶׁכָּתוּב כִּי עֲנַן ה' עֲלֵיהֶם יוֹמָם. וְכָתוּב וּבְעַמֻּד עָנָן אַתָּה הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם. זֶהוּ עֲנָנוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, שֶׁנִּקְרָא יוֹמָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ. עֲנָן אֶחָד נוֹטֵל עִמּוֹ חֲמִשָּׁה אֲחֵרִים, וְהֵם שִׁשָּׁה. וְעָנָן אַחֵר, שֶׁכָּתוּב וּבְעַמּוּד אֵשׁ לָיְלָה, זֶה הָאִיר לְיִשְׂרָאֵל מֵהָאוֹר שֶׁל אוֹתָם הַשִּׁשָּׁה.

רעיא מהימנא (ויקרא כ"ג) בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים וְגוֹ', פְּקוּדָא (מ"ה) דָּא, לֵישֵׁב בַּסּוּכָּה. וְהָא אוֹקִימְנָא, בְּגִין לְאִתְחַזָּאָה דְּיִשְׂרָאֵל יַתְבֵי בְּרָזָא דִּמְהֵימְנוּתָא, בְּלָא דְּחִילוּ כְּלָל, דְּהָא מְקַטְרְנָא אִתְפְּרַשׁ מִנַּיְיהוּ. וְכָל מַאן דְּאִיהוּ בְּרָזָא דִּמְהֵימְנוּתָא, יָתִיב בְּסוּכָּה. כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא, דִּכְתִיב, כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת. מַאן דְּאִיהוּ בְּרָזָא דִּמְהֵימְנוּתָא, וּמְזַרְעָא וְשָׁרְשָׁא דְּיִשְׂרָאֵל, יֵשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת. וְרָזָא דָּא אִתְּמַר בְּכַמָּה דּוּכְתֵי.

בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים וְגוֹ'. מִצְוָה (מ"ה) זוֹ לֵישֵׁב בְּסֻכָּה. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, כְּדֵי לְהַרְאוֹת שֶׁיִּשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים בְּסוֹד הָאֱמוּנָה בְּלִי פַּחַד כְּלָל, שֶׁהֲרֵי הַמְקַטְרֵג נִפְרָד מֵהֶם, וְכָל מִי שֶׁהוּא בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, יוֹשֵׁב בַּסֻּכָּה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת. מִי שֶׁהוּא בְּסוֹד הָאֱמוּנָה וּמֵהַזֶּרַע וְהַשֹּׁרֶשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת. וְהַסּוֹד הַזֶּה נֶאֱמַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

פְּקוּדָא (מ"ו) בָּתַר דָּא, לְקָרְבָא קָרְבְּנָא בְּכָל יוֹמָא, וְקָרְבְּנָא דָּא, לְמֶהֱוֵי חוּלְקָא בְּכוֹלָּא, בְּחֶדְוָותָא דִּבְנוֹי. בְּגִין דְּכֻלְּהוּ אֲחִידָן בְּאִילָנָא. עַנְפִין דִּלְתַתָּא דִּלְגַבֵּי שָׁרְשָׁא דְּאִילָנָא, כֻּלָּא אִתְבָּרְכָן בְּגִין אִילָנָא. אַף עַל גַּב דְּלֵית בְּהוּ תוֹעֲלְתָּא, כֻּלָּא אִתְבָּרְכָאן. וְחֶדְוָותָא דְּיִשְׂרָאֵל בַּאֲבוּהוֹן דִּלְעֵילָּא, יַהֲבֵי חוּלְקָא דִּבְרָכָאן, לְכָל אִינּוּן שְׁאָר עַמִּין, דְּאִית לוֹן אֲחִידוּ, וְאִתְאַחֲדוּ בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל.

מִצְוָה (מ"ו) אַחַר זוֹ, לְהַקְרִיב קָרְבָּן בְּכָל יוֹם, וְהַקְרָבָּן הַזֶּה לְהִיוֹת חֵלֶק בַּכֹּל, בְּשִׁמְחַת בָּנָיו, מִכֵּיוָן שֶׁכֻּלָּם אֲחוּזִים בְּאִילָן. הָעֲנָפִים שֶׁלְּמַטָּה שֶׁלְּגַבֵּי שֹׁרֶשׁ הָאִילָן, הַכֹּל מִתְבָּרְכִים מִשּׁוּם הָאִילָן. אַף עַל גַּב שֶׁאֵין בָּהֶם תּוֹעֶלֶת, כֻּלָּם מִתְבָּרְכִים. וְשִׂמְחַת יִשְׂרָאֵל בַּאֲבִיהֶם שֶׁלְּמַעְלָה, נוֹתְנִים חֵלֶק שֶׁל בְּרָכוֹת לְכָל אוֹתָם שְׁאָר הָעַמִּים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אֲחִיזָה וְנֶאֱחָזוּ בָהֶם בְּיִשְׂרָאֵל.

וְכָל אִלֵּין קָרְבָּנִין, לְמֵיהַב מְזוֹנָא, לְאִינּוּן מְמָנָן דְּשָׁאַר עַמִּין, דְּהָא מִגּוֹ רְחִימוּ דְּקָא רָחֲים קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְבָנוֹי, בָּעֵי דְּכֹלָּא יֵהוֹן רָחֲמִין דִּלְהוֹן. וְרָזָא דָּא, (משלי טז) בְּרָצוֹת יְיָ' דַּרְכֵי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלִים אִתּוֹ. אֲפִילּוּ כָּל אִינּוּן מְקַטְרְגֵי עִלָּאֵי כֻּלְּהוּ אֲהַדְּרָן רְחִימִין לְיִשְׂרָאֵל וְכַד חַיָּילִין דִּלְעֵילָּא אֲהַדְּרוּ רְחִימִין לְיִשְׂרָאֵל, כָּל אִינּוּן דִּלְתַתָּא, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וְכָל הַקָּרְבָּנוֹת הַלָּלוּ, לָתֵת מָזוֹן לְאוֹתָם הַמְמֻנִּים שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁהֲרֵי מִתּוֹךְ הָאַהֲבָה שֶׁאוֹהֵב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת בָּנָיו, רוֹצֶה שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ אוֹהֲבִים שֶׁלָּהֶם. וְסוֹד זֶה - (משלי יז) בְּרָצוֹת ה' דַּרְכֵי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלִם אִתּוֹ. אֲפִלּוּ כָּל אוֹתָם הַמְקַטְרְגִים הָעֶלְיוֹנִים, כֻּלָּם חוֹזְרִים לִהְיוֹת אוֹהֲבִים אֶת יִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁהַחַיָּלוֹת שֶׁל מַעְלָה הוֹפְכִים לְאוֹהֲבֵי יִשְׂרָאֵל - כָּל אוֹתָם שֶׁלְּמַטָּה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וְאִי תֵּימָא לְהוֹן הֲווֹ מְקָרְבֵי קָרְבָּנָא, לָאו הָכִי, אֶלָּא כֹּלָּא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא סָלִיק וּמִתְקָרֵב. וְאִיהוּ פָּרִישׁ מְזוֹנָא לְכֻלְּהוּ אוּכְלוּסִין דְּסִטְרִין אָחֳרָנִין, דְּיִתְהָנוּן בְּהַהוּא דּוֹרוֹנָא דִּבְנוֹי, וְיִתְהַדְּרוּן רְחִימִין דִּלְהוֹן, דְּיִנְדְּעוּן עֵילָּא וְתַתָּא, דְּהָא לֵית עַמָּא כְּעַמָּא דְּיִשְׂרָאֵל, דְּאִינּוּן חוּלָקֵיהּ וְעַדְבֵיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאִסְתַּלָּק יְקָרָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֵילָּא וְתַתָּא כְּדָקָא יָאוּת. וְכָל אוּכְלוּסִין עִלָּאִין פַּתְחֵי וְאָמְרֵי, (שמואל ב ז) וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. (תיקונין דף קנ"ב) (ע"כ רעיא מהימנא)

וְאִם תֹּאמַר, לָהֶם הָיוּ מַקְרִיבִים הַקָּרְבָּן? לֹא כָּךְ. אֶלָּא הַכֹּל עוֹלֶה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִקְרָב. וְהוּא מַפְרִיד הַמָּזוֹן לְכָל הַהֲמוֹנִים שֶׁל הַצְּדָדִים הָאֲחֵרִים שֶׁיֵּהָנוּ בְּאוֹתוֹ הַדּוֹרוֹן שֶׁל בָּנָיו, וְיֵהָפְכוּ לְאוֹהֲבִים שֶׁלָּהֶם, שֶׁיֵּדְעוּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה שֶׁאֵין עַם כְּעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם חֶלְקוֹ וְגוֹרָלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִתְעַלֶּה כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעְלָה וּמַטָּה כָּרָאוּי. וְכָל הָאוּכְלוּסִים הָעֶלְיוֹנִים פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים: (שמואל ב ז) וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. (עד כאן רעיא מהימנא).

רִבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח (ואמר), (ירמיה ב) כֹּה אָמַר יְיָ' זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ וְגוֹ'. הַאי קְרָא עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִתְּמַר, בְּשַׁעֲתָא דַּהֲוַת אַזְלָא בְּמַדְבְּרָא עִמְּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל. זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד: דָּא עֲנָנָא דְּאַהֲרֹן, דְּנָטְלָא בְּחָמֵשׁ אֲחָרָנִין, דְּאִתְקְשָׁרוּ עָלָךְ, וּנְהִירוּ עָלָךְ. אַהֲבַת כְּלוּלוֹתָיִךְ, דְּאִשְׁתָּכְלָלוּ לָךְ, (ס"א וכלהו אשתכללו בך) וְאַעְטָרוּ לָךְ, וְאַתְקִינוּ לָךְ כְּכַלָּה דְּתַעְדֵּי תַּכְשִׁיטָהָא. וְכָל כַּךְ לָמָּה. בְּגִין לְכְתֻבָּךְ אַחֲרֵי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, כֹּה אָמַר ה' זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה נֶאֱמַר עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת בַּמִּדְבָּר עִם יִשְׂרָאֵל. זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד - זֶהוּ עֲנָנוֹ שֶׁל אַהֲרֹן שֶׁנּוֹסֵעַ עִם חֲמִשָּׁה אֲחֵרִים שֶׁנִּקְשְׁרוּ עָלֶיךְ וּמְאִירִים עָלַיִךְ. אַהֲבַת כְּלוּלֹתַיִךְ - שֶׁנִּתְקְנוּ לָךְ (וכלם נתקנו בך) וְעִטְּרוּ אוֹתָךְ, וְהִתְקִינוּ אוֹתָךְ כְּמוֹ כַלָּה שֶׁעוֹנֶדֶת אֶת תַּכְשִׁיטֶיהָ. וְכָל כָּךְ לָמָּה? בִּשְׁבִיל לְכָתְבֵךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה.

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּבַר נָשׁ יָתִיב בְּמָדוֹרָא דָּא, צָלָא דִּמְהֵימְנוּתָא, שְׁכִינְתָּא פָּרְסָא גַּדְפָּהָא עָלֵיהּ מִלְעֵילָּא, וַאֲבָרְהָם וַחֲמִשָּׁה צַדִּיקַיָּיא אָחֳרָנִין שַׁוְיִין מָדוֹרֵיהוֹן עִמֵּיהּ. אָמַר רִבִּי אַבָּא, אַבְרָהָם וַחֲמִשָּׁה צַדִּיקַיָּיא, וְדָוִד מַלְכָּא, שַׁוְיִין מָדוֹרֵיהוֹן עִמֵּיהּ. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים. שִׁבְעַת יָמִים כְּתִיב, וְלָא בְּשִׁבְעַת יָמִים. כְּבָנְוָנָא דָּא כְּתִיב, (שמות לא)

כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ' אֶת הַשָּׁמַיִם וְגוֹ'. וּבָעֵי בַּר נָשׁ לְמֶחְדֵּי בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא, בְּאַנְפִּין נְהִירִין, בְּאוּשְׁפִּיזִין אִלֵּין דְּשַׁרְיָין עִמֵּיהּ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם יוֹשֵׁב בַּמִּדּוֹר הַזֶּה, צֵל הָאֱמוּנָה, הַשְּׁכִינָה פּוֹרֶסֶת אֶת כְּנָפֶיהָ עָלָיו מִלְמַעְלָה, וְאַבְרָהָם וַחֲמִשָּׁה צַדִּיקִים אֲחֵרִים שְׁמִים אֶת מְדוֹרָם עִמּוֹ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, אַבְרָהָם וַחֲמִשָּׁה צַדִּיקִים וְדָוִד הַמֶּלֶךְ שְׁמִים מְדוֹרֵיהֶם עִמּוֹ. וֶזהוּ שֶׁכָּתוּב, בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים. שִׁבְעַת יָמִים כָּתוּב, וְלֹא בְּשִׁבְעַת יָמִים. כְּמוֹ וֶזה כָּתוּב (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְגוֹ'. וְצָרִיךְ אָדָם לִשְׁמֹחַ בְּכָל יוֹם וְיוֹם בְּפָנִים מְאִירוֹת בְּאוֹרְחִים הַלָּלוּ שֶׁשּׁוֹרִים עִמּוֹ.

וְאָמַר רִבִּי אַבָּא, כְּתִיב בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים, וּלְבָתַר יֵשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת. בְּקַדְמִיתָא תֵּשְׁבוּ, וּלְבָתַר יֵשְׁבוּ. אֶלָּא, קַדְמָאָה לְאוּשְׁפִּיזַי. תְּנֵינָא, לִבְנֵי עֲלְמָא. קַדְמָאָה לְאוּשְׁפִּיזַי, כִּי הָא דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא, כַּד הֲוָה עָיֵיל לְסוּכָּה הֲוָה חָדֵי, וְקָאִים עַל פִּתְחָא לְסוּכָּה מִלְּגָאו, וְאָמַר נְזַמֵּן לְאוּשְׁפִּיזִין. מְסַדֵּר (נ"א נסדר) פָּתוֹרָא, וְקָאִים עַל רַגְלוֹהִי, וּמְבָרֵךְ, וְאוֹמֵר בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים. תֵּיבוּ אוּשְׁפִּיזִין עִלָּאִין, תֵּיבוּ. תֵּיבוּ אוּשְׁפִּיזַי מְהֵימְנוּתָא, תֵּיבוּ. אָרִים (ס"א אסחי) יְדוֹי, וְחָדֵי, וְאָמַר זַכָּאָה חוּלָקָנָא, זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, דְּכְתִיב, (דברים לב) כִּי חֵלֶק יְיָ' עַמּוֹ וְגוֹ', וַהֲוָה יָתִיב.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, כְּתוּב בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים, וְאַחַר כָּךְ יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת. בָּרִאשׁוֹנָה תֵּשְׁבוּ, וְאַחַר כָּךְ יֵשְׁבוּ. אֶלָּא הָרִאשׁוֹן לָאוֹרְחִים, הַשֵּׁנִי לִבְנֵי הָעוֹלָם. הָרִאשׁוֹן לָאוֹרְחִים, כְּמוֹ שֶׁרַב הַמְנוּנָא סָבָא, כְּשֶׁהָיָה נִכְנָס לַסֻּכָּה הָיָה שָׂמֵחַ, וְעוֹמֵד עַל פֶּתַח הַסֻּכָּה מִבַּחוּץ וְאוֹמֵר: נְזַמֵּן לְאוֹרְחִים. מְסַדֵּר (נסדר) אֶת הַשֻּׁלְחָן, וְעוֹמֵד עַל רַגְלָיו, וּמְבָרֵךְ וְאוֹמֵר: בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים. שְׁבוּ אוֹרְחִים עֶלְיוֹנִים, שְׁבוּ. שְׁבוּ אוֹרְחֵי הָאֱמוּנָה, שְׁבוּ. הֲרִים (רחץ) יָדָיו וְשָׂמַח, וְאָמַר: אַשְׁרֵי חֶלְקָנוּ, אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ וְגוֹ'. וְהָיָה יוֹשֵׁב.

דף קד.

תְּנֵינָא, לִבְנֵי עֲלְמָא, דְּמַאן (דף ק"ד ע"א) דְּאִית לֵיהּ חוּלָקָא בְּעַמָּא וּבְאַרְעָא קַדִּישָׁא, יָתִיב בְּצִלָּא דְּמְהֵימְנוּתָא, לְקַבְּלָא אוּשְׁפִּיזִין, לְמֶחְדֵּי בְּהַאי עֲלְמָא וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי וּבָעֵי לְמֶחְדֵּי לְמִסְכְּנֵי. מַאי טַעֲמָא. בְּגִין דְּחוּלָקָא דְּאִינּוּן אוּשְׁפִּיזִין דְּזַמִּין דְּמִסְכְּנֵי הוּא. וְהַהוּא דְּיָתִיב בְּצִלָּא דָּא דְּמְהֵימְנוּתָא, וְזַמִּין אוּשְׁפִּיזִין אִלֵּין עִלָּאִין, אוּשְׁפִּיזֵי מְהֵימְנוּתָא, וְלָא יָהִיב לוֹן חוּלָקֵיהוֹן, כְּלְהוּ קַיְימֵי מְנֵיהּ, וְאָמְרֵי (משלי כג) אַל תִּלְחַם אֶת לֶחֶם רַע עַיִן וְגוֹ', אִשְׁתְּכַח דְּהַהוּא פָּתוֹרָא דְּתַקִּין, דִּילֵיהּ הוּא, וְלָאו דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, עֲלֵיהּ כְּתִיב (מלאכי ב) וְזֵרִיתִי פֶּרֶשׁ עַל פְּנֵיכֶם וְגוֹ', פֶּרֶשׁ חַגֵּיכֶם, וְלָא חַגֵּי. וַוי לֵיהּ לְהַהוּא בַּר נָשׁ, בְּשַׁעֲתָא דְּאִלֵּין אוּשְׁפִּיזֵי מְהֵימְנוּתָא קַיְימֵי מִפָּתוֹרֵיהּ.

הַשֵּׁנִי - לִבְנֵי הָעוֹלָם, שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֵלֶק בָּעָם וּבָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, יוֹשֵׁב בְּצֵל הָאֱמוּנָה, לְקַבֵּל אֶת הָאוֹרְחִים, לִשְׂמֹחַ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְצָרִיךְ לְשַׂמֵּחַ אֶת הָעֲנִיִּים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַחֵלֶק שֶׁל אוֹתָם

אוֹרְחִים שֶׁזְּמֵן, הוּא לְעָנְיִים. וְאוֹתוֹ שֶׁיּוֹשֵׁב בַּצַּל הַזֶּה שֶׁל הָאֱמוּנָה, וּמַזְמִין אֶת הָאוֹרְחִים הָעֲלְיוֹנִים הַלָּלוּ, אוֹרְחֵי הָאֱמוּנָה, וְלֹא נוֹתֵן לָהֶם חֶלְקָם, כֻּלָּם קָמִים מִמֶּנּוּ וְאוֹמְרִים: (משלי כג) אַל תִּלְחַם אֶת לֶחֶם רַע עַיִן וְגוֹ'. נִמְצָא שֶׁאוֹתוֹ שֻׁלְחָן שֶׁתִּקֵּן - שֶׁלּוֹ הוּא, וְלֹא שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. עָלָיו כָּתוּב (מלאכי ב) וְזֵרִיתִי פֶּרֶשׁ עַל פְּנֵיכֶם וְגוֹ', פֶּרֶשׁ חַגֵּיכֶם, וְלֹא חַגַּי. אוֹי לוֹ לְאוֹתוֹ אָדָם שֶׁאוֹרְחֵי הָאֱמוּנָה הַלָּלוּ קָמִים מִשֻּׁלְחָנוֹ.

וְאָמַר רִבִּי אַבָּא, אַבְרָהָם, כָּל יוֹמוֹי הֲוָה קָאִים בְּפָרְשַׁת אוֹרְחִין, לְזַמְּנָא אוּשְׁפִּיזִין, וּלְתַקְּנָא לוֹן פָּתוֹרֵי, הַשְׁתָּא, דְּמְזַמְּנִין לֵיהּ, וּלְכֻלְּהוּ צַדִּיקַיָּיא, וּלְדָוִד מַלְכָּא, וְלָא יָהֲבִין לוֹן חוּלְקֵיהוֹן, אַבְרָהָם קָאִים מִפָּתוֹרָא, וְקָרֵי, (במדבר טז) סוּרוּ נָא מֵעַל אָהֳלֵי הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה. וְכֻלְּהוּ סַלְקִין אֲבָתְרֵיהּ. יִצְחָק אָמַר, (משלי יג) וּבֶטֶן רְשָׁעִים תֶּחְסָר. יַעֲקֹב אָמַר, (משלי כג) פִּתְּךָ אָכַלְתָּ תְּקִיאֶנָּה. וּשְׁאָר כָּל צַדִּיקַיָּיא אָמְרֵי, (ישעיה כח) כִּי כָּל שֻׁלְחָנוֹת מָלְאוּ קִיא צוֹאָה בְּלִי מָקוֹם.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, אַבְרָהָם, כָּל יָמָיו הָיָה עוֹמֵד בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים לְזַמֵּן אוֹרְחִים וּלְסַדֵּר לָהֶם שֻׁלְחָנוֹת. עַכְשָׁו שֶׁמַּזְמִינִים אוֹתוֹ וְאֶת כָּל הַצַּדִּיקִים וְאֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ וְאֵין נוֹתְנִים לָהֶם אֶת חֶלְקָם, אַבְרָהָם עוֹמֵד מֵהַשֻּׁלְחָן וְקוֹרֵא: (במדבר טז) סוּרוּ נָא מֵעַל אָהֳלֵי הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה. וְכֻלָּם עוֹלִים אַחֲרָיו. יִצְחָק אָמַר, (משלי יג) וּבֶטֶן רְשָׁעִים תֶּחְסָר. יַעֲקֹב אָמַר, (שם כג) פִּתְּךָ אָכַלְתָּ תְּקִיאֶנָּה. וּשְׁאָר כָּל הַצַּדִּיקִים אוֹמְרִים, (ישעיה כח) כִּי כָּל שֻׁלְחָנוֹת מָלְאוּ קִיא צֹאָה בְּלִי מָקוֹם.

דָּוִד מַלְכָּא אָמַר, (חסר כאן) וְאַשְׁלִים דִּינוֹי, דִּכְתִיב, (שמואל א כה) וַיְהִי כַּעֲשֶׂרֶת הַיָּמִים וַיִּגֹּף יְיָ' אֶת נָבָל וַיָּמֹת. מַאי קָא מַיְירֵי. בְּגִין דְּדָוִד שָׁאַל לְנָבָל, וְאִתְעֲבִיד לֵיהּ אוֹשְׁפִּיזָא, וְלָא בָּעָא. וְדָא זַמִּין לֵיהּ, וְלָא יָהֲב לֵיהּ חוּלְקָא, וּבְאִינּוּן עֲשָׂרָה יוֹמִין דְּדָוִד מַלְכָּא דְּאִין עָלְמָא, אִתְּדָן עָלֵיהּ הַהוּא בַּר נָשׁ דְּאַשְׁלִים לֵיהּ בִּישׁ יַתִּיר מִנָּבָל.

דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר, וְהִשְׁלִים דִּינוֹ, שֶׁכָּתוּב (שמואל א כה) וַיְהִי כַּעֲשֶׂרֶת הַיָּמִים וַיִּגֹּף ה' אֶת נָבָל וַיָּמֹת. מַה זֶּה אוֹמֵר? מִשּׁוּם שֶׁדָּוִד שָׁאַל מִנָּבָל וְנַעֲשָׂה לוֹ אוֹרֵחַ, וְלֹא רָצָה. וְזֶה הַזְמִין אוֹתוֹ, וְלֹא נָתַן לוֹ חֵלֶק. וּבְאוֹתָם עֲשָׂרָה יָמִים שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ דָּן אֶת הָעוֹלָם, נִדּוֹן עָלָיו אוֹתוֹ אָדָם שֶׁהִשְׁלִים לוֹ רַע יוֹתֵר מִנָּבָל.

אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר (בגין כך) אוֹרַיְיתָא לָא אַטְרַח עָלֵיהּ דְּבַר נָשׁ יַתִּיר, אֶלָּא כְּמָה דְּיָכִיל, דִּכְתִיב, (דברים טז) אִישׁ כְּמַתְּנַת יָדוֹ וְגוֹ'. וְלָא לֵימָא אִינִישׁ אֲכוּל וְאֶשְׁתֵּבַע וְאַרְוֵוי בְּקַדְמֵיתָא, וּמַה דְּיִשְׁתְּאַר אֶתֵּן לְמִסְכְּנֵי, אֶלָּא רֵישָׁא דְּכֹלָּא דְּאוּשְׁפִּיזִין הוּא, וְאִי חַדֵּי לְאוּשְׁפִּיזִין וְרַוִּי לוֹן, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חַדֵּי עִמֵּיהּ, וַאֲבָרָהָם קָרֵי עָלֵיהּ, (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ' וְגוֹ'. וְיִצְחָק קָאֲרֵי עָלֵיהּ, (ישעיה נד) כָּל כְּלִי יוּצַר עָלַיִךְ לֹא יִצְלָח. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, הַאי, דָּוִד מַלְכָּא אָמַר לֵיהּ, בְּגִין דְּכָל זַיְינִין דְּמַלְכָּא, וּקְרָבִין דְּמַלְכָּא, בִּידוֹי דְּדָוִד אִתְפְּקָדוּ, אֲבָל יִצְחָק קָאָמַר, (תהלים קיב) גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ וְגוֹ', הוֹן וָעוֹשֶׁר וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, (משום כך) אֵין הַתּוֹרָה מַטְרִיחָה עַל אָדָם יוֹתֵר, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁהוּא יָכוֹל, שֶׁכָּתוּב (דברים טז) אִישׁ כְּמַתְּנַת יָדוֹ וְגוֹ'. וְלֹא יֹאמַר אָדָם אֹכַל וְאֶשְׂבַּע וְאֶשְׁתֶּה בָּרִאשׁוֹנָה, וּמַה שֶּׁיִּשָּׁאֵר אֶתֵּן לָעֲנִיִּים.

אֶלָּא רֵאשִׁית הַכֹּל הוּא שֶׁל הָאוֹרְחִים. וְאִם שִׂמַּח אֶת הָאוֹרְחִים וְהִשְׁקָה אוֹתָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׂמֵחַ עִמּוֹ, וְאַבְרָהָם קוֹרֵא עָלָיו, (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה' וְגוֹ'. וְיִצְחָק קוֹרֵא עָלָיו, (שם נד) כָּל כְּלִי יוּצַר עָלָיִו, (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה' וְגוֹ'. וְיִצְחָק קוֹרֵא עָלָיו, (שם נד) כָּל כְּלִי יוּצַר עָלַיִךְ לֹא יִצְלָח. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶת זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר אוֹתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל כְּלֵי הַזִּין שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְהַקְּרָבוֹת שֶׁל הַמֶּלֶךְ נִפְקְדוּ בְּיַד דָּוִד. אֲבָל יִצְחָק אָמַר, (תהלים קב) גִּבּוֹר בָּאֶרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ וְגוֹ', הוֹן וְעֹשֶׁר וְגוֹ'.

יַעֲקֹב אָמַר, (ישעיה נח) אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וְגוֹ', שְׂאֵר צַדִּיקַיָּיא אַמְרֵי, (ישעיה נח) וְנָחֲךָ יְיָ' תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ וְגוֹ', דָּוִד מַלְכָּא אָמַר, (ישעיה נד) כָּל כְּלִי יוּצַר עָלַיִךְ לֹא יִצְלָח, דְּהָא הוּא עַל כָּל זַיְינֵי עָלְמָא אִתְפְּקַד. זַכָּאָה חוּלָקֵיהּ דְּבַר נָשׁ, דְּזָכֵי לְכָל הַאי. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא, בְּעָלְמָא דֵּין, וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי, עָלַיְיהוּ כְּתִיב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים וְגוֹ'. (ויקרא כ"ג) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן וְגוֹ', רִבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (ישעיה מג) כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עָשִׂיתִיו. כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי, דָּא אָדָם, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּרָא לֵיהּ בִּשְׁמֵיהּ (נ"א בדיוקניה), דִּכְתִיב, (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. וְקָרָא לֵיהּ בִּשְׁמֵיהּ, בְּשַׁעֲתָא דְּאַפִּיק קִשׁוֹט וְדִינָא בְּעָלְמָא, וְאִקְרֵי אֱלֹהִים, דִּכְתִיב, (שמות כב) אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל.

יַעֲקֹב אָמַר, (ישעיה נח) אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וְגוֹ'. שְׂאֵר הַצַּדִּיקִים אוֹמְרִים, (שם) וְנָחֲךָ ה' תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ וְגוֹ'. דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר, (שם נד) כָּל כְּלִי יוּצַר עָלַיִךְ לֹא יִצְלָח, שֶׁהֲרֵי הוּא נִפְקָד עַל כָּל כְּלֵי הַזִּין שֶׁל הָעוֹלָם. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל הָאָדָם שֶׁזּוֹכֶה לְכָל זֶה. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (שם ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים וְגוֹ'. וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (שם מג) כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עָשִׂיתִיו. כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי - זֶה אָדָם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אוֹתוֹ בִּשְׁמוֹ (בדמותו), שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. וְקָרָא לוֹ בִּשְׁמוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁהוֹצִיא אֱמֶת וְדִין בָּעוֹלָם, וְנִקְרָא אֱלֹהִים, שֶׁכָּתוּב (שמות כב) אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל.

רעיא מהימנא פִּקּוּדָא (מ"ז) דָּא לִיטוֹל לוּלָב בְּהַהוּא יוֹמָא בְּאִינּוּן זִינֵי דִּילֵיהּ וְהַאי רָזָא אוֹקִימְנָא וְאוֹקְמוּהָ חַבְרַיָּיא כְּמָה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נָטִיל לוֹן לְיִשְׂרָאֵל בְּהָנֵי יוֹמִין וְחַדֵּי בְּהוֹן. אוּף הָכִי יִשְׂרָאֵל נָטְלֵי לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְחוּלָקֵיהוֹן וְחַדָּאן בֵּיהּ. וְדָא הוּא רָזָא דְּלוּלָב. וּמִינִין דְּבֵיהּ דְּאִיהוּ רָזָא דִּיוּקְנָא דְּאָדָם וְהָא אִתְּמַר. (ע"כ רעיא מהימנא)

דַּ יָא מְהֵימְנָא מְצִוָּה (מ"ז) זוֹ לְטֹל לוּלָב בְּאוֹתוֹ יוֹם עִם אוֹתָם הַמִּינִים שֶׁלּוֹ, וְהַסּוֹד הַזֶּה בַּאֲרָנוּ, וּפֵרְשׁוּהָ הַחֲבֵרִים, כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אֶת יִשְׂרָאֵל בַּיָּמִים הַלָּלוּ וְשָׂמֵחַ בָּהֶם, אַף כָּךְ יִשְׂרָאֵל נוֹטְלִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְחֶלְקָם וּשְׂמֵחִים עִמּוֹ. וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל הַלּוּלָב וְהַמִּינִים שֶׁבּוֹ, שֶׁהוּא סוֹד הַדְּמוּת שֶׁל אָדָם, וְהֲרֵי נִתְבָּאֵר. (ע"כ רעיא מהימנא).

קְרָא לֵיהּ בִּשְׁמֵיהּ, דִּכְתִיב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ וַשַּׁפִּיר. הָא אוֹקִימְנָא, דִּכְתִיב נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, בְּשַׁעֲתָא דְּזִווּגָא אִתְּמַר. וְכַךְ הוּא בְּזִווּגָא דְּתַרְוַיְיהוּ, בְּצֶלֶם וּדְמוּת. וְאָדָם מִדְּכַר וְנוּקְבָא נָפַק.

קָרָא לוֹ בִּשְׁמוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, וְיָפֶה. הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַזִּווּג נֶאֱמַר. וְכָךְ הוּא בַּזִּווּג שֶׁל שְׁנֵיהֶם, בְּצֶלֶם וּדְמוּת. וְאָדָם יָצָא מִזָּכָר וּנְקֵבָה.

דף קד:

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּסִפְרָא דִּשְׁלִמוֹ מַלְכָּא אַשְׁכַּחְנָא, דִּבְשַׁעֲתָא דְּזִווּגָא (דף ק"ד ע"ב) אִשְׁתְּכַח לְתַתָּא, שָׁדַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חַד דְּיוּקְנָא כְּפַרְצוּפָא דְּבַר נָשׁ, וְשִׁימָא חֲקִיקָא בְּצוּלְמָא, וְקַיְימָא עַל הַהוּא זִווּגָא. וְאִלְמָלֵא אִתְיְהִיב רְשׁוּ לְעֵינָא לְמֶחֱזֵי, חָמֵי בַּר נָשׁ עַל רֵישֵׁיהּ חַד צוּלְמָא, וְשִׁימָא כְּפַרְצוּפָא דְּבַר נָשׁ, וּבְהַהוּא צוּלְמָא אִתְבְּרֵי בַּר נָשׁ, וְעַד דְּקַיְימָא (ס"א ועד לא קיימא) הַהוּא צוּלְמָא דְּשַׁדַּר לֵיהּ מָארֵיהּ עַל רֵישֵׁיהּ, וְיִשְׁתְּכַח תַּמָּן, לָא אִתְבְּרֵי בַּר נָשׁ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ.

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. בְּסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ מָצָאנוּ, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהַזִּווּג נִמְצָא לְמַטָּה, שׁוֹלֵחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דְּיוֹקֵן אֶחָד כְּמוֹ פַּרְצוּף אָדָם, רָשׁוּם חָקוּק בְּצֶלֶם, וְעוֹמֵד עַל אוֹתוֹ זִווּג. וְאִלְמָלֵא נִתְּנָה רְשׁוּת לָעַיִן לִרְאוֹת, רוֹאֶה אָדָם עַל רֹאשׁוֹ צֶלֶם אֶחָד רָשׁוּם בְּפַרְצוּף שֶׁל אָדָם, וּבְאוֹתוֹ צֶלֶם נִבְרָא הָאָדָם. וְעַד שֶׁעוֹמֵד (וטרם שעומד) אוֹתוֹ צֶלֶם שֶׁשָּׁלַח לוֹ רִבּוֹנוֹ עַל רֹאשׁוֹ וְיִמָּצֵא שָׁם, לֹא נִבְרָא הָאָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ.

הַהוּא צֶלֶם אוֹזְדַּמַן לָקֳבְלֵיהּ, עַד דְּנָפִיק לְעָלְמָא. כַּד נָפַק, בְּהַהוּא צֶלֶם אִתְרַבֵּי, בְּהַהוּא צֶלֶם אָזִיל, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים לט) אַךְ (שמות קמ"ב ע"ב, י"ג ע"ב, מ"ב) בְּצֶלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ. וְהַאי צֶלֶם אִיהוּ מִלְעֵילָּא.

אוֹתוֹ הַצֶּלֶם מִזְדַּמֵּן כְּנֶגְדּוֹ עַד שֶׁיּוֹצֵא לָעוֹלָם. כְּשֶׁיּוֹצֵא, הוּא מִתְגַּדֵּל עִם אוֹתוֹ צֶלֶם, בְּאוֹתוֹ צֶלֶם הוֹלֵךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לט) אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ. וְהַצֶּלֶם הַזֶּה הוּא מִלְמַעְלָה.

בְּשַׁעֲתָא דְּאִינּוּן רוּחִין נָפְקָן מֵאַתְרַיְיהוּ, כָּל רוּחָא וְרוּחָא אִתְתָּקַן קַמֵּי מַלְכָּא קַדִּישָׁא בְּתִקּוּנֵי יְקָר, בְּפַרְצוּפָא דְּקָאֵי עָלְמָא. וּמֵהַהוּא דְּיוּקְנָא תִּקּוּנָא יְקָר, נָפִיק הַאי צֶלֶם. וְדָא תְּלִיתָאָה לְרוּחָא, וְאַקְדִּימַת בְּהַאי עָלְמָא, בְּשַׁעֲתָא דְּזִווּגָא אִשְׁתְּכַח. וְלֵית לָךְ זִווּגָא בְּעָלְמָא, דְּלָא אִשְׁתְּכַח בֶּצֶלֶם בְּגַוְונַיְיהוּ. אֲבָל יִשְׂרָאֵל קַדִּישִׁין, הַאי צֶלֶם קַדִּישָׁא, וּמֵאֲתַר קַדִּישָׁא אִשְׁתְּכַח בְּגַוְונַיְיהוּ. וּלְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, צֶלֶם מֵאִינּוּן זִינִין בִּישִׁין. מִסִּטְרָא דְּמִסְאֲבוּתָא אִשְׁתְּכַח בְּגַוְונַיְיהוּ. וְעַל דָּא, לָא לִיבְעֵי לֵיהּ לְאִינִישׁ, לְאִתְעָרְבָא צוּלְמָא דִּילֵיהּ, בְּצוּלְמָא דְּעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, בְּגִין דְּהַאי קַדִּישָׁא, וְהַאי מִסְאֲבָא. תָּא חֲזֵי מַה בֵּין יִשְׂרָאֵל וּלְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְכוּ'. (עד דמלכא דזמין אושפיזין. זה המאמר כתוב בפרשת ויחי יעקב דף ר"ך עמוד א' שורה א' (ושייך כאן) ואלו החילופים מצאתי בין הכתוב בהעתק לבין הכתוב שם. שורה כ"ב במקום עלמין מצאתי צולמין. שורה כ"ה במקום יעדי דיני גריע. שם במקום ידה מצאתי דינא. שורה ל"א מי יתן ערב ודא כד נהרא סיהרא וליליא אתתקן בנהורא. שורה ל"ה עובדין מצאתי ברייך. עמוד ב' שורה ה' ביה חילא. שורה ו' יצרתיו היינו וענף עץ עבות. אף עשיתיו. שורה י"ד לחירו ועל דא קרינא ליה

יום הראשון דא בספרא דאגדתא ושפיר הוא. שורה כ"ד דאבא בגין כך כלא יאה ולא בסימא לפירין ולא עביד פירין. שורה כ"ה הדין צ"ל תרין. שורה כ"ו לבירא ד"א. שורה כ"ט יעקב צ"ל ביראי. שורה ל"א דא בדא צ"ל דא בלא דא. שורה ל"ג צ"ל אף על גב דבהאי נחל דינא לא אשתכח ביה. שורה ל"ה צ"ל דצדיק איבא וכנישו רברבא נפקי מנייהו. שורה ל"ו צ"ל מנייהו לא איבא ולא טעמא. שם וכלא שפיר ועל דא אתרוג בשמאלא. ובסוף המאמר מצאתי כתוב דכתיב).

בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתָן רוּחוֹת יוֹצְאוֹת מִמְּקוֹמָן, כָּל רוּחַ וְרוּחַ מִתְתַּקֶּנֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בְּתִקּוּנֵי כָבוֹד, בְּפַרְצוּף שֶׁעוֹמֵד בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּמֵאוֹתוֹ דִּיוּקָן תִּקּוּן כָּבוֹד יוֹצֵא הַצֶּלֶם הַזֶּה. וְזֶה שְׁלִישִׁי לָרוּחַ, וּמַקְדִּימָה בָּעוֹלָם הַזֶּה בִּזְמַן שֶׁנִּמְצָא הַזִּוּוּג. וְאֵין לְךָ זִוּוּג בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא נִמְצָא בְּתוֹכָם צֶלֶם. אֲבָל יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים, הַצֶּלֶם הַזֶּה קָדוֹשׁ, וּמִמָּקוֹם קָדוֹשׁ הוּא נִמְצָא בְּתוֹכָם. וּלְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת צֶלֶם מֵאוֹתָם הַמִּינִים הָרָעִים, מִצַּד הַטֻּמְאָה נִמְצָא בְּתוֹכָם. וְעַל כֵּן לֹא צָרִיךְ לְאָדָם לְעָרֵב צֶלֶם שֶׁלּוֹ בְּצֶלֶם שֶׁל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה קָדוֹשׁ - וְזֶה טָמֵא. בֹּא רְאֵה מַה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְכוּ'.

דִּכְתִיב (במדבר כט) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם, דְּהָא יוֹמָא דָּא, מִמַּלְכָּא הוּא בִּלְחוֹדוֹי, חֶדְוָותָא דִּילֵיהּ בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל. מְתַל לְמַלְכָּא דְּזַמִּין אוּשְׁפִּיזִין, אִשְׁתְּדָלוּ בְּהוּ כָּל בְּנֵי הֵיכָלֵיהּ, לְבָתַר אָמַר מַלְכָּא, עַל כֵּן אֲנָא וְאַתּוּן אִשְׁתַּדְּלְנָא כֻּלְּהוּ בְּאוּשְׁפִּיזִין, וּקְרָבְתּוּן קָרְבְּנִין עַל שְׁאָר עַמִּין בְּכָל יוֹמָא, מִכָּאן וּלְהָלְאָה, אֲנָא וְאַתּוּן נֶחֱדֵי יוֹמָא חַד, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם. לָכֶם: לְקָרְבָּא קָרְבְּנִין עֲלַיְיכוּ. אֲבָל אוּשְׁפִּיזֵי מְהֵימְנוּתָא, בְּמַלְכָּא מְשְׁתַּכְחֵי תְּדִירָא. וּבְיוֹמָא דְּחֶדְוָותָא דְּמַלְכָּא, כֻּלְּהוּ מִתְכַּנְּפֵי עִמֵּיהּ, וּמִשְׁתַּכְחָן. וְעַל דָּא כְּתִיב, עֲצֶרֶת, תַּרְגּוּמוֹ: כְּנִישׁוּ.

שֶׁכָּתוּב (במדבר כט) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם, שֶׁהֲרֵי הַיּוֹם הַזֶּה מֵהַמֶּלֶךְ הוּא בִּלְבַדּוֹ, שִׂמְחָתוֹ עִם יִשְׂרָאֵל. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהִזְמִין אוֹרְחִים, וְהִשְׁתַּדְּלוּ עִמּוֹהִם כָּל בְּנֵי הֵיכָלוֹ. אַחַר כָּךְ אָמַר הַמֶּלֶךְ: עַד כָּאן אֲנִי וְאַתֶּם הִתְעַסַּקְנוּ כֻּלָּם בָּאוֹרְחִים, וְהִקְרַבְתֶּם קָרְבָּנוֹת עַל שְׁאָר הָעַמִּים בְּכָל יוֹם, מִכָּאן וְהָלְאָה אֲנִי וְאַתֶּם נִשְׂמַח יוֹם אֶחָד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם. לָכֶם, לְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת עֲלֵיכֶם. אֲבָל אוֹרְחֵי הָאֻמּוּנָה נִמְצָאִים בַּמֶּלֶךְ תָּדִיר, וּבַיּוֹם שֶׁל שִׂמְחַת הַמֶּלֶךְ, כֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים עִמּוֹ וְנִמְצָאִים. וְעַל זֶה כָּתוּב עֲצֶרֶת, תַּרְגּוּמוֹ: כְּנוּס.

דף קה.

וְהַאי יוֹמָא, יַעֲקֹב הוּא רֵישָׁא לְחֶדְוָותָא, וְכָל אינּוּן אוּשְׁפִּיזֵי חֲדָאן עִמֵּיהּ. וְעַל דָּא כְּתִיב, (דברים לג) אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ. וּכְתִיב, (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אַתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. (ויקרא כ"ד) וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר וְגוֹ', אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הָא אוּקְמוּהָ. אֲבָל אֲמַאי אַסְמִיךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא פָּרְשָׁה דָּא, לְפָרָשַׁת מוֹעֲדִים. אֶלָּא, כֻּלְּהוּ בּוּצִינִין עִלָּאִין, כֻּלְּהוּ בּוּצִינִין לְאַדְלָקָא מְשַׁח רְבוּת עִלָּאָה, וְהָא אִתְמַר. וְעַל יְדֵיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל,

מִתְבָּרְכָן עִלָּאִין וְתַתָּאִין, וְאַדְלִיקוּ בּוּצִינִין, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ דִּכְתִיב, (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב, חֶדְוָותָא (דף ק"ה ע"א) דְּעִלָּאִין וְתַתָּאִין.

וְהַיּוֹם הַזֶּה יַעֲקֹב הוּא רֹאשׁ לְשַׂמְּחָה, וְכָל אוֹתָם אוֹרְחִים שְׂמֵחִים עִמּוֹ. וְעַל כֵּן כָּתוּב (דברים לג) אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ. וְכָתוּב (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. אֲבָל לָמָּה הִסְמִיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פָּרָשָׁה זוֹ לְפָרָשַׁת מוֹעֲדִים? אֶלָּא כָּל הַמְּאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים, כֻּלָּם מְאוֹרוֹת לְהַדְלִיק שֶׁמֶן מִשְׁחָה עֶלְיוֹן, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וְעַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְנִדְלָקִים הַמְּאוֹרוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּהָ, שֶׁכָּתוּב (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב, שִׂמְחַת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים.

רִבִּי אַבָּא פָּתַח, (תהלים לב) שִׂמְחוּ בַיְיָ' וְגִילוּ צַדִּיקִים, (שמחו ביי' כמה דאת אמר) וּכְתִיב, (תהלים קיח) זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ' נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ. וְאוֹקְמוּהָ, דְּהָא בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (נ"א במועדיא) בָּעֵי לְמֶחְדֵּי, וּלְאַנְהָרָא אַנְפִּין, וְיִשְׁתְּכַח בַּר נָשׁ בְּחֶדְוָה, בְּגִין דְּהַהוּא חֶדְוָה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הֲוִי, דִּכְתִיב נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ בְּיוֹמָא. בוֹ: בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְכֹלָּא חַד מִלָּה.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (תהלים לב) שִׂמְחוּ בַה' וְגִילוּ צַדִּיקִים, (שמחו בה', כמו שנאמר) וְכָתוּב (שם קיח) זֶה הַיּוֹם עָשָׂה ה' נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ. וּפֵרְשׁוּהָ, שֶׁהֲרֵי בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (במועדים) צָרִיךְ לְשַׂמֵּחַ וּלְהָאִיר פָּנִים, וְיִמָּצֵא אָדָם בְּשִׂמְחָה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ שִׂמְחָה הִיא שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ - בַּיּוֹם. בוֹ - בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד.

שִׂמְחוּ בַיְיָ', כַּד דִּינִין אִתְכַּפְיָין, וְרַחֲמֵי אִתְעָרוּ, וְכַד מִתְעָרֵי רַחֲמֵי, כְּדֵין וְגִילוּ צַדִּיקִים, (כתיב) צַדִּיק וְצַדָּק מִתְבָּרְכָן כַּחֲדָא, דְּאִקְרוּן צַדִּיקִים, כְּמָה דְּאִתְּמַר, דְּהָא אִלֵּין מִתְבָּרְכָן (ס"א מברכין) לְעִלְּמִין, וְחָדָאן לְעָלְמִין כֻּלְּהוּ. וְהַרְנִינוּ כָּל יִשְׁרֵי לֵב, אִלֵּין בְּנֵי מְהֵימְנוּתָא, לְאִתְקַשְּׁרָא בְּהוּ.

שִׂמְחוּ בַה', כְּשֶׁהַדִּינִים נִכְנָעִים וּמִתְעוֹרְרִים רַחֲמִים, וְכֵאֲשֶׁר מִתְעוֹרְרִים הָרַחֲמִים, אָז וְגִילוּ צַדִּיקִים, (כתוב) צַדִּיק וְצֶדֶק מִתְבָּרְכִים יַחַד, שֶׁנִּקְרָאִים צַדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁהֲרֵי אֵלּוּ מִתְבָּרְכִים (מברכים) לְעוֹלָמִים, וּשְׂמֵחִים לְעוֹלָמִים כֻּלָּם. וְהַרְנִינוּ כָּל יִשְׁרֵי לֵב - אֵלּוּ בְּנֵי הָאֱמוּנָה, לְהִקָּשֵׁר לָהֶם.

וּבְכֹלָּא, בָּעֵי עוֹבָדָא לְתַתָּא, לְאַתְעָרָא לְעֵילָּא. תָּא חֲזֵי, מַאן דְּאָמַר דְּלָא בָּעֵיָא עוֹבָדָא בְּכֹלָּא, אוֹ מִלִּין לְאַפָּקָא לוֹן וּלְמֶעְבַּד קָלָא בְּהוּ, תִּיפַּח רוּחֵיהּ. וְהָא הָכָא פָּרְשָׁתָא דָּא אוֹכַח, אַדְלָקוּת בּוּצִינַיָּא, וּקְטֹרֶת בּוּסְמִין, (כחדא בגין) דִּכְתִיב שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב. (ובהאי) וּבְעוֹבָדָא דָּא אִשְׁתְּכַח אַדְלָקוּתָא לְעֵילָּא וְחֶדְוָותָא לְתַתָּא (ס"א אדלקותא וחדוותא לעילא ותתא) וְאִתְקַשְּׁרוּתָא כַּחֲדָא כְּדָקָא יָאוֹת. (ובעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא) אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, מִזְּבֵּחַ דִּלְתַתָּא, אַתְעַר מִזְּבֵּחַ אָחֳרָא. כֹּהֵן דִּלְתַתָּא, אַתְעַר כֹּהֵן אָחֳרָא. בְּעוֹבָדָא דִּלְתַתָּא, אַתְעַר עוֹבָדָא לְעֵילָּא.

וּבְכֹל צָרִיךְ מַעֲשֶׂה לְמַטָּה לְעוֹרֵר לְמַעְלָה. בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁלֹּא צָרִיךְ מַעֲשֶׂה בַּכֹּל, אוֹ דְּבָרִים לְהוֹצִיא אוֹתָם וְלַעֲשׂוֹת בָּהֶם קוֹל, תִּפַּח רוּחוֹ. וְהֲרֵי כָּאן הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ תוֹכִיחַ, הַדְּלָקַת הַנֵּרוֹת וּקְטֹרֶת הַבְּשָׂמִים, (כאחד, משום) שֶׁכָּתוּב שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב. (ובזה) וּבְמַעֲשֶׂה הַזֶּה נִמְצֵאת הַדְּלָקָה לְמַעְלָה וְשִׂמְחָה לְמַטָּה (הדלקה ושמחה למעלה ולמטה) וְהִתְקַשְּׁרוּת יַחַד כָּרָאוּי. (ובמעשה שלמטה מתעורר מעשה שלמעלה) אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַמִּזְבֵּחַ שֶׁלְּמַטָּה מְעוֹרֵר מִזְבֵּחַ אַחֵר. הַכֹּהֵן שֶׁלְּמַטָּה מְעוֹרֵר כֹּהֵן אַחֵר. בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יִצְחָק הֲווֹ אָזְלֵי בְּאוֹרְחָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי יִצְחָק, כְּתִיב (ישעיה נח) וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְיָ' מְכֻבָּד וְגוֹ', וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ שַׁפִּיר. אֲבָל מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר מָה הוּא. וּמַאי גְּרִיעוּתָא הוּא לְשַׁבָּת.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יִצְחָק הֲיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב (ישעיה נח) וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ ה' מְכֻבָּד וְגוֹ', וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ - יָפֶה. אֲבָל מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר מַה זֶּה? וּמַה חִסָּרוֹן הוּא לְשַׁבָּת?

אָמַר לֵיהּ, וַדַּאי גְּרִיעוּתָא הוּא, דְּלֵית לָךְ מִלָּה דְּנָפִיק מִפּוּמֵיהּ דְּבַר נָשׁ, דְּלֵית לָהּ קָלָא, וְסָלְקָא לְעֵילָּא, וְאִתְעַר מִלָּה אָחֳרָא. וּמַאי הוּא. הַהוּא דְּאִקְרֵי חוֹל, (לעילא) מֵאִינּוּן יוֹמִין דְּחוֹל. וְכַד אִתְעַר חוֹל בְּיוֹמָא קַדִּישָׁא, גְּרִיעוּתָא הוּא לְעֵילָּא וַדַּאי. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שַׁאֲלֵי עֲלֵיהּ, מַאן הוּא דְּבָעֵי לְאַפְרָשָׁא זִוּוּגָא דִּילָן. מַאן הוּא דְּבָעֵי חוֹל הָכָא. עַתִּיקָא קַדִּישָׁא לָא אִתְחֲזֵי, וְלָא שַׁרְיָא עַל חוֹל.

אָמַר לוֹ, וַדַּאי שֶׁזֶּהוּ חִסָּרוֹן, שֶׁאֵין לְךָ דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיּוֹצֵא מִפִּיו שֶׁל אָדָם שֶׁאֵין לוֹ קוֹל, וְעוֹלֶה לְמַעְלָה וּמְעוֹרֵר דִּבּוּר אַחֵר. וּמַה הוּא? אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא חֹל, (למעלה) מֵאוֹתָם יָמִים שֶׁל חֹל וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר חֹל בְּיוֹם קָדוֹשׁ, וַדַּאי זֶהוּ חִסָּרוֹן לְמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שׁוֹאֲלִים עָלָיו: מִי הוּא שֶׁרוֹצֶה לְהַפְרִיד הַזִּוּוּג שֶׁלָּנוּ? מִי הוּא שֶׁרוֹצֶה חֹל כָּאן? הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ לֹא נִרְאָה, וְלֹא שׁוֹרֶה עַל חֹל.

בְּגִין כַּךְ, הִרְהוּר מוּתָּר. מַאי טַעְמָא. בְּגִין דְּהִרְהוּר לָא עָבִיד מִדִּי וְלָא אִתְעֲבִיד מִנֵּיהּ קָלָא, וְלָא סָלִיק. אֲבָל לְבַתַּר דְּאַפִּיק מִלָּה מִפּוּמֵיהּ, הַהוּא מִלָּה אִתְעֲבִיד קָלָא, וּבָקַע אֲוִירִין וּרְקִיעִין, וְסָלְקָא לְעֵילָּא, וְאִתְעַר מִלָּה אָחֳרָא. וְעַל דָּא מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר כְּתִיב. וּמַאן דְּאַפִּיק מִלָּה קַדִּישָׁא מִפּוּמֵיהּ, מִלָּה דְּאוֹרַיְיתָא, אִתְעֲבִיד מִנֵּיהּ קָלָא, וְסָלִיק לְעֵילָּא, וְאִתְעָרוּ קַדּוּשֵׁי מַלְכָּא עִלָּאָה, וּמִתְעַטָּרָן בְּרֵישֵׁיהּ, וּכְדֵין אִשְׁתְּכַח חֶדְוָותָא לְעֵילָּא וְתַתָּא.

מִשּׁוּם כָּךְ הִרְהוּר מֻתָּר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהִרְהוּר לֹא עוֹשֶׂה דָּבָר וְלֹא נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ קוֹל, וְלֹא עוֹלֶה. אֲבָל אַחַר שֶׁהוֹצִיא דִּבּוּר מִפִּיו, אוֹתוֹ דִּבּוּר נַעֲשֶׂה קוֹל, וּבוֹקֵעַ אֲוִירִים וּרְקִיעִים, וְעוֹלֶה לְמַעְלָה וּמְעוֹרֵר דָּבָר אַחֵר, וְעַל כֵּן כָּתוּב מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר. וּמִי שֶׁמּוֹצִיא דִּבּוּר קָדוֹשׁ מִפִּיו, דִּבֵּר תּוֹרָה, נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ קוֹל וְעוֹלֶה לְמַעְלָה, וּמִתְעוֹרְרוֹת קְדֻשּׁוֹת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וּמִתְעַטְּרוֹת בְּרֹאשׁוֹ, וְאָז נִמְצֵאת שִׂמְחָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

אָמַר לֵיהּ, וַדַּאי הָכִי הוּא. וְהָא שְׁמַעְנָא מִלָּה. אֲבָל מַאן דְּשָׁאַרִי בְּתַעֲנִיתָא בְּשַׁבְּתָא, עָבִיד גְּרִיעוּתָא לְשַׁבָּת, אוֹ לָא. אִי תֵּימָא דְּלָא עָבִיד גְּרִיעוּתָא, הָא סְעוּדָתֵי דְּמְהֵימְנוּתָא בָּטִיל מִנֵּיהּ, וְעוֹנֶשֵׁיהּ סַגִּי, הָא חֶדְוָותָא דְּשַׁבָּת בָּטִיל מִנֵּיהּ.

אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ הוּא, וְהֲרֵי שְׁמַעְנוּ אֶת הַדָּבָר. אֲבָל מִי שֶׁשָּׁרוּי בְּתַעֲנִית בְּשַׁבָּת, עוֹשֶׂה חִסָּרוֹן לְשַׁבָּת אוֹ לֹא? אִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה חִסָּרוֹן, הֲרֵי סְעוּדַת הָאֱמוּנָה בִּטֵּל מִמֶּנּוּ וְעָנְשׁוֹ רַב, הֲרֵי שִׂמְחַת הַשַּׁבָּת בִּטֵּל מִמֶּנּוּ.

אָמַר לֵיהּ, מִלָּה דָּא שְׁמַעְנָא, דְּדָא הוּא דְּאַשְׁגְּחָן עֲלֵיהּ מִלְּעֵילָּא, מִכָּל בְּנֵי עָלְמָא. בְּגִין דְּהַאי יוֹמָא, חֶדְוָותָא הוּא לְעֵילָּא וְתַתָּא. חֶדְוָותָא דְּכָל חֶדְוָון. חֶדְוָותָא, דְּכָל מְהֵימְנוּתָא בֵּיהּ אִשְׁתְּכַח. וַאֲפִילּוּ רְשָׁעִים דְּגֵיהִנָּם נַיְחִין בְּהַאי יוֹמָא. וְהַאי בַּר נָשׁ לֵית לֵיהּ חֶדְוָה, וְלֵית לֵיהּ נַיְחָא, וְשַׁנְיָא דָּא מִכָּל עִלָּאִין וְתַתָּאִין. כֻּלְּהוּ שָׁאַלִין עֲלֵיהּ, מַאי שַׁנְיָא דְּפָלָנְיָא הוּא בְּצַעֲרָא.

אָמַר לוֹ, דָּבָר זֶה שָׁמַעְתִּי, שֶׁזֶּהוּ שֶׁמַּשְׁגִּיחִים עָלָיו מִלְּמַעְלָה מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה הוּא שִׂמְחָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שִׂמְחַת כָּל הַשְּׂמָחוֹת, שִׂמְחָה שֶׁכָּל הָאֱמוּנָה נִמְצֵאת בָּהּ, וַאֲפִלּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁל גֵּיהִנֹּם נָחִים בַּיּוֹם הַזֶּה. וְהָאִישׁ הַזֶּה אֵין לוֹ שִׂמְחָה וְאֵין לוֹ מְנוּחָה, וְזֶה שׁוֹנֶה מִכָּל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. כֻּלָּם שׁוֹאֲלִים עָלָיו: מַה שׁוֹנֶה שֶׁפְּלוֹנִי הוּא בְּצַעַר?

וּבְשַׁעְתָּא דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא אִתְגְּלֵי בְּהַאי יוֹמָא, וְאִשְׁתְּכַח הַאי בְּצַעֲרָא, צְלוֹתֵיהּ סַלְקָא וְקַיְימָא קַמֵּיהּ, כְּדֵין אִתְקָרְעוּ כָּל גְּוָזְרֵי דִּינִין דְּאִתְגְּזָרוּ עָלֵיהּ, וַאֲפִילּוּ אִסְתְּכָמוּ בְּבֵי דִּינָא דְּמַלְכָּא עִלָּאָה לְבִישׁ, כֻּלָּא אִתְקָרַע, בְּגִין דְּבְשַׁעְתָּא דְּעַתִּיקָא אִתְגְּלְיָיא, כָּל חֵירוּ וְכָל חֵידוּ אִשְׁתְּכַח, בְּגִין דְּאִתְגְּלְיָיא בְּהִלּוּלָא דְּמַלְכָּא.

וּבְשָׁעָה שֶׁהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ מִתְגַּלֶּה בַּיּוֹם הַזֶּה וְזֶה נִמְצָא בְּצַעַר, תְּפִלָּתוֹ עוֹלָה וְעוֹמֶדֶת לְפָנָיו, אָז נִקְרָעִים כָּל גְּזֵרֵי הַדִּינִים שֶׁנִּגְזְרוּ עָלָיו, וַאֲפִלּוּ הִסְכִּימוּ בְּבֵית הַדִּין שֶׁל הַמֶּלֶךְ עָלָיו לְרַע - הַכֹּל נִקְרָע, מִשּׁוּם שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁמִּתְגַּלֶּה הָעַתִּיק, נִמְצָאִים כָּל הַחֵרוּת וְכָל הַשִּׂמְחָה, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְגַּלֶּה בְּהִלּוּלַת הַמֶּלֶךְ.

דף קה:

וְעַל דָּא תָּנֵינָן, קוֹרְעִין לוֹ גְּזַר דִּינוֹ שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה. מַאן שִׁבְעִין שָׁנָה. אֶלָּא אַף עַל גַּב דְּאַסְכִּמוּ עָלֵיהּ כָּל אִינּוּן שִׁבְעִין כִּתְרֵי מַלְכָּא, דְּהוּא אִתְחֲזֵי בְּהוּ, כֻּלָּא אִתְקָרַע. בְּגִין דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא נָטִיל (ס"א בטיל ליה והני) לֵיהּ לְבַר נָשׁ, וְהָנֵי (דף ק"ה ע"ב) מִלֵּי, כַּד מִתְעָרֵי עָלֵיהּ בְּחֶלְמָא בְּלֵילְיָא דְּשַׁבָּתָא.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, קוֹרְעִים לוֹ גְּזַר דִּינוֹ שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה. מִי הַשִּׁבְעִים שָׁנָה? אֶלָּא, אַף עַל גַּב שֶׁהִסְכִּימוּ עָלָיו כָּל אוֹתָם שִׁבְעִים כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא נִרְאֶה בָּהֶם, הַכֹּל נִקְרָע, מִשּׁוּם שֶׁהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ נוֹטֵל (מבטל אותו ומהנה) אֶת הָאָדָם, וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ, כְּשֶׁמִּתְעוֹרְרִים עָלָיו בַּחֲלוֹם בְּלֵיל שַׁבָּת.

לְמַלְכָּא דַּעֲבִיד הִלּוּלָא לִבְרֵיהּ, וְגָזַר חֶדְוָה עַל כֹּלָּא. בְּהַאי יוֹמָא דְּהִלּוּלָא, כָּל עָלְמָא הֲווֹ חֶדָאן, וּבַר נָשׁ חַד הֲוָה עָצִיב, תְּפִיס בְּקוּלְרָא. אָתָא מַלְכָּא לְחֶדְוָותָא, חָמָא כָּל עַמָּא חֶדָאן כְּמָה דְּאִיהוּ גָּזַר. זָקַף עֵינוֹי, חָמָא הַהוּא בַּר נָשׁ תָּפִיס בְּקוּלְרָא עָצִיב. אָמַר, וּמַה כָּל בְּנֵי עָלְמָא חֶדָאן בְּהִלּוּלָא דִּבְרִי, וְדָא תְּפִיס בְּקוּלְרָא. מִיַּד פָּקִיד וְנַפְקֵי לֵיהּ, וְשָׁאֲרוּ לֵיהּ מְקוּלֵרֵיהּ. (ס"א מקטרוי)

לְמֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה הִלּוּלָא לִבְנוֹ, וְגָזַר שִׂמְחָה עַל הַכֹּל. בַּיּוֹם הַזֶּה שֶׁל הַהִלּוּלָא כָּל הָעוֹלָם הָיוּ שְׂמֵחִים, וְאִישׁ אֶחָד הָיָה עָצוּב, תָּפוּס בְּקוֹלָר. בָּא הַמֶּלֶךְ לְשִׂמְחָה, רָאָה אֶת כָּל הָעָם שְׂמֵחִים כְּמוֹ שֶׁהוּא גָּזַר. הֵרִים עֵינָיו, רָאָה אֶת אוֹתוֹ הָאִישׁ הַתָּפוּס בַּקוֹלָר עָצוּב. אָמַר, וּמַה כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם שְׂמֵחִים בַּהִלּוּלָא שֶׁל בְּנִי, וְזֶה תָּפוּס בְּקוֹלָר? מִיָּד צִוָּה וְהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ וְהִתִּירוּ אוֹתוֹ מִקּוֹלָרוֹ (מקשריו).

כַּךְ הַאי דְּשָׁארִי בְּתַעֲנִיתָא בְּשַׁבְּתָא, כָּל עָלְמָא חֶדָאן, וְאִיהוּ עָצִיב, וְהַאי אִתְפַּס בְּקוּלְרָא. בְּשַׁעֲתָא דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא אִתְגַּלְיָיא בְּהַאי יוֹמָא, וְאִשְׁתְּכַח הַאי בַּר נָשׁ תָּפִיס בְּקוּלְרָא, אַף עַל גַּב דְּאַסְכִּימוּ עָלֵיהּ כָּל אִינּוּן שְׁבְעִין שְׁנִין דְּאַמָּרָן, כֻּלָּא אִתְקְרַע, וְלָא שָׁאֲרֵי עָלֵיהּ דִּינָא.

בְּיוֹמָא אָחֳרָא אִית בֵּיהּ רְשׁוּ לְמִקְרַע לֵיהּ, בְּהַהוּא יוֹמָא, כָּל שֶׁכֵּן שַׁבָּת.

כָּךְ זֶה שֶׁשָּׁרוּי בְּתַעֲנִית בְּשַׁבָּת, כָּל הָעוֹלָם שְׂמֵחִים - וְהוּא עָצוּב, וְזֶה נִתְפָּס בְּקוֹלָר. בְּשָׁעָה שֶׁהַעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ מִתְגַּלֶּה בַּיּוֹם הַזֶּה וְנִמְצָא הָאִישׁ הַזֶּה תָּפוּס בְּקוֹלָר - אַף עַל גַּב שֶׁהִסְכִּימוּ עָלָיו כָּל אוֹתָם שִׁבְעִים שָׁנִים שֶׁאָמַרְנוּ, הַכֹּל נִקְרָע, וְלֹא שׁוֹרָה עָלָיו הַדִּין. בְּיוֹם אַחֵר יֵשׁ בּוֹ רְשׁוּת לִקְרֹעַ אוֹתוֹ. בְּאוֹתוֹ יוֹם, כָּל שֶׁכֵּן בְּשַׁבָּת.

דְּלֵית לָךְ יוֹם דְּלָא אִשְׁתְּכַח בֵּיהּ חֵילָא, וּמַאן דְּשָׁארִי בְּתַעֲנִיתָא דְּחֶלְמָא בְּהַהוּא יוֹמָא, לָא סָלִיק הַהוּא יוֹמָא עַד דְּקָרַע דִּינֵיהּ. אֲבָל לָאו דְּשַׁבְעִים שָׁנָה כְּיוֹמָא דְּשַׁבָּת. בְּגִין כָּךְ, בְּהַהוּא יוֹמָא מַמָּשׁ, וְלָא בְּיוֹמָא אָחֳרָא, דְּלֵית רְשׁוּ לְיוֹמָא עַל יוֹמָא אָחֳרָא. כָּל יוֹמָא, מַה דְּאִירַע בְּיוֹמֵיהּ, עָבִיד. דְּלָא אִירַע בְּיוֹמֵיהּ, לָא עָבִיד. וְעַל דָּא לָא לִבְעֵי לֵיהּ לְאֱינָשׁ לְסַלְקָא לֵיהּ מִיּוֹמָא דָּא לְיוֹמָא אָחֳרָא. וּבְגִין כַּךְ, דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ תָּנֵינָן, וְלָא דְּבַר יוֹם לְיוֹמָא אָחֳרָא.

שֶׁאֵין לְךָ יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ כֹּחַ, וּמִי שֶׁשָּׁרוּי בְּתַעֲנִית חֲלוֹם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, לֹא עוֹלֶה אוֹתוֹ הַיּוֹם עַד שֶׁקּוֹרֵעַ דִּינוֹ. אֲבָל לֹא שִׁשִּׁבְעִים שָׁנָה כְּיוֹם הַשַּׁבָּת. מִשּׁוּם כָּךְ, בְּאוֹתוֹ יוֹם מַמָּשׁ, וְלֹא בְּיוֹם אַחֵר, שֶׁאֵין רְשׁוּת לְיוֹם עַל יוֹם אַחֵר. כָּל יוֹם, מַה שֶּׁאֵרַע בְּיוֹמוֹ - עוֹשֶׂה. שֶׁלֹּא אֵרַע בְּיוֹמוֹ - אֵינוֹ עוֹשֶׂה. וְעַל כֵּן לֹא צָרִיךְ לְאָדָם לְהַעֲלוֹת אוֹתוֹ מִיּוֹם זֶה לְיוֹם אַחֵר. וּמִשּׁוּם כָּךְ שָׁנִינוּ, דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ, וְלֹא דְּבַר יוֹם לְיוֹם אַחֵר.

וְתָא חֲזֵי, לָאו לְמַגָּנָא מִתְעָרֵי עָלֵיהּ בְּחֶלְמָא, בְּגִין לְמִתְבַּע עָלֵיהּ רַחֲמֵי. וַוי לְהַהוּא בַּר נָשׁ דְּלָא מִתְעָרֵי עָלֵיהּ, וְלָא אוֹדְעוּ לֵיהּ בְּחֶלְמָא, דְּהָא אִקְרֵי רָע. וּבְגִינֵי כַּךְ, (תהלים ה) לֹא יְגוּרְךָ רָע כְּתִיב. וּכְתִיב (משלי יט) בַּל יִפָּקֵד רָע, בַּל יִפָּקֵד, בְּגִין דְּאִיהוּ רָע.

וּבָא רְאֵה, לֹא לְחִנָּם מִתְעוֹרְרִים עָלָיו בַּחֲלוֹם, כְּדֵי לְבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים. אוֹי לְאוֹתוֹ אָדָם שֶׁלֹּא מִתְעוֹרְרִים עָלָיו וְלֹא מוֹדִיעִים לוֹ בַּחֲלוֹם, שֶׁזֶּה נִקְרָא רָע. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (תהלים ה) לֹא יְגָרְךָ רָע. וְכָתוּב (משלי יט) בַּל יִפָּקֵד רָע. בַּל יִפָּקֵד, מְשׁוּם שֶׁהוּא רָע.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּתִיב (ישעיה נח) מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר, כֵּיוָן דִּכְתִיב מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ, מַהוּ וְדַבֵּר דָּבָר. אֶלָּא, עַד דְּיִגְזַר מִלָּה כְּדָקָא יֵאוֹת, וְיִסַּלֵּל לֵיהּ. וַדַּאי כַּךְ הוּא בְּרִירָא דְּמִלָּה, מַשְׁמַע דִּכְתִיב וְדַבֵּר דָּבָר. זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי, עָלַיְיהוּ כְּתִיב, (ישעיה סג) וַיֹּאמֶר אַךְ עַמִּי הֵמָּה בָּנִים לֹא יְשַׁקֵּרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ. (ויקרא כד) וַיֵּצֵא בֶּן אִשָּׁה יִשְׂרְאֵלִית וְהוּא בֶּן אִישׁ מִצְרִי וְגוֹ'. וַיֵּצֵא, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, נָפַק מִכְּלָלָא דְּחוּלָקָא דְּיִשְׂרָאֵל, דְּנָפַק מִכְּלָלָא דְּכוּלָּא, נָפַק מִכְּלָלָא דְּמְהֵימְנוּתָא. וַיִּנָּצוּ בַּמַּחֲנֶה, מִכָּאן אוֹלִיפְנָא, כָּל מַאן דְּאָתֵי מִזּוּהֲמָא דְּזַרְעָא, לְסוֹף גַּלְיֶיה לֵיהּ קַמֵּי כֹּלָּא. מַאן גָּרִים לֵיהּ, זוּהֲמָא דְּחוּלָקָא בִּישָׁא דְּאִית בֵּיהּ. דְּלֵית לֵיהּ חוּלָקָא בִּכְלָלָא דְּיִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב (ישעיה נח) מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ, מַהוּ וְדַבֵּר דָּבָר? אֶלָּא, עַד שֶׁיְּגַזֵּר הַדָּבָר כָּרָאוּי וְיִדַּבֵּר אִתּוֹ. וַדַּאי כָּךְ הוּא בְּרוּר הַדָּבָר, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב וְדַבֵּר דָּבָר. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב וַיֹּאמֶר אַךְ עַמִּי הֵמָּה בָּנִים לֹא יְשַׁקֵּרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ. וַיֵּצֵא בֶּן אִשָּׁה יִשְׂרְאֵלִית וְהוּא בֶּן אִישׁ מִצְרִי וְגוֹ'. וַיֵּצֵא, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, יָצָא מִכְּלָל שֶׁל הַחֵלֶק שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁיָּצָא מִכְּלַל הַכֹּל, יָצָא מִכְּלַל הָאֱמוּנָה. וַיִּנָּצוּ בַּמַּחֲנֶה, מִכָּאן לְמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁבָּא מִזֶּהֲמַת הַזֶּרַע, בַּסּוֹף מְגַלִּים אוֹתוֹ לְפָנֵי הַכֹּל. מִי גָּרַם לוֹ? זֶהֲמַת הַחֵלֶק הָרַע שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, שֶׁאֵין לוֹ חֵלֶק בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי חִיָּיא פָּתַח, (משלי כה) כְּבוֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר וּכְבוֹד מְלָכִים חֲקוֹר דָּבָר. כְּבוֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר, דְּלֵית רְשׁוּ לְבַר נָשׁ לְגַלָּאָה מִלִּין סְתִימִין, דְּלָא אִתְמְסָרוּ לְאִתְגַּלְיָיא. מִלִּין דְּחָפָא לוֹן עַתִּיק יוֹמִין, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (ישעיה כג) לֶאֱכוֹל לְשָׂבְעָה וְלִמְכַסֶּה עָתִיק. לֶאֱכוֹל לְשָׂבְעָה, עַד הַהוּא אֲתַר דְּאִית לֵיהּ רְשׁוּ וְלָא יַתִּיר. וְעִם כָּל דָּא, וְלִמְכַסֶּה עָתִיק, לְמִכְסֵּה עָתִיק וַדַּאי.

רַבִּי חִיָּיא פָּתַח, (משלי כה) כְּבֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר וּכְבֹד מְלָכִים חֲקֹר דָּבָר. כְּבֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר, שֶׁאֵין רְשׁוּת לְאִישׁ לְגַלּוֹת דְּבָרִים סְתוּמִים שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ לְגִלּוּי, דְּבָרִים שֶׁכִּפְּסָה אוֹתָם אוֹתָם עַתִּיק הַיָּמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כג) לֶאֱכֹל לְשָׂבְעָה וְלִמְכַסֶּה עָתִיק. לֶאֱכֹל לְשָׂבְעָה, עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת וְלֹא יוֹתֵר. וְעִם כָּל זֶה, וְלִמְכַסֶּה עָתִיק, לְמִכְסֵּה עָתִיק וַדַּאי.

דָּבָר אַחֵר, לֶאֱכוֹל לְשָׂבְעָה, אִינּוּן חַבְרַיָּיא דְּיַדְּעִין אָרְחִין וּשְׁבִילִין לְמֵיהַךְ בְּאוֹרַח מְהֵימְנוּתָא כְּדָקָא יֵאוֹת. כְּגוֹן דָּרָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן שָׁאֲרֵי בְּגַוַויהּ. וְלִמְכַסֶּה עָתִיק, מִדְּרִין אָחֳרָנִין דְּהָא כֻּלְּהוֹן לָא אִתְחָזוּן לֶאֱכוֹל וּלְשָׂבְעָה וּלְאִתְגַּלְיָיא מִלִּין בְּגַוַויהוּ, אֶלָּא לְמִכְסֵּה עָתִיק, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (קהלת ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ.

דְּבָר אַחֵר לֶאֱכֹל לִשְׂבָעָה - אוֹתָם הַחֲבֵרִים שֶׁיּוֹדְעִים דְּרָכִים וּשְׁבִילִים לְלֶכֶת בְּדֶרֶךְ הָאֱמוּנָה כָּרָאוּי, כְּמוֹ הַדּוֹר שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ. וְלִמְכַסֶּה עָתִיק - מִדּוֹרוֹת אֲחֵרִים, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם לֹא רְאוּיִים לֶאֱכֹל וּלְשָׂבְעָה וְשֶׁיִּתְגַּלּוּ דְּבָרִים בְּתוֹכָם, אֶלָּא לִמְכַסֶּה עָתִיק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ.

דף קו.

בְּיוֹמוֹי דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲוָה בַּר נָשׁ אָמַר לְחַבְרֵיהּ, פְּתַח פִּיךָ וְיֵאֵירוּ דְּבָרֶיךָ. בָּתַר דְּשָׂכִיב, הֲווֹ אַמְרֵי, אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ וְגוֹ'. בְּיוֹמוֹי, לֶאֱכוֹל לְשָׂבְעָה. בָּתַר דְּשָׂכִיב, וְלִמְכַסֶּה עָתִיק. דְּחַבְרַיָּיא מְגַמְגְּמֵי, וְלָא קַיְימֵי בְּמִלִּין. דְּבָר אַחֵר, לֶאֱכוֹל לְשָׂבְעָה: בְּאִינּוּן מִלִּין דְּאִתְגַּלְיָין. וְלִמְכַסֶּה עָתִיק: בְּאִינּוּן מִילִּין דְּאִתְחַפְיָין. (דף ק"ו ע"א)

בִּימֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה אָדָם אוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: פְּתַח פִּיךָ וְיָאִירוּ דְּבָרֶיךָ. אַחַר שֶׁנִּפְטַר, הָיוּ אוֹמְרִים: אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ וְגוֹ'. בְּיָמָיו - לֶאֱכֹל לְשָׂבְעָה. אַחַר שֶׁנִּפְטַר - וְלִמְכַסֶּה עָתִיק. שֶׁהַחֲבֵרִים מְגַמְגְּמִים וְלֹא עוֹמְדִים בִּדְבָרִים. דָּבָר אַחֵר לֶאֱכֹל לְשָׂבְעָה - בְּאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁהִתְגַּלּוּ. וְלִמְכַסֶּה עָתִיק - בְּאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁהִתְכַּסּוּ.

וַיִּקֹּוב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרְאֵלִית אֶת הַשֵּׁם, מַהוּ וַיִּקֹּוב. רִבִּי אַבָּא אָמַר, וַיִּקֹּוב וַדַּאי, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (מלכים ב יב) וַיִּקֹּוב חוֹר בְּדַלְתּוֹ, נָקִיב מַה דְּהָווֹה סָתִים. וְשֵׁם אִמּוֹ שְׁלוֹמִית בַּת דִּבְרִי, עַד כָּאן סָתִים שְׁמָא דְּאִמֵּיהּ, כֵּיוָן דְּכְתִיב וַיִּקֹּוב, נָקִיב שְׁמָא דְּאִמֵּיהּ.

וַיִּקֹּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרְאֵלִית אֶת הַשֵּׁם. מַה זֶּה וַיִּקֹּב? רַבִּי אַבָּא אָמַר, וַיִּקֹּב וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א יב) וַיִּקֹּב חֹר בְּדַלְתּוֹ, נָקַב אֶת מַה שֶּׁהָיָה סָתוּם. וְשֵׁם אִמּוֹ שְׁלֹמִית בַּת דִּבְרִי, עַד כָּאן נִסְתַּר הַשֵּׁם שֶׁל אִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַיִּקֹּב, נָקַב אֶת שֵׁם אִמּוֹ.

אָמַר רִבִּי אַבָּא, אִי לָאו דְּבוּצִינָא קַדִּישָׁא קַיְימָא בְּעָלְמָא, לָא אַרְשֵׁינָא לְגַלָּאָה, (מכאן והלאה) דְּהָא לָא אִתְיְיהִיב מִלָּה דָּא לְגַלָּאָה אֶלָּא לְחַבְרַיָּיא, דְּאִינּוּן בֵּין מְחַצְּדֵי חַקְלָא (דאי לאו). תִּיפַּח רוּחֵיהוֹן דְּאִינּוּן דְּאַתְיָין לְגַלָּאָה, לְאִינּוּן דְּלָא יַדְעֵי.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, אִם לֹא שֶׁהַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עוֹמֶדֶת בָּעוֹלָם, לֹא הָרְשֵׁינוּ לְגַלּוֹת, (מכאן והלאה) שֶׁהֲרֵי לֹא נִתַּן דָּבָר זֶה לְגַלּוּי אֶלָּא לַחֲבֵרִים, שֶׁהֵם בֵּין קוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה. (שאם לאו) תִּפַּח רוּחָם שֶׁל אֵלּוּ שֶׁבָּאִים לְגַלּוֹת לְאוֹתָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים.

תָּא חֲזֵי, כְּתִיב וַיִּנָּצוּ בַּמַּחֲנֶה בֶּן הַיִּשְׂרְאֵלִית וְאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, הַאי קְרָא הָא אוֹקִימְנָא, אֲבָל דָּא בַּר אִינְתּוּ אָחֳרָא דַּאֲבוֹי, בַּעְלָהּ דִּשְׁלוֹמִית הֲוָה. וְכֵיוָן דְּאָתָא הַהוּא מִצְרָאָה עָלָהּ, בְּפַלְגוּת לֵילְיָא, תָּב לְבֵיתָא וְיָדַע מִלָּה, אִתְפְּרַשׁ מִנָּהּ וְלָא אָתָא עָלָהּ. וְנָטַל אִינְתּוּ אָחֳרָא, וְאוֹלִיד לְהַאי, וְאִקְרֵי אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, וְאָחֳרָא בֶּן הַיִּשְׂרְאֵלִית. אִי אִינּוּן אִינְצוּ הָכָא כַּחֲדָא, מַאי קָא בָּעֵי הָכָא שְׁמָא קַדִּישָׁא. וַאֲמַאי קִלֵּל שְׁמָא קַדִּישָׁא.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב וַיִּנָּצוּ בַּמַּחֲנֶה בֶּן הַיִּשְׂרְאֵלִית וְאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי. הַפָּסוּק הַזֶּה הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, אֲבָל זֶה בֶּן אִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁל אֲבִיו, בַּעְלָהּ שֶׁל שְׁלוֹמִית הָיָה. וְכֵיוָן שֶׁבָּא עָלֶיהָ אוֹתוֹ הַמִּצְרִי, בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, שָׁב לְבֵיתוֹ

וְיָדַע אֶת הַדָּבָר, נִפְרַד מִמֶּנָּה וְלֹא בָא עָלֶיהָ. וְנַעֲשָׂה אִשָּׁה אַחֶרֶת וְהוֹלִיד אֶת זֶה, וְנִקְרָא אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, וְהָאַחֵר בֶּן הַיִּשְׂרְאֵלִית. אִם הֵם רַבּוּ כְּאן יַחַד, מָה רוֹצֶה כָּאן הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ? וְלָמָּה קִלֵּל אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ?

אֶלָּא, אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי אָמַר מִלָּה מֵאֲמִיהּ, מִגּוֹ קְטָטָה. מִיָּד וַיִּקֹּוב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרְאֵלִית. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, וַיִּקֹּוב חוֹר בְּדַלְתּוֹ. רָזָא דְּמִלָּה, נָטַל ה' דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא, וְלָיֵיט, לְאַגָּנָא עַל אִמֵּיהּ. וְדָא הוּא נְקִיבָא, דְּאִיהוּ נָקִיב וּפָרִישׁ שְׁמָא קַדִּישָׁא. וְלִמְחַצְּדֵי חַקְלָא אִתְמַר. וְרָזָא דְּמִלָּה, (משלי ל) כֵּן דֶּרֶךְ אִשָּׁה מְנָאֶפֶת וְגוֹ', זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא, דְּיַדְעִין מִלָּה, וּמְכַסְיָין לָהּ. וְעַל דָּא אִתְמַר, (משלי כה) רִיבְךָ רִיב אֶת רֵעֶךָ וְסוֹד אַחֵר אַל תְּגַל.

אֶלָּא, אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי אָמַר הַדָּבָר מֵאִמּוֹ מִתּוֹךְ קְטָטָה. מִיָּד - וַיִּקֹּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרְאֵלִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקֹּב חֹר בְּדַלְתּוֹ. סוֹד הַדָּבָר - נָטַל ה' שֵׁם הַמְיֻחָד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְקִלֵּל, לְהָגֵן עַל אִמּוֹ. וְזוֹהִי נְקִיבָה, שֶׁהוּא נָקַב וּפָרַשׂ אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְנֶאֱמַר לְקוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה. וְסוֹד הַדָּבָר - (משלי ל) כֵּן דֶּרֶךְ אִשָּׁה מְנָאֶפֶת וְגוֹ'. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים דָּבָר וּמְכַסִּים אוֹתוֹ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (שם כה) רִיבְךָ רִיב אֶת רֵעֶךָ וְסוֹד אַחֵר אַל תְּגַל.

ה' בַּתְּרָאָה, הֲוֹת נוּקְבָא דְּיָנְקָא בִּתְרִין סִטְרִין, בְּגִין כַּךְ נַטְלָא זְיִינִין דְּמַלְכָּא, וְנַקְמַת נִקְמָהָא, דְּכְתִיב הוֹצֵא אֶת הַמְקַלֵּל. עַל דָּא כְּתִיב, אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, דְּחִילוּ דְּאִמָּא אַקְדִּים לְאַבָּא. וְזַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי. (ויקרא כ"ד) וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ. רִבִּי יְהוּדָה אָמַר, הָא אוּקְמוּהָ. אֲבָל כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו סָתִם. וּבְגִין דְּאָמַר אֱלֹהָיו סְתָם, לְכָךְ וְנָשָׂא חֶטְאוֹ. דְּהָא לָא יְדַעְינָן מַאן הוּא אֱלֹהָיו, מַאן דַּחֲלָא דִּילֵיהּ, אִי אֶחָד מִן הַשָּׂרִים, אוֹ חַד מִן כַּכְבַיָּיא, אוֹ חַד מִדַּבְרֵי עָלְמָא.

ה' אַחֲרוֹנָה הָיְתָה נְקֵבָה שֶׁיּוֹנֶקֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים, מִשּׁוּם כָּךְ נָטְלָה אֶת כְּלֵי זֵינוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְנוֹקֶמֶת נְקִמוֹתֶיהָ, שֶׁכָּתוּב הוֹצֵא אֶת הַמְקַלֵּל. עַל זֶה כָּתוּב, אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, יִרְאַת הָאֵם הִקְדִּים לָאָב. אַשְׁרֵי יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, אֲבָל כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו סָתוּם. וּמִשּׁוּם שֶׁאָמַר אֱלֹהָיו סְתָם, לְכָךְ וְנָשָׂא חֶטְאוֹ. שֶׁהֲרֵי אֵין יוֹדְעִים מִי הוּא אֱלֹהָיו, מִי הַיִּרְאָה שֶׁלּוֹ, אִם אֶחָד מִן הַשָּׂרִים, אוֹ אֶחָד מִן הַכּוֹכָבִים, אוֹ אֶחָד מִמַּנְהִיגֵי הָעוֹלָם.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, אִי צַדִּיק גָּמוּר הוּא, לָא יִתְעַר (ס"א מלה) חֵילֵיהוֹן, וְכֵיוָן דְּאִתְעַר מִלָּה דָּא, חַיְישִׁינָן מִינּוּת אִזְדָּרִיקַת בֵּיהּ, וְלָא יָמוּת (ס"א אמר רבי יוסי, אפילו צדיק גמור לא ימות) עַל דָּא, בְּגִין דְּאִיהוּ מִלָּה סְתִים.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם הוּא צַדִּיק גָּמוּר, לֹא יְעוֹרֵר (דבר) אֶת הַכֹּחַ שֶׁלָּהֶם, וְכֵיוָן שֶׁעוֹרֵר הַדָּבָר הַזֶּה, חוֹשְׁשִׁים שֶׁנִּזְרָקָה בּוֹ מִינוּת, וְלֹא יָמוּת (אמר רבי יוסי, אפילו צדיק גמור לא ימות) עַל זֶה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא דָּבָר סָתוּם.

רִבִּי יְהוּדָה אָמַר, דְּאִין לֵיהּ לְטָב בְּהָא, דְּאִי אָמַר אֱלֹהַי, יָכִיל לְמִטְעָן אֱלֹהַי דְּהַוָּה עַד הַשְׁתָּא, דְּאִתְמַשְׁכְּנָא אֲבַתְרֵיהּ בְּלִבָּאי, וְהַשְׁתָּא אַהֲדְרְנָא לְקֻבְלָא מְהֵימְנוּתָא עִלָּאָה. אֲבָל אִי אָמַר יְיָ'

אֱלֹהִים, אוֹ יְיָ, וְנָקִיב לֵיהּ בִּשְׁמָא, הַאי לֵית לֵיהּ לְמִטְעָן בְּהַאי, בְּגִין דְּדָא הוּא מְהֵימְנוּתָא דִּכְלָּא, וְכָל אָת וְאָת (צ"ב ע"ב) דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא דָּא, סַלְקָא לִשְׁמָא שְׁלִימָא. (ס"א לשבחא)
רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, דָּנִים אוֹתוֹ לְטוֹב בָּזֶה, שֶׁאִם אָמַר אֱלֹהַי, יָכוֹל לִטְעוֹן: אֱלֹהַי שֶׁהָיָה עַד עַכְשָׁו, שֶׁנִּמְשַׁכְתִּי אַחֲרָיו בְּלִבִּי, וְעַכְשָׁו חָזַרְתִּי כְּנֶגֶד הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה. אֲבָל אִם אָמַר יְיָ אֱלֹהִים, אוֹ יְיָ, וְנָקַב אוֹתוֹ בִּשְׁמוֹ - לָזֶה אֵין לִטְעוֹן בָּזֶה, מִשּׁוּם שֶׁזּוֹהִי אֱמוּנַת הַכֹּל, וְכָל אוֹת וְאוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה עוֹלֶה לַשֵּׁם הַשָּׁלֵם (לשבח).

דָּבָר אַחֵר וַיִּקֹּוב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרְאֵלִית אֶת הַשֵּׁם וַיְקַלֵּל. רִבִּי יִצְחָק אָמַר, וַיִּקֹּוב בֶּן הָאִשָּׁה, אֲמַאי. אֶלָּא כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ. אֲבָל הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, בַּעְלָהּ דִּשְׁלוֹמִית הֲוָה. רִבִּי יְהוּדָה אָמַר, בְּרֵיהּ דְּבַעְלָהּ דִּשְׁלוֹמִית מֵאִנְתּוֹ אָחֳרָא הֲוָה. אָמַר רִבִּי יִצְחָק, נָצוּ כַּחֲדָא, וְאָמַר לֵיהּ מִלָּה מֵאִימֵּיהּ, וְכִי אֲבוֹי הֲוָה דְּאִתְקְטָל בִּשְׁמָא קַדִּישָׁא, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ דִּכְתִיב (שמות ב) הַלְהָרְגֵנִי אַתָּה אוֹמֵר, דְּהָא בִּשְׁמָא קַדִּישָׁא, קָטִיל לֵיהּ מֹשֶׁה, וְעַל דָּא אוֹשִׁיט מִלָּה לָקֳבָלֵיהּ.
דָּבָר אַחֵר וַיִּקֹּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרְאֵלִית אֶת הַשֵּׁם וַיְקַלֵּל - רַבִּי יִצְחָק אָמַר, וַיִּקֹּב בֶּן הָאִשָּׁה, לְמָה? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ. אֲבָל הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, בַּעְלָהּ שֶׁל שְׁלוֹמִית הָיָה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, בְּנוֹ שֶׁל בַּעְלָהּ שֶׁל שְׁלוֹמִית מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת הָיָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, רָבוּ כְאֶחָד, וְאָמַר לוֹ דָּבָר עַל אִמּוֹ, וְכִי אָבִיו הָיָה שֶׁנֶּהֱרַג בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ שֶׁכָּתוּב (שמות ב) הַלְהָרְגֵנִי אַתָּה אֹמֵר, שֶׁזֶּה בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָרַג אוֹתוֹ מֹשֶׁה, וְעַל כֵּן הוֹשִׁיט דִּבּוּר כְּנֶגְדּוֹ.

דף קו:

וְדָא הוּא דִּכְתִיב, וַיִּקֹּוב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרְאֵלִית אֶת הַשֵּׁם וַיְקַלֵּל וַיָּבִיאוּ אוֹתוֹ אֶל מֹשֶׁה. אֲמַאי. (ס"א לגביה דמשה בגין דקטיל לאבוהי וכו') בְּגִין דְּמָטָא לְגַבֵּיהּ דְּמֹשֶׁה, עַל דְּקָטִיל לַאֲבוּהִי בִּשְׁמָא קַדִּישָׁא. בְּגִין כַּךְ וַיָּבִיאוּ אוֹתוֹ אֶל מֹשֶׁה. כֵּיוָן דְּחָמָא מֹשֶׁה, מִיַּד וַיַּנִּיחוּהוּ בַּמִּשְׁמָר, וְאַבָּא וּבְרָא נָפְלוּ בִּידָא דְּמֹשֶׁה. (ויקרא כ"ד) אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ. רִבִּי יִצְחָק פָּתַח, (תהלים פא) שְׁמַע עַמִּי וְאָעִידָה בָּךְ יִשְׂרָאֵל אִם תִּשְׁמַע לִי לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר, כֵּיוָן דִּכְתִיב לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר, מַאי וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר. (דף ק"ו ע"ב) אֶלָּא לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר, דְּלָא יֵיעוּל בַּר נָשׁ לְיַצֵּר הָרַע בְּגַוּיהּ, דְּכָל מַאן דְּאָתֵי לְאִתְחַבְּרָא בֵּיהּ, אֵל זָר שַׁרְיָא בְּגַוּיהּ, דְּהָא כַּד אִתְחַבָּר בַּר נָשׁ בֵּיהּ מִיַּד אָתֵי לְאַעְבְּרָא עַל פִּתְגָמֵי אוֹרַיְיתָא, אָתֵי לְאַעְבְּרָא עַל מְהֵימְנוּתָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא, וְאָתֵי לְבָתַר לְמִסְגַּד לְטַעֲוון אָחֳרָן, וְעַל דָּא כְּתִיב, לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר, כֵּיוָן דְּלָא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר, לָא תֵּיתֵי לְמִסְגַּד לְטַעֲוון אָחֳרָן, וּלְמֶעְבַּד עַל מְהֵימְנוּתָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר, וּמְהֵימְנוּתָא בִּישָׁא דְּבַר נָשׁ דָּא הוּא.
וְזֹהוּ שֶׁכָּתוּב, וַיִּקֹּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרְאֵלִית אֶת הַשֵּׁם וַיְקַלֵּל וַיָּבִיאוּ אֹתוֹ אֶל מֹשֶׁה. לָמָּה? (אל משה, ' משום שהרג את אביו וכו') מִשּׁוּם שֶׁהִגִּיעַ אֶל מֹשֶׁה עַל שֶׁהָרַג אֶת אָבִיו בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. מִשּׁוּם כָּךְ וַיָּבִיאוּ אֹתוֹ אֶל

מֹשֶׁה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה מֹשֶׁה, מִיָּד וַיִּנָּיחֵהוּ בַּמִּשְׁמָר, וְהָאָב וְהַבֵּן נָפְלוּ בִּידֵי מֹשֶׁה. אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (תהלים פא) שְׁמַע עַמִּי וְאָעִידָה בָּךְ יִשְׂרָאֵל אִם תִּשְׁמַע לִי לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר, מַה זֶּה וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר? אֶלָּא לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר, שֶׁלֹּא יַכְנִיס אָדָם אֶת הַיֵּצֶר הָרָע לְתוֹכוֹ. שֶׁכָּל מִי שֶׁבָּא לְהִתְחַבֵּר עִמּוֹ, אֵל זָר שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁמִּתְחַבֵּר בּוֹ אָדָם, מִיָּד בָּא לַעֲבֹר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה, וּבָא לַעֲבֹר עַל אֱמוּנַת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּבָא אַחַר כָּךְ לְהִשְׁתַּחֲווֹת לֶאֱלִילִים אֲחֵרִים, וְעַל זֶה כָּתוּב לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר. כֵּיוָן שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר, לֹא תָבֹא לְהִשְׁתַּחֲווֹת לֶאֱלִילִים אֲחֵרִים וְלַעֲבֹר עַל אֱמוּנַת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר, וְזוֹהִי אֱמוּנָה רָעָה שֶׁל הָאָדָם.

וְעַל דָּא כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו, דְּיָכִיל לְמִטְעָן דְּהוּא לָיֵיט לְהַהוּא אֵל זָר, יְצָרָא בִּישָׁא דְּשַׁרְיָא עֲלֵיהּ לְזַמְנִין, וַאֲנָן לָא יַדְעִינָן מִלּוֹי אִי קְשׁוֹט אוֹ לָאו. וְעַל דָּא, וְנָשָׂא חֶטְאוֹ. אֲבָל וְנוֹקֵב שֵׁם יְיָ' מוֹת יוּמָת.

וְעַל זֶה, כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו, שֶׁיָּכוֹל לִטְעֹן שֶׁהוּא קִלֵּל אֶת אוֹתוֹ אֵל זָר, יֵצֶר הָרָע שֶׁלִּפְעָמִים שׁוֹרֶה עָלָיו, וְאָנוּ אֵינֶנּוּ יוֹדְעִים אִם דְּבָרָיו אֱמֶת אוֹ לֹא. וְעַל זֶה, וְנָשָׂא חֶטְאוֹ. אֲבָל וְנוֹקֵב שֵׁם ה' מוֹת יוּמָת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִי הָכִי, אֲמַאי וְנָשָׂא חֶטְאוֹ, וְנִסְלַח חֶטְאוֹ מִבָּעֵי לֵיהּ. (ס"א אלא) אָמַר לֵיהּ, כְּגוֹן דְּאָמַר אֱלֹהַי כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא סְתָם, וְלָא פָּרִישׁ. רַבִּי חִיָּיא אָמַר, כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו סְתָם, וְלָא פֵּירֵשׁ, וְהָא וַדַּאי וְנָשָׂא חֶטְאוֹ. אֲבָל וְנוֹקֵב שֵׁם יְיָ' מוֹת יוּמָת, דְּהָא הָכָא תַּלְיָיא מְהֵימְנוּתָא דְּכֹלָּא, וְלֵית לֵיהּ רְשׁוּ לְמִטְעָן עֲלֵיהּ כְּלָל.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, לָמָּה וְנָשָׂא חֶטְאוֹ? וְנִסְלַח חֶטְאוֹ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! (אלא) אָמַר לוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר אֱלֹהַי, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ סְתָם, וְלֹא פֵּרֵשׁ. רַבִּי חִיָּיא אָמַר, כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו סְתָם, וְלֹא פֵּרֵשׁ, וְזֶה וַדַּאי וְנָשָׂא חֶטְאוֹ. אֲבָל וְנוֹקֵב שֵׁם ה' מוֹת יוּמָת, שֶׁהֲרֵי כָּאן תְּלוּיָה אֱמוּנַת הַכֹּל, וְאֵין לוֹ רְשׁוּת לִטְעֹן עָלָיו כְּלָל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הָכִי הוּא וַדַּאי, דְּהָא שְׁמָא דָּא מְהֵימְנוּתָא דְּעִלָּאֵי וְתַתָּאֵי. וְעַל דָּא קַיְימִין עָלְמִין כֻּלְּהוּ, בְּאֵת חַד זְעֵירָא, תַּלְיָין אֶלֶף אַלְפִין וְרִבּוֹא רִבְבָן עָלְמִין דְּכִסּוּפִין, וְעַל דָּא תָּנֵינָן, אַתָּוון אִלֵּין, קְשִׁירִין אִלֵּין בְּאִלֵּין, וְכַמָּה אֶלֶף רִבְבָן עִלָּאִין (ס"א עלמין), תַּלְיָין בְּכָל אֵת וְאֵת, וְאִסְתְּלִיקוּ וְאִתְקַשָּׁרוּ בִּמְהֵימְנוּתָא (באתגלייא) וְסָתִים בְּהוּ, מַה דְּלָא אִתְדְּבָקוּ עִלָּאִין וְתַתָּאִין, אוֹרַיְיתָא בְּהוּ תַּלְיָיא, עָלְמָא דֵּין וְעָלְמָא דְּאָתֵי, הוּא וּשְׁמֵיהּ חַד. וְעַל דָּא כְּתִיב, (תהלים לט) אָמַרְתִּי אֶשְׁמְרָה דְרָכַי מֵחֲטוֹא בִלְשׁוֹנִי. וּכְתִיב (קהלת ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּךָ זֶה וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי הַשֵּׁם הַזֶּה הִנּוֹ אֱמוּנַת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וְעַל זֶה עוֹמְדִים כָּל הָעוֹלָמוֹת, בְּאוֹת זְעִירָה אַחַת תְּלוּיִים אֶלֶף אֲלָפִים וְרִבּוֹא רִבְבוֹת עוֹלָמוֹת שֶׁל תְּשׁוּקוֹת, וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, הָאוֹתִיּוֹת הַלְלוּ קְשׁוּרוֹת אֵלּוּ בְאֵלּוּ, וְכַמָּה אֶלֶף רִבְבוֹת עֶלְיוֹנִים (עולמות) תְּלוּיִים בְּכָל אוֹת וְאוֹת, וְעוֹלוֹת וְנִקְשָׁרוֹת בֶּאֱמוּנָה (בגלוי), וְנִסְתָּר בָּהֶם מַה שֶּׁלֹּא הִשִּׂיגוּ הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, הַתּוֹרָה תְּלוּיָה בָהֶם,

הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, הוּא וּשְׁמוֹ אֶחָד. וְעַל כֵּן כָּתוּב, (תהלים לט) אָמַרְתִּי אֶשְׁמְרָה דְרָכַי מֵחֲטוֹא בִלְשׁוֹנִי. וְכָתוּב, (קהלת ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ.

רִבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח, (שמות יט) לֹא תִגַּע בּוֹ יָד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יִיָּרֶה אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה בְּמָשׁוֹךְ הַיּוֹבֵל. וּמַה טּוּרָא דְסִינַי, דְּאִיהוּ טוּרָא כִּשְׁאָר טוּרֵי עָלְמָא, בְּגִין דְּאִתְחֲזֵי עֲלֵיהּ יְקָרָא דְמַלְכָּא קַדִּישָׁא, כְּתִיב לֹא תִגַּע בּוֹ יָד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יִיָּרֶה, מַאן דְּקָרִיב לְמַלְכָּא לָא כָּל שֶׁכֵּן. וּמַה טּוּרָא דְסִינַי דְּיָכִיל בַּר נָשׁ לְאוֹשְׁטָא בֵּיהּ יַדָּא אַרַח יְקָר בִּדְחִילוּ, כְּתִיב לֹא תִגַּע בּוֹ יַד סְתָם, וַאֲפִילּוּ בְּאַרַח יְקָר. מַאן דְּאוֹשְׁטָא יְדֵיהּ בְּאַרַח קָלָנָא לָקֳבֵיל מַלְכָּא, לָא כָּל שֶׁכֵּן.

רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח, (שמות יט) לֹא תִגַּע בּוֹ יָד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יִיָּרֶה אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה בְּמָשׁוֹךְ הַיּוֹבֵל. וּמַה הַר סִינַי, שֶׁהוּא הַר כִּשְׁאָר הָרֵי הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁנִּגְרָאָה עָלָיו כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ כָּתוּב לֹא תִגַּע בּוֹ יָד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יִיָּרֶה - מִי שֶׁקָּרֵב לַמֶּלֶךְ לֹא כָל שֶׁכֵּן. וּמַה הַר סִינַי, שֶׁיָּכוֹל אָדָם לְהוֹשִׁיט בּוֹ יָד דֶּרֶךְ כָּבוֹד בְּיִרְאָה, כָּתוּב בּוֹ לֹא תִגַּע בּוֹ יַד סְתָם, וְאֲפִלּוּ בְּדֶרֶךְ כָּבוֹד - מִי שֶׁמּוֹשִׁיט יָדוֹ בְּדֶרֶךְ קְלוֹן כְּנֶגֶד הַמֶּלֶךְ לֹא כָּל שֶׁכֵּן.

רִבִּי יֵיסָא פָּתַח וְאָמַר, (שמות ג) אַל תִּקְרַב הֲלוֹם שַׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו אַדְמַת קֹדֶשׁ הוּא. וּמַה מֹּשֶׁה, דְּמִן יוֹמָא דְאִתְיְלִיד זִיהֲרָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה לָא אַעְדֵּי מִנֵּיהּ, כְּתִיב בֵּיהּ אַל תִּקְרַב הֲלוֹם. אָמַר לֵיהּ, מֹשֶׁה, עַד כָּאן לָא אַנְתְּ כְּדַאי לְאִשְׁתַּמְּשָׁא בִּיקָרִי, שַׁל נְעָלֶיךָ. וּמַה מֹּשֶׁה כַּךְ, דְּהַוָה קָרִיב בְּדַחִילוּ בְּקָדוּשָׁה כְּתִיב בֵּיהּ הָכִי. מַאן דְּקָרִיב בְּאַרַח קָלָנָא לְגַבֵּי מַלְכָּא, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

רַבִּי יֵיסָא פָּתַח וְאָמַר, (שם ג) אַל תִּקְרַב הֲלֹם שַׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו אַדְמַת קֹדֶשׁ הוּא. וּמַה מֹּשֶׁה, מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד, לֹא סָר מִמֶּנּוּ הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, כָּתוּב בּוֹ אַל תִּקְרַב הֲלֹם. אָמַר לוֹ, מֹשֶׁה, עַד כָּאן אֵינְךָ כְּדַאי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְבוֹדִי שַׁל נְעָלֶיךָ. וּמַה מֹּשֶׁה כָּךְ, שֶׁהָיָה מִתְקָרֵב בְּיִרְאָה בְּקֻדֶּשָׁה כָּתוּב בּוֹ כָּךְ - מִי שֶׁקָּרֵב בְּאַרַח שֶׁל קְלוֹן אֶל הַמֶּלֶךְ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

רִבִּי אַבָּא אָמַר, אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ. תָּא חֲזֵי, כַּד הֲווֹ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, הֲווֹ יַדְעֵי בְּאֵינּוּן רַבְרְבֵי עָלְמָא, דְּמִמָּנָן עַל שְׁאָר עַמִּין, וְכָל חַד וְחַד הֲוָה לֵיהּ דַּחֲלָא בִּלְחוֹדוֹי מִנַּיְיהוּ. כֵּיוָן דְּאִתְקְשָׁרוּ בְּקִשְׁרָא דִּמְהֵימְנוּתָא, וְקָרִיב לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְפוּלְחָנֵיהּ, אִתְפָּרְשׁוּ מִנַּיְיהוּ וּקְרִיבוּ לְגַבֵּי מְהֵימְנוּתָא עִלָּאָה קַדִּישָׁא. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב, אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו, וְאַף עַל גַּב דְּפוּלְחָנָא נוּכְרָאָה הוּא, כֵּיוָן דַּאֲנָא פָּקִידַת לוֹן מִמָּנָא לְדַבְּרָא עָלְמָא מַאן דְּלָייט וּמְבַזֵּי לוֹן, וְנָשָׂא חֶטְאוֹ וַדַּאי, דְּהָא בִּרְשׁוּתִי קַיְימִין וְאָזְלִי וּמַדְבְּרִין בְּנֵי עָלְמָא. אֲבָל וְנוֹקֵב שֵׁם יְיָ' מוֹת יוּמָת, לָאו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ כְּמָה לְאֵלֵּין, אֶלָּא מוֹת יוּמָת. מוֹת בְּעָלְמָא דֵּין, יוּמָת בְּעָלְמָא דְּאָתֵי. לְאֵלֵּין וְנָשָׂא חֶטְאוֹ, בְּגִין דְּמְבַזֵּי עוֹבָדֵי יְדוֹי, מְבַזֵּי לְשַׁמָּשֵׁי דַּאֲנָא פָּקִידִית, וְאָסִיר הוּא, אֲבָל מִיתָה לָא אִתְחַיַּיב בְּהוּ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, אִישׁ אִישׁ כִּי יִקְלֶל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, הָיוּ מַכִּירִים אֶת אוֹתָם הַגְּדוֹלִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁמְּמֻנִּים עַל שְׁאָר הָעַמִּים, וּלְכָל אֶחָד וְאֶחָד הָיָה לוֹ פַּחַד לְבַדּוֹ מֵהֶם. כֵּיוָן שֶׁנִּקְשְׁרוּ בְּקֶשֶׁר הֶאֱמוּנָה, וְקָרַב אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲבוֹדָתוֹ, נִפְרְדוּ מֵהֶם וְקָרְבוּ לֶאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה הַקְּדוֹשָׁה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו, וְאַף עַל גַּב שֶׁזּוֹהִי עֲבוֹדָה זָרָה, כֵּיוָן שֶׁאֲנִי הִפְקַדְתִּי לָהֶם מְמֻנֶּה לְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם, מִי שֶׁמְּקַלֵּל וּמְבַזֶּה אוֹתָם, וַדַּאי וְנָשָׂא חֶטְאוֹ, שֶׁהֲרֵי בִּרְשׁוּתִי עוֹמְדִים וְהוֹלְכִים וּמַנְהִיגִים אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם. אֲבָל וְנֹקֵב שֵׁם ה' מוֹת יוּמָת, לֹא וְנָשָׂא חֶטְאוֹ כְּמוֹ לְאֵלּוּ, אֶלָּא מוֹת יוּמָת. מוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, יוּמָת בָּעוֹלָם הַבָּא. לְאֵלֶּה וְנָשָׂא חֶטְאוֹ, מְשׁוּם שֶׁמְּבַזֶּה מַעֲשֵׂי יָדָיו, מְבַזֶּה אֶת הַשַּׁמָּשִׁים שֶׁלִּי שֶׁאֲנִי הִפְקַדְתִּי, וְאָסוּר הוּא, אֲבָל מִיתָה לֹא הִתְחַיְּבָה בָּהֶם.

דף קז.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הֲוָה אָזִיל בְּאָרְחָא, וַהֲוָה עִמֵּיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא וְרַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יְהוּדָה מָטוּ לְחַד טִירְקְלֵי דְּמַיָּא, פּוּסְקָרָא רַבִּי יוֹסֵי בְּקַטְפּוּי לְגוֹ מַיָּא, אָמַר (דף ק"ז ע"א) קוּטְרָא דְּקוּסְטֵי דְּמַיָּא וּלְוַאי לָא שְׁכִיחַ. אָמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִסְיָר לָךְ. שַׁמְשָׁא דְּעָלְמָא הוּא, וְאִסְיָר לְאַנְהָגָא קְלָנָא בְּשַׁמְשָׁא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכָל שֶׁכֵּן דְּאִינּוּן עוֹבְדֵי קְשׁוֹט, בְּנִימוּסֵי דְּקִסְטֵירָא עִלָּאָה שְׁכִיחֵי.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא וְרַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יְהוּדָה. הִגִּיעוּ לְחָרִיץ מַיִם אֶחָד. הֶחֱלִיק רַבִּי יוֹסֵי בִּבְגָדָיו לְתוֹךְ הַמַּיִם, אָמַר, הַלְוַאי שֶׁחֲרִיצֵי הַמַּיִם לֹא הָיוּ נִמְצָאִים. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָסוּר לְךָ! שַׁמָּשׁ שֶׁל הָעוֹלָם הוּא, וְאָסוּר לְנַהֵג קַלּוֹן בְּשַׁמָּשׁוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהֵם מַעֲשִׂים שֶׁל אֱמֶת שֶׁנִּמְצָאִים בְּהַנְהָגוֹת הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה.

פְּתַח וְאָמַר, (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, סְתָם, אֲפִילּוּ נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים וְיִתּוּשִׁים, וַאֲפִילּוּ אִינּוּן דְּאִתְחָזוּן מְחַבְּלֵי עָלְמָא, בְּכֻלְּהוּ כְּתִיב וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד כֻּלְּהוּ שַׁמָּשֵׁי עָלְמָא, מַדְבְּרֵי עָלְמָא, וּבְנֵי נָשָׂא לָא יַדְעֵי.

פְּתַח וְאָמַר, (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה - סְתָם, אֲפִילּוּ נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים וְיִתּוּשִׁים, וַאֲפִילּוּ אוֹתָם שֶׁנִּרְאִים מְחַבְּלֵי הָעוֹלָם, בְּכֻלָּם כָּתוּב וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, כֻּלָּם שַׁמָּשֵׁי הָעוֹלָם, מַנְהִיגֵי הָעוֹלָם, וּבְנֵי אָדָם אֵין יוֹדְעִים.

עַד דַּהֲווֹ אָזְלֵי, חָמוּ חַד חִוְיָא מַדְבֵּר קָמַיְיהוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי דָּא אָזִיל לְאַרְחָא לָן נִיסָא, רַהֲט הַהוּא חִוְיָא קָמַיְיהוּ, וְקָטַר בְּחַד אָפְעָה בְּקִיטְרָא דְּאוֹרְחָא סָטוּן (ס"א נצן) חַד בְּחַד וּמִיתוּ. כַּד מָטוּן, חָמוּ לוֹן לְתַרְוַויְיהוּ שְׁכִיבִין בְּאָרְחָא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּרָחִישׁ לָן נִיסָא. דְּהָא כָּל מַאן דְּאִסְתַּכַּל בְּהַאי, כַּד אִיהוּ בְּקִיּוּמֵיהּ, אוֹ אִיהוּ יִסְתָּכַּל בְּבַר נָשׁ, לָא יִשְׁתְּזִיב וַדַּאי, כָּל שֶׁכֵּן אִי יִקְרַב בַּהֲדֵיהּ. קָרָא עָלֵיהּ, (תהלים צא) לֹא תְאוּנֶה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ. וּבְכֹלָּא עָבִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׁלִיחוּתָא דִּילֵיהּ, וְלֵית לָן

לְאַנְהָנָא קַלָּנָא בְּכָל מַה דְּאִיהוּ עָבֵד. וְעַל דָּא כְּתִיב, (תהלים קמה) טוֹב יְיָ' לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו, וּכְתִיב, יוֹדוּךָ יְיָ' כָּל מַעֲשֶׂיךָ. (נדפס ויחי רכ"א)

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ נָחָשׁ אֶחָד הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי זֶה הוֹלֵךְ לְהַרְחִישׁ לָנוּ נֵס. רָץ אוֹתוֹ נָחָשׁ לִפְנֵיהֶם וְנִקְשַׁר בְּאֶפְעֶה אֶחָד בְּקֶשֶׁר הַדָּרָךְ, הֵסִיטוּ (נלחמו) זֶה אֶת זֶה וּמֵתוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ, רָאוּ אֶת שְׁנֵיהֶם שׁוֹכְבִים בַּדָּרָךְ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁהִרְחִישׁ לָנוּ נֵס, שֶׁהֲרֵי כָּל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בָּזֶה כְּשֶׁהוּא בְּקִיּוּמוֹ, אוֹ שֶׁהוּא מִסְתַּכֵּל בָּאָדָם, לֹא יִנָּצֵל בְּוַדַּאי. כָּל שֶׁכֵּן אִם יִקָּרֵב אֵלָיו. קָרָא עָלָיו, (תהלים צא) לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ. וּבְכֹל עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת שְׁלִיחוּתוֹ, וְאֵין לָנוּ לְנַהֵג בְּזִיּוֹן בְּכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה. וְעַל זֶה כָּתוּב, (שם קמה) טוֹב ה' לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו, וְכָתוּב, יוֹדוּךָ ה' כָּל מַעֲשֶׂיךָ.

רִבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (שיר השירים ב) אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים. כַּמָּה חֲבִיבָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְשַׁבַּח לֵיהּ, וְהִיא מְשַׁבַּחַת לֵיהּ תְּדִיר. וְכַמָּה שְׁבָחִין וּמַזְמְרִין אַתְקַנַת לֵיהּ לְמַלְכָּא תְּדִיר. זַכָּאָה חוּלְקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, דַּאֲחִידָן בְּעַדְבָא דְּחוּלְקָא קַדִּישָׁא, כְּמָה דִּכְתִיב, (דברים לב) כִּי חֵלֶק יְיָ' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (שיר ב) אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים. כַּמָּה חֲבִיבָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבֵּחַ אוֹתָהּ, וְהִיא מְשַׁבַּחַת אוֹתוֹ תָּמִיד. וְכַמָּה שְׁבָחִים וּזְמִירוֹת מַתְקִינָה לַמֶּלֶךְ תָּמִיד. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁאֲחוּזִים בְּגוֹרָל הַחֵלֶק הַקָּדוֹשׁ, כַּכָּתוּב (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּאִקְרֵי חֲבַצֶּלֶת, דְּקַיְימָא בִּשְׁפִירוּ דְּנוּי בְּגִנְתָּא דְּעֵדֶן לְאִתְנַטָּעָא. הַשָּׁרוֹן, דְּהִיא (נטרת נ"א שרה) וּמַשְׁבָּחַת לֵיהּ לְמַלְכָּא עִלָּאָה. דָּבָר אַחֵר אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן, דְּבַעְיָא לְאִשְׁתְּקָאָה מְשַׁקְיוּ דְּנַחֲלָא עָמִיקָא, מַבּוּעָא דְּנַחֲלִין. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ישעיה לג) הָיָה הַשָּׁרוֹן (כערבה). (לאגם מים) שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים, דְּקַיְימָא (בראשית רכ"א ע"א) בְּעָמִיקְתָּא דְּכֹלָּא.

אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרֵאת חֲבַצֶּלֶת, שֶׁעוֹמֶדֶת בְּיֹפִי שֶׁל נוֹי בְּגַן עֵדֶן לְהִנָּטַע. הַשָּׁרוֹן, שֶׁהִיא (שומרת נ"א שרה) וּמְשַׁבַּחַת אֶת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. דָּבָר אַחֵר אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן - שֶׁצְּרִיכָה לִהְיוֹת מֻשְׁקָה מֵהַשְׁקָאַת הַנַּחַל הֶעָמֹק, מַעְיַן הַנְּחָלִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הָיָה הַשָּׁרוֹן (כערבה). [לאגם מים] שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים, שֶׁעוֹמֶד בְּעֹמֶק שֶׁל הַכֹּל.

שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים. מַאן אִינּוּן עֲמָקִים. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים קל) מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְיָ'. חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן, מֵהַהוּא אֲתַר דִּשְׁקְיוּ דְּנַחֲלִין עֲמִיקִין נָפְקִין, וְלָא פַּסְקִין לְעָלְמִין. שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים, שׁוֹשַׁנַּת דְּהַהוּא אֲתַר דְּאִקְרֵי עֲמִיקָא דְּכֹלָּא, סָתִים מִכָּל סְטָרִין.

שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים, מִי הֵם הָעֲמָקִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קל) מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'. חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהַשְׁקָאַת הַנְּחָלִים הָעֲמָקִים יוֹצְאִים וְלֹא פוֹסְקִים לְעוֹלָמִים. שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים, הַשּׁוֹשַׁנָּה שֶׁל אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא עֵמֶק הַכֹּל, נִסְתָּר מִכָּל הַצְּדָדִים.

תָּא חֲזֵי, בְּקַדְמִיתָא חֲבַצֶּלֶת יְרוֹקָא, בְּטַרְפִּין יְרוֹקִין לְבָתַר שׁוֹשַׁנָּה, בִּתְרֵין גַּוְונִין סוּמָק וְחִוָּור. שׁוֹשַׁנַּת: בְּשִׁית טַרְפִּין. שׁוֹשַׁנַּת: דְּשַׁנְיָאת גַּוְונָהָא, וְאִשְׁתְּנְיָאת מִגַּוְונָא לְגַוְונָא. שׁוֹשַׁנַּת, בְּקַדְמִיתָא חֲבַצֶּלֶת, בְּזִמְנָא דְּבַעְיָא לְאִזְדַּוְוגָא בֵּיהּ בְּמַלְכָּא, אִקְרֵי חֲבַצֶּלֶת. בָּתַר דְּאִתְדַּבָּקַת בֵּיהּ בְּמַלְכָּא, בְּאֵינוּן נְשִׁיקִין, אִקְרֵי שׁוֹשַׁנָּה. בְּגִין דִּכְתִיב (שיר השירים ה) שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים. שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים. דְּהִיא שַׁנְיַית וּמַשְׁנְיָאת גַּוְונָהָא, זִמְנִין לְטָב, וְזִמְנִין לְבִישׁ. זִמְנִין לְדִינָא, וְזִמְנִין לְרַחֲמֵי. (בראשית ג) וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תַאֲוָה הוּא לָעֵינַיִם וְגוֹ'. תָּא חֲזֵי, דְּהָא בְּנֵי נָשָׁא לָא יַדְעִין, וְלָא מַסְתַּכְּלִין, וְלָא מַשְׁגִּיחִין, בְּשַׁעֲתָא דְּבָרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאָדָם, וְאוֹקִיר לֵיהּ בְּיָקִירוּ עִלָּאָה, בָּעָא מִנֵּיהּ לְאִתְדַּבְּקָא בֵּיהּ, בְּגִין דְּיִשְׁתְּכַח יְחִידָאי, וּבְלִבָּא יְחִידָאי, וּבַאֲתַר דְּדָבֵיקוּתָא יְחִידָאָה, דְּלָא יִשְׁתַּנֵּי וְלָא יִתְהַפַּךְ לְעָלְמִין, בְּהַהוּא קִשׁוּרָא דִּמְהֵימְנוּתָא יְחִידָאָה, דְּכֹלָּא בֵּיהּ אִתְקְשַׁר. הָדָא הוּא דִּכְתִיב וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן.

בֹּא רְאֵה, בָּרִאשׁוֹנָה חֲבַצֶּלֶת יְרַקָּה עִם עָלִים יְרַקִּים, אַחַר כָּךְ שׁוֹשַׁנָּה בְּשִׁנֵּי גְוָנִים - אָדֹם וְלָבָן. שׁוֹשַׁנַּת - בְּשִׁשָּׁה עָלִים. שׁוֹשַׁנַּת - שֶׁשִּׁנְּתָה אֶת גְּוָנֶיהָ, וּמִשְׁתַּנָּה מִגָּוֶן לְגָוֶן. שׁוֹשַׁנַּת, בָּרִאשׁוֹנָה חֲבַצֶּלֶת. בִּזְמַן שֶׁרוֹצָה לְהִזְדַּוֵּג עִם הַמֶּלֶךְ, נִקְרֵאת חֲבַצֶּלֶת. אַחַר שֶׁנִּדְבָּקָה עִם הַמֶּלֶךְ עִם אוֹתָן נְשִׁיקוֹת, נִקְרֵאת שׁוֹשַׁנָּה, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שיר ה) שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים. שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים. שֶׁהִיא מִשְׁתַּנָּה וּמִשְׁנָה אֶת גְּוָנֶיהָ, לִפְעָמִים לְטוֹב, וְלִפְעָמִים לְרָע. לִפְעָמִים לְדִין, וְלִפְעָמִים לְרַחֲמִים. וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תַאֲוָה הוּא לָעֵינַיִם וְגוֹ' (בראשית ב). בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי בְּנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים וְלֹא מַשְׁגִּיחִים, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם וְכִבֵּד אוֹתוֹ בְּכָבוֹד עֶלְיוֹן, רָצָה מִמֶּנּוּ לְהִדָּבֵק בּוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּמָּצֵא יְחִידִי, וּבַלֵּב יְחִידִי, וּבְמָקוֹם שֶׁל דְּבֵקוּת יְחִידָה, שֶׁלֹּא יִשְׁתַּנֶּה וְלֹא יִתְהַפֵּךְ לְעוֹלָמִים בְּאוֹתוֹ קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה הַיְחִידָה, שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁר בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן.

דף קז:

וּלְבָתַר סָאטוּ מֵאוֹרְחָא דִּמְהֵימְנוּתָא, וְשָׁבְקוּ אִילָנָא יְחִידָאָה עִלָּאָה מִכָּל אִילָנִין, וְאָתוּ לְאִתְדַּבְּקָא בַּאֲתַר דְּמִשְׁתַּנֵּי וּמִתְהַפַּךְ מִגַּוְונָא לְגַוְונָא, וּמְטָב לְבִישׁ, וּמִבִּישׁ לְטָב, וְנָחְתוּ מַעֲיִלָּא לְתַתָּא, וְאִתְדַּבָּקוּ לְתַתָּא בִּשְׁנוּיֵי סַגִּיאִין, וְשָׁבְקוּ עִלָּאָה דְּכֹלָּא, דְּהוּא חַד, וְלָא אִשְׁתַּנֵּי לְעָלְמִין. הַדָּא הוּא דִּכְתִיב, (קהלת ז) אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יָשָׁר וְהֵמָּה בִּקְשׁוּ חִשְׁבֹּונוֹת רַבִּים. וְהֵמָּה בִּקְשׁוּ חִשְׁבֹּונוֹת רַבִּים וַדַּאי, כְּדֵין אִתְהַפָּךְ לַבָּייהוּ בְּהַהוּא סִטְרָא מַמָּשׁ, זִמְנִין לְטָב, זִמְנִין לְבִישׁ, זִמְנִין לְרַחֲמֵי, זִמְנִין לְדִינָא. (דף ק"ז ע"ב) כְּהַהוּא מִלָּה דְּאִתְדְּבָקוּ בָּהּ וַדַּאי. וְהֵמָּה בִּקְשׁוּ חִשְׁבֹּונוֹת רַבִּים, וְאִתְדְּבָקוּ בְּהוּ.

וְאַחַר כָּךְ סָטוּ מֵדֶּרֶךְ הָאֱמוּנָה, וְעָזְבוּ אֶת הָעֵץ הַיְחִיד הָעֶלְיוֹן מִכָּל הָעֵצִים, וּבָאוּ לְהִדָּבֵק בְּמָקוֹם שֶׁמִּשְׁתַּנֶּה וּמִתְהַפֵּךְ מִגֶּוֶן לְגֶוֶן, וּמִטּוֹב לְרָע, וּמֵרָע לְטוֹב, וְיָרְדוּ מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְנִדְבְּקוּ לְמַטָּה בְּשִׁנּוּיִים רַבִּים, וְעָזְבוּ אֶת הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל, שֶׁהוּא אֶחָד, וְלֹא מִשְׁתַּנֶּה לְעוֹלָמִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יָשָׁר וְהֵמָּה בִקְּשׁוּ חִשְׁבֹנוֹת רַבִּים. וְהֵמָּה בִקְּשׁוּ חִשְׁבֹנוֹת רַבִּים וַדַּאי, אֲז הִתְהַפֵּךְ לְבָּם לְאוֹתוֹ צַד מַמָּשׁ, לְפְעָמִים לְטוֹב, לְפְעָמִים לְרָע, לְפְעָמִים לְרַחֲמִים, לְפְעָמִים לְדִין. כְּמוֹ אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁנִּדְבְּקוּ בּוֹ וַדַּאי. וְהֵמָּה בִקְּשׁוּ חִשְׁבֹנוֹת רַבִּים, וְנִדְבְּקוּ בָהֶם.

אָמַר לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אָדָם, שַׁבְקַת חַיֵּי, וְאִתְדַּבַּקַת בְּמוֹתָא. חַיֵּי, דִּכְתִיב וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן, עֵץ דְּאִתְקְרֵי חַיִּים, דְּמַאן דְּאָחִיד בֵּיהּ, לָא טָעִים טַעֲמָא דְּמוֹתָא לְעָלְמִין. וְאִתְדְּבְקַת בְּאֵילָנָא אָחֳרָא, הָא וַדַּאי מוֹתָא הוּא לָקֳבְלָךְ. הָדָא הוּא דִכְתִיב, (משלי ה) רַגְלֶיהָ יוֹרְדוֹת מָוֶת וגו'. וּכְתִיב (קהלת ז) וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה. וַדַּאי בַּאֲתַר דְּמוֹתָא אִתְדְּבַק, וְשַׁבַק אֲתַר דְּחַיֵּי, בְּגִין כָּךְ אִתְגְּזַר עֲלֵיהּ וְעַל כָּל עָלְמָא מוֹתָא.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אָדָם, עָזַבְתָּ אֶת הַחַיִּים וְדָבַקְתָּ בַּמָּוֶת. חַיִּים, שֶׁכָּתוּב וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן, הָעֵץ שֶׁנִּקְרָא חַיִּים, שֶׁמִּי שֶׁאוֹחֵז בּוֹ לֹא טוֹעֵם טַעַם הַמָּוֶת לְעוֹלָמִים, וְנִדְבַּקְתָּ בְּעֵץ אַחֵר - הֲרֵי וַדַּאי מָוֶת הוּא כְּנֶגְדְּךָ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ה) רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת וגו'. וְכָתוּב (קהלת ז) וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה. וַדַּאי שֶׁנִּדְבַּק לְמָקוֹם שֶׁל מָוֶת, וְעָזַב אֶת הַמָּקוֹם שֶׁל חַיִּים, מִשּׁוּם כָּךְ נִגְזַר עָלָיו וְעַל כָּל הָעוֹלָם מָוֶת.

אִי הוּא חָטָא, כָּל עָלְמָא מַאי חָטְאוּ. אִי תֵּימָא דְּכָל בְּרָיִין אִתּוֹ וְאָכְלוּ מֵאֵילָנָא דָּא, וְאִתְרְמֵי מִכֹּלָּא. לָאו הָכִי, אֶלָּא בְּשַׁעֲתָא דְּאָדָם קָאִים עַל רַגְלוֹי, חָמוּ לֵיהּ בְּרָיִין כֻּלְּהוּ, וְדָחֲלוּ מִקַּמֵּיהּ, וַהֲווּ נַטְלִין בַּתְרֵיהּ, כְּעַבְדִּין קַמֵּי מַלְכָּא. וְהוּא אָמַר לוֹן, אֲנָא וְאַתּוּן, (תהלים צה) בּוֹאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרָעָה נְבָרְכָה לִפְנֵי יְיָ' עוֹשֵׂנוּ, וְכֻלְּהוּ אִתּוּ בַּתְרֵיהּ. כֵּיוָן דְּחָמוּ דְּאָדָם סָגִיד לְהַאי אֲתַר, וְאִתְדַּבָּק בֵּיהּ, כֻּלְּהוּ אִתְמְשָׁכוּ אֲבַתְרֵיהּ, וְגָרִים מוֹתָא לֵיהּ, וּלְכָל עָלְמָא.

אִם הוּא חָטָא, מָה חָטְאוּ כָּל הָעוֹלָם? אִם תֹּאמַר שֶׁכָּל הַבְּרִיּוֹת בָּאוּ וְאָכְלוּ מֵהָעֵץ הַזֶּה וְנִלְקַח מִכֻּלָּם - לֹא כָּךְ. אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם עָמַד עַל רַגְלָיו, רָאוּ אוֹתוֹ כָּל הַבְּרִיּוֹת וּפָחֲדוּ מִפָּנָיו, וְהָיוּ נוֹסְעִים אַחֲרָיו כְּמוֹ עֲבָדִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְהוּא אוֹמֵר לָהֶם: אֲנִי וְאַתֶּם, (תהלים צה) בּוֹאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרָעָה נְבָרְכָה לִפְנֵי ה' עוֹשֵׂנוּ. וְכֻלָּם בָּאוּ אַחֲרָיו. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ שֶׁאָדָם מִשְׁתַּחֲוֶה לַמָּקוֹם הַזֶּה וְנִדְבָּק בּוֹ, כֻּלָּם נִמְשְׁכוּ אַחֲרָיו, וְגָרַם מָוֶת לוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם.

כְּדֵין אִשְׁתַּנֵּי אָדָם לְכַמָּה גַּוְונִין, זִמְנִין לְטָב, זִמְנִין לְבִישׁ. זִמְנִין רוּגְזָא, זִמְנִין נַיְיחָא. זִמְנִין דִּינָא, וְזִמְנִין רַחֲמֵי. זִמְנִין חַיֵּי, זִמְנִין מוֹתָא. וְלָא קָאִים בְּקִיּוּמָא תְּדִיר בְּחַד מִנַּיְיהוּ. בְּגִין דְּהַהוּא אֲתַר גַּרְמָא לֵיהּ. וְעַל דָּא אִקְרֵי, לַהֵט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, מִן סִטְרָא דָּא, לְסִטְרָא דָּא, מִן טַב לְבִישׁ, מִן רַחֲמֵי לְדִינָא, מִן שְׁלוֹם לְקְרָבָא, אִתְהַפִּיכַת הִיא לְכֹלָּא. וְאִקְרֵי טוֹב וָרָע, דִּכְתִיב וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ.

אָז הִשְׁתַּנָּה הָאָדָם לְכַמָּה גְוָנִים, לִפְעָמִים לְטוֹב לִפְעָמִים לְרָע. לִפְעָמִים רוֹגֶז, לִפְעָמִים נַחַת. לִפְעָמִים דִּין, וְלִפְעָמִים רַחֲמִים. לִפְעָמִים חַיִּים, לִפְעָמִים מָוֶת. וְלֹא עוֹמֵד בְּקִיּוּם תְּמִידִי בְּאֶחָד מֵהֶם, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם גָּרַם לוֹ. וְלָכֵן נִקְרָא לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, מִצַּד זֶה לְצַד זֶה, מִטּוֹב לְרָע, מֵרַחֲמִים לְדִין, מִשָּׁלוֹם לִקְרָב, הִיא מִתְהַפֶּכֶת לְכֹל. וְנִקְרָא טוֹב וְרָע, שֶׁכְּתוּב וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ.

וּמַלְכָּא עִלָּאָה, רַחֲמָא עַל עוֹבָדֵי יְדוֹי, אוֹכַח לֵיהּ, וְאָמַר לֵיהּ וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, וְהוּא לָא קַבִּיל מִנַּיְיהוּ, וְאִתְמְשַׁךְ בָּתַר אִתְּתֵיהּ, וְאִתְתָּרַךְ לְעָלְמִין. דְּהָא אִתְּתָא לַאֲתַר דָּא סָלְקָא, וְלָא יַתִּיר. וְאוֹתָהּ גָּרִים מוֹתָא לְכֹלָּא.

וְהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, הַמְרַחֵם עַל מַעֲשֵׂי יָדָיו, הוֹכִיחַ אוֹתוֹ וְאָמַר לוֹ, וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, וְהוּא לֹא קִבֵּל מִמֶּנּוּ, וְנִמְשַׁךְ אַחַר אִשְׁתּוֹ וְנִתְגָּרֵשׁ לְעוֹלָמִים. שֶׁהֲרֵי הָאִשָּׁה עוֹלָה לַמָּקוֹם הַזֶּה, וְלֹא יוֹתֵר. וְהָאִשָּׁה גָּרְמָה מָוֶת לַכֹּל.

תָּא חֲזֵי, לְעָלְמָא דְּאָתֵי כְּתִיב, (ישעיה סה) כִּי כִימֵי הָעֵץ יְמֵי עַמִּי. כִּימֵי הָעֵץ: הַהוּא עֵץ דְּאִשְׁתְּמוֹדַע. בֵּיהּ זְמָנָא כְּתִיב, (ישעיה כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה יְיָ אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים.

בֹּא רְאֵה, לְעוֹלָם הַבָּא כָּתוּב, (ישעיה סה) כִּי כִימֵי הָעֵץ יְמֵי עַמִּי. כִּימֵי הָעֵץ - אוֹתוֹ עֵץ שֶׁנּוֹדָע. בְּאוֹתוֹ זְמַן כָּתוּב, (שם כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה ה' אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים.

בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן יִמְלוֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן יִמְלֹךְ ה' לְעוֹ, לם אָמֵן וְאָמֵן.

פרשת בהר

(ויקרא כ"ה) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וְגוֹ'. רִבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (ויקרא ו) זֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה הִיא הָעוֹלָה וְגוֹ'. הַאי קְרָא בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אוֹקִימְנָא, דְּהִיא סַלְקָא וּמִתְחַבְּרָא בְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא בְּזִוּוּגָא שְׁלִים.

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (ויקרא ו) זֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה הִיא הָעוֹלָה וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בֵּאַרְנוּ, שֶׁהִיא עוֹלָה וּמִתְחַבֶּרֶת עִם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בְּזִוּוּג שָׁלֵם.

הִיא הָעוֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה וְגוֹ'. תָּא חֲזֵי, כֵּיוָן דְּעָאל לֵילְיָא, וְתַרְעִין סְתִימִין, דִּינִין תַּתָּאִין מִתְעָרִין בְּעָלְמָא, וְאַזְלִין וְשָׁאטִין, חָמְרֵי וַאֲתָנֵי וְכַלְבֵי. חָמְרֵי הָא אוֹקִימְנָא, וְכַלְבֵי וַאֲתָנֵי, לָא שָׁאטָן וְלָא אַזְלִין, אֶלָּא בְּהוּ עַבְדֵי חַרְשַׁיָּא לְבָנֵי נָשָׁא. כְּגוֹן בִּלְעָם, וְאוֹקְמוּהָ. כְּדֵין כָּל בְּנֵי עָלְמָא נַיְימִין, וּמִזְבֵּחַ תַּתָּאָה דִּלְבַר אִתּוֹקַד.

הִיא הָעוֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה וְהַשְּׁעָרִים סְתוּמִים, הַדִּינִים הַתַּחְתּוֹנִים מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים חֲמוֹרִים וַאֲתוֹנוֹת וּכְלָבִים. חֲמוֹרִים הֲרֵי

בֵּאוֹרָנוּ, וּכְלָבִים וַאֲתוֹנוֹת לֹא מְשׁוֹטְטִים וְלֹא הוֹלְכִים, אֶלָּא בָּהֶם עוֹשִׂים כְּשָׁפִים לִבְנֵי אָדָם, כְּמוֹ בִּלְעָם, וּפַרְשׁוּהָ. אִז כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם יִשְׁנִים, וְהַמְזַבֵּחַ הַתַּחְתּוֹן הַחִיצוֹן שׁוֹרֵף.

בְּפַלְגוּת לֵילְיָא, אִתְעַר רוּחַ צָפוֹן, וּמַהֲהוּא מִזְבֵּח תַּתְּאָה, נָפִיק שַׁלְהוֹבָא דְּאֶשָּׁא, וְתַרְעִין אִתְפְּתָחוּ, וְדִינִין תַּתָּאִין אִתְכְּנָשׁוּ בְּנוּקְבֵיְיהוּ, וְהַהוּא שַׁלְהוֹבָא אָזִיל וְשָׁאט, וְתַרְעִין דְּגַן עֵדֶן אִתְפְּתָחוּ, עַד דְּמָטֵי (נ"א צפרא) הַהוּא שַׁלְהוֹבָא, אִתְפְּלַג לְכַמָּה סִטְרִין דְּעָלְמָא, וְעָאל (דף ק"ח ע"א) תְּחוֹת גַּדְפּוֹי דְּתַרְנְגוֹלָא וְקָארֵי.

בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ צָפוֹן, וּמֵאוֹתוֹ הַמִּזְבֵּחַ הַתַּחְתּוֹן יוֹצֵאת שַׁלְהֶבֶת אֵשׁ, וְהַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים, וְהַדִּינִים הַתַּחְתּוֹנִים מִתְכַּנְּסִים לַנְּקָבִים שֶׁלָּהֶם, וְאוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת הוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת, וְשַׁעֲרֵי גַּן עֵדֶן נִפְתָּחִים, עַד שֶׁמַּגִּיעָה (הבקר) אוֹתָהּ הַשַּׁלְהֶבֶת, וּמִתְחַלֶּקֶת לְכַמָּה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְנִכְנֶסֶת תַּחַת כַּנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל, וְהוּא קוֹרֵא.

כְּדַיִן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִשְׁתְּכַח בֵּין צַדִּיקַיָּיא, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְשַׁבַּחַת לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, עַד דְּאָתֵי צַפְרָא, אִשְׁתְּכַח מִשְׁתַּעְיָן בְּרָזָא חֲדָא. וְאֵית לֵהּ נַיְיחָא בְּבַעְלָהּ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה וְגוֹ'. עַד הַבֹּקֶר, דְּהָא בְּצַפְרָא דִּינִין וְשַׁלְהוֹבִין אִשְׁתְּכָחוּ, וּכְדֵין אִתְּעַר אַבְרָהָם בְּעָלְמָא, וְנַיְיחָא הוּא דְּכֹלָּא.

אִז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בֵּין הַצַּדִּיקִים, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְשַׁבַּחַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר נִמְצָאִים מְסַפְּרִים בְּסוֹד אֶחָד, וְיֵשׁ לָהּ נַחַת עִם בַּעְלָהּ. וְזהוּ שֶׁכָּתוּב עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה וְגוֹ'. עַד הַבֹּקֶר, שֶׁהֲרֵי בַּבֹּקֶר הַדִּינִים וְהַשַּׁלְהֶבוֹת שׁוֹכְכִים, וְאָז מִתְעוֹרֵר אַבְרָהָם בָּעוֹלָם, וּמְנוּחָה הִיא שֶׁל הַכֹּל.

תָּא חֲזֵי, כֵּיוָן דְּעָאלוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרְעָא, לָא אִשְׁתְּכָחוּ בָּהּ דִּינִין תַּתָּאִין, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הֲוַת בָּהּ בְּנַיְיחָא, עַל כַּנְפֵי דְּכְרוּבִים. כְּמָה דְּאִתְּמַר, דִּכְתִיב, (ישעיה א) צֶדֶק יָלִין בָּהּ. כְּדֵין הֲוַת לָהּ נַיְיחָא מִכֹּלָּא. דְּהָא יִשְׂרָאֵל לָא נַיְימִין, עַד דְּמָקְרְבֵי קָרְבְּנָא דְּבֵין הָעַרְבַּיִם, וְאִסְתְּלִיקוּ דִּינִין. וְעוֹלָה הֲוָה אִתּוֹקַד עַל מַדְבְּחָא, וּכְדֵין הֲוָה לָהּ נַיְיחָא מִכֹּלָּא, וְלָא אִשְׁתְּכַח אֶלָּא אִתְּתָא בְּבַעְלָהּ, הֲדָא הוּא דִכְתִיב כִּי תָבֹאוּ וְגוֹ' וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ, נַיְיחָא דַּאי. (ויקרא כה) וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַיְיָ', שַׁבָּת לַיְיָ' מַמָּשׁ.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ, לֹא נִמְצְאוּ בָהּ הַדִּינִים הַתַּחְתּוֹנִים, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הָיְתָה בָּהּ בִּמְנוּחָה עַל פְּנֵי הַכְּרוּבִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (ישעיה א) צֶדֶק יָלִין בָּהּ. אָז הָיְתָה לָהּ נַחַת מֵהַכֹּל, שֶׁהֲרֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יְשֵׁנִים עַד שֶׁמַּקְרִיבִים אֶת הַקָּרְבָּן שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם, וּמְסַתְּלְקִים הַדִּינִים. וְהָעוֹלָה הָיְתָה בּוֹעֶרֶת עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְאָז הָיְתָה לָהּ נַחַת מֵהַכֹּל, וְלֹא נִמְצָא אֶלָּא אִשָּׁה עִם בַּעְלָהּ. וְזהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי תָבֹאוּ וְגוֹ' וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ, מְנוּחָה בְּוַדַּאי. וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַה', שַׁבָּת לַה' מַמָּשׁ.

תּוּ פָּתַח רִבִּי אֶלְעָזָר, (שמות כא) כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וְגוֹ'. בְּגִין דְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל דְּאִתְגְּזַר, דְּאִית בֵּיהּ רְשִׁימָא קַדִּישָׁא, אִית לֵיהּ נַיְיחָא בִּשְׁמַטָּה. דְּהָא דִּילֵיהּ הוּא

הַהוּא שְׁמִטָּה, לְנַיְיחָא בֵּיהּ. וְדָא אִקָּרֵי שַׁבַּת הָאָרֶץ, וַדַּאי חֵירוּ אִית בָּהּ. נַיְיחָא בָּהּ, כְּמָה דְּשַׁבָּת נַיְיחָא הוּא דְּכֹלָּא, הָכִי נָמֵי שְׁמִטָּה נַיְיחָא דְּכֹלָּא, נַיְיחָא הוּא דְּרוּחָא וְגוּפָא.

עוֹד פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר, (שמות כא) כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וְגוֹ'. מִשּׁוּם שֶׁכָּל בֶּן יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמּוֹל, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רֹשֶׁם קָדוֹשׁ, יֵשׁ לוֹ מְנוּחָה בַּשְּׁמִטָּה, שֶׁהֲרֵי שֶׁלּוֹ הִיא אוֹתָהּ שְׁמִטָּה, לְנוּחַ בָּהּ. וְזוֹ נִקְרֵאת שַׁבַּת הָאָרֶץ, וַדַּאי חֵרוּת יֵשׁ בָּהּ. מְנוּחָה בָּהּ. כְּמוֹ שֶׁשַּׁבָּת הִיא מְנוּחַת הַכֹּל, כָּךְ גַּם הַשְּׁמִטָּה הִיא מְנוּחַת הַכֹּל, מְנוּחָה הִיא שֶׁל רוּחַ וְגוּף.

תָּא חֲזֵי, ה' נַיְיחָא הוּא דְּעִלָּאֵי וְתַתָּאֵי. בְּגִין כָּךְ, ה' עִלָּאָה, ה' תַּתָּאָה. נַיְיחָא דְּעִלָּאִין, נַיְיחָא דְּתַתָּאִין. ה' עִלָּאָה, שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים. ה' תַּתָּאָה, שֶׁבַע שָׁנִים בִּלְחוֹדַיְיהוּ. דָּא שְׁמִטָּה, וְדָא יוֹבֵל.

בֹּא רְאֵה, ה' הִיא מְנוּחַת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. מִשּׁוּם כָּךְ, ה' עֶלְיוֹנָה, ה' תַּחְתּוֹנָה. מְנוּחַת הָעֶלְיוֹנִים, מְנוּחַת הַתַּחְתּוֹנִים. ה' עֶלְיוֹנָה, שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים. ה' תַּחְתּוֹנָה שֶׁבַע שָׁנִים בִּלְבַדָּן. זוֹ שְׁמִטָּה, וְזֶה יוֹבֵל.

וְכַד מִסְתַּכְּלִין מִלֵּי כֹּלָּא חַד. בְּגִין כָּךְ וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ, בְּהַהוּא נַיְיחָא דְּאַרְעָא, אִצְטְרִיכוּ עַבְדִין נַיְיחָא. וּבְגִין כָּךְ, וּבַשְּׁבִיעִית יֵצֵא לַחָפְשִׁי חִנָּם. חִנָּם, מַהוּ חִנָּם. דְּלָא יָהִיב לְמָארֵיהּ כְּלוּם.

וּכְשֶׁמִּסְתַּכְּלִים בִּדְבָרִים הַכֹּל אֶחָד. מִשּׁוּם כָּךְ וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ, בְּאוֹתָהּ מְנוּחַת הָאָרֶץ צְרִיכִים הָעֲבָדִים מְנוּחָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ, וּבַשְּׁבִיעִית יֵצֵא לַחָפְשִׁי חִנָּם. חִנָּם, מַה זֶּה חִנָּם? שֶׁלֹּא נוֹתֵן לַאֲדוֹנוֹ כְּלוּם.

אֶלָּא דָּא רָזָא, הָכָא אוֹלִיפְנָא, כְּתִיב (במדבר יא) זָכַרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם, בְּלֹא בְּרָכָה. דְּלָא הֲוָה עָלְנָא בְּמִצְרַיִם עוֹל דְּלְעֵילָּא. תָּא חֲזֵי, עֲבָדִין פְּטוּרִין מֵעוֹל מַלְכוּתָא דְּלְעֵילָּא, וְעַל דָּא פְּטוּרִין מִן הַמִּצְוֹת. מַאי עוֹל מַלְכוּת שְׁמַיִם. אֶלָּא, כְּהַאי תּוֹרָא דְּיָהֲבִין עֲלֵיהּ עוֹל בְּקַדְמֵיתָא, בְּגִין לְאַפָּקָא מִנֵּיהּ טַב לְעָלְמָא. וְאִי לָא קַבִּיל עֲלֵיהּ הַהוּא עוֹל, לָא עָבִיד מִדִּי. הָכִי נָמֵי אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְקַבְּלָא עֲלֵיהּ עוֹל בְּקַדְמֵיתָא, וּלְבָתַר דְּיִפְלַח בֵּיהּ בְּכָל מַה דְּאִצְטְרִיךְ. וְאִי לָא קַבִּיל עֲלֵיהּ הַאי בְּקַדְמֵיתָא, לָא יֵיכוּל לְמִפְלַח.

אֶלָּא סוֹד זֶה כָּאן לְמַדְנוּ, כָּתוּב (במדבר יא) זָכַרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם, בְּלִי בְּרָכָה. שֶׁלֹּא הָיָה עָלֵינוּ בְּמִצְרַיִם הָעֹל שֶׁלְּמַעְלָה. בֹּא וּרְאֵה, עֲבָדִים פְּטוּרִים מֵעֹל הַמִּלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה, וְלָכֵן פְּטוּרִים מִן הַמִּצְוֹות. מַה זֶּה עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם? אֶלָּא כְּאוֹתוֹ שׁוֹר שֶׁנּוֹתְנִים עָלָיו עֹל בַּהַתְחָלָה כְּדֵי לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ טוֹב לְעוֹלָם. וְאִם לֹא מְקַבֵּל עָלָיו אוֹתוֹ עֹל, לֹא עוֹשֶׂה דָּבָר. כָּךְ גַּם צָרִיךְ לְאָדָם לְקַבֵּל עָלָיו עֹל בַּהַתְחָלָה, וְאַחַר כָּךְ שֶׁיַּעֲבֹד בּוֹ בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ. וְאִם לֹא יְקַבֵּל עָלָיו אֶת זֶה בַּהַתְחָלָה, לֹא יוּכַל לַעֲבֹד.

הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים ב) עִבְדוּ אֶת יְיָ' בְּיִרְאָה. מַהוּ בְּיִרְאָה. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (תהלים קיא) רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת יְיָ'. וְדָא מַלְכוּת שָׁמַיִם. וּבְגִין כָּךְ עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. וְעַל דָּא הַאי בְּקַדְמֵיתָא הוּא דְּכֹלָּא. מַאן אוֹכַח. תְּפִלָּה, בְּקַדְמֵיתָא שֶׁל יַד. בְּגִין דִּבְהַאי עָיֵיל לִשְׁאָר

קָדוּשָׁה. וְאִי הַאי לָא אִשְׁתְּכַח לְגַבֵּיהּ, לָא שַׁרְיָא בֵּיהּ קְדוּשָׁה לְעֵילָּא, בְּגִין כָּךְ (ויקרא טז) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ' כְּתִיב.

זְהוּ שֶׁכָּתוּב, (תהלים ב) עִבְדוּ אֶת ה' בְּיִרְאָה. מַה זֶּה בְּיִרְאָה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קיא) רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה', וְזוֹ מַלְכוּת שָׁמַיִם. וּמְשׁוּם כָּךְ, עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם. וְעַל כָּךְ זוֹ הִיא הָרֵאשִׁית שֶׁל הַכֹּל. מִי מוֹכִיחַ? תְּפִלָּה, בַּהַתְחָלָה שֶׁל יָד, מְשׁוּם שֶׁבָּזֶה הוּא נִכְנָס לִשְׁאָר הַקְּדֻשָּׁה. וְאִם זֶה לֹא נִמְצָא אָצְלוֹ, לֹא שׁוֹרָה עָלָיו קְדֻשָּׁה לְמַעְלָה, מְשׁוּם זֶה כָּתוּב, (ויקרא טז) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ'.

וְהַאי עוֹל לָא שַׁרְיָא, בְּמַאן דְּאִיהוּ כָּפִית בְּאָחֳרָא. וְעַל דָּא עֲבָדִין פְּטוּרִין מֵעוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. וְאִי מֵהַאי עוֹל פְּטוּרִין, מִכָּל שְׁאָר פְּטוּרִין. דְּהָא שְׁאָר לָא שַׁרְיָא עֲלֵיהּ דְּבַר נָשׁ, עַד דְּאִשְׁתְּכַח גַּבֵּיהּ בְּהַאי עוֹל. וּבְגִין כָּךְ הֲווֹ אָכְלֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם חִנָּם. אוּף הָכָא יֵצֵא לַחָפְשִׁי חִנָּם. דְּהָא עַבְדָּא הֲוָה, וְכָל מַה דְּעָבִיד, חִנָּם הוּא, בְּלָא עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. וְאַף עַל גַּב דְּחִנָּם הֲווֹ עוֹבָדוֹהִי יֵצֵא לַחָפְשִׁי, וִיהֵא לֵיהּ נַיְיחָא.

וְהָעֹל הַזֶּה לֹא שׁוֹרֶה בְּמִי שֶׁכָּפוּת לְאַחֵר, וְעַל כֵּן עֲבָדִים פְּטוּרִים מֵעֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. וְאִם מֵהָעֹל הַזֶּה הֵם פְּטוּרִים, מִכָּל הַשְּׁאָר הֵם פְּטוּרִים, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁאָר לֹא שׁוֹרֶה עַל הָאָדָם, עַד שֶׁנִּמְצָא עִמּוֹ הָעֹל הַזֶּה, וּמְשׁוּם זֶה הָיוּ אוֹכְלִים יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם חִנָּם. אַף כָּאן יֵצֵא לַחָפְשִׁי חִנָּם, שֶׁהֲרֵי עֶבֶד הָיָה, וְכָל מַה שֶּׁעָשָׂה - חִנָּם הוּא, בְּלִי עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. וְאַף עַל גַּב שֶׁחִנָּם הָיוּ מַעֲשָׂיו - יֵצֵא לַחָפְשִׁי, וְתִהְיֶה לוֹ מְנוּחָה.

לְבָתַר דְּאִיהוּ בְּחֵירוּ, וְאִשְׁתְּכַח בֵּיהּ נַיְיחָא, יָהֵבִין עֲלֵיהּ עוֹל, מֵהַהוּא אֲתַר דְּאַפִּיק לֵיהּ לְחֵירוּ. וְאִי בַּר נָשׁ יְסָרֵב לְמֵיפַּק לְחֵירוּ, כְּמָה דְּאָתְּ אָמַר וְאִם אָמֹר יֹאמַר הָעֶבֶד אָהַבְתִּי אֶת אֲדוֹנִי וְגוֹ'. הָא וַדַּאי פָּגִים לֵיהּ לְהַאי אֲתַר, דְּשָׁבִיק עוֹל מַלְכוּתָא דִּלְעֵילָּא, וְנָטִיל עוֹל דְּמָארֵיהּ. וְעַל דָּא מַה כְּתִיב, וְהִגִּישׁוֹ אֲדוֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוֹ אֶל הַדֶּלֶת וְגוֹ'. וְהִגִּישׁוֹ אֲדוֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים סְתָם. לְגַבֵּי הַהוּא אֲתַר דְּפָגִים לֵיהּ דְּהָכִי נָמֵי אֱלֹהִים אִקְרֵי.

לְאַחַר שֶׁהוּא בְּחֵרוּת וְנִמְצֵאת בּוֹ מְנוּחָה, נוֹתְנִים עָלָיו עֹל, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהוֹצִיא אוֹתוֹ לַחֵרוּת. וְאִם בֶּן אָדָם יְסָרֵב לָצֵאת לַחֵרוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאִם אָמֹר יֹאמַר הָעֶבֶד אָהַבְתִּי אֶת אֲדֹנִי וְגוֹ', הֲרֵי בְּוַדַּאי פָּגַם אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם, שֶׁעָזַב עֹל מַלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה וְלָקַח אֶת עֹל אֲדוֹנוֹ. וְעַל זֶה מַה כָּתוּב? וְהִגִּישׁוֹ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוֹ אֶל הַדֶּלֶת וְגוֹ'. וְהִגִּישׁוֹ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים, אֶל הָאֱלֹהִים סְתָם, אֶל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁפָּגַם אוֹתוֹ שֶׁגַּם כֵּן נִקְרָא אֱלֹהִים.

דף קח:

וּלְאָן אֲתַר יִתְקְרִיב לְגַבֵּיהּ. אֶל הַדֶּלֶת אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה. (דף ק"ח ע"ב) בְּגִין דְּהַאי אֲתַר פְּתָחָא הוּא דִּלְעֵילָּא, וּמְזוּזָה אִקְרֵי, וְהָא אִתְּמַר. וְכֵיוָן דְּאִיהוּ אִכְוּון לְאַפְּנָמָא לְהַאי אֲתַר, הַהוּא פְּגִימוּ אִשְׁתְּאַר בַּהֲדֵיהּ בֵּיהּ בְּגוּפֵיהּ הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, וְרָצַע אֲדוֹנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וַעֲבָדוֹ לְעוֹלָם. יֶהֱוֵי עַבְדָּא תְּחוֹת רַגְלוֹי דְּמָארֵיהּ, עַד שַׁתָּא דְּיוֹבְלָא.

וּלְאֵיזֶה מָקוֹם יִקָּרֵב אֵלָיו? אֶל הַדֶּלֶת אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה. מִשּׁוּם שֶׁהַמָּקוֹם הַזֶּה הוּא הַפֶּתַח שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִקְרָא מְזוּזָה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וְכֵיוָן שֶׁהוּא הִתְכַּוֵּן לִפְגֹּם אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה, אוֹתוֹ פֶּגֶם נִשְׁאָר עִמּוֹ בּוֹ בְּגוּפוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וַעֲבָדוֹ לְעֹלָם. יִהְיֶה עֶבֶד תַּחַת רַגְלֵי אֲדוֹנוֹ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל.

אֶת אָזְנוֹ אֲמַאי. הָא אוֹקְמוּהָ. אֲבָל שְׁמִיעָה תְּלֵי בְּהַאי אֲתַר, עֲשִׂיָּה לְעֵילָּא. וּבְגִין דְּיִשְׂרָאֵל כַּד קְרִיבוּ לְטוּרָא דְסִינַי, וַהֲווּ בְּרַחֲימוּ דְּלִבַּייְהוּ לְאִתְקָרְבָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אַקְדִּימוּ עֲשִׂיָּה לַשְּׁמִיעָה, דְּהָא שְׁמִיעָה בְּקַדְמִיתָא, וּלְבָתַר עֲשִׂיָּה. שְׁמִיעָה בְּהַאי שְׁמִיטָה תַּלְיָא. וְעַל דָּא הוּא פָּגִים לְהַאי שְׁמִיעָה, יְתְפְּגִים שְׁמִיעָה דִּילֵיהּ, וְיִשְׁתְּאַר פְּגִימוּ בֵּיהּ. וְלָא יִשְׁתְּאַר הוּא עַבְדָּא לְמָארֵיהּ, עַד דְּיִתְקָרֵב לְהַהוּא אֲתַר דְּפָגִים, וְיִתְפְּגִים הוּא קַמֵּיהּ, וְיִשְׁתְּאַר בֵּיהּ הַהוּא פְּגִימוּ. וּבְגִין כָּךְ, וְהִגִּישׁוֹ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים סְתָם, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא. וְעַל דָּא, וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַיְיָ'. (ויקרא כ"ה) שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךָ וְגוֹ', וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שַׁבָּת לַיְיָ'. וְהָא אוֹקְמוּהָ, דִּכְתִיב, (שמות כג) וּבַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמְטֶנָּה וּנְטַשְׁתָּהּ וְגוֹ'. מַאי טַעְמָא וְאָכְלוּ אֶבְיוֹנֵי עַמֶּךָ. בְּגִין דְּמִסְכְּנֵי בְּהַאי אֲתַר תַּלְיָין, וּבְגִין כָּךְ שְׁבִיק לוֹן לְמֵיכַל. וְעַל דָּא, מַאן דְּרָחִים לְמִסְכְּנָא, יְהֵיב שְׁלָמָא בְּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאוֹסִיף בִּרְכָתָא בְּעָלְמָא, וְיָהִיב חֵידּוּ וְחֵילָא לַאֲתַר דְּאִתְקְרֵי צְדָקָה, לְאַרְקָא בִּרְכָתָא לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאוֹקִימְנָא.

לְמָה אֶת אָזְנוֹ? הֲרֵי פְּרָשׁוּהָ. אֲבָל שְׁמִיעָה תְּלוּיָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה, עֲשִׂיָּה לְמַעְלָה. וּמִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל, כְּשֶׁקָּרְבוּ לְהַר סִינַי וְהָיוּ בְּאַהֲבַת לִבָּם לְהִתְקָרֵב לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִקְדִּימוּ עֲשִׂיָּה לִשְׁמִיעָה, שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה הַשְּׁמִיעָה, וְאַחַר כָּךְ עֲשִׂיָּה. הַשְּׁמִיעָה תְּלוּיָה בַּשְּׁמִטָּה הַזֹּאת. וְעַל זֶה שֶׁהוּא פָּגַם אֶת הַשְּׁמִיעָה הַזֹּאת, תִּפָּגֵם שְׁמִיעָתוֹ וְיִשָּׁאֵר בּוֹ פֶּגֶם, וְהוּא לֹא יִשָּׁאֵר עֶבֶד לַאֲדוֹנוֹ, עַד שֶׁיִּתְקָרֵב לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁפָּגַם, וְיִפָּגֵם הוּא לְפָנָיו, וְיִשָּׁאֵר בּוֹ אוֹתוֹ פֶּגֶם. וּמִשּׁוּם זֶה, וְהִגִּישׁוֹ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים סְתָם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְעַל זֶה, וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַה'. שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךָ וְגוֹ', וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שַׁבָּת לַה'. וַהֲרֵי פְּרִישׁוּהָ, שֶׁכָּתוּב (שמות כג) וְהַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמְטֶנָּה וּנְטַשְׁתָּהּ וְגוֹ'. מָה הַטַּעַם וְאָכְלוּ אֶבְיוֹנֵי עַמֶּךָ? מִשּׁוּם שֶׁהֶעָנִיִּים תְּלוּיִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה, וּמִשּׁוּם זֶה תַּשְׁאִיר אוֹתָם לֶאֱכֹל. וְעַל זֶה, מִי שֶׁמְּרַחֵם עַל הֶעָנִי, נוֹתֵן שָׁלוֹם בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּמוֹסִיף בְּרָכָה לָעוֹלָם, וְנוֹתֵן שִׂמְחָה וְכֹחַ לַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא צְדָקָה, לְהוֹרִיק בְּרָכָה לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּבֵאַרְנוּ.

רעיא מהימנא וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן וְגוֹ'. פִּקּוּדָא דָּא לִשְׁבוֹת בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית וַאֲבַתְרֵיהּ לִשְׁבוֹת בַּשְּׁבִיעִי. וַאֲבַתְרֵיהּ לְהַשְׁמִיט כְּסָפִים בַּשְּׁבִיעִית. וַאֲבַתְרֵיהּ לִמְנוֹת שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים וְהָיוּ לְךָ יְמֵי שֶׁבַע שַׁבְּתוֹת הַשָּׁנִים תֵּשַׁע וְאַרְבָּעִים שָׁנָה. הָכָא רָזָא דְּכָל שְׁבִיעָאוֹת, מִסְטְרָא דִּשְׁכִינְתָּא דְּאִתְקְרִיאַת שֶׁבַע מִסְטְרָא דְּצַדִּיק דְּאִיהוּ שְׁבִיעִי לַבִּינָה, וְאִיהִי בַּת שֶׁבַע, מִסְטְרָא דְּאִימָּא עִלָּאָה, דְּאִתְמַר בָּהּ (תהלים קיט) שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ.

וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ לִשְׁבֹּת בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית, וּלְאַחֲרֶיהָ לִשְׁבֹּת בַּשְּׁבִיעִי, וְאַחֲרֶיהָ לְהַשְׁמִיט כְּסָפִים בַּשְּׁבִיעִית, וְאַחֲרֶיהָ לִמְנוֹת שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים וְהָיוּ לְךָ יְמֵי שֶׁבַע שַׁבְּתוֹת הַשָּׁנִים

תֵּשַׁע וְאַרְבָּעִים שָׁנָה. כָּאן הַסּוֹד שֶׁל כָּל הַשָּׁבִיעִיּוֹת, מִצַּד הַשְּׁכִינָה שֶׁנִּמְצֵאת שֶׁבַע, מִצַּד הַצַּדִּיק שֶׁהוּא שְׁבִיעִי לַבְּנָיָה, וְהִיא בַּת שֶׁבַע, מִצַּד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (תהלים קיט) שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ.
שֶׁבַע שְׁמָהָן אינוּן אַבְגִית"ץ, וּבְהוֹן מ"ב אַתְוָון, כְּלַל אַתְוָון וְתֵיבִין הֵם תֵּשַׁע וְאַרְבָּעִים, אִימָא עִלָּאָה שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה, דְּבָהּ תְּהֵא שְׁכִינְתָּא תַּתָּאָה, דְּרוֹר פְּדוּת וּשְׁבִיתָה לְיִשְׂרָאֵל, דְּאִתְמַר בְּהוֹן (בראשית כח) וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ.
שֶׁבַע שֶׁמּוֹת הֵם אבגית"ץ, וּבָהֶם אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, כְּלַל הָאוֹתִיּוֹת וְהַתֵּבוֹת הֵם תֵּשַׁע וְאַרְבָּעִים, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה, שֶׁבָּהּ תִּהְיֶה שְׁכִינָה תַּחְתּוֹנָה, דְּרוֹר פְּדוּת וּשְׁבִיתָה לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ.
כָּל סְפִירָה מֵאֵלֵּין שֶׁבַע, שִׁית גַּדְפִין, דְּאִינּוּן שִׁית אַתְוָון לְכָל חַד. וּבְהוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (ושכינתיה) בְּכָל סְפִירָה מֵאֵלֵּין שֶׁבַע, (ישעיה ו) בִּשְׁתַּיִם יְכַסֶּה פָּנָיו וּבִשְׁתַּיִם יְכַסֶּה רַגְלָיו וּבִשְׁתַּיִם יְעוֹפֵף, וּבִינָה אִיהוּ אַחַת, וּשְׁכִינְתָּא תַּתָּאָה שֶׁבַע. וּלְעֵילָּא מִבִּינָה, אַחַת וְאַחַת, הָא עֶשֶׂר סְפִירָן. שְׁתַּיִם, ג', וְד', וְה', וְו', וְז'.
לְכָל סְפִירָה מֵהַשֶּׁבַע הַלָּלוּ שֵׁשׁ כְּנָפַיִם, שֶׁהֵן שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת לְכָל אַחַת. וּבָהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (ושכינתו) בְּכָל סְפִירָה מֵהַשֶּׁבַע הַלָּלוּ, (ישעיה ו) בִּשְׁתַּיִם יְכַסֶּה פָּנָיו וּבִשְׁתַּיִם יְכַסֶּה רַגְלָיו וּבִשְׁתַּיִם יְעוֹפֵף, וּבִינָה הִיא אַחַת, וְהַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה הִיא שֶׁבַע, וּלְמַעְלָה מִבִּינָה אַחַת וְאַחַת - הֲרֵי עֶשֶׂר סְפִירוֹת. שְׁתַּיִם, ג', וְד', וְה', וְו', וְז'.
כָּאן וַיֵּלֶךְ הַלּוֹךְ וְגָדֵל. מִסִּטְרָא נוּכְרָאָה, וְהַמַּיִם הָיוּ הָלוֹךְ וְחָסוֹר, אֵימָתַי. בַּאֲתַר דִּשְׁכִינְתָּא תַּתָּאָה שַׁרְיָא בְּז'. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (בראשית ח) וַתְּנַח הַתֵּיבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, דָּא שְׁכִינְתָּא תַּתָּאָה. בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ, אִיהִי שְׁבִיעָאָה וַעֲשִׂירָאָה.
כָּאן וַיֵּלֶךְ הַלּוֹךְ וְגָדֵל. מִצַּד זָר - וְהַמַּיִם הָיוּ הָלוֹךְ וְחָסוֹר, מָתַי? בְּמָקוֹם שֶׁהַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה שׁוֹרָה בְּז'. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ח) וַתְּנַח הַתֵּבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, זוֹ הַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה. בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ, הִיא הַשְּׁבִיעִית וְהָעֲשִׂירִית.
דְּסִלְיקַת בְּהוֹן אֶהְיֶה, דְּאִיהִי בִּינָה, שְׁנַת הַיּוֹבֵל, אִיהִי אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה, תְּרֵין זִמְנִין אֶהְיֶה חוּשְׁבָּן מ"ב, וּתְמַנְיָא אַתְוָון בְּהוֹן חֲמִשִּׁין. דִּבְהוֹן פְּקוּדָא לַחֲשׁוֹב שְׁנַת הַיּוֹבֵל. וּבֵיהּ פְּקוּדָא לַחֲזוֹר לַאֲחֻזָּתוֹ בַּיּוֹבֵל, בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תָּשׁוּבוּ וְגוֹ'. כָּל חַד יַחֲזוֹר בֵּיהּ לְדַרְגָּא דִּילֵיהּ, דְּנִשְׁמָתֵיהּ אָחִיזָא מִתַּמָּן, כְּמָה דְּאוֹקְמוּהָ (קהלת יב) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים וְגוֹ'.
שֶׁעוֹלֶה בָּהֶם אֶהְיֶה, שֶׁהִיא בִּינָה, שְׁנַת הַיּוֹבֵל, הִיא אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה, פַּעֲמַיִם אֶהְיֶה חֶשְׁבּוֹן מ"ב, וּשְׁמוֹנָה אוֹתִיּוֹת בָּהֶם חֲמִשִּׁים, שֶׁבָּהֶם מִצְוָה לְחַשֵּׁב שְׁנַת הַיּוֹבֵל. וּבוֹ מִצְוָה לַחֲזֹר לַאֲחֻזָּתוֹ בַּיּוֹבֵל, בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תָּשׁוּבוּ וְגוֹ'. כָּל אֶחָד יַחֲזֹר בּוֹ לַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ, שֶׁנִּשְׁמָתוֹ אֲחוּזָה מִשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ (קהלת יב) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים וְגוֹ'.
שְׁמִיטָה: שְׁכִינְתָּא תַּתָּאָה, דְּאִיהִי מִשְׁבַּע שְׁנִין. יוֹבֵל: אִימָא עִלָּאָה, בִּינָה, אִיהִי לְחַמְשִׁין שְׁנִין. וּבָהּ אִתְיַיחֲסִין יִשְׂרָאֵל בְּמַפְקָנוּתְהוֹן מִן גָּלוּתָא. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשׁוּבוּ. כְּגַוְונָא דְּמַפְקָנוּ

דְּמִצְרַיִם דְּאִינּוּן מָארֵי תּוֹרָה בָּהּ, אִתְּמַר בְּהוֹן (שמות יג) וַחֲמוּשִׁים עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאוֹקְמוּהָ אֶחָד מֵחֲמִשִּׁים.

שְׁמַטָּה - שְׁכִינָה תַּחְתּוֹנָה, שֶׁהִיא מִשְּׁבַע שָׁנִים. יוֹבֵל - הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, בִּינָה, הִיא לַחֲמִשִּׁים שָׁנִים, וּבָהּ מִתְיַחֲסִים יִשְׂרָאֵל בִּיצִיאָתָם מֵהַגָּלוּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשֻׁבוּ. כְּגוֹן שֶׁיְּצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁאוֹתָם בַּעֲלֵי תוֹרָה בָּהּ, נֶאֱמַר בָּהֶם (שמות יג) וַחֲמֻשִׁים עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּפֵרְשׁוּהָ אֶחָד מֵחֲמִשִּׁים.

דף קט.

וּשְׁכִינְתָּא תַּתָּאָה, אִיהִי גְּאוּלַת בָּתֵּי עָרֵי חוֹמָה אִתְּמַר בָּהּ, וּבָתֵּי עָרֵי הַחֲצֵרִים. דְּתָרֵי בָּתֵּי אִית בְּלִבָּא, אִם אִינּוּן מִמָּארֵי תוֹרָה, אִתְקְרִיאוּ בָּתֵּי עָרֵי חוֹמָה, כְּגַוְונָא דְּאִתְּמַר בְּמִפְקָנוּ דְּמִצְרַיִם, (שמות יד) וְהַמַּיִם לָהֶם חוֹמָה מִימִינָם (דף ק"ט ע"א) וּמִשְּׂמֹאלָם. לַאֲחֵרִים, דְּלָאו אִינּוּן מָארֵי תוֹרָה אִתְקְרִיאוּ בָּתֵּי הַחֲצֵרִים.

וּשְׁכִינְתָּא תַּתָּאָה הִיא גְּאֻלַּת בָּתֵּי עָרֵי חוֹמָה נֶאֱמַר בָּהּ, וּבָתֵּי עָרֵי הַחֲצֵרִים. שֶׁשְּׁנֵי בָתִּים יֵשׁ בַּלֵּב: אִם הֵם מִבַּעֲלֵי תוֹרָה, הֵם נִקְרָאִים בָּתֵּי עָרֵי חוֹמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, (שם יד) וְהַמַּיִם לָהֶם חוֹמָה מִימִינָם וּמִשְּׂמֹאלָם. לַאֲחֵרִים שֶׁאֵינָם בַּעֲלֵי תוֹרָה, נִקְרְאוּ בָּתֵּי הַחֲצֵרִים.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהָא אַשְׁכַּחְנָא חֲצֵרִים דְּאִתְּמַר בֵּיהּ (אסתר ה) וַתַּעֲמֹד בַּחֲצַר בֵּית הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית נֹכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ. וּבְכָל אֲתַר הַמֶּלֶךְ סְתָם, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וַתַּעֲמֹד, אֵין עֶמְידָה, אֶלָּא צְלוֹתָא. נֹכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ: נֹכַח בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, דְּכָל יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לְצַלָּאָה צְלוֹתָא דִּלְהוֹן לְתַמָּן, וּלְמֶהֱוֵי נֹכַח בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. הָכָא מַאן חֲצַר הַפְּנִימִית. וַדַּאי תְּרֵין אִינּוּן חַצְרוֹת בֵּית יְיָ'.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהֲרֵי מָצָאנוּ חֲצֵרִים שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (אסתר ה) וַתַּעֲמֹד בַּחֲצַר בֵּית הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית נֹכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ. וּבְכָל מָקוֹם הַמֶּלֶךְ סְתָם, זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וַתַּעֲמֹד, אֵין עֲמִידָה אֶלָּא תְּפִלָּה. נֹכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ, נֹכַח בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתָם לְשָׁם וְלִהְיוֹת נֹכַח בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. מִי זוֹ כָּאן חָצֵר הַפְּנִימִית? וַדַּאי שְׁנַיִם הֵם חֲצֵרוֹת בֵּית ה'.

אָמַר לֵיהּ בּוּצִינָא קַדִּישָׁא, תְּרֵין חֲצֵרִים, אִינּוּן חִצּוֹנַיִּים דִּלְבָּא, וְאִינּוּן תְּרֵין אָזְנַיִם דִּלְבָּא. וּתְרֵין בָּתִּים פְּנִימַיִּים, תְּרֵין בָּתֵּי דִּלְבָּא. וּתְרֵין אִינּוּן בָּתֵּי גּוֹוָאֵי, וּתְרֵין אִינּוּן בָּתֵּי בָּרָאֵי. וּבְזִמְנָא דְּיֵהָא פּוּרְקָנָא, גְּאוּלָה תֵּהָא לְכֻלְּהוּ לְאִינּוּן קְרִיבִין לְלִבָּא, דְּאִיהוּ שְׁכִינְתָּא, וּלְאִלֵּין רְחִיקִין דְּאִתְקְרִיבוּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (ישעיה נז) שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב, וְאוֹקְמוּהָ לָרָחוֹק מֵעֲבֵירָה, וְלַקָּרוֹב מִמְּצָוָה.

אָמַר לוֹ הַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שְׁנֵי חֲצֵרִים, הֵם הַחִיצוֹנַיִּים שֶׁל הַלֵּב, וְהֵם שְׁנֵי אָזְנַיִם שֶׁל הַלֵּב. וּשְׁנֵי בָתִּים פְּנִימַיִּים, שְׁנֵי בָּתֵּי הַלֵּב. וּשְׁנַיִם הֵם הַבָּתִּים הַפְּנִימַיִּים, וּשְׁנַיִם הֵם בָּתִּים חִיצוֹנַיִּים. וּבִזְמַן שֶׁיִּהְיֶה פָּרְקָן, תִּהְיֶה גְּאֻלָּה לְכֻלָּם, לְאוֹתָם הַקְּרוֹבִים לַלֵּב, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, וּלְאֵלֶּה הָרְחוֹקִים שֶׁהִתְקָרְבוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב. וּפֵרְשׁוּהָ, לָרָחוֹק מֵעֲבֵרָה, וְלַקָּרוֹב מִמִּצְוָה.

בְּהַהוּא זִמְנָא, פִּקּוּדָא לְתַקְּנָא שׁוֹפָר תְּרוּעָה בַּיּוֹבֵל, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (ישעיה יח) כִּנְשֹׂא נֵס הָרִים תִּרְאוּ וְכִתְקֹעַ שׁוֹפָר תִּשְׁמָעוּ. כְּגַוְונָא דִּבְתִקִיעַת שׁוֹפָר דְּיוֹבְלָא, כֻּלְּהוּ עַבְדִּין נְפָקֵי לְחֵירוּת, הָכִי בְּפוּרְקָנָא בַּתְרָיְיתָא, בִּתְקִיעַת שׁוֹפָר, מִתְכַּנְּשִׁין כָּל יִשְׂרָאֵל מֵאַרְבַּע סִטְרֵי עָלְמָא, דְּאִינּוּן עַבְדִּין דְּיוֹבְלָא. דְּמָארֵי

תּוֹרָה, אִית בְּהוֹן עֲבִדִין עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס, וְאִתְקְרִיאוּ עַבְדֵי מַלְכָּא וּמַטְרוֹנִיתָא. אֲבָל בְּנוֹי דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, (שמות יט) וְאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים וְאָבִיא אֶתְכֶם אֵלָי, דְּאִינּוּן גַּדְפֵּי חִיּוּן דְּמֶרְכַּבְתָּא.

בְּאוֹתוֹ זְמַן מְצָוָה לְתִקֵּעַ בַּשּׁוֹפָר בַּיּוֹבֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם יח) כִּנְשֹׂא נֵס הָרִים תִּרְאוּ וְכִתְקֹעַ שׁוֹפָר תִּשְׁמְעוּ. כְּמוֹ שֶׁבְּתִקִּיעַת שׁוֹפַר הַיּוֹבֵל כָּל הָעֲבָדִים יוֹצְאִים לְחֵרוּת, כָּךְ בַּגְּאֻלָּה הָאַחֲרוֹנָה בְּתִקִּיעַת שׁוֹפָר מִתְכַּנְסִים כָּל יִשְׂרָאֵל מֵאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֵם עַבְדֵי הַיּוֹבֵל. שֶׁבְּבָעֲלֵי תוֹרָה, יֵשׁ בָּהֶם עֲבָדִים עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס, וְנִקְרְאִים עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה. אֲבָל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ - (שמות יט) וְאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים וַאֲבִא אֶתְכֶם אֵלָי, שֶׁהֵם כַּנְפֵי חַיּוֹת הַמֶּרְכָּבָה.

פְּקוּדָא בָּתַר דָּא, לְתֵת לַלְוִיִּם עָרִים לָשָׁבֶת. וּבְגִין דְּאִינּוּן לָא אִשְׁתַּתְּפוּ בַּעֲגָלָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָלַק לוֹן לְגַבֵּיהּ. לְמֶהֱוֵי מְנַגְּנִין לֵיהּ בְּכַמָּה מִינֵי נִגּוּן. דְּכֹהֲנִים בְּעָבוֹדָתָן, וּלְוִיִּם לְשִׁירָם וּלְזִמְרָם, וְיִשְׂרָאֵל לְנָוֵיהֶם. כֹּהֲנִים בַּעֲבוֹדָתָם, דְּאִית תַּמָּן כַּמָּה פְּקוּדִין.

מְצָוָה אַחֵר זוֹ - לָתֵת לַלְוִיִּם עָרִים לָשָׁבֶת. וּמִשּׁוּם שֶׁהֵם לֹא הִשְׁתַּתְּפוּ בָּעֲגָל, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָלַק אוֹתָם אֵלָיו, שֶׁיִּהְיוּ מְנַגְּנִים לוֹ בְּכַמָּה מִינֵי נִגּוּן. שֶׁכֹּהֲנִים בַּעֲבוֹדָתָם, וּלְוִיִּם לְשִׁירָם וּלְזִמְרָם, וְיִשְׂרָאֵל לְנָוֵיהֶם. כֹּהֲנִים בַּעֲבוֹדָתָם, שֶׁיֵּשׁ שָׁם כַּמָּה מִצְוֹות.

פְּקוּדָא חַד, לַעֲשׂוֹת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה. ב', לְוִיִּם שׁוֹמְרִין בַּמִּקְדָּשׁ. ג' יִשְׂרָאֵל לִירָא מִן הַמִּקְדָּשׁ. ד', עֲבוֹדַת הַלְוִיִּם בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. ה', לְהַקְטִיר קְטֹרֶת פַּעֲמַיִם. ו', כֹּהֲנִים תּוֹקְעִים בַּחֲצוֹצְרוֹת בַּמִּקְדָּשׁ. ז', לְקַדֵּשׁ זֶרַע אַהֲרֹן בַּמִּקְדָּשׁ. ח', לִלְבּוֹשׁ בִּגְדֵי כְהוּנָה בַּמִּקְדָּשׁ. ט', רְחִיצַת יָדַיִם וְרַגְלַיִם, לַעֲבוֹד בַּמִּקְדָּשׁ.

מְצָוָה אַחַת - לַעֲשׂוֹת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה. ב' - לְוִיִּם שׁוֹמְרִים בַּמִּקְדָּשׁ. ג' - יִשְׂרָאֵל לִירָא מִן הַמִּקְדָּשׁ. ד' - עֲבוֹדַת הַלְוִיִּם בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. ה' - לְהַקְטִיר קְטֹרֶת פַּעֲמַיִם. ו' - כֹּהֲנִים תּוֹקְעִים בַּחֲצוֹצְרוֹת בַּמִּקְדָּשׁ. ז' - לְקַדֵּשׁ זֶרַע אַהֲרֹן בַּמִּקְדָּשׁ. ח' - לִלְבֹּשׁ בִּגְדֵי כְהֻנָּה בַּמִּקְדָּשׁ. ט' - רְחִיצַת יָדַיִם וְרַגְלַיִם לַעֲבֹד בַּמִּקְדָּשׁ.

י', לִהְיוֹת הַכֹּהֲנִים עוֹשִׂים קָרְבָּנוֹת בַּמִּקְדָּשׁ. י"א, לִפְדּוֹת פְּסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין. י"ב, קָרְבַּן הַיּוֹלֶדֶת בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי. י"ג, לִמְלוֹחַ קָרְבָּנוֹת בַּמִּקְדָּשׁ. י"ד, לַעֲשׂוֹת הָעוֹלָה כְּמִשְׁפָּטָהּ. ט"ו, לַעֲשׂוֹת הַחַטָּאת כְּמִשְׁפָּטוֹ. ט"ז, אֲכִילַת קָדָשִׁים כַּמִּשְׁפָּט לַכֹּהֲנִים. י"ז, אֲכִילַת שְׁיָרֵי מְנָחוֹת. ח"י, לַעֲשׂוֹת מְנָחוֹת כְּמִצְוָתָן. י"ט, לְהָבִיא קָרְבָּנוֹת לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ. כ', לְהָבִיא נֶדֶר אוֹ נְדָבָה לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

י' - לִהְיוֹת הַכֹּהֲנִים עוֹשִׂים קָרְבָּנוֹת בַּמִּקְדָּשׁ. י"א - לִפְדּוֹת פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁים. י"ב - קָרְבַּן הַיּוֹלֶדֶת בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי. י"ג - לִמְלֹחַ קָרְבָּנוֹת בַּמִּקְדָּשׁ. י"ד - לַעֲשׂוֹת הָעוֹלָה כְּמִשְׁפָּטָהּ. ט"ו - לַעֲשׂוֹת הַחַטָּאת כְּמִשְׁפָּטוֹ. ט"ז - אֲכִילַת קָדָשִׁים כַּמִּשְׁפָּט לַכֹּהֲנִים. י"ז - אֲכִילַת שְׁיָרֵי מְנָחוֹת. ח"י - לַעֲשׂוֹת מְנָחוֹת כְּמִצְוָתָן. י"ט - לְהָבִיא קָרְבָּנוֹת לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ. כ' - לְהָבִיא נֶדֶר אוֹ נְדָבָה לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

כ"א, לְהָבִיא קָרְבָּנוֹת קָדָשִׁים תְּמוּרוֹת וְוָלָדוֹת. כ"ב, לְהַקְרִיב שְׁנֵי תְמִידִין כְּהִלְכָתָן. כ"ג, לְהַדְלִיק אֵשׁ תָּמִיד עַל הַמִּזְבֵּחַ.

כ"א - לְהָבִיא קָרְבָּנוֹת קָדָשִׁים, תְּמוּרוֹת וְוָלָדוֹת. כ"ב - לְהַקְרִיב שְׁנֵי תְמִידִין כְּהִלְכָתָן. כ"ג - לְהַדְלִיק אֵשׁ תָּמִיד עַל הַמִּזְבֵּחַ.

כ"ד, לַעֲשׂוֹת תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן. כ"ה, לְהַדְלִיק נֵרוֹת הַמְּנוֹרָה. כ"ו, לְהַקְרִיב מִנְחָה בְּכָל יוֹם. כ"ז, לְהַקְרִיב מוּסָף בְּשַׁבָּת. כ"ח, לְהַסְדִּיר לֶחֶם וּלְבוֹנָה. כ"ט, לְהַקְרִיב קָרְבַּן מוּסָף בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. ל', לְהַקְרִיב בְּז' יְמֵי הַפֶּסַח. ל"א, לְהַקְרִיב בְּיוֹם הָעוֹמֶר כֶּבֶשׂ לְעוֹלָה. ל"ב, לְהַקְרִיב (קרבן) הָעוֹמֶר. (היינו ספירת העומר) ל"ג, לְהַקְרִיב קָרְבַּן מוּסָף בְּשָׁבוּעוֹת. ל"ד, לְהַקְרִיב שְׁתֵּי הַלֶּחֶם בְּשָׁבוּעוֹת. ל"ה, לְהַקְרִיב מוּסָף בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. ל"ו, לְהַקְרִיב מוּסָף בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. ל"ז, לְהַקְרִיב מוּסָף בְּז' יְמֵי הֶחָג.

כ"ד - לַעֲשׂוֹת תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן. כ"ה - לְהַדְלִיק נֵרוֹת הַמְּנוֹרָה. כ"ו - לְהַקְרִיב מִנְחָה בְּכָל יוֹם. כ"ז - לְהַקְרִיב מוּסָף בְּשַׁבָּת. כ"ח - לְהַסְדִּיר לֶחֶם וּלְבוֹנָה. כ"ט - לְהַקְרִיב קָרְבַּן מוּסָף בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. ל' - לְהַקְרִיב בְּשִׁבְעַת יְמֵי הַפֶּסַח. ל"א - לְהַקְרִיב בְּיוֹם הָעֹמֶר כֶּבֶשׂ לְעוֹלָה. ל"ב - לְהַקְרִיב (קרבן) הָעֹמֶר (היינו ספירת העמר). ל"ג - לְהַקְרִיב קָרְבַּן מוּסָף בְּשָׁבוּעוֹת. ל"ד - לְהַקְרִיב שְׁתֵּי הַלֶּחֶם בְּשָׁבוּעוֹת. ל"ה - לְהַקְרִיב מוּסָף בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. ל"ו - לְהַקְרִיב מוּסָף בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. ל"ז - לְהַקְרִיב מוּסָף בְּשִׁבְעַת יְמֵי הֶחָג.

ל"ח, לְהַקְרִיב מוּסָף בִּשְׁמִינִי עֲצֶרֶת. ט"ל, לִשְׁרוֹף אֶת הַנּוֹתָר בָּאֵשׁ. מ', לִשְׂרוֹף קָדָשִׁים שֶׁנִּטְמְאוּ. מ"א, לַעֲבוֹד כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים.

ל"ח - לְהַקְרִיב מוּסָף בְּשְׁמִינִי עֲצֶרֶת. ט"ל - לִשְׂרֹף אֶת הַנּוֹתָר בָּאֵשׁ. מ' - לִשְׂרֹף קָדָשִׁים שֶׁנִּטְמְאוּ. מ"א - לַעֲבֹד כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים.

מ"ב, הַמּוֹעֵל בַּהֶקְדֵּשׁ קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ. מ"ג, (ס"א להביא החוטא קרבן חטאת על חטאו) קָרְבַּן חַטָּאת. מ"ד, אָשָׁם תָּלוּי עַל סְפֵקוֹ. מ"ה, קָרְבַּן אָשָׁם וַדַּאי, עַל הַיְדוּעַ. מ"ו, קָרְבַּן עוֹלָה וְיוֹרֵד. מ"ז, קָרְבַּן סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה שֶׁטָּעוּ. מ"ח, לְהַקְרִיב הַזָּב אַחַר שֶׁיִּטְהַר. מ"ט, קָרְבַּן זָבָה אַחַר שֶׁתִּטְהַר. נ', קָרְבַּן יוֹלֵדוֹת. נ"א, קָרְבַּן מְצוֹרָעִים, מִתַּמָּן וְאֵילָךְ שְׁאָר פְּקוּדִין.

מ"ב - הַמּוֹעֵל בַּהֶקְדֵּשׁ, קֶרֶן וְחֹמֶשׁ. מ"ג - (להביא החוטא קרבן חטאת על חטאו) קָרְבַּן חַטָּאת. מ"ד - אָשָׁם תָּלוּי עַל סְפֵקוֹ. מ"ה - קָרְבַּן אָשָׁם וַדַּאי, עַל הַיְדוּעַ. מ"ו - קָרְבַּן עוֹלָה וְיוֹרֵד. מ"ז - קָרְבַּן סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה שֶׁטָּעוּ. מ"ח - לְהַקְרִיב הַזָּב אַחַר שֶׁיִּטְהַר. מ"ט - קָרְבַּן זָבָה אַחַר שֶׁתִּטְהַר. נ' - קָרְבַּן יוֹלְדוֹת. נ"א - קָרְבַּן מְצֹרָעִים. מִשָּׁם וְאֵילָךְ שְׁאָר הַמִּצְווֹת.

דף קט:

מָארֵי מְתִיבְתָּאן, בְּאוֹמָאָה עֲלַיְיכוּ, לָא תַּעֲדוּ מִנַּי, עַד דְּאַתְקִין קָרְבְּנִין לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דִּשְׁכִינְתָּא אִיהִי קָרְבָּן לַיְיָ', בְּכָל אֲבָר וְאֲבָר דְּמַלְכָּא, בְּחִבּוּרָא שְׁלִים, בְּדָכַר וּנְקֵבָא. בְּכָל אֲבָרִים, דְּאִינּוּן: מִנְהוֹן בְּרִישָׁא, עַיְינִין בְּעַיְינִין. אוּדְנִין (דף ק"ט ע"ב) לְגַבֵּי אוּדְנִין. חוֹטְמָא בְּחוֹטְמָא. אַנְפִּין בְּאַנְפִּין. פּוּמָא בְּפּוּמָא. בְּגוֹן (מלכים ב ד) וַיָּשֶׂם פִּיו עַל פִּיו וְעֵינָיו עַל עֵינָיו. וּבְדָא הֲוָה מְחַיֶּה הַיֶּלֶד. וְהָכִי יְדִין דְּמַלְכָּא, עִם יְדִין דְּמַטְרוֹנִיתָא, גּוּפָא בְּגוּפָא, בְּכָל אֲבָרִים דִּילֵיהּ. קָרְבָּנָא שְׁלִים.

בַּעֲלֵי הַיְשִׁיבוֹת, בִּשְׁבוּעָה עֲלֵיכֶם, אַל תָּזוּזוּ מִמֶּנִּי עַד שֶׁאֶתְקִין קָרְבָּנוֹת לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַשְּׁכִינָה הִיא קָרְבָּן לַה' בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁל הַמֶּלֶךְ, בְּחִבּוּר שָׁלֵם, בְּזָכָר וּנְקֵבָה. בְּכָל הָאֵיבָרִים, שֶׁהֵם: מֵהֶם בָּרֹאשׁ, עֵינַיִם בָּעֵינַיִם, אָזְנַיִם לְגַבֵּי אָזְנַיִם, חֹטֶם בְּחֹטֶם, פָּנִים בְּפָנִים, פֶּה בְּפֶה, כְּגוֹן (מלכים בד) וַיָּשֶׂם פִּיו עַל

פִּיו וְעֵינָיו עַל עֵינָיו. וּבָזֶה הָיָה מְחַיֶּה אֶת הַיֶּלֶד. וְכָךְ יְדֵי הַמֶּלֶךְ עִם יְדֵי הַגְּבִירָה, גּוּף בְּגוּף, בְּכָל אֵיבָרָיו. קָרְבָּן שְׁלֵם.

דְּבַר נָשׁ בְּלָא אִתְתָא, פַּלְגוּ גוּפָא אִיהוּ, וּשְׁכִינְתָא לָא שַׁרְיָא עֲלֵיהּ. הָכִי (ס"א כד) קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לָאו אִיהוּ בְּקָרְבָּנָא עִם שְׁכִינְתָא, בְּכָל יִשְׂרָאֵל, דְּאִינּוּן אַנְשֵׁי מִדּוֹת, דְּאִינּוּן אֲבָרִים דִּילֵהּ. עִלַּת הָעִלּוֹת לָא שַׁרְיָא תַּמָּן, וּכְאִלּוּ לָא הֲוָה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חַד, בָּתַר דְּלָאו אִיהוּ עִם שְׁכִינְתֵּיהּ. וּבְחוּצָה לָאָרֶץ דִּשְׁכִינְתָא מְרַחֶקֶת מִן בַּעְלָהּ, אִתְמַר כָּל הַדָּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ, דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ. בְּגִין דְּלֵית תַּמָּן קָרְבָּנִין בְּחוּצָה לָאָרֶץ. וּלְזִמְנָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִתְקָרֵב עִם שְׁכִינְתֵּיהּ, אִתְקָיַּים בֵּיהּ הַאי קְרָא, (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. וְעִלַּת הָעִלּוֹת שַׁרְיָא עֲלֵיהוּ.

שֶׁבֶן אָדָם בְּלִי אִשָּׁה הוּא חֲצִי גּוּף, וְאֵין הַשְׁכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו. כָּךְ (כאשר) הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא אֵינֶנּוּ בְּקָרְבָּן עִם הַשְׁכִינָה, בְּכָל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם אַנְשֵׁי מִדּוֹת, שֶׁהֵם הָאֵיבָרִים שֶׁלּוֹ. עִלַּת הָעִלּוֹת לֹא שׁוֹרָה שָׁם, וּכְאִלּוּ לֹא הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶחָד, מֵאַחַר שֶׁהוּא אֵינוֹ עִם שְׁכִינָתוֹ. וּבְחוּצָה לָאָרֶץ, שֶׁהַשְׁכִינָה מְרֻחֶקֶת מִבַּעְלָהּ, נֶאֱמַר, כָּל הַדָּר בְּחוּץ לָאָרֶץ דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ. מִשּׁוּם שֶׁאֵין שָׁם קָרְבָּנוֹת בְּחוּצָה לָאָרֶץ. וּבִזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְקָרֵב עִם שְׁכִינָתוֹ, יִתְקַיֵּם בּוֹ הַפָּסוּק הַזֶּה, (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. וְעִלַּת הָעִלּוֹת שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם.

אַף עַל גַּב דְּתִתְקִינוּ אֲבָהָן צְלוֹתִין בַּאֲתַר דְּקָרְבָּנִין. הַאי אִיהוּ לְקָרְבָא נַפְשִׁין וְרוּחִין וְנִשְׁמָתִין דְּאִינּוּן שִׁכְלִיִּים לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ. כְּאֵבְרִין לְגַבֵּי גּוּפָא אֲבָל מִסְטָרָא דְּכוּרְסְיָין וּמַלְאָכִין, דְּאִינּוּן גּוּפִין וְאֵבְרִין, דִּלְבַר מִמַּלְכָּא וּמִמַּטְרוֹנִיתָא, לֵית תַּמָּן קָרְבָּנָא. וּבְגִין דָּא אִתְּמַר בְּכוּרְסְיָיא, (שמות יז) וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ. (כס, חסר מכס א') (נ"א ה"ו חסר משם הוי"ה) (ירמיה יז) כִּסֵּא כָּבוֹד מָרוֹם מֵרִאשׁוֹן מָקוֹם מִקְדָּשֵׁנוּ. וְאֵבְרִין בְּפַרְוָדָא מִן גּוּפָא. אִיהוּ לְגַוֹ, וְאִינּוּן לְבַר. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה לג) הֶן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חוּצָה, חוּצָה וַדַּאי.

אַף עַל גַּב שֶׁתִּתְקְנוּ הָאָבוֹת תְּפִלּוֹת בְּמָקוֹם קָרְבָּנוֹת, זֶה הוּא לְקָרֵב נְפָשׁוֹת וְרוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת, שֶׁהֵם שִׂכְלִיִּים לְקַדּוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ כְּאֵיבָרִים לְגַבֵּי הַגּוּף. אֲבָל מִצַּד הַכִּסְאוֹת וְהַמַּלְאָכִים, שֶׁהֵם גּוּפִים וְאֵיבָרִים שֶׁמְּחוּץ לַמֶּלֶךְ וּמֵהַגְּבִירָה, אֵין שָׁם קָרְבָּן. וְלָכֵן נֶאֱמַר בַּכִּסֵּא, (שמות יז) וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ. (כס, חסר מכס א') (ה"ו חסר משם) (ירמיה יז) כִּסֵּא כָּבוֹד מָרוֹם מֵרִאשׁוֹן מָקוֹם מִקְדָּשֵׁנוּ. וְהָאֵיבָרִים בְּפֵרוּד מֵהַגּוּף. הוּא בִּפְנִים, וְהֵם בַּחוּץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הֶן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חֻצָה, חֻצָה וַדַּאי.

יְהֵא רַעֲוָא דִּילָךְ, לְאַחְזָרָא לָן לְבֵי מַקְדְּשָׁא, לְקַיֵּים צְלוֹתָא דְּאוֹקְמוּהָ קַדְמָאֵי, יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ' אֱלֹקֵינוּ וֵאלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּעֲלֵנוּ בְשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ וְתִטָּעֵנוּ בִּגְבוּלֵנוּ וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קָרְבָּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִין כְּסִדְרָן, כָּל חַד בְּסִדּוּרָא דִּילֵיהּ, וּמוּסָפִין כְּהִלְכָתָן. דִּכְעָן לְבַר מֵאַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל, לֵית תַּמָּן קָרְבָּנִין, כְּגוּפִין דִּבְרִיאָה, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, מִסְּטָרָא דַּאֲצִילוּת דִּילֵיהּ, לֵית תַּמָּן פְּרוּדָא וְאַפְרָשׁוּתָא. דִּשְׁכִינְתָא אִיהִי יְחוּדֵיהּ, וּבְרָכָתֵיהּ, וּקְדוּשָׁתֵיהּ. וְלָא אִתְקְרִיאַת גּוּפָא, אֶלָּא כַּד אִתְנַשְּׁמוּ בְּכוּרְסַיָּין, וּמַלְאָכִין דִּבְרִיאָה, כְּנִשְׁמָתָא דְּאִתְלַבְּשָׁא בְּגוּפָא שְׁפָלָה. וּבְגִין דָּא, כַּד שְׁכִינְתָא אִיהִי לְבַר מֵהֵיכָלָא דְּבֵי מַקְדְּשָׁא, וּלְבַר מִכּוּרְסְיָין דִּילָהּ, כְּבֵיכוֹל כְּאִלּוּ לָא הֲוָה חַד עִמֵּיהּ.

יְהִי רָצוֹן שֶׁלְּךָ, לְהַחֲזִירֵנוּ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, לְקַיֵּם הַתְּפִלָּה שֶׁבֵּאֲרוּהָ הַקַּדְמוֹנִים: יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹקֵינוּ וֵאלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתַּעֲלֵנוּ בְשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ, וְתִטָּעֵנוּ בִּגְבוּלֵנוּ, וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִין כְּסִדְרָן, כָּל אֶחָד בְּסִדּוּרוֹ, וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם. שְׁכַעַת מְחוּץ לָאָרֶץ אֵין שָׁם קָרְבָּנוֹת, כְּמוֹ הַגּוּפִים שֶׁל הַבְּרִיאָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, מִצַּד הָאֲצִילוּת שֶׁלּוֹ, אֵין שָׁם פֵּרוּד וְהַפְרָדָה. שֶׁהַשְּׁכִינָה הִיא יְחוּדוֹ וּבִרְכָתוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ, וְלֹא נִקְרֵאת גּוּף אֶלָּא כְּשֶׁהִתְגַּשְּׁמוּ בַּכִּסְאוֹת. וּמַלְאֲכֵי הַבְּרִיאָה כְּמוֹ נְשָׁמָה שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּגוּף שָׁפֵל. וְלָכֵן, כְּשֶׁהַשְּׁכִינָה הִיא מְחוּץ לְהֵיכַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּמְחוּץ לְכִסְאוֹתֶיהָ, כִּבְיָכוֹל כְּאִלּוּ לֹא הָיְתָה אֶחָד עִמּוֹ.

מִסִּטְרָא דְּכִסֵּא עֶלְיוֹן דְּאִיהוּ גּוּפָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּמַלְאָכִין דְּתַלְיָין מִנַּיהּ, כְּאֲבָרִין דְּתַלְיָין מִן גּוּפָא, דְּאִינּוּן דְּכוּרִין. וְנִשְׁמָתִין דְּאִתְגְּזָרוּ מִנֵּיהּ דְּכוּרִין. כִּסֵּא תִּנְיָינָא, גּוּפָא דִּשְׁכִינְתָּא, וְכָל נִשְׁמָתִין דְּתַלְיָין מִנַּיהּ, נוּקְבִין. וּמַלְאָכִין דְּתַלְיָין מֵהַהוּא כּוּרְסְיָיא, נוּקְבִין. וּקְרִיבוּ דִּלְהוֹן בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ.

מִצַּד הַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא גּוּף לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַמַּלְאָכִים שֶׁתְּלוּיִים מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ אֵיבָרִים שֶׁתְּלוּיִים מִן הַגּוּף, שֶׁהֵם זְכָרִים. וְהַנְּשָׁמוֹת שֶׁנִּגְזְרוּ מֵהֶמָּה זְכָרִים. הַכִּסֵּא הַשֵּׁנִי גּוּף הַשְּׁכִינָה, וְכָל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁתְּלוּיִים מֵהֶמָּה נְקֵבוֹת, וְהַמַּלְאָכִים שֶׁתְּלוּיִים מֵאוֹתוֹ כִּסֵּא נְקֵבוֹת, וְקָרְבָּתָם לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינְתוֹ.

הָכִי יְחוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, אַף עַל גַּב דְּאִינּוּן כְּנִשְׁמָתִין לְגַבֵּי כּוּרְסְיָיא וּמַלְאָכִין, הָכִי אִינּוּן לְגַבְּךָ עִלַּת הָעִלּוֹת, כְּגוּפָא, דְּאַנְתְּ הוּא דְּמְיַיחֵד לוֹן, וּמְקָרֵב לוֹן, וּבְגִין דָּא אֱמוּנָה דִּילָךְ בְּהוֹן, וְאַנְתְּ לֵית עָלָךְ נִשְׁמְתָא, דְּתֵהֲוֵי אַנְתְּ כְּגוּפָא לְגַבַּהּ, דְּאַנְתְּ הוּא נְשָׁמָה לַנְּשָׁמוֹת, וְלֵית נְשָׁמָה עָלָךְ, וְלָא אֱלָהָא עָלָךְ, אַנְתְּ לְבַר מִכֹּלָּא, וּלְגָאו מִכֹּלָּא, וּלְכָל סִטְרָא, וּלְעֵילָּא מִכֹּלָּא, וּלְתַתָּא מִכֹּלָּא. וְלֵית אֱלָהָא אָחֳרָא, עֵילָּא וְתַתָּא, וּמִכֹּל סִטְרָא, וּמִלְּגוֹ דְּעֶשֶׂר סְפִירָן, דְּמִנְּהוֹן כֹּלָּא, וּבְהוֹן כֹּלָּא תַּלְיָא וְאַנְתְּ בְּכָל סְפִירָה, בְּאָרְכָּה וְרָחְבָּהּ, עֵילָּא וְתַתָּא, וּבֵין כָּל סְפִירָה וּסְפִירָה, וּבְעוֹבְיֵי דְּכָל סְפִירָה וּסְפִירָה.

כָּךְ יְחוּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, אַף עַל גַּב שֶׁהֵם כִּנְשָׁמוֹת לְגַבֵּי הַכִּסֵּא וְהַמַּלְאָכִים, כָּךְ הֵם לְגַבֶּיךָ עִלַּת הָעִלּוֹת, כְּגוּף, שֶׁאַתָּה הוּא שֶׁמְּיַחֵד אוֹתָם וּמְקָרֵב אוֹתָם, וְלָכֵן אֱמוּנָתְךָ בָּהֶם, וְאַתָּה אֵין נְשָׁמָה עָלֶיךָ, שֶׁתִּהְיֶה אַתָּה כְּגוּף אֵלֶיהָ, שֶׁאַתָּה הוּא נְשָׁמָה לַנְּשָׁמוֹת, וְאֵין נְשָׁמָה עָלֶיךָ, וְלֹא אֱלוֹהַּ עָלֶיךָ. אַתָּה מְחוּץ לְכֹל, וּבְתוֹךְ הַכֹּל, וּלְכָל צַד, וּלְמַעְלָה מֵהַכֹּל, וּלְמַטָּה מֵהַכֹּל. וְאֵין אֱלוֹהַּ אַחֵר לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּמִכָּל צַד, וּמִתּוֹךְ עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת, שֶׁמֵּהֶם הַכֹּל, וּבָהֶם הַכֹּל תָּלוּי, וְאַתָּה בְּכָל סְפִירָה, בְּאָרְכָּהּ וְרָחְבָּהּ, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּבֵין כָּל סְפִירָה וּסְפִירָה, וּבָעֲבֵי כָּל סְפִירָה וּסְפִירָה.

וְאַנְתְּ הוּא דְּמְקָרֵב לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, בְּכָל סְפִירָה וּסְפִירָה, וּבְכָל עַנְפִין דְּנָהוֹרִין דְּתַלְיָין מִנָּהוֹן, כְּגַרְמִין, וְגִידִין, וְעוֹר, וּבָשָׂר, דְּתַלְיָין מִן גּוּפָא. וְאַנְתְּ לֵית לָךְ גּוּפָא, וְלָא אֵבָרִים, וְלֵית לָךְ נוּקְבָא. אֶלָּא אֶחָד בְּלָא שֵׁנִי. יְהֵא רַעֲוָא דִּילָךְ, דְּתִתְקָרֵב אַנְתְּ שְׁכִינְתָּא לְגַבֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּכָל דַּרְגִּין דְּאִינּוּן אֲצִילוּת דִּילָהּ, דְּאִינּוּן נִשְׁמָתִין דְּבַעֲלֵי מִדּוֹת. נְשִׁיאֵי יִשְׂרָאֵל. חֲכָמִים. נְבוֹנִים. חֲסִידִים. גִּבּוֹרִים. אַנְשֵׁי אֱמֶת. נְבִיאִים. צַדִּיקִים. מְלָכִים. כֻּלְּהוּ דַּאֲצִילוּת. דְּאִית אֲחָרְנִין דִּבְרִיאָה.

וְאַתָּה הוּא שֶׁמְּקָרֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁכִינָתוֹ בְּכָל סְפִירָה וּסְפִירָה, וּבְכָל הָעֲנָפִים שֶׁל הַמְּאוֹרוֹת שֶׁתְּלוּיִים מֵהֶם, כַּעֲצָמוֹת, וְגִידִים, וְעוֹר, וּבָשָׂר, הַתְּלוּיִים מִן הַגּוּף. וְאַתָּה אֵין לְךָ גּוּף, וְלֹא אֵיבָרִים, וְאֵין

לְךָ נְקֵבָה. אֶלָּא אֶחָד בְּלִי שֵׁנִי. יְהֵי רָצוֹן שֶׁלְּךָ, שֶׁתְּקָרֵב אֵתָה אֶת הַשְּׁכִינָה לַקֻּדוּשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל הַדְּרָגוֹת שֶׁהֵן אֲצִילוּת שֶׁלָּהּ, שֶׁהֵן נְשָׁמוֹת שֶׁל בַּעֲלֵי מִדּוֹת. נִשְׁיאֵי יִשְׂרָאֵל. חֲכָמִים. נְבוֹנִים. חֲסִידִים. גִּבּוֹרִים. אַנְשֵׁי אֱמֶת. נְבִיאִים. צַדִּיקִים. מְלָכִים. כֻּלָּם מֵאֲצִילוּת, שֶׁיֵּשׁ אֲחֵרִים שֶׁל בְּרִיאָה.

דִּשְׁכִינְתָּא אִיהִי קָרְבָּן, שֶׁמָּן הַמִּשְׁחָה. מִימִינָא שֶׁמָּן לַמָּאוֹר, כְּגוֹן (בראשית א) אֶת הַמָּאוֹר הַגָּדוֹל. שֶׁמָּן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ אִיהוּ מִסִּטְרָא דְּשָׂמְאלָא, דְּאִתְמַר בָּהּ וְקִדַּשְׁתָּ אֶת הַלְוִיִּם. שֶׁמֶן כָּתִית, אִיהִי מִסִּטְרָא דְּצַדִּיק, דְּאִיהוּ כָּתִישׁ כְּתִישִׁין מֵאֲבָרִין דְּאִינּוּן זַיתִּים, לְאַחֲתָא מִשְׁחָא לְגַבֵּי פְּתִילָה. פְּתִילָה תִּכְלָא. וּגְבוּרָה מִתַּמָּן אִיהִי יְרָאָה, וּלְוִיִּם שׁוֹמְרִין הַמִּקְדָּשׁ.

שֶׁהַשְּׁכִינָה הִיא קָרְבָּן, שֶׁמָּן הַמִּשְׁחָה. מִיְּמִין שֶׁמָּן לַמָּאוֹר, כְּגוֹן (בראשית א) אֶת הַמָּאוֹר הַגָּדל. שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ הוּא מִצַּד הַשְּׂמֹאל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֶת הַלְוִיִּם. שֶׁמֶן כָּתִית הוּא מִצַּד שֶׁל צַדִּיק, שֶׁהוּא כּוֹתֵשׁ כְּתִישׁוֹת מֵאֵיבָרִים, שֶׁהֵם זַיתִּים, לְהוֹרִיד שֶׁמֶן לְגַבֵּי פְּתִילָה, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהַגְּבוּרָה מִשָּׁם הִיא יִרְאָה, וּלְוִיִּם שׁוֹמְרִים הַמִּקְדָּשׁ.

וּמִתַּמָּן פִּקּוּדָא לְיִרְא מִן הַמִּקְדָּשׁ, וְאִיהוּ מִצְוַת עֲבוֹדַת הַלְוִיִּם בַּמִּקְדָּשׁ בְּכ"ד מִשְׁמָרוֹת לְוִיִּם דִּבְהוֹן לְוִיִּם בְּשִׁירָה וּבְזִמְרָה הֲווֹ מְזַמְּרִין קֳדָמָךְ, לְסִלְקָא שְׁכִינְתָּא דְּאִיהִי שִׁירָה וְזִמְרָה בְּהוֹן לַיְיָ. כ"ד עִם שִׁירָה וְזִמְרָה כ"ו, כְּחוּשְׁבָּן יְדוֹ"ד. וַאֲבַתְרֵיהּ פִּקּוּדָא אִיהִי מִצְוַת קְטֹרֶת תָּמִיד לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּקְטֹרֶת כְּקָרְבָּנָא.

וּמִשָּׁם מִצְוָה לִירָא מִן הַמִּקְדָּשׁ, וְהִיא מִצְוַת עֲבוֹדַת הַלְוִיִּם בַּמִּקְדָּשׁ בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מִשְׁמָרוֹת לְוִיִּם שֶׁבָּהֶן הָיוּ מְזַמְּרִים לְוִיִּם בְּשִׁירָה וּבְזִמְרָה לְפָנָיךְ לְהַעֲלוֹת שְׁכִינָה, שֶׁהִיא שִׁירָה וְזִמְרָה, בָּהֶם לַה'. כ"ד עִם שִׁירָה וְזִמְרָה - כ"ו, כְּחֶשְׁבּוֹן יְהוֹ"ה. וּלְאַחֲרֶיהָ מִצְוָה, הִיא מִצְוַת קְטֹרֶת תָּמִיד לַקֻּדוּשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַקְּטֹרֶת כְּקָרְבָּן.

דף קי.

וְהִפְשִׁיט אֶת הָעוֹלָה וְנִתַּח אוֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ. וְאֵמוּרִין וּפְדָרִין דְּאִינּוּן מִתְאַכְּלִין כָּל הַלַּיְלָה, (דף ק"י ע"א) אִינּוּן כְּפָרָה דְּאֵבְרִין דְּגוּפָא דִּילֵיהּ וְנַפְשֵׁיהּ, דְּלָא יִתּוֹקְדוּן בְּגֵיהִנָּם, וְלָא יִתְמַסְּרוּן בִּידָא דְּמַלְאָךְ הַמָּוֶת, וּבְגִין דְּבַר נָשׁ חָב בְּיֵצֶר הָרָע, דְּאִיהוּ צָפוֹנִי, הָכִי שְׁחִיטָתוֹ בַּצָּפוֹן לְשֵׁזָבָא לֵיהּ מֵהַהוּא צָפוֹנִי.

וְהִפְשִׁיט אֶת הָעֹלָה וְנִתַּח אֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ. וְאֵמוּרִים וּפְדָרִים שֶׁהֵם מִתְעַכְּלִים כָּל הַלַּיְלָה, הֵם כַּפָּרַת אֵיבְרֵי הַגּוּף שֶׁלּוֹ וְנַפְשׁוֹ שֶׁלֹּא יִשָּׂרְפוּ בְּגֵיהִנֹּם, וְלֹא יִמָּסְרוּ בְּיַד מַלְאַךְ הַמָּוֶת. וּמִשּׁוּם שֶׁבָּן אָדָם חָטָא בְּיֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא צָפוֹנִי, כָּךְ שְׁחִיטָתוֹ בַּצָּפוֹן, לְהַצִּילוֹ מֵאוֹתוֹ צָפוֹנִי.

וּבְקָרְבָּנִין, טוֹל בְּהוּ קַל וָחוֹמֶר מִנְּבִיאִים, דְּאַף עַל גַּב דְּתוֹרָה אִיהִי שֵׁם יְהוֹ"ה, וּנְבוּאָה דְּאִתְמַר בָּהּ (ישעיה סג) רוּחַ יְיָ תְּנִיחֶנּוּ. עִם כָּל דָּא, לָאו כָּל מָארֵי תּוֹרָה שְׁקִילִין, וְלָאו כָּל נְבִיאִים שְׁקִילִין, דְּאִית נְבִיאִים, דִּנְבוּאָה דִּלְהוֹן בִּלְבּוּשִׁין דְּמַלְכָּא, וְהָכִי הוּא אוֹרַיְיתָא דְּבַעַל פֶּה, כַּמָּה מָארֵי סְפָקוֹת וּפֻרּוּקִין, בִּלְבּוּשָׁא דְּמַלְכָּא.

וּבַקָּרְבָּנוֹת, קַח בָּהֶם קַל וָחוֹמֶר מִנְּבִיאִים. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהַתּוֹרָה הִיא שֵׁם יְהוֹ"ה, וְהַנְּבוּאָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (ישעיה סג) רוּחַ ה' תְּנִיחֶנּוּ - עִם כָּל זֶה, לֹא כָּל בַּעֲלֵי תּוֹרָה שְׁקוּלִים, וְלֹא כָּל הַנְּבִיאִים שְׁקוּלִים, שֶׁיֵּשׁ נְבִיאִים שֶׁנִּבּוּאָתָם בִּלְבּוּשֵׁי הַמֶּלֶךְ, וְכָךְ הִיא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, כַּמָּה בַּעֲלֵי סְפֵקוֹת וּפֻרּוּקִים בִּלְבּוּשׁ הַמֶּלֶךְ.

וְאִית אֲחֲרָנִין דְּסַלְקִין יַתִּיר, בְּאִבָּרִים דְּגוּפָא דְּמַלְכָּא, דְּאִתְמַר בְּהוֹן וָאֶרְאֶה, וְרָאִיתִי, בַּמַּרְאֶה, בְּעֵינִין. (חבקוק ג) יְיָ שְׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי, בִּשְׁמִיעָה. יְחֶזְקֵאל אִסְתַּכְּלוּתֵיהּ וּנְבִיאוּתֵיהּ מְעַיְינִין. חֲבַקּוּק מְאוּדְּנִין בִּשְׁמִיעָה. וּבְגִין דָּא, יְחֶזְקֵאל חָזָא כָּל אִלֵּין מַרְאוֹת דְּמֶרְכָּבָה בִּרְאִיָּיה, בְּעֵין הַשֵּׂכֶל. חֲבַקּוּק, בִּשְׁמִיעָה. וְאִית נְבִיאָה דְּנְבוּאָתֵיהּ בְּפוּמָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה ו) וַיִּגַּע עַל פִּי. נְבוּאָה אֲחֶרָא מֵרֵיחָא דְּחוֹטָמָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (יחזקאל ב) וַתָּבֹא בִי הָרוּחַ. וְאִית דְּנְבוּאָתֵיהּ בְּיָד, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (הושע יב) וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה. וְאֲחֲרָנִין לִפְנִים בְּחַיֵּי הַמֶּלֶךְ, וְאֲחֲרָנִין לְפָנַי לִפְנִים.

וְיֵשׁ אֲחֵרִים שֶׁעוֹלִים יוֹתֵר בְּאֵיבְרֵי גּוּף הַמֶּלֶךְ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וָאֶרְאֶה, וְרָאִיתִי, בַּמַּרְאֶה - בָּעֵינַיִם. (חבקוק ג) ה' שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי - בִּשְׁמִיעָה. יְחֶזְקֵאל, הִסְתַּכְּלוּתוֹ וּנְבוּאָתוֹ מֵהָעֵינַיִם. חֲבַקּוּק מֵהָאָזְנַיִם, בִּשְׁמִיעָה. וְלָכֵן רְאָה יְחֶזְקֵאל כָּל מַרְאוֹת הַמֶּרְכָּבָה הָאֱלֹה בִּרְאִיָּה, בְּעֵין הַשֵּׂכֶל. חֲבַקּוּק בִּשְׁמִיעָה. וְיֵשׁ נָבִיא שֶׁנְּבוּאָתוֹ בַּפֶּה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּגַּע עַל פִּי. נְבוּאָה אַחֶרֶת מֵרֵיחַ הַחֹטֶם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל ב) וַתָּבֹא בִי הָרוּחַ. וְיֵשׁ שֶׁנְּבוּאָתוֹ בַּיָּד, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (הושע יב) וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה. וַאֲחֵרִים לִפְנִים בְּחַיֵּי הַמֶּלֶךְ, וַאֲחֵרִים לִפְנַי וְלִפְנִים.

וְהָכִי בְּאוֹרַיְיתָא, פְּשָׁטֵי"ם, רְאָיו"ת, דְּרָשׁו"ת, סוֹדו"ת דְּסִתְרֵי תוֹרָה, וּלְעֵילָּא סִתְרֵי סִתְרִים לַה' הָכִי בְּקִרְבָּנִין אַף עַל גַּב דְּקִרְבָּנִין כֻּלְּהוּ לַיְיהוֹ"ה, אִיהוּ נָטִיל כֹּלָּא, וּפְלִיג קִרְבָּנִין לְמַשְׁרְיַין דִּילֵיהּ. מִנְּהוֹן פְּלִיג לְכָלְבִים, אִינּוּן קִרְבָּנִין פְּסוּלִין, דְּיָהִיב לְהוֹן לְסִמְאֵי"ל כֶּלֶב, וּלְמַשְׁרְיַיתֵיהּ. וּבְגִין דָּא הֲוָה נָחִית דִּיוּקְנָא דְּכַלְבָּא. וּמִנְּהוֹן לְשֵׁדִים, דְּאִית בְּהוֹן כִּבְעִירָן, וּמִנְּהוֹן כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וּמִנְּהוֹן כִּבְנֵי נָשָׁא. לְאִינּוּן דְּעוֹבָדֵהוֹן כַּשֵּׁדִים, פְּלִיג קִרְבָּנֵיהוֹן לַשֵּׁדִים.

וְכָךְ בַּתּוֹרָה, פְּשָׁטֵי"ם, רְאָיו"ת, דְּרָשׁו"ת, סוֹדו"ת שֶׁל סִתְרֵי תוֹרָה, וּלְמַעְלָה סִתְרֵי סִתְרִים לַה'. כָּךְ בְּקִרְבָּנוֹת, אַף עַל גַּב שֶׁקִּרְבָּנוֹת כֻּלָּם לַיהוֹ"ה, הוּא לוֹקֵחַ הַכֹּל וּמְחַלֵּק אֶת הַקִּרְבָּנוֹת לְמַחֲנוֹתָיו. מֵהֶם מְחַלֵּק לַכְּלָבִים, אוֹתָם קָרְבָּנוֹת פְּסוּלִים, שֶׁנּוֹתֵן אוֹתָם לְסַמְאֵ"ל הַכֶּלֶב וּלְמַחֲנוֹתָיו, וְלָכֵן הָיְתָה יוֹרֶדֶת דְּמוּת כֶּלֶב. וּמֵהֶם לַשֵּׁדִים, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם כַּבַּהֲמוֹת, וּמֵהֶם כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וּמֵהֶם כִּבְנֵי אָדָם. לְאוֹתָם שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם כְּשֵׁדִים, מְחַלֵּק קָרְבְּנוֹתֵיהֶם לַשֵּׁדִים.

אִלֵּין דְּעוֹבָדֵיהוֹן כְּמַלְאָכִין, פְּלִיג קִרְבָּנִין דִּלְהוֹן לְמַלְאָכִים, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (במדבר כח) אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי. דְּאִינּוּן קִרְבָּנִין דִּלְהוֹן, לָאו תַּלְיָין בִּבְעִירָן. דְּקִרְבָּנִין דִּבְעִירָן, אִינּוּן דְּעַמֵּי הָאָרֶץ. אִינּוּן קָרְבָּנִין (דמלאכין) דִּבְנֵי נָשָׁא, צְלוֹתִין וְעוֹבָדִין טָבִין. קָרְבָּנִין דְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים, מָארֵי מִדּוֹת, אִלֵּין מָארֵי רָזֵי דְּאוֹרַיְיתָא, וְסִתְרִין גְּנִיזִין דִּבְהוֹן, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נָחִית הוּא בְּגַוְונַיְיהוּ, לְקַבְּלָא קָרְבָּנִין דִּלְהוֹן, דְּאִיהִי תּוֹרַת ה' תְּמִימָה, שְׁכִינְתָּא קַדִּישָׁא, מֵי' מִדּוֹת.

אֵלֶּה שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם כְּמַלְאָכִים, מְחַלֵּק אֶת קָרְבְּנוֹתֵיהֶם לַמַּלְאָכִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (במדבר כח) אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי. שֶׁאוֹתָם קָרְבְּנוֹתֵיהֶם לֹא תְלוּיִים בַּבְּהֵמוֹת. שֶׁקָּרְבָּנוֹת שֶׁל בְּהֵמוֹת הֵם שֶׁל עַמֵּי הָאָרֶץ. אוֹתָם קָרְבָּנוֹת (של מלאכים) שֶׁל בְּנֵי אָדָם - תְּפִלּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, בַּעֲלֵי מִדּוֹת, אֱלֶּה בַּעֲלֵי סוֹדוֹת תּוֹרָה וְהַסְּתָרִים הַגְּנוּזִים שֶׁבָּהֶם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד בְּעֵצְמוֹ לְקַבֵּל אֶת קָרְבְּנוֹתֵיהֶם, שֶׁהִיא תּוֹרַת ה' תְּמִימָה, שְׁכִינָה קְדוֹשָׁה, מֵעֶשֶׂר מִדּוֹת.

וְתַלְמִידֵי דְּרַבָּנָן, אִינּוּן מִלִּין דִּלְהוֹן כַּאֲכִילַת שְׂיָרֵי מִנְחוֹת, וְאִית אֲחָרְנִין דְּמִתְגַּבְּרִין עֲלַיְיהוּ, דְּאוֹרַיְיתָא דִּלְהוֹן כַּאֲכִילַת מִנְחוֹת עַצְמָן, וְלָא שְׂיָרֵי מִנְחוֹת. וְאִית אֲחָרְנִין דְּאוֹרַיְיתָא דִּלְהוֹן אֲכִילַת קָדְשִׁים, מַאֲכָלִים מִכַּמָּה מִינִין לְמַלְכָּא. וְכָל מִנְחוֹת דְּמַאֲכָלִין דְּקָרְבָּנִין, מִנַּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְקָרְבָא לֵיהּ כֻּלְּהוּ בְּבֵיתָא דִּילֵיהּ, דְּאִיהִי שְׁכִינְתָּא. וְהַאי אִיהוּ פִּקּוּדָא לְקָרְבָא קָרְבָּנוֹת בְּבֵית הַבְּחִירָה, לְקָיֵים (ירמיה ט) כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל וְגוֹ'.

וְתַלְמִידֵי רַבּוֹתֵינוּ, אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁלָּהֶם כְּמוֹ אֲכִילַת שְׂיָרֵי מִנְחוֹת. וְיֵשׁ אֲחֵרִים שֶׁמִּתְגַּבְּרִים עֲלֵיהֶם, שֶׁתּוֹרָתָם כַּאֲכִילַת מִנְחוֹת עַצְמָן, וְלֹא שְׂיָרֵי מִנְחוֹת. וְיֵשׁ אֲחֵרִים שֶׁתּוֹרָתָם אֲכִילַת קָדָשִׁים, מַאֲכָלִים מִכַּמָּה מִינִים לַמֶּלֶךְ. וְאֶת כָּל הַמְּנָחוֹת שֶׁל מַאֲכָלִים שֶׁל קָרְבָּנוֹת צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַקְרִיב לוֹ כֻּלָּם בְּבֵיתוֹ, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה. וְזוֹהִי הַמִּצְוָה לְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת בְּבֵית הַבְּחִירָה, לְקַיֵּם (ירמיה ט) כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל וְגוֹ'.

לְמַלְכָּא דַּהֲווֹ עַבְדּוֹי וַאֲפַרְכְּסוֹי וְשׁוּלְטָנֵי מַלְכוּתָא שַׁלְחֵי לֵיהּ כְּמָה דּוֹרוֹנֵי, אָמַר, מַאן דְּבָעֵי לְמִשְׁלַח לִי דּוֹרוֹנָא, לָא יִשְׁלַח אֶלָּא בִּידָא דְּמַטְרוֹנִיתָא, לְקַיֵּים בָּהּ (תהלים קג) וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. וּבְגִין דָּא אִתְקְרִיאַת שְׁכִינְתָּא קָרְבָּן לָהּ', עוֹלָה לָהּ', אִשֶּׁם לָהּ', וַאֲפִילּוּ קָרְבָּן נְדָבוֹת וְיוֹלְדוֹת וּמְצוֹרָעִים וְזָבִים וְזָבוֹת, כֹּלָּא צָרִיךְ לְקָרְבָא לְגַבָּהּ, וּשְׁכִינְתֵּיהּ, וּלְבַתַּר אִיהִי פְּלִיגַת לְכֹלָּא הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (משלי לא) וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרוֹתֶיהָ, וַאֲפִילּוּ מְזוֹנָא דְּחֵיוָון, כְּגוֹן קָרְבָּן שְׂעוֹרִים מַאֲכָל בְּעִירָן, וּמַאֲכָל עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת דְּבֵי מַלְכָּא, וַאֲפִילּוּ דְּכַלְבֵי וּדְחֲמָרֵי וּגְמַלֵּי, לְקַיֵּים בָּהּ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. וּמְנָלָן דְּעַל יְדָהָא פָּלִיג כֹּלָּא, דִּכְתִיב וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרוֹתֶיהָ.

לְמֶלֶךְ שֶׁעֲבָדָיו וְשָׂרָיו וְשַׁלִּיטֵי מַלְכוּתוֹ שׁוֹלְחִים לוֹ כַּמָּה דּוֹרוֹנוֹת. אָמַר: מִי שֶׁרוֹצֶה לִשְׁלֹחַ לִי דּוֹרוֹן, לֹא יִשְׁלַח, רַק בְּיָדֵי הַגְּבִירָה, לְקַיֵּם בָּהּ (תהלים קג) וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרֵאת הַשְּׁכִינָה קָרְבָּן לָהּ', עֹלָה לָהּ', אָשָׁם לָהּ', וַאֲפִלּוּ קָרְבַּן נְדָבוֹת וְיוֹלְדוֹת וּמְצֹרָעִים וְזָבִים וְזָבוֹת, הַכֹּל צָרִיךְ לְהַקְרִיב לָהּ' וּשְׁכִינָתוֹ, וְאַחַר כָּךְ הִיא מְחַלֶּקֶת לַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי לא) וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרוֹתֶיהָ. וַאֲפִלּוּ מְזוֹן הַחַיּוֹת, כְּגוֹן קָרְבַּן שְׂעוֹרִים מַאֲכַל הַבְּהֵמוֹת, וּמַאֲכָל עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת שֶׁל בֵּית הַמֶּלֶךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁל כְּלָבִים וְשֶׁל חֲמוֹרִים וּגְמַלִּים, לְקַיֵּם בָּהּ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁעַל יָדָהּ מִתְחַלֵּק הַכֹּל? שֶׁכָּתוּב וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרוֹתֶיהָ.

בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בֶּן י"ה, ו' בֶּן י"ה, כְּלִיל יה"ו. וּשְׁלִימוּ דִּילֵיהּ ה', אִיהִי עוֹלָה לַיְדָוְ"ד. קָרְבָּן לַיְדָוְ"ד. שְׁלָמִים לַיְיָ'. קְרִיבוּ דִּילֵיהּ, שְׁלִימוּ דִּילֵיהּ, דְּבֵיהּ אַשְׁלִים יה"ו, לְמֶהֱוֵי יְדָוְ"ד.

מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֶּן י"ה, ו' בֶּן י"ה, כּוֹלֵל יה"ו. וּשְׁלֵמוּתוֹ ה', הִיא עוֹלָה לַיהוָ"ה. קָרְבָּן לַיהוָ"ה. שְׁלָמִים לָהּ'. קְרֵבוּתוֹ, שְׁלֵמוּתוֹ, שֶׁבּוֹ הַשְׁלִים יה"ו, לִהְיוֹת יְהוָ"ה.

וְכֹלָּא אִתְהַדַּר בֵּיהּ, וּבְגִין דָּא (שמות כב) זוֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם, בִּלְתִּי לַיְדָוְ"ד לְבַדּוֹ, דְּלָא יְהֵיב שׁוּלְטָנוּתָא לְסִטְרָא אָחֳרָא בְּקִבְרָבָנָא, דְּכָל אֱלֹהִים אֲחֵרִים עֲלְמָא דְּפֻרוּדָא אִינּוּן, וְלֵית לוֹן קָרִיבָא וְיִחוּדָא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַפְרִישׁ לוֹן מִשְּׁמֵיהּ, כְּגוֹן דְּאַפְרִישׁ חֹשֶׁךְ מֵאוֹר, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית א) וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים

בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. וּמַאן דְּקָרֵיב לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מַה דְּאַפְרִישׁ, כְּמַאן דְּקָרִיב מְסָאֲבוּ דְּנָדָה לְבַעְלָהּ, וְהַאי אִיהוּ דְּוָא (ויקרא יח) וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ.

וְהַכֹּל חוֹזֵר בּוֹ, וְלָכֵן (שמות כב) זֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרַם בִּלְתִּי לַה' לְבַדּוֹ, שֶׁלֹּא נוֹתֵן שִׁלְטוֹן לַצַּד הָאַחֵר בַּקָּרְבָּן, שֶׁכָּל אֱלֹהִים אֲחֵרִים הֵם עוֹלָם הַפֵּרוּד, וְאֵין לָהֶם קִרְבָה וְיִחוּד, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִפְרִידָם מִשְּׁמוֹ כְּמוֹ שֶׁהִפְרִיד חֹשֶׁךְ מֵאוֹר. וְזהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. וּמִי שֶׁמִּקְרֵב לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַה שֶּׁהִפְרִיד, כְּמִי שֶׁקָּרַב טֻמְאַת הַנִּדָּה לְבַעְלָהּ, וְזֶהוּ סוֹד (ויקרא יח) וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ.

דף קי:

וְהַאי לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן, קֵירוּב, דְּכָל עֶרְיָין שְׁקִילִין לְעָבוֹדָה זָרָה, דְּכָל סִטְרִין אָחֳרָנִין, עָלַיְיהוּ אִתְּמַר, (בראשית י) מֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ אִיֵּי הַגּוֹיִם בְּאַרְצוֹתָם. וּכְתִיב לְלְשׁוֹנוֹתָם בְּאַרְצוֹתָם בְּגוֹיֵהֶם. וּכְתִיב כִּי שָׁם בָּלַל יְיָ' שְׂפַת כָּל הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הֱפִיצָם יְדוָ"ד. וְכָל מַאן דְּקָרִיב שׁוּם קָרְבָּנָא לְסִטְרִין אָחֳרָנִין, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַפְרִישׁ לֵיהּ מִשְּׁמֵיהּ, וְלֵית לֵיהּ חוּלָקָא בִּשְׁמֵיהּ. דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּחַר לוֹן לְיִשְׂרָאֵל מִכָּל שְׁאָר אוּמִין, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (דברים יד) וּבְךָ בָּחַר ה'. וּפְלִיג לוֹן מִנַּיְיהוּ לְחוּלָקֵיהּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (דברים לב) כִּי (דף ק"י ע"ב) חֵלֶק יְיָ' עַמּוֹ.

וְלֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ הַזֶּה - קֵרוּב, שֶׁכָּל הָעֲרָיוֹת שְׁקוּלִים לַעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים הָאֲחֵרִים, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (בראשית י) מֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ אִיֵּי הַגּוֹיִם בְּאַרְצָתָם. וְכָתוּב, לִלְשׁנֹתָם בְּאַרְצֹתָם בְּגוֹיֵהֶם. כִּי שָׁם בָּלַל ה' שְׂפַת כָּל הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הֱפִיצָם ה'. וְכָל מִי שֶׁמַּקְרִיב שׁוּם קָרְבָּן לַצְּדָדִים הָאֲחֵרִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַפְרִישׁוֹ מִשְּׁמוֹ, וְאֵין לוֹ חֵלֶק בִּשְׁמוֹ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּחַר בְּיִשְׂרָאֵל מִכָּל שְׁאָר אֻמּוֹת, וְזהוּ שֶׁכָּתוּב וּבְךָ בָּחַר ה'. וְחִלְּקָם מֵהֶם לְחֶלְקוֹ, וְזהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ.

וּבְגִין דָּא יְהֵיב לוֹן אוֹרַיְיתָא מִשְּׁמֵיהּ. (שמות ג) זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹּר, וְהָא אוּקְמוּהָ י"ה עִם שְׁמִי, שס"ה. ו"ה עִם זִכְרִי, רמ"ח. בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה, קְשִׁיר לוֹן לְיִשְׂרָאֵל בִּשְׁמֵיהּ, לְמֶהֱוֵי כָּל אֱבֶר וְאֱבֶר דִּלְהוֹן, חוּלַק עַדְבֵיהּ וְאַחֲסָנְתֵּיהּ. וּבְגִין דָּא זוֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם וְגוֹ'.

וְלָכֵן נָתַן לָהֶם תּוֹרָה מִשְּׁמוֹ. (שמות ג) זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹּר, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, י"ה עִם שְׁמִי - שס"ה. ו"ה עִם זִכְרִי - רמ"ח. בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה קוֹשֵׁר אֶת יִשְׂרָאֵל בִּשְׁמוֹ, לִהְיוֹת כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁלָּהֶם חֵלֶק גּוֹרָלוֹ וִירֻשָּׁתוֹ, וְלָכֵן זֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם וְכוּ'.

צְרִיכִין יִשְׂרָאֵל לְשַׁתְּפָא לַיְיָ', בַּהֲלִיכָה דִּלְהוֹן, בְּהַקִּיץ דִּלְהוֹן. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (משלי ו) בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמוֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. קָם הַהוּא תַּלְמִידָא וְאִשְׁתְּטַח קַמֵּיהּ, וְאָמַר זַכָּאָה אִיהוּ חוּלָקֵיהּ, דְּמַאן דְּזָכֵי לְמִשְׁמַע מִלִּין אִלֵּין, כַּלְהוּ שַׁם יְיָ' בְּכָל סִטְרָא, וְלָא נָפִיק מִנֵּיהּ לְבַר בְּכָל סִטְרוֹי. (ע"כ רעיא מהימנא) (כ"ט ע"א פקודא להקריב וכו')

צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְשַׁתֵּף אֶת ה' בַּהֲלִיכָתָם, בִּיקִיצָתָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ו) בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. קָם אוֹתוֹ תַּלְמִיד וְהִשְׁתַּטַּח לְפָנָיו וְאָמַר: אַשְׁרֵי הוּא חֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים אֵלֶּה, כֻּלָּם שֵׁם ה' בְּכָל צַד, וְלֹא יוֹצֵא מִמֶּנּוּ הַחוּצָה בְּכָל צְדָדָו. (ע"כ רעיא מהימנא).

(ויקרא כה) וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכַל וְגוֹ', רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים לז) בְּטַח בַּיְיָ' וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה. לְעוֹלָם בַּר נָשׁ יְהֵא זָהִיר בְּמָארֵיהּ, וִידַבֵּק לְבֵיהּ בִּמְהֵימְנוּתָא עִלָּאָה, בְּגִין דִּיהֵוֵי שְׁלִים בְּמָארֵיהּ. דְּכַד יֵהֵוֵי שְׁלִים בֵּיהּ, לָא יַכְלִין לְאַבָאשָׁא לֵיהּ כָּל בְּנֵי עָלְמָא.

וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכַל וְגוֹ'. רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים לז) בְּטַח בַּה' וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה. לְעוֹלָם יִהְיֶה בֶּן אָדָם זָהִיר בְּרִבּוֹנוֹ, וְיִדְבַּק לִבּוֹ בֶּאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שָׁלֵם עִם רִבּוֹנוֹ. שֶׁכְּשֶׁיִּהְיֶה שָׁלֵם עִמּוֹ, לֹא יוּכְלוּ לְהַזִּיקוֹ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

תָּא חֲזֵי, בְּטַח בַּיְיָ' וַעֲשֵׂה טוֹב, מַאי וַעֲשֵׂה טוֹב. אֶלָּא הָכִי תַּנְיָנָן, בְּעוֹבָדָא דְּלְתַתָּא, יְתַעַר עוֹבָדָא דִּלְעֵילָּא. וְהָא אוּקְמוּהָ, וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם, כִּבְיָכוֹל, אַתְוון תַּעַבְדוּן לְהוֹן, בְּגִין דִּבְהַהוּא אַתְעָרוּתָא דִּילְכוֹן דְּאַתְוון עַבְדִין לְתַתָּא, אִתְעַר לְעֵילָּא וְעַל דָּא וַעֲשֵׂה טוֹב כְּתִיב, וְאֵין טוֹב, אֶלָּא צַדִּיק, דִּכְתִיב (ישעיה ג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב. כֵּיוָן דְּאַתְוון עַבְדִין הַאי, וּדְאי הַאי טוֹב יְתַעַר, כְּדֵין שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה, וְכֹלָּא חַד.

בֹּא רְאֵה, בְּטַח בַּה' וַעֲשֵׂה טוֹב, מַה זֶּה וַעֲשֵׂה טוֹב? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה. וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם - כִּבְיָכוֹל אַתֶּם תַּעֲשוּ אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתָהּ הִתְעוֹרְרוּת שֶׁלָּכֶם שֶׁאַתֶּם עוֹשִׂים לְמַטָּה, מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה, וְעַל זֶה כָּתוּב וַעֲשֵׂה טוֹב, וְאֵין טוֹב אֶלָּא צַדִּיק, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב. כֵּיוָן שֶׁאַתֶּם עוֹשִׂים אֶת זֶה, וַדַּאי שֶׁהַטּוֹב הַזֶּה יִתְעוֹרֵר, וְאָז שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה, וְהַכֹּל אֶחָד.

שְׁכָן אֶרֶץ, אֶרֶץ עִלָּאָה. דְּהָא לֵית לָךְ בְּעָלְמָא, דְּיָכוֹל לְמִשְׁרֵי בַּהֲדֵהּ, עַד דְּיִתְעַר הַאי טוֹב לְגַבָּהּ, כֵּיוָן דְּיִתְעַר לֵיהּ, כִּבְיָכוֹל הוּא עָבִיד לֵיהּ, וּכְדֵין שְׁכָן אֶרֶץ, שְׁרֵי בְּגַוָּוהּ, אֵיכוּל אֵיבָה, אִשְׁתַּעְשַׁע בַּהֲדֵהּ. וּרְעֵה אֱמוּנָה, דָּא אֶרֶץ וְכֹלָּא חַד כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים צב) וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת. וּרְעֵה אֱמוּנָה, הֲוֵי דָּבַר לָהּ בְּכָל רְעוּתָךְ.

שְׁכָן אֶרֶץ, אֶרֶץ הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ בָּעוֹלָם שֶׁיָּכוֹל לִשְׁרוֹת עִמָּהּ עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר הַטּוֹב הַזֶּה אֵלֶיהָ. כֵּיוָן שֶׁמִּתְעוֹרֵר אוֹתוֹ, כִּבְיָכוֹל הוּא עוֹשֶׂה אוֹתוֹ, וְאָז שְׁכָן אֶרֶץ, שְׁרֵה בְתוֹכָהּ וֶאֱכֹל פִּרְיָהּ, הִשְׁתַּעֲשַׁע עִמָּהּ. וּרְעֵה אֱמוּנָה, זוֹ אֶרֶץ, וְהַכֹּל אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צב) וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת. וּרְעֵה אֱמוּנָה, הַנְהֵיגָהּ בְּכָל רְצוֹנָךְ.

וְאִי לָא תִּתְעַר לְקֻבְלָהּ, הַאי טוֹב אִתְרְחַק מִנָּהּ, וְלָא תִּקְרַב בַּהֲדָהּ, לָא תִּקְרַב לְגוֹ אַתְוון נוּרָא יָקִידְתָּא, וְאִי תִּקְרַב בַּהֲדָהּ, בְּדַחְיִלוּ, כְּמָאן דְּדָחִיל מִן מוֹתָא. דְּהָא כְּדֵין נוּרָא דִּילִיק, וְאוֹקִיד עָלְמָא בְּשַׁלְהוֹבוֹי. וְכֵיוָן דְּאִתְעַר לְקֻבְלָהּ הַאי טוֹב, כְּדֵין, שְׁאֵרֵי בְּגַוָּוהּ, וְלָא תִּדְחַל מִנָּהּ אַנְתְּ, כְּדֵין, (איוב כב) וְתִגְזַר אֹמֶר וְיָקָם לָךְ וְעַל דְּרָכֶיךָ נָגַהּ אוֹר.

וְאִם לֹא תִּתְעוֹרֵר כְּנֶגְדָּהּ, הַטּוֹב הַזֶּה מִתְרַחֵק מִמֶּנָּה, וְאַל תִּתְקָרֵב אֵלֶיהָ, אַל תִּתְקָרֵב לְתוֹךְ כִּבְשַׁן אֵשׁ יוֹקֶדֶת. וְאִם תִּקָּרֵב אֵלֶיהָ - בְּפַחַד, כְּמִי שֶׁפּוֹחֵד מִן הַמָּוֶת, שֶׁהֲרֵי אָז הָאֵשׁ דּוֹלֶקֶת וְשׁוֹרֶפֶת אֶת הָעוֹלָם

בְּשַׁלְהֲבוּתָיהּ. וְכֵיוָן שֶׁמִּתְעוֹרֵר כְּנֶגְדּוֹ הַטּוֹב הַזֶּה, אָז הוּא שׁוֹרֶה בְּתוֹכוֹ, וְאַתָּה אַל תִּפְחַד מִמֶּנּוּ. אָז - (איוב כב) וְתִגְזַר אֹמֶר וְיָקֻם לָךְ וְעַל דְּרָכֶיךָ נָגַהּ אוֹר.

תָּא חֲזֵי, בְּנֵי מְהֵימְנוּתָא מַדְבְּרֵי לְהַאי לְרַעוּתְהוֹן בְּכָל יוֹמָא. מַאן אִינּוּן בְּנֵי מְהֵימְנוּתָא. אִינּוּן דְּמִתְעָרֵי הַאי טוֹב לְקַבְלֵיהּ, וְלָא חָס עַל דִּילֵיהּ, וְיַדְּעֵי דְּהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהֵיב לֵיהּ יַתִּיר. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (משלי יא) יֵשׁ מְפַזֵּר וְנוֹסָף עוֹד. מַאי טַעֲמָא. בְּגִין דְּהַאי אִתְעַר בִּרְכָאן לְקַבְלֵיהּ, וְלָא יַיְמָא אִי אֶתֵּן הַאי הַשְׁתָּא, מַאי אַעְבִּיד לְמָחָר. אֶלָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָהֵיב לֵיהּ בִּרְכָאן עַד בְּלִי דַי, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ.

בֹּא רְאֵה, בְּנֵי הֶאֱמוּנָה מַנְהִיגִים אֶת זֹאת לִרְצוֹנָם בְּכָל יוֹם. מִי הֵם בְּנֵי הֶאֱמוּנָה? אוֹתָם שֶׁמְּעוֹרְרִים הַטּוֹב הַזֶּה כְּנֶגְדּוֹ, וְלֹא חָס עַל שֶׁלּוֹ, וְיוֹדְעִים שֶׁהַרַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתֵּן לוֹ יוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יא) יֵשׁ מְפַזֵּר וְנוֹסָף עוֹד. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁזֶּה מְעוֹרֵר בְּרָכוֹת כְּנֶגְדּוֹ, וְלֹא יֹאמַר: אִם אֶתֵּן אֶת זֶה עַכְשָׁו, מָה אֶעֱשֶׂה לְמָחָר? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ בְּרָכוֹת עַד בְּלִי דַי, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ.

וּבְגִין כַּךְ, וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית וְגוֹ', מַה כְּתִיב. וְצִוִּיתִי אֶת בִּרְכָתִי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית וְעָשָׂת אֶת הַתְּבוּאָה לִשְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים. וְעָשָׂת, וְעָשְׂתָה מִבָּעֵי לֵיהּ, מַאי וְעָשָׂת. אֶלָּא לְאַפָּקָא ה', דְּאִית לָהּ שְׁמִטָּה וְנִיחָא, וְלָא עָבִיד עֲבִידְתָּא. כְּתִיב (שמות טז) רְאוּ כִּי יְיָ' וְגוֹ' נוֹתֵן לָכֶם בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לֶחֶם יוֹמָיִם וְגוֹ', כְּגַוְונָא דָּא וְצִוִּיתִי אֶת בִּרְכָתִי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית וְגוֹ'.

וּמִשּׁוּם כַּךְ, וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית וְגוֹ', מַה כָּתוּב? וְצִוִּיתִי אֶת בִּרְכָתִי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית וְעָשָׂת אֶת הַתְּבוּאָה לִשְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים. וְעָשָׂת?! וְעָשְׂתָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה וְעָשָׂת? אֶלָּא לְהוֹצִיא ה', שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁמִטָּה וּמְנוּחָה וְלֹא עוֹשָׂה מַעֲשֶׂה. כָּתוּב (שמות טז) רְאוּ כִּי ה' וְגוֹ', נֹתֵן לָכֶם בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לֶחֶם יוֹמָיִם וְגוֹ'. כְּגוֹן זֶה, וְצִוִּיתִי אֶת בִּרְכָתִי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית וְגוֹ'.

רִבִּי חִיָּיא וְרִבִּי יוֹסֵי הֲווֹ אָזְלֵי בְּאָרְחָא, פָּגְעוּ בְּהַהוּא טוּרָא, אִשְׁכָּחוּ תְּרֵי גַּבְרֵי דַּהֲווֹ אָזְלֵי, אֲדְהָכֵי חָמוּ חַד בַּר נָשׁ דְּהֲוָה אָתֵי, וְאָמַר לוֹן, בְּמָטוּ מְנַיְיכוּ, הָבוּ לִי מְזוֹנָא פִּתָּא דְּנַהֲמָא, דְּהַנֵי תְּרֵין יוֹמִין דְּתַעְיְנָא בְּמַדְבְּרָא, וְלָא אֲכַלְנָא מִדֵּי. אִשְׁתְּמִיט חַד מֵאִינּוּן תְּרֵי גַּבְרֵי, וְאַפֵּיק מְזוֹנֵיהּ דְּאִיהוּ אַיְיתֵי לְאוֹרְחָא, וְיָהֵיב לֵיהּ, וְאָכִיל וְאַשְׁקֵי לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ חַבְרֵיהּ, מַה תַּעֲבִיד מִן מְזוֹנָא, דְּהָא אֲנָא דִּידִי אֲכַלְנָא. אָמַר לֵיהּ, וּמָה עָלַי דִּידָךְ, אֲנָא אָזִיל, יָתִיב גַּבֵּיהּ הַהוּא מִסְכְּנָא, עַד דְּאָכַל כָּל מַה דְּהֲוָה גַּבֵּיהּ, וְהַהוּא נָהֲמָא דְּאִשְׁתְּאַר, יָהַב לֵיהּ לְאוֹרְחָא, וְאָזַל לֵיהּ.

רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, פָּגְעוּ בְּאוֹתוֹ הַר, מָצְאוּ שְׁנֵי גְּבָרִים שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים. בֵּין כָּךְ רָאוּ אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא, וְאָמַר לָהֶם: בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, תְּנוּ לִי מְזוֹן פַּת לֶחֶם, שֶׁשְּׁנֵי יָמִים אֵלֶּה שֶׁתָּעִיתִי בַּמִּדְבָּר וְלֹא אָכַלְתִּי דָּבָר. נִשְׁמַט אֶחָד מֵאוֹתָם שְׁנֵי גְּבָרִים, וְהוֹצִיא מְזוֹנוֹ שֶׁהוּא הֵבִיא לַדֶּרֶךְ, וְנָתַן לוֹ וְהֶאֱכִיל וְהִשְׁקָה אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ חֲבֵרוֹ: מַה תַּעֲשֶׂה עִם הַמָּזוֹן, שֶׁהֲרֵי אֲנִי אֶת שֶׁלִּי אֲנִי אוֹכֵל? אָמַר לוֹ: וּמָה עַל

שֶׁלְּךָ אֲנִי הוֹלֵךְ? יָשַׁב אֱצְלוֹ אוֹתוֹ עָנִי, עַד שֶׁאָכַל כָּל מַה שֶׁהָיָה אֶצְלוֹ, וְאוֹתוֹ לֶחֶם שֶׁנִּשְׁאַר נָתַן לוֹ לַדֶּרֶךְ, וְהָלַךְ לוֹ.

דף קיא.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, לָא בָּעָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּמִלָּה דָּא יִתְעַבִּיד עַל יָדָן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי דֵּילְמָא דִּינָא אִתְגְּזַר עַל הַהוּא בַּר נָשׁ, וּבָעָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְזַמְּנָא קַמַּיהּ הַאי, בְּגִין לְשַׁזָּבָא לֵיהּ. עַד דַּהֲווֹ אַזְלֵי, לָאָה הַהוּא גַּבְרָא בְּאוֹרְחָא, אָמַר לֵיהּ חַבְרֵיהּ, וְלָא (דף קי"א ע"א) אָמֵינָא לָךְ דְּלָא תִּתֵּן נָהֳמָא לְאָחֳרָא. אָמַר רַבִּי חִיָּיא לְרַבִּי יוֹסֵי, הָא מְזוֹנָא גַּבָּן נִיהַב לֵיהּ לְמֵיכַל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי תִּבְעֵי לְמֵיפַּק מִנֵּיהּ זְכוּתָא, נֵזִיל וְנָחֲמֵי, דְּהָא וַדַּאי בְּקַפְּטוּרֵי דְּדָא טְפָסָא דְּמוֹתָא אִתָּאֲחִיד, וּבָעָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְזַמְּנָא זְכוּתֵיהּ, בְּגִין לְשֵׁזָבֵיהּ.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, לֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁדָּבָר זֶה יֵעָשֶׂה עַל יָדֵינוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוּלַי נִגְזַר דִּין עַל אוֹתוֹ אִישׁ, וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְמִין לְפָנָיו אֶת זֶה כְּדֵי לְהַצִּילוֹ. בְּעוֹד שֶׁהָלְכוּ, הִתְעַיֵּף אוֹתוֹ אִישׁ בַּדֶּרֶךְ. אָמַר לוֹ חֲבֵרוֹ: וְלֹא אָמַרְתִּי לְךָ שֶׁלֹּא תִּתֵּן לֶחֶם לְאַחֵר? אָמַר רַבִּי חִיָּיא לְרַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי מָזוֹן עִמָּנוּ, נִתֵּן לוֹ לֶאֱכֹל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲתִרְצֶה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֶת הַזְּכוּת? נֵלֵךְ וְנִרְאֶה, שֶׁהֲרֵי בְּוַדַּאי בְּצוּרַת פָּנָיו שֶׁל זֶה, הַדְּפוּס שֶׁל הַמָּוֶת נֶאֱחָז, וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַמֵּן זְכוּתוֹ כְּדֵי לְהַצִּילוֹ.

אַדְּהָכִי, יָתִיב הַהוּא בַּר נָשׁ, וְנָאִים תְּחוֹת חַד אִילָנָא, וְחַבְרֵיהּ אִתְרְחִיק מִנֵּיהּ, וְיָתִיב בְּדֶרֶךְ אָחֳרָא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי חִיָּיא, הַשְׁתָּא נֵיתִיב וְנָחֲמֵי, דְּוַדַּאי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי לְמַרְחֲשׁ לֵיהּ נִיסָא, קָמוּ וְאוֹרִיכוּ. אַדְּהָכִי חָמוּ חַד טִיפְסָא בְּשַׁלְהוֹבֵי קָאִים גַּבֵּיהּ. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, וַוי עַל הַהוּא בַּר נָשׁ, דְּהַשְׁתָּא יְמוּת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זַכָּאָה הַהוּא בַּר נָשׁ, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יַרְחִישׁ לֵיהּ נִיסָא. אַדְּהָכִי נָחַת מַאִילָנָא חַד חִוְיָא, וּבָעָא לְמִקְטְלֵיהּ. קָם הַהוּא טִפְסָא עֲלֵיהּ וְקַטְלֵיהּ. קְסְטֵר בְּרֵישֵׁיהּ טִפְסָא, וְאָזַל לֵיהּ.

בֵּין כְּךָ יָשַׁב אוֹתוֹ הָאִישׁ וְיָשַׁן תַּחַת אִילָן אֶחָד, וַחֲבֵרוֹ הִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ וְיָשַׁב בְּדֶרֶךְ אַחֶרֶת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי חִיָּיא, כְּעֵת נֵשֵׁב וְנִרְאֶה, שֶׁוַּדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהַרְחִישׁ לוֹ נֵס. קָמוּ וְחִכּוּ. בֵּין כְּךָ רָאוּ צוּרָה אַחַת שֶׁל שַׁלְהֲבוֹת עוֹמֶדֶת לְפָנָיו. אָמַר רַבִּי חִיָּיא, אוֹי עַל אוֹתוֹ הָאִישׁ, שֶׁעָכְשָׁו יָמוּת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אַשְׁרֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַרְחִישׁ לוֹ נֵס. בֵּין כְּךָ יָרַד מֵאִילָן אֶחָד נָחָשׁ אֶחָד וְרָצָה לְהָרְגוֹ. קָמָה אוֹתָהּ צוּרָה עָלָיו וַהֲרָגַתּוּ. סוֹבְבָה הַצּוּרָה בְּרֹאשׁוֹ, וְהָלְכָה לָהּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְלָא אָמֵינָא לָךְ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעָא לְמִרְחַשׁ לֵיהּ נִיסָא, וְלָא תִּיפּוֹק זְכוּתֵיהּ מִנֵּיהּ. אַדְּהָכִי אִתְעַר הַהוּא בַּר נָשׁ, וְקָם וְאָזִיל לֵיהּ. אֲחִידוּ בֵּיהּ רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי, וְיָהֲבוּ לֵיהּ לְמֵיכַל. בָּתַר דְּאָכַל, אַחְוִיאוּ לֵיהּ נִיסָא דְּרַחְשׁ לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְלֹא אָמַרְתִּי לְךָ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהַרְחִישׁ לוֹ נֵס, וְלֹא תּוֹצִיא זְכוּתוֹ מִמֶּנּוּ? בֵּין כָּךְ הִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְקָם וְהָלַךְ לוֹ. אָחֲזוּ בּוֹ רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי, וְנָתְנוּ לוֹ לֶאֱכֹל. אַחַר שֶׁאָכַל, הֵרְאוּ לוֹ הַנֵּס שֶׁהִרְחִישׁ לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

פָּתַח רִבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (תהלים לז) בְּטַח בַּיְיָ' וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה, זַכָּאָה חוּלָקֵיהּ דְּבַר נָשׁ דְּעָבִיד טוֹב מִדִּידֵיהּ, דְּהָא אִתְעַר טוֹב בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּבְמָה. בִּצְדָקָה. דְּכַד אִתְעַר צְדָקָה, הוּא טוֹב כְּדֵין אִתְעַר לְגַבֵּי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְעַל דָּא כְּתִיב (משלי י) וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת. מַאי טַעְמָא. בְּגִין דִּצְדָקָה אִילָנָא דְּחַיֵּי הוּא, וְאִתְעַר עַל הַהוּא אִילָנָא דְּמוֹתָא, וְנָטִיל אִינּוּן דַּאֲחִידָן בֵּיהּ, וְשֵׁזִיב לוֹן מִן מוֹתָא. מַאן גָּרִים לְהַהוּא אִילָנָא דְּחַיֵּי דְּאִתְעַר לְהַאי, הֲוֵי אֵימָא הַהִיא צְדָקָה דְּאִיהוּ עָבִיד, כְּבְיָכוֹל הוּא עָבִיד לֵיהּ לְעֵילָּא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים קי) עוֹשֵׂה צְדָקוֹת בְּכָל עֵת. וְהָא אִתְּמַר.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (תהלים לז) בְּטַח בַּה' וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל הָאִישׁ שֶׁעוֹשֶׂה טוֹב מִשֶּׁלּוֹ, שֶׁהֲרֵי מְעוֹרֵר טוֹב עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּבַמֶּה? בִּצְדָקָה. שֶׁכְּשֶׁצְּדָקָה מִתְעוֹרֶרֶת, הוּא טוֹב, אָז מִתְעוֹרֵר אֶל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְעַל זֶה כָּתוּב (משלי י) וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁצְּדָקָה הִיא עֵץ הַחַיִּים, וּמִתְעוֹרֶרֶת עַל אוֹתוֹ עֵץ הַמָּוֶת, וְלוֹקֵחַ אוֹתָם שֶׁאֲחוּזִים בּוֹ וּמַצִּילָם מֵהַמָּוֶת. מִי גָּרַם לְאוֹתוֹ עֵץ חַיִּים שֶׁיִּתְעוֹרֵר לָזֶה? הֱוֵי אוֹמֵר, אוֹתָהּ צְדָקָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, כִּבְיָכוֹל הוּא עָשָׂה אוֹתוֹ לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קו) עֹשֵׂה צְדָקוֹת צְדָקָה בְּכָל עֵת. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

השלמה מההשמטות (סימן ז)

וְכִי בְּכָל עֵת יָכִיל בַּר נָשׁ לְמֶעְבַּד צְדָקָה, אִי הָכִי תְּרֵיסַר שַׁעְתֵּי בְּיוֹמָא מַאן יָכִיל. אֶלָּא הָכִי אוֹלִיפְנָא, מַאן דְּעָבִיד צְדָקָה בְּכָל עֵת. מַאי בְּכָל עֵת, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ויקרא ט"ז) וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ, ואוּקְמוּהָ. וְלָא תֵּימָא בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בִּלְחוֹדוֹי, דְּאִיהִי עֵת רַעֲוָא קַדִּישָׁא בְּצַדִּיק. אֶלָּא אֲפִילּוּ בְּכָל עֵת דְּלָתַתָּא אַסְגֵּי צְדָקָה עֲלַיְיהוּ וְאִתְעַר צְדָקָה בְּכֻלְּהוּ, בְּעָלְמֵי וְתַתְּאֵי. בְּגִין כָּךְ יְשַׁוֵּי לִבֵּיהּ וּרְעוּתֵיהּ בַּר נָשׁ וְיִדְבַּק בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

וְכִי בְּכָל עֵת יָכוֹל אָדָם לַעֲשׂוֹת צְדָקָה? אִם כֵּן, שְׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת בְּיוֹם מִי יָכוֹל?! אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, מִי שֶׁעוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת. מַהוּ בְּכָל עֵת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא טז) וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ, וּבֵאֲרוּהָ. וְלֹא תֹאמַר בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְבַדָּהּ, שֶׁהִיא עֵת רָצוֹן קָדוֹשׁ בְּצַדִּיק, אֶלָּא אֲפִלּוּ בְּכָל עֵת שֶׁלְּמַטָּה מֵרְבָּה צְדָקָה עֲלֵיהֶם, וּמִתְעוֹרֶרֶת צְדָקָה בְּכֻלָּם, בְּעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. מִפְּנֵי כֵן יָשִׂים אָדָם לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ וְיִדְבַּק בּוֹ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

כֵּיוָן דְּמָטוּ קַמֵּי דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן סָחוּ לֵיהּ עוֹבָדָא. אָמַר, וּמָה דָּא בִּלְחוֹדוֹי, אֲפִילּוּ כָּל מַאן דְּאָחִיד לְאִילָנָא (באילנא) דְּחַיֵּי אִשְׁתֵּזִיב בְּהַאי עָלְמָא וַאֲפִילּוּ מִן מוֹתָא דְּעָלְמָא, מִשְׁאָר בְּנֵי נָשָׁא. כָּל שֶׁכֵּן מְאַחֲרָא.

כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, סִפְּרוּ לוֹ הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר, וּמַה זֶּה בְּעַצְמוֹ, אֲפִלּוּ כָּל מִי שֶׁמַּחֲזִיק לְאִילָן (באילן) הַחַיִּים נִצּוֹל בָּעוֹלָם הַזֶּה, וַאֲפִלּוּ מִן מִיתַת הָעוֹלָם מִשְּׁאָר בְּנֵי אָדָם, כָּל שֶׁכֵּן מֵאַחֵר.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּכֻלְּהוּ אִתְעַר צְדָקָה אִילָנָא דְּחַיֵּי, וְהַאי אֲתָר אִיהוּ דְּמָזוֹנָא לְכֹלָּא לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים. מַאי עֲבִידְתַּיְיהוּ דְּהָא כָּל בְּנֵי עָלְמָא לָא יַכְלֵי לְאִתְעָרָא צְדָקָה עֲלַיְיהוּ, דְּהָא אִינּוּן

בְּצִדָּקָה אֲחִידָן וְכָל בְּנֵי עַלְמָא בִּזְכוּתַיְיהוּ נְזוֹנִין, בְּהוּ מַמָּשׁ. וּאֵינוּן לָא יָכְלִין לְאִתְזָנָא בְּהוּ מַמָּשׁ, בְּגִין דְּכָל מַאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא, אִשְׁתַּדַּל בְּאִילָנָא דְּחַיֵּי דְּכָל בְּנֵי עַלְמָא נְזוֹנִין מִנֵּיהּ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּכֻלָּם מְעוֹרֶרֶת הַצְּדָקָה אֶת אִילַן הַחַיִּים, וּמָקוֹם זֶה הוּא הַמָּזוֹן לַכֹּל, וּלְתַלְמִידֵי הַחֲכָמִים מַה מַּעֲשֵׂיהֶם? שֶׁהֲרֵי כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא יְכוֹלִים לְעוֹרֵר צְדָקָה עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי הֵם אֲחוּזִים בִּצְדָקָה, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם נִזּוֹנִים בִּזְכוּתָם, בָּהֶם מַמָּשׁ. וְהֵם לֹא יְכוֹלִים לְהִתְפָּרְנֵס מֵהֶם מַמָּשׁ, מִפְּנֵי שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה, מִשְׁתַּדֵּל בְּאִילַן הַחַיִּים שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם מִתְפָּרְנְסִים מִמֶּנּוּ.

אִשְׁתְּכַח דְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים מִתְעָרֵי מְזוֹנָא לְעַלְמָא וּשְׁלָמָא. אִי לְכָל בְּנֵי עַלְמָא מִתְעָרֵי מְזוֹנָא, לוֹן אֲמַאי לָא מִתְעָרֵי. אֶלָּא תַּלְמִיד חָכָם הוּא אִילָנָא דְּחַיֵּי מַמָּשׁ. וְאִילָנָא דְּחַיֵּי לָא מִתְּזַן אֶלָּא מִן הָעוֹלָם הַבָּא. וְהָעוֹלָם הַבָּא לָא אִשְׁתְּכַח בְּהַאי עַלְמָא אֶלָּא לְבָתַר דְּיָעֵאל לְהַהוּא עַלְמָא, כְּדֵין אִתְּזַן בֵּיהּ וְאִתְנַטָּעוּ שָׁרְשׁוֹי עֲלֵיהּ. הַשְׁתָּא אַכְלֵי מֵאִיבָּא דְּאִילָנָא דְּחַיֵּי. וּמָאן אִיהוּ, הַהוּא אֲתָר דְּאִשְׁתַּכַּח לְגַבֵּי מִסְכְּנָא וְאִיהוּ אִקְרֵי (בראשית ג') פְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן. וְעַל דָּא אַכְלֵי מֵהַהוּא פְּרִי בְּהַאי עַלְמָא.

נִמְצָא שֶׁהַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים מְעוֹרְרִים מָזוֹן לָעוֹלָם וְשָׁלוֹם. אִם לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם מִתְעוֹרֵר מָזוֹן, מַדּוּעַ לָהֶם לֹא מִתְעוֹרֵר? אֶלָּא תַּלְמִיד חָכָם הוּא אִילַן הַחַיִּים מַמָּשׁ, וְאִילַן הַחַיִּים לֹא נִזּוֹן אֶלָּא מִן הָעוֹלָם הַבָּא, וְהָעוֹלָם הַבָּא לֹא נִמְצָא בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא לְאַחַר שֶׁעוֹלֶה לָעוֹלָם הַהוּא, אָז נִזּוֹן מִמֶּנּוּ וְנִשְׁרָשׁ שָׁרָשָׁיו עָלָיו. עַכְשָׁו אוֹכְלִים מִפְּרִי עֵץ הַחַיִּים. וּמַה הוּא? אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּמְצָא אֵצֶל הָעֲנִיִּים, וְהוּא נִקְרָא (בראשית ג) פְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן. וְעַל זֶה אוֹכְלִים מֵהַפְּרִי הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְעַל דָּא תָּנֵינָן, הֵם נִזּוֹנִין בִּזְרוֹעַ. מַאי בִּזְרוֹעַ, דָּא גְּבוּרָה. וְאֵינוּן זְמִינִין לְעוֹלָם הַבָּא. דְּמָזוֹנָא דְּעוֹלָם הַבָּא, לָאו אִיהִי בְּהַאי עַלְמָא, אֶלָּא צִמְצוּמָא זְעִירָא דְּחֵילָא דִּילֵיהּ, דְּאִשְׁתַּכַּח בְּמָתִיקוּ דְּאוֹרַיְיתָא. וְדָא טַעֲמֵי עַל הַהוּא אִיבָּא דְּאִילָנָא תַּתָּאָה וְדָא חֵידוּ דְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים וּמְזוֹנָא עִילָּאָה דִּילְהוֹן. כֵּיוָן דְּיַעֲבְרוּן מֵהַאי עַלְמָא, כַּמָּה נָחְלִין עִלָּאִין דְּעוֹלָם הַבָּא סָחֲרָן לְדוּכְתַיְיהוּ, וְיִשְׁתְּרְשׁוּן בֵּיהּ וְיִסְתַּלְקוּן לְעֵילָּא לְעֵילָּא. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ישעיה ס"ד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ.

וְעַל זֶה לְמַדְנוּ, הֵם נִזּוֹנִים בִּזְרוֹעַ. מַהוּ הַזְּרוֹעַ? זוֹ גְּבוּרָה. וְהֵם מְזֻמָּנִים לָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁמְּזוֹן הָעוֹלָם הַבָּא אֵינוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא צִמְצוּם קָטָן שֶׁל הַכֹּחַ שֶׁלּוֹ שֶׁנִּמְצָא בְּמָתִיקוּת הַתּוֹרָה. וְזֶה טַעֲמוֹ עַל הַפְּרִי הַהוּא שֶׁל הָעֵץ הַתַּחְתּוֹן, וְזוֹ שִׂמְחָה שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וּמָזוֹן הָעֶלְיוֹן שֶׁלָּהֶם. כֵּיוָן שֶׁיַּעַבְרוּ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, כַּמָּה נְחָלִים עֶלְיוֹנִים שֶׁל עוֹלָם הַבָּא מַקִּיפִים לְמָקוֹמָם, וְיִשְׁתָּרְשׁוּ בּוֹ וְיַעֲלוּ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ.

מַאי יֵעָשֶׂה, דָּא יוֹבְלָא. הַהוּא דְּאִקְרֵי הָעוֹלָם הַבָּא. לְמְחַכֵּה לוֹ וּדְאִי, דִּלָּא בַּעְיִין מְזוֹנָא לְעַלְמָא דָּא, עַד דְּאָתַאן (ס"א דאתקן) לְמְזוֹנָא דִּילְהוֹן. וּמַאי מְזוֹנָא דִּילְהוֹן, הָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל דָּא זַכָּאן בְּכֹלָּא. דְּעָלַיְיהוּ כְּתִיב עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים וְגוֹ': (עד כאן מההשמטות)

מַהוּ יֵעָשֶׂה? זֶה הַיּוֹבֵל, זֶה שֶׁנִּקְרָא עוֹלָם הַבָּא. לְמְחַכֵּה לוֹ, וַדַּאי. שֶׁלֹּא רוֹצִים מָזוֹן לָעוֹלָם הַזֶּה עַד שֶׁיַּגִּיעוּ (שיתקן) לְמָזוֹן שֶׁלָּהֶם. וּמַהוּ הַמָּזוֹן שֶׁלָּהֶם? הָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל זֶה זְכָאִים בַּכֹּל, שֶׁעֲלֵיהֶם כָּתוּב עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים וְגוֹ': (עד כאן מההשמטות).

רעיא מהימנא (ויקרא כה) וְהִתְנַחַלְתֶּם אוֹתָם לִבְנֵיכֶם וְגוֹ', לְעוֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ לַעֲבֹד בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי, שֶׁכָּתוּב לְעוֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ, וְהֵם מֵהַצַּד שֶׁל חָם שֶׁגִּלָּה עֲרָיוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו (בראשית ט) אֲרוּר כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו. אֲמַאי עֶבֶד עֲבָדִים. אֶלָּא עֶבֶד לְהַהוּא עֶבֶד עוֹלָם, דְּאִיהוּ עוֹלְמוֹ שֶׁל יוֹבֵל. וְאִי תֵּימָא דְּהָא אֲחוּהָ דְּשֵׁם וְיֶפֶת הֲוָה, אֲמַאי לָא הֲוָה הָכִי כְּוָותַיְיהוּ. וְהָכִי מִזַּרְעָא דְּחָם הֲוָה אֱלִיעֶזֶר עֶבֶד דְּאַבְרָהָם, אֲמַאי לָא הֲוָה כְּוָותַיְיהוּ, דְּנָפַק צַדִּיק, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אוֹדֵי בִּבְרָכָתֵיהּ, כַּד בָּרִיךְ לֵיהּ לְבָן.

וְהִתְנַחַלְתֶּם אוֹתָם לִבְנֵיכֶם וְגוֹ', לְעוֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ לַעֲבֹד בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ, וְהֵם מֵהַצַּד שֶׁל חָם שֶׁגִּלָּה עֲרָיוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו (בראשית ט) אֲרוּר כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו. לָמָּה עֶבֶד עֲבָדִים? אֶלָּא עֶבֶד לְאוֹתוֹ עֶבֶד עוֹלָם, שֶׁהוּא עוֹלָמוֹ שֶׁל יוֹבֵל. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֵי אַחֵיהֶם שֶׁל שֵׁם וְיֶפֶת הָיָה, לָמָּה לֹא הָיָה כָּךְ כְּמוֹתָם? וְכֵן, מֵהַזֶּרַע שֶׁל חָם הָיָה אֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם, לָמָּה לֹא הָיָה כְּמוֹתוֹ, שֶׁיָּצָא צַדִּיק, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹדָה בִּבְרָכָתוֹ כְּשֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ לְבָן?

אֶלָּא וַדַּאי הָכָא בְּרָזָא דְּגַלְגּוּלָא, גּוֹלֶל אוֹר מִפָּנֵי חֹשֶׁךְ, עַבְדָּא דְּאַבְרָהָם דְּנָפַק מֵחֹשֶׁךְ, וְדָא זַרְעָא דְּחָם, דַּיְיקָא לְעֶבֶד לְהֵיוֹת כְּרַבּוֹ דְּאִיהוּ אַבְרָהָם, דְּנָפַק מֵתֶּרַח עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. וְחֹשֶׁךְ מִפְּנֵי אוֹר, דָּא יִשְׁמָעֵאל דְּנָפַק מֵאַבְרָהָם, וְעֵשָׂו מִיִּצְחָק.

אֶלָּא וַדַּאי כָּאן בְּסוֹד הַגַּלְגּוּל, גּוֹלֶל אוֹר מִפְּנֵי חֹשֶׁךְ - עֶבֶד אַבְרָהָם שֶׁיָּצָא מֵהַחֹשֶׁךְ, וְזֶה הַזֶּרַע שֶׁל חָם, דַּיְיקָא לְעֶבֶד לְהֵיוֹת כְּרַבּוֹ, שֶׁהוּא אַבְרָהָם, שֶׁיָּצָא מִתֶּרַח עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, וְחֹשֶׁךְ מִפְּנֵי אוֹר - זֶה יִשְׁמָעֵאל שֶׁיָּצָא מֵאַבְרָהָם, וְעֵשָׂו מִיִּצְחָק.

וְרָזָא תַּעֲרוֹבְתָּ טְפִּין, בַּאֲתַר דְּלָאו דִּילֵיהּ גָּרִים דָּא. מַאן דְּעָרִיב טָפָּה דִּילֵיהּ, בְּשִׁפְחָה מַחֲלַת בַּת יִשְׁמָעֵאל, אוֹ בְּבַת אֵל נֵכָר, דְּאִינּוּן רַע חֹשֶׁךְ, וְטָפָּה דִּילֵיהּ טוֹב אוֹר, (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. מְעָרֵב טוֹב עִם רַע, עָבַר עַל מֵימְרָא דְּמָארֵיהּ, דְּאָמַר (בראשית ב) וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ. וְסוֹד תַּעֲרֹבֶת טְפוֹת בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ גָּרַם אֶת זֶה. מִי שֶׁמְּעָרֵב טִפָּה שֶׁלּוֹ בְּשִׁפְחָה מַחֲלַת בַּת יִשְׁמָעֵאל, אוֹ בְּבַת אֵל נֵכָר, שֶׁהֵם רַע חֹשֶׁךְ, וְהַטִּפָּה שֶׁלּוֹ טוֹב אוֹר, (שם א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, מְעָרֵב טוֹב עִם רַע, עוֹבֵר עַל מַאֲמַר רִבּוֹנוֹ שֶׁאָמַר, (שם ב) וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ.

קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּהַהוּא דְּעָרֵב (רב), אַרְכִּיב לֵיהּ, וַאֲיִיתֵי לֵיהּ בְּגַלְגּוּלָא לְקַבְּלָא עוֹנְשֵׁיהּ. חָזַר בְּתִיּוּבְתָּא, אִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא, וְאַפְרִישׁ טוֹב מֵרַע, דְּאִינּוּן אָסוּר וְהֶתֵּר, טוּמְאָה וְטָהֳרָה, כָּשֵׁר וּפָסוּל. בְּדָא אִתְפָּרַשׁ רַע מִטּוֹב, דְּאִתְמַר בֵּיהּ וַיַּיְצֵר, יְצִירָה לְטָב, וִיצִירָה לְבִישׁ. בְּאוֹרַיְיתָא אַפְרִישׁ לוֹן, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָרִית

לֵיהּ נִשְׁמְתָא מִנַּיְהּ, לְמֶהֱוֵי שַׁלְטָא עַל תַּרְוַוּיְיהוּ, בְּחַד דְּאִיהוּ אוֹר. עָלְמָא דְּאָתֵי. וּבְחַד דְּאִיהוּ חֹשֶׁךְ, עָלְמָא דֵּין. הֲדָא הוּא דִכְתִיב וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְכִּיב אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ שֶׁעֲרַב (רב), וּמְבִיאוֹ בְּגִלְגּוּל לְקַבֵּל עָנְשׁוֹ. אִם חָזַר בִּתְשׁוּבָה, הִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וְהִפְרִיד טוֹב מֵרָע, שֶׁהֵם אִסּוּר וְהֶתֵּר, טֻמְאָה וְטָהֳרָה, כָּשֵׁר וּפָסוּל - בָּזֶה נִפְרָד הָרָע מֵהַטּוֹב, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיַּיְצֵר, יְצִירָה לְטוֹב וִיצִירָה לְרָע. בַּתּוֹרָה הִפְרִיד אוֹתָם. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹרִישׁ לוֹ נְשָׁמָה מִמֶּנּוּ, שֶׁיִּהְיֶה שׁוֹלֵט עַל שְׁנֵיהֶם, בְּאֶחָד שֶׁהוּא אוֹר - הָעוֹלָם הַבָּא, וּבְאֶחָד שֶׁהוּא חֹשֶׁךְ - הָעוֹלָם הַזֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים.

וּכְפוּם זַכְוָון וְחוֹבִין. כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ, הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת מְטִיבִין לוֹ. בֵּינוֹנִי, זְכָוָון וְחוֹבוֹי שְׁקִילִין, פְּלָגוּ זַכְוָון לְעֵילָא (ס"א ופלגו לתתא) וּפְלָגוּ חוֹבוֹי לְתַתָּא, וְרָזָא דָּא (אסתר ה) מַה שְׁאֵלָתֵךְ וְיִנָּתֶן לָךְ וּמַה בַּקָּשָׁתֵךְ עַד חֲצִי הַמַּלְכוּת וְתֵעָשׂ. צַדִּיק גָּמוּר, כָּל זַכְוּוי לְעֵילָא, וְחוֹבוֹי לְתַתָּא. רָשָׁע גָּמוּר, חוֹבוֹי לְעֵילָא, וְזַכְוּוי לְתַתָּא.

וּכְפֵי זְכֵיוֹת וְחוֹבוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת מֵיטִיבִין לוֹ. בֵּינוֹנִי - זְכֵיוֹת וְחוֹבוֹת שְׁקוּלִים, חֲצִי זְכֵיוֹת לְמַעְלָה (וחצי למטה) וַחֲצִי חֲטָאָיו לְמַטָּה, וְזֶה סוֹד (אסתר ה) מַה שְׁאֵלָתֵךְ וְיִנָּתֶן לָךְ וּמַה בַּקָּשָׁתֵךְ עַד חֲצִי הַמַּלְכוּת וְתֵעָשׂ. צַדִּיק גָּמוּר - כָּל זְכֵיוֹתָיו לְמַעְלָה, וְחוֹבוֹתָיו לְמַטָּה. רָשָׁע גָּמוּר - חוֹבוֹתָיו לְמַעְלָה, וּזְכֵיוֹתָיו לְמַטָּה.

דף קיא:

וּבַר נָשׁ דְּחָב בְּאִתְגַּלְיָיא, בְּתַרִין דַּרְגִּין אִיהוּ, אִי חָזַר בִּתְיוּבְתָּא בְּאִתְגַּלְיָיא, בֵּין צַדִּיקַיָּיא, (דף קי"א ע"ב) בְּגִין דְּיַדְעִין דִּינוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְנָטְרִין גַּרְמַיְיהוּ מִלְּמֶחֱטֵי. וּבְאִתְכַּסְיָיא, בֵּין רַשִׁיעַיָּיא, לְקַיֵּים בָּהוּ (איוב יא) וְעֵינֵי רְשָׁעִים תִּכְלֶינָה.

וּבֶן אָדָם שֶׁחָטָא בְּגָלוּי, הוּא בִּשְׁנֵי דְּרָגוֹת: אִם חָזַר בִּתְשׁוּבָה בְּגָלוּי - בֵּין צַדִּיקִים, מְשׁוּם שֶׁיּוֹדְעִים דִּינֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשׁוֹמְרִים עַצְמָם מִלַּחֲטֹא. וּבְמָכְסֶה - בֵּין רְשָׁעִים, לְקַיֵּים בָּהֶם (איוב יא) וְעֵינֵי רְשָׁעִים תִּכְלֶינָה.

וּבְגִין דָּא, חוֹבָא דְּאָדָם עָבַר, עַל (בראשית ב) וַיְצַו יְיָ' אֱלֹהִים, וְאוֹקְמוּהָ, אֵין צַו אֶלָּא עֲבוֹדָה זָרָה, אַעְבָּר עָלְיֵיהּ, אַרְכִּיב לֵיהּ בְּטִפַּת תֶּרַח, דְּבֵיהּ רַתַּח לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּעָבַר עַל צַו מַעֲבוֹדָה זָרָה. הָדַר בְּתִיוּבְתָּא, וְתָבַר צוּלְמִין דְּעֲבוֹדָה זָרָה, וְכָל מְזוֹנֵי דִּילֵיהּ. הוּא תַּקִּין בְּמָה דְּחָב, וְתָבַר חוֹבָא, וּבְנָיְינָא בִּישָׁא דְּבָנָה, וְאַמְלִיךְ לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ. עַל עָלְמָא.

וּמְשׁוּם זֶה הַחֵטְא שֶׁאָדָם עָבַר עַל (בראשית ב) וַיְצַו ה' אֱלֹהִים, וּפֵרְשׁוּהָ אֵין צַו אֶלָּא עֲבוֹדָה זָרָה, עָבַר עָלָיו, הִרְכִּיב אוֹתוֹ בְּטִפַּת תֶּרַח, שֶׁבּוֹ הִרְגִּיז אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁעָבַר עַל צַו מַעֲבוֹדָה זָרָה. חָזַר בִּתְשׁוּבָה, וְשָׁבַר צַלְמֵי עֲבוֹדָה זָרָה וְכָל מְזוֹנוֹ. הוּא תִּקֵּן בְּמָה שֶׁחָטָא, וְשָׁבַר אֶת הַחֵטְא וְאֶת הַבִּנְיָן הָרַע שֶׁבָּנָה, וְהֶמְלִיךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ עַל הָעוֹלָם.

בְּמַאי. בְּגִין דְּקוּדְשָׁא שְׁמֵיהּ יְתְבָּרַךְ בַּרְבִּים, וְעָאל בְּנוּרָא לְאִתּוֹקְדָא גַּרְמֵיהּ. לְקַיֵּים בֵּיהּ (דברים ז) פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ. וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְּלָאבוֹי תֶּרַח אַהְדַּר בְּתִיוּבְתָּא, וְאַעִיל לֵיהּ וּלְאִמֵּיהּ, וּלְכָל מָארֵי

דְּהַהוּא דְּרָא בְּגַן עֵדֶן. וְהָכִי אִתְּלְבָּן בְּנוּרָא כְּכַסְפָּא, דְּאִיהִי מוֹנִי"טָא דְּמַלְכָּא, וְשִׁקַּר לֵהּ בְּעוֹפָּרֶת, אֲעִיל לֵיהּ בְּנוּרָא, וְנָפַק הָעוֹפָּרֶת לְבַר, יִשְׁמָעֵאל. וּבְגִין דְּא נָפַק, מְצַחֵק בְּעֻבּוֹדָה זָרָה. וְאִשְׁתְּאַר אָדָם מְלוּבָּן, וְהַאי אִיהוּ שִׁינּוּי הַשֵּׁם. דְּכַד אִתְּגְּלְגַּל אָדָם, בְּעֵי לְמֶעְבַּד לֵיהּ שִׁנּוּי הַשֵּׁם, שִׁנּוּי מָקוֹם, וְשִׁנּוּי מַעֲשֶׂה.

בַּמֶּה, ? מִשּׁוּם שֶׁקִּדֵּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בָּרַבִּים וְנִכְנַס לָאֵשׁ לִשְׂרֹף אֶת עַצְמוֹ, לְקַיֵּם בּוֹ (דברים ז) פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאֶת אֲבִיו תֶּרַח הֶחֱזִיר בִּתְשׁוּבָה, וְהִכְנִיס אוֹתוֹ וְאֶת אִמּוֹ וְאֶת כָּל פַּרְנְסֵי אוֹתוֹ דּוֹר לְגַן עֵדֶן, וְכָךְ הִתְלַבֵּן בָּאֵשׁ כַּכֶּסֶף, שֶׁהִיא מַטְבֵּעַ הַמֶּלֶךְ, וְזֵיף אוֹתָהּ בְּעֹפֶרֶת, הִכְנִיס אוֹתָהּ לְאֵשׁ, וְיָצְאָה הָעֹפֶרֶת הַחוּצָה, יִשְׁמָעֵאל. וּלְפִיכָךְ יָצָא מְצַחֵק בַּעֲבוֹדָה זָרָה. וְנִשְׁאַר אָדָם מְלֻבָּן, וְזֶהוּ שִׁנּוּי הַשֵּׁם. שֶׁכְּשֶׁמִּתְגַּלְגֵּל אָדָם, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ שִׁנּוּי הַשֵּׁם, שִׁנּוּי מָקוֹם, וְשִׁנּוּי מַעֲשֶׂה.

לְבָתַר אִתָּא יִצְחָק, וְאִתְתְּקַף בֵּיהּ, מֵחוֹבָא תִּנְיָינָא, דְּאִתְמַר בֵּיהּ עַל הָאָדָם, דְּדָא שְׁפִיכוּת דָּמִים, וְדָא גָּרַם נְסִיּוֹנָא דְּיִצְחָק בְּסַכִּינָא. וְאִתְבָּרַר בֵּיהּ, כְּמַאן דְּבָרִיר אוֹכֶל מִגּוֹ פְּסוֹלֶת, וְנָפִיק פְּסוֹלֶת לְבַר, עֲשָׂו שׁוֹפֵךְ דָּמִים.

אַחַר כָּךְ בָּא יִצְחָק, וְהִתְחַזֵּק בּוֹ מֵהַחֵטְא הַשֵּׁנִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ עַל הָאָדָם, שֶׁזֶּה שְׁפִיכוּת דָּמִים, וְזֶה גָּרַם אֶת הַנִּסָּיוֹן שֶׁל יִצְחָק בְּסַכִּין, וְהִתְבָּרֵר בּוֹ, כְּמִי שֶׁבּוֹרֵר אֹכֶל מִתּוֹךְ פְּסֹלֶת, וְיָצְאָה הַפְּסֹלֶת הַחוּצָה, עֲשָׂו שׁוֹפֵךְ דָּמִים.

לְבָתַר אִתָּא יַעֲקֹב, וְאַרְכִּיב לֵיהּ בְּלָבָן, וְאִתְעֲבִיד עֻבְּדָּ לְגַבֵּיהּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב. (בראשית כט) אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל. וּבְהַהִיא סִבָּה דְּאַחְלָף לֵהּ בַּאֲחוֹתָא, עֲבַד שֶׁבַע שָׁנִים אָחֳרָנִין. לְאַפָּקָא תֵּרִין טִפִּין דְּזַרְקָ אָדָם בַּאֲתַר נוּכְרָאָה, וְדָא גִּלּוּי עֲרָיוֹת, וְהַאי אִיהוּ לֵאמֹר. וַאֲפִיק לוֹן מִן לָבָן הָאֲרַמִּי, נָחָשׁ.

אַחַר כָּךְ בָּא יַעֲקֹב וְהִרְכִּיב אוֹתוֹ בְּלָבָן, וְנַעֲשָׂה עֻבְּדָּ אֵלָיו, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כט) אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל. וּבְאוֹתָהּ סִבָּה שֶׁהֶחֱלִיפָהּ בַּאֲחוֹתָהּ, עָשָׂה שֶׁבַע שָׁנִים אֲחֵרוֹת, לְהוֹצִיא שְׁתֵּי טִפּוֹת שֶׁזָּרַק אָדָם בְּמָקוֹם נָכְרִי, וְזֶה גִּלּוּי עֲרָיוֹת, וְזֶהוּ לֵאמֹר. וְהוֹצִיאָם מִלָּבָן הָאֲרַמִּי, נָחָשׁ.

וּבְתַלַת אִלֵּין, הֲוָה לְאָדָם שִׁנּוּי הַשֵּׁם, וְשִׁנּוּי מָקוֹם, וְשִׁנּוּי מַעֲשֶׂה. שִׁנּוּי הַשֵּׁם: בְּאַבְרָהָם. וְשִׁנּוּי מָקוֹם: בְּיִצְחָק. וְשִׁנּוּי מַעֲשֶׂה: בְּיַעֲקֹב. וְאִי לְהַאי דְּאִתְמַר בֵּיהּ, (איוב כח) אֵז רָאָהּ וַיְסַפְּרָהּ, קִבֵּל בְּתִיּוּבְתָּא כָּל שֶׁכֵּן לְאַחֲרִים.

וּבְשָׁלֹשׁ אֵלֶּה הָיָה לְאָדָם שִׁנּוּי הַשֵּׁם, וְשִׁנּוּי מָקוֹם, וְשִׁנּוּי מַעֲשֶׂה. שִׁנּוּי הַשֵּׁם - בְּאַבְרָהָם. וְשִׁנּוּי מָקוֹם - בְּיִצְחָק. וְשִׁנּוּי מַעֲשֶׂה - בְּיַעֲקֹב. וְאִם לָזֶה שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (איוב כח) אֵז רָאָהּ וַיְסַפְּרָהּ קִבֵּל בִּתְשׁוּבָה, כָּל שֶׁכֵּן לַאֲחֵרִים.

וּבְגִין דָּא, עֶבֶד טוֹב אַתְרָא גָּרִים. וְעֶבֶד רָע, אוּף הָכִי. אֲבָל שְׁאָר עֲבָדִים, לְעוֹלָם בָּהֶם תַּעֲבוֹדוּ. קָמוּ מָארֵי מְתִיבְתָּא, וְאָמְרוּ (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ, שֶׁכָּכָ"ה בְּגִימַטְרִיָא מֹשֶׁה. קָם רַעְיָא מְהֵימָנָא וְאָמַר, אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְיָ' אֱלֹהָיו. (ע"כ רעיא מהימא) (משפטים קי"ז לא תהיה אחרי רבים וכו')

וּמִשּׁוּם זֶה, עֶבֶד טוֹב הַמָּקוֹם גּוֹרֵם, וְעֶבֶד רָע גַּם כֵּן. אֲבָל שְׁאָר עֲבָדִים, לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ. קָמוּ בַּעֲלֵי הַיְשִׁיבָה וְאָמְרוּ, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ, שֶׁכָּכָ"ה בְּגִימַטְרִיָא מֹשֶׁה. קָם הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְאָמַר, אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו. (ע"כ רעיא מהימנא).

(ויקרא כה) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים וְגוֹ'. פִּקּוּדָא לַעֲבוֹד בְּכָל מִינֵי עֲבוֹדָה בַּמִּקְדָּשׁ, וּלְבַר מִמִּקְדָּשׁ, בְּכָל אִינּוּן פּוּלְחָנִין דְּאִקְרֵי עֲבוֹדָה, בִּצְלוֹתָא, לְאִשְׁתַּדְּלָא בָּתַר פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא דְּכֹלָּא אִקְרֵי עֲבוֹדָה, כְּעֶבֶד דְּאִשְׁתְּדַל בָּתַר מָארֵיהּ, בְּכָל מַה דְּאִצְטְרִיךְ.

כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים וְגוֹ'. מִצְוָה לַעֲבֹד בְּכָל מִינֵי עֲבוֹדָה בַּמִּקְדָּשׁ, וּמִחוּץ לַמִּקְדָּשׁ בְּכָל אוֹתָן עֲבוֹדוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת עֲבוֹדָה, בִּתְפִלָּה, לְהִשְׁתַּדֵּל אַחַר מִצְוֹות הַתּוֹרָה, שֶׁהַכֹּל נִקְרָא עֲבוֹדָה, כְּעֶבֶד שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל אַחַר רִבּוֹ בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ.

בְּגִין דְּיִשְׂרָאֵל קָרֵי לוֹן עֲבָדִים, דִּכְתִיב כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדַי הֵם. מַאי טַעֲמָא אינּוּן עֲבָדִים. בְּגִין דִּכְתִיב אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב בְּעֶשֶׂר אֲמִירָן לְבָתַר, דִּכְתִיב (שמות כ) אָנֹכִי יְיָ' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, לְמִפְלַח לֵיהּ כְּעֶבֶד דְּפָלַח לְמָארֵיהּ דְּפָרִיק לֵיהּ מִן מוֹתָא, דְּפָרִיק לֵיהּ מִכָּל בִּישִׁין דְּעָלְמָא.

מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל קָרָא לָהֶם עֲבָדִים, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כה) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדַי הֵם. מָה הַטַּעַם הֵם עֲבָדִים? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בַּעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת אַחַר כָּךְ, שֶׁכָּתוּב אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, לַעֲבֹד אוֹתוֹ כְּעֶבֶד שֶׁעוֹבֵד אֶת רִבּוֹ שֶׁפָּדָה אוֹתוֹ מִמָּוֶת, וְשֶׁפָּדָה אוֹתוֹ מִכָּל הָרָעוֹת שֶׁל הָעוֹלָם.

בְּתָרִין זִינִין (נ"א שמהן אלין) אִקְרוּן יִשְׂרָאֵל לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, עֲבָדִים, דִּכְתִיב עֲבָדַי הֵם. וְאִקְרוּן בָּנִים, דִּכְתִיב (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַיְיָ' אֱלֹהֵיכֶם. בְּזִמְנָא דְּיַדַּע לֵיהּ בַּר נָשׁ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּאוֹרַח כְּלָל, כְּדֵין אִקְרֵי עֶבֶד דְּעָבִיד פִּקּוּדָא דְּמָארֵיהּ, וְלֵית לֵיהּ רְשׁוּ לְחַפָּשָׁא בְּגִנְיזוֹי וּבְרָזִין דְּבֵיתֵיהּ. בְּזִמְנָא דְּיַדַּע לֵיהּ בַּר נָשׁ בְּאוֹרַח פְּרָט, כְּדֵין אִקְרֵי בֵּן רְחִימָא דְּיֵלֵיהּ, כְּבֵן דְּחָפִישׁ בִּגְנִיזוֹי, בְּכָל רָזִין דְּבֵיתֵיהּ.

בִּשְׁנֵי סוּגִים (שמות אלו) נִקְרָאִים יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲבָדִים, שֶׁכָּתוּב עֲבָדַי הֵם (שם), וְנִקְרָאִים בָּנִים, שֶׁכָּתוּב (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. בִּזְמַן שֶׁמַּכִּיר הָאָדָם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדֶרֶךְ כְּלָל, אָז הוּא נִקְרָא עֶבֶד שֶׁעוֹשֶׂה מִצְוַת רַבּוֹ, וְאֵין לוֹ רְשׁוּת לְחַפֵּשׂ בְּגָנְזָיו וּבְסוֹדוֹת בֵּיתוֹ. בִּזְמַן שֶׁמַּכִּיר אוֹתוֹ הָאָדָם בְּדֶרֶךְ פְּרָט, אָז נִקְרָא בֵּן, אָהוּב שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ בֵּן שֶׁמְּחַפֵּשׂ בְּגָנְזָיו, בְּכָל סוֹדוֹת בֵּיתוֹ.

וְאַף עַל גַּב דְּאִקְרֵי בֵּן בְּרָא בּוּכְרָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (שמות ד) בְּנִי בְכוֹרִי יִשְׂרָאֵל, לָא יִפּוּק גַּרְמֵיהּ מִכְּלָלָא דְּעֶבֶד, לְמִפְלַח לַאֲבוּי בְּכָל פּוּלְחָנִין דְּאִינּוּן יִקָּרָא דַּאֲבוּי. וְהָכִי אִצְטְרִיךְ לְכָל בַּר נָשׁ לְמֶהֱוֵי לְגַבֵּי אֲבוּי בֵּן, לְחַפָּשָׂא בִּגְנִיזוֹי וּלְמִנְדַּע רָזִין דְּבֵיתֵיהּ, וּלְאִשְׁתַּדָּלָא אֲבַתְרַיְיהוּ. וּלְמֶהֱוֵי לְגַבֵּי אֲבוּי עֶבֶד.

וְאַף עַל גַּב שֶׁנִּקְרָא בֵּן, בֵּן בְּכוֹר לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, אַל יוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִכְּלַל שֶׁל עֶבֶד, לַעֲבֹד אֶת אָבִיו בְּכָל הָעֲבוֹדוֹת שֶׁהֵן כְּבוֹד אָבִיו. וְכָךְ צָרִיךְ לְכָל בֶּן אָדָם לִהְיוֹת בֵּן לְגַבֵּי אָבִיו, לְחַפֵּשׂ בְּגָנְזָיו וְלָדַעַת סוֹדוֹת בֵּיתוֹ וּלְהִשְׁתַּדֵּל אַחֲרֵיהֶם, וְלִהְיוֹת עֶבֶד לְגַבֵּי אָבִיו.

וְרָזָא דְּמִלָּה, תְּרֵין דַּרְגִּין אִינּוּן לְעֵילָּא, דְּאִצְטְרִיךְ בַּר נָשׁ לְאִתְעַטָּרָא בְּהוּ, וְאִינּוּן רָזָא דִּמְהֵימְנוּתָא, וְאִינּוּן חַד. חַד, רָזָא דְּעָבָד. וְחַד. רָזָא דְּבֵן. וְהַאי עָבֶד, אִקְרֵי אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. בֵּן, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא בְּנֵי בְכוֹרִי יִשְׂרָאֵל. וְכֹלָּא רָזָא חָדָא דִּמְהֵימְנוּתָא. וְאִצְטְרִיךְ בַּר נָשׁ לְאִתְעַטָּרָא בְּאִלֵּין דַּרְגִּין, לְאִתְכַּלְלָא בְּרָזָא דִּמְהֵימְנוּתָא.

וְסוֹד הַדָּבָר - שְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן לְמַעְלָה שֶׁצָּרִיךְ בֶּן אָדָם לְהִתְעַטֵּר בָּהֶן, וְהֵן סוֹד הָאֱמוּנָה, וְהֵן אַחַת. אַחַת סוֹד שֶׁל עֶבֶד, וְאַחַת סוֹד שֶׁל בֵּן. וְהָעֶבֶד הַזֶּה נִקְרָא אָדוֹן כָּל הָאָרֶץ. בֵּן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, בְּנֵי בְכוֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְהַכֹּל סוֹד אֶחָד שֶׁל הָאֱמוּנָה. וְצָרִיךְ בֶּן אָדָם לְהִתְעַטֵּר בַּדְּרָגוֹת הַלָּלוּ, לְהִכָּלֵל בְּסוֹד הָאֱמוּנָה.

דף קיב.

עֶבֶד, לְמִפְלַח בְּכָל זִינֵי פּוּלְחָנָא, בִּצְלוֹתָא דְּאִקְרֵי עֲבוֹדָה, כְּהַאי עֶבֶד דְּאִיהוּ רָזָא עִלָּאָה, דְּלָא שָׁכִיךְ לְעָלְמִין תְּדִיר. וְקָא מְשַׁבְּחָא וּמְנַגְּנָא תְּדִיר. וְהָא אִתְּמַר בְּפוּלְחָנִין אָחֳרָנִין, דְּכָל פּוּלְחָנִין וּמִלִּין דְּעָלְמִין כֻּלְּהוּ אִיהוּ עָבִיד וּפָלַח. וּבְגִין דָּא אִקְרֵי אֲדוֹן, בְּגִין דְּאִיהוּ עֶבֶד לְמִפְלַח, אִקְרֵי אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. בַּר נָשׁ דְּאִתְעַטָּר בְּרָזָא (דף קי"ב ע"א) דָּא, לְמֵיהֱוֵי עֶבֶד לְמִפְלַח פּוּלְחָנֵיהּ דְּמָארֵיהּ, אִיהוּ סָלִיק וְאִתְעַטָּר לְמֶהֱוֵי בְּדַרְגָּא דָּא, וְאִקְרֵי אוּף הָכִי אֲדוֹן, דְּהָא אִיהוּ בַּרְיךְ בְּכָל אִינּוּן פּוּלְחָנִין, לְהַאי עָלְמָא, וְקַיֵּים לֵיהּ. וְעַל דָּא אִקְרֵי אֲדוֹן. (ס"א אדוני הארץ).

עֶבֶד, לַעֲבֹד בְּכָל מִינֵי עֲבוֹדָה, בִּתְפִלָּה שֶׁנִּקְרֵאת עֲבוֹדָה, כְּמוֹ אוֹתוֹ עֶבֶד שֶׁהוּא סוֹד עֶלְיוֹן, שֶׁלֹּא שׁוֹכֵךְ לְעוֹלָמִים תָּמִיד, וּמְשַׁבֵּחַ וּמְנַגֵּן תָּמִיד. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר בַּעֲבוֹדוֹת אֲחֵרוֹת, שֶׁכָּל הָעֲבוֹדוֹת וְדִבְרֵי הָעוֹלָמוֹת, כֻּלָּם הוּא עוֹשֶׂה וְעוֹבֵד. וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרָא אָדוֹן, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עֶבֶד לַעֲבֹד, נִקְרָא אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. בֶּן אָדָם שֶׁמִּתְעַטֵּר בְּסוֹד הַזֶּה, לִהְיוֹת עֶבֶד לַעֲבֹד עֲבוֹדַת רַבּוֹ, הוּא עוֹלֶה וּמִתְעַטֵּר לִהְיוֹת בַּדְּרָגָה הַזּוֹ, וְנִקְרָא אַף כֵּן אָדוֹן, שֶׁהֲרֵי הוּא מְבָרֵךְ בְּכָל הָעֲבוֹדוֹת הָאֵלֶּה אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וּמְעָמְדוֹ, וְעַל זֶה נִקְרָא אָדוֹן. (אדוני הארץ).

זַכָּאָה חוּלְקֵיהּ דְּהַאי בֵּן, דְּזָכֵי לְאִשְׁתַּדְּלָא לְמִנְדַּע בְּגִנְזֵי דְּאֲבוֹי, וּבְכָל רָזִין דְּבֵיתֵיהּ, כִּבְרָא יְחִידָאי דְּאַשְׁלְטֵיהּ אֲבוֹי בְּכָל גְּנָזוֹי, וְדָא אִיהוּ יְקָרָא, דְּשַׁלִּיט עַל כֹּלָּא מַאן דְּיִשְׁתַּדֵּל בְּאוֹרַיְיתָא, לְמִנְדַּע לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּבְאֵינּוּן גְּנִיזִין דִּילֵיהּ, אִקְרֵי בֵּן לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כָּל חֵילֵי שְׁמַיָּא, לֵית מַאן דְּיִמְחֵי בִּידֵיהּ, בְּכָל שַׁעֲתָא דְּאִצְטְרִיךְ לְמֵיעַל לְגַבֵּי אֲבוֹי. זַכָּאָה חוּלְקֵיהּ בְּעָלְמִין כֻּלְּהוּ. וּבְגִין דָּא, כַּד אִשְׁתַּדַּל לְמִנְדַּע לֵיהּ בְּאוֹרַח פָּרָט, בְּרָזָא דְּחָכְמְתָא, כְּדֵין אִקְרֵי בֵּן.

אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל הַבֵּן הַזֶּה, שֶׁזּוֹכֶה לְהִשְׁתַּדֵּל לָדַעַת בְּגִנְזֵי אָבִיו וּבְכָל סוֹדוֹת בֵּיתוֹ, כְּמוֹ בֵּן יְחִידִי שֶׁהִשְׁלִיטוֹ אָבִיו בְּכָל גְּנָזָיו, וְזֶהוּ הַכָּבוֹד, שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הַכֹּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לָדַעַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּבְאוֹתָם הַגְּנָזִים שֶׁלּוֹ נִקְרָא בֵּן לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּכָל כֹּחוֹת הַשָּׁמַיִם אֵין מִי שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדוֹ, בְּכָל שָׁעָה שֶׁמְּצָטָרֵךְ

לְהַכְנַס אֶל אֲבִיו. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וּמִשּׁוּם זֶה, כְּשֶׁמִּשְׁתַּדֵּל לְהַכִּירוֹ בְּדֶרֶךְ פְּרָט, בְּסוֹד הַחָכְמָה, אָז נִקְרָא בֵּן.

בְּפוּלְחָנָא דְּבַר נָשׁ פָּלַח לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אִית פּוּלְחָנָא, דְּאִצְטְרִיךְ בַּר נָשׁ לְאִתְכַּלְלָא בְּתַרְוַויְיהוּ, לְמֶהֱוֵי עֶבֶד וּבֵן, לְאִתְעַטָּרָא בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וּמָה אִיהוּ. דָּא פּוּלְחָנָא דְּצָלוֹתָא, דְּאִצְטְרִיךְ לְמֶהֱוֵי בָּהּ עֶבֶד וּבֵן, לְאִתְכַּלְלָא בְּדַרְגִּין עִלָּאִין אִלֵּין. לְמִפְלַח וּלְאַתְקָנָא צְלוֹתָא בָּרָזָא דְּעֶבֶד, לְמִפְלַח פּוּלְחָנָא דְּתִקּוּנָא דְּעָלְמִין. וּלְאִתְדַּבְּקָא רְעוּתֵיהּ בָּרָזִין דְּחָכְמְתָא, לְאִתְדַּבְּקָא בְּמָארֵיהּ בְּגְנִיזִין עִלָּאִין כַּדְקָא חֲזַי.

בָּעְבוֹדָה שֶׁבֵּן אָדָם עוֹבֵד לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֵשׁ עֲבוֹדָה שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהַכְלֵל בִּשְׁנֵיהֶם, לִהְיוֹת עֶבֶד וּבֵן, לְהִתְעַטֵּר בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמַהוּ? זוֹ עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת בָּהּ עֶבֶד וּבֵן, לְהִכָּלֵל בְּדַרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הַלָּלוּ. לַעֲבֹד וּלְהִתְקִין תְּפִלָּה בְּסוֹד שֶׁל עֶבֶד, לַעֲבֹד אֶת הָעֲבוֹדָה שֶׁל תִּקּוּן הָעוֹלָמוֹת, וּלְהַדְבִּיק רְצוֹנוֹ בְּסוֹדוֹת הַחָכְמָה, לְהִתְדַּבֵּק בְּרָזוֹ בִּגְנָזִים עֶלְיוֹנִים כָּרָאוּי.

בֵּן אִתְדַּבַק תָּדִיר בַּאֲבוּי בְּלָא פְּרוּדָא כְּלָל, לֵית מַאן דְּיִמְחֵי בִּידֵיהּ. עֶבֶד, עָבִיד פּוּלְחָנָא דְּמָארֵיהּ, וְאַתְקִין תִּקּוּנֵי עָלְמָא. מַאן דַּהֲוֵי תַּרְוַויְיהוּ בְּכָלְלָא חָדָא, בְּחִבּוּרָא חָדָא, דָּא אִיהוּ בַּר נָשׁ דְּאַתְקִין רָזָא דְּכָל מְהֵימְנוּתָא בְּכָלְלָא חָדָא, בְּלָא פְּרוּדָא כְּלָל, וּמְחַבֵּר כֹּלָּא כַּחֲדָא. דָּא אִיהוּ בַּר נָשׁ, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַכְרִיז עָלּוֹי בְּכָל אִלֵּין חַיָּילִין וּמַשְׁרְיָין דְּכָל עָלְמִין, וּבְכָל אינוּן רְקִיעִין, אִזְדְּהָרוּ בִּפְלַנְיָא מְהֵימָנָא דְּבֵי מַלְכָּא, דְּכָל גִּנְזֵי דְּמָארֵיהּ בִּידֵיהּ. זַכָּאָה אִיהוּ בְּהַאי עָלְמָא, וְזַכָּאָה אִיהוּ בְּעָלְמָא דְּאָתֵי.

בֵּן נִדְבָּק תָּמִיד בְּאָבִיו לְלֹא פֵּרוּד כְּלָל, אֵין מִי שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדוֹ. הָעֶבֶד עוֹשֶׂה עֲבוֹדַת רַבּוֹ וּמַתְקִין תִּקּוּנֵי הָעוֹלָם. מִי שֶׁיִּהְיֶה שְׁנֵיהֶם בְּכָלָל אֶחָד, בְּחִבּוּר אֶחָד, זֶהוּ אָדָם שֶׁמַּתְקִין אֶת סוֹד כָּל הָאֱמוּנָה בְּכָלָל אֶחָד, לְלֹא פֵּרוּד כְּלָל, וּמְחַבֵּר אֶת הַכֹּל כְּאֶחָד. זֶהוּ בֵּן אָדָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְרִיז עָלָיו בְּכָל אוֹתָם חֵילוֹת וּמַחֲנוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת וּבְכָל אוֹתָם הָרְקִיעִים: הִזָּהֲרוּ בִּפְלוֹנִי נֶאֱמָן בֵּית הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּל גִּנְזֵי רַבּוֹ בְּיָדוֹ. אַשְׁרֵיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַשְׁרֵיו בָּעוֹלָם הַבָּא.

מֵהַהוּא יוֹמָא וּלְהַלְאָה, אִשְׁתְּמוֹדַע בַּר נָשׁ, וְאִתְרְשִׁים בְּעָלְמִין כֵּלְהוּ. בְּשַׁעֲתָא דְּאִצְטְרִיךְ כָּל חֵילִין וּמַשְׁרְיָין כֵּלְהוּ אִזְדְּהָרָן לְמֶהֱוֵי גַּבֵּיהּ, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא בָּעֵי אֶלָּא אִיהוּ בִּלְחוֹדוֹי. וְקָלָא אִתְעָר, יֵאוֹת הוּא לְיָחִיד לְמֶהֱוֵי גַּבֵּיהּ דְּיָחִיד, וּלְאִתְעַסְקָא יָחִיד בְּיָחִיד.

מַאוֹתוֹ יוֹם וְהָלְאָה נוֹדָע הָאָדָם וְנִרְשָׁם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. בְּשָׁעָה שֶׁצָּרִיךְ, כָּל הַחֲיָלוֹת וְהַמַּחֲנוֹת, כֻּלָּם מֻזְהָרִים לִהְיוֹת אֲצָלוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא רוֹצֶה אֶלָּא אוֹתוֹ בִּלְבַדּוֹ. וְקוֹל מִתְעוֹרֵר: רָאוּי הוּא לְיָחִיד לִהְיוֹת אֵצֶל הַיָּחִיד וּלְהִתְעַסֵּק יָחִיד בְּיָחִיד.

וְרָזָא דְּתָרֵין דַּרְגִּין אִלֵּין, אַשְׁכַּחְנָא בְּחַד קְרָא, דִּכְתִיב, (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה, הָא עֶבֶד. יִשְׂרָאֵל הָא בֵּן. דְּכַד אִינּוּן כְּלָלָא חֲדָא, כְּדֵין כְּתִיב אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

וְהַסּוֹד שֶׁל שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הָאֵלּוּ מָצָאנוּ בְּפָסוּק אֶחָד, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה - הֲרֵי עֶבֶד. יִשְׂרָאֵל - הֲרֵי בֵּן. שֶׁכַּאֲשֶׁר הֵם כְּלָל אֶחָד, אָז כָּתוּב אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

בָּרוּךְ יְיָ' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן יִמְלוֹךְ יְיָ' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. (שמות קל"ד ע"ב פקודא ללמוד תורה)
בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פרשת בחקותי

(ויקרא כ"ו) אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלֵכוּ וְגוֹ'. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח, (מיכה ו) עַמִּי זְכָר נָא מַה יָּעַץ בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב וּמָה עָנָה אֹתוֹ בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר וְגוֹ'. עַמִּי זְכָר נָא, זַכָּאָה חוּלְקָא דְּעַמָּא דָּא, דְּמָארֵיהוֹן אוֹכַח לוֹן הָכִי. עַמִּי זְכָר נָא, אַף עַל גַּב דְּאַתּוּן סָטָאן מֵאוֹרְחֵי, עַמִּי אַתּוּן, דְּלָא בָּעֵינָא לְמֶעְבַּד לְכוּ כְּעוֹבָדַיְיכוּ.

אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלֵכוּ וְגוֹ'. רַבִּי חִיָּיא פָּתַח, (מיכה ו) עַמִּי זְכָר נָא מַה יָּעַץ בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב וּמָה עָנָה אֹתוֹ בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר וְגוֹ'. עַמִּי זְכָר נָא, אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל הָעָם הַזֶּה שֶׁרִבּוֹנָם מוֹכִיחַ אוֹתָם כָּךְ. עַמִּי זְכָר נָא, אַף עַל גַּב שֶׁאַתֶּם סוֹטִים מִדַּרְכִּי - עַמִּי אַתֶּם, שֶׁאֵינִי רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת לָכֶם כְּמַעֲשֵׂיכֶם.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, זַכָּאָה חוּלְקָא דְּעַמָּא, דְּמָארַיְיהוּ אָמַר לוֹן, (מיכה ו) עַמִּי מֶה עָשִׂיתִי לָךְ וּמָה הֶלְאֵיתִיךָ עֲנֵה בִי. מַה יָּעַץ בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב. בְּכַמָּה מִלִּין וְעוֹבָדִין אָמַר לְשֵׁיצָאָה לְכוּ מֵעָלְמָא, וְכַמָּה חַרְשִׁין אִתְעַר לָקֳבָלַיְיכוּ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל הָעָם שֶׁרִבּוֹנָם אוֹמֵר לָהֶם: עַמִּי מֶה עָשִׂיתִי לָךְ וּמָה הֶלְאֵיתִיךָ עֲנֵה בִי. מַה יָּעַץ בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב. בְּכַמָּה דְבָרִים וּמַעֲשִׂים אָמַר לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם מֵהָעוֹלָם, וְכַמָּה כְּשָׁפִים עוֹרֵר כְּנֶגְדְּכֶם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אָמַר לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, זְכוֹר נָא. וַוי דַּאֲנָן צַוּוחִין בְּכָל יוֹמָא, וְגָעֲינָן וּבָכֵינָן, (איכה ה) זְכוֹר יְיָ' מֶה הָיָה לָנוּ. (תהלים קלז) זְכוֹר יְיָ' לִבְנֵי אֱדוֹם, וְלָא בָּעֵי לְאַשְׁגְּחָא עָלָנָא, הוּא אָמַר לָן בְּבָעוּ זְכוֹר נָא, אֵין נָא אֶלָּא לְשׁוֹן בָּעוּתָא, וַאֲנָן לָא אַשְׁגַּחְנָא בֵּיהּ, כְּגַוְונָא דְּא אֲנָן צַוּוחִין, זְכוֹר יְיָ' מֶה הָיָה לָנוּ, זְכוֹר יְיָ' לִבְנֵי אֱדוֹם, (תהלים עד) זְכוֹר עֲדָתְךָ קָנִיתָ קֶדֶם, (תהלים קו) זָכְרֵנִי יְיָ' בִּרְצוֹן עַמֶּךָ, וְלָא בָּעֵי לְאַשְׁגְּחָא עָלָן.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: זָכוֹר נָא. אוֹי שֶׁאָנוּ צוֹוְחִים בְּכָל יוֹם, וְגוֹעִים וּבוֹכִים, (איכה ה) זְכוֹר ה' מֶה הָיָה לָנוּ, (תהלים קלז) זְכֹר ה' לִבְנֵי אֱדוֹם, וְלֹא רוֹצֶה לְהַשְׁגִּיחַ עָלֵינוּ, הוּא אָמַר לָנוּ: בְּבַקָּשָׁה זְכָר נָא. אֵין נָא אֶלָּא לְשׁוֹן בַּקָּשָׁה, וְאָנוּ לֹא הִשְׁגַּחְנוּ בּוֹ. כְּמוֹ כֵן אָנוּ צוֹוְחִים: זְכֹר ה' מֶה הָיָה לָנוּ, זְכֹר ה' לִבְנֵי אֱדֹם, (שם עד) זְכֹר עֲדָתְךָ קָנִיתָ קֶדֶם, (שם קו) זָכְרֵנִי ה' בִּרְצוֹן עַמֶּךָ, וְלֹא רוֹצֶה לְהַשְׁגִּיחַ עָלֵינוּ.

דף קיב:

רִבִּי יְהוּדָה אָמַר, וַדַּאי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַשְׁגַּח עָלָן תָּדִיר, וְדָכִיר לָן, אִי לָאו דְּאִיהוּ אַשְׁגַּח בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל, וְדָכִיר לוֹן, לָא יְקוּמוּן חַד יוֹמָא בְּגָלוּתָא, הָדָא הוּא דִכְתִיב, (ויקרא כו) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹ'. (דף קי"ב ע"ב) קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא עָבִיד לָן כְּעוֹבָדָנָא.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ עָלֵינוּ תָּמִיד וְזוֹכֵר אוֹתָנוּ, שֶׁאִם הוּא לֹא יַשְׁגִּיחַ עַל יִשְׂרָאֵל וְזוֹכֵר אוֹתָם, לֹא יַעַמְדוּ יוֹם אֶחָד בַּגָּלוּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹ'. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ עוֹשֶׂה לָנוּ כְּמַעֲשֵׂינוּ.

תָּא חֲזֵי, בָּלָק חַכִּים הֲוָה, וְרַב חַרְשִׁין בְּעוֹבָדֵי יְדוֹי, יַתִּיר מִן בִּלְעָם. וְהָכִי אוֹלִיפְנָא כָּל מַה דְּבַעֲי בַּר נָשׁ בְּהַאי עָלְמָא בְּפוּלְחָנָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בָּעֵי לְאִתְעָרָא בְּעוֹבָדָא לְתַתָּא. דִּבְעוֹבָדָא דִּלְתַתָּא, אִתְעַר עוֹבָדָא לְעֵילָּא, וְעוֹבָדָא דָּא בָּעֵי בְּקַדּוּשָׁה, וְהָא אוּקְמוּהָ. וּבָאתָר דְּלֵית עוֹבָדָא, אִית מִלָּה, וּבְמִלָּה דְּפוּמָא, תַּלְיָא עוֹבָדָא, לְאִתְעָרָא לְעֵילָּא. כְּמָה דְּבָעֵינָן לְאִתְעָרָא קְדוּשָׁה עִלָּאָה, בְּעוֹבָדָא וּבְמִלָּה. הָכִי נָמֵי אִינּוּן דְּאַתְיָין מִסִּטְרָא דִּמְסָאֲבוּתָא, בָּעְיִין לְאִתְעָרָא סִטְרָא דִּלְהוֹן, בְּעוֹבָדָא וּבְמִלָּה דְּפוּמָא.

בֹּא רְאֵה, בְּלָק חָכָם הָיָה, וּגְדוֹל הַמְכַשְּׁפִים בְּמַעֲשֵׂי יָדָיו יוֹתֵר מִבִּלְעָם. וְכָךְ לִמַּדְנוּ, כָּל מַה שֶּׁרוֹצֶה בֶּן אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, צָרִיךְ לְעוֹרֵר בַּמַּעֲשֶׂה לְמַטָּה. שֶׁבַּמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה לְמַעְלָה, וְהַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה צָרִיךְ בְּקֻדֻּשָּׁה, וַהֲרֵי פֵּרַשְׁוּהָ. וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין מַעֲשֶׂה, יֵשׁ דִּבּוּר. וּבְדִבּוּר הַפֶּה תְּלוּי הַמַּעֲשֶׂה, לְעוֹרֵר לְמַעְלָה. כְּמוֹ שֶׁצְּרִיכִים לְעוֹרֵר קְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה בְּמַעֲשֶׂה וּבְדִבּוּר, כָּךְ גַּם אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַטֻּמְאָה צְרִיכִים לְעוֹרֵר אֶת הַצַּד שֶׁלָּהֶם בְּמַעֲשֶׂה וּבְדִבּוּר הַפֶּה.

וְאַף עַל גַּב דְּבִלְעָם חַרְשָׁא הֲוָה רַב מִכָּל חַרְשִׁין דְּעָלְמָא, חַרְשָׁא עִלָּאָה מִנַּיְהּ הֲוָה בָּלָק. בְּקֶסֶם הֲוָה בָּלָק רַב מִכָּל חַכִּימִין. וּבִלְעָם בְּנַחַשׁ (והא אוקמוה). קֶסֶם וְנַחַשׁ תְּרִין דַּרְגִּין אִינּוּן, קֶסֶם תַּלְיָא בְּעוֹבָדָא. נַחַשׁ לָא תַּלְיָא בְּעוֹבָדָא אֶלָּא בְּאִסְתַּכְלוּתָא, וּבְמִלָּה דְּפוּמָא. וּכְדֵין מִתְעָרִין עֲלַיְיהוּ רוּחָא מִסְאָבָא, לְאִתְלַבָּשָׁא בְּהוּ, וְעָבִיד מַה דְּעָבִיד.

וְאַף עַל גַּב שֶׁבִּלְעָם הָיָה הַגָּדוֹל מִכָּל מְכַשְּׁפֵי הָעוֹלָם - מְכַשֵּׁף עֶלְיוֹן מִמֶּנּוּ הָיָה בָּלָק. בְּקֶסֶם הָיָה בָּלָק גָּדוֹל מִכָּל הַחֲכָמִים, וּבִלְעָם בְּנַחַשׁ (והרי פרשוה). קֶסֶם וְנַחַשׁ שְׁתֵּי דְרָגוֹת הֵן. קֶסֶם תָּלוּי בְּמַעֲשֶׂה, נַחַשׁ לֹא תָלוּי בְּמַעֲשֶׂה, אֶלָּא בְּהִסְתַּכְּלוּת וּבְדִבּוּר הַפֶּה, וְאָז מְעוֹרְרִים עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וְעוֹשֶׂה מַה שֶּׁעוֹשֶׂה.

וְיִשְׂרָאֵל קַדִּישִׁין לָאו הָכֵי, אֶלָּא כֻּלְּהוּ קַדִּישִׁין, וְכָל עוֹבָדַיְיהוּ לְאִתְעָרָא עֲלַיְיהוּ רוּחָא קַדִּישָׁא. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (ישעיה לב) עַד יֵעָרֶה עָלֵינוּ רוּחַ מִמָּרוֹם. וְעַל דָּא כְּתִיב, (במדבר כג) כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל, דְּהָא אִינּוּן בְּסִטְרָא דִּקְדוּשָּׁה עִלָּאָה אֲחִידָן. וְעוֹבָדַיְיהוּ בְּקֻדּוּשָׁה אָתוּ, וּקְדוּשָׁה מִתְעָרֵי עֲלַיְיהוּ וּמִתְלַבְּשָׁן בָּהּ.

וְיִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים לֹא כֵּךְ, אֶלָּא כֻּלָּם קְדוֹשִׁים, וְכָל מַעֲשֵׂיהֶם לְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם רוּחַ קְדוֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לב) עַד יֵעָרֶה עָלֵינוּ רוּחַ מִמָּרוֹם. וְעַל זֶה כָּתוּב, (במדבר כג) כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי הֵם אֲחוּזִים בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה. וּמַעֲשֵׂיהֶם בְּקְדֻשָּׁה בָּאִים, וּקְדֻשָּׁה מִתְעוֹרֶרֶת עֲלֵיהֶם וּמִתְלַבְּשִׁים בָּהּ.

וְתָא חֲזֵי, בְּקֶסֶם הֲוָה בָּלָק רַב מִכָּל חַכִּימִין, וּבִלְעָם בְּנַחַשׁ. וְעַל דָּא בְּשַׁעֲתָא דְּבָעָא בָּלָק לְאִתְחַבְּרָא עִמֵּיהּ, מַה כְּתִיב (במדבר כב) וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן וּקְסָמִים בְּיָדָם. (ובלעם עובדוי בנחש) תָּא חֲזֵי, בְּמִלָּה דְּפוּמָא הֲוָה בִּלְעָם רַב מִכָּל חַרְשִׁין דְּעָלְמָא, וּבְאִסְתַּכְלוּתָא דְּהַהוּא נַחַשׁ, הֲוָה יָדַע לְכַוְונָא שַׁעֲתָא. וְעַל דָּא בָּעָא בָּלָק לְאַשְׁלְמָא מִלָּה (ס"א כלא) קֶסֶם וְנַחַשׁ.

וּבָא רְאֵה, בְּקֶסֶם הָיָה בָּלָק גָּדוֹל מִכָּל הַחֲכָמִים, וּבִלְעָם בְּנַחַשׁ. וְעַל זֶה, בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה בָּלָק לְהִתְחַבֵּר עִמּוֹ, מַה כְּתִיב? (שם כב) וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן וּקְסָמִים בְּיָדָם. (ובלעם מעשיו בנחש) בֹּא רְאֵה, בְּדִבּוּר הַפֶּה הָיָה בִּלְעָם גָּדוֹל מִכָּל הַמְכַשְּׁפִים שֶׁל הָעוֹלָם, וּבְהִסְתַּכְּלוּת אוֹתוֹ נָחָשׁ הָיָה יוֹדֵעַ לְכַוֵּן אֶת הַשָּׁעָה, וְעַל זֶה רָצָה בָּלָק לְהַשְׁלִים דָּבָר (הכל) קֶסֶם וְנַחַשׁ.

אָמַר לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, רְשָׁע, הָא קָדְמוּךְ בְּנֵי. עוֹבָדָא אִית בְּגַוְוּיהוּ, דְּכָל סִטְרִין בִּישִׁין וְזִינִין בִּישִׁין וְחַרְשִׁין דְּעָלְמָא לָא יַכְלִין לְקָרְבָא בַּהֲדַיְיהוּ, דְּכֻלְּהוּ עַרְקִין מִקַּמֵּיהּ. וּמַאי אִיהוּ. אֹהֶל מוֹעֵד, וּמָאנֵי קוּדְשָׁא, וְשִׁמּוּשֵׁי מַקְדְּשָׁא, וּקְטֹרֶת בּוּסְמִין, דְּקָא מְבַטֵּל כָּל רְתָחָא וְרוּגְזָא דְּעָלְמָא, דִּלְעֵילָּא וְתַתָּא, וְעִלָּוון וְקָרְבְּנִין בְּכָל יוֹמָא, וּתְרֵי מִזְבְּחוֹת, לְמֶעְבַּד עוֹבָדָא מִזְבְּחוֹת, וְשֻׁלְחָן וְלֶחֶם הַפָּנִים, וְאֶת הַכִּיּוֹר וְאֶת כַּנּוֹ, וְכַמָּה שְׁמוּשִׁין לְעוֹבָדָא, לְמִלָּה דְּפוּמָא, הָאָרוֹן וּתְרֵי לוּחַיָּיא דְּאוֹרַיְיתָא, וְאַהֲרֹן לְכַפָּרָא עַל עַמָּא בְּצַלּוֹתָא בְּכָל יוֹמָא. כֵּיוָן דְּאַשְׁגַּח הַהוּא רָשָׁע בְּהַאי, אָמַר כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל. מַאי טַעְמָא. יְיָ' אֱלֹהָיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רָשָׁע, הֲרֵי קִדְּמוּךָ בָּנַי. מַעֲשֶׂה יֵשׁ בְּתוֹכָם שֶׁכָּל הַצְּדָדִים הָרָעִים וְהַמִּינִים הָרָעִים וְכִשְׁפֵי הָעוֹלָם לֹא יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, שֶׁכֻּלָּם בּוֹרְחִים מִלְּפָנָיו. וּמַהוּ? אֹהֶל מוֹעֵד, וּבְגָדֵי קֹדֶשׁ, וְשִׁמּוּשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ, וּקְטֹרֶת הַבְּשָׂמִים, שֶׁמְּבַטֶּלֶת כָּל רְתָחָה וְרוּגְזָא שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְעוֹלוֹת וְקָרְבָּנוֹת בְּכָל יוֹם, וּשְׁנֵי מִזְבְּחוֹת, לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה מִזְבְּחוֹת, וְשֻׁלְחָן וְלֶחֶם הַפָּנִים, וְאֶת הַכִּיּוֹר וְאֶת כַּנּוֹ, וְכַמָּה שְׁמוּשִׁים לַמַּעֲשֶׂה, לְדִבּוּר הַפֶּה, הָאָרוֹן וּשְׁנֵי לוּחוֹת הַתּוֹרָה, וְאַהֲרֹן לְכַפֵּר עַל הָעָם בִּתְפִלָּה בְּכָל יוֹם. כֵּיוָן שֶׁהִשְׁגִּיחַ אוֹתוֹ רָשָׁע בָּזֶה, אָמַר כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל. מָה הַטַּעַם? ה' אֱלֹהָיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ.

וְעַל דָּא עַמֵּי זְכָר נָא, בְּבָעוּ מִנַּייכוּ, הֲווֹ דְּכִירִין הַהוּא זִמְנָא דְּאִתְחַבָּרוּ בָּלָק וּבִלְעָם לְשֵׁיצָאָה לְכוּ, וְלָא יְכִילוּ, דַּאֲנָא אֲחִידְנָא בְּכוּ, כְּאַבָּא דְּאָחִיד בִּבְרֵיהּ, וְלָא שָׁבִיק לֵיהּ בִּידָא דְּאָחֳרָא. מִן הַשִּׁטִּים וְעַד הַגִּלְגָּל, מַאי דָּא לָקֳבֵיל דָּא. אֶלָּא אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, בְּבָעוּ

מְנַיְיכוּ, הֲווֹ דְּכִירִין כָּל זִמְנָא דַּהֲוֵיתוּן אֲחִידָן בִּי, וְלָא יָכִיל הַהוּא רָשָׁע בְּחַרְשׁוֹי וְקִסְמוֹי לְשַׁלְטָאָה עֲלַיְיכוּ. כֵּיוָן דִּשְׁבַקְתּוּן יְדַיְיכוּ לְאַחֲדָא בִּי, וַהֲוֵיתוּן בְּשִׁטִּים, מַה כְּתִיב. (במדבר כה) וַיֹּאכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן. בַּגִּלְגָּל, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (הושע יב) בַּגִּלְגָּל שָׁוְרִים זִבְּחוּ, וּכְדֵין שְׁלִיטוּ בְּכוּ שַׂנְאֵיכוֹן.

וְעַל זֶה עַמִּי זָכָר נָא, בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, זִכְרוּ אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהִתְחַבְּרוּ בָּלָק וּבִלְעָם לְהַשְׁמִידְכֶם וְלֹא יָכְלוּ, שֶׁאֲנִי אֲחַזְתִּי בָּכֶם כְּמוֹ אָב שֶׁאוֹחֵז אֶת בְּנוֹ וְלֹא מַשְׁאִיר אוֹתוֹ בְּיַד אַחֵר. מִן הַשִּׁטִּים עַד הַגִּלְגָּל, מַה זֶּה לְעֻמַּת זֶה? אֶלָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יִשְׂרָאֵל, בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, תִּהְיוּ זוֹכְרִים כָּל זְמַן שֶׁהֱיִיתֶם אֲחוּזִים בִּי, וְלֹא יָכֹל אוֹתוֹ רָשָׁע בִּכְשָׁפָיו וּקְסָמָיו לִשְׁלֹט עֲלֵיכֶם. כֵּיוָן שֶׁעֲזַבְתֶּם אֶת יְדֵיכֶם מֵאֶחְז בִּי וְהֱיִיתֶם בַּשִּׁטִּים, מַה כָּתוּב? וַיֹּאכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן. בַּגִּלְגָּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יב) בַּגִּלְגָּל שְׁוָרִים זִבְּחוּ, וְאָז שָׁלְטוּ בָּכֶם שׂוֹנְאֵיכֶם.

וְכָל דָּא אֲמַאי. לְמַעַן דַּעַת צְדָקוֹת יְיָ' כָּל אִינּוּן צְדָקוֹת, דְּעָבַדְנָא לְכוּ, בְּזִמְנָא דְּאַתּוּן אֲחִידָן בִּי, וְלָא שָׁבִיקְנָא מִלָּה דְּעָלְמָא לְשַׁלְטָאָה בְּכוּ, וְרוּגְזָא דִּלְעֵילָּא וְתַתָּא, וְזִינִין בִּישִׁין, לָא יָכְלִין לְקָרְבָא בְּכוּ.

וְכָל זֶה לָמָּה? לְמַעַן דַּעַת צְדָקוֹת ה'. כָּל אוֹתָן צְדָקוֹת שֶׁעָשִׂיתִי לָכֶם בִּזְמַן שֶׁאַתֶּם אֲחוּזִים בִּי, וְלֹא הִשְׁאַרְתִּי דָּבָר בָּעוֹלָם לִשְׁלֹט בָּכֶם, וְהוֹרֵגְ שֶׁלְמַעְלָה וּלְמַטָּה וְהַמִּינִים הָרָעִים לֹא יְכוֹלִים לִקְרַב לָכֶם.

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינוּ פֹּה הַלַּיְלָה וַהֲשִׁבוֹתִי אֶתְכֶם דָּבָר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר יְיָ' אֵלָי. תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּעָאל שִׁמְשָׁא, וְתַרְעִין כֻּלְּהוּ אַסְתִּימוּ, וְעָאל לֵילְיָא וְאִתְחֲשָׁךְ, כַּמָּה חֲבִילֵי שָׁרָאן מְשַׁלְשְׁלֵיהוֹן, וְאָזְלִין וְשָׁטָאן בְּעָלְמָא, וְכַמָּה רַבְרְבֵי מְמָנָן עֲלַיְיהוּ דִּמְדַבְּרֵי לְהוּ. וְאִית מְמָנָא רַבְרְבָא עַל כֹּלָּא מִסִּטְרָא דִּשְׂמָאלָא וְהַהוּא רָשָׁע הֲוָה שְׁכִיחַ לְגַבֵּי הַהוּא מְמָנָא עִלָּאָה מִכֹּלָּא בְּחַרְשׁוֹי. וְהוּא הֲוָה אָמַר בְּחַרְשׁוֹי בְּלֵילְיָא, בְּזִמְנָא דְּאִיהוּ שַׁלְטָא בְּכָל סִיעָתָא דִּילֵיהּ, וְהוּא הֲוָה אָתֵי לְאִשְׁתַּכְחָא גַּבֵּיהּ, וְאוֹדַע לֵיהּ מַה דְּאִיהוּ בָּעֵי.

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינוּ פֹּה הַלַּיְלָה וַהֲשִׁבוֹתִי אֶתְכֶם דָּבָר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר ה' אֵלָי. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַשֶּׁמֶשׁ, וְכָל הַשְּׁעָרִים נִסְתָּמִים, וְנִכְנָס הַלַּיְלָה וּמַחֲשִׁיךְ, כַּמָּה קְבוּצוֹת מַלְאָכִים מְשַׁלְשְׁלוֹתֵיהֶם, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וְכַמָּה מְמֻנִּים גְּדוֹלִים עֲלֵיהֶם שֶׁמַּנְהִיגִים אוֹתָם. וְיֵשׁ מְמֻנֶּה גָּדוֹל עַל הַכֹּל מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְאוֹתוֹ רָשָׁע הָיָה מָצוּי אֵצֶל אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה הָעֶלְיוֹן מֵהַכֹּל בְּכִשָּׁפָיו. וְהוּא הָיָה אוֹמֵר בְּכִשָּׁפָיו בַּלַּיְלָה, בִּזְמַן שֶׁהוּא שׁוֹלֵט בְּכָל סִיעָתוֹ, וְהוּא הָיָה בָּא לְהִמָּצֵא אֶצְלוֹ, וּמוֹדִיעַ לוֹ מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה.

דף קיג.

כְּגַוְונָא (דף קי"ג ע"א) דָּא (בראשית לא) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבָן הָאֲרַמִּי, הַהוּא דִּשְׁכִיחַ גַּבֵּיהּ. (בראשית כ) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ, כֵּלְהוּ כְּגַוְונָא דָּא. בְּכָל אֲתַר אִקְרוֹן לֵיהּ בְּאִינּוּן חַרְשִׁין, וְעַל דָּא הֲוָה שְׁכִיחַ בְּלֵילְיָא יַתִּיר מִבִּימָמָא. וְהָא אוֹקְמוּהָ. וְכָל הָנֵי חַרְשִׁין וְחַכִּימִין הֲווֹ לַאֲבִימֶלֶךְ, דִּכְתִיב, (בראשית כו) וַיִּשְׁקֻף אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחַלּוֹן. כְּתִיב

הָכָא בְּעַד הַחַלּוֹן, וּכְתִיב הָתָם (שופטים ה) בְּעַד הַחַלּוֹן נִשְׁקְפָה וַתְּיַבֵּב אֵם סִיסְרָא. לָבָן הָא אוּקְמוּהָ, בִּלְעָם כְּדֵין.

כְּגוֹן זֶה, (בראשית לא) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבָן הָאֲרַמִּי, אוֹתוֹ שֶׁמְּצוּי אֶצְלוֹ. (שם כ) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ, כֻּלָּם כְּגוֹן זֶה. בְּכָל מָקוֹם קוֹרְאִים לוֹ בְּאוֹתָם כִּשּׁוּפִים, וְעַל זֶה הָיָה מָצוּי בַּלַּיְלָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בַּיּוֹם, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹהָ. וְכָל הַמְכַשְּׁפִים וְהַחֲכָמִים הָאֵלּוּ הָיוּ לַאֲבִימֶלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (שם כו) וַיִּשְׁקֹף אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחַלּוֹן. כְּתוּב כָּאן בְּעַד הַחַלּוֹן, וְכָתוּב שָׁם, (שופטים ה) בְּעַד הַחַלּוֹן נִשְׁקְפָה וַתְּיַבֵּב אֵם סִיסְרָא. לָבָן הֲרֵי פֵּרוּשׁוֹהָ, בִּלְעָם כְּמוֹ זֶה.

וְעַל דָּא כְּתִיב אֱלֹהִים, וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם, וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבָן, וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ, הוּא אָתָא לְגַבַּיְיהוּ, וְלָאו אינּוּן לְגַבֵּיהּ, דְּהָא לֵית לְהוּ אֲתַר זַמִּין. וְאִי תֵּימָא, הָא כְּתִיב אֱלֹהִים. אֶלָּא, שְׁמָא דָּא אִשְׁתְּתַּף בְּכֹלָּא, וַאֲפִילּוּ עֲבוֹדָה זָרָה נָמֵי אֱלֹהִים אִקְרֵי, אֱלֹהִים אֲחֵרִים, וּבְכֻלָּא דֶּאֱלֹהִים אֲחֵרִים אִלֵּין מְמַנָּן, וּבְכֻלָּא דָּא הֲווֹ, וּבְגִין כַּךְ אִקְרֵי הָכִי. וְהַהוּא רָשָׁע הֲוָה אָמַר בְּחַרְשׁוֹ וְקֶרֵי לֵיהּ, וְאָתֵי לְגַבֵּיהּ. וּבְגִין כַּךְ כְּתִיב (במדבר כב) לִינוּ פֹּה הַלַּיְלָה וַהֲשִׁיבוֹתִי אֶתְכֶם דָּבָר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר יְיָ' אֵלָי. הַהוּא רָשָׁע קָא מְשַׁבַּח גַּרְמֵיהּ, דְּהָא לָא כְּתִיב בֵּיהּ, אֶלָּא וַיָּבֹא אֱלֹהִים.

וְעַל זֶה כָּתוּב בְּכֻלָּם אֱלֹהִים; וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם, וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבָן, וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ. הוּא בָּא אֲלֵיהֶם, וְלֹא הֵם אֵלָיו, שֶׁהֲרֵי אֵין לָהֶם מָקוֹם זָמִין. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב אֱלֹהִים! אֶלָּא שֶׁהַשֵּׁם הַזֶּה מִשְׁתַּתֵּף בַּכֹּל, וַאֲפִלּוּ עֲבוֹדָה זָרָה גַּם נִקְרֵאת אֱלֹהִים, אֱלֹהִים אֲחֵרִים, וּבְכָלָּ שֶׁל אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֵלֶּה מְמֻנִּים, וּבְכָלָּ זֶה הָיוּ, וְלָכֵן נִקְרָא כָּךְ. וְאוֹתוֹ רָשָׁע הָיָה אוֹמֵר בְּכִשָּׁפָיו וְקוֹרֵא לוֹ, וּבָא אֵלָיו. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, לִינוּ פֹּה הַלַּיְלָה וַהֲשִׁבֹתִי אֶתְכֶם דָּבָר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר ה' אֵלָי. אוֹתוֹ רָשָׁע מְשַׁבֵּחַ אֶת עַצְמוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא כְּתוּב בּוֹ, אֶלָּא וַיָּבֹא אֱלֹהִים.

דָּבָר אַחֵר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר יְיָ' אֵלָי, עַל יְדֵי דְּהַהוּא שְׁלִיחָא דְּסִטְרָא אָחֳרָא. וְאִי תֵּימָא הָא בִּימָמָא אִשְׁתְּכַח לְגַבֵּיהּ. (ס"א כד הוה לגביה בלק אלא) אֶלָּא וַדַּאי בְּנַחַשׁ אִסְתַּכְּלוּתָא הֲוָה בֵּיהּ, וּבְהַהוּא זִמְנָא הֲוָה מִסְתַּכֵּל לְכַוּונָא שַׁעֲתָא, הַדָּא הוּא דִּכְתִיב וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְחָשִׁים. וַיַּרְא בִּלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי יְיָ' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל. אֶלָּא דְּהַהוּא יוֹמָא אִסְתַּכַּל לְכַוּונָא שַׁעֲתָא, וְלָא אִשְׁתְּכַח כִּשְׁאָר יוֹמֵי, וּכְדֵין חָמָא דְּהָא רוּגְזָא רַבָּא לָא אִשְׁתְּכַח בְּעָלְמָא, כְּדֵין יָדַע כִּי טוֹב בְּעֵינֵי יְיָ' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל. בְּהַהוּא זִמְנָא שָׁבִיק גַּרְמֵיהּ מִכָּל נְחָשִׁים דְּעָלְמָא, וְלָא אִסְתְּכַל בְּהוּ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְחָשִׁים.

דָּבָר אַחֵר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר ה' אֵלַי - עַל יְדֵי אוֹתוֹ שְׁלִיחַ שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי בַּיּוֹם נִמְצָא אֶצְלוֹ (כשהיה אצל בלק. אלא) - אֶלָּא וַדַּאי בְּנַחַשׁ הַהִתְבּוֹנְנוּת הָיְתָה בּוֹ, וּבְאוֹתוֹ זְמַן הָיָה מִסְתַּכֵּל לְכַוֵּן אֶת הַשָּׁעָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְחָשִׁים. וַיַּרְא בִּלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל. אֶלָּא שֶׁאוֹתוֹ יוֹם הִסְתַּכֵּל לְכַוֵּן אֶת הַשָּׁעָה, וְלֹא נִמְצָא כִּשְׁאָר הַיָּמִים, וְאָז רָאָה שֶׁאֵין רֹגֶז גָּדוֹל

נִמְצָא בָעוֹלָם, אֲז יֵדַע כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל. בְּאוֹתוֹ זְמַן הֶעָזִיב אֶת עַצְמוֹ מִכָּל הַנְּחָשִׁים שֶׁל הָעוֹלָם, וְלֹא הִסְתַּכֵּל בָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְחָשִׁים.

תָּא חֲזֵי, בְּהַהִיא שַׁעֲתָא דְּרִתְחָא אִשְׁתְּכַח, כְּדֵין שְׁמָאלָא אִתְעַר, וַהֲוָה יָדַע הַהוּא רָשָׁע אֲתַר, לְאַחֲדָא בְּסִטְרָא שְׁמָאלָא, לְמֵילַט. וְאִסְתַּכַּל בְּהַהוּא זִמְנָא, וְלָא אִשְׁתְּכַח. כְּדֵין מַה כְּתִיב, (במדבר כג) מַה אָקוֹב לֹא קַבֹּה אֵל וּמָה אֶזְעוֹם לֹא זָעַם יְיָ'. וּבְגִין כַּךְ, (מיכה ו) עַמִּי זְכָר נָא מַה יָּעַץ בָּלָק וְגוֹ'. וּמָה עָנָה אוֹתוֹ בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר (בגין כך) זַכָּאִין אינון יִשְׂרָאֵל, זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי. (דמאריהון אוכח לון הכי) (ויקרא כ"ו) אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלֵכוּ. אִם בְּחֻקּוֹתַי, דָּא אֲתַר דְּגָזִירִין דְּאוֹרַיְיתָא תַּלְיָין בְּהַהוּא אֲתַר, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (ויקרא יח) אֶת חֻקּוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. חוֹק הוּא דְּאִקְרֵי הָכִי, וּגְזִירִין דְּאוֹרַיְיתָא בָּהּ אִתְכְּלִילָן. (ויקרא כה) וְאֶת מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ. מִשְׁפָּטַי, דָּא הוּא אֲתַר אָחֳרָא עִלָּאָה, דְּהַהִיא חָקָה אֲחִידַת בֵּיהּ, וּמִתְחַבְּרָן דָּא בְּדָא דְּעִילָּאֵי וְתַתָּאֵי. וְכָל פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא, וְכָל גְּזֵרֵי אוֹרַיְיתָא, וְכָל קִדּוּשֵׁי אוֹרַיְיתָא, בְּהָנֵי אֲחִידָן. בְּגִין דְּהַאי תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְהַאי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהָרַג נִמְצָא, אָז הַשָּׂמְאל מִתְעוֹרֵר, וְהָיָה יוֹדֵעַ אוֹתוֹ הָרָשָׁע אֶת הַמָּקוֹם לֶאֱחֹז בְּצַד הַשְּׂמְאל לְקַלֵּל. וְהִתְבּוֹנֵן בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, וְלֹא מָצָא. וְאָז מַה כָּתוּב? (במדבר כג) מָה אֶקֹב לֹא קַבֹּה אֵל וּמָה אֶזְעֹם לֹא זָעַם ה'. וּמִשּׁוּם כָּךְ, (מיכה ו) עַמִּי זְכָר נָא מַה יָּעַץ בָּלָק וְגוֹ' וּמָה עָנָה אוֹתוֹ בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, אַשְׁרֵי חֶלְקָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. (שרבונם הוכיח להם כך). אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלֵכוּ. אִם בְּחֻקֹּתַי - זֶה מָקוֹם שֶׁגְּזֵרוֹת הַתּוֹרָה תְּלוּיוֹת בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט) אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ. חֹק הוּא שֶׁנִּקְרָא כָּךְ, וּגְזֵרוֹת הַתּוֹרָה בּוֹ נִכְלָלוֹת. (שם כה) וְאֶת מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ. מִשְׁפָּטַי - זֶהוּ מָקוֹם אַחֵר עֶלְיוֹן שֶׁאוֹתָהּ חֻקָּה אֲחוּזָה בּוֹ, וּמִתְחַבְּרִים זֶה בָּזֶה, שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְכָל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְכָל גְּזֵרוֹת הַתּוֹרָה, וְכָל קְדֻשּׁוֹת הַתּוֹרָה בָּזֶה אֲחוּזִים, מִשּׁוּם שֶׁזּוֹ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְזוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

וְעַל דָּא אִם בְּחֻקֹּתַי, כָּל אינון גְּזִירִין וְדִינִין וְעוֹנָשִׁין וּפִקּוּדִין, דְּאִינּוּן בְּהַהוּא אֲתַר דְּאִקְרֵי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, חֻקָּה. וְאֶת מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמֹרוּ, בְּהַהוּא אֲתַר דְּאִקְרֵי תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (תהלים פא) מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב. וְדָא אָחִיד בְּדָא וְדָא בְּדָא, וְכוֹלָּא חַד. וְדָא הוּא כְּלָלָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא וּמַאן דְּאַעְבַּר עַל פִּתְגָּמֵי אוֹרַיְיתָא, כְּאִלּוּ פָּגִים שְׁמָא קַדִּישָׁא, בְּגִין דְּחֹק וּמִשְׁפָּט שְׁמָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הֲוֵי. וְעַל דָּא, אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלֵכוּ: דָּא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְאֶת מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ: דָּא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וְדָא הוּא כְּלָלָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא.

וְעַל זֶה אִם בְּחֻקֹּתַי. כָּל אוֹתָם גְּזֵרוֹת וְדִינִים וַעֲנָשִׁים וּמִצְוֹות, שֶׁהֵם בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה - חֻקָּה. וְאֶת מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב. וְזֶה אָחוּז בָּזֶה וְזֶה בָּזֶה, וְהַכֹּל אֶחָד. וְזֶהוּ כְּלַל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וּמִי שֶׁעוֹבֵר עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, כְּאִלּוּ פָּגַם אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, מִשּׁוּם שֶׁחֹק וּמִשְׁפָּט זֶהוּ הַשֵּׁם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעַל זֶה, אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלֵכוּ - זוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְאֶת מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ - זוֹ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְזֶהוּ כְּלַל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם. מַאי וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם, כֵּיוָן דְּאָמַר תֵּלְכוּ וְתִשְׁמְרוּ, אֲמַאי וַעֲשִׂיתֶם. אֶלָּא, מַאן דְּעָבִיד פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא וְאָזִיל בְּאוֹרְחוֹי, כִּבְיָכוֹל כְּאִלּוּ עָבִיד לֵיהּ לְעֵילָּא. אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּאִלּוּ עֲשָׂאנִי, וְאוֹקְמוּהָ. וְעַל דָּא וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם. וַעֲשִׂיתֶם אַתֶּם כְּתִיב וַדַּאי, וְהוֹאִיל וּמִתְעָרֵי עָלַיְיכוּ לְאִתְחַבְּרָא דָּא בְּדָא, לְאִשְׁתַּכְּחָא שְׁמָא קַדִּישָׁא כְּדְקָא יָאוֹת, וַעֲשִׂיתֶם אַתֶּם וַדַּאי.

וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם. מַה זֶּה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם? כֵּיוָן שֶׁאָמַר תֵּלְכוּ וְתִשְׁמְרוּ, לָמָּה וַעֲשִׂיתֶם? אֶלָּא מִי שֶׁעוֹשֶׂה מִצְווֹת הַתּוֹרָה וְהוֹלֵךְ בְּדַרְכֶיהָ, כְּבְיָכוֹל כְּאִלּוּ עָשָׂה אוֹתוֹ לְמַעְלָה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּאִלּוּ עֲשָׂאנִי, וּפֵרְשׁוּהָ. וְעַל זֶה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם. וַעֲשִׂיתֶם אַתֶּם כָּתוּב וַדַּאי, וְהוֹאִיל וּמִתְעוֹרְרִים עֲלֵיכֶם לְהִתְחַבֵּר זֶה בָּזֶה, שֶׁיִּמָּצֵא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, וַעֲשִׂיתֶם אַתֶּם וַדַּאי.

דף קיג:

כְּגַוְונָא דָּא אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, (שמואל ב ח) וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם, וְכִי דָּוִד עָבַד לֵיהּ. אֶלָּא בְּגִין דְּאָזִיל בְּאָרְחֵי דְּאוֹרַיְיתָא, וְעָבִיד פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא, וְאַנְהִיג מַלְכוּתָא כְּדְקָא יָאוֹת, כִּבְיָכוֹל, עֲשָׂה שֵׁם לְעֵילָּא. וְלָא הֲוָה מַלְכָּא בְּעָלְמָא דְּזָכָה (דף קי"ג ע"ב) לְהַאי כְּדָוִד, דְּהֲוָה קָם בְּפַלְגוּת לֵילְיָא, וַהֲוָה מְשַׁבַּח לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, עַד דְּסָלִיק שְׁמָא קַדִּישָׁא בְּכוּרְסְיָיה, בְּשַׁעֲתָא דְּסָלִיק נְהוֹרָא דִּימָמָא. כִּבְיָכוֹל הוּא עָבַד שֵׁם מַמָּשׁ כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (ויקרא כד) וַיִּקֹּוב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרְאֵלִית אֶת הַשֵּׁם וַיְקַלֵּל. וּבְגִין כָּךְ וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם. וְעַל דָּא וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם כְּתִיב, וְאִי אַתּוּן תִּשְׁתַּדְּלוּן לְמֶעְבַּד לוֹן, לְאִתְתַּקְנָא שְׁמָא קַדִּישָׁא כְּדְקָא יָאוֹת, כָּל אִינּוּן בִּרְכָאן דְּלְעֵילָּא יִשְׁתַּכְּחוּן גַּבַּייְכוּ בְּתִקּוּנֵיהוֹן כְּדְקָא יָאוֹת. (ויקרא כו) וְנָתַתִּי גִּשְׁמֵיכֶם בְּעִתָּם וְגוֹ'. כָּל חַד וְחַד, יִתֵּן חֵילָא דִּילֵיהּ עָלַיְיכוּ. מַאן אִינּוּן. הַהוּא תִּקּוּנָא דַּעֲבַדְתּוּן דְּהַהוּא שְׁמָא קַדִּישָׁא כְּגַוְונָא דָּא כְּתִיב, (בראשית יח) וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ יְיָ' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. וְכִי כֵּיוָן דִּכְתִיב וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ יְיָ', אֲמַאי לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. אֶלָּא מַאן דְּנָטִיר אוֹרְחוֹי דְּאוֹרַיְיתָא, כִּבְיָכוֹל הוּא עוֹשֶׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. וּמַאי צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וַוי לוֹן לִבְנֵי נָשָׁא, דְּלָא יַדְעִין וְלָא מַשְׂגִּיחִין בֵּיקָרָא דְּמָארֵיהוֹן, מַאן עָבִיד שְׁמָא קַדִּישָׁא בְּכָל יוֹמָא, הֲוֵי אֵימָא מַאן דְּיָהִיב צְדָקָה לְמִסְכְּנֵי.

כְּמוֹ זֶה אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, (שמואל ב ח) וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם, וְכִי דָּוִד עָשָׂה אוֹתוֹ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָלַךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְעָשָׂה מִצְווֹת הַתּוֹרָה וְהִנְהִיג אֶת הַמַּלְכוּת כָּרָאוּי, כִּבְיָכוֹל עָשָׂה שֵׁם לְמַעְלָה, וְלֹא הָיָה מֶלֶךְ בָּעוֹלָם שֶׁזָּכָה לָזֶה כְּמוֹ דָוִד, שֶׁהָיָה קָם בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה וְהָיָה מְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁעוֹלֶה הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בַּכִּסֵּא, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלֶה הַיּוֹם. כִּבְיָכוֹל הוּא עָשָׂה שֵׁם מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כד) וַיִּקֹּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרְאֵלִית אֶת הַשֵּׁם וַיְקַלֵּל. וּמִשּׁוּם כָּךְ, וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם. וְעַל זֶה כָּתוּב וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְאִם אַתֶּם תִּשְׁתַּדְּלוּ לַעֲשׂוֹת אוֹתָם, לְהַתְקִין אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, כָּל אוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה יִמָּצְאוּ אֶצְלְכֶם בְּתִקּוּנֵיהֶן כָּרָאוּי. וְנָתַתִּי גִּשְׁמֵיכֶם בְּעִתָּם וְגוֹ'. כָּל אֶחָד וְאֶחָד יִתֵּן כֹּחוֹ עֲלֵיכֶם. מִי הֵם? אוֹתוֹ תִּקּוּן

שֶׁעֲשִׂיתֶם שֶׁל אוֹתוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ זֶה כָּתוּב (בראשית יח) וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. וְכִי כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה', לְמָה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט? אֶלָּא מִי שֶׁשּׁוֹמֵר דַּרְכֵי הַתּוֹרָה, כְּבְיָכוֹל הוּא עוֹשֶׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. וּמָה זֶה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, אוֹי לָהֶם לִבְנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיחִים בְּכְבוֹד רִבּוֹנָם. מִי עוֹשֶׂה הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּכָל יוֹם? הֱוֵה אוֹמֵר, מִי שֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה לָעֲנִיִּים.

תָּא חֲזֵי, הָא אוּקְמוּהָ הָכִי הוּא, דְּמַסְכְּנָא אָחִיד בֵּיהּ בְּדִינָא, וְכָל מֵיכְלַיְיהוּ בְּדִינָא הוּא, אֱתַר דְּאִקְרֵי צֶדֶק, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים כב) תְּפִלָּה לְעָנִי כִי יַעֲטֹף. תְּפִלָּה, דָּא תְּפִלָּה שֶׁל יַד, וְאוֹקִימְנָא. וּמַאן דְּיָהִיב לֵיהּ צְדָקָה לְמִסְכְּנָא, הוּא עָבִיד לְעֵילָּא שְׁמָא קַדִּישָׁא שְׁלִים בְּדָקָא יָאוּת. בְּגִין דְּצְדָקָה דָּא אִילָּנָא דְּחַיֵּי, וּצְדָקָה יָהִיב לְצֶדֶק. וְכַד יָהִיב לְצֶדֶק, כְּדֵין אִתְחַבָּר דָּא בְּדָא, וּשְׁמָא קַדִּישָׁא אִשְׁתְּכַח שְׁלִים.

בֹּא רְאֵה, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ כָּךְ הוּא, שֶׁהֶעָנִי אָחוּז בַּדִּין, וְכָל מַאֲכָלוֹ הוּא בְּדִין, הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא צֶדֶק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קב) תְּפִלָּה לְעָנִי כִי יַעֲטֹף. תְּפִלָּה, זוֹ תְּפִלָּה שֶׁל יָד, וּבֵאַרְנוּ. וּמִי שֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה לָעָנִי, הוּא עוֹשֶׂה לְמַעְלָה שֵׁם קָדוֹשׁ שָׁלֵם כָּרָאוּי. כִּי צְדָקָה זֶה עֵץ הַחַיִּים, וּצְדָקָה נוֹתֵן לְצֶדֶק. וּכְשֶׁנּוֹתֵן לְצֶדֶק, אָז מִתְחַבֵּר זֶה עִם זֶה, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִמְצָא שָׁלֵם.

מַאן עָבִיד דָּא אִתְעָרוּתָא (ד"א דעביד אתערותא דא) דִּלְתַתָּא, וַדַּאי כְּאִלּוּ עָבִיד שְׁמָא קַדִּישָׁא בִּשְׁלִימוּ. כְּגַוְונָא דְּאִיהוּ עָבִיד לְתַתָּא, הָכִי אִתְעַר לְעֵילָּא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (תהלים קו) אַשְׁרֵי שֹׁמְרֵי מִשְׁפָּט עֹשֵׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת. עֹשֵׂה צְדָקָה, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּבְיָכוֹל הוּא עָבִיד לֵיהּ.

מִי שֶׁעוֹשֶׂה זוֹ הַהִתְעוֹרְרוּת (שעושה התעוררות זו) שֶׁלְּמַטָּה, בְּוַדַּאי כְּאִלּוּ עָשָׂה אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בִּשְׁלֵמוּת. כְּמוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמַטָּה, כָּךְ מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה. וְעַל זֶה כָּתוּב, (שם קו) אַשְׁרֵי שֹׁמְרֵי מִשְׁפָּט עֹשֵׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת. עֹשֵׂה צְדָקָה - זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּבְיָכוֹל הוּא עוֹשֶׂה אוֹתוֹ.

תָּא חֲזֵי, מְסַכְּנָא הָא אִתְּמַר מַאן הוּא אַתְרֵיהּ. מַאי טַעְמָא. בְּגִין דְּמִסְכְּנָא לָא אִית לֵיהּ מִדִּילֵיהּ כְּלוּם, אֶלָּא מַה דְּיָהֲבִין לֵיהּ וְסִיהֲרָא לָא אִית לָהּ נְהוֹרָא מִדִּילָהּ, אֶלָּא מַה דְּיָהִיב לָהּ שִׁמְשָׁא.

בֹּא רְאֵה, הֶעָנִי הֲרֵי נִתְבָּאֵר מֵיהוּ מְקוֹמוֹ. מָה הַטַּעַם? כִּי הֶעָנִי אֵין לוֹ מִשֶּׁלּוֹ כְּלוּם אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתְנִים לוֹ, וְהַלְּבָנָה אֵין לָהּ אוֹר מִשֶּׁלָּהּ אֶלָּא מַה שֶּׁהַשֶּׁמֶשׁ נוֹתֵן לָהּ.

תָּא חֲזֵי, אֲמַאי עָנִי חָשׁוּב כַּמֵּת, מַאי טַעְמָא. בְּגִין דְּהַהוּא אֲתַר גָּרִים לֵיהּ, דְּהָא בַּאֲתַר דְּמוֹתָא הוּא שְׁכִיחַ, וּבְגִין כָּךְ אִקְרֵי מֵת. הַהוּא דְּחַיִּיס עֲלֵיהּ, הוּא יָהִיב לֵיהּ צְדָקָה, אִילָנָא דְּחַיֵּי שַׁרְיָא עֲלוֹי. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (משלי י) וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת. וּכְגַוְונָא דְּעָבִיד בַּר נָשׁ לְתַתָּא, הָכִי נָמֵי עָבִיד לְעֵילָּא מַמָּשׁ. זַכָּאָה חוּלְקֵיהּ דְּזַכֵּי לְמֶעְבַּד שְׁמָא קַדִּישָׁא לְעֵילָּא, בְּגִין כָּךְ צְדָקָה סָלִיק עַל כֹּלָּא.

בֹּא רְאֵה, לָמָּה עֲנִי חָשׁוּב כְּמֵת? מָה הַטַּעַם? כִּי אוֹתוֹ מָקוֹם גּוֹרֵם לוֹ, שֶׁהֲרֵי בְּמָקוֹם הַמָּוֶת הוּא מָצוּי, וְלָכֵן נִקְרָא מֵת. אוֹתוֹ שֶׁחָס עָלָיו הוּא נוֹתֵן לוֹ צְדָקָה, עֵץ הַחַיִּים שׁוֹרֶה עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי י') וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת. וּכְמוֹ שֶׁעוֹשֶׂה אָדָם לְמַטָּה, כָּךְ גַּם הוּא עוֹשֶׂה לְמַעְלָה מַמָּשׁ. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל הַזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת שָׁם קְדוּשׁ לְמַעְלָה, מִשּׁוּם כָּךְ הַצְּדָקָה עוֹלָה עַל הַכֹּל.

וְהָנֵי מִלֵּי, צְדָקָה לִשְׁמָהּ. דְּהָא אִתְעַר צְדָקָה לְצֶדֶק, לְחַבְּרָא לוֹן כַּחֲדָא, וּלְמֶהֱוֵי כֹּלָּא שְׁמָא קַדִּישָׁא כְּדְקָא יָאוּת. דְּהָא צֶדֶק, לָא אִתְתָּקַן, וְלָא אִשְׁתְּלִים, אֶלָּא בִּצְדָקָה. דִּכְתִיב, (ישעיה נד) בִּצְדָקָה תִּכּוֹנָנִי, וְלִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִתְמַר, וּבְגִין כָּךְ וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם וְגוֹ'. (ויקרא כ"ו) וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ וּשְׁכַבְתֶּם וְאֵין מַחֲרִיד וְגוֹ'. רִבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים ד) רְגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ וְגוֹ'. רִגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ, דְּבָעֵי בַּר נָשׁ לְאַרְגָּזָא יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע, וְשַׁפִּיר. אֲבָל בְּשַׁעֲתָא דְּרָמַשׁ לֵילְיָא, וּבַר נָשׁ שָׁכִיב עַל עַרְסֵיהּ, כַּמָּה גַּרְדִּינֵי נְמוּסִין מִתְעָרִין בְּעָלְמָא, וְאָזְלִין וְשָׁטְיָן, וּבְנֵי נָשָׁא בָּעָאן לְאִתְרַגָּזָא מִקַּמֵּיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּלְדַחֲלָא מִנֵּיהּ, בְּגִין דְּלָא יִשְׁתְּכַּח נַפְשֵׁיהּ בְּנַוָּיֵיהוּ, וְיִשְׁתְּזִיב מִנַּיְיהוּ. וְיִבְעֵי לֵיהּ לְבַר נָשׁ, דְּלָא יָפִיק מִנַּיְיהוּ מִלָּה בְּפוּמֵיהּ. בְּגִין דְּלָא יִתְעַר לְהוּ לְגַבֵּיהּ, וְלָא יִשְׁתַּכְּחוּן בַּהֲדֵיהּ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב אִמְרוּ בִלְבַבְכֶם עַל מִשְׁכַּבְכֶם וְדֹמּוּ סֶלָה. דְּלָא יָפִיק מִנַּיְיהוּ מִלָּה מִפּוּמֵיהּ.

וְהַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, כְּשֶׁהַצְּדָקָה לִשְׁמָהּ, שֶׁהֲרֵי מְעוֹרֵר צְדָקָה לְצֶדֶק לְחַבְּרָם כְּאֶחָד, וְשֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל שֵׁם קָדוֹשׁ כָּרָאוּי. שֶׁהֲרֵי צֶדֶק לֹא מִתְתַּקֵּן וְלֹא נִשְׁלָם אֶלָּא בִּצְדָקָה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נד) בִּצְדָקָה תִּכּוֹנָנִי. וְלִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם וְגוֹ'. וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ וּשְׁכַבְתֶּם וְאֵין מַחֲרִיד וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים ד) רִגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ וְגוֹ'. רִגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ, פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ, שֶׁצָּרִיךְ בֶּן אָדָם לְהַרְגִּיז יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע, וְיָפֶה. אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹרֵד הַלַּיְלָה וּבֶן אָדָם שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ, כַּמָּה מְמֻנִּים עַל הַחֲקִים מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים, וּבְנֵי אָדָם צְרִיכִים לְהֵחָרֵד מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִפְחֹד מִמֶּנּוּ, בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא תִּמְצָא נַפְשׁוֹ בְּתוֹכָם וְיִנָּצֵל מֵהֶם, וְיִצְטָרֵךְ לוֹ לָבֶן אָדָם שֶׁלֹּא יוֹצִיא מִלָּה בְּפִיו מֵהֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְעוֹרֵר אוֹתָם אֲלֵיו וְלֹא יִמָּצְאוּ עִמּוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִמְרוּ בִלְבַבְכֶם עַל מִשְׁכַּבְכֶם וְדֹמּוּ סֶלָה. שֶׁלֹּא יוֹצִיא מֵהֶם דִּבּוּר בְּפִיו.

דף קיד.

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּאִשְׁתְּכָחוּ יִשְׂרָאֵל זַכָּאִין קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מַה כְּתִיב, וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ. הַאי לְעֵילָּא. דְּאָתֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאִתְחַבְּרָא בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. כְּדֵין וּשְׁכַבְתֶּם וְאֵין מַחֲרִיד. מַאי טַעְמָא. בְּגִין וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה מִן הָאָרֶץ. (דף קי"ד ע"א) דְּא חַיָּה דְּזִינָא בִּישָׁא לְתַתָּא. וּמַאי אִיהִי. אַגֶּרֶת בַּת מַחֲלַת, הִיא, וְכָל סִיעָתָא דִּילַהּ. הַאי בְּלִילְיָא. בִּימָמָא, בְּנֵי נָשָׁא דְּאִתּוֹ מִסְּטָרָהָא דָּא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ויקרא כ"ו) וְחֶרֶב לֹא תַעֲבוֹר בְּאַרְצְכֶם.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצָאִים יִשְׂרָאֵל צַדִּיקִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַה כָּתוּב? וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ. זֶה לְמַעְלָה. שֶׁבָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְחַבֵּר עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אָז, וּשְׁכַבְתֶּם וְאֵין מַחֲרִיד. מָה הַטַּעַם?

מִשּׁוּם וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה מִן הָאָרֶץ. זוֹ חַיָּה שֶׁל מִין רַע לְמַטָּה. וּמַהִי? אַגְרַת בַּת מַחֲלַת, הִיא וְכָל סִיעָתָהּ. זֶה בַּלַּיְלָה. בַּיּוֹם, בְּנֵי אָדָם שֶׁבָּאִים מִצַּדָּהּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְחֶרֶב לֹא תַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם.

רִבִּי אַבָּא אָמַר, הָא אוּקְמוּהָ דְּאַפִּילּוּ חֶרֶב שֶׁל שְׁלוֹם, כְּגוֹן פְּרִעָה נְכֹה. אֲבָל וְחֶרֶב לֹא תַעֲבוֹר, דָּא סִיעָתָא דְּלֵילָה. וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה, דְּלָא תִּשְׁלוֹט בְּאַרְעָא, וַאֲפִילּוּ הַעֲבָרָה בְּעָלְמָא לֹא תַעֲבוֹר עֲלֵיכוּ, וַאֲפִילּוּ חֶרֶב דִּשְׁאָר עַמִּין, וַאֲפִילּוּ בַּר נָשׁ מִזְיָינָא, לָא יַעֲבוֹר עֲלַיְיכוּ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, הֲרֵי פֵּרוּשׁוֹהָ שֶׁאֲפִלּוּ חֶרֶב שֶׁל שָׁלוֹם, כְּמוֹ פַּרְעֹה נְכֹה. אֲבָל וְחֶרֶב לֹא תַעֲבֹר, זוֹ הַסִּיעָה שֶׁלָּהּ. וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה, שֶׁלֹּא תִשְׁלֹט בָּאָרֶץ, וַאֲפִלּוּ הַעֲבָרָה בְּעָלְמָא לֹא תַעֲבֹר עֲלֵיכֶם, וַאֲפִלּוּ חֶרֶב שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, וַאֲפִלּוּ בֶּן אָדָם מְזַיֵּן לֹא יַעֲבֹר עֲלֵיכֶם.

וְדָא דָּרִישׁ יְאשַׁיָּהוּ מִלְּכָא, וְאוֹקְמוּהָ דְּהוּא אִתְפַּס בְּחוֹבַיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל. כְּמָה דִּכְתִיב, (איכה ד) רוּחַ אַפֵּינוּ מְשִׁיחַ יְיָ' נִלְכַּד בְּשִׁחִיתוֹתָם וְגוֹ'. הָכָא אִית לְאִסְתַּכְּלָא, דְּהָא תְּנֵינָן אִי רֵישָׁא דְּעַמָּא הוּא טַב, כָּל עַמָּא מִשְׁתָּזְבָן בְּגִינֵיהּ. וְאִי רֵישָׁא דְּעַמָּא לָא אִתְכֵּשָׁר, כָּל עַמָּא אִתְפְּסָן בְּחוֹבֵיהּ. וְהָא יְאשַׁיָּהוּ רֵישָׁא דְּכַשְׁרָא הֲוָה, וְעוֹבָדוֹי מִתְכַּשְׁרָן. אֲמַאי אִתְפַּס בְּחוֹבֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל.

וְאֶת זֶה דָּרַשׁ יְאשַׁיָּהוּ הַמֶּלֶךְ, וּפֵרְשׁוּהָ שֶׁהוּא נִתְפַּס בַּחֲטָאֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איכה ד) רוּחַ אַפֵּינוּ מְשִׁיחַ ה' נִלְכַּד בְּשִׁחִיתוֹתָם וְגוֹ'. כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, אִם רֹאשׁ הָעָם הוּא טוֹב, כָּל הָעָם נִצּוֹלִים בְּגָלָלוֹ. וְאִם רֹאשׁ הָעָם לֹא כָשֵׁר, כָּל הָעָם נִתְפָּסִים בְּחֶטְאוֹ. וַהֲרֵי יֹאשִׁיָּהוּ רֹאשׁ כָּשֵׁר הָיָה וּמַעֲשָׂיו כְּשֵׁרִים, לְמָה נִתְפַּס בַּחֲטָאֵי יִשְׂרָאֵל?

אֶלָּא עַל דְּלָא הֲיָמִין בֵּיהּ בְּיִרְמְיָהוּ, וְלָא כָּפִית לֵהּ לְיִשְׂרָאֵל, דְּחָשִׁיב דְּכֻלְּהוּ זַכָּאִין כְּוָותֵיהּ. וַהֲוָה אָמַר לֵיהּ יִרְמְיָה, וְלָא הַיָּמִין בֵּיהּ. וּבְגִין כָּךְ אִתְפַּס בְּחוֹבֵיהוֹן. וְעוֹד דְּסִיהֲרָא הֲוָה מָאִיךְ נְהוֹרָא, וּבְעָיָא לְאַסְתָּמָא. (ויקרא כ"ו) וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם וְגוֹ'. וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי, דָּא שְׁכִינְתָּא. מִשְׁכָּנִי: מַשְׁכּוֹנָא דִּילִי. דְּהִיא אִתְמַשְׁכְּנָא בְּחוֹבַיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל. וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי, מַשְׁכּוֹנִי וַדַּאי. מִתַּל לְבַר נָשׁ דְּהֲוָה רְחִימָא לְאָחֳרָא, אָמַר לֵיהּ וַדַּאי בְּרִחֵימוּתָא עִלָּאָה דְּאִית לִי גַּבָּךְ, בָּעֵינָא לְדַיְירָא עִמָּךְ. אָמַר הֵיךְ אֶנְדַּע דְּתֵידוּר גַּבַּאי, נָטַל כָּל כְּסוּפָא דְּבֵיתֵיהּ, וְאַיְיתֵי לְגַבֵּיהּ, אָמַר הָא מַשְׁכּוֹנָא לְגַבָּךְ, דְּלָא אִתְפְּרַשׁ מִנָּךְ לְעָלְמִין.

אֶלָּא עַל שֶׁלֹּא הֶאֱמִין בְּיִרְמְיָהוּ וְלֹא יִסֵּר אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁחָשַׁב שֶׁכֻּלָּם צַדִּיקִים כְּמוֹתוֹ. וְיִרְמְיָה הָיָה אוֹמֵר לוֹ, וְלֹא הֶאֱמִין בּוֹ, וְלָכֵן נִתְפַּס בַּחֲטָאֵיהֶם. וְעוֹד, שֶׁהַלְבָּנָה הִנְמִיכָה אֶת אוֹרָהּ, וְרָצְתָה לְהִסָּתֵם. וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם וְגוֹ'. וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי - זוֹ הַשְׁכִּינָה. מִשְׁכָּנִי - מַשְׁכּוֹנִי, שֶׁהִתְמַשְׁכְּנָה בַּחֲטָאֵי יִשְׂרָאֵל. וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי, מַשְׁכּוֹנִי בְּוַדַּאי. מָשָׁל לְבֶן אָדָם שֶׁהָיָה אוֹהֵב אֶחָד אַחֵר, אָמַר לוֹ: וַדַּאי בְּאַהֲבָה עֶלְיוֹנָה שֶׁיֵּשׁ לִי אֵלֶיךָ אֲנִי רוֹצֶה לָדוּר עִמְּךָ. אָמַר, אֵיךְ אֵדַע שֶׁתָּדוּר אֶצְלִי? לָקַח כָּל חֶמְדַּת בֵּיתוֹ וְהֵבִיא אֵלָיו. אָמַר, הִנֵּה הַמַּשְׁכּוֹן אֶצְלְךָ שֶׁלֹּא אֶפָּרֵד מִמְּךָ לְעוֹלָמִים.

כַּךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בָּעָא לְדַיְּירָא בָּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל, מָה עֲבַד, נָטַל כִּסוּפָא דִּילֵיהּ, וְנָחִית לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל. אָמַר לוֹן, יִשְׂרָאֵל, הָא מַשְׁכּוֹנָא דִּילִי גַּבַּיְיכוּ, בְּגִין דְּלָא אִתְפָּרַשׁ מִנַּיְיכוּ לְעָלְמִין. וְאַף עַל גַּב דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְרְחִיק מִינָן, מַשְׁכּוֹנָא שָׁבִיק בִּידָן, וַאֲנָן נַטְרִין הַהוּא כִּסוּפָא דִּילֵיהּ, מַאן דְּיָבְעֵי מַשְׁכּוֹנֵיהּ יֵיתֵי לְדַיְּירָא גַּבָּן בְּגִין כָּךְ וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם, מַשְׁכּוֹנָא אֲתֵן בִּידַיְיכוּ, בְּגִין דְּאֵדוּר עִמְכוֹן. וְאַף עַל גַּב דְּיִשְׂרָאֵל הַשְׁתָּא בְּגָלוּתָא, מַשְׁכּוֹנָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הוּא גַּבַּיְיהוּ, וְלָא שָׁבְקוּ לֵיהּ לְעָלְמִין.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לָדוּר עִם יִשְׂרָאֵל, מֶה עָשָׂה? לָקַח אֶת חֶמְדָּתוֹ וְהוֹרִיד לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל. אָמַר לָהֶם: יִשְׂרָאֵל, הִנֵּה מַשְׁכּוֹנִי אֶצְלָכֶם כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶפָּרֵד מִכֶּם לְעוֹלָמִים. וְאַף אַף גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַחֵק מֵאִתָּנוּ, אֶת הַמַּשְׁכּוֹן הִשְׁאִיר בְּיָדֵינוּ, וְאָנוּ שׁוֹמְרִים אֶת אוֹתָהּ חֶמְדָּתוֹ. מִי שֶׁיִּרְצֶה אֶת מַשְׁכּוֹנוֹ, יָבֹא לָדוּר אֶצְלֵנוּ. לָכֵן וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם, מַשְׁכּוֹן אֶתֵּן בְּיֶדְכֶם כְּדֵי שֶׁאָדוּר עִמָּכֶם. וְאַף עַל גַּב שֶׁיִּשְׂרָאֵל כָּעֵת בַּגָּלוּת, מַשְׁכּוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶצְלָם, וְלֹא עָזְבוּ אוֹתוֹ לְעוֹלָמִים.

וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם, לְבַר נָשׁ דְּרָחִים לְחַבְרֵיהּ, וּבָעָא לְדַיְּירָא עִמֵּיהּ, מַה עֲבַד, נָטַל עַרְסָא דִּילֵיהּ וַאֲיְיתִי לְבֵיתֵיהּ. אָמַר דָּא עַרְסָא דִּילִי בְּבֵיתָךְ, בְּגִין דְּלָא אַרְחִיק מִינָךְ, עַרְסָךְ, וּמָאנָךְ. כַּךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר, וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם, הָא עַרְסָא דִּילִי בְּבֵיתַיְיכוּ, כֵּיוָן דְּעַרְסָא דִּילִי עִמְכוֹן, תִּנְדְּעוּן דְּלָא אִתְפָּרֵשׁ מִנַּיְיכוּ, וּבְגִין כָּךְ וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם. (ויקרא כו) וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים, כֵּיוָן דְּמַשְׁכְּנָא דִּילִי גַּבַּיְיכוּ, בְּוַדַּאי תִּנְדְּעוּן דַּאֲנָא אָזִיל עִמְכוֹן, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (דברים כג) כִּי יְיָ׳ אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶיךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ.

וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם. לְאָדָם שֶׁאוֹהֵב אֶת חֲבֵרוֹ וְרוֹצֶה לָדוּר עִמּוֹ, מֶה עָשָׂה? לָקַח מִטָּתוֹ וֶהֱבִיאָהּ לְבֵיתוֹ. אָמַר, זוֹ מִטָּתִי בְּבֵיתְךָ כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶתְרַחֵק מִמְּךָ, מִמִּטָּתְךָ וּמִכֶּלְיְךָ. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר, וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם. הִנֵּה מִטָּתִי בְּבֵיתְכֶם. כֵּיוָן שֶׁמִּטָּתִי עִמָּכֶם, תֵּדְעוּ שֶׁלֹּא אֶפָּרֵד מִכֶּם, וְלָכֵן וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם. וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים. כֵּיוָן שֶׁמִּשְׁכָּנִי אֶצְלְכֶם, בְּוַדַּאי תֵּדְעוּ שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ עִמָּכֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כג) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ.

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה, הֲווֹ שְׁכִיחֵי לֵילְיָא חַד בִּכְפַר קָרִיב לְיַמָּא דִּטְבֶרְיָא, קָמוּ בְּפַלְגוּת לֵילְיָא אָמַר רַבִּי יִצְחָק לְרַבִּי יְהוּדָה נֵימָא בְּמִלֵּי דְּאוֹרַיְיתָא דְּאַף עַל גַּב דַּאֲנָן בַּאֲתַר דָּא, לָא בָּעֵינָא לְאִתְפָּרְשָׁא מֵאִילָנָא דְּחַיֵּי.

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ מְצוּיִים לַיְלָה אֶחָד בִּכְפַר קָרוֹב לְיָם טְבֶרְיָה, קָמוּ בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק לְרַבִּי יְהוּדָה, נֹאמַר בְּדִבְרֵי תוֹרָה, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאָנוּ בְּמָקוֹם זֶה, לֹא צְרִיכִים לְהִפָּרֵד מֵעֵץ הַחַיִּים.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (שמות לג) וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְגוֹ'. וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל, אֲמַאי. אֶלָּא אָמַר מֹשֶׁה, הוֹאִיל וְיִשְׂרָאֵל קָא מְשַׁקְּרֵי בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא

בָּרִיךְ הוּא, וְאַחְלִיפוּ יְקָרָא דִּילֵיהּ, הָא מַשְׁכּוֹנָא דִּילֵיהּ יְהֵא בִּידָא דִּמְהֵימָנָא, עַד דְּנָיְחֵמֵי בְּמַאן יִשְׁתְּאַר.

פְּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (שמות לג) וּמשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְגוֹ'. וּמשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל לָמָּה? אֶלָּא אָמַר משֶׁה, הוֹאִיל וְיִשְׂרָאֵל מְשַׁקְּרִים בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהֶחֱלִיפוּ אֶת כְּבוֹדוֹ, הֲרֵי מַשְׁכּוֹנוֹ יְהֵיֶה בְּיַד שֶׁל נָאֱמָן, עַד שֶׁנִּרְאֶה אֵצֶל מִי יִשְׁאַר.

דף קיד:

אָמַר לֵיהּ לִיהוֹשֻׁעַ, אַנְתְּ תְּהֵא מְהֵימְנָא בֵּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּבֵין יִשְׂרָאֵל, וְיִשְׁתְּאַר מַשְׁכּוֹנָא בִּידָךְ בְּהֵימְנוּתָא, וְנֶחמֵי (דף קי"ד ע"ב) בְּמַאן יִשְׁתְּאַר. מַה כְּתִיב, וְשָׁב אֶל הַמַּחֲנֶה וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נַעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל. מַאי טַעֲמָא לִיהוֹשֻׁעַ בְּגִין דְּאִיהוּ כְּסֵיהֲרָא לְגַבֵּי שִׁמְשָׁא, וְאִיהוּ אִתְחֲזֵי לְנַטְרָא מַשְׁכּוֹנָא. וְעַל דָּא, לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל.

אָמַר לוֹ לִיהוֹשֻׁעַ, אַתָּה תִּהְיֶה הַנֶּאֱמָן בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבֵין יִשְׂרָאֵל, וְיִשָּׁאֵר הַמַּשְׁכּוֹן בְּיָדֶיךָ בֶּאֱמָנוּת, וְנִרְאֶה אֵצֶל מִי יִשָּׁאֵר. מַה כָּתוּב? וְשָׁב אֶל הַמַּחֲנֶה וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נַעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל. מָה הַטַּעַם לִיהוֹשֻׁעַ? מִשּׁוּם שֶׁהוּא כַּלְבָנָה לְגַבֵּי הַשֶּׁמֶשׁ, וְהוּא רָאוּי לִשְׁמֹר אֶת הַמַּשְׁכּוֹן, וְעַל זֶה לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל.

אָמַר לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמֹשֶׁה, מֹשֶׁה, לָא אִתְחֲזֵי הָכִי, דְּהָא מַשְׁכּוֹנָא דִּילִי יָהֲבִית בִּידַיְיהוּ, אַף עַל גַּב דְּאִינּוּן חָאבוּ לְגַבָּאי, מַשְׁכּוֹנָא יְהֵא לְגַבַּיְיהוּ, דְּלָא יִתְפָּרְשׁוּן מִנֵּיהּ. (ס"א דלא אתפרש מנייהו) תְּבָעֵי דְּאִתְפְּרַשׁ מִנַּיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל, וְלָא אִיתוּב לְגַבַּיְיהוּ לְעָלְמִין, אֶלָּא אְתִיב מַשְׁכּוֹנָא דִּילִי לְגַבַּיְיהוּ, וּבְגִינֵיהּ לָא אֶשְׁבּוֹק לְהוֹן בְּכָל אֲתַר.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: מֹשֶׁה, לֹא רָאוּי כָּךְ, שֶׁהֲרֵי מַשְׁכּוֹנִי נָתַתִּי בִּידֵיהֶם. אַף עַל פִּי שֶׁהֵם חָטְאוּ אֵלַי, הַמַּשְׁכּוֹן יִהְיֶה אֶצְלָם, שֶׁלֹּא יִפָּרְדוּ מִמֶּנּוּ (שלא יפרד מהם). הֲתִרְצֶה שֶׁאֲפָרֵד מִיִּשְׂרָאֵל, וְלֹא אָשׁוּב אֲלֵיהֶם לְעוֹלָמִים?! אֶלָּא הָשֵׁב אֶת מַשְׁכּוֹנִי אֲלֵיהֶם, וּבְגִלָּלוֹ לֹא אֶעֱזֹב אוֹתָם בְּכָל מָקוֹם.

אַף עַל גַּב דְּיִשְׂרָאֵל חָבוּ לְגַבֵּיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הַאי מַשְׁכּוֹנָא דִּילֵיהּ לָא שָׁבְקוּ, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא נָטִיל לֵיהּ מִבֵּינַיְיהוּ. וְעַל דָּא, בְּכָל אֲתַר דְּגָלֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁכִינָה עִמְּהוֹן. וְעַל דָּא כְּתִיב, וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם. וְהָא אוּקְמוּהָ.

אַף עַל גַּב שֶׁיִּשְׂרָאֵל חָטְאוּ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶת הַמַּשְׁכּוֹן הַזֶּה שֶׁלּוֹ הֵם לֹא עָזְבוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא לוֹקֵחַ אוֹתוֹ מִבֵּינֵיהֶם. וְעַל זֶה, בְּכָל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל, שְׁכִינָה עִמָּהֶם. וְעַל זֶה כָּתוּב וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם, וְהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

פָּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר (שיר השירים ב) דּוֹמֶה דּוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים הִנֵּה זֶה וְגוֹ'. זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּזָכוּ דְּמַשְׁכּוֹנָא דָּא לְמֶהֱוֵי גַּבַּיְיהוּ, מִן מַלְכָּא עִלָּאָה. דְּאַף עַל גַּב דְּאִינּוּן בְּגָלוּתָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָתֵי בְּכָל רֵישׁ יַרְחֵי וְשַׁבַּתֵּי וְזִמְנֵי, לְאַשְׁגְּחָא עֲלַיְיהוּ, וּלְאִסְתַּכְּלָא בְּהַהוּא מַשְׁכּוֹנָא דְּאִית לֵיהּ גַּבַּיְיהוּ, דְּאִיהוּ כְּסוּפָא דִּילֵיהּ.

פְּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, (שיר השירים ב) דּוֹמֶה דּוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים הִנֵּה זֶה וְגוֹ'. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁזָּכוּ שֶׁמַּשְׁכּוֹן זֶה יִהְיֶה אֶצְלָם מֵהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהֵם בַּגָּלוּת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְשַׁבָּתוֹת וּמְמַנִּים לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם, וּלְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ מַשְׁכּוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵצְלָם, שֶׁהוּא חֶמְדָּתוֹ.

לְמַלְכָּא דְּסַרְחָא מַטְרוֹנִיתָא, אַפְקָהּ מֵהֵיכְלֵיהּ. מָה עַבְדַת. נַטְלַת בָּרָהּ דִּילֵיהּ כְּסוּפָּא דְּמַלְכָּא, רְחִימָא דִּילֵיהּ. וּבְגִין דְּדַעְתָּא דְּמַלְכָּא עִלָּה, שַׁבָקֵיהּ בִּידָהָא. בְּשַׁעֲתָא דְּסָלִיק רְעוּתָא דְּמַלְכָּא, עַל מַטְרוֹנִיתָא, וְעַל בְּרָה, הֲוָה סָלִיק אַגְרִין, וְנָחִית דַּרְגִּין, וְסָלִיק כּוֹתָלִין, לְאִסְתַּכְּלָא וּלְאַשְׁגָּחָא בֵּין נוּקְבֵי כּוֹתָלָא עֲלַיְיהוּ, כֵּיוָן דְּחָמֵי לוֹן, שָׁאֲרֵי בָּכֵי מֵאֲחוֹרֵי קוּסְטֵי כּוֹתָלָא, וּלְבָתַר אָזִיל לֵיהּ.

לְמֶלֶךְ שֶׁסָּרְחָה הַגְּבִירָה, וְהוֹצִיאָהּ מֵהֵיכָלוֹ. מָה עָשְׂתָה? לָקְחָה אֶת הַבֵּן שֶׁלּוֹ, חֶמְדַּת הַמֶּלֶךְ, אֲהוּבוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁדַּעַת הַמֶּלֶךְ עָלֶיהָ, הִשְׁאִירוֹ בְּיָדֶיהָ. בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלֶה רְצוֹן הַמֶּלֶךְ עַל הַגְּבִירָה וְעַל בְּנוֹ, הָיָה עוֹלֶה לְעֲלִיּוֹת וְיוֹרֵד מַדְרֵגוֹת, וְעוֹלֶה עַל הַכְּתָלִים, לְהִסְתַּכֵּל וּלְהַשְׁגִּיחַ בֵּין נְקָבֵי הַכֹּתֶל עֲלֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה אוֹתָם, הוּא מַתְחִיל לִבְכּוֹת מֵאֲחוֹרֵי חֲרֵכֵי הַכֹּתֶל, וְאַחַר כָּךְ הוֹלֵךְ לוֹ.

כַּךְ יִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב דְּאִינּוּן נַפְקוּ מֵהֵיכְלֵיהּ דְּמַלְכָּא, הַהוּא מַשְׁכּוֹנָא לָא שָׁבְקוּ, וּבְגִין דִּרְעוּתָא דְּמַלְכָּא עֲלַיְיהוּ, שַׁבְקֵיהּ עִמְּהוֹן. בְּשַׁעֲתָא דְּסָלִיק רְעוּתָא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, עַל מַטְרוֹנִיתָא וְעַל יִשְׂרָאֵל. סָלִיק אַגְרִין (מקפץ על הגבעות), נָחִית דַּרְגִּין, וְסָלִיק כּוֹתָלִין, לְאִסְתַּכְּלָא וּלְאַשְׁגָּחָא בֵּין קוּסְטֵי כּוֹתָלָא עֲלַיְיהוּ. כֵּיוָן דְּחָמֵי לוֹן, שָׁאֲרֵי וּבָכֵי, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב דּוֹמֶה דּוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעוֹפֶר הָאַיָּלִים לְדַלָּגָא מִכּוֹתָלָא לְאִידָּרָא, וּמֵאִידָּרָא לְכוֹתָלָא.

כַּךְ יִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב שֶׁיָּצְאוּ מֵהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, אוֹתוֹ הַמַּשְׁכּוֹן הֵם לֹא עָזְבוּ, וּמִשּׁוּם שָׁרְצוֹן הַמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם, הִשְׁאִיר אוֹתוֹ עִמָּהֶם. בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלֶה רְצוֹן הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ עַל הַגְּבִירָה וְעַל יִשְׂרָאֵל, הוּא עוֹלֶה עֲלִיּוֹת (מקפץ על הגבעות), יוֹרֵד מַדְרֵגוֹת, וְעוֹלֶה עַל הַכְּתָלִים, לְהִסְתַּכֵּל וּלְהַשְׁגִּיחַ בֵּין חֲרֵכֵי הַכֹּתֶל עֲלֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה אוֹתָם, מַתְחִיל לִבְכּוֹת. וְהוּא שֶׁכָּתוּב דּוֹמֶה דּוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים, לְדַלֵּג מִכֹּתֶל לַעֲלִיָּה, וּמֵעֲלִיָּה לְכֹתֶל.

הִנֵּה זֶה עוֹמֵד אַחַר כָּתְלֵנוּ, בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת מַשְׁגִּיחַ מִן הַחַלּוֹנוֹת, (דודאי בי כנישתא בעייא חלונות). מֵצִיץ מִן הַחֲרַכִּים, לְאִסְתַּכְּלָא וּלְאַשְׁגָּחָא עֲלַיְיהוּ. וּבְגִין כַּךְ, יִשְׂרָאֵל בָּעוּ לְמֶחֱדֵי בְּהַהוּא יוֹמָא, דְּאִינְהוּ יַדְעֵי דָּא, וְאָמְרֵי. (תהלים קיח) זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ' נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בּוֹ. (ויקרא כו) וְאִם בְּחֻקֹּתַי תִּמְאָסוּ וְגוֹ'. רִבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (משלי ג) מוּסַר יְיָ' בְּנִי אַל תִּמְאָס וְאַל תָּקוֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ. כַּמָּה חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי לְאוֹכָחָא לְהוּ, וּלְדַבָּרָא לְהוּ בְּאֹרַח מֵישָׁר, כְּאַבָּא דְּרָחִים לְבָרֵיהּ, וּמְגוּ רְחִימוּ דִּילֵיהּ לְגַבֵּיהּ, שַׁרְבִיטָא בִּידֵיהּ תָּדִיר, לְדַבָּרָא לֵיהּ בְּאֹרַח מֵישָׁר, דְּלָא יִסְטֵי לִימִינָא וְלִשְׂמָאלָא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב, (משלי ג) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהַב יְיָ' יוֹכִיחַ וּכְאָב אֶת בֵּן יִרְצֶה. וּמַאן דְּלָא רָחִים לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְסָאנֵי לֵיהּ, סָלִיק מַנֵּיהּ תּוֹכָחָה, סָלִיק מַנֵּיהּ שַׁרְבִיטָא.

הִנֵּה זֶה עוֹמֵד אַחַר כָּתְלֵנוּ, בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת. מַשְׁגִּיחַ מִן הַחַלּוֹנוֹת, (שבודאי בית הכנסת צריך חלונות). מֵצִיץ מִן הַחֲרַכִּים, לְהִסְתַּכֵּל וּלְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם. וְלָכֵן יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לִשְׁמֹחַ בְּאוֹתוֹ יוֹם, שֶׁהֵם יוֹדְעִים זֶה וְאוֹמְרִים, (תהלים קיח) זֶה הַיּוֹם עָשָׂה ה' נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ. וְאִם בְּחֻקֹּתַי תִּמְאָסוּ וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (משלי ג) מוּסַר ה' בְּנִי אַל תִּמְאָס וְאַל תָּקֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ. כַּמָּה חֲבִיבִים יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהוֹכִיחַ אוֹתָם וּלְהַנְהִיגָם בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, כְּמוֹ אָב שֶׁאוֹהֵב אֶת בְּנוֹ, וּמִתּוֹךְ אַהֲבָתוֹ אֵלָיו יֵשׁ בְּיָדוֹ שַׁרְבִּיט תָּמִיד לְהַנְהִיגוֹ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, שֶׁלֹּא יִסְטֶה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהַב ה' יוֹכִיחַ וּכְאָב אֶת בֵּן יִרְצֶה. וּמִי שֶׁלֹּא אוֹהֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְשׂוֹנֵא אוֹתוֹ, הוּא מְסַלֵּק מִמֶּנּוּ תּוֹכָחָה, וּמְסַלֵּק מִמֶּנּוּ אֶת הַשַּׁרְבִּיט.

כְּתִיב. (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר יְיָ' וְגוֹ', מִגּוֹ רְחִימוּתָא דִּילֵיהּ, שַׁרְבִּיטָא בִּידֵיהּ תָּדִיר, לְדַבְּרָא לֵיהּ. וְאֶת עֵשָׂו שָׂנֵאתִי, בְּגִין כָּךְ סְלִיקִית מִנֵּיהּ שַׁרְבִּיטָא, סְלִיקַת מִנֵּיהּ תּוֹכָחָתָא, בְּגִין דְּלָא אֶתֵּן לֵיהּ בֵּי חוּלָקָא, רְחִיקָא דְּנַפְשָׁאי הוּא. אֲבָל אַתּוּן, אָהַבְתִּי אֶתְכֶם וַדַּאי. וּבְגִין כָּךְ, מוּסַר יְיָ' בְּנִי אַל תִּמְאָס וְאַל תָּקוֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ. מַאי וְאַל תָּקוֹץ. לָא תְּקוּצוּן בֵּיהּ, כְּמַאן דְּעָרַק מִגּוֹ גּוּבִין, דְּאִינּוּן מִילִּין כְּגוֹבִין לְגַבֵּיהּ בְּגַרְמֵיהּ.

כְּתוּב (מלאכי א) אַהֲבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר ה' וְגוֹ'. מִתּוֹךְ אַהֲבָתוֹ יֵשׁ בְּיָדוֹ תָּמִיד שַׁרְבִּיט לְהַנְהִיגוֹ. וְאֶת עֵשָׂו שָׂנֵאתִי, מִשּׁוּם כָּךְ סִלַּקְתִּי מִמֶּנּוּ אֶת הַשַּׁרְבִּיט, סִלַּקְתִּי מִמֶּנּוּ תּוֹכָחָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶתֵּן לוֹ חֵלֶק בִּי. הוּא רְחוּק נַפְשִׁי, אֲבָל אַתֶּם - אֲהַבְתִּי אֶתְכֶם וַדַּאי. וּמִשּׁוּם כָּךְ, מוּסַר ה' בְּנִי אַל תִּמְאָס וְאַל תָּקֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ. מַה זֶּה וְאַל תָּקֹץ? כְּמוֹ מִי שֶׁבּוֹרֵחַ מִתּוֹךְ קוֹצִים, שֶׁאוֹתָם דְּבוּרִים כְּמוֹ קוֹצִים אֵלָיו בְּעַצְמוֹ.

דף קטו.

תָּא חֲזֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּאִתְעַר צָדֶק בְּדִינוֹי. כַּמָּה סִטְרֵי טְהִירִין, מִתְעָרִין מִימִינָא וּמִשְּׂמָאלָא, כַּמָּה שַׁרְבִּיטִין נָפְקִין, מִנְּהוֹן שַׁרְבִּיטֵי אֶשָּׁא, שַׁרְבִּיטֵי גוּמְרִין, שַׁרְבִּיטֵי שַׁלְהוֹבָא, כֻּלְּהוּ נָפְקִין וּמִתְעָרִין בְּעָלְמָא, וְלָקָאן לְבָנֵי נָשָׁא. תְּחוֹתַיְיהוּ מְמָנָן אֲחָרְנִין, מָארֵי טַפְסִין, מְמָנָן דְּאַרְבְּעִין חָסֵר חַד. שָׁאטִין וְנַחְתִּין, לָקָאן וְסַלְקִין, וְנַטְלִין רְשׁוּתָא, עַיְילִין (דף קט"ו ע"א) בְּנוּקְבָא דְּתְהוֹמָא רַבָּא, מְצַבְּעִין טַפְסֵי, וְנוֹרָא דְּדָלִיק אִתְחַבָּר בְּהוּ, נַפְקֵי גּוּמְרִין וְשָׁאטִין וְנַחְתִּין, וְאִשְׁתְּכָחוּ לְקֳבְלֵיהוֹן דִּבְנֵי נָשָׁא. וְהַיְינוּ דִּכְתִיב, וְיַסַּפְתִּי לְיַסְּרָה אֶתְכֶם אֶתֵּן לְמָארֵיהוֹן דְּדִינָא, תּוֹסֶפֶת עַל דִּינָא דִּלְהוֹן.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֵר צֶדֶק בְּדִינָיו, כַּמָּה צְדָדֵי רוּחוֹת מִתְעוֹרְרִים מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל, כַּמָּה שַׁרְבִּיטִים יוֹצְאִים, מֵהֶם שַׁרְבִּיטֵי אֵשׁ, שַׁרְבִּיטֵי גֶּחָלִים, שַׁרְבִּיטֵי שַׁלְהֶבֶת, כֻּלָּם יוֹצְאִים וּמִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם וּמַלְקִים בְּנֵי אָדָם. תַּחְתֵּיהֶם מְמֻנִּים אֲחֵרִים, בַּעֲלֵי חֲבָלָה, מְמֻנִּים שֶׁל אַרְבָּעִים חָסֵר אַחַת. מְשׁוֹטְטִים וְיוֹרְדִים, מַלְקִים וְעוֹלִים וְנוֹטְלִים רְשׁוּת, נִכְנָסִים לָעֲקֵב תְּהוֹם רַבָּה, מְצַבְּעִים צוּרוֹת, וְאֵשׁ שֶׁדּוֹלֶקֶת מִתְחַבֶּרֶת עִמָּהֶם, יוֹצְאִים הַגֶּחָלִים וּמְשׁוֹטְטִים וְיוֹרְדִים, וְנִמְצָאִים כְּנֶגֶד בְּנֵי אָדָם. וְהַיְינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב, וְיַסַּפְתִּי לְיַסְּרָה אֶתְכֶם. אֶתֵּן לְבַעֲלֵי הַדִּין תּוֹסֶפֶת עַל הַדִּין שֶׁלָּהֶם.

כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (בראשית ח) לֹא אוֹסִיף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם. מַאי לֹא אוֹסִיף. לֹא אֶתֵּן תּוֹסֶפֶת לְמָארֵי דִּינָא לְשֵׁיצָאָה עָלְמָא, אֶלָּא תּוֹסֶפֶת כְּגַוְונָא דְיָכִיל עָלְמָא לְמִסְבַּל. וְעַל דָּא וְיַסַּפְתִּי, אֶתֵּן תּוֹסֶפֶת וַדַּאי.

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (בראשית ח) לֹא אֹסֵף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם. מַה זֶּה לֹא אֹסִף? לֹא אֶתֵּן תּוֹסֶפֶת לְבַעֲלֵי דִּין לְהַשְׁמִיד אֶת הָעוֹלָם, אֶלָּא תּוֹסֶפֶת כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם יָכוֹל לִסְבֹּל. וְעַל זֶה וְיַסַּפְתִּי, אֶתֵּן תּוֹסֶפֶת וַדַּאי.

תּוֹסֶפֶת אֲמַאי. בְּגִין לְיַסְּרָה אֶתְכֶם שֶׁבַע עַל חַטֹּאתֵיכֶם. שֶׁבַע, וְהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִי גָּבֵי הַהוּא דִּילֵיהּ לָא יָכִיל עָלְמָא לְמִסְבַּל אַפִּילּוּ רִגְעָא חָדָא, הָדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים קל) אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמוֹר יָהּ יְיָ׳ מִי יַעֲמוֹד, וְאַתְּ אֲמָרְתְּ שֶׁבַע עַל חַטֹּאתֵיכֶם.

לְמָה תּוֹסֶפֶת? כְּדֵי לְיַסֵּר אֶתְכֶם שֶׁבַע עַל חַטֹּאתֵיכֶם. שֶׁבַע? וַהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִם גּוֹבֶה אֶת שֶׁלּוֹ, אֵין הָעוֹלָם יְכוֹל לִסְבֹּל אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קל) אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר יָהּ אֲדֹנָי מִי יַעֲמֹד, וְאַתָּה אָמַרְתָּ שֶׁבַע עַל חַטֹּאתֵיכֶם?!

אֶלָּא מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שֶׁבַע. אֶלָּא הָא שֶׁבַע לְקֳבָלַיְיכוּ. וּמַאי אִיהִי. דָּא שְׁמִיטָּה, דְּאִיהִי שֶׁבַע, דְּאִקְרֵי שֶׁבַע, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (דברים טו) מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה. וְעַל דָּא שֶׁבַע עַל חַטֹּאתֵיכֶם, וְאִקְרֵי שֶׁבַע, וְאִקְרֵי בַּת שֶׁבַע. מַה בֵּין הַאי לְהַאי. אֶלָּא שֶׁבַע בִּלְחוֹדָהָא, לְמֶעְבַּד שְׁמִטָּה, וּלְמֶעְבַּד דִּינִין, לְאַפָּקָא חֵירוּ דְּכֹלָּא בָּהּ. בַּת שֶׁבַע אִקְרֵי, דְּאִתְחַבָּר בְּאַחְרָא כַּחֲדָא, לְאַנְהָרָא, לְמִשְׁלַט בְּמַלְכוּתָא, לְאוֹדָעָא מַלְכוּתָא בְּאַרְעָא וּבְכֹלָּא, בַּת שֶׁבַע אִקְרֵי. כְּתִיב, (בראשית כו) עַל כֵּן שֵׁם הָעִיר בְּאֵר שֶׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה. בְּאֵר שֶׁבַע, בְּאֵרָה דְּיִצְחָק הוּא, וְכֹלָּא חַד מִלָּה הוּא.

אֶלָּא מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שֶׁבַע? אֶלָּא הֲרֵי שֶׁבַע כְּנֶגְדְּכֶם, וּמִי הִיא? זוֹ שְׁמִטָּה, שֶׁהִיא שֶׁבַע, שֶׁנִּקְרֵאת שֶׁבַע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים טז) מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה. וְעַל זֶה שֶׁבַע עַל חַטֹּאתֵיכֶם, וְנִקְרֵאת שֶׁבַע, וְנִקְרֵאת בַּת שֶׁבַע. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא שֶׁבַע לְבַדָּהּ, לַעֲשׂוֹת שְׁמִטָּה וְלַעֲשׂוֹת דִּינִים, לְהוֹצִיא חֵרוּת, שֶׁהַכֹּל בָּהּ. נִקְרֵאת בַּת שֶׁבַע, שֶׁהִתְחַבְּרָה עִם אַחֵר כְּאֶחָד, לְהָאִיר, לִשְׁלֹט בַּמַּלְכוּת, לְהוֹדִיעַ הַמַּלְכוּת בָּאָרֶץ וּבַכֹּל, בַּת שֶׁבַע נִקְרֵאת. כָּתוּב, עַל כֵּן שֵׁם הָעִיר בְּאֵר שֶׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה. בְּאֵר שֶׁבַע, בְּאֵרוֹ שֶׁל יִצְחָק הִיא, וְהַכֹּל הוּא דָּבָר אֶחָד.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, (ויקרא כ"ו) וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף אֲנִי שֶׁבַע עַל חַטֹּאתֵיכֶם. וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם, עַל יְדָא דִּמְמַנָּן אָחֳרָנִין, כְּמָה דְאוּקְמוּהָ. אַף אֲנִי, הָא אֲנָא אִתְעַר לָקֳבָלַיְיכוּ. הָא שֶׁבַע, לְאִתְעָרָא עָלַיְיכוּ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף אֲנִי שֶׁבַע עַל חַטֹּאתֵיכֶם. וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם, עַל יְדֵי מְמֻנִּים אֲחֵרִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ. אַף אֲנִי, הֲרֵינִי מִתְעוֹרֵר כְּנֶגְדְּכֶם, וַהֲרֵי שֶׁבַע לְהִתְעוֹרֵר עֲלֵיכֶם.

תָּא חֲזֵי, רְחִימוּתָא עִלָּאָה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּיִשְׂרָאֵל, לְמַלְכָּא דְּהַוָה לֵיהּ בַּר יְחִידָאי, וַהֲוָה חָטֵי קַמֵּי מַלְכָּא, יוֹמָא חַד סָרַח קַמֵּי מַלְכָּא, אָמַר מַלְכָּא, כָּל הָנֵי יוֹמִין אַלְקֵינָא לָךְ, וְלָא קַבֵּלְתְּ. מִכָּאן וְאֵילָךְ חָמֵי מַאי אַעְבִּיד לָךְ, אִי אַתְּרִיךְ לָךְ מִן אַרְעָא, וַאֲפִיק לָךְ מִמַּלְכוּתָא, דִּילְמָא יְקוּמוּן עָלָךְ דּוּבֵּי חַקְלָא, אוֹ זְאֵבֵי חַקְלָא, אוֹ לִסְטִין, וְיַעֲבְרוּן לָךְ מֵעָלְמָא. מַה אַעְבִּיד. אֶלָּא אֲנָא וְאַנְתְּ נֵיפוֹק מֵאַרְעָא.

בֹּא רְאֵה אֶת הָאַהֲבָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל. לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן יְחִידִי, וְהָיָה חוֹטֵא לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ. יוֹם אֶחָד סָרַח לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, אָמַר הַמֶּלֶךְ: כָּל הַיָּמִים הַלָּלוּ הִלְקֵיתִי אוֹתְךָ וְלֹא קִבַּלְתָּ. מִכָּאן וְאֵילָךְ רְאֵה מָה אֶעֱשֶׂה לְךָ; אִם אֲגָרֶשׁ אוֹתְךָ מִן הָאָרֶץ וְאוֹצִיא אוֹתְךָ מִן הַמַּלְכוּת, אוּלַי יָקוּמוּ עָלֶיךָ דֻּבֵּי הַשָּׂדֶה, אוֹ זְאֵבֵי הַשָּׂדֶה, אוֹ לִסְטִים, וְיַעֲבִירוּ אוֹתְךָ מִן הָעוֹלָם. מָה אֶעֱשֶׂה? אֶלָּא אֲנִי וְאַתָּה נֵצֵא מִן הָאָרֶץ.

כַּךְ אַף אֲנִי, אֲנָא וְאַנְתְּ נֵיפוֹק מֵאַרְעָא (אף אנא ואנת נהך בגלותא וניפוק כחדא). כַּךְ אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, יִשְׂרָאֵל מַה אַעְבִּיד לְכוּ, הָא אַלְקֵינָא לְכוּ, וְלָא אַרְכִּיתוּ אוּדְנַיְיכוּ, הָא אַיְיתֵינָא עָלַיְיכוּ מָארֵי תְּרִיסִין, מָארֵי טַפְסִין, לְאַלְקָאָה לְכוֹן, וְלָא שְׁמַעְתּוּן. אִי אַפִּיק לְכוּ מֵאַרְעָא לְחוֹדְכוֹן, דָּחִילְנָא עָלַיְיכוּ מִכַּמָּה דּוּבִּין, מִכַּמָּה זְאֵבִין, דִּיקוּמוּן עָלַיְיכוּ, וְיַעֲבְרוּן לְכוּ מֵעָלְמָא. אֲבָל מַה אַעְבִּיד לְכוּן, אֶלָּא אֲנָא וְאַתּוּן נֵפוֹק מֵאַרְעָא, וּנְהַךְ בְּגָלוּתָא.

כַּךְ אַף אֲנִי, אֲנִי וְאַתָּה נֵצֵא מִן הָאָרֶץ [אף אני ואתה נלך בגלות ונצא יחד]. כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יִשְׂרָאֵל, מָה אֶעֱשֶׂה לָכֶם? הֲרֵי הִלְקֵיתִי אֶתְכֶם וְלֹא הִרְכַּנְתֶּם אָזְנֵיכֶם. הֲרֵי הֵבֵאתִי עֲלֵיהֶם בַּעֲלֵי מְגִנִּים, בַּעֲלֵי חֲבָלָה, לְהַלְקוֹת אֶתְכֶם, וְלֹא שְׁמַעְתֶּם. אִם אוֹצִיא אֶתְכֶם מִן הָאָרֶץ לְבַדְּכֶם, אֲנִי פּוֹחֵד עֲלֵיכֶם מִכַּמָּה דֻּבִּים, מִכַּמָּה זְאֵבִים שֶׁיָּקוּמוּ עֲלֵיכֶם וְיַעֲבִירוּ אֶתְכֶם מִן הָעוֹלָם. אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה לָכֶם? אֶלָּא אֲנִי וְאַתֶּם נֵצֵא מִן הָאָרֶץ וְנֵלֵךְ לַגָּלוּת.

הֲדָא הוּא דִכְתִיב וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם לְמֵהַךְ בְּגָלוּתָא. וְאִי תֵּימְרוּן דְּאֶשְׁבּוֹק לְכוֹן, אַף אֲנִי עִמְּכוֹן. שֶׁבַע עַל חַטֹּאתֵיכֶם, דָּא שֶׁבַע דְּיִתְתָּרֵךְ עִמְּכוֹן, וַאֲמַאי. עַל חַטֹּאתֵיכֶם. הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אַתּוּן גָּרַמְתּוּן, דַּאֲנָא וְאַתּוּן לָא נֵידוּר (ס"א בארעא) בְּעָלְמָא (נ"א נטרוד (ס"א מארעא) מעלמא). הָא מַטְרוֹנִיתָא נַפְקַת מֵהֵיכְלָהּ עִמְּכוֹן, הָא אִתְחֲרַב כֻּלָּא, הֵיכְלָא דִּילִי וְדִלְכוֹן אִתְחָרַב. דְּהָא לְמַלְכָּא לָא אִתְחֲזֵי הֵיכְלָא, אֶלָּא כַּד אִיהוּ עָיֵיל עִם מַטְרוֹנִיתָא. וְחָדָוָה דְּמַלְכָּא לָא אִשְׁתְּכַח.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם, לָלֶכֶת בַּגָּלוּת. וְאִם תֹּאמְרוּ שֶׁאֶעֱזֹב אֶתְכֶם - אַף אֲנִי עִמָּכֶם. שֶׁבַע עַל חַטֹּאתֵיכֶם - זוֹ שֶׁבַע שֶׁתִּתְגָּרֵשׁ עִמָּכֶם. וְלָמָּה? עַל חַטֹּאתֵיכֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אַתֶּם גְּרַמְתֶּם שֶׁאֲנִי וְאַתֶּם לֹא נָדוּר (בארץ) בָּעוֹלָם (נגרש (מהָארץ) מהעולם), הֲרֵי הַגְּבִירָה יָצְאָה מֵהֵיכָלָהּ עִמָּכֶם. הֲרֵי הַכֹּל נֶחֱרַב. הֵהֵיכָל שֶׁלִּי וְשֶׁלָּכֶם נֶחֱרַב. שֶׁהֲרֵי לְמֶלֶךְ לֹא רָאוּי הֵיכָל אֶלָּא כְּשֶׁהוּא נִכְנָס עִם הַגְּבִירָה. וְשִׂמְחַת הַמֶּלֶךְ אֵינָהּ נִמְצֵאת.

אֶלָּא בְּשַׁעֲתָא דְּעָאל בְּהֵיכְלָא דְּמַטְרוֹנִיתָא, וְאִשְׁתְּכַח בָּרָהָא עִמָּהּ בְּהֵיכָלָא, חַדָּאן כֻּלְּהוּ כַּחֲדָא. הַשְׁתָּא דְּלָא אִשְׁתְּכָחוּ בְּרָא וּמַטְרוֹנִיתָא, הָא הֵיכָלָא חֲרֵיבָא מִכֹּלָּא. אֶלָּא אֲנָא מַה אֲעָבִיד. אַף אֲנָא עִמְּכוֹן. וְהַשְׁתָּא אַף עַל גַּב דְּיִשְׂרָאֵל אִינְהוּ בְּגָלוּתָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִשְׁתְּכַח עִמְּהוֹן, וְלָא שָׁבִיק לוֹן, דְּכַד יִפְקוּן, יִשְׂרָאֵל מִן גָּלוּתָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, יְתוּב עִמְּהוֹן. דִּכְתִיב, (דברים ל) וְשָׁב יְיָ' אֱלֹהֶיךָ, וְשָׁב יְיָ' אֱלֹהֶיךָ וַדַּאי. וְהָא אִתְּמַר.

אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס לְהֵיכַל הַגְּבִירָה, וְנִמְצָא בְּנָהּ בְּעִמָּהּ בַּהֵיכָל, כֻּלָּם שְׂמֵחִים כְּאֶחָד. עַכְשָׁו שֶׁאֵין נִמְצָאִים הַבֵּן עִם הַגְּבִירָה, הֲרֵי הַהֵיכָל חָרֵב מֵהַכֹּל. אֶלָּא אֲנִי מָה אֶעֱשֶׂה? אַף אֲנִי עִמָּכֶם. וְעַכְשָׁו, אַף עַל גַּב שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם בַּגָּלוּת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא עִמָּהֶם וְלֹא עוֹזֵב אוֹתָם. שֶׁכַּאֲשֶׁר יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָשׁוּב עִמָּם, שֶׁכָּתוּב (דברים ל) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ, וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ וַדַּאי, וַהֲרֵי נִתְבָּאַר.

רִבִּי חִיָּיא וְרִבִּי יוֹסֵי הֲווֹ אָזְלֵי בְּאָרְחָא, אַעְרְעוּ בְּהַהִיא מְעָרְתָּא בְּחַקְלָא. אָמַר רִבִּי חִיָּיא לְרִבִּי יוֹסֵי, הַאי דִּכְתִיב, (דברים כח) אֵלֶּה דִּבְרֵי הַבְּרִית וְגוֹ', מִלְּבַד הַבְּרִית. מַאי דִּבְרֵי הַבְּרִית. דִּבְרֵי גְּבוּרָה (ס"א האלה) מִבָּעֵי לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ הָא אוּקְמוּהָ, הַלָּלוּ מִפִּי הַגְּבוּרָה, וְהַלָּלוּ מִפִּי עַצְמוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְהָא אִתְּמַר.

רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, נִפְגְּשׁוּ בְּאוֹתָהּ מְעָרָה בַּשָּׂדֶה. אָמַר רַבִּי חִיָּיא לְרַבִּי יוֹסֵי, זֶה שֶׁכָּתוּב (שם כח) אֵלֶּה דִּבְרֵי הַבְּרִית וְגוֹ', מִלְּבַד הַבְּרִית. מַה זֶּה דִּבְרֵי הַבְּרִית? דִּבְרֵי גְּבוּרָה (האלה) הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אָמַר לוֹ, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, הַלָּלוּ מִפִּי הַגְּבוּרָה, וְהַלָּלוּ מִפִּי עַצְמוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וַהֲרֵי נִתְבָּאַר.

דף קטו:

תָּא חֲזֵי, אִלֵּין וְאִלֵּין דִּבְרֵי הַבְּרִית הֲווֹ, (דף קט"ו ע"ב) דְּאַף עַל גַּב דְּמִפִּי הַגְּבוּרָה הֲווֹ מְלִּין. מִלֵּי בְּרִית הֲווֹ, דְּהָא טַב וּבִישׁ בֵּיהּ תַּלְיָין. טַב דְּאָתֵי מִצַּדִּיק. בִּישׁ דְּאָתֵי מִן דִּינָא. דִּינָא, מַאֲתַר דְּדִינָא, וְהַיְינוּ צָדֵק. וְצַדִּיק וְצָדָק בְּרִית אֵינוּן, בְּרִית אַקְרוּן. וְעַל דָּא, מִלִּין אִלֵּין, מִלֵּי בְּרִית אֵינוּן. וְקִשְׁיר בְּרִית כַּחֲדָא. וּבְגִינֵי כַּךְ זְכוֹר וְשָׁמוֹר, קִשְׁיר כַּחֲדָא. זְכוֹר בְּיוֹם, שָׁמוֹר בַּלַּיְלָה. הָא בְּרִית כַּחֲדָא, וּבְגִין כַּךְ בְּרִית וַדַּאי, דִּבְרֵי הַבְּרִית נִינְהוּ. וּבְכָל אֲתַר בְּרִית בַּאֲתַר דָּא אִיהוּ.

בֹּא רְאֵה, אֵלֶּה וְאֵלֶּה הָיוּ דִּבְרֵי הַבְּרִית. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהַדְּבָרִים הָיוּ מִפִּי הַגְּבוּרָה - דִּבְרֵי בְּרִית הָיוּ, שֶׁהֲרֵי טוֹב וְרָע תְּלוּיִים בּוֹ. הַטּוֹב שֶׁבָּא מִצַּדִּיק, וְהָרָע שֶׁבָּא מִן הַדִּין. הַדִּין מִמְּקוֹם הַדִּין, וְהַיְנוּ צֶדֶק. וְצַדִּיק וְצֶדֶק הֵם בְּרִית, וְנִקְרָאִים בְּרִית. וְלָכֵן מִלִּים אֵלּוּ דִּבְרֵי בְּרִית הֵן, וְקֶשֶׁר הַבְּרִית כְּאֶחָד. וּמִשּׁוּם כָּךְ זָכוֹר וְשָׁמוֹר קְשׁוּרִים כְּאֶחָד. זָכוֹר בַּיּוֹם, שָׁמוֹר בַּלַּיְלָה. הֲרֵי בְּרִית כְּאֶחָד, וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּרִית וַדַּאי, דִּבְרֵי הַבְּרִית הֵם. וּבְכָל מָקוֹם הַבְּרִית הִיא בַּמָּקוֹם הַזֶּה.

אָמַר רִבִּי חִיָּיא, וַדַּאי הָכִי הוּא, וּבְגִין כָּךְ שַׁבָּת דְּאִיהוּ זְכוֹר וְשָׁמוֹר, אִקְרֵי בְּרִית. דִּכְתִיב, (שמות לא) וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם. וְכֹלָּא מִלָּה חַד, וְאַתַר דָּא, אִקְרֵי בְּרִית בְּכָל אֲתַר.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, וַדַּאי כָּךְ הָוֶה, וּמִשּׁוּם כָּךְ שַׁבָּת, שֶׁהִיא זָכוֹר וְשָׁמוֹר, נִקְרֵאת בְּרִית, שֶׁכָּתוּב (שמות לח) וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם. וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד, וְהַמָּקוֹם הַזֶּה נִקְרָא בְּרִית בְּכָל מָקוֹם.

תָּא חֲזֵי, כְּתִיב וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ, הוּא יְסוֹד, דְּאִיהוּ שְׁלָמָא דְּאַרְעָא, שְׁלָמָא דְּבֵיתָא, שְׁלָמָא דְּעָלְמָא. וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף אֲנִי שֶׁבַע. מַאי ז'. דָּא צַדִּיק. הָא וַדַּאי בְּרִית, וּבְגִין כָּךְ דִּבְרֵי הַבְּרִית נִינְהוּ.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ, הוּא יְסוֹד, שֶׁהוּא שְׁלוֹם הָאָרֶץ, שְׁלוֹם הַבַּיִת, שְׁלוֹם הָעוֹלָם. וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף אֲנִי שֶׁבַע. מַה זֶּה שֶׁבַע? זֶה צַדִּיק. הֲרֵי וַדַּאי הַבְּרִית, וּמִשּׁוּם כָּךְ דִּבְרֵי הַבְּרִית הֵם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי כְּתִיב. (ויקרא כ"ו) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹ'. וְאַף גַּם זֹאת, וְאַף, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, אַף אֲנִי. גַּם, לְרַבּוֹת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּאִקְרֵי זֹאת, דְּלָא שַׁבְקַת לוֹן לְעָלְמִין. בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם, בִּהְיוֹתָם כֹּלָּא כַּחֲדָא. לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים בְּגִין דְּלָא אִתְחֲבָר בְּהוּ. לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם, דְּאִי לָא אֶפְרוֹק לְהוּ, הָא בְּרִיתִי פָּלִיג, וּבְגִין כָּךְ לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיהֶם וְגוֹ'. וְאַף גַּם זֹאת, וְאַף - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אַף אֲנִי. גַּם - לְרַבּוֹת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרֵאת זֹאת, שֶׁלֹּא עוֹזֶבֶת אוֹתָם לְעוֹלָמִים. בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיהֶם - בִּהְיוֹתָם הַכֹּל כְּאֶחָד. לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעָלְתִּים - כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶתְחַבֵּר עִמָּם. לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם - שֶׁאִם לֹא אֶפְדֶּה אוֹתָם, הֲרֵי בְּרִיתִי מִתְחַלֶּקֶת. וּמִשּׁוּם כָּךְ, לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, אֲנָא שְׁמַעְנָא מִלָּה חַדְתָּא, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעָלְתִּים לְכַלּוֹתָם, לָא הִכִּיתִים וְלָא הֲרַגְתִּים לְכַלּוֹתָם מִבָּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא לָא מְאַסְתִּים וְלָא גְעָלְתִּים, מַאן דְּסָאנֵי לְאַחֲרָא מְאִיס הוּא לְקֳבֵלֵיהּ, וְנַעֲלָא הוּא בְּגִיעוּלָא קַמֵּיהּ. אֲבָל הָכָא, לָא מְאַסְתִּים וְלָא גְעָלְתִּים. מַאי טַעְמָא. בְּגִין דַּחֲבִיבוּתָא דְּנַפְשָׁאי בֵּינַיְיהוּ. וּבְגִינָהּ כֻּלְּהוּ חֲבִיבִין גַּבָּאי, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב לְכַלּוֹתָם. לְכַלּוֹתָם כְּתִיב, חָסֵר וְי"ו, בְּגִינָהּ לָא מְאַסְתִּים וְלָא גְעָלְתִּים, בְּגִין דְּאִיהִי רְחִימָתָא דְּנַפְשָׁאי, רְחִימוּתָא דִּילִי גַּבָּהָא.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, אֲנִי שָׁמַעְתִּי דָּבָר חָדָשׁ, שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעָלְתִּים לְכַלּוֹתָם, לֹא הִכִּיתִים וְלֹא הֲרַגְתִּים לְכַלּוֹתָם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעָלְתִּים - מִי שֶׁשּׂוֹנֵא מִישֶׁהוּ אַחֵר, הוּא מָאוּס כְּנֶגְדּוֹ, וּמַגְעִיל בְּגֹעַל לְפָנָיו. אֲבָל כָּאן, לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעָלְתִּים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁחֲבִיבוּת נַפְשִׁי בֵּינֵיהֶם, וּבְגָלְלָהּ כֻּלָּם חֲבִיבִים עֲבוּרִי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְכַלּוֹתָם. לְכַלּוֹתָם כָּתוּב, חָסֵר וְי"ו, בְּגָלְלָהּ לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעָלְתִּים, מִשּׁוּם שֶׁהִיא אַהֲבַת נַפְשִׁי, אַהֲבָתִי אֲצָלָהּ.

לְבַר נָשׁ דְּרָחִים אִתְּתָא, וְהַוות דַּיְירָא בִּשׁוּקָא דְּבוּרְסָקֵי, אִי לָא הַוות הִיא תַּמָּן, לָא עָיֵיל בָּהּ לְעָלְמִין. כֵּיוָן דְּהִיא תַּמָּן, דָּמֵי בְּעֵינוֹי כְּשׁוּקָא דְּרוֹכְלֵי, דְּכָל רֵיחִין דְּעָלְמִין טָבִין אִשְׁתְּכָחוּ תַּמָּן.

לְאָדָם שֶׁאוֹהֵב אִשָּׁה, וְהָיְתָה גָּרָה בְּשׁוּק שֶׁל בּוּרְסְקִים, אִם הִיא לֹא הָיְתָה שָׁם, לֹא הָיָה נִכְנָס לְשָׁם לְעוֹלָמִים. כֵּיוָן שֶׁהִיא שָׁם, דּוֹמֶה בְּעֵינָיו כְּמוֹ שׁוּק שֶׁל רוֹכְלִים, שֶׁכָּל הָרֵיחוֹת שֶׁל עוֹלָמוֹת טוֹבִים נִמְצָאִים שָׁם.

אוּף הָכָא, וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם, דְּאִיהוּ שׁוּקָא דְּבוּרְסָקֵי, לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים. וְאָמַאי. לְכַלֹּתָם. בְּגִין כַּלָּתָם, דַּאֲנָא רְחִימְנָא לָהּ, דְּאִיהִי רְחִימָתָא דְּנַפְשָׁאי, דְּשַׁרְיָא תַּמָּן, וְדָמִי עֲלַי כְּכָל רֵיחִין טָבָאן דְּעָלְמָא, בְּגִין הַהִיא כָּלָה דְּבָגַוְוּיהוּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, אִלּוּ לָא אִתֵּינָא הָכָא, אֶלָּא לְמִשְׁמַע מִלָּה דָּא דַּיֵּי.

אַף כָּאן, וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם, שֶׁהוּא שׁוּק שֶׁל בּוּרְסְקִים, לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים, וְלָמָּה? לְכַלֹּתָם. בִּשְׁבִיל כַּלָּתָם, שֶׁאֲנִי אוֹהֵב אוֹתָהּ, שֶׁהִיא אֲהוּבַת נַפְשִׁי, שֶׁשּׁוֹרָה שָׁם, וְדוֹמָה עָלַי כְּמוֹ כָּל הָרֵיחוֹת הַטּוֹבִים שֶׁל הָעוֹלָם מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַכַּלָּה שֶׁבְּתוֹכָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִלּוּ לֹא בָאנוּ לָכָאן אֶלָּא לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה - דַּי לִי.

פְּתַח וְאָמַר, (מלאכי א) בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדֹנָיו. בֵּן יְכַבֵּד אָב, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (שמות כ) כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ, וְאוֹקְמוּהָ, בְּמֵיכְלָא וּמִשְׁתְיָא וּבְכֹלָּא. הַאי בְּחַיָּיוֹ דְּאִתְחַיָּיב בֵּיהּ. בָּתַר דְּמִית, אִי תֵּימָא הָא פְּטוּר מִנַּיהּ הוּא, לָאו הָכִי. דְּאַף עַל גַּב דְּמִית, אִתְחַיָּיב בִּיקָרֵיהּ יַתִּיר, דִּכְתִיב כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ. דְּאִי הַהוּא בָּרָא אָזִיל בְּאֹרַח תְּקָלָא, וַדַּאי מְבָזֶה לַאֲבוּי הוּא, וַדַּאי עָבִיד לֵיהּ קְלָנָא.

פְּתַח וְאָמַר, (מלאכי א) בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדֹנָיו. בֵּן יְכַבֵּד אָב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ) כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ, וּפֵרְשׁוּהָ, בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה וּבַכֹּל. זֶה בְּחַיָּיו שֶׁהִתְחַיֵּב בּוֹ. אַחַר שֶׁמֵּת, אִם תֹּאמַר הֲרֵי הוּא פְּטוּר מִמֶּנּוּ - לֹא כָּךְ. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁמֵּת, הִתְחַיֵּב בִּכְבוֹדוֹ יוֹתֵר, שֶׁכָּתוּב כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ. שֶׁאִם אוֹתוֹ הַבֵּן הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ עִקֶּשֶׁת, וַדַּאי שֶׁהוּא מְבַזֶּה אֶת אָבִיו, וַדַּאי

וְאִי הַהוּא בָּרָא אָזִיל בְּאֹרַח מֵישָׁר, וְתָקִין עוֹבָדוֹי, וַדַּאי דָּא אוֹקִיר לַאֲבוּי, אוֹקִיר לֵיהּ בְּהַאי עָלְמָא גַּבֵּי בְּנֵי נָשָׁא, אוֹקִיר לֵיהּ בְּהַהוּא עָלְמָא, גַּבֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָיֵיס עֲלֵיהּ, וְאוֹתִיב לֵיהּ בְּכוּרְסְיָיא דִּיקָרֵיהּ. וַדַּאי בֵּן יְכַבֵּד אָב.

שֶׁעוֹשֶׂה לוֹ קָלוֹן. וְאִם אוֹתוֹ הַבֵּן הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וּמְתַקֵּן אֶת מַעֲשָׂיו, וַדַּאי שֶׁזֶּה מְכַבֵּד אֶת אָבִיו, מְכַבֵּד אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם אֵצֶל בְּנֵי אָדָם, מְכַבֵּד אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָס עָלָיו וּמוֹשִׁיב אוֹתוֹ בְּכִסֵּא כְּבוֹדוֹ. וַדַּאי בֵּן יְכַבֵּד אָב.

כְּגוֹן רִבִּי אֶלְעָזָר, דְּאִיהוּ אוֹקִיר לֵיהּ לַאֲבוּי בְּהַאי עָלְמָא, וּבְהַהוּא עָלְמָא הַשְׁתָּא אַסְגֵּי שְׁבָחָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּתְרִין עָלְמִין, בְּהַאי עָלְמָא, וּבְהַהוּא עָלְמָא יַתִּיר מֵחַיָּיוֹי. דְּזָכָה לִבְנִין קַדִּישִׁין, וּלְגִזְעִין קַדִּישִׁין. זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא, דְּזַכָּאן לִבְנִין קַדִּישִׁין, לְגִזְעִין קַדִּישִׁין. עֲלַיְיהוּ אִתְקְרֵי, (ישעיה סא) כָּל רֹאֵיהֶם יַכִּירוּם כִּי הֵם זֶרַע בֵּרַךְ יְיָ' אָמֵן.

כְּמוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁמְּכַבֵּד אֶת אָבִיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבְאוֹתוֹ הָעוֹלָם, עַכְשָׁו מִתְרַבֶּה כְּבוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת - בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּבְאוֹתוֹ הָעוֹלָם יוֹתֵר אֲשֶׁר בְּחַיָּיו. שָׁנָה לְבָנִים קְדוֹשִׁים וְלִנְזִעִים קְדוֹשִׁים. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁזּוֹכִים לְבָנִים קְדוֹשִׁים, לִנְזִעִים קְדוֹשִׁים, שעליהם נאמר . כָּל רֹאֵיהֶם יַכִּירוּם כִּי הֵם זֶרַע בֵּרַךְ יְיָ' אָמֵן.

בָּרוּךְ יְיָ' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלוֹךְ יְיָ' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.